

รายงานสืบเนื่อง

การประชุมวิชาการการนำเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ
เครือข่ายบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏภาคเหนือ (GNRU) ครั้งที่ 24
โดยสมาคมพัฒนาวิชาชีพการบริหารการศึกษาแห่งประเทศไทย (สพบท.)
และสมาคมวิจัยสังคมศาสตร์แห่งประเทศไทย
ร่วมกับ เครือข่ายบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏภาคเหนือ (GNRU)

**“การเรียนรู้ที่ยั่งยืน ในสังคมยุคดิจิทัล
Learning in the Digital Society”**

GNRU24

6 | กันยายน
2567

ณ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์

รายงานสืบเนื่องจากรายงานสืบเนื่องจากการประชุมวิชาการการนำเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ
เครือข่ายบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏภาคเหนือ (GNRU) ครั้งที่ 24
โดยสมาคมพัฒนาวิชาชีพการบริหารการศึกษาแห่งประเทศไทย (สพบท.)
และสมาคมวิจัยสังคมศาสตร์แห่งประเทศไทย
ร่วมกับ เครือข่ายบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏภาคเหนือ (GNRU)
วันที่ 6 กันยายน 2567 ณ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์

ที่ปรึกษา อธิการบดีมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่
อธิการบดีมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่
อธิการบดีมหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร
อธิการบดีมหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง
อธิการบดีมหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์
อธิการบดีมหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรดิตถ์
อธิการบดีมหาวิทยาลัยราชภัฏพบูลสงคราม
อธิการบดีมหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์

เจ้าของ เครือข่ายบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏภาคเหนือ

บรรณาธิการ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กฤษดา ผ่องพิทยาศาสตร์

กองบรรณาธิการ รองศาสตราจารย์ ดร.จินฉวี ไร่โคก
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ นาวาตรี ดร.พงศ์เทพ จิระโร
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ปราณี เนรมิตร
อาจารย์ ดร.จินดา ศิริตา
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธัญญา จันทร์ตรง
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กิตติศักดิ์ โชติกเดชาณรงค์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ไพชยนต์ สิริเสถียรวัฒนา
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปิยวรรณ ศุภวิทิตพัฒนา
รองศาสตราจารย์ ดร.พรชนก ทองลาด
อาจารย์ ดร.นิคม โยภัญญา
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุทธิสินี ธีระธรรมสรณ์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธิดารักษ์ ลือชา

ผู้ช่วยบรรณาธิการ นางรัชณี ใจรักษ์ นายเพ็ญศักดิ์ ปานนิล นางนันทพร บุญพัต

ผู้พิมพ์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์
83 หมู่ 11 ตำบลสะเตียง อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบูรณ์ 67110
โทร 0-5671-7214
Email: graduate@pcru.ac.th
Website: <https://graduate.pcr.ac.th>

บทความที่เผยแพร่ในรายงานสืบเนื่องฯ ฉบับนี้ได้ผ่านการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิ (Peer Review) จำนวน 3 ท่านแล้ว
โดยผู้เขียนบทความและผู้ทรงคุณวุฒิจะไม่ถูกเปิดเผย (Double-blind Peer Review)
ทัศนะและข้อคิดเห็นของบทความที่ปรากฏในรายงานสืบเนื่องฯ ฉบับนี้เป็นของผู้เขียนแต่ละท่าน
ไม่ถือว่าเป็นทัศนะและความรับผิดชอบของกองบรรณาธิการ

บทบรรณาธิการ

รายงานสืบเนื่องจากการประชุมวิชาการและการนำเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ (Proceeding) การจัดการประชุมวิชาการการนำเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ เครือข่ายบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏภาคเหนือ (GNRU) ครั้งที่ 24 “การเรียนรู้ที่ยั่งยืนในสังคมยุคดิจิทัล (Learning in the Digital Society)” ในวันที่ 6 กันยายน 2567 ณ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์ โดยสมาคมพัฒนาวิชาชีพการบริหารการศึกษาแห่งประเทศไทย (สพบท.) และสมาคมวิจัยสังคมศาสตร์แห่งประเทศไทย ร่วมกับ เครือข่ายบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏภาคเหนือ (GNRU) ทั้ง 8 แห่ง ได้แก่ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร มหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรดิตถ์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม และมหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์ มีวัตถุประสงค์เพื่อเผยแพร่บทความวิชาการและบทความวิจัยของนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา อาจารย์ นักวิชาการและนักวิจัยจากมหาวิทยาลัยทั่วประเทศ ใน 5 กลุ่มสาขา ดังนี้ 1) กลุ่มการศึกษา 2) กลุ่มบริหารธุรกิจ การบริการ และการท่องเที่ยว 3) กลุ่มวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และนวัตกรรม 4) กลุ่มมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ และ 5) กลุ่มวิทยาศาสตร์สุขภาพ โดยมีบทความที่ผ่านการพิจารณาและกลั่นกรองจากผู้ทรงคุณวุฒิ (Peer Reviewers) ผ่านการนำเสนอผลงานทั้งภาคบรรยายและภาคโปสเตอร์ และจัดทำบทความฉบับสมบูรณ์ (Full Paper) จำนวนทั้งสิ้น 75 บทความ ในนามคณะผู้จัดขอขอบพระคุณคณะกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิทุกท่านที่ได้กรุณาพิจารณาบทความและให้ข้อเสนอแนะเพื่อให้ผลงานมีความถูกต้องสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น

ขอขอบคุณ อธิการบดีมหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์ รองอธิการบดีฝ่ายบัณฑิตศึกษาและกิจการพิเศษ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์ ผู้บริหาร คณาจารย์ กองบรรณาธิการ และบุคลากร มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์ทุกท่าน ที่มีส่วนสนับสนุนการจัดการประชุมวิชาการการนำเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ เครือข่ายบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏภาคเหนือ (GNRU) ครั้งที่ 24 ให้สำเร็จลุล่วงด้วยดี

คณะผู้จัดหวังเป็นอย่างยิ่งว่า บทความวิชาการและบทความวิจัยจากรายงานสืบเนื่องจากการประชุมวิชาการและการนำเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ (Proceeding) จะนำไปสู่การใช้ประโยชน์ทางวิชาการและต่อยอดองค์ความรู้ในการศึกษาวิจัย ตลอดจนนำไปสู่การใช้ประโยชน์ ในการแก้ไขปัญหาและพัฒนาท้องถิ่นให้เกิดความเข้มแข็งและยั่งยืนต่อไป

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กฤษดา ผ่องพิทยา
บรรณาธิการ

รายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาบทความ

รองศาสตราจารย์ ดร.พรชนก ทองลาด	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุดาพร ปัญญาพฤษ
รองศาสตราจารย์ ดร.ภูมิพิพัฒน์ รักพรมงคล	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุทธิสินี ถิระธรรมสรณ์
รองศาสตราจารย์ ดร.สรวงพร กุศลสง	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อาทิตยา ชาวพราย
รองศาสตราจารย์ ดร.สามารถ ใจเตี้ย	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อำพล ชะโยมชัย
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กมล อยู่สุข	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เอกชัย แสงโสภา
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กมลฉัตร กล่อมอิม	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ สิบโท ดร.พิศุทธิ์ บัวเปรม
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กฤษติญา มูลศรี	ผู้ช่วยศาสตราจารย์กฤษฎิ์พนธ์ พรรณรัตน์ชัย
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กุลแก้ว คลายแก้ว	ผู้ช่วยศาสตราจารย์กัรรันต์ ผึ้งบรรหาร
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ฐากร อนุสรณ์พานิชกุล	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ทรงเกียรติ บัวลอย
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ณัฐวัฒน์ แขงภูเขียว	ผู้ช่วยศาสตราจารย์สุรางค์รัตน์ พันแสง
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ณัฐตะวัน ลิมประสงค์	อาจารย์ ดร.กิงกนก เสาวภาวงศ์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ดวงพร อุ้นจิตต์	อาจารย์ ดร.กิตตินาท นุ่นทอง
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ตรียากานต์ พรหมคำ	อาจารย์ ดร.เกสร กอกอง
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธนาวรรณ สุขเกษม	อาจารย์ ดร.จตุพร จันทรเพชร
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธิดารักษ์ ลือชา	อาจารย์ ดร.เจน จันทรสุภาเสน
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธิติมา วทานีย์เวช	อาจารย์ ดร.ชลลดา ม่วงธัญ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธิดิยา ทองเกิน	อาจารย์ ดร.ทิวาวรรณ ศิริเจริญกันหา
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธีรภัทร กิจจารักษ์	อาจารย์ ดร.ธัญญา จันทรตรง
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นคร ละลอกน้ำ	อาจารย์ ดร.ธัญพร เวศอุไร
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นพชัย ฟองอิสสระ	อาจารย์ ดร.ปรเมศวร์ พิษผักหวาน
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นฤมล จันท์มา	อาจารย์ ดร.ภาณุวัฒน์ สุกุลสีบ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.บุษยากร ตรีระพฤติกุลชัย	อาจารย์ ดร.ภูเบศ พวงแก้ว
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปวีณา โทนแก้ว	อาจารย์ ดร.รภััสศา รวงอ่อนนาม
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พิชญ์ บุญนิยม	อาจารย์ ดร.รักษนก สมศักดิ์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ไพฑูรย์ สอนทน	อาจารย์ ดร.รัตนฐาภัทร์ ธนโชติสุขสบาย
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วีระ พันอินทร์	อาจารย์ ดร.ฤทัยรัตน์ น้อยคนตี
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สำราญ ไชยคำวัง	อาจารย์ ดร.เอนกพงศ์ ธรรมมาธิวัฒน์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุชาดา เจียพงษ์	

สารบัญ

หน้า

กลุ่มการศึกษา	
การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมแอปพลิเคชันสมาร์ตโฟนฟ็อกส์ สำหรับนักศึกษา หลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาวิทยาศาสตร์	1
ชัยณรงค์ รักธรรม	
การพัฒนารูปแบบการพัฒนาสมรรถนะครูช่วยด้านการจัดการเรียนรู้เชิงรุกที่อิงแนวคิดชุมชน แห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2	12
วิทยา นนทน์ภา	
กระบวนการค้นคว้าใหม่ในการจัดการเรียนรู้โดยใช้จิตศึกษา	24
นุตประวีณ์ ภัครวัณอังกูร	
การวิเคราะห์องค์ประกอบและปัจจัยที่เอื้อต่อการบริหารการศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อความเท่าเทียมสำหรับโรงเรียนพื้นที่สูงในถิ่นทุรกันดาร	39
เยาวลักษณ์ เกษรเกศรา	
องค์ประกอบและปัจจัยที่เอื้อต่อการบริหารหลักสูตรฐานสมรรถนะห้องเรียนอาชีพ ในสถานศึกษาสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เขตภาคเหนือ	52
ประไพวรรณ ละอินทร์	
ปัจจัยการพัฒนาทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 เพื่อประสิทธิผลทางการบริหาร	64
วาสนา สมใจ	
การพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ทางวิทยาศาสตร์ โดยการจัดการเรียนรู้ตามรูปแบบ สะเต็มศึกษา เรื่อง เทคโนโลยีอวกาศ	77
อวยพร ดำริ่มงกิจ	
แนวทางการบริหารงานวิชาการเพื่อส่งเสริมโรงเรียนเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้	92
เสกสรรค์ บัวระภา	
แนวทางการบริหารงานวิชาการเพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน	100
ศศิธร ดาทอง	
การดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่มีประสิทธิผลสำหรับโรงเรียน อนุบาลประจำจังหวัด สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน	110
วีรพล ธิกะ	

	หน้า
ยุทธศาสตร์การศึกษา แผนพัฒนาการศึกษา ระยะ 5 ปี (ปีการศึกษา 2567-2571) โรงเรียนอนุบาลสุมาลี จังหวัดเชียงใหม่	122
สุมาลี สุกันธา	
ผลการจัดการเรียนรู้เรื่องความสัมพันธ์ของโลก ดวงจันทร์และดวงอาทิตย์ของนักศึกษา ครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรดิตถ์ ด้วยกระบวนการ 5 STEPs ร่วมกับวีดิทัศน์และแบบฝึก	132
กนกวรรณ มาร์ักษ์	
การพัฒนานวัตกรรมการศึกษาสู่การสร้างซอฟต์แวร์	143
ชนิษฐา การะสิน	
แนวทางการนำซอฟต์แวร์มาใช้พัฒนาทักษะอาชีพในสถานศึกษา	154
รัชดา ผูกพยนต์	
การสร้างโอกาสทางการศึกษาผ่านดิจิทัลแพลตฟอร์มที่หลากหลาย	164
อภิชาฎ พงษ์ภู	
ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาที่มีต่อการปฏิบัติงานของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษา เพชรบูรณ์ เขต 3	178
มนัส เพ็งหมู	
การสร้างอัตลักษณ์ผลิตภัณฑ์ชุมชนด้วยบรรจุภัณฑ์ : กลุ่มวิสาหกิจชุมชนไม้หอมอนฟาร์ม ตำบลเจริญเมือง อำเภอพาน จังหวัดเชียงราย	187
ลีปราง เจริญผล	
ความต้องการจำเป็นของการบริหารสถานศึกษาแบบมีส่วนร่วมที่เสริมสร้างการพัฒนาทักษะทาง สมองของผู้เรียนในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 3	198
ยุวภา พันนุรักษ์	
การบริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ด้วยรูปแบบบริหาร WK5O2A MODEL	209
ศุภโชค แข่งแก้ว	
ทักษะที่จำเป็นสำหรับผู้บริหารสถานศึกษาในยุค BANI World	217
รัชชาพงษ์ อยู่สุข	
การพัฒนาหลักสูตรรายวิชาเพิ่มเติม เรื่อง “ผ้ามัดหมี่ไทยพากท่า” ตามแนวทางสะเต็มศึกษา ร่วมกับชุมชนเป็นฐานเพื่อส่งเสริมสมรรถนะทางวิทยาศาสตร์ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3	230
กนกเรขา นาสอน	

การพัฒนา รูปแบบทางการบริหารหน่วยลูกเสือจิตอาสาพระราชทานในสถานศึกษาเพื่อสร้างเสริมจิตสาธารณะของนักเรียน โรงเรียนบ้านห้วยลึก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษา อุตรดิตถ์ เขต 2	238
ดาวดิ่งส์ มาลาทอง	
การพัฒนาการเรียนรู้ในยุคดิจิทัลสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน	255
บุหรัน ขวัญพรหม	
การบริหารเชิงระบบกับการบริหารจัดการคุณภาพการศึกษาแบบมีส่วนร่วม : บทเรียนการขับเคลื่อนสถานศึกษาเพื่อรับรางวัล IQA AWARD ของโรงเรียนนาเฉลียงพิทยาคม สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเพชรบูรณ์	266
พงศ์วิวัฒน์ เจริญพล	
การประยุกต์ใช้วิชาชีวิตเพื่อพัฒนาองค์ความรู้ที่ยั่งยืนของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาในยุคดิจิทัล	279
พรไพบุลย์ บุญโชติ	
การพัฒนา รูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบวรรณกรรมเป็นฐานเพื่อส่งเสริมทักษะการเขียน เรื่อง จากภาพอย่างสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนบ้านห้วยลึก	296
สมจิต นาสอน	
คุณลักษณะของครูในการจัดการเรียนรู้ยุคดิจิทัล	307
ปาหนัน บุ่งจันทร์	
ภาวะผู้นำกับการบริหารสถานศึกษายุคดิจิทัล	318
มยุรี ทวีวันกิจ	

กลุ่มบริหารและการจัดการ

การวิเคราะห์ปัจจัยเสี่ยงในการวางแผนการผลิตแท่งซีเมนต์คาร์ไบด์ ของบริษัทผู้ผลิตซีเมนต์คาร์ไบด์แห่งหนึ่งในนิคมอุตสาหกรรมเหมราซอส์เทิร์นซีบอร์ด จังหวัดชลบุรี	329
Yutong Peng	
การวิเคราะห์ตัวชี้วัดทางด้านเศรษฐกิจมหภาคที่มีอิทธิพลต่ออัตราแลกเปลี่ยนของเงินสกุลบาท ต่อดอลลาร์สหรัฐ : การประยุกต์ใช้แบบจำลอง	339
โสภิตา วายกุล	
ผลกระทบของสถานการณ์แพร่ระบาดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ต่ออัตราผลตอบแทนของกลุ่มอุตสาหกรรมพลังงานสะอาด การประยุกต์ใช้แบบจำลองเวกเตอร์ออโตรีเกรสซีฟที่แปรผันตามเวลาแบบเบย์	352
ศุภกิตติ เพ็ชรศรีสังข์	
การจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนบนฐานหลักการทรงงาน : ประสบการณ์เชิงเปรียบเทียบกรณีประเทศไทยกับประเทศภูฏาน	365
วรพล วัฒนเหลืออรุณ	
วิเคราะห์ส่วนแบ่งตลาดและการเติบโตของตลาดรถจักรยานยนต์ในประเทศไทย	378
เจตนิพัทธ์ คันฉ่อง	
วิเคราะห์การใช้บริการอากาศยานของประชากรในประเทศไทย	388
ณัฐณิชา เสี่ยงรอด	
การศึกษาส่วนประสมทางการตลาดบริการที่ส่งผลต่อการเพิ่มยอดเงินฝากสงเคราะห์ ซีวิต ธกส. รักคุณ กรณีศึกษา ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร สาขาท่าสัก จังหวัดอุดรดิตถ์	398
สุธิพัทธ์ แสงโสรัตน์	
การปรับปรุงประสิทธิภาพการเดินรถเพื่อยกระดับการให้บริการและเพิ่มรายได้ให้กับองค์การขนส่งมวลชนกรุงเทพ กรณีศึกษารถโดยสารประจำทางสาย 63, สาย 97	409
วชิระ สวนมะไฟ	
แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชน ชุมชนท่องเที่ยวบ้านถ้ำเสือ อำเภออ่าวลึก จังหวัดกระบี่	419
จารุณี คงกุล	
วิเคราะห์การเติบโตและส่วนแบ่งการตลาดของตลาดรถยนต์ในประเทศไทย	433
ตะวัน สำนักเหยา	
ปัจจัยที่ส่งผลต่อการซื้อน้ำมันพืชเพื่อสุขภาพของประชากรในกรุงเทพมหานคร	443
อลิสสา เลิศชาญชัยกุล	

หน้า

สมรรถนะการปฏิบัติงานสหกิจศึกษาของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรดิตถ์ที่ส่งผลต่อความ พึงพอใจ ของสถานประกอบการในประเทศไทย	454
อิสรภาพ เทพกฤษณ์	
สวนประสมทางการตลาดที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจมาท่องเที่ยวถนนคนเดินเกาะเลย อำเภอเมือง จังหวัดเลย	464
ศตวีร์ กองพิมพ์	
ปัจจัยการใช้โทรนเพื่อเพิ่มผลผลิตของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวโพด ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดเพชรบูรณ์	477
พิเชษฐ์ เพชรหมี	
ปัจจัยด้านประชากรที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมในการใช้บริการคาเฟ่ อเมซอนอำเภอเมือง เพชรบูรณ์ของนักศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์	487
พรสวรรค์ ประชาจักษ์, กฤษรัตน์ จันทศรีวงษ์, จิรภิญญา บำรุงไทย, ฐิติภา รื่นลาภะ, ณัฐพล แก้วยศ, เรืองศักดิ์ คำตุ้ม	
แนวทางการส่งเสริมการออมเพื่อวัยเกษียณของประชากรวัยทำงาน Gen Y	501
สุมาลี สายวงศ์คำ	
ความต้องการของนักท่องเที่ยวชาวไทยที่มีต่อการท่องเที่ยวเชิงอาหารในจังหวัดสงขลา	514
หทัยรัตน์ วัฒนพฤษชัย	
อิทธิพลของปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดบริการที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อผลไม้นำเข้าจาก ต่างประเทศภายในตลาดกิมหยงอำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา	523
รรินา มุกดา	
ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการของผู้บริโภค้านหมูกระทะบุฟเฟ่ต์ในวิถีชีวิตปกติ รูปแบบใหม่ เขตอำเภอเมือง จังหวัดเพชรบูรณ์	535
อรกานต์ มากแจ้	

	หน้า
กลุ่มมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์	
สถานภาพการศึกษาวรรณคดีเรื่อง ‘ขุนช้างขุนแผน’	548
ศิวกร แรกรุ่น	
นิราศเรือนจำ : เรื่องเล่าประวัติศาสตร์จากคุก และคตินิยมของคนใต้	558
ณัฐวุฒิ สำลี	
วิจารณ์กรมการให้คำปรึกษาสุขภาพทางเพศของวัยรุ่น ในเว็บไซต์ lovecarestation.com	568
สุชาดา สุตจันทร์	
วิจารณ์กรมคำคมจากละครสั้นสะท้อนสังคม “ฟ้ามีตา”	578
รุ่งรัตน์ ทองสกุล	
กลวิธีทางภาษาในการพูดเพื่อสร้างแรงบันดาลใจของ อภัยลักษณ์ ตันตระบัณฑิตย์	593
พัชรภรณ์ คชินทร์	
พาดหัวยั่วให้คลิก : การศึกษาการใช้ภาษาและความสอดคล้องของเนื้อหากับการพาดหัว ในสังคมออนไลน์	604
อชมานี ปูตะ	
กลวิธีการใช้ภาษาและมโนทัศน์ทางสังคมในเพลงของป้าง นครินทร์ กิ่งศักดิ์	615
ปริดา เกื้อก่ออ่อน	
ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวที่มีต่อสื่อคลิปวิดีโอออนไลน์เพื่อการท่องเที่ยว วัดพระศรีรัตนมหาธาตุวรมหาวิหาร อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก	627
บัญญัติ เจริญศรี	
ข้อความภาษาที่ปรากฏในป้ายอินโฟกราฟิกเพื่อการโฆษณาในเฟซบุ๊กแฟนเพจคลินิกทันตกรรม จังหวัดภูเก็ต	637
เสกสรร แก้วมณี	
เนื้อหาและค่านิยมของคำขวัญประจำอำเภอ ในจังหวัดนครศรีธรรมราช	646
จุฬารัตน์ เส็งยม	
ความตระหนักรู้เท่าทันภัยคุกคามในการใช้สื่อออนไลน์ของนักศึกษามหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์	655
ชนพล ธนณาเคนทร์	
แนวทางการปรับปรุงอาคารวิศวกรรมก่อสร้าง (อาคาร 8) ณ เขตพื้นที่อุเทนถวาย เพื่อบำรุงรักษาคุณภาพของอาคารและรองรับความต้องการใช้สอยพื้นที่เพิ่มเติม ภายใต้แนวคิดการรักษารูปลักษณ์ดั้งเดิมของอาคารที่มีคุณค่าทางประวัติศาสตร์	662
ศักดา สันธนะวิทย์	

	หน้า
คุณลักษณะผู้บริหารท้องถิ่นที่พึงประสงค์: เจตคติในการตัดสินใจเลือกของประชาชน	675
ทวีศักดิ์ แสงสินิล	
การตัดสินใจเลือกสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของประชาชนจังหวัดลำปาง ผ่านการสื่อสารของพรรคการเมืองไทย	686
อังสินีย์ สุพรม	
แนวทางการจัดการภารกิจไฟฟ้าที่ได้รับการถ่ายโอนภารกิจขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอำเภอแม่ทา จังหวัดลำพูน	697
ธวัชชัย ปาพรม	
การส่งเสริมเกษตรปลอดภัยด้วยแปลงสาธิตแบบมีส่วนร่วมของเกษตรกรชุมชนบ้านม่วงคำ ตำบลโป่งแยง อำเภอแม่อริม จังหวัดเชียงใหม่	707
อัคร์ อัจฉริยมন্ত্রী	
รูปแบบการสร้างการรับรู้ของประชาชนในการให้ความช่วยเหลือทางกฎหมายของสภานายความจังหวัดลำปาง	715
ทยาวิรุ์ สนแก้ว	
แนวทางการจัดการสุนัขจรจัดเชิงบูรณาการของตำบลพิชัย อำเภอเมืองลำปาง จังหวัดลำปาง	724
ศรัทนต์ ศรีชัยวงศ์	
ประสิทธิภาพการให้บริการประชาชนผ่านระบบท้องถิ่นดิจิทัล ของเทศบาลเมืองพิชัย อำเภอเมืองลำปาง จังหวัดลำปาง	731
วิภาดา จินากุล	

กลุ่มวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และนวัตกรรม

การพัฒนาระบบแจ้งความประสงค์การเข้ารับพระราชทานปริญญาบัตร มหาวิทยาลัยเทคโนโลยี
ราชมงคลศรีวิชัย 738

อุมาภรณ์ กรีโส

แอปพลิเคชันให้ความรู้ด้านการดูแลตนเองเบื้องต้นสำหรับนักกีฬาฟุตบอลเยาวชน 748

ทศพร สังข์กังवाल

การศึกษารูปแบบดินปลูกที่จำหน่ายในร้านจำหน่ายพันธุ์ไม้และวัสดุทางการเกษตรในชุมชน
เพื่อเป็นแนวทางในการนำไปโอชาร์ผลิตเป็นองค์ประกอบดินปลูก 759

อรรรรณ คุ่มถนอม

การศึกษาความหลากหลายชนิดและความชุกชุมของโรติเฟอร์ คลาโดเซอแรนและโคฟีพอด
ในอ่างเก็บน้ำห้วยน้ำหวาน จังหวัดเลย 768

รพี พรหมดี

กลุ่มวิทยาศาสตร์สุขภาพ

การศึกษาฤทธิ์ของสารสกัดจากเปลือกต้นรักชั้นไดคลอโรมีเทนในการต้านการเกิดพยาธิสภาพ
ของตับและม้ามในหนูทดลองที่ถูกเหนี่ยวนำด้วยสารไดเอทิลไนโตรซามีน

784

เสกสรรค์ โป้เปิด

การศึกษาความเสถียรของสูตรน้ำยาบ้วนปากโพรไบโอติกที่มีส่วนผสมของกัญชาและพรอพอลิส

800

พิชชานันท์ พิศาลวรรณ

ประสิทธิผลของโปรแกรมความรู้ด้านสุขภาพของปาก เพื่อส่งเสริมการป้องกันโรคเหงือก
อักเสบในนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนปลาย ในตำบลเวียง อำเภอดำรงวิทยารัชมังคลาภิเษก
จังหวัดเชียงใหม่

811

พิชญานิน สุภาฤทธิ์

ปัจจัยทำนายพฤติกรรมการป้องกันโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ของนักศึกษาชาย
มหาวิทยาลัยแห่งหนึ่ง จังหวัดสกลนคร

822

อนุวัฒน์ สุรินราช

ความรู้การออกกำลังกายและพฤติกรรมออกกำลังกายของประชาชนเขตเทศบาล
จังหวัดสกลนคร

832

ณิรนุช วรไธสง

ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมสุขภาพ 3อ.2ส.ของประชาชนหลังสถานการณ์แพร่ระบาด
ของโรคโควิด-19 ในเขตพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดสกลนคร

842

จิรารณ จำปาจันทร์

การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมแอปพลิเคชันสมาร์ตโฟนฟ็อกซ์ สำหรับนักศึกษา
หลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาวิทยาศาสตร์
A Development of Training Curriculum on Phyphox Smartphone
Application for Science Education Curriculum Students

ชัยณรงค์ รักธรรม^{1*} ชลายุทธ์ ครุฑเมือง² ชาวฤทธิ์ จันจัน² สุภาภรณ์ หนูเมือง²
Chainarong Raktham^{1*} Chalayuth Kruthmuang² Chaowarit Chancheen² Supaporn Noomuang²

¹นักศึกษาระดับปริญญาโท สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์
Master of Education in Curriculum and Teaching, Uttaradit Rajabhat University

*Corresponding author e-mail: glaraktham@gmail.com โทร. 0886369354

²อาจารย์ประจำคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์

Lecturer of Faculty of Education, Uttaradit Rajabhat University

e-mail: glaraktham@gmail.com โทร. 0886369354

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อพัฒนาและ 2) เพื่อศึกษาประสิทธิผลของหลักสูตรฝึกอบรมแอปพลิเคชันสมาร์ตโฟนฟ็อกซ์สำหรับนักศึกษาหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาวิทยาศาสตร์ และ 3) เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักศึกษาที่มีต่อหลักสูตรฝึกอบรมแอปพลิเคชันสมาร์ตโฟนฟ็อกซ์สำหรับนักศึกษาหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาวิทยาศาสตร์ ดำเนินการวิจัย 2 ระยะ คือ ระยะที่ 1 การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมแอปพลิเคชันสมาร์ตโฟนฟ็อกซ์สำหรับนักศึกษาหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาวิทยาศาสตร์ ตามแนวทางของทาบา แล้วทดลองใช้หลักสูตรฝึกอบรม เป็นเวลา 2 วัน รวม 16 ชั่วโมง และระยะที่ 2 ศึกษาประสิทธิผลและความพึงพอใจของผู้เข้ารับการฝึกอบรม โดยใช้หลักสูตรฝึกอบรมฉบับสมบูรณ์ เป็นเวลา 2 วัน รวม 16 ชั่วโมง ในกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน ได้มาโดยการสุ่มอย่างง่ายจากประชากรในหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาวิทยาศาสตร์ วิชาเอกฟิสิกส์ วิชาเอกเคมี วิชาเอกชีววิทยาและสาขาวิชาวิทยาศาสตร์ทั่วไป คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์ จังหวัดอุดรดิตถ์ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างในระยะที่ 1 และสมัครใจเข้าร่วมฝึกอบรม เก็บรวบรวมข้อมูลแล้ววิเคราะห์ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัยพบว่า หลักสูตรอบรมแอปพลิเคชันสมาร์ตโฟนฟ็อกซ์สำหรับนักศึกษาหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาวิทยาศาสตร์ที่พัฒนาขึ้นมีเหมาะสมของหลักสูตร และมีกิจกรรมการเรียนรู้ตามหลักสูตรอยู่ในระดับมากและมากที่สุดตามลำดับ หลักสูตรฝึกอบรมแอปพลิเคชันสมาร์ตโฟนฟ็อกซ์สำหรับนักศึกษาหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาวิทยาศาสตร์ มีประสิทธิผลสามารถพัฒนาให้นักศึกษาที่เข้ารับการฝึกอบรมมีความรู้ความเข้าใจ ทักษะ และคุณลักษณะที่พึงประสงค์ผ่านเกณฑ์ทุกด้าน และผู้เข้ารับการฝึกอบรมมีความพึงพอใจต่อหลักสูตรฝึกอบรมโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด

คำสำคัญ: การพัฒนาหลักสูตร; หลักสูตรฝึกอบรม; แอปพลิเคชันสมาร์ตโฟนฟ็อกซ์

ABSTRACT

The objectives of this research were 1) to develop and 2) to study the effectiveness of a training curriculum on the Phyphox smartphone application for students in the Bachelor of Education program, Science major, and 3) to study the satisfaction of students towards the training curriculum on the Phyphox smartphone application for students in the Bachelor of Education program, Science major. The

research was conducted in 2 phases: Phase 1 involved developing the training curriculum on the Phyphox smartphone application for students in the Bachelor of Education program, Science major, following Taba's approach, and then piloting the training curriculum for 2 days, totaling 16 hours. Phase 2 involved studying the effectiveness and satisfaction of the trainees using the complete training curriculum for 2 days, totaling 16 hours, with a sample group of 30 participants. The sample was obtained through simple random sampling from the population in the Bachelor of Education program, Science major, including Physics, Chemistry, Biology, and General Science majors from the Faculty of Education, Uttaradit Rajabhat University, Uttaradit Province, who were not part of the sample group in Phase 1 and volunteered to participate in the training. Data were collected and analyzed for mean and standard deviation.

The research findings showed that the developed training curriculum on the Phyphox smartphone application for students in the Bachelor of Education program, Science major, had appropriate curriculum suitability and learning activities at high and highest levels, respectively. The training curriculum on the Phyphox smartphone application for students in the Bachelor of Education program, Science major, was effective in developing trainees' knowledge, understanding, skills, and desirable characteristics, meeting all criteria. The trainees' overall satisfaction with the training curriculum was at the highest level.

Keywords: Curriculum Development; Training Curriculum; Phyphox Smartphone Application

บทนำ

การเรียนออนไลน์ผ่านระบบการจัดการเรียนรู้ออนไลน์หรือประชุมออนไลน์ เป็นสภาพการจัดการเรียนรู้ที่พบเห็นได้ทั่วไปในปัจจุบันเนื่องด้วยสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID19) ไม่เพียงแต่จำกัดการเรียนรู้ออกกันภายในห้อง แต่ยังทำให้การเข้าถึงอุปกรณ์การทดลองถูกจำกัดอีกด้วย ยิ่งไปกว่านั้นบางโรงเรียนก็ขาดแคลนอุปกรณ์การทดลองทางวิทยาศาสตร์ การสำรวจนักศึกษาแรกเข้า นักศึกษาปฏิบัติการสอนในสถานศึกษาในหน่วยฝึกประสบการณ์ต่างๆ และครูตามสถานศึกษาต่างๆ พบปัญหาของการจัดการทดลองดังนี้ อุปกรณ์การทดลองขาดแคลน อุปกรณ์อยู่ในสภาพไม่พร้อมใช้งานและอุปกรณ์การทดลองไม่ทันสมัย เพื่อสามารถช่วยอุดช่องว่างที่เกิดขึ้น การส่งเสริมการนำเทคโนโลยีมาเป็นนวัตกรรมการเรียนรู้ออนไลน์ ทำให้นักศึกษามีประสบการณ์การเรียนรู้ออนไลน์ที่เพิ่มขึ้น สอดคล้องกับ Rzd, R et al. (2021) ได้กล่าวว่า การจัดการเรียนรู้ออนไลน์ที่ปรับเปลี่ยนไปสู่สภาพแวดล้อมการเรียนรู้ออนไลน์ที่มีการบูรณาการเทคโนโลยีมากขึ้น สมาร์ทโฟนสามารถปรับปรุงการมีส่วนร่วมและความเข้าใจของนักเรียนให้เพิ่มขึ้นได้

แอปพลิเคชันสมาร์ตโฟนฟิฟอกซ์ (Phyphox) เป็นแอปพลิเคชันบนมือถือที่พัฒนาโดยทีมนักวิทยาศาสตร์ชาวเยอรมันจากแนวคิดที่ต้องการส่งเสริมการเรียนรู้และการวิจัยสำหรับผู้ที่ขาดแคลนเครื่องมือวัดมาตรฐานที่มีราคาแพง แอปพลิเคชันฟิฟอกซ์สามารถติดตั้งได้ฟรีผ่านทั้งเพลย์สโตร์ (Play Store) ของระบบปฏิบัติการแอนดรอยด์ (Android) และแอปสโตร์ (App Store) ของระบบปฏิบัติการไอโอเอส (iOS) โดยไม่จำเป็นต้องสร้างบัญชีผู้ใช้งาน เป็นแอปพลิเคชันที่เรียกใช้งานตัวรับรู้ (Sensors) ที่ติดตั้งมาบนสมาร์ตโฟนในปัจจุบัน ทั้งตัวรับรู้ความเข้มแสง (Light Intensity Sensors) ตัวรับรู้ระดับและความเข้มเสียง (dB and Sound Intensity Sensors) ตัวรับรู้ความดัน

(Pressure Sensors) และไจโรสโคปสามมิติ (3D Gyroscope) ร่วมกับตัวรับจีพีเอส (GPS Sensors) นำมาประมวลผลผ่านแอปพลิเคชันฟิฟ็อกซ์ ซึ่งสามารถแสดงผลทั้งในรูปแบบอย่างง่ายและส่งออกข้อมูลไปยังโปรแกรมประมวลผลข้อมูลเอ็กซ์เซล (Stacks, S. et al, 2018)

แอปพลิเคชันสมาร์ตโฟนฟิฟ็อกซ์ (Phyphox) นี้ถูกนำมาใช้เป็นเครื่องมือในการทดลองและงานวิจัยอย่างแพร่หลาย ดังปรากฏในงานวิจัยของ Stampfer, C. et al. (2020) เปรียบเทียบแอปพลิเคชันฟิฟ็อกซ์ในการช่วยการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้อิฐศาสตร์คล้ายคลึงกับแอปพลิเคชัน Physics Toolbox, Science Journal และ SPARKvue แต่แอปพลิเคชันฟิฟ็อกซ์มีความยืดหยุ่นต่อการปรับใช้งานสูงกว่า Yasaroh, S. et al. (2021) ใช้แอปพลิเคชันฟิฟ็อกซ์ในการทดลองเพื่อคำนวณค่าโมเมนต์ความเฉื่อยของทรงกระบอกกลวง นอกจากนี้ปรากฏงานวิจัยที่นำแอปพลิเคชันฟิฟ็อกซ์ในประเทศไทย ธวัชชัย นาคช่วยและคณะ (2561) ได้พัฒนาชุดทดลองการสั่นพ้องของเสียงจากสมาร์ตโฟนที่ติดตั้งแอปพลิเคชันฟิฟ็อกซ์และท่อพอลิไวนิลคลอไรด์ PVC แต่ยังไม่พบว่า ประเทศไทยมีการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมแอปพลิเคชันสมาร์ตโฟน

ฟิฟ็อกซ์สำหรับนักศึกษาครูเลย

นักศึกษาหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาวิทยาศาสตร์ วิชาเอกฟิสิกส์ วิชาเอกเคมี วิชาเอกชีววิทยาและสาขาวิชาวิทยาศาสตร์ทั่วไปที่ผ่านปฏิบัติการสอนในสถานศึกษาในหน่วยฝึกประสบการณ์ต่างๆ ได้สะท้อนปัญหาการขาดแคลนอุปกรณ์การทดลอง และการเรียนรู้ความสัมพันธ์ของตัวแปรในทางวิทยาศาสตร์ ประกอบกับนักศึกษาต้องการรู้จักนวัตกรรมหรือเทคโนโลยีใหม่ๆ และยังไม่เคยใช้แอปพลิเคชันสมาร์ตโฟน

ฟิฟ็อกซ์มาก่อน

งานวิจัยนี้จึงได้ศึกษาการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมแอปพลิเคชันสมาร์ตโฟนฟิฟ็อกซ์สำหรับนักศึกษาหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาวิทยาศาสตร์ โดยการออกแบบการสร้างที่ยึดตามแนวทางของ Taba (1962) อ้างถึงใน กมลสร ลิมสมมุติ (2565) ที่ออกแบบตามลักษณะของผู้เข้าอบรม และดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ 5 ขั้นตอน (5 STEPs) เนื่องจากเป็นวิธีการจัดการเรียนรู้ที่มีลักษณะเป็น Active Learning ที่สอดคล้องกับการเรียนรู้ในยุคปัจจุบัน (จิตต์โสภณ สุธิบุตร, 2563) ทำให้มีเรียนเชิงรุกของผู้เข้าอบรมร่วมกับการลงมือปฏิบัติกับเครื่องมือที่เป็นของผู้เข้าอบรมทำให้ผู้เข้าอบรมมีแนวทางในการจัดปฏิบัติการและสร้างเครื่องมือทดลองด้วยตนเองสำหรับการจัดการเรียนรู้ด้วยตนเองในอนาคตได้

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมแอปพลิเคชันสมาร์ตโฟนฟิฟ็อกซ์สำหรับนักศึกษาหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาวิทยาศาสตร์
2. เพื่อศึกษาประสิทธิผลของหลักสูตรฝึกอบรมแอปพลิเคชันสมาร์ตโฟนฟิฟ็อกซ์สำหรับนักศึกษาหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาวิทยาศาสตร์
3. เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักศึกษาที่มีต่อหลักสูตรฝึกอบรมแอปพลิเคชันสมาร์ตโฟนฟิฟ็อกซ์สำหรับนักศึกษาหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาวิทยาศาสตร์

ระเบียบวิธีวิจัย

ระยะที่ 1 การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมแอปพลิเคชันสมาร์ตโฟนฟิฟ็อกซ์สำหรับนักศึกษาหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาวิทยาศาสตร์

ผู้วิจัยดำเนินการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมแอปพลิเคชันสมาร์ตโฟนฟิฟ็อกซ์สำหรับนักศึกษาหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาวิทยาศาสตร์ ด้วยการนำความต้องการของนักศึกษามากำหนด

จุดมุ่งหมาย โดยสร้างหลักสูตรฝึกอบรมแอปพลิเคชันสมาร์ตโฟนฟ็อกส์สำหรับนักศึกษาหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาวิทยาศาสตร์ ซึ่งในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้เลือกรูปแบบการพัฒนาหลักสูตรของ ทาบ่า (Taba, 1962, อ้างถึงใน กมลสร ลิมสมมุติ, 2565, น.12-16) มาเป็นแนวทางในการดำเนินการพัฒนาหลักสูตรการฝึกอบรม ผู้วิจัยดำเนินการพัฒนาหลักสูตรและเอกสารประกอบหลักสูตร โดยมีองค์ประกอบของหลักสูตร 8 ด้าน คือ 1) ด้านความเป็นมาและความสำคัญของหลักสูตร 2) หลักการของหลักสูตร 3) สมรรถนะสำคัญของผู้เรียน 4) จุดมุ่งหมายของหลักสูตร 5) โครงสร้างเนื้อหาสาระ 6) เวลาในการฝึกอบรม 7) แนวดำเนินการ และ 8) การวัดและประเมินผล สำหรับความเหมาะสมของแผนกิจกรรมการเรียนรู้ในหลักสูตรดำเนินการจัดการเรียนรู้ 5 ขั้นตอน (5 STEPs) (จิตต์โสภิน สุธีบุตร, 2563) ผู้วิจัยมีการประเมิน 1) ชื่อแผนการจัดการเรียนรู้ 2) สาระสำคัญ 3) จุดประสงค์ 4) เนื้อหา 5) การดำเนินกิจกรรมการเรียนรู้ 6) แหล่งเรียนรู้และสื่อประกอบ 7) การวัดและประเมินผล แล้วนำไปให้อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ทำการตรวจสอบ และให้ข้อเสนอแนะ ผู้วิจัยดำเนินการแก้ไขปรับปรุง แล้วนำหลักสูตรที่ปรับปรุงแก้ไขให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน ทำการตรวจสอบความสอดคล้อง (IOC) และความเหมาะสม ผู้วิจัยดำเนินการปรับปรุงแก้ไข แล้วจึงนำหลักสูตรฝึกอบรมไปทดลองใช้เป็นเวลา 2 วัน รวม 16 ชั่วโมง

ระยะที่ 2 การศึกษาประสิทธิผลและความพึงพอใจของหลักสูตรฝึกอบรมแอปพลิเคชันสมาร์ตโฟนฟ็อกส์สำหรับนักศึกษาหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาวิทยาศาสตร์

ผู้วิจัยดำเนินการนำหลักสูตรฝึกอบรมแอปพลิเคชันสมาร์ตโฟนฟ็อกส์สำหรับนักศึกษาหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาวิทยาศาสตร์ ไปใช้กับกลุ่มตัวอย่าง คือ นักศึกษาหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาวิทยาศาสตร์ วิชาเอกฟิสิกส์ วิชาเอกเคมี วิชาเอกชีววิทยาและสาขาวิชาวิทยาศาสตร์ทั่วไปที่กำลังศึกษาอยู่ในมหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์ จังหวัดอุดรดิตถ์ จำนวน 30 คน เป็นระยะเวลา 2 วัน รวม 16 ชั่วโมง แล้วทดสอบด้วยแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ด้านความรู้ความเข้าใจ เป็นข้อสอบปรนัยหลายตัวเลือก แบบประเมินทักษะมีลักษณะเป็นคะแนนรูบริกส์ และแบบประเมินคุณลักษณะที่พึงประสงค์ (ความมุ่งมั่นในการทำงาน) ของผู้เข้ารับการฝึกอบรมที่มีลักษณะเป็นคะแนนรูบริกส์ และตรวจสอบระยะเวลาการเข้ารับการฝึกอบรมของนักศึกษา และใช้แบบสอบถามความพึงพอใจของผู้เข้ารับการฝึกอบรม 7 ด้าน ประกอบด้วย 1) เนื้อหาสาระการเรียนรู้ 2) กิจกรรมการเรียนการสอน 3) สื่อการเรียนรู้ และ 4) บรรยากาศการเรียนรู้อะไรและประโยชน์ที่ได้รับ เก็บรวบรวมข้อมูลและวิเคราะห์ด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป

ผลการวิจัย

1. การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมแอปพลิเคชันสมาร์ตโฟนฟ็อกส์สำหรับนักศึกษาหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาวิทยาศาสตร์

ผลการพัฒนา พบว่าหลักสูตรฝึกอบรมแอปพลิเคชันสมาร์ตโฟนฟ็อกส์สำหรับนักศึกษาหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาวิทยาศาสตร์ มีการจัดการเรียนรู้ 5 ขั้นตอน (5 STEPs) โดยมีการเรียนรู้เป็นรายกลุ่มและรายบุคคล มีโครงสร้างเนื้อหา/กิจกรรมและเวลา แบ่งออกเป็นภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติรวมทั้งสิ้น 16 ชั่วโมง ทฤษฎี 7 ชั่วโมง ปฏิบัติ 9 ชั่วโมง ใช้เวลาในการฝึกอบรม 2 วัน 6 กิจกรรม 4 แผนการจัดการเรียนรู้ ได้แก่ ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับแอปพลิเคชันสมาร์ตโฟนฟ็อกส์ การใช้แอปพลิเคชันสมาร์ตโฟนฟ็อกส์และเทคนิคการวิเคราะห์ข้อมูล การประยุกต์ใช้แอปพลิเคชันสมาร์ตโฟนฟ็อกส์ในกิจกรรมและการทดลองทางวิทยาศาสตร์ ประสิทธิภาพของหลักสูตรใช้การผ่านเกณฑ์หลักสูตร 4 ข้อ คือ 1. ผู้เข้ารับการฝึกอบรมต้องมีความรู้ความเข้าใจ 2. ต้องมีทักษะเกี่ยวกับ

แอปพลิเคชันสมาร์ตโฟนฟ็อกส์ 3. ต้องมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ 4. ต้องมีเวลาในการเข้ารับบริการ
ฝึกอบรมไม่น้อยกว่าร้อยละ 80

หลักสูตรฝึกอบรมแอปพลิเคชันสมาร์ตโฟนฟ็อกส์สำหรับนักศึกษาหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาวิทยาศาสตร์มีความเหมาะสมของหลักสูตรอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.43, S.D. = 0.54$) (ดังตารางที่ 1) และมีความเหมาะสมของกิจกรรมการเรียนรู้ ตามหลักสูตร โดยความเหมาะสมของกิจกรรมการเรียนรู้ตามหลักสูตรในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.67, S.D. = 0.47$) (ดังตารางที่ 2)

ตารางที่ 1 ผลการประเมินความเหมาะสมของหลักสูตรฝึกอบรมแอปพลิเคชันสมาร์ตโฟนฟ็อกส์
สำหรับนักศึกษาหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาวิทยาศาสตร์

ที่	รายการ	ความเหมาะสม		
		\bar{X}	S.D.	แปลผล
1	ความเป็นมาและความสำคัญของหลักสูตร	3.92	0.51	มาก
2	หลักการของหลักสูตร	4.50	0.55	มาก
3	สมรรถนะสำคัญของผู้เรียน	4.67	0.52	มากที่สุด
4	จุดมุ่งหมายของหลักสูตร	4.42	0.51	มาก
5	โครงสร้างเนื้อหาสาระ	4.50	0.51	มาก
6	เวลาในการฝึกอบรม	4.67	0.52	มากที่สุด
7	แนวดำเนินการ	4.39	0.50	มาก
8	การวัดและประเมินผล	4.67	0.49	มากที่สุด
รวมเฉลี่ยทุกด้าน		4.43	0.54	มาก

จากตารางที่ 1 หลักสูตรฝึกอบรมแอปพลิเคชันสมาร์ตโฟนฟ็อกส์สำหรับนักศึกษาหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาวิทยาศาสตร์ มีความเหมาะสมของหลักสูตร อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.43, S.D. = 0.54$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่ามีความเหมาะสมมากที่สุดเท่ากัน 3 ด้าน คือ ด้านสมรรถนะสำคัญของผู้เรียน ($\bar{X} = 4.67, S.D. = 0.52$) ด้านเวลาในการฝึกอบรม ($\bar{X} = 4.67, S.D. = 0.52$) และด้านการวัดและประเมินผล ($\bar{X} = 4.67, S.D. = 0.52$) รองลงมา มีความเหมาะสมมากเท่ากัน 2 ด้าน คือ ด้านหลักการของหลักสูตร ($\bar{X} = 4.50, S.D. = 0.55$) และด้านโครงสร้างเนื้อหาสาระ ($\bar{X} = 4.50, S.D. = 0.51$) และรองลงมาด้านจุดมุ่งหมายของหลักสูตรอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.42, S.D. = 0.51$) ตามลำดับ

ตารางที่ 2 ผลวิเคราะห์ความเหมาะสมของแผนการจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตรฝึกอบรมแอปพลิเคชันสมาร์ตโฟนฟ็อกส์ สำหรับนักศึกษาหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาวิทยาศาสตร์

ที่	รายการ	ความเหมาะสม		
		\bar{X}	S.D.	แปลผล
1	ชื่อแผนการจัดการเรียนรู้	4.83	0.41	มากที่สุด
2	สาระสำคัญ	5.00	0.00	มากที่สุด
3	จุดประสงค์	4.78	0.44	มากที่สุด
4	เนื้อหา	4.80	0.41	มากที่สุด
5	การดำเนินกิจกรรมการเรียนรู้	4.54	0.51	มากที่สุด
6	แหล่งเรียนรู้และสื่อประกอบ	4.58	0.51	มากที่สุด
7	การวัดและการประเมินผล	4.67	0.49	มากที่สุด
รวมเฉลี่ยทุกด้าน		4.67	0.47	มากที่สุด

จากตารางที่ 2 หลักสูตรฝึกอบรมแอปพลิเคชันสมาร์ตโฟนฟ็อกส์สำหรับนักศึกษาหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาวิทยาศาสตร์ มีความเหมาะสมของแผนการจัดการเรียนรู้รวมเฉลี่ยทุกด้านอยู่ในระดับมากที่สุด (\bar{X} = 4.67, S.D. = 0.47) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านสาระสำคัญ (\bar{X} = 5.00, S.D. = 0.00) ด้านชื่อแผนการจัดการเรียนรู้ (\bar{X} = 4.83, S.D. = 0.41) และด้านเนื้อหา (\bar{X} = 4.80, S.D. = 0.41) อยู่ในระดับมากที่สุด และด้านการดำเนินกิจกรรมการเรียนรู้มีความเหมาะสมน้อยสุด แต่ยังคงอยู่ในระดับความเหมาะสมมากที่สุด (\bar{X} = 4.54, S.D. = 0.51)

2. ประสิทธิภาพของหลักสูตรฝึกอบรมแอปพลิเคชันสมาร์ตโฟนฟ็อกส์สำหรับนักศึกษาหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาวิทยาศาสตร์

พบว่าผู้เข้ารับการอบรมสามารถผ่านเกณฑ์การประเมินผล ด้านความรู้ความเข้าใจ ด้านทักษะความสามารถ ด้านคุณลักษณะที่พึงประสงค์ และด้านระยะเวลาในการฝึกอบรมตามเกณฑ์กำหนดทุกด้าน (ตารางที่ 3)

ตารางที่ 3 ประสิทธิภาพของหลักสูตร

ประสิทธิภาพของหลักสูตร	เกณฑ์การผ่าน (ร้อยละ)	ผลการประเมิน (ร้อยละ)	แปลผล
ด้านความรู้ความเข้าใจของผู้เข้ารับการฝึกอบรม	80	80.11	ผ่าน
ด้านทักษะของผู้เข้ารับการฝึกอบรม	80	88.64	ผ่าน
ด้านคุณลักษณะที่พึงประสงค์ (ความมุ่งมั่นในการทำงาน) ของผู้เข้ารับการฝึกอบรม	80	100.00	ผ่าน
ด้านระยะเวลาในการฝึกอบรมของผู้เข้ารับการฝึกอบรม	80	100.00	ผ่าน

จากตารางที่ 3 พบว่าหลักสูตรฝึกอบรมแอปพลิเคชันสมาร์ตโฟนฟ็อกส์สำหรับนักศึกษาหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาวิทยาศาสตร์ สามารถพัฒนาให้นักศึกษา มีความรู้ความเข้าใจ

ทักษะ คุณลักษณะที่พึงประสงค์ (ความมุ่งมั่นในการทำงาน) และระยะเวลาในการฝึกอบรมของผู้เข้ารับการฝึกอบรม ผ่านเกณฑ์ของหลักสูตรทั้ง 4 ด้าน โดย ด้านความรู้ความเข้าใจของผู้เข้ารับการฝึกอบรม มีผลการประเมินร้อยละ 80.11 ด้านทักษะของผู้เข้ารับการฝึกอบรม มีผลการประเมินร้อยละ 88.64 ด้านคุณลักษณะที่พึงประสงค์ (ความมุ่งมั่นในการทำงาน) ของผู้เข้ารับการฝึกอบรม มีผลการประเมิน ร้อยละ 100 ด้านระยะเวลาในการฝึกอบรมของผู้เข้ารับการฝึกอบรม มีผลการประเมิน ร้อยละ 100 ตามลำดับ ซึ่งผ่านเกณฑ์ที่กำหนดตามหลักสูตรทุกเกณฑ์การประเมิน

3. ความพึงพอใจของหลักสูตรฝึกอบรมแอปพลิเคชันสมาร์ตโฟนฟ็อกส์สำหรับนักศึกษา หลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาวิทยาศาสตร์

พบว่าผู้เข้ารับการอบรมมีความพึงพอใจต่อหลักสูตรฝึกอบรมแอปพลิเคชันสมาร์ตโฟนฟ็อกส์สำหรับนักศึกษาหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาวิทยาศาสตร์โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด (ตารางที่ 4)

ตารางที่ 4 ผลการศึกษาความพึงพอใจของผู้เข้ารับการฝึกอบรมที่มีต่อหลักสูตรฝึกอบรม
แอปพลิเคชันสมาร์ตโฟนฟ็อกส์สำหรับนักศึกษาหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต สาขาวิชา
วิทยาศาสตร์

ที่	รายการ	ระดับความพึงพอใจ		ความหมาย
		\bar{X}	S.D.	
1	ด้านเนื้อหาสาระการเรียนรู้	4.81	0.39	มากที่สุด
2	ด้านกิจกรรมการเรียนการสอน	4.98	0.16	มากที่สุด
3	ด้านสื่อการเรียนรู้	4.83	0.37	มากที่สุด
4	ด้านบรรยากาศการเรียนรู้ และประโยชน์ที่ได้รับ	4.96	0.18	มากที่สุด
รวมเฉลี่ยทั้งหมด		4.89	0.31	มากที่สุด

ผลการศึกษาความพึงพอใจของผู้เข้ารับการฝึกอบรมที่มีต่อหลักสูตรฝึกอบรมแอปพลิเคชันสมาร์ตโฟนฟ็อกส์สำหรับนักศึกษาหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาวิทยาศาสตร์ ดังตารางที่ 7 พบว่าผู้เข้ารับการฝึกอบรมมีความพึงพอใจต่อหลักสูตรฝึกอบรมแอปพลิเคชันสมาร์ตโฟนฟ็อกส์สำหรับนักศึกษาหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาวิทยาศาสตร์โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด (\bar{X} = 4.89, S.D. = 0.31) เมื่อพิจารณาเป็น รายด้านพบว่า ด้านกิจกรรมการเรียนการสอน มีความพึงพอใจอยู่ในระดับสูงที่สุด (\bar{X} = 4.98, S.D. = 0.16) รองลงมาเป็นด้านบรรยากาศการเรียนรู้ และประโยชน์ที่ได้รับ (\bar{X} = 4.96, S.D. = 0.18) ด้านสื่อการเรียนรู้ (\bar{X} = 4.83, S.D. = 0.37) และด้านเนื้อหาสาระการเรียนรู้ (\bar{X} = 4.81, S.D. = 0.39)

อภิปรายผล

1. การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมแอปพลิเคชันสมาร์ตโฟนฟ็อกส์สำหรับนักศึกษาหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาวิทยาศาสตร์

หลักสูตรฝึกอบรมแอปพลิเคชันสมาร์ตโฟนฟ็อกส์สำหรับนักศึกษาหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาวิทยาศาสตร์ มีองค์ประกอบครบถ้วนตามองค์ประกอบของหลักสูตร ได้แก่ ความเป็นมาและความสำคัญ หลักการของหลักสูตร จุดมุ่งหมายของหลักสูตร โครงสร้างเนื้อหา/กิจกรรม และเวลา วิธีดำเนินการฝึกอบรม สื่อและแหล่งเรียนรู้ เครื่องมือวัดและประเมินผล เกณฑ์การผ่านหลักสูตร และเอกสารประกอบหลักสูตร และเกณฑ์การผ่านหลักสูตร โดยมีความเหมาะสมของ

หลักสูตร อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านความเป็นมาและความสำคัญของหลักสูตร อยู่ในระดับสูงที่สุด มีความเหมาะสมของกิจกรรมการเรียนรู้โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้เนื่องจากผู้วิจัยได้พัฒนาหลักสูตรตามแนวทางของทาบ (Taba, 1962, อ้างถึงใน กมลสร ลิมสมมุติ, 2565, น.12-16) ทั้ง 7 ขั้นตอน คือ 1. การศึกษาวิเคราะห์ความต้องการ (Diagnosis of Needs) เป็นการตรวจสอบสภาพปัญหาและความต้องการและความจำเป็นต่าง ๆ ของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ซึ่งผู้วิจัยได้นำผลศึกษาความต้องการจำเป็นในระยะที่ 1 มาเป็นจุดเริ่มต้นของการพัฒนาหลักสูตรทำให้ได้หลักสูตรที่ตรงตามความต้องการของผู้เข้ารับการฝึกอบรม และทำให้สามารถเชื่อมต่อไปถึงการกำหนดจุดมุ่งหมายของหลักสูตรฝึกอบรมด้วย เมื่อกำหนดจุดมุ่งหมายของหลักสูตรฝึกอบรมได้แล้ว ผู้วิจัยจึงได้ดำเนินการเลือกเนื้อหาสาระ (Selection of Content) ให้สอดคล้องกับจุดมุ่งหมายของหลักสูตร แล้วจัดรวบรวมเนื้อหาสาระ (Organization of Content) ตามลำดับโดยคำนึงถึงความต่อเนื่อง ความง่าย ความสามารถและความสนใจของผู้เข้ารับการฝึกอบรม และดำเนินการคัดเลือกประสบการณ์ การเรียนรู้ (Selection of Learning Experiences) ซึ่งก็คือการคัดเลือกวิธีการดำเนินการอบรมตามการจัดการเรียนรู้ 5 ขั้นตอน (5 STEPs) เนื่องจากเป็นวิธีการจัดการเรียนรู้ที่มีลักษณะเป็น Active Learning ที่สอดคล้องกับการเรียนรู้ในยุคปัจจุบัน แล้วจึงกำหนดเป็นกิจกรรมการเรียนรู้ รวมระยะเวลา 16 ชั่วโมง แล้วนำไปทดลองใช้ ซึ่งก็คือการจัดประสบการณ์เรียนรู้ (Organization of Learning Experiences) แล้วดำเนินการวัดผลและประเมินตามที่กำหนดไว้ในหลักสูตร (Determination of What to Evaluate) ทำให้ผลการประเมินทั้งด้านความสอดคล้อง ความเหมาะสมของหลักสูตรและความเหมาะสมของกิจกรรมการเรียนรู้ตามหลักสูตรของผู้เชี่ยวชาญ อยู่ในระดับมาก

2. ประสิทธิภาพของหลักสูตรฝึกอบรมแอปพลิเคชันสมาร์ตโฟนฟ็อกส์สำหรับนักศึกษาหลักสูตร ครุศาสตร์บัณฑิต สาขาวิชาวิทยาศาสตร์

หลักสูตรฝึกอบรมแอปพลิเคชันสมาร์ตโฟนฟ็อกส์สำหรับนักศึกษาหลักสูตรครุศาสตร์ บัณฑิต สาขาวิชาวิทยาศาสตร์ มีประสิทธิภาพโดยผู้เข้ารับการฝึกอบรมสามารถผ่านเกณฑ์ที่กำหนดทุก เกณฑ์การประเมิน ทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ 1. ด้านความรู้ความเข้าใจของ ผู้เข้ารับการฝึกอบรม โดย ภาพรวมของผู้เข้ารับการฝึกอบรมสามารถผ่านเกณฑ์คิดเป็นร้อยละ 80.11 เนื่องจากการดำเนิน กิจกรรมมีการเรียงลำดับขั้นตอนกิจกรรมการเรียนรู้จากพื้นฐานในภาคทฤษฎีไปสู่การปฏิบัติเป็นการ เรียงลำดับจากง่ายไปยาก วิทยากรผู้บรรยายก็มีความรู้ ความสามารถเป็นผู้รู้เกี่ยวกับแอปพลิเคชัน สมาร์ตโฟนฟ็อกส์ รวมถึงเทคโนโลยีเป็นสิ่งที่กระตุ้นความสนใจในการมีส่วนร่วมระหว่างอบรม จึง ทำให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมมีความรู้ความเข้าใจเป็นอย่างดีซึ่งสอดคล้องกับ Rizal, R. et al. (2021) ได้ จัดการเรียนรู้ที่มีสมาร์ตโฟนเป็นเครื่องมือในการเรียนรู้ฟิสิกส์แบบออนไลน์เพื่อส่งเสริมทักษะความ เข้าใจและใช้เทคโนโลยีดิจิทัลกับนักศึกษาครู ได้กล่าวว่า การจัดการเรียนรู้ที่ปรับเปลี่ยนไปสู่ สภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่มีการบูรณาการเทคโนโลยีมากขึ้น สมาร์ตโฟนสามารถปรับปรุงการมีส่วนร่วม และความเข้าใจของนักเรียนให้เพิ่มขึ้นได้ และ Lv, Z. and Peng, Z-Y. (2021) ได้ใช้สมาร์ตโฟน เพื่อการสอนการทดลองฟิสิกส์แบบออนไลน์และแบบออฟไลน์ได้กล่าวว่า ภูมิหลังที่หลากหลายของ นักเรียนและประสบการณ์การใช้เทคโนโลยี ส่งผลต่อความสามารถในการใช้สมาร์ตโฟนอย่างมี ประสิทธิภาพในบริบททางการศึกษา 2. ด้านทักษะของผู้เข้ารับการฝึกอบรม ผู้เข้ารับการฝึกอบรม สามารถผ่านเกณฑ์คิดเป็นร้อยละ 88.64 เนื่องผู้วิจัยออกแบบกระบวนการจัดการเรียนรู้อย่างเป็น ขั้นตอน โดยยึดรูปแบบการจัดการเรียนรู้ 5 ขั้นตอน (5 STEPs) มีการเรียนรู้ตั้งคำถามที่สอดคล้องกับ สภาพชีวิต การเรียนรู้แสวงหาสารสนเทศ ออกแบบวางแผน การเรียนรู้เพื่อสร้างองค์ความรู้ มีการคิด วิเคราะห์ข้อมูล การสื่อสาร และการตอบแทนสังคม ทำให้ผู้เข้ารับการฝึกปฏิบัติจริงอย่างเป็นขั้นตอน

ทั้งสิ้น 16 ชั่วโมง จึงเกิดทักษะในการใช้แอปพลิเคชันสมาร์ตโฟนฟ็อกส์เป็นอย่างดี สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการเรียนการสอนได้ในอนาคต 3. ด้านคุณลักษณะที่พึงประสงค์ (ความมุ่งมั่นในการทำงาน) ผู้เข้ารับการฝึกอบรมสามารถผ่านเกณฑ์ที่กำหนดคิดเป็นร้อยละ 100.00 ทั้งนี้เนื่องจากกิจกรรมการเรียนรู้ตามหลักสูตรฝึกอบรมแอปพลิเคชันสมาร์ตโฟนฟ็อกส์สำหรับนักศึกษาหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาวิทยาศาสตร์มีการกำหนดให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมปฏิบัติงานตามใบกิจกรรม และมีการติดตาม การทำงานโดยวิทยากร จึงทำให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมมีความมุ่งมั่นในการทำงานในระดับมากที่สุดเกินกว่าเกณฑ์ที่กำหนด 4. ด้านระยะเวลาในการฝึกอบรมของผู้เข้ารับการฝึกอบรม ผู้เข้ารับการฝึกอบรมสามารถผ่านเกณฑ์ที่กำหนดคิดเป็นร้อยละ 100.00 ทั้งนี้เนื่องจากการอบรมครั้งนี้เป็นความต้องการของ ผู้เข้ารับการฝึกอบรม และยังมีประโยชน์ต่อการนำไปใช้จริงในอนาคต ผู้เข้ารับการฝึกอบรมจึงเข้าร่วมอย่างสม่ำเสมอ สรุปได้ว่าหลักสูตรฝึกอบรมแอปพลิเคชันสมาร์ตโฟนฟ็อกส์สำหรับนักศึกษาหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาวิทยาศาสตร์เป็นหลักสูตรที่มีประสิทธิผล สอดคล้องกับ สุรน วงศ์แดง และคณะ (2561) ที่อภิปรายการวิจัย เรื่อง การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 สำหรับนักศึกษาครู มหาวิทยาลัยราชภัฏกลุ่มรัตนโกสินทร์ ที่กล่าวว่า หลักสูตรที่พัฒนาขึ้นตรงกับความต้องการของผู้เข้าฝึกอบรมอย่างแท้จริง ทำให้ผู้เข้าฝึกอบรม มาอบรมครบทุกคน และครบตามเวลาที่กำหนด จึงส่งผลให้ประสิทธิผลของหลักสูตรอยู่ในระดับมากที่สุด

3. ความพึงพอใจของหลักสูตรฝึกอบรมแอปพลิเคชันสมาร์ตโฟนฟ็อกส์สำหรับนักศึกษาหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาวิทยาศาสตร์

สำหรับความพึงพอใจของผู้เข้ารับการฝึกอบรมตามหลักสูตรฝึกอบรมแอปพลิเคชันสมาร์ตโฟนฟ็อกส์สำหรับนักศึกษาหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาวิทยาศาสตร์ พบว่ามีความพึงพอใจต่อหลักสูตรฝึกอบรมแอปพลิเคชันสมาร์ตโฟนฟ็อกส์สำหรับนักศึกษาหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาวิทยาศาสตร์โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านกิจกรรมการเรียนรู้มีความพึงพอใจอยู่ในระดับสูงที่สุด รองลงมาเป็นด้านบรรยากาศการเรียนรู้และประโยชน์ที่ได้รับ ทั้งนี้เนื่องจากเป็นหลักสูตรที่เป็นความต้องการของผู้เข้ารับการอบรม และเกิดประโยชน์กับการดำเนินชีวิต ซึ่งตรงกับที่กมลสร ลิ้มสมมุติและคณะ (2565) ที่กล่าวว่า การที่ผู้ปฏิบัติงานมีความพึงพอใจในการปฏิบัติงานนั้นจะต้องขึ้นอยู่กับความต้องการของผู้ปฏิบัติ และขึ้นอยู่กับสภาพแวดล้อมและสถานการณ์ต่าง ๆ ที่ปฏิบัติงาน

ผู้เข้ารับการฝึกอบรมมีความพึงพอใจ ด้านกิจกรรมการเรียนรู้สูงที่สุด รองลงมาเป็นด้านบรรยากาศการเรียนรู้และประโยชน์ที่ได้รับ ทั้งนี้เนื่องจากกิจกรรมการเรียนรู้ได้ ออกแบบอย่างเป็นขั้นตอนโดยคำนึงถึงความยากง่าย ความสามารถ และความสนใจของผู้เข้ารับ การฝึกอบรมมีการเรียบเรียงเนื้อหาและกิจกรรม โดยได้การพิจารณาจากผู้เชี่ยวชาญที่มีความรู้และประสบการณ์ และผลที่เกิดขึ้นเป็นประโยชน์ที่เป็นรูปธรรมต่อผู้เข้ารับการฝึกอบรม สอดคล้องกับงานวิจัยของเสาวภา ปัญจจริยะกุล (2562) ที่ได้สรุปผลการวิจัยเรื่อง การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมเรื่องการวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียน ที่สำคัญไว้ว่า ผู้เข้ารับการอบรมมีความพึงพอใจที่มีต่อหลักสูตรฝึกอบรมฯ โดยรวมอยู่ในระดับมาก เนื่องจากในการฝึกอบรมได้ให้ผู้เข้ารับการอบรมมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมอย่างเต็มที่ ใช้หลักการเรียนรู้การมีส่วนร่วมและกระบวนการกลุ่ม คือ ให้อลงมือ ปฏิบัติจริง เน้นบรรยากาศการเรียนรู้ที่เป็นกัลยาณมิตร

ข้อเสนอแนะการวิจัย

ข้อเสนอแนะการนำผลการวิจัยไปใช้

1. หลักสูตรฝึกอบรมแอปพลิเคชันสมาร์ตโฟนฟ็อกส์สำหรับนักศึกษาหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาวิทยาศาสตร์ สามารถนำไปประยุกต์ใช้กับนักศึกษาหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาวิทยาศาสตร์ที่อื่นได้
2. หลักสูตรฝึกอบรมแอปพลิเคชันสมาร์ตโฟนฟ็อกส์สามารถนำไปประยุกต์ใช้กับการเรียนการสอนได้
3. กิจกรรมการตลาดควรมีเครื่องมือมาตรฐานอื่นๆ ร่วมด้วยหรือกำหนดองค์ประกอบของการตลาดที่ชัดเจน เพื่อเพิ่มความแม่นยำของผลการทดลอง

ข้อเสนอแนะการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาการพัฒนารูปแบบการฝึกอบรมแอปพลิเคชันสมาร์ตโฟนฟ็อกส์สำหรับครูประจำการ
2. ควรศึกษาพัฒนารูปแบบการฝึกอบรมแอปพลิเคชันสมาร์ตโฟนฟ็อกส์ ให้เป็นหลักสูตรการผลิตนวัตกรรม เพื่อพัฒนาชุดกิจกรรมการตลาดวิทยาศาสตร์อย่างง่ายที่สามารถเข้าถึงได้ในทุกๆ สถานศึกษา

กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบพระคุณคณาจารย์ที่ปรึกษาที่เคารพทุกท่านที่เสียสละเวลาอันมีค่าหล่อหลอมทำให้เกิดงานวิจัยชิ้นนี้ขึ้น

องค์ความรู้ใหม่

แอปพลิเคชันสมาร์ตโฟนฟ็อกส์มีความเหมาะสมและส่งเสริมการเรียนรู้เรื่องความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระและตัวแปรตามในทางวิทยาศาสตร์ได้เป็นอย่างดี เนื่องจากความเที่ยงตรงและความอ่อนนไหวของตัวรับรู้ภายในสมาร์ตโฟนที่ทำงานร่วมกับแอปพลิเคชันฟ็อกส์ จึงทำให้สามารถสร้างกราฟความสัมพันธ์ได้เป็นอย่างดี แต่จะมีข้อจำกัดสำหรับบางกิจกรรมการเรียนรู้ที่ต้องการความแม่นยำสูงๆ หากกิจกรรมการเรียนรู้นั้นจัดองค์ประกอบไม่สมบูรณ์ ไม่มีเครื่องมือมาตรฐานอื่นๆ ร่วมด้วยหรือไม่ได้กำหนดองค์ประกอบของการทดลองที่ชัดเจน จุดแข็งอีกประการหนึ่งของการจัดการเรียนรู้ที่ใช้แอปพลิเคชันสมาร์ตโฟนฟ็อกส์ คือ การมีส่วนร่วมของผู้เรียนที่จะพยายามทำความเข้าใจในข้อสรุปต่างๆ อย่างรวดเร็ว เพื่อจะได้เข้าไปในกิจกรรมที่ได้มีปฏิสัมพันธ์กับแอปพลิเคชันสมาร์ตโฟนฟ็อกส์

เอกสารอ้างอิง

- กมลสร ลีสมมติ ชลายุทธ์ ครุฑเมือง และวาทัญญู ขลิบเงิน. (2565). *การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมระบบควาไปนิกส์สำหรับผู้สูงอายุ*. ในการประชุมวิชาการระดับชาติศึกษาศาสตร์วิจัย มหาวิทยาลัยนเรศวร ครั้งที่ 9; 2565. พิษณุโลก: มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- กมลสร ลีสมมติ. (2565). *การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมระบบควาไปนิกส์สำหรับผู้สูงอายุ*. วิทยานิพนธ์ ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน มหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรดิตถ์. น.12-16.
- จิตต์โสภณ สุธิบุตร. (2563). *ผลของการจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการเรียนรู้ 5 STEPs (QSCCS) ร่วมกับเทคนิคผังกราฟิก ที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และทักษะการคิดวิเคราะห์ทาง*

- วิทยาศาสตร์ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6. วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษา
มหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน มหาวิทยาลัยทักษิณ. น.24-30.
- ธวัชชัย นาคช่วย ประสงค์ เกษราธิคุณ และ สุวิทย์ คงภักดี. (2561). การพัฒนาชุดทดลองการสั่นพ้อง
ของเสียงโดยใช้สมาร์ตโฟนและท่อพอลิไวนิลคลอไรด์ (PVC). ในงานประชุมวิชาการ
ระดับชาติมหาวิทยาลัยทักษิณ ครั้งที่ 28; 2561. *วารสารมหาวิทยาลัยทักษิณ*, 21(3) (ฉบับ
พิเศษ), 183-190.
- สุธน วงศ์แดง, ภาณุมาศ เศรษฐจันทร์, และ วีระพงษ์ สิงห์ครุฑ. (2561). การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรม
เพื่อเสริมสร้างทักษะการเรียนรู้บนศตวรรษที่ 21 สำหรับนักศึกษาครู มหาวิทยาลัยราชภัฏ
กลุ่มรัตนโกสินทร์. *วารสารวิชาการและวิจัยสังคมศาสตร์*, 13(37), 75-90.
- เสาวภา ปัญจจริยะกุล. (2562). การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมเรื่องการวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียน.
วารสารวิชาการเครือข่ายบัณฑิตศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏภาคเหนือ, 9(2), 33-48.
- C Stampfer, H Heinke and S Stacks. (2020). A lab in the pocket. *Nature review: Materials*.
- Rizal, R., Rusdiana, D., Setiawan, W., & Siahaan, P. (2021). Learning Management System supported smartphone (LSM3): Online Learning Application in Physics for school course to enhance digital literacy of pre-service Physics teachers. *Journal of Technology and Science Education*, 12(1), 191-203.
- Stacks, S., Hutz, S., Heinke, H., & Stampfer, C. (2018). Advanced tools for smartphone-based experiments: phyphox. *Phys. Educ*, 53(2018) 045009 (6pp).
- Yasaroh, S., Kuswanto, H., Ramadhanti, D., Azalia, A., & Hestiana. (2021). Utilization of the phyphox application (physical phone experiment) to calculate the moment of inertia of hollow cylinders. *Jurnal Ilmiah Pendidikan Fisika Al-BiRuNi*, 10(2), 231-240.
- Lv, Z., & Peng, Z.-Y. (2021). *Using a smartphone to teach Physocs experiment online and offline*. In 2021 the 6th International Conference on Distance Education and Learning (ICDEL '21), May 21-24, 2021, Shanghai, China, ACM, New York, NY, USA, 6pp.

การพัฒนาแบบแผนการพัฒนาสมรรถนะครูผู้ช่วยด้านการจัดการเรียนรู้เชิงรุกที่อิงแนวคิดชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2

The Development of Assistant Teachers Competency Model in Active Learning by Using the Professional Learning Community under the Mahasarakham Primary Educational Service Area Office, Area 2

วิทยา นนทนภา
Wittaya Nonnapa

รองผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2
Deputy Director of the Mahasarakham Primary Educational Service Area Office 2

บทคัดย่อ

การวิจัยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาข้อมูลพื้นฐานการพัฒนาสมรรถนะครู เพื่อสร้างและพัฒนาแบบแผนการพัฒนา เพื่อทดลองใช้รูปแบบการพัฒนา และเพื่อประเมินรูปแบบการพัฒนา กลุ่มเป้าหมายเป็นครูผู้ช่วย จำนวน 74 คน เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่ รูปแบบการพัฒนาสมรรถนะครูผู้ช่วยด้านการจัดการเรียนรู้เชิงรุกที่อิงแนวคิดชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ และเอกสารประกอบรูปแบบ การวิเคราะห์ที่ใช้การวิเคราะห์เนื้อหา และสถิติบรรยาย ผลการวิจัยพบว่า 1) ผลการศึกษาข้อมูลพื้นฐาน พบว่าการพัฒนาครูที่ผ่านมายังไม่ตอบสนองความต้องการพัฒนาของครูผู้ช่วย การพัฒนาควรเป็นระบบเกื้อหนุนให้เกิดบรรยากาศการเรียนรู้ตามรูปแบบชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ เปลี่ยนวิธีการจัดการเรียนรู้ที่เน้นการสอนของครูมาเน้นการเรียนรู้ของนักเรียน ครูเปลี่ยนการอธิบายเนื้อหาเป็นผู้สร้างแรงบันดาลใจตามแนวทางการจัดการเรียนรู้เชิงรุก 2) รูปแบบมีชื่อว่า ALPTO model ขั้นตอนการพัฒนามี 5 ขั้นตอน ได้แก่ วิเคราะห์ตนเอง (analyze) พัฒนาคำเรียนรู้ (learn) วางแผนการเรียนรู้ (plan) ฝึกปฏิบัติ (teach) และ 5) สังเกตและสะท้อนคิด (observe and reflect) 3) ผลการทดลองใช้รูปแบบ พบว่า ผลการทดสอบความรู้หลังการพัฒนาสูงกว่าก่อนพัฒนาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ผลการประเมินสมรรถนะครูผู้ช่วยพบว่ามีระดับมาก และคะแนนพัฒนาการโดยรวมอยู่ในระดับสูง ผลการประเมินความสามารถด้านการจัดการเรียนรู้เชิงรุกโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด และผลการประเมินคุณภาพผู้เรียนโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด 4) ผลการประเมินรูปแบบพบว่าผลการประเมินรูปแบบโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด และผลการประเมินชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด

คำสำคัญ: รูปแบบการพัฒนาสมรรถนะครูผู้ช่วย; การจัดการเรียนรู้เชิงรุก; ชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ

ABSTRACT

The purposes of this research are to create and develop a model, to try out and evaluate the model. The target group was 72 assistant teachers. The research tools were assistant teachers competency model in active learning by using the professional learning community and documentation. Analysis used content analysis and descriptive statistics. The research results were found: 1) Basic data study results It was found that the past teacher development has not responded to the development needs of assistant teachers. Development should be a system to support a learning

atmosphere following the professional learning community model. Change the learning management method that emphasizes teachers' teaching to emphasize student learning. Teachers change from explaining content to being motivators according to the active learning management approach. 2) The model is named ALPTO model. The development process has 5 steps: Analyze, Learn, Plan, Teach and Observe and Reflect. 3) The results of the experiment using the model found that the results of the knowledge test after the development were higher than before the development at a statistical significance of .05. The results of the evaluation of assistant teachers' competency were found to be at a high level overall. The overall development scores were at a high level. The results of the assessment of organizing ability Overall active learning is at the highest level. The overall student quality assessment results were at the highest level. 4) Model evaluation results, it was found that the overall form evaluation results were at the highest level. The overall professional learning community evaluation results were at the highest level.

Keywords: Assistant Teachers Competency Model; Active Learning, Professional Learning Community

บทนำ

ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จของการปฏิรูปศึกษาคือคุณภาพครู เพราะครูเป็นผู้นำปรัชญาแนวคิดและเจตนาของหลักสูตรไปสู่การปฏิบัติ โดยเป้าหมายคือการเปลี่ยนแปลงการเรียนรู้ของนักเรียน คุณภาพของผู้เรียนไม่อาจสูงกว่าคุณภาพของครู และการปรับปรุงคุณภาพผู้เรียนล้วนเป็นผลมาจากการปรับปรุงการเรียนรู้ ดังนั้นพัฒนาการและผลการเรียนของนักเรียนมักเป็นไปในทิศทางเดียวกับคุณภาพครู ถ้านักเรียนสูญเสียโอกาสได้รับการเรียนรู้อย่างมีคุณภาพตั้งแต่ช่วงแรกของการศึกษาเนื่องจากครูไม่มีคุณภาพ แม้ภายหลังได้เรียนกับครูที่มีคุณภาพก็ไม่อาจชดเชยสิ่งที่สูญเสียในช่วงเวลาดังกล่าวได้ (Barber and Mourshed, 2007) สอดคล้องกับสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2550) พบว่าตัวแปรที่มีอิทธิพลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและคุณลักษณะของผู้เรียนระดับขั้นพื้นฐานคือ คุณลักษณะของครู นอกจากจะพบบ่อยแล้วค่าน้ำหนักของตัวแปรนี้ค่อนข้างสูงอยู่ในลำดับต้นของการพบแต่ละครั้ง งานวิจัยของ Barber and Mourshed (2007) พบว่า โรงเรียนที่มีผลการประเมินตามโครงการประเมินผลนักเรียนนานาชาติ (PISA) สูง 10 ลำดับแรก มีปัจจัยความสำเร็จ 3 ประการ ดังนี้ การคัดคนที่เหมาะสมเพื่อเป็นครู การพัฒนาให้เป็นผู้สอนที่มีประสิทธิภาพ และประกันการจัดการเรียนรู้ที่ดีที่สุดสำหรับทุกคน

ครูจึงเป็นปัจจัยสำคัญของการยกระดับคุณภาพการศึกษาของชาติ หากครูไร้ความรู้ความสามารถเชิงวิชาการและทักษะการจัดการเรียนรู้คุณภาพการศึกษาก็คงย่ำอยู่กับที่หรือถดถอยไปจากเดิม การพัฒนาครูเป็นขั้นตอนที่สำคัญภายหลังจากครูสำเร็จการศึกษาจากสถาบันผลิตครูเพราะชีวิตหลังสำเร็จการศึกษาจากสถาบันผลิตครูจะเป็นระยะเวลายาวนาน หากความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะของครูที่ได้รับการฝึกฝนพัฒนามาถูกใช้อย่างต่อเนื่องโดยไม่มีการเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางที่สอดคล้องกับสังคมอนาคตครุคนนั้นจะกลายเป็นบุคคลที่สอนลูกศิษย์แต่เรื่องเก่าไม่มีความหมายไม่สอดคล้องไม่เกิดประโยชน์กับศิษย์ที่จะต้องไปใช้ชีวิตในสังคมอนาคตยาวนาน (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560) ดังนั้นการพัฒนาครูท่ามกลางสังคมมีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วกระบวนการพัฒนาครูจำเป็นต้องปรับเปลี่ยนโดยเฉพะอย่างยิ่งกระบวนการทัศน์ (paradigm)

เพราะกระบวนการทัศน์เป็นเสมือนความเชื่อพื้นฐานที่นำไปสู่การปฏิบัติ การพัฒนาครูเพื่อให้มีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของสังคมอนาคตได้อย่างทันท่วงที กระบวนทัศน์เดิมอาจจะไม่เหมาะสมกับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็วและเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา กระบวนทัศน์ใหม่ที่จำเป็นต่อการพัฒนาครูสมควรต้องมีการปรับเปลี่ยนจากการฝึกอบรมเป็นการทำให้ครูเกิดการเรียนรู้ร่วมกัน และประเมินการแสดงผลของครู

ในทางกลับกันครูใหม่หรือครูผู้ช่วยเป็นอีกกลุ่มหนึ่งที่มีความสำคัญไม่ยิ่งหย่อนไปกว่าครูเก่า ครูใหม่ที่ผ่านการคัดเลือกโดยการทดสอบหลายรูปแบบและหลักฐานรับรองคุณสมบัติอย่างครบถ้วน ตามเกณฑ์ที่กำหนด แต่ไม่สามารถยืนยันได้ว่าผู้ที่ได้รับการคัดเลือกจะสามารถปฏิบัติงานอย่างราบรื่น และมีประสิทธิภาพโดยเฉพาะในสถานการณ์การผลิตครูที่มีปัญหาคุณภาพและไม่มีระบบการพัฒนา ครูใหม่ ครูใหม่ต้องเผชิญความท้าทายทั้งด้านการจัดการเรียนรู้ ความสัมพันธ์กับบุคลากรอื่นๆ การปรับตัว หรือบริบทโรงเรียน สิ่งเหล่านี้เป็นอุปสรรคที่ทำให้ครูใหม่รู้สึกโดดเดี่ยว เกิดความรู้สึกผิดหวัง และมองว่าการสอนเป็นเรื่องยาก หน่วยงานต้นสังกัดจะต้องให้ความช่วยเหลือให้คำปรึกษา สอนงาน ช่วยเหลือ หรือแนะนำปฏิบัติตนและการปฏิบัติงาน โดยครูอาวุโสหรือที่มีประสบการณ์สูงคอยเป็นที่ปรึกษาดูแล ให้คำแนะนำให้คำปรึกษาอย่างใกล้ชิด โดยช่วงแรกครูใหม่ควรที่จะเริ่มจากการสังเกตการสอน สังเกตการปฏิบัติงานของครูอาวุโสหรือครูที่เป็นแบบอย่างที่ดี จากนั้นจึงค่อย ๆ เข้าไปมีส่วนร่วมในการปฏิบัติและรับผิดชอบมากขึ้นตามลำดับ (เกรียง วิฑิตจำเริญพร, 2560; ธนกฤต อึ้งน้อย, 2563) ครูผู้ช่วยจำเป็นต้องได้รับการพัฒนาสมรรถนะวิชาชีพครู ซึ่งเป็นดัชนีบ่งชี้ที่สำคัญในการจัดการเรียนรู้ของครูให้มีประสิทธิภาพ การศึกษาสมรรถนะครูผู้ช่วยด้านการจัดการเรียนรู้เชิงรุกพบว่า ประกอบด้วย 4 สมรรถนะ คือ การออกแบบการเรียนรู้ การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ การใช้และพัฒนาสื่อการเรียนรู้ และการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2553; สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา, 2564)

จากสภาพปัญหาและความต้องการดังกล่าวประกอบกับการศึกษาวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยได้ตระหนักถึงความสำคัญของชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพที่เป็นเครื่องมืออันทรงพลังในการพัฒนาครู แนวคิดของชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพเป็นการรวมตัวกันของครูเพื่อพัฒนาสมรรถนะด้านการจัดการเรียนรู้เชิงรุก โดยมีเป้าหมายเพื่อพัฒนาคุณภาพของผู้เรียน การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ทำให้เกิดการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง รวมทั้งแนวคิดการจัดการเรียนรู้เชิงรุกที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในชั้นเรียน สร้างปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้สอนกับผู้เรียน และผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติและสร้างความรู้ด้วยตนเอง

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาข้อมูลพื้นฐานการพัฒนาสมรรถนะครูผู้ช่วยด้านการจัดการเรียนรู้เชิงรุกที่อิงแนวคิดชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ
2. เพื่อสร้างและพัฒนารูปแบบการพัฒนาสมรรถนะครูผู้ช่วยด้านการจัดการเรียนรู้เชิงรุกที่อิงแนวคิดชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ
3. เพื่อทดลองใช้รูปแบบการพัฒนาสมรรถนะครูผู้ช่วยด้านการจัดการเรียนรู้เชิงรุกที่อิงแนวคิดชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ
4. เพื่อประเมินรูปแบบการพัฒนาสมรรถนะครูผู้ช่วยด้านการจัดการเรียนรู้เชิงรุกที่อิงแนวคิดชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ

ระเบียบวิธีวิจัย

การพัฒนาแบบแผนการพัฒนาสมรรถนะครูผู้ช่วยด้านการจัดการเรียนรู้เชิงรุกที่อิงแนวคิดชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ ใช้การวิจัยและพัฒนา (research and development) แบ่งออกเป็น 4 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 ศึกษาข้อมูลพื้นฐานการพัฒนาสมรรถนะครูผู้ช่วยด้านการจัดการเรียนรู้เชิงรุกที่อิงแนวคิดชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2

1. เนื้อหา ได้แก่ ทฤษฎีการพัฒนา หลักการพัฒนา ขั้นตอนการพัฒนา การจัดการเรียนรู้เชิงรุก ชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ องค์ประกอบและตัวชี้วัดสมรรถนะ และสภาพปัจจุบันและปัญหาการพัฒนา

2. แหล่งข้อมูลและผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ วรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาสมรรถนะครูผู้ช่วยด้านการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ผู้เชี่ยวชาญประเมินองค์ประกอบและตัวชี้วัดสมรรถนะครูผู้ช่วยด้านการจัดการเรียนรู้เชิงรุก จำนวน 10 คน และคณะกรรมการเตรียมความพร้อมและพัฒนาอย่างเข้ม และครูผู้ช่วยที่ผ่านการเตรียมความพร้อมและพัฒนาอย่างเข้ม จำนวน 14 คน

3. ตัวแปร ได้แก่ 1) วรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนา 2) องค์ประกอบและตัวชี้วัดสมรรถนะครูผู้ช่วย และ 3) สภาพปัจจุบันและปัญหาการพัฒนาสมรรถนะครูผู้ช่วย

4. วิธีดำเนินการและการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ 1) ศึกษาข้อมูลพื้นฐานจากวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง โดยใช้แบบบันทึกข้อมูลพื้นฐาน 2) สอบถามองค์ประกอบและตัวชี้วัดสมรรถนะครูผู้ช่วยจากผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 10 คน โดยใช้แบบสอบถามองค์ประกอบและตัวชี้วัดสมรรถนะครูผู้ช่วย และ 3) สนทนากลุ่มคณะกรรมการเตรียมความพร้อมและพัฒนาอย่างเข้มและครูผู้ช่วย จำนวน 14 คน เพื่อวิเคราะห์สภาพปัจจุบันและปัญหาการพัฒนาสมรรถนะครูผู้ช่วย

5. การวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ 1) แบบบันทึกข้อมูลพื้นฐาน และ 2) ประเด็นการสนทนากลุ่มสภาพปัจจุบันและปัญหาการพัฒนาสมรรถนะครูผู้ช่วย ใช้การวิเคราะห์เนื้อหาและนำเสนอแบบพรรณนาวิเคราะห์ และ 3) แบบสอบถามองค์ประกอบและตัวชี้วัดสมรรถนะครูผู้ช่วย ใช้ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และนำเสนอแบบตารางประกอบการพรรณนา

ระยะที่ 2 สร้างและพัฒนาแบบแผนการพัฒนาสมรรถนะครูผู้ช่วยด้านการจัดการเรียนรู้เชิงรุกที่อิงแนวคิดชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ

1. เนื้อหา ได้แก่ ร่างรูปแบบและคู่มือรูปแบบการพัฒนาสมรรถนะครูผู้ช่วยด้านการจัดการเรียนรู้เชิงรุกที่อิงแนวคิดชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ การประเมินคุณภาพรูปแบบ และทดลองนำร่องกับครูผู้ช่วยที่ไม่ใช่กลุ่มเป้าหมาย

2. ผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ ผู้เชี่ยวชาญการสัมมนาอิงผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 10 คน ผู้เชี่ยวชาญประเมินคุณภาพรูปแบบการพัฒนาสมรรถนะครูผู้ช่วยด้านการจัดการเรียนรู้เชิงรุกที่อิงแนวคิดชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ จำนวน 15 คน และครูผู้ช่วยที่ไม่ใช่กลุ่มเป้าหมาย จำนวน 3 คน

3. ตัวแปร ได้แก่ คุณภาพรูปแบบการพัฒนา และคุณภาพเครื่องมือประกอบรูปแบบการพัฒนา

4. วิธีดำเนินการและการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ 1) การสัมมนาอิงผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 10 คน เพื่อประเมินร่างรูปแบบการพัฒนาโดยใช้ประเด็นการสัมมนาอิงผู้เชี่ยวชาญ 2) ปรับปรุงรูปแบบและนำเสนอรูปแบบฉบับปรับปรุงต่อผู้เชี่ยวชาญประเมินคุณภาพรูปแบบ จำนวน 15 คน โดยใช้แบบประเมินคุณภาพรูปแบบการพัฒนาสมรรถนะครูผู้ช่วย และ 3) ทดลองใช้รูปแบบกับครูผู้ช่วยที่ไม่ใช่กลุ่มเป้าหมาย จำนวน 3 คน และเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบประเมินสมรรถนะครูผู้ช่วยด้านการจัดการเรียนรู้เชิงรุกที่อิงแนวคิดชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ

5. การวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ 1) ประเด็นการสัมมนาอิงผู้เชี่ยวชาญใช้การวิเคราะห์เนื้อหา และนำเสนอแบบพรรณนาวิเคราะห์ 2) แบบประเมินคุณภาพรูปแบบการพัฒนาสมรรถนะครูผู้ช่วย และ 3) แบบประเมินสมรรถนะครูผู้ช่วยด้านการจัดการเรียนรู้เชิงรุกที่อิงแนวคิดชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ ใช้ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และนำเสนอแบบตารางประกอบการพรรณนา

ระยะที่ 3 ทดลองใช้รูปแบบการพัฒนาสมรรถนะครูผู้ช่วยด้านการจัดการเรียนรู้เชิงรุกที่อิงแนวคิดชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ

1. เนื้อหา ได้แก่ ผลการทดลองใช้รูปแบบการพัฒนาสมรรถนะครูผู้ช่วยเพื่อศึกษาความรู้ด้านการจัดการ การเรียนรู้เชิงรุก สมรรถนะด้านการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ความรู้ความสามารถของครูผู้ช่วยด้านการจัดการเรียนรู้เชิงรุก และคุณภาพนักเรียนที่เกิดจากการจัดการเรียนรู้เชิงรุก

2. ผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ ครูผู้ช่วย จำนวน 74 คน และคณะกรรมการเตรียมความพร้อมและพัฒนาอย่างเข้ม จำนวน 44 ชุด จำนวน 132 คน

3. ตัวแปร ได้แก่ 1) ตัวแปรอิสระ ได้แก่ รูปแบบการพัฒนาสมรรถนะครูผู้ช่วยด้านการจัดการเรียนรู้เชิงรุกที่อิงแนวคิดชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2 2) ตัวแปรตาม ได้แก่ ผลการทดลองใช้รูปแบบการพัฒนา คือ ความรู้ด้านการจัดการเรียนรู้เชิงรุกที่อิงแนวคิดชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ สมรรถนะด้านการจัดการเรียนรู้เชิงรุกที่อิงแนวคิดชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ ความสามารถด้านการจัดการเรียนรู้เชิงรุกที่อิงแนวคิดชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ และคุณภาพนักเรียนที่เกิดจากการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูผู้ช่วย

4. วิธีดำเนินการและการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ 1) ประชุมชี้แจงคณะกรรมการเตรียมความพร้อมและพัฒนาอย่างเข้มและครูผู้ช่วย 2) ดำเนินการตามขั้นตอนการพัฒนาครูผู้ช่วย 5 ขั้นตอน ได้แก่ วิเคราะห์ตนเอง (analyze) พัฒนาความรู้ (learn) วางแผนการเรียนรู้ (plan) ฝึกปฏิบัติการ (teach) และสังเกตและสะท้อนคิด (observe and reflect) ก่อนและหลังการทดลองได้ทดสอบความรู้ครูผู้ช่วย โดยใช้แบบทดสอบ จำนวน 40 ข้อ จากนั้นได้ทดลองโดยใช้รูปแบบ AB design แบ่งเป็น 2 ระยะ ได้แก่ ระยะเสถียร 2 วงรอบ และระยะทดลอง 4 วงรอบ แต่ละวงรอบเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบประเมินสมรรถนะครูผู้ช่วยด้านการจัดการเรียนรู้เชิงรุกที่อิงแนวคิดชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ เมื่อสิ้นสุดการทดลองครูผู้ช่วยประเมินตนเองโดยใช้แบบประเมินความสามารถด้านการจัดการเรียนรู้เชิงรุกที่อิงแนวคิดชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพและประเมินนักเรียนของตน โดยใช้แบบประเมินคุณภาพผู้เรียนที่เกิดจากการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครู

5. การวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ 1) แบบทดสอบ ใช้ค่าเฉลี่ย ร้อยละ ทดสอบที (t-test) และนำเสนอแบบตารางประกอบการพรรณนา 2. แบบประเมินสมรรถนะครูผู้ช่วยด้านการจัดการเรียนรู้เชิงรุกที่อิงแนวคิดชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ ใช้ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน คะแนนพัฒนาการสัมพัทธ์ และนำเสนอแบบตารางประกอบการพรรณนา 3. แบบประเมินความสามารถด้านการจัดการเรียนรู้เชิงรุกที่อิงแนวคิดชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ และ 4) แบบประเมินคุณภาพผู้เรียนที่เกิดจากการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครู ใช้ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และนำเสนอแบบตารางประกอบการพรรณนา

ระยะที่ 4 ประเมินรูปแบบการพัฒนาสมรรถนะครูผู้ช่วยด้านการจัดการเรียนรู้เชิงรุกที่อิงแนวคิดชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ

1. เนื้อหา ได้แก่ การประสิทธิผลของรูปแบบการพัฒนาและความคิดเห็นที่มีต่อชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ

2. ผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ ครูผู้ช่วย จำนวน 74 คน และคณะกรรมการเตรียมความพร้อมและพัฒนาอย่างเข้ม จำนวน 44 ชุด รวมทั้งสิ้น 132 คน

3. ตัวแปร ได้แก่ ประสิทธิภาพของรูปแบบการพัฒนา และความคิดเห็นที่มีต่อชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ

4. วิธีดำเนินการ ได้แก่ ครูผู้ช่วยและคณะกรรมการเตรียมความพร้อมและพัฒนาอย่างเข้ม ประเมินประสิทธิภาพของรูปแบบการพัฒนาและความคิดเห็นที่มีต่อชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ โดยใช้แบบประเมินรูปแบบการพัฒนาสมรรถนะครูผู้ช่วยด้านการจัดการเรียนรู้เชิงรุกที่อิงแนวคิดชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ และแบบประเมินชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ

5. การวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ 1) แบบประเมินรูปแบบการพัฒนาสมรรถนะครูผู้ช่วยด้านการจัดการเรียนรู้เชิงรุกที่อิงแนวคิดชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพและ 2) แบบประเมินชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ ใช้ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และนำเสนอแบบตารางประกอบการพรรณนา

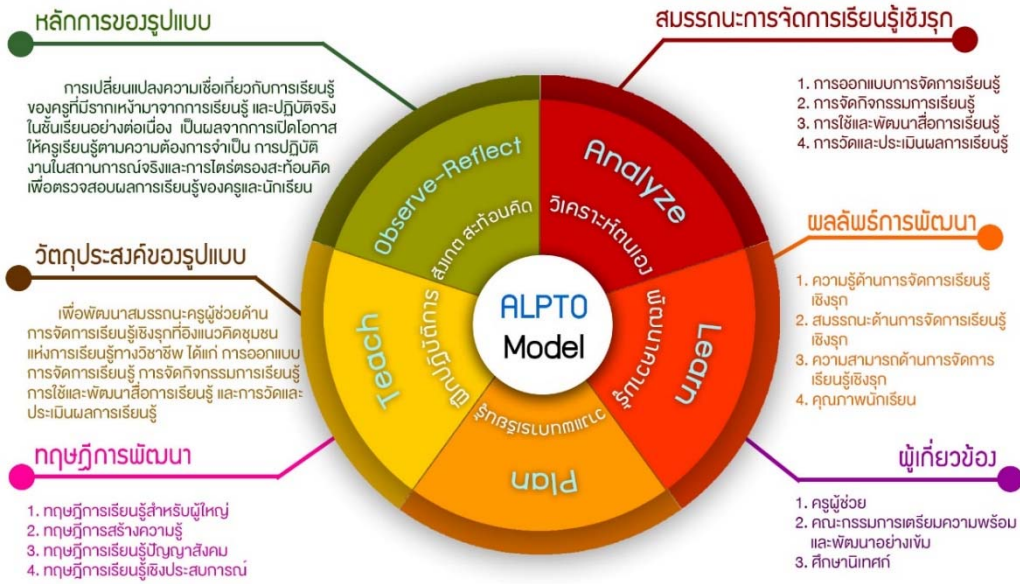
ผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาข้อมูลพื้นฐานพบว่าหลักการพัฒนาครูผู้ช่วยคือการเปลี่ยนแปลงความเชื่อเกี่ยวกับการเรียนรู้ของครูที่มีพื้นฐานมาจากการเรียนรู้และปฏิบัติจริงในชั้นเรียน การพัฒนาควรเกิดขึ้นภายใต้ภารกิจตามปกติแต่ละวันภายใต้วัฒนธรรมการทำงานแบบกัลยาณมิตร โดยมีปัจจัยสนับสนุนคือการชี้แนะของผู้ที่มีประสบการณ์และการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การพัฒนาสมรรถนะครูผู้ช่วยด้านการจัดการเรียนรู้มี 4 ประการได้แก่ การออกแบบการเรียนรู้ การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ การใช้และพัฒนาสื่อการเรียนรู้ และการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ การพัฒนาควรเป็นระบบเกื้อหนุนให้เกิดบรรยากาศการเรียนรู้ตามรูปแบบชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ เปลี่ยนวิธีการจัดการเรียนรู้ที่เน้นการสอนของครูมาเน้นการเรียนรู้ของนักเรียน ครูเปลี่ยนการอธิบายเนื้อหามาเป็นผู้สร้างแรงบันดาลใจตามแนวทางการจัดการเรียนรู้เชิงรุก

2. รูปแบบการพัฒนาสมรรถนะครูผู้ช่วยด้านการจัดการเรียนรู้เชิงรุกที่อิงแนวคิดชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ ใช้ชื่อว่า ALPTO model ขั้นตอนการพัฒนามี 5 ขั้นตอนได้แก่ 1) วิเคราะห์ตนเอง (analyze) คือ การกำหนดปัญหาและความต้องการพัฒนา 2) พัฒนาความรู้ (learn) คือ การพัฒนาความรู้ ทักษะ คุณลักษณะของครูด้านการจัดการเรียนรู้ 3) วางแผนการเรียนรู้ (plan) คือ การนำความรู้และทักษะประกอบประยุกต์ใช้ในการวางแผนการเรียนรู้ตามบริบทของตน 4) ฝึกปฏิบัติการ (teach) คือ การนำแผนการจัดการเรียนรู้ไปจัดการเรียนรู้จริงในห้องเรียนและ 5) สังเกตและสะท้อนคิด (observe and reflect) คือ การเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อให้เห็นสภาพแท้จริง และป้อนกลับเชิงสร้างสรรค์ การประเมินคุณภาพรูปแบบพบว่าโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด

**รูปแบบการพัฒนาสมรรถนะครูผู้ช่วยด้านการจัดการเรียนรู้เชิงรุกที่อิงแนวคิดชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ
ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2**

ภาพที่ 1 รูปแบบการพัฒนาสมรรถนะครูผู้ช่วยด้านการจัดการเรียนรู้เชิงรุกที่อิงแนวคิดชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2

3. ผลการทดลองใช้รูปแบบการพัฒนาสมรรถนะครูผู้ช่วยด้านการจัดการเรียนรู้เชิงรุกที่อิงแนวคิดชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพพบว่า 1) ผลการทดสอบความรู้ด้านการจัดการเรียนรู้เชิงรุกที่อิงแนวคิดชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพหลังการพัฒนาสูงกว่าก่อนพัฒนาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 2) ผลการประเมินสมรรถนะครูผู้ช่วยพบว่าโดยรวมอยู่ในระดับมาก และคะแนนพัฒนาการโดยรวมอยู่ในระดับสูง โดยครูผู้ช่วยที่มีพัฒนาการสูงมาก จำนวน 12 คน และมีพัฒนาการสูง จำนวน 62 คน 3) ผลการประเมินความสามารถด้านการจัดการเรียนรู้เชิงรุก โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุดและ 4) ผลการประเมินคุณภาพผู้เรียนที่เกิดจากการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด

4. ผลการประเมินรูปแบบการพัฒนาสมรรถนะครูผู้ช่วยด้านการจัดการเรียนรู้เชิงรุกที่อิงแนวคิดชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพพบว่า 1) ผลการประเมินรูปแบบการพัฒนาสมรรถนะครูผู้ช่วยด้านการจัดการเรียนรู้เชิงรุกที่อิงแนวคิดชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด และ 2) ผลการประเมินชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพตามรูปแบบการพัฒนาสมรรถนะครูผู้ช่วยด้านการจัดการเรียนรู้เชิงรุกที่อิงแนวคิดชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด

อภิปรายผล

1. ข้อมูลพื้นฐานการพัฒนาสมรรถนะครูผู้ช่วยด้านการจัดการเรียนรู้เชิงรุกที่อิงแนวคิดชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพจากการศึกษาวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับทฤษฎีการพัฒนา หลักการพัฒนา ขั้นตอนการพัฒนา การจัดการเรียนรู้เชิงรุก และชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ และสอบถามความคิดเห็นผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับองค์ประกอบและตัวชี้วัดสมรรถนะ พบว่าหลักการพัฒนาครูผู้ช่วยคือ

การพัฒนาความรู้ ครูที่มีคุณภาพต้องมีความรู้เนื้อหาชัดเจนและวิธีการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดความรู้ เนื้อหาแผนกวิธีสอน กระบวนการพัฒนาต้องเป็นการเปลี่ยนแปลงความเชื่อเกี่ยวกับการเรียนรู้ของครู ที่มีพื้นฐานมาจากการเรียนรู้และการปฏิบัติจริงในชั้นเรียน การพัฒนาครูที่ดีควรเกิดขึ้นภายใต้ภารกิจ ปกติในแต่ละวัน ภารกิจตามปกติคือสมรรถนะด้านการจัดการเรียนรู้ 4 ประการ คือ การออกแบบการเรียนรู้ การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ การใช้และพัฒนาสื่อการเรียนรู้ และการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ และสุดท้ายการพัฒนาที่ดีเชื่อว่าบริบทในสถานที่ทำงานเป็นสถานที่เหมาะสมที่สุดสำหรับการพัฒนา ภายใต้การทำงานร่วมกันของผู้เกี่ยวข้อง ตามแนวคิดชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ หลักการพัฒนาสอดคล้องกับทฤษฎีการเรียนรู้สำหรับผู้ใหญ่ ทฤษฎีการสร้างความรู้ ทฤษฎีการเรียนรู้ทางปัญญาสังคม และทฤษฎีการเรียนรู้เชิงประสบการณ์ นอกจากผลจากการสนทนากลุ่มชี้ให้เห็น สภาพปัญหาและความต้องการจำเป็นของการพัฒนาครูผู้ช่วยที่ต้องการปัจจัยสนับสนุน ได้แก่ การชี้แนะของผู้มีประสบการณ์และการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การพัฒนาสมรรถนะด้านการจัดการเรียนรู้ที่ดี ควรจะเกื้อหนุนให้เกิดบรรยากาศการเรียนรู้ร่วมกันตามรูปแบบชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ เพื่อเปลี่ยนวิธีการจัดการเรียนรู้ที่เน้นการสอนของครูมาเน้นการเรียนรู้ของนักเรียน และเปลี่ยนการอธิบายเนื้อหาเป็นผู้สร้างแรงบันดาลใจตามแนวทางการจัดการเรียนรู้เชิงรุก การพัฒนาสมรรถนะครูผู้ช่วยด้านการจัดการเรียนรู้จึงไม่ใช่การฝึกอบรมแต่เป็นการพัฒนาความรู้ร่วมกับการปฏิบัติการในชั้นเรียนอย่างต่อเนื่อง

2. รูปแบบการพัฒนาสมรรถนะครูผู้ช่วยด้านการจัดการเรียนรู้เชิงรุกที่อิงแนวคิดชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ ใช้ชื่อว่า ALPTO model ขั้นตอนการพัฒนามี 5 ขั้นตอนได้แก่ 1) วิเคราะห์ตนเอง (analyze) คือ การกำหนดปัญหาและความต้องการพัฒนาจากผลการประเมินสมรรถนะ 2) พัฒนาความรู้ (learn) คือ พัฒนาความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะของครูด้านการจัดการเรียนรู้ตามผลการวิเคราะห์ตนเอง 3) วางแผนการเรียนรู้ (plan) คือ การนำความรู้และทักษะประกอบประยุกต์ใช้วางแผนการเรียนรู้ตามบริบทของตน 4) ฝึกปฏิบัติการ (teach) คือ การนำแผนการจัดการเรียนรู้ไปจัดการเรียนรู้จริงในห้องเรียน 5) สังเกตและสะท้อนคิด (observe and reflect) คือ การเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสังเกตการจัดการเรียนรู้เพื่อให้เห็นสภาพแท้จริง และป้อนกลับเชิงสร้างสรรค์ กระบวนการพัฒนารูปแบบนี้สอดคล้องแนวคิดการวิจัยและพัฒนาที่เป็นกระบวนการที่มีขั้นตอนต่อเนื่องกันตามลำดับโดยผลจากการดำเนินงานขั้นตอนหนึ่งจะเป็นปัจจัยนำเข้าของการดำเนินงานในขั้นต่อไป โดยมีจุดเน้นสำคัญ 2 ประการ ได้แก่ การแสวงหาความรู้ หรือความเข้าใจใหม่ด้วยการวิจัย (research) และการออกแบบ การสร้างหรือผลิตนวัตกรรมด้วยการพัฒนาเรียกว่า การวิจัยและพัฒนา อิงกระบวนการพัฒนาตามรูปแบบ $R_1D_1..R_2D_2..R_3D_3..R_nD_n$ ขั้นตอนการวิจัยและพัฒนา มีกระบวนการ 2 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นตอนการวิจัย (R) และขั้นตอนการพัฒนา (D) รูปแบบการพัฒนาสมรรถนะครูผู้ช่วยนี้มีแนวคิดที่เอื้อต่อการพัฒนาครูมากกว่าที่เคยมีในอดีต มีกรอบแนวคิดอยู่ที่การใช้สถานศึกษาเป็นฐานการพัฒนา จุดประสงค์ของการพัฒนาเกิดจากปัญหาและความต้องการของ ครู และนักเรียนอย่างแท้จริง ครูมีอำนาจตัดสินใจเกี่ยวกับการพัฒนา เรียนรู้ในบริบทการจัดการเรียนรู้ และผู้เรียนเข้ามาเกี่ยวข้องเป็นการใช้ทรัพยากรในโรงเรียนที่มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น (Bredeson, 2003)

3. ผลการทดลองใช้รูปแบบการพัฒนาสมรรถนะครูผู้ช่วยด้านการจัดการเรียนรู้เชิงรุกที่อิงแนวคิดชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ พบว่า

3.1 ผลการทดสอบความรู้ด้านการจัดการเรียนรู้เชิงรุกหลังการพัฒนาสูงกว่าก่อนพัฒนา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เนื่องจากครูผู้ช่วยได้รับการพัฒนาความรู้ตามรูปแบบการพัฒนา เน้นการส่งเสริมและพัฒนาครูผู้ช่วยให้มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักสูตร แนวทางการออกแบบ การเรียนรู้ การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ การใช้สื่อการเรียนรู้ การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ ตลอดระยะเวลาการพัฒนามีการแนะนำของครูพี่เลี้ยง และศึกษานิเทศก์ที่เป็นที่ปรึกษา ซึ่งสอดคล้องกับ

แนวคิดของสถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย (2559) ระบุว่า การพัฒนาครูมีความสำคัญมากต่อการพัฒนาหลักสูตรและการใช้หลักสูตร การพัฒนาส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน ส่งเสริมสนับสนุนการพัฒนาและใช้หลักสูตรแบบอิงมาตรฐานให้ประสบความสำเร็จ สถานศึกษาจะต้องพัฒนาบุคลากรอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง สร้างความเข้าใจแก่ครูและบุคลากรทางการศึกษาให้ปรับเปลี่ยนกระบวนทัศน์การพัฒนาหลักสูตร การจัดกิจกรรมการเรียนรู้รวมทั้งการวัดประเมินผล โดยมีมาตรฐานและตัวชี้วัดเป็นเป้าหมาย ผลการศึกษาสอดคล้องกับวรรษชา ประจํา (2564) Maki (2023) ที่พบว่าทำให้ค่าปริक्षाและคำแนะนำแก่ครูใหม่ส่งผลให้เกิดการพัฒนาความรู้ความสามารถในการจัดการเรียนรู้

3.2 ผลการประเมินสมรรถนะครูผู้ช่วยด้านการจัดการเรียนรู้เชิงรุกพบว่าโดยรวมอยู่ในระดับมาก และคะแนนพัฒนาการโดยรวมอยู่ในระดับสูงโดยครูผู้ช่วยที่มีพัฒนาการสูงมาก จำนวน 12 คน และครูผู้ช่วยที่มีพัฒนาการสูง จำนวน 62 คน การพัฒนาสมรรถนะครูผู้ช่วยด้านการจัดการเรียนรู้เชิงรุกนี้ได้มีการประชุมสื่อสารสร้างความเข้าใจ การอบรมเชิงปฏิบัติเสริมสร้างสมรรถนะครูผู้ช่วย และการปฏิบัติจริงในสถานศึกษา ใช้ขั้นตอนการพัฒนา 5 ขั้นตอนจำนวน 4 วงรอบ แต่ละวงรอบมีการประชุม PLC ส่งผลให้ครูผู้ช่วยได้พัฒนาสมรรถนะในทุกวงรอบและมีพัฒนาการสูงขึ้นตามลำดับ โดยมีสมรรถนะที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ การออกแบบการเรียนรู้ การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ และการใช้และพัฒนาสื่อการเรียนรู้ ผลการศึกษานี้สอดคล้องกับอนุสรรา เฉลิมศรี (2563) วรรษชา ประจํา (2564) Angraini, Zubaidah and Susanto (2023) พบว่าความสามารถในการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูโดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด

3.3 ผลการประเมินความสามารถด้านการจัดการเรียนรู้เชิงรุกโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดได้แก่ การใช้คำถาม รองลงมาคือการวัดและประเมินผล และการจัดกิจกรรมกลุ่ม ผลการประเมินตนเองเป็นไปตามแนวคิดการรับรู้ความสามารถของตนเอง ตามทฤษฎีการเรียนรู้ทางปัญญาสังคม (Bandura, 1977) เป็นการตัดสินใจเกี่ยวกับความสามารถของตนเองด้านการจัดการและดำเนินการทำพฤติกรรมให้บรรลุเป้าหมายที่กำหนด การรับรู้ความสามารถของบุคคลเป็นกลไกเชื่อมโยงความรู้และทักษะกับพฤติกรรมให้ดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะเรื่องสมรรถนะการปฏิบัติงาน รูปแบบการพัฒนาสมรรถนะครูผู้ช่วยด้านการจัดการเรียนรู้เชิงรุกมีขั้นตอนการพัฒนาสอดคล้องกับธรรมชาติของการเรียนรู้ของกลุ่มเป้าหมายที่เป็นผู้ใหญ่ทำให้สามารถเรียนรู้ได้ดีเมื่อเป็นการเรียนรู้ที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงานในหน้าที่ แลกเปลี่ยนประสบการณ์ซึ่งกันและกัน นำเสนอประสบการณ์ ฝึกปฏิบัติและเรียนรู้ข้อเท็จจริง โดยมีครูพี่เลี้ยงชี้แนะให้ค่าปริक्षाแนะนำเพิ่มเติม เพราะเป็นการยอมรับประสบการณ์ของครูว่ามีความสำคัญ ปัจจัยสำคัญของขั้นตอนนี้คือ การที่กลุ่มเป้าหมายสัมผัสกับบริบทของชั้นเรียนจากการทดลอง ลงมือจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เก็บรวบรวมข้อมูลและการสะท้อนคิด นับเป็นการเรียนรู้ครบทุกขั้นตอน

3.4 ผลการประเมินคุณภาพผู้เรียนที่เกิดจากการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดได้แก่ สมรรถนะสำคัญของผู้เรียน รองลงมาคือความรู้ความเข้าใจ และทักษะกระบวนการตามลำดับ ผลที่เกิดขึ้นเกิดจากรูปแบบการพัฒนาสมรรถนะครูผู้ช่วยด้านการจัดการเรียนรู้เชิงรุกที่อิงแนวคิดชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ นี้มีการดำเนินงานอย่างเป็นระบบตามขั้นตอนการพัฒนา และกระบวนการจัดการเรียนรู้เชิงรุก โดยครูผู้ช่วยได้รวบรวมข้อมูลเพื่อใช้พัฒนาการจัดการเรียนรู้ค้นหาความต้องการจำเป็นในการพัฒนา วางแผนการจัดการเรียนรู้เชิงรุก จัดกิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุกในห้องเรียน และสะท้อนผลการปฏิบัติงานให้เกิดการปรับปรุงการจัดการเรียนรู้ให้ดีขึ้นทุกระยะๆ ทั้งนี้ด้วยคุณลักษณะของการจัดการเรียนรู้เชิงรุกเป็นการจัดการเรียนรู้ที่คำนึงถึงประโยชน์สูงสุดของผู้เรียนที่ครูผู้สอนพยายามหารูปแบบวิธีการที่เหมาะสมกับผู้เรียนที่จะช่วยให้ผู้เรียนเกิดการพัฒนาและเกิดการเรียนรู้ได้มากที่สุด บทบาทภายใน

ห้องเรียนจึงเป็นบทบาทของนักเรียน การเรียนรู้เปิดโอกาสให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการคิดและทำกิจกรรมมากกว่าการรับฟัง คือนักเรียนมีส่วนร่วมทั้งการอ่าน เขียน อภิปราย หรือแก้ปัญหา รวมทั้งพัฒนาทักษะการคิดขั้นสูง ได้แก่ การคิดวิเคราะห์ คิดสังเคราะห์ และคิดวิจารณ์ญาณ ครูสามารถเลือกใช้กลวิธีต่าง ๆ เช่น การเรียนรู้แบบโครงงานเป็นฐาน การเรียนรู้แบบปัญหาเป็นฐาน ใช้เทคนิคการตั้งคำถามเพื่อกระตุ้นให้นักเรียนสำรวจสืบค้นเรื่องที่เรียน การเขียนเรื่องสั้น หรือการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ (Bonwell and Eison, 1991)

4. ผลการประเมินรูปแบบการพัฒนาสมรรถนะครูผู้ช่วยด้านการจัดการเรียนรู้เชิงรุกที่อิงแนวคิดชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพพบว่า

4.1 การประเมินรูปแบบการพัฒนาสมรรถนะครูผู้ช่วยด้านการจัดการเรียนรู้เชิงรุกที่อิงแนวคิดชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุดเมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ความเป็นไปได้ของรูปแบบ รองลงมาคือความถูกต้องของรูปแบบ และความเป็นประโยชน์ของรูปแบบ ผลการประเมินบ่งชี้ว่าผู้เข้าร่วมการพัฒนาตามรูปแบบพึงพอใจต่อรูปแบบการพัฒนาสมรรถนะครูผู้ช่วยเพราะได้ร่วมการศึกษาในลักษณะการวิจัยปฏิบัติการไปพร้อมกับผู้ศึกษา เนื่องจากรูปแบบนี้ดำเนินควบคู่กับการเตรียมความพร้อมและพัฒนาอย่างเข้มตำแหน่งครูผู้ช่วยโรงเรียนที่ครูผู้ช่วยได้รับการแต่งตั้งและบรรจุต้องดำเนินการแต่รูปแบบและวิธีการพัฒนาให้เป็นไปตามความพร้อมของแต่ละสถานศึกษา รูปแบบการพัฒนาสมรรถนะครูผู้ช่วยด้านการจัดการเรียนรู้เชิงรุกที่อิงแนวคิดชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพได้ขยายแนวปฏิบัติที่สอดคล้องกับหลักเกณฑ์เดิม เพียงแต่อาศัยพลังของชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพเข้ามามีส่วนร่วม ผู้มีหน้าที่พัฒนาสมรรถนะหรือผู้รับการพัฒนาสมรรถนะสามารถพัฒนาตนเองได้อย่างเป็นระบบ มีการลงมือปฏิบัติจริง และเปิดโอกาสให้ครูแก้ไขปรับปรุงการปฏิบัติงานได้ทวงรอบ ครูจึงรู้สึกเป็นอิสระทางความคิดและปฏิบัติงานได้ดี

4.2 ผลการประเมินชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ พบว่าโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุดด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ การเรียนรู้และการพัฒนาวิชาชีพพร้อมกัน รองลงมาคือ การนิเทศงานและสะท้อนข้อมูล และการสร้างวิสัยทัศน์ร่วมกัน และภาวะผู้นำร่วมตามลำดับ รูปแบบการพัฒนาสมรรถนะครูผู้ช่วยด้านการจัดการเรียนรู้เชิงรุกที่อิงแนวคิดชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพมีจุดเด่นประการหนึ่งคือการผนวกความคิดชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพพร้อมด้วย สภาพปัญหาที่เกิดขึ้นในชั้นเรียนของครูแต่ละคน ในกรณีลำพังครูเพียงคนเดียวไม่สามารถแก้ปัญหาได้ ต้องอาศัยเพื่อนครูหรือผู้เกี่ยวข้องหรือนักวิชาการร่วมกันวางแผนแก้ปัญหา กิจกรรมการพัฒนาแบบคล้ายกับการวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียนมีการวางแผน (planning) การปฏิบัติ (action) การสังเกต (observation) และการสะท้อนผลการปฏิบัติ (reflection) ที่เป็นหลักการรูปแบบที่เน้นการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน การแบ่งปันข้อสรุปผลการเรียนรู้กับคนอื่น ๆ เพื่อยกระดับการเรียนรู้ครูแต่ละคนไปสู่การเรียนรู้ระดับองค์กร เนื่องจากทุกขั้นตอนของการพัฒนาศักยภาพและการจัดการเรียนรู้ จำเป็นต้องมีการติดตามความก้าวหน้าและนำมาอภิปรายเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ แนวทางการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในขั้นที่ 5 การสังเกตและสะท้อนคิดนี้จะสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ร่วมกันการสร้างวิสัยทัศน์ร่วมกัน โดยหล่อหลอมมาจากวิสัยทัศน์และความต้องการของแต่ละคน เปิดโอกาสให้ทุกคนแสดงวัตถุประสงค์ความต้องการในการจัดการเรียนรู้ผ่านการระดมความคิด แลกเปลี่ยนเรียนรู้ และตกลงร่วมกันในการตัดสินใจเลือกวิธีการออกแบบการเรียนรู้ และวิธีการจัดการเรียนรู้

ข้อเสนอแนะการวิจัย

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 การดำเนินตามรูปแบบชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อพัฒนาสมรรถนะครูผู้ช่วยด้านการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ควรดำเนินการภายใต้สภาพปัจจุบันปัญหา และความต้องการของโรงเรียนแต่ละแห่ง การดำเนินการให้ครบทั้ง 5 ขั้นตอนของการจัดกิจกรรมและระยะเวลาที่ต่อเนื่องอย่างน้อย 1 ภาคเรียน เพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงครูได้อย่างถาวร

1.2 การพัฒนาตามรูปแบบพบว่าครูผู้ช่วยมีคะแนนสมรรถนะการจัดการเรียนรู้สูงมาก หลังจากการประชุมกลุ่ม PLC ผู้บริหารควรสร้างสภาพแวดล้อมของโรงเรียนที่เอื้อให้เกิดการเรียนรู้และพัฒนาวิชาชีพพร้อมกัน การนิเทศงาน และการสะท้อนข้อมูล เพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้บนพื้นฐานวัฒนธรรมที่เป็นกัลยาณมิตร

1.3 การประเมินสมรรถนะครูเป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลจากพฤติกรรมครูเพื่อนำมาวิเคราะห์ วิธีการดังกล่าวเป็นใช้เครื่องมือทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพทั้งการสังเกต สัมภาษณ์ ตรวจสอบเอกสาร บางกรณีครูไม่แสดงพฤติกรรมให้สังเกตได้ หรือการเปลี่ยนแปลงเพียงเล็กน้อย หรือไม่สอดคล้องกับพฤติกรรมของตัวชี้วัด ดังนั้นผู้ประเมินควรใช้วิธีการที่หลากหลาย และความสามารถในการตีความเพื่อวิเคราะห์ข้อมูล

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการวิจัยพัฒนารูปแบบการพัฒนาสมรรถนะครูด้านอื่น ๆ ที่มีความสำคัญต่อการเป็นครูที่ดี เช่น การพัฒนาหลักสูตร การวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียน การพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ เป็นต้น

2.2 ควรศึกษาวิจัยเกี่ยวกับปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนาศักยภาพครู หรือตัวแปรที่เป็นผลจากการพัฒนาครูที่หลากหลายและสอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบันเพื่อเป็นข้อมูลเพื่อวางแผนการพัฒนาคุณภาพการศึกษาในอนาคตต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- เกรียง ฐิติจาเจริญพร. (2560). *การพัฒนากระบวนการนำครูใหม่เข้าสู่วิชาชีพโดยใช้แนวความคิดการพัฒนาบทเรียนร่วมกันเป็นฐานร่วมกับการเป็นพี่เลี้ยงเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการออกแบบการเรียนการสอน*. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาหลักสูตรและการสอน จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ธนภุต อึ้งน้อย. (2563). *รูปแบบการพัฒนาสมรรถนะครูใหม่ในศตวรรษที่ 21 ตามแนวคิดโรงเรียนเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้*. วิทยานิพนธ์การศึกษาดุษฎีบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษามหาวิทยาลัย นเรศวร.
- วรรษยา ประจำ. (2564). *รูปแบบการพัฒนาครูโดยใช้ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เชิงรุก โรงเรียนอนุบาลห้วยทับทัน*. ศรีสะเกษ: โรงเรียนอนุบาลห้วยทับทัน.
- สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย. (2559). *ข้อเสนอการปฏิรูปคุณภาพครูและการสอนในช่วงการเกษียณอายุราชการของครู 10 ปีข้างหน้า*. กรุงเทพฯ: สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2553). *คู่มือประเมินสมรรถนะครู (ฉบับปรับปรุง)*. กรุงเทพฯ: สำนักพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.

- สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา. (2564). *คู่มือการดำเนินการตามหลักเกณฑ์และวิธีการประเมินตำแหน่งและวิทยฐานะข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา ตำแหน่งครู*. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2550). *รายงานการวิจัยและประเมินผลตัวแปรที่มีอิทธิพลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนระดับชั้นพื้นฐาน*. กรุงเทพฯ: สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา.
- อนุสสรာ เฉลิมศรี. (2563). *การพัฒนาความสามารถในการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูประถมศึกษา ด้วยกระบวนการชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ*. ปรินญานินพนธ์ดุขฎฐิบัณฑิต สาขา วิทยาการทางการ ศึกษาและการจัดการเรียนรู้ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- Angraini, Erni, Siti Zubaidah and Hendra Susanto. (2023). TPACK-based active learning to promote digital and scientific literacy in genetics. *Pegem journal of education and instruction*, 13(2), 50-61.
- Bandura, Albert. (1977). Self-efficacy: Toward a unifying theory of behavioral change. *Psychological review*, 84(2), 191-215.
- Barber, Michael and Mona Mourshed. (2007). *How the world's best-performing school systems come out on top*. Washington: McKinsey & Company.
- Bonwell, Charles. C. and James A. Eison. (1991). Active learning: Creating excitement in the classroom. In *1991 ASHE-ERIC higher education report*. Washington DC: ERIC.
- Bredeson, Paul V. (2003). *Designs for learning: A new architecture for professional development in schools*. Thousand Oaks: Corwin.
- Maki, Christopher. (2023). *An analysis of the mentoring of first-year, experienced-based licensed teachers in the CESA 7 district of Wisconsin*. Ph.D. Career and Technical Education, Graduate School, University of Wisconsin-Scout.

กระบวนทัศน์ใหม่ในการจัดการเรียนรู้โดยใช้จิตศึกษา A New Paradigm for Phenomenon-Based Learning: A Psychological Perspective

นุตประวีณ์ ภัครวัฒน์อังกูร^{1*} กฤษดา ผ่องพิทยา²
Nutparawi Phakharawatoangkun^{1*} Kisda Pongpittaya²

¹นักศึกษาลัทธิปรัชญาศึกษาศาสตร์บัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์
Doctor of Philosophy in Educational Administration, Phetchabun Rajabhat University

*Corresponding author e-mail: Nutprawee2522@gmail.com โทร. 088-5788197

²ผู้ช่วยศาสตราจารย์ประจำบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์

Assistant Professor of Graduate School, Phetchabun Rajabhat University

e-mail: kisda 2000@gmail.com โทร. 08 1971 3043

บทคัดย่อ

เป้าหมายที่แท้ของการศึกษา คือ การเปลี่ยนผู้เรียนจากผู้ไม่รู้ผู้รู้และผู้เป็นที่เห็นได้จากการมีวิธีคิดจิตสำนึกที่เปลี่ยนแปลงไปจากเมื่อตอนที่ยังไม่รู้และเกิดพฤติกรรมเปลี่ยนแปลงไป (Mezirow, J. 2000, p. 42-43) จากเดิมแต่ก็เป็นที่น่าเสียดายว่าการศึกษาที่เป็นอยู่ในปัจจุบันนั้นสร้างผู้เรียนให้เป็นเพียงผู้จำล้นเป็นเพียงการจำเพื่อไปสอบสร้างให้ผู้เรียนมีสภาพเป็นตำราที่เดินได้ โดยไม่ได้นำเอากระบวนการ “การเปลี่ยนคน สร้างสรรค์สังคม” มาเป็นเป้าหมายสำคัญของการศึกษาคำถามที่เกิดขึ้นคือ หากการศึกษาที่เป็นอยู่พาเราไปสู่ทางออกของปัญหาที่กำลังเผชิญอยู่ไม่ได้แต่ยังกลับยิ่งสร้างปัญหาใหม่เพิ่มขึ้นไปเรื่อย ๆ เพราะวิธีการของการศึกษาในยุคปัจจุบันเป็นการศึกษาที่สร้างให้คิดแบบแยกส่วนล่อหลอมให้คนมีจิตสำนึกการแข่งขันและยึดเอาตนเองหรือหมู่พวกของตนเป็นศูนย์กลางสารพันปัญหาที่มีตกริกรรมรุนแรงระดับโลกที่เกิดขึ้นอยู่ในขณะนี้ เช่น ภาวะโลกร้อน วิกฤติแฮมเบอร์ ส่วนปัญหาความแตกต่างทางความคิดทางด้านการเมืองจนกลายเป็นความแตกแยกก็เป็นปัญหาที่พบได้ทั้งในระดับประเทศและในระดับบุคคลก็ยังคงพบว่าคนในยุคนี้ “ทุกข์ง่าย สุขยาก” ทั้งนี้ล้วนเกิดขึ้นมาจากการที่ปัจเจกบุคคลขาดสำนึกที่ดีและขาดซึ่งความตระหนักถึงภาวะหน้าที่ของตนที่มีต่อมวลมนุษยชาติและสรรพสิ่งในธรรมชาติ พอก้าวถึงสังคมโลกที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วและโจทย์การศึกษาแบบไทย ไม่สามารถตอบโจทย์การพัฒนาผู้เรียนได้ตามการเปลี่ยนแปลงคงมีคำถามตามมาว่า “จะอย่างไร” และ “มีวิธีการอย่างไร” กระบวนการศึกษาเพื่อการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวจึงเน้นให้ผู้เรียนอยู่กับความจริงสูงสุดที่เมื่อเข้าถึงแล้วจะก่อเกิดอิสรภาพความสุขความรักเพื่อนมนุษย์และธรรมชาติอันเป็นไปเพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างสันติการศึกษา เช่นนี้ จึงเป็นการศึกษาที่ต้องพัฒนามนุษย์อย่างเป็นองค์รวมเป็นการพัฒนาปัญญาภายในของผู้เรียน (Sharma, R. 2000, p. 235-248) เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ที่ลึกซึ้งและส่งผลกระทบต่อชีวิตด้านในของผู้เรียนจนกระทั่งเกิดการเปลี่ยนแปลงผ่านจิตศึกษา คือการพัฒนาปัญญาภายในเป็นอีกหนึ่งในวิธีการเรียนรู้ที่นำผู้เรียนไปสู่การเปลี่ยนแปลงที่มีลักษณะพิเศษคือ มุ่งไปที่การพัฒนาชีวิตโดยการเปลี่ยนแปลงของสังคมและโลกจากรากฐานของการปฏิบัติฝึกฝนจริงการสร้างความเป็นชุมชนและวิถีชุมชน การใช้จิตวิทยาเชิงบวกและผ่านกิจกรรมจิตศึกษา กระบวนการจิตศึกษาจะผันเปลี่ยนไปตามบริบทและสภาพแวดล้อมของแต่ละท้องถิ่น แต่มีกระบวนทัศน์ 3 ข้อเป็นเสาหลักในการพัฒนาเหมือนกัน คือ กิจกรรมจิตศึกษา การใช้จิตวิทยาเชิงบวก และการสร้างชุมชนและวิถีชุมชน ซึ่งมีแนวคิดมาจากความเชื่อที่ว่าโรงเรียนสามารถสร้างสัมพันธภาพที่ดีของคนในชุมชนผ่านการปฏิบัติของวิถีโรงเรียน นอกจากนี้ยังเป็นการพัฒนาเด็กโดยสร้างสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมต่อการเรียนรู้ ปลอดภัยมีครูและเพื่อนๆ เป็นมิตรที่ดีต่อกัน

คำสำคัญ: กระบวนทัศน์ใหม่ในการจัดการเรียนรู้, จิตศึกษา

ABSTRACT

The ultimate goal of education is to transform learners from ignorance to knowledge and visibility, which is evident from the change in their mindset and behavior (Mezirow, J. 2000, p. 42-43). However, it is unfortunate that the current education system merely creates learners who are solely focused on memorization for the purpose of passing exams. This system has reduced learners to walking textbooks, without incorporating the process of "transforming individuals and creating a society" as a primary educational goal. The question that arises is: if the current education system does not lead us to solutions for the problems we face, but instead creates new ones, what can be done? This is because the current educational approach promotes fragmented thinking, fosters a competitive mindset, and prioritizes self or group interests. This has led to various global issues of varying degrees of severity, such as global warming, the hamburger crisis, and political polarization. These problems are also evident at the individual level, with people becoming "easily distressed and difficult to please." All of these issues stem from a lack of awareness and sense of duty towards humanity and nature. Given the rapidly changing global society and the inability of the Thai education model to meet the needs of learners in this changing landscape, the question arises: "What can be done?" and "How can it be done?" The educational process for such transformation therefore emphasizes grounding learners in ultimate reality, which, when accessed, leads to freedom, happiness, love for humanity and nature, and peaceful coexistence. Such education requires the holistic development of individuals, including the development of their inner wisdom (Sharma, R. 2000, p. 235-248). To achieve deep learning that impacts the inner lives of learners and leads to transformation, psychoeducation is one approach. It focuses on personal growth through social and global change, based on the foundations of real-world practice, community building and lifestyle, positive psychology, and psychoeducational activities. While the psychoeducational process varies according to the context and environment of each locality, it is based on three pillars: psychoeducational activities, positive psychology, and community building and lifestyle. These concepts stem from the belief that schools can foster positive relationships within the community through the implementation of school practices. Additionally, it involves creating an environment conducive to learning, where students feel safe and supported by caring teachers and peers.

Keywords: New Paradigm in Learning Management; Psychology

บทนำ

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 และกระทรวงศึกษาธิการ (2553) ได้กำหนดแนวทางการจัดการศึกษาดังนี้ มาตรา 6 กล่าวว่า “การจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกายจิตใจ สติปัญญา ความรู้ และ คุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิตสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข” (National Education Act B.E. 2542, 1999, p. 3) มาตรา 22 การจัดการศึกษาต้องยึดหลักว่า นักเรียนทุกคนมีความสามารถที่จะเรียนรู้

และพัฒนาตนเอง ถือว่าผู้เรียนนั้นมีความสำคัญที่สุดต้องส่งเสริมให้นักเรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มศักยภาพ และมาตรา 25 “รัฐต้องส่งเสริมการดำเนินงานและการจัดตั้งแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตทุกรูปแบบ” ได้แก่ ห้องสมุดประชาชน พิพิธภัณฑ์หอศิลป์ สวนสัตว์ สวนสาธารณะ สวนพฤกษศาสตร์อุทยานวิทยาศาสตร์ และเทคโนโลยีศูนย์การกีฬาและนันทนาการ แหล่งข้อมูลและแหล่งการเรียนรู้อื่นอย่างพอเพียงและมีประสิทธิภาพ นำมาสู่การกำหนดนโยบายทางการศึกษาที่เน้นให้ผู้เรียนคิดเป็น ทำเป็น แก้ปัญหาเป็น สามารถช่วยเหลือตนเองและดำรงชีวิตได้อย่างมีความสุขขึ้น การจัดการศึกษาในรูปแบบเดิมที่ให้ครูเป็นศูนย์กลาง เป็นผู้ถ่ายทอดความรู้ทางเดียวไม่สามารถพัฒนาเด็กได้ครบทุกด้าน สอดคล้องกับทฤษฎีของ คอแลทซ์ (2560, หน้า 105) กล่าวว่า กระบวนการเรียนรู้ที่ผู้เรียนเป็นสำคัญเป็นการจัดการเรียนการสอนที่ยึดผู้เรียนเป็นตัวตั้งโดยคำนึงถึงความเหมาะสมกับผู้เรียนและประโยชน์สูงสุดที่ผู้เรียนควรจะได้รับ และมีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีบทบาทสำคัญในการเรียนรู้ได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้อย่างตื่นตัวและได้ใช้กระบวนการเรียนรู้ต่างๆ อันจะนำผู้เรียนไปสู่การเกิดการเรียนรู้ที่แท้จริงซึ่งสอดคล้องกับนโยบายการจัดการศึกษาของชาติเน้นว่าการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนากระบวนการคิด และจุดมุ่งหมายของหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ข้อ 2 เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้ความสามารถในการสื่อสาร การคิดแก้ปัญหา การใช้เทคโนโลยีและมีทักษะการใช้ชีวิต และระบุไว้ในสมรรถนะสำคัญของผู้เรียน ข้อที่ 2 คือ ความสามารถด้านการคิดวิเคราะห์ การคิดสังเคราะห์ การคิดสร้างสรรค์ การคิดอย่างมีวิจารณญาณและการคิดอย่างเป็นระบบ เพื่อนำไปสู่การสร้างองค์ความรู้สารสนเทศเพื่อการตัดสินใจเกี่ยวกับตนเองและสังคมได้อย่างเหมาะสม อีกทั้งได้ระบุให้สถานศึกษา ได้ประเมินการอ่าน คิดวิเคราะห์ และเขียนตามเกณฑ์การประเมินที่สถานศึกษากำหนดเป็นส่วนหนึ่งของการประเมินการจบหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานอีกด้วย กระทรวงศึกษาธิการ (2551, น. 12) นอกจากนี้ นโยบายกระทรวงศึกษาธิการมีนโยบายและจุดเน้นการจัดการศึกษาเพื่อความปลอดภัยในสถานศึกษา เพื่อเพิ่มความเชื่อมั่นของสังคมและป้องกันจากภัยคุกคามในชีวิตรูปแบบใหม่โดยมีการดำเนินการตามแผนและมาตรการด้านความปลอดภัยให้แก่ผู้เรียน ครูและบุคลากร แรงปลูกฝังทัศนคติ พฤติกรรมเพื่อสร้างโอกาสในการเรียนรู้และสร้างภูมิคุ้มกัน ประกาศกระทรวงศึกษาธิการ (2566) กอรปกับ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน 2566 ได้ประกาศนโยบายด้านความปลอดภัยของผู้เรียนทุกคน พร้อมเสริมสร้างระบบและกลไกในการดูแลความปลอดภัยเสริมสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการมีสุขภาพที่ดีอย่างเข้มข้นให้กับนักเรียน ครูและบุคลากรทางการศึกษา จุดเน้นของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ประจำปี 2566 จุดเน้นที่ 4 พัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาที่เน้นสมรรถนะและการจัดทำกรอบหลักสูตร รวมทั้งจัดกระบวนการเรียนรู้ทางประวัติศาสตร์ หน้าที่พลเมืองและศีลธรรมให้เหมาะสมตามวัยของผู้เรียน ประกาศสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2566)

จิตศึกษา

จิตศึกษา (Contemplative education) เป็นทั้งแนวคิดและแนวปฏิบัติที่เรียกว่าปัญญาทัศน์และปัญญาปฏิบัติโดยภาพรวมเป็นการศึกษาที่เน้นและให้ความสำคัญเกี่ยวกับการพัฒนาความตระหนักรู้การเรียนรู้ และการรู้เท่าทันมิติโลกภายใน ของตนเองให้คุณค่าการเรียนรู้อย่างใคร่ครวญ ซึ่งหมายถึงการสังเกตอย่างมีสติต่อการเปลี่ยนแปลง ที่ส่งผลต่อการประพฤติปฏิบัติและการดำเนินชีวิตอย่างมีสติ มีปัญญา มีความรักความเมตตาต่อตนเองและสรรพสิ่งในฐานะที่เป็นส่วนหนึ่งและเป็นส่วนเดียวกับธรรมชาติกระบวนการเรียนการสอนแบบศึกษาจะอยู่บนฐานของความเป็นกัลยาณมิตรระหว่างผู้เรียนและผู้สอนเพื่อการเรียนรู้และการพัฒนาร่วมกันในส่วนบทบาทของการพัฒนาครูโดยกระบวนการที่เลี้ยงภายใต้การแนะนำ นิเทศ ติดตามประเมินผลขณะปฏิบัติการสอนของครูรวมทั้ง

ประเมินสมรรถนะในการจัดการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับการพัฒนานักเรียนยุคปัจจุบัน ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญของการสร้างครุอย่างมีคุณภาพ พิมพ์นธ์ เตชะคุปต์ (2558, น.144) แต่อาจไม่เกี่ยวกับหน้าที่ในปัจจุบันโดยตรงและแนวทางการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมเป็นกระบวนการเรียนรู้จากพื้นฐานประสบการณ์ที่ดึงเอาประสบการณ์ชีวิตของผู้เรียนมาใช้สังเคราะห์เพื่อให้เกิดความคิดรวบยอดเกิดความลุ่มลึกเกิดความเข้าใจและสามารถที่จะบูรณาการผสมผสานให้เข้ากับประสบการณ์ใหม่ได้ ดังนั้นผู้วิจัยในฐานะที่เป็นผู้บริหารสถานศึกษาจึงได้ศึกษาค้นคว้าองค์ความรู้ดังกล่าวเพื่อใช้เป็นแนวทางการพัฒนาครูผู้สอนในลักษณะหลักสูตรจิตศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะของครูผู้สอนด้านการจัดการเรียนการสอนที่กิจกรรมจิตศึกษาสำหรับครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 3 เพื่อที่จะได้นำความรู้ความสามารถไปพัฒนาผู้เรียนต่อไป

กระบวนการทัศน์ใหม่

แนวคิดแบบดั้งเดิม การศึกษามักถูกมองว่าเป็นกระบวนการถ่ายทอดความรู้จากผู้สอนสู่นักเรียน มุ่งเน้นไปที่การจดจำข้อมูลและฝึกฝนทักษะการคิดวิเคราะห์แบบแยกส่วน มุมมองนี้จำกัดศักยภาพของผู้เรียน มุ่งเน้นไปที่ผลลัพธ์ มากกว่ากระบวนการ และละเลยมิติทางสังคม อารมณ์ และจิตวิญญาณ

กระบวนการทัศน์ใหม่ เสนอแนวทางการศึกษาแบบองค์รวม มุ่งเน้นไปที่การพัฒนาผู้เรียนอย่างครบทุกด้าน ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีความคิดสร้างสรรค์ คิดวิเคราะห์อย่างมีวิจารณญาณ เรียนรู้ที่จะอยู่ร่วมกับผู้อื่นอย่างสันติ และมีส่วนร่วมในการสร้างสังคมที่ยั่งยืน หลักการสำคัญของกระบวนการทัศน์ใหม่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง การเรียนรู้เกิดขึ้นเมื่อผู้เรียนมีส่วนร่วมอย่างกระตือรือร้น และรู้สึกเป็นเจ้าของกระบวนการเรียนรู้ มุ่งเน้นการพัฒนาทักษะชีวิต ผู้เรียนควรได้รับการพัฒนาทักษะที่จำเป็นประเภท วะสี. (2555, น.97) สำหรับการใช้ชีวิตในสังคมยุคใหม่ เช่น ทักษะการคิดวิเคราะห์ ทักษะการสื่อสาร ทักษะการทำงานร่วมกัน และทักษะการแก้ปัญหา ส่งเสริมการเรียนรู้แบบองค์รวม ผู้เรียนควรได้รับการเรียนรู้ที่เชื่อมโยงกันในทุกมิติ ทั้งด้านร่างกาย จิตใจ สังคม อารมณ์ และจิตวิญญาณเน้นการเรียนรู้ผ่านประสบการณ์ ผู้เรียนควรได้รับการเรียนรู้ผ่านประสบการณ์จริง การลงมือปฏิบัติ และการทำงานร่วมกัน ส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต ผู้เรียนควรได้รับการปลูกฝังให้รักการเรียนรู้ และพร้อมที่จะเรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ อยู่เสมอ ตัวอย่างการนำกระบวนการทัศน์ใหม่ไปใช้ การจัดการเรียนรู้แบบโครงการ ผู้เรียนร่วมกันวางแผน ดำเนินการ และประเมินผลโครงการ การเรียนรู้แบบผสมผสาน ผู้เรียนเรียนรู้ผ่านสื่อและกิจกรรมที่หลากหลาย การเรียนรู้แบบบริการ ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมเพื่อช่วยเหลือผู้อื่น การเรียนรู้แบบประสบการณ์ ผู้เรียนเรียนรู้ผ่านประสบการณ์จริง การลงมือปฏิบัติ และการทำงานร่วมกันการเปลี่ยนแปลงไปสู่กระบวนการทัศน์ใหม่การเปลี่ยนแปลงไปสู่กระบวนการทัศน์ใหม่ของการศึกษาจำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกภาคส่วน ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน สถาบันการศึกษา และครูผู้สอน จำเป็นต้องมีการพัฒนาหลักสูตร การจัดการเรียนรู้ และสื่อการสอนใหม่ ๆ อย่างต่อเนื่อง

กระบวนการทัศน์ใหม่

คำว่า “กระบวนการทัศน์” (Paradigm) เป็นคำที่ Thomas S. Kuhn (1970, p. 10 - 11) นักประวัติศาสตร์และนักปรัชญาวิทยาศาสตร์ชาวอเมริกันเป็นผู้ให้แนวความคิดเกี่ยวกับเรื่องนี้ไว้ในงานของเขา เรื่อง The Structure of Scientific Revolution (SSR) เพื่อแสดงว่าความเข้าใจทั่วไปที่ว่าความรู้ทางวิทยาศาสตร์มีพัฒนาการในลักษณะที่ขยายตัวขึ้นเรื่อย ๆ (Development by Accumulation) เป็นความเข้าใจที่ไม่ถูกต้องหากแต่การเปลี่ยนกระบวนการทัศน์ หรือทฤษฎีในประวัติศาสตร์วิทยาศาสตร์มีลักษณะเป็นวัฏจักรโดยคำว่า กระบวนการทัศน์ใหม่ (New Paradigm) และการเปลี่ยนย้ายกระบวนการทัศน์ (Paradigm Shift) ได้มีอิทธิพลอย่างมากต่อความคิดความเชื่อวิธีวิทยา (Methodology) ของศาสตร์ต่าง ๆ โดยเฉพาะในแขนงวิชาวิทยาศาสตร์เท่านั้น กระบวนการทัศน์สามารถ

นำไปประยุกต์ใช้กับเรื่องเล่าหรือการศึกษาต่าง ๆ คือ ปรัชญากลุ่ม ของปัญหาเก่า ๆ ตำรา ประเพณี ความคล้ายคลึงการทำนายหรือการคาดการณ์แบบอภิปรัชญา ตัวแบบ แบบแผน เครื่องมือต่าง ๆ ประเภทของการใช้เครื่องมือการมองปรากฏการณ์สถานการณ์สิ่งเร้า และปฏิกิริยาโต้ตอบในแบบทั้ง โครงสร้างกลุ่มของสถาบันทางการเมือง มาตรฐาน หลักเกณฑ์ การจัดองค์การทฤษฎีการรับรู้แนวทาง ใหม่ของการศึกษารอบของการอ้างอิง หรือรูปแบบ แนวความคิด เป็นต้น โดยกระบวนการค้นจะต้อง ประกอบไปด้วยลักษณะของความสำเร็จแบบ วิทยาศาสตร์ 2 ประการ คือ

1. เป็นความสำเร็จแบบวิทยาศาสตร์ที่ไม่เคยมีมาก่อนซึ่งจูงใจให้กลุ่มผู้เกี่ยวข้องละทิ้งแบบ วิธีต่าง ๆ ของกิจกรรมแบบวิทยาศาสตร์ที่มีลักษณะแข่งขันกันให้หันมายอมรับร่วมกันในช่วง ระยะเวลาหนึ่งในฐานะที่เป็นการเสนอพื้นฐานสำหรับการปฏิบัติให้ก้าวหน้าต่อไปของบรรดากลุ่ม ผู้เกี่ยวข้องเหล่านี้

2. เป็นความสำเร็จแบบวิทยาศาสตร์มีการเปิดโอกาสให้การยอมรับสำหรับกลุ่มผู้เกี่ยวข้อง รุ่นใหม่เพื่อได้แก้ไขกันต่อไป

กระบวนการค้นจะมีลักษณะเป็นวัฏจักร กล่าวคือ วิทยาศาสตร์ทุกสาขาจะเริ่มต้น ด้วยขั้น เตรียมกระบวนการค้น (Pre- Paradigm) ในขั้นนี้จะมีหลายกระบวนการค้นต่อมาก็เปลี่ยนเข้าสู่ขั้น วิทยาศาสตร์แบบฉบับ (Normal Science) คือ การยอมรับในกระบวนการค้นแบบใดแบบหนึ่งร่วมกัน ซึ่งในขั้นตอนนี้จะมีการเปลี่ยนแปลงสามขั้นย่อยคือ

1. ขั้นการแก้ปริศนา (Puzzle Solving) โดยปริศนานั้นเป็นปัญหาประเภทหนึ่งที่มีข้อ สมมติฐานล่วงหน้าว่าสามารถหาคำตอบได้กิจกรรมที่นักวิทยาศาสตร์ทำในช่วงนี้ก็คือการแก้ปัญหา ต่าง ๆ และสามารถแก้ปัญหาทั้งหลายที่เกิดขึ้นได้

2. ขั้นการพบปัญหาผิดปกติ (Anomaly) การแก้ปริศนาในวิทยาศาสตร์ได้ถูกดำเนินไปเรื่อย ๆจนกระทั่งเริ่มพบกับปัญหาที่ผิดจากที่เคยพบแต่กระนั้นก็ยังสามารถแก้ปัญหาเหล่านี้ภายใต้กระบวนการ ค้นเดิมได้

3. ขั้นสถานการณ์วิกฤติ (Crisis) เป็นปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นหลังจากเริ่มพบกับปัญหา ผิดปกติซึ่งแม้ว่าจะสามารถแก้ปัญหาภายใต้กระบวนการค้นเดิมได้แต่นานเข้าสถานการณ์ดังกล่าวเริ่ม ยุ่งยากมากขึ้นจากนั้นก็เข้าสู่ขั้นต่อไปคือ ขั้นการปฏิวัติเพื่อเปลี่ยนกระบวนการค้นใหม่ (Revolution) เมื่อสถานการณ์ในสังคมวิทยาศาสตร์สังคมหนึ่งเดินทางมาถึงขั้นวิกฤติจนไม่สามารถแก้ปัญหาที่ เกิดขึ้นด้วยกระบวนการค้นเดิมได้ก็จะเกิดการปฏิวัติเปลี่ยนกระบวนการค้นเดิมไปสู่กระบวนการค้นใหม่แบ่ง ออกเป็นสองส่วนคือส่วนของนักวิทยาศาสตร์ผู้เสนอกระบวนการค้นใหม่กับส่วนของนักสังคมวิทยาที่มี การเปลี่ยนกระบวนการค้นซึ่งการมองแบบกระบวนการค้น ใหม่ไม่ได้หมายความว่ากระบวนการค้นใหม่ถูก และกระบวนการค้นเก่าผิดหรือกระบวนการค้นใหม่ถูกต้องมากกว่ากระบวนการค้นเก่าแต่เป็นการมอง ปรากฏการณ์ด้วยการเปลี่ยนโลกทัศน์ (World View) และเมื่อมีการเสนอกระบวนการค้นใหม่ออกมา คนอื่นอาจจะไม่ยอมรับก็ได้เพราะว่าเขาได้ยึดถือกระบวนการค้นเดิมแบบหนึ่งแบบใดไว้เสมอหรือหาก จะให้สังคมยอมรับกระบวนการค้นใหม่ดังกล่าวได้ อาจจะต้องใช้เวลานานที่เป็นเช่นนั้นเพราะคนที่อยู่ ร่วมสมัยยังยึดติดอยู่ในกระบวนการค้นเดิมสิ่งที่เกิดขึ้นก็คือผู้ที่อยู่ภายใต้กระบวนการค้นเดิมจะค่อย ๆ หายไปขณะที่คนรุ่นใหม่เกิดมาจะมีความคุ้นเคยกับกระบวนการค้นใหม่เป็นการเริ่มต้นเข้าสู่ขั้น วิทยาศาสตร์แบบฉบับของกระบวนการค้นใหม่นำไปใช้แก้ปริศนา พบปัญหาผิดปกติปัญหาวิกฤติและ เข้าสู่การปฏิวัติเปลี่ยนไปสู่กระบวนการค้นใหม่อีกต่อไปโดยที่การเปลี่ยนกระบวนการค้นจะมีลักษณะ เป็นวัฏจักรวนเวียนเช่นนี้เรื่อยไปไม่สิ้นสุด

การปรับแนวคิดของกระบวนการค้นจากเขตแดนทางวิทยาศาสตร์ที่เต็มไปด้วยสาเหตุและผล กลไกแยกส่วนลดส่วนแบบเดส์คาร์ทส์และนิวตันไปเป็นการขยายพื้นที่ครอบคลุมบริบททางสังคม ทั้งหมดที่มีมุมมองแบบองค์รวมอันหมายถึงทัศนะที่ถือว่าความเป็นจริงทั้งหมดของสิ่งใดสิ่งหนึ่งย่อมมี

คุณสมบัติสำคัญเฉพาะตนซึ่งไม่สามารถเข้าใจได้โดยการแยกสิ่งนั้นออกเป็นส่วนย่อย ๆ แล้วศึกษาจากคุณสมบัติของส่วนย่อย ๆ นั้นแม้จะเอาคุณสมบัติของส่วนย่อย ๆ นั้นมารวมกันก็ไม่สามารถเทียบความหมายหรือความสำคัญกับคุณสมบัติขององค์รวมเดิมได้ความคิดใหม่ ๆ ในวิชาฟิสิกส์เหล่านี้ได้นำความเปลี่ยนแปลงอย่างลึกซึ้งมาสู่โลกทัศน์ใหม่จนก่อตัวเป็นวัฒนธรรมซึ่งมีอิทธิพลต่อระบบความคิดวิธีคิดรวมทั้งวิถีชีวิตของคนในชุมชนสังคมโดยเฉพาะในสังคมของโลกตะวันตกที่ได้รับอิทธิพลจากกระบวนการทัศน์เชิงวิทยาศาสตร์แบบกลไก แยกส่วน ลดส่วน มามากกว่า 2-3 ศตวรรษ นอกจากนี้ Capra ยังเห็นว่าทุกวันนี้สังคมของมนุษย์ ทั้งหมดกำลังเผชิญกับวิกฤตการณ์หลาย ๆ ด้าน ไม่ว่าจะเป็นปัญหาด้านเศรษฐกิจการว่างงาน วิกฤตพลังงาน สิ่งแวดล้อม อาชญากรรม ล้วนเป็นวิกฤตการณ์เกี่ยวกับทัศนะการรับรู้โลก กล่าวคือ วิกฤตการณ์ทั้งหลายนี้เกิดจากการที่เราพยายามจะประยุกต์ใช้ความคิดต่าง ๆ ของโลกทัศน์ที่พ้น สมัยไปแล้วมาใช้อธิบายความเป็นจริงที่ไม่สามารถจะเข้าใจได้ด้วยทัศนะเหล่านั้นได้อีกต่อไปแล้วเพราะทุกวันนี้มนุษย์ดำรงชีวิตอยู่บนความสัมพันธ์ที่เกี่ยวโยงกันไปทั้งโลก ไม่ว่าจะเป็นปรากฏการณ์ทางชีววิทยาทางจิตวิทยาทางสังคมหรือทางสิ่งแวดล้อมการที่จะทำความเข้าใจ และอธิบายปรากฏการณ์ได้อย่างเหมาะสมนั้น เราจำเป็นต้องอาศัยการมองโลกเชิงนิเวศวิทยาหรือเชิงระบบที่มีความเกี่ยวโยงสัมพันธ์กัน ซึ่งโลกทัศน์แบบเก่า ๆ ไม่สามารถอธิบายได้

ดังนั้น Capra จึงเห็นว่า จำเป็นที่ต้องใช้ “กระบวนการทัศน์” อย่างใหม่ ซึ่งเป็นการมองความจริงของโลกด้วยทัศนะใหม่เป็นการเปลี่ยนความคิดหรือทัศนะพื้นฐานในการมองโลก การรับรู้โลกและระบบคุณค่าต่าง ๆ ซึ่งการเปลี่ยนแปลงกระบวนการทัศน์ใหม่จากแบบกลไกมาเป็นองค์รวมนั้นเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นแล้วในทุกวงการเมื่อปัจจุบันโลกเผชิญกับปัญหาที่มีความสลับซับซ้อนเกี่ยวโยงกันหลายมิติจนกระทั่งผู้เชี่ยวชาญในสาขาต่าง ๆ ก็ไม่สามารถจัดการกับปัญหาเร่งด่วน ของตนได้อีกต่อไป เช่น นักเศรษฐศาสตร์ไม่สามารถเข้าใจเรื่องเงินเฟ้ออีกต่อไปนักมะเร็งวิทยาไม่สามารถหยุดยั้งและสับสนกับสาเหตุของโรคมะเร็งและปัญหาอื่น ๆ ที่เพิ่มมากขึ้นและหมดยกทางที่จะจัดการกับปัญหาเหล่านั้น ทั้งนี้เพราะนักวิชาการเหล่านั้นส่วนมากถูกรอบงำโดยกระบวนการทัศน์เดิมหรือทัศนะการมองความเป็นจริงที่คับแคบเกินกว่าที่จะสามารถจัดการกับปัญหาที่เชื่อมโยงกันเป็นระบบเป็นปัญหาที่มีความสัมพันธ์กันหลายมิติจึงไม่อาจจะเข้าใจได้โดยวิธีวิทยาที่แบ่งออกเป็นสาขาต่าง ๆ ตามระเบียบทางวิชาการและตามแบบระบบงานของรัฐ Capra จึงเห็นว่าวิธีการตามกระบวนการทัศน์แบบเดิมจะไม่มีทางแก้ปัญหาได้ในทางตรงข้ามมันกลับผลักดันปัญหาให้เคลื่อนไปตามความซับซ้อนที่เชื่อมโยงของความสัมพันธ์ทางสังคมจนกว่าจะเปลี่ยนกระบวนการทัศน์ใหม่ให้เอื้ออำนวยต่อการใช้แบบจำลองทางความคิดที่ทันสมัยและใช้ตัวแปรที่สอดคล้องกับสภาพของปัญหาซึ่งการที่จะเข้าใจวิกฤตการณ์ทางวัฒนธรรมที่เกิดขึ้นนี้ เขาเห็นว่าจำเป็นต้องใช้ทัศนะที่กว้างขวางมากขึ้นและมีลักษณะที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างเป็นพลวัตอันเป็นแรงผลักดันทางวัฒนธรรมจะส่งผลให้สังคมหนึ่งสังคมใดเกิดภาวะไร้สมดุลจะนำมาซึ่งความต้องการการปรับตัว อย่างสร้างสรรค์ครั้งใหม่สอดคล้องกับนักปรัชญาจีนโบราณที่เชื่อว่าปรากฏการณ์ต่าง ๆ ทั้งหมดเกิดจากการกระทำต่อกันอย่างเป็นพลวัตระหว่างพลังสองขั้วที่เรียกว่า หยินกับหยาง

Egon Guba (1990) ได้ทำการศึกษากระบวนการทัศน์ในการวิจัย โดยการค้นหว่าแนวคิดในการวิจัยของสำนักปฏิฐานนิยม (Positivism) หลังปฏิฐานนิยม (Post - Positivism) ทฤษฎีวิพากษ์ (Critical Theory) และสำนักสร้างใหม่ (Constructivism) โดยตอบคำถามพื้นฐานที่แสดงถึงความเชื่อพื้นฐานเกี่ยวกับความรู้ว่าเป็นอย่างไรเป็นคำถามที่แสดงถึงโลกทัศน์ปรัชญาความเชื่อของผู้ตอบซึ่งสัมพันธ์กับความจริง คือ

1. ภาววิทยา (Ontology) หมายถึง อะไรคือธรรมชาติของความเป็นจริง (Reality) หรืออะไรคือธรรมชาติของสิ่งที่รู้ได้

2. ญาณวิทยา (Epistemology) หมายถึงอะไรคือธรรมชาติของความสัมพันธ์ระหว่างผู้รู้ (นักวิจัย) และสิ่งที่รู้

3. วิธีวิทยา (Methodology) หมายถึงวิธีการของนักวิจัยที่ใช้ในการแสวงหาความรู้ได้ด้วยวิธีการใดและได้มาอย่างไร

การศึกษาพบว่า กระบวนทัศน์ คือ การหลอมรวมขององค์ประกอบทั้งสาม (ภววิทยา ญาณวิทยา และวิธีวิทยา) ซึ่งจะเป็นตัวกำหนดรากฐานของวิธีคิด ทักษะคติ ความเชื่อ ค่านิยม ต่อปรากฏการณ์ต่าง ๆ ทางสังคมที่เกิดขึ้นในชุมชน รวมไปถึงวิธีการจัดการกับสิ่งต่าง ๆ และการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น

George Ritzer (2000, p. 628 - 630) กล่าวว่า กระบวนทัศน์เป็นแนวความคิดพื้นฐานที่พบได้ในวิทยาศาสตร์สาขาต่าง ๆ ซึ่งกระบวนทัศน์จะช่วยกำหนดถึงขอบเขตของการศึกษากำหนดประเด็นปัญหาและกฎเกณฑ์อะไรบางอย่างที่พอจะนำไปใช้ในการวิเคราะห์และ แผลผลการศึกษา นอกจากนี้กระบวนทัศน์ยังมีฐานะเป็นทักษะแม่บทหรือเป็นความเชื่อหรือฐานคิดที่มีอิทธิพลก่อให้เกิดแนวคิด ทักษะคติ ค่านิยม และความเชื่ออื่น ๆ ซึ่งจะช่วยให้การศึกษาระบวนทัศน์ในด้านต่าง ๆ เป็นไปอย่างกว้างขวางมากยิ่งขึ้น โดยเฉพาะในปัจจุบันการศึกษาเพื่อ แสวงหากระบวนทัศน์ใหม่กำลังเกิดขึ้นอย่างกว้างขวางทั่วโลก โดยได้หลอมรวมแนวคิดเกี่ยวกับ วิสัยทัศน์เข้าไปด้วย

ส่วนการศึกษาระบวนทัศน์ของนักวิชาการในประเทศไทยนั้น เมื่อมีการศึกษาเกี่ยวกับกระบวนทัศน์มากขึ้น จึงได้มีการกำหนดความหมาย ค่านิยมกันมากขึ้น ดังต่อไปนี้

ประเวศ วะสี (2555, น. 1 - 2) กล่าวถึงคำว่า “กระบวนทัศน์” ว่ามาจาก คำภาษาอังกฤษว่า Paradigm ซึ่งเป็นทฤษฎีพื้นฐานอย่างใดอย่างหนึ่งหรือหลายอย่างอันเป็น การกำหนด “แบบแผนการคิด” และการปฏิบัติของคนในประชาคมหนึ่งๆ เมื่อใดทฤษฎีพื้นฐาน ดังกล่าวเปลี่ยนแปลงไปจะทำให้แบบแผนการคิดและการปฏิบัติเปลี่ยนแปลงไปด้วยทั้งกระบวนสอดคล้องกับ วิชัย วงษ์ใหญ่ (2542, น. 1) ที่กล่าวว่า กระบวนทัศน์ใหม่ในการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาศักยภาพของคน หมายถึง แนวความคิดหรือชุดความคิดใหม่เพื่อพัฒนาพลังความสามารถที่มีอยู่ในตัวคนให้นำพลังความสามารถนี้มาพัฒนาตน ชุมชน และสังคมได้เหมาะสมกับความสามารถแห่งตนและเห็นว่า สังคมไทยมาถึงจุดเปลี่ยนที่สำคัญ กล่าวคือ มีการเปลี่ยนแปลงทางสังคมที่หลากหลาย ซึ่งทุกคนสามารถเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมและตรวจสอบได้โดยต้องอาศัยคนที่มีคุณภาพในการเข้าไปมีส่วนร่วมในกระบวนการเหล่านั้นในขณะที่ อรศรี งามวิทยาพงศ์ (2546, น. 6) ได้ให้ความหมายของ “กระบวนทัศน์” ว่า หมายถึง ชุดความคิด (Concept) ค่านิยม (Value) ความเข้าใจรับรู้ (Perception) และการปฏิบัติ ที่มีร่วมกันของคนกลุ่มหนึ่งชุมชนหนึ่งที่ก่อตัวเป็นแบบแผนของทักษะคติอย่างเฉพาะแบบหนึ่งเกี่ยวกับความจริง (Reality) ซึ่งเป็นฐานของวิธีการจัดการตนเองของคนในชุมชนนั้น

สรุปได้ว่า กระบวนทัศน์ใหม่ หมายถึง ชุดแนวความคิด ค่านิยมความเข้าใจรับรู้และการปฏิบัติที่มีร่วมกันของคนกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง หรือชุมชนใดชุมชนหนึ่งที่ได้ก่อตัวเป็นแผนแม่บทหรือแบบแผนของทักษะคติเฉพาะอย่างแบบหนึ่งที่เกี่ยวข้องกับความจริงเป็นฐานของการจัดการขององค์กรเพื่อให้เกิดแนวคิดหรือวิธีการปฏิบัติแบบใหม่ที่มีแนวทางการปฏิบัติที่ชัดเจน และได้ผลลัพธ์ที่ดีขึ้น

กระบวนทัศน์การจัดการศึกษา

คำว่า กระบวนทัศน์ (paradigm) มีความหมายกว้างสามารถนำไปประยุกต์ใช้กับศาสตร์สาขาอื่นๆ ได้หลากหลายสาขาในทางการศึกษาก็เช่นกัน ได้มีการนำกระบวนทัศน์มาใช้ในการอธิบายปรากฏการณ์เปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ทางการจัดการศึกษา ดังนี้

Barr and Tagg (1995, p.13 - 26) ได้กล่าวถึง การเปลี่ยนแปลงกระบวนทัศน์ (paradigm shift) ว่ากระบวนทัศน์เป็นเหมือนกฎกติกาที่มีหน้าที่กำหนดขอบเขตของวิธีปฏิบัติที่มีความเป็นไปได้ ส่วนกระบวนทัศน์ใหม่ (new paradigm) นั้นเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นใหม่เพื่อเปลี่ยนระบบหรือระเบียบแบบเดิมภายใต้ความเป็นไปได้ซึ่งอาจจะกว้างหรือแคบกว่ากระบวนทัศน์เดิมก็ได้การเปลี่ยนแปลงกระบวนทัศน์ในการเรียนการสอน (learning paradigm) ในสถานศึกษาไม่ได้ หมายถึงการเปลี่ยนแปลงองค์ประกอบทั้งหมดของกระบวนทัศน์เดิมแต่จะเป็นการเปลี่ยนแปลง ปรับปรุง องค์ประกอบเดิมโดยตั้งอยู่บนพื้นฐานของความสามารถในการส่งเสริมการเรียนรู้ที่เหมาะสมของกระบวนทัศน์ใหม่มากตัวอย่างเช่นการนำวิธีการสอนแบบให้มีส่วนร่วมในการปฏิบัติมาใช้ในสถานศึกษา แทนวิธีการสอนแบบบรรยายแต่ก็ไม่ได้ยกเลิกวิธีการบรรยายทั้งหมดไปเพราะการบรรยายก็ยังมีประโยชน์ในการศึกษาเพียงแต่จะลดความสำคัญลงกลายเป็นหนึ่งในวิธีการสอน เพื่อให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจมากยิ่งขึ้น

Cheng (2000, p. 1 - 34) ได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับระบบการศึกษารูปแบบ ใหม่และครูรูปแบบใหม่ในการเปลี่ยนแปลงกระบวนทัศน์ไปสู่อนาคต โดยได้นำเสนอคุณกฎ 3 ประการ (three key elements) ประกอบด้วย

1. การเปลี่ยนแปลงต้องมุ่งเน้นความสัมพันธ์ระยะยาว (long-term relevance) สถานศึกษาต้องทำในสิ่งที่ถูกต้องในเวลาที่เหมาะสมและในทิศทางที่ถูกต้อง (doing the right things in the right time and in the right direction) แสดงจุดมุ่งหมายของการศึกษาชัดเจนและเนื้อหาของการศึกษาควรตอบสนองความต้องการในอนาคตของนักเรียนและสังคมเพื่อตอบสนองความต้องการในอนาคตในวงกว้างคำนึงถึงอนาคตว่าการจัดการศึกษาของสถาบันการศึกษาสามารถมั่นใจได้ว่าจะสามารถพัฒนาผู้เรียนและพัฒนาสังคมได้ในระยะยาวอย่างยั่งยืน

2. ความเข้มแข็งของสิ่งแวดล้อม (environmental strength) สถานศึกษาต้องใช้จุดแข็งและข้อได้เปรียบจากสภาพแวดล้อมทั้งภายในและภายนอกองค์การรวมทั้งจากในประเทศและระดับภูมิภาคให้เกิดประโยชน์คำนึงถึงโอกาสในการพัฒนาการเรียนการสอนให้มีความสำคัญของภูมิปัญญาท้องถิ่นโดยสถาบันต้องสร้างสัมพันธ์ที่ดีกับชุมชน แล้วนำมาใช้ประโยชน์ในการเสริมสร้างการพัฒนาขององค์การ

3. ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ของบุคลากร (human initiative) สถานศึกษาต้องส่งเสริมให้บุคลากรในองค์การมีความสามัคคีปลูกฝังความสัมพันธ์ทางสังคมที่ดีระหว่างสมาชิกส่งเสริมพัฒนาศักยภาพความคิดริเริ่มสร้างสรรค์เพื่อประโยชน์ในการพัฒนาบุคลากรการปฏิบัติและการจัดการศึกษาของสถานศึกษาควรจะตอบสนองความต้องการของ นักเรียนผู้สอน เจ้าหน้าที่ฝ่ายต่าง ๆ และผู้ปกครอง

สรุปได้ว่า การเปลี่ยนแปลงกระบวนทัศน์ในการจัดการศึกษานั้นมีความสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมทางสังคมและวัฒนธรรมการพัฒนาทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี และวิธีการดำเนินการทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงของสังคมทั้งระบบสถานศึกษาต้องตระหนักในการเปลี่ยนแปลง และเตรียมพร้อมผู้เรียนให้มีความสามารถในการปรับตัวเข้ากับการเปลี่ยนแปลงทั้งในปัจจุบันและอนาคต

กระบวนทัศน์ในการจัดการเรียนการสอน

Barr and Tags (1995, P. 16 - 17) ได้นำเสนอกระบวนทัศน์ใหม่ ที่เรียกว่า กระบวนทัศน์การเรียนรู้ (the learning paradigm) ที่ให้ความสำคัญกับการเกิดการเรียนรู้ของผู้เรียนว่าการเปลี่ยนแปลงต้องประกอบไปด้วยการเปลี่ยนแปลงใน 6 องค์ประกอบ คือ

1. ภารกิจและวัตถุประสงค์ (mission and purposes) เน้นให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ (Produce learning) ให้ค้นพบและสามารถสร้างองค์ความรู้ที่มีประสิทธิภาพได้ด้วยตนเอง

สถานศึกษาสร้างสภาพแวดล้อมแห่งการเรียนรู้ (Create powerful learning environments) เพื่อปรับปรุงคุณภาพของการเรียนรู้ที่หลากหลายสำหรับผู้เรียน (Improve the quality of learning)

2. หลักเกณฑ์ของความสำเร็จ (criteria for success) การเรียนรู้มีความหลากหลายแตกต่างกันไปเน้นผลความสำเร็จและคุณภาพของผู้เรียนที่ปรากฏ (Learning & student success outcomes) มีการพัฒนาการเรียนรู้ในด้านการใช้เทคโนโลยีความสำเร็จวัดจากปริมาณและคุณภาพของผลรวมของการเรียนรู้ที่มีการเจริญเติบโตอย่างต่อเนื่องและมีประสิทธิภาพ (Aggregate learning growth efficiency) มีการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนและมีการเรียนรู้

3. การเรียนการสอน / การเรียนรู้ (teaching learning structures) มุ่งเน้นให้ เกิดการเรียนรู้อยู่ตลอดเวลาในทุกสถานที่เพราะได้จัดให้สถานศึกษามีสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ (Learning environments) และมีสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับผู้เรียนสามารถสร้างเสริมประสบการณ์ สร้างวินัยที่จะเป็นประโยชน์ในอนาคตผลการเรียนรู้ประเมินทั้งผลการเรียนตามหลักสูตรและความสามารถในการประยุกต์ปฏิสัมพันธ์กับสังคมรวมถึงมีความสมดุล ระหว่างความรู้ และทักษะความสามารถ (Degree equals demonstrated knowledge and skills)

4. โครงสร้างการเรียนรู้ (learning theory) ความรู้กำเนิดขึ้นในรูปขององค์ความรู้ที่อยู่ในตัวบุคคลมีความซับซ้อนและบุคคลจัดการความรู้ของตนในแต่ละเรื่องให้มีความสัมพันธ์กัน ผู้เรียนเป็นศูนย์กลางของการเรียนรู้ แสวงหาความรู้เสมอ (Active learner) และ ได้รับการสนับสนุนจากสภาพแวดล้อมของการเรียนรู้ดังนั้น จึงปรากฏว่ามีผู้เรียนที่มีความสามารถพิเศษและมีพรสวรรค์มากมาย (Talent and ability are abundant)

5. ทฤษฎีการผลิตและเงินทุน (productivity and funding) ให้ความสำคัญกับค่าใช้จ่ายต่อหน่วยการเรียนรู้ของผู้เรียน (Cost per unit of learning per student) และผลการเรียนรู้ที่เกิดขึ้น (learning outcomes)

6. บทบาททั่วไป (nature of roles) สถานศึกษาเป็นผู้ออกแบบวิธีการเรียนรู้และจัดสิ่งแวดล้อมให้เอื้อต่อการเรียนรู้ (Faculty are primarily designers of learning methods and environments) มีการปฏิสัมพันธ์กันระหว่างผู้เรียนและสถานที่เรียน ผู้สอนมีบทบาทเป็นผู้พัฒนาความสามารถพิเศษและพรสวรรค์ของผู้เรียน (teachers develop every student's competencies and talents) และเจ้าหน้าที่คนอื่นเป็นส่วนหนึ่งของทีมงานที่เข้ามามีส่วนร่วมสนับสนุนการเรียนรู้ Lee กล่าวถึง องค์ประกอบของกระบวนทัศน์ใหม่ (paradigm reform) ของการปรับปรุงประสิทธิภาพของระบบการจัดการศึกษาสำหรับโรงเรียนประถมศึกษาและมัธยมศึกษาโดยอ้างอิงจากข้อมูลของรายงานการพัฒนาโรงเรียนของกระทรวงศึกษาธิการและทรัพยากรมนุษย์ของประเทศเกาหลี ประกอบด้วย 6 องค์ประกอบ ดังนี้

1. หลักสูตร / กิจกรรมการสอน (curriculum / pedagogical activity) จัดการเรียนการสอนโดยเน้นเป้าหมายทางการศึกษาโดยลักษณะของกิจกรรมการสอนมุ่งพัฒนาบุคลิกภาพที่พึงประสงค์ของนักเรียนและพัฒนาทักษะความสามารถในการเรียนของนักเรียนโดยสมัครใจ

2. กิจกรรมนอกหลักสูตร (pedagogical activity outside the curriculum) ส่งเสริมให้นักเรียนมีการค้นหาและค้นพบความถนัดเฉพาะตัวของตนเองมีแนวทางการดำเนินชีวิตที่ดีและมีทัศนคติที่ดีต่อการปกครองระบอบประชาธิปไตย

3. กิจกรรมที่สนับสนุนการศึกษา (activities that support education) ส่งเสริมการสื่อสารระหว่างบุคคล ให้มีการช่วยเหลือและพัฒนาซึ่งกันและกันสร้างสภาพแวดล้อมที่มีความซื่อสัตย์ต่อกันยกระดับทรัพยากรบุคคลให้เป็นสิ่งสำคัญสำหรับการดำเนินกิจกรรมด้านการศึกษาขององค์การสนับสนุนการสื่อสารสัมพันธ์กันระหว่างสถานศึกษาและผู้ปกครองให้ผู้ปกครองมีส่วนร่วมในการพัฒนาเด็ก

4. ผลสัมฤทธิ์ของโรงเรียน (scholastic achievement)

- 4.1 มีวิธีการเรียนที่มีประสิทธิภาพ
- 4.2 มีทักษะการสื่อสารที่ดี
- 4.3 มีความคิดเป็นตรรกะ มีเหตุผล และความคิดสร้างสรรค์
- 4.4 มีความสัมพันธ์ที่ดีกับผู้ใหญ่
- 4.5 มีอัตลักษณ์ (Ego-identity) ของตนเองชัดเจน
- 4.6 มีความรับผิดชอบ

5. ความพึงพอใจ (satisfaction) นักเรียน ผู้ปกครอง ครูผู้สอนและผู้บริหารมีความพึงพอใจ มีการใช้ข้อมูลสารสนเทศเข้ามาช่วยในการบริหารงานมีการจัดการทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ที่มีประสิทธิภาพมีการจัดหลักสูตรสำหรับผู้ที่มีความสามารถในการศึกษาเป็นหลักสูตรพิเศษในความถนัดด้านต่างๆ ลดจำนวนนักเรียนต่อชั้นเรียนลงและให้คณะกรรมการบริหารโรงเรียนหรือครูผู้สอนเข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายทางการศึกษา

6. นโยบายทางการศึกษา (education policy) ส่งเสริมการสื่อสารระหว่างบุคคลให้มีการช่วยเหลือและพัฒนาซึ่งกันและกัน สร้างสภาพแวดล้อมที่มีความซื่อสัตย์ต่อกันยกระดับทรัพยากรบุคคลให้เป็นสิ่งสำคัญสำหรับการดำเนินกิจกรรมด้านการศึกษาขององค์กร สนับสนุนการสื่อสารสัมพันธ์กันระหว่างสถานศึกษาและผู้ปกครอง ให้ผู้ปกครองมีส่วนร่วมในการพัฒนาเด็ก

สรุปได้ว่า องค์ประกอบของกระบวนการที่ดำเนินการจัดการเรียนการสอนไม่ได้กำหนดตายตัวว่าควรมีกี่ข้อหรือควรเป็นอย่างไร ดังนั้นจึงได้นำองค์ประกอบในการจัดการเรียนการสอนของสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา แบ่งออกเป็น 6 องค์ประกอบ คือด้านหลักสูตรด้านอาจารย์ด้านกระบวนการเรียนการสอน ด้านนิสิต/นักศึกษาด้านการวัดและประเมินผลและด้านปัจจัยเกื้อหนุนมาใช้เป็นองค์ประกอบในการทำการวิจัยในหัวข้อกระบวนการที่ดำเนินการจัดการเรียนการสอนหลักสูตรสาขาวิชาศิลปศึกษา

ดังนั้นกระบวนการที่ดำเนินการจัดการเรียนการสอนลักษณะของกิจกรรมการสอนมุ่งพัฒนาปัญญาภายในหรือความฉลาดด้านในคือความฉลาดทางด้านจิตวิญญาณ (Spiritual Quotient : SQ) และความฉลาดทางด้านอารมณ์ (Emotional Quotient : EQ) ซึ่งได้แก่ การรับรู้อารมณ์และความรู้สึกของตนเอง (รู้ตัว)และผู้อื่นการเห็นคุณค่าในตัวเองคนอื่นและสิ่งต่างๆ เพื่อการดำเนินชีวิตอย่างมีเป้าหมายและมีความหมายการอยู่ด้วยกันอย่างการตรึงภาพยอมรับในความแตกต่างเคารพและให้เกียรติกันการมีวินัย มีความรับผิดชอบต่อตนเองและส่วนรวมอยู่อย่างพอดีและพอใจได้ง่ายการมีสติอยู่เสมอรู้เท่าทันอารมณ์เพื่อให้รู้ว่าต้องหยุดหรือไปต่อกับสิ่งที่กำลังเป็นอยู่มีความคิดสามารถจัดการอารมณ์ตนเองได้การเห็นความสัมพันธ์เชื่อมโยงระหว่างตนเองกับสิ่งต่างๆนอบน้อมต่อสรรพสิ่งที่เกื้อกูลกันอยู่และการมีจิตใหญ่มีความรักความเมตตาตามมหาศาล วิเชียร ไชยบัง (2562) สอดคล้องกับ ศ.นพ. ประเวศ วะสี กรรมการที่ปรึกษาผู้ทรงคุณวุฒิของศูนย์จิตตปัญญาศึกษาได้ให้แนวคิดเรื่องจิตตปัญญาศึกษา ไว้ว่า “จิตตปัญญาศึกษา คือ การศึกษาที่ทำให้เข้าใจด้านในของตนเองรู้ตัวเข้าถึงความจริง ทำให้เปลี่ยนมุมมองเกี่ยวกับโลกและผู้อื่นเกิดความเป็นอิสระความสุขปัญญา และความรักอันไพศาลต่อเพื่อนมนุษย์และสรรพสิ่งหรืออีกนัยหนึ่งเกิดความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ โดยเน้น การศึกษาจากการปฏิบัติ เช่น การทำงานศิลปะ โยคะ ความเป็นชุมชนการเป็นอาสาสมัครเพื่อสังคมสุนทรียสนทนาการเรียนรู้จากธรรมชาติและจิตตภาวนาเป็นต้น” และสอดคล้องกับแนวคิดของ นพ.ยงยุทธ วงศ์กรมยาคานต (2555) กล่าวว่า จิตตปัญญาเป็นส่วนสำคัญของความสุขที่ยั่งยืนเพราะคุณสมบัติที่สำคัญก็คือความสามารถในการปล่อยวางเนื่องจากเข้าใจถึงธรรมชาติของจิตของเราและสิ่งต่างๆรอบตัวเราว่าเป็นสิ่งที่แปรเปลี่ยนไป จึงไม่ต้องยึดติดในความเป็นตัวเราของเรา ซึ่งเป็นสาเหตุสำคัญที่ทำให้เกิดความทุกข์จิตตปัญญาจึงเป็นความสุขในระดับสูงเรื่องความสุขของบุคคลจากการพัฒนา

จิตจนเกิดจิตตปัญญาขึ้นได้มีการศึกษาวิจัยอย่างมากในปัจจุบัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นกับสมองโดยส่วนใหญ่ของวิธีการพัฒนาจิตที่ดัดแปลงมาจากศาสตร์ทางตะวันออก โดยเฉพาะอย่างยิ่งการฝึกสมาธิและการฝึกสติในพุทธธรรมซึ่งสอดคล้องกับ กัมพล เจริญรักษ์ (2563) บุคลิกภาพที่พึงประสงค์ของนักเรียน และพัฒนาทักษะความสามารถในการเรียนของนักเรียนโดยสมัครใจมุ่งหวังให้ผู้เรียนเป็นคนดีมีคุณธรรม จริยธรรมโดยผ่านกระบวนการหรือกิจกรรมที่หลากหลายและเชื่อมโยงคุณลักษณะอันพึงประสงค์

โรงเรียนที่จัดการศึกษาในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้มีการนำกระบวนการ “จิตศึกษา” มาพัฒนาขึ้นเพื่อมุ่งที่จะพัฒนาผู้เรียนทุกคนให้เต็มตามศักยภาพและให้คุณค่าความเป็นมนุษย์ที่เท่าเทียมกันโดยไม่ปล่อยให้ผู้เรียนล้มเหลวแม้แต่คนเดียวที่โรงเรียนลำปลายมาศพัฒนา จังหวัดบุรีรัมย์ ตั้งแต่ปีการศึกษา 2546 เพื่อให้เป็นแนวคิดและกระบวนการพัฒนาทั้งครูและเด็ก ให้เกิดการเรียนรู้และลงอกงามด้านความฉลาดทางด้านอารมณ์และความฉลาดด้านจิตวิญญาณ เริ่มต้นในปีแรกๆ กระบวนการจิตศึกษาในโรงเรียนลำปลายมาศพัฒนามีวัตถุประสงค์เพื่อเตรียมเด็กให้สงบผ่อนคลาย และให้กลับมารู้เนื้อผู้ตัวก่อนเข้าเรียนในทุกวัน หลังจากการดำเนินกระบวนการจิตศึกษาได้หนึ่งปีพบว่าเด็กทุกคนสงบได้ง่ายขึ้นจิตใจที่สงบก็จะนำมาซึ่งการรับฟังกันได้อย่างลึกซึ้งเกิดการใคร่ครวญสามารถรับรู้และเชื่อมโยงกับคนอื่นหรือสิ่งต่างๆ ได้ง่ายขึ้นหลังจากนั้นโรงเรียนลำปลายมาศพัฒนา จึงได้พัฒนากระบวนการและกิจกรรมขึ้นมาเป็นลำดับจนปัจจุบันได้พบว่าเมื่อครูใช้กระบวนการจิตศึกษาเพื่อขัดเกลาเด็ก ในขณะที่เดียวกันนั้น ครูก็ได้ขัดเกลาความฉลาดด้านในของตัวเองไปด้วย “จิตศึกษา” จึงกลายเป็นส่วนสำคัญของโรงเรียนในการพัฒนาครูเพื่อยกระดับจิตวิญญาณของครูให้มี “หัวใจของความเป็นครู” อย่างแท้จริงส่วนในตัวเด็กกระบวนการจิตศึกษาได้ยกระดับความฉลาดด้านจิตวิญญาณและความฉลาดด้านอารมณ์ให้เห็นคุณค่าของสรรพสิ่งการน้อมนำสิ่งที่ดีงามเข้าไปสู่จิตใจสำนึกทั้งยังเป็นการเตรียมความพร้อมของนักเรียนให้อยู่ในภาวะคลื่นสมองต่ำเพื่อให้พร้อมสำหรับการเรียนรู้ วิเชียร ไชยบัง (2555)

2. กระบวนทัศน์ใหม่ในการจัดการเรียนรู้โดยใช้จิตศึกษา 3 ประการ ดังนี้

2.1 การสร้างความเป็นชุมชนและวิถีชุมชน

การสร้างความเป็นชุมชนและวิถีชุมชน เริ่มตั้งแต่การจัดสภาพแวดล้อมภายในโรงเรียนที่เหมาะสมและเอื้อต่อการเรียนรู้ของนักเรียนมีครูที่เป็นกัลยาณมิตรที่คอยเกื้อหนุนให้คำแนะนำและให้ความรักความเมตตาเสมอความรู้สึกปลอดภัยของเด็กมีแรงจูงใจเชิงบวกโรงเรียนเริ่มสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่ดีมีการปฏิบัติในวิถีโรงเรียนจะต้องทำอย่างมีความหมาย มีเหตุผลและคงเส้นคงวาในขณะเดียวกันโรงเรียนยังต้องตระหนักอยู่เสมอว่าผู้ปกครองนักเรียนทุกคนมีส่วนเกื้อกูลต่อความก้าวหน้าของเด็กการสร้างความสำเร็จอย่างต่อเนื่องด้วยวิธีการอย่างหลากหลาย จะช่วยให้ผู้ปกครองเห็นความสำคัญต่อการพัฒนาในเชิงจิตวิญญาณซึ่งเป็นสิ่งนามธรรมในที่สุดผู้ปกครองจะเข้ามามากขึ้นพร้อมที่จะเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของชุมชนโรงเรียนเมื่อผู้ปกครองได้เรียนรู้วิถีชุมชนโรงเรียนจากบทเรียนที่เกิดขึ้นจริงภายในโรงเรียน ผู้ปกครองก็จะนำกลับไปสู่ชุมชนจริงของตนเอง

วิถีเป็นการกระทำเข้าที่ที่จะช่วยในการบ่มเพาะปัญญาภายในทั้งความมีวินัยและความรับผิดชอบต่อนานที่ ซึ่งเป็นเครื่องมือกำกับตนเองจากด้านในเมื่อกลายเป็นอุปนิสัยจิตของเด็กจะความรู้สึกขัดขืนในที่สุดโรงเรียนไม่จำเป็นต้องใช้การควบคุมจากภายนอก เช่น กฎหรือข้อตกลงร่วมกันจะน้อยข้อไปเองทั้งนี้ครูต้องอยู่ร่วมในวิถีอย่างคงเส้นคงวาเช่นกัน

กระบวนการ “จิตศึกษา” กับการพัฒนาปัญญาภายในของโรงเรียนจะต้องมีการเสริมพลังอำนาจ (Empowerment) เพื่อให้เกิดความยั่งยืนและเป็นวิถีชุมชนต้องมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกัน ได้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้กันอย่างต่อเนื่องทุกสัปดาห์ ตั้งแต่ เวลา 15.15 น. เป็นต้นไปในแต่ละสัปดาห์ ซึ่งกระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ที่เรียกว่า PLC หรือ Professional Learning Community

ครูและครูเรียนรู้ไปด้วยกัน ครูไม่จำเป็นต้องเก่งตั้งแต่แรก ครูสามารถรวมตัวกันเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ครูพัฒนาตนเองด้วยการสร้างชุมชนวิชาการ PLC อย่าง ต่อเนื่องและยั่งยืน ไม่ว่าจะ เป็น PLC ในกลุ่มสาระวิชาในโรงเรียนข้ามโรงเรียนข้ามเขต ข้ามจังหวัด หรือในอินเทอร์เน็ต สำหรับครู ครูจะเห็นคุณค่าของตนเอง คุณค่าของวิชาชีพครู มีความสุขที่ได้เห็นนักเรียนพัฒนาเข้าถึงสภาวะทางจิตวิญญาณ และเข้าถึงจิตวิญญาณความเป็นครู

2.2 การใช้จิตวิทยาเชิงบวก

กรอบคิดทางจิตวิทยาเชิงบวก คือ ศรัทธาในความดีงามของมนุษย์และบ่มเพาะผู้เรียนให้มีคุณค่าที่ตีงามซึ่งมีอยู่แล้วให้งอกงามยิ่งขึ้นโดยปฏิบัติต่อผู้เรียนอย่างมนุษย์ที่มีคุณค่าและมีความเท่าเทียมกัน

สิ่งที่ควรลดหรือเลิก ได้แก่

ลดการเปรียบเทียบ ครูไม่ควรเปรียบเทียบเด็กๆไม่ว่าจะโดยการพูดหรือการกระทำเพราะไม่มีใครอยากถูกเปรียบเทียบว่าตนเองเป็นผู้ที่ด้อยค่ากว่าเด็กทุกคนแสดงพฤติกรรมออกมาอย่างเป็นธรรมชาติของตัวเองจึงไม่ควรเปรียบเทียบพฤติกรรมที่ต้องแก้ไขควรกระทำต่อเขาโดยตรงโดยไม่เปรียบเทียบกับคนอื่น

ลดการตีค่า การตัดสิน และการชี้โทษ เด็กทุกคนทำชิ้นงานออกมาตามศักยภาพของตนเองอย่างไม่เสแสร้งงานที่ออกมาจะบอกถึงสิ่งที่เด็กรู้สิ่งที่เข้าใจหรือความสามารถของเด็ก ครูมีหน้าที่ต้องรู้ว่ายังเหลือส่วนใดบ้างที่เด็กแต่ละคนยังไม่เข้าใจหรือยังไม่มีความสามารถเพื่อจะได้ช่วยยกระดับเรื่องนี้ให้สูงขึ้นคำว่า “ศักยภาพที่สูงขึ้น” ไม่ได้มีขีดจำกัด ดังนั้นจึงไม่จำเป็นต้องมีเกณฑ์ ใดๆ มาจับในการประเมินหรือการตัดสิน

ลดการสร้างภาพของความกลัวเพื่อการควบคุม ความกลัวกระตุ้นการทำงานของสมองส่วนอะมิกลาลาทำให้เด็กเข้าสู่โหมดปกป้อง หลบหลีกจากสิ่งที่จะทำให้เจ็บปวดสิ่งคุกคามหรือภัยอันตรายซึ่งเป็นอุปสรรคต่อการเรียนรู้ เพราะทำให้เด็กไม่กล้าเผชิญกับสิ่งนั้น

ลดคำพูดด้านลบ เช่น การปรามาส การเย้ยหยัน การดูต่ำการกดดันคาดคั้นการล้อเลียนถึงปมด้อยการตั้งฉายาล้วนแต่เป็นคำที่ให้อาหารหล่อเลี้ยงเมล็ดพันธุ์ไม่ดีในจิตใจให้เติบโต เช่น ความกลัว ความเกลียด ความเศร้าหมอง ความรู้สึกด้อยค่า เป็นต้น

เลิกใช้ความรุนแรง ความรุนแรงเป็นพฤติกรรมอย่างหนึ่งของสัตว์ที่แสดงออกมาเพื่อความอยู่รอดแต่มนุษย์ที่มีสมองส่วนหน้าซึ่งวิวัฒนาการมาใหม่กว่าสัตว์ใดๆเป็นสมองที่เรียนรู้และคอยกำกับเรื่องความดีงามคุณธรรมจริยธรรมและการแสวงหาสิ่งสูงสุดด้วยสมองส่วนนี้มนุษย์จึงมีศักยภาพที่จะหยุดความรุนแรงเราแต่ละคนมีหน้าที่หยุดสภาวะตามธรรมชาติของความรุนแรงและการกดขี่ภายในจิตมนุษย์ด้วยการไม่ส่งต่อพฤติกรรมเหล่านั้นไปยังเด็กๆหรือคนรุ่นต่อไป

สิ่งที่ควรทำ ได้แก่การสร้างภาพพจน์ด้านบวกให้กับผู้เรียนทุกคนโดยการให้ความรักให้เกียรติรับฟังแสดงความชื่นชมเมื่อมีโอกาสสร้างโอกาสให้เด็กได้ทำงานสำเร็จด้วยตัวเองเสมอๆ เพื่อให้เด็กทุกคนรู้สึกได้ว่าตนเองมีคุณค่า ได้รับความรักและมีความสามารถ

การปรับพฤติกรรมเชิงบวกพฤติกรรมด้านลบที่แสดงออกมานั้นอาจสืบเนื่องมาจากการทำงานของสมองส่วนอะมิกลาลาซึ่งจะแสดงออกอย่างอัตโนมัติเมื่ออยู่ในภาวะกังวล ตระหนก หรือกลัวทั้งนี้เพื่อปกป้องตนเองส่วนพฤติกรรมที่แสดงออกด้วยอารมณ์ทางบวกหรือด้านของความดีงามมาจากการทำงานของสมองส่วนหน้าแต่ด้วยการทำงานของสมองสองส่วนที่เป็นปฏิภาคกันนั่นคือเมื่อสมองส่วนหน้าทำงาน สมองส่วนอะมิกลาลาจะไม่ทำงานหรือแบบตรงกันข้ามเราจึงมีโอกาสที่จะฝึกฝนให้สมองส่วนหน้าได้ทำงานเพื่อให้เด็กๆ ได้แสดงออกด้านบวกหรือด้านดีงามมากยิ่งขึ้น โดยเด็กผู้ตัวให้การเรียนรู้และให้การฝึกฝน วิเชียร ไชยบัง (2555) การจัดการผ่านกิจกรรมจิตศึกษา

2.3 โรงเรียนได้จัดกระทำผ่านกิจกรรมจิตศึกษา

ในคาบเวลาของ “จิตศึกษา” ในภาคเช้า ของทุกวัน กล่าวคือหลังเข้าแถวเคารพธงชาติเสร็จเรียบร้อยแล้ว โดยใช้เวลา 08.30 – 08.50 น. ประมาณ 20 นาที ในภาคเช้าก่อนการจัดกระบวนการเรียนการสอนวิชาอื่นทุกวันตั้งแต่ระดับชั้น อนุบาลปีที่ 1 ถึงชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ตัวอย่างกิจกรรม เช่น

กิจกรรมที่มุ่งเสริมสร้างพลังสงบ ให้เกิดความสงบภายในและการผ่อนคลายเช่น ขณะทำกิจกรรมก็เปิดเสียงดนตรีที่มีลักษณะของคลื่นความถี่ต่ำ เพื่อเหนี่ยวนำคลื่นสมองของเด็กให้มีความถี่ต่ำลงการทำโยคะเพื่อบริหารอวัยวะภายในและเพื่อบริหารลมหายใจให้ได้อยู่กับลมหายใจหรือแม้กระทั่งการนวดตัวเองหรือนวดกันและกันเพื่อส่งความรู้สึกดีต่อกัน ส่วนการทำบอดีสแกน (Body Scan) เพื่อการผ่อนคลายแบบลึกและบ่มเพาะสิ่งที่ดีงามในจิตใต้สำนึกนั้นจะใช้เวลาต่างจากกิจกรรมจิตศึกษาอื่น คือทำกิจกรรมก่อนเข้าเรียนในภาคบ่ายช่วงเวลา 12.55 13.15

กิจกรรมที่มุ่งให้เกิดสติเพื่อให้เด็กได้มีความชำนาญในการกลับมา รู้ตัวได้เสมอๆ ซึ่งเป็นเครื่องมือสำคัญที่จะทำให้เด็กรู้เท่าทันอารมณ์และการกระทำที่กำลังเกิดขึ้นในแต่ละขณะเพื่อจะได้ รู้ว่าควรหยุดหรือดำเนินกิจกรรมนั้นต่อ เช่น การเดินตามรอยเท้าการเดินทางต่อเท้าตามเส้นตรง Brian Gym เป็นต้น

กิจกรรมฝึกสมาธิหรือการจดจ่อให้เด็กมีความสามารถในการคงสมาธิได้ยาวนานเพื่อกำกับความเพียรทางการเรียนรู้และการทำงานให้สัมฤทธิ์ผล เช่น ดูครีโวลิตีโอจากสถานการณ์ปัจจุบันการอ่านบทความเรื่องราว วาดภาพ ต่อภาพ การพับกระดาษ การฟังนิทานหรือเล่าเรื่องเป็นต้นกิจกรรมที่มุ่งให้เกิดการเพาะจิตสำนึกที่ดีงาม นิทาน เรื่องเล่าเพื่อการใคร่ครวญการใช้คำที่ให้พลังด้านบวกการเป็นอาสาสมัครช่วยเหลือผู้อื่น เป็นต้น

กิจกรรมที่มุ่งบ่มเพาะพลังความรักความเมตตาเช่นการไหว้กันและไหว้สิ่งต่างๆ การถอดการขอบคุณกันและขอบคุณสิ่งต่างๆ การยกย่องชื่นชมความดีงามของคนอื่นๆ เป็นต้น ผลสะท้อนกลับจากครูที่ได้ทำ “จิตศึกษา”

จากการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ของครูทุกวันพฤหัสบดี (PLC) ครูได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ด้านวิชาการมากขึ้นครูทุกคนได้ปรับและจูนความคิดกันมากขึ้นผู้บริหารมีได้แทรกความรู้เทคนิคกระบวนการสอนเพิ่มขึ้นเมื่อเป็นผู้นำวง PLC ครูส่วนใหญ่จะเล่าให้ฟังว่าเด็กๆ จะเฝงบลงมากเริ่มที่จะคิดกล้าแสดงออกมากขึ้นรู้จักการรอคอยมากขึ้น คนที่ไม่กล้าพูดจะเริ่มพูดเพราะครูจะตั้งคำถามและให้เด็กคิดโดยเฉพาะคิดตามจินตนาการไม่มีถูกไม่มีผิดและเปิดโอกาสให้ เด็กทุกคนได้พูดได้คิดตามความสามารถของเด็กเอง แรกๆ เด็กอาจจะไม่กล้าพูดทุกคนบางคนยังลอกคำพูดของเพื่อนอยู่ก็มีพอเริ่มไปได้ระยะหนึ่งเด็กจะกล้าพูดกล้าแสดงความคิดเห็นมากขึ้นเด็กเริ่มมีความไว้วางใจครูมากขึ้นส่วนตัวของครูเองเกิดความภาคภูมิใจและอยากเล่าให้ครูคนอื่น ฟังในวง PLC จากสิ่งที่ตนเองทำแล้วประสบความสำเร็จ ทำให้มีการแลกเปลี่ยนและเรียนรู้กระบวนการ “จิตศึกษา” ร่วมกันทุกสัปดาห์

“จิตศึกษา” หรือ “จิตปัญญาศึกษา” หรือ “จิตตปัญญา” หรือ “จิตสำนึกใหม่” หรือ “การพัฒนาปัญญาภายใน” จึงเป็นวาทกรรมที่นำให้คนในยุคปัจจุบันหันหน้าเข้าหาสัจธรรม ด้วย วิธีการที่สามารถเชื่อมโยงเอาคุณค่าของโลกวิชาการที่สอนให้คนชำนาญเรื่องการคิดวิเคราะห์ เรื่อง นอกตัว ได้กลับเข้ามาหางาน ดูจิต ซึ่งเป็นเรื่องข้างในตัวได้อย่างกลมกลืน เพื่อก้าวสู่หนทางแห่งความจริงและชีวิตซึ่งต้องอาศัยการเรียนรู้ด้วยใจอย่างใคร่ครวญ และการเปลี่ยนแปลงที่สร้าง อิสระภาพ ความสุข ความรักอันไพศาลทั้งกับตนผู้ครอบข้างตลอดจนองค์กรและสังคมของมนุษยชาติที่สัมพันธ์เกี่ยวเนื่องกับธรรมชาติของจักรวาล

ถ้าให้การเรียนรู้ “จิตศึกษา” เพื่อบ่มเพาะปัญญาภายในให้กับเด็กๆ ตั้งแต่ต้นก็อาจจะช่วยให้เด็กๆ ได้พบคำตอบของการรับรู้อารมณ์และความรู้สึกของตนเอง (รู้ตัว) และผู้อื่นการเห็นคุณค่าในตัวเองคนอื่นและสิ่งต่างๆ เพื่อการดำเนินชีวิตอย่างมีเป้าหมายและมีความหมายการอยู่ด้วยกันอย่าง

ภาพรวมของมรดกในวัฒนธรรมและความแตกต่างเคารพและให้เกียรติกันการมีวินัยมีความรับผิดชอบต่อตนเองและส่วนรวมอยู่อย่างพอดีและพอใจได้ง่ายการมีสติอยู่เสมอ รู้เท่าทันอารมณ์เพื่อให้รู้ว่าต้องหยุดหรือไปต่อกับสิ่งที่กำลังเป็นอยู่มีความคิดสามารถจัดการอารมณ์ตนเองได้การเห็น ความสัมพันธ์เชื่อมโยงระหว่างตนเองกับสิ่งต่างๆ นอบน้อมต่อสรรพสิ่งที่เกื้อกูลกันอยู่และการมีจิตใหญ่มีความรักความเมตตาตามหาศาล แต่นั่นก็ไม่ใช่เรื่องง่ายเพราะในหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานของประเทศมี 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้ นั้นมุ่งสร้างแต่ปัญญาภายนอกเท่านั้น ปัญญาภายในที่เราทั้งหมดโยยหาทั้งเป็นเครื่องค้ำชูชีวิตกลับกลายเป็นสิ่งขาดแคลนเหลือเกินในภาวะปัจจุบัน กัมพล เจริญรักษ์ (2566)

บทสรุป

กระบวนทัศน์ใหม่เป็นการเปลี่ยนแปลงมุมมองและแนวคิดในการแก้ปัญหาและการจัดการศึกษาให้เหมาะสมกับความต้องการและสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างต่อเนื่อง เน้นการพัฒนาผู้เรียนอย่างองค์รวม ใช้จิตศึกษาในการพัฒนาปัญญาภายใน และสร้างความสัมพันธ์ที่ดีในชุมชนผ่านการปฏิบัติจริง การศึกษาควรมุ่งเน้นการพัฒนาทักษะชีวิตที่จำเป็น การคิดวิเคราะห์ และการแก้ปัญหา เพื่อเตรียมผู้เรียนให้พร้อมสำหรับการดำรงชีวิตในสังคมยุคใหม่

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). *กรอบทิศทางการพัฒนาการศึกษาในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 (พ.ศ. 2550-2554) ที่สอดคล้องกับแผนการศึกษาแห่งชาติ (พ.ศ. 2545-2559)*. กรุงเทพมหานคร: กระทรวงศึกษาธิการ.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2553). *พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542*. กรุงเทพมหานคร: กระทรวงศึกษาธิการ.
- กัมพล เจริญรักษ์. (2566). *รูปแบบการพัฒนาข้อตกลงในการพัฒนางานของผู้บริหารสถานศึกษา ตามจุดเน้น*. วารสารวิชาการ.
- กิริติ ยศยิ่งยง. (2549). *การจัดการความรู้ในองค์กรและกรณีศึกษา (พิมพ์ครั้งที่ 2)*. กรุงเทพฯ: มิสเตอร์ก๊อปปี.
- ทิตินา แคมมณี. (2560). *การสอนแนวใหม่เพื่อเสริมสร้างทักษะการคิดสร้างสรรค์ การพัฒนาทักษะความคิด สร้างสรรค์ทางด้านวิทยาศาสตร์ถึงแม้ว่าจะมีวิธีการจัดการเรียนรู้ที่ช่วยพัฒนาให้เกิดความคิด สร้างสรรค์*. วารสารศึกษาศาสตร์, มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- นพ.ยงยุทธ วงศ์ภิรมย์ศานต์. (2555). *เอกสารการสอนชุดวิชาพฤติกรรมกรรมการสื่อสาร หน่วยที่ 4 (ฉบับปรับปรุง)*. นนทบุรี: สาขาวิชานิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- ประเวศ วะสี. (2555). *การจัดการความรู้. ใน การประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อยกร่างโครงการนำร่องการจัดการความรู้ (หน้า 21)*. กาญจนบุรี.
- พิมพ์พันธ์ เดชะคุปต์. (2558). *การจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณ์.
- วิจารณ์ พานิช. (2555). *วิธีสร้างการเรียนรู้เพื่อศิษย์ในศตวรรษที่ 21*. กรุงเทพฯ: สถาบันส่งเสริมการจัดการความรู้เพื่อสังคม (สคส.).
- วิชัย วงษ์ใหญ่. (2552). *จากหลักสูตรสถานศึกษากระบวนทัศน์ใหม่การพัฒนา (พิมพ์ครั้งที่ 2)*. กรุงเทพฯ: จรัสสินทวงศ์.
- วิเชียร ไชยบัง. (2562). *จิตศึกษากับการบ่มเพาะปัญญาภายใน*. บุรีรัมย์: สำนักพิมพ์โรงเรียน.
- อรศรี งามวิทยาพงศ์. (2549). *กระบวนกรเรียนรู้ในสังคมไทยและการเปลี่ยนแปลง: จากยุคชุมชนถึงยุคพัฒนาความทันสมัย*. กรุงเทพฯ: วิทยาลัยการจัดการทางสังคม.

- Barr and Tagg (1995). From teaching to learning A new paradigm for undergraduate education. *Change*, 27, 18-25.
- Cheng. (2000). *Critical Factors In The Successful Implementation Of Knowledge Management*. Journal of Knowledge Management Practice.
- Egon Guba (1990). *The paradigm dialog*. Sage Publications, Inc.
- George Ritzer (2000). *Classical Sociological Theory*. Enchanting a Disenchanted World: Continuity.
- Mezirow, J. (2000). *Transformative learning theory*. *Journal of Adult Education*, 31(4), 30-42.
- Sharma, R. (2000). Jyotish education: A transformative approach to learning. *International Journal of Educational Development*, 20(3), 235-248.
- Thomas S. Kuhn (1970). *The Structure of Scientific Revolutions*. International Encyclopedia of Unified Science.

การวิเคราะห์องค์ประกอบและปัจจัยที่เอื้อต่อการบริหารการศึกษาขั้นพื้นฐาน
เพื่อความเท่าเทียมสำหรับโรงเรียนพื้นที่สูงในถิ่นทุรกันดาร
COMPONENT ANALYSIS AND FACTORS BASIC EDUCATION
ADMINISTRATION OF THE BASIC EQUALITY FOR HIGHLAND SCHOOL AND
REMOTE AREAS

เยาวลักษณ์ เกษรเกศรา^{1*} ชูชีพ พุทธประเสริฐ² ภูเบศ พวงแก้ว³ สำเนา หมื่นแจ่ม⁴
Yaowaluck Gasongetsara^{1*} Choocheep Puthaprasert² Phubet Pongkaew³ Samnao Mhuenjaem⁴

¹นักศึกษาลัทธิศึกษาศาสตร์ปริญญาบัตร สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่
Doctor of Philosophy in Educational Administration, Chiang Mai Rajabhat University

*Corresponding author e-mail: yaowaluck590@gmail.com โทร.088-2600-866

²อาจารย์ประจำบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่

Lecturer of Faculty of Graduate School, Chiang Mai Rajabhat University

e-mail: choocheep871@hotmail.com โทร. 081-7652-081

³อาจารย์ประจำบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่

Lecturer of Faculty of Graduate School, Chiang Mai Rajabhat University

e-mail: phubet_pou@cmru.ac.th โทร. 081-9603-963

⁴อาจารย์ประจำบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่

Lecturer of Faculty of Graduate School, Chiang Mai Rajabhat University

e-mail: samnaocmru@gmail.com โทร. 086-5314-828

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีจุดประสงค์เพื่อ 1) สังเคราะห์องค์ประกอบการบริหารการศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อความเท่าเทียมสำหรับโรงเรียนพื้นที่สูงในถิ่นทุรกันดาร 2) ศึกษาปัจจัยที่เอื้อต่อการบริหารการศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อความเท่าเทียมสำหรับโรงเรียนพื้นที่สูงในถิ่นทุรกันดาร 3) ยืนยันความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิที่มีต่อองค์ประกอบและปัจจัยเอื้อที่สังเคราะห์ขึ้น กลุ่มเป้าหมายคือผู้อำนวยการสถานศึกษาโรงเรียนพื้นที่สูงในถิ่นทุรกันดาร จังหวัดเชียงใหม่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่เขต 1 ถึงเขต 6 จำนวน 6 คน เครื่องมือที่ใช้ คือ ตารางสังเคราะห์, แบบบันทึกการสนทนากลุ่ม และแบบตรวจสอบยืนยัน วิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้ความถี่, ร้อยละ และวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า 1. องค์ประกอบของการบริหารการศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อความเท่าเทียมสำหรับโรงเรียนพื้นที่สูงในถิ่นทุรกันดาร ประกอบด้วย 8 องค์ประกอบ คือ 1) กระบวนการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน 2) รูปแบบการจัดการศึกษา 3) การพัฒนาครู 4) กระบวนการพัฒนาผู้เรียน 5) ความยืดหยุ่นของหลักสูตร 6) กระบวนการวัดผลและประเมินผล 7) การสร้างภาคีเครือข่ายในการร่วมพัฒนา และ 8) การธำรงรักษาภูมิปัญญาท้องถิ่นและทรัพยากรธรรมชาติ 2. ปัจจัยที่เอื้อต่อการบริหารการศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อความเท่าเทียมสำหรับโรงเรียนพื้นที่สูงในถิ่นทุรกันดาร ประกอบด้วยปัจจัยภายนอกและปัจจัยภายใน ซึ่งแต่ละปัจจัยมีรายละเอียดดังนี้ 1) ปัจจัยภายนอก ประกอบด้วย 1.1) ปัจจัยด้านเศรษฐกิจและสังคมของชุมชน 1.2) ปัจจัยด้านบุคลากร 1.3) ปัจจัยด้านการสร้างแรงจูงใจ 1.4) ปัจจัยด้านงบประมาณ 2) ปัจจัยภายใน ประกอบด้วย 2.1) คุณภาพของผู้บริหารสถานศึกษา 2.2) คุณภาพของครู 2.3) การนิเทศติดตามและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ 2.4) การมีส่วนร่วมของชุมชนและผู้ปกครอง 3. ผลการยืนยันความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิที่มีต่อองค์ประกอบและปัจจัยเอื้อที่สังเคราะห์ขึ้น มีความเหมาะสมคิดเป็นร้อยละ 100

คำสำคัญ: การวิเคราะห์องค์ประกอบ; การบริหารการศึกษาขั้นพื้นฐาน; โรงเรียนพื้นที่สูงในถิ่นทุรกันดาร

ABSTRACT

The purposes of the research were 1) to component analysis of the basic equality for highland school and remote areas 2) factors conducive to basic educational administration of the basic equality for highland school and remote areas and 3) to examine and confirm the opinions of experts on component analysis and factors. The targeted group were 6 experts in educational director of high school and remote areas Chiang Mai province affiliation of the Chiang Mai primary educational service area office 1 to 6, there were 6 people. The research instrument was synthetic table, an group discussion recording form and content and verification form Analysis data to Frequency, Percentage and Content Analysis

The research found that 1) Components of basic educational administration of the basic equality for highland school and remote areas of 8 elements: (1) a school-based administrative process (2) an educational management model (3) teacher development (4) a learner development process (5) a flexible curriculum (6) a measurement and evaluation process (7) Creating a network of partners for joint development and (8) Preserving local wisdom and natural resources. 2) Factors conducive to basic educational administration of the basic equality for highland school and remote areas of external factors and internal factors. Each factor is detailed as follows: 1) External factors consisting of 1.1) Economic and social factors of the community 1.2) Personnel factors 1.3) Motivation factors 1.4) Budget factors 2) Internal factors consisting of 2.1) Quality of executives Educational institutions 2.2) Teacher quality 2.3) Supervision, monitoring and exchange of knowledge and 2.4) Community and parent participation 3) Component analysis and the factors contributing to basic education administration of equality for highland schools and remote areas, the experts have examined and confirmed that overall are appropriate, accounting for 100 percent.

Keywords: Component Analysis; Basic Educational Administration; Highland school and Remote areas

บทนำ

กระทรวงศึกษาธิการ เป็นองค์กรหลักในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานให้ทั่วถึง ครอบคลุมทุกพื้นที่และกลุ่มเป้าหมายอย่างมีคุณภาพ ได้ตระหนักถึงความสำคัญต่อการเพิ่มโอกาสในการเข้าถึงการศึกษาที่มีคุณภาพ โดยจัดสรรงบประมาณในลักษณะของ “เงินอุดหนุนรายหัว” ไปยังรายโรงเรียนที่จัดการศึกษาขั้นพื้นฐานทั้งประเภทสามัญและอาชีวศึกษาทุกแห่ง ผ่านโครงการต่าง ๆ อาทิ เช่น 1) โครงสร้างสนับสนุนค่าใช้จ่ายในการจัดการศึกษา ตั้งแต่ระดับอนุบาลจนจบการศึกษาขั้นพื้นฐาน (เรียนฟรี 15 ปี) เพื่อเป็นค่าใช้จ่ายเป็นค่าใช้จ่ายสำหรับ 5 รายการหลัก ได้แก่ เงินอุดหนุนทั่วไปสำหรับกิจกรรมการเรียนการสอน หนังสือเรียน อุปกรณ์การเรียน เครื่องแบบนักเรียน และกิจกรรมพัฒนาคุณภาพผู้เรียน 2) ค่าอาหารกลางวันในโรงเรียน และ 3) อาหารเสริม (นม) ในโรงเรียน อย่างไรก็ตาม โรงเรียนในพื้นที่ห่างไกลทุรกันดาร ยังคงมีความยากลำบากในการจัดการศึกษาภายใต้วงเงิน

งบประมาณที่ได้รับจัดสรรตามจำนวนผู้เรียน เนื่องจากโรงเรียนมีจำนวนผู้เรียนน้อย ในขณะที่ต้นทุนในการจัดการศึกษาสูง ซึ่งเป็นผลมาจากความยากลำบากในการขนส่งและการเดินทาง รวมทั้งยังขาดความพร้อมด้านปัจจัยจำเป็นพื้นฐาน (ระบบสาธารณูปโภค การเข้าถึงระบบอินเทอร์เน็ต) และการบริหารจัดการ เพื่อรองรับผู้เรียนซึ่งส่วนใหญ่มีฐานะยากจนและเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ที่ไม่ใช้ภาษาไทยในการสื่อสาร ประกอบกับข้อมูลความต้องการจำเป็นพื้นฐานของโรงเรียนยากลำบาก ยังไม่มีการศึกษาอย่างเป็นระบบ การเก็บรวบรวมข้อมูลความยากลำบากและการคัดกรองโรงเรียนในพื้นที่ทุรกันดารยังดำเนินการเฉพาะในบางสังกัด (กระทรวงศึกษาธิการ, 2564)

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในฐานะหน่วยงานหลักในการขับเคลื่อนการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน จึงได้ประกาศ เรื่อง การกำหนดสถานศึกษาที่ตั้งในพื้นที่ลักษณะพิเศษ (พื้นที่สูงในถิ่นทุรกันดารและพื้นที่เกาะ) ตามโครงการสร้างโอกาสและลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาในระดับเขตพื้นที่ ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2565 -2566 จำนวน 1,441 โรงเรียน และได้กำหนดวิสัยทัศน์ ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2566 ได้แก่ “สร้างคุณภาพผู้เรียนสู่สังคมอนาคตอย่างยั่งยืน” โดยมีพันธกิจที่สำคัญสอดคล้องกับการพัฒนาผู้เรียนและโรงเรียนที่ตั้งอยู่ในลักษณะพิเศษ คือ จัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างความมั่นคงของมนุษย์ พัฒนาสถานศึกษาให้มีความปลอดภัยแก่ผู้เรียน และสร้างโอกาส ความเสมอภาค ลดความเหลื่อมล้ำให้ผู้เรียนทุกคนได้รับการบริการทางการศึกษาอย่างทั่วถึงและเท่าเทียม การจัดการศึกษาสำหรับเด็กด้อยโอกาสในพื้นที่ลักษณะพิเศษ (พื้นที่ภูเขาสูงในถิ่นทุรกันดารและพื้นที่เกาะ) เป็นการสร้างโอกาส ความเสมอภาค และลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา ให้ประชากรวัยเรียนในพื้นที่ที่ได้รับการศึกษาในรูปแบบที่หลากหลาย เหมาะสมกับบริบท

แต่ทว่าการศึกษาของประเทศไทยมีปัญหาวิกฤตที่สะสมมานาน ไม่ว่าจะเป็นความแตกต่างของคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาระหว่างสถานศึกษา การอ่านไม่ออก เขียนไม่ได้ ความเหลื่อมล้ำในโอกาสและความเสมอภาคทางการศึกษา สถานศึกษาขนาดเล็กในชนบท การรวมศูนย์อำนาจเข้าสู่ส่วนกลาง รวมถึงการกระจายอำนาจไปสู่สถานศึกษา การบริหารและการจัดการที่ขาดความรับผิดชอบต่อผู้เรียน มุ่งผลิตในเชิงปริมาณมากกว่าคุณภาพ และผลิตกำลังคนไม่สนองตอบความต้องการของตลาดแรงงานและการพัฒนาประเทศ ผู้สำเร็จการศึกษาขาดทักษะการคิดวิเคราะห์ การใช้เหตุผล ทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 และสมรรถนะในการปฏิบัติงาน (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2559) ในความวิกฤตของปัญหาการศึกษาในระดับประเทศ ยังมีความวิกฤตมากยิ่งขึ้นในสถานศึกษาที่ตั้งอยู่บนพื้นที่สูงและทุรกันดาร ด้วยสภาพพื้นที่ทางภูมิศาสตร์บริเวณภาคเหนือของประเทศไทยที่มีลักษณะภูมิประเทศส่วนใหญ่เป็นภูเขาสูง เป็นพื้นที่ป่าไม้ต้นน้ำ ลำธาร ประชากรที่อาศัยอยู่ในพื้นที่บริเวณนี้มีความหลากหลายของกลุ่มชาติพันธุ์ เช่น กะเหรี่ยง มูเซอ ม้ง เมี่ยน ลัวะ ถิ่นไทลื้อ ไทยใหญ่ จีนฮ่อ มลาบรี เป็นต้น การตั้งถิ่นฐานบ้านเรือนของประชาชน จะตั้งอยู่กระจัดกระจายเป็นหย่อมบ้าน ตามที่ราบเชิงเขา หุบเขา บนภูเขาสูงและการคมนาคมไม่สะดวก มีความยากลำบากตลอดจนมีวัฒนธรรมและความเชื่อที่แตกต่างกัน ประชากรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทำไร่ บุกเบิกป่า ไร่ข้าว ไร่ข้าวโพด มีฐานะยากจน ดังนั้นผู้ปกครองจึงให้ความสำคัญกับการหาเลี้ยงชีพมากกว่าจะให้บุตรหลานรับการศึกษา ซึ่งการจัดการศึกษานอกจากจะขาดโอกาสทางการศึกษาเนื่องจากสภาพแวดล้อม สังคม วัฒนธรรมและเศรษฐกิจที่แตกต่างไปจากคนกลุ่มใหญ่ของประเทศ ทำให้การพัฒนาไม่ประสบผลสำเร็จเท่าที่ควรและแม้จะได้รับการศึกษา คุณภาพการศึกษาก็ยังอยู่ในระดับต่ำ ส่งผลไปถึงคุณภาพของชีวิตด้วย (สุบันทึก พรเวียง, 2558)

จากสภาพปัญหาและอุปสรรคหลายประการที่กล่าวมาแล้วนั้น เพื่อให้การบริหารการศึกษาขั้นพื้นฐาน โรงเรียนพื้นที่สูงในถิ่นทุรกันดารบรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมาย มีประสิทธิภาพ มีประสิทธิผล และมีความเหมาะสมกับบริบทพื้นที่ ตอบสนองความต้องการของกลุ่มชาติพันธุ์และ

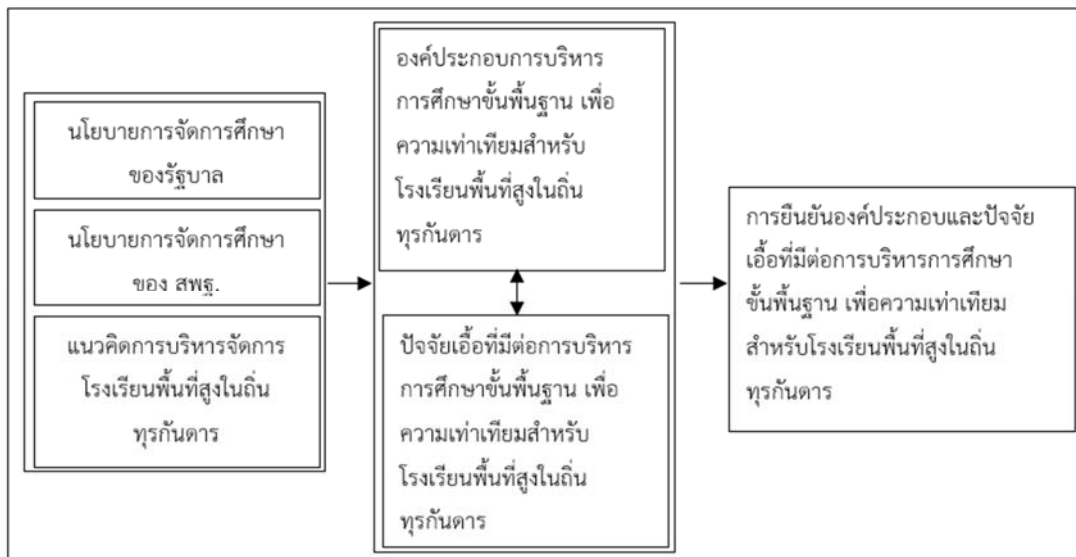

ชุมชน จึงทำให้ผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษาองค์ประกอบและปัจจัยเอื้อที่มีต่อการบริหารการศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อความเท่าเทียมสำหรับโรงเรียนพื้นที่สูงในถิ่นทุรกันดารขึ้น

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อสังเคราะห์องค์ประกอบการบริหารการศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อความเท่าเทียมสำหรับโรงเรียนพื้นที่สูงในถิ่นทุรกันดาร
2. เพื่อศึกษาปัจจัยเอื้อที่มีต่อการบริหารการศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อความเท่าเทียมสำหรับโรงเรียนพื้นที่สูงในถิ่นทุรกันดาร
3. เพื่อยืนยันองค์ประกอบและปัจจัยเอื้อที่มีต่อการบริหารการศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อความเท่าเทียมสำหรับโรงเรียนพื้นที่สูงในถิ่นทุรกันดาร

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการสังเคราะห์องค์ประกอบและปัจจัยเอื้อที่มีต่อการบริหารการศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อความเท่าเทียมสำหรับโรงเรียนพื้นที่สูงในถิ่นทุรกันดาร

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยใช้เทคนิคการเก็บข้อมูลด้วยการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) กับผู้ให้ข้อมูลหลักจำนวน 6 คนที่เกี่ยวข้องกับการบริหารโรงเรียนพื้นที่สูงในถิ่นทุรกันดาร ซึ่งมีรายละเอียดวิธีการดำเนินการวิจัยดังนี้

ผู้ให้ข้อมูลและการเลือกผู้ให้ข้อมูล

ผู้ให้ข้อมูลในงานวิจัยครั้งนี้ เป็นผู้ทรงคุณวุฒิที่มีการเลือกแบบเจาะจง โดยเป็นผู้บริหารสถานศึกษาที่มีประสบการณ์ในการบริหารโรงเรียนพื้นที่สูงในถิ่นทุรกันดาร ติดต่อกันอย่างน้อย 4 ปี จากผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 1 - เขต 6 อย่างละ 1 คน รวมทั้งหมด 6 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการสังเคราะห์องค์ประกอบและปัจจัยเอื้อที่มีต่อการบริหารการศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อความเท่าเทียมสำหรับโรงเรียนพื้นที่สูงในถิ่นทุรกันดาร ได้แก่ ตารางสังเคราะห์

องค์ประกอบและปัจจัยเอื้อที่มีต่อการบริหารการศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อความเท่าเทียมสำหรับโรงเรียนพื้นที่สูงในถิ่นทุรกันดาร, แบบบันทึกการสนทนากลุ่ม และแบบตรวจสอบยืนยันองค์ประกอบและปัจจัยเอื้อที่มีต่อการบริหารการศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อความเท่าเทียมสำหรับโรงเรียนพื้นที่สูงในถิ่นทุรกันดาร

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยสังเคราะห์องค์ประกอบและปัจจัยเอื้อต่อการบริหารการศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อความเท่าเทียมสำหรับโรงเรียนพื้นที่สูงในถิ่นทุรกันดาร จากแนวคิดและผลงานวิจัยของนักวิชาการและนักการศึกษาทั้งภายในประเทศและต่างประเทศ ที่อยู่ในช่วงระยะเวลา 10 ปี แล้วนำมาวิเคราะห์ความซ้ำซ้อนขององค์ประกอบ ในตารางสังเคราะห์ โดยเลือกค่าความถี่มากกว่าร้อยละ 50 ของแหล่งข้อมูลทั้งหมด แล้วนำมาจัดลำดับตามจำนวนความถี่ของแต่ละองค์ประกอบ และทำการตรวจสอบยืนยันองค์ประกอบและปัจจัยเอื้อต่อการบริหารการศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อความเท่าเทียมสำหรับโรงเรียนพื้นที่สูงในถิ่นทุรกันดาร โดยการสนทนากลุ่ม(Focus Group Discussion) จากตัวแทนผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่เขต 1 ถึง 6 เขตละ 1 คน รวม 6 คน โดยการเลือกแบบเจาะจง ซึ่งจะต้องเป็นผู้บริหารสถานศึกษาที่มีประสบการณ์ในการบริหารโรงเรียนพื้นที่สูงในถิ่นทุรกันดารอย่างน้อย 4 ปี

การวิเคราะห์ข้อมูล

ความถี่ , ร้อยละ และวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา

ผลการวิจัย

ผู้วิจัยนำเสนอผลการวิจัยดังรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. ผลการสังเคราะห์องค์ประกอบการบริหารการศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อความเท่าเทียมสำหรับโรงเรียนพื้นที่สูงในถิ่นทุรกันดาร ประกอบไปด้วย 8 องค์ประกอบได้แก่

องค์ประกอบที่ 1 กระบวนการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน หมายถึง กระบวนการดำเนินการ การจัดการศึกษาโรงเรียนพื้นที่สูงในถิ่นทุรกันดาร ที่ยึดเอาโรงเรียนเป็นฐานในการพัฒนา โดยมีการบริหารเชิงรุกเฉพาะพื้นที่ จากการแบบมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง

องค์ประกอบที่ 2 การจัดการศึกษาที่มีความหลากหลาย เหมาะสมกับสภาพและบริบท เป็นการจัดการศึกษาหนึ่งโรงเรียนสามระบบ โรงเรียนพักนอน โรงเรียนสาขา ห้องเรียนเคลื่อนที่ โรงเรียนทวิศึกษา เทคโนโลยีทางไกล และโรงเรียนส่งเสริมอาชีพและทักษะชีวิต เพื่อให้เด็กทุกคนมีโอกาสเข้ารับการศึกษาได้อย่างทั่วถึง เท่าเทียม และสามารถเรียนจนจบหลักสูตรได้อย่างมีคุณภาพ

องค์ประกอบที่ 3 การพัฒนาครู หมายถึง วิธีการส่งเสริมและสนับสนุนครูได้รับการพัฒนาในการจัดกระบวนการเรียนรู้ โดยจัดเนื้อหาสาระและกิจกรรมให้สอดคล้องกับความสนใจ และความถนัดของผู้เรียน ฝึกทักษะชีวิตและอาชีพ ฝึกกระบวนการคิด การจัดการเผชิญกับสถานการณ์ให้สอดคล้องกับบริบทของผู้เรียน ชุมชน โดยเน้นให้ศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตที่แท้จริงสามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ จัดกระบวนการเรียนรู้ที่ใกล้ตัวผู้เรียน มีการประยุกต์ใช้หลักสูตรให้สอดคล้องกับสภาพบริบท วัฒนธรรม อัตลักษณ์ สภาพแวดล้อมของชุมชน

องค์ประกอบที่ 4 กระบวนการพัฒนาผู้เรียน หมายถึง การเสริมสร้างให้ผู้เรียนได้เรียนตามกระบวนการเรียนรู้ Active Learning ให้นักเรียนอ่านออกเขียนได้ มีทักษะกระบวนการคิด มีทักษะทางวิชาการ มีทักษะชีวิตและทักษะอาชีพ มีสมรรถนะและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ สามารถดำรงชีวิตอย่างมีคุณภาพตามบริบทเชิงพื้นที่ได้อย่างมีความสุข

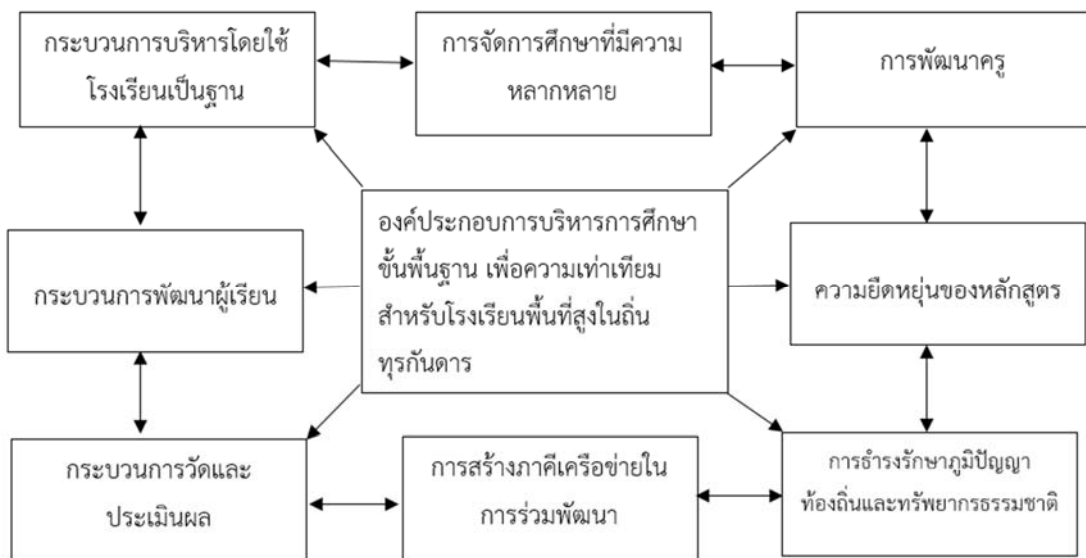

องค์ประกอบที่ 5 ความยืดหยุ่นของหลักสูตร หมายถึง มวลประสบการณ์ของหลักสูตรที่สอดคล้องกับบริบทเชิงพื้นที่ โดยมีการเชื่อมโยงกับพื้นฐานชีวิตวัฒนธรรมท้องถิ่น เพื่อตอบสนองชุมชนและท้องถิ่น

องค์ประกอบที่ 6 กระบวนการวัดและประเมินผล หมายถึง รูปแบบวิธีประเมินผล ที่มีความหลากหลายและสอดคล้องกับลักษณะของโรงเรียนบริบทของสังคม เกณฑ์การประเมินต้องมีความยืดหยุ่นกับพื้นที่และสอดคล้องกับวัฒนธรรมวิถีชีวิตของชุมชน ซึ่งสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้

องค์ประกอบที่ 7 การสร้างภาคีเครือข่ายในการร่วมพัฒนา หมายถึง การมีส่วนร่วมในการสร้างเครือข่ายที่ให้การส่งเสริมสนับสนุน ทั้งที่เป็นบุคคล องค์กร สถาบัน ชุมชน ที่มีส่วนร่วมในการสนับสนุนและร่วมพัฒนาโรงเรียนพื้นที่สูงในถิ่นทุรกันดาร ทั้งในการระดมสรรพกำลัง ทรัพยากร องค์ความรู้และเทคโนโลยี

องค์ประกอบที่ 8 การธำรงรักษาภูมิปัญญาท้องถิ่นและทรัพยากรธรรมชาติ หมายถึง การปลูกฝังการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติให้กับผู้เรียน โดยการส่งเสริมให้มีจิตสำนึกที่ดีมีทัศนคติที่ถูกต้องต่อทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่อยู่รอบๆ ชุมชน ตลอด จนฟื้นฟูและอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ

ภาพที่ 2 องค์ประกอบการบริหารการศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อความเท่าเทียมสำหรับโรงเรียนพื้นที่สูงในถิ่นทุรกันดาร

1. ผลการสังเคราะห์ปัจจัยที่เอื้อต่อการบริหารการศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อความเท่าเทียมสำหรับโรงเรียนพื้นที่สูงในถิ่นทุรกันดาร ประกอบด้วยปัจจัยภายนอกและปัจจัยภายใน ซึ่งแต่ละปัจจัยมีรายละเอียดดังนี้

ปัจจัยภายนอก ประกอบด้วย

1. ปัจจัยด้านเศรษฐกิจและสังคมของชุมชน หมายถึง ความสมบูรณ์ของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม รายได้ของผู้ปกครอง สาธารณูปโภค ตลอดจนการคมนาคมของชุมชน

2. ปัจจัยด้านบุคลากร หมายถึง กรอบอัตรากำลังของครูที่เอื้อต่อการบริหารจัดการโรงเรียนพื้นที่สูงในถิ่นทุรกันดาร

3. ปัจจัยด้านการสร้างแรงจูงใจ หมายถึง การสร้างขวัญและกำลังใจในการทำงานของบุคลากรทางการศึกษาโรงเรียนพื้นที่สูงในถิ่นทุรกันดาร โดยมีสวัสดิการในด้านคุณภาพชีวิตความเป็นอยู่ มีค่าตอบแทนพิเศษในการทำงานบนพื้นที่สูงและการลดเวลาในการยื่นขอวิทยฐานะ

4. ปัจจัยด้านงบประมาณ หมายถึง งบประมาณ ส่งเสริมสนับสนุนการบริหารจัดการโรงเรียนพื้นที่สูงในถิ่นทุรกันดาร ในด้านกระบวนการจัดการเรียนการสอนและด้านส่งเสริมปัจจัยด้านพื้นฐานให้ตรงตามต้องการของโรงเรียนพื้นที่สูงในถิ่นทุรกันดาร

ปัจจัยภายใน ประกอบด้วย

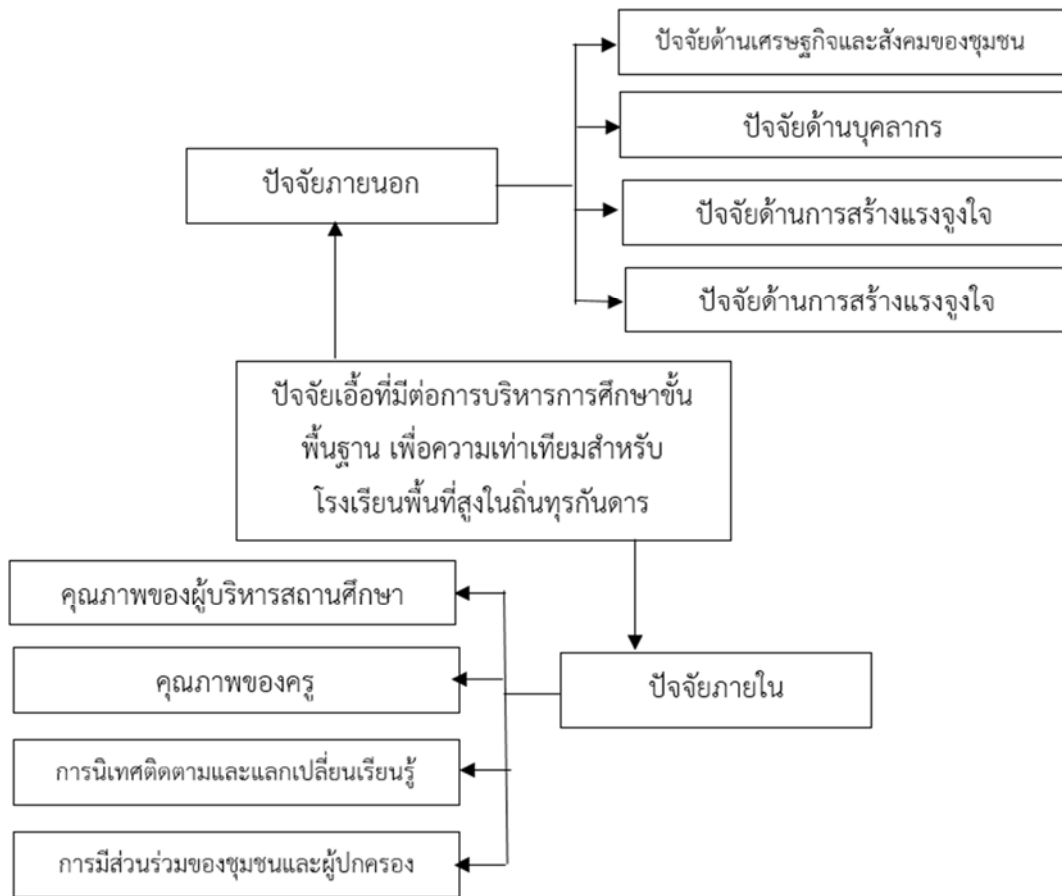
1. คุณภาพของผู้บริหารสถานศึกษา หมายถึง ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาที่มีอุดมการณ์ มีความมุ่งมั่น ทุ่มเท และมีวิสัยทัศน์ในการจัดการศึกษาในเขตพื้นที่สูงในถิ่นทุรกันดารอย่างต่อเนื่องให้สำเร็จตามเป้าหมาย

2. คุณภาพของครู หมายถึง จิตวิญญาณของความเป็นครู ความพร้อมของครู ในการยอมรับและเข้าใจถึงความหลากหลายของนักเรียนที่เป็นกลุ่มชาติพันธุ์ สามารถสร้างประสบการณ์การเรียนรู้และพัฒนาผู้เรียนอย่างรอบด้านโดยคำนึงถึงความต้องการของท้องถิ่น โดยมีความเชื่อว่าผู้เรียนทุกคนสามารถที่จะเรียนรู้ได้ เพื่อให้ผู้เรียนเรียนรู้ได้อย่างมีความสุข สามารถมีชีวิตที่ดีขึ้น และดำรงตนเป็นสมาชิกที่ดีของสังคม

3. การนิเทศติดตามและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ หมายถึง การช่วยเหลือ สนับสนุนการบริหารจัดการศึกษาโรงเรียนพื้นที่สูงในถิ่นทุรกันดาร โดยมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ (PLC) กับผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องอย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอ

4. การมีส่วนร่วมของชุมชนและผู้ปกครอง หมายถึง การนำภูมิปัญญาท้องถิ่นและประสานความร่วมมือเครือข่ายผู้ปกครอง ชุมชนท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการเรียนการสอนตามความเหมาะสม เพื่อร่วมกันพัฒนาผู้เรียนตามศักยภาพ

2. ผลการตรวจสอบและยืนยัน องค์กรประกอบและปัจจัยเอื้อที่มีต่อการบริหารการศึกษา เพื่อความเท่าเทียมสำหรับโรงเรียนพื้นที่สูงในถิ่นทุรกันดาร พบว่ามีความเหมาะสมคิดเป็นร้อยละ 100

ภาพที่ 3 ปัจจัยเอื้อต่อการบริหารการศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อความเท่าเทียมสำหรับโรงเรียนพื้นที่สูงในถิ่นทุรกันดาร

อภิปรายผล

1. ผลการสังเคราะห์องค์ประกอบการบริหารการศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อความเท่าเทียมสำหรับโรงเรียนพื้นที่สูงในถิ่นทุรกันดาร ประกอบไปด้วย 8 องค์ประกอบได้แก่ องค์ประกอบที่ 1 กระบวนการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน องค์ประกอบที่ 2 การจัดการศึกษาที่มีความหลากหลาย องค์ประกอบที่ 3 การพัฒนาครู องค์ประกอบที่ 4 กระบวนการพัฒนาผู้เรียน องค์ประกอบที่ 5 ความยืดหยุ่นของหลักสูตร องค์ประกอบที่ 6 กระบวนการวัดและประเมินผล องค์ประกอบที่ 7 การสร้างภาคีเครือข่ายในการร่วมพัฒนา และ องค์ประกอบที่ 8 การธำรงรักษาภูมิปัญญาท้องถิ่นและทรัพยากรธรรมชาติ ซึ่งในองค์ประกอบที่ 1 กระบวนการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน สะท้อนให้เห็นถึง สถานศึกษาควรจัดการศึกษาโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานของการพัฒนาจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่น/ชาติพันธุ์ มีการกำหนดเป้าหมาย วิสัยทัศน์และพันธกิจของสถานศึกษา มีความชัดเจนตามบริบทของโรงเรียน และมีการบริหารจัดการทรัพยากรและแหล่งเรียนรู้ การพัฒนาหลักสูตร การจัดการเรียนการสอน และการนิเทศช่วยเหลือ จากความร่วมมือของทุกภาคส่วน องค์ประกอบที่ 2 การจัดการศึกษาที่มีความหลากหลาย สะท้อนให้เห็นถึง การจัดการศึกษาที่เหมาะสมกับสภาพและบริบท ที่สร้างโอกาสทางการศึกษาให้กับนักเรียนทุกคนได้อย่างทั่วถึง เท่าเทียม โดยมีเป้าหมายที่สำคัญคือ พัฒนานักเรียนให้นักเรียนเป็นคนดี มีปัญญา มีทักษะชีวิตและพึ่งพา

ตนเองได้ โดยวิธีการที่หลากหลาย อาทิเช่น การจัดการศึกษาหนึ่งโรงเรียนสามระบบ โรงเรียนพักนอน โรงเรียนสาขา ห้องเรียนเคลื่อนที่ โรงเรียนทวิศึกษา เทคโนโลยีทางไกล และโรงเรียนส่งเสริมอาชีพและทักษะชีวิต องค์ประกอบที่ 3 การพัฒนาครู สะท้อนให้เห็นถึง การพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาให้เข้าใจบริบทความเป็นท้องถิ่น/ชาติพันธุ์ เพื่อตอบสนองความเป็นชาติพันธุ์ พัฒนาคุณภาพผู้เรียนให้รอบด้านตามหลักสูตรสถานศึกษาทุกกลุ่มเป้าหมายที่สอดคล้องกับบริบทของโรงเรียน ส่งเสริมให้ครูได้จัดกระบวนการเรียนรู้ให้นักเรียนได้ลงมือปฏิบัติจริง ฝึกกระบวนการคิด การจัดการเผชิญกับสถานการณ์ให้สอดคล้องกับบริบทของผู้เรียน ชุมชน องค์ประกอบที่ 4 กระบวนการพัฒนาผู้เรียน สะท้อนให้เห็นถึง การส่งเสริมนักเรียนโรงเรียนพื้นที่สูงในถิ่นทุรกันดารให้อ่านออกเขียนได้ มีทักษะกระบวนการคิด ค้นพบตัวเอง มีทักษะชีวิตและทักษะอาชีพ มีสมรรถนะและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ สามารถดำรงชีวิตอย่างมีคุณภาพตามบริบทเชิงพื้นที่ได้อย่างมีความสุข องค์ประกอบที่ 5 ความยืดหยุ่นของหลักสูตร สะท้อนให้เห็นถึงการพัฒนาและปรับปรุงหลักสูตรให้สอดคล้องกับบริบทเชิงพื้นที่ โดยเชื่อมโยงองค์ความรู้พื้นฐานชีวิตวัฒนธรรมท้องถิ่น ในการกำหนดเนื้อหาของบางวิชาและเลือกเปิดรายวิชาที่สอดคล้องกับความต้องการเพื่อตอบโจทย์ของชุมชน ทั้งในลักษณะที่ปรากฏตามโครงสร้างหลักสูตรในรายวิชาพื้นฐาน รายวิชาเพิ่มเติม หรือกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน องค์ประกอบที่ 6 กระบวนการวัดและประเมินผล สะท้อนให้เห็นถึง การวัดและประเมินผลควรนำไปสู่การพัฒนาผู้เรียนอย่างแท้จริง ควรกำหนดเกณฑ์ที่สอดคล้องกับกิจกรรมการเรียนรู้ของผู้เรียนในพื้นที่สูง โดยใช้เกณฑ์การตัดสินตามบริบทของท้องถิ่น โดยเชื่อมโยงเทียบเคียงกับมาตรฐานกลาง ครูผู้สอนทำหน้าที่รับผิดชอบในแต่ละกลุ่มสาระ ต้องออกแบบการวัดและประเมินผลตามการออกแบบการเรียนรู้ที่ครูจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในชั้นเรียน องค์ประกอบที่ 7 การสร้างภาคีเครือข่ายในการร่วมพัฒนา สะท้อนให้เห็นถึง การใช้หลักการบริหารจัดการและพึ่งพาตนเองโดยมีหลักการประสานงานกับภาคีเครือข่ายในหลายภาคส่วน มีการบริหารจัดการอย่างมีกระบวนการ มีระบบและมีความต่อเนื่อง ทั้งในการระดมทรัพยากร องค์ความรู้และเทคโนโลยี และองค์ประกอบที่ 8 การธำรงรักษาภูมิปัญญาท้องถิ่นและทรัพยากรธรรมชาติ สะท้อนให้เห็นถึง การปลูกฝังการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติให้กับผู้เรียน ปลูกจิตสำนึกให้ผู้เรียนรักถิ่นฐานบ้านเกิดเมืองนอน รักตนเอง รักโรงเรียน รักอัตลักษณ์และภูมิปัญญาความเป็นชนเผ่าชาติพันธุ์ของตนเอง รักทรัพยากรสิ่งแวดล้อม (ดิน น้ำ ป่า อากาศ) และขนบธรรมเนียมประเพณี ความเชื่อ ภูมิปัญญา และรักษาเก้หว้าเผ่าพันธุ์ของตนเอง ซึ่งองค์ประกอบการบริหารการศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อความเท่าเทียมโรงเรียนพื้นที่สูงในถิ่นทุรกันดารที่ผู้วิจัยสังเคราะห์ขึ้น สอดคล้องกับงานวิจัยของ สุนัน พรเวียง (2558) ได้วิจัยเรื่อง รูปแบบการจัดการศึกษานอกระบบในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานบนพื้นที่สูงและชายแดน ผลการวิจัยพบว่า การจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานบนพื้นที่สูงและชายแดน ที่มีประสิทธิภาพ ควรเน้นการประสานงานและความร่วมมือจากหน่วยงานภาครัฐ องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นและองค์กรภาคเอกชน ในการสนับสนุนด้านงบประมาณมากยิ่งขึ้น เนื่องจากผู้เรียนที่อยู่ในพื้นที่สูงและชายแดนส่วนใหญ่มีฐานะยากจน จำเป็นจะต้องได้รับการดูแล ในด้านต่างๆ ทั้งสื่อ วัสดุอุปกรณ์ เพื่อใช้ในการฝึกทักษะอาชีพต่างๆและปัจจัยพื้นฐานเพื่อการดำรงชีวิต เช่น ค่าอาหาร เสื้อผ้า เครื่องนุ่งห่ม เป็นต้น และสอดคล้องงานวิจัยของ กัญญาพัชร พงษ์ดี (2559) พบว่ากลยุทธ์หลักการบริหารโรงเรียนพื้นที่สูงภาคเหนือตอนบน ดังนี้ 1) สร้างเครือข่ายร่วมใจระบบไตรภาคี 2) ยกระดับการมีส่วนร่วมของไตรภาคีในการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน 3) ระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษาโดยการมีส่วนร่วมของไตรภาคี และ 4) พัฒนาระบบเทคโนโลยีสารสนเทศสำหรับโรงเรียนพื้นที่สูง และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ มนต์นภัส มโนการณ (2560) ได้วิจัยเรื่อง การสังเคราะห์การจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานบนพื้นที่สูงและทุรกันดาร ผลการวิจัยพบว่า แนวการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานบนพื้นที่สูงและทุรกันดาร มีทั้งหมด 6 แนวทางได้แก่ 1) บ้านพักนอน 2) ห้องเรียนเคลื่อนที่ 3) หนึ่งโรงเรียน สามระบบ 4) เทคโนโลยี

ทางไกล 5) ทวิศึกษา และ 6) ส่งเสริมอาชีพและทักษะชีวิต นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ เท็ดพิทักษ์ จันทรโลहित (2565) ได้ศึกษาแนวทางการพัฒนาการจัดการศึกษาที่สอดคล้องกับภูมิ วัฒนธรรม กรณีศึกษา โรงเรียนในพื้นที่สูงจังหวัดเชียงใหม่ พบว่า องค์ประกอบการประเมินคุณภาพ ในการจัดการศึกษาของสถานศึกษาบนพื้นที่สูงที่สอดคล้องกับภูมิวัฒนธรรม สิ่งสำคัญที่สุดต้องจัด การศึกษาที่สอดคล้องกับบริบทของพื้นที่ ชุมชนและชาติพันธุ์ ต้องมีหลักสูตรการเรียนการสอน วัด และประเมินผลที่สอดคล้องกับบริบทถือว่าเป็นกลุ่มเฉพาะ สามารถปรับใช้หลักสูตรแกนกลางได้ ต้อง ให้สถานศึกษาสามารถบริหารจัดการตนเองได้ ต้องมีคณะกรรมการสถานศึกษาที่เข้มแข็ง ต้องให้ ผู้ปกครอง ชุมชน มีส่วนในการบริหารอย่างเต็มที่ เต็มใจ เต็มความสามารถ และควรมีเกณฑ์เฉพาะที่ สอดคล้องกับสภาพบริบท และส่งเสริมผู้เรียนที่เป็นกลุ่มชาติพันธุ์ ซึ่งอาศัยอยู่ในพื้นที่ดังกล่าวโดยมี แนวทางการจัดการศึกษา

2. จากผลการสังเคราะห์ปัจจัยเอื้อที่มีต่อการบริหารการศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อความเท่า เทียมสำหรับโรงเรียนพื้นที่สูงในถิ่นทุรกันดาร ประกอบด้วยปัจจัยภายนอกและปัจจัยภายใน ซึ่งแต่ละ ปัจจัยมีรายละเอียดดังนี้

ปัจจัยภายนอก ประกอบด้วย 1) ปัจจัยด้านเศรษฐกิจและสังคมของชุมชน สะท้อนให้เห็น ถึงผู้ปกครองมีรายได้สูง ชุมชนที่มีเศรษฐกิจดี มีความสมบูรณ์ของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ชุมชนมีการสื่อสารและคมนาคมสะดวก และชุมชนที่เป็นสังคมที่สงบสุขปลอดภัยจากผลกระทบด้าน ลบต่อเยาวชน จะส่งผลให้การบริหารการศึกษาขั้นพื้นฐาน โรงเรียนพื้นที่สูงในถิ่นทุรกันดารให้มี ประสิทธิภาพ 2) ปัจจัยด้านบุคลากร สะท้อนให้เห็นถึง กรอบอัตรากำลังที่มีจำนวนครูเพียงพอและมี คุณวุฒิตรงสาขาตามความจำเป็นของโรงเรียนพื้นที่สูงในถิ่นทุรกันดาร 3) ปัจจัยด้านการสร้างแรงจูงใจ สะท้อนให้เห็นถึง การสร้างขวัญและกำลังใจมีความสำคัญในการทำงานของครูและบุคลากรทางการ ศึกษาโรงเรียนพื้นที่สูงในถิ่นทุรกันดาร เพื่อดึงศักยภาพคนที่มีความรู้ความสามารถมาบริหารหรือ จัดการเรียนการสอนให้การจัดการศึกษาโรงเรียนพื้นที่สูงในถิ่นทุรกันดารมีคุณภาพ โดยมีสวัสดิการใน ด้านคุณภาพชีวิตความเป็นอยู่ ด้านบ้านพักครู มีค่าตอบแทนพิเศษในการทำงานบนพื้นที่สูงและการ ลดเวลาในการยื่นขอวิทยฐานะ และ 4) ปัจจัยด้านงบประมาณ สะท้อนให้เห็นถึงการจัดสรร งบประมาณในด้านการสื่อสารการเรียนการสอน อาคารสถานที่ ให้ตรงตามความต้องการของโรงเรียน และควรดึงทุกภาคส่วนเข้ามามีส่วนร่วมในการสนับสนุนไม่ว่าจะเป็น การสนับสนุนจากชุมชน และ จากหน่วยงานหรือองค์กรภายนอก ซึ่งปัจจัยเอื้อที่มีต่อการบริหารการศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อความเท่า เทียมโรงเรียนพื้นที่สูงในถิ่นทุรกันดาร ที่ผู้วิจัยสังเคราะห์ขึ้นสอดคล้องกับงานวิจัยของ สอดคล้อง งานวิจัยของ ศุภโชค ปิยะสันต์ (2558) กล่าวไว้ว่า ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาโรงเรียน พื้นที่สูงในถิ่นทุรกันดาร ประกอบไปด้วย 3 ส่วนได้แก่ ปัจจัยด้านศักยภาพของพื้นที่ ปัจจัยการมีส่วนร่วม และเครือข่ายพัฒนาการศึกษา และปัจจัยด้านกระบวนการของสถานศึกษา ซึ่งดำเนินการโดยใช้ โรงเรียนเป็นฐานของการพัฒนาที่ประกอบด้วยการบริหารจัดการทรัพยากรและแหล่งเรียนรู้ การ พัฒนาหลักสูตร การจัดการเรียนการสอน และการนิเทศช่วยเหลือ

ปัจจัยภายใน ประกอบด้วย 1) ปัจจัยด้านคุณภาพของผู้บริหารสถานศึกษา สะท้อนให้เห็น ถึง ความสำคัญของผู้บริหารสถานศึกษาในการเป็นฟันเฟืองที่สำคัญที่สุดในการจัดการศึกษาโรงเรียน พื้นที่สูงในถิ่นทุรกันดาร โดยผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนพื้นที่สูงในถิ่นทุรกันดารควรมีอุดมการณ์ มี ภาวะผู้นำที่จะบริหารจัดการให้ครูผู้สอนและบุคลากรฝ่ายสนับสนุนมีศักยภาพและมีความพร้อมใน การทำงาน และอำนวยความสะดวกให้แก่ทุกคนทั้งในและนอกโรงเรียนในพื้นที่ได้รับสิทธิและโอกาสที่เท่า เทียมในการเรียนรู้การเพิ่มทักษะวิชาการ ทักษะการคิด และทักษะการใช้ชีวิตภายใต้กระบวนการ จัดการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพประสิทธิผล ตลอดจนเป็นนักประสานงานเพื่อหาภาคีเครือข่าย ร่วมในการพัฒนาโรงเรียน 2) ปัจจัยด้านคุณภาพของครู สะท้อนให้เห็นถึง ครูโรงเรียนพื้นที่สูงในถิ่น

ทรวงศ์มนตรี ควรเป็นครูมืออาชีพ มีอุดมการณ์ รักนักเรียน รักชุมชน และภูมิใจในอาชีพความเป็นครูบนพื้นที่สูง มุ่งมั่นตั้งใจ เป็นผู้มีความรู้ความเข้าใจ เกี่ยวกับภูมิวัฒนธรรมของพี่น้องชนเผ่าพร้อมปรับตัวยอมรับความแตกต่าง สร้างคนให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ มีความรู้ประสบการณ์ มีทักษะการใช้สื่อที่เกี่ยวข้องกับเทคโนโลยีสารสนเทศและแหล่งเรียนรู้ที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของผู้เรียนตามความเหมาะสมมีการบริหารจัดการห้องเรียนเชิงบวก มีกระบวนการตรวจสอบและประเมินผลผู้เรียนอย่างเป็นระบบมีกระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้เพื่อให้ได้ข้อมูลสะท้อนกลับเพื่อนำไปสู่การปรับปรุงแก้ไขและพัฒนา มีการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นเข้ามาประยุกต์ใช้ในกระบวนการจัดการเรียนการสอนอย่างเป็นระบบ 3) ปัจจัยด้านการนิเทศติดตามและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ สะท้อนให้เห็นถึง กระบวนการนิเทศช่วยเหลือให้ครูเข้าใจแนวทางการจัดการศึกษาโรงเรียนพื้นที่สูงในถิ่นทุรกันดาร และควรสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ (PLC) เพื่อให้ข้อมูลสะท้อนกลับเพื่อพัฒนาและปรับปรุงการจัดการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง และ 4) ปัจจัยการมีส่วนร่วมของชุมชนและผู้ปกครอง สะท้อนให้เห็นถึง ควรให้ชุมชนและผู้ปกครองปราชญ์ชาวบ้านในท้องถิ่น มีส่วนร่วมในการกำหนดเป้าหมาย ร่วมกันดำเนินการ ร่วมกันประเมินผลการดำเนินงานและยอมรับผลการดำเนินการร่วมกัน ซึ่งปัจจัยเอื้อที่มีต่อการบริหารการศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อความเท่าเทียมสำหรับโรงเรียนพื้นที่สูงในถิ่นทุรกันดาร ที่ผู้วิจัยสังเคราะห์ขึ้นสอดคล้องกับงานวิจัยของวิชรินทร์ ยศรุ่งโรจน์และ ณรงค์ศักดิ์ จันทร์นวล (2560) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพนักเรียนของโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน ในสังกัดกองกำกับการตำรวจตระเวนชายแดนที่ 33 ผลการวิจัย พบว่า ปัจจัยที่คาดว่าจะส่งผลต่อคุณภาพนักเรียนโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนที่ 33 มี 5 ปัจจัยคือ ปัจจัยด้านคุณภาพผู้บริหารสถานศึกษา คุณภาพของครูผู้สอน การมีส่วนร่วมของชุมชนและผู้ปกครอง การนิเทศการศึกษา และการบริหารทรัพยากรทางการเรียน

ข้อเสนอแนะการวิจัย

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. กระทรวงศึกษาธิการและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรนำผลการวิจัยไปกำหนดนโยบายวางแผนในการจัดการศึกษาโรงเรียนพื้นที่สูงในถิ่นทุรกันดารให้ครอบคลุมและชัดเจน เพื่อเป็นกรอบแนวทางในการดำเนินงานโรงเรียนพื้นที่สูงในถิ่นทุรกันดารนำไปสู่การปฏิบัติที่ชัดเจน โดยเฉพาะการกำหนดงบประมาณและอัตรากำลังของข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา เพื่อส่งเสริมความเท่าเทียมทางด้านคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนพื้นที่สูงในถิ่นทุรกันดารให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ซึ่งจะต้องอาศัยฐานข้อมูลที่ถูกต้องและมีเป้าหมายที่พัฒนาผู้เรียนให้มีทักษะในชีวิต และสามารถอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข

2. ผู้บริหารสถานศึกษา ซึ่งเป็นผู้นำที่มีบทบาทสำคัญในการนำนโยบายสู่การปฏิบัติ จึงควรเป็นผู้ที่มีมุมมองที่กว้างไกล มีอุดมการณ์ ยอมรับและพร้อมที่จะปรับเปลี่ยน หยุดยั้งตามสถานการณ์สามารถแก้ไขปัญหาได้อย่างตรงจุดและทันต่อเวลาที่อยู่ในช่วงวิกฤต มีความรู้ความสามารถ มีทักษะสามารถสร้างภาคีเครือข่ายจากทุกภาคส่วน สร้างค่านิยมและความเชื่อที่ดี เพื่อบรรลุเป้าหมายและนำองค์กรไปสู่ความสำเร็จ

3. ด้านครูและบุคลากรทางการศึกษา ควรมีการส่งเสริมและพัฒนาบุคลากร ทั้งด้านการจัดการศึกษาและการจัดการเรียนการสอน ให้มีทักษะใหม่ๆ ที่สามารถช่วยในการดูแลช่วยเหลือนักเรียนยอมรับความแตกต่างความเป็นพหุวัฒนธรรมของนักเรียน และส่งเสริมให้เกิดการคิดค้นนวัตกรรมเพื่อพัฒนาผู้เรียน ควรส่งเสริมให้ครูออกแบบการวัดและประเมินผลการจัดการเรียนรู้ของผู้เรียนให้ได้มาตรฐาน หลากหลายและ หยุดยั้งตามสถานการณ์และบริบทของโรงเรียนพื้นที่สูงในถิ่นทุรกันดาร

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาวิจัยนวัตกรรมการบริหารการศึกษาขั้นพื้นฐาน โรงเรียนพื้นที่สูงในถิ่นทุรกันดารที่สอดคล้องกับสภาพการเปลี่ยนแปลงในปัจจุบันและสิ่งที่จะเกิดขึ้นในอนาคต
2. ควรมีการศึกษารูปแบบการบริหารการศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อความเท่าเทียมโรงเรียนพื้นที่สูงในถิ่นทุรกันดาร

องค์ความรู้ใหม่

ในการบริหารจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานโรงเรียนพื้นที่สูงในถิ่นทุรกันดาร เพื่อให้เกิดเท่าเทียมทางด้านคุณภาพการศึกษา พบว่าแต่ละโรงเรียนมีความยุ่งยากในการบริหารจัดการแตกต่างกัน ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับบริบทของแต่ละพื้นที่ ความพร้อมทางด้านเศรษฐกิจของชุมชนและครอบครัว ปัจจัยที่สำคัญที่สุดคือผู้บริหารสถานศึกษา ซึ่งจะต้องเป็นผู้ขับเคลื่อนโรงเรียนพื้นที่สูงในถิ่นทุรกันดาร ให้เกิดความเท่าเทียมด้านคุณภาพการศึกษา โดยจะต้องมีอุดมการณ์ มีภาวะผู้นำ คิดนอกกรอบ มีความคิดสร้างสรรค์ในการแก้ไขปัญหา ตลอดจนมีทักษะในการสื่อสาร เพื่อสร้างแรงจูงใจให้กับคณะครูโรงเรียนพื้นที่สูงในถิ่นทุรกันดารให้จัดการเรียนการสอนอย่างมีประสิทธิภาพและมีประสิทธิผล ส่งเสริมให้นักเรียนได้เรียนรู้จากการปฏิบัติจริง โดยเน้นทักษะชีวิตและอาชีพ มีเทคนิคการวัดผลและประเมินผลที่หลากหลาย อีกทั้งควรมีทักษะในการสร้างภาคีเครือข่ายทั้งภาครัฐและเอกชน เพื่อให้มีส่วนร่วมพัฒนาโรงเรียน ฉะนั้นสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาที่มีอำนาจบรรจุแต่งตั้งผู้บริหารสถานศึกษา ควรคัดสรรผู้อำนวยการสถานศึกษาที่มีคุณสมบัติดังกล่าวไปพัฒนาโรงเรียนพื้นที่สูงในถิ่นทุรกันดาร โดยการสร้างแรงจูงใจด้วยวิธีการที่หลากหลาย ที่ทำให้ผู้บริหารที่มีความรู้ ความสามารถ และมีอุดมการณ์ต้องการที่จะขึ้นไปพัฒนาโรงเรียนพื้นที่สูงในถิ่นทุรกันดาร

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2564). *แนวทางสนับสนุนการจัดการศึกษาในพื้นที่ทุรกันดารห่างไกล*. (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพฯ: สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา.
- กัญญาพัชร พงษ์ดี. (2559). กลยุทธ์การบริหารแบบมีส่วนร่วมของไตรภาคีในการยกระดับคุณภาพผู้เรียนในโรงเรียนพื้นที่สูงภาคเหนือตอนบน. *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม*, 10(1), 162-179.
- เทิดพิทักษ์ จันทร์โลहित. (2565). *ปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิผลการจัดการศึกษาของสถานศึกษาบนพื้นที่สูงที่สอดคล้องกับภูมิวัฒนธรรม กรณีศึกษาโรงเรียนในพื้นที่สูงจังหวัดเชียงใหม่*. ปริญญาโทศึกษาศาสตร์. สาขาบริหารศาสตร์ : มหาวิทยาลัยแม่โจ้.
- ภูวดล วีระเวชพิสัย. (2559). *บทบาทของสถาบันสิทธิมนุษยชนแห่งชาติกับเป้าหมายว่าด้วยการพัฒนาอย่างยั่งยืน*. (ออนไลน์) (อ้างเมื่อ 19 มกราคม 2567). จาก: <https://www.nhrc.or.th/getattachment>.
- มนต์นภัส มโนการณ. (2560). การสังเคราะห์การจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานบนพื้นที่สูงและทุรกันดาร. *วารสารวิชาการศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ*, 18(1), 70-82.
- วัชรินทร์ ยศรุ่งโรจน์และณรงค์ศักดิ์ จันทร์นวล. (2560). ปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพนักเรียนโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนในสังกัดกองกำกับการตำรวจตระเวนชายแดนที่ 33. *พินเนศวร์สาร*. 13(1), 97-115.
- ศูนย์บริการวิชาการเศรษฐกิจศาสตร์. (2559). *ตัวชี้วัดของเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน.โครงการประสานงานการวิจัยเพื่อสนับสนุนการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs)*. (ออนไลน์) (อ้างเมื่อ 19 มกราคม 2567). จาก: <https://sdgmove.com>.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2559). รายงานสภาวะการศึกษาไทย ปี 2557 -2558 จะปฏิรูปการศึกษาไทยให้ทันในศตวรรษที่ 21 ได้อย่างไร. กรุงเทพฯ : บริษัทพิมพ์ดีการพิมพ์.

สุบัน พรเวียง. (2558). รูปแบบการจัดการศึกษานอกระบในการศึกษาขั้นพื้นฐานบนพื้นที่สูงและชายแดน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ. วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร, 17(3) ,52-59.

องค์ประกอบและปัจจัยที่เอื้อต่อการบริหารหลักสูตรฐานสมรรถนะห้องเรียนอาชีพ
 ในสถานศึกษาสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เขตภาคเหนือ
 Components and Factors Facilitating the Management of Competency-
 Based Vocational Classroom Curricula in Educational Institutions under
 Local Administrative Organizations in the Northern Region

ประไพวรรณ ละอินทร์¹ ชูชีพ พุทประเสริฐ² สำเนา หมั่นแจ่ม² ณัฐิยา นันทรานนท์²
 Prapaiwan La-in¹ Choochip Phutprasert² Samnao Muanchaem² Nattiya Nantaranon²

¹นักศึกษาศาขากาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่
 Educational Administration Graduate School, Rajabhat University Chiang Mai
²อาจารย์ประจำหลักสูตร สาขาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่
 Lecturer of Educational Administration Graduate School, Rajabhat University Chiang Mai

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์ข้อที่ 1) เพื่อสังเคราะห์องค์ประกอบและปัจจัยที่เอื้อต่อการบริหารหลักสูตรฐานสมรรถนะห้องเรียนอาชีพ ในสถานศึกษาสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เขตภาคเหนือ เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบสังเคราะห์องค์ประกอบและปัจจัยเอื้อต่อการบริหารหลักสูตรฐานสมรรถนะห้องเรียนอาชีพ ในสถานศึกษาสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เขตภาคเหนือ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ความถี่ โดยสรุปการสังเคราะห์องค์ประกอบของหลักสูตรประกอบด้วย 1)เป้าหมายการเรียนรู้และวัตถุประสงค์ของหลักสูตร 2) โครงสร้างหลักสูตรและการบริหารหลักสูตรสถานศึกษา 3)การจัดกระบวนการเรียนรู้ฐานสมรรถนะพื้นฐานอาชีพ 4)เครือข่ายและการจัดการความร่วมมือ 5) สื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยีในการจัดการเรียนการสอน และ 6)การวัดผลและประเมินผล และปัจจัยที่เอื้อต่อการบริหารหลักสูตร ประกอบด้วย 6 ด้าน ได้แก่ 1)ด้านผู้บริหาร 2)ด้านครู 3)ด้านหลักสูตร 4)ด้านสมรรถนะพื้นฐานอาชีพของผู้เรียน 5) ด้านสื่อ/แหล่งเรียนรู้/บรรยากาศและสภาพแวดล้อม และ 6) ด้านเครือข่ายและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย วัตถุประสงค์ข้อที่ 2) เพื่อยืนยันองค์ประกอบและปัจจัยที่เอื้อต่อการบริหารหลักสูตรฐานสมรรถนะห้องเรียนอาชีพ ในสถานศึกษาสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เขตภาคเหนือ โดยผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 11 คน ประเมินสภาพการปฏิบัติที่เป็นจริงของสถานศึกษาที่มีการจัดการศึกษาลักษณะพิเศษ ตามระเบียบกระทรวงมหาดไทย ว่าด้วยรายได้และการจ่ายเงินของสถานศึกษาสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ.2562 ของตนเอง (self-assessment) โดยแบบสอบถามสภาพการปฏิบัติที่เป็นจริงของสถานศึกษา แบบมาตรฐานประมาณค่า 5 ระดับ (rating scale) ที่ผ่านการตรวจสอบจากผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 คน โดยคัดเลือกข้อคำถามมีค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ตั้งแต่ 0.6 ขึ้นไป จากการยืนยันองค์ประกอบและปัจจัยที่เอื้อต่อการบริหารหลักสูตรฐานสมรรถนะห้องเรียนอาชีพ ในสถานศึกษาสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เขตภาคเหนือ จำนวน 15 ข้อ ที่ผู้วิจัยสร้าง ผลการวิจัยพบว่ามี 7 องค์ประกอบที่เกี่ยวข้องกับการบริหารหลักสูตรฐานสมรรถนะห้องเรียนอาชีพ ในสถานศึกษาสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เขตภาคเหนือ ได้แก่ 1)หลักการ 2)จุดมุ่งหมาย 3)ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อสมรรถนะห้องเรียนอาชีพ 4)กระบวนการบริหารหลักสูตรฐานสมรรถนะห้องเรียนอาชีพ 5)พฤติกรรมบ่งชี้สมรรถนะอาชีพ 6)การวัดผลประเมินผล และ 7)เงื่อนไขความสำเร็จ และปัจจัยที่เอื้อต่อการบริหารหลักสูตรฐานสมรรถนะห้องเรียนอาชีพ ในสถานศึกษาสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เขตภาคเหนือ พบว่ามีปัจจัยที่เอื้อต่อการบริหารหลักสูตรดังนี้ 1) ผู้บริหาร 2) ครูและบุคลากรทางการศึกษา 3) ผู้เรียน 4) หลักสูตร 5)กิจกรรมการเรียนการสอน 6)แหล่งเรียนรู้เพื่อส่งเสริมอาชีพ และ 7) เครือข่ายวิชาชีพ

คำสำคัญ: หลักสูตรฐานสมรรถนะ; ห้องเรียนอาชีพ; สถานศึกษาสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น; องค์ประกอบและปัจจัยที่เอื้อต่อการบริหารหลักสูตร

ABSTRACT

This research aims to achieve two primary objectives: To synthesize the components and factors facilitating the management of competency-based vocational classroom curricula in educational institutions affiliated with local administrative organizations in the northern region of Thailand. The data collection instrument used was a synthesis form of the components and facilitating factors for managing competency-based vocational classroom curricula in these institutions. Data were analyzed using frequency. The synthesis of curriculum components included: (1) Learning goals and objectives of the curriculum; (2) Curriculum structure and school curriculum management; (3) Competency-based vocational learning process; (4) Networking and collaboration management; (5) Media, innovation, and technology in teaching and learning; and (6) Assessment and evaluation. The facilitating factors for curriculum management comprised six aspects: (1) Administrators; (2) Teachers; (3) Curriculum; (4) Basic vocational competencies of learners; (5) Media/ learning resources/ environment; and (6) Networks and stakeholders. To validate the components and factors facilitating the management of competency-based vocational classroom curricula in educational institutions affiliated with local administrative organizations in the northern region. This was done through evaluations by 11 experts who assessed the actual practices of institutions with special education management according to the 2019 Ministry of Interior Regulations on income and expenditure of educational institutions affiliated with local administrative organizations using self-assessment questionnaires. The questionnaires were 5-level rating scales validated by three experts, selecting questions with an Index of Item-Objective Congruence (IOC) of 0.6 or higher. The validation resulted in 15 items developed by the researcher. The findings indicated that there are seven components relevant to the management of competency-based vocational classroom curricula: (1) Principles; (2) Goals; (3) Factors influencing vocational classroom competencies; (4) Competency-based curriculum management process; (5) Indicators of vocational competencies; (6) Assessment and evaluation; and (7) Success conditions. The facilitating factors for managing competency-based vocational classroom curricula in these institutions included: (1) Administrators; (2) Teachers and educational personnel; (3) Learners; (4) Curriculum; (5) Teaching and learning activities; (6) Learning resources for career promotion; and (7) Professional networks.

Keywords: Competency-based Curriculum; Vocational Classroom; Educational Institutions under Local Administrative Organizations; Components and Factors Facilitating Curriculum Management

บทนำ

ความเสี่ยงของแรงงานไทยในอนาคตในปัจจุบันแรงงานไทยทั้งฝีมือและไร้ฝีมือมีความเสี่ยงที่จะตกงานสูงถึง 72% เนื่องจากอุตสาหกรรม 4.0 ที่เน้นการใช้เครื่องจักรในภาคการผลิตนายจ้างต้องการแรงงานที่มีทักษะด้านการติดตั้ง การใช้งาน และการซ่อมบำรุงเครื่องจักร รวมถึงความคิดสร้างสรรค์และทักษะด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการจัดการฐานข้อมูล (กิริยา กุลกลการ, 2561) และด้วยรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 มาตรา 54 กำหนดให้เด็กทุกคนได้รับการศึกษาเป็นเวลา 12 ปีโดยไม่เก็บค่าเล่าเรียน และส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต โดยรัฐต้องร่วมมือกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและภาคเอกชนเพื่อให้การศึกษามีคุณภาพและได้มาตรฐานสากล กฎหมายว่าด้วยการศึกษาแห่งชาติอย่างน้อยต้องมีบทบัญญัติเกี่ยวกับการจัดทำแผนการศึกษาแห่งชาติ และการดำเนินการและตรวจสอบการดำเนินการให้เป็นไปตามแผนการศึกษาแห่งชาติด้วย โดยมีจุดมุ่งหมายให้การศึกษาทั้งปวงต้องพัฒนาผู้เรียนให้เป็นคนดีมีวินัย ภูมิใจในชาติ สามารถเชี่ยวชาญได้ตามความถนัดของตน มีความรับผิดชอบต่อครอบครัว ชุมชน สังคม และประเทศชาติ (สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย, 2560) นอกจากนี้แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 ยังกำหนดทิศทางการพัฒนาประเทศโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อพลิกโฉมประเทศไทยสู่ “สังคมก้าวหน้า เศรษฐกิจสร้างมูลค่าอย่างยั่งยืน” หมายถึงการสร้างการเปลี่ยนแปลงที่ครอบคลุมตั้งแต่ระดับโครงสร้าง นโยบาย และกลไก เพื่อมุ่ง เสริมสร้างสังคมที่ก้าวหน้า พลวัตของโลก และเกื้อหนุนให้คนไทยมีโอกาสพัฒนาตนเองได้อย่างเต็มศักยภาพ พร้อมกับการยกระดับกิจกรรมการผลิตและการให้บริการให้สามารถสร้างมูลค่าเพิ่มที่สูงขึ้น โดยอยู่บนพื้นฐานของความยั่งยืนทางสิ่งแวดล้อม เพื่อถ่ายทอดเป้าหมายหลัก ไปสู่ภาพของการขับเคลื่อนที่ชัดเจนในลักษณะของวาระการพัฒนาที่เอื้อให้เกิดการทำงานร่วมกันของหลายหน่วยงานและหลายภาคส่วนในการผลักดันการพัฒนาเรื่องใด เรื่องหนึ่งให้เกิดผลได้อย่างเป็นรูปธรรม สำนักคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช.) บนพื้นฐานของกรอบยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ.2560-2579) ซึ่งเป็นแผนหลักของการพัฒนาประเทศ และเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals : SDGs) รวมทั้งการปรับโครงสร้างประเทศไทยไปสู่ประเทศไทย 4.0 การให้การศึกษาคนในชาติจึงเป็นสิ่งสำคัญในการพัฒนาประเทศอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2565)

จึงทำให้สถานศึกษาหลายแห่งต้องปรับทิศทางในการบริหารสถานศึกษาเพื่อตอบสนองแนวทางการพัฒนาดังกล่าว ให้เป็นแนวทางการศึกษาที่เหมาะสมในโลกศตวรรษที่ 21 เน้นสมรรถนะทางสาขาวิชาชีพและการเรียนรู้แบบ Problem Based Learning (PBL) เป็นการศึกษาฐานสมรรถนะ (Competency-Based Education: CBE) มุ่งเน้นให้ผู้เรียนมีความเชี่ยวชาญและสามารถนำความรู้ไปใช้จริง และข้อมูลจาก (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ, 2560) พบว่านักเรียนที่เรียนต่อสายสามัญมัธยมศึกษาตอนปลายพบว่ามีความสนใจสายอาชีพศึกษา คือ ร้อยละ 30 ที่จะเข้าศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษา นักเรียนเรียนต่อปริญญาตรี ตามค่านิยมเดิม ๆ ที่ผลผลิตบัณฑิตที่ออกสู่ตลาดแรงงานจะขาดสมรรถนะในสาขาวิชาชีพ ไม่มีเส้นทางการศึกษาต่อสู่การประกอบอาชีพ (Career Path) ที่ชัดเจนสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานได้ศึกษาและพัฒนา (Research and development) รูปแบบการจัดการศึกษาทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ที่เน้นสมรรถนะทางสาขาวิชาชีพ โดยแก้ปัญหาแก่นักเรียนในโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ประกอบด้วยรูปแบบการจัดการจัดการศึกษาเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ในรายวิชาพื้นฐาน และรูปแบบการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อการมีงานทำในรายวิชาเพิ่มเติม ได้แก่รูปแบบการจัดทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 รูปแบบการจัดสมรรถนะอาชีพระยะสั้นในชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น รูปแบบการจัดเรียนร่วมหลักสูตรอาชีพศึกษาและมัธยมศึกษาตอนปลาย (ทวิศึกษา) และ

รูปแบบการจัดเตรียมพื้นฐานความถนัดในสาขาวิชาชีพ ในการศึกษาต่อระดับอุดมศึกษา การจัดทำเส้นทางการศึกษาต่อสู่การประกอบอาชีพให้กับนักเรียน จะต้องยึดหลักการให้นักเรียนรู้จักอาชีพอย่างหลากหลาย และรับรู้ลักษณะของอาชีพในจังหวัดและอำเภอ ที่เป็นท้องถิ่นของนักเรียนเอง เป็นการกระตุ้นความสนใจให้กับตัวนักเรียน มีการประเมินบุคลิกภาพความเหมาะสมด้านอาชีพจะให้นักเรียนได้รู้จักตัวตนและสามารถตัดสินใจเลือกเรียนตามโปรแกรมการเรียนที่สอดคล้องกับบุคลิกภาพของตัวนักเรียนเอง ซึ่งโรงเรียนจะต้องเปิดกลุ่มวิชาในรายวิชาเพิ่มเติมให้สอดคล้องกับประเภทและสาขาวิชาชีพที่เป็นไปตามความต้องการอัตรากำลังแรงงานของจังหวัดและอำเภอ

จากยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี และแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 ที่มุ่งเน้นการพัฒนาศักยภาพของบุคลากรในท้องถิ่นและเชื่อมโยงกับโมเดลเศรษฐกิจ 4.0 ของประเทศ เป็นเหตุปัจจัยสำคัญที่สถานศึกษาในสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จะต้องจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับนโยบายและยุทธศาสตร์ของประเทศ รวมถึงการจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อให้การศึกษาของประเทศบรรลุเป้าหมายและเป็นไปในทิศทางเดียวกัน เพื่อเพิ่มโอกาสทางการศึกษาและทักษะทางอาชีพให้กับผู้เรียน เพื่อให้มีทางเลือกในการเข้าสู่การศึกษาที่หลากหลาย โดยเฉพาะอย่างยิ่งการให้ผู้เรียนในระบบการศึกษาขั้นพื้นฐานมีทักษะทางอาชีพซึ่งสอดคล้องเจตนารมณ์แห่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 กรอบยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (2561-2580) แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 13 (2566-2570) แผนการศึกษาแห่งชาติ (2560-2579) และเป้าหมายยุทธศาสตร์การปฏิรูปการศึกษา ซึ่งให้ความสำคัญในการศึกษาต่อด้านสายอาชีพในเรื่องการส่งเสริมการมีงานทำ สามารถหารายได้จากการมีอาชีพหลังเรียนจบ (กรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น กระทรวงมหาดไทย, 2551)

ด้วยเหตุผลหลายประการดังกล่าวข้างต้น กระทรวงศึกษาธิการ และกรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่นจึงมีนโยบายให้สถานศึกษาในการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้รับการส่งเสริมและเปิดโอกาสให้นักเรียนได้สร้างความรู้และพัฒนาทักษะสำคัญที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตในอนาคตให้มีคุณภาพตามมาตรฐานการเรียนรู้และคุณภาพผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 (3Rs8Cs) ทั้งนี้มีจุดมุ่งหมายในการเสริมศักยภาพผู้เรียนที่มีความถนัด และสนใจในวิชาชีพต่าง ๆ มีการดำเนินการในรูปแบบหลักสูตรวิชาชีพระยะสั้น รวมถึงถึงการเก็บสะสมเป็นธนาคารหน่วยกิต (Credit Bank) ซึ่งหากนักเรียนต้องการเรียนต่อ หรือประกอบอาชีพ สามารถนำไปโอนเทียบหน่วยกิตเพื่อลดระยะเวลา และค่าใช้จ่ายในการศึกษาต่อในระดับอาชีวศึกษาและอุดมศึกษาได้

ผู้วิจัยจึงเห็นประโยชน์ในการศึกษาองค์ประกอบการบริหารหลักสูตรฐานสมรรถนะห้องเรียนอาชีพ ในสถานศึกษาสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เขตภาคเหนือ ให้มีความเป็นเอกภาพและเพื่อเป็นแนวทางการบริหารหลักสูตรฐานสมรรถนะห้องเรียนอาชีพ ในโรงเรียนในสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เขตภาคเหนือตอนบน ไปสู่การปฏิบัติที่มีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผลต่อการบริหารจัดการศึกษาให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ผู้เรียนต่อไป

วัตถุประสงค์

1. เพื่อสังเคราะห์องค์ประกอบและปัจจัยที่เอื้อต่อการบริหารหลักสูตรฐานสมรรถนะห้องเรียนอาชีพ ในสถานศึกษาสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เขตภาคเหนือ
2. เพื่อยืนยันองค์ประกอบและปัจจัยที่เอื้อต่อการบริหารหลักสูตรฐานสมรรถนะห้องเรียนอาชีพในสถานศึกษาสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เขตภาคเหนือ

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาเกี่ยวกับองค์ประกอบและปัจจัยที่เอื้อต่อการบริหารหลักสูตรฐานสมรรถนะห้องเรียนอาชีพ ในสถานศึกษาสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เขต

ภาคเหนือ โดยการสังเคราะห์องค์ประกอบจากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องแนวคิด หลักการ และทฤษฎีการบริหารหลักสูตรฐานสมรรถนะห้องเรียนอาชีพ

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา ประกอบด้วย องค์ประกอบและปัจจัยที่เอื้อต่อการบริหารหลักสูตร ฐานสมรรถนะห้องเรียนอาชีพ ในสถานศึกษาสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เขตภาคเหนือ

2. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ

2.1 ตารางสังเคราะห์เอกสาร เกี่ยวกับองค์ประกอบและปัจจัยที่เอื้อต่อการ บริหารหลักสูตรฐานสมรรถนะห้องเรียนอาชีพ ในสถานศึกษาสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เขต ภาคเหนือ จำนวน 21 รายการ เป็นเอกสารงานวิจัย

2.2 แบบสอบถามยืนยันองค์ประกอบและปัจจัยที่เอื้อต่อการบริหารหลักสูตรฐาน สมรรถนะห้องเรียนอาชีพ ในสถานศึกษาสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เขตภาคเหนือด้วยการ วิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ จากผลการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 11 คน เป็นแบบประเมินสภาพ การปฏิบัติที่เป็นจริงที่ให้ประเมินตนเอง (self-assessment) แบบมาตราประมาณค่า 5 ระดับ (rating scale) ที่ผ่านการตรวจสอบจากผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 คน โดยข้อคำถามมีค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ตั้งแต่ 0.6 ขึ้นไป

3. การวิเคราะห์ข้อมูล

3.1 สังเคราะห์เอกสาร เกี่ยวกับองค์ประกอบและปัจจัยที่เอื้อต่อการบริหารหลักสูตร ฐานสมรรถนะห้องเรียนอาชีพ ในสถานศึกษาสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เขตภาคเหนือ ใช้ ความถี่ (f) และการจัดลำดับตามความถี่ของข้อมูล เสนอเป็นตารางการสังเคราะห์องค์ประกอบและ ปัจจัยการบริหารหลักสูตรฐานสมรรถนะห้องเรียนอาชีพ ในสถานศึกษาสังกัดองค์กรปกครองส่วน ท้องถิ่น เขตภาคเหนือ

3.2 ยืนยันองค์ประกอบและปัจจัยที่เอื้อต่อการบริหารหลักสูตรฐานสมรรถนะห้องเรียน อาชีพ ในสถานศึกษาสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เขตภาคเหนือ ด้วยการวิเคราะห์ข้อมูลเชิง คุณภาพสรุปผลโดยใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis)

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

4.1 ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องแนวคิด หลักการ และทฤษฎีการ บริหารหลักสูตรฐานสมรรถนะห้องเรียนอาชีพ ในสถานศึกษาสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เขต ภาคเหนือ

4.2 รวบรวมแบบสอบถามแบบมีโครงสร้าง (Structured Interview) เกี่ยวกับแนวทางการ บริหารหลักสูตรฐานสมรรถนะห้องเรียนอาชีพ ในสถานศึกษาสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เขตภาคเหนือ จำนวน 15 ข้อ ที่ผู้วิจัยสร้าง จากผู้ทรงคุณวุฒิในสถานศึกษาที่มีการจัดการศึกษา ลักษณะพิเศษ ตามระเบียบกระทรวงมหาดไทย ว่าด้วยรายได้และการจ่ายเงินของสถานศึกษาสังกัด องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ.2562 จำนวน 11 คน สรุปผลโดยใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis)

ผลการวิจัย

ผลการสังเคราะห์แนวคิด หลักการ และทฤษฎีการบริหารหลักสูตรฐานสมรรถนะห้องเรียน อาชีพ ในสถานศึกษาสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เขตภาคเหนือ ได้องค์ประกอบเบื้องต้นของ การบริหารหลักสูตรฐานสมรรถนะห้องเรียนอาชีพ ในสถานศึกษาสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เขตภาคเหนือ ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 สิ่งตระหนัองศ์ประกอบของหลักสูตร

องค์ประกอบ	งานวิจัยในประเทศและต่างประเทศ												
1. โครงสร้างการบริหาร	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	ชลธาร สมาธิ(2560)	8
2. การบริหารทรัพยากรและงบประมาณ	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	นิรมล ศตวุฒิ (2560)	5
3. การบริหารจัดการหลักสูตร	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ(2560)	12
4. กระบวนการจัดการเรียนรู้	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	อ้อมใจ วงษ์มณฑา และคณะ (2560)	10
5. แนวทางการเรียนรู้ตามสภาพจริง	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	นิรุตต์ บุตรแสนดี (2561)	7
6. การวัดและประเมินผล	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	เชียวชาญ ดวงใจดี (2561)	15
7. การจัดการความร่วมมือ/เครือข่าย	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	กมลฉัตร กล่อมอ้อม (2562)	10
9. หลักการของหลักสูตร	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	วัชรินทร์ กองสุข (2563)	5
10. เป้าหมายการเรียนรู้และวัตถุประสงค์ของหลักสูตร	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	สุดคนึง แก้ววี (2563)	13
11. สื่อการเรียนการสอน	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	กษมา ชนะวงศ์ (2564)	10
	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	พรพรรณ โชติพฤกษ์วัน (2564)	คิตเลือก
	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	ศุภากร เมฆขยาย (2564)	คิตเลือก
	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	Taba, (1962)	คิตเลือก
	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	Tyler (1968)	คิตเลือก
	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	Good (1973)	คิตเลือก
	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	Beauchamp (1975)	คิตเลือก
	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	Kerr (1976)	คิตเลือก
	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	Brown, & Moberg (1980)	คิตเลือก
	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	Oliva (1992)	คิตเลือก
	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	Dick & Carey (1996)	คิตเลือก
	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	Gerlach & Ely (1971)	คิตเลือก
	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	ความถี่	คิตเลือก
	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	หมายเหตุ	คิตเลือก

ตารางที่ 1 (ต่อ)

องค์ประกอบ	งานวิจัยในประเทศและต่างประเทศ
12. คำอธิบายรายวิชา	ชลธาร สมาธิ(2560)
13. หน่วยการเรียนรู้/เนื้อหาสาระ	✓ นิรมล ศตวุฒิ (2560)
14. แผนการจัดการเรียนรู้	✓ สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา
15. สภาพปัญหาและความต้องการของหลักสูตร	✓ กระทรวงศึกษาธิการ(2560)
16. โครงสร้างของหลักสูตร	✓ อ้อมใจ วงษ์มณฑา และคณะ (2560)
17. การฝึกหัด	✓ นิรุตต์ บุตรแสนดี (2561)
18. การส่งเสริม	✓ เชี่ยวชาญ ดวงใจดี (2561)
19. การนิเทศการใช้หลักสูตร	✓ กมลฉัตร กล่อมอ้อม (2562)
20. แนวทางการพัฒนาสมรรถนะสำหรับผู้เรียน	✓ วชิรินทร์ กองสุข (2563)
	✓ สุดคนึง แก้ววี (2563)
	✓ กษมา ชนะวงศ์ (2564)
	✓ พรพรรณ โชติพิทักษ์วัน (2564)
	✓ ศุภากร เมฆขยาย (2564)
	✓ Taba, (1962)
	✓ Tyler (1968)
	✓ Good (1973)
	✓ Beauchamp (1975)
	✓ Kerr (1976)
	✓ Brown, & Moberg (1980)
	✓ Oliva (1992)
	✓ Dick & Carey (1996)
	✓ Gerlach & Ely (1971)
	✓ ความถี่
	หมายเหตุ

จากตารางที่ 1 สรุปการสังเคราะห์องค์ประกอบของหลักสูตร ใช้ความถี่ของแหล่งข้อมูลที กล่าวถึง พบว่าองค์ประกอบของหลักสูตรประกอบด้วย 1)เป้าหมายการเรียนรู้และวัตถุประสงค์ของ หลักสูตร 2) โครงสร้างหลักสูตรและการบริหารหลักสูตรสถานศึกษา 3)การจัดกระบวนการเรียนรู้ฐาน สมรรถนะพื้นฐานอาชีพ 4)เครือข่ายและการจัดการความร่วมมือ 5) สื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยีใน การจัดการเรียนการสอน และ 6)การวัดผลและประเมินผล

ส่วนที่ 1 จากตารางที่ 1 ผลการสังเคราะห์องค์ประกอบที่เกี่ยวข้องกับการบริหารหลักสูตร ผู้วิจัยคัดเลือกประเด็นที่สำคัญ และหาค่าความถี่ โดยใช้เกณฑ์ความถี่ ไม่น้อยกว่าร้อยละ 50 ของ ตารางการสังเคราะห์ พบว่า องค์ประกอบของหลักสูตร เบื้องต้นประกอบด้วย 6 องค์ประกอบ ดังนี้ 1)เป้าหมายการเรียนรู้และวัตถุประสงค์ของหลักสูตร 2)โครงสร้างหลักสูตรและการบริหารหลักสูตร สถานศึกษา 3)การจัดกระบวนการเรียนรู้ฐานสมรรถนะพื้นฐานอาชีพ 4)เครือข่ายและการจัดการ ความร่วมมือ 5)สื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยีในการจัดการเรียนการสอน และ 6)การวัดผลและ ประเมินผล แต่ผลจากการยืนยันองค์ประกอบการบริหารหลักสูตรฐานสมรรถนะห้องเรียนอาชีพ โดย ผู้ทรงคุณวุฒิในสถานศึกษาที่มีการจัดการศึกษาลักษณะพิเศษ ตามระเบียบกระทรวงมหาดไทย ว่า ด้วยรายได้และการจ่ายเงินของสถานศึกษาสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ.2562 จำนวน 11 คน ตอบแบบสอบถามแบบมีโครงสร้าง (Structured Interview) เกี่ยวกับแนวทางการบริหาร หลักสูตรฐานสมรรถนะห้องเรียนอาชีพ ในสถานศึกษาสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เขต ภาคเหนือ จำนวน 15 ข้อ ที่ผู้วิจัยสร้าง พบว่าผู้เชี่ยวชาญมีความคิดเห็นในสภาพความเป็นจริงที่ สถานศึกษาปฏิบัติ องค์ประกอบของหลักสูตรฐานสมรรถนะห้องเรียนอาชีพ ในสถานศึกษาสังกัด องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เขตภาคเหนือ ควรประกอบด้วย 7 องค์ประกอบที่เกี่ยวข้องกับการ บริหารหลักสูตรฐานสมรรถนะห้องเรียนอาชีพ ในสถานศึกษาสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เขต ภาคเหนือ ได้แก่ 1)หลักการ 2)จุดมุ่งหมาย 3)ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อสมรรถนะห้องเรียนอาชีพ 4) กระบวนการบริหารหลักสูตรฐานสมรรถนะห้องเรียนอาชีพ 5)พฤติกรรมบ่งชี้สมรรถนะอาชีพ 6)การ วัดผลประเมินผล และ 7)เงื่อนไขความสำเร็จ ซึ่งผู้วิจัยได้นำมาออกแบบรูปแบบการบริหารหลักสูตร ฐานสมรรถนะห้องเรียนอาชีพ ในสถานศึกษาสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เขตภาคเหนือ ต่อไป

ตารางที่ 2 สังเคราะห์ปัจจัยของหลักสูตร

องค์ประกอบ	งานวิจัยในประเทศและต่างประเทศ								ความถี่	หมายเหตุ	
	จันทร์จิรา ปรีมาศ (2556)	จำนงค์ บุญเรือง (2556)	สุกัญญา จิตรรงค์ และอภิชาติ เสนะนันท์ (2559)	เบญจวรรณ ศรีคันทวล (2560)	กันตพัฒน์ มณฑาทา (2561)	ภัทรพงษ์ ปองดี (2561)	อุบลรา ลีทิพิพงษ์ (2565)	กษมา ชนะวงศ์ (2564)			นิพล แก้วกาหลง (2564)
1. ด้านบรรยากาศและสภาพแวดล้อม	✓	✓	✓	✓					✓	6	คัดเลือก
2. ด้านผู้บริหาร	✓	✓	✓	✓	✓	✓		✓	✓	9	คัดเลือก
3. ด้านครูผู้สอน	✓	✓	✓	✓	✓	✓		✓	✓	9	คัดเลือก
4. ด้านชุมชนและผู้ปกครอง	✓	✓		✓					✓	5	คัดเลือก
5. ด้านสื่ออุปกรณ์และวัสดุ	✓	✓	✓	✓					✓	6	คัดเลือก
6. ด้านงบประมาณ		✓		✓					✓	4	
7. คณะกรรมการบริหารจัดการหลักสูตร		✓						✓		2	
8. ขอบข่ายงานบริหารจัดการหลักสูตร				✓	✓			✓	✓	5	คัดเลือก
9. ด้านผู้เรียน				✓		✓			✓	4	
10. ด้านหลักสูตรและการเรียนการสอน							✓			1	
11. ด้านการบริหารการศึกษา				✓			✓		✓	4	
12. ด้านการจัดการเรียนรู้				✓	✓				✓	4	
13. ด้านการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน							✓			1	
14. ด้านการพัฒนาบุคลากรของสถานศึกษา							✓			1	
15. ด้านคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน			✓	✓					✓	4	

จากตารางที่ 2 สรุปการสังเคราะห์ปัจจัยที่เอื้อต่อการบริหารหลักสูตร ดังนี้ 1)ด้านผู้บริหาร 2)ด้านครู 3)ด้านหลักสูตร 4)ด้านสมรรถนะพื้นฐานอาชีพของผู้เรียน 5) ด้านสื่อ/แหล่งเรียนรู้/บรรยากาศและสภาพแวดล้อม และ 6) ด้านเครือข่ายและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย

จากตารางที่ 2 ผลการสังเคราะห์ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการบริหารหลักสูตร ผู้วิจัยคัดเลือกประเด็นที่สำคัญ และหาค่าความถี่ โดยใช้เกณฑ์ความถี่ ไม่น้อยกว่าร้อยละ 50 ของตารางการสังเคราะห์ พบว่า ปัจจัยที่เอื้อต่อการบริหารหลักสูตร เบื้องต้นประกอบด้วย 6 ปัจจัย ดังนี้ 1)ด้านผู้บริหาร 2)ด้านครู 3)ด้านหลักสูตร 4)ด้านสมรรถนะพื้นฐานอาชีพของผู้เรียน 5) ด้านสื่อ/แหล่งเรียนรู้/บรรยากาศและสภาพแวดล้อม และ 6) ด้านเครือข่ายและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย แต่ผลจากการยืนยันองค์ประกอบการบริหารหลักสูตรฐานสมรรถนะห้องเรียนอาชีพ โดยผู้ทรงคุณวุฒิในสถานศึกษาที่มีการจัดการศึกษาลักษณะพิเศษ ตามระเบียบกระทรวงมหาดไทย ว่าด้วยรายได้และการจ่ายเงินของสถานศึกษาสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ.2562 จำนวน 11 คน ตอบแบบสอบถามแบบมีโครงสร้าง (Structured Interview) เกี่ยวกับแนวทางการบริหารหลักสูตรฐานสมรรถนะห้องเรียนอาชีพ ในสถานศึกษาสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เขตภาคเหนือ จำนวน 15 ข้อ ที่ผู้วิจัยสร้างพบว่าผู้เชี่ยวชาญมีความคิดเห็นในสภาพความเป็นจริงที่สถานศึกษาปฏิบัติ ปัจจัยที่เอื้อต่อการบริหารหลักสูตรฐานสมรรถนะห้องเรียนอาชีพ ในสถานศึกษาสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เขตภาคเหนือ ดังนี้ 1)ผู้บริหาร 2)ครูและบุคลากรทางการศึกษา 3)ผู้เรียน 4)หลักสูตร 5)กิจกรรมการเรียนการสอน 6)แหล่งเรียนรู้เพื่อส่งเสริมอาชีพ 7)เครือข่ายวิชาชีพ ผู้วิจัยได้นำมาออกแบบรูปแบบการบริหารหลักสูตรฐานสมรรถนะห้องเรียนอาชีพ ในสถานศึกษาสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เขตภาคเหนือ ต่อไป

อภิปรายผล

จากผลการสังเคราะห์และยืนยันองค์ประกอบที่เกี่ยวข้องกับการบริหารหลักสูตรฐานสมรรถนะห้องเรียนอาชีพ ในสถานศึกษาสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เขตภาคเหนือ คณะผู้วิจัยได้นำประเด็นต่าง ๆ มาอภิปรายผล ดังนี้

ประเด็นที่ 1 พบว่า องค์ประกอบของหลักสูตรฐานสมรรถนะห้องเรียนอาชีพ ในสถานศึกษาสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เขตภาคเหนือ ประกอบด้วย 7 องค์ประกอบ ได้แก่ หลักการ จุดมุ่งหมาย ปัจจัยที่ส่งผลต่อสมรรถนะห้องเรียนอาชีพ กระบวนการบริหารหลักสูตรฐานสมรรถนะห้องเรียนอาชีพ พฤติกรรมบ่งชี้สมรรถนะอาชีพ การวัดผลประเมินผล และเงื่อนไขความสำเร็จ ซึ่งมีความคล้ายคลึงกับผลการศึกษาของพระมหาสายัณห์ เปมสีโล (วงศ์สุรินทร์) (2564) ที่ได้ศึกษาเกี่ยวกับองค์ประกอบของหลักสูตรของบุญชม ศรีสะอาด (2546) ว่าหลักสูตรที่ดีจะต้องประกอบด้วยองค์ประกอบต่าง ๆ ที่สัมพันธ์กันโดยมีองค์ประกอบที่สำคัญ 4 ส่วนดังต่อไปนี้ 1) จุดมุ่งหมายของหลักสูตร (Aim and specific objectives) 2) เนื้อหาสาระของหลักสูตร (Content) 3) กิจกรรมและรูปแบบการเรียนการสอน (Learning and teaching implies) และ 4) การวัดประเมินผล (Evaluation)

ประเด็นที่ 2 พบว่า ปัจจัยที่เอื้อต่อการบริหารหลักสูตรฐานสมรรถนะห้องเรียนอาชีพ ในสถานศึกษาสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เขตภาคเหนือ ประกอบด้วย 1)ผู้บริหาร 2)ครูและบุคลากรทางการศึกษา 3)ผู้เรียน 4)หลักสูตร 5)กิจกรรมการเรียนการสอน 6)แหล่งเรียนรู้เพื่อส่งเสริมอาชีพ 7)เครือข่ายวิชาชีพ สอดคล้องกับสุวัทนา สงวนรัตน์ และชวณ ภารังกุล (2564) ซึ่งได้ศึกษาหลักสูตรและการเรียนการสอนฐานสมรรถนะในสถานศึกษา พบว่าการออกแบบการออกแบบหลักสูตรตามแนวคิดนี้จะมีการกำหนดเกณฑ์ความสามารถที่ผู้เรียนพึงปฏิบัติได้ เป็นหลักสูตรที่เรียกว่าหลักสูตรเกณฑ์ ดังนั้นองค์ประกอบสำคัญของการบริหารหลักสูตรฐานสมรรถนะต้องคำนึงถึงความสามารถจัดทำขึ้นเพื่อประกันว่าผู้ที่จบการศึกษาระดับหนึ่ง ๆ จะมีทักษะและความสามารถในด้านต่าง ๆ ตามที่ต้องการ เป็นหลักสูตรที่ไม่ได้มุ่งเรื่องความรู้หรือเนื้อหาวิชาที่อาจมีความเปลี่ยนแปลงได้ตามกาลเวลา แต่จะมุ่งพัฒนาในด้านทักษะ ความสามารถ เจตคติและค่านิยม อันจะมี

ประโยชน์ต่อชีวิตประจำวัน และอนาคตของผู้เรียน โดยมีข้อเสนอแนะในการนำหลักสูตรฐานสมรรถนะไปใช้ในการพัฒนาผู้เรียนเพื่อนำไปสู่การปฏิบัติที่เป็นรูปธรรมของสถานศึกษา ดังนี้ 1. ด้านการให้ความรู้และสร้างความเข้าใจ 1) ให้ความรู้เกี่ยวกับสมรรถนะและมีตัวอย่างการนำไปใช้ที่หลากหลาย 2) จัดอบรม สัมมนา เพื่อให้เข้าใจมากขึ้นและมีการทดลองปฏิบัติจริงเป็นการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันก่อนนำไปใช้จริง 3) มีการพัฒนาครูในการนำหลักสูตรฐานสมรรถนะไปใช้พัฒนาผู้เรียน โดยเน้นเรื่องการออกแบบกิจกรรมให้เด็กเกิดสมรรถนะและเกิดผลกับเด็กมากที่สุด 2. ด้านหลักสูตรและโครงสร้าง 1) มีตัวชี้วัดตั้งต้นเพราะสมรรถนะเป็นก้อนใหญ่ หากไม่มีตัวชี้วัดเหมือนไม่มีจุดเริ่ม 2) ตัวชี้วัดมีความชัดเจน เข้าใจง่าย เชื่อมโยงกับการทดสอบระดับชาติ NT / O-NET 3) ปรับลดรายวิชาที่ซ้ำซ้อน หลอมรวมสิ่งที่ซ้ำกัน เช่น วิทยาศาสตร์สังคมศึกษา สุขศึกษา ใช้สมรรถนะเป็นฐานโดยบูรณาการเป็นสหวิชา สมรรถนะเป็นฐานโดยบูรณาการเป็นสหวิชา 4) ในชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ควรปรับโครงสร้างเวลาเรียนให้มีชั่วโมงภาษาไทยเพิ่มมากขึ้นอย่างน้อย วันละ 2 ชั่วโมง เนื่องจากเวลาที่มีไม่สัมพันธ์กับการปลูกฝังให้เกิดสมรรถนะการอ่าน-เขียน โดยโรงเรียนที่มีผลการอ่านดีเยี่ยมจะมีการจัดตารางในภาคเช้าสอนภาษาไทย-คณิตศาสตร์ส่วนวิชาอื่นใช้การบูรณาการ 3. ด้านบริหารจัดการ หากครูประจำชั้นสอนทุกวิชา จะสามารถยืดหยุ่นการจัดกิจกรรมได้ง่ายกว่า แต่ถ้าครูสอนเป็นวิชาทำให้ยืดหยุ่นเวลาได้ยาก 4. ด้านการวัดและประเมินผล ครูยังมีความกังวลเรื่องผลสัมฤทธิ์ของเด็กเวลาทดสอบระดับชาติยังไม่เห็นหลักสูตรตลอดแนว ไม่รู้ว่าจะวัดและประเมินผลอย่างไร 5. ด้านคู่มือ สื่อ และแหล่งทรัพยากรการเรียนรู้ 1) จัดทำเอกสารเกี่ยวกับสมรรถนะเพิ่มเติม และมีตัวอย่างแผนการจัดการเรียนรู้ในแต่ละแนวทางให้มากขึ้นเพื่อให้ครูใช้ในการศึกษาและเป็นแนวทางในการทำงาน 2) หากมีแผนการจัดการเรียนรู้สำเร็จรูปให้ดูเป็นแนวทาง ครูจะหยิบใช้ได้ง่ายและนำมาปรับได้ช่วยลดภาระให้ครู

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 หน่วยงานระดับปฏิบัติการ สามารถนำผลการวิจัยไปประยุกต์ใช้เพื่อยกระดับคุณภาพการบริหารหลักสูตรฐานสมรรถนะห้องเรียนอาชีพ ให้สามารถนำไปปฏิบัติจริงและประสบความสำเร็จอย่างยั่งยืน

1.2 ผู้บริหารสถานศึกษาอื่น สามารถนำผลการวิจัยไปประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับการศึกษาในสถานการณ์โลกที่พลิกผัน มุ่งพัฒนาจัดการศึกษาสู่ผู้เรียน เพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันในตลาดแรงงาน และความสามารถในการเป็นผู้ประกอบการของผู้เรียนในอนาคต

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรพัฒนารูปแบบการบริหารหลักสูตรฐานสมรรถนะ ห้องเรียนส่งเสริมความสามารถพิเศษ ในสถานศึกษาสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เขตภาคเหนือ

2.2 ควรประเมินการบริหารหลักสูตรฐานสมรรถนะ ห้องเรียนส่งเสริมความสามารถพิเศษในสถานศึกษาสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เขตภาคเหนือ

สรุป

การบริหารหลักสูตรฐานสมรรถนะห้องเรียนอาชีพ ประกอบด้วยองค์ประกอบหลายด้าน ที่สำคัญเพื่อให้สถานศึกษาสามารถดำเนินการจัดการศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพและตอบสนองต่อความต้องการของผู้เรียนและตลาดแรงงาน ด้านต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ ทั้งด้านการร่วมวางแผนการจัดทำหลักสูตร การวางแผนการใช้หลักสูตร การร่วมนิเทศ กำกับ และติดตาม และการร่วมประเมินและปรับปรุงแก้ไข โดยมีการออกแบบและปรับปรุงหลักสูตรให้ตรงกับความต้องการของตลาดแรงงานและเทคโนโลยีใหม่ ๆ มีการใช้เทคนิคการสอนที่ทันสมัยและสื่อการสอนที่มี

ประสิทธิภาพ มีการวัดและประเมินผลสมรรถนะอาชีพที่จำเป็นต่อผู้เรียน ดังนั้น การบริหารหลักสูตรฐานสมรรถนะห้องเรียนอาชีพ จึงมีความสำคัญต่อความสำเร็จของสถานศึกษาในการเตรียมความพร้อมให้นักเรียนมีทักษะที่จำเป็นสำหรับการประกอบอาชีพในอนาคต

องค์ความรู้ใหม่และผลที่เกิดต่อสังคม ชุมชน ท้องถิ่น

หลักสูตรฐานสมรรถนะ เป็นการจัดการศึกษาแนวใหม่ ที่มุ่งตอบสนองความต้องการที่หลากหลายของผู้เรียน ตลาดแรงงาน ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย เป็นการศึกษาที่มีความยืดหยุ่นตามบริบทและความพร้อมของสถานศึกษา เครือข่ายวิชาชีพ และท้องถิ่น เพื่อพัฒนาให้ผู้เรียนมีสมรรถนะที่จำเป็นในการเป็นพลเมืองที่พร้อมสำหรับโลกในศตวรรษที่ 21 ที่มีความผันผวน ไม่แน่นอน และมีการแข่งขันสูง ผู้เรียนจึงจำเป็นต้องมีทักษะ ความเชี่ยวชาญในสาขาอาชีพ และการศึกษาต่อในระดับสูงของตนในอนาคต

กิตติกรรมประกาศ

ผู้วิจัยขอขอบพระคุณรองศาสตราจารย์ ดร.ซูชีพ พุทฺธประเสริฐ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สำเนา หมีนแจ่ม ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ณัฐิยา นันตรานนท์ และอาจารย์ ดร.ภูเบศ พวงแก้ว มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ ที่ให้คำแนะนำที่เป็นประโยชน์ต่อผู้วิจัย ขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูงและขอขอบพระคุณเครือข่ายบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏภาคเหนือ ที่กรุณาให้นำเสนองานวิจัย มา ณ โอกาสนี้ด้วย

เอกสารอ้างอิง

- บุญชม ศรีสะอาด. (2546). *การพัฒนาหลักสูตรและการวิจัยเกี่ยวกับหลักสูตร*. สุวีริยาสาส์น.
- พระมหาสายัณห์ เปมสีโล (วงศ์สุรินทร์). (2564). *เอกสารประกอบการสอน หลักสูตรและวิทยาการจัดการเรียนรู้*. มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตมหาวชิราลงกรณราชวิทยาลัย.
- สุวิทนา สงวนรัตน์, & ขวน ภารังกุล. (2564). หลักสูตรและการเรียนการสอนฐานสมรรถนะในสถานศึกษา. *วารสารสิรินธรปริทรรศน์*, 22(2), 351-364. (ออนไลน์). จาก: <https://so06.tcithaijo.org/index.php/jsrc/article/view/251951/172086>.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2562). *เข้าใจสมรรถนะอย่างง่าย ๆ ฉบับประชาชน และเข้าใจหลักสูตรฐานสมรรถนะอย่างง่าย ๆ ฉบับครู ผู้บริหาร และบุคลากรทางการศึกษา*. กระทรวงศึกษาธิการ.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2562). *แนวทางการพัฒนาสมรรถนะผู้เรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน*. บริษัท 21 เซ็นจูรี จำกัด.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2562). *รายงานผลการวิจัยและพัฒนากรอบสมรรถนะผู้เรียนระดับประถมศึกษาตอนต้นสำหรับหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน*. บริษัท 21 เซ็นจูรี จำกัด.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2563). *การจัดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะเชิงรุก*. บริษัท 21 เซ็นจูรี จำกัด.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2563). *มาตรฐานการศึกษาของชาติกับการประกันคุณภาพการศึกษาของคนไทย*. (ออนไลน์). จาก: <http://backoffice.onec.go.th/uploads/Book/1799-file.pdf>.

ปัจจัยการพัฒนาทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 เพื่อประสิทธิผลทางการบริหาร

Skill Development Factors of School Administrators in the 21 Century for Administrative Effectiveness

วาสนา สมใจ^{1*} กฤษดา ผ่องพิทยา²
Wasana Somjai^{1*} Kisda Pongpittaya²

¹นักศึกษาลัทธิศึกษาศาสตร์ปริญญาตรีบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์
Doctor of Philosophy in Educational Administration, Phetchabun Rajabhat University

*Corresponding author e-mail: tingcom37@gmail.com โทร. 08 1619 9948

²ผู้ช่วยศาสตราจารย์ประจำบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์

Assistant Professor of Graduate School, Phetchabun Rajabhat University

e-mail: kisda2000@gmail.com โทร. 08 1971 3043

บทคัดย่อ

ปัจจัยการพัฒนาทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 เพื่อประสิทธิผลทางการบริหารประกอบด้วย 1) ภาวะผู้นำ 2) การบริหารงานวิชาการ 3) ความสามารถในการบริหาร และ 4) คุณธรรมจริยธรรม โดยมีแนวทางการพัฒนาทักษะของผู้บริหารสถานศึกษา คือ 1) การพัฒนารายบุคคล เป็นการพัฒนาด้วยตนเองทั้งอยู่ที่บ้านและศึกษาค้นคว้าจากแหล่งอื่น ๆ และ 2) การพัฒนาเป็นกลุ่ม (Group) มักจะ ดำเนินการกับกลุ่มบุคคลและจัดโดยองค์กรหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง วิธีการพัฒนาที่จะทำให้เกิดทักษะต้องอาศัย กระบวนการกลุ่ม ซึ่งจัดโดยองค์กรหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

คำสำคัญ: ปัจจัยการพัฒนาทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21; แนวทางการพัฒนาทักษะของผู้บริหารสถานศึกษา

ABSTRACT

Skill development factors of school administrators in the 21 Century for administrative effectiveness include 1) leadership, 2) academic administration, 3) administrative ability, and 4) moral ethics. The guidelines for developing the skills of school administrators are 1) individual development is self-development both at home and research from other sources, and 2) group development is usually carried out with a group of individuals and organized by relevant organizations or agencies. The development methods that will produce skills rely on Group process, organized by the relevant organization or entity.

Keywords: Skill development factors of school administrators in the 21 Century; The guidelines for developing the skills of school administrators

บทนำ

สังคมโลกในศตวรรษที่ 21 ทุกประเทศต่างพยายามสร้างกระบวนการทัศน์ การพัฒนา ภายใต้ของการเปลี่ยนแปลงในทุกๆมิติของสังคม สิ่งที่ปรากฏออกมาให้เห็นอย่างเด่นชัด คือ จะทำอย่างไร

หรือมีวิธีการใดที่จะทำให้สภาพการณ์ของประเทศตนเอง "มีความเป็นเลิศ" ในทุกๆด้าน ไม่ว่าจะเป็นด้านการเมืองการปกครองด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม รวมทั้งด้านการศึกษาด้วย เพราะการจัดการศึกษาในยุคนี้มีการเปลี่ยนแปลงอย่างมากมาย ความสลับซับซ้อนของสังคมมีมากขึ้นตามลำดับองค์ความรู้ (กฤษธรา ยองใย. 2561) และโดยที่การศึกษาเป็นเครื่องมือสำคัญอย่างยิ่งในการขับเคลื่อนประเทศชาติ การที่จะขับเคลื่อนความสำเร็จของประเทศนั้น บุคลากรทุกคนของประเทศจึงมีส่วนสำคัญในการพัฒนาประเทศจากศักยภาพความสามารถประสบการณ์ของบุคคล ทุกคนจึงสมควรที่จะได้รับโอกาสในการพัฒนาตนเองทางด้านการศึกษา และให้พัฒนาบุคคลให้เป็นพลเมืองที่ดีของประเทศ ผู้บริหารสถานศึกษาจึงควรตระหนักและให้ความสำคัญต่อการบริหารจัดการสถานศึกษาอย่างเท่าทันและรวดเร็ว ซึ่งผู้บริหารเปรียบเสมือนแม่ทัพในการนำพาองค์กรไปสู่ความสำเร็จ อีกทั้งคุณภาพการศึกษาที่เกิดจากการบริหารสถานศึกษาของผู้บริหารจะเกิดประสิทธิผลและประสิทธิภาพหรือไม่ ย่อมขึ้นอยู่กับทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาเป็นสำคัญ (สมบุญรณ์ หวังโสภา. 2565)

จากการเปลี่ยนแปลงของสังคมในศตวรรษที่ 21 อย่างรวดเร็วย่อมมีผลกระทบต่อการบริหารและการจัดการในสถานศึกษาทั้งภาครัฐและภาคเอกชนอย่างยิ่ง โดยการบริหารและการจัดการนั้นขึ้นอยู่กับวิสัยทัศน์ของผู้บริหาร เพราะผู้บริหารมีหน้าที่สำคัญในการกำหนดนโยบายวางแผนตัดสินใจ สั่งการ รวมทั้งการประสานงานต่างๆ และจะต้องปรับกลยุทธ์ให้ทันสมัยอยู่เสมอเพื่อนำพาให้การจัดการศึกษาเจริญก้าวหน้า (สมพิศ สุขแสน. 2557) ดังนั้นผู้บริหารสถานศึกษาต้องมีความเป็นผู้นำทางวิชาการ ถ้ายังไม่มีความรู้พอผู้บริหารต้องศึกษาหาความรู้เพิ่มเติม และที่สำคัญคือต้องมีทักษะของการเป็นผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 (ณัฐวิทย์ พรหมศร. 2555) หมายความว่าผู้บริหารสถานศึกษาต้องรับผิดชอบต่อผลงานคุณภาพของ (Learning outcome) คือผู้บริหารสถานศึกษาต้องเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง (Change agent) ต้องบริหารให้เกิด Transformative education system คือระบบการศึกษาที่นำไปสู่การเปลี่ยนแปลง คือ เปลี่ยนแปลง 3 อย่าง ได้แก่ เปลี่ยนแปลงการเรียนรู้ (Transformative learning) เปลี่ยนแปลงหลักสูตร (Transformative curriculum) คือหลักสูตรไม่มีการหยุดนิ่งตายตัว เปลี่ยนแปลงได้ตลอด และเปลี่ยนแปลงการจัดการ (Transformative management) (วิจารณ์ พานิช. 2558) ซึ่งนักการศึกษาทั้งหลายต่างมีทัศนะว่าผู้บริหารจะต้องเป็นผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ซึ่งเป็นผู้บริหารยุคใหม่ที่มีทักษะการบริหารงาน เป็นผู้นำทีมแห่งการเรียนรู้ เป็นผู้นำทางวิชาการ มีความรู้ ความสามารถ และมีความเป็นมืออาชีพ สามารถบริหารงานให้เกิดประสิทธิผลทั่วทั้งองค์กร

จากเหตุผลดังกล่าวข้างต้นการพัฒนาทักษะของการเป็นผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 จึงเป็นความจำเป็นอย่างยิ่งต่อประสิทธิผลของการจัดการศึกษาของสถานศึกษา โดยต้องเข้าใจถึงบทบาทผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ที่มีการเปลี่ยนแปลงไปตามสภาพสังคมโลก จึงต้องศึกษาถึงทักษะสำหรับผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ตลอดจนหาแนวทางการพัฒนาทักษะของผู้บริหารสถานศึกษา และปัจจัยที่จำเป็นต่อการพัฒนาทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 เพื่อประสิทธิผลทางการบริหารต่อไป

บทบาทผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21

บทบาทของผู้บริหารเป็นสิ่งสำคัญที่จะกระตุ้นส่งเสริมให้การบริหารงานในบทบาทหน้าที่ของผู้บริหารบรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้ ซึ่งบทบาทผู้บริหารสถานศึกษาแสดงออกตามตำแหน่งหน้าที่เพื่อการปฏิรูปการศึกษาให้เป็นตามความคาดหวังของสังคม ดังนั้นบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษามีบทบาทแตกต่างกันไปตามวัฒนธรรม ผู้บริหารสถานศึกษา มีหลายบทบาทขึ้นอยู่กับ ภารกิจและกิจกรรมการบริหารซึ่งการบริหารให้ประสบความสำเร็จต้องอาศัยหลายปัจจัยเข้ามาเกี่ยวข้องการบริหารงานการศึกษาในยุคปัจจุบันจะต้องสอดคล้องกับ การเปลี่ยนแปลงของสังคมโลก โดยเฉพาะ

สังคมแห่งการเรียนรู้ในยุคของเทคโนโลยีในการเชื่อมโยงข้อมูลต่างๆ ของทุกภูมิภาคของโลกเข้าด้วยกัน ผู้บริหารจะต้องแสดงบทบาทอย่างเต็มที่และใช้กลยุทธ์และเทคนิคการบริหาร ระดับสูงจึงจะสามารถนำพาองค์กรสู่ความสำเร็จ

ผู้บริหารสถานศึกษาถือเป็นบุคคลสำคัญในการเป็นผู้นำทางการศึกษาในโรงเรียน สมชาย เทพแสง (2547) กล่าวว่าผู้นำการศึกษาในศตวรรษที่ 21 หรือ E – Leadership ควรจะมีลักษณะ 10 E ดังนี้

1. Envision ผู้นำต้องสร้างวิสัยทัศน์อย่างชัดเจน โดยเฉพาะมีความคิดสร้างสรรค์ จินตนาการที่กว้างไกลเน้นการบูรณาการเทคโนโลยีในการบริหารและการจัดการ รวมทั้งการเรียนการสอน

2. Enable ผู้นำการศึกษาต้องมีความสามารถในการบริหารและการจัดการ โดยบูรณาการเทคโนโลยีในหลักสูตรโรงเรียน ระบบการบริหารการปฏิบัติงานในโรงเรียน

3. Empowerment ผู้นำการศึกษาต้องเข้าใจและหยั่งรู้ความสามารถของบุคลากรในโรงเรียนได้เป็นอย่างดีรวมทั้งสามารถกระจายอำนาจให้บุคลากรได้อย่างเหมาะสม

4. Energize ผู้นำการศึกษาต้องหมั่นจุดพลังและประกายไฟอยู่ตลอดเวลา เพื่อให้เกิดพลังในการทำงาน เกิดความกระตือรือร้นชวนขวยตลอดเวลา

5. Engage ผู้นำการศึกษาต้องตั้งใจและจดจ่อต่อการทำงาน โดยมีความมุ่งมั่นอย่างแรงกล้าเพื่อให้งาน ประสบผลสำเร็จ และต้องตั้งความหวังให้สูง และค่อยๆ นำองค์กรไปสู่เป้าหมายที่วางไว้

6. Enhance ผู้นำการศึกษาจะต้องยกระดับผลการปฏิบัติงานให้เกิดความเจริญก้าวหน้าอย่างต่อเนื่อง โดยมีมาตรฐานเปรียบเทียบ (Bench Marking) ไว้อย่างชัดเจน

7. Encourage ผู้นำในยุคโลกาภิวัตน์จำเป็นต้องอย่างยิ่งที่จะใช้แรงจูงใจต่อบุคลากรให้ร่วมมือร่วมใจปฏิบัติหน้าที่อย่างมีความสุข การสร้างสภาพแวดล้อมและบรรยากาศที่เป็นมิตรจะสนับสนุนงานให้ประสบผลสำเร็จ

8. Emotion ผู้นำต้องมีคุณภาพทางอารมณ์ มีความสามารถหยั่งรู้จิตใจของบุคลากรและอ่านใจคนอื่นได้รวมทั้งเน้นการทำงานที่เกิดจากความพึงพอใจทั้งสองฝ่ายทั้งตนเองและบุคลากรที่ร่วมงาน สร้างทัศนคติทางบวก มีอารมณ์ขัน สุขุมรอบคอบ

9. Embody ผู้นำการศึกษาจะต้องเน้นการทำงานที่เป็นรูปธรรม เน้นเป้าหมายหรือผลงานที่สัมผัสได้ไม่ว่าจะเป็นการวางแผน การปฏิบัติงาน การสื่อสาร การติดตามและการประเมินผล ควรใช้วิธีการที่เป็นรูปธรรมชัดเจน

10. Eagle ผู้นำการศึกษาเปรียบประดุจนกอินทรีที่มองไกลและเน้นในภาพรวมกว่าการมองรายละเอียดผู้นำควรมองเป้าหมายและผลงานเป็นหลัก ส่วนรายละเอียดเป็นหน้าที่ของเจ้าของงานที่จะทำให้การปฏิบัติงานเกิดประสิทธิภาพ

E – Leadership หรือผู้นำในศตวรรษที่ 21 จึงเป็นผู้นำยุคใหม่อย่างแท้จริง ผู้นำการศึกษาซึ่งถือว่าเป็นผู้ควบคุมกลไกและขับเคลื่อนการศึกษาไปสู่เป้าหมายแห่งการปฏิรูปการศึกษา ไม่ว่าจะอยู่ในระดับกระทรวง ศึกษาธิการ ระดับสำนักงานต่างๆ รวมทั้งผู้บริหารโรงเรียนจึงต้องปรับเปลี่ยนกระบวนทัศน์ที่สำคัญ โดยเน้น การบูรณาการเทคโนโลยีในระบบการศึกษา คำนึงถึง 10 E ในการบริหารและการจัดการโดยเฉพาะควรมุ่งคุณภาพ การศึกษาเป็นเป้าหมายสูงสุด โดยหวังว่าคุณภาพของผู้เรียน ทั้งด้านความรู้ความสามารถ คุณธรรม จริยธรรม และ สามารถแข่งขันกับนานาชาติได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ในขณะที่ Derick Meado (2016) กล่าวว่า บทบาทหน้าที่ของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ที่สำคัญ ควรมี 9 บทบาท ดังนี้

1. บทบาทในฐานะผู้นำ (Role as school leader) การเป็นผู้นำที่มีประสิทธิภาพ คือ การจัดหาทุนในการพัฒนาสถานศึกษาให้มีคุณภาพที่ดีขึ้น นอกจากนี้ต้องสามารถประสานงานระหว่างกลุ่มต่างๆ คอยคณนโยบายและกำหนดวัตถุประสงค์ของกลุ่มให้มีการปฏิบัติโดยครบถ้วนถูกต้อง

2. บทบาทในฐานะผู้รักษาระเบียบวินัยของผู้เรียน (Role in Student Discipline) ผู้บริหารที่ดีต้องรักษาระเบียบวินัยอย่างเคร่งครัดเพื่อเป็นแบบอย่างที่ดีกับครูและนักเรียน นอกจากนี้ต้องสร้างความเข้าใจให้แก่ครูทุกคนและตั้งเป้าหมายนำไปประยุกต์ใช้กับผู้เรียน

3. บทบาทในฐานะผู้ประเมิน (Role as a Teacher Evaluator) ผู้บริหารที่มีประสิทธิภาพต้องรับผิดชอบต่อการประเมินครูผู้สอนอย่างต่อเนื่อง โรงเรียนที่มีประสิทธิภาพมาจากครูผู้สอนที่มีประสิทธิภาพผู้บริหารสถานศึกษาต้องมีการประเมินผลงานที่เป็นธรรมเพื่อแก้ปัญหาจุดแข็งและจุดอ่อนได้ถูกต้อง

4. บทบาทในการพัฒนา การดำเนินงานและการประเมินโครงการ (Role in Developing, Implementing, and Evaluating Programs) เป็นบทบาทที่สำคัญของผู้บริหารสถานศึกษาต้องหาวิธีการพัฒนาผู้เรียนให้ได้รับการพัฒนาอย่างเต็มศักยภาพ โครงการพัฒนาที่มีประสิทธิภาพต้องตอบสนองผู้เรียนเป็นสำคัญและต้องมีการประเมินทุกปี

5. บทบาทในการทบทวนนโยบายและกระบวนการภายใน (Role in Reviewing Policies and Procedures) ผู้บริหารสถานศึกษาควรเผยแพร่ความรู้หรือนโยบายของสถานศึกษาและขั้นตอนการปฏิบัติงานให้แก่ผู้ปกครองและชุมชนอย่างต่อเนื่อง

6. บทบาทในการกำหนดตาราง (Role in Schedule Setting) ผู้บริหารสถานศึกษาควรกำหนดปฏิทินของการทำงานในสถานศึกษาเพื่อให้การดำเนินงานภายในสถานศึกษาบรรลุตามเป้าหมาย

7. บทบาทในการจ้างครูใหม่ (Role in Hiring New Teachers) เป็นหน้าที่สำคัญของผู้บริหารสถานศึกษาต้องมีการจ้างครูหรือเจ้าหน้าที่เข้ามาปฏิบัติงานอย่างถูกต้องและเลือกบุคคลให้เหมาะสมกับตำแหน่งของงาน

8. บทบาทในการปกครองและชุมชนสัมพันธ์ (Role in Government and Relation Community) ผู้บริหารที่มีประสิทธิภาพควรมีการสร้างความสัมพันธ์กับบุคคลในโรงเรียนและชุมชนเพื่อเป็นการเปิดโอกาสการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาและสามารถเป็นประโยชน์ในด้านอื่น

9. บทบาทในการมอบหมายงาน (Role in Delegating) ผู้บริหารที่ดีต้องมีความรู้ ความเข้าใจและมีความสามารถในการบริหารงานบุคคล สามารถจัดบุคลากรได้เหมาะสมกับความรู้ความสามารถเพื่อใช้คนให้เหมาะสมกับงานตามวัตถุประสงค์ พัฒนาบุคลากรให้มีความรู้ความสามารถอย่างต่อเนื่อง มีส่วนทำให้บุคลากรมีขวัญกำลังใจ มีความสุขในการปฏิบัติงานส่งผลให้งานประสบผลสำเร็จอย่างมีประสิทธิภาพ

สรุปว่า บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 บริหารงานในบทบาทหน้าที่ของผู้บริหารบรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้ ซึ่งประกอบด้วย บทบาทในฐานะผู้นำ บทบาทในฐานะผู้รักษาระเบียบวินัยของผู้เรียน บทบาทในฐานะผู้ประเมิน บทบาทในการพัฒนาการดำเนินงานและการประเมินโครงการ บทบาทในการทบทวนนโยบายและกระบวนการภายใน บทบาทในการกำหนดตาราง บทบาทในการจ้างครูใหม่ บทบาทในการปกครองและชุมชนสัมพันธ์ บทบาทในการมอบหมายงานอย่างเหมาะสมและควรมีลักษณะ 10 E คือ

1. Envision ผู้นำต้องสร้างวิสัยทัศน์อย่างชัดเจน 2. Enable ผู้นำการศึกษาต้องมีความสามารถในการบริหารและการจัดการ 3. Empowerment ผู้นำการศึกษาต้องเข้าใจและหยั่งรู้ความสามารถของบุคลากรในโรงเรียน 4. Energize ผู้นำการศึกษาต้องหมั่นจุดพลังและประกายไฟอยู่ตลอดเวลา 5. Engage ผู้นำการศึกษาต้องตั้งใจและจดจ่อต่อการทำงาน 6. Enhance ผู้นำการศึกษา

จะต้องยกระดับผลการปฏิบัติงานให้เกิดความเจริญ 7. Encourage ผู้นำในยุคโลกาภิวัตน์จำเป็นต้องอย่างยิ่งที่จะใช้แรงจูงใจต่อบุคลากรให้ร่วมมือร่วมใจปฏิบัติหน้าที่ 8. Emotion ผู้นำต้องมีคุณภาพทางอารมณ์ 9. Embody ผู้นำการศึกษาจะต้องเน้นการทำงานที่เป็นรูปธรรม และ 10. Eagle ผู้นำการศึกษาเปรียบประดุจนกอินทรีที่มองไกล

ทักษะสำหรับผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21

ในการจัดการศึกษา กระบวนการ และเครื่องมือที่จำเป็นในการดำเนินงานเพื่อให้งานสำเร็จเป็นไปตามวัตถุประสงค์ ที่เกิดจากทักษะถือเป็นความสามารถที่สำคัญของการเป็นผู้นำที่มีประสิทธิผล เพราะทักษะเป็นการใช้ความรู้ประสบการณ์ การศึกษา การฝึกอบรม และการกระทำที่สม่ำเสมอและต่อเนื่อง ผู้บริหารสถานศึกษาซึ่งเป็นผู้นำของสถานศึกษา จึงจำเป็นต้องได้รับการพัฒนาทักษะที่จำเป็นและสำคัญต่อการบริหารจัดการสถานศึกษาเพื่อนำไปสู่การบริหารงานให้มีประสิทธิภาพ ดังนั้นด้านทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 มีดังนี้

Robins (2012. อ้างถึงใน ชีรวัดน์ ชัดมะโน. 2563) ได้เขียน บทความออนไลน์เรื่อง “Crawling Out of the Box: 5 New Skills for 21 Century School Leaders” การศึกษาค้นคว้าจากกรอบ: 5 ทักษะใหม่สำหรับผู้บริหารโรงเรียนในศตวรรษที่ 21 โดยมีเนื้อหาสาระสรุปได้ดังนี้ การหาวิธีที่จะออกจากแนวคิดเดิม ๆ เป็นทักษะขั้นพื้นฐานสำหรับการเป็นผู้นำ สิ่งที่ผู้นำโรงเรียนจำเป็นต้องรู้เพื่อออกจากแนวคิดเดิม ๆ คือ ทักษะความเป็นผู้นำ ดังนี้

1. การสร้างสะพาน คือ ผู้นำในศตวรรษที่ 21 จะต้องสามารถสร้าง สะพานและนำคนให้ข้ามไป เพราะเป็นเพียงหนทางเดียวที่จะสามารถพบสิ่งใหม่ ๆ ได้ ทั้งนี้ ผู้นำจะต้องใช้ทั้งความรู้ วิธีการ การส่งเสริม การพัฒนาและส่วนประกอบอื่น ๆ ที่จำเป็น เช่น วิสัยทัศน์ พันธกิจ และค่านิยม นอกจากนี้จะต้องมีความกล้าหาญ และความซื่อสัตย์ จึงจะสามารถนำคนไปยังสิ่งใหม่ ๆ

2. การคิดค้นข้อจำกัดและขยายมุมมอง คือ การคิดนอกกรอบ ทุกคนในองค์กรต้องเปลี่ยนมุมมอง เพราะเราจะไม่สามารถศึกษาค้นคว้าออกจากแนวคิดเดิม ๆ ได้ถ้าปราศจากการลองสิ่งใหม่ ๆ

3. ความคิดสร้างสรรค์ คือ การที่จะเป็นผู้นำโรงเรียนในศตวรรษที่ 21 ต้องมีความคิดสร้างสรรค์ ประเด็นและปัญหาที่พบเจอในโรงเรียนต้องการผู้นำที่มีลักษณะเป็นผู้นำที่สร้างสรรค์ หากระบวนการวิธีใหม่ ๆ ในการแก้ปัญหาได้อย่างมีประสิทธิภาพ

4. การสร้างสรรค์นวัตกรรม คือ ผู้นำโรงเรียนในศตวรรษที่ 21 จะสามารถออกจากกรอบแนวความคิดแบบเดิม ๆ ได้ด้วยการหาวิธีที่จะสร้างสรรค์สิ่งใหม่ ๆ นำวิธีการใหม่ ๆ มาใช้กำจัดอุปสรรค ซึ่งนวัตกรรมเป็นกุญแจสำคัญสำหรับทักษะการเป็นผู้นำโรงเรียนในศตวรรษที่ 21 ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

5. มุ่งเน้นไปที่ขนาดเล็กที่สุดเพื่อ “จุดเปลี่ยนใหญ่กว่า” การออกจากกรอบแนวความคิดเดิม ๆ นั้น ผู้นำจำนวนมากพยายามที่จะเปลี่ยนทุกอย่าง ความหมายว่าผู้นำโรงเรียนในศตวรรษที่ 21 ต้องให้ความสำคัญในสิ่งที่เล็กที่สุด แต่ให้ความแตกต่างที่ยิ่งใหญ่ที่สุด คือ มุ่งเน้นกลยุทธ์และการมีส่วนร่วมจะช่วยให้ศึกษาค้นคว้าออกจากกรอบแนวความคิดเดิม ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพและไม่สามารถกระทำให้เกิดขึ้นภายใน

ส่วน สุวิมล ทองจำรัส (2561) ได้กล่าวถึง ผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ว่าควรมีทักษะ ดังนี้

1. ทักษะการคิดวิเคราะห์และการคิดสร้างสรรค์ (Critical and creative thinking skill) เป็นทักษะสำคัญความสามารถในการพิจารณาไตร่ตรองแก้ปัญหาที่แม่นยำมีความละเอียดในการจำแนกแยกแยะเปรียบเทียบข้อมูลเรื่องราวเหตุการณ์ต่าง ๆ อย่างชำนาญ

2. ทักษะการแก้ปัญหา (Problem solving skills) เป็นความสามารถในการวิเคราะห์จัดการปัญหาที่เกิดขึ้นอย่างเป็นระบบ และเลือกทางแก้ปัญหาที่เหมาะสมที่สุด
 3. ทักษะการสื่อสาร (Communication skill) เป็นความสามารถในการใช้คำพูดและภาษาท่าทางเพื่อแสดงออกถึงความรู้สึกรู้สึกนึกคิดอย่างเหมาะสม
 4. ทักษะทางเทคโนโลยีและการใช้ดิจิทัล (Technological and digital literacy skills) เป็นความสามารถในการสื่อสาร ปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่นโดยใช้เทคโนโลยีและดิจิทัล
 5. ทักษะด้านการบริหารองค์กร (Organizational management skills) เป็นความสามารถที่จะความรู้ทางด้านทักษะบริหาร มาบริหารงานทางการศึกษาให้เกิดประสิทธิภาพบุคลากรภายในสถานศึกษา สามารถเลือกงานได้เหมาะสมกับความรู้ความสามารถของผู้ปฏิบัติงาน
 6. ทักษะการบริหารงานบุคคล (Personal management skills) เป็นความสามารถในการบริหารบุคลากรภายในสถานศึกษา สามารถเลือกงานได้เหมาะสมกับความรู้ความสามารถของผู้ปฏิบัติงาน
 7. ทักษะทำงานเป็นทีม (Teamwork skills) เป็นความสามารถในการทำงานของบุคคลที่ทำงานร่วมกัน มีการประสานงานภายในองค์กรเพื่อให้บรรลุความสำเร็จ
 8. ทักษะด้านนวัตกรรมเพื่อการเรียนรู้ (Learning innovation skill) เป็นความสามารถในการนำความคิดใหม่ๆ มาออกแบบ สร้างและปฏิบัติเพื่อเป็นผลผลิตที่มีคุณภาพภายในองค์กร
 9. ทักษะการกำหนดทิศทางขององค์กร (setting instructional direction skill) เป็นความสามารถของผู้บริหารในการกำหนดทิศทาง นโยบายและการพัฒนาองค์กรเพื่อให้บรรลุตามเป้าหมายที่ตั้งไว้
 10. ทักษะการรับรู้ไว (Sensitivity skill) เป็นความสามารถของผู้บริหารในการใช้ความรู้และประสบการณ์ในการรับรู้สิ่งที่เกิดขึ้น
 11. ทักษะการตัดสินใจ (Adjustment skill) เป็นความสามารถของผู้บริหารที่ต้องกล้าตัดสินใจและเผชิญกับปัญหาที่เกิดขึ้นเพื่อสร้างความเชื่อถือภายในองค์กร
 12. ทักษะมุ่งผลสัมฤทธิ์ (Result orientation skill) เป็นความสามารถของผู้บริหารในการพัฒนางานด้านบริหารวิชาการ โดยมุ่งการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ
 13. ทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล (Interpersonal skill) เป็นความสามารถในการประสานงานเชื่อมโยงความสัมพันธ์กับบุคลากรภายในสถานศึกษา เพื่อให้เกิดความเข้าใจในการปฏิบัติงานงานให้บรรลุตามเป้าหมาย
 14. ทักษะคุณธรรมจริยธรรม (Ethical moral skills) เป็นการปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีพัฒนาตนเองเพื่อให้เป็นผู้มีสติปัญญา ความรู้และความสามารถในการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นอย่างถูกต้องและเหมาะสม
- สรุปว่า ทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ถือเป็นสำคัญอย่างยิ่งที่ต้องได้รับการพัฒนาทักษะที่จำเป็นและสำคัญต่อการบริหารจัดการสถานศึกษาเพื่อนำไปสู่การบริหารงานให้มีประสิทธิภาพ ซึ่งประกอบด้วยทักษะต่างๆ ดังนี้ ทักษะการคิดวิเคราะห์และการคิดสร้างสรรค์ ทักษะการแก้ปัญหา ทักษะการสื่อสาร ทักษะทางเทคโนโลยีและการใช้ดิจิทัล ทักษะด้านการบริหารองค์กร ทักษะการบริหารงานบุคคล ทักษะทำงานเป็นทีม ทักษะด้านนวัตกรรมเพื่อการเรียนรู้ ทักษะการกำหนดทิศทางขององค์กร ทักษะการรับรู้ไว ทักษะการตัดสินใจ ทักษะมุ่งผลสัมฤทธิ์ ทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล ทักษะคุณธรรมจริยธรรม ทักษะการสร้างสะพาน และทักษะการคิดค้นข้อจำกัดและขยายมุมมอง

แนวทางการพัฒนาทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21

พรปวีณ์ ไกรบำรุง (2565) ได้ทำวิจัยเรื่อง แนวทางการพัฒนาทักษะการบริหารในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง 1 พบว่า แนวทางการพัฒนาทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ที่มีวิธีปฏิบัติที่ดี (Best Practice) พบว่า แนวทางการพัฒนาทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาในด้านต่าง ๆ มีวิธีการพัฒนา 2 ลักษณะ คือ

1. การพัฒนารายบุคคล เป็นการพัฒนาด้วยตนเองทั้งอยู่ที่บ้านและศึกษาค้นคว้าจากแหล่งอื่น ๆ

2. การพัฒนาเป็นกลุ่ม (Group) มักจะดำเนินการกับกลุ่มบุคคลและจัดโดยองค์กรหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง วิธีการพัฒนาที่จะทำให้เกิดทักษะต้องอาศัยกระบวนการกลุ่ม อาทิเช่น การบรรยาย การระดมสมอง การประชุมเชิงปฏิบัติการ การสัมมนา การฝึกปฏิบัติจริง และการศึกษาดูงาน เป็นต้น

ไกรศร เจียมทอง (2561) ได้ศึกษาแนวทางการพัฒนาทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 32 ซึ่งมีแนวทางการพัฒนา ดังนี้

1. ด้านการสื่อสารและเทคโนโลยี ผู้บริหารควรใช้ เทคโนโลยีช่วยในการสื่อสารและการนำเสนอข้อมูลอย่างมีประสิทธิภาพ เช่น แอปพลิเคชัน LINE แอปพลิเคชัน Facebook หรือ พาวเวอร์พอยท์ ผู้บริหารควรสร้างความตระหนักให้เห็นถึงความสำคัญของภาษาและเทคโนโลยีในการสื่อสาร นอกจากนี้ควรให้ความสำคัญ วิธีการสื่อสารกับองค์กรและชุมชนให้มีความเข้าใจตรงกัน สถานศึกษาควรจัดให้มีแอปพลิเคชันสำหรับผู้ปกครองในการติดตามผลการเรียนของบุตรหลาน เช่น แอปพลิเคชัน To school

2. ด้านการคิดสร้างสรรค์ ผู้บริหารต้องบริหารแบบมีส่วนร่วมเปิดใจรู้จักแสวงหา ความรู้ใหม่ ๆ อย่างสม่ำเสมอ การคิดสร้างสรรค์ต้องอาศัยประสบการณ์ของผู้บริหารใน การแก้ปัญหาต่าง ๆ โดยอาศัยหลักการและทฤษฎีทางการบริหารช่วยรวมทั้งการมี เครือข่ายจากภายนอก ลักษณะของการคิดสร้างสรรค์เกิดจากการคิดเร็ว คิดนอกกรอบ ทำเรื่องยากให้เป็นเรื่องง่าย ต้องมีวิสัยทัศน์

3. ด้านมนุษยสัมพันธ์ ผู้บริหารต้องเปิดโอกาสให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการบริหาร และต้องทำให้องค์กรเป็นองค์กรเชิงบวก ต้องเอาใจเขามาใส่ใจเรา มีการสร้างขวัญกำลังใจเอาทั้งคนและงาน ให้มีกิจกรรมร่วมกัน จัดคนให้ตรงกับงาน ผู้บริหารต้องจัดการกับตัวเองก่อนให้พร้อมและเป็นแบบอย่างที่ดีแล้วจึงลงไปหาครูให้ความช่วยเหลือให้ขวัญกำลังใจ

4. ด้านเทคนิค ผู้บริหารจะมีเทคนิคด้านการบริหารได้เกิดจากการมีเครือข่ายความร่วมมือให้ทุกคนเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารโดยใช้หลักการของวงจรเดมิง (Deming Cycle) หรือใช้รูปแบบชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (Professional Learning Community PLC) มาเป็นรูปแบบการบริหารการให้ขวัญกำลังใจ มีหลักธรรมาภิบาล นอกจากนี้ผู้บริหารต้องรอบรู้เรื่องกฎหมายเกี่ยวกับการเงินและพัสดุ และผู้บริหารควรมีความเข้าใจความต้องการของครูจึงจะสนองความต้องการได้ถูกต้อง

5. ด้านคุณธรรมจริยธรรม ผู้บริหารต้องมีความจริงใจ มีความโปร่งใสเป็นแบบอย่างที่ดี มีหลักธรรมาภิบาล ความมีน้ำใจ รู้จักให้เวลากับตัวเอง กับงานและครอบครัว ควรมีหลักธรรมประจำตัว เช่น พรหมวิหาร 4, อิทธิบาท 4 เป็นต้น

6. ด้านการสร้างสรรค่นวัตกรรม ผู้บริหารควรศึกษาปัญหาหอบด้านแล้วค้นหาวิธีที่ดีที่สุด โดยการประยุกต์กับเทคโนโลยี นำหลักการของ (BenchmarkingX และ (Balance Scorecard) หลักการของวงจรเดมิง (Deming Cycle) มาปรับใช้ให้เกิดนวัตกรรมทางการบริหาร ใช้งานวิจัยมาเป็นกระบวนการบริหารจัดการเพื่อให้ได้นวัตกรรมทางการบริหาร มีนโยบายที่ชัดเจนร่วมกัน ร่วม

คิดร่วมทำให้เกิดเป็นองค์กรแห่งนวัตกรรม ต้องอาศัยประสบการณ์ของผู้บริหารมาปรับใช้ให้เหมาะสมกับสภาพปัจจุบัน เกิดจากการระดมความคิดจากหลายๆ ภาคส่วน เพื่อให้ได้วิธีการที่ดีที่สุด

สุวิมล ทองจำรัส (2563) ได้ศึกษาแนวทางพัฒนาทักษะผู้บริหาร สถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครปฐม เขต 2 จากการสัมภาษณ์ พบว่า

1. ทักษะการสร้างทีมงาน มีแนวทางการพัฒนาดังนี้ สร้างทีมที่แข็งแกร่ง โดยการสร้างความตระหนักให้ทำงานเป็นทีม ความสามัคคีในหมู่คณะและเข้าใจ จุดมุ่งหมายขององค์กรเข้าใจ พลวัตกรรมของมนุษย์มอบหมายงานให้ตรงตามความสามารถ ศักยภาพของแต่ละบุคคล ใส่ใจลูกน้อง สร้างความเป็นกันเองและเป็นเพื่อนร่วมงาน เน้นการบริหารแบบประชาธิปไตย สร้างความสัมพันธ์ที่ดีภายในทีม พูดคุยอย่างเปิดเผย มีกิจกรรมร่วมกันเพื่อสร้างความสัมพันธ์ที่ดีภายในทีม พัฒนาบุคลากรให้ทำงานได้อย่างเต็มศักยภาพ สร้างขวัญและกำลังใจ ยกย่องชมเชย และสร้างเครือข่ายและพัฒนาองค์กรวิชาชีพอยู่ตลอดเวลา

2. ทักษะการแก้ปัญหา มีแนวทางการพัฒนาดังนี้ ผู้บริหารสถานศึกษาต้องเริ่มจากการปรับตนเองก่อนในเรื่องความหนักแน่น ความยืดหยุ่น การเข้าใจผู้อื่น การเข้าใจการเปลี่ยนแปลงและการเข้าใจบริบท แก้ปัญหาโดยอาศัยประสบการณ์เพราะปัญหาแต่ละปัญหาจะสอนบทเรียนให้ผู้บริหารสถานศึกษาเมื่อเกิดปัญหาขึ้น

สุนันทา พันธรักษ์พงษ์ (2564) ได้ศึกษาแนวทางการพัฒนาทักษะ ผู้บริหารในศตวรรษที่ 21 ของโรงเรียนเอกชน จังหวัดบุรีรัมย์ พบว่า

1. ทักษะด้านวิสัยทัศน์ ผู้บริหารสถานศึกษาควรสื่อสารให้ผู้ปกครอง ครูและ บุคลากรทราบเกี่ยวกับวิสัยทัศน์ นโยบาย เป้าหมายการดำเนินงานผ่านการจัดการประชุม สื่อประชาสัมพันธ์ เช่น สื่อออนไลน์ เอกสาร จดหมายข่าว จัดทำบอร์ด ข่าวสาร หรือป้าย ประชาสัมพันธ์ ทั้งนี้ผู้บริหารควรเป็นแบบอย่างแก่ครูและบุคลากร ในด้านค่านิยมหลัก และการประพฤติตน เพื่อให้เป็นแบบอย่างแก่นักเรียนต่อไป

2. ทักษะด้านการพัฒนาสภาพการเรียนรู้การสอน ผู้บริหารสถานศึกษาควรเป็นผู้นำในการวางแผน ปฏิบัติงาน ระเบียบปฏิบัติ และสารสนเทศ รองรับการดูแลอาคารและสถานที่ กำหนดหน้าที่ความรับผิดชอบแนวทางการตรวจสอบ อาคาร ไฟฟ้า ระบบแสงสว่าง และ ความปลอดภัย เป็นประจำตลอดจนมีการวางแผนการปรับปรุงภูมิทัศน์ให้มั่นคง แข็งแรง สวยงามอยู่เสมอ

3. ทักษะด้านการพัฒนาโครงสร้างองค์กร ผู้บริหารสถานศึกษาควรกำหนดบทบาทหน้าที่ในโครงสร้างองค์กรให้เหมาะสมตามความเชี่ยวชาญ แต่งตั้งเป็นคณะทำงานภายในโรงเรียน โดยเลือกบุคลากรที่มีประสิทธิภาพ มีภาวะผู้นำ สามารถทำงานเป็นทีม พัฒนาโครงสร้างองค์กร ให้เป็นองค์กรแบบผู้นำแบบรวมหมู่ โดยการเปิดโอกาสให้บุคลากรมีส่วนร่วม ผลัดกันเป็นผู้นำในกิจกรรม เสนอแนวคิดและตัดสินใจเกี่ยวกับการดำเนินงานของโรงเรียนได้ ผ่านการจัดกิจกรรมชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ สร้างแรงจูงใจในการพัฒนาด้านการเรียนรู้การสอนและแบบอย่างด้านคุณธรรมจริยธรรม และผู้บริหารควรนำสารสนเทศมาใช้เป็นข้อมูลเพื่อวิเคราะห์ความเป็นไปได้ในการดำเนินงาน พัฒนาการดำเนินงานของโรงเรียนเพื่อให้บรรลุเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพ

4. ทักษะด้านการพัฒนาหลักสูตรและการเรียนรู้การสอน ผู้บริหารสถานศึกษาควรให้โอกาสแก่ ผู้ปกครอง บุคลากร ครูผู้สอนและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องให้มีส่วนร่วมในการพัฒนาจุดเน้นของสถานศึกษา โดยจัดการประชุมเชิงปฏิบัติการ หรือการอบรมร่วมกัน หรือจัดกิจกรรมชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ และจัดทำสื่อเพื่อเผยแพร่หลักสูตรของโรงเรียนในรูปแบบหนังสือ หนังสือเรียน นิตานคู่มือการสอน สื่ออิเล็กทรอนิกส์ และมัลติมีเดีย วิดีโอ ประชาสัมพันธ์ผ่านช่องทางออนไลน์

5. ทักษะด้านการวางแผนพัฒนาคุณภาพครู ผู้บริหารสถานศึกษาควรจัดสรรงบประมาณตามแผนปฏิบัติการตามลำดับความสำคัญ เพื่อสร้างแรงจูงใจให้บุคลากรและครูพัฒนาตนเอง

มอบหมายผู้รับผิดชอบด้านวิชาการในการเสนอหัวข้อหรือประเด็นการอบรม จัดกิจกรรม ศึกษาดูงาน และควรจัดทำคู่มือ บุคลากรวางแผนทางอัตราความก้าวหน้าในแต่ละตำแหน่ง ชี้แจงเส้นทางความสำเร็จ หรือการเติบโตให้แก่บุคลากรได้ทราบโดยมีหลักเกณฑ์ในการประเมินที่ชัดเจน

6. ทักษะด้านการสร้างความสัมพันธ์ชุมชน ผู้บริหารสถานศึกษาควรมีส่วนร่วมกับกิจกรรมของชุมชน จัดกิจกรรมอาสาเพื่อการพัฒนาชุมชน หรือการบริการชุมชนในโอกาสต่าง ๆ จัดกิจกรรมชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพระหว่างครูผู้สอนและผู้ปกครอง เพื่อสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างโรงเรียนและครอบครัว และใช้เทคโนโลยีสื่อ หรือไลน์แอฟพลิเคชันในการสื่อสารให้คำปรึกษาแก่ผู้ปกครอง

แนวทางการพัฒนาทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาใน ศตวรรษที่ 21 มีหลากหลายวิธีและมีความสำคัญเป็นอย่างมาก ผู้บริหารสถานศึกษาควรที่จะได้รับการพัฒนาทักษะในด้านต่าง ๆ เพื่อนำมาปรับใช้ในการบริหารงานภายในองค์กรได้อย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผล

ปัจจัยการพัฒนาทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 เพื่อประสิทธิผลทางการบริหาร

ปัจจัยการพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษานับเป็นพื้นฐานสำคัญของการที่จะทำให้สถานศึกษาเกิดผลงาน และพัฒนาอย่างมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 เพื่อประสิทธิผลทางการบริหารผู้บริหารสถานศึกษาควรที่จะได้รับการพัฒนาเพิ่มพูนความรู้ความสามารถในบริหารงาน ดังได้มีนักวิชาการได้กล่าวถึงปัจจัยการพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษาเพื่อประสิทธิผลทางการบริหารไว้ ดังนี้

ธนิศ คุณเมธิกุล (2552) ทำวิจัยเรื่อง การพัฒนาตัวบ่งชี้การบริหารการศึกษาเพื่อความเป็นเลิศของสถานศึกษาเอกชน พบว่า ตัวบ่งชี้ทุกตัวเป็นตัวบ่งชี้คุณภาพการบริหารการศึกษา ซึ่งครอบคลุมองค์ประกอบหลัก 8 ด้าน ได้แก่

1. ด้านภาวะผู้นำ จำนวน 6 ตัวบ่งชี้
 - 1.1 การพัฒนาวิสัยทัศน์สถานศึกษา
 - 1.2 การสื่อสารภายในอย่างทั่วถึง
 - 1.3 การกระจายอำนาจไปสู่ระดับปฏิบัติงาน
 - 1.4 การปรับปรุงคุณภาพทั่วทั้งองค์กร
 - 1.5 การตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงที่ท้าทาย
 - 1.6 การสร้างบรรยากาศในการทำงานความรับผิดชอบต่อสาธารณะ
2. ด้านการวางแผนเชิงกลยุทธ์ จำนวน 6 ตัวบ่งชี้
 - 2.1 การศึกษาความเป็นไปได้
 - 2.2 การมีส่วนร่วม
 - 2.3 การได้รับข้อมูลป้อนกลับ
 - 2.4 การมุ่งไปในทิศทางเดียวกัน
 - 2.5 การสร้างเอกลักษณ์
 - 2.6 การเทียบเคียงประสิทธิภาพ
3. ด้านการบริหารทรัพยากรมนุษย์ จำนวน 6 ตัวบ่งชี้
 - 3.1 การได้มาซึ่งบุคลากรมีความเหมาะสมกับตำแหน่งงาน
 - 3.2 การพัฒนาความเป็นมืออาชีพของครูและบุคลากร
 - 3.3 การพัฒนาจิตใจครูและบุคลากร
 - 3.4 การทำงานเป็นหมู่คณะ

- 3.5 ความโปร่งใสในการประเมินผลการปฏิบัติงานการสร้างความเข้มแข็งในการทำงาน
4. ด้านการบริหารความสัมพันธ์กับผู้รับบริการ จำนวน 5 ตัวบ่งชี้
 - 4.1 การระบุกลุ่มผู้รับบริการที่ชัดเจน
 - 4.2 การกำหนดความคาดหวังของผู้รับบริการ
 - 4.3 การยกระดับความพึงพอใจของผู้รับบริการ
 - 4.4 การรักษาความสัมพันธ์กับผู้รับบริการในระยะยาว
 - 4.5 การขยายบริการในกลุ่มผู้รับบริการเดียวกัน
 5. ด้านการจัดการสารสนเทศ จำนวน 3 ตัวบ่งชี้
 - 5.1 การมีส่วนร่วมของครูและบุคลากร
 - 5.2 คุณภาพของสารสนเทศ
 - 5.3 การประยุกต์ใช้ข้อมูลและสารสนเทศ
 6. ด้านการบริหารงานวิชาการจำนวน 9 ตัวบ่งชี้
 - 6.1 การพัฒนาหลักสูตร
 - 6.2 ความหลากหลายของแหล่งเรียนรู้
 - 6.3 ประสิทธิภาพการจัดการเรียนการสอน
 - 6.4 ระบบการนิเทศการเรียนการสอน
 - 6.5 มาตรฐานการวัดและประเมิน
 - 6.6 กิจกรรม/โครงการเสริมสร้างการเรียนรู้
 - 6.7 การจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้
 - 6.8 การสร้างนวัตกรรมและการวิจัย
 - 6.9 การประกันคุณภาพ
 7. ด้านการจัดการเครือข่ายการเรียนรู้ภายนอก จำนวน 4 ตัวบ่งชี้ ได้แก่
 - 7.1 การสร้างวิสัยทัศน์ร่วมกันของสมาชิกเครือข่าย
 - 7.2 การมีส่วนร่วมของสมาชิกในเครือข่าย
 - 7.3 การเกื้อกูลพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกันในหมู่สมาชิก
 - 7.4 การบรรลุความต้องการของสมาชิก
 8. ด้านการจัดการทางการเงิน จำนวน 4 ตัวบ่งชี้ ได้แก่
 - 8.1 ประสิทธิภาพในการจัดทางงบประมาณ
 - 8.2 การได้มาและการใช้ไปของเงินทุน
 - 8.3 การรักษาสภาพคล่อง
 - 8.4 การควบคุมภายใน

ศกดิ์ไทย สุรกิจบวร (2556) ได้กล่าวถึงคุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษาที่จะส่งผลต่อการบริหารจัดการศึกษา สามารถจำแนกได้ 10 ประการดังนี้

1. มีความพร้อมทางด้านข้อมูลสารสนเทศ ต้องรู้ความเคลื่อนไหวที่เกิดขึ้นทั้งภายในและภายนอกองค์กร โดยมีข้อมูลและสารสนเทศช่วยดำเนินการและบริหารงานให้บังเกิดประสิทธิภาพสูงสุด
2. มีความรู้ทางวิชาชีพ เป็นความรู้ที่รวมถึงความรู้ทางเทคนิค เช่น เทคโนโลยีสารสนเทศ กฎหมายที่เกี่ยวข้อง มีความรู้ทางบริหาร เช่น หลักการทฤษฎีการบริหาร การวางแผน การจัดการองค์กร หลักสูตรและการสอน และการวัดประเมินผล เป็นต้น

3. มีความรู้เท่าทันในสถานการณ์ สามารถปรับตัวและสนองตอบๆ ได้ฉับไวและต่อเนื่องกับสถานการณ์รอบด้าน และดำเนินบทบาทได้อย่างเหมาะสมรวดเร็วและเข้าใจความรู้สึกของคนรอบข้าง

4. มีทักษะในการเข้าสังคม โดยการพัฒนาทักษะด้านต่าง ๆ เช่น การสื่อสาร การกระจายอำนาจ การเจรจาต่อรอง การมอบหมายงาน การสมาคม การสร้างสัมพันธ์ที่ดีให้เกิดทั้งภายในองค์กรและภายนอกองค์กร

5. มีทักษะการวิเคราะห์ปัญหาแก้ปัญหาและตัดสินใจอาศัยหลักตรรกศาสตร์ การใช้เหตุผลและวิจารณ์ญาณเข้าช่วย เพื่อรักษาความสมดุลให้เกิดขึ้นทุกๆ ด้านในองค์กร

6. การควบคุมอารมณ์ ผู้บริหารมีจิตใจเข้มแข็ง มั่นคงในอารมณ์ ไม่หวั่นไหวง่ายจะต้องรู้จักควบคุม อารมณ์ความรู้สึก มีจิตระลึกละเมอและแสดงออกได้อย่างเหมาะสม

7. มีพฤติกรรมการกล้าเสี่ยง กล่าวคือผู้บริหารในศตวรรษที่ 21 ต้องมองงานให้ทะลุปรุโปร่ง รู้ระบบการทำงานอย่างดี รู้ภารกิจหน้าที่ความรับผิดชอบทั้งตนเองและสมาชิกในองค์กร และรู้รับผิดชอบอย่างสม่าเสมอ คำนึงถึงประโยชน์ระยะยาวและเป้าหมายโดยรวม

8. มีความริเริ่มสร้างสรรค์ริเริ่มโครงการใหม่ๆ และทำให้สำเร็จเป็นที่ยอมรับของคนทั่วไป ก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดเป็นวิธีการที่เกิดการยอมรับว่าเป็นแนวคิดที่ดี มีความละเอียดรอบคอบ และยืดหยุ่นได้ตามเหมาะสม

9. มีความรู้สึกไวต่อบุคคลอื่น เกี่ยวข้องกับระดับสติปัญญาสามารถค้นหาทางเลือกได้หลากหลายเพื่อการแก้ปัญหา รู้จักเอาใจเขามาใส่ใจเรา ให้เกียรติและสนใจในความรู้สึกคนอื่น

10. มีความใฝ่รู้และฝึกฝนการเรียนรู้ ต้องรู้ว่าต้องรู้อะไร และต้องรู้ให้จริง ต้องคิดเป็นคิดได้และสามารถบูรณาการความรู้ได้ ประยุกต์ใช้ได้ สามารถสร้างทฤษฎีหรือกฎเกณฑ์ได้จากการปฏิบัติงาน สามารถพัฒนางานวิชาการและรูปแบบวิธีการจากทฤษฎีได้

นุชนารถ แก้วน้อย (2564) ได้ทำการวิจัย เรื่องการวิเคราะห์องค์ประกอบการพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุตรดิตถ์ เขต 2 ได้สังเคราะห์การพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษาได้ทั้งหมด 4 องค์ประกอบ ได้แก่ ภาวะผู้นำ การบริหารงานวิชาการ ความสามารถในการบริหาร และคุณธรรมจริยธรรม มีรายละเอียด ดังนี้

1. ภาวะผู้นำ ได้แก่ 1) ผู้บริหารสถานศึกษาสามารถทำงานเป็นทีม 2) สามารถโน้มน้าวจูงใจให้ทำงานประสบผลสำเร็จ 3) เป็นผู้ที่มีความคิดสร้างสรรค์ 4) เป็นผู้ที่มีวิสัยทัศน์ และ 5) สามารถใช้ข้อมูลประกอบการตัดสินใจได้อย่างเหมาะสม

2. การบริหารงานวิชาการ ได้แก่ 1) การจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษา 2) งานหลักสูตรและการพัฒนาหลักสูตร 3) การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาในสถานศึกษา 4) การพัฒนาส่งเสริมให้มีแหล่งเรียนรู้ 5) การพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายใน 6) การส่งเสริมและสนับสนุนงานวิชาการแก่บุคคล ครอบครัว และสถาบันอื่นที่จัดการศึกษา 7) การจัดกิจกรรมทางวิชาการพัฒนาคุณภาพการศึกษา 8) การพัฒนาและใช้สื่อเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา 9) พัฒนาคุณภาพการศึกษาสูงขึ้น 10) อบรมพัฒนาตนเองอย่างสม่าเสมอ และ 11) การให้คำแนะนำแก่ครู และนักเรียน

3. ความสามารถในการบริหาร ได้แก่ 1) ความมั่นใจในตนเอง 2) การพัฒนาตนเองให้ประสบผลสำเร็จในวิชาชีพ 3) การจัดระบบข้อมูลสารสนเทศ 4) ประสานความร่วมมือจากทุกฝ่ายเพื่อพัฒนางาน 5) การประเมินผลการปฏิบัติงานอย่างเป็นระบบ 6) ความสามารถในการแก้ปัญหา และ 7) ความเฉลียวฉลาด รอบคอบ มีปฏิภาณ ไหวพริบ

4. คุณธรรมจริยธรรม ได้แก่ 1) ความเสียสละต่อประโยชน์ส่วนรวม 2) การแสดงออกถึงความซื่อสัตย์ 3) การมีเมตตากรุณา 4) การแสดงออกถึงความยุติธรรม 5) เชื่อมั่นในความสามารถของ

ผู้ร่วมงาน 6) การปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดี 7) ยึดระบบคุณธรรมในการบริหารงาน 8) ยึดมั่นในการปกครองระบอบประชาธิปไตย 9) การแสดงออกถึงความรับผิดชอบ 10) ตรงต่อเวลา และ 11) การรับฟังความคิดเห็น

จากที่กล่าวมาจึงสรุปได้ว่า ปัจจัยการพัฒนาทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 เพื่อดำเนินการให้ ผู้บริหารสถานศึกษามีความรู้ ความสามารถเพิ่มขึ้นซึ่งส่งผลให้เกิดคุณภาพและประสิทธิภาพในการบริหารสถานศึกษา และก่อให้เกิดประสิทธิผลทางการบริหาร ประกอบด้วย 1) ภาวะผู้นำ 2) การบริหารงานวิชาการ 3) ความสามารถในการบริหาร และ 4) คุณธรรมจริยธรรม 5) มีความพร้อมทางด้านข้อมูลสารสนเทศ 6) มีความรู้ทางวิชาชีพ 7) มีทักษะในการเข้าสังคม 8) มีทักษะการวิเคราะห์ปัญหาแก้ปัญหาและตัดสินใจ 9) การควบคุมอารมณ์ และ 10) มีความใฝ่รู้และฝึกฝนการเรียนรู้

บทสรุป

สถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ที่มีการเปลี่ยนแปลงไปตามสภาพสังคมโลก การพัฒนาทักษะผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 จึงเป็นเรื่องที่สำคัญและจำเป็น ซึ่งทักษะผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ที่ควรมีได้แก่ ทักษะการคิดวิเคราะห์และการคิดสร้างสรรค์ ทักษะการแก้ปัญหา ทักษะการสื่อสาร ทักษะทางเทคโนโลยีและการใช้ดิจิทัล ทักษะด้านการบริหารองค์กร ทักษะการบริหารงานบุคคลทักษะทำงานเป็นทีม ทักษะด้านนวัตกรรมเพื่อการเรียนรู้ ทักษะการกำหนดทิศทางขององค์กร ทักษะการรับรู้ไว ทักษะการตัดสินใจ ทักษะมุ่งผลสัมฤทธิ์ ทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล และทักษะคุณธรรมจริยธรรม โดยมีแนวทางการพัฒนาทักษะของผู้บริหารสถานศึกษา คือ 1) การพัฒนา รายบุคคล เป็นการพัฒนาด้วยตนเองทั้งอยู่ที่บ้านและศึกษาค้นคว้าจากแหล่งอื่น ๆ และ 2) การพัฒนาเป็นกลุ่ม (Group) มักจะ ดำเนินการกับกลุ่มบุคคล วิธีการพัฒนาที่จะทำให้เกิดทักษะต้องอาศัยกระบวนการกลุ่ม ซึ่งจัดโดยองค์กรหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง อาทิ การบรรยาย การระดมสมอง การประชุมเชิงปฏิบัติการ การสัมมนา การฝึกปฏิบัติจริง การศึกษาดูงาน และปัจจัยการพัฒนาทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 เพื่อประสิทธิผลทางการบริหารประกอบด้วย 1) ภาวะผู้นำ 2) การบริหารงานวิชาการ 3) ความสามารถในการบริหาร และ 4) คุณธรรมจริยธรรม

เอกสารอ้างอิง

- กฤษธรา ยองโย. 2561. ผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21. การประชุมวิชาการเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ ครั้งที่ 2 “GRADUATE SCHOOL CONFERENCE 2018”, 37-44.
- ไกรศร เจียมทอง. (2561). *ทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงาน เขตพื้นที่ การศึกษามัชฌิมศึกษา เขต 32*. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารการศึกษา, มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.
- ณัฐวิทย์ พรหมศร. (2555). *ตัวการที่ทำให้การจัดการศึกษาไทยล้มเหลวไร้ประสิทธิภาพ*. (ออนไลน์) (อ้างเมื่อ 27 เมษายน 2567). จาก: <https://www.gotoknow.org/posts/491163>.
- ธนิก คุณเมธิกุล. (2552). *การพัฒนาตัวบ่งชี้การบริหารการศึกษาเพื่อความเป็นเลิศของสถานศึกษา เอกชน*. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารการศึกษา, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ธีรวัฒน์ ชัดมะโน. (2563). *ทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 กับการจัดการอาชีวศึกษา ระบบทวิภาคี สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษาในจังหวัด ระยอง จันทบุรี และตราด*. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารการศึกษา, จันทบุรี: มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี.

- นุชนารถ แก้วน้อย. (2564). การวิเคราะห์องค์ประกอบการพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียนขนาดเล็กสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุตรดิตถ์เขต 2. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรดิตถ์.
- พรปวีณ์ ไกรบำรุง. (2565). แนวทางการพัฒนาทักษะการบริหารในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ตอนล่าง 1. *ศึกษา วารสารศึกษาศาสตร์*, 9(2), 127.
- วิจารณ์ พานิช (2558). *ทักษะครูเพื่อศิษย์ไทยในศตวรรษที่ 21*. กรุงเทพฯ : มูลนิธิสดศรี-สฤษดิ์วงศ์
- ศรารุณี สิทธิราช. (2554). *คุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษาตามทัศนะของครูในสถานศึกษา ขั้นพื้นฐานสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสุพรรณบุรี*. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- ศักดิ์ไทย สุรกิจบวร. (2556). *ความเป็นผู้นำมืออาชีพ*. สกลนคร: มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.
- สมชาย เทพแสง. (2547). E-Leadership: ผู้นำการ ศึกษาในยุคดิจิทัล. *วารสารวิชาการ*, 1(1), 55-62.
- สมบูรณ์ หวังโสภา. (2565). *ทักษะในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสถาบันการอาชีวศึกษากรุงเทพมหานคร*. การค้นคว้าอิสระ กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยเกริก.
- สมพิศ สุขแสน. (2557). *การบริหารและการจัดการ: ศตวรรษที่ 21*. (ออนไลน์)
(อ้างเมื่อ 24 เมษายน 2567). จาก: <https://www.academia.edu>.
- สุนันทา พันธรักษ์พงษ์. (2564). *สภาพและแนวทางการพัฒนาทักษะผู้บริหารสถานศึกษา ในศตวรรษที่ 21 ของโรงเรียนเอกชน จังหวัดบุรีรัมย์*. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต, บุรีรัมย์: มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์.
- สุวิมล ทองจำรัส. (2561). ผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21. *การประชุมวิชาการเสนอมผลงานวิจัยระดับชาติ "GRADUATE SCHOOL CONFERENCE 2018"*, 606-607.
- สุวิมล ทองจำรัส. (2563). ทักษะผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษานครปฐม เขต 2. *วารสารการวิจัยการบริหารการพัฒนา*, 10(3), 168-178.
- Derick Meado. (2016). *The Role of the Principal in Schools*. (ออนไลน์)
(อ้างเมื่อ 24 เมษายน 2567). จาก: <http://teaching.about.com/od/admin/tp/Role-Of-The-Principal.htm>.

การพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ทางวิทยาศาสตร์ โดยการจัดการเรียนรู้ตามรูปแบบ
สะเต็มศึกษา เรื่อง เทคโนโลยีอวกาศ

Developing Scientific Creativity through Learning Management
Based on the STEM Education Model on Space Technology

อวยพร ดำริมุงกิจ^{1*} เกษราภรณ์ สุวรรณสิงห์²
Auayporn Damrimungkit^{1*} Kessarapron Suwannasing²

^{1*}อาจารย์ประจำหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาวิทยาศาสตร์ทั่วไป มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม

Lecturer of Faculty of Education in General Science, Pibulsongkram Rajabhat University

*Corresponding author e-mail: auayporn.nam@gmail.com โทร. 087-1060554

²นักศึกษาหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาวิทยาศาสตร์ทั่วไป มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม

Bachelor of Education in General Science, Pibulsongkram Rajabhat University

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ทางวิทยาศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 หลังเรียน โดยใช้กิจกรรมสะเต็มศึกษา เรื่อง เทคโนโลยีอวกาศ 2) เพื่อเปรียบเทียบคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ก่อน และหลังการจัดการเรียนรู้ โดยใช้การจัดการกิจกรรมสะเต็มศึกษา เรื่อง เทคโนโลยีอวกาศ และ 3) เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมสะเต็มศึกษา เรื่อง เทคโนโลยีอวกาศ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ได้จากการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ซึ่งเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ห้องเรียน 3.2 โรงเรียนวัดมหานนาราม ปีการศึกษา 2566 จำนวน 18 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แผนการจัดการเรียนรู้ โดยใช้กิจกรรมสะเต็มศึกษา แบบวัดความคิดสร้างสรรค์ แบบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และแบบประเมินความพึงพอใจ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่า t-test

ผลการวิจัยพบว่า 1) ความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โดยใช้การจัดการกิจกรรมสะเต็มศึกษา เรื่อง เทคโนโลยีอวกาศ หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 2) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โดยใช้การจัดการกิจกรรม สะเต็มศึกษา เรื่อง เทคโนโลยีอวกาศ หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และ 3) ความพึงพอใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ต่อการจัดการกิจกรรมสะเต็มศึกษา เรื่อง เทคโนโลยีอวกาศ มีค่าเฉลี่ย (\bar{X}) เท่ากับ 4.13 ซึ่งอยู่ในระดับมาก

คำสำคัญ: การจัดการเรียนรู้ตามรูปแบบสะเต็มศึกษา; ความคิดสร้างสรรค์ทางวิทยาศาสตร์

ABSTRACT

This research aims to 1) develop the scientific creativity of 3rd-year secondary school students after learning through STEM activities on space technology, 2) compare the learning achievement scores of 3rd-year secondary school students before and after the learning process using STEM activities on space technology, and 3) study the satisfaction of 3rd-year secondary school students regarding the learning process using STEM activities on space technology. The sample for this research was selected purposively, consisting of 18 students from 3.2 class at Wat Mahawanaram School during the 2023 academic year. The research tools included a lesson plan using STEM

activities, a creativity assessment tool, an achievement test, and a satisfaction evaluation form. The statistical methods used for data analysis included percentage, mean, standard deviation, and t-test. The research findings were as follows: 1) The scientific creativity of 3rd-year secondary school students using STEM activities on space technology after learning was significantly higher than before learning at the .05 level. 2) The learning achievement of 3rd-year secondary school students using STEM activities on space technology after learning was significantly higher than before learning at the .05 level. 3) The satisfaction of 3rd-year secondary school students with the STEM activities on space technology had an average score (\bar{X}) of 4.13, which is considered high.

Keywords: Learning Management Based on STEM Education; Scientific Creativity

บทนำ

ในปัจจุบันความคิดสร้างสรรค์ถือเป็นเป้าหมายหนึ่งที่แต่ละองค์กรให้ความสำคัญในการพัฒนาบุคลากรให้มีศักยภาพทางด้านนี้มากยิ่งขึ้น เนื่องมาจากสาเหตุหลัก คือ สถานการณ์การแข่งขันด้านเศรษฐกิจในปัจจุบันที่ค่อนข้างรุนแรง องค์กรที่มีศักยภาพด้านความคิดสร้างสรรค์สูงจะมีโอกาสพัฒนาก้าวหน้าได้เร็วกว่า เนื่องจากความคิดสร้างสรรค์จะนำมาซึ่งการคิดค้นนวัตกรรม และกระบวนการใหม่ ๆ ซึ่งนำไปสู่โอกาสในการประสบความสำเร็จด้านเศรษฐกิจ (Daud, et al., 2012; วิจารย์ พานิช, 2555) เช่นเดียวกัน ในด้านการศึกษาของหลายประเทศได้ให้ความสำคัญต่อการส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์เป็นพิเศษ ซึ่งจากรายงานดัชนีความคิดสร้างสรรค์ของโลก (The Global Creativity Index หรือ GCI) ประจำปี ค.ศ. 2021 ระบุว่า ประเทศไทยได้รับการจัดอันดับในรายงานว่าด้วยความสร้างสรรค์อยู่อันดับที่ 43 จากทั้งหมด 132 ประเทศทั่วโลก ซึ่งขึ้นมาจากปี 2020 ที่ได้อันดับ 44 (สำนักงานนวัตกรรมแห่งชาติ (องค์การมหาชน) หรือ NIA, 2021) สะท้อนให้เห็นว่าในการเรียนการสอนจำเป็นต้องมีการส่งเสริม และสนับสนุนให้เกิดการสร้างสรรค และรังสรรค์นวัตกรรมอย่างต่อเนื่อง โดยมีจุดมุ่งหมายให้นักเรียนเป็นพลเมืองของสังคม และประเทศที่มีความคิดสร้างสรรค์ กล่าวคือ มีความยืดหยุ่นในกระบวนการคิด เพื่อใช้ในการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ในสถานการณ์จริงในชีวิตประจำวัน แต่อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณาผลการประเมินด้านวิทยาศาสตร์ของนักเรียนไทยใน PISA (Programmed for International Student Assessment) ในปี 2018 ประเทศไทยมีคะแนนเฉลี่ยในด้านวิทยาศาสตร์ และคณิตศาสตร์เท่ากับ 426, 419 คะแนน ตามลำดับ ซึ่งต่ำกว่าค่าเฉลี่ยของประเทศสมาชิก OECD (Organization for Economic Cooperation and Development) ที่มีค่าเฉลี่ยทั้งสองด้านอยู่ที่ 489 คะแนน (โครงการ PISA ประเทศไทย สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี, 2563) ซึ่งให้เห็นว่า ทักษะในด้านการคิดของนักเรียนยังต่ำกว่าค่าเฉลี่ยอยู่มากดังนั้นจำเป็นต้องมีการพัฒนาทักษะในการคิดส่งเสริมให้นักเรียนได้ฝึกการคิด และคิดสร้างสรรค์ทางวิทยาศาสตร์มากขึ้น เพราะว่า ความคิดสร้างสรรค์ หรือ Creative Thinking เป็นทักษะสำคัญที่ได้ถูกกำหนดไว้ในทักษะสำหรับศตวรรษที่ 21 เพราะเป็นความสามารถทางสมองของมนุษย์ที่ทำให้มีการพิจารณาไตร่ตรองแก้ปัญหา หาทางเลือก คิดค้น และผลิตสิ่งแปลกใหม่ที่มีคุณค่านับเป็นทักษะสำคัญที่พลเมืองในยุคเศรษฐกิจฐานความรู้ต้องมี และใช้ในการขับเคลื่อนการสร้างงานในทุกภาคเศรษฐกิจ (เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์ 2545, หน้า 33)

จากความสำคัญของปัญหาดังกล่าว จึงมีความจำเป็นที่จะต้องมีการจัดการเรียนรู้โดยแนวทางที่ผู้วิจัยสนใจที่จะนำมาใช้ในการแก้ปัญหาดังกล่าว คือ STEM Education หรือ การจัดการ

เรียนรู้ตามรูปแบบสะเต็มศึกษาที่ตอบสนองต่อการเตรียมคนไทยรุ่นใหม่ในศตวรรษที่ 21 เพราะธรรมชาติของทั้ง 4 วิชาที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีความรู้ และความสามารถที่จะดำรงชีวิตได้ดี นอกจากนี้ STEM Education ยังเป็นการจัดการศึกษาที่สามารถพัฒนาให้ผู้เรียนนำความรู้ทุกแขนง ทั้งด้านความรู้ ทักษะการคิด และทักษะอื่น ๆ มาใช้ในการแก้ปัญหา การค้นคว้าสร้าง และพัฒนาคิดค้นสิ่งต่าง ๆ ในโลกปัจจุบัน การเน้นความเข้าใจอย่างลึกซึ้ง การมีส่วนร่วมของผู้เรียนกับข้อมูลเครื่องมือทางเทคโนโลยี การสร้างความยืดหยุ่นในเนื้อหาวิชา ความท้าทาย ความสร้างสรรค์ความแปลกใหม่ และการแก้ปัญหาอย่างมีความหมายของบทเรียนใน STEM Education จึงเหมาะที่จะทำให้เยาวชนไทยรุ่นใหม่เกิดการเรียนรู้ และอยู่ในโลกแห่งอนาคตได้อย่างแท้จริง ซึ่งจุดประสงค์ของการจัดการเรียนรู้ตามรูปแบบสะเต็มศึกษา คือ ส่งเสริมให้ผู้เรียนรัก และเห็นคุณค่าของการเรียนวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี วิศวกรรมศาสตร์ และคณิตศาสตร์ และเห็นว่า วิชาเหล่านั้น เป็นเรื่องใกล้ตัวที่สามารถนำมาใช้ได้ทุกวัน (พรทิพย์ ศิริภัทรราชย์, 2556, หน้า 49-56) การจัดการเรียนรู้แบบสะเต็มศึกษาเป็นการจัดการเรียนรู้ที่ไม่เน้นเพียงการท่องจำทฤษฎี หรือกฎทางวิทยาศาสตร์ และคณิตศาสตร์ แต่เป็นการสร้างความเข้าใจทฤษฎี หรือกฎเหล่านั้นผ่านการปฏิบัติให้เห็นจริงควบคู่กับการพัฒนาทักษะการคิด การตั้งคำถาม แก้ปัญหา และการหาข้อมูล และวิเคราะห์ข้อค้นพบใหม่ ๆ พร้อมทั้งสามารถนำข้อค้นพบนั้น ไปใช้ หรือบูรณาการกับชีวิตประจำวันได้ (สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี, 2559) จุดเด่นที่ชัดเจนอีกข้อหนึ่งของสะเต็มศึกษา คือ การผนวกแนวคิดการออกแบบเชิงวิศวกรรมเข้ากับการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ และเทคโนโลยีของผู้เรียน กล่าวคือ ในขณะที่นักเรียนทำกิจกรรม เพื่อพัฒนาความรู้ ความเข้าใจ และฝึกทักษะด้านวิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ และเทคโนโลยี ผู้เรียนต้องมีโอกาสนำความรู้มาออกแบบวิธีการ หรือกระบวนการ เพื่อตอบสนองความต้องการ หรือแก้ปัญหาที่เกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวันเพื่อให้ได้เทคโนโลยี ซึ่งเป็นผลผลิตจากกระบวนการออกแบบเชิงวิศวกรรม (NRC, 2012) จากการศึกษารูปแบบการจัดการเรียนรู้ พบว่า การจัดการเรียนรู้ตามรูปแบบสะเต็มศึกษาสามารถกระตุ้นให้ผู้เรียนเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง สร้างความท้าทายในการเรียนรู้สามารถที่จะคิดวิเคราะห์ปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวันที่น่าสนใจ และมีการบูรณาการศาสตร์ความรู้ด้านวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี วิศวกรรมศาสตร์ และคณิตศาสตร์เข้าด้วยกัน ส่งผลต่อการพัฒนากระบวนการคิดสร้างสรรค์ เพื่อออกแบบ และพัฒนาสิ่งประดิษฐ์ หรือแนวทางการแก้ไขปัญหาดังกล่าวของผู้เรียน (วงค์ณภา แก้วไกรสร และ นันทรัตน์ แก้วไกรสร, 2561)

จากสภาพการณ์ที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะจัดการเรียนรู้ตามรูปแบบสะเต็มศึกษามาใช้ในการจัดการเรียนรู้ในรายวิชาวิทยาศาสตร์ เรื่อง เทคโนโลยีอวกาศ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนวัดมทาวนาราม เพื่อส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ โดยผู้วิจัยเชื่อว่าการจัดการเรียนรู้ตามรูปแบบสะเต็มศึกษาจะส่งผลให้นักเรียนสามารถสร้างสรรค์ผลงานและนำเสนอองค์ความรู้ที่ได้เชื่อมโยงกับชีวิตประจำวันของตนเองได้

นิยามศัพท์เฉพาะ

การจัดการเรียนรู้ตามแนวสะเต็มศึกษา หมายถึง แนวทางการจัดการเรียนรู้ที่บูรณาการวิทยาศาสตร์เทคโนโลยีวิศวกรรมศาสตร์ และคณิตศาสตร์ ที่มุ่งการคิดแก้ปัญหา และการสร้างสรรค์นวัตกรรมใหม่ ๆ ผ่านกระบวนการออกแบบเชิงวิศวกรรม ประกอบด้วย การระบุปัญหา การค้นหาแนวคิดที่เกี่ยวข้อง การวางแผนและพัฒนา การทดสอบและประเมินผล และการนำเสนอผลลัพธ์ ประกอบด้วยการจัดการเรียนรู้ 3 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นที่ 1 กิจกรรมการนำเข้าสู่บทเรียน หมายถึง การทบทวนความรู้เดิม และใช้คำถามกระตุ้น ให้ผู้เรียนเกิดความสนใจในการเรียนรู้ โดยการพูดคุยถึงปัญหาที่เกิดขึ้น เพื่อให้สอดคล้องกับการออกแบบชิ้นงานที่ใช้ในการแก้ปัญหา และบทเรียนในเนื้อหานั้น ๆ

ขั้นที่ 2 กิจกรรมพัฒนานักเรียน หมายถึง การจัดกิจกรรม เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้อย่างมีความเข้าใจ และทักษะ โดยใช้กระบวนการออกแบบเชิงวิศวกรรม ประกอบด้วยขั้นตอนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวทางสะเต็มศึกษา 6 ขั้นตอน ได้แก่

1. ระบุปัญหา (Problem Identification) คือ การกำหนดสถานการณ์ปัญหาที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวัน โดยครูผู้สอน และผู้เรียนทำการวิเคราะห์สถานการณ์ปัญหาดังกล่าว เพื่อดำเนินการแก้ปัญหา หรือออกแบบชิ้นงาน

2. รวบรวมข้อมูล และแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับปัญหา (Related Information Search) คือ ขั้นตอนการเก็บรวบรวมข้อมูล เพื่อใช้ในการออกแบบชิ้นงาน หรือวิธีการแก้ปัญหาจากแหล่งการเรียนรู้ต่าง ๆ เช่น อินเทอร์เน็ต สื่อวิดีโอต่าง ๆ และการทดลอง เป็นต้น

3. ออกแบบวิธีการแก้ปัญหา (Solution Design) คือ การนำความรู้ต่าง ๆ ที่รวบรวมได้มาทำการออกแบบชิ้นงาน หรือวิธีการแก้ปัญหา โดยออกแบบเป็นเค้าโครง หรือโครงร่างของชิ้นงานหรือวิธีการแก้ปัญหา

4. วางแผน และดำเนินการแก้ปัญหา (Planning and Development) คือ การลงมือปฏิบัติ ชิ้นงาน หรือวิธีการแก้ปัญหาที่ได้ทำการออกแบบโครงร่างไว้

5. ทดสอบ ประเมินผล และปรับปรุง แก้ไขวิธีการแก้ปัญหา หรือ ชิ้นงาน (Testing, Evaluation and Design Improvement) คือ การนำชิ้นงาน หรือวิธีการแก้ปัญหาที่ได้ลงมือปฏิบัติมาทำการทดสอบประสิทธิภาพการทำงานทางด้านต่าง ๆ เพื่อนำไปปรับปรุงชิ้นงานหรือวิธีการแก้ปัญหา

6. นำเสนอวิธีการแก้ปัญหา คือ การนำเสนอชิ้นงาน หรือวิธีการแก้ปัญหาที่สมบูรณ์ผ่านทาง ช่องทางต่าง ๆ เช่น การนำเสนอภายในห้อง การนำเสนอผ่านโซเชียลมีเดีย เป็นต้น

ขั้นที่ 3 กิจกรรมรวบยอด หมายถึง การสรุปเนื้อหากิจกรรม และอภิปรายร่วมกันระหว่างครู และนักเรียน เพื่อสรุปเป็นองค์ความรู้ให้ผู้เรียนได้เข้าใจตรงกัน

ความคิดสร้างสรรค์ หมายถึง กระบวนการคิดของสมอง ซึ่งสามารถคิดได้หลากหลายและแปลกใหม่สามารถนำไปประยุกต์ทฤษฎี หรือปฏิบัติได้อย่างรอบคอบ และถูกต้อง จนนำไปสู่การคิดค้นนวัตกรรม เพื่อค้นหาคำตอบ หรือการแก้ไขปัญหาที่ดีที่สุดให้กับปัญหาที่เกิดขึ้นประกอบด้วย 4 องค์ประกอบดังนี้

1) ความคล่องแคล่ว (Fluency) หมายถึง ความสามารถของนักเรียนในการคิดคำตอบได้อย่างรวดเร็ว มีปริมาณมาก ในเวลาที่จำกัด และไม่ซ้ำกันในเรื่องเดียวกัน

2) ความยืดหยุ่น (Flexibility) หมายถึง ความสามารถของนักเรียนในการคิดหาคำตอบได้หลายประเภท และหลายทิศทาง เป็นความคิดที่สามารถดัดแปลงให้เหมาะสมกับสถานการณ์ที่เกิดขึ้นได้อย่างทันทีทันใด หรือคิดรูปแบบงานได้หลายอย่าง

3) ความคิดริเริ่ม (Originality) หมายถึง ความคิดที่แปลกใหม่แตกต่างจากความคิดธรรมดา ความคิดริเริ่มเกิดจากการนำเอาความรู้เดิมมาคิดดัดแปลง หรือประยุกต์ให้เกิดสิ่งใหม่ขึ้น

4) ความคิดละเอียดลออ (Elaboration) หมายถึง สามารถบอกรายละเอียดเป็นขั้นตอนสามารถเชื่อมโยงสัมพันธ์กับสิ่งต่างๆ ได้อย่างถูกต้อง อธิบายให้เห็นภาพ ได้ชัดเจน เกิดความสมบูรณ์มากขึ้น

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ทางวิทยาศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 หลังเรียนโดยใช้กิจกรรมสะเต็มศึกษา เรื่อง เทคโนโลยีอวกาศ

2. เพื่อเปรียบเทียบคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้ โดยใช้การจัดกิจกรรมสะเต็มศึกษา เรื่อง เทคโนโลยีอวกาศ

3. เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมสะเต็ม เรื่อง เทคโนโลยีอวกาศ

ระเบียบวิธีวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1) ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนวัดมหวานาราม ปีการศึกษา 2566 จำนวน 2 ห้องเรียน รวม 34 คน

2) กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ได้จากการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ซึ่งเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ห้องเรียน 3.2 โรงเรียนวัดมหวานาราม ปีการศึกษา 2566 จำนวน 18 คน

2. แบบแผนการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นงานวิจัยกึ่งทดลอง (Quasi-Experimental Research) ใช้แบบแผนการวิจัยแบบกลุ่มเดียววัดผลก่อนและหลังการทดลอง (One Group Pretest and Posttest Design) (วารุ เฟ็งส์วีสต์, 2551, หน้า 133) ซึ่งมีแบบแผนการวิจัย ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แบบแผนของการวิจัยแบบกลุ่มเดียววัดผลก่อนและหลังการทดลอง (One Group Pretest and Posttest Design)

กลุ่ม	การทดสอบก่อนการทดลอง	ตัวแปรทดลอง	การทดสอบหลังการทดลอง
กลุ่มการทดลอง	T1	x	T2

T1 แทน การทดสอบก่อนการจัดการเรียนรู้ (Pretest)

X แทน การจัดการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมสะเต็มศึกษา

T2 แทน การทดสอบหลังการจัดการเรียนรู้ (Posttest)

3. เครื่องมือที่ใช้ในงานวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยแบ่งออกเป็น 2 ประเภท ประกอบด้วยเครื่องมือที่ใช้ในการทดลอง และเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

1) เครื่องมือที่ใช้ในการทดลอง

1.1 แผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมสะเต็มศึกษา เรื่อง เทคโนโลยีอวกาศ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 จำนวน 2 แผน แผนละ 3 ชั่วโมง รวมเป็น 6 ชั่วโมง (ไม่รวมการทดสอบด้วยแบบทดสอบวัดความคิดสร้างสรรค์ แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และแบบประเมินความพึงพอใจของนักเรียนต่อการจัดการเรียนรู้) โดยมีขั้นตอนการจัดการเรียนรู้ 3 ขั้นตอน ได้แก่ 1) กิจกรรมการนำเข้าสู่บทเรียน 2) กิจกรรมพัฒนานักเรียน และ 3) กิจกรรมรวบยอด ซึ่งใช้แบบประเมินค่าความเหมาะสมของแผนการจัดการเรียนรู้แบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Scale) โดยมีค่าเฉลี่ยความเหมาะสมเท่ากับ 4.40 - 4.80 ซึ่งอยู่ในระดับความเหมาะสมมาก และมากที่สุด

2) เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

2.1 แบบวัดความคิดสร้างสรรค์ ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น โดยยึดแนวการสร้างแบบทดสอบวัดความคิดสร้างสรรค์ของทอแรนซ์ (Torrance test of Creative Thinking) แบ่งเป็น 2 ส่วน คือ แบบทดสอบวัดความคิดสร้างสรรค์ โดยอาศัยภาษาเป็นสื่อ (Thinking Creativity with Word) เพื่อวัดด้านความคิดคล่อง และความคิดยืดหยุ่น และแบบทดสอบวัดความคิดสร้างสรรค์ โดยอาศัยรูปภาพเป็นสื่อ (Thinking Creativity with Pictures) เพื่อวัดด้านความคิดริเริ่ม และความคิดละเอียดลออ โดยมีลักษณะเป็นข้อสอบอัตนัยแบบคู่ขนาน จำนวน 24 ข้อ โดยแบ่งเป็นแบบทดสอบก่อนเรียน จำนวน 12 ข้อ และแบบทดสอบหลังเรียนจำนวน 12 ข้อ ประกอบด้วยองค์ประกอบของความคิดสร้างสรรค์ 4 ด้าน ได้แก่ ความคิดคล่องแคล่ว ความคิดยืดหยุ่น ความคิดริเริ่ม และความคิดละเอียดลออ เกณฑ์ในการให้คะแนนแต่ละข้อเป็นแบบรูปรีส์ โดยมีคะแนนสูงสุดในแต่ละด้านเท่ากับ 4 และคะแนนต่ำสุดในแต่ละด้านเท่ากับ 1 ซึ่งแบบวัดความคิดสร้างสรรค์มีค่าดัชนีความสอดคล้องอยู่ระหว่าง 0.2 – 1 มีค่าความยากง่าย (P) อยู่ระหว่าง 0.29-0.56 ค่าอำนาจจำแนก (D) อยู่ระหว่าง 0.21-0.54 และแบบวัดความคิดสร้างสรรค์มีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.87 เพื่อใช้วัดความคิดสร้างสรรค์ของผู้เรียนทั้งก่อน และหลังเรียน

2.2 แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง เทคโนโลยีอวกาศ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 เป็นแบบทดสอบแบบปรนัยชนิดเลือกตอบ 4 ตัวเลือก จำนวน 20 ข้อ

2.3 แบบประเมินความพึงพอใจของชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมสะเต็มศึกษา เรื่อง เทคโนโลยีอวกาศ โดยจัดทำเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ จำนวน 20 ข้อ

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

4.1 ครูชี้แจงอธิบายวิธีการเรียน โดยการจัดการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมสะเต็มศึกษา เรื่อง เทคโนโลยีอวกาศ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ให้นักเรียนเข้าใจ

4.2 ทดสอบก่อนเรียน (Pretest) ซึ่งผู้วิจัยดำเนินการทดสอบกับกลุ่มตัวอย่างด้วยตนเอง โดยใช้แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และแบบทดสอบวัดความคิดสร้างสรรค์ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น ก่อนที่จะดำเนินการสอน

4.3 ดำเนินการทดลองกับกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ห้องเรียน 3.2 โรงเรียนวัดมหาวนาราม ปีการศึกษา 2566 จำนวน 18 คน โดยใช้แผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมสะเต็มศึกษา เรื่อง เทคโนโลยีอวกาศ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ซึ่งใช้ระยะเวลาในการสอน 3 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 2 ชั่วโมง รวมเวลา 6 ชั่วโมง โดยผู้วิจัยเป็นผู้ดำเนินการสอนด้วยตนเองตามขั้นตอนการจัดการเรียนรู้ โดยใช้กิจกรรมสะเต็มศึกษา 3 ขั้นตอน ได้แก่ 1) กิจกรรมการนำเข้าสู่บทเรียน 2) กิจกรรมพัฒนานักเรียน และ 3) กิจกรรมรวบยอด

4.4 เมื่อสิ้นสุดการสอนครบทุกแผนแล้ว จึงทำการทดสอบหลังเรียน (Posttest) โดยใช้แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และแบบทดสอบวัดความคิดสร้างสรรค์ ฉบับเดียวกันกับการทดสอบก่อนเรียน (Pretest)

4.5 เมื่อสิ้นสุดการสอนครบทุกแผนการจัดการเรียนรู้แล้ว จึงทำการประเมินความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้ โดยใช้กิจกรรมสะเต็มศึกษา เรื่อง เทคโนโลยีอวกาศ

4.6 นำผลคะแนนจากการตรวจแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน แบบทดสอบวัดความคิดสร้างสรรค์ และแบบประเมินความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้มาวิเคราะห์ข้อมูล สรุปผล และอภิปรายผลต่อไป

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

1) แผนการจัดการเรียนรู้ตามรูปแบบสะเต็มศึกษา

จำนวน 2 แผน แผนละ 3 ชั่วโมง รวมเป็น 6 ชั่วโมง วิเคราะห์ค่าดัชนีความสอดคล้องของแผนการจัดการเรียนรู้ โดยใช้กิจกรรมสะเต็มศึกษา เรื่อง เทคโนโลยีอวกาศ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 กับจุดประสงค์การเรียนรู้ เนื้อหา และขั้นตอนการดำเนินกิจกรรม โดยพิจารณาว่า $IOC \geq 0.50$ ขึ้นไป

2) แบบวัดความคิดสร้างสรรค์

วิเคราะห์เปรียบเทียบระดับความคิดสร้างสรรค์ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่เรียนโดยใช้กิจกรรมสะเต็มศึกษา เรื่อง เทคโนโลยีอวกาศ ก่อนเรียน และหลังเรียนด้วยค่า t-test แบบไม่เป็นอิสระ (Dependent Samples)

3) แบบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

วิเคราะห์เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่เรียนโดยใช้กิจกรรมสะเต็มศึกษา เรื่อง เทคโนโลยีอวกาศ ก่อนเรียนและหลังเรียนด้วยค่า t-test แบบไม่เป็นอิสระ (Dependent Samples)

4) แบบวัดความพึงพอใจ

วิเคราะห์ และประเมินผลระดับความพึงพอใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 หลังเรียนโดยใช้กิจกรรมสะเต็มศึกษา เรื่อง เทคโนโลยีอวกาศ โดยใช้หาค่าสถิติเบื้องต้น ได้แก่ ร้อยละ (%) ค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

6. ผลการวิจัย

ผู้วิจัยได้แบ่งผลการวิจัยออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

1) ผลการศึกษาความคิดสร้างสรรค์ทางวิทยาศาสตร์ของนักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้การจัดการจัดกิจกรรมสะเต็มศึกษา เรื่อง เทคโนโลยีอวกาศ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3

2) ผลการเปรียบเทียบคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนหลังการจัดการเรียนรู้โดยใช้การจัดการจัดกิจกรรมสะเต็มศึกษา เรื่อง เทคโนโลยีอวกาศ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โดยใช้การทดสอบทีแบบกลุ่มเดียว (One-Sample t-test)

3) ผลการศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ โดยใช้การจัดการจัดกิจกรรมสะเต็มศึกษา เรื่อง เทคโนโลยีอวกาศ

ตอนที่ 1 ผลการศึกษาความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้ โดยใช้การจัดการจัดกิจกรรมสะเต็มศึกษา เรื่อง เทคโนโลยีอวกาศ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ก่อนเรียนและหลังเรียน ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียน โดยใช้สถิติ t-test ชนิด Dependent Sample ผลการวิเคราะห์ ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ผลการเปรียบเทียบความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3

ก่อนเรียนและหลังเรียน โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบสะเต็มศึกษา เรื่อง เทคโนโลยีอวกาศ

ความคิด สร้างสรรค์	จำนวน การทดสอบ	จำนวน		\bar{x}	S.D	t-test	df	Sig.
		นักเรียน	คะแนนเต็ม					
ความคิด	ก่อนเรียน	18	10	3.78	0.81	28.6622		
คล่องแคล่ว	หลังเรียน	18	10	7.17	0.79			

ตารางที่ 2 (ต่อ)

ความคิด สร้างสรรค์	การทดสอบ	จำนวน		\bar{x}	S.D	t-test	df	Sig.
		นักเรียน	คะแนนเต็ม					
		(N)						
ความคิดยืดหยุ่น	ก่อนเรียน	18	10	3.67	0.59	17.0802	17	0.0000
	หลังเรียน	18	10	7.11	0.68			
ความคิดริเริ่ม	ก่อนเรียน	18	10	4.67	1.14	18.5540		
	หลังเรียน	18	10	7.67	0.59			
ความคิด ละเอียดลออ	ก่อนเรียน	18	10	4.39	0.50	19.4402		
	หลังเรียน	18	10	7.22	0.81			
รวมความคิด สร้างสรรค์ 4 ด้าน	ก่อนเรียน	18	40	16.50	1.62	49.5459		
	หลังเรียน	18	40	29.17	1.54			

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 (ค่าวิกฤตของ t ที่ระดับ .05; df 17 = 1.7396)

จากตารางที่ 2 ผลการเปรียบเทียบความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ก่อนเรียนและหลังเรียน โดยใช้การจัดกิจกรรมสะเต็มศึกษา เรื่อง เทคโนโลยีอวกาศ พบว่า นักเรียนมีคะแนนเฉลี่ยของความคิดสร้างสรรค์ก่อนเรียน และหลังเรียนในแต่ละด้าน โดยเรียงจากค่าเฉลี่ยสูงไปหาต่ำ ดังนี้ 1) ด้านความคิดริเริ่ม เท่ากับ 4.67 และ 7.67 ตามลำดับ 2) ด้านความคิดละเอียดลออ เท่ากับ 4.39 และ 7.22 ตามลำดับ 3) ด้านความคิดคล่องแคล่ว เท่ากับ 3.78 และ 7.17 ตามลำดับ 4) ด้านความคิดยืดหยุ่น เท่ากับ 3.67 และ 7.11 ตามลำดับ และความคิดสร้างสรรค์รวมเฉลี่ยทั้ง 4 ด้าน ก่อนเรียนและหลังเรียน เท่ากับ 15.22 และ 29.61 ตามลำดับ จากผลการวิเคราะห์ค่า t พบว่า ค่า t ที่ได้จากการคำนวณคะแนนรวมความคิดสร้างสรรค์ ทั้ง 4 ด้าน เท่ากับ 49.5459 ซึ่งมากกว่าค่าวิกฤตของ t ที่ระดับ .05; df 17 = 1.7396 แสดงให้เห็นว่า ความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โดยใช้การจัดกิจกรรมสะเต็มศึกษาเรื่อง เทคโนโลยีอวกาศ มีคะแนนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตอนที่ 2 ผลการเปรียบเทียบคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนหลังการจัดการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมสะเต็มศึกษา เรื่อง เทคโนโลยีอวกาศ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โดยใช้การทดสอบที่แบบกลุ่มเดียว (One-Sample t-test) ผู้วิจัยได้เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังได้รับการจัดการเรียนรู้ตามแนวทางสะเต็มศึกษา เรื่อง เทคโนโลยีอวกาศ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โดยใช้สถิติ One Samples t-test แสดงผลดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง เทคโนโลยีอวกาศที่ได้รับการจัดกิจกรรมสะเต็มศึกษา ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3

การทดสอบ	จำนวนนักเรียน (N)	\bar{x}	S.D	df	t-test	Sig.
ก่อนเรียน	18	7.28	1.56	17	21.3211	0.0000
หลังเรียน	18	14.50	1.54			

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 (ค่าวิกฤตของ t ที่ระดับ .05; df 17 = 1.7396)

จากตารางที่ 3 พบว่า การเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังได้รับการจัดการเรียนรู้ตามแนวทางสะเต็มศึกษา เรื่องเทคโนโลยีอวกาศ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 มีค่าเฉลี่ยก่อนเรียน และหลังเรียนเท่ากับ 7.28, 14.50 คะแนน ตามลำดับ จากผลการวิเคราะห์ค่า t

พบว่า ค่า t ที่ได้จากการคำนวณคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เท่ากับ 21.3211 ซึ่งมากกว่าค่าวิกฤตของ t ที่ระดับ .05; $df = 17 = 1.7396$ แสดงให้เห็นว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบสะเต็มศึกษาเรื่อง เรื่องเทคโนโลยีอวกาศมีคะแนนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตอนที่ 3 ผลการศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมสะเต็ม เรื่อง เทคโนโลยีอวกาศโดยหาค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ผลการวิเคราะห์ แสดงดังตารางที่ 4

ตารางที่ 4 ความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดกิจกรรมสะเต็มศึกษา เรื่อง เทคโนโลยีอวกาศของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3

รายการประเมิน	\bar{X}	S.D	ระดับความพึงพอใจ
ด้านเนื้อหาสาระการเรียนรู้			
1. ได้รับความรู้ เรื่อง เทคโนโลยีอวกาศ ที่มีความสอดคล้องกับจุดประสงค์ และผลการเรียนรู้	4.22	0.43	มาก
2. เนื้อหาสาระในแต่ละเรื่องทำให้นักเรียนมีความรู้ ความเข้าใจ และเกิดทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์	4.22	0.81	มาก
3. เนื้อหาสาระในแต่ละเรื่องทำให้นักเรียนสามารถนำความรู้ไปใช้ในการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ได้	4.06	0.73	มาก
4. เนื้อหาสาระในแต่ละเรื่องมีความเหมาะสมกับเวลาที่ใช้ในการศึกษา	3.78	0.73	มาก
ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้			
5. กิจกรรมการเรียนรู้ส่งเสริมการคิดสร้างสรรค์ และแก้ปัญหา	3.89	0.76	มาก
6. กิจกรรมการเรียนรู้ทำให้นักเรียนฝึกทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์	3.94	0.87	มาก
7. กิจกรรมการเรียนรู้ส่งเสริมให้นักเรียนฝึกความคิดสร้างสรรค์	4.11	0.76	มาก
8. กิจกรรมการเรียนรู้ทำให้นักเรียนได้ปฏิบัติกิจกรรมด้วยตนเอง	4.22	0.65	มาก
ด้านสื่ออุปกรณ์การเรียนรู้			
9. สื่อ และอุปกรณ์เพียงพอต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้	4.17	0.79	มาก
10. สื่อ และอุปกรณ์เหมาะสมกับการจัดกิจกรรม	4.28	0.67	มาก
11. สื่อ และอุปกรณ์ช่วยให้นักเรียนสร้างความรู้ ความเข้าใจ และช่วยพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ได้	4.28	0.75	มาก
12. สื่อ และอุปกรณ์การจัดการเรียนรู้ทำให้นักเรียนนำวิธีการเรียนรู้ไปใช้ในวิชาอื่น ๆ ได้	4.11	0.68	มาก
ด้านการวัดและประเมินผล			
13. นักเรียนมีส่วนร่วมในการวัดและการประเมินผล	4.00	0.84	มาก
14. มีการวัดและการประเมินผลด้วยรูปแบบที่หลากหลาย ได้แก่ การประเมินด้านความรู้ ด้านทักษะกระบวนการด้านความคิดสร้างสรรค์ และด้านคุณลักษณะอันพึงประสงค์	4.06	0.73	มาก

ตารางที่ 4 (ต่อ)

รายการประเมิน	\bar{x}	S.D	ระดับความพึงพอใจ
15. วิธีการประเมินผลสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ และกิจกรรมการเรียนการสอน	4.22	0.65	มาก
16. การวัดและประเมินผลมีประสิทธิภาพ ยุติธรรม และ ตรวจสอบได้ตามเวลา	3.89	0.90	มาก
ด้านประโยชน์ที่ได้รับ			
17. การจัดการเรียนรู้ทำให้เข้าใจเนื้อหา และนำไปใช้ได้จริง	4.22	0.81	มาก
18. การจัดการเรียนรู้ช่วยให้นักเรียนสร้างความรู้ ความเข้าใจ ด้วยตนเองได้	4.33	0.59	มาก
19. การจัดการเรียนรู้ทำให้นักเรียนพัฒนาทักษะการคิดที่สูงขึ้น เช่น ความคิดสร้างสรรค์	4.22	0.65	มาก
20. การจัดการเรียนรู้ช่วยให้นักเรียนตัดสินใจ โดยใช้เหตุผลมากขึ้น	4.33	0.59	มาก
เฉลี่ย	4.13	0.31	มาก

จากตารางที่ 4 พบว่าความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดกิจกรรมสะเต็มศึกษา เรื่อง เทคโนโลยีอวกาศ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โดยภาพรวม นักเรียนมีความพึงพอใจในทุก ๆ ด้าน อยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ย (\bar{x}) เท่ากับ 4.13 และมีส่วนเบี่ยงเบน S.D เท่ากับ 0.31

7. อภิปรายผลการวิจัย

จากการวิจัย เรื่อง การพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ โดยการจัดการเรียนรู้ตามรูปแบบสะเต็มศึกษาสามารถนำผลการวิจัยมาอภิปรายผล ดังนี้

1) นักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้ตามรูปแบบสะเต็มศึกษา เรื่อง เทคโนโลยีอวกาศ ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 มีความคิดสร้างสรรค์หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ โดยผลการเปรียบเทียบคะแนนการทดสอบวัดความคิดสร้างสรรค์ก่อนและหลังได้รับการจัดการเรียนรู้ตามรูปแบบสะเต็มศึกษา คะแนนเฉลี่ยโดยรวมทั้ง 4 ด้าน คือ ด้านความคิดคล่องแคล่ว ด้านความคิดยืดหยุ่น ด้านความคิดริเริ่ม เท่ากับ 29.17 จากคะแนนเต็ม 40 คะแนน เพิ่มขึ้นจากคะแนนเฉลี่ยผลการทดสอบวัดความคิดสร้างสรรค์ก่อนเรียนคือ 16.50 คะแนน แสดงให้เห็นว่า จัดการเรียนรู้ตามรูปแบบสะเต็มศึกษา ช่วยให้นักเรียนมีความคิดสร้างสรรค์คือ ด้านความคิดคล่องแคล่ว ด้านความคิดยืดหยุ่น ด้านความคิดริเริ่ม และความคิดละเอียดละออเพิ่มมากขึ้น เนื่องมาจากการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ โดยการจัดการเรียนรู้รูปแบบสะเต็มศึกษา ที่ให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมต่าง ๆ ด้วยตนเอง เป็นผลให้นักเรียนต้องใช้กระบวนการคิดร่วมกับการเชื่อมโยงความรู้ก่อให้เกิดความคิดสร้างสรรค์ สอดคล้องกับเบญจกาญจน์ ไส้ละม้าย (2558, หน้า 78) ที่ได้ทำการวิจัยการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์สำหรับเด็กปฐมวัย โดยผ่านการจัดประสบการณ์การเรียนรู้แบบสะเต็มศึกษา ผลการวิจัยพบว่า เด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดประสบการณ์เรียนรู้แบบสะเต็มมีคะแนนความคิดสร้างสรรค์หลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เพราะการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยการให้ผู้เรียนทำกิจกรรมร่วมกัน ทำให้ผู้เรียนเกิดปฏิสัมพันธ์ทั้งภายในกลุ่ม และระหว่างกลุ่มส่งผลให้ผู้เรียนมีความคิดหลากหลาย กระตือรือร้น และสอดคล้องกับ พัชราภรณ์ เมืองศรี (2550, หน้า 54) ที่พบว่า การจัดกิจกรรมกลุ่มช่วยส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์จะทำให้นักเรียนได้ใช้ความคิดสร้างสรรค์ ในการ

แก้ปัญหา และสร้างผลงานที่แตกต่างได้ดีขึ้น เนื่องจากนักเรียนได้รับการกระตุ้นให้แสดงความคิดเห็นที่ หลากหลายอย่างต่อเนื่อง มีการเปิดโอกาสให้คิดอย่างเป็นอิสระ กล้าแสดงความคิดเห็นในการทำกิจกรรมต่าง ๆ มีการยอมรับแนวคิดของนักเรียน จึงทำให้นักเรียนมีความกล้าคิด กล้าทำจนนำไปสู่การพัฒนาความคิดสร้างสรรค์

จากผลการวิจัยดังกล่าว การจัดการเรียนรู้ตามรูปแบบสะเต็มศึกษาจึงเป็นการให้นักเรียนใช้ความคิดสร้างสรรค์ในการออกแบบชิ้นงาน ตลอดจนการสร้างสรรคชิ้นงาน อีกทั้งยังเป็นการฝึกให้นักเรียนมีการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์อย่างต่อเนื่อง ส่งผลให้นักเรียนมีความคิดสร้างสรรค์เพิ่มขึ้นอีกด้วยสอดคล้องกับ พิล อัลเบิร์ต และ โรเบิร์ต ซุนด์, (Piltz Albert and Robert Sund: 1974) ได้กล่าวถึงทักษะความคิดสร้างสรรค์ทางวิทยาศาสตร์ว่า เป็นกระบวนการคิดการกระทำเพื่อแก้ปัญหา โดยใช้ทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ ส่วนผลผลิตของความคิดสร้างสรรค์ทางวิทยาศาสตร์เน้นถึงความริเริ่ม โดยมุ่งเน้นที่การพัฒนาความคิด เพื่อให้ได้ผลผลิตของความคิดสร้างสรรค์ที่มีความแปลกใหม่สอดคล้องกับ อภิสิทธิ์ ธงไชย (2556) ที่กล่าวว่า สะเต็มศึกษาเป็นการบูรณาการความรู้ทั้ง 4 วิชาเข้าด้วยกัน ได้แก่ วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี วิศวกรรมศาสตร์ และคณิตศาสตร์โดยทั้ง 4 วิชามีความสำคัญเท่ากัน เพื่อให้นักเรียนนำความรู้ทุกแขนงมาใช้เพื่อแก้ปัญหาค้นคว้า สร้างสรรค และพัฒนาสิ่งต่าง ๆ ในสถานการณ์โลกปัจจุบัน สอดคล้องกับงานวิจัยของ ภัสสร ติตมา (2558, บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการจัดการเรียนรู้ตามแนวทางสะเต็มศึกษา เรื่อง ระบบของร่างกายมนุษย์ เพื่อส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 พบว่า นักเรียนที่เรียนโดยการจัดการเรียนรู้ตามแนวทางสะเต็มศึกษา มีคะแนนความคิดสร้างสรรค์หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .05 และนักเรียนมีพัฒนาการด้านความคิดสร้างสรรค์ระหว่างเรียนด้วยการจัดการเรียนรู้ตามแนวทางสะเต็มศึกษาเพิ่มสูงขึ้นและยังสอดคล้องกับ ปิยวรรณ ทศกาญจน์ (2561, บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการสะเต็มศึกษา เรื่อง บ้านพยากรณ์ เพื่อส่งเสริมทักษะการเรียนรู้ และการสร้างสรรค์ชิ้นงาน สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1

2) นักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้ตามรูปแบบสะเต็มศึกษา เรื่อง เทคโนโลยีอวกาศ ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 มีคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ แสดงให้เห็นว่า เมื่อนักเรียนได้รับการจัดการเรียนรู้ตามรูปแบบสะเต็มศึกษา เรื่อง เทคโนโลยีอวกาศ ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 แล้วทำให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนสูงขึ้น เนื่องจาก เมื่อนักเรียนได้ทำกิจกรรมตามลำดับขั้นตอนของกระบวนการจัดการเรียนรู้ตามแนวทางสะเต็มศึกษา ได้แก่ ขั้นแรกขั้นระบุปัญหา โดยผู้วิจัยได้ทำการกำหนดปัญหาที่เกี่ยวข้องกับเนื้อหา เรื่อง เทคโนโลยีอวกาศ ที่ทำให้นักเรียนเกิดการคิดแก้ปัญหา จากนั้นจึงนำไปสู่ขั้นตอนการรวบรวมข้อมูลและแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับปัญหา เพื่อการคิดแก้ปัญหาอย่างเป็นรูปธรรม โดยในขั้นออกแบบวิธีการแก้ปัญหาให้นักเรียนสามารถช่วยกันระดมความคิดระดมสมอง เพื่อนำไปสู่การแก้ปัญหา ขึ้นวางแผน และดำเนินการแก้ปัญหา นักเรียนจะได้ช่วยกันระดมความคิดเป็นขั้นตอน เพื่อการดำเนินการแก้ไขปัญหาที่ได้กำหนดให้ขั้นทดสอบประเมินผล และปรับปรุงแก้ไขวิธีการแก้ปัญหา หรือชิ้นงาน และขั้นนำเสนอวิธีการแก้ปัญหาผลการแก้ปัญหา หรือชิ้นงาน เป็นการสอนที่ใช้กระบวนการออกแบบเชิงวิศวกรรมที่ส่งเสริมผู้เรียนได้ลงมือในการปฏิบัติเพื่อแก้ไขปัญหาด้วยตัวผู้เรียนเอง สอดคล้องกับสถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (2557, หน้า 11-12) ซึ่งทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้จากการลงมือปฏิบัติงาน จะเห็นได้ว่าแต่ละขั้นตอนส่งเสริมการทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม ซึ่งจะทำให้มีการคิดวิเคราะห์เพิ่มขึ้น นักเรียนสามารถสร้างองค์ความรู้ได้ด้วยตนเอง และยังสามารถบูรณาการความรู้ทั้งทางด้านวิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์เทคโนโลยี และวิศวกรรมศาสตร์ เข้าด้วยกันสามารถวิเคราะห์สถานการณ์ เพื่อนำไปใช้ในการออกแบบชิ้นงาน หรือนวัตกรรมที่สามารถใช้ได้จริงในการแก้ปัญหาหรือใช้ในชีวิตประจำวันได้

(ปิยวรรณ ทศกาญจน์, 2561) และสอดคล้องกับภาณุพงศ์ โคนชัยภูมิ (2559: บทคัดย่อ) ศึกษาการพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้สะเต็มศึกษา เรื่อง การสังเคราะห์ด้วยแสง เพื่อส่งเสริมผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความสามารถในการคิดเชิงระบบ ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้สะเต็มศึกษา เรื่อง การสังเคราะห์ด้วยแสง มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และความสามารถด้านการคิดเชิงระบบหลังการจัดกิจกรรมการเรียนรู้สะเต็มศึกษามีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.05

3) นักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้ตามรูปแบบสะเต็มศึกษา เรื่อง เทคโนโลยีอวกาศ ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 มีความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการเรียน โดยใช้กิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวทางสะเต็มศึกษา (STEM Education) มีคะแนนเฉลี่ย 4.13 และมีส่วนเบี่ยงเบนเท่ากับ 0.31 อยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับผลงานวิจัยของ นัสรินทร์ ป้อชา (2558, หน้า 64-69) ได้ทำการศึกษาผลการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดสะเต็มศึกษา (STEM Education) ความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดสะเต็มศึกษามีความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดสะเต็มศึกษา (STEM Education) อยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับผลงานวิจัยของ เกรียงศักดิ์ วิเชียรสร้าง (2560, หน้า 83) ที่ได้ทำการศึกษาผลการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดสะเต็มศึกษา ความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดสะเต็มศึกษามีความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้ในระดับมากที่สุด สอดคล้องกับ ปิยวรรณ มัธยมนันท์ (2558, หน้า 43-44) ได้ศึกษาความพึงพอใจโดยใช้ชุดกิจกรรมตามแนวทาง การจัดการเรียนรู้สะเต็มศึกษา เรื่อง สภาพสมดุล กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนมีความพึงพอใจต่อชุดกิจกรรมตามแนวทางการจัดการเรียนรู้สะเต็มศึกษาทำให้ช่วยเพิ่มความก้าวหน้าทางการเรียน เรื่อง สภาพสมดุล ด้วยผลการศึกษาที่กล่าวมาสามารถกล่าวสนับสนุนได้ว่า การจัดการเรียนรู้ตามรูปแบบสะเต็มศึกษา (STEM Education) ภายใต้อาจารย์ เรื่อง เทคโนโลยีอวกาศ ช่วยส่งเสริมให้นักเรียนมีความกระตือรือร้นในการเรียนรู้อยากมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนการสอนทั้งเป็นรายบุคคล และรายกลุ่ม โดยการเรียนรู้จากการได้ลงมือปฏิบัติด้วยตนเองอย่างสม่ำเสมอ สังเกตได้จากนักเรียนที่มีความสนใจในการเรียนน้อยได้ปรับเปลี่ยนพฤติกรรมไปในทางที่ดีกล่าวคือ มีความสนใจสิ่งที่ได้เรียนรู้ในชั่วโมงเรียนมากขึ้น และพยายามมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้ทำงานตามภาระงานที่มอบหมายมากขึ้น และส่งตรงเวลา รวมทั้งให้ความร่วมมือในการเรียนรู้ร่วมกับเพื่อนร่วมชั้นดีขึ้น

8. ข้อเสนอแนะการวิจัย

จากการศึกษา การพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ โดยการจัดการเรียนรู้ตามรูปแบบสะเต็มศึกษาเรื่อง เทคโนโลยีอวกาศ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 มีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1) ข้อเสนอแนะเพื่อนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 การนำนวัตกรรมเข้ามาสอดคล้องกับการจัดการเรียนรู้ตามแนวทางสะเต็มศึกษาจะส่งผลกับนักเรียนในเชิงบวก เนื่องจากจะทำให้เด็กเกิดความสนุกสนานในการเรียนรู้ดังนั้นหากมีสื่อหรือเทคโนโลยี และนวัตกรรมที่น่าสนใจในอนาคต จะสามารถเพิ่มความน่าสนใจต่อการจัดการเรียนรู้มากขึ้น

1.2 การจัดการเรียนรู้ตามแนวทางสะเต็มศึกษา เป็นการจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมให้นักเรียนศึกษาค้นคว้าภายในกลุ่ม ระดมความคิดแก้ไขปัญหาจากสถานการณ์นั้น ๆ ศึกษาจากแหล่งข้อมูลที่นำเชื่อถือ ดังนั้นการที่มีแหล่งข้อมูลที่หลากหลายจะเป็นประโยชน์ต่อนักเรียนได้เรียนรู้ได้อย่างเต็มที่

1.3 ครูควรยืดหยุ่นเวลาที่ใช้ในการจัดการเรียนการสอนให้เหมาะสมกับเนื้อหาที่ต้องการให้นักเรียนได้เรียนรู้

2) ข้อเสนอแนะเพื่อทำการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ตามแนวทางสะเต็มศึกษา เพื่อพัฒนาทักษะในด้านอื่น ๆ เช่น ทักษะการแก้ปัญหา ทักษะการการคิดอย่างมีวิจารณญาณ เป็นต้น

2.2 ควรนำการศึกษาการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ โดยการจัดการเรียนรู้ตามรูปแบบสะเต็มศึกษา เรื่อง เทคโนโลยีอวกาศ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ไปใช้ในโรงเรียนที่มีบริบทอื่น ๆ เพื่อนำผลการศึกษามาเปรียบว่า มีความเหมือน หรือแตกต่างกันอย่างไร

กิตติกรรมประกาศ

วิจัยเรื่องนี้สำเร็จสมบูรณ์ได้ด้วยความกรุณา และความช่วยเหลืออย่างสูงยิ่งจาก อาจารย์ ดร.อวยพร ดำริ่มุงกิจ ประธานสาขาวิชาวิทยาศาสตร์ทั่วไป คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม ที่ได้ให้ความกรุณาเอาใจใส่ ดูแล ให้คำปรึกษา คำแนะนำต่าง ๆ ตลอดจนให้ความช่วยเหลือในการตรวจสอบ ปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่อง ส่งผลให้วิจัยเรื่องนี้สำเร็จลุล่วงด้วยดี ผู้วิจัยรู้สึกซาบซึ้งในความเมตตา และขอกราบขอบพระคุณด้วยความเคารพอย่างสูงไว้ ณ โอกาสนี้

ขอขอบพระคุณ นางกรรณิกา ลิ้มประเสริฐ ครูชำนาญการพิเศษ นางจรรยา หอมสะอาด ครูชำนาญการพิเศษ และนางนารา สังข์นาค ครูชำนาญการ โรงเรียนวัดมหานาราม อำเภอเมืองพิษณุโลก สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา เขต 1 ที่กรุณาเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบ และแก้ไขเครื่องมือต่าง ๆ ที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ตลอดจนให้คำแนะนำ ให้ข้อคิดที่เป็นประโยชน์ต่อผู้วิจัย

ขอขอบพระคุณผู้อำนวยการโรงเรียน คณะครู และนักเรียนโรงเรียนวัดมหานาราม สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา เขต 1 ที่กรุณาช่วยเหลืออำนวยความสะดวกและให้ความร่วมมือในการทดลองใช้เครื่องมือและเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อการวิจัยในครั้งนี้ทำให้งานวิจัยสำเร็จได้ด้วยดี

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2560). *หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551* (ฉบับปรับปรุง 2560). กรุงเทพฯ: กระทรวงศึกษาธิการ.
- เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์. (2545). *การคิดเชิงสร้างสรรค์*. กรุงเทพฯ: ชัดเชสมิเดีย.
- ชนิษฐา บุญภักดี. (2552). *การศึกษาปัจจัยที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาของนักศึกษาระดับปริญญาตรี คณะครุศาสตร์ อุตสาหกรรมและเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตร์อุตสาหกรรมมหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี.
- คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2551). *ตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้ แกนกลางกลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551*. กรุงเทพฯ: สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา.
- น้ำเพชร กะการดี. (2560). *การจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการโดยใช้รูปแบบสะเต็มศึกษาเพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนละความคิดสร้างสรรค์ เรื่อง แรงและการเคลื่อนที่ ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3*.
- สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี. (2555). *สะเต็มศึกษา (STEM education)*. (ออนไลน์). จาก: <http://www.krusmart.com/stem-education-innovation-thailand>.
- สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี. (2555). *การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน*. กรุงเทพฯ: สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี กระทรวงศึกษาธิการ.

- สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (สสวท.), กระทรวงศึกษาธิการ. (2557). *หลักสูตรรอบบรมศึกษานิเทศก์*. กรุงเทพฯ: สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี กระทรวงศึกษาธิการ.
- สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี. (2559). *สะเต็มศึกษา*. (ออนไลน์). จาก: <http://www.ipst.ac.th./index.php>.
- สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี. (2557). *ความรู้เบื้องต้นสะเต็ม*. กรุงเทพฯ: สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี กระทรวงศึกษาธิการ.
- สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี. (2557). *คู่มือกิจกรรมสะเต็มระดับมัธยมศึกษาปีที่ 4-6*. กรุงเทพฯ: สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี กระทรวงศึกษาธิการ.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2545). *การวิจัยเบื้องต้น*. (พิมพ์ครั้งที่ 7). กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น. (2553). *การวิจัยเบื้องต้น*. กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.
- บุญชม ศรีสะอาด และคณะ. (2551). *วิธีการทางสถิติสำหรับการวิจัย*. (พิมพ์ครั้งที่ 4). กทม: ประสานการพิมพ์.
- เบญจกาญจน์ ใสละม้าย และชลธิศ สมานิติโต. (2558). การพัฒนาความคิดสร้างสรรค์สำหรับเด็กปฐมวัย โดยผ่านการจัดประสบการณ์การเรียนรู้แบบสะเต็มศึกษา เรื่อง อาชีพในท้องถิ่น จังหวัดสงขลา. *วารสารวิทยบริการ*, 26(2), 104-110.
- ผุสดี ภูอินทร์. (2526). เด็กกับการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์. *เอกสารประกอบการสอนชุดวิชา พฤติกรรมเด็กหน่วยที่ 8-15*, 2.
- พรทิพย์ ศิริภัทรราชย์. (2556). STEM Education กับการพัฒนาทักษะในศตวรรษที่ 21. *วารสารนักบริหาร*, 49.
- วาโร เพ็งสวัสดิ์. (2551). *วิธีวิทยาการวิจัย*. กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น
- ศิรินยา พรหมคำ. (2563). *การจัดการเรียนรู้ตามรูปแบบสะเต็มศึกษา เรื่อง การดำรงชีวิตของพืช เพื่อส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4*.
- ศูนย์สะเต็มศึกษาแห่งชาติ. (2557). *ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับสะเต็มศึกษา. คู่มือหลักสูตรรอบบรมครูสะเต็มศึกษา (หน้า 13)*. กรุงเทพฯ: ศูนย์สะเต็มศึกษาแห่งชาติ.
- สุวิทย์ มูลคำ และอรทัย มูลคำ. (2545). *วิธีจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนากระบวนการคิด*. กรุงเทพฯ: ภาพการพิมพ์.
- Bloom, B. S. and others. (1982). *Handbook on formative and summative evaluation of student learning*. New York: McGraw-Hill Book.
- Edward, M.R. (2013). *Implementing Science, Technology, Mathematics, and Engineering (STEM) Education in Thailand and in ASEAN*. A Report Prepared for The Institute for the Promotion of Teaching Science and Technology (IPST).
- Guilford, J.P. (1962). *Factor that Aid and Hinder Creative*. Teachers College Record.
- Gonzalez, H.B. and Kuenzi, J.J. (2012). *Science, Technology, Engineering, and Mathematics (STEM) Education: A Primer*. Washington, DC: Congressional Research Service.
- Guiford, J.P. (1967). *The Nature of Human Intelligence*. New York: McGraw-Hill.
- National Research Council, (2012). *A Framework for K-12 Science Education: Practices, Crosscutting Concept, and Core Ideas*. Committee on New Science

education Standards, Board on Science Education, Division of Behavioral and Social Science and Education. Washington, DC: National Academy Press.

Torrance, E.P. (1964). *Education and The Creative Potential*. Minneapolis: The Lund Press.

Torrance, E.P. (1979). *Encouraging Creative in the Classroom*. Low: Wm C. Brown.

117 Michael A., and Kogan, N. (1965). *Modes of Thinking in Young Children*, New York: Holt Rinehart and Winston, Inc.

Wallas, G. (1926). *The Art of Thought*. New York: Harcourt, Brace & World.

Watson, G., and Glazer, E. M. (1967). *Critical Thinking Appraisal Manual*. New York: Brace and World Inc.

แนวทางการบริหารงานวิชาการเพื่อส่งเสริมโรงเรียนเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ Guidelines for Academic Management to Promote Schools as Learning Communities

เสกสรรค์ บัวระภา^{1*} กฤษดา ผ่องพิทยา² ณัฐตะวัน ลิ้มประสงค์²
Seksan Buarapa^{1*} Kesda Pongpittaya² Nattawan Limprasong²

¹สาขาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์
Educational Administration, Graduate School, Phetchabun Rajabhat University

*Corresponding author e-mail: cseksan@gmail.com โทร. 08 1236 4885

²ผู้ช่วยศาสตราจารย์ประจำบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์
Assistant Professor of Graduate School, Phetchabun Rajabhat University

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้มุ่งนำเสนอแนวทางการบริหารงานวิชาการเพื่อส่งเสริมโรงเรียนเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ มาพัฒนาโรงเรียนตามบริบทของชุมชนเป็นฐานโดยใช้ชุมชนแห่งการเรียนรู้เป็นกระบวนการหนึ่งในการพัฒนาโรงเรียนให้มีความเข้มแข็งด้วยการเรียนรู้ และเพิ่มขีดความสามารถของครู โดยมีวิสัยทัศน์ร่วมกัน ปรัชญาของชุมชนแห่งการเรียนรู้ และระบบกิจกรรมของชุมชนแห่งการเรียนรู้นำมาบูรณาการร่วมกับ การบริหารงานวิชาการ มี 3 แนวทาง ประกอบด้วย 1) ด้านการพัฒนาหลักสูตร 2) ด้านการจัดการเรียนรู้และ 3) ด้านการวัดและประเมินผล เพื่อเสริมสร้างและสนับสนุนกระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ของครูและบุคลากรทางการศึกษาภายในโรงเรียนที่มุ่งพัฒนา ด้านการเรียนรู้ของนักเรียนอย่างเป็นระบบและต่อเนื่องโดยเปิดเวทีสาธารณะให้ทุกฝ่ายมีส่วนร่วม ทั้งผู้บริหาร ครู บุคลากรทางการศึกษา นักเรียน ผู้ปกครอง ชุมชน และท้องถิ่น ภายใต้บรรยากาศความเป็นประชาธิปไตยและการพัฒนาศักยภาพแห่งการเรียนรู้สู่ความเป็นเลิศ

คำสำคัญ: การบริหารงานวิชาการ; ส่งเสริม; ชุมชนแห่งการเรียนรู้

ABSTRACT

This academic article aims to present the guidelines for academic management to promote the schools as learning community. Developing schools according to the context of the community as a based, this is a process for developing schools to be strong by learning and increase the ability of teachers with the shared vision, philosophy of the learning community and the activity system is integrated with academic management. There are 3 approaches, consisting of 1) curriculum development, 2) learning management, and 3) measurement and evaluation. To strengthen and support the process of exchanging knowledge among teachers and educational personnel within the school that aim to develop students' learning in a systematic and continuous manner by giving an opportunity to public for all parties to participate. Including administrators, teachers, educational personnel, parents, students, communities and localities under a democratic atmosphere and developing the potential of learning towards excellence throughout the organization.

Keywords: Academic Management; Promote; Learning Community

บทนำ

แนวคิดการสร้างโรงเรียนให้เป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ (School as Learning Community) ถูกพัฒนามาจากแนวคิดขององค์กรแห่งการเรียนรู้ โดยมีเป้าหมายเพื่อปฏิรูปโรงเรียนให้เป็นส่วนหนึ่งของชุมชน โรงเรียนจะต้องเป็นแหล่งความรู้ของคนในชุมชนด้วยเพื่อให้เกิดการเรียนรู้ตลอดชีวิต (Sergiovanni, 1992) นอกจากนี้ แนวคิดนี้ยังมองว่าความรู้ของโรงเรียนไม่ควรจะเกิดจากครูผู้สอนเท่านั้น แต่ควรจะขยายอาณาเขตความรู้ให้กว้างขึ้นโดยมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างคนในชุมชนนั้นๆ เพื่อให้นักเรียนได้มีโอกาสเรียนรู้อย่างหลากหลายและรอบตัว นำไปสู่การเชื่อมโยงระหว่างสมาชิกในครอบครัวเพื่อนบ้าน คนใกล้ชิด โรงเรียนจะกลายเป็นสถานที่ที่ครูเชื่อมสัมพันธ์ระหว่างกัน เกิดการสะท้อนคิดการอภิปราย ลดความเป็นส่วนตัว มุ่งเน้นที่การเรียนรู้ของผู้เรียนเป็นสำคัญ เกิดการร่วมมือร่วมใจสร้างบรรทัดฐานและค่านิยมร่วมกัน (Kruse & Louis, 1993) การปฏิรูปโรงเรียนเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ (School as Learning Community : SLC) ของ ซาโต มานาบิ (2559) ได้กล่าวไว้ว่าลักษณะเด่น 4 ประการที่เป็นรากฐานสำคัญที่ทำให้โรงเรียนในรูปแบบของศตวรรษที่ 21 ประสบความสำเร็จในการรับมือกับสังคมที่มีรากฐานความรู้ การรับมือกับสังคมของการอยู่ร่วมกันที่มีความหลากหลายด้านวัฒนธรรม การรับมือกับสังคมที่มีความเสี่ยงเรื่องช่องว่างระหว่างคนรวยกับคนจน และการรับมือกับสังคมเมืองที่เจริญเติบโตอย่างรวดเร็ว นอกจากนี้ มานาบิ ซาโต ยังมีแนวคิดที่ว่าโรงเรียนที่เป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ว่า โรงเรียนจะช่วยอบรมปณิธานและให้นักเรียนได้เรียนรู้ร่วมกัน และครูจะได้เรียนรู้ร่วมกันเพื่อพัฒนาวิชาชีพตนตลอดจนโรงเรียนที่ผู้ปกครองและทุกคนในชุมชนมีส่วนร่วมและให้ความร่วมมือในการปฏิรูปโรงเรียน และยึดเป็นวิธีการปฏิรูปการศึกษาในโรงเรียน โดยผลักดันให้เกิดการปฏิบัติอย่างจริงจัง เป็นการบูรณาการที่น่าบริบทของการสร้างปฏิสัมพันธ์ของครูก่อเกิดเป็นการทำงานร่วมกันที่แท้จริง เปิดโอกาสให้ทุกคนได้ร่วมแลกเปลี่ยนและเรียนรู้ซึ่งกันและกัน

การบริหารงานวิชาการเป็นการดำเนินงานที่สำคัญต่อการบริหารจัดการศึกษาให้ผู้เรียนบรรลุผลตามเป้าหมายของการเรียนรู้ โดยเสริมสร้างและพัฒนาสมรรถนะสำคัญตามหลักสูตรและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ในท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงของโลกยุคพลิกผัน ผู้บริหารโรงเรียนจึงจำเป็นต้องปรับประยุกต์แนวคิดโรงเรียนในฐานะชุมชนแห่งการเรียนรู้ (School as Learning Community : SLC) มาพัฒนาโรงเรียนตามบริบทชุมชนเป็นฐาน โดยส่งเสริมโรงเรียนเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้เพื่อพัฒนาโรงเรียนให้มีความเข้มแข็งด้วยการเรียนรู้และความรู้ของชุมชน โดยให้ทุกคนในชุมชนได้เข้ามามีส่วนร่วมอย่างสร้างสรรค์และเป็นผู้นำในการพัฒนาตนเองและพัฒนาวิชาชีพผ่านกระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การคิดวิเคราะห์ การแก้ปัญหาอย่างมีเหตุมีผล และการนำความรู้ความสามารถ ทักษะต่างๆ มาใช้ในการพัฒนาการจัดการเรียนรู้และการบริหารจัดการโรงเรียน

แนวคิดโรงเรียนเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ (School as Learning Community)

แนวคิดโรงเรียนเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้เกิดจากการพัฒนาต่อยอดมาจากแนวคิดของชุมชนแห่งการเรียนรู้ ซึ่งพัฒนามาจากแนวคิดขององค์กรแห่งการเรียนรู้ จากแนวคิดชุมชนแห่งการเรียนรู้ได้พัฒนาสู่โรงเรียนเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ โดย Boyd และ Hord (2009) ได้ศึกษาหลักการและกระบวนการต้นใหม่ของโรงเรียนเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ พบว่าโรงเรียนที่เป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้จะมีการทำงานร่วมกันสนับสนุนกันและต่อสูให้เกิดความสมดุลของสังคมและการเหยียดสัญชาติของผู้เรียนในโรงเรียน โดยมีองค์ประกอบ 4 ประการในการเปลี่ยนแปลงโรงเรียนประกอบด้วย

1. การทำงานร่วมกันอย่างเข้มแข็ง

- 1.1 การจัดโครงสร้างการทำงานและตารางสอนที่เอื้อต่อการทำงานร่วมกันของครู
- 1.2 การมีนโยบายสนับสนุนการทำงานร่วมกัน

- 1.3 การมีนโยบายส่งเสริมการสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพ
- 1.4 การมีสัมพันธภาพที่เป็นมิตรและมีความรับผิดชอบร่วมกัน
- 1.5 การมีความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของชุมชนในโรงเรียน
2. การเพิ่มความสามารถของครู
 - 2.1 การมีนโยบายให้ความสำคัญเป็นอิสระในการทำงานอย่างมีความรับผิดชอบ
 - 2.2 การมีนโยบายพัฒนาบุคลากร
 - 2.3 การมีความพร้อมด้านทรัพยากร
 - 2.4 การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ
3. การจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อผู้เรียนและเป็นประโยชน์
 - 3.1 การมีเจตคติเชิงบวกต่อการศึกษา ผู้เรียนและการเปลี่ยนแปลง
 - 3.2 ผู้เรียนมีความใส่ใจและผูกพันกับการเรียน
 - 3.3 ผู้เรียน ครู และผู้บริหารมีความสัมพันธ์เชิงบวกและมีความเอาใจใส่ต่อกัน
 - 3.4 การมีเจตคติของชุมชนที่เกื้อหนุนซึ่งกันและกัน
 - 3.5 การเป็นหุ้นส่วนและพันธมิตรของพ่อแม่และสมาชิกในชุมชน
4. การสนับสนุนการเพิ่มคุณภาพ
 - 4.1 การเรียนเพื่อสร้างสรรค์ความรู้ใหม่อย่างมุ่งมั่นต่อเนื่อง
 - 4.2 การพัฒนาอย่างต่อเนื่อง
 - 4.3 การมีวิสัยทัศน์ร่วมหรือมีสำนึกในเป้าหมาย

ชาโต มานาบุ (2559) ได้กำหนดองค์ประกอบโรงเรียนเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ มี 3 องค์ประกอบ ดังนี้

1. **วิสัยทัศน์ของชุมชนแห่งการเรียนรู้ (Vision)** คือ โรงเรียนที่ช่วยอบรมและให้ความรู้แก่นักเรียนสำหรับครูโรงเรียนที่ให้การอบรมและการเรียนรู้ในฐานะผู้เชี่ยวชาญทางการศึกษาสำหรับผู้ปกครองและคนในชุมชนท้องถิ่น ได้มีส่วนร่วมและให้ความร่วมมือในการปฏิรูปโรงเรียน โดยที่โรงเรียนรู้ความต้องการของชุมชนและผู้ปกครอง สามารถตอบสนองต่อความต้องการเหล่านั้นได้

2. **ปรัชญาของชุมชนแห่งการเรียนรู้** ประกอบด้วย ปรัชญาการเป็นสาธารณะ (Public Philosophy) ปรัชญาการมีประชาธิปไตย (Democracy Philosophy) และปรัชญาความเป็นเลิศ (Excellent Philosophy)

2.1 ปรัชญาการเป็นสาธารณะ (Public Philosophy) เนื่องจากโรงเรียนเป็นพื้นที่สำหรับส่วนรวม ไม่ว่าจะภายในหรือภายนอกต้องเปิดกว้าง ก้าวแรกของการปฏิรูปโรงเรียน คือ การที่ห้องเรียนอยู่ในสภาพเปิดกว้าง ไม่ว่าจะเป็นครูที่นำทฤษฎีมาปฏิบัติได้ยอดเยี่ยมมากแค่ไหน แต่ถ้าตลอดปีครูคนนั้นไม่นำเสนอห้องเรียนแก่เพื่อนร่วมงานเลยแม้แต่ครั้งเดียว ไม่ว่าจะนำทฤษฎีมาปฏิบัติได้อย่างยอดเยี่ยมมากแค่ไหน ทำให้เด็กเป็นของส่วนตัวและทำให้โรงเรียนเป็นพื้นที่สำหรับส่วนรวมได้นั้น จำเป็นต้องสร้างความสัมพันธ์ในการอบรมเด็กๆ พร้อมกับเพื่อนร่วมงานทั้งหมด โดยการนำเสนอชั้นเรียนของตนเองต่อสาธารณชนอย่างน้อยปีละหนึ่งครั้ง

2.2 ปรัชญาการมีประชาธิปไตย (Democracy Philosophy) ไม่มีสถานที่ใดเน้นความสำคัญของระบอบประชาธิปไตยเท่าโรงเรียน ระบอบประชาธิปไตยในที่แห่งนี้ไม่ได้มีความหมายอะไรที่หมายถึง การลงเสียงข้างมากและไม่ใช่ว่าหมายถึงการดำเนินการทางการเมืองด้วย แต่มีความหมายตามที่จอห์น ดิวอี้ นักปรัชญา นักจิตวิทยาและนักปฏิรูปการศึกษาชาวอเมริกันได้ให้คำจำกัดความไว้ คือ วิธีการใช้ชีวิตร่วมกับผู้อื่น (A Way of Associated Living) เพื่อจะทำให้ระบอบประชาธิปไตยในโรงเรียนและห้องเรียนเกิดขึ้นได้ระหว่างนักเรียนกับนักเรียน นักเรียนกับครู และครูกับครูจะต้องสร้างความสัมพันธ์ในการรับฟังซึ่งกันและกัน

2.3 ปรัชญาความเป็นเลิศ (Excellent Philosophy) ความเป็นเลิศในที่นี้ไม่ได้หมายถึงความยอดเยี่ยมที่เปรียบเทียบกับคนอื่น แต่หมายถึงไม่ว่าจะเจอเงื่อนไขแบบใดก็สามารถรับมือต่อเงื่อนไขนั้นได้อย่างดีที่สุด โดยทั่วไปแล้วระดับหัวข้อประเด็นท้าทายในชั้นเรียนของบรรดาครูมักต่ำเกินไป แทบจะไม่เคยเห็นว่าชั้นเรียนไหนล้มเหลวจากการให้หัวข้อเด็กที่สูงเกิน ส่วนใหญ่ความล้มเหลวจะเกิดในชั้นเรียนที่ระดับหัวข้อประเด็นท้าทายต่ำเกินไป ซึ่งการยกระดับหัวข้อประเด็นให้ยากขึ้นเพื่อมุ่งสู่ปรัชญาความเป็นเลิศ

3. ระบบกิจกรรมของชุมชนแห่งการเรียนรู้ ได้แก่

3.1 การเรียนรู้แบบร่วมมือรวมพลังในห้องเรียน (Collaborative Learning)

3.2 การสร้างความเป็นเพื่อนร่วมงาน (Collegiality) และชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (Professional Learning Community)

3.3 การเข้าร่วมเรียนรู้ของผู้ปกครองและคนในชุมชนท้องถิ่น (Parental and Community Involvement) เพื่อเป้าหมายสูงสุดในการพัฒนานักเรียนทุกคนให้เกิดการเรียนรู้ร่วมกันแบบร่วมมือรวมพลัง ทั้งในมิติของผู้บริหาร ครู นักเรียนและผู้ปกครองหรือชุมชน อย่างเต็มศักยภาพและใช้ชีวิตในสังคมได้อย่างมีความสุข นำไปสู่การสร้างโรงเรียนที่เป็นโรงเรียนเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ โดยระบบกิจกรรม 3 ส่วนนั้นจะเข้ามาอยู่ในรูปแบบกิจกรรมภายในโรงเรียนอย่างเป็นธรรมชาติ ซึ่งมีรายละเอียดในแต่ละกิจกรรม ดังนี้

3.1 การเรียนรู้แบบร่วมมือรวมพลัง (Collaborative Learning) คือ รูปแบบการเรียนรู้ผ่านความร่วมมือ ช่วยเหลือ พุดคุย รับฟังและเรียนรู้ซึ่งกันและกันของนักเรียนแบบกลุ่มย่อย ผ่านการวางแผนชั้นเรียนของครูที่กระตุ้นให้นักเรียนทุกคนมีสิทธิ์ในการเรียนรู้อย่างมีคุณภาพ โดยมีผู้บริหารกำหนดวิสัยทัศน์และวางรากฐานการปฏิรูปการเรียนรู้ที่เปิดกว้างไม่แบ่งแยกและไขว่คว้าการเรียนรู้ร่วมกันทั้งครูและผู้บริหาร ช่วยกันสังเกตการเรียนรู้ของนักเรียนและร่วมกันสะท้อนคิด

3.2 ความเป็นเพื่อนร่วมงาน (Collegiality) และชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (Professional Learning Community) การสร้างให้ครูมีความสัมพันธ์แบบเรียนรู้ซึ่งกันและกันกับเพื่อนร่วมงานภายในโรงเรียนจากการประชุมหารือเรื่องชั้นเรียนและเป็นการสร้างโรงเรียนที่ทำให้ครูทุกคนเติบโตขึ้นได้ในฐานะผู้เชี่ยวชาญ ซึ่งการเติบโตของครูจะมี 2 ด้าน คือ การเติบโตในฐานะช่างฝีมือ (Craftsmanship) คือ การได้รับเทคนิคและสไตล์ ผ่านการลอกเลียนแบบและการเติบโตในฐานะผู้เชี่ยวชาญ (Professional Development) คือ การบูรณาการทฤษฎีกับการปฏิบัติจริงผ่านกรณีศึกษาในการวิจัยในชั้นเรียนหรือการวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียน ชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพจะสนับสนุนงานวิจัยของครูแต่ละคนให้มีคุณภาพที่สูงขึ้น

3.3 การเข้าร่วมเรียนรู้เพื่อการปฏิรูปของผู้ปกครองและคนในชุมชนท้องถิ่น (Parental and Community Involvement) คือ การสร้างความสัมพันธ์ในการเรียนรู้ซึ่งกันและกันกับผู้ปกครองจนโรงเรียนกับผู้ปกครองมีความเป็นหนึ่งเดียวกัน การปฏิรูปโรงเรียนไปพร้อมกับการสร้างความสัมพันธ์ในความร่วมมือกับคณะกรรมการการศึกษาในพื้นที่ การทำให้ระบบกิจกรรมทำหน้าที่ได้อย่างเต็มประสิทธิภาพต้องเตรียมสิ่งหนึ่งเอาไว้ นั่นคือ การสื่อสารแบบปฏิสัมพันธ์ (Interactive Communication) โดยการสร้างความสัมพันธ์ที่รับฟังซึ่งกันและกัน ทั้งในห้องเรียน ห้องพักครู รวมถึงระหว่างโรงเรียนกับท้องถิ่นเมื่อมีความสัมพันธ์ที่รับฟังซึ่งกันและกันจะทำให้การสื่อสารแบบปฏิสัมพันธ์เกิดขึ้น ครูและเด็กเกิดการเรียนรู้การรับฟังเสียงของผู้อื่นเป็นจุดเริ่มต้นของการเรียนรู้และเป็นพื้นฐานของระบอบประชาธิปไตย

แนวคิดการบริหารงานวิชาการเพื่อส่งเสริมโรงเรียนเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้

การบริหารงานวิชาการ เป็นงานที่สำคัญสำหรับผู้บริหารโรงเรียน เนื่องจากการบริหารงานวิชาการเกี่ยวข้องกับทุกกิจกรรมในโรงเรียน โดยเฉพาะเกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพการจัดการเรียนการสอน ซึ่งเป็นจุดมุ่งหมายหลักของการศึกษาและเป็นเครื่องชี้ความสำเร็จของโรงเรียน ตลอดจนเป็นตัวชี้วัดความสามารถของผู้บริหารโรงเรียน จึงต้องมีความรู้ความสามารถในด้านการบริหารงานวิชาการเพราะการบริหารงานวิชาการเป็นภารกิจหลักที่ผู้บริหารต้องดำเนินการกิจกรรมทุกอย่างที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาการเรียนการสอนให้ดีขึ้น เริ่มตั้งแต่การกำหนดนโยบาย การวางแผน การพัฒนาการเรียนการสอน การปรับปรุงการเรียนการสอน ตลอดจนการวัดผลและประเมินผลการเรียน เพื่อให้เป็นไปตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตร และเป้าประสงค์ของโรงเรียนเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดกับผู้เรียน ซึ่งกระทรวงศึกษาธิการ (2550) ได้กำหนดขอบข่ายของการบริหารงานวิชาการ ในประกาศกฎกระทรวงกำหนดหลักเกณฑ์การกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษาในด้านวิชาการ ดังต่อไปนี้ 1) การพัฒนาหรือการดำเนินการเกี่ยวกับการให้ความเห็นการพัฒนาสาระหลักสูตรท้องถิ่น 2) การวางแผนงานด้านวิชาการ 3) การจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษา 4) การพัฒนาหลักสูตรของสถานศึกษา 5) การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ 6) การวัดผล ประเมินผลและดำเนินการเทียบโอนผลการเรียน 7) การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาในสถานศึกษา 8) การพัฒนาและส่งเสริมให้มีแหล่งเรียนรู้ 9) การนิเทศการศึกษา 10) การแนะแนว 11) การพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในและมาตรฐานการศึกษา 12) การส่งเสริมชุมชนให้มีความเข้มแข็งทางวิชาการ 13) การประสานความร่วมมือในการพัฒนาวิชาการกับสถานศึกษาและองค์กรอื่น 14) การส่งเสริมและสนับสนุนงานวิชาการแก่บุคคล ครอบครัวยุทธศาสตร์ หน่วยงาน สถานประกอบการและสถาบันอื่นที่จัดการศึกษา 15) การจัดทำระเบียบและแนวปฏิบัติเกี่ยวกับงานด้านวิชาการของสถานศึกษา 16) การคัดเลือกหนังสือแบบเรียนเพื่อใช้ในสถานศึกษา และ 17) การพัฒนาและใช้สื่อเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา

จากการสังเคราะห์การบริหารงานวิชาการ มีความสำคัญต่อการบริหารจัดการศึกษา เนื่องจากการบริหารงานวิชาการเป็นส่วนหนึ่งของการบริหารโรงเรียน มีขอบข่ายที่สำคัญ 3 ด้าน คือ ด้านการพัฒนาหลักสูตร ด้านการจัดการเรียนรู้ และด้านการวัดและประเมินผล ที่ใช้เป็นกรอบแนวคิดในการบริหารวิชาการซึ่งจะเป็นแนวทางในการบริหารงานวิชาการด้านการพัฒนาหลักสูตร การจัดการเรียนรู้ และการวัดและประเมินผลเพื่อส่งเสริมโรงเรียนเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ได้เป็นอย่างดี

ผู้บริหารมีบทบาทสำคัญในการเป็นผู้นำในการขับเคลื่อนโรงเรียนเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ โดยการส่งเสริมและสนับสนุนกระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ของครูและบุคลากรทางการศึกษาภายในโรงเรียนที่มุ่งพัฒนาการเรียนรู้ของนักเรียนอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง โดยเปิดเวทีสาธารณะ ให้ทุกฝ่ายมีส่วนร่วมของผู้บริหาร ครู บุคลากรทางการศึกษา นักเรียน ผู้ปกครองและชุมชนท้องถิ่น ภายใต้บรรยากาศความเป็นประชาธิปไตย เพื่อพัฒนาศักยภาพแห่งการเรียนรู้สูงสุดสู่ความเป็นเลิศของทั้งครูและนักเรียน ซึ่งแนวคิดการบริหารงานวิชาการเพื่อส่งเสริมโรงเรียนเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ มีแนวทางการบริหารงานวิชาการ 3 แนวทาง ได้แก่

1. การพัฒนาหลักสูตรเพื่อส่งเสริมโรงเรียนเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ โดยผู้บริหารจัดตั้งคณะกรรมการหลักสูตรสถานศึกษา ซึ่งประกอบด้วย คณะกรรมการสถานศึกษา ผู้บริหาร ครู นักเรียน ผู้ปกครอง และชุมชนมาร่วมกันดำเนินการ แลกเปลี่ยนเรียนรู้เพื่อการพิจารณาอย่างรอบด้านเพื่อเตรียมพัฒนาปรับปรุงหลักสูตร โดยมุ่งเน้นผลลัพธ์การเรียนรู้ที่เกิดขึ้นกับนักเรียนเป็นสำคัญ ผู้บริหารสนับสนุนให้ครูจัดทำเอกสารคู่มือการใช้หลักสูตร เอกสารประกอบหลักสูตร และประมวลรายวิชาที่สอดคล้องกับการพัฒนาสมรรถนะสำคัญของนักเรียน ครูร่วมขับเคลื่อนการปรับปรุงหลักสูตรให้บรรลุ

จุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้ ตลอดจนการร่วมประเมินผลการใช้หลักสูตร เพื่อร่วมสะท้อนคิดและปรับปรุงพัฒนาหลักสูตรระหว่างครู ผู้บริหารและผู้มีส่วนได้เสีย (Stakeholder) กับโรงเรียน

2. การจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมโรงเรียนเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ โดยผู้บริหารจัดให้มีการอบรมพัฒนาและเพิ่มขีดความสามารถของครูด้านการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) การออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลาย การเปลี่ยนบทบาทของครูมาเป็นผู้อำนวยความสะดวกและเป็นโค้ช จัดบรรยากาศชั้นเรียนเชิงบวก กระตุ้นและสร้างแรงจูงใจให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ด้วยตนเอง การเรียนรู้แบบร่วมมือรวมพลังในห้องเรียน และส่งเสริมการใช้สื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยีในการจัดการเรียนรู้ ผู้บริหารสนับสนุนให้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้โดยการสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (Professional Learning Community : PLC) ให้ครูได้ร่วมกันพัฒนาบทเรียนร่วมกัน (Lesson Study) และการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมสมรรถนะของนักเรียน ครูดำเนินกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ตามแนวคิดชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพในการผลักดันให้เกิดกิจกรรมการพัฒนาให้นักเรียนให้มีสมรรถนะตามเป้าหมายและผู้บริหารร่วมนิเทศกำกับ ติดตาม และประเมินผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยวิธีการที่หลากหลาย ตลอดจนผู้บริหารครู ผู้ปกครอง และชุมชนประสานความร่วมมือในการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่น ให้เป็นแหล่งเรียนรู้ที่ตอบสนองความต้องการในการเรียนรู้ของนักเรียนและชุมชน ตลอดจนผู้บริหารส่งเสริมสนับสนุนให้ครูผู้สอนได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้วิธีการสอนที่เป็นแบบอย่างที่ดีหรือวิธีปฏิบัติที่เป็นเลิศ (Best Practice) ร่วมกับเครือข่ายการศึกษาภายนอก

3. การวัดและประเมินผลเพื่อส่งเสริมโรงเรียนเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ โดยผู้บริหารส่งเสริมให้มีการพัฒนาตัวชี้วัดในการประเมินผลแบบฐานสมรรถนะ โดยกำหนดเกณฑ์ตัวชี้วัดที่เน้นสมรรถนะสำคัญของนักเรียน ผู้บริหารผลักดันให้ครูร่วมกันจัดทำเครื่องมือการวัดประเมินผลสมรรถนะในแต่ละรายวิชาเพื่อความสอดคล้องเชื่อมโยงกันในการวัดและประเมินผล ผู้บริหารร่วมกับผู้เชี่ยวชาญทางด้านการศึกษากำหนดให้มีการอบรมพัฒนาให้ความรู้เกี่ยวกับการวัดประเมินผลที่หลากหลาย การวัดประเมินผลสมรรถนะและพัฒนาการของนักเรียนในการเรียนรู้ ส่งเสริมให้ครูดำเนินการวัดประเมินผลด้วยวิธีการที่หลากหลายตามสภาพจริงและให้ข้อมูลสะท้อนกลับที่เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาสมรรถนะของนักเรียน ครูเปิดโอกาสให้นักเรียนร่วมประเมินผลตนเองและประเมินเพื่อนร่วมทีม ร่วมกันสะท้อนคิดแลกเปลี่ยนซึ่งกันและกัน ตลอดจนผู้บริหารจัดให้ครูมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้เกี่ยวกับการปรับปรุงแนวทางในการวัดผลและประเมินผลร่วมกันอย่างสร้างสรรค์

องค์ความรู้ใหม่

ตัวแบบการบริหารงานวิชาการเพื่อส่งเสริมโรงเรียนเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ ประกอบด้วย 3 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านการพัฒนาหลักสูตร (Curriculum development) การพัฒนาหลักสูตรแบบมีส่วนร่วมในการกำหนดวัตถุประสงค์ของหลักสูตร การปรับปรุงและประเมินผลการใช้หลักสูตร 2) ด้านการจัดการเรียนรู้ (Learning management) ส่งเสริมให้ครูจัดกิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุก การจัดบรรยากาศชั้นเรียนเชิงบวกการพัฒนาสื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยีเพื่อการจัดการเรียนรู้ จัดให้สร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ และการพัฒนาบทเรียนร่วมกัน ตลอดจนผู้บริหารร่วมนิเทศติดตามและประเมินผลการจัดการเรียนรู้ของครู และ 3) ด้านการวัดและประเมินผล (Evaluation) การวัดผลและประเมินผลตามสภาพจริง การวัดประเมินเพื่อการพัฒนาแบบมีส่วนร่วม เพื่อส่งเสริมโรงเรียนเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ โดยมีกระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ของบุคลากรในโรงเรียนที่มุ่งพัฒนาการเรียนรู้ของนักเรียนอย่างต่อเนื่องและเป็นระบบ เพื่อพัฒนาศักยภาพการเรียนรู้ของนักเรียน ตามภาพที่ 1

CLE Model for Academic Management to promote the School as Learning Community

ภาพที่ 1 ตัวแบบการบริหารงานวิชาการเพื่อส่งเสริมโรงเรียนเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้
(CLE Model for Academic Management to promote the School as Learning Community)

บทสรุป

แนวทางการบริหารงานวิชาการเพื่อส่งเสริมโรงเรียนเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ มี 3 แนวทาง สามารถจัดทำเป็นโมเดลการบริหารงานวิชาการเพื่อส่งเสริมโรงเรียนเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ (CLE Model for Academic Management to promote the School as Learning Community) ได้แก่ 1) การพัฒนาหลักสูตร (Curriculum development) ให้ทุกภาคส่วนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตร 2) การจัดการเรียนรู้ (Learning management) ส่งเสริมสนับสนุนให้ครูจัดการเรียนรู้เชิงรุก การสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (Professional Learning Community) และการพัฒนาบทเรียนร่วมกัน (Lesson Study) และ 3) การวัดและประเมินผล (Evaluation) โดยการวัดผลสภาพจริง การวัดประเมินเพื่อการพัฒนาแบบมีส่วนร่วมจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย เพื่อใช้เป็นแนวทางการบริหารจัดการเรียนรู้ในโรงเรียน ควรกระตุ้นให้ผู้บริหารและครูร่วมมือร่วมพลังอย่างสร้างสรรค์ โดยการนำแนวทางการบริหารงานวิชาการเพื่อส่งเสริมโรงเรียนเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ ไปใช้ในโรงเรียนเพื่อพัฒนาผู้เรียนสู่ความเป็นเลิศทั่วทั้งองค์กร ผ่านการมีวิสัยทัศน์ร่วมกันในการปฏิรูปโรงเรียน ปรัชญาของชุมชนแห่งการเรียนรู้ และระบบกิจกรรมของชุมชนแห่งการเรียนรู้บนหลักการของโรงเรียนเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้

เอกสารอ้างอิง

- จิณณภัทร พิบูลวิทิตดำรง. (2565). *กลยุทธ์การบริหารความเป็นเลิศของโรงเรียนมัธยมศึกษาสู่โรงเรียนเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้*. วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาภาวะผู้นำ และนวัตกรรมการบริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยสยาม.
- ซาโต มานาบุ. (2559). *การปฏิรูปโรงเรียน แนวความคิด “ชุมชนแห่งการเรียนรู้” กับการนำทฤษฎีมาปฏิบัติจริง*. นนทบุรี: โรงพิมพ์ภาพพิมพ์.
- ทรงวุฒิ วิเปเลียน, ศิริพงษ์ เศษกายนและจารุวรรณ พลอยดวงรัตน์.(2566). แนวทางการบริหารโรงเรียนในฐานะชุมชนแห่งการเรียนรู้ (SLC). *วารสารวิจัยวิชาการ*, 6(6), 301-315.
- เทพสุดา เมฆวิสัย.(2563). *กลยุทธ์การบริหารวิชาการตามแนวคิดสมรรถนะหลักของนักเรียนโรงเรียนสร้างสรรค์*. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาบริหารการศึกษา ภาควิชานโยบาย การจัดการและความเป็นผู้นำทางการศึกษา คณะครุศาสตร์ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ราชกิจจานุเบกษา. (2550). *กฎกระทรวงกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษา*. (ออนไลน์). จาก: <https://backoffice.onec.go.th/uploaded/Category/Laws/RuleMetDistEdMnt2550-02-12-2010.pdf>
- เออิสู่เกะ ไช้โตะและคณะ. (2561). *พัฒนาบทเรียนร่วมกันเพื่อชุมชนแห่งการเรียนรู้* (อารี สันถวิ, แปล). กรุงเทพฯ:โรงพิมพ์ภาพพิมพ์. (ต้นฉบับพิมพ์ปี ค.ศ. 1998).
- García-Carrión, R., et al. (2020). Teacher Induction in Schools as Learning Communities: Successful Pathways to Teachers’ Professional Development in a Diverse School Serving Students Living in Poverty. *Sustainability*, 12(7146), 1-15.
- Kruse, S. D., & Louis, K. S. (1993). *An Emerging Framework for Analyzing School-Based Professional Community*. the annual meeting of the American Educational Research Association.
- Sato, M. (2016). *Enhancing Collaborative Learning: Challenges of School as Learning Community*. Keynote for EDUCA2016. October 12-13, Thailand
- Sergiovanni, T. J. (1992). *Moral Leadership: Getting to the Heart of School Improvement*. San Francisco, CA: Jossey Bass.

แนวทางการบริหารงานวิชาการเพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน Academic Administration Guidelines to Enhance Academic Achievement

ศศิธร ดาทอง^{1*} กฤษดา ผ่องพิทยา²
Sasithorn Dathong^{1*} Kisda Pongpittaya²

¹นักศึกษาลัทธิปรัชญาศึกษาศาสตร์บัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์
Doctor of Philosophy in Educational Administration, Phetchabun Rajabhat University

*Corresponding author e-mail: sasithongdathong@gmail.com โทร. 08 1379 6184

²ผู้ช่วยศาสตราจารย์ประจำบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์

Assistant Professor of Graduate School, Phetchabun Rajabhat University

e-mail: kisda2000@gmail.com โทร. 08 1971 3043

บทคัดย่อ

การบริหารงานวิชาการถือว่ามีสำคัญเป็นอันดับแรก เพราะการบริหารงานวิชาการนั้นจะเป็นตัวชี้วัดให้เห็นถึงการมีมาตรฐาน และคุณภาพของการจัดการศึกษาของสถานศึกษาสถานศึกษา การบริหารงานวิชาการเพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของสถานศึกษาควรจัดกิจกรรมที่มีความหลากหลายเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้เกิดการเรียนรู้ทั้งในและนอกห้องเรียน สถานศึกษาสามารถจัดกิจกรรมแบ่งได้ 3 กิจกรรม คือ 1) กิจกรรมในชั้นเรียนและสอดแทรกในกิจกรรมการเรียนการสอน 2) กิจกรรมพัฒนาผู้เรียนและระบบดูแลช่วยเหลือผู้เรียน และ 3) กิจกรรมตามโครงการของโรงเรียน โดยมีแนวทางการบริหารงานวิชาการเพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของสถานศึกษา 4 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านหลักสูตร 2) ด้านการจัดการเรียนรู้ 3) การวัดผลประเมินผล และ 4) ด้านการนิเทศ กำกับ ติดตาม เพื่อนำไปขับเคลื่อนในการพัฒนานักเรียนให้มีความรู้ มีคุณธรรมจริยธรรม มีสมรรถนะสำคัญตามที่ต้องการ และมีคุณภาพเต็มตามศักยภาพ

คำสำคัญ: การบริหารงานวิชาการ; ยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

ABSTRACT

Academic administration is considered a priority because academic administration is a measure of the standard and quality of educational management of educational institutions. Academic administration to enhance academic achievement in schools should provide a variety of activities to develop learners to learn both inside and outside the classroom. Schools can organize 3 activities: 1) classroom activities and incorporate them into teaching and learning activities, 2) student development activities and student support systems, and 3) classroom activities. There are guidelines for academic administration to enhance academic achievement of the school in 4 aspects: 1) curriculum, 2) learning management, 3) evaluation and 4) academic achievement. Supervision, supervision, and monitoring to drive the development of students to have knowledge. Have moral and ethical competencies as required and have full quality according to their potential.

Keywords: Academic administration; Enhancing academic achievement

บทนำ

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช 2560 ได้กำหนดกรอบและสาระสำคัญที่เกี่ยวกับการศึกษาไว้หลายมาตราและมีสาระที่สำคัญ โดยจะขอยกตัวอย่าง ดังนี้ ในหมวด 4 หน้าที่ปวงชนชาวไทย มาตรา 50(4) กำหนดให้ประชาชนคนไทยต้องเข้ารับการศึกษาอบรมในการศึกษาภาคบังคับ หมวด 5 หน้าที่ของรัฐ ได้มีการกำหนดสาระสำคัญเกี่ยวกับการศึกษาไว้ในมาตรา 54 ได้แก่ 1) กำหนดให้รัฐต้องดำเนินการ ให้เด็กทุกคนได้รับการศึกษาเป็นเวลา 12 ปี 2) รัฐต้องดำเนินการให้ประชาชนได้รับการศึกษาตาม ความต้องการในระบบต่าง ๆ รวมทั้งส่งเสริมให้มีการเรียนรู้ตลอดชีวิต 3) ในรัฐธรรมนูญฉบับนี้ยังมุ่งเน้นที่จะพัฒนาผู้เรียนให้เป็นคนดี มีวินัย มีความภูมิใจในชาติ มีความสามารถเชี่ยวชาญได้ตามความถนัด (รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2560) อีกทั้งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ได้กำหนดความมุ่งหมายของการศึกษาโดยเน้นการจัดการศึกษา เพื่อพัฒนา คนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งด้านร่างกาย จิตใจ สติปัญญา มีความรู้ มีคุณธรรม จริยธรรมและมีวัฒนธรรม ในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นอย่างมีความสุข และนอกจากนี้ยังได้กล่าวถึงแนวทางการจัดการศึกษาของรัฐ โดยระบุไว้ในหมวดที่ 4 และขอยกการบริหารงานในสถานศึกษา ไว้ในมาตรา 39 กำหนดให้กระทรวงศึกษาธิการกระจายอำนาจการบริหาร และการจัดการศึกษา ทั้งด้านวิชาการ งบประมาณ การบริหารงานบุคคล และการบริหารทั่วไป ดังนั้นสถานศึกษาจึงได้แบ่งกลุ่มบริหารงานไว้ 4 ด้าน คือ 1) การบริหารงานวิชาการ 2) การบริหารงานงบประมาณ 3) การบริหารงานบุคคล และ 4) การบริหารงานทั่วไป (พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542,และแก้ไขเพิ่มเติมฉบับที่ 2 พ.ศ. 2545)

การบริหารงานวิชาการถูกกำหนดไว้ในขอยกการบริหารงานในสถานศึกษามาตรา 39 พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ การบริหารงานวิชาการจึงมีความสำคัญต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อเพิ่มศักยภาพของผู้เรียน เกี่ยวข้องกับกิจกรรมทุกชนิดในสถานศึกษา โดยเฉพาะอย่างยิ่งการบริหารงานวิชาการเป็นงานที่จะต้องปรับปรุงพัฒนาคุณภาพการเรียน การสอน ซึ่งการวัดค่าความสำเร็จของสถานศึกษา ก็คืองานวิชาการ ซึ่งเป็นจุดมุ่งหมายหลักของสถานศึกษา ไม่ว่าจะเป็นสถานศึกษาประเภทใดก็ตาม โดยตามประกาศกฎกระทรวงการประกันคุณภาพการศึกษา พ.ศ. 2561 มุ่งเน้นการพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษา การประเมินผลรวมถึงการติดตามตรวจสอบคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษาในแต่ละระดับและตามประเภทการศึกษาโดยผ่านการควบคุมและตรวจสอบระบบการบริหารคุณภาพการศึกษาที่สถานศึกษาจัดขึ้น ทั้งนี้เพื่อให้การพัฒนาสถานศึกษาประสบผลสำเร็จและสามารถสร้างความเชื่อมั่นให้แก่ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง รวมถึงชุมชน ว่าสถานศึกษาสามารถจัดการศึกษาให้แก่บุตรหลานได้อย่างมีคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษา และบรรลุเป้าประสงค์ของหน่วยงานต้นสังกัดหรือหน่วยงานที่กำกับดูแล หน่วยงานทางการศึกษาจึงจำเป็นต้องมี การประกันคุณภาพการศึกษา โดยกำหนดมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา (กฎกระทรวงการประกันคุณภาพการศึกษา พ.ศ. 2561)

จากเหตุผลดังกล่าวข้างต้น งานวิชาการเป็นตัวบ่งชี้คุณภาพและความสำเร็จของโรงเรียน ซึ่งพิจารณาจากคุณภาพของผลผลิต คือ ตัวนักเรียน ดังนั้นคุณภาพของผลผลิตจึงขึ้นอยู่กับประสิทธิภาพในการดำเนินงานด้านวิชาการของโรงเรียน การบริหารด้านวิชาการจึงเป็นงานที่สำคัญของผู้บริหารโรงเรียนที่จะต้องรับผิดชอบในการใช้หลักการในการบริหารงานด้านนี้มีประสิทธิภาพ

ความสำคัญของการบริหารงานวิชาการ

การบริหารงานวิชาการเป็นงานที่สำคัญที่สุดของสถานศึกษา เพราะ จุดมุ่งหมายอยู่ที่การสร้างนักเรียนให้มีคุณภาพ มีความรู้มีจริยธรรม มีคุณสมบัติตามที่ต้องการและเป็นตัวบ่งชี้คุณภาพ ความสำเร็จของโรงเรียนมักจะพิจารณาจากคุณภาพของผลผลิต คือ ตัวนักเรียน ดังนั้น คุณภาพของ

ผลผลิตจึงขึ้นอยู่กับประสิทธิภาพในการดำเนินงานด้านวิชาการของโรงเรียน มีนักวิชาการและสถาบันการศึกษาได้กล่าวถึงความสำคัญของงานวิชาการไว้ ดังนี้

กระทรวงศึกษาธิการ (2550) กล่าวถึงความสำคัญของงานวิชาการไว้ว่า งานวิชาการเป็นงานหลัก หรือเป็นภารกิจหลักของสถานศึกษาที่พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2545 มุ่งให้กระจายอำนาจในการบริหารจัดการไปให้สถานศึกษาให้มากที่สุดด้วยเจตนารมณ์ที่จะให้สถานศึกษาดำเนินการได้โดยอิสระคล่องตัว รวดเร็ว สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน สถานศึกษา ชุมชน ท้องถิ่น และการมีส่วนร่วมจากผู้มีส่วนร่วม ได้เสียทุกฝ่าย ซึ่งจะเป็ปัจจัยสำคัญทำให้สถานศึกษามีความเข้มแข็งในการบริหารและการจัดการ สามารถพัฒนาหลักสูตรและกระบวนการเรียนรู้ ตลอดจนการวัดผลประเมินผลรวมทั้งการจัดปัจจัย เกื้อหนุนการพัฒนาคุณภาพนักเรียนชุมชนท้องถิ่นได้อย่างมีคุณภาพและมีประสิทธิภาพ

กฤษฎา กัลปดี (2559) กล่าวถึง หลักการบริหารงานวิชาการว่า การบริหารงานวิชาการต้องคำนึงถึงการพัฒนาสู่ความเป็นเลิศทำให้ดีที่สุดไปสู่คุณภาพที่คาดหวัง คำนึงถึงวัตถุประสงค์เป้าหมายของการศึกษา โดยให้บุคลากรทุกฝ่ายได้รับผิดชอบร่วมกันทำให้ผลผลิตมีคุณภาพ คำนึงถึงประสิทธิภาพและประสิทธิผลและความประหยัด การดำเนินงานทางวิชาการโดยอาศัยหลักการดังกล่าว ย่อมจะสามารถบรรลุความสำเร็จ

บุญส่ง พุทธิรักษ์พงศ์ (2559) กล่าวว่า การบริหารงานวิชาการมีความสำคัญเป็นอันดับแรก โดยมุ่งหวัง ผลประโยชน์เกิดแก่ผู้เรียน ทำให้ผู้เรียนประสบผลสำเร็จตามจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้ และเพื่อใช้เป็น เครื่องชี้วัดความสำเร็จให้เห็นถึงคุณภาพและประสิทธิภาพของการจัดการศึกษาของสถานศึกษานั้น

พงศกร อุดลพิทยาภรณ์และนันท์รัตน์ เจริญกุล (2561) กล่าวว่า ความสำคัญของการบริหารวิชาการ เป็นงานมีความสำคัญของสถานศึกษา ซึ่งมีส่วนเกี่ยวข้องกับการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน ให้ตรงตามมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐานทั้งผสมฤทธิ์ทางวิชาการ และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน

พชรวิทย์ จันท์ศิริสิริ (2560) กล่าวว่า การบริหารวิชาการ เป็นงานหลัก หรือภารกิจ ของสถานศึกษาที่พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 มุ่งให้กระจายอำนาจในการบริหารจัดการไปให้สถานศึกษาให้มากที่สุด นับเป็นปัจจัย สำคัญที่ทำให้สถานศึกษามีความเข้มแข็งในการบริหารและการจัดการ สามารถพัฒนาหลักสูตรและกระบวนการเรียนรู้ตลอดจนการวัดผล ประเมินผล รวมถึงเกื้อหนุนการพัฒนาคุณภาพนักเรียน ชุมชนท้องถิ่น ได้อย่างมีคุณภาพ

ชูชาติ พวงสมจิตร (2561) กล่าวว่า การบริหารงานวิชาการคือหัวใจในการบริหารสถานศึกษา ทั้งนี้เพื่อให้ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและคุณลักษณะที่พึงประสงค์เป็นไปตามมาตรฐานหรือสูงกว่าที่มาตรฐานการศึกษาที่กำหนดไว้

วิภาภรณ์ สร้อยคำ (2561) ได้สรุปไว้ว่า การบริหารงานวิชาการ มีความสำคัญอย่างยิ่ง และจัดว่าเป็นงานหลักในการจัดการศึกษาของสถานศึกษา ทั้งนี้เพราะ การจัดการศึกษาเป็นการวางพื้นฐานในการพัฒนาคนให้สามารถแสวงหาความรู้ ก้าวทัน โลก สามารถปรับตัวอยู่ได้ในสังคมอย่างมีความสุข สถานศึกษาจะสามารถจัดการศึกษาได้ บรรลุเจตนารมณ์ที่กำหนด สถานศึกษาจะต้องสามารถจัดการบริหารงานวิชาการให้มี ประสิทธิภาพ สรุปได้ว่าการบริหารงานวิชาการเป็นหัวใจของการบริหารสถานศึกษา เพราะจุดมุ่งหมายของสถานศึกษาก็คือ การจัดการศึกษาที่มีคุณภาพและมาตรฐาน เพื่อสร้าง เสริมนักเรียนให้มีความรู้ ความสามารถและคุณลักษณะตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตร

ปริยาภรณ์ ตั้งคุณานันต์(2562) กล่าวถึงความสำคัญของการบริหารวิชาการใน สถานศึกษา ว่า เป็นงานหลักของสถานศึกษา มีความเกี่ยวข้องกับการจัดกิจกรรมทุกอย่าง เพื่อปรับปรุงและ พัฒนาการเรียนการสอนให้เกิดผลดี และมีประสิทธิภาพ

สรุปได้ว่า การดำเนินงานทุกอย่างทางวิชาการที่จะทำให้การเรียนการสอนมีประสิทธิภาพ ตรงตามจุดมุ่งหมายของการศึกษาเป็นภารกิจ ที่สำคัญยิ่งสำหรับผู้บริหารสถานศึกษา การปฏิบัติงาน วิชาการอย่างมีคุณภาพของบุคลากรแสดงถึงประสิทธิภาพของการบริหารงานในสถานศึกษาที่จะ ส่งผลให้นักเรียนมีคุณภาพ คุณลักษณะที่พึงประสงค์ ตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตร การบริหารงาน วิชาการจะเป็นตัวชี้วัดให้เห็นถึงการมีมาตรฐาน และคุณภาพของการจัดการศึกษาของสถานศึกษา

การบริหารงานวิชาการของสถานศึกษา

จากแนวทางการกระจายอำนาจการบริหารและจัดการศึกษาให้สำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาและ สถานศึกษา แบ่งออกเป็น 4 ด้าน คือ ด้านการบริหารงานวิชาการ ด้านการบริหารงาน งบประมาณ ด้านการบริหารงานบุคคล และด้านการบริหารงานทั่วไป และกระทรวงศึกษาธิการ (2550) ได้กำหนดขอบข่ายของการบริหารงานวิชาการ ในประกาศกฎกระทรวงกำหนดหลักเกณฑ์การ กระจายอำนาจการบริหารและจัดการศึกษาในด้านวิชาการในสถานศึกษา มีขอบข่ายและภารกิจ งานตามกฎหมายกระทรวงรวมทั้งสิ้น 17 งานดังต่อไปนี้ 1) การพัฒนาหรือการดำเนินการเกี่ยวกับการให้ ความเห็นการพัฒนาสาระหลักสูตรท้องถิ่น 2) การวางแผนงานด้านวิชาการ 3) การจัดการเรียนการ สอนในสถานศึกษา 4) การพัฒนาหลักสูตรของสถานศึกษา 5) การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ 6) การวัดผล ประเมินผล และดำเนินการเทียบโอนผลการเรียน 7) การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา ในสถานศึกษา 8) การพัฒนาและส่งเสริมให้มีแหล่งเรียนรู้ 9) การนิเทศการศึกษา 10) การแนะแนว 11) การพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในและมาตรฐานการศึกษา 12) การส่งเสริมชุมชนให้มีความเข้มแข็งทางวิชาการ 13) การประสานความร่วมมือในการพัฒนาวิชาการกับสถานศึกษาและ องค์กรอื่น 14) การส่งเสริมและสนับสนุนงานวิชาการแก่บุคคลครอบครัว องค์กร หน่วยงาน สถาน ประกอบการ และสถาบันอื่นที่จัดการศึกษา 15) การจัดทำระเบียบและแนวปฏิบัติเกี่ยวกับงานด้าน วิชาการของสถานศึกษา 16) การคัดเลือกหนังสือแบบเรียนเพื่อใช้ในสถานศึกษาและ 17) การพัฒนา และใช้สื่อเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา

สรุปได้ว่าการบริหารงานวิชาการมีขอบข่ายที่สำคัญ 4 ด้านคือ ด้านการพัฒนาหลักสูตร ด้านการจัดการเรียนรู้ และด้านการวัดและประเมินผล การนิเทศกำกับติดตาม ใช้เป็นกรอบการ บริหารวิชาการ นั่นคือเป็นแนวทางในการบริหารงานวิชาการด้านการพัฒนาหลักสูตร การจัดการ เรียนรู้ และการวัดและประเมินผล การนิเทศกำกับติดตาม เพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของ นักเรียนให้มีคุณภาพ

การบริหารงานวิชาการกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

การบริหารงานวิชาการเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียนให้มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่ดีขึ้น ในการ จัดการเรียนรู้สามารถแบ่งได้เป็น 3 กิจกรรม คือ กิจกรรมในชั้นเรียนและกิจกรรมเสริมการเรียนการ สอน กิจกรรมพัฒนาผู้เรียนและระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน กิจกรรมตามโครงการของโรงเรียน เป็นต้น

กิจกรรมในชั้นเรียนและกิจกรรมเสริมการเรียนการสอน

การจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียนสู่การยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ในกลุ่ม กิจกรรมในชั้นเรียนและกิจกรรมเสริมการเรียนการสอนนี้ จำแนกเป็น 3 ลักษณะดังนี้

1. กิจกรรมนักเรียน

กิจกรรมสำหรับนักเรียนนี้ อันเป็นผลมาจากการมอบหมายของครูผู้สอน ดังนั้นควรได้เน้นให้นักเรียนได้เอาใจใส่ ตั้งใจ ซื่อสัตย์ และควรได้รับการชมเชยหรือเสริมแรงจากครูผู้สอน มีกิจกรรมที่น่าสนใจ ดังนี้

- 1.1 นักเรียนศึกษาจากใบความรู้หรือเอกสารประกอบการสอนที่ครูผลิตขึ้น และมอบหมายใบงาน ใบกิจกรรมให้นักเรียนเป็นรายบุคคลหรือเป็นกลุ่ม
- 1.2 นักเรียนศึกษาเพิ่มเติมจากสื่อที่น่าสนใจต่างๆ เช่น วิกิพีเดีย อินเทอร์เน็ต สื่อสิ่งพิมพ์ต่างๆ โทรทัศน์ สารคดี เป็นต้น
- 1.3 นักเรียนศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติมด้วยตนเอง และเขียนรายงานด้วยลายมือ หรือให้นักเรียนประมวลความรู้ที่ได้เป็นความคิดรวบยอดแล้วนำเสนอในรูปแบบรายงานเป็นกลุ่ม
- 1.4 นักเรียนฝึกปฏิบัติตามกิจกรรมต่างๆ ที่เน้นให้มีทักษะกระบวนการขั้นพื้นฐานทางวิทยาศาสตร์ ทักษะกระบวนการทางคณิตศาสตร์ ทักษะวิจัย และวิธีการทางประวัติศาสตร์ เป็นต้น
- 1.5 นักเรียนท่องสูตรคูณ สูตรคณิตศาสตร์ สูตรคำนวณทางวิทยาศาสตร์ ด้วยวิธีการท่องทุกเช้าก่อนเรียน การท่องแบบตัวต่อตัว (กับเพื่อน หรือกับครู) การท่องแบบสะสมแต้มในสมุดเล่มเล็กสะสมคะแนน
- 1.6 นักเรียนนั่งเรียนเป็นคู่หรือการจับคู่เรียนรู้ (Buddy) โดยให้นักเรียนกลุ่มเก่งจับคู่และช่วยเหลือเพื่อนนักเรียนที่เรียนอ่อน

2. กิจกรรมครู

ครูผู้สอนเป็นผู้มีบทบาทสำคัญที่สุดในการออกแบบกิจกรรมการจัดการเรียนการสอน เพื่อให้บรรลุตามจุดประสงค์การเรียนรู้และตัวชี้วัด จำเป็นต้องรู้และเข้าใจเกี่ยวกับวิธีสอนหรือรูปแบบการจัดการเรียนรู้ตามทฤษฎีต่างๆ เพื่อนามาประยุกต์ใช้ให้เข้ากับสไตล์หรือลีลาการสอนของตน

- 2.1 พัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้ตามรูปแบบวิธีสอนหรือรูปแบบการจัดการเรียนรู้ต่างๆ
 - 2.2 เทคนิคการสอนหรือกลวิธีสอนที่น่าสนใจ
 - 2.3 การปฏิบัติการวิจัยในชั้นเรียน
- ## 3. กิจกรรมครูและนักเรียนร่วมกันดำเนินการ
- 3.1 กิจกรรมการสอนเสริม
 - 3.2 กิจกรรมการสอนซ่อมเสริมให้กับนักเรียนกลุ่มที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ
 - 3.3 กิจกรรมการเรียนรู้ผ่านสื่อระบบออนไลน์

กิจกรรมพัฒนาผู้เรียนและระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน

กิจกรรมพัฒนาผู้เรียนและระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน เป็นกิจกรรมที่สำคัญและจำเป็นที่ควรได้รับการพัฒนาและส่งเสริมอย่างจริงจัง เพราะเป็นกิจกรรมที่หลายๆ คนมองว่า ไม่ได้ส่งผลทางตรงต่อการยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนมากนัก แต่อาจส่งผลหรือเป็นการสนับสนุนในทางอ้อมแก่นักเรียนหรือครูในระยะเวลา

1. กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน กิจกรรมแนะแนว กิจกรรมชุมนุม ชมรม กิจกรรมในเครื่องแบบ เช่น ลูกเสือ เนตรนารี ยุวกาชาด ผู้บำเพ็ญประโยชน์ และกิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์ต่างๆ กิจกรรมเหล่านี้เป็นกิจกรรมที่ช่วยสนับสนุนการเรียนการสอน
2. กิจกรรมระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน เป็นกิจกรรมที่ต้องอาศัยวิธีการทางจิตวิทยาการศึกษา จิตวิทยาวัยรุ่นเพื่อคอยเฝ้าดูแล กระตุ้นเตือน ให้อ้าใจ และชี้แนะประโยชน์หรือข้อดีในการเข้าร่วมกิจกรรมเพื่อให้นักเรียนมีความพร้อมและเอาใจใส่กับกิจกรรมยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่างๆ

กิจกรรมตามโครงการของโรงเรียน

แนวทางในการจัดกิจกรรมเพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของโรงเรียนโดยส่วนใหญ่ จะอยู่ในรูปแบบการจัดกิจกรรมตามโครงการในแผนปฏิบัติการประจำปีของโรงเรียน เช่น กิจกรรมค่ายวิชาการ กิจกรรมการประกวดแข่งขันทักษะวิชาการ กิจกรรมนิเทศภายในสถานศึกษา

สรุปได้ว่า การบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาควรจัดกิจกรรมที่มีความหลากหลายเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้เกิดการเรียนรู้ทั้งในและนอกห้องเรียน ซึ่งการจัดการเรียนรู้ที่ส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนสามารถแบ่งได้ 3 กิจกรรม คือ กิจกรรมในชั้นเรียนและสอดแทรกในกิจกรรม การเรียนการสอนกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนและระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน และกิจกรรมตามโครงการของโรงเรียน

แนวทางการบริหารงานวิชาการเพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

การบริหารจัดการเพื่อพัฒนาระดับผลสัมฤทธิ์เป็นการพัฒนาการเรียนรู้อย่างบุคคลในโรงเรียน โดยมีการจัดการความรู้อย่างมีพลัง เพื่อให้บุคลากรทุกระดับมีความรู้ ความสามารถ มีวิธีคิด ในการปฏิบัติงานอย่างหลากหลาย และมีความคิดสร้างสรรค์ โดยมีเป้าหมายให้เกิดผลอย่างมีประสิทธิภาพ ด้วยเหตุนี้ การพัฒนาสถานศึกษาให้มีคุณภาพและมีความยั่งยืน คือคงสภาพให้มีคุณภาพอย่างต่อเนื่อง ยึดหลักการบริหารเชิงระบบของ Deming นักเรียนจึงจะมีคุณภาพอยู่เสมอ มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้นทุกปี มีแนวทางในการพัฒนาสถานศึกษาเชิงระบบ โดยที่ทุกคนในสถานศึกษา ต้องให้ความร่วมมือกันในการพัฒนาคุณภาพการยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเป็นภารกิจที่สำคัญที่สุดของโรงเรียน เพื่อพัฒนานักเรียนทุกคนเต็มตามศักยภาพ จบการศึกษาอย่างมีคุณภาพ มีวิธีการและแนวทางดำเนินงาน 4 ด้าน ดังนี้

1 หลักสูตร

1.1 วิเคราะห์มาตรฐาน ตัวชี้วัดตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน และความต้องการของท้องถิ่น ทิศทางการจัดการศึกษาของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา เพื่อพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา

1.2 จัดทำโครงสร้างรายวิชาให้สอดคล้องกับคำอธิบายรายวิชาและกรอบคุณมาตรฐานการเรียนรู้ สาระ และตัวชี้วัด ในแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้

1.3 จัดทำหน่วยการเรียนรู้และแผนการจัดการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับมาตรฐานและตัวชี้วัด ของแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้

2 การจัดการเรียนรู้

การจัดการเรียนรู้เป็นกิจกรรมที่จะนำหลักสูตรไปสู่การปฏิบัติ ครูผู้สอนจึงเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญในฐานะผู้จัดการเรียนรู้ โดยยึดผู้เรียนเป็นสำคัญดังนี้

2.1 นำผลการทดสอบ O -NET มาวิเคราะห์เชิงลึก รายกลุ่มสาระการเรียนรู้ เพื่อนำไปกำหนดเป้าหมายในการพัฒนาการจัดการเรียนรู้อยู่ในทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้

2.2 ครูผู้สอนทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ ออกแบบการจัดการเรียนรู้ โดยจัดทำหน่วยการเรียนรู้แผนการจัดการเรียนรู้ ที่สอดคล้องกับคำอธิบายรายวิชาและตัวชี้วัด

2.3 ครูผู้สอนทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้จัดเตรียมสื่อการเรียนการสอน เตรียมการวัดผล ประเมินผลโดยออกแบบเครื่องมือที่จะประเมิน ตามเนื้อหาสาระ ตามมาตรฐานและตัวชี้วัด

2.4 ครูผู้สอนจัดการเรียนรู้ตามหน่วยการเรียนรู้ และแผนการจัดการเรียนรู้ โดยเน้นการใช้สื่อประกอบการเรียนการสอน ใช้ ICT และเครือข่ายออนไลน์ อย่างหลากหลาย เช่น การจัดการเรียนรู้แบบโครงงาน การสอนแบบบูรณาการ

2.5 ครูผู้สอนจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการ ภาษาอังกฤษ กับรายวิชาวิทยาศาสตร์ รายวิชาคณิตศาสตร์และรายวิชาคอมพิวเตอร์ ตามรูปแบบการสอนแบบ Active Learning

2.6 ครูผู้สอนจัดการเรียนรู้ครอบคลุมการอ่าน คิด วิเคราะห์เขียน คุณลักษณะอันพึงประสงค์สมรรถนะสำคัญของผู้เรียน และค่านิยม 12 ประการ

2.7 จัดหาวิทยากรภายนอก/ ภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการเรียนรู้

2.8 พัฒนาระบบการจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการวิจัยในชั้นเรียน

2.9 จัดการสอนซ่อมเสริมให้นักเรียนนอกเวลาราชการ

2.10 จัดค่ายวิชาการ ค่ายฝึกทักษะวิชาการนักเรียน และจัดติวนักเรียนก่อนสอบใน ลักษณะ “การติวกระบวนการ” โดยใช้เครือข่ายทางวิชาการ

3 การวัดและประเมินผล

3.1 มีการวิเคราะห์ข้อสอบตามมาตรฐานและตัวชี้วัด ตามแนวข้อสอบ ของ สทศ.

3.2 ครูผู้สอนออกข้อสอบในแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้ โดยเน้นการออกข้อสอบออกแบบ อัตนัยตามรูปแบบการออกแบบข้อสอบของ PISA

3.3 ครูผู้สอนในแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้ วิเคราะห์สร้างข้อสอบตามแนวการทดสอบ ระดับชาติขั้นพื้นฐาน (O-NET) เพื่อนำมาใช้ประเมินนักเรียน เมื่อสอนจบแต่ละหน่วยการเรียนรู้

3.4 การวัดผลประเมินผลระหว่างภาคเรียนของครูผู้สอนทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ เน้นการ ประเมินตามสภาพจริง

3.5 สร้างแรงจูงใจให้นักเรียนทุกคนเห็นความสำคัญของการทดสอบระดับชาติขั้นพื้นฐาน (ONET) เช่น การมอบรางวัลหรือโล่เชิดชูเกียรติแก่นักเรียนที่มีผลคะแนนการสอบระดับชาติขั้น พื้นฐาน (O-NET) สูง รายกลุ่มสาระ

4. การนิเทศ กำกับ ติดตาม

การนิเทศ กำกับติดตามการดำเนินงานโรงเรียน หมายถึง การนิเทศ กำกับ ติดตาม ตรวจสอบ และประเมินผล การดำเนินงาน ความก้าวหน้าการขับเคลื่อนการพัฒนาเพื่อยกระดับ คุณภาพโรงเรียน และรับทราบปัญหา อุปสรรค เพื่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้มีประสิทธิภาพ การวางระบบการนิเทศภายในของโรงเรียนที่สามารถยกระดับคุณภาพมีลักษณะ ดังต่อไปนี้

4.1 การนิเทศโดยฝ่ายบริหารของโรงเรียน

ฝ่ายบริหารของโรงเรียน ทำการวิเคราะห์สภาพบริบทของโรงเรียน ศักยภาพปัญหา ด้าน ผลสัมฤทธิ์ที่เกิดจากสิ่งใด หากจุดอ่อน จุดแข็งในการจัดการเรียนการสอนของโรงเรียน โดยใช้การร่วม คิดร่วมทำ ตั้งแต่การวิเคราะห์หลักสูตร การกำหนดโครงสร้าง หน่วยการเรียนรู้ การจัดทำแผนการ จัดการเรียนรู้ ที่ครอบคลุมมาตรฐานและตัวชี้วัดคุณลักษณะและสมรรถนะที่ต้องการ การวัดและ ประเมินผล เมื่อพบปัญหาในเรื่องดังกล่าว ฝ่ายบริหารควรวางหาวิธีการพัฒนาที่หลากหลาย เช่น การเชิญ บุคลากรที่มีความรู้ความสามารถในเรื่องนั้น ๆ มาเป็นวิทยากร จัดการศึกษาดูงานเพื่อแลกเปลี่ยน เรียนรู้กับโรงเรียนอื่น ๆ เป็นต้น ดังภาพ 1

ภาพ 1 ระบบการนิเทศ กำกับ ติดตามของโรงเรียน
(ที่มา : การพัฒนาระดับผลสัมฤทธิ์โรงเรียนสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 12 ,
ออนไลน์,2566)

สิ่งสำคัญที่จะทำให้การนิเทศภายในของฝ่ายบริหารด้านการจัดการเรียนรู้ประสบผลสำเร็จ คือ การกำหนดให้ครูทุกคนมีและใช้แผนการจัดการเรียนรู้ในทุกชั่วโมงที่ทำการสอน ฝ่ายบริหารตั้งทีมสังเกตการสอนอย่างต่อเนื่อง มีการบันทึกการตรวจแผนของผู้บริหาร การบันทึกผลการจัดการเรียนรู้ ทำแผน การนำปัญหาที่เกิดจากการจัดการเรียนรู้ตามแผนไปแก้ไขและพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ในระยะแรกควรจัดทำตารางเวลาในการพบ ครูผู้สอนในแต่ละวัน และประชุมครูทั้งหมด เพื่อสร้างความเข้าใจในการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ และเมื่อสิ้นสุดภาคเรียน ควรจัดประชุม/สัมมนาเพื่อวิเคราะห์ผลการจัดการเรียนรู้ของครูผู้สอนทุกวิชา การนิเทศภายในของโรงเรียน ผู้บริหารควรปฏิบัติกรนิเทศให้บ่อยครั้ง และกำหนดระยะเวลาในการนิเทศ อย่างน้อยเดือนละ 1 ครั้ง สิ่งสำคัญของการนิเทศของฝ่ายบริหารคือการเข้าถึงครู ไปพบครูในห้องเรียน ให้ความสำคัญในการพูดคุยถึงสภาพปัญหาการจัดการเรียนการสอน ใช้วาจาสุภาพ ใช้หลักมนุษยสัมพันธ์ ปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีในการปฏิบัติราชการ

4.2 การนิเทศภายในของคณะกรรมการนิเทศ

การนิเทศภายในของโรงเรียนโดยการแต่งตั้งคณะกรรมการนิเทศและผู้รับการนิเทศ จะต้องตระหนักถึงความเข้าใจว่าการนิเทศภายในสถานศึกษานั้นเป็นการทำงาน ร่วมกัน เพื่อช่วยพัฒนาเพื่อนร่วมงานให้มีความรู้ความสามารถในการปฏิบัติงานสูงขึ้น การนิเทศไม่ใช่เป็นการบังคับ ชูเชิญหรือคอยจับผิดแต่ประการใด บุคลากรภายในสถานศึกษาต้องมีการยอมรับและให้เกียรติซึ่งกันและกัน ในสภาพความเป็นจริงแล้วไม่มีใครที่จะมีความเชี่ยวชาญทุกๆ ด้าน ดังนั้นจึงควรจะได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้กับร่วมงานเพื่อให้ทุกคนในหน่วยงานมีความรู้ความสามารถสูงขึ้น การนิเทศภายในสถานศึกษาต้องเกิดจากความจำเป็นเพื่อแก้ปัญหาหรือ สอนองความต้องการ ในการยกระดับคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา จึงต้องมีแนวทางการนิเทศภายในของคณะกรรมการที่มีความชัดเจน ดังภาพ 2

ภาพ 2 แนวทางการนิเทศภายในของคณะกรรมการนิเทศ
(ที่มา : การพัฒนายกระดับผลสัมฤทธิ์โรงเรียนสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 12 ,
ออนไลน์, 2566)

การนิเทศภายในของคณะกรรมการนิเทศ มีแนวทางในการดำเนินงาน ดังนี้

1. สร้างความเข้าใจร่วมกันระหว่างคณะกรรมการนิเทศ (ผู้นิเทศ) และครูผู้รับการนิเทศ เพื่อเตรียมความพร้อมให้เข้าใจตรงกันเกี่ยวกับความจำเป็นของการนิเทศการสอน จุดมุ่งหมายมุ่งหมายของการนิเทศการสอน วิธีการนิเทศการสอน หากครูทุกคนมีความเข้าใจ จะทำให้ครูคลายความวิตกกังวลและพร้อมที่จะให้ความร่วมมือในการนิเทศ
2. แต่งตั้งคณะกรรมการเพื่อรับผิดชอบในการนิเทศการสอน โดยให้ครูในโรงเรียนทุกคนมีส่วนร่วมในการเสนอรายชื่อครูในกลุ่มสาระการเรียนรู้ของตนเองเพื่อเป็นผู้นิเทศ คณะกรรมการโดยหลักๆ ประกอบด้วยผู้บริหารโรงเรียน (ประธาน) รองผู้อำนวยการโรงเรียน หัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้(กรรมการ) ครูวิชาการโรงเรียน หรือผู้ที่ได้รับการคัดเลือกจากคณะครู โดยคัดเลือกครูที่มีความรู้ความสามารถในการนิเทศ จำนวนที่เหมาะสม เพื่อการนิเทศอย่างทั่วถึง
3. กำหนดบทบาทและหน้าที่ของคณะกรรมการนิเทศการสอน
4. กำหนดวัตถุประสงค์ของการนิเทศการสอน ดังนี้
 - เพื่อพัฒนาการเรียนการสอนของครูให้เกิดประสิทธิภาพ
 - เพื่อสร้างความมั่นใจในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนและกิจกรรมเสริมหลักสูตรแก่ครู
 - เพื่อปรับปรุงผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนให้สูงขึ้น
5. ดำเนินการนิเทศเป็นระยะ ตามกำหนดการตามแผนนิเทศ อย่างน้อยภาคเรียนละ 2 ครั้ง
6. ประเมินผลการนิเทศและสะท้อนผลให้ครูผู้รับการนิเทศทราบ และร่วมกันพัฒนา/แก้ไขปรับปรุง

สรุป

การจัดกิจกรรมต่างๆภายในโรงเรียนเพื่อพัฒนาการเรียนการสอนก่อให้เกิดการเรียนรู้โดยมีจุดมุ่งหมาย คือการจัดการศึกษาให้มีคุณภาพและมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่สูงขึ้น การพัฒนาคุณภาพของผู้เรียนจะมีผลสัมฤทธิ์ดีหรือไม่ดีขึ้นอยู่กับงานวิชาการโดยมีแนวทางในการบริหารงานวิชาการ 4 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านหลักสูตร 2) ด้านการจัดการเรียนรู้ 3) การวัดผลประเมินผล 4) ด้านการนิเทศ กำกับ ติดตาม ไปขับเคลื่อนเพื่อพัฒนานักเรียนทุกคนให้มีคุณภาพเต็มตามศักยภาพ มี

ความรู้ มีคุณธรรมจริยธรรม มีสมรรถนะสำคัญตามที่ต้องการ เพื่อนำไปใช้ในการดำรงชีวิตในสังคมได้อย่างมีความสุข

เอกสารอ้างอิง

- ธริศร เทียบปาน (2561). การพัฒนารูปแบบการบริหารงานวิชาการเพื่อยกระดับคุณภาพผู้เรียน โรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนาในเขตจังหวัดภาคใต้. วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยหาดใหญ่.
- ภูมิภควัธจ ภูมิพงศ์ช. (2560). การศึกษาการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา ตามความคิดเห็นของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 2. (ออนไลน์) (อ้างเมื่อ 26 กรกฎาคม 2567). จาก: <https://so04.tci-thaijo.org/index.php/edj/index>.
- บุญส่ง พุทธิรักษ์. (2545) การบริหารงานวิชาการเพื่อพัฒนาคุณภาพการสอนในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานประถมศึกษา อำเภออ่าวลึก จังหวัดกระบี่. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- พุทธิตาพร ใจดี (2565). การบริหารงานวิชาการเพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์การทดสอบทางการศึกษาระดับชาตินิยมพื้นฐานด้านภาษาอังกฤษ (O-NET) สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิจิตร เขต 1. การค้นคว้าอิสระ สาขาการบริหารการศึกษา, มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- วิเชียร ปาณะพงศ์. (2566). การพัฒนายกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 12. (ออนไลน์) (อ้างเมื่อ 25 พฤษภาคม 2567). จาก: <https://www.sea12.go.th/spv/images/stories/manual62/sn.wichain.pdf>.
- ราชกิจจานุเบกษา. (2550). กฎกระทรวงกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษา. (ออนไลน์) (อ้างเมื่อ 29 พฤษภาคม 2567). จาก: <http://teaching.about.com/od/admin/tp/Role-Of-The-Principal.htm>.
- หทัย ศิริพิน. (2558). แนวทางการพัฒนาการบริหารงานวิชาการโรงเรียนบ้านกระทุ่มล้ม (นครราชสีมา ประสิทธิ์). การค้นคว้าอิสระ สาขาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยศิลปากร.

การดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่มีประสิทธิผลสำหรับโรงเรียน
อนุบาลประจำจังหวัด สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน
Effective student support system for prefectural kindergartens
Affiliated with the Office of the Basic Education Commission

วีรพล ธิกะ^{1*} กฤษดา ผ่องพิทยา²
Weerapol Tiga^{1*} Kesda Pongpittaya²

¹ นักศึกษาหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์
Doctor of Philosophy in Educational Administration, Phetchabun Rajabhat University

*Corresponding author e-mail: vv2515@gmail.com โทร. 09 9863 9185

² ผู้ช่วยศาสตราจารย์ประจำบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์
Assistant Professor of Graduate School, Phetchabun Rajabhat University
e-mail: kesda2000@gmail.com โทร. 08 1971 3043

บทคัดย่อ

การดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่มีประสิทธิผลสำหรับโรงเรียนอนุบาลประจำจังหวัดเป็นสิ่งที่มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการช่วยเหลือนักเรียนในโรงเรียน ช่วยให้นักเรียนได้รับการดูแลช่วยเหลือ ค้ำครอง ป้องกัน แก้ไขปัญหาต่าง ๆ การดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนอย่างมีประสิทธิภาพมีเป้าประสงค์ให้นักเรียนเป็นคนดี คนเก่ง และมีความสุข มี 6 องค์ประกอบ คือ 1) วิสัยทัศน์ 2) พันธกิจ 3) เป้าประสงค์ 4) กลยุทธ์ 5) โครงการ 6) ตัวชี้วัดความสำเร็จ การดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนต้องอาศัยพลังความร่วมมือจากทุกฝ่ายทั้งในและนอกโรงเรียน โดยจะมีคณะกรรมการ 3 คณะ คือ คณะกรรมการอำนวยการ (ทีมผู้นำ) คณะกรรมการดำเนินงาน (ทีมทำ) และคณะกรรมการประสานงาน (ทีมประสาน) เพื่อให้การดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน

คำสำคัญ: การดำเนินงาน; ระบบดูแลช่วยเหลือ; ประสิทธิภาพ

ABSTRACT

The effective operation of student care system for provincial kindergartens is of great value and importance to helping students in schools. It helps students receive care, assistance, protection, prevention and problem solving. The effective operation of the student care system aims to make students good, skilled and happy people. There are 6 components: 1) Vision 2) Mission 3) Objectives 4) Strategy 5) Project 6) Success Indicators. The operation of the student care system requires the power of cooperation from all parties both in and out of the school. There will be 3 committees: the Executive Committee (Leading Team), the Operating Committee (Implementing Team) and the Coordinating Committee (Coordinating Team) in order for the operation of the student care system to be effective and sustainable.

Keywords: Operation; Support system; Effectiveness

บทนำ

ในยุคปัจจุบัน เด็กและเยาวชนต้องเผชิญกับความท้าทายที่หลากหลายจากสภาพแวดล้อม และสังคมที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ปัญหาสังคมต่าง ๆ เช่น การแพร่กระจายของเทคโนโลยีที่ไม่เหมาะสม การเข้าถึงสื่อและข้อมูลที่ไม่มีการกรอง รวมถึงการขาดแคลนเวลาของผู้ปกครองในการดูแลเด็ก ทำให้เด็กและเยาวชนในปัจจุบันมีแนวโน้มที่จะพัฒนาพฤติกรรมที่แตกต่างไปจากรุ่นก่อน แม้ว่าผู้ปกครอง ครู อาจารย์ และผู้ทำงานด้านเด็กจะมีความรักและความปรารถนาดีอย่างเต็มที่ก็ตาม แต่ในหลายกรณี พวกเขาไม่สามารถปกป้องและควบคุมพฤติกรรมของเด็กและเยาวชนได้อย่างสมบูรณ์ ข้อมูลสถิติจากหน่วยงานต่าง ๆ ได้เผยให้เห็นปัญหาที่พบในเด็กและเยาวชนสมัยใหม่ เช่น การหมกมุ่นกับเกมคอมพิวเตอร์จนถึงขั้นขาดการควบคุม ซึ่งอาจนำไปสู่พฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม การประลองความเร็วโดยใช้รถจักรยานยนต์อย่างผิดกฎหมาย ส่งผลให้เกิดอุบัติเหตุและปัญหาทางกฎหมาย การใช้ความรุนแรงในการแก้ปัญหาความขัดแย้ง ซึ่งนำไปสู่การทะเลาะวิวาทและความไม่สงบในสังคม นอกจากนี้ ยังพบปัญหาพฤติกรรมทางเพศที่ไม่เหมาะสม เช่น การมีเพศสัมพันธ์ในวัยที่ยังไม่พร้อม การตั้งครรภ์ก่อนวัยอันควร และการไม่ป้องกันตนเองจากโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์และการตั้งครรภ์ การเข้าถึงสารเสพติดได้ง่ายขึ้นก็เป็นปัญหาที่น่าเป็นห่วง โดยเยาวชนสามารถเข้าถึงสารเสพติดเช่น บุหรี่ เหล้า ยาบ้า ยาไอซ์ และสารเสพติดอื่น ๆ ได้ง่ายดาย ปัญหาทางจิตใจและศีลธรรมก็เป็นอีกประเด็นที่สำคัญ เด็กและเยาวชนในยุคปัจจุบันมักขาดหลักยึดเหนี่ยวทางจิตใจ ไม่เห็นความสำคัญของหลักศาสนาและค่านิยมทางวัฒนธรรมดั้งเดิม ซึ่งนำไปสู่การให้ความสำคัญกับวัตถุมากกว่าคุณธรรม และน้ำใจ จากแนวคิดของ Bronfenbrenner (1979) ที่อธิบายถึง **ระบบนิเวศของการพัฒนา** (Ecological Systems Theory) ได้เน้นถึงความสำคัญของการพิจารณาสิ่งแวดล้อมที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของเด็กและเยาวชนในหลายระดับ ตั้งแต่ระดับจุลภาค เช่น ครอบครัวและโรงเรียน ไปจนถึงระดับมหภาค เช่น วัฒนธรรมและกฎหมาย สิ่งเหล่านี้ล้วนมีบทบาทในการกำหนดพฤติกรรมและการพัฒนาของเด็กและเยาวชน การแก้ไขปัญหาจึงต้องมีการร่วมมือกันของทุกภาคส่วน ไม่ว่าจะเป็น ครอบครัว โรงเรียน และชุมชน เพื่อสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการพัฒนาที่ดี อีกแนวคิดที่สำคัญคือ **ทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคม** (Social Learning Theory) ของ Bandura (1986) ซึ่งชี้ให้เห็นว่าเด็กและเยาวชนเรียนรู้พฤติกรรมจากการสังเกตและเลียนแบบคนรอบข้าง การมีแบบอย่างที่ดีเป็นสิ่งสำคัญในการสร้างพฤติกรรมที่เหมาะสมในเด็ก การให้ข้อมูลและการสื่อสารเชิงบวกจากผู้ใหญ่ เช่น ครูและผู้ปกครอง จึงเป็นสิ่งที่มีคุณค่าในการพัฒนาพฤติกรรมและการคิดเชิงบวก ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน จึงมีบทบาทสำคัญในการสนับสนุนและพัฒนาเด็กและเยาวชนในยุคปัจจุบัน การมีทีมงานที่พร้อมในการดูแลนักเรียนในโรงเรียน การจัดกิจกรรมเสริมสร้างทักษะชีวิต และการสร้างเครือข่ายระหว่างโรงเรียนกับครอบครัวและชุมชน เป็นสิ่งที่จำเป็นในการสร้างสภาพแวดล้อมที่ส่งเสริมการพัฒนาที่ดี

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานได้กำหนดนโยบายด้านการการสร้างโอกาส ความเสมอภาค และความเท่าเทียมทางการศึกษาทุกช่วงวัยโดยมุ่งเน้นพัฒนาประชากรวัยเรียนทุกคน ทุกช่วงวัย ตั้งแต่ปฐมวัย ประถมศึกษา และมัธยมศึกษา รวมถึงพัฒนาระบบข้อมูลสารสนเทศของนักเรียนเป็นรายบุคคล เพื่อใช้เป็นฐานข้อมูลในการติดตามและส่งต่อไปยังสถานศึกษาในระดับที่สูงขึ้น รวมทั้งแก้ปัญหาเด็กตกหล่นและออกกลางคันส่งเสริมสนับสนุนให้เด็กปฐมวัยที่มีอายุตั้งแต่ 3 ปีขึ้นไป ทุกคน เข้าสู่ระบบการศึกษา เพื่อรับการพัฒนารอบด้าน มีคุณภาพ ตามศักยภาพ ตามวัย ต่อเนื่องอย่างเป็นระบบและเป็นไปตามมาตรฐาน โดยบูรณาการร่วมกันกับทุกหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2567, หน้า 14)

นอกจากนี้ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานยังได้กำหนดให้ปีการศึกษา 2567 เป็นปีสร้างความปลอดภัยในสถานศึกษาเพื่อเพิ่มความเชื่อมั่นของสังคม และป้องกันภัยคุกคามในชีวิต

ทุกรูปแบบ โดยมีการดำเนินการตามแผนและมาตรการด้านความปลอดภัยให้แก่ผู้เรียน โดยมีเป้าหมายเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียนทุกระดับให้มีสมรรถนะและคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 การดำเนินการดังกล่าวรวมถึงการเสริมสร้างระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนผ่านกิจกรรมต่าง ๆ เช่น กิจกรรมเยี่ยมบ้านนักเรียน การประชุมผู้ปกครองชั้นเรียน การเสริมสร้างทักษะชีวิตและการคุ้มครองนักเรียน การพัฒนาวินัยเชิงบวก เป็นต้น (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 1, 2567, หน้า 1-2)

ดังนั้น ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนเป็นองค์ประกอบสำคัญที่ช่วยให้นักเรียนได้รับการดูแลทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจ และการศึกษา การมีระบบที่มีประสิทธิภาพจะช่วยให้นักเรียนมีความพร้อมในการเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้อย่างเต็มที่ นอกจากนี้ยังช่วยลดปัญหาทางสังคมที่อาจเกิดขึ้นในอนาคต เช่น การหลุดพ้นจากระบบการศึกษา การขาดความมั่นใจในตนเอง และการเกิดพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม การดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษามีความสำคัญอย่างยิ่งในการส่งเสริมพัฒนาการและการเรียนรู้ของนักเรียนอย่างรอบด้าน ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนมีบทบาทสำคัญในการสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ และการพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียน โรงเรียนอนุบาลเมืองเพชรบูรณ์เป็นหนึ่งในสถานศึกษาที่ให้ความสำคัญกับการดูแลช่วยเหลือนักเรียนอย่างจริงจัง แต่ระบบดังกล่าวยังคงมีความไม่เข้มแข็งเท่าที่ควร ซึ่งเป็นปัญหาที่ต้องได้รับการแก้ไขและปรับปรุงอย่างเร่งด่วน (รายงานผลประกันคุณภาพภายในอนุบาลเมืองเพชรบูรณ์ ,2566 หน้า 50)

ความสำคัญของระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน

สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา (2551, หน้า 22) ได้กล่าวถึง ความสำคัญของระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนว่าบทบาทของครูในการดูแลช่วยเหลือนักเรียนนั้นมีใช้เรื่องใหม่ เพราะมีการปฏิบัติกันอย่างสม่ำเสมอและได้ดำเนินการมานานแล้วนับตั้งแต่อดีตจนได้รับการยกย่องให้เป็นปูชนียบุคคล แต่เพื่อให้ทันต่อความเปลี่ยนแปลงของยุคสมัย โดยเฉพาะการทำงานอย่างมีระบบที่มีกระบวนการทำงาน มีหลักฐานการปฏิบัติงาน มีเทคนิควิธีการ หรือการใช้เครื่องมือต่างๆ เพื่อการดูแลช่วยเหลือนักเรียนแล้วความสำเร็จของงานย่อมเกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว มีประสิทธิภาพ ผลดีย่อมเกิดขึ้นกับทุกคนทั้งทางตรงและทางอ้อมไม่ว่าจะเป็นครูผู้สอน นักเรียน ผู้ปกครอง ชุมชนหรือสังคม

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2566, หน้า 13-14) และสำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา (2566, หน้า 13) ได้กล่าวถึงความสำคัญของระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนไว้ ดังนี้

1. นักเรียนได้รับการช่วยเหลืออย่างทั่วถึงและตรงตามสภาพปัญหา
2. สัมพันธภาพระหว่างครูกับนักเรียนเป็นไปด้วยดีและอบอุ่น
3. นักเรียนรู้จักตนเอง ควบคุมตนเองได้ มีการพัฒนาความฉลาด ทางอารมณ์ (Emotional Quotient : EQ) ซึ่งเป็นรากฐานในการพัฒนาความเก่ง (Intelligence Quotient : IQ) คุณธรรม จริยธรรม (Moral Quotient : MQ) และ ความมุ่งมั่นที่จะเอาชนะอุปสรรค (Adversity Quotient : AQ)
4. นักเรียนเรียนรู้อย่างมีความสุข และได้รับการส่งเสริมพัฒนา เต็มตามศักยภาพอย่างรอบด้าน
5. ผู้เกี่ยวข้องมีส่วนร่วมในการพัฒนาคุณภาพนักเรียนอย่างเข้มแข็ง จริงจังด้วยความเสียสละ เอาใจใส่

กระทรวงศึกษาธิการ (2566, หน้า 1) ได้อธิบายถึงความสำคัญของระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนว่าเป็นกระบวนการที่จะพัฒนานักเรียนให้เป็นบุคคลให้มีคุณภาพทั้งด้านร่างกายและสติปัญญา ความสามารถ มีคุณธรรมจริยธรรมและมีวิถีชีวิตที่มีความสุข ผ่านกระบวนการทางการศึกษาและการส่งเสริมป้องกัน ช่วยเหลือ แก้ไขปัญหา สภาพ สังคมที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ส่งผลกระทบทั้งในทางบวกและทางลบทางเศรษฐกิจ ปัญหาการระบาดของยาเสพติด ปัญหาการแข่งขันในรูปแบบต่างๆ ต่อครอบครัวซึ่งก่อให้เกิดความทุกข์ ความวิตกกังวล ความเครียด มีการ

ปรับตัวที่ไม่ดี ส่งผลเสียต่อสุขภาพจิตและสุขภาพกายของบุคคลที่เกี่ยวข้อง โดยอาศัยความเกี่ยวข้องของทุกฝ่ายทุกคน โดยเฉพาะครูที่ปรึกษาเป็นหลักสำคัญในการดำเนินงาน

จากที่กล่าวมาข้างต้น สรุปได้ว่า ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนเป็นระบบที่มีความสำคัญต่อการพัฒนานักเรียนให้เป็นบุคคลที่มีคุณภาพทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม สติปัญญา ความสามารถ มีคุณธรรมจริยธรรมและมีวิถีชีวิตที่มีความสุข โดยอาศัยความร่วมมือจากผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายทุกคน และมีครูที่ปรึกษาเป็นหลักในการดำเนินงาน

การดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน

สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา (2566, หน้า 17-20)และสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2567, หน้า 14-17) ได้กล่าวไว้ตรงกันว่า การดูแลช่วยเหลือนักเรียนอย่างเป็นระบบ มีขั้นตอน มีครูที่ปรึกษาเป็นบุคลากรหลักในการดำเนินงาน โดยการมีส่วนร่วมของบุคลากรทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องทั้งในและนอก สถานศึกษาอันได้แก่ คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้ปกครอง ชุมชน ผู้บริหาร และครูทุกคน มีวิธีการและเครื่องมือที่ชัดเจน มีมาตรฐานคุณภาพและมีหลักฐานการทำงานที่ตรวจสอบได้ ขอบข่ายของระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนมี 5 ด้าน ดังนี้ 1) การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล 2) การคัดกรองนักเรียน 3) การส่งเสริมและพัฒนา 4)การป้องกันและแก้ไขปัญหา และ 5) การส่งต่อ

1. การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล

ด้วยความหลากหลายของนักเรียน และนักเรียนแต่ละคนมีพื้นฐานความเป็นมาของชีวิตที่แตกต่างกัน ผ่านการหล่อหลอมให้เกิดพฤติกรรมในหลายลักษณะทั้งด้านบวกและด้านลบ ดังนั้นการรู้จักข้อมูลที่เป็นเกี่ยวกับตัวนักเรียนจึงเป็นสิ่งสำคัญที่จะช่วยให้มีความเข้าใจนักเรียนมากขึ้น สามารถนำข้อมูลมาวิเคราะห์เพื่อการคัดกรองนักเรียนได้อย่างถูกต้อง เป็นข้อมูลเชิงประจักษ์ที่ได้จากวิธีการที่หลากหลายตามหลักวิชาการ มิใช่การใช้ความรู้สึกหรือคาดเดา

2. การคัดกรองนักเรียน

การคัดกรองนักเรียนเป็นการพิจารณาข้อมูลเกี่ยวกับนักเรียนเพื่อจัดกลุ่มนักเรียนซึ่งเป็นประโยชน์อย่างยิ่งในการหาวิธีที่เหมาะสมในการดูแลช่วยเหลือนักเรียนให้ตรงกับสภาพปัญหาและความต้องการจำเป็นด้วยความรวดเร็วและถูกต้อง แม่นยำ ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนอาจจัดกลุ่มนักเรียนตามผลการคัดกรองเป็น 2, 3 หรือ 4 กลุ่มก็ได้ ตามขอบข่ายและเกณฑ์การคัดกรองที่โรงเรียนกำหนด ในกรณีที่แบ่งนักเรียนเป็น 4 กลุ่ม ดังนี้

2.1 กลุ่มปกติ คือ นักเรียนที่ได้รับการวิเคราะห์ข้อมูลต่างๆ ตามเกณฑ์การคัดกรองของโรงเรียนอยู่ในเกณฑ์ของกลุ่มปกติ ซึ่งควรได้รับการเสริมสร้างภูมิคุ้มกันและส่งเสริมพัฒนา

2.2 กลุ่มเสี่ยง คือ นักเรียนที่อยู่ในเกณฑ์ของกลุ่มเสี่ยงตามเกณฑ์การคัดกรอง ซึ่งโรงเรียนต้องให้การป้องกันและแก้ไขตามกรณี

2.3 กลุ่มมีปัญหา คือ นักเรียนที่อยู่ในเกณฑ์ของกลุ่มมีปัญหตามเกณฑ์การคัดกรอง ซึ่งนักเรียนต้องได้รับการช่วยเหลือและแก้ไขปัญหาโดยเร่งด่วน

2.4 กลุ่มที่มีความสามารถพิเศษ คือ นักเรียนที่มีความเป็นอัจฉริยะ แสดงออกซึ่งความสามารถอันโดดเด่นด้านใดด้านหนึ่ง หรือหลายด้านอย่างเป็นที่ประจักษ์ เมื่อเทียบกับผู้มีอายุในระดับเดียวกันภายใต้สภาพแวดล้อมเดียวกัน ซึ่งโรงเรียนต้องให้การส่งเสริมให้นักเรียนได้พัฒนาศักยภาพความสามารถพิเศษนั้นจนถึงสูงสุด

3. การส่งเสริมพัฒนานักเรียน

การส่งเสริมพัฒนานักเรียนเป็นการสนับสนุนให้นักเรียนทุกคนไม่ว่าจะเป็นนักเรียนกลุ่มปกติ กลุ่มเสี่ยง กลุ่มมีปัญหา หรือกลุ่มที่มีความสามารถพิเศษ ให้มีคุณภาพมากขึ้น ได้พัฒนาเต็มตาม

ศักยภาพ มีความภาคภูมิใจในตนเองในด้านต่าง ๆ ซึ่งจะช่วยป้องกันและแก้ไขปัญหาให้นักเรียนที่อยู่ในกลุ่มเสี่ยงและกลุ่มมีปัญหากลับมาเป็น นักเรียนกลุ่มปกติและมีคุณภาพตามมาตรฐานที่โรงเรียนหรือชุมชนคาดหวังต่อไป การส่งเสริมพัฒนานักเรียนมีหลายวิธีที่โรงเรียนสามารถพิจารณาดำเนินการได้แต่มีกิจกรรมหลักสำคัญที่โรงเรียนต้องดำเนินการ คือ

- 3.1 การจัดกิจกรรมโฮมรูม
- 3.2 การเยี่ยมบ้าน
- 3.3 การจัดประชุมผู้ปกครองชั้นเรียน (Classroom Meeting)
- 3.4 การจัดกิจกรรมเสริมสร้างทักษะการดำรงชีวิตและกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน
4. การป้องกันและแก้ไขปัญหา

ในการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ครูควรให้ความเอาใจใส่กับนักเรียนทุกคนอย่างเท่าเทียมกัน แต่สำหรับนักเรียนกลุ่มเสี่ยงและกลุ่มมีปัญหานั้น จำเป็นอย่างมากที่ต้องให้ความดูแลเอาใจใส่อย่างใกล้ชิดและหาวิธีช่วยเหลือทั้งการป้องกันและการแก้ไขปัญหาโดยไม่ปล่อยปละละเลยนักเรียนจนกลายเป็นปัญหาของสังคม การสร้าง ภูมิคุ้มกัน การป้องกันและแก้ไขปัญหาของนักเรียนจึงเป็นภาระงานที่ยิ่งใหญ่ และมีคุณค่าอย่างมากในการพัฒนาให้นักเรียนเติบโตเป็นบุคคลที่มีคุณภาพของสังคมต่อไป

การป้องกันและแก้ไขปัญหาให้กับนักเรียนนั้นมีหลายเทคนิควิธีการ แต่สิ่งที่ครูที่ปรึกษาจำเป็นต้องดำเนินการมีอย่างน้อย 2 ประการ คือ

- 4.1 การให้คำปรึกษาเบื้องต้น
- 4.2 การจัดกิจกรรมเพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหา
5. การส่งต่อ

ในการป้องกันและแก้ไขปัญหาของนักเรียนโดยครูที่ปรึกษาอาจมีกรณีที่บางปัญหามีความยากต่อการช่วยเหลือ หรือช่วยเหลือแล้วนักเรียนมีพฤติกรรมไม่ดีขึ้นก็ควรดำเนินการส่งต่อไปยังผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านต่อไปเพื่อให้ปัญหาของนักเรียนได้รับการช่วยเหลืออย่างถูกต้องและรวดเร็วขึ้น หากปล่อยให้เป็นบทบาทหน้าที่ของครูที่ปรึกษาหรือครูคนใดคนหนึ่งเพียงลำพัง ความยุ่งยากของปัญหาอาจมีมากขึ้น หรือลุกลามกลายเป็นปัญหาใหญ่โตจนยากต่อการแก้ไข ซึ่งการส่งต่อแบ่งออกเป็น 2 แบบ คือ

5.1 การส่งต่อภายใน ครูที่ปรึกษาส่งต่อไปยังครูที่สามารถให้การช่วยเหลือนักเรียนได้ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับลักษณะปัญหา เช่น ส่งต่อครูแนะแนว ครูพยาบาล ครูประจำวิชา หรือครูฝ่ายปกครอง

5.2 การส่งต่อภายนอก ครูแนะแนวหรือฝ่ายปกครองเป็นผู้ดำเนินการส่งต่อไปยังผู้เชี่ยวชาญภายนอก หากพิจารณาเห็นว่า เป็นกรณีปัญหาที่มีความยากเกินกว่าศักยภาพของโรงเรียน จะดูแลช่วยเหลือนักเรียนได้

สรุปได้ว่า ขอบข่ายการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนอนุบาลประจำจังหวัด มี 5 ด้าน ประกอบด้วย 1) ด้านการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล 2) ด้านการคัดกรองนักเรียน 3) ด้านการส่งเสริมและพัฒนานักเรียน 4) ด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหา และ 5) ด้านการส่งต่อ

ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน

ลัดดาวัลย์ เพชรจันทร์ (2559, หน้า 217) ได้ทำการวิจัยเรื่อง ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน เพื่อพัฒนาผู้เรียนของโรงเรียนที่มีการปฏิบัติที่ดี ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้ 1. การดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือ มีลักษณะที่สำคัญคือ 1) การวางแผนการดำเนินงาน มีโครงสร้างการดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือของกระทรวงศึกษาธิการ 2) การดำเนินงานตามแผนให้ความสำคัญกับการวิเคราะห์ปัญหาและความพร้อมของโรงเรียนควบคู่ไปกับการให้ความรู้แก่บุคลากร และการดูแล

นักเรียนโดยใช้กระบวนการกลุ่มทั้งในระดับห้องเรียนและระดับโรงเรียน 3) การตรวจสอบ ติดตาม ประเมินผลเน้นความร่วมมือระหว่างคณะครู นักเรียนและผู้ปกครอง 4) การปรับปรุงให้ความสำคัญกับการสรุปผลดำเนินงานทุกภาคการศึกษา เพื่อปรับปรุงพัฒนาและมีการสรุปผลดำเนินงานในทุก สัปดาห์จากระดับชั้นเรียนสู่ระดับสถานักเรียนและสรุปในภาพรวมของโรงเรียนเพื่อการพัฒนา ระบบ อย่างสม่ำเสมอ 2. การดำเนินงานในระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน 5 ขั้นตอน คือ 1) การรู้จักนักเรียน เป็นรายบุคคล 2) การคัดกรองนักเรียน 3) การส่งเสริมและพัฒนา 4) การป้องกันและแก้ไขปัญหา 5) การส่งต่อภายในโรงเรียนและภายนอก เพื่อดูแลช่วยเหลือนักเรียนต่อไป 3. การสนับสนุนการใช้ระบบ ดูแลช่วยเหลือนักเรียน ให้ความสำคัญกับการส่งเสริมสนับสนุนความร่วมมือระหว่างครู นักเรียน ผู้ปกครอง ชุมชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง 4. ประสิทธิภาพของการใช้ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน มี มาตรฐานของการดำเนินงานตามระบบกระทรวงศึกษาธิการ และช่วยเหลือนักเรียนอย่างเป็นรูปธรรม ในการแก้ปัญหาให้นักเรียนกลุ่มเสี่ยงและกลุ่มที่มีปัญหา

แนวทางการบริหารงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่มีประสิทธิภาพ

การดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนอย่างมีประสิทธิภาพ หมายถึง วิธีการดำเนินงาน หรือแนวทางการปฏิบัติที่มีระบบ เป็นขั้นตอน ก่อให้เกิดการพัฒนานักเรียนอย่างรอบด้าน โดยมี เป้าประสงค์ให้นักเรียนเป็นคนดี คนเก่ง และมีความสุข มี 6 องค์ประกอบ คือ 1) วิสัยทัศน์ หมายถึง สิ่งมุ่งหวังจะให้เกิดขึ้นในอนาคต ซึ่งเป็นการกำหนดทิศทางของภารกิจให้เป็นไปตามความมุ่ง หมายที่กำหนดไว้ 2) พันธกิจ หมายถึง การกำหนดกรอบการดำเนินงานหรือแนวทางการปฏิบัติงานที่ ชัดเจน แน่นนอนของสถานศึกษาเพื่อนำไปสู่ความสำเร็จตามความคาดหวังที่ตั้งไว้ร่วมกัน 3) เป้าประสงค์ หมายถึง จุดมุ่งหมายปลายทางที่องค์กรต้องการบรรลุผลเพื่อความสำเร็จของการ ดำเนินงาน 4) กลยุทธ์ หมายถึง วิธีการหรือแผนการดำเนินงานอย่างมีขั้นตอนเพื่อนำองค์กรไปสู่ ความสำเร็จตามเป้าประสงค์ที่ตั้งไว้ 5) โครงการ หมายถึง กลุ่มของกิจกรรมตามแผนงานที่มี รายละเอียดในการปฏิบัติงานชัดเจน โดยมีวิธีการดำเนินงานอย่างมีระบบระเบียบ มีงบประมาณและ ระยะเวลาดำเนินการเพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่กำหนด 6) ตัวชี้วัดความสำเร็จ หมายถึง การกำหนดตัว บ่งบอกหรือหน่วยวัดที่สะท้อนความสำเร็จของการปฏิบัติงานซึ่งกำหนดไว้ในแผนกลยุทธ์

การดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ต้องอาศัยพลังความร่วมมือจากครู และ บุคลากรทุกฝ่ายในโรงเรียน เพื่อให้เกิดความชัดเจนในการทำงานจึงกำหนดให้มีคณะกรรมการ รับผิดชอบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามกระบวนการและขั้นตอน จำนวน 3 คณะ คือ คณะกรรมการ อำนวยการ (ทีมนำ) คณะกรรมการดำเนินงาน (ทีมทำ) และคณะกรรมการประสานงาน (ทีมประสาน)

1. บทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการในระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2566, หน้า 10-12) ได้นำเสนอบทบาท หน้าที่ของคณะกรรมการในระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ไว้ดังนี้

1.1 คณะกรรมการอำนวยการ (ทีมนำ)

คณะกรรมการอำนวยการ (ทีมนำ) ประกอบด้วย ผู้อำนวยการโรงเรียนเป็นประธาน กรรมการ มีกรรมการตำแหน่งต่าง ๆ ได้แก่ รองผู้อำนวยการทุกฝ่าย หัวหน้าระดับ หัวหน้างาน แผนงาน หัวหน้างานกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ผู้แทนผู้ปกครอง ผู้แทนชุมชน และหัวหน้างานแนะแนว เป็นกรรมการและเลขานุการ คณะกรรมการอำนวยการ (ทีมนำ) มีบทบาทหน้าที่ ดังต่อไปนี้

1.1.1 ส่งเสริม สนับสนุน การขับเคลื่อนและผดุงรักษาระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน

1.1.2 สร้างขวัญ กำลังใจ และพัฒนางานบุคลากร

1.1.3 เป็นผู้นำในการผนึกสถาน บูรณาการภารกิจ โดยรวมของสถานศึกษา

1.1.4 ประสานสัมพันธ์และสร้างความเข้มแข็งให้ทีมประสานที่มนำ และเครือข่ายการดำเนินงานจากทุกส่วน

1.1.5 นิเทศ กำกับติดตามและประเมินผล

1.2 คณะกรรมการดำเนินงาน (ทีมทำ)

คณะกรรมการดำเนินงาน (ทีมทำ) ประกอบด้วย หัวหน้าระดับชั้น เป็นประธานกรรมการ มีกรรมการตามตำแหน่งหน้าที่ต่าง ๆ ได้แก่ รองหัวหน้าระดับ ครูที่ปรึกษา ครูผู้สอน และครูแนะแนวเป็นกรรมการและเลขานุการ มีบทบาทหน้าที่ดังต่อไปนี้

1.2.1 ประสานงานกับผู้เกี่ยวข้องและดำเนินการประชุมชี้แจง

1.2.2 บันทึกหลักฐานการปฏิบัติงานประเมินผลและจัดทำรายงานตามระดับชั้น

1.2.3 ศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับความต้องการของครูที่ปรึกษาและนักเรียนเพื่อประโยชน์ในการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

1.2.4 ประชุมคณะกรรมการอย่างต่อเนื่อง สม่ำเสมอ

1.2.5 ดำเนินการดูแล ให้ความช่วยเหลือนักเรียน ตามขั้นตอน และ กระบวนการของระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน

1.3 คณะกรรมการประสานงาน (ทีมประสาน)

คณะกรรมการประสานงาน (ทีมประสาน) ประกอบด้วย รองผู้อำนวยการที่ผู้บริหารมอบหมายเป็นประธานกรรมการ มีกรรมการตามตำแหน่งและหน้าที่ต่าง ๆ ได้แก่ หัวหน้าระดับทุกระดับ หัวหน้างานกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน หัวหน้า งานอนามัย ครูพยาบาล และหัวหน้างานแนะแนวเป็นกรรมการและเลขานุการ คณะกรรมการประสานงาน (ทีมประสาน) มีบทบาทหน้าที่ ดังต่อไปนี้

1.3.1 ปฏิบัติงานในฐานะบุคลากรหลักในการดำเนินงานระบบ การดูแลช่วยเหลือนักเรียน

1.3.2 ประสานงานระหว่างคณะกรรมการอำนวยการ (ทีมนำ) และ คณะกรรมการดำเนินงาน (ทีมทำ) และหน่วยงานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการดูแลช่วยเหลือ นักเรียน

1.3.3 จัดทำเครื่องมือ สื่ออุปกรณ์ที่จำเป็นในการพัฒนา การดำเนินงานและรับผิดชอบในการชี้แจง สร้างความรู้ ความเข้าใจแก่ผู้ปฏิบัติงาน

1.3.4 จัดการประชุมคณะกรรมการทุกฝ่าย อย่างต่อเนื่อง สม่ำเสมอเพื่อแสวงหาแนวทางในการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

1.3.5 สรุปรายงานผลการดำเนินงานและการดำเนินการอื่นใด เพื่อระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

2. บทบาทหน้าที่ของบุคลากรในคณะกรรมการดำเนินงาน

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2566, หน้า 30-34) ได้นำเสนอบทบาทหน้าที่ของบุคลากรในคณะกรรมการดำเนินงาน (ทีมทำ) ดังนี้

2.1 หัวหน้าระดับ/รองหัวหน้าระดับ ติดตาม กำกับการดูแลช่วยเหลือนักเรียนครูที่ปรึกษา ประสานงานกับผู้เกี่ยวข้องในการดูแลช่วยเหลือนักเรียน จัดประชุมครูในระดับ เพื่อพัฒนาประสิทธิภาพในการดูแลช่วยเหลือนักเรียน จัดประชุมกลุ่มเพื่อปรึกษาปัญหากรณี (Case Conference) บันทึกหลักฐานการปฏิบัติงานและจัดทำรายงานประเมินผล ระดับส่งผู้บริหารโดยผ่านทีมประสาน

2.2 ครูที่ปรึกษา/ครูประจำชั้น ดำเนินการดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามแนวทางที่กำหนด ดังนี้

2.2.1 การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล โดยการรวบรวมข้อมูล นักเรียนเป็นรายบุคคล จัดทำข้อมูลให้เป็นระบบและเป็นปัจจุบัน

2.2.2 การคัดกรองนักเรียน วิเคราะห์ข้อมูลจำแนกจัดกลุ่มผู้เรียน เช่น กลุ่มเด็กมีความสามารถพิเศษ กลุ่มปกติ กลุ่มเสี่ยง และกลุ่มมีปัญหาต้องการ การช่วยเหลือเร่งด่วน

2.2.3 พัฒนาและส่งเสริมนักเรียน โดยกิจกรรม โครงการ โครงการ ส่งเสริมพัฒนาผู้เรียนดำรงชีวิตให้รู้จักตนเอง รักและเห็นคุณค่าในตนเอง ทักษะในการ ดำรงชีวิต

2.2.4 การป้องกัน และแก้ไขปัญหา ดูแลช่วยเหลือให้คำปรึกษา กรณีปัญหาที่ไม่ยุ่งยากซับซ้อน ทั้งรายบุคคลและเป็นกลุ่ม

2.2.5 การส่งต่อ กรณีปัญหาของนักเรียนซับซ้อน ให้ส่งต่อ ไปยังครูแนะแนว ฝ่ายปกครอง หรือผู้มีทักษะความสามารถตรงกับลักษณะปัญหา พัฒนา ตนเองด้านองค์ความรู้ทางจิตวิทยาการแนะแนวและให้คำปรึกษาร่วมประชุมกลุ่ม ปรึกษา ปัญหารายการณ์ บันทึกหลักฐานการปฏิบัติงานและประเมินผล รายงานส่งหัวหน้าระดับ

2.3 ครูแนะแนว

2.3.1 นิเทศ (Supervising) สนับสนุนและเป็นแกนหลักแก่ ครูที่ปรึกษา และผู้เกี่ยวข้องทุกคนในการให้ความรู้ เทคนิค วิธีการ และกระบวนการ ตามหลักจิตวิทยาและการแนะแนวเพื่อใช้ในการดูแลและช่วยเหลือนักเรียนในประเด็น สำคัญต่อไปนี้

1) เทคนิค วิธีการ และเครื่องมือ เพื่อการรู้จักและเข้าใจผู้เรียน รวมทั้งการคัดกรองจัดกลุ่มผู้เรียน การให้คำปรึกษาเบื้องต้น เช่น การใช้ระเบียบสะสม แบบทดสอบ การสังเกต การสัมภาษณ์

2) เสนอแนะแนวทาง การจัดกิจกรรมโฮมรูม การประชุม ผู้ปกครองชั้นเรียน และกิจกรรมสำหรับผู้เรียนทุกกลุ่มคัดกรอง

3) ให้ความรู้ ความเข้าใจ เกี่ยวกับธรรมชาติและลักษณะของ ผู้เรียนกลุ่มพิเศษต่าง ๆ และเสนอแนะแนวทางในการดูแลช่วยเหลือ ส่งเสริมและพัฒนา การเรียนรู้

2.3.2 ให้คำปรึกษา (Counseling) แก่ผู้เรียน (ในกรณีครูที่ปรึกษา ไม่สามารถแก้ไขหรือยากต่อการช่วยเหลือ) ผู้ปกครอง และผู้ขอรับบริการทั่วไป

2.3.3 ประสาน (Co-ordinating) กับผู้เกี่ยวข้องทั้งในและนอก สถานศึกษาเป็นระบบ “เครือข่าย” ในการดำเนินงานแนะแนวและการดูแลช่วยเหลือ นักเรียน

2.3.4 จัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนในคาบแนะแนว

2.3.5 ให้บริการต่าง ๆ หรือจัดทำโครงการ กิจกรรมกลุ่มต่าง ๆ ให้นักเรียน ซึ่งเป็นการสนับสนุนระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน

2.3.6 ร่วมประชุมกลุ่มปรึกษาปัญหารายการณ์

2.3.7 ในกรณีที่นักเรียนมีปัญหายากต่อการช่วยเหลือของ ครูแนะแนว ให้ส่งต่อผู้เชี่ยวชาญภายนอกและติดตามการช่วยเหลือนักเรียน

2.3.8 บันทึกหลักฐานการปฏิบัติงานและประเมินผลรายงาน ส่งผู้บริหารหรือหัวหน้าระดับ

2.4 ครูผู้สอนประจำวิชาและครูที่เกี่ยวข้อง ศึกษาข้อมูลของผู้เรียนเป็นรายบุคคล เพื่อรู้จักและเข้าใจนักเรียนอย่างแท้จริง ให้ข้อมูลเกี่ยวกับตัวนักเรียนแก่ครูที่ปรึกษา และให้ความร่วมมือกับครูที่ปรึกษาและผู้เกี่ยวข้องในการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ให้ข้อมูลการรู้จักและเข้าใจ ผู้เรียนในการจัดกระบวนการการเรียนรู้ กิจกรรมพัฒนาผู้เรียนและบริการต่าง ๆ ให้ผู้เรียน ได้พัฒนาตามธรรมชาติและเต็มศักยภาพ ให้คำปรึกษาเบื้องต้นรายวิชาที่สอนในการศึกษา ต่อ การประกอบอาชีพ ทักษะการดำรงชีวิตและบุคลิกภาพที่พึงประสงค์ พัฒนาตนเอง ด้านองค์ความรู้ทางจิตวิทยาและการแนะแนว และนำมาบูรณาการในการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียน ร่วมประชุมกลุ่มปรึกษาปัญหา

กรณี ในกรณีเกี่ยวข้อง กับการ ดูแลช่วยเหลือนักเรียน บันทึกลักษณะการปฏิบัติงาน สรุปผลและ รายงานส่งหัวหน้าระดับ

2.5 ผู้แทนนักเรียน ผู้แทนนักเรียนมีหน้าที่เรียนรู้ ทำความเข้าใจกรอบแนวคิดของระบบ ดูแลช่วยเหลือนักเรียน ประสานงานในการรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับสภาพปัญหาและความต้องการ จำเป็นของเพื่อนนักเรียน มีส่วนร่วมในการกำหนดแผนงาน/โครงการ/ กิจกรรม เป็นแกนนำในการ ดูแลช่วยเหลือเพื่อนนักเรียนให้ได้รับประสบการณ์การเรียนรู้ และการเสริมสร้างทักษะการดำรงชีวิต อย่างเต็มศักยภาพ

3. บทบาทหน้าที่ของหน่วยงานและบุคคลที่เกี่ยวข้อง

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2552, หน้า 13-25) ได้นำเสนอบทบาท หน้าที่ของหน่วยงานและบุคลากรที่เกี่ยวข้องในการดำเนินงาน ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนไว้ดังนี้ การดูแลช่วยเหลือนักเรียนมีความสำคัญต่อการพัฒนา คุณภาพชีวิตของนักเรียนทุกคนให้เติบโตอย่าง มีคุณภาพ สามารถดำรงชีวิตอย่างเป็นสุข ในสังคม การดูแลช่วยเหลือนักเรียนเป็นระบบที่มี กระบวนการทำงานชัดเจน ประกอบด้วย การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล การคัดกรองนักเรียน การ ส่งเสริมพัฒนานักเรียน การป้องกันและแก้ไขปัญหา และการส่งต่อ ดังนั้นต้องอาศัยความร่วมมือจาก บุคคล และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการดำเนินงาน ดังนี้

3.1 สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เป็นหน่วยงาน กลางที่มีบทบาทหน้าที่ใน การกำหนดนโยบายการดำเนินงานไปยังสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาในการส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้ ปฏิบัติ คือ สถานศึกษาสามารถดำเนินงานระบบ ดูแลช่วยเหลือนักเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพและ ประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง จึงมีบทบาทหน้าที่ ดังนี้

3.1.1 กำหนดนโยบายและหน่วยงานที่รับผิดชอบในสำนักงานคณะกรรมการ การศึกษาขั้นพื้นฐานด้านการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

3.1.2 ประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเป็นเครือข่าย การดำเนินงานช่วยเหลือ นักเรียน

3.1.3 ส่งเสริมสนับสนุนให้สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา เกิดการพัฒนาองค์ความรู้ สู่การปฏิบัติด้านการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

3.1.4 สนับสนุน ช่วยเหลือให้สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา สถานศึกษาสามารถ ดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

3.1.5 ส่งเสริมให้สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มีระบบติดตาม ประเมินผลและ รายงานความก้าวหน้าอย่างต่อเนื่อง

3.2 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา (สพท.)

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเป็นหน่วยงานที่สนับสนุนและส่งเสริม ระบบการดูแล ช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนภายในสังกัด รวมทั้งการประสาน ติดตาม ประเมินผลการปฏิบัติงาน จึงมีบทบาทหน้าที่ ดังนี้

3.2.1 นำนโยบายการดูแลช่วยเหลือนักเรียนสู่การปฏิบัติในสถานศึกษา

3.2.2 ส่งเสริมสนับสนุนให้สถานศึกษาเกิดการพัฒนาองค์ความรู้และความสามารถ ในการปฏิบัติงานด้านการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

3.2.3 สนับสนุน ช่วยเหลือให้สถานศึกษาสามารถดำเนินงาน การดูแลช่วยเหลือ นักเรียนได้อย่างเป็นระบบ มีประสิทธิภาพ

3.2.4 ประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อร่วมกัน ดำเนินงานดูแลช่วยเหลือ นักเรียน

3.2.5 ติดตามประเมินผลและรายงานกระบวนการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

3.3. สถานศึกษา สถานศึกษาเป็นสถาบันที่ประกอบไปด้วยบุคคลต่าง ๆ ที่จะทำให้เกิดการดำเนินงานตามระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่ประสบผลสำเร็จ ซึ่งประกอบไปด้วย ผู้บริหารสถานศึกษา ครู นักเรียน คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน และบุคลากรอื่น ๆ

3.4 ผู้บริหารสถานศึกษา ในฐานะที่ผู้บริหารสถานศึกษาเป็นผู้นำสูงสุดในสถานศึกษา สามารถบริหารจัดการและให้ความสำคัญในการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนให้ประสบผลสำเร็จ จึงควรมีบทบาทหน้าที่ ดังนี้

3.4.1 บริหารจัดการให้มีระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของ สถานศึกษาให้ชัดเจนและมีประสิทธิภาพ

3.4.2 ประสานงานระหว่างสถานศึกษากับหน่วยงานและ บุคคลภายนอก เช่น ผู้ปกครอง เครือข่ายผู้ปกครอง องค์กรต่าง ๆ สาธารณสุข โรงเรียน สถานีตำรวจ ฯลฯ

3.4.3 ดูแล กำกับ นิเทศ ติดตาม ประเมินผล สนับสนุนและ ให้ขวัญกำลังใจในการดำเนินงาน

3.5 ครูประจำชั้นหรือครูที่ปรึกษา

ครูประจำชั้นหรือครูที่ปรึกษา เป็นผู้ที่อยู่ใกล้ชิดกับนักเรียนมากที่สุดและเป็นบุคลากรหลักในการดูแลช่วยเหลือนักเรียน จึงควรมีบทบาทหน้าที่ ดังนี้

3.5.1 การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล

3.5.2 การคัดกรองจำแนกกลุ่มนักเรียน

3.5.3 การจัดกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อส่งเสริมพัฒนา

3.5.4 การจัดกิจกรรมป้องกัน แก้ไข ช่วยเหลือ

3.5.5 การส่งต่อ

3.5.6 การรายงานผล

3.6 ครูประจำวิชาหรือครูทั่วไป ครูทุกคนที่มีบทบาทหน้าที่สำคัญในการพัฒนาให้บรรลุตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตร มีหน้าที่จัดกิจกรรมการเรียนรู้และดูแลช่วยเหลือนักเรียน จึงควรมีบทบาทหน้าที่ ดังนี้

3.6.1 ดูแลนักเรียนและให้คำปรึกษาเบื้องต้น

3.6.2 ศึกษา สังเกต ดูแล รวบรวมข้อมูลแก่นักเรียน

3.6.3 ประสานงานกับครูประจำชั้นหรือครูที่ปรึกษาเพื่อส่งเสริม ป้องกัน แก้ไขพฤติกรรมนักเรียน

3.6.4 จัดกิจกรรม ส่งเสริม ป้องกัน แก้ไข เพื่อพัฒนานักเรียน

3.7 นักเรียน

นักเรียนเป็นบุคคลที่มีบทบาทสำคัญในระบบการดูแลช่วยเหลือ ทั้งเป็นผู้รับการช่วยเหลือและให้การช่วยเหลือแก่สถานศึกษาเพื่อดำเนินงานระบบดูแล ช่วยเหลือนักเรียนเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ จึงมีบทบาทหน้าที่ ดังนี้

3.7.1 มีบทบาทหน้าที่ของนักเรียนและสนับสนุนการดำเนินงาน ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน

3.7.2 ให้ความร่วมมือกับคณะกรรมการนักเรียน

3.7.3 ให้ความร่วมมือในการสอดส่องพฤติกรรมของนักเรียนใน

3.7.4 ปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดี

3.7.5 สร้างเครือข่ายเพื่อนช่วยเพื่อน พี่ช่วยน้อง

3.7.6 เข้าร่วมกิจกรรมของสถานศึกษา

3.7.7 ประสานสัมพันธ์ระหว่างสถานศึกษากับบ้าน

3.8 คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน เป็นองค์คณะบุคคลที่ประกอบด้วยตัวแทนหน่วยงาน ซึ่งมีส่วนในการพัฒนาการศึกษา จึงควรมีบทบาทหน้าที่ ดังนี้

3.8.1 ให้การสนับสนุนด้านการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

3.8.2 ให้คำปรึกษาในการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือ

3.8.3 เสนอแนะแนวทางในการส่งเสริม พัฒนา แก้ไขปัญหา

3.8.4 ติดต่อขอความร่วมมือกับหน่วยงานองค์กรต่าง ๆ ในการส่งเสริมพัฒนาและแก้ไข้ปัญหา

3.8.5 อำนวยความสะดวกในการประสานงานเมื่อสถานศึกษาต้องการความช่วยเหลือ

3.9 ผู้ปกครองและชุมชน

ผู้ปกครองและชุมชน เป็นบุคคลและกลุ่มบุคคลที่อยู่ใกล้ชิดกับ นักเรียนในพื้นที่มากที่สุดที่จะให้การเอาใจใส่ดูแลนักเรียนได้อย่างดี จึงมีบทบาทหน้าที่ ดังนี้

3.9.1 จัดสภาพแวดล้อม ประสพการณ์ ให้นักเรียนได้สัมผัสกับ

3.9.2 สนับสนุนส่งเสริมให้กำลังใจนักเรียนในการเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ตามความสนใจ และศักยภาพของตนเอง

3.9.3 ใช้หลักจิตวิทยาในการเลี้ยงดูบุตรหลาน

3.9.4 เข้าร่วมประชุม วางแผน หาแนวทางการดำเนินงาน

3.9.5 ให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อการส่งเสริม พัฒนา ป้องกันและแก้ไข้ปัญหานักเรียน

3.9.6 ให้คำปรึกษา คานะนำที่ดีแก่นักเรียน

3.10 หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

การดำเนินงานการดูแลช่วยเหลือนักเรียนให้ครอบคลุม ทุกกลุ่มเป้าหมายและบรรลุผล จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องอาศัยการมีส่วนร่วมของทุกส่วนในสังคม และเพื่อให้เกิดความชัดเจนในการปฏิบัติงานให้สอดคล้องไปในทิศทางเดียวกันอย่างมีคุณภาพ การประสานงานและการสร้างความร่วมมือร่วมใจในการดูแลช่วยเหลือนักเรียน จึงเป็นสิ่งสำคัญซึ่งสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา สถานศึกษา ควรประสานความร่วมมือทั้งภาครัฐและเอกชน เช่น กรมสุขภาพจิต ศูนย์อนามัยเขตฯ สาธารณสุขจังหวัด สาธารณสุขอำเภอ โรงพยาบาล องค์การบริหารส่วนท้องถิ่น การปกครองพิเศษ กระทรวงมหาดไทย กระทรวงกลาโหม กระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม สื่อมวลชน สำนักงานตำรวจแห่งชาติ องค์กรเอกชน องค์กรอิสระ ซึ่งมีความสามารถในการสนับสนุนและให้ความร่วมมือได้ ดังนี้

3.10.1 ให้คำปรึกษาแนะนำเกี่ยวกับพฤติกรรมและพัฒนาการของเด็กวัยต่าง ๆ

3.10.2 สอดส่องดูแลให้ความช่วยเหลือเด็กและเยาวชนทั้งด้านความปลอดภัยและการแก้ปัญหาพฤติกรรม

3.10.3 ร่วมมือกับสถานศึกษาจัดกิจกรรมส่งเสริมนักเรียนให้ ได้รับการพัฒนา ศักยภาพของแต่ละบุคคล

3.10.4 เป็นแหล่งเรียนรู้และฝึกงาน และเพิ่มพูนประสบการณ์แก่ นักเรียนตาม ความรู้ความสามารถ ความสนใจ และความถนัด

3.10.5 ติดตามผล สะท้อนปัญหา และแสดงความคิดเห็นที่เป็น ประโยชน์ต่อการ ดำเนินการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

3.10.6 ให้ความร่วมมือและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เผยแพร่ข้อมูล ข่าวสารสนเทศ ที่เป็นประโยชน์และน่าสนใจ

3.10.7 ให้การสนับสนุนและเป็นเครือข่ายในการพัฒนาและขยาย ผลการดำเนินงานดูแลช่วยเหลือนักเรียนอย่างต่อเนื่อง

สรุปได้ว่าบทบาทหน้าที่ของผู้รับผิดชอบหรือผู้เกี่ยวข้องในระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนนั้น ผู้รับผิดชอบแต่ละคนนั้นย่อมมีบทบาทและหน้าที่ของตนเองแตกต่างกันไป ตั้งแต่การวางแผนการดำเนินงาน และปฏิบัติงานตามขั้นตอนต่าง ๆ ซึ่งทุกคนและทุกบทบาทหน้าที่ถือว่ามีความสำคัญยิ่งในการดำเนินงานเพื่อให้บรรลุผลตามวัตถุประสงค์ที่วางไว้

บทสรุป

ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนเป็นสิ่งที่มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการช่วยเหลือนักเรียนในโรงเรียน ช่วยให้นักเรียนได้รับการดูแลช่วยเหลือ ค้ำคอง ปกป้อง แก้ไขปัญหาต่าง ๆ การดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนอย่างมีประสิทธิภาพมีเป้าประสงค์ให้นักเรียนเป็นคนดี คนเก่ง และมีความสุข มี 6 องค์ประกอบ คือ 1) วิสัยทัศน์ 2) พันธกิจ 3) เป้าประสงค์ 4) กลยุทธ์ 5) โครงการ 6) ตัวชี้วัดความสำเร็จ การดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนต้องอาศัยพลังความร่วมมือจากทุกฝ่ายทั้งในและนอกโรงเรียน โดยจะมีคณะกรรมการ 3 คณะ คือ คณะกรรมการอำนวยการ (ทีมนำ) คณะกรรมการดำเนินงาน (ทีมทำ) และคณะกรรมการประสานงาน (ทีมประสาน) เพื่อให้การดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน

เอกสารอ้างอิง

- ลัดดาวัลย์ เพชรจันทร์. (2559). *ปัญหาและแนวทางการพัฒนาระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของครูบ้านปลวกแดง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยอง เขต 1* วิทยานิพนธ์ สาขาบริหารการศึกษา, มหาวิทยาลัยบูรพา.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2566). *ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนเอกสารสรุปย่อองค์ความรู้สำหรับพัฒนาทีมงานขับเคลื่อนระบบดูแลนักเรียนเพื่อการก้าวอย่างยั่งยืน ปี 2567*. มปท.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2567). *รายงานการศึกษาปัญหาเด็กและเยาวชน*. (ออนไลน์). จาก: <http://www.obec.go.th>.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2566). *นโยบายและแนวทางการพัฒนาการศึกษา*. (ออนไลน์). จาก: <http://www.obec.go.th>.
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 3. (2566). *คู่มือการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน*. สกลนคร: สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 3.
- สำนักงานวิชาการและมาตรฐานการศึกษา. (2551). *การพัฒนาความเข้มแข็งระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนหลักสูตรผู้บริหาร*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- Bronfenbrenner, U. (1979). *The ecology of human development: Experiments by nature and design*. Harvard University Press.
- Bandura, A. (1986). *Social foundations of thought and action: A social cognitive theory*. Prentice-Hall.

ยุทธศาสตร์การศึกษา แผนพัฒนาการศึกษา ระยะ 5 ปี (ปีการศึกษา 2567-2571)
โรงเรียนอนุบาลสุมาลี จังหวัดเชียงใหม่
Educational strategies, 5-year education development plan (academic
year 2024-2028), Sumalee Kindergarten School, Chiang Mai Province

สุมาลี สุกันธา
Sumalee Sukantha

ผู้อำนวยการโรงเรียนอนุบาลสุมาลี จังหวัดเชียงใหม่
e-mail: sumalee.su375@gmail.com โทร. 098-2847586

บทคัดย่อ

การวิจัยยุทธศาสตร์การศึกษาแผนพัฒนาการศึกษา ระยะ 5 ปี (ปีการศึกษา 2567-2571) โรงเรียนอนุบาลสุมาลี จังหวัดเชียงใหม่ครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันและความต้องการพัฒนายุทธศาสตร์การศึกษาแผนพัฒนาการศึกษา ระยะ 5 ปี (ปีการศึกษา 2567-2571) 2) เพื่อสร้างยุทธศาสตร์การศึกษาแผนพัฒนาการศึกษา ระยะ 5 ปี (ปีการศึกษา 2567-2571) และ 3) เพื่อประเมินยุทธศาสตร์การศึกษาแผนพัฒนาการศึกษา ระยะ 5 ปี (ปีการศึกษา 2567-2571) เป็น การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research : PAR) โดยการศึกษา เอกสาร การประเมินผลแผนพัฒนาการศึกษา การจัดเวทีเสวนาระดมความคิดเห็น การสนทนากลุ่ม การรับฟังสาธารณะ (Public Hearing) และการประเมินยุทธศาสตร์ ประชากร คือ ผู้บริหาร ครูและบุคลากร นักเรียน ผู้ปกครองนักเรียน และคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ปี การศึกษา 2566 ทั้งหมด จำนวน 332 คน สถิติที่ใช้ ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน

คำสำคัญ: ยุทธศาสตร์; แผนพัฒนาการศึกษา; คนดีศรีสุมาลี; ปัจจัยแห่งความสำเร็จ

ABSTRACT

Educational strategies, 5-year education development plan (academic year 2024-2028), Sumalee Kindergarten School, Chiang Mai Province aimed to 1) study the current situation and the need to develop educational strategies for the 5-year educational development plan (Academic Year 2024-2028), 2) create educational strategies for the 5-year educational development plan (academic year 2024-2028), and 3) evaluate the educational strategies, educational development plan, the 5-year period (academic year 2024-2028). This educational development plan is a participatory action research (PAR) by studying educational development plan evaluation documents that organizing a brainstorming forum, poll, group chat, public hearing, and strategy assessment. The population were 332 of administrators, teachers, personnel, students, parents, and the Basic Education Committee, academic year 2024. Percentage, mean, and standard deviation were used to analyze the data.

Keywords: Strategy; Education development plan; Good person Sri Sumalee; Success factor

บทนำ

จากพระปฐมบรมราชโองการของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชที่ทรงมีพระราชดำรัสว่า **"เราจะครองแผ่นดินโดยธรรม เพื่อประโยชน์สุขุมหาชนชาวสยาม"** และเป็นพระมหากรุณาธิคุณอย่างล้นพ้น หาที่สุดมิได้ ที่พระบาทสมเด็จพระปรเมนทรรามาธิบดีศรีสินทรมหาวชิราลงกรณ พระวชิรเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 10 ที่ทรงมุ่งมั่นสืบสานปฏิบัติพระราชกรณียกิจนานัปการเพื่อความอุดมสมบูรณ์ สงบร่มเย็น ของประเทศไทย ดังพระปฐมบรมราชโองการที่ว่า **"เราจะสืบสานรักษา และต่อยอด และครองแผ่นดินโดยธรรม เพื่อประโยชน์สุข แห่งอาณาราษฎรตลอดไป"** และพระองค์ทรงตระหนักในความสำคัญของการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ดังพระบรมราโชบายด้านการศึกษา **"การศึกษา คือ ความมั่นคงของประเทศ"** การศึกษาต้องสร้างให้คนไทย มีคุณลักษณะสำคัญ 4 ประการ ได้แก่ 1. มีทัศนคติที่ดีและถูกต้อง 2. มีพื้นฐานชีวิตที่มั่นคงเข้มแข็ง 3. มีอาชีพ มีงานทำ และ 4. ความเป็นพลเมืองดี มีระเบียบวินัย จากพระราชดำรัสของพระองค์นับเป็น **"แสงแห่งพระราชสาส์นส่องสว่างทางการศึกษา"** เป็นหมุดหมายการเปลี่ยนผ่านประเทศด้วยการปฏิรูปการศึกษาให้เป็น **"Education Next Normal"** ที่ตอบโจทย์การเปลี่ยนแปลงอนาคต รองรับการพัฒนาประเทศตามยุทธศาสตร์ชาติ สู่ความมั่นคง มั่งคั่งและยั่งยืน

กระทรวงศึกษาธิการดำเนินการภารกิจหลักตามยุทธศาสตร์ชาติ แผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ (พ.ศ. 2566 – 2580) ฉบับปรับปรุง ในฐานะหน่วยงานเจ้าภาพขับเคลื่อน ประเด็น 11 การพัฒนาศักยภาพคนตลอดช่วงชีวิต ในแผนย่อยที่ 3.3 การพัฒนาช่วงวัยเรียน/วัยรุ่น ประเด็น 12 การพัฒนาการเรียนรู้ และประเด็นอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2566 – 2570) โดยเฉพาะหมุดหมายที่ 12 ไทยมีกำลังคนสมรรถนะสูง มุ่งเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง ตอบโจทย์การพัฒนาแห่งอนาคต แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560 – 2579 เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals : SDGs) (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560)

โรงเรียนอนุบาลสุมาลี จังหวัดเชียงใหม่ สังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน มีความมุ่งมั่นในการพัฒนาผู้เรียนในทุกมิติให้เป็น **"คนดี เก่ง และมีความสุข"** สอนต่อพระบรมราโชบายด้านการศึกษาของในหลวงรัชกาลที่ 10 นโยบายรัฐบาล นโยบายของกระทรวงศึกษาธิการและเจตนารมณ์ของการปฏิรูปการศึกษา ได้จัดทำแผนพัฒนาการศึกษาและประเมินแผนพัฒนาการศึกษาระยะ 3 ปี (ปีการศึกษา 2564 - 2566) มีข้อเสนอการพัฒนาแผนพัฒนาการศึกษาที่สนองพระบรมราโชบายด้านการศึกษา สอดคล้องทิศทางการนโยบายรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ **"เรียนดี - มีความสุข"** และวิสัยทัศน์ **"สถานศึกษาเอกชนจัดการศึกษาที่มีคุณภาพมาตรฐาน ด้วยความรับผิดชอบต่อผู้เรียน ภายใต้การกำกับ ส่งเสริมสนับสนุนการศึกษาเอกชนที่มีความเท่าเทียมและเป็นธรรม"** ตามแผนพัฒนาการศึกษาเอกชน พุทธศักราช 2566 - 2570 ตอบโจทย์การเปลี่ยนแปลงและความต้องการของผู้เรียนจากกระแสพระราชดำรัส ปณิญาและอนุสัญญาสากล รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย บทบัญญัติแห่งกฎหมาย ยุทธศาสตร์ชาติ ทิศทางการนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการ บนพื้นฐานความต้องการจำเป็นของผู้เรียนและชุมชนท้องถิ่น ภายใต้ทิศทางการ **"เรียนดี - มีความสุข"** และวาระการศึกษาเชียงใหม่ ภายใต้วิสัยทัศน์ **"เชียงใหม่...นครแห่งนวัตกรรมการเรียนรู้ตลอดชีวิตชีวิตที่มีความสุขสำหรับบุคคลทุกช่วงวัย"** โรงเรียนอนุบาลสุมาลี จังหวัดเชียงใหม่ จักพลิกโฉมสถานศึกษาเป็นระบบนิเวศชุมชนแห่งการเรียนรู้ที่มีความสุข "ที่เปิดกว้าง มีอิสระ สะดวก และปลอดภัย เป็นฐานบูรณาการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) ให้ผู้เรียนพัฒนาศักยภาพเต็มขีดสุดตามความถนัดสนใจ คนเชียงใหม่ยุคใหม่ให้ก้าวทันต่อการเปลี่ยนแปลงในศตวรรษที่ 21 โดยมุ่งเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญบนพื้นฐานความเชื่อว่าทุกคนสามารถเรียนรู้ และพัฒนาอัจฉริยภาพแห่งตนโดยใช้ระบบนิเวศการเรียนรู้ อิงวิถีล้านนาบนพื้นฐานศาสตร์พระราชาเป็นฐานการพัฒนา

ผู้วิจัยในฐานะผู้บริหารโรงเรียนอนุบาลสุมาลี จังหวัดเชียงใหม่ มีความมุ่งมาดปรารถนาต่อการป่มเพาะอัจฉริยภาพผู้เรียนที่สอดคล้องกับแนวโน้มความท้าทายอนาคต จึงวิจัยยุทธศาสตร์การศึกษาแผนพัฒนาการศึกษา ระยะ 5 ปี (ปีการศึกษา 2567 - 2571) เพื่อนำผลการวิจัยเป็นกรอบทิศทางการพัฒนาการศึกษา ต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันและความต้องการพัฒนายุทธศาสตร์การศึกษาแผนพัฒนาการศึกษา ระยะ 5 ปี (ปีการศึกษา 2567-2571) โรงเรียนอนุบาลสุมาลี จังหวัดเชียงใหม่
2. เพื่อสร้างยุทธศาสตร์การศึกษาแผนพัฒนาการศึกษา ระยะ 5 ปี (ปีการศึกษา 2567-2571) โรงเรียนอนุบาลสุมาลี จังหวัดเชียงใหม่
3. เพื่อประเมินยุทธศาสตร์การศึกษาแผนพัฒนาการศึกษา ระยะ 5 ปี (ปีการศึกษา 2567-2571) โรงเรียนอนุบาลสุมาลี จังหวัดเชียงใหม่

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ใช้รูปแบบการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research : PAR) ดำเนินการวิจัย 3 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 การศึกษาสภาพปัจจุบันและความต้องการพัฒนายุทธศาสตร์การศึกษาแผนพัฒนาการศึกษา ระยะ 5 ปี (ปีการศึกษา 2567-2571) โรงเรียนอนุบาลสุมาลี จังหวัดเชียงใหม่

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1. การสังเคราะห์ผลการประเมินแผนพัฒนาการศึกษา กลุ่มผู้ให้ข้อมูล (Key Informant) เป็นผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องที่เป็นบุคคลที่เลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) (นงลักษณ์ วิรัชชัย ,2559) จำนวน 3 คน
2. การประชุมเสวนาระดมความคิด (Brain Storming) กลุ่มผู้ให้ข้อมูล (Key Informant) เป็นผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง และผู้ที่มีส่วนได้ - ส่วนเสีย โดยพิจารณาตัดสินใจ จากลักษณะของกลุ่มที่เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย อาศัยความรู้ ความชำนาญ ประสบการณ์ (นงลักษณ์ วิรัชชัย, 2559: 156) จำนวน 31 คน
3. การสำรวจสภาพปัจจุบันและความต้องการพัฒนายุทธศาสตร์การศึกษา ใช้ประชากรเป็นผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง และผู้มีส่วนได้ - ส่วนเสีย เป็นกลุ่มผู้ให้ข้อมูล (Key Informant) (ชูศรี วงศ์รัตน์,2564) จำนวน 332 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย ประเด็นการเสวนาระดมความคิด และแบบสอบถามสภาพปัจจุบันและความต้องการพัฒนายุทธศาสตร์การศึกษา โดยวิธีการหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item Objective Congruence – IOC) (สุวิมล ว่องวาณิช,2557) มีค่า IOC เท่ากับ 1.00 ทุกข้อ และมีความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.72

3. การเก็บรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูล

การสังเคราะห์ผลการประเมินแผนพัฒนาการศึกษา ระยะ 3 ปี (ปีการศึกษา 2564- 2566) การจัดเวทีเสวนาระดมความคิด (Brain Storming) และการสำรวจสภาพปัจจุบันและความต้องการพัฒนายุทธศาสตร์การศึกษา โดยวิเคราะห์แนวโน้มและผลกระทบในอนาคต สังเคราะห์ข้อมูลจากการเสวนาระดมความคิด และ วิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสำรวจความคิดเห็นหาค่าร้อยละและค่าเฉลี่ย

ระยะที่ 2 การสร้างยุทธศาสตร์การศึกษาแผนพัฒนาการศึกษา ระยะ 5 ปี (ปีการศึกษา 2567 - 2571) โรงเรียนอนุบาลสุมาลี จังหวัดเชียงใหม่

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1. การสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) สร้างและพัฒนากลยุทธ์การศึกษา เป็นผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง และผู้ที่มีส่วนได้ - ส่วนเสีย เป็นบุคคลที่เลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) (นงลักษณ์ วิรัชชัย,2559) จำนวน 12 คน

2. การประชุมเชิงปฏิบัติการ (Work Shop) เพื่อจัดวางยุทธศาสตร์ กลุ่มผู้ให้ข้อมูล (Key Informant) เป็นผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ผู้บริหาร เป็นบุคคลที่เลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) (นงลักษณ์ วิรัชชัย,2559) จำนวน 11 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย 1) ประเด็นการสนทนากลุ่มสร้างยุทธศาสตร์ การศึกษา และ 2) แบบบันทึกการดำเนินการประชุมเชิงปฏิบัติการ (Work Shop) โดยวิธีการหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item Objective Congruence - IOC) (สุวิมล ว่องวาณิช,2557) มีค่า IOC เท่ากับ 1.00 ทุกข้อ

3. การเก็บรวบรวมข้อมูลการวิเคราะห์ข้อมูล

จัดประชุมสนทนากลุ่ม ใช้วิธีการจดบันทึกและบันทึกเทปและถอดเทป และจัดประชุมเชิงปฏิบัติการ (Work Shop) และวิเคราะห์และสรุปผลโดยกระบวนการ Scenario Building and Scenario Planning

ระยะที่ 3 การประเมินยุทธศาสตร์การศึกษาแผนพัฒนาการศึกษา ระยะ 5 ปี (ปีการศึกษา 2567 - 2571) โรงเรียนอนุบาลสุมาลี จังหวัดเชียงใหม่

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1. การรับฟังสาธารณะ (Public Hearing) จากกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ได้แก่ ผู้บริหาร ครู บุคลากร นักเรียน ผู้ปกครอง และคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 100 คน

2. การประเมินยุทธศาสตร์การศึกษา กลุ่มผู้ให้ข้อมูล (Key Informant) เป็นผู้ทรงคุณวุฒิที่เลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) (นงลักษณ์ วิรัชชัย,2559) จำนวน 7 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย 1) แบบรับฟังสาธารณะ (Public Hearing) 2) แบบประเมินยุทธศาสตร์การศึกษา โดยวิธีการหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item Objective Congruence - IOC) (สุวิมล ว่องวาณิช,2557) พบว่า แบบประเมิน มีค่า IOC เท่ากับ 1.00 ทุกข้อ

3. การเก็บรวบรวมข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล

รับฟังสาธารณะ (Public Hearing) และ การประเมินด้านความถูกต้อง ความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ของยุทธศาสตร์ การศึกษาโดยผู้ทรงคุณวุฒิ โดยหาค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานโดยนำค่าเฉลี่ยไปแปลความหมายตามเกณฑ์การแปลความหมาย

สถิติการวิจัย

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ประกอบด้วย 1. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ยเลขคณิต และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และ 2. สถิติสำหรับวิเคราะห์คุณภาพของเครื่องมือ ได้แก่ ค่าดัชนีความสอดคล้องของแบบสำรวจ และค่าความเชื่อมั่น โดยใช้สัมประสิทธิ์แอลฟาครอนบาค

ผลการวิจัย

ตอนที่ 1 ผลการศึกษาสภาพปัจจุบันและความต้องการพัฒนายุทธศาสตร์การศึกษา แผนพัฒนาการศึกษา ระยะ 5 ปี (ปีการศึกษา 2567-2571) โรงเรียนอนุบาลสุมาลี จังหวัดเชียงใหม่

1.1 ผลการวิเคราะห์ข้อค้นพบการประเมินผลแผนพัฒนาการศึกษา (ปีการศึกษา 2564-2566) และการคาดคะเนแนวโน้มอนาคต และความท้าทายเชิงยุทธศาสตร์ โดยกระบวนการ Scenario Analysis ด้วยเทคนิค S-T-E-E-P Approach โดยการจัดเวทีสานเสวนาระดมความคิด (Brain Storming) พบว่า (1) สภาพสังคมมีการเปลี่ยนแปลงแบบพลิกผัน ส่งผลกระทบต่อวิถีการดำรงอยู่ของมนุษย์ การจัดการเรียนรู้ต้องพลิกโฉม (Changing) ตอบสนองความถนัดสนใจของผู้เรียน และสอดคล้องกับทิศทางนโยบายการพัฒนาประเทศ และ (2) มีฉันทานุมัติแถลงเจตนารมณ์ (Mission Statement) อนุบาลสุมาลี...มุ่งมั่นสร้างสรรค์นวัตกรรมบ่มเพาะคนดีศรีสุมาลี: เด็กดี - เด็กเก่ง - เด็กที่มีความสุข เต็มตามอัจฉริยภาพแห่งตน ที่สมดุรอบด้าน อิงวิถีล้านนาบนพื้นฐานศาสตร์พระราชา ที่ตอบสนองความเปลี่ยนแปลงอนาคต โดยกำหนดภาพอนาคตสถานศึกษาเป็นสถานศึกษาแห่งนวัตกรรมเสริมสร้างอัจฉริยภาพผู้เรียนอิงระบบนิเวศการเรียนรู้ วิถีล้านนาที่มีความสุขบนพื้นฐานศาสตร์พระราชา

1.2 ผลการสำรวจความคิดเห็น ความต้องการพัฒนายุทธศาสตร์การศึกษา พบว่า 1) อนาคตภาพผู้เรียนเป็นเด็กที่ได้รับการพัฒนาอย่างสมดุรอบด้าน มีคุณลักษณะสำคัญ 4 ประการตามพระบรมราโชบายด้านการศึกษา โดยคงไว้ซึ่งอัตลักษณ์เดิม คือ “คนดีศรีสุมาลี” ประกอบด้วย (1) เด็กดี (2) เด็กเก่ง (3) เด็กที่มีความสุข และ 2) แนวทางการพัฒนา ประกอบด้วย (1) ปรับระบบนิเวศการเรียนรู้อิงวิถีล้านนา (2) บูรณาการสหศาสตร์การการบ่มเพาะอัจฉริยภาพผู้เรียน (3) เสริมสร้างการเรียนรู้และพัฒนานวัตกรรม และ (4) ขยายหุ้นส่วนพัฒนาและการบริการสาธารณะ ภาพรวมระดับมากที่สุด ($\mu = 4.65, \sigma = 0.29$)

ตอนที่ 2 ผลการสร้างยุทธศาสตร์การศึกษาแผนพัฒนาการศึกษา ระยะ 5 ปี (ปีการศึกษา 2567-2571) โรงเรียนอนุบาลสุมาลี จังหวัดเชียงใหม่

ภาพที่ 1 แผนที่เชิงยุทธศาสตร์ แผนพัฒนาการศึกษา ระยะ 5 ปี (ปีการศึกษา 2567-2571)

จากภาพ ยุทธศาสตร์การศึกษาแผนพัฒนาการศึกษา โดยกระบวนการวางแผนเชิงอนาคต (The Future of Strategic Planning) ประกอบด้วย 4 ส่วน คือ 1) แนวโน้มความท้าทายอนาคต 2) อนาคตภาพและทิศทางการพัฒนา 3) ประเด็นยุทธศาสตร์การ 4 ด้าน 9 ยุทธศาสตร์พัฒนา และ 4) มาตรการ กลไกและปัจจัยแห่งความสำเร็จ (Key Success Factor:KSF)

ตอนที่ 3 ผลการประเมินยุทธศาสตร์การศึกษาแผนพัฒนาการศึกษา ระยะ 5 ปี (ปีการศึกษา 2567-2571) โรงเรียนอนุบาลสุมาลี จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า

1) ผลการรับฟังสาธารณะ (Public Hearing) ร่างยุทธศาสตร์การศึกษาแผนพัฒนาการศึกษา จากผู้มีส่วนได้ - ส่วนเสีย โดยภาพรวม เห็นด้วย ร้อยละ 95.58 และไม่เห็นด้วย ร้อยละ 4.42

2) ผลการประเมินยุทธศาสตร์การศึกษาแผนพัฒนาการศึกษา ของผู้ทรงคุณวุฒิ พบว่า ภาพรวมมีความถูกต้อง ความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์อยู่ในระดับมากที่สุด ($\mu = 4.62, \sigma = 0.22$)

อธิปายผล

1. ผลการศึกษาสภาพปัจจุบันและความต้องการพัฒนายุทธศาสตร์การศึกษาแผนพัฒนาการศึกษา ระยะ 5 ปี (ปีการศึกษา 2567 - 2571) โรงเรียนอนุบาลสุมาลี จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า ภาพรวมความต้องการพัฒนายุทธศาสตร์การศึกษาอยู่ในระดับมากที่สุด

ผลการวิเคราะห์ข้อค้นพบสะท้อนผลการประเมินผลแผนพัฒนาการศึกษา (ปีการศึกษา 2564-2566) และการคาดคะเนแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงอนาคต และความท้าทายเชิงยุทธศาสตร์ โดยการจัดเวทีสานเสวนาระดมความคิด สภาพสังคมมีการเปลี่ยนแปลงแบบพลิกผันและเหวี่ยงพล้น ส่งผลกระทบต่อวิถีการดำรงอยู่ของมนุษย์ การจัดการเรียนรู้ต้องพลิกโฉม (Changing) เท่าทันต่อการเปลี่ยนแปลง ตอบสนองความถนัดสนใจของผู้เรียน และสอดคล้องกับทิศทาง มีพันธานุมัติแถลงเจตนารมณ์ (Mission Statement) อนุบาลสุมาลี...มุ่งมั่นสร้างสรรค์นวัตกรรมบ่มเพาะคนดีศรีสุมาลี: เด็กดี - เด็กเก่ง - เด็กที่มีความสุข เต็มตามอัจฉริยภาพแห่งตน ที่สมดุรอบด้าน อิงวิถีล้านนาบนพื้นฐานศาสตร์พระราชา ที่ตอบสนองความเปลี่ยนแปลงอนาคต โดยกำหนดภาพอนาคตสถานศึกษา เป็นสถานศึกษาแห่งนวัตกรรมเสริมสร้างอัจฉริยภาพผู้เรียนอิงระบบนิเวศการเรียนรู้วิถีล้านนาที่มีความสุขบนพื้นฐานศาสตร์พระราชา และ ผลการสำรวจความคิดเห็น ความต้องการพัฒนายุทธศาสตร์การศึกษา พบว่า 1) อนาคตภาพผู้เรียนเป็นเด็กที่ได้รับการพัฒนาอย่างสมดุรอบด้าน มีคุณลักษณะสำคัญ 4 ประการ ตามพระบรมราโชบายด้านการศึกษา โดยคงไว้ซึ่งอัตลักษณ์เดิม คือ “คนดีศรีสุมาลี” ประกอบด้วย (1) เด็กดี (2) เด็กเก่ง (3) เด็กที่มีความสุข และ 2) แนวทางการพัฒนาการศึกษา ประกอบด้วย (1) ปรับระบบนิเวศการเรียนรู้วิถีล้านนา (2) บูรณาการสหศาสตร์การการบ่มเพาะอัจฉริยภาพผู้เรียน (3) เสริมสร้างการเรียนรู้และพัฒนานวัตกรรม และ (4) ขยายหุ้นส่วนพัฒนาและการบริการสาธารณะ ภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด

เนื่องจากโรงเรียนอนุบาลสุมาลีได้กำหนดเอกลักษณ์สถานศึกษา อัตลักษณ์ผู้เรียนโดยการได้วิเคราะห์ความสอดคล้องมาตรฐานคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียน ปฐมวัยตามที่หลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พ.ศ. 2560 ที่สอดคล้องครอบคลุมตามคุณลักษณะมาตรฐาน ของสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษาองค์การทุนเพื่อเด็กแห่งสหประชาชาติ (ยูนิเซฟ) ประเทศไทย และได้เพิ่มสมรรถนะที่จำเป็นอีก 2 สมรรถนะ เพื่อสอดคล้อง กับอัตลักษณ์ผู้เรียนโรงเรียนอนุบาลสุมาลี รวมทั้งหมด 9 สมรรถนะหลักกำหนดเป็นอัตลักษณ์ผู้เรียน “คนดีศรีสุมาลี: เด็กดี - เด็กเก่ง - เด็กที่มีความสุข” ภายใต้ปรัชญาการศึกษา... “จัดการศึกษาและอบรมเลี้ยงดูเด็กปฐมวัยให้เสมือนเป็นบ้านหลังที่ 2 คือ เลี้ยงดูเด็กเสมือนเป็น ลูกหลานของตนเองน้อมนำหลักศีลธรรมและหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาเป็นหลักคิด เพื่อพัฒนา เด็กให้มีสมรรถนะตามวัย ตอบสนองต่อธรรมชาติ และพัฒนาการอย่างสมดุ สร้างรากฐานคุณภาพชีวิต ตามวิถีไทยสู่ความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ในศตวรรษที่ 21 เกิดคุณค่าต่อตนเอง ครอบครัว ชุมชน สังคม และ ประเทศชาติ”

ดังนั้น จากผลการวิเคราะห์แนวโน้มและผลกระทบในอนาคต ความท้าทายเชิงยุทธศาสตร์ และการสอบถามผู้มีส่วนได้ส่วนเสียดังกล่าว จึงเป็นการวิเคราะห์ซึ่งทำให้ได้มาซึ่งความต้องการพลิกโฉม (Changing) การบ่มเพาะอัจฉริยภาพผู้เรียนบนพื้นฐานศาสตร์พระราชาและต่อยอดนวัตกรรมรูปแบบการเรียนรู้บนพื้นฐานวิถีไทยสู่เศรษฐกิจฐานความรู้ตามแนวคิดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งเป็นการจัดสาระการเรียนรู้แบบผสมผสานในระดับปฐมวัยหรือ... SUMALEE Model และกำหนดเป็นแผนที่เชิงยุทธศาสตร์ในการพัฒนาที่สอดคล้องกับทิศทางนโยบาย เรียนดี - มีความสุข และวาระ

การศึกษาเชียงใหม่ ภายใต้วิสัยทัศน์ “เชียงใหม่...นครแห่งนวัตกรรมการเรียนรู้ตลอดชีวิตชีวิตที่มีความสุขสำหรับบุคคลทุกช่วงวัยแผนพัฒนาการศึกษา” (สำนักงานศึกษาจังหวัดเชียงใหม่, 2566) นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับ ชาญ คำภีระแปง และคณะ (2564) ได้ทำการวิจัยยุทธศาสตร์การขับเคลื่อนพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาจังหวัดเชียงใหม่ จากการศึกษาสถานการณ์แนวโน้มและทิศทางการพัฒนานวัตกรรมการศึกษาจังหวัด เชียงใหม่ พบว่า

1) ผลการวิเคราะห์แนวโน้มและผลกระทบในอนาคต ความท้าทายเชิงยุทธศาสตร์ ด้วยกระบวนการ Scenario Analysis ด้วย S-T-E-E-P Approach การวิเคราะห์ผลกระทบ (Impact Analysis) และแนวโน้มความท้าทายในอนาคต พบว่า เชียงใหม่จะได้รับผลกระทบจากยุค VUCA World และพลวัตการเปลี่ยนแปลงแบบพลิกผัน (Disruption) จึงต้องปรับตัวให้เท่าทันและคงเอกลักษณ์ความเป็น “ถิ่นไทยงาม” ตามฉลากทัศน์ อนาคตเชียงใหม่: เมืองแห่งศิลปะ - เมืองแห่งการสัญจร - เมืองแห่งวัฒนาอาราม - เมืองแห่งนวัตกรรม และ 2) ผลการเสวนาระดมความคิดเห็นที่สาธารณะจากผู้ทรงคุณวุฒิ คณะกรรมการและ อนุกรรมการขับเคลื่อนพื้นที่นวัตกรรม ผู้บริหารการศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษา ครู ศึกษานิเทศก์ บุคลากรทางการศึกษา และผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย พบว่า การจัดการศึกษาเชียงใหม่ต้องปรับตัวแบบก้าว กระโดดที่ตอบโจทย์อนาคต (CM-EDU Next Normal) โดย... “เชียงใหม่ นครแห่งนวัตกรรมการเรียนรู้ ตลอดชีวิตเชิงอนาคต” และมีฉันทานุมัติประกาศคำแถลงเจตนารมณ์ (Mission Statement) “จังหวัดเชียงใหม่...มุ่งมั่นริเริ่มสร้างสรรค์ นวัตกรรมจัดการศึกษาตลอดชีวิตอย่างมีความสุข สำหรับบุคคลทุกช่วงวัย บนหลักการ... “จังหวัดการศึกษา - สถานศึกษาจัดการตนเอง” ตาม เจตนารมณ์แห่งพระราชบัญญัติพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา พุทธศักราช 2562

2. ผลการสร้างยุทธศาสตร์การศึกษาแผนพัฒนาการศึกษา ระยะ 5 ปี (ปีการศึกษา 2567-2571) โรงเรียนอนุบาลสุมาลี จังหวัดเชียงใหม่ โดยกระบวนการวางแผนเชิงอนาคต (The Future of Strategic Planning Process) พบว่า ยุทธศาสตร์การศึกษาแผนพัฒนาการศึกษา ประกอบด้วย 4 ส่วน คือ 1) สถานการณ์ และแนวโน้มความท้าทายอนาคต 2) ทิศทางการพัฒนา 3) ประเด็นยุทธศาสตร์การพัฒนา และ 4) มาตรการ กลไกและปัจจัยแห่งความสำเร็จการบริหารยุทธศาสตร์

การสร้างยุทธศาสตร์การศึกษาแผนพัฒนาการศึกษา ระยะ 5 ปี (ปีการศึกษา 2567 - 2571) ด้วยกระบวนการวางแผนยุทธศาสตร์เชิงอนาคต (The Future of Strategic Planning Process) โดยใช้คำแถลงเจตนารมณ์ (Mission Statement)... “มุ่งมั่นสร้างสรรค์นวัตกรรมบ่มเพาะคนดีศรีสุมาลี: เด็กดี - เด็กเก่ง - เด็กที่มีความสุข เติบโตตามอัจฉริยภาพแห่งตน ที่สมดุลรอบด้าน อิงวิถีล้านนาบนพื้นฐานศาสตร์พระราชา” ซึ่งเป็นฉันทานุมัติจากการสะท้อนผลจากข้อค้นพบการประเมินแผนพัฒนาการศึกษา ระยะ 3 ปี (ปีการศึกษา 2564 - 2566) การวิเคราะห์แนวโน้มอนาคตและความท้าทายเชิงยุทธศาสตร์โดยกระบวนการ Scenario Analysis การกำหนดเป้าหมายการพัฒนาโดยกระบวนการ Scenario Building เพื่อให้ได้ทิศทางการพัฒนาการศึกษา ประกอบด้วย วิสัยทัศน์ พันธกิจ และเป้าประสงค์ และ กำหนดยุทธศาสตร์ด้วยเทคนิค BSC (Balance Score Card) ได้แผนที่เชิงยุทธศาสตร์ (Strategic Map) และยุทธศาสตร์การศึกษาแผนพัฒนาการศึกษา ระยะ 5 ปี (ปีการศึกษา 2567 - 2571) ด้วยกระบวนการ Scenario Planning โดยการสนทนากลุ่ม (Focus Group) ซึ่งเป็นการถกแถลง แลกเปลี่ยนความคิดเห็น ที่มีความหลากหลายของข้อมูลจากผู้มีส่วนได้ - ส่วนเสีย เป็นข้อมูลที่ผ่านการกลั่นกรองและสอดคล้องกับบริบทของโรงเรียน นำมาซึ่งการได้ข้อมูลมาจัดทำแผนยุทธศาสตร์ ทำให้มั่นใจได้ว่ายุทธศาสตร์ในการพัฒนาสามารถบรรลุเป้าหมายที่วางไว้ สอดคล้องกับหลักการวางแผนเชิงอนาคต (The Future of Strategic Planning Process) ที่มุ่งเน้นการวางรากฐานที่มั่นคงในปัจจุบัน และการวางรากฐานที่มั่นคงในอนาคต โดยการวิเคราะห์แนวโน้มความท้าทายในอนาคตด้วย.. Scenario Analysis การกำหนดภาพอนาคตและเป้าหมายการพัฒนา

(V-M-O) ด้วย ..Scenario Building และการกำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาด้วย Scenario Planning ที่เน้นสร้างยุทธศาสตร์การพัฒนาที่สอดคล้องกับบริบท แนวโน้มอนาคต สอดคล้องกับความต้องการขององค์กร และได้รับฉันทานุมัติจากผู้มีส่วนได้ - ส่วนเสีย (ชาญ คำภีระแปง, 2561) และการศึกษาของ นุชี่ มะเต็ง (2564) ได้วิจัยเรื่องกลยุทธ์การเสริมสร้างสมรรถนะผู้เรียนบนพื้นฐานศาสตร์พระราชา ศูนย์เรียนรู้ตามรอยศาสตร์พระราชา ผลการศึกษา พบว่า กลยุทธ์การเสริมสร้างสมรรถนะผู้เรียนบนพื้นฐานของศาสตร์พระราชา ศูนย์เรียนรู้ตาม รอยศาสตร์พระราชา โรงเรียนราชประชานุเคราะห์ 30 จังหวัดนราธิวาส ประกอบด้วย 4 ส่วน คือ 1) สถานการณ์ปัจจุบัน และแนวโน้มความท้าทายในอนาคต 2) ทิศทางการพัฒนากลยุทธ์การเสริมสร้างสมรรถนะผู้เรียนบนพื้นฐานของศาสตร์ พระราชา ศูนย์เรียนรู้ตาม รอยศาสตร์พระราชา 3) กลยุทธ์การเสริมสร้างสมรรถนะผู้เรียน บนพื้นฐานของศาสตร์พระราชา ศูนย์เรียนรู้ตามรอยศาสตร์พระราชา 12 กลยุทธ์ และ 4) ปัจจัยความสำเร็จและกลไกการบริหารแผน

3. ผลการประเมินยุทธศาสตร์การศึกษาแผนพัฒนาการศึกษา ระยะ 5 ปี (ปีการศึกษา 2567 - 2571) โรงเรียนอนุบาลสุมาลี จังหวัดเชียงใหม่ ของผู้ทรงคุณวุฒิภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด จากผลการรับฟังสาธารณะ (Public Hearing) ร่างยุทธศาสตร์การศึกษาแผนพัฒนาการศึกษา ระยะ 5 ปี (ปีการศึกษา 2567 - 2571) โรงเรียนอนุบาลสุมาลี จังหวัดเชียงใหม่ จากผู้มีส่วนได้ - ส่วนเสีย ได้แก่ ผู้บริหาร ครู บุคลากร นักเรียน ผู้ปกครอง และคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยภาพรวม มีผู้ไม่เห็นด้วย คิดเป็นร้อยละ 95.58 และ ผู้ที่ไม่เห็นด้วย คิดเป็นร้อยละ 4.42 และผลการประเมินยุทธศาสตร์การศึกษา โดยผู้ทรงคุณวุฒิ ด้านความถูกต้อง ความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ทุกด้าน ภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\mu = 4.62, \sigma = 0.22$) สามารถนำไปใช้ได้จริง

ทั้งนี้เนื่องจากการเป็นการวางแผนยุทธศาสตร์ที่ผ่านกระบวนการวิเคราะห์ แนวโน้ม ผลกระทบ ในอนาคต และความท้าทาย เชิงยุทธศาสตร์ และความต้องการของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียจากทุกภาคส่วน ด้วยกระบวนการวางแผนเชิงอนาคต (The Future of Strategies Planning) สอดคล้องกับศาสตร์พระราชา เรื่องหลักการทรงงานในการพัฒนานั้นจำเป็นต้องทำตามลำดับขั้นตอน มองแบบองค์รวม (Holistic) และคำนึงถึงภูมิสังคม ดังพระราชดำรัส ความตอนหนึ่งว่า “...การพัฒนาจะต้องเป็นไปตามภูมิประเทศทางภูมิศาสตร์ และภูมิประเทศทางสังคมศาสตร์ในสังคมวิทยา คือ นิสัยใจคอของคนเราจะไปบังคับให้คนอื่นคิดอย่างอื่นไม่ได้ เราต้องแนะนำ เราเข้าไปช่วยโดยที่จะคิดให้เขาเข้ากับเราไม่ได้ แต่ถ้าเราเข้าไปแล้ว เราเข้าไปดูว่าเขาต้องการอะไรจริง ๆ แล้วก็อธิบายให้เขาเข้าใจหลักการของการพัฒนานี้ก็จะเกิดประโยชน์อย่างยิ่ง...” และผลการศึกษาของ สุธา สุขอ่ำ (2561) ได้ศึกษาเรื่อง การศึกษาการจัดวางยุทธศาสตร์การจัดการศึกษาสำหรับคนพิการ ฉบับที่ 3 (พ.ศ. 2560 - 2564) โดยการประเมิน 4 ด้าน ประกอบด้วยความถูกต้อง เหมาะสม เป็นไปได้และประโยชน์ภาพรวมอยู่ในระดับมาก และ Yarbrough และคณะ (2001) ที่กำหนดกรอบการประเมินกลยุทธ์ไว้ 4 ด้าน ได้แก่ ด้านการใช้ประโยชน์ (Utility Standards) ด้านความเป็นไปได้ (Feasibility Standards) ด้านการยอมรับ (Propriety Standards) และด้านความถูกต้อง (Accuracy Standards) และ ม่อนถิ่น นพคุณ (2565) ได้ทำการวิจัยกลยุทธ์การศึกษา แผนพัฒนาการศึกษา ระยะ 5 ปี (ปีการศึกษา 2566 - 2567) ผลการประเมินกลยุทธ์การศึกษา พบว่า 1) ผลการรับฟังสาธารณะ (Public Hearing) ร่างกลยุทธ์การศึกษาแผนพัฒนาการศึกษา จากผู้ มีส่วนได้ส่วนเสีย โดยภาพรวม มีผู้ไม่เห็นด้วย ร้อยละ 93.58 และผู้ที่ไม่เห็นด้วย ร้อยละ 6.42 และ 2) ผลการประเมินกลยุทธ์การศึกษาแผนพัฒนาการศึกษา ของผู้ทรงคุณวุฒิ พบว่า ภาพรวมมีความถูกต้อง ความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความ เป็นประโยชน์อยู่ในระดับมากที่สุด

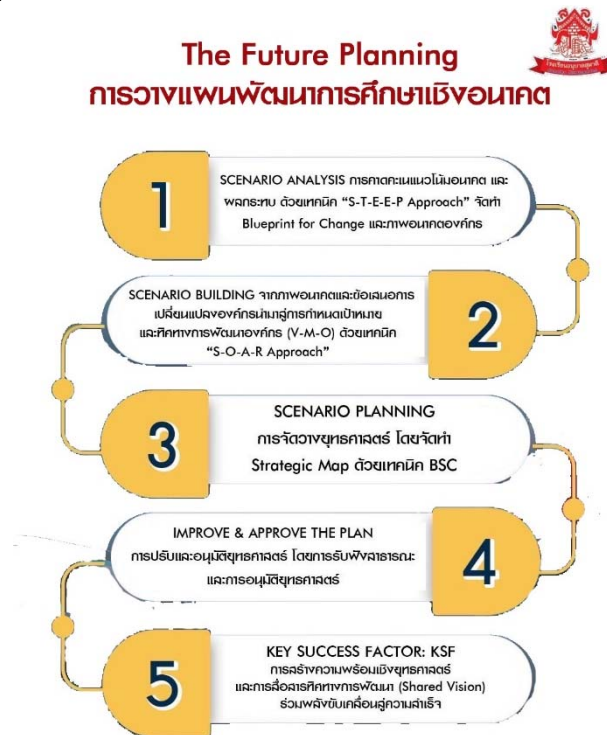
ข้อเสนอแนะการวิจัย

จากข้อค้นพบและการสะท้อนผลเพื่อการพัฒนาการจัดทำยุทธศาสตร์องค์กร มีข้อเสนอแนะการวิจัยครั้งต่อไป ดังนี้

1. คว้าวิจัยปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความสำเร็จในการนำยุทธศาสตร์การศึกษาแผนพัฒนาการศึกษา ระยะ 5 ปี (ปีการศึกษา 2567 - 2571) โรงเรียนอนุบาลสุมาลี จังหวัดเชียงใหม่
2. ควรมีการวิจัยประเมินผลยุทธศาสตร์การศึกษาแผนพัฒนาการศึกษา ระยะ 5 ปี (ปีการศึกษา 2567 - 2571) โรงเรียนอนุบาลสุมาลี จังหวัดเชียงใหม่ โดยใช้ CIPPIest Model

องค์ความรู้ใหม่

การจัดทำยุทธศาสตร์พัฒนาองค์กรเพื่อสร้างความมั่นคงในปัจจุบัน และวางรากฐานที่ยั่งยืนในอนาคต โดยกระบวนการวางแผนยุทธศาสตร์เชิงอนาคต (The Future of Strategic Planning) มีประเด็นที่ต้องให้ความสำคัญคือ การกำหนดภาพอนาคต การจัดทำแผนที่เชิงยุทธศาสตร์และการสร้างความพร้อมเชิงยุทธศาสตร์ ดังภาพที่ 2

ภาพที่ 2 แผนภูมิกระบวนการจัดทำแผนพัฒนาการศึกษา ด้วยกระบวนการวางแผนกลยุทธ์เชิงอนาคต

เอกสารอ้างอิง

- ชาญ คำภีระแปง (2563). CHAN Model: การบริหารจัดการยุทธศาสตร์เชิงอนาคต (The Future of Strategic Management) เอกสารประกอบการประชุมสามัญประจำปี 2563 สมาคมนักวางแผนการศึกษาไทย, 17.
- ชาญ คำภีระแปง และคณะ (2564). ยุทธศาสตร์การขับเคลื่อนพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาจังหวัด เชียงใหม่. รายงานการวิจัย. สำนักงานศึกษาธิการเชียงใหม่.
- ชูศรี วงศ์รัตน์. (2564). เทคนิคการใช้สถิติเพื่อการวิจัย พิมพ์ครั้งที่ 15 ปีพิมพ์ : 15 / 2564.

- นงลักษณ์ วิรัชชัย. (2559). *การกำหนดขนาดตัวอย่าง และสถิติวิเคราะห์ที่ใหม่ๆ ที่น่าสนใจ*. (ออนไลน์)
(อ้างเมื่อ 20 มกราคม 2562). จาก: <http://llskill.com/web/files/GPower.pdf>.
- นุชี่ มะเด็ง (2564). *กลยุทธ์การเสริมสร้างสมรรถนะผู้เรียนบนพื้นฐานศาสตร์พระราชาศูนย์เรียนรู้ตาม
รอยศาสตร์พระราชารายงานการวิจัย สำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ
กระทรวงศึกษาธิการ*.
- ม่อนถิ่น นพคุณ (2565). *กลยุทธ์การศึกษา แผนพัฒนาการศึกษา ระยะ 5 ปี (ปีการศึกษา 2566 -
2570). รายงานการวิจัย สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 6
สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560 - 2579. กรุงเทพฯ
:พริกหวานกราฟฟิค*.
- สำนักงานศึกษาจังหวัดเชียงใหม่ (2566). *แผนยุทธศาสตร์การพัฒนาที่การศึกษาจังหวัดเชียงใหม่
ระยะ 5 ปี (พ.ศ. 2566 - 2570)*.
- สุดา สุขอ่ำ (2561). *การศึกษาการจัดวางยุทธศาสตร์การจัดการศึกษาสำหรับคนพิการ ฉบับที่ 3
(พ.ศ.2560 – 2564). รายงานการวิจัย สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน,
กระทรวงศึกษาธิการ*.
- สุวิมล ว่องวานิช. (2557). *การวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียน*. พิมพ์ครั้งที่ 17 กรุงเทพฯ : ภาควิชาวิจัย
การศึกษา คณะครุศาสตร์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2557.

ผลการจัดการเรียนรู้เรื่องความสัมพันธ์ของโลก ดวงจันทร์และดวงอาทิตย์
ของนักศึกษาครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตต์ ด้วยกระบวนการ
5 STEPs ร่วมกับวีดิทัศน์และแบบฝึก

Learning Outcome of the Relationship Between the Earth, Moon and
Sun for the Students in Faculty of Education, Uttaradit Rajabhat
University by 5 STEPs Process with Videos and Exercises

กนกวรรณ มารักษ์^{1*} ชลายุทธ์ ทรุทเมือง²
Kanokwan Marak^{1*} Chalayuth Khrootmuang²

¹นักศึกษาลัทธิศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตต์
Master Degree Student of Educational, Uttaradit Rajabhat University

*Corresponding author e-mail: kokoyea@hotmail.com โทร. 083-4887567

²อาจารย์ประจำบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตต์

Lecturer of Faculty of Graduate School, Uttaradit Rajabhat University

e-mail: Chalayuth@gmail.com โทร. 081-3797006

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาหลักสูตร ศึกษาประสิทธิผลของหลักสูตร และศึกษาความพึงพอใจของผู้เรียนตามหลักสูตร กลุ่มตัวอย่างเป็นนักศึกษาคณะครุศาสตร์ ชั้นปีที่ 4 ปีการศึกษา 2565 มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตต์ จำนวน 30 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยได้แก่หลักสูตรและแผนการจัดการเรียนรู้แบบกระบวนการเรียนรู้ 5 ขั้นตอน (5 STEPs) ร่วมกับวีดิทัศน์และแบบฝึก แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ และแบบสอบถามความพึงพอใจ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัยพบว่าหลักสูตรที่พัฒนาขึ้นมีองค์ประกอบ 8 องค์ประกอบ ได้แก่ ความเป็นมาและความสำคัญ หลักการของหลักสูตร จุดมุ่งหมายของหลักสูตร โครงสร้างเนื้อหา/กิจกรรมและเวลา วิธีดำเนินการจัดการเรียนรู้ สื่อและแหล่งเรียนรู้ เครื่องมือวัดและประเมินผล และเกณฑ์การผ่านหลักสูตร ผลการจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตรดังกล่าว ผู้เรียนผ่านเกณฑ์ตามที่กำหนดทุกข้อ แสดงว่าหลักสูตรมีประสิทธิภาพ และผู้เรียนมีความพึงพอใจต่อหลักสูตรอยู่ในระดับมากที่สุด

คำสำคัญ: การจัดการเรียนรู้; กระบวนการเรียนรู้ 5 ขั้นตอน; วีดิทัศน์; แบบฝึก

ABSTRACT

The objective of this research is develop the learning course, to study the effectiveness of the learning course and to study the satisfaction of the educational student in Uttaradit Rajabhat University. The sample consisted of 30 students. The instruments of the research were learning course, 5 Steps learning process (5 STEPs) plans with video and exercises, learning achievement test and satisfaction questionnaire. The data were analyzed by percentage, mean and standard deviation.

The results of this research 8 elements of learning course include history and importance, principles of the course, course aims, content/activity structure and time, method learning, media and learning resources, measuring and evaluation tools and criteria for passing the course. The effectiveness of the learning course were satisfied

with the learning course at the highest level and student's attitude after learning courses found in highest level.

Keywords: Learning Management; 5 Steps Learning process (5 STEPs); Video; Exercises

บทนำ

โลก ดวงจันทร์ และดวงอาทิตย์มีความสัมพันธ์กันทำให้เกิดปรากฏการณ์ทางดาราศาสตร์ เช่น ฤดูกาล ข้างขึ้นข้างแรม สุริยุปราคา จันทรุปราคา และน้ำขึ้นน้ำลง ซึ่งเป็นปรากฏการณ์ที่หลายๆ คนรู้จัก แต่ไม่เข้าใจว่าเกิดขึ้นได้อย่างไร และในปี พ.ศ. 2560 สำนักงานการศึกษาขั้นพื้นฐานได้ทำการปรับปรุงมาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัด กลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ และสาระภูมิศาสตร์ (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2560) ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 เพื่อให้สถานศึกษาทุกสังกัดที่จัดการศึกษาขั้นพื้นฐานใช้เป็นกรอบในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาและจัดการเรียนการสอน (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551) โดยในกลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ ได้กำหนดสาระสำคัญ 4 สาระ คือ วิทยาศาสตร์ชีวภาพ วิทยาศาสตร์กายภาพ วิทยาศาสตร์โลกและอวกาศ และเทคโนโลยี นักศึกษาสาขาวิทยาศาสตร์ทั่วไป คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรดิตถ์ จำเป็นที่จะต้องเตรียมความพร้อมในการจัดการเรียนรู้เรื่องความสัมพันธ์ของโลก ดวงจันทร์และดวงอาทิตย์ ให้กับนักเรียนเป็นอย่างดี จึงสมควรที่จะต้องมีการพัฒนาหลักสูตรและแผนการจัดการเรียนรู้ ในการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 เน้นให้ผู้เรียนได้มีทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณและทักษะในการแก้ปัญหา ทักษะการคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรม ทักษะความร่วมมือ การทำงานเป็นทีมและภาวะผู้นำ ทักษะความเข้าใจต่างวัฒนธรรมต่างกระบวนทัศน์ ทักษะการสื่อสารข้อมูลสารสนเทศและรู้เท่าทันสื่อ ทักษะด้านคอมพิวเตอร์และเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร ทักษะอาชีพและทักษะการเรียนรู้ และมีทักษะในการอ่าน การเขียนและการคิดคำนวณ ซึ่งถ้าบุคลากรทางการศึกษาโดยเฉพาะครูผู้สอนสามารถจัดการเรียนรู้ให้ผู้เรียนมีทักษะสำคัญดังกล่าวย่อมส่งผลดีต่อผู้เรียนโดยทักษะสำคัญของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ที่ควรมีเป็นอย่างน้อย ได้แก่ 3Rs คือ การอ่าน การเขียน และการคิดคำนวณ และ 7Cs คือ ทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณและทักษะในการแก้ปัญหา ทักษะการคิดสร้างสรรค์ และนวัตกรรม ทักษะความร่วมมือ การทำงานเป็นทีมและภาวะผู้นำ ทักษะความเข้าใจต่างวัฒนธรรม ต่างกระบวนทัศน์ ทักษะการสื่อสารข้อมูลสารสนเทศและรู้เท่าทันสื่อ ทักษะด้านคอมพิวเตอร์และเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร และทักษะอาชีพและทักษะการเรียนรู้ (พิมพ์พันธ์ เดชะคุปต์ และเพียว ยินดีสุข, 2557) นอกจากนี้แนวคิดดังกล่าวยังสอดคล้องกับ วิจารณ์ พานิช (2555) ที่กล่าวถึงทักษะในศตวรรษที่ 21 ว่า “การเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ต้องอาศัยทักษะการสร้างสรรค์ และนวัตกรรม (Creativity & innovation) และทักษะการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ (Creative Problem Solving Skills) เป็นพื้นฐานเพื่อต่อยอดสู่การแก้ปัญหาและสร้างชิ้นงานนวัตกรรมได้อย่างสร้างสรรค์”

ในการจัดการเรียนรู้เพื่อให้ผู้เรียนมีคุณลักษณะและศักยภาพความเป็นสากล คือ เป็นบุคคลที่มีคุณภาพ มีทักษะในการค้นคว้า แสวงหาความรู้และมีความรู้พื้นฐานที่จำเป็น สามารถคิดวิเคราะห์ สังเคราะห์ สร้างสรรค์ สามารถสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพ มีทักษะชีวิต ร่วมมือในการทำงานกับผู้อื่นได้เป็นอย่างดี จะต้องมีการจัดการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องมีลำดับขั้นตอนที่เหมาะสม และสอดคล้องกับพัฒนาการของผู้เรียนในแต่ละระดับชั้น โดยมีกระบวนการสำคัญในกาจัดการเรียนรู้เรียกว่า “บันได 5 ขั้นของการพัฒนาผู้เรียนสู่มาตรฐานสากล (Five STEPs for student

development)” ได้แก่ การตั้งคำถาม การสืบค้นความรู้และสารสนเทศ การสร้างองค์ความรู้ การสื่อสารและนำเสนออย่างมีประสิทธิภาพ และการบริการสังคมและจิตสาธารณะ (พิมพ์นธ์ เดชะคุปต์ และเพียว ยินดีสุข, 2557) การจัดการเรียนรู้ด้วยกระบวนการ 5 ขั้น เป็นการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ส่งเสริมให้ผู้เรียนเป็นบุคคลที่มีคุณภาพ มีทักษะในการค้นคว้าแสวงหาความรู้ และมีความรู้พื้นฐานที่จำเป็น สามารถสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพ ตลอดจนมีทักษะชีวิตร่วมมือในการทำงานกับผู้อื่นได้เป็นอย่างดี จึงเป็นรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่สามารถพัฒนาผลการเรียน ให้ผู้เรียนมีพฤติกรรมการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพมากขึ้น สอดคล้องกับงานวิจัยของพิชญา กันธิยะ (2559) ที่ศึกษาผลการจัดการเรียนรู้แบบบันได 5 ขั้น วิชาวิทยาศาสตร์ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น พบว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังได้รับการเรียนรู้ แบบบันได 5 ขั้น สูงกว่าค่าเฉลี่ยของคะแนนก่อนเรียน จากความหมายและลำดับขั้นตอนข้างต้นกระบวนการเรียนรู้ 5 ขั้นตอน (5 STEPs) ผู้เรียนสามารถเป็นศูนย์กลางของการเรียนรู้ ได้ใช้กระบวนการคิดอย่างเป็นระบบ มีเหตุผล มุ่งให้ผู้เรียน รู้จักคิดวิเคราะห์ สังเคราะห์ แสวงหาความจริงจากการสืบเสาะหาข้อมูล รู้จักการแก้ปัญหาด้วยตัวเอง รวมทั้งรู้จักทำงานร่วมกันเป็นหมู่คณะ นำไปสู่การเสริมสร้างพลังความสามารถของแต่ละบุคคลให้เต็มขีดความสามารถ โดยประยุกต์ใช้หลักการเรียนรู้ด้วยการแสวงหาความรู้ด้วยตัวเอง เน้นบรรยากาศในการเรียนการสอนให้ผู้เรียนมีอิสระในการคิด ช่วยให้ผู้เรียนได้พัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน สามารถใช้เหตุผลในการคิด และพัฒนาความสามารถในการคิดวิเคราะห์

หลักสตูรหมายถึงแผนการเรียน โปรแกรมการศึกษา หรือกิจกรรมที่จัดให้กับผู้เรียนภายใต้สถานศึกษา เพื่อพัฒนาความสามารถของผู้เรียนตามจุดมุ่งหมายของหลักสตูร มีความสำคัญในการจัดการเรียนการสอน คือ เป็นแนวทางในการจัดการศึกษาสำหรับครูผู้สอน เป็นเครื่องมือในการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคมและประเทศ และเป็นเกณฑ์มาตรฐานของการศึกษา เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ นักการศึกษาได้เสนอรูปแบบการพัฒนาหลักสตูรอย่างหลากหลาย การพัฒนาหลักสตูรการจัดการเรียนรู้เรื่องความสัมพันธ์ของโลก ดวงจันทร์และดวงอาทิตย์ ของนักศึกษาครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตต์ ด้วยกระบวนการ 5 STEPs ร่วมกับวีดิทัศน์และแบบฝึกในครั้งนี ผู้วิจัยได้พัฒนาหลักสตูรตามกระบวนการของ ชัยวัฒน์ สุทธิรัตน์ (2561) โดยมี 4 ขั้นตอน คือ 1) เป้าหมาย จุดประสงค์ และขอบเขต 2) การออกแบบหลักสตูร 3) การนำหลักสตูรไปใช้ 4) การประเมินหลักสตูร เนื่องจากเป็นขั้นตอนที่ชัดเจน สามารถพัฒนาหลักสตูรได้ตรงตามจุดประสงค์และได้หลักสตูรที่มีประสิทธิภาพ

วีดิทัศน์เป็นสื่อการศึกษาประเภทหนึ่ง ที่เรานิยมนำมาใช้ในการเรียนการสอน เพราะวีดิทัศน์สามารถสื่อสารไปยังคนกลุ่มใหญ่ได้ และสามารถจัดเก็บเป็นข้อมูลหรือไฟล์ระบบดิจิทัลได้ การเรียนรู้จากวีดิทัศน์ผู้เรียนจะได้ยินทั้งเสียงและเห็นทั้งภาพ ซึ่งทำให้ผู้เรียนสามารถสร้างประสบการณ์ที่เป็นรูปธรรมได้เป็นอย่างดี และเสียงก็สามารถทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้อีกทางหนึ่งด้วย (พงศศักดิ์ บัวจะมะ, 2555) และแบบฝึกเป็นสิ่งที่สร้างเพื่อเสริมสร้างความเข้าใจ ตามแนวของหลักสตูรกระทรวงศึกษาธิการ และเสริมเพิ่มเติมเนื้อหาบางส่วนช่วยให้นักเรียนนำความรู้ความเข้าใจไปใช้ได้ อย่างแม่นยำถูกต้องและคล่องแคล่ว (อัจฉรา ชิวพันธ์ และคณะ, 2546) ดังนั้น ในการจัดการเรียนรู้เรื่องความสัมพันธ์ของโลก ดวงจันทร์ และดวงอาทิตย์นั้น ผู้วิจัยได้ใช้วีดิทัศน์ประกอบการจัดกิจกรรม เนื่องจากเป็นเนื้อหาที่สามารถหาได้ง่ายจากสื่อออนไลน์ ทำให้ผู้เรียนเห็นภาพ เข้าใจเนื้อหาได้ง่าย และนำแบบฝึกที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นมาใช้เพื่อทบทวนเนื้อหาบทเรียน ให้ผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจมากยิ่งขึ้น

งานวิจัยนี้จึงได้มุ่งให้ความสำคัญกับนักศึกษาคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตต์ ปีการศึกษา 2565 ได้มีความรู้ความเข้าใจในเรื่อง ความสัมพันธ์ของโลก ดวงจันทร์และดวงอาทิตย์ ซึ่งเป็นปรากฏการณ์ตามธรรมชาติในการเกิดฤดูกาล ข้างขึ้นข้างแรม สุริยุปราคา จันทรุปราคา และน้ำขึ้นน้ำ โดยการศึกษาค้นคว้าจัดการเรียนรู้เรื่องความสัมพันธ์ของโลก ดวงจันทร์และดวงอาทิตย์ ด้วย

กระบวนการ 5 STEPs ร่วมกับวิดิทัศน์และแบบฝึก เพื่อให้ นักศึกษาลงมือมีความสามารถในการปฏิบัติงานและนำเสนอ รวมถึงมีความมุ่งมั่นในการทำงานตามกิจกรรมการเรียนรู้ที่กำหนดในหลักสูตร และนำความรู้ที่ได้รับไปประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนการสอนต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อพัฒนาหลักสูตรและแผนการจัดการเรียนรู้เรื่องความสัมพันธ์ของโลก ดวงจันทร์และดวงอาทิตย์ ด้วยกระบวนการ 5 STEPs ร่วมกับวิดิทัศน์และแบบฝึก
2. เพื่อศึกษาผลการเรียนรู้เรื่องความสัมพันธ์ของโลก ดวงจันทร์และดวงอาทิตย์ของ นักศึกษาคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์ ที่ได้เรียนรู้ด้วยกระบวนการ 5 STEPs ร่วมกับ วิดิทัศน์และแบบฝึก
3. เพื่อศึกษาระดับความพึงพอใจของนักศึกษาคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏ อุดรดิตถ์ ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ด้วยกระบวนการ 5 STEPs ร่วมกับวิดิทัศน์และแบบฝึก

ระเบียบวิธีวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
 - 1.1 ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นนักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยราชภัฏ อุดรดิตถ์ ในปีการศึกษา 2565 จำนวน 648 คน
 - 1.2 กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้คือนักศึกษาระดับปริญญาตรี คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์ จำนวน 62 คน สุ่มเจาะจงเข้ารับการจัดการเรียนรู้ (Volunteer sampling) แบ่งเป็นกลุ่มทดลองใช้หลักสูตรฉบับร่าง 32 คน และกลุ่มตัวอย่างใช้หลักสูตรฉบับจริง 30 คน
2. รูปแบบการวิจัย

การวิจัยกึ่งทดลองแบบกลุ่มเดียว วัดเฉพาะหลังการทดลอง (Posttest only control group design)
3. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล
 - 3.1 หลักสูตรการจัดการเรียนรู้เรื่องความสัมพันธ์ของโลก ดวงจันทร์และดวงอาทิตย์ ด้วยกระบวนการ 5 STEPs ร่วมกับวิดิทัศน์และแบบฝึก ที่มีองค์ประกอบ 8 องค์ประกอบ ได้แก่ ความเป็นมาและความสำคัญ หลักการของหลักสูตร จุดมุ่งหมายของหลักสูตร โครงสร้างเนื้อหา/กิจกรรม และเวลา วิธิดำเนินการจัดการเรียนรู้ สื่อและแหล่งเรียนรู้ เครื่องมือวัดและประเมินผล และเกณฑ์การผ่านหลักสูตร
 - 3.2 แผนการจัดการเรียนรู้เรื่องความสัมพันธ์ของโลก ดวงจันทร์และดวงอาทิตย์ สำหรับนักศึกษาระดับปริญญาตรี คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์ มีลักษณะเป็นแผนแบบ 5 STEPs จำนวน 5 แผน ใช้เวลา 16 ชั่วโมง
 - 3.3 แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์การจัดการเรียนรู้ เรื่องความสัมพันธ์ของโลก ดวงจันทร์และดวงอาทิตย์ มีลักษณะเป็นแบบทดสอบปรนัยเลือกตอบ 20 ข้อ มีค่าความยากอยู่ระหว่าง 0.36 ถึง 0.74 มีค่าอำนาจจำแนกอยู่ระหว่าง 0.29 ถึง 0.57 และมีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.74
 - 3.4 แบบสังเกตทักษะการปฏิบัติงานกลุ่มและรายบุคคล ในแต่ละกิจกรรมการเรียนรู้ มีลักษณะเป็น 5 รายการ แต่ละรายการเป็นค่าคะแนน Rubric Scoring 4 ระดับ (ปรับปรุงจากแบบประเมินของ ชลายุทธ์ ครุฑเมือง (2555))

3.5 แบบสังเกตพฤติกรรมคุณลักษณะที่พึงประสงค์ได้แก่ด้านความรับผิดชอบและความมุ่งมั่นในการทำงาน ในแต่ละกิจกรรมการเรียนรู้ มีลักษณะเป็นค่าคะแนน Rubric Scoring 4 ระดับ (ปรับปรุงจากแบบประเมินของ ชลายุทธ์ ครุฑเมือง (2555))

3.6 แบบสอบถามความพึงพอใจของนักศึกษาที่มีต่อการจัดการเรียนรู้เรื่องความสัมพันธ์ของโลก ดวงจันทร์และดวงอาทิตย์ มีลักษณะเป็นแบบสอบถาม 3 ตอน คือ ข้อมูลทั่วไป ความคิดเห็นต่อการจัดการเรียนรู้ และข้อเสนอแนะอื่นๆ (ปรับปรุงจากแบบประเมินของ ชลายุทธ์ ครุฑเมือง (2555))

3.7 วิดีทัศน์ เรื่อง ฤดูกาล ข้างขึ้นข้างแรม สุริยุปราคา จันทรุปราคา และน้ำขึ้นน้ำลง จำนวน 5 เว็บไซต์

3.8 แบบฝึก เรื่อง ฤดูกาล ข้างขึ้นข้างแรม สุริยุปราคา จันทรุปราคา และน้ำขึ้นน้ำลง จำนวน 5 เรื่อง

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

จัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้กับนักศึกษาครุศาสตร์ ชั้นปีที่ 4 ปีการศึกษา 2565 มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์ จำนวน 30 คน ระหว่างวันที่ 13 – 14 มีนาคม 2566 เป็นเวลารวม 16 ชั่วโมง ตามแผนการจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตร จำนวน 5 แผน ที่มีสื่อการเรียนรู้และเครื่องมือในการวัดและประเมินผลอย่างครบถ้วนตามหลักสูตร

5. การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน โดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป แล้วสรุปผลในรูปของตารางและความเรียง

ผลการวิจัย

1. ได้หลักสูตรการจัดการเรียนรู้เรื่องความสัมพันธ์ของโลก ดวงจันทร์และดวงอาทิตย์ ด้วยกระบวนการ 5 STEPs ร่วมกับวิดีโอทัศน์และแบบฝึก ประกอบด้วย 8 องค์ประกอบ ดังนี้ 1) ความเป็นมาและความสำคัญ ให้ความสำคัญกับนักศึกษาคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์ ปีการศึกษา 2565 ได้มีความรู้ความเข้าใจในเรื่อง ความสัมพันธ์ของโลก ดวงจันทร์และดวงอาทิตย์ นักศึกษามีความสามารถในการปฏิบัติงานและนำเสนอ มีความมุ่งมั่นในการทำงานตามกิจกรรมการเรียนรู้ที่กำหนดในหลักสูตร และนำความรู้ที่ได้รับไปประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนการสอนต่อไป 2) หลักการของหลักสูตรที่เป็นการจัดการเรียนรู้ที่เน้นความรู้ความเข้าใจในการพัฒนาแนวคิดเรื่องเรื่องความสัมพันธ์ของโลก ดวงจันทร์และดวงอาทิตย์ สำหรับนักศึกษาระดับปริญญาตรี คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์ มุ่งเน้นให้ผู้เรียนได้ฝึกกระบวนการเรียนรู้ด้วยตนเอง และเน้นให้ผู้เข้ารับการจัดการเรียนรู้ได้เรียนรู้จากการปฏิบัติกิจกรรมจริงทั้งรายบุคคลและรายกลุ่ม 3) จุดมุ่งหมายของหลักสูตร ให้ผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจเรื่องความสัมพันธ์ของโลก ดวงจันทร์และดวงอาทิตย์ มีความสามารถในการปฏิบัติงานและนำเสนอผลงานทั้งรายกลุ่มและรายบุคคล และมีความมุ่งมั่นในการทำงาน 4) มีโครงสร้างเนื้อหา/กิจกรรมและเวลา ประกอบด้วยกิจกรรมจำนวน 7 กิจกรรม รวม 16 ชั่วโมง 5) วิธีดำเนินการจัดการเรียนรู้ ใช้ขั้นตอนการสอนแบบ 5 Steps คือ ขึ้นตั้งคำถาม ขึ้นแสวงหาสารสนเทศ ขึ้นสร้างองค์ความรู้ ขึ้นสื่อสาร และขึ้นตอบแทนสังคม โดยใช้กระบวนการเรียนรู้เป็นรายกลุ่มและรายบุคคล 6) สื่อและแหล่งเรียนรู้ประกอบด้วย สื่อการเรียนรู้เช่น แบบฝึกเรื่องความสัมพันธ์ของโลก ดวงจันทร์และดวงอาทิตย์ วิดีทัศน์ ใบงาน ใบความรู้ รูปภาพ โปรแกรมสำเร็จรูป และเอกสารต่างๆ แหล่งเรียนรู้ เช่น วิทยากร ห้องสมุด คอมพิวเตอร์ เป็นต้น 7) เครื่องมือวัดและประเมินผล ประกอบด้วย แบบทดสอบความรู้ความเข้าใจเรื่องความสัมพันธ์ของโลก ดวงจันทร์และดวงอาทิตย์ แบบประเมินทักษะความสามารถในการเข้าร่วมกิจกรรม ได้แก่ แบบตรวจ

ผลงาน/การปฏิบัติงาน และแบบประเมินพฤติกรรมการนำเสนอผลงาน แบบประเมินความมุ่งมั่นในการทำงานของผู้เข้ารับการจัดการเรียนรู้ และแบบสอบถามความพึงพอใจของผู้เข้ารับการจัดการเรียนรู้ และ 8) มีเกณฑ์การผ่านหลักสูตร จำนวน 4 ด้าน คือ ด้านความรู้ความเข้าใจ ด้านทักษะ/กระบวนการ ด้านคุณลักษณะที่พึงประสงค์ และด้านระยะเวลาของการเข้าร่วมการจัดการเรียนรู้

ผลการประเมินความสอดคล้องของโครงสร้างหลักสูตรพบว่ามีความสอดคล้องโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.58$, S.D. = 0.42) ผลการประเมินความเหมาะสมของโครงสร้างหลักสูตรพบว่ามีความเหมาะสมโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.53$, S.D. = 0.50) และผลการประเมินความเหมาะสมของแผนการจัดการเรียนรู้พบว่ามีความเหมาะสมโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.46$, S.D. = 0.50)

2. การศึกษาประสิทธิผลของหลักสูตรการจัดการเรียนรู้เรื่องความสัมพันธ์ของโลก ดวงจันทร์และดวงอาทิตย์ ของนักศึกษาครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์ ด้วยกระบวนการ 5 STEPs ร่วมกับวิดิทัศน์และแบบฝึก ได้ดำเนินการใช้กับนักศึกษาครุศาสตร์ ชั้นปีที่ 4 ปีการศึกษา 2565 มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์ จำนวน 30 คน ระหว่างวันที่ 13 – 14 มีนาคม 2566 เป็นเวลารวม 16 ชั่วโมง ตามแผนการจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตร จำนวน 5 แผน ที่มีสื่อการเรียนรู้และเครื่องมือในการวัดและประเมินผลอย่างครบถ้วนตามหลักสูตร ผลการใช้หลักสูตรการจัดการเรียนรู้เรื่องความสัมพันธ์ของโลก ดวงจันทร์และดวงอาทิตย์ ของนักศึกษาครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์ ด้วยกระบวนการ 5 STEPs ร่วมกับวิดิทัศน์และแบบฝึก ตามตารางที่ 1-3 ดังนี้

ตารางที่ 1 ผลการใช้หลักสูตรการจัดการเรียนรู้เรื่องความสัมพันธ์ของโลก ดวงจันทร์และดวงอาทิตย์ ของนักศึกษาครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์ ด้วยกระบวนการ 5 STEPs ร่วมกับวิดิทัศน์และแบบฝึก

ที่	แผนการจัดการเรียนรู้	ด้านความรู้- ความเข้าใจ	ด้านทักษะ/กระบวนการ		ด้านคุณลักษณะที่ พึงประสงค์	รวม (คะแนน)
		20 คะแนน	P1 4 คะแนน	P2 4 คะแนน	4 คะแนน	
1	ฤดูกาล	16.90	3.50	3.43	3.47	27.30
2	ข้างขึ้นข้างแรม	16.87	3.33	3.37	3.43	27.00
3	สุริยุปราคา	16.87	3.33	3.43	3.47	27.10
4	จันทรุปราคา	17.13	3.50	3.40	3.37	27.40
5	น้ำขึ้นน้ำลง	17.40	3.33	3.43	3.37	27.53
	รวมเฉลี่ย	17.03	3.40	3.41	3.42	27.27
	รวมเฉลี่ยร้อยละ	85.17	85.13		85.55	-

จากตารางที่ 1 พบว่าผู้เข้ารับการจัดการเรียนรู้มีคะแนนด้านความรู้ความเข้าใจเฉลี่ย 17.03 คะแนน จากคะแนนเต็ม 20 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 85.17 มีคะแนนด้านทักษะ/กระบวนการเฉลี่ย 6.81 คะแนน จากคะแนนเต็ม 8 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 85.13 มีคะแนนด้านคุณลักษณะที่พึงประสงค์เฉลี่ย 3.42 คะแนน จากคะแนนเต็ม 4 คิดเป็นร้อยละ 85.55

ตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์ประสิทธิผลของหลักสูตรการจัดการเรียนรู้เรื่องความสัมพันธ์ของโลก ดวงจันทร์และดวงอาทิตย์ ของนักศึกษาคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรดิตถ์ ด้วยกระบวนการ 5 STEPs ร่วมกับวีดิทัศน์และแบบฝึก

รายการ	เกณฑ์การผ่านตาม หลักสูตร (ร้อยละ)	ผลการทดลอง ใช้ได้คะแนนเฉลี่ย (ร้อยละ)	ผ่าน/ไม่ ผ่าน
1. ด้านความรู้ความเข้าใจ	60.00	85.17	ผ่าน
2. ด้านทักษะ/กระบวนการ	50.00	85.13	ผ่าน
3. ด้านคุณลักษณะที่พึงประสงค์	50.00	85.55	ผ่าน
4. ด้านระยะเวลาของการเข้าร่วม การจัดการเรียนรู้	80.00	100.00	ผ่าน

จากตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์ประสิทธิผลของหลักสูตรการจัดการเรียนรู้เรื่องความสัมพันธ์ของโลก ดวงจันทร์และดวงอาทิตย์ ของนักศึกษาคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรดิตถ์ ด้วยกระบวนการ 5 STEPs ร่วมกับวีดิทัศน์และแบบฝึก พบว่าผู้เรียนผ่านเกณฑ์ ด้านความรู้ความเข้าใจ คิดเป็นร้อยละ 85.17 ด้านทักษะ/กระบวนการ คิดเป็นร้อยละ 85.13 ด้านคุณลักษณะที่พึงประสงค์ คิดเป็นร้อยละ 85.55 และด้านระยะเวลาของการเข้าร่วมการจัดการเรียนรู้ คิดเป็นร้อยละ 100

ตารางที่ 3 ผลการศึกษาความพึงพอใจของผู้เข้ารับการจัดการเรียนรู้ที่มีต่อหลักสูตรการจัดการเรียนรู้เรื่องความสัมพันธ์ของโลก ดวงจันทร์และดวงอาทิตย์ ของนักศึกษาคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรดิตถ์ ด้วยกระบวนการ 5 STEPs ร่วมกับวีดิทัศน์และแบบฝึก

รายการ	ผลการประเมิน		ความหมาย
	ค่าเฉลี่ย (\bar{X})	ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน (S.D.)	
เนื้อหา/กิจกรรม	4.75	0.44	มากที่สุด
อาจารย์/ผู้รับผิดชอบ	4.75	0.44	มากที่สุด
สถานที่จัดการเรียนรู้และเครื่องอำนวยความสะดวก	4.64	0.49	มากที่สุด
สะดวก	4.78	0.42	มากที่สุด
วีดิทัศน์ประกอบการจัดการเรียนรู้	4.68	0.47	มากที่สุด
ระยะเวลาในการจัดการเรียนรู้	4.83	0.36	มากที่สุด
การนำเอาความรู้ที่ได้รับไปใช้ประโยชน์			
รวมเฉลี่ย	4.74	0.44	มากที่สุด

จากตารางที่ 3 พบว่าผู้เข้ารับการจัดการเรียนรู้มีความพึงพอใจต่อหลักสูตรการจัดการเรียนรู้เรื่องความสัมพันธ์ของโลก ดวงจันทร์และดวงอาทิตย์ ของนักศึกษาคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรดิตถ์ ด้วยกระบวนการ 5 STEPs ร่วมกับวีดิทัศน์และแบบฝึก โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด (\bar{X} = 4.74, S.D. = 0.44) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านการนำเอาความรู้ที่ได้รับไปใช้ประโยชน์ มีความพึงพอใจอยู่ในระดับสูงที่สุด (\bar{X} = 4.83, S.D. = 0.36) และรองลงมาคือด้านวีดิทัศน์ประกอบการจัดการเรียนรู้ (\bar{X} = 4.78, S.D. = 0.42)

อภิปรายผล

1. การพัฒนาหลักสูตรการจัดการเรียนรู้เรื่องความสัมพันธ์ของโลก ดวงจันทร์และดวงอาทิตย์ ของนักศึกษาครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์ ด้วยกระบวนการ 5 STEPs ร่วมกับวิถีทัศน์และแบบฝึก มีผลการประเมินความสอดคล้องของโครงสร้างหลักสูตรอยู่ในระดับมากที่สุด และผลการประเมินความเหมาะสมของโครงร่างหลักสูตรอยู่ในระดับมากที่สุด และผลการประเมินแผนการเรียนรู้ตามหลักสูตรอยู่ในระดับมาก ผลการประเมินดังกล่าวสอดคล้องกับ วิชา ต้นทุลพงษ์ (2560) ศึกษาการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการสอนเขียนเชิงสร้างสรรค์ และทักษะการผลิตผลงานการเขียนสำหรับครูในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน พบว่าผลการสร้างและตรวจสอบคุณภาพของหลักสูตรฝึกอบรมโดยผู้เชี่ยวชาญมีความเหมาะสมและสอดคล้องอยู่ในระดับมาก และสอดคล้องกับงานวิจัยของ ชูลิพร สุระโชติ (2563) พบว่าหลักสูตรการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 โดยใช้กระบวนการชุมชนแห่งการเรียนรู้เชิงวิชาชีพ (PLC) ที่ประกอบด้วยเหตุผลและความสำคัญ หลักการของหลักสูตร จุดมุ่งหมายของหลักสูตร โครงสร้าง/เนื้อหา แนวคิดและทฤษฎี กระบวนการพัฒนาครู กิจกรรมการฝึกอบรม สื่อประกอบการอบรม การประเมินผลหลักสูตร และเอกสารประกอบการอบรม โดยการประเมินความเหมาะสมจากผู้เชี่ยวชาญพบว่าทุกองค์ประกอบของหลักสูตรมีคุณภาพอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้เนื่องจากผู้วิจัยได้พัฒนาหลักสูตรตามกระบวนการพัฒนาหลักสูตรของ ชัยวัฒน์ สุทธิรัตน์ (2561) ซึ่งการพัฒนาหลักสูตรต้องดำเนินการให้ครบทั้ง 3 ระบบ คือ ระบบการร่างหลักสูตร ระบบการนำหลักสูตรไปใช้ และระบบการประเมินหลักสูตร โดยมีรายละเอียดของการพัฒนาหลักสูตรดังนี้ 1. เป้าหมาย จุดประสงค์ และขอบเขต โดยกำหนดจุดประสงค์ด้านความรู้ความเข้าใจในเนื้อหา ความสามารถในการปฏิบัติและนำเสนอทั้งรายกลุ่มและรายบุคคล และความมุ่งมั่นในการทำงานของผู้เรียน 2. การออกแบบหลักสูตร ประกอบด้วย 8 องค์ประกอบ ได้แก่ ความเป็นมาและความสำคัญ หลักการของหลักสูตร จุดมุ่งหมายของหลักสูตร โครงสร้างเนื้อหา/กิจกรรมและเวลา วิธีดำเนินการจัดการเรียนรู้ สื่อและแหล่งเรียนรู้ เครื่องมือวัดและประเมินผล และเกณฑ์การผ่านหลักสูตร ซึ่งมีความสอดคล้องและเหมาะสมดี 3. การนำหลักสูตรไปใช้ หลักสูตรประกอบด้วย 7 กิจกรรม รวม 16 ชั่วโมง ใช้กระบวนการ 5 STEPs ร่วมกับวิถีทัศน์และแบบฝึก และ 4. การประเมินหลักสูตร ผู้เรียนตามหลักสูตรการจัดการเรียนรู้ผ่านเกณฑ์ตามที่กำหนดทุกด้าน ในการพัฒนาหลักสูตรนี้มีความสอดคล้องกับรูปแบบการพัฒนาหลักสูตรของ Tyler (1949) คือ (1) การกำหนดจุดประสงค์หรือจุดมุ่งหมาย (2) การเลือกและจัดโครงสร้างประสบการณ์การเรียนรู้ (3) การจัดประสบการณ์การเรียนรู้ (4) การประเมินผล

2. ผลการศึกษาประสิทธิผลของหลักสูตรการจัดการเรียนรู้เรื่องความสัมพันธ์ของโลก ดวงจันทร์และดวงอาทิตย์ ของนักศึกษาครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์ ด้วยกระบวนการ 5 STEPs ร่วมกับวิถีทัศน์และแบบฝึก พบว่าผู้เรียนมีคะแนนด้านความรู้ความเข้าใจ ร้อยละ 85.17 ด้านทักษะ/กระบวนการ ร้อยละ 85.13 ด้านคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ร้อยละ 85.55 และด้านระยะเวลาของการเข้าร่วมการจัดการเรียนรู้ ร้อยละ 100 ดังนั้นผู้เรียนผ่านเกณฑ์ที่กำหนดไว้ในหลักสูตรทุกด้าน หมายความว่า ผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจ มีทักษะและกระบวนการในการปฏิบัติและนำเสนอ และมีความมุ่งมั่นในการทำงานตามกิจกรรมการเรียนรู้ที่กำหนด ผู้วิจัยได้ดำเนินการทดลองใช้หลักสูตรฉบับร่าง และมีการดำเนินการปรับปรุงขั้นตอนวิธีการในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้มีความเหมาะสมปรับปรุงสื่อการเรียนรู้ ปรับเปลี่ยนเอกสารใบความรู้ ใบงาน และแบบฝึก ทำให้ผลการจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตรการจัดการเรียนรู้เรื่องความสัมพันธ์ของโลก ดวงจันทร์และดวงอาทิตย์ ของนักศึกษาครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์ ด้วยกระบวนการ 5 STEPs ร่วมกับวิถีทัศน์และแบบฝึก มีประสิทธิผลตามเกณฑ์ที่กำหนด ผู้วิจัยพบว่าหลักสูตรและแผนการจัดการเรียนรู้ด้วยกระบวนการ 5 STEPs ได้แก่ การตั้งคำถาม การสืบค้นความรู้และสารสนเทศ การสร้างองค์ความรู้ การสื่อสารและ

นำเสนออย่างมีประสิทธิภาพ และการบริการสังคมและจิตสาธารณะ ร่วมกับวิถีทัศน์และแบบฝึกที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นนี้มีความสอดคล้องและเหมาะสม มีความน่าสนใจต่อผู้เรียน ทำให้ผู้เรียนให้ความสนใจเรียนและเข้าร่วมเรียนเต็มเวลา และผลคะแนนผ่านเกณฑ์ที่กำหนดทุกด้าน สอดคล้องกับงานวิจัย Samuel (2004) ได้ศึกษาวิธีสอนไวยากรณ์เพื่อให้นักเรียนคิดวิเคราะห์และเขียนอธิบายได้ โดยผ่านกระบวนการตั้งคำถามเพื่อแสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างส่วนต่างๆ ของประโยคให้ชัดเจน ผลการวิจัยพบว่าการสอนด้วยวิธีดังกล่าวทำให้นักเรียนมีความสามารถในการคิดวิเคราะห์เพิ่มขึ้นและนักเรียนสามารถเขียนอธิบายเป็นขั้นตอนในรูปแบบแผนภาพได้ สอดคล้องกับงานวิจัยของชลาฤทธิ์ ครุฑเมือง (2560) เรื่องการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมการจัดการเรียนรู้สู่ระดับศึกษาของโรงเรียนในโครงการกองทุนการศึกษาจังหวัดอุดรดิตถ์ พบว่าหลักสูตรฝึกอบรมการจัดการเรียนรู้สู่ระดับศึกษาของโรงเรียนในโครงการกองทุนการศึกษาจังหวัดอุดรดิตถ์ เป็นหลักสูตรที่มีประสิทธิผลผู้เข้ารับการฝึกอบรมสามารถผ่านเกณฑ์การฝึกอบรมตามหลักสูตรในทุกรายการ และสอดคล้องกับงานวิจัยของ บัวเหล็ก เพ็ญคำเมือง และคณะ (2565) พบว่าผู้เข้ารับการฝึกอบรมผ่านเกณฑ์ตามที่กำหนดไว้ในหลักสูตรทุกประการ

3. ผลการศึกษาความพึงพอใจของผู้เรียนเรื่องความสัมพันธ์ของโลก ดวงจันทร์และดวงอาทิตย์ ของนักศึกษาครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์ ด้วยกระบวนการ 5 STEPs ร่วมกับวิถีทัศน์และแบบฝึก พบว่าความพึงพอใจโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เนื่องจากผู้เรียนเป็นนักศึกษา คณะครุศาสตร์ ชั้นปีที่ 4 ปีการศึกษา 2565 มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์ ให้ความร่วมมือในการจัดการเรียนรู้ดี เข้าเรียนเต็มเวลา และร่วมทำกิจกรรมตามหลักสูตรฯ ที่กำหนด ทั้งนี้ นักศึกษาสามารถนำความรู้ไปจัดการเรียนการสอนต่อได้ ผู้วิจัยพบว่าหลักสูตรและแผนการจัดการเรียนรู้ที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นนี้มีประโยชน์ต่อผู้เรียน ทำให้ผลประเมินความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด สอดคล้องกับงานวิจัยของ ชญานิศ ดวงระหว่า (2560) นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 มีความพึงพอใจต่อการเรียนรู้ โดยใช้กระบวนการเรียนรู้ 5 STEPs โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด สอดคล้องกับงานวิจัยของ อนุชิต จันทสิลา และคณะ (2560) พบว่าความพึงพอใจของนักเรียนต่อการเรียนการสอนของครูอยู่ในระดับมากที่สุด และสอดคล้องกับงานวิจัยของ บัวเหล็ก เพ็ญคำเมือง และคณะ (2565) ผู้เข้ารับการฝึกอบรมมีความพึงพอใจต่อหลักสูตรฝึกอบรมอยู่ในระดับมาก

ข้อเสนอแนะการวิจัย

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้
 - 1.1 ในการนำวิธีการจัดการเรียนรู้ด้วยกระบวนการเรียนรู้ 5 ขั้นไปใช้นั้น ผู้สอนสามารถปรับกิจกรรมในขั้นตอนต่างๆ ให้เหมาะสมและสอดคล้องกับบริบทของผู้เรียน และสถานศึกษาได้
 - 1.2 ผู้สอนสามารถปรับเพิ่มหรือลดเวลาในการทำกิจกรรมในห้องเรียนตามความพร้อมและความสามารถของผู้เรียนได้
 - 1.3 ในกระบวนการทำงานกลุ่ม ควรดูแลให้คำปรึกษาต่อผู้เรียนอย่างใกล้ชิด เพื่อให้การทำงานของผู้เรียนเกิดกระบวนการที่มีประสิทธิภาพ ทุกคนมีส่วนร่วมในการทำงาน
 - 1.4 นำวิธีการจัดการเรียนรู้เรื่องความสัมพันธ์ของโลก ดวงจันทร์และดวงอาทิตย์ ของนักศึกษาครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์ ด้วยกระบวนการ 5 STEPs ร่วมกับวิถีทัศน์และแบบฝึก ไปใช้ในการจัดการเรียนการสอนเรื่องอื่นๆ ต่อไป
2. ข้อเสนอแนะเพื่อการทำวิจัยครั้งต่อไป
 - 2.1 การศึกษาผลการจัดการเรียนรู้เรื่องความสัมพันธ์ของโลก ดวงจันทร์และดวงอาทิตย์ ของนักศึกษาครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์ ด้วยกระบวนการ 5 STEPs ร่วมกับวิถีทัศน์และ

แบบฝึกไปทดลองใช้กับนักเรียนในระดับชั้นอื่นๆ เช่น ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น และระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย

2.2 ควรมีการศึกษาวิจัยความคงทนในการเรียนรู้ของนักศึกษาสาขาวิชาวิทยาศาสตร์ทั่วไป คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตต์ ที่ผ่านการเรียนตามหลักสูตรการจัดการเรียนรู้เรื่องความสัมพันธ์ของโลก ดวงจันทร์และดวงอาทิตย์ ของนักศึกษาครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตต์ ด้วยกระบวนการ 5 STEPs ร่วมกับวิดีโอทัศน์และแบบฝึก

2.3 ควรมีการศึกษาวิจัย ปัจจัยที่ส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนเรื่องความสัมพันธ์ของโลก ดวงจันทร์และดวงอาทิตย์ ของนักศึกษาครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตต์ ด้วยกระบวนการ 5 STEPs ร่วมกับวิดีโอทัศน์และแบบฝึก

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). *หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551*.

กรุงเทพฯ: ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.

ชยานิศ ดวงระหว่า. (2560). *การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการเรียนรู้ 5 STEPs เรื่องปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4*. วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.

ชลายุทธ์ ครุฑเมือง. (2555). *พฤติกรรมรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อมของครู: ปัจจัยและการพัฒนา*. วิทยานิพนธ์ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

ชลายุทธ์ ครุฑเมือง. (2560). *การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมการจัดการเรียนรู้สู่ระดับมัธยมศึกษาของโรงเรียนในโครงการกองทุนการศึกษาจังหวัดอุดรดิตต์. รายงานการวิจัย มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตต์*.

ชัยวัฒน์ สุทธิรัตน์. (2561). *การพัฒนาหลักสูตร ทฤษฎีสู่การปฏิบัติ*. กรุงเทพฯ: วิพรินทร์.

ชุลีพร สุระโชติ. (2563). *การพัฒนาหลักสูตรการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 โดยใช้กระบวนการชุมชนแห่งการเรียนรู้เชิงวิชาชีพ (PLC)*. วิทยานิพนธ์ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต มหาวิทยาลัยบูรพา.

บัวเห่ล่า เพ็ญคำเมือง, ชลายุทธ์ ครุฑเมือง และสุภาภรณ์ หนูเมือง. (2565). *การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมการพัฒนาสื่อคณิตศาสตร์เรื่องเศษส่วนสำหรับครูโรงเรียนประถมศึกษาสมบูรณ์เมืองทุ่งมีไช แขวงไชยยะบูลี สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว. วารสาร มจร อุบลปริทรรศน์, 7(1), 521-532*.

พงศ์ศักดิ์ บัวจะมะ. (2555). *การพัฒนาวิดีโอทัศน์บนอินเทอร์เน็ตเพื่อส่งเสริมความมีจิตสาธารณะของนักศึกษาระดับปริญญาตรี สาขาวิชาเทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษา มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี*. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.

พิชัญญะ กันธิยะ. (2559). *การพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบบันได 5 ชั้น วิชาวิทยาศาสตร์ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น*. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาหลักสูตรและการสอน มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่.

พิมพ์พันธ์ เดชะคุปต์ และเพียว ยินดีสุข. (2557). *การจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

วิจารณ์ พานิช. (2555). *วิธีสร้างการเรียนรู้เพื่อศิษย์ในศตวรรษที่ 21*. กรุงเทพฯ: สดศรี-สฤษดิ์วิงค์.

- วิภา ตัณกุลพงษ์. (2560). การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการสอนเขียนเชิงสร้างสรรค์และทักษะการผลิตผลงานการเขียนสำหรับครูในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. *วารสารสุทธิปริทัศน์*, 31(99), 54-66.
- อนุชิต จันทศิลา พจมาน ชำนาญกิจ และภูมิพงศ์ จอมหงษ์พิพัฒน์ (2560). การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะด้านการจัดการเรียนการสอนโดยใช้สมองเป็นฐานเพื่อพัฒนาความสามารถ ภาษาของผู้เรียนสำหรับครูระดับประถมศึกษา. *วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา*, 12(2), 31-45.
- อัจฉรา ชิวพันธ์ และคณะ. (2546). *กิจกรรมการเขียนเชิงสร้างสรรค์ในชั้นประถมศึกษา*. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.
- Samuel, C. C. (2004). *Modern Management*. New Jersey: Prentice-Hall.
- Tyler, Ralph W. (1949). *Basic Principles of Curriculum and Instruction*. Chicago: University of Chicago Press.

การพัฒนาวัตกรรมการศึกษาสู่การสร้างซอฟต์แวร์ Developing educational innovations towards creating soft power

ชนิษฐา การะสิน
Kanitta Kalasin

นักศึกษาลัทธิปรัชญาศึกษาศาสตร์บัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์
Doctor of Philosophy in Educational Administration, Phetchabun Rajabhat University

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้นำเสนอแนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาวัตกรรมการศึกษาสู่การสร้างซอฟต์แวร์ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับนวัตกรรมการศึกษา และซอฟต์แวร์กับบุคคลแห่งศตวรรษที่ 21 ได้แก่ ทักษะ 3Rs, 8Cs และ 2Ls เป็นทักษะการเรียนรู้ที่มุ่งพัฒนาผู้เรียนทุกคนให้มีคุณลักษณะและทักษะการเรียนรู้ เสนอกรณีศึกษานวัตกรรมการศึกษาที่มุ่งพัฒนาซอฟต์แวร์ วิเคราะห์สถานการณ์ปัจจุบันประเทศที่มีซอฟต์แวร์ที่แข็งแกร่งที่สุด ผลการศึกษาพบว่าการพัฒนาวัตกรรมการศึกษาที่มุ่งเน้นการสร้างทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 ควบคู่กับการปลูกฝังค่านิยมและวัฒนธรรมไทย สามารถเป็นเครื่องมือสำคัญในการเสริมสร้าง ซอฟต์แวร์ของประเทศ โดยเฉพาะในด้านการส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์การสื่อสารข้ามวัฒนธรรมและการสร้างภาพลักษณ์ที่ดีของประเทศในเวทีโลก บทความนี้แนะนำข้อเสนอแนะสำหรับการพัฒนาวัตกรรมการศึกษาที่ส่งเสริมการสร้างซอฟต์แวร์ รวมถึงการปรับปรุงหลักสูตรการพัฒนาสื่อการเรียนรู้ดิจิทัล การส่งเสริมความร่วมมือระหว่างภาคส่วนต่างๆ และการสร้างเครือข่ายชุมชนแห่งการเรียนรู้ออนไลน์ที่เชื่อมโยงผู้เชี่ยวชาญจากทั่วโลก

คำสำคัญ: ซอฟต์แวร์; นวัตกรรมการศึกษา; ทักษะแห่งศตวรรษที่ 21

ABSTRACT

This academic article presents the concept of developing educational innovations towards creating Soft Power The objective is to study concepts related to educational innovation. and soft power with individuals of the 21st century, including the 3Rs, 8Cs, and 2Ls, are learning skills that aim to develop every learner to have learning characteristics and skills. Presenting a case study of educational innovation with Soft power Analysis of the current situation of countries with the strongest soft power The results of the study found that Developing educational innovations that focus on building 21st century skills along with instilling Thai values and culture. can be an important tool in strengthening soft power of the country, especially in promoting creativity Cross-cultural communication and building a good image of the country on the world stage This article presents recommendations for developing educational innovations that promote the creation of soft power. Including improving the curriculum Development of digital learning media Promoting cooperation between various sectors and creating an online learning community network that connects experts from around the world.

Keywords: Soft power; educational innovation; 21st Century Skills

บทนำ

ในยุคโลกาภิวัตน์ที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและซับซ้อน และสถานการณ์ที่ไม่อาจทำนายล่วงหน้าได้เรียกว่าเป็นยุค “VUCA World” ซึ่งเป็นประเด็นสำคัญที่นานาชาติ ประเทศ ผู้นำประเทศ และผู้นำองค์กร จำเป็นต้องศึกษา ทำความเข้าใจ และเตรียมพร้อมในการรับมือให้ทันต่อสถานการณ์ของ “โลกแห่งความผันผวน” ซึ่ง VUCA นั้นมาจากคำว่า V-Volatility ความผันผวน ยากที่จะคาดเดาหรือเป็นสถานการณ์ที่เกิดขึ้นอย่างฉับพลันไม่ทันตั้งตัว U-Uncertainty มีความไม่แน่นอนสูง ไม่ชัดเจน ยากที่จะอธิบายได้ C-Complexity มีความซับซ้อนสูง มีปัจจัยมากมายที่ต้องนำมาพิจารณาประกอบการตัดสินใจ และ A-Ambiguity มีความคลุมเครือ เต็มไปด้วยความไม่แน่นอน ไม่สามารถคะเนผลลัพธ์ได้ (ขวัญใจ เศษเสนสกุล, 2562) การศึกษาถือเป็นเครื่องมือสำคัญในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์และขับเคลื่อนประเทศ ขณะเดียวกันแนวคิดเรื่อง “ซอฟต์แวร์พาวเวอร์” หรืออำนาจละมุนก็ทวีความสำคัญในเวทีระหว่างประเทศการพัฒนาวัตกรรมการศึกษาจึงเป็นกุญแจสำคัญ ที่จะเชื่อมโยงการยกระดับคุณภาพการศึกษากับการเสริมสร้าง “ซอฟต์แวร์พาวเวอร์” ของประเทศ ซึ่งประเทศไทยกำลังเผชิญความท้าทายในการปฏิรูปการศึกษาให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของโลก ขณะที่ต้องรักษาอัตลักษณ์และคุณค่าทางวัฒนธรรม การพัฒนาวัตกรรมการศึกษาจึงไม่เพียงมุ่งเน้นการเพิ่มประสิทธิภาพของการเรียนการสอนเท่านั้น แต่ยังคงคำนึงถึงการสร้างทักษะและคุณลักษณะที่จะช่วยเสริมสร้าง “ซอฟต์แวร์พาวเวอร์” ของประเทศในระยะยาวอีกด้วย

เครื่องมือที่ทันสมัย มีอิทธิพลต่อสังคม ผู้เรียนและส่งผลได้ยาวนาน อีกทั้งยังปรับเปลี่ยนได้อย่างทันต่อสถานการณ์ นั่นคือ ซอฟต์แวร์พาวเวอร์ ซึ่งเป็นเครื่องมือหนึ่งที่มีความสามารถในการส่งต่อสิ่งที่ต้องการจะพัฒนาผ่านความมีเสน่ห์ ความหลงใหล การดึงดูด มากกว่าการบีบบังคับหรือข่มขู่ วิธีการส่งผ่านความสนใจผ่านวัฒนธรรม การเมือง รวมถึงสอดแทรกนโยบายต่าง ๆ ได้เป็นอย่างดี ซอฟต์แวร์พาวเวอร์เป็นอำนาจที่อ่อนไหวแตกต่างจากความแข็งแกร่งทางทหาร (Hard Power) แต่เพราะเหตุใดจึงมีความสำคัญระดับประเทศ และทำให้เกิดผลต่อการเปลี่ยนแปลงในวงกว้างและยั่งยืน โลกโลกาภิวัตน์และการปฏิวัติการสื่อสารในปัจจุบันทำให้ผู้นำประเทศ ผู้นำองค์กรรวมถึงผู้นำการศึกษา จำเป็นต้องเพิ่มพลังของซอฟต์แวร์พาวเวอร์โดยการสร้างความเข้าใจที่ดีเกี่ยวกับความเป็นธรรมชาติของวัฒนธรรมประเพณี ผ่านนโยบาย โครงการ และกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อการเข้าถึงและสร้างความแข็งแกร่งในทุกด้านให้สอดคล้องกับแนวคิด และการดำรงชีวิตที่มีคุณภาพได้อีกด้วย

แนวคิดที่เกี่ยวข้องกับซอฟต์แวร์พาวเวอร์

ศาสตราจารย์ โจเซฟ ไนย์ (Joseph S. Nye) อาจารย์มหาวิทยาลัยฮาร์วาร์ด “Soft Power” หมายถึง การใช้อิทธิพลทางวัฒนธรรม การกิน การดื่ม วิถีชีวิต หรือความเชื่อ นำเสนอผ่านสื่อ หรือผลงานในรูปแบบต่างๆ เพื่อโน้มน้าวใจก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางด้านความคิด หรือพฤติกรรมความชอบให้หันมาสนใจสิ่งเหล่านี้กันมากขึ้น นักวิชาการด้านกฎหมายและการเมือง ได้กล่าวไว้ในบทความว่า ซอฟต์แวร์พาวเวอร์ แปลว่า อำนาจอ่อน พลังอำนาจแบบอ่อน อำนาจแบบอ่อน อำนาจนุ่ม อำนาจละมุน พลังอำนาจแบบฉลาด อำนาจโน้มน้าว อำนาจโน้มน้าว อำนาจจูงใจ ฯลฯ (ชำนาญ จันทรเรือง, 2566)

ดังนั้น ซอฟต์แวร์พาวเวอร์ (Soft Power) คือ ความสามารถในการโน้มน้าวหรือดึงดูดผู้อื่นให้คล้อยตามโดยไม่ใช้การบังคับหรือการให้สิ่งตอบแทน แต่ใช้วิธีการสร้างแรงจูงใจและความน่าสนใจผ่านวัฒนธรรม ค่านิยม และนโยบายต่างๆ

แหล่งที่มาของซอฟต์แวร์ โจเซฟ ไนย์ (Joseph Nye) ได้แบ่งหมวดหมู่แหล่งที่มาของซอฟต์แวร์ไว้ทั้งหมด 3 แบบ ได้แก่ 1) วัฒนธรรม คือ ค่านิยมและแนวปฏิบัติที่สร้างความหมายให้กับสังคม เมื่อวัฒนธรรมของประเทศมีค่านิยมสากล และนโยบายส่งเสริมค่านิยมและความสนใจที่ผู้อื่นมีร่วมกัน ความน่าจะเป็นที่จะบรรลุผลตามที่ต้องการจะเพิ่มขึ้น เนื่องจากความสัมพันธ์ของแรงดึงดูดและหน้าที่ที่วัฒนธรรมสร้างขึ้น ค่านิยมที่แคบและวัฒนธรรมแบบท้องถิ่นมักไม่ค่อยก่อให้เกิดซอฟต์แวร์ 2) ค่านิยมทางการเมือง คือ ค่านิยมที่รัฐบาลสนับสนุน เช่น ประชาธิปไตยในสถาบันระหว่างประเทศ และนโยบายต่างประเทศ ส่งผลอย่างมากต่อความชอบของผู้อื่น รัฐบาลสามารถดึงดูดหรือขับไล่ผู้อื่นโดยอิทธิพลได้ 3) นโยบายของรัฐ คือ แนวทางการกำหนดวิธีการผ่านนโยบายของรัฐบาล ที่สามารถเสริมสร้างหรือทำลายล้างได้ ซอฟต์แวร์ของประเทศนั้น ๆ ขึ้นอยู่กับการวางแผน วัตถุประสงค์ และการกำหนดนโยบายในประเทศหรือต่างประเทศ เพื่อใช้เป็นแนวทางการกำหนดผลประโยชน์ของชาติ แต่หากไม่ได้รับการสนับสนุนจากรัฐ ซอฟต์แวร์ก็เกิดขึ้นได้ยาก และต้องอาศัยทรัพยากร องค์กรและหน่วยงานอื่น ๆ ในการขับเคลื่อนกิจกรรมที่จะเกิดขึ้นต่อไป (ชานาญ จันทรเรือง, 2566)

ดังนั้นซอฟต์แวร์มีลักษณะสำคัญคือการทำให้คนอื่นชื่นชอบเลื่อมใสและลุ่มหลง ด้วยการเชิญชวนมิใช่ด้วยการบังคับให้ต้องชอบหรือเกะกะติด การโน้มน้าวหรือปล่อยให้เป็นความรู้สึกด้านบวกโดยธรรมชาติ ซึ่งหากใช้ซอฟต์แวร์แล้วการไม่บังคับยึดเยียดให้คนอื่นต้องเห็นคล้อยตาม หากแต่ต้องทำให้มีความน่าสนใจ น่าเลื่อมใส และน่าติดตามแต่ละประเทศก็จะมีซอฟต์แวร์ ที่เป็นเอกลักษณ์ของตนเองอย่างค่อยเป็นค่อยไปอย่างธรรมชาติและยั่งยืน

พลังของ Soft Power การจะผลักดันให้ซอฟต์แวร์ของไทยแพร่หลายไปในระดับสากล ความตั้งใจของบุคคลเพียงกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งคงไม่เพียงพอ สิ่งที่สำคัญและจำเป็นคือต้องมีการสนับสนุนจากภาครัฐ ซึ่งไม่ใช่เพียงแค่จำนวนเงินที่สนับสนุนเท่านั้น แต่จำเป็นต้องพึ่งพานโยบายต่าง ๆ และต้องมีการวางแผนระดับชาติ การปฏิบัติตามแผนอย่างถูกต้องและแน่นอน อีกทั้งยังจำเป็นต้องทันยุคสมัย ยกตัวอย่างเช่น ประเทศเกาหลีที่มีอุตสาหกรรมบันเทิงที่เป็นเอกลักษณ์ และโดดเด่นเป็นที่รู้จักไปทั่วโลก อย่างเคป็อป (K-Pop) ภาพยนตร์ และซีรีส์เกาหลี ที่โด่งดังจนเป็นกระแส ‘Korean wave’ ขึ้นมาได้ หรือในประเทศญี่ปุ่น ที่มีความโดดเด่นในเรื่องแอนิเมชัน การ์ตูน รายการทีวี ภาพยนตร์ เพลงป๊อป และอาหาร เป็นต้น หากกล่าวถึงซอฟต์แวร์ของประเทศไทย มีหลากหลายซอฟต์แวร์ที่โดดเด่นและสามารถเผยแพร่สู่นานาชาติให้ได้เรียนรู้และเข้าถึงประเทศไทยมากยิ่งขึ้น เช่น การนวดไทย ซึ่งเป็นที่รู้จักและได้รับการยอมรับ มวยไทย (ชานาญ จันทรเรือง, 2564) เว็บไซต์ TasteAtlas เผย 50 อันดับซูเปอร์ที่ตีที่สุดจากนักรีวิวทั่วโลก ประจำปี 2022 และแน่นอนว่าประเทศไทยพา ข้าวซอย ติดอันดับ 1 ไม่พอ ยังพา เมนูต้มยำ และ ต้มยำไก่ ติดในอันดับที่ 12 และ 13 ตามกันมา (TasteAtlas, 2022)

ดังนั้นการส่งเสริมและสร้างสรรค์ธุรกิจชุมชน วิถีชีวิต ประเพณี วิถี ค่านิยม และวัฒนธรรมที่มีเอกลักษณ์ ไปสู่ผลิตภัณฑ์ส่งผลให้ผลิตภัณฑ์นั้น ๆ มีคุณค่าต่อผู้บริโภค หากแต่ซอฟต์แวร์ไม่ใช่เพียงการส่งเสริมในด้านผลิตภัณฑ์เพียงเท่านั้น แต่ซอฟต์แวร์จะเป็นส่วนสำคัญยิ่งต่อการสร้างรายได้ สร้างมูลค่าเพิ่ม สร้างการรับรู้การท่องเที่ยวและเศรษฐกิจส่งผลดีต่อสังคม และประเทศชาติในอนาคต

แนวคิดที่เกี่ยวข้องกับนวัตกรรมการศึกษา

ทิตนา แชมมณี (2559) ได้ให้ความหมายของนวัตกรรม หมายถึง แนวคิด แนวทาง ระบบ รูปแบบ วิธีการ กระบวนการ สื่อและ เทคนิคต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา ซึ่งได้รับการคิดค้นและจัดทำขึ้นใหม่เพื่อช่วยแก้ปัญหาต่าง ๆ ทางการศึกษา

สมจิตร์ ยิ้มสุด (2562) นวัตกรรมการเรียนรู้หรือนวัตกรรมทางการศึกษา หมายถึง การนำเอาสิ่งใหม่ซึ่งอาจอยู่ในรูปของความคิดหรือการกระทำ รวมทั้งสิ่งประดิษฐ์ก็ตามเข้ามาใช้ในระบบการศึกษา เพื่อมุ่งหวังที่จะเปลี่ยนแปลงสิ่งที่มีอยู่เดิมให้ระบบการจัดการศึกษามีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ทำให้ผู้เรียนสามารถเกิดการเรียนรู้ได้อย่างรวดเร็ว เกิดแรงจูงใจในการเรียนและช่วยประหยัดเวลาในการเรียน

วัชรารภรณ์ ประภาสะโนบล (2564) นวัตกรรม หมายถึง ความคิด การปฏิบัติ วิธีการ อุปกรณ์ หรือสิ่งประดิษฐ์ใหม่ๆ ที่ยังไม่เคยมีใช้มาก่อนหรือเป็นการพัฒนาตัดแปลงมาจากของเดิมที่มีอยู่แล้วทันสมัยและใช้ได้ผลดีกว่าเดิม และทำให้เกิดประโยชน์ เมื่อนำนวัตกรรมมาใช้จะช่วยให้การทำงานนั้นได้ผลดีมีประสิทธิภาพ และประสิทธิผลสูงกว่าเดิมอีกทั้งยังช่วยประหยัดเวลาและแรงงานได้ด้วย

อมัส ฮิวซ์ (Thomas Hughes) ได้ให้ความหมายของ “นวัตกรรม” ว่าเป็นการนำวิธีการใหม่ๆ มาปฏิบัติหลังจากได้ผ่านการทดลองหรือได้รับการพัฒนามาเป็นขั้นๆ แล้ว เริ่มตั้งแต่การคิดค้น (Invention) การพัฒนา (Development) ซึ่งอาจจะเป็นไปในรูปของโครงการทดลองปฏิบัติก่อน (Pilot Project) แล้วจึงนำไปปฏิบัติจริงซึ่งมีความแตกต่างไปจากการปฏิบัติเดิมที่เคยปฏิบัติมา

มอร์ตัน (Morton, J.A.) ให้ความหมาย “นวัตกรรม” ว่าเป็นการทำให้ใหม่ขึ้นอีกครั้ง (Renewal) ซึ่งหมายถึง การปรับปรุงสิ่งเก่าและพัฒนาศักยภาพของบุคลากรตลอดจนหน่วยงานหรือองค์การนั้นๆ นวัตกรรม ไม่ใช่การจัดหรือล้มล้างสิ่งเก่าให้หมดไปแต่เป็นการปรับปรุงเสริมแต่งและพัฒนา

จากความหมายของนวัตกรรมทางการศึกษาที่กล่าวมาข้างต้นสามารถสรุปได้ว่า นวัตกรรมทางการศึกษา หมายถึง รูปแบบ หรือสื่อการสอน หรือวิธีการ ที่ครูพัฒนาขึ้นจากพื้นฐานของนวัตกรรมเดิมที่ยัง ไม่เคยนำมาใช้พัฒนาผู้เรียนหรืออาจจะสร้างขึ้นใหม่ตามแนวคิด ทฤษฎี หรือหลักวิชาการเพื่อนำสิ่งที่สร้างขึ้นไปใช้แก้ปัญหาหรือพัฒนาผู้เรียนให้บรรลุตามจุดมุ่งหมายที่วางไว้

ความสำคัญของนวัตกรรมการศึกษา นวัตกรรมมีความสำคัญต่อการศึกษาหลายประการ ทั้งนี้เนื่องจากในโลกยุคโลกาภิวัตน์ Globalization มีการเปลี่ยนแปลงในทุกด้านอย่างรวดเร็ว โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ความก้าวหน้าทั้งด้านเทคโนโลยีและสารสนเทศ การศึกษาจึงจำเป็นต้องมีการพัฒนาเปลี่ยนแปลงจากระบบการศึกษาที่มีอยู่เดิม เพื่อให้ทันสมัยต่อการเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยี และสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป อีกทั้งเพื่อแก้ไขปัญหาทางการศึกษาบางอย่างที่เกิดขึ้นอย่างมีประสิทธิภาพเช่นเดียวกัน การเปลี่ยนแปลงทางการศึกษาจึงจำเป็นต้องมีการศึกษาเกี่ยวกับ นวัตกรรมการศึกษาที่จะนำมาใช้เพื่อแก้ไขปัญหาทางการศึกษาในบางเรื่อง เช่น ปัญหาที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับจำนวนผู้เรียนที่มากขึ้น การพัฒนาหลักสูตรให้ทันสมัย การผลิตและพัฒนาสื่อใหม่ ๆ ขึ้นมาเพื่อตอบสนองการเรียนรู้ของมนุษย์ให้เพิ่มมากขึ้นด้วยระยะเวลาที่สั้นลง การใช้นวัตกรรมมาประยุกต์ในระบบการบริหารจัดการด้านการศึกษาที่มีส่วนช่วยให้การใช้ทรัพยากรการเรียนรู้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ เช่น เกิดการเรียนรู้ด้วยตนเอง (พิชิต ฤทธิ์จรูญ, 2559)

จากความสำคัญของนวัตกรรมทางการศึกษา จะพบว่านวัตกรรมทางการศึกษามีความสำคัญต่อการนำมาแก้ปัญหาหรือพัฒนาผู้เรียน อีกทั้งยังเป็นสื่อการสอนและวิธีการสอนใหม่ ๆ ที่ครูนำมาใช้พัฒนาผู้เรียนโดยเน้นที่ความแตกต่างระหว่างบุคคล เน้นความสามารถในการเรียนรู้ของผู้เรียนเป็นหลัก โดยสามารถพัฒนาทั้งด้านความรู้ ทักษะ และด้านเจตคติของผู้เรียน ตอบสนองต่อความต้องการที่หลากหลายของผู้เรียน ส่งเสริมการพัฒนาทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 สร้างโอกาสในการเข้าถึงการศึกษาที่มีคุณภาพ และกระตุ้นให้เกิดการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง

องค์ประกอบของนวัตกรรมการศึกษา ประกอบด้วย 1) ความใหม่ (Newness) หมายถึง เป็นสิ่งใหม่ที่ถูกพัฒนาขึ้น ซึ่งอาจเป็นตัวผลิตภัณฑ์ บริการ หรือกระบวนการ โดยจะเป็นการปรับปรุง

จากของเดิมหรือพัฒนาขึ้นใหม่เลยก็ได้ 2) ประโยชน์ในเชิงเศรษฐกิจ (Economic Benefits) หรือการสร้างความสำเร็จในเชิงพาณิชย์ กล่าวคือ นวัตกรรม จะต้องสามารถทำให้เกิดมูลค่าเพิ่มขึ้นได้จากการพัฒนาสิ่งใหม่นั้นๆ ซึ่งผลประโยชน์ที่จะเกิดขึ้นอาจจะวัดได้เป็นตัวเงินโดยตรง หรือไม่เป็นตัวเงินโดยตรงก็ได้ 3) การใช้ความรู้และความคิดสร้างสรรค์ (Knowledge and Creativity Idea) สิ่งที่จะเป็นนวัตกรรมได้นั้นต้องเกิดจากการใช้ความรู้และความคิดสร้างสรรค์เป็นฐานของการพัฒนาให้เกิดซ้ำใหม่ ไม่ใช่เกิดจากการลอกเลียนแบบ การทำซ้ำ เป็นต้น (ศศิมา สุขสว่าง, 2563)

สรุปได้ว่า องค์ประกอบของนวัตกรรม ประกอบด้วย สิ่งที่เป็นสิ่งใหม่ สิ่งใหม่ในที่นี้อาจจะเป็นสิ่งเก่าที่นำมาทำใหม่ โดยเกิดจากการใช้ความรู้และความคิดสร้างสรรค์ และทำให้เกิดประโยชน์หรือมูลค่า

ประเภทของนวัตกรรมการศึกษา แบ่งได้ดังนี้ 1) นวัตกรรมด้านสื่อการสอน เนื่องจากมีความก้าวหน้าของเทคโนโลยีคอมพิวเตอร์ คอมพิวเตอร์เครือข่ายและเทคโนโลยีโทรคมนาคม ทำให้นักการศึกษาพยายามนำศักยภาพของเทคโนโลยีเหล่านี้มาใช้ในการผลิตสื่อการเรียนการสอนใหม่ๆ จำนวนมากมาย ทั้งการเรียนด้วยตนเอง การเรียนเป็นกลุ่ม และการเรียนแบบมวลชน ตลอดจนสื่อที่ใช้เพื่อสนับสนุนการฝึกอบรมผ่านเครือข่ายคอมพิวเตอร์ เช่น บทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน หนังสืออิเล็กทรอนิกส์ บทเรียน CD/VCD คู่มือการทำงานกลุ่ม เป็นต้น 2) นวัตกรรมด้านวิธีการจัดการเรียนการสอน เป็นการใช่วิธีระบบในการปรับปรุงและคิดค้นพัฒนาวิธีสอนแบบใหม่ๆ ที่สามารถตอบสนองการเรียนรายบุคคล การสอนแบบผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง การเรียนแบบมีส่วนร่วม การเรียนรู้แบบแก้ปัญหา การพัฒนาวิธีสอนจำเป็นต้องอาศัยวิธีการและเทคโนโลยีใหม่ๆ เข้ามาจัดการและสนับสนุนการเรียนการสอน เช่น การสอนแบบร่วมมือ การสอนแบบอภิปราย วิธีสอนแบบบทบาทสมมติ การสอนด้วยรูปแบบการเรียนรู้เป็นคู่ เป็นต้น 3) นวัตกรรมด้านหลักสูตร เป็นการใช่วิธีการใหม่ๆ ในการพัฒนาหลักสูตรให้สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมในท้องถิ่น และตอบสนองความต้องการสอนบุคคลให้มากขึ้น เนื่องจากหลักสูตรจะต้องมีการเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ เพื่อให้สอดคล้องกับความก้าวหน้าทางด้านเทคโนโลยี เศรษฐกิจและสังคมของประเทศและของโลก นวัตกรรมทางด้านหลักสูตรได้แก่ การพัฒนาหลักสูตรบูรณาการ หลักสูตรรายบุคคล หลักสูตรกิจกรรมและประสบการณ์ และหลักสูตรท้องถิ่น 4) นวัตกรรมด้านการวัดและการประเมินผล เป็นนวัตกรรมที่ใช้เป็นเครื่องมือเพื่อการวัดผล และประเมินผลได้อย่างมีประสิทธิภาพและทำได้อย่างรวดเร็ว รวมไปถึงการวิจัยทางการศึกษาการวิจัยสถาบัน ด้วยการประยุกต์ใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์มาสนับสนุนการวัดผล ประเมินผลของสถานศึกษา ครู อาจารย์ เช่น การสร้างแบบวัดต่างๆ การสร้างเครื่องมือ การประยุกต์ใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์ เป็นต้น แนวทางการสร้างแบบวัดผลและประเมินผล เช่น การสร้างแบบวัดแววครู การพัฒนาคลังข้อสอบ การสร้างแบบวัดความมีวินัยในตนเอง 5) นวัตกรรมด้านการบริหารจัดการ เป็นการใช้นวัตกรรมที่เกี่ยวข้องกับการใช้สารสนเทศมาช่วยในการบริหารจัดการ เพื่อการตัดสินใจของผู้บริหารการศึกษาให้มีความรวดเร็วทันเหตุการณ์ทันต่อ การเปลี่ยนแปลงของโลก นวัตกรรมการศึกษาที่นำมาใช้ทางการบริหารจะเกี่ยวข้องกับระบบการจัดการฐานข้อมูลในหน่วยงานสถานศึกษา เช่น การบริหารเชิงระบบ การบริหารเชิงกลยุทธ์ การบริหารเชิงบูรณาการ เป็นต้น (พิชิต ฤทธิ์จรูญ, 2559)

นวัตกรรมการศึกษาเหล่านี้ทำงานร่วมกัน เพื่อสร้างระบบการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ ยืดหยุ่น และตอบสนองต่อความต้องการในการพัฒนาซอฟต์แวร์ ช่วยให้ประเทศสามารถสร้างอิทธิพลทางวัฒนธรรมและการทูตในเวทีนานาชาติได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น

กระบวนการพัฒนานวัตกรรมการศึกษา มีขั้นตอนการพัฒนาดังนี้ 1) การระบุปัญหา (problem) ความคิดในการพัฒนานวัตกรรมส่วนใหญ่จะเริ่มต้นที่การมองเห็นปัญหาในเรื่องนั้น และมีความต้องการจะแก้ไขปัญหาหนึ่งเพื่อให้เกิดสภาพการณ์หรือผลที่ดีขึ้น 2) การกำหนดจุดมุ่งหมาย

(objective) เมื่อระบุปัญหาได้แล้ว ต่อไปคือการกำหนดจุดมุ่งหมายในการพัฒนานวัตกรรมว่า นวัตกรรมควรมีคุณสมบัติหรือประสิทธิภาพอย่างไรและเพียงใด 3) การศึกษาข้อจำกัดต่าง ๆ (constraints) ก่อนที่จะมีการประดิษฐ์คิดค้นนวัตกรรม ต่าง ๆ ผู้พัฒนาจำเป็นต้องศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับลักษณะของปัญหาและข้อจำกัดต่าง ๆ ในบริบทที่จะใช้นวัตกรรมนั้น เพื่อประโยชน์ในการพัฒนานวัตกรรมให้สามารถใช้ได้จริง 4) การประดิษฐ์คิดค้นนวัตกรรม (innovation) ได้แก่ การแสวงหาทางเลือกในการแก้ปัญหาซึ่งต้องอาศัยความรู้ ประสบการณ์ ข้อมูล และความคิดสร้างสรรค์ของผู้ประดิษฐ์คิดค้นนวัตกรรมที่สร้างขึ้น อาจเป็นการนำของเก่ามาดัดแปลงหรือปรับปรุง เพื่อให้สามารถแก้ปัญหา และทำให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น หรืออาจเป็นการคิดค้นขึ้นใหม่ทั้งหมดก็ได้ 5) การทดลองใช้ (experimentation) เมื่อคิดค้นหรือประดิษฐ์นวัตกรรมได้แล้ว ขั้นตอนที่สำคัญและจำเป็นมากก็คือ การทดลองใช้นวัตกรรมนั้นซึ่งประกอบด้วย การทดลองใช้ การประเมินผล และการปรับปรุงแก้ไข การทดลองใช้เป็นการศึกษาเพื่อดูว่านวัตกรรมนั้น สามารถนำไปใช้ได้จริงและได้ผลเพียงใด ผลการทดลองใช้ จะช่วยให้ผู้พัฒนาจุดที่ควรปรับปรุง และหาทางแก้ไขเพื่อให้ได้ผลตามที่ต้องการ การทดลองใช้ในขั้นนี้ สามารถดำเนินการหลายครั้ง จนแน่ใจว่านวัตกรรมนั้นสามารถใช้ได้ผลจริง จะช่วยให้นวัตกรรมนั้นประสบความสำเร็จมากขึ้น 6) การเผยแพร่ (dissemination) เมื่อแน่ใจแล้วว่า นวัตกรรมที่สร้างขึ้นมีคุณภาพและประสิทธิภาพตามที่ต้องการ นวัตกรรมนั้นก็พร้อมที่จะได้รับการเผยแพร่และยอมรับนำไปใช้กันอย่างแพร่หลายการพัฒนา นวัตกรรมการศึกษาควรคำนึงถึงบริบททางสังคม วัฒนธรรม และเทคโนโลยีที่เปลี่ยนแปลงไป รวมถึงการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกฝ่าย เพื่อให้นวัตกรรมที่พัฒนาขึ้นสามารถตอบสนองความต้องการ และสร้างผลกระทบเชิงบวกต่อระบบการศึกษาได้อย่างแท้จริง (ทศนา แคมมณี, 2559)

กระบวนการเหล่านี้เป็นขั้นตอนที่ต่อเนื่องและหมุนเวียน มุ่งเน้นการพัฒนาและปรับปรุง นวัตกรรมการศึกษาอย่างสม่ำเสมอ เพื่อให้สามารถตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลง และความต้องการ ในการสร้าง ซอฟต์แวร์เวอร์ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ซอฟต์แวร์กับบุคคลแห่งศตวรรษที่ 21

การพัฒนาผู้เรียนให้มีทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ทักษะ 3Rs, 8Cs และ 2Ls เป็นทักษะการเรียนรู้ที่มุ่งพัฒนาผู้เรียนทุกคนให้มีคุณลักษณะและทักษะการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมการสร้าง ซอฟต์แวร์ประกอบด้วย ทักษะและคุณลักษณะต่อไปนี้

ทักษะ 3Rs การอ่านออก (Reading) การเขียนได้ (Writing) และการคิดเลขเป็น (Arithmetic) ทักษะการอ่านออกเขียนได้ คำนวณได้ นั้นเป็นการมองจากมุม “การเรียนรู้ตลอดช่วงชีวิต” (Lifelong Learning) ที่ผู้เรียนจำเป็นต้องพัฒนาทักษะ และมีความจำเป็นในการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง การให้มีความรู้ มีทักษะ และความสามารถที่หลากหลาย ต่อยอดทักษะและความสามารถต่อ ๆ ไปในหลากหลายมิติ ความหมายทักษะการอ่านออกเขียนได้ คือ ความรู้ทักษะ รวมถึงความสามารถ (Competency) ที่จะนำความรู้ ทักษะ ทศนคติ ค่านิยมเหล่านั้นไปใช้งานได้ผ่านการอ่าน การเขียน และการใช้ตัวเลข ไม่ว่าจะเป็นการใช้มือเขียน การพิมพ์ หรือข้อความทางดิจิทัล และเป็นทักษะการอ่านออกเขียนได้ในบริบทที่มีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา ส่วนแยกย่อยลงมาภายใต้ทักษะการอ่านออกเขียนได้ กับคำว่าทักษะการคำนวณได้หรือมีพื้นฐานในการคำนวณ (Numeracy) ชั้นพื้นฐานหมายถึง ความสามารถที่จะบวก ลบ คูณ หาร ส่วนในความหมายที่กว้างออกไปนั้นครอบคลุมถึงความรู้และทักษะที่จะแยกประเภท เรียงลำดับ นับ ประเมิน คำนวณ วัดค่า ใช้โมเดล การจัดการกับโจทย์ด้านคณิตศาสตร์ได้อย่างมีประสิทธิภาพไม่ว่าจะเป็นตัวเลข หรือรูปภาพ สัญลักษณ์ สูตร (Formulas) ไดอะแกรม แผนที่ กราฟ ตาราง และข้อความ เป็นต้น (ชาญศักดิ์ ศรีสวัสดิ์สกุล และคณะ, 2560)

ทักษะ 8Cs การพัฒนาตัวเองให้ก้าวทันความก้าวหน้าด้านเทียบกับนานาชาติประเทศ รวมถึง การส่งเสริมการศึกษาด้วยนั้น ซึ่งในการเตรียมความพร้อมเพื่อพัฒนาประชากรให้เหมาะสำหรับโลกใน ยุคใหม่ ไปจนถึงพัฒนาศักยภาพประชากร และแรงงานให้ก้าวทันการเปลี่ยนแปลง ทักษะแห่ง ศตวรรษที่ 21 ที่มีความจำเป็นและเป็นแนวทางในการพัฒนาผู้เรียน พัฒนาการศึกษ ซึ่งในอนาคตจะ เป็นบุคลากรของชาติ จำเป็นต้องมีทักษะในการรับมือต่อการเปลี่ยนแปลง ประกอบด้วย ทักษะการ สร้างสรรค์ ทักษะทางด้านเทคโนโลยีคอมพิวเตอร์ ทักษะทางด้านความสัมพันธ์ข้ามวัฒนธรรม ทักษะ ทางด้านการสื่อสาร ทักษะในการสร้างความร่วมมือ ทักษะในการเผชิญวิกฤตและการแก้ปัญหา ทักษะ การเรียนรู้อย่างไม่หยุดนิ่ง และทักษะวิชาชีพเชิงลึก(รุ่งชัชดาพร เวหะชาติ, 2564)

ทักษะ 2Ls ทักษะการเรียนรู้ (Learning Skills) ได้แก่ การคิดวิเคราะห์ ความสามารถในการ แยกแยะข้อมูล ประเมิน และตีความ การคิดสร้างสรรค์ การคิดนอกกรอบและสร้างไอเดียใหม่ๆ การเรียนรู้ด้วยตนเอง มีความสามารถในการหาความรู้และพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง มีทักษะการใช้ เทคโนโลยี การใช้เครื่องมือดิจิทัลเพื่อการเรียนรู้ ความยืดหยุ่นทางความคิด การปรับตัวต่อการ เปลี่ยนแปลงและเรียนรู้จากความผิดพลาด ภาวะผู้นำ (Leadership Skills) ได้แก่ การสื่อสาร ความสามารถในการถ่ายทอดความคิดและสร้างความเข้าใจ การทำงานเป็นทีม การสร้างความร่วมมือ และประสานงานกับผู้อื่นการตัดสินใจความสามารถในการวิเคราะห์สถานการณ์และเลือกทางเลือกที่ เหมาะสม การจัดการความขัดแย้ง ทักษะในการแก้ไขปัญหาและหาทางออกร่วมกัน การสร้างแรงบันดาลใจ ความสามารถในการกระตุ้นและจูงใจผู้อื่น (มติชนสุดสัปดาห์ ฉบับวันที่ 18 - 24 พฤศจิกายน 2565)

ทักษะทั้งหมดที่ได้กล่าวมาเป็นสิ่งที่จำเป็นสำหรับยุคการเรียนรู้แห่งศตวรรษที่ 21 ซึ่งมีความแตกต่างจากการเรียนรู้ในสมัยก่อนทำให้การเรียนรู้ของผู้เรียนมีคุณภาพมากยิ่งขึ้น จึงไม่เพียง แต่สร้างสรรค์ทักษะที่เป็นประโยชน์ในอนาคตเท่านั้น แต่ยังเป็นรากฐานและเป็นกระบวนการสำคัญ ที่จะส่งเสริมให้เกิด Soft Power ในระดับบุคคลและสังคมได้

กรณีศึกษานวัตกรรมการศึกษากับซอฟต์แวร์

การศึกษาช่วยให้เปิดมุมมองใหม่ ๆ ได้เข้าถึงองค์ความรู้ เพื่อนำมาปรับใช้กับชีวิตของตน และทำประโยชน์เพื่อส่วนรวม ประเทศที่นำการศึกษาเป็น Soft Power ทั้งทางตรงและทางอ้อม มี 5 ประเทศ ดังต่อไปนี้ สหรัฐอเมริกา เยอรมนี จีน ญี่ปุ่น เกาหลี ซึ่งปฏิบัติออกมาได้อย่างดี มีกรณีศึกษา ที่น่าสนใจ ดังนี้

1. สนับสนุนให้ทุนการศึกษา สร้างความใกล้ชิด ทั้งค่าเล่าเรียน ค่าที่พัก และค่าใช้จ่าย ส่วนตัว ที่ทางรัฐบาลหรือหน่วยงานจัดสรรให้ล้วนเป็นอีกหนึ่งปัจจัยที่ดึงดูด นักศึกษาต่างชาติ เลือกไป ศึกษาต่อในประเทศของตน สหรัฐฯ เยอรมนี จีน ญี่ปุ่น และเกาหลี ล้วนใช้รูปแบบนี้ ผลักดันให้ การศึกษาเป็น Soft Power เพราะคำนึงถึงประสบการณ์ของผู้เรียนที่ได้ไปสัมผัสวัฒนธรรม ชีวิต ความเป็นอยู่ อาหารการกิน รวมถึงผู้คน เมื่อพวกเขาพึงพอใจจึงเกิดการแนะนำ ส่งต่อสิ่งที่ได้รับมา ซึ่งกระตุ้นให้บุคคลอื่น อยากไปเผชิญด้วยตนเองบ้างสักครั้ง

2. บทความทางวิชาการนับล้านฉบับการศึกษาที่ทั่วโลกต่างยอมรับ ส่วนประเทศจีน มีความแข็งแกร่งด้านวิชาการ การเรียนที่เข้มข้น นำไปใช้ประโยชน์ได้จริง แสดงให้เห็นผ่านบทความ ทางวิชาการ ที่ถูกตีพิมพ์หลายล้านฉบับ และจัดทำโดยคนในชาติ บ่งบอกถึงศักยภาพได้เป็นอย่างดี

3. วัฒนธรรมล้ำค่า เชิดชูภาษา และการเรียนรู้ การต่อยอดจากเรื่องราวที่ผู้คนคุ้นเคยอย่าง วัฒนธรรม อาหาร ศิลปะ ภาพยนตร์ แหล่งท่องเที่ยว จีน ญี่ปุ่น และเกาหลีใต้ จึงใช้เป็นใบเบิกทาง ให้ ชิมชั้บจนถึงแก่นราก ดังตัวอย่าง ประเทศจีนจัดตั้งสถาบันขงจื่อกว่า 120 แห่งประเทศทั่วโลก ดำเนินการเรียนการสอนภาษาจีน รวมถึงกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อเผยแพร่พร้อมมอบเกียรติบัตรรับรอง ซึ่ง

สามารถใช้คู่กับการลงทุน ประเทศญี่ปุ่นนำโครงการแลกเปลี่ยนสำหรับเยาวชน ปลุกฝังให้เรียนรู้และเข้าใจภาษาญี่ปุ่นและประเทศเกาหลีใต้ไว้จุดเด่นด้านการเรียนรู้ตลอดชีวิต เช่น เมืองพางู ครบครันพื้นที่ส่งเสริมสติปัญญา ห้องสมุด แกลเลอรี และพิพิธภัณฑ์ ผู้คนสามารถเข้าถึงได้ง่าย ถือเป็น Soft Power ที่ส่งเสริมการเรียนรู้ทั้งสิ้น

4. ปลุกปั้นสถาบันเฉพาะทาง เมื่อนักศึกษาทั่วโลก ได้ทราบถึงความเชี่ยวชาญของสถาบันในแต่ละประเทศย่อมสามารถดึงดูดพวกเขาให้เข้าไปศึกษาต่อ ซึ่งล้วนเป็นประโยชน์แก่ประเทศนั้น ๆ นอกจากนี้ในแง่ของการศึกษาที่เป็น Soft Power ภาษาและวัฒนธรรม นักศึกษาต่างชาติสามารถซึมซับกลับสู่พื้นถิ่น เช่น การศึกษาต่อด้าน MBA (ปริญญาโทบริหารธุรกิจ) ในสหรัฐฯ เป็นตัวเลือกอันดับต้น ๆ เพราะล้วนเต็มไปด้วยบุคลากรที่มีความสามารถ และติดอันดับมหาวิทยาลัยที่เป็นเลิศด้านวิชาการ ตัวอย่างมหาวิทยาลัยชั้นนำ ด้านบริหารธุรกิจ The Wharton School of the University of Pennsylvania, Harvard University ส่วนการศึกษาในหลักสูตร Fashion Design มหาวิทยาลัย ณ ประเทศเกาหลีใต้วางรากฐานมาอย่างดีจนเป็นที่รู้จักของนักศึกษาต่างชาติ รวมถึงการแต่งตัวของชาวเกาหลี ที่มีรสนิยมดีเสื้อผ้าออกแบบเรียบง่าย แต่ยังคงความสวยงามพร้อมเอกลักษณ์เฉพาะตัว

5. ต้นแบบหลักสูตร ผลักดันพลังแห่งการเรียนรู้ ความเชี่ยวชาญในระดับสากล วิชาการที่นานาชาติต่างยอมรับ หลักสูตรการศึกษาจากสหรัฐฯ ที่ถูกนำไปใช้ในโรงเรียนนานาชาติ ซึ่งล้วนผ่านการรับรองจาก Western Association of Schools and Colleges (WASC), New England Association of Schools and Colleges (NEASC) ในเรื่องของคุณภาพสามารถไว้วางใจได้ ส่วนแก่นสำคัญของหลักสูตร มุ่งเน้นด้านวัฒนธรรม ความหลากหลายเป็นหลักและเปิดโอกาสให้นักเรียนได้ลองผิดลองถูก ค้นหาตัวเองในสิ่งที่ชอบ ตัวอย่างโรงเรียนนานาชาติในประเทศไทย ที่ใช้หลักสูตรจากอเมริกา โรงเรียนนานาชาติร่วมฤดี, โรงเรียนนานาชาติ ISB, The American School of Bangkok (ASB), โรงเรียนนานาชาติเอกมัย

6. พันธมิตรกับนานาชาติประเทศ เผยแพร่การศึกษา AFS โครงการแลกเปลี่ยนเพื่อการศึกษา ที่ก่อกำเนิดจากประเทศสหรัฐอเมริกา มีจุดประสงค์เพื่อให้ผู้ที่สนใจได้เรียนรู้วัฒนธรรมของแต่ละประเทศ โดยมีครอบครัวอุปถัมภ์เป็นผู้ดูแลในต่างแดนมีให้เลือกทั้งระยะสั้นและระยะยาว หากกล่าวถึง AFS ถือเป็นหนึ่งใน Soft Power ด้านการศึกษา ที่มีพันธมิตรอยู่หลายประเทศทั่วโลก และมีเครือข่ายที่หนาแน่นพร้อมให้ความช่วยเหลือซึ่งกันและกัน (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ, 2566)

จากข้อมูลข้างต้นจะเห็นได้ว่าการศึกษากลับจัดเป็นหนึ่งในประเด็นหลักของดัชนี Soft Power ในการพัฒนาประเทศของประเทศต่าง ๆ พบว่ามีรูปแบบการดำเนินการในลักษณะของการจัดการศึกษานานาชาติ (International Education) โดยวิธีการจัดสรรและมอบทุนการศึกษาให้แก่ชาวต่างประเทศ ภายใต้แนวคิดที่ว่า นักศึกษา นักวิจัย เมื่อได้รับทุนและเดินทางมาศึกษาต่อแล้ว นอกจากจะได้ศึกษาวิชาการตามแต่ละคนสนใจ บุคคลเหล่านั้นยังได้ซึมซับเอาทรัพยากรที่เป็น Soft Power ของประเทศที่ให้ทุนไปด้วย และเมื่อจบการศึกษาก็จะเอาสิ่งที่ซึมซับกลับไปเผยแพร่ (Transmit) ยังประเทศของตนและอาจจะสามารถดึงดูดโน้มน้าว ให้บุคคลอื่นเห็นแบบอย่างที่ดีและตัดสินใจเดินทางมาศึกษาต่อในแบบเดียวกัน

นวัตกรรมการศึกษาและซอฟต์แวร์มีความเชื่อมโยงสอดคล้องกัน โดยนวัตกรรมจะช่วยพัฒนาทักษะและความรู้ซึ่งเป็นรากฐานสำคัญของซอฟต์แวร์ ระบบการศึกษาที่ทันสมัยกระตุ้นให้เกิดความคิดสร้างสรรค์ ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญในการสร้างวัฒนธรรมและนวัตกรรมที่ดึงดูดใจ นวัตกรรมการศึกษาสามารถใช้เป็นเครื่องมือในการเผยแพร่วัฒนธรรมค่านิยมของประเทศสู่สากล สร้างเครือข่ายระหว่างประเทศโดยการแลกเปลี่ยนทางการศึกษาและความร่วมมือด้านนวัตกรรมช่วย

สร้างความสัมพันธ์ระหว่างประเทศหากระบบการศึกษามีคุณภาพและนวัตกรรมช่วยสร้างชื่อเสียงและความน่าเชื่อถือให้กับประเทศ

สถานการณ์ปัจจุบันกับซอฟพาวเวอร์

สำหรับประเทศที่ได้รับการจัดอันดับว่ามี Soft Power ที่แข็งแกร่งที่สุดในโลก จากการจัดอันดับในปี ค.ศ. 2023 (พ.ศ. 2566) อันดับหนึ่งคือ ประเทศสหรัฐอเมริกา (United States of America - USA) ตามมาด้วยอันดับสองคือสหราชอาณาจักร (United Kingdom - UK) ส่วนอันดับสามก็คือประเทศเยอรมนี (Germany) ทางทวีปเอเชีย ก็มีประเทศญี่ปุ่น (Japan) ที่อยู่ในอันดับที่ 4 ตามมาด้วยประเทศจีน (China) ในอันดับ 5 ส่วนประเทศเกาหลีใต้ (South Korea) เองก็เป็นประเทศที่รัฐบาลมีความจริงจังกับนโยบายด้าน Soft Power เป็นอย่างมาก โดยเริ่มผลักดันมาตั้งแต่ปี ค.ศ. 1988 (พ.ศ. 2531) ซึ่งมีเหตุการณ์สำคัญคือกีฬาโอลิมปิกฤดูร้อนครั้งที่ 24 ที่ถูกจัดขึ้นที่กรุงโซล ประเทศเกาหลี ผ่าน 14 ปี ตอนนี้อยู่ประเทศเกาหลีก็ขึ้นมาอยู่ในลำดับที่ 15 ดังที่เราเห็นกระแสเกาหลีพีเวอร์ได้อย่างชัดเจน ไม่ว่าจะเป็นซีรีส์, ศิลปิน, อาหาร และเครื่องสำอาง ซึ่งโด่งดังในระดับสากล

ส่วนประเทศไทย (Thailand) ในปี ค.ศ. 2023 (พ.ศ. 2566) นี้ ก็อยู่ที่อันดับอันดับ 41 คำว่า Soft Power ในประเทศไทยนั้นเป็นคำที่ไม่ได้ยินมานาน คนใหญ่คนโตในบ้านเราเพิ่งจะหันมาเห็นความสำคัญจากการที่มีอินฟลูเอนเซอร์คนไทยทำอะไรบางอย่างบนเวทีโลก และสามารถสร้างกระแสจนสินค้าที่ อินฟลูเอนเซอร์ แนะนำได้รับความนิยมเป็นอย่างมาก เช่น การกินข้าวเหนียวมะม่วงบนเวที Coachella ของศิลปินมิลลิ (Milli) หรือแม้แต่ ลิซ่า (Lisa) แห่งวง BLACKPINK ที่หยิบอะไรโพสต์ลง Instagram ก็ทำให้สินค้าดังกล่าวได้รับความนิยมตามไปด้วย (กรุงเทพธุรกิจ, 2566)

สรุป

นวัตกรรมการศึกษา เป็นรากฐานสำคัญในการสร้างซอฟต์พาวเวอร์ ช่วยเสริมสร้างภาพลักษณ์ ค่านิยมและอิทธิพลของประเทศในเวทีโลก ผ่านการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ โดยผลิตบุคลากรที่มีคุณภาพ พัฒนาผู้เรียนทุกคนให้มีคุณลักษณะและทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 โดยใช้ทักษะ 3Rs, 8Cs และ 2Ls ก้าวทันการเปลี่ยนแปลงของโลกที่เป็นพลวัต และบริบทที่เปลี่ยนแปลงขยายสังคมแห่งการเรียนรู้ ปรับตัวให้ทันต่อเหตุการณ์ที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว การเรียนรู้ย่อมส่งผลต่อการพัฒนาตัวผู้เรียนเอง และยังส่งผลต่อการพัฒนาการศึกษาการเรียนรู้สิ่งต่างๆ รอบตัวไปจนถึงสิ่งใหญ่ๆ ระดับโลกเป็นทักษะจำเป็นที่ทำให้การเรียนรู้ไม่มีที่สิ้นสุด การพัฒนาเหล่านี้จะช่วยเสริมสร้าง ซอฟต์พาวเวอร์ ของประเทศ การสร้างเครือข่าย และการส่งเสริมนวัตกรรม ซึ่งล้วนเป็นองค์ประกอบสำคัญของ “ซอฟต์พาวเวอร์”

องค์ความรู้ใหม่ในการพัฒนานวัตกรรมการศึกษาสู่การสร้างซอฟต์พาวเวอร์ มีดังนี้

1. การบูรณาการ AI กับการพัฒนาหลักสูตรเฉพาะบุคคล เช่น ใช้ AI วิเคราะห์รูปแบบการเรียนรู้ของผู้เรียนแต่ละคน สร้างหลักสูตรที่ปรับเปลี่ยนตามความก้าวหน้าและความสนใจของผู้เรียน และพัฒนาระบบแนะนำการเรียนรู้อัตโนมัติ
2. นวัตกรรมการเรียนรู้ผ่านประสบการณ์เสมือนจริง เช่น พัฒนาห้องเรียนเสมือนจริงที่ผู้เรียนสามารถมีปฏิสัมพันธ์กันได้แบบ real-time, สร้างสถานการณ์จำลองเพื่อฝึกทักษะการแก้ปัญหาในสถานการณ์จริง และ ใช้ VR และ AR ในการสอนวิชาที่ต้องการการสาธิตหรือการทดลอง
3. การพัฒนาทักษะด้านวัฒนธรรมดิจิทัล (Digital Cultural Skills) เช่น สอนการใช้สื่อสังคมออนไลน์อย่างมีวิจารณญาณและสร้างสรรค์, การฝึกทักษะการสื่อสารข้ามวัฒนธรรมในโลกดิจิทัล และการพัฒนาความเข้าใจเกี่ยวกับผลกระทบของเทคโนโลยีต่อสังคมและวัฒนธรรม

4. การสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ระดับโลก เช่น พัฒนาแพลตฟอร์มการเรียนรู้ร่วมกันระหว่างสถาบันการศึกษาทั่วโลก, ส่งเสริมโครงการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ออนไลน์ระหว่างนักเรียนนานาชาติ และ สร้างชุมชนการเรียนรู้ออนไลน์ที่เชื่อมโยงผู้เชี่ยวชาญจากทั่วโลก

5. การพัฒนาทักษะการเป็นผู้ประกอบการเพื่อนวัตกรรมสังคม เช่น สอนทักษะการสร้างธุรกิจที่เน้นการแก้ปัญหาสังคมและสิ่งแวดล้อม, ฝึกการพัฒนาโมเดลธุรกิจที่ยั่งยืนและมีผลกระทบเชิงบวก และส่งเสริมการสร้างนวัตกรรมที่ตอบโจทย์เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs)

6. การใช้ Blockchain ในการรับรองคุณวุฒิและทักษะ โดยการพัฒนาระบบการออกใบรับรองดิจิทัลที่ปลอดภัยและตรวจสอบได้, สร้างระบบการยอมรับคุณวุฒิและทักษะข้ามสถาบันและประเทศ และส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตผ่านการสะสมหน่วยกิตและทักษะแบบยืดหยุ่น

7. การพัฒนาทักษะการรู้เท่าทันข้อมูล (Data Literacy) เช่น สอนการวิเคราะห์และตีความข้อมูลขนาดใหญ่, ฝึกการใช้เครื่องมือวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อการตัดสินใจ และพัฒนาความเข้าใจเกี่ยวกับจริยธรรมในการใช้ข้อมูล

องค์ความรู้ใหม่เหล่านี้จะช่วยยกระดับการศึกษาให้ทันสมัยและตอบโจทย์การพัฒนา นวัตกรรมการศึกษาสู่การสร้าง ซอฟต์แวร์เวอร์ชันของประเทศในยุคดิจิทัล ได้เป็นอย่างดี

เอกสารอ้างอิง

- ขวัญใจ เตชเสนสกุล. (2562). เวียดนามกับการก้าวขึ้นแท่นฐานการผลิตสำคัญของโลก. *การเงินธนาคาร*, 447, 155-157.
- ชาญศักดิ์ ศรีสวัสดิ์สกุล และคณะ. (2560). *โครงการสำรวจสถานะของเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนในบริบทประเทศไทย และทางเลือกมาตรการทางเศรษฐศาสตร์ สังคม และกฎหมาย* เป้าหมายที่ 4.
- ชำนาญ จันทรเรือง. (2564). *ซอฟต์แวร์เวอร์ชันคืออะไร*. (ออนไลน์) (อ้างเมื่อ 13 มีนาคม 2567). จาก: <https://www.bangkokbiznews.com/blogs/columnist/columnist/968174>.
- ชำนาญ จันทรเรือง. (2566). *บทความประชาชนไท “ซอฟต์แวร์เวอร์ชัน” คืออะไร*. (ออนไลน์) (อ้างเมื่อ 8 ธันวาคม 2566). จาก: <https://prachatai.com/journal/2021/10/95654>.
- ทศนา แคมมณี. (2559). *ศาสตร์การสอน: องค์ความรู้เพื่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ*. พิมพ์ครั้งที่ 20. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พิชิต ฤทธิจรูญ. (2559). *เทคนิคการวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- รุ่งชัชดาพร เวหะชาติ. (2564). *แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2560 - 2579*. กรุงเทพฯ : พริกหวานกราฟฟิค.
- มติชนสุดสัปดาห์ “ทักษะแห่งศตวรรษที่ 21” ฉบับวันที่ 18 - 24 พฤศจิกายน 2565. (ออนไลน์) (อ้างเมื่อ 24 พฤศจิกายน 2565). จาก: <https://www.matichonweekly.com/column/article/625294>.
- วัชรภรณ์ ประภาสะโนบล. (2564). *รูปแบบการพัฒนาสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของนักศึกษาครู โดยใช้โครงการเป็นฐานร่วมกับการสอนแบบสร้างสรรค์ เพื่อเสริมสร้างความสามารถในการสร้างสรรค์นวัตกรรมของนักเรียน*. วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาหลักสูตรและการสอน (กลุ่มหลักสูตรและการนิเทศ) มหาวิทยาลัย ศิลปากร: นครปฐม.
- ศศิมา สุขสว่าง. (2563). *การคิดเชิงวิเคราะห์ 5 ขั้นตอน*. (ออนไลน์) (อ้างเมื่อ 22 กุมภาพันธ์ 2567). จาก: <https://www.sasimasuk.com/15848561/การคิดเชิงวิเคราะห์-5-ขั้นตอน-analytical-thinking>.

สมจิตร ยิ้มสุด. (2562). นวัตกรรมทางการศึกษา. (ออนไลน์). จาก:

<https://www.gotoknow.org/posts/401951>.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ. (2566). รายงานองค์ความรู้การใช้
การศึกษาเป็น *Soft Power* ในการพัฒนาประเทศ: กรณีศึกษาจากต่างประเทศ.

Tasteatlas. (2022). 10 Best Rated SOUPS in the World.(Online) (Retrieved 1 August
2022). From:<https://www.tasteatlas.com/best-rated-soups-in-the-world/>.

Nye, Joseph S. (2004). *Soft Power: The Means To Success In World Politics*. Hachette
UK (ตีพิมพ์ 2009). ISBN 9780786738960. (ออนไลน์) (อ้างเมื่อ 1 มีนาคม 2567). จาก:
Google Books.

แนวทางการนำซอฟต์แวร์มาใช้พัฒนาทักษะอาชีพในสถานศึกษา The approach for using soft power to develop career skills in schools

รัชดา ผูกพยนต์^{1*} สุชิน ชามสูงเนิน²
Radchada Phukphayon^{1*} Suchin Chansungnern²

¹นักศึกษาลัทธิศึกษาศาสตร์บัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์
Doctor of Philosophy in Educational Administration, Phetchabun Rajabhat University

*Corresponding author e-mail: rongratchada@gmail.com โทร. 0817072788

²อาจารย์ประจำบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์

Lecturer of Faculty of Graduate School, Phetchabun Rajabhat University

e-mail: Suchin9929@gmail.com โทร. 0832119929

บทคัดย่อ

บทความนี้มุ่งนำเสนอแนวทางการนำซอฟต์แวร์มาใช้พัฒนาทักษะอาชีพในสถานศึกษาซึ่งทักษะอาชีพเป็นทักษะหนึ่งที่มีความสำคัญในการสร้างองค์ความรู้ให้กับนักเรียนเสริมสร้างความคิด กระบวนการเรียนรู้สำหรับชีวิต และพัฒนาศักยภาพของนักเรียนให้สามารถเอาตัวรอดในสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลงในปัจจุบันได้อย่างมีประสิทธิภาพ การพัฒนาทักษะอาชีพนักเรียนพัฒนาได้โดยใช้ซอฟต์แวร์ (Soft Power) มาจัดการเรียนการสอน แนวทางการนำซอฟต์แวร์มาใช้พัฒนาทักษะอาชีพในสถานศึกษา สถานศึกษาสามารถดำเนินการพัฒนาทักษะอาชีพนักเรียนในวิธีการที่หลากหลายผ่านการนำซอฟต์แวร์ในท้องถิ่นให้นักเรียนได้เรียนรู้ประกอบด้วย การบูรณาการในรายวิชาพื้นฐาน การจัดรายวิชาเพิ่มเติมอาชีพ การศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองเกี่ยวกับอาชีพ การจัดโครงการอาชีพ การจัดฐานการเรียนรู้เกี่ยวกับอาชีพการเสริมทักษะอาชีพในกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน หลักสูตรวิชาชีพระยะสั้น มีการประเมินผลตามสภาพจริงในรูปแบบของการประเมินจากผู้ประเมินหลายคน (Multi-rater Approach) และการประเมินด้วยวิธีการที่หลากหลาย (Multimethod Approach) ปัจจัยแห่งความสำเร็จในการนำซอฟต์แวร์มาใช้พัฒนาทักษะอาชีพในสถานศึกษาประกอบด้วยปัจจัย 3 ปัจจัย ได้แก่ ด้านศักยภาพของพื้นที่ ด้านการมีส่วนร่วมและเครือข่ายพัฒนาการศึกษา และด้านกระบวนการของสถานศึกษา ผลการนำซอฟต์แวร์มาใช้พัฒนาทักษะอาชีพในสถานศึกษา ทำให้นักเรียนมีลักษณะนิสัยในการทำงาน ทำให้นักเรียนพัฒนาไปสู่การประกอบอาชีพได้ และทำให้นักเรียนได้เรียนรู้วัฒนธรรมท้องถิ่นของตนเอง เพื่อต่อยอดและสืบทอดต่อไปในระยะยาว

คำสำคัญ: ซอฟต์แวร์; ทักษะอาชีพ; สถานศึกษา

ABSTRACT

This article aims to present the career skill is one of the crucial skills to enhance knowledge in general thoughts, minds and life to students. Also, improve the potential of students to be able to live in this evolutionary world effectively. In order to develop an occupational skill would be soft power. All of these soft powers will be documented to teach for developing occupational skills in school. The institution will manage to enhance occupational skill with many methods by using these soft powers to teach regional students, including these basic 8 subjects which are occupational management, self-study on occupational, occupational project, skill enhancement,

short period occupational. Moreover, there will be evaluation by using multi-rater approach and evaluation by using multi method approach. Therefore, the accomplishment of using these soft powers to improve career skill would be impactful for 3 factors which are latency area, cooperation and network with other institutions, also procedural institutions. The result of using these soft power to improve within institutions would be impacting working habits, working skills development, and also students learning their own traditional working to expand to exist in the future.

Keywords: Soft power; Career skills; Schools

บทนำ

ปัจจุบันโลกมีความเจริญก้าวหน้าอย่างรวดเร็ว กระแสการปรับเปลี่ยนทางสังคมเกิดขึ้นอย่างมากส่งผลต่อการดำรงชีวิตของบุคคลในสังคม เช่นเดียวกับการศึกษาที่เปลี่ยนแปลงจากอดีตไปอย่างมากความผันผวนและการเปลี่ยนแปลงที่รวดเร็วนี้นำมาซึ่งผลต่อการศึกษาซึ่งเป็นสิ่งสำคัญในการวางรากฐานเพื่อพัฒนาคนให้มีทักษะและสมรรถนะที่จำเป็นสามารถปรับตัวให้อยู่ในสังคมโลกที่ผันผวนเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วในปัจจุบันและอนาคต (ศศิมา สุขสว่าง, 2562) บุคคลที่มีความรู้และมีทักษะในการรับมือกับการเปลี่ยนแปลงในสังคมที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง และสามารถปรับตัวเข้ากับสถานการณ์ใหม่ในสังคมได้ จึงจะเป็นผู้ประสบความสำเร็จในชีวิต ดังนั้นการศึกษาจึงเป็นส่วนที่สำคัญในการสร้างให้บุคคลมีความรู้และทักษะดังกล่าว ทักษะอาชีพเป็นทักษะหนึ่งที่มีความสำคัญในการสร้างองค์ความรู้ให้กับบุคคล เสริมสร้างความคิด กระบวนการเรียนรู้สำหรับชีวิต และพัฒนาศักยภาพของบุคคลให้สามารถเอาตัวรอดในสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลงในปัจจุบันได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ยุทธศาสตร์ชาติ พ.ศ. 2561 - 2580 ได้กำหนดประเด็นยุทธศาสตร์ชาติด้านการพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพทรัพยากรมนุษย์ในช่วงวัยเรียน วัยรุ่น พลุกผิงความเป็นคนดี มีวินัย พัฒนาทักษะความสามารถการเรียนรู้ที่สอดรับกับทักษะในศตวรรษที่ 21 โดยเฉพาะทักษะด้านการคิดวิเคราะห์ สังเคราะห์ ความสามารถในการแก้ปัญหาที่ซับซ้อน มีภูมิคุ้มกันต่อปัญหาหรืออาชญากรรมต่าง ๆ มีความคิดสร้างสรรค์มีความสามารถในการทำงานร่วมกับผู้อื่น มีความยืดหยุ่นทางความคิด รวมถึงทักษะด้านภาษา ศิลปะ และความสามารถในการใช้เทคโนโลยี และได้รับการพัฒนาเต็มตามศักยภาพ สอดคล้องกับความสามารถความถนัดและความสนใจ รวมถึงการวางพื้นฐานการเรียนรู้เพื่อการวางแผนชีวิตและวางแผนทางการเงินที่เหมาะสมในแต่ละช่วงวัยและนำไปปฏิบัติได้ ตลอดจนการพัฒนาทักษะการเรียนรู้ที่เชื่อมต่อกับโลกการทำงาน รวมถึงทักษะอาชีพที่สอดคล้องกับความต้องการของประเทศมีทักษะชีวิต สามารถอยู่ร่วมและทำงานกับผู้อื่นได้ภายใต้สังคมที่เป็นพหุวัฒนธรรม นอกจากนี้แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560 - 2579 ได้กำหนดยุทธศาสตร์ที่สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติ พ.ศ. 2561 - 2580 ในประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 3 การพัฒนาศักยภาพคนทุกช่วงวัยและการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้โดยมีวัตถุประสงค์สำคัญประการหนึ่ง คือ เพื่อให้คนทุกช่วงวัยได้รับการพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพที่เหมาะสมกับแต่ละช่วงวัย โดยนักเรียนได้รับการพัฒนาอย่างมีคุณภาพทั้งความรู้ ทักษะอาชีพ ทักษะชีวิต ทักษะการทำงานที่สอดคล้องกับความต้องการของตลาดงาน (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2561)

หากกล่าวถึงเครื่องมือที่ทันสมัย มีอิทธิพลต่อสังคม ผู้เรียนและส่งผลได้ยาวนาน อีกทั้งยังปรับเปลี่ยนได้อย่างทันต่อสถานการณ์ นั่นคือ ซอฟต์พาวเวอร์ (Soft Power) ซึ่งเป็นเครื่องมือหนึ่งที่มีความสามารถในการส่งต่อสิ่งที่ต้องการจะพัฒนา ผ่านความมีเสน่ห์ ความหลงใหล การดึงดูด มากกว่าการบีบบังคับหรือข่มขู่ เป็นวิธีการส่งผ่านความสนใจผ่านวัฒนธรรม การเมือง รวมถึงสอดแทรก

นโยบายต่าง ๆ ได้เป็นอย่างดีซอฟต์แวร์ดูเหมือนเป็นอำนาจที่อ่อนไหวแตกต่างจากความแข็งแกร่งทางทหาร (Hard Power) แต่เพราะเหตุใดจึงมีความสำคัญระดับประเทศ และทำให้เกิดผลต่อการเปลี่ยนแปลงในวงกว้าง และยั่งยืน โลกโลกาภิวัตน์และการปฏิวัติการสื่อสารในปัจจุบันทำให้ผู้นำประเทศ ผู้นำองค์กรรวมถึงผู้นำการศึกษาจำเป็นต้องเพิ่มพลังของซอฟต์แวร์โดยการสร้างความเข้าใจที่ดีเกี่ยวกับความเป็นธรรมชาติของวัฒนธรรม ประเพณี ผ่านนโยบาย โครงการ และกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อการเข้าถึงและสร้างความแข็งแกร่งในทุกด้านให้สอดคล้องกับแนวคิด และการดำรงชีวิตที่มีคุณภาพได้อีกด้วย (Nye, J., 2005)

ซอฟต์แวร์ (Soft Power) หมายถึง การใช้อิทธิพลทางวัฒนธรรม การกิน การดื่ม วิถีชีวิต หรือความเชื่อ นำเสนอผ่านสื่อหรือผลงานในรูปแบบต่างๆ เพื่อโน้มน้าวใจ ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางด้านความคิด หรือพฤติกรรมความชอบให้หันมาสนใจสิ่งเหล่านั้นกันมากขึ้น มีนักวิชาการหลายคนได้นิยามคำนี้ไว้อย่างหลากหลาย เช่น อำนาจอ่อน พลังอำนาจแบบอ่อน อำนาจแบบอ่อน อำนาจนุ่มนวล อำนาจละมุน พลังอำนาจแบบฉลาด อำนาจโน้มน้าวอำนาจโน้มน้าว หรืออำนาจนำวนา หรือแม้แต่อำนาจทางวัฒนธรรม (พนัส จันทรศรีทอง, 2565) ปัจจุบันประเทศไทยมีการนำคำศัพท์ดังกล่าวไปใช้กันเป็นวงกว้าง โดยกระทรวงวัฒนธรรมได้สนับสนุนซอฟต์แวร์ของไทย ตามแนวทางการส่งเสริมวัฒนธรรม 5 รูปแบบ หรือเรียกว่า 5F ได้แก่ Food หมายถึง อาหารไทย Film หมายถึง ภาพยนตร์และวีดิทัศน์ Fashion หมายถึง การออกแบบแฟชั่นไทย Fighting หมายถึง ศิลปะการป้องกันตัวแบบไทย หรือมวยไทย และ F - Festival หมายถึง เทศกาลประเพณีไทย

ระบบการศึกษาที่พัฒนาแล้ว รวมถึงเศรษฐกิจที่มีเทคโนโลยีสูงที่เป็นนวัตกรรมและถูกรวมเข้ากับพื้นที่การศึกษาและวิทยาศาสตร์ระหว่างประเทศเท่านั้นที่สามารถกลายเป็นข้อได้เปรียบในการแข่งขันที่สำคัญ และยังสามารถดึงดูดนักเรียนต่างชาติที่มีความสามารถสูง การเพิ่มโอกาสทางการศึกษาสำหรับนักเรียนต่างชาติ ถือเป็นหนึ่งในเครื่องมือที่สำคัญที่สุดของซอฟต์แวร์ที่ประเทศสามารถทำได้ (Cowan & Arsenault, 2008) ซึ่งนักเรียนต่างชาติเข้ามาเรียนและประสบความสำเร็จพร้อมกับการเรียนภาษาของประเทศนั้น ๆ จะคุ้นเคยกับวัฒนธรรมของประเทศเจ้าบ้าน ซึ่งนักเรียนเหล่านี้สามารถสร้างและขยายสังคมแห่งการเรียนรู้ เป็นตัวแทนในการขยาย เผยแพร่ วัฒนธรรมค่านิยมที่มีคุณภาพได้หลังจากสำเร็จการศึกษาแล้ว และเป็นตัวแทนที่ดีเพื่อขยายความเป็นเอกลักษณ์สู่นานาชาติอย่างมีประสิทธิภาพ (Nye, J., 2005) ซึ่งปัจจุบันหลายประเทศกำลังพยายามสร้างระบบการศึกษาที่มีคุณภาพระดับโลก และสามารถเข้าถึงได้สำหรับนักเรียนจากทั่วทุกมุมโลก ซึ่งการศึกษาเป็นหนึ่งในเครื่องมือที่สำคัญที่สุดในแง่ของการครอบงำในเวทีการเมืองระดับโลก ซึ่งระบบการศึกษาทำให้สถานการณ์ทางเศรษฐกิจและการเมืองของประเทศดีขึ้น (Nye, J., 2008)

ในประเทศไทยสามารถใช้ซอฟต์แวร์เป็นเครื่องมือในการจัดการศึกษาให้นักเรียน ผ่านเนื้อหาในแต่ละรายวิชา มุ่งให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ซอฟต์แวร์ซึ่งถือเป็นรากเหง้าของไทย ให้นักเรียนได้อุรักษ์ หวงแหน สืบทอด และเผยแพร่ สามารถนำองค์ความรู้ไปต่อยอดเพื่อสร้างอาชีพได้ โดยใช้พลังความร่วมมือ ไม่ใช่การบังคับให้ทำตามแต่เป็นความร่วมมือของรัฐ เอกชน ชุมชน ทุกภาคส่วน มาสู่วัฒนธรรมร่วมด้วยช่วยกัน ทุกภาคส่วนต้องมีภาระรับผิดชอบร่วมกันในการจัดการศึกษา ร่วมมือช่วยเหลือสนับสนุนซึ่งกันและกันเพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลง โดยมีความยืดหยุ่นพร้อมที่จะเดินหน้าแสวงหาช่องทางในการจัดการเรียนรู้ที่มีผู้เรียนเป็นเป้าหมาย กระบวนการจัดการเรียนรู้จะเกิดขึ้นที่ใดไม่สำคัญแต่เป้าหมายคือ จะมีวิธีการเรียนรู้อย่างไรที่สามารถตอบโจทย์ความต้องการของผู้เรียน และทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้อย่างถูกต้องและแม่นยำ

แนวทางการนำซอฟต์แวร์มาใช้พัฒนาทักษะอาชีพในสถานศึกษา

แนวทางการนำซอฟต์แวร์มาใช้พัฒนาทักษะอาชีพในสถานศึกษา สถานศึกษาสามารถดำเนินการพัฒนาทักษะอาชีพนักเรียนในวิธีการที่หลากหลายผ่านการนำซอฟต์แวร์ในท้องถิ่นให้นักเรียนได้เรียนรู้ ประกอบด้วย การบูรณาการในรายวิชาพื้นฐาน 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้ การจัดรายวิชาเพิ่มเติมอาชีพ การศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองเกี่ยวกับอาชีพ การจัดโครงการอาชีพ การจัดฐานการเรียนรู้เกี่ยวกับอาชีพ การเสริมทักษะอาชีพในกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน หลักสูตรวิชาชีพระยะสั้น (กระทรวงศึกษาธิการ, 2561) ทำให้เกิดการปลูกฝังลักษณะนิสัยในการทำงาน เพื่อให้นักเรียนพัฒนาไปสู่การประกอบอาชีพ และทำให้นักเรียนได้เรียนรู้วัฒนธรรมท้องถิ่นของตนเอง เพื่อต่อยอดและสืบทอดในระยะยาว ซึ่งมีรายละเอียด ดังนี้

1. การเสริมทักษะอาชีพในรายวิชาพื้นฐาน

ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 ได้กำหนดกรอบโครงสร้างเวลาเรียนสำหรับรายวิชาพื้นฐานใน 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้ ได้แก่ ภาษาไทย คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ และเทคโนโลยี สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม สุขศึกษาและพลศึกษา ศิลปะ การงานอาชีพ และภาษาต่างประเทศ โดยเวลาเรียนของรายวิชาพื้นฐานในระดับ ประถมศึกษา รวมจำนวน 840 ชั่วโมงต่อปี ระดับมัธยมศึกษาตอนต้นรวมจำนวน 880 ชั่วโมง หรือ 22 หน่วยกิตต่อปี และระดับมัธยมศึกษาตอนปลายรวม 3 ปี จำนวน 1,640 ชั่วโมง หรือ 41 หน่วยกิต สถานศึกษาสามารถจัดสอนเสริมทักษะอาชีพได้อย่างหลากหลายที่สอดคล้องกับตัวชี้วัดกลุ่มสาระ การเรียนรู้ต่าง ๆ ในรายวิชาพื้นฐาน โดยเฉพาะรายวิชาพื้นฐานในกลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพ ซึ่งมีมาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัดที่มุ่งเน้นการพัฒนาให้นักเรียนให้มีความรู้ ความสามารถและทักษะในการปฏิบัติงาน และประกอบอาชีพโดยตรง รวมถึงการปลูกฝังลักษณะนิสัยในการทำงานให้นักเรียน ในลักษณะ Content-free รวมทั้งสถานศึกษาสามารถบูรณาการเนื้อหา (สาระการเรียนรู้) อาชีพและ กิจกรรมการเรียนการสอนอาชีพได้ทั้ง 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับบริบทและความต้องการ เพื่อพัฒนานักเรียนไปสู่การประกอบอาชีพได้

2. การเสริมสร้างทักษะอาชีพในรายวิชาเพิ่มเติม

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 ได้กำหนดกรอบโครงสร้างเวลาเรียนสำหรับรายวิชาเพิ่มเติม คือ ระดับประถมศึกษา จัดเวลาเรียนเพิ่มเติมโดยจัดเป็นรายวิชาเพิ่มเติมหรือกิจกรรม เพิ่มเติมให้สอดคล้องกับจุดเน้นและความพร้อมของสถานศึกษา และเกณฑ์การจบหลักสูตร เฉพาะระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 - 3 สถานศึกษาอาจจัดให้เป็นเวลาสำหรับสาระการเรียนรู้พื้นฐานในกลุ่มสาระ การเรียนรู้ภาษาไทยและกลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น จัดเวลาเรียนเพิ่มเติมโดยจัดเป็นรายวิชาเพิ่มเติมหรือ กิจกรรมเพิ่มเติมให้สอดคล้องกับจุดเน้นและความพร้อมของสถานศึกษา และเกณฑ์การจบหลักสูตรระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ทั้งนี้สถานศึกษาสามารถจัดเวลาเรียนสำหรับการเสริมทักษะอาชีพในรายวิชา/ กิจกรรมที่สถานศึกษาจัดเพิ่มเติมตามความพร้อมและจุดเน้นโดยระดับประถมศึกษาจัดเวลาเรียนปีละไม่น้อยกว่า 40 ชั่วโมงต่อปี ระดับมัธยมศึกษาตอนต้นจัดเวลาเรียนปีละไม่น้อยกว่า 200 ชั่วโมง หรือ 5 หน่วยกิตต่อปี และระดับมัธยมศึกษาตอนปลายจัดเวลาเรียนรวม 3 ปี ไม่น้อยกว่า 1,600 ชั่วโมง หรือ 40 หน่วยกิต ตามความพร้อมและบริบทของสถานศึกษา ความต้องการและความถนัดของผู้เรียนซึ่งสถานศึกษาสามารถจัดเสริมทักษะอาชีพเพื่อให้นักเรียนได้เรียนรู้ความแตกต่างของอาชีพ ความรู้ และทักษะที่ต้องมีในการประกอบอาชีพเพื่อให้นักเรียนได้มีโอกาสสำรวจ ค้นพบ ความถนัด ความสนใจของตนเองเพื่อคิดวางแผนการศึกษาสู่อาชีพหรือออกไปประกอบอาชีพได้

3. การจัดรายวิชาการศึกษา ค้นคว้าด้วยตนเองเกี่ยวกับอาชีพ

โรงเรียนมาตรฐานสากลได้กำหนดให้จัดรายวิชาเพิ่มเติมในลักษณะ Block Courses คือ

การจัดรายวิชาศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง ซึ่งสามารถนำมาจัดเพื่อเสริมความรู้และทักษะอาชีพ เปิดโอกาสให้นักเรียนได้ศึกษาอาชีพที่ตนสนใจ โดยจัดเป็นรายวิชาเพิ่มเติม 2 รายวิชาที่เรียนต่อเนื่องกัน ภาคเรียนละ 1 รายวิชา และกิจกรรมพัฒนานักเรียน เรียนในชั้นปีใดก็ได้ในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ดังนี้

3.1 รายวิชาการศึกษาค้นคว้าและสร้างองค์ความรู้ (Research and Knowledge Formation - IS เวลาเรียน 1 - 1.5 หน่วยกิต ในรายวิชานี้เป็นการศึกษาค้นคว้าและสร้างองค์ความรู้ โดยนักเรียนเลือกประเด็นที่สนใจในการเรียนรู้เกี่ยวกับอาชีพเพื่อกำหนดประเด็นปัญหา ตั้งสมมติฐาน ค้นคว้า แสวงหาความรู้จากแหล่งข้อมูลต่าง ๆ และฝึกทักษะการคิดวิเคราะห์ สังเคราะห์ และสร้างองค์ความรู้ โดยครูผู้สอนต้องพิจารณาให้เหมาะสมกับวัยและพัฒนาการของนักเรียน ความยากง่ายของชิ้นงาน หรือภาระงานที่ปฏิบัติต้องเหมาะสม

3.2 รายวิชาการสื่อสารและการนำเสนอ (Communication and Presentation - IS 2 เวลาเรียน 1 - 1.5 หน่วยกิต ในรายวิชานี้เป็นการเรียนรู้ต่อเนื่องจากรายวิชาแรก โดยการนำสิ่งที่ได้จากการศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับอาชีพจากรายวิชา IS 1 มาเขียนรายงานหรือเอกสารทางวิชาการ และนำเสนอ เพื่อสื่อสารถ่ายทอดข้อมูลความรู้ให้ผู้อื่นเข้าใจกิจกรรมพัฒนานักเรียน การนำองค์ความรู้ไปใช้บริการสังคม (Social Service Activity: IS 3) เป็นการทำกิจกรรมที่เชื่อมโยงจากการเรียน IS 2 โดยนักเรียนนำสิ่งที่เรียนรู้หรือประสบการณ์ทางอาชีพไปประยุกต์ใช้ในการทำประโยชน์ต่อสังคมในการจัดการเรียนรู้ นักเรียนจะเปลี่ยนบทบาทจากการเป็นผู้รับความรู้ เป็นผู้ตระหนักในคุณค่าของกระบวนการศึกษาค้นคว้าของตนเอง เห็นคุณค่าการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และนำความรู้ ไปใช้โดยเห็นว่าแหล่งเรียนรู้มีหลากหลายและครูผู้สอนเป็นส่วนหนึ่งของแหล่งเรียนรู้ที่นักเรียนสามารถแลกเปลี่ยนความเห็นขอความช่วยเหลือเมื่อศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง

4. การจัดโครงการอาชีพ

โครงการอาชีพเป็นเครื่องมือและวิธีการจัดการเรียนรู้ที่มีประโยชน์อย่างยิ่งในการสอนกระบวนการทำงานและวางรากฐานทักษะทางอาชีพแก่นักเรียนทั้งอาชีพที่มีลักษณะเป็นงานผลิตและงานบริการ รวมถึงการปลูกฝังเจตคติที่ดีในการประกอบอาชีพแก่นักเรียน เป็นการจัดการเรียนรู้งานอาชีพที่ให้นักเรียนได้ลงมือปฏิบัติจริงในอาชีพตามความต้องการหรือความสนใจของนักเรียน จนครบกระบวนการเพื่อค้นหาคำตอบด้วยตนเอง เริ่มตั้งแต่การวิเคราะห์ การวางแผนการปฏิบัติงาน การจัดการกับผลผลิต การจัดจำหน่าย การให้บริการ รวมทั้งการจัดการรายได้จากการจำหน่ายผลผลิตหรือการให้บริการโดยมีครูเป็นที่ปรึกษาการปฏิบัติโครงการอาชีพ ซึ่งโครงการอาชีพอาจจัดทำโดยการรวมกลุ่มนักเรียนที่มีความสนใจในเรื่องเดียวกันได้ ในหนึ่งห้องเรียนอาจมีโครงการอาชีพแตกต่างกันได้ตามความถนัด ความพร้อมและความสนใจของนักเรียน สถานศึกษาสามารถจัดให้นักเรียนได้ทำโครงการอาชีพในกลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพโดยตรงหรืออาจเป็นโครงการที่บูรณาการกลุ่มสาระการเรียนรู้ต่าง ๆ ได้การเสริมทักษะอาชีพด้วยโครงการอาชีพ จะต้องพิจารณาให้เหมาะสมกับวัยและวุฒิภาวะของนักเรียน ควรจัดตามความจำเป็น ไม่ควรให้มากเกินไป หรือในการดำเนินงานต้องไม่มีค่าใช้จ่ายสูงเกินไป และครูผู้สอนต้องดูแลให้คำปรึกษาตลอดกระบวนการเพื่อให้การดำเนินงาน เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ และเกิดประโยชน์สูงสุดต่อการเรียนและพัฒนาทักษะของนักเรียน

5. การจัดฐานการเรียนรู้เกี่ยวกับอาชีพ

สถานศึกษาสามารถพัฒนาสภาพแวดล้อมในโรงเรียนที่มีอยู่จัดเป็นฐานการเรียนรู้ เกี่ยวกับอาชีพ เพื่อให้ นักเรียนศึกษาหาความรู้จากสถานที่จริง เป็นการสร้างประสบการณ์ตรงที่สัมพันธ์กับชีวิตจริง ให้กับนักเรียนซึ่งแหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ ภายในโรงเรียนก็จะช่วยให้นักเรียนมีความรู้ ความเข้าใจ พร้อมทั้งสำนึกและตระหนักเห็นคุณค่าความสำคัญของอาชีพ สถานศึกษาสามารถจัด รายวิชาพื้นฐาน

รายวิชาเพิ่มเติมอาชีพ และกิจกรรมพัฒนานักเรียน โดยจัดการเรียนรู้ที่มีเนื้อหาอาชีพ สอดคล้องกับฐานการเรียนรู้ที่มีในสถานศึกษาหรือใช้ฐานการเรียนรู้เป็นแหล่งเรียนรู้อาชีพตามความสนใจของนักเรียนที่จะเรียนรู้ด้วยตนเอง โดยจัดแผนการจัดการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับฐานการเรียนรู้ เตรียมให้นักเรียนได้เรียนรู้ และฝึกปฏิบัติงานอาชีพในฐานการเรียนรู้ที่จัดเตรียมไว้ อาจหมุนเวียนกลุ่ม นักเรียนเข้าศึกษาหาความรู้จากฐานการเรียนรู้ปฏิบัติกิจกรรมต่าง ๆ ตามแต่ละฐานการเรียนรู้ภายใต้ การดูแลของครู หรือผู้ที่มีหน้าที่ประจำฐานการเรียนรู้ที่จะให้คำแนะนำอำนวยความสะดวกในการเรียนรู้และประเมินผลการเรียนรู้ของนักเรียน

6. การเสริมทักษะอาชีพในกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 ได้กำหนดกิจกรรมพัฒนานักเรียนไว้ 3 ลักษณะ ได้แก่ กิจกรรมแนะแนว กิจกรรมนักเรียน และกิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์ โดยมีเวลาทำกิจกรรมรวม 120 ชั่วโมงต่อปี กิจกรรมนักเรียนเป็นอีกกิจกรรมหนึ่งที่สามารถใช้ในการเติมเต็มความรู้ความชำนาญและประสบการณ์ของนักเรียนเกี่ยวกับอาชีพให้กว้างขวางยิ่งขึ้นเพื่อค้นพบความถนัด ความสนใจของตนเอง และพัฒนาตนเองให้เต็มตามศักยภาพ ในการจัดกิจกรรมตามความถนัด และความสนใจของนักเรียนหรือชุมชน/ ชุมรม มีหลักการสำคัญ ดังนี้

6.1 จัดตามความถนัดและความสนใจของนักเรียน โดยมีครูเป็นที่ปรึกษา

6.2 จัดให้นักเรียนช่วยกันคิด ช่วยกันทำและช่วยกันแก้ปัญหา

6.3 ส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพของนักเรียน

6.4 จัดให้เหมาะกับวัย และวุฒิภาวะของนักเรียน รวมทั้งบริบทของสถานศึกษาและท้องถิ่น สถานศึกษาสามารถจัดกิจกรรมตามความถนัดและความสนใจของนักเรียน หรือชุมชน/ชมรม เพื่อให้นักเรียนรู้จักอาชีพ มีทักษะพื้นฐานการปฏิบัติงานตามอาชีพและสร้างเจตคติที่ดีต่ออาชีพ รวมถึงสร้างเสริมนิสัยในการทำงาน การใช้เทคโนโลยี การรู้จักแก้ปัญหา การตัดสินใจ ความรับผิดชอบ การทำงานร่วมกัน ระเบียบวินัยในการทำงาน ซึ่งเป็นคุณลักษณะที่จำเป็นของอาชีพต่าง ๆ สถานศึกษาควรประชาสัมพันธ์ให้นักเรียนได้เลือกกิจกรรมอาชีพตามความสนใจ โดยสถานศึกษาเสนอกิจกรรม อาชีพให้นักเรียนเลือกหรือนักเรียนมีความสนใจตรงกันรวมกลุ่มกันเสนอกิจกรรมอาชีพจากสถานศึกษา จัดให้ซึ่งอาจเรียกชื่อเป็นชุมนุมอาชีพ หรือชมรมอาชีพ แล้วแต่ตกลงกันในกลุ่ม

7. หลักสูตรวิชาชีพพระยาศรี

สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา (2561) สถานศึกษาสามารถประสานความร่วมมือกับสถานศึกษาสังกัดอาชีวศึกษาใกล้เคียง เช่น วิทยาลัยการอาชีพ วิทยาลัยเทคนิค วิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยี วิทยาลัยสารพัดช่าง เป็นต้น เพื่อร่วมกันในการจัดการเรียนการสอนหลักสูตรวิชาชีพพระยาศรีเพิ่มเติม ตามความสนใจของผู้เรียน จากการศึกษาสามารถดำเนินการเสริมทักษะและสร้างเสริมประสบการณ์อาชีพภายในสถานศึกษา เพื่อเปิดโอกาสให้ นักเรียนได้เสริมสร้างทักษะและฝึกประสบการณ์อาชีพจากผู้ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญเพิ่มเติมใน อาชีพต่าง ๆ

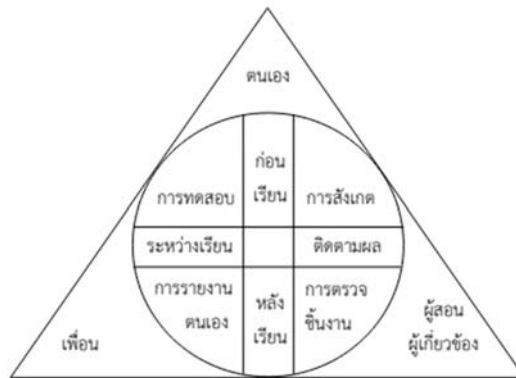
จากแนวทางข้างต้น จึงสรุปได้ว่า แนวทางการนำซอฟต์แวร์มาใช้พัฒนาทักษะอาชีพในสถานศึกษา จึงต้องให้สอดคล้องตามความถนัด และความสนใจของผู้เรียนหรือชุมชน และจัดให้เหมาะกับวัยวุฒิภาวะของนักเรียน รวมทั้งบริบทของสถานศึกษาและท้องถิ่นสถานศึกษา และให้ตอบสนองกับทิศทางการผลิตและการพัฒนากำลังคน โดยมุ่งเน้นการจัดการเรียนการสอนเพื่อให้ผู้เรียนมีทักษะในศตวรรษที่ 21 เพื่อให้ได้ทั้งความรู้และทักษะที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตการประกอบอาชีพ และการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศท่ามกลางกระแสแห่งการเปลี่ยนแปลงซึ่งทักษะสำคัญจำเป็นในโลกศตวรรษที่ 21 ประกอบด้วยทักษะที่เรียกตามคำย่อว่า 3Rs + 8Cs และในขณะเดียวกันนักเรียนก็ได้เรียนรู้วัฒนธรรมท้องถิ่นของตนเอง เพื่อต่อยอดและสืบทอดต่อไป

แนวทางการวัดและประเมินทักษะอาชีพนักเรียน

ทักษะอาชีพของนักเรียน ถือเป็นสมรรถนะสำคัญของนักเรียนตามหลักสูตรแกนกลาง การศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งต้องประเมินตามสภาพจริงในรูปแบบของการประเมินจากผู้ประเมินหลายคน (Multi-rater Approach) และการประเมินด้วยวิธีการที่หลากหลาย (Multimethod Approach) (สำนักทดสอบทางการศึกษา, 2555) เพื่อได้ข้อมูลเกี่ยวกับสมรรถนะสำคัญที่จำเป็นของผู้เรียนสำหรับใช้ในการปรับปรุงและพัฒนาผู้เรียนให้สามารถเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ควรประกอบด้วยเกณฑ์ คุณภาพที่เฉพาะเจาะจง การประเมินทุกชนิดต้องเป็นไปตามเกณฑ์ ซึ่งได้แก่ การมีจุดมุ่งหมายของ การประเมินชัดเจน มีจุดมุ่งหมายการเรียนรู้ชัดเจนและเหมาะสม มีวิธีการประเมินเหมาะสม มีการสุ่ม ตัวอย่างการปฏิบัติได้ดี และการประเมินต้องแม่นยำ ปลอดภัยจากความลำเอียงและอคติ ซึ่งเป็น หลักการของการประเมินที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ การวัดผลไม่ได้ใช้เพื่อการชี้ว่า ได้-ตก แต่ควรใช้เพื่อ การประเมินความก้าวหน้าของพัฒนาการด้านการเรียนรู้ของนักเรียนให้เกิดสมดุลเชิงคุณภาพ ที่ สอดคล้องพัฒนาดีขึ้นไปในทิศทางเดียวกันทั้งด้านความรู้ความสามารถ ด้านทักษะการทำงาน และด้าน เจตคติและบุคลิกภาพต่อการทำงาน (สำนักบริหารงานการมัธยมศึกษาตอนปลาย, 2558)

การประเมินผลการเรียนรู้ Concept Design Learning ใช้การวัดและประเมินผลตาม สภาพจริงมีหลักการ 4 ประการ ได้แก่ 1) ใช้ผู้ประเมินหลาย ๆ ฝ่าย เช่น ผู้เรียน เพื่อน ตนเอง ผู้ปกครอง ผู้เกี่ยวข้อง 2) ใช้วิธีการและเครื่องมือหลาย ๆ วิธีเช่น การสังเกต การปฏิบัติจริง การ ทดสอบ 3) ประเมินหลาย ๆ ครั้งในช่วงเวลา ของการเรียนรู้ได้แก่ ก่อนเรียน ระหว่างเรียน หลังเรียน ติดตามผล 4) สะท้อนผลการประเมินสู่การปรับปรุงและพัฒนาผู้เรียน รวมทั้งการจัดการเรียนรู้ อย่าง ต่อเนื่อง (วิชัย วงษ์ใหญ่และมารุต พัฒนาผล, 2563) สามารถสรุปได้ดังภาพต่อไปนี้

ภาพที่ 1 แนวทางการประเมินผลตามสภาพจริง
ที่มา : วิชัย วงษ์ใหญ่และมารุต พัฒนาผล, 2563

ดังกล่าวจะเห็นได้ว่าการประเมินทักษะอาชีพนักเรียนไม่ได้ประเมินเพียงด้านใดด้านหนึ่ง ซึ่ง ต้องประเมินทั้งด้านความรู้ความสามารถ ด้านทักษะการทำงาน และด้านเจตคติและบุคลิกภาพต่อ การทำงาน เหมาะสมอย่างยิ่งที่ต้องประเมินตามสภาพจริง ดังนั้นจึงควรนำผลการวัดมาประเมินความ สอดคล้องกันทั้ง 3 ด้าน จะมีความขัดแย้งด้านใดด้านหนึ่งไม่ได้ ถือเป็นความผิดปกติที่คณะครู จำเป็นต้องประชุมหาวิธีการแก้ไขเร่งส่งเสริมด้านที่ไม่พัฒนาให้มีพัฒนาการดีขึ้น (Professional Learning Community : PLC) จึงจะเป็นการประเมินแบบสมดุลเชิงคุณภาพ

ปัจจัยแห่งความสำคัญในการนำซอฟต์แวร์มาใช้พัฒนาทักษะอาชีพในสถานศึกษา

ปัจจัยแห่งความสำคัญในการนำซอฟต์แวร์มาใช้พัฒนาทักษะอาชีพในสถานศึกษา ประกอบด้วยปัจจัย 3 ปัจจัย ได้แก่ ปัจจัยด้านศักยภาพของพื้นที่ ปัจจัยด้านการมีส่วนร่วมและเครือข่ายพัฒนาการศึกษา และปัจจัยด้านกระบวนการของสถานศึกษา (ศุภโชค ปิยะสันต์, 2558) มีรายละเอียด ดังนี้

1. ปัจจัยด้านศักยภาพของพื้นที่

การจัดการศึกษาเพื่อการประกอบอาชีพที่เหมาะสมต้องคำนึงถึงต้นทุนด้านศักยภาพของชุมชน ทั้งด้านทรัพยากรธรรมชาติ ภูมิอากาศ ภูมิประเทศ ศักยภาพด้านศิลปวัฒนธรรม ประเพณี และศักยภาพด้านทรัพยากรมนุษย์ เพื่อใช้เป็นตัวกำหนดเนื้อหาและสนับสนุนกระบวนการจัดการเรียนรู้ตามความต้องการของชุมชน ซึ่งจะส่งผลต่อประสิทธิภาพในการจัดการเรียนการสอนทั้งด้านองค์ความรู้ วัสดุอุปกรณ์ และวิทยากรหรือปราชญ์ชาวบ้านที่มีในท้องถิ่น ซึ่งจะส่งผลต่อคุณภาพผู้เรียนที่มีความแตกต่างตามบริบทของพื้นที่

2. ปัจจัยด้านการมีส่วนร่วมและเครือข่ายพัฒนาการศึกษา

การมีส่วนร่วมและเครือข่ายพัฒนาการศึกษา ทั้งชุมชน ผู้ปกครอง ความร่วมมือจากหน่วยงาน ผู้ประกอบการในพื้นที่ ความช่วยเหลือจากมูลนิธิ องค์กรเอกชน และความร่วมมือของบุคลากรในโรงเรียน เช่น เป็นแหล่งเรียนรู้ให้กับนักเรียน ช่วยเป็นวิทยากรให้ความรู้ ร่วมกันจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาตลอดจนเสนอแนะแนวทางการจัดการเรียนการสอน ร่วมสร้างเครือข่ายและการประสานหน่วยงานต่าง ๆ ในการระดมทรัพยากร เพื่อให้ความช่วยเหลือนักเรียน ครู และโรงเรียน

3. ปัจจัยด้านกระบวนการของสถานศึกษา

ดำเนินการโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานของการพัฒนาและมีกระบวนการสำคัญ ดังนี้

3.1 การบริหารจัดการทรัพยากรและแหล่งเรียนรู้เป็นการดำเนินงาน ตั้งแต่การกำหนดนโยบายของโรงเรียน ซึ่งจะช่วยผลักดันขับเคลื่อนให้เกิดการพัฒนาการเรียนการสอนเพื่อการประกอบอาชีพที่ชัดเจน การส่งเสริมพัฒนาบุคลากรให้มีความรู้ความเข้าใจและเจตคติที่ดีและมีทักษะในการจัดการเรียนรู้ที่มุ่งเน้นอาชีพมีการพัฒนาและสร้างความพร้อมด้านแหล่งเรียนรู้โดยระดมทรัพยากรเพื่อการบริหาร ระดมภูมิปัญญาท้องถิ่นและเชื่อมโยงองค์กรภายนอก

3.2 การพัฒนาหลักสูตรโรงเรียนที่มีวิธีปฏิบัติที่ดีจะพัฒนาหลักสูตรและสร้างรายวิชาใหม่โดยเชื่อมโยงองค์ความรู้ด้านอาชีพจากชุมชน เพื่อกำหนดเนื้อหาของบางวิชาและเลือก เปิดแผนการเรียนที่สอดคล้องกับความต้องการและแบบแผนการผลิตของชุมชน ทั้งในลักษณะที่ปรากฏตามโครงสร้างหลักสูตรในรายวิชาพื้นฐาน รายวิชาเพิ่มเติมหรือกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน

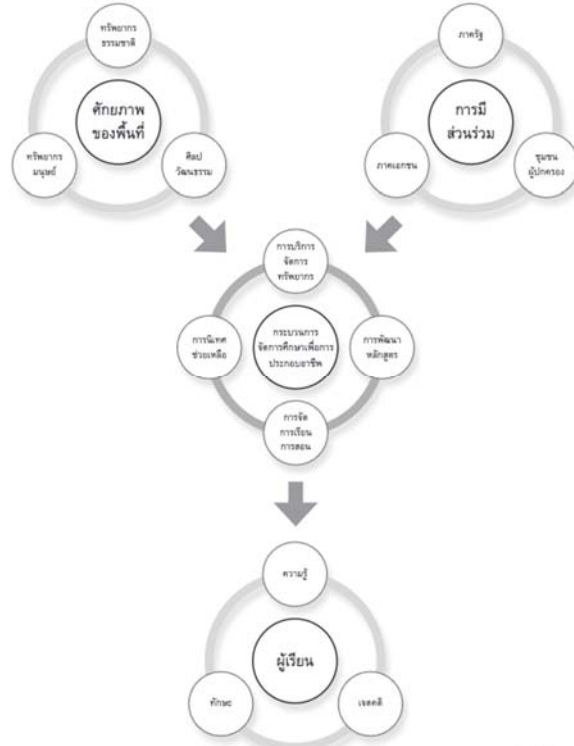
3.3 การจัดการเรียนการสอน ซึ่งพบว่ามี 3 ลักษณะ ได้แก่ ลักษณะที่ 1 การจัดการเรียนการสอนโดยโรงเรียนจัดการเรียนรู้ภายใต้ความพร้อมของตนเอง ทั้งด้านบุคลากร วัสดุครุภัณฑ์ และแหล่งเรียนรู้ ลักษณะที่ 2 การจัดการเรียนการสอนโดยร่วมกับวิทยากรบุคคลภายนอกหรือภูมิปัญญาท้องถิ่น สถานประกอบการ สถาบันการศึกษา หน่วยงานของรัฐและเอกชนที่มีความพร้อมด้านบุคลากร วัสดุ ครุภัณฑ์ และแหล่งเรียนรู้ ลักษณะที่ 3 การจัดการเรียนการสอนนอกโครงสร้างหลักสูตรสถานศึกษา เป็นการจัดการเรียนรู้ที่ให้ผู้เรียนที่มีความสนใจ ความถนัด ได้เรียนรู้เพื่อเพิ่มทักษะด้านอาชีพโดยใช้นอกเวลาเรียน เช่น ฝึกอาชีพร่วมกับครอบครัว ชุมชน ทั้งนี้การจัดการเรียนการสอนต้องเน้นการลงมือปฏิบัติจริง ทั้งทักษะการทำงาน และการประกอบการเพื่อให้ผู้เรียนสามารถประกอบอาชีพรวมทั้งการมีรายได้ระหว่างเรียน ซึ่งครูจะต้องช่วยให้ผู้เรียนได้เห็นความเชื่อมโยงของความรู้จากโรงเรียนกับชีวิตจริง

3.4 การนิเทศช่วยเหลือ เป็นการช่วยเหลือครูให้สามารถจัดการเรียนการสอนอย่างมีประสิทธิภาพตั้งแต่การพัฒนาหลักสูตร การจัดการเรียนการสอนและการสร้างเครือข่ายแห่งการ

เรียนรู้ รวมทั้งการสร้างความเข้าใจ การให้ขวัญกำลังใจ และจูงใจผู้รับการนิเทศ เห็นประโยชน์ เต็มใจ พร้อมดำเนินการอย่างเต็มศักยภาพซึ่งแต่ละส่วนมีความสัมพันธ์กัน

จากข้อมูลปัจจัยแห่งความสำเร็จในการนำซอฟต์แวร์มาใช้พัฒนาทักษะอาชีพใน สถานศึกษาสามารถสรุปเป็นภาพได้ดังนี้

ภาพที่ 2 ปัจจัยแห่งความสำเร็จในการพัฒนาทักษะอาชีพในสถานศึกษา
ที่มา : ศุภโชค ปิยะสันต์, 2558

บทสรุป

ในปัจจุบันสังคมเกิดกระแสการปรับเปลี่ยนขึ้นเป็นอย่างมาก ส่งผลต่อการดำรงชีวิตของบุคคลในสังคม ซึ่งต้องพัฒนาศักยภาพให้สามารถเอาตัวรอดในสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลงได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งความรู้ ทักษะอาชีพ ทักษะชีวิต ทักษะการทำงานที่สอดคล้องกับความต้องการของตลาดงาน การศึกษาจึงเป็นส่วนที่สำคัญในการสร้างให้บุคคลมีความรู้และทักษะดังกล่าว

การนำซอฟต์แวร์มาใช้พัฒนาทักษะอาชีพในสถานศึกษา มีแนวคิดและหลักการมุ่งพัฒนาผู้เรียนให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ ทั้งความรู้ ทักษะ และเจตคติ สามารถพึ่งตนเองได้ และอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข สามารถประกอบอาชีพได้สอดคล้องกับบริบทและศักยภาพของพื้นที่ในท้องถิ่น โดยไม่ทิ้งถิ่นฐานที่อยู่ ให้นักเรียนได้เรียนรู้วัฒนธรรมท้องถิ่นของตนเอง เพื่อต่อยอดและสืบทอดต่อไปในระยะยาว และตอบสนองความต้องการที่แตกต่างกันของนักเรียน โดยใช้ซอฟต์แวร์ในท้องถิ่นและโรงเรียนเป็นฐานในการพัฒนา ซึ่งมีแนวทางที่หลากหลาย ได้แก่ การบูรณาการในรายวิชาพื้นฐาน การจัดรายวิชาเพิ่มเติมอาชีพ การศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองเกี่ยวกับอาชีพ การจัดโครงการอาชีพ การจัดฐานการเรียนรู้เกี่ยวกับอาชีพ การเสริมทักษะอาชีพในกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน หลักสูตรวิชาชีพระยะสั้น มีการประเมินผลตามสภาพจริงในรูปแบบของการประเมินจากผู้ประเมินหลายคน (Multi-rater Approach) และการประเมินด้วยวิธีการที่หลากหลาย (Multimethod Approach) ปัจจัยแห่งความสำเร็จในการนำซอฟต์แวร์มาใช้พัฒนาทักษะอาชีพในสถานศึกษา

ประกอบด้วยปัจจัย 3 ปัจจัย ได้แก่ ด้านศักยภาพของพื้นที่ ด้านการมีส่วนร่วมและเครือข่ายพัฒนาการศึกษา และด้านกระบวนการของสถานศึกษา ทุกปัจจัยล้วนช่วยผลักดันขับเคลื่อนให้เกิดการพัฒนาการเรียนการสอนเพื่อการประกอบอาชีพที่ชัดเจนและมีประสิทธิภาพ

ดังนั้นการนำซอฟต์แวร์มาใช้พัฒนาทักษะอาชีพในสถานศึกษาให้เกิดประสิทธิผลต่อนักเรียนมากที่สุด จึงต้องปรับให้สอดคล้องตามความถนัด และความสนใจของผู้เรียนหรือชุมชน และจัดให้เหมาะกับวัยวุฒิภาวะของนักเรียน รวมทั้งบริบทของสถานศึกษาและท้องถิ่นสถานศึกษา

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). *แนวทางการเสริมทักษะและสร้างเสริมประสบการณ์อาชีพให้กับนักเรียน*. กรุงเทพฯ: สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา.
- พนัส จันทรศรีทอง. (2565). การพัฒนาการศึกษาด้วยซอฟต์แวร์. *ครุศาสตร์สาร*, 16(2), 33-46.
- วิชัย วงษ์ใหญ่ และ มารุต พัฒนาผล. (2563). *Soft Power All Education: การสร้างสรรค์นวัตกรรม*. กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ศศิมา สุขสว่าง. (2562). *การคิดเชิงวิเคราะห์ 5 ขั้นตอน*. (ออนไลน์). จาก: <https://www.sasimasuk.com/15848561/การคิดเชิงวิเคราะห์-5-ขั้นตอนanalytical-thinking>.
- ศุภโชค ปิยะสันต์. (2558). รูปแบบการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อการประกอบอาชีพสำหรับโรงเรียนในพื้นที่สูงและถิ่นทุรกันดารบทเรียนจากโรงเรียนที่มีวิธีปฏิบัติที่ดี. *วารสารการวิจัยกาสถลองค์ค่า มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย*, 9(2), 175-189.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2561). *แนวทางการเสริมทักษะและสร้างเสริมประสบการณ์อาชีพให้กับนักเรียน*. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ.
- สำนักทดสอบทางการศึกษา. (2555). *คู่มือประเมินสมรรถนะสำคัญของผู้เรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ.
- สำนักบริหารงานการมัธยมศึกษาตอนปลาย. (2558). *แนวทางการจัดทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ที่เน้นสมรรถนะทางสาขาวิชาชีพ*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.
- สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา. (2561). *คู่มือครูการใช้บทเรียนโมดูลหลักสูตรฯ*. (ออนไลน์). จาก: <http://bsq.vec.go.th/Portals/9/ระยะสั้น/2558>.
- Cowan, G. & Arsenault A. (2008). Moving from Monologue to Dialogue to Collaboration: The Three Layers of Public Diplomacy, *The ANNALS of the American Academy of Political and Social Science* 2008, 10-30.
- Nye, J. (2005). Soft power and higher education. *In Forum for the future of higher Education*, 11-14.
- Nye, J. (2008). Public Diplomasi and Soft Power, *The Annals of the American Academy of Political and Social Science*, 616(94), 94-103.

การสร้างโอกาสทางการศึกษาผ่านดิจิทัลแพลตฟอร์มที่หลากหลาย The Educational Opportunity Creating by various Digital Platforms

อภิชาต พงษ์ภู^{1*} สุชิน ชาญสูงเนิน²
Apichat Pongpu^{1*} Suchin Chansungern²

¹นักศึกษาคณะศึกษาศาสตร์บัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์
Doctor of Philosophy in Educational Administration, Phetchabun Rajabhat University

*Corresponding author e-mail: pongpu01@gmail.com โทร. 09 6662 5364

²อาจารย์ประจำบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์
Assistant Professor of Graduate School, Phetchabun Rajabhat University
e-mail: Suchin9929@gmail.com โทร. 08 19713043

บทคัดย่อ

กรอบแนวคิดแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560 -2579 ได้กำหนดวิสัยทัศน์ไว้ว่า “คนไทยทุกคนต้องได้รับการศึกษาและเรียนรู้ตลอดช่วงชีวิตอย่างมีคุณภาพ ดำรงชีวิตอย่างเป็นสุขสอดคล้องกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และการเปลี่ยนแปลงของโลกศตวรรษที่ 21” และกำหนดยุทธศาสตร์การศึกษาของชาติไว้ 6 ยุทธศาสตร์ โดยบทความนี้ให้ความสำคัญกับยุทธศาสตร์การศึกษาของชาติที่ 4 การสร้างโอกาส ความเสมอภาค และความเท่าเทียมทางการศึกษา โดยการนำเทคโนโลยีอุบัติใหม่และดิจิทัลแพลตฟอร์มมาใช้ในการสร้างโอกาสทางการศึกษา ซึ่งจะช่วยลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาและเป็นการสนับสนุนให้นักเรียนได้พัฒนาตนเองให้มีความพร้อมต่อการเปลี่ยนแปลงของโลก สามารถทำงานร่วมกับทุกหน่วยงาน ทุกประเทศได้โดยไม่มีข้อจำกัด

คำสำคัญ: โอกาสทางการศึกษา; ดิจิทัลแพลตฟอร์ม; เทคโนโลยีอุบัติใหม่

ABSTRACT

The National Scheme of Education of Thailand B.E. 2560-2579 (A.D. 2017-2036) indicates that education is a fundamental human right for Thai people of all ages, and the Thai government needs to provide inclusive and equitable quality education and promote lifelong learning opportunities for all Thai people in order to ensure that Thai people will have essential skills needed in the 21st century and create Thai people's happiness and immunity in accordance with the philosophy of sufficiency economy. The Thailand National Scheme of Education comprises six strategies. This article places emphasis on Strategy 4: Educational opportunity creation, equity, and equality. By using Emerging Technology and Digital Platforms as the chance to reduce educational inequality and to support the student to improve themselves to be ready for working with everyone, everywhere in the changing of the world.

Keywords: Educational Opportunity; Digital Platforms; Emerging Technology

บทนำ

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 65 ได้บัญญัติให้รัฐพึงจัดให้มี “ยุทธศาสตร์ชาติ (National Strategy)” เพื่อเป็นเป้าหมายสำหรับการพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืนตามหลักธรรมาภิบาล และเพื่อใช้เป็นกรอบในการจัดทำแผนงานของส่วนราชการต่าง ๆ ให้สอดคล้องและบูรณาการกัน เพื่อให้เกิดเป็นพลังผลักดันร่วมกันไปสู่เป้าหมายดังกล่าว (รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย, 2560)

ต่อมาได้มีการตราพระราชบัญญัติการจัดทำยุทธศาสตร์ชาติ พ.ศ. 2560 โดยกำหนด “ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2561 –2580)” ซึ่งเป็นยุทธศาสตร์ชาติฉบับแรกของประเทศไทย ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ซึ่งจะต้องนำไปสู่การปฏิบัติเพื่อให้ประเทศไทยบรรลุวิสัยทัศน์ “ประเทศไทยมีความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน เป็นประเทศพัฒนาแล้ว ด้วยการพัฒนาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” ภายในช่วงเวลาดังกล่าว เพื่อความสุขของคนไทยทุกคน โดยยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี ประกอบด้วยยุทธศาสตร์สำคัญ 6 ด้าน ได้แก่ (1) ยุทธศาสตร์ชาติด้านความมั่นคง (2) ยุทธศาสตร์ชาติด้านการสร้างความสามารถในการแข่งขัน (3) ยุทธศาสตร์ชาติด้านการพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพทรัพยากรมนุษย์ (4) ยุทธศาสตร์ชาติด้านการสร้างโอกาสและความเสมอภาคทางสังคม (5) ยุทธศาสตร์ชาติด้านการสร้างการเติบโตบนคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมและ (6) ยุทธศาสตร์ชาติด้านการปรับสมดุลและพัฒนาระบบบริหารจัดการภาครัฐ (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2561)

สำหรับบทความนี้ ได้ให้ความสำคัญกับการดำเนินงานของกระทรวงศึกษาธิการตามยุทธศาสตร์ที่ 4 ของแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560 -2579 ที่มีเป้าหมายในการสร้างโอกาส ความเสมอภาคโดยมีเป้าหมายสำคัญ คือ 1) การส่งเสริมให้ผู้เรียนทุกคนได้รับโอกาสและความเสมอภาคในการเข้าถึงการศึกษาที่มีคุณภาพ 2) การเพิ่มโอกาสทางการศึกษาผ่านเทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อการศึกษาสำหรับคนทุกช่วงวัย และ 3) การจัดทำระบบข้อมูลรายบุคคลและสารสนเทศทางการศึกษาที่ครอบคลุม ถูกต้อง เป็นปัจจุบัน เพื่อการวางแผนการบริหารจัดการศึกษา การติดตามประเมิน และรายงานผล โดยในปีงบประมาณ พ.ศ. 2567 กระทรวงศึกษาธิการได้ประกาศนโยบายและจุดเน้นของกระทรวงศึกษาธิการ ในประเด็นสำคัญ คือ ประเด็นที่ 2 การยกระดับคุณภาพการศึกษา ข้อ 2.5 ส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้เรียนทุกช่วงวัยได้เรียนรู้ตามความสนใจผ่านดิจิทัลแพลตฟอร์มที่หลากหลาย (กระทรวงศึกษาธิการ, 2567)

สถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 เร่งความเร็วของโลกอนาคตให้มาอยู่ในปัจจุบัน อย่างเช่นที่เกิดขึ้นแล้วในช่วง 3 ปีที่ผ่านมาในแวดวงการศึกษา ทั้งครู นักเรียน และผู้ปกครองต่างต้องปรับตัวเข้าสู่การเรียนการสอนออนไลน์เต็มรูปแบบ ชีวิตวิถีใหม่ยังไปต่อและยังเป็นที่น่าจับตาเมื่อแพลตฟอร์มโซเชียลมีเดียเปิดตัวเทคโนโลยีอุบัติใหม่ (Emerging Technology) ที่คาดว่าจะเข้ามาเปลี่ยนการสื่อสารและปฏิสัมพันธ์ของผู้คนบนโลกใบนี้ไปอย่างมหาศาล โดยเฉพาะในโลกการศึกษาและการเรียนรู้

จากยุทธศาสตร์ที่ 4 ของแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560 -2579 ที่มีเป้าหมายในการสร้างโอกาส ผู้บริหารควรมีการศึกษาและนำ Digital Platforms จากเทคโนโลยีอุบัติใหม่ (Emerging Technology) มาช่วยสร้างโอกาสให้กับนักเรียนเพื่อเติมเต็มความพร้อมให้กับนักเรียนในอนาคตที่มีการเปลี่ยนแปลงทางความรู้อยู่เสมอ เพื่อกำหนดเป้าหมายในการสร้างการเรียนรู้ สิ่งที่สำคัญของการเรียนรู้ขึ้นอยู่กับเงื่อนไข 2 ส่วนหลัก ๆ คือ เงื่อนไขจากภายนอก และเงื่อนไขจากภายใน เงื่อนไขการเรียนรู้จากภายนอกนั้นคือสิ่งที่เราสามารถควบคุมได้ เช่น สภาพแวดล้อมการเรียนรู้ หลักสูตร แต่ในเงื่อนไขจากภายในของผู้เรียนนั้น คือ ความคิด การรับรู้ของผู้เรียนที่อาจจะอยู่เหนือการควบคุมของอาจารย์นั้น ซึ่งผู้ออกแบบระบบจึงจำเป็นต้องมีการดูแลและติดตามอย่างใกล้ชิดเป็นอย่างมาก ที่

สำคัญและขาดไม่ได้ คือ การพัฒนาความรู้ความสามารถของครูผู้สอนและผู้ปกครอง ให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดในอนาคตนี้

ที่มาของการสร้างโอกาสทางการศึกษา

จุดเริ่มต้นของการศึกษาอย่างทั่วถึงและเท่าเทียมในกระแสโลกถูกจุดประกายขึ้นด้วยการที่องค์การสหประชาชาติประกาศปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน (Universal Declaration of Human Rights) เมื่อค.ศ. 1948 ซึ่งในปฏิญญานี้ได้กำหนดให้ทุกคนมีสิทธิเท่าเทียมกันในด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง วัฒนธรรม และความเป็นพลเมือง โดยไม่มีความแตกต่างกันในเรื่องเชื้อชาติ สีผิว เพศ ภาษา ศาสนา หรือความเชื่อทางการเมือง และถือว่าการศึกษาเป็นสิทธิมนุษยชนอย่างหนึ่ง (สำนักเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560)

ต่อมาได้มีปฏิญญาว่าด้วยสิทธิของเด็ก (Declaration of the Right of the Child) ใน ค.ศ. 1959 ที่ระบุว่า เด็กคือมนุษย์ที่สามารถมีการพัฒนาทั้งด้านร่างกาย ความคิด สังคม ศิลธรรม และจิตวิญญาณอย่างเสรีและด้วยความภาคภูมิใจในตนเอง ปฏิญญานี้วางหลักการไว้ 10 ประการ โดยมีประการหนึ่งระบุว่า “เด็กมีสิทธิที่จะได้รับการศึกษาพิเศษและการรักษาเมื่อเด็กนั้นมีปัญหาด้านร่างกายและจิตใจ” และเนื่องในวาระครบรอบ 30ปีของการประกาศปฏิญญาว่าด้วยสิทธิของเด็ก ได้มีการเพิ่มเติมรายละเอียดอีกหลายประการ เช่น การเลี้ยงดูของพ่อแม่ การดำเนินการทางกฎหมายกับเด็ก ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา ปฏิญญาว่าด้วยสิทธิของเด็ก ได้ระบุว่า เด็กมีสิทธิที่จะได้รับการศึกษาภาคบังคับโดยไม่ต้องเสียค่าใช้จ่าย (สำนักเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560)

ประเทศไทยก็เป็นอีกหนึ่งในหลายประเทศ ๆ ที่ได้นำเอาแนวคิดจากกระแสโลกเกี่ยวกับการศึกษาอย่างทั่วถึงและเท่าเทียม มาประยุกต์ใช้ร่วมกับหลักความเสมอภาค ซึ่งเป็นหลักการพื้นฐานที่สำคัญประการหนึ่งของการปกครองระบอบประชาธิปไตย โดยหลักความเสมอภาคตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยนี้ เป็นหลักที่ยอมรับว่า มนุษย์ทุกผู้ทุกนามนั้นต่างมีความเท่าเทียมกัน และห้ามมิให้รัฐในฐานะที่เป็นองค์กรผู้ใช้อำนาจปกครองเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อบุคคลเพราะเหตุแห่งความแตกต่างในเรื่องถิ่นกำเนิด เชื้อชาติ ภาษา เพศ อายุ ความพิการ สภาพทางกายหรือสุขภาพ สถานะของบุคคล ฐานะทางเศรษฐกิจหรือสังคม ความเชื่อทางศาสนา การศึกษาอบรม หรือความคิดเห็นในทางการเมืองอันไม่ขัดต่อบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ (รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย, 2560)

จนปัจจุบัน รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ได้ให้ความสำคัญต่อการสร้างโอกาสศึกษาที่ชัดเจน และเป็นระบบมากยิ่งขึ้น โดยครอบคลุมทุกช่วงวัย ดังเช่น มาตรา 54วรรคหนึ่ง “รัฐต้องดำเนินการให้เด็กทุกคนได้รับการศึกษาเป็นเวลาสิบสองปี ตั้งแต่ก่อนวัยเรียน จนจบการศึกษาภาคบังคับ อย่างมีคุณภาพ โดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย” มาตรา 54 วรรคสอง ยังระบุว่า “รัฐต้องดำเนินการให้เด็กเล็กได้รับการดูแลและพัฒนา ก่อนเข้ารับการศึกษา ตามวรรคหนึ่งเพื่อพัฒนาร่างกาย จิตใจ วินัย อารมณ์ สังคม และสติปัญญาให้สมกับวัยโดยส่งเสริม และสนับสนุนให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและภาคเอกชนเข้ามีส่วนร่วมในการดำเนินการด้วย” มาตรา 258จ. ด้านการศึกษา “(1) ให้สามารถเริ่มดำเนินการให้เด็กเล็กได้รับการดูแลและพัฒนา ก่อนเข้ารับการศึกษาตามมาตรา 54 วรรคสอง เพื่อให้เด็กเล็กได้รับการพัฒนาร่างกาย จิตใจ วินัย อารมณ์ สังคมและสติปัญญาให้สมกับวัยโดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย” มาตรา 54 วรรคสาม “รัฐต้องดำเนินการให้ประชาชนได้รับการศึกษาตามความต้องการในระบบต่าง ๆ รวมทั้งส่งเสริมให้มีการเรียนรู้ตลอดชีวิต และจัดให้มีการร่วมมือกันระหว่างรัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และภาคเอกชนในการจัดการศึกษาทุกระดับ โดยรัฐมีหน้าที่ดำเนินการกำกับ ส่งเสริมและสนับสนุนให้การจัดการศึกษาดังกล่าวมีคุณภาพได้มาตรฐานสากล ทั้งนี้ ตาม

กฎหมาย ว่าด้วยการศึกษาแห่งชาติซึ่งอย่างน้อยต้องมีบัญญัติเกี่ยวกับการจัดทำแผนการศึกษาแห่งชาติและการดำเนินการและตรวจสอบการดำเนินการให้เป็นไปตามแผนการศึกษาแห่งชาติด้วย”

กระทรวงศึกษาธิการในปัจจุบัน ได้ริเริ่มให้มีการกำหนดนโยบายที่ส่งเสริมการจัดการศึกษาเพื่อสร้างโอกาสแล้ว โดยจะเห็นได้จากนโยบายและจุดเน้นของกระทรวงศึกษาธิการ ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2567 ที่ได้กำหนดแนวทางในการขับเคลื่อนนโยบาย การยกระดับคุณภาพการศึกษา ดังนี้

การยกระดับคุณภาพ

1. ส่งเสริม สนับสนุนให้สถานศึกษาจัดการเรียนรู้สู่สมรรถนะตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2560) ไปสู่การปฏิบัติอย่างเต็มรูปแบบเพื่อสร้างสมรรถนะที่จำเป็นในโลกยุคใหม่ให้กับผู้เรียน
2. จัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมพหุปัญญาให้กับผู้เรียน โดยเน้นการเรียนรู้จากการปฏิบัติจริงในรูปแบบ Active Learning, STEM Education, Coding ฯลฯ และกระบวนการส่งต่อในระดับที่สูงขึ้น
3. พัฒนากระบวนการเรียนรู้และการวัดผล ประเมินผลฐานสมรรถนะ เพื่อเป็นฐานในการพัฒนาทักษะและสมรรถนะที่จำเป็นแห่งอนาคต
4. ส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้และกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนเพื่อพัฒนาทักษะและสมรรถนะด้าน Soft Power ให้กับผู้เรียน
5. ส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้เรียนทุกช่วงวัยได้เรียนรู้ตามความสนใจผ่านดิจิทัลแพลตฟอร์มที่หลากหลาย
6. ส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต (Lifelong Learning) และการฟื้นฟูภาวะถดถอยทางการเรียนรู้ (Learning Loss)
7. พัฒนารูปแบบการจัดการเรียนการสอนประวัติศาสตร์ หน้าที่พลเมืองและศีลธรรมให้มีความทันสมัย น่าสนใจ เหมาะสมกับวัยและบริบทของพื้นที่
8. ส่งเสริมการให้ความรู้และทักษะด้านการเงินและการออม (Financial Literacy) ให้กับผู้เรียน โดยบูรณาการการทำงานร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง
9. ส่งเสริมสนับสนุนสถานศึกษาให้นำผลการทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติไปใช้ในการวางแผน การพัฒนาการจัดการเรียนการสอนและยกระดับคุณภาพการจัดการศึกษา
10. พัฒนาระบบการประเมินคุณภาพสถานศึกษาที่เน้นสมรรถนะและผลลัพธ์ที่ตัวผู้เรียนจากข้างต้น ผู้เขียนสามารถสรุปได้ว่า จากจุดเริ่มต้นจากการมียุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี ส่งผลให้เกิดนโยบายระดับกระทรวงขึ้น โดยเฉพาะในส่วนของยกระดับคุณภาพการศึกษา ข้อ 2.5 ส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้เรียนทุกช่วงวัยได้เรียนรู้ตามความสนใจผ่านดิจิทัลแพลตฟอร์มที่หลากหลาย การมีนโยบายสาธารณะระดับชาติที่ชัดเจนนี้ ย่อมส่งผลให้การดำเนินงานของหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้อง มีรูปแบบที่ชัดเจนและเป็นระบบมากยิ่งขึ้น ตลอดจน มีการปรับแก้กฎระเบียบให้เอื้อต่อการดำเนินการได้อย่างคล่องตัวมากขึ้นอย่างไรก็ตาม ในทัศนะของผู้เขียน กระทรวงศึกษาธิการมีการติดตามประเมินผลการดำเนินงานตามนโยบายการจัดการศึกษาเพื่อสร้างโอกาสทางการศึกษาอย่างเป็นระบบ ทั้งนี้นโยบายดังกล่าวจะสำเร็จได้หรือไม่นั้น สิ่งสำคัญ คือ ต้องมีการประสานความร่วมมือสร้างเสริมความเข้มแข็งของทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง ซึ่งต้องใช้ระยะเวลาในการดำเนินการต่อเนื่องจนกว่าจะเห็นผลเป็นที่ประจักษ์

ดิจิทัลแพลตฟอร์มคืออะไร

ดิจิทัลแพลตฟอร์มคือแพ็คเกจซอฟต์แวร์บนเว็บที่อำนวยความสะดวกในการทำธุรกรรม การโต้ตอบ และบริการระหว่างผู้ใช้ ซึ่งอาจรวมถึงบุคคล กระบวนการ และเครื่องมือสำหรับการพัฒนาซอฟต์แวร์หรือบริการดิจิทัลอย่างรวดเร็ว ดิจิทัลแพลตฟอร์มมีวัตถุประสงค์ที่หลากหลาย เช่น การปรับปรุงประสบการณ์ของลูกค้า การขยายการเข้าถึง การให้ข้อมูลเชิงลึกที่ดีกว่า การลดต้นทุน การเพิ่มความยืดหยุ่น และการเปิดใช้งานการทำงานร่วมกันระหว่างบุคคลหรือธุรกิจ ตัวอย่างของดิจิทัลแพลตฟอร์ม ได้แก่ โซเชียลมีเดีย อีคอมเมิร์ซ การสร้างเนื้อหา ความร่วมมือทางธุรกิจ การแบ่งปันความรู้ การเรียนรู้ เกม บริการทางการเงิน การขนส่งการเดินทาง การดูแลสุขภาพ และอื่นๆ อีกมากมาย ซึ่งมักจะรวมถึงการรับรองความถูกต้องของผู้ใช้การจัดการ API การวิเคราะห์ การตรวจสอบ การปรับขนาด การปรับสมดุลการโหลด การจัดเก็บเนื้อหา และการประมวลผลการชำระเงิน การสร้างดิจิทัลแพลตฟอร์มที่ประสบความสำเร็จนั้นเกี่ยวข้องกับการมุ่งเน้นไปที่ความง่ายในการใช้งาน ความน่าเชื่อถือ การเชื่อมต่อผ่าน API และการอำนวยความสะดวกในการแลกเปลี่ยนระหว่างผู้ผลิตและผู้บริโภค (Kate Gibson, 2024)

คุณสมบัติของดิจิทัลแพลตฟอร์ม

- การเข้าถึงได้ง่าย: ดิจิทัลแพลตฟอร์มสามารถเข้าถึงได้ผ่านอินเทอร์เน็ตหรืออุปกรณ์มือถือ ทำให้ผู้ใช้สามารถเข้าถึงได้ทุกที่ทุกเวลา
- ความยืดหยุ่น: ดิจิทัลแพลตฟอร์มสามารถปรับขนาดได้ตามความต้องการของผู้ใช้ ทำให้สามารถรองรับผู้ใช้จำนวนมากได้
- การเชื่อมต่อ: ดิจิทัลแพลตฟอร์มช่วยให้ผู้ใช้สามารถเชื่อมต่อและโต้ตอบกันได้ ซึ่งช่วยอำนวยความสะดวกในการทำงานร่วมกันและการแบ่งปันข้อมูล
- การปรับแต่งได้: ดิจิทัลแพลตฟอร์มสามารถปรับแต่งได้เพื่อตอบสนองความต้องการเฉพาะของผู้ใช้ ทำให้สามารถสร้างประสบการณ์ที่ตรงเป้าหมายและมีส่วนร่วม
- การวิเคราะห์: ดิจิทัลแพลตฟอร์มมักมีเครื่องมือวิเคราะห์ในตัว ซึ่งช่วยให้ผู้ใช้สามารถติดตามและวัดผลการดำเนินงานของแพลตฟอร์มได้ ตัวอย่างดิจิทัลแพลตฟอร์มที่เป็นที่รู้จักโดยทั่วไปคือเมตาเวิร์ส ซึ่งเกิดขึ้นจากแพลตฟอร์มและสิ่งบันเทิงที่หลากหลาย และในอนาคตการใช้งานเมตาเวิร์สจะครอบคลุมการใช้ชีวิตประจำวันทั่วไป ตั้งแต่การติดต่อสื่อสาร การทำงาน การเรียนและฝึกอบรม ไปถึงการท่องเที่ยวและการเข้าร่วมเป็นส่วนหนึ่งในงานอีเวนต์ต่างๆ โดยเมื่อพิจารณาจากห่วงโซ่คุณค่า (Value Chain) ซึ่งอธิบายกิจกรรมหลักและกิจกรรมเสริมของเมตาเวิร์สที่สอดคล้องกับการใช้งานตามที่ Ball จัดกลุ่ม (Ball, Matthew, 2020). จะได้ภาพขั้นทั้ง 7 ของเมตาเวิร์ส โดยเรียงจากปลายน้ำซึ่งเป็นฝั่งที่ผู้ใช้จะได้สัมผัสและมีประสบการณ์หรืออาจเรียกได้ว่าเป็นฝั่งอุปสงค์ (Demand side) ของเมตาเวิร์ส กลับไปยังฝั่งต้นน้ำหรือฝั่งที่สนับสนุนการดำเนินการของเมตาเวิร์สหรืออาจจะเรียกว่าเป็นฝั่งอุปทาน (Supply side) ได้ดังนี้

ขั้นที่ 1 ประสบการณ์ของผู้ใช้ (Experience) เช่น การเล่นเกม การเข้าร่วมอีเวนต์เสมือนจริง ตลอดจนการจับจ่ายใช้สอยในเศรษฐกิจโลกเสมือน ซึ่งเป็นขั้นที่คนส่วนใหญ่สามารถเข้าถึงเมตาเวิร์ส

ขั้นที่ 2 การค้นพบ (Discovery) หรือการที่ผู้ใช้สามารถพบกับประสบการณ์ที่แพลตฟอร์มเมตาเวิร์สนำเสนอให้ ผ่านทั้ง 1) ช่องทางขาเข้า (Inbound) หรือการที่ผู้ใช้ค้นหาข้อมูลเกี่ยวกับประสบการณ์นั้นๆ ด้วยตัวเอง ผ่านประสบการณ์ที่เกิดขึ้นขณะนั้น เครื่องมือค้นหา ตลอดจนการกระตุ้นทางสังคม และ 2) ช่องทางขาออก (Outbound) ซึ่งมักอยู่ในรูปแบบการโฆษณาและข้อความเตือน (Notification)

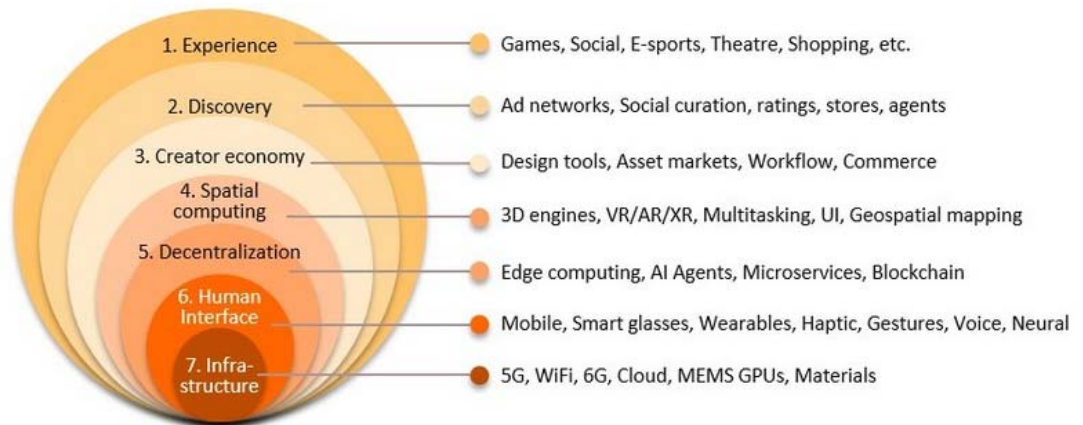
ขั้นที่ 3 เศรษฐกิจของนักสร้างเนื้อหา (Creator economy) คือการสร้างระบบเพื่อให้ นักสร้างเนื้อหา (Content creator) สามารถใช้งานได้ง่ายและสามารถเป็นเจ้าของเนื้อหาต่างๆ ได้ เพื่อให้ผู้ใช้ทุกคนจะสามารถสร้างเนื้อหาและประสบการณ์ในเมตาเวิร์สได้โดยไม่ติดข้อจำกัดของความสามารถในการเขียนโค้ดคำสั่งทางคอมพิวเตอร์

ขั้นที่ 4 การคำนวณเชิงพื้นที่ (Spatial computing) คือโปรแกรมที่สามารถแปลงการเคลื่อนไหวของร่างกายในโลกจริงเข้าไปสู่ในโลกเสมือนได้ เพื่อให้ทั้ง 2 โลกสามารถเชื่อมต่อกันได้โดยสนิท

ขั้นที่ 5 การกระจายศูนย์ (Decentralization) กล่าวคือ ต้องไม่มีคนใดคนหนึ่งหรือองค์กรใดองค์กรหนึ่งควบคุมเมตาเวิร์ส ซึ่งเป็นหัวใจของการกำกับดูแลเมตาเวิร์ส ซึ่งแตกต่างจากโลกเสมือนในภาพยนตร์เรื่อง The Matrix หรือ Ready Player One ดังนั้น ระบบในเมตาเวิร์สจะต้องทำงานข้ามแพลตฟอร์มได้และเศรษฐกิจในเมตาเวิร์สจะต้องมีการแข่งขัน

ขั้นที่ 6 ส่วนเชื่อมต่อกับมนุษย์ (Human interface) ซึ่งจะรวมถึงฮาร์ดแวร์ต่างๆ ที่จะรับและส่งข้อมูลจากผู้ใช้ ไม่ว่าจะเป็นแว่นตา VR หรืออุปกรณ์สวมศีรษะอื่นๆ ตลอดจนโทรศัพท์มือถือ อุปกรณ์อัจฉริยะ และอุปกรณ์ที่จะเกิดขึ้นในอนาคต

ขั้นที่ 7 โครงสร้างพื้นฐาน (Infrastructure) ทั้งเครือข่ายอินเทอร์เน็ตแบบ 5G ระบบคลาวด์ ระบบไฟฟ้าและพลังงานที่เพียงพอต่อการใช้งาน เป็นต้น

โครงสร้างของดิจิทัลแพลตฟอร์ม

ประกอบด้วยองค์ประกอบหลักหลายอย่างที่ทำงานร่วมกันเพื่อให้เกิดการทำงานที่สมบูรณ์และมีประสิทธิภาพ:

1. อินเทอร์เฟซผู้ใช้ (User Interface - UI)

เป็นส่วนที่ผู้ใช้โต้ตอบกับแพลตฟอร์ม ซึ่งควรออกแบบให้ใช้งานง่ายและมีความสวยงามเพื่อสร้างประสบการณ์ที่ดีให้กับผู้ใช้

2. ฐานข้อมูล (Database)

ใช้สำหรับจัดเก็บข้อมูลที่ผู้ใช้ป้อนเข้ามาและข้อมูลที่สร้างขึ้นจากการทำงานของแพลตฟอร์ม โดยฐานข้อมูลควรมีความปลอดภัยและสามารถจัดการข้อมูลขนาดใหญ่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

3. ลอจิกของแอปพลิเคชัน (Application Logic)

คือส่วนที่ประกอบด้วยโค้ดที่ควบคุมการทำงานต่างๆ ของแพลตฟอร์ม เช่น การประมวลผลคำสั่งของผู้ใช้ การจัดการข้อมูล และการเชื่อมต่อกับส่วนอื่นๆ ของระบบ

4. อินเทอร์เน็ตเชิงการเขียนโปรแกรมแอปพลิเคชัน (API)

เป็นชุดของกฎและโปรโตคอลที่ช่วยให้แพลตฟอร์มสามารถโต้ตอบกับแอปพลิเคชันและบริการอื่นๆ ได้ ซึ่ง API ช่วยเพิ่มความสามารถในการขยายและเชื่อมต่อระบบให้มีความยืดหยุ่น

5. เซิร์ฟเวอร์ (Server):

เป็นเครื่องคอมพิวเตอร์ที่โฮสต์แพลตฟอร์มและทำให้ผู้ใช้สามารถเข้าถึงแพลตฟอร์มได้ผ่านทางอินเทอร์เน็ต โดยเซิร์ฟเวอร์ควรมีประสิทธิภาพสูงและรองรับการทำงานของแพลตฟอร์มได้อย่างราบรื่น โครงสร้างของดิจิทัลแพลตฟอร์มสามารถมีความซับซ้อนได้หลากหลาย ขึ้นอยู่กับความต้องการและวัตถุประสงค์ของการใช้งาน แพลตฟอร์มบางแพลตฟอร์มอาจมีองค์ประกอบเพียงไม่กี่อย่าง ในขณะที่แพลตฟอร์มอื่นๆ อาจมีองค์ประกอบหลายสิบหรือหลายร้อยองค์ประกอบเพื่อรองรับการทำงานที่ซับซ้อนขึ้น (Jacques Bughin, Tanguy Catlin, and Miklós Dietz, 2019)

ทิศทางและแนวโน้มการใช้และพัฒนาดิจิทัลแพลตฟอร์ม

1. การใช้ที่เพิ่มขึ้นในทุกอุตสาหกรรม ดิจิทัลแพลตฟอร์มกำลังถูกนำมาใช้ในหลากหลายอุตสาหกรรม เช่น การค้าปลีก การธนาคาร การผลิต และการบริการลูกค้า เพื่อปรับปรุงประสิทธิภาพการทำงาน เพิ่มความสะดวก และสร้างโอกาสทางธุรกิจใหม่ๆ การใช้งานแพลตฟอร์มดิจิทัลช่วยให้องค์กรสามารถปรับตัวได้เร็วขึ้นและตอบสนองต่อความต้องการของตลาดได้ดียิ่งขึ้น (Steve Van Kuiken, 2022)

2. การเน้นประสบการณ์ของผู้ใช้ การออกแบบและพัฒนาดิจิทัลแพลตฟอร์ม การสร้างประสบการณ์ที่ราบรื่นและเป็นส่วนตัวสำหรับผู้ใช้ การใช้เทคโนโลยีเช่น AI และการวิเคราะห์ข้อมูลช่วยให้แพลตฟอร์มสามารถปรับแต่งการให้บริการตามความต้องการเฉพาะของผู้ใช้แต่ละคนได้ (Gartner, 2023)

3. การผสมรวมเทคโนโลยีใหม่ๆ ดิจิทัลแพลตฟอร์มจะผสมรวมเทคโนโลยีใหม่ๆ เช่น ปัญญาประดิษฐ์ (AI), เครื่องจักรกล Learning Machine (LM) และ IoT เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพและความสามารถของแพลตฟอร์มเทคโนโลยีเหล่านี้ช่วยให้แพลตฟอร์มสามารถทำงานได้อย่างชาญฉลาดและมีประสิทธิภาพมากขึ้น (Beth Stackpole, 2023)

4. การใช้ข้อมูลเพื่อการตัดสินใจที่ชาญฉลาด ธุรกิจต่างๆ จะใช้ข้อมูลที่รวบรวมจากดิจิทัลแพลตฟอร์มเพื่อวิเคราะห์แนวโน้ม ทำการตัดสินใจที่ชาญฉลาด และปรับปรุงกลยุทธ์ทางธุรกิจ ส่งผลให้องค์กรธุรกิจสามารถตัดสินใจได้เร็วขึ้นและมีประสิทธิภาพมากขึ้น (Tsowa Babangida, 2024)

5. การเติบโตของแพลตฟอร์มเฉพาะ การเติบโตของแพลตฟอร์มเฉพาะที่ออกแบบมาเพื่อตอบสนองความต้องการเฉพาะของอุตสาหกรรมหรือกลุ่มผู้ใช้เฉพาะกำลังเพิ่มขึ้น เช่น แพลตฟอร์มการเรียนรู้ออนไลน์สำหรับการศึกษา แพลตฟอร์มการค้าปลีกสำหรับการขายสินค้า และแพลตฟอร์มสุขภาพสำหรับการบริการทางการแพทย์ (Gartner, 2023)

สรุป แนวโน้มการใช้และพัฒนาดิจิทัลแพลตฟอร์มจะเน้นที่การเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงาน การสร้างประสบการณ์ที่ดีสำหรับผู้ใช้ การผสมรวมเทคโนโลยีใหม่ๆ การใช้ข้อมูลเพื่อการตัดสินใจที่ชาญฉลาด และการเติบโตของแพลตฟอร์มเฉพาะ การพัฒนาและการนำเทคโนโลยีเหล่านี้มาใช้จะช่วยให้องค์กรสามารถปรับตัวได้อย่างรวดเร็วและตอบสนองต่อความต้องการของตลาดได้ดียิ่งขึ้น

รูปแบบการพัฒนาดิจิทัลแพลตฟอร์มสำหรับผู้เรียน

ขั้นตอนที่ 1 การวิเคราะห์ความต้องการ

ระบุกลุ่มเป้าหมายและความต้องการของผู้เรียน ศึกษาความต้องการและพฤติกรรมการเรียนรู้ของกลุ่มเป้าหมาย เช่น นักเรียนระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษา หรือมหาวิทยาลัย รวมถึงผู้เรียนที่ต้องการพัฒนาทักษะเฉพาะ

กำหนดเป้าหมายและวัตถุประสงค์ของแพลตฟอร์ม ระบุวัตถุประสงค์หลักของแพลตฟอร์ม เช่น การเพิ่มผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน การสร้างความสนใจในการเรียนรู้ หรือการพัฒนาทักษะเฉพาะทาง

วิเคราะห์สภาพแวดล้อมทางการตลาดและการแข่งขัน สำรวจสภาพแวดล้อมการแข่งขันและแนวโน้มในตลาดการเรียนรู้ออนไลน์ เพื่อหาจุดแข็งและจุดอ่อนของแพลตฟอร์มต่างๆ

ขั้นตอนที่ 2 การออกแบบและพัฒนา

ออกแบบอินเทอร์เฟซผู้ใช้ (UI) และประสบการณ์ผู้ใช้ (UX) สร้าง UI ที่ใช้งานง่าย สวยงาม และมี UX ที่ตอบสนองต่อการใช้งานของผู้เรียน เช่น การนำทางที่สะดวก และการเข้าถึงเนื้อหาอย่างรวดเร็ว

พัฒนาฟีเจอร์และฟังก์ชันที่ตรงกับความต้องการของผู้เรียน รวมถึงการสร้างฟีเจอร์เช่น ห้องเรียนเสมือนจริง การทดสอบออนไลน์ และระบบการติดตามความคืบหน้าของผู้เรียน

ใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสม เลือกเทคโนโลยีที่มีความเสถียรและสามารถรองรับการใช้งานที่หลากหลาย เช่น การใช้คลาวด์คอมพิวเตอร์สำหรับการเก็บข้อมูลและการประมวลผล

ขั้นตอนที่ 3 การทดสอบและการประเมิน

ทดสอบแพลตฟอร์มกับผู้ใช้ตัวอย่าง รับข้อเสนอแนะจากผู้ใช้ตัวอย่างเพื่อนำมาปรับปรุงแพลตฟอร์ม เช่น การทดสอบเบต้ากับกลุ่มผู้เรียนจริง

ประเมินประสิทธิภาพของแพลตฟอร์ม ใช้ตัวชี้วัดเช่น การมีส่วนร่วมของผู้เรียน ระยะเวลาที่ใช้บนแพลตฟอร์ม และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

ทำการปรับเปลี่ยนและปรับปรุงแพลตฟอร์ม แก้ไขข้อผิดพลาดและปรับปรุงฟีเจอร์ตามข้อเสนอแนะและผลการประเมิน

ขั้นตอนที่ 4 การเปิดตัวและการส่งเสริม

เปิดตัวแพลตฟอร์มอย่างเป็นทางการ จัดกิจกรรมเปิดตัวและโปรโมตผ่านช่องทางต่างๆ เช่น โซเชียลมีเดีย เว็บไซต์ และการประชาสัมพันธ์

ใช้กลยุทธ์การตลาดที่หลากหลาย เช่น การตลาดดิจิทัล การโฆษณา และการจัดกิจกรรมออนไลน์เพื่อสร้างการรับรู้และดึงดูดผู้เรียน

จัดหาการสนับสนุนและทรัพยากรแก่ผู้เรียน เช่น คู่มือการใช้งาน การสนับสนุนผ่านแชทหรือโทรศัพท์ และการจัดกิจกรรมแนะนำการใช้งาน

ขั้นตอนที่ 5 การบำรุงรักษาและการปรับปรุง

ติดตามและวิเคราะห์การใช้งานของแพลตฟอร์ม เก็บข้อมูลการใช้งานและวิเคราะห์เพื่อระบุพื้นที่ที่ต้องการการปรับปรุง

ปรับปรุงและเพิ่มฟีเจอร์ใหม่ ตามความต้องการของผู้เรียนที่เปลี่ยนแปลงไปและตามแนวโน้มเทคโนโลยี

ให้การสนับสนุนด้านเทคนิคและการดูแลลูกค้า เพื่อให้แน่ใจว่าแพลตฟอร์มทำงานได้อย่างราบรื่นและตอบสนองต่อปัญหาของผู้ใช้ได้อย่างรวดเร็ว (Florence Martin and Kui Xie, 2022)

แหล่งการเรียนรู้ ดิจิทัลแพลตฟอร์ม

การเรียนรู้แบบดิจิทัลเป็นส่วนสำคัญของการศึกษาในยุคปัจจุบัน มีดิจิทัลแพลตฟอร์มหลายแห่งที่ให้บริการเครื่องมือและทรัพยากรที่หลากหลายสำหรับนักการศึกษาและผู้เรียน โดยหนึ่งในแพลตฟอร์มที่โดดเด่นคือ **Discovery Education** ซึ่งนำเสนอชุดเครื่องมือการเรียนรู้แบบดิจิทัลที่ครอบคลุม รวมถึงทรัพยากรสำหรับนักการศึกษา เช่น ชุดเครื่องมือสำหรับผู้นำ, เซสชันตามความต้องการ, โมดูลและหลักสูตรที่กำหนดเองได้, เหตุการณ์สด, และเครือข่ายนักการศึกษาขนาดใหญ่สำหรับการทำงานร่วมกันและแรงบันดาลใจ

ดิจิทัลแพลตฟอร์มอื่นๆ ที่น่าสนใจ

Canvas เป็นระบบการจัดการการเรียนรู้ (Learning Management System - LMS) ที่ใช้ในมหาวิทยาลัย Princeton และหลายสถาบันการศึกษาอื่นๆ ช่วยในการจัดการหลักสูตรการมอบหมายงาน และการสื่อสารระหว่างผู้สอนและผู้เรียน

EdApp แพลตฟอร์มการเรียนรู้ที่เน้นการเรียนรู้ผ่านมือถือ มีเครื่องมือที่ช่วยสร้างและจัดการเนื้อหาการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ

Arlo ใช้สำหรับการจัดการการฝึกอบรมและการสัมมนาออนไลน์ มีฟีเจอร์ในการลงทะเบียนและการชำระเงิน

CreateLMS แพลตฟอร์ม LMS ที่เน้นการสร้างและจัดการหลักสูตรออนไลน์

360Learning: ผสมผสานการเรียนรู้แบบออนไลน์กับการทำงานร่วมกันของทีม มีฟีเจอร์ในการสร้างเนื้อหาและการประเมินผล

Inquisiq LMS ที่มีฟีเจอร์การติดตามความก้าวหน้าและการรายงานผลการเรียนรู้

Tovuti LMS ระบบการจัดการการเรียนรู้ที่มีฟีเจอร์หลากหลายสำหรับการสร้างและบริหารจัดการเนื้อหาการเรียนรู้

Coassemble แพลตฟอร์ม LMS ที่เน้นการสร้างเนื้อหาและการทำงานร่วมกันของทีม

Google Classroom แพลตฟอร์มฟรีที่ใช้สำหรับการจัดการห้องเรียนออนไลน์ การมอบหมายงาน และการสื่อสารระหว่างผู้สอนและผู้เรียน

โซลูชัน eLearning อื่นๆ Gale ให้บริการโซลูชัน eLearning สำหรับกลุ่มอายุและวิชาต่างๆ มีเนื้อหาการเรียนรู้ที่หลากหลายและครอบคลุม **Google Learning**: นำเสนอเครื่องมือและทรัพยากรสำหรับการศึกษา การทำงาน และการเติบโตส่วนบุคคล

สรุป ดิจิทัลแพลตฟอร์มเหล่านี้เป็นเครื่องมือสำคัญที่ช่วยสนับสนุนการเรียนรู้และการสอนในยุคดิจิทัล พวกเขาช่วยให้ผู้เรียนสามารถเข้าถึงเนื้อหาการเรียนรู้ได้อย่างสะดวกและมีประสิทธิภาพมากขึ้น และยังช่วยเพิ่มความยืดหยุ่นในการเรียนรู้และการสอนอีกด้วย

แพลตฟอร์มการเรียนรู้ดิจิทัลที่นิยมใช้ในประเทศไทย

ประเทศไทยมีแพลตฟอร์มการเรียนรู้ดิจิทัลหลายแห่งที่ได้รับความนิยมและมีประสิทธิภาพในการสนับสนุนการเรียนรู้สำหรับนักเรียนในทุกๆ ระดับชั้น นี่คือบางแพลตฟอร์มที่โดดเด่น:

1. Dek-D School

ลักษณะเด่น แพลตฟอร์มการเรียนรู้ออนไลน์ที่ครอบคลุมสำหรับนักเรียนไทยทุกระดับชั้น ให้บริการเนื้อหาการเรียนแบบมีลติมีเดีย บทเรียนสด และชุมชนสำหรับนักเรียนและครู

เนื้อหา บทเรียนที่หลากหลายและสอดคล้องกับหลักสูตรของไทย พร้อมกิจกรรมการเรียนรู้แบบโต้ตอบและการสนทนากลุ่ม

2. True Plookpanya

ลักษณะเด่น แพลตฟอร์มการเรียนรู้ดิจิทัลที่พัฒนาโดย True Corporation ให้บริการเนื้อหาการเรียนที่หลากหลายสำหรับนักเรียนในทุกระดับชั้น รวมถึงหลักสูตรออนไลน์และแบบทดสอบ

เนื้อหา สื่อการเรียนรู้ที่ทันสมัยและเข้าถึงได้ง่ายทั้งในรูปแบบของวิดีโอ บทความ และแบบทดสอบ เพื่อสนับสนุนการเรียนรู้ในทุกวิชา

3. EDUZONES

ลักษณะเด่น แพลตฟอร์มการเรียนรู้ดิจิทัลที่ให้บริการเนื้อหาการเรียนแบบมัลติมีเดีย บทเรียนสด และชุมชนสำหรับนักเรียนและครู โดยเน้นที่การเรียนรู้แบบโต้ตอบและการพัฒนาตนเอง

เนื้อหา การเรียนการสอนที่เน้นการพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์และการทำงานร่วมกัน รวมถึงกิจกรรมเสริมสร้างทักษะในหลายด้าน

4. Khan Academy Thailand

ลักษณะเด่น เวอร์ชันภาษาไทยของ Khan Academy แพลตฟอร์มการเรียนรู้ดิจิทัลระดับโลกที่ให้บริการเนื้อหาการเรียนฟรีสำหรับนักเรียนในทุกระดับชั้น

เนื้อหา วิดีโอการสอนที่เข้าใจง่าย พร้อมแบบฝึกหัดและแบบทดสอบที่ช่วยเสริมสร้างความเข้าใจในเนื้อหา

5. Coursera Thailand

ลักษณะเด่น แพลตฟอร์มการเรียนรู้ดิจิทัลที่ให้บริการหลักสูตรออนไลน์จากมหาวิทยาลัยและองค์กรชั้นนำทั่วโลกในหลากหลายสาขาวิชา

เนื้อหา หลักสูตรที่มีความหลากหลายทั้งในด้านวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี ศิลปะ และการพัฒนาทักษะเฉพาะทาง

สรุป แพลตฟอร์มการเรียนรู้ดิจิทัลเหล่านี้มีบทบาทสำคัญในการเสริมสร้างการศึกษาในประเทศไทย ช่วยให้นักเรียนสามารถเข้าถึงเนื้อหาการเรียนรู้อะไรก็ได้ที่มีคุณภาพและตอบสนองต่อความต้องการในการเรียนรู้ได้อย่างหลากหลายและยืดหยุ่น

เทคโนโลยีอุบัติใหม่ที่เกี่ยวข้องกับแพลตฟอร์มดิจิทัล (Emerging Technology and Digital Platforms)

เทคโนโลยีอุบัติใหม่ (Emerging Technology) หมายถึงเทคโนโลยีที่กำลังพัฒนาและมีศักยภาพที่จะมีผลกระทบต่อเศรษฐกิจและสังคมในอนาคต เทคโนโลยีเหล่านี้มักจะอยู่ในช่วงการวิจัยและพัฒนาหรือในระยะเริ่มต้นของการนำไปใช้เชิงพาณิชย์ ตัวอย่างของเทคโนโลยีอุบัติใหม่รวมถึง ปัญญาประดิษฐ์ (AI), การเรียนรู้ของเครื่อง (Machine Learning), บล็อกเชน (Blockchain), อินเทอร์เน็ตของสรรพสิ่ง (IoT), เทคโนโลยีการผลิต 3 มิติ (3D Printing), การประมวลผลแบบควอนตัม (Quantum Computing) (Steve Van Kuiken, 2022) และหนึ่งในเทคโนโลยีเหล่านี้คือ แพลตฟอร์มดิจิทัล (Digital Platforms) ที่มีบทบาทสำคัญในการเชื่อมต่อผู้ใช้และการให้บริการในหลายอุตสาหกรรม การพัฒนาเทคโนโลยีอุบัติใหม่ในบริบทของแพลตฟอร์มดิจิทัล ที่มีผลกระทบต่อ การเปลี่ยนแปลงทางสังคมและเศรษฐกิจในปัจจุบัน มีดังนี้

1. ปัญญาประดิษฐ์ (Artificial Intelligence - AI) ปัญญาประดิษฐ์คือการพัฒนาระบบคอมพิวเตอร์ที่สามารถทำงานที่ต้องใช้ความฉลาดของมนุษย์ AI ได้รับการนำไปใช้ในแพลตฟอร์มดิจิทัลเพื่อปรับปรุงการทำงานและเพิ่มประสิทธิภาพ เช่น การให้คำแนะนำส่วนบุคคลในอีคอมเมิร์ซ และการบริการลูกค้า AI ช่วยให้แพลตฟอร์มดิจิทัลสามารถวิเคราะห์ข้อมูลขนาดใหญ่และทำการตัดสินใจที่ชาญฉลาดขึ้น (Gartner, 2023)

2. การเรียนรู้ของเครื่อง (Machine Learning - ML) การเรียนรู้ของเครื่องคือสาขาหนึ่งของ AI ที่ช่วยให้ระบบสามารถเรียนรู้และปรับปรุงตัวเองจากข้อมูลที่มีอยู่ เทคโนโลยีนี้ถูกนำไปใช้ใน

แพลตฟอร์มดิจิทัลเพื่อการวิเคราะห์ข้อมูล การคาดการณ์แนวโน้ม และการปรับปรุงการให้บริการ (Tsowa Babangida ,2024)

3. บล็อกเชน (Blockchain) บล็อกเชนเป็นเทคโนโลยีที่เก็บข้อมูลในรูปแบบของบล็อกที่เชื่อมโยงกันแบบลูกโซ่ ทำให้ข้อมูลมีความปลอดภัยและโปร่งใส การนำบล็อกเชนมาใช้ในแพลตฟอร์มดิจิทัลช่วยเพิ่มความน่าเชื่อถือในการทำธุรกรรมออนไลน์ เช่น การทำธุรกรรมทางการเงินและการจัดการข้อมูล (Beth Stackpole,2023)

4. อินเทอร์เน็ตของสรรพสิ่ง (Internet of Things - IoT) IoT คือการเชื่อมต่ออุปกรณ์ต่างๆ ผ่านอินเทอร์เน็ตเพื่อให้สามารถแลกเปลี่ยนข้อมูลและทำงานร่วมกันได้ แพลตฟอร์มดิจิทัลที่ใช้ IoT สามารถให้บริการที่เชื่อมต่อและตอบสนองความต้องการของผู้ใช้ได้อย่างทันทั่วถึง เช่น ระบบบ้านอัจฉริยะและการจัดการเมืองอัจฉริยะ (Steve Van Kuiken,2022)

5. การประมวลผลแบบควอนตัม (Quantum Computing) การประมวลผลแบบควอนตัมใช้หลักการทางควอนตัมฟิสิกส์ในการประมวลผลข้อมูล เทคโนโลยีนี้มีศักยภาพในการแก้ปัญหาที่ซับซ้อนกว่าคอมพิวเตอร์ทั่วไป แพลตฟอร์มดิจิทัลที่ใช้การประมวลผลแบบควอนตัมสามารถเพิ่มความสามารถในการวิเคราะห์และการคำนวณอย่างมาก (Tsowa Babangida ,2024)

6. เทคโนโลยีการผลิต 3 มิติ (3D Printing) การผลิต 3 มิติ หรือ 3D Printing คือการสร้างวัตถุสามมิติจากแบบจำลองดิจิทัลโดยการเพิ่มวัสดุทีละชั้น แพลตฟอร์มดิจิทัลที่ใช้เทคโนโลยีนี้สามารถปรับปรุงกระบวนการผลิตและลดต้นทุนได้ (Gartner,2023)

สรุป เทคโนโลยีอุบัติใหม่มีบทบาทสำคัญในการพัฒนาแพลตฟอร์มดิจิทัลที่สามารถปรับปรุงการทำงานและการให้บริการ การนำเทคโนโลยีเหล่านี้มาใช้ต้องคำนึงถึงความเสี่ยง ความปลอดภัย และความสามารถในการปรับตัวตามความต้องการของผู้ใช้ นอกจากนี้ยังต้องมีการสนับสนุนและการจัดการที่เหมาะสมจากภาครัฐและเอกชนเพื่อให้เทคโนโลยีเหล่านี้สามารถเจริญเติบโตได้อย่างยั่งยืน สรุปเกี่ยวกับโอกาสทางการศึกษาที่สร้างขึ้นด้วยการใช้ดิจิทัลแพลตฟอร์มหลากหลาย ดิจิทัลแพลตฟอร์มต่างๆ ได้สร้างโอกาสทางการศึกษาให้กับนักเรียนมากมาย ผู้เขียนได้รวบรวมและสรุปได้ดังนี้

1. การสร้างเครือข่ายโอกาสทั่วโลก: แพลตฟอร์มการเรียนรู้แบบออนไลน์ช่วยให้นักเรียนสามารถเชื่อมต่อกับชุมชนนักเรียนและผู้เชี่ยวชาญในอุตสาหกรรมทั่วโลกผ่านกิจกรรมการสร้างเครือข่ายเสมือน ฟอรัม และกลุ่มโซเชียลมีเดีย การสร้างเครือข่ายทั่วโลกนี้ช่วยให้เกิดความร่วมมือ การแบ่งปันความรู้ และเปิดโอกาสให้เกิดอาชีพที่เป็นไปได้

2. ความสะดวกและความยืดหยุ่น: แพลตฟอร์มการเรียนรู้แบบออนไลน์ช่วยให้นักเรียนสามารถเข้าถึงเนื้อหาหลักสูตรและการบรรยายตามจังหวะและตารางเวลาของตนเอง ซึ่งให้ความยืดหยุ่นสำหรับแต่ละบุคคลในการจัดสรรการศึกษาของตนเองให้สอดคล้องกับการทำงาน ภาระหน้าที่ในครอบครัว หรือภาระผูกพันอื่นๆ

3. การเข้าถึงหลักสูตรที่หลากหลาย: แพลตฟอร์มการเรียนรู้แบบออนไลน์มีหลักสูตรที่หลากหลายในสาขาวิชาต่างๆ ซึ่งช่วยให้นักเรียนสามารถสำรวจความสนใจของตนเองและรับความรู้ในด้านที่การศึกษาแบบดั้งเดิมอาจไม่มีให้

4. ประสบการณ์การเรียนรู้ที่ปรับให้เป็นส่วนบุคคล: เทคโนโลยีการเรียนรู้แบบปรับตัวที่รวมอยู่ในแพลตฟอร์มแบบออนไลน์จะตอบสนองความต้องการของนักเรียนแต่ละคน โดยให้คำติชมและคำแนะนำที่ปรับให้เป็นส่วนบุคคล เพื่อให้แน่ใจว่ามีการสอนที่ตรงเป้าหมาย และมุ่งเน้นไปที่ด้านที่นักเรียนต้องการการปรับปรุง

5. การมีปฏิสัมพันธ์และการมีส่วนร่วมที่เพิ่มขึ้น: ห้องเรียนเสมือนจริง กระดานสนทนา และโครงการความร่วมมือบนแพลตฟอร์มแบบออนไลน์ ให้โอกาสแก่นักเรียนในการมีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนๆ จากทั่วโลก ซึ่งช่วยส่งเสริมความรู้สึกเป็นชุมชนและการมีส่วนร่วม

6. ความคุ้มค่า: แพลตฟอร์มการเรียนรู้แบบออนไลน์เป็นทางเลือกที่คุ้มค่ากว่าการศึกษาแบบดั้งเดิม โดยหลักสูตรหลายหลักสูตรมีราคาไม่แพงหรือฟรี ซึ่งช่วยลดค่าใช้จ่ายที่เกี่ยวข้องกับการเข้าชั้นเรียนจริง

7. การเรียนรู้และการพัฒนาทักษะอย่างต่อเนื่อง: แพลตฟอร์มแบบออนไลน์ช่วยให้นักเรียนสามารถศึกษาต่อก่อนนอกเหนือจากหลักสูตรระดับปริญญาแบบดั้งเดิม โดยมีหลักสูตรระยะสั้น ใบบรรอง และโปรแกรมพัฒนาทักษะที่หลากหลาย ซึ่งช่วยให้แต่ละบุคคลสามารถติดตามเทรนด์และความก้าวหน้าล่าสุดในอุตสาหกรรม

8. การจำลองเสมือนและความเป็นจริงเสริม (VR/AR): เทคโนโลยีเหล่านี้สร้างสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่ดื่มด่ำและโต้ตอบได้ ซึ่งช่วยให้นักเรียนสามารถสำรวจแนวคิดที่ซับซ้อนและมีประสบการณ์ในสถานการณ์จริง

9. การเรียนรู้แบบผสมผสาน: การผสมผสานการเรียนรู้แบบออนไลน์และแบบตัวต่อตัวช่วยให้ความยืดหยุ่นและการปรับแต่งที่มากขึ้น นักเรียนสามารถเข้าถึงเนื้อหาหลักสูตรและการบรรยายแบบออนไลน์ตามจังหวะของตนเอง และเข้าร่วมการบรรยายแบบตัวต่อตัวสำหรับการมีส่วนร่วมและการอภิปรายที่ลึกซึ้งยิ่งขึ้น

10. การประเมินแบบอัตโนมัติ: แพลตฟอร์มการเรียนรู้แบบออนไลน์ใช้เครื่องมือประเมินแบบอัตโนมัติเพื่อให้คำติชมและคำแนะนำที่รวดเร็วและแม่นยำ ซึ่งช่วยให้นักเรียนติดตามความคืบหน้าของตนเองและระบุพื้นที่ที่ต้องการการปรับปรุง

11. การวิเคราะห์ข้อมูล: แพลตฟอร์มการเรียนรู้แบบออนไลน์รวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับความคืบหน้าของนักเรียน พฤติกรรมการเรียนรู้ และผลการเรียน ซึ่งข้อมูลนี้สามารถใช้เพื่อปรับปรุงเนื้อหาหลักสูตรและประสบการณ์การเรียนรู้โดยรวม

12. การรับรองดิจิทัล: แพลตฟอร์มการเรียนรู้แบบออนไลน์ออกใบบรรองดิจิทัลสำหรับหลักสูตรและโปรแกรมที่สำเร็จ ซึ่งสามารถใช้เพื่อแสดงทักษะและความรู้ที่ได้รับจากนายจ้างที่มีศักยภาพและผู้เชี่ยวชาญในอุตสาหกรรม

นอกเหนือจากประโยชน์เหล่านี้แล้ว แพลตฟอร์มโซเชียลมีเดียยังสามารถขยายโอกาสในการเรียนรู้ได้อีกด้วย โดยสนับสนุนให้นักการศึกษาสื่อสารกับนักเรียน สร้างการเชื่อมต่อกับนักเรียนและศิษย์เก่า และสร้างเอกลักษณ์แบรนด์สำหรับสถาบันการศึกษา

สรุป บทบาทของผู้ใช้งานในการใช้ดิจิทัลแพลตฟอร์มทางการศึกษา

1. ผู้เรียน

การเลือกใช้แพลตฟอร์ม ผู้เรียนควรพิจารณาเลือกใช้แพลตฟอร์มที่มีหลักสูตรและเนื้อหาที่ตรงกับความต้องการและเป้าหมายการเรียนรู้ของตนเอง รวมถึงพิจารณาเรื่องความน่าเชื่อถือของแพลตฟอร์มและความสะดวกในการเข้าถึงเนื้อหา

การมีส่วนร่วมและการสื่อสาร ผู้เรียนควรมีส่วนร่วมอย่างกระตือรือร้นในการเรียนรู้โดยการตั้งคำถามมีส่วนร่วมในฟอรัมการอภิปราย และการติดต่อกับผู้สอนหรือผู้เชี่ยวชาญ

การจัดการเวลาและการเรียนรู้ด้วยตนเอง การจัดสรรเวลาและการวางแผนการเรียนรู้เป็นสิ่งสำคัญ ผู้เรียนควรฝึกฝนการเรียนรู้ด้วยตนเองและการจัดการเวลาเพื่อให้สามารถเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2. ผู้สอน

การออกแบบและพัฒนาเนื้อหา ผู้สอนควรพัฒนาเนื้อหาการเรียนรู้ที่มีความหลากหลายและตรงกับความต้องการของผู้เรียน ใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสมเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการเรียนรู้

การสนับสนุนและคำแนะนำ ผู้สอนควรให้คำแนะนำและการสนับสนุนอย่างต่อเนื่องแก่ผู้เรียน เพื่อช่วยให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

3. ผู้ปกครองและผู้ดูแล

การสนับสนุนการเรียนรู้ ผู้ปกครองควรสนับสนุนและสร้างสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมสำหรับการเรียนรู้ของผู้เรียน รวมถึงการติดตามความก้าวหน้าและให้กำลังใจ

การเลือกใช้แพลตฟอร์ม ผู้ปกครองผู้เรียนควรเลือกใช้แพลตฟอร์มที่เหมาะสมและมีความปลอดภัย

4. ผู้พัฒนาแพลตฟอร์ม

การพัฒนาเทคโนโลยี ผู้พัฒนาควรพัฒนาแพลตฟอร์มที่มีความเสถียรและใช้งานง่าย รวมถึงการใช้เทคโนโลยีใหม่ๆ เช่น ปัญญาประดิษฐ์ (AI) และการเรียนรู้ของเครื่อง (ML) เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพและความสามารถของแพลตฟอร์ม ผู้พัฒนาควรให้ความสำคัญกับการรักษาความปลอดภัยของข้อมูลและความเป็นส่วนตัวของผู้ใช้ รวมถึงการปฏิบัติตามมาตรฐานและกฎหมายที่เกี่ยวข้อง

ข้อเสนอแนะการใช้ดิจิทัลแพลตฟอร์ม

การพัฒนาเนื้อหาที่หลากหลาย ควรพัฒนาเนื้อหาที่หลากหลายและตอบสนองความต้องการที่ต่างกัน การสนับสนุนการเรียนรู้แบบผสมผสาน ผสมผสานการเรียนรู้แบบออนไลน์และแบบตัวต่อตัว เพื่อเพิ่มความยืดหยุ่นและประสิทธิภาพในการเรียนรู้

ใช้เทคโนโลยีใหม่ๆ ใช้เทคโนโลยีใหม่ๆ เช่น ปัญญาประดิษฐ์ (AI) และ (VR/AR) เพื่อเพิ่มประสบการณ์การเรียนรู้และโต้ตอบได้

การสนับสนุนและการมีส่วนร่วมของผู้เรียน สร้างสภาพแวดล้อมที่ส่งเสริมการมีส่วนร่วมและการสื่อสารระหว่างผู้เรียนและผู้สอน

การสร้างโอกาสทางการศึกษาเกิดขึ้นจากแนวคิดการจัดการศึกษาอย่างทั่วถึงและเท่าเทียม ในกระแสโลก และได้แผ่กระจายเข้าสู่ประเทศต่าง ๆ ทำให้มีการจัดทำนโยบายการสร้างโอกาสทางการศึกษาทั้งในระดับประเทศและระดับกระทรวง โดยบางประเทศเริ่มต้นที่ส่วนกลาง ซึ่งดำเนินการจัดการศึกษาอย่างทั่วถึงและเท่าเทียมในลักษณะเป็นระบบสถานศึกษาทั้งหมด ในขณะที่บางประเทศ โดยเฉพาะในประเทศที่กำลังพัฒนา เลือกที่จะดำเนินการในระดับพื้นที่และขยายออกไป อย่างไรก็ตาม ไม่ว่าจะเลือกวิธีการแบบใด ผู้เขียนมองว่า ยังมีองค์ประกอบและปัจจัยอีกหลายประการที่เข้ามาเกี่ยวข้อง กล่าวคือ การมีนโยบายระดับประเทศและระดับกระทรวงที่ชัดเจน ที่สนับสนุนและส่งเสริมให้การดำเนินงานเป็นไปได้อย่างสะดวก ทำหน้าที่เป็นแนวทางและเป้าหมายให้แก่ ผู้ปฏิบัติงาน ต่อจากนั้นจึงมีกฎกระทรวงหรือข้อบังคับที่หน่วยงานต่าง ๆ รวมทั้งสถานศึกษาได้ใช้เป็นแหล่งอ้างอิง ในการปฏิบัติงานในอนาคต หากดิจิทัลแพลตฟอร์มพัฒนาให้สามารถใช้งานได้อย่างทั่วถึงจนกลายเป็นโครงสร้างพื้นฐานที่จะเข้ามาปรับเปลี่ยนกระบวนการสื่อสารทางสังคมและการเรียนรู้และเสริมต่อประสบการณ์ให้นักเรียนได้เรียนรู้กว้างไกลและทำให้การเรียนรู้เป็นประสบการณ์ที่เป็นการสร้างโอกาสทางการศึกษาให้กับนักเรียนทุกคนที่มีความต้องการศึกษาโดยสามารถลดข้อจำกัดที่อาจจะทำให้ไม่สามารถเรียนรู้ได้ ซึ่งเป็นหน้าที่ของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องทำให้เกิดขึ้นได้จริงต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2567). *ประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เรื่อง นโยบายและจุดเน้นของกระทรวงศึกษาธิการ ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2567*. (ออนไลน์) (อ้างเมื่อ 20 มีนาคม 2567) จาก: <https://www.moe.go.th/360policy-and-focus-moe-fiscal-year-2024>.
- รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย. (2560). *ราชกิจจานุเบกษา*. (ออนไลน์) (อ้างเมื่อ 20 มีนาคม 2567) จาก: <https://www.ratchakitcha.soc.go.th/DATA/PDF/2560/A/040/1.PDF>.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). *ความทั่วถึงและเท่าเทียมของการจัดการศึกษาในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน*. บริษัท 21 เซ็นจูรี จำกัด. รายงานการวิจัย.
- Ball, Matthew. (2020). *The Metaverse: What It Is, Where to Find it, and Who Will Build It*. (Online). (Retrieved October 20, 2020) From: <https://www.matthewball.vc/all/themetaverse>.
- Beth Stackpole. (2023). "5 trends for 2024 from the MIT Platform report". (02 nov 2023) MIT Sloan. (Online) (Retrieved March 20, 2024). From: <https://mitsloan.mit.edu/ideas-made-to-matter/5-trends-mit-platform-report>
- Colin Fletcher. (2024). *Market Guide for Digital Platform Conductor Tools*. Gartner. (Online). From: <https://www.gartner.com/en/documents/5331163>.
- Florence Martin and Kui Xie. (2022), Enhancing Digital Learning Digital Transformation in Higher Education: 7 Areas for Enhancing Digital Learning (27 sep 2022) : EDUCAUSE Review. (Online) (Retrieved March 20, 2024). From: <https://er.educause.edu/articles/2022/9/digital-transformation-in-higher-education-7-areas-for-enhancing-digital-learning>.
- Gartner (2023). "Gartner Top 10 Strategic Technology Trends 2024". (Online) (Retrieved March 20, 2024). From: <https://www.gartner.com/en/articles/gartner-top-10-strategic-technology-trends-for-2024>.
- Jacques Bughin, Tanguy Catlin, and Miklós Dietz. (2019), *The right digital-platform strategy*. McKinsey & Company (07 May 2019). (Online) (Retrieved March 20, 2024). From: <https://www.mckinsey.com/capabilities/mckinsey-digital/our-insights/the-right-digital-platform-strategy>.
- Kate Gibson. (2024) *DIGITAL PLATFORMS: WHAT THEY ARE & HOW THEY CREATE VALUE*. HARVARD BUSINESS SCHOOL ONLINE FROM (08 MAY 2024). (Online) (Retrieved March 20, 2024). From: [HTTPS://ONLINE.HBS.EDU/BLOG/POST/WHAT-IS-A-DIGITAL-PLATFORM](https://online.hbs.edu/blog/post/what-is-a-digital-platform).
- Steve Van Kuiken. (2022). *Tech trends reshaping the future of IT and business*. (October 21, 2022): McKinsey & Company (2023). (Online) (Retrieved March 20, 2024). From: [HTTPS://WWW.MCKINSEY.COM/CAPABILITIES/MCKINSEY-DIGITAL/OUR-INSIGHTS/TECH-AT-THE-EDGE-TRENDS-RESHAPING-THE-FUTURE-OF-IT-AND-BUSINESS](https://www.mckinsey.com/capabilities/mckinsey-digital/our-insights/tech-at-the-edge-trends-reshaping-the-future-of-it-and-business).
- Tsowa Babangida (2024). "Top 10 Software Development Trends Shaping 2024". (26 jan 2024): Dev.to. (Online) (Retrieved March 20, 2024). From: <https://dev.to/codesensei/charting-the-roadmap-top-10-software-development-trends-shaping-2024-56n7>.

**ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาที่มีต่อการปฏิบัติงานของครู
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา เพชรบูรณ์ เขต 3**
**Leadership of School Administrators Affecting Teachers Performance
under the Phetchabun Primary Educational Service Area Office 3**

มนัส เฟิงหมู
Manat Phengmoo

นักศึกษาระดับปริญญาตรีบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์
Doctor of Philosophy in Educational Administration, Phetchabun Rajabhat University

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาระดับภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาจากการปฏิบัติงาน ตามความคิดเห็นของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 3 และ 2) เปรียบเทียบภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาจากการปฏิบัติงาน ตามความคิดเห็นของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 3 เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ ประชากรเป็นข้าราชการครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 3 ประจำปีงบประมาณ 2565 จำนวน 1,484 คน กลุ่มตัวอย่างเป็นข้าราชการครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 3 ประจำปีงบประมาณ 2565 ในอำเภอวังสามพัน จำนวน 267 คน ซึ่งได้มาจากการเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถาม มีค่าความเชื่อมั่นอยู่ที่ 0.90 สถิติที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา และค่าความแปรปรวน ผลการวิจัย พบว่า 1) ในภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก เรียงลำดับจากมากไปน้อย ดังนี้ ภาวะผู้นำด้านคุณธรรมจริยธรรม ภาวะผู้นำด้านการแก้ปัญหาและการตัดสินใจ ภาวะผู้นำด้านการมีวิสัยทัศน์ ภาวะผู้นำด้านบุคลิกภาพ และภาวะผู้นำด้านความฉลาดทางอารมณ์ ตามลำดับ และ 2) ผลการเปรียบเทียบสถิติ f-test ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาที่มีต่อการปฏิบัติงานของครู เมื่อเปรียบเทียบตามขนาดของสถานศึกษา พบว่าแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ส่วนการเปรียบเทียบตามอายุ วุฒิการศึกษา และประสบการณ์ในการทำงาน พบว่าไม่แตกต่างกัน

คำสำคัญ: ภาวะผู้นำ; การปฏิบัติงานของครู; ผู้บริหารสถานศึกษา

ABSTRACT

The objectives of this research article were 1) to study the leadership level of school administrators from their work performance according to the opinions of teachers under the Phetchabun Primary Educational Service Area Office 3; and 2) to compare the leadership of school administrators from their work performance according to the opinions of teachers under the Phetchabun Primary Educational Service Area Office 3. This was a quantitative research. The population is made up of civil servant teachers in Phetchabun 3 during the 2022 fiscal year were 1,484 people. The sample is made up of civil servant teachers in Bung Sam Phan district, Phetchabun 3, during the 2022 fiscal year was 267 people, which was obtained from purposive sampling. The research tools used were questionnaires. The confidence value was

0.90. Statistics used in the research were mean, standard deviation, content validity and variance. The results of the research found that 1) overall and in each aspect were at a high level, arranged in descending order as follows: moral and ethical leadership, leadership in problem solving and decision making, visionary leadership, personality leadership and emotional intelligence leadership, respectively; and 2) the results of comparing f-test statistics on the leadership of school administrators on teachers' performance when compared according to the size of the schools found that there was a statistical significant difference at the 0.05 level, while comparing according to age, educational background, and work experience, it was found that there was no difference.

Keywords: Leadership; Teacher Performance; School Administrators

บทนำ

“การศึกษาสร้างคน คนสร้างชาติ” เป็นประโยคสำคัญที่แสดงให้เห็นว่า การศึกษานั้นเป็นเครื่องมือในการพัฒนาคนหรือทรัพยากรมนุษย์ของประเทศ ประชากรที่มีความรู้ มีการศึกษาดี ย่อมส่งผลต่อการพัฒนาประเทศ การศึกษาจึงมีความจำเป็นและมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการพัฒนาประเทศ โดยใช้การศึกษาเป็นนโยบายหลัก สำหรับการพัฒนาคนให้เป็นทรัพยากรที่มีคุณค่าต่อสังคม มีคุณภาพและมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ สามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข และทันต่อการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นตามยุคสมัย (ดร.ฉวี เวียงชัย, 2561) ในปัจจุบันสังคมไทยได้เข้าสู่โลกยุคดิจิทัล มีเหตุการณ์ทางการเมืองเศรษฐกิจ รวมถึงสังคม เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว อีกทั้งมีอัตราการแข่งขันสูง มีการเข้าถึงผ่านช่องทางออนไลน์มากขึ้น ทำให้คุณลักษณะการดำเนินชีวิตของเยาวชนปัจจุบันเปลี่ยนไป อีกทั้งทางรัฐบาลได้ออกนโยบายไทยแลนด์ 4.0 มีเป้าหมายให้ประเทศไทยก้าวไปสู่ประเทศที่มีรายได้สูง เพื่อมุ่งพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งทางกาย จิตใจ และสติปัญญา การจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนพัฒนาตนเองได้ และเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญกระบวนการเรียนรู้ต้องให้ผู้เรียนพัฒนาไปตามธรรมชาติ และเต็มตามศักยภาพของตนเอง โดยได้ดำเนินการปฏิรูปการศึกษา เพื่อให้ประเทศได้คนที่มีคุณภาพสูงกว่าเดิมอย่างทั่วถึงและมากกว่าเดิม รวมถึงมีประสิทธิภาพในการบริหารจัดการสูงขึ้นกว่าเดิมด้วย ซึ่งมีประเด็นที่สำคัญคือภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา ถือว่าเป็นตัวแปรสำคัญที่มีผลต่อการปฏิบัติงานของครู สอดคล้องการศึกษาของธนวัฒน์ โพธิ์รัชต์ (2566) ที่ว่าภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาส่งผลต่อแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูโดยตรง รวมทั้งส่งผลต่อประสิทธิภาพการบริหารโรงเรียน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในปัจจุบัน ซึ่งเป็นยุคปฏิรูปการศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษาถือว่าเป็นบุคคลสำคัญที่จะเป็นแบบอย่าง เป็นผู้นำ และผู้ประสานงานในการบริหาร ดังนั้นการใช้ภาวะผู้นำที่ดีในการบริหารงาน ย่อมส่งผลให้บุคลากรที่ปฏิบัติงานในสถานศึกษาเกิดความตระหนัก อุทิศตนเพื่อการปฏิบัติงาน เกิดความรู้สึกลึกและเจตคติที่ดีต่อการปฏิบัติงาน มีความกระตือรือร้น มีความสุขในการทำงาน ทำให้งานเกิดความสำเร็จ ซึ่งจะส่งผลต่อคุณภาพและความก้าวหน้าของสถานศึกษา

ดังนั้นถือว่าภาวะผู้นำของผู้บริหารเป็นตัวสำคัญต่อความสำเร็จของงานและองค์การในยุคปัจจุบัน ซึ่งเป็นยุคแห่งการเปลี่ยนแปลง รวมถึงเป็นยุคแห่งการปฏิรูปการศึกษา และเป็นกลไกหลักในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา อีกทั้งเป็นตัวแปรสำคัญที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการบริหารงานในโรงเรียน เพราะผู้บริหารเป็นผู้นำนโยบาย ผู้นำแนวคิดมาใช้ในการดำเนินงานต่าง ๆ ของสถานศึกษา โดยผู้นำต้องไม่หยุดนิ่ง ต้องมีความเคลื่อนไหว และพัฒนาตนเองอยู่ตลอดเวลา ซึ่งสอดคล้องกับงาน

ของ Leithwood และ Harris (2550) พบว่าผู้นำที่มีประสิทธิภาพจะเน้นการสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่เอื้อต่อการเรียนรู้และการพัฒนา มีการพัฒนาส่งเสริมบุคลากร เปิดโอกาสให้ใช้ความคิดที่เป็นอิสระในการทำงานมากยิ่งขึ้น รวมถึงการเป็นผู้ประสานงานต่าง ๆ โดยการใช้ภาวะผู้นำที่ดีของผู้บริหารนั้น จะส่งผลให้บุคลากรที่ปฏิบัติงานเกิดความตระหนักรู้ อุทิศตนในการปฏิบัติงาน เกิดความรู้สึกรักและเจตคติที่ดีในการปฏิบัติงาน มีความกระตือรือร้น มีความสุขในการทำงาน งานที่ปฏิบัติเกิดความสำเร็จ ส่งผลต่อคุณภาพและความก้าวหน้าของสถานศึกษา

ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาเรื่องภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา ที่มีองค์ประกอบ 5 ด้าน ได้แก่ ด้านบุคลิกภาพ ด้านการมีวิสัยทัศน์ ด้านความฉลาดทางอารมณ์ ด้านคุณธรรมจริยธรรม และด้านการแก้ปัญหาและการตัดสินใจ เพื่อเป็นข้อมูลในการแก้ปัญหา และแนวทางในการพัฒนาระดับการบริหารงานของผู้บริหารสถานศึกษาและประสิทธิภาพการสอนของครู ซึ่งมีส่วนสำคัญในการพัฒนาคุณภาพของผู้เรียนให้สามารถสร้างองค์ความรู้ แสวงหาความรู้ได้ด้วยตนเอง และทันต่อการเปลี่ยนแปลงของโลก

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาศึกษาระดับภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาจากการปฏิบัติงาน ตามความคิดเห็นครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา เพชรบูรณ์ เขต 3
2. เพื่อเปรียบเทียบภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาจากการปฏิบัติงาน ตามความคิดเห็นของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา เพชรบูรณ์ เขต 3 จำแนกตามอายุ วุฒิ การศึกษา ประสบการณ์ในการทำงานและตามขนาดของสถานศึกษา

วิธีดำเนินการวิจัย

บทความวิจัยนี้เป็นงานวิจัยเชิงปริมาณที่ไม่ได้มุ่งเน้นการเข้าใจความหมายที่ลึกซึ้งของปรากฏการณ์ หรือการสำรวจประสบการณ์ส่วนตัวของผู้เข้าร่วมศึกษา จึงไม่ถือว่าเป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ และเป็นงานวิจัยที่มุ่งเน้นการวัดและวิเคราะห์ปริมาณของภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา โดยใช้ข้อมูลเชิงตัวเลขและสถิติในการวิเคราะห์ ซึ่งเป็นวิธีการที่เหมาะสมสำหรับการศึกษาในลักษณะนี้ และการดำเนินการวิจัยครั้งนี้ประกอบด้วย

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ ครูผู้สอนในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา เพชรบูรณ์ เขต 3 ปีการศึกษา 2565 จากโรงเรียนทั้งสิ้นจำนวน 188 โรงเรียน รวมข้าราชการครูทั้งสิ้น 1,484 คน (แผนปฏิบัติการประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2565. สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา เพชรบูรณ์ เขต 3, 2565) และกลุ่มตัวอย่างเป็นครูผู้สอนในสถานศึกษาเขตอำเภอวังสามพันจำนวนทั้งสิ้น 267 คน (แผนปฏิบัติการประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2565. สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา เพชรบูรณ์ เขต 3, 2565) ซึ่งได้มาจากการเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถามที่เก็บข้อมูลความคิดเห็นของครูเกี่ยวกับภาวะผู้นำของผู้บริหาร โดยมีการวัดในหลายมิติ เช่น บุคลิกภาพ, วิสัยทัศน์, ความฉลาดทางอารมณ์, คุณธรรมจริยธรรม และการแก้ปัญหาและการตัดสินใจ เพื่อการวิจัย มีค่าความเชื่อมั่น 0.90 ลักษณะของแบบสอบถามแบ่งเป็น 2 ตอน ประกอบด้วย ตอนที่ 1 สอบถามเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับอายุ วุฒิการศึกษา ประสบการณ์ในการทำงาน และขนาดของสถานศึกษา ตอนที่ 2 สอบถามเกี่ยวกับภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา ประกอบด้วย 5 ด้าน ได้แก่ ด้านบุคลิกภาพ ด้านการมีวิสัยทัศน์ ด้านความฉลาดทางอารมณ์ ด้านคุณธรรมจริยธรรม และด้านการแก้ปัญหาและการตัดสินใจ และสถิติที่ใช้ในการวิจัย คือ หาค่าเฉลี่ย

(x) อธิบายระดับของภาวะผู้นำในแต่ละด้าน, ANOVA (T-test, F-test) เพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างกลุ่มตัวอย่าง

สรุปผลการวิจัย

1. ระดับภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาจากการปฏิบัติงาน ตามความคิดเห็นของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา เพชรบูรณ์ เขต 3 พบว่า ความคิดเห็นเกี่ยวกับภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาที่มีต่อการปฏิบัติงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา เพชรบูรณ์ เขต 3 พบว่า มีระดับการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ภาวะผู้นำด้านการมีวิสัยทัศน์มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาคือ ภาวะผู้นำด้านคุณธรรมจริยธรรม ภาวะผู้นำด้านการแก้ปัญหาและการตัดสินใจ ส่วนภาวะผู้นำด้านความฉลาดทางอารมณ์ มีค่าเฉลี่ยต่ำกว่าด้านอื่น ๆ ในแต่ละด้าน พบว่า

1.1 ผู้นำด้านบุคลิกภาพ อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ผู้บริหารมีสติปัญญา ความรู้ ความสามารถเหมาะสมกับการเป็นผู้นำ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาคือ ผู้บริหารสถานศึกษามีแสดงออกให้เห็นถึงความตั้งใจในการทำงาน ส่วนผู้บริหารมีการกระตุ้นและส่งเสริมให้เกิดขวัญและกำลังใจแก่ครูและบุคลากร มีค่าเฉลี่ยต่ำกว่าข้ออื่น ๆ

1.2 ภาวะผู้นำด้านการมีวิสัยทัศน์ อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ผู้บริหารมีทิศทางการพัฒนางานสอดคล้องกับนโยบายของต้นสังกัด มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาคือ ผู้บริหารมีการวิเคราะห์สภาพปัจจุบัน เพื่อกำหนดจุดมุ่งหมายของโรงเรียน ส่วนผู้บริหารมีการสร้างแรงจูงใจให้ผู้ร่วมงาน มีความพยายามที่จะทำงานให้บรรลุวัตถุประสงค์ มีค่าเฉลี่ยต่ำกว่าข้ออื่น ๆ

1.3 ภาวะผู้นำด้านความฉลาดทางอารมณ์ อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษามองว่าปัญหาทุกอย่างแก้ไขได้ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาคือ ผู้บริหารสถานศึกษามองว่าความผิดพลาดที่เกิดขึ้นจะเป็นประสบการณ์ ช่วยให้ทำงานได้อย่างระมัดระวังมากขึ้น ส่วนผู้บริหารสถานศึกษารู้จุดเด่นหรือจุดบกพร่องของตนเอง มีค่าเฉลี่ยต่ำกว่าข้ออื่น ๆ

1.4 ภาวะผู้นำด้านคุณธรรมจริยธรรม อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาปฏิบัติงานด้วยความซื่อสัตย์ สุจริต มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาคือ ผู้บริหารสถานศึกษาปฏิบัติตนตามจรรยาบรรณวิชาชีพอย่างเคร่งครัด ส่วนผู้บริหารสถานศึกษาใช้หลักนิติธรรมในการปกครอง ผู้ใต้บังคับบัญชา มีค่าเฉลี่ยต่ำกว่าข้ออื่น ๆ

1.5 ภาวะผู้นำด้านการแก้ปัญหาและการตัดสินใจ อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาเล็งเห็นความสำคัญและไม่เพิกเฉยเพื่อพบว่า เกิดปัญหาขึ้นในโรงเรียน มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาคือ ผู้บริหารสถานศึกษาเลือกทางใดทางหนึ่งที่ดีที่สุดในการแก้ปัญหาเสมอ ส่วนผู้บริหารสถานศึกษามีการรวบรวมข้อมูลต่าง ๆ ที่เป็นสาเหตุของปัญหา มีค่าเฉลี่ยต่ำกว่าข้ออื่น ๆ

2. ผลการเปรียบเทียบภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาจากการปฏิบัติงาน ตามความคิดเห็นของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา เพชรบูรณ์ เขต 3 จำแนกตามอายุ วุฒิ การศึกษา ประสบการณ์ในการทำงาน และขนาดของสถานศึกษา พบว่า 1) จำแนกตามอายุ โดยภาพรวมและรายด้านในแต่ละด้านทั้ง 5 ด้านไม่แตกต่างกัน 2) จำแนกตามวุฒิการศึกษา โดยภาพรวมและรายด้านในแต่ละด้าน ทั้ง 5 ด้านไม่แตกต่างกัน 3) จำแนกตามประสบการณ์ในการทำงาน โดยภาพรวมและรายด้านในแต่ละด้านทั้ง 5 ด้านไม่แตกต่างกัน 4) จำแนกตามขนาดของสถานศึกษา โดยภาพรวมและรายด้านในแต่ละด้านทั้ง 5 ด้าน แตกต่างอยู่ที่ 0.05 และ 5) จำแนกตามขนาดของสถานศึกษา โดยภาพรวมสถานศึกษาขนาดเล็กกับสถานศึกษาขนาดกลาง และสถานศึกษาขนาดเล็กกับสถานศึกษาขนาดใหญ่แตกต่างกัน ส่วนสถานศึกษาขนาดกลางและสถานศึกษาขนาดใหญ่ไม่แตกต่างกัน

ผลการวิจัยพบว่า โดยทั่วไปแล้ว ครมมองว่าภาวะผู้นำของผู้บริหารอยู่ในระดับสูง โดยเฉพาะในด้านวิสัยทัศน์และคุณธรรมจริยธรรม อย่างไรก็ตาม ยังมีบางด้านที่ควรพัฒนา เช่น ความฉลาดทางอารมณ์และการสร้างแรงจูงใจ นอกจากนี้ขนาดของโรงเรียนยังอาจส่งผลต่อการรับรู้ภาวะผู้นำของผู้บริหารอีกด้วย

อภิปรายผลการวิจัย

1. ระดับภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาจากความคิดเห็นของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา เพชรบูรณ์ เขต 3 พบว่า

1.1 ภาวะผู้นำด้านคุณธรรม จริยธรรม ภาวะผู้นำด้านการมีวิสัยทัศน์ ภาวะผู้นำด้านการแก้ปัญหาและการตัดสินใจ ภาวะผู้นำด้านบุคลิกภาพ และภาวะผู้นำด้านความฉลาดทางอารมณ์ ในภาพรวม พบว่าอยู่ในระดับมาก ที่เป็นเช่นนี้เพราะคุณธรรมจริยธรรม ถือได้ว่าเป็นคุณลักษณะพื้นฐานที่ผู้บริหารทุกคนต้องมี โดยเฉพาะผู้บริหารสถานศึกษาซึ่งมีพื้นฐานมาจากการเป็นครูมาก่อนจึงกลายเป็นผู้ที่มีการครองตนชัดเจน ส่วนการแก้ปัญหาและการตัดสินใจเป็นภาวะที่ผู้บริหารในยุคปัจจุบันต้องเผชิญ จึงปรากฏพฤติกรรมด้านนี้ชัดเจน สอดคล้องกับแนวคิดของพระครูประโชติ จันทวิมล (2555) และเกวียนทอง ต้นเชื้อ (2556) ที่ได้ให้ข้อมูลว่า ภาวะผู้นำด้านคุณธรรมจริยธรรม เป็นแนวปฏิบัติเพื่อให้บรรลุสภาพชีวิตที่มีคุณค่า และแสดงออกในทางที่เที่ยง เป็นที่พึงพอใจของสังคมซึ่งมีพฤติกรรมที่แสดงออกให้เห็นถึงความซื่อสัตย์ ความซื่อสัตย์ ความมีวินัย ความมีน้ำใจ ความใฝ่รู้ใฝ่เรียน มุ่งมั่นในการทำงาน มีจิตสาธารณะ เป็นคุณลักษณะสำคัญสำหรับผู้บริหาร

1.2 ภาวะผู้นำด้านบุคลิกภาพ พบว่าอยู่ในระดับมาก โดยเฉพาะในประเด็นผู้บริหารมีสติปัญญา ความรู้ ความสามารถที่เหมาะสม มีการแสดงออกให้เห็นถึงความตั้งใจในการทำงาน ทั้งนี้เพราะคุณสมบัติด้านสติปัญญาและความตั้งใจในการทำงานเป็นบุคลิกภาพภายใน ซึ่งผู้บริหารทุกคนก่อนเข้ารับการแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่ง ย่อมได้รับการอบรมพัฒนา ทั้งส่วนตน และองค์กรมาแล้ว ประกอบกับการบริหารสถานศึกษาส่วนใหญ่เป็นการบริหารวิชาการ สภาพผู้นำด้านนี้จึงต้องมีความชัดเจน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของพระมหาบุญทัน อภิภูมโน ไชยพันธ์ (2561) สรุปคุณลักษณะของผู้บริหารที่สัมพันธ์กับงานว่าประกอบด้วยความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ในการทำงาน ความยืดหยุ่นและความสามารถในการปรับตัว ความกล้าหาญในการตัดสินใจในการทำงาน ความมานะ บากบั่น ไม่ยอมแพ้ และท้อถอย ใช้ความรู้ความสามารถในการแก้ปัญหาเฉพาะหน้าทันท่วงที

1.3 ภาวะผู้นำด้านการมีวิสัยทัศน์ พบว่า อยู่ในระดับมาก ในประเด็นการพัฒนางานให้สอดคล้องกับนโยบายของต้นสังกัด การสร้างวิสัยทัศน์ร่วมกัน การสร้างความร่วมมือ การสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่เอื้อต่อการเรียนรู้ (Fullan M., 2534) และการให้การสนับสนุนครูในการปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลง การวิเคราะห์สภาพปัจจุบัน เพื่อกำหนดจุดมุ่งหมายของโรงเรียน เพราะโดยธรรมชาติของการบริหารสถานศึกษา ผู้บริหารต้องจัดทำคำรับรองการปฏิบัติราชการประจำปี จึงต้องยึดตามนโยบายของต้นสังกัดอยู่เสมอ นอกจากนี้สถานศึกษาต้องมีการจัดทำแผนกลยุทธ์ ซึ่งต้องวิเคราะห์สภาพปัจจุบันของโรงเรียนเสมอ ทำให้พฤติกรรมภาวะผู้นำด้านนี้ต้องชัดเจน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของทองใบ สุตขารี (2551) ได้นำเสนอว่าวิสัยทัศน์ มีความสำคัญต่อการพัฒนาองค์กรอย่างยิ่ง บุคลากรในองค์กรจะเป็นผู้ตามที่ดีตามผู้นำที่มีวิสัยทัศน์ที่ชัดเจน การมีวิสัยทัศน์ที่ถูกต้องเปรียบเสมือนสะพานที่เชื่อมโยงระหว่างปัจจุบันและอนาคตให้เข้ากันได้ จากข้อมูลทำให้เห็นว่า ภาวะผู้นำด้านการมีวิสัยทัศน์เป็นปัจจัยสำคัญอย่างยิ่งต่อการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษาที่จะนำพาสถานศึกษาไปสู่ความสำเร็จและเป้าหมายที่วางไว้

1.4 ภาวะผู้นำด้านความฉลาดทางอารมณ์พบว่า อยู่ในระดับมาก ในการนำมาเป็นหลักสำคัญในการปฏิบัติงานและสามารถควบคุมอารมณ์ความรู้สึกได้ การมองโลกในแง่ดีจะทำให้ปัญหา

ทุกอย่างแก้ไขได้โดยใช้ความผิดพลาดที่เกิดขึ้นเป็นประสบการณ์ในการปฏิบัติงานในโอกาสต่อไปให้มีความระมัดระวังมากขึ้นที่เป็นเช่นนี้เพราะผู้บริหารสถานศึกษาส่วนใหญ่เติบโตมาจากการเป็นครู และมีประสบการณ์ด้านการสอนและปฏิบัติหน้าที่ครูมาก่อน ทำให้เข้าใจงานของครูเป็นอย่างดี เมื่อต้องตัดสินใจแก้ปัญหา จึงสามารถควบคุมอารมณ์ได้ดี เข้าใจบริบทที่เกี่ยวข้อง ทำให้มีวุฒิภาวะทางอารมณ์ที่ดี ซึ่งสอดคล้องกับหลักการที่ทองทิพภา วิริยะพันธ์ (2560) ได้ให้ความเห็นว่าความฉลาดทางอารมณ์ ประกอบด้วยความสามารถในการควบคุมตนเองได้อย่างหนักแน่น ไม่หวั่นไหวกับเรื่องราวต่างๆ โดยสามารถรู้อารมณ์ด้วยตนเอง สามารถบริหารอารมณ์ตนเอง สามารถทำให้ตนเองมีพลังใจสามารถเข้าถึงจิตใจคนอื่น และสามารถรักษาความสัมพันธ์อันดีกับคนอื่นได้

1.5 ภาวะผู้นำด้านคุณธรรมจริยธรรม โดยเฉพาะในประเด็นการปฏิบัติงานด้วยความซื่อสัตย์สุจริต ที่เป็นเช่นนี้เพราะระบบการบริหารสถานศึกษาในยุคปัจจุบัน มีกลไกในการตรวจสอบที่สูงมากทั้งการประเมินคุณภาพภายในภายนอก การตรวจสอบจากองค์กรภาครัฐต่าง ๆ ทำให้ผู้บริหารต้องระมัดระวังและใช้ความซื่อสัตย์สุจริต เพื่อเป็นเกราะป้องกัน พฤติกรรมผู้นำด้านนี้จึงมีความโดดเด่นเป็นพิเศษ สอดคล้องกับแนวคิดของศิมาภรณ์ หู่เต็ม (2561) ซึ่งได้สรุปว่า คุณธรรมจริยธรรมของผู้บริหารประกอบด้วยพฤติกรรมทางด้านความมีระเบียบวินัย ความรับผิดชอบ ความซื่อสัตย์สุจริต ความเสียสละ และความอดทนอดกลั้นในด้านความซื่อสัตย์สุจริต เกวียนทอง ต้นเชื้อ (2556) ได้อธิบายไว้ว่าหมายถึงคุณลักษณะการแสดงออกถึงผู้ที่ประพฤติตนตามความเป็นจริง ทั้งกาย วาจา ใจ และยึดหลักความเป็นจริง ความถูกต้องในการดำเนินชีวิต มีความละเอียด และเกรงกลัวต่อการกระทำผิด คุณลักษณะด้านคุณธรรมจริยธรรมจึงเป็นส่วนหนึ่งของภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา

1.6 ภาวะผู้นำด้านการแก้ปัญหาและการตัดสินใจ พบว่า อยู่ในระดับมาก ในประเด็นเพิกเฉยต่อการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้น และทางเลือกที่เหมาะสมในการแก้ปัญหาอย่างสม่ำเสมอ ทั้งนี้เป็นการแก้ปัญหาและการตัดสินใจเป็นภารกิจหลักของผู้บริหารสถานศึกษา โดยในการตัดสินใจนั้นจำเป็นต้องเลือกทางเลือกที่ดีที่สุด ภายใต้การแสดงความคิดเห็นและการมีส่วนร่วมของบุคลากรในสถานศึกษา สอดคล้องกับแนวคิดของกรองแก้ว อยู่สุข (2560) ซึ่งได้ให้ความเห็นว่า การตัดสินใจเป็นการเลือกสิ่งใดสิ่งหนึ่งหรือหลายสิ่ง หรือเลือกที่จะปฏิบัติทางใดทางหนึ่งจากหลายๆ สิ่งที่มีอยู่และทางเลือกนั้นย่อมได้รับการพิจารณาอย่างถี่ถ้วนแล้วว่าถูกต้องเหมาะสม ดีที่สุดตามเป้าหมายขององค์กร ผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับล่อ วิลัย (2561) ซึ่งได้วิจัยเรื่องภาวะผู้นำเหนือผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา กับประสิทธิผลการบริหารวิชาการของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พบว่าประสิทธิผลการบริหารวิชาการของสถานศึกษาในระดับมัธยมศึกษา ประเด็นที่มีความสำคัญที่สุดคือการแก้ปัญหาการบริหารงานของผู้บริหาร

2. ผลการเปรียบเทียบภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาตามความคิดเห็นของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา เพชรบูรณ์ เขต 3 จำแนกตามอายุ วุฒิการศึกษา ประสบการณ์ในการทำงานและขนาดของสถานศึกษา พบว่า

2.1 ในประเด็นนี้จะมีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะรูปแบบการบริหารในสถานศึกษาปัจจุบันมุ่งเน้นการมีส่วนร่วมซึ่งครูส่วนใหญ่ต้องรับผิดชอบงานของสถานศึกษาในทุกระบบการทำงานร่วมกับผู้บริหารบ่อย ๆ ก่อให้เกิดความใกล้ชิดสามารถมองเห็นปัญหา รับรู้ปัญหาได้ไม่แตกต่างกันไม่ว่าจะเป็นตัวแปรเรื่องของเพศ ซึ่งสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา เพชรบูรณ์ เขต 3 (2565) ได้กำหนดเป้าหมายด้านการบริหารจัดการไว้ว่าการจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมความมั่นคงของสถาบันหลักของชาติและปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข จัดการศึกษาเพื่อพัฒนาศักยภาพให้ผู้เรียนมีความรู้ทักษะวิชาการวิชาชีพทักษะชีวิตทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 และเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันพัฒนาผู้บริหารครูและบุคลากรทางการศึกษาให้เป็นมืออาชีพ มีสมรรถนะด้านภาษาการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลและมีสมรรถนะ

ตามมาตรฐานวิชาชีพในระดับนานาชาติสร้างโอกาสความเสมอภาคลดความเหลื่อมล้ำให้กับผู้เรียนทุกคนได้รับบริการทางการศึกษาอย่างทั่วถึงและเท่าเทียม จัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมใช้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมุ่งสู่เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals : SDGs) พัฒนาระบบการบริหารจัดการศึกษาโดยใช้เทคโนโลยีดิจิทัล (Digital Technology) และส่งเสริมให้ทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาเมืองไทยแลนด์ 4.0 ด้วยข้อกำหนดดังกล่าวสถานศึกษาจึงต้องมีการวางแผนพัฒนากลยุทธ์และแผนปฏิบัติการเพื่อตอบสนองนโยบายนี้ โดยใช้กระบวนการการมีส่วนร่วม บุคลากรในสถานศึกษาจึงได้เรียนรู้การทำงานและทำงานร่วมกับผู้บริหารอย่างใกล้ชิด ผลจากการดำเนินงานที่เกิดขึ้นจึงไม่แตกต่างกันในประเด็นที่มีความคิดเห็นแตกต่างจำแนกตามขนาดของสถานศึกษา อาจเป็นเพราะสถานศึกษาแต่ละขนาดมีความซับซ้อน และโครงสร้างในการบริหารมีการแยกย่อย ซับซ้อนค่อนข้างมาก จึงทำให้ครูแต่ละคนมีภาระงานที่ค่อนข้างเยอะ และรับรู้เฉพาะในส่วนของงานที่เกี่ยวข้องกับตนเอง ทำให้ห่างไกลไม่มีเวลาใกล้ชิดผู้บริหาร การรับรู้พฤติกรรมและภาวะผู้นำของผู้บริหารจึงมีมุมมองที่ค่อนข้างแตกต่างกันซึ่งสอดคล้องกับอัจฉรา โพธิ์อิน (2558) พบว่า แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญเช่นกันจึงเป็นหน้าที่ของผู้บริหารที่จะต้องสร้างความเข้าใจในการบริหารให้เกิดความโปร่งใส มีหลักธรรมาภิบาล และเน้นกระบวนการมีส่วนร่วม เพื่อลดช่องว่างในการรับรู้ข้อมูลสารสนเทศได้เป็นอย่างดี

องค์ความรู้ใหม่

จากการวิจัย ผู้วิจัยได้ทราบถึงแนวทางแก้ไขปัญหาก็เกี่ยวข้องกับระดับภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในภาพรวม และในรายด้าน เพื่อนำไปพัฒนาศักยภาพของผู้นำรุ่นใหม่ในอนาคตได้ เป็นประโยชน์ต่อทั้งตัวผู้นำเอง และครูผู้อยู่ใต้บังคับบัญชาของผู้นำอีกด้วย

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. ผู้บริหารสถานศึกษามีพฤติกรรมภาวะผู้นำในด้านคุณธรรมจริยธรรมอยู่ในระดับสูงสุดซึ่งถือเป็นภาพลักษณ์ที่ดีของสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่ควรธำรงรักษาและยกระดับให้สูงขึ้นไปเรื่อย ๆ โดยจัดให้มีการยกย่องประกาศเกียรติคุณแก่ผู้บริหารที่เป็นแบบอย่างด้านคุณธรรมจริยธรรมให้เป็นที่ประจักษ์อย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง

2. ผู้บริหารสถานศึกษามีพฤติกรรมภาวะผู้นำด้านความฉลาดทางอารมณ์มีค่าเฉลี่ยต่ำกว่าด้านอื่น ๆ ทั้งที่ด้านนี้เป็นปัจจัยหลักและกลไกสำคัญในการควบคุมพฤติกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา และเป็นภาพลักษณ์ที่สามารถมองเห็นได้อย่างง่ายดาย สำนักงานเขตพื้นที่จึงควรจัดให้มีหลักสูตรพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษา ในด้านความฉลาดทางอารมณ์อย่างเป็นรูปธรรม และมีแบบแผน มีการกำกับติดตาม เพื่อปรับปรุงแก้ไขอย่างเป็นระบบสำหรับใช้อย่างต่อเนื่อง

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์ต่อไป

1. ภาวะผู้นำในด้านความฉลาดทางอารมณ์ ผลการวิจัย พบว่า ต่ำกว่าด้านอื่น ๆ ดังนั้นผู้บริหารสถานศึกษาควรพัฒนาตนเองในด้านนี้อย่างเร่งด่วน ด้วยการศึกษารเรียนรู้จากต้นแบบหรือตัวอย่างที่ดี ที่พบเห็นได้โดยทั่วไป และพัฒนาตนเองได้โดยการฝึกนั่งสมาธิด้วยตนเอง เปิดใจให้กว้าง ยอมรับผู้อื่น และเปิดโอกาสให้ผู้อื่นมีความคิดเห็นให้มากขึ้น

2. ภาวะผู้นำด้านบุคลิกภาพ ผลการวิจัย พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษามีการกระตุ้น และส่งเสริมให้เกิดขวัญและกำลังใจ แก่ครูและบุคลากรทางการศึกษา มีค่าเฉลี่ยต่ำกว่าด้านอื่น ๆ ดังนั้น

ผู้บริหารสถานศึกษาจึงควรปรับพฤติกรรม โดยมีการจัดกิจกรรมและปรับวิธีการบริหารจัดการที่มุ่งเน้นให้เกิดความสำคัญกับบุคลากร และการมีส่วนร่วมของครูให้มากขึ้น

3. ภาวะผู้นำในด้านการมีวิสัยทัศน์ โดยผู้บริหารมีการสร้างแรงจูงใจให้กับเพื่อนร่วมงาน ทำงานให้บรรลุวัตถุประสงค์ต่ำกว่าด้านอื่น ๆ เพื่อให้การทำงานบรรลุเป้าหมายตามวิสัยทัศน์ที่กำหนดไว้ ผู้บริหารต้องให้ความสำคัญกับวิธีการในการจูงใจคนทำงานทั้งในด้านการมอบหมายงาน การสื่อสาร การให้รางวัล การเสริมแรง การให้กำลังใจ และการยกย่องผู้ที่ประสบความสำเร็จอย่างเป็นรูปธรรม

4. ภาวะผู้นำด้านคุณธรรมจริยธรรม ผลการวิจัย พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษารับรู้จุดเด่นหรือจุดบกพร่องของตนเองต่ำกว่าด้านอื่น ๆ แนวทางการปรับปรุงประเด็นนี้ผู้บริหารควรจัดกิจกรรมให้มีการประเมินอย่างเป็นรูปธรรม หลังจากมีการปฏิบัติงานทุกครั้ง ด้วยการเปิดโอกาสให้ครูและบุคลากรได้สะท้อนผลทางความคิดเห็นอย่างอิสระในการปฏิบัติงาน หลังจากนั้นกระบวนการบริหารงานอย่างเป็นรูปธรรมก็จะสามารถนำไปสู่การปรับปรุงและพัฒนาได้

5. พฤติกรรมภาวะผู้นำด้านการแก้ไขปัญหาและการตัดสินใจ ผลการวิจัยพบว่า ผู้บริหารมีการรวบรวมข้อมูลต่าง ๆ ที่เป็นสาเหตุของปัญหาต่ำกว่าด้านอื่น ๆ ผู้บริหารสถานศึกษาจึงควรสร้างระบบบันทึกข้อมูลของผลการปฏิบัติงาน ทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพไว้ให้เป็นระบบ เพื่อให้สามารถนำผลมาพิจารณาทบทวนในการบริหารจัดการทุกครั้ง และเพื่อให้เกิดผลที่เป็นรูปธรรม ควรมีการเก็บข้อมูลในการดำเนินงานทุกกิจกรรมให้ครบตามวงจร PDCA ก็จะช่วยให้การปฏิบัติงานครั้งต่อไปพัฒนาขึ้นอย่างมีประสิทธิภาพ

เอกสารอ้างอิง

- กรองแก้ว อยู่สุข. (2561). *พฤติกรรมองค์การ*. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- เกวียนทอง ต้นเชื้อ. (2556). *การพัฒนาตัวชี้วัดความเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ของโรงเรียน ในกลุ่มภาคตะวันออกเฉียงเหนือ*. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา บัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.
- ดรุณี เวียงชัย. (2561). *ยุทธศาสตร์การขับเคลื่อนการบริหารบุคคลตามแนวทางการปฏิรูปการศึกษา ในสถานศึกษา*. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ.
- ทองทิพภา วิริยะพันธ์. (2560). *มนุษย์สัมพันธ์กับการบริหาร*. กรุงเทพฯ. ดวงกลมสมัย.
- ทองใบ สุดซารี. (2551). *การวิจัยธุรกิจปฏิบัติการวิจัยนอกร่าง*. อุบลราชธานี. ยงสวัสดิ์อินเตอร์กรุป.
- ธนวัฒน์ โพธิ์รัชต์. (2566). ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา ที่ส่งผลต่อแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาประจำจันทบุรี. *วารสารนวัตกรรมการศึกษาและการวิจัย*, 7(2), 619–630.
- พระครูประโชติ จันทวิมล. (2555). *การส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรมนักเรียนโรงเรียนนวมินทราชินูทิศ หอวัง นนทบุรี อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี*. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหาร. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระมหาบุญทัน อภิภูมโน ไชยพันธ์. (2561). *การศึกษาคุณลักษณะด้านบุคลิกภาพของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานตามทัศนะของครูผู้สอนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครราชสีมา เขต 4*. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา.

- ลออ วิลัย. (2561). *ภาวะผู้นำเหนือผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษากับประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน*. ดุษฎีนิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรดุษฎีบัณฑิต. มหาวิทยาลัยปทุมธานี.
- ศิณากรณ์ หู่เต็ม. (2558). *พฤติกรรมด้านคุณธรรม จริยธรรมของนักศึกษาในระดับปริญญาตรี วิทยาลัยราชพฤกษ์*. รายงานการวิจัย. วิทยาลัยราชพฤกษ์.
- สำนักงานเขตพื้นที่สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 3. (2565). *แผนปฏิบัติการ ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2565*. (ออนไลน์). จาก: <https://pbn3.go.th/news/download>.
- อัจฉรา โพธิ์อ้น. (2560). *ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา ตามทัศนะของผู้บริหารและครูผู้สอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสิงห์บุรี*. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี.
- Leithwood, K., & Harris, A. (2007). Seven strong claims about successful school leadership. *School leadership & management*, 27(1), 3-24.
- Fullan, M. (1991). *The new meaning of educational change*. New York. Teachers College Press.

การสร้างอัตลักษณ์ผลิตภัณฑ์ชุมชนด้วยบรรจุภัณฑ์ : กลุ่มวิสาหกิจชุมชน
ไม้หอมอนฟาร์ม ตำบลเจริญเมือง อำเภอพาน จังหวัดเชียงราย

Developing Community Product Identity through Packaging: Mai Mon
Farm Community Enterprise Group in Charoen Mueang Subdistrict, Phan,
Chiang Rai

สิปราง เจริญผล^{1*} นวลนภา จุลสุทธิ² ณัฐเขต มณีกร³
Siprang Charoenphol^{1*} Nualnapa Chullasutthi² Nudtakedh Maneeorn³

¹อาจารย์ประจำคณะเทคโนโลยีอุตสาหกรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย
Lecturer of Faculty of Industrial Technology, Chiang Rai Rajabhat University

*Corresponding author e-mail: siprang.cha@cr.ru.ac.th โทร. 0851073441

²อาจารย์ประจำคณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย
Lecturer of Faculty of Political Science and Public Administration, Chiang Rai Rajabhat University
e-mail: nualnapa.chu@cr.ru.ac.th โทร.0814698886

³อาจารย์ประจำคณะเทคโนโลยีอุตสาหกรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย
Lecturer of Faculty of Industrial Technology, Chiang Rai Rajabhat University
e-mail: Nudtakedh.Ma@cr.ru.ac.th โทร.0898524991

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาเอกลักษณ์ และความต้องการเกี่ยวกับบรรจุภัณฑ์ของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนไม้หอมอนฟาร์ม เพื่อนำมาใช้ในการออกแบบบรรจุภัณฑ์สำหรับผลิตภัณฑ์สมุนไพร โดยศึกษาบริบทชุมชน วิถีชีวิต องค์กรความรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่นในชุมชน ลงพื้นที่สัมภาษณ์ ประธาน รองประธาน กรรมการ และสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนไม้หอมอนฟาร์ม จำนวน 5 คน โดยเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือ แบบสัมภาษณ์และแบบสอบถามความพึงพอใจ

จากการสัมภาษณ์ประธานกลุ่มวิสาหกิจชุมชนไม้หอมอนฟาร์มและสมาชิกกลุ่ม พบว่าผลิตภัณฑ์ที่ทำจากเศษวัสดุเหลือใช้ทางการเกษตร ยังไม่มีบรรจุภัณฑ์เนื่องจากยังเป็นผลิตภัณฑ์ต้นแบบ กลุ่มวิสาหกิจชุมชนไม้หอมอนมีผลิตภัณฑ์ภายในชุมชนที่หลากหลาย อาทิเช่น ผลิตภัณฑ์ที่ทำจากสมุนไพร ผลิตภัณฑ์จักสานจากพลาสติก ผลิตภัณฑ์จากผ้า เป็นต้น ปัจจุบันผลิตภัณฑ์ของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนไม้หอมอนฟาร์มที่ได้รับความสนใจของผู้บริโภคคือ ผลิตภัณฑ์ที่ทำจากสมุนไพรประเภทยาสมุนไพร ซึ่งบรรจุภัณฑ์จากสมุนไพรเดิมมีแค่บรรจุภัณฑ์ชั้นแรก คือบรรจุภัณฑ์ที่ห่อหุ้มสินค้า และยังไม่มิตราสัญลักษณ์ที่เป็นของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนไม้หอมอนฟาร์ม สมาชิกกลุ่มมีความเห็นว่าอยากให้มีการออกแบบตราสัญลักษณ์ของกลุ่มและออกแบบบรรจุภัณฑ์ชั้นที่สอง เพื่อประชาสัมพันธ์กลุ่มให้เป็นที่รู้จัก และส่งเสริมการขาย โดยสื่อถึงลักษณะเฉพาะภายในชุมชน อยากให้มีรายละเอียดเกี่ยวกับตัวสินค้า (Logo) ตรายี่ห้อ (Brands) ชื่อ - ชนิดของผลิตภัณฑ์ ส่วนผสม ปริมาณหรือน้ำหนักสุทธิ วันที่ผลิต / วันหมดอายุ ข้อควรระวังชื่อ ที่อยู่ เบอร์โทร ของผู้ผลิต วิธีใช้ ราคา และรายละเอียดเกี่ยวกับตัวสินค้า

ผลการวิจัย จากการสัมภาษณ์ได้ข้อสรุปความต้องการของสมาชิกภายในกลุ่มวิสาหกิจชุมชนไม้หอมอนฟาร์ม โดยสมาชิกภายในกลุ่มมีความต้องการให้ออกแบบบรรจุภัณฑ์ยาสมุนไพร ประกอบด้วย 1) พิมพ์สีน้ำ 2) ยาหม่องเขียว 3) ยาต้มสมุนไพร 4) ยาหม่องไพร 5) ยาหม่องน้ำ 6) น้ำมันเหลือง 7) น้ำมันเขียว ซึ่งเป็นผลิตภัณฑ์ที่ได้รับความสนใจจากผู้บริโภค ดังนั้นผู้วิจัยจึงได้เก็บรวบรวมข้อมูลภายในชุมชน อาทิเช่น สมุนไพรที่เป็นวัตถุดิบในการทำยา เอกลักษณ์เฉพาะของกลุ่ม โดยนำมาวิเคราะห์เพื่อหาแนวคิดในการออกแบบ ผู้วิจัยได้นำลักษณะเด่นของผู้หญิงมาเป็นแนวความคิดในการ

ออกแบบสัญลักษณ์ (Logo) เนื่องจากกลุ่มวิสาหกิจชุมชนไม้หอมฟาร์มมีสมาชิกทั้งหมดเป็นผู้หญิง โดยสัญลักษณ์เลือกใช้โทนสีของไพร และในส่วนของออกแบบบรรจุภัณฑ์ได้เลือกใช้สีจากสมุนไพรที่ใช้ผลิต การใช้สีของสมุนไพรแต่ละชนิดที่มีลักษณะเฉพาะเพื่อเป็นการสื่อถึงผลิตภัณฑ์ชนิดนั้นๆ จะทำให้จดจำได้ง่าย ส่วนกราฟิกบนบรรจุภัณฑ์เลือกของไทยมาใช้ในการออกแบบเพื่อสื่อถึงภูมิปัญญาไทยเกี่ยวกับการทำยาสมุนไพร

สรุปผลการประเมินความพึงพอใจเกี่ยวกับการออกแบบบรรจุภัณฑ์ ประกอบด้วย บรรจุภัณฑ์ที่มีความเหมาะสมกับตัวผลิตภัณฑ์ รูปแบบบรรจุภัณฑ์ที่มีความสวยงามดึงดูดใจผู้บริโภค ขนาดของฉลากสินค้าเหมาะสมกับบรรจุภัณฑ์ มีรายละเอียดครบถ้วนบนบรรจุภัณฑ์ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลความพึงพอใจที่มีต่อภาพรวมของบรรจุภัณฑ์ มีค่าเฉลี่ยความพึงพอใจมาก ($\bar{X} = 4.28$, S.D = 0.42) จากผู้ตอบแบบประเมินความพึงพอใจ 5 คน มีความพึงพอใจอยู่ในระดับพึงพอใจมาก

คำสำคัญ: อัตลักษณ์; ผลิตภัณฑ์ชุมชน; บรรจุภัณฑ์

ABSTRACT

The objective of this research was to examine the uniqueness and requirements related to the packaging of the Mai Mon Farm Community Enterprise Group. The findings will be utilized to develop packaging for herbal products. The researchers examined the community's context, ways of life, knowledge, and local wisdom. In addition, there was a site visit conducted to interview the chairperson, vice chair, committee, and five members of the Mai Mon Farm Community Enterprise Group by selecting a specific sample group. The study approach used consisted in data collecting using the interview forms and satisfaction questionnaires.

From an interview with the chairperson of the Mai Mon Farm Community Enterprise Group, and members of the group, it was determined that the products produced from agricultural waste materials remained prototypes and were requiring additional packaging. The Mai Mon Community Enterprise Group offers a variety of products that are sourced from the community, including plastic woven products, herb products, and fabric products. Presently, the herbal products manufactured by the Mai Mon Farm Community Enterprise Group have attracted the interest of consumers. These products are derived from herbs and serve as a form of herbal medicine. The original herbal packaging primarily consisted of the first layer of packing, which covers the product, and lacked the logo associated with the Mai Mon Farm Community Enterprise Group. The group members stated their intention to create a logo for the group and develop the second layer of packaging to enhance the group's promotion and boost sales, effectively communicating the unique characteristics of the community. In addition, the group members were interested in obtaining specific information regarding the product, such as the logo, brand name, type of product, ingredients, quantity or net weight, production date and expiration date, precautions, manufacturer's name, address, and telephone number, as well as instructions for use, price, and additional details about the product.

The research findings gathered from the interviews determined that the requirements of the individuals within the Mai Mon Farm Community Enterprise Group were as follows: The group members needed to create packaging for a herbal product that includes the items that follow: 1) borneol, 2) green balm, 3) herbal inhalant, 4) cassumunar ginger balm, 5) water balm, 6) yellow oil, and 7) green oil. These are the products that have gained the interest of consumers. Hence, the researcher gathered data from the community regarding the raw materials used for health benefits, as well as the unique characteristics of the group. This information was then examined to generate design concepts. The researchers utilized the attributes of women as an inspiration for creating the logo, as the Mai Mon Farm Community Enterprise Group consists entirely of female members. The researchers decided to utilize the color shades of cassumunar ginger for the logo. The researchers decided to use colors originating from the herbs used in the production of each product for the packaging design. The utilization of different colors for each kind of herb, which exhibit distinctive characteristics, serves to represent and identify the related products, hence enhancing their memorability. The researcher selected for Thai patterns in the packaging images to effectively communicate the ancient wisdom of Thai herbal medicine.

The satisfaction evaluation findings for packaging design indicated that the packaging is suitable for the product, the packaging style is attractive and appealing to customers, the size of the product label is acceptable for the packaging, and there are comprehensive details provided on the packaging. The data analysis of satisfaction with the overall packaging revealed a high mean satisfaction level (\bar{X} = 4.28, S.D = 0.42) based on responses from 5 participants in the satisfaction evaluation.

Keywords: Identity; Community Products; Packaging

บทนำ

จากการศึกษาข้อมูลจากชาวบ้านในชุมชนพบว่า ในชุมชนมีทรัพยากรที่มีคุณค่าและสามารถสร้างอาชีพเสริมให้กับชาวบ้าน จากการเล็งเห็นคุณค่าของทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชนโดยการนำของผู้นำชุมชน ขณะนี้ในชุมชนเจริญเมืองได้มีการจัดตั้งกลุ่มพัฒนาผลิตภัณฑ์ขึ้นในชุมชนและได้สร้างผลิตภัณฑ์ที่มีความหลากหลายจากวัสดุทดแทนที่ผลิตขึ้นจากเศษเหลือใช้ นำมาทำเป็นสินค้าที่จะสร้างรายได้เสริมให้กับชาวบ้านและชุมชน แต่ปัญหาที่พบและนำมาสู่การทำวิจัยเพื่อพัฒนาศักยภาพของชุมชนเจริญเมือง มีดังนี้

1. การจัดจำหน่าย ด้วยผลิตภัณฑ์ที่มีอยู่ในชุมชนเจริญเมือง เป็นผลิตภัณฑ์ใหม่ที่ใช้วัสดุที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม มีผลิตภัณฑ์ที่สวยงามน่าสนใจ ราคาถูก เช่น ของตกแต่งบ้าน กระเป๋าถือ และเฟอร์นิเจอร์ ให้เลือกซื้อได้ตามความต้องการ เนื่องด้วยคนในชุมชนขาดความเข้าใจในกลไกและกระบวนการทางการตลาด ฉะนั้นทางกลุ่มควรจะพัฒนารูปแบบการจัดจำหน่าย เช่น การพัฒนาช่องทางการจัดจำหน่ายแบบออนไลน์ การนำสินค้านำร่วมจัดแสดงและจำหน่ายในมหกรรมสินค้าระดับประเทศ โดยบริหารจัดการกลุ่มให้มีศักยภาพพอสำหรับการผลิตผลิตภัณฑ์ที่มีคุณภาพและตรงตามความต้องการของผู้บริโภค

2. การสร้างแบรนด์และออกแบบบรรจุภัณฑ์ ปัจจุบันนี้ทางชุมชนเจริญเมืองได้จัดตั้งกลุ่มวิสาหกิจชุมชนไม้หอมอนฟาร์ม และได้จดทะเบียนเป็นวิสาหกิจชุมชน มีผลิตภัณฑ์ภายในชุมชนที่หลากหลาย มีการตั้งชื่อสินค้า แต่ยังไม่สอดคล้องกับตัวสินค้า ดังนั้นทางผู้วิจัยเล็งเห็นถึงปัญหาและความต้องการของชุมชนที่ต้องการสร้างแบรนด์ของตนเองรวมถึงการทำบรรจุภัณฑ์เพื่อใช้บรรจุผลิตภัณฑ์ที่สามารถสื่อถึงอัตลักษณ์ชุมชน

งานวิจัยนี้ ได้ศึกษาชนิดของสมุนไพรไทย สรรพคุณทางยา วิถีชีวิตชุมชน เอกลักษณ์เฉพาะของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนไม้หอมอนฟาร์ม ตำบลเจริญเมือง อำเภอพาน จังหวัดเชียงราย โดยดำเนินการศึกษาความต้องการของสมาชิกภายในกลุ่มวิสาหกิจชุมชนไม้หอมอนฟาร์ม สาเหตุหรือปัจจัยที่ทำให้เกิดความสนใจผลิตภัณฑ์ที่ผลิต คุณสมบัติของผลิตภัณฑ์ การจัดจำหน่ายสินค้า รูปแบบบรรจุภัณฑ์ ตราสัญลักษณ์ การพัฒนากระบวนการบริหารจัดการภายในกลุ่มวิสาหกิจชุมชน

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาความต้องการรูปแบบบรรจุภัณฑ์ อัตลักษณ์ของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนไม้หอมอนฟาร์ม ตำบลเจริญเมือง อำเภอพาน จังหวัดเชียงราย
2. เพื่อออกแบบและพัฒนาบรรจุภัณฑ์สำหรับผลิตภัณฑ์ยาสมุนไพรของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนไม้หอมอนฟาร์ม ตำบลเจริญเมือง อำเภอพาน จังหวัดเชียงราย

ระเบียบวิธีวิจัย

วิธีดำเนินการ งานวิจัยในครั้งนี้มี 2 รูปแบบ คือ 1) การวิจัยเชิงพรรณนา ซึ่งใช้กระบวนการสอบถามและสัมภาษณ์เกี่ยวกับสถานการณ์ปัจจุบัน วิถีชุมชน รูปแบบบรรจุภัณฑ์ กระบวนการและขั้นตอนการผลิตสมุนไพร ช่องทางการจำหน่าย และ 2) รูปแบบวิจัยและพัฒนา (R & D) โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาเอกลักษณ์ และความต้องการเกี่ยวกับบรรจุภัณฑ์ของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนไม้หอมอนฟาร์ม เพื่อนำมาใช้ในการออกแบบบรรจุภัณฑ์สำหรับผลิตภัณฑ์สมุนไพร โดยแบ่งการศึกษารายละเอียดของโครงการ ดังนี้

1. กลุ่มเป้าหมาย

การศึกษาครั้งนี้เป็นการเลือกกลุ่มผู้ให้ข้อมูลแบบเฉพาะเจาะจง โดยการสัมภาษณ์ ประกอบด้วย

ประธานกลุ่มวิสาหกิจชุมชนไม้หอมอนฟาร์ม	จำนวน 1 ราย
รองประธานกลุ่มวิสาหกิจชุมชนไม้หอมอนฟาร์ม	จำนวน 1 ราย
กรรมการกลุ่มวิสาหกิจชุมชนไม้หอมอนฟาร์ม	จำนวน 2 ราย
สมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนไม้หอมอนฟาร์ม	จำนวน 1 ราย
รวมผู้ให้สัมภาษณ์	จำนวน 5 ราย

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การค้นคว้า เพื่อศึกษาความต้องการด้านรูปแบบบรรจุภัณฑ์สำหรับผลิตภัณฑ์จากวัสดุเหลือใช้ทางการเกษตร และผลิตภัณฑ์สมุนไพร ของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนไม้หอมอนฟาร์ม ตำบลเจริญเมือง อำเภอพาน จังหวัดเชียงราย มีเครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา คือ

แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับ ทักษะคติของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนไม้หอมอนฟาร์ม ต่อรูปแบบบรรจุภัณฑ์สำหรับผลิตภัณฑ์ชุมชน แบบสัมภาษณ์ แบ่งออกเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 : ข้อมูลเบื้องต้นแบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับข้อมูลทั่วไป ของผู้ตอบแบบสัมภาษณ์ ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา และอาชีพ

ตอนที่ 2 : ประเด็นคำถามสัมภาษณ์ เกี่ยวกับทัศนคติของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนไม้หอมอนฟาร์มต่อรูปแบบบรรจุภัณฑ์สำหรับผลิตภัณฑ์จากวัสดุเหลือใช้ทางการเกษตร และผลิตภัณฑ์สมุนไพรในชุมชน

เกี่ยวกับการขนส่งและการจัดเก็บ เกี่ยวกับผู้บริโภคและกลุ่มเป้าหมาย เกี่ยวกับบรรจุภัณฑ์เดิม เกี่ยวกับความคิดเห็นเพิ่มเติม และเกี่ยวกับรายละเอียด เกี่ยวกับตัวสินค้าแบบสอบถามเพื่อประเมินความพึงพอใจต่อรูปแบบบรรจุภัณฑ์สำหรับผลิตภัณฑ์จากวัสดุเหลือใช้ทางการเกษตร และผลิตภัณฑ์สมุนไพรในชุมชนของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนไม้หอมอนฟาร์ม ตำบลเจริญเมือง อำเภอพาน จังหวัดเชียงราย ซึ่งมีรายการประเมินความพึงพอใจ ดังนี้ ความพึงพอใจที่มีต่อบรรจุภัณฑ์ความพึงพอใจที่มีต่อเอกลักษณ์ ความพึงพอใจที่มีต่อฉลากสินค้า ความพึงพอใจด้านรูปแบบบรรจุภัณฑ์

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การศึกษาการออกแบบบรรจุภัณฑ์ และความต้องการด้านรูปแบบบรรจุภัณฑ์สำหรับการสร้างอัตลักษณ์ผลิตภัณฑ์จากวัสดุเหลือใช้ทางการเกษตรด้วยบรรจุภัณฑ์ : กลุ่มผลิตภัณฑ์ชุมชนตำบลเจริญเมือง อำเภอพาน จังหวัดเชียงราย มีการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

3.1 ลงพื้นที่สัมภาษณ์ โดยสัมภาษณ์ประธาน รองประธาน กรรมการ และสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนไม้หอมอนฟาร์ม

3.2 ศึกษาข้อมูลจากหนังสือเกี่ยวกับบรรจุภัณฑ์อาหาร การออกแบบกราฟิก และการออกแบบบรรจุภัณฑ์ การออกแบบสัญลักษณ์ ศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับบรรจุภัณฑ์ผลิตภัณฑ์แปรรูป และค้นคว้าหาข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับงานออกแบบบรรจุภัณฑ์ผ่านทางเว็บไซต์

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลในการศึกษารั้งนี้ แบ่งออกเป็น 3 ขั้นตอน ดังนี้ การวิเคราะห์ประเด็นปัญหา และความต้องการจากการสัมภาษณ์ประธาน รองประธาน กรรมการ และสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนไม้หอมอนฟาร์ม เพื่อหาแนวทางในการออกแบบบรรจุภัณฑ์สำหรับการสร้างอัตลักษณ์ผลิตภัณฑ์จากวัสดุเหลือใช้ทางการเกษตรด้วยบรรจุภัณฑ์ : กลุ่มผลิตภัณฑ์ชุมชนตำบลเจริญเมือง อำเภอพาน จังหวัดเชียงราย

การวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อหาแนวทางการออกแบบด้านรูปแบบ วัสดุ สี สัน และข้อมูลสินค้า โดยผู้ศึกษาได้ทำการวิเคราะห์วัสดุ คุณสมบัติของบรรจุภัณฑ์ วิเคราะห์อิทธิพลของสีที่มีต่อผลิตภัณฑ์ วิเคราะห์การเลือกใช้สีให้เหมาะกับบรรจุภัณฑ์ วิเคราะห์บรรจุภัณฑ์เดิมของผลิตภัณฑ์แปรรูป กลุ่มวิสาหกิจชุมชนสำหรับการสร้างอัตลักษณ์ผลิตภัณฑ์จากวัสดุเหลือใช้ทางการเกษตรด้วยบรรจุภัณฑ์ : กลุ่มผลิตภัณฑ์ชุมชนตำบลเจริญเมือง อำเภอพาน จังหวัดเชียงราย

4.3 การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบประเมินความพึงพอใจต่อบรรจุภัณฑ์ผลิตภัณฑ์ยาสมุนไพรของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนไม้หอมอนฟาร์ม ซึ่งเกณฑ์การประเมินได้กำหนดเป็นเกณฑ์วัดระดับค่าความพึงพอใจต่อบรรจุภัณฑ์ของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนไม้หอมอนฟาร์ม โดยใช้เกณฑ์บอกระดับความคิดเห็น ดังนี้ (วัฒนา สุนทรชัย, 2559)

ช่วงคะแนนเฉลี่ย 4.51 - 5.00	หมายถึง	มีความพึงพอใจมากที่สุด
ช่วงคะแนนเฉลี่ย 3.51 - 4.50	หมายถึง	มีความพึงพอใจมาก
ช่วงคะแนนเฉลี่ย 2.51 - 3.50	หมายถึง	มีความพึงพอใจปานกลาง
ช่วงคะแนนเฉลี่ย 1.51 - 2.50	หมายถึง	มีความพึงพอใจน้อย
ช่วงคะแนนเฉลี่ย 1.00 - 1.50	หมายถึง	มีความพึงพอใจน้อยที่สุด

ผลการวิจัย

ผลการวิจัย จากการสัมภาษณ์ได้ข้อสรุปความต้องการของสมาชิกภายในกลุ่มวิสาหกิจชุมชนไม้หอมอนฟาร์ม โดยสมาชิกภายในกลุ่มมีความต้องการให้ออกแบบบรรจุภัณฑ์ยาสมุนไพร ประกอบด้วย 1) พิมเสนน้ำ 2) ยาหม่องเขียว 3) ยาตมสมุนไพร 4) ยาหม่องไพร 5) ยาหม่องน้ำ 6) น้ำมันเหลือง 7) น้ำมันเขียว ซึ่งเป็นผลิตภัณฑ์ที่ได้รับความสนใจจากผู้บริโภค โดยสมาชิกกลุ่มมีความเห็นว่าอยากให้มี

การออกแบบตราสัญลักษณ์ของกลุ่มและออกแบบบรรจุภัณฑ์ขั้นที่สอง เพื่อประชาสัมพันธ์กลุ่มให้เป็น ที่รู้จัก และส่งเสริมการขาย โดยสื่อถึงลักษณะเฉพาะภายในชุมชน อยากรให้มีรายละเอียดเกี่ยวกับตัวสินค้า (Logo) ตรายี่ห้อ (Brands) ชื่อ – ชนิดของผลิตภัณฑ์ ส่วนผสม ปริมาณหรือน้ำหนักสุทธิ วันที่ผลิต / วันหมดอายุ ข้อควรระวังชื่อ ที่อยู่ เบอร์โทร ของผู้ผลิต วิธีใช้ ราคา และรายละเอียดเกี่ยวกับตัวสินค้า ดังนั้นผู้วิจัยจึงได้เก็บรวบรวมข้อมูลภายในชุมชน อาทิเช่น สมุนไพรที่เป็นวัตถุดิบในการทำยา เอกลักษณ์เฉพาะของกลุ่ม โดยนำมาวิเคราะห์เพื่อหาแนวคิดในการออกแบบ ผู้วิจัยได้นำลักษณะเด่นของผู้หญิงมาเป็นแนวความคิดในการออกแบบสัญลักษณ์ (Logo) เนื่องจากกลุ่มวิสาหกิจชุมชนไม้หอมฟาร์มมีสมาชิกทั้งหมดเป็นผู้หญิง โดยสัญลักษณ์เลือกใช้โทนสีของไพร และในส่วนการออกแบบบรรจุภัณฑ์ได้เลือกใช้สีจากสมุนไพรที่ใช้ผลิต การใช้สีของสมุนไพรแต่ละชนิดที่มีลักษณะเฉพาะเพื่อเป็นการสื่อถึงผลิตภัณฑ์ชนิดนั้นๆ จะทำให้จดจำได้ง่าย ส่วนกราฟิกบนบรรจุภัณฑ์เลือกฉายไทยมาใช้ในการออกแบบเพื่อสื่อถึงภูมิปัญญาไทยเกี่ยวกับการทำยาสมุนไพร

การสร้างอัตลักษณ์ผลิตภัณฑ์จากวัสดุเหลือใช้ทางการเกษตรด้วยบรรจุภัณฑ์ : กลุ่มผลิตภัณฑ์ชุมชน ตำบลเจริญเมือง อำเภอพาน จังหวัดเชียงราย ผู้วิจัยได้ออกแบบบรรจุภัณฑ์สมุนไพรจำนวน 6 แบบ โดยทั้ง 6 รูปแบบใช้แนวคิดเดียวกัน แต่เปลี่ยนสีของบรรจุภัณฑ์ตามลักษณะของสมุนไพรที่ใช้เป็นวัตถุดิบในการผลิตยา ซึ่งประกอบด้วยรูปแบบของบรรจุภัณฑ์ดังนี้

ภาพที่ 1. บรรจุภัณฑ์พิมเสนน้ำ

ภาพที่ 2. บรรจุภัณฑ์ยาหม่องเขียว

ภาพที่ 3. บรรจุภัณฑ์ยาตมสมุนไพร

ภาพที่ 4. บรรจุภัณฑ์น้ำมันเลมอน

ภาพที่ 5. บรรจุภัณฑ์น้ำมันเขียว

ภาพที่ 6. บรรจุภัณฑ์ยาหม่องน้ำ

ภาพที่ 7. ต้นแบบบรรจุภัณฑ์สมุนไพร

อภิปรายผล

การสร้างอัตลักษณ์ผลิตภัณฑ์ชุมชนด้วยบรรจุภัณฑ์ : กลุ่มวิสาหกิจชุมชนไม้หอมอนฟาร์ม ตำบลเจริญเมือง อำเภอพาน จังหวัดเชียงราย เพื่อออกแบบบรรจุภัณฑ์สำหรับผลิตภัณฑ์ยาสมุนไพร เพื่อสร้างความน่าสนใจให้กับผลิตภัณฑ์ เพื่อดึงดูดใจผู้บริโภคให้ซื้อสินค้า และมีสีสันทันที่สื่อถึงตัวผลิตภัณฑ์ได้ชัดเจน ผู้วิจัยจึงได้เก็บรวบรวมข้อมูลภายในชุมชน อาทิเช่น สมุนไพรที่เป็นวัตถุดิบในการทำยา เอกลักษณะเฉพาะของกลุ่ม โดยนำมาวิเคราะห์เพื่อหาแนวคิดในการออกแบบ ผู้วิจัยได้นำลักษณะเด่นของผู้หญิงมาเป็นแนวความคิดในการออกแบบสัญลักษณ์ (Logo) เนื่องจากกลุ่มวิสาหกิจชุมชนไม้หอมอนฟาร์มมีสมาชิกทั้งหมดเป็นผู้หญิง โดยสัญลักษณ์เลือกใช้โทนสีของไพร และในส่วนการออกแบบบรรจุภัณฑ์ได้เลือกใช้สีจากสมุนไพรที่ใช้ผลิต การใช้สีของสมุนไพรแต่ละชนิดที่มีลักษณะเฉพาะเพื่อเป็นการสื่อถึงผลิตภัณฑ์ชนิดนั้นๆ จะทำให้จดจำได้ง่าย ส่วนกราฟิกบนบรรจุภัณฑ์เลือกของไทยมาใช้ในการออกแบบเพื่อสื่อถึงภูมิปัญญาไทยเกี่ยวกับการทำยาสมุนไพร ซึ่งสอดคล้องกับหลักการสำคัญ 9 ข้อสำคัญของการออกแบบบรรจุภัณฑ์คือ เครื่องหมายสินค้า ชื่อสินค้า รูปภาพประกอบ ปริมาณสินค้า รายละเอียดสินค้า วันเดือนปีที่ผลิต ราคา สถานที่ติดต่อ ข้อมูลอื่นๆ (สุมาลี ทองรุ่งโรจน์ (2555))

การสร้างอัตลักษณ์ผลิตภัณฑ์ชุมชนด้วยบรรจุภัณฑ์ : กลุ่มวิสาหกิจชุมชนไม้หอมอนฟาร์ม ตำบลเจริญเมือง อำเภอพาน จังหวัดเชียงราย วิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์ประเด็นปัญหา และความต้องการจากการสัมภาษณ์ประธาน รองประธาน กรรมการ และสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนไม้หอมอนฟาร์ม เพื่อหาแนวทางในการออกแบบบรรจุภัณฑ์สำหรับผลิตภัณฑ์ยาสมุนไพร จึงได้ข้อสรุปว่าแนวทางที่จะนำมาออกแบบบรรจุภัณฑ์นั้น ควรเป็นบรรจุภัณฑ์ที่ต้นทุนไม่สูงมาก วัสดุที่เลือกใช้ต้องเหมาะสมกับผลิตภัณฑ์แต่ละชนิด มีสีสันทันใส และโลโก้ควรเป็นเอกลักษณ์เฉพาะของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนไม้หอมอนฟาร์ม ซึ่งมีความสอดคล้องกับนครเขต ชัยแก้ว และคณะ (2555) โดยนำแนวความคิดในการออกแบบเชิงศิลปะท้องถิ่น คือ หาสิ่งที่เป็นเอกลักษณ์ในท้องถิ่นมาออกแบบเป็นกราฟิกบนบรรจุภัณฑ์ มีรายละเอียดบนบรรจุภัณฑ์ครบถ้วนตามมาตรฐาน และสอดคล้องกับวิธีดำเนินการวิจัยของศิริพรณ์ ปีเตอร์ (2555) ซึ่งเป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วมกับกลุ่มผู้ผลิต และกลุ่มผู้บริโภคในตลาด ส่วนการเลือกใช้วัสดุในการทำบรรจุภัณฑ์สอดคล้องกับงานวิจัยของ สุมาลี กรดกังกัน (2558) คือการเลือกใช้วัสดุที่เหมาะสมกับผลิตภัณฑ์ ต้นทุนการผลิตไม่สูง สามารถย่อยสลายได้ง่าย ซึ่งเกี่ยวข้องกับกระแสโลกในปัจจุบันที่รณรงค์ให้ใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่าที่สุด

บรรจุภัณฑ์มีบทบาทสำคัญในการปกป้องสินค้าไม่ให้เกิดความเสียหายในระหว่างการกระจายสินค้าจากโรงงานผู้ผลิตหรือร้านค้าไปจนถึงมือผู้บริโภค วัสดุที่นำมาใช้ทำบรรจุภัณฑ์มีหลากหลาย เช่น กระดาษ พลาสติก อลูมิเนียม กระจกเหล็กและแก้ว ทางเลือกของการใช้วัสดุนำมาผลิตเป็นบรรจุภัณฑ์ขึ้นอยู่กับชนิดของสินค้า ต้นทุนและเป้าประสงค์ของการบรรจุหีบห่อ แต่ในยุคปัจจุบันบรรจุภัณฑ์พลาสติกได้รับความนิยมเป็นอย่างมาก อันเนื่องมาจากราคาที่ถูก น้ำหนักเบา กันน้ำ ใช้งานง่าย ทำให้มีการผลิตบรรจุภัณฑ์พลาสติกหลากหลายชนิด เช่น ขวด แก้ว ถาด ถัง พลาสติก ฯลฯ พลาสติกที่ถูกผลิตขึ้นทั่วโลกกว่าร้อยละ 40 นำไปผลิตเป็นบรรจุภัณฑ์ รองลงมาคือการใช้พลาสติกในอุตสาหกรรมก่อสร้างและอุตสาหกรรมสิ่งทอ (สุจิตรา วาสนาดำรงดี (2563) (Garside,2019 ; Jang et al., 2020))

ข้อเสนอแนะการวิจัย

จากการสรุปผลการศึกษาและอภิปรายผลข้างต้น จึงมีข้อเสนอแนะสำหรับการสร้างอัตลักษณ์ผลิตภัณฑ์ชุมชนด้วยบรรจุภัณฑ์ : กลุ่มวิสาหกิจชุมชนไม้หอมอนฟาร์ม ตำบลเจริญเมือง อำเภอพาน จังหวัดเชียงราย เพื่อการนำงานวิจัยต่อยอดในครั้งต่อไป ดังนี้

1. ผู้ที่สนใจในรูปแบบของบรรจุภัณฑ์ สามารถนำไปพัฒนาหรือต่อยอด เพื่อให้เกิดบรรจุภัณฑ์ที่สมบูรณ์มากยิ่งขึ้น หรือการออกแบบบรรจุภัณฑ์รูปแบบอื่นในอนาคต
2. การออกแบบบรรจุภัณฑ์ควรคำนึงถึงความเหมาะสมทั้งเรื่องรูปแบบ ราคา การใช้งาน
3. การพัฒนาในครั้งต่อไป การออกแบบบรรจุภัณฑ์ควรมีเวลาในการศึกษาข้อมูล

เอกสารอ้างอิง

- นครเรศ ชัยแก้ว และคณะ. (2555). การศึกษาและพัฒนาบรรจุภัณฑ์ลำไยอบแห้ง จังหวัดลำพูน. *วารสารศิลปะสถาปัตยกรรมศาสตร์มหาวิทยาลัยนเรศวร*, 3(2), 87-95.
- ศิริพรรณ ปีเตอร์. (2555). ออกแบบบรรจุภัณฑ์สำหรับผลิตภัณฑ์ทุเรียนแปรรูปของกลุ่มผู้ผลิตในโครงการหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ในจังหวัดจันทบุรี. สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง.
- สุจิตรา วาสนาดำรงดี. (2563). บทความ : เรียนรู้ประสบการณ์การจัดการขยะบรรจุภัณฑ์ในประเทศเยอรมันนี “ระบบความรับผิดชอบต่อที่เพิ่มขึ้นของผู้ผลิต (EPR) และระบบมัดจำคืนเงิน (DRS)”. *วารสารสิ่งแวดล้อม*, 24(3), 1-12.
- สุมาลี กรดกางกั้น. (2558). การออกแบบ และพัฒนารูปแบบบรรจุภัณฑ์ทุเรียนอบกรอบในอำเภอเจาะไอร้อง จังหวัดนราธิวาส. *วารสารมหาวิทยาลัยนราธิวาสราชนครินทร์*, 7(2), 147-156.
- สุมาลี ทองรุ่งโรจน์. (2555). Package Design ออกแบบบรรจุภัณฑ์. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์ วิทยาเขตเพาะช่าง.
- วัฒนา สุนทรชัย. (2559). เหตุผลที่อยู่เบื้องหลังการพัฒนาเกณฑ์การตัดสินใจชนิด 5 ระดับ. *นักษิบริหาร Executive Journal*, 28(3), (ออนไลน์) (อ้างเมื่อ 18 สิงหาคม 2561). จาก: <http://www.bu.ac.th>.
- Garside, M.(2019). Global plastic production statistics. (Online) (Retrieved 5 August 2024). From: <https://www.statista.com/ststatistics/282732/global-production-of-plastics-since-1950>.
- Jang, Y.-C., Lee, G., Kwon, Y., Lim, J-H. & Jeong, J-H. (2020). Recycling and management practices of plastic packaging waste towards a circular economy in South Korea. *Resources, Conservation & Recycling*. 158. 104798. (Online) (Retrieved 5 August 2024). From: <https://doi.org/1001016/j.resconrec.2020.104798>.

ความต้องการจำเป็นของการบริหารสถานศึกษาแบบมีส่วนร่วมที่เสริมสร้างการพัฒนา
ทักษะทางสมองของผู้เรียนในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
ประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 3

The Needs Assessment of Participative School Management to
Promote the Development of Executive Functioning Skills Among
Students in Schools Under the Phetchabun Primary Educational Service
Area Office 3

ยุวภา พันนุรักษ์
Yuwapha Phannurak

นักศึกษาลัทธิสุตรปรัชญาดุขฎฐิบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์
Doctor of Philosophy in Educational Administration, Phetchabun Rajabhat University
e-mail: yuwapha1234_p@hotmail.com โทร. 089 2688 5522

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นของการบริหารสถานศึกษาแบบมีส่วนร่วมที่เสริมสร้างการพัฒนาทักษะทางสมองของผู้เรียนในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 3 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 3 จำนวน 310 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถามได้รับการตรวจสอบคุณภาพโดยมีค่าความเที่ยงเท่ากับ 0.91 สถิติในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าดัชนี PNI_{modified} ผลการวิจัย พบว่า สภาพปัจจุบันของการบริหารสถานศึกษาแบบมีส่วนร่วมที่เสริมสร้างการพัฒนาทักษะทางสมองของผู้เรียนในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 3 ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก และสภาพที่พึงประสงค์ อยู่ในระดับมากที่สุด ผลการวิเคราะห์ระดับความต้องการจำเป็นของการบริหารสถานศึกษาแบบมีส่วนร่วมที่เสริมสร้างการพัฒนาทักษะทางสมองของผู้เรียนในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 3 มีดัชนีความต้องการจำเป็นมีค่าอยู่ระหว่าง 0.193 ถึง 0.209

คำสำคัญ: การบริหารสถานศึกษาแบบมีส่วนร่วม; เสริมสร้างการพัฒนา; ทักษะทางสมอง

ABSTRACT

The objective of this research is study to the current conditions, desirable conditions and the needs assessment of participative school management to promote the development of executive functioning skills among students in schools under the Phetchabun Primary Educational Service Area Office 3. The sample were 310 persons included teachers under the Phetchabun Primary Educational Service Area Office 3. Research instrument consisted of questionnaire. The reliability coefficients of these questionnaires were 0.91 Quantitative data was analyzed for descriptive statistics including frequency, mean, standard deviation, and PNI_{modified}. Research result showed that the participative school management to promote the development of executive functioning skills among students in schools under the Phetchabun Primary

Educational Service Area Office 3 was at a high level in overall for the current state, and at a highest level for the desirable state. The analysis result of priority needs assessment of participative school management to promote the development of executive functioning skills among students in schools under the Phetchabun Primary Educational Service Area Office 3 showed PNI_{modified} in a range of 0.193 to 0.209.

Keywords: Participative School Management; Promote the Development; Executive Functioning Skills

บทนำ

ปัจจุบันได้มีการเปลี่ยนแปลงเป้าหมายการจัดการศึกษาจากเดิมมาสู่การเน้นองค์ความรู้ในเรื่องของสมรรถนะของผู้เรียนสำหรับศตวรรษที่ 21 และมาตรฐานการศึกษาชาติ มาตรฐานการศึกษา ระดับปฐมวัยมาตรฐานการศึกษา มี 3 มาตรฐาน ได้แก่ คุณภาพของเด็ก กระบวนการบริหารและการจัดการ และการจัดประสบการณ์ที่เน้นเด็กเป็นสำคัญ ที่มุ่งถึงผลพัฒนาการเด็กในด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญา และประกาศกระทรวงศึกษาธิการเรื่องนโยบายและแนวปฏิบัติในการจัดการศึกษาและการเรียนรู้สำหรับเด็กปฐมวัย เพื่อให้สถานศึกษาและครุมีแนวปฏิบัติพื้นฐานนำไปใช้วางแผนทางการศึกษาและการขับเคลื่อนการจัดการศึกษาและการเรียนรู้สำหรับเด็กปฐมวัยอย่างเหมาะสมและสอดคล้องตามยุทธศาสตร์ชาติและแผนปฏิรูปประเทศ ในด้านการศึกษากการพัฒนาคุณภาพเด็กในช่วงปฐมวัย การพัฒนาเด็กแบบองค์รวม ให้เด็กมีพัฒนา 4 ด้าน ประกอบด้วยร่างกาย อารมณ์-จิตใจ สังคม และสติปัญญาอย่างสมวัย รวมทั้งพัฒนาด้านตัวตน พัฒนาทักษะสมองให้มากขึ้น เพื่อให้เด็กรู้สึกมีคุณค่า เชื่อมมั่น ภูมิใจในตนเอง และเป็นเด็กที่คิดเป็น มีเหตุมีผล และรู้จักกำกับตนเอง (ชูวงศ์ เจริญพัฒนกุล, 2564) แต่สถานการณ์ฉุกเฉิน โควิด 19 ที่เกิดขึ้นทั่วโลก จากรายงานในการประชุมวิชาการนานาชาติเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา 2022 ระบุว่า เด็กเล็กมากกว่า 167 ล้านคนทั่วโลกสูญเสียโอกาสในการเข้าถึงบริการการศึกษา ก่อนปฐมวัย เด็กอายุ 10 ปีจากประเทศยากจนและรายได้ปานกลางไม่สามารถอ่านหนังสือหรือเข้าใจเรื่องราวง่าย ๆ ได้ เพิ่มขึ้นจาก 53% เป็น 70% ขณะที่ 34% ของเด็กทั่วโลก มีภาวะความเครียด ซึมเศร้า และวิตกกังวลเพิ่มขึ้นและรายงานฉบับพิเศษ ห้องเรียนฟื้นฟูหลังโควิด-19 ซึ่งพบภาวะฉุกเฉินทางการเรียนรู้ เด็กอนุบาล 3 ยุคโควิด-19 ขาดความพร้อมเข้าเรียนประถมต้นในปัจจุบัน โดยสะท้อนจากผลวิจัยสถานะความพร้อมในการเข้าสู่ระบบการศึกษาของเด็กปฐมวัยทั้งด้านทักษะพื้นฐาน ด้านภาษา ด้านคณิตศาสตร์ และพัฒนาทักษะสมองของเด็กระดับอนุบาล 3 จำนวน 73 จังหวัด เปรียบเทียบระหว่างปี 2563-2565 (สุชาวรรณ วิมลประดิษฐ์, 2565) ซึ่งสอดคล้องกับข้อค้นพบจากการสังเกตพฤติกรรมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ในห้องเรียน 74 โรงเรียน 6 จังหวัดภาคใต้ นักเรียนจำนวน 98% มีแรงปีปมือต่ำกว่าเกณฑ์เฉลี่ยของเด็กในวัยเดียวกัน ผ่านเกณฑ์เพียง 1.19% เท่านั้น และมากกว่า 50% จับดินสอผิดวิธี ซึ่งสะท้อนว่ากล้ามเนื้อไม่แข็งแรง (กองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา, 2565)

ในปัจจุบันประเทศไทยมีเด็กปฐมวัยตั้งแต่แรกเกิดถึงอายุ 6 ปี มีพัฒนาการไม่สมวัยเป็นจำนวนมาก นับเป็นวิกฤตร้ายแรงต่อการพัฒนาคุณภาพทรัพยากรมนุษย์ ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่สุดในการสร้างประเทศให้เจริญ มั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน ในสภาพสังคมที่บิดา มารดาและผู้ปกครองส่วนใหญ่มีความจำเป็นต้องพาเด็กปฐมวัยไปรับบริการการดูแลและพัฒนาในรูปแบบต่าง ๆ ที่มีคุณภาพแตกต่างกันมาก ระหว่างกลุ่มมีโอกาสกับกลุ่มด้อยโอกาส ระหว่างการจัดการศึกษา แรงเรียนจนเครียดกับแบบละเลยขาดความเอาใจใส่ ดังนั้นการพัฒนาคุณภาพของสถานพัฒนาเด็กปฐมวัยให้เหมาะสมกับพัฒนาการของเด็กจึงเป็นความจำเป็นเร่งด่วนทั้งจากมุมมองของการพัฒนาคุณภาพ

มนุษย์และการปฏิรูปการศึกษา ด้วยเด็กปฐมวัยเป็นทรัพยากรบุคคลที่มีความสำคัญอย่างยิ่งของประเทศ หากได้รับการดูแลอย่างเหมาะสมตามช่วงวัยจะสามารถเติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่มีคุณภาพและจะเป็นกำลังสำคัญของประเทศชาติต่อไปในอนาคต โดยเด็กปฐมวัยเป็นวัยเริ่มต้นของชีวิตและพัฒนาการในทุกด้าน เป็นช่วงวัยที่พัฒนาการทางด้านต่าง ๆ เป็นไปอย่างรวดเร็วที่สุดและเป็นฐานรากที่สำคัญสำหรับพัฒนาการในช่วงวัยต่อไป (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2562)

ด้วยเหตุผลดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยในฐานะฝ่ายบริหารของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 3 เห็นความสำคัญในการเสริมสร้างการพัฒนาทักษะทางสมองของผู้เรียนผ่านการบริหารแบบมีส่วนร่วมของสถานศึกษาโดยหาความต้องการจำเป็นเร่งด่วนจากสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ตามความเห็นของครูในสังกัด จึงได้ศึกษาความต้องการจำเป็นของการบริหารสถานศึกษาแบบมีส่วนร่วมที่เสริมสร้างการพัฒนาทักษะทางสมองของผู้เรียนในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 3 เพื่อเป็นการพัฒนาคุณภาพของสถานพัฒนาเด็กปฐมวัยให้เหมาะสมกับพัฒนาการของเด็กต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน และสภาพที่พึงประสงค์ของการบริหารสถานศึกษาแบบมีส่วนร่วมที่เสริมสร้างการพัฒนาทักษะทางสมองของผู้เรียนในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 3
2. เพื่อศึกษาความต้องการจำเป็นของการบริหารสถานศึกษาแบบมีส่วนร่วมที่เสริมสร้างการพัฒนาทักษะทางสมองของผู้เรียนในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 3

ระเบียบวิธีวิจัย

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา ผู้วิจัยใช้แนวคิดและทฤษฎีแนวทางการบริหารงานแบบมีส่วนร่วมของ ชูชาติ พวงสมจิตร (2555) 6 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านการกระจายอำนาจและการให้อำนาจในการตัดสินใจ 2) ด้านความไว้วางใจกัน 3) ด้านการร่วมกำหนดวัตถุประสงค์ เป้าหมายและร่วมรับผิดชอบดำเนินการ 4) ด้านความมีอิสระที่จะรับผิดชอบ และสามารถดูแลตนเองได้ 5) ด้านความผูกพันต่อกัน และรู้สึกเป็นเจ้าของหน่วยงานร่วมกัน และ 6) ด้านการให้ข้อมูลที่ถูกต้องครบถ้วนและทันสมัยต่อทุกคนที่มีส่วนร่วมในการตัดสินใจ และแนวคิดการพัฒนาทักษะทางสมองเพื่อบริหารจัดการชีวิตให้สำเร็จของ สุภาวดี หาญเมธี (2561) ที่เสริมสร้างการพัฒนาทักษะทางสมอง ในการพัฒนาสมองเพื่อการพัฒนาทักษะพื้นฐาน การพัฒนาสมองเพื่อการพัฒนาทักษะกำกับตนเอง และการพัฒนาสมองเพื่อการพัฒนาทักษะปฏิบัติ

2. ขอบเขตด้านประชากร

2.1 ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 3 จำนวน 142 โรงเรียน มีจำนวนทั้งสิ้น 1,638 คน (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 3, 2566)

2.2 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ ครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 3 กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางสำเร็จรูปของ Krejcie and Morgan (1970, p. 608) ได้จำนวนกลุ่มตัวอย่างจำนวนทั้งสิ้น 310 คน หลังจากนั้นทำการสุ่มตัวอย่างโดยการสุ่มอย่างง่าย และหาสัดส่วนตามจำนวนโรงเรียน

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เป็นแบบสอบถามบริหารสถานศึกษาแบบมีส่วนร่วมที่เสริมสร้างการพัฒนาทักษะทางสมองของผู้เรียนในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษา เพชรบูรณ์ เขต 3

4. การจัดกระทำข้อมูล

4.1 นำข้อมูลที่ได้จากการสังเคราะห์เครื่องมือที่เป็นเอกสารมาตรวจสอบความถูกต้อง ความสมบูรณ์ ความเชื่อถือได้ และนำมาทำการวิเคราะห์ข้อมูล

4.2 การวิเคราะห์ข้อมูลเอกสาร เป็นการวิเคราะห์เชิงพรรณนา และอธิบายปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้น

5. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลตามวิธีการทางสถิติในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าดัชนีความต้องการจำเป็น $PNI_{modified}$ เพื่อหาค่าผลต่างระหว่างสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์เพื่อให้ได้คะแนนมาตรฐาน (สุวิมล ว่องวานิช, 2550) โดยมีสูตรคำนวณดังนี้

$$PNI_{Modified} = (I-D)/D$$

เมื่อ PNI หมายถึง ดัชนีลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็น (Priority needs index)

I หมายถึง ค่าเฉลี่ยของสภาพที่พึงประสงค์ (Importance)

D หมายถึง ค่าเฉลี่ยของสภาพปัจจุบัน (Degree of success)

โดยกำหนดค่า $PNI_{Modified}$ มากกว่า 0.2 ขึ้นไป ให้ถือว่ามีความต้องการจำเป็น

ผลการวิจัย

1. การบริหารสถานศึกษาแบบมีส่วนร่วมที่เสริมสร้างการพัฒนาทักษะทางสมองของผู้เรียนในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 3 ในภาพรวมมีสภาพปัจจุบันอยู่ในระดับมาก และสภาพที่พึงประสงค์ อยู่ในระดับมากที่สุด ผลการวิเคราะห์ระดับความต้องการจำเป็นของการบริหารสถานศึกษาแบบมีส่วนร่วมที่เสริมสร้างการพัฒนาทักษะทางสมองของผู้เรียนในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 3 มีดัชนีความต้องการจำเป็นมีค่าอยู่ระหว่าง 0.193 ถึง 0.209

1.1 ด้านการกระจายอำนาจและการให้อำนาจในการตัดสินใจในการบริหารสถานศึกษาแบบมีส่วนร่วมที่เสริมสร้างการพัฒนาทักษะทางสมองของผู้เรียนในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 3 ในภาพรวมมีสภาพปัจจุบันอยู่ในระดับมาก และสภาพที่พึงประสงค์ อยู่ในระดับมาก ผลการวิเคราะห์ระดับความต้องการจำเป็นของการบริหารสถานศึกษาแบบมีส่วนร่วมที่เสริมสร้างการพัฒนาทักษะทางสมองเพื่อบริหารจัดการชีวิตให้สำเร็จของผู้เรียน ด้านการกระจายอำนาจและการให้อำนาจในการตัดสินใจ มีพิสัยดัชนีความต้องการจำเป็นมีค่าอยู่ระหว่าง 0.187 ถึง 0.198

1.2 ด้านความไว้วางใจกันในการบริหารสถานศึกษาแบบมีส่วนร่วมที่เสริมสร้างการพัฒนาทักษะทางสมองของผู้เรียนในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 3 ในภาพรวมมีสภาพปัจจุบันอยู่ในระดับมาก และสภาพที่พึงประสงค์ อยู่ในระดับมากที่สุด ผลการวิเคราะห์ระดับความต้องการจำเป็นของการบริหารสถานศึกษาแบบมีส่วนร่วมที่เสริมสร้างการพัฒนาทักษะทางสมองของผู้เรียน ด้านความไว้วางใจกัน มีพิสัยดัชนีความต้องการจำเป็นมีค่าอยู่ระหว่าง 0.210 ถึง 0.213

1.3 ด้านการร่วมกำหนดวัตถุประสงค์ เป้าหมายและร่วมรับผิดชอบดำเนินการในการบริหารสถานศึกษาแบบมีส่วนร่วมที่เสริมสร้างการพัฒนาทักษะทางสมองของผู้เรียนในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 3 ในภาพรวมมีสภาพปัจจุบันอยู่ในระดับ

มาก และสภาพที่พึงประสงค์ อยู่ในระดับมากที่สุด ผลการวิเคราะห์ระดับความต้องการจำเป็นของการบริหารสถานศึกษาแบบมีส่วนร่วมที่เสริมสร้างการพัฒนาทักษะทางสมองของผู้เรียน ด้านการร่วมกำหนดวัตถุประสงค์ เป้าหมายและร่วมรับผิดชอบดำเนินการ มีพิสัยดัชนีความต้องการจำเป็นมีค่าอยู่ระหว่าง 0.203 ถึง 0.209

1.4 ด้านความมีอิสระที่จะรับผิดชอบ และสามารถดูแลตนเองได้ในการบริหารสถานศึกษาแบบมีส่วนร่วมที่เสริมสร้างการพัฒนาทักษะทางสมองของผู้เรียนในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 3 ในภาพรวมมีสภาพปัจจุบันอยู่ในระดับมาก และสภาพที่พึงประสงค์ อยู่ในระดับมาก ผลการวิเคราะห์ระดับความต้องการจำเป็นของการบริหารสถานศึกษาแบบมีส่วนร่วมที่เสริมสร้างการพัฒนาทักษะทางสมองของผู้เรียน ด้านความมีอิสระที่จะรับผิดชอบ และสามารถดูแลตนเองได้ มีพิสัยดัชนีความต้องการจำเป็นมีค่าอยู่ระหว่าง 0.198 ถึง 0.210

1.5 ด้านความผูกพันต่อกัน และรู้สึกเป็นเจ้าของหน่วยงานร่วมกันในการบริหารสถานศึกษาแบบมีส่วนร่วมที่เสริมสร้างการพัฒนาทักษะทางสมองของผู้เรียนในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 3 ในภาพรวมมีสภาพปัจจุบันอยู่ในระดับมาก และสภาพที่พึงประสงค์ อยู่ในระดับมาก ผลการวิเคราะห์ระดับความต้องการจำเป็นของการบริหารสถานศึกษาแบบมีส่วนร่วมที่เสริมสร้างการพัฒนาทักษะทางสมองของผู้เรียน ด้านความผูกพันต่อกัน และรู้สึกเป็นเจ้าของหน่วยงานร่วมกัน มีพิสัยดัชนีความต้องการจำเป็นมีค่าอยู่ระหว่าง 0.204 ถึง 0.214

1.6 ด้านการให้ข้อมูลที่ถูกต้องครบถ้วน และทันสมัยต่อทุกคนที่มีส่วนร่วมในการตัดสินใจในการบริหารสถานศึกษาแบบมีส่วนร่วมที่เสริมสร้างการพัฒนาทักษะทางสมองของผู้เรียนในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 3 ในภาพรวมมีสภาพปัจจุบันอยู่ในระดับมาก และสภาพที่พึงประสงค์ อยู่ในระดับมากที่สุด ผลการวิเคราะห์ระดับความต้องการจำเป็นของการบริหารสถานศึกษาแบบมีส่วนร่วมที่เสริมสร้างการพัฒนาทักษะทางสมองของผู้เรียน ด้านการให้ข้อมูลที่ถูกต้องครบถ้วน และทันสมัยต่อทุกคนที่มีส่วนร่วมในการตัดสินใจ มีพิสัยดัชนีความต้องการจำเป็นมีค่าอยู่ระหว่าง 0.196 ถึง 0.206

อภิปรายผล

1. ผลการวิเคราะห์ระดับความต้องการจำเป็นของการบริหารสถานศึกษาแบบมีส่วนร่วมที่เสริมสร้างการพัฒนาทักษะทางสมองของผู้เรียนในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 3 พบว่า ด้านความไว้วางใจกัน มีความต้องการจำเป็นสูงสุด ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ ครูและบุคลากรทางการศึกษามีความต้องการให้ผู้บริหารสถานศึกษาได้เข้ามามีส่วนร่วมในการเสริมสร้างการพัฒนาทักษะทางสมองเพื่อบริหารจัดการชีวิตให้สำเร็จของผู้เรียนในทุกกระบวนการ เพื่อให้ผู้บริหารสถานศึกษามีความรู้และความเข้าใจในแนวทางในการเสริมสร้างและการพัฒนา ทำให้บุคลากรภายในสถานศึกษาเกิดความเชื่อมั่น เกิดความไว้วางใจ และในบริบทเดียวกันเมื่อผู้บริหารได้ไว้วางใจมอบหมายงานให้ ผู้ปฏิบัติงานก็สามารถปฏิบัติงานได้อย่างเรียบร้อยดีและมีประสิทธิภาพ ซึ่งหมายถึงผู้บริหารได้เข้าถึงความไว้วางใจกันของบุคลากรในสถานศึกษา สอดคล้องกับ บรรชา บุญสิงห์ (2556) ที่กล่าวว่า การที่ให้ความสำคัญกับการให้อำนาจในการตัดสินใจ พฤติกรรมภาวะผู้นำของผู้บริหาร และการเข้ามามีส่วนร่วมอย่างแท้จริงในทุกกระบวนการ โดยอยู่บนพื้นฐานของความไว้วางใจกันนั้นจะทำให้เกิดความผูกพันต่อองค์กร และความรู้สึกเป็นเจ้าของอย่างแท้จริง และสอดคล้องกับ ชูชาติ พ่วงสมจิตร (2555) ที่กล่าวว่า ความไว้วางใจกันนั้น คือ แนวคิดที่เป็นปรัชญาพื้นฐานของการบริหารแบบมีส่วนร่วม ผู้ร่วมงานหรือผู้ใต้บังคับบัญชาจะสามารถปฏิบัติงานได้อย่างสมบูรณ์หากได้รับความไว้วางใจให้ดำเนินงาน ฝ่ายบริหารเพียงดูแลความก้าวหน้าเป็นระยะ ๆ

และดูแลผลสุดท้ายของงานก็เพียงพอแล้ว ส่วนในด้านการกระจายอำนาจและการให้อำนาจในการตัดสินใจ มีระดับความต้องการจำเป็น เป็นลำดับสุดท้าย ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ ครูและบุคลากรทางการศึกษาได้มีส่วนร่วมในงานและได้รับการมอบหมายงานจากผู้บริหารสถานศึกษาอย่างทั่วถึงและเหมาะสมตามความรู้ความสามารถ และสถานศึกษาบางแห่งอาจมีจำนวนครูไม่เพียงพอ และไม่ครบชั้นเรียน ที่ได้กล่าวถึงไว้ในข้อเสนอแนะในการวิจัย ซึ่งผู้บริหารสถานศึกษามีความเข้าใจในปัญหา และได้มอบหมายงานเพิ่มเติมให้กับครูที่มีภาระการสอนมาก ไว้พอสังเขป และมอบหมายและกระจายงานให้กับครูหรือบุคลากรที่มีภาระงานไม่มากแทน นอกจากนี้ ผู้บริหารสถานศึกษายังได้ให้ผู้ปกครอง ชุมชน และหน่วยงานองค์กรส่วนท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในการเสริมสร้างและพัฒนาเด็กนักเรียนอย่างสม่ำเสมอ ทำให้การประสานงานทั้งภายในและภายนอกโรงเรียนเป็นไปโดยราบรื่น บุคลากรทางการศึกษาจึงให้ความต้องการจำเป็น เป็นลำดับสุดท้าย สอดคล้องกับ ทิพย์ภาภรณ์ มาตจันทร์ (2553) ที่กล่าวไว้ว่า บุคคลผู้บริหารนิยมมอบหมาย และกระจายอำนาจของตนสู่บุคคลผู้ปฏิบัติด้วยความเต็มใจ จึงเป็นการช่วยลดภาระหน้าที่ของ ขณะเดียวกันก็ช่วยให้งานในระดับล่างมีความหมายและท้าทายมากขึ้น โดยให้สมาชิกในองค์กรได้มีส่วนร่วมในการกำหนดภารกิจในการปฏิบัติงานเพื่อร่วมกันแก้ไขปัญหา และร่วมตัดสินใจที่ปฏิบัติงานให้บรรลุเป้าหมายองค์การ และสอดคล้องกับ ชูชาติ พ่วงสมจิตร (2555) ที่กล่าวว่า การกระจายอำนาจและการให้อำนาจในการตัดสินใจเป็น การที่ผู้บริหารเปิดโอกาสให้ทุกฝ่ายที่มีส่วนเกี่ยวข้องเข้ามามีส่วนในการตัดสินใจในเรื่องที่สำคัญขององค์กร มีการแบ่งอำนาจในการตัดสินใจให้แก่ผู้ใต้บังคับบัญชาและผู้ใต้บังคับบัญชาจะต้องเกิดความตระหนักถึงความสำคัญของการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจของตนและตัดสินใจอย่างมีความรับผิดชอบด้วยความมีเหตุผลและคำนึงถึงประโยชน์องค์กรเป็นหลัก นอกจากนี้ ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ บรรณา บุญสิงห์ (2556) ได้ทำการวิจัยเรื่องการบริหารแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหารสถานศึกษาเพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียน ในโรงเรียนประถมศึกษาอำเภอเปือยน้อย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 2 ผลการศึกษาแนวทางการบริหารแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหารสถานศึกษาเพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียน พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาควรมีการกระจายอำนาจ มีวิสัยทัศน์ร่วมกันกับครู ส่งเสริมการร่วมคิด ร่วมปฏิบัติระหว่างผู้ปกครอง ชุมชนและองค์การบริหารส่วนท้องถิ่นระดมความคิดจากทุกภาคส่วนเพื่อให้ได้แนวทางที่หลากหลายในการพัฒนา และต้องส่งเสริมให้บุคลากรเกิดความรักความผูกพันต่อองค์กร เป็นส่วนหนึ่งขององค์กรเป็นเจ้าขององค์กรร่วมกัน และเมื่อพิจารณารายละเอียดในรายด้านและรายประเด็น พบประเด็นสำคัญนำมาอภิปรายผลได้ดังนี้

1.1 ด้านการกระจายอำนาจและการให้อำนาจในการตัดสินใจ พบว่า ประเด็นของการบริหารโรงเรียนได้มีการกระจายอำนาจและการให้อำนาจในการตัดสินใจการพัฒนาสมองเพื่อการพัฒนาทักษะปฏิบัติให้กับผู้เรียน มีความต้องการจำเป็นสูงสุด ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ การพัฒนาสมองเพื่อการพัฒนาทักษะปฏิบัติ จะช่วยให้เด็กกล้าคิด กล้าตัดสินใจ ในการเล่นหรือทำกิจกรรม เด็กจะรู้จักจัดการกับกิจวัตรประจำวัน การทำงานที่ซับซ้อนได้ด้วยตนเอง และมีความมุ่งมั่น มีความพากเพียรเพื่อทำสิ่งหนึ่งสิ่งใดอันเป็นประโยชน์ให้สำเร็จ ซึ่งบุคลากรทางการศึกษาต้องการให้ผู้บริหารสถานศึกษากระจายอำนาจให้ผู้ปฏิบัติงานและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องได้ร่วมคิด ตัดสินใจ และแก้ไขปัญหา เพื่อให้ทุกฝ่ายคำนึงถึงประโยชน์ของสถานศึกษาอันจะเกิดต่อผู้เรียนเป็นหลัก สอดคล้องกับ สุภาวดี หาญเมธี (2561) ที่ได้กล่าวถึง การพัฒนาสมองเพื่อการพัฒนาทักษะปฏิบัติ ได้แก่ การริเริ่มและลงมือทำ ซึ่งความสามารถนี้จะช่วยให้เด็กกล้าคิด กล้าตัดสินใจ และลงมือเล่นหรือทำกิจกรรม การวางแผนจัดระบบ ดำเนินการด้วยความสามารถนี้จะทำให้เด็กรู้จักจัดการกับกิจวัตรประจำวัน การวางแผนการเล่นที่ซับซ้อนได้ด้วยตนเอง และการมุ่งเป้าหมาย เป็นความพากเพียรเพื่อบรรลุเป้าหมาย ความสามารถนี้จะทำให้เด็กเมื่อทำสิ่งใดก็จะมุ่งมั่นทำโดยไม่ย่อท้อ เช่น พยายามที่จะผูกเชือกองเท้า

ได้จนสำเร็จ ความตั้งใจที่จะกินข้าวหมดจาน และการที่ผู้บริหารสถานศึกษาได้ให้ความสำคัญในการกระจายอำนาจ ยังสอดคล้องกับ ทิพย์ภาภรณ์ มาศจันทร์ (2553) ที่กล่าวไว้ว่า บุคคลผู้บริหารนิยมมอบหมาย และกระจายอำนาจของตนสู่บุคคลผู้ปฏิบัติด้วยความเต็มใจ จึงเป็นการช่วยลดภาระหน้าที่ของ ขณะเดียวกันก็ช่วยให้งานในระดับล่างมีความหมาย และท้าทายมากขึ้น โดยให้สมาชิกในองค์กรได้มีส่วนร่วมในการกำหนดภารกิจในการปฏิบัติงานเพื่อร่วมกันแก้ไขปัญหา และร่วมตัดสินใจที่ปฏิบัติงานให้บรรลุเป้าหมายองค์การ และสอดคล้องกับ ชูชาติ พวงสมจิตร (2555) ที่กล่าวว่า การกระจายอำนาจและการให้อำนาจในการตัดสินใจเป็นการที่ผู้บริหารเปิดโอกาสให้ทุกฝ่ายที่มีส่วนเกี่ยวข้องเข้ามามีส่วนในการตัดสินใจในเรื่องที่สำคัญขององค์กร มีการแบ่งอำนาจในการตัดสินใจให้แก่ผู้ใต้บังคับบัญชาและผู้ใต้บังคับบัญชาจะต้องเกิดความตระหนักถึงความสำคัญของการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจของตนและตัดสินใจอย่างมีความรับผิดชอบด้วยความมีเหตุผลและคำนึงถึงประโยชน์ขององค์กรเป็นหลัก นอกจากนี้ ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ บรรชา บุญสิงห์ (2556) ได้ทำการศึกษาเรื่องการบริหารแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหารสถานศึกษาเพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียน ในโรงเรียนประถมศึกษาอำเภอเปือยน้อย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาขอนแก่น เขต 2 ผลการศึกษาแนวทางการบริหารแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหารสถานศึกษาเพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียน พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาควรมีการบริหารมีการกระจายอำนาจให้มีความโปร่งใสตรวจสอบได้ ต้องมีวิสัยทัศน์ร่วมกันกับครู ส่งเสริมการร่วมคิด ร่วมปฏิบัติระหว่างผู้ปกครอง ชุมชนและองค์การบริหารส่วนท้องถิ่น ระดมความคิดจากทุกภาคส่วนเพื่อให้ได้แนวทางที่หลากหลายในการพัฒนา และต้องส่งเสริม ให้บุคลากรเกิดความรักความผูกพันต่อองค์กร เป็นส่วนหนึ่งขององค์กร เป็นเจ้าขององค์กรร่วมกัน

1.2 ด้านความไว้วางใจกัน พบว่า ประเด็นของการบริหารโรงเรียนได้มีการสร้างความไว้วางใจในการพัฒนาสมองเพื่อการพัฒนาทักษะปฏิบัติให้กับผู้เรียนมีความต้องการจำเป็นสูงที่สุด ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะ บุคลากรทางการศึกษาต้องการให้ผู้บริหารสถานศึกษามีความรู้ ความเข้าใจและให้ความสำคัญในการพัฒนาสมองเพื่อการพัฒนาทักษะปฏิบัติ ที่จะช่วยให้เด็กกล้าคิด กล้าตัดสินใจ และลงมือเล่นหรือทำกิจกรรม เด็กรู้จักจัดการกับกิจวัตรประจำวันได้ และทำให้เด็กมีความมุ่งมั่นพากเพียรในการทำสิ่งต่าง ๆ ได้ดี ทำให้เกิดความไว้วางใจระหว่างผู้บริหารสถานศึกษาและครูในการร่วมกันพัฒนาทักษะทางสมองให้กับนักเรียน ซึ่งสอดคล้องกับ สุภาวดี หาญเมธี (2561) ที่ได้กล่าวถึงการพัฒนาสมองเพื่อการพัฒนาทักษะปฏิบัติ ได้แก่ การริเริ่มและลงมือทำ ซึ่งความสามารถนี้จะช่วยให้เด็กกล้าคิด กล้าตัดสินใจ และลงมือเล่นหรือทำกิจกรรม การวางแผนจัดระบบ ดำเนินการ ด้วยความสามารถนี้จะทำให้เด็กรู้จักจัดการกับกิจวัตรประจำวัน การวางแผนการเล่นที่ซับซ้อนได้ด้วยตนเอง และการมุ่งเป้าหมาย เป็นความพากเพียรเพื่อบรรลุเป้าหมาย ทำให้เมื่อทำสิ่งใดเด็กก็จะมุ่งมั่นทำโดยไม่ย่อท้อ และการที่ผู้บริหารสถานศึกษาได้สร้างความไว้วางใจให้เกิดขึ้นในสถานศึกษา ยังสอดคล้องกับ บรรชา บุญสิงห์ (2556) ที่กล่าวว่า การที่ให้ความสำคัญกับการให้อำนาจในการตัดสินใจ พฤติกรรมภาวะผู้นำของผู้บริหารและการเข้ามามีส่วนร่วมอย่างแท้จริงในทุกกระบวนการโดยอยู่บนพื้นฐานของความไว้วางใจกัน ทำให้เกิดความผูกพันต่อองค์กร และความรู้สึกเป็นเจ้าของอย่างแท้จริง และสอดคล้องกับ ชูชาติ พวงสมจิตร (2555) ที่กล่าวว่า ความไว้วางใจกันนั้นคือแนวคิดที่เป็นปรัชญาพื้นฐานของการบริหารแบบมีส่วนร่วม ผู้ร่วมงานจะสามารถปฏิบัติงานได้อย่างสมบูรณ์หากได้รับความไว้วางใจให้ดำเนินงาน

1.3 ด้านการร่วมกำหนดวัตถุประสงค์ เป้าหมายและร่วมรับผิดชอบดำเนินการ พบว่า ประเด็นของการบริหารโรงเรียนมีการร่วมกำหนดวัตถุประสงค์ เป้าหมายและร่วมรับผิดชอบดำเนินการในการพัฒนาสมองเพื่อการพัฒนาทักษะพื้นฐานให้กับผู้เรียน และประเด็นของการบริหารโรงเรียนมีการร่วมกำหนดวัตถุประสงค์ เป้าหมายและร่วมรับผิดชอบดำเนินการในการพัฒนาสมอง

เพื่อการพัฒนาทักษะกำกับตนเองให้กับผู้เรียน มีความต้องการจำเป็นสูงสุด ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ บุคลากรทางการศึกษาต้องการให้ผู้บริหารสถานศึกษามีการกำหนดเป้าหมาย การวางแผนปฏิบัติงาน กำหนดขอบเขตของงานในการพัฒนาสมรรถนะเพื่อการพัฒนาทักษะพื้นฐาน ซึ่งจะก่อให้เกิดผลดีต่อเด็ก เช่น จดจำสิ่งต่าง ๆ ได้ดี รู้จักจัดลำดับความสำคัญ รู้จักอดทน ควบคุมอารมณ์ตนเอง และรู้จักปรับตัว และการพัฒนาสมรรถนะเพื่อการพัฒนาทักษะกำกับตนเอง เพื่อช่วยให้เด็กมีสมาธิในการเรียน การทำกิจกรรม และทำสิ่งต่าง ๆ ทำให้ทบทวนตนเองและแก้ปัญหาของตนเองได้ และมีการประเมินความคืบหน้าเป็นระยะ ทำให้การวางแผนงานควบคุมง่ายขึ้น สอดคล้องกับ สุภาวดี หาญเมธี (2561) ได้กล่าวถึง การพัฒนาสมรรถนะเพื่อการพัฒนาทักษะพื้นฐาน ได้แก่ทักษะความจำเพื่อใช้งาน ช่วยให้เด็กคิดเลขในใจได้ จดจำสิ่งที่อ่านและนำมาประมวลให้เกิดความเข้าใจ การจดจำกติกาข้อตกลงเพื่อนำมาปฏิบัติ การยั้งคิดไตร่ตรอง ที่ช่วยให้เด็กจัดลำดับความสำคัญ ควบคุมอารมณ์และการกระทำของตนเอง ทำให้รู้จักพูดในสิ่งที่ควรพูด ไม่แสดงอาการไม่พึงประสงค์ เด็กรู้จักอดทน รอได้ ไม่แฉงควง ไม่หยาบคาย ของผู้อื่นมาเป็นของตนเพราะความอยากได้ และการยืดหยุ่นความคิด ที่ช่วยให้เด็กเรียนรู้ ไม่ยึดติด เห็นจุดผิดแล้วแก้ไข มีมุมมองใหม่ รู้จักคิดนอกกรอบ ทำให้เด็กปรับตัวได้ และการพัฒนาสมรรถนะเพื่อการพัฒนาทักษะกำกับตนเอง ได้แก่ทักษะการจดจ่อใส่ใจ ที่ช่วยให้เด็กมีสมาธิจดจ่อกับงาน การควบคุมอารมณ์ ช่วยให้เด็กอดทนและให้อภัยต่อการกระทบกระทั่งกันได้ และการติดตามประเมินตนเอง เพื่อช่วยให้เด็กได้ทบทวนสิ่งที่ทำไป รู้สึกสำนึกผิดแล้วปรับปรุงตนเองใหม่ และจากการที่ผู้บริหารมีการร่วมกำหนดเป้าหมาย การวางแผนปฏิบัติงาน กำหนดขอบเขตของงาน และการประเมินงาน ยังสอดคล้องกับ บรรณา บัญสิทธิ์ (2556) ได้กล่าวว่า การกำหนดวัตถุประสงค์ คือการกำหนดขอบเขตของงานที่จะทำให้สำเร็จตามเป้าหมายที่วางไว้เป็นการสร้างข้อตกลงร่วมกันในองค์กร มีทิศทางในการทำงาน ทำให้การวางแผนงานควบคุมง่ายขึ้น สอดคล้องกับ ชูชาติ พ่วงสมจิตร (2555) ได้กล่าวว่า การร่วมกำหนดวัตถุประสงค์เป้าหมายและร่วมรับผิดชอบดำเนินการ คือ การตั้งเป้าหมายและวัตถุประสงค์ร่วมกันของผู้บริหาร ร่วมกันปรับปรุงพัฒนาเป้าหมายขององค์กร ย่อมขจัดความขัดแย้งที่จะเกิดขึ้นได้ เพราะทุกคนมีวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายเดียวกัน มีการทำงานที่เป็นไปในทิศทางเดียวกัน มีความรับผิดชอบร่วมกัน ผลผลิตหรือผลงานก็จะออกมาอย่างมีประสิทธิภาพ

1.4 ด้านความมีอิสระที่จะรับผิดชอบ และสามารถดูแลตนเองได้ พบว่า ประเด็นของการบริหารโรงเรียนมีความมีอิสระที่จะรับผิดชอบ และสามารถดูแลตนเองได้ในการพัฒนาสมรรถนะเพื่อการพัฒนาทักษะกำกับตนเองให้กับผู้เรียน มีความต้องการจำเป็นสูงสุด ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ บุคลากรทางการศึกษาต้องการให้ผู้บริหารสถานศึกษาเมื่อได้มอบหมายงานให้ผู้ปฏิบัติงานรับผิดชอบแล้ว ควรให้อิสระในการตัดสินใจในการทำงาน ทั้งการคิดงาน กำหนดขอบเขตของงาน และเลือกวิธีปฏิบัติงานได้เอง ในการดำเนินงานพัฒนาสมรรถนะเพื่อการพัฒนาทักษะกำกับตนเองให้กับเด็ก ซึ่งจะช่วยให้เด็กมีสมาธิจดจ่อกับงาน ทำกิจกรรมต่าง ๆ อย่างใส่ใจ เด็กสามารถควบคุมอารมณ์ได้ รู้จักอดทน และให้อภัย รวมถึงรู้จักแก้ไขปรับปรุงตนเองได้ดี ซึ่งสอดคล้องกับ สุภาวดี หาญเมธี (2561) ที่ได้กล่าวถึง การพัฒนาสมรรถนะเพื่อการพัฒนาทักษะกำกับตนเอง ได้แก่ทักษะการจดจ่อใส่ใจ ที่ช่วยให้เด็กมีสมาธิจดจ่อกับงาน เช่น การร้อยลูกปัด ต่อบล็อก และทำกิจกรรมต่าง ๆ ได้อย่างใส่ใจ การควบคุมอารมณ์ ช่วยให้เด็กอดทนและให้อภัยต่อการกระทบกระทั่งกันได้ในระหว่างเล่นด้วยกัน เมื่อไม่พอใจจะหาวิธีแก้ปัญหา และการติดตามประเมินตนเอง เพื่อช่วยให้เด็กได้ทบทวนสิ่งที่ทำไป รู้สึกสำนึกผิดแล้วปรับปรุงตนเองใหม่ เช่น การพูดที่ทำให้เพื่อนเสียใจ หรือเมื่อทำผลงานเสร็จ ได้ทบทวนเพื่อพัฒนางานให้ดีขึ้น และการให้อิสระในการรับผิดชอบของผู้บริหารนั้น สอดคล้องกับ ชูชาติ พ่วงสมจิตร (2555) ได้กล่าวว่า การมีความเป็นอิสระที่จะรับผิดชอบและสามารถดูแลตนเองได้ คือ ผู้ปฏิบัติงานมีอิสระในการคิด การตัดสินใจ และการดำเนินงานที่ตนรับผิดชอบ

1.5 ด้านความผูกพันต่อกัน และรู้สึกเป็นเจ้าของหน่วยงานร่วมกัน พบว่า ประเด็นของการบริหารโรงเรียนมีความผูกพันต่อกัน และรู้สึกเป็นเจ้าของหน่วยงานร่วมกันในการพัฒนาสมองเพื่อการพัฒนาทักษะกำกับตนเองให้กับผู้เรียน มีความต้องการจำเป็นสูงสุด ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ บุคลากรทางการศึกษาต้องการให้ทั้งผู้บริหารและปฏิบัติงานได้ร่วมกันดำเนินงานในทุกขั้นตอนในการพัฒนาสมองเพื่อการพัฒนาทักษะกำกับตนเองให้กับผู้เรียน ตั้งแต่การกำหนดเป้าหมายจนถึงขั้นตอนการปฏิบัติ โดยผู้บริหารคอยช่วยเหลือและสนับสนุน ส่วนผู้ปฏิบัติงานจะให้ความร่วมมืออย่างเต็มกำลังความสามารถ โดยคำนึงถึงประโยชน์ที่จะเกิดกับสถานศึกษาและเด็กนักเรียนเป็นหลัก ซึ่งประโยชน์ที่ได้จะช่วยให้เด็กมีสมาธิจดจ่อกับงาน ทำกิจกรรมได้อย่างใส่ใจ สามารถควบคุมอารมณ์ มีความอดทน รู้จักการให้อภัย รู้จักสำนึกผิด และปรับปรุงแก้ไขตนเองได้ ซึ่งสอดคล้องกับ สุภาวดี หาญเมธี (2561) ที่ได้กล่าวถึง การพัฒนาสมองเพื่อการพัฒนาทักษะกำกับตนเอง ได้แก่ทักษะการจดจ่อใส่ใจ ที่ช่วยให้เด็กมีสมาธิจดจ่อกับงาน เช่น การร้อยลูกปัด ฟังนิทานได้จบเรื่อง และทำกิจกรรมต่าง ๆ ได้อย่างใส่ใจ การควบคุมอารมณ์ ช่วยให้เด็กอดทนและให้อภัยต่อการกระทบกระทั่งกันได้ในระหว่างเล่นด้วยกัน เมื่อไม่พอใจจะหาวิธีแก้ปัญหา และการติดตามประเมินตนเอง เพื่อช่วยให้เด็กได้ทบทวนสิ่งที่ทำไป รู้จักสำนึกผิดแล้วปรับปรุงตนเองใหม่ เช่น การพูดที่ทำให้เพื่อนเสียใจ หรือเมื่อทำผลงานเสร็จ ได้ทบทวนเพื่อพัฒนางานให้ดีขึ้น และการที่ผู้บริหารสถานศึกษาได้สร้างความผูกพันต่อกันในสถานศึกษา ยังสอดคล้องกับ บรรณา บัญสิทธิ์ (2556) ที่ได้สรุปแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการบริหารแบบมีส่วนร่วมของนักวิชาการไว้ว่า การที่ให้ความสำคัญกับการให้อำนาจในการตัดสินใจ พฤติกรรมภาวะผู้นำของผู้บริหาร และการเข้ามามีส่วนร่วมอย่างแท้จริงในทุกกระบวนการ โดยอยู่บนพื้นฐานของความไว้วางใจกัน นั้นจะทำให้เกิดความผูกพันต่อองค์กร และความรู้สึกเป็นเจ้าของอย่างแท้จริง และสอดคล้องกับ ชูชาติ พวงสมจิตร (2555) ที่ได้กล่าวว่า ความผูกพันต่อกันและรู้สึกเป็นเจ้าของหน่วยงานร่วมกัน คือ การที่แต่ละคนทั้งผู้บริหารและผู้ใต้บังคับบัญชาได้มาปฏิบัติร่วมกัน มีส่วนช่วยเหลือสนับสนุนซึ่งกันและกันเป็นสิ่งที่ก่อให้เกิดความผูกพันต่อกัน และการที่บุคคลในองค์กรได้มีส่วนร่วมในการตัดสินใจ รู้เป้าหมายขององค์กรมีความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของกิจการร่วมกัน และร่วมมือกันอย่างเต็มที่ตามกระบวนการมีส่วนร่วมซึ่งก่อให้เกิดความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งขององค์กรและพร้อมที่จะทำผลประโยชน์ให้กับองค์กร นอกจากนี้ ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ กัญวัญญู ธาริบุญญ (2558) ที่ได้ศึกษาการวิจัยเรื่องการบริหารแบบมีส่วนร่วมที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการทำงานเป็นทีมของผู้บริหารสถานศึกษาเอกชนระดับปฐมวัย ผลการวิจัยพบว่า การบริหารแบบมีส่วนร่วม องค์กรประกอบที่อยู่ในระดับสูงสุด คือ ความผูกพันต่อองค์กร

1.6 ด้านการให้ข้อมูลที่ถูกต้องครบถ้วน และทันสมัยต่อทุกคนที่มีส่วนร่วมในการตัดสินใจ พบว่าประเด็นของการบริหารโรงเรียนมีการให้ข้อมูลที่ถูกต้องครบถ้วน และทันสมัยต่อทุกคนที่มีส่วนร่วมในการตัดสินใจในการพัฒนาสมองเพื่อการพัฒนาทักษะพื้นฐานให้กับผู้เรียน มีความต้องการจำเป็นสูงสุด ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ บุคลากรทางการศึกษาต้องการให้ผู้บริหารสถานศึกษาช่วยสนับสนุนและหาข้อมูลข่าวสารที่สำคัญ ทันสมัย และเป็นประโยชน์ในการพัฒนาสมองเพื่อการพัฒนาทักษะพื้นฐานให้กับผู้เรียนจากหน่วยงานหรือองค์กรที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้ผู้ปฏิบัติงานสามารถนำข้อมูลเหล่านั้นมาดำเนินงานได้อย่างเหมาะสมและมีประสิทธิภาพ เพื่อให้การพัฒนาสมองเพื่อการพัฒนาทักษะพื้นฐานประสบผลสำเร็จ และมีผลช่วยให้เด็กมีความจำดี จดจำสิ่งต่าง ๆ ได้ดี และสามารถนำมาประมวลผล และจัดลำดับความสำคัญในการทำงานและปฏิบัติตนได้ดี เด็กรู้จักพูด รู้จักทำ ไม่แสดงอาการไม่พึงประสงค์ ดีใจเมื่อสมหวัง และยอมรับความผิดหวังได้ ทำให้เด็กปรับตัวอยู่ร่วมกันได้เป็นอย่างดี ซึ่งสอดคล้องกับ สุภาวดี หาญเมธี (2561) ที่ได้กล่าวถึง การพัฒนาสมองเพื่อการพัฒนาทักษะพื้นฐาน ได้แก่ทักษะความจำเพื่อใช้งาน ช่วยให้เด็กคิดเลขในใจได้ จดจำสิ่งที่อ่านและนำมาประมวลผลให้เกิดความเข้าใจ การจดจำกติกาข้อตกลงเพื่อนำมาปฏิบัติ การยั้งคิดไตร่ตรอง ที่ช่วยให้เด็ก

จัดลำดับความสำคัญ ควบคุมอารมณ์และการกระทำของตนเอง ทำให้รู้จักพูดในสิ่งที่ควรพูด ไม่แสดงอาการไม่พึงประสงค์ เด็กรู้จักอดทน รอได้ ไม่แฉงควง ไม่หยิ่งผยองของผู้อื่นมาเป็นของตนเพราะความอยากได้ และการยืดหยุ่นความคิด ที่ช่วยให้เด็กเรียนรู้ ไม่ยึดติด เห็นจุดผิดแล้วแก้ไข มีมุมมองใหม่ รู้จักคิดนอกกรอบ ทำให้เด็กปรับตัวปรับเปลี่ยนยอมรับได้ดี ในสถานการณ์ที่ไม่เป็นไปตามที่คาดหวัง และการที่ผู้บริหารคอยให้ข้อมูลที่ถูกต้อง ครบถ้วน และทันสมัยในการดำเนินงาน และยังสอดคล้องกับ ชูชาติ พ่วงสมจิตร (2555) ที่ได้กล่าวว่า การให้ข้อมูลที่ถูกต้อง ครบถ้วน และทันสมัยต่อทุกคนที่มีส่วนร่วมในการตัดสินใจ คือ การให้ข้อมูลข่าวสารที่ถูกต้อง ครบถ้วน และทันสมัยต่อผู้ได้บังคับบัญชา ข้อมูลข่าวสารจึงเป็นทรัพยากรที่สำคัญที่จะทำให้การตัดสินใจนั้นถูกต้องเหมาะสมและมีประสิทธิภาพ

ข้อเสนอแนะการวิจัย

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 ควรให้ความสำคัญกับข้อมูลข่าวสารในการพัฒนาทักษะทางสมองของเด็กที่เป็นข้อมูลใหม่ ทันท่วงทีเหตุการณ์ทั้งในเครือข่ายโรงเรียน ระดับท้องถิ่น ระดับภาค และระดับประเทศ เพื่อนำมาพัฒนาการเรียนการสอนภายในสถานศึกษา

1.2 ควรมีการส่งเสริมให้ครูและบุคลากรในสถานศึกษามีการพัฒนาความรู้ความสามารถอย่างต่อเนื่อง เพื่อส่งเสริมการพัฒนาเด็กอย่างเต็มความสามารถ

1.3 ควรมีการสร้างองค์ความรู้เกี่ยวกับการพัฒนาทักษะทางสมองสำหรับเด็กทั้งเฉพาะภายในสถานศึกษาและจากสถานศึกษาอื่น ๆ โดยใช้ผลจากการศึกษาเป็นฐานข้อมูล

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการศึกษาการบริหารสถานศึกษาแบบมีส่วนร่วมที่ส่งผลต่อการเสริมสร้างการพัฒนาทักษะทางสมองของผู้เรียนในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 3 โดยการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ เพื่อสร้างสมการพยากรณ์หาความสัมพันธ์ในเชิงอิทธิพลของการบริหารสถานศึกษาแบบมีส่วนร่วมที่มีต่อการเสริมสร้างการพัฒนาทักษะทางสมอง

2.2 ควรมีการศึกษาการเสริมสร้างการพัฒนาทักษะทางสมองของผู้เรียนในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 3 วิธีเชิงคุณภาพ ด้วยวิธีการสัมภาษณ์ เพื่อหาข้อมูลคุณภาพและรายละเอียดเชิงลึก

องค์ความรู้ใหม่

ผลจากการศึกษาสามารถนำมาสร้างเป็นแนวทางการบริหารสถานศึกษาแบบมีส่วนร่วมที่เสริมสร้างการพัฒนาทักษะทางสมองของผู้เรียน โดยการกระจายอำนาจ ให้ความไว้วางใจในการพัฒนาทักษะการปฏิบัติของผู้เรียนอย่างรอบด้าน ตั้งแต่การกำหนดนโยบาย เป้าหมาย วิสัยทัศน์ พันธกิจและจุดเน้นของสถานศึกษา การวางแผนปฏิบัติงาน และกำหนดขอบเขตของงาน เพื่อให้ทุกฝ่ายมีความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็ก มีการพัฒนาความผูกพันต่อกันในองค์กร และการมีส่วนร่วมในการบริหารและการตัดสินใจ เพื่อนำไปสู่การออกแบบการจัดการเรียนรู้ และกิจกรรมแบบบูรณาการที่เน้นให้เด็กได้ลงมือปฏิบัติ โดยการที่ครูและบุคลากรทางการศึกษามีความเชี่ยวชาญในทักษะที่หลากหลาย จะทำให้สามารถปรับเปลี่ยนการจัดการเรียนรู้ได้อย่างเหมาะสม นอกจากนี้ การให้ผู้บริหารและครูได้เข้าร่วมกิจกรรมพัฒนาทักษะนักเรียนทั้งในและภายนอกสถานศึกษาเพื่อให้เกิดการสนับสนุน และได้รับความร่วมมือจากทุกภาคส่วน จะทำให้การบริหารสถานศึกษามีการพัฒนาได้อย่างต่อเนื่อง

เอกสารอ้างอิง

- กองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา. (2565). *ห้องเรียนฟื้นฟูหลังโควิด-19*. กรุงเทพมหานคร: กองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา.
- กัญญาวิญญู ธาธิบุญ. (2558). *การบริหารแบบมีส่วนร่วมที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการทำงานเป็นทีมของผู้บริหารสถานศึกษาเอกชนระดับปฐมวัย*. วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต, มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ชูชาติ พวงสมจิตร์. (2555). *ประมวลสาระชุดวิชาประสบการณ์วิชาชีพประกาศนียบัตรบัณฑิตทางการศึกษา*. (พิมพ์ครั้งที่ 5). นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- ชูวงศ์ เจริญพัฒนกุล. (2564). *การพัฒนาเด็กปฐมวัยแบบองค์รวม*. กรุงเทพมหานคร: ศาสนจักรการพิมพ์.
- ทิพย์ภาภรณ์ มาศจันทร์. (2553). *การมีส่วนร่วมในการบริหารโรงเรียนของครูในอำเภอสอยดาว สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจันทบุรี เขต 2*. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยบูรพา.
- บรรชา บุญสิงห์. (2556). *การบริหารแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหารสถานศึกษาเพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียนในโรงเรียนประถมศึกษา อำเภอเปือยน้อย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 2*. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- สุธาวรรณ วิมลประดิษฐ์. (2565). ผลกระทบของโควิด-19 ที่มีต่อการเรียนของเด็กปฐมวัย. *วารสารวิชาการ สพฐ*, 11(2), 36-38.
- สุภาวดี หาญเมธี. (2561). *คู่มือพัฒนาทักษะสมอง EF Executive Functions สำหรับครูปฐมวัย*. กรุงเทพมหานคร: บริษัท มติชน จำกัด (มหาชน).
- สุวิมล ว่องวานิช. (2550). *การวิจัยประเมินความต้องการจำเป็น*. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 3. (2566). *รายงานงบประมาณประจำปี 2566*. เพชรบูรณ์: กลุ่มนโยบาย และแผนงาน.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2562). *มาตรฐานสถานพัฒนาเด็กปฐมวัยแห่งชาติ*. กรุงเทพมหานคร: พริกหวานกราฟฟิค.
- Krejcie and Morgan. (1970). Determining Sample Size for Research Activities. *Educational and Psychological Measurement*, 30(3), 607-610.

การบริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ด้วยรูปแบบบริหาร WK5O2A MODEL School Administration in 21st century Using WK5O2A MODEL

ศุภโชค แข่งแก้ว
Suphachoke Khengkaew

นักศึกษาลัทธิสุตรปรัชญาคุษฎ์บัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์
Doctor of Philosophy in Educational Administration, Phetchabun Rajabhat University

บทคัดย่อ

ของเทคโนโลยีและนวัตกรรม ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีสารสนเทศส่งผลทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว การศึกษาจึงเกิดการเปลี่ยนแปลงตามไปด้วยอย่างไม่อาจหลีกเลี่ยงได้ สถานศึกษาจึงต้องมีความตื่นตัวและปรับเปลี่ยนการจัดการศึกษา เพื่อเตรียมความพร้อมให้นักเรียนมีทักษะสำหรับการดำเนินชีวิตในโลกศตวรรษที่ 21 ต้องมีการปรับเปลี่ยนกระบวนทัศน์ด้านการบริหารสถานศึกษา เพื่อให้สอดคล้องกับยุคสมัยทันกับความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น ผู้บริหารสถานศึกษาในฐานะผู้รับผิดชอบที่จะบริหารสถานศึกษาให้บรรลุเป้าหมาย จึงจำเป็นต้องมีความรู้ความเข้าใจ มีทักษะในการบริหารสถานศึกษาให้ประสบความสำเร็จ ในบทความวิชาการนี้จึงขอเสนอประเด็นเกี่ยวกับ การบริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ด้วยรูปแบบบริหาร WK5O2A MODEL ประกอบด้วย 1) หลักการบริหารจัดการอย่างบูรณาการในทุกหน่วยงาน ยึดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง หลักการทรงงาน เข้าใจ เข้าถึง พัฒนาตามศาสตร์พระราชา เพื่อพัฒนาที่ยั่งยืน และการศึกษาในยุคประเทศไทย 4.0 2) กระบวนการ WK5O2A 3) จุดมุ่งหมายเพื่อยกระดับคุณภาพการจัดการศึกษาให้พัฒนาในทุก ๆ ด้าน อย่างมีประสิทธิภาพและต่อเนื่องยั่งยืน 4) ผลลัพธ์ นักเรียนคุณภาพ ครูคุณภาพ ผู้บริหารคุณภาพ โรงเรียนคุณภาพ เพื่อนำไปสู่การบริหารสถานศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผล

คำสำคัญ: บริหารสถานศึกษา; ศตวรรษที่ 21; รูปแบบบริหาร WK5O2A MODEL

ABSTRACT

This academic paper aims to present the concept of school administration in the 21st century, a world of technology and innovation. The advancement in technology has resulted in rapid change. This causes education to inevitably change as well. Therefore, educational institutions must be alert and change educational arrangements. To prepare students with the life-skills in the 21st century world, the school administration paradigm shift must be updated. In order to be consistent with the times and keep up with the changes that occurs. In order to manage the educational institution to achieve its goals, Educational institution administrators as responsible people need to have knowledge and understanding and the skills to successfully manage an educational institution. In this academic article, we would like to present issues regarding educational institution administration in the 21st century with the WK5O2A MODEL management model consisting of 1) principles of integrated management in all departments. Adhering to the philosophy of Sufficiency Economy Principles of His Majesty's work, understanding, access, and development for

sustainable development and education in the Thailand 4.0 era 2) WK5O2A process 3) The aim is to raise the quality of education to develop in every aspect efficiently, continuously and sustainably 4) Results: we focus on quality students, quality teachers, quality administrators and quality school to lead to efficient and effective administration of educational institutions.

Keywords: educational institution administration; the 21st century; WK5O2A MODEL

บทนำ

การจัดการศึกษาในศตวรรษที่ 21 ซึ่งสถานศึกษาจะต้องพัฒนาผู้เรียนทั้งในด้านความรู้ สาระวิชาหลักและทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 ซึ่งประกอบด้วย ทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรม ทักษะชีวิตและอาชีพ และทักษะด้านสารสนเทศ สื่อ และเทคโนโลยี จึงเป็นภาระที่สำคัญของผู้บริหารที่จะต้องรับผิดชอบจัดการศึกษาให้ประสิทธิภาพ ซึ่งผู้บริหารจะต้องรู้เท่าทันความเปลี่ยนแปลง พัฒนาตนเอง คิดหายุทธศาสตร์ในการบริหารจัดการใหม่ๆ ปรับเปลี่ยนรูปแบบการทำงานให้มีความสำคัญกับความสัมพันธ์ของผู้ปฏิบัติงานในองค์กร และนอกองค์กรให้ความสนใจต่อวัฒนธรรมองค์กรที่มุ่งผลลัพธ์ใส่ใจในเรื่องของศาสตร์ทาง การสอนที่เหมาะสม และต้องเข้ามาปรับบทบาทในการเร่งปรับเปลี่ยนรูปแบบการจัดการเรียนการสอนของครู ปรับเปลี่ยนเนื้อหาตามหลักสูตรควบคู่ไปกับการพัฒนาทักษะใหม่ๆ ให้กับครูผู้สอน ส่งเสริมให้มีการนำเทคโนโลยีมาใช้เพื่อพัฒนาคุณภาพทางการศึกษาให้สูงขึ้น รวมทั้งปรับบทบาทในการสร้างเครือข่าย การเรียนรู้ทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษาเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้ความสามารถ และมีทักษะที่ทัดเทียมเป็นที่ยอมรับของชาติอื่น และสามารถดำรงชีวิตได้อย่างมีความสุข ผู้บริหารสถานศึกษาเป็นกลไกสำคัญและมีอิทธิพลสูงสุดต่อคุณภาพของผลลัพธ์ที่ได้จากระบบการศึกษาประสิทธิภาพของการบริหารและประสิทธิผลของสถานศึกษา นักวิชาการหลายท่านมีความเห็นตรงกันว่าความสำเร็จหรือความล้มเหลวทางการศึกษานั้นขึ้นอยู่กับผู้บริหารส่วนหนึ่ง ดังนั้นผู้บริหารจึงเป็นตัวแปรสำคัญในด้านการจัดการศึกษาให้มีคุณภาพผู้บริหารสถานศึกษาในยุคใหม่ในศตวรรษที่ 21 จึงต้องมีความรู้ ความสามารถ ทักษะและประสบการณ์ทางการบริหารการศึกษาเพื่อพัฒนาสถานศึกษาให้ทันสมัยเหมาะสมกับการเปลี่ยนแปลงของโลก

ดังนั้น ผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ต้องมีคุณลักษณะโดดเด่นเหมาะสม มีความรู้เชิงทฤษฎี มีทักษะบทบาทหน้าที่ มีคุณธรรมและประสบการณ์ทางการบริหารการศึกษายุคใหม่ เพื่อนำพาสถานศึกษาให้ประสบผลสำเร็จ สามารถสนองตอบต่อการแข่งขันและทันสมัยเหมาะสมกับการเปลี่ยนแปลงของโลก

ความหมายของการบริหารสถานศึกษา

มูนา จารง (2560) กล่าวว่า การบริหารสถานศึกษา หมายถึง แนวทางปฏิบัติการศึกษามุ่งหวังยกระดับการศึกษาของชาติให้ได้มาตรฐานและจัดการศึกษาได้อย่างทั่วถึง มีคุณภาพโดยได้บัญญัติให้มีกระจายอำนาจการบริหารจัดการศึกษา ทั้งด้านวิชาการ งบประมาณ การบริหารบุคคล และงานบริหารทั่วไป ไปยังคณะกรรมการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา และสถานศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษาโดยตรง เพื่อความยืดหยุ่นและความรวดเร็วในการบริหารจัดการให้องค์กรมีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผล

พระสกล ฐานธมโม (2556) กล่าวว่า การบริหารสถานศึกษา หมายถึง การบริหารกิจกรรมทางการศึกษาที่จะต้องทำเป็นกระบวนการโดยกลุ่มบุคคลต่างๆ เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ นั่นก็

คือ การพัฒนาสมาชิกหรือผู้รับบริการทางการศึกษาให้เป็นผู้มีคุณภาพที่สังคมต้องการ และเป็นภารกิจที่สำคัญยิ่งของผู้บริหารสถานศึกษาที่จะต้องสามารถนำองค์กรให้อยู่รอด ต้องกำหนดแผนงานวิธีการตลอดจนขั้นตอนต่างๆ ในการปฏิบัติงานไว้อย่างมีระบบ โดยพึงพิงงบประมาณจากรัฐที่มีไม่มากนักด้วยความประหยัด ใช้ทรัพยากรให้คุ้มค่าทั้งคน เงิน เวลาและทรัพย์สินอย่างอื่น เพราะถ้าระบบบริหารภายในสถานศึกษาไม่ดีจะกระทบกระเทือนต่อส่วนอื่นๆ ของหน่วยงานได้ ดังนั้นความสำเร็จหรือความล้มเหลวในการบริหารสถานศึกษา จึงขึ้นอยู่กับสมรรถภาพของผู้บริหารสถานศึกษาเป็นสำคัญ

สำเร็จ วงศ์ศักดิ์ (2553) กล่าวว่า การบริหารสถานศึกษา หมายถึง กระบวนการทำงานของผู้บริหารที่จะต้องมียุทธศาสตร์และกระบวนการบริหารที่ต่อเนื่อง ขั้นตอนในการดำเนินงานแต่ละขั้นตอนต้องมีความสัมพันธ์กัน ดังนั้น ผู้บริหารจะต้องนำหลักและกระบวนการบริหารมาใช้ในการบริหารงบประมาณ วัสดุ ครุภัณฑ์ การพัฒนาบุคลากร เพื่อให้เกิดผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์

ดังนั้น การบริหารสถานศึกษา หมายถึง การดำเนินการต่าง ๆ ภายในสถานศึกษาที่จะทำให้บุคลากรเกิดการรับรู้กระบวนการในการบริหารสถานศึกษา สร้างความพึงพอใจในการปฏิบัติงานทำให้เกิดความร่วมมือและความรับผิดชอบต่อกัน เพื่อให้การดำเนินงานบรรลุตามวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายของสถานศึกษา ประกอบด้วย การบริหารงานวิชาการ การบริหารงบประมาณ การบริหารงานบุคคล และการบริหารงานทั่วไป

บทบาทของผู้บริหารในศตวรรษที่ 21

ผู้บริหารสถานศึกษา มีหลายบทบาทขึ้นอยู่กับภารกิจและกิจกรรมการบริหารซึ่งการบริหารให้ประสบความสำเร็จต้องอาศัยหลายปัจจัยเข้ามาเกี่ยวข้อง การบริหารงานการศึกษาในยุคปัจจุบันจะต้องสอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของสังคมโลก โดยเฉพาะสังคมแห่งการเรียนรู้ในยุคของเทคโนโลยีในการเชื่อมโยงข้อมูลต่าง ๆ ของทุกภูมิภาคของโลกเข้าด้วยกัน ผู้บริหารจะต้องแสดงบทบาทอย่างเต็มที่และใช้กลยุทธ์และเทคนิคการบริหารระดับสูงจึงจะสามารถนำองค์กรสู่ความสำเร็จ สมชาย เทพแสง (2547) กล่าวว่า ผู้นำการศึกษาในยุคเทคโนโลยี หรือ E - Leadership ควรมีลักษณะ 10E ดังนี้ 1) Envision ผู้นำต้องสร้างวิสัยทัศน์อย่างชัดเจน โดยเฉพาะมีความคิดสร้างสรรค์ จินตนาการที่กว้างไกลเน้นการบูรณาการเทคโนโลยีในการบริหารและการจัดการรวมทั้งการเรียนการสอน 2) Enable ผู้นำการศึกษาต้องมีความสามารถในการบริหารและการจัดการ โดยบูรณาการเทคโนโลยีในหลักสูตรโรงเรียน ระบบการบริหาร การปฏิบัติงานในโรงเรียน 3) Empowerment ผู้นำการศึกษาต้องเข้าใจและหยั่งรู้ความสามารถของบุคลากรในโรงเรียนได้เป็นอย่างดี รวมทั้งสามารถกระจายอำนาจให้บุคลากรได้อย่างเหมาะสม 4) Energize ผู้นำการศึกษาต้องหมั่นจุดพลังและประกายไฟอยู่ตลอดเวลา เพื่อให้เกิดพลังในการทำงาน เกิดความกระตือรือร้น ขวนขวายตลอดเวลา 5) Engage ผู้นำการศึกษาต้องตั้งใจและจดจ่อต่อการทำงาน โดยมีความมุ่งมั่นอย่างแรงกล้าเพื่อให้งานประสบความสำเร็จ และต้องตั้งความหวังให้สูงและค่อย ๆ นำองค์กรไปสู่เป้าหมายที่วางไว้ 6) Enhance ผู้นำการศึกษาจะต้องยกระดับผลการปฏิบัติงานให้เกิดความเจริญก้าวหน้าอย่างต่อเนื่องโดยมีมาตรฐานเปรียบเทียบ (Bench Marking) ไว้อย่างชัดเจน 7) Encourage ผู้นำในยุคโลกาภิวัตน์ จำเป็นอย่างยิ่งที่จะใช้แรงจูงใจต่อบุคลากรให้ร่วมมือร่วมใจปฏิบัติหน้าที่อย่างมีความสุข การสร้างสภาพแวดล้อมและบรรยากาศที่เป็นมิตรจะสนับสนุนงานให้ประสบความสำเร็จ 8) Emotion ผู้นำต้องมีคุณภาพทางอารมณ์ มีความสามารถหยั่งรู้จิตใจของบุคลากร และอ่านใจคนอื่นได้ รวมทั้งเน้นการทำงานที่เกิดจากความพึงพอใจทั้งสองฝ่ายทั้งตนเองและบุคลากรที่ร่วมงาน สร้างทัศนคติทางบวก มีอารมณ์ขัน สุขุมรอบคอบ 9) Embody ผู้นำการศึกษา จะต้องเน้นการทำงานที่เป็นรูปธรรม เน้นเป้าหมายหรือผลงานที่สัมผัสได้ ไม่ว่าจะเป็นการวางแผน การ

ปฏิบัติงาน การสื่อสาร การติดตามและการประเมินผล ควรใช้วิธีการที่เป็นรูปธรรมชัดเจนและ 10) Eagle ผู้นำการศึกษาเปรียบประดุจนกอินทรีที่มองไกลและเน้นในภาพรวมมากกว่าการมองรายละเอียด ผู้นำควรมองเป้าหมายและผลงานเป็นหลัก ส่วนรายละเอียดเป็นหน้าที่ของเจ้าของงานที่จะทำให้การปฏิบัติงานเกิดประสิทธิภาพ E - Leadership หรือผู้นำในยุคโลกาภิวัตน์จึงเป็นผู้นำยุคใหม่อย่างแท้จริง ผู้นำการศึกษาซึ่งถือว่าเป็นผู้ควบคุมกลไก และขับเคลื่อนการศึกษาไปสู่เป้าหมายแห่งการปฏิรูปการศึกษาไม่ว่าจะอยู่ในระดับกระทรวงศึกษาธิการ ระดับสำนักงานต่างๆ รวมทั้งผู้บริหารโรงเรียนจึงต้องปรับเปลี่ยนกระบวนทัศน์ที่สำคัญ โดยเน้นการบูรณาการเทคโนโลยีในระบบการศึกษา คำนึงถึง 10E ในการบริหารและการจัดการ โดยเฉพาะควรมุ่งคุณภาพการศึกษาเป็นเป้าหมายสูงสุด โดยหวังว่าคุณภาพของผู้เรียนทั้งด้านความรู้ ความสามารถ คุณธรรม จริยธรรม และสามารถแข่งขันกับนานาประเทศได้อย่างมีเสถียรภาพ Weigel (2012) ได้ให้ทรรศนะว่า ผู้บริหารโรงเรียนที่มีประสิทธิภาพจะต้องมีทักษะในการปฏิบัติงานและมีความสามารถในการแก้ปัญหาที่ซับซ้อน ถ้าผู้บริหารโรงเรียนขาดทักษะภาวะผู้นำก็จะไม่สามารถแก้ไขปัญหของโรงเรียนได้ ซึ่งทักษะภาวะผู้นำต้องอยู่บนพื้นฐานของความเข้าใจเกี่ยวกับภาระงานและบุคลากร ผู้บริหารโรงเรียนจึงต้องได้รับการสนับสนุนให้ได้รับการพัฒนาทักษะ ความรู้ และประสบการณ์ในการปฏิบัติงานเพื่อเตรียมความพร้อมสำหรับการแข่งขันในบริบทของโลกยุคใหม่

การจัดการศึกษาในศตวรรษที่ 21 ผู้บริหารสถานศึกษาต้องพัฒนาผู้เรียนทั้งในด้านสาระวิชาหลัก และทักษะในศตวรรษที่ 21 ซึ่งประกอบด้วยทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรม ทักษะชีวิตและอาชีพ ทักษะด้านสารสนเทศเทคโนโลยี ดังนั้นบทบาทหน้าที่ของผู้บริหารจึงเป็นภาระที่สำคัญต่อการจัดการศึกษาให้มีประสิทธิภาพ ซึ่งผู้บริหารจะต้องรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลง พัฒนาการตนเองให้เป็นผู้นำยอดเยี่ยมปรับเปลี่ยนองค์กรให้ทันสมัย พัฒนาทีมงานให้เป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ พัฒนากระบวนทัศน์ใหม่ ให้เกิดขึ้นในองค์กร ขับเคลื่อนด้วยยุทธศาสตร์การบริหารจัดการใหม่ ๆ ส่งเสริมสนับสนุนทั้งด้านงบประมาณสื่ออุปกรณ์อย่างเพียงพอ ให้ความสำคัญกับความสัมพันธ์ของผู้ปฏิบัติงานในองค์กร และ นอกองค์กรให้ความสนใจต่อวัฒนธรรมองค์กรที่มุ่งผลสัมฤทธิ์ ปรับเปลี่ยนวิธีสอนของครูให้มีเทคนิคใหม่ ๆ พัฒนาหลักสูตรส่งเสริมด้านเทคโนโลยีและการบูรณาการทักษะทางสังคม ทักษะชีวิต รวมทั้งปรับบทบาทในการสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษา เครือข่ายผู้ปกครอง ชุมรมศิษย์เก่าและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในชุมชนท้องถิ่น สถานประกอบการที่จะส่งเสริมสนับสนุนการจัดการศึกษาให้มีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผล

ทักษะการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21

ทักษะการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 นั้นเป็นคุณลักษณะที่สำคัญของผู้บริหารสถานศึกษา ซึ่งผู้บริหารสถานศึกษาจำเป็นต้องต้องได้รับการพัฒนาทักษะในด้านการจัดการสถานศึกษาและการบริหารตนเองอย่างต่อเนื่องเพื่อนำไปสู่การบริหารงานให้มีประสิทธิภาพ นักวิชาการหลายท่านได้ให้ทัศนะเกี่ยวกับทักษะสำหรับผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ดังนี้ วิจารย์ พานิช (2553) กล่าวว่า ทักษะการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ประกอบด้วย

1. ด้านชีวิตและการทำงาน คือ ทักษะของคนที่ต้องเตรียมออกไปทำงาน โดยใช้ความรู้ (Knowledge Worker) โดยครูและศิษย์นั้นจะต้องเปลี่ยนแปลงตัวเองโดยสิ้นเชิงเพื่อให้เกิดการเตรียมคนออกไปทำงานที่ใช้ความรู้ (Knowledge Worker)
2. ด้านความยืดหยุ่นและการปรับตัว คือ ความรับผิดชอบในหน้าที่ ความสามารถในการปรับตัว ความสามารถในการตัดแปลงให้เหมาะสม (Accountability and Adaptability) การฝึก

ความรับผิดชอบส่วนตนและความยืดหยุ่นในบริบทต่าง ๆ การบรรลุตามมาตรฐานและเป้าหมายสำหรับตนเองและผู้อื่น รู้จักอดทนต่อสภาวะแวดล้อมที่ไม่แน่นอน

3. ด้านการริเริ่มสร้างสรรค์และการเป็นตัวของตัวเอง หมายถึง ความคิดสร้างสรรค์และความกระตือรือร้น (ความอยากรู้อยากเห็น) ทางปัญญา (Creativity and Intellectual Curiosity) การพัฒนา การนำไปใช้ และการสื่อสารความคิดเห็นไปสู่ผู้อื่น (ปีติรับ และโต้ตอบแง่มุมที่ใหม่และหลากหลาย)

4. ด้านทักษะทางสังคมและทักษะข้ามวัฒนธรรม เป็นการสื่อสารความเข้าใจไม่ว่าจะเป็น การสื่อสารทางการพูด การเขียนที่มีประสิทธิภาพ รวมทั้งช่องทางมีเดียเดียวในรูปแบบและบริบทที่หลากหลาย โดยเฉพาะการวิเคราะห์ การเข้าถึง การบูรณาการ การประเมิน และการจัดทำข้อมูลในรูปแบบและสื่อที่หลากหลาย

5. ด้านการเป็นผู้สร้างหรือผู้ผลิต และความรับผิดชอบเชื่อถือได้ เป็นความรับผิดชอบต่อสังคม (Social Responsibility) ใส่ใจต่อชุมชนอย่างมีความรับผิดชอบ ตระหนักในพฤติกรรมทางเชื้อชาติตามบริบทของชุมชน

6. ด้านภาวะผู้นำและความรับผิดชอบ เป็นการคิดเชิงวิพากษ์และการคิดอย่างเป็นระบบ (Critical Thinking and Systems Thinking) ฝึกการใช้เหตุผลในการทำความเข้าใจ และการสร้างทางเลือกที่ซับซ้อน การเข้าใจในความสัมพันธ์ ระบบต่าง ๆ ทักษะระหว่างบุคคลและการร่วมมือประสานกัน (Interpersonal and Collaborative Skills) รู้จักการทำงานเป็นทีมและภาวะผู้นำการปรับตัวในบทบาทและความรับผิดชอบที่แตกต่างกัน การทำงานอย่างมีประสิทธิภาพ (Productivity) กับผู้อื่น การเห็นอกเห็นใจ การเคารพในมุมมองที่แตกต่างกัน การระบุปัญหา การกำหนดปัญหาและการแก้ไขปัญหา (Problem Identification Formulation and Solution) การกำกับตนเอง (Self - Direction) โดยการเข้าใจของตนเองและเรียนรู้ความต้องการ การระบุแหล่งเรียนรู้ที่เหมาะสมการถ่ายโอนสิ่งที่เรียนรู้จากที่หนึ่งไปยังอีกที่หนึ่ง

รูปแบบบริหาร WK5O2A MODEL

การบริหารสถานศึกษาผู้บริหารจะต้องรู้เท่าทันความเปลี่ยนแปลง พัฒนาตนเอง คิดหา ยุทธศาสตร์ในการบริหารจัดการใหม่ ๆ ปรับเปลี่ยนรูปแบบการทำงาน ให้ความสำคัญกับความสัมพันธ์ของผู้ปฏิบัติงานในองค์กรและนอกองค์กร ให้ความสนใจต่อวัฒนธรรมองค์กรที่มุ่งผลลัพธ์สู่ความสำเร็จที่จำเป็น

จากความเปลี่ยนแปลงและความท้าทายทางการบริหาร ผู้บริหารจึงจำเป็นต้องมีเครื่องมือที่แตกต่างจากในยุคที่ผ่านมา เพื่อการขับเคลื่อนองค์กรสู่ความสำเร็จ และมีรูปแบบการบริหารสถานศึกษาให้สอดคล้องกับยุคในศตวรรษที่ 21 จึงนำรูปแบบบริหาร WK5O2A Model ซึ่งเป็นรูปแบบการบริหารจัดการอย่างบูรณาการกับทุกงานตามโครงสร้างบริหารงานของโรงเรียน ที่สอดคล้องกับแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา โดยยึดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง หลักการทรงงาน เข้าใจ เข้าถึง พัฒนาตามศาสตร์พระราชา เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน และการศึกษาในยุคประเทศไทย 4.0 โดยมีรายละเอียดของรูปแบบ WK5O2A Model เพื่อนำไปสู่การปฏิบัติ ดังนี้

W : Win (กำหนดเป้าหมายความสำเร็จ)

เป็นการกำหนดเป้าหมายที่ใช้กำหนดทิศทางโรงเรียนให้มีจุดมุ่งหมายที่ชัดเจน ด้วยวิสัยทัศน์ พันธกิจ และเป้าหมายของแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาของโรงเรียน ที่เริ่มจากการใช้หลักการทรงงาน ตามศาสตร์พระราชา คือ “เข้าใจ” โดยการวิเคราะห์สภาพแวดล้อม (SWOT Analysis) ของโรงเรียน จากข้อมูลสารสนเทศต่าง ๆ ที่เป็นสภาพภายในของโรงเรียน และสภาพ

ภายนอกโรงเรียน สภาพชุมชน รวมทั้งนโยบาย เป้าหมายต่าง ๆ ของการพัฒนาของหน่วยงานต้นสังกัดที่มุ่งพัฒนานักเรียนให้มีความพร้อมก้าวสู่ยุคประเทศไทย 4.0

K: Know (รู้/เข้าใจ)

ส่งเสริมพัฒนาให้ครูและบุคลากรทางการศึกษาทุกคนมีความรู้ ความเข้าใจในหน้าที่งาน ภาระงาน ระบบงาน เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลของการดำเนินงาน โดยใช้หลักการทรงงาน ตามศาสตร์พระราชา คือ “เข้าถึง” ที่มี 3 องค์ประกอบคือ 1. การระเบิดจากข้างใน เป็นการทำให้บุคลากรมีความต้องการที่จะปรับเปลี่ยน หรือพัฒนาด้วยตนเองก่อน ด้วยการสื่อสารวิสัยทัศน์ที่เป็นทิศทางพัฒนาให้บุคลากรเข้าใจ ตระหนักถึงความจำเป็นที่จะต้องเปลี่ยนแปลง นำไปสู่การวางแผนพัฒนางาน โครงการ กิจกรรมในส่วนที่ตนรับผิดชอบ 2. การเข้าใจกลุ่มเป้าหมาย เป็นการศึกษา วิเคราะห์ความต้องการ ความจำเป็นของแต่ละงาน โครงการ กิจกรรม ที่ต้องใช้ในการดำเนินงาน ได้แก่ งบประมาณ สื่อ อุปกรณ์ เทคโนโลยี สิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ และ 3. สร้างปัญญา เป็นการสนับสนุน ส่งเสริม ให้บุคลากรมีความรู้ ความเข้าใจ สามารถปฏิบัติหน้าที่ให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลของการดำเนินงานโครงการกิจกรรมต่าง ๆ โดยการนิเทศ ประชุม อบรม สัมมนา ศึกษาดูงาน

O1 : Online teaching (การเรียนการสอนออนไลน์)

ทุกรายวิชาจัดการเรียนการสอนผ่านระบบออนไลน์ Google classroom ร่วมกับรูปแบบอื่นๆ คือ On-Air On-Demand On-Hand ตามความเหมาะสม ครูปรับการจัดการเรียนการสอนให้มีความกระชับ ชัดเจน เน้นการใช้สื่อเทคโนโลยี Application ต่าง ๆ ให้มีความหลากหลาย น่าสนใจ วัตถุประสงค์ด้วยวิธีต่างๆ ที่หลากหลาย ยืดหยุ่น มีระบบงานทะเบียนวัดผลออนไลน์ (SGS) ให้ครูผู้สอนได้บันทึกปรับคะแนนได้ตลอดเวลาทำให้คะแนนเป็นปัจจุบัน นักเรียนและผู้ปกครองสามารถเข้าดู ตรวจสอบคะแนนของตนเองได้ตลอดเวลา ผู้ปกครองได้กำกับพฤติกรรมนักเรียนของนักเรียนที่มีปัญหา ส่งผลให้นักเรียนมีความกระตือรือร้น และปรับพฤติกรรมการเรียนให้ดีขึ้น

O2 : Online Supervision (นิเทศออนไลน์)

การนิเทศ ติดตามแบบออนไลน์ ด้วย Google Meet Zoom Line Meeting ผู้บริหารจัดการให้มีการนิเทศ กำกับติดตามการดำเนินงาน และเน้นการนิเทศการเรียนการสอนอย่างเป็นระบบ แบบออนไลน์ อย่างเป็นระบบ จัดผู้บริหารทุกท่านให้รับผิดชอบการเรียนการสอนของครูอย่างใกล้ชิดโดยการเข้าสังเกตการณ์สอนในห้องเรียนออนไลน์ของครูทุกคนอย่างสม่ำเสมอ หัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ ติดตามการรายงานการสอนของครูที่มีการรายงานในทุก ๆ วัน ผ่านระบบออนไลน์ รองผู้อำนวยการสถานศึกษาร่วมประชุมกับครูผู้สอนแต่ละกลุ่มสาระ หัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ นำผลมาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันในการประชุมคณะกรรมการบริหารหลักสูตรและการเรียนการสอนในทุกวันพฤหัสบดี คณะกรรมการบริหารโรงเรียน นำผลการนิเทศ กำกับ ติดตาม มาสรุปรายงานและวางแผนปรับปรุงพัฒนาอย่างต่อเนื่องในทุกวันอังคาร ผู้อำนวยการสถานศึกษาจัดประชุมทางไกลแจ้งผลภาพรวมให้กับครูทุกคนในทุกเดือน

O3 : Online chat (กลุ่มพูดคุยสื่อสารออนไลน์)

ด้วยโรงเรียนมีครูและนักเรียนจำนวนมาก จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องให้มีการสื่อสารระหว่างกันเพื่อสร้างความเข้าใจที่ถูกต้อง และรวดเร็ว จึงมีการจัดให้มี Line Group เพื่อใช้สื่อสารระหว่างกัน อย่างทั่วถึง รวมทั้งใช้การประชุมกลุ่มย่อยต่าง ๆ ได้แก่ ระหว่างครูด้วยกัน ครูกับนักเรียน ครูกับผู้ปกครอง ไลน์กลุ่มครูในโรงเรียน ไลน์กลุ่มบริหาร ไลน์กลุ่มงาน ไลน์กลุ่มผู้ปกครองแต่ละห้อง ไลน์กลุ่มวิชา และไลน์ Openchat ของนักเรียน

O4 : Online Take-Care Student (ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนออนไลน์)

จัดระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนผ่านระบบออนไลน์ กำหนดให้ครูที่ปรึกษาได้ดำเนินการต่าง ๆ ได้แก่ ใช้แบบสำรวจออนไลน์ในการสำรวจข้อมูลพื้นฐาน สภาพปัญหาต่าง ๆ และความต้องการของนักเรียน สร้างไลน์กลุ่มผู้ปกครองทุกห้องเรียน ประชุมผู้ปกครอง Classroom meeting แต่ละห้องแบบออนไลน์เพื่อคัดเลือกผู้ปกครองเครือข่าย นำเสนอข้อมูลการจัดเรียนการสอน รวมทั้งปัญหาการเรียนการสอน หรือพฤติกรรมเสี่ยงของนักเรียน และรวบรวมข้อเสนอแนะของผู้ปกครองเพื่อนำไปปรับปรุง พัฒนา เยี่ยมบ้าน ผ่านระบบออนไลน์เป็นรายบุคคลเพื่อให้สามารถรับฟังปัญหา ข้อเสนอแนะ และให้การช่วยเหลือนักเรียนได้เป็นรายบุคคล

O5 : Online management (บริหารจัดการออนไลน์)

ใช้ระบบออนไลน์เพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการในงานต่าง ๆ ได้แก่ E-School My Office line กลุ่มงานต่าง ๆ ที่ใช้การติดต่อประสานงานกันได้อย่างสะดวก รวดเร็ว การใช้ Google Drive ใช้ในการรวบรวมการส่งงานต่าง ๆ และการทำงานร่วมกัน รวมทั้งการลงเวลาปฏิบัติงานประจำวันออนไลน์จัดอบรมครูแบบออนไลน์ ส่งเสริมสนับสนุนครูอบรมผ่านระบบออนไลน์ของหน่วยงานต่าง ๆ ประชาสัมพันธ์กิจกรรม ผลงานต่าง ๆ ของโรงเรียนผ่าน เว็บไซต์โรงเรียน facebook โรงเรียน

A1 : Action (ปฏิบัติการ)

ดำเนินงานให้บรรลุความสำเร็จตามวัตถุประสงค์ มีประสิทธิภาพตามแผนพัฒนาคุณภาพของโรงเรียน โดยใช้หลักการทรงงาน ตามศาสตร์พระราชา คือ “พัฒนา” 2 หลักการ คือ **1. เริ่มต้นด้วยตนเอง** สนับสนุนให้แต่ละหน่วยงานมีการดำเนินงาน โครงการ กิจกรรมในส่วนที่รับผิดชอบตามที่ได้กำหนดไว้ในแผนปฏิบัติการ และ **2. พึ่งพาตนเองได้** สนับสนุนให้สามารถดำเนินงาน แก้ปัญหาและพัฒนางานในหน้าที่ด้วยความมั่นใจและสำเร็จได้ตามเป้าหมาย ด้วยการจัดการกำลังคนให้เหมาะสมกับงาน พิจารณาให้บุคลากรได้ทำงานตรงกับความรู้ ความถนัด

A2 : Adjust (ปรับปรุง แก้ไข)

สรุป ประเมินผลการดำเนินงาน เผยแพร่ และนำผลไปปรับปรุงพัฒนา โดยใช้หลักการทรงงาน ตามศาสตร์พระราชา คือ “พัฒนา” 2 หลักการ คือ **1. ต้นแบบเผยแพร่ความรู้** สร้างวัฒนธรรมการจัดการความรู้ และเผยแพร่ Best Practice วิธีปฏิบัติ หรือขั้นตอนการปฏิบัติที่ประสบความสำเร็จหรือมีความเป็นเลิศตามเป้าหมาย และ **2. สืบสาน รักษา ต่อยอด** โดยนำผลจากการดำเนินงาน ไปใช้ในการปรับปรุง พัฒนาการดำเนินงานให้มีคุณภาพสูงขึ้นอย่างต่อเนื่องและยั่งยืน

บทสรุป

การบริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ผู้บริหารจะต้องเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง กล้าคิด กล้าทำ มองอนาคตอย่างมีวิสัยทัศน์ วางกลยุทธ์การบริหารจัดการศึกษาสู่เป้าหมายให้มีประสิทธิภาพ โดยมีเครื่องมือที่ช่วยขับเคลื่อนการบริหารสู่ความสำเร็จ คือ การจัดการความรู้ในองค์กร พัฒนาความรู้และสร้างนวัตกรรมอยู่ตลอดเวลา การทำงานที่มีความยืดหยุ่นทันต่อการเปลี่ยนแปลง ส่งเสริมการปฏิบัติงานเป็นทีม การสร้างเครือข่าย ในการทำงานที่เข้มแข็งและมีประสิทธิภาพ ดังนั้น การนำรูปแบบบริหาร WK5O2A Model มาเป็นรูปแบบการบริหารจัดการอย่างบูรณาการกับทุกงานตามโครงสร้างบริหารงาน โดยยึดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง หลักการทรงงาน เข้าใจ เข้าถึง พัฒนา ตามศาสตร์พระราชา เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน และการศึกษาในยุคประเทศไทย 4.0 จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งในการบริหารสถานศึกษาเพื่อยกระดับคุณภาพการจัดการศึกษาให้พัฒนาในทุก ๆ ด้านอย่างมีประสิทธิภาพและต่อเนื่อง

เอกสารอ้างอิง

- พระสกล ฐานธมโม (อินทร์คล้าย). (2556). “การบริหารสถานศึกษาตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาในจังหวัดนครสวรรค์”. ปรินญาพุทธศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- มูนา จารง. (2560). การบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาตามทัศนะครูผู้สอนในศูนย์เครือข่ายตลิ่งชัน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายะลา เขต 2. งานนิพนธ์ การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษามหาวิทยาลัยบูรพา, ชลบุรี.
- วิจารณ์ พานิช. (2556). งานสำคัญของการศึกษาไทยสร้าง “ทักษะ” ให้กับผู้เรียนพร้อมศตวรรษที่ 21. สำนักพิมพ์อักษรเจริญทัศน์.
- สมชาย เทพแสง. (2547). E-Leadership : ผู้นำการศึกษาในยุคดิจิทัล. วารสารวิชาการ .
- สำเร็จ วงศ์ศักดิ์. (2553). รูปแบบการพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษาเพื่อส่งผลต่อความสำเร็จในการบริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการอำนวยการอาชีวศึกษา. วิทยานิพนธ์ปริญญาตรีบัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ.

ทักษะที่จำเป็นสำหรับผู้บริหารสถานศึกษาในยุค BANI World Essential Skills for School Administrators in the BANI World

รัชชาพงษ์ อยู่สุข^{1*} ณัฐตะวัน ลิมประสงค์²
Ratchaphong Yoosook^{1*} Nattawan Limprasong²

¹นักศึกษาลัทธิสุตรปรัชญาคุณภูมิบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์
Master of Education in Educational Administration, Phetchabun Rajabhat University

*Corresponding author e-mail: ntw2515@gmail.com โทร. 090-997-6161

²อาจารย์ประจำบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์

Assistant Professor of Graduate School, Phetchabun Rajabhat University

e-mail: pomnatawan2503@gmail.com โทร. 092-283-4389

บทคัดย่อ

การศึกษาในบทความนี้มุ่งเน้นไปที่การทำความเข้าใจลักษณะเฉพาะของสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและซับซ้อนในยุค BANI World รวมถึงการระบุทักษะที่จำเป็นสำหรับการบริหารในยุคดังกล่าว ผู้บริหารสถานศึกษาในยุค BANI World จำเป็นต้องมีทักษะที่หลากหลายเพื่อให้การบริหารงานมีประสิทธิภาพ ทักษะที่สำคัญประกอบด้วย ทักษะด้านเทคนิควิธี (Technical Skills) เป็นความเชี่ยวชาญที่จำเป็นในการรับมือ กับ ความท้าทายและความไม่แน่นอน โดยการพัฒนาความเชี่ยวชาญในเทคโนโลยี การจัดการข้อมูล และการใช้เครื่องมือที่เหมาะสม ทักษะด้านความคิดรวบยอด (Conceptual Skills) ช่วยให้ผู้บริหารสามารถมองเห็นภาพรวมของปัญหา คิดเชิงกลยุทธ์ และวิเคราะห์ข้อมูลที่ซับซ้อน การพัฒนาแผนสำรองและกลยุทธ์ที่ยืดหยุ่นเป็นสิ่งสำคัญในการตัดสินใจในสภาพแวดล้อมที่ไม่แน่นอน ทักษะด้านมนุษย (Human Skills) การสร้างความสัมพันธ์ที่แข็งแกร่ง การจัดการความเครียดและความกังวล การสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ และการปรับตัวตามสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว

การศึกษาพบว่าผู้บริหารต้องมีความสามารถในการจัดการกับสถานการณ์ที่มีความเปราะบาง (Brittle), ความกังวล (Anxious), ความคาดเดายาก (Nonlinear), และความเข้าใจได้ยาก (Incomprehensible) ทักษะที่สำคัญ ได้แก่ การคิดเชิงระบบ การจัดการวิกฤต ความยืดหยุ่นทางจิตใจ การสร้างเครือข่าย การสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ และการคิดเชิงวิพากษ์ ซึ่งช่วยให้ผู้บริหารสามารถรับมือกับความท้าทายของยุค BANI World ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

คำสำคัญ: ผู้บริหารสถานศึกษา; BANI World; ทักษะที่จำเป็น

ABSTRACT

This study focuses on understanding the unique characteristics of the rapidly changing and complex environment of the BANI World, as well as identifying the essential skills for leadership in this context. School administrators in the BANI World need a diverse set of skills to manage effectively. The key skills include 1) Technical Skills: Expertise in technology, data management, and the use of appropriate tools is crucial for addressing challenges and uncertainties. 2) Conceptual Skills: These skills enable administrators to see the big picture, think strategically, and analyze complex information. Developing backup plans and flexible strategies is important for making decisions in uncertain environments. 3) Human Skills: Building strong relationships,

managing stress and anxiety, effective communication, and adapting to rapidly changing situations are essential.

The study finds that administrators must be capable of handling situations characterized by brittleness, anxiety, unpredictability, and incomprehensibility. Essential skills include system thinking, crisis management, mental resilience, networking, effective communication, and critical thinking. These skills enable administrators to effectively tackle the challenges of the BANI World.

Keywords: School Administrators; BANI world; Essential Skills

บทนำ

ในช่วงไม่กี่ปีที่ผ่านมา โลกได้เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว ทำให้แนวคิดของยุค VUCA (Volatility, Uncertainty, Complexity, Ambiguity) กลายเป็นเครื่องมือสำคัญในการอธิบายสภาพแวดล้อมที่มีความผันผวน ความไม่แน่นอน ความซับซ้อน และความคลุมเครือ ซึ่งส่งผลกระทบต่อการวางแผนและการตัดสินใจขององค์กร (Bennett & Lemoine, 2014). อย่างไรก็ตาม, แนวโน้มการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวยังคงดำเนินต่อไปเข้าสู่ยุคใหม่ที่เรียกว่า BANI ซึ่งประกอบด้วยลักษณะของความเปราะบาง (Fragility), ความวิตกกังวล (Anxiety), ความไม่เป็นเชิงเส้น (Nonlinearity), และความไม่สามารถเข้าใจได้ (Incomprehensibility) (Bennett & Lemoine, 2014; Uhl-Bien et al., 2007). เมื่อวิกฤติโรคระบาดโควิด-19 อุบัติขึ้นได้เปลี่ยนแปลงโลกไปมากมายอย่างไม่เคยเกิดขึ้นมาก่อนสถานการณ์ที่เต็มไปด้วยความผันผวน ยากจะคาดเดา มีความซับซ้อนสูง คลุมเครือเกินกว่าจะอธิบายได้ Jamais Cascio นักพฤติกรรมศาสตร์ชื่อดังชาวอเมริกันก็ออกมาไขปริศนาเรื่องนี้ ด้วยการนำเสนอรูปแบบใหม่ที่ซึ่งในอนาคตหลังวิกฤติโควิดต้องพบเจอ และเรียกมันว่า BANI ซึ่งปรากฏในข้อเขียนงานสัมมนาของ IFTF (Institute of the Future เป็น Think Tank หรือองค์กรเสนอความคิดต่อสังคม) และได้กล่าวถึง BANI World ว่าเป็นโลกที่เปราะบาง โลกที่เต็มไปด้วยความกังวล โลกที่ความสัมพันธ์ของสิ่งต่างๆ ไม่เป็นเส้นตรง และเป็นโลกที่เข้าใจได้ยาก BANI World เป็นการเปลี่ยนแปลงที่รวดเร็วของโลกปัจจุบัน การเปลี่ยนแปลงของพฤติกรรมคน สังคมสูงวัย และโรคอุบัติภัยใหม่ (ทฤษฎี สฤณวัฒน์, 2023) ยิ่งโลกมีการเปลี่ยนแปลงรวดเร็วมากขึ้นผลกระทบก็ยิ่งทวีความรุนแรง นอกจากนี้จะมีผลต่อการตัดสินใจของผู้นาองค์กรในการใช้กลยุทธ์เอาชนะปัญหาและอุปสรรคต่าง ๆ แล้วยังมีผลต่อสภาพจิตใจของบุคลากรผู้ปฏิบัติงานที่ต้องทำงานในโลกแห่งความสับสนอลหม่าน ในการพัฒนาองค์กรนักบริหารจากหลากหลายวงการอาชีพนำแนวคิด BANI World มาอธิบายโลกยุคใหม่ รับมือกับผลกระทบของการเปลี่ยนแปลงได้อย่างเฉพาะเจาะจงทั้งในด้านกายภาพองค์กรและความรู้สึกอารมณ์ของบุคลากรในองค์กรด้วย (จิราเจต วิเศษดอนหวาย, 2565) ดังนั้นคนสำคัญที่จะช่วยองค์กรรับมือกับ BANI WORLD และบุคลากรที่เป็นกำลังสำคัญไม่ได้อย่าไปว่าผู้บริหาร การรับมือกับการเปลี่ยนแปลง เป็นความท้าทายสำหรับผู้บริหารซึ่งอยู่ในบทบาทที่ต้องบริหารและกำกับทิศทางให้กับองค์กร เนื่องจากการบริหารงานในโลกที่เต็มไปด้วยความเปราะบางและวิตกกังวล เมื่อประกอบกับความไม่รู้และคาดเดาไม่ได้ การเปลี่ยนแปลงในองค์กรจะเกิดขึ้นได้ก็ต้องอาศัยบทบาทผู้บริหารในการขับเคลื่อนการดำเนินงานขององค์กร (ทฤษฎี สฤณวัฒน์, 2023)

สถานการณ์ในยุค BANI World เช่นนี้ย่อมส่งผลกระทบต่อทุกวงการรวมถึงวงการศึกษาด้วยได้แก่ช่วงหลังวิกฤติโควิด 19 เกิดสภาวะถดถอยทางการเรียนรู้ในเด็กปฐมวัย ธุรกิจเทคโนโลยีการเรียนรู้ออนไลน์เติบโตอย่างรวดเร็ว ในขณะที่ประชาชนบางกลุ่มเข้าไม่ถึงเทคโนโลยี เข้าไม่ถึงข้อมูล ไม่มีทักษะดิจิทัล เกิดปัญหาความเหลื่อมล้ำ ทางดิจิทัล รวมไปถึงสภาวะทางจิตใจของนักเรียน นักศึกษาและบุ

คลาการทางการศึกษายุคหลังโควิดที่เปราะบาง และเต็มไปด้วยความหดหู่ เครียด วิตกกังวล เป็นต้น ซึ่งส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพของการจัดการศึกษาให้บรรลุเป้าหมายในการพัฒนา และยกระดับคุณภาพผู้เรียนและเยาวชน (ไทยโพสต์, 2565) ดังนั้น การจัดการกับปัญหาและความท้าทายเหล่านี้ย่อมเกี่ยวข้องโดยตรงกับผู้นำสถานศึกษาหรือผู้นำทางการศึกษาที่ต้องทำความเข้าใจและปรับตัวให้ทันกับการเปลี่ยนแปลง (ชูขวัญ รัตนพิทักษ์ธาดา และประทุมทอง ไตรรัตน์, 2566)

ผู้บริหารสถานศึกษามีความสำคัญอย่างยิ่งเนื่องจากมีบทบาทสำคัญในการรับผิดชอบต่อความสำเร็จขององค์กร โดยเริ่มจากการวางแผน การดำเนินการ การประเมินผล และการปรับปรุงพัฒนางานต่างๆ ขององค์กรให้บรรลุเป้าหมาย ดังนั้นผู้บริหารสถานศึกษาต้องมีความรู้ความสามารถ และคุณลักษณะต่างๆ ที่จะนำไปให้หน่วยงานหรือองค์กรทางการศึกษามุ่งไปสู่ความสำเร็จ ก้าวทันการเปลี่ยนแปลงของสังคมอย่างมีคุณภาพ ผู้บริหารสถานศึกษาในยุค BANI World จึงจำเป็นต้องเรียนรู้สิ่งใหม่ๆ และพัฒนาตนเองอยู่เสมอเพื่อปรับตนเองและองค์กรให้มีความเหมาะสมและทันต่อสภาพสังคมเศรษฐกิจและการเมืองที่กำลังเปลี่ยนไปอย่างรวดเร็ว และต่อเนื่อง เพื่อให้สมาชิกทีมงานและองค์กรมั่นใจว่ามีความพร้อมในการรับมือกับทุกสถานการณ์ที่จะเกิดขึ้นในปัจจุบันและอนาคต (Latif, Suzana Abd., 2021)

บทความนี้กล่าวถึงบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในยุค BANI World ซึ่งเต็มไปด้วยความเปราะบาง ความวิตกกังวล ความไม่แน่นอน และความเข้าใจยาก การบริหารในยุคนี้ต้องการทักษะสำคัญเพื่อเสริมสร้างความแข็งแกร่งให้กับองค์กร การเป็น Proactive หมายถึงการกระตือรือร้นในการประเมินและปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลง โดยการรับฟังความคิดเห็นอย่างจริงจัง การเป็น Sensitive คือการเข้าใจและจัดการกับความวิตกกังวลของทีม เพื่อสร้างสภาพแวดล้อมที่เชื่อมั่น ในขณะที่การเป็น Adaptive คือการใช้ข้อมูลและประสบการณ์เพื่อพัฒนาทางเลือกที่ยืดหยุ่นและเหมาะสม ผู้บริหารต้องสามารถตอบสนองอย่างรวดเร็วต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและเทคโนโลยี เพื่อให้การจัดการการศึกษาเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

จุดมุ่งหมายในการศึกษา

1. เพื่อให้ผู้บริหารเข้าใจลักษณะเฉพาะของสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและซับซ้อน
2. เพื่อระบุทักษะที่จำเป็นสำหรับการบริหารในยุค BANI World

บททวนวรรณกรรม

ความหมายของผู้บริหารสถานศึกษา

ในสภาพที่สังคมมีความเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว การบริหารสถานศึกษาจะต้องตามความเปลี่ยนแปลงให้ทัน กระบวนการจัดการและปัจจัยต่าง ๆ โดยมุ่งหวังให้การจัดการศึกษาพัฒนาทั้งระบบ บุคคลที่มีความสำคัญอย่างยิ่งที่จะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวได้ก็คือ ผู้บริหารสถานศึกษา เป็นผู้ที่มามีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งต่อความสำเร็จหรือความล้มเหลวของการจัดการศึกษา เพราะเป็นทั้งผู้นำและผู้ประสานความร่วมมือจากทุกฝ่ายที่มีความสามารถ ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในเรื่องการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ (อารีรัตน์ อินราย, 2560) มีนักวิชาการหลายท่านได้ให้ความหมายของผู้บริหารสถานศึกษาไว้ ดังนี้

ผู้บริหารสถานศึกษา หมายถึง บุคลากรวิชาชีพที่มีตำแหน่งเป็นหัวหน้า เป็นผู้นำในสถานศึกษา ในการสั่งการ (ปทุมรัตน์ สีรูป, 2560) และนำเอานโยบายต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา มาบริหารจัดการเพื่อให้เกิดประโยชน์ มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลตามความมุ่งหมายและวัตถุประสงค์ของสถานศึกษาที่กำหนดไว้ (สุดดี จีระออน, 2561) การบริหารจัดการของสถานศึกษา

ซึ่งการดำเนินงานต่าง ๆ ให้มีประสิทธิภาพนั้น ขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายประการ ผู้บริหารสถานศึกษา จำเป็นต้องมีความรู้ความเข้าใจ มีทักษะการบริหารสถานศึกษา สามารถตัดสินใจสั่งการและวิธีการทำงานที่ชัดเจน (ถวิล อรัญเวศ, 2560) มีหน้าที่กำกับ ดูแล ควบคุมการจัดกิจกรรมต่างๆ ของสถานศึกษา เพื่อให้การปฏิบัติงานเหล่านั้นนำไปสู่ความสัมฤทธิ์ผลได้ตรงเป้าหมายทุกประการ (ปิยภรณ์ พูลชัย, 2565) ตลอดจนผู้บริหารสถานศึกษาที่สามารถขับเคลื่อนในทั้งงานด้านการศึกษาไปสู่จุดมุ่งหมายของการจัดการศึกษาเพื่อสร้างและจุดประกายให้การดำเนินการเป็นไปได้อย่างราบรื่นและมีประสิทธิภาพสูงสุด (Calwell, 2000) ดังนั้น ผู้บริหารสถานศึกษาเป็นกลไกสำคัญและมีอิทธิพลต่อคุณภาพของผลลัพธ์ที่ได้จากระบบการศึกษา ประสิทธิภาพของการบริหารและประสิทธิผลของสถานศึกษา นักวิชาการหลายท่านมีความเห็นตรงกันว่า ความสำเร็จหรือความล้มเหลวทางการศึกษานั้นขึ้นอยู่กับผู้บริหารสถานศึกษา ดังนั้น ผู้บริหาร จึงเป็นตัวแปรสำคัญในการจัดการศึกษาให้มีคุณภาพ สำหรับผู้บริหารสถานศึกษาในยุคใหม่จำเป็นต้องมีความรู้ ความสามารถ ทักษะและประสบการณ์ทางการบริหารการศึกษาเพื่อพัฒนาสถานศึกษาให้ทันสมัยเหมาะสมกับการเปลี่ยนแปลงของโลก

ผู้บริหารสถานศึกษา เป็นบุคคลสำคัญที่ผลักดันให้เกิดการขับเคลื่อนและสร้างพลังแห่งความร่วมมือร่วมใจโดยต้องเป็นผู้ที่มีความรู้ ความสามารถสูง มีวิสัยทัศน์กว้างไกล การดำเนินงานการศึกษาจึงจะสำเร็จตามที่มุ่งหวังไว้ (สุกฤษฎยา ปงกันทา, 2561) ผู้บริหารสถานศึกษาในยุคปัจจุบันต้องมีบทบาทในการบริหารจัดการ และมีความรู้ความเข้าใจในทฤษฎีต่าง ๆ ต้องรู้ถึงเทคนิคในการนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับบริบท และสถานการณ์ มีการปรับปรุง เปลี่ยนแปลง พัฒนาทักษะอย่างต่อเนื่องเพื่อนำพาสถานศึกษาให้ไปสู่จุดหมายปลายทางอย่างมีประสิทธิภาพ (สุธิกานต์ บริเอก, 2564)

ยุค VUCA World

Frank J. Barrett. (2014) ได้กล่าวถึงความหมายและองค์ประกอบของ VUCA World ในบริบทของการจัดการและการเป็นผู้นำ โดยเขามุ่งเน้นถึงความท้าทายที่ผู้นำต้องเผชิญในโลกที่มีลักษณะของ VUCA ซึ่งประกอบด้วย 1) ความผันผวน (Volatility) การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็วและไม่คาดคิด ซึ่งต้องการการตอบสนองที่ยืดหยุ่น 2) ความไม่แน่นอน (Uncertainty) ขาดข้อมูลที่ชัดเจนเกี่ยวกับสิ่งที่จะเกิดขึ้นในอนาคต ทำให้การคาดการณ์เป็นเรื่องยาก 3) ความซับซ้อน (Complexity) ปัจจัยที่มีความเชื่อมโยงกันหลายด้าน ทำให้การวิเคราะห์และการตัดสินใจเป็นเรื่องท้าทาย 4) ความคลุมเครือ (Ambiguity) ขาดความชัดเจนเกี่ยวกับความหมายและผลลัพธ์ของเหตุการณ์หรือข้อมูลที่มี

โดยสรุป Barrett เน้นว่าผู้นำต้องมีความสามารถในการรับมือกับความท้าทายเหล่านี้อย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อให้สามารถดำเนินการและตัดสินใจได้อย่างถูกต้องในโลกที่เต็มไปด้วยความไม่แน่นอนและความซับซ้อน

Jeffrey Pfeffer. (2015) ได้กล่าวถึงความหมายของ VUCA World ในบริบทของการจัดการและภาวะผู้นำ โดยเน้นความสำคัญของการปรับตัวและความยืดหยุ่นในสภาพแวดล้อมที่เต็มไปด้วยความไม่แน่นอนและความท้าทาย ตัวอย่างของการอธิบายจาก Pfeffer ได้แก่ 1) ความผันผวน (Volatility): การเปลี่ยนแปลงที่รวดเร็วและไม่สามารถคาดการณ์ได้ ต้องการความยืดหยุ่นและการตอบสนองอย่างรวดเร็วในการบริหารจัดการ 2) ความไม่แน่นอน (Uncertainty): ขาดข้อมูลที่เพียงพอในการตัดสินใจ ทำให้การคาดการณ์และการวางแผนเป็นเรื่องยาก ผู้นำต้องสามารถจัดการกับความไม่แน่นอนและสร้างความเชื่อมั่นในทีมงาน 3) ความซับซ้อน (Complexity): โลกในยุค VUCA มี

ความซับซ้อนสูงจากการเชื่อมโยงของปัจจัยหลายด้าน การจัดการต้องการทักษะในการเข้าใจและบริหารจัดการกับความซับซ้อนเหล่านี้

ในบริบทของโลก VUCA ทั้ง Frank J. Barrett (2014) และ Jeffrey Pfeffer (2015) เน้นถึงความท้าทายและทักษะที่จำเป็นสำหรับผู้ผู้นำในสภาพแวดล้อมที่ซับซ้อนนี้ ทั้ง Frank J. Barrett และ Jeffrey Pfeffer อธิบายความหมายของโลก VUCA ได้สอดคล้องกัน โดยเน้นถึงลักษณะและความท้าทายที่ผู้นำต้องเผชิญ ดังนี้

1. ความผันผวน (Volatility): Barrett และ Pfeffer เห็นพ้องกันว่าความผันผวนหมายถึงการเปลี่ยนแปลงที่รวดเร็วและไม่สามารถคาดการณ์ได้ ซึ่งต้องการความยืดหยุ่นและการตอบสนองที่รวดเร็วจากผู้นำ

2. ความไม่แน่นอน (Uncertainty): ทั้งสองอธิบายว่าความไม่แน่นอนเกิดจากการขาดข้อมูลที่ชัดเจนในการตัดสินใจ ซึ่งทำให้การวางแผนเป็นเรื่องยาก ผู้นำต้องสามารถจัดการกับความไม่แน่นอนและสร้างความเชื่อมั่นในทีม

3. ความซับซ้อน (Complexity): Barrett และ Pfeffer เห็นว่าความซับซ้อนมาจากการเชื่อมโยงของปัจจัยหลายด้านที่ทำให้การวิเคราะห์และการตัดสินใจมีความท้าทาย ผู้นำต้องเข้าใจและบริหารจัดการความซับซ้อนอย่างมีประสิทธิภาพ

4. ความคลุมเครือ (Ambiguity): Barrett เสริมว่าความคลุมเครือคือการขาดความชัดเจนเกี่ยวกับความหมายและผลลัพธ์ของเหตุการณ์หรือข้อมูล ซึ่งผู้นำต้องสามารถตีความและปรับตัวได้อย่างรวดเร็ว

การเปลี่ยนแปลงจาก VUCA World ไปสู่ BANI World แสดงให้เห็นถึงความต้องการในการปรับตัวและการพัฒนาทักษะที่ยืดหยุ่นและสามารถรับมือกับความท้าทายที่เพิ่มขึ้นในปัจจุบันได้อย่างมีประสิทธิภาพ การเปลี่ยนแปลงสู่ BANI World เป็นการตอบสนองต่อข้อจำกัดของ VUCA World โดย BANI World นำเสนอแนวคิดใหม่ที่สะท้อนถึงลักษณะของโลกในปัจจุบัน

ยุค BANI World

BANI World แตกต่างจากโลกเดิมโมเดลใหม่นี้ถูกสร้างขึ้นโดยนักมานุษยวิทยาและนักอนาคตศาสตร์ชาวอเมริกันนามว่า Jamais Cascio ได้เขียนบทความขึ้นในปี 2020 เรื่อง Facing the Age of Chaos และกล่าวถึงว่า VUCA World นั้นไม่ใช่ยุคนี้อีกต่อไปแล้ว เพราะโลกในตอนนี้มันมากกว่าความผันผวนอย่างที่เคย (อักษรเจริญทัศน์, 2565)

1. โลกที่เคยมีความผันผวน (Volatility) ตอนนี้เปลี่ยนเป็นโลกที่ขาดความน่าเชื่อถือเนื่องจากความเปราะบางทางความรู้สึก (Brittle) ปัญหาที่ซ่อนอยู่สามารถส่งผลกระทบกว้างไกล เช่น วิกฤตแฮมเบอร์เกอร์ในปี 2008 ที่เริ่มจากตลาดอสังหาริมทรัพย์ในสหรัฐฯ และกระทบทั่วโลก เศรษฐกิจที่ไม่มั่นคงส่งผลต่อการศึกษา โดยทำให้เด็กหลุดออกจากระบบการศึกษา นอกจากนี้ ความเปราะบางทางจิตใจจากเทคโนโลยียิ่งทำให้พฤติกรรมของคนรุ่นใหม่มีความอ่อนไหวทางอารมณ์สูงขึ้น

2. มากกว่าความรู้สึกไม่แน่นอน (Uncertainty) ในโลกปัจจุบันที่เต็มไปด้วยข้อมูลทั้งจริงและเท็จ ความวิตกกังวล (Anxious) ทำให้ผู้คนมีทัศนคติเชิงลบและกลัวการรับผิดชอบ ธรรมชาติของมนุษย์มักมองโลกในแง่ร้าย โดยข่าวมักเน้นที่ความมืดมนและกฎเกณฑ์ทางสังคม ส่งผลให้ผู้คนหลีกเลี่ยงการคิดนอกกรอบและมีส่วนร่วมทางสังคม ความวุ่นวายนี้ทำให้ความคิดสร้างสรรค์ลดลง เนื่องจากผู้คนกลัวว่าจะเป็นต้นตอของปัญหา

3. ในยุคปัจจุบัน ระบบต่าง ๆ ไม่เป็นไปตามแบบเชิงเส้น (Complexity) แต่เป็นแบบไม่สามารถคาดเดาได้ (Non-linear) เหตุการณ์และผลกระทบสามารถเปลี่ยนแปลงได้ตลอดเวลา เช่น การระบาดของโควิด-19 ที่เริ่มจากอาการหวัดเล็กน้อยกลายเป็นวิกฤตระดับโลก หรือความขัดแย้ง

ระหว่างรัสเซียและยูเครนที่ส่งผลกระทบต่อราคาสินค้าและการขาดแคลนอาหารทั่วโลก เหล่านี้ชี้ให้เห็นว่าระบบต่าง ๆ ของโลกเชื่อมโยงกันอย่างซับซ้อน และผลกระทบที่เกิดขึ้นสามารถขยายออกไปในวงกว้างเกินคาดการณ์

4. จากความคลุมเครือในอดีต (Ambiguity) ปัจจุบันโลกกลับกลายเป็นสิ่งที่เข้าใจยากมากขึ้น (Incomprehensible) เนื่องจากความเปราะบาง, ความกังวล, และการคาดเดาไม่ได้ ความไม่เข้าใจนี้คล้ายกับการพัฒนาซอฟต์แวร์ที่มีโค้ดซับซ้อน ซึ่งอาจทำให้ระบบล่มหากขาดโค้ดบางส่วน แม้มีข้อมูลมากมายในการตัดสินใจ โลกที่ไม่เข้าใจนี้ยังคงทำให้เกิดความคลุมเครือและการตัดสินใจผิดพลาดได้ง่าย

สรุปได้ว่า BANI World ชี้ให้เห็นถึงความเปราะบาง วิดกกังวล ไม่เชิงเส้น และไม่สามารถเข้าใจได้ง่าย ๆ ซึ่งเปลี่ยนแปลงไปจากโลกในยุค VUCA World

จิราเจต วิเศษดอนหวาย (2565) กล่าวถึงว่า ก่อนเกิด COVID-19 ทั่วโลกใช้โมเดล VUCA World ซึ่งได้รับความนิยมตั้งแต่ปี 1985 และเพิ่มมากขึ้นในทศวรรษ 2000 การระบาดของโควิด-19 ทำให้การปรับตัวรวดเร็วในหลายด้านเป็นสิ่งจำเป็น โดยเฉพาะในวงการศึกษา ที่เปลี่ยนมาใช้ในการเรียนการสอนออนไลน์และเกิดโมเดลใหม่ๆ เช่น Hybrid Learning, Open Integration Platform, และ Hyflex Learning อย่างไรก็ตาม โมเดลเหล่านี้ไม่เพียงพอในการรับมือกับความท้าทายในปัจจุบัน จึงนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงเป็น BANI World ซึ่งเป็นโมเดลใหม่ที่นิยามโลกในปัจจุบันได้ชัดเจนขึ้นประกอบไปด้วย

1. โลกที่เปราะบาง (B - Brittle) ในโลก BANI การศึกษาเผชิญความเสี่ยงจากความไม่แน่นอน แผนระยะยาวหรือไม่ยืดหยุ่นอาจถูกทำลายได้ง่ายจากความเปลี่ยนแปลงรอบด้าน
2. โลกที่เต็มไปด้วยความกังวล (A - Anxious) การตัดสินใจในโลก BANI ยากขึ้นเนื่องจากความไม่แน่นอนและความผิดพลาดที่บ่อยครั้งอาจนำไปสู่ความสิ้นหวังและสถานการณ์วิกฤต
3. โลกที่คาดเดายาก (N - Nonlinear) ความคาดเดาในโลก BANI เป็นเรื่องยากเนื่องจากสาเหตุและผลลัพธ์ที่ไม่เป็นเส้นตรง ปัจจัยต่างๆ อาจส่งผลกระทบในทางที่ไม่คาดคิด
4. โลกที่เข้าใจยาก (I - Incomprehensible)+ การคาดการณ์และวางแผนในโลก BANI เป็นเรื่องยากเพราะความซับซ้อนและความผันผวนที่เกิดขึ้นตลอดเวลา

สรุปได้ว่า การเปลี่ยนแปลงเป็น BANI World ซึ่งประกอบด้วย 1) ความเปราะบาง (Brittle) ที่สิ่งต่าง ๆ มีความเสี่ยงสูงต่อการล้มเหลว 2) ความกังวล (Anxious) ที่ทำให้เกิดความลังเลและสิ้นหวัง 3) ความคาดเดายาก (Nonlinear) ที่สาเหตุและผลลัพธ์ไม่สัมพันธ์กัน 4) ความเข้าใจยาก (Incomprehensible) จากความซับซ้อนและความผันผวน

ดังนั้น BANI World เป็นแนวคิดที่เกิดขึ้นจากการเปลี่ยนแปลงหลังการระบาดของโควิด-19 ซึ่งเผยให้เห็นว่าโมเดล VUCA World ไม่เพียงพออีกต่อไป BANI World ในปี 2020 ประกอบด้วย 1) ความเปราะบาง (Brittle) สิ่งต่าง ๆ มีความเสี่ยงสูงต่อการล้มเหลว 2) ความกังวล (Anxious) ความวิตกกังวลและความลังเลในการตัดสินใจ 3) ความคาดเดายาก (Nonlinear) การเปลี่ยนแปลงที่ไม่สามารถคาดการณ์ได้ 4) ความเข้าใจยาก (Incomprehensible) โลกเต็มไปด้วยความซับซ้อนที่ยากต่อการเข้าใจและควบคุม การปรับตัวจึงเป็นสิ่งสำคัญ ในยุคนี้

ทักษะที่จำเป็นสำหรับผู้บริหารในยุค BANI World

ในยุค BANI World ซึ่งมีลักษณะของความเปราะบาง (Brittle), ความวิตกกังวล (Anxious), ความไม่เป็นเส้นตรง (Non-linear), และความไม่เข้าใจ (Incomprehensible) ผู้บริหารจำเป็นต้องพัฒนาทักษะเฉพาะที่จะช่วยให้สามารถรับมือกับสภาพแวดล้อมที่ท้าทายและไม่แน่นอนได้ แนวคิด

จากสภาการศึกษา (2566) และ ศรณีย์ คุ่งบรรพต (2565) ซึ่งให้เห็นว่าทักษะสำคัญสำหรับผู้บริหารในยุค BANI World ประกอบด้วยทักษะ 4 ด้านหลัก ได้แก่

1. ทักษะด้านการคิด (Cognitive): ความสามารถในการเข้าใจและประยุกต์ใช้ความคิดที่ซับซ้อนเพื่อแก้ไขปัญหาและวางแผนอย่างเป็นระบบ เป็นทักษะสำคัญที่ช่วยให้ผู้บริหารสามารถรับมือกับความท้าทายที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว

2. ทักษะมนุษยสัมพันธ์ (Interpersonal): ความสามารถในการทำงานร่วมกับผู้อื่น การพูดโน้มน้าว เจรจาต่อรอง และพัฒนาความสัมพันธ์กับผู้ร่วมงาน ซึ่งมีส่วนสำคัญในการเสริมสร้างประสิทธิภาพการทำงาน

3. ทักษะภาวะผู้นำตนเอง (Self-leadership): การบริหารจัดการตัวเอง ความฉลาดทางอารมณ์ และการควบคุมอารมณ์ เพื่อให้ผู้บริหารสามารถกำหนดเป้าหมายชีวิตและนำพาทีมงานไปสู่ความสำเร็จ

4. ทักษะดิจิทัล (Digital): ความรู้ความเข้าใจในการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อประโยชน์สูงสุดในการบริหารและพัฒนางาน

ทักษะเหล่านี้จะช่วยให้ผู้บริหารสามารถเตรียมพร้อมและปรับตัวในยุค BANI World ได้อย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด

MINDSPRING ACADEMY ได้กล่าวถึงทักษะ 16 Soft skills ที่จำเป็นสำหรับผู้ในยุคใหม่ในยุค BANI World (MINDSPRING ACADEMY, 2022) ดังนี้

1. Self Awareness & Reflection การตระหนักรู้และสะท้อนตัวตนช่วยให้ผู้นำเข้าใจบทบาทของตนเองดีขึ้น ปรับปรุงจุดอ่อน ใช้จุดแข็ง และตั้งเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพ ส่งผลดีต่อการทำงาน

2. Strengths & Weakness Leveraging การใช้ประโยชน์จากจุดแข็งและจุดอ่อนผู้นำควรทำความเข้าใจกับบุคลิกภาพ จุดแข็ง จุดอ่อน ของลูกน้อง เพื่อช่วยส่งเสริมให้พวกเขาเติบโตในสายอาชีพ และบรรลุเป้าหมายตาม ที่ตั้งใจไว้ เปิดโอกาสให้ลูกน้องได้เรียนรู้ และลองทำงานใหม่ ๆ ที่มีความท้าทายมากขึ้น

3. Growth Mindset กรอบความคิดแบบเติบโต ผู้นำที่มี Growth Mindset มักพร้อมที่จะเรียนรู้กับสิ่งใหม่ ๆ และพัฒนาตัวเองได้ตลอดเวลา เมื่อเจอกับอุปสรรคต่าง ๆ ก็มองว่าเป็นสิ่งที่จะช่วยให้ได้เรียนรู้ ได้ลองทำสิ่งใหม่ ผู้นำองค์กรที่มี Growth Mindset จะเชื่อว่าพฤติกรรม ความเชื่อ ความฉลาด ฯลฯ ของแต่ละคนสามารถที่จะพัฒนาเรียนรู้กันได้

4. Self Leadership ภาวะผู้นำตนเองคือการรู้จักบทบาทในองค์กรและพัฒนาตนเอง ซึ่งส่งผลดีต่อการทำงานและประสิทธิภาพ ต้องมีวิสัยทัศน์, ความสามารถในการปรับตัว, สร้างสรรค์นวัตกรรม, และพร้อมบริหารจัดการองค์กรอย่างมีคุณภาพ

5. Adaptability & Flexibility ทักษะการปรับตัว และทักษะความยืดหยุ่นผู้นำที่มีทักษะการปรับตัวเก่ง และมีทักษะความยืดหยุ่น มักจะมองหาโอกาสอยู่เสมอ จะขยายขอบความสามารถของตัวเองไปเรื่อยๆ และมีความสามารถในการแก้ปัญหาได้ดี มีการเตรียมพร้อมในความไม่แน่นอน แทนที่จะติดอยู่กับปัญหา แต่จะมีแผนอื่นอยู่เสมอ เมื่อองค์กรต้องเผชิญกับวิกฤต หรือปัญหา การที่ผู้นำมีทักษะ Adaptability & Flexibility มีการปรับตัว และความยืดหยุ่นทางความคิดที่สูง จะช่วยให้องค์กรนั้นผ่านวิกฤตไปได้

6. Self-care & Stress Management ทักษะการจัดการความเครียด และการดูแลตัวเอง ผู้นำยุคใหม่ที่ต้องเผชิญกับความรวดเร็วของข้อมูลข่าวสารมากมายในโลกปัจจุบัน อาจทำให้เกิดภาวะ Burn out หรือเครียดสะสมได้โดยไม่รู้ตัว การมีทักษะการจัดการความเครียด ความคิดของตัวเองจึงเป็นสิ่งสำคัญ เพื่อเข้าใจสิ่งดูครั้งในโลกภายในของตัวเอง

7. Emotional Intelligence ความฉลาดทางอารมณ์ ผู้นำต้องสามารถเข้าใจอารมณ์ของผู้ร่วมงาน รวมถึงภาษากาย หรืออารมณ์ที่อาจซ่อนอยู่ แม้ไม่ได้พูดออกมาตรง ๆ ด้วย ผู้นำที่ดีไม่ใช่แค่รู้ว่าลูกน้องรู้สึกอย่างไร แต่ยังมีทักษะที่สามารถช่วยผลักดันทีมไปสู่ผลลัพธ์ที่ดีได้

8. Time & Energy Management การบริหารเวลาและพลังงานเป็นทักษะสำคัญสำหรับผู้นำยุคใหม่ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงานและหลีกเลี่ยงภาวะ Burnout ซึ่งเกิดจากความเครียดในการจัดการชีวิตและงานไม่ดีพอ

9. Communication & Active Listening การฟังอย่างตั้งใจ (Active Listening) เป็นทักษะสำคัญในการสื่อสารของผู้นำ ช่วยสร้างความไว้วางใจและทำให้ทีมรู้สึกว่าคำพูดของพวกเขา มีค่านอกจากนี้ยังช่วยลดความผิดพลาดในการสื่อสาร แก้ไขข้อขัดแย้ง และสร้างบรรยากาศการทำงานที่ดีขึ้น

10. Collaboration & Teamwork ผู้นำยุคใหม่ ต้องสร้างสภาพแวดล้อมเพื่อเอื้อให้เกิดการทำงานเป็นทีมที่ดี โดยมีเป้าหมายที่ชัดเจน สามารถสร้างความมั่นใจและความไว้วางใจจากลูกน้อง กระตุ้นขวัญกำลังใจในที่ทำงาน สร้างสายสัมพันธ์ เพื่อให้การทำงานราบรื่น ส่งผลต่อประสิทธิภาพของงาน

11. Coaching & Feedback ทักษะการโค้ชเป็นสิ่งสำคัญสำหรับผู้นำในการพัฒนาศักยภาพของทีม การโค้ชและการให้ฟีดแบ็กที่ดีช่วยปลดล็อกศักยภาพของพนักงาน ทำให้ทีมมีประสิทธิภาพสูงขึ้น มีความยืดหยุ่นมากขึ้น และลดความเครียด พร้อมทั้งเพิ่มจุดมุ่งหมายในการทำงาน

12. Conflict & Resolution การจัดการความขัดแย้ง และแก้ปัญหา ความขัดแย้ง คือ สิ่งที่เกิดขึ้นไม่ได้ในการทำงานร่วมกัน ผู้นำที่ดีต้องรู้จักจัดการกับความขัดแย้งเพื่อประโยชน์ของทุกคนที่เกี่ยวข้อง การจัดการความขัดแย้งเป็นทักษะที่สามารถช่วยผู้นำให้สร้างทีมที่ประสบความสำเร็จขึ้นได้ เมื่อคุณรวมทีมที่มีบุคลิกแตกต่างกัน มีความเป็นไปได้ที่จะเกิดความขัดแย้งเกิดขึ้นแน่ ๆ แต่ความรู้และความเชี่ยวชาญในทักษะการจัดการความขัดแย้งจะสามารถช่วยให้คุณหลีกเลี่ยงความขัดแย้ง หรือแก้ไขได้

13. Goal Setting & Strategic Planning การวางแผนกลยุทธ์ และ กำหนดเป้าหมายได้ ผู้นำต้องวางแผนกลยุทธ์ และ กำหนดเป้าหมายได้ คนในทีมต้องการเป้าหมายเพื่อที่พวกเขาจะได้มีทิศทาง และจุดประสงค์ของการทำงาน

14. Problem Solving & Decision Making ทักษะการแก้ปัญหาและการตัดสินใจ ผู้นำองค์กรต้องมีทักษะการแก้ปัญหาและการตัดสินใจอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งเป็นทักษะและความสามารถที่สำคัญในการบริหารงาน เพราะในการทำงาน ไม่ว่าจะในตำแหน่งใดจะต้องเผชิญกับปัญหาและสถานการณ์ที่ต้องตัดสินใจอยู่ตลอดเวลา

15. Stress-free Productivity ในโลกการทำงานยุคใหม่ ผู้นำต้องไม่โฟกัสแค่เพียงผลลัพธ์เท่านั้น แต่ต้องบรรลุผลในการทำงานโดยปราศจากความเครียดด้วย เพราะเมื่อจิตใจของเราปลอดโปร่ง และความคิดของเราเป็นระเบียบเท่านั้นที่จะทำให้งานได้ผลลัพธ์ที่ดี โดยไม่ส่งผลต่อสภาพจิตใจในระยะยาว

16. Leadership & Team Management การเป็นผู้นำ การจัดการทีม การเป็นผู้นำ หรือ การจัดการทีม คือ ความสามารถของผู้นำในการนำทีมให้บรรลุเป้าหมายร่วมกันให้ได้ การจัดการทีมที่มีประสิทธิภาพนั้นต้องมีทั้งการสนับสนุน การสื่อสาร และยกระดับสมาชิกในทีม เพื่อให้พวกเขาทำงานอย่างเต็มความสามารถ และเติบโตต่อไปในฐานะมืออาชีพได้

จากการศึกษาชี้ให้เห็นถึงทักษะการบริหารที่จำเป็นสำหรับผู้นำในยุค BANI โดยระบุทักษะสำคัญ 16 ด้าน ได้แก่ การรู้จักตนเองและสะท้อนการพัฒนาตน, การใช้จุดแข็งและอ่อนของทีม,

กรอบความคิดที่มุ่งเติบโตและเรียนรู้, การพัฒนาภาวะผู้นำตนเอง, ความยืดหยุ่นและการปรับตัว, การจัดการความเครียดและดูแลตนเอง, ความฉลาดทางอารมณ์, การบริหารเวลาและพลังงาน, การสื่อสารและการฟังอย่างตั้งใจ, การทำงานร่วมกันในทีม, การโค้ชและการให้ฟีดแบ็ก, การจัดการความขัดแย้ง, การวางแผนกลยุทธ์และกำหนดเป้าหมาย, การแก้ปัญหาและการตัดสินใจ, การทำงานอย่างมีประสิทธิภาพโดยไม่มีความเครียด, และการจัดการทีมอย่างมีประสิทธิภาพ ทักษะเหล่านี้จะช่วยให้ผู้นำสามารถตอบสนองต่อความท้าทายและบรรลุผลสำเร็จในสภาพแวดล้อมที่เต็มไปด้วยความไม่แน่นอนและความซับซ้อนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ดังนั้น การพัฒนาทักษะการทำงานและการบริหารในยุค BANI จำเป็นต้องมีความยืดหยุ่นและการปรับตัวสูง โดยผู้บริหารต้องพัฒนาทักษะหลัก 4 ด้าน ได้แก่ 1) ทักษะด้านการคิด (Cognitive) การเข้าใจและแก้ไขปัญหาคับซ้อน การวางแผน และการสื่อสาร 2) ทักษะมนุษยสัมพันธ์ (Interpersonal) การทำงานร่วมกับผู้อื่นและการเจรจาต่อรอง 3) ทักษะภาวะผู้นำตนเอง (Self-leadership) การบริหารจัดการตนเองและอารมณ์ 4) ทักษะดิจิทัล (Digital) การใช้และพัฒนาเทคโนโลยีดิจิทัลอย่างชาญฉลาด ทักษะเหล่านี้จะช่วยให้ผู้นำสามารถตอบสนองต่อความท้าทายและบรรลุผลสำเร็จในสภาพแวดล้อมที่ไม่แน่นอนและซับซ้อนได้

การบริหารสถานศึกษาในยุค BANI World

ระบบการบริหารด้านกิจการพลเรือน (2024) ระบุว่าผู้บริหารในยุค BANI World ควรมีลักษณะสำคัญดังนี้ Proactive ผู้บริหารต้องมีความกระตือรือร้นและไม่ยึดติดกับความคิดที่ว่าโลกหมุนรอบตัวเอง ควรตื่นตัวและใกล้ชิดกับลูกน้อง รับฟังความต้องการและการเปลี่ยนแปลงของพวกเขา ซึ่งอาจมีความหลากหลายและเปลี่ยนแปลงตามสถานการณ์ Sensitive ต้องละเอียดอ่อนและใช้ความเข้าใจในการบริหารคน ในยุคที่เต็มไปด้วยความวิตกกังวลและความไม่แน่นอน ผู้บริหารควรสร้างความรู้สึกปลอดภัยและใส่ใจบุคลากร โดยการสื่อสารอย่างจริงจัง และให้การสนับสนุนเช่นคำขอบคุณหรือกำลังใจ Adaptive ต้องก้าวทันและปรับตัวกับการเปลี่ยนแปลงได้ ผู้บริหารควรใช้ข้อมูลจากการเป็น Proactive และ Sensitive เพื่อสร้างทางเลือกที่เป็นประโยชน์ทั้งสำหรับองค์กรและพนักงาน ซึ่งจะช่วยในการรักษาคนเก่งให้อยู่กับองค์กร

จากการศึกษาพบว่า การมีลักษณะเหล่านี้จะช่วยให้ผู้บริหารบริหารทีมได้อย่างมีประสิทธิภาพในยุค BANI World ที่เต็มไปด้วยความเปลี่ยนแปลงและความท้าทายใหม่ ๆ ความสำเร็จของนักบริหารขึ้นอยู่กับสามคุณลักษณะหลัก คือ การกระตือรือร้นและตระหนักรู้สถานการณ์อย่างรวดเร็ว (Proactive) เพื่อรับฟังความคิดเห็นและเข้าใจความต้องการที่เปลี่ยนแปลงไป การมีความละเอียดอ่อนในการจัดการ (Sensitive) โดยแสดงความเข้าใจและกำลังใจต่อความวิตกกังวลของทีม รวมถึงการปรับตัวและก้าวหน้าหาความเปลี่ยนแปลง (Adaptive) โดยใช้ข้อมูลจากการเป็น Proactive และ Sensitive เพื่อพัฒนาและสร้างทางเลือกที่ดีที่สุดสำหรับองค์กร

จิราเจต วิเศษดอนหวาน (2565) ระบุว่าผู้บริหารในยุค BANI World ต้องมีความสามารถในการรับมือกับสถานการณ์ ดังนี้ การรับมือกับโลกที่เปราะบาง (B) ต้องมีความ Resilience และความยืดหยุ่นทางจิตใจ รวมถึงการมีโครงสร้างองค์กรที่แข็งแกร่งและทักษะในการฟื้นตัวเมื่อล้มเหลว เช่น การกระจายอำนาจ สร้างทีมที่เข้มแข็งและโปร่งใสในการสื่อสารเพื่อลดความเปราะบาง การรับมือกับความกังวล (A) ต้องมี empathy และ mindfulness ผู้บริหารควรส่งเสริมการดูแลสุขภาพจิตของบุคลากร และให้ความสำคัญกับ Soft Skills และ Mindset เพื่อคลายความกังวล การรับมือกับการคาดเดาไม่ได้ (N) ต้องมีความสามารถในการปรับตัวและประเมินสถานการณ์อย่างรอบคอบ รวมถึงการใช้เทคโนโลยีและความร่วมมือกับทีมเพื่อหาแนวทางใหม่ ๆ การรับมือกับความเข้าใจยาก (I) ต้องใช้ความโปร่งใสและสัญชาตญาณในการตัดสินใจ แบ่งปันข้อมูลเพื่อเพิ่มความมั่นใจ

และเสนอแนวทางหลากหลายในการแก้ปัญหา ลักษณะเหล่านี้ช่วยให้ผู้บริหารสามารถจัดการกับความท้าทายในโลกที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและไม่แน่นอนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ผู้บริหารต้องเสริมสร้างทักษะใหม่ ๆ ในยุค BANI World เพื่อจัดการกับความท้าทายที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว โดยต้องรับมือกับความเปราะบาง (B) ด้วยความยืดหยุ่นและการปรับตัว เช่น การกระจายอำนาจเพื่อเพิ่มความแข็งแกร่งและความโปร่งใส การรับมือกับความกังวล (A) ต้องการความเข้าใจและการดูแลสภาพจิต รวมถึงการพัฒนาทักษะ Soft Skill การรับมือกับการคาดเดาไม่ได้ (N) ต้องใช้การปรับตัว การหาความรู้เพิ่มเติม และการใช้เทคโนโลยีอย่างมีประสิทธิภาพ การรับมือกับความเข้าใจยาก (I) ต้องการความโปร่งใสในการตัดสินใจ และการเสนอทางเลือกที่หลากหลายเพื่อเสริมสร้างความมั่นใจในการทำงาน

การเตรียมตัวใน BANI world ที่โลกเราเปราะบาง กังวล คาดเดาได้ยาก และไม่อาจเข้าใจได้ถ่องแท้จึงต้องพัฒนาตนเองเพิ่มขีดความสามารถ และการยืดหยุ่นจากความล้มเหลว (Capacity & Resilience) พัฒนา mindset ล้มแล้วลุกเร็ว Resilience เพื่อลุกจากความล้มเหลวที่เกิดจาก "ความเปราะบาง" ของสถานการณ์ต่าง ๆ การสร้างความเข้าใจอกเข้าใจตนเอง เข้าใจคนรอบข้าง และการพัฒนา Soft Skills เพื่อลดความกังวลในการรับมือ (Empathy & Mindfulness) การจัดการสิ่งต่าง ๆ ได้ดีขึ้น จนกลายเป็น "ความกังวล" จากสถานการณ์เปลี่ยนแปลง ที่รายล้อม และในการปรับตัว (Context & Adaptability) ต้องมองทั้งระบบเป็นวิธีการปรับตัวต้องอาศัยความคิดสร้างสรรค์สิ่งใหม่ เพื่อให้ "คาดการณ์" ได้ดีขึ้น ในการทำงานต้องใช้ความโปร่งใสและสัญชาตญาณประกอบการตัดสินใจ ภายใต้ความเสี่ยงควบคู่กัน (Transparency & Intuition) เพื่อเพิ่มความเข้าใจ ในลงมือทำสิ่งต่างๆ ได้ (สภาการศึกษา, 2566)

จากการศึกษาข้างต้น สรุปได้ว่า ในยุค BANI World ที่มีความเปราะบาง ความกังวล ความไม่แน่นอน และความเข้าใจยาก ผู้บริหารต้องมีลักษณะสำคัญสามประการ: ความกระตือรือร้นและการตระหนักรู้สถานการณ์ (Proactive), การใช้ความละเอียดอ่อนและความเข้าใจในการจัดการความวิตกกังวลของทีม (Sensitive), และความสามารถในการปรับตัวและก้าวร้าวหน้าความเปลี่ยนแปลง (Adaptive). การเสริมทักษะเพิ่มเติม เช่น ความยืดหยุ่นทางจิตใจ, Soft Skills, การปรับตัวอย่างสร้างสรรค์, และการใช้ความโปร่งใสและสัญชาตญาณในการตัดสินใจ จะช่วยให้ผู้บริหารรับมือกับความท้าทายในสภาพแวดล้อมที่ไม่แน่นอนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

บทสรุป

เพื่อให้ผู้บริหารเข้าใจลักษณะเฉพาะของสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและซับซ้อนในยุค BANI World ซึ่งจะช่วยให้ผู้บริหารสามารถรับมือกับสถานการณ์ที่ท้าทายได้ดีขึ้น และเพื่อระบุทักษะที่จำเป็นสำหรับการบริหารในยุค BANI World ผู้บริหารสถานศึกษาจำเป็นต้องมีทักษะที่หลากหลายเพื่อบริหารงานให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ทักษะเหล่านี้จะช่วยให้ผู้บริหารสามารถนำพาคอร์สให้ประสบความสำเร็จ ทักษะ ที่จำเป็นสำหรับผู้บริหารในยุค BANI World มีดังนี้

1. ทักษะด้านเทคนิควิธี (Technical Skills) ความเชี่ยวชาญด้านเทคนิคมีบทบาทสำคัญในการรับมือกับความท้าทายและความไม่แน่นอนในยุค BANI World โดยช่วยให้ผู้บริหารสามารถจัดการกับปัญหาต่างๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ผ่านการพัฒนาความเชี่ยวชาญในเทคโนโลยี การจัดการข้อมูล และการใช้เครื่องมือที่เหมาะสม

2. ทักษะด้านความคิดรวบยอด (Conceptual Skills) ช่วยให้ผู้บริหารมองเห็นภาพรวมของปัญหาคิดเชิงกลยุทธ์ และวิเคราะห์ข้อมูลที่ซับซ้อน การพัฒนาแผนสำรองและกลยุทธ์ที่ยืดหยุ่นเป็นสิ่งสำคัญในการตัดสินใจและดำเนินงานอย่างมีประสิทธิภาพในสภาพแวดล้อมที่ไม่แน่นอน

3. ทักษะด้านมนุษย์ (Human Skills) การสร้างความสัมพันธ์ที่แข็งแกร่ง การจัดการความเครียดและความกังวล การสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ และการปรับตัวตามสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ทักษะเหล่านี้ช่วยให้ผู้บริหารและทีมงานสามารถรับมือกับความท้าทายในยุคที่เต็มไปด้วยความไม่แน่นอนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ดังนั้น ผู้บริหารสถานศึกษาในยุค BANI World ต้องมีทักษะหลากหลายเพื่อการบริหารที่มีประสิทธิภาพ ทักษะด้านเทคนิควิธีมีบทบาทสำคัญในการจัดการความท้าทายและความไม่แน่นอนด้วยการพัฒนาความเชี่ยวชาญในเทคโนโลยีและการจัดการข้อมูล ทักษะด้านความคิดรวบยอดช่วยให้ผู้บริหารมองเห็นภาพรวมของปัญหา วิเคราะห์ข้อมูลที่ซับซ้อน และสร้างแผนกลยุทธ์ที่ยืดหยุ่นเพื่อการตัดสินใจที่มีประสิทธิภาพในสภาพแวดล้อมที่ไม่แน่นอน ในขณะเดียวกัน ทักษะด้านมนุษย์มุ่งเน้นที่การสร้างความสัมพันธ์ที่แข็งแกร่ง การจัดการความเครียด การสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ และการปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ทักษะเหล่านี้ช่วยให้ผู้บริหารและทีมงานสามารถรับมือกับความท้าทายของยุค BANI World ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

องค์ความรู้ใหม่/ข้อค้นพบ

จากการศึกษาบทความและแนวคิดเกี่ยวกับ BANI World พบว่าบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคนี้ต้องการการปรับตัวอย่างมากเพื่อรับมือกับวิกฤตและความท้าทายที่เกิดขึ้น ทักษะที่สำคัญที่ผู้บริหารต้องมีเพื่อจัดการกับความท้าทายในยุค BANI World ได้อย่างมีประสิทธิภาพมีดังนี้

1. ในการจัดการกับความเปราะบาง (Brittle) ผู้บริหารควรมีการคิดเชิงระบบเพื่อมองเห็นภาพรวมและความเชื่อมโยงของปัญหา, การจัดการวิกฤตเพื่อเตรียมพร้อมและตอบสนองต่อสถานการณ์อย่างรวดเร็ว, ความยืดหยุ่นทางจิตใจเพื่อปรับตัวต่อความไม่แน่นอน, และการสร้างเครือข่ายและความร่วมมือเพื่อเพิ่มความแข็งแกร่งในการแก้ปัญหา.

2. ในการจัดการกับความกังวล (Anxious) ทักษะที่สำคัญคือความเข้าใจในการจัดการความกังวล, การสื่อสารที่มีประสิทธิภาพเพื่อลดความไม่แน่นอน, การบริหารจัดการความเครียดทั้งของตนเองและทีมงาน, และการตัดสินใจภายใต้ความกดดัน.

3. ในการจัดการกับความคาดเดายาก (Nonlinear) ผู้บริหารต้องใช้การคิดเชิงระบบในการวิเคราะห์ปัญหาอย่างเป็นระบบ, ความคิดสร้างสรรค์ในการพัฒนาวิธีแก้ปัญหาใหม่ ๆ, และความยืดหยุ่นในการปรับตัวตามสถานการณ์ที่ไม่แน่นอน.

4. ในการจัดการกับความเข้าใจได้ยาก (Incomprehensible) ทักษะที่สำคัญคือการคิดเชิงวิพากษ์ในการวิเคราะห์ข้อมูลที่ซับซ้อน, ความสามารถในการเรียนรู้เพื่อเข้าใจแนวคิดใหม่ ๆ อย่างรวดเร็ว, และการสื่อสารที่ชัดเจนในการอธิบายข้อมูลซับซ้อนให้เข้าใจง่าย

เอกสารอ้างอิง

จิราเจต วิเศษดอนหวาย. (2565). *ลาก่อน VUCA มาแล้ว BANI : ชวน ผอ. ปรับตัวและโรงเรียนให้ทันการเปลี่ยนแปลง*. (ออนไลน์) (อ้างเมื่อ 20 เมษายน 2567). จาก:

<https://www.educathai.com>.

ชูรัตน์ รัตนพิทักษ์ธาดา และประทุมทอง ไตรรัตน์. (2566). สมรรถนะของผู้นำทางการศึกษาเพื่อการอยู่รอดและเติบโตในยุค BANI World. *วารสารวิชาการสถาบันวิทยาการจัดการแห่งแปซิฟิก*, 9(1), 16-28.

ถวิล อรัญเวศ. (2560). *ผู้บริหารกับการครองตน ครองคน และครองงาน : สูดยอดนักบริหาร*. นครราชสีมา. สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 4.

- ทนุสิทธิ์ สกุนวัฒน์, (2023). *เสริมสร้างความสามารถองค์กรรับมือ BANI โลกยุคใหม่ที่ท้าทายยิ่ง*. (ออนไลน์) (อ้างเมื่อ 25 เมษายน 2567). จาก: <https://www.bangkokbiznews.com>.
- ไทยโพสต์. (2565). *ปลัดศธ.ชี้โลกเข้าสู่ยุค BANI World รวมความปั่นป่วนไว้ทั้งหมด กระทบ การศึกษา โดยตรง มอบนโยบายรับมือ อุดเรียนรู้ถดถอย*. (ออนไลน์) (อ้างเมื่อ วันที่ 28 เมษายน 2567). จาก: <https://www.thaipost.net>.
- ปทุมรัตน์ สีธูป. (2560). *การพัฒนาคุณลักษณะผู้บริหารสถานศึกษายุคใหม่ของโรงเรียนขยายโอกาส สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน*. วิทยานิพนธ์ปริญญาคุชฎีบัณฑิต. มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์.
- ปิยาภรณ์ พูลชัย. (2565). *บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมการจัดการเรียน การสอนที่ เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญตามความคิดเห็นของครูผู้สอน สังกัดสำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาจันทบุรี*. วิทยานิพนธ์ ค.ม. สาขาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏ รำไพพรรณี.
- ระบบการบริหารด้านกิจการพลเรือน. (2024). *พร้อมหรือยังกับโลกยุคใหม่ BANI WORLD*. (ออนไลน์) (อ้างเมื่อ 27 เมษายน 2567). จาก: <https://www.ncad.navy.mi.th>.
- ศรัณย์ คุ่งบรรพต. (2565). *พร้อมหรือยังกับโลกยุคใหม่ BANI WORLD*. (ออนไลน์). (อ้างเมื่อ 28 เมษายน 2567). จาก: <http://singhamagazine.com/2022/03/bani-world>.
- สดุดี จีระออน. (2561). *คุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้บริหารสถานศึกษายุคประเทศไทย 4.0 ตาม ความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาชัยภูมิเขต 3*. วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษาคณะครุศาสตร์. มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ.
- สภาการศึกษา. (2566). *ความเคลื่อนไหวทางการศึกษาไทยและการศึกษาโลก*. (ออนไลน์) (อ้างเมื่อ 28 เมษายน 2567). จาก: <https://www.onec.go.th/th.php>.
- สุกฤตยา ปงกนนทา. (2561). *กลยุทธ์การพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษามีอาชีพ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 1 และเขต 2*. วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎี บัณฑิต สาขาวิชายุทธศาสตร์การบริหารและการพัฒนา, มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร.
- สุจิตรา โอสสถอภีรักษ์ และคณะ, (2565). *การบริหารจัดการเรียนรู้ในยุค Digital Disruption*. วารสารวิชาการสถาบัน วิทยาการจัดการแห่งแปซิฟิก สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์, 8(1), 74-84.
- สุธิกานต์ บริเอก. (2564). *ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการปฏิบัติงานของครูผู้สอน ในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 22*. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.
- อนิรุทธิ์ ตูลสุข. (2566). *BANI WORLD นิยามโลกใบใหม่ ใช้พัฒนาผู้นำองค์กรอย่างไร*. (ออนไลน์) (อ้างเมื่อ 20 เมษายน 2567). จาก: <https://www.coachforgoal.com>.
- อักษรเจริญทัศน์. (2565). *สรุปให้รู้ตามทันโลก อนาคตการศึกษา EP.27 BANI World เรื่องของ “โลก” ที่ท้าทายการศึกษา*. (ออนไลน์) (อ้างเมื่อ 25 เมษายน 2567). จาก: <https://www.aksorn.com/ac1-lf1-bani-world>.
- อารีรัตน์ อินราย. (2560). *ความสัมพันธ์ระหว่างการใช้อำนาจของผู้บริหารกับแรงจูงใจในการทำงาน ของครูโรงเรียนในกลุ่มเครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษาที่ 5 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษาราชบุรี เขต 1*. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิตคณะศึกษาศาสตร์. สาขาการบริหารศึกษา มหาวิทยาลัยบูรพา.

- Caldwell, R. G. (2000). *Criminology*. New York: Ronald Press.
- Barrett, F. J. (2014). "The Value of Embracing VUCA." In *Managing Organizational Behavior in the VUCA World*, edited by Robert D. Austin and Richard L. Daft, Routledge.
- Latif, Suzana Abd & Ahmad, Mohd Amir Shaukhi. (2020). Learning Agility Among Educational Leaders: A VUCA-Ready Leadership Competency?. Retrieved from: https://www.researchgate.net/publication/354432053_LEARNING_AGILITY_AMONG_EDUCATIONAL_LEADERS_A_VUCA-READY_LEADERSHIP_COMPETENCY.
- MINDSPRING ACADEMY. (2022). โลกที่เปลี่ยนแปลงผัน หมดยุค VUCA World เข้าสู่ยุค BANI World โลกแห่งความเปราะบางและคาดเดาและเต็มไปด้วยความวิตกกังวล. (ออนไลน์) (อ้างเมื่อ 20 เมษายน 2567). จาก: <https://www.mindspringconsulting.com/what-is-bani-world>.
- _____. (2022). 16 soft skills ที่จำเป็นสำหรับ “ผู้นำยุคใหม่”. (ออนไลน์) (อ้างเมื่อ 20 เมษายน 2567). จาก: <https://www.mindspringconsulting.com/16-softskills-for-leaders>.
- Pfeffer, J. (2015). *Leadership BS: Fixing Workplaces and Careers One Truth at a Time*. Harvard Business Review Press.

การพัฒนาหลักสูตรรายวิชาเพิ่มเติม เรื่อง “ผ้ามัดหมี่ไทยฟากท่า” ตามแนวทางสะเต็ม
ศึกษาร่วมกับชุมชนเป็นฐานเพื่อส่งเสริมสมรรถนะทางวิทยาศาสตร์
สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3

Development of additional subject curricula " Thai Mudmee fabric
from Fak Tha " based on STEM education guidelines with community
as a base to promote science capabilities for high school year 3
students.

กนกเรขา นาสอน
Kanokrekha Nason

โรงเรียนบ้านห้วยสุน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุตรดิตถ์ เขต 2
Ban Huay Soon School, Uttaradit Primary Educational Service Area Office 2
e-mail: krupondpond2530@gmail.com โทร. 0988184048

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) พัฒนาหลักสูตรรายวิชาเพิ่มเติม เรื่อง “ผ้ามัดหมี่ไทยฟากท่า” ตามแนวทางสะเต็มศึกษาร่วมกับชุมชนเป็นฐานเพื่อส่งเสริมสมรรถนะทางวิทยาศาสตร์สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 2) เพื่อทดลองใช้หลักสูตรรายวิชาเพิ่มเติม เรื่อง “ผ้ามัดหมี่ไทยฟากท่า” ตามแนวทางสะเต็มศึกษาร่วมกับชุมชนเป็นฐานเพื่อส่งเสริมสมรรถนะทางวิทยาศาสตร์ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 และ 3) ศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อหลักสูตรรายวิชาเพิ่มเติมเรื่อง “ผ้ามัดหมี่ไทยฟากท่า” ตามแนวทางสะเต็มศึกษาร่วมกับชุมชนเป็นฐานเพื่อส่งเสริมสมรรถนะทางวิทยาศาสตร์ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 กลุ่มเป้าหมาย คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนบ้านห้วยสุน ปีการศึกษา 2565 จำนวน 16 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย หลักสูตรรายวิชาเพิ่มเติม เรื่อง “ผ้ามัดหมี่ไทยฟากท่า” ตามแนวทางสะเต็มศึกษาร่วมกับชุมชนเป็นฐานเพื่อส่งเสริมสมรรถนะทางวิทยาศาสตร์ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 แผนการจัดการเรียนรู้ แบบสอบถาม และแบบประเมินสมรรถนะทางวิทยาศาสตร์ การวิเคราะห์ข้อมูลใช้ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการทดสอบค่าที่

ผลการวิจัยพบว่า 1) หลักสูตรรายวิชาเพิ่มเติมที่พัฒนาขึ้น ประกอบด้วยองค์ประกอบของหลักสูตร คือ หลักการ จุดมุ่งหมาย สมรรถนะสำคัญของผู้เรียน คุณลักษณะอันพึงประสงค์ โครงสร้างหลักสูตร แนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ คำอธิบายรายวิชา ผลการเรียนรู้ สื่อและแหล่งการเรียนรู้ และการวัดและประเมินผล 2) ผลการทดลองใช้หลักสูตร พบว่า สมรรถนะทางวิทยาศาสตร์ ทั้ง 3 สมรรถนะ ของนักเรียนหลังใช้หลักสูตร สูงกว่าก่อนใช้หลักสูตรอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 3) นักเรียนมีความพึงพอใจต่อการใช้หลักสูตรรายวิชาเพิ่มเติม เรื่อง “ผ้ามัดหมี่ไทยฟากท่า” ตามแนวทางสะเต็มศึกษาร่วมกับชุมชนเป็นฐานเพื่อส่งเสริมสมรรถนะทางวิทยาศาสตร์ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 พบว่าภาพรวมอยู่ในระดับมาก (\bar{X} = 4.49 , S.D. = 0.24)

คำสำคัญ: การพัฒนาหลักสูตรรายวิชาเพิ่มเติม เรื่อง “ผ้ามัดหมี่ไทยฟากท่า” ตามแนวทางสะเต็มศึกษา ร่วมกับชุมชนเป็นฐานเพื่อส่งเสริมสมรรถนะทางวิทยาศาสตร์ มัธยมศึกษาตอนต้น

ABSTRACT

This research aimed to 1) develop an additional curriculum on " Thai Mudmee fabric from Fak Tha " based on STEM education in collaboration with the community to enhance science competencies for Grade 9 students, 2) pilot the additional curriculum on " Thai Mudmee fabric from Fak Tha" based on STEM education in collaboration with the community to enhance science competencies for Grade 9 students, and 3) study the opinions of students who participated in the supplementary course curriculum based on participatory action research with the community foundation " Thai Mudmee fabric from Fak Tha " for Grade 9 students at Ban Huay Soon School in the academic year 2022, totaling 16 students. Research tools included the developed supplementary course curriculum, questionnaires, performance assessment tests, and scientific competency assessments. Data analysis employed percentages, means, standard deviations, and t-tests.

Research findings revealed that 1) the developed supplementary course curriculum comprised components such as principles, objectives, student competencies, desirable characteristics, curriculum structure, learning activity guidelines, course descriptions, learning outcomes, learning materials, and assessment methods, and 2) the scientific competencies among students after using the curriculum compared to before using it at the .05 significance level. 3) study the satisfaction of students towards the additional curriculum on " Thai Mudmee fabric from Fak Tha" based on STEM education in collaboration with the community to enhance science competencies for Grade 9 students was highly suitable.

Keywords: Development of additional subject curricula " Thai Mudmee fabric from Fak Tha " based on STEM education guidelines with community as a base to promote science capabilities, Participatory Action Research, Community-Based, Scientific Competency.

บทนำ

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ได้กำหนดให้การจัดการศึกษาตามหลักสูตรต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทย ให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา มีวัฒนธรรมแห่งความเป็นไทยในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นอย่างมีความสุข และกระทรวงศึกษาธิการซึ่งรับผิดชอบพัฒนาหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้กำหนดให้สถานศึกษานำรายละเอียดสาระการเรียนรู้แกนกลางเป็นแนวในการกำหนดรายละเอียดสาระการเรียนรู้ ในส่วนที่เกี่ยวกับสภาพปัญหาในชุมชน สังคม ภูมิปัญญาท้องถิ่น (กระทรวง ศึกษาธิการ. 2546 : 5-9) เป็นการนำไปสู่หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ซึ่งจัดทำขึ้นสำหรับท้องถิ่นและสถานศึกษาได้นำไปใช้เป็นกรอบและทิศทางการจัดการหลักสูตรสถานศึกษาจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาเด็กและเยาวชนไทยทุกคนในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานให้มีคุณภาพด้านความรู้และทักษะที่จำเป็นสำหรับการดำรงชีวิตในสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลง แสวงหาความรู้เพื่อพัฒนาตนเองตนเองอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต (กระทรวงศึกษาธิการ. 2551: 1-2)

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ที่หลักการที่สำคัญ คือข้อ 3 เป็นหลักสูตรการศึกษานองการกระจายอำนาจ ให้สังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับสภาพและความต้องการของท้องถิ่นและนอกจากนี้จุดหมายของหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน ข้อ 1 มีคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์เห็นคุณค่าของตนเองมีวินัยและปฏิบัติตนตามหลักธรรมของพระพุทธ ศาสนาหรือศาสนาที่ตนนับถือ ยึดถือหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และ ข้อ 5 มีจิตสำนึกในการอนุรักษ์วัฒนธรรม และภูมิปัญญาไทย การอนุรักษ์ และพัฒนาสิ่งแวดล้อม มีจิตสาธารณะที่มุ่งประโยชน์ และสร้างสิ่ง ที่ดีงามในสังคม และอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างมีความสุข (กระทรวงศึกษาธิการ. 2551: 3 - 4)

กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์มุ่งหวังให้ผู้เรียน ได้เรียนรู้วิทยาศาสตร์ที่เน้นการเชื่อมโยงความรู้กับกระบวนการ มีทักษะสำคัญในการค้นคว้าและสร้างองค์ความรู้ โดยใช้กระบวนการในการสืบเสาะหาความรู้ และการแก้ปัญหาที่หลากหลาย ให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ทุกขั้นตอนมีการทำกิจกรรมด้วยการลงมือปฏิบัติจริงอย่างหลากหลาย เหมาะสมกับระดับชั้น มีการนำเอาภูมิปัญญาท้องถิ่น หรือเรื่องราวที่เกี่ยวข้องกับสภาพชุมชนและท้องถิ่นมาใช้จัดการเรียนรู้ (สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา. 2551: 1) จากการจัดการเรียนรู้กลุ่มสาระวิทยาศาสตร์ของโรงเรียนบ้านห้วยสูง ในปีการศึกษา 2563 พบว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนกลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ได้คะแนนเฉลี่ยร้อยละ 47.53 จากคะแนนเต็ม ซึ่งอยู่ในเกณฑ์ต่ำกว่าระดับชาติ และเมื่อทำการศึกษาข้อมูลพบว่าในการจัดการเรียนการสอนของครูจะเน้นเนื้อหาวิชามากเกินไป ซึ่งเนื้อหาวิชาเหล่านั้นเป็นสิ่งที่ใกล้ตัวและหลักสูตรสถานศึกษาไม่สอดคล้องกับบริบทและความต้องการของผู้เรียน ทำให้ผู้เรียนไม่เกิดประสบการณ์ตรง และไม่สามารถสร้างองค์ความรู้ได้ด้วยตนเอง การจัดการเรียนรู้ไม่สอดคล้องกับสภาพและความต้องการของชุมชน (โรงเรียนบ้านห้วยสูง. 2563) โรงเรียนบ้านห้วยสูง สำนักเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 2 จึงได้พัฒนาหลักสูตรรายวิชาเพิ่มเติมที่สอดคล้องกับท้องถิ่นขึ้น เพื่อตอบสนองหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 และความต้องการของท้องถิ่น โดยทำการสำรวจและรวบรวมข้อมูลพื้นฐาน สภาพปัญหาความต้องการของท้องถิ่น เพื่อนำไปใช้เป็นแนวทางในการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาและจัดการเรียนการสอนให้กับผู้เรียน จากขั้นตอนการสำรวจและศึกษาสภาพปัญหาความต้องการของท้องถิ่น ผู้วิจัยได้เล็งเห็นความสำคัญในการอนุรักษ์ประเพณี ศิลปวัฒนธรรม และการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการเรียนรู้ ซึ่งในพื้นที่ตำบลสองคอน อำเภอปากท่า จังหวัดอุดรธานี มีภูมิปัญญาท้องถิ่นมากมายหลายสาขา เช่น ประเพณีท้องถิ่น ดนตรีพื้นบ้าน การละเล่นพื้นบ้าน ภูมิปัญญาทางด้านการรักษาโรคต่างๆ ภาษาพื้นเมือง ผ้ามัดหมี่พื้นเมือง เป็นต้น ซึ่งการย้อมผ้ามัดหมี่พื้นเมืองเป็นมรดกภูมิปัญญาของชุมชนแต่ปัจจุบันกำลังจะสูญหายไปเพราะมีการนำเทคโนโลยีใหม่ๆมาใช้ ดังนั้นผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับการย้อมผ้ามัดหมี่ และจากการศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้วิทยาศาสตร์พบว่า สะเต็มศึกษา เป็นแนวคิดที่น่าสนใจและทันสมัยอีกแนวคิดหนึ่งที่สามารถนำมาใช้ในการจัดการเรียนรู้ควบคู่ไปกับการบูรณาการ เนื่องจากเป็นแนวทางการจัดการเรียนรู้ที่มีการบูรณาการความรู้ในสี่สาขาวิชา ได้แก่ วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี วิศวกรรมศาสตร์ และคณิตศาสตร์ และเชื่อมโยงสู่ชีวิตจริงจนเกิดเป็นการเรียนรู้ที่มีความหมาย ซึ่งถือว่ามีค่าเพราะหากนักเรียนรู้ว่าเรียนและทำงานขึ้นนี้เพื่ออะไรและจะส่งผลกระทบต่อตัวนักเรียนอย่างไร ย่อมทำให้นักเรียนเกิดความเข้าใจและมีเป้าหมายในการเรียนที่ชัดเจนยิ่งขึ้น และนอกจากนี้ยังพบว่าการเรียนการสอนโดยใช้ชุมชนเป็นฐานการเรียนรู้ (community-based-learning) เป็นการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมทักษะการทำงานของนักเรียนในสภาพแวดล้อมจริงที่ไม่ใช่โรงเรียนซึ่งนักเรียนจะได้เรียนรู้ผ่านการคิด การวางแผน การลงมือปฏิบัติจริง ให้ประโยชน์ที่เกื้อกูลต่อนักเรียน โรงเรียนและชุมชน ผู้เรียนสามารถนำความรู้และทักษะที่ได้รับจากห้องเรียนไปใช้ในการดำเนินชีวิต เป็นการตอบสนองต่อความต้องการของชุมชนบน

พื้นฐานของวิถีชีวิตของชุมชนสภาพจริง ซึ่งตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 สถานศึกษาสามารถ พัฒนาหลักสูตรรายวิชาเพิ่มเติม ได้ตามความถนัด ความสนใจของนักเรียน สอดคล้องกับสภาพชุมชนและท้องถิ่น (วิจารณ์ พานิช : 2555)

จากเหตุผลทั้งหมดที่กล่าวมา ดังนั้นผู้วิจัยจึงได้คิดที่จะดำเนินการจัดการเรียนรู้โดยการนำ องค์ความรู้เรื่อง การย้อมผ้ามัดหมี่ อันเป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นอย่างหนึ่งของตำบลสองคอน อำเภอปากท่า จังหวัดอุตรดิตถ์ มาประยุกต์ใช้ในกระบวนการจัดการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ โดยพัฒนาเป็นหลักสูตร รายวิชาเพิ่มเติม เรื่อง “ผ้ามัดหมี่ไทยปากท่า” ตามแนวทางสะเต็มศึกษาร่วมกับชุมชนเป็นฐานเพื่อ ส่งเสริมสมรรถนะทางวิทยาศาสตร์

สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 เพื่อพัฒนาการจัดการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ที่เน้นผู้เรียนเป็น สำคัญ ส่งเสริมให้นักเรียนมีสมรรถนะทางวิทยาศาสตร์ ตลอดจนตระหนักถึงคุณค่าและความสำคัญ ของภูมิปัญญาท้องถิ่น

ระเบียบวิธีวิจัย

แบบแผนการวิจัย

การพัฒนาหลักสูตรรายวิชาเพิ่มเติมเรื่อง “ผ้ามัดหมี่ไทยปากท่า” ตามแนวทางสะเต็มศึกษา ร่วมกับชุมชนเป็นฐานเพื่อส่งเสริมสมรรถนะทางวิทยาศาสตร์ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัยโดยใช้แบบแผนการวิจัยและพัฒนา (Research and Development: R & D)

กลุ่มเป้าหมาย

กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนบ้านห้วยสูง อำเภอปากท่า จังหวัดอุตรดิตถ์ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุตรดิตถ์ เขต 2 ปีการศึกษา 2565 จำนวน 16 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. หลักสูตรรายวิชาเพิ่มเติมเรื่อง “ผ้ามัดหมี่ไทยปากท่า” ตามแนวทางสะเต็มศึกษาร่วมกับ ชุมชนเป็นฐานเพื่อส่งเสริมสมรรถนะทางวิทยาศาสตร์ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3
2. แบบประเมินสมรรถนะทางวิทยาศาสตร์ มีลักษณะเป็นแบบทดสอบอัตนัย คะแนนเต็ม 20 คะแนน
3. แบบสอบถามความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการใช้หลักสูตรรายวิชาเพิ่มเติมเรื่อง “ผ้ามัดหมี่ไทยปากท่า” ตามแนวทางสะเต็มศึกษาร่วมกับชุมชนเป็นฐานเพื่อส่งเสริมสมรรถนะทาง วิทยาศาสตร์ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง ดังนี้

1. การเก็บข้อมูลก่อนดำเนินการพัฒนาหลักสูตรรายวิชาเพิ่มเติม โดยใช้แบบสัมภาษณ์เพื่อ ศึกษาความต้องการในการพัฒนาหลักสูตรรายวิชาเพิ่มเติม ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 และ ศึกษาความคิดเห็นข้อเสนอแนะในการพัฒนาหลักสูตรจากครูผู้สอนกลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ และเทคโนโลยีโดยการสนทนากลุ่ม
2. ผู้วิจัยทดลองใช้หลักสูตรรายวิชาเพิ่มเติมกับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนบ้าน ห้วยสูง ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2565 จำนวน 16 คน สัปดาห์ละ 1 ชั่วโมง จำนวน 20 สัปดาห์ รวมระยะเวลาทั้งสิ้น 20 ชั่วโมง โดยดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแผนการจัดการเรียนรู้
3. การเก็บข้อมูลหลังการใช้หลักสูตรรายวิชาเพิ่มเติมเรื่อง “ผ้ามัดหมี่ไทยปากท่า” ตาม แนวทางสะเต็มศึกษาร่วมกับชุมชนเป็นฐานเพื่อส่งเสริมสมรรถนะทางวิทยาศาสตร์ สำหรับนักเรียนชั้น

มัธยมศึกษาปีที่ 3 โดยการประเมินสมรรถนะทางวิทยาศาสตร์ และสอบถามความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อหลักสูตรรายวิชาเพิ่มเติม

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. ข้อมูลเชิงคุณภาพใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)
2. ข้อมูลเชิงปริมาณใช้โปรแกรมสำเร็จรูป สถิติที่ใช้ ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการทดสอบค่าที

ผลการวิจัย

จากการดำเนินงานตามขั้นตอนการวิจัยที่ได้นำเสนอ สรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

1. ผลการพัฒนาหลักสูตร โดยการวิเคราะห์หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 (ปรับปรุง 2560) กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี และหลักสูตรสถานศึกษาโรงเรียนบ้าน ห้วยสูง สอบถามความต้องการของนักเรียน การสัมภาษณ์ และการสนทนากลุ่ม จากการศึกษาความคิดเห็นของทุกฝ่ายที่มีส่วนเกี่ยวข้อง สรุปได้ว่าพัฒนาหลักสูตรรายวิชาเพิ่มเติม เรื่อง “ผ้ามัดหมี่ไทยพาท่า” ตามแนวทางสะเต็มศึกษาร่วมกับชุมชนเป็นฐานเพื่อส่งเสริมสมรรถนะทางวิทยาศาสตร์ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 เป็นหลักสูตรที่นักเรียนได้เรียนรู้การสร้างสรรค์ความรู้ด้วยตนเอง โดยอาศัยบริบทของท้องถิ่นที่นักเรียนอาศัยอยู่เป็นแหล่งข้อมูลเพื่อสร้างประสบการณ์แสวงหาความรู้ อีกทั้งยังเป็นการสร้างความตระหนักให้นักเรียนเห็นคุณค่าความสำคัญของภูมิปัญญาท้องถิ่นและความต้องการ ส่งเสริมสมรรถนะทางวิทยาศาสตร์ของนักเรียน ผู้วิจัยจึงนำประเด็นดังกล่าวมาเป็นจัดทำเป็นจุดหมายของหลักสูตร ผลการเรียนรู้ที่สะท้อนกระบวนการเรียนรู้การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ตอบสนองความต้องการของนักเรียน โดยคำนึงถึงความแตกต่าง และความถนัดของแต่ละบุคคล เน้นการฝึกปฏิบัติจริง เน้นให้นักเรียนฝึกฝนจากแหล่งเรียนรู้ทั้งภายในโรงเรียนและภายนอกโรงเรียนโดยเฉพาะชุมชนที่อยู่ของนักเรียน การวัดผลประเมินผลควรมีความหลากหลายเน้นการประเมินเพื่อพัฒนามากกว่าการประเมินเพื่อตัดสินผลการเรียน โดยผู้วิจัยได้ทำการประมวลข้อมูลต่าง ๆ และนำมาพัฒนาหลักสูตรรายวิชาเพิ่มเติม

2. ผลการเปรียบเทียบสมรรถนะทางวิทยาศาสตร์ของนักเรียน หลังเรียนด้วยหลักสูตรรายวิชาเพิ่มเติมเรื่อง “ผ้ามัดหมี่ไทยพาท่า” ตามแนวทางสะเต็มศึกษาร่วมกับชุมชนเป็นฐานเพื่อส่งเสริมสมรรถนะทางวิทยาศาสตร์ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 พบว่า สมรรถนะทางวิทยาศาสตร์ ของนักเรียนหลังจากการใช้สูงกว่าก่อนใช้หลักสูตรรายวิชาเพิ่มเติม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3. ผลการศึกษาความพึงพอใจของนักเรียน ที่มีต่อการใช้หลักสูตร พบว่า นักเรียน มีความพึงพอใจต่อการเรียนด้วยหลักสูตรรายวิชาเพิ่มเติมเพื่อส่งเสริมสมรรถนะทางวิทยาศาสตร์ เรื่อง “ผ้ามัดหมี่ไทยพาท่า” ตามแนวทางสะเต็มศึกษาร่วมกับชุมชนเป็นฐาน สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.49$, S.D. = 0.24)

อภิปรายผล

จากผลการวิจัยการพัฒนาหลักสูตรรายวิชาเพิ่มเติม เรื่อง “ผ้ามัดหมี่ไทยพาท่า” ตามแนวทางสะเต็มศึกษาร่วมกับชุมชนเป็นฐานเพื่อส่งเสริมสมรรถนะทางวิทยาศาสตร์ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3ตามวัตถุประสงค์ที่ได้กำหนดไว้ สามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

1. พัฒนาหลักสูตรรายวิชาเพิ่มเติม พบว่า หลักสูตรรายวิชาเพิ่มเติม เรื่อง “ผ้ามัดหมี่ไทยพาท่า” ตามแนวทางสะเต็มศึกษาร่วมกับชุมชนเป็นฐานเพื่อส่งเสริมสมรรถนะทางวิทยาศาสตร์

สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 มีความสอดคล้องและเหมาะสมทั้งด้าน หลักการ จุดหมาย โครงสร้างและเนื้อหาสาระ การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ และการวัดผลและประเมินผล สามารถนำไปใช้เป็นสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์เพิ่มเติมได้ ทั้งนี้เพราะ หลักสูตรที่พัฒนาขึ้นมีกระบวนการพัฒนาอย่างเป็นระบบ มีขั้นตอนและกระบวนการดำเนินงานที่ชัดเจน การดำเนินการสอดคล้องกับข้อมูลพื้นฐานที่ได้ศึกษาไว้กำหนดเป็นโครงร่างหลักสูตรและแผนการจัดการเรียนรู้ กำหนดองค์ประกอบที่สำคัญของหลักสูตร ได้แก่ ความนำ หลักการ จุดมุ่งหมาย/ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง สาระการเรียนรู้ โครงสร้างและอัตราเวลาเรียน หน่วยการเรียนรู้ แนวทางการเรียนรู้ สื่อ/แหล่งเรียนรู้ และการวัดและประเมินผลการเรียน พร้อมทั้งแผนการจัดการเรียนรู้โดยการจัดหัวข้อ องค์ประกอบของหลักสูตร และแผนการจัดการเรียนรู้ให้มีความเหมาะสมครบถ้วนและสอดคล้องกัน ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ดังที่ อารัง บัวศรี (2542 : 164-169) กล่าวว่าจุดมุ่งหมายของหลักสูตร หมายความว่าผลหรือการเปลี่ยนแปลงที่ต้องการให้เกิดขึ้นแก่ ผู้เรียน ต้องสอดคล้องกับอุดมการณ์ และส่งเสริมค่านิยมของสังคม เป็นต้น การจัดสาระการเรียนรู้ และประสบการณ์การเรียนรู้สอดคล้องกับข้อมูลพื้นฐานของท้องถิ่น และกำหนดกิจกรรมหรือ ประสบการณ์การเรียนรู้ตามกิจกรรมทางวิทยาศาสตร์ ทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ และเน้น ผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยสาระและกิจกรรมนำไปสู่จุดมุ่งหมายที่วางไว้ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของศิริ นทรา พลชา ได้ทำการศึกษาการพัฒนาหลักสูตรรายวิชาเพิ่มเติม “สนุกคิดกับสิ่งประดิษฐ์ทาง วิทยาศาสตร์” เพื่อส่งเสริมทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรมในศตวรรษที่ 21 สำหรับ นักเรียนชั้น ประถมศึกษาปีที่ 6 โดยจัดการเรียนรู้แบบสะเต็มศึกษา พบว่า การพัฒนาหลักสูตรรายวิชาเพิ่มเติม “สนุกคิดกับสิ่งประดิษฐ์ทางวิทยาศาสตร์” เพื่อส่งเสริมทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรมในศตวรรษที่ 21 สำหรับ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ในภาพรวมของหลักสูตรมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก (\bar{X} = 4.34, S.D. = 0.54)

2. ผลการทดลองใช้หลักสูตรรายวิชาเพิ่มเติม พบว่า สมรรถนะทางวิทยาศาสตร์ทั้ง 3 สมรรถนะ ของนักเรียนหลังการใช้หลักสูตรสูงกว่าก่อนการใช้หลักสูตรอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ ระดับ .05 ทั้งนี้ อาจเนื่องมาจากหลักสูตรรายวิชาเพิ่มเติม เรื่อง “ผ้ามัดหมี่ไทยพากท่า” ตามแนวทาง สะเต็มศึกษาร่วมกับชุมชนเป็นฐานเพื่อส่งเสริมสมรรถนะทางวิทยาศาสตร์ สำหรับนักเรียนชั้น มัธยมศึกษาปีที่ 3 ได้จัดการเรียนรู้ฝึกฝนให้นักเรียนมีสมรรถนะทางวิทยาศาสตร์ด้านต่าง ๆ ที่จะใช้ในการแก้ปัญหาที่ซับซ้อน หรือปัญหาไม่เคยเผชิญหน้ามาก่อน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ สถาบัน ส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (2560 : 6-21) ที่ว่า ท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม รวมถึงการเปลี่ยนผ่านสู่ดิจิทัล การมีความรู้เพียง อย่างเดียวอาจไม่เพียงพอต่อการแก้ปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นโดยเฉพาะอย่างยิ่ง ปัญหาที่เกิดขึ้นใน ศตวรรษที่ 21 ซึ่งจะมาในรูปแบบที่หลากหลายและไม่สามารถคาดการณ์ได้วิธีการหนึ่งในการเตรียม ผู้เรียนให้พร้อมสำหรับการเปลี่ยนแปลงนี้คือ มุ่งเสริมสร้างให้ผู้เรียนมีสมรรถนะที่จำเป็น เพื่อที่จะ สามารถเรียนรู้วิธีการแก้ปัญหาได้นอกเหนือจากการทำข้อสอบในห้องเรียน เพราะการแก้ปัญหาที่ เกิดขึ้นในชีวิตจริง ไม่สามารถใช้เพียงความรู้ที่จดจำได้จากการเรียนในชั้นเรียนเท่านั้น แต่ยังต้องอาศัย สมรรถนะและความสามารถในการเผชิญหน้าและแก้ไข ปัญหาที่ไม่เคยพบเจอมาก่อนด้วยการแก้ไข ปัญหาที่เกี่ยวข้องกับบริบททางวิทยาศาสตร์ ในที่มีความท้าทายหรือเป็นปัญหาที่พบเจอในโลกชีวิต จริง เราจะต้องอาศัยการนำเอาความรู้ด้านเนื้อหาทางวิทยาศาสตร์ผนวกเข้ากับสมรรถนะทาง วิทยาศาสตร์ เมื่อนักเรียนได้ฝึกฝนจนมีความชำนาญแล้วจะมีสมรรถนะ ในด้านต่าง ๆ ที่จะใช้ในการ แก้ปัญหาที่ซับซ้อน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ คราวดี สมทรง (2563 : 129-166) ได้ทำการศึกษา เรื่อง การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น เรื่องมะพร้าวทึบสะเก ของโรงเรียนวัดหนองหอย นักเรียนมี ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนคิดเป็นร้อยละ 39.22 นักเรียนมีทักษะการปฏิบัติใน

ระดับดีและมีคุณลักษณะ อันพึงประสงค์ระดับดี ผลการประเมินหลักสูตรจากผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง มีความเห็นว่าหลักสูตรท้องถิ่นมีประสิทธิภาพเป็นไปตามหลักการและจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้

3. ศึกษาความพึงพอใจของนักเรียน ที่มีต่อหลักสูตรรายวิชาเพิ่มเติม เรื่อง “ผ้ามัดหมี่ไทย ฟากท่า” ตามแนวทางสะเต็มศึกษาร่วมกับชุมชนเป็นฐานเพื่อส่งเสริมสมรรถนะทางวิทยาศาสตร์ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ผลการศึกษาความพึงพอใจของนักเรียน ผู้ปกครอง และชุมชนมีต่อการใช้หลักสูตร โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาทางด้าน พบว่า อยู่ในระดับมาก เช่นเดียวกัน ที่เป็นเช่นนี้เพราะการพัฒนาหลักสูตรรายวิชาเพิ่มเติม เรื่อง “ผ้ามัดหมี่ไทย ฟากท่า” ตามแนวทางสะเต็มศึกษาร่วมกับชุมชน เป็นฐานเพื่อส่งเสริมสมรรถนะทางวิทยาศาสตร์ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 มีความสอดคล้องกับความต้องการของชุมชน ตลอดจนมีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับสภาพของชุมชนท้องถิ่นและผู้เรียน ส่งผลให้นักเรียนได้เรียนรู้อย่างหลากหลาย มีทักษะทำงานที่ดี มีความรู้ และความเข้าใจเกี่ยวกับเรื่องหลักการทางวิทยาศาสตร์ในการย้อมผ้ามัดหมี่ ซึ่งสามารถนำความรู้ที่ได้ไปเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตและสานต่อความรู้ไปในระดับที่สูงขึ้นทั้งการศึกษาต่อ และการนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของจตุร กุช ไพธสนธ์ (2564 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการพัฒนาหลักสูตรรายวิชาเพิ่มเติม เรื่อง อีสปอร์ต กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษามัธยมศึกษา นครพนม พบว่า ความพึงพอใจของนักเรียนต่อการเรียนตามหลักสูตรรายวิชาเพิ่มเติม เรื่อง อีสปอร์ต อยู่ในระดับมากที่สุด (\bar{X} = 4.69, S.D. = 0.18)

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะทั่วไป

1.1 เวลาในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ บางชั่วโมงต้องมีการเตรียมอุปกรณ์ล่วงหน้า ครูผู้สอนควรยืดหยุ่นเวลาให้เหมาะสมกับกิจกรรมการเรียนรู้ เช่น การศึกษาแหล่งเรียนรู้ นอกสถานศึกษา กิจกรรมการทดลอง อาจต้องไปศึกษาในช่วงวันหยุด

1.2 ก่อนนำหลักสูตรไปใช้ ควรมีการศึกษาเกี่ยวกับโครงสร้างหลักสูตรสถานศึกษา แนวการจัดกิจกรรมการเรียนรู้และแผนการจัดการเรียนรู้ เนื่องจากหลักสูตรท้องถิ่นอาจปรับเปลี่ยนทั้งในเรื่องของเนื้อหา การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ระยะเวลาและช่วงเวลาในการทดลองใช้หลักสูตร ความพร้อมของผู้เรียนได้ตามบริบทของท้องถิ่น

1.3 ขณะจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ครูผู้สอนควรกระตุ้นด้วยคำถามเพื่อให้นักเรียนได้มีส่วนร่วมและเกิดสมรรถนะทางวิทยาศาสตร์ให้มากที่สุด

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรและกระบวนการจัดการเรียนรู้ เพื่อถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นประเภทอื่นๆ เพิ่มเติม เช่น สิ่งประดิษฐ์ในท้องถิ่น ของเล่นพื้นบ้านที่เกี่ยวข้องกับหลักการทางวิทยาศาสตร์ ปรากฏการณ์ทางธรรมชาติในท้องถิ่น การอนุรักษ์และสืบสานศิลปวัฒนธรรมในด้านอื่นๆ ฯลฯ ทั้งนี้อาจทำในระดับชั้นอื่นๆ ตามความเหมาะสม

2.2 ควรมีการพัฒนาหลักสูตรรายวิชาเพิ่มเติม สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นในกลุ่มสาระการเรียนรู้อื่นๆ

เอกสารอ้างอิง

กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ. (2546). *การจัดสาระการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544*. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). *หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551*. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์.
- ศธาวุฒิ สมทรง. (2563). *การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น เรื่อง มะพร้าวทับสะแก ของโรงเรียนวัดหนองหอย จังหวัดประจวบคีรีขันธ์โดยใช้กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม*. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี.
- จตุรฤช ไพรสมนต์. (2564). *การพัฒนาหลักสูตรรายวิชาเพิ่มเติม เรื่อง อีสปอร์ต กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษามัธยมศึกษานครพนม*. วิทยานิพนธ์ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารและพัฒนาศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.
- ธำรง บัวศรี. (2542). *ทฤษฎีหลักสูตร : ออกแบบและพัฒนา*. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- บ้านห้วยสูง. (2563). *รายงานการประเมินตนเอง ปีการศึกษา 2563*. อุตรดิตถ์. โรงเรียน.
- ศิรินทรา พลชา. (2562). *การพัฒนาหลักสูตรรายวิชาเพิ่มเติม “สนุกคิดกับสิ่งประดิษฐ์ทางวิทยาศาสตร์” เพื่อส่งเสริมทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรมในศตวรรษที่ 21 สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยจัดการเรียนรู้แบบสะเต็มศึกษา*. วิทยานิพนธ์ปริญญา ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิตมหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี. (2560). *การจัดสาระการเรียนรู้กลุ่ม วิทยาศาสตร์หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2551). *แนวทางการบริหารจัดการหลักสูตร ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551*. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.

การพัฒนาารูปแบบทางการบริหารหน่วยลูกเสือจิตอาสาพระราชทานในสถานศึกษา
เพื่อสร้างเสริมจิตสาธารณะของนักเรียน โรงเรียนบ้านห้วยลึก
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา อุตรดิตถ์ เขต 2
Developing a management model for the Royal Volunteer Scout Unit
in an educational institution to enhance the public consciousness of
students at Ban Huai Luek School, Uttaradit Primary Educational
Service Area Office 2.

ดาวดิ่งส์ มาลาทอง
Daowadueng Malathong

ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านห้วยลึก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาอุตรดิตถ์ เขต 2
Director of Ban Huai Luek School, Uttaradit Primary Educational Service Area Office 2

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์ ดังนี้ 1) เพื่อศึกษาองค์ประกอบและแนวทางการบริหารหน่วยลูกเสือจิตอาสาพระราชทานในสถานศึกษาเพื่อสร้างเสริมจิตสาธารณะของนักเรียน 2) เพื่อสร้างรูปแบบการบริหารหน่วยลูกเสือจิตอาสาพระราชทานในสถานศึกษาเพื่อสร้างเสริมจิตสาธารณะของนักเรียนโรงเรียนบ้านห้วยลึก 3) เพื่อทดลองใช้รูปแบบการบริหารหน่วยลูกเสือจิตอาสาพระราชทานในสถานศึกษาเพื่อสร้างเสริมจิตสาธารณะของนักเรียนโรงเรียนบ้านห้วยลึก และ 4) เพื่อประเมินรูปแบบการบริหารหน่วยลูกเสือจิตอาสาพระราชทานในสถานศึกษาเพื่อสร้างเสริมจิตสาธารณะของนักเรียนโรงเรียนบ้านห้วยลึก โดยใช้กระบวนการวิจัยเชิงผสมวิธี ทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ สำหรับการศึกษาข้อมูลเชิงปริมาณ เก็บข้อมูลจากประชากร ได้แก่ ครูโรงเรียนบ้านห้วยลึก จำนวน 14 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถามแบบประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Scale) ของลิเคอร์ท (Likert) วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้วิธีการหาค่าร้อยละ (%) ค่าเฉลี่ยเลขคณิต (μ) และค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (σ) ส่วนการศึกษาข้อมูลเชิงคุณภาพ ด้วยการสังเคราะห์เอกสาร และการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ผลการวิจัย สรุปได้ดังนี้

1. ผลการศึกษาองค์ประกอบและแนวทางการบริหารหน่วยลูกเสือจิตอาสาพระราชทานในสถานศึกษาเพื่อสร้างเสริมจิตสาธารณะของนักเรียน พบว่า มี 6 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) หลักการของรูปแบบ 2) วัตถุประสงค์ของรูปแบบ 3) กระบวนการบริหาร 4) แนวทางการจัดกิจกรรม 5) ผลลัพธ์ และ 6) เงื่อนไขความสำเร็จ

2. ผลการสร้างรูปแบบการบริหารหน่วยลูกเสือจิตอาสาพระราชทานในสถานศึกษา เพื่อสร้างเสริมจิตสาธารณะของนักเรียนโรงเรียนบ้านห้วยลึก ประกอบด้วย 6 องค์ประกอบ ได้แก่ องค์ประกอบที่ 1 หลักการของรูปแบบ องค์ประกอบที่ 2 วัตถุประสงค์ของรูปแบบ องค์ประกอบที่ 3 กระบวนการบริหารหน่วยลูกเสือจิตอาสาพระราชทาน ด้วยกระบวนการ OPDCA Model มี 5 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นตอนที่ 1 การจัดองค์กร (Organizing : O) ขั้นตอนที่ 2 การวางแผนงาน (Planning : P) ขั้นตอนที่ 3 การดำเนินงานตามแผนงาน (Doing : D) ขั้นตอนที่ 4 การประเมินผลงาน (Checking : C) และ ขั้นตอนที่ 5 การปรับปรุงพัฒนา (Acting : A) องค์ประกอบที่ 4 แนวทางการจัดกิจกรรมลูกเสือเพื่อสร้างเสริมจิตสาธารณะ ตามแนวทาง HIPPF Model มี 5 ขั้นตอน ได้แก่ 1) กระตุ้นพลังใจ (Heart : H) 2) ให้คิดสร้างสรรค์ (Idea : I) 3) ร่วมกันปฏิบัติ (Practice : P) 4) จัดเสนอผลงาน (Presentation : P) 5) ตรวจสอบเสนอแนะ (Feedback : F) องค์ประกอบที่ 5 ผลลัพธ์ ประกอบด้วย 1) คุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านจิตสาธารณะของนักเรียน 2) ความพึงพอใจของครูที่

มีต่อการปฏิบัติตามรูปแบบฯ และองค์ประกอบที่ 6 เื่อนไขความสำเร็จ สำหรับผลการตรวจสอบรูปแบบการบริหารหน่วยลูกเสือจิตอาสาพระราชทานในสถานศึกษาเพื่อสร้างเสริมจิตสาธารณะของนักเรียนโรงเรียนบ้านห้วยลึก ผู้ทรงคุณวุฒิมีความเห็นว่ารูปแบบฯ มีความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ อยู่ในระดับมากที่สุด และผ่านเกณฑ์ที่กำหนด

3. ผลการทดลองใช้รูปแบบการบริหารหน่วยลูกเสือจิตอาสาพระราชทานในสถานศึกษาเพื่อสร้างเสริมจิตสาธารณะของนักเรียนโรงเรียนบ้านห้วยลึก พบว่า ครูมีความเห็นว่าจะสามารถปฏิบัติตามรูปแบบฯ ได้ อยู่ในระดับมากที่สุด และผ่านเกณฑ์ที่กำหนด

4. ผลการประเมินรูปแบบการบริหารหน่วยลูกเสือจิตอาสาพระราชทานในสถานศึกษาเพื่อสร้างเสริมจิตสาธารณะของนักเรียนโรงเรียนบ้านห้วยลึก พบว่า 1) ผลการเปรียบเทียบร้อยละของผลการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านจิตสาธารณะของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ถึงชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนบ้านห้วยลึก ก่อนและหลังทดลองใช้รูปแบบการบริหารหน่วยลูกเสือจิตอาสาพระราชทานในสถานศึกษาเพื่อสร้างเสริมจิตสาธารณะของนักเรียนโรงเรียนบ้านห้วยลึก พบว่า พฤติกรรมจิตสาธารณะของนักเรียนทุกข้อ ในปีการศึกษา 2566 สูงกว่าในปีการศึกษา 2565 โดยที่การมีจิตสาธารณะต่อผู้อื่น มีผลการประเมินเพิ่มขึ้นสูงสุด รองลงมาได้แก่การมีจิตสาธารณะในตนเอง และข้อที่มีผลการประเมินเพิ่มขึ้นต่ำที่สุด ได้แก่การมีจิตสาธารณะต่อสังคมหรือชุมชน 2) ผลการประเมินความพึงพอใจของครูที่มีต่อการปฏิบัติตามรูปแบบการบริหารหน่วยลูกเสือจิตอาสาพระราชทานในสถานศึกษาเพื่อสร้างเสริมจิตสาธารณะของนักเรียนโรงเรียนบ้านห้วยลึก อยู่ในระดับมากที่สุด และผ่านเกณฑ์ที่กำหนด

คำสำคัญ หน่วยลูกเสือจิตอาสาพระราชทาน; จิตสาธารณะ

ABSTRACT

This research The objectives are to 1) study the composition and management guidelines of the Royal Volunteer Scout Unit in educational institutions in order to enhance the public consciousness of students 2) create a management model for the Royal Volunteer Scout Unit in an educational institution to enhance the public consciousness of students at Ban Huai Luek School. 3) experiment with the management model for a Royally Endowed Volunteer Scout Unit in an educational institution to enhance the public consciousness of school students. Ban Huai Luek and 4) evaluate the management model of the Royal Volunteer Scout Unit in educational institutions to enhance the public consciousness of students at Ban Huai Luek School. Using a research process that combines both quantitative and qualitative methods. For the quantitative data study, data were collected from the population, namely 14 teachers at Ban Huai Luek School. The research instrument was a 5-level Likert rating scale questionnaire. The data were analyzed using the method. Finding the percentage (%), arithmetic mean (μ) and standard deviation (σ) for the study of qualitative data by document synthesis and in-depth interviews. The research results are summarized as follows:

1. The results of the study of the elements and management guidelines for the Royal Volunteer Scout Unit in educational institutions to foster public consciousness among students found that there are 6 elements: 1) principles of the

model 2) objectives of the model 3) management process 4) guidelines organizing activities 5) results and 6) conditions for success.

2. The results of creating a management model for the Royal Volunteer Scout Unit in an educational institution to foster public consciousness among students at Ban Huai Luek School, consisting of 6 elements: 1) principles of the model 2) objectives of the model 3) the process of managing the Royal Volunteer Scout Unit using the OPDCA Model process has 5 steps: 1) organization 2) Planning 3) operation according to the plan 4) Performance Evaluation and 5) Improving development. Component 4: Guidelines for organizing Boy Scout activities to foster public consciousness according to the HIPPF Model guidelines, with 5 steps: 1) stimulate mental power 2) create creativity 3) work together to practice 4) Present work 5) Review and make recommendations. Component 5 results include 1) desirable characteristics of students' public consciousness 2) teachers' satisfaction with compliance with the model and component 6, conditions for success for the results of the inspection of the management model for the Royal Volunteer Scout Unit in educational institutions to foster public consciousness among students at Ban Huai Luek School. Experts are of the opinion that the model etc. is appropriate possibility and usefulness at the highest level and pass the specified criteria.

3. The results of the experiment using the management model for the Royal Volunteer Scout Unit in educational institutions to foster public consciousness among students at Ban Huai Luek School found that teachers were of the opinion that they were able to follow the model at the highest level and passed the criteria.

4. The results of the evaluation of the management model of the Royal Volunteer Scout Unit in the educational institution to promote the public consciousness of students at Ban Huai Luek School found that: 1) The results of comparing the percentages of the results of the assessment of desirable characteristics of public consciousness of students Grade 4 to Grade 3, Ban Huai Luek School before and after experimenting with the management model of the Royal Volunteer Scout Unit in the educational institution in order to strengthen the public consciousness of students at Ban Huai Luek School. It was found that every item of students' public mind behavior in the 2023 academic year was higher than in the 2022 academic year, with public mind towards others having the highest increase in evaluation results, followed by public mind within oneself and items with the highest results. Lowest estimate increase This includes having a public mind towards society or the community. 2) The results of the assessment of teachers' satisfaction with the implementation of the management model of the Royal Volunteer Scout Unit in the educational institution to promote public consciousness among students at Ban Huai Luek School was at the highest level and passed the specified criteria.

Keywords: Royal Volunteer Scout Unit; Public consciousness

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การศึกษาเป็นรากฐานสำคัญของชีวิต เป็นกระบวนการสำคัญในการพัฒนาคนให้เจริญงอกงามทั้งทางสติปัญญา จิตใจ ร่างกาย อารมณ์และสังคม ดังพระบรมราโชวาทของพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศรมหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร รัชกาลที่ 9 เกี่ยวกับการศึกษา และการทำความดี ดังเช่นพระบรมราโชวาทที่พระราชทานแก่ครูและนักเรียนที่ได้รับพระราชทาน รางวัลเมื่อวันที่ 27 กรกฎาคม พ.ศ. 2524 ความตอนหนึ่งว่า “...การศึกษาเป็นปัจจัยสำคัญในการ สร้างและ พัฒนาความรู้ ความคิด ความประพฤติ และคุณธรรมของบุคคล สังคมและบ้านเมืองใดให้ การศึกษาที่ดีแก่เยาวชนได้อย่างครบถ้วน ล้วนพอเหมาะกันทุก ๆ ด้าน สังคมและบ้านเมืองนั้นก็จะมี พลเมือง มั่นคงของประเทศไว้ และพัฒนาให้ก้าวหน้าต่อไปได้โดยตลอด...” จากพระบรมราโชวาท ดังกล่าว แสดงให้เห็นถึงแนวคิดในการจัดการศึกษาที่จะต้องพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพทั้งในด้าน ความรู้ ความคิด ความประพฤติ คุณธรรม มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ เป็นคนดี คิดดี พุทธิ ทำดี มี น้าใจ มี จิตใจเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ช่วยเหลือผู้อื่นโดยไม่หวังผลตอบแทน

ยุทธศาสตร์ชาติระยะ 20 ปี (พ.ศ. 2561 – 2580) ได้กำหนดวิสัยทัศน์ “ประเทศไทย มีความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน เป็นประเทศพัฒนาแล้ว ด้วยการพัฒนาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” การพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพทรัพยากรมนุษย์ มีเป้าหมาย คือคนในทุกช่วงวัยให้เป็น คนดี เก่ง และมีคุณภาพ มีความพร้อมทั้งกาย ใจ สติปัญญา มีสุข ภาวะที่ดี มีจิตสาธารณะ รับผิดชอบ ต่อสังคมและผู้อื่น มัธยัสถ์ อดออม มีวินัย รักษาศีลธรรม และเป็น พลเมืองดีของชาติ มีทักษะที่จำเป็น ในศตวรรษที่ 21 มีนิสัยรักการเรียนรู้และการพัฒนาตนเองอย่าง ต่อเนื่องตลอดชีวิต (สำนักงาน คณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2560 : 2) สอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจ และสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 พ.ศ. 2566 – 2570 ที่กำหนดเป้าหมายการพัฒนาคน มุ่งพัฒนาให้คน ไทยมีทักษะและคุณลักษณะที่เหมาะสมกับโลกยุคใหม่ (สำนักงาน คณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจ และสังคมแห่งชาติ, 2565 : 20)

ในสังคมปัจจุบันเป็นยุคสังคมออนไลน์ที่มีการสื่อสารและการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยี อย่างรวดเร็ว ซึ่งกระแสการเร่งพัฒนาและภาวะเศรษฐกิจที่บีบรัดได้ส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตของคนใน สังคมไทยให้เกิดการแข่งขัน มีค่านิยมทางวัตถุสูง เกิดการเอาเปรียบซึ่งกันและกัน มุ่งแสวงหา ผลประโยชน์ส่วนตนมากกว่าส่วนรวม เยาวชนไทยจึงตกอยู่ในสภาวะบริโภคนิยม ให้คุณค่าต่อ ทรัพย์สิน หรือวัตถุมากกว่าคุณค่าทางจิตใจ จึงส่งผลให้เกิดภาวะขาดสมดุลทั้งทางจิตใจและวัตถุ เยาวชนไทย ขาดการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม ความสำนึกต่อส่วนรวม ความมีน้ำใจช่วยเหลือ เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ซึ่ง กันและกันจึงลดน้อยลงทุกวัน ก่อให้เกิดปัญหาต่าง ๆ ขึ้นในสังคมอย่างมากมาย เช่น ปัญหายาเสพติด ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินปัญหาคอร์รัปชั่น ปัญหาสิ่งแวดล้อมและ มลพิษ ปัญหา ความขัดแย้งทางสังคม (ศตวรรษ มละแซม, 2563 : 2)

ดังนั้น การปลูกฝังจิตใจให้บุคคลมีความรับผิดชอบต่อตนเองและสังคม ด้วยการสร้าง คุณค่าและให้เห็นถึงความสำคัญของคุณธรรมจริยธรรม ที่ก่อให้เกิดลักษณะนิสัยที่ดีที่พึงประสงค์ต่อ สังคมผ่านการกระตุ้นและส่งเสริมจากทุกสถาบันที่เกี่ยวข้อง และที่สำคัญที่สุดต้องเสริมแรงให้เด็กและ เยาวชนเกิดจิตสำนึกจากภายในด้วยตนเอง สิ่งนั้นเราเรียกว่า “จิตสาธารณะ” เป็นสิ่งที่มีความสำคัญ ในการปลูกจิตสำนึกให้คนรู้จักเสียสละ ร่วมแรงร่วมใจ มีความร่วมมือในการทำประโยชน์เพื่อส่วนรวม ช่วยลดปัญหาที่เกิดขึ้นในสังคม ช่วยกันพัฒนาและยกระดับคุณภาพชีวิต อีกทั้งจิตสาธารณะที่เน้น การเสียสละประโยชน์เพื่อส่วนรวม ยังเป็นโครงการตามแนว พระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระ เจ้าอยู่หัวมหาวชิราลงกรณบดินทรเทพยวรางกูร รัชกาลที่ 10 โดยทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ หน่วยราชการในพระองค์ 904 ร่วมกันจัดตั้งโครงการจิตอาสา พระราชทานตามแนวพระราชดำริเพื่อ เป็นการเฉลิมพระเกียรติ แสดงความสำนึกพระมหากรุณาธิคุณ ที่มีต่อพระบาทสมเด็จพระมหาภูมิพล

อดุลยเดชมหาราชาบรมนาถบพิตร และสมเด็จพระบรมราชชนนี พันปีหลวง ที่ทรงประกอบพระราชกรณียกิจนันทนาการ เพื่อประโยชน์สุขของประชาชนอย่างต่อเนื่อง

สำนักงานลูกเสือแห่งชาติพิจารณาเห็นว่ามีความสอดคล้องกับหลักการของการลูกเสือในการบำเพ็ญประโยชน์ และช่วยเหลือผู้อื่นทุกเมื่อ สำนักงานลูกเสือแห่งชาติจึงได้น้อมนำความสำเร็จของ “โครงการจิตอาสาพระราชทาน” ภายใต้การ ดำเนินงานจิตอาสา “เราทำความดี เพื่อชาติ ศาสน์ กษัตริย์” โดยสำนักงานลูกเสือแห่งชาติ ได้ขอ พระราชทาน “หลักสูตรลูกเสือจิตอาสาพระราชทาน” มาดำเนินการฝึกอบรมเพื่อส่งเสริมให้ลูกเสือ และบุคลากรทางการลูกเสือได้เสริมสร้างจิตสำนึกความเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง บำเพ็ญตนให้เป็น ประโยชน์ต่อชุมชนอย่างต่อเนื่องและยั่งยืน ภายใต้คำขวัญลูกเสือจิตอาสาพระราชทาน “ลูกเสือ จิตอาสาพระราชทาน มุ่งประสานทำความดีด้วยหัวใจ” ในการนี้ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้ พระราชทาน “หลักสูตรลูกเสือจิตอาสาพระราชทาน” และยังทรงพระราชทาน “ตราสัญลักษณ์ ลูกเสือจิตอาสาพระราชทาน” เพื่อเป็นสัญลักษณ์ความร่วมใจถวายงานของเหล่าลูกเสือและบุคลากร ทางการลูกเสือต่อโครงการลูกเสือจิตอาสาพระราชทาน การดำเนินงานเรื่องลูกเสือจิตอาสา สำนักงานลูกเสือแห่งชาติได้มีการฝึกอบรมบุคลากรทางการลูกเสือที่สำนักงาน ลูกเสือจังหวัดคัดเลือก โดยให้ทำหน้าที่เป็นวิทยากรลูกเสือ จิตอาสาพระราชทานประจำจังหวัด และ ดำเนินการขยายผลการน้อมนำเรื่อง “จิตอาสาพระราชทาน” ไปยังผู้บังคับบัญชาลูกเสือและลูกเสือใน สถานศึกษาทั่วประเทศ ทั้งนี้เพื่อให้ผู้บังคับบัญชาลูกเสือจัดอบรมลูกเสือ จิตอาสาพระราชทานใน สถานศึกษาโดยใช้หลักสูตรการฝึกอบรมลูกเสือจิตอาสาพระราชทาน ประกอบไปด้วย 9 รายวิชา ดังนี้ 1) บทเพลงแห่งความภาคภูมิใจในความเป็นไทย 2) การปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข 3) การสร้างจิตสำนึกความเป็นพลเมือง 4) หลักการและวิธีการ โครงการจิตอาสาพระราชทานตามแนวพระราชดำริ 5) โครงการตามแนวพระราชดำริและหลัก ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง: เกษตรทฤษฎีใหม่ “โคก หนอง นา” 6) ทักษะพื้นฐานของลูกเสือจิต อาสาพระราชทาน ด้านการพัฒนาการบริการและช่วยเหลือภัยพิบัติ 7) ลูกเสือจิตอาสาพระราชทาน กับการพัฒนาชุมชน 8) ลูกเสือจิตอาสาพระราชทานกับการประชาสัมพันธ์ และ 9) การดำเนินงาน กิจกรรมลูกเสือจิตอาสาพระราชทานในสถานศึกษา (สำนักงานลูกเสือแห่งชาติ, 2564 : 25)

โรงเรียนบ้านห้วยลึก เป็นโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุตรดิตถ์ เขต 2 ตั้งอยู่หมู่ 5 บ้านห้วยลึก ตำบลบ้านเสี้ยว อำเภอปากท่า จังหวัดอุตรดิตถ์ มีเขตพื้นที่บริการทางการศึกษา 3 หมู่บ้าน คือบ้านห้วยลึก บ้านวังอ้อ บ้านหัวทุ่ง ในปีการศึกษา 2566 มีนักเรียน 146 คน มีผู้บริหาร 1 คน ครูผู้สอน 14 คน และบุคลากรทางการศึกษา 2 คน รวมทั้งหมด 17 คน เปิดสอนตั้งแต่ระดับชั้นอนุบาล 2 ถึงระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 มี การจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนเป็นกิจกรรมลูกเสือ เนตรนารี โดยให้นักเรียนทุกคนเรียนกิจกรรมลูกเสือ เนตรนารี โดยชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-3 เป็นลูกเสือ-เนตรนารีสำรอง จำนวน 41 คน ชั้นประถมศึกษา ปีที่ 4-6 เป็นลูกเสือ-เนตรนารีสามัญ จำนวน 65 คน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-3 เป็นลูกเสือ-เนตรนารี สามัญรุ่นใหญ่ จำนวน 12 คน โรงเรียนบ้านห้วยลึกได้รับอนุมัติให้จัดตั้ง “หน่วยลูกเสือจิตอาสา พระราชทาน ในสถานศึกษา” มีผู้บังคับบัญชาลูกเสือที่ผ่านการอบรมหลักสูตรการฝึกอบรมบุคลากร ทางการลูกเสือจิตอาสาพระราชทาน จำนวน 3 คน ได้แก่ผู้บริหารโรงเรียน 1 คน และครู 2 คน ซึ่ง ผู้บริหารโรงเรียน ได้ผ่านการฝึกอบรมหลักสูตรวิทยากรแกนนำลูกเสือจิตอาสาพระราชทานประจำ จังหวัดอุตรดิตถ์ ส่วนครูทั้ง 2 คน ได้ผ่านการอบรมหลักสูตรผู้บังคับบัญชาลูกเสือจิตอาสาของ สถานศึกษา ทางโรงเรียนบ้านห้วยลึกจึงได้จัดตั้งหน่วยลูกเสือจิตอาสาพระราชทานในสถานศึกษา จำนวน 2 หน่วย หน่วยที่ 1 เป็นลูกเสือสามัญชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-5 จำนวน 37 คน หน่วยที่ 2 เป็นลูกเสือสามัญชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 28 คน และลูกเสือสามัญรุ่นใหญ่ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-3 จำนวน 12 คน

รวม 40 คน ผู้วิจัยในฐานะเป็นผู้บริหารโรงเรียนได้นำแนวทางการจัดกิจกรรม ลูกเสือจิตอาสาพระราชทานตามหลักสูตรลูกเสือจิตอาสาพระราชทานในสถานศึกษามาขยายผลให้ครู ซึ่งเป็นผู้บังคับบัญชาลูกเสือทุกคน เพื่อให้แนวทางการจัดกิจกรรมลูกเสือจิตอาสาพระราชทานไปประยุกต์ใช้ในการจัดกิจกรรมลูกเสือทั้งลูกเสือสำรอง ลูกเสือสามัญและลูกเสือสามัญรุ่นใหญ่

หลังจากที่ผู้วิจัยได้ย้ายมาดำรงตำแหน่งผู้บริหารโรงเรียนบ้านห้วยลึก ได้จัดประชุมครู เพื่อวิเคราะห์สภาพบริบทของโรงเรียนและวิเคราะห์ผลการประเมินคุณภาพภายนอกรอบสามจากสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (สมศ.) (SWOT Analysis) ของโรงเรียนพบว่า ภาพรวมของสภาพแวดล้อมภายในเป็น จุดอ่อนโดยเฉพาะด้านผลผลิตของโรงเรียนยังไม่เป็นที่น่าพึงพอใจ ผลงานของนักเรียนยังไม่โดดเด่น นักเรียนมีปัญหาด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และปัญหาด้านคุณลักษณะอันพึงประสงค์ กล่าวคือ นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ มีผลการสอบระดับชาติ (O-Net) ต่ำกว่าค่าเฉลี่ย มีพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ เช่นหนีเรียน สูบบุหรี่ ดื่มสุรา ทะเลาะวิวาท ไม่มีน้ำใจที่จะช่วยเหลือผู้อื่น ไม่ช่วยงานบ้านของครอบครัว เป็นต้น ซึ่งสอดคล้องกับผลการประเมินคุณภาพภายนอกรอบสาม จากสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (สมศ.) ด้านผู้เรียน พบว่า มาตรฐานที่ 1 ผู้เรียนมีสุขภาพกายและสุขภาพจิตที่ดี อยู่ในระดับคุณภาพดีมาก ส่วนมาตรฐานที่ 2 ผู้เรียนมีคุณธรรม จริยธรรมและค่านิยมที่พึงประสงค์ มาตรฐานที่ 3 ผู้เรียนมีความใฝ่รู้และเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง มาตรฐานที่ 4 ผู้เรียนคิดเป็นทำเป็น อยู่ในระดับคุณภาพดี แต่ มาตรฐานที่ 5 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียน อยู่ในระดับคุณภาพพอใช้ และมีข้อเสนอแนะให้ สถานศึกษาควรปรับปรุงระบบการบริหาร หาแนวทางให้ครูผู้สอนจัดกิจกรรมการเรียนโดยให้ผู้เรียน สืบค้นความรู้ด้วยตนเองจากแหล่งเรียนรู้ ควรจัด โครงการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์เพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียน โดยน้อมนำหลักปรัชญาของ เศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ในการจัดกิจกรรม พร้อมทั้งนำกระบวนการลูกเสือเข้ามาใช้ในการฝึก ความมีระเบียบวินัย ความรับผิดชอบ ความมีน้ำใจและการเป็นผู้นำผู้ตามที่ดี และมีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ที่ดี (โรงเรียนบ้านห้วยลึก, 2564 : 6)

นอกจากนี้จากการสำรวจพฤติกรรมคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนโรงเรียนบ้านห้วยลึก ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2565 พบว่ามีพฤติกรรมในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง โดยมีพฤติกรรมระดับมาก 3 พฤติกรรม คือรักชาติ ศาสน์ กษัตริย์ มุ่งมั่นในการทำงานและรักความเป็นไทย มีพฤติกรรมคุณลักษณะอันพึงประสงค์ระดับปานกลาง 3 พฤติกรรม คือซื่อสัตย์สุจริต ใฝ่ เรียนรู้ และอยู่อย่างพอเพียง และมีพฤติกรรมคุณลักษณะอันพึงประสงค์ระดับน้อย 2 พฤติกรรม คือมี วินัย และมีจิตสาธารณะ (โรงเรียนบ้านห้วยลึก, 2565 : 17) ซึ่งสอดคล้องกับการสรุปผลการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ 8 ประการ ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานของนักเรียนโรงเรียนบ้านห้วยลึก ปีการศึกษา 2564 พบว่านักเรียนมีคุณลักษณะอันพึงประสงค์อยู่ในระดับ “ดีเยี่ยม” ร้อยละ 20.81 อยู่ในระดับ “ดี” ร้อยละ 43.15 และอยู่ในระดับ “ผ่าน” ร้อยละ 36.04 ซึ่ง มีผลการประเมินเฉลี่ยสูงกว่าระดับ “ดี” 2 ประการ คือ มุ่งมั่นในการทำงาน และรักความเป็นไทย มีคุณลักษณะต่ำกว่าระดับ “ดี” 6 ประการ คือ รักชาติ ศาสน์ กษัตริย์ ซื่อสัตย์สุจริต มีวินัย ใฝ่เรียนรู้อยู่อย่างพอเพียง และมีจิตสาธารณะ โดยคุณลักษณะอันพึงประสงค์ที่มีผลการประเมินเฉลี่ยต่ำสุดคือมีจิตสาธารณะ (โรงเรียนบ้านห้วยลึก, 2565 : 12)

จากปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยในฐานะที่เป็นผู้บริหารโรงเรียนบ้านห้วยลึกและในฐานะที่เป็นวิทยากรแกนนำลูกเสือจิตอาสาพระราชทานประจำจังหวัดอุดรธานี จึงมีความสนใจที่จะนำความรู้และทักษะทางลูกเสือโดยเฉพาะหลักสูตรลูกเสือจิตอาสาพระราชทานมาใช้ในการบริหารจัดการศึกษาและพัฒนาเด็กนักเรียน โดยเฉพาะการแก้ไขปัญหาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านจิตสาธารณะของนักเรียน โดยการศึกษา องค์ประกอบและแนวทางการบริหารหน่วยลูกเสือจิตอาสาพระราชทานใน

สถานศึกษาเพื่อสร้างเสริมจิตสาธารณะของนักเรียน ทั้งนี้เพื่อนำผลวิจัยไปพัฒนารูปแบบการบริหารหน่วยลูกเสือจิตอาสาพระราชทานในสถานศึกษาเพื่อสร้างเสริมจิตสาธารณะของนักเรียนโรงเรียนบ้านห้วยลึก ต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

วัตถุประสงค์หลัก

เพื่อพัฒนารูปแบบการบริหารหน่วยลูกเสือจิตอาสาพระราชทานในสถานศึกษาเพื่อสร้างเสริมจิตสาธารณะของนักเรียนโรงเรียนบ้านห้วยลึก

วัตถุประสงค์เฉพาะ

1. เพื่อศึกษาองค์ประกอบและแนวทางการบริหารหน่วยลูกเสือจิตอาสาพระราชทานในสถานศึกษาเพื่อสร้างเสริมจิตสาธารณะของนักเรียน
2. เพื่อสร้างรูปแบบการบริหารหน่วยลูกเสือจิตอาสาพระราชทานในสถานศึกษาเพื่อสร้างเสริมจิตสาธารณะของนักเรียนโรงเรียนบ้านห้วยลึก
3. เพื่อทดลองใช้รูปแบบการบริหารหน่วยลูกเสือจิตอาสาพระราชทานในสถานศึกษา เพื่อสร้างเสริมจิตสาธารณะของนักเรียนโรงเรียนบ้านห้วยลึก
4. เพื่อประเมินรูปแบบการบริหารหน่วยลูกเสือจิตอาสาพระราชทานในสถานศึกษาเพื่อสร้างเสริมจิตสาธารณะของนักเรียนโรงเรียนบ้านห้วยลึก

ระเบียบวิธีวิจัย

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาองค์ประกอบและแนวทางการบริหารหน่วยลูกเสือจิตอาสาพระราชทานในสถานศึกษาเพื่อสร้างเสริมจิตสาธารณะของนักเรียน แบ่งออกเป็น 3 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นที่ 1.1 การศึกษาองค์ประกอบและแนวทางการบริหารหน่วยลูกเสือจิตอาสาพระราชทานในสถานศึกษาเพื่อสร้างเสริมจิตสาธารณะของนักเรียน โดยการสังเคราะห์ เอกสารเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบสังเคราะห์เอกสาร วิเคราะห์ข้อมูล โดยการวิเคราะห์เนื้อหา

ขั้นที่ 1.2 การศึกษาองค์ประกอบและแนวทางการบริหารหน่วยลูกเสือจิตอาสาพระราชทานในสถานศึกษาเพื่อสร้างเสริมจิตสาธารณะของนักเรียน โดยการศึกษาโรงเรียน ที่มีการปฏิบัติดี เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (Semi- Structured Interview) วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหา

ขั้นที่ 1.3 การศึกษาองค์ประกอบและแนวทางการบริหารหน่วยลูกเสือจิตอาสาพระราชทานในสถานศึกษาเพื่อสร้างเสริมจิตสาธารณะของนักเรียน โดยการสัมภาษณ์ ผู้ทรงคุณวุฒิ เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (Semi- Structured Interview) วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหา

ขั้นตอนที่ 2 การสร้างรูปแบบการบริหารหน่วยลูกเสือจิตอาสาพระราชทานในสถานศึกษาเพื่อสร้างเสริมจิตสาธารณะของนักเรียนโรงเรียนบ้านห้วยลึก แบ่งออกเป็น 2 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นที่ 2.1 การยกร่างรูปแบบการบริหารหน่วยลูกเสือจิตอาสาพระราชทาน ในสถานศึกษาเพื่อสร้างเสริมจิตสาธารณะของนักเรียนโรงเรียนบ้านห้วยลึก ผู้วิจัยนำผลการศึกษาใน ขั้นตอนที่ 1 มายกร่างรูปแบบการบริหารหน่วยลูกเสือจิตอาสาพระราชทานในสถานศึกษาเพื่อสร้างเสริมจิตสาธารณะของนักเรียนโรงเรียนบ้านห้วยลึก ตามกรอบแนวคิดในการวิจัย

ขั้นที่ 2.2 การตรวจสอบรูปแบบการบริหารหน่วยลูกเสือจิตอาสา พระราชทานในสถานศึกษาเพื่อสร้างเสริมจิตสาธารณะของนักเรียนโรงเรียนบ้านห้วยลึก โดย ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน

10 คน เครื่องมือที่ใช้ ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบสอบถามเพื่อ ตรวจสอบความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ของรูปแบบการบริหารหน่วย ลูกเสือจิตอาสาพระราชทานใน สถานศึกษาเพื่อสร้างเสริมจิตสาธารณะของนักเรียน โรงเรียน บ้านห้วยลึกวิเคราะห์ข้อมูลโดยการหา ค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน(S.D.)

ขั้นตอนที่ 3 การทดลองใช้รูปแบบการบริหารหน่วยลูกเสือจิตอาสาพระราชทานใน สถานศึกษาเพื่อสร้างเสริมจิตสาธารณะของนักเรียนโรงเรียนบ้านห้วยลึก

ผู้วิจัยได้นำรูปแบบการบริหารหน่วยลูกเสือจิตอาสาพระราชทานในสถานศึกษาเพื่อสร้าง เสริมจิตสาธารณะของนักเรียนโรงเรียนบ้านห้วยลึก ไปทดลองใช้จริงที่โรงเรียนบ้านห้วยลึก ในปี การศึกษา 2566 หลังจากสิ้นปีการศึกษาแล้วได้สำรวจความคิดเห็นของครูเกี่ยวกับความสามารถ ปฏิบัติตามรูปแบบฯ ได้เพียงใด เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบสอบถามความ คิดเห็นของครูที่มีต่อการปฏิบัติตามรูปแบบการบริหารหน่วยลูกเสือจิตอาสาพระราชทานใน สถานศึกษาเพื่อสร้างเสริมจิตสาธารณะของนักเรียนโรงเรียนบ้านห้วยลึก วิเคราะห์ข้อมูลโดยการหา ค่าเฉลี่ย(μ) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (σ)

ขั้นตอนที่ 4 การประเมินรูปแบบการบริหารหน่วยลูกเสือจิตอาสาพระราชทานใน สถานศึกษาเพื่อสร้างเสริมจิตสาธารณะของนักเรียนโรงเรียนบ้านห้วยลึก แบ่งออกเป็น 2 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นที่ 4.1 การเปรียบเทียบร้อยละของผลการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้าน จิตสาธารณะของนักเรียนก่อนและหลังทดลองใช้รูปแบบ โดยเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบบันทึกร้อยละของการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน วิเคราะห์ข้อมูลด้วย ค่าร้อยละ

ขั้นที่ 4.2 การประเมินความพึงพอใจของครูที่มีต่อการปฏิบัติตามรูปแบบโดยเครื่องมือที่ใช้ ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่แบบประเมินความพึงพอใจ วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการหาค่าเฉลี่ย (μ) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (σ)

ผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาองค์ประกอบและแนวทางการบริหารหน่วยลูกเสือจิตอาสาพระราชทานใน สถานศึกษาเพื่อสร้างเสริมจิตสาธารณะของนักเรียน พบว่า ประกอบด้วย 6 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) หลักการของรูปแบบ 2) วัตถุประสงค์ของรูปแบบ 3) กระบวนการบริหาร ประกอบด้วย 5 ขั้นตอน ได้แก่ขั้นตอนที่ 1 การจัดองค์กร ขั้นตอนที่ 2 การวางแผน ขั้นตอนที่ 3 การดำเนินงานตามแผนงาน ขั้นตอนที่ 4 การติดตามประเมินผล ขั้นตอนที่ 5 การปรับปรุงพัฒนา 4) แนวทางการจัดกิจกรรม ประกอบด้วย 5 ขั้นตอน ได้แก่ขั้นตอนที่ 1 การกระตุ้นพลังใจ ขั้นตอนที่ 2 การมีความคิดสร้างสรรค์ ขั้นตอนที่ 3 การลงมือฝึกปฏิบัติ ขั้นตอนที่ 4 การนำเสนอผลงาน ขั้นตอนที่ 5 การใช้ข้อมูลย้อนกลับ 5) ผลลัพธ์ ประกอบด้วย 5.1) คุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านจิตสาธารณะของนักเรียน 5.2) ความ พึงพอใจของครู และ 6) เงื่อนไขความสำเร็จ

2. ผลการสร้างรูปแบบการบริหารหน่วยลูกเสือจิตอาสาพระราชทานในสถานศึกษาเพื่อ สร้างเสริม จิตสาธารณะของนักเรียนโรงเรียนบ้านห้วยลึก พบว่า

2.1 ผลการยกร่างรูปแบบการบริหารหน่วยลูกเสือจิตอาสาพระราชทานในสถาน ศึกษา เพื่อสร้างเสริมจิตสาธารณะของนักเรียนโรงเรียนบ้านห้วยลึก ประกอบด้วย 6 องค์ประกอบ ดังนี้

องค์ประกอบที่ 1 หลักการของรูปแบบ มีการใช้หลักการดังนี้ 1) การบริหารหน่วย ลูกเสือจิตอาสาพระราชทานในสถานศึกษาภายใต้ คำขวัญลูกเสือจิตอาสาพระราชทาน “ลูกเสือจิต อาสาพระราชทาน มุ่งประสานทำความดีด้วยหัวใจ” 2) การใช้หลักสูตรฝึกอบรมลูกเสือ จิตอาสา

พระราชทานมาใช้ในการฝึกอบรมลูกเสือจิตอาสาพระราชทานในสถานศึกษา และ 3) การน้อมนำโครงการจิตอาสาพระราชทานมาพัฒนานักเรียนให้มีจิตสาธารณะและมีความจงรักภักดีต่อพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว

องค์ประกอบที่ 2 วัตถุประสงค์ของรูปแบบ มีดังนี้ 1) เพื่อพัฒนาคุณลักษณะ อันพึงประสงค์ด้านจิตสาธารณะของนักเรียน และ 2) เพื่อถวายเป็นความจงรักภักดีต่อพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวประมุขของคณะลูกเสือแห่งชาติ

องค์ประกอบที่ 3 กระบวนการบริหารหน่วยลูกเสือจิตอาสาพระราชทาน ด้วยกระบวนการ OPDCA Model ประกอบด้วย 5 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การจัดองค์กร (Organizing : O) มีการดำเนินการ ดังนี้ 1) การจัดโครงสร้างหน่วยลูกเสือจิตอาสาพระราชทานที่เหมาะสม 2) การแยกแยะประเภทของงานลูกเสือจิตอาสาพระราชทานเพื่อให้เกิดความเหมาะสมกับสถานศึกษา 3) การแต่งตั้งคณะกรรมการโครงการลูกเสือจิตอาสาพระราชทานในสถานศึกษา และ 4) การระบุบทบาทหน้าที่ของผู้บังคับบัญชาลูกเสือจิตอาสาพระราชทานที่ชัดเจน

ขั้นตอนที่ 2 การวางแผน (Planning : P) มีการดำเนินการ ดังนี้ 1) การกำหนดนโยบายและวิสัยทัศน์เกี่ยวกับลูกเสือจิตอาสาพระราชทานที่ชัดเจน 2) การสนับสนุนให้ผู้บังคับบัญชาลูกเสือของสถานศึกษาสมัครเข้ารับการฝึกอบรมบุคลากรทางการลูกเสือจิตอาสาพระราชทาน 3) กำหนดแผนการดำเนินงาน ระบุภารกิจและผู้รับผิดชอบงาน และ 4) การจัดเตรียมวัสดุ อุปกรณ์ สื่อเทคโนโลยีและสถานที่สำหรับจัดกิจกรรมลูกเสือ

ขั้นตอนที่ 3 การดำเนินงานตามแผนงาน (Doing : D) มีการดำเนินการ ดังนี้ 1) การสรรหาและรับสมัครลูกเสือ เนตรนารีเป็นสมาชิกหน่วยลูกเสือจิตอาสาพระราชทาน 2) การจัดฝึกอบรมหลักสูตรลูกเสือจิตอาสาพระราชทานให้แก่ลูกเสือ เนตรนารี 3) การดำเนินการเสนอขอตั้งหน่วยลูกเสือจิตอาสาพระราชทานในสถานศึกษา 4) การจัดกิจกรรมจิตอาสาทั้งในโรงเรียนและชุมชนตามหลักการและวิธีการลูกเสือจิตอาสาพระราชทาน และ 5) การดำเนินการเสนอขอเครื่องหมายตราสัญลักษณ์ลูกเสือจิตอาสาพระราชทาน

ขั้นตอนที่ 4 การติดตามประเมินผล (Checking : C) มีการดำเนินการ ดังนี้ 1) การนิเทศ กำกับ ติดตาม ให้คำปรึกษาแก่บุคลากร และหน่วยลูกเสือจิตอาสาพระราชทานของสถานศึกษา 2) การประเมินและรายงานผลการดำเนินงานหน่วยลูกเสือจิตอาสาพระราชทานในสถานศึกษาเป็นระยะ 3) การสรุปและรายงานผลการดำเนินงานหน่วยลูกเสือจิตอาสาพระราชทานของสถานศึกษา

ขั้นตอนที่ 5 การปรับปรุงพัฒนา (Acting : A) มีการดำเนินการ ดังนี้ 1) การจัดกิจกรรม PLC เพื่อนำผลการดำเนินงานมาวิเคราะห์และวางแผนเพื่อพัฒนาต่อไป 2) การนำเสนอผลการดำเนินงานลูกเสือจิตอาสาพระราชทานต่อที่ประชุมครูและบุคลากร 3) การรายงานผลการดำเนินงานลูกเสือจิตอาสาพระราชทานต่อคณะกรรมการสถานศึกษา ผู้ปกครองและหน่วยงานต้นสังกัด และ 4) การเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ผลการดำเนินงานลูกเสือจิตอาสาพระราชทานผ่านทางช่องทางต่างๆ

องค์ประกอบที่ 4 แนวทางการจัดกิจกรรมลูกเสือเพื่อสร้างเสริมจิตสาธารณะ ตามแนวทาง HIPPF Model ประกอบด้วย 5 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 กระตุ้นพลังใจ (Heart : H) มีการดำเนินการ ดังนี้ 1) การจัดกิจกรรมที่ดึงดูดความสนใจให้กับนักเรียนเกี่ยวกับลูกเสือจิตอาสาพระราชทาน 2) การกระตุ้นให้นักเรียนเห็นคุณค่าความสำคัญของคุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านจิตสาธารณะ 3) การสร้างความตระหนักให้นักเรียนมีใจรักและชอบในเนื้อหากิจกรรมตามหลักสูตรลูกเสือจิตอาสาพระราชทานในสถานศึกษา

ขั้นตอนที่ 2 ให้คิดสร้างสรรค์ (Idea : I) มีการดำเนินการดังนี้ 1) การจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมให้นักเรียนเกิดความคิดอย่างสร้างสรรค์ โดยให้นักเรียนได้มีส่วนร่วมในการวางแผนและออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ 2) การส่งเสริมให้นักเรียนเสนอความคิดริเริ่มทำกิจกรรมจิตอาสาตามความสนใจ และ 3) การสร้างโอกาสให้นักเรียนฝึกแก้ปัญหา แสวงหาคำตอบด้วยตนเอง

ขั้นตอนที่ 3 ร่วมกันปฏิบัติ (Practice : P) มีการดำเนินการ ดังนี้ 1) การมอบหมายให้นักเรียนร่วมกันทำความสะอาดห้องเรียนทุกวัน 2) การสนับสนุนให้นักเรียนรับผิดชอบ ดูแลรักษาเขตพื้นที่รับผิดชอบในโรงเรียนทุกวัน 3) การจัดกิจกรรม“รักษารองเรียน” ให้นักเรียนร่วมกันทำความสะอาดภายในโรงเรียนทุกเดือน 4) การจัดกิจกรรมให้นักเรียนบำเพ็ญประโยชน์ในพื้นที่สาธารณะนอกโรงเรียนทุกภาคเรียน และ 5) การจัดทำสมุด “บันทึกความดี” โดยให้นักเรียนบันทึกการทำจิตอาสา และรายงานทุกสัปดาห์

ขั้นตอนที่ 4 จัดเสนอผลงาน (Presentation : P) มีการดำเนินการ ดังนี้ 1) การนำเสนอผลงานกิจกรรมลูกเสือจิตอาสาพระราชทานของนักเรียน เพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน และ 2) การแสดง Gang Show ประกอบบทเพลงแห่งความภาคภูมิใจในความเป็นไทย

ขั้นตอนที่ 5 ตรวจสอบเสนอแนะ (Feedback : F) มีการดำเนินการ ดังนี้ 1) การตรวจผลงานของนักเรียนพร้อมกับการเสนอแนะให้พัฒนา ปรับปรุง แก้ไขต่อไป 2) การให้นักเรียนแลกเปลี่ยนเรียนรู้ให้ข้อเสนอแนะซึ่งกันและกัน และ 3) การสรุปเพื่อให้นักเรียนได้ความคิดรวบยอด (Concept) ในแต่ละเนื้อหา

องค์ประกอบที่ 5 ผลลัพธ์ ประกอบด้วย

5.1 คุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนด้านจิตสาธารณะ มีตัวชี้วัด 3 ตัวบ่งชี้ ดังนี้
ตัวบ่งชี้ที่ 1 การมีจิตสาธารณะในตนเอง มีพฤติกรรมบ่งชี้ ดังนี้ 1) มีความตั้งใจศึกษาเล่าเรียนหาความรู้อยู่เสมอ 2) มีความรับผิดชอบทำงานที่ได้รับมอบหมายให้สำเร็จ 3) มีความตรงต่อเวลา 4) มีความประหยัด พอเพียง 5) มีความเสียสละ 6) มีความขยัน มานะอดทน 7) มีระเบียบวินัย ประพฤติตัวได้อย่างเหมาะสม และ 8) มีการออกกำลังกายเพื่อรักษาสุขภาพให้แข็งแรงสมบูรณ์

ตัวบ่งชี้ที่ 2 การมีจิตสาธารณะต่อผู้อื่น มีพฤติกรรมบ่งชี้ ดังนี้ 1) ช่วยเหลือพ่อแม่ผู้ปกครอง ทำงานบ้านอย่างสม่ำเสมอ 2) ให้ความร่วมมือหรือช่วยครูทำงานด้วยความเต็มใจ 3) เชื่อฟังคำสั่งสอนของพ่อแม่ ผู้ปกครอง 4) เชื่อฟังคำสั่งสอนของครู 5) มีการแบ่งปันสิ่งของหรืออุปกรณ์การเรียนให้แก่เพื่อน 6) มีการแบ่งปันโอกาสในการใช้ของส่วนรวมกับผู้อื่น 7) ปฏิบัติตามกฎระเบียบของโรงเรียน และ 8) มีความสามัคคี ไม่ทะเลาะเบาะแว้งภายในโรงเรียน

ตัวบ่งชี้ที่ 3 การมีจิตสาธารณะต่อสังคมหรือชุมชน มีพฤติกรรมบ่งชี้ ดังนี้ 1) เข้าร่วมกิจกรรมของโรงเรียนอย่างสม่ำเสมอ 2) เข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ของหน่วยงาน หมู่บ้านหรือชุมชน 3) ให้ความร่วมมือในการทำความสะอาดห้องเรียนเป็นประจำ 4) มีส่วนร่วมในการทำความสะอาดและพัฒนาบริเวณในโรงเรียน 5) ไม่ทิ้งเศษขยะในห้องเรียนและบริเวณโรงเรียน 6) การไม่ขีดเขียนหรือทำลายทรัพย์สินของโรงเรียน 7) การใช้สื่อ วัสดุ อุปกรณ์ต่าง ๆ แล้วเก็บเข้าที่หรือนำส่งคืน และ 8) การปิดไฟและพัดลมก่อนออกจากห้องทุกครั้ง

5.2 ความพึงพอใจของครู ที่มีต่อการใช้รูปแบบการบริหารหน่วยลูกเสือ จิตอาสาพระราชทานในสถานศึกษาเพื่อสร้างเสริมจิตสาธารณะของนักเรียนโรงเรียนบ้านห้วยลึก

องค์ประกอบที่ 6 เงื่อนไขความสำเร็จ ประกอบด้วย 2 เงื่อนไข คือ 1) ความมุ่งมั่นตั้งใจของผู้บริหารและผู้บังคับบัญชาลูกเสือจิตอาสาพระราชทาน และ 2) ความร่วมมือของคณะครูและบุคลากรทุกคนในสถานศึกษา

2.2 ผลการตรวจสอบรูปแบบการบริหารหน่วยลูกเสือจิตอาสาพระราชทานในสถานศึกษาเพื่อสร้างเสริมจิตสาธารณะของนักเรียนโรงเรียนบ้านห้วยลึก ผู้ทรงคุณวุฒิมีความเห็นว่า

มีความเหมาะสม ความเป็นไปได้และความเป็นประโยชน์อยู่ในระดับมาก และผ่านเกณฑ์ที่กำหนด จากผลการตรวจสอบแต่ละด้านพบว่าด้านความเหมาะสม องค์ประกอบที่มีค่าเฉลี่ยของความเหมาะสมสูงสุดคือ องค์ประกอบที่ 2 วัตถุประสงค์ของรูปแบบ และองค์ประกอบที่ 6 เงื่อนไขความสำเร็จ รองลงมาเรียงตามลำดับค่าเฉลี่ย ได้แก่ องค์ประกอบที่ 1 หลักการของรูปแบบ องค์ประกอบที่ 5 ผลลัพธ์ องค์ประกอบที่ 4 แนวทางการจัดกิจกรรมลูกเสือเพื่อสร้างเสริมจิตสาธารณะ ตามแนวทาง HIPPF Model และองค์ประกอบที่ 3 กระบวนการบริหารหน่วยลูกเสือ จิตอาสาพระราชทานด้วยกระบวนการ OPDCA Model ตามลำดับ สำหรับด้านความเป็นไปได้ องค์ประกอบที่มีค่าเฉลี่ยของความเป็นไปได้สูงสุดคือ องค์ประกอบที่ 6 เงื่อนไขความสำเร็จ รองลงมาเรียงตามลำดับค่าเฉลี่ย คือ องค์ประกอบที่ 1 หลักการของรูปแบบ องค์ประกอบที่ 2 วัตถุประสงค์ของรูปแบบ องค์ประกอบที่ 4 แนวทางการจัดกิจกรรมลูกเสือเพื่อสร้างเสริมจิตสาธารณะ ตามแนวทาง HIPPF Model องค์ประกอบที่ 3 กระบวนการบริหารหน่วยลูกเสือจิตอาสาพระราชทานด้วยกระบวนการ OPDCA Model และองค์ประกอบที่ 5 ผลลัพธ์ ตามลำดับ ส่วนด้านความเป็นประโยชน์ องค์ประกอบที่มีค่าเฉลี่ยของความเป็นประโยชน์สูงสุดคือ องค์ประกอบที่ 2 วัตถุประสงค์ของรูปแบบ และองค์ประกอบที่ 6 เงื่อนไขความสำเร็จ รองลงมา เรียงตามลำดับค่าเฉลี่ย คือ องค์ประกอบที่ 1 หลักการของรูปแบบ องค์ประกอบที่ 4 แนวทางการจัดกิจกรรมลูกเสือเพื่อสร้างเสริมจิตสาธารณะ ตามแนวทาง HIPPF Model องค์ประกอบที่ 5 ผลลัพธ์ และ องค์ประกอบที่ 3 กระบวนการบริหารหน่วยลูกเสือจิตอาสาพระราชทานด้วยกระบวนการ OPDCA Model

3. ผลการทดลองใช้รูปแบบการบริหารหน่วยลูกเสือจิตอาสาพระราชทานในสถานศึกษา เพื่อสร้างเสริมจิตสาธารณะของนักเรียนโรงเรียนบ้านห้วยลึก พบว่า ครูสามารถปฏิบัติตามรูปแบบการบริหารหน่วยลูกเสือจิตอาสาพระราชทานในสถานศึกษาเพื่อสร้างเสริมจิตสาธารณะของนักเรียนโรงเรียนบ้านห้วยลึก อยู่ในระดับมากที่สุด และผ่านเกณฑ์ที่กำหนด ซึ่งองค์ประกอบที่มีค่าเฉลี่ยของความเห็นต่อการปฏิบัติตามรูปแบบฯ สูงที่สุด คือ องค์ประกอบที่ 4 แนวทางการจัดกิจกรรมลูกเสือเพื่อสร้างเสริมจิตสาธารณะตามแนวทาง HIPPF Model อยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมาได้แก่ องค์ประกอบที่ 2 วัตถุประสงค์ของรูปแบบ และองค์ประกอบที่ 5 ผลลัพธ์ อยู่ในระดับมากที่สุด องค์ประกอบที่ 1 หลักการของรูปแบบ อยู่ในระดับมากที่สุด องค์ประกอบที่ 6 เงื่อนไขความสำเร็จ อยู่ในระดับมาก และองค์ประกอบที่ 3 กระบวนการบริหารหน่วยลูกเสือจิตอาสาพระราชทานด้วยกระบวนการ OPDCA Model อยู่ในระดับมากตามลำดับ

4. ผลการประเมินรูปแบบการบริหารหน่วยลูกเสือจิตอาสาพระราชทานในสถานศึกษาเพื่อสร้างเสริมจิตสาธารณะของนักเรียนโรงเรียนบ้านห้วยลึก พบว่า

4.1 ผลการเปรียบเทียบร้อยละของผลการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านจิตสาธารณะของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ถึงชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนบ้านห้วยลึก ก่อนและหลังทดลองใช้รูปแบบการบริหารหน่วยลูกเสือจิตอาสาพระราชทานในสถานศึกษาเพื่อสร้างเสริมจิตสาธารณะของนักเรียนโรงเรียนบ้านห้วยลึก ทุกตัวชี้วัดและพฤติกรรมบ่งชี้ ในปีการศึกษา 2566 สูงกว่าในปีการศึกษา 2565 โดยตัวชี้วัดที่มีร้อยละของผลการประเมินเพิ่มขึ้นสูงสุด คือ การมีจิตสาธารณะต่อผู้อื่น รองลงมาได้แก่ การมีจิตสาธารณะในตนเอง และการมีจิตสาธารณะต่อสังคมหรือชุมชน ตามลำดับ

4.2 ผลการประเมินความพึงพอใจของครูที่มีต่อการปฏิบัติตามรูปแบบการบริหารหน่วยลูกเสือจิตอาสาพระราชทานในสถานศึกษาเพื่อสร้างเสริมจิตสาธารณะของนักเรียนโรงเรียนบ้านห้วยลึก พบว่า ในภาพรวมครูมีความพึงพอใจต่อการปฏิบัติตามรูปแบบการบริหารหน่วยลูกเสือจิตอาสาพระราชทานในสถานศึกษาเพื่อสร้างเสริมจิตสาธารณะของนักเรียนโรงเรียนบ้านห้วยลึก อยู่ในระดับมากที่สุด และผ่านเกณฑ์การประเมิน ซึ่งองค์ประกอบที่ครูมีความพึงพอใจเฉลี่ยสูงสุด คือ

องค์ประกอบที่ 2 วัตถุประสงค์ของรูปแบบ รองลงมาได้แก่ องค์ประกอบที่ 4 แนวทางการจัดกิจกรรม ลูกเสือเพื่อสร้างเสริมจิตสาธารณะตามแนวทาง HIPPF Model องค์ประกอบที่ 1 หลักการของรูปแบบ และองค์ประกอบที่ 5 ผลลัพธ์ องค์ประกอบที่ 6 เงื่อนไขความสำเร็จ และองค์ประกอบที่ 3 กระบวนการบริหารหน่วยลูกเสือจิตอาสาพระราชทานด้วยกระบวนการ OPDCA Model ตามลำดับ

อภิปรายผล

จากสรุปผลการวิจัยมีประเด็นที่นำมาอภิปรายผล ดังนี้

1. จากผลการศึกษาองค์ประกอบและแนวทางการบริหารหน่วยลูกเสือจิตอาสาพระราชทานในสถานศึกษาเพื่อสร้างเสริมจิตสาธารณะของนักเรียน ที่พบว่า มีองค์ประกอบ 6 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) หลักการของรูปแบบ 2) วัตถุประสงค์ของรูปแบบ 3) กระบวนการบริหาร 4) แนวทางการจัดกิจกรรม 5) ผลลัพธ์ และ 6) เงื่อนไขความสำเร็จ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าการวิจัยครั้งนี้มีการศึกษาข้อมูลจากแหล่งข้อมูล ต่าง ๆ อย่างหลากหลาย ทั้งจากการศึกษาเอกสาร จากการสัมภาษณ์ผู้บริหารและบุคลากรที่เกี่ยวข้องจากโรงเรียนที่มีการปฏิบัติที่ดี และจากการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ แล้วนำข้อมูลจากทั้ง 3 แหล่ง คือโรงเรียน นวัตกรรมราษฎร์บำรุง โรงเรียนบ้านเมืองเก่า “ศรีอินทราทิตย์” และโรงเรียนองค์การบริหารส่วนจังหวัดอุดรดิษฐ์ มาสังเคราะห์และสรุปเป็นองค์ประกอบได้อย่างเหมาะสม สอดคล้องกับ วชิรา ฉางวางปราง (2565 : 13) ที่ได้ศึกษาวิจัยเรื่องการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ด้วยกระบวนการ Active Learning ตามแนวคิด ทฤษฎีการใช้สมองเป็นฐาน (Brain-based learning) เพื่อพัฒนาทักษะการอ่าน การเขียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบการจัดการเรียนรู้ด้วยกระบวนการ Active Learning ตามแนวคิดทฤษฎีการใช้สมองเป็นฐานเพื่อพัฒนาทักษะการอ่าน การเขียน ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ประกอบด้วยองค์ประกอบ 3 องค์ประกอบ คือ องค์ประกอบเชิงหลักการ และวัตถุประสงค์ องค์ประกอบเชิงกระบวนการ และองค์ประกอบเชิงเงื่อนไขการนำรูปแบบไปใช้

2. จากผลการสร้างรูปแบบการบริหารหน่วยลูกเสือจิตอาสาพระราชทานในสถานศึกษาเพื่อสร้างเสริมจิตสาธารณะของนักเรียนโรงเรียนบ้านห้วยลึก พบว่า

2.1 ผลการยกร่างรูปแบบการบริหารหน่วยลูกเสือจิตอาสาพระราชทานในสถาน ศึกษาเพื่อสร้างเสริมจิตสาธารณะของนักเรียนโรงเรียนบ้านห้วยลึก มี 6 องค์ประกอบ ได้แก่องค์ประกอบที่ 1 หลักการของรูปแบบ องค์ประกอบที่ 2 วัตถุประสงค์ของรูปแบบ องค์ประกอบที่ 3 กระบวนการบริหารหน่วยลูกเสือจิตอาสาพระราชทานด้วยกระบวนการ OPDCA Model องค์ประกอบที่ 4 แนวทางการจัดกิจกรรมลูกเสือเพื่อสร้างเสริมจิตสาธารณะ ตามแนวทาง HIPPF Model องค์ประกอบที่ 5 ผลลัพธ์ และองค์ประกอบที่ 6 เงื่อนไขความสำเร็จ ทั้งนี้ผู้บริหารสถานศึกษาและผู้บังคับบัญชาลูกเสือถือว่าเป็นเงื่อนไขสำคัญที่จะทำให้ได้ผลลัพธ์ตามต้องการ (ผู้ทรงคุณวุฒิ 1 : สัมภาษณ์เชิงลึก) นอกจากนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิดทฤษฎี ศึกษาแนวทางจากโรงเรียนที่มีการปฏิบัติที่ดี และศึกษาแนวทางเพิ่มเติมจากการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ นำข้อมูลที่จัดเก็บมาวิเคราะห์และสังเคราะห์เพื่อกำหนดความสัมพันธ์ขององค์ประกอบของรูปแบบ แล้วกำหนดโครงสร้างของรูปแบบถือว่าเป็นรูปแบบที่มีความสัมพันธ์เชิงโครงสร้าง ที่จะนำไปใช้ให้ได้ประโยชน์สูงสุด (Keeves,P.J.,1988 : 172) ซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยของนักวิชาการหลายท่าน เช่น นพพร แก้วทอง (2563 : บทคัดย่อ) ที่ได้ศึกษารูปแบบการบริหารกิจกรรมลูกเสือสำหรับนักเรียนกลุ่มชาติพันธุ์ม้ง เพื่อเสริมสร้างระเบียบวินัยในโรงเรียนรวมไทยพัฒนา 3 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 2 พบว่า กระบวนการขับเคลื่อนการจัดกิจกรรมลูกเสือในโรงเรียนระบบ OPDCA ประกอบด้วย การจัดการองค์กร (Organizing) การวางแผน (Planning) การปฏิบัติการตามแผน (Doing) การติดตามและประเมินผล (Checking) การปรับปรุงและพัฒนา (Acting) และ การเป็นผู้นำ (Leading) ในส่วนของ

องค์ประกอบที่ 4 แนวทางการจัดกิจกรรมลูกเสือเพื่อสร้างเสริมจิตสาธารณะ ตามแนวทาง HIPPF Model นั้นพบว่ามีการจัดกิจกรรมลูกเสือ 5 ขั้นตอน ได้แก่ กระตุ้น พลังใจ (Heart : H) ให้คิดสร้างสรรค์ (Idea : I) ร่วมกันปฏิบัติ (Practice : P) จัดเสนอผลงาน (Presentation : P) ตรวจสอบเสนอแนะ (Feedback : F) ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าการจัดกิจกรรมลูกเสือเพื่อสร้างเสริมจิตสาธารณะนั้นเป็นจุดเน้นของลูกเสือจิตอาสาพระราชทานอยู่แล้วที่มีจุดมุ่งหมายในการพัฒนาลูกเสือให้เป็นพลเมืองดีมีน้ำใจ มีจิตสาธารณะช่วยเหลือผู้อื่น สิ่งสำคัญที่สุดจะต้องหาวิธีเอา“ใจ”เขามาให้ได้ก่อน ถ้าเด็กมีใจรักแล้วการจัดกิจกรรมอื่นๆก็จะบรรลุเป้าหมายได้ง่าย โดยการกระตุ้นพลังใจให้รักให้ชอบ ในกิจกรรมลูกเสือแล้วหลังจากนั้นก็เริ่มให้คิดสร้างสรรค์ในการออกแบบกิจกรรมแล้วลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง นำผลงานมาเผยแพร่ด้วยการจัดนิทรรศการพร้อมนำเสนอด้วย โดยให้ครูและเพื่อนนักเรียนช่วยกันเสนอแนะถือว่าเป็นแนวทางการจัดกิจกรรมที่เหมาะสม (ผู้ทรงคุณวุฒิ 3 : สัมภาษณ์เชิงลึก) ซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยของนักวิชาการหลายท่าน เช่น เขวากุล พรหมใจ (2561 : บทคัดย่อ) ที่ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนในศตวรรษที่ 21 ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน พบว่าสาระสำคัญของแนวทางการจัดการเรียนรู้ มี 4 ขั้น คือ ขั้นที่ 1 การวางแผน (Plan : P) ขั้นที่ 2 การฝึกปฏิบัติ (Activity : A) ขั้นที่ 3 การตรวจสอบ(Check : C) ขั้นที่ 4 ผลสะท้อนกลับ (Effect : E)

2.2 จากผลการตรวจสอบรูปแบบการบริหารหน่วยลูกเสือจิตอาสาพระราชทานในสถานศึกษาเพื่อสร้างเสริมจิตสาธารณะของนักเรียนโรงเรียนบ้านห้วยลึก ผู้ทรงคุณวุฒิมีความเห็นว่าเป็นความเหมาะสม ความเป็นไปได้และความเป็นประโยชน์อยู่ในระดับมาก และผ่านเกณฑ์ที่กำหนด โดยองค์ประกอบที่มีค่าเฉลี่ยของความเหมาะสมสูงสุดคือ องค์ประกอบที่ 6 เงื่อนไขความสำเร็จ รองลงมาคือ องค์ประกอบที่ 1 หลักการของรูปแบบ องค์ประกอบที่ 5 ผลลัพธ์ องค์ประกอบที่ 4 แนวทางการจัดกิจกรรมลูกเสือเพื่อสร้างเสริมจิตสาธารณะ ตามแนวทาง HIPPF Model และองค์ประกอบที่ 3 กระบวนการบริหารหน่วยลูกเสือจิตอาสาพระราชทานด้วยกระบวนการ OPDCA Model ตามลำดับ สำหรับองค์ประกอบที่มีค่าเฉลี่ยของความเป็นไปได้สูงสุดคือ องค์ประกอบที่ 6 เงื่อนไขความสำเร็จ รองลงมา คือ องค์ประกอบที่ 1 หลักการของรูปแบบ องค์ประกอบที่ 2 วัตถุประสงค์ของรูปแบบ องค์ประกอบที่ 4 แนวทางการจัดกิจกรรมลูกเสือเพื่อสร้างเสริม จิตสาธารณะตามแนวทาง HIPPF Model องค์ประกอบที่ 3 กระบวนการบริหารหน่วยลูกเสือจิตอาสาพระราชทานด้วยกระบวนการ OPDCA Model และองค์ประกอบที่ 5 ผลลัพธ์ ตามลำดับ ส่วนองค์ประกอบที่มีค่าเฉลี่ยของความเป็นประโยชน์สูงสุดคือ องค์ประกอบที่ 2 วัตถุประสงค์ของรูปแบบ และองค์ประกอบที่ 6 เงื่อนไขความสำเร็จ รองลงมา คือ องค์ประกอบที่ 1 หลักการของรูปแบบ องค์ประกอบที่ 4 แนวทางการจัดกิจกรรมลูกเสือเพื่อสร้างเสริมจิตสาธารณะ ตามแนวทาง HIPPF Model องค์ประกอบที่ 5 ผลลัพธ์ และ องค์ประกอบที่ 3 กระบวนการบริหารหน่วยลูกเสือจิตอาสาพระราชทานด้วยกระบวนการ OPDCA Model ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าองค์ประกอบของรูปแบบนี้ได้มาจากการศึกษาข้อมูลแบบ 3 เสา คือจากการสังเคราะห์เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง จากการศึกษาดูงานโรงเรียนที่มีการปฏิบัติที่ดี และจากการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ ทำให้ได้องค์ประกอบที่มีความเหมาะสมกับสภาพบริบทของโรงเรียน ความเป็นไปได้ที่จะนำไปใช้ในการบริหารหน่วยลูกเสือจิตอาสาพระราชทาน และมีประโยชน์หลายด้านทั้งประโยชน์ต่อนักเรียน ต่อครู ต่อผู้บริหารและสถานศึกษา (โรงเรียนบ้านห้วยลึก, 2566) ซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยของนักวิชาการ เช่น รังสรรค์ เกิดศรี (2565 : 196) ได้วิจัยเรื่องรูปแบบการบริหารกิจกรรมลูกเสือเพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมืองของลูกเสือสามัญรุ่นใหญ่ ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน พบว่ารูปแบบการบริหารกิจกรรมลูกเสือเพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมืองของลูกเสือสามัญรุ่นใหญ่ ความเป็นไปได้และมีความเป็นประโยชน์อยู่ในระดับมากที่สุด

3. จากผลการทดลองใช้รูปแบบการบริหารหน่วยลูกเสือจิตอาสาพระราชทานในสถานศึกษาเพื่อสร้างเสริมจิตสาธารณะของนักเรียนโรงเรียนบ้านห้วยลึก พบว่า ครูสามารถปฏิบัติตามรูปแบบการบริหารหน่วยลูกเสือจิตอาสาพระราชทานในสถานศึกษาเพื่อสร้างเสริมจิตสาธารณะของนักเรียนโรงเรียนบ้านห้วยลึก อยู่ในระดับมากที่สุด และผ่านเกณฑ์ที่กำหนด ซึ่งองค์ประกอบที่มีค่าเฉลี่ยของความเห็นต่อการปฏิบัติตามรูปแบบฯ สูงที่สุด คือองค์ประกอบที่ 4 แนวทางการจัดกิจกรรมลูกเสือเพื่อสร้างเสริมจิตสาธารณะตามแนวทาง HIPPF Model อยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมาได้แก่ องค์ประกอบที่ 2 วัตถุประสงค์ของรูปแบบ และองค์ประกอบที่ 5 ผลลัพธ์ อยู่ในระดับมากที่สุด องค์ประกอบที่ 1 หลักการของรูปแบบ อยู่ในระดับมากที่สุด องค์ประกอบที่ 6 เงื่อนไขความสำเร็จ อยู่ในระดับมาก และองค์ประกอบที่ 3 กระบวนการบริหารหน่วยลูกเสือจิตอาสาพระราชทานด้วยกระบวนการ OPDCA Model อยู่ในระดับมาก ตามลำดับ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าการจัดกิจกรรมลูกเสือ ตามแนวทาง HIPPF Model นั้น เป็นรูปแบบที่คณะครูทุกคนได้นำไปใช้ในการจัดการเรียนการสอนในกลุ่มสาระการเรียนรู้ต่างๆ ด้วย ทำให้ครูและนักเรียนมีความคุ้นเคยกับการจัดกิจกรรมในรูปแบบนี้ (โรงเรียนบ้านห้วยลึก, 2566) ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของนักวิชาการหลายท่าน เช่น มัสนะห์ สารี (2564 : 22) ที่ได้ศึกษาวิจัยเรื่องการพัฒนาแบบชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ เพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ของครูโรงเรียนเอกชนนำร่องพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาจังหวัดปัตตานี พบว่าผลการทดลองใช้รูปแบบชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ ครูโรงเรียนเอกชนสามารถปฏิบัติตามรูปแบบชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ อยู่ในระดับมากที่สุด

4. จากผลการประเมินรูปแบบการบริหารหน่วยลูกเสือจิตอาสาพระราชทานในสถานศึกษาเพื่อสร้างเสริมจิตสาธารณะของนักเรียนโรงเรียนบ้านห้วยลึก พบว่า

4.1 ผลการเปรียบเทียบร้อยละของผลการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านจิตสาธารณะของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ถึงชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนบ้านห้วยลึก ก่อนและหลังทดลองใช้รูปแบบฯ ทุกตัวชี้วัดและพฤติกรรมบ่งชี้ ในปีการศึกษา 2566 สูงกว่าในปีการศึกษา 2565 โดยตัวชี้วัดที่มีร้อยละของผลการประเมินเพิ่มขึ้นสูงสุด คือ การมีจิตสาธารณะต่อผู้อื่น รองลงมาได้แก่ การมีจิตสาธารณะในตนเอง และ การมีจิตสาธารณะต่อสังคมหรือชุมชน ตามลำดับ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าหลักสูตรลูกเสือจิตอาสาพระราชทานในสถานศึกษามีเนื้อหาสาระในแต่ละกลุ่มรายวิชา เน้นการฝึกฝนให้นักเรียนได้ฝึกปฏิบัติจริง และเสริมสร้างความตระหนักให้นักเรียนเห็นคุณค่าและความสำคัญของการมีจิตสาธารณะ รู้จักบำเพ็ญประโยชน์ต่อสังคม มีน้ำใจอาสาช่วยเหลือผู้อื่น (ผู้ทรงคุณวุฒิ 5 : สัมภาษณ์เชิงลึก) ซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยของนักวิชาการ เช่น ภัทรวดี กลีบสุวรรณ (2561 : 119) ที่ได้วิจัยเรื่องปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมจิตสาธารณะของนักศึกษา มหาวิทยาลัยศิลปากร วิทยาเขตสารสนเทศเพชรบุรี พบว่าพฤติกรรมจิตสาธารณะของนักศึกษามหาวิทยาลัยศิลปากร ด้านการรับรู้ความสามารถของตนเอง การได้รับการสนับสนุนทางสังคม การมีส่วนร่วมในกิจกรรมนักศึกษา อยู่ในระดับมากที่สุด

4.2 จากผลการประเมินความพึงพอใจของครูที่มีต่อการปฏิบัติตามรูปแบบการบริหารหน่วยลูกเสือจิตอาสาพระราชทานในสถานศึกษาเพื่อสร้างเสริมจิตสาธารณะของนักเรียนโรงเรียนบ้านห้วยลึก ซึ่งพบว่า ในภาพรวมครูมีความพึงพอใจต่อการปฏิบัติตามรูปแบบการบริหารหน่วยลูกเสือจิตอาสาพระราชทานในสถานศึกษาเพื่อสร้างเสริมจิตสาธารณะของนักเรียนโรงเรียนบ้านห้วยลึก อยู่ในระดับมากที่สุด และผ่านเกณฑ์การประเมิน ซึ่งองค์ประกอบที่ครูมีความพึงพอใจเฉลี่ยสูงสุดที่สุด คือองค์ประกอบที่ 2 วัตถุประสงค์ของรูปแบบ รองลงมาได้แก่ องค์ประกอบที่ 4 แนวทางการจัดกิจกรรมลูกเสือเพื่อสร้างเสริมจิตสาธารณะตามแนวทาง HIPPF Model องค์ประกอบที่ 1 หลักการของรูปแบบ และองค์ประกอบที่ 5 ผลลัพธ์ องค์ประกอบที่ 6 เงื่อนไขความสำเร็จ และองค์ประกอบที่ 3 กระบวนการบริหารหน่วยลูกเสือจิตอาสาพระราชทานด้วยกระบวนการ OPDCA Model

ตามลำดับ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าโรงเรียนบ้านห้วยลึกได้จัดกิจกรรมลูกเสือ ทุกประเภททั้งลูกเสือ-เนตรนารีสำรอง ลูกเสือ-เนตรนารีสามัญ และลูกเสือ-เนตรนารีสามัญรุ่นใหญ่โดยบูรณาการหลักสูตรจิตอาสาพระราชทานในสถานศึกษาไปใช้ในการจัดกิจกรรมลูกเสือ ซึ่งรูปแบบการบริหารหน่วยลูกเสือจิตอาสาพระราชทานในสถานศึกษาเพื่อสร้างเสริมจิตสาธารณะของนักเรียนโรงเรียนบ้านห้วยลึกนี้เป็นรูปแบบที่ผู้บริหารโรงเรียนได้คิดและนำเสนอให้คณะครูและบุคลากรทางการศึกษาร่วมกันพิจารณาปรับปรุง แก้ไขและพัฒนาอย่างต่อเนื่อง อีกทั้งคณะครูยังได้เสนอแนะแนวทางการใช้รูปแบบฯ เพื่อให้การดำเนินงานประสบความสำเร็จตามเป้าหมาย ดังนั้นคณะครูจึงมีความพึงพอใจในการนำรูปแบบฯ ไปใช้ในการจัดกิจกรรมลูกเสือจิตอาสาพระราชทานในสถานศึกษาเพื่อสร้างเสริมจิตสาธารณะของนักเรียนได้เป็นอย่างดี (โรงเรียนบ้านห้วยลึก, 2566) ซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยของนักวิชาการ เช่น จักรเพชร พรหมยศ (2565 : บทคัดย่อ) ที่ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบการบริหารกิจกรรมลูกเสือเพื่อส่งเสริมจิตสาธารณะของลูกเสือสามัญรุ่นใหญ่ โรงเรียนดอนศาลานำวิทยา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพิจิตร ผลวิจัยพบว่าความพึงพอใจที่มีต่อรูปแบบการบริหารกิจกรรมลูกเสือเพื่อส่งเสริมจิตสาธารณะของนักเรียนโรงเรียนดอนศาลานำวิทยา อยู่ในระดับมากที่สุด

ข้อเสนอแนะการวิจัย

จากงานวิจัยเรื่อง "การพัฒนาแบบทางการบริหารหน่วยลูกเสือจิตอาสาพระราชทานในสถานศึกษาเพื่อสร้างเสริมจิตสาธารณะของนักเรียน โรงเรียนบ้านห้วยลึก" มีประเด็นที่น่าสนใจและข้อเสนอแนะดังนี้

1. รูปแบบการบริหารหน่วยลูกเสือจิตอาสาพระราชทานมีองค์ประกอบที่ครบถ้วนงานวิจัยชิ้นนี้ได้เสนอรูปแบบการบริหารหน่วยลูกเสือจิตอาสาพระราชทานที่ครอบคลุมองค์ประกอบสำคัญต่างๆ ดังนี้

หลักการ: ตั้งอยู่บนหลักการที่ชัดเจน มุ่งเน้นการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านจิตสาธารณะของนักเรียน

วัตถุประสงค์: มุ่งหวังพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านจิตสาธารณะ ถวายความจงรักภักดีต่อพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว

กระบวนการบริหาร: ใช้กระบวนการ OPDCA แบ่งเป็น 5 ขั้นตอน ครอบคลุมตั้งแต่การจัดองค์กร วางแผน ดำเนินงาน ติดตามประเมินผล และปรับปรุงพัฒนา

แนวทางการจัดกิจกรรม: ใช้แนวทาง HIPPF Model แบ่งเป็น 5 ขั้นตอน มุ่งเน้นกระตุ้นพลังใจ ส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ ฝึกปฏิบัติ นำเสนอผลงาน และรับฟังข้อเสนอแนะ

ผลลัพธ์: คาดหวังผลลัพธ์ใน 3 ด้าน คือ คุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านจิตสาธารณะของนักเรียน ความพึงพอใจของครู และเงื่อนไขความสำเร็จ

2. รูปแบบการบริหารฯ นำไปใช้จริงได้อย่างมีประสิทธิภาพ จากการทดลองใช้รูปแบบการบริหารฯ ที่โรงเรียนบ้านห้วยลึก พบว่าครูสามารถปฏิบัติตามรูปแบบการบริหารฯ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ นักเรียนมีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านจิตสาธารณะเพิ่มขึ้น ครูมีความพึงพอใจต่อรูปแบบการบริหารฯ

3. ข้อเสนอแนะ จากผลการวิจัย มีข้อเสนอแนะเพิ่มเติมดังนี้

3.1 การขยายผล ควรขยายผลการวิจัยไปยังโรงเรียนอื่นๆ เพิ่มเติม เพื่อศึกษาผลลัพธ์ในบริบทที่หลากหลาย

3.2 การพัฒนาสื่อควรพัฒนาสื่อการสอนและคู่มือการใช้งานรูปแบบการบริหารฯ ให้ครอบคลุมและเข้าใจง่าย

3.3 การติดตามประเมินผล ควรมีระบบติดตามประเมินผลผลการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง เพื่อปรับปรุงและพัฒนาารูปแบบการบริหารฯ ให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

3.4 การสนับสนุน ควรมีการสนับสนุนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) สำนักงานลูกเสือแห่งชาติ และหน่วยงานท้องถิ่น เพื่อส่งเสริมให้สถานศึกษานำรูปแบบการบริหารฯ ไปใช้จริง

องค์ความรู้ใหม่

จากการวิจัยนี้ ชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของรูปแบบการบริหารหน่วยลูกเสือจิตอาสาพระราชทานต่อการสร้างเสริมจิตสาธารณะของนักเรียน รูปแบบนี้มีประสิทธิภาพและสามารถนำไปใช้ได้จริง ผลการวิจัยนี้ยังช่วยเติมเต็มองค์ความรู้ด้านการศึกษาจิตอาสาและการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน

บรรณานุกรม

- จักรเพชร พรหมยศ. (2565). การพัฒนารูปแบบการบริหารกิจกรรมลูกเสือเพื่อส่งเสริมจิตสาธารณะของลูกเสือสามัญรุ่นใหญ่ โรงเรียนดอนศาลานำวิทยา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพัทลุง. พัทลุง : โรงเรียนดอนศาลานำวิทยา.
- เชาวกุล พรหมใจ. (2561). การพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้าง คุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนในศตวรรษที่ 21 ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน. วิทยานิพนธ์ ปรัชญาดุสิตบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา, บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยวงษ์ชวลิตกุล.
- นพพร แก้วทอง. (2563). การบริหารกิจกรรมลูกเสือสำหรับนักเรียนกลุ่มชาติพันธุ์ม้ง เพื่อเสริมสร้างระเบียบวินัย ในโรงเรียนรวมไทยพัฒนา 3 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาระถมศึกษาตากเขต 2. ตาก : โรงเรียนบ้านแม่พลู สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 2.
- ภัทรวดี กลีบสุวรรณ. (2561). ปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมจิตสาธารณะของนักศึกษา มหาวิทยาลัยศิลปากร วิทยาเขตสารสนเทศเพชรบุรี. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาจิตวิทยาชุมชน สาขาวิชาจิตวิทยาและการแนะแนว, บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- มัสนะห์ สารี. (2564). การพัฒนารูปแบบชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ เพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ของครูโรงเรียนเอกชนนำร่องพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา จังหวัดปัตตานี. ปัตตานี : สำนักงานการศึกษาเอกชนจังหวัดปัตตานี.
- รังสรรค์ เกิดศรี. (2565). รูปแบบการบริหารกิจกรรมลูกเสือเพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมืองของลูกเสือสามัญรุ่นใหญ่ ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. วิทยานิพนธ์ การศึกษาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาบริหารการศึกษา, บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- โรงเรียนบ้านห้วยลึก. (2564). ฝ่ายบริหารวิชาการ. (2564). สรุปรายงานผลการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ของนักเรียน ปีการศึกษา 2563. อุตรดิตถ์ : โรงเรียนบ้านห้วยลึก
- _____. (2566). ข้อมูลสมาชิกลูกเสือจิตอาสาพระราชทานในสถานศึกษา ปีการศึกษา 2566 โรงเรียนบ้านห้วยลึก อุตรดิตถ์ : โรงเรียนบ้านห้วยลึก.

- วชิรา ฉางวางปราง. (2565). *การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ด้วยกระบวนการ Active Learning ตามแนวคิด ทฤษฎีการใช้สมองเป็นฐาน (Brain-based learning) เพื่อพัฒนาทักษะการอ่าน การเขียน ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1. พัทลุง : โรงเรียนอนุบาลเทศบาลตำบลแม่ขรี.*
- ศตวรรษ มะละแหม. (2563). *การพัฒนาหลักสูตรเสริมเพื่อเสริมสร้างจิตสาธารณะ ตามแนวคิด การเรียนรู้ รับผิดชอบและการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐานสำหรับนักศึกษาปริญญาตรี. วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาวิจัยหลักสูตรและการสอน, บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.*
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2560). *ยุทธศาสตร์ชาติ พ.ศ. 2561 - 2580 (ฉบับย่อ). กรุงเทพฯ : สำนักงานเลขาธิการของคณะกรรมการ ยุทธศาสตร์ชาติ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.*
- สำนักงานลูกเสือแห่งชาติ. (2565). *แผนปฏิบัติราชการ 5 ปี (พ.ศ. 2566 - 2570) ของสำนักงาน ลูกเสือแห่งชาติ. ชลบุรี : สำนักงานลูกเสือแห่งชาติ.*
- Keeves, P.J. (1988). *Model and Model Building Education Research, Methodology And Measurement ; An International Handbook.* Oxford: Pargamon Press.

การพัฒนาการเรียนรู้ในยุคดิจิทัลสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน Learning Development in Digital Era towards Sustainable development goal

บุหรัน ขวัญพรม
Buran Khuanprom

นักศึกษาลัทธิสุตรปรัชญาดุขฎฐิบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์
Doctor Philosophy in Educational Administration, Phetchabun Rajabhat University

บทคัดย่อ

โลกกำลังเข้าสู่ยุคดิจิทัลทำให้องค์ความรู้ทางด้านเทคโนโลยีสารสนเทศเข้ามามีบทบาทสำคัญในการดำเนินชีวิตของมนุษย์และทำให้รูปแบบการศึกษามีการเปลี่ยนแปลงเพื่อมุ่งสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน บทความนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อสำรวจแนวคิดการเรียนรู้และเสนอกรอบแนวคิดการเรียนรู้ในยุคดิจิทัลโดยให้ความสำคัญของเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน คือ เป้าหมายที่ 4 ที่มุ่งถึงการศึกษาสำหรับทุกคนอย่างมีคุณภาพและเท่าเทียมกันและส่งเสริมโอกาสทางการศึกษาตลอดชีวิตเพื่อปวงชน โดยย้ำถึงการพัฒนาการศึกษาให้มีความสอดคล้องกับบริบทโลกความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีการปรับเปลี่ยนให้เท่าทันกับการเปลี่ยนแปลงสู่การศึกษาในยุคดิจิทัล ซึ่งเป็นการเรียนการสอนที่มีการนำเทคโนโลยีดิจิทัลเข้ามามีส่วนช่วยในการพัฒนาการเรียนรู้ มุ่งเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญและเตรียมพร้อมเพื่อเพิ่มทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 และสอดคล้องกับแนวทางการพัฒนาที่ยั่งยืน

คำสำคัญ: การพัฒนา; การเรียนรู้; ยุคดิจิทัล

ABSTRACT

The world is moving into the digital age, the information technology knowledge becomes an important role in the daily life of human beings and it also changes the education model in Sustainable development. The purpose of this paper are to review the key learning concepts and to outline an education framework in digital age emphasizing the importance of sustainable development goal. The 4th goal is to determining education for all with quality and equality and promoting lifelong education opportunities for all. In order to achieve the goal, a new learning framework should be developed aligned with the global change and the education in digital era. The instruction development in digital era makes use of digital technologies to support learning, focuses on learner-centered approach and integrates 21st century skills which are related to the sustainable development.

Keywords: Development; Learning; Digital era

บทนำ

โลกกำลังเข้าสู่ยุคดิจิทัลทำให้องค์ความรู้ทางด้านเทคโนโลยีสารสนเทศเข้ามามีบทบาทสำคัญในการดำเนินชีวิตของมนุษย์และทำให้รูปแบบการศึกษามีการเปลี่ยนแปลงตามไปด้วย เห็นได้จากการที่องค์การสหประชาชาติ ได้มีการนำเสนอเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals) ซึ่งเป็นกรอบทิศทางของการพัฒนาของโลกภายหลังปี ค.ศ. 2015 ซึ่งเป็นกร

กำหนดขึ้นต่อจากเป้าหมายการพัฒนาแห่งสหัสวรรษ (Millennium Development Goals : MDGs) ที่ได้สิ้นสุดลงเมื่อเดือนสิงหาคม ปี ค.ศ. 2015 ตามมติที่ประชุมสมัชชาสหประชาชาติสมัยสามัญ ครั้งที่ 70 เมื่อวันที่ 25 กันยายน ปี ค.ศ. 2015 (พ.ศ. 2558) ณ สำนักงานใหญ่สหประชาชาติ นครนิวยอร์ก ประเทศสหรัฐอเมริกา ได้รับรองวาระการพัฒนาที่ยั่งยืน ค.ศ. 2030 และเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนในด้านต่างๆ เพื่อให้ประเทศต่างๆ นำไปปฏิบัติให้บรรลุผลสำเร็จและเกิดการพัฒนาย่างยั่งยืนในด้านต่างๆ ตลอดช่วงระยะเวลา 15 ปี (ค.ศ. 2015-2030) การพัฒนาที่ยั่งยืน จึงเป็นแนวคิดการพัฒนาที่ยั่งยืนของโลกอนาคต ซึ่งครอบคลุมทุกมิติของความยั่งยืน เรียกว่า 5 Ps ประกอบด้วย (1) มิติสังคม หรือ People (2) มิติ เศรษฐกิจ หรือ Prosperity (3) มิติสิ่งแวดล้อม หรือ Planet (4) มิติสันติภาพ และสถาบัน หรือ Peace (5) มิติหุ้นส่วนการพัฒนา หรือ Partnership และมีเป้าหมายทั้งหมด 17 ประกอบด้วย (1) ขจัดความยากจน (2) ขจัดความหิวโหย (3) การมีสุขภาพและความเป็นอยู่ที่ดี (4) การศึกษาที่เท่าเทียม (5) ความเท่าเทียมทางเพศ (6) การจัดการน้ำและสุขาภิบาล (7) พลังงานสะอาดที่ทุกคนเข้าถึงได้ (8) การจ้างงานที่มีคุณภาพและการเติบโตทางเศรษฐกิจ (9) อุตสาหกรรม นวัตกรรมโครงสร้างพื้นฐาน (10) ลดความเหลื่อมล้ำ (11) เมืองและถิ่นฐานมนุษย์อย่างยั่งยืน (12) แผนการบริโภคและการผลิตที่ยั่งยืน (13) การรับมือการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ (14) การใช้ประโยชน์จากมหาสมุทรและทรัพยากรทางทะเล (15) การใช้ประโยชน์จากระบบนิเวศทางบก (16) สังคมสงบสุข ยุติธรรม

ไม่แบ่งแยก และ (17) ความร่วมมือเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน (UNITED NATION, 2019)

สำหรับเป้าหมายที่มีความสอดคล้องกับแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560 – 2579 (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560) ได้กำหนดเป้าหมายในการจัดการศึกษาไว้ดังนี้

1. ประชากรทุกคนเข้าถึงการศึกษาที่มีคุณภาพ (Access) ต้องชี้วัดที่สำคัญ คือ ประชากรกลุ่มอายุ 6 – 14 ปี ได้เข้าเรียนที่รัฐต้องจัดให้ฟรี โดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย ผู้เรียนที่พิการได้รับการพัฒนาสมรรถภาพหรือบริการทางการศึกษาที่เหมาะสม และประชากรวัยแรงงานมีการศึกษาเฉลี่ยเพิ่มขึ้น

2. ผู้เรียนทุกคนทุกกลุ่มเป้าหมายได้รับการบริการการศึกษาที่มีคุณภาพตามมาตรฐานอย่างเท่าเทียม (Equity) ตัวชี้วัดที่สำคัญคือผู้เรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานทุกคนได้รับการสนับสนุนค่าใช้จ่ายในการศึกษา 15 ปี

3. ระบบการศึกษาที่มีคุณภาพ สามารถพัฒนาผู้เรียนให้บรรลุขีดความสามารถเต็มตามศักยภาพ (Quality) ตัวชี้วัดที่สำคัญ คือ นักเรียนมีคะแนนผลการทดสอบทางการศึกษา ระดับชาติ ขั้นพื้นฐาน (O – NET) แต่ละวิชาผ่านเกณฑ์คะแนนร้อยละ 50 ขึ้นไป และคะแนนเฉลี่ยผลการทดสอบการประเมินผลนักเรียนนานาชาติ (Program for International Student Assessment: PISA) สูงขึ้น

4. ระบบบริหารจัดการศึกษาที่มีประสิทธิภาพ เพื่อการลงทุนทางการศึกษาที่คุ้มค่าและบรรลุเป้าหมาย (Efficiency) ตัวชี้วัดที่สำคัญ คือ สถานศึกษาที่ไม่ผ่านเกณฑ์การประเมินคุณภาพภายนอกลดลง มีระบบการบริหารงานบุคคล ครูและบุคลากรทางการศึกษาที่มีประสิทธิภาพเป็นไปตามเกณฑ์มาตรฐาน มีกลไกให้ทุกภาคส่วนสนับสนุนทรัพยากรเพื่อการจัดการศึกษา

5. ระบบการศึกษาที่สนองตอบและก้าวทันการเปลี่ยนแปลงของโลกที่เป็นพลวัตและบริบทที่เปลี่ยนแปลง (Relevancy) ตัวชี้วัดที่สำคัญคือ อันดับความสามารถในการแข่งขันของประเทศด้าน การศึกษาดีขึ้น สัดส่วนผู้เรียนอาชีวศึกษาสูงขึ้น เมื่อเทียบกับผู้เรียนสามัญและจำนวนสถาบันอุดมศึกษาที่ติดอันดับ 200 อันดับแรกของโลกเพิ่มขึ้น

แนวคิดการเรียนรู้

1. แนวคิดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 (Learning in the 21st century)

ศตวรรษที่ 21 คือ ช่วงเวลาระหว่าง ค.ศ. 2001-2100 หรือ พ.ศ. 2544-2643 เป็นยุคแห่งความเปลี่ยนแปลงของโลก ส่งผลให้ภาคการศึกษามีความซับซ้อนมากยิ่งขึ้น การปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์ที่มีความซับซ้อนผู้เรียนหรือบุคลากรจำเป็นที่จะต้องมีความ “ทักษะศตวรรษที่ 21” (Siddiq, Gochyev, and Wilson 2017) ได้กล่าวถึง ทักษะศตวรรษที่ 21 ที่สอดคล้องกับองค์การเพื่อความร่วมมือและการพัฒนาทางเศรษฐกิจ (OECD) โดยเห็นว่า เป็นทักษะและความสามารถที่จะต้องมีความรู้ในศตวรรษที่ 21 ซึ่งสอดคล้องกับเครือข่ายองค์กรความร่วมมือเพื่อทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 หรือ “เครือข่าย P21” (The Partnership for 21st Century Skills) ที่มองว่าทักษะในศตวรรษที่ 21 เป็นทักษะความรู้ และความเชี่ยวชาญที่ผู้เรียนต้องมีและสามารถผสมผสานทักษะความเชี่ยวชาญเพื่อที่จะให้การทำงานประสบความสำเร็จ กล่าวโดยสรุปทักษะในศตวรรษที่ 21 คือ ทักษะความรู้ และความสามารถที่จะต้องมีความรู้ในตัวบุคคลเพื่อสามารถรับมือและเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงได้อย่างมีประสิทธิภาพในศตวรรษที่ 21

ทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 ประกอบด้วย 3Rs + 8Cs + 2Ls กล่าวคือ 3Rs ได้แก่ การอ่าน (Reading) การเขียน (Writing) และการคิดเลข (Arithmetic) ส่วน 8Cs ได้แก่ ทักษะด้านการคิดอย่างมีวิจารณญาณและทักษะในการแก้ปัญหา (Critical Thinking & Problem Solving) ทักษะด้านการสร้างสรรค์และนวัตกรรม (Creativity & Innovation) ทักษะด้านความร่วมมือ การทำงานเป็นทีม และภาวะผู้นำ (Collaboration, Teamwork & Leadership) ทักษะด้านความเข้าใจต่างวัฒนธรรมต่างกระบวนทัศน์ (Cross-cultural Understanding) ทักษะด้านการสื่อสารสนเทศและรู้เท่าทันสื่อ (Communication, Information & Media Literacy) ทักษะด้านคอมพิวเตอร์และเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร (Computing & Media Literacy) ทักษะอาชีพและทักษะการเรียนรู้ (Career & Learning Self-reliance) ทักษะการเปลี่ยนแปลง (Change) ส่วน 2Ls ได้แก่ ทักษะการเรียนรู้ (Learning Skills) และภาวะผู้นำ (Leadership) (วิจารณ์ พานิช, 2556)

ลักษณะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 วิจารณ์ พานิช (2556) ได้กล่าวถึงลักษณะสำคัญ 6 ประการคือ 1) การสอนให้น้อยเรียนรู้ให้มาก 2) การไปไกลกว่าสาระวิชา 3) การเรียนรู้ด้วยตัวผู้เรียนโดยตรง 4) การร่วมมือกันมากกว่าการแข่งขัน 5) การเรียนรู้ด้วยการทำงานเป็นทีมมากกว่าการเรียนรู้เฉพาะคน และ 6) กระบวนทัศน์ใหม่แห่งการประเมินผลที่ไม่เน้นถูก-ผิด เน้นการทำงานเป็นทีมและข้อสอบไม่เป็นความลับ ในขณะที่ Heick (2015) ได้กล่าวถึงลักษณะสำคัญ 9 ประการของการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ประกอบด้วย

1) เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง 2) ขับเคลื่อนด้วยสื่อเทคโนโลยี 3) ทำให้เป็นลักษณะส่วนบุคคล 4) ออกแบบให้มีการถ่ายโอน 5) มีความสัมพันธ์กันอย่างชัดเจน 6) มีข้อมูลจำนวนมาก 7) มีการปรับเปลี่ยน 8) มีการพึ่งพาซึ่งกันและกันระหว่างสถานศึกษากับชุมชน 9) มีความหลากหลายโดยเฉพาะความหลากหลายของสื่อการสอนและกลยุทธ์ที่ใช้ในการสอนโดยการปรับใช้เทคโนโลยี

สรุปได้ว่าการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 มีลักษณะที่ต้องก้าวข้ามสาระวิชาไปสู่การเรียนรู้ทักษะเพื่อการดำรงชีวิตในศตวรรษที่ 21 ซึ่งผู้สอนเป็นเพียงคนที่ออกแบบการเรียนรู้และอำนวยความสะดวก แต่ผู้เรียนจะต้องศึกษาและค้นคว้าหาความรู้ด้วยตนเอง คุณภาพของระบบการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ต้องเป็นการเรียนรู้ที่ไปถึงสิ่งที่สำคัญ 4 ประการ ได้แก่ 1) ทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 2) การเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลง 3) ทักษะแห่งการเปลี่ยนแปลงและภาวะผู้นำ และ 4) ความเป็นพลเมือง

องค์ประกอบการพัฒนาคนเพื่อรองรับสังคมในศตวรรษที่ 21 มีองค์ประกอบหลัก 4 ประการดังนี้ คือ (1) การรู้เกี่ยวกับยุคดิจิทัล (Digital Age Literacy) (2) การคิดสร้างสรรค์ (Inventive Thinking) (3) การสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ (Effective Communication) และ (4) ผลผลิตที่มีคุณภาพสูง (High Productivity) (Bransford, et al, 1999 อ้างถึงใน อติพร เกิดเรือง, 2560) ซึ่งสอดคล้องกับ Nichols (2019) ได้ย้ำถึง ศตวรรษที่ 21 ว่าเป็นส่วนหนึ่งของความคิด การศึกษาและการวางแผนสำหรับอนาคต ผู้บริหารการศึกษาต้องเตรียมความพร้อมให้กับผู้เรียนและพัฒนากระบวนการศึกษาให้มีประสิทธิภาพที่สุด บทบาทหลักของการศึกษา คือ การเตรียมผู้เรียนให้ ประสบความสำเร็จ และสามารถช่วยเหลือสังคม ดังนั้นการเตรียมคนให้พร้อมทั้งทักษะในศตวรรษที่ 21 จะมีองค์ประกอบสำคัญของการเรียนรู้ 4 ด้าน คือ 1) การเรียนการสอนที่เน้นนักเรียนเป็น ศูนย์กลาง 2) ความร่วมมือกันทางการศึกษา 3) บริบทการเรียนรู้ที่เหมาะสมสำหรับการเรียนรู้ใน ศตวรรษที่ 21 และ 4) การบูรณาการสถานศึกษากับสังคม

2. แนวคิดการเรียนรู้ในยุคดิจิทัล (Learning in the digital era)

ความเป็นมาของยุคดิจิทัล

เกียรติศักดิ์ ลำพองชาติ (2563) ได้กล่าวถึง ที่มาและความสำคัญของโลกยุคดิจิทัลไว้ว่า นับตั้งแต่อดีตมาจนถึงปัจจุบัน โลกมีวิวัฒนาการอย่างต่อเนื่อง เพื่อตอบสนองต่อความต้องการ ในการดำรงชีวิตของมนุษย์ มีพัฒนาเทคโนโลยีด้านต่าง ๆ ออกมามากมาย ทั้งระบบคอมพิวเตอร์ เครือข่าย อินเทอร์เน็ตที่ถือเป็นจุดเริ่มต้นของการสื่อสารไร้พรมแดน ทำให้มนุษย์มีความสะดวกสบาย มากยิ่งขึ้น รวมไปถึงการพัฒนาเปลี่ยนแปลงอื่น ๆ ในแต่ละยุคสมัย ก็ได้ส่งผลกระทบต่ออย่างกว้างขวาง ต่อการดำ ชีวิตของมนุษย์ โดยสามารถแบ่งวิวัฒนาการของการพัฒนาโลกยุคดิจิทัลเป็น 4 ยุค ดังนี้

1. Digital 1.0 ยุคของการเปิดโลกอินเทอร์เน็ต ถือว่าเป็นจุดเปลี่ยนของพฤติกรรม การใช้ ชีวิตของคนในสังคมก็ได้ เพราะหลายสิ่งได้เริ่มปรับบทบาทให้เข้าถึงอินเทอร์เน็ตมากขึ้น มีการ จัดทำเว็บไซต์ Website ของหน่วยงานและองค์กรต่าง ๆ เพื่อใช้ในการเผยแพร่ข้อมูลสารต่าง ๆ สู่อ สาธารณะ มีการส่งจดหมายทางอีเมล E-mail แทนการส่งจดหมายทางไปรษณีย์ สามารถเข้าถึง ข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ บน โลกได้สะดวกรวดเร็ว เปลี่ยนวิถีชีวิตจากโลกออฟไลน์เป็นโลกออนไลน์ มาก ขึ้น ช่วยให้การดำเนินชีวิตรวมไปถึงกิจกรรมต่าง ๆ ไม่ว่าจะ เป็นธุรกิจหรืออื่น ๆ มีความสะดวกขึ้น

2. Digital 2.0 ยุคของโซเชียลมีเดีย เมื่ออินเทอร์เน็ตได้เข้ามาสู่สังคมเป็นวงกว้าง คนใน สังคมได้มีการปรับตัวและให้การใช้งานอินเทอร์เน็ตเข้ามาอยู่ในชีวิตประจำวันมากขึ้น มีการพัฒนา แอปพลิเคชันต่าง ๆ ที่สามารถนำมาใช้สื่อสาร ส่งผลเกิดการผสมผสานผนวกเข้ากับการทำธุรกิจ อีกทั้ง นักธุรกิจได้มีการมองว่า Social Media คือตัวเชื่อมต่อระหว่างธุรกิจและผู้บริโภค ช่วยให้ผู้บริโภค ได้ เห็นและรู้จักแบรนด์รวมถึงสิ่งที่ต้องการนำเสนออีกด้วย ทั้งนี้เครื่องมือโซเชียลมีเดียสามารถ เป็น อำนาจต่อรองของผู้บริโภคในการเลือกรับสินค้าและบริการ

3. Digital 3.0 ยุคแห่งข้อมูลและบิ๊กดาต้า เกิดจากพฤติกรรมของผู้บริโภคในยุค Digital 2.0 และ 3.0 ส่งผลให้ข้อมูลต่าง ๆ มีมากขึ้น เกิดเป็นการขยายข้อมูลอย่างกว้างขวาง แพลตฟอร์มทาง ธุรกิจ แต่ละชนิดก็ได้มีการขยายออกไปเป็นมุกกว้าง และได้มีการนำข้อมูลเหล่านั้นมาปรับใช้กับธุรกิจ มากขึ้น จากการประมวลวิเคราะห์เกี่ยวกับความต้องการของผู้บริโภค นอกจากนี้ Big data สามารถ นำมา วิเคราะห์ ต่อยอด คิดค้น และนำมาพัฒนาเป็น Application เพื่ออำนวยความสะดวกต่อ ผู้ใช้งาน ผ่านสมาร์ตโฟน แท็บเล็ต เป็นต้น

4. Digital 4.0 ยุคปัจจุบันที่มีความก้าวหน้าของเทคโนโลยีอย่างครบครัน และมี AI เข้ามา เกี่ยวข้องมากขึ้น และคาดว่าจะมากขึ้นอีกในอนาคตอันใกล้ เทคโนโลยีในยุค Digital 1.0-3.0 เสมือน เป็นจุดเริ่มต้นและได้มีการพัฒนามาเรื่อย ๆ เป็นการเพิ่มศักยภาพในการประดิษฐ์ของมนุษย์ เพื่อข้าม

ชีวิตจำกัดต่าง ๆ รวมถึงเป็นการสร้างสรรค์และพัฒนาสิ่งใหม่ หรือจะเรียกยุคนี้ว่า ยุค Machine to Machine เช่น เราสามารถเปิด-ปิดเครื่องใช้ไฟฟ้าในบ้านของตัวเองผ่านแอปพลิเคชัน เป็นต้น โลกยุคดิจิทัลเป็นยุคของการพัฒนาเทคโนโลยีไม่ว่าจะเป็นด้านเทคโนโลยีคอมพิวเตอร์ มาใช้ทำงาน แทนเครื่องมือแบบเดิม และการพัฒนาเทคโนโลยีด้านการสื่อสารมาใช้เชื่อมโยง เครื่องคอมพิวเตอร์ เป็นระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ตที่เชื่อมโยงข้อมูลทั่วโลกได้อย่างรวดเร็วและไร้ขีดจำกัด และมีการพัฒนาแอปพลิเคชันขึ้นใหม่ในหลากหลายรูปแบบมาใช้ประโยชน์ในการทำงาน ให้เป็นไปด้วยความสะดวกรวดเร็วมีประสิทธิภาพ ทั้งในการผลิต การอุตสาหกรรม การค้า การลงทุน การบริหารจัดการ และการบริการ เป็นต้น

ความสำคัญของยุคดิจิทัล

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ (2553) ได้อธิบาย ถึง ความสำคัญของการจัดการเรียนรู้ในยุคดิจิทัลไว้ว่า เทคโนโลยีให้โอกาสในการมีส่วนร่วมในชีวิตใหม่ ของการเรียนรู้ ชุมชน สังคม และกิจกรรมเน้นการทำงานทุกคนจะต้องมีความรู้ดีเท่าเพื่อใช้ประโยชน์ สูงสุดจากโอกาสเหล่านี้ หลักฐานที่แสดงให้เห็นว่าในขณะที่เยาวชนคนหนุ่มสาว รู้สึกมั่นใจเกี่ยวกับการใช้ ทีวีนี้ไม่ได้เป็นสิ่งที่บ่งบอกถึงสมรรถนะหรือความสามารถที่แท้จริง ในด้านทักษะการคิดวิจารณ์ญาณ เช่น ความตระหนักถึงกลยุทธ์ทางการค้าหรืออคติจากสื่อต่าง ๆ ตลอดจนความปลอดภัยในการใช้งาน

นอกจากนี้การเรียนรู้ดิจิทัลจะมีผลสำคัญต่อสังคมโดยรวมต่อความเสมอภาคในการเข้าถึง ข้อมูลการบริการ และการจ้างงานการเข้ากลุ่มทางสังคมและโอกาสในการเรียนรู้เพิ่มเติม ตลอดจน อาจส่งผลกระทบต่อการศึกษาโอกาสทางธุรกิจ การพัฒนาการเรียนรู้ดิจิทัลเป็นเรื่องเกี่ยวกับ การเปลี่ยนแปลงธรรมชาติของความรู้ความเข้าใจ ครูทุกคนสามารถนำเสนอมุมมองที่แตกต่างกัน ในเรื่อง วิธีการที่เทคโนโลยีสามารถเพิ่มคุณค่าในการเรียนของผู้เรียน และช่วยให้ออนไลน์อย่างปลอดภัย หาก ผู้เรียนมีความสามารถในการตัดสินใจที่เหมาะสมและมีข้อมูลเกี่ยวกับการใช้เทคโนโลยีที่จะส่งผล กระทบต่อการศึกษาดูชีวิตรวมถึงชีวิตการทำงานในอนาคต

การเรียนรู้ยุคดิจิทัล

1. การเรียนต้องศึกษาตลอดชีวิต เพื่อพร้อมรับสิ่งใหม่ๆ ให้เกิดทักษะและสามารถประยุกต์ใช้ได้
2. ความสามารถของคนต้องเรียนรู้ตลอดเวลามากขึ้นต้องสามารถวางแผน พัฒนา วิจัย และนำไปใช้ได้จริง
3. ความรู้ที่ได้จากการเรียนต้องไม่หยุดนิ่ง มีการร่วมกันจัดการศึกษาจากหน่วยงานทั้ง ภาครัฐและเอกชน เพื่อสร้างแนวทางการศึกษารูปแบบใหม่ขึ้นมา ไม่ใช่เรียนที่บ้านหรือโรงเรียนอีกต่อไป
4. การศึกษามีการจัดสิ่งแวดล้อมทางการศึกษาเป็นแบบสมัยใหม่ มีการจัดแหล่งความรู้ด้วย ข้อมูลจำนวนมากเพื่อการค้นคว้าด้วยตนเอง มีระบบอินเทอร์เน็ตให้ใช้งานได้ทุกคน และนำเทคโนโลยี มาเปลี่ยนหลักการพื้นฐานในการเรียนการสอนในห้องเรียน
5. การพัฒนาของสถานศึกษาควรเน้นให้เกิดการเรียนรู้ซึ่งกันและกัน แบ่งปันมุมมอง ความรู้ คุณค่า และประสบการณ์ มีการปรับตัวและพัฒนาให้เกิดขึ้น
6. ครูเป็นผู้ช่วยคอยชี้แนะ เป็นผู้นำทางและสนับสนุนให้แก่ผู้เรียน เพื่อให้เกิดแรงปรารถนา ในการเรียนรู้ และเรียนรู้ร่วมกันโดยมีห้องสมุดดิจิทัล ในการสนับสนุนโดยไม่จำเป็นต้องออกไปเรียนรู้ ข้างนอกห้องเรียน
7. ระบบการศึกษาต้องเชื่อมโยงเข้ากับสารสนเทศอย่างเต็มรูปแบบ เพื่อเร่งอัตราการเติบโต ของข้อมูลและเทคโนโลยีในทุกแขนงได้อย่างแท้จริง

8. สถานศึกษามีการพัฒนาาระบบเทคโนโลยีเชื่อมโยงระบบคอมพิวเตอร์ในทุกหนทุกแห่งของสถานศึกษา โดยร่วมดำเนินงานกับหน่วยงานต่างๆ ด้านเทคโนโลยีแทนที่จะร้องบประมาณจากรัฐ

9. หลักสูตรการเรียนการสอนสามารถจัดเนื้อหาความรู้ทักษะชีวิต ศิลปะ และความคิดสร้างสรรค์ ผ่านระบบเครือข่ายและส่งต่อไปยังฐานข้อมูลที่อยู่ภายนอกได้

10. การวัดผลและประเมินผล มุ่งให้ครูและผู้เรียนร่วมกันกำหนดแนวทางในการประเมินเน้นการประเมินเพื่อพัฒนามากกว่าการประเมินเพื่อวัดผลสัมฤทธิ์ (อติพร เกิดเรือง, 2560)

องค์ประกอบของการเรียนรู้ดิจิทัล มี 8 องค์ประกอบที่สำคัญดังนี้ คือ (1) ทักษะการทำงานในหน้าที่ (Functional Skills) ซึ่งเป็นทักษะที่เกี่ยวข้องกับการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร (2) ความคิดสร้างสรรค์ (Creativity) (3) การคิดอย่างมีวิจารณญาณและการประเมิน (Critical Thinking and Evaluation) (4) ความเข้าใจทางสังคมและวัฒนธรรม (Cultural and Social Understanding) ผ่านเทคโนโลยีดิจิทัล (5) การร่วมมือ (Collaboration) โดยผู้เรียนจำเป็นต้องเรียนรู้การมีส่วนร่วมในการสร้างและแบ่งปันความรู้และทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม (6) ความสามารถในการค้นหาและเลือกข้อมูล (The Ability to Find and Select Information) โดยการตรวจสอบความน่าเชื่อถือของสารสนเทศที่ได้จากหลากหลายแหล่ง (7) การสื่อสารที่มีประสิทธิผล (Effective Communication) ความสามารถในการแสดงความคิด ความเข้าใจ ผ่านเทคโนโลยีดิจิทัล และ (8) ความปลอดภัยทางอิเล็กทรอนิกส์ (E-Safety) เป็นความสามารถทางการคิดอย่างมีวิจารณญาณเกี่ยวกับความปลอดภัยจากการใช้เว็บไซต์ การสื่อสาร การสร้าง และการทำงานร่วมกันด้วยเทคโนโลยีดิจิทัล (Hague and Payton, 2010 อ้างถึงในธิดา แซ่ซัน และ ทศนีย์ หมอสอน, 2559)

สรุปได้ว่าการเรียนรู้ดิจิทัล คือ ทักษะของบุคคลในการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการเข้าถึงและการสื่อสารกัน ใช้ในการจัดการ วิเคราะห์ ประเมินผลสารสนเทศ เพื่อนำไปสู่การสร้างความรู้ใหม่ และสื่อสารไปยังผู้อื่นได้ ซึ่งมีความสำคัญมากเนื่องจากเทคโนโลยีดิจิทัล เป็นการเปิดโอกาสของการมีส่วนร่วมในการเรียนรู้แบบใหม่ มีผลต่อสังคมส่วนรวมโดยการเข้าถึงข้อมูลต่างๆ เกิดความคิดสร้างสรรค์และการสร้างนวัตกรรม

3. แนวคิดการเรียนรู้ตลอดชีวิต (Life Long Learning)

การเรียนรู้ตลอดชีวิต คือ กระบวนการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาที่เกิดขึ้นในตัวบุคคล อันเป็นผลมาจากการได้รับความรู้หรือประสบการณ์จากการจัดการศึกษา หรือจากกิจกรรมในชีวิตที่สามารถเกิดขึ้นได้ตลอดเวลาตั้งแต่เกิดจนตาย (กระทรวงศึกษาธิการ, 2542 อ้างถึงใน รุสนันท์ แก้วตา, 2556) ในขณะที่ รสสุคนธ์ มกรมณี (2549 อ้างถึงใน วันวิสาข์ อังศุเกียรติถาวร, 2560) กล่าวว่า การเรียนรู้ตลอดชีวิตและการศึกษาตลอดชีวิตมีโมทัศน์ที่แตกต่างกันแต่มีความสัมพันธ์ใกล้เคียงกัน คือ การเรียนรู้ตลอดชีวิตเป็นการมองที่ตัวผู้เรียนว่าบุคคลหรือผู้ที่ทำให้เกิดการเรียนรู้ การเรียนรู้จึงเป็นกิจกรรมของผู้เรียนและสามารถเกิดทุกช่วงชีวิตตลอดชีวิตของผู้เรียน ในขณะที่การศึกษาตลอดชีวิตจะเกี่ยวกับการให้แนวทาง การจัดการกระบวนการ หรือประสบการณ์ เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้อย่างเหมาะสมตลอดชีวิต แต่มีจุดมุ่งหมายเดียวกัน คือ ต้องการให้บุคคลเป็นผู้เรียนรู้ตลอดทุกช่วงชีวิต โดยสรุปการศึกษาตลอดชีวิตหรือการเรียนรู้ตลอดชีวิต คือ กระบวนการของการเรียนรู้ของบุคคลตลอดช่วงอายุตั้งแต่เกิดจนตาย และเป็นการศึกษาที่ผสมผสานรูปแบบต่างๆ ทั้งในระบบและนอกระบบ รวมถึงการศึกษาตามอัธยาศัยด้วย ทำให้บุคคลเกิดการเรียนรู้ มีความรู้ความสามารถ และทักษะในดำเนินชีวิตได้อย่างเหมาะสม

ความสำคัญของการเรียนรู้ตลอดชีวิต สามารถจำแนกเป็น 3 ประเด็นหลัก ดังนี้ คือ (1) การยกระดับความรู้ของสังคมโลก ซึ่งจะช่วยยกระดับความรู้ทั้งในประเทศและระดับนานาชาติได้ เพื่อพัฒนาให้สังคมมีความเจริญก้าวหน้า โดยเฉพาะอย่างยิ่งการพัฒนาเข้าสู่การเป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ (2) การช่วยสร้างโอกาสในการเข้าถึงการเรียนรู้ได้อย่างเท่าเทียมกัน (เดชา หวังมี, 2550) โดยมองว่าการศึกษเป็นสิทธิที่คนในสังคมจะต้องได้รับอย่างเสมอภาคและมีความเท่าเทียมกัน รูปแบบการเรียนรู้ตลอดชีวิตจึงเป็นรูปแบบที่ช่วยให้บุคคลมีโอกาสเรียนรู้ได้ทุกช่วงวัย ได้รับโอกาสทางการศึกษาอย่างเสมอภาคกัน (3) การพัฒนาทักษะความรู้ให้ทุนมนุษย์ ให้สามารถเผชิญหน้าและรับมือกับความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษา เนื่องจากเป็นช่วงที่ต่อเนื่องจากการศึกษาขั้นพื้นฐานและเป็นระดับการศึกษาที่ต้องมีบทบาทสำคัญยิ่งในการส่งเสริมการตอบสนองต่อการเรียนรู้ตลอดชีวิตของทุนมนุษย์ในสังคม (นิตยา สำเร็จผล, 2547)

หลักการเรียนรู้ตลอดชีวิต เดฟและครอปลีย์ ได้เสนอไว้ในปี ค.ศ. 2001 ว่า ระบบการเรียนรู้ตลอดชีวิตควรมีหลักการดังนี้ คือ (1) มีระยะเวลาที่ยาวนานตลอดช่วงชีวิต (2) นำไปสู่การแสวงหาความรู้อย่างเป็นระบบ มีการพัฒนาเจตคติ สร้างความรู้และทักษะที่จำเป็นต่อการเปลี่ยนแปลงในอนาคต (3) ขึ้นอยู่กับความสามารถและแรงจูงใจของแต่ละบุคคล ในการเรียนรู้แบบนำตนเอง ((Self-directed learning) และ (4) มีความร่วมมือกันของทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาในรูปแบบต่างๆ ทั้งในระบบ นอกระบบ และตามอัธยาศัย นอกจากนี้ยังได้กล่าวถึง หลักการจัดการเรียนรู้ระดับอุดมศึกษาตามแนวคิด ของการเรียนรู้ตลอดชีวิตนั้นต้องมีความยืดหยุ่นเรื่องเวลา มากขึ้น สถาบันการศึกษาต้องเปิดโอกาสให้ผู้เรียนในทุกรูปแบบ อาทิสามารถสะสมหน่วยกิตที่เรียน และถ่ายโอนได้ ผู้เรียนมีอิสระในการเลือกเวลาเรียน สามารถหาประสบการณ์ทำงานในระหว่างเรียน (นิตยา สำเร็จผล, 2547) ส่วนคณะกรรมการการศึกษานานาชาติว่าด้วยการศึกษาในศตวรรษที่ 21 สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (1997 อ้างถึงใน เดชา หวังมี, 2550, น. 15-16) ได้เสนอหลักการเรียนรู้ตลอดชีวิตที่สำคัญ 4 ประการ คือ (1) การเรียนเพื่อรู้ (Learning to know) เป็นการเรียนรู้เพื่อให้มีองค์ความรู้ที่หลากหลายและกว้างขวาง ผสมผสานกัน เพื่อเป็นพื้นฐานในการค้นหาความรู้อื่นๆ ที่เฉพาะและละเอียดลึกซึ้งต่อไป (2) การเรียนรู้เพื่อนำไปปฏิบัติ (Learning to do) เป็นการเรียนที่ควบคู่ระหว่างเรียนเพื่อการรู้และการนำไปปฏิบัติ และเป็นการเรียนรู้ที่ไม่ได้เกิดจากห้องเรียนเท่านั้น แต่เป็นการเรียนที่มาจากประสบการณ์นอกห้องเรียนด้วย เพื่อเพิ่มทักษะและความสามารถที่นำไปใช้ให้เกิดประโยชน์กับชีวิตจริงได้ โดยเฉพาะทักษะตามความต้องการของตลาดแรงงาน (3) การเรียนรู้เพื่อที่จะอยู่ร่วมกัน (Learning to live together) เป็นการเรียนรู้เพื่อพัฒนาให้มีการเคารพในความเป็นมนุษย์ และวัฒนธรรมของผู้อื่น มีความเข้าใจและเห็นอกเห็นใจกัน รู้จักการพึ่งพาซึ่งกันและกัน และดำเนินการแก้ไขปัญหาร่วมกัน เพื่อลดความขัดแย้งระหว่างกัน และ (4) การเรียนรู้เพื่อชีวิต (Learning to live be) เป็นการเรียนรู้เพื่อพัฒนาศักยภาพของบุคคลในทุกๆ ด้าน ทั้งบุคลิกภาพ จิตใจ สติปัญญา ผู้เรียนสามารถทำงานอย่างมีอิสระ มีความคิด ความรับผิดชอบ มีความสมบูรณ์ทั้งร่างกายและจิตใจ

สรุปการเรียนรู้ตลอดชีวิตเป็นการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นในทุกช่วงวัยของชีวิตในรูปแบบต่างๆ ทั้งในระบบ นอกระบบ และตามอัธยาศัย ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้โดยไร้ขีดจำกัดของเพศ อายุ เวลา และสถานที่ มีอิสระทางความคิดสามารถเลือกเรียนในสิ่งที่ตนเองสนใจได้ เพื่อนำมาพัฒนาทักษะความรู้และความสามารถที่จำเป็นในการดำเนินชีวิตและการประกอบอาชีพในอนาคต

4. แนวคิดการพัฒนาที่ยั่งยืน

จากเป้าหมายการพัฒนา 17 เป้าหมาย ประกอบไปด้วยเป้าหมายย่อย 169 เป้าหมายย่อย (SDG Targets) ที่มีความเป็นสากล เชื่อมโยงและเกื้อหนุนซึ่งกันและกัน และมีตัวชี้วัด 247 ตัวชี้วัด เพื่อใช้ในการติดตาม และประเมินความก้าวหน้าและความสำเร็จในการพัฒนา ซึ่งจัดกลุ่มเป้าหมายในการพัฒนาเป็น 5 มิติ คือ (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2565)

1. มิติด้านการพัฒนาคน (People) ให้ความสำคัญกับการขจัดความยากจนและความหิวโหยและลดความเหลื่อมล้ำในสังคม สร้างหลักเรื่องมีชีวิต สุขภาพที่ดี และความเป็นอยู่ที่ดีสำหรับทุกคนในทุกวัย ทุกคนมีการศึกษาที่มีคุณภาพอย่างครอบคลุมและเท่าเทียม สนับสนุนโอกาสในการเรียนรู้ตลอดชีวิต ส่งเสริมความเท่าเทียมทางเพศ

2. มิติด้านสิ่งแวดล้อม (Planet) ให้ความสำคัญกับการปกป้องและรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสภาพภูมิอากาศเพื่อพลเมืองโลกในรุ่นต่อไป ปกป้องฟื้นฟู สนับสนุนการใช้ระบบนิเวศ จัดการป่าไม้อย่างยั่งยืน หยุดการเสื่อมโทรมของที่ดินและสภาพดินหยุดยั้งการสูญเสียความหลากหลายชีวภาพ

3. มิติด้านเศรษฐกิจและความมั่งคั่ง (Prososity) ส่งเสริมให้ประชาชนมีความเป็นอยู่ที่ดีและสอดคล้องกับธรรมชาติทุกคนสามารถเข้าถึงพลังงานสมัยใหม่ที่ยั่งยืน ส่งเสริมการเติบโตทางเศรษฐกิจที่ต่อเนื่อง ครอบคลุมยั่งยืน การมีงานทำที่เหมาะสมสำหรับทุกคน ลดความไม่เสมอภาคประเทศและระหว่างประเทศ การตั้งถิ่นฐานของมนุษย์มีความปลอดภัย มีภูมิคุ้มกันและยั่งยืน

4. มิติด้านสันติภาพและสถาบัน (Peace) ยึดหลักการอยู่ร่วมกันอย่างสันติมีสังคมที่สงบสุขและไม่แบ่งแยกให้ทุกคนเข้าถึงความยุติธรรมและสร้างสถาบันที่มีประสิทธิภาพรับผิดชอบและครอบคลุมในทุกระดับ

5. มิติด้านความเป็นหุ้นส่วนในการพัฒนา (Partnership) ความร่วมมือของทุกภาคส่วนในการขับเคลื่อนการพัฒนาที่ยั่งยืน ส่งเสริมให้เกิดเข้มแข็งให้แก่กลไกการดำเนินงานและฟื้นฟูหุ้นส่วนความร่วมมือเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

การดำเนินการเพื่อให้บรรลุเป้าหมายและตัวชี้วัดในการจัดการศึกษาสอดคล้องกับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs) ของสหประชาชาติ แนวทางการพัฒนาตามแผนการศึกษาแห่งชาติ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560) มียุทธศาสตร์ในการดำเนินการดังนี้

1. การจัดการศึกษาเพื่อความมั่นคงของสังคมและประเทศชาติ โดยมีเป้าหมายที่คน ทุกช่วงวัยมีความรักในสถาบันหลักของชาติและยึดมั่นการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข คนทุกช่วงวัยในเขตการพัฒนาพิเศษเฉพาะกิจจังหวัดชายแดนภาคใต้ และพื้นที่พิเศษได้รับการศึกษาและเรียนรู้อย่างมีคุณภาพ คนทุกช่วงวัยได้รับการศึกษา การดูแลป้องกันจากภัยคุกคามในชีวิตรูปแบบใหม่

2. การผลิตและพัฒนากำลังคน การวิจัยและนวัตกรรมเพื่อสร้างขีดความสามารถใน การแข่งขันของประเทศ โดยกำหนดแนวทางพัฒนา คือ ผลิตและพัฒนากำลังคนให้มีสมรรถนะ ในสาขาที่ตรงตามความต้องการของตลาดแรงงานและการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของ ประเทศ ส่งเสริมการผลิตและพัฒนากำลังคนที่มีความเชี่ยวชาญและเป็นเลิศเฉพาะด้าน ส่งเสริมการวิจัยและพัฒนาเพื่อสร้างองค์ความรู้ และนวัตกรรมที่สร้างผลผลิตและมูลค่าเพิ่ม ทางเศรษฐกิจ

3. การพัฒนาศักยภาพของคนทุกช่วงวัย และการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ โดยกำหนดแนวทางพัฒนา คือ ผู้เรียนมีทักษะและคุณลักษณะพื้นฐานของพลเมืองไทย ทักษะและคุณลักษณะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 คนทุกช่วงวัยมีทักษะความรู้ความสามารถและ สมรรถนะตามมาตรฐานการศึกษาและมาตรฐานวิชาชีพและพัฒนาคุณภาพชีวิตได้ตาม ศักยภาพ ส่งเสริมและพัฒนาแหล่งเรียนรู้ สื่อตำราเรียน และสื่อการเรียนรู้ต่าง ๆ ให้มีคุณภาพ มาตรฐาน ประชาชนสามารถเข้าถึงแหล่ง

เรียนรู้ได้สร้างเสริมปรับเปลี่ยนค่านิยมสังคมไทยให้มี วินัยจิตสาธารณะและพฤติกรรมที่พึงประสงค์ พัฒนาระบบกลไกการติดตามการวัดและ ประเมินผลผู้เรียนให้มีประสิทธิภาพ

4. การสร้างโอกาส ความเสมอภาคและความเท่าเทียมทางการศึกษา โดยมีเป้าหมายที่ผู้เรียนทุกคนได้รับโอกาสและความเสมอภาคในการเข้าถึงการศึกษาที่มีคุณภาพ พัฒนาระบบเทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อการศึกษาสำหรับคนทุกช่วงวัย พัฒนาฐานข้อมูลด้านการศึกษาที่มี มาตรฐาน เชื่อมโยงและเข้าถึงได้ เช่น การจัดทำฐานข้อมูลรายบุคคลทุกช่วงวัย ทั้งด้าน สาธารณสุข สังคม ภูมิ สारสนเทศ แรงงานและการศึกษา

5. การจัดการศึกษา เพื่อสร้างเสริมคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม โดยมี แนวทางในการพัฒนาส่งเสริมสนับสนุนการสร้างจิตสำนึกรักษ์สิ่งแวดล้อม มีคุณธรรม จริยธรรมและนำแนวคิดตามหลักปรัชญาและเศรษฐกิจพอเพียงสู่การปฏิบัติในการดำเนินชีวิต ส่งเสริมและพัฒนาหลักสูตร กระบวนการเรียนรู้แหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ พัฒนาองค์ความรู้ งานวิจัย และนวัตกรรมด้านการสร้างเสริมคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม

6. การพัฒนาประสิทธิภาพของระบบบริหารจัดการศึกษาโดยกำหนดแนวทางการ พัฒนา คือ ปรับปรุงโครงสร้างการบริหารจัดการศึกษาเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการ สถานศึกษา ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในการจัดการศึกษาปรับปรุงกฎหมาย เกี่ยวกับระบบการเงินเพื่อการศึกษา พัฒนาระบบบริหารงานบุคคลของครูอาจารย์และ บุคลากรทางการศึกษา

บทสรุป

จากการสำรวจแนวคิดการเรียนรู้ในบริบทของการเปลี่ยนแปลง สามารถสรุปการพัฒนาการเรียนรู้สู่การพัฒนาที่ยั่งยืนเพื่อให้สอดคล้องกับบริบทของโลกทั้งในปัจจุบันและโลกอนาคต กล่าวคือ การให้ความสำคัญถึงการพัฒนาคุณภาพทางการศึกษา เพื่อสร้างหลักประกันว่าทุกคนมีการศึกษาที่มีคุณภาพอย่างครอบคลุมและเท่าเทียม และสนับสนุนโอกาสในการเรียนรู้ได้ตลอดชีวิต เพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืนเกิดเป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ขึ้น (Learning Society) การจะบรรลุเป้าหมายการพัฒนาทางการศึกษาอย่างยั่งยืนนั้น ผู้เรียนจะต้องมีทักษะที่จำเป็นในการดำรงชีวิตโดยเฉพาะทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 ซึ่งมีความสำคัญอย่างยิ่งในการรับมือและเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงในยุคโลกพลิกผันได้อย่างมีประสิทธิภาพ และยังช่วยเตรียมความพร้อมให้ผู้เรียนรู้จักคิด เรียนรู้ ทำงาน แก้ปัญหา สื่อสารและร่วมกันทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพไปตลอดชีวิต นอกจากนี้รูปแบบของการเรียนรู้ตลอดชีวิต (Life-long Learning) ที่มีการผสมผสานการศึกษาในรูปแบบต่างๆ ทั้งในระบบ นอกกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย มีความสำคัญต่อการพัฒนาบุคคลและสังคม เพราะเป็นการเพิ่มโอกาสทางการศึกษาและเรียนรู้อย่างเสมอภาคเท่าเทียมกันในทุกช่วงของชีวิต เป็นการบูรณาการการเรียนรู้ที่บุคคลมีอิสระในการเรียนรู้พัฒนาตนเองให้เป็นผู้ที่มีความรู้และทักษะในการดำเนินชีวิต เกิดการพัฒนาคุณภาพชีวิตของตนเอง องค์กร และสังคมที่มีส่วนในการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างยั่งยืนได้

การเรียนรู้ในยุคดิจิทัลที่มีรูปแบบการเรียนรู้มาจากความก้าวหน้าของเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร ทำให้รูปแบบการเรียนรู้ได้ถูกปรับเปลี่ยนในมิติใหม่ที่มีการบูรณาการเทคโนโลยีดิจิทัลเข้ามามีส่วนช่วยในการอำนวยความสะดวกทางด้านการเรียนรู้ เช่น เข้ามาช่วยในการติดต่อสื่อสาร ค้นหาข้อมูลเพื่อการเรียนรู้ และส่งข้อมูลทางอิเล็กทรอนิกส์ เป็นต้น ทำให้รูปแบบการเรียนดังกล่าวมีความจำเป็นอย่างมากสำหรับการเรียนรู้ของคนในยุคใหม่ที่ให้ผู้เรียนเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ เน้นกระบวนการเรียนรู้ที่สร้างมากกว่ารับจนเกิดการพัฒนาต่อยอดองค์ความรู้ใหม่ๆ ขึ้น ถือเป็นภารกิจระดับองค์ความรู้สู่สังคมโลกได้อย่างยั่งยืน

เอกสารอ้างอิง

- จินตวีร์ คล้ายสังข์. (2554). *หลักการออกแบบเว็บไซต์ทางการศึกษาทฤษฎีสู่การปฏิบัติ*. กรุงเทพฯ: สยามพริ้นท์.
- ธิดา แซ่ซัน และทัศนีย์ หมอสอน. (2559). การรู้ดิจิทัล: นิยาม องค์ประกอบ และสถานการณ์ในปัจจุบัน. *วารสารสารสนเทศศาสตร์*, 34(4), 116-145.
- สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2565). *แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2564 – 2567)*. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.
- สยาม อรุณศรีมรกต และยงยุทธ วัชรตุลย์. (2559). เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน 17 ประการของสหประชาชาติเพื่อโลกอนาคต. *วารสารวิจัยสหวิทยาการไทย*, 11(3), 1-7.
- นิตยา สำเร็จผล. (2547). *การพัฒนาตัวบ่งชี้การจัดการศึกษาเพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต*. (วิทยานิพนธ์การศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต) มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, กรุงเทพฯ.
- เบญจวรรณ ถนอมชัยธวัช, ผ่องศรี วาณิชยศุภวงศ์, วุฒิชัย เนียมเทศ และณัฐวิทย์ พจนตันติ (2559). ทักษะแห่งศตวรรษที่ 21. ความท้าทายในการพัฒนานักศึกษา. *วารสารเครือข่ายวิทยาลัยพยาบาลและการสาธารณสุขภาคใต้*, 3(2), 208-222.
- พรชนิตว์ ลีนาราช. (2560). ทักษะการรู้ดิจิทัลเพื่อพัฒนาคุณภาพการเรียนรู้. *วารสารห้องสมุด*, 61(2), 76-92 รุสนันท์ แก้วตา. (2556). การพัฒนาตัวชี้วัดลักษณะครูที่มีการเรียนรู้ตลอดชีวิต. (วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต) มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย, เชียงราย.
- รสสุคนธ์ มกรมณี. (2550). การจัดการเรียนรู้เพื่อสร้างสรรค์ด้วยปัญญา. *วารสารการศึกษาไทย*, 4(32), 27-31.
- วิจารณ์ พานิช. (2555). *วิถีสร้างการเรียนรู้เพื่อศิษย์ ในศตวรรษที่ 21*. กรุงเทพฯ: ตาปลา พับลิเคชั่น จำกัด
- วิจารณ์ พานิช. (2556). การสร้างการเรียนรู้สู่ศตวรรษที่ ๒๑. กรุงเทพฯ: ส. เจริญการพิมพ์
- _____. (2558). *วิถีสร้างการเรียนรู้เพื่อศิษย์ ในศตวรรษที่ 21*. *วารสารนวัตกรรมการเรียนรู้*, 1(2), 3-14.
- วันวิสาข์ อังศุเกียรติถาวร. (2560). *การเปรียบเทียบบทบาทที่เป็นจริงและบทบาทที่คาดหวังของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 3*. (วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต), พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา.
- สยาม อรุณศรีมรกต และยงยุทธ วัชรตุลย์. (2559). เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน 17 ประการของสหประชาชาติเพื่อโลกอนาคต. *วารสารวิจัยสหวิทยาการไทย*, 11(3), 1-7.
- สุนันท์ สีพาย และไพฑูรย์ สิ้นลารัตน์. (2561). เปลี่ยนผ่านการศึกษาไทยสู่ การศึกษา 4.0. *วารสารการวัดผลการศึกษา มหาวิทยาลัยมหาสารคาม*, 24(2), 13-27.
- สุรเดช ศรทา (2554). *การพัฒนาแนวคิดทางวิทยาศาสตร์เรื่องระบบหมุนเวียนเลือดในคน ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โดยการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดคอนสตรัคติวิซึม*. (วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต), มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, กรุงเทพฯ.
- สำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ. (ม.ป.ป.). การรู้ดิจิทัล (Digital Literacy) (ออนไลน์). จาก: <https://www.nstda.or.th/.../nstda.../142-knowledges/2632>.
- หทัยชนันท์ กานต์การันยกุล. (2556). *การพัฒนาชุดกิจกรรมการออกแบบทางศิลปะด้วยสมุดร่างภาพตามแนวคิดทฤษฎีคอนสตรัคติวิซึม เพื่อส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ในนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4*. (วิทยานิพนธ์ศิลปมหาบัณฑิต) มหาวิทยาลัยศิลปากร, นครปฐม.

- อดิพร เกิดเรือง. (2560). การส่งเสริมการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 เพื่อรองรับสังคมไทยในยุคดิจิทัล. *วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง*, 6(1), 173-184.
- อมรินทร์ อापพงษ์. (2559). การพัฒนาบทเรียนบนเครือข่ายอินเทอร์เน็ตตามแนวทฤษฎี คอนสตรัคติวิสต์ เพื่อส่งเสริมความสามารถในการออกแบบและเทคโนโลยี ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนสาธิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ฝายมัธยม กรุงเทพฯ : กองทุนคณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- Bhattacharjee, J. (2015). Constructivist Approach to Learning An Effective Approach of Teaching Learning. *International Research Journal of Interdisciplinary & Multidisciplinary Studies (IRJIMS)*. 1(6), 65-74.
- Heick, T. (2015). 9 Characteristics Of 21 st Century Learning. (Online). From: <https://www.teachthought.com/learning-models/9-characteristics-of-21st-century-learning>.
- Nichols, J. R. (2019, 8 June). 4 Essential Rules Of 21st-Century Learning. (Online). From: <https://teachthought.com/learning/4-essential-rules-of-21st-century-learning>.
- Siddiq, F., Gochyyev, P., & Wilson, M. (2017). Learning in Digital Networks - ICT Literacy: A Novel Assessment of Students' 21st Century Skills. *Computers & Education*, 109(2017), 11-37.

การบริหารเชิงระบบกับการบริหารจัดการคุณภาพการศึกษาแบบมีส่วนร่วม
 : บทเรียนการขับเคลื่อนสถานศึกษาเพื่อรับรางวัล IQA AWARD ของโรงเรียนนาเฉลียง
 พัทธาคม สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเพชรบูรณ์
 SYSTEMATIC MANAGEMENT AND PARTICIPATORY EDUCATION QUALITY
 MANAGEMENT: LESSONS IN DRIVING SCHOOL TO RECEIVE THE IQA AWARD
 OF NA CHALIANG PITTAYAKOM SCHOOL, PHETCHABUN SECONDARY
 EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE

พงศวิวัฒน์ เจริญพล^{1*} สุพิชญา เหล็กแดง² จีรพร เกษาอาจ²
 Phongwiphat Charoenphon^{1*} Supitchaya Rekdang² eeraporn Kesaar²

¹บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์

Graduate School Phetchabun Rajabhat University, Thailand

*Corresponding author E-mail: phpphon@gmail.com โทร. 094-639-6336

²โรงเรียนนาเฉลียงพิทยาคม สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเพชรบูรณ์

Nachaliang Pittayakom Phetchabun Secondary Educational Service Area Office, Thailand

บทคัดย่อ

การบริหารเชิงระบบสามารถประยุกต์ใช้กับการดำเนินการตามกฎกระทรวงการประกันคุณภาพการศึกษา พ.ศ. 2563 ได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยการกำหนดมาตรฐาน การจัดทำแผนพัฒนา การประเมินผล การร่วมมือของบุคลากรและการสร้างวัฒนธรรมคุณภาพ ซึ่งทั้งหมดนี้เป็นส่วนประกอบที่เชื่อมโยงกันอย่างเป็นระบบในการบริหารสถานศึกษาเพื่อให้บรรลุผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อนำเสนอ การบริหารเชิงระบบกับการบริหารจัดการคุณภาพการศึกษาแบบมีส่วนร่วม : บทเรียนการขับเคลื่อนสถานศึกษาเพื่อรับรางวัล IQA AWARD ของโรงเรียนนาเฉลียงพิทยาคม สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเพชรบูรณ์ ผลการศึกษาพบว่า โรงเรียนนาเฉลียงพิทยาคมได้เลือกใช้มาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐานจำนวน 3 มาตรฐานและกำหนดค่าเป้าหมายตามมาตรฐานนั้นๆ เพื่อประกันคุณภาพภายในของโรงเรียนให้มีระดับคุณภาพยอดเยี่ยม ซึ่งส่งผลให้นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนตามเป้าหมายที่กำหนด และได้รับการรับรองจากสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษาในระดับคุณภาพระดับดีมาก ข้อมูลที่นำเสนอในรายงาน IQA AWARD ประจำปี 2565 สรุปผลการดำเนินงานโดยสรุปในการดำเนินงานตามองค์ประกอบทั้ง 5 องค์ประกอบของมาตรฐานการศึกษา โดยมีการกำหนดเป้าหมายมาตรฐานคุณภาพ การขับเคลื่อนคุณภาพสู่มาตรฐานสากล การประเมินความสำเร็จตามมาตรฐาน การนำการเปลี่ยนแปลงสู่สถานศึกษาและการสร้างคุณค่าแก่วงวิชาการ และการเกิดวัฒนธรรมคุณภาพที่สะท้อนการพัฒนาที่ยั่งยืน ทั้งหมดเป็นบทเรียนในการพัฒนาคุณภาพของโรงเรียนสู่อื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องต่อไป

คำสำคัญ: การบริหารเชิงระบบ; การบริหารจัดการคุณภาพ; การมีส่วนร่วม; รางวัล IQA

ABSTRACT

Systematic management can be effectively applied to the implementation of the Ministerial Regulation on Quality Assurance of Education B.E. 2563 (2020) by setting standards, preparing development plans, evaluating evaluations, personnel collaboration, and creating a culture for quality development. All of these are

systematically linked components in the administration of educational institutions in order to achieve the set objectives. This article aims to present Systematic management and participatory education quality management: Lessons in driving school to receive the IQA AWARD of Na Chaliang Pittayakhom School, Phetchabun Secondary Educational Service Area Office. The study found that Na Chaliang Pittayakhom School has chosen three basic education standards and set targets according to those standards to ensure the school's internal quality to be of excellent quality. As a result, students achieve their academic achievement targets and are accredited by the Office of Accreditation and Quality Assessment at a very good quality level. The data presented in the 2022 IQA AWARD report summarizes the performance of the five components of the educational standard: setting quality standard goals, driving quality to international standards, assessing the achievement of standards, bringing change to educational institutions and creating value for academic circles, and creating a quality culture that reflects sustainable development. All are lessons in improving the quality of the school to other relevant dimensions.

Keywords: Systematic Management; Quality Management; Participation; IQA AWARD

บทนำ

การศึกษาเป็นรากฐานและเป็นกลไกที่สำคัญในการดำเนินชีวิตและพัฒนาคุณภาพมนุษย์ สังคมประเทศที่มีศักยภาพในด้านการจัดการศึกษาจะส่งผลให้เกิดความเจริญในทุกๆ ด้าน สถานศึกษาจึงจำเป็นต้องจัดการศึกษาที่ตอบสนองการพัฒนาศักยภาพของผู้เรียน แผนการศึกษาชาติ กำหนดเป้าหมายที่เจาะจงถึงคุณภาพการศึกษาว่า สถานศึกษาทุกแห่งต้องมีการประกันคุณภาพ การศึกษาเพราะการศึกษาเป็นการพัฒนาคน และกระบวนการพัฒนาคุณภาพต้องอาศัยระบบประกันคุณภาพเป็นกลไกขับเคลื่อน จึงได้ตราไว้ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2545 หมวดที่ 6 มาตรา 47 กำหนดให้มีระบบประกันคุณภาพการศึกษา เพื่อพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาทุกระดับประกอบด้วยระบบการประกันคุณภาพภายในและระบบการประกันคุณภาพภายนอก มาตรา 48 ให้สถานศึกษาจัดให้มีระบบการประกันคุณภาพภายใน สถานศึกษา และให้ถือว่าการประกันคุณภาพเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการบริหารการศึกษาที่ต้อง ดำเนินการการอย่างต่อเนื่องโดยมีการจัดทำรายงานประจำปีเสนอต่อหน่วยงานต้นสังกัด หน่วยงานที่ เกี่ยวข้อง และเปิดเผยต่อสาธารณชนเพื่อนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษา (คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2554) มิติของการบริหารสถานศึกษา การประกันคุณภาพ การศึกษามีการเชื่อมโยงอย่างมีนัยสำคัญกับการบริหารสถานศึกษา การบริหารสถานศึกษามุ่งเน้นการ จัดการศึกษาให้เป็นไปตามแผนการศึกษาชาติและเป้าหมายที่เจาะจงที่เน้นไปที่คุณภาพการศึกษาโดย การมีระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการบริหาร ซึ่งเป็น เครื่องมือสำคัญในการพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาในทุกระดับ เพื่อให้สอดคล้องกับ ความ ต้องการและเป้าหมายของการศึกษาชาติ ทั้งนี้การจัดทำรายงานประจำปีเป็นส่วนหนึ่งของ กระบวนการบริหารการศึกษาที่มีประสิทธิภาพซึ่งเป็นการเปิดเผยข้อมูลและผลการดำเนินงานของ สถานศึกษาต่อสาธารณชน เพื่อให้สามารถนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาใน อนาคตได้อย่างเหมาะสมและมีประสิทธิภาพในการบริหารจัดการทางการศึกษาในประเทศ อย่างไรก็ตาม ภายใต้บริบทของโลกที่เปลี่ยนแปลงไปทเรียนระบบการศึกษาที่ประสบผลสำเร็จมีปัจจัยสำคัญ

ที่จะต้องส่งเสริมและเป็นเป้าหมายของการ ที่สำคัญประกอบด้วย การมีวิสัยทัศน์และภาวะผู้นำ การกำหนดมาตรฐานสูงหรือท้าทาย การมุ่งสร้างความเท่าเทียม ครูและผู้นำการศึกษาคุณภาพสูง การมีเป้าหมายไปในทิศทางเดียวกันและสัมพันธ์เชื่อมโยงกัน ทั้งในระดับนโยบายถึงปฏิบัติการ แนวทางการจัดการและระบบรับผิดชอบที่สะท้อนถึงผลลัพธ์ที่ผู้เรียน นักเรียนมีแรงจูงใจต่อการเรียนสูงและมุ่งมั่นเรียนเป็นพลโลก และต้องเป็นไปเพื่ออนาคตที่ดี (วิจารณ์ พานิช และปิยาภรณ์ มัณฑะจิตร, 2563) กล่าวว่าการศึกษาคือพื้นฐานสำคัญของการพัฒนามนุษย์และสังคมสู่เป้าหมายทั้งการดำเนินชีวิตและคุณภาพชีวิตที่ดี การบริหารสถานศึกษาและการประกันคุณภาพการศึกษาเป็นเครื่องมือสำคัญในการสร้างสังคมที่เจริญเติบโตอย่างยั่งยืน โดยการมุ่งเน้นที่คุณภาพและมาตรฐานการศึกษาที่สูงขึ้นเพื่อผลลัพธ์ที่ดีในการพัฒนาบุคคลและสังคมในอนาคต

สำนักงานเขตพื้นที่มัธยมศึกษาในจังหวัดเพชรบูรณ์เน้นการจัดการศึกษาให้เหมาะสมกับความต้องการและเงื่อนไขพิเศษของพื้นที่ รวมถึงการสนับสนุนในการพัฒนาศักยภาพและคุณภาพการศึกษาของนักเรียน แนวทางการบริหารและการดำเนินงานจะสนับสนุนการพัฒนาบุคลากรทางการศึกษาและการศึกษาในพื้นที่ และการสนับสนุนในการนำเสนอและประเมินผลของการดำเนินงานเพื่อการปรับปรุงและพัฒนาต่อไปในทุกด้าน โดยคำนึงถึงความเหมาะสมและความต้องการของชุมชนและสถานศึกษาในพื้นที่นั้น ๆ และการรายงานผลการดำเนินงานแก่สถานศึกษา หน่วยงานที่เกี่ยวข้องและประชาชน เพื่อให้สามารถนำไปสู่การพัฒนาอย่างเหมาะสมและมีประสิทธิภาพในการจัดการศึกษาในพื้นที่ จังหวัดเพชรบูรณ์แบ่งเขตการปกครองเป็น 11 อำเภอ 117 ตำบล และ 1,430 หมู่บ้าน มีสถานศึกษาทั้งภาครัฐและเอกชนรวม 862 แห่ง ระหว่างปี 2559 – 2563 ประชากรวัยเรียนในจังหวัดมีแนวโน้มลดลงในทุกกลุ่มอายุทั้งก่อนวัยเรียน (3-5 ปี) ระดับประถมศึกษา (6-11 ปี) มัธยมศึกษาตอนต้น (12-14 ปี) และมัธยมศึกษาตอนปลายหรือเทียบเท่า (15-17 ปี) ด้วยตระหนักถึงแนวโน้ม และนโยบายที่สำคัญ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเพชรบูรณ์ตระหนักถึงความสำคัญของการพัฒนานักเรียนระดับมัธยมศึกษาให้เป็น "คนไทยในอนาคต" ที่มีความพร้อมทั้งกาย ใจ และสติปัญญา นักเรียนควรมีพัฒนาการที่รอบด้าน มีสุขภาพที่ดี และสามารถดำรงชีวิตอย่างมีความสุขทั้งร่างกายและจิตใจ มีพฤติกรรมที่แสดงออกถึงความรักในสถาบันหลักของชาติ ยึดมั่นในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข มีจิตสาธารณะและจิตอาสา รับผิดชอบต่อครอบครัวและสังคม ซื่อสัตย์ สุจริต มัธยัสถ์ อดออม โอบอ้อมอารี มีวินัย รักษาศีลธรรม และเป็นพลเมืองดีของชาติ นักเรียนควรมีหลักคิดที่ถูกต้อง มีความรู้ ความเข้าใจ และความพร้อมในการรับมือกับภัยคุกคามต่าง ๆ รวมถึงความเป็นเลิศตามความถนัดและความสนใจ มีนิสัยรักการเรียนรู้และการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง พัฒนาทักษะวิชาชีพ เป็นนักคิดและนวัตกรรม มีทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 สามารถแข่งขันในระดับนานาชาติได้ และมีความรู้และจิตสำนึกในการบริโภคที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเพชรบูรณ์, 2567) แนวทางการบริหารสถานศึกษาต้องมีความรอบด้านและครอบคลุมทุกระบบ

โรงเรียนนาเฉลียงพิทยาคมเป็นโรงเรียนมาตรฐานสากล ศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และโรงเรียนปลอดบุหรี่ ตั้งอยู่ที่ 214 หมู่ 8 ถนนสระบุรี-หล่มสัก ตำบลนาเฉลียง อำเภอหนองไผ่ จังหวัดเพชรบูรณ์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเพชรบูรณ์ เปิดสอนตั้งแต่ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ถึงชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 มีนักเรียน 568 คน ใน 18 ห้องเรียน (โรงเรียนนาเฉลียงพิทยาคม, 2567) การใช้มาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน 3 ด้าน โรงเรียนนาเฉลียงพิทยาคมได้เน้นที่คุณภาพสถานศึกษาอย่างชัดเจน โดยความสำเร็จของโรงเรียนในการประเมินคุณภาพภายในและรับรองจาก สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา(องค์การมหาชน) เป็นเครื่องมือ ดังนั้น การตระหนักรู้ถึงมาตรฐานและการสร้างเป้าหมายที่ชัดเจนเป็นพื้นฐานสำคัญที่ทำให้โรงเรียนนาเฉลียงพิทยาคมมีประสิทธิภาพในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา ผลการดำเนินงานตาม IQA

AWARD ได้มีการสะท้อนบทเรียนตาม 5 องค์ประกอบ เป็นการบ่งบอกถึงความสำเร็จของโรงเรียนในการตระหนักรู้และปรับปรุงการดำเนินงานให้สอดคล้องกับมาตรฐานและเป้าหมายที่ตั้งไว้ (โรงเรียนนาเฉลียงพิทยาคม, 2565) ทั้งนี้ การสร้างวัฒนธรรมคุณภาพที่สะท้อนการพัฒนาที่ยั่งยืนเป็นหนึ่งในความสำเร็จที่สำคัญในการพัฒนาคุณภาพสถานศึกษาอย่างยั่งยืนและมั่นคงในระยะยาว ดังนั้น การใช้มาตรฐานการศึกษาเป็นเครื่องมือที่สำคัญในการพัฒนาคุณภาพสถานศึกษาอย่างยั่งยืนและมีความสอดคล้องกับความต้องการของสังคมและนักเรียนในสมัยปัจจุบันและอนาคต

บทความวิชาการนี้ คณะผู้นิพนธ์นำเสนอบทเรียนการขับเคลื่อนสถานศึกษาเพื่อรับรางวัล IQA AWARD ของโรงเรียนนาเฉลียงพิทยาคม สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเพชรบูรณ์ ซึ่งเป็นผลจากการจัดการความรู้ (Knowledge Management: KM) และสรุปบทเรียน (Lessons Learned) จากประสบการณ์การขับเคลื่อนโรงเรียนระยะที่ผ่านมา โดยมุ่งหวังว่าจะเป็นประโยชน์ต่อการประยุกต์ใช้แก่สถานศึกษาที่มีบริบทใกล้เคียงกันต่อไป

การบริหารเชิงระบบ

การคิดเชิงระบบมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการบริหารองค์กรเชิงระบบ เป็นทักษะการคิดที่สำคัญและจำเป็นของบุคคลในศตวรรษที่ 21 (วิจารณ์ พานิช, 2555) การคิดเชิงระบบมีรากฐานจากทฤษฎีระบบทั่วไป (General System Theory) ของลูโดวิก วอน เบร์ทาแลนฟี กล่าวถึง การมองโลกแบบองค์รวม และชี้ว่าการคิดเชิงระบบสามารถนำไปใช้ในวิทยาศาสตร์แขนงอื่น ๆ ได้ ปัจจุบันแนวคิดนี้ได้รับความสนใจในหลายสาขาวิชา เช่น จิตวิทยาที่เน้นปฏิสัมพันธ์ของสิ่งแวดล้อมต่อพัฒนาการเด็ก ด้านธุรกิจที่มองว่าการคิดเชิงระบบเป็นองค์ประกอบสำคัญขององค์กรแห่งการเรียนรู้ และในการจัดการศึกษา ทั้งในระดับการปฏิรูปการศึกษาและการจัดการในชั้นเรียน ทฤษฎีระบบเป็นสหวิทยาการ (interdisciplinary) ที่สามารถประยุกต์ใช้ได้หลายสาขา โดยจุดเน้นอยู่ที่การมองแบบไม่แยกส่วน และการมองว่าทุกอย่างสัมพันธ์กัน ทั้งในมิติของส่วนย่อยและการมองมิติภาพรวมเพื่อให้เห็นองค์ภาพทุกภาคส่วน (Neuliep, 1996; Hoban, 2010) (ฤทัยรัตน์ ชิดมงคล และสมยศ ชิดมงคล, 2560) Peter Senge ได้ให้ความหมายของ “องค์กรแห่งการเรียนรู้” ว่าเป็นองค์กรที่สมาชิกสามารถขยายขีดความสามารถของตนเพื่อบรรลุผลลัพธ์ที่ต้องการได้อย่างแท้จริง ส่งเสริมการคิดใหม่ ๆ การแสดงความคิดเห็นอย่างอิสระ และการเรียนรู้ร่วมกันอย่างต่อเนื่อง โดยเชื่อว่าหัวใจของการสร้างองค์กรแห่งการเรียนรู้คือการเสริมสร้างวินัย 5 ประการ ได้แก่ การคิดเชิงระบบ (Systems Thinking) ความเป็นเลิศส่วนบุคคล (Personal Mastery) รูปแบบความคิด (Mental Models) วิสัยทัศน์ร่วม (Shared Vision) และการเรียนรู้ร่วมกันเป็นทีม (Team Learning) หากนำวินัยเหล่านี้ไปปฏิบัติในระดับบุคคล ทีม และองค์กรอย่างต่อเนื่อง จะเกิดผลลัพธ์ที่เห็นได้จริง และเชื่อว่าการสนทนาสุนทรียสนทนา (Dialogue) และแนวทางปฏิบัติต่างๆ ช่วยเสริมสร้างวินัยเหล่านี้ให้เกิดขึ้นในองค์กร ทำให้องค์กรสามารถพัฒนาความคิด สร้างสรรค์นวัตกรรม และพัฒนาไปในทิศทางที่ยั่งยืนและมีประสิทธิภาพได้ (Senge, P., 1993) การคิดเชิงระบบช่วยให้บุคลากรสามารถเห็นโอกาสในการปรับปรุงและนวัตกรรมในทุกๆ ส่วนขององค์กร การบริหารเชิงระบบ สามารถประยุกต์ตามขั้นตอนได้ประกอบด้วย *ขั้นตอนที่ 1* การวิเคราะห์สถานการณ์ปัญหา (Problem/Need) เป็นขั้นตอนการวิเคราะห์ถึงปัญหาหรือความต้องการที่แท้จริง ต้องระบุถึงปัญหาที่จะต้องแก้ไข ปัญหาที่แท้จริงที่ประสบอยู่ในสังคมที่ถือว่าเป็นความต้องการที่แท้จริง *ขั้นตอนที่ 2* การสร้างแผนภาพวงจรสาเหตุ (Building causal loop diagram) หรือการสร้างแผนภาพวงจรเหตุและผล คือกระบวนการที่ใช้ในการสร้างแผนภาพที่แสดงถึงความสัมพันธ์เชิงเหตุและผลระหว่างตัวแปรต่างๆ ในระบบหนึ่งๆ แผนภาพนี้ช่วยให้เห็นการเชื่อมโยงและปฏิสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรเหล่านี้ ซึ่งสามารถนำไปสู่การเข้าใจ

ระบบที่ซับซ้อนและการพัฒนากลยุทธ์ที่มีประสิทธิภาพมากขึ้น *ขั้นตอนที่ 3* (วิลาวัลย์ โพธิ์ทอง และมนตรี แยมกสิกร, 2558)

กล่าวได้ว่า การคิดเชิงระบบช่วยให้ผู้บริหารตัดสินใจได้ดีขึ้น โดยการพิจารณาผลกระทบของการตัดสินใจในระยะยาวและในภาพรวม ทำให้การตัดสินใจมีความรอบคอบและมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น กล่าวได้ว่า การคิดเชิงระบบเชื่อมโยงกับการบริหารองค์กรเชิงระบบในทุกๆ ด้าน ตั้งแต่การมองภาพรวม การแก้ปัญหา การทำงานเป็นทีม การพัฒนาองค์กร การนวัตกรรม และการตัดสินใจ ซึ่งทั้งหมดนี้ช่วยให้องค์กรมีความเป็นระบบและสามารถเติบโตได้อย่างยั่งยืน

การประกันคุณภาพการศึกษา

การพัฒนาคุณภาพการศึกษาถือว่าเป็นภารกิจสำคัญของผู้บริหารที่จะต้องดำเนินการ และทำให้เป็นรูปธรรม การประกันคุณภาพการศึกษา เป็นกระบวนการดำเนินงานเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้เกิดความต่อเนื่อง และสร้างความมั่นใจให้กับผู้เรียน และผู้มีส่วนได้เสียถึงคุณภาพและมาตรฐานศึกษาของสถานศึกษา เป็นผลสืบเนื่องจากพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2545 หมวด 6 มาตรา 47 กำหนดให้มีระบบการประกันคุณภาพการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาทุกระดับ ประกอบด้วย ระบบการประกันคุณภาพการศึกษาภายใน และระบบการประกันคุณภาพการศึกษาภายนอก (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2542) การบัญญัติเรื่องการประกันคุณภาพการศึกษาไว้ในกฎหมายได้สร้างกระบวนการทัศน์ใหม่ในเรื่องคุณภาพการศึกษา ทำให้สถานศึกษามีความตื่นตัวในการบริหารจัดการคุณภาพและการเปิดเผยข้อมูลต่อสาธารณะ ผู้เกี่ยวข้อง เช่น ผู้เรียน ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย และสาธารณชน ได้มีส่วนร่วมในการบริหารจัดการการศึกษาและได้รับทราบข้อมูลผลการดำเนินงานของสถาบันอุดมศึกษาผ่านรายงานการประกันคุณภาพการศึกษา ซึ่งแสดงถึงความโปร่งใสและความรับผิดชอบของสถานศึกษาต่อสังคม การประกันคุณภาพการศึกษาจะเป็นสารสนเทศที่ช่วยให้สถานศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องสามารถใช้เพื่อการปรับปรุงพัฒนาคุณภาพการศึกษาในอนาคต และเป็นหลักการสากลในโลกของคุณภาพ การประกันคุณภาพการศึกษาจึงเป็นแนวคิดหลักในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา (Quality Assurance Agency, 2004) การประกันคุณภาพการศึกษาเป็นกระบวนการที่มีความสำคัญและจำเป็นสำหรับหน่วยงานการศึกษาทั้งในประเทศและต่างประเทศ โดยมีหลักการสำคัญ 5 ประการที่ต้องปฏิบัติตามเพื่อให้บรรลุเป้าหมายในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพ *ประการแรก* คือ ความเที่ยงตรง เป็นธรรม และโปร่งใส ซึ่งต้องมีหลักฐานข้อมูลตามสภาพความเป็นจริง (Evidence-based) และมีความรับผิดชอบต่อสามารถตรวจสอบได้ (Accountability) หลักการนี้ช่วยให้การประกันคุณภาพมีความน่าเชื่อถือและเป็นที่ยอมรับในสังคม *ประการที่สอง* คือ การส่งเสริมการสื่อสาร เพื่อสร้างความเข้าใจ การเข้าถึงข้อมูลเกี่ยวกับการประกันคุณภาพ และการมีส่วนร่วมจากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง การสื่อสารที่ดีจะทำให้ทุกคนมีความเข้าใจตรงกันและสามารถทำงานร่วมกันได้อย่างมีประสิทธิภาพ *ประการที่สาม* คือ การให้เสรีภาพทางวิชาการ ซึ่งรวมถึงการมีอิสระในการดำเนินการของสถาบัน (Institutional Autonomy) และความพร้อมรับการตรวจสอบคุณภาพจากภายนอก การให้เสรีภาพนี้จะช่วยให้อาจารย์และนักศึกษามีความยืดหยุ่นและสามารถพัฒนาตนเองได้ตามความต้องการของสถานการณ์ *ประการที่สี่* คือ การดำเนินงานประกันคุณภาพที่เป็นระบบ มีมาตรฐาน และมีประสิทธิภาพ ซึ่งจะนำไปสู่การบรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้อย่างชัดเจน การมีระบบที่ดีจะช่วยให้การประกันคุณภาพเป็นไปอย่างราบรื่นและมีประสิทธิภาพ และ *ประการที่ห้า* คือ การสร้างความพึงพอใจและความมั่นใจของผู้รับบริการการศึกษา ซึ่งเป็นหลักการที่มุ่งเน้นการทำให้ผู้เรียนและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียมีความพึงพอใจและเชื่อมั่นในคุณภาพของการศึกษา (Scottish Qualification Authority, 1998) หลักการสำคัญในการบริหาร

คุณภาพ ดำเนินการบนพื้นฐานวงจรคุณภาพ คือ PDCA (Plan-Do-Check-Act) เป็นวงจรการบริหารงานที่มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อระบบประกันคุณภาพการศึกษา โดยการประยุกต์ใช้ PDCA ในสถาบันการศึกษาจะช่วยให้การดำเนินงานเพื่อพัฒนาคุณภาพเป็นไปอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง ในขั้นตอนแรกของ PDCA คือ Plan (วางแผน) สถาบันการศึกษาจะกำหนดเป้าหมายและมาตรฐานคุณภาพที่ต้องการบรรลุ โดยอิงจากการวิเคราะห์ข้อมูลที่เป็นปัจจุบันและความต้องการของผู้เรียนและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย การวางแผนนี้รวมถึงการกำหนดกลยุทธ์และแนวทางการดำเนินการที่ชัดเจนเพื่อบรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้ ต่อมาในขั้นตอน Do (ดำเนินการ) สถาบันจะนำแผนที่วางไว้ไปปฏิบัติจริง ซึ่งครอบคลุมการจัดการเรียนการสอน การบริหารงาน การจัดการทรัพยากร และการสนับสนุนต่าง ๆ ที่จำเป็น การดำเนินการนี้เป็น การนำแนวทางที่วางแผนไว้ไปสู่การปฏิบัติจริงในทุกๆ ด้านของการศึกษาภายในสถาบัน ขั้นตอนถัดมาคือ Check (ตรวจสอบ) ซึ่งสถาบันการศึกษาจะทำการตรวจสอบและประเมินผลการดำเนินงานว่าเป็นไปตามแผนที่วางไว้หรือไม่ โดยใช้เครื่องมือและวิธีการประเมินต่าง ๆ เช่น การวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน การประเมินความพึงพอใจของผู้เรียน และการวิเคราะห์ข้อมูลการดำเนินงานอื่น ๆ ข้อมูลเหล่านี้จะเป็นพื้นฐานสำคัญสำหรับการตัดสินใจในขั้นตอนถัดไป ขั้นตอนสุดท้ายคือ Act (ปรับปรุง) เมื่อผลการตรวจสอบพบว่ามีจุดที่ต้องปรับปรุง สถาบันการศึกษาจะดำเนินการแก้ไขและปรับปรุงแผนการดำเนินงาน เพื่อให้สามารถบรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ กระบวนการนี้ทำให้การพัฒนาคุณภาพเป็นไปอย่างต่อเนื่องและยั่งยืน การประยุกต์ใช้ PDCA ในระบบประกันคุณภาพการศึกษามีความสำคัญหลายประการ เช่น 1) การปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง ที่ช่วยให้สถาบันการศึกษามีกรอบการทำงานที่เป็นระบบในการพัฒนาคุณภาพอย่างต่อเนื่อง 2) การมีส่วนร่วมของผู้เกี่ยวข้อง ซึ่งส่งเสริมให้ผู้บริหาร ครู บุคลากร และผู้มีส่วนได้ส่วนเสียมีส่วนร่วมในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา 3) ความโปร่งใสและรับผิดชอบ ที่สร้างความโปร่งใสในการดำเนินงานและความรับผิดชอบต่อตรวจสอบและประเมินผล 4) การตัดสินใจบนพื้นฐานข้อมูล ซึ่งเน้นการใช้ข้อมูลและหลักฐานในการวางแผน ตรวจสอบ และปรับปรุงการดำเนินงาน และ 5) การตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลง ที่ทำให้สถาบันการศึกษามีความยืดหยุ่นและสามารถปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงได้อย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพ () ด้วยเหตุนี้ PDCA จึงเป็นเครื่องมือที่สำคัญในการประกันคุณภาพการศึกษา ช่วยให้สถาบันการศึกษามีการพัฒนาอย่างยั่งยืนและสามารถตอบสนองต่อความต้องการของผู้เรียนและสังคมได้อย่างมีประสิทธิภาพ

บทเรียนการขับเคลื่อนสถานศึกษา: บทเรียนการขับเคลื่อนงานคุณภาพเพื่อรับรางวัล IQA AWARD ของโรงเรียนนาเฉลียงพิทยาคม

โรงเรียนนาเฉลียงพิทยาคมได้ดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาอย่างเป็นระบบ โดยมีการใช้มาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐานในสามด้านหลัก ได้แก่ คุณภาพผู้เรียน กระบวนการบริหารและการจัดการ และกระบวนการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ทั้งนี้เพื่อประกันคุณภาพภายในให้ถึงระดับยอดเยี่ยม ซึ่งส่งผลให้นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ตามหลักสูตรและได้รับการรับรองจากสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (สมศ.) ระดับดีมากทุกมาตรฐาน ในด้านการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน โรงเรียนนาเฉลียงพิทยาคมได้มุ่งเน้นการพัฒนานักเรียนให้มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนตามหลักสูตร ผ่านการส่งเสริมการเรียนรู้และกิจกรรมที่เสริมสร้างทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 ส่วนในด้านกระบวนการบริหารและการจัดการ โรงเรียนมีการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพและเป็นระบบ โดยมีการวางแผนและดำเนินงานตามเป้าหมายที่กำหนดไว้อย่างชัดเจน เพื่อให้การบริหารงานเป็นไปตามมาตรฐานและมีความโปร่งใส ในส่วนของกระบวนการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ โรงเรียนมุ่งเน้นการจัดการเรียนการสอนที่มีผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง โดยใช้วิธีการสอนที่หลากหลายและเน้นการมีส่วนร่วมของนักเรียนในการเรียนรู้

นอกจากนี้ โรงเรียนยังได้ดำเนินงานตามองค์ประกอบ 5 ประการของ IQA AWARD เพื่อการประกันคุณภาพการศึกษา ได้แก่ 1) การกำหนดเป้าหมายมาตรฐานคุณภาพที่ชัดเจน 2) การขับเคลื่อนคุณภาพสู่มาตรฐานสากล 3) การประเมินความสำเร็จตามมาตรฐาน 4) การนำการเปลี่ยนแปลงที่เป็นประโยชน์เข้าสู่สถานศึกษาและส่งเสริมการสร้างคุณค่าในด้านวิชาการ และ 5) การสร้างวัฒนธรรมที่เน้นคุณภาพและการพัฒนาที่ยั่งยืน

การดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนนาเฉลียงพิทยาคมจึงมีความครอบคลุมและเป็นระบบ ซึ่งช่วยให้โรงเรียนสามารถพัฒนาคุณภาพการศึกษาได้อย่างต่อเนื่องและยั่งยืน ส่งผลให้นักเรียนมีความพร้อมในการเผชิญกับความท้าทายต่าง ๆ และเติบโตเป็นบุคคลที่มีคุณภาพในสังคม มีขั้นตอนการดำเนินการ ดังนี้

1. ที่มาและการดำเนินโครงการ กระทรวงศึกษาธิการ ได้มีนโยบายปฏิรูประบบการประเมินและการประกันคุณภาพการศึกษา ปรับเปลี่ยนระบบประกันคุณภาพการศึกษา โดยให้มีการประกันคุณภาพภายในและการประกันคุณภาพภายนอกตามแนวคิดหลักการว่า สถานศึกษาสามารถออกแบบระบบการประกันคุณภาพภายในที่เหมาะสม เป็นไปได้และสอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษาได้ด้วยตนเอง การประเมินคุณภาพภายนอกเป็นการยืนยันระบบการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษา ผลที่ได้จากการประกันคุณภาพภายในและการประเมินคุณภาพภายนอกจะต้องสามารถนำไปใช้พัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาได้ด้วย ตามกฎกระทรวงการประกันคุณภาพการศึกษา พ.ศ.2561

2. การดำเนินการ โรงเรียนได้ดำเนินการตามองค์ประกอบการบริหารจัดการคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาเพื่อการประกันคุณภาพการศึกษา ประกอบด้วย

องค์ประกอบที่ 1 การกำหนดมาตรฐานสถานศึกษาและเป้าหมายคุณภาพ บุคลากรทุกฝ่ายของสถานศึกษาและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ร่วมกันกำหนดมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษาที่สอดคล้องกับมาตรฐานการศึกษาที่กระทรวงศึกษาธิการประกาศกำหนด นโยบายและจุดเน้นของหน่วยงานต้นสังกัด วิทยาลัยฯ พันธกิจ เอกลักษณ์ อัตลักษณ์ของสถานศึกษา โรงเรียนมีการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมขององค์กรทั้งภายในและภายนอก มีการทบทวน ปรับเปลี่ยนเป้าหมายคุณภาพให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลง โดยเน้นการมีส่วนร่วมของทุกฝ่าย และโรงเรียนดำเนินการโดยการประชุมคณะกรรมการสถานศึกษา ประชุมครูและบุคลากร ประชุมเครือข่ายผู้ปกครองและนักเรียนร่วมกันในการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายนอกและสภาพแวดล้อมภายในโดยใช้เทคนิค SWOT ผลการวิเคราะห์สภาพแวดล้อม/ประเมินสถานภาพ ดังนี้

1. กำหนดมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา สอดคล้องกับนโยบายและจุดเน้นของหน่วยงานต้นสังกัด วิทยาลัยฯ พันธกิจเอกลักษณ์ อัตลักษณ์ บริบทของสถานศึกษาอย่างครบถ้วนและชัดเจน โดยการมีส่วนร่วมของทุกฝ่าย โดยนำผลการประเมินคุณภาพภายใน ภายนอก และผลการประเมินการจัดการศึกษาจากทุกหน่วยงานที่เกี่ยวข้องมาเป็นข้อมูลฐาน (Baseline Data) ในการกำหนดเป้าหมายความสำเร็จที่ท้าทายของมาตรฐานการศึกษา โดยโรงเรียนได้ดำเนินการกำหนดมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษาตามนโยบายและจุดเน้นในระดับสถานศึกษาที่สอดคล้องกับมาตรฐานการศึกษาชาติ มาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน มาตรฐานการศึกษาเขตพื้นที่การศึกษา มัธยมศึกษาเพชรบูรณ์ โรงเรียนประกาศใช้มาตรฐานการศึกษาและค่าเป้าหมายความสำเร็จ

2. โรงเรียนนาเฉลียงพิทยาคมได้วิเคราะห์และทบทวนมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐานของสถานศึกษา ที่สอดคล้องกับวิทยาลัยฯ พันธกิจ เป้าประสงค์ กลยุทธ์ของสถานศึกษา การมีส่วนร่วมของครู ผู้ปกครองและชุมชน โดยผ่านความเห็นชอบของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

3. โรงเรียนประกาศใช้มาตรฐานการศึกษาและค่าเป้าหมายความสำเร็จ โดยโรงเรียนประกาศ ใช้มาตรฐานการศึกษา ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 3 มาตรฐาน ประกอบด้วย

มาตรฐานที่ 1 คุณภาพผู้เรียน มาตรฐานที่ 2 กระบวนการบริหารจัดการ และมาตรฐานที่ 3 กระบวนการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ประเด็นพิจารณาในมาตรฐาน 21 ประเด็น และตัวชี้วัดค่าเป้าหมายความสำเร็จ 89 ตัวชี้วัด

4. โรงเรียนจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาที่ครอบคลุมมาตรฐานการศึกษา จุดเน้น ภารกิจและค่าเป้าหมายความสำเร็จที่กำหนด ดำเนินการโดย 1) โรงเรียนนาเฉลียงพิทยาคม ได้จัดทำแผนพัฒนาการศึกษาขั้นพื้นฐานระยะ 5 ปี ที่มุ่งพัฒนาคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาของ สถานศึกษาและสอดคล้องกับนโยบายและยุทธศาสตร์/กลยุทธ์ ต้นสังกัดและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อใช้เป็นกรอบทิศทางและแนวทางในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา ช่วงระหว่างปี 2566 – 2570 2) โรงเรียนกำหนดทิศทางการจัดการศึกษา โดยมีส่วนประกอบดังนี้ วิสัยทัศน์ (Vision) พันธกิจ (Mission) เป้าประสงค์ (Goal) -กลยุทธ์ (Strategic Formulation) - โครงการ / กิจกรรม

ในภาพรวมของการดำเนินการ โรงเรียนนาเฉลียงพิทยาคมมีแผนปฏิบัติการประจำปี ที่ชัดเจนครอบคลุมงาน/โครงการ/กิจกรรมของสถานศึกษา เป็นแผนที่มีการเป็นกรนำแผนพัฒนา การจัดการศึกษาไปสู่การปฏิบัติ กำกับติดตามตรวจสอบ และประเมินคุณภาพการศึกษาอย่างต่อเนื่องให้ บรรลุเป้าหมายตามแผนพัฒนาคุณภาพสถานศึกษาที่กำหนดไว้ และขับเคลื่อนแผนปฏิบัติการ ประจำปี โดยใช้ระบบวงจรคุณภาพ PDCA ในการปฏิบัติงานตามโครงการ/กิจกรรมที่ดำเนินการใน รอบปี 15 โครงการ 87 กิจกรรม

องค์ประกอบที่ 2 การขับเคลื่อนคุณภาพสู่มาตรฐาน ผู้บริหารสถานศึกษาเป็นผู้นำการ ขับเคลื่อนคุณภาพ และสื่อสารสร้างความตระหนักให้บุคลากรที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายและผู้มีส่วนได้ส่วน เสีย มีความรู้ความเข้าใจในกระบวนการขับเคลื่อนคุณภาพการศึกษาและเป้าประสงค์ที่กำหนดไว้ อย่างทั่วถึงและต่อเนื่อง ผู้บริหารโรงเรียนนาเฉลียงพิทยาคม ส่งเสริม สนับสนุน อำนวยความสะดวก ให้คำปรึกษา แนะนำ ดูแลให้มีการประกันคุณภาพภายในที่ทุกฝ่ายเข้ามามีส่วนร่วมโดยการกระจาย อำนาจตามโครงสร้างการบริหารงาน 5 ฝ่าย และการจัดการอย่างมีคุณภาพดำเนินการต่อเนื่อง เพื่อให้เกิดผลผลิตและบริการที่มีคุณภาพขึ้น และขับเคลื่อนวงจรคุณภาพการบริหารเชิงระบบ ของ วงจรคุณภาพ (PDCA)

1. โรงเรียนดำเนินงานตามแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาและแผนปฏิบัติการประจำปีโดย กำหนดปฏิทินการปฏิบัติงานที่ชัดเจน

2. โรงเรียนบริหารจัดการคุณภาพการศึกษาให้บรรลุเป้าหมาย ในรูปแบบการพัฒนาระบบ การประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษาด้วยกระบวนการบริหารแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์ (Results Based Management : RBM) ที่เน้นการมีส่วนร่วมของชุมชนแห่งการเรียนรู้ (PLC) และมีคุณลักษณะ เชิงพฤติกรรมการทำงานร่วมทั้งโรงเรียน คือ “การทำงานร่วมกันแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์ ” ตามโครงสร้างการ บริหารงานโรงเรียน 5 ฝ่าย

3. โรงเรียนมีการกำกับ ติดตาม ตรวจสอบ ประเมินผล โดยใช้กระบวนการบริหารจัดการ ระบบคุณภาพ PDCA สำหรับการประเมินผลการดำเนินงานและเป็นเครื่องมือในการปรับปรุง กระบวนการดำเนินงานของโรงเรียนให้เป็นไปอย่างมีระบบภายใต้การนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจ พอเพียงมาบูรณาการในกระบวนการทำงานทั้ง 4 ขั้นตอน

4. ผู้รับผิดชอบโครงการและกิจกรรมตามมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา รายงาน ความก้าวหน้าและผลการดำเนินงานภาคเรียนละ 1 ครั้ง

5. โรงเรียนใช้กระบวนการสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) ในการปรับปรุง พัฒนางาน และบุคลากรอย่างต่อเนื่อง

6. โรงเรียนเผยแพร่รูปแบบและกระบวนการบริหารจัดการคุณภาพในช่องทาง ประกอบด้วย เว็บไซต์ของโรงเรียน <http://www.nchpk.ac.th/> Facebook โรงเรียนนาเฉลียงพิทยาคม การประชุมคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน และการประชุมผู้ปกครองนักเรียน

3. ผลลัพธ์ที่เกิดขึ้น

องค์ประกอบที่ 3 กระบวนการตรวจสอบและประเมินความสำเร็จตามมาตรฐานการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา

สถานศึกษาใช้ระบบและกลไกการวัดและประเมินคุณภาพภายในที่มีคุณภาพสอดคล้องตามบริบทของสถานศึกษา โดยการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง

1. โรงเรียนประเมินผลและการติดตามตรวจสอบคุณภาพภายในตามมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา โดยใช้วงจรคุณภาพ (PDCA) ใน 3 ขั้นตอน ดังนี้

1) การควบคุมคุณภาพ (Quality Control) โรงเรียนควบคุมให้มีการปฏิบัติหน้าที่เป็นไปตามหน้าที่ ความรับผิดชอบ โดยเน้นที่ระบบการกำกับดูแลตนเองในระดับบุคลากร กลุ่มสาระการเรียนรู้ กลุ่มบริหารงาน และโรงเรียน

2) การตรวจสอบคุณภาพ (Quality Audit) โรงเรียนตรวจสอบผลการดำเนินการเพื่อจัดทำรายงาน SAR โดย เป็นการตรวจสอบเชิงระบบ มุ่งเน้นการพิจารณาว่าในการดำเนินงานทุกระดับได้มีการควบคุมคุณภาพหรือไม่ และมีขั้นตอนดำเนินการที่เชื่อถือได้หรือไม่ว่า เป็นไปอย่างมีคุณภาพหรือไม่

3) การประเมินคุณภาพ (Quality Assessment) ใช้กระบวนการประเมินผลการดำเนินการของโรงเรียนในภาพรวมอย่างเป็นระบบ โดยผู้บริหาร หัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ ครูที่ปรึกษา และหัวหน้างานวัดและประเมินผล โดยมีเกณฑ์และแนวทางประเมินผลการดำเนินงานที่ชัดเจน

2. โรงเรียนมีการใช้เครื่องมือและวิธีการที่หลากหลายในการวัดและประเมินผลที่น่าเชื่อถือสอดคล้องกับสภาพจริง โรงเรียนใช้เครื่องมือและวิธีการในการวัดผลและประเมินคุณภาพภายใน 2 ส่วน ดังนี้ 1). การวัดผลและประเมินคุณภาพมาตรฐานการศึกษา 3 มาตรฐาน สำหรับการกำหนดค่าเป้าหมายความสำเร็จในแต่ละประเด็นพิจารณา และ 2) การประเมินผลโครงการและกิจกรรมที่สนองมาตรฐานการศึกษา 3 มาตรฐาน

3. โรงเรียนมีระบบข้อมูลสารสนเทศของผลการประเมินคุณภาพภายในสถานศึกษา ที่เกิดจากการวัดและประเมินผลด้วยการใช้เครื่องมือและวิธีการที่หลากหลายน่าเชื่อถือสอดคล้องกับสภาพจริง ดำเนินการจัดทำระบบสารสนเทศโดยอย่างเป็นระบบ

4. โรงเรียนใช้ระบบการจัดเก็บข้อมูลสารสนเทศเป็นแบบระบบกึ่งอัตโนมัติ คือ มีทั้งส่วนที่จัดเก็บในรูปแบบของเอกสาร และส่วนที่จัดเก็บในระบบอิเล็กทรอนิกส์ โดยใช้ในการจัดเก็บระบบสารสนเทศของโรงเรียน 4 ด้าน คือ ระบบสารสนเทศพื้นฐานของสถานศึกษา ระบบสารสนเทศเกี่ยวกับผู้เรียน ระบบสารสนเทศการบริหารวิชาการ และ ระบบสารสนเทศเพื่อการบริหารจัดการ

5. โรงเรียนรายงานผลการประเมินตนเองให้แก่หน่วยงานต้นสังกัด และเผยแพร่ให้กับผู้ที่เกี่ยวข้อง มีการปรับปรุงและพัฒนาจากผลการประเมินคุณภาพภายในสถานศึกษา และจัดส่งรายงานผลการประเมินตนเองของสถานศึกษา(SAR) ให้แก่หน่วยงานต้นสังกัดหรือหน่วยงานที่กำกับดูแลสถานศึกษาเป็นประจำทุกปี

นอกจากนี้โรงเรียนมีการปรับปรุงและพัฒนาจากผลการประเมินคุณภาพภายในสถานศึกษาเป็นประจำทุกรอบปีการศึกษา ดังนี้

1. ปรับปรุง แก้ไขการปฏิบัติงานที่พบว่าไม่เป็นไปตามมาตรฐานการปฏิบัติงานและมาตรฐานคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา

2. ติดตาม ตรวจสอบ แก้ไข ปรับปรุง การปฏิบัติงานที่ไม่เป็นไปตามมาตรฐานการปฏิบัติงานและมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษาตามระยะเวลาที่เหมาะสมที่ผู้ปฏิบัติได้กำหนดไว้ว่าจะแก้ไขเสร็จ ทั้งนี้เพื่อให้แน่ใจว่าข้อบกพร่องที่พบได้รับการแก้ไขอย่างจริงจัง

3. สรุปผลการตรวจสอบ และรายงานผลการตรวจสอบการประกันคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาโดยการจัดทำรายงานผลการประเมินตนเอง

4. สำหรับงานที่มีคุณภาพตามเกณฑ์มาตรฐานที่กำหนดไว้ให้พัฒนาการปฏิบัติงาน ให้มีประสิทธิผลดียิ่ง ๆ ขึ้นต่อไป

องค์ประกอบที่ 4 ภาพความสำเร็จของสถานศึกษาและคุณค่าต่อวงวิชาการ

สถานศึกษามีผลการประเมินคุณภาพภายในตามมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษาในภาพรวม ทุกระดับการศึกษาของสถานศึกษาและมีผลการประเมินคุณภาพภายในระดับ ยอดเยี่ยม 3 ปีการศึกษา ประกอบด้วย

1. โรงเรียนมีผลการประเมินคุณภาพภายในตามมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษาในภาพรวม **ระดับ ยอดเยี่ยม** และผลการประเมินคุณภาพภายในสถานศึกษาของทุกมาตรฐานการศึกษาระดับดีเลิศ ขึ้นไป ย้อนหลัง 3 ปีการศึกษา

2. โรงเรียนมีผลการประเมินคุณภาพภายนอกครั้งล่าสุด(รอบ4) วันที่ประเมิน 27 กุมภาพันธ์ 2563 ทุกมาตรฐานการศึกษา **อยู่ในระดับ ดีมาก**

โรงเรียนมีนวัตกรรม (Innovation) หรือการปฏิบัติที่เป็นเลิศ (Best Practice) ของครูผู้สอน ได้รับรางวัลการพัฒนา นวัตกรรมสร้างสรรค์คนดี ด้านการจัดการเรียนการสอน ระดับ ดีระดับประเทศ ที่เกี่ยวข้องกับดำเนินงานตามมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษาในมาตรฐานที่ 1 ได้แก่

1. นวัตกรรมสร้างสรรค์คนดี เรื่อง “เด็กดี ยุคใหม่ ใส่ใจรักษ์โลก”

2. นวัตกรรมสร้างสรรค์คนดี เรื่อง “นักธนาการรุ่นเยาว์หัวใจ SMART Model ”

ผู้บริหารและครูผู้สอนทุกคน มีนวัตกรรมหรือการปฏิบัติที่เป็นเลิศ โรงเรียนเป็นพี่เลี้ยงด้านการประกันคุณภาพการศึกษาให้กับโรงเรียนในสหวิทยาเขตไม่สามพันโรงเรียนประถมศึกษาในเขตพื้นที่บริการ 3 ตำบล คือ ตำบลนาเฉลียง ห้วยโปรง-ไม่ขวาง และยางงามจนประสบความสำเร็จด้านการประกันคุณภาพการศึกษา โดยมีร่องรอยหลักฐานปรากฏชัดเจน

องค์ประกอบที่ 5 การเกิดวัฒนธรรมคุณภาพที่สะท้อนการพัฒนาที่ยั่งยืน

ผู้บริหารสถานศึกษา สร้างความรู้ ความเข้าใจในมาตรฐานการศึกษา จากการศึกษา ค้นคว้าและพัฒนาตนเอง เข้าร่วมประชุมอบรมสัมมนา การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ทางวิชาการในการจัดการอย่างมีคุณภาพ นำมากำหนดแนวทางจัดการศึกษาของสถานศึกษาให้เหมาะสมตามอัตลักษณ์ของตนเอง สอดคล้องกับสภาพบริบท และตอบสนองความต้องการของท้องถิ่น ชุมชน สังคม และยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศ โดยยึดหลักการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน การมีเครือข่ายความร่วมมือ และการสร้างชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพหรือองค์กรแห่งการเรียนรู้ กำหนดแนวทางการปฏิบัติในการจัดการเรียนรู้ในโรงเรียนให้บรรลุจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้ พัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาอย่างสม่ำเสมอและเป็นผู้นำในการขับเคลื่อนระบบการประกันคุณภาพการศึกษา โดยส่งเสริม สนับสนุน และพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการจัดการศึกษาให้สูงขึ้นต่อเนื่อง

การประเมินมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา

ผลการประเมินมาตรฐานการศึกษา 3 มาตรฐาน มีค่าเฉลี่ยร้อยละในประเด็นพิจารณา 21 ประเด็น 37 ตัวชี้วัด มีพัฒนาการสูงขึ้นต่อเนื่องย้อนหลัง 3 ปีการศึกษา

สถานศึกษาใช้กระบวนการสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) เพื่อพัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายในอย่างต่อเนื่อง บุคลากรของสถานศึกษา มีความรู้ ความสามารถ และมี

บทบาทในการขับเคลื่อนระบบ การประกันคุณภาพภายในที่สะท้อนพัฒนาที่ยั่งยืน และเป็นที่ยอมรับของผู้ที่เกี่ยวข้องโดยใช้กระบวนการสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ(PLC) เพื่อพัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายในอย่างต่อเนื่อง

สถานศึกษามีผลลัพธ์(Outcome) ที่เกิดจากการจัดการศึกษาการบริหารจัดการคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษาในรอบปีการศึกษา 2563 - 2566 ดังนี้

1. ผลลัพธ์ที่ได้จากการประเมินคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา ทั้ง 3 มาตรฐาน 3 ปี ย้อนหลังมีพัฒนาการสูงขึ้น และมีระดับคุณภาพรวม อยู่ในระดับ ยอดเยี่ยม

2. ผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นกับโรงเรียน (รางวัลระดับประเทศ)

2.1 โรงเรียนได้รับรางวัลคุณภาพแห่งสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน OBECQA ปีการศึกษา 2563

2.2 โรงเรียนเป็นศูนย์การเรียนรู้โรงเรียนปลอดบุหรี่ ประจำปีการศึกษา 2565

3. สำหรับผู้บริหารโรงเรียน ผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นคือการได้รับรางวัลเชิดชูเกียรติระดับเขตพื้นที่การศึกษาและระดับจังหวัดจำนวน 2 รายการ ทำให้เห็นถึงความสามารถและความมุ่งมั่นในการบริหารจัดการโรงเรียนที่มีคุณภาพสำหรับครูโรงเรียน ผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นคือการได้รับรางวัลเชิดชูเกียรติระดับประเทศจำนวน 10 รายการ และระดับเขตพื้นที่การศึกษาและระดับจังหวัดจำนวน 17 รายการ สิ่งนี้สะท้อนถึงความทุ่มเทและความเชี่ยวชาญในการสอนและการพัฒนานักเรียนของครู สำหรับนักเรียน ผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นคือการได้รับรางวัลระดับประเทศจำนวน 6 รายการ และระดับเขตพื้นที่การศึกษาและระดับจังหวัดจำนวน 5 รายการ ซึ่งแสดงถึงความสามารถและศักยภาพของนักเรียนในการสร้างสรรค์ผลงานที่มีคุณภาพ ความสำเร็จนี้เป็นผลจากการร่วมมือกันของผู้บริหาร ครู และนักเรียน ทำให้โรงเรียนนาเฉลียงพิทยาคมเป็นโรงเรียนที่มีความโดดเด่นและได้รับการยอมรับในระดับต่าง ๆ โรงเรียนวางแผนพัฒนาระบบฐานข้อมูลสารสนเทศครอบคลุมองค์ประกอบในการประกันคุณภาพและพันธกิจของสถานศึกษา ที่ทันสมัย มีข้อมูลที่ต้องสมบูรณ์พร้อมใช้งานได้อย่างมีประสิทธิภาพ มีการป้องกันและรักษาความปลอดภัยของระบบข้อมูลสารสนเทศตามกระบวนการหรือที่มีคุณภาพ ตรงกับความต้องการของผู้ใช้ มีขั้นตอนการดำเนินงาน ๕ ขั้นตอน คือ ๑) การรวบรวมข้อมูล ๒) การตรวจสอบข้อมูล ๓) การประมวลผลข้อมูล๔)การนำเสนอข้อมูลและสารสนเทศ และ ๕) การจัดเก็บข้อมูลและสารสนเทศ

ภาพที่ 1 ผู้บริหารและบุคลากรประชุมระดมสมองการพัฒนาคุณภาพของสถานศึกษา (ที่มา : โรงเรียนนาเฉลียงพิทยาคม, 2565, น.18)

สรุปผล

การบริหารเชิงระบบสามารถนำไปประยุกต์ใช้กับการบริหารเชิงคุณภาพการศึกษา ได้อย่างมีประสิทธิภาพโดยการเชื่อมโยงกับมาตรฐานการศึกษาที่กำหนดไว้ การจัดทำแผนพัฒนา การประเมินผล การร่วมมือของบุคลากร และการสร้างวัฒนธรรมคุณภาพ เพื่อให้สถานศึกษาบรรลุผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ โดยนำเสนอข้อมูลจากโรงเรียนนาเฉลียงพิทยาคมซึ่งเป็นตัวอย่างของ

การประยุกต์ใช้กลไกนี้ในการขับเคลื่อนสถานศึกษาให้ได้รับรางวัล IQA AWARD และเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเพชรบูรณ์ ซึ่งเป็นการสะท้อนบทเรียนการดำเนินงานตามมาตรฐานการศึกษาในระดับที่สูงขึ้นอย่างต่อเนื่องและมีความยั่งยืน แสดงถึงความเข้าใจและการปฏิบัติตามหลักการที่เป็นระบบของการบริหารสถานศึกษาในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพและมีประสิทธิผลในการส่งเสริมการเรียนรู้และการสร้างสังคมที่เชื่อมโยงและมีคุณภาพ บทเรียนดังกล่าวสามารถนำไปประยุกต์ใช้กับสถานศึกษาอื่น ๆ ได้โดยการปฏิบัติตามหลักการและขั้นตอนที่เหมาะสมตามสภาพแวดล้อมและความต้องการของแต่ละสถานศึกษา ได้แก่ *ด้านกำหนดมาตรฐานการศึกษา* สถานศึกษา สามารถกำหนดมาตรฐานการศึกษาที่เหมาะสมตามความเฉพาะของสถานศึกษาและเป้าหมายการพัฒนาได้ *ด้านการจัดทำแผนพัฒนา* สถานศึกษาสามารถจัดทำแผนพัฒนาเพื่อกำหนดเป้าหมาย และกิจกรรมที่จะทำเพื่อปรับปรุงและพัฒนาคุณภาพการศึกษา *ด้านการประเมินผล* สถานศึกษาสามารถใช้กระบวนการประเมินผลเพื่อวัดความสำเร็จในการปฏิบัติตามมาตรฐาน และใช้ข้อมูลเหล่านั้นในการปรับปรุงแผนการดำเนินงานต่อไป *ด้านการร่วมมือของบุคลากร* สถานศึกษาสามารถสร้างวัฒนธรรมการทำงานร่วมกันและสนับสนุนการมีส่วนร่วมของบุคลากรทุกคนในกระบวนการดำเนินงาน และ *ด้านการสร้างวัฒนธรรมคุณภาพ* สถานศึกษาสามารถสร้างวัฒนธรรมที่เน้นคุณภาพและการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องในบรรดาบุคลากรและนักเรียน โดยเน้นการสร้างคุณภาพทางการศึกษาและการพัฒนาทักษะที่เกี่ยวข้อง กล่าวได้ว่า การนำหลักการและขั้นตอนของการบริหารเชิงระบบไปประยุกต์ใช้ในสถานศึกษาอื่นๆ จะช่วยให้สถานศึกษาสามารถปรับตัวและพัฒนาคุณภาพการศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ และสร้างผลลัพธ์ที่ดีในการพัฒนานักเรียนและชุมชนที่เกี่ยวข้อง

เอกสารอ้างอิง

- คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2554). *แนวทางการพัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาตามกฎกระทรวงว่าด้วยระบบหลักเกณฑ์และวิธีการประกันคุณภาพการศึกษา พ.ศ. 2553*. กรุงเทพมหานคร: ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- ธนสารบัลลังก์ปัทมา. (2555). *การประกันคุณภาพการศึกษา ต้องเริ่มที่การประกันคุณภาพภายใน*. (ออนไลน์) (อ้างเมื่อ 25 พฤษภาคม 2567). จาก: https://www.gotoknow.org/posts/159146#google_vignette.
- โรงเรียนนาเฉลียงพิทยาคม. (2565). *รายงานประกอบการพิจารณาการคัดเลือกสถานศึกษาเพื่อรับรางวัล เพชรบูรณ์ : ฝ่ายวิชาการโรงเรียนนาเฉลียงพิทยาคม*.
- โรงเรียนนาเฉลียงพิทยาคม. (2567). *ประวัติโรงเรียน พันธกิจ และเป้าหมาย*. (ออนไลน์) (อ้างเมื่อ 25 พฤษภาคม 2567). จาก: http://www.nchpk.ac.th/datashow_782.
- ฤทัยรัตน์ ชิตมงคล และสมยศ ชิตมงคล. (2560). การคิดเชิงระบบ: ประสบการณ์การสอนเพื่อพัฒนาการคิดเชิงระบบ. *วารสารครุศาสตร์*, 45(2), 209–224.
- วิจารณ์ พานิช และปิยาภรณ์ มัณฑะจิตร. (2563). *การศึกษาคุณภาพสูงระดับโลก*. กรุงเทพมหานคร : มูลนิธิสยามกัมมาจล.
- วิจารณ์ พานิช. (2555). *วิถีสร้างการเรียนรู้เพื่อศิษย์ ในศตวรรษที่ 21*. กรุงเทพมหานคร: บริษัท ตาตา พับลิเคชัน จำกัด.
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเพชรบูรณ์. (2567). *แผนยุทธศาสตร์*. (ออนไลน์) (อ้างเมื่อ 25 พฤษภาคม 2567). จาก: <https://www.pnb.go.th/strategic>.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2542). *พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ครุสภาลาดพร้าว.

Neuliep, J. W. (1996). *Human communication theory: Application and case studies*.
Boston: Allyn and Bacon.

Senge, P. (1993). *The fifth discipline: The art & practice of the learning organization*.
London: Century Business.

Quality Assurance Agency. (2004). *Handbook for Academic Review*: England.

การประยุกต์ใช้วิชาชีวิตเพื่อพัฒนาองค์ความรู้ที่ยั่งยืนของนักเรียนระดับชั้น
ประถมศึกษาในยุคดิจิทัล

Application of life skills to develop sustainable knowledge of primary
school students in the digital age

พรไพบุลย์ บุญโชติ
Pornpaiboon Bunchot

นักศึกษาลัทธิศึกษาศาสตร์บัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์
Doctor of Philosophy in Educational Administration, Phetchabun Rajabhat University

บทคัดย่อ

บทความวิชาการเรื่อง การประยุกต์ใช้วิชาชีวิตเพื่อพัฒนาองค์ความรู้ที่ยั่งยืนของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาในยุคดิจิทัล โดยการศึกษาเน้นเรื่องหรือทักษะและแนวทางที่สามารถบูรณาการวิชาชีวิตเข้ากับหลักสูตรการเรียนการสอนในระดับประถมศึกษา เพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตที่จำเป็นต่อการเรียนรู้และการใช้ชีวิตในปัจจุบัน เพื่อให้การเรียนรู้มีความยั่งยืนและเหมาะสมกับความต้องการของนักเรียนในยุคปัจจุบัน เป็นวาระรากฐานการใช้ชีวิตตั้งแต่เด็ก ทั้งแนวคิด มุมมองเข้าใจในความจริงของการเป็นไปของชีวิตและมีทักษะชีวิต จากการฝึกปฏิบัติเพื่อการอยู่รอดและมีความสุขในชีวิตประจำวันซึ่งเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วอยู่ตลอดเวลา อะไรก็เกิดขึ้นได้เสมอ อีกทั้งเมื่อเติบโตเป็นผู้ใหญ่ในวันข้างหน้า นำวิชาชีวิตนี้ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้ทำให้มีความสุข บางคนเรียนมากแต่ก็ยังเอาตัวไม่รอดหรือไม่มีความสุขในการใช้ชีวิต ดังนั้นวิชาชีวิตควรสอน ได้แก่ 1) สอนให้เรียนรู้การมองเห็นตามความเป็นจริง 2) สอนให้เรียนรู้หลักการแห่งเหตุและผล 3) สอนให้เรียนรู้การมีสติ สมาธิ ปัญญา 4) สอนให้เรียนรู้การค้นพบความสามารถของตนเอง 5) สอนให้เรียนรู้การบริหารเงินในชีวิต 6) สอนให้เรียนรู้ทักษะชีวิตและการทำงาน 7) สอนให้เรียนรู้ทักษะการใช้สื่อเทคโนโลยีดิจิทัล องค์ความรู้ทั้งหมดนี้ จากวิชาชีวิตควรมุ่งเน้นการสร้างสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่เปิดกว้างและสนับสนุนการเรียนรู้ตลอดชีวิต โดยการสร้างกิจกรรมที่เชื่อมโยงทฤษฎีกับการปฏิบัติจริง การนำวิชาชีวิตมาใช้ในการสอนจะช่วยให้เด็กมีความเข้าใจและทักษะในการจัดการกับความท้าทายที่พวกเขาอาจเผชิญในอนาคต โรงเรียนประถมศึกษาต้องพัฒนาหลักสูตรและกลยุทธ์การสอนที่มีความยืดหยุ่นและปรับเปลี่ยนตามความต้องการของเด็ก การประยุกต์ใช้วิชาชีวิตเหล่านี้จะช่วยสร้างองค์ความรู้ที่ยั่งยืนและเตรียมความพร้อมให้นักเรียนสำหรับอนาคตอย่างมีคุณภาพ

คำสำคัญ: วิชาชีวิต; องค์ความรู้ที่ยั่งยืน; ยุคดิจิทัล

ABSTRACT

Application of life skills to develop sustainable knowledge of primary school students in the digital age. This study focuses on the skills and approaches that can integrate life skills into the curriculum at the primary school level to enhance life skills necessary for learning and living in the present era. This is to make learning sustainable and appropriate for the needs of students in the present era. It is a foundation for living from childhood, including ideas, perspectives, understanding the truth of life and having life skills from practicing for survival and happiness in daily life, which is changing rapidly all the time. Anything can happen at any time. Furthermore, when growing up

to be an adult in the future, applying this life skill to daily life makes you happy. Some people study a lot but still cannot survive or are not happy in life. Therefore, life skills should be taught as follows: 1) Teach to learn to see reality. 2) Teach to learn the principle of cause and effect. 3) Teach to learn mindfulness, concentration, wisdom. 4) Teach to learn to discover one's own abilities. 5) Teach to learn to manage money in life. 6) Teach to learn life and work skills. 7) Teach to learn digital technology skills. All of this knowledge from life subjects should focus on creating a learning environment that is open and supports lifelong learning by creating activities that connect theory and practice. Applying life subjects to teaching will help students gain understanding and skills to deal with challenges they may face in the future. Elementary schools need to develop curriculum and teaching strategies that are flexible and adaptable to the needs of students. The application of these life subjects will help build sustainable knowledge and prepare students for a quality future.

Keywords: Life studies; Sustainable Knowledge in the digital age

บทนำ

ในยุคดิจิทัลที่เทคโนโลยีมีบทบาทสำคัญต่อชีวิตประจำวัน การศึกษาเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยเตรียมความพร้อมให้กับนักเรียนสำหรับอนาคตที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว การพัฒนาทักษะและความรู้ของนักเรียนในระดับชั้นประถมศึกษาเป็นก้าวแรกที่สำคัญในการเตรียมพวกเขาให้สามารถเผชิญหน้ากับความท้าทายในอนาคตได้อย่างมั่นใจและมีประสิทธิภาพ วิชาชีวิต หรือ Life Skills เป็นการศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะที่จำเป็นในการใช้ชีวิต ซึ่งรวมถึงทักษะทางสังคม การแก้ปัญหา การคิดวิเคราะห์ การคิดอย่างมีวิจารณญาณ และความสามารถในการปรับตัวในสถานการณ์ต่าง ๆ การจัดการความเครียด การรู้จักตนเอง การนำวิชาชีวิตมาใช้ในการศึกษาเพื่อพัฒนาองค์ความรู้ที่ยั่งยืน มีความสำคัญอย่างยิ่งในการช่วยเสริมสร้างความรู้และทักษะที่นักเรียนต้องมี ในยุคดิจิทัล การประยุกต์ใช้วิชาชีวิตในบริบทของการศึกษาในระดับชั้นประถมศึกษา โดยมุ่งเน้นไปที่การพัฒนาองค์ความรู้ที่ยั่งยืนซึ่งสามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้จริงในยุคดิจิทัล การศึกษาในหัวข้อนี้จะช่วยให้เข้าใจถึงความสำคัญของการฝึกฝนทักษะชีวิตร่วมกับการเรียนรู้ทางวิชาการ และวิธีการที่จะทำให้นักเรียนการเรียนรู้มีประสิทธิภาพและยั่งยืนในโลกที่เทคโนโลยีเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว การจัดการศึกษาไทยในระบบโรงเรียนประถมศึกษา นักเรียนได้เรียนรู้วิชาการ เป็นส่วนมาก แต่ยังไม่ค่อยได้เรียนรู้วิชาชีวิต บางคนเรียนจบ แต่ทำอะไรหลายอย่างที่เป็นพื้นฐานชีวิตไม่เป็น ขาดทักษะชีวิต เช่น ซักเสื้อผ้า ทำอาหาร ทำความสะอาดบ้าน การพูดติดต่อสื่อสาร ขาดสติ ไม่มีสมาธิ ทำสมาธิไม่เป็น ไม่เข้าใจชีวิตทั้งของตนเองและผู้อื่น มีปัญหาในการบริหารเงินหรือการใช้จ่ายที่ไม่ถูกต้อง ไม่รู้ว่าตนเองมีความสามารถอะไรหรือต้องการอะไร ยังไม่ค้นพบตนเอง โรงเรียนมักมุ่งเน้นวิชาการ นักเรียนต้องมียุทธศาสตร์ที่ดี ได้คะแนนสูงๆ มีการเปรียบเทียบผลการเรียนหากได้คะแนนสูงถือว่าประสบความสำเร็จแล้ว หลากๆโรงเรียนจึงมุ่งเน้นติวเข้มทางวิชาการ หรือมีการเรียนวิชาการกันอย่างหนัก ทำให้ขาดวิชาชีวิตซึ่งมีความจำเป็นอย่างมากต่อการดำรงชีวิตอยู่ เพื่อความสุขของเราเอง รายงานความสุขโลกปี 2567 (World Happiness Report 2024: Countries where the youth might find happiness) ซึ่งประเทศไทยได้รับการจัดให้อยู่ใน 50 อันดับแรก โดยประเทศไทย ได้รับการจัดให้อยู่ในอันดับที่ 45 ของการจัดอันดับประเภทผู้ที่มีอายุไม่เกิน 30 ปี (โดย สำนักข่าวอินโฟเควสท์ 24 มิ.ย. 67) จะเห็นว่าดัชนีความสุขยังน้อย คงต้องปรับปรุงพัฒนาให้อยู่ในลำดับที่ดีขึ้น **ทุกประสบการณ์คือการ**

เรียนรู้ที่ไม่ได้อยู่แค่ในห้องเรียน ชีวิตสอนอะไรเรามากมายและบทเรียนจากประสบการณ์ตรงในชีวิตของเรา ที่หล่อหลอมเรา นับว่ามีคุณค่า ถือได้ว่าเป็น “**วิชาชีวิต**” (life skills) เพื่อการเผชิญกับโลกภายนอก หรือเรื่องราวต่างๆ เหตุการณ์ในชีวิตประจำวันและสามารถรับมือกับสถานการณ์ต่างๆได้เป็นอย่างดี วิชาชีวิตในห้องเรียน จึงมีความสำคัญ เพราะเป็นการให้ความรู้และทักษะในการดำเนินชีวิต แต่หลายๆโรงเรียนมองข้ามหรือไม่ได้ให้ความสำคัญเท่าที่ควร ในการดำเนินชีวิตอยู่ในสังคมอย่างมีความสุข ไม่ใช่เพียงแต่วิชาการหรือวิชาชีพ เราต้องรอบรู้วิชาชีวิต เพื่อสามารถครองตนให้เดินเข้าสู่สังคมที่เปลี่ยนแปลง วิชาชีวิตสามารถพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้กับนักเรียนได้เป็นอย่างดีทั้งร่างกาย อารมณ์ สังคม สติปัญญา และจิตวิญญาณ ควรจะมีเรื่องอะไรบางอย่างที่จะต้องสอนให้นักเรียนได้เรียนรู้ในวิชาชีวิตวิชาชีวิตในห้องเรียนประถมศึกษาเป็นเครื่องมือสำคัญในการเตรียมนักเรียนให้พร้อมเผชิญหน้ากับความท้าทายในชีวิตประจำวัน รวมถึงการปรับตัวเข้าสู่สังคมและโลกที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว โดยเฉพาะในยุคดิจิทัล การเรียนการสอนในวิชานี้จึงต้องมีความหลากหลายและปรับให้สอดคล้องกับบริบทของนักเรียนในระดับประถมศึกษา

วัตถุประสงค์ของบทความวิชาการนี้ คือการศึกษาและวิเคราะห์วิธีการประยุกต์ใช้วิชาชีวิตเพื่อพัฒนาองค์ความรู้ที่ยั่งยืนสำหรับนักเรียนประถมศึกษาในยุคดิจิทัล โดยเน้นการบูรณาการวิชาชีวิตเข้ากับหลักสูตรการเรียนการสอน เพื่อเสริมสร้างทักษะที่จำเป็นต่อการเรียนรู้และการใช้ชีวิตอย่างมีประสิทธิภาพในสังคมปัจจุบัน ทั้งนี้เพื่อให้นักเรียนสามารถเรียนรู้และพัฒนาได้อย่างยั่งยืนและเหมาะสมกับความต้องการในยุคดิจิทัล

การประยุกต์ใช้วิชาชีวิตกับการพัฒนาองค์ความรู้ที่ยั่งยืนของโรงเรียนประถมศึกษาในยุคดิจิทัลวิชาชีวิต หมายถึง การเรียนรู้และพัฒนาทักษะที่จำเป็นในการดำรงชีวิตอย่างมีความสุขและมีความหมายในสังคมปัจจุบันและอนาคต เป็นการเรียนรู้ที่ไม่ใช่เพียงแค่เนื้อหาทางวิชาการ แต่ยังรวมถึงทักษะที่สำคัญในชีวิตประจำวัน เช่น ทักษะการสังเกต การคิดวิเคราะห์หาเหตุและผล การแก้ไขปัญหา การสื่อสาร การใช้เงิน การมีคุณธรรม จริยธรรม การพึ่งพาตนเอง การทำงานร่วมกับผู้อื่น การตัดสินใจอย่างมีความรับผิดชอบ การจัดการอารมณ์ และพร้อมรับการเปลี่ยนแปลงและทักษะการใช้สื่อเทคโนโลยีดิจิทัล

องค์ความรู้ที่ยั่งยืน หมายถึงความรู้และทักษะที่สามารถคงอยู่และได้รับแล้วสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้ตลอดชีวิต ไม่ว่าจะในชีวิตประจำวัน การทำงาน หรือการพัฒนาตนเองและสังคม เป็นความรู้ที่ไม่ถูกลืมเลือนหรือถูกแทนที่ง่ายๆ แต่จะสามารถประยุกต์ใช้ได้สถานการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นในอนาคต

ยุคดิจิทัล (Digital Age) หมายถึงช่วงเวลาทางประวัติศาสตร์ที่เทคโนโลยีดิจิทัลได้กลายเป็นส่วนสำคัญและมีอิทธิพลต่อชีวิตประจำวันของมนุษย์ในทุกด้าน ไม่ว่าจะเป็นการสื่อสาร, การทำงาน, การศึกษา, ความบันเทิง, การทำธุรกรรมทางการเงิน, และการเข้าถึงข้อมูล เทคโนโลยีดิจิทัลได้เปลี่ยนแปลงวิธีการที่ผู้คนปฏิสัมพันธ์กันและยังสร้างโอกาสใหม่ๆ ที่ท้าทายที่เกี่ยวเนื่องกับความเป็นส่วนตัวและความปลอดภัยของข้อมูลลักษณะของ**องค์ความรู้ที่ยั่งยืน** 1. **ปรับตัวและพัฒนาได้** ความรู้ที่สามารถปรับตัวตามการเปลี่ยนแปลงของสังคมและเทคโนโลยี 2. **เชื่อมโยงและประยุกต์ใช้** ความรู้ที่ประยุกต์ใช้ในบริบทต่างๆ และเชื่อมโยงกับความรู้ใหม่ๆ 3. **มีพื้นฐานที่มั่นคง:** ความรู้ที่มีพื้นฐานที่แน่นอนและเป็นจริง สามารถใช้อ้างอิงและต่อยอดได้ 4. **ส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต:** ความรู้ที่กระตุ้นให้มีความกระตือรือร้นในการเรียนรู้ต่อไปในทุกช่วงของชีวิต 5. **พัฒนาทักษะชีวิต:** ความรู้ที่ส่งเสริมทักษะการดำเนินชีวิต **วิธีการสร้างความรู้ที่ยั่งยืน** 1. **การเรียนรู้เชิงประสบการณ์:** การเรียนรู้ผ่านการลงมือทำจริงและการฝึกปฏิบัติ 2. **การเรียนรู้แบบบูรณาการ:** การเชื่อมโยงความรู้จากหลากหลายสาขาวิชาเข้าด้วยกัน 3. **การเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม:** การเรียนรู้ที่เน้นการมีส่วนร่วมในการ

อภิปรายและการแสดงความคิด **4. การเรียนรู้เพื่อพัฒนาตนเอง:** การเรียนรู้ที่เน้นการพัฒนาทักษะส่วนบุคคลและการเตรียมความพร้อมสำหรับอนาคต **5. การเรียนรู้ที่มีความหมาย:** การเรียนรู้ที่เชื่อมโยงกับชีวิตประจำวันและประสบการณ์ของนักเรียนเองการสร้างความรู้ที่ยั่งยืนในโรงเรียน ประถมศึกษาจึงเป็นการเตรียมความพร้อมให้กับนักเรียนเพื่อเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงและความท้าทายในอนาคตอย่างมั่นคงและมีประสิทธิภาพ**แนวคิดหลักในการสอนวิชาชีวิต** **1. การเรียนรู้ผ่านการปฏิบัติจริง** การเรียนรู้จากประสบการณ์และการลงมือทำจริง **2. การเรียนรู้แบบองค์รวม** การเรียนรู้ที่ครอบคลุมทั้งด้านร่างกาย จิตใจ สังคม และจิตวิญญาณ **3. การเรียนรู้เพื่อพัฒนาตนเองและสังคม** การเรียนรู้ที่ไม่เพียงแต่เป็นการพัฒนาตนเอง แต่ยังเป็นการพัฒนาสังคมที่นักเรียนอาศัยอยู่ **4. การเรียนรู้ตลอดชีวิต** การเรียนรู้ที่ไม่หยุดนิ่ง และสามารถนำไปใช้ในชีวิตจริงได้ตลอดเวลาการสอนวิชาชีวิตในโรงเรียนเป็นการเตรียมพร้อมนักเรียนให้มีความรู้และทักษะในการดำรงชีวิตอย่างยั่งยืนและมีความสุข เป็นการสร้างฐานรากที่มั่นคงสำหรับอนาคตของพวกเขาในทุกๆ ด้านของชีวิตโรงเรียนประถมศึกษาควรที่จะนำเนื้อหาที่เกี่ยวกับการใช้ชีวิตประจำวันมาให้นักเรียนได้เรียนรู้อย่างเข้าใจและนำไปปฏิบัติได้อยู่เสมอ เกิดทักษะการใช้ชีวิต และมีความสุข ให้เป็นวิถีชีวิตที่มุ่งมอง แนวคิดการทัศนคติต่อเหตุการณ์ชีวิตประจำวันในยุคดิจิทัล ดังนี้

1. สอนให้เรียนรู้การมองเห็นตามความเป็นจริง (กฎไตรลักษณ์) (Real vision)

คำสั้นๆ ว่า “เห็นตามความเป็นจริง” นี้คือ หัวใจของศาสนาพุทธ หรือเรียกว่าปรมัตถธรรม คือ สภาพธรรมตามความเป็นจริงของธรรมชาติ เป็นอนิจธรรม (อนิจธรรม คือ ธรรมที่ยิ่งใหญ่)

การเรียนรู้เกี่ยวกับการมองเห็นตามความเป็นจริงสำหรับนักเรียนในโรงเรียน ดังนี้

1.1 ควรสอนให้นักเรียนรู้จักการสังเกต การเฝ้าดูการเปลี่ยนแปลงของสิ่งใดสิ่งหนึ่ง จะเห็นธรรมชาติของสิ่งนั้น ว่ามีการเปลี่ยนแปลงไปตามสภาพเหตุปัจจัย เรียกว่าของกฎไตรลักษณ์ คือ ความไม่เที่ยง ตั้งอยู่หรือทนอยู่ไม่ได้นานเป็นทุกข์ และการไม่มีอยู่จริง คือเป็นอนัตตา เช่นการให้นักเรียนสังเกตการเปลี่ยนแปลงตนเองหรือบุคคลในครอบครัว แม่ พ่อ ปู่ ย่า ตา ยาย หรือสัตว์เลี้ยงหรือของเล่น นักเรียนและจากบันทึกการเปลี่ยนแปลงของสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ให้เห็นถึงการเปลี่ยนแปลงระยะเวลาแล้วแต่จะกำหนด ถ้าสังเกตสัตว์ที่ที่อายุสั้นก็จะทำให้เห็นวงจรชีวิตของสัตว์นั้นได้ง่ายเช่น ลูกขี้มด แมลงวัน หรือต้นถั่วงอก

1.2 นักเรียนนำการเปลี่ยนแปลงที่พบเห็น ที่เป็นไปตามจริงหรือตามธรรมชาติของวงจรชีวิตของสัตว์นั้นๆ มาอภิปรายแลกเปลี่ยนความรู้กับเพื่อนนักเรียนที่ไปเฝ้าสังเกต ของสิ่งต่างๆ ที่แตกต่างกัน

1.3 ครูและนักเรียนร่วมกันสรุปเรื่องราวจากการสังเกตสิ่งที่เห็นตามความจริง ทุกสรรพสิ่งจะเข้าอยู่กฎไตรลักษณ์ คือ อนิจจัง(ไม่เที่ยง เปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา) ทุกขัง (เป็นทุกข์ ทนอยู่ไม่ได้นาน) อนัตตา(ไม่มีอยู่จริงหรือไม่มีตัวตน สูญหายไป ตายไป) ไม่คงสภาพเดิมให้เห็น เมื่อนักเรียนเฝ้าดูสิ่งต่างๆ ทั้งตัวเองหรือสิ่งรอบตัวจะทำให้นักเรียน เข้าใจธรรมชาติ ตามความจริง หรือวัฏจักรวงจรของสิ่งมีชีวิตนั้นๆ

ไม่ว่าเราจะปฏิบัติธรรมแบบไหนก็ตาม ถ้าเราไปเข้าใจการปฏิบัติธรรมหรือสิ่งที่เรากำลังพยายามทำอยู่นอกเหนือจากการเห็นตามความเป็นจริง ให้เรารู้ว่านั่นไม่ใช่หัวใจของศาสนาพุทธ พุทธเจ้าสรุปรูปแบบของชีวิตให้เราแล้วว่า อยู่ภายใต้กฎไตรลักษณ์ เห็นทุกอย่างที่ผ่านเข้ามาในชีวิตจบลงที่ไตรลักษณ์ มีแต่ผู้ที่มีปัญญาเห็นตามความเป็นจริงเท่านั้นถึงจะเป็นผู้หลุดพ้น ท่านอธิบายต่อว่า เห็นตามความเป็นจริงยังไร โดยสรุปก็คือว่า เห็นสภาวะใดๆ ล้วนไม่เที่ยง เป็นอนิจจัง เป็นทุกข์ เป็นอนัตตา ถ้าเห็นได้ตามนี้จึงจะเรียกว่าเป็นผู้ที่หลุดพ้นแล้วความเป็นกลางเกิดขึ้นได้ ก็เพราะว่าเราเห็นทุกสภาวะตามความเป็นจริงว่ามันคงอยู่ภายใต้กฎไตรลักษณ์ ไม่ต้องไปตื่นตื่นตกใจหวั่นไหว มันถึงเป็นกลางต่อทุกสภาวะได้ อย่างที่ได้ยินบ่อยๆ ว่า มันเป็นธรรมดา เป็นธรรมชาติ ของมันแบบนี้เอง ถ้าเรารู้จัก Pattern หรือรูปแบบของชีวิตหรือของสรรพสิ่งได้ มันก็ไม่มึนอะไรน่าตื่นตื่นแล้ว เปรียบเสมือนเรารู้มาไกล トラบไคที่เรายังไม่รู้จักกลนั้น เราก็ยังตื่นตื่นอยู่ เรายังสงสัยอยู่ มันทำได้ยังไง แต่เมื่อไหร่เขาไขว่ออกมาว่า กล

มันเป็นแบบนี้ ทุกอย่างจะจบลง นี่คือการเห็นตามความเป็นจริงได้ เมื่อเห็นตามความเป็นจริงได้ กลั่นก็หมดความหมาย หลอกเราไม่ได้อีกและไม่ว่างเราก็เป็นกลางกับมันได้ จะว่างเราก็เป็นกลางกับมันได้ การเห็นตามความเป็นจริง การใช้ชีวิตที่อยู่เหนือทั้งดีทั้งชั่ว รู้จักความอิสระที่แท้จริงของชีวิต รู้จักอะไรที่ทำให้ชีวิตนี้เป็นทุกข์ รู้จัก Pattern หรือรูปแบบของชีวิต

2. สอนให้เรียนรู้หลักการแห่งเหตุและผล (กฎแห่งกรรม) (Principle of cause and effect)

การสอนหลักการแห่งเหตุและผล หรือ "กฎแห่งกรรม" ให้กับนักเรียนระดับประถมศึกษาเป็นการสอนให้เด็กเข้าใจว่าการกระทำที่พวกเขาทำจะมีผลตามมา ซึ่งเป็นแนวคิดที่ช่วยให้พวกเขาเรียนรู้ที่จะตัดสินใจอย่างมีความรับผิดชอบ และเห็นคุณค่าของการทำความดี ต่อไปนี้คือแนวทางในการสอนหลักการแห่งเหตุและผลในโรงเรียนประถมศึกษา:

2.1 การอธิบายหลักการแห่งเหตุและผล (Explaining the Principle of Cause and Effect)

การใช้ตัวอย่างง่ายๆ: อธิบายหลักการแห่งเหตุและผลด้วย ตัวอย่างที่เข้าใจง่าย เช่น การปลูกต้นไม้ ถ้าเรารดน้ำต้นไม้ทุกวัน ต้นไม้จะเติบโตและออกดอก แต่ถ้าเราไม่รดน้ำ ต้นไม้อาจเหี่ยวเฉาและตาย

การใช้เหตุการณ์ในชีวิตประจำวัน: นำเหตุการณ์ในชีวิตประจำวันของนักเรียนมาอธิบาย เช่น ถ้าทำการบ้านจะได้รับคำชม แต่ถ้าไม่ทำการบ้านจะถูกตำหนิ

2.2 การเชื่อมโยงกับการกระทำและผลลัพธ์ (Connecting Actions to Outcomes)

การสอนเรื่องการกระทำที่ดีและไม่ดี: สอนให้นักเรียนเห็นว่าการกระทำที่ดี เช่น การช่วยเหลือผู้อื่นหรือการพูดจาสุภาพ จะนำมาซึ่งผลลัพธ์ที่ดี เช่น การได้รับความเคารพและมิตรภาพ

การพูดถึงผลลัพธ์ของการกระทำที่ไม่ดี: สอนให้นักเรียนเข้าใจว่าการกระทำที่ไม่ดี เช่น การโกหก การทำร้ายผู้อื่น หรือการไม่เชื่อฟัง อาจนำมาซึ่งผลลัพธ์ที่ไม่พึงประสงค์ เช่น การสูญเสียความเชื่อถือหรือการโดนลงโทษ

2.3 การเรียนรู้ผ่านกิจกรรมและการทดลอง (Learning Through Activities and Experiments)

การเล่นเกมส์สวมบทบาท (Role-playing Games): จัดกิจกรรมที่ให้นักเรียนสวมบทบาทและจำลองสถานการณ์ที่ต้องตัดสินใจ โดยให้เห็นผลลัพธ์จากการกระทำต่างๆ เพื่อเข้าใจหลักการแห่งเหตุและผล

การทดลองวิทยาศาสตร์ง่ายๆ: ใช้การทดลองวิทยาศาสตร์ที่แสดงให้เห็นถึงหลักการของเหตุและผล เช่น การทดลองเรื่องแรงโน้มถ่วง การผสมสี หรือการสร้างโซ่เหตุผลจากปฏิกิริยาเคมี เพื่อให้นักเรียนเห็นว่าทุกสิ่งมีสาเหตุและผลลัพธ์ที่ชัดเจน

2.4 การใช้เรื่องเล่าและนิทาน (Using Stories and Fables)

การใช้นิทานที่มีบทเรียน: เล่านิทานหรือเรื่องสั้นที่มีบทเรียนเกี่ยวกับหลักการแห่งเหตุและผล เช่น นิทานเกี่ยวกับความซื่อสัตย์, การให้ หรือความรับผิดชอบ แล้วถามนักเรียนให้คิดว่าแต่ละตัวละครได้รับผลลัพธ์อย่างไรจากการกระทำของพวกเขา

การสะท้อนเรื่องราวในชีวิตจริง: กระตุ้นให้นักเรียนเล่าเรื่องราวจากชีวิตจริงที่เกี่ยวข้องกับหลักการแห่งเหตุและผล แล้วให้ทั้งชั้นเรียนอภิปรายและสะท้อนความคิดร่วมกัน

2.5 การพัฒนาความคิดวิเคราะห์ (Developing Analytical Thinking)

การตั้งคำถามเชิงเหตุผล: ฝึกให้นักเรียนคิดวิเคราะห์เหตุผลและผลลัพธ์ของการกระทำต่างๆ โดยการตั้งคำถามเช่น “ถ้าเราทำแบบนี้ จะเกิดอะไรขึ้น?” หรือ “ทำไมเหตุการณ์นี้ถึงเกิดขึ้น?”

การสอนการแก้ปัญหา (Problem-solving Skills): สอนให้นักเรียนใช้หลักการแห่งเหตุและผลในการแก้ไขปัญหา โดยให้พวกเขาระบุสาเหตุของปัญหาและวางแผนการแก้ไขที่เหมาะสม

2.6 การเสริมสร้างจริยธรรมและคุณธรรม (Fostering Ethics and Morality)

การสอนเกี่ยวกับความรับผิดชอบ: เน้นการสอนให้นักเรียนรับผิดชอบต่อการกระทำของตนเอง โดยเข้าใจว่าทุกการกระทำมีผลที่ตามมา ไม่ว่าจะดีหรือเสีย

การส่งเสริมการทำความดี: กระตุ้นให้นักเรียนทำความดีอย่างสม่ำเสมอ โดยอธิบายว่าการทำความดีจะนำมาซึ่งผลลัพธ์ที่ดีในระยะยาว เช่น สุขภาพที่ดี ความสงบในจิตใจ และการยอมรับจากผู้อื่น

2.7 การสะท้อนผลการเรียนรู้ (Reflecting on Learning Outcomes)

การทบทวนและสะท้อนผลลัพธ์: หลังจากที่ได้เรียนรู้หรือทำกิจกรรมเกี่ยวกับหลักการแห่งเหตุและผล ให้นักเรียนทบทวนสิ่งที่ได้เรียนรู้และสะท้อนถึงผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นจากการกระทำของตนเอง

การบันทึกความคิด: ส่งเสริมให้นักเรียนเขียนบันทึกความคิดหรือวาดภาพที่แสดงถึงความเข้าใจในหลักการแห่งเหตุและผลจากกิจกรรมที่ได้ทำ

การสอนหลักการแห่งเหตุและผลในโรงเรียนประถมศึกษาไม่เพียงแต่จะช่วยให้นักเรียนมีความเข้าใจในหลักการพื้นฐานของชีวิต แต่ยังช่วยพัฒนาความคิดวิเคราะห์ ความรับผิดชอบ และจริยธรรมที่จำเป็นต่อการดำเนินชีวิตอย่างมีคุณภาพในอนาคต นอกจากนี้จะฝึกให้นักเรียนสังเกตการณ์เปลี่ยนแปลงของตนเองหรือสิ่งมีชีวิต หรือสิ่งของแล้วควรโรงเรียนฝึกให้นักเรียนมองเหตุการณ์หรือสถานการณ์ ฝึกมองด้วยความเป็นกลาง ทุกอย่างมีเหตุปัจจัย จึงมีผลที่เกิดขึ้นตามเหตุนั้นๆ ก็จะทำให้ให้นักเรียนเข้าใจหลักการของเหตุและผลได้ง่ายขึ้น หลักการเหตุและผล คือหลักของกฎแห่งกรรม กรรมคือการกระทำ ซึ่งเป็นการกระทำทั้ง การคิดออกมาทางอารมณ์ที่เกิด การวาจาการพูด และทางร่างกายหรือเรียกว่า มโนกรรม วาจากรรม กายกรรมหากนักเรียนเข้าใจหลักการของเหตุและผล ทุกสิ่งอย่างเป็นไปตามเหตุปัจจัยแล้ว จะทำให้นักเรียน สร้างเหตุทางดี เพื่อจะได้ผลดีนั้นด้วย ทางพุทธศาสนาเรียกว่า ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว จะทำให้เป็นผู้มีใจเป็นกลางต่อเหตุการณ์ต่างๆ ไม่หวั่นไหวไปตามสถานการณ์เพราะทุกอย่างมีเหตุปัจจัย เป็นไปตามนั้น ดังคำที่เคยได้ยินบ่อยๆว่า มันเป็นเช่นนั้นเอง เป็นธรรมดา จึงได้ยินว่ากฎแห่งกรรมยุติธรรมเสมอ

การเรียนการสอนในเรื่องนี้ ครูควรฝึกนักเรียนให้วิเคราะห์การกระทำหรือวิเคราะห์เหตุการณ์ต่างๆ เพื่อฝึกให้เป็นผู้ที่รู้จักต้นสายปลายเหตุ เป็นผู้ที่มีเหตุและผล ไม่หลงเชื่อสิ่งใดง่ายๆ และเป็นการพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ได้อีกด้วย

3 สอนให้เรียนรู้การฝึกสติ สมาธิ ปัญญา (Practicing mindfulness, concentration, wisdom)

การสอนให้นักเรียนระดับประถมศึกษาฝึกสติ สมาธิ และปัญญา เป็นการช่วยเสริมสร้างพัฒนาการทางด้านอารมณ์ สติปัญญา และความสามารถในการเรียนรู้ ซึ่งสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างมีประสิทธิภาพ แนวทางการสอนการฝึกสติ สมาธิ และปัญญาในโรงเรียนประถมศึกษา

3.1 การฝึกสติ (Mindfulness Training)

การฝึกหายใจ (Breathing Exercises): สอนให้นักเรียนรู้จักการหายใจอย่างมีสติ โดยให้พวกเขานั่งในท่าที่สบาย และหายใจเข้าลึกๆ ช้าๆ แล้วค่อยๆ หายใจออก เพื่อช่วยให้จิตใจสงบและมีสมาธิ

การสังเกตความรู้สึก (Observing Emotions): สอนให้นักเรียนสังเกตและรับรู้ถึงอารมณ์ของตนเองในขณะนั้น โดยไม่ตัดสินหรือวิพากษ์วิจารณ์ เพื่อให้เข้าใจและจัดการกับความรู้สึกได้อย่างเหมาะสม

การฝึกสมาธิแบบง่าย (Simple Meditation): นำพานักเรียนทำสมาธิอย่างง่ายๆ เช่น การนับลมหายใจหรือการจดจ่อกับเสียงธรรมชาติ เพื่อฝึกการมีสมาธิและความสงบภายใน

3.2 การฝึกสมาธิ (Concentration Practice)

การเล่นเกมที่ต้องใช้สมาธิ (Focus Games): ใช้เกมหรือกิจกรรมที่ต้องใช้สมาธิ เช่น การต่อจิ๊กซอว์, การระบายสี, หรือการเล่นดนตรี เพื่อเสริมสร้างสมาธิในการทำงานที่มีความละเอียดอ่อน

การอ่านหนังสือเงียบ (Silent Reading): สอนให้นักเรียนอ่านหนังสือในเวลาที่กำหนดอย่างเงียบๆ เพื่อฝึกสมาธิและความสามารถในการอ่านและเข้าใจเนื้อหา

การทำกิจกรรมศิลปะ (Art Activities): จัดกิจกรรมศิลปะที่ต้องใช้ความคิดสร้างสรรค์และสมาธิ เช่น การวาดภาพ การปั้นดินน้ำมัน หรือการประดิษฐ์งานศิลปะจากวัสดุต่างๆ

3.3 การฝึกปัญญา (Wisdom Development)

การคิดวิเคราะห์ (Analytical Thinking): สอนให้นักเรียนคิดวิเคราะห์และตั้งคำถามเกี่ยวกับสิ่งที่เกิดขึ้นรอบตัว เช่น การคิดหาเหตุผลในการแก้ปัญหาหรือการพิจารณาข้อดีข้อเสียของสถานการณ์ต่างๆ

การเรียนรู้จากประสบการณ์ (Learning from Experience): กระตุ้นให้นักเรียนสะท้อนประสบการณ์ของตนเองในชีวิตประจำวัน เช่น การพูดคุยเกี่ยวกับสิ่งที่ได้เรียนรู้จากกิจกรรมหรือสถานการณ์ที่เจอ เพื่อให้พวกเขาเข้าใจและพัฒนาปัญญาจากการเรียนรู้โดยตรง

การอ่านและอภิปราย (Reading and Discussion): นำเสนอบทความหรือเรื่องสั้นที่มีเนื้อหาที่กระตุ้นความคิด แล้วให้นักเรียนอภิปรายและแบ่งปันความคิดเห็นเกี่ยวกับสิ่งที่ได้อ่าน เพื่อพัฒนาปัญญาและทักษะการสื่อสาร

3.4 การฝึกความอดทนและความเมตตา (Cultivating Patience and Compassion)

การฝึกการรับฟัง (Active Listening): สอนให้นักเรียนฝึกการรับฟังผู้อื่นอย่างมีสมาธิ โดยไม่ขัดจังหวะและพยายามเข้าใจความรู้สึกและความคิดของผู้อื่น

การทำสมาธิใจเมตตา (Loving-kindness Meditation): นำพานักเรียนทำสมาธิที่เน้นการส่งความปรารถนาดีและความเมตตาให้กับตนเองและผู้อื่น เพื่อพัฒนาความเมตตากรุณาในใจ

การฝึกการรอคอย (Practicing Patience): จัดกิจกรรมที่ต้องใช้ความอดทน เช่น การต่อคิวหรือการรอคอยบางอย่าง เพื่อฝึกให้นักเรียนมีความอดทนและรู้จักการควบคุมอารมณ์

3.5 การนำสติ สมาธิ และปัญญาไปใช้ในชีวิตประจำวัน (Applying Mindfulness, Concentration, and Wisdom in Daily Life)

การใช้สติในการเรียน (Mindfulness in Learning): สอนให้นักเรียนนำสติไปใช้ในการเรียน เช่น การตั้งใจฟังครู, การมีสมาธิในการทำงานกลุ่ม หรือการทบทวนบทเรียนด้วยสติ

การแก้ไขปัญหาอย่างมีปัญญา (Wise Problem Solving): ส่งเสริมให้ใช้สมาธิและปัญญาในการแก้ไขปัญหาในชีวิตประจำวัน เช่น การแก้ปัญหาขัดแย้งกับเพื่อน หรือการจัดการเวลาในการทำการบ้าน

การดูแลสุขภาพจิต (Mental Health Care): สอนให้เรียนรู้การดูแลสุขภาพจิตของตนเองด้วยการฝึกสติ สมาธิ และปัญญา เช่น การฝึกผ่อนคลายก่อนนอน การทำสมาธิในยามว่าง หรือการออกกำลังกายเพื่อผ่อนคลายความเครียด

กิจกรรมเสริมนอกห้องเรียน การสอนสติ สมาธิ และปัญญาให้กับนักเรียนประถมศึกษา จะช่วยให้นักเรียนมีเครื่องมือในการจัดการกับความเครียด ความกังวล และปัญหาต่างๆ

ที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวัน ซึ่งจะเป็นพื้นฐานที่ดีในการพัฒนาตนเองในอนาคต การเรียนรู้จะต้องผ่านการฝึกปฏิบัติอย่างต่อเนื่อง เป็นวิถีชีวิตในโรงเรียนโดยจะยกตัวอย่างการจัดกิจกรรมประจำวัน ก่อนเรียนนักเรียนทุกคนฝึกในห้องประชุมดังนี้

3.1. การฝึกสติด้วยกิจกรรมดินจกรมเข้าห้องเรียนหลังกิจกรรมเล็กเข้าแถวที่หน้าเสาธง และทำกิจกรรมเบรณิม ก่อนเรียน หรือกิจกรรมการรับประทานอาหารเช้า การพิจารณาอาหาร มารยาทการรับประทานอาหารเช้ากลางวันในโรงเรียน การฝึกสติการรู้ตัวปัจจุบันขณะให้กับนักเรียนอยู่ เสมอทั้งกิจกรรมภายนอกห้องเรียนและกิจกรรมภายในห้องเรียน

3.2 ฝึกสมาธิ โดยทำก่อนเรียน พร้อมกันทุกคนในห้องประชุมเพื่อจะได้เกิดความ ตั้งใจในการปฏิบัติ โรงเรียนจัดบรรยากาศเงียบสงบและมีคลิปการสอนเปิดฟังธรรม การทำสมาธิ ฝึก การเฝ้าดูลมหายใจเข้าและออก อยู่เสมอ ระหว่างวัน จะทำให้นักเรียนมีสมาธิในการเรียนและการ ทำงานในระหว่างได้ดีขึ้น

3.3 ฝึกเจริญปัญญา หรือเรียกว่าวิปัสสนา การพิจารณา สิ่งใดสิ่งหนึ่ง ขณะทำ สมาธิดีแล้วใจสงบเป็นกลางดีแล้วพิจารณาจนเกิดความรู้เรื่องนั้นๆ ที่พิจารณาอย่างถูกต้อง เป็นจริง ตามปัจจัยเหตุและผลโดยครูให้นักเรียนปฏิบัติ ฝึกสติ สมาธิ และปัญญา แล้วสอบถามผลของการ ปฏิบัติเช่นถามว่านำเรื่องอะไรมาพิจารณา และเมื่อพิจารณาแล้วเป็นอย่างไร

4 สอนให้เรียนรู้การค้นพบความสามารถของตนเอง (Discovering one's own abilities)

การสอนให้นักเรียนระดับประถมศึกษาเรียนรู้และค้นพบความสามารถของตนเองเป็น กระบวนการที่สำคัญที่ช่วยเสริมสร้างความมั่นใจและความเข้าใจในตัวเอง ซึ่งจะเป็นพื้นฐานในการ พัฒนาทักษะและศักยภาพในอนาคต นี่คือนแนวทางในการสอนการค้นพบความสามารถของตนเองใน โรงเรียนประถมศึกษา:

4.1 การสำรวจความสนใจส่วนตัว (Exploring Personal Interests)

กิจกรรมหลากหลาย: จัดกิจกรรมที่หลากหลายเพื่อให้นักเรียนได้ลองทำสิ่งต่างๆ เช่น วาดภาพ, ดนตรี, กีฬา, การเขียน หรือการแก้ไขปัญหา เพื่อค้นหาว่าเขาชอบทำอะไร

การสะท้อนความสนใจ: สอนให้นักเรียนสังเกตและสะท้อนความสนใจของตนเอง ในกิจกรรมต่างๆ โดยให้พวกเขาแบ่งปันสิ่งที่พวกเขาสนุกและสิ่งที่พวกเขารู้สึกทำทนาย

การให้โอกาสเลือก: เปิดโอกาสให้นักเรียนเลือกทำกิจกรรมตามความสนใจของ ตนเอง ซึ่งจะช่วยทำให้พวกเขาได้ลองทำสิ่งที่รู้สึกว่ามีความหมายและทำทนาย

4.2 การส่งเสริมความคิดเชิงบวก (Promoting Positive Thinking)

การให้กำลังใจ: ให้คำชมและกำลังใจเมื่อนักเรียนพยายามทำสิ่งใหม่ๆ หรือสิ่งที่ ทำทนาย เพื่อเสริมสร้างความมั่นใจ

การสอนการตั้งเป้าหมาย: ช่วยนักเรียนตั้งเป้าหมายเล็กๆ ในการพัฒนาทักษะที่ พวกเขาสนใจ และสนับสนุนให้พวกเขาทำตามเป้าหมายเหล่านั้น

การยอมรับความล้มเหลว: สอนให้นักเรียนเห็นว่าความล้มเหลวเป็นส่วนหนึ่งของการ เรียนรู้ และให้พวกเขาฝึกการแก้ไขปัญหาและลองใหม่

4.3 การทดลองทำสิ่งใหม่ๆ (Trying New Things)

กิจกรรมที่หลากหลาย: จัดกิจกรรมที่หลากหลายเพื่อให้นักเรียนได้ทดลองทำสิ่ง ใหม่ๆ ที่ไม่เคยทำมาก่อน เช่น งานศิลปะ, การทดลองวิทยาศาสตร์, การแสดง, หรือกิจกรรมชุมชน

การเปิดใจเรียนรู้: สอนให้นักเรียนเปิดใจรับสิ่งใหม่ๆ และยินดีที่จะลองทำแม้ว่าจะ รู้สึกว่าทำทนายหรือยากในตอนแรก

การสะท้อนผลลัพธ์: หลังจากที่ได้ทดลองทำสิ่งใหม่ๆ ให้นักเรียนสะท้อนความรู้สึก และสิ่งที่ได้เรียนรู้จากการทำกิจกรรมนั้นๆ

4.4 การรับรู้และยอมรับความแตกต่าง (Recognizing and Accepting Differences)

การเรียนรู้จากเพื่อน: สอนให้นักเรียนเรียนรู้จากเพื่อนร่วมชั้นว่าแต่ละคนมีความสามารถและความสนใจที่แตกต่างกัน ซึ่งเป็นเรื่องปกติและเป็นสิ่งที่ควรยอมรับ

การสนับสนุนเพื่อน ส่งเสริมให้นักเรียนให้การสนับสนุนและให้กำลังใจเพื่อนที่มีความสามารถในด้านต่างๆ เพื่อสร้างสภาพแวดล้อมที่เป็นบวกและส่งเสริมการพัฒนาของทุกคน

การเคารพในความสามารถของผู้อื่น: สอนให้นักเรียนเคารพและยอมรับความสามารถของผู้อื่น และไม่เปรียบเทียบตัวเองกับคนอื่นในทางที่ทำให้รู้สึกด้อยค่า

4.5 การฝึกทักษะและความสามารถเฉพาะตัว (Practicing and Developing Individual Skills)

การเรียนรู้โดยการทำ: จัดการเรียนการสอนที่เน้นการลงมือทำจริง เช่น การทำงานกลุ่ม, การทำโครงการ, การสร้างผลงานศิลปะ ซึ่งจะช่วยให้นักเรียนได้ฝึกทักษะและค้นพบความสามารถเฉพาะตัว

การทบทวนและปรับปรุง: ฝึกให้นักเรียนทบทวนผลงานของตนเองและมองหาแนวทางในการปรับปรุงเพื่อพัฒนาทักษะที่มีอยู่

การใช้เวลาฝึกฝน: สนับสนุนให้นักเรียนใช้เวลาฝึกฝนทักษะที่พวกเขาชื่นชอบและรู้สึกว่ามีความสามารถ เช่น การฝึกซ้อมกีฬา, การฝึกดนตรี, หรือการอ่านหนังสือ

4.6 การสนับสนุนจากครูและผู้ปกครอง (Support from Teachers and Parents)

การสนับสนุนจากครู: ครูควรสังเกตและให้การสนับสนุนนักเรียนในด้านที่พวกเขามีความสามารถหรือแสดงความสนใจอย่างจริงจัง

การทำงานร่วมกับผู้ปกครอง: ส่งเสริมให้ผู้ปกครองมีส่วนร่วมในการค้นพบและพัฒนาความสามารถของนักเรียน โดยการสนับสนุนกิจกรรมที่นักเรียนสนใจทั้งในโรงเรียนและที่บ้าน

การประเมินและให้คำแนะนำ: ครูควรให้การประเมินผลงานของนักเรียนอย่างสร้างสรรค์และให้คำแนะนำที่ช่วยให้นักเรียนพัฒนาตนเองต่อไป

การช่วยให้นักเรียนค้นพบความสามารถของตนเองจะไม่เพียงแต่เสริมสร้างความมั่นใจและทักษะชีวิต แต่ยังช่วยให้นักเรียนรู้จักตัวเองมากขึ้น ซึ่งเป็นพื้นฐานในการตัดสินใจและพัฒนาตนเองในอนาคต การส่งเสริมให้มีการเรียนรู้ในโรงเรียน ได้แก่ การวัดแหว เพื่อได้รู้จักตัวตนและความชอบ ความถนัดของนักเรียนแต่ละคนกิจกรรมเรียนรู้ตามชมรมตามความชอบความถนัด และได้ฝึกปฏิบัติเรียนรู้จริง เพื่อจะได้ทราบว่าตนเองชอบจะได้พัฒนาความสามารถนั้นๆให้สูงขึ้นไปอย่างเต็มศักยภาพ บางคนอาจมีหลายความสามารถและถนัดหลายอย่าง บางคนอาจจะเก่งเรื่องเดียวและกิจกรรมส่งเสริมให้แสดงออกซึ่งความรู้ความสามารถ สิ่งเหล่านี้จะให้นักเรียนมีทักษะและมีความภาคภูมิใจในตนเอง เห็นคุณค่าในตนเองและยังเป็นการพัฒนาเรียนรู้แลกเปลี่ยนกับคนอื่น ทำให้เข้าใจตนเองเข้าใจผู้อื่น ยอมรับความแตกต่างและความสามารถของแต่ละคน

5 สอนให้เรียนรู้ทักษะการบริหารเงินในชีวิต (Money management skills in life)

เรื่องเงินถือว่าเป็นปัจจัยที่สำคัญของการอยู่ในโลกปัจจุบัน โรงเรียนควรมีการให้ความรู้สอนเรื่องการบริหารจัดการ หรือการใช้เงินให้เป็น ไม่ให้เดือดร้อน ทางหลักสูตรค่าสอนของพระพุทธเจ้าท่านสอน ชื่อว่าโภควิภาค 4 คือการแบ่งทรัพย์ ลองพิจารณาดูว่ามีประโยชน์กับเราแค่ไหน

พระพุทธเจ้าตรัสว่าทรัพย์แบ่งเป็น 4 ส่วน .1) ส่วนใช้จ่ายเลี้ยงตน 2) ส่วนเพื่อคนที่ควรบำรุงให้มีความสุขและทำประโยชน์แก่ผู้อื่น 3) ส่วนใช้ลงทุนประกอบการงาน 4) ส่วนเก็บออมยามจำเป็น

การสอนทักษะการบริหารเงินในชีวิตให้กับนักเรียนระดับประถมศึกษาเป็นสิ่งสำคัญที่จะช่วยให้พวกเขาเรียนรู้การจัดการเงินอย่างมีประสิทธิภาพตั้งแต่อายุยังน้อย ต่อไปนี้คือแนวทางการสอนทักษะการบริหารเงินในโรงเรียนประถมศึกษา:

1. การรู้จักเงินและค่าเงิน (Understanding Money and Its Value)

แนะนำเรื่องเงิน สอนให้นักเรียนรู้จักเงินในรูปแบบต่างๆ เช่น เหรียญ, ธนบัตร, และเงินดิจิทัล รวมถึงค่าเงินและการแลกเปลี่ยนเงินตรา

การแลกเปลี่ยนและมูลค่า สอนให้เข้าใจว่าของต่างๆ มีมูลค่าและสามารถแลกเปลี่ยนได้ด้วยเงิน

2. การออมเงิน (Saving Money)

ความสำคัญของการออม สอนให้เข้าใจการออมเงินเพื่ออนาคต และเป้าหมายที่ต้องการ การตั้งเป้าหมายการออม สอนให้นักเรียนตั้งเป้าหมายสำหรับการออมเงิน เช่น ออมเงินเพื่อซื้อของเล่นที่ชอบ หรือเพื่อทำกิจกรรมที่ต้องการ

การเก็บออมเงินในกระปุกออมสิน แนะนำให้นักเรียนเริ่มต้นออมเงินในกระปุกออมสินหรือบัญชีเงินฝากสำหรับเด็ก เพื่อฝึกวินัยในการออมเงิน

3. การจัดงบประมาณ (Budgeting)

การจัดการเงินรายสัปดาห์หรือรายเดือน: สอนให้นักเรียนวางแผนการใช้เงิน เช่น การแบ่งเงินที่ได้รับเป็นค่าใช้จ่ายและการออม

การกำหนดงบประมาณส่วนตัว: ฝึกให้นักเรียนกำหนดงบประมาณสำหรับการใช้เงินในสิ่งที่ต้องการซื้อ โดยไม่ใช้เงินเกินกว่าที่มี

การตัดสินใจการใช้จ่าย: สอนให้นักเรียนพิจารณาก่อนที่จะใช้เงิน โดยถามตนเองว่าจำเป็นหรือไม่ หรือ สามารถออมเงินได้หรือไม่

4. การใช้เงินอย่างมีความรับผิดชอบ (Responsible Spending)

การเลือกซื้อของอย่างมีเหตุผล สอนให้นักเรียนพิจารณาความจำเป็นของสิ่งที่ต้องการซื้อ และเลือกซื้อของที่มีคุณค่าและประโยชน์มากที่สุด

การเปรียบเทียบราคา ฝึกให้นักเรียนเรียนรู้วิธีการเปรียบเทียบราคาสินค้าเพื่อหาของที่มีคุณภาพในราคาที่คุ้มค่า

การใช้จ่ายที่เหมาะสมกับวัย สอนให้นักเรียนรู้จักจัดสรรเงินสำหรับการใช้จ่ายในสิ่งที่เหมาะสมตามวัย เช่น ขนม, ของเล่น, หรือหนังสือ

5. การเข้าใจหนี้และเครดิต (Understanding Debt and Credit)

ความหมายของหนี้ อธิบายให้นักเรียนเข้าใจว่าการยืมเงินหรือของจากผู้อื่นเป็นหนี้ และจะต้องคืนตามที่ตกลงไว้

การใช้เครดิตอย่างมีความรับผิดชอบ แนะนำพื้นฐานเกี่ยวกับการใช้เครดิตอย่างมีความรับผิดชอบ

การหลีกเลี่ยงหนี้สิน สอนให้นักเรียนเข้าใจถึงความเสี่ยงและปัญหาของการมีหนี้สิน และส่งเสริมให้ใช้เงินอย่างพอประมาณเพื่อหลีกเลี่ยงการเป็นหนี้

6. การทำงานและหาเงิน (Earning Money)

การทำงานแลกเงิน สอนให้เข้าใจว่าการทำงานหรือช่วยงานบ้านสามารถได้รับเงินตอบแทน

การรู้จักค่าแรงและความพยายาม: ฝึกให้เห็นคุณค่าของการทำงานและความพยายามในการหาเงิน

การนำเงินที่ทำได้มาจัดการอย่างเหมาะสม แนะนำให้นักเรียนใช้เงินที่หาได้อย่างมีวินัย เช่น แบ่งเงินออกเป็นส่วนสำหรับใช้จ่ายและส่วนสำหรับออม

7. การบริจาคและการให้ (Charity and Giving)

การแบ่งปันและการให้ สอนให้นักเรียนเรียนรู้คุณค่าของการแบ่งปันและการให้ เช่น การบริจาคเงินหรือสิ่งของให้ผู้ที่ขาดแคลน

การทำบุญและการช่วยเหลือผู้อื่น ฝึกให้มีจิตสำนึกการทำบุญและการช่วยเหลือผู้อื่นใช้เงินที่ตนเองมี

การเรียนรู้ความสุขจากการให้ สอนให้พบความสุขและความภาคภูมิใจในการให้และช่วยเหลือผู้อื่น

การสอนทักษะการบริหารเงินในชีวิตจะช่วยให้เด็กมีพื้นฐานที่ดีในการจัดการเงินอย่างมีสติและมีวินัย ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อการดำเนินชีวิตในอนาคต แต่ถ้าจะให้ดีแล้วควรเก็บออมให้เพียงพอ หากออมน้อยก็จะทำให้เราลำบากได้ในภายหลัง และโรงเรียนควรสอนนักเรียนฝึกทำและให้ทำบัญชีของตนเองและทำบัญชีครัวเรือนเพื่อนำไปใช้ในชีวิตจริงได้ รู้จักบริหารเงินที่มีอยู่ได้อย่างเหมาะสมหรือโรงเรียนสอนนักเรียนให้รู้จักหารายได้ระหว่างเรียนสร้างกิจกรรมที่ส่งเสริมการขายหรือหารายได้ในรูปแบบออนไลน์หรือตลาดนัดนักเรียน นำผลงานของนักเรียนมาจำหน่ายได้เช่น งานจัดสวนไม้ไผ่ งานประดิษฐ์ต่างๆ ฝึกนิสัยการออมในโรงเรียน ในรูปแบบธนาคารโรงเรียน

6. สอนให้เรียนรู้ทักษะชีวิตและการทำงาน (Life and work skills)

ในปัจจุบันโลกเปลี่ยนไปมาก ทั้งวิถีชีวิต ในชีวิตประจำวัน อาหารบางบ้านแทบไม่ได้ทำ แต่สั่งซื้อในออนไลน์ อาหารส่งถึงหน้าบ้าน เสื้อผ้าส่งร้านซักกรีด หรือมีเครื่องซักผ้าอัตโนมัติ หากเงินมีรายได้จากโลกออนไลน์ตั้งแต่ยังเด็ก บางคนทำงานบ้านไม่เป็น ผู้ปกครองไม่สนับสนุนให้ทำ แต่ถึงอย่างไรก็ตามหลักของการพึ่งพาตนเองก็ยังใช้ได้อยู่เสมอ การหวังพึ่งผู้อื่นอาจได้เป็นครั้งคราว บางอย่างเป็นงานที่เกิดขึ้นทุกวันหรือต้องอยู่เสมอได้การการอาบน้ำ ซักผ้า การทำความสะอาดบ้านที่อยู่อาศัย การทำอาหาร การทำงานภารกิจที่ต้องพึ่งตนเอง โรงเรียนควรได้ฝึกให้นักเรียนได้เรียนรู้และปฏิบัติ อย่างบูรณาการทั้งในโรงเรียนและนอกห้องเรียนอยู่เสมอเพื่อสร้างนิสัยและทักษะที่จำเป็นในชีวิต ได้แก่ กิจกรรมต่างๆ กิจกรรมบูรณาการ การทำอาหารกลางวันในโรงเรียน การล้างภาชนะอาหารภาชนะที่นักเรียนรับประทาน การทำสวนเกษตรอินทรีย์ ฝึกทักษะการพูดเสียงตามสายในโรงเรียน ประชุมสภานักเรียน การหาเสียง การเลือกตั้งประธานนักเรียน นักเรียนสามารถมีส่วนร่วมกิจกรรมในวันสำคัญหรือ ในการทำงานพัฒนาห้องเรียน โรงเรียนและชุมชน

การสอนทักษะชีวิตและการทำงาน (Life and Work Skills) ในโรงเรียนประถมศึกษา มีความสำคัญในการเตรียมความพร้อมให้มีทักษะที่จำเป็นในการใช้ชีวิตและทำงานในอนาคต การสอนทักษะเหล่านี้จะช่วยให้มีทักษะในการแก้ปัญหา มีความคิดสร้างสรรค์ สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ ได้แก่

6.1 การแก้ปัญหา (Problem Solving)

การระบุปัญหา สอนให้สามารถระบุปัญหาที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวันหรือในสถานการณ์ต่างๆ ได้

การวิเคราะห์ทางเลือก ฝึกให้พิจารณาทางเลือกต่างๆ ในการแก้ปัญหา รวมถึงการประเมินข้อดีข้อเสียของแต่ละทางเลือก

การตัดสินใจ สอนให้ตัดสินใจเลือกทางแก้ปัญหาที่เหมาะสมที่สุด และให้รู้จักรับผิดชอบต่อผลลัพธ์ของการตัดสินใจนั้น

6.2. การสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ (Effective Communication)

การฟังอย่างตั้งใจ สอนให้ฝึกฟังอย่างตั้งใจและสามารถเข้าใจข้อความที่ผู้พูด

ต้องการสื่อสาร

การพูดและแสดงความคิดเห็น ฝึกให้กล้าแสดงความคิดเห็นอย่างสร้างสรรค์และ
สุภาพ รวมถึงการสื่อสารความคิดของตนเองอย่างชัดเจน

การใช้ภาษากายและท่าทาง สอนการใช้ภาษากายและท่าทางในการสื่อสาร เช่น
การแสดงความมั่นใจการใช้ท่าทางประกอบการพูด

6.3. การทำงานร่วมกับผู้อื่น (Collaboration)

การทำงานเป็นทีม สอนให้รู้จักทำงานร่วมกับผู้อื่นแบ่งหน้าที่และความรับผิดชอบ
ชัดเจน

การแก้ไขความขัดแย้ง เรียนรู้วิธีแก้ไขความขัดแย้งในกลุ่มและเจรจาหาข้อตกลง
ร่วมกัน

การให้และรับความคิดเห็น สอนให้รู้จักการให้ความคิดเห็นที่เป็นประโยชน์และรับ
ฟังความคิดเห็น

6.4. การจัดการเวลา (Time Management)

การตั้งเป้าหมาย สอนให้นักเรียนตั้งเป้าหมายในการทำงานและการเรียนรู้ เช่น
การตั้งเป้าหมายประจำวันหรือเป้าหมายระยะยาว

การจัดลำดับความสำคัญ ฝึกให้นักเรียนสามารถจัดลำดับความสำคัญของงานและ
กิจกรรมต่างๆ

การบริหารเวลา สอนให้เรียนรู้วิธีการใช้เวลาอย่างมีประสิทธิภาพ เช่น ทำงาน
ตามตารางเวลาที่กำหนด

6.5. การคิดเชิงวิพากษ์และการคิดสร้างสรรค์ (Critical and Creative Thinking)

การคิดเชิงวิพากษ์ สอนให้ฝึกคิดเชิงวิพากษ์ด้วยการตั้งคำถามและวิเคราะห์ข้อมูล
ที่ได้รับ

การคิดสร้างสรรค์ ฝึกให้คิดหาแนวทางใหม่ๆ ในการแก้ปัญหาหรือพัฒนางานด้วยการ
เปิดรับไอเดียที่หลากหลาย

การทำกิจกรรมสร้างสรรค์ สร้างโอกาสให้ได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมที่ช่วยพัฒนาความคิด
สร้างสรรค์ เช่น งานศิลปะ, การประดิษฐ์, การแสดงละคร

6.6. การพัฒนาความสามารถในการปรับตัว (Adaptability)

การเรียนรู้การปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลง สอนให้รับมือกับการเปลี่ยนแปลงใน
ชีวิตประจำวัน เช่น การเปลี่ยนแปลงตารางเรียน หรือการเปลี่ยนแปลงภายในครอบครัว

การยืดหยุ่นและปรับตัวในสถานการณ์ต่างๆ ฝึกให้มีความยืดหยุ่นในการปรับตัว
ต่อสถานการณ์ที่เปลี่ยนไป เช่น การเปลี่ยนแปลงวิธีการทำงานเมื่อมีข้อจำกัดใหม่ๆ

การเปิดรับโอกาสใหม่ๆ สอนให้มองหาความท้าทายและโอกาสใหม่ๆ ในการพัฒนา
ตนเอง

6.7. การพัฒนาทักษะส่วนบุคคล (Personal Skills)

การรับผิดชอบตนเอง สอนให้เรียนรู้การรับผิดชอบต่อตนเอง เช่น การจัดการงาน
ที่ได้รับมอบหมาย การดูแลตัวเองในเรื่องสุขอนามัย

การมีทัศนคติที่ดี ฝึกให้มีทัศนคติที่ดีต่อการเรียนรู้ การทำงาน และการใช้ชีวิต
เช่น การมองโลกในแง่ดี การมีความอดทน

การพัฒนาความมั่นใจในตนเอง สร้างกิจกรรมที่ช่วยเสริมสร้างความมั่นใจให้นักเรียน เช่น การนำเสนอผลงาน การทำกิจกรรมที่ตนเองถนัด

6.8. การจัดการอารมณ์และความเครียด (Emotional and Stress Management)

การรู้จักและเข้าใจอารมณ์ สอนให้เข้าใจและรับรู้ความรู้สึกของตนเอง เช่น ความโกรธ ความเศร้า ความกังวล

การจัดการความเครียด ฝึกให้รู้จักวิธีการจัดการกับความเครียด เช่น การหายใจลึกๆ การทำสมาธิ หรือการพูดคุยกับผู้อื่น

การใช้วิธีแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ สอนให้ใช้วิธีแก้ปัญหาที่เป็นประโยชน์ในการจัดการอารมณ์ เช่น การเขียนบันทึก การระบายความรู้สึกผ่านศิลปะ

6.9. การเตรียมพร้อมสู่โลกการทำงาน (Career Awareness)

การรู้จักอาชีพต่างๆ สอนให้นักเรียนรู้จักกับอาชีพต่างๆ และความสำคัญการทำงานแต่ละสาขา

การสำรวจความสนใจของตนเอง ฝึกให้สำรวจความสนใจและความถนัดของตนเองเพื่อเป็นแนวทางในการเลือกอาชีพในอนาคต

การเตรียมความพร้อมสำหรับการทำงาน สอนทักษะเบื้องต้นที่จำเป็นสำหรับการทำงาน เช่น การเขียนจดหมายแนะนำตัว, การสัมภาษณ์งานจำลอง

การสอนทักษะเหล่านี้จะช่วยให้นักเรียนมีความพร้อมในการเผชิญหน้ากับความท้าทายในชีวิตประจำวันและในโลกการทำงานในอนาคต

7. สอนให้เรียนรู้ทักษะสื่อเทคโนโลยีดิจิทัล (Information, Media & Technology Skills)

เป็นการเรียนรู้เพื่อให้มีความสามารถในการเข้าถึงและเรียนรู้สารสนเทศ การรู้เท่าทันสื่อและสามารถจัดการได้อย่างมีวิจารณญาณ ความสามารถในการใช้เครื่องมือเทคโนโลยีต่างๆ เพื่อให้สามารถเข้าถึงและใช้งานโลกดิจิทัลได้อย่างมีประสิทธิภาพและปลอดภัยเทคโนโลยีหมุนไปข้างหน้าไกล ความต้องการของตลาดก็เปลี่ยนไป ทำให้เด็กๆ ต้องเตรียมพร้อม โรงเรียนควรสอนให้นักเรียนมีความรู้ในการใช้สื่อดิจิทัลอย่างถูกต้อง รู้ระเบียบกฎหมาย ทางโลกออนไลน์และนำเทคโนโลยีดิจิทัลไปใช้ได้อย่างเหมาะสม ในการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา ความรู้ออนไลน์ถึงกันหมด และสอนให้รู้ถึงโทษและอันตรายของสื่อต่างๆ มีงานวิจัยใช้สื่อดิจิทัลเป็นช่องทางหลอกลวงหาเงิน หรือทำลายชีวิตผู้อื่นได้ง่ายขึ้น จึงจำเป็นที่จะทำให้นักเรียนรู้เท่าทัน มีแอปพลิเคชัน ต่างๆ เกิดขึ้นมากมายนักเรียนสามารถที่จะเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง เช่น การพูดสื่อสารภาษาอังกฤษ การทำใบงานผ่านออนไลน์ส่งครู การเรียนรู้จากยูทูบหรืออินเทอร์เน็ต การสืบค้นหาความรู้การพิมพ์งานการนำเสนอความสามารถในการใช้สื่อเทคโนโลยีดิจิทัล จึงมีความสำคัญ ที่จะให้นักเรียนได้เรียนรู้ในวิชาชีวิตด้วยการสอนทักษะสื่อเทคโนโลยีดิจิทัล (Information, Media & Technology Skills) ในโรงเรียนประถมศึกษา มีความสำคัญอย่างยิ่งในยุคดิจิทัลที่นักเรียนต้องใช้เทคโนโลยีอย่างมีประสิทธิภาพและมีความรับผิดชอบต่อไปนี้เป็นแนวทางการสอนทักษะเหล่านี้ในระดับประถมศึกษา

1. เริ่มต้นด้วยการเรียนรู้พื้นฐานของเทคโนโลยี

1.1 อุปกรณ์พื้นฐาน สอนนักเรียนให้รู้จักกับคอมพิวเตอร์, แท็บเล็ต, และสมาร์ตโฟน รวมถึงวิธีการใช้งานอุปกรณ์เหล่านี้ในชีวิตประจำวัน

1.2 โปรแกรมและแอปพลิเคชันพื้นฐาน สอนการใช้งานโปรแกรมที่เป็นประโยชน์ในชีวิตประจำวัน เช่น โปรแกรมพิมพ์งาน, โปรแกรมวาดภาพ, และแอปพลิเคชันการศึกษา

2. การใช้สื่อดิจิทัลอย่างปลอดภัย

2.1 ความปลอดภัยออนไลน์ สอนนักเรียนเกี่ยวกับการตั้งค่าความเป็นส่วนตัว, การหลีกเลี่ยงเว็บไซต์ที่เป็นอันตราย, และการรู้จักป้องกันตัวจากการถูกลั่นแกล้งออนไลน์

2.2 ความปลอดภัยของข้อมูล ให้ความรู้เกี่ยวกับการใช้รหัสผ่านที่ปลอดภัย, การไม่เปิดเผยข้อมูลส่วนตัวบนสื่อออนไลน์, และการจัดการข้อมูลส่วนบุคคลอย่างถูกต้อง

3. การประเมินและวิเคราะห์ข้อมูล

3.1 การรู้ทันสื่อ สอนนักเรียนให้สามารถแยกแยะข้อมูลที่เชื่อถือได้และข้อมูลที่ไม่น่าเชื่อถือได้ เช่น ข่าวลวง (Fake News) และโฆษณาชวนเชื่อ

3.2 การประเมินแหล่งข้อมูล สอนให้นักเรียนประเมินความน่าเชื่อถือของแหล่งข้อมูล เช่น การตรวจสอบผู้เขียน, วันที่เผยแพร่, และแหล่งที่มาของข้อมูล

4. การผลิตและสร้างสรรค์เนื้อหา

4.1 การสร้างสื่อดิจิทัล สอนนักเรียนให้สร้างเนื้อหาดิจิทัลอย่างมีคุณภาพ เช่น การเขียนบล็อก, การสร้างวิดีโอ, หรือการนำเสนอผลงานผ่านสื่อดิจิทัลต่างๆ

4.2 การออกแบบสื่อสอนนักเรียนเกี่ยวกับการออกแบบและจัดวางเนื้อหาอย่างมีประสิทธิภาพ เช่น การใช้สี, ฟอนต์, และรูปแบบที่เหมาะสม

5. การใช้เทคโนโลยีเพื่อการเรียนรู้

5.1 การค้นหาข้อมูลเพื่อการศึกษา สอนนักเรียนให้ใช้เครื่องมือค้นหาข้อมูลและทรัพยากรออนไลน์เพื่อการเรียนรู้ เช่น การใช้ Google Scholar หรือเว็บไซต์การศึกษา

5.2 การใช้โปรแกรมการศึกษา นำโปรแกรมการศึกษาต่างๆ เช่น Khan Academy, Quizlet, หรือโปรแกรมเรียนออนไลน์อื่นๆ มาประยุกต์ใช้ในห้องเรียน

6. การทำงานร่วมกับผู้อื่นผ่านเทคโนโลยี

6.1 การทำงานเป็นกลุ่มผ่านออนไลน์ สอนการใช้เครื่องมือการทำงานร่วมกัน เช่น Google Docs, Google Classroom, หรือแอปพลิเคชันอื่นๆ ที่ช่วยให้ทำงานเป็นทีมผ่านระบบออนไลน์

6.2 การสื่อสารผ่านสื่อออนไลน์ ฝึกให้นักเรียนใช้การสื่อสารออนไลน์อย่างมีมารยาท เช่น การส่งอีเมล การใช้แพลตฟอร์มสื่อสาร และการเข้าร่วมประชุมออนไลน์

7. การฝึกทักษะการแก้ปัญหาและการคิดเชิงวิพากษ์

7.1 การใช้โปรแกรมแก้ปัญหา ให้เด็กฝึกใช้โปรแกรมและแอปพลิเคชันที่ช่วยพัฒนาทักษะการแก้ปัญหา เช่น เกมการศึกษาที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับการแก้ปัญหาต่างๆ

7.2 การคิดเชิงวิพากษ์ สอนให้เด็กๆ ฝึกการคิดเชิงวิพากษ์โดยการวิเคราะห์สถานการณ์และปัญหาต่างๆ ผ่านการใช้งานสื่อและเทคโนโลยี

การสอนทักษะเหล่านี้จะช่วยให้นักเรียนในระดับประถมศึกษาที่มีพื้นฐานที่แข็งแกร่งในการใช้สื่อและเทคโนโลยีดิจิทัลอย่างปลอดภัยและมีประสิทธิภาพในอนาคต

จากทั้ง 7 เรื่องหรือทักษะที่ได้นำเสนอผ่านมา ในวิชาชีวิต

เป็นพื้นฐานที่สำคัญที่ควรปลูกฝังให้เกิดขึ้นตั้งแต่วัยเรียนเมื่อเติบโตเป็นผู้ใหญ่ ความรู้และทักษะต่างๆ เหล่านี้เป็นประโยชน์มากเมื่อทุกคนต้องเผชิญสิ่งไม่คาดคิดหรือสิ่งไม่พึงปรารถนา ก็จะมีสติปัญญา

สอดคล้องกับทฤษฎีแนวคิดของ พระพุทธเจ้า

ซึ่งเป็นศาสนาของศาสนาพุทธ ทรงสอนพระพุทธเจ้าได้กล่าวถึงวิชาชีวิตหรือการดำเนินชีวิตในหลายแง่มุม โดยเน้นที่การปฏิบัติและการฝึกฝนเพื่อการมีชีวิตที่ดี การหลุดพ้นและมีความสุขที่ยั่งยืน ตัวอย่างของคำสอนที่เกี่ยวข้องมีดังนี้

หลักธรรมแห่งการดำเนินชีวิตที่ดี

1. อริยสัจสี่

พระพุทธเจ้าสอนว่าชีวิตมีความทุกข์ (ทุกข์), ทุกข์มีสาเหตุ (สมุทัย), ทุกข์สามารถดับได้ (นิโรธ), และมีหนทางที่จะดับทุกข์ (มรรค). การเข้าใจและปฏิบัติตามอริยสัจสี่เป็นวิธีที่พระพุทธเจ้าสอนให้เราดำเนินชีวิตอย่างถูกต้องและมีความสุข.

2. มรรคมืองค์แปด: การปฏิบัติตามมรรคมืองค์แปดช่วยให้การดำเนินชีวิตมีความสุขและสุขภาพจิตดี

- 1). สัมมาทิฎฐิ (ความเข้าใจที่ถูกต้อง)
- 2). สัมมาสังกัปปะ (ความตั้งใจที่ถูกต้อง)
- 3). สัมมาวาจา (คำพูดที่ถูกต้อง)
- 4). สัมมากัมมันตะ (การกระทำที่ถูกต้อง)
- 5). สัมมาอาชีวะ (การดำเนินชีวิตที่ถูกต้อง)
- 6). สัมมาวายามะ (ความพยายามที่ถูกต้อง)
- 7). สัมมาสติ (สติที่ถูกต้อง)
- 8). สัมมาสมาธิ (สมาธิที่ถูกต้อง)

3. กฏไตรลักษณ์ (Tri-Laksana หรือ Three Marks of Existence) หมายถึง ลักษณะพื้นฐานสามประการของการดำรงอยู่ที่พระพุทธเจ้าทรงสอน ซึ่งเป็นพื้นฐานในการเข้าใจธรรมชาติของชีวิตและความจริงของการดำรงอยู่ในพระพุทธศาสนา ลักษณะเหล่านี้มีดังนี้

1) อนิจจัง (Anicca): ความไม่เที่ยง: ทุกสิ่งทุกอย่างในโลกนี้มีลักษณะของการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา ไม่มีสิ่งใดที่คงที่หรือถาวร การเข้าใจความไม่เที่ยงนี้ช่วยให้เราเห็นความจริงว่าไม่มีสิ่งใดที่สามารถยึดถือได้อย่างถาวร

2) ทุกข์ (Dukkha): ความทุกข์: ชีวิตและประสบการณ์ในโลกนี้เต็มไปด้วยความทุกข์ซึ่งเกิดจากการเกิด, การแก่, การเจ็บป่วย, และความตาย รวมถึงความไม่สมหวังและความไม่พอใจในสิ่งต่าง ๆ ความทุกข์นี้เป็นผลมาจากการยึดมั่นในสิ่งที่ไม่เที่ยงและความไม่สมหวังจากการที่เราไม่สามารถควบคุมสิ่งที่เกิดขึ้นได้

3) อนัตตา (Anatta): ความไม่ใช่ตัวตน: ไม่มีสิ่งใดที่เป็นตัวตนที่แท้จริงหรือคงทน การมองหาตัวตนที่เป็นอัตลักษณ์ในตัวเองหรือผู้อื่นเป็นการหลงลืมความจริงว่าไม่มีตัวตนที่ถาวร การเข้าใจอนัตตาช่วยให้เราปล่อยวางจากการยึดมั่นในอัตตาและความเป็นตัวตน

4. ปรมัตถธรรม (Paramattha Dhamma) หมายถึง ธรรมะที่เป็นความจริงสูงสุดหรือความจริงที่สมบูรณ์ในทางพระพุทธศาสนา ซึ่งตรงข้ามกับ **สังสารธรรม (Sammuti Dhamma)** หรือธรรมะที่เป็นความจริงในระดับโลกียะ (relative truth) ซึ่งมีความเป็นจริงตามมุมมองของสังคมและประสบการณ์ในชีวิตประจำวัน

วิชาชีวิตสอดคล้องกับทฤษฎีของนักคิดหลายคนในประวัติศาสตร์ โดยแต่ละทฤษฎีเน้นการพัฒนาทักษะชีวิตในด้านต่างๆ ดังนี้

1. John Dewey (1859-1952)
 - ทฤษฎีการเรียนรู้ผ่านการปฏิบัติ (Experiential Learning Theory) การเรียนรู้ที่แท้จริงมาจากประสบการณ์ตรงและการมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้
2. Jean Piaget (1896-1980)
 - ทฤษฎีพัฒนาการทางปัญญา (Cognitive Development Theory) ศึกษาการพัฒนาความคิดและการเรียนรู้ของเด็กผ่านขั้นตอนต่างๆ ของพัฒนาการทางปัญญา
3. Lev Vygotsky (1896-1934)

- ทฤษฎีโซนการพัฒนาใกล้เคียง (Zone of Proximal Development) การเรียนรู้เกิดขึ้นในบริบททางสังคม และเน้นการเรียนรู้ร่วมกับผู้อื่นเพื่อพัฒนาทักษะชีวิต

4. Carl Rogers (1902-1987)

- ทฤษฎีการเรียนรู้ที่เน้นนักเรียนเป็นศูนย์กลาง (Learner-Centered Approach) การเรียนรู้ที่มีความหมายเกิดขึ้นเมื่อผู้เรียนมีความสำคัญและมีบทบาทในกระบวนการเรียนรู้

5. Albert Bandura (1925-2021)

6. ทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคม (Social Learning Theory) การเรียนรู้ผ่านการสังเกตและการเลียนแบบพฤติกรรมของผู้อื่น รวมถึงการเสริมแรงเชิงบวก

วิชาชีวิต หรือที่เรียกว่าชีวิตศึกษา มีแนวทางและความเชื่อที่สอดคล้องกับแนวคิดของนักการศึกษาหลายคนที่เน้นการพัฒนาทักษะชีวิตและการเติบโตส่วนบุคคล ต่อไปนี้คือนักการศึกษาที่มีการกล่าวถึงแนวทางที่เกี่ยวข้องกับวิชาชีวิต ได้แก่

Selman, R. L. (2020) การพัฒนาทักษะทางสังคมและความสามารถในการเข้าใจความรู้สึกและความคิดของผู้อื่น ซึ่งเป็นส่วนสำคัญในวิชาชีวิตและการเติบโตส่วนบุคคล

Dweck, C. S. (2021) การเติบโต (Growth Mindset) ซึ่งส่งเสริมให้ผู้เรียนมีความเชื่อมั่นในความสามารถของตนเองและสามารถพัฒนาทักษะต่าง ๆ ได้อย่างต่อเนื่อง

Seligman, M. E. P. (2022) ความสุขและความเป็นอยู่ที่ดี (Well-being) โดยเน้นที่การพัฒนาคุณภาพชีวิตและการสร้างเป้าหมายที่มีความหมาย

Kabat-Zinn, J. (2023) ใช้การทำสมาธิเพื่อเพิ่มความรู้สึกของความเป็นอยู่ที่ดีและการจัดการกับความเครียด ซึ่งเป็นองค์ประกอบสำคัญของการศึกษาเกี่ยวกับชีวิต

มีนักการศึกษาชาวไทยที่ได้มีการกล่าวถึงแนวทางหรือหลักการที่เกี่ยวข้องกับวิชาชีวิต ดังนี้

ดร. สรวิชญ์ วงศ์เจริญ (2564) การพัฒนาทักษะชีวิตและการเรียนรู้ที่ยั่งยืน โดยเฉพาะในบริบทของการศึกษาของไทยและการเตรียมความพร้อมให้กับนักเรียนในด้านทักษะชีวิต

ดร. นวลน้อย เฟื่องฟู (2565) การเรียนรู้ที่มุ่งเน้นการพัฒนาคุณภาพชีวิตและการเตรียมความพร้อมสำหรับการเผชิญกับชีวิตจริง โดยเน้นการฝึกทักษะชีวิตที่สำคัญ

ศ.ดร.ประเสริฐ ญ นคร (2565) การพัฒนาทักษะชีวิตและการสร้างความสามารถในการปรับตัวของนักเรียนในบริบทของการศึกษายุคใหม่

ดร. จิตรา วงศ์วิโรจน์ (2566) การเรียนการสอนที่มีเป้าหมายเพื่อการพัฒนาความสามารถทางสังคมและการดูแลสุขภาพจิต ซึ่งเชื่อมโยงกับการเรียนรู้วิชาชีวิต

ดร. อัครินทร์ ศรีลัทธ์ (2566) การพัฒนาทักษะชีวิตและการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างคุณค่าและความรู้สึกของความสำเร็จในชีวิต

ดร.ภาวิณี ขำคม (2566) การพัฒนาความสามารถในการจัดการกับปัญหาและความเครียดในชีวิตประจำวันของนักเรียน ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาชีวิต

จากแนวคิดของนักปราชญ์และนักการศึกษา จะเห็นได้ว่า มีความสอดคล้องเกี่ยวกับ การสอนทักษะชีวิตหรือวิชาชีวิตเป็นการพัฒนาทักษะชีวิตของผู้เรียนให้มีคุณภาพกายที่ดี สุขภาพจิตที่ดี มีคุณธรรม จริยธรรม อยู่ในสังคมอย่างมีความสุข หลีกเลียงความทุกข์ สามารถจัดการปัญหาได้

สรุปการประยุกต์ใช้วิชาชีวิตเพื่อพัฒนาองค์ความรู้ที่ยั่งยืนของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาในยุคดิจิทัล

การประยุกต์ใช้วิชาชีวิตเพื่อพัฒนาองค์ความรู้ที่ยั่งยืนสำหรับนักเรียนประถมศึกษาในยุคดิจิทัลเน้นการผสมผสานทักษะชีวิตเข้ากับการเรียนการสอน โดยใช้แนวทางที่สอดคล้องกับบริบทปัจจุบัน ซึ่งรวมถึงการส่งเสริมความคิดเชิงวิพากษ์ ทักษะการแก้ปัญหา และการปรับตัวให้เข้ากับเทคโนโลยี

วิธีการเหล่านี้ช่วยให้นักเรียนสามารถเผชิญกับความท้าทายของโลกดิจิทัลได้อย่างมีประสิทธิภาพ อีกทั้งยังสนับสนุนให้มองค้ความรู้อย่างยั่งยืนในการใช้ชีวิตและเรียนรู้ตลอดชีวิต วิชาชีวิตจึงมีความสำคัญในการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะต่างๆ ไปสู่ความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ ทั้งทางกายภาพ ทางอารมณ์ สังคม ความคิด และจิตวิญญาณ วิชาชีวิตจะเกิดประโยชน์ต่อการใช้ชีวิตของผู้เรียนทั้งในปัจจุบันและอนาคต ซึ่งนโยบายกระทรวงศึกษาธิการปัจจุบันเน้นเรียนดีมีความสุข และสนุกในการเรียนรู้ ดังนั้น การเรียนรู้ เรียนได้ทุกที่ ทุกสิ่ง ทุกที่ ทุกเวลา ในยุคดิจิทัล จากดิจิทัลออนไลน์ ที่เข้าถึงทุกคน Everybody Anyting Anywhere Anytime

เอกสารอ้างอิง

- กรปรีชา, ศิริ. (2564). การประยุกต์หลักธรรมในพระพุทธศาสนาเพื่อการพัฒนาตนเอง. *วารสารพระพุทธศาสนา*, 22(1), 45-67.
- จิตรา, วิภา. (2566). การเรียนการสอนที่มีเป้าหมายเพื่อการพัฒนาความสามารถทางสังคมและการดูแล สุขภาพจิต. สำนักพิมพ์การศึกษา.
- นวลน้อย, พิน. (2565). การเรียนรู้ที่มุ่งเน้นการพัฒนาคุณภาพชีวิตและการเตรียมความพร้อมสำหรับการเผชิญกับชีวิตจริง. สำนักพิมพ์การศึกษา.
- ประเสริฐ, ณัฐพงษ์. (2565). การพัฒนาทักษะชีวิตและการสร้างความสามารถในการปรับตัวในบริบทการศึกษายุคใหม่. สำนักพิมพ์การศึกษา.
- พระไพศาล วิสาโล. (2559). การพัฒนาทางจิตใจตามหลักพระพุทธศาสนา. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่ง จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ภาวิณี, ขนิษฐา. (2566). การพัฒนาความสามารถในการจัดการกับปัญหาและความเครียดในชีวิตประจำวันของนักเรียน. สำนักพิมพ์การศึกษา.
- อาจารย์ชยสาโร. (2561). *พระพุทธศาสนากับการพัฒนาชีวิต*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์สุขภาพจิต.
- อัครินทร์, ศิริชัย. (2566). การพัฒนาทักษะชีวิตและการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างคุณค่าและความรู้สึกของความสำเร็จในชีวิต. สำนักพิมพ์การศึกษา.
- Bandura, Albert. (1977). *Social learning theory*. Prentice-Hall.
- Dewey, John. (1959). *Experience and education*. Macmillan.
- Dweck, Carol S. (2021). *Mindset: The new psychology of success*. Random House.
- Kabat-Zinn, Jon. (2023). *Wherever you go, there you are: Mindfulness meditation in everyday life*. Hyperion.
- Piaget, Jean. (1972). *The principles of genetic epistemology*. Humanities Press.
- Rogers, Carl R. (1969). *Freedom to learn*. Merrill Publishing Company.
- Selman, Robert L. (2020). *The growth of social understanding*. Harvard University Press.
- Seligman, Martin E. P. (2022). *Flourish: A visionary new understanding of happiness and well-being*. Atria Books.
- Suan News. (2024). *World Happiness Report 2024: Countries where the youth might find happiness*. สำนักข่าวอินโฟเควสท์. (ออนไลน์) (อ้างเมื่อ 24 มิถุนายน 2567). จาก: <https://www.infoquest.co.th/2024/408700>.

การพัฒนาารูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบวรรณกรรมเป็นฐานเพื่อส่งเสริมทักษะการเขียน
 เรื่องจากภาพอย่างสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนบ้านห้วยลึก
 Literature-based learning management to promote writing skills
 through imaginative and creative picture stories for Grade 3 students at
 Ban Huai Luek School

สมจิต นาสอน
 Somjit Nason

โรงเรียนบ้านห้วยลึก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุตรดิตถ์ เขต 2
 Ban Huai Luek School, Uttaradit Primary Educational Service Area Office 2

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อศึกษาองค์ประกอบเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้แบบวรรณกรรมเป็นฐานเพื่อส่งเสริมทักษะการเขียนเรื่องจากภาพอย่างสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 2) เพื่อสร้างและหาประสิทธิภาพรูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบวรรณกรรมเป็นฐานเพื่อส่งเสริมทักษะการเขียน เรื่องจากภาพอย่างสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 3) เพื่อศึกษาผลการทดลองใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบวรรณกรรมเป็นฐานเพื่อส่งเสริมทักษะการเขียนเรื่องจากภาพอย่างสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 4) เพื่อประเมินรูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบวรรณกรรมเป็นฐานเพื่อส่งเสริมทักษะการเขียนเรื่องจากภาพอย่างสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โดยใช้กระบวนการวิจัยเชิงผสมวิธี ทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ สำหรับข้อมูลเชิงปริมาณ เก็บข้อมูลจากประชากร ได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ปีการศึกษา 2565 ของโรงเรียนบ้านห้วยลึก อำเภอปากท่า สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุตรดิตถ์ จำนวน 24 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถามแบบประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Scale) ของลิเคอร์ท (Likert) วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้วิธีการหาค่าเฉลี่ยเลขคณิต (μ) และค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (σ) และเปรียบเทียบทักษะการเขียนอย่างสร้างสรรค์ก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้โดยใช้สถิติ t - test Dependent ส่วนการศึกษาข้อมูลเชิงคุณภาพ ด้วยการสังเคราะห์เอกสารเป็นกระบวนการที่ผู้วิจัยใช้เพื่อตีความหมายของข้อมูลหรือเนื้อหาที่ได้จากเอกสารต่าง ๆ โดยการวิเคราะห์และนำเสนอข้อมูลในรูปแบบที่ชัดเจน เพื่อให้เข้าใจได้ง่ายและเป็นประโยชน์ และการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ผลการวิจัย สรุปได้ดังนี้

1. ผลการศึกษาข้อมูลพื้นฐานสำหรับการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบวรรณกรรมเป็นฐาน เพื่อส่งเสริมทักษะการเขียนเรื่องจากภาพอย่างสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 พบว่า การเขียนเรื่องจากภาพอย่างสร้างสรรค์มีปัญหาในระดับมากที่สุดครูต้องการพัฒนาในระดับมากที่สุดทั้งนี้เนื่องมาจากการเขียนเป็นทักษะหนึ่งซึ่งถือว่าเป็นเครื่องมือสื่อสารใช้ในการถ่ายทอดความรู้สึนึกคิด ความเข้าใจและประสบการณ์ของ บุคคลด้วยการเขียนเป็นเรื่องราวให้ถูกต้องตามลักษณะตัวอักษรให้เป็นระเบียบ ให้ผู้อื่นเข้าใจความหมายได้อย่างชัดเจน

2. ผลการสร้างและหาประสิทธิภาพรูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบวรรณกรรมเป็นฐานเพื่อส่งเสริมทักษะการเขียนเรื่องจากภาพอย่างสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 พบว่า รูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น มี 5 องค์ประกอบได้แก่ 1) การเลือกภาพที่เหมาะสมเพื่อกระตุ้นจินตนาการและความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียน 2) การกระตุ้นจินตนาการผ่านคำถามหรือกิจกรรมที่สร้างโอกาสให้นักเรียนใช้จินตนาการในการสร้างเรื่องราวจากภาพ 3) การสอนวางโครงเรื่องและวางแผนการเขียนเพื่อให้เรื่องราวมีโครงสร้างที่ชัดเจนและน่าสนใจ 4) การส่งเสริมให้นักเรียนให้

เขียนและปรับปรุงงานเขียนของตนเองโดยใช้ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะจากผู้อื่น และ 5) การเปิดโอกาสให้นักเรียนนำเสนอเรื่องราวที่เขียนและรับฟังความคิดเห็นเพื่อพัฒนาทักษะการสื่อสารและการปรับปรุงงานเขียนของตนเอง

3. ผลการทดลองใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบวรรณกรรมเป็นฐานเพื่อส่งเสริมทักษะการเขียนเรื่องจากภาพอย่างสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 พบว่า ทักษะการเขียนอย่างสร้างสรรค์ของนักเรียนหลังเรียนโดยใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบวรรณกรรมเป็นฐานเพื่อส่งเสริมทักษะการเขียนเรื่องจากภาพตามจินตนาการและความคิดสร้างสรรค์สูงขึ้นกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

4. ผลการประเมินรูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบวรรณกรรมเป็นฐานเพื่อส่งเสริมทักษะการเขียนเรื่องจากภาพอย่างสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 พบว่า ความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อรูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบวรรณกรรมเป็นฐาน เพื่อส่งเสริมทักษะการเขียนเรื่องจากภาพตามจินตนาการและความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก (\bar{X} = 4.49 , S.D. = 0.24)

คำสำคัญ: การจัดการเรียนรู้แบบวรรณกรรมเป็นฐาน, ทักษะการเขียนเรื่องจากภาพ การเขียนอย่างสร้างสรรค์

ABSTRACT

This research aims to 1) study the components of literature-based learning management to enhance the skills of writing stories from images based on the imagination and creativity of Grade 3 students, and 2) promote the skills of writing stories from images based on the imagination and creativity of Grade 3 students. The research employed a documentary research process, collecting data from various sources such as books, academic documents, research articles, reports, and academic websites to gather information related to the research topic or problem. The research instrument used was document synthesis, which involves interpreting data or content from various documents by analyzing and presenting the information clearly to facilitate understanding and usefulness. The research findings are summarized as follows:

The study of the components of literature-based learning management to enhance the skills of writing stories from images based on the imagination and creativity of Grade 3 students identified five components: 1) selecting appropriate literature, 2) reading and analyzing literature, 3) writing and expression, 4) speaking and listening, and 5) connecting with students' experiences.

The results of promoting the skills of writing stories from images based on the imagination and creativity of Grade 3 students identified five components: 1) selecting appropriate images to stimulate students' imagination and creativity, 2) stimulating imagination through questions or activities that create opportunities for students to use their imagination to create stories from images, 3) teaching story structure and planning to ensure the stories have a clear and engaging structure, 4) encouraging students to write and revise their work using feedback from others, and 5) providing

opportunities for students to present their stories and receive feedback to develop their communication skills and improve their writing.

Keywords: Literature-based Learning Management; Creative Writing from Imagery and Imagination.

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การเขียนเป็นทักษะหนึ่งในการสื่อสารจากลายลักษณ์อักษร ในการถ่ายทอดประสบการณ์ ความรู้และความคิดเห็นของผู้เขียนไปยังผู้รับสาร เพื่อให้เกิดประโยชน์ตามวัตถุประสงค์ที่ผู้เขียน กำหนด ดังที่ จีรวัดน์ เพชรรัตน์และอัมพร ทองใบ (2555 : 287) ได้กล่าวไว้ว่า การเขียนเป็นทักษะ หนึ่งของการใช้ภาษาที่มีความจำเป็นต่อสังคมในปัจจุบัน ถ้าผู้เขียนส่งสารในการเขียนไม่ดี เช่น การ สะกดผิดมาก หรือเขียนไม่ชัดเจน อาจส่งผลให้ผู้อ่านหรือผู้รับสารเข้าใจผิด หรืออาจทำให้กิจธุระ ผิดพลาด ผดุง อารยะวิญญู (2544 : 23) และวรรณิ โสมประยูร (2542 : 18) กล่าวถึงการเขียนใน ทำนองเดียวกันว่า การเขียนเป็นทักษะสูงสุดในกระบวนการทางภาษา ที่เป็นการถ่ายทอดความรู้สึก นึกคิดและความต้องการออกมา เพื่อแสดงถึงแนวคิดของผู้เขียน และสื่อความหมายให้ผู้อื่นเข้าใจอีก ทั้งเป็นเครื่องมือในการพัฒนาสติปัญญาของบุคคลโดยการนำคำมาเรียงร้อยกันอย่างเป็นระบบ ถูกต้องตามหลักภาษาไทย การเขียนตามจินตนาการช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ โดยการเชื่อมโยง ประสบการณ์ ความรู้ ความคิดเห็นในอดีต มาสร้างสรรค์งานเขียนที่แปลกใหม่อยู่เสมอ ดังที่ วิไล มาศ จรัส (2545 : 56-57) กล่าวถึงการเขียนตามจินตนาการไว้ว่า จินตนาการเป็นภาพของการนึกฝันที่ สร้างขึ้นในความคิด ผู้เขียนจำเป็นต้องมีจินตนาการให้ตัวละครมีอะไรพิเศษ เหมือนหรือไม่เหมือนที่ มนุษย์มีอยู่หรือเป็นอยู่ในปัจจุบัน ดังนั้น การเขียนตามจินตนาการโดยธรรมชาติแล้ว มนุษย์สามารถมี จินตนาการติดตัวมาแต่กำเนิด เพียงแต่ต้องหมั่นฝึกฝนเพื่อให้เกิดทักษะที่ดียิ่งขึ้นการพัฒนาทักษะการ เขียนเป็นพื้นฐานสำคัญในการพัฒนาทักษะทางภาษาของนักเรียนชั้นประถมศึกษา โดยเฉพาะในช่วง ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 การส่งเสริมทักษะการเขียนผ่านการใช้วรรณกรรมเป็นฐานสามารถสร้างความ สนใจและแรงบันดาลใจให้นักเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ วรรณกรรมเป็นสื่อที่มีบทบาทสำคัญในการ พัฒนาความคิดสร้างสรรค์และจินตนาการของเด็ก การใช้ภาพในการกระตุ้นให้นักเรียนสร้างเรื่องราว จากจินตนาการเป็นวิธีการที่ช่วยให้นักเรียนได้ฝึกฝนการคิดอย่างเป็นระบบและการใช้ภาษาอย่างมี ประสิทธิภาพ (ชาญชัย อิศระวารงกูร. 2557)

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ให้ความสำคัญกับการเขียนตามจินตนาการ โดยกำหนดเรื่องการเขียนไว้ในหลักสูตรเป็นสาระที่ 2 การเขียน มาตรฐาน ท 2.1 ใช้กระบวนการเขียน เขียนสื่อสาร เขียนเรียงความ ย่อความ และเขียน เรื่องราวในรูปแบบต่าง ๆ เขียนรายงานข้อมูลสารสนเทศและรายงานการศึกษาค้นคว้าอย่างมี ประสิทธิภาพ (สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา. 2552 : 12)

แม้ว่าหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 กลุ่มสาระการเรียนรู้ ภาษาไทย ได้ให้ความสำคัญของการเขียน และการเขียนตามจินตนาการดังกล่าวเบื้องต้น แต่ปัญหา ที่เกิดขึ้นกับนักเรียน คือ นักเรียนมีปัญหาเรื่องการเขียน โดยเฉพาะอย่างยิ่งการเขียนเรื่องตาม จินตนาการ ซึ่งเป็นทักษะจำเป็นที่นักเรียนจะต้องใช้ในพัฒนาทักษะการเขียนเรื่องราวต่าง ๆ ให้มี ประสิทธิภาพ รวมทั้งใช้ในการทดสอบ ประกอบด้วย การทดสอบความสามารถในการอ่านและการ เขียนในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 และการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติขั้นพื้นฐานในระดับ ชั้น ประถมศึกษาปีที่ 3 การเขียนตามจินตนาการจึงถือเป็นทักษะที่ต้องอาศัยการฝึกฝนเป็นอย่างมาก เพื่อให้การเขียนเกิดประสิทธิภาพ ซึ่งเห็นได้คะแนนสรุปผลการทดสอบความสามารถในการอ่านและ

การเขียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ปีการศึกษา 2563 – 2564 และคะแนนสรุปผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติขั้นพื้นฐาน (NT) ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ปีการศึกษา 2563 - 2564 โรงเรียนบ้านห้วยลึก อำเภอปากท่า จังหวัดอุตรดิตถ์พบว่าผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติ ขั้นพื้นฐาน (NT) ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ปีการศึกษา 2563-2564 โรงเรียนบ้านห้วยลึก อำเภอปากท่า จังหวัดอุตรดิตถ์ กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ในสาระการเขียนของปีการศึกษา 2563 มีคะแนน เฉลี่ยเท่ากับ 56.34 และปีการศึกษา 2564 มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 40.73 ซึ่งผลคะแนนของทั้งสองปี การศึกษาต่ำกว่าเกณฑ์ที่โรงเรียนกำหนด คือ ร้อยละ 70 นอกจากนี้ผู้วิจัยได้สัมภาษณ์ครูผู้สอน กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย เกี่ยวกับคะแนนความสามารถด้านการเขียนเรื่องตามจินตนาการและ ปัญหาที่พบจากการสอนนักเรียนในสาระการเขียน สามารถสรุปได้ว่า นักเรียน ไม่ชอบเขียนเรื่อง และมีสมาธิจดจ่อกับการเขียนได้เป็นเวลาไม่นาน ประกอบกับผู้วิจัยได้ศึกษาเทคนิควิธีการสอนที่สามารถ นำมาใช้ในการสอนอ่านและบูรณาการการ เขียนและสามารถนำมาใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ การเขียนตามจินตนาการได้ คือ การจัดการเรียนรู้แบบวรรณกรรมเป็นฐาน (literature-based approach) ซึ่งเป็นแนวคิดที่เกิดขึ้นและได้รับความนิยมในประเทศสหรัฐอเมริกา โดยมีจุดประสงค์ เพื่อใช้บทอ่านหรืองานวรรณกรรมเป็นสื่อให้ผู้เรียนได้ฝึกทักษะทางภาษา หลักการสำคัญของแนวคิด ดังกล่าวมี 4 ประการ ได้แก่ 1) การให้ความสำคัญกับการเลือกเนื้อหาของวรรณกรรม 2) การใช้ วรรณกรรมเป็นสื่อฝึกทักษะทางภาษา 3) การให้ผู้เรียนได้สัมผัสวรรณกรรมเพื่อศึกษาเนื้อหา ภาษา และรูปแบบของวรรณกรรม 4) เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้แสดงความคิดเห็นและแลกเปลี่ยน ประสบการณ์จากการอ่านวรรณกรรม (Galda, Cullinan & Strickland, 1993) การจัดการเรียนรู้ แบบวรรณกรรมเป็นฐานมีความสำคัญอย่างมาก เนื่องจากช่วยเสริมสร้างทักษะการอ่าน การคิด วิเคราะห์ และการสื่อสารทางภาษาให้กับนักเรียน การเรียนรู้แบบนี้ใช้วรรณกรรมเป็นสื่อกลางในการ เรียนการสอน ทำให้นักเรียนได้รับประสบการณ์การอ่านที่หลากหลายและมีความหมาย วรรณกรรม ช่วยเปิดโลกทัศน์และสร้างจินตนาการ นักเรียนสามารถเรียนรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรม ประวัติศาสตร์ และ คุณค่าต่าง ๆ ผ่านเรื่องราวที่อ่าน นอกจากนี้ การวิเคราะห์วรรณกรรมยังช่วยพัฒนาทักษะการคิดเชิง วิพากษ์ และการตีความหมายในบริบทต่าง ๆ หลักการสำคัญของการจัดการเรียนรู้แบบวรรณกรรม เป็นฐานคือการเลือกสรรวรรณกรรมที่เหมาะสมกับวัยและความสนใจของนักเรียน การสร้าง บรรยากาศที่กระตุ้นให้เกิดการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น และการเชื่อมโยงเนื้อหาวรรณกรรมกับชีวิต จริงของนักเรียน ครูมีบทบาทสำคัญในการเป็นผู้นำทางการอ่านและการอภิปราย เพื่อเสริมสร้างความ เข้าใจและการคิดเชิงลึก การเรียนรู้แบบนี้น่าสนใจเพราะช่วยสร้างความรักในการอ่านและพัฒนา ทักษะที่จำเป็นต่อการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 เมื่อเชื่อมโยงกับการส่งเสริมทักษะการเขียนเรื่องจาก ภาพตามจินตนาการและความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนมีความสำคัญอย่างมาก เนื่องจากช่วยพัฒนา ทักษะการสื่อสารทางภาษา การคิดเชิงวิพากษ์ และความคิดสร้างสรรค์ นักเรียนสามารถเรียนรู้การใช้ ภาษาอย่างถูกต้องและเหมาะสม การเขียนเรื่องจากภาพช่วยกระตุ้นจินตนาการและส่งเสริมความคิด สร้างสรรค์ ซึ่งเป็นทักษะสำคัญในศตวรรษที่ 21 นอกจากนี้ ยังช่วยเพิ่มพูนความสามารถในการคิด วิเคราะห์และการแก้ปัญหา โดยการฝึกให้นักเรียนสามารถเชื่อมโยงภาพกับความคิดและเรื่องราวได้ การเรียนการสอนที่ใช้ภาพเป็นสื่อการสอนทำให้นักเรียนมีความสนใจและมีส่วนร่วมมากขึ้น หลักการ สำคัญในการส่งเสริมทักษะนี้คือการให้เสรีภาพแก่นักเรียนในการแสดงออกทางความคิดและอารมณ์ ผ่านการเขียน โดยครูควรเป็นผู้ชี้แนะและสร้างบรรยากาศที่ส่งเสริมการเรียนรู้ นักเรียนจะได้พัฒนา ทักษะการเล่าเรื่อง การจัดลำดับเหตุการณ์ และการใช้ภาษาที่มีความหลากหลาย การส่งเสริมทักษะ การเขียนจากภาพยังช่วยสร้างความมั่นใจและความภูมิใจในผลงานของตนเอง ซึ่งเป็นปัจจัยที่สำคัญ ในการพัฒนาทักษะการเรียนรู้ในระยะยาว (พวงผกา ยอดมณี. 2564 ; ศิริวรรณ ทองดี. 2565 ; สุรีย์ พร วงศ์สวัสดิ์. 2566)

จากการศึกษาปัญหาในการสอนเขียนเรื่องตามจินตนาการและผลการวิจัยต่าง ๆ ทำให้ผู้วิจัยมีความคิดเห็นว่าการจัดการเรียนรู้แบบวรรณกรรมเป็นฐานเพื่อทักษะการเขียนเรื่องจากภาพอย่างสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนบ้านห้วยลึก มีความสำคัญ เนื่องจากช่วยพัฒนาทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 เช่น การสื่อสารทางภาษา การคิดวิเคราะห์ และความคิดสร้างสรรค์ นักเรียนจะได้รับการฝึกฝนในการใช้จินตนาการเพื่อสร้างเรื่องราวและเชื่อมโยงเนื้อหาเกี่ยวกับชีวิตจริง การสร้างบรรยากาศที่ส่งเสริมการเรียนรู้และการแสดงออกทางความคิดจะช่วยให้นักเรียนมีความมั่นใจและความภูมิใจในผลงานของตนเอง ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญในการพัฒนาการเขียนเรื่องตามจินตนาการของนักเรียนให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ และพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนให้ดียิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาข้อมูลพื้นฐานสำหรับการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบวรรณกรรมเป็นฐาน เพื่อส่งเสริมทักษะการเขียนเรื่องจากภาพอย่างสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3
2. เพื่อสร้างและหาประสิทธิภาพของรูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบวรรณกรรมเป็นฐานเพื่อส่งเสริมทักษะการเขียนเรื่องจากภาพอย่างสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3
3. เพื่อศึกษาผลการทดลองใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบวรรณกรรมเป็นฐานเพื่อส่งเสริมทักษะการเขียนเรื่องจากภาพอย่างสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3
4. เพื่อประเมินรูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบวรรณกรรมเป็นฐานเพื่อส่งเสริมทักษะการเขียนเรื่องจากภาพอย่างสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3

ระเบียบวิธีวิจัย

แบบแผนการวิจัย

การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบวรรณกรรมเป็นฐานเพื่อส่งเสริมทักษะการเขียนเรื่องจากภาพอย่างสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัยโดยใช้แบบแผนการวิจัยและพัฒนา (Research and Development: R & D) มีขั้นตอนการดำเนินการวิจัยดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาข้อมูลพื้นฐานสำหรับการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบวรรณกรรมเป็นฐานเพื่อส่งเสริมทักษะการเขียนเรื่องจากภาพอย่างสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3

ประชากร ได้แก่ ครูผู้สอนวิชาภาษาไทยชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุตรดิตถ์ จำนวน 75 คน

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ครูผู้สอนวิชาภาษาไทยชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ของโรงเรียนในอำเภอปากท่า สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุตรดิตถ์ จำนวน 12 คน โดยการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย แบบสอบถามเกี่ยวกับปัญหาความต้องการและความจำเป็นที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนรู้การเขียนเรื่องจากภาพอย่างสร้างสรรค์

ขั้นตอนที่ 2 การสร้างและหาประสิทธิภาพของรูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบวรรณกรรมเป็นฐานเพื่อส่งเสริมทักษะการเขียนเรื่องจากภาพอย่างสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย รูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบวรรณกรรมเป็นฐานเพื่อส่งเสริมทักษะการเขียนเรื่องจากภาพอย่างสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 และแผนการจัดการเรียนรู้ประกอบรูปแบบการเรียนรู้ ผู้วิจัยดำเนินการสร้างแผนการจัดการเรียนรู้แบบวรรณกรรมเป็นฐาน หน่วยการเรียนรู้ภาคภูมิใจภาษาไทย ภาษาถิ่น จำนวน 8 แผน แผนละ 2 ชั่วโมง รวมทั้งสิ้น 20

ชั่วโมง จากนั้นให้อาจารย์ที่ปรึกษาตรวจสอบความถูกต้องของเนื้อหาและการใช้ภาษา ก่อนนำไปให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน พิจารณาความตรงเชิงเนื้อหา (content validity) และนำผลมาหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) อยู่ระหว่าง .67-1.00 และปรับปรุงแก้ไข จัดทำเป็นฉบับสมบูรณ์ มีรายละเอียดกิจกรรมตามแผนการจัดการเรียนรู้ดังนี้

ชุดฝึกทักษะเล่มที่	เรื่อง	เวลา (ชั่วโมง)	วันที่สอน
1	การเขียนคำศัพท์และบันทึกประจำวัน		
	- ปฐมนิเทศ (ทดสอบก่อนเรียน)	1	1 ธ.ค.65
	- ฝึกเขียนคำศัพท์	1	2 ธ.ค.65
	- ผลลัพธ์คำโคลง	1	6 ธ.ค.65
	- เชื่อมโยงเหตุการณ์	1	7 ธ.ค.65
	- ผสานโครงเรื่อง	1	8 ธ.ค.65
2	การเขียนบรรยายภาพ		
	- ฟุเฟื่องเรื่องย่อ	1	9 ธ.ค.65
	- เขียนหนอเรื่องสั้น	1	13 ธ.ค.65
	- ขยั้นสรรคเรื่อง	1	14 ธ.ค.65
	- ลือเลื่องร้อยราว	1	15 ธ.ค.65
3	การเขียนเรื่องตามจินตนาการ		
	- สืบสาวราวเรื่อง	1	16 ธ.ค.65
	- ฟุเฟื่องจินตนา	1	19 ธ.ค.65
	- ค้นหาข้อคิด (1)	1	20 ธ.ค.65
	- ค้นหาข้อคิด (2)	1	21 ธ.ค.65
4	การเขียนเรื่องอย่างสร้างสรรค์		
	- ร่วมจิตพิชิตเรื่อง	1	22 ธ.ค.65
	- สืบเนื่องเลื่องชื่อ	1	23 ธ.ค.65
	- ฝึกปรีอวาดเขียน	1	26 ธ.ค.65
	- พากเพียรเจียรจร	1	27 ธ.ค.65
	- สรุบ (ทดสอบหลังเรียน)	1	28 ธ.ค.65
รวมเวลาที่ใช้ทั้งหมด		18	

ขั้นตอนที่ 3 การทดลองใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบวรรณกรรมเป็นฐานเพื่อส่งเสริมทักษะการเขียนเรื่องจากภาพอย่างสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3

ประชากร ได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ปีการศึกษา 2565 ของโรงเรียนในเขตอำเภอปากท่า สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุตรดิตถ์ จำนวน 112 คน

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ปีการศึกษา 2565 ของโรงเรียนบ้านห้วยลึก อำเภอปากท่า สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุตรดิตถ์ จำนวน 24 คน (สุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง โดยใช้โรงเรียนเป็นหน่วยสุ่ม)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย แผนการจัดการเรียนรู้ประกอบรูปแบบการจัดการเรียนรู้ และแบบทดสอบวัดทักษะการเขียนอย่างสร้างสรรค์ ผู้วิจัยดำเนินการสร้างแบบทดสอบวัดทักษะการเขียนอย่างสร้างสรรค์ แบบอัตนัย จำนวน 2 ข้อ คะแนนเต็มข้อละ 15 คะแนน เพื่อใช้ทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียน และสร้างเกณฑ์การประเมินโดยผู้วิจัยได้ปรับปรุงเกณฑ์การประเมินของ สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา (2559: 3)

ได้เกณฑ์การเขียนเรื่องตามจินตนาการ 5 รายการ ได้แก่ การตั้งชื่อเรื่อง สารสำคัญของเรื่องที่เขียนตามจินตนาการ การใช้ภาษา การเขียนสะกดคำ และความเป็นระเบียบเรียบร้อย โดยตรวจให้คะแนนโดยใช้แบบอัตโนมัติ จัดอันดับคุณภาพ 3 ระดับ คือ ระดับ 3 เท่ากับ 11-15 คะแนน อยู่ในเกณฑ์ดี ระดับ 2 เท่ากับ 8-10 คะแนน อยู่ในเกณฑ์พอใช้ และระดับ 1 เท่ากับ 5-7 คะแนน อยู่ในเกณฑ์ปรับปรุง จากนั้นให้อาจารย์ที่ปรึกษาตรวจสอบความถูกต้องของเนื้อหาและภาษา ก่อนนำไปให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน พิจารณาความตรงเชิงเนื้อหา (content validity) และนำผลมาหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) อยู่ระหว่าง .67-1.00 และนำแบบทดสอบที่ผ่านการตรวจสอบคุณภาพไป try out กับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 จากนั้นนำข้อเสนอแนะมาปรับปรุงแก้ไขและจัดทำเป็นฉบับสมบูรณ์

ขั้นตอนที่ 4 การประเมินรูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบวรรณกรรมเป็นฐานเพื่อส่งเสริมทักษะการเขียนเรื่องจากภาพอย่างสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3

ประชากร ได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ปีการศึกษา 2565 ของโรงเรียนในเขตอำเภอ พากท่า สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุตรดิตถ์ จำนวน 112 คน

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ปีการศึกษา 2565 ของโรงเรียนบ้านห้วยลึก อำเภอปากท่า สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุตรดิตถ์ จำนวน 24 คน (สุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง โดยใช้โรงเรียนเป็นหน่วยสุ่ม)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย แบบสอบถามความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบวรรณกรรมเป็นฐานเพื่อส่งเสริมทักษะการเขียนเรื่องจากภาพอย่างสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ผู้วิจัยสร้างแบบสอบถามความพึงพอใจเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (rating scale) ตามแนวคิดของ likert จำนวน 10 ข้อ โดยแบ่งออกเป็น 4 ด้าน ได้แก่ ด้านเวลา ด้านเนื้อหา ด้านกิจกรรมการเรียนรู้ และด้านประโยชน์ที่ได้รับ จากนั้นนำไปให้อาจารย์ที่ปรึกษาตรวจสอบความถูกต้องของเนื้อหาและการใช้ภาษา ก่อนนำไปให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 คน พิจารณาตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (content validity) และนำผลมาหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) จากนั้นนำข้อเสนอแนะมาปรับปรุงแก้ไขและจัดทำเป็นฉบับสมบูรณ์

ผลการวิจัย

จากการดำเนินงานตามขั้นตอนการวิจัยที่ได้นำเสนอ สรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

1. ผลการศึกษาข้อมูลพื้นฐานสำหรับการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบวรรณกรรมเป็นฐาน เพื่อส่งเสริมทักษะการเขียนเรื่องจากภาพอย่างสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 พบว่า การเขียนเรื่องจากภาพอย่างสร้างสรรค์มีปัญหาในระดับมากที่สุดครูต้องการพัฒนาในระดับมากที่สุดทั้งนี้เนื่องมาจากการเขียนเป็นทักษะหนึ่งซึ่งถือว่าเป็นเครื่องมือสื่อสารใช้ในการถ่ายทอดความรู้สึกนึกคิด ความเข้าใจและประสบการณ์ของ บุคคลด้วยการเขียนเป็นเรื่องราวให้ถูกต้องตามลักษณะตัวอักษรให้เป็นระเบียบ ให้ผู้อื่นเข้าใจความหมายได้อย่างชัดเจน

2. ผลการสร้างและหาประสิทธิภาพรูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบวรรณกรรมเป็นฐานเพื่อส่งเสริมทักษะการเขียนเรื่องจากภาพอย่างสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 พบว่า รูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น มี 5 องค์ประกอบได้แก่ 1) การเลือกภาพที่เหมาะสมเพื่อกระตุ้นจินตนาการและความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียน 2) การกระตุ้นจินตนาการผ่านคำถามหรือกิจกรรมที่สร้างโอกาสให้นักเรียนใช้จินตนาการในการสร้างเรื่องราวจากภาพ 3) การสอนวางโครงเรื่องและวางแผนการเขียนเพื่อให้เรื่องราวมี่โครงสร้างที่ชัดเจนและน่าสนใจ 4) การส่งเสริมนักเรียนให้เขียนและปรับปรุงงานเขียนของตนเองโดยใช้ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะจากผู้อื่น และ 5) การเปิด

โอกาสให้นักเรียนนำเสนอเรื่องราวที่เขียนและรับฟังความคิดเห็นเพื่อพัฒนาทักษะการสื่อสารและการปรับปรุงงานเขียนของตนเอง

3. ผลการทดลองใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบวรรณกรรมเป็นฐานเพื่อส่งเสริมทักษะการเขียนเรื่องจากภาพอย่างสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 พบว่า ทักษะการเขียนอย่างสร้างสรรค์ของนักเรียนหลังเรียนโดยใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบวรรณกรรมเป็นฐานเพื่อส่งเสริมทักษะการเขียนเรื่องจากภาพอย่างสร้างสรรค์สูงขึ้นกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

4. ผลการประเมินรูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบวรรณกรรมเป็นฐานเพื่อส่งเสริมทักษะการเขียนเรื่องจากภาพอย่างสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 พบว่า ความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อรูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบวรรณกรรมเป็นฐานเพื่อส่งเสริมการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก

อภิปรายผล

1. การศึกษาข้อมูลพื้นฐานสำหรับการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบวรรณกรรมเป็นฐานเพื่อทักษะการเขียนเรื่องจากภาพอย่างสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 พบว่าการเขียนเรื่องจากภาพอย่างสร้างสรรค์มีปัญหาในระดับมากที่สุดครูต้องการพัฒนาในระดับมากที่สุด ทั้งนี้เนื่องมาจากการเขียนเป็นทักษะหนึ่งซึ่งถือว่าเป็นเครื่องมือสื่อสารใช้ในการถ่ายทอดความรู้สึกนึกคิด ความเข้าใจและประสบการณ์ของบุคคลด้วยการเขียนเป็นเรื่องราวให้ถูกต้องตามลักษณะตัวอักษรให้เป็นระเบียบ ให้อ่านเข้าใจความหมายได้อย่างชัดเจน

2. รูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบวรรณกรรมเป็นฐานเพื่อส่งเสริมทักษะการเขียนเรื่องจากภาพอย่างสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 พบว่ารูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น มี 5 องค์ประกอบได้แก่ 1) การเลือกภาพที่เหมาะสมเพื่อกระตุ้นจินตนาการและความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียน 2) การกระตุ้นจินตนาการผ่านคำถามหรือกิจกรรมที่สร้างโอกาสให้นักเรียนใช้จินตนาการในการสร้างเรื่องราวจากภาพ 3) การสอนวางโครงเรื่องและวางแผนการเขียนเพื่อให้เรื่องราวมีโครงสร้างที่ชัดเจนและน่าสนใจ 4) การส่งเสริมให้นักเรียนให้เขียนและปรับปรุงงานเขียนของตนเองโดยใช้ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะจากผู้อื่น และ 5) การเปิดโอกาสให้นักเรียนนำเสนอเรื่องราวที่เขียนและรับฟังความคิดเห็นเพื่อพัฒนาทักษะการสื่อสารและการปรับปรุงงานเขียนของตนเอง และมีค่าประสิทธิภาพ E_1 / E_2 เท่ากับ 87.62/ 81.90 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ 75/75 ที่ตั้งไว้ ทั้งนี้อาจเนื่องมาจาก ผู้วิจัยได้เตรียมการพัฒนารูปแบบการเรียนภาษาไทยโดยการศึกษาเอกสารงานวิจัย และทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง เมื่อได้แนวทางการดำเนินงานจึงปรึกษาและขอคำแนะนำจากผู้เชี่ยวชาญหลายท่าน นอกจากนี้ก่อนที่จะนำไปใช้กับกลุ่มตัวอย่าง ผู้วิจัยได้นำรูปแบบการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้นไปหาประสิทธิภาพโดยการทดลองแบบรายบุคคล แบบกลุ่มย่อย และการทดลองแบบภาคสนาม จนได้รูปแบบการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ที่กำหนด จากนั้นจึงนำไปทดลองกับกลุ่มตัวอย่าง สอดคล้องกับที่ วัชรวิภา เกล้าเรียนดี (2552) ที่ให้แนวคิดว่ารูปแบบการสอนและวิธีจัดการเรียนรู้มีมากมายหลายรูปแบบและหลายวิธี การเลือกใช้ควรให้เหมาะสมกับผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง ลักษณะเนื้อหา กลุ่มสาระการเรียนรู้ ความพร้อมของผู้เรียนและสื่อการเรียนรู้ รูปแบบวิธีสอนคิดหรือวิธีสอนคิดหลาย ๆ วิธีสามารถนำมาพัฒนาได้ทั้งทักษะการคิดและความรู้ในเนื้อหาสาระครูควรสามารถรู้และตัดสินใจได้ว่าควรเลือกรูปแบบใดและควรบูรณาการรูปแบบใดกับเทคนิควิธีสอนแบบใดในการจัดการเรียนรู้ การส่งเสริมและพัฒนาทักษะการเขียน ดังนั้นรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้นนี้จึง มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ องค์ประกอบ ต่าง ๆ ของรูปแบบการจัดการเรียนรู้มีความเหมาะสมสอดคล้องกันทุกองค์ประกอบ สามารถนำรูปแบบการจัดการเรียนรู้ไปใช้ในการจัดการ

เรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะการเขียนเรื่องจากภาพอย่างสร้างสรรค์ของนักเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับแนวคิดของทศนา แคมมณี (2560 : 5) ที่สรุปได้ว่าการพัฒนารูปแบบการเรียนการสอน จะต้องผ่านการจัดองค์ประกอบของรูปแบบต่างๆ ของรูปแบบการเรียนการสอนให้เป็นระบบ โดยคำนึงถึงทฤษฎีและหลักการที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งการจัดองค์ประกอบต่างๆ ของรูปแบบการเรียนการสอนให้มีความสัมพันธ์กัน เพื่อนำนักเรียนไปสู่จุดมุ่งหมายที่ต้องการ และเมื่อนำไปทดลองใช้เบื้องต้นแล้วพบว่า มีประสิทธิภาพสามารถนำไปใช้พัฒนานักเรียนให้มีคุณภาพตามวัตถุประสงค์ที่ต้องการ สอดคล้องกับ Galda, Cullinan & Strickland (1993) ได้สรุปว่าแนวคิดการเรียนรู้อิงวรรณกรรมเป็นฐาน (literature-based approach) เป็นแนวคิดที่เกิดขึ้นและได้รับความนิยมในประเทศสหรัฐอเมริกา โดยมีจุดประสงค์เพื่อใช้บทอ่านหรืองานวรรณกรรมเป็นสื่อให้ผู้เรียนได้ฝึกทักษะทางภาษา หลักการสำคัญของแนวคิดดังกล่าวมี 4 ประการ ได้แก่ 1) การให้ความสำคัญกับการเลือกเนื้อหาของวรรณกรรม 2) การใช้วรรณกรรมเป็นสื่อฝึกทักษะทางภาษา 3) การให้ผู้เรียนได้สัมผัสวรรณกรรมเพื่อศึกษาเนื้อหา ภาษา และรูปแบบของวรรณกรรม 4) เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้แสดงความคิดเห็นและแลกเปลี่ยนประสบการณ์จากการอ่านวรรณกรรม สอดคล้องกับปริญญญา สีทอง (2559) ได้พัฒนารูปแบบการเรียนการสอนโดยใช้แนวคิดการเรียนรู้อิงวรรณกรรมด้วยการเสริมศักยภาพที่ส่งเสริมความสามารถในการเขียนเพื่อการสื่อสารภาษาไทย สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 และสร้างคู่มือการใช้รูปแบบการเรียนการสอน เพื่อใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนกับนักเรียนและคู่มือการใช้ได้ผ่านการประเมินจากผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 9 ท่าน คู่มือการใช้รูปแบบมีคุณภาพอยู่ในระดับมาก

3. ทักษะการเขียนอย่างสร้างสรรค์ของนักเรียนหลังเรียนโดยใช้รูปแบบรูปการจัดการเรียนรู้แบบวรรณกรรมเป็นฐานเพื่อส่งเสริมทักษะการเขียนเรื่องจากภาพอย่างสร้างสรรค์สูงขึ้นกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทั้งนี้เนื่องมาจาก การใช้วรรณกรรมเป็นฐาน คือ สื่อภาพหนึ่ง ประกอบเหตุการณ์บรรยายหรือนิทานประกอบภาพเป็นการสอนโดยใช้การกระตุ้นแรงจูงใจ และสร้างเป้าหมายอย่างรูปธรรม ผ่านวรรณกรรมซึ่งเป็นสื่อที่สามารถดึงดูดสมาธิของนักเรียนได้เป็นอย่างดี อีกทั้งยังก่อให้เกิดการเรียนรู้การเขียนสะกดคำได้มากขึ้นทำให้นักเรียนสามารถเขียนเรื่องจากภาพตามจินตนาการและความคิดสร้างสรรค์ได้ดี สอดคล้องกับงานวิจัยของ วรัญญา ไวบรรเทา ได้พัฒนาการจัดการเรียนรู้โดยใช้นิทานเพื่อพัฒนาทักษะการอ่านคำศัพท์ภาษาไทยของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนที่ได้รับจัดการเรียนการสอนโดยใช้นิทานเพื่อพัฒนาทักษะการอ่านภาษาไทยจากคำศัพท์พื้นฐานของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ตามมาตราตัวสะกด สูงขึ้นกว่าก่อนเรียน และคุณภาพด้านการอ่านภาษาไทยของนักเรียนชั้นประถมศึกษา ปีที่ 1 ที่ได้รับการสอนโดยการใช้นิทานจากคำศัพท์พื้นฐาน ตามมาตราตัวสะกด สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 นั้นมีประสิทธิภาพ 81.85/87.57 ซึ่งมีคุณภาพสูงกว่าเกณฑ์ที่ตั้งไว้ 80/80 เช่นเดียวกับบุญญฉัตร สังกัดกลาง ได้ศึกษาการพัฒนาความสามารถในการเขียนสะกดคำของนักเรียนที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โดยใช้การจัดการเรียนรู้เทคนิคเกมมิฟิเคชันร่วมกับการใช้วรรณกรรมเป็นฐาน ผลการวิจัยพบว่าความสามารถในการเขียนสะกดคำของนักเรียนที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โดยใช้การจัดการเรียนรู้เทคนิคเกมมิฟิเคชัน (Gamification) ร่วมกับการใช้วรรณกรรมเป็นฐาน หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 สอดคล้องกับสมมุติฐานการวิจัยที่ตั้งไว้ และสอดคล้องผลการวิจัยของ Archsattroo, Sattayopat & Manrkosol. (2016) และ Wadhani, Inderawati & Vianty (2019) ที่พบว่า การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดวรรณกรรมเป็นฐานสามารถนำมาพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน การอ่าน และเจตคติของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาให้สูงขึ้น อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

4. นักเรียนมีความพึงพอใจต่อรูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบวรรณกรรมเป็นฐานเพื่อส่งเสริมทักษะการเขียนเรื่องจากภาพอย่างสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้เป็นเพราะการจัดการจัดกิจกรรมที่ไม่เน้นวิชาการมากเกินไปแต่นำนักเรียนได้ปฏิบัติและเรียนรู้จากสถานการณ์ที่กำหนดทำให้นักเรียนเกิดความสนใจ ตื่นเต้นที่จะได้เรียนรู้เกี่ยวกับสถานการณ์ใกล้ตัว และได้เรียนรู้ที่จะคิดแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นร่วมกัน และจากการจัดบรรยากาศเชิงบวกให้กับผู้เรียน โดยครูเป็นเพียงที่ปรึกษา ช่วยคิดช่วยแสดงความคิดเห็นทำให้บรรยากาศในการเรียนมีความสุข สอดคล้องกับแนวคิดของ ฌ็องฌูอา เอ็อมอว์ (2550) ได้สรุปความพึงพอใจไว้ว่าความพึงพอใจ หมายถึง ความรู้สึกหรือทัศนคติของบุคคลที่มีต่องานหรือกิจกรรม ซึ่งสามารถเป็นไปได้ทั้งทางบวกและทางลบ ถ้าเป็นไปในทางบวกก็ทำให้เกิดผลดีต่องานและกิจกรรมที่ทำหรือเข้าร่วม แต่ถ้าเป็นไปในทางลบก็จะเกิดผลเสียต่องานหรือกิจกรรมเช่นกัน เช่นเดียวกับ วชิรา ฉางวางปราง (2565) ได้พัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ด้วยกระบวนการ Active Learning ตามแนวคิดทฤษฎีการใช้สมองเป็นฐาน (Brain-based learning) เพื่อพัฒนาทักษะการอ่าน การเขียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 พบว่าความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อรูปแบบการจัดการเรียนรู้ด้วยกระบวนการ Active Learning ตามแนวคิดทฤษฎีการใช้สมองเป็นฐาน เพื่อพัฒนาทักษะการอ่าน การเขียน ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 (PEASA Model) ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด

เอกสารอ้างอิง

- จิรวัดน์ เพชรรัตน์ และอัมพร ทองใบ. (2555). ภาษาไทยเพื่อการสื่อสาร. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.
- ชาญชัย อิศระวารการ. (2557). การส่งเสริมทักษะการเขียนผ่านการใช้วรรณกรรมเป็นฐานสามารถสร้างความสนใจและแรงบันดาลใจให้นักเรียน. วารสารการศึกษา มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 22(1), 103-114.
- ฌ็องฌูอา เอ็อมอว์. (2550). ความพึงพอใจต่อการใช้บริการห้องสมุดประชาชนของนักศึกษานอกโรงเรียนสายสามัญ วิธีเรียนทางไกล ศูนย์บริการศึกษานอกโรงเรียน อำเภอพิบูลย์รักษ์. (วิทยานิพนธ์ กศ.ม). มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- บุญญฉัตร สังกัดกลาง. (2565). การพัฒนาความสามารถในการเขียนสะกดคำของนักเรียนที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โดยใช้การจัดการเรียนรู้เทคนิคเกมมิฟิเคชันร่วมกับการใช้วรรณกรรมเป็นฐาน. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- ปริญญญา สีสทอง. (2559). การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนการสอนโดยใช้แนวคิดการเรียนรู้ร่วมกัน ด้วยการเสริมศักยภาพที่ส่งเสริมความสามารถในการเขียนเพื่อการสื่อสารภาษาไทยสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4. วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร, 18(4), 69-85.
- ผดุง อารยะวิญญู. (2544). การศึกษาสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษ. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์แว่นแก้ว.
- พวงผกา ยอดมณี. (2564). การพัฒนาทักษะการเขียนเชิงสร้างสรรค์ในระดับประถมศึกษา. วารสารการศึกษาและพัฒนาสังคม, 12(2), 45-60.
- วชิรา ฉางวางปราง. (2565). การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ด้วยกระบวนการ Active Learning ตามแนวคิดทฤษฎีการใช้สมองเป็นฐาน (Brain-based learning) เพื่อพัฒนาทักษะการอ่าน การเขียน ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1. การประชุมมหาดใหญ่วิชาการระดับชาติ และนานาชาติ ครั้งที่ 14 (น.1337-1338). สงขลา : มหาวิทยาลัยหาดใหญ่.

- วรัญญา ไวยรรเทา.(2563). พัฒนาการจัดการเรียนรู้โดยใช้นิทานเพื่อพัฒนาทักษะการอ่านคำศัพท์ภาษาไทยของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1. หลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยรังสิต.
- วัชรรา เล่าเรียนดี. (2552). การนิเทศการสอน. นครปฐม : คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- วรรณวิโสสมประยูร. (2542). การสอนภาษาไทยในระดับประถมศึกษา. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช.
- วีไล มาศจรัส. (2545). เทคนิคการเขียน การเล่านิทานสำหรับเด็ก. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : ธารอักษร.
- ศิริวรรณ ทองดี. (2565). การส่งเสริมทักษะการเขียนโดยใช้ภาพประกอบ. *วารสารวิชาการศึกษาศาสตร์*, 15(1), 99-113.
- สุรีย์พร วงศ์สวัสดิ์. (2566). การใช้ภาพเป็นสื่อการสอนเพื่อพัฒนาทักษะการเขียน. *วารสารศึกษาศาสตร์*, 18(3), 77-92.
- สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2552). *ตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551*. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.
- Archsattroo, S; Sattayopat, S & Manrksol, C. (2016). Effect of instructional activities through literature klon dok sroy rumpoeng nai paacha integrating and a literature-based approach for mattayomsuksa 2 students suanboomyopatum lamphun school (ผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้วรรณคดีกลอนดอกสร้อยราฟิงในป่าช้าแบบบูรณาการตามแนวคิด).
- วรรณคดีเป็นฐานระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนสวนบุญโญภิรมย์ลำพูน). *Journal of Graduate Research*, 7(1), 43-58.
- Galda, L; Cullinan, B & Strickland, D. (1993). *Language, literacy and the child*. Florida: Harcourt Brace & Company.

คุณลักษณะของครูในการจัดการเรียนรู้ยุคดิจิทัล CHARACTERISTICS OF TEACHERS IN MANAGING LEARNING IN THE DIGITAL ERA

ปาหนัน บุ่งจันทร์^{1*} พิศุทธิ์ บัวเปรม²
Panan Bungchan^{1*} Pisut Bourpream²

¹โรงเรียนบ้านระวีง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 1
Banrawing School Phetchabun Primary Education Area Office District 1, Thailand

*Corresponding author E-mail: panabung@gmail.com โทร. 082-595-5166

²อาจารย์ประจำบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์
Lecturer of Graduate School, Phetchabun Rajabhat University

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อนำเสนอคุณลักษณะสำคัญของครูในการจัดการเรียนรู้ยุคดิจิทัล โดยวิเคราะห์และสังเคราะห์จากแนวคิดของนักการศึกษาและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผลการศึกษาพบว่า คุณลักษณะสำคัญของครู ในยุคดิจิทัลประกอบด้วย 1) ความเชี่ยวชาญในเนื้อหาและการบูรณาการเทคโนโลยี 2) ทักษะการออกแบบ การเรียนรู้ดิจิทัล 3) ความเป็นผู้อำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ 4) ทักษะการสื่อสารและการสร้างปฏิสัมพันธ์ในโลกดิจิทัล 5) ความสามารถในการวิเคราะห์และใช้ข้อมูล 6) ความคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรม 7) ทักษะการเรียนรู้ตลอดชีวิตและการปรับตัว และ 8) จริยธรรมและความรับผิดชอบในโลกดิจิทัล บทความนี้ยังนำเสนอ แนวทางการพัฒนาครูเพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะดังกล่าว รวมถึงข้อเสนอแนะสำหรับสถานศึกษาและผู้กำหนดนโยบายในการส่งเสริมการพัฒนาวิชาชีพครูในยุคดิจิทัล

คำสำคัญ: คุณลักษณะครู; การจัดการเรียนรู้; ยุคดิจิทัล; การพัฒนาวิชาชีพครู

ABSTRACT

This article aims to present the essential characteristics of teachers in managing learning in the digital age by analyzing and synthesizing concepts from educators and related research. The study found that the key characteristics of teachers in the digital age include 1) expertise in content and technology integration, 2) digital learning design skills, 3) being a learning facilitator, 4) communication and interaction skills in the digital world, 5) ability to analyze and use data, 6) creativity and innovation, 7) lifelong learning and adaptability skills, and 8) ethics and responsibility in the digital world. The article also presents guidelines for teacher development to enhance these characteristics, as well as recommendations for educational institutions and policymakers in promoting professional development of teachers in the digital age.

Keywords: Teacher characteristics; Learning management; Digital age; Teacher professional development

บทนำ

ในยุคปัจจุบัน เทคโนโลยีดิจิทัลได้เข้ามามีบทบาทสำคัญในทุกภาคส่วนของสังคม รวมถึงด้านการศึกษา สื่อดิจิทัลได้กลายเป็นส่วนหนึ่งของการเรียนรู้ในชีวิตประจำวันของผู้เรียน ส่งผลให้รูปแบบการเรียนรู้เปลี่ยนแปลงไปอย่างมาก ผู้เรียนสามารถเข้าถึงข้อมูลความรู้ได้อย่างรวดเร็วและหลากหลายผ่านอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์และอินเทอร์เน็ต ทำให้การเรียนรู้ไม่ได้จำกัดอยู่เพียงในห้องเรียนอีกต่อไป (สุกัญญา แซ่มซ้อย, 2562)

การเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยีดิจิทัลส่งผลกระทบต่อระบบการศึกษา โดยเฉพาะอย่างยิ่งต่อบทบาทและหน้าที่ของครู ครูจำเป็นต้องปรับเปลี่ยนบทบาทจากผู้ถ่ายทอดความรู้เพียงอย่างเดียว สู่การเป็นผู้อำนวยการความสะอาดในการเรียนรู้ ผู้ชี้แนะ และผู้ออกแบบการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับยุคดิจิทัล (วิจารณ์ พานิช, 2557) ครูต้องพัฒนาตนเองให้มีคุณลักษณะที่สอดคล้องกับการจัดการเรียนรู้ในยุคดิจิทัล เพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพในโลกที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อนำเสนอคุณลักษณะสำคัญของครูในการจัดการเรียนรู้ยุคดิจิทัล โดยวิเคราะห์และสังเคราะห์จากแนวคิดของนักการศึกษาและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง พร้อมทั้งนำเสนอแนวทางในการพัฒนาครูให้พร้อมรับมือกับการจัดการเรียนรู้ในยุคดิจิทัล

เนื้อหา

คุณลักษณะของครูในการจัดการเรียนรู้ยุคดิจิทัล

จากสภาพบริบทของผู้เรียน และการเรียนรู้ในยุคดิจิทัลที่เปลี่ยนแปลงไปนั้น กลายเป็นความท้าทายใหม่ของครูที่ต้องเปลี่ยนบทบาทจากผู้ฝึกสอน กลายเป็นผู้อำนวยการความสะอาดในการเรียนรู้ทำให้ครูจำเป็นต้องพัฒนาการจัดการเรียนรู้ในยุคดิจิทัลเพิ่มเติมขึ้นมา (วิจารณ์ พานิช, 2557) โดยได้มีหน่วยงานและนักวิชาการหลายท่านได้กล่าวถึงคุณลักษณะสำคัญที่ครูต้องมีในศตวรรษ ที่ 21 ซึ่งหมายรวมไปถึงยุคดิจิทัล โดยคุณลักษณะเหล่านี้ถือเป็นองค์ประกอบพื้นฐานของการจัดการ การเรียนรู้ในยุคดิจิทัลของครู ในการส่งเสริม สนับสนุนผู้เรียนให้เกิดการพัฒนาทักษะต่าง ๆ ได้อย่างเต็มประสิทธิภาพ ซึ่งมีรายละเอียด ดังนี้

ถนอมพร เลหาจรัสแสง (2561) กล่าวว่า คุณลักษณะการจัดการเรียนรู้ของผู้สอนในยุคดิจิทัลไว้ว่า เมื่อผู้เรียนในยุคนี้มีคุณลักษณะที่เปลี่ยนแปลงไป เพื่อให้การเรียนรู้มีประสิทธิภาพ ผู้สอนก็ต้องมี คุณลักษณะจำเป็น 8 ประการด้วยกัน เพื่อที่จะสร้าง/ส่งมอบ/ถ่ายทอดความรู้และทักษะให้แก่ผู้เรียน ได้เรียกว่าเป็น ผู้สอนพันธุ์ C (C-Teachers) โดยประกอบไปด้วยทักษะที่จำเป็น 8 ประการได้แก่

1. ความเชี่ยวชาญในเนื้อหาที่สอน (C-Content) หมายถึง การที่ผู้สอนต้องเป็นผู้เชี่ยวชาญเนื้อหาที่ตนรับผิดชอบในการสอน C-Content ถือเป็นลักษณะที่จำเป็นอย่างที่สุดและขาดไม่ได้สำหรับผู้สอน เพราะถึงแม้ผู้สอนจะมีทักษะ C อื่นที่เหลือทั้งหมด แต่หากขาดซึ่งความเชี่ยวชาญ ในเนื้อหาการสอนของตนแล้ว เป็นไปไม่ได้เลยที่ผู้เรียนจะสามารถเรียนรู้จากกิจกรรมที่เกิดขึ้นจากผู้สอนที่ไม่แม่นในเนื้อหา หรือไม่เข้าใจในสิ่งที่ตนพยายามถ่ายทอดส่งผ่านให้แก่ผู้เรียน

2. การใช้งาน ICT (C-Computer (ICT) Integration) หมายถึง การที่ผู้สอนสามารถใช้คอมพิวเตอร์ในการบูรณาการกับการเรียนการสอนในชั้นเรียน จะทำให้ผู้สอนสามารถออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ ส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาทักษะการคิด และเรียนรู้ การใช้งานเครื่องมือ ICT ไปด้วยพร้อมกัน

3. การสร้างองค์ความรู้ (C-Constructionist) หมายถึง การที่ผู้สอนเป็นผู้สร้างสรรค์ มีความเข้าใจเกี่ยวกับแนวคิด Constructionism ซึ่งมุ่งเน้นว่า การเรียนรู้จะเกิดขึ้นได้นั้นเป็นเรื่อง

ภายในของตัวบุคคลจากการที่ได้ลงมือทำกิจกรรมใด ๆ ให้เกิดการสร้างสรรค์ความรู้ใหม่ที่เชื่อมโยงกับประสบการณ์หรือความรู้เดิมที่อยู่ในตัวบุคคลนั้นมาก่อน ผู้สอนที่เป็น ผู้สร้างสรรค์ไม่เพียงแต่ใช้ทักษะนี้ในการพัฒนาในด้านของเนื้อหาความรู้ใหม่สำหรับผู้เรียน หากยังสามารถนำไปใช้ในการสร้างแผนการเรียนรู้ต่าง ๆ ซึ่งครอบคลุมกิจกรรมที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนเป็นผู้สร้างความรู้ขึ้นในตนเอง ผ่านการลงมือผลิตชิ้นงานต่าง ๆ เช่น งานศิลปะ การเขียนโปรแกรมคอมพิวเตอร์ ฯลฯ

4. การเชื่อมโยง (C-Corinectivity) หมายถึง การที่ผู้สอนสามารถจัดกิจกรรมที่เชื่อมโยงระหว่างผู้เรียนด้วยกัน การเชื่อมโยงเพื่อนอาจารย์ทั้งในสถานศึกษาเดียวกันและต่างสถานศึกษา หรือเชื่อมโยงสถานศึกษา บ้าน และ/หรือชุมชนเข้าเป็นส่วนหนึ่งของสิ่งแวดล้อมการเรียนรู้ของผู้เรียน เนื่องจาก แนวคิดที่ว่า การเรียนรู้จะเกิดขึ้นได้อย่างดี เมื่อสิ่งที่เรารู้มีความสัมพันธ์โดยตรง หรือเกี่ยวข้องกับ ความสนใจ ประสบการณ์ ความเชื่อ สังคม และวัฒนธรรมของผู้เรียน การที่ผู้สอนสามารถเชื่อมโยงสิ่งที่ ผู้เรียนเรียนรู้ในชั้นเรียนกับเพื่อน อาจารย์ในสถานศึกษา บ้านและสังคม แวดล้อมที่ผู้เรียนเป็นส่วนหนึ่ง ได้มากเท่าใดก็ย่อมทำให้ผู้เรียนเกิดการเชื่อมโยงระหว่างสิ่งที่เรียนรู้กับประสบการณ์ตรงได้มากเท่านั้น

5. การสร้างความร่วมมือ (C-Collaboration) หมายถึง การที่ผู้สอนมีความสามารถในการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือกับผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ กล่าวคือ ผู้สอนจะต้องมีทักษะในบทบาทของการเป็นโค้ช หรือที่ปรึกษาที่ดีในการเรียนรู้ (ส่วนใหญ่จะอยู่ในลักษณะของการเรียนรู้ด้วยตนเอง) ของผู้เรียน รวมทั้งการเป็นผู้เรียนเองในบางครั้ง ทักษะสำคัญของการเป็นโค้ชหรือที่ปรึกษาที่ดีนั้น ได้แก่ การสร้างฐานการเรียนรู้ให้กับผู้เรียนเป็นระยะ อย่างเหมาะสม อำนวยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ที่จะต่อยอดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมขึ้นได้ ทั้งนี้ การเรียนรู้จะเกิดขึ้นในผู้เรียนได้อย่างจำกัด หากปราศจากซึ่งฐานการเรียนรู้ที่เหมาะสมจากผู้สอน

6. การสื่อสาร (C-Communication) หมายถึง การที่ผู้สอนมีความสามารถในการสื่อสารกับผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งมีใช้เฉพาะการพัฒนาให้เกิดการสื่อสารแบบทั่วไปที่ดี เช่น การอธิบายด้วยคำพูด ข้อความ ยกตัวอย่าง ฯลฯ เท่านั้น หากยังหมายรวมถึงการเลือกใช้สื่อที่หลากหลาย ที่ช่วยให้ผู้สอนสามารถส่งผ่านเนื้อหาสาระที่ต้องการจะนำเสนอ หรือสร้างสิ่งแวดล้อมที่เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ด้วยตนเองได้อย่างเหมาะสม

7. ความคิดสร้างสรรค์ (C-Creativity) หมายถึง การที่ผู้สอนเป็นผู้ที่มีความคิดสร้างสรรค์ เพราะบทบาทของผู้สอนในยุคสมัยหน้านั้นไม่ได้มุ่งเน้นการเป็นผู้ป้อนหรือส่งผ่านความรู้ให้กับผู้เรียนโดยตรง หากมุ่งไปสู่บทบาทของการสร้างสรรค์ ออกแบบสิ่งแวดล้อมการเรียนรู้ที่เอื้อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ด้วยตนเองของผู้เรียน ผู้สอนจะได้รับการคาดหวังให้สามารถที่จะรังสรรค์กิจกรรมใหม่ ๆ ต่างๆ ที่ส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียน

8. ความมีเมตตา (C-Caring) หมายถึง การที่ผู้สอนจะต้องมีความเมตตา ความรัก ความปรารถนาและความห่วงใยอย่างจริงใจแก่ผู้เรียน ในทักษะทั้งหมดที่ได้กล่าวมานั้น ทักษะ Caring นับว่าเป็นทักษะที่สำคัญที่สุด ทั้งนี้เพราะความมีเมตตา รัก ปรารถนาดี และห่วงใยกับผู้เรียนของผู้สอนนั้นจะทำให้ผู้เรียนเกิดความเชื่อใจต่อผู้สอน ส่งผลให้เกิดสิ่งแวดล้อมการเรียนรู้ในลักษณะ การตื่นตัวอย่างผ่อนคลาย แทนความรู้สึกรัดกุมกังวลในสิ่งที่จะเรียนรู้ ซึ่งการตื่นตัวอย่างผ่อนคลาย ถือว่าเป็นสิ่งแวดล้อมที่เหมาะสมที่สุดที่จะทำให้สมองเกิดการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพอันที่จริง

สุกัญญา แซ่มซ้อย (2561) กล่าวว่า หัวใจสำคัญของการเป็นครู ควรมีคุณลักษณะของการจัดการเรียนรู้ในยุคดิจิทัล คือ คำนึงถึงเป้าหมายรายบุคคลของผู้เรียนที่มีความแตกต่าง หลากหลาย ดังนั้นครูควรมีบทบาทและลักษณะดังนี้

1. ผู้ฝึกสอนหรือโค้ช (Coach) โดยครูจะต้องไม่ตั้งตนเป็นผู้รู้ แต่จะต้องเป็นยัง พร้อมจะเรียนรู้ไปกับผู้เรียน ครูจะต้องมีทักษะในการกำกับ ติดตามการเรียนรู้ และคอยชี้แนะ แนวทางในการศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติมให้กับผู้เรียน

2. นักตั้งคำถาม (questioner) ทักษะการตั้งคำถามเป็นทักษะที่สำคัญมากสำหรับ ครูในยุคดิจิทัล ครูต้องฝึกการตั้งคำถามที่สามารถไปกระตุ้นความคิด ทำท่ายให้ผู้เรียนอย่าง เรียนรู้ และสร้างแรงบันดาลใจในการเรียนรู้ให้กับผู้เรียน

3. นักออกแบบการเรียนรู้ (learning designer) ทักษะการออกแบบการเรียนรู้จะประสิทธิภาพก็ต่อเมื่อครุมีความรู้ความเข้าใจศาสตร์การสอนต่าง ๆ เป็นอย่างดี แล้วนำมา ออกแบบการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับเป้าหมายของผู้เรียน และวิธีการเรียนรู้ของผู้เรียนในยุคดิจิทัล

4. นักจัดสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ (Context provider) การจัดการเรียนรู้ในยุคเทคโนโลยี สภาพแวดล้อมการเรียนรู้มีผลต่อการเรียนรู้ของผู้เรียนในยุคคัลอย่าง มาก หาก ครูสามารถจัดสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ได้อย่างเหมาะสมแล้ว ผู้เรียนจะสามารถเรียนรู้ได้อย่าง ที่ครูอาจจะคาดไม่ถึงถึงเลยทีเดียว

5. นักเทคโนโลยี (educational technology) สำหรับการเป็นครูในยุคดิจิทัลที่ ผู้เขียนเป็นชนพื้นเมืองราวที่ฟังดังที่ได้กล่าวมาแล้วนั้น ครูจึงจำเป็นต้องมีทักษะการใช้เทคโนโลยี ทางการศึกษา ในการบูรณาการการจัดการเรียนรู้ให้กับผู้เรียน โดยอาจจะไม่จำเป็นที่จะต้องไป เทคโนโลยีทั้งหมดในการจัดการเรียนรู้ แต่ก็ควรที่จะมีการใช้สื่อและนวัตกรรมที่หลากหลาย มากยิ่งกว่าในยุคที่ผ่านมา

6. ผู้ควบคุมคุณภาพ (quality controller) การประเมินผลการเรียนรู้ของครูในยุคดิจิทัล นั้น การพัฒนาให้ผู้เรียนมีผลมา ทางการเรียนรู้ได้ตามมาตรฐานอาจจะไม่เพียงพอหาก พบว่าผู้เรียนมีศักยภาพที่จะพัฒนาขึ้นมา หรือมีผลการเรียนได้สูงกว่านี้ หน้าที่ของครูคือ ต้องกำกับ ควบคุม และผลักดันให้ผู้เรียนได้แสดงความสามารถหรือผลสัมฤทธิ์ที่เต็มศักยภาพ สูงสุดของผู้เรียน โดยครูไม่ควรพอใจที่เด็กสามารถทำได้ตามเกณฑ์มาตรฐานเพียงเท่านั้น

7. ผู้เป็นแบบอย่างที่ดี (role model) ทั้งในด้าน 1) การเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ โดยจะต้องมีทักษะในการทำงานเป็นทีม ร่วมเรียนรู้กับผู้อื่นไม่ว่าจะเป็นเพื่อนครูหรือชุมชน สามารถสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ และออกไปใช้ทรัพยากรในชุมชน เพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้ให้กับ ตนเอง และผู้เรียน ได้เป็นอย่างดี และ 2) การเป็นบุคคลที่มีคุณธรรม จริยธรรม มีความ รับผิดชอบ และเสียสละเพื่อประโยชน์ส่วนรวม เพื่อร่วมสร้างสังคมแห่งความเสมอภาคเท่าเทียม

พิมพ์พันธ์ เดชะคุปต์ และพเยาว์ ยินดีสุข (2562) กล่าวว่า คุณลักษณะจำเป็นที่ครู 4.0 หรือครูในยุคดิจิทัลต้องมี เพื่อให้สามารถจัดการเรียนรู้และพัฒนาเด็กในยุคที่มีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว โดยสรุปได้ 7 ประการ เรียกสั้น ๆ ว่า “7C” เพื่อการเป็นครูมืออาชีพ ดังนี้

1. การพัฒนาหลักสูตร (C₁ : Curriculum Construction) การพัฒนาหลักสูตร หรือ การสร้างหลักสูตรมีความสำคัญและความจำเป็นของความก้าวหน้าทางการศึกษา ครูในยุคดิจิทัลนั้น ต้องเข้าใจธรรมชาติของหลักสูตรในประเด็นเกี่ยวกับความหมายกับหลักสูตร องค์ประกอบ ตลอดจนกระบวนการพัฒนาหลักสูตร

2. การจัดการเรียนรู้ที่เน้นเด็กเป็นศูนย์กลาง (C₂ : Co-Child-Oriented Instructional Management) ครูมีหน้าที่จัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นเด็กเป็นสำคัญ ต้องเน้นให้ผู้เรียนได้คิดวิเคราะห์ วิพากษ์ วิจัย แก้ปัญหาเป็น มีความตระหนัก มีจิตสำนึกและสามารถนำความรู้ไปปฏิบัติในชีวิตประจำวัน

3. การนำนวัตกรรมไปใช้ (C₃ : Classroom Innovation Implementation) ครูในยุคดิจิทัลดีดต้องมี ความรู้ ความเข้าใจ และปฏิบัติด้วยความตระหนักและเน้นคุณค่า สามารถเลือก

นวัตกรรม การเรียนรู้ไปใช้ในการจัดการเรียนการสอนตลอดจนต้องสามารถนำนวัตกรรมการเรียนรู้
ด้านต่าง ๆ ไปสร้างนวัตกรรมการเรียนรู้ด้วยตนเองโดยผ่านการทำวิจัยในระดับต่าง ๆ

4. การประเมินการเรียนรู้ (C_4 : Classroom Learning Assessment) ครูในยุคดิจิทัล ต้อง
รู้ เข้าใจ สามารถปฏิบัติการประเมินการเรียนรู้ได้เป็นอย่างดี โดยการรู้เข้าใจการเลือก การสร้าง และ
การใช้เครื่องมือประเมินการเรียนรู้หลากหลายประเภท เพื่อรู้ผลการเรียนรู้ของนักเรียน เป็น
รายบุคคล ให้เป็นไปตามเป้าหมายตามตัวชี้วัดและมาตรฐานการเรียนรู้

5. การวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียน (C_5 : Classroom Action Research Skills) ครูในยุค
ดิจิทัลจำเป็นต้องมีความสามารถในการทำวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียน เพื่อสร้างนวัตกรรมการเรียนรู้
ประเภทต่าง ๆ โดยอาศัยพื้นฐานจากการจัดการเรียนรู้

6. การจัดการชั้นเรียน (C_6 : Classroom Management) ครูในยุคดิจิทัลต้องควรรู้ เข้าใจ
ปฏิบัติอย่างตระหนักและเห็นคุณค่าของการจัดการชั้นเรียนอันเป็นปัจจัยสำคัญของการสร้าง
บรรยากาศ

การเรียนรู้เชิงบวก เพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เชิงรุก หรือจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

7. การพัฒนาคุณลักษณะนิสัย (C_7 : Character Development) ครูมีหน้าที่ต้องช่วย
ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีความเก่ง ดีและมีสุข เป็นผู้มีความสำเร็จอย่างมีคุณธรรมจริยธรรม มีสุขภาพกาย
และใจดี ในสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว

ศศิวิมล ม่วงกล้า (2562) กล่าวว่า ความสามารถทางดิจิทัลของครูและบุคลากรทางการ
ศึกษา ในการถ่ายทอดความรู้และทักษะต่างๆให้กับผู้เรียน ครูและบุคลากรทางการศึกษาควร
คุณลักษณะดังนี้

1. การมีส่วนร่วมเทคโนโลยี

1.1 มีส่วนร่วมในการประชุมด้านดิจิทัลกับผู้มีส่วนเกี่ยวข้องต่างๆทั้งภายในและภายนอก
สถานศึกษา

1.2 สามารถจัดแผนลงทุนทรัพยากรด้านดิจิทัลระยะสั้นได้

1.3 มีกลยุทธ์ด้านดิจิทัลที่สามารถใช้เชื่อมต่อและสื่อสารกับบุคลากร

1.4 มีส่วนร่วมในการวิเคราะห์ความเปลี่ยนแปลงของสถานศึกษาและกำหนดกลยุทธ์
ของสถานศึกษา

1.5 ออกแบบกระบวนการทำงานใหม่โดยมุ่งเน้นการเชื่อมโยงกระบวนการที่เกี่ยวข้องทั้ง
ภายในและภายนอกสถานศึกษา

1.6 ร่วมจัดกิจกรรมสร้างเครือข่ายเพื่อสร้างนวัตกรรมบริการดิจิทัล

1.7 ทำงานร่วมกับหน่วยงานอื่นๆเพื่อแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นภายในสถานศึกษา

1.8 มีการนำเทคโนโลยีเข้ามาใช้ในการเปลี่ยนแปลงสถานศึกษา

2. การประยุกต์ใช้เทคโนโลยีดิจิทัล

2.1 มีส่วนร่วมในกิจกรรมการสื่อสารและความร่วมมือระหว่างสถานศึกษาและนอก
สถานศึกษาโดยใช้เทคโนโลยี

2.2 ได้รับการส่งเสริมในการพัฒนาภาวะผู้นำดิจิทัลจากผู้บังคับบัญชา

2.3 สถานศึกษามีการจัดอบรมเกี่ยวกับการพัฒนาทักษะทางเทคโนโลยีและการสร้าง
วัฒนธรรมเทคโนโลยีในองค์กรให้กับครูและบุคลากร

2.4 สถานศึกษาเปิดโอกาสให้ใช้เทคโนโลยีใหม่ๆสร้างนวัตกรรมเพื่อเป็นประโยชน์ต่อ
การเรียนรู้

2.5 สามารถประยุกต์ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อสร้างคุณค่าแก่งานปัจจุบันและเพื่อสร้าง
งานใหม่ให้แก่สถานศึกษา

- 2.6 เข้าร่วมการอบรมเพื่อสร้างเสริมทักษะด้านดิจิทัลอย่างสม่ำเสมอ
- 2.7 สามารถขอคำปรึกษาจากผู้บังคับบัญชาได้ทุกที่ทุกเวลา
3. การเข้าใจเทคโนโลยีดิจิทัล
 - 3.1 สามารถใช้อุปกรณ์คอมพิวเตอร์รวมทั้งโปรแกรมพื้นฐานที่ต้องใช้ภายในสำนักงานได้
 - 3.2 สามารถนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุดในการทำงานและสื่อสารในองค์กรและนอกองค์กร
 - 3.3 ใช้โปรแกรมหรือ application ในการติดต่อสื่อสารในชีวิตประจำวัน
 - 3.4 สามารถเลือกใช้เครื่องมือดิจิทัลได้หลากหลาย
 - 3.5 ตระหนักว่าการประชาสัมพันธ์ผ่านเทคโนโลยีดิจิทัลเป็นสิ่งจำเป็นต่อการทำงานรูปแบบใหม่
4. การปฏิบัติตามกฎหมายเทคโนโลยีดิจิทัล
 - 4.1 สถานศึกษาจัดกิจกรรมป้องกันและต่อต้านการละเมิดทรัพย์สินทางปัญญา
 - 4.2 สามารถใช้เครื่องมือดิจิทัลในสถานศึกษาเพื่อการจัดเก็บข้อมูลและการทำงานด้านต่างๆ
 - 4.3 มีส่วนร่วมในการจัดสภาพแวดล้อมในการปฏิบัติงานที่ปลอดภัยต่อการใช้เทคโนโลยีในสถานศึกษา
 - 4.4 สามารถตรวจสอบความน่าเชื่อถือของเว็บไซต์ก่อนเชื่อและนำไปใช้
5. การสร้างเครือข่ายเทคโนโลยีดิจิทัล
 - 5.1 เข้าร่วมกิจกรรมสร้างเครือข่ายสัมพันธ์โดยใช้เทคโนโลยีกับสายงานอาชีพต่างๆ
 - 5.2 สามารถเป็นแบบอย่างที่ดีในการใช้เทคโนโลยีโดยตระหนักถึงจริยธรรมและกฎหมาย
 - 5.3 เข้าร่วมอภิปรายแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเกี่ยวกับงานเทคโนโลยีในสถานศึกษาอย่างสม่ำเสมอ
6. การขับเคลื่อนเทคโนโลยีดิจิทัล
 - 6.1 สถานศึกษามีการส่งเสริมให้เรียนรู้และใช้เทคโนโลยีเพื่ออำนวยความสะดวกในการทำงาน
 - 6.2 สถานศึกษามีการจัดสภาพแวดล้อมที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางโดยนำเทคโนโลยีมาใช้เพื่อตอบสนองความต้องการที่หลากหลายของผู้เรียน

ขานนท์ คำพิวทา (2565) ได้กล่าวว่า การจัดการเรียนรู้ยุคดิจิทัลของครูโรงเรียนมัธยมศึกษา (Digital Learning Management) ประกอบด้วยคุณลักษณะดังนี้

 1. การออกแบบการจัดการเรียนรู้แนวดิจิทัล (Digital Learning Design)
 - 1.1 สามารถพัฒนาหลักสูตรให้สอดคล้องกับแนวโน้มในการพัฒนาหรือสถานการณ์โลกในยุคดิจิทัล และบริบทของสถานศึกษา
 - 1.2 สามารถพัฒนาหลักสูตรในยุคดิจิทัลให้สอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษา
 - 1.3 สามารถออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ทั้งในรูปแบบออนไลน์และออฟไลน์ที่ตอบสนองต่อความต้องการของผู้เรียน
 - 1.4 สามารถออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ทั้งในรูปแบบออนไลน์และออฟไลน์ที่ตรงตามจุดประสงค์การเรียนรู้
 - 1.5 เลือกแหล่งเรียนรู้ดิจิทัลได้สอดคล้องกับเนื้อหาในรายวิชาที่สอน
 - 1.6 เลือกแหล่งเรียนรู้ดิจิทัลได้เหมาะกับผู้เรียนในแต่ละระดับชั้น
 2. การจัดการกระบวนการเรียนรู้ผ่านเทคโนโลยีดิจิทัล (Digital Pedagogical Strategies)

- 2.1 ใช้วิธีการจัดการเรียนรู้ในรูปแบบที่หลากหลาย เช่น การใช้ปัญหาเป็นฐาน (Problem based learning), การใช้ปรากฏการณ์เป็นฐาน (Phenomenon based learning), การสืบเสาะหาความรู้ (Inquiry based learning) และอื่น ๆ ร่วมกับเทคโนโลยีที่มี
- 2.2 ประยุกต์ใช้งานโปรแกรม หรือแอปพลิเคชันร่วมกับการจัดการเรียนรู้ เช่น Kahoot, Padlet, Plicker, Stop motion และอื่น ๆ
- 2.3 สามารถใช้งานโปรแกรม หรือแอปพลิเคชันที่ช่วยให้ผู้เรียนมีปฏิสัมพันธ์กับครู หรือผู้เรียนด้วยกันเองในกิจกรรมการเรียนรู้ออนไลน์ เช่น Mentimeter, Lino, Jamboard และอื่น ๆ
- 2.4 สามารถใช้โปรแกรมหรือแอปพลิเคชันติดตามความก้าวหน้าในการเรียนรู้ของผู้เรียน และการทำงานของนักเรียน เช่น Google Classroom, ClassDojo, Seesaw และอื่น ๆ
- 2.5 สามารถเก็บรวบรวมข้อมูลที่ใช้ในวัดและประเมินผลเพื่อการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ในรูปแบบออนไลน์โดยใช้โปรแกรมหรือแอปพลิเคชัน เช่น Google form, Line และอื่น ๆ
- 2.6 สามารถใช้งานโปรแกรม หรือแอปพลิเคชันที่ช่วยในการวัด ประเมินผล เช่น Google form, Quizizz, Zipgrade, Socrative และอื่น ๆ
3. การอำนวยความสะดวกการเรียนรู้ผ่านสื่อดิจิทัล (Digital Learning Facilitation)
 - 3.1 สามารถเป็นโค้ชแนะแนวทางการเรียนรู้ผ่านสื่อดิจิทัล เพื่อให้ผู้เรียนสามารถค้นหา และสร้างความรู้ด้วยตนเอง
 - 3.2 สามารถเป็นที่ปรึกษา และให้คำแนะนำกับนักเรียนถึงแนวทางการแก้ปัญหาต่างๆ ผ่านสื่อดิจิทัล
 - 3.3 กระตุ้นผู้เรียนให้ค้นหา และสร้างความรู้ด้วยตนเองผ่านแอปพลิเคชัน และเว็บไซต์ออนไลน์
 - 3.4 สามารถตั้งกฎหรือข้อตกลงกับผู้เรียน เพื่อให้ผู้เรียนแสดงพฤติกรรมที่เหมาะสมระหว่างการดำเนินกิจกรรมการเรียนรู้ผ่านสื่อดิจิทัล
 - 3.5 สามารถกระตุ้นให้ผู้เรียนคิดนอกกรอบ คิดสร้างสรรค์เพื่อสร้างนวัตกรรมใหม่ ๆ ในยุคดิจิทัล
 - 3.6 สามารถเสริมแรง หรือสร้างแรงบันดาลใจผ่านสื่อดิจิทัล เพื่อทำให้ผู้เรียนมีความมุ่งมั่นมากยิ่งขึ้น
 - 3.7 ส่งเสริมผู้เรียนให้พัฒนาทักษะที่จำเป็น เช่น การคิดสร้างสรรค์ การคิดแก้ปัญหา การรู้ดิจิทัล และอื่น ๆ
 - 3.8 ส่งเสริมผู้เรียนให้พัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ เช่น มีวินัย ใฝ่เรียนรู้ สื่อสัจย์ สุจริต มีจิตสาธารณะ ใช้สื่อดิจิทัลอย่างปลอดภัย และอื่น ๆ มีน้ำหนักองค์ประกอบ
4. การชี้แนวทางการเรียนรู้บนโลกดิจิทัล (Digital Learning Direction)
 - 4.1 มีส่วนร่วมกับผู้เรียนระหว่างการเรียนรู้ โดยใช้สื่อดิจิทัลเป็นตัวกลาง
 - 4.2 ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ผ่านสื่อดิจิทัลด้วยตนเองตามความถนัด
 - 4.3 เปิดโอกาสให้ผู้เรียนแสดงความคิดเห็นผ่านสื่อสังคมออนไลน์ เช่น Facebook, Twitter, Line และอื่น ๆ
5. การใช้เครื่องมือดิจิทัลเพื่อการเรียนรู้ (Digital Tool Using)
 - 5.1 สามารถใช้เครื่องมือดิจิทัลในการสร้างสื่อการเรียนรู้ที่หลากหลาย เช่น Computer, Tablet และอื่น ๆ
 - 5.2 สามารถใช้งานโปรแกรม หรือแอปพลิเคชัน ในการสร้างสื่อการเรียนรู้ เช่น Power tont, Canva, Photoshop และอื่น ๆ

5.3 สามารถจัดเก็บข้อมูลการวัดประเมินผลในรูปแบบของไฟล์ดิจิทัล เช่น Word, POT, Excel, JPAG, PNG และอื่น ๆ

5.4 สามารถจัดเก็บข้อมูลการวัดประเมินผลไว้บนฐานข้อมูลออนไลน์ เช่น Google Drive, Dropbox และอื่น ๆ

6. การสร้างเครือข่ายพัฒนาการเรียนรู้ออนไลน์ (Digital Learning Network)

6.1 ให้ข้อมูลการติดต่อกับผู้เรียนเพื่อให้ผู้เรียนสามารถติดต่อได้ง่าย เช่น เบอร์โทรศัพท์, Line และอื่น ๆ

6.2 สามารถติดต่อ สื่อสารกับผู้เรียนในรูปแบบออนไลน์ผ่านโปรแกรม หรือแอปพลิเคชัน ต่างๆ ได้อย่างเหมาะสม เช่น Line, Facebook Messenger, Zoom, meet และอื่น ๆ

6.3 สามารถติดต่อกับผู้เรียน ผู้ปกครอง และผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง เพื่อสร้างความร่วมมือ การศึกษา ผ่านโปรแกรมหรือแอปพลิเคชัน เช่น Line, Facebook และอื่น ๆ

จากการวิเคราะห์และสังเคราะห์แนวคิดของนักการศึกษาและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง (พิมพ์พันธ์ เตชะคุปต์ และพเยาว์ ยินดีสุข, 2562; ถนอมพร เลหาจรัสแสง, 2561; Redecker, 2017; UNESCO, 2011) สามารถสรุปคุณลักษณะสำคัญของครูในการจัดการเรียนรู้ยุคดิจิทัล ดังนี้

1. ความเชี่ยวชาญในเนื้อหาและการบูรณาการเทคโนโลยี

ครูต้องมีความรู้ลึกซึ้งในเนื้อหาที่สอน และสามารถบูรณาการเทคโนโลยีดิจิทัลเข้ากับการ สอนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ตามแนวคิด TPACK (Technological Pedagogical Content Knowledge) ของ Mishra และ Koehler (2006) ซึ่งเน้นความสัมพันธ์ระหว่างความรู้ด้านเนื้อหา วิธีการสอน และเทคโนโลยี

2. ทักษะการออกแบบการเรียนรู้ดิจิทัล

ครูต้องสามารถออกแบบประสบการณ์การเรียนรู้ที่ใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยีดิจิทัล โดย คำนึงถึงความต้องการและรูปแบบการเรียนรู้ที่หลากหลายของผู้เรียน ทักษะนี้รวมถึงการเลือกใช้ เครื่องมือดิจิทัลที่เหมาะสม การสร้างสื่อการเรียนรู้ดิจิทัล และการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ที่ ส่งเสริมการมีส่วนร่วมและการคิดขั้นสูง

3. ความเป็นผู้อำนวยความสะดวกในการเรียนรู้

ครูต้องปรับบทบาทจากผู้ถ่ายทอดความรู้เป็นผู้อำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ (Facilitator) ที่ช่วยให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้ด้วยตนเองผ่านเทคโนโลยีดิจิทัล ครูต้องมีทักษะในการ กระตุ้นการคิด ตั้งคำถาม และให้คำแนะนำที่เหมาะสมเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้เชิงลึก

4. ทักษะการสื่อสารและการสร้างปฏิสัมพันธ์ในโลกดิจิทัล

ครูต้องมีทักษะในการสื่อสารและสร้างปฏิสัมพันธ์กับผู้เรียนผ่านช่องทางดิจิทัลต่างๆ เช่น การใช้สื่อสังคมออนไลน์ การสื่อสารผ่านวิดีโอคอนเฟอเรนซ์ และการใช้เครื่องมือการทำงานร่วมกัน ออนไลน์ ครูต้องสามารถสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ที่เป็นมิตรและมีส่วนร่วมในสภาพแวดล้อมการ เรียนรู้ดิจิทัล

5. ความสามารถในการวิเคราะห์และใช้ข้อมูล

ครูต้องมีทักษะในการวิเคราะห์และใช้ข้อมูล (Data Literacy) เพื่อติดตามความก้าวหน้า ของผู้เรียน ปรับปรุงการสอน และให้ข้อมูลย้อนกลับที่มีประสิทธิภาพ การใช้เครื่องมือวิเคราะห์ข้อมูล และแดชบอร์ดการเรียนรู้จะช่วยให้ครูสามารถปรับการสอนให้เหมาะสมกับผู้เรียนแต่ละคนได้ดียิ่งขึ้น

6. ความคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรม

ครูต้องมีความคิดสร้างสรรค์ในการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ที่น่าสนใจและท้าทาย โดย ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเป็นเครื่องมือในการสร้างนวัตกรรมทางการศึกษา เช่น การใช้เกมมิฟิเคชัน (Gamification) หรือการสร้างสื่อการเรียนรู้แบบโต้ตอบ (Interactive Learning Materials)

7. ทักษะการเรียนรู้ตลอดชีวิตและการปรับตัว

ครูต้องเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิต พร้อมทั้งจะเรียนรู้เทคโนโลยีใหม่ๆ และปรับตัวให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงในโลกดิจิทัลที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว การเข้าร่วมชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (Professional Learning Community) และการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องเป็นสิ่งสำคัญ

8. จริยธรรมและความรับผิดชอบในโลกดิจิทัล

ครูต้องมีความเข้าใจเกี่ยวกับจริยธรรมในโลกดิจิทัล และสามารถเป็นแบบอย่างที่ดีในการใช้เทคโนโลยีอย่างมีความรับผิดชอบ รวมถึงสอนให้ผู้เรียนตระหนักถึงความปลอดภัยและความเป็นส่วนตัวในโลกออนไลน์ การสอนเรื่องการรู้เท่าทันสื่อ (Media Literacy) และการคิดวิเคราะห์ข้อมูลอย่างมีวิจารณญาณเป็นทักษะที่สำคัญในยุคดิจิทัล

ความสำคัญของยุคดิจิทัล

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ (2553) ได้อธิบายถึงความสำคัญของการจัดการเรียนรู้ในยุคดิจิทัลไว้ว่า เทคโนโลยีให้โอกาสในการมีส่วนร่วมในชีวิตใหม่ของการเรียนรู้ ชุมชน สังคม และกิจกรรมเน้นการทำงาน ทุกคนจะต้องมีความรู้ดีเท่าเพื่อใช้ประโยชน์สูงสุดจากโอกาสเหล่านี้ หลักฐานที่แสดงให้เห็นว่าในขณะที่เยาวชนคนหนุ่มสาว รู้สึกมั่นใจเกี่ยวกับการใช้ทีวีนี้ไม่ได้เป็นสิ่งที่บ่งบอกถึงสมรรถนะหรือความสามารถที่แท้จริง ในด้านทักษะการคิดวิเคราะห์ข้อมูล เช่น ความตระหนักถึงกลยุทธ์ทางการค้าหรืออคติจากสื่อต่าง ๆ ตลอดจนความปลอดภัยในการใช้งาน

นอกจากนี้ การเรียนรู้ดิจิทัลจะมีผลสำคัญต่อสังคมโดยรวม ต่อความเสมอภาคในการเข้าถึงข้อมูลการบริการ และการจ้างงานการเข้ากลุ่มทางสังคมและโอกาสในการเรียนรู้เพิ่มเติม ตลอดจนอาจส่งผลกระทบต่อการศึกษาโอกาสทางธุรกิจ การพัฒนาการเรียนรู้ดิจิทัลเป็นเรื่องเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงธรรมชาติของความรู้ความเข้าใจ ครูทุกคนสามารถนำเสนอมุมมองที่แตกต่างกัน ในเรื่องวิธีการที่เทคโนโลยีสามารถเพิ่มคุณค่าในการเรียนของผู้เรียน และช่วยให้ออนไลน์อย่างปลอดภัย หากผู้เรียนมีความสามารถในการตัดสินใจที่ดี และมีข้อมูลเกี่ยวกับการใช้เทคโนโลยี กระบวนการศึกษาตลอดชีวิตรวมถึงชีวิตการทำงานในอนาคต

บริบทของสถานศึกษาในยุคดิจิทัล

ความก้าวหน้าของเทคโนโลยีดิจิทัลส่งผลให้สภาพแวดล้อมทางการศึกษาเปลี่ยนแปลงไปอย่างมาก สถานศึกษาในยุคดิจิทัลไม่ได้จำกัดอยู่เพียงอาคารเรียนและห้องเรียนแบบดั้งเดิมอีกต่อไป แต่ขยายขอบเขตสู่พื้นที่การเรียนรู้เสมือนจริง (Virtual Learning Space) ที่ผู้เรียนสามารถเข้าถึงได้ทุกที่ทุกเวลา (Garrison & Kanuka, 2004)

สถานศึกษามีบทบาทสำคัญในการจัดสภาพแวดล้อมและโครงสร้างพื้นฐานทางเทคโนโลยีที่เอื้อต่อการเรียนรู้ในยุคดิจิทัล เช่น

1. การจัดหาอุปกรณ์และเครือข่ายอินเทอร์เน็ตความเร็วสูง
2. การพัฒนาระบบการจัดการเรียนรู้ออนไลน์ (Learning Management System)
3. การส่งเสริมการใช้แพลตฟอร์มการเรียนรู้ดิจิทัลต่างๆ

นอกจากนี้ สถานศึกษายังต้องปรับเปลี่ยนนโยบายและแนวทางการจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับยุคดิจิทัล เช่น

1. การปรับหลักสูตรให้มีความยืดหยุ่นและตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยี
2. การส่งเสริมการพัฒนาทักษะดิจิทัลให้แก่ครูและบุคลากร
3. การสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับภาคเอกชนและชุมชนในการพัฒนาการเรียนรู้ดิจิทัล

ความเจริญก้าวหน้าของเทคโนโลยีในยุคดิจิทัลส่งผลให้สภาพบริบทของสถานศึกษาในหลายด้านเปลี่ยนแปลงไป ทั้งด้านผู้เรียน ครู สื่อเทคโนโลยีนวัตกรรมทางการศึกษา รวมไปถึง

ผู้บริหารสถานศึกษาที่ต้องมีการปรับตัว เพื่อรับมือกับการเปลี่ยนแปลงในการบริหารสถานศึกษาดังมีรายละเอียดต่อไปนี้

ผู้เรียนในยุคดิจิทัล

ผู้เรียนในยุคดิจิทัลมีลักษณะเฉพาะที่แตกต่างจากผู้เรียนในยุคก่อน Prensky (2001) เรียกคนกลุ่มนี้ว่า "Digital Natives" หรือ "ชนพื้นเมืองดิจิทัล" ที่เติบโตมาพร้อมกับเทคโนโลยีดิจิทัลและมีความคุ้นเคยกับการใช้อุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์และอินเทอร์เน็ตในชีวิตประจำวัน

จากการศึกษาของ Bennett, Maton, และ Kervin (2008) พบว่าผู้เรียนในยุคดิจิทัลมีลักษณะสำคัญดังนี้

1. มีทักษะในการใช้เทคโนโลยีสูง สามารถเรียนรู้การใช้งานอุปกรณ์และแอปพลิเคชันใหม่ๆ ได้อย่างรวดเร็ว

2. ชอบการเรียนรู้แบบมัลติทาสก์ (Multitasking) สามารถทำงานหลายอย่างพร้อมกันได้

3. ต้องการความรวดเร็วในการเข้าถึงข้อมูลและการตอบสนอง

4. ชอบการเรียนรู้แบบมีปฏิสัมพันธ์และการมีส่วนร่วม มากกว่าการเรียนรู้แบบรับฟังเพียงอย่างเดียว

5. มีความสามารถในการค้นหาและประมวลผลข้อมูลจากแหล่งต่างๆ ได้อย่างรวดเร็ว

อย่างไรก็ตาม ผู้เรียนในยุคดิจิทัลก็มีความท้าทายเช่นกัน เช่น การขาดทักษะการคิดวิเคราะห์ที่เชิงลึก การมีช่วงความสนใจสั้น และการพึ่งพาเทคโนโลยีมากเกินไป ดังนั้น การจัดการเรียนรู้จึงต้องคำนึงถึงทั้งจุดแข็งและข้อจำกัดของผู้เรียนกลุ่มนี้

การจัดการเรียนรู้ในยุคดิจิทัล

การจัดการเรียนรู้ในยุคดิจิทัลจำเป็นต้องปรับเปลี่ยนให้สอดคล้องกับลักษณะของผู้เรียนและบริบททางเทคโนโลยีที่เปลี่ยนแปลงไป Siemens (2005) เสนอทฤษฎีการเรียนรู้แบบเชื่อมโยง (Connectivism) ที่อธิบายว่าการเรียนรู้ในยุคดิจิทัลเกิดจากการเชื่อมโยงข้อมูลและความรู้จากแหล่งต่างๆ ผ่านเครือข่ายดิจิทัล

แนวทางการจัดการเรียนรู้ในยุคดิจิทัลที่มีประสิทธิภาพควรมีลักษณะดังนี้ (ปุณณัฐธามาเชค, 2565; Beetham & Sharpe, 2013)

1. เน้นการเรียนรู้แบบผสมผสาน (Blended Learning) ที่บูรณาการการเรียนรู้แบบออนไลน์และออฟไลน์เข้าด้วยกัน

2. ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเป็นเครื่องมือสนับสนุนการเรียนรู้ เช่น การใช้แอปพลิเคชันการเรียนรู้ แพลตฟอร์มการเรียนรู้ออนไลน์ และสื่อมัลติมีเดีย

3. ส่งเสริมการเรียนรู้แบบร่วมมือ (Collaborative Learning) ผ่านเครื่องมือดิจิทัล เช่น การทำงานกลุ่มผ่าน Google Docs หรือการอภิปรายผ่านเว็บบอร์ด

4. จัดการเรียนรู้แบบยืดหยุ่น (Flexible Learning) ที่ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้ตามความสนใจและความพร้อมของตนเอง

5. ใช้การประเมินผลแบบต่อเนื่อง (Continuous Assessment) และการให้ข้อมูลย้อนกลับแบบทันที (Real-time Feedback) ผ่านระบบดิจิทัล

6. ส่งเสริมการเรียนรู้แบบเชิงรุก (Active Learning) โดยใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเป็นเครื่องมือในการสร้างสรรค์ผลงานและแก้ปัญหา

7. บูรณาการทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 เข้ากับการเรียนรู้เนื้อหาวิชา โดยใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเป็นตัวขับเคลื่อน

สรุปผล

ในยุคปัจจุบันการเรียนรู้ของผู้เรียนนั้นเป็นการเรียนรู้ที่ไร้ขีดจำกัด ครูจึงเป็นผู้ที่มีบทบาทอย่างมาก ในการเป็นผู้ถ่ายทอดความรู้แก่ผู้เรียน และรวมทั้งเป็นผู้ที่ต้องมีความสามารถคอยชี้แนะดูแล และป้องกันการใช้อินเทอร์เน็ตของผู้เรียนในเรื่องที่ไม่เหมาะสมไม่ควร รวมทั้งนำเสนอข้อมูลข่าวสารที่ใหม่ๆ ที่ถูกต้องเหมาะสม เพราะการศึกษาหาข้อมูลในอินเทอร์เน็ตของผู้เรียนนั้น มีทั้งข้อมูลที่เป็นความรู้ที่ดี และไม่ดี ครูจึงต้องควบคุมดูแลและคอยชี้แนะ การออกแบบกระบวนการจัดการเรียนรู้ในปัจจุบันจึงมีความจำเป็นอย่างมาก ที่จะต้องนำเทคโนโลยีสารสนเทศเข้ามาจัดการ และออกแบบการจัดการเรียนรู้ เพื่อให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงในยุคดิจิทัล โดยปรับรูปแบบของความรู้ให้เหมาะสมกับกิจกรรมเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียน

บทบาทของครูในยุคดิจิทัลนั้นจะต้องมีคุณลักษณะในการเป็นผู้สร้างสรรค์และส่งเสริมให้นักเรียนได้ใช้สื่อเพื่อการศึกษาอย่างเป็นกระบวนการ ได้รับความรู้จากการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองอย่างแท้จริง โดยผู้เรียนจะต้องมีความเข้าใจถึงความสัมพันธ์ขององค์ความรู้กับการค้นคว้า เข้าใจและรู้จักเลือกสรรข้อมูลที่มีอยู่อย่างมากมาย นำมาใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด อีกทั้งการให้ความสำคัญของการเรียนรู้เทคโนโลยีสารสนเทศของผู้เรียน ครูต้องเอาใจใส่ติดตามเป็นประจำ มิฉะนั้นจะกลายเป็นคนล่าหลัง นอกจากนั้นครูต้องส่งเสริมให้นักเรียนรู้จักแสวงหาความรู้ได้ด้วยตนเองทั้งนอกและในโรงเรียน

ครูจึงต้องเน้นในเรื่องการจัดการความรู้ และออกแบบการจัดการเรียนรู้ มากกว่าเน้นการจัดการสารสนเทศ เพื่อให้บรรลุเป้าหมายของการเป็นแหล่งองค์ความรู้และองค์กรในการถ่ายทอดความรู้ ได้อย่างมีคุณภาพ

เอกสารอ้างอิง

- Bennett, S., Maton, K., & Kervin, L. (2008). The 'digital natives' debate: A critical review of the evidence. *British Journal of Educational Technology*, 39(5), 775-786.
- Beetham, H., & Sharpe, R. (Eds.). (2013). *Rethinking pedagogy for a digital age: Designing for 21st century learning*. New York: Routledge.
- ชานนท์ คำปิวทา (2565). *รูปแบบการบริหารเพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ในยุคดิจิทัลของครูโรงเรียนมัธยมศึกษา* (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทศึกษาศาสตร์). พิษณุโลก: มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- ถนอมพร เลหาจรัสแสง (2561). *ครูพันธ์ C (C-Teachers)*. (ออนไลน์) (อ้างเมื่อ 18 มิถุนายน 2567). จาก: <http://sornorinno.blogspot.com/2010/09/c-c-teacher.html>.
- พิมพ์พันธ์ เดชะคุปต์ และเพียว ยินดีสุข (2562). *ทักษะ 7C ของครู 4.0* (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วิจารณ์ พานิช. (2557). *วิธีการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21*. นครปฐม: เอส.เจริญการพิมพ์.
- ศศิวิมล ม่วงกล้า (2562). *การวิเคราะห์องค์ประกอบด้านความสามารถทางดิจิทัลของครูและบุคลากรทางการศึกษา จังหวัดสระบุรี*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทศึกษาศาสตร์). ปทุมธานี: มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.
- สุกัญญา แซ่มซ้อย (2562). *การบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล* (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุรศักดิ์ ปาเฮ. (2556). *การพัฒนาสมรรถนะครูในศตวรรษที่ 21*. (ออนไลน์) (อ้างเมื่อ 18 มิถุนายน 2567). จาก: <http://www.addkute3.com>.

ภาวะผู้นำกับการบริหารสถานศึกษายุคดิจิทัล

Leadership and Administration of Educational Institution in the Digital Age

มยุรี ทวีวันกิจ^{1*} สุพจน์ ประไพเพชร²
Mayuree Thaweewankit^{1*} Suphot Prapatphet²

¹นักศึกษาลัทธิศึกษาศาสตร์บัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์
¹Doctor of Philosophy in Educational Administration, Phetchabun Rajabhat University

*Corresponding author e-mail: moondeprim@gmail.com โทร. 09 8283 9799

²อาจารย์ประจำบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์
Lecturer of Graduate School, Phetchabun Rajabhat University

บทคัดย่อ

ในยุคดิจิทัลที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วในหลายด้าน ผู้นำมีบทบาทสำคัญในการบริหารและขับเคลื่อนองค์กรให้ประสบความสำเร็จ การเข้ามาของเทคโนโลยีดิจิทัลที่มีอิทธิพลเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง ทำให้ผู้นำจำเป็นต้องปรับตัวและปรับกระบวนการบริหารที่แตกต่างไปจากเดิม โดยผู้นำต้องมีความรู้และความเข้าใจในเทคโนโลยีดิจิทัล รวมถึงสามารถนำเทคโนโลยีและนวัตกรรมต่าง ๆ มาใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุดเพื่อให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น ผู้นำที่มีภาวะผู้นำในยุคดิจิทัลจะสามารถเพิ่มประสิทธิภาพและผลลัพธ์ในการดำเนินงานขององค์กรได้ ผู้บริหารสถานศึกษาจึงต้องพัฒนาสถานศึกษาให้สอดคล้องกับทิศทางการศึกษาที่เปลี่ยนแปลงไป มีวิสัยทัศน์ที่ก้าวไกล สามารถคาดการณ์และนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ในการบริหารงาน วางแผนการดำเนินงานอย่างมีประสิทธิภาพ และใช้สื่อสังคมออนไลน์ในการสื่อสารและประชาสัมพันธ์สถานศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ ผู้บริหารยังต้องกระตุ้นให้ครูและนักเรียนเกิดการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง และร่วมกันสร้างสรรค์นวัตกรรมทางการศึกษาอย่างมีคุณภาพ การปรับเปลี่ยนวัฒนธรรมของสถานศึกษาให้เป็นวัฒนธรรมการเรียนรู้ดิจิทัล และการนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาจะช่วยส่งเสริมสมรรถนะของครูและทักษะการเรียนรู้ของนักเรียนในศตวรรษที่ 21 ให้เกิดการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องได้ทุกที่ ทุกเวลา

คำสำคัญ: ภาวะผู้นำ; การบริหารสถานศึกษา; ยุคดิจิทัล

ABSTRACT

In the rapidly changing digital age, leadership plays a crucial role in managing and driving organizations toward success. The increasing influence of digital technology necessitates that leaders adapt and modify their traditional management processes. Leaders must develop a deep understanding of digital technologies and effectively leverage these innovations to align with ongoing changes. Digital-age leadership enhances organizational efficiency and effectiveness. Educational leaders, in particular, must guide their institutions to align with evolving educational directions, possess a forward-looking vision, anticipate changes, and integrate digital technologies into management practices. Effective planning and the use of social media for communication and promotion are essential. Additionally, educational leaders should foster continuous learning among teachers and students, encouraging the creation of high-quality educational innovations. Transforming the organizational culture into a

digital learning environment and applying digital technologies to improve educational quality will enhance teacher competencies and student learning skills in the 21st century, facilitating continuous learning anytime and anywhere.

Keywords: Leadership; Educational Management; Digital Age

บทนำ

การเปลี่ยนแปลงของโลกในยุคดิจิทัลได้ก่อให้เกิดการแข่งขันทางเศรษฐกิจที่เข้มข้นมากขึ้น เทคโนโลยีดิจิทัลไม่ได้เป็นเพียงเครื่องมือที่สนับสนุนการทำงานอีกต่อไป แต่ได้กลายเป็นปัจจัยสำคัญที่มีบทบาทในการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิต โครงสร้างทางเศรษฐกิจ และกระบวนการทางสังคม เทคโนโลยีดิจิทัลได้ปฏิวัติการผลิต การค้า การบริการ รวมถึงการทำงานของรัฐบาลและกระบวนการทางสังคมอย่างสิ้นเชิง ซึ่งสอดคล้องกับแนวทางที่กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 65 ที่ได้กำหนดให้รัฐต้องจัดให้มี "ยุทธศาสตร์ชาติ" เพื่อเป็นเป้าหมายในการพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืน และเพื่อเป็นกรอบในการจัดทำแผนงานของส่วนราชการต่าง ๆ ให้สอดคล้องและบูรณาการกันเพื่อสร้างพลังผลักดันร่วมไปสู่เป้าหมายดังกล่าว ตามบทบัญญัติของพระราชบัญญัติการพัฒนาดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม พ.ศ. 2560 ได้มีการกำหนดแผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติว่าด้วยการพัฒนาดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม (พ.ศ. 2561-2580) ซึ่งมีเป้าหมายในการพัฒนาประเทศด้วยเทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อให้ประเทศไทยก้าวสู่การเป็นประเทศพัฒนาแล้วที่สามารถใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการสร้างมูลค่าและขับเคลื่อนเศรษฐกิจและสังคมอย่างยั่งยืน เทคโนโลยีดิจิทัลจะเป็นเครื่องมือสำคัญในการเสริมสร้างศักยภาพของบุคคล ยกกระดับการศึกษาผ่านสังคมฐานความรู้ และพัฒนาทักษะที่จำเป็นต่อการประกอบอาชีพในยุคที่ข้อมูลและเทคโนโลยีเป็นปัจจัยสำคัญ

ในบริบทขององค์กร ผู้นำระดับสูงในหน่วยงานของรัฐจำเป็นต้องมีความรู้ความเข้าใจในศักยภาพของเทคโนโลยีดิจิทัล และสามารถนำมาประยุกต์ใช้ในงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ การเสริมสร้างศักยภาพและทักษะของบุคลากรในองค์กรให้สามารถสร้างสรรค์นวัตกรรมและเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงานและบริการของภาครัฐจึงเป็นสิ่งสำคัญ การสร้างวัฒนธรรมการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในองค์กรจำเป็นต้องได้รับการสนับสนุนจากผู้นำที่มีภาวะผู้นำในยุคดิจิทัล (Digital Leadership) ภาวะผู้นำในยุคดิจิทัลจึงเป็นความสามารถของผู้นำในการปรับตัวให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยี ผู้นำต้องสามารถเข้าใจและใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยีดิจิทัลและนวัตกรรมต่าง ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ในการบริหารสถานศึกษายุคดิจิทัล ผู้นำต้องตระหนักว่าไม่สามารถบริหารงานในแบบเดิมได้อีกต่อไป เนื่องจากการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีเกิดขึ้นอย่างรวดเร็วและต่อเนื่อง ผู้นำต้องมีวิสัยทัศน์ที่กว้างไกล สามารถวางแผนและปรับเปลี่ยนกลยุทธ์ให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลง รวมถึงให้ความสำคัญกับการพัฒนาบุคลากรเพื่อให้มีประสิทธิภาพต่อไป

ภาวะผู้นำ

ภาวะผู้นำเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อความสำเร็จของงานและองค์กรอย่างมีนัยสำคัญ การเป็นผู้นำที่มีประสิทธิภาพไม่ได้เกิดขึ้นโดยธรรมชาติ แต่สามารถสร้างขึ้นได้ผ่านการเรียนรู้และพัฒนาตนเอง ภาวะผู้นำจึงเป็นกระบวนการที่สำคัญในการช่วยให้องค์กรบรรลุเป้าหมาย ผู้นำที่ดีต้องมีความสามารถในการให้ความไว้วางใจและสร้างความเชื่อมั่นในทีมงาน ซึ่งเป็นตัวบ่งชี้ถึงความน่าเชื่อถือของบุคลากรในองค์กร นอกจากนี้ การสื่อสารที่มีประสิทธิภาพก็เป็นกุญแจสำคัญในการทำให้องค์กรทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ (Northouse, 2018; Kouzes & Posner, 2017; สำนักงาน

คณะกรรมการข้าราชการพลเรือน, 2562) ทักษะภาวะผู้นำประกอบด้วยความสามารถหลายด้าน รวมถึงการชี้แนะ การสนับสนุน และการบริหารจัดการทีมงาน โดยผู้นำต้องใช้ทักษะเหล่านี้เพื่อขับเคลื่อนทีมและพัฒนาองค์กรไปสู่ความสำเร็จร่วมกัน ภาวะผู้นำที่ดีจึงเป็นการบูรณาการความรู้ ทักษะ และประสบการณ์ เพื่อสร้างความร่วมมือและความสามัคคีในทีม (Goleman, 1995; Yukl, 2013; กรมสุขภาพจิต, 2561) Teamwork เป็นหนึ่งในองค์ประกอบที่สำคัญของภาวะผู้นำ การทำงานร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพในทีมเป็นปัจจัยที่ช่วยให้การบริหารจัดการและการบรรลุเป้าหมายขององค์กรเป็นไปได้อย่างราบรื่น ผู้นำที่มีทักษะในการสร้างและบริหารทีมจะสามารถสร้างบรรยากาศที่ส่งเสริมความร่วมมือ ความไว้วางใจ และความเคารพในทีม นอกจากนี้ การสร้างความผูกพันในทีม และการจัดสรรงานให้เหมาะสมกับจุดแข็งของแต่ละบุคคลยังช่วยให้ทีมสามารถทำงานได้เต็มศักยภาพ (Kouzes & Posner, 2017; ศรีสว่าง, 2560) ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับภาวะผู้นำและการทำงานเป็นทีม เช่น Servant Leadership ที่เสนอโดย Robert K. Greenleaf และ Transformational Leadership ที่พัฒนาโดย Bernard Bass และ Bruce Avolio ทั้งสองทฤษฎีเน้นการสนับสนุนและการเปลี่ยนแปลงทีมงานเพื่อให้สามารถทำงานร่วมกันได้อย่างมีประสิทธิภาพ และบรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้ (Greenleaf, 1977; Bass & Avolio, 1994; สถาบันพัฒนาบุคลากรแห่งชาติ, 2559).

องค์ประกอบของทักษะภาวะผู้นำ

1. การสื่อสาร (Communication) การสื่อสารเป็นทักษะสำคัญที่ผู้นำต้องมี เพื่อให้สามารถอธิบายเป้าหมายและงานต่าง ๆ ได้อย่างชัดเจน รวมถึงสร้างการสื่อสารแบบเปิดที่ส่งเสริมการทำงานเป็นทีมและความโปร่งใส การสื่อสารที่มีประสิทธิผลไม่เพียงแต่คำนึงถึงเนื้อหาที่กำลังสื่อสาร แต่ยังรวมถึงวิธีการสื่อสารด้วย ซึ่งรวมถึงการฟังอย่างกระตือรือร้น การใช้การสื่อสารแบบอวัจนภาษา ทักษะการนำเสนอ และการพูดในที่สาธารณะอย่างมีส่วนร่วม (Northouse, 2018; กรมสุขภาพจิต, 2561).

2. การเจรจาต่อรอง (Negotiation) การเจรจาต่อรองเป็นทักษะที่ผู้นำใช้ในการหาข้อตกลงที่ทุกฝ่ายยอมรับได้ การเจรจาที่มีประสิทธิผลต้องการการทำความเข้าใจผลประโยชน์ของทุกฝ่าย และการหาวิธีการแก้ปัญหาที่ทุกฝ่ายพึงพอใจ ผู้นำที่มีทักษะในการเจรจาจะสามารถส่งเสริมความยุติธรรมและความเท่าเทียมในองค์กรได้ (Fisher, Ury, & Patton, 2011; ศรีสว่าง, 2560).

3. การแก้ปัญหาความขัดแย้ง (Conflict Resolution) ผู้นำที่มีทักษะในการแก้ปัญหาความขัดแย้งจะสามารถหลีกเลี่ยงและจัดการกับความขัดแย้งได้อย่างมีวิจารณญาณและรักษาความสงบในองค์กร ทักษะนี้ช่วยให้ผู้นำสามารถรักษาบรรยากาศการทำงานที่เป็นมิตรและส่งเสริมการทำงานร่วมกันได้อย่างราบรื่น (Thomas & Kilmann, 1974; สถาบันพัฒนาบุคลากรแห่งชาติ, 2559).

4. ความสามารถในการปรับตัว (Adaptability) ความสามารถในการปรับตัวคือทักษะที่ช่วยให้ผู้นำสามารถเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมและวิธีการทำงานเพื่อตอบสนองต่อสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงได้อย่างยืดหยุ่น ผู้นำที่มีความสามารถในการปรับตัวจะมองเห็นโอกาสในการเติบโตจากสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงและสามารถพัฒนาองค์กรได้อย่างต่อเนื่อง (Hersey, Blanchard, & Johnson, 2012; สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน, 2562).

5. การคิดอย่างมีวิจารณญาณ (Critical Thinking) การคิดอย่างมีวิจารณญาณเป็นกระบวนการวิเคราะห์ข้อมูลและทำความเข้าใจปัญหาอย่างถ่องแท้ ซึ่งช่วยให้ผู้นำสามารถตั้งคำถามที่ถูกต้องและตรวจสอบทางเลือกที่เป็นไปได้ ทักษะนี้มีความสำคัญอย่างยิ่งในการกำหนดลักษณะของความขัดแย้งและการตัดสินใจที่มีประสิทธิภาพ (Brookfield, 1987; ศรีสว่าง, 2560).

6. การตัดสินใจ (Decision-Making) การตัดสินใจเป็นทักษะสำคัญที่ผู้นำต้องใช้ในการตัดสินใจที่เป็นประโยชน์ต่อตนเอง บุคลากร และองค์กร การตัดสินใจที่มีประสิทธิภาพจะต้องอาศัย

การคิดอย่างมีวิจารณญาณและข้อมูลที่ถูกต้องเพื่อนำไปสู่การตัดสินใจที่ยุติธรรมและเป็นกลาง (Simon, 1960).

7. การแก้ปัญหา (Problem-Solving) ผู้นำที่มีทักษะในการแก้ปัญหจะสามารถคาดการณ์ปัญหาและพัฒนาแผนการแก้ไขปัญหาได้อย่างมีประสิทธิภาพ รวมถึงการเรียนรู้จากปัญหาเดิมเพื่อหลีกเลี่ยงปัญหาในอนาคต ทักษะนี้จำเป็นสำหรับการสื่อสารและการทำงานร่วมกับผู้อื่นเพื่อหาทางออกที่ดีที่สุด (Heifetz, Grashow, & Linsky, 2009; กรมสุขภาพจิต, 2561).

8. การสร้างความสัมพันธ์ (Relationship-Building) ความสามารถในการสร้างความสัมพันธ์เป็นทักษะที่สำคัญสำหรับผู้นำ การสร้างความผูกพันและความสามัคคีในองค์กรช่วยให้ผู้นำสามารถสร้างบรรยากาศการทำงานที่ดีและเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงานร่วมกัน (Kouzes & Posner, 2017).

9. การบริหารจัดการเวลา (Time Management) การบริหารจัดการเวลาเป็นทักษะที่สำคัญในการวางแผนและควบคุมการใช้เวลาเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด การบริหารเวลาอย่างมีประสิทธิภาพช่วยให้ผู้นำสามารถจัดการกับงานที่สำคัญและลดความเครียดในองค์กร (Covey, 1989; สถาบันพัฒนาบุคลากรแห่งชาติ, 2559).

10. ความน่าเชื่อถือและความไว้วางใจ (Credibility and Trustworthiness) ความน่าเชื่อถือและความไว้วางใจเป็นพื้นฐานสำคัญของการเป็นผู้นำที่มีประสิทธิภาพ ผู้นำต้องรักษาคำพูดและการกระทำให้สอดคล้องกันเพื่อสร้างความไว้วางใจจากบุคลากรในองค์กร (Lencioni, 2002).

11. ความคิดสร้างสรรค์ (Creativity) ความคิดสร้างสรรค์เป็นทักษะที่ช่วยให้ผู้นำสามารถสร้างแนวคิดและวิธีการแก้ปัญหาใหม่ ๆ ที่มีประสิทธิภาพและเป็นประโยชน์ การส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ในองค์กรช่วยให้เกิดวัฒนธรรมเชิงนวัตกรรม (Amabile, 1996).

12. แนวทางเชิงกลยุทธ์ (Strategic Thinking) ผู้นำที่มีทักษะการคิดเชิงกลยุทธ์จะสามารถวางแผนและตัดสินใจได้อย่างมีวิจารณญาณ เพื่อนำพาองค์กรไปสู่ความสำเร็จในระยะยาว การคิดเชิงกลยุทธ์ช่วยให้ผู้นำสามารถวิเคราะห์สถานการณ์และพัฒนากลยุทธ์ที่เหมาะสมได้ (Boal & Hooijberg, 2001).

13. การตระหนักรู้ในตนเอง (Self-Awareness) การตระหนักรู้ในตนเองเป็นทักษะสำคัญที่ช่วยให้ผู้นำสามารถเข้าใจและพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง ผู้นำที่มีการตระหนักรู้ในตนเองจะสามารถวิเคราะห์ข้อดีและข้อด้อยของตนเองและนำไปสู่การพัฒนาให้เป็นผู้ที่มีประสิทธิภาพ (Goleman, 1995).

การประยุกต์ใช้ในสถานการณ์ปัจจุบันในยุค Digital Disruption

ในยุค Digital Disruption เทคโนโลยีดิจิทัลกำลังเข้ามามีบทบาทสำคัญในการเปลี่ยนแปลงทุกภาคส่วนของเศรษฐกิจและสังคม ความสามารถในการปรับตัวและนำเทคโนโลยีมาใช้ได้อย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้องค์กรต่าง ๆ ยังคงความสามารถในการแข่งขันและเติบโตอย่างยั่งยืน

1. การนำเทคโนโลยีมาใช้ในธุรกิจ บริษัทหลายแห่งได้นำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ในการปรับปรุงและสร้างโมเดลธุรกิจใหม่ เช่น การใช้แพลตฟอร์มออนไลน์ในการให้บริการลูกค้า การใช้ปัญญาประดิษฐ์ (AI) ในการวิเคราะห์ข้อมูลลูกค้า และการใช้หุ่นยนต์ในการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิต ตัวอย่างที่เห็นได้ชัดคือ การใช้แพลตฟอร์ม E-commerce เช่น Amazon และ Alibaba ที่ได้ปฏิวัติรูปแบบการค้าปลีกด้วยการนำเสนอสินค้าและบริการผ่านช่องทางออนไลน์แทนที่การค้าปลีกแบบดั้งเดิม (Bughin et al., 2019).

2. การปรับตัวในภาคการศึกษา ในสถานการณ์ของการแพร่ระบาดของ COVID-19 สถาบันการศึกษาทั่วโลกต้องปรับตัวเข้าสู่การเรียนการสอนออนไลน์อย่างเร่งด่วน การนำเทคโนโลยี

ดิจิทัลมาใช้ในการสอน เช่น ระบบการจัดการการเรียนรู้ (Learning Management System: LMS) แพลตฟอร์มการประชุมออนไลน์ เช่น Zoom หรือ Microsoft Teams ได้ช่วยให้การเรียนการสอนสามารถดำเนินต่อไปได้แม้ในช่วงที่ไม่สามารถเรียนในห้องเรียนแบบดั้งเดิมได้ (Hodges et al., 2020).

3. การพัฒนาบุคลากรในองค์กร การฝึกอบรมและพัฒนาบุคลากรด้วยเทคโนโลยีดิจิทัลกลายเป็นเรื่องจำเป็นในยุค Digital Disruption หลายองค์กรได้ใช้แพลตฟอร์มการเรียนรู้ออนไลน์เพื่อเพิ่มทักษะใหม่ ๆ ให้กับพนักงาน เช่น การฝึกอบรมด้านการวิเคราะห์ข้อมูล การเขียนโปรแกรม และการใช้เครื่องมือดิจิทัลต่าง ๆ ที่จำเป็นต่อการทำงานในยุคปัจจุบัน (Teece, 2018).

4. การสร้างนวัตกรรมใหม่ ๆ การประยุกต์ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการสร้างนวัตกรรมได้ขยายขอบเขตไปในหลายอุตสาหกรรม เช่น การใช้ Blockchain ในการจัดการข้อมูลและธุรกรรมทางการเงิน การใช้ Internet of Things (IoT) ในการสร้างบ้านอัจฉริยะ หรือการใช้ AI ในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ใหม่ ๆ การนำเทคโนโลยีเหล่านี้มาใช้ช่วยให้องค์กรสามารถสร้างความได้เปรียบในการแข่งขันและตอบสนองความต้องการของลูกค้าได้ดียิ่งขึ้น (Iansiti & Lakhani, 2020).

การบริหารสถานศึกษายุคดิจิทัล

การบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลเป็นกระบวนการที่ซับซ้อนและต้องการความเข้าใจในเทคโนโลยีและการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในสังคมโลกปัจจุบัน การนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ในการบริหารสถานศึกษานั้นไม่เพียงแต่ช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการดำเนินงาน แต่ยังช่วยพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้สอดคล้องกับความต้องการของสังคมที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว บทความนี้จะอธิบายแนวทางการบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล โดยอิงตามทฤษฎีและแหล่งอ้างอิงที่เกี่ยวข้อง

1. แนวคิดการบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล

การบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลเน้นการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการปรับปรุงกระบวนการบริหารจัดการ และเพิ่มประสิทธิภาพในการดำเนินงานทุกด้าน ตั้งแต่การจัดการเรียนการสอน การจัดการงบประมาณ การบริหารบุคคล ไปจนถึงการบริหารงานทั่วไป แนวคิดนี้ได้รับการสนับสนุนจากทฤษฎีต่าง ๆ เช่น

1.1 ทฤษฎีการบริหารจัดการเชิงระบบ (Systems Management Theory) ทฤษฎีนี้เน้นการมองการบริหารเป็นระบบที่มีองค์ประกอบต่าง ๆ ที่เชื่อมโยงและส่งผลต่อกัน การนำเทคโนโลยีดิจิทัลเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของระบบการบริหารช่วยให้การดำเนินงานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและสามารถปรับตัวตามการเปลี่ยนแปลงได้ดียิ่งขึ้น (Senge, 1990).

1.2 ทฤษฎีการบริหารจัดการความรู้ (Knowledge Management Theory) การบริหารจัดการความรู้เป็นส่วนสำคัญในการเพิ่มขีดความสามารถขององค์กร การนำระบบสารสนเทศมาใช้ในการจัดการความรู้ช่วยให้การบริหารสถานศึกษาสามารถเก็บรวบรวม วิเคราะห์ และเผยแพร่ข้อมูลที่มีประโยชน์ต่อการพัฒนาการเรียนการสอนได้อย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพ (Nonaka & Takeuchi, 1995).

1.3 ทฤษฎีการบริหารเชิงภาวะผู้นำดิจิทัล (Digital Leadership Theory) ผู้นำในยุคดิจิทัลต้องมีความสามารถในการใช้เทคโนโลยีเพื่อสร้างวิสัยทัศน์และนำองค์กรไปสู่ความสำเร็จ การนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ในการบริหารงาน เช่น การประชุมออนไลน์ การสื่อสารผ่านแพลตฟอร์มดิจิทัล และการใช้ข้อมูลในการตัดสินใจ เป็นตัวอย่างของการใช้ภาวะผู้นำดิจิทัลที่มีประสิทธิภาพ (Westerman, Bonnet, & McAfee, 2014).

2. การประยุกต์ใช้เทคโนโลยีในการบริหารสถานศึกษา

2.1 การบริหารวิชาการ เทคโนโลยีช่วยให้การจัดการเรียนการสอนมีความยืดหยุ่นและเข้าถึงผู้เรียนได้มากขึ้น การใช้เครื่องมือดิจิทัลในการจัดทำคลังข้อมูล การวิเคราะห์ผลการเรียนรู้ และ

การใช้สื่อดิจิทัลเพื่อพัฒนาการเรียนการสอนเป็นสิ่งสำคัญในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา (Ertmer & Ottenbreit-Leftwich, 2010).

2.2 การบริหารงบประมาณ การใช้ระบบดิจิทัลในการบริหารงบประมาณช่วยให้การจัดการทรัพยากรเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ การทำประมาณการค่าใช้จ่าย การติดตามตรวจสอบงบประมาณ และการรายงานผลการใช้จ่ายสามารถทำได้อย่างรวดเร็วและแม่นยำ (Piccoli & Ives, 2005).

2.3 การบริหารงานบุคคล การพัฒนาบุคลากรให้มีทักษะด้านเทคโนโลยีดิจิทัลเป็นสิ่งจำเป็นในการเพิ่มประสิทธิภาพการทำงาน การฝึกอบรม การพัฒนาทักษะดิจิทัล และการสร้างเครือข่ายการทำงานออนไลน์เป็นวิธีที่ช่วยส่งเสริมการทำงานร่วมกันและพัฒนาศักยภาพบุคลากร (Salas, DiazGranados, & Klein, 2008).

2.4 การบริหารงานทั่วไป การใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการจัดการข้อมูล การใช้ Cloud Computing การบริหารความเสี่ยงดิจิทัล และการพัฒนาระบบนิเวศน์ดิจิทัลช่วยให้การบริหารงานทั่วไปของสถานศึกษามีประสิทธิภาพมากขึ้น และสามารถตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงได้อย่างรวดเร็ว (Bharadwaj et al., 2013).

การบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลต้องการการผสมผสานของเทคโนโลยีและการบริหารจัดการเชิงระบบ ความรู้ ความเข้าใจในทฤษฎีการบริหารจัดการเชิงความรู้และภาวะผู้นำดิจิทัลเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยให้สถานศึกษาสามารถปรับตัวและพัฒนาได้อย่างมีประสิทธิภาพในยุคที่เทคโนโลยีเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว

วัฒนธรรมการเรียนรู้ในโลกยุคดิจิทัล

การสร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้ในโลกยุคดิจิทัลเป็นกระบวนการที่สำคัญในการพัฒนาและปรับตัวของสถานศึกษาเพื่อตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีและสังคม วัฒนธรรมการเรียนรู้ไม่ได้ได้เพียงแค่นำเทคโนโลยีมาใช้ แต่ยังเกี่ยวข้องกับการสร้างสรรค์สภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้และนวัตกรรมในสถานศึกษา ซึ่งแนวทางการสร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้แบบโลกยุคดิจิทัลโดยอิงตามทฤษฎีและแหล่งอ้างอิงที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

1. ความหมายและความสำคัญของวัฒนธรรมการเรียนรู้ในยุคดิจิทัล

วัฒนธรรมการเรียนรู้ในยุคดิจิทัลหมายถึงการที่บุคลากรและนักเรียนในสถานศึกษาสามารถใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการเรียนรู้และสร้างสรรค์นวัตกรรมได้อย่างเป็นธรรมชาติและสม่ำเสมอ ส่งผลให้การเรียนรู้กลายเป็นส่วนหนึ่งของชีวิตประจำวัน แนวคิดนี้สอดคล้องกับทฤษฎีการเรียนรู้ตลอดชีวิต (Lifelong Learning) ที่เน้นให้การเรียนรู้เกิดขึ้นได้ทุกที่ทุกเวลา และทฤษฎีการบริหารจัดการความรู้ (Knowledge Management) ซึ่งสนับสนุนการใช้เทคโนโลยีเพื่อการจัดการและเผยแพร่ความรู้ภายในองค์กร (Nonaka & Takeuchi, 1995).

2. แนวทางการสร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้แบบโลกยุคดิจิทัล

2.1 การปรับวิสัยทัศน์และกระบวนการคิดของบุคลากร การสร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้ในยุคดิจิทัลต้องเริ่มจากการปรับวิสัยทัศน์ของผู้บริหาร และบุคลากรในสถานศึกษา การนำองค์กรด้วยวิสัยทัศน์ที่ชัดเจนเกี่ยวกับการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลจะช่วยให้ทุกคนในองค์กรมีความเข้าใจตรงกันและพร้อมที่จะเปลี่ยนแปลง การมีวิสัยทัศน์ที่สอดคล้องกับแนวคิดการบริหารจัดการเชิงภาวะผู้นำดิจิทัล (Digital Leadership) จะช่วยให้การนำเทคโนโลยีมาใช้ในสถานศึกษาเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ (Westerman, Bonnet, & McAfee, 2014).

2.2 การเปลี่ยนแปลงการทำงานสู่ระบบดิจิทัล การเปลี่ยนแปลงสู่การทำงานในระบบดิจิทัลเป็นสิ่งจำเป็น การนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ในการจัดเก็บและบริหารจัดการข้อมูล รวมถึงการสื่อสารภายในองค์กรอย่างมีประสิทธิภาพ จะช่วยลดความซ้ำซ้อน เพิ่มความคล่องตัว และทำให้การ

ทำงานเป็นไปอย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพมากขึ้น การนำแนวคิดจากทฤษฎีการจัดการเชิงระบบ (Systems Management Theory) มาใช้จะช่วยให้การเปลี่ยนแปลงเป็นไปอย่างมีระบบและมีประสิทธิภาพ (Senge, 1990).

2.3 การเสริมทักษะดิจิทัลให้บุคลากร การพัฒนาทักษะดิจิทัลของบุคลากรในสถานศึกษาเป็นสิ่งสำคัญ เพื่อให้พวกเขาสามารถใช้เทคโนโลยีในการทำงานและการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ การฝึกอบรมและพัฒนาทักษะดิจิทัลควรเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมองค์กรที่เน้นการเรียนรู้ตลอดเวลา ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีการเรียนรู้เชิงปฏิบัติการ (Experiential Learning) ที่เน้นการเรียนรู้ผ่านการลงมือปฏิบัติและประสบการณ์ (Kolb, 1984).

2.4 การสร้างสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่ผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง การสร้างสภาพแวดล้อมที่ส่งเสริมการเรียนรู้แบบผู้เรียนเป็นศูนย์กลางโดยใช้เทคโนโลยีเป็นเครื่องมือ จะช่วยให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเรียนรู้มากขึ้น และกระตุ้นให้เกิดนวัตกรรมและความคิดสร้างสรรค์ การใช้เทคโนโลยีอย่างเช่น Cloud Computing และ Internet of Things (IoT) เพื่อสร้างการเชื่อมต่อและการเข้าถึงข้อมูลที่สะดวกและต่อเนื่อง จะทำให้การเรียนรู้เป็นไปได้ทุกที่ทุกเวลา ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีการเรียนรู้แบบกระบวนทัศน์ใหม่ (New Paradigm Learning) ที่เน้นการเรียนรู้ผ่านการใช้เทคโนโลยี (Tapscott, 2009).

3. การประยุกต์ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในสถานศึกษา

การใช้เทคโนโลยีดิจิทัลอย่างเช่น AI, Machine Learning, และ Blockchain ในสถานศึกษาสามารถช่วยเสริมสร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพและสนับสนุนการเรียนรู้ตลอดเวลา การนำเทคโนโลยีเหล่านี้มาใช้ต้องอาศัยความเข้าใจและการประยุกต์ใช้ที่ถูกต้อง โดยการสร้างวัฒนธรรมที่ส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีจะช่วยให้การเปลี่ยนผ่านสู่ยุคดิจิทัลเป็นไปอย่างราบรื่น การสร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้ในยุคดิจิทัลในสถานศึกษาไม่เพียงแต่เป็นการนำเทคโนโลยีมาใช้ แต่ยังต้องปรับเปลี่ยนวิสัยทัศน์ การทำงาน และการเรียนรู้ของบุคลากรและผู้เรียนให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลง การมีผู้นำที่มีวิสัยทัศน์และการสนับสนุนจากทุกภาคส่วนในองค์กรจะช่วยให้การสร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้ดิจิทัลเกิดขึ้นได้อย่างยั่งยืน อีกหนึ่งปัจจัยภายในองค์กรที่จะส่งเสริมสนับสนุน ทำให้การบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลบรรลุเป้าหมายและประสบความสำเร็จคือ การสร้างทีมงานที่มีประสิทธิภาพ เป็นปัจจัยสำคัญที่จะช่วยให้การบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลประสบความสำเร็จ ทีมงานที่ดีไม่เพียงแต่มีส่วนในการทำงานให้บรรลุเป้าหมาย แต่ยังเป็นตัวขับเคลื่อนหลักที่ช่วยนำพาสถานศึกษาให้ปรับตัวเข้ากับการเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยีและสังคม บทความนี้จะอธิบายถึงลักษณะของทีมงานที่มีประสิทธิผล โดยอิงตามทฤษฎีและแนวคิดที่เกี่ยวข้อง และเชื่อมโยงกับการบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล Robbins และ Coulter (2018) ได้นำเสนอคุณลักษณะสำคัญของทีมงานที่มีประสิทธิผล ซึ่งสามารถนำมาประยุกต์ใช้ในบริบทของการบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลได้ดังนี้

3.1 เป้าหมายที่ชัดเจน ทีมที่มีผลการปฏิบัติงานระดับสูงจะมีเป้าหมายที่ชัดเจน ซึ่งทุกคนในทีมมีความเข้าใจตรงกัน การมีเป้าหมายที่ชัดเจนและการผูกพันต่อเป้าหมายนี้ช่วยให้ทีมสามารถร่วมมือกันและทำงานไปในทิศทางเดียวกัน ในบริบทของสถานศึกษาในยุคดิจิทัล เป้าหมายเหล่านี้อาจรวมถึงการเพิ่มประสิทธิภาพในการเรียนการสอนผ่านการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล หรือการพัฒนาทักษะดิจิทัลของบุคลากร

3.2 ทักษะการทำงาน ทีมที่มีประสิทธิผลจะประกอบด้วยสมาชิกที่มีทักษะทั้งในด้านเทคนิคและการทำงานร่วมกัน การสร้างทีมที่มีทักษะหลากหลายเป็นสิ่งสำคัญในการบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล ซึ่งต้องอาศัยทักษะทางเทคนิคในการใช้และบำรุงรักษาเทคโนโลยีดิจิทัล รวมถึงทักษะในการสื่อสารและทำงานร่วมกันในสภาพแวดล้อมดิจิทัล

3.3 ความไว้วางใจ ความไว้วางใจระหว่างสมาชิกในทีมเป็นสิ่งสำคัญที่ทำให้ทีมสามารถทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ การสร้างความไว้วางใจในทีมงานจะช่วยให้การทำงานร่วมกันเป็นไปอย่างราบรื่นและมีประสิทธิผลมากขึ้น ซึ่งเป็นสิ่งที่จำเป็นในการบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลที่ต้องอาศัยการทำงานร่วมกันในสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว

3.4 ความผูกพัน ทีมงานที่มีประสิทธิผลจะมีความผูกพันต่อการทำงาน สมาชิกทีมที่มีความผูกพันจะมุ่งมั่นและทุ่มเทเพื่อให้บรรลุเป้าหมายของทีม การส่งเสริมความผูกพันในทีมงานสามารถทำได้โดยการสร้างสภาพแวดล้อมการทำงานที่ส่งเสริมการเรียนรู้และนวัตกรรม ซึ่งเป็นหัวใจสำคัญของการบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล

3.5 การสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ การสื่อสารที่ชัดเจนและมีประสิทธิภาพเป็นปัจจัยสำคัญในการทำงานเป็นทีมที่ดี การบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลต้องอาศัยการสื่อสารที่รวดเร็วและมีประสิทธิภาพ ซึ่งสามารถทำได้ผ่านการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลที่เหมาะสม เช่น แพลตฟอร์มการสื่อสารออนไลน์หรือเครื่องมือจัดการโครงการ

3.6 ทักษะการเจรจาต่อรอง ทีมงานที่มีประสิทธิผลต้องมีความสามารถในการเจรจาต่อรองและปรับตัว การบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลต้องการทีมงานที่สามารถแก้ไขปัญหาและประสานงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทักษะการเจรจาต่อรองช่วยให้ทีมสามารถเผชิญหน้ากับความท้าทายและหาทางออกที่ดีที่สุดสำหรับทุกฝ่าย

3.7 ภาวะผู้นำ ภาวะผู้นำที่มีประสิทธิผลเป็นสิ่งสำคัญในการนำทีมไปสู่ความสำเร็จ ผู้นำที่ดีจะสามารถสร้างแรงจูงใจให้ทีมงาน และสนับสนุนการทำงานร่วมกันในทีม การมีผู้นำที่มีวิสัยทัศน์ในยุคดิจิทัลจะช่วยให้การบริหารสถานศึกษาเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและสามารถตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงได้อย่างรวดเร็ว

3.8 สิ่งสนับสนุน ทีมงานต้องการโครงสร้างพื้นฐานที่เหมาะสมในการทำงาน การมีระบบการฝึกอบรม การประเมินผล และการจูงใจที่ดีจะช่วยสนับสนุนการทำงานของทีมให้มีประสิทธิภาพ การบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลต้องมุ่งเน้นการจัดสรรทรัพยากรและการสนับสนุนที่เหมาะสมเพื่อให้ทีมงานสามารถทำงานได้อย่างเต็มที่ การสร้างทีมงานที่มีประสิทธิภาพมีความสัมพันธ์โดยตรงกับการบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล ความสามารถในการทำงานร่วมกัน การใช้เทคโนโลยี และการมีวิสัยทัศน์ที่ชัดเจนเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้สถานศึกษาสามารถปรับตัวและเติบโตในยุคดิจิทัลได้ ทีมงานที่ดีจะช่วยให้การนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ในสถานศึกษาเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ไม่ว่าจะเป็นการใช้ในการเรียนการสอน การบริหารจัดการงบประมาณ หรือการพัฒนาทักษะของบุคลากร

นอกจากนี้ ในการทำงานให้มีประสิทธิผลนั้น จำเป็นต้องอาศัยปัจจัยหลายประการที่ส่งเสริมการทำงานร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพ โดยปัจจัยเหล่านี้สามารถเชื่อมโยงกับแนวคิดที่ Robbins และ Coulter (2018) ได้นำเสนอเกี่ยวกับทีมงานที่มีประสิทธิผล รวมถึงแนวคิดจากบทความก่อนหน้านี้ที่กล่าวถึงการบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลและการสร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้แบบโลกยุคดิจิทัล โดยปัจจัยที่ส่งเสริมการทำงานให้มีประสิทธิผล ได้แก่

1. การสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ

การสื่อสารที่ชัดเจนและมีประสิทธิภาพเป็นพื้นฐานสำคัญของการทำงานร่วมกัน การสื่อสารที่ดีช่วยลดความเข้าใจผิดและเพิ่มความร่วมมือในทีมงาน ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญในการบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล การใช้เครื่องมือดิจิทัลเช่น แพลตฟอร์มการสื่อสารออนไลน์ ช่วยเสริมสร้างความสามารถในการสื่อสารระหว่างบุคลากรในสถานศึกษา (Robbins & Coulter, 2018).

2. การมีเป้าหมายที่ชัดเจน

การกำหนดเป้าหมายที่ชัดเจนและสามารถวัดผลได้ช่วยให้ทีมงานมีความมุ่งมั่นและทุ่มเทในการทำงาน การมีเป้าหมายที่ชัดเจนช่วยให้ทีมงานมีทิศทางที่ชัดเจนในการทำงานและ

สามารถประเมินผลสำเร็จได้ ซึ่งในบริบทของการบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล การตั้งเป้าหมายที่ชัดเจนในการใช้เทคโนโลยีในการเรียนการสอนเป็นสิ่งจำเป็น (Robbins & Coulter, 2018).

3. การมีภาวะผู้นำที่มีประสิทธิภาพ

ผู้นำที่มีวิสัยทัศน์และสามารถสร้างแรงจูงใจให้กับทีมงานเป็นปัจจัยสำคัญในการทำงานให้มีประสิทธิภาพ การนำทีมด้วยความเข้าใจและการสนับสนุนช่วยให้ทีมสามารถทำงานได้เต็มศักยภาพ ซึ่งเชื่อมโยงกับการบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลที่ต้องการผู้นำที่สามารถนำเทคโนโลยีมาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาการเรียนการสอนและการบริหารจัดการ (Westerman, Bonnet, & McAfee, 2014).

4. การสนับสนุนด้านทรัพยากร

การจัดสรรทรัพยากรที่เหมาะสมเป็นปัจจัยสำคัญในการทำงานให้มีประสิทธิภาพ การมีทรัพยากรที่เพียงพอ เช่น เทคโนโลยีที่ทันสมัยและการฝึกอบรมที่เหมาะสม ช่วยให้ทีมงานสามารถทำงานได้อย่างเต็มที่และลดความตึงเครียดในการทำงาน ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญในการบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลที่ต้องการการสนับสนุนด้านเทคโนโลยีและการฝึกอบรมบุคลากร (Bharadwaj et al., 2013).

5. การสร้างความไว้วางใจและความผูกพัน

ความไว้วางใจและความผูกพันในทีมงานช่วยเสริมสร้างความสัมพันธ์ที่ดีและความร่วมมือในการทำงาน การมีความไว้วางใจในทีมงานทำให้เกิดความโปร่งใสและการทำงานร่วมกันอย่างราบรื่น ซึ่งส่งผลให้การทำงานในสถานศึกษาในยุคดิจิทัลเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและสร้างสรรค์ (Robbins & Coulter, 2018).

ปัจจัยที่ส่งเสริมการทำงานให้มีประสิทธิภาพสามารถเชื่อมโยงกับแนวคิดการบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลและการสร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้แบบโลกยุคดิจิทัลได้อย่างชัดเจน เช่น การสื่อสารที่มีประสิทธิภาพและการมีเป้าหมายที่ชัดเจน ซึ่งเป็นหัวใจของการสร้างทีมงานที่ดี ในขณะเดียวกัน การสนับสนุนด้านทรัพยากรและการมีภาวะผู้นำที่มีประสิทธิภาพก็เป็นปัจจัยที่จำเป็นในการทำให้การบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลประสบความสำเร็จ

บทสรุป

ในยุคดิจิทัลที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว การบริหารสถานศึกษาจำเป็นต้องปรับเปลี่ยนบทบาท หน้าที่ และกระบวนการบริหารให้สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไป ภาวะผู้นำในยุคดิจิทัลจึงต้องสามารถปรับตัวให้เข้ากับเทคโนโลยีที่ก้าวหน้า รู้จักพัฒนาและนำเทคโนโลยีมาใช้ในการทำงานอย่างมีประสิทธิภาพ และเปิดโอกาสให้บุคลากรมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นและพัฒนาศักยภาพของตนเองเพื่อเตรียมพร้อมรับมือกับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง การบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลต้องคำนึงถึงการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพและการสร้างทีมงานที่มีประสิทธิภาพ การมีภาวะผู้นำที่สามารถสนับสนุนและชี้แนะแนวทางในการทำงานของทีมเป็นปัจจัยสำคัญในการนำพาองค์กรไปสู่ความสำเร็จ ผู้นำต้องมีความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ตัดสินใจอย่างรอบคอบ และมีความยืดหยุ่นในการจัดการกับความขัดแย้ง

ปัจจัยสำคัญที่ส่งเสริมการบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล ได้แก่ ความรู้ความสามารถของผู้บริหารและบุคลากร การบริหารจัดการองค์กร ทีมงานที่มีศักยภาพ และวัฒนธรรมองค์กรที่เอื้อต่อการเปลี่ยนแปลงและพัฒนา ปัจจัยเหล่านี้มีความสัมพันธ์และส่งเสริมซึ่งกันและกัน ดังนั้น การบริหารจัดการในยุคดิจิทัลต้องอาศัยการบูรณาการศาสตร์และแนวคิดที่หลากหลายเพื่อสร้างแนวทางการบริหารที่มีคุณภาพและสามารถขับเคลื่อนสถานศึกษาไปสู่ความสำเร็จได้ในระยะยาว

เอกสารอ้างอิง

- กรมสุขภาพจิต. (2561). *คู่มือการบริหารงานภาวะผู้นำในสถานการณ์วิกฤต*. กรุงเทพฯ: กระทรวงสาธารณสุข.
- ศรีสว่าง, ส. (2560). การพัฒนาทักษะภาวะผู้นำในองค์กรยุคดิจิทัล. *วารสารการจัดการธุรกิจและเศรษฐศาสตร์*, 6(2), 45-62.
- พระราชบัญญัติการพัฒนาดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม. (2560). *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่ม 134 ตอนที่ 10 ก.
- สถาบันพัฒนาบุคลากรแห่งชาติ. (2559). *การสร้างผู้นำที่มีคุณธรรมและจริยธรรมในองค์กร*. กรุงเทพฯ: สถาบันพัฒนาบุคลากรแห่งชาติ.
- สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน (ก.พ.). (2562). *การพัฒนาภาวะผู้นำในข้าราชการระดับสูง*. กรุงเทพฯ: สำนักงาน ก.พ.
- Amabile, T. M. (1996). *Creativity in Context: Update to the Social Psychology of Creativity*. Westview Press.
- Bass, B. M., & Avolio, B. J. (1994). *Improving Organizational Effectiveness through Transformational Leadership*. Sage Publications.
- Bharadwaj, A., El Sawy, O. A., Pavlou, P. A., & Venkatraman, N. (2013). Digital business strategy: Toward a next generation of insights. *MIS Quarterly*, 37(2), 471-482.
- Boal, K. B., & Hooijberg, R. (2001). Strategic Leadership Research: Moving on. *The Leadership Quarterly*, 11(4), 515-549.
- Brookfield, S. D. (1987). *Developing Critical Thinkers: Challenging Adults to Explore Alternative Ways of Thinking and Acting*. Jossey-Bass.
- Bughin, J., Hazan, E., Ramaswamy, S., Chui, M., Allas, T., Dahlström, P., ... & Trench, M. (2019). *The future of work in Europe*. McKinsey Global Institute.
- Covey, S. R. (1989). *The 7 Habits of Highly Effective People: Powerful Lessons in Personal Change*. Simon & Schuster.
- Ertmer, P. A., & Ottenbreit-Leftwich, A. T. (2010). Teacher technology change: How knowledge, confidence, beliefs, and culture intersect. *Journal of Research on Technology in Education*, 42(3), 255-284.
- Fisher, R., Ury, W., & Patton, B. (2011). *Getting to Yes: Negotiating Agreement Without Giving In*. Penguin.
- Goleman, D. (1995). *Emotional Intelligence: Why It Can Matter More Than IQ*. Bantam Books.
- Greenleaf, R. K. (1977). *Servant Leadership: A Journey into the Nature of Legitimate Power and Greatness*. Paulist Press.
- Heifetz, R. A., Grashow, A., & Linsky, M. (2009). *The Practice of Adaptive Leadership: Tools and Tactics for Changing Your Organization and the World*. Harvard Business Press.
- Hersey, P., Blanchard, K. H., & Johnson, D. E. (2012). *Management of Organizational Behavior: Leading Human Resources*. Pearson.

- Hodges, C., Moore, S., Lockee, B., Trust, T., & Bond, A. (2020). The difference between emergency remote teaching and online learning. *Educause Review*, 27(1), 1-12.
- Iansiti, M., & Lakhani, K. R. (2020). *Competing in the Age of AI: Strategy and Leadership When Algorithms and Networks Run the World*. Harvard Business Review Press.
- Kolb, D. A. (1984). *Experiential Learning: Experience as the Source of Learning and Development*. Prentice-Hall.
- Kouzes, J. M., & Posner, B. Z. (2017). *The Leadership Challenge: How to Make Extraordinary Things Happen in Organizations*. Jossey-Bass.
- Lencioni, P. M. (2002). *The Five Dysfunctions of a Team: A Leadership Fable*. Jossey-Bass.
- Nonaka, I., & Takeuchi, H. (1995). *The Knowledge-Creating Company: How Japanese Companies Create the Dynamics of Innovation*. Oxford University Press.
- Northouse, P. G. (2018). *Leadership: Theory and Practice*. Sage Publications.
- Piccoli, G., & Ives, B. (2005). IT-dependent strategic initiatives and sustained competitive advantage: A review and synthesis of the literature. *MIS Quarterly*, 29(4), 747-776.
- Robbins, S. P., & Coulter, M. (2018). *Management* (14th ed.). Pearson.
- Salas, E., DiazGranados, D., & Klein, C. (2008). Does team training improve team performance? A meta-analysis. *Human Factors*, 50(6), 903-933.
- Senge, P. M. (1990). *The Fifth Discipline: The Art and Practice of the Learning Organization*. Doubleday/Currency.
- Simon, H. A. (1960). *The New Science of Management Decision*. Harper & Row.
- Tapscott, D. (2009). *Grown Up Digital: How the Net Generation is Changing Your World*. McGraw-Hill.
- Teece, D. J. (2018). Dynamic capabilities as (workable) management systems theory. *Journal of Management & Organization*, 24(3), 359-368.
- Thomas, K. W., & Kilmann, R. H. (1974). *Thomas-Kilmann Conflict Mode Instrument*. Xicom Inc.
- Westerman, G., Bonnet, D., & McAfee, A. (2014). *Leading Digital: Turning Technology into Business Transformation*. Harvard Business Press.
- Yukl, G. (2013). *Leadership in Organizations*. Pearson.

การวิเคราะห์ปัจจัยเสี่ยงในการวางแผนการผลิตแท่งซีเมนต์คาร์ไบด์
ของ บริษัทผู้ผลิตซีเมนต์คาร์ไบด์แห่งหนึ่งในนิคมอุตสาหกรรม
เหมราชอีสเทิร์นซีบอร์ด จังหวัดชลบุรี

Analysis of Risk Factors in Production Planning of Cemented Carbide
Rods: A Case Study Company of a Cemented Carbide Manufacturer
in Hemaraj Eastern Seaboard Industrial Estate, Chonburi Province

Yutong Peng^{1*} ชมพูนุท อ่ำช้าง²
Yutong Peng^{1*} Chompoonut Amchang²

¹นักศึกษาลัทธิสุตรวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการจัดการโลจิสติกส์และโซ่อุปทาน
คณะโลจิสติกส์ มหาวิทยาลัยบูรพา

Master Degree of Science in Logistics and Supply Chain Management, Faculty of Logistic, Burapha University

*Corresponding author E-mail: 64920755@go.buu.ac.th โทร. 0809258508

²อาจารย์ประจำคณะโลจิสติกส์ มหาวิทยาลัยบูรพา

Lecturer of Faculty of Logistic, Burapha University

E-mail: chompoonut@go.buu.ac.th โทร. 0909195323

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัจจัยเสี่ยงที่ส่งผลกระทบต่อวางแผนการผลิตแท่งซีเมนต์คาร์ไบด์ของบริษัทผู้ผลิตซีเมนต์คาร์ไบด์แห่งหนึ่งในนิคมอุตสาหกรรมเหมราชอีสเทิร์นซีบอร์ด จังหวัดชลบุรี และนำเสนอแนวทางการควบคุมความเสี่ยงในการวางแผนการผลิตที่เกิดขึ้น โดยแบ่งงานวิจัยเป็น 3 ส่วนหลัก ประกอบด้วย 1) การทบทวนวรรณกรรม (Review the Literature) 2) จัดประชุมสนทนากลุ่ม (Focus Group) กับกลุ่มตัวอย่าง นำข้อมูลที่ได้มาจัดทำแบบประเมิน และดำเนินการประเมินโอกาสที่จะเกิดความเสี่ยง (likelihood) และความรุนแรงของผลกระทบจากเหตุการณ์ความเสี่ยง (Impact) รวมถึงจัดลำดับความเสี่ยง และ 3) จัดประชุมสนทนากลุ่ม (Focus Group) กับกลุ่มตัวอย่าง เพื่อหาแนวทางการจัดการ ควบคุมความเสี่ยง โดยดำเนินการเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างผู้เกี่ยวข้องในการวางแผนการผลิตบริษัทกรณีศึกษาจำนวน 6 คน ผลการศึกษาพบว่า ปัจจัยเสี่ยงที่ยอมรับไม่ได้ซึ่งส่งผลกระทบต่อวางแผนการผลิต ที่ต้องปรับปรุงโดยเร่งด่วน ระดับความเสี่ยงสูงมาก จำนวน 3 ปัจจัย ได้แก่ 1) การยืนยันคำสั่งซื้อของลูกค้ามีการเปลี่ยนแปลง 2) พิธีการด้านศุลกากรล่าช้า 3) สภาพอากาศที่แปรปรวน ส่งผลกระทบต่อขนส่งการผลิตและการส่งต่อให้ลูกค้า และพบแนวทางการควบคุมความเสี่ยงจากการเตรียมความพร้อมภายในองค์กร ประกอบด้วย การรวบรวมข้อมูล ติดตาม ประมวลผล มีการวิเคราะห์อย่างต่อเนื่อง เพื่อใช้ในการวางแผนรับมือความเสี่ยง และแก้ไขปัญหาได้อย่างมีประสิทธิภาพ มีการกำหนดมาตรฐานการจัดซื้อวัตถุดิบที่มีคุณภาพอย่างชัดเจน และฝึกอบรมพนักงานให้มีความรู้ความเข้าใจในการทำงานที่เกี่ยวข้องให้สามารถดำเนินงานได้แม้ในกรณีที่มีภาวะคุกคามจากความเสี่ยง

คำสำคัญ: ความเสี่ยง; ประเมินความเสี่ยง; การจัดการความเสี่ยง; การวางแผนการผลิต

ABSTRACT

The objective of this research is to study the risk factors affecting the production planning of cemented carbide rods at a cemented carbide manufacturing company located in the Hemaraj Eastern Seaboard Industrial Estate, Chonburi Province,

And to present guidelines for controlling risks in production planning. The research is divided into three main parts: 1) Reviewing the literature 2) Organizing a focus group meeting with a sample group to use the obtained information to prepare an evaluation form and carry out an assessment of the likelihood and severity of impact from a risk event, including risk ranking 3) Organizing a focus group meeting with a sample group to find management guidelines for risk control by collecting data from six individuals involved in production planning in the case study company. The results of the study revealed that there were unacceptable risk factors affecting production planning that must be urgently improved. The risk level is very high, consisting of three factors: 1) Changes in customer order confirmations 2) Customs clearance delays 3) Unstable weather conditions affecting production transportation and forwarding to customers. Guidelines for controlling risk include preparation within the organization, consisting of data collection, tracking, processing, and continuous analysis for use in risk response planning and efficient problem-solving. There are clear standards for purchasing quality raw materials and training employees to have the knowledge and understanding of related work so that they can perform their duties even in the event of a risk threat.

Keywords: Risk; Risk assessment; Risk management; Production Planning

บทนำ

ปัจจุบันอุตสาหกรรมซีเมนต์คาร์ไบด์กำลังเติบโตอย่างรวดเร็ว เนื่องจากความต้องการในตลาดสูงขึ้น ซีเมนต์คาร์ไบด์เป็นวัสดุที่มีความแข็งแรงจากเพชรและเหนียวคล้ายเหล็กกล้า ถูกแปรรูปจากผงทังสเตนคาร์ไบด์ ซึ่งใช้ในหลายอุตสาหกรรม เช่น การทหาร การบินและอวกาศ การขุดเจาะ น้ำมัน และการก่อสร้าง

Maximize Market Research (2565) พยากรณ์ว่าความต้องการซีเมนต์คาร์ไบด์จะเติบโตขึ้นถึง 5.5% จากปี 2564 ถึง 2572 โดยเฉพาะในเอเชียแปซิฟิก ประเทศจีนและอินเดียเพิ่มการดำเนินงานน้ำมันและก๊าซเพื่อตอบสนองความต้องการพลังงานที่เพิ่มขึ้น ซึ่งส่งผลให้ความต้องการทังสเตนคาร์ไบด์เพิ่มขึ้น ผู้บริโภครายใหญ่ที่สุดในภูมิภาคนี้คือ จีน อินเดีย และญี่ปุ่น รวมถึงอุตสาหกรรมการก่อสร้าง การขนส่ง และอิเล็กทรอนิกส์ จากการขยายตัวของตลาด การแข่งขันในอุตสาหกรรมซีเมนต์คาร์ไบด์จึงเพิ่มขึ้น ผู้ประกอบการต้องมีการผลิตสินค้าที่มีคุณภาพ ส่งมอบตรงเวลา และลดความเสี่ยงในการดำเนินธุรกิจ เนื่องจากกระบวนการผลิตซับซ้อนและต้องการการสนับสนุนด้านวัสดุและกำลังคนจำนวนมาก (พุทธชาติ ลุนคา, 2564)

บริษัทกรณีศึกษาที่นิคมอุตสาหกรรมเหมราชอีสเทิร์นซีบอร์ด จังหวัดชลบุรี มีการลงทุนข้ามชาติจากบริษัทแม่ในประเทศจีน บริษัทกรณีศึกษาเริ่มแผนเมื่อปี 2562 เป็นโครงการ 5 ปี โดยการดำเนินธุรกิจใน 3 ปีแรกเป็นระยะที่ 1 และในอีก 2 ปีต่อไปจะเป็นการขยายธุรกิจในระยะที่ 2 บริษัทเผชิญปัญหาการสั่งซื้อวัตถุดิบจากต่างประเทศไม่ทันเวลา ทำให้การผลิตหยุดชะงักและล่าช้า ส่งผลต่อความพึงพอใจของลูกค้า การบริหารความเสี่ยงจึงมีความสำคัญในการป้องกันและควบคุมความเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้น

ทั้งนี้จากปัญหาการจัดการวัตถุดิบที่ไม่สามารถดำเนินการจัดหาได้ทันต่อความต้องการในการผลิต ส่งผลให้ต้องหยุดการผลิตและการผลิตไม่เป็นไปตามแผนของบริษัท ปัญหาการผลิตที่เกิดขึ้นทำให้ลูกค้าได้รับส่งมอบงานที่ล่าช้า เพื่อเป็นการป้องกันและจัดการกับความเสี่ยงต่าง ๆ ที่อาจจะ

สร้างความเสียหายกับบริษัทกรณีสึกษา ซึ่งนำไปสู่ผลกระทบต่อความสามารถทางการแข่งขันองค์กร ทั้งปัจจุบันและอนาคต การบริหารความเสี่ยงจึงเป็นเครื่องมือทางกลยุทธ์ที่สำคัญอย่างหนึ่ง การบริหารจัดการความเสี่ยงที่ดี จะช่วยลดโอกาสเกิดความเสียหายในด้านของการดำเนินงาน งบประมาณ หรือสิ่งต่าง ๆ ที่ก่อให้เกิดความเสียหายต่อองค์กร ควบคุมในองค์กรสามารถขับเคลื่อนไปได้อย่าง มั่นคง (สุภลักษณ์ จงรักษ์, 2562)

ดังนั้นผู้วิจัยจึงดำเนินการศึกษาปัจจัยความเสี่ยงในการวางแผนการผลิตของบริษัท กรณีสึกษาผู้ผลิตซีเมนต์คาร์ไบด์แห่งหนึ่ง ในนิคมอุตสาหกรรมเหมราชอีสเทิร์นซีบอร์ด จังหวัดชลบุรี และเสนอแนวทางการควบคุมความเสี่ยงในการวางแผนการผลิตโครงการระยะที่ 2 เพื่อลดความเสี่ยง ในการดำเนินธุรกิจ และวางแผนการผลิตให้เกิดประสิทธิภาพ ประสิทธิผลสูงสุด นำไปสู่การเพิ่มขีด ความสามารถทางการแข่งขันในอุตสาหกรรมได้อย่างยั่งยืน ผู้วิจัยดำเนินการวิจัย โดยการจัดประชุม โฟกัสกลุ่ม (Focus Group) รวบรวมข้อมูล วิจัยปัจจัยความเสี่ยงในการวางแผนการผลิต ประเมิน โอกาสที่จะเกิดความเสียหาย (likelihood) และความรุนแรงของผลกระทบจากเหตุการณ์ความเสี่ยง (Impact) จากนั้นจึงจัดลำดับความเสี่ยงร่วมกับผู้ปฏิบัติงานฝ่ายวางแผนการผลิต และร่วมระดม ความเห็นการจัดประชุมโฟกัสกลุ่ม (Focus Group) เพื่อให้ได้แนวทางการควบคุมความเสี่ยงในการ วางแผนการผลิตโครงการระยะที่ 2 ของบริษัทกรณีสึกษา

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อศึกษาปัจจัยเสี่ยงที่ส่งผลต่อการวางแผนการผลิตแห่งซีเมนต์คาร์ไบด์ของบริษัทผู้ผลิต ซีเมนต์คาร์ไบด์แห่งหนึ่ง ในนิคมอุตสาหกรรมเหมราชอีสเทิร์นซีบอร์ด จังหวัดชลบุรี และนำเสนอแนว ทางการควบคุมความเสี่ยงในการวางแผนการผลิตที่เกิดขึ้น

ระเบียบวิธีวิจัย

1. ทบทวนวรรณกรรม
 - 1.1 แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการบริหารจัดการความเสี่ยง
 - 1.2 แนวคิดและทฤษฎีการบริหารความเสี่ยงในห่วงโซ่อุปทาน
 - 1.3 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
 - 1.4 ศึกษาปัจจัยเสี่ยงในการวางแผนการผลิต จากสรุปรายงานการผลดำเนินงานของ บริษัทในโครงการระยะที่ 1
2. การระบุปัจจัยความเสี่ยง และประเมินความเสี่ยง
 - 2.1 ประชุมกลุ่ม (Focus Group) กับกลุ่มตัวอย่าง โดยนำปัจจัยความเสี่ยงที่ได้จากการ ทบทวนวรรณกรรม มาใช้ในการระบุปัจจัยและผลกระทบที่ส่งผลต่อการวางแผนการผลิตของบริษัท กรณีสึกษา
 - 2.2 จัดทำ IOC เพื่อตรวจสอบความเหมาะสมของปัจจัยก่อนนำไปสู่ขั้นตอนประเมิน ความเสี่ยง
 - 2.3 ประเมินโอกาสที่จะเกิดความเสียหาย (likelihood) ความรุนแรงของผลกระทบจาก เหตุการณ์ความเสี่ยง (Impact) และจัดลำดับความเสี่ยง
3. แนวทางการควบคุมความเสี่ยงในการวางแผนการผลิตโครงการระยะที่ 2
 - 3.1 ประชุมกลุ่ม (Focus Group) เพื่อหาแนวทางการจัดการและควบคุมความเสี่ยง
 - 3.2 อภิปรายผลและสรุปผล
4. การเลือกกลุ่มตัวอย่าง (sample size determination)

ผู้วิจัยได้ดำเนินการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ซึ่งผู้เกี่ยวข้องในการวางแผนการผลิตบริษัทกรณีศึกษาจำนวน 6 คน ได้แก่ ผู้จัดการแผนการผลิต, ผู้จัดการแผนกบริหารการผลิต, หัวหน้าส่วนการผลิต, หัวหน้าส่วนฝ่ายซ่อมบำรุง, พนักงานแผนกบริหารการผลิต, ผู้จัดการจัดซื้อ ซึ่งเป็นผู้มีส่วนเกี่ยวข้องโดยตรงกับการวางแผนการผลิตของบริษัท ทราบปัจจัยความเสี่ยงในการปฏิบัติงาน ขั้นตอนการปฏิบัติงาน ข้อจำกัดต่าง ๆ ในการดำเนินงานด้านการผลิตเป็นอย่างดี ทำให้สามารถศึกษาข้อมูลที่เกิดประโยชน์ต่อการการวิเคราะห์ปัจจัยเสี่ยง เพื่อหาแนวทางในการจัดการและการควบคุมความเสี่ยงในการวางแผนการผลิต

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยเรื่อง การวิเคราะห์ปัจจัยเสี่ยงในการวางแผนการผลิตแท่งซีเมนต์คาร์ไบด์ ของบริษัทกรณีศึกษาผู้ผลิตซีเมนต์คาร์ไบด์แห่งหนึ่งในนิคมอุตสาหกรรมเหมราชอีสเทิร์นซีบอร์ด จังหวัดชลบุรี โดยแบ่งผลการวิจัยออกเป็น 3 ส่วนดังต่อไปนี้

1. ปัจจัยเสี่ยงที่ส่งผลกระทบต่อวางแผนการผลิตแท่งซีเมนต์คาร์ไบด์ แบ่งออกเป็น 5 ด้านประกอบด้วย

1.1 ปัจจัยเสี่ยงด้านการวางแผน (Plan) ที่ส่งผลกระทบต่อบริษัท ได้แก่ การกำหนดกลยุทธ์ด้านการผลิตไม่ชัดเจน, การพยากรณ์จำนวนการผลิตขาดความแม่นยำ, การจัดเก็บข้อมูลเพื่อวิเคราะห์จำนวนการผลิตขาดความถูกต้องและความแม่นยำ, การให้เครดิตลูกค้าประจำในการสั่งผลิต และการยืนยันคำสั่งซื้อของลูกค้ามีการเปลี่ยนแปลง

1.2 ปัจจัยเสี่ยงด้านการจัดหา (Source) ที่ส่งผลกระทบต่อบริษัท ได้แก่ การจัดซื้อวัตถุดิบที่ไม่มีคุณภาพ, ซัพพลายเออร์ไม่ปฏิบัติตามข้อกำหนดและเงื่อนไข, ต้นทุนการจัดซื้อวัตถุดิบที่ไม่ได้มาตรฐาน, ความผันผวนของราคาวัตถุดิบในการจัดซื้อ

1.3 ปัจจัยเสี่ยงด้านการดำเนินงาน (Make) ที่ส่งผลกระทบต่อบริษัท ได้แก่ แรงงานขาดทักษะและความชำนาญ, เครื่องจักรชำรุดไม่พร้อมใช้ผลิต, ข้อผิดพลาดจากการผลิต, พิธีการด้านศุลกากรล่าช้า และอัตราการเข้าออกของแรงงานสูง

1.4 ปัจจัยเสี่ยงด้านการส่งมอบ (Deliver) ที่ส่งผลกระทบต่อบริษัท ได้แก่ การจัดส่งสินค้าจากบริษัทขนส่งไปยังลูกค้าเกิดความล่าช้า, สินค้าเกิดความเสียหายระหว่างส่งมอบให้ลูกค้า, กระบวนการ/ขั้นตอน การจัดส่งสินค้าไม่มีประสิทธิภาพ และรอบการขนส่งในรูปแบบอากาศมีน้อย

1.5 ปัจจัยเสี่ยงด้านปัจจัยภายนอก (External) ที่ส่งผลกระทบต่อบริษัท ได้แก่ สภาพอากาศที่แปรปรวน ส่งผลต่อการขนส่งต่อการผลิตและการส่งต่อไปยังลูกค้า, ความผันผวนของเศรษฐกิจ และนโยบายทางการค้า, ระบบเทคโนโลยีสารสนเทศล้าสมัย ไม่ทันการเปลี่ยนแปลง และการแข่งขันสูง ส่วนแบ่งการตลาดลดลง

2. ผลการประเมินโอกาสที่จะเกิดความเสี่ยง (likelihood) ความรุนแรงของผลกระทบจากเหตุการณ์ความเสี่ยง (Impact) และการวิเคราะห์ความเสี่ยง

การประเมินความเสี่ยง แบ่งการประเมินออกเป็น 2 ประเด็น คือ (1) ความเป็นไปได้/โอกาสในการเกิดขึ้นของความเสี่ยง (Likelihood) และ (2) ความรุนแรงจากผลกระทบ (Impact) หากเกิดความเสี่ยงนั้น ๆ โดยมีรายละเอียดดังตารางที่ 1 และตารางที่ 2

ตารางที่ 1 เกณฑ์การประเมินให้คะแนนความเป็นไปได้/โอกาสในการเกิดขึ้นของความเสี่ยง (Likelihood)

ระดับ	โอกาส	รายละเอียด
1	น้อยมาก	โอกาสเกิดขึ้นอย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง
2	น้อย	โอกาสเกิดขึ้นอย่างน้อยไตรมาสละ 1 ครั้ง
3	ปานกลาง	โอกาสเกิดขึ้นอย่างน้อยเดือนละ 1 ครั้ง
4	สูง	โอกาสเกิดขึ้นอย่างน้อยสัปดาห์ละ 1 ครั้ง
5	สูงมาก	โอกาสเกิดขึ้นอย่างน้อยวันละ 1 ครั้ง

ตารางที่ 2 เกณฑ์การประเมินให้คะแนนความรุนแรงจากผลกระทบ (Impact)

ระดับ	ความรุนแรง	รายละเอียด
1	น้อยมาก	ส่งผลกระทบต่อหนึ่งหน่วยงานในองค์กร
2	น้อย	ส่งผลกระทบต่อหลายหน่วยงานในองค์กร
3	ปานกลาง	ส่งผลกระทบต่อทุกหน่วยงานภายในองค์กร
4	สูง	ส่งผลกระทบต่อซัพพลายเออร์/ลูกค้า/ผู้ผลิต
5	สูงมาก	ส่งผลกระทบต่อซัพพลายเชน

จากผลการประเมินโอกาสที่จะเกิดความเสี่ยง (likelihood) ความรุนแรงของผลกระทบจากเหตุการณ์ความเสี่ยง (Impact) ที่ได้จากการเก็บข้อมูลกลุ่มตัวอย่าง นำผลที่ได้มาวิเคราะห์ระดับค่าความเสี่ยง โดยมีการจัดระดับค่าความเสี่ยงที่เกิดจากความสัมพันธ์ระหว่างระดับความรุนแรงกับระดับโอกาสที่จะเกิด ซึ่งมีตัวเลขระดับของความเสี่ยงอยู่ที่ 3 ระดับ โดยแต่ละระดับจะมีความหมายของความเสี่ยงดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ความหมายของระดับค่าความเสี่ยง

	3	ระดับความเสี่ยงสูงมาก มีค่าระหว่าง 20 -25	ความเสี่ยงยอมรับไม่ได้
	2	ระดับความเสี่ยงสูง มีค่าระหว่าง 10 - 19	ความเสี่ยงสูง
	1	ระดับต่ำหรือปานกลาง มีค่าระหว่าง 1 - 9	ความเสี่ยงที่ยอมรับได้

ที่มา : สุธิดา สารทปรุง และอรรรณพล คำเสนาะ (2563)

ตารางที่ 4 ผลการประเมินความเสี่ยง

ข้อ	ปัจจัยเสี่ยง	ค่าเฉลี่ยโอกาสที่จะเกิด	ค่าเฉลี่ยความรุนแรงจากผลกระทบ	ระดับค่าความเสี่ยง
กลุ่มปัจจัยเสี่ยงด้านการวางแผน (Plan)				
R1	การกำหนดกลยุทธ์ด้านการผลิตไม่ชัดเจน	3	4.8	15
R2	การพยากรณ์จำนวนการผลิตขาดความแม่นยำ	2.8	3.3	9
R3	การจัดเก็บข้อมูลเพื่อวิเคราะห์จำนวนการผลิตขาดความถูกต้องและความแม่นยำ	2.3	4	9
R4	การให้เครดิตลูกค้าประจำในการสั่งผลิต	2	2	4
R5	การยืนยันคำสั่งซื้อของลูกค้ามีการเปลี่ยนแปลง	4.5	5	23
กลุ่มปัจจัยเสี่ยงด้านการจัดหา (Source)				
R6	การจัดซื้อวัตถุดิบไม่มีคุณภาพ	3.5	5	18
R7	ซัพพลายเออร์ไม่ปฏิบัติตามข้อกำหนดและเงื่อนไข	3.8	4.8	19

ตารางที่ 4 (ต่อ)

ข้อ	ปัจจัยเสี่ยง	ค่าเฉลี่ยโอกาสที่จะเกิด	ค่าเฉลี่ยความรุนแรงจากผลกระทบ	ระดับค่าความเสี่ยง
กลุ่มปัจจัยเสี่ยงด้านการวางแผน (Plan)				
R8	ต้นทุนการจัดซื้อวัตถุดิบที่ไม่ได้มาตรฐาน	3	3	9
R9	ความผันผวนของราคาวัตถุดิบในการจัดซื้อ	3	4.8	15
กลุ่มปัจจัยเสี่ยงด้านการดำเนินงาน (Operation)				
R10	แรงงานขาดทักษะและความชำนาญ	2.8	3	9
R11	เครื่องจักรชำรุดไม่พร้อมใช้ผลิต	3.3	5	17
R12	ข้อผิดพลาดจากการผลิต	2.8	3.3	9
R13	พิธีการด้านศุลกากรล่าช้า	4	5	20
R14	อัตราการเข้าออกของแรงงานสูง	3.2	2.8	9
กลุ่มปัจจัยเสี่ยงด้านการส่งมอบ (Deliver)				
R15	การจัดส่งสินค้าจากบริษัทขนส่งไปยังลูกค้าเกิดความล่าช้า	3.5	5	18
R16	สินค้าเกิดความเสียหายระหว่างส่งมอบให้ลูกค้า	2.5	3.3	8
R17	กระบวนการขนส่ง/การจัดส่งสินค้าไม่มีประสิทธิภาพ	2.7	3.3	9
R18	รอบการขนส่งในรูปแบบอากาศมีน้อย	1.8	2	4
กลุ่มปัจจัยเสี่ยงภายนอก (External)				
R19	สภาพอากาศที่แปรปรวน ส่งผลต่อการขนส่งการผลิตและการส่งต่อให้ลูกค้า	4	5	20
R20	ความผันผวนของเศรษฐกิจและนโยบายทางการค้า	3.2	5	16
R21	ระบบเทคโนโลยีสารสนเทศล้าสมัย ไม่ทันการเปลี่ยนแปลง	3	3	9
R22	การแข่งขันสูง ส่วนแบ่งการตลาดลดลง	2.8	3.3	9

ความรุนแรงของผลกระทบ (Impact)	5. มากที่สุด				5 13 19	
	4. มาก	4		15	11 7 20	
	3. ปานกลาง			10 12 14		1 9
	2. น้อย		18	17 21 22	16	
	1. น้อยมาก					
โอกาสที่จะเกิด (Likelihood)		1. น้อยมาก	2. น้อย	3. ปานกลาง	4. มาก	5. มากที่สุด

ภาพที่ 1 แผนภาพบ่งชี้ระดับความเสี่ยงที่ส่งผลต่อการวางแผนการผลิต

ความเสี่ยงที่ต้องมีมาตรการควบคุม
 ความเสี่ยงที่ต้องเฝ้าระวัง
 ความเสี่ยงที่ยอมรับได้
 (ตัวเลขในกรอบแสดงแต่ละปัจจัย)

จากตารางที่ 4 และภาพที่ 1 พบระดับความเสี่ยงที่ส่งผลกระทบต่อกระบวนการผลิต ในระดับความเสี่ยงสูงมาก ความเสี่ยงที่ยอมรับไม่ได้ ในพื้นที่สีแดง จำนวน 3 ปัจจัย ปัจจัยที่มีระดับความเสี่ยงสูง ในพื้นที่สีเหลือง จำนวน 7 ปัจจัย และปัจจัยที่มีระดับต่ำหรือปานกลาง ความเสี่ยงยอมรับได้ ในพื้นที่สีขาว จำนวน 12 ปัจจัย

การจัดลำดับความเสี่ยงโดยแบ่งตามระดับความเสี่ยง พบปัจจัยเสี่ยงที่ยอมรับไม่ได้ ต้องปรับปรุงโดยเร่งด่วน ระดับความเสี่ยงสูงมาก มีค่าระหว่าง 20 -25 จำนวน 3 ปัจจัย และปัจจัยเสี่ยงที่ต้องดำเนินการเฝ้าระวัง ระดับความเสี่ยงสูง มีค่าระหว่าง 10-19 จำนวน 7 ปัจจัย รวมทั้งสิ้น 10 ปัจจัย โดยเรียงจากค่าความเสี่ยงมากไปน้อย ได้แก่

(1) การยืนยันคำสั่งซื้อของลูกค้ามีการเปลี่ยนแปลง ค่าระดับความเสี่ยง 23 คะแนน (สูงมาก) คือ ความเสี่ยงที่ยอมรับไม่ได้ อยู่ในพื้นที่สีแดง โดยมีโอกาสที่จะเกิดความเสี่ยงระดับ 5 (สูงมาก) คือ โอกาสเกิดขึ้นอย่างน้อยวันละ 1 ครั้ง และมีความรุนแรงจากผลกระทบ ระดับ 5 (สูงมาก) คือ ส่งผลกระทบต่อซัพพลายเชน

(2) พิธีการด้านศุลกากรล่าช้า ค่าระดับความเสี่ยง 20 คะแนน (สูงมาก) คือ ความเสี่ยงที่ยอมรับไม่ได้ อยู่ในพื้นที่สีแดง โดยมีโอกาสที่จะเกิดความเสี่ยงระดับ 4 (สูง) คือ โอกาสเกิดขึ้นอย่างน้อยสัปดาห์ละ 1 ครั้ง และมีความรุนแรงจากผลกระทบ ระดับ 5 (สูงมาก) คือ ส่งผลกระทบต่อซัพพลายเชน

(3) สภาพอากาศที่แปรปรวน ส่งผลกระทบต่อกระบวนการผลิตและการส่งต่อให้ลูกค้า ค่าระดับความเสี่ยง 20 คะแนน (สูงมาก) คือ ความเสี่ยงที่ยอมรับไม่ได้ อยู่ในพื้นที่สีแดง โดยมีโอกาสที่จะเกิดความเสี่ยงระดับ 4 (สูง) คือ โอกาสเกิดขึ้นอย่างน้อยสัปดาห์ละ 1 ครั้ง และมีความรุนแรงจากผลกระทบ ระดับ 5 (สูงมาก) คือ ส่งผลกระทบต่อซัพพลายเชน

(4) ซัพพลายเออร์ไม่ปฏิบัติตามข้อกำหนดและเงื่อนไข ค่าระดับความเสี่ยง 19 คะแนน (สูง) อยู่ในพื้นที่สีเหลือง โดยมีโอกาสที่จะเกิดความเสี่ยงระดับ 3.8 (สูง) คือ โอกาสเกิดขึ้นอย่างน้อยสัปดาห์ละ 1 ครั้ง และมีความรุนแรงจากผลกระทบ ระดับ 4.8 (สูงมาก) คือ ส่งผลกระทบต่อซัพพลายเชน

(5) การจัดส่งสินค้าจากบริษัทขนส่งไปยังลูกค้าเกิดความล่าช้า ค่าระดับความเสี่ยง 18 คะแนน (สูง) อยู่ในพื้นที่สีเหลือง โดยมีโอกาสที่จะเกิดความเสี่ยงระดับ 3.5 (สูง) คือ โอกาสเกิดขึ้นอย่างน้อยสัปดาห์ละ 1 ครั้ง และมีความรุนแรงจากผลกระทบ ระดับ 5 (สูงมาก) คือ ส่งผลกระทบต่อซัพพลายเชน

(6) การจัดส่งวัตถุดิบไม่มีคุณภาพ ค่าระดับความเสี่ยง 18 คะแนน (สูง) อยู่ในพื้นที่สีเหลือง โดยมีโอกาสที่จะเกิดความเสี่ยงระดับ 3.5 (สูง) คือ โอกาสเกิดขึ้นอย่างน้อยสัปดาห์ละ 1 ครั้ง และมีความรุนแรงจากผลกระทบ ระดับ 4.8 (สูงมาก) คือ ส่งผลกระทบต่อซัพพลายเชน

(7) เครื่องจักรชำรุดไม่พร้อมใช้ผลิต ค่าระดับความเสี่ยง 17 คะแนน (สูง) อยู่ในพื้นที่สีเหลือง โดยมีโอกาสที่จะเกิดความเสี่ยงระดับ 3.3 (ปานกลาง) คือ โอกาสเกิดขึ้นอย่างน้อยเดือนละ 1 ครั้ง และมีความรุนแรงจากผลกระทบ ระดับ 5 (สูงมาก) คือ ส่งผลกระทบต่อซัพพลายเชน

(8) ความผันผวนของเศรษฐกิจและนโยบายทางการค้า ค่าระดับความเสี่ยง 16 คะแนน (สูง) อยู่ในพื้นที่สีเหลือง โดยมีโอกาสที่จะเกิดความเสี่ยงระดับ 3.2 (ปานกลาง) คือ โอกาสเกิดขึ้นอย่างน้อยเดือนละ 1 ครั้ง และมีความรุนแรงจากผลกระทบ ระดับ 5 (สูงมาก) คือ ส่งผลกระทบต่อซัพพลายเชน

(9) การผันผวนของราคาวัตถุดิบในการจัดซื้อ ค่าระดับความเสี่ยง 15 คะแนน (สูง) อยู่ในพื้นที่สีเหลือง โดยมีโอกาสที่จะเกิดความเสี่ยงระดับ 3 (ปานกลาง) คือ โอกาสเกิดขึ้นอย่างน้อยเดือนละ 1 ครั้ง และมีความรุนแรงจากผลกระทบ ระดับ 4.8 (สูงมาก) คือ ส่งผลกระทบต่อซัพพลายเชน

(10) การกำหนดกลยุทธ์ด้านการผลิตไม่ชัดเจน ค่าระดับความเสี่ยง 15 คะแนน (สูง) อยู่ในพื้นที่สีเหลือง โดยมีโอกาสที่จะเกิดความเสี่ยงระดับ 3 (ปานกลาง) คือ โอกาสเกิดขึ้นอย่างน้อยเดือนละ 1 ครั้ง และมีความรุนแรงจากผลกระทบ ระดับ 4.8 (สูงมาก) คือ ส่งผลกระทบต่อซัพพลายเชน

3. แนวทางการจัดการและควบคุมความเสี่ยง

จากการวิเคราะห์และจัดลำดับปัจจัยเสี่ยง พบปัจจัยเสี่ยงที่ยอมรับไม่ได้ต้องแก้ไขโดยเร่งด่วน จำนวน 3 ปัจจัย ได้แก่ การยืนยันคำสั่งซื้อของลูกค้ามีการเปลี่ยนแปลง, การจัดส่งวัตถุดิบไม่มีคุณภาพ และ สภาพอากาศที่แปรปรวน ส่งผลต่อการขนส่ง การผลิต พบแนวทางการควบคุมความเสี่ยงจากการเตรียมความพร้อมภายในองค์กร ประกอบด้วย การรวบรวมข้อมูล ติดตาม ประมวลผล มีการวิเคราะห์อย่างต่อเนื่อง เพื่อใช้ในการวางแผนรับมือความเสี่ยง และแก้ไขปัญหาได้อย่างมีประสิทธิภาพ มีการกำหนดมาตรฐานการจัดซื้อวัตถุดิบที่มีคุณภาพอย่างชัดเจน และฝึกอบรมพนักงานให้มีความรู้ความเข้าใจในการทำงานที่เกี่ยวข้องให้สามารถดำเนินงานได้แม้ในกรณีที่มีภาวะคุกคามจากความเสี่ยง

ในส่วนของแนวทางควบคุมความเสี่ยงต้องเฝ้าระวัง จำนวน 7 ปัจจัย ได้แก่ การกำหนดกลยุทธ์ด้านการผลิตไม่ชัดเจน, การจัดส่งสินค้าไม่มีคุณภาพ, ซัพพลายเออร์ไม่ปฏิบัติตามข้อกำหนดและเงื่อนไข, การผันผวนของราคาวัตถุดิบในการจัดซื้อ, เครื่องจักรชำรุดไม่พร้อมใช้ผลิต, การจัดส่งสินค้าจากบริษัทขนส่งไปยังลูกค้าเกิดความล่าช้า และความผันผวนของเศรษฐกิจและนโยบายทางการค้า พบแนวทางการควบคุมความเสี่ยงจากการเตรียมความพร้อมภายในองค์กร ประกอบด้วย ติดตาม ประเมินผลกลยุทธ์อย่างสม่ำเสมอ จัดหาซัพพลายเออร์ที่น่าเชื่อถือและมีคุณภาพ จัดทำข้อตกลงการซื้อขายที่ชัดเจน กำหนดมาตรฐานในการตรวจสอบคุณภาพสินค้า อัปเดตความรู้ด้านบุคลากรที่ทันสมัย ติดตามสถานการณ์สภาวะเศรษฐกิจ และวิเคราะห์ตลาดอยู่เสมอ เพื่อลดความเสี่ยงที่จะเกิดขึ้น จากการวางแผนที่รัดกุม มีแผนรองรับความเสี่ยง และจัดฝึกอบรมให้พนักงานเข้าใจถึงขั้นตอนกระบวนการ และวิธีการแก้ไขปัญหา ให้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน

อภิปรายผล

การศึกษาปัจจัยเสี่ยงที่ส่งผลต่อการวางแผนการผลิตแห่งซีเมนต์คาร์ไบด์ของบริษัทกรณีศึกษา พบปัจจัยเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้นจากการสังเคราะห์ข้อมูลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องด้านการวางแผนการผลิตและซัพพลายเชน จากนั้นนำปัจจัยที่ได้มาทำการสนทนากลุ่ม (Focus Group) กับกลุ่มตัวอย่างที่มีความเกี่ยวข้องโดยตรงกับการวางแผนการผลิตของบริษัทกรณีศึกษา จึงทำให้บริษัทกรณีศึกษาสามารถระบุความเสี่ยงที่มีโอกาสเกิดขึ้นได้อย่างครอบคลุมและครบถ้วน ซึ่งประกอบด้วยปัจจัยเสี่ยงภายในองค์กรที่เกิดจากกระบวนการทำงานด้านการวางแผนการผลิต ด้านซัพพลายเชน และปัจจัยภายนอกที่เกิดจากสภาวะเศรษฐกิจ สภาพอากาศ ที่มีผลต่อธุรกิจโดยตรง จากการศึกษาพบว่าปัจจัยเสี่ยงที่บริษัทกรณีศึกษาควรให้ความสำคัญอย่างใกล้ชิด ปัจจัยเสี่ยงระดับสูงมาก ที่ยอมรับไม่ได้ คือ

1. ปัจจัยเสี่ยงด้านการวางแผน (Plan) การยืนยันคำสั่งซื้อของลูกค้ามีการเปลี่ยนแปลง มีแนวทางในการควบคุมความเสี่ยงโดยใช้ระบบการยืนยันคำสั่งซื้อที่สามารถตรวจสอบความถูกต้องของการสั่งซื้อได้ กำหนดเงื่อนไขในการรับคำสั่งซื้อล่วงหน้าอย่างชัดเจน และจัดทำแผนสำรองกรณีมีการเปลี่ยนแปลงคำสั่งซื้อกะทันหันโดยใช้ข้อมูลจากประวัติคำสั่งซื้อในการพยากรณ์ เพื่อให้สามารถวางแผนการผลิตให้เพียงพอต่อคำสั่งซื้อ และแก้ปัญหาสินค้าที่ผลิตแล้วถูกยกเลิกได้อย่างเหมาะสม ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ แวมมยุรา คำสุข (2561) ได้ศึกษาการศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อความเสี่ยงในโซ่อุปทานของอุตสาหกรรมยานยนต์ไทย พบว่าแนวทางการควบคุมความเสี่ยงกรณีการเปลี่ยนแปลงในอุปสงค์ของลูกค้า ต้องมีการพยากรณ์ที่แม่นยำ และการวางแผนที่มีประสิทธิภาพ รวมถึงคอย

ตรวจสอบอุปสงค์ของลูกค้า เพื่อให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงอุปสงค์ของลูกค้า และสอดคล้องกับงานวิจัยของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และคณะ (2564) ได้ศึกษาการประเมินความเสี่ยงของปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อการวางแผนการผลิตในบริษัทผู้ผลิตชิ้นส่วนยานยนต์ พบว่า แนวทางการควบคุมความเสี่ยงกรณีลูกค้าเปลี่ยนแปลงคำสั่งซื้อกะทันหัน ต้องมีการวางแผนเพื่อเตรียมสินค้าคงคลังสำรอง (safety stock) สำหรับชิ้นส่วนบางประเภทจากยอดการสั่งซื้อที่ผ่านมา และกรณีที่คำสั่งซื้อจริงของลูกค้ามีความผันผวน (actual purchasing order) องค์กรต้องจัดทำการสรุปยอดการสั่งซื้อของลูกค้า จำแนกเป็นรายบริษัทเพื่อตรวจสอบช่วงเวลาของลูกค้าสั่งสินค้ามากหรือน้อยผิดปกติ เพื่อจัดเตรียมสินค้าคงคลังของชิ้นส่วนให้สามารถผลิตได้ทันและเพียงพอต่อความต้องการ

2. ปัจจัยเสี่ยงด้านการดำเนินงาน (Operation) พิธีการด้านศุลกากรล่าช้า มีแนวทางในการควบคุมความเสี่ยงโดยการศึกษา และรวบรวมข้อมูลปัจจุบันในเรื่องขั้นตอนการนำเข้าส่งออกที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินการด้านศุลกากรอย่างแม่นยำ เพื่อวางแผนเรื่องระยะเวลาการผลิต การดำเนินการทางด้านเอกสารได้อย่างมีประสิทธิภาพ และสามารถส่งสินค้าให้กับลูกค้าได้ทันเวลา ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และคณะ (2564) ได้ศึกษาการประเมินความเสี่ยงของปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อการวางแผนการผลิตในบริษัทผู้ผลิตชิ้นส่วนยานยนต์ พบว่า การดำเนินการด้านศุลกากรล่าช้า มีการตรวจสอบ สอบถาม ติดตาม ไปยังผู้ดำเนินพิธีการศุลกากร เกี่ยวกับความคืบหน้าของเอกสาร และสถานะของขั้นตอน และเพื่ออัปเดตข่าวสารข้อกำหนดทางกฎหมายของกรมศุลกากรในเรื่องการเปลี่ยนแปลงของอัตราภาษี

3. ปัจจัยเสี่ยงภายนอก (External) สภาพอากาศที่แปรปรวน ส่งผลกระทบต่อการผลิตและการส่งต่อให้ลูกค้า มีแนวทางในการควบคุมความเสี่ยงโดยกำหนดให้มีผู้รับผิดชอบติดตามสถานการณ์สภาพอากาศที่จะส่งผลกระทบต่อขนส่ง ดำเนินการรายงาน ประเมินสถานการณ์ เพื่อนำมาใช้วางแผนการขนส่งและเตรียมวัสดุวัตถุดิบคงคลังให้เพียงพอต่อการผลิตในช่วงนั้น ๆ ได้อย่างเหมาะสม ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ เฉลิมพล พุ่มพวง และจิตติมา วงศ์อินตา (2562) ได้ศึกษาการวิเคราะห์ปัจจัยเสี่ยงในโซ่อุปทานพลาสติกของจังหวัดราชบุรี พบว่าแนวทางการควบคุมความเสี่ยงเรื่อง การจัดการความเสี่ยงจากสภาพอากาศ ทำได้โดยผู้ที่มีส่วนร่วมในโซ่อุปทานควรติดตามข่าวสารการพยากรณ์อากาศเพื่อใช้วางแผนการดำเนินงานประจำวัน ในแง่ของกระบวนการจัดการควรเลือกการเตรียมการขนส่ง ให้เหมาะสมกับสภาพอากาศ

ข้อเสนอแนะการวิจัย

1. บริษัทกรณีศึกษาควรมีการศึกษาเพิ่มเติมเกี่ยวกับการใช้เทคโนโลยีในการจัดการความเสี่ยง เนื่องจากระบบการจัดการซัพพลายเชนที่ทันสมัย หรือการใช้ AI ในการพยากรณ์ความต้องการของลูกค้า จะสามารถช่วยให้การทำงานเป็นไปอย่างรวดเร็ว ตรวจสอบได้ และมีระบบ
2. บริษัทกรณีศึกษาควรมีการวิเคราะห์เชิงลึกเกี่ยวกับการจัดการความเสี่ยงในกระบวนการผลิต โดยการเก็บข้อมูลจากการดำเนินงานจริง จัดตั้งคณะทำงานเพื่อให้มีผู้รับผิดชอบอย่างจริงจังและเกิดการวิเคราะห์ข้อมูลอย่างเป็นรูปธรรม สำหรับแก้ปัญหาและควบคุมความเสี่ยงได้ทันเวลา
3. บริษัทกรณีศึกษาควรจัดให้มีการฝึกอบรมพนักงานเกิดความเข้าใจ และตระหนักถึงความสำคัญในการเป็นส่วนสำคัญของการบริหารจัดการความเสี่ยง รู้ถึงผลกระทบจากการดำเนินงาน และรู้วิธีการแก้ปัญหาในส่วนที่แต่ละคนรับผิดชอบ

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

ควรศึกษากลุ่มตัวอย่างเพิ่มเติมในการจัดการความเสี่ยง ได้แก่ พนักงาน ซัพพลายเออร์ และลูกค้า เพื่อความหลากหลายในการนำไปใช้ประโยชน์ได้จริงในบริษัท

เอกสารอ้างอิง

- เฉลิมพล พุ่มพวง และฐิติมา วงศ์อินตา .(2562) .การวิเคราะห์ปัจจัยเสี่ยงในโซ่อุปทานปลาสดของจังหวัดราชบุรี. *Veridian E-Journal Silpakorn University*, 12(1), 679-696.
- แวมมยุรา คำสุข .(2561) .การศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อความเสี่ยงในโซ่อุปทานของอุตสาหกรรมยานยนต์ไทย. *วารสารธุรกิจปริทัศน์*, 10(2), 123-141.
- จุฑาทิพย์ สุรารักษ์ ,ชมพูนุท อ่ำช้าง และพิศวรรณ ภู่อึ้ง .(2564) .การประเมินความเสี่ยงของปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อวางแผนการผลิตในบริษัทผู้ผลิตชิ้นส่วนยานยนต์. *BU ACADEMIC REVIEW*, 20(1), 130-147.
- พุทธชาติ ลุนคา. (2564). *แนวโน้มธุรกิจ/อุตสาหกรรม ปี 2564-2566: ธุรกิจวัสดุก่อสร้าง*. วิจัยกรุงศรี. (ออนไลน์) (อ้างเมื่อ 25 มิถุนายน 2564). จาก: <https://www.krungsri.com/th/research/industry/industry-outlook/construction-construction-materials/construction-materials/io/io-construction-materials-21>.
- สุธิตา สารทปรง และอรรถพล คำเสนาะ. (2563). *คู่มือการบริหารความเสี่ยง (Risk Management)*. สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง. (ออนไลน์) (อ้างเมื่อ 14 มกราคม 2563). จาก: http://www.osm.kmitl.ac.th/osm2020/file/ita/2563/manual_risk_2563.pdf.
- สุภลักษณ์ จงรักษ์. (2562). การบริหารความเสี่ยง เรื่องใกล้ตัวที่ไม่ควรมองข้าม. *วารสารวิทยาการจัดการปริทัศน์*, 21(1), 155-164.
- Maximize Market Research. (2566). *Tungsten Carbide Market*. (ออนไลน์) (อ้างเมื่อ 20 เมษายน 2566). จาก: <https://www.maximizemarketresearch.com/market-report/global-tungsten-carbide-market/66773>.

การวิเคราะห์ตัวชี้วัดทางด้านเศรษฐกิจมหภาคที่มีอิทธิพลต่ออัตราแลกเปลี่ยนของเงิน
สกุลบาทต่อดอลลาร์สหรัฐ : การประยุกต์ใช้แบบจำลอง
Autoregressive Distributed Lag Analysis of Macroeconomic Indicators
Influencing the Exchange Rate of Thai Baht to US Dollar: Application of
the Autoregressive Distributed Lag Model

โสภิตา วายุกุล^{1*} พงศภักดิ์ แซ่เสี้ยว²
Sopita Wayukul^{1*} Pongsapak Saeliow²

¹นิสิตคณะเศรษฐศาสตร์และบริหารธุรกิจ, คณะเศรษฐศาสตร์และบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยทักษิณ
วิทยาเขตสงขลา จังหวัดสงขลา 90000

Student, Faculty of Economics and Business Administration, Economics Program, Department of Economics

*Corresponding author e-mail: Pongsapak.s@tsu.ac.th โทร.099-4846818

²อาจารย์คณะเศรษฐศาสตร์และบริหารธุรกิจ, คณะเศรษฐศาสตร์และบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยทักษิณ
วิทยาเขตสงขลา จังหวัดสงขลา 90000

Lecturer, Faculty of Economics and Business Administration, Economics Program, Department of Economics
e-mail: Pongsapak.s@tsu.ac.th โทร. 099-4846818

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระยะยาวและระยะสั้นของปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจมหภาคที่มีอิทธิพลต่ออัตราแลกเปลี่ยนของเงินสกุลบาทต่อดอลลาร์สหรัฐ และศึกษาความสัมพันธ์เชิงเหตุผลระหว่างปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจมหภาคและอัตราแลกเปลี่ยนของเงินสกุลบาทต่อดอลลาร์สหรัฐ โดยใช้ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) แบบรายเดือน ตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม 2561 ถึง 1 ธันวาคม 2566 รวมข้อมูลที่ใช้ในการศึกษาทั้งหมด 72 เดือน โดยใช้แบบจำลอง Autoregressive Distributed Lag

ผลการศึกษาที่ 1 พบว่า รูปแบบสมการ Autoregressive Distributed Lag ที่เหมาะสมสำหรับการหาความสัมพันธ์เชิงดุลยภาพระยะยาวคือ ARDL(3,2,0,1,0,3,0) และจากการทดสอบ Bounds test ผลการศึกษาพบว่า ตัวแปรที่ใช้ในการศึกษามีดุลยภาพในระยะยาวซึ่งกันและกัน และถ้าหากมีการเปลี่ยนแปลงค่าความยืดหยุ่นของตัวแปรเงินทุนสำรองระหว่างประเทศสุทธิ ดัชนีราคาผู้บริโภค และดัชนีผลผลิตอุตสาหกรรมเพิ่มขึ้น จะส่งผลต่อความสัมพันธ์ดุลยภาพระยะยาวของอัตราแลกเปลี่ยนของเงินสกุลบาทต่อดอลลาร์สหรัฐ ในทิศทางตรงกันข้าม และจะมีระยะเวลาในการปรับตัวเข้าสู่ดุลยภาพเดิมด้วยความเร็วร้อยละ 12.5

ผลการศึกษาที่ 2 พบว่า เมื่อทำการทดสอบความเป็นเหตุเป็นผลของตัวแปร ผลการศึกษาแสดงให้เห็นว่า มีตัวแปรเพียงแค่ 1 คู่ คือ ตัวแปรอัตราแลกเปลี่ยนเงินบาทต่อดอลลาร์สหรัฐ และดุลบัญชีเดินสะพัดที่มีความสัมพันธ์ในสองทิศทาง ดังนั้น รัฐบาลควรมีมาตรการควบคุมอัตราเงินเฟ้ออย่างเข้มงวด โดยการใช้เครื่องมือทางการเงิน เช่น การปรับอัตราดอกเบี้ยนโยบายเพื่อลดการใช้จ่าย และการกักตุนในภาคประชาชน

คำสำคัญ: เศรษฐกิจมหภาค; อัตราแลกเปลี่ยน; ดุลยภาพ

ABSTRACT

This research aims to investigate the long-term and short-term relationships between macroeconomic factors influencing the exchange rate of the Thai Baht against the US Dollar. It also seeks to explore the causal relationships between

macroeconomic variables and the exchange rate of the Thai Baht against the US Dollar using monthly secondary data spanning from January 1, 2018, to December 1, 2023. The study covers a total of 72 months of data and employs the Autoregressive Distributed Lag (ARDL) model

Study 1 finds that the appropriate Autoregressive Distributed Lag (ARDL) model for investigating the long-term relationship is ARDL (3,2,0,1,0,3,0). The Bounds test confirms that the variables used in the study exhibit long-term co-integration. More over changes in the net international reserves, consumer price index, and industrial production index have an inverse effect on the long-term relationship of the Thai Baht to US Dollar exchange rate. Additionally, there is an adjustment period back to equilibrium at an annual rate of 12.5%.

study 2 testing for causality revealed that only one pair of variables, namely the exchange rate of the Thai Baht against the US Dollar and the balance of payments, exhibit bidirectional relationships. Consequently, it is recommended that the government implement stringent monetary control measures, such as adjusting interest rate policies, to reduce public sector expenditures and borrowing.

Keywords: Macroeconomics; Exchange rate; Equilibrium

บทนำ

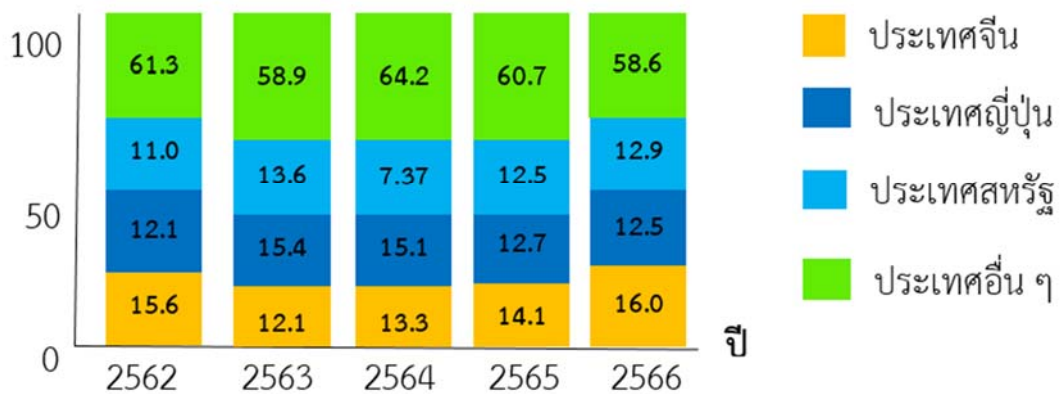
อัตราแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศมีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจ โดยทำหน้าที่เป็นสื่อกลางในการเชื่อมโยงราคาสินค้าและบริการระหว่างประเทศที่ใช้สกุลเงินต่างกันให้มีมูลค่าเท่าเทียมกัน (นิภาพร โชติพฤกษ์วัน, 2554) ตลอดจนอัตราแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศมีผลกระทบต่อการค้าระหว่างประเทศและความสามารถในการแข่งขัน ข้อมูลจากธนาคารแห่งประเทศไทย (2565) แสดงให้เห็นว่า ค่าเงินบาทของไทยมีการลดลงเมื่อเทียบกับสกุลเงินอื่น ๆ ประมาณร้อยละ 7 ส่งผลให้มูลค่าการส่งออกเพิ่มขึ้นร้อยละ 50 ของผลิตภัณฑ์มวลรวมประชาชาติ โดยประเทศไทยมีมูลค่าการส่งออกอยู่อันดับที่ 21 ของโลก โดยจะให้ความสำคัญกับการลงทุนภาคธุรกิจ 3 ประเทศ ได้แก่ ประเทศสหราชอาณาจักรคิดเป็นมูลค่าการลงทุน 23 ล้านบาท ประเทศเนเธอร์แลนด์คิดเป็นมูลค่าการลงทุน 12 ล้านบาท และประเทศลาวคิดเป็นมูลค่าการลงทุน 3.7 ล้านบาท ตามลำดับ (ธนาคารแห่งประเทศไทย, 2565) โดยในปัจจุบันประเทศไทยได้ปรับเปลี่ยนมาใช้ระบบอัตราแลกเปลี่ยนเงินตราลอยตัวแบบจัดการ เพื่อป้องกันความผันผวนทางด้านเศรษฐกิจและอัตราแลกเปลี่ยนเป็นผลทำให้การออกนโยบายการเงินของธนาคารจะมีความยืดหยุ่นมากขึ้น

การเปลี่ยนแปลงเชิงโครงสร้างในเศรษฐกิจโลกได้มีส่วนสำคัญในการสร้างความร่วมมือทางเศรษฐกิจและความสัมพันธ์ทางการค้าระหว่างประเทศ ผ่านการทำข้อตกลงทางการค้าและการทำธุรกรรมทางการเงินในรูปแบบของเงินตราต่างประเทศ ผ่านตัวกลางทางสถาบันการเงิน เช่น ธนาคารกลาง และธนาคารพาณิชย์ เป็นต้น (Arfat, 2018) โดยในปัจจุบันประเทศไทยมีอัตราแลกเปลี่ยนระหว่างเงินบาทไทยกับสกุลเงินอื่นอยู่ที่ 48 สกุลเงินเพิ่มขึ้นจากเดิม 35 สกุลเงิน (Bank of Thailand, 2015) โดยสกุลเงินที่มีการทำธุรกรรมทางการเงิน 3 อันดับแรก ซึ่งแบ่งตามสัดส่วนทางการตลาด (Market Share) คือ สกุลเงินดอลลาร์สหรัฐคิดเป็นร้อยละ 42.63 สกุลเงินยูโรคิดเป็นร้อยละ 34.49 และสกุลเงินปอนด์สเตอร์ลิงร้อยละ 6.45 ตามลำดับ ดังนั้น การลงทุนของประเทศไทยในต่างประเทศมีบทบาทสำคัญในการสร้างสมดุลทางการเงิน ซึ่งช่วยให้อัตราแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศและระบบ

การเงินของประเทศมีเสถียรภาพ และเป็นผลทำให้การค้าระหว่างประเทศและการผลิตสามารถปรับตัวในแข่งขันในตลาดโลกอย่างยั่งยืนในระยะยาว

สัดส่วนการค้า

ภาพที่ 1 แสดงมูลค่าการค้าไทยกับต่างประเทศ ปี พ.ศ.2551-2559

ที่มา: การค้าไทย (2560)

จากภาพที่ 1 พบว่า เมื่อทำการพิจารณามูลค่าการค้าของประเทศไทยเปรียบเทียบกับประเทศอื่น ๆ บ่งชี้ให้เห็นว่า คู่ค้าที่สำคัญของประเทศไทย 3 อันดับแรก ได้แก่ ประเทศจีน ประเทศญี่ปุ่น และประเทศสหรัฐอเมริกา ซึ่งมีสัดส่วนทางการค้าสูงถึงประมาณร้อยละ 40 เมื่อเปรียบเทียบกับประเทศอื่น ๆ ของโลก โดยประเทศจีนมีสัดส่วนค่ามากที่สุดในปี พ.ศ. 2559 คิดเป็นร้อยละ 16 รองลงมาคือ ประเทศสหรัฐอเมริกา ร้อยละ 12.9 ตามลำดับ ดังนั้น เมื่อพิจารณามูลค่าการค้าของไทยในภาพรวม พบว่า มูลค่าการค้าของไทยกับประเทศคู่ค้าที่สำคัญมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น

สกุลเงินดอลลาร์สหรัฐฯ ถือเป็นสกุลเงินหลักที่สำคัญของโลก ซึ่งเป็นสกุลเงินที่สามารถอ้างอิงกับเงินสกุลอื่น ๆ ได้ โดยประเทศไทยก็เป็นหนึ่งในประเทศที่มีการกำหนดค่าเงินอิงกับเงินดอลลาร์สหรัฐฯ เนื่องจาก สินค้าและบริการส่วนใหญ่ของไทยมีการค้าขายกับกลุ่มประเทศที่สำคัญ ได้แก่ ประเทศสหรัฐอเมริกาและประเทศญี่ปุ่น (วรรณธ ภูทอง, 2556) คิดเป็นร้อยละ 30 ดังนั้น อัตราแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศจึงเป็นปัจจัยสำคัญที่มีบทบาทในการกำหนดอุปสงค์และอุปทานตลาดเงินตราต่างประเทศ อีกทั้งช่วยเสริมสร้างความมั่นใจของนักลงทุนทั้งในและต่างประเทศ ซึ่งจากการทบทวนวรรณกรรม พบว่า ในการศึกษาของ ชิดชนก จันทนตรีและคณะ (2560) บ่งชี้ให้เห็นว่า ดุลบัญชีเดินสะพัด เงินทุนเคลื่อนย้าย มูลค่าการส่งออกไทยไปจีน มีผลต่ออัตราแลกเปลี่ยนของไทยในทิศทางตรงกันข้าม และในการศึกษาของ ประภัสสร คำสวัสดิ์ (2564) ได้มีการศึกษาเพิ่มเติมในส่วนของการอธิบายความสัมพันธ์ระหว่างค่าเงินบาทต่อดอลลาร์สหรัฐฯ และค่าเงินบาทต่อยูโร พบว่า อัตราเงินเพื่อเป็นตัวแปรที่สำคัญในการกำหนดอัตราแลกเปลี่ยนทั้งสองสกุลเงิน และตัวแปรมูลค่าการนำเข้า-ส่งออกไม่ได้เป็นปัจจัยที่สำคัญอัตราแลกเปลี่ยน

จากที่กล่าวมาข้างต้น จึงทำให้ผู้วิจัยตระหนักถึงความสำคัญของตัวแปรอัตราแลกเปลี่ยนเงินสกุลบาทต่อดอลลาร์สหรัฐฯ ว่ามีความสำคัญอย่างไรต่อเศรษฐกิจของประเทศไทยและประเทศสหรัฐอเมริกา จึงนำไปสู่คำถามวิจัยว่า ตัวชี้วัดทางด้านเศรษฐกิจมหภาคตัวใดที่มีผลต่ออัตราแลกเปลี่ยนเงินสกุลบาทต่อดอลลาร์สหรัฐฯ ทั้งในดุลยภาพระยะยาวและดุลยภาพระยะสั้น ซึ่งผลการศึกษาครั้งนี้จะเป็นประโยชน์ต่อหน่วยงานภาครัฐในการกำหนดทิศทางเศรษฐกิจและอัตราการแลกเปลี่ยนของประเทศ รวมไปถึงนักลงทุนต่างชาติที่จะตัดสินใจเลือกมาลงทุนหรือตั้งถิ่นฐานการผลิตภายในประเทศไทย

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาผลกระทบต่อความสัมพันธ์ดุลยภาพระยะยาวและระยะสั้นของปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจมหภาคที่มีอิทธิพลต่ออัตราแลกเปลี่ยนของเงินสกุลบาทต่อดอลลาร์สหรัฐ
2. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์เชิงเหตุผลระหว่างปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจมหภาคและอัตราแลกเปลี่ยนของเงินสกุลบาทต่อดอลลาร์สหรัฐ

ระเบียบวิธีวิจัย

การศึกษาครั้งนี้เริ่มจากการเก็บรวบรวมข้อมูลทางด้านเศรษฐกิจมหภาคในรูปแบบของข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) และสืบค้นข้อมูลจากธนาคารโลกซึ่งเป็นข้อมูลทุติยภูมิรายเดือน (Time Series) ตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม 2561 ถึง 1 ธันวาคม 2566 รวมข้อมูลที่ใช้ในการศึกษาทั้งหมด 72 เดือน ซึ่งสามารถสรุปตัวแปรที่มีอิทธิพลต่ออัตราแลกเปลี่ยนของเงินสกุลบาทต่อดอลลาร์สหรัฐที่ใช้ในการศึกษาได้ดังนี้

ตารางที่ 1 : ลักษณะตัวแปรที่ใช้ในการศึกษา

ตัวแปร	ชื่อเต็ม	ตัวย่อ	หน่วย
อัตราแลกเปลี่ยนเงินบาทต่อดอลลาร์สหรัฐ	Baht-US Dollar Exchange rate	EXC	บาท/ดอลลาร์สหรัฐ
ดัชนีผลผลิตอุตสาหกรรม	Industrial Production Index	INP	-
เงินทุนสำรองระหว่างประเทศสุทธิ	Net International Reserves	NIR	ล้านดอลลาร์สหรัฐ
มูลค่าการส่งออกสินค้าไทยสหรัฐอเมริกา	Value of Thai exports to the US	EXP	พันล้านดอลลาร์สหรัฐ
ดุลบัญชีเดินสะพัด	Current Account Balance	CA	พันล้านดอลลาร์สหรัฐ
ดัชนีราคาผู้บริโภค	Consumer Price Index	CPI	เปอร์เซ็นต์
ดัชนีราคาหุ้นตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย	Stock Exchange of Thailand	SET	-

ที่มา : จากการสืบค้น

จากตารางที่ 1 :ในการศึกษาครั้งนี้ทำการวิเคราะห์ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่ออัตราแลกเปลี่ยนของเงินสกุลบาทต่อดอลลาร์สหรัฐด้วยวิธี Autoregressive Distributed Lag (Pesaran et al., 2001) ซึ่งจะพิจารณาการปรับตัวของดุลยภาพในระยะยาวด้วยการทดสอบโคอินทิเกรชัน (Cointegration test) และการปรับตัวดุลยภาพในระยะสั้นด้วยการทดสอบ Error Correction Model เพื่อทำการประมาณค่าสัมประสิทธิ์ของแบบจำลอง โดยมีขั้นตอนในการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การทดสอบความนิ่งของข้อมูล (Unit Root Test) จะเป็นการตรวจสอบข้อมูลที่มีลักษณะเป็นข้อมูลอนุกรมเวลา (Time Series Data) ซึ่งส่วนใหญ่ข้อมูลจะมีลักษณะไม่นิ่ง (non-stationary) จึงต้องมีการพิจารณาว่าข้อมูลที่ทำการศึกษาขึ้นนั้นมีลักษณะนิ่งหรือไม่ เพื่อป้องกันการเกิดปัญหาสมการถดถอยที่ไม่แท้จริง (Spurious Regression) โดยมีการตั้งสมมติของ Augmented Dickey Fuller test (ADF Test) (Pesaran, 2007) ดังนี้

$$H_0 : \gamma = 0$$

$$H_1 : \gamma \neq 0$$

ถ้าหากในการศึกษาได้ทำการปฏิเสธ H_0 เมื่อ ค่าสถิติที่คำนวณได้มีค่ามากกว่าค่าวิกฤต แสดงว่า ตัวแปรมีลักษณะหยุดนิ่ง (Stationary) และหากยอมรับ H_0 เมื่อค่าสถิติที่คำนวณได้มีค่าน้อยกว่าค่าวิกฤต แสดงว่า ตัวแปร X_t มีลักษณะไม่หยุดนิ่ง (non-stationary)

ขั้นตอนที่ 2 การทดสอบกระบวนการ Autoregressive Distributed Lag approach to cointegration (ARDL) ซึ่งเป็นการประมาณค่าปัจจัยที่มีอิทธิพลต่ออัตราแลกเปลี่ยนของเงินสกุลบาทต่อดอลลาร์สหรัฐซึ่งจะมีการประมาณค่าแบบจำลองดังต่อไปนี้ การพิจารณาความล่าช้าของแบบจำลองจะใช้หลักเกณฑ์ข้อสนเทศของอาไคเคะ (Akaike Information Criteria) เพื่อหาค่าความล่าช้า (d) ที่เหมาะสมในแบบจำลอง โดยคัดเลือกจากความล่าช้า (d) ที่มีค่า Akaike

Information Criteria ต่ำที่สุด และทำการทดสอบปัญหาพื้นฐานทางเศรษฐมิติ เช่น การทดสอบปัญหา Autocorrelation ด้วยวิธี Breusch-Godfrey และ การทดสอบปัญหา Heteroskedasticity ด้วยวิธี Breusch-Pagan-Godfrey เป็นต้น

ขั้นตอนที่ 3 ทำการทดสอบว่าการปรับตัวในระยะยาวหรือไม่ โดยการทดสอบได้จากการนำค่าสถิติ F-Statistics มาเปรียบเทียบกับค่าวิกฤต (Critical Value) ถ้าหากค่า F-Statistics สูงกว่าค่าวิกฤตขอบเขตบน (Upper Critical Bound) หมายความว่า แบบจำลองที่ใช้ในการศึกษามีการปรับตัวในระยะยาว (Cointegration) แต่ถ้าหากค่า F-Statistics ต่ำกว่าค่าวิกฤตขอบเขตล่าง (Lower Critical Bound) หมายความว่า แบบจำลองที่ใช้ในการศึกษาไม่มีการปรับตัวในระยะยาว (No-Cointegration)

ขั้นตอนที่ 4 ทำการทดสอบการปรับตัวในระยะยาว (Cointegration) โดยใช้ค่าสถิติ F-Statistics เปรียบเทียบกับค่าวิกฤต (Critical Value) ณ ระดับนัยสำคัญทางสถิติ

$$H_0 : \lambda_0 = \lambda_1 = \lambda_2 = 0 \quad (\text{ไม่มีการปรับในระยะยาว})$$

$$H_1 : \lambda_0 \neq \lambda_1 \neq \lambda_2 \neq 0 \quad (\text{มีการปรับในระยะยาว})$$

โดยในการศึกษาในครั้งนี้ผู้วิจัยจะทำการประมาณค่าความสัมพันธ์ดุลยภาพระยะยาวดังสมการต่อไปนี้

$$\Delta \ln EXC_t = \alpha + \beta_t + \sum_{i=0}^p \delta_{0i} \Delta \ln INP_{t-i} + \sum_{i=0}^{q_1} \delta_{1i} \Delta \ln NIR_{t-i} + \sum_{i=0}^{q_2} \delta_{2i} \Delta \ln EXP_{t-i} + \sum_{i=0}^{q_3} \delta_{3i} \Delta \ln CA_{t-i} \quad (1)$$

$$+ \sum_{i=0}^{q_3} \delta_{4i} \Delta \ln CPI_{t-i} + \sum_{i=0}^{q_4} \delta_{5i} \Delta \ln SET_{t-i} + \lambda_0 \Delta \ln EXC_{t-i} + \lambda_1 \Delta \ln INP_{t-i} + \lambda_2 \Delta \ln NIR_{t-i}$$

$$+ \lambda_3 \Delta \ln EXP_{t-i} + \lambda_4 \Delta \ln CA_{t-i} + \lambda_5 \Delta \ln CPI_{t-i} + \lambda_6 \Delta \ln SET_{t-i} + u$$

ขั้นตอนที่ 5 การทดสอบการปรับตัวในระยะสั้น (Error Correction Model) พิจารณาจากค่าแลมด้า (λ_0) ของแบบจำลองจะแสดงถึง ค่าสัมประสิทธิ์ของการปรับตัวในระยะสั้น (Error Correction Term) ซึ่งสามารถพิจารณาสมมติฐานในการทดสอบได้ดังนี้

$$H_0 : \lambda_0 = 0 \quad (\text{ไม่มีการปรับในระยะสั้น})$$

$$H_1 : \lambda_0 \neq 0 \quad (\text{มีการปรับในระยะสั้น})$$

โดยในการศึกษาในครั้งนี้ผู้วิจัยจะทำการประมาณค่าความสัมพันธ์ดุลยภาพระยะสั้นดังสมการต่อไปนี้

$$\Delta \ln EXC_t = \alpha + \beta_t + \sum_{i=0}^p \delta_{0i} \Delta \ln EXC_{t-i} + \sum_{i=0}^{q_1} \delta_{1i} \Delta \ln INP_{t-i} + \sum_{i=0}^{q_2} \delta_{2i} \Delta \ln NIR_{t-i} + \sum_{i=0}^{q_3} \delta_{3i} \Delta \ln EXP_{t-i} + \sum_{i=0}^{q_4} \delta_{4i} \Delta \ln CA_{t-i} \quad (2)$$

$$+ \sum_{i=0}^{q_4} \delta_{5i} \Delta \ln CPI_{t-i} + \sum_{i=0}^{q_5} \delta_{6i} \Delta \ln SET_{t-i} + \lambda_0 \left(\ln EXC_{t-i} + \frac{\lambda_1}{\lambda_0} \Delta \ln INP_{t-i} + \frac{\lambda_2}{\lambda_0} \Delta \ln NIR_{t-i} + \frac{\lambda_3}{\lambda_0} \Delta \ln EXP_{t-i} \right.$$

$$\left. + \frac{\lambda_4}{\lambda_0} \Delta \ln CA_{t-i} + \frac{\lambda_5}{\lambda_0} \Delta \ln CPI_{t-i} + \frac{\lambda_6}{\lambda_0} \Delta \ln SET_{t-i} + \varepsilon \right)$$

ขั้นตอนที่ 6 ศึกษาความสัมพันธ์เชิงเหตุผลระหว่างปัจจัยมหาด้านเศรษฐกิจมหภาคและอัตราแลกเปลี่ยนของเงินสกุลบาทต่อดอลลาร์สหรัฐ โดยใช้แบบจำลอง Granger Causality test โดยมีสมมติฐานหลักของการทดสอบทั้งสองกรณี ดังนี้

H_0 : x ไม่ได้เป็นสาเหตุของ y (x does not Granger Cause y)

H_1 : y ไม่ได้เป็นสาเหตุของ x (y does not Granger Cause x)

ถ้าหากยอมรับสมมติฐานหลัก (H_0) : x ไม่ได้เป็นสาเหตุของ y หมายความว่า x เป็นสาเหตุของการเปลี่ยนแปลงของ y ในทำนองเดียวกัน ถ้าหากยอมรับสมมติฐานรอง (H_1) : y ไม่ได้เป็นสาเหตุของ x หมายความว่า y เป็นสาเหตุของการเปลี่ยนแปลงของ x

ผลการศึกษาและอภิปรายผลการศึกษา

การศึกษานี้จะวิเคราะห์ผลกระทบความสัมพันธ์ดุลยภาพระยะยาวและระยะสั้นของปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจมหภาคที่มีอิทธิพลต่ออัตราแลกเปลี่ยนของเงินสกุลบาทต่อดอลลาร์สหรัฐ โดยใช้ข้อมูลอนุกรมเวลา (time-series) ตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม 2561 ถึง 1 ธันวาคม 2566 รวมข้อมูลที่ใช้ในการศึกษาทั้งหมด 72 เดือน และเพื่อให้บรรลุตามวัตถุประสงค์จึงแบ่งผลการวิจัยออกเป็น 8 ส่วน ดังต่อไปนี้

ตารางที่ 2 : ค่าเฉลี่ยของข้อมูลที่ใช้ในการศึกษา

Variable	หน่วย	Mean	SD	Min	Max
1.Baht-US Dollar Exchange Rate (EXC)	บาท/ดอลลาร์สหรัฐ	0.03	0.001	0.026	0.034
2.Industrial Production Index (INP)	-	100.91	3.70	84.59	104.39
3.Net International Reserves (NIR)	ล้านดอลลาร์สหรัฐ	257,426.67	16,138.82	228,174.56	286,653.63
4.Value of Thai exports to the US (EXP)	พันล้านดอลลาร์สหรัฐ	3,561.62	2,853.68	2,040.30	26,630.82
5.Current Account Balance (CA)	พันล้านดอลลาร์สหรัฐ	24.45	326.04	-775.15	990.53
6.Consumer Price Index (CPI)	เปอร์เซ็นต์	0.01	0.024	-0.034	0.0786
7.Stock Exchange of Thailand (SET)	-	1575.63	147.75	1,125.86	1,830.13

ที่มา : จากการคำนวณ

จากตารางที่ 2 พบว่า อัตราแลกเปลี่ยนค่าเงินของประเทศไทยและสหรัฐอเมริกา(EXC) อยู่ที่ 0.03 บาทต่อดอลลาร์สหรัฐ โดยมีมูลค่าการส่งออกสินค้าไทยไปยังสหรัฐอเมริกา(EXP) อยู่ที่ประมาณ 3,561.62 พันล้านดอลลาร์สหรัฐ ทำให้มีดุลบัญชีเดินสะพัด(CA) และเงินทุนสำรองระหว่างประเทศสุทธิ(NIR)อยู่ที่ 24.45 พันล้านดอลลาร์สหรัฐ และ 257,426.67 ล้านดอลลาร์สหรัฐ ส่งผลให้ดัชนีราคาผู้บริโภค(CPI) อยู่ที่ร้อยละ 0.01 ตามลำดับ นอกจากนี้เมื่อพิจารณาดัชนีราคาหุ้นตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย(SET) จะมีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 1,575.63 และดัชนีผลผลิตอุตสาหกรรม(INP)เฉลี่ยประมาณ 100.91 ตามลำดับ

ตารางที่ 3 : การทดสอบความนิ่งของข้อมูล (Unit root test)

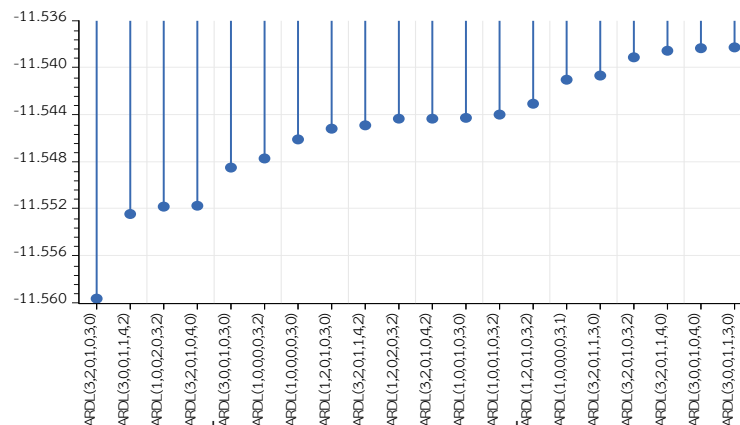
Variable	Equation	ADF	Mac Kinnon Critical			Result
			1%	5%	10%	
Level						
1.Baht-US Dollar Exchange Rate (EXC)	Intercept	-3.625**	-3.52	-2.90	-2.58	Stationary
2.Industrial Production Index (INP)	Intercept	--2.81**	-3.52	-2.90	-2.58	Stationary
3.Net International Reserves (NIR)	Intercept	-1.49	-3.52	-2.90	-2.58	Non-Stationary
4.Value of Thai exports to the US (EXP)	Intercept	-4.27***	-3.53	-2.90	-2.58	Stationary
5.Current Account Balance (CA)	Intercept	-3.92***	-3.52	-2.90	-2.58	Stationary
6.Consumer Price Index (CPI)	Intercept	-1.90	-3.53	-2.90	-2.58	Non-Stationary
7.Stock Exchange of Thailand (SET)	Intercept	-2.16	-3.53	-2.90	-2.58	Non-Stationary
1st different						
1.Net International Reserves (NIR)	Intercept	-6.61***	-3.53	-2.90	-2.58	Stationary
2.Consumer Price Index (CPI)	Intercept	-6.61***	-3.53	-2.90	-2.58	Stationary
3.Stock Exchange of Thailand (SET)	Intercept	-8.37***	-3.53	-2.90	-2.58	Stationary

ที่มา : จากการคำนวณ

หมายเหตุ : *** ณ ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.01 **ณ ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 ตามลำดับ

จากตารางที่ 3 พบว่า ตัวแปรทั้งหมดที่นำมาศึกษาจะมีทั้งหมด 4 ตัวแปร ประกอบด้วย อัตราแลกเปลี่ยนค่าเงินบาทต่อดอลลาร์สหรัฐฯ (EXC) ดัชนีผลผลิตอุตสาหกรรม (INP) มูลค่าการส่งออกสินค้าไทยสหรัฐอเมริกา (EXP) ดุลบัญชีเดินสะพัด (CA) จะมีลักษณะนิ่ง (Stationary) ทุกระดับนัยสำคัญทางสถิติหรือตัวแปรมีคุณสมบัตินิ่งที่ I(0) และในส่วนของตัวแปรเงินทุนสำรองระหว่างประเทศสุทธิ (NIR) ดัชนีราคาผู้บริโภค (CPI) และดัชนีราคาหุ้นตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย (SET) จะต้องทำการหาอนุพันธ์ลำดับที่ 1 หรือ 1st Difference ผลการศึกษาพบว่า ตัวแปรทั้งหมดจะมีลักษณะนิ่ง (Stationary) ทุกระดับนัยสำคัญทางสถิติหรือตัวแปรมีคุณสมบัตินิ่งที่ I(1)

ภาพที่ 2: ARDL(3,2,0,1,0,3,0) ที่เหมาะสมของอัตราแลกเปลี่ยนของเงินสกุลบาทต่อดอลลาร์สหรัฐฯ

ภาพที่ 2 แสดงถึงผลการทดสอบความล่าช้าของแบบจำลองเพื่อหาค่าความล่าช้า (d) ที่เหมาะสมในแบบจำลอง Autoregressive Distributed Lag (ARDL) ของสมการอัตราแลกเปลี่ยนของเงินสกุลบาทต่อดอลลาร์สหรัฐฯ (EXC) ผลการศึกษาพบว่า แบบจำลอง Autoregressive Distributed Lag (ARDL) ที่เหมาะสมสำหรับการหาความสัมพันธ์เชิงดุลยภาพระยะยาว (Cointegration test) คือ ARDL(3,2,0,1,0,3,0) สามารถแสดงได้ดังตารางที่ 4

ตารางที่ 4 การประมาณค่าสัมประสิทธิ์ในแบบจำลอง Autoregressive Distributed Lag (ARDL) ของสมการอัตราแลกเปลี่ยนของเงินสกุลบาทต่อดอลลาร์สหรัฐฯ (EXC)

Variable	ARDL (3,2,0,1,0,3,0)		
	Estimator	Std. Error	t-Statistic
$\ln EXC_{t-1}$	0.853***	0.132	6.452
$\ln EXC_{t-2}$	0.199	0.157	1.266
$\ln EXC_{t-3}$	-0.177	0.108	-1.634
$\ln EXP_t$	0.0000000063	0.000000030	0.002
$\ln EXP_{t-1}$	0.000000012	0.000000029	0.517

ตารางที่ 5 การประมาณค่าสัมประสิทธิ์ในแบบจำลอง Autoregressive Distributed Lag (ARDL) ของสมการอัตราแลกเปลี่ยนของเงินสกุลบาทต่อดอลลาร์สหรัฐ (EXC) (ต่อ)

Variable	ARDL (3,2,0,1,0,3,0)		
	Estimator	Std. Error	t-Statistic
$\ln EXP_{t-2}$	-0.00000054***	0.000000030	-1.818
$\ln INP_t$	-0.0000125	0.000036	-0.355
$\ln NIR_t$	0.00000014***	0.000000021	1.737
$\ln NIR_{t-1}$	-0.00000032***	0.000000021	-1.800
$\ln SET_t$	-0.00000061	0.00001126	-0.565
$\ln CPI_t$	0.0097	0.010	0.915
$\ln CPI_{t-1}$	-0.013	0.015	-0.841
$\ln CPI_{t-2}$	-0.021***	0.015	-1.385
$\ln CPI_{t-3}$	0.022	0.010	2.109
$\ln CA_t$	-0.00000033	0.00000027	-1.241
Constant	0.0063	0.0049	1.218
Observation	72		
R-squared	0.8831		
Adj R-squared	0.85		
F-statistic	28.44***		

ที่มา : จากการคำนวณ หมายเหตุ : *** หมายความว่าสำคัญทางสถิติที่ 0.01

จากตารางที่ 5 พบว่า แบบจำลองนี้สามารถอธิบายอัตราแลกเปลี่ยนของเงินสกุลบาทต่อดอลลาร์สหรัฐได้ร้อยละ 88.31 และเมื่อพิจารณาค่า F-statistic จะมีค่าเท่ากับ 28.44 หมายความว่า มีตัวแปรอิสระอย่างน้อยหนึ่งตัวแปรที่สามารถอธิบายการเปลี่ยนแปลงของตัวแปรตามได้ ดังนั้น เมื่อพิจารณาปัจจัยที่ส่งผลต่ออัตราแลกเปลี่ยนของเงินสกุลบาทต่อดอลลาร์สหรัฐ พบว่า มูลค่าการส่งออกสินค้าไทยไปสหรัฐอเมริกา ณ เวลาอดีต 2 ช่วงเวลา เงินทุนสำรองระหว่างประเทศสุทธิ ณ เวลาปัจจุบันและเวลาอดีต 1 ช่วงเวลา และดัชนีราคาผู้บริโภค ณ เวลาอดีต 2 ช่วงเวลา ส่งผลต่ออัตราแลกเปลี่ยนของเงินสกุลบาทต่อดอลลาร์สหรัฐในทิศทางตรงกันข้าม ณ ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.01

ตารางที่ 6 ผลทดสอบการกระจายของตัวคลาดเคลื่อน (analysis of residuals) และความครบถ้วนของตัวแปรของสมการอัตราแลกเปลี่ยนของเงินสกุลบาทต่อดอลลาร์สหรัฐ : ARDL(3,2,0,1,0,3,0)

สถิติที่ใช้ทดสอบ	ค่าสถิติที่ใช้ทดสอบ	p-value
1.Jarque-Bera normal distribution test	Jarque-Bera stat. = 4.24	0.1259
2.Breusch-Godfrey LM serial correlation test	F-statistic = 1.34	0.3218
3.Breusch-Pagan-Godfrey Heteroskedasticity test	F-statistic = 1.06	0.9741
4.Ramsey RESET Test	t-statistic = 0.5641	0.5032

ที่มา : จากการคำนวณ

จากตารางที่ 6 พบว่า เมื่อวิเคราะห์การกระจายของตัวคลาดเคลื่อน (Analysis of Residuals) ที่ได้จากสมการ ARDL(3,2,0,1,0,3,0) ของสมการอัตราแลกเปลี่ยนของเงินสกุลบาทต่อดอลลาร์สหรัฐ พบว่า แบบจำลองที่ใช้ในการศึกษาไม่เกิดปัญหาการกระจายตัวที่ไม่ปกติ (no problem of non-normal distribution) และนอกจากนี้ผู้วิจัยได้ทดสอบปัญหา Heteroskedasticity และ Serial correlation พบว่า แบบจำลองที่ใช้ในการศึกษาไม่พบปัญหาพื้นฐานทางเศรษฐมิติทั้งสองปัญหา และเมื่อทำการทดสอบความครบถ้วนของตัวแปรอิสระในแบบจำลองด้วยวิธี Ramsey RESET Test พบว่า ไม่พบความไม่ครบถ้วนของการกำหนดตัวแปรอิสระในแบบจำลอง

ตารางที่ 7 การทดสอบความสัมพันธ์ดุลยภาพระยะยาวของแบบจำลองด้วยวิธี ARDL

Model	F-Statistic	P-value ≤ 0.10		P-value ≤ 0.05		P-value ≤ 0.01	
		I (0)	I (1)	I (0)	I (1)	I (0)	I (1)
อัตราแลกเปลี่ยนของเงินสกุลบาทต่อดอลลาร์สหรัฐ	4.68	2.12	3.14	2.47	3.58	3.22	4.57

ที่มา : จากการคำนวณ หมายเหตุ : ค่าวิกฤติขอบเขตบน I (1) และขอบเขตล่าง I (0)

จากตารางที่ 7 พบว่า จากการทดสอบแบบจำลองว่ามีการปรับตัวในระยะยาวหรือไม่นั้น สามารถทดสอบด้วยวิธี Bounds test ซึ่งจะให้ค่าสถิติ F-Statistics มาเปรียบเทียบกับค่าวิกฤติ (Critical Value) ซึ่งผลการทดสอบความสัมพันธ์เชิงดุลยภาพระยะยาวของสมการอัตราแลกเปลี่ยนของเงินสกุลบาทต่อดอลลาร์สหรัฐ ผลการศึกษาพบว่า ค่า F-Statistics มีค่าเท่ากับ 4.68 สูงกว่าค่าวิกฤติขอบเขตบน (Upper Critical Bound) หมายความว่า ตัวแปรที่ใช้ในการศึกษาในแบบจำลองทั้งสองมีดุลยภาพในระยะยาวซึ่งกันและกัน

ตารางที่ 8 การประมาณค่าสัมประสิทธิ์ความสัมพันธ์เชิงดุลยภาพระยะยาวของสมการอัตราแลกเปลี่ยนของเงินสกุลบาทต่อดอลลาร์สหรัฐ

Variable	Long Run Equilibrium		
	Estimator	Std. Error	t-Statistic
$\ln EXP_t$	0.0000000053***	0.000000012	5.062
$\ln INP_t$	-0.0000027	2.77	-0.979
$\ln NIR_t$	000000562	0.00000066	0.804
$\ln SET_t$	-0.0000056	0.0000011	-0.435
$\ln CPI_t$	-0.017***	0.005	-3.426
$\ln CA_t$	-0.001***	0.0003	-3.33
Constant	0.048	0.052	0.922

ที่มา : จากการคำนวณ

หมายเหตุ : *** ณ ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.01 **ณ ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 และ* ณ ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.10 ตามลำดับ

จากตารางที่ 8 พบว่า ในการทดสอบความสัมพันธ์ดุลยภาพระยะยาวของสมการอัตราแลกเปลี่ยนของเงินสกุลบาทต่อดอลลาร์สหรัฐ ด้วยแบบจำลอง (3,2,0,1,0,3,0) ผลการศึกษาพบว่า เมื่อมีการเปลี่ยนแปลงค่าความยืดหยุ่นของตัวแปรเงินทุนสำรองระหว่างประเทศสุทธิ (NIR) ดัชนีราคาผู้บริโภค (CPI) และดัชนีผลผลิตอุตสาหกรรม (INP) เพิ่มขึ้น จะส่งผลต่อความสัมพันธ์ดุลยภาพระยะยาวของอัตราแลกเปลี่ยนของเงินสกุลบาทต่อดอลลาร์สหรัฐ ในทิศทางตรงกันข้าม ณ ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.01 ซึ่งสามารถอภิปรายผลการศึกษาได้ดังนี้

ดุลบัญชีเดินสะพัด (CA) เท่ากับ -0.001 หมายความว่า เมื่อค่าความยืดหยุ่นของดุลบัญชีเดินสะพัดเพิ่มขึ้น 1 พันล้านดอลลาร์สหรัฐ จะส่งผลให้ความสัมพันธ์ดุลยภาพระยะยาวของอัตราแลกเปลี่ยนของเงินสกุลบาทต่อดอลลาร์ลดลงประมาณ 0.001 บาท/ดอลลาร์สหรัฐ ข้อสรุปนี้ไม่สอดคล้องกับการศึกษาของ สมยศ อวเกียรติ (2559) ที่พบว่า การที่รัฐบาลเข้ามาแทรกแซงด้วยการใช้นโยบายการเงิน (Monetary Policy) เพื่อกระตุ้นกิจกรรมทางเศรษฐกิจ จะทำให้ดุลบัญชีเดินสะพัดไม่มีผลต่ออัตราแลกเปลี่ยนระหว่างค่าเงินบาทต่อดอลลาร์สหรัฐ และในการศึกษาของ ชิตชนก จันทนตรี และคณะ (2560) ได้ให้ข้อคิดเห็นเพิ่มเติมว่า อัตราแลกเปลี่ยนของประเทศไทยอยู่ภายใต้ระบบอัตราแลกเปลี่ยนลอยตัว ซึ่งมีการปรับตัวตามการเปลี่ยนแปลงของอุปสงค์และอุปทานของเงินตราต่างประเทศ โดยผู้วิจัยมีความคิดเห็นว่า เมื่อประเทศไทยได้รับรายได้และเงินโอนเพิ่มมากขึ้นจากนักท่องเที่ยวต่างชาติ รวมทั้งการค้าขายสินค้ากับประเทศสหรัฐฯ ทำให้เกิดความต้องการเงินบาทมากขึ้นเพื่อการค้าขายหรือใช้จ่ายใช้สอยในประเทศของชาวต่างชาติ ส่งผลให้ค่าเงินบาทแข็งค่าขึ้น

ดัชนีราคาผู้บริโภค (CPI) เท่ากับ -0.017 หมายความว่า เมื่อค่าความยืดหยุ่นของดัชนีราคาผู้บริโภคเพิ่มขึ้น 1 เปอร์เซ็นต์ จะส่งผลให้ความสัมพันธ์ดุลยภาพระยะยาวของอัตราแลกเปลี่ยนของเงินสกุลบาทต่อดอลลาร์ลดลงประมาณ 0.017 บาท/ดอลลาร์สหรัฐ ข้อเสนอแนะสอดคล้องกับการศึกษาของ Turna & Özcan (2021) ที่พบว่า ประเทศตุรกีให้ความสำคัญกับผลกระทบของการเปลี่ยนแปลงอัตราเงินเฟ้อในระยะสั้นมากกว่าในระยะยาว เนื่องจาก ประเทศตุรกีไม่ได้มีการเตรียมการนโยบายทางด้านพลังงานในระยะสั้น ส่งผลให้ ต้นทุนทางด้านพลังงานเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง ข้อมูลนี้สอดคล้องกับการศึกษาของ สาริต นาคะภักดี (2560) ซึ่งเสนอว่า นโยบายอัตราแลกเปลี่ยนแบบลอยตัวสามารถเปลี่ยนแปลงตามอุปสงค์และอุปทานเงินตราต่างประเทศ ดังนั้น การเพิ่มขึ้นของราคาสินค้าและบริการโดยทั่วไปอาจส่งผลต่ออัตราแลกเปลี่ยนในทิศทางเดียวกัน โดยผู้วิจัยมีความคิดเห็นว่า ถ้าหากประเทศไทยมีดัชนีราคาผู้บริโภคเพิ่มขึ้น นักลงทุนอาจสูญเสียความเชื่อมั่นในเศรษฐกิจไทย เนื่องจากอัตราเงินเฟ้อที่สูงขึ้นมักสะท้อนถึงความไม่เสถียรทางเศรษฐกิจ นักลงทุนต่างชาติอาจจะขายเงินบาทและซื้อดอลลาร์สหรัฐ ส่งผลให้ค่าเงินบาทอ่อนค่าลง

มูลค่าการส่งออกสินค้าไทยสหรัฐอเมริกา (EXP) เท่ากับ 0.0000000053 หมายความว่า เมื่อค่าความยืดหยุ่นของมูลค่าการส่งออกสินค้าไทยสหรัฐอเมริกาเพิ่มขึ้น 1 ล้านดอลลาร์สหรัฐ ส่งผลต่อความสัมพันธ์ดุลยภาพระยะยาวของอัตราแลกเปลี่ยนของเงินสกุลบาทต่อดอลลาร์เพิ่มขึ้น 0.0000000053 บาท/ดอลลาร์สหรัฐ สอดคล้องกับ กรรณิกา ศรีสังข์งาม และกิตติพันธ์ คงสวัสดิ์เกียรติ (2559) กล่าวว่า การส่งออกที่เพิ่มขึ้นแสดงถึงความแข็งแกร่งของเศรษฐกิจไทย ดังนั้น การส่งออกที่เพิ่มขึ้นช่วยเสริมความเชื่อมั่นในค่าเงินบาท ทำให้นักลงทุนต่างชาติเห็นโอกาสในการลงทุนในประเทศไทย ส่งผลให้มีการไหลเข้าของเงินทุนจากต่างประเทศมากขึ้น ซึ่งเพิ่มความต้องการเงินบาทและทำให้ค่าเงินบาทแข็งค่าขึ้น ซึ่งขัดแย้งกับการศึกษาของ ชิตชนก จันทนตรี และคณะ (2560) พบว่า การส่งออกของไทยไปยังประเทศสหรัฐอเมริกาไม่มีผลต่ออัตราแลกเปลี่ยนระหว่างค่าเงินบาทต่อดอลลาร์สหรัฐ เนื่องจาก การสนับสนุนจากรัฐบาลด้วยมาตรการส่งเสริมการส่งออกเพื่อสนับสนุนอุตสาหกรรมภายในประเทศ อาจจะถูกมองได้ว่าการสนับสนุนของภาครัฐเป็นการบิดเบือนกลไกตลาด โดยผู้วิจัยมีความคิดเห็นว่า ความต้องการของสินค้าไทยจากสหรัฐอเมริกาเพิ่มขึ้น ส่งผลให้การใช้เงินสกุลบาทมากขึ้นเพื่อชำระเงินแลกเปลี่ยนในการซื้อสินค้า ดังนั้น ความต้องการเงินสกุลบาทเพิ่มขึ้นสามารถส่งผลให้อัตราแลกเปลี่ยนของเงินสกุลบาทต่อดอลลาร์เพิ่มขึ้น

ตารางที่ 9 การประมาณค่าสัมประสิทธิ์ความสัมพันธ์เชิงดุลยภาพระยะสั้นของสมการอัตราแลกเปลี่ยนของเงินสกุลบาทต่อดอลลาร์สหรัฐ

Variable	Short Run Equilibrium		
	Estimator	Std. Error	t-Statistic
$\Delta \ln EXC_{t-1}$	-0.021	0.113	-0.189
$\Delta \ln EXC_{t-2}$	-0.177*	0.098	1.797
$\Delta \ln EXP_t$	0.000000000069	0.000000023	0.002
$\Delta \ln EXP_{t-1}$	-0.000000055**	0.000000022	-2.426
$\Delta \ln NIR_{t-1}$	0.000000037**	0.000000018	2.025
$\Delta \ln CPI_t$	0.009	0.008	1.100
$\Delta \ln CPI_{t-1}$	-0.001	0.009	-0.119
$\Delta \ln CPI_{t-2}$	-0.02***	0.008	-2.462
Cointeq*	-0.125***	0.0382	-3.274

ที่มา : จากการคำนวณ

หมายเหตุ : *** ณ ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.01 **ณ ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 และ* ณ ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.10 ตามลำดับ

จากตารางที่ 9 พบว่า ค่าสัมประสิทธิ์ความคลาดเคลื่อนของอัตราแลกเปลี่ยนของเงินสกุลบาทต่อดอลลาร์สหรัฐ (EXC) ติดลบอยู่ 0.125 หมายความว่า เมื่อระบบเศรษฐกิจของประเทศเกิดการรบกวน (shock) ไม่ว่าจะเกิดในด้านของอุปสงค์ (Demand shock) หรือด้านของอุปทาน (Supply shock) ที่ส่งผลกระทบต่อค่าคลาดเคลื่อนที่ของเงินสกุลบาทต่อดอลลาร์สหรัฐ (EXC) เบี่ยงเบนไปจากจุดดุลยภาพในระยะเวลาหนึ่ง และจะปรับตัวเข้าสู่ดุลยภาพเดิมด้วยความเร็วในการปรับตัวเข้าสู่ดุลยภาพของเงินสกุลบาทต่อดอลลาร์สหรัฐ (EXC) ร้อยละ 12.5 ณ ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05

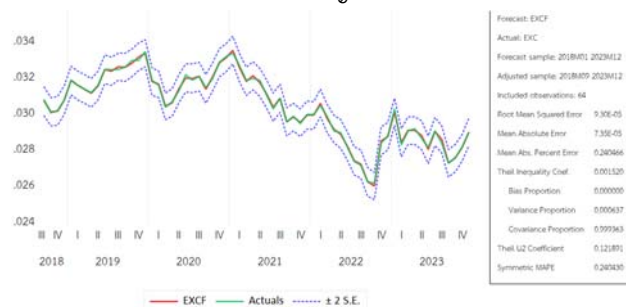
ตารางที่ 10 ผลการทดสอบความเป็นเหตุเป็นผลของอัตราแลกเปลี่ยนของเงินสกุลบาทต่อดอลลาร์สหรัฐ

Relationship	F-Statistic	Prob.	Result
$\Delta \ln CPI \rightarrow \Delta \ln CA$	2.087***	0.044	ความสัมพันธ์ทิศทางเดียว
$\Delta \ln CPI \rightarrow \Delta \ln EXC$	1.878*	0.072	ความสัมพันธ์ทิศทางเดียว
$\Delta \ln EXC \rightarrow \Delta \ln CA$	1.747*	0.098	ความสัมพันธ์สองทิศทาง
$\Delta \ln CA \rightarrow \Delta \ln EXC$	2.714***	0.010	ความสัมพันธ์ทิศทางเดียว
$\Delta \ln SET \rightarrow \Delta \ln CA$	2.23**	0.036	ความสัมพันธ์ทิศทางเดียว
$\Delta \ln EXC \rightarrow \Delta \ln EXP$	3.472***	0.001	ความสัมพันธ์ทิศทางเดียว
$\Delta \ln EXP \rightarrow \Delta \ln NIR$	3.980***	0.0006	ความสัมพันธ์ทิศทางเดียว
$\Delta \ln EXC \rightarrow \Delta \ln SET$	1.915*	0.066	ความสัมพันธ์ทิศทางเดียว
$\Delta \ln EXC \rightarrow \Delta \ln INP$	3.997***	0.0006	ความสัมพันธ์ทิศทางเดียว

ที่มา : จากการคำนวณ

หมายเหตุ : *** ณ ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.01 และ* ณ ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.10 ตามลำดับ

จากตารางที่ 10 พบว่า เมื่อทำการทดสอบความเป็นเหตุเป็นผลของตัวแปรอัตราแลกเปลี่ยนของเงินสกุลบาทต่อดอลลาร์สหรัฐและตัวแปรทางด้านเศรษฐกิจมหภาค ผลการศึกษาแสดงให้เห็นว่าตัวแปรอัตราแลกเปลี่ยนค่าเงินบาทต่อดอลลาร์สหรัฐ (EXC) และดุลบัญชีเดินสะพัด (CA) มีความสัมพันธ์ในสองทิศทาง ผู้วิจัยมีความคิดเห็นว่า ในการวางแผนนโยบายทางการเงินของรัฐบาลควรพิจารณาตัวทั้งสองเป็นกรณีพิเศษ เพราะ ถ้าหากรัฐบาลละเลยตัวแปรใดตัวแปรหนึ่งก็อาจจะส่งผลกระทบต่อของการดำเนินนโยบายการเงินของประเทศได้ และนอกจากนี้ ความสัมพันธ์ของตัวแปรที่เหลือทั้งหมดมีความสัมพันธ์ทิศทางเดียว ณ ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.10 และ 0.01 ตามลำดับ

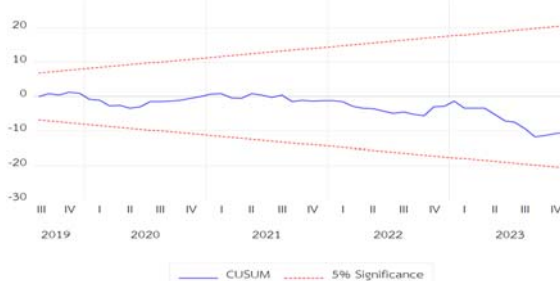

ภาพที่ 3 : การพยากรณ์อัตราแลกเปลี่ยนของเงินสกุลบาทต่อดอลลาร์สหรัฐ (ไตรมาสที่ 3 ปี ค.ศ. 2018 ถึงไตรมาสที่ 4 ปี ค.ศ. 2023)

จากภาพที่ 3 พบว่า แบบจำลอง ARDL(3,2,0,1,0,3,0) เป็นแบบจำลองที่เหมาะสมมากที่สุดสำหรับ สมการอัตราแลกเปลี่ยนของเงินสกุลบาทต่อดอลลาร์สหรัฐ (EXC) และสามารถใช้พยากรณ์ข้อมูลที่เกิดขึ้นจริงและในอดีตได้ดีจึงใช้แบบจำลองนี้พยากรณ์อัตราแลกเปลี่ยนของเงินสกุลบาทต่อดอลลาร์สหรัฐ ตั้งแต่ไตรมาสที่ 3 ปี ค.ศ. 2018 ถึงไตรมาสที่ 4 ปี ค.ศ. 2023 และเมื่อนำ

แบบจำลองที่ได้มาทดสอบการพยากรณ์แบบสถิติ (statistic forecast) พบว่า แบบจำลองมีค่า Mean Absolute Percentage Error (MAPE) เท่ากับ 0.2406 หมายถึง ผลการศึกษาที่ได้รับมีความแม่นยำที่สูงในการทำนาย โดยมีค่าเฉลี่ยความผิดพลาดเพียงประมาณร้อยละ 0.24 จากค่าจริง

ภาพที่ 4 : ค่า CUSUM ของสมการอัตราแลกเปลี่ยนของเงินสกุลบาทต่อดอลลาร์สหรัฐ: ARDL (3,2,0,1,0,3,0)

จากภาพที่ 4 พบว่า จากการทดสอบว่าค่าสัมประสิทธิ์ของสมการอัตราแลกเปลี่ยนของเงินสกุลบาทต่อดอลลาร์สหรัฐที่ได้นั้นมีเสถียรภาพหรือไม่ โดยเราจะพิจารณาจากค่า CUSUM และ ค่า CUSUM Squares จะเห็นได้ว่า เส้นกราฟของ CUSUM ในขอบเขตของความเชื่อมั่นร้อยละ 95 จึงแสดงว่า ค่าสัมประสิทธิ์ของสมการ ARDL (3,2,0,1,0,3,0) มีเสถียรภาพ จึงสรุปได้ว่า สมการอัตราแลกเปลี่ยนของเงินสกุลบาทต่อดอลลาร์สหรัฐเป็นสมการที่มีเสถียรภาพ

ข้อเสนอแนะการวิจัย

1. จากผลการศึกษา พบว่า เมื่อค่าความยืดหยุ่นของดุลบัญชีเดินสะพัดเพิ่มขึ้น 1 พันล้านดอลลาร์สหรัฐ จะส่งผลให้ความสัมพันธ์ดุลยภาพระยะยาวของอัตราแลกเปลี่ยนของเงินสกุลบาทต่อดอลลาร์ลดลง ดังนั้น รัฐบาลควรส่งเสริมการพัฒนาอุตสาหกรรมภายในประเทศเพื่อเพิ่มการใช้วัตถุดิบในประเทศ ลดการพึ่งพาการนำเข้า และเพิ่มความสามารถในการแข่งขันของสินค้าไทยในตลาดโลกนอกจากนี้การสนับสนุนการวิจัยและพัฒนา (R&D) และการให้สิทธิประโยชน์ทางภาษีแก่ผู้ผลิตที่ใช้วัตถุดิบภายในประเทศจะช่วยเพิ่มมูลค่าให้กับสินค้าไทย ส่งผลให้ดุลบัญชีเดินสะพัดปรับตัวดีขึ้นและค่าเงินบาทมีแนวโน้มแข็งค่าขึ้น

2. จากผลการศึกษาพบว่า เมื่อค่าความยืดหยุ่นของดัชนีราคาผู้บริโภคเพิ่มขึ้น 1 เปอร์เซ็นต์ จะส่งผลให้ความสัมพันธ์ดุลยภาพระยะยาวของอัตราแลกเปลี่ยนของเงินสกุลบาทต่อดอลลาร์ลดลง ดังนั้น รัฐบาลควรมีมาตรการควบคุมอัตราเงินเฟ้ออย่างเข้มงวด โดยการใช้เครื่องมือทางการเงิน เช่น การปรับอัตราดอกเบี้ยนโยบายเพื่อลดการใช้จ่ายและการกักตุนในภาคประชาชน การจัดทำมาตรการทางการเงินที่เข้มงวด ซึ่งจะช่วยรักษาค่าเงินบาทให้อยู่ในระดับที่เหมาะสม นอกจากนี้ รัฐบาลควรพิจารณาการปรับโครงสร้างภาษีเพื่อกระตุ้นการลงทุนในภาคการผลิตและภาคบริการ การลดภาษีนิติบุคคลสำหรับบริษัทที่ลงทุนในเทคโนโลยีและนวัตกรรมจะช่วยเพิ่มการผลิตและประสิทธิภาพทางเศรษฐกิจ

3. จากผลการศึกษา พบว่า เมื่อค่าความยืดหยุ่นของมูลค่าการส่งออกสินค้าไทยสหรัฐอเมริกา 1 พันล้านดอลลาร์สหรัฐ จะส่งผลให้ความสัมพันธ์ดุลยภาพระยะยาวของอัตราแลกเปลี่ยนของเงินสกุลบาทต่อดอลลาร์ลดลง ดังนั้น รัฐบาลควรใช้กลยุทธ์การเจรจาทางการค้าเพื่อเปิดตลาดใหม่และขยายตลาดที่มีอยู่ในสหรัฐอเมริกาและประเทศอื่นๆ โดยการจัดตั้งคณะกรรมการเพื่อเจรจาข้อตกลงการค้าเสรี (FTA) การสนับสนุนงานแสดงสินค้านานาชาติ และการส่งเสริมสินค้าไทยผ่านการตลาดออนไลน์ การขยายตลาดจะช่วยเพิ่มรายได้จากการส่งออกและรักษาค่าเงินบาทให้อยู่ในระดับที่เหมาะสม

4. จากผลการศึกษา ตัวแปรอัตราแลกเปลี่ยนค่าเงินบาทต่อดอลลาร์สหรัฐฯ และดุลบัญชีเดินสะพัดมีความสัมพันธ์ในสองทิศทาง ดังนั้น รัฐบาลและธนาคารแห่งประเทศไทยควรใช้มาตรการรักษาเสถียรภาพอัตราแลกเปลี่ยนโดยการแทรกแซงตลาดเงินตราต่างประเทศเมื่อจำเป็น การซื้อขายเงินตราต่างประเทศเพื่อรักษาอัตราแลกเปลี่ยนให้เหมาะสมจะช่วยลดความผันผวนที่อาจส่งผลกระทบต่อดุลบัญชีเดินสะพัด

เอกสารอ้างอิง

- กรรณิกา ศรีสังข์งาม และ กิตติพันธ์ คงสวัสดิ์เกียรติ. (2559). *ปัจจัยทางเศรษฐกิจที่กำหนดอัตราแลกเปลี่ยนระหว่างเงินบาทกับเงินหยวน (Economic Factors that Determine Currency Exchange Rate between Baht and Yuan)*. กรุงเทพฯ: วารสารรังสิตบัณฑิตศึกษาในกลุ่มธุรกิจและสังคมศาสตร์.
- การค้าไทย. (2560). *มูลค่าการส่งออก การนำเข้า และดุลการค้าของไทย (รายเดือน)*. (ออนไลน์) (อ้างเมื่อ 07 มกราคม 2567). จาก: <http://www2.ops3.moc.go.th>.
- ชิดชนก จันทนตรี พิษญา กาวีหุก และสันติชัย ศรีคำ. (2560). ปัจจัยทางเศรษฐกิจและการเมืองที่มีผลต่ออัตราแลกเปลี่ยนของประเทศไทย. *วารสารเศรษฐศาสตร์รามคำแหง*, 3(2), 1-28.
- ธนาคารแห่งประเทศไทย. (2565). *รายงานประจำปีธนาคารแห่งประเทศไทย 2565*. (ออนไลน์) (อ้างเมื่อ 07 มกราคม 2567). จาก: <https://www.bot.or.th>.
- นิภาพร โชติพิถุกษวัฒน์. (2554). *การศึกษาปัจจัยที่มีผลต่ออัตราแลกเปลี่ยนค่าเงินบาทต่อดอลลาร์สหรัฐฯ ค่าเงินบาทต่อยูโร และค่าเงินบาทต่อหยวน*. กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย.
- ประภัสสร คำสวัสดิ์. (2560). ผลกระทบของอัตราเงินเฟ้อ อัตราดอกเบี้ย ที่มีต่ออัตราแลกเปลี่ยน โดยใช้แบบจำลอง VAR. *วารสารวิจัยรัฐไพพรรณี*, 18(1), 27-39.
- วรรณธร ภูทอง. (2556). เมื่อเงินเยนอ่อนค่า...การค้าเอเชียจะเป็นอย่างไร. (ออนไลน์) (อ้างเมื่อ 07 มกราคม 2567). จาก: <https://www.bot.or.th>.
- สมยศ อวเกียรติ และ สิทธิพร ประวัติรุ่งเรือง. (2559). อิทธิพลของปัจจัยที่สำคัญต่ออัตราแลกเปลี่ยนเงินบาท ต่อดอลลาร์สหรัฐฯ เงินบาทต่อยูโรและเงินบาทต่อเยน. *วารสารบริหารธุรกิจสมาคมสถาบันอุดมศึกษาเอกชนแห่งประเทศไทย*, 5(2), 16-27.
- สาริต นานะภักดี. (2560). *ปัจจัยทางเศรษฐกิจที่มีความสัมพันธ์ต่ออัตราแลกเปลี่ยนค่าเงินบาทต่อค่าเงินบาท*. วิทยานิพนธ์ปริญญาเศรษฐศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- Arfat, S. D. (2018). *An interrelation study of Macroeconomic indicators impact on the valence of us dollar and Thai baht from an international trade perspective (Doctoral dissertation, Siam university)*.
- Bank of Thailand. (2015). *The average exchange rate of the commercial banks in Bangkok year 2003-present*.
- Pesaran, M. H. (2007). A simple panel unit root test in the presence of cross-section dependence. *Journal of applied econometrics*, 22(2), 265-312.
- Pesaran, M. H., Shin, Y., & Smith, R. J. (2001). Bounds testing approaches to the analysis of level relationships. *Journal of applied econometrics*, 16(3), 289-326.
- Turna, Y., & Özcan, A. (2021). The relationship between foreign exchange rate, interest rate and inflation in Turkey: ARDL approach. *Journal of Ekonomi*, 3(1), 19-23.

ผลกระทบของสถานการณ์แพร่ระบาดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ต่ออัตราผลตอบแทน
 ของกลุ่มอุตสาหกรรมพลังงานสะอาด การประยุกต์ใช้แบบจำลอง
 เวกเตอร์ออโตรีเกรสซีฟที่แปรผันตามเวลาแบบเบย์
 The Impact of the COVID-19 Pandemic on the Return Rates of the
 Clean Energy Industry: Application of the Bayesian Time-Varying Vector
 Autoregressive Model (Bayesian TVCVAR)

ศุภกิตต์ เพ็ชรศรีสังข์^{1*} พงศภักดิ์ แซ่เลี้ยว²
 Supakit Phetsrisingsank^{1*} Pongsapak Saeliow²

¹นิสิตคณะเศรษฐศาสตร์และบริหารธุรกิจ, คณะเศรษฐศาสตร์และบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยทักษิณ
 วิทยาเขตสงขลา จังหวัดสงขลา 90000

Student, Faculty of Economics and Business Administration, Economics Program, Department of Economics
 *Corresponding author e-mail: Pongsapak.s@tsu.ac.th โทร. 099-4846818

²อาจารย์คณะเศรษฐศาสตร์และบริหารธุรกิจ, คณะเศรษฐศาสตร์และบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยทักษิณ
 วิทยาเขตสงขลา จังหวัดสงขลา 90000

Lecturer, Faculty of Economics and Business Administration, Economics Program, Department of Economics
 e-mail: Pongsapak.s@tsu.ac.th โทร. 099-4846818

บทคัดย่อ

การศึกษาครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ที่สำคัญ 3 ประการ คือ 1. ปัจจัยที่มีผลต่อผลตอบแทนของกลุ่มอุตสาหกรรมพลังงานสะอาด 2. ผลกระทบของสถานการณ์การแพร่ระบาดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ต่อผลตอบแทนของกลุ่มอุตสาหกรรมพลังงานสะอาด และ 3. การประมาณค่าสัมประสิทธิ์อัตราผลตอบแทนของกลุ่มอุตสาหกรรมพลังงานสะอาดตามช่วงเวลาก่อนและระหว่างสถานการณ์การแพร่ระบาดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 โดยใช้ข้อมูลอนุกรมเวลารายวันตั้งแต่ 1 ตุลาคม 2561 ถึง 31 ธันวาคม 2563 และใช้แบบจำลอง Bayesian Vector Autoregressive ผลการศึกษาพบว่า การเปลี่ยนแปลงของผลตอบแทนในบริษัท เน็กซ์เอร่าก่อนหน้า 1 วัน จะมีความสัมพันธ์ในทิศทางบวกกับผลตอบแทนของบริษัท เทลลา ผลตอบแทนในบริษัท เน็กซ์เอร่า และผลตอบแทนของบริษัท เจเนอรัลอิเล็กทริก ณ เวลาปัจจุบัน โดยผลกระทบของการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 มีความสัมพันธ์ในทิศทางลบต่อผลตอบแทนของบริษัทในกลุ่มอุตสาหกรรมพลังงานสะอาด โดยผลตอบแทนของกลุ่มอุตสาหกรรมพลังงานสะอาดจะได้รับผลกระทบในทิศทางลบตั้งแต่ไตรมาสที่ 2 พ.ศ. 2563 จนถึงไตรมาสที่ 4 พ.ศ. 2563 และผลตอบแทนของกลุ่มอุตสาหกรรมพลังงานสะอาดจะเพิ่มขึ้นในช่วงเวลาหลังที่ประชาชนสามารถเริ่มปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์ได้

คำสำคัญ: ผลตอบแทน; พลังงานสะอาด; การแพร่ระบาดโควิด-19

ABSTRACT

The study has three main objectives: 1) to identify the factors affecting the returns of the clean energy sector, 2) to assess the impact of the COVID-19 pandemic on the returns of the clean energy sector, and 3) to estimate the return coefficients of the clean energy sector before and during the COVID-19 pandemic using daily time series data from October 1, 2018, to December 31, 2020, and employing a Bayesian Vector Autoregressive model. The study found that the change in returns of Nextera on the previous day positively correlates with the returns of Tesla, Nextera, and

General Electric at the present time. The impact of the COVID-19 pandemic negatively correlates with the returns of companies in the clean energy sector. The returns of the clean energy sector were negatively affected from the second quarter of 2020 until the fourth quarter of 2020. The returns began to increase after the public could adapt to the situation.

Keywords: Returns; Clean Energy; COVID-19 Pandemic

บทนำ

การปฏิวัติอุตสาหกรรมในศตวรรษที่ 18 เป็นจุดเปลี่ยนที่สำคัญต่อการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศทั่วโลก เนื่องจาก อุตสาหกรรมเริ่มให้ความสำคัญกับการใช้พลังงานฟอสซิลในด้านของการผลิตพลังงานไฟฟ้า ซึ่งเป็นปัจจัยพื้นฐานที่สำคัญต่อการดำรงอยู่ของมนุษย์ ซึ่งจากการรายงานของ Environmental Impact Assessment Report พบว่า ในปี พ.ศ. 2560 มนุษย์มีความต้องการใช้พลังงานสูงถึงร้อยละ 2.1 เมื่อเปรียบเทียบกับปี พ.ศ. 2559 (Osaki, 2019) ซึ่งมากกว่ากำลังการผลิตทั้งหมด แต่ในขณะเดียวกัน การใช้พลังงานฟอสซิลอย่างไม่สมเหตุสมผลได้ก่อให้เกิดผลกระทบต่อ การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศและปริมาณการปล่อยก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์ในชั้นบรรยากาศ โดยในปี พ.ศ. 2565 ได้เกิดการเผาไหม้ของพลังงานจากกระบวนการทางอุตสาหกรรมสูงถึง 36.8 กิโลตันต่อปี (Austen, 2023) ส่งผลให้เกิดปัญหามลพิษทางอากาศและอุณหภูมิโลกที่เพิ่มขึ้นเฉลี่ย 1.18 องศาต่อปี เป็นผลทำให้การผลิตพลังงานหมุนเวียนจึงเป็นทางเลือกที่สำคัญต่ออุตสาหกรรมเพื่อบรรลุเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (Nowotny et al., 2018)

จากข้อกังวลดังกล่าวนำไปสู่การตั้งเป้าหมายของอุตสาหกรรมในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจภายใต้ยุทธศาสตร์การผลิตพลังงานอย่างมีความรับผิดชอบต่อ (Rizzello & Kabli, 2020) เป็นหนึ่งในความท้าทายในด้านของความสามารถในการแข่งขันของอุตสาหกรรมเพื่อยกระดับการผลิตให้เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม เป็นผลทำให้ในช่วงปี พ.ศ. 2550 ถึง พ.ศ. 2559 อุตสาหกรรมทั่วโลกมีการลงทุนทางด้านพลังงานสะอาดเพิ่มขึ้นจาก 182.2 พันล้านดอลลาร์สหรัฐ เป็น 333.5 พันล้านดอลลาร์สหรัฐ (Raghutla et al., 2021) โดยเฉพาะในปี พ.ศ.2560 อุตสาหกรรมในประเทศจีน สหรัฐอเมริกา และ ญี่ปุ่น ได้ลงทุนในด้านพลังงานสะอาดสูงถึง 273.9 พันล้านดอลลาร์ ซึ่งสัดส่วนการลงทุนนี้ได้ครอบคลุมทั้งพลังงานลม พลังงานแสงอาทิตย์ และพลังงานหมุนเวียนอื่น ๆ ส่งผลให้การผลิตพลังงานสะอาดของอุตสาหกรรมไม่เพียงแต่เป็นการตอบสนองต่อข้อกังวลด้านสิ่งแวดล้อม แต่ยังเป็นปัจจัยที่ช่วยสนับสนุนความยั่งยืนทางด้านเศรษฐกิจในระยะยาว ผ่านการลงทุนในพลังงานสะอาดที่กลายเป็นสินทรัพย์ทางการเงินที่สำคัญและมีมูลค่าทางเศรษฐกิจ

สินทรัพย์ทางการเงิน หรือ “หุ้น” เป็นสินทรัพย์ทางการเงินประเภทหนึ่งที่สามารถแบ่งออกถึงผลการดำเนินงานของกิจการ นักลงทุนที่ถือหุ้นของบริษัทจะมีสิทธิได้รับผลตอบแทนในรูปแบบของเงินปันผลและกำไร แต่อย่างไรก็ตาม ในช่วงที่มีการประกาศจากองค์การอนามัยโลกเกี่ยวกับสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (WHO, 2020) ได้ส่งผลกระทบต่อ ความเชื่อมั่นของผู้ประกอบการและนักลงทุนเป็นผลทำให้ดัชนีโจนส์ปรับลดจาก 29,348 เป็น 18,591 และในตลาดหุ้นลดจาก 3,386 เป็นเหลือเพียง 2,237 จะเห็นได้ว่าในสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ทำให้นักลงทุนส่วนใหญ่ขาดเสถียรทางการเงิน (Caferra & Vidal-Tomás, 2021) จากการทบทวนวรรณกรรม พบว่า ในสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ส่งผลต่อตลาดทุนรวมไปถึงสินทรัพย์ทางการเงินในภาพรวม (Zaremba et al., 2020) และได้รับการยืนยันเพิ่มเติมจากการศึกษาของ จินฉา อินชุนพงษ์. (2565) พบว่า สถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ส่งผลกระทบในทางลบต่อตลาดทุนไทยมากที่สุดในช่วงระหว่างวันที่ 12 มีนาคม พ.ศ.2563 ถึง

10 พฤษภาคม พ.ศ.2563 ซึ่งเป็นช่วงที่มีการประกาศสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ อภิสสิทธิ์ ม่วงมะเริง. (2565) พบว่า ในระลอกที่ 1 ในช่วงเดือน มีนาคม พ.ศ.2563 ถึง พฤษภาคม พ.ศ.2563 เป็นช่วงเวลาที่เกิดความผันผวนในเชิงลบต่ออัตราผลตอบแทนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยมากที่สุดเมื่อเปรียบเทียบกับระลอกอื่น ๆ

จากผลกระทบข้างต้น ทำให้นักลงทุนตระหนักถึงความสำคัญของการพัฒนาอย่างยั่งยืน และการลงทุนในอุตสาหกรรมพลังงานสะอาดมากขึ้น เป็นผลทำให้หุ้นในกลุ่มพลังงานสะอาดได้รับความสนใจจากนักลงทุนและหน่วยงานภาครัฐ เนื่องจาก การเปลี่ยนแปลงของราคาพลังงานเป็นหนึ่งในปัจจัยเสี่ยงหลักที่เกี่ยวข้องผลการดำเนินงานของอุตสาหกรรมพลังงานสะอาดและการดำรงชีวิตของประชาชน ซึ่งได้รับอิทธิพลมาจากการเปลี่ยนแปลงของระบบเศรษฐกิจอย่างฉับพลัน เช่น วิกฤตการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ทำให้บริษัททางด้านพลังงานได้รับผลกระทบที่แตกต่างกันตามสภาพแวดล้อมของบริษัท จึงนำไปสู่คำถามวิจัยว่า ผลกระทบของสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 มีผลต่ออัตราผลตอบแทนของกลุ่มอุตสาหกรรมพลังงานสะอาดจริงหรือไม่

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่ออัตราผลตอบแทนของกลุ่มอุตสาหกรรมพลังงานสะอาด
2. เพื่อศึกษาผลกระทบของสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ต่ออัตราผลตอบแทนของกลุ่มอุตสาหกรรมพลังงานสะอาด
3. เพื่อประมาณค่าสัมประสิทธิ์อัตราผลตอบแทนของกลุ่มอุตสาหกรรมพลังงานสะอาดตามช่วงเวลาก่อนและระหว่างสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา 2019

ระเบียบวิธีวิจัย

ในการศึกษาครั้งนี้จะใช้ข้อมูลทุติยภูมิที่มีลักษณะเป็นข้อมูลอนุกรมเวลา (Time Series) ของกลุ่มอุตสาหกรรมพลังงานสะอาดเป็นข้อมูลรายวัน ตั้งแต่ 1 ตุลาคม 2561 ถึง 31 ธันวาคม 2563 โดยใช้หลักเกณฑ์ในการคัดเลือกหลักทรัพย์ที่มีมูลค่าส่วนแบ่งทางการตลาดมากที่สุด 5 อันดับแรก ประกอบด้วย General Electric Company (GE), NextEra Energy (NEE), PG&E Historical (PCG), First Solar Inc (FLS), Tesla Inc (TES) S&P Global clean energy (GCE) และในการศึกษาครั้งนี้ได้นำปัจจัยภายนอก เช่น จำนวนผู้เสียชีวิตจากการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ในระดับโลก (DW) และจำนวนผู้ติดเชื้อจากการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ในระดับโลก (CW) โดยในการศึกษาครั้งนี้จะแบ่งช่วงเวลาออกเป็น 3 ช่วงเวลา คือ

ช่วงที่ 1: ระยะเวลา 1 ปีก่อนเกิดการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ระหว่าง วันที่ 1 มกราคม 2562 ถึง 30 ธันวาคม 2562

ช่วงที่ 2: ระยะเวลาที่มีการพบผู้ติดเชื้อรายแรกจนกระทั่งมีการประกาศจากองค์การอนามัยโลกระหว่างวันที่ 31 ธันวาคม 2562 ถึง 11 มีนาคม 2563

ช่วงที่ 3: ระยะเวลาที่มีการแพร่ระบาดซ้ำเป็นครั้งแรกของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ในวงกว้าง ระหว่างวันที่ 12 มีนาคม 2563 ถึง 31 ธันวาคม 2563

ตารางที่ 1 ลักษณะตัวแปรที่ใช้ศึกษา

ตัวแปร	ตัวย่อ	คำอธิบาย
1. General Electric company stock	GE	ผลตอบแทนของบริษัท เจเนอรัลอิเล็กทริก
2. NextEra Energy stock	NEE	ผลตอบแทนของบริษัท เน็กซ์เอเอร์
3. Pacific Gas and Electric Company stock	PCG	ผลตอบแทนของบริษัท แปซิฟิกแก๊สและไฟฟ้า

ตารางที่ 1 (ต่อ)

ตัวแปร	ตัวย่อ	คำอธิบาย
4. First Solar Inc stock	FLS	ผลตอบแทนของบริษัท เฟิร์ส โซลาร์
5. Tesla Company stock	TES	ผลตอบแทนของบริษัท เทลลา จำกัด
6. S&P Global clean energy	GCE	ผลตอบแทนของกลุ่มพลังงานสะอาด
7. Daily cases in world	CW	อัตราการเปลี่ยนแปลงจำนวนผู้ป่วยโรคติดเชื้อของโลก
8. Daily deaths in the world	DW	อัตราการเปลี่ยนแปลงจำนวนผู้เสียชีวิตโควิดของโลก

ที่มา : จากการสืบค้นข้อมูล

สถิติที่ใช้ในการศึกษา

การศึกษาผลกระทบของสถานการณ์แพร่ระบาดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ต่อกลุ่มอุตสาหกรรมพลังงานสะอาดโดยเก็บข้อมูลแบบทุติยภูมิ (Secondary Data) ซึ่งเป็นข้อมูลอนุกรมเวลา (Time Series) รายวัน โดยจะทำการแบ่งการศึกษาออกเป็น 3 ส่วน คือ ส่วนที่ 1 : ผลกระทบของการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ต่อกลุ่มอุตสาหกรรมพลังงานสะอาด ส่วนที่ 2 : ศึกษาการตอบสนองของกลุ่มอุตสาหกรรมพลังงานสะอาดต่อการเปลี่ยนแปลงอย่างฉับพลันของจำนวนผู้ป่วยและผู้เสียชีวิตโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ส่วนที่ 3 : การประมาณค่าสัมประสิทธิ์อัตราผลตอบแทนของกลุ่มอุตสาหกรรมพลังงานสะอาดตามช่วงเวลาก่อนและระหว่างสถานการณ์การแพร่ระบาดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 วิเคราะห์ข้อมูลด้วยแบบจำลอง Bayesian Vector Autoregressive (BVAR) โดยทำการศึกษาใน 3 ช่วงเวลา โดยมีขั้นตอนดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 : การแปลงข้อมูลให้อยู่ในรูปของอัตราผลตอบแทนของหลักทรัพย์ในรูปของลอการิทึม (logarithm)

$$R_t = \ln \left(\frac{P_t}{P_{t-1}} \right) \quad (1)$$

กำหนดให้ R_t หมายถึง อัตราผลตอบแทนรายอุตสาหกรรม ณ เวลาที่ t

P_t หมายถึง ราคาดัชนีรายอุตสาหกรรม ณ เวลาที่ t

P_{t-1} หมายถึง ราคาดัชนีรายอุตสาหกรรม ณ เวลาอดีต 1 ช่วงเวลา

ขั้นตอนที่ 2 : การทดสอบความนิ่งของข้อมูล (Unit root test) ด้วยวิธีการทดสอบของ Augmented Dickey-Fuller (ADF) ซึ่งหากข้อมูลอนุกรมเวลาไม่มีลักษณะนิ่ง (Non-Stationary) จะส่งผลให้ข้อมูลมีค่าเฉลี่ย (mean) และความแปรปรวน (variances) ของข้อมูลไม่คงที่ หรือเป็นผลทำให้เกิดความสัมพันธ์ที่ไม่แท้จริง (Spurious Regression) (Dickey and Fuller, 1979)

$$\text{None} \quad \Delta x_t = \gamma x_{t-1} + \sum_{i=1}^p \phi_i \Delta x_{t-i} + u_t \quad (2)$$

$$\text{Intercept} \quad \Delta x_t = \alpha + \gamma x_{t-1} + \sum_{i=1}^p \phi_i \Delta x_{t-i} + u_t \quad (3)$$

$$\text{Intercept \& Trend} \quad \Delta x_t = \alpha + \beta_t + \gamma x_{t-1} + \sum_{i=1}^p \phi_i \Delta x_{t-i} + u_t \quad (4)$$

จากสมการที่ 2 – 4 สามารถพิจารณาสมมติฐานในการทดสอบได้ดังนี้

$$H_0 : \gamma = 0 \quad (\text{Non-Stationary})$$

$$H_1 : \gamma < 1 \quad (\text{Stationary})$$

ถ้าหากในการศึกษาได้ทำการปฏิเสธ H_0 เมื่อ ค่าสถิติที่คำนวณได้มีค่ามากกว่าค่าวิกฤต แสดงว่า ตัวแปรที่มีลักษณะหยุดนิ่ง (Stationary) และหากยอมรับ H_0 เมื่อค่าสถิติที่คำนวณได้มีค่าน้อยกว่าค่าวิกฤต แสดงว่า ตัวแปร X_t มีลักษณะไม่หยุดนิ่ง (non-stationary)

ขั้นตอนที่ 3 : การเลือกความล่าช้า (Lag) ที่เหมาะสม โดยใช้ค่าสถิติ Akaike Information Criteria (AIC) มาเป็นเกณฑ์เพื่อพิจารณาหาความเหมาะสมของการเลือกความล่าช้า (Lag) ของแบบจำลอง (Enders, 1995)

ขั้นตอนที่ 4 : การวิเคราะห์ข้อมูลอนุกรมเวลาหลายตัวแปรด้วยวิธีการประมาณค่าด้วยแบบจำลอง Vector autoregressive สามารถเขียนให้อยู่ในรูปเมทริกซ์เพื่อใช้ในการศึกษาผลกระทบของการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ต่อกลุ่มอุตสาหกรรมพลังงานสะอาด ได้ดังนี้

$$\begin{bmatrix} GE_t \\ NEE_t \\ PCG_t \\ FLS_t \\ TES_t \\ GCE_t \end{bmatrix} = \begin{bmatrix} C_1 \\ C_2 \\ C_3 \\ C_4 \\ C_5 \\ C_6 \end{bmatrix} \begin{bmatrix} GE_{t-p} \\ NEE_{t-p} \\ PCG_{t-p} \\ FLS_{t-p} \\ TES_{t-p} \\ GCE_{t-p} \end{bmatrix} + \begin{bmatrix} b_{11} & b_{12} & b_{13} \\ b_{21} & b_{22} & b_{23} \\ b_{31} & b_{32} & b_{33} \\ b_{41} & b_{42} & b_{43} \\ b_{51} & b_{52} & b_{53} \\ b_{61} & b_{62} & b_{63} \end{bmatrix} \begin{bmatrix} DW_t \\ CW_t \end{bmatrix} + \begin{bmatrix} \varepsilon_{1,t} \\ \varepsilon_{2,t} \\ \varepsilon_{3,t} \\ \varepsilon_{4,t} \\ \varepsilon_{5,t} \\ \varepsilon_{6,t} \end{bmatrix} \quad (5)$$

หลังจากนั้น ทำการประมาณค่าแบบจำลอง BVAR โดยใช้แนวคิดทฤษฎีของของเบส์ (Bayes' rule) (Bayes, 1763) ที่อาศัยหลักความน่าจะเป็นของการแจกแจงข้อมูลก่อนหน้า (Prior Distribution Probability) โดยใช้คุณสมบัติของเมทริกซ์แปรปรวนที่มีการกระจายแบบปกติ จะได้ฟังก์ชันความเป็นไปได้ของแบบจำลอง BVAR (Patridge and Rickman ,1998) ดังนี้

$$L(A, \Sigma / y) \propto |\Sigma|^T \exp \left\{ -\frac{1}{2} y' [\Sigma^{-1} (Y - XA) (Y - XA)] \right\} \quad (6)$$

หากนำไปสมการที่ 6 มาพิจารณาร่วมกับ สมการที่ 7 จะได้ความน่าจะเป็นของการแจกแจงภายหลัง (Posterior Distribution) โดยค่าความน่าจะเป็นของการแจกแจงที่เกิดขึ้นถือเป็นค่าการพยากรณ์ตามวิธีการของ BVAR

$$p(A, \Sigma / y) \propto |\Sigma|^{-(T+n+1)} \exp \left\{ -\frac{1}{2} y' [\Sigma^{-1} (Y - XA) (Y - XA)] \right\} \quad (7)$$

ขั้นตอนที่ 5 : การวิเคราะห์ปฏิกิริยาตอบสนองต่อความแปรปรวน (Impulse Response Function) ที่เกิดจากสิ่งที่ไม่คาดการณไม่ได้อัน (Shock) ที่มีผลกระทบต่ออัตราผลตอบแทนกลุ่มอุตสาหกรรมพลังงานสะอาดทั้งในช่วงเวลาปัจจุบันและอนาคต โดยจะประมาณค่าด้วยวิธี Vector Moving Average

$$\begin{bmatrix} GE_t \\ NEE_t \\ PCG_t \\ FLS_t \\ TES_t \\ GCE_t \end{bmatrix} = \begin{bmatrix} \overline{GE}_t \\ \overline{NEE}_t \\ \overline{PCG}_t \\ \overline{FLS}_t \\ \overline{TES}_t \\ \overline{GCE}_t \end{bmatrix} + \sum_{i=0}^{\infty} \begin{bmatrix} \phi_{11}(i) & \phi_{12}(i) & \phi_{13}(i) \\ \phi_{21}(i) & \phi_{22}(i) & \phi_{23}(i) \\ \phi_{31}(i) & \phi_{32}(i) & \phi_{33}(i) \\ \phi_{41}(i) & \phi_{42}(i) & \phi_{43}(i) \\ \phi_{51}(i) & \phi_{52}(i) & \phi_{53}(i) \\ \phi_{61}(i) & \phi_{62}(i) & \phi_{63}(i) \end{bmatrix} \begin{bmatrix} DW_t \\ CW_t \end{bmatrix} + \begin{bmatrix} \varepsilon_{1,t} \\ \varepsilon_{2,t} \\ \varepsilon_{3,t} \\ \varepsilon_{4,t} \\ \varepsilon_{5,t} \\ \varepsilon_{6,t} \end{bmatrix} \quad (8)$$

จากการวิเคราะห์ปฏิกิริยาตอบสนองต่อความแปรปรวน (Impulse Response Function) ทำให้เราสามารถพิจารณาผลกระทบของเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ที่มีผลต่อต่อกลุ่มอุตสาหกรรมพลังงานสะอาด ซึ่งสามารถบอกทิศทาง และแนวโน้มของการเปลี่ยนแปลงรวมถึงขนาดของผลกระทบในแต่ละช่วงเวลาได้

ขั้นตอนที่ 6 : ประมาณค่าสัมประสิทธิ์ของการเปลี่ยนแปลงช่วงก่อนและระหว่างเกิดการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ต่อกลุ่มอุตสาหกรรมพลังงานสะอาด ด้วยวิธีการวิเคราะห์ Bayesian Time varying เป็นการตรวจสอบเสถียรภาพของแบบจำลอง

ผลการวิจัย

ในการศึกษาผลกระทบของสถานการณ์แพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ต่อกลุ่มอุตสาหกรรมพลังงานสะอาด จะแบ่งการวิเคราะห์ออกเป็น 5 ส่วนประกอบด้วย 1.การทดสอบความนิ่งของข้อมูล (Unit root test) 2.การเลือกตัวแปรความล่าช้าที่เหมาะสม (Lag Length) 3. การประมาณค่าแบบจำลองด้วยวิธี Bayesian Vector Autoregressive 4.การวิเคราะห์ปฏิกริยาตอบสนองอย่างฉับพลัน (Impulse Response Function) 5.ประมาณค่าสัมประสิทธิ์ของการเปลี่ยนแปลงช่วงก่อนและระหว่างเกิดการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019

ตารางที่ 2 : การทดสอบความนิ่งของข้อมูล (Unit root test)

Variable	ADF	Mac Kinnon Critical			Result
		1%	5%	10%	
Level					
General Electric company (GE)	-28.646***	-3.438	-2.865	-2.556	Stationary
NextEra Energy stock (NEE)	-10.376***	-3.438	-2.865	-2.556	Stationary
Pacific Gas and Electric stock (PCG)	-25.867***	-3.438	-2.865	-2.556	Stationary
First Solar Inc stock (FLS)	-30.016***	-3.438	-2.865	-2.556	Stationary
Tesla Company stock (TES)	27.725***	-3.438	-2.865	-2.556	Stationary
S&P Global clean energy (GCE)	-9.320***	-3.438	-2.865	-2.556	Stationary
Daily cases in world (CW)	-3.086***	-3.438	-2.865	-2.556	Stationary
Daily deaths in the world (DW)	-3.717***	-3.438	-2.865	-2.556	Stationary

ที่มา : จากการคำนวณ

หมายเหตุ : *** ณ ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.01

จากตารางที่ 2 แสดงถึงผลของการทดสอบความนิ่งของข้อมูล (Unit root test) ด้วยวิธี ADF ผลการทดสอบความนิ่งของข้อมูลพบว่า ตัวแปรทั้งหมดที่นำมาศึกษาจะมีทั้งหมด 8 ตัวแปร ประกอบด้วย General Electric Company (GE), NextEra Energy (NEE), PG&E Historical (PCG), First Solar Inc (FLS), Tesla Inc (TES) Global clean energy (GCE) และปัจจัยภายนอก ได้แก่ จำนวนผู้เสียชีวิตจากโควิดในระดับโลก (DW) และจำนวนผู้ติดเชื้อจากโควิดในระดับโลก (CW) ตัวแปรทั้งหมดจะมีลักษณะนิ่ง (Stationary) หรือตัวแปรมีคุณสมบัตินิ่งที่ I(0)

ตารางที่ 3 การเลือกตัวแปรความล่าช้าที่เหมาะสม (Lag Length)

Lag	LogL	LR	FPE	AIC	SC	HQ
0	10557.654	NA	8.92e-23	-28.057	-27.625	-27.897
1	10625.417	133.904	8.91e-23*	-28.103*	-28.008*	-28.038*
2	10691.847	129.856	8.87e-23	-28.074	-27.238	-27.751
3	10724.847	63.807	9.63e-23	-27.991	-26.762	-27.517
4	10831.010	203.009*	8.61e-23	-28.003	-26.480	-27.478

ที่มา : จากการคำนวณ

หมายเหตุ : * ณ ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.10

จากตารางที่ 3 หากพิจารณาความล่าช้าที่เหมาะสม (Lag length) โดยใช้เกณฑ์ทั้ง 6 เกณฑ์ พบว่า ความล่าช้าที่เหมาะสม (Lag length) ของแบบจำลอง Bayesian Vector Autoregressive คือ Lag ที่ 1 หมายความว่า ราคา ณ เวลาปัจจุบันถูกกำหนดมาจากราคา ณ ช่วงเวลาในอดีต 1 ช่วงเวลา

ตารางที่ 4 ผลกระทบของการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ต่ออัตราผลตอบแทนของกลุ่มอุตสาหกรรมพลังงานสะอาด ระหว่างวันที่ 1 มกราคม 2561 ถึง 31 ธันวาคม 2563

	TES _t	PCG _t	NEE _t	GCE _t	GE _t	FLS _t
TES _{t-1}	-0.014 (0.038)	0.071 (0.057)	0.038*** (0.014)	0.006 (0.014)	-0.001 (0.027)	-0.022 (0.025)
PCG _{t-1}	-0.020 (0.0273)	0.083** (0.040)	-0.004 (0.010)	0.015 (0.010)	-0.001 (0.019)	-0.016 (0.018)
NEE _{t-1}	0.198** (0.095)	-0.112 (0.143)	0.137*** (0.037)	0.075** (0.036)	0.204*** (0.068)	-0.023 (0.065)
GCE _{t-1}	0.023 (0.096)	0.163 (0.144)	0.107*** (0.037)	0.012 (0.036)	0.120*** (0.069)	0.002 (0.065)
GE _{t-1}	0.029 (0.051)	-0.052 (0.076)	-0.049** (0.019)	0.017 (0.0193)	-0.030 (0.036)	0.007 (0.034)
FLS _{t-1}	0.026 (0.055)	-0.118 (0.083)	-0.025 (0.021)	0.018 (0.021)	-0.063** (0.040)	-0.074** (0.038)
DW _{t-1}	-0.067*** (0.021)	-0.029** (0.011)	-0.012*** (0.002)	-0.006*** (0.008)	0.026*** (0.015)	-0.005** (0.002)
CW _{t-1}	-0.025** (0.014)	-0.047** (0.023)	0.013** (0.006)	-0.005*** (0.005)	0.017*** (0.011)	-0.003*** (0.001)
Constant	0.003 (0.001)	0.001 (0.002)	-0.001 (0.0006)	-0.001 (0.0006)	0.0004 (0.001)	0.0006 (0.001)

ที่มา : จากการคำนวณ

หมายเหตุ : 1.) * ณ ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.10 ** ณ ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 *** ณ ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.01

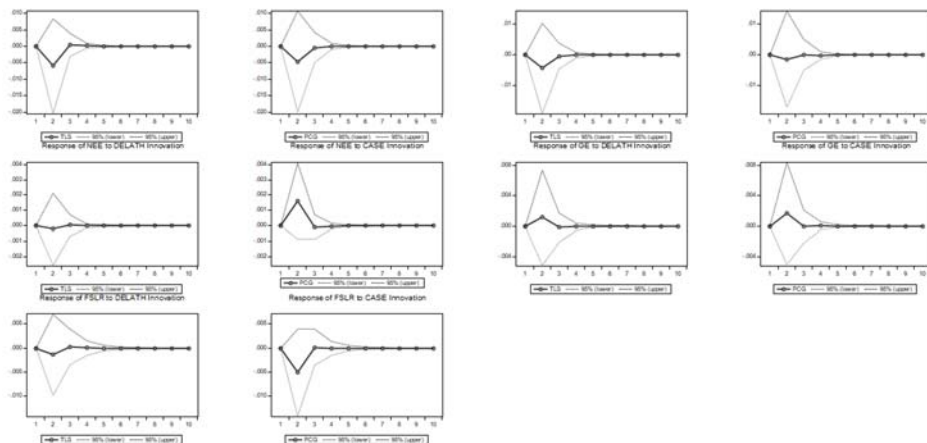
2.) ตัวเลขในวงเล็บ คือ ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของความคาดเคลื่อนของพารามิเตอร์

จากตารางที่ 4 พบว่า เมื่อพิจารณาตัวแทนของกลุ่มอุตสาหกรรมพลังงานสะอาด คือ S&P Global clean energy หรือ GCE พบว่า ผลตอบแทนของกลุ่มอุตสาหกรรมพลังงานสะอาดในวันก่อนหน้า (GCE_{t-1}) จะมีความสัมพันธ์ในทางบวกกับผลตอบแทนของบริษัท เจเนอรัลอิเล็กทริก (GE_t) และผลตอบแทนของบริษัท เน็กซ์เอร์รา (NEE_t) ณ เวลาปัจจุบัน อยู่ที่ร้อยละ 12.0 และร้อยละ 10.7 ตามลำดับ ณ ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.01 สอดคล้องกับการศึกษาของ Nittayagasetwat (2023) พบว่า ความผันผวนในช่วงเวลาอดีตเป็นปัจจัยที่สำคัญในการกำหนดพฤติกรรมของราคาดัชนีหุ้นในอุตสาหกรรม ณ เวลาปัจจุบัน โดยได้รับการยืนยันจากการศึกษาของ กันต์ตพงศ์ สามารถ. (2562) พบว่า ดัชนีกลุ่มสื่อสารและเทคโนโลยีในเดือนก่อนหน้าจะมีผลต่ออันดับดัชนีกลุ่มสื่อสารและเทคโนโลยี ณ เวลา ปัจจุบัน จากผลการศึกษาผู้วิจัยมีความคิดเห็นว่า ปัจจุบันการเติบโตของอุตสาหกรรมพลังงานสะอาดเป็นสัญญาณของการเปลี่ยนแปลงทิศทางของตลาดพลังงานจากพลังงานฟอสซิลไปสู่พลังงานหมุนเวียน บริษัทที่ปรับตัวได้เร็วและมีนวัตกรรมในด้านนี้จะมีโอกาสในการเติบโต โดยบริษัททั้งสองได้มีการลงทุนและพัฒนาในพลังงานสะอาดทั้งด้านของพลังงานลมและพลังงานหมุนเวียนอย่างต่อเนื่อง ดังนั้นการเพิ่มขึ้นของผลตอบแทนของกลุ่มอุตสาหกรรมพลังงานสะอาดจึงแสดงความเชื่อมั่นและความสะอาดที่เพิ่มขึ้นซึ่งเป็นประโยชน์ต่อธุรกิจของทั้งสองบริษัท

เมื่อพิจารณาในระดับจุลภาคจะพบว่า ผลตอบแทนของบริษัท เน็กซ์เออร์่าในวันก่อนหน้า (NEE_{t-1}) จะมีความสัมพันธ์ในทางบวกกับผลตอบแทนของบริษัท เทลลา (TES_t) ผลตอบแทนของบริษัท เน็กซ์เออร์่า (NEE_t) และผลตอบแทนของบริษัท เจเนอร์ลอิเล็กทริก (GE_t) ณ เวลาปัจจุบัน อยู่ที่ร้อยละ 19.8 ร้อยละ 13.7 ร้อยละ 7.5 และร้อยละ 20.4 ตามลำดับ ณ ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 จากผลการศึกษาผู้วิจัยมีความคิดเห็นว่า บริษัท เน็กซ์เออร์่า (NEE) เป็นหนึ่งในผู้นำในการใช้ประโยชน์จากนโยบายจากภาครัฐบาลในเรื่องของการสนับสนุนพลังงานสะอาดรวมถึงมีการลงทุนและพัฒนานวัตกรรมทางด้านพลังงานหมุนเวียนอย่างต่อเนื่อง ความสำเร็จของบริษัท เน็กซ์เออร์่า (NEE) ในการพัฒนาเทคโนโลยีใหม่ ๆ ส่งผลต่อความเชื่อมั่นของนักลงทุนในศักยภาพของบริษัทในกลุ่มพลังงานสะอาด

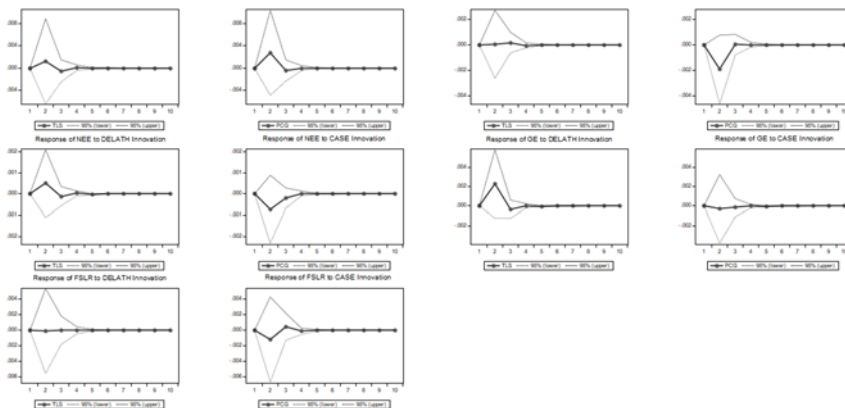
เมื่อพิจารณาผลกระทบของการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ต่อกลุ่มอุตสาหกรรมพลังงานสะอาดระหว่างวันที่ 1 มกราคม 2561 ถึง 31 ธันวาคม 2563 พบว่า ผลกระทบของการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ในภาพรวมมีความสัมพันธ์ในทิศทางลบต่อผลตอบแทนของบริษัทในกลุ่มอุตสาหกรรมพลังงานสะอาด ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ จินฉา อินชุงพงษ์ (2564) ผลการศึกษาพบว่า ผลกระทบจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ส่งผลทางลบต่อตลาดหุ้นไทยในช่วงเวลาที่มีการแพร่ระบาดซ้ำเป็นครั้งแรกมากที่สุดซึ่งอยู่ในระหว่างวันที่ 12 มีนาคม ถึง 10 พฤษภาคม 2563 ต่อมาการศึกษาของ Takyi & Bentum-Ennin (2021) และ Panyagometh (2020) ได้ระบุว่า จำนวนผู้ติดเชื้อและจำนวนผู้เสียชีวิตจากโควิดมีผลกระทบต่อราคาตลาดหุ้นทั่วโลกปรับตัวลดลงซึ่งเกิดมาจากจากความผันผวนของราคาและความเชื่อมั่นของนักลงทุน จากผลการศึกษาผู้วิจัยมีความคิดเห็นว่า สถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 เป็นสิ่งที่ส่งผลกระทบต่อห่วงโซ่อุปทานทั่วโลกหยุดชะงัก วัตถุดิบและอุปกรณ์สำหรับโครงการพลังงานสะอาดไม่สามารถถูกส่งมอบได้ตามที่กำหนดส่งผลให้โครงการต้องล่าช้า และในขณะเดียวกันนักลงทุนขาดความเชื่อมั่นในการลงทุนในสินทรัพย์ทางด้านพลังงาน เนื่องจาก ราคาน้ำมันที่ลดลงส่งผลให้พลังงานสะอาดต้องแข่งขันกับพลังงานฟอสซิลในราคาที่ต่ำลง

ภาพประกอบที่ 1 การตอบสนองของภาพรวมของกลุ่มอุตสาหกรรมพลังงานสะอาดต่อสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ในช่วงเวลาระหว่างวันที่ 31 ธันวาคม 2562 ถึง 11 มีนาคม 2563

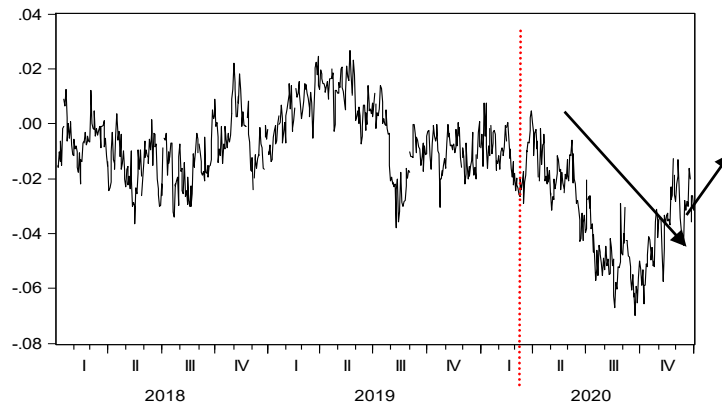
จากภาพประกอบที่ 1 พบว่า เมื่อเกิด Shocks ในด้านของอุปสงค์หรืออุปทานเบี่ยงเบนไปจากค่ามาตรฐาน 1 หน่วยจะส่งผลให้ขนาดและทิศทางของผลตอบแทนในกลุ่มอุตสาหกรรมพลังงานสะอาดเกิดการตอบสนองที่แตกต่างกัน โดยผลตอบแทนของบริษัท เน็กซ์เออร์่า (NEE_t) จะมีการตอบสนองต่อ Shocks ในทางบวกมากที่สุด ในขณะที่เดียวกันผลตอบแทนของบริษัท

เทลลา (TES_t) และผลตอบแทนของบริษัท เฟิร์ส โซลาร์ (FLS) จะมีการตอบสนองต่อ Shocks ในทางลบมากที่สุด และเมื่อพิจารณาการปรับตัวเข้าสู่ดุลยภาพของผลตอบแทนในกลุ่มอุตสาหกรรมพลังงานสะอาด พบว่า จะใช้ระยะเวลาในการปรับตัวเข้าสู่ดุลยภาพประมาณ 3 เดือน จากผลการศึกษาผู้วิจัยมีความคิดเห็นว่า สถานการณ์การแพร่ระบาดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ในช่วงเวลาแรก บริษัท เน็กซ์เอเอร์ (NEE) อาจจะมีการปรับโครงสร้างทางธุรกิจที่สามารถปรับตัวต่อ Shocks ที่เกิดขึ้นได้อย่างรวดเร็ว เช่น การใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัย ประกอบกับรัฐบาลมีการระดมทุนในการสนับสนุนทางด้านพลังงานมากขึ้นในช่วงของสถานการณ์การแพร่ระบาดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 เพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของประชาชนที่มีแนวโน้มใช้พลังงานมากขึ้น ส่งผลให้ผลตอบแทนของบริษัท เน็กซ์เอเอร์ (NEE) มีผลตอบแทนทางบวก นอกจากนี้บริษัท เทลลา (TES_t) และบริษัท เฟิร์ส โซลาร์ (FLS) เป็นสองบริษัทที่มีประสิทธิภาพค่อนข้างน้อย เนื่องจาก ทั้งสองบริษัทพึ่งเปิดให้ใช้บริการ ส่งผลให้โครงสร้างทางธุรกิจยังไม่มีความแข็งแกร่งเท่าที่ควร รวมไปถึงยังไม่มีประสิทธิภาพกับการเผชิญหน้ากับสิ่งที่ไม่คาดฝันและต้องใช้เวลาในการปรับตัวจึงส่งผลให้ทั้งสองบริษัทได้รับผลกระทบทางลบ

ภาพที่ 2 การตอบสนองของภาพรวมของกลุ่มอุตสาหกรรมพลังงานสะอาดต่อสถานการณ์การแพร่ระบาดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ในช่วงเวลา ระหว่างวันที่ 12 มีนาคม ถึง 31 ธันวาคม 2563

จากภาพประกอบที่ 2 พบว่า เมื่อเกิด Shocks ในด้านของอุปสงค์หรืออุปทานเบี่ยงเบนไปจากค่ามาตรฐาน 1 หน่วยจะส่งผลให้ขนาดและทิศทางของผลตอบแทนในกลุ่มอุตสาหกรรมพลังงานสะอาดเกิดการตอบสนองที่แตกต่างกัน โดยผลการศึกษาจะแตกต่างจากช่วงเวลาแรก โดยผลการศึกษาพบว่า ผลตอบแทนของบริษัท เจเนอรัลอิเล็กทริก (GE) จะมีการตอบสนองต่อ Shocks ในทางบวกมากที่สุด และในขณะเดียวกันผลตอบแทนของบริษัท แปะซิฟิกแก๊สและไฟฟ้า (PCG) จะมีการตอบสนองต่อ Shocks ในทางลบมากที่สุด เมื่อพิจารณาการปรับตัวเข้าสู่ดุลยภาพของผลตอบแทนในกลุ่มอุตสาหกรรมพลังงานสะอาด พบว่า จะใช้ระยะเวลาในการปรับตัวเข้าสู่ดุลยภาพจะเพิ่มขึ้นเป็น 4 เดือน จากผลการศึกษาผู้วิจัยมีความคิดเห็นว่า ในช่วงเวลาที่ทำการวิเคราะห์เป็นช่วงเวลาที่มีการแพร่ระบาดเข้าเป็นครั้งแรกของเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 อยู่ระหว่างวันที่ 12 มีนาคม ถึง 31 ธันวาคม 2563 ส่งผลให้องค์การอนามัยประกาศให้ประชาชนทั่วโลก Work from home โดยบริษัท เจเนอรัลอิเล็กทริก ได้ปรับประโยชน์อย่างมากต่อสถานการณ์ฉุกเฉิน เนื่องจากประชาชนส่วนได้มีการทำธุรกรรมผ่าน E-Commerce ทั้งในด้านของภาคธุรกิจการค้าในรูปแบบ B2B และ B2C มากขึ้น ส่งผลให้ผลตอบแทนของบริษัท เจเนอรัลอิเล็กทริก (GE) มีผลตอบแทนทางบวก และในส่วนของบริษัท แปะซิฟิกแก๊สและไฟฟ้า (PCG) มีผลกระทบต่อเนื่องมาจากการแพร่ระบาดเชื้อไวรัสโคโรนาในช่วงเวลาแรก และได้รับผลกระทบอย่างรุนแรงในช่วงเวลาที่สองที่มีการแพร่ระบาดซ้ำของการแพร่ระบาดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ส่งผลให้ผลตอบแทนของบริษัท แปะซิฟิกแก๊สและไฟฟ้า (PCG) ติดลบ

ภาพที่ 3 ค่าสัมประสิทธิ์ของผลกระทบสถานการณ์การแพร่ระบาดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ต่อกลุ่มอุตสาหกรรมพลังงานสะอาด

จากภาพประกอบที่ 3 พบว่า ค่าสัมประสิทธิ์ของผลตอบแทนในกลุ่มอุตสาหกรรมพลังงานสะอาดในช่วงก่อนการแพร่ระบาดเชื้อไวรัสโคโรนาจะมีความผันผวนสูง ตั้งแต่ไตรมาสที่ 1 พ.ศ. 2561 จนถึงไตรมาสที่ 3 พ.ศ. 2562 ต่อมาเมื่อมีการประกาศจากองค์การอนามัยโลกในเรื่องของการพบผู้ติดเชื้อรายแรกของโลก มีทำให้ผลตอบแทนของกลุ่มอุตสาหกรรมพลังงานสะอาดจะคงที่อยู่ช่วงเวลาหนึ่ง และเริ่มลดลงอย่างมากจนส่งผลให้ผลตอบแทนของกลุ่มอุตสาหกรรมพลังงานสะอาดติดลบ ตั้งแต่ไตรมาสที่ 2 พ.ศ. 2563 จนถึงไตรมาสที่ 4 พ.ศ. 2563 ซึ่งเป็นช่วงที่มีการแพร่ระบาดเข้าเป็นครั้งแรกของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ในวงกว้าง และผลตอบแทนของกลุ่มอุตสาหกรรมพลังงานสะอาดจะเพิ่มขึ้นในช่วงเวลาหลังที่ประชาชนสามารถเริ่มปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์ได้

สรุปผลการศึกษา

การศึกษาผลกระทบของสถานการณ์แพร่ระบาดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ต่อกลุ่มอุตสาหกรรมพลังงานสะอาดมีวัตถุประสงค์ที่สำคัญ 3 ประการ คือ 1.ปัจจัยที่มีผลต่อผลตอบแทนของกลุ่มอุตสาหกรรมพลังงานสะอาด 2.ผลกระทบของสถานการณ์แพร่ระบาดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ต่อผลตอบแทนของกลุ่มอุตสาหกรรมพลังงานสะอาด และ 3.การประมาณค่าสัมประสิทธิ์อัตราผลตอบแทนของกลุ่มอุตสาหกรรมพลังงานสะอาดตามช่วงเวลาก่อนและระหว่างสถานการณ์การแพร่ระบาดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 โดยใช้ข้อมูลทุติยภูมิที่มีลักษณะเป็นข้อมูลอนุกรมเวลา (Time Series) รายวันตั้งแต่ 1 ตุลาคม 2561 ถึง 31 ธันวาคม 2563 โดยตัวแปรที่ใช้ในการศึกษา ประกอบด้วย General Electric Company (GE), NextEra Energy (NEE), PG&E Historical (PCG), First Solar Inc (FLS), Tesla Inc (TES), S&P Global clean energy (GCE) และในการศึกษาค้างนี้ได้้นำปัจจัยภายนอก เช่น จำนวนผู้เสียชีวิตจากโควิดในระดับโลก (DW) และจำนวนผู้ติดเชื้อจากโควิดในระดับโลก (CW) โดยในการศึกษาค้างนี้จะแบ่งช่วงเวลาออกเป็น 3 ช่วงเวลา คือ ช่วงก่อนการแพร่ระบาด ช่วงการแพร่ระบาดครั้งแรก และช่วงการแพร่ระบาดเข้าเป็นครั้งแรกในวงกว้าง โดยแบบจำลองที่ใช้ในการศึกษาค้างนี้ คือ Bayesian Vector Autoregressive

ผลการศึกษาที่ 1 พบว่า การเปลี่ยนแปลงของผลตอบแทนในบริษัท เน็กซ์เอร์าก่อนหน้า 1 วัน จะมีความสัมพันธ์ในทิศทางบวกกับผลตอบแทนของบริษัท เทลลา ผลตอบแทนในบริษัท เน็กซ์เอร์่า และผลตอบแทนของบริษัท เจเนอรัลอิเล็กทริก ณ เวลาปัจจุบัน โดยผลกระทบของการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 มีความสัมพันธ์ในทิศทางลบต่อผลตอบแทนของบริษัทในกลุ่ม

อุตสาหกรรมพลังงานสะอาด โดยในระยะเวลาที่มีการพบผู้ติดเชื้อรายแรกจนกระทั่งมีการประกาศจากองค์การอนามัยโลกระหว่างวันที่ 31 ธันวาคม 2562 ถึง 11 มีนาคม 2563 ผลตอบแทนของบริษัท เน็กซ์เออร์่า ได้ผลกระทบบมากที่สุด และในช่วงเวลาต่อมาที่มีการแพร่ระบาดซ้ำเป็นครั้งแรกของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ในวงกว้าง ระหว่างวันที่ 12 มีนาคม ถึง 31 ธันวาคม 2563 พบว่าผลตอบแทนของบริษัท เจเนอรัลอิเล็กทริก (GE) ได้ผลกระทบบมากที่สุด

ผลการศึกษาที่ 2 พบว่าเมื่อพิจารณาการเปลี่ยนแปลงของค่าสัมประสิทธิ์ตามช่วงเวลาก่อนและระหว่างสถานการณ์การแพร่ระบาดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 พบว่า ผลตอบแทนของกลุ่มอุตสาหกรรมพลังงานสะอาดจะคงที่ในช่วงเวลาหนึ่ง และเริ่มลดลงอย่างมากจนส่งผลให้ผลตอบแทนของกลุ่มอุตสาหกรรมพลังงานสะอาดติดลบ ตั้งแต่ไตรมาสที่ 2 พ.ศ. 2563 จนถึงไตรมาสที่ 4 พ.ศ. 2563 ซึ่งเป็นช่วงที่มีการแพร่ระบาดซ้ำเป็นครั้งแรกของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ในวงกว้าง และผลตอบแทนของกลุ่มอุตสาหกรรมพลังงานสะอาดจะเพิ่มขึ้นในช่วงเวลาหลังที่ประชาชนสามารถเริ่มปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์ได้

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้

1.1. จากผลการศึกษา พบว่า การเปลี่ยนแปลงของผลตอบแทนในบริษัท เน็กซ์เออร์่าก่อนหน้า 1 วัน จะมีความสัมพันธ์ในทิศทางบวกกับผลตอบแทนของบริษัท เทลลา ผลตอบแทนในบริษัท เน็กซ์เออร์่า และผลตอบแทนของบริษัท เจเนอรัลอิเล็กทริก ณ เวลาปัจจุบัน ดังนั้น นักลงทุนควรพิจารณาเพิ่มการลงทุนในบริษัทที่มีการปรับโครงสร้างทางธุรกิจที่สามารถรองรับกับสถานการณ์ที่ไม่คาดฝัน เช่น บริษัท เน็กซ์เออร์่า (NEE) บริษัท เทลลา (TES) และบริษัท เจเนอรัลอิเล็กทริก (GE) ที่มีผลตอบแทนในการลงทุนเป็นบวกในช่วงเวลาที่มีการแพร่ระบาดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 โดยนักลงทุนควรกระจายความเสี่ยงในทั้ง 3 หลักทรัพย์เพื่อเพิ่มโอกาสในการได้รับผลตอบแทนที่สูงขึ้น นอกจากนี้ นักลงทุนควรพิจารณาใช้เครื่องมือทางการเงินในการป้องกันความเสี่ยง เช่น การใช้สัญญาซื้อขายล่วงหน้า (Futures) หรือสัญญาออปชั่น (Options) เพื่อป้องกันความเสี่ยงจากการเปลี่ยนแปลงของผลตอบแทนในตลาด แต่ในขณะเดียวกันบริษัทควรมีการบริหารความเสี่ยงทางการเงินอย่างเป็นระบบ เช่น การจัดทำแผนการเงินสำรอง หรือการทำประกันความเสี่ยงทางการเงิน เพื่อเตรียมพร้อมรับมือกับสถานการณ์ที่อาจเกิดขึ้น

1.2. จากผลการศึกษา พบว่า ผลกระทบของการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 มีความสัมพันธ์ในทิศทางลบต่อผลตอบแทนของบริษัทในกลุ่มอุตสาหกรรมพลังงานสะอาด ดังนั้น นักลงทุนควรเลือกลงทุนในกลุ่มอุตสาหกรรมพลังงานสะอาดที่มีได้รับผลกระทบในทางบวก และไม่ได้รับผลกระทบจากการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ทั้งในช่วงก่อนและระหว่างการแพร่ระบาด เช่น บริษัท เน็กซ์เออร์่า (NEE) และบริษัท แปซิฟิกแก๊สและไฟฟ้า (PCG) เป็นต้น นอกจากนี้ รัฐบาลควรสร้างกฎระเบียบและนโยบายที่สนับสนุนการลงทุนในพลังงานสะอาด เช่น การให้สิทธิประโยชน์ทางภาษีแก่ผู้ลงทุนหรือเงินสนับสนุนให้แก่ผู้ใช้พลังงานสะอาด รวมไปถึงสนับสนุนการร่วมทุนและการทำงานร่วมกันระหว่างภาครัฐและภาคเอกชนเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการพัฒนาและขยายกิจการพลังงานสะอาด

เอกสารอ้างอิง

กันต์ดีตพงศ์ สามารถ. (2021). ปัจจัยทางเศรษฐกิจที่มีผลต่อการเคลื่อนไหวของราคาหุ้นกลุ่มสื่อสาร และ เทคโนโลยี (Doctoral dissertation, มหาวิทยาลัย รังสิต).

- จิณณา อินชุงษ์. *ผลกระทบของการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (โควิด-19) ต่อตลาดทุน ไทย* (Doctoral dissertation, เชียงใหม่: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่. อภิลิทธิ์ & ม่วงมะเรียง. (2022). *ผลกระทบของการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 ในประเทศไทยทั้ง 4 ระลอก ต่ออัตราผลตอบแทนรวมของบริษัทในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย กรณีศึกษา กลุ่มสาธารณูปโภค, กลุ่มสื่อสารและกลุ่มวัสดุ* (Doctoral dissertation, มหาวิทยาลัยมหิดล).
- Austen, Y. (2023). *Valutazione della potenzialità delle celle a combustibile a carbonato fuso per la cattura e la concentrazione di CO₂: un'analisi di fattibilità nell'industria siderurgica*.
- Bayes, T. (1763). *LII. An essay towards solving a problem in the doctrine of chances. By the late Rev. Mr. Bayes, FRS communicated by Mr. Price, in a letter to John*.
- Canton, AMFR S. *Philosophical transactions of the Royal Society of London*, (53), 370-418.
- Caferra, R., & Vidal-Tomás, D. (2021). Who raised from the abyss? A comparison between cryptocurrency and stock market dynamics during the COVID-19 pandemic. *Finance Research Letters*, 43, 101954.
- Dickey, D. A., & Fuller, W. A. (1979). Distribution of the estimators for autoregressive time series with a unit root. *Journal of the American statistical association*, 74(366a), 427-431.
- Enders, W., & Sandler, T. (1995). Terrorism: Theory and applications. *Handbook of defense economics*, 1, 213-249.
- Nittayagasetwat, A., Buranasiri, J., & Sodadee, O. (2023). ปัจจัยจากโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา สายพันธุ์ใหม่ 2019 ที่มีผลต่อกลุ่มอุตสาหกรรมของตลาดตราสารทุนประเทศไทย. *NIDA Business Journal*, (32), 1-20.
- Nowotny, J., Dodson, J., Fiechter, S., Gür, T. M., Kennedy, B., Macyk, W., ... & Rahman, K. A. (2018). Towards global sustainability: Education on environmentally clean energy technologies. *Renewable and Sustainable Energy Reviews*, 81, 2541-2551.
- Osaki, K. (2019). US Energy Information Administration (EIA): 2019 Edition US annual energy outlook report (AEO2019). *Haikan Gijutsu*, 61(8), 32-43.
- Panyagometh, K. (2020). The Effects of Pandemic Event on the Stock Exchange of Thailand. *Economies*, 8(4), 90. (in Thai).
- Patridge, M. D., and Rickman, D.S. (1998). Generalizing the Bayesian Vector Autoregression Approach for Regional Interindustry Employment Forecasting. *Journal of Business and Economic Statistics*, 16(1), 66-72.
- Raghutla, C., Shahbaz, M., Chittedi, K. R., & Jiao, Z. (2021). Financing clean energy projects: new empirical evidence from major investment countries. *Renewable Energy*, 169, 231-241.
- Rizzello, A., & Kabli, A. (2020). Sustainable financial partnerships for the SDGs: The case of social impact bonds. *Sustainability*, 12(13), 5362.

- Takyi, P. O., & Bentum-Ennin, I. (2021). The impact of COVID-19 on stock market performance in Africa: A Bayesian structural time series approach. *Journal of Economics and Business*, 115, 105968.
- WHO (2020), "Coronavirus", (Online). From: www.who.int/emergencies/diseases/novel-coronavirus-2019/events-as-they-happen.
- Zaremba, A., Kizys, R., Aharon, D.Y. and Demir, E. (2020), "Infected markets: Novel coronavirus, government interventions, and stock return volatility around the globe", *Finance Research Letters*, Vol. 35.

**การจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนบนฐานหลักการทรงงาน :
ประสบการณ์เชิงเปรียบเทียบกรณีประเทศไทยกับประเทศภูฏาน
Community-Based Tourism Management Based on Principles of His
Majesty's Development works: Comparative experience between of
Thailand and Bhutan**

วรพล วัฒนเหลียงอรุณ^{1*} มนัส สุวรรณ² ภัทรวุฒิ สมยานะ³ วัชรพงษ์ วัฒนกุล⁴
Worapol Wattanalaungarun^{1*} Manut Suwan² Phatharawuth Somyana³ Watcharapong Wattanakul⁴

¹นักศึกษาลัทธิสุตรปรัชญาคุณุภักดิ์บัณฑิต สาขาวิชาศาสตร์เพื่อการพัฒนาท้องถิ่นที่ยั่งยืน บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่
Doctor of Philosophy Program in Science for Sustainable Local Development, Graduate School,
Chiang Mai Rajabhat University

*Corresponding author e-mail: 62886007@cmru.ac.th โทร. 089-7561264

²อาจารย์ประจำบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่

Lecturer of Faculty of Graduate School, Chiang Mai Rajabhat University

³อาจารย์ประจำภาควิชาเศรษฐศาสตร์ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่

Lecturer of Department of Economics Faculty of Management Sciences, Chiang Mai Rajabhat University

⁴อาจารย์ประจำคณะเทคโนโลยีการเกษตร มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่

Lecturer of Faculty of Agricultural Technology, Chiang Mai Rajabhat University

บทคัดย่อ

ปัจจุบันการท่องเที่ยวโดยชุมชนกำลังได้รับความสนใจอย่างกว้างขวางโดยนักท่องเที่ยวหลากหลายกลุ่ม ดังนั้นการบริหารจัดการจึงมีความสำคัญ ถ้ามีการบริหารจัดการที่ไม่เหมาะสมและเพียงพออาจนำไปสู่ความไม่ยั่งยืนได้นั้นหมายความว่า ทรัพยากรถูกทำลาย แหล่งท่องเที่ยวเสื่อมความนิยม ชุมชนขาดรายได้ ขาดการส่งเสริมอนุรักษ์ บทความนี้มีวัตถุประสงค์การศึกษาวิเคราะห์เชิงเปรียบเทียบ การจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนบนพื้นฐานหลักการทรงงานระหว่างกรณีของประเทศไทยกับประเทศภูฏานด้วยการคัดเลือกหมู่บ้านท่องเที่ยวโดยชุมชนที่ประสบความสำเร็จในประเทศไทย จำนวน 3 แห่ง และในประเทศภูฏาน จำนวน 2 แห่ง ศึกษาวิเคราะห์เหตุปัจจัยแห่งความสำเร็จของการจัดการบนพื้นฐานของหลักการทรงงานที่เกี่ยวข้อง สรจุดเด่นและจุดด้อย ของการจัดการที่ทั้ง 2 ประเทศควรจะได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้และจัดทำเป็นต้นแบบสำหรับการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนที่มีความยั่งยืนต่อไป

คำสำคัญ: การท่องเที่ยว; การท่องเที่ยวโดยชุมชน; หลักการทรงงาน; ความยั่งยืน

ABSTRACT

At present, community-based tourism is receiving widespread interest from various groups of tourists. Therefore, management was important. If there was improper and inadequate management, it may lead to unsustainability. That means resources were destroyed. Tourist attractions were losing their popularity. Income was reduced in communities lack of conservation promotion. This article aims to conduct a comparative analytical study of community-based tourism management based on principles of his majesty's development works between the cases of Thailand and Bhutan by selecting 3 successful community tourism villages in Thailand and 2 villages in Bhutan. Study and analyze the success factors of management based on principles

of his majesty's development works. Summary of strengths and weaknesses of management that both countries should exchange knowledge and create a model for sustainable community tourism management in the future.

Keywords: Tourism; Community-Based Tourism; Principles of His Majesty's Development Works; Sustainable

บทนำ

ด้วยบริบททางกายภาพและบริบททางสังคมของประเทศในภูมิภาคต่างๆ ของโลก ส่งผลต่อทรัพยากรและสิ่งดึงดูดใจเพื่อการท่องเที่ยวที่หลากหลายแตกต่างกันไป องค์การการท่องเที่ยวโลก UNWTO (1997) กำหนดรูปแบบการท่องเที่ยวออกเป็น 3 รูปแบบ ได้แก่ 1) รูปแบบการท่องเที่ยวแหล่งธรรมชาติ (Natural Based Tourism) 2) รูปแบบการท่องเที่ยวแหล่งวัฒนธรรม (Cultural Based Tourism) และ 3) รูปแบบการท่องเที่ยวความสนใจพิเศษ (Special Interest Tourism) (UNWTO, 1997)

โดยธรรมชาติและความสำเร็จของการท่องเที่ยวมีความสำคัญต่อเศรษฐกิจ สามารถสร้างอาชีพ รายได้และความมั่นคงให้กับประเทศที่มีศักยภาพ สภาการเดินทางและการท่องเที่ยวโลก (WTTC) รายงานแนวโน้มการท่องเที่ยวโลกปี 2016-2026 จีดีพีภาคการท่องเที่ยวเติบโตเฉลี่ย 4% ต่อปี (เทรนด์การท่องเที่ยวโลกในช่วง 10 ปีข้างหน้า, 2559) แต่การระบาดของโควิด-19 ในปี 2019 ส่งผลให้เกิดการป้องกันด้วยการใช้ชีวิตปกติในรูปแบบชีวิตวิถีใหม่ (New Normal) นักท่องเที่ยวใส่ใจเรื่องความสะอาด สุขภาพ และท่องเที่ยวด้วยตนเอง (CHUBB, 2023) มีพฤติกรรมการใช้ชีวิตแนวใหม่ ด้านสังคมการท่องเที่ยวเป็นเครื่องมือเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิต ช่วยรักษาเอกลักษณ์และอัตลักษณ์ของสังคมไทยรวมถึงการอนุรักษ์ฟื้นฟูสิ่งแวดล้อมของประเทศให้ยั่งยืน

แนวคิดและหลักการการท่องเที่ยวโดยชุมชน การท่องเที่ยวโดยชุมชน (CBT หรือ Community -Based Tourism) เป็นรูปแบบที่ได้รับความนิยมจากนักท่องเที่ยวที่แสวงหาความสุขสงบแบบใหม่ในชีวิต เริ่มต้นพัฒนามาตรฐานในประเทศไทยเมื่อปี พ.ศ. 2549 จากโครงการจัดการทรัพยากรชายฝั่งเป็นความร่วมมือ มีระหว่างสหภาพยุโรปและไทยในโครงการท่องเที่ยวเพื่อชีวิตและธรรมชาติชื่อ CHARM-REST (พจนานุกรม, 2556) การท่องเที่ยวโดยชุมชนยึดหลัก 10 ประการ ดังนี้ 1) ชุมชนเป็นเจ้าของ 2) ชุมชนมีส่วนร่วมในการกำหนดทิศทางและตัดสินใจ 3) ส่งเสริมความภาคภูมิใจในตนเอง 4) ยกย่องคุณภาพชีวิต 5) มีความยั่งยืนด้านสิ่งแวดล้อม 6) คงเอกลักษณ์และวัฒนธรรมท้องถิ่น 7) เกิดการเรียนรู้ระหว่างคนต่างวัฒนธรรม 8) เคารพในวัฒนธรรมที่แตกต่างและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ 9) เกิดผลตอบแทนที่เป็นธรรมแก่คนท้องถิ่น และ 10) มีการกระจายรายได้สู่สาธารณประโยชน์ของชุมชน การพัฒนาชุมชนให้พร้อมบริหารจัดการตนเองเป็นเจ้าบ้านที่รับรู้และเข้าใจการอนุรักษ์ธรรมชาติ วัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม (คณะกรรมการนโยบายการท่องเที่ยวแห่งชาติ, 2559) การพัฒนาชุมชนด้วยบริบทภูมิกายภาพและภูมิสังคมแต่ละพื้นที่ย่อมแตกต่างกัน การบริหาร CBT บนฐานศาสตร์พระราชาด้วยหลักการทรงงานสามารถใช้เป็นแนวทางสร้างความสมดุลและความยั่งยืนได้

ดังนั้น หลักการทรงงาน หมายถึง ด้วยแนวทางการปฏิบัติที่ดีที่สุด (Best Practice) เกิดผลเชิงประจักษ์ด้วยการศึกษา ค้นคว้าและทดลองโดยพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร รัชกาลที่ 9 โดยผู้วิจัยเลือกเฉพาะที่เกี่ยวข้องสัมพันธ์กับทั้งสองประเทศและมีส่วนทำให้การท่องเที่ยวโดยชุมชนสู่ความยั่งยืนได้นั้นแบ่งออกเป็น 3 แนวทาง ประกอบด้วย แนวทางที่ 1 หลักธรรม (หลักของจิตใจ) หมายถึง การนำหลักการทรงงานเป็นฐานคิดในการลงมือปฏิบัติงานหรือการดำรงตนอยู่บนพื้นฐานของความถูกต้องชอบธรรม ได้แก่ ความซื่อสัตย์

สุจริต จริ่งใจต่อกัน, ความเพียร, รู้ รัก สามัคคีและมีความสุขในการทำประโยชน์แก่ผู้อื่น แนวทางที่ 2 หลักคิด หมายถึง การนำหลักการทรงงานมาเป็นแนวคิดในการดำรงตนและปฏิบัติงาน สามารถปรับให้สอดคล้องกับภูมิสังคมของตนเอง ได้แก่ ศึกษาข้อมูลอย่างเป็นระบบทำงานอย่างผู้รู้จริง, ระเบิดจากข้างใน, ทำตามลำดับขั้น, ประโยชน์ส่วนรวม, การพึ่งตนเองและเศรษฐกิจพอเพียง แนวทางที่ 3 หลักปฏิบัติ หมายถึง การนำหลักการทรงงานปรับใช้กับการดำเนินชีวิตหรือการปฏิบัติงานไปสู่ความสำเร็จที่ยั่งยืน ได้แก่ เข้าใจ เข้าถึง พัฒนา, การมีส่วนร่วมและพออยู่พอกิน (สำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ, 2563) หลักการทรงงานเป็นเครื่องมือสำคัญในการบริหารจัดการชุมชนเชิงสร้างสรรค์สู่ความยั่งยืนบนพื้นฐานความเข้าใจร่วมกัน ร่วมกันคิด ร่วมวางแผน ร่วมลงมือทำ ร่วมแก้ปัญหา ร่วมรับผิดชอบและร่วมรับผลประโยชน์ ความตั้งใจของชุมชนสัมฤทธิ์ผลบนฐานความมีคุณธรรม ตัวอย่างของชุมชนท่องเที่ยวทั้งในและต่างประเทศที่ไม่สามารถรักษาความยั่งยืนได้เนื่องจากขาดการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ ชุมชนเติบโตด้วยวัฒนธรรมที่แตกต่างจนเกินควบคุม การกระจุกตัวของรายได้ ความสามัคคีลดลง เป็นต้น ส่งผลให้ CBT ล้มเหลวจึงต้องสร้างความเข้าใจร่วมกันโดยใช้หลักการทรงงานเป็นเครื่องมือให้ชุมชนตรวจสอบตนเองได้ CBT บนฐานหลักการทรงงานสู่ความยั่งยืนด้วยความสมดุล 3 มิติ ได้แก่ ความสมดุลทางสังคม (Social Balance) ทำให้เกิดความสามัคคีและความเข้มแข็งของชุมชน ความสมดุลด้านสิ่งแวดล้อม (Environment Balance) เกิดการใช้และรักษาสมดุลแห่งป่า ดิน น้ำ อากาศ การใช้กฎระเบียบต่าง ๆ และความสมดุลด้านเศรษฐกิจ (Economic Balance) สร้างอาชีพและกระจายรายได้ให้ท้องถิ่นเป็นความสมดุลในแบบที่ชุมชนจับต้องได้ ดังนั้นการศึกษาเรื่องการบริหารจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนบนฐานหลักการทรงงาน: ประสบการณ์เชิงเปรียบเทียบกรณีประเทศไทยกับประเทศภูฏาน ทำให้เกิดความชัดเจนและความเข้าใจในการใช้ศาสตร์การท่องเที่ยวโดยชุมชนร่วมกับหลักการทรงงานพื้นที่ต่างกัน ส่งผลให้เกิดองค์ความรู้และประสบการณ์ในการบริหารจัดการ CBT ที่สัมฤทธิ์ผล

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อการศึกษาวิเคราะห์เชิงเปรียบเทียบการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนบนพื้นฐานหลักการทรงงานระหว่างกรณีของประเทศไทยกับประเทศภูฏาน

ระเบียบวิธีวิจัย

การศึกษาในครั้งนี้ใช้ระเบียบวิธีการวิจัยรวม 3 ขั้นตอน ดังนี้

1) กลุ่มประชากรเป็นการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จากสมาชิกเครือข่าย CBT จังหวัดเชียงใหม่ที่นำหลักศาสตร์พระราชานิมิตหลักการทรงงาน (เศรษฐกิจพอเพียง) เป็นแนวทางการบริหารจัดการชุมชนและเกี่ยวข้องกับธรรมชาติ วัฒนธรรมและการเกษตร รวมถึงได้รับรางวัลระดับประเทศ การศึกษาเลือกพื้นที่จังหวัดเชียงใหม่จำนวน 3 หมู่บ้านเป็นตัวแทนประเทศไทยเป็นพื้นที่วิจัย การบริการวิชาการของผู้วิจัยอย่างต่อเนื่อง ได้แก่ บ้านแม่กำปอง หมู่ 3 ตำบลห้วยแก้ว อำเภอแม่ออน เป็นชุมชนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ป่าเริ่มต้นจากการปลูกชาทำเหมืองเป็นหลัก ส่งเสริมการอยู่ร่วมกันระหว่างคนกับป่าอยู่สมดุลและเกื้อกูล ปี พ.ศ.2553 รางวัล Gold Award ประเภทสถานที่ท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมโดยสมาคมท่องเที่ยวภาคพื้นเอเชียแปซิฟิก (ลิตี ลิตีจำเริญพร, 2552) ปีพ.ศ.2563 หมู่บ้านท่องเที่ยว โทมสแตย์ยอดเยี่ยมโดยการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (<https://www.tnnthailand.com/news/local/58529/>) บ้านป่าตาล หมู่ 4 ตำบลบวกค้าง อำเภอสันกำแพง เป็นชุมชนการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมรางวัลชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถี 1 ใน 50 ชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถีของประเทศไทยจาก 3,273 ชุมชน ปี พ.ศ.2561 โดยกรมการพัฒนา

ชุมชน กระทรวงมหาดไทย ปี พ.ศ.2562 รางวัลหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง ดีเด่นระดับจังหวัดเชียงใหม่ ปี พ.ศ.2565 รางวัลชุมชนไทยของรางวัลแหล่งท่องเที่ยวภูมิปัญญาไทยและสมุนไพรระดับชาติดีเยี่ยม โดยกรมการแพทย์แผนไทยและแพทย์ทางเลือก กระทรวงสาธารณสุข และปี พ.ศ.2566 รางวัลชนะเลิศหมู่บ้านต้นแบบ “สืบสาน รักษา ต่อยอด” การน้อมนำแนวพระราชดำริสู่การปฏิบัติเพื่อการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน โดยจังหวัดเชียงใหม่ (วรพล วัฒนเหลืออรุณ, 2567) และบ้านม่วงคำ หมู่ 3 ตำบลโป่งแยง อำเภอแม่ริม เป็นหมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงเกษตร ปี พ.ศ.2563 ได้รับรางวัลวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรบ้านม่วงคำและโฮมสเตย์ไทย (กรมการท่องเที่ยว, 2563) ปี พ.ศ.2566 หมู่บ้านรางวัลพระราชทานสมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ แห่งชาติหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง “อยู่เย็นเป็นสุข” (กรมการพัฒนาชุมชน, 2566) สำหรับในประเทศภูฏานเลือกพื้นที่เขตฮา (Haa Dzongkhag) จำนวน 2 หมู่บ้าน ได้แก่ หมู่บ้าน (Chiwog) เซลุงคา (Tshelungkha) และชาเพล (Tshaphel) ตำบลอูเชอ (Uesu Gewog) เป็นพื้นที่ต้นแบบ CBT ด้วยเมืองฮาเป็นเมืองเล็กท่ามกลางหุบเขาสูงในฝั่งตะวันตกเฉียงใต้ สภาพพื้นที่เป็นป่าสลับพื้นที่ราบวิถีชีวิตเป็นแบบดั้งเดิมพึ่งพาการเกษตรเลี้ยงปศุสัตว์เป็นรายได้หลักของครอบครัว ส่วนการท่องเที่ยวเป็นรายได้เสริมของชุมชนบนพื้นฐานเศรษฐกิจพอเพียง ทางรัฐบาลดำเนินการส่งเสริมพัฒนาสินค้าและผลิตภัณฑ์ภายใต้โครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ (One Gewog One Product-OGOP) และยกระดับพื้นที่พัฒนาสู่ CBST (Community-Based Sustainable Tourism) โดยสนับสนุนการพัฒนาบุคลากร (One Gewog One Product-OGOP Product Development Manual 2022-2023, 2023)

2) การได้มาซึ่งข้อมูล ข้อมูลที่ได้จากพื้นที่หมู่บ้านท่องเที่ยวโดยชุมชน บ้านแม่กำปอง บ้านป่าตาล บ้านม่วงคำ ช่วงเวลาสำรวจครั้งที่ 1 เดือน มิ.ย.-ก.ค. พ.ศ.2565 ครั้งที่ 2 เดือน ม.ค.-ก.พ. พ.ศ.2566 และประเทศภูฏานบ้านเซลุงคาและชาเพล ช่วงเวลาสำรวจครั้งที่ 1 เดือน ส.ค.-ก.ย. พ.ศ. 2565 ครั้งที่ 2 เดือน มี.ค.-เม.ย. พ.ศ.2566 จากแหล่งข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) งานวิจัย, เอกสาร, วารสารและเว็บไซต์ แหล่งข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Research) เป็นการลงพื้นที่เก็บข้อมูล ใช้แบบสำรวจ การสังเกตการณ์ การสัมภาษณ์ (ผู้นำ ผู้นำอาสา ตัวแทน โดยมีการระบุชัดเจน) และการประชุมกลุ่ม (ตัวแทนจากชุมชนและหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง) เพื่อนำไปประกอบเป็นประสบการณ์เชิงเปรียบเทียบ

3) การวิเคราะห์เปรียบเทียบ ผู้วิจัยใช้การวิเคราะห์เปรียบเทียบร่วมกับประสบการณ์ในพื้นที่โดยยึดหลักการทรงงานเป็นพื้นฐานสำคัญในการจำแนกความชัดเจนของข้อมูลที่นำมาวิเคราะห์ในครั้งนี้

ผลการวิจัย

ความเป็นมาของการท่องเที่ยวโดยชุมชน

กรณีประเทศไทย ตัวแทนพื้นที่ศึกษาได้แก่ บ้านแม่กำปอง บ้านป่าตาลและบ้านม่วงคำ สำหรับข้อมูลศักยภาพการพัฒนาการท่องเที่ยวกลายเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่ได้รับความนิยมในปัจจุบัน บ้านแม่กำปอง หมู่ 3 ตำบลห้วยแก้ว อำเภอแม่ออน จังหวัดเชียงใหม่ ชุมชนตั้งชื่อตามแม่น้ำและดอกไม้ สำหรับประวัติอพยพมาจากอำเภอดอยสะเก็ดโดยมีจุดประสงค์เพื่อหาพื้นที่ทำกินอาชีพทำเหมืองและสวนชา ชุมชนบ้านแม่กำปองมีอายุประมาณ 130 ปี จำนวนครัวเรือน 134 ครัวเรือน ปี พ.ศ. 2524 ในหลวงรัชกาลที่ 9 เสด็จพระราชดำเนินมาเยี่ยมบ้านนี้นับเป็นจุดเปลี่ยนสู่เส้นทางแห่ง “ความพอเพียง” ปี พ.ศ.2526 โครงการหลวงดินตักนำพันธุ์กาแฟมาให้ทดลองปลูก สภาพปัญหาคือความนิยมในการรับประทานเหมืองลดลงเศรษฐกิจชุมชนตกต่ำต้องหาทางรอด ผู้นำในเวลานั้นคือพ่อหลวงพรมมินทร์ พวงมาลา ปี พ.ศ.2538 เสนอแนวคิดและผลักดันแก้ปัญหาของชุมชนด้วยการท่องเที่ยว ปี พ.ศ.2543 จัดตั้งคณะกรรมการท่องเที่ยวบ้านแม่กำปองมีโฮมสเตย์รวม 7 หลัง การพัฒนาสู่ยุคมี

ชื่อเสียงปี พ.ศ.2547-2557 สื่อมวลชน รายการทีวี สารคดี หนังสือพิมพ์ออกสื่อให้เป็นที่รู้จัก พัฒนา กลุ่มอาชีพเสริมประชาสัมพันธ์สินค้า OTOP สหกรณ์ชุมชนเข้มแข็งนำสู่การประสานงานเครือข่าย CBT เชียงใหม่ (พรหมมินทร์ พวงมาลาและคณะ, 2552) หัวใจสำคัญคือผู้นำการค้นหาตัวตนการพัฒนาบนฐานความสามัคคีของคนในชุมชนส่งผลการปฏิบัติเกิดความสัมฤทธิ์ผลเป็นรูปธรรมของหมู่บ้าน CBT (วรพล วัฒนเหลืออรุณ, 2566) บ้านป่าตาล หมู่ 4 ตำบลบวักค่าง อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่ จำนวนครัวเรือน 248 ครัวเรือน อาชีพหลักเกษตรกรรม ได้แก่ การปลูกข้าว การทำสวน การเลี้ยงสัตว์ อุตสาหกรรมในครัวเรือน ได้แก่ การทอผ้าจำหน่ายทั้งในประเทศและต่างประเทศ ร้านอาหาร งานฝีมือ สำหรับผลิตภัณฑ์ CBT ได้แก่ ผ้าทอไทยอง ผ้าต้องลาย ผ้าชิ่นยอง ผ้าฝ้ายทอมือ ผลิตภัณฑ์สมุนไพร อาหารท้องถิ่น ชุมชนอนุรักษ์วัฒนธรรมไทยและการแต่งกายแบบไทย สำหรับประวัติบ้านป่าตาลสมัยก่อนมีคนเอาต้นตาลมาปลูกตามแนวถนนหมู่บ้านและขยายออกจึงเรียกว่าบ้านป่าตาลนางเหลียว สาเหตุเพราะพระประธานในวิหารวัดป่าตาลมีพุทธลักษณะที่งดงามอายุประมาณ 200 ปี ด้านการท่องเที่ยวชุมชนจัดตั้งคณะกรรมการท่องเที่ยวขึ้นตามโครงการชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถี ปี พ.ศ.2561 ทำหน้าที่วางแผนประสานงานการท่องเที่ยว ศึกษาดูงานในชุมชนและร่วมเครือข่าย CBT เชียงใหม่ เพื่อช่วยสร้างมูลค่าการท่องเที่ยวในชุมชนลดปัญหาการสูญหายวัฒนธรรมไทยองและสร้างเศรษฐกิจให้ชุมชน (วรพล วัฒนเหลืออรุณ, 2567) บ้านม่วงคำ หมู่ 3 ตำบลโป่งแยง อำเภอแมริม จังหวัดเชียงใหม่ สภาพทางกายภาพทั่วไปเป็นภูเขาล้อมรอบทำให้ชุมชนตั้งอยู่ในแอ่งที่ราบเชิงเขา พื้นที่บางส่วนอยู่ในความรับผิดชอบของอุทยานแห่งชาติดอยสุเทพ-ดอยปุยและแม่สา พื้นที่เหมาะแก่การทำเกษตรกรรมผลผลิตส่วนหนึ่งนำไปแปรรูป ทำให้เป็นสถานที่ท่องเที่ยวพักผ่อนและการศึกษาเรียนรู้วิถีชีวิตการเกษตร จำนวนครัวเรือนรวม 221 ครัวเรือน ประวัติชุมชนอายุประมาณ 200 ปี เชื่อมโยงกับการกำเนิดตำบลโป่งแยงการสำรวจข้อมูลชุมชนปี พ.ศ. 2535 พบซากอิฐวัดร้างกลางทุ่งหนองแดง หมู่ 1 บ้านโป่งแยงใน ดงขาวแม่วาทเข้าเอราวัณรีสอร์ท หมู่ 2 บ้านโป่งแยงนอก ซากอิฐวัดร้างวัดใหม่ศรีม่วงคำและอุโบสถเก่าในบ้านม่วงคำ ส่วนการท่องเที่ยวเริ่มต้นปี พ.ศ. 2562 ด้วยการรวมกลุ่มของคนในชุมชนอบรมเพิ่มประสบการณ์ จัดตั้งและจดทะเบียนกลุ่มวิสาหกิจชุมชนการท่องเที่ยวเชิงเกษตรบ้านม่วงคำ ดำเนินการร่วมกับการบริหารจัดการชุมชนภายใต้หลักศาสตร์พระราชาด้านเศรษฐกิจพอเพียง เปิดเป็นแหล่งท่องเที่ยวและการศึกษาดูงานด้านการเกษตรการพัฒนาที่ปรับรูปแบบโฮมสเตย์ เพื่อแก้ปัญหาการซื้อขายที่ดิน การออกไปทำงานนอกพื้นที่และการบุกรุกพื้นที่ป่า ปัจจุบันนักท่องเที่ยวกระจายสู่ชุมชนเพิ่มขึ้นส่งผลให้ชุมชนต้องปรับกลยุทธ์การบริการยกระดับการท่องเที่ยวสไตล์วิถีไทยส่งส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์

กรณีประเทศภูฏาน ข้อมูลทั่วไปประเทศภูฏานนาม “ดินแดนแห่งมังกรสายฟ้า (Druk Yul)” ภูมิประเทศไม่มีทางออกทะเล (Landlocked Country) ทิศเหนือติดประเทศจีน (ทิเบต) ทิศตะวันตกติดเทือกเขาหิมาลัย (Himalaya Range) ทิศตะวันตกและทิศใต้ติดประเทศอินเดีย เนื้อที่รวม 38,400 ตารางกิโลเมตร แบ่งการปกครองเป็น 20 เขต (Dzongkhag) ได้จรดเหนือมีระดับความสูงเฉลี่ย 300 เมตร ถึง 7,000 เมตรจากระดับน้ำทะเลส่งผลให้สภาพภูมิประเทศมีการดำรงชีวิตแตกต่างกัน ประชากรรวม 779,450 คน ประกอบด้วย 3 เชื้อชาติ ได้แก่ 1) ชาชอป (Sharchops) ชนพื้นเมือง 2) นาล็อบ (Ngalops) เชื้อสายทิเบต 3) โชซัม (Lhotshams) เชื้อสายเนปาล นับถือศาสนาพุทธมหายานนิกายกายูบปา (Kagyupa) ปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข กษัตริย์องค์ปัจจุบันสมเด็จพระราชาธิบดีจิกมี เคเซอร์ นัมเกล วังชุก (His Majesty King Jigme Khesar Namgyel Wangchuck) (Ashley Chen and Joni Herison, 2021) ประเทศไทยสถาปนาความสัมพันธ์การทูตปี พ.ศ. 2532 ระดับราชวงศ์ รัฐบาลและประชาชน ประเทศไทยเป็นมิตรช่วยเหลือด้านวิชาการและการพัฒนา ส่งสมภูฏานเป็นแบบเกษตรกรรมเรียบง่ายผู้คนดำเนินชีวิตตามหลักทางพุทธศาสนานิกายมหายานอย่างเคร่งครัด รักษาขนบธรรมเนียมประเพณีวัฒนธรรมที่

สืบเนื่องจากบรรพบุรุษ ส่งเสริมประชาชนใส่ชุดประจำชาติใช้ภาษาท้องถิ่นและสถาปัตยกรรมแบบ ภูฏาน (กระทรวงการต่างประเทศ, 2565) ข้อมูลเขตฮาจากประสบการณ์ร่วมภารกิจมหาวิทยาลัยราช ภัฏเชียงใหม่ (CMRU), กรมความร่วมมือระหว่างประเทศ (TICA) และ Queen's Project Office (QPO) ของรัฐบาลภูฏานเพื่อถ่ายทอดองค์ความรู้พัฒนา CBT เขตฮา (Haa Dzongkhag) เขตฮาตั้งอยู่ สุดตะวันตกเฉียงใต้มีพื้นที่ 1,899.02 ตารางกิโลเมตร ประชากร 13,849 คน ระดับความสูงตั้งแต่ 1,000 ถึง 5,600 เมตรจากระดับน้ำทะเล มีพื้นที่ติดต่อกับประเทศจีน (ทิเบต) (Royal Government Of Bhutan Dzongkhag Administration, Haa, 2023) ชาวฮาเลือกพื้นที่ตั้งเมือง ณ บริเวณ Ap Chundduu Ground สถานที่ศักดิ์สิทธิ์และขยายลงมาตามแม่น้ำฮา “ฮา” ภาษาถิ่นหมายถึง “ความ ลึกลับที่ถูกซ่อน” หรือ “ดินแดนลับแห่งหุบเขาข้าว (Hidden Land of Rice Valley)” ตัวเมือง ตั้งอยู่ระหว่างที่ราบหุบเขา (Valley) ภูมิประเทศโดยรอบเป็นภูเขาสูงอากาศเย็นตลอดปีโดยมี ทรัพยากรธรรมชาติบริสุทธิ์และอุดมสมบูรณ์ มีกิจกรรมการท่องเที่ยวที่สำคัญ ได้แก่ การเดินป่า การชื้ จักรยานเสือภูเขาและเทศกาลฤดูร้อน (DESTINATION HAA: TOURISM ACTION PLAN 2018- 2023, 2018) วิถีชีวิตแบบดั้งเดิมพึ่งพาการเกษตรเลี้ยงปศุสัตว์เป็นรายได้หลักของครอบครัว วัฒนธรรมชนเผ่าส่วนการท่องเที่ยวเป็นรายได้เสริม ตำบลอิชู มีพื้นที่ 66.46 ตารางกิโลเมตร ประชากร 230 ครอบครัว เป้าหมายพัฒนาสินค้าและผลิตภัณฑ์ภายใต้โครงการหนึ่งตำบลหนึ่ง ผลิตภัณฑ์ (OGOP) และพัฒนา CBST บ้านเชลุงคาและซาเพล ประชากรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพ เกษตรกรรม เลี้ยงสัตว์โดยมีสัตว์เศรษฐกิจได้แก่ จามรี (Yak) ใช้ขนทอเป็นเสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่ม ส่วนนม เอาไปทำชีสมีคุณค่าทางโภชนาการสูง ดังนั้นรัฐบาลส่งเสริมให้หมู่บ้านเชลุงคาและซาเพลเป็นพื้นที่ ต้นแบบ CBT โดยน้อมนำหลักเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ร่วมกับการดำเนินชีวิตและสนับสนุนพัฒนา บุคลากร (OGOP Product Development Manual, 2022-2023) สถานที่ท่องเที่ยวที่สำคัญได้แก่ Lhakhang Karpo (White Temple) Lhakhang Nagpo (Black Temple) ภาครัฐส่งเสริมเศรษฐกิจ สังคมและสิ่งแวดล้อมโดยเปิดการท่องเที่ยวปี พ.ศ.2517 ตรงกับรัชสมัยของ ร.4 พระองค์ตระหนักถึง ประโยชน์และผลกระทบโดยวางรากฐานการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนตามนโยบาย “มูลค่าสูงปริมาณ ผลกระทบต่ำ” พิจารณาจากคุณูปการทางเศรษฐกิจเป็นการท่องเที่ยวแบบรับผิดชอบเพื่อรักษา สิ่งแวดล้อม วัฒนธรรม นำความเท่าเทียม มาสู่ประชาชน การท่องเที่ยวเขตฮาปี พ.ศ.2561-2566 สนับสนุนโครงสร้างพื้นฐาน พัฒนาบุคลากรรองรับการท่องเที่ยว สร้างแหล่งเรียนรู้ พัฒนา CBT คู่กับ ความยั่งยืนตามวิสัยทัศน์ “A green Dzongkhag with peaceful and productive community, promoting equitable and sustainable development in harmony with culture and tradition” จุดเริ่มต้นของ CBT หมู่บ้านเชลุงคาและซาเพล เริ่มต้นด้วยการพัฒนาโฮมสเตย์รองรับ นักท่องเที่ยวที่ Ugyen Wangmo Homestay พ.ศ.2559 ด้วยความช่วยเหลือจาก RSPN และ JICA แต่ต้องหยุดชะงักไปในช่วงโควิด-19 และกลับมาสร้างมาตรฐานที่พักในปัจจุบันเพิ่มขึ้นกว่า 10 แห่งใน ปี พ.ศ.2566 โดยรวมชุมชนขาดความมั่นใจในการบริหารจัดการตนเองและเพื่อให้เกิดการยกระดับ มูลค่าสินค้า OGOP ส่งเสริมพัฒนา ในอดีตเป็นการจัดเตรียมและสั่งการโดยรัฐบาลทางชุมชนมีหน้าที่ ปฏิบัติตาม อันเป็นประเด็นสำคัญในการปรับเปลี่ยนความคิดเป็นแบบทำงานร่วมกัน ภารกิจ การเดินทางในครั้งนี้เพื่อถ่ายทอดความรู้และพัฒนา CBT บนฐานหลักการทรงงานเขตฮา ตำบลอิชู

การท่องเที่ยวโดยชุมชนบนฐานหลักการทรงงานพื้นที่เขตฮาดำบลอิชู เริ่มต้นด้วย “การศึกษาข้อ มูลอย่างเป็นระบบ” สำรองต้นทุนเศรษฐกิจ สังคมและสิ่งแวดล้อม การศึกษา ทรัพยากรการท่องเที่ยวประกอบ ด้วยการคนนาคนส่งและการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว บริบทสังคม เมือง ตลาดและย่านธุรกิจการค้า อาหารท้องถิ่น สัมผัสวิถีชีวิตผู้คน แหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติ ศาสน สถาน การสัมภาษณ์คนในพื้นที่ จุดชมวิว แหล่งที่พักและเส้นทางกิจกรรมเดินป่า เพื่อวางแผน “ทำ ตามลำดับขั้น” ศึกษาภูมิสังคมรวมถึงแลกเปลี่ยนข้อมูลกับอาสาสมัครไทยที่รับผิดชอบพื้นที่ สร้าง

ความเชื่อมั่นจากองค์ความรู้ ความเข้าใจด้วย “การคิดแบบองค์รวม” ต่อยอดดำเนินการด้วยชุมชนเองเป็น “การระเบิดจากข้างใน” ใช้การอบรมด้วยวิธีการสื่อสารที่เรียบง่ายหรือ “ทำให้ง่าย” ตัวแทนชุมชนอบรมด้วยวิธีการสื่อสารที่เข้าใจถึงความแตกต่างด้านวัฒนธรรม การปรับตัวตามสถานการณ์ จริจรรยาบรรณการเน้นความเข้าใจ การพัฒนาและ “การมีส่วนร่วม” การศึกษาเขตฮาต้องขอบคุณมัคคุเทศก์ท้องถิ่นอาซีฟสองท่าน (Mr.Sonam Wangdi และ Mr.Sonam Dorji) ที่ได้ให้ข้อมูลสถานที่ต่างๆ ความรู้ CBT นั้นใช้การอบรมเป็นสื่อแลกเปลี่ยน เรียนรู้ สร้างความเข้าใจบนฐาน “หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” ตั้งแต่พื้นฐาน องค์ประกอบ ปัญหาและแนวทางสู่ความสำเร็จ ตัวอย่างบ้านแม่กำปอง บ้านป่าตาลและบ้านม่วงคำ เพื่อหาแนวทางเหมาะสมบนฐาน “ความซื่อสัตย์ สุจริต จริใจต่อกัน” และ “ความสามัคคี รักในถิ่นฐาน” ทั้งผู้นำชุมชน ตัวแทนกลุ่มท่องเที่ยว ผู้ที่เกี่ยวข้องทุกภาคส่วน ณ ศูนย์การเรียนรู้ (CLC-Commercial Learning Center) เมื่อชุมชนเข้าใจขั้นต่อไปวางแผน CBT ด้วยตนเอง “พึ่งตนเอง” และความ “พออยู่พอกิน” ตามแบบวิถีวัฒนธรรมอันเป็นเอกลักษณ์ (OGOP Model, 2565)

ประสบการณ์เชิงเปรียบเทียบ CBT ไทยกับภูฏานบนฐานหลักการทรงงานดังตารางแสดงการเปรียบเทียบ

หลักการทรงงาน	กรณีของไทย	กรณีของภูฏาน
หลักธรรม		
1) ความซื่อสัตย์ สุจริต จริใจ ต่อกัน	ศาสนาพุทธเป็นพื้นฐานทางสังคมแต่ให้อิสระในทางปฏิบัติ	พื้นฐานของหลักคำสอนทางพระพุทธศาสนาสู่การดำเนินชีวิตอย่างเข้มแข็ง
2) ความเพียร	ชุมชนที่ประสบความสำเร็จจะต้องมีความเพียรทั้งผู้นำและผู้ตามอย่างมาก เพราะต้องผ่านปัญหาและอุปสรรคต่างๆ	สภาพภูมิประเทศที่ต้องต่อสู้กับธรรมชาติและอากาศทำให้คนมีความอดทนและความเพียรพยายาม
3) รู้ รัก สามัคคี	เข้าใจสภาพปัญหาพื้นฐานก่อนแสวงหาหนทางให้ชุมชนบรรลุซึ่งเป้าหมาย	ใช้ความเข้มแข็งของวิถีชีวิตวัฒนธรรมขับเคลื่อนสู่เป้าหมายด้วยเน้นคุณค่า
4) มีความสุขในการทำประโยชน์ให้แก่ผู้อื่น	ชุมชนท่องเที่ยวกับการสร้างทัศนคติ เห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม จิตอาสา ไม่หวังผลตอบแทนเป็นค่านิยมของชุมชน	ภูมิกายภาพและต้องต่อสู้กับธรรมชาติ ส่งผลให้อยู่ร่วมกันแบบสันติ เอื้อเพื่อต่อกันเป็นค่านิยมให้ชุมชนเข้มแข็ง
หลักคิด		
1) ศึกษาข้อมูลอย่างเป็นระบบ ทำงานอย่างผู้รู้จริง	ชุมชนประสบความสำเร็จด้วยศักยภาพของตนเอง หน่วยงานภายนอกเป็นส่วนสนับสนุนเสริมความเข้มแข็งของชุมชน	ชุมชนประสบความสำเร็จได้รับการสนับสนุนจากรัฐ พัฒนาเพิ่มศักยภาพหน่วยงานภายใน/ต่างประเทศ
2) ระเบิดจากข้างใน	พัฒนาชุมชนให้พร้อมรับการพัฒนา	พัฒนาชุมชนให้พร้อมรับการพัฒนา
3) ทำตามลำดับขั้น	เริ่มจากขั้นพื้นฐานสู่ชุมชนสามารถบริหารจัดการผ่านแผนพัฒนาได้	เริ่มจากขั้นพื้นฐานสู่ชุมชนสามารถบริหารจัดการผ่านแผนพัฒนาได้
4) ประโยชน์ส่วนรวม	เริ่มจากสภาพปัญหา ขาดความร่วมมือช่วงกลางปรับทัศนคติ เห็นแก่ส่วนรวม เลือคนผู้นำและกลุ่มเข้มแข็ง การรักษามาตรฐานความคิด การปฏิบัติของชุมชนเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมเป็นหลักอาจได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานอื่น	ภาครัฐช่วยปรับพฤติกรรมและความคิดบนพื้นฐานวิถีชีวิตผ่านโครง การและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องให้ชุมชนสามารถร่วมกิจกรรม รู้จักทำความเข้าใจ มีส่วนร่วม และสร้างจิตสำนึกการเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมเป็นที่ตั้ง
5) การพึ่งตนเอง	เริ่มต้นด้วยสภาพปัญหา จนบริหารจัดการได้ ยึดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง สร้างความสมดุลบนฐานการพึ่งพาตนเองสู่ความยั่งยืนของชุมชน	เริ่มต้นโดยภาครัฐ ยกย่องสร้างมูลค่าวิถีชีวิตวัฒนธรรม ความเชื่อหลักทาง ศาสนา ใช้หลักเศรษฐกิจพอเพียงไปสู่ CBT ยกย่องคุณภาพชีวิตพึ่งพาตนเอง
6) เศรษฐกิจพอเพียง	การน้อมนำสู่การปฏิบัติควบคู่การบริหาร CBT บนฐานความพอประมาณ มีเหตุผล มี	พ.ศ.2560 ภูฏานกับไทย (TICA) พัฒนาด้วยหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงให้

ภูมิคุ้มกันตนเอง ความเข้าใจร่วมกันไปสู่ บรรลุเป้าหมายความสุขมวลรวม
การร่วมคิด วางแผนและดำเนินสู่เป้าหมาย ประชาชาติ (GNH) การพัฒนาที่ยั่งยืนของ
บนฐานชุมชนเข้มแข็ง UN และ CBT

หลักปฏิบัติ		
1) เข้าใจ เข้าถึง พัฒนา	ปัญหาชุมชนเป็นความเข้าใจทั้งผู้ให้และผู้รับ ลำดับต่อไปเข้าถึงแก้ไขด้วยตนเองหรือ สร้างความร่วมมือภายนอก การใช้เครื่องมือ ที่เหมาะสมร่วมมือสู่การปฏิบัติพัฒนา CBT บนฐานความสมดุล	เข้าใจวิถีชีวิต วัฒนธรรม ความเชื่อและ ศาสนา ใช้ CBT เป็นเครื่องมือ เพิ่มมูลค่า ยกระดับเศรษฐกิจ สังคมและสิ่งแวดล้อม อนุรักษ์ทรัพยากรไว้บนฐานความสุขมวล รวมและความสมดุล
2) การมีส่วนร่วม	ปัจจัยสำคัญด้วยการชี้แจง ให้ความรู้ เพื่อ สร้างความเข้าใจร่วมกัน หลังจากนั้นจะเข้าสู่กระบวนการมีส่วนร่วมทั้งภาครัฐและ ภาคเอกชนหรือภาคท้องถิ่น	ปัจจัยสำคัญด้วยการชี้แจงงานภาครัฐ การศึกษาบริบท ให้ความรู้ สร้างความ เข้าใจร่วมกันจากนั้นเข้าสู่กระบวนการมี ส่วนร่วมทั้งรัฐ เอกชนและท้องถิ่น
3) พออยู่พอกิน	การดำเนินชีวิตเข้มแข็ง คือ บ้านโคขุ่นแรก ของ CBT ดังนั้นความเป็นอยู่ต้องพัฒนาให้ ดำรงชีวิตอยู่อย่าง “พออยู่พอกิน” ให้ได้ แล้วใช้ CBT เป็นเครื่องมือในการช่วยรักษา สมดุลด้านเศรษฐกิจ สังคม-วัฒนธรรม และ สิ่งแวดล้อม	วิถีชีวิตและวัฒนธรรมสอดคล้องกับหลัก ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเป็นบันไดขั้น แรกของ CBT ดังนั้นความเป็นอยู่แบบ “พออยู่พอกิน” ใช้ CBT เพื่อรักษาสมดุล อนุรักษ์ความเป็นตัวตนอย่างมั่นคงและ ยั่งยืน

ในส่วนความแตกต่างจากประสบการณ์ของผู้วิจัยในพื้นที่ของทั้งสองประเทศ สามารถกล่าว โดยสรุปถึงความแตกต่างที่สำคัญคือ ประเทศไทยเริ่มต้นจากปัญหาและอุปสรรคของชุมชนบ้านแม่กำ ปองจุดเริ่มต้นของปัญหาคือเมียงเสื่อมความนิยมคนไม่นิยมบริโภคและสภาพการคมนาคมมีความ ลำบากมาก บ้านป่าดาสภาพปัญหาคนในชุมชนไปทำงานทำภายนอก ที่ดินทำกินถูกขาย เปลี่ยนเป็นของนายทุนและวัฒนธรรมคนไทยของเริ่มสูญหาย บ้านม่วงคำ สภาพที่ดินถูกขายเปลี่ยนมือ เป็นของนายทุน คนรุ่นใหม่ไปทำงานที่อื่นไม่กลับมาที่บ้านเกิดและการใช้สารเคมีในการปลูกพืชแปลง ใหญ่ทำลายดินเพิ่มขึ้น ส่วนประเทศภูฏานด้วยความเข้มแข็งของวิถีชีวิตที่เรียบง่าย ยึดแนวปฏิบัติ และความศรัทธาในพระพุทธศาสนาอย่างเคร่งครัด การปรับตัวอยู่กับธรรมชาติได้อย่างลงตัวมีความ เป็นอัตลักษณ์ทั้งในเรื่องวัฒนธรรมด้านภาษา การแต่งกาย อาหาร ขนบธรรมเนียมประเพณีที่รักษาไว้ ในแบบดั้งเดิม เป็นจุดเริ่มต้นของสถาบันพระมหากษัตริย์ผ่านภาครัฐต้องการยกระดับความเข้มแข็ง ของวิถีชีวิต วัฒนธรรม เพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มด้วย CBT เป็น การท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืน (CBST-Community Based Sustainable Tourism) ในประเทศไทยยึดนโยบายของแผนพัฒนาเศรษฐกิจ และสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 ปี พ.ศ. 2566-2570 ส่วนประเทศภูฏานยึดหลักการบรรลุเป้าหมาย ความสุขมวลรวมประชาชาติ (GNH) และเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนขององค์การสหประชาชาติ เพื่อ ช่วยให้บรรลุเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนตามเป้าหมายที่ 1 การขจัดความยากจน (No Poverty) สำหรับเป้าหมายที่ 13 การรับมือการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ (Climate Action) และเป้าหมาย ที่ 15 การใช้ประโยชน์จากระบบนิเวศทางบก (Life on Land) สำหรับในส่วนภูมิประเทศ อาณาเขต ที่ตั้ง ภูมิอากาศ สภาพแวดล้อม สังคม วัฒนธรรม ประเพณี ของทั้งสองประเทศมีความแตกต่างกัน มากนับเป็นจุดแข็งของแต่ละประเทศในการดึงดูดความสนใจแก่นักท่องเที่ยวและรูปแบบกิจกรรมการ ท่องเที่ยว ความเข้มงวดของประเทศภูฏานในการเข้าออกเมืองหรือการย้ายถิ่นฐานมีผลทำให้การ จัดการท่องเที่ยวตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมีความชัดเจนในศักยภาพของคนและพื้นที่ สามารถจำแนกความรู้ ความสามารถ ประสบการณ์ ผลผลิตและรูปแบบเฉพาะพื้นที่ได้เท่ากับ สนับสนุนเรื่องการมีคุณธรรมขยันหมั่นเพียร ความอดทน และการแบ่งปัน นับเป็นการสร้างภูมิคุ้มกัน ในตนเอง นำไปสู่การสร้างสมดุลของเศรษฐกิจ สังคมและสิ่งแวดล้อม สำหรับประเทศไทยมีการ

แบ่งตามลักษณะภูมิศาสตร์ในแต่ละภาคจะมีความเป็นเอกลักษณ์ของตนเองตั้งแต่วิถีชีวิต วัฒนธรรม ความเป็นอยู่และโครงสร้างทางสังคม ส่วนการน้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในชีวิตประจำวัน การวางแผน การสร้างภูมิคุ้มกันและต้นทุนความเข้มแข็งระดับฐานรากสามารถทำได้ ตั้งแต่ระดับบุคคล ครีวเรือน ชุมชนจนถึงระดับประเทศเป็นยุทธศาสตร์ชาติ ประเทศภูมามีความเข้มแข็งของความเชื่อความศรัทธาในพระพุทธศาสนาอย่างเคร่งครัดในรูปแบบการดำเนินชีวิตและพิธีกรรม การแต่งกายชุดประจำชาติเป็นปกติ การใช้ภาษาตนเองแต่ในระดับการศึกษาและภาษาทางราชการเป็นภาษาอังกฤษ ถือได้ว่าประเทศภูมามีความเข้มแข็งมากกว่าประเทศไทย จึงสามารถอนุรักษ์ความเป็นตัวตนไว้ได้อย่างดีไม่ตามสมัยนิยม ส่วนของประเทศไทยการนับถือพระพุทธศาสนามีความเข้มแข็งบนพื้นฐานของความเข้าใจและให้อิสระด้วยเหตุและผล นำสู่การปฏิบัติแบบร่วมสมัยปรับให้เหมาะสมกับเหตุการณ์ปัจจุบัน สำหรับการบริหารจัดการ CBT ประเทศไทยมีความเข้มแข็ง ปรับตัวได้ดีและมีตัวอย่างที่หลากหลายในการสร้างรูปแบบและกิจกรรมทางการท่องเที่ยว การผลิตและออกแบบผลิตภัณฑ์ OTOP สามารถสร้างความมั่นคงและยั่งยืนได้ในรูปแบบของตนเองและประยุกต์ใช้นวัตกรรมสื่อโซเชียลมีเดีย การตลาดออนไลน์ ซึ่งแตกต่างกับประเทศภูมที่กำลังพัฒนาโดยให้ประเทศไทยเป็นต้นแบบพัฒนาสินค้า OGOP รวมถึงการศึกษารูปแบบการบริหารจัดการ CBT สู่วินัย

อภิปรายผล

การวิเคราะห์จุดด้อยของ CBT ประเทศไทยและประเทศภูมที่เหมือนกัน ดังนี้ การพัฒนา CBT เพื่อความยั่งยืนชุมชนต้องใช้ศักยภาพของตนให้เกิดประโยชน์สูงสุด โดยชุมชนสามารถบริหารจัดการตนเองได้ สอดคล้องกับหลักการทรงงานในเรื่องหลักคิด ศึกษาข้อมูลอย่างเป็นระบบ ทำงานอย่างผู้รู้จริงสอดคล้องกับ พจนานวนศรี (2556) ว่าด้วยการบริหารจัดการชุมชนเชิงสร้างสรรค์ ก่อให้เกิดการเรียนรู้สู่ความยั่งยืนด้วย ชุมชนเป็นเจ้าของ ชุมชนมีส่วนร่วมในการกำหนดทิศทางและตัดสินใจและส่งเสริมความภาคภูมิใจในตนเอง การค้นพบเรื่องความเข้าใจ ความเข้มแข็งและเทคนิคการบริหารจัดการทรัพยากรท้องถิ่นของผู้นำท้องถิ่นเป็นอีกหนึ่งปัจจัยสำคัญที่จะนำแนวทางหลักการทรงงานไปประยุกต์ใช้ในพื้นที่สอดคล้องกับ อุมพร ห่านรุ่งชโรทร (2551) ได้นิยามการเสริมพลังอำนาจชุมชนหมายถึง “อำนาจ” และ “อิสรภาพ” ด้วยการเสริมพลังอำนาจชุมชน (Community Empowerment) และพิจารณาถึงองค์ประกอบได้แก่ การมีส่วนร่วม ภาวะผู้นำที่แสดงบทบาทในการพัฒนากลุ่มคนหรือองค์กร ความสามารถในการจัดหาและเจรจาต่อรองขอใช้ทรัพยากร การเริ่มต้นจากแผนพัฒนาการท่องเที่ยวภาครัฐส่งเสริม CBT ด้วยหลักการทรงงานเพื่อให้เกิดความยั่งยืน การสนับสนุนส่งเสริมจากหน่วยงานทางราชการและขับเคลื่อนอย่างต่อเนื่องจนถึงเป้าหมาย เช่น มาตรฐานการท่องเที่ยว โดยให้ความสำคัญกับการปรับแนวคิดการพัฒนาตนเองจากชุมชนต้องใช้เวลาสร้างประสบการณ์การบริหารจัดการ CBT การจัดกิจกรรม การสร้างเครือข่ายภายนอกเป็นพัฒนาความก้าวหน้าสู่ความยั่งยืน

การวิเคราะห์จุดด้อยของ CBT ประเทศไทยและประเทศภูมที่ต่างกัน ดังนี้ CBT ประเทศไทยพื้นที่เฉพาะ บ้านแม่กำปอง บ้านป่าตาลและบ้านม่วงคำ จังหวัดเชียงใหม่ ขาดแคลนผู้นำและคณะกรรมการรุ่นใหม่สืบทอดการบริหารจัดการชุมชนด้านการท่องเที่ยว CBT สอดคล้องกับ วรพล วัฒนเหลืออรุณ (2566) ว่าด้วยแผนพัฒนาการท่องเที่ยวบนพื้นฐานศาสตร์พระราชา ประสบบัญญาชาตผู้นำรุ่นใหม่ขึ้นมาสืบทอดในการเป็นผู้นำชุมชน จำเป็นต้องสร้างความเข้าใจความมุ่งหวังและบุคลิกภาพ การจัดทำหลักสูตรเพื่อพัฒนาผู้นำแถวสอง (รุ่นใหม่) สำหรับหมู่บ้าน CBT สำหรับ CBT ประเทศไทยส่วนใหญ่เกิดจากสาเหตุของปัญหาชุมชนก่อนแล้วหาหนทางดำเนินการแก้ไขด้วยการใช้ CBT เป็นเครื่องมือในการแก้ไขปัญหาด้วยรูปแบบที่คล้ายคลึงกัน CBT ประเทศไทยขาด

เอกลักษณ์ของการรักษาแบบหรือวิถีดั้งเดิมแต่เน้นการพัฒนาเพื่อรองรับความร่วมมือของการเปลี่ยนแปลงทางสังคม CBT ประเทศไทยขาดความชัดเจนในการจัดทำแผนรองรับหรือมีแผนรองรับ แต่ในการปฏิบัติจริงไม่สามารถควบคุมปริมาณนักท่องเที่ยวได้โดยเฉพาะเทศกาลท่องเที่ยวเพื่อไม่ให้เกินความสมดุล ประเทศภูฏานตามธรรมชาติของคนในท้องถิ่นจะมีพฤติกรรมไม่กล้าแสดงออกอาจส่งผลถึงการต้อนรับ การทำนักแบบโฮมสเตย์ การสื่อสารเข้าใจไม่ตรงกัน (ประสบการณ์ภาคสนาม) ดังนั้นเจ้าบ้านรับรู้ถึงวิธีการต้อนรับให้บริการแก่นักท่องเที่ยวเพื่อสร้างเอกลักษณ์ความมีเสน่ห์และความอบอุ่นใจเพิ่มขึ้น สอดคล้องกับ One Gewog One Product-OGOP Product Development Manual, 2022-2023 (2023) ทำการอบรมเรื่องการเป็นเจ้าบ้านที่ดีให้กับกลุ่มผู้ประกอบการโฮมสเตย์ ร้านอาหาร มัคคุเทศก์และเจ้าของฟาร์ม ในพื้นที่หมู่บ้านเชลุงคา และซาเพล สำหรับการขออนุญาติวีซ่าระหว่างการเดินทางข้ามเมืองภายในประเทศภูฏาน ส่งผลต่อความไม่สะดวกของนักท่องเที่ยวในการเดินทางท่องเที่ยวภายในประเทศ การท่องเที่ยวเขตฮาเริ่มต้นปี พ.ศ.2545 ด้วยที่ตั้งของเมืองอยู่ใกล้สนามบินนานาชาติพาโรและการท่องเที่ยวโฮมสเตย์เปิดตัวที่ตำบลอีซู (Uesu Gewog) ปี พ.ศ.2559 จากนั้นพยายามสร้างมาตรฐานการท่องเที่ยวและผลักดันให้เกิด CBT ระหว่างปี พ.ศ.2563-พ.ศ.2564 แต่ต้องหยุดชะงักเพราะโควิด-19 แต่ในปี พ.ศ.2565 ให้ผู้เชี่ยวชาญจากมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่เดินทางไปให้ความรู้พบว่าที่ผ่านมาชุมชนทำตามคำสั่ง ดังนั้นการสร้างโปรแกรมท่องเที่ยวจึงเป็นเรื่องใหม่ที่ท้าทายประสบการณ์ชุมชนในพื้นที่

ความสำเร็จของ CBT บนฐานหลักการทรงงาน สามารถยกระดับสังคม สิ่งแวดล้อมและเศรษฐกิจชุมชนให้ดีขึ้นด้วยการพัฒนาความเข้าใจพร้อมรับการพัฒนา ความรู้ ประสบการณ์ การบริหารจัดการชุมชนด้วยตนเองและการสร้างเครือข่าย ดังนั้นหลักการทรงงานคือ “แนวทางหรือทางเสื่อกำหนดทิศทาง” สอดคล้องกับ สำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ (2563) พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตรกับแนวทางเพิ่มความสมดุลในการพัฒนาด้านหลักการทรงงานเรื่ององค์รวม ในการที่จะพระราชทานพระราชดำริเกี่ยวกับโครงการหนึ่ง จะทรงมองเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นและแนวทางแก้ไขอย่างเชื่อมโยง อย่างครบวงจร ทรงเรียกวิธีนี้ว่า องค์รวม การใช้ CBT เป็นเครื่องมือที่สำคัญในการบริหารจัดการชุมชน สร้างความสมดุลด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมสู่เส้นทางแห่งความยั่งยืนได้ เพื่อให้ CBT บรรลุเป้าหมายแห่งความพอเพียงและยั่งยืนประเทศไทยและประเทศภูฏานควรเรียนรู้สิ่งใด ประเทศภูฏานควรเรียนรู้อะไรจากประเทศไทย ตัวอย่างบ้านแม่กำปอง ถือกำเนิด CBT ด้วยตนเองก่อนการกำหนดมาตรฐาน เป็นแนวทางการศึกษาจากการแก้ปัญหาในทางปฏิบัติ ปัจจุบันเป็นแนวทางสู่ความยั่งยืน สอดคล้องกับ พรหมินทร์ พวงมาลา และคณะ (2552) ยุคโด่งดังของบ้านแม่กำปอง ในปี พ.ศ.2547 มีการประเมินมาตรฐานโฮมสเตย์บ้านแม่กำปองได้รับรางวัลมาตรฐานโฮมสเตย์ไทยครั้งแรก ดังนั้น บ้านแม่กำปอง บ้านป่าตาล และบ้านม่วงคำ เป็นสมาชิกกลุ่ม CBT จังหวัดเชียงใหม่ ประธานกลุ่มสามารถนำเสนอปรับปรุงพัฒนามาตรฐาน CBT ผ่านองค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (องค์การมหาชน) หรือ อพท. เป็นองค์การมหาชนของไทย สังกัด กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา โดยยึดหลักการท่องเที่ยวโดยชุมชน 10 ประการ เป็นเครื่องมือในการชี้วัดตามมาตรฐานบนพื้นฐานของศาสตร์พระราชาวาดด้วยหลักการทรงงาน สอดคล้องกับ ศุภมาส แหวนวิเศษ และเจริญชัย เอกมาไพศาล (2560) ศึกษาเรื่องปัจจัยแห่งความสำเร็จในกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนต้นแบบการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืน กรณีศึกษาตำบลน้ำเขียว จังหวัดตราด ศึกษาปัจจัยสภาพแวดล้อมที่ส่งผลต่อกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน ทั้งปัจจัยภายในและภายนอกเพื่อให้เกิดความยั่งยืน ชุมชนต้นแบบถึงแม้ภูมิสังคมและบริบทที่แตกต่างกันแต่ผลลัพธ์จากความสำเร็จเหมือนกันคือการนำเอาวิถีชีวิตและวัฒนธรรมมาเป็นจุดแข็ง บุคลากรชุมชนมาระเบิดศักยภาพและต่อยอดบนพื้นฐานของความสามัคคี

การสร้างเครือข่ายทั้งภายในและภายนอกให้เข้มแข็ง การส่งเสริมการประชาสัมพันธ์ด้วยคนรุ่นใหม่ และสนับสนุนคนรุ่นใหม่เป็นกำลังสำคัญ ประเทศไทยควรเรียนรู้อะไรจากประเทศภูฏาน ตัวอย่างเขต ฮาและตำบลีชู เริ่มต้นจากความเข้มงวดในการจัดการการเดินทางเข้าออกราชอาณาจักรภูฏานโดย กำหนดลดการท่องเที่ยวและการจำกัดจำนวนนักท่องเที่ยว เพื่อการรักษาสมดุล นักท่องเที่ยวประสงค์ เดินทางข้ามเมือง นักท่องเที่ยวต้องขออนุมัติวีซ่าระหว่างเมืองหรือการเดินทางภายในประเทศ เพื่อ ความสะดวกในการควบคุมดูแลความปลอดภัยและการเดินทางไปในพื้นที่ที่มีความแตกต่างกันเป็น มาตรการที่ดีในรูปแบบหนึ่ง การดำเนินตามนโยบาย “มูลค่าสูงผลกระทบต่อต่ำ” ด้วยการวางแผน พัฒนาการท่องเที่ยว การยกระดับพื้นฐานต้นทุนชีวิต วัฒนธรรมที่เข้มแข็ง การกำหนดแผนการ ท่องเที่ยวระดับจังหวัดให้สอดคล้องกับแผนพัฒนาระดับประเทศโดยยึดหลัก การ GNH-Gross National Happiness หัวใจสำคัญของ CBT ตำบลีชู คือ การอนุรักษ์วิถีชีวิต ประเพณี วัฒนธรรม ความเชื่อ ค่านิยม การสืบทอดพระพุทธศาสนาอย่างเข้มแข็งมีเอกลักษณ์และอัตลักษณ์ที่เด่นชัดบน พื้นฐานเศรษฐกิจพอเพียงได้อย่างลงตัว การไม่เปลี่ยนแปลงตามโลกสมัยใหม่แต่ยังคงความดั้งเดิม ผสมผสานนวัตกรรมใหม่โดยไม่กระทบต่อความเข้มแข็งเป็นจุดเด่นส่งผลให้เป็นสถานที่สำคัญของโลก ที่ต้องไปเยือน ดังนั้นการสนับสนุนภายใต้ระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นพระ ประมุขศูนย์รวมจิตใจ ยิ่งทำให้เกิดพลังของการสืบทอดมากยิ่งขึ้น แผนพัฒนา CBT เขตฮา วางแผน เข้าสู่ความยั่งยืนด้านการท่องเที่ยวทุกมิติ การศึกษาล่วงหน้าสามารถคาดการณ์อนาคตได้ ดังเช่น รูปแบบเฉพาะของประเทศภูฏานบนพื้นฐานของ GNH และ SEP-Sufficiency Economy Philosophy สอดคล้องกับแผนการท่องเที่ยวเขตฮาที่ต้องการยกระดับเป็นสถานที่ท่องเที่ยวใหม่ โดยใช้ CBT & CBST เป็นเครื่องมือสำคัญบนพื้นฐานการอนุรักษ์วิถีชีวิต วัฒนธรรม ความเชื่อ ค่านิยมและ การสืบทอดพระพุทธศาสนาอย่างเข้มแข็งร่วมกับเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อให้ CBT บรรลุเป้าหมายของ ความยั่งยืน ดังนั้นแนวคิดและหลักการของ CBT ของทั้งสองประเทศจะประสบความสำเร็จได้ต้องใช้ หลักการทรงงานด้าน หลักธรรม ได้แก่ ความซื่อสัตย์ สุจริต จริ่งใจ ต่อกัน, ความเพียร, รู้ รัก สามัคคี และมีความสุขในการทำประโยชน์ให้แก่ผู้อื่น หลักคิด ได้แก่ ศึกษาข้อมูลอย่างเป็นระบบ ทำงานอย่าง ผู้รู้จริง, ระเบิดจากข้างใน, ทำตามลำดับขั้น, ประโยชน์ส่วนรวม, การพึ่งตนเอง และเศรษฐกิจพอเพียง หลักปฏิบัติ ได้แก่ เข้าใจ เข้าถึง พัฒนา การมีส่วนร่วมและพอยู่พอกิน ที่ควรนำไปเป็นต้นแบบการ บริหารจัดการเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิต สังคม วัฒนธรรม สิ่งแวดล้อมและเศรษฐกิจชุมชนให้ดีขึ้น สอดคล้องกับศูนย์ศึกษาศาสตร์พระราชารเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น (2563) ลำดับความสำคัญของศาสตร์ พระราชาออกเป็น 3 มิติ ได้แก่ 1) มิติทางสังคม หมายถึง การแก้ปัญหาความยากจน สร้างความ เข้มแข็งให้ชุมชน อนุรักษ์ขนบธรรมเนียม ประเพณีและศิลปวัฒนธรรม สังคมอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข และยั่งยืน 2) มิติทางสิ่งแวดล้อม หมายถึง การอนุรักษ์ธรรมชาติและ การแก้ปัญหาความเสื่อมโทรม ของสิ่งแวดล้อม และ 3) มิติทางเศรษฐกิจ หมายถึง การสร้างอาชีพโดยเฉพาะการเกษตร การมีรายได้ อย่างพอเพียงและการพึ่งพาตนเองได้

ข้อเสนอแนะการวิจัย

1. ยกระดับการวิจัยโดยใช้การท่องเที่ยวโดยชุมชนบนฐานศาสตร์พระราชารเพื่อส่งเสริม ความยั่งยืนของทั้งประเทศไทยและประเทศภูฏาน
2. สร้างความร่วมมือในการวิจัยเชิงพื้นที่ระหว่างประเทศไทยและประเทศภูฏานในการ ขับเคลื่อนศาสตร์พระราชารและการท่องเที่ยวโดยชุมชนเพื่อความยั่งยืนในทุกมิติ

เอกสารอ้างอิง

- กรมการท่องเที่ยว. (2563). *รายชื่อโฮมสเตย์ที่ได้รับการรับรองมาตรฐานโฮมสเตย์ไทย ประจำปี พ.ศ. 2563*. กรุงเทพฯ : กรมการท่องเที่ยว, น. 1.
- กรมการพัฒนาชุมชน. (2566). *รายงานประจำปี 2566 กรมการพัฒนาชุมชน*. กรุงเทพฯ : กรมการพัฒนาชุมชน, น. 130-131.
- กระทรวงการต่างประเทศ. (2565). *ราชอาณาจักรภูฏาน*. (ออนไลน์). จาก: <https://www.mfa.go.th/th/content/5d5bcc1d15e39c306000a03c?cate=5d5bcb4e15e39c3060006870>.
- คณะกรรมการนโยบายการท่องเที่ยวแห่งชาติ. (2559). *เกณฑ์การพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนของประเทศไทย*. องค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (องค์การมหาชน), น. 4.
- ฐิติ ฐิติจำเจริญพร, ชาญชัย เมฆศิริ, วัลลภา ทรงพระคุณ, ธันวา เบญจวรรณ, รวิพิมพ์ เสนาวงศ์, พรหมมินทร์ พวงมาลา, สุรพล กิ่งแก้ว, สมจิตร บุญเลิศ, สุเทพ กิตติคุณ, จำรัส ไทยสมุทร และสัญญา รักชาติ. (2552). *การจัดการขีดความสามารถรองรับของพื้นที่เพื่อการท่องเที่ยวโดยชุมชน บ้านแม่กำปอง อำเภอแม่เอน จังหวัดเชียงใหม่ ระยะที่ 1*. กรุงเทพฯ : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย ฝ่ายวิจัยเพื่อท้องถิ่น, น. 16.
- เทรนด์การท่องเที่ยวโลกในช่วง 10 ปีข้างหน้า. (2559). (ออนไลน์), จาก: <https://www.admissionpremium.com/content/1379>.
- พจนา สวนศรี. (2556). *คู่มือมาตรฐานการท่องเที่ยวโดยชุมชน*. วนิดาการพิมพ์ : สถาบันการท่องเที่ยวโดยชุมชน มหาวิทยาลัยพายัพ จังหวัดเชียงใหม่, น. 10.
- พรหมมินทร์ พวงมาลา, จำรัส ไทยสมุทร, บุญ พรอินตา, สุเทพ กิตติคุณ, ประดิษฐ์ ถมมา, อนันต์ ไทยกรณ์, สุรพล กิ่งแก้ว, ประทีป นงศ์ยา และสมศักดิ์ พวงเรือนแก้ว. (2552). *การค้นหาแนวทางการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนผ่านการจัดการการท่องเที่ยวชุมชนบ้านแม่กำปอง อำเภอแม่เอน จังหวัดเชียงใหม่*. กรุงเทพฯ : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย ฝ่ายวิจัยเพื่อท้องถิ่น (สกว.), น. 53-55.
- วรพล วัฒนเหลืออรุณ. (2566). *ต้นแบบชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถีในยุค New Normal & Next Normal*. เชียงใหม่ : สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริม วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (สทว.), น.49.
- (2567). *กลยุทธ์การบริหารจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนตำบลบวกค้างบนพื้นฐานชีวิตวิถีใหม่เชิงสร้างสรรค์*. เชียงใหม่ : สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริม วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (สทว.), น. 54-57.
- ศุภมาส แหวนวิเศษ และเจริญชัย เอกมาไพศาล. (2560). *ปัจจัยแห่งความสำเร็จในกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนต้นแบบการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืน กรณีศึกษาตำบลน้ำเขียว จังหวัดตราด*. กรุงเทพฯ : วารสารธรรมศาสตร์ 36(1), น. 66-95.
- ศูนย์ศึกษาศาสตร์พระราชาราชเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น. (2563). *เอกสารทางวิชาการ สืบสานศาสตร์พระราชาลบที่ 6*. เชียงใหม่ : มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่, น. 16.
- สำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ. (2563). *หลักการทรงงานในพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร*. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ : บริษัท ธนอรุณการพิมพ์ จำกัด, น. 39-40.
- อุมารพร ห่านรุ่งชโรทร. (2551). *การเสริมสร้างพลังอำนาจชุมชน*. มหาวิทยาลัยนเรศวร : วารสารพยาบาลศาสตร์. 2(ฉบับพิเศษ), น. 1-5

- Ashley Chen and Joni Herison. (2021). *BHUTAN Travelog*. Bhutan: Druk Asia Publishing, p. 4-21.
- CHUBB. (2023). แนวโน้มการท่องเที่ยวในอนาคตที่เปลี่ยนไปหลังจบวิกฤตโควิด. (ออนไลน์). จาก: https://www.chubbtravelinsurance.co.th/cti/th-th/home/learn/travel-tips/others-for-travelers/trend-travel-after-covid-new-normal.html?utm_source=cn-web.
- DESTINATION HAA. (2018). *TOURISM ACTION PLAN, 2018-2023*. DZONGKHAG ADMINISTRATION, HAA, p. 1-8.
- OGOP Model. (2565). รายงานสรุปการฝึกอบรมโครงการความร่วมมือเพื่อการพัฒนาชุมชนต้นแบบอย่างยั่งยืนบนพื้นฐานการประยุกต์ใช้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงสำหรับชุมชน OGOP ณ ราชอาณาจักรภูฏาน ประจำปี พ.ศ. 2565. มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่, น. 22-25.
- One Gewog One Product-OGOP Product Development Manual, 2022-2023. (2023). Thailand.
- International Cooperation Agency (TICA). The Queen's Project Office, His Majesty's Secretariat, Bhutan, p. 8-16.
- Royal Government Of Bhutan Dzongkhag Administration, Haa. (2023). *About Us/ Dzongkhag at a Glance*. (ออนไลน์). จาก: <http://haa.gov.bt/embedded-files/about-us-dzongkhag-glance>.
- TNN. (2020). แม่กำปองคว้ารางวัลหมู่บ้านท่องเที่ยวโฮมสเตย์ยอดเยี่ยม จาก ททท. (ออนไลน์). จาก: <https://www.tnnthailand.com/news/local/58529/>.
- United Nations World Tourism Organization (UNWTO). (1997). *International tourism: a global perspective*. Madrid: UNWTO.

วิเคราะห์ส่วนแบ่งตลาดและการเติบโตของตลาดรถจักรยานยนต์ในประเทศไทย Analysis of The Market Share and Growth of Motorcycle Market in Thailand

เจตนิพัทธ์ คันฉ่อง¹ อับดุลฮาгим มะดีเยาะ^{2*}
Jetnipat Kanchong¹ Abdulhakim Madiyoh^{2*}

¹นิสิตหลักสูตรเศรษฐศาสตรบัณฑิต คณะเศรษฐศาสตร์และบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยทักษิณ
Bachelor of Economics Student, Faculty of Economics and Business Administration, Thaksin University
²อาจารย์ประจำหลักสูตรเศรษฐศาสตรบัณฑิต คณะเศรษฐศาสตร์และบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยทักษิณ
Lecturer in Economics Department, Faculty of Economics and Business Administration, Thaksin University
*Corresponding author e-mail: abdulhakim.m@tsu.ac.th โทร. 064-0153438

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) วิเคราะห์ส่วนแบ่งตลาดและการเติบโตของตลาดรถจักรยานยนต์ในประเทศไทย และ 2) เพื่อเปรียบเทียบความนิยมการใช้รถจักรยานยนต์ของประชากรในประเทศไทยจำแนกตามแบรนด์และประเภทของเครื่องยนต์ โดยใช้ข้อมูลทุติยภูมิแบบอนุกรมเวลารายเดือน จากศูนย์สารสนเทศยานยนต์ กระทรวงคมนาคม ระหว่างเดือนมกราคม พ.ศ. 2562 ถึง เดือนธันวาคม พ.ศ. 2566 รวมทั้งสิ้นจำนวน 60 เดือน สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ประกอบด้วย การวิเคราะห์ค่าความถี่ ร้อยละ ส่วนแบ่งตลาดของรถจักรยานยนต์ และการวิเคราะห์อัตราการเติบโตของตลาดรถจักรยานยนต์ในประเทศไทยโดยจำแนกตามแบรนด์และขนาดและประเภทเครื่องยนต์ของจักรยานยนต์

ผลการวิเคราะห์พบว่าปริมาณการจดทะเบียนรถจักรยานยนต์ในประเทศไทยระหว่างปี 2562-2566 มีอัตราการเติบโตต่อปีเป็นบวกทุกปียกเว้นปี 2563 โดยปีที่ตลาดรถจักรยานยนต์เติบโตสูงที่สุดคือปี 2565 มีอัตราการเติบโตเท่ากับ 11.89% ในขณะที่ปี 2563 มีอัตราการเติบโตติดลบเท่ากับ -11.81% นอกจากนี้ยังพบว่าแบรนด์รถจักรยานยนต์ที่มีส่วนแบ่งตลาดมากที่สุดคือ Honda รองลงมาคือ Yamaha, Vespa, GPX, Lambretta, Deco และ Suzuki ตามลำดับ ในขณะที่เครื่องยนต์ขนาด 51-110 ลูกบาศก์เซนติเมตร มีส่วนแบ่งตลาดมากที่สุด รองลงมาคือเครื่องยนต์ขนาด 111-125 ลูกบาศก์เซนติเมตร และจากผลการวิเคราะห์พบว่า Honda มีส่วนแบ่งตลาดในเครื่องยนต์ทุกขนาดนั้นคือตั้งแต่ 51-126 ลูกบาศก์เซนติเมตรขึ้นไป ยกเว้นเครื่องยนต์ BEV หรือรถจักรยานยนต์ไฟฟ้าที่ส่วนแบ่งตลาดของรถจักรยานยนต์ประเภทนี้มีแบรนด์ Deco ถือเป็นส่วนแบ่งตลาดมากที่สุด

คำสำคัญ: อัตราการเติบโต; ส่วนแบ่งตลาด; ตลาดรถจักรยานยนต์ในประเทศไทย

ABSTRACT

This research article aims to 1) analyze the market share and the growth of the motorcycle market in Thailand and 2) compare the popularity of motorcycle use among the population in Thailand, categorized by brand and engine type. The study utilizes monthly time-series secondary data from the Automotive Information Center, Ministry of Transport, spanning from January 2019 to December 2023, totaling 60 months. The statistics used in the analysis include frequency analysis, percentages, market share of motorcycles, and growth rate analysis of the motorcycle market in Thailand, categorized by brand, engine size, and motorcycle type.

The analysis results show that the number of motorcycle registrations in Thailand between 2019 and 2023 had a positive annual growth rate every year except for 2020. The year with the highest motorcycle market growth was 2022, with a growth rate of 11.89%, while 2020 had a negative growth rate of -11.81%. Additionally, it was found that the motorcycle brand with the largest market share is Honda, followed by Yamaha, Vespa, GPX, Lambretta, Deco, and Suzuki, respectively. Engine sizes of 51-110 cc have the largest market share, followed by engine sizes of 111-125 cc. The analysis also found that Honda has a market share across all engine sizes, from 51 cc to over 126 cc, except for BEV or electric motorcycles, where Deco holds the largest market share in this category.

Keywords: Growth rate; Market share; Motorcycle Market in Thailand

บทนำ

ตลาดรถจักรยานยนต์ในประเทศไทยถือเป็นหนึ่งในกลุ่มอุตสาหกรรมที่มีความสำคัญต่อเศรษฐกิจและวิถีชีวิตของประชากรไทย ด้วยจำนวนประชากรที่เพิ่มขึ้นและการขยายตัวของเมือง การใช้รถจักรยานยนต์กลายเป็นวิธีการเดินทางที่สะดวกและรวดเร็วที่สุดในชีวิตประจำวัน ตลาดรถจักรยานยนต์ในประเทศไทยมีการเติบโตอย่างต่อเนื่องมาตลอดหลายทศวรรษที่ผ่านมา ไม่ว่าจะเป็นในด้านยอดขาย การผลิต หรือการส่งออก ซึ่งส่งผลต่อเศรษฐกิจโดยรวมของประเทศ (วัชรพันธ์ นิยม, 2566) โดยประเทศไทยนั้นเป็นผู้ผลิตรถจักรยานยนต์มากที่สุดเป็นอันดับที่ห้าของโลกรองจากจีน อินเดีย อินโดนีเซีย และเวียดนาม ส่วนใหญ่เป็นการผลิตเพื่อการจำหน่ายในประเทศสูงถึงร้อยละ 80 และส่วนที่เหลือเป็นการส่งออกไปยังต่างประเทศ (วรรณฯ ยงพิศาลภพ, 2562)

ตลาดรถจักรยานยนต์ในประเทศไทยถือเป็นหนึ่งในตลาดที่สำคัญและใหญ่ที่สุดในโลก โดยทั่วไปแล้วประเทศไทยมักถูกจัดอันดับอยู่ในกลุ่มประเทศที่มีการใช้และจำหน่ายรถจักรยานยนต์มากที่สุดในโลก อันดับของประเทศไทยเมื่อเปรียบเทียบกับตลาดรถจักรยานยนต์ทั่วโลกจะอยู่ในลำดับต้นๆ โดยเฉพาะในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ข้อมูลจาก Pew Research Center พบว่า 87% ของครัวเรือนในประเทศไทยมีรถจักรยานยนต์อย่างน้อยหนึ่งคัน (Jacob Poushter, 2023) และจากข้อมูลของศูนย์สารสนเทศยานยนต์พบว่าประเทศไทยมีรถจักรยานยนต์จดทะเบียนมากถึง 20 ล้านคันในประเทศ นอกจากนี้แล้วประเทศไทยมีรถจักรยานยนต์หลากหลายแบรนด์และประเภทเครื่องยนต์ที่แข่งขันกันจัดทำตลาดเพื่อตอบสนองกลุ่มผู้บริโภค (ศูนย์สารสนเทศยานยนต์, 2566)

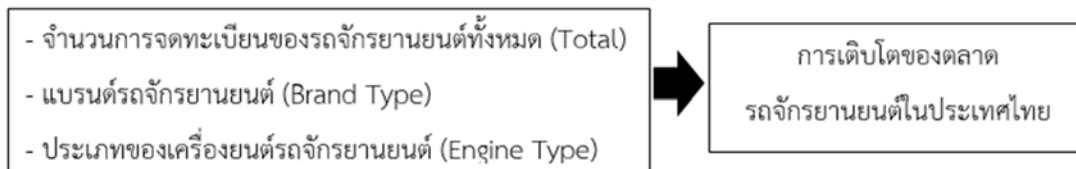
ดังนั้นเพื่อให้เข้าใจถึงสถานการณ์และแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงของตลาดรถจักรยานยนต์ในประเทศไทยจึงเป็นสิ่งจำเป็นต้องทำการศึกษาและการวิเคราะห์ความนิยมของประชาชนในประเทศต่อตลาดรถจักรยานยนต์ด้วยการวิเคราะห์ส่วนแบ่งตลาดและอัตราการเติบโตของแบรนด์ต่าง ๆ และประเภทเครื่องยนต์ต่าง ๆ ที่จัดทำตลาดในประเทศไทย เพื่อให้ผู้ประกอบการ นักวิเคราะห์เศรษฐกิจ และหน่วยงานภาครัฐ สามารถใช้ข้อมูลในการวางแผนและกำหนดนโยบายที่สอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบันและอนาคต ซึ่งข้อมูลเชิงลึกเหล่านี้จะช่วยให้เห็นภาพรวมของตลาดรถจักรยานยนต์ในประเทศไทยได้ชัดเจนยิ่งขึ้น อีกทั้งยังสามารถนำไปใช้ในการตัดสินใจเชิงกลยุทธ์ทั้งในด้านการตลาด การผลิต และการพัฒนาผลิตภัณฑ์ให้ตรงกับความต้องการของผู้บริโภคได้อย่างมีประสิทธิภาพต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อวิเคราะห์ส่วนแบ่งตลาดและการเติบโตของตลาดรถจักรยานยนต์ในประเทศไทย
2. เพื่อเปรียบเทียบความนิยมการใช้รถจักรยานยนต์ของประชากรในประเทศไทยจำแนกตามแบรนด์และประเภทของเครื่องยนต์

กรอบแนวคิด

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยเรื่องนี้เป็นการศึกษาเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยรวบรวมข้อมูลจากศูนย์สารสนเทศยานยนต์ กระทรวงคมนาคม (ศูนย์สารสนเทศยานยนต์, 2566) ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ข้อมูลที่ใช้ในการวิจัยนี้เป็นข้อมูลทุติยภูมิแบบพาแนล (Panel data) ซึ่งเป็นข้อมูลที่มีลักษณะเป็นอนุกรมเวลา (Time series data) ร่วมกับลักษณะภาคตัดขวาง (Cross-sectional data) (Gujarati and Porter, 2009) รวบรวมจากข้อมูลสถิติย้อนหลังการจดทะเบียนรถจักรยานยนต์ใหม่ ตั้งแต่เดือน มกราคม พ.ศ. 2562 ถึงเดือนธันวาคม พ.ศ. 2566 รวมทั้งสิ้น 60 เดือน โดยข้อมูลที่น่าสนใจวิเคราะห์ประกอบด้วย 1) ข้อมูลจำนวนการจดทะเบียนรถจักรยานยนต์ทั้งหมด (Total) 2) ข้อมูลแบรนด์รถจักรยานยนต์ที่จดทะเบียน (Brand) และ 3) ข้อมูลประเภทของเครื่องยนต์รถจักรยานยนต์ (Engine Type)

การวิเคราะห์ข้อมูล

บทความวิจัยนี้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์โดยแบ่งเป็นสองส่วนดังนี้ ส่วนที่ 1 เพื่อตอบวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 ใช้การวิเคราะห์ส่วนแบ่งตลาด (Kotler, 1984) และอัตราการเติบโต (Cooper & Nakanishi, 1988) ของตลาดรถจักรยานยนต์ในประเทศไทยโดยเปรียบเทียบรายเดือน ตั้งแต่เดือนมกราคม 2562 ถึงเดือนธันวาคม 2566 และส่วนที่ 2 เพื่อตอบวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 ใช้การวิเคราะห์ส่วนแบ่งตลาดและอัตราการเติบโตของตลาดรถจักรยานยนต์ในประเทศไทยโดยเปรียบเทียบระหว่างแบรนด์ ขนาดและประเภทเครื่องยนต์ของรถจักรยานยนต์ โดยใช้สมการดังนี้

$$\text{Market Share of } X_i = \frac{\text{New } X_i \text{ Registrations}_t}{\text{Total New } X \text{ Registrations}_t} \times 100 \quad (1)$$

$$\text{Growth Rate of } X_i = \frac{\text{Market Share of } X_{it} - \text{Market Share of } X_{it-1}}{\text{Market Share of } X_{it-1}} \times 100 \quad (2)$$

โดยที่ X_i แบ่งเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่ 1) กลุ่มที่หมายถึง ประเภทเครื่องยนต์ของรถจักรยานยนต์ ประกอบด้วย รถจักรยานยนต์เครื่องยนต์ขนาด 51-110 ลูกบาศก์เซนติเมตร รถจักรยานยนต์เครื่องยนต์ขนาด 111-125 ลูกบาศก์เซนติเมตร รถจักรยานยนต์เครื่องยนต์ขนาด 126 ลูกบาศก์เซนติเมตรขึ้นไป และ รถจักรยานยนต์ที่เครื่องยนต์ไฟฟ้า และ 2) กลุ่มที่หมายถึง แบรนด์ยอดนิยมที่ทำตลาดในประเทศไทย ประกอบด้วย Honda Yamaha Verpa GPX Lambretta Deco และ

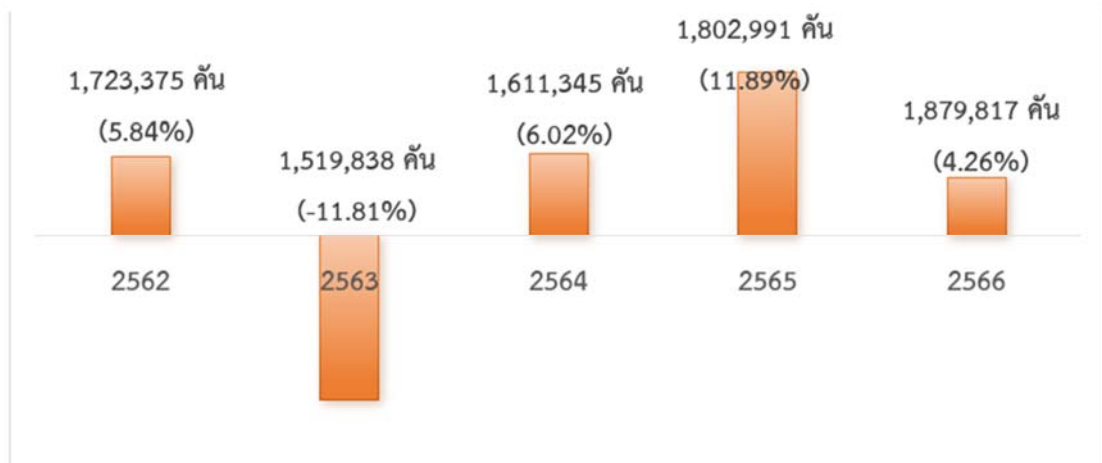

Suzuki เพื่อตรวจสอบส่วนแบ่งตลาดและอัตราการเติบโตของประเภทเครื่องยนต์ต่าง ๆ ของรถยนต์ที่จดทะเบียนในประเทศไทยในช่วงเวลาที่กำหนด

ผลการวิจัย

บทความวิจัยนี้วิเคราะห์ส่วนแบ่งตลาดและอัตราการเติบโตของตลาดรถจักรยานยนต์ในประเทศไทย ซึ่งผลการวิเคราะห์ขออธิบายดังต่อไปนี้

ผลการวิเคราะห์การเติบโตของตลาดรถจักรยานยนต์ในประเทศไทยระหว่างเดือนมกราคม 2562 ถึง เดือนธันวาคม 2566 ดังแสดงในภาพที่ 1

ภาพที่ 1 ผลการวิเคราะห์การเติบโตของตลาดรถจักรยานยนต์ในประเทศไทย

จากภาพที่ 1 แสดงผลการวิเคราะห์การเติบโตของตลาดรถจักรยานยนต์ในประเทศไทยระหว่างปี 2562-2566 พบว่ามีอัตราการเติบโตต่อปีเป็นบวกทุกปียกเว้นปี 2563 โดยปีที่ตลาดรถจักรยานยนต์เติบโตสูงสุดคือปี 2565 มีจำนวนการจดทะเบียนรถจักรยานยนต์อยู่ที่ 1,802,991 คัน เติบโตจากปีก่อนหน้าเท่ากับ 11.89 % ในขณะที่ปี 2563 เป็นปีที่ตลาดรถจักรยานยนต์เติบโตติดลบ โดยมีจำนวนการจดทะเบียนรถจักรยานยนต์ทั่วประเทศเท่ากับ 1,519,838 คัน ลดลงจากปีก่อนหน้า -11.81% โดยปีดังกล่าวตรงกับช่วงที่มีการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา-19

ถัดไปคือการวิเคราะห์ส่วนแบ่งตลาดและอัตราการเติบโตของตลาดรถจักรยานยนต์ที่จดทะเบียนในประเทศไทยโดยจำแนกตามแบรนด์ต่าง ๆ ที่ทำตลาดในประเทศระหว่าง ปี 2562-2566 ผลการวิเคราะห์ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์ส่วนแบ่งตลาดและอัตราการเติบโตของตลาดรถจักรยานยนต์ที่จดทะเบียนในประเทศไทยโดยจำแนกตามแบรนด์ ปี 2562-2566

ปี	จำนวน จยย.ที่จดทะเบียน (คัน)	Market Share (%)						
		Honda	Yamaha	Vespa	GPX	Lambretta	Deco	Suzuki
2562	1,723,375	78.64	15.01	1.37	1.14	0.05	0.03	1.26
2563	1,519,838	77.67	15.77	1.85	0.97	0.16	0.06	0.79
2564	1,611,345	76.74	16.50	2.05	1.87	0.26	0.11	0.52
2565	1,802,991	76.54	15.76	2.65	2.05	0.33	0.16	0.48
2566	1,879,817	78.10	14.35	2.33	1.77	0.71	0.47	0.35
Mean	1,707,473	77.54	15.48	2.05	1.56	0.31	0.17	0.68

ตารางที่ 1 (ต่อ)

ปี	จยย.ที่จดทะเบียน	Growth (%)						
		Honda	Yamaha	Vespa	GPX	Lambretta	Deco	Suzuki
2563	-11.81	-1.23	5.06	35.04	-14.91	222.01	100.00	-37.30
2564	6.02	-1.20	4.63	10.81	92.78	62.50	83.33	-34.18
2565	11.90	-0.26	-4.48	29.27	9.63	26.92	45.45	-7.69
2566	4.26	2.04	-8.95	-12.08	-13.66	115.15	193.75	-27.08
Mean	2.59	-0.16	-0.94	15.76	18.46	106.65	105.63	-26.56

จากตารางที่ 1 แสดงผลการวิเคราะห์ส่วนแบ่งตลาดและอัตราการเติบโตของตลาดรถจักรยานยนต์ที่จดทะเบียนในประเทศไทยโดยจำแนกตามแบรนด์ระหว่างปี 2562-2566 พบว่ามีการจดทะเบียนรถจักรยานยนต์เฉลี่ยต่อปีเท่ากับ 1,707,473 คัน โดยแบรนด์ที่มีส่วนแบ่งตลาดมากที่สุดคือ Honda มีส่วนแบ่งตลาดเฉลี่ยเท่ากับ 77.54 % รองลงมาคือ Yamaha (15.35%) Vespa (2.05%) GPX (1.56%) Suzuki (0.68%) Lambretta (0.31) และ Deco (0.17%) ตามลำดับ

เมื่อพิจารณาวิเคราะห์ส่วนแบ่งตลาดรถจักรยานยนต์ที่จดทะเบียนในประเทศไทยโดยจำแนกตามแบรนด์เฉพาะปี 2566 พบว่ามีการจดทะเบียนรถจักรยานยนต์เฉลี่ยต่อเดือนเท่ากับ 156,651 คัน โดยแบรนด์ที่มีส่วนแบ่งตลาดมากที่สุดคือ Honda มีส่วนแบ่งตลาดเฉลี่ยเท่ากับ 78.10% รองลงมาคือ Yamaha (14.37%) Vespa (2.32%) GPX (1.76%) Lambretta (0.71) Deco (0.47%) และ Suzuki (0.35%) ตามลำดับ

เมื่อพิจารณาวิเคราะห์อัตราการเติบโตของตลาดรถจักรยานยนต์ในไทยในช่วงปี 2562-2566 พบว่าอัตราการเติบโตรวมเฉลี่ยเท่ากับ 2.59% และเมื่อพิจารณาอัตราการเติบโตของแบรนด์รถจักรยานยนต์พบว่าแบรนด์ที่มีอัตราการเติบโตเฉลี่ยในช่วงปี 2562-2566 นี้เป็นไปในทิศทางบวกสูงที่สุดเป็นลำดับแรกคือ Lambretta โดยมีค่า Growth อยู่ที่ 106.65% อันดับสองคือ Deco โดยมีค่า Growth อยู่ที่ 105.63% อันดับสามคือ GPX โดยมีค่า Growth อยู่ที่ 18.46% อันดับสี่คือ Vespa โดยมีค่า Growth อยู่ที่ 15.76% ในขณะที่แบรนด์ที่มีอัตราการเติบโตติดลบสูงที่สุดได้แก่ Suzuki โดยมีค่า Growth อยู่ที่ -26.56% รองลงมาคือ Yamaha และ Honda โดยมีค่า Growth อยู่ที่ -0.94% และ -0.16% ตามลำดับ อย่างไรก็ตาม Yamaha และ Honda ยังคงครองส่วนแบ่งตลาดมากที่สุดเป็นสองอันดับแรกในตลาดรถจักรยานยนต์ประเทศไทย

ถัดไปคือการวิเคราะห์ส่วนแบ่งตลาดและอัตราการเติบโตของตลาดรถจักรยานยนต์ที่จดทะเบียนในประเทศไทยโดยจำแนกตามขนาดและประเภทเครื่องยนต์ที่ทำตลาดในประเทศไทยระหว่าง ปี 2562-2566 ผลการวิเคราะห์ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์ส่วนแบ่งตลาดและอัตราการเติบโตของตลาดรถจักรยานยนต์ที่จดทะเบียนในประเทศไทยโดยจำแนกตามขนาดและประเภทเครื่องยนต์ ปี 2562-2566

ปี	จำนวน จยย.ที่จดทะเบียน (คัน)	Market Share (%)			
		51-110cc.	111-125cc.	>126cc.	BEV
2562	1,723,375	51.30	26.81	21.85	0.05
2563	1,519,838	48.26	27.42	24.22	0.10
2564	1,611,345	47.37	27.27	25.13	0.23
2565	1,802,991	42.06	33.36	24.03	0.55
2566	1,879,817	40.49	32.74	25.61	1.16
Mean	1,707,473	45.90	29.52	24.17	0.42

ตารางที่ 2 (ต่อ)

ปี	Growth (%)				
	จยย.ที่จดทะเบียน	51-110cc.	111-125cc.	>126cc.	BEV
2563	-11.81	-5.93	2.28	10.85	100.00
2564	6.02	-1.84	-0.55	3.76	130.00
2565	11.89	-11.21	22.33	-4.38	139.13
2566	4.26	-3.73	-1.86	6.58	110.91
Mean	2.59	-5.68	5.55	4.20	120.01

จากตารางที่ 2 แสดงผลการวิเคราะห์ส่วนแบ่งตลาดและการเติบโตของตลาดรถจักรยานยนต์ที่จดทะเบียนในประเทศไทยโดยจำแนกตามขนาดและประเภทเครื่องยนต์ ปี 2562-2566 พบว่ามีการจดทะเบียนรถจักรยานยนต์เฉลี่ยต่อปีเท่ากับ 1,707,473 คัน โดยขนาดเครื่องยนต์ที่มีส่วนแบ่งตลาดมากที่สุดคือ 51-110 ลูกบาศก์เซนติเมตร มีส่วนแบ่งตลาดเฉลี่ยเท่ากับ 45.90% รองลงมาคือขนาด 111-125 ลูกบาศก์เซนติเมตร (29.52%) 126 ลูกบาศก์เซนติเมตรขึ้นไป (24.17%) และ BEV หรือ รถจักรยานยนต์ไฟฟ้า (0.42%) ตามลำดับ

เมื่อพิจารณาวิเคราะห์การเติบโตของขนาดและประเภทเครื่องยนต์พบว่าเครื่องยนต์ BEV หรือ รถจักรยานยนต์ไฟฟ้ามีอัตราการเติบโตเฉลี่ยในช่วง 5 ปีนี้สูงที่สุดอยู่ที่ 120.01% ซึ่งสอดคล้องกับการเติบโตของตลาดรถยนต์ไฟฟ้าด้วยเช่นกัน รองลงมาคือขนาดเครื่องยนต์ 111-125 ลูกบาศก์เซนติเมตร ที่มีแนวโน้มการเติบโตดีสุดเป็นอันดับสอง โดยมีค่า growth อยู่ที่ 5.55% และขนาดเครื่องยนต์ 126 ลูกบาศก์เซนติเมตร ขึ้นไป โดยมีค่า growth อยู่ที่ 4.20%

ถัดไปคือการวิเคราะห์จัดอันดับส่วนแบ่งตลาดของแบรนด์รถจักรยานยนต์ที่เป็นแบรนด์ยอดนิยมห้าอันดับแรกที่จดทะเบียนในประเทศไทยโดยจำแนกตามขนาดและประเภทเครื่องยนต์ ทั้งนี้ ข้อมูลที่นำมาวิเคราะห์เป็นข้อมูลเฉพาะปี พ.ศ. 2566 ผลการวิเคราะห์ดังแสดงในตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์จัดอันดับส่วนแบ่งตลาดแบรนด์รถจักรยานยนต์ที่จดทะเบียนในประเทศไทยจำแนกตามประเภทเครื่องยนต์ปี 2566

Engine type	% of Total	Top Brands	% of sub total
51-110 cm ³	40.49%	Honda	99.11%
		Ryuka	0.46%
		GPX	0.41%
		Lifan	0.008%
		Phoenix	0.005%
111-125 cm ³	32.74%	Honda	62.29%
		Yamaha	33.76%
		Vespa	2.86%
		Suzuki	0.91%
		Scomadi	0.05%
>126 cm ³	25.61%	Honda	69.17%
		Yamaha	12.89%
		GPX	6.25%
		Vespa	5.44%
		Lambretta	2.73%

ตารางที่ 3 (ต่อ)

Engine type	% of Total	Top Brands	% of sub total
BEV	1.16%	Deco	40.32%
		Lion	11.25%
		AJ	10.98%
		Haonaioi	7.83%
		H Sem	7.67%

จากตารางที่ 3 แสดงผลการวิเคราะห์จัดอันดับส่วนแบ่งตลาดแบรนด์รถจักรยานยนต์ที่จดทะเบียนในประเทศไทยโดยพิจารณาจากประเภทเครื่องยนต์ปี 2566 พบว่าในจำนวนการจดทะเบียนรถจักรยานยนต์ทั้งหมดเท่ากับ 1,879,817 คันดังกล่าวนี้ เครื่องยนต์ขนาด 51-110 ลูกบาศก์เซนติเมตร ซึ่งมีสัดส่วนในตลาดรถจักรยานยนต์ไทยอยู่ที่ 40.49% มีแบรนด์ Honda ซึ่งมีส่วนแบ่งตลาดมากที่สุด คิดเป็น 99.11% รองลงมาคือแบรนด์ Ryuka และ GPX ตามลำดับ ในขณะที่เครื่องยนต์ขนาด 111-125 ลูกบาศก์เซนติเมตร ซึ่งมีสัดส่วนในตลาดรถจักรยานยนต์ไทยอยู่ที่ 32.74% มีแบรนด์ Honda ซึ่งมีส่วนแบ่งตลาดมากที่สุด คิดเป็น 62.29% รองลงมาคือแบรนด์ Yamaha และ Vespa ตามลำดับ ในขณะที่เครื่องยนต์ขนาด 126 ลูกบาศก์เซนติเมตรขึ้นไป ซึ่งมีสัดส่วนในตลาดรถจักรยานยนต์ไทยอยู่ที่ 25.61% มีแบรนด์ Honda ซึ่งมีส่วนแบ่งตลาดมากที่สุด คิดเป็น 69.17% รองลงมาคือแบรนด์ Yamaha และ GPX ตามลำดับ นอกจากนี้เครื่องยนต์ประเภท BEV หรือรถจักรยานยนต์ไฟฟ้าซึ่งมีสัดส่วนในตลาดรถจักรยานยนต์ไทยอยู่เพียง 1.16% มีแบรนด์ Deco ซึ่งมีส่วนแบ่งตลาดมากที่สุด คิดเป็น 40.32% รองลงมาคือแบรนด์ Lion และ AJ ตามลำดับ

จากผลการวิเคราะห์ข้างต้นพบว่า Honda มีส่วนแบ่งตลาดในเครื่องยนต์ทุกขนาดนั้นคือตั้งแต่ 51-126 ลูกบาศก์เซนติเมตรขึ้นไป ยกเว้นเครื่องยนต์ BEV หรือรถจักรยานยนต์ไฟฟ้าที่ส่วนแบ่งตลาดของรถจักรยานยนต์ประเภทนี้มีแบรนด์ Deco ครองส่วนแบ่งตลาดมากที่สุด

อภิปรายผลการศึกษา

ผลการวิเคราะห์การเติบโตของตลาดรถจักรยานยนต์ในประเทศไทยโดยวิเคราะห์บนฐานข้อมูลระหว่างปี 2562-2566 ชี้ให้เห็นว่าการเติบโตของตลาดรถจักรยานยนต์ในภาพรวมในประเทศไทยมีการเติบโตต่อปีเป็นบวกทุกปี ยกเว้นปี 2563 ซึ่งเป็นปีที่เกิดการแพร่ระบาดของไวรัสโควิด-19 โดยปีที่มีการเติบโตสูงสุดคือปี 2565 โดยมีจำนวนการจดทะเบียนรถจักรยานยนต์อยู่ที่ 1,802,991 คัน เพิ่มขึ้น 11.89% จากปีก่อนหน้า ในขณะที่ปี 2563 ตลาดเติบโตติดลบ มีจำนวนการจดทะเบียน 1,519,838 คัน ลดลง 11.81% จากปีก่อนหน้า ทั้งนี้อัตราการเติบโตเฉลี่ยระหว่างปี 2562-2566 อยู่ที่ 2.59% ซึ่งสอดคล้องกับรายงานของ (Ministry of Industry, 2023) โดยตลาดรถจักรยานยนต์ไทยนั้นมีมูลค่าสูงเป็นอันดับสามของโลกรองจากอินเดียและจีน โดยมีมูลค่าที่ 9,260 ล้านดอลลาร์สหรัฐ (Statista, 2024)

ในส่วนของส่วนแบ่งตลาดตามแบรนด์นั้นสะท้อนให้เห็นว่าแบรนด์ Honda ครองส่วนแบ่งตลาดสูงสุดเฉลี่ย 77.54% ต่อปี รองลงมาคือ Yamaha (15.35%) Vespa (2.05%) GPX (1.56%) Suzuki (0.68%) Lambretta (0.31%) และ Deco (0.17%) ตามลำดับ โดยในปี 2566 Honda ยังครองส่วนแบ่งตลาดสูงสุดที่ 78.10% รองลงมาคือ Yamaha (14.37%) Vespa (2.32%) GPX (1.76%) Lambretta (0.71%) Deco (0.47%) และ Suzuki (0.35%) เมื่อเปรียบเทียบกับ Aversa, (2024) ที่ศึกษาเรื่อง The Evolution of the Two-Wheeler Industry: A Comparative Study of Italy, Japan and India พบว่าตลาดรถจักรยานยนต์ในประเทศอิตาลีนั้นมีแบรนด์ Honda

มีส่วนแบ่งตลาดมากที่สุด คิดเป็น 24% รองลงมาคือ Piaggio (20%) Kymco (12.5%) และ Yamaha (12%) ตามลำดับ ในขณะที่ญี่ปุ่นซึ่งเป็นต้นกำเนิดของแบรนด์ต่าง ๆ ของรถจักรยานยนต์ที่ทำตลาดในไทยมากที่สุดและยาวนานที่สุดพบว่า Honda มีส่วนแบ่งตลาดมากที่สุด คิดเป็น 32.5% รองลงมาคือ Kawasaki (22%) และ Yamaha (10.4%) ตามลำดับ ในขณะที่อินเดียพบว่า Hero Motocorp เป็นแบรนด์ที่มีส่วนแบ่งตลาดมากที่สุด คิดเป็น 32.2% รองลงมาคือ Honda (25.2%) และ TVS (16.2%) ตามลำดับ ในขณะที่ Yu (2023) รายงานเฉพาะแบรนด์รถจักรยานยนต์ไฟฟ้าในประเทศจีนที่มีส่วนแบ่งตลาดมากที่สุดคือแบรนด์ Yadea โดยมีส่วนแบ่งตลาดที่ 26.4% รองลงมาคือ Aima (18.9%) และ Tailing (15.1%) ตามลำดับ ในขณะที่ Le. et al, (2022) พบว่าแบรนด์ที่มีส่วนแบ่งตลาดมากที่สุดในประเทศเวียดนามคือ Honda ซึ่งมีส่วนแบ่งตลาดเท่ากับ 71.8% รองลงมาคือ Yamaha (15.8%) และ VinFast (3.7%) ตามลำดับ โดย VinFast นั้นเป็นแบรนด์ที่ผลิตเฉพาะรถจักรยานยนต์ไฟฟ้าเท่านั้น และเป็นแบรนด์รถจักรยานยนต์ไฟฟ้าที่มีส่วนแบ่งตลาดมากที่สุดในเวียดนาม คิดเป็น 43.4% รองลงมาคือ Pega (15.7%) และ Dibao (11.8%) ตามลำดับ

ในส่วนของอัตราการเติบโตของแบรนด์สะท้อนให้เห็นว่าแบรนด์ Lambretta มีอัตราการเติบโตเฉลี่ยสูงสุดที่ 106.65% รองลงมาคือ Deco (105.63%) GPX (18.46%) และ Vespa (15.76%) ตามลำดับ ในขณะที่ Suzuki มีอัตราการเติบโตติดลบสูงสุดที่ -26.56% รองลงมาคือ Yamaha (-0.94%) และ Honda (-0.16%) ตามลำดับ ส่วนแบ่งตลาดตามขนาดเครื่องยนต์จากผลการวิเคราะห์พบว่าขนาดเครื่องยนต์ 51-110 ลูกบาศก์เซนติเมตร มีส่วนแบ่งตลาดเฉลี่ยสูงสุดที่ 45.90% รองลงมาคือขนาด 111-125 ลูกบาศก์เซนติเมตร (29.52%) ขนาด 126 ลูกบาศก์เซนติเมตรขึ้นไป (24.17%) และ BEV หรือรถจักรยานยนต์ไฟฟ้า (0.42%) ตามลำดับ โดยข้อมูลที่น่าสนใจสะท้อนให้เห็นว่าเครื่องยนต์ BEV หรือรถจักรยานยนต์ไฟฟ้ามีอัตราการเติบโตเฉลี่ยสูงสุดในช่วง 5 ปีนี้ที่ 120.01% ซึ่งแม้ว่าจะมีสัดส่วนในตลาดเพียง 1.16% ก็ตามแต่มีแนวโน้มเป็นบวกตลอดทุกปี รองลงมาคือขนาด 111-125 ลูกบาศก์เซนติเมตร (5.55%) และขนาด 126 ลูกบาศก์เซนติเมตรขึ้นไป (4.20%) ในขณะที่ Yu (2023) รายงานว่าขนาดเครื่องยนต์ที่มีส่วนแบ่งตลาดมากที่สุดในประเทศจีนและญี่ปุ่นคือ 50-250 ลูกบาศก์เซนติเมตร ซึ่งมีส่วนแบ่งตลาดอยู่ที่ 90.4% และ 51% ตามลำดับ ในขณะที่กลุ่มประเทศอเมริกาเหนือและทวีปยุโรปมีเครื่องยนต์ขนาด 251 ลูกบาศก์เซนติเมตรขึ้นไปมากที่สุดคิดเป็น 94% และ 52% ตามลำดับ เมื่อเปรียบเทียบกับ Aversa, (2024) พบว่า ขนาดเครื่องยนต์ของตลาดรถจักรยานยนต์ในอิตาลีส่วนใหญ่อยู่ที่ 250-750 ลูกบาศก์เซนติเมตร ในขณะที่ญี่ปุ่นส่วนใหญ่ใช้เครื่องยนต์ขนาด 50 ลูกบาศก์เซนติเมตร ในขณะที่อินเดียส่วนใหญ่ใช้เครื่องยนต์ขนาด 125 ลูกบาศก์เซนติเมตร

โดยสรุปแล้ว Honda ครองส่วนแบ่งตลาดสูงสุดในทุกขนาดเครื่องยนต์ยกเว้น BEV ซึ่ง Deco ครองส่วนแบ่งตลาดมากที่สุด ในขณะที่ตลาดรถจักรยานยนต์มีแนวโน้มเติบโตต่อเนื่อง ยกเว้นในช่วงวิกฤตโควิด-19 และพบว่ามีการเติบโตอย่างมีนัยสำคัญในกลุ่มรถจักรยานยนต์ไฟฟ้า (BEV) ซึ่งสอดคล้องกับแนวโน้มการเติบโตของตลาดรถยนต์ไฟฟ้าในปัจจุบัน ซึ่งถึงแม้ว่ายังมีส่วนแบ่งตลาดที่น้อยมากแต่มีแนวโน้มเป็นไปในทิศทางบวกเสมอ ซึ่งสอดคล้องกับ วรวิทย์ พันธุ์พิศุทธิ์ชัย และ วีรรัตน์ วรพิเชษฐ (2566) และ วนิตา บุญพิริกษ์ (2565) ที่สำนักงานส่งเสริมเศรษฐกิจดิจิทัล ฝ่ายนโยบายและยุทธศาสตร์ต้องการให้ผลักดันให้เกิดการพัฒนาและเตรียมความพร้อมเพื่อรองรับการจดทะเบียนยานยนต์ใหม่ในประเทศทั้งหมดเป็นระบบ ZEV (Zero Emission Vehicle Standards) ตั้งแต่ปี ค.ศ. 2035 เป็นต้นไป

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะสำหรับผลการนำไปใช้

1. Honda ควรเน้นการรักษาตำแหน่งผู้นำตลาด โดยการพัฒนานวัตกรรมและเทคโนโลยีใหม่ๆ เพื่อให้ตรงกับความต้องการของผู้บริโภค
2. แบรินด์อื่นๆ เช่น Yamaha, Vespa และ GPX ควรเน้นการสร้างความแตกต่างและจุดเด่นเฉพาะตัว เพื่อเพิ่มส่วนแบ่งตลาดและการรับรู้ของผู้บริโภค
3. การเติบโตสูงของตลาด BEV ชี้ให้เห็นถึงโอกาสในการลงทุนและพัฒนาเทคโนโลยีรถจักรยานยนต์ไฟฟ้า รวมทั้งการขยายตลาดไปยังเครื่องยนต์ขนาดใหญ่ขึ้นและ BEV เพื่อรองรับกลุ่มลูกค้าที่มีความต้องการที่หลากหลาย
4. การวิเคราะห์พบว่าเครื่องยนต์ขนาด 51-110 ลูกบาศก์เซนติเมตร และ 111-125 ลูกบาศก์เซนติเมตร มีส่วนแบ่งตลาดสูงสุด ดังนั้นผู้ผลิตควรเน้นการพัฒนาที่ตอบสนองต่อความต้องการในกลุ่มนี้

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

1. แนะนำให้มีการวิเคราะห์ตลาดรถจักรยานยนต์โดยการเปรียบเทียบระหว่างภูมิภาคของประเทศ
2. แนะนำให้มีการวิเคราะห์ตลาดรถจักรยานยนต์โดยการเปรียบเทียบระหว่างกลุ่มประเทศสมาชิกในภูมิภาคอาเซียน
3. แนะนำให้มีการวิเคราะห์โดยใช้ตัวแปรอื่นๆ เพิ่มเติมเข้าไป เพื่อให้เห็นความสัมพันธ์ของตัวแปรต่าง ๆ ในการวิเคราะห์และใช้สถิติการวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเติบโตของตลาดรถจักรยานยนต์ในประเทศไทย

เอกสารอ้างอิง

- วนิดา บุญพิทักษ์. (2565). ยานยนต์ไฟฟ้า (Electric Vehicle: xEV) กับอุตสาหกรรมดิจิทัล. (ออนไลน์) (อ้างเมื่อ 12 กรกฎาคม 2567). จาก <https://www.depa.or.th/th/article-view/electric-vehicle-xev-07102021>.
- วรรณษา ยงพิศาลภพ. (2566). แนวโน้มธุรกิจ/อุตสาหกรรมปี 2562-2564: อุตสาหกรรมรถจักรยานยนต์. วิจัยกรุงศรี. (ออนไลน์) (อ้างเมื่อ 10 มิถุนายน 2567). จาก: <https://www.krungsri.com/th/research/industry/industry-outlook/hi-tech-industries/motorcycles/io/io-motorcycles-20>.
- วรัท พันธุ์พิศุทธิ์ชัย และ อีรารัตน์ วรพิเชฐ. (2566). ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการรับรู้ด้านการยอมรับสำหรับเทคโนโลยีรถยนต์ไฟฟ้าในประเทศไทย. วารสารวิชาการการตลาดและการจัดการ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี, 10(2), 133-155.
- วัชรพันธ์ นียม. (2566). ธุรกิจจำหน่ายรถจักรยานยนต์. ธนาคารแลนด์ แอนด์ เฮาส์ จำกัด (มหาชน). ศูนย์สารสนเทศยานยนต์. (2566). สถิติการจดทะเบียนรถจักรยานยนต์ใหม่ป้ายแดง. (ออนไลน์) (อ้างเมื่อ 10 มิถุนายน 2567). จาก: <https://data.thaiauto.or.th/auto/motorcycle-stat/motorcycle-registration/stat-motorcycle-registration.html>.
- Aversa, P. (2024). The Evolution of the Two-Wheeler Industry: A Comparative Study of Italy, Japan and India. Economic Research Working Paper. No. 83/2024.
- Gujarati, D. N. & Porter, D. C. (2009). Basic Econometrics, McGraw-Hill, Singapore.

- Jacob Poushter. (2023). Car, Bike or Motorcycle? Depends on Where You live. (Online) (Retrieved 10 July 2024). From: <https://www.pewresearch.org/short-reads/2015/04/16/car-bike-or-motorcycle-depends-on-where-you-live>.
- Le, H., Posada, F., & Yang, Z. (2022). *Electric Two-Wheeler Market Growth in Vietnam: An Overview*. International Council on Clean Transportation.
- Ministry of Industry. (2023). *Report on the Industrial Economics Status in 2022 and Outlook for 2023*. Bangkok: Office of Industrial Economics.
- Statista. (2024). *Motocycles- Thailand*. (Online) (Retrieved 15 July 2024). From : <https://www.statista.com/outlook/mmo/motorcycles/thailand#global-comparison>.
- Yu, Y. (2023). *Closer to Chinese Markets: China's Two-Wheeler Vehicles Sector Update*. Shanghai: Horizon Insights.
- Cooper, L. G., & Nakanishi, M. (1988). *Market Share Analysis: Evaluation Competitive Marketing Effectiveness*. London: Kluwer Academic Publishers.
- Kotler, P. (1984). *Marketing Management: Analysis, Planning, and Control*. Fifth Edition, Englewood Cliffs: NJ: Prentice-Hall, Inc.

วิเคราะห์การใช้บริการอากาศยานของประชากรในประเทศไทย Analysis of Aviation Service Utilization by the People of Thailand

ณัฐนิชา สังข์รอด¹ อับดุลฮากิม มะดีเยาะ^{2*}
Natnicha Sangrod¹ Abdulhakim Madiyoh^{2*}

¹นิสิตหลักสูตรเศรษฐศาสตรบัณฑิต คณะเศรษฐศาสตร์และบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยทักษิณ
Bachelor of Economics Student, Faculty of Economics and Business Administration, Thaksin University
²อาจารย์ประจำหลักสูตรเศรษฐศาสตรบัณฑิต คณะเศรษฐศาสตร์และบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยทักษิณ
Lecturer in Economics Department, Faculty of Economics and Business Administration, Thaksin University
*Corresponding author e-mail: abdulhakim.m@tsu.ac.th โทร. 064-0153438

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) วิเคราะห์การใช้บริการอากาศยานของประชากรในประเทศไทย 2) วิเคราะห์เปรียบเทียบการใช้บริการอากาศยานก่อนและหลังการแพร่ระบาดเชื้อไวรัสโควิด-19 และ 3) วิเคราะห์เปรียบเทียบการใช้บริการอากาศยานระหว่างภูมิภาคในประเทศไทย ใช้ข้อมูลทุติยภูมิประเภทอนุกรมเวลาจากศูนย์สารสนเทศยานยนต์ กระทรวงคมนาคม ตั้งแต่เดือนมกราคม พ.ศ. 2560 ถึง เดือนธันวาคม พ.ศ. 2566 รวมจำนวนทั้งสิ้น 84 เดือน สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ประกอบด้วยสถิติเชิงพรรณนา และสถิติเชิงอนุมาน ได้แก่ t-test และ f-test

ผลการวิเคราะห์สถิติพรรณนาพฤติกรรมการใช้บริการอากาศยานในประเทศไทยระหว่างปี 2560-2566 พบว่าท่าอากาศยานที่มีจำนวนเที่ยวบินมากที่สุดคือ ท่าอากาศยานสุวรรณภูมิเฉลี่ย 43,268 เที่ยวบิน/เดือน รองลงมาคือท่าอากาศยานดอนเมืองเฉลี่ย 30,079 เที่ยวบิน/เดือน รองลงมาคือ ท่าอากาศยานภูเก็ต ท่าอากาศยานเชียงใหม่ ท่าอากาศยานเกาะสมุย และท่าอากาศยานหาดใหญ่ ตามลำดับ ผลการวิเคราะห์ t-test เปรียบเทียบข้อมูลรายเดือนจำนวนเที่ยวบิน 15 อันดับแรกในประเทศไทย พบว่าจำนวนเที่ยวบินระหว่างก่อนและหลังการแพร่ระบาดระบาดของเชื้อไวรัสโควิด-19 ในอันดับที่ 1-9 และอันดับที่ 12-15 แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 และผลการวิเคราะห์ f-test พบว่าจำนวนเที่ยวบินที่เปิดให้บริการระหว่างภูมิภาคในประเทศไทยช่วงระหว่างปี 2015-2019 และระหว่างปี 2020-2023 แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05

คำสำคัญ: การใช้บริการ; อากาศยาน; ประชากรในประเทศไทย

ABSTRACT

The objectives of this research article were 1) to analyze the utilization of aviation services by the People in Thailand, 2) to conduct a comparative analysis of aviation service utilization before and after the COVID-19 pandemic, and 3) to conduct a comparative analysis of aviation service utilization across different regions in Thailand. The study utilized secondary time series data from the Automotive Information Center, Ministry of Transport, from January 2017 to December 2023, totaling 84 months. The statistical analyses employed included descriptive statistics and inferential statistics, such as t-test and f-test.

The descriptive statistical analysis of air travel behavior in Thailand from 2017 to 2023 found that the airport with the highest number of flights was Suvarnabhumi Airport, with an average of 43,268 flights per month. This was followed by Don Mueang

Airport, with an average of 30,079 flights per month. Next were Phuket Airport, Chiang Mai Airport, Samui Airport, and Hat Yai Airport, respectively. The t-test analysis comparing the monthly flight data of the top 15 airports in Thailand revealed that the number of flights before and after the COVID-19 pandemic significantly differed at the 0.05 level for the airports ranked 1-9 and 12-15. The f-test analysis showed that the number of flights operated between regions in Thailand during 2015-2019 and 2020-2023 also significantly differed at the 0.05 level.

Keywords: Service Utilization; Aviation; People in Thailand

บทนำ

การขนส่งทางอากาศมีบทบาทสำคัญในประเทศไทยทั้งในด้านการเดินทางและการขนส่งสินค้า ด้วยการเป็นศูนย์กลางการเดินทางในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ประเทศไทยมีสนามบินนานาชาติที่มีมาตรฐานสูงหลายแห่งเช่น สุวรรณภูมิ ดอนเมือง และภูเก็ต ทำให้ประเทศไทยเป็นจุดหมายปลายทางที่สำคัญสำหรับนักท่องเที่ยวและธุรกิจ การใช้บริการอากาศยานไม่เพียงแต่ส่งผลดีต่อเศรษฐกิจภายในประเทศ แต่ยังช่วยส่งเสริมการแลกเปลี่ยนทางวัฒนธรรมและการเจริญเติบโตของอุตสาหกรรมท่องเที่ยวอีกด้วย

ในช่วงหลายปีที่ผ่านมา การใช้บริการอากาศยานในประเทศไทยมีการเติบโตอย่างรวดเร็วซึ่งเป็นผลมาจากปัจจัยหลายประการ เช่น การขยายตัวของสายการบินต้นทุนต่ำ การพัฒนาสนามบินและสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ การเพิ่มขึ้นของรายได้ประชากร รวมทั้งการเปิดตัวของเส้นทางการบินใหม่ๆ อย่างต่อเนื่อง แต่ธุรกิจการบินยังมีความผันแปรไปตามปัจจัยต่างๆ เช่น เศรษฐกิจสภาพแวดล้อม พลังงาน (Sathapongpakdee, 2567) ธุรกิจขนส่งทางอากาศมีแนวโน้มฟื้นตัวสูงขึ้นก่อนการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด-19 ภายในปี 2568 จากความต้องการเดินทางทางอากาศที่มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นต่อเนื่อง ด้วยความหลากหลายของผู้ใช้บริการและปัจจัยที่ส่งผลต่อการเลือกใช้บริการอากาศยาน จึงเป็นเรื่องสำคัญที่ต้องทำการศึกษาการใช้บริการเหล่านี้อย่างละเอียด เพื่อให้เข้าใจถึงแนวโน้มและปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจของผู้โดยสาร

ข้อมูลจากศูนย์สารสนเทศยานยนต์ระบุว่าปี 2566 ท่าอากาศยานที่มีจำนวนเที่ยวบินมากที่สุดในประเทศคือ ท่าอากาศยานสุวรรณภูมิ โดยมีจำนวนเที่ยวบินทั้งสิ้น 305,677 เที่ยวบิน รองลงมาคือ ท่าอากาศยานดอนเมืองและท่าอากาศยานภูเก็ต โดยมีจำนวนเที่ยวบินทั้งสิ้น 181,875 เที่ยวบิน และ 87,139 เที่ยวบิน ตามลำดับ (ศูนย์สารสนเทศยานยนต์, 2566) ในขณะที่ธุรกิจการบินในปี 2566 ต่างพลิกจากขาดทุนมาทำกำไร ส่งผลให้ภาพรวมของธุรกิจการบิน ในปีที่ผ่านมากำไรพุ่งสูงถึง 3.15 หมื่นล้านบาท หากรวมการดำเนินธุรกิจของบริษัทท่าอากาศยานไทย (ทอท.) หรือ AOT จะทำให้ภาพรวมธุรกิจด้านการบินของไทย มีกำไรมากถึง 4 หมื่นล้านบาท ขยายตัวอย่างมากจากที่ในภาพรวมของปี 2565 ขาดทุนสูงถึง 2.1 หมื่นล้านบาท (ธนวรรณ วินัยเสถียร, 2567)

ปัจจุบันท่าอากาศยานในประเทศไทยมีจำนวนไม่ต่ำกว่า 38 ท่าอากาศยานกระจายอยู่ทั่วภูมิภาคของประเทศ โดยท่าอากาศยานขนาดใหญ่ เช่น สุวรรณภูมิ และดอนเมืองตั้งอยู่ในพื้นที่ภาคกลางเนื่องจากเป็นศูนย์กลางทางธุรกิจ การเมือง และการท่องเที่ยว ส่วนภูมิภาคอื่นๆ เช่น ภาคเหนือ ภาคใต้ และภาคตะวันออกเฉียงเหนือก็มีจำนวนท่าอากาศยานหลายแห่งที่สามารถรองรับนักท่องเที่ยวและธุรกิจการขนส่งเพื่อตอบสนองต่อความต้องการของผู้โดยสารที่มีความหลากหลาย ดังนั้นการวิเคราะห์ข้อมูลสถิติจำนวนเที่ยวบินทั้งในมิติแบบตัดขวางที่สามารถมองเห็นถึงการให้บริการจำนวนเที่ยวบินแยกย่อยในระดับจังหวัดทั่วประเทศและในมิติแบบอนุกรมเวลาที่สามารถ

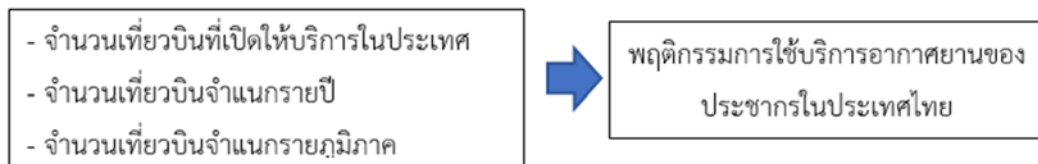

มองเห็นถึงการให้บริการจำนวนเที่ยวบินในช่วงเวลาต่าง ๆ ทั้งในช่วงก่อนและหลังการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด-19 อาจสะท้อนให้เห็นถึงปัจจัยทางเศรษฐกิจ การท่องเที่ยว การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน และแนวโน้มการใช้บริการอากาศยานในประเทศในอนาคต เพื่อการวางแผนและพัฒนานโยบายที่เหมาะสมและเพื่อส่งเสริมการเติบโตของการขนส่งทางอากาศในภูมิภาคต่างๆ ของประเทศไทยได้อย่างยั่งยืนต่อไป

วัตถุประสงค์

1. วิเคราะห์พฤติกรรมการใช้บริการอากาศยานของประชากรในประเทศไทย
2. วิเคราะห์เปรียบเทียบการใช้บริการอากาศยานก่อนและหลังการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด-19
3. วิเคราะห์เปรียบเทียบการใช้บริการอากาศยานระหว่างภูมิภาคในประเทศไทย

กรอบแนวคิด

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการศึกษา

ระเบียบวิธีวิจัย

บทความวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยการรวบรวมข้อมูลการใช้บริการอากาศยานในประเทศไทยอ้างอิงจากศูนย์สารสนเทศยานยนต์ ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ข้อมูลที่ใช้ในการวิเคราะห์ของบทความวิจัยนี้เป็นข้อมูลทุติยภูมิแบบพานแนล (Panel data) ซึ่งเป็นข้อมูลที่มีลักษณะเป็นอนุกรมเวลา (Time series data) ร่วมกับลักษณะภาคตัดขวาง (Cross-sectional data) (Gujarati and Porter, 2009) ได้แก่ข้อมูลสถิติย้อนหลังรายเดือนของจำนวนเที่ยวบินอากาศยานในประเทศไทยจากศูนย์สารสนเทศยานยนต์ ตั้งแต่เดือน มกราคม พ.ศ. 2560 ถึง เดือน ธันวาคม พ.ศ. 2566 รวมจำนวนทั้งสิ้น 84 เดือน (ศูนย์สารสนเทศยานยนต์, 2566)

2. การวิเคราะห์ข้อมูล

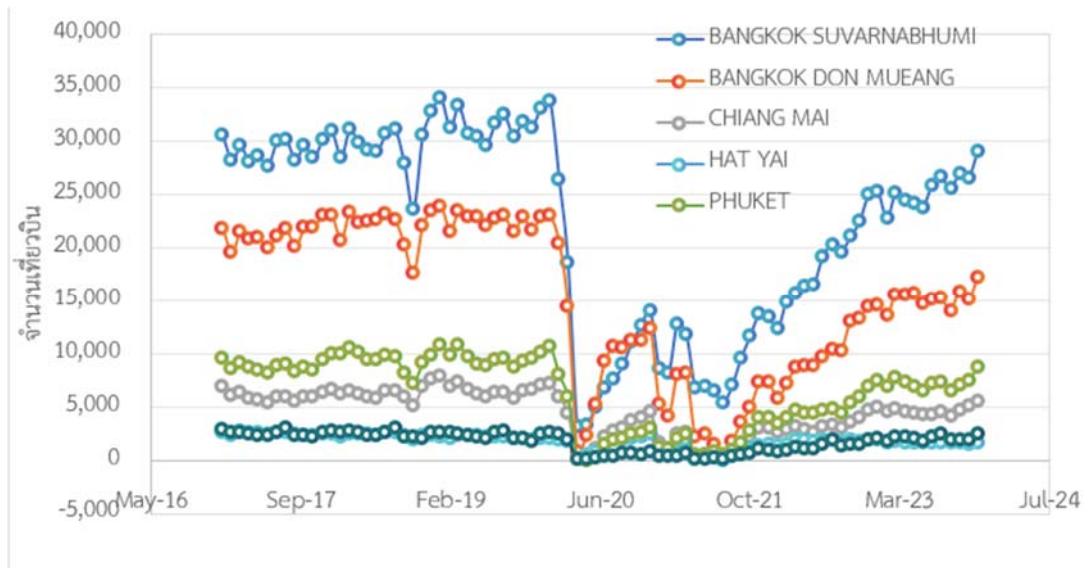
ประกอบด้วยสองส่วนดังนี้ 1) การวิเคราะห์สถิติเชิงพรรณนา โดยใช้สถิติหาค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าสูงสุด ค่าต่ำสุด ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของจำนวนเที่ยวบิน และ 2) การวิเคราะห์สถิติเชิงอนุมาน โดยใช้สถิติ Paired Sample t-test (Zimmerman, 1997) เพื่อเปรียบเทียบจำนวนเที่ยวบินก่อนและหลังเกิดการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด-19 และสถิติวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว One-Way ANOVA (Larson, 2008) เพื่อเปรียบเทียบจำนวนเที่ยวบินระหว่างภูมิภาคในประเทศไทย

ผลการวิจัย

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์การใช้บริการอากาศยานของประชากรในประเทศไทย เพื่อวิเคราะห์เปรียบเทียบการใช้บริการอากาศยานก่อนและหลังการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัส

โควิด-19 และเพื่อวิเคราะห์เปรียบเทียบการใช้บริการอากาศยานระหว่างภูมิภาคในประเทศไทย โดยใช้ข้อมูลจำนวนเที่ยวบินของอากาศยานต่าง ๆ ในประเทศไทยระหว่างปี 2560-2566 ซึ่งผลการวิเคราะห์สามารถอธิบายได้สามส่วนตามวัตถุประสงค์ โดยวัตถุประสงค์ที่หนึ่งสามารถอธิบายผลได้ตามภาพที่ 1 ดังนี้

ภาพที่ 1 ผลการวิเคราะห์ท่าอากาศยานที่ให้บริการจำนวนเที่ยวบินมากที่สุดในประเทศไทย ระหว่างปี 2560-2566

จากภาพที่ 1 แสดงผลการวิเคราะห์ท่าอากาศยานที่ให้บริการจำนวนเที่ยวบินมากที่สุดในประเทศไทยระหว่างปี 2560-2566 พบว่าท่าอากาศยานที่มีจำนวนเที่ยวบินมากที่สุดคือ ท่าอากาศยานสุวรรณภูมิ เฉลี่ยมีจำนวนเที่ยวบินช่วงก่อนการแพร่ระบาดเชื้อไวรัสโควิด-19 อยู่ที่ 43,268 เที่ยวบิน/เดือน และช่วงหลังการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด-19 อยู่ที่ 44,546 เที่ยวบิน/เดือน รองลงมาคือท่าอากาศยานดอนเมือง เฉลี่ยมีจำนวนเที่ยวบินช่วงก่อนการแพร่ระบาดเชื้อไวรัสโควิด-19 อยู่ที่ 30,079 เที่ยวบิน/เดือน และช่วงหลังการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด-19 อยู่ที่ 16,286 เที่ยวบิน/เดือน รองลงมาคือ ท่าอากาศยานภูเก็ต ท่าอากาศยานเชียงใหม่ ท่าอากาศเกาะสมุย และท่าอากาศยานหาดใหญ่ตามลำดับ

ลำดับถัดไปเพื่อตอบวัตถุประสงค์ข้อที่สองเป็นการวิเคราะห์การเปรียบเทียบข้อมูลรายเดือนจำนวนเที่ยวบิน 15 อันดับแรกในประเทศไทยระหว่างก่อนและหลังการแพร่ระบาดระบาดของเชื้อไวรัสโควิด-19 ด้วยวิธี Paired Sample t-test ผลปรากฏดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์การเปรียบเทียบจำนวนเที่ยวบิน 15 อันดับแรกในประเทศไทยระหว่างก่อนและหลังการแพร่ระบาดระบาดของเชื้อไวรัสโควิด-19 ด้วยวิธี Paired Sample t-test

ท่าอากาศยาน	ช่วงเวลา	N	Mean	S.D.	T	Sig.
สุวรรณภูมิ	ก่อนโควิด-19	36	43267.50	320.46	15.083	0.000***
	หลังโควิด-19	48	44545.96	425.91		
ดอนเมือง	ก่อนโควิด-19	36	30079.47	1957.37	9.966	0.000***
	หลังโควิด-19	48	16285.77	8117.99		
ภูเก็ต	ก่อนโควิด-19	36	2336.56	199.10	8.563	0.000***
	หลังโควิด-19	48	1453.58	593.36		

ตารางที่ 1 (ต่อ)

ท่าอากาศยาน	ช่วงเวลา	N	Mean	S.D.	T	Sig.
เชียงใหม่	ก่อนโควิด-19	36	21923.72	1319.76	12.923	0.000***
	หลังโควิด-19	48	10007.00	5405.68		
เกาะสมุย	ก่อนโควิด-19	36	2445.47	272.76	9.189	0.000***
	หลังโควิด-19	48	1171.67	796.42		
หาดใหญ่	ก่อนโควิด-19	36	1589.64	175.32	9.965	0.000***
	หลังโควิด-19	48	883.04	396.92		
กระบี่	ก่อนโควิด-19	36	1095.58	127.68	6.133	0.000***
	หลังโควิด-19	48	746.67	322.53		
อุดรธานี	ก่อนโควิด-19	36	1472.50	157.72	7.935	0.000***
	หลังโควิด-19	48	919.06	395.04		
เชียงราย	ก่อนโควิด-19	36	6305.56	595.43	10.875	0.000***
	หลังโควิด-19	48	3117.69	1679.23		
ขอนแก่น	ก่อนโควิด-19	36	45.00	30.30	-0.807	0.422
	หลังโควิด-19	48	51.35	39.22		
นครศรีธรรมราช	ก่อนโควิด-19	36	259.72	897.80	1.955	0.054
	หลังโควิด-19	48	6.85	11.25		
สุราษฎร์ธานี	ก่อนโควิด-19	36	1100.42	176.44	8.993	0.000***
	หลังโควิด-19	48	629.13	274.54		
อุบลราชธานี	ก่อนโควิด-19	36	969.47	170.91	6.558	0.000***
	หลังโควิด-19	48	646.94	255.05		
อุตะเถา	ก่อนโควิด-19	36	1104.50	275.04	13.222	0.000***
	หลังโควิด-19	48	250.56	305.55		
ตรัง	ก่อนโควิด-19	36	404.42	185.69	3.926	0.000***
	หลังโควิด-19	48	275.58	113.90		

จากตารางที่ 1 แสดงผลการวิเคราะห์การเปรียบเทียบข้อมูลรายเดือนจำนวนเที่ยวบิน 15 อันดับแรกในประเทศไทยระหว่างก่อนและหลังการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด-19 ด้วยวิธี Paired Sample t-test พบว่าท่าอากาศยานสุวรรณภูมิ ท่าอากาศยานดอนเมือง ท่าอากาศยานภูเก็ต ท่าอากาศยานเชียงใหม่ ท่าอากาศยานเกาะสมุย ท่าอากาศยานหาดใหญ่ ท่าอากาศยานกระบี่ ท่าอากาศยานอุดรธานี ท่าอากาศยานเชียงราย ท่าอากาศยานสุราษฎร์ธานี ท่าอากาศยานอุบลราชธานี ท่าอากาศยานอุตะเถา และท่าอากาศยานตรัง ในช่วงก่อนโควิด-19 และช่วงหลังโควิด-19 มีค่า Sig เท่ากับ 0.000 ซึ่งน้อยกว่า 0.05 นั้นหมายความว่า ข้อมูลรายเดือนจำนวนเที่ยวบินระหว่างก่อนและหลังการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด-19 ในอันดับที่ 1-9 และอันดับที่ 12-15 แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 ท่าอากาศยานขอนแก่นและท่าอากาศยานนครศรีธรรมราช มีค่า Sig เท่ากับ 0.422 และ 0.054 ตามลำดับ ซึ่งมากกว่า 0.05 นั้นหมายความว่า ข้อมูลรายเดือนจำนวนเที่ยวบินระหว่างก่อนและหลังการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด-19 ในอันดับที่ 10-11 ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 โดยสรุปแล้วสามารถกล่าวได้ว่า ท่าอากาศยานสุวรรณภูมิ ท่าอากาศยานดอนเมือง ท่าอากาศยานภูเก็ต ท่าอากาศยานเชียงใหม่ ท่าอากาศยานเกาะสมุย ท่าอากาศยานหาดใหญ่ ท่าอากาศยานกระบี่ ท่าอากาศยานอุดรธานี ท่าอากาศยานเชียงราย ท่าอากาศยานสุราษฎร์ธานี ท่าอากาศยานอุบลราชธานี ท่าอากาศยานอุตะเถา และท่าอากาศยานตรัง ได้รับผลกระทบมากจากการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด-19 ในขณะที่ท่าอากาศยานขอนแก่นและท่า

อากาศยานนครศรีธรรมราช ได้รับผลกระทบค่อนข้างน้อยจากการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด-19

ลำดับถัดไปเพื่อตอบวัตถุประสงค์ข้อที่สามเป็นการวิเคราะห์เปรียบเทียบจำนวนเที่ยวบินที่เปิดให้บริการระหว่างภูมิภาคในประเทศไทยด้วยวิธีวิเคราะห์ค่าความแปรปรวน Analysis of Variance ผลปรากฏดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบจำนวนเที่ยวบินที่เปิดให้บริการระหว่างภูมิภาคในประเทศไทยด้วยวิธีวิเคราะห์ค่าความแปรปรวน Analysis of Variance

		Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
2015-2019	Between Groups	52947983597.853	3	17649327865.951	4.902	.006**
	Within Groups	122425366137.500	34	3600746062.868		
	Total	175373349735.353	37			
2020-2023	Between Groups	14704914019.899	3	4901638006.633	4.679	.008**
	Within Groups	35619421211.200	34	1047630035.624		
	Total	50324335231.099	37			

จากตารางที่ 2 แสดงผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบจำนวนเที่ยวบินที่เปิดให้บริการระหว่างภูมิภาคในประเทศไทย ด้วยวิธีวิเคราะห์ค่าความแปรปรวน Analysis of Variance พบว่าจำนวนเที่ยวบินที่เปิดให้บริการระหว่างภูมิภาคในประเทศไทยระหว่างปี 2015-2019 และระหว่างปี 2020-2023 มีค่า Sig เท่ากับ 0.006 และ 0.008 ตามลำดับ ซึ่งน้อยกว่า 0.05 นั้นหมายความว่า จำนวนเที่ยวบินที่เปิดให้บริการระหว่างภูมิภาคในประเทศไทยระหว่างปี 2015-2019 และระหว่างปี 2020-2023 แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05

ทั้งนี้เพื่อเปรียบเทียบจำนวนเที่ยวบินที่เปิดให้บริการในแต่ละภูมิภาคในประเทศไทยว่าภูมิภาคใดบ้างที่แตกต่างหรือไม่ สามารถวิเคราะห์ได้ด้วยวิธี Multiple Comparisons ดังแสดงในตารางที่ 3

จากตารางที่ 3 แสดงผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบรายคู่จำนวนเที่ยวบินที่เปิดให้บริการในแต่ละภูมิภาคในประเทศไทยระหว่างปี 2015-2023 พบว่า เมื่อเปรียบเทียบจำนวนเที่ยวบินเฉลี่ยในช่วงปี 2015-2019 ระหว่างภาคกลางกับภาคเหนือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และภาคใต้ พบว่ามีค่า P-value เท่ากับ 0.001 0.001 และ 0.004 ตามลำดับ ซึ่งน้อยกว่า 0.05 นั้นหมายความว่า จำนวนเที่ยวบินเฉลี่ยระหว่างภาคกลางกับภาคอื่น ๆ ดังกล่าวแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 กล่าวคือภาคกลางมีจำนวนเที่ยวบินเฉลี่ยแล้วมากกว่าภาคอื่น ๆ ทั้งหมด

เมื่อเปรียบเทียบจำนวนเที่ยวบินเฉลี่ยระหว่างภาคเหนือกับภาคตะวันออกเฉียงเหนือและภาคใต้ พบว่ามีค่า P-value เท่ากับ 0.894 และ 0.673 ตามลำดับ ซึ่งมากกว่า 0.05 นั้นหมายความว่า จำนวนเที่ยวบินเฉลี่ยระหว่างภาคเหนือกับภาคตะวันออกเฉียงเหนือและภาคใต้ไม่แตกต่างกัน และเมื่อเปรียบเทียบจำนวนเที่ยวบินเฉลี่ยระหว่างภาคตะวันออกเฉียงเหนือกับภาคใต้ พบว่ามีค่า P-value เท่ากับ 0.594 ซึ่งมากกว่า 0.05 นั้นหมายความว่า จำนวนเที่ยวบินเฉลี่ยระหว่างภาคตะวันออกเฉียงเหนือกับภาคใต้ไม่แตกต่าง

ตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบรายคู่จำนวนเที่ยวบินที่เปิดให้บริการในแต่ละภูมิภาคในประเทศไทยด้วยวิธี Multiple Comparisons

ช่วงปี 2015-2019				
	ภาคกลาง	ภาคเหนือ	ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	ภาคใต้
ภาคกลาง		111724.98 (0.001**)	115158.34 (0.001**)	101057.81 (0.004**)
ภาคเหนือ			3433.35 (0.894)	-10667.17 (0.673)
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ				-14100.52 (0.594)
ภาคใต้				
ช่วงปี 2020-2023				
	ภาคกลาง	ภาคเหนือ	ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	ภาคใต้
ภาคกลาง		59115.69 (0.002**)	60324.70 (0.002**)	53591.53 (0.004**)
ภาคเหนือ			1209.01 (0.931)	-5524.15 (0.685)
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ				-6733.16 (0.637)
ภาคใต้				

เมื่อเปรียบเทียบจำนวนเที่ยวบินเฉลี่ยในช่วงปี 2020-2023 ระหว่างภาคกลางกับภาคเหนือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และภาคใต้ ด้วยวิธี Multiple Comparisons พบว่ามีค่า P-value เท่ากับ 0.002 0.002 และ 0.004 ตามลำดับ ซึ่งน้อยกว่า 0.05 นั้นหมายความว่า จำนวนเที่ยวบินเฉลี่ยระหว่างภาคกลางกับภาคอื่น ๆ ดังกล่าวแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 โดยภาคกลางมีจำนวนเที่ยวบินเฉลี่ยแล้วมากกว่าภาคอื่น ๆ ทั้งหมด เมื่อเปรียบเทียบจำนวนเที่ยวบินเฉลี่ยระหว่างภาคเหนือกับภาคตะวันออกเฉียงเหนือและภาคใต้ พบว่ามีค่า P-value เท่ากับ 0.931 และ 0.685 ตามลำดับ ซึ่งมากกว่า 0.05 นั้นหมายความว่า จำนวนเที่ยวบินเฉลี่ยระหว่างภาคเหนือกับภาคตะวันออกเฉียงเหนือและภาคใต้ไม่แตกต่างกัน และเมื่อเปรียบเทียบจำนวนเที่ยวบินเฉลี่ยระหว่างภาคตะวันออกเฉียงเหนือกับภาคใต้ พบว่ามีค่า P-value เท่ากับ 0.637 ซึ่งมากกว่า 0.05 นั้นหมายความว่า จำนวนเที่ยวบินเฉลี่ยระหว่างภาคตะวันออกเฉียงเหนือกับภาคใต้ไม่แตกต่างกันเช่นกัน

สรุปและการอภิปรายผล

ข้อมูลการวิเคราะห์ในบทความวิจัยนี้เน้นการวิเคราะห์แนวโน้มการใช้บริการอากาศยานของประชากรในประเทศไทยก่อนและหลังการแพร่ระบาดของโรค COVID-19 โดยใช้ข้อมูลจำนวนเที่ยวบินของท่าอากาศยานต่าง ๆ ในประเทศไทยระหว่างปี 2560-2566 และเปรียบเทียบการใช้บริการของท่าอากาศยานระหว่างภูมิภาคต่าง ๆ ของประเทศไทยด้วยเทคนิคทางสถิติ เช่น Paired Sample t-test และ Analysis of Variance (ANOVA) โดยผลการวิเคราะห์ท่าอากาศยานที่ให้บริการจำนวนเที่ยวบินมากที่สุดในประเทศไทยคือ ท่าอากาศยานสุวรรณภูมิ รองลงมาคือท่าอากาศยานดอนเมือง ซึ่งทั้งสองท่าอากาศยานดังกล่าวถูกจัดให้เป็นท่าอากาศยานขนาดใหญ่อันดับต้น ๆ ของประเทศและยังมีที่ตั้งอยู่ในเมืองหลวง รองลงมาคือท่าอากาศยานภูเก็ต ท่าอากาศยานเชียงใหม่ ท่า

อากาศเกาะสมุย และท่าอากาศยานหาดใหญ่ ตามลำดับ ซึ่งตั้งอยู่ในจังหวัดที่มีชื่อเสียงด้านเศรษฐกิจ และการท่องเที่ยวของประเทศ ทั้งนี้มีข้อมูลสนับสนุนจาก Asian Development Bank (2023) ที่ระบุว่าท่าอากาศยานสุวรรณภูมิ ท่าอากาศยานดอนเมือง ท่าอากาศยานภูเก็ต และท่าอากาศยานเชียงใหม่ เป็นสนามบินที่ติดอันดับท่าอากาศยานที่มีจำนวนเที่ยวบินหนาแน่นมากที่สุดในภูมิภาคอาเซียน นอกจากนี้ยังมีข้อมูลสนับสนุนจากผลการวิจัยของ Soithong, et al. (2022) ที่พบว่าทั้งหกจังหวัดดังกล่าวถูกจัดให้เป็นเมืองหลักในแต่ละภูมิภาค โดยกลุ่มจังหวัดนี้เป็นเป้าหมายหลักของนักท่องเที่ยว มีจำนวนนักท่องเที่ยวและการใช้จ่ายด้านการท่องเที่ยวสูงที่สุดทั้งนักท่องเที่ยวคนไทยและชาวต่างชาติ

ผลการวิเคราะห์การเปรียบเทียบข้อมูลรายเดือนจำนวนเที่ยวบิน 15 อันดับแรกในประเทศไทยระหว่างก่อนและหลังการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด-19 ด้วยวิธี Paired Sample t-test พบว่าท่าอากาศยานสุวรรณภูมิ ท่าอากาศยานดอนเมือง ท่าอากาศยานภูเก็ต ท่าอากาศยานเชียงใหม่ ท่าอากาศยานเกาะสมุย ท่าอากาศยานหาดใหญ่ ท่าอากาศยานกระบี่ ท่าอากาศยานอุดรธานี ท่าอากาศยานเชียงราย ท่าอากาศยานสุราษฎร์ธานี ท่าอากาศยานอุบลราชธานี ท่าอากาศยานอุตะเถา และท่าอากาศยานตรัง ได้รับผลกระทบมากจากการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด-19 ในขณะที่ท่าอากาศยานขอนแก่นและท่าอากาศยานนครศรีธรรมราช ได้รับผลกระทบค่อนข้างน้อย จากการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด-19 สอดคล้องกับ Chokanan (2020) ที่ระบุว่าผลกระทบจากการการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด-19 ทำให้สายการบินต่าง ๆ ที่ให้บริการในประเทศไทยโดยเฉพาะสายการบินแอร์เอเชียที่มีส่วนแบ่งตลาดมากที่สุดในประเทศไทย รวมทั้งสายการบินอื่น ๆ เช่น ไทยสมายล์ และบางกอกแอร์เวย์ ก็ต้องลดจำนวนเที่ยวบินและเปิดให้บริการเฉพาะเครื่องบินขนาดเล็กที่เหมาะสมกับจำนวนผู้โดยสารเพื่อให้คุ้มค่าและไม่ก่อให้เกิดผลกระทบต่อธุรกิจมากที่สุด นอกจากนี้ Airports of Thailand (2021) ได้แสดงข้อมูลผลกระทบหลังการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด-19 ของทั้งหกสนามบินที่ให้บริการจำนวนเที่ยวบินและมีจำนวนผู้ใช้บริการมากที่สุดในประเทศไทยไว้ว่าอัตราการเติบโตของจำนวนเที่ยวบินเฉลี่ยแล้วติดลบ -47.11% ในขณะที่จำนวนผู้ใช้บริการที่หายไปก็ติดลบ -53.19%

ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบจำนวนเที่ยวบินที่เปิดให้บริการระหว่างภูมิภาคในประเทศไทย ด้วยวิธีวิเคราะห์ค่าความแปรปรวน Analysis of Variance พบว่าจำนวนเที่ยวบินที่เปิดให้บริการระหว่างภูมิภาคในประเทศไทยระหว่างช่วงปี 2015-2019 และระหว่างช่วงปี 2020-2023 มีจำนวนเที่ยวบินที่เปิดให้บริการในภาคกลางเฉลี่ยแล้วแตกต่างและสูงกว่าเมื่อเทียบกับภูมิภาคอื่น ได้แก่ ภาคเหนือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และภาคใต้ ในขณะที่จำนวนเที่ยวบินระหว่าง ภาคเหนือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และภาคใต้ นั้นไม่แตกต่างกัน สอดคล้องกับรายงานของ สำนักงานนโยบายและบริหารยุทธศาสตร์ (2565) และ ณรงค์พร จรรย์โลงบุตร (2564) ที่ประเมินปริมาณความหนาแน่นของสนามบินในพื้นที่ภาคกลางมากกว่าภาคอื่นนั้นเนื่องเป็นที่ตั้งของเขตเมืองหลวงและพื้นที่ที่เป็นศูนย์กลางทางเศรษฐกิจของประเทศ สิ่งนี้อาจสะท้อนให้เห็นถึงการกระจุกตัวของความเจริญที่ยังคงในพื้นที่แค่ภูมิภาคเดียวของประเทศ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Suvanvihok and Patmasiriwa (2022) ที่พบว่าการกระจุกตัวของความเจริญนั้นมีสูงในพื้นที่ภาคกลางโดยเฉพาะกรุงเทพมหานครและปริมณฑล

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะสำหรับการนำไปใช้

1. ผลที่ได้นี้สามารถนำไปใช้เป็นข้อมูลสนับสนุนเพื่อประกอบการวางแผนและพัฒนาการท่องเที่ยว นอกจากนี้นโยบายการส่งเสริมการท่องเที่ยวในภาคเหนือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และ

ภาคใต้ควรได้รับการพิจารณาเพิ่มเติม เพื่อกระจายความเจริญและสร้างความสมดุลในด้านเศรษฐกิจ และการพัฒนาในทุกภูมิภาค

2. เพิ่มการลงทุนในโครงสร้างพื้นฐานทางการท่องเที่ยวในภูมิภาคที่มีศักยภาพสูงแต่ยังไม่ได้ รับการพัฒนา มาก เช่น ขอนแก่น และนครศรีธรรมราช เป็นต้น

3. สนามบินที่ได้รับผลกระทบมากจากการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด-19 ควรพิจารณา การปรับกลยุทธ์เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการดำเนินงาน เช่น การปรับใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัย การเพิ่ม ช่องทางการตลาด หรือการปรับปรุงบริการให้ตอบสนองต่อความต้องการของผู้โดยสาร

4. การพัฒนานโยบายเพื่อกระจายการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจไปยังภูมิภาคอื่น ๆ นอกเหนือจากภาคกลาง เช่น การกระตุ้นการลงทุนในภาคธุรกิจและอุตสาหกรรมในภูมิภาคอื่น

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการวิเคราะห์โดยใช้ตัวแปรอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องเพิ่มเติมเข้ามาเพื่อเพิ่มความเข้มข้น และความน่าสนใจของงานเขียน

2. ควรมีการศึกษาเพิ่มเติมเกี่ยวกับผลกระทบระยะยาวของการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด-19 ต่ออุตสาหกรรมการบินในประเทศไทย เพื่อให้สามารถวางแผนรับมือกับเหตุการณ์คล้ายคลึง กันในอนาคต

3. การวิจัยเพิ่มเติมเกี่ยวกับการปรับตัวและกลยุทธ์การบริหารจัดการธุรกิจที่สามารถช่วยให้สายการบินอยู่รอดและฟื้นตัวได้ในสถานการณ์วิกฤติ

เอกสารอ้างอิง

- ธนวรรณ วินัยเสถียร. (2567). *ธุรกิจท่องเที่ยว*. (ออนไลน์) (อ้างเมื่อ 10 มิถุนายน 2567). จาก: <https://www.thansettakij.com/business/tourism/589925>.
- ศูนย์สารสนเทศยานยนต์. (2566). *จำนวนเที่ยวบิน (Aircraft Departures)*. (ออนไลน์) (อ้างเมื่อ 10 มิถุนายน 2567). จาก: <https://data.thaiauto.or.th/aviu/stat/dom/flights.html>.
- สำนักงานนโยบายและบริหารยุทธศาสตร์. (2565). *รายงานสถิติข้อมูลการจราจรทางอากาศภายใน Bangkok FIR*. กลุ่มงานบริหารความเสี่ยงและบริหารผลการดำเนินงาน: สำนักงานนโยบาย และบริหารยุทธศาสตร์.
- Airports of Thailand. (2021). *Airport Traffic Report*. AOT Public Company Limited: Corporate Strategy Department.
- Asian Development Bank. (2023). *Landscape Study on Southeast Asia's Aviation Industry*. Manila: Asian Development Bank.
- Chanlongbutra, N. (2021). Factors Affecting the Decision of Purchasing Domestic Flight Tickets of Thai Airways: Case Studies of Bangkok - Chiangmai Routing. *Journal of Management Science Nakhon Pathom Rajabhat University*, 8(1), 174-186.
- Chokanan, C. (2020). *Impact of Covid-19 on Airline Business: A Case Study of Airlines in Thailand*. Chulalongkorn University Theses and Dissertations (Chula ETD). 7309.
- Gujarati, D. N. & Porter, D. C. (2009). *Basic Econometrics*, McGraw-Hill, Singapore.
- Larson, M.G. (2008). Analysis of Variance. *Circulation*, 117(1), 115-121.

- Sathapongpakdee, P. (2567). แนวโน้มธุรกิจ/อุตสาหกรรมปี 2567-2569: บริการขนส่งทางอากาศ. (ออนไลน์) (อ้างเมื่อ 17 มิถุนายน 2567). จาก: <https://www.krungsri.com/th/research/industry/industry-outlook/logistics/air-transport/io/air-transport-2024-2026>.
- Soithong, K., Puangsombat, B., Sanmanee, N., & Panishkan, K. (2022). Clustering of Provinces Based on Regional Tourism Statistics under the Epidemic Situation of Covid-19. *SAU Journal of Social Sciences & Humanities*, 6(2), 33-47.
- Suvanvihok, V. & Patmasiriwat, D. (2022). The Provincial Economy and Employment in Thailand: Aggregate and Provincial Analysis. *Journal of Roi Kaensarn Academi*, 8(1), 14-26.
- Zimmerman, D.W. (1997). A Note on Interpretation of the Paired-Samples t Test. *Journal of Educational and Behavioral Statistics*, 22(2), 349-360.

การศึกษาส่วนประสมทางการตลาดบริการที่ส่งผลต่อการเพิ่มยอดเงินฝากสงเคราะห์
ชีวิต ธกส.รักคุณ กรณีศึกษา ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร
สาขาท่าสัก จังหวัดอุตรดิตถ์

A study of the service marketing mix that affects the increase in BAAC
love you easy life welfare deposits. The case study of the Bank for
Agriculture and Agricultural Cooperatives Thasak Branch, Uttaradit
Province

สุธิพัทธ์ แสงโสรัตน์^{1*} ปราณี เอี่ยมละออภักดิ์² ปวีณา นิลพงษ์³
Suthiphath Sangsorat^{1*} Pranee Eamlaorpakdee² Paveena Nilphong³

¹นักศึกษาลัทธิธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาวิชาการตลาด มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย
Master of business in Marketing Administration, University of the Thai Chamber of Commerce

*Corresponding author e-mail: Sangsorat2524@gmail.com โทร. 0611524556

²อาจารย์ประจำคณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย
Lecturer of School of Business, University of the Thai Chamber of Commerce
e-mail: pranee_eam@utcc.ac.th โทร. 0890009555

³อาจารย์ประจำคณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย
Lecturer of School of Business, University of the Thai Chamber of Commerce
e-mail: paveena_nil@utcc.ac.th โทร. 0953675501

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยด้านประชากรศาสตร์กับ
ผลิตภัณฑ์ เงินฝากสงเคราะห์ชีวิต ธกส.รักคุณ และเพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนประสม
ทางการตลาดบริการกับผลิตภัณฑ์เงินฝากสงเคราะห์ชีวิต ธกส.รักคุณ ที่ส่งผลต่อยอดซื้อผลิตภัณฑ์ที่ไม่
เป็นไปตามเป้าหมาย ประชากรที่ใช้ในการศึกษา คือ ลูกค้าธนาคารเพื่อการเกษตร และสหกรณ์
การเกษตร สาขาท่าสัก จังหวัดอุตรดิตถ์ จำนวน 3,267 คน กลุ่มตัวอย่างจำนวน 400 คน กลุ่ม
ตัวอย่างเชิงคุณภาพ จำนวน 20 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ การวิเคราะห์แบบ
Independent-sample t-test และการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-Way ANOVA)
แบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์เชิงลึก และวิเคราะห์การบรรยายข้อมูล (Data analysis) ผลการวิจัย
พบว่าสาเหตุด้านประชากรศาสตร์คือ รายได้เฉลี่ยต่อปี และการรู้จักผลิตภัณฑ์ มีผลต่อยอดซื้อ
ผลิตภัณฑ์อย่างมีนัยสำคัญ ทางสถิติที่ระดับ .05 ด้านปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดบริการส่งผลต่อ
การเพิ่มยอดเงินฝากสงเคราะห์ชีวิต ธกส.รักคุณ อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ โดยลูกค้าเห็นด้วยมาก
ถึงเห็นด้วยมากที่สุด ต่อปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดบริการของผลิตภัณฑ์เงินฝากสงเคราะห์ชีวิต
ธกส.รักคุณ

คำสำคัญ: ส่วนประสมทางการตลาด; ตลาดบริการ; ยอดเงินฝาก

ABSTRACT

The objective of this study was to study the relationship between
demographic factors and life savings products. BAAC Rak Khun and study the
relationship between service marketing mix factors and life savings products. BAAC Rak
Khun for not meeting your goals. The population used in the study consists of Bank
for Agriculture and Agricultural Cooperatives members from the Tha Sak Branch in

Uttaradit Province, totaling 3,267 people. The sample group numbered 400 people, and the qualitative sample group numbered 20 people. Questionnaires and in-depth interviews were used for data collection. Data were analyzed using statistics, Independent-sample t-test One-Way ANOVA and descriptive data analysis. The results of this research found that the demographic factors of average annual income and product awareness on product purchases were significantly different at 0.05. Regarding the service marketing mix factors, it influences increasing the amount of BAAC Rak Khun Welfare Deposits, but this effect is not statistically significant. The customers largely agree, to the greatest extent, with the marketing services of BAAC Rak Khun easy life welfare deposits.

Keywords: marketing mix factors; service marketing; Welfare Deposits

บทนำ

ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (ธ.ก.ส.) ได้จัดตั้งขึ้นตามพระราชบัญญัติธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร เมื่อปี พ.ศ.2509 มีวัตถุประสงค์ให้ความช่วยเหลือทางการเงินแก่เกษตรกร กลุ่มเกษตรกร และสหกรณ์การเกษตร สำหรับการประกอบอาชีพเกษตรกรหรืออาชีพที่เกี่ยวข้องกับเกษตรกร (ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร, 2550) ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (ธ.ก.ส.) มีผลิตภัณฑ์เงินฝากสงเคราะห์ชีวิต 4 ผลิตภัณฑ์ (ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร, 2564) ประกอบด้วย 4 ผลิตภัณฑ์ ดังนี้

- 1) ธกส.มอบรัก 1/1 เป็นกรมธรรม์การฝากเงินสงเคราะห์แบบคุ้มครองสินเชื่อ เพื่อคุ้มครองการเสียชีวิตและทุพพลภาพถาวรสิ้นเชิง
- 2) ธกส.เพิ่มรัก 2 12/10 เป็นกรมธรรม์การฝากเงินสงเคราะห์ชีวิต เพื่อการคุ้มครองชีวิตและออมทรัพย์แบบมีระยะเวลา
- 3) ธกส.ทวีรัก 99 เป็นกรมธรรม์การฝากเงินสงเคราะห์ประเภทรายบุคคล คุ้มครองตลอดชีพถึงอายุ 99 ปีบริบูรณ์
- 4) ธกส.รักคุณ เป็นกรมธรรม์การฝากเงินสงเคราะห์แบบคุ้มครองอุบัติเหตุส่วนบุคคล เพื่อคุ้มครองการเสียชีวิต ทุพพลภาพถาวรสิ้นเชิง สูญเสียอวัยวะ สายตา การรับฟัง และการพูด ออกเสียง อันเนื่องมาจากอุบัติเหตุ

จากข้อมูลรายงานผลการดำเนินงาน ธกส.รักคุณ สาขาท่าสัก ตั้งแต่เดือน มกราคม ถึงเดือนเมษายน 2566 พบปัญหาคือ ยอดลูกค้าใช้บริการผลิตภัณฑ์ ธกส.รักคุณ สาขาท่าสัก ไม่เป็นไปตามเป้าหมาย ทำให้ผลกระทบที่เกิดขึ้นจากปัญหาขององค์กร คือ 1) ผลกระทบระยะสั้น ส่งผลทำให้รายได้ค่าธรรมเนียม FBI ของสาขา ไม่เป็นไปตามเป้าที่ได้รับมอบหมายจากทางธนาคาร และอาจสูญเสียฐานลูกค้าให้กับธนาคารคู่แข่งได้ 2) ผลกระทบระยะยาว หากลูกค้าขาดการรับรู้ และไม่เห็นถึงความสำคัญของเงินฝากสงเคราะห์ชีวิต ธกส.รักคุณ ธนาคารจะต้องเผชิญกับความเสียหาย หากลูกค้าผู้กู้ประสบอุบัติเหตุ เสียชีวิต หรือ ทุพพลภาพ ครอบครัวผู้กู้ต้องแบกรับภาระหนี้สินที่เกิดขึ้น อาจไม่มีเงินมาชำระหนี้เงินกู้ส่งผลกระทบต่อให้เกิดเป็นหนี้ NPL ได้

จากสาเหตุดังกล่าวข้างต้นผู้วิจัยจึงได้ศึกษางานวิจัยของสุกานดา พลฤกษ์ติกุล (2565) ซึ่งได้ทำการศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อสลากออมสินพิเศษดิจิทัลของพนักงาน ธนาคารออมสิน สำนักงานใหญ่ผลการวิจัยพบว่าส่วนประสมทางการตลาด มีผลต่อการตัดสินใจซื้อสลากออมสินพิเศษดิจิทัลของ พนักงานธนาคารออมสิน สำนักงานใหญ่ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า มีจำนวน 3 ด้าน

คือด้านผลิตภัณฑ์ ด้านราคา และด้าน ช่องทางการจัดจำหน่าย งานวิจัยของพัชรา หร่าแขก และคณะ (2564) ได้ทำการศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการตัดสินใจซื้อสลากออมสินที่ธนาคาร ออมสิน สาขา กรีนพลาซ่า วังหิน ผลการวิจัยพบว่าปัจจัยทางด้านประชากรศาสตร์มีความสัมพันธ์เชิงบวกต่อ ด้านผลิตภัณฑ์ ด้านบุคลากร และด้านลักษณะทางกายภาพต่อการตัดสินใจเลือกซื้อสลากออมสินที่ ธนาคารออมสิน สาขากรีนพลาซ่าวังหิน และการศึกษาของสมิตา ลิทธิศักดิ์ (2567) ได้ทำการศึกษา พฤติกรรมผู้บริโภคและส่วนประสมทางการตลาดที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อสลากออมทรัพย์ ธนาคารอาคารสงเคราะห์ สาขาสุขโขทัย พบว่า เพศ อายุ สถานภาพ อาชีพ รายได้ และระดับ การศึกษาที่แตกต่างกันมีผลต่อการตัดสินใจซื้อ สลากธนาคารอาคารสงเคราะห์ สาขาสุขโขทัย 2) พฤติกรรมผู้บริโภค ได้แก่ วัตถุประสงค์ในการ ซื้อสลาก งบประมาณในการซื้อสลาก ความถี่ในการซื้อ สลาก ระยะเวลาถือครองสลาก และแหล่งศึกษาข้อมูลการซื้อสลาก ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อสลาก ธนาคารอาคารสงเคราะห์ สาขาสุขโขทัย 3) ปัจจัย ด้านส่วนประสมทางการตลาดในด้านราคา ด้าน ช่องทางการจัดจำหน่าย และด้านการส่งเสริมการตลาด มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อสลากธนาคาร อาคารสงเคราะห์ สาขาสุขโขทัย

งานวิจัยนี้จึงได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยประชากรศาสตร์ ได้แก่ เพศ อายุ สถานภาพสมรส ระดับการศึกษา และรายได้ต่อปี และศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนประสม ทางการตลาดบริการที่ส่งผลต่อยอดขายผลิตภัณฑ์เงินฝากสงเคราะห์ชีวิต ธกส.รักคุณ ไม่เป็นไปตาม เป้าหมาย กรณีศึกษา ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร สาขาท่าสัก จังหวัดอุตรดิตถ์

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยประชากรศาสตร์กับผลิตภัณฑ์เงินฝากสงเคราะห์ชีวิต ธกส.รักคุณ ที่ไม่เป็นไปตามเป้าหมาย
2. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดบริการกับผลิตภัณฑ์เงิน ฝากสงเคราะห์ชีวิต ธกส.รักคุณ ที่ไม่เป็นไปตามเป้าหมาย

ระเบียบวิธีวิจัย

การศึกษาในครั้งนี้ เป็นการค้นคว้าแบบอิสระแบบ Problem Based เพื่อเข้าใจปัญหาและ กระบวนการแก้ปัญหาอย่างเป็นระบบ มีการเก็บข้อมูล 2 ลักษณะ คือ

1. การเก็บข้อมูลแบบปฐมภูมิ (Primary Data)

ผู้วิจัยจะเก็บรวบรวมข้อมูลจากแหล่งข้อมูลปฐมภูมิ (Primary data) โดยใช้วิธีการแจก แบบสอบถามให้แก่ประชากรกลุ่มตัวอย่างจำนวน 400 ราย ทั้งนี้ ผู้วิจัยจะแจกแบบสอบถามให้กลุ่ม ตัวอย่างลูกค้าที่มาใช้บริการ ที่ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร สาขาท่าสัก จังหวัด อุตรดิตถ์ มีระยะเวลาในการดำเนินการศึกษาวิจัยในช่วงเดือน มกราคม ถึง เดือนเมษายน พ.ศ.2566 และนำข้อมูลที่ได้จากกลุ่มตัวอย่างลูกค้ามาวิเคราะห์ผลการทดสอบ

2. การเก็บข้อมูลแบบทุติยภูมิ (Secondary Data)

ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าจากแหล่งข้อมูลภายในองค์กร และภายนอกองค์กร ได้แก่ รายงาน ประจำปี ของธนาคาร หนังสือและเอกสารทางวิชาการ งานวิจัยและบทความที่เกี่ยวข้อง รวมถึง Website โดยการเก็บรวบรวมข้อมูล เพื่อให้ทราบถึงแนวคิด ทฤษฎี ที่จะนำมาใช้ศึกษาสาเหตุและ แนวทางการแก้ไขปัญหาของผลิตภัณฑ์เงินฝากสงเคราะห์ชีวิต ธ.ก.ส.รักคุณ ที่ไม่เป็นไปตามเป้าหมาย ของธนาคาร

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่างการวิจัย

ผู้ให้ข้อมูลเชิงปริมาณ

ประชากร (Population) ในงานวิจัยฉบับนี้ คือ ลูกค้ำที่มาใช้บริการกับธนาคาร ธ.ก.ส. สาขาท่าสัก ปีบัญชี 2566 โดยการศึกษาในครั้งนี้เป็นการศึกษากลุ่มตัวอย่างที่เป็นประชากรที่อาศัยอยู่ในเขตให้บริการของสาขาท่าสัก จังหวัดอุตรดิตถ์ ที่มาติดต่อทำธุรกรรมทางการเงินกับทางธนาคาร ได้แก่ การฝากเงิน ถอนเงิน เปิดบัญชีธนาคาร กู้เงิน รวมถึงการซื้อผลิตภัณฑ์เงินฝากสงเคราะห์ชีวิตกับทางธนาคาร จำนวน 3,267 คน

กลุ่มตัวอย่างที่ศึกษาที่ใช้ในการวิจัย คือ ลูกค้ำที่ใช้มาบริการที่ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (ธ.ก.ส.) สาขาท่าสัก ปีบัญชี 2566 จำนวน 400 คน กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างด้วยสูตรทาร์โยยามาเน่ ใช้การสุ่มแบบสะดวก

ผู้ให้ข้อมูลหลักการวิจัยเชิงคุณภาพ

ลูกค้ำที่ใช้มาบริการที่ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (ธ.ก.ส.) สาขาท่าสัก ปีบัญชี 2566 จำนวน 20 คน หรือจนกว่าข้อมูลจะได้ข้อมูลครบถ้วนตามประเด็นที่ต้องการ

1.2 วิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่าง

สำหรับการเลือกกลุ่มตัวอย่างในการศึกษาครั้งนี้ ใช้วิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบไม่ใช้ความน่าจะเป็น (Non-probability sampling) ประเภทการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบบังเอิญ

2. เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา (Study Instrument)

2.1 แบบสอบถาม (Questionnaire)

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้คือแบบสอบถาม (Questionnaire) ซึ่งผู้วิจัยสร้างขึ้นจากการ ทบทวนวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยการเก็บข้อมูลนั้นจะอยู่ในรูปแบบของงานวิจัย เชิงปริมาณ (Quantitative Research) ซึ่งรายละเอียดในแบบสอบถามจะแบ่งออกเป็น 3 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 คือ แบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลด้านประชากรศาสตร์ของผู้ตอบแบบสอบถาม ในเขต ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร สาขาท่าสัก จังหวัดอุตรดิตถ์ ได้แก่ เพศ อายุ อาชีพ รายได้ ต่อเดือน ระดับการศึกษา สถานภาพ

ส่วนที่ 2 คือ แบบสอบถามเกี่ยวกับพฤติกรรมเลือกซื้อผลิตภัณฑ์เงินฝากสงเคราะห์ชีวิต ธกส.รักคุณ ของลูกค้ำธนาคาร ธ.ก.ส. สาขาท่าสัก โดยแบบสอบถามจะประกอบไปด้วยคำถาม แบบให้เลือกตอบเพียง 1 คำตอบ และเลือกได้มากกว่า 1 คำตอบ (Multiple Choices) ซึ่งเป็นคำถามในลักษณะปลายปิด (Close-ended Question)

ส่วนที่ 3 คือ แบบสอบถามเกี่ยวกับปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด (7Ps) (โสภิตา รัตนสมโชค, 2558) ที่ส่งผลต่อผลิตภัณฑ์เงินฝากสงเคราะห์ชีวิต ธกส.รักคุณ ที่ไม่เป็นไปตามเป้าหมาย โดยเครื่องมือที่ใช้ในงานจะเป็นประเภทมาตราประมาณค่า (Rating scale) ซึ่งมีการแบ่งระดับความเห็นออกเป็น 5 ระดับ คือ 1 ถึง 5 โดยเรียงจากน้อยไปหามาก (Likert Scale)

2.2 การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview)

การสัมภาษณ์เป็นวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้การสนทนา ซักถามและโต้ตอบแบบเผชิญหน้าระหว่างผู้สัมภาษณ์กับผู้ให้สัมภาษณ์ และผู้สัมภาษณ์มีการเก็บข้อมูลด้วยการสังเกต บุคลิกภาพ กริยาท่าทาง การพูด เจตคติ ขณะที่สัมภาษณ์เพื่อนำมาพิจารณา สรุปผลตามปัญหาการวิจัยที่กำหนดไว้ การสัมภาษณ์เป็นการรวบรวมข้อมูลแบบเผชิญหน้า (Face-to-face) อาศัยการสนทนาซักถามระหว่างผู้สัมภาษณ์และผู้ถูกสัมภาษณ์ เพื่อให้ได้ข้อเท็จจริงเกี่ยวกับพฤติกรรมและคุณลักษณะที่ต้องการ

คำถามที่ใช้ในการสัมภาษณ์จะเป็นชุดคำถามที่มีทั้งคำถามปลายปิดและปลายเปิด ที่เกี่ยวข้องกับผลิตภัณฑ์เงินฝากสงเคราะห์ชีวิต ธกส.รักคุณ ของลูกค้ำธนาคาร ธ.ก.ส.สาขาท่าสัก โดยมี

แนวคำถามมาจาก การทบทวน วรรณกรรม และแบบสอบถามที่ใช้ในการวิจัยเชิงปริมาณ สำหรับการเลือกใช้การสัมภาษณ์มีวัตถุประสงค์ เพื่อให้ผู้ให้สัมภาษณ์ มีอิสระในการให้ข้อมูล สามารถอธิบายและให้ความคิดเห็นของตนเองได้ โดยกลุ่มตัวอย่างจะเป็นกลุ่มเดียวกับกลุ่มตัวอย่างของการวิจัยเชิงปริมาณ จำนวน 20 ราย

3. วิธีการวิเคราะห์ข้อมูล (Data Analysis)

การวิเคราะห์ข้อมูลและสรุปผล จะดำเนินการภายหลังจากที่ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถาม จากกลุ่มตัวอย่างของลูกค้าที่มาใช้บริการที่ธนาคาร ธ.ก.ส.สาขาท่าสัก แล้วจึงประมวลผลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป ด้วยวิธีการทางสถิติ โดยการวิเคราะห์ข้อมูล แบ่งออกเป็น 3 ส่วน ดังนี้

3.1 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics)

เพื่ออธิบายข้อมูลเบื้องต้นของกลุ่มตัวอย่าง โดยวิเคราะห์ข้อมูลดังนี้

1) การวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับลักษณะทางประชากรศาสตร์ของกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ เพศ อายุ อาชีพ รายได้ต่อเดือน ระดับการศึกษา สถานภาพ และพฤติกรรมการเลือกซื้อผลิตภัณฑ์เงินฝากสงเคราะห์ชีวิต ธกส.รักคุณ ของกลุ่มประชากร โดยการแจกแจงความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage)

2) การวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดและการเลือกซื้อผลิตภัณฑ์ เงินฝากสงเคราะห์ชีวิตของลูกค้า ธ.ก.ส.สาขาท่าสัก โดยใช้สถิติค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

3.2 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงอนุมาน (Inferential Statistics)

เพื่อตอบวัตถุประสงค์ของการศึกษาข้อที่ 1) ศึกษาสาเหตุของผลิตภัณฑ์เงินฝากสงเคราะห์ชีวิต ธกส.รักคุณ ที่ไม่เป็นไปตามเป้าหมาย และ 2) เพื่อศึกษาปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดบริการที่ส่งผลต่อผลิตภัณฑ์เงินฝากสงเคราะห์ชีวิต ธกส.รักคุณ ที่ไม่เป็นไปตามเป้าหมาย โดยมีการวิเคราะห์ข้อมูลดังนี้

1) การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) เพื่อทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระ คือ ลักษณะทางประชากรศาสตร์ด้านเพศ อายุ อาชีพ รายได้ต่อปี ระดับการศึกษา สถานภาพที่แตกต่างกัน และปัจจัยส่วนประสมการตลาด (7P's) กับตัวแปรตาม คือ การเลือกซื้อผลิตภัณฑ์เงินฝากสงเคราะห์ชีวิตของลูกค้าธนาคาร ธ.ก.ส.สาขาท่าสัก ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ โดยทดสอบว่า ปัจจัยส่วนประสมการตลาดต่าง ๆ มีความสัมพันธ์กับการเลือกซื้อผลิตภัณฑ์เงินฝากสงเคราะห์ชีวิตของกลุ่มตัวอย่างหรือไม่

2) การวิเคราะห์แบบ Independent-sample t-test และการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-Way ANOVA) ใช้ทดสอบในกรณีที่ผลการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) มีความสัมพันธ์กับการเลือกซื้อผลิตภัณฑ์เงินฝากสงเคราะห์ชีวิตของกลุ่มตัวอย่าง เพื่อวิเคราะห์ปัจจัยลักษณะทางประชากรศาสตร์ด้านเพศ อายุ อาชีพ รายได้ต่อปี ระดับการศึกษา สถานภาพที่แตกต่างกัน และปัจจัยส่วนประสมการตลาด (7P's) ส่งผลถึงการเลือกซื้อผลิตภัณฑ์เงินฝากสงเคราะห์ชีวิตของลูกค้าธนาคาร ธ.ก.ส.สาขาท่าสัก ที่แตกต่างกัน

ผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยด้านประชากรศาสตร์กับผลิตภัณฑ์เงินฝากสงเคราะห์ชีวิต ธกส.รักคุณ ที่ไม่เป็นไปตามเป้าหมาย

การวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับลักษณะทางประชากรศาสตร์ของกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ เพศ อายุ อาชีพ รายได้ต่อเดือน ระดับการศึกษา สถานภาพ และพฤติกรรมการเลือกซื้อผลิตภัณฑ์เงินฝาก

สงเคราะห์ชีวิต ธกส.รักคุณ ของกลุ่มประชากร โดยการแจกแจงความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage) จากการตอบแบบสอบถาม ผลการวิจัยด้านลักษณะประชากรศาสตร์ของกลุ่มตัวอย่าง 400 คน พบว่าเป็นเพศชายร้อยละ 50.00 เป็นเพศหญิงร้อยละ 50.00 ส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง 41 – 50 ปี คิดเป็นร้อยละ 30.25 และอายุระหว่าง 51 – 60 ปี คิดเป็นร้อยละ 24.00 ส่วนใหญ่ สมรสแล้ว คิดเป็นร้อยละ 65.50 จบการศึกษาระดับประถมศึกษาหรือต่ำกว่ามากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 34.00 รองลงมาคือระดับมัธยมศึกษาตอนต้น คิดเป็นร้อยละ 25.25 ผู้ตอบแบบสอบถาม มีรายได้เฉลี่ยต่อปี ส่วนใหญ่อยู่ในช่วง 150,001 – 300,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 48.00 รองลงมาอยู่ในช่วง ต่ำกว่าหรือเท่ากับ 150,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 38.50 ของกลุ่มตัวอย่าง

ผลการศึกษาพบว่าการวิเคราะห์ลักษณะทางประชากรศาสตร์ได้แก่เพศ อายุ อาชีพ รายได้ ต่อปี ระดับการศึกษา สถานภาพที่แตกต่างกัน วิเคราะห์โดยใช้การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-way ANOVA) พบว่า เพศ อายุ อาชีพ ระดับการศึกษาและสถานภาพที่แตกต่างกัน มีผลต่อการเลือกซื้อผลิตภัณฑ์เงินฝากสงเคราะห์ชีวิต ธกส.รักคุณ ที่ไม่เป็นไปตามเป้าหมาย โดยเฉพาะอย่างยิ่ง รายได้ต่อปี ซึ่งผู้ที่มีรายได้เฉลี่ยต่อปีต่ำกว่าหรือเท่ากับ 150,000 บาทส่งผลต่อการเลือกซื้อผลิตภัณฑ์เงินฝากสงเคราะห์ชีวิต ธกส.รักคุณ ที่ไม่เป็นไปตามเป้าหมาย ผลการทดสอบโดยใช้การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-way ANOVA) พบว่าได้ค่า Sig. เท่ากับ .000 ซึ่งมีค่าน้อยกว่า 0.05 จึงปฏิเสธ H_0 ซึ่งหมายความว่ากลุ่มของรายได้ต่อปีที่มีผลต่อการเลือกซื้อผลิตภัณฑ์เงินฝากสงเคราะห์ชีวิต ธกส.รักคุณ มีอย่างน้อย 1 คู่ที่แตกต่างกัน

ดังนั้นจึงทดสอบด้วย Multiple Comparisons ด้วยวิธี Least Square Difference (LSD) เพื่อเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยรายคู่ โดยพิจารณาจากค่า Sig. ที่น้อยกว่า 0.05 ผู้ที่มีรายได้เฉลี่ยต่อปีต่ำกว่าหรือเท่ากับ 150,000 บาท มีผลการเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างการเลือกซื้อผลิตภัณฑ์ที่มีรายได้ต่อปีที่แตกต่างกันของกลุ่มของผู้ที่มีรายได้สูงกว่า ซึ่งอาจเป็นสาเหตุของการเลือกซื้อผลิตภัณฑ์เงินฝากสงเคราะห์ชีวิต ธกส.รักคุณ

นอกจากนี้ จากข้อมูลเพิ่มเติมของผู้ตอบแบบสอบถามที่เกี่ยวกับผลิตภัณฑ์ มีผู้รู้จักผลิตภัณฑ์เงินฝากสงเคราะห์ชีวิต ธกส.รักคุณคิดเป็นร้อยละ 85.50 โดยรู้จักผลิตภัณฑ์เงินฝากสงเคราะห์ชีวิต ธกส.รักคุณจากพนักงานคิดเป็นร้อยละ 74.75 ซึ่งผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ เคยศึกษารายละเอียดผลิตภัณฑ์เงินฝากสงเคราะห์ชีวิต ธกส.รักคุณ คิดเป็นร้อยละ 88.00 และ ร้อยละ 47.75 มีผลิตภัณฑ์เงินฝากสงเคราะห์ชีวิต ธกส.รักคุณ กับสาขาทำสัก มีผลการวิเคราะห์ข้อมูลเพิ่มเติมของผู้ตอบแบบสอบถาม 3 ข้อคือ 1) ท่านรู้จักผลิตภัณฑ์เงินฝากสงเคราะห์ชีวิต ธกส.รักคุณ หรือไม่ 2) ท่านรู้จักผลิตภัณฑ์เงินฝากสงเคราะห์ชีวิต ธกส.รักคุณ จากช่องทางใด และ 3) ท่านเคยศึกษารายละเอียดผลิตภัณฑ์เงินฝากสงเคราะห์ชีวิต ธกส.รักคุณ หรือไม่ วิเคราะห์ โดยการวิเคราะห์ Independent-sample t-test ของข้อมูลเพิ่มเติมของผู้ตอบแบบสอบถามทั้ง 3 ข้อส่งผลต่อการเลือกซื้อผลิตภัณฑ์เงินฝากสงเคราะห์ชีวิต ธกส.รักคุณ ที่ไม่เป็นไปตามเป้าหมาย โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ผู้ตอบแบบสอบถามข้อที่ 1) ซึ่งผู้ที่ไม่เคยรู้จักผลิตภัณฑ์เงินฝากสงเคราะห์ชีวิต ธกส.รักคุณอาจส่งผลต่อการเลือกซื้อผลิตภัณฑ์

2. ผลการศึกษาคความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดบริการ (7Ps) กับผลิตภัณฑ์เงินฝากสงเคราะห์ชีวิต ธกส.รักคุณ ที่ไม่เป็นไปตามเป้าหมาย

ในภาพรวมของปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดบริการ ที่ทำให้ผลิตภัณฑ์เงินฝากสงเคราะห์ชีวิต ธกส.รักคุณ ของธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร สาขาทำสัก จังหวัดอุดรดิตถ์ ไม่เป็นไปตามเป้าหมายที่กำหนด นั้น มีความคิดเห็น อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ส่วนใหญ่เห็นด้วย อยู่ในระดับมากที่สุด เรียงตามลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย พบว่าปัจจัยด้านผลิตภัณฑ์และบริการ และด้านราคา มีผลมากที่สุด คือ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.33 รองลงมาคือ ปัจจัย

ด้านบุคลากรผู้ให้บริการ คือมีค่าเฉลี่ย 4.24 และปัจจัยด้านกระบวนการในการใช้บริการผลิตภัณฑ์ คือ มีค่าเฉลี่ย 4.20 ส่วนปัจจัยที่พบว่าเห็นด้วยในระดับมาก คือปัจจัยด้านการสร้างและนำเสนอ สภาพแวดล้อมบริการมีค่าเฉลี่ย 3.94 ปัจจัยด้านการส่งเสริมการตลาดบริการมีค่าเฉลี่ย 3.62 และ ปัจจัยด้านการจัดจำหน่ายงานบริการของธนาคารมีค่าเฉลี่ย 3.41

3. ผลการศึกษาจากการเก็บแบบสัมภาษณ์เชิงลึก

ประเด็นจากการสัมภาษณ์สามารถเสนอได้ดังต่อไปนี้

คำถามข้อที่ 1 ท่านคิดว่ารายละเอียดผลิตภัณฑ์เงินฝากสงเคราะห์ชีวิต ธกส.รักคุณ เหมาะสมหรือไม่
“ ก็เหมาะสมดีนะคะ เด็ก คนแก่ ก็ทำได้ ค่าเบี้ยประกันก็ไม่เพิ่มตามอายุ สามารถเลือก ความคุ้มครองได้สูงสุด 300,000 บาท แต่จ่ายเบี้ย ปีละไม่ถึง 600 บาท ”

ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 1 (สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 10 มีนาคม 2566)

“ คิดว่าเหมาะสม รายละเอียดเข้าใจง่าย ไม่ยุ่งยาก ชอบตรงที่มีค่าชดเชยเวลาไปนอน โรงพยาบาล วันละ 300 บาท หากเสียชีวิตด้วยโรคมะเร็งไข้เจ็บ ก็ยังได้ค่าปลงศพ 10,000 บาท ”

ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 2 (สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 10 มีนาคม 2566)

“ เหมาะสม เพราะให้ความคุ้มครองอุบัติเหตุจากการขี่หรือซ้อนรถมอเตอร์ไซด์ด้วย คือดี มาก ”

ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 3 (สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 16 มีนาคม 2566)

คำถามข้อที่ 2 ท่านคิดว่าการส่งเสริมการตลาดผลิตภัณฑ์เงินฝากสงเคราะห์ชีวิต ธกส.รักคุณ สามารถ กระตุ้นให้ท่านมีความต้องการซื้อหรือไม่ อย่างไร

“ ถ้ามีส่วนลด หรือ ของแถม แจกให้สำหรับคนที่ซื้อประกันก็จะดี บางครั้งซื้อ เพราะอยาก ได้ของแถม ”

ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 1 และ 2 (สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 10 มีนาคม 2566)

คำถามข้อที่ 3 ท่านคิดว่าราคาผลิตภัณฑ์เงินฝากสงเคราะห์ชีวิต ธกส.รักคุณที่หลากหลาย เหมาะสมหรือไม่

“ เหมาะสมนะครับ ราคาไม่แพงจนเกินไป คนมีเงินน้อยก็ซื้อได้ จ่ายค่าเบี้ย 199 บาท ถ้า เสียชีวิตจากอุบัติเหตุ ได้รับเงิน 100,000 บาท เฉลี่ยแล้วตกวันละไม่ถึง 1 บาท คຸ້มมากครับ ”

ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 4 (สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 20 มีนาคม 2566)

“ ก็เหมาะสมดี มีให้เลือกหลากหลายราคา วันนี้ มาซื้อประกัน แบบ 399 บาท ให้หลานหากเกิด อุบัติเหตุ จะได้รับเงินชดเชย วันละ 300 บาท ถ้าไปนอนโรงพยาบาล 2 วัน ก็คุ้มแล้ว ”

ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 7 (สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 22 มีนาคม 2566)

“ เหมาะสม แล้วแต่ความชอบของแต่ละคน มีเงิน 199 บาท ก็ซื้อประกันอุบัติเหตุได้ หากเกิด อุบัติเหตุตาย ก็ได้เงิน 100,000 บาทหากตายด้วยโรคมะเร็งไข้เจ็บ ก็ยังได้รับเงินช่วยเหลืองานศพ 10,000 บาท ”

ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 8 (สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 22 มีนาคม 2566)

คำถามข้อที่ 4 ท่านรู้จักผลิตภัณฑ์เงินฝากสงเคราะห์ชีวิต ธกส.รักคุณ ได้อย่างไร

“รู้จักจากป้ายประชาสัมพันธ์ของธนาคาร และจากรายการวิทยุ ธ.ก.ส.เพื่อคุณ FM 96.75 Mhz อุดรดิตต์ ”

ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 10 (สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 27 มีนาคม 2566)

“รู้จักผ่าน แอปพลิเคชัน ธ.ก.ส. A-mobile และ Facebook สำนักงาน ธ.ก.ส อุดรดิตต์”

ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 11 (สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 28 มีนาคม 2566)

คำถามข้อที่ 5 ท่านคิดว่าสภาพแวดล้อมในการให้บริการต่อการซื้อผลิตภัณฑ์เงินฝากสงเคราะห์ชีวิต ธกส.รักคุณ เหมาะสม หรือควรมีการปรับปรุงอย่างไรบ้าง

“สถานที่คับแคบ ถ้านำรถยนต์มา หาที่จอดยากมาก บางครั้งต้องไปจอดรถไกล แล้วเดินมาธนาคาร ที่นั่งรอด้านนอกอากาศร้อน และไม่เพียงพอ ห้องสุขาอยู่ไกลจากสาขา คนชราไม่สะดวก”

ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 14 (สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 30 มีนาคม 2566)

“ทำเลที่ตั้งไม่เหมาะสม อยู่ในตลาดสด มีกลิ่นเหม็นของขยะ และอาหารสด ถนนแคบ มีรถวิ่งสัญจรไปมา เสี่ยงเกิดอุบัติเหตุกับผู้มาใช้บริการ เห็นสมควรย้ายที่ทำการสาขาใหม่”

ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 17 (สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 5 เมษายน 2566)

จากการเก็บข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์เชิงลึก สรุปได้ว่าลูกค้าที่มาใช้บริการส่วนใหญ่มีความเห็น เรื่องรายละเอียดผลิตภัณฑ์เงินฝากสงเคราะห์ชีวิต ธกส.รักคุณมีความเหมาะสมทั้งในด้านของราคา และ ผลตอบแทนส่วนการส่งเสริมการตลาดผลิตภัณฑ์เงินฝากสงเคราะห์ชีวิต ธกส.รักคุณ นั้นลูกค้ามีความประสงค์ที่จะได้รับของสมนาคุณหรือส่วนลดเพิ่มขึ้น โดยลูกค้าคิดว่าราคาผลิตภัณฑ์เงินฝากสงเคราะห์ชีวิต ธกส.รักคุณที่หลากหลายและเหมาะสมกับผลิตภัณฑ์ ซึ่งรู้ค่ารู้จักผลิตภัณฑ์ในหลายช่องทาง เช่น ป้ายประชาสัมพันธ์ รายการวิทยุ แอปพลิเคชัน ธ.ก.ส. A-mobile และ Facebook สำนักงาน ธ.ก.ส.จังหวัดอุดรดิตต์ ส่วนด้านสภาพแวดล้อมในการให้บริการต่อการซื้อผลิตภัณฑ์เงินฝากสงเคราะห์ชีวิต ธกส.รักคุณลูกค้า มีข้อเสนอแนะ ให้ย้ายทำเลที่ตั้งเนื่องจากไม่มีที่จอดรถและยังใกล้ตลาดสดซึ่งมีมลพิษรบกวนในหลาย ๆ ด้าน

อภิปรายผล

1. การอภิปรายสรุปผลการศึกษาด้านประชากรศาสตร์

ปัจจัยด้านประชากรศาสตร์ ปัจจัยด้านเพศ และอายุที่แตกต่างกัน มีผลต่อการเลือกใช้บริการผลิตภัณฑ์เงินฝากสงเคราะห์ชีวิต ธกส.รักคุณ ที่แตกต่างกัน ซึ่งมีความสอดคล้องกับทฤษฎีกลุ่มสังคม (Social Categories Theory) ของ Defleur and Bell-Rokeach (1996) อธิบายว่า พฤติกรรมของบุคคลเกี่ยวข้องกับลักษณะต่าง ๆ ของบุคคล หรือลักษณะทางประชากร ซึ่งลักษณะเหล่านี้สามารถอธิบายเป็นกลุ่ม ๆ ได้ คือ บุคคลที่มีพฤติกรรมคล้ายคลึงกันมักจะถูกจัดอยู่ในกลุ่มเดียวกัน ดังนั้น บุคคลที่อยู่ในลำดับชั้นทางสังคมเดียวกัน จะเลือกรับ และตอบสนองต่อเนื้อหาข่าวสารในแบบเดียวกัน

การศึกษาครั้งนี้ มีความสอดคล้องกับทฤษฎีความพึงพอใจ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ถ้าเป็นงานที่เกี่ยวข้องกับการให้บริการ ความพึงพอใจของการให้บริการ เป็นสิ่งที่มีอิทธิพลต่อผู้ใช้บริการเป็นอย่างมาก ถ้าผู้ใช้บริการได้รับการบริการในสิ่งที่ต้องการ ย่อมนำไปสู่การเกิดความพึงพอใจ และรู้สึกดี

ต่อหน่วยงาน ดังนั้น ผู้บริหารที่ดี จึงควรศึกษาถึงปัจจัยและองค์ประกอบต่าง ๆ ที่จะทำให้เกิดความพึงพอใจทั้งผู้รับบริการและผู้ให้บริการ

2. การอภิปรายผลการศึกษาด้านปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดบริการ (7Ps) ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดบริการของผลิตภัณฑ์เงินฝากสงเคราะห์ชีวิต ธกส.รักคุณ ที่ลูกค้าใช้ในการตัดสินใจเลือกซื้อกรรมธรรม์ คือ ด้านผลิตภัณฑ์และบริการ ด้านราคา ด้านบุคลากร ผู้ให้บริการ และด้านกระบวนการในการใช้บริการผลิตภัณฑ์ ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ส่วนด้านการสร้างและนำเสนอสภาพแวดล้อมบริการ ด้านการส่งเสริมการตลาดบริการ และด้านการการจัดจำหน่ายงานบริการของธนาคาร ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ณิชฐิยา ภัทรกิจจานุรักษ์ (2560) ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการเลือกซื้อประกันชีวิตของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล ของกลุ่มตัวอย่างผู้บริโภค ที่ซื้อประกันชีวิต อย่างน้อย 1 ครั้ง ในช่วง 2 ปี ที่ผ่านมา รวมถึงกรณีที่มีการจ่ายเบี้ยประกันแบบต่ออายุ และอาศัยอยู่ในเขตกรุงเทพมหานคร และปริมณฑล โดยสำรวจและเก็บข้อมูล ผ่านแบบสอบถาม จำนวน 400 ชุด พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามให้ความสำคัญกับปัจจัยทางการตลาดจากมากไปน้อย ได้แก่ ปัจจัยด้านบุคคล และกระบวนการ ปัจจัยด้านผลิตภัณฑ์และราคา ปัจจัยด้านช่องทางการจัดจำหน่ายและการส่งเสริมการตลาด และปัจจัยด้านลักษณะทางกายภาพ โดยมีรายละเอียดของการอภิปรายผลในแต่ละด้านดังต่อไปนี้

1) ด้านผลิตภัณฑ์และบริการ กลุ่มตัวอย่างมีความเห็นด้วยเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์และบริการอยู่ในระดับมากที่สุด โดยคิดว่าคุณสมบัติผู้สมัครผลิตภัณฑ์เงินฝากสงเคราะห์ชีวิต ธกส.รักคุณ มีความเหมาะสม รวมถึงยังคงอ่านหรือสอบถามผลประโยชน์ของกรรมธรรม์ผลิตภัณฑ์ เงินฝากสงเคราะห์ชีวิต ธกส.รักคุณ และรับทราบข้อมูลผลิตภัณฑ์เงินฝากสงเคราะห์ชีวิต ธกส.รักคุณ เป็นอย่างดี นอกจากนี้กลุ่มตัวอย่างคิดว่าระยะเวลาการคุ้มครองของกรรมธรรม์เงินฝากสงเคราะห์ชีวิตผลิตภัณฑ์เงินฝากสงเคราะห์ชีวิต ธกส.รักคุณ มีความเหมาะสม และคิดว่าประเภของการคุ้มครอง และวงเงินคุ้มครองมีความเหมาะสมอีกด้วย

2) ด้านราคา กลุ่มตัวอย่างมีความเห็นด้วยเกี่ยวกับราคาของผลิตภัณฑ์อยู่ในระดับมากที่สุด โดยคิดว่าจำนวน เงินฝากสงเคราะห์ชีวิต ธกส.รักคุณ (ค่าเบี้ยประกัน) มีความคุ้มค่ากับผลประโยชน์ที่ท่านจะได้รับ มีการกำหนดค่าเบี้ยประกันหลายราคาสอดคล้องกับความต้องการสามารถซื้อได้ และคิดว่าค่าเบี้ยประกันของกรรมธรรม์และวงเงินคุ้มครองสูงสุด 300,000 บาทต่อราย มีความเหมาะสม รวมถึงคิดว่าจำนวนเงินฝากสงเคราะห์ชีวิต (ค่าเบี้ยประกัน) มีความเหมาะสมกับทุนประกัน นอกจากนี้กลุ่มตัวอย่าง มีผู้ที่เห็นด้วยมากกับการให้ส่วนลดค่าเบี้ยประกัน เมื่อชำระค่าเบี้ยประกันตามเงื่อนไขมีความเหมาะสม

3) ด้านการสร้างและนำเสนอสภาพแวดล้อมบริการ กลุ่มตัวอย่างมีความเห็นด้วยเกี่ยวกับการสร้างและนำเสนอสภาพแวดล้อมบริการ การสร้างและนำเสนอสภาพแวดล้อมบริการอยู่ในระดับมาก กล่าวคือธนาคาร ธ.ก.ส.สาขาท่าสัก มีบรรยากาศการให้บริการในการซื้อขายกรรมธรรม์ มีความเหมาะสม มีมาตรการป้องกันการแพร่ระบาดของโควิด 19 สำหรับลูกค้า รวมถึงธนาคาร ธ.ก.ส.สาขาท่าสัก มีสิ่งอำนวยความสะดวกบริการลูกค้าอย่างเพียงพอ เช่น ที่นั่งรอ น้ำดื่ม เป็นต้น นอกจากนี้ธนาคาร ธ.ก.ส.สาขาท่าสัก มีความสะอาด และมีป้ายผลิตภัณฑ์/ป้ายบอกทาง แสดงในจุดที่มองเห็นชัดเจน

4) ด้านการส่งเสริมการตลาดบริการ กลุ่มตัวอย่างมีความเห็นด้วยเกี่ยวกับการส่งเสริมการตลาดบริการอยู่ในระดับมาก โดยได้รับการนำเสนอรายละเอียดผลิตภัณฑ์เงินฝากสงเคราะห์ชีวิต ธกส.รักคุณ จากพนักงานของธนาคาร การส่งเสริมการขายผลิตภัณฑ์เงินฝากสงเคราะห์ชีวิต ธกส.รักคุณ ในรูปแบบของสมนาคุณต่าง ๆ เช่น การแถมสิ่งของ เป็นต้น และได้รับข้อมูลผลิตภัณฑ์เงินฝากสงเคราะห์ชีวิต ธกส.รักคุณ จากการโฆษณาผ่านสื่อผ่านช่องทางต่าง ๆ เช่น วิทยุ โทรทัศน์ และ

อินเทอร์เน็ต เป็นต้น นอกจากนี้ยังทราบรายละเอียดข้อมูลของผลิตภัณฑ์เงินฝากสงเคราะห์ชีวิต ธกส. รักคุณ ผ่านทางการประชุมกลุ่มลูกค้า และการตลาดตรงผ่านการส่งจดหมาย และทางโทรศัพท์ เกี่ยวกับผลิตภัณฑ์ เงินฝากสงเคราะห์ชีวิต ธกส.รักคุณ

5) ด้านบุคลากรผู้ให้บริการ กลุ่มตัวอย่างมีความเห็นด้วยเกี่ยวกับบุคลากรผู้ให้บริการอยู่ในระดับมากที่สุด พนักงานการให้บริการด้วยคำพูด กิริยา ท่าทาง ที่สุภาพเหมาะสม สามารถให้คำแนะนำและความรวดเร็วเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์เงินฝากสงเคราะห์ชีวิต ธกส.รักคุณ ให้ข้อมูลรายละเอียดเกี่ยวกับการใช้บริการผลิตภัณฑ์เงินฝากสงเคราะห์ชีวิต ธกส.รักคุณ ถูกต้องครบถ้วน และมีความใส่ใจในการรักษาและปกป้องผลประโยชน์ให้ท่าน รวมถึงพนักงานตอบปัญหาและแก้ไขปัญหาให้กับท่านได้เป็นอย่างดี

6) ด้านกระบวนการในการใช้บริการผลิตภัณฑ์ กลุ่มตัวอย่างมีความเห็นด้วยเกี่ยวกับกระบวนการในการใช้บริการผลิตภัณฑ์อยู่ในระดับมากที่สุด โดยสามารถซื้อผลิตภัณฑ์เงินฝากสงเคราะห์ชีวิต ธกส.รักคุณ ที่สาขาทำสัปดาห์ได้ง่าย และสะดวก ไม่ยุ่งยาก ซึ่งทางธนาคารมีขั้นตอนในการสอบถามประวัติท่าน และการกระบวนการจัดทำเอกสารประกอบการสมัครรวดเร็วและถูกต้อง มีการกำหนดค่าเบี้ยประกันหลายระดับราคาตามความต้องการของลูกค้า และลูกค้าได้รับแบบฟอร์มและรายการจัดเตรียมเอกสารเพื่อซื้อผลิตภัณฑ์เงินฝากสงเคราะห์ชีวิต ธกส.รักคุณ ผ่านทางสาขาไปรษณีย์ พนักงานธนาคาร รวมถึงได้รับบริการการแจ้งเตือนข่าวสารเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์ เงินฝากสงเคราะห์ชีวิต ธกส.รักคุณ

7) ด้านการจัดจำหน่ายงานบริการของธนาคาร กลุ่มตัวอย่างมีความเห็นด้วยเกี่ยวกับการจัดจำหน่ายงานบริการของธนาคารอยู่ในระดับมาก กล่าวคือธนาคารมีช่องทางการชำระเบี้ยประกันโดยการหักผ่านบัญชีเงินฝาก ผ่านเคาน์เตอร์ของธนาคาร ตู้ ATM 7-Eleven บัตรเครดิต สามารถซื้อผลิตภัณฑ์เงินฝากสงเคราะห์ชีวิต ธกส.รักคุณ ที่หลากหลายช่องทาง เช่น เคาน์เตอร์ธนาคาร แอปพลิเคชันไลน์ หรือเว็บไซต์ มีช่องทางการชำระเบี้ยประกันผ่านแอปพลิเคชันของธนาคาร Mobile Banking นอกจากนี้ทางธนาคารยังมีช่องทางการชำระเบี้ยประกัน ผ่านแอปพลิเคชันของธนาคาร Mobile Banking และมีบริการจัดจำหน่ายผลิตภัณฑ์เงินฝากสงเคราะห์ชีวิต ธกส.รักคุณ เชิงรุก ณ หมู่บ้าน ชุมชนที่ทำพักอาศัยแบบเชิงรุก

ข้อเสนอแนะการวิจัย

1. ด้านผลิตภัณฑ์และบริการ พัฒนา รูปแบบ ประเภท ผลิตภัณฑ์เงินฝากสงเคราะห์ชีวิต ให้มีความหลากหลาย ทันสมัย เข้าใจง่าย และตรงกับความต้องการของลูกค้าทุกช่วงวัย
2. ด้านราคา ธนาคารควรให้ความสำคัญในการกำหนดกลยุทธ์ด้านราคา การตั้งราคาที่ต่ำกว่าจะสามารถแข่งขันในตลาดได้ เช่น ความคุ้มครองที่ได้รับ คำนวณกับเบี้ยประกันที่ง่าย เบี้ยประกันมีความหลากหลายระดับราคาให้เลือก
3. ด้านการสร้างและนำเสนอสภาพแวดล้อมบริการ ธนาคารควรจัดหาสิ่งอำนวยความสะดวกในทุก ๆ ด้าน เพื่อรองรับลูกค้าที่เข้ามาใช้บริการอย่างครบวงจร เพื่อให้ลูกค้าเกิดความประทับใจทุกครั้ง
4. ด้านการส่งเสริมการตลาด ธนาคารจัดให้มีกิจกรรมส่งเสริมการขายผลิตภัณฑ์ เงินฝากสงเคราะห์ชีวิต ในรูปแบบของสมนาคุณต่าง ๆ เพื่อสร้างการรับรู้ในผลิตภัณฑ์ การโฆษณาประชาสัมพันธ์ ผลิตภัณฑ์เงินฝากสงเคราะห์ชีวิต ผ่านช่องทางต่าง ๆ เช่น วิทยุ โทรทัศน์
5. ด้านบุคลากรผู้ให้บริการ ธนาคารควรส่งเสริมและพัฒนาความรู้ ทักษะ ให้กับบุคลากรในองค์กร เพื่อให้พนักงานสามารถเป็นที่ปรึกษาและให้ข้อมูล คำแนะนำที่ดีกับลูกค้าได้

6. ด้านกระบวนการในการใช้บริการผลิตภัณฑ์ เสนอให้ธนาคารพัฒนาระบบการจัดทำเอกสารประกอบการสมัครบริการเงินฝากสงเคราะห์ชีวิต ธกส.รักคุณ ผ่านระบบคอมพิวเตอร์ เพื่อความสะดวก รวดเร็ว และถูกต้อง ในการให้บริการแก่ลูกค้า และมีบริการแจ้งเตือน เมื่อครบกำหนดชำระเงิน

7. ด้านการจัดจำหน่ายงานบริการของธนาคาร ธนาคารควรจัดเตรียมข้อมูล ช่องทางการติดต่อและพนักงานในการให้ข้อมูลการใช้บริการเงินฝากสงเคราะห์ชีวิต ให้พร้อมสำหรับการให้บริการ รวมถึงการอำนวยความสะดวกในการชำระเงินฝากสงเคราะห์ชีวิต ที่หลากหลายช่องทาง

เอกสารอ้างอิง

- ณัฐยา ภัทรกิจจามรรักษ์.(2560). *ปัจจัยที่มีผลต่อการเลือกซื้อประกันชีวิตของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล*. (การค้นคว้าอิสระปริญญาโทบริหารธุรกิจ) มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์,คณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชี,สาขาบริหารธุรกิจ.
- ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร. (2550). *ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร พ.ศ. 2509 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 7) พ.ศ.2550*. กรุงเทพฯ: ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร.
- ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร. (2564). *เงินฝากสงเคราะห์ชีวิต*. กรุงเทพฯ. พัชรา หว่านแขก, กมลรัตน์ พูลสระคู, ธิดิสุตา มุสิกาวงษ์, อีรวัดน์ ช่างสุวัฒน์ และมนัสวี โมลานิล. (2564). *ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการตัดสินใจซื้อสลากออมสินที่ธนาคารออมสินสาขากรีนพลาซ่าวังหิน*. การค้นคว้าอิสระ การเงิน การธนาคารบัณฑิต คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม.
- สุกานดา พฤษขัติกุล. (2565). *ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อสลากออมสินพิเศษดิจิทัลของพนักงานธนาคารออมสิน สำนักงานใหญ่*. บทความ สาขาวิชาการจัดการ คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- สมिता สิทธิศักดิ์,เอกชัย อภิศักดิ์กุล. (2567) *การศึกษาพฤติกรรมผู้บริโภคและส่วนประสมทางการตลาดที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อสลากออมทรัพย์ธนาคารอาคารสงเคราะห์ สาขาสุโขทัย*. *วารสารบริหารธุรกิจและนวัตกรรม มทร. พระนคร*, 3(1), 25-39.
- โสภิตา รัตนสมโชค. (2558). *ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด (7Ps) ที่มีอิทธิพลต่อความพึงพอใจในการใช้บริการรถไฟฟ้าเฉลิมพระเกียรติ(บีทีเอส) ของประชากรในเขตกรุงเทพมหานคร*. บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต. สาขาพาณิชยศาสตร์และการบัญชี. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- Defleur, M. L. & Ball-Rokeach, S. J. . (1996). *Theories of Mass Communication*. London: Longman.

การปรับปรุงประสิทธิภาพการเดินรถเพื่อยกระดับการให้บริการและ
เพิ่มรายได้ให้กับองค์การขนส่งมวลชนกรุงเทพ กรณีศึกษาโดยสารประจำทาง
สาย 63, สาย 97

The Improving of Bus Service Efficiency for Increasing the Service Level
and Increase Income for the Bangkok Mass Transportation
Organization: The Case Study of Bus Service Routes 63, 97

วชิระ สวนมะไฟ^{1*} มณิสรา บารมีชัย²
Washila Sunmafai^{1*} Manisra Baramichai²

¹นักศึกษาลัทธิบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาการจัดการโลจิสติกส์ มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย
Master of Business Administration Program in Logistics Management, University of the Thai Chamber of Commerce

*Corresponding Author e-mail: washira.suan@gmail.com โทร. 092-288-9369

²คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย

Faculty of Business Administration University of the Thai Chamber of Commerce

e-mail: j.manibara@gmail.com โทร. 083-815-6615

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อศึกษาวิเคราะห์ปัญหาและอุปสรรคการเดินรถในด้านต่าง ๆ ของผู้ใช้บริการ รถโดยสารประจำทางสาย 63 และ สาย 97 กลุ่มงานปฏิบัติการเดินรถ 2 เขตการเดินรถที่ 7 องค์การขนส่งมวลชนกรุงเทพ 2) เพื่อนำเสนอแนวทางในการปรับปรุงประสิทธิภาพการเดินรถ และการให้บริการรถโดยสารประจำทางสาย 63 และ สาย 97 กลุ่มงานปฏิบัติการเดินรถที่ 2 เขตการเดินรถที่ 7 องค์การขนส่งมวลชนกรุงเทพ 3) เพื่อศึกษาความเป็นไปได้ในการลดเวลาในการรอรถ และ ความแออัดของรถโดยสารประจำทางสาย 63 และ สาย 97 โดยการปรับรูปแบบ และ ความถี่ในการปล่อยรถ รวมถึงการพิจารณาปรับเพิ่มเที่ยวรถเสริมในช่วงเวลาเร่งด่วนเช้า/เย็นแต่ละเส้นทางที่เหมาะสมตามสถิติจำนวนผู้ใช้บริการ 4) เพื่อศึกษาต้นทุนในการดำเนินงานที่สามารถลดลงได้ จากการปรับเที่ยววิ่งรถ และการตัดรถเสริมในเวลาเร่งด่วนเช้า / เย็นในเส้นทางที่เหมาะสม โดยศึกษาเชิงคุณภาพ

ผลการศึกษา พบว่า 1) การจัดการเดินรถไม่เพียงพอต่อความต้องการ การรอรถนาน อัตราพนักงานไม่เพียงพอ ค่าใช้จ่ายในการดำเนินงานสูงกว่ารายได้ 2) รถโดยสารสาย 63 มีรายได้เฉลี่ย 768 บาท/เที่ยว หรือ 26.50 บาท/กิโลเมตร และสาย 97 มีรายได้เฉลี่ย 824 บาท/เที่ยว หรือ 39.28 บาท/กิโลเมตร เมื่อนำเสนอบริการรถเสริมตัดระยะ พบว่า สาย 63 มีรายได้เฉลี่ย 599 บาท/เที่ยว หรือ 34.50 บาท/กิโลเมตร และสาย 97 มีรายได้เฉลี่ย 698 บาท/เที่ยว หรือ 47.16 บาท/กิโลเมตร 3) จากการวิเคราะห์ระยะเวลาในการวิ่งรถไป- กลับสาย 63 เฉลี่ย 195 นาที รถเสริมตัดระยะสิ้นสุดที่ลาดพร้าว จะใช้ระยะเวลาในการวิ่งรถเฉลี่ย 132 นาที สามารถลดระยะเวลาในการวิ่งรถได้ เฉลี่ย 63 นาที และสาย 97 รถเสริมตัดระยะสิ้นสุดที่ประดิพัทธ์ สามารถลดระยะเวลาในการวิ่งรถได้ เฉลี่ย 64.24 นาที สามารถมารับผู้โดยสารในป้ายที่มีผู้รอจำนวนมากได้เพิ่มขึ้น 4) การปรับปรุงเส้นทางเดินรถในเดือน มิถุนายน 2566 มีค่าใช้จ่าย 30,584,833.34 บาท คิดเป็นร้อยละ 92.62 ของรายได้ทั้งหมด เมื่อเทียบกับรายจ่ายในเดือน กรกฎาคม 2566 มีค่าใช้จ่าย 30,243,904.02 บาท คิดเป็นร้อยละ 88.20 ของรายได้ทั้งหมด ซึ่งผู้ศึกษาได้ปรับปรุงการปล่อยรถเสริมวิ่งระยะสั้นสลับกับปล่อยรถวิ่งเต็มระยะ ทำให้สามารถเพิ่มประสิทธิภาพในการขนส่งผู้โดยสารได้ถึงร้อยละ 100 สามารถลดค่าใช้จ่าย OT พนักงานร้อยละ 0.01 และค่าน้ำมันเชื้อเพลิงร้อยละ 0.01

คำสำคัญ: ประสิทธิภาพการเดินรถ; การให้บริการ; การเพิ่มรายได้; องค์การ; องค์การขนส่งมวลชนกรุงเทพ

ABSTRACT

The objectives of this research were 1) To analyse the problems and obstacles of bus service management in various aspects of the bus commuters Route 63 and Route 97, Bus Service Operation Group 2 Bus Service Region 7, Bangkok Mass Transportation Organization. 2) To present the guidelines for improving the bus service efficiency and bus service management Route 63 and Route 97, Bus Operations Group 2, Bus Service Operation Group 2 Bus Service Region 7, Bangkok Mass Transportation Organization. 3) To study the possibility in decreasing the bus waiting time and the traffic congest of Route 63 and Route 97 by adjusting the model and frequency of bus issue, including the increasing of additional buses in the congestive hours morning/evening of each Route appropriately according to the data of the commuters. 4) To study the operational expenses that could be decreased form adjusting the frequency and to cut down the number of additional buses morning/evening the appropriately Route, qualitative Research.

The results revealed that 1) the buses were not enough for the passengers, not enough bus services, and the income was lower than the expenses. 2) bus line 63 has an average income of 768 baht/trip or 26.50 baht/kilometer, and line 79 has an average income of 824 baht/trip or 39.28 baht/kilometer. When presenting additional bus services to cut distance, it was found that line 63 has an average income of 599. baht/trip or 34.50 baht/kilometer and Line 79 has an average income of 698 baht/trip or 47.16 baht/kilometer. 3) considering the service time back and forth Route 63 averaging 195 minutes, adding additional bus service up Lad Proa averaging 132 minutes, saving 63 minutes, and Route 97 taken addition bus service stopping at Pradipat, saving service time averaging 64.24 minutes. This could return for waiting passengers. 4) Improving bus routes in June 2023, there are expenses of 30,584,833.34 baht, accounting for 92.62 percent of total income. Compared to expenses in July 2023, there were expenses of 30,243,904.02 baht, accounting for 88.20 percent of total income. The researcher has improved the release of additional vehicles to run short distances, alternating with releasing vehicles to run the full distance. This makes it possible to increase the efficiency of passenger transportation by up to 100 percent. It can reduce OT expenses, employees by 0.01 percent and fuel costs by 0.01 percent.

Keywords: bus efficiency service; providing service; the service level and organization income; bangkok mass transportation organization

บทนำ

เขตการเดินรถที่ 7 เป็นหน่วยงานที่มีหน้าที่และความรับผิดชอบหลักในการให้บริการขนส่งสาธารณะในเขตกรุงเทพมหานคร และปริมณฑล โดยแบ่งส่วนงานออกเป็น 3 กลุ่มงานปฏิบัติการเดินรถ มีรถโดยสารประจำทางทั้งหมดรวม 358 คัน ดังนี้ กลุ่มงานปฏิบัติการเดินรถ 1 เขตการเดินรถที่ 7 อุบลทองเคหะ, อุเทศบาลบางบัวทอง สายการเดินรถที่อยู่ในสังกัด 6 สาย 32, 134, 166, 210, 516 และสาย 2-36 รถประจำการรวม 141 คัน กลุ่มงานปฏิบัติการเดินรถ 2 เขตการเดินรถที่ 7 อุท่าอิฐ สายการเดินรถที่อยู่ใน

สังกัด 6 สาย 18, 50, 53, 63, 65, และสาย 97 รถประจำการรวม 138 คัน และกลุ่มงานปฏิบัติการเดินรถ 3 เขตการเดินรถที่ 7 อุทากิฐ (เขตการเดินรถที่ 7, 2565) สายการเดินรถที่อยู่ในสังกัด 4 สาย 24, 66, 70, และสาย 505 รถประจำการรวม 79 คัน จากข้อมูลการให้บริการรถโดยสารประจำทางของเขตการเดินรถที่ 7 สามารถสรุปปัญหาออกมามีได้ดังนี้ การจัดการเดินรถไม่เพียงพอต่อความต้องการ เนื่องจากได้รับการร้องเรียนจากผู้ใช้บริการในประเด็นของการรอรถนาน รวมถึงความแออัดของผู้ใช้บริการในช่วงเวลาเร่งด่วน เช้า / เย็น มีจำนวนเที่ยววิ่งน้อยกว่าแผนที่กำหนดไว้ เนื่องจากอัตราค่าจ้างที่ไม่เพียงพอ ค่าใช้จ่ายในการทำงานล่วงเวลาค่อนข้างสูง ซึ่งเป็นผลมาจากอัตราค่าจ้างที่ไม่เพียงพอ และเส้นทางกรวิ่งที่ไกล ผ่านเส้นทางก่อสร้างสถานีรถไฟฟ้า ทำให้การจราจรติดขัด ระยะเวลาในการเดินรถแต่ละรอบต้องใช้เวลาาน และมีอัตราส่วนรายได้ค่าโดยสารที่น้อย เมื่อเทียบกับค่าใช้จ่ายน้ำมันเชื้อเพลิงในบางเส้นทางค่อนข้างสูงเนื่องจากมีจำนวนผู้โดยสารน้อยในขณะที่ระยะทางวิ่งค่อนข้างไกล ดังนั้นผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาถึง การปรับปรุงประสิทธิภาพการเดินรถเพื่อยกระดับการให้บริการและเพิ่มรายได้ให้กับองค์กร กรณีศึกษาโดยสารประจำทางสาย 63 , สาย 97 เพื่อเป็นการปรับปรุงพัฒนาประสิทธิภาพการให้บริการรถโดยสารประจำทางสาธารณะให้สอดคล้องกับความต้องการของประชาชน ต่อการเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยีสมัยใหม่ และสภาพแวดล้อมในการแข่งขันในบริบทของระบบขนส่งสาธารณะ และสามารถเพิ่มรายได้ให้กับองค์กรให้สูงขึ้นได้

วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1. เพื่อศึกษาวิเคราะห์ปัญหาและอุปสรรคการเดินรถในด้านต่าง ๆ ของผู้ให้บริการ รถโดยสารประจำทางสาย 63 และ สาย 97 กลุ่มงานปฏิบัติการเดินรถ 2 เขตการเดินรถที่ 7 องค์การขนส่งมวลชนกรุงเทพ
2. เพื่อนำเสนอแนวทางในการปรับปรุงประสิทธิภาพการเดินรถ และ การให้บริการรถโดยสารประจำทางสาย 63 และ สาย 97 กลุ่มงานปฏิบัติการเดินรถที่ 2 เขตการเดินรถที่ 7 องค์การขนส่งมวลชนกรุงเทพ
3. เพื่อศึกษาความเป็นไปได้ในการลดเวลาในการรอรถ และ ความแออัดของรถโดยสารประจำทางสาย 63 และ สาย 97 โดยการปรับรูปแบบ และความถี่ในการปล่อยรถ รวมถึงการพิจารณาปรับเพิ่มเที่ยวรถเสริมในช่วงเวลาเร่งด่วนเช้า/เย็นแต่ละเส้นทางที่เหมาะสมตามสถิติจำนวนผู้ให้บริการ
4. เพื่อศึกษาต้นทุนในการดำเนินงานที่สามารถลดลงได้ จากการปรับเที่ยววิ่งรถ และการตัดรถเสริมในเวลาเร่งด่วนเช้า / เย็นในเส้นทางที่เหมาะสม

ทบทวนวรรณกรรม

1. แนวคิดเกี่ยวกับการบริการสาธารณะ

เสาวลักษณ์ ตีมัน (2560) ได้สรุปไว้ว่า การบริการสาธารณะ หมายถึง การให้บริการสาธารณะแก่ประชาชนโดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อสนองความต้องการของประชาชนโดยส่วนรวม โดยคำนึงถึงลักษณะที่ตั้ง การเดินทาง ความสะดวกสบาย และสิ่งอำนวยความสะดวกของการบริการให้เป็นอย่างต่อเนื่อง ยุติธรรม และทุกคนได้รับการปฏิบัติเท่าเทียมกัน

2. แนวคิดเกี่ยวกับประสิทธิภาพการบริการ

2.1 ความหมายของประสิทธิภาพ

จอห์น ดี มิลเล็ต (Millet, 1954) ให้นิยามที่เกี่ยวกับประสิทธิภาพไว้ว่าประสิทธิภาพ หมายถึง ผลการปฏิบัติงานที่ก่อให้เกิดความพอใจแก่มวลมนุษยและให้ผลกำไรจากการปฏิบัติงานนั้นด้วย

อนันท์ งามสะอาด (2551) ให้ความหมายว่าประสิทธิภาพการปฏิบัติงาน หมายถึงกระบวนการดำเนินงานที่มีลักษณะดังนี้ คือ ประหยัด ได้แก่ประหยัดต้นทุน ประหยัดทรัพยากร และประหยัดเวลา เสรี

ทันตามกำหนดเวลา และมีคุณภาพซึ่งพิจารณาทั้งกระบวนการตั้งแต่ปัจจัยนำเข้าหรือวัตถุดิบมีการคัดสรรอย่างดีมีกระบวนการดำเนินงานกระบวนการผลิตที่ดีและมีผลผลิต (Output) ที่ดี

2.2 ประสิทธิภาพในการให้บริการ

การพัฒนาการขนส่งนั้นมุ่งมั่นที่จะพัฒนาให้การขนส่งมีคุณภาพ มีมาตรฐาน และมีประสิทธิภาพมากที่สุด ซึ่งตามหลักของการขนส่งแล้วถือว่าการขนส่งที่มีประสิทธิภาพ จะต้องประกอบด้วยคุณสมบัติ (ค่านาย อภิปรัชญาสกุล, 2550) ประกอบด้วย รวดเร็ว ประหยัด ปลอดภัย สะดวกสบาย ความแน่นอนเชื่อถือได้ และตรงต่อเวลา

2.3 คุณสมบัตินิติการบริการที่ประสบความสำเร็จ

พาราซูร์ยามาน (Parasuraman, A., Zeithaml, V. A., & Berry, L. L, 1985) กล่าวว่า การบริการที่ประสบความสำเร็จจะต้องประกอบด้วยคุณสมบัติที่สำคัญต่าง ๆ ดังนี้ ความเชื่อถือได้ การตอบสนอง ความสามารถ การเข้าถึงบริการ ความสุภาพอ่อนโยน การสื่อสาร ความซื่อสัตย์ ความมั่นคง ความเข้าใจ และการสร้างสิ่งจำเป็นที่ต้องได้

3. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ทิพวรรณ บัวอินทร์ (2561) ได้ศึกษาเกี่ยวกับ แนวทางการพัฒนาคุณภาพการบริการรถโดยสารไม่ประจำทางเพื่อรองรับนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติในจังหวัดภูเก็ต ผลการศึกษาพบว่า นักท่องเที่ยวมีความคาดหวังด้านการเข้าใจและเห็นใจผู้รับบริการมากที่สุด ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.95 กล่าวคือมีความคาดหวังในระดับมาก และนักท่องเที่ยวมีการรับรู้ด้านการเข้าใจและเห็นใจผู้รับบริการมากที่สุด ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.87 กล่าวคือมีการรับรู้ในระดับมาก ผลการทดสอบสมมติฐาน พบว่า ปัจจัยส่วนบุคคลที่ประกอบด้วยสัญชาติ ส่งผลต่อความคาดหวังของนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติต่อคุณภาพการบริการรถโดยสารไม่ประจำทางในจังหวัดภูเก็ต และปัจจัยส่วนบุคคลที่ประกอบด้วยรายได้ต่อเดือน ส่งผลต่อความคาดหวังของนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติต่อคุณภาพการบริการรถโดยสารไม่ประจำทางในจังหวัดภูเก็ต เพื่อคำนวณหาค่าความต่างและช่องว่างของคุณภาพการบริการทั้ง 5 ด้าน พบว่า นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติมีความคาดหวังต่อคุณภาพการบริการมากกว่าการรับรู้ทุกด้าน โดยช่องว่างที่ควรได้รับการปรับปรุงแก้ไขและพัฒนามากที่สุด ได้แก่ ด้านการเข้าใจและเห็นใจผู้รับบริการ

มัลลิกา โตอนันต์ (2562) ได้ศึกษาเกี่ยวกับ การศึกษาประสิทธิภาพการขนส่งของศูนย์กระจายสินค้าขนาดใหญ่ในเขตจังหวัดนนทบุรี ผลการศึกษา พบว่า (1) ระดับความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามในภาพรวมอยู่ในระดับเห็นด้วยมากเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า พนักงานส่วนใหญ่ให้ความสำคัญในด้านความปลอดภัยเป็นอันดับแรกรองลงมาคือด้านความแน่นอนเชื่อถือได้ ด้านความรวดเร็ว ด้านความสะดวกสบาย และด้านการประหยัด ตามลำดับ และ (2) ผลการศึกษาค้นคว้าความแตกต่างระหว่างข้อมูลส่วนบุคคลกับประสิทธิภาพการขนส่งของศูนย์กระจายสินค้าขนาดใหญ่ ในเขตจังหวัดนนทบุรี พบว่าข้อมูลส่วนบุคคลด้านอายุและระยะเวลาในการปฏิบัติงานที่แตกต่างกันมีผลต่อประสิทธิภาพการขนส่งที่แตกต่างกันในด้านความรวดเร็ว ความปลอดภัยและความสะดวกสบาย ด้านตำแหน่งงานที่แตกต่างกันมีผลต่อประสิทธิภาพการขนส่งที่แตกต่างกันทั้งหมดทุกด้าน ได้แก่ ด้านความรวดเร็ว ด้านการประหยัด ด้านความปลอดภัย ด้านความสะดวกสบาย และด้านความแน่นอนเชื่อถือได้ซึ่งแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

สุขสรณ์ ท้าวเม้ย (2563) ได้ศึกษาเกี่ยวกับ ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการให้บริการของพนักงานขับรถโดยสารสาธารณะองค์การขนส่งมวลชนกรุงเทพ เขตการเดินรถที่ 6 ผลการศึกษาพบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการให้บริการของพนักงานขับรถโดยสารสาธารณะ องค์การขนส่งมวลชนกรุงเทพ เขตการเดินรถที่ 6 ได้แก่ 1) ปัจจัยทางด้านความรู้ความเชี่ยวชาญในการขับรถ ด้านสภาพแวดล้อมในสถานที่ทำงาน ด้านความสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมงาน ด้านขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงาน และด้านรถโดยสารที่ใช้ในการปฏิบัติงาน โดยประสิทธิภาพในการให้บริการของพนักงานขับรถโดยสารสาธารณะอยู่ในระดับปานกลาง 2) แนวทางในการปรับปรุงประสิทธิภาพในการให้บริการของพนักงานขับรถโดยสารสาธารณะ องค์การ

ขนส่งมวลชนกรุงเทพ เขตการเดินรถที่ 6 ได้แก่ ด้านสภาพแวดล้อมในการทำงาน หน่วยงานควรมีการปรับปรุงสภาพแวดล้อมในการทำงานทั้งภายในและภายนอก และด้านรถโดยสารสาธารณะที่ใช้ในการปฏิบัติงานควรมีการดูแลบำรุงรักษาให้มากกว่าที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน

ชยพล ผู้พัฒนา (2563) ได้ศึกษาเกี่ยวกับ แนวทางการปรับปรุงคุณภาพการให้บริการโลจิสติกส์ ด้านขนส่ง กรณีศึกษา: ธุรกิจผู้ให้บริการขนส่งสินค้า ผลการศึกษาพบว่า คุณภาพการให้บริการโลจิสติกส์ด้านขนส่งของธุรกิจผู้ให้บริการขนส่งสินค้าด้านลักษณะทางกายภาพ ด้านความไว้วางใจเชื่อถือได้ ด้านการตอบสนองที่ทันที่ทันที่ ด้านความเชื่อมั่นด้านความเห็นอกเห็นใจ มีคุณภาพอยู่ในระดับมาก และเมื่อเปรียบเทียบการหาค่าความแตกต่างตามปัจจัยส่วนบุคคลและปัจจัยด้านองค์กร พบว่า ไม่มีความแตกต่างกัน ยกเว้นด้านลักษณะทางกายภาพจำแนกตามอายุ ผู้ใช้บริการที่มีอายุ 36 ปีขึ้นไป ให้ระดับคุณภาพที่แตกต่าง จึงสรุปได้ว่าคนที่อายุ 36 ปีขึ้นไป มีประสบการณ์การทำงานนาน มุมมองด้านลักษณะทางกายภาพ มีการตรวจคุณภาพงานที่ละเอียดรอบคอบมากกว่า ผู้ใช้บริการที่มีอายุน้อยกว่า 36 ปี และมีด้านความเชื่อมั่นจำแนกตามอายุงานของผู้ใช้บริการที่มีอายุงาน 7 ปีขึ้นไป ให้ระดับคุณภาพที่แตกต่าง จึงสรุปได้ว่าผู้ให้บริการที่มีอายุงาน 7 ปีขึ้นไป มีมุมมองด้านความเชื่อมั่น มีประสบการณ์การสังเกต การตรวจเช็คอุปกรณ์ป้องกัน ความเสี่ยงรถบรรทุกที่ละเอียดรอบคอบมากกว่าผู้ให้บริการที่มีอายุงานน้อยกว่า 7 ปี สำหรับแนวทางการพัฒนาจะต้องมีการปรับปรุงด้านลักษณะทางกายภาพ และด้านความเชื่อมั่นอีกทั้งจะต้องแก้ไขปัญหาระดับ 1) ขอรับมาตรฐานคุณภาพการบริการขนส่งด้วยรถบรรทุกจากกรมการขนส่งทางบก 2) จัดทำคู่มือมีมาตรฐานคุณภาพในการให้บริการด้านขนส่งของธุรกิจผู้ให้บริการขนส่งสินค้า

จุฑามาศ นิลบุตร (2564) ได้ศึกษาเกี่ยวกับ คุณภาพการให้บริการการขนส่งผู้โดยสารทางน้ำ ในเขตอำเภอเกาะสมุย จังหวัดสุราษฎร์ธานี ผลการศึกษาพบว่า 1) คุณภาพการให้บริการการขนส่งผู้โดยสารทางน้ำ ในเขตอำเภอเกาะสมุย จังหวัดสุราษฎร์ธานี โดยรวมอยู่ในระดับมาก โดยผู้ใช้บริการให้ความสำคัญกับการตอบสนองต่อลูกค้ามากที่สุด 2) ความจงรักภักดีของผู้ใช้บริการในภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยผู้ใช้บริการมีความจงรักภักดีในการใช้บริการในด้านความอ่อนไหวต่อราคามากที่สุด 3) ความสัมพันธ์ระหว่างคุณภาพการให้บริการกับความจงรักภักดีในภาพรวมมีความสัมพันธ์เชิงบวกและอยู่ในระดับสูงมาก 4) คุณภาพในการให้บริการด้านลักษณะทางกายภาพ ด้านการเอาใจใส่ลูกค้า ด้านความมั่นใจได้ และด้านความน่าเชื่อถือ ส่งผลต่อความจงรักภักดีของผู้ใช้บริการโดยมีความสัมพันธ์ในเชิงบวก ที่ระดับนัยสำคัญ 0.05 ผลการวิจัยนี้สามารถนำไปใช้พัฒนาคุณภาพการให้บริการการขนส่งผู้โดยสารทางน้ำ ในเขตอำเภอเกาะสมุยจังหวัดสุราษฎร์ธานีให้ดียิ่งขึ้น

วิธีการศึกษา

การศึกษาครั้งนี้ เรื่อง การปรับปรุงประสิทธิภาพการเดินรถเพื่อยกระดับการให้บริการและเพิ่มรายได้ให้กับองค์กร กรณีศึกษาโดยสารประจำทางสาย 63, สาย 97 เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพ โดยนำกรอบแนวคิดของ จอห์น ดี มิลเล็ท (John D. Millett, 1954) จอห์น ดี มิลเล็ท (John D. Millett, 1954) เกี่ยวกับการให้บริการสาธารณะหลักที่สำคัญในการสร้างความพึงพอใจให้กับประชาชน ไว้ 5 ประการ ได้แก่ ความเสมอภาค ความตรงเวลา ความเพียงพอ ความต่อเนื่อง และความก้าวหน้า ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บข้อมูลจำนวนประชากรที่ใช้บริการรถโดยสารประจำทางสาย 63 และ 97 จากข้อมูลการดำเนินงานของเขตการเดินที่ 7 โดยมีขั้นตอนการดำเนินการศึกษาดังนี้

1. เก็บข้อมูลปริมาณผู้โดยสารที่ใช้บริการรถโดยสารทั้งสองสายการเดินรถในช่วงเวลาต่าง ๆ จากสถิติจำนวนผู้ใช้บริการของเขตการเดินรถที่ 7
2. ศึกษารูปแบบการปล่อยรถในปัจจุบันและวิเคราะห์ความหนาแน่นของผู้โดยสารในแต่ละช่วงเวลาของรถทั้งสองสาย จากแผนตารางเดินรถโดยสารทั้งสองสายของเขตการเดินรถที่ 7

3. ศึกษาระยะเวลาการเดินทางโดยสารทั้งสองสายตามระยะเวลาการเดินทางจากจุดต้นทางไปสิ้นสุดที่จุดปลายทาง เพื่อคำนวณหาเวลาเฉลี่ยในการเดินทาง
4. เก็บข้อมูลรายได้จากการเดินทางทั้งสองสายจากสรุปรายได้ของเขตการเดินรถที่ 7
5. นำข้อมูลที่ได้มาทำการปรับเปลี่ยนแผนการปล่อยรถ และพิจารณาเส้นทางที่เหมาะสมสำหรับการตัดระยะรถเสริม
6. ดำเนินการนำรูปแบบการปล่อยรถที่ปรับปรุงแล้วมาทดลองใช้จริง (ทั้งในส่วนของ การปรับรอบการปล่อยรถ และการตัดระยะรถเสริม)
7. คำนวณค่าใช้จ่ายที่สามารถลดลงได้จากการปรับปรุง โดยพิจารณาค่า OT ของพนักงาน ร่วมกับค่าน้ำมันเชื้อเพลิงในการวิ่งรถ

ผลการศึกษา

จากการศึกษาเรื่อง การปรับปรุงประสิทธิภาพการเดินทางเพื่อยกระดับการให้บริการและเพิ่มรายได้ให้กับองค์กร กรณีศึกษา รถโดยสารประจำทางสาย 63 , สาย 97 ผลการศึกษาพบว่า

1. การจัดการเดินรถไม่เพียงพอต่อความต้องการ การรอรถนาน ความแออัดของผู้ใช้บริการในช่วงเวลาเร่งด่วน เช้า / เย็น จำนวนเที่ยววิ่งน้อยกว่าแผนที่กำหนดไว้ อัตราพนักงานไม่เพียงพอ ค่าใช้จ่ายในการทำงานล่วงเวลาสูง ระยะเส้นทางการวิ่งที่ไกล ระยะเวลาในการเดินรถแต่ละรอบต้องใช้เวลาานาน และมีอัตราส่วนรายได้ค่าโดยสารที่น้อยเมื่อเทียบกับค่าใช้จ่ายน้ำมันเชื้อเพลิงในบางเส้นทางค่อนข้างสูง
2. จากการวิเคราะห์รายได้เฉลี่ยจากผู้โดยสารสาย 63 และ 97 พบว่า สาย 63 มีรายได้เฉลี่ยช่วงเร่งด่วนเช้า อยู่ที่ 768 บาท/เที่ยว หรือ 26.50 บาท/กิโลเมตร มีระยะเวลาวิ่งไป-กลับ เฉลี่ย 195 นาที เมื่อพิจารณานำเสนอบริการรถเสริมตัดระยะสิ้นสุดที่ลาดพร้าว จะใช้ระยะเวลาในการวิ่งรถเฉลี่ย 132 นาที สามารถลดระยะเวลาในการวิ่งรถได้ เฉลี่ย 63 นาที มีรายได้เฉลี่ย 599 บาท/เที่ยว หรือ 34.50 บาท/กิโลเมตร คิดเป็น 77.99% ของรายได้ทั้งหมด และสาย 97 มีรายได้เฉลี่ยช่วงเร่งด่วนเช้า อยู่ที่ 824 บาท/เที่ยว หรือ 39.28 บาท/กิโลเมตร มีระยะเวลาวิ่งไป-กลับ เฉลี่ย 174.08 นาที เมื่อพิจารณานำเสนอบริการรถเสริมตัดระยะสิ้นสุดที่ประดิพัทธ์ จะใช้ระยะเวลาในการวิ่งรถ 110.56 นาที สามารถลดระยะเวลาในการวิ่งรถได้ เฉลี่ย 64.24 นาที มีรายได้เฉลี่ย 698 บาท/เที่ยว หรือ 47.16 บาท/กิโลเมตร คิดเป็น 84.71% ของรายได้ทั้งหมด
3. จากการวิเคราะห์ระยะเวลาในการวิ่งรถไป-กลับสาย 63 เฉลี่ย 195 นาที เมื่อพิจารณานำเสนอบริการรถเสริมตัดระยะสิ้นสุดที่ลาดพร้าว จะใช้ระยะเวลาในการวิ่งรถเฉลี่ย 132 นาที สามารถลดระยะเวลาในการวิ่งรถได้ เฉลี่ย 63 นาที และสาย 97 เมื่อพิจารณานำเสนอบริการรถเสริมตัดระยะสิ้นสุดที่ประดิพัทธ์ จะใช้ระยะเวลาในการวิ่งรถ 110.56 นาที สามารถลดระยะเวลาในการวิ่งรถได้ เฉลี่ย 64.24 นาที จะสามารถกลับมาวิ่งเที่ยวได้ไวขึ้น สามารถมารับผู้โดยสารในป้ายที่มีผู้รอจำนวนมากได้เพิ่มขึ้น และสามารถลดระยะเวลาในการรอรถได้เพิ่มขึ้น
4. จากการปรับปรุงเส้นทางรถเดินรถ ในเดือน มิถุนายน 2566 มีค่าใช้จ่าย 30,584,833.34 บาท คิดเป็นร้อยละ 92.62 ของรายได้ทั้งหมด เมื่อเทียบกับรายจ่ายในเดือน กรกฎาคม 2566 มีค่าใช้จ่าย 30,243,904.02 บาท คิดเป็นร้อยละ 88.20 ของรายได้ทั้งหมด ซึ่งผู้ศึกษาได้ปรับปรุงการปล่อยรถเสริมวิ่งระยะสั้นสลับกับปล่อยรถวิ่งเต็มระยะ ทำให้สามารถเพิ่มประสิทธิภาพในการขนส่งผู้โดยสารได้ถึงร้อยละ 100 สามารถลดค่าใช้จ่าย OT พนักงานร้อยละ 0.01 และค่าน้ำมันเชื้อเพลิงร้อยละ 0.01

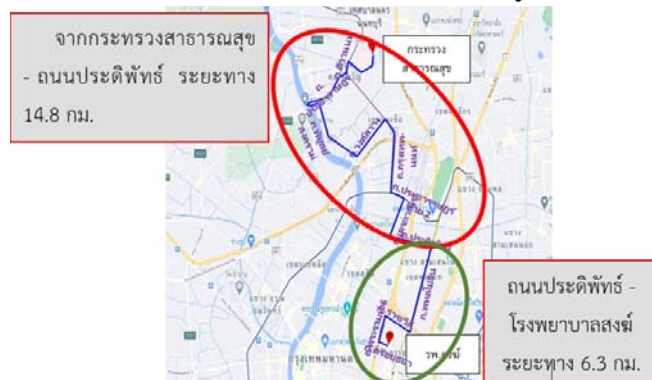
อภิปรายผล

จากวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 เพื่อศึกษาวิเคราะห์ปัญหาและอุปสรรคการเดินทางในด้านต่าง ๆ ของผู้ให้บริการ รถโดยสารประจำทางสาย 63 และสาย 97 กลุ่มงานปฏิบัติการเดินรถ 2 เขตการเดินรถที่ 7 องค์การขนส่งมวลชนกรุงเทพ ผลการศึกษาพบว่า รถเมล์สาย 63 และสาย 97 ถือเป็นรถโดยสารสายสำคัญ

ของฝั่งปริมาตร จ.นนทบุรี ที่วิ่งรับ / ส่ง ผู้โดยสารเข้าเมือง โดยมีจุดสุดท้ายอยู่ที่ อนุสาวรีย์ชัยสมรภูมิ มีเส้นทางเดินรถ ผ่านย่านชุมชนที่มีผู้อยู่อาศัยหนาแน่น และผ่านสถานที่สำคัญหลายจุด ทั้งสถานศึกษา โรงเรียน ห้างร้าน ย่านโรงงานอุตสาหกรรม ตลาดสดขนาดใหญ่ สถานที่ท่องเที่ยว หลายแห่ง จึงมีจำนวนผู้ใช้บริการของผู้โดยสารในปริมาณที่มาก จึงทำให้เกิดปัญหาในเรื่องของการจัดการเดินรถไม่เพียงพอต่อความต้องการ เนื่องจากได้รับการร้องเรียนจากผู้โดยสารในประเด็นของการรอรถนาน รวมถึงความแออัดของผู้โดยสารในช่วงเวลาเร่งด่วน เช้า / เย็น มีจำนวนเที่ยววิ่งน้อยกว่าแผนที่กำหนดไว้ เนื่องจากอัตราค่าจ้างที่ไม่เพียงพอ มีค่าใช้จ่ายในการทำงานล่วงเวลาค่อนข้างสูง ซึ่งเป็นผลมาจากอัตราค่าจ้างที่ไม่เพียงพอ และเส้นทางการวิ่งที่ไกล ผ่านเส้นทางก่อสร้างสถานีรถไฟฟ้า ทำให้การจราจรติดขัด ระยะเวลาในการเดินรถแต่ละรอบต้องใช้เวลาาน และมีอัตราส่วนรายได้ค่าโดยสารที่น้อย เมื่อเทียบกับค่าใช้จ่ายน้ำมันเชื้อเพลิงในบางเส้นทางค่อนข้างสูงเนื่องจากมีจำนวนผู้โดยสารน้อยในขณะที่ระยะทางวิ่งค่อนข้างไกล

จากวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 เพื่อนำเสนอแนวทางในการปรับปรุงประสิทธิภาพการเดินรถ และการให้บริการโดยสายประจำทางสาย 63 และสาย 97 กลุ่มงานปฏิบัติการเดินรถที่ 2 เขตการเดินรถที่ 7 องค์การขนส่งมวลชนกรุงเทพ พบว่า รายได้เฉลี่ยจากผู้โดยสารในเส้นทางจากกระทรวงสาธารณสุขถึง รพ. สงฆ์ในช่วงเร่งด่วนเช้า อยู่ที่ 824 บาท/เที่ยว หรือ 39.28 บาท/กิโลเมตร มีรายได้เฉลี่ยจากผู้โดยสารในเส้นทางจากกระทรวงสาธารณสุขถึงประดิพัทธ์ในช่วงเช้า อยู่ที่ 698 บาท/เที่ยว หรือ 47.16 บาท/ กิโลเมตร และมีรายได้เฉลี่ยจากผู้โดยสารในเส้นทางจากประดิพัทธ์ถึง รพ.สงฆ์ ในช่วงเช้า อยู่ที่ 126 บาท/เที่ยว หรือ 20 บาท/กิโลเมตร รายได้เฉลี่ยจากผู้โดยสารในเส้นทางกระทรวงสาธารณสุขถึงประดิพัทธ์ (14.8 กิโลเมตร) คิดเป็น 84.71% ของรายได้ทั้งหมด ระยะเวลาในการวิ่งรถไปกลับในเส้นทางกระทรวงสาธารณสุขถึงประดิพัทธ์ เฉลี่ย 110.56 นาที ในขณะที่ระยะเวลาในการวิ่งรถเต็มระยะ จากกระทรวงสาธารณสุขถึง รพ.สงฆ์อยู่ที่ 174.8 นาที ดังนั้นหากเราตัดระยะวิ่งสิ้นสุดที่ประดิพัทธ์แล้ววนกลับจะลดเวลาในการวิ่งรถได้ 64.24 นาที ดังนั้นเราจึงพิจารณาตัดระยะรถวิ่ง ให้รถบางส่วนวนกลับที่ สะพานควาย ประดิพัทธ์ เพื่อให้สามารถกลับมาวนเที่ยวได้ไวขึ้น และสามารถมารับผู้โดยสารในป้ายที่มีผู้รอจำนวนมากได้เพิ่มขึ้นจะทำให้เรามีโอกาสทำรายได้เพิ่มขึ้น และเพิ่มความพึงพอใจให้ผู้โดยสาร

ภาพที่ 1 แสดงตัวอย่างการพิจารณา ปรับปรุงการวิ่งรถในเส้นทางการวิ่งของรถสาย 97 ขาเช้า ช่วงเวลาเร่งด่วน (06.00-09.00 น.)

จากวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 เพื่อศึกษาความเป็นไปได้ในการลดเวลาในการรอรถ และ ความแออัดของรถโดยสารประจำทางสาย 63 และ สาย 97 โดยการปรับรูปแบบ และ ความถี่ในการปล่อยรถ รวมถึงการพิจารณาปรับเพิ่มเที่ยวรถเสริมในช่วงเวลาเร่งด่วนเช้า/เย็นแต่ละเส้นทางที่เหมาะสมตามสถิติจำนวนผู้ใช้บริการ พบว่า จากการปรับปรุงการปล่อยรถทั้งในส่วนของการปรับรอบการปล่อยรถ และการตัดเสริม รถโดยสารประจำทางสาย 63 และ สาย 97 ให้บริการตั้งแต่เวลา 05.01 – 24.00 น. ได้ผลดังตารางที่นำเสนอต่อไปนี้

ตารางที่ 1 เปรียบเทียบจำนวนผู้ใช้บริการรถโดยสารประจำทาง สาย 63 เดือนมิถุนายน และกรกฎาคม 2566 ที่ใช้บริการในช่วงเวลาเร่งด่วน (ข้อมูลเฉลี่ย 1 สัปดาห์ วันราชการ)

เดือน	จำนวน เที่ยวขา ไป	จำนวน เที่ยว ตามแผน	จำนวน เที่ยว ขาออก	จำนวน เที่ยว ตามแผน	จำนวนผู้ใช้รถรวม		จำนวนผู้ใช้รถเฉลี่ยต่อเที่ยว	
					ขาไป ออกจาก รถไฟฟ้า พระนั่งเกล้า	ขากลับ ออกจาก อนุสาวรีย์ชัย พระนั่งเกล้า	ขาไป ออกจาก รถไฟฟ้า พระนั่งเกล้า	ขากลับ ออกจาก อนุสาวรีย์ชัย พระนั่งเกล้า
มิ.ย.	82	72	82	72	2,495	2,719	34.65	37.76
ก.ค.	82	84	82	84	2,549	2,749	30.35	32.37

ตารางที่ 2 เปรียบเทียบจำนวนผู้ใช้บริการรถโดยสารประจำทาง สาย 63 เดือนมิถุนายน และกรกฎาคม 2566 ที่ใช้บริการในช่วงเวลาเร่งด่วน (ข้อมูลเฉลี่ย 1 สัปดาห์ วันหยุดราชการ)

เดือน	จำนวน เที่ยวขา ไป	จำนวน เที่ยว ตามแผน	จำนวน เที่ยว ขาออก	จำนวน เที่ยว ตามแผน	จำนวนผู้ใช้รถรวม		จำนวนผู้ใช้รถเฉลี่ยต่อเที่ยว	
					ขาไป ออกจาก รถไฟฟ้า พระนั่งเกล้า	ขากลับ ออกจาก อนุสาวรีย์ชัย พระนั่งเกล้า	ขาไป ออกจาก รถไฟฟ้า พระนั่งเกล้า	ขากลับ ออกจาก อนุสาวรีย์ชัย พระนั่งเกล้า
มิ.ย.	83	63	83	63	2,050	2,361	32.54	37.48
ก.ค.	79	81	79	81	2,088	2,250	25.78	27.78

ตารางที่ 3 เปรียบเทียบจำนวนผู้ใช้บริการรถโดยสารประจำทาง สาย 97 เดือนมิถุนายน และกรกฎาคม 2566 ที่ใช้บริการในช่วงเวลาเร่งด่วน (ข้อมูลเฉลี่ย 1 สัปดาห์ วันราชการ)

เดือน	จำนวน เที่ยว ขาไป	จำนวน เที่ยว ตามแผน	จำนวน เที่ยว ขาออก	จำนวน เที่ยว ตามแผน	จำนวนผู้ใช้รถรวม		จำนวนผู้ใช้รถเฉลี่ยต่อเที่ยว	
					ออกจาก กระทรวง สาธารณสุข	ออกจาก โรงพยาบาล สงฆ์	ออกจาก กระทรวง สาธารณสุข	ออกจาก โรงพยาบาล สงฆ์
มิ.ย.	72	82	72	82	2,460	3,196	34.17	44.39
ก.ค.	82	82	82	82	3,060	3,435	37.32	41.89

ตารางที่ 4 เปรียบเทียบจำนวนผู้ใช้บริการรถโดยสารประจำทาง สาย 97 เดือนมิถุนายน และกรกฎาคม 2566 ที่ใช้บริการในช่วงเวลาเร่งด่วน (ข้อมูลเฉลี่ย 1 สัปดาห์ วันหยุดราชการ)

เดือน	จำนวน เที่ยวขาไป	จำนวน เที่ยว ตามแผน	จำนวน เที่ยว ขาออก	จำนวน เที่ยว ตามแผน	จำนวนผู้ใช้รถรวม		จำนวนผู้ใช้รถเฉลี่ยต่อเที่ยว	
					ออกจาก กระทรวง สาธารณสุข	ออกจาก โรงพยาบาล สงฆ์	ออกจาก กระทรวง สาธารณสุข	ออกจาก โรงพยาบาล สงฆ์
มิ.ย.	62	69	63	69	1,755	1,817	25.43	26.33
ก.ค.	73	73	73	73	1,882	2,030	25.78	27.81

จากวัตถุประสงค์ข้อที่ 4 เพื่อศึกษาต้นทุนในการดำเนินงานที่สามารถลดลงได้ จากการปรับเทียบ
วงรถ และการตัดรถเสริมในเวลาเร่งด่วนเช้า / เย็นในเส้นทางที่เหมาะสม พบว่า จากการเก็บรวบรวมข้อมูล
การให้บริการผู้โดยสารในช่วงเวลาเร่งด่วน เดือน มิถุนายน – กรกฎาคม 2566 จากข้อมูลรายได้ และค่าใช้จ่าย

OT พนักงาน ค่าน้ำมันเชื้อเพลิง พบว่าในเดือน มิถุนายน 2566 มีค่าใช้จ่าย 30,584,833.34 บาท คิดเป็นร้อยละ 92.62 ของรายได้ทั้งหมด และในเดือน กรกฎาคม 2566 มีค่าใช้จ่าย 30,243,904.02 บาท คิดเป็นร้อยละ 88.20 ของรายได้ทั้งหมด ซึ่งผู้ศึกษาได้ปรับปรุงการปล่อยรถตัดเสริมแบบสลับคัน ทำให้สามารถเพิ่มประสิทธิภาพในการขนส่งผู้โดยสารได้ถึงร้อยละ 100 สามารถลดค่าใช้จ่าย OT พนักงานร้อยละ 0.01 และค่าน้ำมันเชื้อเพลิงร้อยละ 0.01 ดังตารางที่นำเสนอต่อไปนี้

ตารางที่ 5 เปรียบเทียบรายได้ในการวิ่งรถ เดือน มิถุนายน และ กรกฎาคม 2566

รายการ	มิถุนายน (บาท)	กรกฎาคม (บาท)	ผลต่าง	เพิ่มขึ้น ร้อยละ
1. รายได้				
1.1 ค่าโดยสารรถธรรมดา	8,831,756.00	9,328,540.50	496,784.50	5.62
1.2 ค่าโดยสารรถปรับอากาศ	18,844,335.00	19,467,453.00	623,118.00	3.31
1.3 รายได้จากกรจำหน่ายตั๋วล่วงหน้า	1,159,035.00	1,181,070.00	22,035.00	1.90
1.4 รายได้บัตรอิเล็กทรอนิกส์	768,530.00	771,630.50	3,100.50	0.40
1.5 รายได้จากกรจำหน่ายบัตรเดือน	125,145.00	136,485.00	11,340.00	9.06
1.6 รายได้ค่าเช่ารถเหมาคัน	415,300.00	409,000.00	-6,300.00	-1.52
1.7 รายได้ค่าธรรมเนียมรถร่วมบริการและอื่นๆ	7,250.00	5,550.00	-1,700.00	-23.45
1.8 รายได้บัตรสวัสดิการแห่งรัฐ	2,868,861.00	2,989,678.00	120,817.00	4.21
รวมรายได้	33,020,212.00	34,289,407.00	1,269,195.00	3.84

ตารางที่ 6 เปรียบเทียบรายจ่ายค่า OT พนักงาน ร่วมกับค่าน้ำมันเชื้อเพลิงในการวิ่งรถ เดือนมิถุนายน และกรกฎาคม 2566

รายการ	มิถุนายน (บาท)	กรกฎาคม (บาท)	ผลต่าง	ลดลง ร้อยละ
2. ค่าใช้จ่าย				
2.1 ค่าล่วงเวลา	3,030,743.12	3,012,333.00	18,410.12	0.01
2.2 ค่าน้ำมันเชื้อเพลิงและหล่อลื่น	27,554,090.22	27,231,571.02	322,519.20	0.01
รวมรายจ่ายลดลง				0.02

จากผลการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ พบว่า การให้บริการรถโดยสารประจำทางของ ขสมก. ควรได้รับการพัฒนาปรับปรุงปัญหาเกี่ยวกับการให้บริการที่ทันเวลา ความต่อเนื่องในการให้บริการ อันมีสาเหตุมาจากจำนวนบุคลากรมีไม่เพียงพอ ปริมาณรถโดยสารประจำทางไม่เพียงพอต่อความต้องการของประชาชนโดยเฉพาะในช่วงเวลาเร่งด่วน การจัดการเดินรถไม่เหมาะสม รวมถึงสภาพการจราจรที่ติดขัดในเขตเมือง ซึ่งการให้บริการรถโดยสารประจำทางควรมีการกำหนดตัวชี้วัดสมรรถนะและมาตรฐานของการให้บริการ รถโดยสารควรจะถูกใช้ให้เกิดผลิตภาพและประสิทธิภาพสูงสุด ด้วยเหตุนี้จึงจำเป็นต้องมีการประเมินสมรรถนะการดำเนินการและมาตรฐานของการให้บริการแก่ผู้โดยสาร ซึ่งเครื่องมือประเมินการปรับปรุง การเปลี่ยนแปลง การติดตาม ประเมินผล ควรอาศัยข้อมูลที่สามารถจัดหาได้ไม่ยาก เช่น การสำรวจภาคสนาม ซึ่งธนาคารโลก (1987) ได้เสนอแนะตัวอย่างตัวชี้วัดสมรรถนะการดำเนินงาน เช่น จำนวนผู้โดยสาร การใช้รถประจำการ ระยะทางการให้บริการรถโดยสาร อัตราการสิ้นเปลืองพลังงานเชื้อเพลิง อัตราพนักงาน อัตราการเกิดอุบัติเหตุ เป็นต้น

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

1.1 ควรมีการจัดแผนการเดินรถโดยสารประจำทางที่มีความเหมาะสม มีระยะที่ไม่ไกลจนเกินไป

โดยคำนึงถึงสภาพการจราจร ระยะเวลาการเดินทาง ระยะเวลาการรอรถของผู้โดยสาร ปริมาณผู้ใช้บริการในจุดต่าง ๆ และค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้นในงานขนส่ง

1.2 จากการศึกษาพบว่าอัตราพนักงานมีไม่เพียงพอ ซึ่งเป็นสาเหตุของต้นทุนเพิ่มขึ้นจากการทำโอที จึงควรจัดอัตรากำลังในการปฏิบัติหน้าที่ให้มีความเหมาะสมกับจำนวนรถที่ให้บริการ เพื่อให้เกิดการบริการที่มีประสิทธิภาพ และสามารถลดรายจ่าย เพิ่มรายได้ขององค์กรได้

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรทำการศึกษาเปรียบเทียบความพึงพอใจการใช้บริการรถโดยสารประจำทางกับรถโดยสารสาธารณะอื่น ๆ เช่น รถไฟฟ้า และรถตู้ เป็นต้น

2.2 ควรศึกษาเพิ่มเติมเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อความพึงพอใจของผู้ใช้บริการรถโดยสารประจำทาง เพื่อสามารถใช้เป็นแนวทางในการปรับปรุงพัฒนารูปแบบการให้บริการขององค์กรให้มีความหลากหลายมากขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- เขตการเดินรถที่ 7. (2565). *รายงานผลการดำเนินงานประจำปี 2565*. กรุงเทพมหานคร: เขตการเดินรถที่ 7.
- คำนาย อภิปรัชญาสกุล. (2550). *การจัดการขนส่ง Transport Management*. นนทบุรี: ซี.วาย. ซี.เอ็ม. พรินต์ติ้ง.
- จุฑามาศ นิลบุตร. (2564). *คุณภาพการให้บริการการขนส่งผู้โดยสารทางน้ำ ในเขตอำเภอเกาะสมุย จังหวัดสุราษฎร์ธานี*. การค้นคว้าอิสระปริญญาบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาวิชาบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี.
- ชยพล ผู้พัฒน์. (2563). *แนวทางการปรับปรุงคุณภาพการให้บริการโลจิสติกส์ด้านขนส่ง กรณีศึกษา : ธุรกิจผู้ให้บริการขนส่งสินค้า*. การค้นคว้าอิสระปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการโลจิสติกส์และโซ่อุปทาน มหาวิทยาลัยศรีปทุม.
- ทิพวรรณ บัวอินทร์. (2561). *แนวทางการพัฒนาคุณภาพการบริการรถโดยสารไม่ประจำทางเพื่อรองรับนักท่องเที่ยวต่างชาติในจังหวัดภูเก็ต*. วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการจัดการท่องเที่ยวแบบบูรณาการ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- มัลลิกา โตอนันต์. (2562). *การศึกษาประสิทธิภาพการขนส่งของศูนย์กระจายสินค้าขนาดใหญ่ในเขตจังหวัดนนทบุรี*. การค้นคว้าอิสระโครงการพิเศษปริญญาบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาการจัดการ มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- สุขสรณ์ ท้าวเม้ย. (2563). *ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการให้บริการของพนักงานขับรถโดยสารสาธารณะองค์กรขนส่งมวลชนกรุงเทพ เขตการเดินรถที่ 6*. *วารสารบัณฑิตศึกษา มหาจุฬาลงกรณ์*, 7(2), 260-271.
- เสาวลักษณ์ ตีมัน. (2560). *ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการให้บริการสาธารณะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในอำเภอแปลงยาว จังหวัดฉะเชิงเทรา*. วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏราชนครินทร์.
- อนันท์ งามสะอาด. (2551). *ประสิทธิภาพ (Efficiency) และประสิทธิผล (Effectiveness) ต่างกันอย่างไร*. (ออนไลน์). (อ้างเมื่อ 22 กรกฎาคม 2566). จาก: <http://www.sisat.ac.t/main/index.php?option=com=article&id=187>.
- John, D. M. (1954). *Management in the public service*. New York: McGraw- Hill.
- Parasuraman, A., Zeithaml, V. A., & Berry, L. L. (1985). A conceptual model of service quality and its implications for future research. *Journal of Marketing*, 49, 41-50.

**แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชน
ชุมชนท่องเที่ยวบ้านถ้ำเสือ อำเภออ่าวลึก จังหวัดกระบี่***
**Guidelines Community-based tourism development for
Baan Tham Sue Tourism Community, Ao-Leuk District, Krabi**

จารุณี คงกุล^{1*} วรพจน์ ตรีสุข² วรพงศ์ ไชยฤกษ์³ สุพัฒน์ชัย โพธิ์แก้ว⁴ อาฉ๊ะ บิลหีม⁵ ธนาธิป สรรพาวุธ⁶
Jarunee Khongkun^{1*} Worrapot Treesuk² Worapong Chairerk³ Supatanachai Pokaew⁴
Achah Binheem⁵ Tanatip Sunpawat⁶

¹อาจารย์ประจำสาขาวิชาการพัฒนาชุมชน มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต
Lecturer in of Community Development Program, Phuket Rajabhat University

*Corresponding author e-mail: jarunee.k@pkru.ac.th โทร. 081-9390529

²อาจารย์ประจำวิชาเอกการจัดการการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต
Lecturer in Wellness Tourism Management Program, Phuket Rajabhat University
e-mail: worrapot.t@pkru.ac.th โทร. 096-6343797

³อาจารย์ประจำสาขาวิชาภาษาไทย มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต
Lecturer in Thai Language Program, Phuket Rajabhat University
e-mail: worapong.c@pkru.ac.th โทร. 084-3788995

⁴อาจารย์ประจำสาขาวิชาการพัฒนาชุมชน มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต
Lecturer in Community Development Programme, Phuket Rajabhat University
e-mail: poolom99@gmail.com โทร. 087-2136122

⁵อาจารย์ประจำสาขาวิชาคอมพิวเตอร์ศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต
Lecturer in Computing Education Program, Phuket Rajabhat University
e-mail: achah.b@pkru.ac.th โทร. 099-2071234

⁶ผู้ช่วยนักวิจัย

Research Assistant

e-mail: sunpawut28410@gmail. โทร. 087-6366951

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาศักยภาพการท่องเที่ยว และหาแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชน ชุมชนท่องเที่ยวบ้านถ้ำเสือ อำเภออ่าวลึก จังหวัดกระบี่ เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างชาติที่มาเยือนชุมชนท่องเที่ยวบ้านถ้ำเสือ อำเภออ่าวลึก จังหวัดกระบี่ จำนวน 400 คน โดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือเก็บรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูลใช้สถิติเชิงพรรณนา ประกอบด้วย ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ทั้งยังมีภาคีที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว แบ่งเป็น 4 กลุ่ม ได้แก่ ภาครัฐส่วนท้องถิ่น ภาคเอกชน ภาคประชาสังคม และภาคประชาชน จำนวน 50 คน โดยใช้แบบสนทนากลุ่มเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล เพื่อหาแนวทางการพัฒนา การท่องเที่ยวโดยชุมชน ชุมชนท่องเที่ยวบ้านถ้ำเสือ อำเภออ่าวลึก จังหวัดกระบี่

ผลการวิจัย พบว่า ศักยภาพการท่องเที่ยวชุมชนท่องเที่ยวบ้านถ้ำเสือ อำเภออ่าวลึก จังหวัดกระบี่ คือ ด้านการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยว ด้านที่พัก ด้านสิ่งดึงดูดใจ และด้านกิจกรรม มีระดับศักยภาพการท่องเที่ยวอยู่ในระดับมาก (\bar{X} = 4.07) สำหรับแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชน ได้แก่ การยกระดับทุนทางวัฒนธรรมเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว

*บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของงานวิจัยเรื่อง แผนพัฒนาการท่องเที่ยวและเขตบ่อทองจรรย์เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยชุมชนแบบมีส่วนร่วม ชุมชนท่องเที่ยวแหลมสักและชุมชนท่องเที่ยวบ้านถ้ำเสือ อำเภออ่าวลึก จังหวัดกระบี่

ท่องเที่ยวโดยชุมชนการยกระดับประวัติศาสตร์ท้องถิ่นเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มทางการท่องเที่ยวโดยชุมชน การพัฒนาและปรับปรุงโครงสร้างพื้นฐานในชุมชนท่องเที่ยว และการยกระดับจุดหมายปลายทาง การท่องเที่ยวโดยชุมชนสู่ความยั่งยืน

คำสำคัญ: แนวทางการพัฒนา; ศักยภาพการท่องเที่ยว; ชุมชนท่องเที่ยวบ้านถ้ำเสือ

ABSTRACT

This research aimed to study tourism potentiality and guidelines Community-based tourism development in Ban Tham Suea Tourism-based Community, Ao Luek District, Krabi Province. The study employed quantitative research methods, with a sample of 400 Thai and foreign tourists visiting the Ban Tham Suea Tourism-based Community. Data was collected using questionnaires and analyzed using descriptive statistics, including frequency, percentage, mean, and standard deviation. There are also partners involved in tourism, divided into 4 groups: the local government sector, the private sector, the civil society sector and the public sector, totaling 50 peoples, using a focus group as a tool for collecting data. The data was then to find guidelines for the development of historical and local cultural tourism. Ban Tham Suea Tourism Community, Ao Luek District, Krabi Province.

The findings revealed that the tourism potential of the Ban Tham Suea Tourism-based Community was is high level ($\bar{X} = 4.07$) in the aspects of accessibility, facilities, accommodation, attractions, and activities. The proposed development approaches for historical and local cultural tourism included: enhancing cultural capital to promote community-based tourism, elevating local history to create added value for community-based tourism, developing and improving infrastructure in the tourism-based community, and advancing community-based tourism destinations towards sustainability. These results provided valuable insights for stakeholders involved in community-based tourism development, offering a framework for leveraging historical and cultural resources to create sustainable tourism experiences.

Keywords: Development approaches; Tourism potential; Ban Tham Suea Tourism Community

บทนำ

การท่องเที่ยวเป็นอุตสาหกรรมภาคบริการที่สำคัญในระบบเศรษฐกิจของโลกและประเทศไทย เพราะการท่องเที่ยวได้สร้างรายได้ให้กับประเทศต่าง ๆ อีกทั้งการท่องเที่ยวยังเชื่อมโยงกับภาคอุตสาหกรรม โรงแรม ร้านอาหาร การขนส่ง เป็นต้น ดังนั้นเพื่อสนับสนุนการท่องเที่ยวในประเทศ ทำให้ประเทศไทยจึงตั้งองค์กรส่งเสริมการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย หรือการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนา ส่งเสริม เผยแพร่ ดำเนินกิจการ และพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว ตลอดจนคุ้มครองความปลอดภัยแก่นักท่องเที่ยวด้วย อีกทั้งจากสถานการณ์การท่องเที่ยวตลาดในประเทศ พบว่า ระหว่างเดือนมกราคม – กุมภาพันธ์ 2567 มีนักท่องเที่ยวภายในประเทศ จำนวน 41,176,100 คน ทำให้มีประเทศไทยมีรายได้จากนักท่องเที่ยวภายในประเทศจำนวน 228,100 ล้านบาท ซึ่งเพิ่มจาก พ.ศ. 2562 ร้อยละ 85 และมีนักท่องเที่ยวต่างประเทศเข้ามาในประเทศไทย จำนวน

9,381,098 คน ทำให้มีรายได้นักท่องเที่ยวต่างประเทศจำนวน 476,072 ล้านบาท ซึ่งมีสัดส่วนการฟื้นตัวเมื่อเทียบกับ พ.ศ. 2562 ร้อยละ 91 (TAT Review Magazine, 2024) การมีรายได้จากการท่องเที่ยวของประเทศไทยส่งผลให้จังหวัดที่มีจุดขายด้านการท่องเที่ยวได้เร่งพัฒนาศักยภาพด้านการท่องเที่ยวเพื่อรองรับนักท่องเที่ยวในด้านต่าง ๆ เช่น ด้านการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวด้านสิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยว ด้านที่พัก ด้านสิ่งดึงดูดใจ และด้านกิจกรรม

จังหวัดกระบี่เป็นจังหวัดที่มีจุดขายด้านการท่องเที่ยว จึงมีนักท่องเที่ยวเดินทางเข้ามาท่องเที่ยวเพื่อทำกิจกรรมการท่องเที่ยวในระหว่างเดือนมกราคม - มิถุนายน 2567 จำนวน 3,415,967 คน ทำให้เกิดรายได้ 38,996.63 ล้านบาท (กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, 2567) ทำให้จังหวัดกระบี่มีวิสัยทัศน์ในการพัฒนาการท่องเที่ยวจังหวัดกระบี่ (พ.ศ. 2566-2570) เพื่อการขับเคลื่อนจังหวัดกระบี่ให้เป็นเมืองท่องเที่ยวคุณภาพสูงที่มีคุณภาพระดับนานาชาติบนฐานรากการบริหารจัดการอย่างยั่งยืนภายใต้การมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน โดยจังหวัดกระบี่ได้กำหนดเป้าหมายในการพัฒนาการท่องเที่ยวในด้านการเป็นเมืองท่องเที่ยวคุณภาพสูงที่มีความหลากหลาย การพัฒนาสินค้าและบริการด้านการท่องเที่ยวที่สร้างสรรค์ การพัฒนาบุคลากรทางการท่องเที่ยวให้มีศักยภาพในการบริการระดับสากลบนฐานอัตลักษณ์ท้องถิ่น การพัฒนาโครงการพื้นฐาน การบริหารจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน และการยกระดับมาตรฐานความปลอดภัยด้านการท่องเที่ยว อันเป็นการสนับสนุนการท่องเที่ยวของจังหวัดกระบี่เพราะจังหวัดกระบี่ได้รับการประกาศให้เป็นจังหวัดท่องเที่ยวมาตั้งแต่ พ.ศ. 2528 (องค์การบริหารส่วนจังหวัดกระบี่, 2564) ด้วยการที่จังหวัดกระบี่มีแหล่งท่องเที่ยวหลายประเภทให้ท่องเที่ยวได้เข้ามาเยี่ยมชมและท่องเที่ยว เช่น แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์หรือโบราณสถาน แหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม/หัตถกรรม แหล่งท่องเที่ยวเพื่อสุขภาพ แหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ และแหล่งท่องเที่ยวชมวิถีชีวิตชุมชน ทำให้นักท่องเที่ยวพบความหลากหลายด้านการท่องเที่ยวของจังหวัดกระบี่ ในการนี้จังหวัดกระบี่จึงต้องเร่งพัฒนาในด้านต่าง ๆ เพื่อรองรับการเข้ามาของนักท่องเที่ยว

สำหรับการท่องเที่ยวโดยชุมชน ชุมชนท่องเที่ยวบ้านถ้ำเสือ อำเภออ่าวลึก จังหวัดกระบี่เป็นการนำเสนอศักยภาพและแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชน ชุมชนท่องเที่ยวบ้านถ้ำเสือ อำเภออ่าวลึก จังหวัดกระบี่ ให้เป็นที่รู้จักมากขึ้น เนื่องจากชุมชนท่องเที่ยวบ้านถ้ำเสือ อำเภออ่าวลึก จังหวัดกระบี่ เป็นพื้นที่ที่มีความเกี่ยวข้องกับประวัติศาสตร์ เนื่องจากมีการพบภาพเขียนก่อนประวัติศาสตร์ เศษภาชนะดินเผา (หน่วยอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมธรรมชาติและศิลปกรรมท้องถิ่น, 2561) ทั้งยังเป็นชุมชนที่ได้รับรางวัลต่าง ๆ จำนวนมาก เช่น รางวัลหมู่บ้านสะอาด รางวัลถนนสวยระดับจังหวัดกระบี่ เป็นต้น การศึกษาศักยภาพและแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชน ชุมชนท่องเที่ยวบ้านถ้ำเสือ อำเภออ่าวลึก จังหวัดกระบี่ จึงเป็นเสมือนรากฐานสำคัญในการสร้างให้ชุมชนท้องถิ่นมีความเข้มแข็งและอยู่อย่างยั่งยืน ซึ่งสามารถกระทำได้ด้วยทำให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยว โดยการส่งเสริมให้ประชาชนมีความรู้ความเข้าใจด้านการท่องเที่ยวและการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว พร้อมทั้งเปิดโอกาสให้ประชาชนและชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาสินค้าและบริการบนพื้นฐานของมรดกและวัฒนธรรมท้องถิ่น (คณะกรรมการนโยบายการท่องเที่ยวแห่งชาติ, 2560)

การวิจัยนี้จึงมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาศักยภาพการท่องเที่ยว และหาแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชน ชุมชนท่องเที่ยวบ้านถ้ำเสือ อำเภออ่าวลึก จังหวัดกระบี่ เนื่องจากชุมชนท่องเที่ยวบ้านถ้ำเสือเป็นพื้นที่เป้าหมายด้านการท่องเที่ยว เป็นจุดหมายการเดินทางของนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติที่เดินทางมายังจังหวัดกระบี่ ชุมชนท่องเที่ยวบ้านถ้ำเสือยังเป็นชุมชนท่องเที่ยวต้นแบบและมี ความโดดเด่นด้านการบริหารจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน รวมถึงการเป็นชุมชนที่มีแหล่งประวัติศาสตร์โบราณคดีของมนุษย์สมัยยุคก่อนประวัติศาสตร์เพราะมีการพบโครงกระดูกมนุษย์

และของใช้ในยุคนั้น จึงเชื่อว่า ชุมชนท่องเที่ยวบ้านถ้ำเสือเคยเป็นที่อยู่อาศัยของมนุษย์ในอดีตมาก่อน อีกทั้งชุมชนท่องเที่ยวบ้านถ้ำเสือยังเป็นชุมชนการท่องเที่ยวที่มีกิจกรรมการท่องเที่ยวหลากหลายรูปแบบ ประกอบด้วยการท่องเที่ยวเชิงนันทนาการ เชิงนิเวศ เชิงเกษตร เชิงสุขภาพ เชิงวิถีผลิตภัณฑ์ชุมชน และเชิงวิถีชุมชน แต่ยังคงขาดการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนซึ่งชุมชนมีทรัพยากรอยู่แล้ว แต่ขาดการนำเสนอให้ภายนอกได้รับรู้ ดังนั้นผู้ศึกษาวิจัยจึงต้องการนำเสนอศักยภาพการท่องเที่ยวและแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชน ชุมชนท่องเที่ยวบ้านถ้ำเสือ อำเภออ่าวลึก จังหวัดกระบี่

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาศักยภาพการท่องเที่ยวโดยชุมชน ชุมชนท่องเที่ยวบ้านถ้ำเสือ อำเภออ่าวลึก จังหวัดกระบี่
2. เพื่อเสนอแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชน ชุมชนท่องเที่ยวบ้านถ้ำเสือ อำเภออ่าวลึก จังหวัดกระบี่

ระเบียบวิธีวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ตัวแทนนักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างชาติที่มาเยือนในชุมชนท่องเที่ยวบ้านถ้ำเสือ อำเภออ่าวลึก จังหวัดกระบี่ ทั้งนี้เป็นกลุ่มตัวอย่างที่ไม่สามารถทราบจำนวนที่แน่นอนของนักท่องเที่ยว ผู้ศึกษาวิจัยจึงใช้วิธีการคำนวณขนาดกลุ่มตัวอย่างที่ไม่ทราบจำนวนแน่นอนตามสูตรการคำนวณของคอคแรน (Cochran, 1977) โดยประมาณค่าสัดส่วนของกลุ่มประชากรที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 ความคลาดเคลื่อนเท่ากับร้อยละ 5 ซึ่งจะได้จำนวนกลุ่มตัวอย่าง 385 คน แต่ผู้ศึกษาวิจัยได้ปรับขนาดกลุ่มตัวอย่าง เป็นจำนวน 400 คน เพื่อป้องกันความผิดพลาด นอกจากนี้ยังมีกลุ่มตัวอย่างซึ่งเป็นภาคที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวชุมชนท่องเที่ยวบ้านถ้ำเสือ อำเภออ่าวลึก จังหวัดกระบี่ แบ่งเป็น 4 กลุ่ม ได้แก่ ภาครัฐส่วนท้องถิ่น ภาคเอกชน ภาคประชาสังคม และภาคประชาชน จำนวน 50 คน

2. เทคนิคการสุ่มตัวอย่าง (Sampling Technique) ผู้ศึกษาวิจัยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) และแบบบังเอิญ (Accidental Sampling) มาใช้ในการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ที่มีคุณสมบัติที่มีความเกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวชุมชนท่องเที่ยวบ้านถ้ำเสือ อำเภออ่าวลึก จังหวัดกระบี่ โดยผู้ศึกษาวิจัยเก็บข้อมูลกับนักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างชาติที่มาเยือนชุมชนท่องเที่ยวบ้านถ้ำเสือ อำเภออ่าวลึก จังหวัดกระบี่ จำนวน 400 คน กลุ่มตัวอย่างส่วนนี้ผู้ศึกษาวิจัยเก็บข้อมูลเชิงปริมาณด้วยแบบประเมินศักยภาพการท่องเที่ยว เพื่อศึกษาศักยภาพการท่องเที่ยวโดยชุมชน ชุมชนท่องเที่ยวบ้านถ้ำเสือ อำเภออ่าวลึก จังหวัดกระบี่ และผู้ศึกษาวิจัยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างโดยเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) เป็นการเลือกกลุ่มตัวอย่างโดยใช้วิจารณญาณของผู้ศึกษาวิจัยหรือของคนใดคนหนึ่งที่ได้รับผิดชอบการวิจัยว่าจะเลือกหน่วยใดบ้างให้มาอยู่ใน กลุ่มตัวอย่าง โดยพิจารณาจุดมุ่งหมาย (Purpose) ของการวิจัยเป็นสำคัญ (กิตติคุณ บุญเกตุ, 2564) ซึ่งผู้วิจัยได้ร่วมกับชุมชนกำหนดคุณสมบัติของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) เพื่อคัดเลือกบุคคลที่เหมาะสม มีความรู้ ความเข้าใจในบริบทของพื้นที่ และมีประสบการณ์ในการทำงานที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวอย่างน้อย 2 ปี กลุ่มตัวอย่างส่วนนี้ผู้ศึกษาวิจัยเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพด้วยแบบสนทนากลุ่ม เพื่อหาแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชน ชุมชนท่องเที่ยวบ้านถ้ำเสือ อำเภออ่าวลึก จังหวัดกระบี่ จำนวน 50 คน

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

3.1 แบบประเมินศักยภาพการท่องเที่ยว เป็นเครื่องมือที่ใช้ในการประเมินศักยภาพการท่องเที่ยวโดยชุมชน ชุมชนท่องเที่ยวบ้านถ้ำเสือ อำเภออ่าวลึก จังหวัดกระบี่ โดยมี 2 ภาษา คือ

ภาษาไทย และภาษาอังกฤษ ประกอบด้วย ข้อคำถาม 2 ส่วน คือ ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ประเมิน ศักยภาพการท่องเที่ยวโดยชุมชน ได้แก่ เพศ อายุ การศึกษา อาชีพ ประเภทนักท่องเที่ยว การศึกษา ข้อมูลการท่องเที่ยว การเลือกเข้าพัก จำนวนการพักค้างคืน ค่าใช้จ่ายในการท่องเที่ยว และความประทับใจในการเดินทาง ส่วนที่ 2 การประเมินศักยภาพการท่องเที่ยว ได้แก่ ด้านการเข้าถึง ด้านสิ่งแวดล้อม ด้านที่พัก ด้านสิ่งดึงดูดใจ และด้านกิจกรรม

3.2 แบบสนทนากลุ่ม เป็นเครื่องมือที่ใช้ในการสนทนากลุ่มร่วมกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) เพื่อหาแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชน ชุมชนท่องเที่ยวบ้านถ้ำเสือ อำเภออ่าวลึก จังหวัดกระบี่ ประกอบด้วย ข้อคำถาม 2 ส่วน คือ ส่วนที่ 1 ข้อมูลผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ ตำแหน่ง และประสบการณ์/อายุการทำงาน ส่วนที่ 2 แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชน ชุมชนท่องเที่ยวบ้านถ้ำเสือ อำเภออ่าวลึก จังหวัดกระบี่

การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ผู้ศึกษาวิจัยทำการตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) และความถูกต้องด้านการใช้ภาษา จากนั้นพิจารณาความสอดคล้องของข้อคำถามกับนิยามศัพท์เฉพาะ ด้วยวิธีการหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Congruency: IOC) โดยกำหนดเกณฑ์ค่าดัชนีความสอดคล้อง ตั้งแต่ 0.50 ขึ้นไป ถือว่าข้อคำถามผ่านเกณฑ์ (วีระยุทธ พรพจน์ธนาศ, 2565) ผลการตรวจสอบเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย พบว่า แบบประเมินศักยภาพการท่องเที่ยวโดยชุมชน ชุมชนบ้านถ้ำเสือ อำเภออ่าวลึก จังหวัดกระบี่ มีค่าดัชนีความสอดคล้องที่ 0.91 จากผู้ทรงคุณวุฒิ 3 ท่าน และแบบสนทนากลุ่มการท่องเที่ยวโดยชุมชน ชุมชนท่องเที่ยวบ้านถ้ำเสือ อำเภออ่าวลึก จังหวัดกระบี่ มีค่าดัชนีความสอดคล้องที่ 0.97 จากผู้ทรงคุณวุฒิ 3 ท่าน

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

4.1 ผู้ศึกษาวิจัยค้นคว้าข้อมูลจากแหล่งข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) ได้แก่ หนังสือ ตำรา บทความ เอกสาร ประชาสัมพันธ์ สื่อสารสนเทศ งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว เพื่อสรุปศักยภาพการท่องเที่ยวโดยชุมชน ชุมชนท่องเที่ยวบ้านถ้ำเสือ อำเภออ่าวลึก จังหวัดกระบี่

4.2 ผู้ศึกษาวิจัยดำเนินการเก็บข้อมูลการประเมินศักยภาพการท่องเที่ยวโดยชุมชน ชุมชนท่องเที่ยวบ้านถ้ำเสือ อำเภออ่าวลึก จังหวัดกระบี่กับตัวแทนนักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างชาติที่มาเยือนชุมชนท่องเที่ยวบ้านถ้ำเสือ อำเภออ่าวลึก จังหวัดกระบี่ จำนวน 400 คน

4.3 ผู้ศึกษาวิจัยดำเนินการสนทนากลุ่มเพื่อสอบถามศักยภาพการท่องเที่ยวโดยชุมชน ชุมชนท่องเที่ยวบ้านถ้ำเสือ และหาแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชน ชุมชนท่องเที่ยวบ้านถ้ำเสือ อำเภออ่าวลึก จังหวัดกระบี่กับกลุ่มตัวอย่างซึ่งเป็นภาคีที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว ชุมชนท่องเที่ยวบ้านถ้ำเสือ อำเภออ่าวลึก จังหวัดกระบี่ แบ่งเป็น 4 กลุ่ม ได้แก่ ภาครัฐส่วนท้องถิ่น ภาคเอกชน ภาคประชาสังคม และภาคประชาชน จำนวน 50 คน

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

5.1 ผู้ศึกษาวิจัยนำข้อมูลที่ได้จากแบบประเมินศักยภาพการท่องเที่ยวโดยชุมชน ชุมชนท่องเที่ยวบ้านถ้ำเสือ อำเภออ่าวลึก จังหวัดกระบี่ทั้งหมดจากกลุ่มตัวอย่างมาทำการวิเคราะห์และประมวลผลข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป ซึ่งใช้วิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) โดยการวิเคราะห์ด้วยการแจกแจงความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) เพื่อบรรยายข้อมูลเกี่ยวกับการประเมินศักยภาพการท่องเที่ยว ชุมชนท่องเที่ยวบ้านถ้ำเสือ อำเภออ่าวลึก จังหวัดกระบี่

5.2 ผู้ศึกษาวิจัยนำข้อมูลที่ได้จากแบบสนทนากลุ่มทั้งหมดจากกลุ่มตัวอย่างมาทำการวิเคราะห์ เพื่อหาแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชน ชุมชนท่องเที่ยวบ้านถ้ำเสือ อำเภออ่าวลึก จังหวัดกระบี่

6. การพิทักษ์สิทธิผู้ให้ข้อมูล การวิจัยนี้ได้ดำเนินการตามหลักจริยธรรมการวิจัยในคนทั่วไป หรือ Belmont Report ประกอบด้วยหลัก 3 ประการ ได้แก่ หลักความเคารพในบุคคล (Respect for person) หลักคุณประโยชน์ไม่ก่ออันตราย (Beneficence) และหลักความยุติธรรม (Justice) ซึ่งได้ผ่านการพิจารณาของโดยคณะกรรมการพิจารณาจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต เอกสารรับรองเลขที่ (COA No.) : PKRU2566/19

ผลการวิจัย

1. ศักยภาพการท่องเที่ยวโดยชุมชน ชุมชนท่องเที่ยวบ้านถ้ำเสือ อำเภออ่าวลึก จังหวัดกระบี่

1.1 ศักยภาพการท่องเที่ยวโดยชุมชน ชุมชนท่องเที่ยวบ้านถ้ำเสือ อำเภออ่าวลึก จังหวัดกระบี่ ผู้ศึกษาวิจัยได้ข้อมูลศักยภาพการท่องเที่ยวโดยชุมชน ชุมชนท่องเที่ยวบ้านถ้ำเสือ อำเภออ่าวลึก จังหวัดกระบี่จากการค้นคว้าข้อมูลจากแหล่งข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) และการสนทนากลุ่ม ทำให้ทราบศักยภาพการท่องเที่ยวโดยชุมชน ชุมชนท่องเที่ยวบ้านถ้ำเสือ อำเภออ่าวลึก จังหวัดกระบี่ ดังนี้

1.1.1 ข้อมูลทั่วไปของชุมชนท่องเที่ยวบ้านถ้ำเสือ ชุมชนท่องเที่ยวบ้านถ้ำเสือมีการท่องเที่ยวที่เป็นวิถีชีวิต ศิลปวัฒนธรรม ประวัติศาสตร์ โบราณคดี และธรรมชาติในพื้นที่ชุมชนท่องเที่ยวบ้านถ้ำเสือซึ่งเชื่อมโยงกับชุมชนใกล้เคียง จึงเป็นทุนของชุมชนที่มีความเชื่อมโยงสู่การท่องเที่ยวเพื่อสร้างรายได้ให้กับกลุ่มคนในชุมชนด้วยกระบวนการพัฒนาแบบมีส่วนร่วม โดยคนในชุมชนมีส่วนร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมรับผลประโยชน์ ร่วมเป็นเจ้าของบนรากฐานความสามารถและศักยภาพที่มีอยู่ในชุมชนท่องเที่ยวบ้านถ้ำเสือ หรือจากการใช้ทุนของชุมชนท่องเที่ยวบ้านถ้ำเสืออย่างเป็นมิตรที่เอื้อต่อสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ

ชุมชนท่องเที่ยวบ้านถ้ำเสือมีพื้นที่ใกล้เคียงที่เชื่อมโยงกับการท่องเที่ยว ได้แก่ ตำบลเขาใหญ่ ตำบลแหลมสัก ตำบลอ่าวลึกน้อย ตำบลนาเหนือ ตำบลบ้านกลาง และตำบลอ่าวลึกเหนือ จังหวัดกระบี่ ส่วนพื้นที่ในจังหวัดใกล้เคียง คือ บ้านโคกใคร ตำบลทับปุด จังหวัดพังงา

ชุมชนท่องเที่ยวบ้านถ้ำเสือมีต้นทุนจากประสบการณ์การทำงานเป็นกลุ่มโดยการเริ่มต้นพัฒนาชุมชนด้วยตนเองมาตั้งแต่ พ.ศ. 2542 จนได้รับรางวัลหมู่บ้านสะอาด ถนนสวยระดับจังหวัดกระบี่ ทำให้กลายเป็นค่านิยมที่ปลูกฝังให้กับคนในชุมชนจึงเหมาะแก่การเป็นหมู่บ้านท่องเที่ยวโดยผู้นำ คณะกรรมการหมู่บ้าน คนในชุมชนได้ผ่านกระบวนการทำงาน แก้ไขปัญหาพร้อมกันมาเป็นระยะเวลากว่า 10 ปี ทำให้เกิดพลังและความร่วมมือในการทำงานเป็นกลุ่ม มีแรงบันดาลใจในการทำงานที่ดี

ชุมชนท่องเที่ยวบ้านถ้ำเสือมีต้นทุนด้านข้อมูลชุมชนซึ่งได้มีการสำรวจและเก็บข้อมูลที่สำคัญด้านประวัติศาสตร์และโบราณคดี โดยมีการพบตำนานมนุษย์ถ้ำอ่าวลึก และข้อมูลแหล่งท่องเที่ยวที่น่าสนใจ สามารถนำมาเป็นข้อมูลด้านการท่องเที่ยวในชุมชนท่องเที่ยวบ้านถ้ำเสือ อำเภออ่าวลึก จังหวัดกระบี่ได้ หรือเป็นข้อมูลในพื้นที่ที่เกี่ยวข้องในบริเวณใกล้เคียง เพื่อให้ผู้มาเยี่ยมชมทราบข้อมูลการท่องเที่ยวโดยชุมชนรวมทั้งพื้นที่ใกล้เคียง จนสามารถเชื่อมโยงสู่การท่องเที่ยวได้ โดยข้อมูลดังกล่าวสามารถนำมาสื่อความหมายกับที่มาของชื่ออำเภออ่าวลึก หรือความเชื่อของคนในยุคก่อนประวัติศาสตร์และยุคประวัติศาสตร์ได้อย่างลงตัว การเก็บรวบรวมข้อมูลต่าง ๆ ของชุมชนท่องเที่ยวบ้านถ้ำเสือจึงเป็นการสร้างองค์ความรู้ให้คนในชุมชนและผู้มาเยือนเห็นคุณค่าและสามารถสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับชุมชนท่องเที่ยวบ้านถ้ำเสือได้

1.1.2 วัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น

1) **วัฒนธรรมท้องถิ่น** ได้แก่ ประเพณีแข่งเรือยาว 14 ฝีพายประจำปี และการแสดงรองเง็งบุหลันอันดา

2) **ภูมิปัญญาท้องถิ่น** ได้แก่ อาหารพื้นถิ่น เช่น แกงปุดำ ผัดใบเหลียงใส่ไข่ยาบ โกงกาง น้ำพริกหย่า ขนมขมิ้นคอด ขนมโค เป็นต้น ผ้าปาเต๊ะพิมพ์ลายเล่าเรื่องราวของคนยุคก่อนประวัติศาสตร์ ผลิตภัณฑ์จากเปลือกหอยชักตีน หรือดอกไม้แอนดามัน เสื้อผ้าพิมพ์ลายมีสเตอร์อ่าวลึก และเรือหัวโทงซึ่งเป็นอัตลักษณ์ของวิถีชาวประมงในจังหวัดชายฝั่งทะเลอันดามัน

1.1.3 แหล่งท่องเที่ยว ได้แก่

1) **ถ้ำเสื่อน้อย** ตั้งอยู่ในตำบลอ่าวลึกใต้ อำเภออ่าวลึก จังหวัดกระบี่ นักโบราณคดีมีความเห็นว่า กลุ่มชนที่ถ้ำเสื่อน้อยกับภาพเขียนก่อนประวัติศาสตร์ในถ้ำผีหัวโตอาจมีความสัมพันธ์กันโดย กลุ่มชนเหล่านี้อาศัยอยู่บริเวณถ้ำต่าง ๆ โดยรอบถ้ำผีหัวโต ปัจจุบันถ้ำเสื่อน้อยเป็นที่ตั้งของวัดถ้ำเสื่อน้อย หรือวัดถ้ำทิพย์ปริตาราม ภายในถ้ำมีหินย้อยแปลกตาซึ่งเชื่อว่ามีการเปลี่ยนแปลงรูปร่างคล้ายเสื่อตัวน้อยยื่นอยู่บนผนังถ้ำ และพบซากเปลือกหอยเป็นจำนวนมากบริเวณพื้นถ้ำ จึงเป็นหลักฐานได้อย่างหนึ่งว่า ครั้งหนึ่งพื้นที่บริเวณนี้อาจจมอยู่ใต้ทะเลมาก่อน

2) **ถ้ำเสื่อนอก หรือถ้ำเทพนิมิต** ตั้งอยู่ในตำบลอ่าวลึกใต้ อำเภออ่าวลึก จังหวัดกระบี่ ภายในถ้ำพบเศษภาชนะดินเผาที่มีลักษณะเหมือนที่พบในถ้ำเสื่อน้อยมีอายุรุ่นเดียวกับถ้ำเสื่อน้อยเพียงผาด้านหลังภูเขาสูงจากพื้นดินประมาณ 15-20 เมตร มีซากเปลือกหอยทับถมเป็นจำนวนมากพบเศษภาชนะส่วนหนึ่งบริเวณนี้ ทำให้เชื่อว่าเป็นเพียงพักของมนุษย์มาก่อน

3) **ถ้ำนางฟ้า** เป็นถ้ำหินปูนในตำบลอ่าวลึกใต้ อำเภออ่าวลึก จังหวัดกระบี่ ถ้ำนางฟ้าเป็นแหล่งท่องเที่ยวในเส้นทางปั่นจักรยานท่องเที่ยววิถีชุมชนท่องเที่ยวบ้านถ้ำเสือ เชื่อกันว่าถ้ำนางฟ้าเป็นที่เพดานถ้ำพังทลายลงมาเมื่อ 4,000 ปีแล้ว เกิดจากการเลื่อนตัวของเปลือกโลกของรอยเลื่อนที่มีขนาด 5 ริคเตอร์ ซึ่งเชื่อกันว่าเป็นสาเหตุของการอพยพโยกย้ายของมนุษย์ถ้ำโบราณที่อาศัยอยู่ในถ้ำ บริเวณชุมชนท่องเที่ยวบ้านถ้ำเสือในยุคก่อนประวัติศาสตร์ หากต้องการขึ้นไปปากถ้ำด้านบนต้องปีนป่ายกองหินงอกหินย้อยกว่า 15-20 เมตร

4) **ถ้ำผีหัวโต** อยู่ในความดูแลของอุทยานแห่งชาติธารโบกขรณี ตั้งอยู่ในพื้นที่ตำบลอ่าวลึกใต้ อำเภออ่าวลึก จังหวัดกระบี่ เป็นภูเขาหินปูนมีน้ำล้อมรอบ สภาพแวดล้อมของถ้ำผีหัวโตเป็นป่าชายเลนที่อุดมสมบูรณ์ด้วยทรัพยากรธรรมชาติ ถ้ำผีหัวโตมีลักษณะเป็นถ้ำโปร่ง อากาศถ่ายเทสะดวกไม่อับทึบ มีหินงอกหินย้อยที่สวยงาม ทางขึ้นภายในถ้ำมีหลายทางส่วนใหญ่ลาดชันซึ่งมีความลาดชันประมาณ 45 องศา ปัจจุบันมีบันไดซีเมนต์จากเชิงเขาที่ใช้จุดเรือขึ้นไปสู่ปากถ้ำทำให้เดินทางได้อย่างสะดวก ภายในถ้ำแบ่งเป็นคูหาใหญ่ ๆ 2 คูหา ทั้ง 2 คูหาเชื่อมต่อกัน สามารถเดินทะลุผ่านถึงกันได้ บริเวณที่มีภาพเขียนสี ส่วนใหญ่เป็นพื้นที่ไม่ขรุขระมากนัก พื้นถ้ำเป็นดินทับถมค่อนข้างหนาด้วยซากหอยต่าง ๆ บริเวณเพดานถ้ำและผนังถ้ำปรากฏภาพเขียนสีจำนวนมาก

5) **ถ้ำลอด** อยู่ในความดูแลของอุทยานแห่งชาติธารโบกขรณี ตั้งอยู่ในตำบลอ่าวลึกใต้ อำเภออ่าวลึก จังหวัดกระบี่ ห่างจากถ้ำผีหัวโตประมาณ 300 เมตร ลักษณะเป็นภูเขาหินปูนตั้งอยู่กลางน้ำมีโพรงคร่อมลำคลองคล้ายอุโมงค์สามารถนั่งเรือลอดผ่านได้ ซึ่งมีระยะทางประมาณ 150 เมตร ขณะนั่งเรือลอดผ่านนักท่องเที่ยวสามารถเห็นหินงอกหินย้อยรูปร่างแปลกตาเรียงรายอยู่ตลอดทาง ภายนอกถ้ำลอดมีพันธุ์ไม้ป่าชายเลนขึ้นหนาแน่นจึงเป็นทิวทัศน์ที่สวยงาม

6) **น้ำตกธารโบกขรณี** อยู่ในความดูแลของอุทยานแห่งชาติธารโบกขรณี ตั้งอยู่ในตำบลอ่าวลึกใต้ อำเภออ่าวลึก จังหวัดกระบี่ น้ำตกธารโบกขรณีอยู่ห่างจากที่ทำการอุทยานแห่งชาติธารโบกขรณี 300 เมตร ได้รับการกล่าวขานว่า “เป็นป่าใหญ่ใจกลางชุมชน” มีธารน้ำไหลลอดถ้ำ เรียกว่าถ้ำน้ำลอด บริเวณหน้าถ้ำเป็นสระน้ำธรรมชาติสามารถเล่นน้ำได้ เรียกว่า สระธารโบกขรณี น้ำจากสระโบกขรณีไหลชะไปตามโขดหินและรากไม้เป็นน้ำตกชั้นเล็กชั้นน้อย

7) **น้ำผุดปรบมือ หรือน้ำผุดเริงรำ** ตั้งอยู่ในตำบลอ่าวลึกใต้ อำเภออ่าวลึก จังหวัดกระบี่ มีลักษณะเป็นแอ่งน้ำเย็นขนาดเล็ก สภาพแวดล้อมร่มรื่นไปด้วยป่าพรุและธารน้ำ น้ำในแอ่งมีแรงดันผุดขึ้นมาจากใต้พื้นดินตลอดเวลา ทำให้บริเวณใดที่มีแรงดันน้ำผุดจะปรากฏเป็นแอ่งทรายใต้น้ำเป็นวงรอบ หากนำมือไปสัมผัสแอ่งทรายจะสามารถสัมผัสกับแรงใต้พิภพได้ และถ้าปรบมือดัง ๆ อัตราการผุดของน้ำจะความแรงทวีขึ้น

8) **หาดทรายร้อน** หรือหาดโคลนร้อน มีอุณหภูมิประมาณ 45-60 องศาเซลเซียส ได้รับพลังงานความร้อนจากใต้ผืนโลกบริเวณรอยเลื่อนมะรุ่ย ทั้งยังมีแร่ธาตุหลายชนิดที่เป็นประโยชน์ต่อร่างกาย ชาวบ้านจึงนำภูมิปัญญาด้านการนวดและการแพทย์แผนไทยมาผสมผสานทำให้ร่างกายได้รับประโยชน์จากการใช้ธรรมชาติบำบัด หาดทรายร้อนจะปรากฏเป็นสันดอนกว้างเฉพาะยามน้ำลงในช่วงเช้ามีตของวันแรมหรือขึ้น 3-5 ค่าของทุกเดือนเท่านั้น

9) **เขาวงกต ซาฟารี** เป็นพื้นที่ในหุบเขาของอำเภออ่าวลึก เป็นสถานที่ในการทำกิจกรรมนั่งช้างและขับรถ ATV ชมถ้ำ พร้อมชมผลไม้ในสวน

1.1.4 กิจกรรมในชุมชนท่องเที่ยวบ้านถ้ำเสือ ชุมชนท่องเที่ยวบ้านถ้ำเสือสร้างสรรค์โปรแกรมการท่องเที่ยวโดยยึดหลักการมีส่วนร่วมการกระจายรายได้อย่างทั่วถึง และเป็นธรรมให้กับคนในชุมชน โปรแกรมการท่องเที่ยวของชุมชนท่องเที่ยวบ้านถ้ำเสือเป็นกิจกรรมการท่องเที่ยววิถีศิลปะ วัฒนธรรม 5 โชน มีดังต่อไปนี้

1) โชนถ้ำเสือนอก เป็นการท่องเที่ยวที่เน้นการนั่งเรือหัวโทงและพายเรือคายัค ชมถ้ำลอดและถ้ำผีหัวโต แล้วจึงพาไปชมธรรมชาติโดยการขี่ช้าง หรือขับรถเอทีวี (ATV) ที่เขาวงกตซาฟารี

2) โชนนันทนาการและไมซ์ จัดในพื้นที่ไร่ปรีดาโฮมสเตย์ที่เปรียบเสมือนห้องรับแขกของชุมชน ซึ่งมีพื้นที่ที่สามารถรองรับการจัดประชุม การสัมมนา กิจกรรมค่าย การพัฒนาศักยภาพบุคลากร การจัดกิจกรรม CSR และการจัดท่องเที่ยวเป็นกลุ่ม

3) โชนวิถีวัฒนธรรมถ้ำเสือใน เริ่มจากปั่นจักรยานชมแหล่งอาศัยมนุษย์โบราณที่ถ้ำเสือน้อย น้ำผุดปรบมือ ปีนป่ายถ้ำนางฟ้า สัมผัสศูนย์ศิลปวัฒนธรรมบ้านถ้ำเสือ เช่น อาหารดั้งเดิม การทำผ้าปาเต๊ะพิมพ์ลายภาพเขียนสีโบราณ แผ่นต๋เสื่อยัดมนุษย์ถ้ำอ่าวลึก แผ่นต๋เปลือกหอยชักตีน และการแสดงร้องเงิงบุหลัน อันดา

4) โชนผู้สูงวัยทำไร่ เยี่ยมชมศูนย์เศรษฐกิจพอเพียงบ้านถ้ำเสือ สัมผัสการถ่ายทอดภูมิปัญญาของชุมชน การทำขนมขี้มอดและอื่น ๆ การชมงานจักสาน การชมประมงพื้นบ้าน การเพาะหอยนางรมและสัตว์น้ำ

5) โชนประตูลู่ทะเลท่าตันขาม ซึ่งเป็นจุดเริ่มต้นของเส้นทางคลองมะรุ่ย พบกับการทำสปาโคลนร้อน จิบกาแฟพร้อมชมพื้นบ้าน การล่องแพ การชมหอย และอาหารทะเลที่บ้านโคกไคร แล้วล่องสู่อ่าวน้ำแหลมสัก

1.2 ศักยภาพการท่องเที่ยวโดยชุมชน ชุมชนท่องเที่ยวบ้านถ้ำเสือ อำเภออ่าวลึก จังหวัดกระบี่ ผู้ศึกษาวิจัยได้จากการสอบถามด้วยแบบประเมินศักยภาพการท่องเที่ยวจากตัวแทนนักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างชาติที่มาเยือนชุมชนท่องเที่ยวบ้านถ้ำเสือ อำเภออ่าวลึก จังหวัดกระบี่ จำนวน 400 คน ทำให้ทราบศักยภาพการท่องเที่ยวโดยชุมชน ชุมชนท่องเที่ยวบ้านถ้ำเสือ อำเภออ่าวลึก จังหวัดกระบี่ ดังนี้

1.2.1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ประเมินศักยภาพการท่องเที่ยวโดยชุมชน ชุมชนท่องเที่ยวบ้านถ้ำเสือ อำเภออ่าวลึก จังหวัดกระบี่ พบว่า ผู้ตอบแบบประเมินศักยภาพการท่องเที่ยวส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 227 คน คิดเป็นร้อยละ 56.75 และเพศชาย จำนวน 173 คน คิดเป็นร้อยละ 43.25 มีอายุระหว่าง 20 - 39 ปี จำนวน 161 คน คิดเป็นร้อยละ 40.25 รองลงมา คือ อายุต่ำกว่า 20

ปี จำนวน 122 คน คิดเป็นร้อยละ 30.50 มีการศึกษาระดับปริญญาตรี จำนวน 156 คน คิดเป็นร้อยละ 39.00 รองลงมา คือ ระดับอนุปริญญา จำนวน 111 คน คิดเป็นร้อยละ 27.75 เป็นนิสิตและนักศึกษา จำนวน 183 คน คิดเป็นร้อยละ 45.75 รองลงมา คือ ประกอบอาชีพธุรกิจส่วนตัว จำนวน 55 คน คิดเป็น ร้อยละ 13.75 เป็นนักท่องเที่ยวภายในประเทศ จำนวน 350 คน คิดเป็นร้อยละ 87.50 และนักท่องเที่ยวต่างประเทศ จำนวน 50 คน คิดเป็นร้อยละ 12.50 ศึกษาข้อมูลการท่องเที่ยวจากอินเทอร์เน็ต จำนวน 252 คน คิดเป็นร้อยละ 63.00 รองลงมา คือ เพื่อนและญาติ จำนวน 78 คน คิดเป็นร้อยละ 19.50 เลือกลงเข้าพักโฮมสเตย์ จำนวน 148 คน คิดเป็นร้อยละ 37.00 รองลงมา คือ โรงแรม จำนวน 111 คน คิดเป็นร้อยละ 27.75 พักค้างคืน 1 คืน จำนวน 201 คน คิดเป็นร้อยละ 50.25 รองลงมา คือ พักค้างคืน 2 คืน จำนวน 131 คน คิดเป็นร้อยละ 32.75 มีการใช้จ่ายในการท่องเที่ยวระหว่าง 1,001-3,000 บาท จำนวน 188 คน คิดเป็นร้อยละ 47.00 รองลงมา คือ ใช้จ่ายต่ำกว่า 1,000 บาท จำนวน 143 คน คิดเป็นร้อยละ 35.75 และมีความประทับใจส่วนใหญ่ในเรื่องความเป็นมิตรของผู้คน จำนวน 114 คน คิดเป็นร้อยละ 28.50 รองลงมา คือ ความสำคัญของประวัติศาสตร์ จำนวน 76 คน คิดเป็นร้อยละ 19.00

1.2.2 ผลการประเมินศักยภาพการท่องเที่ยวโดยชุมชน ชุมชนท่องเที่ยวบ้านถ้ำเสือ อำเภออ่าวลึก จังหวัดกระบี่ มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ตารางที่ 1 แสดงผลการประเมินศักยภาพการท่องเที่ยว ชุมชนท่องเที่ยวบ้านถ้ำเสือ อำเภออ่าวลึก จังหวัดกระบี่

ศักยภาพการท่องเที่ยว	\bar{x}	S.D.	ความหมาย
1) ด้านการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว	4.11	0.77	มาก
2) ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยว	4.15	0.81	มาก
3) ด้านที่พัก	4.29	0.69	มาก
4) ด้านสิ่งดึงดูดใจ	4.27	0.71	มาก
5) ด้านกิจกรรม	4.20	0.77	มาก
รวม	4.20	0.75	มาก

จากตารางที่ 1 พบว่า ระดับศักยภาพการท่องเที่ยวโดยชุมชน ชุมชนท่องเที่ยวบ้านถ้ำเสือ อำเภออ่าวลึก จังหวัดกระบี่ โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.20$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ด้านที่พัก อยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.29$) รองลงมา คือ ด้านสิ่งดึงดูดใจ อยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.27$) ด้านกิจกรรม อยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.20$) ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยว อยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.15$) และด้านการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว อยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.11$) ตามลำดับ รายละเอียดรายได้มีดังนี้

1) **ด้านการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว** ค่าเฉลี่ยโดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.11$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อที่มีค่าเฉลี่ยที่สูงที่สุด 3 อันดับแรก ได้แก่ ความสะดวกในการเดินทางทั้งทางบก ทางน้ำ อยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.21$) การใช้สื่อและการประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวที่หลากหลาย อยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.17$) และมีจุดแวะพักระหว่างทางหรือจุดจอดรถในแหล่งท่องเที่ยวมีความสะดวก อยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.15$)

2) **ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยว** ค่าเฉลี่ยโดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.15$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อที่มีค่าเฉลี่ยที่สูงที่สุด 3 อันดับแรก ได้แก่ จุดถ่ายรูปและบรรยากาศโดยรวม อยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.36$) น้ำดื่มและน้ำใช้ อยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.26$) และความปลอดภัยในการเดินทาง อยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.21$)

3) **ด้านที่พัก** ค่าเฉลี่ยโดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.29$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อที่มีค่าเฉลี่ยที่สูงสุด 3 อันดับแรก ได้แก่ บรรยากาศโดยรวมของสถานที่พัก อยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.34$) สถานที่พักมีความเงียบสงบ อยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.33$) และสถานที่พักมีความปลอดภัย อยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.28$)

4) **ด้านสิ่งดึงดูดใจ** ค่าเฉลี่ยโดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.27$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อที่มีค่าเฉลี่ยที่สูงสุด 3 อันดับแรก ได้แก่ ความเป็นเอกลักษณ์ของแหล่งท่องเที่ยว อยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.36$) ความสำคัญและคุณค่าทางวัฒนธรรม อยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.33$) และประวัติความเป็นมาของแหล่งท่องเที่ยว อยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.32$)

5) **ด้านกิจกรรม** ค่าเฉลี่ยโดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.20$) เมื่อพิจารณาเป็น รายข้อที่มีค่าเฉลี่ยที่สูงสุด 3 อันดับแรก ได้แก่ มีการส่งเสริมการร่วมกันอนุรักษ์และหวงแหนแหล่งท่องเที่ยว อยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.23$) กิจกรรมทำให้เกิดการเรียนรู้ อยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.21$) และชุมชนและนักท่องเที่ยวเกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ อยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.20$)

2. **แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนชุมชนท่องเที่ยวบ้านถ้ำเสือ อำเภออ่าวลึก จังหวัดกระบี่** ผู้ศึกษาวิจัยได้ข้อมูลจากการสนทนากลุ่ม จากกลุ่มตัวอย่างซึ่งเป็นภาคีที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว ชุมชนท่องเที่ยวบ้านถ้ำเสือ อำเภออ่าวลึก จังหวัดกระบี่ แบ่งเป็น 4 กลุ่ม ได้แก่ ภาครัฐส่วนท้องถิ่น ภาคเอกชน ภาคประชาสังคม และภาคประชาชน จำนวน 50 คน ทำให้ได้แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชน ชุมชนท่องเที่ยวบ้านถ้ำเสือ อำเภออ่าวลึก จังหวัดกระบี่ ดังนี้

2.1 การยกระดับทุนทางวัฒนธรรมเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยชุมชน ได้แก่ การส่งเสริมทุนทางวัฒนธรรมชุมชนท่องเที่ยวบ้านถ้ำเสือผ่านสินค้าและบริการท้องถิ่น การแปลงทุนทางวัฒนธรรมเป็นสินค้าชุมชน การยกระดับสปาโคลนสู่มูลค่าเพิ่มบนฐานทุนทางวัฒนธรรม

2.2 การยกระดับประวัติศาสตร์ท้องถิ่นเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มทางการท่องเที่ยวโดยชุมชน ได้แก่ การยกระดับข้อมูลทางประวัติศาสตร์ท้องถิ่นเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มทางการท่องเที่ยวโดยชุมชน การพัฒนาและยกระดับสมรรถนะนักท่องเที่ยวโดยชุมชน

2.3 การพัฒนาและปรับปรุงโครงสร้างพื้นฐานในชุมชนท่องเที่ยว ได้แก่ การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานในชุมชนท่องเที่ยว การปรับปรุงโครงสร้างพื้นฐานในชุมชนท่องเที่ยว

2.4 การยกระดับจุดหมายปลายทางการท่องเที่ยวโดยชุมชนสู่ความยั่งยืน ได้แก่ การยกระดับที่พักแรมสู่มาตรฐานที่พักเพื่อการท่องเที่ยวโดยชุมชน การเสริมสร้างความสมบูรณ์แก่สิ่งแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านถ้ำเสือ การพัฒนาบุคลากรเพื่อรองรับการท่องเที่ยวโดยชุมชน

อภิปรายผล

1. **ศักยภาพการท่องเที่ยวชุมชนท่องเที่ยวบ้านถ้ำเสือ อำเภออ่าวลึก จังหวัดกระบี่** โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.16$) โดย **ด้านการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว** ได้แก่ ความสะดวกในการเดินทางทั้งทางบก ทางน้ำ การใช้สื่อและการประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวที่หลากหลาย และมีจุดแวะพักระหว่างทางหรือจุดจอดรถในแหล่งท่องเที่ยวมีความสะดวก สอดคล้องกับสุนีย์รัตน์ คงศิริ (2560) ได้ศึกษาแนวทางการพัฒนาศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ พิพิธภัณฑ์คลองท่อม อำเภอคลองท่อม จังหวัดกระบี่ กล่าวว่า แหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ พิพิธภัณฑ์คลองท่อม ควรพัฒนาด้านการจัดการพื้นที่ ด้านการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว ด้านการบริการการท่องเที่ยว ด้านการปลูกจิตสำนึก ด้านเศรษฐกิจชุมชนและการจัดตั้งกลุ่มร้านค้าชุมชนที่เน้นเฉพาะผลิตภัณฑ์ลูกปิดโบราณในหลากหลายรูปแบบ และต้องยกระดับผลิตภัณฑ์ให้เป็นสินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ที่มีบรรจุภัณฑ์เป็นเอกลักษณ์ที่บ่งบอกถึงแหล่งที่มา ประวัติศาสตร์ รวมถึงเรื่องราวตามความเชื่อความ

ศรัทธาในตัวผลิตภัณฑ์ และควรพัฒนาระบบ QR Code ไว้บนบรรจุภัณฑ์ของผลิตภัณฑ์ที่ระลึก **ด้าน** **สิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยว** ได้แก่ จุดถ่ายรูปและบรรยากาศโดยรวมน้ำดื่มและน้ำใช้ และความปลอดภัยในการเดินทาง สอดคล้องกับฉัตรชนก บุญไชย และรุ่งเกียรติ แก้วเพชร (2556) ได้ศึกษาการศึกษาเพื่อพัฒนาศักยภาพทางเศรษฐกิจจากการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ กลุ่มจังหวัด ภาคกลางตอนบน กรณีศึกษาจังหวัดนครนายก และจังหวัดปราจีนบุรี กล่าวสรุปว่า ทรัพยากรการท่องเที่ยวและทางประวัติศาสตร์และเกี่ยวกับสถานที่ท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ในจังหวัดนครนายก และจังหวัดปราจีนบุรีสามารถเดินทางไปท่องเที่ยวได้โดยสะดวก มีสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ คือ ร้านอาหารสะอาด รสชาติอร่อย ราคาอ่อมเยา ให้บริการเพียงพอแก่นักท่องเที่ยว ด้านโครงการพื้นฐานของแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ประเมินมีไฟฟ้าครอบคลุมในแหล่งท่องเที่ยว ด้านบุคลากรผู้ให้ข้อมูล และช่วยเหลือให้นักท่องเที่ยวประเมินมีการส่งเสริมให้เครือข่ายทางวัฒนธรรม ได้รับการพัฒนาศักยภาพด้านการปฏิบัติงานทางประวัติศาสตร์โดยการฝึกอบรมศึกษาดูงาน สำหรับงบประมาณมีความเพียงพอของการจัดสรรงบประมาณของจังหวัด เพื่อการจัดกิจกรรมส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ในจังหวัด **ด้านที่พัก** ได้แก่ บรรยากาศโดยรวมของสถานที่พัก สถานที่พักมีความเงียบสงบ และสถานที่พักมีความปลอดภัย สอดคล้องกับปิยวรรณ คงประเสริฐ (2551) ศึกษาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศแบบบูรณาการเพื่อการวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนที่เกาะพะงัน จังหวัดสุราษฎร์ธานี กล่าวสรุปว่า ทรัพยากรการท่องเที่ยวด้านบริการในพื้นที่เกาะพะงัน จังหวัดสุราษฎร์ธานี ได้แก่ โรงแรม ที่พัก หรือรีสอร์ทที่ได้มาตรฐาน การบริการด้านการคมนาคมขนส่งสะดวก บริการข้อมูล และศูนย์ข้อมูลนักท่องเที่ยว โรงพยาบาล และสถานบริการด้านสุขภาพ สถานที่จำหน่ายสินค้าพื้นเมือง บริการด้านสาธารณูปโภคขั้นพื้นฐาน การมีป้ายบอกทิศทาง และระบบสื่อสารความหมายในสถานที่ท่องเที่ยว **ด้านสิ่งดึงดูดใจ** ได้แก่ ความเป็นเอกลักษณ์ของแหล่งท่องเที่ยว ความสำคัญและคุณค่าทางวัฒนธรรม และประวัติความเป็นมาของแหล่งท่องเที่ยว ซึ่งสอดคล้องกับจารุณี คงกุล (2565) ได้ศึกษาแนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ ตำบลเทพกระษัตรี อำเภอถลาง จังหวัดภูเก็ต กล่าวสรุปว่า ศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ ตำบลเทพกระษัตรี อำเภอถลาง จังหวัดภูเก็ต คือ ด้านสิ่งดึงดูดใจให้นักท่องเที่ยวเข้ามาท่องเที่ยว แหล่งท่องเที่ยว ได้แก่ ความสำคัญของแหล่งท่องเที่ยว ความมีชื่อเสียง และมีความเป็นเอกลักษณ์ ด้านการประชาสัมพันธ์ ได้แก่ การมีบทบาทต่อการตัดสินใจในการเดินทางไปท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยว และด้านสิ่งอำนวยความสะดวก ได้แก่ การเดินทางเข้าสู่แหล่งท่องเที่ยวความชัดเจนของป้ายบอกเส้นทางป้ายสัญลักษณ์ ความเพียงพอและความปลอดภัยของที่จอดรถ **ด้านกิจกรรม** ได้แก่ มีการส่งเสริมการร่วมกันอนุรักษ์และวางแผนแหล่งท่องเที่ยว กิจกรรมทำให้เกิดการเรียนรู้ และชุมชนและนักท่องเที่ยวเกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ สอดคล้องกับปรัชญา บุญเดช (2561) ได้ศึกษาแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวถ้าเลขาขอบ อำเภอห้วยยอด จังหวัดตรัง กล่าวสรุปว่า นักท่องเที่ยวมีความต้องการด้านกิจกรรมมากที่สุด ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.33 กล่าวคือ มีความต้องการในระดับมากที่สุด และนักท่องเที่ยวมีความคิดเห็นต่อศักยภาพด้านความสะดวกในการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวมากที่สุด ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.97 กล่าวคือ มีศักยภาพอยู่ในระดับปานกลาง

2. แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนชุมชนท่องเที่ยวบ้านถ้ำเสือ อำเภออ่าวลึก จังหวัดกระบี่ คือ การยกระดับทุนทางวัฒนธรรมเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยชุมชน สอดคล้องกับพิศดาร แสนชาติ จิตต กิตติเลิศไพศาลชาติชัย อุดมกิจมงคล ศรารุช ผิวแดง และสิบชาติ อันทะไชย (2566) ศึกษาแนวทางการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนจากทุนทางวัฒนธรรมวิถีผู้ไท ตำบลนาโสก อำเภอเมือง จังหวัดมุกดาหาร พบว่า แนวทางการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนจากทุนทางวัฒนธรรมวิถีผู้ไท ตำบลนาโสก อำเภอเมือง จังหวัดมุกดาหาร คือ การผลิตและการแปรรูปสินค้าที่เป็นเอกลักษณ์ของชุมชนซึ่งมีความสำคัญต่อการดำรงชีวิตปกติ และการสร้างมูลค่าทางเศรษฐกิจของชุมชน การ

พัฒนาการบริการท่องเที่ยวชุมชน โดยการพัฒนาเรื่องต่าง ๆ ในงานบุญประเพณีของตำบลนาโสกซึ่งมีความสำคัญต่อวิถีชุมชน สะท้อนถึงความเข้มแข็งทางวัฒนธรรมของสังคมผู้ไทนาโสก ซึ่งสามารถพัฒนาให้เกิดมูลค่าทางเศรษฐกิจโดยจัดให้เป็นการท่องเที่ยวชุมชนได้ รวมทั้งการพัฒนาดนตรีพื้นบ้าน กลองยาว กลองจิ้ง และพ็อนรำผู้ไทให้เป็นที่รู้จักแพร่หลายและมุ่งการยกระดับการเป็นมรดกทางวัฒนธรรมของจังหวัดมุกดาหาร การยกระดับประวัติศาสตร์ท้องถิ่นเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มทางการท่องเที่ยวโดยชุมชน สอดคล้องกับสุนทรชัย ขอบยศ (2562) ได้ศึกษาประวัติศาสตร์ท้องถิ่นเพื่อการพัฒนาฐานท้องถิ่นที่เข้มแข็งและยั่งยืน พบว่า การประยุกต์ใช้ประวัติศาสตร์เพื่อการพัฒนาท้องถิ่นสามารถพิจารณาจากการใช้ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นเพื่อการพัฒนาความตระหนักและสำนึกรักท้องถิ่น การใช้ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นเพื่อการต่อสู้กับอำนาจรัฐและทุนภายนอก การใช้ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นเพื่อเสริมสร้างการท่องเที่ยวโดยท้องถิ่น และการใช้ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นเพื่อเสริมสร้างการศึกษาของคนในท้องถิ่นการพัฒนาและปรับปรุงโครงสร้างพื้นฐานในชุมชนท่องเที่ยว ซึ่งสอดคล้องกับวรลักษณ์ ลลิตศศิริมล และคณะ (2564) ได้ศึกษาแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ตำนานห้าภูมิก อำเภอรัตนภูมิ จังหวัดสงขลา สำหรับแนวทางการพัฒนา พบว่า พื้นที่เขาคูหาควรได้รับการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงกีฬา โดยพัฒนาพื้นที่รอบ ๆ ให้เป็นพื้นที่สีเขียว มีพื้นที่ในการปั่นจักรยาน วิ่ง-เดินรอบเขาคูหา และพัฒนาให้เกิดกิจกรรมทางการกีฬาและพัฒนาเป็นจุดชมวิวะทะเลสาบสงขลา ส่วนสายน้ำที่ลอดผ่านเขาคูหาจะทำให้เกิดกีฬาทางน้ำในพื้นที่อำเภอรัตนภูมิ จังหวัดสงขลา และสอดคล้องกับ พบว่า การพัฒนาการท่องเที่ยวถนนคนเดิน ตลาด 200 ปี ปราณบุรี ควรปรับปรุงทัศนียภาพของตลาด อาคาร บ้านไม้เก่าให้ดีขึ้น ควรเพิ่มห้องน้ำ ดวงไฟ ตู้บริการฝากถอนเงินอัตโนมัติ การปรับปรุงทางเดิน สถานที่จอดรถให้มีความสะดวก ควรเพิ่มป้ายหรือสัญลักษณ์บอกทาง ป้ายประชาสัมพันธ์ และโครงการเพิ่มรถบริการสาธารณะ และการยกระดับจุดหมายปลายทางการท่องเที่ยวโดยชุมชนสู่ความยั่งยืน สอดคล้องกับเพชรศรี นนท์ศิริ และชัยรัตน์ เขยสุวรรณค์ (2563) ศึกษาศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพของกลุ่มจังหวัดภาคเหนือตอนล่าง 1 (ตาก สุโขทัย พิษณุโลก อุตรดิตถ์ เพชรบูรณ์) สรุปได้ว่า กลยุทธ์หรือแนวทางในการพัฒนาศักยภาพทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพของกลุ่มจังหวัดภาคเหนือตอนล่าง 1 (ตาก สุโขทัย พิษณุโลก อุตรดิตถ์ เพชรบูรณ์) เพื่อนำไปสู่การเป็นจุดหมายปลายทางการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ เช่น 1) การแก้ไขหรือผ่อนปรนเกี่ยวกับกฎ ระเบียบ หรือพิธีการศุลกากร 2) การส่งเสริมค่านิยม การบริโภค การใช้บริการ และการเดินทางท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ 3) การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว เส้นทางท่องเที่ยวหรือบริการเชิงสุขภาพใหม่ ๆ 4) การพัฒนาคุณภาพการบริการของธุรกิจการท่องเที่ยวและธุรกิจเชิงสุขภาพ 5) การส่งเสริมความร่วมมือระหว่างผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในโซ่อุปทานการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ 6) การพัฒนาสินค้าและบริการจากฐานทรัพยากรเดิมเพิ่มเติมเรื่องราวร่วม 7) การพัฒนาแบรนด์ และประสบการณ์จุดหมายปลายทางการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ 8) การพัฒนาบุคลากรให้มีทักษะที่จำเป็นแก่การให้บริการที่มีคุณภาพ และ 9) การพัฒนาคุณภาพสถานประกอบการให้ได้รับการรับรองมาตรฐานซึ่งผู้ใช้ประโยชน์ ได้แก่ ภาครัฐและภาคเอกชนสามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพของภูมิภาคได้ และสอดคล้องกับศิรินทร พงษ์หา และวรรณวีร์ บุญคุ้ม (2567) การพัฒนารูปแบบการจัดการชุมชนนาเกลือสู่การเป็นจุดหมายปลายทางของการท่องเที่ยวจังหวัดเพชรบุรี ได้สรุปรูปแบบการจัดการชุมชนนาเกลือสู่การเป็นจุดหมายปลายทางของการท่องเที่ยวจังหวัดเพชรบุรีเป็น APPA MAC Model ประกอบด้วย 1. A: Awareness (ความตระหนัก) 2. P: Participative Management (การจัดการแบบมีส่วนร่วม) 3. P: Planning to Sustainability (การวางแผนสู่ความยั่งยืน) 4. A: Attractions (สิ่งดึงดูดใจ) 5. M: Man (คน) 6. A: Amenities (สิ่งอำนวยความสะดวก) และ 7. C: Coordinating (การประสานงาน) โดยรูปแบบที่พัฒนาขึ้นนี้มุ่งเน้นการจัดการแบบมีส่วนร่วมของชุมชน ความตระหนักในคุณค่าบริบททางสังคมและค่านิยม การพึ่งพาตนเอง

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายจากการวิจัย

1.1 ควรส่งเสริมภูมิปัญญาในชุมชนเพื่อยกระดับทุนทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม รวมทั้งสร้างมูลค่าเพิ่มทางการท่องเที่ยวโดยชุมชน

1.2 ควรเพิ่มความรู้และทักษะการปฏิบัติงานของบุคลากรในพื้นที่เพื่อสร้างความมั่นใจให้นักท่องเที่ยวเมื่อเข้ามาใช้บริการของบุคลากรด้านการท่องเที่ยว

1.3 หน่วยงานที่เกี่ยวข้องระดับจังหวัดและระดับท้องถิ่นควรนำแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชนท่องเที่ยวไปทบทวนกับแผนยุทธศาสตร์ที่มีอยู่แล้ว เพื่อให้มีความหลากหลาย และครอบคลุมมากขึ้น

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษาการท่องเที่ยวในรูปแบบอื่นที่เกี่ยวข้องกับชุมชนท่องเที่ยวบ้านถ้ำเสือ เพื่อให้ชุมชนมีรูปแบบการท่องเที่ยวที่หลากหลาย

2.2 ควรศึกษาการพัฒนาทุนทางวัฒนธรรมท้องถิ่นในชุมชนท่องเที่ยวบ้านถ้ำเสือ อำเภออ่าวลึก จังหวัดกระบี่

กิตติกรรมประกาศ

การศึกษาวิจัยเรื่อง ศักยภาพการท่องเที่ยวโดยชุมชน ชุมชนท่องเที่ยวบ้านถ้ำเสือ อำเภออ่าวลึก จังหวัดกระบี่ เป็นส่วนหนึ่งของการวิจัยเรื่อง แผนพัฒนาการท่องเที่ยวและเซทบทออัจฉริยะ เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยชุมชนแบบมีส่วนร่วมชุมชนท่องเที่ยวแหลมสักและชุมชนท่องเที่ยวบ้านถ้ำเสือ อำเภออ่าวลึก จังหวัดกระบี่ ซึ่งเป็นโครงการวิจัยที่ได้รับทุนสนับสนุนจากสำนักงานการวิจัยแห่งชาติ ประจำปี พ.ศ. 2566 ในการนี้จึงขอขอบคุณสำนักงานการวิจัยแห่งชาติ มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต ท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดกระบี่ วัฒนธรรมจังหวัดกระบี่ องค์การบริหารส่วนตำบลอ่าวลึกใต้ เทศบาลตำบลแหลมสัก ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ไพฑูริย์ มนต์พานทอง ผู้นำชุมชนท่องเที่ยวบ้านถ้ำเสือ ผู้ที่เกี่ยวข้องในการให้ข้อมูลสำหรับการทำโครงการ ผู้ร่วมวิจัย รวมทั้งผู้ช่วยนักวิจัยและอีกหลายท่าน ซึ่งได้ให้ความกรุณาเสียสละเวลาในการร่วมกระบวนการวิจัยในครั้งนี้ในทุกมิติ ทั้งการให้ความรู้ความเข้าใจ การถ่ายทอดเรื่องราวและประสบการณ์ การให้ข้อมูลเพื่อการศึกษาวิจัย อันเป็นผลให้การดำเนินงานวิจัยครั้งนี้สำเร็จลุล่วงด้วยดี

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา. (2567). *สรุปสถานการณ์พักแรม จำนวนผู้เยี่ยมเยือนและรายได้จากผู้เยี่ยมเยือน เดือนมกราคม-มิถุนายน 2567* (เบื้องต้น). (ออนไลน์). จาก:

<https://www.mots.go.th/news/category/760>.

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. (2567). *สถานการณ์ท่องเที่ยว เดือนมกราคม-มีนาคม, 2567*.

TAT Review Magazine. Vol.10 No.2 April-June, 10-46. จาก:

https://tatreviewmagazine.com/e_magazine/vol-10-no-2-april-june-2024.

กิตติคุณ บุญเกิด. (2564). *หลักการวิจัย*. คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์.

คณะกรรมการนโยบายการท่องเที่ยวแห่งชาติ. (2560). *แผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติ ฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2560-2564)*. กรุงเทพฯ: สำนักงานกิจการโรงพิมพ์องค์การสงเคราะห์ทหารผ่านศึก.

จารุณี คงกุล. (2565). *แนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ ตำบลเทพกระษัตรี อำเภอถลาง จังหวัดภูเก็ต*. *มนุษยสังคมนสาร (มสส.)*, 20(2), 1-22.

- ฉัตรชนก บุญไชย และรุ่งเกียรติ แก้วเพชร. (2556). การศึกษาเพื่อพัฒนาศักยภาพทางเศรษฐกิจจาก การท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ กลุ่มจังหวัดภาคกลางตอนบน กรณีศึกษาจังหวัดนครนายก และจังหวัดปราจีนบุรี. กรุงเทพฯ: สำนักงานบริหารโครงการวิจัยในอุดมศึกษา และพัฒนา มหาวิทยาลัยแห่งชาติ สำนักงานคณะกรรมการอุดมศึกษา.
- ปรัชญา บุญเดช. (2561). แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวถ้ำเลเขากอบ อำเภอห้วยยอด จังหวัดตรัง. หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (การจัดการการท่องเที่ยวแบบบูรณาการ) คณะการจัดการการท่องเที่ยว สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- ปิยวรรณ คงประเสริฐ. (2551). การท่องเที่ยวเชิงนิเวศแบบบูรณาการเพื่อการวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนที่เกาะพะงัน จังหวัดสุราษฎร์ธานี. หลักสูตรปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการวางแผนและการจัดการการท่องเที่ยวเพื่ออนุรักษ์สิ่งแวดล้อม.
- พิศดาร แสนชาติ จิตต กิตติเลิศไพศาล ขาดิษฐ์ อุดมกิจมงคล ศราวุธ ผิวแดง และสิบลชาติ อันทะไชย (2566). แนวทางการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนจากทุนทางวัฒนธรรม วิถีผู้ไท ตำบลนาโสก อำเภอเมือง จังหวัดมุกดาหาร. *วารสารวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี*, 5(5), 21-31.
- เพชรศรี นนท์ศิริ และชัยรัตน์ เขยสุวรรณค์ (2563) ศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพของกลุ่ม จังหวัดภาคเหนือตอนล่าง 1 (ตาก สุโขทัย พิษณุโลก อุตรดิตถ์ เพชรบูรณ์). *วารสารเทคโนโลยีภาคใต้*, 13(1), 1-15.
- มนัสสินี บุญมีศรีสง่าม, กอบกาญจน์ ศักดิ์ประเสริฐ, ภาวิณี สะอาดศรี และวนชัย อุทินทุ. (2556). แนวทางการพัฒนาถนนคนเดิน ตลาด 200 ปี ปราณบุรี ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวทาง วัฒนธรรมโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน. *Veridian E-Journal, SU*, 6(1), 119-131.
- วรลักษณ์ ลลิตศศิวิมล, นกุล ชื่นพัก, จิรวัดน์ นนทิกการ และนิรมล จันทระชาติ. (2564). แนวทางการพัฒนา การท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ตำนานห้าภุษา อำเภอรัตนภูมิ จังหวัด สงขลา. *วารสารวิชาการสถาบันเทคโนโลยีแห่งสุวรรณภูมิ*, 7(1), 490-501.
- ศิรินทร พงษ์หา และวรรณวีร์ บุญคุ้ม. (2567). การพัฒนารูปแบบการจัดการชุมชนนาเกลือสู่การ เป็นจุดหมายปลายทางของการท่องเที่ยวจังหวัดเพชรบุรี. *วารสาร มจร การพัฒนาสังคม*, 9(1), 154-166.
- สุนทรชัย ขอบยศ. (2562). ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นเพื่อพัฒนารากฐานท้องถิ่นที่เข้มแข็งและยั่งยืน. *วารสารสถาบันพระปกเกล้า*, 17(2), 116-138.
- สุนีย์รัตน์ คงศิริ. (2560). แนวทางการพัฒนาศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ พิพิธภัณฑสถานคลองท่อม อำเภอคลองท่อม จังหวัดกระบี่. วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธ ศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- หน่วยอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมธรรมชาติและศิลปกรรมท้องถิ่น. (2561). *แหล่งโบราณคดีถ้ำเสือน้อย*. (ออนไลน์) (อ้างเมื่อ 31 กรกฎาคม 2567).
จาก: <https://culturalenvi.onep.go.th/index.php/site/detail/5226>.
- องค์การบริหารส่วนจังหวัดกระบี่. (2564). *แผนพัฒนาท้องถิ่น (พ.ศ. 2566-2570)*. ฝ่ายยุทธศาสตร์ และแผนงาน กองยุทธศาสตร์และงบประมาณ.
- Cochran, W. G. (1977). *Sampling Techniques* (3rd ed.). New York: John Wiley & Sons Inc.

วิเคราะห์การเติบโตและส่วนแบ่งการตลาดของตลาดรถยนต์ในประเทศไทย Analysis of Growth and Market Share of the Vehicle Market in Thailand

ตะวัน สำนักเหยา¹ อับดุลฮาгим มะดีเยาะ^{2*}
Tawan Samnakyao¹ Abdulhakim Madiyoh^{2*}

¹นิสิตหลักสูตรเศรษฐศาสตรบัณฑิต คณะเศรษฐศาสตร์และบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยทักษิณ
Bachelor of Economics Student, Faculty of Economics and Business Administration, Thaksin University
²อาจารย์ประจำหลักสูตรเศรษฐศาสตรบัณฑิต คณะเศรษฐศาสตร์และบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยทักษิณ
Lecturer in Economics Department, Faculty of Economics and Business Administration, Thaksin University
*Corresponding author e-mail: abdulhakim.m@tsu.ac.th โทร. 064-0153438

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) วิเคราะห์การเติบโตของปริมาณการจดทะเบียนรถยนต์ที่ทำตลาดในประเทศไทย และ 2) เพื่อเปรียบเทียบความนิยมการใช้รถยนต์ของประชากรในประเทศไทยจำแนกตามแบรนด์และประเภทของเครื่องยนต์ ข้อมูลที่ใช้ในการศึกษาเป็นข้อมูลทุติยภูมิแบบพาแนล (Panel data) จากฐานข้อมูลศูนย์สารสนเทศยานยนต์ ตั้งแต่เดือนมกราคม ปี 2562 ถึงเดือนธันวาคม ปี 2566 จำนวนทั้งสิ้น 60 เดือน โดยมีตัวแปรที่ใช้คือ ข้อมูลรายเดือนจำนวนการจดทะเบียนรถยนต์ทั้งหมด ข้อมูลรายเดือนจำนวนแบรนด์รถยนต์ที่จดทะเบียน และข้อมูลรายเดือนประเภทของเครื่องยนต์ ผลการวิเคราะห์การเติบโตของตลาดรถยนต์ในประเทศไทยระหว่างปี 2562-2566 เฉลี่ยติดลบเท่ากับ -4.56% ผลการวิเคราะห์แบรนด์ที่มีส่วนแบ่งตลาดมากที่สุดคือ TOYOTA (33.15%) รองลงมาคือ ISUZU (20.56%) HONDA (11.86%) MITSUBISHI (6.89%) FORD (4.72%) MG (3.39) และ BYD (0.79%) ตามลำดับ แบรนด์ที่มีอัตราการเติบโตเฉลี่ยในทิศทางบวกสูงที่สุดคือ BYD (73.75%) รองลงมาคือ MG (12.96%) และ ISUZU (5.76%) ผลการวิเคราะห์ขนาดเครื่องยนต์ที่มีส่วนแบ่งตลาดมากที่สุดคือ $\leq 2,000$ ลูกบาศก์เซนติเมตร (61.54%) รองลงมาคือขนาด $> 2,000$ ลูกบาศก์เซนติเมตร (36.28%) และ BEV (1.89%) ตามลำดับ ผลการวิเคราะห์พบว่าเครื่องยนต์ BEV มีอัตราการเติบโตเฉลี่ยในช่วงที่ศึกษาสูงที่สุดอยู่ที่ 246.95% รองลงมาคือขนาดเครื่องยนต์ $\leq 2,000$ ลูกบาศก์เซนติเมตร (0.50%) และผลการวิเคราะห์จัดอันดับส่วนแบ่งตลาดแบรนด์รถยนต์ปี 2566 โดยพิจารณาจากประเภทเครื่องยนต์ พบว่าเครื่องยนต์ขนาด $\leq 2,000$ ลูกบาศก์เซนติเมตร ซึ่งมีสัดส่วนในตลาดรถยนต์ไทยอยู่ที่ 61.96% มีแบรนด์ ISUZU ซึ่งมีส่วนแบ่งตลาดมากที่สุด คิดเป็น 20.49% ในขณะที่เครื่องยนต์ขนาด $> 2,000$ ลูกบาศก์เซนติเมตรขึ้นไป ซึ่งมีสัดส่วนในตลาดรถยนต์ไทยอยู่ที่ 29.95% มีแบรนด์ TOYOTA ซึ่งมีส่วนแบ่งตลาดมากที่สุด คิดเป็น 54.73% นอกจากนั้นเครื่องยนต์ประเภท BEV หรือรถยนต์ไฟฟ้าซึ่งมีสัดส่วนในตลาดรถยนต์ไทยอยู่เพียง 7.84% มีแบรนด์ BYD ซึ่งมีส่วนแบ่งตลาดมากที่สุด คิดเป็น 28.55% รองลงมาคือแบรนด์ MG (13.53%) และ TESLA (10.39%) ตามลำดับ

คำสำคัญ: วิเคราะห์การเติบโต; ส่วนแบ่งการตลาด; ตลาดรถยนต์ในประเทศไทย

ABSTRACT

The objectives of this research article were to: 1) analyze the growth of the volume of registered vehicle market in Thailand, and 2) compare the popularity of vehicle usage among the population in Thailand categorized by brand and engine type. The data used in the study were secondary panel data from the Automotive

Information Center database, covering the period from January 2019 to December 2023, totaling 60 months. The variables used include monthly data on the total number of registered cars, monthly data on the number of car brands registered, and monthly data on engine types. The analysis results show that the average annual growth rate of the vehicle market in Thailand from 2019 to 2023 was -4.56%. The brand with the largest market share was TOYOTA (33.15%), followed by ISUZU (20.56%), HONDA (11.86%), MITSUBISHI (6.89%), FORD (4.72%), MG (3.39%), and BYD (0.79%) respectively. The brand with the highest average positive growth rate was BYD (73.75%), followed by MG (12.96%) and ISUZU (5.76%) respectively. The engine size with the largest market share was $\leq 2,000$ cubic centimeters (61.54%), followed by $>2,000$ cubic centimeters (36.28%) and BEV (1.89%) respectively. The analysis showed that the BEV engine had the highest average growth rate during the study period, at 246.95%, followed by engines $\leq 2,000$ cubic centimeters (0.50%). The analysis of the market share of vehicle brands in 2023, categorized by engine type, found that for engines $\leq 2,000$ cubic centimeters, which constituted 61.96% of the Thailand vehicle market, ISUZU had the largest market share at 20.49%. For engines $>2,000$ cubic centimeters, which constituted 29.95% of the Thailand vehicle market, TOYOTA had the largest market share at 54.73%. For BEV, which constituted only 7.84% of the Thailand vehicle market, BYD had the largest market share at 28.55%, followed by MG (13.53%) and TESLA (10.39%) respectively.

Keywords: Analysis of Growth; Market Share; Vehicle Market in Thailand

บทนำ

รถยนต์เป็นสิ่งที่สำคัญอย่างมากในการดำเนินชีวิตของมนุษย์ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน เป็นหนึ่งในยานพาหนะที่ช่วยในการอำนวยความสะดวกในการคมนาคมที่รวดเร็วและปลอดภัย มีการผลิตและพัฒนารถยนต์ในรูปแบบใหม่ ๆ อย่างต่อเนื่อง ประกอบกับมีการเสริมนวัตกรรมที่ทันสมัยเข้ามาเพื่อตอบสนองต่อความต้องการของผู้บริโภคมากขึ้น จึงทำให้เกิดการแข่งขันในตลาดรถยนต์อย่างแพร่หลายทั้งในเรื่อง ยี่ห้อ ราคา รูปแบบพลังงาน ตลอดจนเทคโนโลยีที่เข้ามาใช้ในการผลิตรถยนต์ (จิตา จงนิรามย์สถิต, 2565)

ข้อมูลปี 2564 ภาพรวมปริมาณการผลิตรถยนต์ทั่วโลกอยู่ที่ 80.1 ล้านคัน โดยประเทศไทยมีจำนวนการผลิตอยู่ที่ 1.69 ล้านคัน มากเป็นอันดับที่สิบของโลก โดยอยู่ในลำดับที่ห้าของเอเชียและเป็นอันดับที่หนึ่งของอาเซียน คิดเป็น 2.1% ของการผลิตรถยนต์ทั่วโลก ยอดขายรถยนต์ภายในประเทศไทยในปี 2564 รวมทั้งปีจำนวน 7.59 แสนคัน และในเดือนธันวาคมทำสถิติยอดขายรายเดือนสูงสุดของปีอยู่ที่ 86,145 คัน เพิ่มขึ้นจากเดือนก่อนหน้าถึง 20.12% (ศุภนิยวิชัยธนาการอมสิน, 2565)

การเติบโตของตลาดรถยนต์ในประเทศไทยมีความสัมพันธ์โดยตรงกับสภาพเศรษฐกิจทั้งในประเทศและต่างประเทศ การที่สามารถวิเคราะห์แนวโน้มการเติบโตและส่วนแบ่งการตลาดได้อย่างถูกต้องจะช่วยให้ผู้ประกอบการสามารถปรับตัวและวางแผนการตลาดได้อย่างมีประสิทธิภาพ (อนิณ เมฆสุขใส, 2558) นอกจากนี้การเปลี่ยนแปลงในส่วนแบ่งการตลาดของแบรนด์ต่าง ๆ ยังบ่งบอกถึงความนิยมและพฤติกรรมการบริโภคของประชากร ซึ่งเป็นข้อมูลที่มีคุณค่าสำหรับการพัฒนาและ

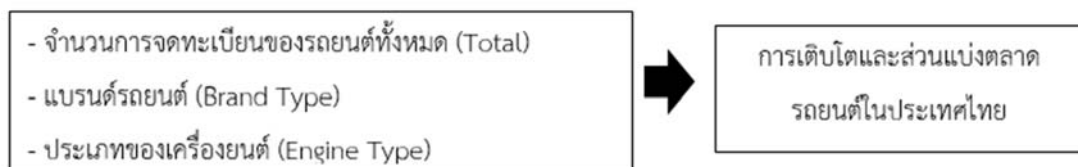
ปรับปรุงผลิตภัณฑ์ให้ตรงกับความต้องการของตลาด ในขณะที่เดียวกันการศึกษาข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการจดทะเบียนรถยนต์ทั้งในแง่ของปริมาณ แบรินด์ และประเภทของเครื่องยนต์เป็นการสะท้อนถึงความเปลี่ยนแปลงในตลาดรถยนต์ที่อาจเกิดจากปัจจัยภายนอก เช่น การเปลี่ยนแปลงของนโยบายรัฐบาล การพัฒนาเทคโนโลยีใหม่ ๆ และการเปลี่ยนแปลงในพฤติกรรมผู้บริโภค ซึ่งการศึกษาข้อมูลเหล่านี้จะช่วยให้สามารถคาดการณ์และเตรียมรับมือกับการเปลี่ยนแปลงที่อาจเกิดขึ้นในอนาคต (ศูนย์วิจัยกสิกรไทย, 2560) โดยเฉพาะในยุคที่เทคโนโลยีมีการพัฒนาอย่างรวดเร็ว และการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมเพื่อรับมือกับสถานะโลกร้อนในปัจจุบัน เครื่องยนต์แบบ BEV (Battery Electric Vehicle) ที่กำลังเติบโตอย่างรวดเร็วในตลาดรถยนต์เป็นสิ่งที่ไม่สามารถมองข้ามได้ ด้วยความต้องการที่เพิ่มขึ้นของรถยนต์ไฟฟ้าที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม การวิเคราะห์แนวโน้มการเติบโตและส่วนแบ่งการตลาดของรถยนต์ทั้งในแง่แบรินด์และประเภทเครื่องยนต์จะช่วยให้ผู้บริโภคมองเห็นและใช้ประกอบการตัดสินใจและการปรับตัวเพื่อให้สอดคล้องกับเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในตลาดรถยนต์ ในขณะที่ผู้ประกอบการสามารถวางแผนและพัฒนาผลิตภัณฑ์ที่ตรงกับแนวโน้มการเติบโตของตลาดในอนาคตได้อย่างมีประสิทธิภาพ

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อวิเคราะห์ส่วนแบ่งตลาดและอัตราการเติบโตของตลาดรถยนต์ในประเทศไทย
2. เพื่อวิเคราะห์ความนิยมการใช้รถยนต์ของประชากรในประเทศไทยจำแนกตามแบรินด์และประเภทของเครื่องยนต์

กรอบแนวคิด

บทความวิจัยนี้วิเคราะห์ส่วนแบ่งตลาดและอัตราการเติบโตของตลาดรถยนต์ในประเทศไทย โดยใช้ตัวแปรข้อมูลจำนวนการจดทะเบียนของรถยนต์ทั้งหมด (Total) แบรินด์รถยนต์ (Brand Type) และประเภทของเครื่องยนต์ (Engine Type) เพื่อใช้ในการวิเคราะห์ ซึ่งอธิบายกรอบแนวคิดดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยเรื่องนี้เป็นการศึกษาเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยรวบรวมข้อมูลสถิติจากศูนย์สารสนเทศยานยนต์ กระทรวงคมนาคม (ศูนย์สารสนเทศยานยนต์, 2566) ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยนี้เป็นข้อมูลทุติยภูมิแบบพาแนล (Panel data) ซึ่งเป็นข้อมูลที่มีลักษณะเป็นอนุกรมเวลา (Time series data) ร่วมกับลักษณะภาคตัดขวาง (Cross-sectional data) (Gujarati and Porter, 2009) รวบรวมจากข้อมูลสถิติย้อนหลังการจดทะเบียนรถยนต์ใหม่ ตั้งแต่เดือน มกราคม พ.ศ. 2562 ถึงเดือนธันวาคม พ.ศ. 2566 รวมทั้งสิ้น 60 เดือน โดยข้อมูลที่นำมาวิเคราะห์ประกอบด้วย 1) ข้อมูลจำนวนการจดทะเบียนรถยนต์ทั้งหมด (Total) 2)

ข้อมูลแบรนด์รถยนต์ที่จดทะเบียน (Brand) และ 3) ข้อมูลประเภทของเครื่องยนต์รถยนต์ (Engine Type)

การวิเคราะห์ข้อมูล

บทความวิจัยนี้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์โดยแบ่งเป็นสองส่วนดังนี้ ส่วนที่ 1 เพื่อตอบวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 ใช้การวิเคราะห์ส่วนแบ่งตลาด (Kotler, 1984) และอัตราการเติบโต (Cooper & Nakanishi, 1988) ของตลาดรถยนต์ในประเทศไทยโดยเปรียบเทียบรายเดือนตั้งแต่เดือนมกราคม 2562 ถึงเดือนธันวาคม 2566 และส่วนที่ 2 เพื่อตอบวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 ใช้การวิเคราะห์ส่วนแบ่งตลาดและอัตราการเติบโตของตลาดรถยนต์ในประเทศไทยโดยเปรียบเทียบระหว่างแบรนด์ขนาดและประเภทเครื่องยนต์ของรถยนต์โดยใช้สมการดังนี้

$$\text{Market Share of } X_i = \frac{\text{New } X_i \text{ Registrations}_t}{\text{Total New } X \text{ Registrations}_t} \times 100 \quad (1)$$

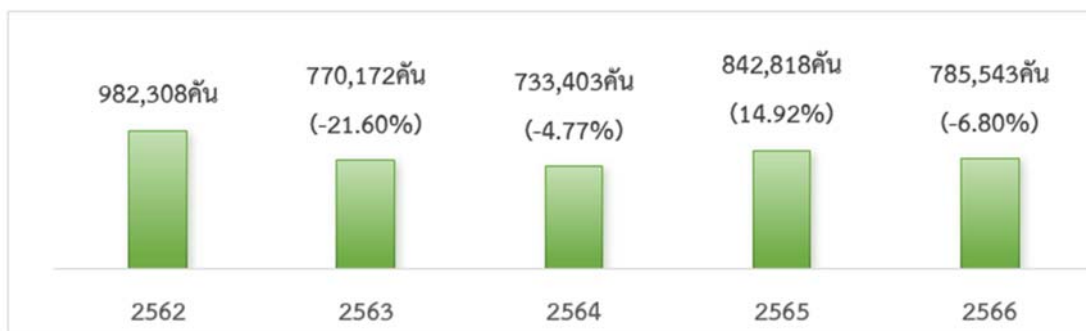
$$\text{Growth Rate of } X_i = \frac{\text{Market Share of } X_{it} - \text{Market Share of } X_{it-1}}{\text{Market Share of } X_{it-1}} \times 100 \quad (2)$$

โดยที่ X_i แบ่งเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มที่ 1 หมายถึง ประเภทเครื่องยนต์ของรถยนต์ ประกอบด้วย รถยนต์เครื่องยนต์ขนาด $\leq 2,000$ ลูกบาศก์เซนติเมตร รถยนต์เครื่องยนต์ขนาด $> 2,000$ ลูกบาศก์เซนติเมตรขึ้นไป และรถยนต์ที่เครื่องยนต์ไฟฟ้า และกลุ่มที่ 2 หมายถึง แบรินด์ยอดนิยมที่ท่าตลาดในประเทศไทย ประกอบด้วย TOYOTA ISUZU HONDA FORD MITSUBISHI BYD และ MG เพื่อตรวจสอบส่วนแบ่งตลาดและอัตราการเติบโตของประเภทเครื่องยนต์ต่าง ๆ ของรถยนต์ที่จดทะเบียนในประเทศไทยในช่วงเวลาที่กำหนด

ผลการวิจัย

บทความวิจัยนี้วิเคราะห์การเติบโตและส่วนแบ่งการตลาดของตลาดรถยนต์ในประเทศไทย ซึ่งผลการวิเคราะห์สามารถอธิบายตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ดังนี้

ผลการวิเคราะห์การเติบโตของตลาดรถยนต์ในประเทศไทยระหว่างเดือนมกราคม 2562 ถึง เดือนธันวาคม 2566 ดังแสดงในภาพที่ 1

ภาพที่ 1 ผลการวิเคราะห์การเติบโตของตลาดรถยนต์ในประเทศไทย

จากภาพที่ 1 แสดงผลการวิเคราะห์การเติบโตของตลาดรถยนต์ในประเทศไทยระหว่างปี 2562-2566 พบว่ามีอัตราการเติบโตต่อปีเป็นลบทุกปียกเว้นปี 2565 โดยปีที่ตลาดรถยนต์มียอดการจดทะเบียนสูงที่สุดคือปี 2562 มีจำนวนการจดทะเบียนรถยนต์อยู่ที่ 982,308 คัน ในขณะที่ปีที่ตลาดรถยนต์มียอดการจดทะเบียนต่ำที่สุดคือปี 2564 มีจำนวนการจดทะเบียนรถยนต์อยู่ที่ 733,403 คัน

ทั้งนี้ยอดการจดทะเบียนรถยนต์หลังปี 2562 เป็นต้นมามีจำนวนต่ำลงเมื่อเทียบกับปี 2562 ซึ่งเป็นช่วงที่มีการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด-19

ลำดับถัดไปเพื่อการวิเคราะห์ส่วนแบ่งตลาดรถยนต์ของแบรนด์ต่าง ๆ ที่ทำตลาดในประเทศไทยในช่วง ปี 2562-2566 สามารถอธิบายได้ตามตารางที่ 1 ดังนี้

ตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์ส่วนแบ่งตลาดรถยนต์ที่จดทะเบียนในประเทศไทยโดยจำแนกตามแบรนด์ปี 2562-2566

เดือน/ปี	จำนวนรถยนต์ที่จดทะเบียน (คัน)	Market Share (%)						
		TOYOTA	ISUZU	HONDA	FORD	mitsubishi	BYD	MG
2562	982,308	31.86	16.32	13.16	5.42	8.97	0.00	2.41
2563	770,172	31.20	20.11	12.47	4.15	7.74	0.00	3.19
2564	733,403	33.48	22.76	11.50	4.39	6.67	0.00	4.00
2565	842,818	34.14	24.15	10.54	4.33	6.30	0.05	3.62
2566	785,543	35.07	19.45	11.65	5.33	4.78	3.90	3.75
Mean	822,840	33.15	20.56	11.86	4.72	6.89	0.79	3.39

Growth (%)								
รถยนต์ที่จดทะเบียน	TOYOTA	ISUZU	HONDA	FORD	mitsubishi	BYD	MG	
2563	-21.60	-2.07	23.22	-5.24	-	-13.71	0.00	32.37
2564	-4.77	7.31	13.18	-7.78	5.78	-13.82	0.00	25.39
2565	14.92	1.97	6.11	-8.35	-1.37	-5.55	5.00	-9.50
2566	-6.80	2.72	-19.46	10.53	23.09	-24.13	290.00	3.59
Mean	-4.56	2.48	5.76	-2.71	1.02	-14.30	73.75	12.96

จากตารางที่ 1 แสดงผลการวิเคราะห์ส่วนแบ่งตลาดรถยนต์ที่จดทะเบียนในประเทศไทยโดยจำแนกตามแบรนด์ระหว่างปี 2562-2566 พบว่ามีการจดทะเบียนรถยนต์เฉลี่ยต่อปีเท่ากับ 822,840 คัน โดยแบรนด์ที่มีส่วนแบ่งตลาดมากที่สุดคือ TOYOTA มีส่วนแบ่งตลาดเฉลี่ยเท่ากับ 33.15 % รองลงมาคือ ISUZU (20.56%) HONDA (11.86%) MITSUBISHI (6.89%) FORD (4.72%) MG (3.39) และ BYD (0.79%) ตามลำดับ เมื่อพิจารณาวิเคราะห์ส่วนแบ่งตลาดรถยนต์ที่จดทะเบียนในประเทศไทยโดยจำแนกตามแบรนด์เฉพาะปี 2566 พบว่ามีการจดทะเบียนรถยนต์เฉลี่ยต่อเดือนเท่ากับ 785,543 คัน โดยแบรนด์ที่มีส่วนแบ่งตลาดมากที่สุดคือ TOYOTA มีส่วนแบ่งตลาดเฉลี่ยเท่ากับ 35.07% รองลงมาคือ ISUZU (19.45%) HONDA (11.65%) FORD (5.33%) MITSUBISHI (4.78%) BYD (3.90%) และ MG (3.75%) ตามลำดับ

เมื่อพิจารณาวิเคราะห์อัตราการเติบโตของตลาดรถยนต์ในประเทศไทยในช่วงปี 2562-2566 พบว่ามีอัตราการเติบโตรวมเฉลี่ยเท่ากับ -4.56% และเมื่อพิจารณาอัตราการเติบโตของแบรนด์รถยนต์พบว่าแบรนด์ที่มีอัตราการเติบโตเฉลี่ยในช่วงปี 2562-2566 นี้เป็นไปในทิศทางบวกสูงที่สุดเป็นลำดับแรกคือ BYD โดยมีค่า Growth อยู่ที่ 73.75% อันดับสองคือ MG โดยมีค่า Growth อยู่ที่ 12.96% อันดับสามคือ ISUZU โดยมีค่า Growth อยู่ที่ 5.76% อันดับสี่คือ TOYOTA โดยมีค่า Growth อยู่ที่ 2.48% และอันดับห้าคือ FORD โดยมีค่า Growth อยู่ที่ 1.02% ตามลำดับ ในขณะที่แบรนด์รถยนต์ที่มีอัตราการเติบโตติดลบสูงที่สุดได้แก่ MITSUBISHI โดยมีค่า Growth อยู่ที่ -14.30% รองลงมาคือ

Honda โดยมีค่า Growth อยู่ที่ -2.71% อย่างไรก็ตาม TOYOTA และ ISUZU ยังคงครองส่วนแบ่งตลาดมากที่สุดเป็นสองอันดับแรกในตลาดรถยนต์ประเทศไทย

ลำดับถัดไปเพื่อการวิเคราะห์ส่วนแบ่งตลาดและอัตราการเติบโตของตลาดรถยนต์ชนิดและขนาดเครื่องยนต์ต่าง ๆ ที่ทำตลาดในประเทศไทยในช่วง ปี 2562-2566 สามารถอธิบายได้ตามตารางที่ 2 ดังนี้

ตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์ส่วนแบ่งตลาดและการเติบโตของตลาดรถยนต์ที่จดทะเบียนในประเทศไทยโดยจำแนกตามขนาดและประเภทเครื่องยนต์ ปี 2562-2566

ปี	จำนวนรถยนต์ที่จดทะเบียน (คัน)	Market Share (%)		
		$\leq 2,000 \text{ cm}^3$	$> 2,000 \text{ cm}^3$	BEV
2562	982,308	60.75	38.74	0.14
2563	770,172	61.16	38.08	0.18
2564	733,403	61.74	37.89	0.26
2565	842,818	62.10	36.74	1.14
2566	785,543	61.96	29.95	7.71
Mean	822,840	61.54	36.28	1.89
Growth (%)				
2563	-21.60	0.67	-1.70	28.57
2564	-4.77	0.95	-0.50	44.44
2565	14.92	0.58	-3.04	338.46
2566	-6.80	-0.23	-18.48	576.32
Mean	-4.56	0.50	-5.93	246.95

จากตารางที่ 2 แสดงผลการวิเคราะห์ส่วนแบ่งตลาดและการเติบโตของตลาดรถยนต์ที่จดทะเบียนในประเทศไทยโดยจำแนกตามขนาดและประเภทเครื่องยนต์ ปี 2562-2566 พบว่ามีการจดทะเบียนรถยนต์เฉลี่ยต่อปีเท่ากับ 822,840 คัน โดยขนาดเครื่องยนต์ที่มีส่วนแบ่งตลาดมากที่สุดคือ $\leq 2,000$ ลูกบาศก์เซนติเมตร มีส่วนแบ่งตลาดเฉลี่ยเท่ากับ 61.54% รองลงมาคือขนาด $> 2,000$ ลูกบาศก์เซนติเมตร (36.28%) และ BEV หรือ รถยนต์ไฟฟ้า (1.89%) ตามลำดับ

เมื่อพิจารณาวิเคราะห์การเติบโตของขนาดและประเภทเครื่องยนต์พบว่ารถยนต์ BEV หรือ รถยนต์ไฟฟ้ามีอัตราการเติบโตเฉลี่ยในช่วง 5 ปีนี้สูงที่สุดอยู่ที่ 246.95% ซึ่งสอดคล้องกับการเติบโตของตลาดรถจักรยานยนต์ไฟฟ้าด้วยเช่นกัน รองลงมาคือขนาดเครื่องยนต์ $\leq 2,000$ ลูกบาศก์เซนติเมตร ที่มีแนวโน้มการเติบโตดีที่สุดในอันดับสอง โดยมีค่า growth อยู่ที่ 0.50% อย่างไรก็ตามรถยนต์ขนาดเครื่องยนต์ $> 2,000$ ลูกบาศก์เซนติเมตรมีค่า growth ติดลบอยู่ที่ -5.93% ซึ่งสะท้อนถึงความนิยมที่ลดลงในตลาดรถยนต์ประเภทนี้

ลำดับถัดไปเพื่อการวิเคราะห์การจัดอันดับส่วนแบ่งตลาดของแบรนด์รถยนต์โดยเปรียบเทียบกับชนิดและขนาดเครื่องยนต์ต่าง ๆ ที่ทำตลาดในประเทศไทยในช่วง ปี 2562-2566 สามารถอธิบายได้ตามตารางที่ 3 ดังนี้

ตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์จัดอันดับส่วนแบ่งตลาดแบรนด์รถยนต์ที่จดทะเบียนในประเทศไทย
จำแนกตามประเภทเครื่องยนต์ปี 2566

Engine type	% of Total	Top Brands	% of sub total
<=2,000 cm ³	61.96%	ISUZU	20.49%
		TOYOTA	18.79%
		HONDA	14.96%
		FORD	6.35%
		MAZDA	3.56%
>2,000 cm ³	29.95%	TOYOTA	54.73%
		ISUZU	12.27%
		MITSUBISHI	7.05%
		NISSAN	1.74%
		FORD	1.51%
BEV	7.71%	BYD	28.55%
		MG	13.53%
		TESLA	10.39%
		ORA	2.69%
		VOLVO	2.15%

จากตารางที่ 3 แสดงผลการวิเคราะห์จัดอันดับส่วนแบ่งตลาดแบรนด์รถยนต์ที่จดทะเบียนในประเทศไทยปี 2566 โดยพิจารณาจากประเภทเครื่องยนต์ พบว่าเครื่องยนต์ขนาด <=2,000 ลูกบาศก์เซนติเมตร ซึ่งมีสัดส่วนในตลาดรถยนต์ไทยอยู่ที่ 61.96% มีแบรนด์ ISUZU ซึ่งมีส่วนแบ่งตลาดมากที่สุด คิดเป็น 20.49% รองลงมาคือแบรนด์ TOYOTA (18.79%) และ HONDA (14.96%) ตามลำดับ ในขณะที่เครื่องยนต์ขนาด >=2,000 ลูกบาศก์เซนติเมตร ซึ่งมีสัดส่วนในตลาดรถยนต์ไทยอยู่ที่ 29.95% มีแบรนด์ TOYOTA ซึ่งมีส่วนแบ่งตลาดมากที่สุด คิดเป็น 54.73% รองลงมาคือแบรนด์ ISUZU (12.27%) และ MITSUBISHI (7.05%) ตามลำดับ นอกจากนี้เครื่องยนต์ประเภท BEV หรือรถยนต์ไฟฟ้าซึ่งมีสัดส่วนในตลาดรถยนต์ไทยอยู่เพียง 7.71% มีแบรนด์ BYD ซึ่งมีส่วนแบ่งตลาดมากที่สุด คิดเป็น 28.55% รองลงมาคือแบรนด์ MG (13.53%) และ TESLA (10.39%) ตามลำดับ

จากผลการวิเคราะห์ข้างต้นพบว่า ISUZU, TOYOTA และ FORD มีส่วนแบ่งตลาดในเครื่องยนต์ทุกขนาดนั้นคือตั้งแต่ <=2,000 ลูกบาศก์เซนติเมตร จนถึง >2,000 ลูกบาศก์เซนติเมตร ยกเว้นเครื่องยนต์ BEV หรือรถยนต์ไฟฟ้าที่ส่วนแบ่งตลาดของรถยนต์ประเภทนี้มีแบรนด์ BYD ครองส่วนแบ่งตลาดมากที่สุดและเป็นใหม่ที่เพิ่งเข้ามาทำตลาดในประเทศไทย

อภิปรายผลการศึกษา

ผลการวิเคราะห์การเติบโตของของตลาดรถยนต์ในประเทศไทยโดยวิเคราะห์บนฐานข้อมูลระหว่างปี 2562-2566 ชี้ให้เห็นว่าการเติบโตของตลาดรถยนต์ในภาพรวมของประเทศไทยมีการเติบโตเป็นลบทุกปียกเว้นปี 2565 ซึ่งเป็นปีที่ประเทศเกิดการฟื้นตัวจากการแพร่ระบาดของของไวรัสโควิด-19 โดยปีที่มีการติดลบสูงสุดคือปี 2563 ซึ่งมีจำนวนการจดทะเบียนรถยนต์อยู่ที่ 770,172 คัน ลดลง 21.60% จากปีก่อนหน้า ในขณะที่ปี 2565 ตลาดเติบโตเป็นบวก มีจำนวนการจดทะเบียน 842,818 คัน เพิ่มขึ้น 14.92% จากปีก่อนหน้า ทั้งนี้อัตราการเติบโตเฉลี่ยระหว่างปี 2562-2566 อยู่ที่ -4.56% และจากการเข้ามามีบทบาทมากขึ้นของรถยนต์ไฟฟ้า หรือ BEV ในประเทศไทย ซึ่ง

สอดคล้องกับรายงานของ Just Auto, (2024) ที่รายงานข้อมูลตลาดรถยนต์ในประเทศสมาชิกภูมิภาคอาเซียน ได้แก่ อินโดนีเซีย ไทย มาเลเซีย ฟิลิปปินส์ และเวียดนาม ในช่วงปี 2014-2023 พบว่า อัตราการเติบโตตลาดรถยนต์ในช่วงเวลาดังกล่าวเฉลี่ยแล้วในประเทศ อินโดนีเซีย ไทย และฟิลิปปินส์ มีอัตราที่ติดลบ ในขณะที่มาเลเซีย และ เวียดนามมีอัตราการเติบโตเฉลี่ยเป็นบวก ในขณะที่ The European Automobile Manufacturers' Association หรือ ACEA, (2024) ที่พบว่าในปี 2023 ตลาดรถยนต์ในทวีปยุโรปเองก็มีแนวโน้มการใช้รถยนต์ประเภทพลังงานเชื้อเพลิงลดลง เช่น รถยนต์เบนซินลดลง -10.78% จากปีก่อนหน้า และรถยนต์ดีเซลลดลง -16.01% จากปีก่อนหน้า ในขณะที่รถยนต์ประเภทพลังงานหมุนเวียน เช่นรถยนต์ไฟฟ้าเพิ่มขึ้น 48.51% และรถยนต์ไฮบริดเพิ่มขึ้น 1.63% นอกจากนั้นยังมีข้อมูลสนับสนุนจากกองนโยบายและยุทธศาสตร์การค้า สภากิจการและธุรกิจบริการ สำนักงานนโยบายและยุทธศาสตร์การค้า กระทรวงพาณิชย์, (2567) พบว่าอุตสาหกรรมรถยนต์ไฟฟ้าของโลกมีแนวโน้มเติบโตต่อเนื่อง โดยส่วนแบ่งตลาดของรถยนต์ไฟฟ้าในยอดจำหน่ายรถยนต์ทั้งหมดเพิ่มขึ้นจากร้อยละ 8.70 ของตลาดรถยนต์โลกทั้งหมด ในปี 2021 เป็นร้อยละ 14 ในปี 2022 และเติบโตขึ้นถึง 10 เท่าจากปี 2017 นอกจากนั้นรายงานของ Jato, (2024) วิเคราะห์แนวโน้มการเติบโตของตลาดรถยนต์ไฟฟ้าในประเทศอาเซียนพบว่า ปี 2024 ประเทศไทยมีอัตราการเติบโตของตลาดรถยนต์ไฟฟ้าเท่ากับ 20% และในปี 2030 มีแนวโน้มเติบโตเท่ากับ 25% ในขณะที่ปี 2030 มาเลเซีย และอินโดนีเซีย มีแนวโน้มเติบโตเท่ากับ 7% และ 6% ตามลำดับ

ในส่วนของส่วนแบ่งตลาดตามแบรนด์นั้นสะท้อนให้เห็นว่าแบรนด์ TOYOTA ครองส่วนแบ่งตลาดสูงสุดเฉลี่ย 33.15% ต่อปี รองลงมาคือ ISUZU (20.56%) HONDA (11.65%) MITSUBISHI (6.89%) FORD (4.72%) MG (3.39%) และ BYD (0.79%) ตามลำดับ โดยในปี 2566 TOYOTA ยังครองส่วนแบ่งตลาดสูงสุดที่ 35.07% รองลงมาคือ ISUZU (19.45%) HONDA (11.65%) FORD (5.33%) MITSUBISHI (4.78%) BYD (3.90%) และ MG (3.75%) เมื่อเปรียบเทียบกับข้อมูลสถิติของ Deloitte ที่วิเคราะห์ตลาดรถยนต์ในภูมิภาคอาเซียน พบว่า ประเทศไทยอยู่ในอันดับที่สิบห้าของโลกในด้านยอดขายรถยนต์ โดย TOYOTA กลายเป็นแบรนด์ที่ได้รับความนิยมมากที่สุดในประเทศไทย รองลงมาคือ ISUZU และ HONDA ตามลำดับ เมื่อเปรียบเทียบข้อมูลกับประเทศอื่น ๆ ในภูมิภาคอาเซียน เช่น อินโดนีเซีย ซึ่งอยู่ในอันดับที่สิบสี่ของโลก โดยส่วนแบ่งตลาดมากที่สุดได้แก่แบรนด์ TOYOTA มีส่วนแบ่งตลาด 31.62% รองลงมาคือ DAIHATSU มีส่วนแบ่งตลาด 19.34% และ HYUNDAI มีส่วนแบ่ง 9.43% ขณะเดียวกัน มาเลเซียซึ่งอยู่ในอันดับที่สิบแปดของโลก มี PERODUA เป็นแบรนด์ชั้นนำ โดยมีส่วนแบ่งตลาด 39.13% ตามด้วยPROTON ที่มีส่วนแบ่งตลาด 18.82% และ TOYOTA ที่มีส่วนแบ่ง 14.05% นอกจากนี้ เวียดนามซึ่งอยู่ในอันดับที่สิบสี่ของโลกมี TOYOTA เป็นแบรนด์ชั้นนำ โดยมีส่วนแบ่งตลาด 22.52% รองลงมาคือ KIA ที่มีส่วนแบ่งตลาด 15.12% และ MITSUBISHI ที่มีส่วนแบ่ง 8.81% การเปรียบเทียบเหล่านี้แสดงให้เห็นถึงความหลากหลายของพลวัตตลาดและความนิยมในแบรนด์ที่แตกต่างกันในแต่ละประเทศในภูมิภาคอาเซียน (Sujun, 2023) นอกจากนั้นเมื่อพิจารณาเฉพาะแบรนด์รถยนต์ไฟฟ้าในตลาดอาเซียนตามสถิติวิเคราะห์ของ Jato (2023) พบว่าในตลาดรถยนต์ไฟฟ้าทั้งอาเซียนมีแบรนด์ BYD ครองส่วนแบ่งตลาดมากที่สุด คิดเป็น 30% รองลงมาคือ MG (13.5%) และ VINFAST (13%) ตามลำดับ ในขณะที่ตลาดรถยนต์ไฟฟ้าที่อินโดนีเซียมีแบรนด์ HYUNDAI ครองส่วนแบ่งตลาดมากที่สุดจำนวน 7460 คัน รองลงมาคือ WULING จำนวน 6,968 คัน และ BMW 814 คัน ตามลำดับ นอกจากนั้นตลาดรถยนต์ไฟฟ้าที่ มาเลเซียมีแบรนด์ BMW ครองส่วนแบ่งตลาดมากที่สุดจำนวน 5,327 คัน รองลงมาคือ BYD จำนวน 3,637 คัน และ VOLVO จำนวน 1,906 คัน ตามลำดับ

ในส่วนของส่วนแบ่งตลาดตามขนาดเครื่องยนต์จากผลการวิเคราะห์พบว่าเครื่องยนต์ขนาด $\leq 2,000$ ลูกบาศก์เซนติเมตร มีส่วนแบ่งตลาดเฉลี่ยสูงสุดที่ 61.54% โดยแบรนด์ที่ครองส่วนแบ่ง

ตลาดมากที่สุดคือ ISUZU ในขณะที่เครื่องยนต์ขนาด >2,000 ลูกบาศก์เซนติเมตรขึ้นไป มีส่วนแบ่งตลาดเป็นอันดับสอง คิดเป็น 29.95% โดยมีแบรนด์ที่ครองส่วนแบ่งตลาดมากที่สุดคือ TOYOTA และ BEV หรือรถยนต์ไฟฟ้าซึ่งมีส่วนแบ่งตลาดเป็นอันดับสาม คิดเป็น 7.71% โดยมีแบรนด์ที่ครองส่วนแบ่งตลาดมากที่สุดในรถยนต์ไฟฟ้าคือ BYD โดยข้อมูลที่น่าสนใจสะท้อนให้เห็นว่าเครื่องยนต์ BEV หรือรถยนต์ไฟฟ้ามีอัตราการเติบโตเฉลี่ยสูงที่สุดในช่วง 5 ปีนี้ที่ 246.95% แม้จะมีส่วนแบ่งทางตลาดน้อยที่สุดก็ตามแต่มีแนวโน้มเป็นบวกตลอดทุกปี รองลงมาคือขนาด <=2,000 ลูกบาศก์เซนติเมตร (0.50%) และขนาด >2,000 ลูกบาศก์เซนติเมตรขึ้นไป (-5.93%) ซึ่งสอดคล้องกับแนวโน้มการเติบโตของตลาดรถยนต์ไฟฟ้าในปัจจุบัน แม้ว่ามีส่วนแบ่งทางตลาดที่น้อยมากแต่มีแนวโน้มไปในทิศทางบวกเสมอ ซึ่งสอดคล้องกับ วรวิทย์ พันธุ์พิศุทธิ์ชัย และ อธิรัตน์ วรพิเชษฐ์ (2566) และ วนิตา บุญพิริกษ์ (2565) ที่สำนักงานส่งเสริมเศรษฐกิจดิจิทัล ฝ่ายนโยบายและยุทธศาสตร์ต้องการให้ผลักดันให้เกิดการพัฒนาและเตรียมความพร้อมเพื่อรองรับการจดทะเบียนยานยนต์ใหม่ในประเทศทั้งหมดเป็นระบบ ZEV (Zero Emission Vehicle Standards) ตั้งแต่ปี ค.ศ.2035 เป็นต้นไป

ข้อเสนอแนะการวิจัย

ข้อเสนอแนะจากงานวิจัย

1. ส่งเสริมการใช้รถยนต์ไฟฟ้า (BEV) ให้มากขึ้น เนื่องจากมีอัตราการเติบโตสูงที่สุดที่ 246.95% ถึงแม้ว่าส่วนแบ่งตลาดยังน้อยแต่มีแนวโน้มเติบโตอย่างต่อเนื่อง และพัฒนานโยบายสนับสนุน เช่น การลดภาษี การสร้างโครงสร้างพื้นฐานสำหรับการชาร์จไฟฟ้า
2. พิจารณาการพัฒนาเทคโนโลยีและคุณสมบัติของผลิตภัณฑ์ที่ตอบโจทย์ความต้องการของผู้บริโภคในกลุ่มตลาดรถยนต์ขนาดเล็กโดยเน้นพัฒนารถยนต์ที่มีขนาดเครื่องยนต์ <=2,000 ลูกบาศก์เซนติเมตร เนื่องจากมีส่วนแบ่งตลาดสูงที่สุดที่ 61.54%
3. แปรปรนรถยนต์ควรพัฒนาผลิตภัณฑ์ให้ครอบคลุมทั้งตลาดรถยนต์ขนาดเล็ก ขนาดใหญ่ และรถยนต์ไฟฟ้า เพื่อสร้างความหลากหลายและยืดหยุ่นในการแข่งขัน และให้ความสำคัญกับการพัฒนาและปรับปรุงผลิตภัณฑ์ให้มีความเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมเพื่อตอบสนองต่อความต้องการที่เปลี่ยนแปลงของผู้บริโภคตลาดรถยนต์ในประเทศและในต่างประเทศ

ข้อเสนอแนะในการศึกษาครั้งถัดไป

1. การศึกษาครั้งถัดไปอาจใช้ข้อมูลสถิติตลาดรถยนต์เปรียบเทียบกับประเทศอื่น ๆ ในภูมิภาคด้วยเพื่อสะท้อนให้เห็นถึงความแตกต่างและการเปลี่ยนแปลงในระดับที่กว้างขึ้น
2. อาจใช้ตัวแปรหลาย ๆ ตัวที่เกี่ยวข้องเพิ่มเข้ามาและใช้ทฤษฎีทางเศรษฐศาสตร์วิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงของตลาดรถยนต์ในประเทศไทยเพื่อทำให้งานวิจัยมีความเข้มข้นมากยิ่งขึ้น
3. อาจวิเคราะห์เปรียบเทียบตลาดรถยนต์ในเชิงลึกไปสู่ระดับจังหวัดหรือภูมิภาคในประเทศไทยเพื่อให้เห็นการปรับตัวและการเปลี่ยนแปลงของตลาดรถยนต์ในภูมิภาคต่าง ๆ ของประเทศ

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงพาณิชย์. (2567). สถานการณ์รถยนต์ไฟฟ้าโอกาสและความท้าทายของไทย. กองนโยบายและยุทธศาสตร์การค้าสินค้าอุตสาหกรรมและธุรกิจบริการ สำนักงานนโยบายและยุทธศาสตร์การค้า (ออนไลน์) (อ้างเมื่อ 3 สิงหาคม 2567). จาก: https://xn--42ca1c5gh2k.com/wp-content/uploads/2024/03/รายงานสถานการณ์รถยนต์ไฟฟ้า_2023.pdf.

- ชิตา จงนิรามัยสถิต. (2565). จากวงล้อ สู่รถยนต์ และอื่นใดในอนาคต= A Brief History of Motion: From the Wheel, to the Car, to What Comes Next. กรุงเทพฯ: ยิปซี กรุ๊ป.
- วนิตา บุญพิทักษ์. (2565). ยานยนต์ไฟฟ้า (Electric Vehicle: xEV) กับอุตสาหกรรมดิจิทัล. (ออนไลน์) (อ้าง 12 กรกฎาคม 2567). จาก: <https://www.depa.or.th/th/article-view/electric-vehicle-xev-07102021>.
- วรัท พันธุ์พิศุทธิ์ชัย และ ชีรารัตน์ วรพิเชฐ. (2566). ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการรับรู้ด้านการยอมรับสำหรับเทคโนโลยีรถยนต์ไฟฟ้าในประเทศไทย. *วารสารวิชาการการตลาดและการจัดการ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี*, 10(2), 133-155.
- ศูนย์วิจัยธนาคารออมสิน. (2566). อุตสาหกรรมยานยนต์. (ออนไลน์) (อ้างเมื่อ 3 กรกฎาคม 2567). จาก: <https://www.gsbresearch.or.th/published-works/economic-and-business-research/11017>.
- ศูนย์สารสนเทศยานยนต์. (2566). สถิติการจดทะเบียนรถยนต์ใหม่ป้ายแดง. (ออนไลน์) (อ้าง 3 สิงหาคม 2567). จาก: <https://data.thaiauto.or.th/auto/motorcycle-stat/motorcycle-registration/stat-motorcycle-registration.html>.
- อนิณ เมฆสุขใส. (2558). ภาพรวมนโยบาย Eco Car รุ่นที่2. *วารสารส่งเสริมการลงทุน*, 26(3), 6-11.
- ศูนย์วิจัยกสิกรไทย. (2560). SME ไทยก้าวทันกระแสยานยนต์ยุค 4.0 แล้วหรือยัง. (ออนไลน์) (อ้างเมื่อ 24 กรกฎาคม 2567). จาก: <https://www.kasikornbank.com/th/business/sme/KSMEKnowledge/article/KSMEAnalysis/Documents/ThaiAutomotive4.pdf>.
- ACEA. (2024). New Car Registrations in EU. (Online) (Retrieved 20 July 2024). from: <https://www.acea.auto/pc-registrations/new-car-registrations-17-8-in-june-battery-electric-15-1-market-share/?fbclid=IwAR2f8auFFz2touJslOimLkPQ7Rge-Ay00m9nn-tShHCSgc5T5PJGUKFczis>.
- Cooper, L. G., & Nakanishi, M. (1988). *Market Share Analysis: Evaluation Competitive Marketing Effectiveness*. London: Kluwer Academic Publishers.
- Gujarati, D. N. & Porter, D. C. (2009). *Basic Econometrics*, McGraw-Hill, Singapore.
- Jato. (2024). *Driving Chang: Opportunities and Barriers for Chinese Automarkets Entering the Southeast Asian Market*. (Online) (Retrieved 22 July 2024) from: https://www.jato.com/hubfs/SE%20Asia%20barriers%20report/JATO_SE_ASIA_Barriers_Report.pdf.
- Just Auto. (2024). *In Data: ASEAN Market Report and Outlook*. (Online) (Retrieved 22 July 2024) from: <https://www.just-auto.com/analyst-comment/in-data-asean-market-report-and-outlook/>.
- Kotler, P. (1984). *Marketing Management: Analysis, Planning, and Control*. Fifth Edition, Englewood Cliffs: NJ: Prentice-Hall, Inc.
- Sujun, K. (2023). *2023 Global Automotive Consumer Study: Southeast Asia Perspectives*. Jakarta: Deloitte.

ปัจจัยที่ส่งผลต่อการซื้อน้ำมันพืชเพื่อสุขภาพของประชากรในกรุงเทพมหานคร Factors Influencing the Purchase of Vegetable Oil for the Health of the Population in Bangkok Metropolis

อลิสา เลิศชาญชัยกุล^{1*} ดนัยกฤต อินทุฤทธิ์² วัชรนันท์ ทองมา³ สุรชัย กังวล⁴
Alisa Lertchanchaikul^{1*} Danaikrit Inthurit² Watcharanan Thongma³ Surachai Kungwon⁴

¹นักศึกษาระดับปริญญาโท สาขาเศรษฐศาสตร์ประยุกต์ คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยแม่โจ้
Doctor of Philosophy (Applied Economics), Faculty of Economics, Maejo University

*Corresponding author e-mail: alisa.lertchanchaikul@gmail.com โทร. 082 023 0332

^{2,3}อาจารย์ประจำหลักสูตรเศรษฐศาสตร์ดิจิทัลและนวัตกรรมการจัดการ วิทยาลัยนานาชาติ มหาวิทยาลัยแม่โจ้
Lecturer of the Digital Economics and Management Innovation Program, International College, Maejo University

⁴อาจารย์ประจำคณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยแม่โจ้
Lecturer in the Faculty of Economics, Maejo University

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่องนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการซื้อน้ำมันพืชเพื่อสุขภาพของประชากรในกรุงเทพมหานคร กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วยประชากรทั่วไปที่มีความสนใจเกี่ยวกับการบริโภคน้ำมันพืชเพื่อสุขภาพ อายุตั้งแต่ 18 ปีขึ้นไป จำนวน 385 คน โดยสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้นในการเก็บรวบรวมข้อมูลใช้แบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับตามแบบของลิเคอร์ทที่ผ่านการตรวจสอบความสอดคล้องของแบบสอบถามและการทดสอบความเชื่อมั่น โดยการวิเคราะห์ข้อมูลใช้สถิติเชิงพรรณนา เช่น ค่าเฉลี่ย ร้อยละ และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน รวมถึงการวิเคราะห์โมเดลสมการโครงสร้าง (SEM) เพื่อทดสอบสมมติฐานการวิจัย ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยที่มีอิทธิพลสูงสุดต่อการตัดสินใจซื้อน้ำมันพืชเพื่อสุขภาพของประชากรในกรุงเทพมหานคร คือ พฤติกรรมด้านสุขภาพ รองลงมาคือ ปัจจัยด้านตัวกำหนดอุปสงค์ และปัจจัยด้านส่วนประสมการตลาด ซึ่งทุกปัจจัยมีความสัมพันธ์ทางบวกกับการตัดสินใจซื้อ นอกจากนี้ ผลการวิเคราะห์โมเดลสมการโครงสร้างยังแสดงให้เห็นว่าพฤติกรรมการดูแลสุขภาพตนเองและพฤติกรรมการป้องกันโรคมะเร็งค่าสัมประสิทธิ์การทำนายสูงที่สุด จากผลการวิจัยนี้ ผู้ประกอบการควรให้ความสำคัญกับการพัฒนาสินค้าและบริการที่ตอบสนองความต้องการด้านสุขภาพของผู้บริโภค และสื่อสารประโยชน์ด้านสุขภาพของสินค้าอย่างชัดเจน ในขณะที่หน่วยงานภาครัฐควรส่งเสริมการเสริมสร้างความตระหนักรู้เกี่ยวกับสุขภาพเพื่อเพิ่มพฤติกรรมการดูแลสุขภาพของประชาชน

คำสำคัญ: น้ำมันพืชเพื่อสุขภาพ; ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการซื้อ; การวิเคราะห์โมเดลสมการโครงสร้าง

ABSTRACT

This research aimed to study the factors influencing the purchase of vegetable oil for health among the Bangkok population. The sample consisted of 385 individuals aged 18 and above who were interested in the consumption of healthy vegetable oil and were selected through proportional stratified Sampling. Data was collected using a 5-point Likert scale questionnaire, which had undergone validation for consistency and reliability testing. Descriptive statistics such as mean, percentage, and standard deviation were used for data analysis and structural equation modeling (SEM) to test the research hypotheses. The findings revealed that health behavior was the most influential factor in Bangkok residents' decision to purchase healthy vegetable oil,

followed by demand determinants and marketing mix factors, which positively correlated with purchase decisions. Additionally, the SEM analysis indicated that self-care and disease prevention behaviors had the highest predictive coefficients. Based on these results, businesses should focus on developing products and services that meet consumer health needs and communicate their products' health benefits. Meanwhile, government agencies should promote health awareness to enhance self-care behaviors among the population.

Keywords: healthy vegetable oil; factors influencing purchase; health food; structural equation modeling (SEM)

บทนำ

น้ำมันพืชเป็นองค์ประกอบหลักในอาหารไทยมาช้านาน โดยทำหน้าที่เป็นแหล่งพลังงาน และสารอาหารสำคัญต่อร่างกาย อย่างไรก็ตาม การบริโภคน้ำมันพืชที่ไม่เหมาะสม โดยเฉพาะอย่างยิ่ง น้ำมันที่มีไขมันอิ่มตัวและไขมันทรานส์สูง สามารถเพิ่มความเสี่ยงต่อการเกิดโรคไม่ติดต่อเรื้อรัง (NCDs) ซึ่งเป็นปัญหาสาธารณสุขที่สำคัญในประเทศไทยและทั่วโลก (World Health Organization, 2021). โรค NCDs ที่เกี่ยวข้องกับการบริโภคน้ำมันที่ไม่ดีต่อสุขภาพ ได้แก่ โรคหลอดเลือดหัวใจและสมอง โรคเบาหวาน โรคเมตาบอลิกซินโดรม และโรคอ้วน (สมาคมแพทย์โรคหัวใจแห่งประเทศไทยในพระบรมราชูปถัมภ์, 2565, หน้า 56). จากการสำรวจสุขภาพประชาชนไทยครั้งที่ 5 โดยสำนักงานสถิติแห่งชาติ (2558) พบว่า ร้อยละ 32.2 ของประชากรไทยมีพฤติกรรมการบริโภคอาหารทอดอย่างน้อย 1 ครั้งต่อสัปดาห์ และร้อยละ 10.5 บริโภคอาหารทอดมากกว่า 3 ครั้งต่อสัปดาห์ ข้อมูลจากสำนักงานสถิติแห่งชาติ (2564) ระบุว่า โรค NCDs เป็นสาเหตุการเสียชีวิตอันดับหนึ่งของคนไทย โดยคิดเป็นร้อยละ 74 ของการเสียชีวิตทั้งหมด นอกจากนี้ โรค NCDs ยังส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตและสร้างภาระทางเศรษฐกิจให้กับประเทศอย่างมหาศาล (สำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ, 2563) ด้วยความตระหนักที่เพิ่มขึ้นเกี่ยวกับความเชื่อมโยงระหว่างการบริโภคน้ำมันพืชกับสุขภาพ ผู้บริโภคจึงหันมาให้ความสนใจกับการบริโภคน้ำมันพืชเพื่อสุขภาพมากขึ้น (สมาคมแพทย์โรคหัวใจแห่งประเทศไทยในพระบรมราชูปถัมภ์, 2565, หน้า 68) โดยน้ำมันพืชเพื่อสุขภาพ หมายถึง น้ำมันพืชที่มีองค์ประกอบของกรดไขมันที่ดีต่อสุขภาพ เช่น กรดไขมันไม่อิ่มตัวเชิงเดี่ยว (monounsaturated fatty acids, MUFA) และกรดไขมันไม่อิ่มตัวเชิงซ้อน (polyunsaturated fatty acids, PUFA) ในสัดส่วนที่เหมาะสม (สมาคมโรคหัวใจแห่งประเทศไทยในพระบรมราชูปถัมภ์, 2562, หน้า 45) กรดไขมันเหล่านี้มีบทบาทสำคัญในการลดระดับคอเลสเตอรอลที่ไม่ดี (LDL cholesterol) เพิ่มระดับคอเลสเตอรอลที่ดี (HDL cholesterol) ลดการอักเสบ และปรับปรุงการทำงานของหลอดเลือด ซึ่งส่งผลดีต่อสุขภาพหัวใจและหลอดเลือด (Hu, Stampfer, Manson, & Rimm, 1997) ซึ่งตัวอย่างของน้ำมันพืชเพื่อสุขภาพที่ได้รับความนิยมในประเทศไทย ได้แก่ น้ำมันมะกอก น้ำมันรำข้าว น้ำมันดอกทานตะวัน และน้ำมันถั่วเหลือง ซึ่งน้ำมันพืชเหล่านี้มีวางจำหน่ายในท้องตลาดหลากหลายรูปแบบ ทั้งแบบขวด แบบกระป๋อง และแบบซอง เพื่อตอบสนองความต้องการและความสะดวกสบายของผู้บริโภคการเลือกใช้น้ำมันพืชเพื่อสุขภาพในการปรุงอาหาร ไม่ว่าจะเป็นการผัด ทอด หรือใช้เป็นส่วนประกอบในน้ำสลัด เป็นทางเลือกหนึ่งที่สามารถช่วยลดความเสี่ยงในการเกิดโรค NCDs และส่งเสริมสุขภาพที่ดีได้ อย่างไรก็ตาม การตัดสินใจเลือกซื้อน้ำมันพืชเพื่อสุขภาพของผู้บริโภคในกรุงเทพมหานครนั้นได้รับอิทธิพลจากปัจจัยหลายประการ ทั้งปัจจัยส่วนบุคคล ปัจจัยด้านผลิตภัณฑ์ และปัจจัยด้านการตลาด ซึ่งปัจจัยเหล่านี้มีความสัมพันธ์และส่งผลกระทบต่อกันอย่างซับซ้อน (Kotler & Armstrong, 2018, p. 156). การทำความเข้าใจปัจจัยเหล่านี้จึงมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการพัฒนากลยุทธ์ทางการตลาดที่

เหมาะสมและการส่งเสริมการบริโภคน้ำมันพืชเพื่อสุขภาพในกลุ่มผู้บริโภค

จากที่มาและความสำคัญดังกล่าว การศึกษาวิจัยในครั้งนี้ผู้วิจัยมุ่งเน้นที่จะศึกษาเรื่อง “ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการซื้อน้ำมันเพื่อสุขภาพของประชากรในกรุงเทพมหานคร” โดยสาเหตุที่มุ่งเน้นการระบุพื้นที่เป้าหมายไปที่กรุงเทพมหานครด้วยเหตุที่กรุงเทพมหานครเป็นศูนย์กลางทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมของประเทศไทย ที่ซึ่งความหลากหลายของประชากรสะท้อนถึงพฤติกรรมการบริโภคที่แตกต่างกันอย่างชัดเจน การวิจัยครั้งนี้จึงมุ่งเน้นศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการซื้อน้ำมันเพื่อสุขภาพของประชากรในกรุงเทพมหานคร โดยเฉพาะ โดยมีงานวิจัยที่สนับสนุนว่าผู้บริโภคในกรุงเทพมหานคร มีความสนใจในผลิตภัณฑ์เพื่อสุขภาพเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง เนื่องจากความใส่ใจในสุขภาพที่มากขึ้น (Euromonitor International, 2021) โดยผลการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้คาดว่าจะให้ข้อมูลเชิงลึกที่เป็นประโยชน์ต่อทั้งภาคธุรกิจและภาครัฐ โดยผู้ประกอบการจะสามารถนำข้อมูลไปใช้ในการพัฒนาผลิตภัณฑ์น้ำมันพืชเพื่อสุขภาพให้ตรงกับความต้องการของตลาด ขณะที่ภาครัฐจะสามารถนำข้อมูลไปใช้ประกอบการกำหนดนโยบายส่งเสริมการบริโภคอาหารเพื่อสุขภาพ เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนและสร้างความมั่นคงให้กับระบบสาธารณสุขของประเทศในระยะยาว

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการซื้อน้ำมันพืชเพื่อสุขภาพของประชากรในกรุงเทพมหานคร

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการซื้อน้ำมันพืชเพื่อสุขภาพของประชากรในกรุงเทพมหานคร เป็นการวิจัยเชิงปริมาณโดยใช้วิธีการศึกษาเชิงสำรวจ ดังนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ประกอบด้วย กลุ่มตัวอย่าง คือ ประชากรทั่วไปที่มีความสนใจเกี่ยวกับการบริโภคน้ำมันพืชเพื่อสุขภาพอายุตั้งแต่ 18 ปีขึ้นไป โดยการสุ่มแบบสะดวก (Convenience Sampling) ในการสุ่มตัวอย่างนั้นเนื่องจากเป็นกลุ่มประชากรที่มีขนาดใหญ่และไม่ทราบจำนวนที่แน่นอน ผู้วิจัยจึงใช้วิธีการคำนวณขนาดกลุ่มตัวอย่างศึกษาตามสูตรของคอคแรน (Cochran, 1977) ซึ่งได้ขนาดกลุ่มตัวอย่างที่ทำการเก็บรวมข้อมูลทั้งสิ้น 385 ตัวอย่าง ผ่านเลือกเขตที่มีการกระจุกตัวของประชากรมากที่สุด 5 เขตในกรุงเทพมหานคร ได้แก่ เขตบางกะปิ เขตคลองสามวา เขตบางเขน เขตสะพานสูง และเขตประเวศ โดยสาเหตุที่ทำการเลือกเขตเหล่านี้เนื่องจาก 5 เขตนี้เป็นเขตที่มีประชากรมากที่สุดในกรุงเทพมหานคร เหตุผลนี้มีความเป็นไปได้ว่ามี การกระจุกตัวของคนทุกวัยมากกว่าเขตอื่นๆ ซึ่งเหมาะสมกับงานวิจัยที่ต้องการทราบข้อมูลจากคนทุกเพศทุกวัย โดยในการแบ่งกลุ่มตัวอย่าง 385 คน ให้กับ 5 เขตที่มีประชากรมากที่สุดในกรุงเทพมหานคร สามารถใช้ Proportionate Stratified Sampling ซึ่งเป็นวิธีการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้นโดยใช้สัดส่วนของประชากรในแต่ละชั้น (ในที่นี้คือแต่ละเขต) ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 จำนวนกลุ่มตัวอย่างแยกรายเขตตามวิธีการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้น

เขต	จำนวนประชากร (คน)	จำนวนกลุ่มตัวอย่าง (คน)
บางกะปิ	173,258	82
คลองสามวา	170,769	80
บางเขน	166,908	78
สะพานสูง	156,327	73
ประเวศ	154,257	72
รวม	821,519	385

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) ผ่านการประยุกต์ใช้แบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับตามแบบของลิเคิร์ต (Likert's Scales) ในการเก็บรวบรวมข้อมูล โครงสร้างของแบบสอบถามประกอบด้วย คือ ข้อมูลส่วนบุคคล ปัจจัยด้านส่วนประสมทางการตลาด (6P) ปัจจัยด้านตัวกำหนดอุปสงค์ ปัจจัยด้านคุณภาพส่วนบุคคล และการตัดสินใจซื้อน้ำมันพืชเพื่อสุขภาพของประชากรในกรุงเทพมหานคร และข้อเสนอแนะ

เพื่อให้มั่นใจในคุณภาพของเครื่องมือวิจัย ผู้ทรงคุณวุฒิ 3 ท่านได้ตรวจสอบความสอดคล้องของแบบสอบถาม (IOC) ซึ่งได้ค่าเฉลี่ย 0.84 จากนั้นจึงนำแบบสอบถามไปทดลองใช้กับประชากรในจังหวัดนนทบุรีจำนวน 40 คน เพื่อตรวจสอบความเข้าใจและความตรงกันของข้อคำถามและคำตอบ โดยใช้ Cronbach's Alpha วัดความเชื่อมั่น ซึ่งผลการทดสอบพบว่าค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แอลฟาเท่ากับ 0.91 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ 0.70 ที่ยอมรับได้ (Tavakol & Dennick, 2011) ดังนั้นจึงสรุปได้ว่าแบบสอบถามมีความน่าเชื่อถือและสามารถนำไปใช้เก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างจริงได้

การวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไป ได้แก่ เพศ สถานภาพ อายุ การศึกษา อาชีพ รายได้ต่อเดือน และข้อมูลระดับอภิปรัชญาจากการใช้กลยุทธ์คู่จิ้นที่ส่งผลต่อการสร้างคุณค่าต่อแบรนด์สินค้าที่เก็บข้อมูลโดยใช้ Likert scale จะนำสถิติที่มาใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ค่าร้อยละ ค่าสูงสุด ค่าต่ำสุด และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ทั้งนี้จะทำการตรวจสอบการแจกแจงปกติด้วยการวัดค่าความเบ้ (Skewness) โดยต้องมีค่าอยู่ในช่วงช่วง -3 ถึง +3 และค่าความโด่ง (Kurtosis) อยู่ในช่วง -7 ถึง +7

ในส่วนการวิเคราะห์ปัจจัยที่มีอิทธิพลจากการใช้กลยุทธ์คู่จิ้นที่ส่งผลต่อการสร้างคุณค่าต่อแบรนด์สินค้า กระทำด้วยการวิเคราะห์โมเดลสมการโครงสร้าง (Structure Equation Model) โดยเมื่อสามารถรวบรวมข้อมูลสถิติเบื้องต้นแล้วก็นำผลวิจัยมาวิเคราะห์ โมเดลสมการโครงสร้าง โดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป JAMOOVI โดยทดสอบสมมติฐานการวิจัยใช้การวิเคราะห์แบบจำลองสมการโครงสร้าง ด้วยวิธี Maximum Likelihood ในการประมาณค่า ประกอบด้วย 1) การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (Confirmation Factor Analysis: CFA) เพื่อตรวจสอบความตรงของตัวชี้วัดโดยตัวแปร สังเกตได้ของแต่ละตัวแปรแฝงจะเป็นตัวชี้วัดที่ดีจะต้องมีค่าน้ำหนักองค์ประกอบมาตรฐาน มากกว่า 0.50 และ 2) การวิเคราะห์เส้นทางของตัวแปรแฝงเพื่อตรวจสอบความสอดคล้องของ แบบจำลองโครงสร้าง เกณฑ์ในการพิจารณา ได้แก่ ค่าไคสแควร์ (X²)/df น้อยกว่า 2 ค่ารากที่สองของค่าเฉลี่ยความคลาดเคลื่อนกำลังสองของการประมาณค่า (Root Mean Square Error of Approximation: RMSEA) น้อยกว่า 0.05 และค่ารากกำลังสองเฉลี่ยมาตรฐานของส่วน เหลือ (Standard Root Mean Residual: SRMR) น้อยกว่า 0.05 ค่าดัชนีวัดความสอดคล้อง (Comparative Fit Index: CFI) มากกว่าหรือ เท่ากับ 0.90 (Byrne, 2016)

ผลการวิจัย

จากการศึกษาค้นคว้าตามวิธีดังกล่าวมาในข้างต้น ผู้วิจัยสามารถนำเสนอผลการศึกษาค้นคว้า รายละเอียดดังต่อไปนี้

1. ลักษณะส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถามคือ ผู้ที่สนใจบริโภคน้ำมันพืชเพื่อสุขภาพของประชากรในกรุงเทพมหานครโดยจำแนกตามสถานภาพส่วนบุคคล ผลการศึกษาพบว่า ส่วนมากเป็นเพศหญิงจำนวน 212 คน คิดเป็นร้อยละ 55.06 และเป็นเพศชายจำนวน 173 คน คิดเป็นร้อยละ 44.94 ช่วงอายุอยู่ระหว่าง 41 – 50 ปี มากที่สุดคือ 122 คน คิดเป็นร้อยละ 31.69 สถานภาพสมรสส่วนใหญ่โสดจำนวน 163 คน คิดเป็นร้อยละ 42.33 ระดับการศึกษาส่วนใหญ่ คือ ปริญญาตรีมีจำนวน 111 คน คิดเป็นร้อยละ 28.83 อาชีพส่วนใหญ่เป็นพนักงานหน่วยงานเอกชน มีจำนวน 182 คน คิดเป็นร้อยละ 47.27 และรายได้เฉลี่ยต่อเดือนส่วนใหญ่อยู่ในช่วง 20,001 – 30,000 บาท มีจำนวน 149 คน คิดเป็นร้อยละ 38.70

2. ระดับความคิดเห็นของผู้ที่สนใจบริโภคน้ำมันพืชเพื่อสุขภาพของประชากรในกรุงเทพมหานคร ดังผลการศึกษาดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 แสดงระดับความคิดเห็นของผู้ที่สนใจบริโภคน้ำมันพืชเพื่อสุขภาพแบบรายปัจจัยโดยภาพรวม

ปัจจัย	ความเบ้	ความโด่ง	S.D.	X	การแปลผล
ส่วนประสมทางการตลาด					
ผลิตภัณฑ์ (X ₁)	-1.627	1.964	0.628	4.63	มากที่สุด
ช่องทางการจัดจำหน่าย (X ₂)	-1.829	3.682	0.661	3.31	ปานกลาง
ด้านการส่งเสริมการตลาด (X ₃)	-1.177	0.545	0.673	4.12	มาก
ตัวบุคคล (X ₄)	-0.597	-0.454	0.669	4.35	มากที่สุด
กระบวนการ (X ₅)	-0.792	0.05	0.685	2.38	น้อย
ลักษณะทางกายภาพ (X ₆)	-0.857	0.077	0.693	4.40	มาก
ค่าเฉลี่ย				3.86	มาก
ตัวกำหนดอุปสงค์					
ระดับราคา (X ₇)	-1.908	3.046	0.651	4.66	มากที่สุด
รสนิยม (X ₈)	-1.617	2.041	0.710	4.17	มาก
รายได้ (X ₉)	-1.484	1.628	0.674	4.17	มาก
ระดับราคาของสินค้าชนิดอื่น (X ₁₀)	-1.414	1.137	0.625	4.61	มากที่สุด
ค่าเฉลี่ย				4.40	มากที่สุด
พฤติกรรมด้านสุขภาพ					
พฤติกรรมการส่งเสริมสุขภาพ (X ₁₁)	-0.324	-0.365	0.705	4.14	มาก
พฤติกรรมการดูแลสุขภาพตนเอง (X ₁₂)	-2.291	4.778	0.572	4.74	มากที่สุด
พฤติกรรมการป้องกันโรค (X ₁₃)	-2.369	6.575	0.609	4.70	มากที่สุด
พฤติกรรมการเจ็บป่วย (X ₁₄)	0.248	-1.24	0.818	4.81	มากที่สุด
ค่าเฉลี่ย				4.59	มากที่สุด
การตัดสินใจซื้อน้ำมันพืชเพื่อสุขภาพ (Y)					
การตระหนักรู้ถึงปัญหาหรือความต้องการ	-1.234	1.28	0.724	4.46	มากที่สุด
การแสวงหาข้อมูล	-2.48	6.857	0.635	4.70	มากที่สุด
การประเมินทางเลือก	-1.269	0.88	0.681	4.53	มากที่สุด
พฤติกรรมหลังการซื้อ	0.068	-0.753	0.754	3.81	มาก
ค่าเฉลี่ย				4.37	มากที่สุด

จากตารางที่ 1 ผลการศึกษาระดับความคิดเห็นของผู้ที่สนใจบริโภคน้ำมันพืชเพื่อสุขภาพของประชาชนในกรุงเทพมหานคร โดยใช้เครื่องมือวัดแบบประมาณค่า 5 ระดับ พบว่า ปัจจัยด้านส่วนประสมการตลาด มีค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ 3.86 ระดับความคิดเห็นของภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ปัจจัยด้านตัวกำหนดอุปสงค์ มีค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ 4.40 ระดับความคิดเห็นภาพของรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ปัจจัยด้านสุขภาพส่วนบุคคล มีค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ 4.59 และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.58 ระดับความคิดเห็นภาพของรวมอยู่ในระดับมากที่สุด และการตัดสินใจซื้อน้ำมันพืชเพื่อสุขภาพ มีค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ 4.37 ระดับความคิดเห็นของภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด

3. การตรวจข้อตกลงเบื้องต้นปัญหา Multicollinearity เพื่อทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างการตัดสินใจซื้อน้ำมันพืชเพื่อสุขภาพกับปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการซื้อน้ำมันพืชเพื่อสุขภาพของประชากรในกรุงเทพมหานคร ด้วย Pearson Product Moment Correlation Coefficient ที่ระดับนัยสำคัญ 0.05 ค่าทดสอบต้องไม่เกิน 0.80 (Hair, J. F. et al., 2010) ผลการศึกษาพบว่า ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (r) มีค่าอยู่ระหว่าง 0.315 - 0.677 ซึ่ง กล่าวได้ว่า ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระดังกล่าวข้างต้นไม่ทำให้เกิดปัญหา Multicollinearity และมีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกันกับตัวแปรตาม

4. การตรวจสอบความถูกต้องของโมเดลสมการโครงสร้าง สามารถแสดงผลได้ ดังนี้

การตรวจสอบความตรงเชิงโครงสร้างของมาตรวัดตัวแปรแฝงที่ปรากฏผลการตรวจสอบว่ามีความสอดคล้องในทุก ๆ ตัวแปรแฝง ดังนั้นจึงนำตัวแปรแฝงเหล่านี้ไปวิเคราะห์โมเดลสมการโครงสร้าง จึงทำการประมาณค่าพารามิเตอร์จากตัวแบบ (Parameter estimation from the mode) คือ การวิเคราะห์ข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างเพื่อหา ค่าพารามิเตอร์ โดยใช้วิธีการประมาณค่าแบบวิธีโลคัลลิคูดสูงสุด (A Maximum Likelihood) และผู้วิจัยจึงได้ทำการทดสอบโมเดล โดยดูผลจากค่าทดสอบทางสถิติที่ผ่านเกณฑ์ ซึ่งมีเกณฑ์ในการพิจารณาความสอดคล้องกลมกลืนขององค์ประกอบเชิงยืนยัน โดยแสดงค่าเกณฑ์ผ่านมาตรฐาน ผลการตรวจสอบ และการแปล โดยที่ในการประมวลครั้งนี้ได้ประมวลผลผ่านโมเดลสมการโครงสร้างตามกรอบแนวคิดการวิจัยยังไม่สอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ จึงปรับโมเดลตามคำแนะนำของโปรแกรม จำนวน 8 ครั้ง เพื่อให้ได้โมเดลมีค่าสถิติที่ใช้ประเมินความถูกต้องของโมเดลผ่านเกณฑ์มาตรฐาน โดยทำการการปรับตัวแบบโมเดล (Model adjustment) ในกรณีที่แบบจำลองไม่มีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ต้องมีการปรับแก้แบบจำลองเพื่อให้มีการประมาณค่าพารามิเตอร์ขึ้นใหม่ โดยการผ่อนคลายข้อตกลงเบื้องต้นให้ความคลาดเคลื่อนของตัวแปรภายในสังเกตได้มีความสัมพันธ์กันจนแบบจำลองที่วิเคราะห์ใหม่สอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ จากนั้นจึงแปลความหมายผลการวิเคราะห์ข้อมูลผล (Schumacher, R. E., & Lomax, R. G., 2010) แสดงดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 การตรวจสอบความถูกต้องของโมเดล

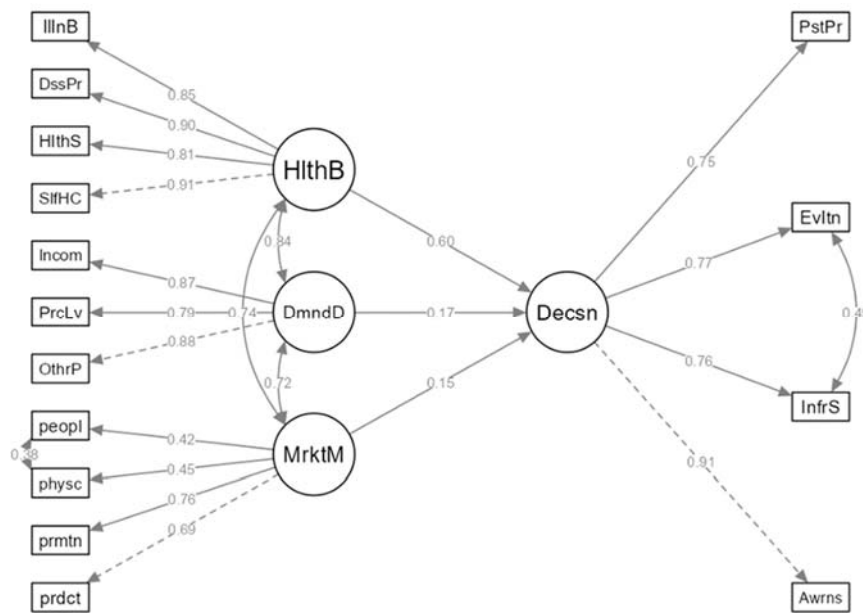
ค่าสถิติที่ใช้ประเมิน	เกณฑ์ผ่านมาตรฐาน	ผลการตรวจสอบ	อ้างอิงเกณฑ์ผ่านมาตรฐาน
Chi-square ratio (χ^2/df)	< 2.00	1.837	Byrne ((2005
Tucker-Lewis Index (TLI)	> 0.94	0.945	Hair et al. ((2010
Comparative Fit Index: CFI	> 0.94	0.957	Byrne ((2005
Standardized root mean square residual: SRMR	< 0.08	0.038	Hair et al. ((2010
Bentler-Bonett Normed Fit Index: NFI	> 0.95	0.969	Hair et al. ((2010
Bentler-Bonett Non-normed Fit Index: NNFI	>0.95	0.955	Byrne ((2005
RMSEA (Root Mean Square Error of Approximation)	< 0.05	0.027	Hair et al. ((2010
Standard Root Mean Residual: SRMR	< 0.05	0.028	Hair et al. ((2010

ที่มา: จากการสำรวจและคำนวณ

จากตารางที่ 3 อธิบายได้ว่าผลการตรวจสอบจะเห็นได้ว่าผ่านเกณฑ์มาตรฐานแสดงว่าโมเดลมีความถูกต้อง จากนั้น ผู้วิจัยจึงทำการประมวลผลโมเดลสมการโครงสร้างของปัจจัยที่มีอิทธิพลซึ่งสามารถหาแสดงค่าน้ำหนักองค์ประกอบจากการวิเคราะห์เส้นทางความสัมพันธ์เชิงสาเหตุระหว่างตัวแปร

5. การวิเคราะห์ผลโมเดลสมการโครงสร้าง

การวิเคราะห์โมเดลสมการโครงสร้างของปัจจัยที่ส่งผลต่อการซื้อน้ำมันพืชเพื่อสุขภาพของประชากรในกรุงเทพมหานคร ที่ได้ทำการปรับโมเดลแล้วจนผ่านเกณฑ์มาตรฐานโดยใช้โปรแกรมทางสถิติ JAMOWI สามารถแสดงได้ดังภาพ 1

ภาพที่ 1 โมเดลสมการโครงสร้างของปัจจัยที่ส่งผลต่อการซื้อน้ำมันพืชเพื่อสุขภาพของประชากรในกรุงเทพมหานคร

เมื่อพิจารณาภาพ 1 แสดงการวิเคราะห์โมเดลสมการโครงสร้างของปัจจัยที่ส่งผลต่อการซื้อน้ำมันพืชเพื่อสุขภาพของประชากรในกรุงเทพมหานคร ทั้งนี้เมื่อพิจารณาสถิติของชุดตัวแปรสังเกตได้ต่อตัวแปรแฝงในแต่ละชุดแล้ว โดยสังเกตจากค่าน้ำหนักองค์ประกอบของรูปแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุจากนั้นจึงนำค่าน้ำหนักองค์ประกอบมาพิจารณาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณ (R^2) ซึ่งเป็นการระบุระดับความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบเชิงยืนยันว่า และสามารถนำผลการวิจัยดังกล่าวมาอภิปรายถึงผลการวิจัย โดยสามารถแสดงสัมประสิทธิ์เส้นทาง น้ำหนักองค์ประกอบและสัมประสิทธิ์การทำนาย ค่า CR (Composite Reliability) และ AVE (Average Variance Extracted) ได้ดังแสดงในตาราง 4

ตารางที่ 4 ค่าน้ำหนักองค์ประกอบและค่าสัมประสิทธิ์ของตัวแปร

องค์ประกอบ	ค่าน้ำหนักองค์ประกอบ	ค่าสัมประสิทธิ์การทำนาย
ด้านส่วนประสมทางการตลาด		
CR = 0.794 AVE = 0.552		
ผลิตภัณฑ์ (X_1)	0.687	0.472
การส่งเสริมการตลาด (X_3)	0.757	0.573
ตัวบุคคล (X_4)	0.422	0.206

ตารางที่ 4 (ต่อ)

องค์ประกอบ	ค่าน้ำหนักองค์ประกอบ	ค่าสัมประสิทธิ์การทำนาย
ลักษณะทางกายภาพ (X_6)	0.454	0.178
ตัวกำหนดอุปสงค์		
CR = 0.880 AVE = 0.722		
ระดับราคา (X_7)	0.786	0.617
รายได้ (X_9)	0.868	0.753
ระดับราคาของสินค้าชนิดอื่น (X_{10})	0.880	0.775
พฤติกรรมด้านสุขภาพ		
CR = 0.923 AVE = 0.752		
พฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพ (X_{11})	0.813	0.661
พฤติกรรมดูแลสุขภาพตนเอง (X_{12})	0.912	0.831
พฤติกรรมป้องกันโรค (X_{13})	0.904	0.817
พฤติกรรมเจ็บป่วย (X_{14})	0.847	0.718
การตัดสินใจซื้อน้ำมันพืชเพื่อสุขภาพ (Y)		
CR = 0.894 AVE = 0.837		
การตระหนักรู้ถึงปัญหาหรือความต้องการ	0.909	0.826
การแสวงหาข้อมูล	0.765	0.585
การประเมินทางเลือก	0.771	0.594
พฤติกรรมหลังการซื้อ	0.747	0.558

ตารางที่ 4 สามารถอธิบายผลการวิเคราะห์ค่าน้ำหนักองค์ประกอบและค่าสัมประสิทธิ์ของตัวแปร ดังนี้

1) ส่วนประสมทางการตลาด มีองค์ประกอบที่มีนัยยะสำคัญทางสถิติ 4 องค์ประกอบ ได้แก่ การส่งเสริมการตลาดมีค่าสัมประสิทธิ์การทำนายสูงที่สุดเท่ากับ 0.573 รองลงมา คือ ผลิตภัณฑ์มีค่าสัมประสิทธิ์การทำนายเท่ากับ 0.472 ลำดับถัดมาคือ ตัวบุคคลที่มีค่าสัมประสิทธิ์การทำนายเท่ากับ 0.206 และลักษณะทางกายภาพที่มีค่าสัมประสิทธิ์การทำนายเท่ากับ 0.178 โดยองค์ประกอบที่ไม่มีนัยยะสำคัญทางสถิติมี 2 องค์ประกอบ ได้แก่ ช่องทางการจัดจำหน่ายและการส่งเสริมการตลาด

2) ตัวกำหนดอุปสงค์ มีองค์ประกอบที่มีนัยยะสำคัญทางสถิติ 3 องค์ประกอบ ได้แก่ ระดับราคาของสินค้าชนิดอื่นที่มีค่าสัมประสิทธิ์การทำนายสูงที่สุดเท่ากับ 0.775 รองลงมา คือ รายได้มีค่าสัมประสิทธิ์การทำนายเท่ากับ 0.753 และระดับราคามีค่าสัมประสิทธิ์การทำนายเท่ากับ 0.617 โดยองค์ประกอบที่ไม่มีนัยยะสำคัญทางสถิติมี 1 องค์ประกอบ ได้แก่ รสนิยม

3) พฤติกรรมด้านสุขภาพ ทุกองค์ประกอบมีนัยยะสำคัญทางสถิติและเป็นกลุ่มที่มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบและสัมประสิทธิ์การทำนายสูงที่สุดโดยพฤติกรรมดูแลสุขภาพตนเองมีค่าสัมประสิทธิ์การทำนายสูงที่สุดเท่ากับ 0.831 รองลงมา คือ พฤติกรรมป้องกันโรคมียุทธศาสตร์การทำนายเท่ากับ 0.817 ลำดับถัดมา คือ พฤติกรรมเจ็บป่วยมีค่าสัมประสิทธิ์การทำนายเท่ากับ 0.718 และพฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพมีค่าสัมประสิทธิ์การทำนายเท่ากับ 0.661

4) การตัดสินใจซื้อน้ำมันพืชเพื่อสุขภาพ เป็นกลุ่มที่เป็นองค์ประกอบของตัวแปรแฝงภายนอกที่ทุกองค์ประกอบมีนัยยะสำคัญทางสถิติโดยการตระหนักรู้ถึงปัญหาหรือความต้องการมีค่าสัมประสิทธิ์การทำนายสูงที่สุดเท่ากับ 0.826 รองลงมา คือ การประเมินทางเลือกมีค่าสัมประสิทธิ์การทำนาย

ทำนายเท่ากับ 0.594 ลำดับถัดมา คือ การแสวงหาข้อมูลมีค่าสัมประสิทธิ์การทำนายเท่ากับ 0.585 และพฤติกรรมหลังการซื้อมีค่าสัมประสิทธิ์การทำนายเท่ากับ 0.558

ค่าสัมประสิทธิ์เส้นทาง (Path Coefficients) ระหว่างตัวแปร latent ไปตัวแปร latent แสดงถึงความสัมพันธ์เชิงสาเหตุระหว่างตัวแปรแฝงสองตัวแปร โดยบ่งบอกว่าการเปลี่ยนแปลงในตัวแปรแฝงภายนอก (Exogenous Latent Variables) ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงในตัวแปรแฝงภายใน (Endogenous Latent Variables) มากน้อยเพียงใด โดยควบคุมอิทธิพลของตัวแปรอื่นๆ ในโมเดลไว้แล้วได้ดังแสดงในตาราง 5

ตารางที่ 5 ค่าสัมประสิทธิ์เส้นทางจากตัวแปรแฝงภายนอกสู่ตัวแปรภายใน

เส้นทาง		Estimate	SE	95% Confidence Intervals		β	z	p
				Lower	Upper			
ตัวกำหนดอุปสงค์	→ การตัดสินใจ	0.170	0.0803	0.0131	0.328	0.172	2.12	0.034
พฤติกรรมด้านสุขภาพ	→ การตัดสินใจ	0.642	0.0908	0.4645	0.820	0.598	7.08	< .001
ส่วนประสมทางการตลาด	→ การตัดสินใจ	0.181	0.0854	0.0133	0.348	0.153	2.12	0.034

จากตารางที่ 5 จะเห็นว่าค่าสัมประสิทธิ์เส้นทางทุกเส้นทางมีนัยสำคัญทางสถิติที่ไม่เกิน 0.05 มีความสัมพันธ์ทางบวกโดยทุกเส้นทางซึ่งแสดงถึงความสัมพันธ์เชิงสาเหตุระหว่างตัวแปรแฝงภายนอกและภายในที่มีความสอดคล้องกันในทิศทางบวก ซึ่งเส้นทางพฤติกรรมด้านสุขภาพไปการตัดสินใจ เป็นเส้นทางที่มีค่าสัมประสิทธิ์สูงที่สุดที่ 0.598 รองลงมาคือ เส้นทางตัวกำหนดอุปสงค์ไปการตัดสินใจมีค่าสัมประสิทธิ์เท่ากับ 0.172 และเส้นทางส่วนประสมทางการตลาดไปการตัดสินใจมีค่าสัมประสิทธิ์เท่ากับ 0.153

อภิปรายผล

จากการวิจัยเรื่องปัจจัยที่ส่งผลต่อการซื้อน้ำมันพืชเพื่อสุขภาพของประชากรในกรุงเทพมหานคร สามารถสรุปและอภิปรายผลดังนี้

1) ผลการศึกษาระดับความคิดเห็นของผู้ที่สนใจบริโภคน้ำมันพืชเพื่อสุขภาพของประชาชนในกรุงเทพมหานคร จากตารางที่ 1 แสดงให้เห็นว่าปัจจัยด้านสุขภาพส่วนบุคคลมีอิทธิพลสูงสุดต่อการตัดสินใจบริโภคน้ำมันพืชเพื่อสุขภาพของประชาชนในกรุงเทพมหานคร รองลงมาคือปัจจัยด้านตัวกำหนดอุปสงค์และการตัดสินใจซื้อตามลำดับ ในขณะที่ปัจจัยด้านส่วนประสมการตลาดมีอิทธิพลน้อยที่สุด สะท้อนภาพให้เห็นถึงความตระหนักรู้ถึงความสำคัญของสุขภาพจนนำมาสู่การบริโภคน้ำมันพืชเพื่อสุขภาพซึ่งผลการวิจัยนี้มีความสอดคล้องกับงานวิจัยของ Hansen and Thomsen (2018) ที่ระบุว่าค่านิยมส่วนบุคคล มีบทบาทในการกลั่นกรองความสัมพันธ์ระหว่างความสนใจในการรับประทานอาหารเช้าเพื่อสุขภาพและคุณภาพอาหารที่รับรู้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งค่านิยมที่เน้นเรื่องความปลอดภัยในการรับประทานอาหารเช้า (Hansen & Thomsen, 2018, p.63)

2) ผลการวิจัยจากตารางที่ 4 บ่งชี้ว่าพฤติกรรมด้านสุขภาพ มีอิทธิพลเชิงบวกต่อการตัดสินใจซื้อมากที่สุด เมื่อเทียบกับตัวกำหนดอุปสงค์และส่วนประสมทางการตลาดซึ่งบ่งชี้ว่าผู้บริโภคให้ความสำคัญกับสุขภาพเป็นปัจจัยหลักในการตัดสินใจซื้อสินค้าหรือบริการ นอกจากนี้ ตัวกำหนดอุปสงค์และส่วนประสมทางการตลาดก็มีอิทธิพลเชิงบวกต่อการตัดสินใจซื้อเช่นกันจะเห็นได้ว่าแรงจูงใจและความสามารถในการดูแลสุขภาพเป็นตัวแปรสำคัญที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมด้านสุขภาพ ซึ่งส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าหรือบริการที่เกี่ยวข้องกับสุขภาพซึ่งผลวิจัยนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของ

Ningrum (2023) ที่ระบุว่า การดูแลสุขภาพและทัศนคติมีผลเชิงบวกอย่างมีนัยสำคัญต่อความสนใจในการซื้ออาหารเพื่อสุขภาพ ในขณะที่การควบคุมพฤติกรรมไม่มีผลอย่างมีนัยสำคัญ นอกจากนี้ การศึกษายังพบว่าทัศนคติมีบทบาทเป็นตัวกลางในความสัมพันธ์ระหว่างการดูแลสุขภาพและความสนใจในการซื้ออาหารเพื่อสุขภาพ (Ningrum, N. A. S., 2023, p.111)

3) ผลการวิจัยจากตารางที่ 5 บ่งชี้ว่าปัจจัยที่มีอิทธิพลสำคัญต่อการตัดสินใจซื้อน้ำมันพืชเพื่อสุขภาพ คือ พฤติกรรมด้านสุขภาพ โดยเฉพาะพฤติกรรมการดูแลสุขภาพตนเองและพฤติกรรมการป้องกันโรคซึ่งสะท้อนภาพว่าผู้บริโภคมีความกังวลเกี่ยวกับความปลอดภัยของอาหารมากขึ้น ซึ่งส่งผลต่อการเลือกซื้อผักที่มีความปลอดภัยและมีคุณภาพ ซึ่งสามารถเชื่อมโยงกับพฤติกรรมการป้องกันโรคที่ผู้บริโภคให้ความสำคัญกับการเลือกบริโภคผลิตภัณฑ์ที่ส่งเสริมสุขภาพและลดความเสี่ยงต่อการเจ็บป่วยซึ่งผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของ Yusmarni et al. (2021) ที่ระบุว่าแรงจูงใจในการอาหารสุขภาพ (purchase motivation) เป็นปัจจัยสำคัญที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อ ซึ่งแรงจูงใจนี้ส่วนหนึ่งมาจากความต้องการบริโภคอาหารเพื่อสุขภาพเพื่อเสริมสร้างภูมิคุ้มกันในช่วงการระบาด ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยที่คุณกล่าวถึงที่เน้นถึงความสำคัญของพฤติกรรมการดูแลสุขภาพตนเองในการเลือกซื้อผลิตภัณฑ์เพื่อสุขภาพ (Yusmarni et al., 2021)

ข้อเสนอแนะจากผลการวิจัย

1) ผู้ประกอบการควรให้ความสำคัญกับการพัฒนาสินค้าและบริการที่ตอบสนองความต้องการด้านสุขภาพของผู้บริโภค และสื่อสารประโยชน์ด้านสุขภาพของสินค้าและบริการให้ชัดเจน นอกจากนี้ ผู้ประกอบการควรพิจารณาปัจจัยด้านตัวกำหนดอุปสงค์และส่วนประสมทางการตลาดควบคู่ไปกับการส่งเสริมพฤติกรรมด้านสุขภาพ เพื่อเพิ่มโอกาสในการขายสินค้าและบริการ

2) ผลการวิจัยชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของความตระหนักรู้เกี่ยวกับสุขภาพในการกลั่นกรองความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมการดูแลสุขภาพและการตัดสินใจในการซื้อผลิตภัณฑ์สุขภาพ ดังนั้นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรเร่งการเสริมสร้างความตระหนักรู้เพื่อเพิ่มพฤติกรรมการดูแลสุขภาพสามารถช่วยเพิ่มโอกาสในการตลาดผลิตภัณฑ์ที่เกี่ยวข้องกับสุขภาพให้สำเร็จได้มากขึ้น

3) ผลการวิจัยแสดงให้เห็นถึงความสำคัญของแรงจูงใจในการซื้อที่เกี่ยวข้องกับสุขภาพ เช่น ความต้องการในการดูแลสุขภาพตนเองและการป้องกันโรค ดังนั้นผู้ประกอบการควรทำการวิเคราะห์กลยุทธ์ในการเพิ่มแรงจูงใจในการซื้อโดยเน้นในด้าน การให้ความสำคัญกับการดูแลสุขภาพเพื่อให้ตอบสนองต่อความต้องการของผู้บริโภคได้ดียิ่งขึ้น

ข้อเสนอแนะการวิจัย

งานวิจัยในอนาคต ควรศึกษาเพิ่มเติมเกี่ยวกับปัจจัยอื่นๆ ที่อาจมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อ เช่น อิทธิพลของสื่อสังคมออนไลน์ หรือความแตกต่างทางวัฒนธรรม นอกจากนี้ ควรมีการศึกษาเชิงลึกเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรต่างๆ เพื่อให้เข้าใจกลไกการตัดสินใจซื้อของผู้บริโภคได้อย่างครอบคลุมมากยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

สมาคมแพทย์โรคหัวใจแห่งประเทศไทยในพระบรมราชูปถัมภ์, สมาคมแพทย์มีชนวนกรหัวใจและหลอดเลือดแห่งประเทศไทย, & สมาคมโรคหลอดเลือดแดงแห่งประเทศไทย. (2565). *แนวเวชปฏิบัติการดูแลรักษาผู้ป่วยภาวะหัวใจขาดเลือดเรื้อรัง พ.ศ. 2564 (Thai Chronic Coronary Syndromes Guidelines 2021)*. สมาคมแพทย์โรคหัวใจแห่งประเทศไทยในพระบรมราชูปถัมภ์.

- สำนักบริหารการทะเบียน กรมการปกครอง. (2566). *จำนวนประชากรแยกตามเขต ปี พ.ศ. 2566*. (ออนไลน์). จาก <https://stat.bora.dopa.go.th/stat/statnew/statMONTH/statmonth/#/displayData>.
- สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2558). การสำรวจสุขภาพประชาชนไทย ครั้งที่ 5. (ออนไลน์). จาก: http://service.nso.go.th/nso/nsopublish/themes/files/health_rep59.pdf.
- สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2564). สถิติสถานการณ์โรคไม่ติดต่อเรื้อรังในประเทศไทย. (ออนไลน์). จาก: http://service.nso.go.th/nso/nsopublish/themes/files/ncd_rep64.pdf.
- Byrne, B. M. (2016). *Structural Equation Modeling with AMOS: Basic Concepts, Applications, and Programming* (3rd ed.). Routledge.
- Cochran, W.G. (1977). *Sampling Techniques* (3rd ed.). New York: John Wiley & Sons.
- Euromonitor International. (2021). *Health and Wellness in Thailand*. (Online). From <https://www.euromonitor.com/health-and-wellness-in-thailand/report>.
- Hair, J. F., Hult, G. T. M., Ringle, C. M., & Sarstedt, M. (2017). *A primer on partial least squares Structural equation modeling (PLS-SEM)* (2nd ed.). SAGE Publications, Inc.
- Hansen, T., & Thomsen, T. U. (2018). The influence of consumers' interest in healthy eating, Definitions of healthy eating and personal values on perceived dietary quality. *Food Policy*, 80, 55-67. <https://doi.org/10.1016/j.foodpol.2018.08.002>.
- Hu, F. B., Stampfer, M. J., Manson, J. E., & Rimm, E. B. (1997). Dietary fat intake and the risk of Coronary heart disease in women. *New England Journal of Medicine*, 337(21), 1491-1499.
- Kotler, P., & Armstrong, G. (2018). *Principles of marketing*. Pearson Education.
- Ningrum, N. A. S. (2023). The Effect of Health Care With Attitudes and Behavioral Control on Consumers' Buying Interest in Healthy Food Products. *Jurnal Manajemen Bisnis dan Kewirausahaan*, 7(1), 104-114.
- Schumacher, R. E., & Lomax, R. G. (2010). *A beginner's guide to structural equation modeling* (3rd ed.). Routledge.
- Tavakol, M., & Dennick, R. (2011). Making sense of Cronbach's alpha. *International Journal of Medical Education*, 2, 53-55. <https://doi.org/10.5116/ijme.4dfb.8dfd> <https://doi.org/10.35335/jmas.v5i3.138>.
- World Health Organization. (2021). Noncommunicable diseases. Retrieved from <https://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/noncommunicable-diseases>.

สมรรถนะการปฏิบัติงานสหกิจศึกษาของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์
ที่ส่งผลต่อความพึงพอใจ ของสถานประกอบการในประเทศไทย
Cooperative Educational Performance of Students of Uttaradit
Rajabhat University that Affects Satisfaction Of establishments in
Thailand

อิสรภาพ เทพภักดิ์^{1*} ศิริกานดา แหยมคง² ภาศิริ เขตปิยรัตน์²
Isaraparb Thapkit^{1*} Sirikarnda Yaemkong² Pasiri Khetpiyarat²

¹นักศึกษาปริญญาโท หลักสูตรบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์
Master's Degree Student, Business Administration, Faculty of Management Science Uttaradit Rajabhat University

*Corresponding author e-mail: isaraparb@gmail.com โทร. 091-836-6649

²อาจารย์ประจำหลักสูตรบริหารธุรกิจบัณฑิต คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์
Lecture of Business Administration, Faculty of Management Science Uttaradit Rajabhat University

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อศึกษาระดับความสำคัญของสมรรถนะการปฏิบัติงานสหกิจศึกษาของนักศึกษาและความพึงพอใจของสถานประกอบการ ในประเทศไทย และ 2) เพื่อศึกษาสมรรถนะการปฏิบัติงานสหกิจศึกษาของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์ที่ส่งผลต่อความพึงพอใจของสถานประกอบการในประเทศไทย โดยใช้วิธีการวิจัยเชิงปริมาณกลุ่มตัวอย่างได้แก่ ผู้บริหารระดับสูงหรือผู้มีหน้าที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงานสหกิจศึกษาในประเทศไทย กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 196 คน โดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย (Simple Random Sampling) ด้วยวิธีการจับฉลาก เพื่อให้สมาชิกในประชากรมีโอกาสจะถูกเลือกเท่าๆ กัน เครื่องมือในการวิจัยครั้งนี้ คือ แบบสอบถาม สถิติที่ใช้ ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และการวิเคราะห์การถดถอยแบบพหุคูณ ด้วยเทคนิค Enter

ผลการการวิจัย พบว่า ระดับความสำคัญของสมรรถนะการปฏิบัติงานสหกิจศึกษาของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์ โดยทุกด้านอยู่ในระดับมาก เรียงจากมากไปน้อย ดังนี้ ด้านสมรรถนะหลัก ด้านสมรรถนะวิชาชีพ และทักษะด้านคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ตามลำดับ

ผลการทดสอบสมมติฐานการวิจัย พบว่า ตัวแปรอิสระ 3 ตัวแปร ได้แก่ ด้านสมรรถนะหลัก ด้านสมรรถนะวิชาชีพ และด้านคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ส่งผลต่อความพึงพอใจของสถานประกอบการในประเทศไทย อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 คือ ด้านคุณลักษณะที่พึงประสงค์ มีค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยมาตรฐาน 0.454 ด้านสมรรถนะหลัก มีค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยมาตรฐาน 0.528 และด้านสมรรถนะวิชาชีพ มีค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยมาตรฐาน 0.723 อธิบายค่าความผันแปรของสมรรถนะการปฏิบัติงานสหกิจศึกษาของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์ที่มีอิทธิพลต่อความพึงพอใจของสถานประกอบการในประเทศไทย ร้อยละ 73.40 (Adj. R²= 0.734)

คำสำคัญ: สมรรถนะการปฏิบัติงานสหกิจศึกษา; ความพึงพอใจ; สถานประกอบการในประเทศไทย

ABSTRACT

The objectives of this study were 1) to study the importance level of cooperative education performance of students and satisfaction of workplaces in Thailand, and 2) to study the cooperative education performance of students at Uttaradit Rajabhat University that affects satisfaction of workplaces in Thailand. The

quantitative research method was used. The sample group consisted of 196 senior executives or those who were involved in cooperative education work in Thailand. The simple random sampling method was used by drawing lots to give equal chances to the population members. The research instrument was a questionnaire. The statistics used were percentage, mean, standard deviation (S.D.), and multiple regression analysis.

The research results indicated that the importance level of the cooperative educational performance of students of Uttaradit Rajabhat University was high in all aspects, ranked from highest to lowest as follows: core competencies, professional competencies, and desirable attribute skills, respectively.

The hypothesis testing results showed that three independent variables, namely core competencies, professional competencies, and desirable attribute skills, significantly affected the satisfaction of establishments in Thailand at a statistical significance level of 0.01. The Desired characteristics with a standard regression coefficient of 0.454, core competencies had a standard regression coefficient of 0.528, and professional competencies had a standard regression coefficient of 0.723, explaining 73.40% of the variance in the cooperative educational performance of students from Uttaradit Rajabhat University influencing the satisfaction of establishments in Thailand (Adj. R² = 0.734).

Keywords: Cooperative Educational Performance; Satisfaction; Establishments in Thailand

บทนำ

สหกิจศึกษา เป็นระบบการศึกษาที่เน้นการปฏิบัติงานในองค์กรผู้ใช้บัณฑิตอย่างมีระบบ โดยจัดให้ มีการเรียนในสถานศึกษาร่วมกับการจัดให้นักศึกษาไปปฏิบัติงานจริง ณ สถานประกอบการ ที่ให้ความร่วมมือเพื่อนักศึกษาจะได้มีโอกาสสร้างความเข้าใจและคุ้นเคยกับโลกแห่งความเป็นจริงของการทำงาน เพื่อให้ได้มาซึ่งการเรียนรู้และการพัฒนาทักษะทางวิชาชีพที่เป็นความต้องการของสถานประกอบการ คู่มือการปฏิบัติงานสหกิจศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรดิตถ์ อันจะส่งผลให้บัณฑิตมีคุณภาพสูงและเป็นที่ต้องการของตลาดแรงงานมากขึ้น อีกทั้งเพื่อเป็นการส่งเสริมความสัมพันธ์และความร่วมมืออันดีระหว่างสถานศึกษากับองค์กรผู้ใช้บัณฑิตทำให้สถานศึกษาสามารถ พัฒนาหลักสูตรได้ตลอดเวลา และสถานประกอบการจะได้แรงงานนักศึกษาร่วมงานตลอดปี CWIE (Cooperative and Work Integrated Education) คือ หลักสูตรการเรียนการสอนในลักษณะร่วมผลิตระหว่างสถาบันอุดมศึกษาและสถานประกอบการ เพื่อให้บัณฑิตพร้อมสู่โลกแห่งการทำงานจริงได้ทันที มีสมรรถนะตรงกับความต้องการของตลาดงาน สามารถพัฒนาอาชีพในปัจจุบัน และเตรียมพร้อมรองรับตำแหน่งงานในอนาคต สหกิจศึกษาและการศึกษาเชิงบูรณาการกับการทำงาน จึงเป็นหนึ่งในกลไกการจัดการเรียนการสอนที่สถาบันอุดมศึกษาและหน่วยงานภายนอก ดำเนินการร่วมกันอย่างเป็นระบบ โดยให้นักศึกษาได้เรียนรู้ในสถาบันอุดมศึกษาควบคู่กับการปฏิบัติงานจริงในหน่วยงานภายนอกในทุกรูปแบบทำให้นักศึกษามีสมรรถนะ (Competency) ความรู้ (Knowledge) ทักษะ (Skills) ทศนคติ (Attitudes) และค่านิยม (Values) และคุณลักษณะตรงกับความต้องการของตลาดงาน และพร้อมสู่โลกแห่งการทำงานจริง (คู่มือปฏิบัติงานสหกิจศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรดิตถ์, 2563 : 1-2)

สหกิจศึกษาและการศึกษาเชิงบูรณาการกับการทำงาน ของมหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรดิตถ์ ถือเป็นส่วนหนึ่งของหลักสูตรการเรียนการสอนในระดับปริญญาตรี เป็นระบบสหกิจศึกษาที่ผสมผสานการเรียนการสอนในสถานประกอบการ และการปฏิบัติงานจริงกับสถานประกอบการอย่างมีระบบ โดยงานที่นักศึกษาต้องปฏิบัติต้องตรงกับสาขาวิชาชีพ และเน้นการเรียนรู้ผ่านประสบการณ์จริง (Work-Based Learning) มหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรดิตถ์ จึงเน้นนักศึกษาได้ทำโครงการพิเศษ (Project) ที่มีประโยชน์ต่อสถานประกอบการถือได้ว่าสหกิจศึกษาเป็นกลไกการสร้าง ความร่วมมือทางวิชาการระหว่างมหาวิทยาลัยและสถานประกอบการอย่างต่อเนื่อง (คู่มือปฏิบัติงานสหกิจศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรดิตถ์, 2563 : 2)

จากการสำรวจความเห็นของสถานประกอบการหรือผู้ใช้บัณฑิต และการศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลเล่มหลักสูตร (มคอ.2) พบว่า สถานประกอบการหรือผู้ใช้บัณฑิตมีความต้องการใช้บัณฑิตมีประสบการณ์ในงานอาชีพจริงก่อนสำเร็จการศึกษา โดยกำหนดให้นักศึกษาชั้นปีที่ 4 ต้องปฏิบัติงานเสมือนพนักงานของหน่วยงานตามลักษณะงานในตำแหน่งงานที่ได้รับคัดเลือก เป็นเวลาไม่น้อยกว่า 16 สัปดาห์ และสภาวะสภาวะการณ์ของโลกที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ทำให้นักศึกษาในยุคนี้มีการเปลี่ยนแปลงทั้งในมิติ การใช้ชีวิต การเรียนรู้ ครอบครัวยุคใหม่ ตลอดจนภาวะเสี่ยงต่าง ๆ ซึ่งสะท้อนถึงสังคมและความทันสมัยทั้งปวง ดังนั้น นักศึกษาจะต้องปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์ใหม่ ๆ เพื่อการดำรงอยู่อย่างมีคุณภาพจะต้องเป็นผู้ที่มีความรู้และทักษะในการรับมือกับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นได้ มีความสามารถในการปรับตัว จึงจำเป็นต้องพัฒนาทักษะการเรียนรู้และทักษะชีวิต (ทศนา แคมณี, 2555; วิจารย์ พานิช, 2555) และต้องเรียนรู้ทักษะใหม่ เพื่อความอยู่รอดในสังคม (Martin, 2010) ดังนั้น นักศึกษาในยุคนี้มีความเป็นเลิศในเนื้อหา (สาระของการเรียนรู้หลัก) ไม่เพียงพออีกต่อไปแล้ว ในยุคที่มีความรู้และข้อมูลข่าวสารเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา นักศึกษาต้องมีทั้งความรู้ในเนื้อหาและทักษะที่จะประยุกต์ใช้ในการปรับเปลี่ยนความรู้เหล่านั้น ให้เข้ากับเป้าหมายที่เป็นประโยชน์และสร้างสรรค์ รวมถึงเพื่อการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตามเนื้อหาและสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไป (Kay, 2010)

ทั้งนี้ เพื่อให้ นักศึกษาสามารถเข้าสู่ตลาดแรงงานได้เมื่อสำเร็จการศึกษา ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาสมรรถนะการปฏิบัติงานสหกิจศึกษาของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรดิตถ์ที่ส่งผลต่อความพึงพอใจของสถานประกอบการ เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนานักศึกษาและศูนย์พัฒนาคุณภาพการศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรดิตถ์ ในการเตรียมความพร้อมให้กับนักศึกษาก่อนการปฏิบัติงานสหกิจศึกษาให้มีประสิทธิภาพ เพื่อก่อให้เกิดผลการเรียนรู้สู่เป้าหมาย และเพื่อให้ นักศึกษามีสมรรถนะการปฏิบัติงานสอดคล้องกับความต้องการของสถานประกอบการในศตวรรษที่ 21

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับความสำคัญของสมรรถนะการปฏิบัติงานสหกิจศึกษาของนักศึกษาและความพึงพอใจของสถานประกอบการ ในประเทศไทย
2. เพื่อศึกษาสมรรถนะการปฏิบัติงานสหกิจศึกษาของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรดิตถ์ที่ส่งผลต่อความพึงพอใจของสถานประกอบการในประเทศไทย

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ ประชากรที่ใช้ในการศึกษา คือ สถานประกอบการหรือผู้บริหารที่เป็นสถานประกอบการที่นักศึกษาเข้าปฏิบัติงานสหกิจศึกษา ในภาคปีการศึกษา 2562 ถึง 2564 จำนวน 400 คน โดยศึกษาจากกลุ่มตัวอย่างจำนวน 196 คน โดยใช้สูตรของ Taro

Yamane (1973) ทั้งนี้ ได้เก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย (Simple Random Sampling) ด้วยวิธีการจับฉลาก ตามสัดส่วนการให้บริการของแต่ละบริษัท

ขอบเขตด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ สถานประกอบการหรือผู้บริหารที่เป็นสถานประกอบการที่นักศึกษาเข้าปฏิบัติงานสหกิจศึกษา ในภาคปีการศึกษา 2562 ถึง 2564 โดยกลุ่มตัวอย่างจำนวน 196 คน กลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้บริหารระดับสูงหรือผู้ที่มีหน้าที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติสหกิจศึกษาของสถานประกอบการที่นักศึกษาเข้าปฏิบัติงานสหกิจศึกษาในประเทศไทย

ขอบเขตด้านเนื้อหา

การวิจัยในครั้งนี้ เป็นการศึกษасมรรถนะการปฏิบัติงานสหกิจศึกษาของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์ ที่ส่งผลต่อความพึงพอใจของสถานประกอบการในประเทศไทย ประกอบด้วย

ตัวแปรต้น คือ สมรรถนะการปฏิบัติงาน ประกอบด้วย คุณลักษณะที่พึงประสงค์ สมรรถนะหลัก และสมรรถนะวิชาชีพ

ตัวแปรตาม คือ ความพึงพอใจ

Output คือ ได้รูปแบบการเตรียมความพร้อมนักศึกษาสหกิจศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์

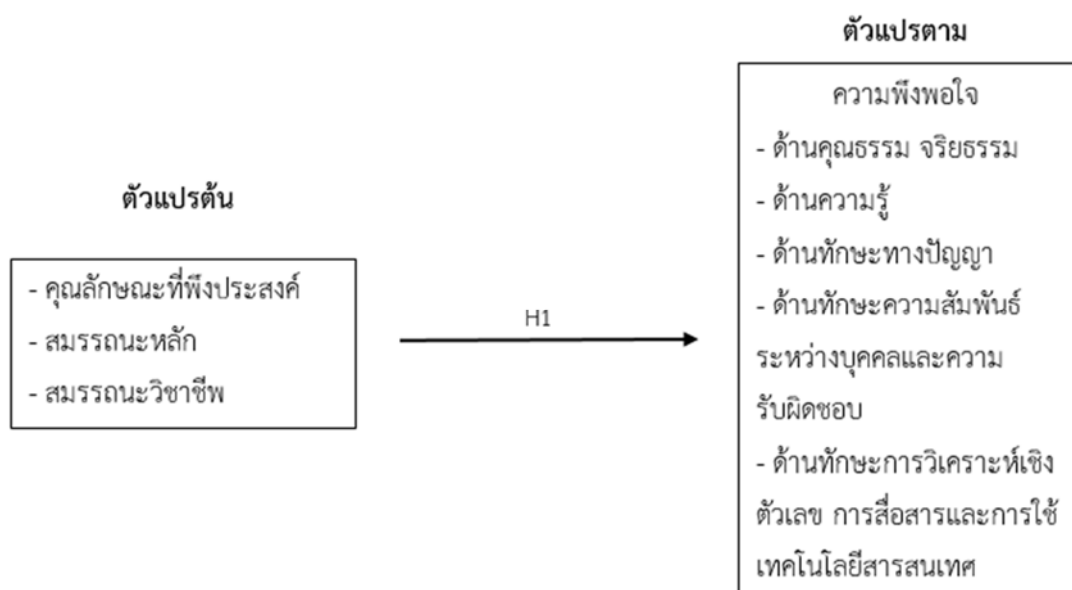
ขอบเขตด้านสถานที่

สถานที่ที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้คือ สถานประกอบการที่รับนักศึกษาสหกิจศึกษาปฏิบัติงานสหกิจศึกษาในประเทศไทย

ขอบเขตด้านระยะเวลา

ระยะเวลาที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้คือ ช่วงปีการศึกษา มกราคม ถึง ธันวาคม 2566

กรอบแนวคิดการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ได้แก่ แบบสอบถาม แบ่งออกเป็น 4 ส่วน คือ ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ตอนที่ 2 ระดับสมรรถนะการปฏิบัติงานสหกิจศึกษาของนักศึกษาสหกิจศึกษา ตอนที่ 3 ระดับความพึงพอใจ ตอนที่ 4 ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะอื่นๆ ๆ และได้นำแบบสอบถามไปทดสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาโดยผู้ทรงคุณวุฒิ 3 ท่าน พิจารณาความเหมาะสม ตรวจสอบความถูกต้องตามเนื้อหา และสอดคล้องกันวัตถุประสงค์การวิจัย ตรวจสอบความถูกต้องตามเนื้อหาและความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย โดยการหาค่า IOC (Item objective congruence index) เฉพาะที่ได้ค่า IOC มากกว่า 0.5

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้สร้างแบบสอบถามผ่านแบบสำรวจ Google forms และแจกแบบสอบถามผ่านระบบเครือข่ายสังคมออนไลน์ โดยผ่าน E-mail ส่งรายสถานประกอบการ ใช้ในการดำเนินการเก็บข้อมูล เดือนมกราคม ถึง เดือนธันวาคม พ.ศ. 2566 ระยะเวลา 1 ปี ได้รับแบบสอบถามที่สมบูรณ์จำนวน 196 ชุด

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติเชิงพรรณนาในการหาค่าความถี่ ร้อยละ ตอนที่ 2 ระดับสมรรถนะการปฏิบัติงานสหกิจศึกษาของนักศึกษาสหกิจศึกษา วิเคราะห์ด้วยสถิติพรรณนา ตอนที่ 3 ระดับความพึงพอใจของสถานประกอบการ หน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน และ ตอนที่ 4 สมรรถนะการปฏิบัติงานสหกิจศึกษาของนักศึกษาสหกิจศึกษา โดยใช้สถิติอนุมาน (Inferential statistic) ในการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ (Multiple regression analysis) ด้วยเทคนิคการนำเข้าตัวแปรทั้งหมด (Enter selection) จากนั้นนำเสนอข้อมูลในรูปแบบความสัมพันธ์ของตัวแปรอิสระที่มีผลต่อตัวแปรตามที่ได้ ตั้งสมมติฐานไว้เพื่อนำเสนอข้อมูลและสรุปผลการวิจัย

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

1. สถิติพื้นฐาน ได้แก่

- 1.1 ร้อยละ(Percentage)
- 1.2 ค่าเฉลี่ย(Mean)
- 1.3 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

2. สถิติที่ใช้ในการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ ได้แก่

2.1 การหาค่า IOC (Rovinelli & Hambleton, 1997, p.82) แบบสอบถาม แต่ละข้อจะต้องมีค่า IOC $\geq 0.5 - 1.00$ แสดงว่าคำถามนั้นวัดเนื้อหาตรงตามที่ต้องการวัดเป็นคำถามที่ใช้ได้ แต่ถ้าค่า IOC ≤ 0.5 แสดงว่าข้อคำถามนั้นวัดเนื้อหาไม่ตรงตามที่ต้องการวัดเป็นคำถามที่ใช้ไม่ได้และควรนำมาปรับปรุงแก้ไขให้ถูกต้อง ทั้งนี้ ค่า IOC อยู่ระหว่าง 0.67-1.00

2.2 การหาค่าความเชื่อมั่นของเครื่องมือ (Reliability) โดยใช้วิธีหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Coefficient Method) ตามวิธีของคอนบาค (Cronbach) โดยค่าความเชื่อมั่น เท่ากับ 0.90

3. สถิติเชิงอนุมาน (Inferential Statistics) ที่ใช้ในการทดสอบสมมติฐาน ซึ่งเป็นการวิเคราะห์การถดถอยแบบพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่าง

ตัวแปรอิสระหลายตัว กับตัวแปรตาม 1 ตัว เพื่อศึกษาว่ามีตัวแปรอิสระตัวใดบ้างที่ร่วมกันทำนายหรือพยากรณ์หรืออธิบายการผันแปรของตัวแปรตามได้

ผลการวิจัย

สรุปผลการวิจัย เรื่องสมรรถนะการปฏิบัติงานสหกิจศึกษาของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์ที่ส่งผลต่อความพึงพอใจ ของสถานประกอบการในประเทศไทย สามารถสรุปได้ดังนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ผลการศึกษาข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ เป็นเพศหญิง จำนวน 119 คน คิดเป็นร้อยละ 60.7 ซึ่งมีอายุระหว่าง 30-40 ปี จำนวน 177 คน คิดเป็นร้อยละ 90.3 วุฒิการศึกษาปริญญาตรี จำนวน 181 คน คิดเป็นร้อยละ 92.3 ตำแหน่งงานที่ปฏิบัติงานเป็นตำแหน่งผู้จัดการ จำนวน 115 คน คิดเป็นร้อยละ 58.7 มีประสบการณ์การทำงาน 1-5 ปี จำนวน 175 คน คิดเป็นร้อยละ 89.3 ลักษณะหน่วยงานเป็นหน่วยงาน บริษัท/ห้างหุ้นส่วน จำนวน 78 หน่วยงาน คิดเป็นร้อยละ 39.8 จำนวนปีของการเข้าร่วมโครงการสหกิจศึกษาของหน่วยงาน จำนวน 6-10 ปี คิดเป็นร้อยละ 87.2 หน่วยงานรับนักศึกษาเข้าฝึกประสบการณ์ทั้งหมด จำนวน 1-5 คน คิดเป็นร้อยละ 91.3 เมื่อกกล่าวถึง “มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์” ท่านนึกถึงเรื่อง วิจัยและบริการวิชาการ ถ่ายทอดเทคโนโลยีสร้างองค์ความรู้ และนวัตกรรม ที่มีคุณภาพและได้มาตรฐานเป็นที่ยอมรับมุ่งเน้นการบูรณาการเพื่อนำไปใช้ประโยชน์ในท้องถิ่นได้อย่างเป็นรูปธรรมมี จำนวน 81 คน คิดเป็นร้อยละ 41.3 ความต้องการบัณฑิตในสาขาวิชาการจัดการธุรกิจบริการ จำนวน 196 หน่วยงาน คิดเป็นร้อยละ 22.6 รองลงมา สาขาวิชาภาษาอังกฤษ จำนวน 191 หน่วยงาน คิดเป็นร้อยละ 17.3 สาขาวิชาที่บัณฑิตปฏิบัติอยู่มีความไม่สอดคล้อง จำนวน 195 คน คิดเป็นร้อยละ 99.5 ระยะเวลาที่บัณฑิตทำงานน้อยกว่า 6 เดือน จำนวน 191 คน คิดเป็นร้อยละ 97.4

ส่วนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับระดับสมรรถนะการปฏิบัติงานสหกิจศึกษาของนักศึกษาสหกิจศึกษาจากมหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์

วัตถุประสงค์ที่ 1 เพื่อศึกษาระดับความสำคัญของสมรรถนะการปฏิบัติงานสหกิจศึกษาของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเกี่ยวกับความคิดเห็นระดับสมรรถนะการปฏิบัติงานสหกิจศึกษาของนักศึกษาสหกิจศึกษาจากมหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์ ด้านคุณลักษณะที่พึงประสงค์ด้านสมรรถนะหลัก ด้านสมรรถนะวิชาชีพ และด้านคุณธรรม จริยธรรม

สมรรถนะ	ค่าเฉลี่ย (\bar{X})	ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน (S.D.)	ระดับความ คิดเห็น
1. ด้านคุณลักษณะที่พึงประสงค์	4.34	0.43	มาก
2. ด้านสมรรถนะหลัก	4.16	0.52	มาก
3. ด้านสมรรถนะวิชาชีพ	4.30	0.41	มาก
รวม	4.27	0.45	มาก

จากตารางที่ 1 ในภาพรวมระดับระดับสมรรถนะการปฏิบัติงานสหกิจศึกษาของนักศึกษาสหกิจศึกษาจากมหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์ เมื่อพิจารณาตามรายด้าน พบว่า นักศึกษามีทักษะด้านคุณลักษณะที่พึงประสงค์ อยู่ในระดับ มาก ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.34 รองลงมา คือ ด้านสมรรถนะวิชาชีพ อยู่ในระดับ มากค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.30 และ ด้านสมรรถนะหลัก อยู่ในระดับ มาก ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.16 ตามลำดับ

ส่วนที่ 3 ข้อมูลเกี่ยวกับความคิดเห็นระดับความพึงพอใจของสถานประกอบการ ต่อการปฏิบัติงานสหกิจศึกษาของนักศึกษาสหกิจศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรดิตถ์

วัตถุประสงค์ที่ 2 เพื่อศึกษาสมรรถนะการปฏิบัติงานสหกิจศึกษาของนักศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรดิตถ์ที่ส่งผลต่อความพึงพอใจของสถานประกอบการในประเทศไทย

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเกี่ยวกับความคิดเห็นระดับความพึงพอใจของสถานประกอบการ ต่อการปฏิบัติงานสหกิจศึกษาของนักศึกษาสหกิจศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรดิตถ์ด้านคุณธรรม จริยธรรม

ความพึงพอใจ	ค่าเฉลี่ย (\bar{X})	ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน (S.D.)	ระดับความ พึงพอใจ
1. ด้านคุณธรรม จริยธรรม	4.50	0.47	มากที่สุด
2. ด้านความรู้	4.00	0.51	มาก
3. ด้านทักษะทางปัญญา	4.28	0.42	มาก
4. ด้านทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและ ความรับผิดชอบ	4.28	0.42	มาก
5. ด้านทักษะการวิเคราะห์เชิง ตัวเลข การ สื่อสารและการใช้ เทคโนโลยีสารสนเทศ	4.35	0.44	มาก
รวม	4.29	0.45	มาก

จากตารางที่ 2 ในภาพรวมระดับประสิทธิผลการปฏิบัติงานสหกิจศึกษาของนักศึกษาสหกิจศึกษาจากมหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรดิตถ์ เมื่อพิจารณาตามรายด้าน พบว่า ด้านคุณธรรม จริยธรรม อยู่ในระดับ มากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.50 รองลงมา คือ ด้านทักษะการวิเคราะห์เชิง ตัวเลข การสื่อสารและการใช้ เทคโนโลยีสารสนเทศ อยู่ในระดับ มากค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.35 ด้านทักษะ ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและความรับผิดชอบ และ ด้านทักษะทางปัญญา อยู่ในระดับ มาก ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.28 และด้านความรู้ อยู่ในระดับ มาก ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.00 ตามลำดับ

ตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณของสมรรถนะการปฏิบัติงานสหกิจศึกษาของนักศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรดิตถ์ที่ส่งผลต่อความพึงพอใจ ของสถานประกอบการ ในประเทศไทย ด้วยวิธี Enter

ตัวแปร อิสระ	สมรรถนะที่ส่งผลต่อความพึงพอใจ ของสถานประกอบการในประเทศไทย						
	B	SE	Beta	t	p-value	Tolerance	VIF
ค่าคงที่ (Constant)	-0.803	0.230		-3.494	0.001		
ด้านคุณลักษณะที่พึง ประสงค์ (X_1)	0.589	0.069	0.475	8.598	0.000	0.454	2.204
ด้านสมรรถนะหลัก (X_2)	0.147	0.141	0.185	3.606	0.000	0.528	1.893
ด้านสมรรถนะวิชาชีพ (X_3)	0.428	0.053	0.354	8.096	0.000	0.723	1.383

SE = 0.857 , Adj. R² = 0.734 , Std = 0.17182 , F = 176.518

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

จากตาราง 3 ผลการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณรายด้าน พบว่า ตัวแปรอิสระ 3 ตัวแปรที่มีอิทธิพลต่อสมรรถนะการปฏิบัติงานสหกิจศึกษาของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรดิตถ์ที่ส่งผลต่อ

ความพึงพอใจของสถานประกอบการในประเทศไทย ประกอบด้วยตัวแปรที่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ได้แก่ ด้านคุณลักษณะที่พึงประสงค์ มีค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยมาตรฐาน 0.454 ด้านสมรรถนะหลักมีค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยมาตรฐาน 0.528 และด้านสมรรถนะวิชาชีพ มีค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยมาตรฐาน 0.723 อธิบายค่าความผันแปรของสมรรถนะการปฏิบัติงานสหกิจศึกษาของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์ที่มีอิทธิพลต่อความพึงพอใจของสถานประกอบการในประเทศไทย ได้ร้อยละ 73.40 (Adj. R² = 0.734) นอกจากนี้ยังพบว่าตัวแปรด้านคุณลักษณะที่พึงประสงค์ได้ส่งผลต่อความพึงพอใจของสถานประกอบการในประเทศไทย

โดยการทดสอบความสัมพันธ์ของตัวแปรต้น ได้ค่า Tolerance ของความพึงพอใจ ประกอบด้วยด้านสมรรถนะหลัก ด้านสมรรถนะวิชาชีพ และด้านคุณลักษณะที่พึงประสงค์ เท่ากับ 0.147 0.428 0.589 และค่า VIF ของตัวแปรทั้งสามตัว มีค่าเท่ากับ 1.383 1.893 2.024 ซึ่งกำหนดได้ค่า Tolerance และ VIF ไม่เกิน 10 แสดงว่าตัวแปรอิสระแต่ละตัวไม่มีความสัมพันธ์กัน Multicollinearity (Miles and Shevlin, 2001)

ซึ่งสามารถเขียนเป็นพยากรณ์ในรูปแบบคะแนนดิบ

$$Y = a + bx$$

$$= -0.803 + -0.589X_1 + 0.147X_2 + 0.428X_3$$

สามารถเขียนเป็นสมการการถดถอย คะแนนมาตรฐานได้ดังนี้

$$ZY = 0.475X_1 + 0.185X_2 + 0.354X_3$$

อภิปรายผล

วัตถุประสงค์ที่ 1 เพื่อศึกษาระดับความสำคัญของสมรรถนะการปฏิบัติงานสหกิจศึกษาของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์ จากการวิจัยพบว่า ความสำคัญของสมรรถนะการปฏิบัติงานสหกิจศึกษาของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์ ทักษะด้านคุณลักษณะที่พึงประสงค์ อยู่ในระดับ มาก ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.34 รองลงมา คือ ด้านสมรรถนะวิชาชีพ อยู่ในระดับ มากค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.30 และ ด้านสมรรถนะหลัก อยู่ในระดับ มาก ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.16 ตามลำดับ โดยคุณลักษณะที่สถานประกอบการต้องการ โดยเฉพาะในด้านพฤติกรรมความซื่อสัตย์ มีความสำคัญมากที่สุด รองลงมาคือพฤติกรรมใฝ่เรียนรู้, พฤติกรรมคิดสร้างสรรค์ และน้อยที่สุดคือพฤติกรรมการมีระเบียบวินัยตามลำดับ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของอภิชัย คุณิพงษ์ และ ศศิธร ตันติเอกรัตน์ (ปี 2560) ได้ศึกษางานวิจัย เรื่องผลสัมฤทธิ์การปฏิบัติงานสหกิจศึกษาของนักศึกษาสาธารณสุขศาสตรมหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์ จังหวัดปทุมธานี จากการวิจัยพบว่า 1) นักศึกษามีผลสัมฤทธิ์การปฏิบัติงานสหกิจศึกษาในภาพรวมอยู่ในระดับสูง ($\mu = 3.87$, $\sigma = 0.55$) เมื่อจำแนกเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดคือ ลักษณะส่วนบุคคล ($\mu = 4.22$, $\sigma = 0.68$) รองลงมาคือ การจัดทำรายงานสหกิจศึกษา ($\mu = 4.06$, $\sigma = 0.55$) และความรับผิดชอบต่อหน้าที่ ($\mu = 4.01$, $\sigma = 0.65$) และ 2) มีความพึงพอใจต่อการดำเนินงานสหกิจศึกษาในภาพรวมอยู่ในระดับสูง ($\mu = 4.06$, $\sigma = 0.48$) เมื่อจำแนกเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดคือ ด้านสถานประกอบการ ($\mu = 4.23$, $\sigma = 0.59$) รองลงมาคือ อาจารย์ที่ปรึกษา ($\mu = 4.03$, $\sigma = 0.48$) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดคือ ฝ่ายสหกิจศึกษา ($\mu = 3.79$, $\sigma = 0.66$) ดังนั้น มหาวิทยาลัยควรมีการกำชับอาจารย์ และหลักสูตร สร้างคุณลักษณะพฤติกรรมที่สถานประกอบการต้องการ

วัตถุประสงค์ที่ 2 เพื่อศึกษาความพึงพอใจของสถานประกอบการต่อสมรรถนะการปฏิบัติงานสหกิจศึกษาของนักศึกษา และมหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์ จากการวิจัยพบว่า ตัวแปรอิสระ 3 ตัวแปรที่มีอิทธิพลต่อสมรรถนะการปฏิบัติงานสหกิจศึกษาของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏ

อัตรดัตถ์ที่ส่งผลต่อความพึงพอใจของสถานประกอบการในประเทศไทย ประกอบด้วยตัวแปรที่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 คือด้านสมรรถนะหลัก มีค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยมาตรฐาน 0.528 ด้านสมรรถนะวิชาชีพ มีค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยมาตรฐาน 0.723 ด้านคุณลักษณะที่พึงประสงค์ มีค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยมาตรฐาน 0.454 อธิบายค่าความผันแปรของสมรรถนะการปฏิบัติงานสหกิจศึกษาของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรดิตถ์ที่มีอิทธิพลต่อความพึงพอใจของสถานประกอบการในประเทศไทย ได้ร้อยละ 73.40 (Adj. R² = 0.743) ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของพีรญาเซตพงษ์ และคณะ (2566) ได้ศึกษางานวิจัย เรื่องความคิดเห็นของผู้ประกอบการต่อสมรรถนะการปฏิบัติงานสหกิจศึกษาในสถานประกอบการ ตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ (TQF) ของนักศึกษาสาขาวิชาการจัดการ คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร ที่พบว่าสมรรถนะการปฏิบัติงานของนักศึกษาสหกิจศึกษาในสถานประกอบการ ตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ (TQF) โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\mu = 4.41$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุดคือ ด้านคุณธรรม จริยธรรม ($\mu = 4.67$) และด้านทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและความรับผิดชอบ ($\mu = 4.66$) ส่วนด้านที่มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก คือ ด้านทักษะการวิเคราะห์เชิงตัวเลข การสื่อสาร และการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ ($\mu = 4.29$) รองลงมาคือ ด้านความรู้ ($\mu = 4.23$) และด้านทักษะทางปัญญา ($\mu = 4.23$) ตามลำดับ ดังนั้น มหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรดิตถ์ควรสร้างความตระหนักและสนับสนุนให้อาจารย์ และหลักสูตร ออกแบบด้านสมรรถนะวิชาชีพที่ตรงกับความต้องการสถานประกอบการ ได้แก่ มีทักษะด้านการปฏิบัติงาน มีทักษะเป็นผู้นำและผู้ตามที่ดี และมีทักษะความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ เพื่อเพิ่มความมั่นใจ ความกล้าแสดงออก ทักษะการเข้าสังคมอันจะเป็นประโยชน์ในการทำงาน หรือพัฒนาตนเอง ต่อไปในอนาคต

ข้อเสนอแนะการวิจัย

1. มหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรดิตถ์ ควรสร้างความตระหนักให้กับอาจารย์ และหลักสูตร ในการสร้างนักศึกษาที่มีคุณลักษณะที่ดีด้านพฤติกรรม เพื่อตอบโจทย์ที่สถานประกอบการต้องการ ได้แก่ ด้านพฤติกรรมความซื่อสัตย์ พฤติกรรมไม่เร่ร่อนรู้, พฤติกรรมคิดสร้างสรรค์ เพื่อให้ นักศึกษามีสมรรถนะการปฏิบัติงานสอดคล้องกับความต้องการของสถานประกอบการในศตวรรษที่ 21
2. มหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรดิตถ์ ควรสร้างความตระหนักและสนับสนุนให้อาจารย์ และหลักสูตร ออกแบบด้านสมรรถนะวิชาชีพที่ตรงกับความต้องการสถานประกอบการ ได้แก่ มีทักษะด้านการปฏิบัติงาน มีทักษะเป็นผู้นำและผู้ตามที่ดี และมีทักษะความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ เพื่อเพิ่มความมั่นใจ ความกล้าแสดงออก ทักษะการเข้าสังคมอันจะเป็นประโยชน์ในการทำงาน หรือพัฒนาตนเอง ต่อไปในอนาคต

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาเชิงปริมาณ ดังนั้น ในการวิจัยครั้งต่อไปควรศึกษาในเชิงคุณภาพเพื่อศึกษาและได้มาซึ่งข้อมูลในเชิงลึกในมุมมองต่างๆของผู้ประกอบการในสถานประกอบการต่างๆ
2. การศึกษาครั้งต่อไปควรศึกษาต่อยอดในประเด็นการบริหารทรัพยากรมนุษย์ในยุคดิจิทัล ทักษะด้านการตลาดดิจิทัล หรือการสื่อสารในยุคดิจิทัล

เอกสารอ้างอิง

- ทีศนา แคมมณี. (2555). *ศาสตร์การสอน: องค์ความรู้เพื่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ*. (พิมพ์ครั้งที่ 6). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- นิลรัตน์ นวกิจไพฑูรย์. (2555). *แนวคิด ทฤษฎี การจัดการนวัตกรรมเพื่อการพัฒนา*.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2555). *การวิจัยเบื้องต้น*. กรุงเทพฯ : สุวีริยาสาส์น.
- พีรญา เขตพงษ์ และคณะ. (2566). *ความคิดเห็นของผู้ประกอบการต่อสมรรถนะการปฏิบัติงานสหกิจศึกษาในสถานประกอบการ ตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ (TQF) ของนักศึกษาสหกิจศึกษาการจัดการ คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร*.
- วิจารณ์ พานิช. (2555). *วิธีสร้างการเรียนรู้เพื่อศิษย์*. กรุงเทพฯ: ตถาตา พับลิเคชั่น.
- ศูนย์พัฒนาคุณภาพการศึกษาบูรณาการกับการทำงาน มหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรดิตถ์. (2563). *คู่มือปฏิบัติ งานสหกิจศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรดิตถ์*.
- อภิชัย คุณีพงษ์ และศศิธร ตันติเอกรัตน์. (2560). *ผลสัมฤทธิ์การปฏิบัติงานสหกิจศึกษาของนักศึกษาสหกิจศึกษา สาขาเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์ จังหวัดปทุมธานี*.
- Miles, J., & Shevlin, M. (2001). *Applying Regression and Correlation: A Guide for Students and Researchers*. London: Sage.
- Kay, K. (2010). 21st century skills: Why they matter, what they are, and how we get there. In Bellanca, J., & Brandt, R. (Eds.), *21st century skills: Rethinking how students learn*. Bloomington, IN: Solution Tree Press.
- Rovinelli, R.J. and Hambleton, R. K. (1977). On the Use Content Specialist in the Assessment of Criterion Reference Test Item Validity. *Dutch Journal of Educational Research*.
- Yamane, Taro. (1967). *Statistics, An Introductory Analysis*, 2nd Ed., New York : Harper and Row.

**ส่วนประสมทางการตลาดที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจมาท่องเที่ยว
ถนนคนเดินเลาะเลย อำเภอเมือง จังหวัดเลย
MARKETING MIX THAT INFLUENCES TO TRAVEL
OF LOAA-LOEI WALKING STREET TOURISTS IN MUEANG DISTRICT,
LOEI PROVINCE**

ศตวีร์ กองพิมพ์^{1*} เจน จันทรสุภาเสน² แก้วตา ผิวพรรณ²
Sathawee Kongphim^{1*} Jane Chantarasupasen² Keawta Phiwphan²

¹นักศึกษาระดับปริญญาโท สาขาบริหารธุรกิจ หลักสูตรบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์
Master's Degree Student, Business Administration, Faculty of Management Science, Phetchabun Rajabhat University

*Corresponding author, e-mail: prik545@gmail.com

²อาจารย์ที่ปรึกษา สาขาวิชาบริหารธุรกิจ หลักสูตรบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์
Lecture of Business Administration, Faculty of Management Science, Phetchabun Rajabhat University

บทคัดย่อ

การวิจัยส่วนประสมทางการตลาดที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจมาท่องเที่ยวถนนคนเดินเลาะเลย อำเภอเมือง จังหวัดเลย เพื่อศึกษา 1) ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดของแหล่งท่องเที่ยว 2) เพื่อศึกษาปัจจัยการตัดสินใจของนักท่องเที่ยว และ 3) เพื่อศึกษาปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจมาท่องเที่ยว กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา คือ นักท่องเที่ยวที่เดินทางมาท่องเที่ยวถนนคนเดินเลาะเลย อำเภอเมือง จังหวัดเลย จำนวนทั้งสิ้น 400 ราย และเครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูลคือ แบบสอบถาม สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลคือ ร้อยละ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์ข้อมูลปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจมาท่องเที่ยว โดยใช้การวิเคราะห์ความถดถอยพหุคูณ

ผลการศึกษาพบว่า นักท่องเที่ยว ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง มีอายุต่ำกว่า 20 ปี ระดับการศึกษามัธยมศึกษา/ปวช. สถานภาพโสด รายได้เฉลี่ยต่อเดือน 1-5,000 บาท อาชีพ นักเรียน/นักศึกษา ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ปัจจัยด้านผลิตภัณฑ์ ปัจจัยการตัดสินใจของนักท่องเที่ยว โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ปัจจัยด้านจิตวิทยา และปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่มีอิทธิพลทางบวกต่อการตัดสินใจมาท่องเที่ยวถนนคนเดินเลาะเลย อำเภอเมือง จังหวัดเลย ร้อยละ 64.9 ได้แก่ ปัจจัยด้านกระบวนการ, ปัจจัยด้านราคา, ปัจจัยด้านช่องทางการจัดจำหน่าย, ปัจจัยด้านบุคคล, ปัจจัยด้านการส่งเสริมการขาย, ปัจจัยด้านผลิตภัณฑ์ และปัจจัยด้านกายภาพ ตามลำดับ ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐาน

คำสำคัญ: ส่วนประสมทางการตลาด; การตัดสินใจ; ถนนคนเดิน

ABSTRACT

This research on the marketing mix that influences the decision to visit Loaa-Loei Walking Street, Mueang District, Loei Province, aims to 1) marketing mix factors of tourist attractions, 2) study the decision factors of tourists. and 3) study marketing mix factors influencing the decision to travel. The sample group used in the study was tourists who traveled to Lo Loei Walking Street, Mueang District, Loei Province, The research instrument is a questionnaire. The statistics used in the data analysis h are

percentages, standard deviations. The multiple regression analysis technique was also employed.

The results of the study found that tourist most are female. Under 20 years of age, secondary education level/vocational certificate. Single status. The average monthly income 1–5,000 baht. Occupation: Student. Marketing mix factors Overall, it is at a high level. The aspect with the highest average value is the product factor. Tourist decision factors Overall, it is at the highest level. The side with the highest average is Psychological factors and marketing mix factors positive influenced the decision to visit Loaa-Loei Walking Street, Mueang District, Loei Province, 64.9 percent, including process factors, price factors, distribution channel factors, human factors, sales promotion factors, product factors. and physical factors, respectively, which is consistent with the assumption.

Keywords: Marketing mix; Decision making; Walking Street

บทนำ

การท่องเที่ยวเป็นอุตสาหกรรมที่มีความสำคัญต่อการพัฒนาเศรษฐกิจ ของโลก รัฐบาลแต่ละประเทศ จึงมุ่งเน้นให้ความสำคัญต่อการเสริมสร้างขีดความสามารถในการแข่งขันเพื่อให้ได้มาซึ่งส่วนแบ่งตลาดการท่องเที่ยวทั่วโลก โดยเฉพาะประเทศในแถบเอเชีย และอาเซียนต่างมีการกำหนด กลยุทธ์ทางการตลาด เพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยวจากทั่วโลกให้เข้ามาท่องเที่ยวในประเทศเพิ่มมากขึ้น ภารกิจด้านการส่งเสริมการท่องเที่ยวจึงเป็นภารกิจที่ถูกผสมผสานกลมกลืนไปกับการพัฒนาประเทศ ในทุกมิติ (กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, 2558) ในภาพรวมจำนวนนักท่องเที่ยวเพิ่มขึ้นต่อเนื่อง โดยในไตรมาสที่ 1 ของปี 2566 จำนวนนักท่องเที่ยวกลับมาใกล้เคียงกับช่วงก่อนโควิดแล้ว อย่างไรก็ตาม หากจะมองถึงการกระจายของผลดีไปยังระดับพื้นที่ การพิจารณาจากมิติด้านรายได้ อาจให้มุมมองที่ครบถ้วนกว่า โดยบทความนี้จะใช้รายได้ภาคการท่องเที่ยวของผู้เยี่ยมเยือนเป็นเครื่องชี้วัด ซึ่งสะท้อนเม็ดเงินจากการใช้จ่ายของทั้งนักท่องเที่ยวต่างชาติและชาวไทย ทั้งที่พักค้างคืนและไม่พักค้างคืน แต่เพื่อให้ผู้อ่านเข้าใจง่ายขึ้น บทความนี้ขอใช้คำว่า “นักท่องเที่ยว” แทน “ผู้เยี่ยมเยือน” (นสพ.กรุงเทพธุรกิจ, 2566)

“เมืองแห่งทะเลภูเขา สุดหนาวในสยาม ดอกไม้งามสามฤดู ถิ่นที่อยู่ร้อยสงฆ์ มั่นคงความสะอาด” เป็นคำขวัญประจำจังหวัดเลย โดยภูมิประเทศของจังหวัดเลย เกิดจากการเคลื่อนตัวทรุดลงของเปลือกโลกเป็นเวลาหลายร้อยล้านปีมาแล้ว เกิดภูเขาลดหลั่นกันมากมาย เป็นภูเขาที่มีพื้นที่ราบหลายแห่ง (Table Land) เกิดพันธุ์ไม้นานาพันธุ์ จากการที่ภูมิประเทศลาดเอียงไปทางเหนือ โดยจังหวัดเลยมียุทธศาสตร์การพัฒนาจังหวัดเพื่อเป็น “เมืองท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ ซึ่งหนึ่งในยุทธศาสตร์หลักสำคัญคือ ส่งเสริมการดำเนินงานด้านการท่องเที่ยวโดยพัฒนาขีดความสามารถด้านการประชาสัมพันธ์และการตลาดท่องเที่ยว ทำให้มีจำนวนผู้เข้ามาท่องเที่ยวในจังหวัดเลยเพิ่มขึ้น ส่งผลให้อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวมีการเติบโตอย่างต่อเนื่อง (แผนพัฒนาจังหวัดเลย พ.ศ. 2566-2570 ฉบับทบทวนปี 2568, 2566)

สำหรับการท่องเที่ยวทางเลือกอีกแบบหนึ่งที่เป็นที่นิยม ก็คือ ถนนคนเดิน (Walking Street) มีเป้าหมายสำหรับการเดินเชื่อมโยงติดต่อ พร้อมกับการรับรู้กิจกรรมทัศนียภาพภายนอกและสภาพแวดล้อมที่บ่งบอกถึงการคงซึ่งไว้ความเป็น อัตลักษณ์ จารีต รวมไปถึงความเจริญทางวัฒนธรรม ประเพณีของชุมชน เป็นหนึ่งในแนวคิดการพัฒนาเมือง และการกำหนดใช้พื้นที่เมืองให้สอดคล้องกับ

วิถีชีวิตชุมชน ซึ่งภาครัฐได้เห็นความสำคัญในภาคการท่องเที่ยวมาโดยตลอด จึงทำให้เป็นสถานที่ท่องเที่ยวอีกรูปแบบหนึ่ง โดยมีกิจกรรมและการค้าควบคู่กันไปด้วย เพื่อสร้างรายได้ และกระตุ้นเศรษฐกิจ

ถนนคนเดินเลาะเลย เป็นถนนคนเดินที่ได้จัดขึ้นในพื้นที่ตำบลกุดป่อง อำเภอเมือง จังหวัดเลย สามารถดึงดูดความสนใจของนักท่องเที่ยว ในการเดินเที่ยว ชิม และช้อปปิ้ง ถนนคนเดินเลาะเลย ท่ามกลางบรรยากาศสบาย ๆ ที่จะทำให้ให้นักท่องเที่ยวสนุกกับการเดินเที่ยวชม และช้อปปิ้ง พร้อมร่วมทำกิจกรรมสนุก ๆ และชมการแสดงศิลปวัฒนธรรมที่น่าสนใจ ที่สะท้อนถึงวัฒนธรรมไทยเลย นักท่องเที่ยวจะได้สัมผัสวิถีชีวิตและวัฒนธรรมท้องถิ่น ถนนคนเดินเลาะเลย เป็นถนนคนเดินที่จัดตั้งขึ้นได้ไม่นาน มีเฉพาะวันเสาร์ เปิดเวลา 16.00 – 21.00 นาฬิกา ซึ่งโดยส่วนมากแล้วจะมุ่งเน้นลูกค้าที่เป็นนักท่องเที่ยวชาวไทยจากในพื้นที่ และต่างจังหวัด จากการที่ถนนคนเดินเลาะเลย จัดตั้งขึ้นได้ไม่นานและกำลังได้รับความนิยมจากนักท่องเที่ยว จากเหตุผลดังกล่าว ผู้ทำวิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดกับการตัดสินใจท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวถนนคนเดินเลาะเลย อำเภอเมือง จังหวัดเลย โดยการศึกษาอิทธิพลระหว่างปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด กับการตัดสินใจมาท่องเที่ยว เพื่อให้ทราบถึงแนวทางในการพัฒนา รูปแบบสินค้าและคุณภาพการให้บริการให้มีความเป็นเอกลักษณ์ เพื่อพัฒนาถนนคนเดินเลาะเลย ให้จัดกิจกรรมการท่องเที่ยวได้อย่างเหมาะสมและตอบสนองนักท่องเที่ยวได้มากขึ้น ภาครัฐและผู้ประกอบการทราบข้อมูลเป้าหมายและพฤติกรรมของนักท่องเที่ยว สามารถนำข้อมูลไปเป็นแนวทางการส่งเสริมการตลาดหรือการดำเนินกิจกรรมการตลาด นำมาปรับใช้และพัฒนาในรูปแบบสินค้าและบริการ ที่จะสามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวได้

วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1. เพื่อศึกษาปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดของแหล่งท่องเที่ยว ถนนคนเดินเลาะเลย อำเภอเมือง จังหวัดเลย
2. เพื่อศึกษาปัจจัยการตัดสินใจของนักท่องเที่ยว ถนนคนเดินเลาะเลย อำเภอเมือง จังหวัดเลย
3. เพื่อศึกษาปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจมาท่องเที่ยว ถนนคนเดินเลาะเลย อำเภอเมือง จังหวัดเลย

การทบทวนวรรณกรรม

ประวัติศาสตร์ ที่มา และข้อมูลของจังหวัดเลย

จังหวัดเลยตั้งอยู่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน ห่างจากกรุงเทพมหานคร ประมาณ 520 กม. มีเนื้อที่ประมาณ 11,424 ตารางกิโลเมตร หรือ ประมาณ 7,140,382 ไร่ จังหวัดเลยมีการท่องเที่ยวที่หลากหลายรูปแบบ อาทิ การท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติ การท่องเที่ยวเชิงเกษตร การท่องเที่ยวเชิงศิลปวัฒนธรรมประเพณี โบราณสถาน โบราณวัตถุ การท่องเที่ยวจึงเป็นกิจกรรมทางเศรษฐกิจที่สำคัญ จังหวัดเลยยังมีสถานที่ท่องเที่ยวทางธรรมชาติกระจายอยู่ตามอำเภอต่างๆ เช่น สวนหินผางาม อำเภอหนองหิน วนอุทยานภูบ่ปิด อำเภอเมือง หาดเปี้ย อำเภอปากชม วัดโพธิ์ชัยและพระธาตุดินแทน อำเภอนาแห้ว เป็นต้น จังหวัดเลยยังมีวัฒนธรรมและประเพณีที่งดงามที่สร้างความประทับใจให้กับนักท่องเที่ยว เช่น ประเพณีแห่ผีตาโขน ประเพณีผิชนน้ำเซียงคาน ประเพณีบุญซำฮะ ประเพณีแห่ต้นดอกไม้ งานประเพณีบุญบั้งไฟเอราวัณ และยังมีเทศกาลที่ส่งเสริมการท่องเที่ยว เช่น งานดอกฝ้ายบานสืบสานวัฒนธรรมไทยเลย งานเทศกาลกินปลาน้ำโขง เทศกาลดอกไม้เมืองหนาวภูเรือ ฯ และจากคำขวัญประจำจังหวัด “ถิ่นที่อยู่ร้อยสงฆ์” ทำให้จังหวัดเลยเป็นจังหวัดที่มีวัดสวยงาม ที่ส่งเสริม

ให้เป็นสถานที่ท่องเที่ยว เช่น พระธาตุศรีสองรัก วัดป่าห้วยลาด วัดสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมิ่งเมือง วัดนรมิต วิปัสสนา วัดป่าม่วงไข ฯลฯ (รายงานสถิติจังหวัดเลย, 2563)

แนวคิดการจัดกิจกรรมถนนคนเดิน

แนวคิดคือนถนนแก่คนเดินเท้า ถนนคนเดินเป็นแนวคิด ที่ว่าถนนเป็นพื้นที่สาธารณะขนาดใหญ่ของเมืองที่ทุกคน สามารถเข้าถึงและใช้ทำกิจกรรมสาธารณะร่วมกันได้ มีความสำคัญในฐานะเป็นพื้นที่ทางชุมชน สังคม วัฒนธรรม ที่ไม่ควรถูกใช้สำหรับเป็นทางรถยนต์ จึงก่อให้เกิดแรงผลักดันให้เกิดถนนคนเดินในโลกเกิดจากการ เรียกร้องสิทธิและความต้องการใช้พื้นที่สาธารณะ เพื่อกิจกรรมของคนทั้งทางกายภาพ สังคม นันทนาการ หรือการเมือง เป็นการต่อต้านบทบาท ปัญหา และผลกระทบของรถยนต์ที่มีต่อการอยู่อาศัย (ระวีวรรณ โอฬารรัตน์มณี, 2546)

ลักษณะกิจกรรมถนนคนเดิน โครงการถนนคนเดินเป็นลักษณะของ “กิจกรรมรณรงค์” เพื่อการอนุรักษ์ และ ประหยัดพลังงานที่เน้นความสอดคล้องกับวิถีชุมชนในพื้นที่ดำเนินการ การส่งเสริมการท่องเที่ยว ตลอดจนการกระตุ้นเศรษฐกิจของชุมชน ซึ่งจะเห็นได้ว่าการดำเนินงานตามโครงการสามารถบรรลุ วัตถุประสงค์หลายประการในเวลาเดียวกัน (จุดประกายปริทัศน์, 2545)

ข้อมูลถนนคนเดินเลาะเลย

"ถนนคนเดินเลาะเลย" เริ่มจากการใช้พื้นที่บริเวณ หน้าสำนักงานเทศบาลเมืองเลย ระยะทาง ๓๐๐ เมตร ซึ่งเริ่มดำเนินการมาตั้งแต่วันที่ ๘ ตุลาคม ๒๕๕๙ เป็นนวัตกรรมการรูปแบบใหม่ที่สามารถสร้างพื้นที่ใหม่ใจกลางเมืองเลย สำหรับให้ประชาชน ทุกกลุ่มอายุ ผู้ด้อยโอกาส ผู้สูงอายุ ผู้พิการ กลุ่มชาติพันธุ์ ให้มีเอกลักษณ์ที่โดดเด่น น่าสนใจ ดึงดูดนักท่องเที่ยว จึงได้ขยาย ปรับปรุงพื้นที่ ปรับภูมิทัศน์ต่าง ๆ ไปยังบริเวณลานพญานาคปูโหลคำมา และบริเวณริมแม่น้ำเลย เพื่อรองรับความต้องการของประชาชน ชุมชนที่เพิ่มจำนวนมากขึ้น สำหรับสร้างรายได้ สร้างสรรคงานศิลปะ วัฒนธรรมประเพณีอันดีงาม ตลอดจนมีพื้นที่ส่วนกลางสำหรับใช้เป็นจุดศูนย์กลางในการจัดกิจกรรมของส่วนราชการ องค์กร ภาคประชาชนต่าง ๆ ในทุกวันเสาร์ (เทศบาลเมืองเลย, 2565)

แนวคิด และทฤษฎีส่ว่นประสมทางการตลาด

ส่วนประสมการตลาด 7 อย่างหรือ Marketing Mix 7P's ศาสตราจารย์ ฟิลลิปคอตเลอร์ (Philip Kotler) กูรูด้านการตลาดชั้นนำของโลก ได้ให้แนวคิดส่วนประสมทางการตลาดสำหรับธุรกิจบริการ (Service Marketing Mix) ไว้ว่าเป็นแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับธุรกิจที่ให้บริการ ซึ่งเป็นธุรกิจที่แตกต่างสินค้าอุปโภคและบริโภคทั่วไป จำเป็นจะต้องใช้ส่วนประสมการตลาด (Marketing Mix) 7 อย่าง หรือ 7P's ในการกำหนดกลยุทธ์การตลาด ซึ่งประกอบด้วย 1) ด้านผลิตภัณฑ์ (Product) 2) ด้านราคา (Price) 3) ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย (Place) 4) ด้านการส่งเสริม (Promotions) 5) ด้านบุคคล (People) 6) ด้านกายภาพและการนำเสนอ (Physical Evidence/Environment and Presentation) และ 7) ด้านกระบวนการ (Process)

แนวคิด และทฤษฎีด้านการตัดสินใจเลือกซื้อ

การตัดสินใจ (Decision Making) หมายถึงกระบวนการในการเลือกที่จะกระทำการใดสิ่งหนึ่งจากทางเลือกต่าง ๆ ที่มีอยู่ ซึ่งผู้บริโภคมักจะต้องตัดสินใจในทางเลือกต่าง ๆ ของสินค้าและบริการอยู่เสมอ โดยที่เขาจะเลือกสินค้าหรือบริการตามข้อมูลและข้อจำกัดของสถานการณ์ การตัดสินใจจึงเป็นกระบวนการที่สำคัญและอยู่ในจิตใจของผู้บริโภค (ฉัตรยาพร เสมอใจ, 2550)

แนวคิดเกี่ยวกับปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อของผู้บริโภค

ผู้บริโภคแต่ละคนมีความแตกต่างกันในด้านต่าง ๆ ซึ่งมีผลมาจากความแตกต่างกันของลักษณะทางกายภาพและสภาพแวดล้อมของแต่ละบุคคล ทำให้การตัดสินใจซื้อของแต่ละบุคคลมีความแตกต่างกัน โดยปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอกที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการซื้อของผู้บริโภค ประกอบด้วย 4 ปัจจัย ดังนี้ 1) ปัจจัยภายนอก (External factors) 2) ปัจจัยภายใน (Internal

factors) 3) ปัจจัยส่วนบุคคล (Personal Factor) และ 4) ปัจจัยด้านจิตวิทยา (Psychological factor) (ศิริวรรณ เสรีรัตน์, 2541)

วิธีการดำเนินการวิจัย

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ซึ่งผู้วิจัยทำการเก็บข้อมูลในรูปแบบการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) ประชากรที่ใช้ในงานศึกษาค้นคว้าครั้งนี้คือนักท่องเที่ยวชาวไทยที่เดินทางมาท่องเที่ยวถนนคนเดินเลาะเลย อำเภอเมือง จังหวัดเลย กลุ่มตัวอย่างคือนักท่องเที่ยวชาวไทยในช่วงระยะเวลาเดือนมีนาคม-พฤษภาคม 2567 ซึ่งเป็นประชากรไม่สามารถตรวจสอบจำนวนได้ การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ผู้วิจัยได้เลือกกลุ่มตัวอย่าง คือนักท่องเที่ยวชาวไทยจำนวน 385 คน กำหนดขนาดจากสูตรของคอคแรน (Cochran, 1977) ระดับความเชื่อมั่น 95% ความคลาดเคลื่อนที่ 5% และเพื่อให้ข้อมูลสมบูรณ์มากขึ้น จึงกำหนดกลุ่มตัวอย่าง 400 คน กำหนดแผนการสุ่มตัวอย่างแบบบังเอิญ (Accidental Sampling) ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้การจากแจกแบบสอบถามทั้งหมดไปวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปวิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้ค่าความถี่ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และวิเคราะห์ความถดถอยพหุคูณ

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ผู้วิจัยได้ใช้เครื่องมือที่ใช้ในการทำงานวิจัย คือแบบสอบถาม (Questionnaire) โดยมีการแบ่งออกเป็น 4 ส่วน ได้แก่ ส่วนที่ 1 ข้อมูลปัจจัยทางด้านประชากรศาสตร์ของผู้ตอบแบบสอบถาม เป็นแบบสอบถามปลายปิด มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการมีคำตอบหลายตัวเลือก ส่วนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับระดับความคิดเห็นปัจจัยด้านส่วนประสมทางการตลาดกับการตัดสินใจท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวถนนคนเดินเลาะเลย อำเภอเมือง จังหวัดเลย จำแนกแนวคิดส่วนประสมทางการตลาด 7P's ส่วนที่ 3 แบบสอบถามเกี่ยวกับระดับความคิดเห็นการตัดสินใจท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวถนนคนเดินเลาะเลย อำเภอเมือง จังหวัดเลย และส่วนที่ 4 ข้อเสนอแนะ เป็นแบบสอบถามปลายเปิด

ผู้วิจัยได้ทดสอบความเที่ยงตรงของเนื้อหา (validity) โดยการนำตัวแปรทุกตัวมาร่างเป็นข้อคำถาม โดยการหาค่าดัชนีของความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ (IOC : Index of item objective congruence) ได้ผลแล้วนำไปวิเคราะห์ดัชนีความสอดคล้อง (IOC) และเลือกข้อคำถามที่มีค่า IOC มากกว่า 0.5 มาเป็นข้อคำถาม และนำมาปรับปรุงข้อคำถามให้สอดคล้องกับข้อเสนอแนะจากผู้เชี่ยวชาญ ซึ่งค่า IOC ของแบบสอบถามที่ผู้วิจัยนำมาใช้ทั้งฉบับเท่ากับ 1.00 และนำแบบสอบถามที่ได้รับการแก้ไขแล้วไปทดลองใช้ (Try Out) กับประชากรที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างจำนวน 30 คน ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา ได้ค่าเท่ากับ 0.896 สำหรับกระบวนการและขั้นตอนการเก็บข้อมูล ได้ทำการแจกแบบสอบถามให้กับนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาท่องเที่ยว ถนนคนเดินเลาะเลย อำเภอเมือง จังหวัดเลย

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลคือ ร้อยละ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์ข้อมูลปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจมาท่องเที่ยว โดยใช้การวิเคราะห์ความถดถอยพหุคูณ

ผลการวิจัย

กลุ่มประชากรที่ทำการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้คือนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาท่องเที่ยว ถนนคนเดินเลาะเลย อำเภอเมือง จังหวัดเลย กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 400 คน เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ ใช้แบบสอบถามมีลักษณะเป็นคำถามแบบปลายปิด และคำถามแบบปลายเปิด ผลการวิเคราะห์ข้อมูล คือ ปัจจัยส่วนบุคคลของนักท่องเที่ยว ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 72.5 มีอายุต่ำกว่า

20 ปี คิดเป็นร้อยละ 38.5 ระดับการศึกษามัธยมศึกษา/ปวช. คิดเป็นร้อยละ 42.5 สถานภาพโสด คิดเป็นร้อยละ 63.7 รายได้เฉลี่ยต่อเดือน 1 – 5,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 46.8 อาชีพ นักเรียน/นักศึกษา คิดเป็นร้อยละ 42.8 ผลการวิจัย ตามวัตถุประสงค์ของการศึกษา คือ

ตารางที่ 1 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด (7P's)

ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด (7P's)	ระดับความคิดเห็น		
	\bar{X}	S.D.	แปลความหมาย
1. ปัจจัยด้านผลิตภัณฑ์	4.27	.70	มากที่สุด
2. ปัจจัยด้านราคา	4.25	.66	มากที่สุด
3. ปัจจัยด้านการจัดจำหน่าย/สถานที่	4.07	.83	มาก
4. ปัจจัยด้านส่งเสริมการตลาด	3.98	.99	มาก
5. ปัจจัยด้านบุคคล	4.11	.76	มาก
6. ปัจจัยด้านกายภาพ	4.05	.83	มาก
7. ปัจจัยด้านกระบวนการ	4.13	.69	มาก
รวม	4.12	.69	มาก

1) ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดของแหล่งท่องเที่ยว ถนนคนเดินเกาะเลย อำเภอเมือง จังหวัดเลย โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.12$) ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ปัจจัยด้านผลิตภัณฑ์ ($\bar{X}=4.27$) รองลงมาคือ ปัจจัยด้านราคา ($\bar{X}=4.25$), ปัจจัยด้านกระบวนการ ($\bar{X}=4.13$) ปัจจัยด้านบุคคล ($\bar{X}=4.11$) ปัจจัยด้านการจัดจำหน่าย/สถานที่ ($\bar{X}=4.07$) ปัจจัยด้านกายภาพ ($\bar{X}=4.05$) และ ปัจจัยด้านการส่งเสริมการตลาด ($\bar{X}=3.98$)

ตารางที่ 2 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ปัจจัยการตัดสินใจ

ปัจจัยการตัดสินใจ	ระดับความคิดเห็น		
	\bar{X}	S.D.	แปลความหมาย
1. ปัจจัยภายนอก	4.20	.76	มาก
2. ปัจจัยภายใน	4.26	.75	มากที่สุด
3. ปัจจัยส่วนบุคคล	4.23	.76	มากที่สุด
4. ปัจจัยด้านจิตวิทยา	4.28	.71	มากที่สุด
รวม	4.24	.63	มากที่สุด

2) ปัจจัยการตัดสินใจของนักท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวที่เดินทางเที่ยว ถนนคนเดินเกาะเลย อำเภอเมือง จังหวัดเลย โดยภาพรวมอยู่ในระดับ มากที่สุด ($\bar{X}=4.28$) ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ปัจจัยด้านจิตวิทยา ($\bar{X}=4.28$) รองลงมาคือ ปัจจัยภายใน ($\bar{X}=4.26$) ปัจจัยส่วนบุคคล ($\bar{X}=4.23$) และปัจจัยภายนอก ($\bar{X}=4.20$)

ตารางที่ 3 การวิเคราะห์สหสัมพันธ์เพียร์สันระหว่างตัวแปรส่วนประสมทางการตลาด
กับการตัดสินใจมาท่องเที่ยวถนนคนเดินเลาะเลย อำเภอเมือง จังหวัดเลย

ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด	การตัดสินใจมาท่องเที่ยวถนนคนเดินเลาะเลย อำเภอเมือง จังหวัดเลย	
	Coefficients	Sig
1. ปัจจัยด้านผลิตภัณฑ์	.697	.000*
2. ปัจจัยด้านราคา	.669	.000*
3. ปัจจัยด้านช่องทางการจัดจำหน่าย	.679	.000*
4. ปัจจัยด้านการส่งเสริมการตลาด	.739	.000*
5. ปัจจัยด้านบุคคล	.626	.000*
6. ปัจจัยด้านกายภาพ	.575	.000*
7. ปัจจัยด้านกระบวนการ	.626	.000*
ภาพรวมปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด	.802	.000*

* ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05

ตารางที่ 4 แสดงผลการวิเคราะห์การถดถอยเชิงเส้นพหุคูณ

Model	Coefficients					
	Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients			
	β	Std. Error	Beta	t	Sig	VIF
(Constant)	1.031	.142		7.263	.000*	
1. ปัจจัยด้านผลิตภัณฑ์	.030	.042	0.34	4.179	.000*	2.445
2. ปัจจัยด้านราคา	.174	.052	.183	2.366	.000*	3.307
3. ปัจจัยด้านช่องทางการจัดจำหน่าย/สถานที่	.134	.050	.177	2.309	.008*	4.856
4. ปัจจัยด้านการส่งเสริมการตลาด	.035	.039	.055	3.922	.001*	4.299
5. ปัจจัยด้านบุคคล	.110	.061	.133	10.61	.000*	6.116
6. ปัจจัยด้านกายภาพ	.011	.045	.014	2.582	.011	4.028
7. ปัจจัยด้านกระบวนการ	.281	.046	.307	9.125	.000*	2.794

$R^2 = 0.649$, Adjusted $R^2 = 0.643$, $F = 103.723$, sig of $F = 0.000^*$

3) ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจมาท่องเที่ยวถนนคนเดินเลาะเลย อำเภอเมือง จังหวัดเลย ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐาน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยปัจจัยด้านส่งเสริมการตลาดมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์มากที่สุดเท่ากับ 0.739 และปัจจัยด้านกายภาพมีค่าสัมประสิทธิ์สัมพันธ์น้อยที่สุดเท่ากับ 0.575 ตัวแปรที่มีอำนาจการทำนายสูงสุดคือ ปัจจัยด้านกระบวนการ ($\beta = 0.281$) รองลงมาคือ ปัจจัยด้านราคา ($\beta = 0.174$), ปัจจัยด้านช่องทางการจัดจำหน่าย/สถานที่ ($\beta = 0.134$), ปัจจัยด้านบุคคล ($\beta = 0.110$), ปัจจัยด้านการส่งเสริมการตลาด ($\beta = 0.035$), ปัจจัยด้านผลิตภัณฑ์ ($\beta = 0.030$), และปัจจัยด้านกายภาพ ($\beta = 0.011$) ตามลำดับ ตัวแปรอิสระ

ทั้งหมดสามารถอธิบายความแปรปรวนของตัวแปรตาม คือ การตัดสินใจมาท่องเที่ยวถนนคนเดินเลาะเลย ได้ร้อยละ 64.9 และเมื่อพิจารณาเงื่อนไขด้านความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระด้วยค่า VIF พบว่า ค่าของ VIF อยู่ระหว่าง 2.445 - 6.116 ทุกค่ามีค่าน้อยกว่า 10 ดังนั้น จึงสรุปได้ว่า ตัวแปรอิสระในสมการถดถอยพหุไม่มีปัญหาเรื่องความสัมพันธ์ที่สูงเกินไป

อภิปรายผล

จากผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจมาท่องเที่ยวถนนคนเดินเลาะเลย อำเภอเมือง จังหวัดเลย สามารถอภิปรายได้ ดังนี้

1. ปัจจัยส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่าง พบว่า ส่วนประสมทางการตลาดและการตัดสินใจมาท่องเที่ยวถนนคนเดินเลาะเลย อำเภอเมือง จังหวัดเลย ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง มีอายุต่ำกว่า 20 ปี ระดับการศึกษามัธยมศึกษา/ปวช. สถานภาพโสด รายได้เฉลี่ยต่อเดือน 1 - 5,000 บาท อาชีพนักเรียน/นักศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ยุวดี บัวพันธ์ (2564) ศึกษาเรื่องส่วนประสมทางการตลาดและการตัดสินใจมาท่องเที่ยวถนนคนเดินไทยหล่ม อำเภอหล่มสัก จังหวัดเพชรบูรณ์ ปัจจัยส่วนบุคคลของนักท่องเที่ยว ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 219 คน สถานภาพโสด รายได้เฉลี่ยต่อเดือน 1 - 5,000 บาท อาชีพ นักเรียน/นักศึกษา, สอดคล้องกับงานวิจัยของ ญฐวัฒน์ พระงาม (2562) ศึกษาเรื่อง การศึกษาส่วนประสมทางการตลาดของสินค้าในถนนคนเดินจังหวัดพิษณุโลก พบว่า ผลการวิเคราะห์ข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคล กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง มีจำนวน 234 คน มี ส่วนใหญ่เป็นนักเรียน/นักศึกษา, สอดคล้องกับงานวิจัยของ กนิษฐา เกิดฤทธิ์ (2561) ศึกษาเรื่อง ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่นักท่องเที่ยวให้ความสำคัญในการท่องเที่ยวถนนคนเดิน จังหวัดภูเก็ต พบว่า เพศนักท่องเที่ยวที่เข้ามาเที่ยวชมถนนคนเดิน จังหวัดภูเก็ต ส่วนใหญ่เป็นผู้หญิง จำนวน 245 คน อาชีพ นักเรียน/นักศึกษา, สอดคล้องกับงานวิจัยของ สาวิตตรี ทองทิพย์เนตร, ปรีชา ปาโนรัมย์, สุรียา รักการศิลป์ (2561) ปัญหาและแนวทางการบริหารจัดการตลาดถนนคนเดิน กรณีศึกษา ถนนคนเดิน เซราะกราว วอล์คกิ้งสตรีท พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ เป็นเพศหญิง มีสถานภาพโสด

2. ผลการศึกษา ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวถนนคนเดินเลาะเลย อำเภอเมือง จังหวัดเลย พบว่า

2.1 ปัจจัยด้านผลิตภัณฑ์ พบว่า นักท่องเที่ยวมีความสนใจการแสดงดนตรีพื้นบ้าน ที่ทำการแสดงที่ถนนคนเดินเลาะเลย มีความสนใจซื้อสินค้าหัตถกรรมท้องถิ่น มีความสนใจซื้อสินค้าท้องถิ่น เช่น เสื้อผ้า เครื่องประดับ รองเท้า กระเป๋า มีความสนใจซื้อผักผลไม้ อาหารท้องถิ่น อาหารทั่วไป และมีความสนใจในการแสดงดนตรีไทย ดนตรีสากล ที่ทำการแสดงที่ถนนคนเดินเลาะเลย นักท่องเที่ยวมีความสนใจการแสดงดนตรีพื้นบ้าน ภาพรวมปัจจัยด้านผลิตภัณฑ์ อยู่ในระดับมากที่สุด ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ยุวดี บัวพันธ์ (2564) ศึกษาเรื่องส่วนประสมทางการตลาดและการตัดสินใจมาท่องเที่ยวถนนคนเดินไทยหล่ม อำเภอหล่มสัก จังหวัดเพชรบูรณ์ พบว่า ปัจจัยด้านผลิตภัณฑ์ นักท่องเที่ยวมีความสนใจเดินเที่ยวชมพิพิธภัณฑ์หล่มสักดี, มีความสนใจซื้อสินค้าท้องถิ่น เช่น เสื้อผ้า เครื่องประดับ รองเท้า กระเป๋า, มีความสนใจซื้ออาหารท้องถิ่น เช่น น้ำพริกผักกะทอน น้ำพริกขี้ปู เมี่ยงคำหรือเมี่ยงสมุนไพร ข้าวจี่ทอดไทยหล่ม ขนมจีนไทยหล่ม ปั้งไก่ข้าวเป็อ และมีความสนใจการสาธิตตีมีด สาธิตแทงหยวก สาธิตทอผ้า การแสดงรำวงย้อนยุค ดนตรีไทย ดนตรีสากล ที่ทำการแสดงที่ถนนคนเดินไทยหล่ม ในระดับ มาก, สอดคล้องกับงานวิจัยของ ญฐวัฒน์ พระงาม (2562) ศึกษาเรื่อง การศึกษาส่วนประสมทางการตลาดของสินค้าในถนนคนเดินจังหวัดพิษณุโลก พบว่า ด้านผลิตภัณฑ์ มีความคิดเห็นต่อส่วนประสมทางการตลาดของสินค้าในถนนคนเดินในภาพรวมอยู่ในระดับ

มาก โดยให้ความสำคัญเป็นอันดับแรก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้ที่มาท่องเที่ยวและซื้อสินค้าส่วนใหญ่ให้ความสนใจในด้านผลิตภัณฑ์เป็นสำคัญ

2.2 ปัจจัยด้านราคา พบว่า คือ นักท่องเที่ยวคิดว่าราคาผักผลไม้ อาหารท้องถิ่น อาหารทั่วไป มีความเหมาะสม เป็นอันดับหนึ่ง รองลงมา นักท่องเที่ยวคิดว่าราคาสินค้า มีความเหมาะสม มีการแสดงป้ายราคาที่ชัดเจน ของร้านค้าต่าง ๆ ที่ขายสินค้าในถนนคนเดินเลาะเลย และคิดว่าราคาสินค้าที่ขายในถนนคนเดินเลาะเลย มีราคาไม่แพงเมื่อเทียบกับที่อื่น ภาพรวมปัจจัยด้านราคา อยู่ในระดับมากที่สุด ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ยุวลิ บัวพันธ์ (2564) ศึกษาเรื่องส่วนประสมทางการตลาดและการตัดสินใจมาท่องเที่ยวถนนคนเดินไทยหล่ม อำเภอหล่มสัก จังหวัดเพชรบูรณ์ พบว่า นักท่องเที่ยวคิดว่าราคาอาหารท้องถิ่น มีความเหมาะสม ราคาสินค้าที่ขายในถนนคนเดินไทยหล่มมีราคาไม่แพงเมื่อเทียบกับที่อื่น นักท่องเที่ยวคิดว่าคิดว่าการแสดงป้ายราคาที่ชัดเจน ของร้านค้าต่างๆ ที่ขายสินค้าในถนนคนเดินไทยหล่ม และราคาสินค้าท้องถิ่น ที่ขายในถนนคนเดินไทยหล่ม มีความเหมาะสม ในระดับ มาก, สอดคล้องกับงานวิจัยของ ณัฐวัฒน์ พระงาม (2562) ศึกษาเรื่อง การศึกษาส่วนประสมทางการตลาดของสินค้าในถนนคนเดินจังหวัดพิษณุโลก พบว่า มีความคิดเห็นต่อส่วนประสมทางการตลาดของสินค้าในถนนคนเดิน ในภาพรวมอยู่ในระดับ มาก โดยให้ความสำคัญเป็นลำดับที่สอง

2.3 ปัจจัยด้านการจัดจำหน่าย/สถานที่ พบว่า นักท่องเที่ยวคิดว่าสถานที่ตั้งของถนนคนเดินเลาะเลยสามารถเดินทางไปท่องเที่ยวได้สะดวก มีพื้นที่กว้างขวาง สะดวกต่อการซื้อขายสินค้า และนักท่องเที่ยวคิดว่าบริเวณถนนคนเดินเลาะเลย จัดโซนแสดงสินค้าอย่างชัดเจน สถานที่จอดรถสำหรับนักท่องเที่ยวมีเพียงพอ และคิดว่าสถานที่นั่งพักผ่อนสำหรับนักท่องเที่ยวมีเพียงพอ ภาพรวมปัจจัยด้านการจัดจำหน่าย/สถานที่ อยู่ในระดับมากที่สุด ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ยุวลิ บัวพันธ์ (2564) ศึกษาเรื่องส่วนประสมทางการตลาดและการตัดสินใจมาท่องเที่ยวถนนคนเดินไทยหล่ม อำเภอหล่มสัก จังหวัดเพชรบูรณ์ พบว่า นักท่องเที่ยวคิดว่าสถานที่ตั้งของถนนคนเดินไทยหล่มสามารถเดินทางไปท่องเที่ยวได้สะดวก ในระดับ มากที่สุด ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ วิริยา เจริญสุข (2562) ศึกษาเรื่อง ความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวชาวไทยต่อปัจจัยในการตัดสินใจเดินทางมาท่องเที่ยวตลาดน้ำอัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม พบว่า ปัจจัยด้านช่องทางการจัดจำหน่าย เป็นปัจจัยในการตัดสินใจของนักท่องเที่ยวชาวไทยอยู่ในระดับมากที่สุด โดยประเด็นที่มีผลต่อการตัดสินใจเรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยมากไปน้อย 3 อันดับ, สอดคล้องกับงานวิจัยของ ณัฐวัฒน์ พระงาม (2562) ศึกษาเรื่อง การศึกษาส่วนประสมทางการตลาดของสินค้าในถนนคนเดินจังหวัดพิษณุโลก พบว่า มีความคิดเห็นต่อส่วนประสมทางการตลาดของสินค้าในถนนคนเดิน ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด โดยให้ความสำคัญเป็นลำดับสี่

2.4 ปัจจัยด้านการส่งเสริมการตลาด พบว่า นักท่องเที่ยวคิดว่าการขายสินค้าต่างๆ ของพ่อค้า แม่ค้า ในถนนคนเดินเลาะเลย มีการประชาสัมพันธ์ มีโปรโมชั่น เช่น การลด แลก แจก แถม เป็นที่ดึงดูดให้นักท่องเที่ยวสนใจมาท่องเที่ยวและซื้อสินค้า ทราบข้อมูลประชาสัมพันธ์ ข่าวสารเกี่ยวกับถนนคนเดินจากการบอกต่อ และทราบข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับถนนคนเดินไทยเลย ผ่านสื่อออนไลน์ ภาพรวมปัจจัยด้านการส่งเสริมการตลาดที่ อยู่ในระดับมากที่สุด ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ยุวลิ บัวพันธ์ (2564) ศึกษาเรื่องส่วนประสมทางการตลาดและการตัดสินใจมาท่องเที่ยวถนนคนเดินไทยหล่ม อำเภอหล่มสัก จังหวัดเพชรบูรณ์ พบว่า นักท่องเที่ยวทราบข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับถนนคนเดินไทยหล่ม ผ่านสื่อออนไลน์ เช่น Facebook, Line, Intragream, Twiter, Youtube, ทราบข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับถนนคนเดินไทยหล่ม ผ่านทางกิจกรรมในช่วงเทศกาลต่างๆ ของจังหวัดเพชรบูรณ์ มีโปรโมชั่น เป็นที่ดึงดูดให้นักท่องเที่ยวสนใจมาท่องเที่ยวและซื้อสินค้า ในระดับ มาก, สอดคล้องกับงานวิจัยของ ณัฐวัฒน์ พระงาม (2562) ศึกษาเรื่อง การศึกษาส่วนประสมทางการตลาดของสินค้าใน

ถนนคนเดินจังหวัดพิษณุโลก พบว่า มีความคิดเห็นต่อส่วนประสมทางการตลาดของสินค้าในถนนคนเดิน ในภาพรวมอยู่ในระดับ มาก โดยให้ความสำคัญเป็นลำดับสาม, สอดคล้องกับงานวิจัยของ นภาพกรณ์ ชลูนาค, สมศักดิ์ พงษ์เดช และพัชรา วงศ์แสงเทียน (2560) ได้วิจัยเรื่อง ปัจจัยสำคัญต่อการตัดสินใจของนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาเที่ยวถนนคนเดินตลาด 120 ปีวิถีชาววัง เทศบาล ตำบลวังทอง จ.พิษณุโลก ตัวแปรที่เป็นสาเหตุทางอ้อมต่อการตัดสินใจของนักท่องเที่ยว คือ ปัจจัยด้านการส่งเสริมการตลาดของแหล่งท่องเที่ยว

2.5 ปัจจัยด้านบุคคล พบว่า นักท่องเที่ยวคิดว่าบริการของพ่อค้า แม่ค้ามีอัธยาศัยดี พุดจาสุภาพอ่อนโยน มีความเอาใจใส่ระหว่างให้บริการ มีความจริงใจ ไม่เอาเปรียบลูกค้า เจ้าหน้าที่ในท้องที่ให้บริการ แก่นักท่องเที่ยวเป็นอย่างดี คนในท้องถิ่น มีการใช้ภาษาไทย และแสดงให้เห็นอัตลักษณ์ท้องถิ่นเลาะเลย และนักท่องเที่ยวคิดว่าพ่อค้า แม่ค้า มีความคิดริเริ่มพัฒนา สินค้าท้องถิ่นที่จำหน่าย ทำให้เป็นที่น่าสนใจ และอยากซื้อ ภาพรวมปัจจัยด้านบุคคล อยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ยุวลิ บัวพันธ์ (2564) ศึกษาเรื่องส่วนประสมทางการตลาดและการตัดสินใจมาท่องเที่ยวถนนคนเดินไทยหล่ม อำเภอหล่มสัก จังหวัดเพชรบูรณ์ พบว่า นักท่องเที่ยวคิดว่าบริการของพ่อค้า – แม่ค้า มีอัธยาศัยดี พุดจาสุภาพอ่อนโยน มีความเอาใจใส่ระหว่างให้บริการ มีความจริงใจ ไม่เอาเปรียบลูกค้า มีการแต่งกายที่เหมาะสม อนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ในระดับ มาก ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของกนิษฐา เกิดฤทธิ์ (2561) ศึกษาเรื่อง ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่นักท่องเที่ยวให้ความสำคัญในการท่องเที่ยวถนนคนเดิน จังหวัดภูเก็ต พบว่า ด้านบุคลากร โดยนักท่องเที่ยวให้ความสำคัญอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า นักท่องเที่ยวให้ความสำคัญกับผู้ชายให้บริการด้วยความสุภาพ มากที่สุด รองลงมา คือ ผู้ชายการเอาใจใส่ให้การบริการที่รวดเร็ว และผู้ชายให้บริการลูกค้าอย่างเท่าเทียมกัน

2.6 ปัจจัยด้านกายภาพ พบว่า นักท่องเที่ยวคิดว่าบริเวณถนนคนเดินเลาะเลย มีสาธารณูปโภคเพียงพอสำหรับนักท่องเที่ยว (สถานที่นั่งพักผ่อนรับประทานอาหาร, ถังขยะ, ห้องน้ำ, ตู้เอทีเอ็ม), บริเวณโดยรอบของถนนคนเดินเลาะเลย มีบรรยากาศที่มีแสงสว่างตามบริเวณต่างๆ เพียงพอต่อการเลือกซื้อสินค้า และมีระบบรักษาความปลอดภัย ภาพรวมปัจจัยด้านกายภาพที่ อยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ยุวลิ บัวพันธ์ (2564) ศึกษาเรื่องส่วนประสมทางการตลาดและการตัดสินใจมาท่องเที่ยวถนนคนเดินไทยหล่ม อำเภอหล่มสัก จังหวัดเพชรบูรณ์ พบว่า นักท่องเที่ยวคิดว่าบริเวณโดยรอบของถนนคนเดินไทยหล่ม ในระดับ มาก, สอดคล้องกับงานวิจัยของ นภาพกรณ์ ชลูนาค, สมศักดิ์ พงษ์เดช, พัชรา วงศ์แสงเทียน (2560) ศึกษาปัจจัยสำคัญต่อการตัดสินใจของนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาเที่ยว ถนนคนเดิน ตลาด 120 ปี วิถีชาววัง เทศบาลตำบลวังทอง จังหวัดพิษณุโลก

2.7 ปัจจัยด้านกระบวนการ พบว่า นักท่องเที่ยวคิดว่าบริเวณถนนคนเดินเลาะเลย มีการจัดเส้นทางเดินเลือกซื้อสินค้า ได้อย่างเหมาะสม บริเวณถนนคนเดินเลาะเลย มีการแบ่งพื้นที่ร้านค้าได้ชัดเจน ระยะเวลาในการเปิดให้บริการของถนนคนเดินเลาะเลย มีความเหมาะสม ภาพรวมปัจจัยด้านกระบวนการ อยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ยุวลิ บัวพันธ์ (2564) ศึกษาเรื่องส่วนประสมทางการตลาดและการตัดสินใจมาท่องเที่ยวถนนคนเดินไทยหล่ม อำเภอหล่มสัก จังหวัดเพชรบูรณ์ พบว่า นักท่องเที่ยวคิดว่าระยะเวลาในการเปิดให้บริการของถนนคนเดินไทยหล่ม มีความเหมาะสม ในระดับ มากที่สุด, สอดคล้องกับงานวิจัยของกนิษฐา เกิดฤทธิ์ (2561) ได้ศึกษาเรื่อง ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่นักท่องเที่ยวให้ความสำคัญในการท่องเที่ยวถนนคนเดิน จังหวัดภูเก็ต การจัดเส้นทางเดินในการเที่ยวชมถนนคนเดิน และมีบริการรับเรื่องร้องเรียนและให้ข้อมูล

2.8 ปัจจัยการตัดสินใจของนักท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวที่เดินทางเที่ยว ถนนคนเดินเลาเลย อำเภอเมือง จังหวัดเลย โดยภาพรวมอยู่ในระดับ มากที่สุด ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ปัจจัยด้านจิตวิทยา รองลงมาคือ ปัจจัยภายใน ปัจจัยส่วนบุคคล และปัจจัยภายนอก ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ยูวลี บัวพันธ์ (2564) ศึกษาเรื่องส่วนประสมทางการตลาดและการตัดสินใจมาท่องเที่ยวถนนคนเดินไทยหล่ม อำเภอหล่มสัก จังหวัดเพชรบูรณ์

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด

โดยลำดับค่าความสำคัญ ดังนี้

1. ปัจจัยด้านกระบวนการ จากข้อเสนอแนะผู้ตอบแบบสอบถาม และผู้วิจัย มีข้อเสนอแนะในเรื่องของการปัจจัยด้านกระบวนการ คือ การจัดโซนการแสดงให้เห็นที่ชัดเจน และมีการแสดงเพิ่มมากขึ้น และมีโซนที่นั่งพักผ่อน นั่งรับประทานอาหาร จัดให้มีถึงขยะเพียงพอ เพื่อจะได้ดูสะอาด เป็นระเบียบเรียบร้อย เพื่อจะได้ดึงดูดและเป็นที่น่าสนใจของนักท่องเที่ยว

2. ปัจจัยด้านราคา จากข้อเสนอแนะผู้ตอบแบบสอบถาม และผู้วิจัย มีข้อเสนอแนะในเรื่องของราคาอาหารและสินค้าต่างๆ ที่จำหน่ายในถนนคนเดินเลาเลย อำเภอเมือง จังหวัดเลย เห็นว่าควรปรับราคาของอาหารและสินค้าให้มีราคาเหมาะสมด้วยสภาพเศรษฐกิจในปัจจุบัน อาจมีการปรับเปลี่ยนรูปแบบบรรจุภัณฑ์ ผลิตภัณฑ์ เพื่อเพิ่มมูลค่าให้กับสินค้าและบริการ เพื่อเป็นการดึงดูดใจนักท่องเที่ยวเพื่อให้เข้ามาจับจ่ายซื้อสินค้ากันมากขึ้น

3. ปัจจัยด้านการจัดจำหน่าย/สถานที่ จากข้อเสนอแนะผู้ตอบแบบสอบถาม และผู้วิจัย มีข้อเสนอแนะในเรื่องของการจัดโซนการขายอาหาร ขายสินค้า ที่ยังไม่ค่อยชัดเจน เนื่องจากปริมาณร้านค้าที่ขายอาหาร สินค้าต่างๆ มีจำนวนมาก และบริเวณที่จอดรถยังไม่เพียงพอ มีความเห็นว่า การจัดโซนร้านค้า ควรแยกให้ชัดเจนว่าเป็นโซนขายอาหารท้องถิ่น โซนขายอาหารทั่วไป มีการจัดที่จอดรถให้เดินรถได้สะดวก และคอยบริการ แนะนำเส้นทางไปยังบริเวณที่จอดรถ ควรมีจัดบริเวณจอดรถสำหรับนักท่องเที่ยวให้มากขึ้น

4. ปัจจัยด้านบุคคล จากข้อเสนอแนะผู้ตอบแบบสอบถาม และผู้วิจัย มีข้อเสนอแนะควรมีการแต่งกายที่สามารถสื่อถึงความเอกลักษณ์ของไทย เพื่อเป็นการส่งเสริมการขาย และในด้านพนักงานของเทศบาลที่คอยให้บริการและความสะดวกต่อนักท่องเที่ยว ควรจัดให้เพียงพอ และสามารถดูแลนักท่องเที่ยวได้อย่างทั่วถึง

5. ปัจจัยด้านส่งเสริมการตลาด จากข้อเสนอแนะผู้ตอบแบบสอบถาม และผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะในเรื่องของการส่งเสริมการตลาด มีช่องทางในการประชาสัมพันธ์น้อย ผู้คนที่รู้จักจะเป็นในจังหวัดเป็นส่วนใหญ่ ซึ่งถนนคนเดินเลาเลย ตั้งอยู่ในอำเภอเมือง เป็นทางผ่านไปท่องเที่ยวสถานที่ท่องเที่ยวอื่นๆ ของจังหวัดเลย เทศบาลเมืองเลยควรมีการประชาสัมพันธ์หลากหลายช่องทาง และต่อเนื่อง เพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยวให้สนใจและเข้ามาท่องเที่ยวเพิ่มขึ้น

6. ปัจจัยด้านผลิตภัณฑ์ จากข้อเสนอแนะผู้ตอบแบบสอบถาม และผู้วิจัย มีข้อเสนอแนะในเรื่องของผลิตภัณฑ์ควรเพิ่มความหลากหลาย ทั้งสินค้าในท้องถิ่น และอาหารท้องถิ่น อาหารและสินค้าที่เป็นที่สนใจของคนทั่วไปในปัจจุบัน นำมาจำหน่าย เพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยว ในด้านการแสดงควรมีการแสดงพื้นบ้าน ประเพณีท้องถิ่นเพิ่มมากขึ้น ควรจัดเป็นโซน และมีพื้นที่ให้นักท่องเที่ยวได้ชมการแสดง ไปด้วย ซื้ออาหารไปรับประทานแล้วชมการแสดงไปด้วย

7. ปัจจัยด้านกายภาพ จากข้อเสนอแนะผู้ตอบแบบสอบถาม และผู้วิจัย มีข้อเสนอแนะในเรื่องของการปัจจัยด้านกายภาพ คือการให้ความสำคัญเกี่ยวกับแสงสว่างตามถนนคนเดิน ให้

นักท่องเที่ยวมองเห็นบรรยากาศโดยรอบได้อย่างชัดเจน ควรมีห้องน้ำสำหรับไว้บริการนักท่องเที่ยว
เพิ่มอาจเป็นรถสุขาบริการ

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาถึงผลกระทบของถนนคนเดินจากการรับนักท่องเที่ยวในกรณีที่มีจำนวนนักท่องเที่ยวมากขึ้น และแนวทางการพัฒนาถนนคนเดินเลาะเลย อำเภอเมือง จังหวัดเลย ให้มีประสิทธิภาพและยั่งยืนในอนาคต
2. ควรศึกษาถึงผลกระทบของถนนคนเดินเลาะเลย จากสภาวะ และสิ่งแวดล้อมต่างๆ อาทิ เช่น แผนการพัฒนา ยุทธศาสตร์ สภาวะเศรษฐกิจทางธรรมชาติ และแนวทางการแก้ปัญหาเพื่อพัฒนาถนนคนเดินเลาะเลย อำเภอเมือง จังหวัดเลย ให้มีประสิทธิภาพและยั่งยืนในอนาคต
3. ควรศึกษาเชิงคุณภาพเพิ่มเติม เพื่อทราบข้อมูลเชิงลึกถึงเหตุผลของแต่ละปัจจัยทางการตลาดที่ส่งผลต่อการมาท่องเที่ยวถนนคนเดินเลาะเลย อำเภอเมือง จังหวัดเลย

กิตติกรรมประกาศ

การค้นคว้าอิสระเรื่อง ส่วนประสมทางการตลาดที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจมาท่องเที่ยวถนนคนเดินเลาะเลย อำเภอเมือง จังหวัดเลย ครั้งนี้ สำเร็จลุล่วงลงได้ด้วยความรู้และความช่วยเหลืออย่างดีจาก อาจารย์ ดร.เจน จันทรสุภาเสน อาจารย์ที่ปรึกษาการค้นคว้าอิสระ และ อาจารย์ ดร.แก้วตา ผิวพรรณ อาจารย์ที่ปรึกษาร่วมการค้นคว้าอิสระ ที่ได้ให้ความอนุเคราะห์ โดยการเสียสละเวลาในการแนะนำให้คำปรึกษา แนะนำแนวทาง ข้อคิดเห็นอันเป็นประโยชน์ นอกจากนี้ ผู้วิจัยขอขอบคุณ คณะผู้บริหาร ครู และบุคลากรทางการศึกษา วิทยาลัยอาชีวศึกษาเลย ที่ให้ความช่วยเหลือ เทศบาลเมืองเลยสำหรับข้อมูลเบื้องต้น กลุ่มตัวอย่างที่ตอบแบบสอบถามทุกท่าน ที่ได้ให้ความร่วมมือ ในการเก็บข้อมูลเป็นอย่างดี และขอขอบคุณความช่วยเหลือ ส่งผลให้การค้นคว้าอิสระฉบับนี้สำเร็จไปได้ด้วยดี

องค์ความรู้ใหม่และผลที่เกิดต่อสังคม ชุมชน ท้องถิ่น

การวิจัยเรื่องส่วนประสมทางการตลาดที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจมาท่องเที่ยวถนนคนเดินเลาะเลย อำเภอเมือง จังหวัดเลย ส่งผลให้เทศบาลเมืองเลย และผู้ประกอบการทราบข้อมูลเป้าหมาย และพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวมีแนวทางการส่งเสริมการตลาดหรือการดำเนินกิจกรรมการตลาดนำมาปรับใช้และพัฒนารูปแบบสินค้าและบริการ ที่จะสามารถดึงดูดนักท่องเที่ยว สำหรับแหล่งท่องเที่ยวอื่น ๆ ที่มีบริบทใกล้เคียงสามารถนำข้อมูลจากงานวิจัยไปประยุกต์ใช้เพื่อพัฒนากำหนดยุทธศาสตร์ในการบริหารจัดการการท่องเที่ยว และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการจัดการท่องเที่ยวในอำเภอเมือง จังหวัดเลย ได้แนวทางการพัฒนาการตลาดเพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยว

เอกสารอ้างอิง

- กนิษฐา เกิดฤทธิ. (2561). *ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่นักท่องเที่ยวให้ความสำคัญในการท่องเที่ยวถนนคนเดิน จังหวัดภูเก็ต*. ภูเก็ต : สาขาวิชาอุตสาหกรรมท่องเที่ยว คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยราชพฤกษ์ ศูนย์ภูเก็ต.
- กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา. (2558). *ยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวไทย พ.ศ.2558 – 2560*. (ออนไลน์) (อ้างเมื่อ 20 กุมภาพันธ์ 2567). จาก: www.mots.go.th>ewt_dl_link.

- จังหวัดเลย. (2566). *แผนพัฒนาจังหวัดเลย พ.ศ. 2566-2570 ฉบับทบทวนปี 2568*. (ออนไลน์) (อ้างเมื่อ 20 มีนาคม 2567). จาก: <https://ww2.loeigo.th/news/detail/1114>.
- จังหวัดเลย. (2566). *ยุทธศาสตร์การพัฒนาจังหวัดเลย*. (ออนไลน์) (อ้างเมื่อ 20 กุมภาพันธ์ 2567). จาก :https://ww2.loeigo.th/news_strategy.
- จุดประกายปริทัศน์. “อีกด้านของ ‘ถนนคนเดิน’”. กรุงเทพฯธุรกิจ (ออนไลน์) (อ้างเมื่อ 20 กุมภาพันธ์ 2567). เข้าถึงได้จาก : www.bangkokbiznews.com/2002/05/28/jud/index.php?news=jud11.html.
- ฉัตรยาพร เสมอใจ. (2550). *พฤติกรรมผู้บริโภค*. กรุงเทพฯ : ซีเอ็ดดูเคชั่นจำกัด.
- ณัฐวัฒน์ พระงาม. (2562). *การศึกษาส่วนประสมทางการตลาดของสินค้าในถนนคนเดินจังหวัดพิษณุโลก*. พิษณุโลก : คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยพิษณุโลก.
- เทศบาลเมืองเลย. (2565). *โครงการส่งเสริมการท่องเที่ยวเทศบาลเมืองเลย*. เลย : งานประชาสัมพันธ์ กองวิชาการและแผนงาน เทศบาลเมืองเลย.
- ธีรวิทย์ เอกะกุล. (2543). *ระเบียบวิธีวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์และสังคมศาสตร์*. อุบลราชธานี : สถาบันราชภัฏอุบลราชธานี.
- นภาพรณ ขลุ่ยนาค, สมศักดิ์ พงษ์เดช และพัชรา วงศ์แสงเทียน. (2560). *ปัจจัยสำคัญต่อการตัดสินใจของนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาเที่ยวถนนคนเดิน ตลาด 120 ปีวิถีชาววัง เทศบาลตำบลวังทอง จ.พิษณุโลก*. คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม.
- นสพ. กรุงเทพฯธุรกิจ. (2566). *การท่องเที่ยวไทยฟื้นตัวอย่างไรในเชิงพื้นที่*. (ออนไลน์) (อ้างเมื่อ 20 กุมภาพันธ์ 2567). จาก: www.bot.or.th/content/dam/bot/documents/th/research-and-publications/article/chaengsibia/chaengsibia-2023-no9-thai-tourism.pdf.
- ยุวดี บัวพัน. (2564). *ส่วนประสมทางการตลาดและการตัดสินใจมาท่องเที่ยวถนนคนเดินไทหล่ม อำเภอลหล่มสัก จังหวัดเพชรบูรณ์*. เพชรบูรณ์ : มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์.
- ระวีวรรณ โอหารรัตน์มณี. (2546). *แนวความคิดเรื่องการเดินเท้าและถนนคนเดินในประเทศไทย*. เชียงใหม่: ฮอมภูมิ.
- วิกิพีเดียสารานุกรมเสรี. *จังหวัดเลย*. (ออนไลน์) (อ้างเมื่อ 20 กุมภาพันธ์ 2567). จาก : <https://th.wikipedia.org/wiki/จังหวัดเลย>.
- ศิริวรรณ เสรีรัตน์ และคณะ. (2541). *การวิจัยธุรกิจ*. กรุงเทพฯ : เพชรจรัสแสงแห่งโลก.
- สาวตรี ทองทิพย์เนตร, ปรีชา ปาโนรัมย์ และสุริยา รักการศิลป์. (2561) *ศึกษาปัญหาและแนวทางการบริหารจัดการตลาดถนนคนเดิน กรณีศึกษา ถนนคนเดิน เซราะกราว วอล์คกิ้งสตรีท*. บุรีรัมย์ : คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์.
- สำนักงานสถิติจังหวัดเลย. (2563). *รายงานสถิติจังหวัดเลย 2563*. (ออนไลน์) (อ้างเมื่อ 20 มีนาคม 2567). จาก : <https://loeigo.th/reports-publications/provincial-statistics-report.html>.
- อภิรักษ์ จันตะนี. (2550). *สถิติและการวิจัยทางธุรกิจ*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา.
- Cochran, W. G. (1997). *Sampling techniques*. New York : John Wiley & Sons, Inc.
- Kotler, Philip. (2003). *Marketing Management* (11th ed). Upper Sanddle River, New Jersey : Pearson Prentice-Hall.

ปัจจัยการใช้โดรนเพื่อเพิ่มผลผลิตของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวโพด ในเขตอำเภอเมืองจังหวัดเพชรบูรณ์

THE FACTORS OF USING DRONES TO ENHANCE AGRICULTURAL PRODUCTIVITY FOR CORN FARMERS IN THE MUNICIPAL DISTRICT OF MUEANG, PHETCHABUN PROVINCE

พิเชษฐ์ เพชรหมี่^{1*} เจน จันทรสุภาเสน² แก้วตา ผิวพรรณ²
Pichet Phetmee^{1*} Jane Chantarasupasen² Keawta Phiwphan²

นักศึกษาสาขาวิชาบริหารธุรกิจ หลักสูตรบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์
Master's Degree Student, Business Administration, Faculty of Management Science, Phetchabun Rajabhat
University

*Corresponding author, e-mail: pichetphetmee@gmail.com

²อาจารย์ที่ปรึกษาสาขาวิชาบริหารธุรกิจ หลักสูตรบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์
Lecture of Business Administration, Faculty of Management Science, Phetchabun Rajabhat University

บทคัดย่อ

การวิจัยปัจจัยการใช้โดรนเพื่อเพิ่มผลผลิตของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวโพดในเขตอำเภอเมืองจังหวัดเพชรบูรณ์ เพื่อศึกษา 1) พฤติกรรมการยอมรับเทคโนโลยีในการใช้โดรนเพื่อเพิ่มผลผลิตของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวโพด 2) เพื่อศึกษาการตัดสินใจเลือกใช้โดรนเพื่อเพิ่มผลผลิตของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวโพด กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา คือ เกษตรกรผู้ปลูกข้าวโพดในเขตอำเภอเมืองจังหวัดเพชรบูรณ์ จำนวน 400 ราย และเครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูลคือ แบบสอบถามในรูปแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ สถิติที่ใช้ในการวิจัย คือ ร้อยละ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการศึกษาพบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่เป็นเพศชาย มีอายุมากกว่า 50 ปี ระดับการศึกษามัธยมศึกษา สถานภาพสมรส รายได้เฉลี่ยต่อเดือน 15,000 บาท ประสบการณ์ทำการเกษตร มากกว่า 15 ปี มีพื้นที่ทำการเกษตร 10-20 ไร่ ประสบการณ์ใช้โดรน 1-3 ปี โดยเลือกใช้โดรน 6 ใบพัด ปัจจัยการตัดสินใจเลือกใช้โดรน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ปัจจัยด้านการตลาด รองลงมา ปัจจัยทางเศรษฐกิจ ปัจจัยทางสังคม และ ปัจจัยทางด้านกายภาพ ตามลำดับ ปัจจัยการยอมรับเทคโนโลยีในการใช้โดรน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ปัจจัยด้านความตั้งใจที่จะใช้งาน รองลงมา ปัจจัยด้านการรับรู้ถึงประโยชน์ และปัจจัยด้านการรับรู้ความง่ายในการใช้งาน ตามลำดับ การเพิ่มผลผลิตของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวโพด ในด้านคุณภาพและด้านต้นทุนการผลิต โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด การเพิ่มผลผลิตด้านคุณภาพ ปัจจัยการตัดสินใจเลือก ปัจจัยการยอมรับเทคโนโลยีมีอิทธิพลทางบวกต่อการเพิ่มผลผลิตของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวโพดในเขตอำเภอเมืองจังหวัดเพชรบูรณ์ร้อยละการเพิ่มผลผลิตการใช้โดรนของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวโพด 31.61

คำสำคัญ: ปัจจัยการใช้โดรน; เพิ่มผลผลิต; ผู้ปลูกข้าวโพด

ABSTRACT

Research on the factors of using drones to increase the productivity of corn farmers in Mueang District, Phetchabun Province, aims to 1) study the behavior of accepting technology in using drones to increase production of corn farmers, 2) to study the decision to use drones to increase the productivity of corn farmers. The sample group used in the study was corn farmers in Mueang Phetchabun District.

Phetchabun Province has 400 cases and the tools used to collect data are questionnaires in the form of a 5-level rating scale. Statistics used in the research are percentages and standard deviation.

The result of the study finds that most farmers are male, over 50 years old, have a high school education level, marital status, average monthly income of 15,000 baht, more than 15 years of farming experience, 10-20 rai of farming area, 1-3 years of experience using drones by choosing. Using a 6 propeller drone, Factors in deciding to use a drone overall, it is at a high level. The aspect with the highest average was marketing factors, followed by economic factors. Social factors and physical factors, respectively. Technology acceptance factors for using drones overall, it is at a high level. The aspect with the highest mean value was the factor of intention to use, followed by the factor of perceived usefulness. And factors regarding perceived ease of use, respectively. Increasing the productivity of corn farmers in terms of quality and production costs is at the highest level. Increasing quality productivity selection decision factors and technology acceptance factors have a positive influence on increasing the productivity of corn farmers in Mueang District, Phetchabun Province.

Keywords: Factors in using drones; Increasing production; Corn growers

บทนำ

ประเทศไทยเป็นประเทศที่มีส่วนร่วมในการเกษตรกรรมเป็นหลัก ซึ่งกว่าครึ่งหนึ่งของประชากรคนไทยมีอาชีพเกษตรกรรม ส่งผลให้ประเทศไทยมีจำนวนประชากรในภาคเกษตรไม่น้อยกว่าสามสิบล้านคน ดังนั้นการพัฒนาการเกษตรจึงเป็นการพัฒนาที่มีความสำคัญเป็นอย่างมาก เนื่องจากจะส่งผลให้ประชากรส่วนใหญ่ของประเทศมีรายได้สูงขึ้น และมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น (อิธิฐาน พงศ์สิรินทร์, 2556) สอดคล้องกับนโยบายที่จะช่วยพัฒนาประเทศ คือ “ประเทศไทย 4.0” โดยขับเคลื่อนเศรษฐกิจด้วยนวัตกรรม ปรับเปลี่ยนพฤติกรรมจากเมื่อก่อนลงมือทำมาก แต่ได้ผลตอบแทนน้อย เปลี่ยนเป็น ลงมือทำน้อย ซึ่งได้ผลตอบแทน มหาศาล โดยการนำเอาความคิดสร้างสรรค์เป็นแรงผลักดัน และพร้อมนำนวัตกรรมเข้ามาช่วยส่งผลให้เกษตรแบบดั้งเดิมในปัจจุบันไปสู่การเกษตรสมัยใหม่ ที่เน้นการบริหารจัดการและเทคโนโลยี (Smart Farming) โดยเกษตรกรต้องมีสถานะทางการเงินที่ดีขึ้น และเป็นเกษตรกรแบบเป็นผู้ประกอบการ

ภาคเหนือ นับว่าเป็นแหล่งปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ฤดูแล้งแหล่งใหญ่ที่สุดของประเทศ โดยเฉพาะ ภาคเหนือตอนล่างซึ่งประกอบด้วยจังหวัดพิษณุโลก เพชรบูรณ์ กำแพงเพชร อุตรดิตถ์ พิจิตร ตาก และสุโขทัย มีพื้นที่ปลูกรวมกันมากกว่าร้อยละ 60 ของพื้นที่ปลูกทั้งประเทศ เกษตรกรส่วนใหญ่ในเขตนี้นิยมปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ในฤดูแล้งในพื้นที่นาหลังเก็บเกี่ยวข้าวนาปี ข้าวโพดเป็นพืชเศรษฐกิจที่สำคัญชนิดหนึ่งของประเทศไทย จำนวนผลผลิตร้อยละ 95 ใช้ในอุตสาหกรรมผลิตอาหารสัตว์ ซึ่งประเทศไทยมีพื้นที่เพาะปลูกรวม 6.58 ล้านไร่ โดยจังหวัดเพชรบูรณ์ มีพื้นที่ปลูกมากที่สุด คือ 833,574 ไร่ รองลงมาคือ จังหวัดน่าน 664,909 ไร่ ผลผลิตรวมทั้งประเทศ 4.82 ล้านตัน (สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร, 2560) จังหวัดเพชรบูรณ์เป็นอีกพื้นที่หนึ่งที่เกษตรกรนิยมปลูกพืชไร่ต่างๆ โดยเฉพาะข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ฤดูแล้งหลังนา โดยมีเกษตรกรสมัครเข้าร่วมโครงการทั้งหมด 11,714 ราย 16,832 แปลง พื้นที่ทั้งหมด 120,208 ไร่ (กรมส่งเสริมการเกษตร, 2561) อำเภอเมืองเพชรบูรณ์ เป็นอำเภอหนึ่งในจังหวัดเพชรบูรณ์ที่มีพื้นที่เหมาะสมกับการเพาะปลูกทางการ

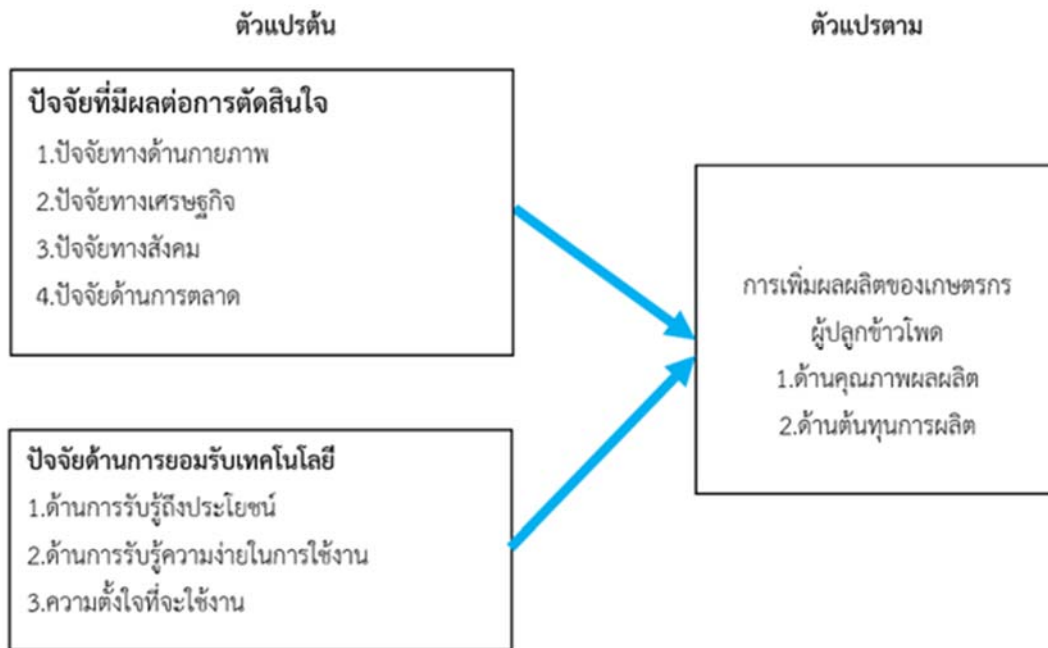

เกษตรกรรม ส่งผลให้การปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์เป็นอาชีพรองจากการปลูกข้าวนาปี โดยตั้งแต่ในปี พ.ศ. 2561 อำเภอเมืองเพชรบูรณ์มีการปลูกข้าวโพดมากขึ้นถึง 101,917 ไร่ เมื่อเทียบกับปี พ.ศ. 2560 ปลูกข้าวโพดจำนวน 72,270 ไร่ (กรมส่งเสริมการเกษตร, 2566) โดยเกษตรกรสามารถปลูกข้าวโพดได้มากถึง 3 ครั้งต่อปี จากการทำการเกษตรกรรมอย่างต่อเนื่อง สอดคล้องกับอำเภอวิเชียรบุรี ประสบปัญหาการผลิต ผลผลิตข้าวโพดต่อไร่ลดลงจากความรู้และประสบการณ์ในการผลิตข้าวโพดฤดูแล้งหลังนา การบริหารจัดการน้ำภายในแปลงเกษตร และการระบาดของศัตรูพืช ทำให้ผลผลิตไม่ได้ตามที่ตั้งเป้าหมายไว้ จากการสำรวจและรับทราบปัญหาจากเกษตรกรที่ปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ ในพื้นที่นาในเขตภาคเหนือตอนล่าง พบว่า ข้าวโพดที่ปลูกในพื้นที่นี้ยังคงให้ผลผลิตอยู่ในเกณฑ์ต่ำ โดยเฉลี่ย 795 กก./ไร่ วิธีหนึ่งในการแก้ไขปัญหาดังกล่าวคือการนำเครื่องจักร เทคโนโลยีองค์ความรู้ต่างๆ ที่มีมาใช้เพื่อทำให้การปฏิบัติงานมีความง่าย และเพิ่มผลผลิต เทคโนโลยีอากาศยานไร้คนขับเพื่อการเกษตร หรือ โดรน (Unmanned aerial vehicle or Drone) เป็นอุปกรณ์ด้านการเกษตรที่เริ่มนำมาใช้ในพื้นที่การเกษตร วัตถุประสงค์หลักในการใช้คือการพ่นสารเคมีเพื่อกำจัดศัตรูพืช ให้ปุ๋ยบำรุงพืช ถ่ายภาพ ตรวจสอบโรคและแมลงเป็นต้น โดรนสามารถทำงานในที่ที่แรงงานคนเข้าไปไม่ถึง มีความแม่นยำทำงานได้พื้นที่เป็นจำนวนมาก(กรมวิชาการเกษตร, 2562)

จากสาเหตุที่กล่าวมาทำให้ผลผลิตต่ำ ส่งผลให้เกษตรกรมีผลตอบแทนค่อนข้างต่ำ ผู้ศึกษาวิจัยสนใจทำการวิจัยเรื่องปัจจัยการใช้โดรนเพื่อเพิ่มผลผลิตของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวโพดในเขตอำเภอเมืองจังหวัดเพชรบูรณ์ เพื่อทราบถึงพฤติกรรมการยอมรับเทคโนโลยีในการใช้โดรนเพื่อเพิ่มผลผลิตของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวโพดในเขตอำเภอเมืองจังหวัดเพชรบูรณ์ อันจะเกิดแนวทางธุรกิจการบริการรับจ้างโดยการใช้โดรนพ่นพืชผลเพื่อเพิ่มผลผลิตทางการเกษตร และเป็นข้อมูล แนวทางให้แก่เกษตรกรผู้สนใจใช้โดรนพ่นพืชผลทางการเกษตรเพื่อเพิ่มผลผลิต

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาพฤติกรรมการยอมรับเทคโนโลยีในการใช้โดรนเพื่อเพิ่มผลผลิตของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวโพดในเขตอำเภอเมืองจังหวัดเพชรบูรณ์
2. เพื่อศึกษาการตัดสินใจเลือกใช้โดรนเพื่อเพิ่มผลผลิตของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวโพดในเขตอำเภอเมืองจังหวัดเพชรบูรณ์

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดที่ใช้ในการศึกษา

วิธีการดำเนินการวิจัย

การศึกษานี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ซึ่งผู้วิจัยทำการเก็บข้อมูลในรูปแบบการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) ประชากรที่ใช้ในงานศึกษานี้คือเกษตรกรครัวเรือนที่ปลูกข้าวโพดในเขตอำเภอเมืองจังหวัดเพชรบูรณ์ ช่วงระยะเวลาเดือนมีนาคม-พฤษภาคม 2567 การศึกษานี้ผู้วิจัยได้เลือกกลุ่มตัวอย่าง คือ เกษตรกรครัวเรือนที่ปลูกข้าวโพดในพื้นที่เขตอำเภอเมืองจังหวัดเพชรบูรณ์ แบ่งกลุ่มตัวอย่างตามสัดส่วนแต่ละตำบลในอำเภอเมืองของจังหวัดเพชรบูรณ์ จำนวน 17 ตำบล จำนวน 379 คน กำหนดขนาดจากสูตรทาโร ยามาเน (Taro Yamane, 1973) ระดับความเชื่อมั่น 95% ความคลาดเคลื่อนที่ 5% และเพื่อให้ข้อมูลสมบูรณ์มากขึ้น จึงกำหนดกลุ่มตัวอย่าง 400 คน ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากการแจกแบบสอบถามทั้งหมดไปวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

การศึกษานี้ผู้วิจัยได้ใช้เครื่องมือที่ใช้ในการทำงานวิจัย คือแบบสอบถาม (Questionnaire) โดยมีการแบ่งออกเป็น 5 ส่วน ดังต่อไปนี้

ส่วนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลส่วนบุคคล ประกอบด้วย เพศ อายุ ระดับการศึกษา สถานภาพ รายได้ ประสบการณ์ทำการเกษตร จำนวนพื้นที่ทำการเกษตร ประสบการณ์การใช้โดรนทางการเกษตร รูปแบบหรือประเภทโดรนที่ท่านสนใจใช้บริการ เป็นแบบสอบถามแบบเลือกตอบ (Check list)

ส่วนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับปัจจัยการตัดสินใจเลือกใช้โดรนเพื่อเพิ่มผลผลิตของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวโพดในเขตอำเภอเมืองจังหวัดเพชรบูรณ์ซึ่งเป็นแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ

ส่วนที่ 3 แบบสอบถามเกี่ยวกับปัจจัยการยอมรับเทคโนโลยีในการใช้โดรนเพื่อเพิ่มผลผลิตของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวโพดในเขตอำเภอเมืองจังหวัดเพชรบูรณ์ซึ่งเป็นแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ

ส่วนที่ 4 แบบสอบถามเกี่ยวกับการเพิ่มผลผลิตของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวโพดในเขตอำเภอเมืองจังหวัดเพชรบูรณ์ ซึ่งเป็นแบบสอบถามแบบปลายเปิดและแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ

ส่วนที่ 5 ข้อเสนอแนะ เป็นแบบสอบถามแบบปลายเปิด

ผู้วิจัยได้ทดสอบความเที่ยงตรงของเนื้อหา (validity) โดยการนำตัวแปรทุกตัวมาร่างเป็นข้อคำถาม โดยการหาค่าดัชนีของความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ (IOC : Index of item objective congruence) ได้ผลแล้วนำไปวิเคราะห์ดัชนีความสอดคล้อง (IOC) และเลือกข้อคำถามที่มีค่า IOC มากกว่า 0.5 มาเป็นข้อคำถาม และนำมาปรับปรุงข้อคำถามให้สอดคล้องกับข้อเสนอแนะจากผู้เชี่ยวชาญ และนำแบบสอบถามที่ได้รับการแก้ไขแล้วไปทดลองใช้ (Try Out) กับประชากรที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา ได้ค่าเท่ากับ 0.901 สำหรับกระบวนการและขั้นตอนการเก็บข้อมูล ได้ทำการแจกแบบสอบถามให้กับเกษตรกรครัวเรือนที่ปลูกข้าวโพดในเขตอำเภอเมืองจังหวัดเพชรบูรณ์

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลคือ ร้อยละ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์ข้อมูลปัจจัยการใช้โดรนเพื่อเพิ่มผลผลิตของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวโพด โดยใช้การวิเคราะห์ความถดถอยพหุคูณ

ผลการวิจัย

กลุ่มประชากรที่ทำการศึกษา ครั้งนี้คือ เกษตรกรครัวเรือนที่ปลูกข้าวโพดในเขตอำเภอเมืองเพชรบูรณ์ จังหวัดเพชรบูรณ์ กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 400 คน เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาค้างนี้ ใช้แบบสอบถามมีลักษณะเป็นคำถามแบบปลายปิด และคำถามแบบปลายเปิด ผลการวิเคราะห์ข้อมูล คือ

1) ข้อมูลส่วนบุคคล ส่วนใหญ่เป็นเพศชาย คิดเป็นร้อยละ 64.8 มีอายุมากกว่า 50 ปี คิดเป็นร้อยละ 36.5 ระดับการศึกษามัธยมศึกษา คิดเป็นร้อยละ 39.5 สถานภาพสมรส คิดเป็นร้อยละ 74.3 รายได้เฉลี่ยต่อเดือน 15,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 69.8 ประสบการณ์ทำการเกษตร มากกว่า 15 ปี คิดเป็นร้อยละ 38.25 มีพื้นที่ทำการเกษตร 10-20 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 43 ประสบการณ์ใช้โดรน 1-3 ปี คิดเป็นร้อยละ 53.5 โดยเลือกใช้โดรน 6 ใบพัด ร้อยละ 93.5

2) ปัจจัยการตัดสินใจเลือกใช้โดรน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ปัจจัยด้านการตลาด (\bar{X} =4.10) ปัจจัยทางเศรษฐกิจ (\bar{X} =4.06) ปัจจัยทางสังคม (\bar{X} =4.05) และปัจจัยทางด้านกายภาพ (\bar{X} =3.63) ซึ่งแสดงผลตามตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานระดับปัจจัยการตัดสินใจเลือกใช้โดรน

ปัจจัยด้านการตัดสินใจ	X	S.D.	แปลความหมาย
1. ด้านกายภาพ	3.63	.82	มาก
2. ด้านทางเศรษฐกิจ	4.06	.75	มาก
3. ด้านทางสังคม	4.05	.73	มาก
4. ด้านการตลาด	4.10	.72	มาก
รวม	3.96	.75	มาก

3) ปัจจัยการยอมรับเทคโนโลยีในการใช้โดรน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ปัจจัยด้านความตั้งใจที่จะใช้งาน ($\bar{X}=4.34$), ปัจจัยด้านการรับรู้ถึงประโยชน์ ($\bar{X}=4.03$) และปัจจัยด้านการรับรู้ความง่ายในการใช้งาน ($\bar{X}=4.02$) ซึ่งแสดงผลตามตารางที่ 2

ตารางที่ 2 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานระดับปัจจัยการยอมรับเทคโนโลยีในการใช้โดรน

ปัจจัยการยอมรับเทคโนโลยี	X	S.D.	แปลความหมาย
1. ด้านการรับรู้ถึงประโยชน์	4.03	0.74	มาก
2. ด้านการรับรู้ความง่ายในการใช้งาน	4.00	0.77	มาก
3. ด้านความตั้งใจที่จะใช้งาน	4.34	0.59	มาก
รวม	4.12	0.52	มาก

4) การเพิ่มผลผลิตของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวโพด ในด้านคุณภาพและด้านต้นทุนการผลิต โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด การเพิ่มผลผลิต ด้านคุณภาพ ($\bar{X}=4.60$) ด้านต้นทุนการผลิต ต้นทุนและผลผลิต เมื่อไม่ใช้โดรนต้นทุน 5522 บาท/ไร่. ผลผลิต 6291 บาท/ไร่. และใช้โดรนต้นทุน 5153 บาท/ไร่. ผลผลิต 7725 บาท/ไร่. การเพิ่มผลผลิต (Productivity) ไม่ใช้โดรนผลผลิตได้ 1.139 และ ใช้โดรนผลผลิตได้ 1.499 ใช้โดรนมีความสามารถเพิ่มผลผลิตของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวโพด ร้อยละ 31.61 ซึ่งแสดงผลตามตารางที่ 3 และ ตารางที่ 4

ตารางที่ 3 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานระดับการเพิ่มผลผลิตของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวโพด ในด้านคุณภาพ

ด้านคุณภาพ	X	S.D.	แปลความหมาย
1. ใช้เวลาพ่นสารเคมีลดลงเมื่อใช้โดรนพ่นสารเคมีในการปลูกข้าวโพด	4.90	0.30	มากที่สุด
2. มีค่าใช้จ่ายลดลงเมื่อใช้โดรนพ่นสารเคมีในการปลูกข้าวโพด	4.53	0.57	มากที่สุด
3. โดรนพ่นสารเคมีในการปลูกข้าวโพด มีราคาขายข้าวโพดสูงขึ้น	3.65	0.65	มาก
4. โดรนพ่นสารเคมีในการปลูกข้าวโพด มีผลผลิตที่คุณภาพสูงขึ้น	4.31	0.62	มาก
รวม	4.60	0.53	มากที่สุด

ตารางที่ 4 รายงานผลเรื่อง ต้นทุนและผลผลิต ของการปลูกข้าวโพด

ค่าเฉลี่ย	ไม่ใช้โดรน		ใช้โดรน	
	ต้นทุน	ผลผลิต	ต้นทุน	ผลผลิต
	5522	6291	5153	7725

ตารางที่ 5 แสดงผลการวิเคราะห์สหสัมพันธ์เพียร์สันระหว่างตัวแปรปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจ
ปัจจัยด้านการยอมรับเทคโนโลยีกับการเพิ่มผลิตของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวโพดด้านคุณภาพ
ผลผลิต (n=400)

	การเพิ่มผลิตของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวโพด ด้านคุณภาพการผลิต	
	Coefficients	Sig
1. ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจ	.541	.000*
2. ปัจจัยด้านการยอมรับเทคโนโลยี	.501	.000*

* ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05

ตารางที่ 6 แสดงผลการวิเคราะห์การถดถอยเชิงเส้นพหุคูณ (n=400)

Model	Coefficients					
	Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients		t	Sig
	b	Std. Error	Beta			
(Constant)	.167	.004			39.333	.000
1. ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจ	.479	.002	.541		275.619	.000
2. ปัจจัยด้านการยอมรับเทคโนโลยี	.482	.002	.501		255.218	.000
R ² = 1.0, Adjusted R ² = 1.0, F = 446433.948, sig of F = 0.000*						

* ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05

จากตารางที่ 6 ผลการวิเคราะห์การถดถอยเชิงเส้นพหุคูณโดยวิธีการคัดเลือกแบบนำตัวแปรอิสระเข้าสมการทั้งหมด (Enter) พบว่า ปัจจัยที่มีอิทธิพลอย่างมีนัยสำคัญต่อการเพิ่มผลิตของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวโพดในเขตอำเภอเมือง จังหวัดเพชรบูรณ์ ได้แก่ ด้านปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจ ($\beta = 0.479$, $p > 0.05$) ด้านปัจจัยด้านการยอมรับเทคโนโลยี ($\beta = 0.482$, $p > 0.05$) ตัวแปรอิสระทั้งหมดสามารถอธิบายความแปรปรวนของตัวแปรตาม คือ การเพิ่มผลิตของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวโพด ได้ร้อยละ 100 และเมื่อพิจารณาเงื่อนไขด้านความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระด้วยค่า VIF พบว่า ค่าทุกค่ามีค่าน้อยกว่า 10 ดังนั้น จึงสรุปได้ว่า ตัวแปรอิสระในสมการถดถอยพหุไม่มีปัญหาเรื่องความสัมพันธ์ที่สูงเกินไป

อภิปรายผล

ผู้ศึกษาได้สรุปผลการศึกษา ปัจจัยการใช้โดรนเพื่อเพิ่มผลิตของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวโพดในเขตอำเภอเมืองจังหวัดเพชรบูรณ์ มีดังนี้

1. ผลการศึกษาการตัดสินใจเลือกใช้โดรนเพื่อเพิ่มผลิตของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวโพดในเขตอำเภอเมืองจังหวัดเพชรบูรณ์ พบว่า

1.1 ปัจจัยทางด้านกายภาพ พบว่า เกษตรกรผู้ปลูกข้าวโพดในเขตอำเภอเมืองจังหวัดเพชรบูรณ์ มีเลือกใช้ใช้บริการโดรนแบบ 6 ใบพัด เพื่อเพิ่มผลิต อยู่ในระดับที่มาก ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัย วิชัย โอภาณุกุล, อานนท์ สายคำฟู, พุทธิชาติ ปุณวัฒน์, อิศเรศ เทียนทัต, บาลทิพย์ ทองแดง และวีระ สุขประเสริฐ (2560) เรื่อง การวิจัยอากาศยานไร้คนขับ (Drone) สำหรับเกษตรกร

อินทรีย์ ปัญหาสารเคมีตกค้างในผลผลิตเกษตรและสิ่งแวดล้อม มีคุณลักษณะทางเทคนิค ดังนี้ (1) เป็นไดรอนแบบมัลติโรเตอร์ 4 ใบพัด (2) ควบคุมการทำงานด้วยรีโมท (3) ใช้ต้นกำลังจากแบตเตอรี่ 16,000 mAh (4) มีระยะห่างแกนมอเตอร์ใบพัด 90 cm (5) บรรจุสารได้ครั้งละ 4 l (6) หน้ากว้างการพ่น 1.5-3.0 m. (7) ความสูงที่เหมาะสมจากยอดพืชเป้าหมาย 1.5-2.5 m. (8) มิติโดยรวม (กxขxล) 100x160x50 cm (9) น้ำหนัก 5.5kg และ(10) ราคาประมาณ 100,000 บาท

1.2 ปัจจัยทางเศรษฐกิจ พบว่า เกษตรกรผู้ปลูกข้าวโพดในเขตอำเภอเมืองจังหวัดเพชรบูรณ์ ทราบเรื่องราคาขายข้าวโพด มีราคาค่อนข้างสูง โดยเมื่อผลผลิตออกมาแล้วจะส่งผลให้มีความจำเป็นในการทำการเกษตร พร้อมทั้งสนใจใช้ไดรอนเพื่อช่วยลดต้นทุนในการผลิต อยู่ในระดับที่มาก ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัย อธิพันธ์ สร้อยญาณะ, เยาวเรศ เซาวนพูนผล และภรรณีภา แซ่ลิว (2565) เรื่องการยอมรับเทคโนโลยีการใช้อากาศยานไร้คนขับในการพ่นสารเคมีของเกษตรกรผู้ทำนา อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่ ผลการศึกษาพบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อการยอมรับใช้เทคโนโลยีอากาศยานไร้คนขับอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05 ด้านเศรษฐกิจ คือ รายได้จากข้าว

1.3 ปัจจัยทางสังคม พบว่า เกษตรกรผู้ปลูกข้าวโพดในเขตอำเภอเมืองจังหวัดเพชรบูรณ์ ได้รับคำแนะนำจากผู้นำกลุ่มเกษตรกรและมีการประชาสัมพันธ์ พร้อมทั้งความเชื่อในเรื่องการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการทำงานของเกษตรกร โดยการเลือกใช้ไดรอนเพื่อเพิ่มผลผลิต อยู่ในระดับที่มาก ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัย อธิพันธ์ สร้อยญาณะ, เยาวเรศ เซาวนพูนผล และภรรณีภา แซ่ลิว (2565) เรื่องการยอมรับเทคโนโลยีการใช้อากาศยานไร้คนขับในการพ่นสารเคมีของเกษตรกรผู้ทำนา อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่ ผลการศึกษาพบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อการยอมรับใช้เทคโนโลยีอากาศยานไร้คนขับอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05 พื้นที่ปลูกข้าวด้านสังคม คือ การเป็นผู้นำ การได้รับคำแนะนำจากผู้นำกลุ่มเกษตรกร เครือข่ายเกษตรกร ด้านกายภาพ คือ จำนวนครั้งของการเกิดศัตรูพืช สำหรับทัศนคติของเกษตรกรที่มีต่อคุณลักษณะเทคโนโลยีที่มีผลต่อการยอมรับเทคโนโลยีไดรอน พบว่า ด้านการรับรู้ประโยชน์ของเทคโนโลยีอากาศยานไร้คนขับ

1.4 ปัจจัยด้านการตลาด พบว่า เกษตรกรผู้ปลูกข้าวโพดในเขตอำเภอเมืองจังหวัดเพชรบูรณ์สนใจเลือกใช้ไดรอน ถ้าพนักงานมีความรู้ความชำนาญเกี่ยวกับไดรอนให้คำปรึกษา พร้อมทั้งการบริการที่รวดเร็วทันต่อการแก้ปัญหาขณะใช้ไดรอนในแปลงข้าวโพด การจัดการบริการใช้ไดรอนพ่นมีให้เลือกตามความต้องการกับแต่ละพื้นที่ปลูกข้าวโพด มีจัดรูปแบบการบริการไดรอนพ่นในแปลงปลูกข้าวโพดหลากหลายตามขนาดและพื้นที่ปลูก อยู่ในระดับที่มาก

2. ผลการศึกษาพฤติกรรมการยอมรับเทคโนโลยีในการใช้ไดรอนเพื่อเพิ่มผลผลิตของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวโพดในเขตอำเภอเมืองจังหวัดเพชรบูรณ์ พบว่า เกษตรกรผู้ปลูกข้าวโพดในเขตอำเภอเมืองจังหวัดเพชรบูรณ์ มีปัจจัยการยอมรับเทคโนโลยี ด้านการรับรู้ถึงประโยชน์ เช่น ใช้ไดรอนพ่นสารเคมีในแปลงปลูกข้าวโพด มีความถูกต้อง แม่นยำและน่าเชื่อถือ ด้านการรับรู้ความง่ายในการใช้งาน เช่น ใช้ไดรอนช่วยลดขั้นตอนในการปลูกข้าวโพด และความตั้งใจที่จะใช้งาน เช่น มีความต้องการที่ใช้ไดรอนพ่นสารเคมีในการปลูกข้าวโพด เพื่อความสะดวกและรวดเร็วในการทำงาน อยู่ในระดับที่มาก ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัย ธงชัย วะสุวรรณ และเจษฎา วงศ์แสนสุขเจริญ (2565) เรื่องการยอมรับเทคโนโลยีและนวัตกรรมที่ส่งผลต่อความตั้งใจใช้ไดรอนเพื่อการเกษตรในอุตสาหกรรมเกษตร ผลการวิจัยพบว่า ระดับของการยอมรับเทคโนโลยีและนวัตกรรมที่ส่งผลต่อความตั้งใจใช้ไดรอนโดยรวมอยู่ในระดับมาก (3.95) ในส่วนปัจจัยการยอมรับเทคโนโลยีและนวัตกรรมพบว่า การรับรู้ถึงความง่ายในการใช้งานมีอิทธิพลเชิงบวกต่อการรับรู้ถึงประโยชน์ที่ได้รับของผู้ใช้ไดรอน การรับรู้ถึงประโยชน์ที่ได้รับมีอิทธิพลเชิงบวกต่อทัศนคติที่มีต่อการใช้ไดรอน การรับรู้ถึงความง่ายในการใช้งานมีอิทธิพลเชิงบวกต่อทัศนคติที่มีต่อการใช้ไดรอนและทัศนคติที่มีต่อการใช้ไดรอนมีอิทธิพลเชิงบวกต่อความตั้งใจใช้ไดรอน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และสอดคล้องกับงานวิจัย จิรวัดนา แสนขาว,

พินิตนาถ สุภาไชยกิจ, นัยปกร ยุทธนาพา และนลินรัตน์ จันทร์น้อย (2566) เรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลต่อความตั้งใจใช้เทคโนโลยี และนวัตกรรมโดรนในการบริหารจัดการการเกษตรในจังหวัดนครนายก พบว่า การรับรู้ประโยชน์ของเทคโนโลยี โดรนต่อการเกษตรมีความสัมพันธ์กับทัศนคติการใช้โดรนทางการเกษตรในระดับสูง ซึ่งทัศนคติต่อการใช้โดรนยังมีความสัมพันธ์กับความตั้งใจใช้โดรนทางการเกษตรในระดับสูงมากและการรับรู้ประโยชน์ที่ได้รับจากเทคโนโลยีโดรนเพื่อการเกษตรยังมีความสัมพันธ์กับความตั้งใจในการใช้โดรนในระดับสูงมากอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

ข้อเสนอแนะการวิจัย

ข้อเสนอแนะในการนำผลการศึกษาไปประยุกต์ใช้

จากการศึกษาปัจจัยการใช้โดรนเพื่อเพิ่มผลผลิตของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวโพดในเขตอำเภอเมืองจังหวัดเพชรบูรณ์

1. ปัจจัยการตัดสินใจเลือกใช้โดรน พบว่า จากการวิจัยส่วนใหญ่ให้ความสำคัญกับปัจจัยด้านการตลาด โดยด้านธุรกิจผู้เช่าโดรนหรือผู้บริการรับจ้างโดรนฉีดพ่น ควรจัดรูปแบบการบริการโดรนให้มีหลายรูปแบบ พร้อมสื่อสารประชาสัมพันธ์ และต้องมีความรู้ ความชำนาญเกี่ยวกับโดรน โดยให้คำปรึกษาเพื่อลดต้นทุนและเพิ่มผลผลิตให้กับเกษตรกรผู้สนใจใช้บริการ

2. ปัจจัยด้านการยอมรับเทคโนโลยี พบว่า จากการวิจัยส่วนใหญ่ให้ความสำคัญกับปัจจัยด้านความตั้งใจที่จะใช้งาน ซึ่งเกษตรกรหรือผู้สนใจด้านเทคโนโลยีเพื่อนำไปใช้ในกลุ่มการเกษตร โดรนเป็นตัวเลือกอีกหนทางที่น่าสน ซึ่งโดรนสามารถฉีดพ่นได้ทั่วถึงในแปลงการเกษตรและมีความแม่นยำที่สูง ช่วยลดระยะเวลาในการทำงาน ลดโอกาสการสัมผัสสารเคมี พร้อมทั้งสามารถลดต้นทุนและเพิ่มผลผลิต

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรจะขยายขอบเขตงานวิจัยให้กว้างขึ้นไปยังองค์การต่างๆ เพื่อครอบคลุมทั้งจังหวัดเพชรบูรณ์

2. หากมีขอบเขตระยะเวลาพอควรเพิ่มเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลอื่นๆ เช่น การสัมภาษณ์เจาะลึก หรือการจัดสนทนากลุ่ม เพื่อให้ได้ข้อมูลที่หลากหลายหรือเฉพาะเจาะจงมากขึ้น

กิตติกรรมประกาศ

การค้นคว้าอิสระเรื่อง ปัจจัยการใช้โดรนเพื่อเพิ่มผลผลิตของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวโพดในเขตอำเภอเมืองจังหวัดเพชรบูรณ์ ครั้งนี้สำเร็จลุล่วงลงได้ด้วยความกรุณาและความช่วยเหลืออย่างดีจาก อาจารย์ ดร.เจน จันทรสุภาเสน อาจารย์ที่ปรึกษาการค้นคว้าอิสระ และ อาจารย์ ดร.แก้วตา ผิวพรรณ อาจารย์ที่ปรึกษาร่วมการค้นคว้าอิสระ ที่ได้ให้ความอนุเคราะห์ โดยการเสียสละเวลาในการแนะนำให้คำปรึกษา แนะนำแนวทาง ข้อคิดเห็นอันเป็นประโยชน์ ขอขอบคุณคณาจารย์สาขาวิชาบริหารธุรกิจ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์ ทุกท่านที่ให้ความรู้ด้านต่างๆ และแนวคิดอันเป็นประโยชน์ต่อการทำการค้นคว้าอิสระในครั้งนี้ ขอขอบคุณมหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์ ที่ได้ให้โอกาสได้เข้าศึกษาในระดับปริญญาโทของสถาบันแห่งนี้ ซึ่งจะได้นำความรู้ที่ได้รับในการศึกษาไปปรับใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อไป ผู้วิจัยขอขอบคุณกลุ่มชมรมก้านันและผู้ใหญ่บ้านในเขตอำเภอเมืองที่ให้ความอนุเคราะห์ในการให้ลูกบ้านที่ประกอบอาชีพเกษตรกรในด้านการปลูกข้าวโพด โดยได้ทำแบบสอบถามเพื่อเป็นข้อมูลเป็นอย่างดี และขอขอบคุณความช่วยเหลือ ส่งผลให้การค้นคว้าอิสระฉบับนี้สำเร็จไปได้ด้วยดี ผู้วิจัยหวังเป็นอย่างยิ่งว่า การค้นคว้าอิสระนี้จะ เป็นประโยชน์ต่อผู้ประกอบการในเรื่องการให้บริการและผู้สนใจใช้โดรนในการทำการเกษตร

องค์ความรู้ใหม่

การวิจัยเรื่อง ปัจจัยการใช้โดรนเพื่อเพิ่มผลผลิตของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวโพดในเขตอำเภอเมืองจังหวัดเพชรบูรณ์ ส่งผลให้ธุรกิจผู้เช่าโดรนหรือผู้บริการรับจ้างโดรนคิดค้นทราบข้อมูลเป้าหมายและพฤติกรรมของเกษตรกรผู้สนใจใช้โดรนเพื่อเพิ่มผลผลิตของการทำการเกษตร ซึ่งนำมาปรับใช้และพัฒนารูปแบบการให้บริการ ที่จะสามารถดึงดูดเกษตรกรและผู้ที่เกี่ยวข้อง ในส่วนกลุ่มเกษตรกรทราบข้อมูลเรื่องการใช้โดรนสามารถส่วนลดต้นทุนและเพิ่มผลผลิตทางการเกษตรเมื่อเปิดใจหรือหันมาสนใจเลือกใช้โดรน โดยเป็นตัวเลือกในการเพิ่มผลกำไรในอนาคต

เอกสารอ้างอิง

- กรมส่งเสริมการเกษตร. (2566). *ข้อมูลการปลูกข้าวโพด*. (ออนไลน์) (อ้างเมื่อ 25 ธันวาคม 2566). จาก: https://aiu.doae.go.th/bi_report/bi_report1/#tabs4.
- กรมส่งเสริมการเกษตร. (2561). *ข้อมูลเกษตรกรสมัครเข้าร่วมโครงการ*. (ออนไลน์) (อ้างเมื่อ 15 มกราคม 2567). จาก: <https://ssnet.doae.go.th..>
- กรมวิชาการเกษตร. (2562). *รายงานประจำปี*. (ออนไลน์) (อ้างเมื่อ 15 มกราคม 2567). จาก [https://www.doa.go.th/share/showthread.php?tid=2401.\[2567\]](https://www.doa.go.th/share/showthread.php?tid=2401.[2567]).
- จิรวัดนา แสนขาว, พนิตนาฏ สุภาไชยกิจ, นัยปรกร ยุทธนาวา และนลินรัตน์ จันทร์น้อย. (2566). ปัจจัยที่ส่งผลต่อความตั้งใจใช้เทคโนโลยี และนวัตกรรมโดรนในการบริหารจัดการการเกษตรในจังหวัดนครนายก. *Vocational Education Central Region Journal*, 7(1), 40-53.
- ธงชัย วะสุวรรณ และเจษฎาวงศ์ แสนสุขเจริญ. (2565). การยอมรับเทคโนโลยี และนวัตกรรมที่ส่งผลต่อความตั้งใจใช้โดรนเพื่อการเกษตรในอุตสาหกรรมเกษตร. *วารสารปัญญาภิวัฒน์*, 14(1), 143-157.
- วิชัย โอภาณุกุล, อานนท์ สายคำฟู, พงทิชาชาติ ปุณวัฒโท, อิศเรศ เทียนทัด, บาลทิพย์ ทองแดง และวีระ สุขประเสริฐ. (2560). *การวิจัยอากาศยานไร้คนขับ (Drone) สำหรับเกษตรกรอินทรีย์*. ใน สมาคมวิศวกรรมเกษตรแห่งประเทศไทย ครั้งที่ 18 ; ประจำปี 2560 กรุงเทพฯ.
- สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร. (2560). *ข้อมูลพื้นที่การปลูกข้าวโพด*. (ออนไลน์) (อ้างเมื่อ 15 มกราคม 2566). จาก <https://www.oae.go.th..>
- อชิฐฐาน พงศ์สิรินทร์. (2556). *ประเทศไทยกับเกษตรกรรม*. (ออนไลน์) (อ้างเมื่อ 10 พฤษภาคม 2566). จาก <https://www.law.cmu.ac.th/law2011/177404/files/1325741886.docx>.
- อชิพันธ์ สร้อยญาณะ, เขาวเรศ เขาวนพูนผล และกรรณิกา แซ่ลิว. (2565). การยอมรับเทคโนโลยีการใช้อากาศยานไร้คนขับในการขนส่งสารเคมีของเกษตรกรผู้ทำนา อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่. *วารสารแก่นเกษตร*, 50(1), 358-391.
- Taro Yamane. (1973). *Statistics : An Introductory Analysis*. (3rd ed). Newyork : Harper and Row Publication.

ปัจจัยด้านประชากรที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมในการใช้บริการ
คาเฟ่ อเมซอนอำเภอเมืองเพชรบูรณ์ของนักศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์
Demographic factors that are related to behavior in using services Cafe
Amazon, Mueang Phetchabun District, owned by Phetchabun Rajabhat
University students

พรสวรรค์ ประชาจักษ์¹ กฤษรัตน์ จันทศรีวังษ์¹ จิรภิญญา บำรุงไทย¹ ธิตติภา รื่นลาภะ¹ ณัฐพล แก้วยศ¹
เรืองศักดิ์ คำตุ้ม¹ ปราณีต ใจหนัก²

Pornsawan Prachajak¹ Kritsarat Jantarasiwong¹ Jirapinya Bamrungthai¹ Thititpa Ruenlapha¹
Natthapon Kaewyot¹ Ruangsak Khumtum¹ Praneet Jainak²

¹นักศึกษาศาสาวิชาการตลาด มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์

Marketing student, Phetchabun Rajabhat University

²อาจารย์สาขาวิชาการตลาดมหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์

Lecturer in Marketing, Phetchabun Rajabhat University

p_jainak@hotmail.com โทร 0819532151

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อการศึกษาปัจจัยด้าน เพศ อายุ รายได้ต่อเดือน ของนักศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์ที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการใช้บริการคาเฟ่ อเมซอนในอำเภอเมืองเพชรบูรณ์ โดยทำการศึกษาแนวคิด เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อหาตัวแปร และนำมาพัฒนาแบบสอบถามโดยใช้แบบสอบถามออนไลน์บนแพลตฟอร์ม Google form เพื่อรวบรวมข้อมูลในรูปแบบออนไลน์ผ่านแอปพลิเคชัน Line และ Facebook วิเคราะห์ผลทางสถิติเชิงพรรณนา เพื่อหาค่าแจกแจงความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน โดยใช้ Frequency Distribution และสถิติเชิงอนุมานเพื่อหาความสัมพันธ์ของตัวแปรต่าง ๆ โดยใช้โปรแกรม SPSS โดยใช้การวิเคราะห์ Chi-square กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในงานวิจัย (Sample size) คือกลุ่มนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์ เนื่องจากเป็นเป้าหมายที่อยู่ในขอบเขตพื้นที่ต่อความสะดวกในการเก็บข้อมูล โดยใช้สูตรของทาร์โร ยามาเน่ กลุ่มตัวอย่างที่ตอบแบบสอบถามมาทั้งหมด 400 คน ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ พบว่า มีผู้ตอบแบบสอบถามเพศชาย 142 คน คิดเป็นร้อยละ 35.50 เพศหญิงมี 258 คน คิดเป็นร้อยละ 64.50 ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่อยู่คณะครุศาสตร์ 81 คน คิดเป็นร้อยละ 20.30 คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ จำนวน 81 คน คิดเป็นร้อยละ 20.30 คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี 78 คน คิดเป็นร้อยละ 19.50 คณะวิทยาการจัดการ 80 คน คิดเป็นร้อยละ 20.00 คณะเทคโนโลยีการเกษตรและเทคโนโลยีอุตสาหกรรม 80 คน คิดเป็นร้อยละ 20.00 รายได้ ต่ำกว่า 5,000 บาท จำนวน 129 คน คิดเป็นร้อยละ 32.30 รายได้ 5,001 - 10,000 บาท จำนวน 183 คน คิดเป็นร้อยละ 45.80 รายได้ 10,001 - 15,000 บาท จำนวน 76 คน คิดเป็น ร้อยละ 19.00 รายได้ 15,001 - 20,000 บาท จำนวน 12 คน คิดเป็นร้อยละ 3.00 รายได้ 20,001 บาทขึ้นไป จำนวน 0 คน คิดเป็นร้อยละ 0.00 ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ พบว่า เพศ อายุ รายได้ต่อเดือน มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมในการใช้บริการคาเฟ่ อเมซอน อำเภอเมืองเพชรบูรณ์ โดยมีค่านัยสำคัญทางสถิติไม่เกินร้อยละ 0.05

คำสำคัญ: ปัจจัยด้านประชากร ความสัมพันธ์ของพฤติกรรม การใช้บริการคาเฟ่ อเมซอน

ABSTRACT

This research aims to study factors such as gender, age, and monthly income that has a relationship with the behavior of using Café Amazon services in Mueang Phetchabun District By studying concepts, documents, and related research to find variables. And used to develop a questionnaire using an online questionnaire on the Google form platform to collect data in an online format through the Line and Facebook applications. Descriptive statistical analysis of the results was carried out. To find the frequency distribution, mean values, mean values, and standard deviations using Frequency Distribution and inferential statistics to find relationships among various variables using the SPSS program using Chi-square analysis. The sample group used in the research (Sample size) is a group of Phetchabun Rajabhat University students. Because the target is within the area, it is convenient to collect data. Using Taro Yamane's formula, a sample group of 400 people responded to the questionnaire. The objective research results found that there were 142 male respondents, representing 35.50 percent, and 258 female respondents, representing 64.50 percent. Most of the questionnaires were from the Faculty of Education, 81 people, accounting for 20.30 percent. Faculty of Humanities and Social Sciences, 81 people, accounting for 20.30 percent. Faculty of Science and Technology, 78 people, accounting for 19.50 percent. Faculty of Management Science, 80 people, accounting for 20.00 percent. Faculty of Agricultural Technology and Industrial Technology 80 people, accounting for 20.00 percent. Income less than 5,000 baht, 129 people, accounting for 32.30 percent. Income 5,001 - 10,000 baht, 183 people, accounting for 45.80 percent. Income 10,001 - 15,000 baht, 76 people, accounting for percent. 19.00 income 15,001 - 20,000 baht, 12 people, calculated as 3.00 percent. Income 20,001 baht or more, 0 people, calculated as 0.00 percent. Results of the objective research found that gender, age, monthly income There is a relationship with behavior in using Café Amazon services. Mueang Phetchabun District with a statistical significance not exceeding 0.05 percent

Keywords: Demographic factors relationship of behavior Using the Amazon Cafe service

บทนำ

การบริโภคกาแฟของโลกมีแนวโน้มเพิ่มมากขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยในช่วง 10 ปีที่ผ่านมา การบริโภค กาแฟของโลกเติบโตเฉลี่ยร้อยละ 2.1 ต่อปี (ที่มา: International Coffee Organization, 2563) ซึ่ง อุตสาหกรรมกาแฟไทยก็มีแนวโน้มเติบโตไปในทิศทางเดียวกัน โดยในช่วง 5 ปีที่ผ่านมา (ปี 2558-2562) ปริมาณความต้องการใช้เมล็ดกาแฟของไทยเฉลี่ยที่ 78,953 ตันต่อปี แต่ไทยสามารถผลิตเมล็ดกาแฟดิบได้ เฉลี่ย 26,162 ตันต่อปี ทำให้ผลผลิตไม่เพียงพอกับความต้องการบริโภค จึงถือเป็นโอกาสให้อุตสาหกรรม กาแฟไทยเพิ่มผลผลิต และสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์กาแฟใหม่ ๆ เพื่อตอบสนองความต้องการของผู้บริโภคทั้งใน และต่างประเทศ (ปทุมมา ตั้งชูลาภ, 2566)

ร้านกาแฟ Cafe Amazon ถือกำเนิดขึ้นครั้งแรกในปี 2545 จำวีสัยทัศน์ของผู้บริหาร บริษัท ปตท. จำกัด (มหาชน) ที่เล็งเห็นถึงโอกาสในการเพิ่มศักยภาพทางการตลาดของสถานีบริการน้ำมัน ปตท. จึงได้วางแนวคิดให้เป็นธุรกิจหนึ่งในสถานีบริการน้ำมัน ปตท. ที่สร้างรายได้ให้กับบริษัทฯ และตอบสนอง ต่อไลฟ์สไตล์ของผู้บริโภคและคนเดินทางได้มากขึ้น การสร้างแบรนด์ "Café

Amazon" เริ่มต้นจาก แนวความคิดที่ว่า ประเทศบราซิลซึ่งเป็นต้นตำรับกาแฟและดินแดนแห่งนี้มีป่า Amazon อันเป็นสุดยอดแห่ง ป่าดงดิบธรรมชาติของโลก ที่อุดมไปด้วยเสน่ห์ของธรรมชาติอันยิ่งใหญ่ ทั้งพืชพรรณแมกไม้ สายน้ำ สัตว์ป่า นานาชนิด และยังเป็นแหล่งผลิตอากาศอันบริสุทธิ์ แนวความคิดนี้จึงถูกนำมาเพื่อสร้างสรรค์เป็นร้านกาแฟที่มี บรรยากาศร่มรื่นเย็นสบายด้วยร่มไม้และน้ำล้อมรอบ โดยตลอดระยะเวลาที่ผ่านมาร้าน Café Amazon ถูกพัฒนาให้เป็นจุดนัดพบ แหล่งพักผ่อน สำหรับคนเดินทาง ตกแต่งด้วยโทนสีเขียว นำเสนอภาพลักษณ์แนว ธรรมชาติ โดยใช้สวนหย่อมและน้ำพุเพื่อสร้างบรรยากาศ ร่มรื่น เย็นสบาย ความรู้สึกผ่อนคลาย ซึ่งถือเป็น เอกลักษณ์ของร้าน Cafe Amazon เสมือนเป็นโอเอซิสของคนเดินทาง และด้วยเอกลักษณ์รสชาติเครื่องดื่ม กาแฟที่เข้มข้น จึงกลายมาเป็นสโลแกนที่ว่า "Taste of Nature" (บริษัท ปตท. น้ำมันและการค้าปลีก จำกัด มหาชน, 2560)

ปัจจุบันมีร้านกาแฟเกิดขึ้นมากมายในประเทศไทย ในรูปแบบร้านกาแฟประเภทแฟรนไชส์ ที่มี ทั้งที่แตกสาขามาจากต่างประเทศ ซึ่งส่วนมากจะมาจากการลงทุนของบริษัทแม่เอง หรือซื้อลิขสิทธิ์โดยนักลงทุน ในประเทศไทย เช่น Dean & DeLuca เป็นต้น ในขณะที่แฟรนไชส์ของประเทศไทยส่วนใหญ่จะเปิดโอกาสให้ ผู้ประกอบการที่สนใจธุรกิจกาแฟเข้ามารวมลงทุนเป็นเจ้าของผ่านระบบแฟรนไชส์ อาทิ ร้านกาแฟเมซอน เป็นต้น โดยในช่วง 5 ปีที่ผ่านมาเชนร้านกาแฟมีอัตราการเติบโตเฉลี่ยร้อยละ 8.8 ต่อปี สูงกว่าภาพรวมที่เติบโต เฉลี่ยร้อยละ 6.2 ต่อปี เนื่องจากหนึ่งในกลยุทธ์หลักในการช่วงชิงส่วนแบ่งตลาดของผู้ประกอบการกลุ่มนี้คือ การขยายสาขา ดังจะเห็นได้จาก สตาร์บัคตั้งเป้าเพิ่มจำนวนร้านให้ครบ 400 สาขาภายในปีนี้ ปัจจุบันมี สาขา ประมาณ 321 แห่ง ทั่วประเทศ ขณะที่ คาเฟ่เมซอน มีแผนที่จะเพิ่มสาขาเพิ่มอีก 300 สาขาทั้งใน ปีม้น้ำมัน และช่องทางอื่น ๆ อินทนิล ปัจจุบันมีสาขาทั่วประเทศจำนวน 497 สาขา มีเป้าหมายจะเพิ่มเป็น 600 สาขา กาแฟมวอลชน กำหนดเป้าหมาย 2,000 สาขา ภายใน 3 ปี ปัจจุบันมี 160 สาขา เป็นต้น ในปี 2563 คาเฟ่เมซอน มีส่วนแบ่งทางการตลาดร้านกาแฟมาก ถึงร้อยละ 40 มี ยอดขายเป็นที่หนึ่งในไทย เมซอนเดินกลยุทธ์กลุ่มแมส หวังขยายสาขาจากนี้ไปอีก 5 ปี หรือปี 2568 จะมีคาเฟ่เมซอน 5,800 สาขา จากปัจจุบันมีอยู่มากกว่า 3,400 สาขาทั้งในไทยและต่างประเทศ ส่วนสตาร์บัค ขยายสาขาล่าสุดที่ใหญ่ที่สุดในไทยอยู่ที่ไอคอนสยามชั้น 7 แถมยังตั้งเป้าขยายสาขาเฉลี่ยต่อปี 20-30 สาขา และร้านกาแฟอินทนิล มีสาขาราว 690 สาขา และยังคงตั้งเป้าหมายเพิ่มสาขาภายในปี 2568 อีก 500 สาขา (ตลาดกาแฟ, 2564) คนไทยได้หันมานิยมเข้าคาเฟ่ที่มีการตกแต่งร้านให้หรูหราทันสมัย สะดวกสบาย มีบรรยากาศที่ รื่นรมย์สำหรับการดื่มกาแฟที่มีแนวโน้มมากขึ้นตามสถิติปริมาณการบริโภคกาแฟโดยเฉลี่ย (ศศิธร ดิษบรรจง, 2564)

ซึ่งการวิจัยครั้งนี้ได้เลือกกลุ่มตัวอย่าง (Sample size) เป็นกลุ่มนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์ เนื่องจากเป็นเป้าหมายที่อยู่ในขอบเขตพื้นที่ต่อความสะดวกในการเก็บข้อมูล โดยมีเพศ คณะ และรายได้เฉลี่ยต่อเดือน เป็นปัจจัยที่ใช้ในการศึกษาความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการใช้บริการคาเฟ่เมซอน อำเภอเมืองเพชรบูรณ์ (ศิริวรรณ เสรีรัตน์, 2538)

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาปัจจัยด้านประชากรที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการใช้บริการคาเฟ่เมซอน อำเภอเมืองเพชรบูรณ์ของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์

แนวคิดด้านประชากรศาสตร์

ประชากรหมายถึง วิชาที่ศึกษาเกี่ยวกับประชากร คำว่า "Demo" หมายถึง "People" แปลว่า ประชาชน หรือ ประชากร "Graphy" หมายถึง "Writing Up" หรือ "Description" แปลว่า ลักษณะ ดังนั้น Demography จะมีความหมายว่าวิชาที่เกี่ยวข้องกับ 7 ประชากร ซึ่งประกอบไปด้วย

เพศ ฐานะทางเศรษฐกิจ และสังคม เช่น อาชีพ รายได้ เชื้อชาติ เป็นต้น (กอบกาญจน์ เจริญทอง, 2556)

ตารางที่ 1 ตารางความหมายของประชากรศาสตร์

ชื่อผู้แต่ง/ปี	แนวคิด
กอบกาญจน์ เจริญทอง, 2556	แนวคิดความหมายวิชาที่เกี่ยวข้องกับ 7 ประชากร ประกอบด้วย เพศ ฐานะ ทางเศรษฐกิจและสังคม เช่น อาชีพ รายได้ เชื้อชาติ เป็นต้น

ดังนั้นสรุปได้ว่า ปัจจัยด้านประชากรของกลุ่มนักศึกษา มี 3 ปัจจัย คือ เพศ คณะ และรายได้ต่อเดือน แนวคิดด้านพฤติกรรมผู้บริโภค

รจชัย สันติวงศ์, (2537) พฤติกรรมผู้บริโภค หมายถึง การกระทำของบุคคลใดบุคคลหนึ่ง ซึ่งเกี่ยวข้องโดยตรงกับการจัดทำให้ได้มาและการใช้สินค้าและบริการ ทั้งนี้หมายถึงรวมถึงกระบวนการตัดสินใจซึ่งมีอยู่ก่อนแล้ว และมีส่วนในการกำหนดให้มีการกระทำดังกล่าว ประเด็นสำคัญของคำจำกัดความข้างต้นคือ กระบวนการตัดสินใจที่มีมาก่อนแล้ว กล่าวคือ ลักษณะของการแสดงออกทางพฤติกรรมของผู้บริโภค ในขณะที่ขณะหนึ่งนั้นผู้บริโภคอาจจะมีกระบวนการทางด้านจิตวิทยาและสังคมวิทยาต่างๆที่มีส่วนในการสร้างสม และขัดเกลาทัศนคติและค่านิยมของเขาอยู่ก่อนแล้ว สิ่งที่มีมาก่อนแล้วนั้นจะมีส่วนและมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อและจากการศึกษาเรื่องราวโดยทั้งหมดของกระบวนการของพฤติกรรมนั้นจะทำให้เราทราบ ว่าทำไมผู้บริโภคจึงปฏิบัติเช่นนั้น การวิเคราะห์พฤติกรรมผู้บริโภคเพื่อให้ทราบถึงสาเหตุทั้งปวงที่มีอิทธิพลทำให้ ผู้บริโภคตัดสินใจซื้อสินค้าและบริการ ซึ่งการเข้าใจถึงสาเหตุต่าง ๆ ที่มีผลในการจูงใจหรือก่อกำกับการตัดสินใจซื้อของผู้บริโภคเองที่จะทำ ให้นักการตลาดสามารถตอบสนองผู้บริโภคได้สำเร็จผลด้วยการสามารถชักนำและ หวานล้อมให้ลูกค้าซื้อสินค้า และมีความจงรักภักดีที่จะซื้อซ้ำในครั้งต่อไปเรื่อย ๆ (ศิริวรรณ เสรีรัตน์, 2541) ได้ อธิบายความเพิ่มเติมของการศึกษาพฤติกรรมผู้บริโภคว่า เป็นวิธีการศึกษาแต่ละบุคคลทำการตัดสินใจที่จะใช้ทรัพยากร เช่น เวลา บุคลากร และอื่นๆ เกี่ยวกับการบริโภคสินค้า ซึ่งนักการตลาดต้องศึกษาว่าสินค้าที่จะเสนอนั้น ใครคือผู้บริโภค (Who?) ผู้บริโภคซื้ออะไร (What?) ทำไมจึงต้องซื้อ (Why?) ซื้ออย่างไร (How?) ซื้อเมื่อไร (When?) ซื้อที่ไหน (Where?) ซื้อและใช้บ่อยครั้งเพียงใด (How often?) รวมทั้งการศึกษาว่าใครมีอิทธิพลต่อการซื้อเพื่อค้นหาคำตอบ 7 ประการเกี่ยวกับพฤติกรรมผู้บริโภค คำตอบที่ได้จะช่วยให้สามารถจัดกลยุทธ์การตลาดที่สามารถตอบสนองความพึงพอใจของผู้บริโภคได้อย่างเหมาะสม ฉัตรยาพร เสมอใจ, (2549) ได้อธิบายคำถามทั้ง 7 ประการเพิ่มเติมดังต่อไปนี้

1. ใครคือตลาดเป้าหมาย (Who is the Target Market?) ในตลาดมีผู้บริโภคมามากมาย และไม่ใช่ทั้งหมดที่จะเป็นลูกค้าของธุรกิจ หน้าที่สำคัญของนักการตลาดคือต้องสำรวจว่าใครมีแนวโน้มเป็นลูกค้าเป้าหมายของเราได้และมี ลักษณะอย่างไรคนกลุ่มนี้จะเป็นกลุ่มเป้าหมาย (Target Group) ที่แท้จริงของผลิตภัณฑ์

2. ตลาดซื้ออะไร (What Does the Market Buy?) เพื่อทราบถึงความต้องการที่แท้จริงที่ลูกค้าต้องการจากผลิตภัณฑ์

3. ทำไมจึงซื้อ (Why Does the Market Buy?) เป็นการพิจารณาถึงเหตุผลที่แท้จริงในการตัดสินใจซื้อของลูกค้า เพื่อใช้เป็นแนวทางในการปรับปรุงและรักษาคุณสมบัติของผลิตภัณฑ์ที่เห็นเหตุผลให้ลูกค้าตัดสินใจซื้อ

4. ใครมีส่วนร่วมในการซื้อ (Who Participates in the Buying?) ในการตัดสินใจซื้ออาจมีบุคคลอื่นเข้ามามีส่วนร่วมหรือมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อ เพราะผู้ที่ทำหน้าที่ซื้ออาจไม่ใช่ผู้ใช้โดยตรง ผลิตภัณฑ์นั้นใช้ร่วมกันหลายคน ผู้ซื้อไม่มีความรู้เกี่ยวกับผลิตภัณฑ์จึงอาศัยผู้รู้หรือกลุ่มของผู้

ซื้อเข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจ การศึกษาเพื่อนำไปวางแผนการโฆษณาจึงต้องพิจารณาว่ามีกลุ่มอ้างอิงใดเข้าถึงผู้ซื้อและผู้ใช้ง้าง

5. ซื้อเมื่อใด (When Does the Market Buy?) เป็นการพิจารณาเพื่อทราบถึงโอกาสในการซื้อของลูกค้าเพื่อการวางแผนการผลิตและการส่งเสริมการตลาดในช่วงเวลาที่เหมาะสม โดยเฉพาะสินค้าที่มีการบริโภคมากตามฤดูกาล

6. ซื้อที่ไหน (Where Does the Market Buy?) เพื่อทราบถึงสถานที่ที่ลูกค้านิยมหรือสะดวกที่จะไปซื้อ เพื่อบริหารช่องทางการจัดจำหน่ายที่เหมาะสมกับลูกค้า

7. ซื้ออย่างไร (How Does the Market Buy?) เพื่อทราบว่าลูกค้ามีขั้นตอนการซื้ออย่างไร ตั้งแต่การรับรู้ปัญหา การค้นหาข้อมูลการประเมินทางเลือก และการตัดสินใจซื้อ จะช่วยให้ธุรกิจนำข้อมูลไปวางแผนการส่งเสริมการตลาดที่เหมาะสมกับลูกค้าเป้าหมายได้มากที่สุด ส่วนการทราบถึงความรู้สึกของลูกค้าภายหลังการซื้อและใช้ผลิตภัณฑ์จะช่วยให้ทราบถึงแนวทางในการปรับปรุงสินค้าและบริการได้ดี สามารถตอบสนองความต้องการของลูกค้าได้ดียิ่งขึ้น จากแนวคิดเกี่ยวกับการวิเคราะห์พฤติกรรมผู้บริโภค 6W 1H ผู้วิจัยจะใช้เป็นกรอบในการศึกษาพฤติกรรมผู้บริโภคซื้อหนังสือการ์ตูนญี่ปุ่นของกลุ่มตัวอย่างได้แก่ การซื้ออะไร เช่น สำนักพิมพ์ที่ซื้อ ประเภทเนื้อหาที่ซื้อและการซื้อเมื่อใด เช่น ความถี่ในการซื้อ

ตารางที่ 2 องค์ประกอบพฤติกรรมผู้บริโภค

ชื่อผู้แต่ง/ปี	แนวคิด
ธงชัย สันติวงศ์, 2537	พฤติกรรมผู้บริโภค หมายถึง การกระทำของบุคคลใดบุคคลหนึ่งเกี่ยวข้องโดยตรงกับการจัดหาให้ได้มาและการใช้สินค้าและบริการ
ศิริวรรณ เสรีรัตน์, 2541	การศึกษาผู้บริโภคเป็นวิธีการศึกษาแต่ละบุคคลทำการตัดสินใจที่จะใช้ทรัพยากร เช่น เวลา บุคลากร และอื่นๆ เกี่ยวกับการบริโภคสินค้า ซึ่งนักการตลาดต้องศึกษาว่าสินค้าที่จะเสนอนั้น 1. ลูกค้าเป็นใคร 2. ลูกค้าซื้ออะไร 3. ลูกค้าซื้อที่ไหน 4. ลูกค้าซื้อเมื่อใด 5. ทำไมลูกค้าจึงซื้อสินค้า 6. ใครมีส่วนร่วมในการตัดสินใจซื้อ 7. ลูกค้าซื้ออย่างไร รวมทั้งการศึกษาว่าใครมีอิทธิพลต่อการซื้อเพื่อค้นคว้าคำตอบ 7 ประการ เกี่ยวกับพฤติกรรมผู้บริโภค คำตอบที่ได้จะช่วยให้สามารถจัดกลยุทธ์การตลาดที่ตอบสนองความพึงพอใจของผู้บริโภค
ฉัตยาพร เสมอใจ, 2549	ได้อธิบายคำถามทั้ง 7 ประการ 1. ลูกค้าเป็นใคร 2. ลูกค้าซื้ออะไร 3. ลูกค้าซื้อที่ไหน 4. ลูกค้าซื้อเมื่อใด 5. ทำไมลูกค้าจึงซื้อสินค้า 6. ใครมีส่วนร่วมในการตัดสินใจซื้อ 7. ลูกค้าซื้ออย่างไร

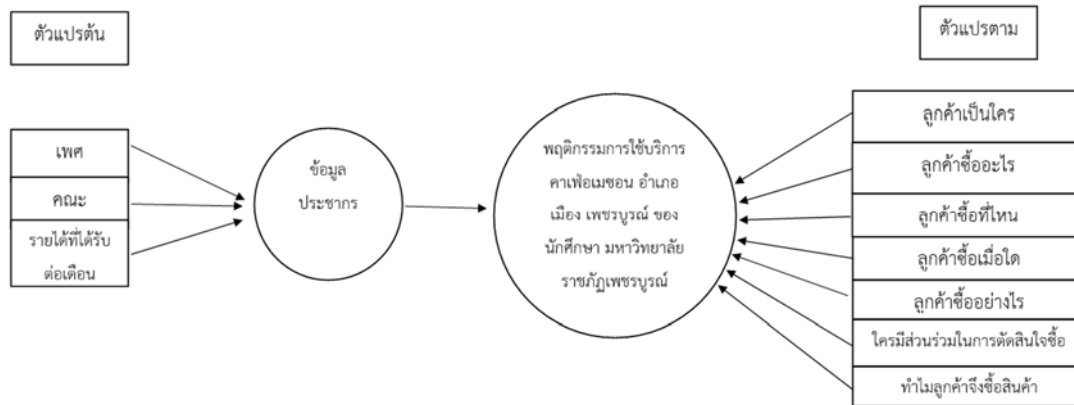
ดังนั้นสรุปได้ว่า จากการศึกษาข้อมูลกลุ่มผู้วิจัยพบว่า การวิเคราะห์พฤติกรรมผู้บริโภคด้วยการเกณฑ์การสำรวจด้วย 6W1H ประกอบด้วย 1. ลูกค้าเป็นใคร 2. ลูกค้าซื้ออะไร 3. ลูกค้าซื้อที่ไหน 4. ลูกค้าซื้อเมื่อใด 5. ทำไมลูกค้าจึงซื้อสินค้า 6. ใครมีส่วนร่วมในการตัดสินใจซื้อ 7. ลูกค้าซื้ออย่างไร ซึ่งเป็นเกณฑ์ที่ใช้สำรวจพฤติกรรมความต้องการของผู้บริโภคได้อย่างครอบคลุมตามหัวข้อต่างๆ ที่ต้องการที่จะศึกษาสามารถสรุปได้เป็นพฤติกรรมผู้บริโภค

กรอบแนวคิดงานวิจัย

จากการศึกษาแนวคิดและทฤษฎีรวมถึงงานวิจัยที่เกี่ยวข้องผู้วิจัยจึงกำหนดกรอบแนวคิดงานวิจัยในการดำเนินการวิจัย เรื่องปัจจัยด้านประชากรที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการใช้บริการคาเฟ่เมซอน ของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์ โดยกำหนดข้อมูลดังนี้ ตัวแปรต้น คือ ประชากรศาสตร์ ประกอบไปด้วย เพศคณะ รายได้ที่ได้รับต่อเดือนของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์ ตัวแปรตาม คือ พฤติกรรมการใช้บริการคาเฟ่เมซอนอำเภอเมืองเพชรบูรณ์ของนักศึกษา

มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์ ซึ่งพฤติกรรมประกอบด้วย 6W1H ประกอบด้วย 1. ลูกค้านั้นใคร 2. ลูกค้าซื้ออะไร 3. ลูกค้าซื้อที่ไหน 4. ลูกค้าซื้อเมื่อใด 5. ทำไมลูกค้าจึงซื้อสินค้า 6. ใครมีส่วนร่วมในการตัดสินใจซื้อ 7. ลูกค้าซื้ออย่างไร แสดงในภาพที่ 1

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดปัจจัยด้านประชากรที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการใช้บริการคาเฟ่เมซอน อำเภอเมืองเพชรบูรณ์ ของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์

วิธีการดำเนินการวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยใช้แบบสอบถามออนไลน์ (Online Quantitative) เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล เพื่อศึกษาปัจจัยด้านประชากรศาสตร์ที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการใช้บริการคาเฟ่เมซอนอำเภอเมืองเพชรบูรณ์ของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ นักศึกษาทั้งหมดของมหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์ จำนวน 3,306 คน โดยทำการสุ่มตัวอย่างด้วยวิธีการของ ทาโร่ ยามาเน่ (Yamane) ได้ 400 คน ช่วงเวลาในการเก็บข้อมูล 1 เดือน คือ เดือนกุมภาพันธ์ 2567

$$n = \frac{3306}{1 + 3306 (0.05)^2}$$

$$n = \frac{3306}{3307 (0.0025)}$$

$$n = 399$$

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในวิจัยเชิงปริมาณ คือ แบบสอบถามทางออนไลน์ แบ่งเป็น 2 ตอน มีรายละเอียด ดังนี้

ตอนที่ 1 ปัจจัยด้านประชากร ได้แก่ เพศ คณะ รายได้ต่อเดือน เป็นแบบเลือกตอบ (Multiple Choices Question)

ตอนที่ 2 เป็นข้อมูลถามเกี่ยวกับความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการใช้บริการคาเฟ่เมซอนสาขาเมืองเพชรบูรณ์ ของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์ (6W1H) 1. ลูกค้าเป็นใคร 2. ลูกค้าซื้ออะไร 3. ลูกค้าซื้อที่ไหน 4. ลูกค้าซื้อเมื่อใด 5. ทำไมลูกค้าจึงซื้อสินค้า 6. ใครมีส่วนร่วมในการตัดสินใจซื้อ 7. ลูกค้าซื้ออย่างไรเป็นแบบเลือกตอบ (Multiple Choices)

วิธีการดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถามออนไลน์โดยการสุ่มกลุ่มตัวอย่าง 400 คน

วิธีสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ศึกษาข้อมูลจากตำรา เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อเป็นแนวทางในการสร้างแบบสอบถาม

2. ปรับปรุงและดัดแปลงเป็นแบบสอบถามให้มีความเหมาะสมและสอดคล้องกับแนวคิดและทฤษฎีที่ใช้ในการวิจัย

วิธีการวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

1. วิเคราะห์ข้อมูลแบบสอบถามตอนที่ 1 เกี่ยวกับข้อมูลด้านประชากรของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ คณะ รายได้ต่อเดือน โดยนำมาแจกแจงจำนวนความถี่ (Frequency) และร้อยละ (Percentage)

2. วิเคราะห์ข้อมูลแบบสอบถามตอนที่ 2 เกี่ยวกับพฤติกรรมการใช้บริการคาเฟ่เอเมซอน สาขาเมืองเพชรบูรณ์ ของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์ (6W1H) โดยนำมาแจกแจงจำนวนความถี่ (Frequency) และร้อยละ (Percentage)

3. วิเคราะห์ความสัมพันธ์ของประชากรที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการเลือกใช้บริการคาเฟ่เอเมซอน สาขาเมืองเพชรบูรณ์ ของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์ โดยโปรแกรม SPSS โดยใช้การวิเคราะห์ Chi-Square

ผลการวิจัย

ตารางที่ 3 แสดงผลสรุปข้อมูลด้านประชากร

ปัจจัย	จำนวน (คน)	ร้อยละ (%)
เพศชาย	142	35.50
เพศหญิง	258	64.50
คณะครุศาสตร์	81	20.30
คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์	81	20.30
คณะวิทยาการจัดการ	78	19.50
วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี	80	20.00
เทคโนโลยีการเกษตรและเทคโนโลยี	80	20.00
อุตสาหกรรม		
ต่ำกว่า 5,000 บาท	129	32.30
5,001 – 10,000 บาท	183	45.80
10,001 – 15,000 บาท	76	19.00
15,001 – 20,000 บาท	12	3.00
20,001 บาท ขึ้นไป	0	0.00

จากตารางที่ 3 พบว่า ข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม มีผู้ตอบแบบสอบถามทั้งหมด 400 คน มีเพศชาย 142 คน คิดเป็นร้อยละ 35.50 เพศหญิงมี 258 คน คิดเป็นร้อยละ 64.50 ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่อยู่คณะครุศาสตร์ 81 คน คิดเป็นร้อยละ 20.30 คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ จำนวน 81 คน คิดเป็นร้อยละ 20.30 คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี 78 คน คิดเป็นร้อยละ 19.50 คณะวิทยาการจัดการ 80 คน คิดเป็นร้อยละ 20.00 คณะเทคโนโลยีการเกษตรและเทคโนโลยีอุตสาหกรรม 80 คน คิดเป็นร้อยละ 20.00 รายได้ต่ำกว่า 5,000 บาท จำนวน 129 คน คิดเป็นร้อยละ 32.30 รายได้ 5,001 - 10,000 บาท จำนวน 183 คน คิดเป็นร้อยละ 45.80 รายได้

10,001 - 15,000 บาท จำนวน 76 คน คิดเป็นร้อยละ 19.00 รายได้ 15,001 - 20,000 บาท จำนวน 12 คน คิดเป็นร้อยละ 3.00 รายได้ 20,001 บาทขึ้นไป จำนวน 0 คน คิดเป็นร้อยละ 0.00

ตารางที่ 4 ข้อมูลด้านพฤติกรรมการใช้บริการคาเฟ่เมซอนของนักศึกษามหาวิทยาลัย
ราชภัฏเพชรบูรณ์

พฤติกรรมการใช้บริการคาเฟ่เมซอน	ค่าความถี่	ค่าร้อยละ
ท่านชอบดื่มเครื่องดื่มประเภทไหน		
กาแฟ	114	28.50
ชา	88	22.00
นม/ช็อกโกแลต	97	24.30
สมูทตี้/ผลไม้	60	15.00
เครื่องดื่มเพื่อสุขภาพ	41	10.30
ท่านเลือกใช้บริการคาเฟ่เมซอนเพราะอะไร		
บรรยากาศ	64	16.00
ความสบาย	66	16.50
ความทันสมัย	37	9.30
คุณภาพ	58	14.50
ภาพลักษณ์	31	7.80
ราคา	50	12.50
การบริการ/พนักงาน	40	10.00
รสชาติ	54	13.50
ท่านชอบใช้บริการคาเฟ่เมซอน เมืองเพชรบูรณ์สาขาไหนมากที่สุด		
ปตท.ปากน้ำ	26	6.50
วงเวียนน้ำพุ ตลาดโพธิ์จันทร์	39	9.80
พุทธอุทยานเพชรบูรณ์	46	11.50
ปตท.ราชภัฏเพชรบูรณ์	135	33.80
ปตท.สระเตี้ย	52	13.00
ท็อปแลนด์เพชรบูรณ์	30	7.50
ปตท.นางัว	24	6.00
เอสอาร์ คอฟฟี่ เฮ้าส์	28	7.00
ซอนไพร	11	2.80
ปตท.เพชรชมภู	9	2.30
ท่านใช้บริการคาเฟ่เมซอนผ่านแพลตฟอร์มใดมากที่สุด		
Facebook	267	66.80
Instagram	56	14.00
Line official	42	10.50
TikTok	35	8.80
ท่านไปใช้บริการคาเฟ่เมซอนกี่ครั้งต่อสัปดาห์		
สัปดาห์ละ 1 - 2 ครั้ง	198	49.50
สัปดาห์ละ 3 - 4 ครั้ง	154	38.50
สัปดาห์ละ 5 - 6 ครั้ง	34	8.50

ตารางที่ 4 (ต่อ)

พฤติกรรมการใช้บริการคาเฟ่เมซอน	ค่าความถี่	ค่าร้อยละ
มากกว่า 6 ครั้ง/สัปดาห์	14	3.50
ท่านได้รับอิทธิพลการใช้คาเฟ่เมซอนจากใคร		
ตนเอง	163	40.80
ครอบครัว	51	12.80
เพื่อน	146	36.50
แฟน	40	10.00
ท่านใช้บริการคาเฟ่เมซอนด้วยวิธีการใด		
ไปซื้อหน้าร้าน	248	62.00
ซื้อผ่านแอปพลิเคชัน Delivery (Line man, Food Panda, Grab)	85	21.30
โทรสั่งซื้อและรับหน้าร้าน	41	10.30
ฝากคนอื่นซื้อ	26	6.50

จากตารางที่ 4 ผลการวิเคราะห์พบว่า นักศึกษาเลือกดื่มกาแฟ จำนวน 114 คน คิดเป็นร้อยละ 28.50 ดื่มชา จำนวน 88 คน คิดเป็นร้อยละ 22.00 ดื่มนม/ช็อกโกแลต จำนวน 97 คน คิดเป็นร้อยละ 24.30 ดื่มสมูทตี้/ผลไม้ จำนวน 60 คน คิดเป็นร้อยละ 15.00 ดื่มเครื่องดื่มเพื่อสุขภาพ จำนวน 41 คน คิดเป็นร้อยละ 10.30 เหตุผลที่นักศึกษาเลือกไปใช้บริการที่คาเฟ่เมซอนคือ เลือกเพราะบรรยากาศ จำนวน 64 คน คิดเป็นร้อยละ 16.00 เลือกเพราะความสบาย จำนวน 66 คน คิดเป็นร้อยละ 16.50 เลือกเพราะความทันสมัย จำนวน 37 คน คิดเป็นร้อยละ 9.30 เลือกเพราะคุณภาพ จำนวน 58 คน คิดเป็นร้อยละ 14.50 เลือกเพราะภาพลักษณ์ จำนวน 31 คน คิดเป็นร้อยละ 7.80 เลือกเพราะราคา จำนวน 50 คน คิดเป็นร้อยละ 12.50 เลือกเพราะการบริการ/พนักงาน จำนวน 40 คน คิดเป็นร้อยละ 10.00 เลือกเพราะรสชาติ จำนวน 54 คน คิดเป็นร้อยละ 13.50 นักศึกษาเลือกสาขาที่ใช้บริการคาเฟ่เมซอน คือ สาขาปตท.ปากน้ำ จำนวน 26 คน คิดเป็นร้อยละ 6.50 สาขาวงเวียนน้ำพุ ตลาดโพธิ์จันทร์ จำนวน 39 คน คิดเป็นร้อยละ 9.80 สาขาพุทธอุทยานเพชรบุรี จำนวน 46 คน คิดเป็นร้อยละ 11.50 สาขาปตท.ราชภัฏเพชรบูรณ์ จำนวน 135 คน คิดเป็นร้อยละ 33.80 สาขาปตท.สะเดียง จำนวน 52 คน คิดเป็นร้อยละ 13.00 สาขาท็อปแลนด์เพชรบูรณ์ จำนวน 30 คน คิดเป็นร้อยละ 7.50 สาขาปตท.นางัว จำนวน 24 คน คิดเป็นร้อยละ 6.00 สาขาเอสอาร์ คอฟฟี่ เฮ้าส์ จำนวน 28 คน คิดเป็นร้อยละ 7 สาขาขอนแก่น จำนวน 11 คน คิดเป็นร้อยละ 2.80 สาขาปตท.เพชรบูรณ์ จำนวน 9 คน คิดเป็นร้อยละ 2.30 นักศึกษาเลือกใช้บริการคาเฟ่เมซอนผ่านแพลตฟอร์มคือ เลือกใช้ Facebook จำนวน 267 คน คิดเป็นร้อยละ 66.80 เลือกใช้ Instagram จำนวน 56 คน คิดเป็นร้อยละ 14.00 เลือกใช้ Line official จำนวน 42 คน คิดเป็นร้อยละ 10.50 เลือกใช้ TikTok จำนวน 35 คน คิดเป็นร้อยละ 8.80 นักศึกษาเลือกใช้บริการคาเฟ่เมซอนคือ ใช้บริการสัปดาห์ละ 1 - 2 ครั้ง จำนวน 198 คน คิดเป็นร้อยละ 49.50 ใช้บริการสัปดาห์ละ 3 - 4 ครั้ง จำนวน 154 คน คิดเป็นร้อยละ 38.50 ใช้บริการสัปดาห์ละ 5 - 6 ครั้ง จำนวน 34 คน คิดเป็นร้อยละ 8.50 ใช้บริการมากกว่า 6 ครั้ง/สัปดาห์ จำนวน 14 คน คิดเป็นร้อยละ 3.50 บุคคลที่มีอิทธิพลต่อการใช้บริการคาเฟ่เมซอนของนักศึกษา คือ ตนเอง จำนวน 163 คน คิดเป็นร้อยละ 40.80 ครอบครัว จำนวน 51 คน คิดเป็นร้อยละ 12.80 เพื่อน จำนวน 146 คน คิดเป็นร้อยละ 36.50 แฟน จำนวน 40 คน คิดเป็นร้อยละ 10.00 วิธีการที่นักศึกษาไปใช้บริการคาเฟ่เมซอน คือ ไปซื้อหน้าร้าน จำนวน 248 คน คิดเป็นร้อยละ 62.00 ซื้อผ่านแอปพลิเคชัน Delivery (Line man, Food Panda,

Grab) จำนวน 85 คน คิดเป็นร้อยละ 21.30 โทรสั่งซื้อและไปรับสินค้าหน้าร้าน จำนวน 41 คน คิดเป็นร้อยละ 10.30 ฝากคนอื่นซื้อ จำนวน 26 คน คิดเป็นร้อยละ 6.50

ตารางที่ 5 แสดงความสัมพันธ์ของเพศกับพฤติกรรมการใช้บริการคาเฟ่เมซอน
อำเภอเมืองเพชรบูรณ์

ปัจจัย	ค่า Chi - Square		
	เพศ	คณะ	รายได้
ท่านชอบเครื่องดื่มประเภทไหน	0.000	0.505	0.001
ท่านเลือกใช้บริการคาเฟ่ อเมซอนเพราะอะไร	0.625	0.042	0.288
ท่านชอบใช้บริการคาเฟ่ อเมซอน เมืองเพชรบูรณ์สาขาไหนมากที่สุด	0.892	0.444	0.003
ท่านติดตามข่าวสารของคาเฟ่เมซอนผ่านแพลตฟอร์มใดมากที่สุด	0.467	0.212	0.002
ท่านไปใช้บริการคาเฟ่ อเมซอนกี่ครั้งต่อสัปดาห์	0.358	0.611	0.000
ท่านได้รับอิทธิพลการใช้คาเฟ่เมซอนจากใคร	0.010	0.145	0.158
ท่านใช้บริการคาเฟ่ อเมซอนด้วยวิธีการใด	0.508	0.244	0.003

จากตารางที่ 5 พบว่า เพศมีความสัมพันธ์กับการเลือกซื้อประเภทของเครื่องดื่มโดยมีค่านัยสำคัญที่ 0.000 และมีความสัมพันธ์กับบุคคลที่มีอิทธิพลในการใช้บริการคาเฟ่เมซอนโดยมีค่านัยสำคัญที่ 0.010 คณะมีความสัมพันธ์กับเหตุผลในการใช้บริการคาเฟ่เมซอนโดยมีค่านัยสำคัญที่ 0.042 รายได้มีความสัมพันธ์กับประเภทสินค้าโดยมีค่านัยสำคัญที่ 0.001 จากผลการวิเคราะห์โปรแกรม SPSS ค่า Pearson Chi-Square พบว่า รายได้มีความสัมพันธ์กับสาขาในการใช้บริการคาเฟ่เมซอนโดยมีค่านัยสำคัญที่ 0.003 จากผลการวิเคราะห์โปรแกรม SPSS ค่า Pearson Chi-Square พบว่า รายได้มีความสัมพันธ์กับการเลือกใช้แพลตฟอร์มในการใช้บริการคาเฟ่เมซอนโดยมีค่านัยสำคัญที่ 0.002 จากผลการวิเคราะห์โปรแกรม SPSS ค่า Pearson Chi-Square พบว่า รายได้มีความสัมพันธ์กับความถี่ในการใช้บริการคาเฟ่เมซอนโดยมีค่านัยสำคัญที่ 0.000 จากผลการวิเคราะห์โปรแกรม SPSS ค่า Pearson Chi-Square พบว่า รายได้มีความสัมพันธ์กับวิธีการใช้บริการคาเฟ่เมซอนโดยมีค่านัยสำคัญที่ 0.003

ตารางที่ 6 ตารางความสัมพันธ์ของปัจจัยด้านประชากรศาสตร์และพฤติกรรมการใช้บริการ
คาเฟ่เมซอน

ความสัมพันธ์	เพศ	คณะ	รายได้	ประเภท สินค้า	เหตุผล	สาขาที่ ใช้ บริการ	แพลตฟอร์ม ที่ใช้บริการ	ความถี่ ในการ ใช้ บริการ	บุคคลที่ มี อิทธิพล	วิธีการใช้ บริการ
เพศ	1									
คณะ	-	1								
รายได้	-0.35	.031	1							
ประเภท สินค้า	.128*	.021	.078	1						
เหตุผล	-0.10	.052	.032	-0.002	1					

ตารางที่ 6 (ต่อ)

ความสัมพันธ์	เพศ	คณะ	รายได้	ประเภทสินค้า	เหตุผล	สาขาที่ใช้บริการ	แพลตฟอร์มที่ใช้บริการ	ความถี่ในการใช้บริการ	บุคคลที่มีอิทธิพล	วิธีการใช้บริการ
เหตุผล	-.010	.052	.032	-.002	1					
สาขาที่ใช้บริการ	.062	.038	.138**	.053	.167**	1				
แพลตฟอร์มที่ใช้บริการ	.000	.102*	.201**	.215**	.116*	.094	1			
ความถี่ในการใช้บริการ	-.069	.075	.346**	.056	.004	.043	.197**	1		
บุคคลที่มีอิทธิพล	.119*	-.014	-.025	.088	-.040	.052	.077	.019	1	
วิธีการใช้บริการ	.069	.019	.158**	.112*	.041	.106*	.030	.072	.137**	1

** . Correlation is significant at the 0.01 level (2 – tailed).

* . Correlation is significant at the 0.05 level (2 – tailed).

จากตารางที่ 6 ผลวิเคราะห์พบว่า เพศมีความสัมพันธ์เชิงลบกับคณะที่ -.254** มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับประเภทสินค้าที่ .128* มีความสัมพันธ์กับบุคคลที่มีอิทธิพลต่อการใช้บริการที่ .119* คณะมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับแพลตฟอร์มที่ใช้บริการที่ .102* รายได้มีความสัมพันธ์เชิงบวก .138** มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับแพลตฟอร์มที่ใช้บริการที่ .201** มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับความถี่ในการใช้บริการที่ .346** มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับวิธีการใช้บริการที่ .158** ประเภทสินค้ามีความสัมพันธ์เชิงบวกกับแพลตฟอร์มที่ใช้บริการที่ .215** มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับวิธีการใช้บริการที่ .112* เหตุผลมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับสาขาที่ใช้บริการที่ .167** มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับแพลตฟอร์มที่ใช้บริการที่ .116* สาขาที่ใช้บริการมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับวิธีการใช้บริการที่ .106* แพลตฟอร์มที่ใช้บริการมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับความถี่ในการใช้บริการที่ .197** บุคคลที่มีอิทธิพลมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับวิธีการใช้บริการที่ .137**

ผลวิเคราะห์ พบว่า เพศไม่มีความสัมพันธ์กับรายได้ที่ -.035 เพศไม่มีความสัมพันธ์กับเหตุผลที่ -.010 เพศไม่มีความสัมพันธ์กับสาขาที่ใช้บริการที่ .062 เพศไม่มีความสัมพันธ์กับแพลตฟอร์มที่ใช้บริการที่ .000 เพศไม่มีความสัมพันธ์กับความถี่ในการใช้บริการที่ -.069 เพศไม่มีความสัมพันธ์กับวิธีการใช้บริการที่ .069 คณะไม่มีความสัมพันธ์กับรายได้ที่ .031 คณะไม่มีความสัมพันธ์กับประเภทสินค้าที่ .021 คณะไม่มีความสัมพันธ์กับเหตุผลที่ .052 คณะไม่มีความสัมพันธ์กับสาขาที่ใช้บริการที่ .038 คณะไม่มีความสัมพันธ์กับความถี่ในการใช้บริการที่ .075 คณะไม่มีความสัมพันธ์กับบุคคลที่มีอิทธิพลที่ -.014 คณะไม่มีความสัมพันธ์กับวิธีการใช้บริการที่ .019 รายได้ไม่มีความสัมพันธ์กับประเภทสินค้าที่ .078 รายได้ไม่มีความสัมพันธ์กับเหตุผลที่ .032 รายได้ไม่มีความสัมพันธ์กับบุคคลที่มีอิทธิพลที่ -.025 ประเภทสินค้าไม่มีความสัมพันธ์กับเหตุผลที่ -.002 ประเภทสินค้าไม่มีความสัมพันธ์กับสาขาที่ใช้บริการที่ .053 ประเภทสินค้าไม่มีความสัมพันธ์กับความถี่ในการใช้บริการที่ .056 ประเภทสินค้าไม่มีความสัมพันธ์กับบุคคลที่มีอิทธิพลที่ .088 เหตุผลไม่มีความสัมพันธ์กับความถี่ในการใช้บริการที่ .004 เหตุผลไม่มีความสัมพันธ์กับบุคคลที่มีอิทธิพลที่ -.040 เหตุผลไม่มีความสัมพันธ์กับวิธีการใช้บริการที่ .041 สาขาที่ใช้บริการไม่มีความสัมพันธ์กับแพลตฟอร์มที่ใช้บริการที่ .094 สาขาที่ใช้บริการไม่มีความสัมพันธ์กับความถี่ในการใช้บริการที่ .043 สาขาที่ใช้บริการไม่มีความสัมพันธ์กับบุคคลที่มีอิทธิพลที่ .052 แพลตฟอร์มที่ใช้บริการไม่มี

ความสัมพันธ์กับบุคคลที่มีอิทธิพลที่ .077 แพลตฟอร์มที่ใช้บริการไม่มีความสัมพันธ์กับวิธีการใช้บริการที่ .030 ความถี่ในการใช้บริการไม่มีความสัมพันธ์กับบุคคลที่มีอิทธิพลที่ .019 ความถี่ในการใช้บริการไม่มีความสัมพันธ์กับวิธีการใช้บริการที่ .072

องค์ความรู้ใหม่และผลที่เกิดต่อสังคม ชุมชน และท้องถิ่น

งานวิจัยนี้ได้มีการศึกษาพฤติกรรมการใช้บริการคาเฟ่เมซอนของนักศึกษาในมหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์ พบว่า พฤติกรรมของนักศึกษาในด้านประเภทเครื่องดื่มเลือกกาแฟมากที่สุด จึงได้มีข้อเสนอแนะให้ผู้ประกอบการคิดสรรเมนูประเภทกาแฟที่หลากหลาย แปลกใหม่มากขึ้น เหตุผลเลือกใช้บริการเพราะความสบายมากที่สุด จึงได้มีข้อเสนอแนะให้ผู้ประกอบการเพิ่มและจัดสรรสิ่งอำนวยความสะดวกให้กับลูกค้าที่มากขึ้น สาขาเลือกใช้บริการที่สาขา ปตท.ราชภัฏเพชรบูรณ์มากที่สุด ดังนั้นจึงมีข้อเสนอแนะให้รักษามาตรฐานคงเดิมไว้และพัฒนาต่อไปให้ดียิ่งขึ้นแพลตฟอร์มที่เลือกใช้บริการนิยมเลือก Facebook มากที่สุด จึงมีข้อเสนอแนะให้เพิ่มทางด้านการรับรู้มากยิ่งขึ้นผ่านโฆษณาต่างๆ โดยเน้นไปที่ช่องทาง Facebook ให้มากขึ้น ความถี่เลือกใช้บริการสัปดาห์ละ 1 – 2 ครั้งมากที่สุด จึงมีข้อเสนอแนะให้เพิ่มความน่าสนใจเพื่อดึงดูดลูกค้าให้มาใช้บริการมากขึ้น ด้านอิทธิพลที่มีผลต่อการใช้บริการนิยมมาด้วยตนเองมากที่สุด จึงมีข้อเสนอแนะให้เพิ่มในด้านการรับรู้เพื่อเข้าถึงลูกค้าได้ทั่วถึงมากขึ้น ด้านวิธีการใช้บริการนิยมมาซื้อสินค้าผ่านหน้าร้านมากที่สุด จึงมีข้อเสนอแนะให้ผู้ประกอบการเสริมในเรื่องของการบริการเพื่อทำให้ลูกค้ามีความประทับใจและความพึงพอใจในการมาใช้บริการมากยิ่งขึ้น และผลการวิจัยทำให้ตระหนักรู้ว่าสังคมของนักศึกษามีพฤติกรรมในการใช้บริการเป็นอย่างไร ทำให้สาขาของคาเฟ่เมซอนที่อยู่ในชุมชนและท้องถิ่นได้ทราบถึงปัญหาและแนวทางการแก้ไขไปประยุกต์ใช้ให้เกิดการพัฒนาประสิทธิภาพในสาขาแต่ละพื้นที่ เพื่อก่อให้เกิดผลประโยชน์ต่อองค์กรสูงสุด

อภิปรายผล

จากการศึกษาค้นพบของงานวิจัยนี้ พบว่า เพศมีความสัมพันธ์กับการเลือกซื้อประเภทของเครื่องดื่มโดยมีค่านัยสำคัญที่ 0.000 และไม่มีความสัมพันธ์กับเหตุผลในการใช้บริการคาเฟ่เมซอนโดยมีค่านัยสำคัญที่ 0.652 เพศไม่มีความสัมพันธ์กับสาขาในการใช้บริการคาเฟ่เมซอนโดยมีค่านัยสำคัญที่ 0.892 เพศไม่มีความสัมพันธ์กับการเลือกใช้แพลตฟอร์มที่ใช้บริการคาเฟ่เมซอนโดยมีค่านัยสำคัญที่ 0.467 เพศไม่มีความสัมพันธ์กับความถี่ในการใช้บริการคาเฟ่เมซอนโดยมีค่านัยสำคัญที่ 0.358 เพศมีความสัมพันธ์กับบุคคลที่มีอิทธิพลในการใช้บริการคาเฟ่เมซอนโดยมีค่านัยสำคัญที่ 0.010 เพศไม่มีความสัมพันธ์กับวิธีการใช้บริการคาเฟ่เมซอนโดยมีค่านัยสำคัญที่ 0.508

คณะไม่มีความสัมพันธ์กับประเภทเครื่องดื่มโดยมีค่านัยสำคัญที่ 0.505 คณะมีความสัมพันธ์กับเหตุผลในการใช้บริการคาเฟ่เมซอนโดยมีค่านัยสำคัญที่ 0.042 คณะไม่มีความสัมพันธ์กับสาขาที่ใช้บริการคาเฟ่เมซอนโดยมีค่านัยสำคัญที่ 0.444 คณะไม่มีความสัมพันธ์กับการเลือกใช้แพลตฟอร์มที่ใช้บริการคาเฟ่เมซอนโดยมีค่านัยสำคัญที่ 0.212 คณะไม่มีความสัมพันธ์กับความถี่ในการใช้บริการคาเฟ่เมซอนโดยมีค่านัยสำคัญที่ 0.611 คณะไม่มีความสัมพันธ์กับบุคคลที่มีอิทธิพลในการใช้บริการคาเฟ่เมซอนโดยมีค่านัยสำคัญที่ 0.145 คณะไม่มีความสัมพันธ์กับวิธีการใช้บริการในคาเฟ่เมซอนโดยมีค่านัยสำคัญที่ 0.244

รายได้มีความสัมพันธ์กับประเภทสินค้าโดยมีค่านัยสำคัญที่ 0.001 รายได้ไม่มีความสัมพันธ์กับเหตุผลในการใช้บริการคาเฟ่เมซอนโดยมีค่านัยสำคัญที่ 0.288 รายได้มีความสัมพันธ์กับสาขาในการใช้บริการคาเฟ่เมซอนโดยมีค่านัยสำคัญที่ 0.003 พบว่า รายได้มีความสัมพันธ์กับการเลือกใช้แพลตฟอร์มในการใช้บริการคาเฟ่เมซอนโดยมีค่านัยสำคัญที่ 0.002 รายได้มีความสัมพันธ์กับความถี่ในการใช้บริการคาเฟ่เมซอนโดยมีค่านัยสำคัญที่ 0.000 รายได้ไม่มีความสัมพันธ์กับบุคคลที่มีอิทธิพล

ในการใช้บริการคาเฟ่เมซอนโดยมีค่านัยสำคัญที่ 0.158 รายได้มีความสัมพันธ์กับวิธีการใช้บริการคาเฟ่เมซอนโดยมีค่านัยสำคัญที่ 0.003

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องมีความสอดคล้องกับงานวิจัยศึกษาพฤติกรรมและความคิดเห็นของผู้บริโภคในกรุงเทพมหานครต่อการรับชม Live Video Streaming ได้แก่ เรื่อง ศึกษาพฤติกรรมการรับชม Live Video Streaming ของผู้บริโภคในกรุงเทพมหานคร (ศุภรณันท์ กาญจนกุล, 2560) พบว่า มีความสอดคล้องกับงานวิจัยปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมของผู้บริโภค ในการใช้บริการสั่งอาหารผ่านสื่อออนไลน์ในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล ได้แก่ เพื่อศึกษาวิเคราะห์ที่ส่งผลต่อพฤติกรรมของผู้บริโภคในการใช้บริการสั่งอาหารผ่านสื่อออนไลน์ (สุดา รังสิเสนา ณ ออยุธยา, 2561) พบว่า มีความสอดคล้องกับงานวิจัยการวิเคราะห์พฤติกรรมผู้บริโภคและปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อขนมอินทรีรี่ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ ได้แก่ การวิเคราะห์ผู้บริโภคและปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อ โดยใช้แบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น เพื่อสอบถามกลุ่มตัวอย่าง 400 ราย (อรรถวิทย์ ไตรวรรณ, 2560)

ข้อเสนอแนะจากงานวิจัย

ในการศึกษางานวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยทำการศึกษาเรื่อง ปัจจัยด้านประชากรที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการใช้บริการคาเฟ่เมซอน อำเภอเมืองเพชรบูรณ์ของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์ เพียงเท่านั้น ซึ่งข้อมูลงานวิจัยนี้สามารถวิเคราะห์หาข้อมูลได้อีกหลายรูปแบบไม่ว่าจะเป็น การทดสอบโครงสร้างสมการทฤษฎี หรือการเปรียบเทียบข้อมูลของกลุ่มเพื่อหาความแตกต่างกันของพฤติกรรมผู้บริโภค ซึ่งผู้ที่สนใจจะศึกษาต่อในเรื่องนี้ ผู้วิจัยขอเสนอให้ทำการเพิ่มวัตถุประสงค์ในการทำวิจัยเพิ่มขึ้น หรืออาจจะขยายเขตพื้นที่เพิ่มขึ้นเพื่อจะได้ข้อมูลที่ชัดเจน และแม่นยำเนื่องจากวิจัยเล่มนี้ได้ทำการศึกษาเพียงเขตพื้นที่นักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์

กิตติกรรมประกาศ

รายงานวิจัยฉบับนี้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดีขอขอบคุณคำแนะนำต่าง ๆ จากอาจารย์ปราณีตใจหนัก และความร่วมมือช่วยเหลือเป็นอย่างยิ่งจากบุคคลหลายฝ่ายที่สละเวลาในการให้คำแนะนำ คำปรึกษา รวมถึงข้อเสนอแนะต่าง ๆ อันเป็นประโยชน์ต่อการดำเนินการวิจัยในครั้งนี้เสร็จสมบูรณ์ ผู้วิจัยจึง ขอขอบพระคุณอาจารย์เป็นอย่างสูงไว้ ณ โอกาสนี้ และที่สำคัญขอขอบพระคุณสำหรับทุกท่านที่ได้สละเวลามาให้ข้อมูลในการตอบแบบสอบถามรวมถึงคุณ บิดา มารดา และครอบครัว ที่คอยสนับสนุนและส่งเสริมให้งานวิจัยนี้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี หากงานวิจัยฉบับนี้ ผิดพลาดหรือมีข้อบกพร่องประการใด ผู้วิจัยขออภัยไว้ ณ ที่นี้ด้วย

เอกสารอ้างอิง

กอบกาญจน์ เจริญทอง.(2556), ปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมการท่องเที่ยวตลาดน้ำอัมพวา จังหวัด

สมุทรสงคราม. (สารนิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ). กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยสยาม.

ฉัตยาพร เสมอใจ. (2549). การบริหารการตลาด. กรุงเทพฯ: ซีเอ็ดดูเคชั่น. 6W1H คืออะไร?

การวิเคราะห์พฤติกรรมผู้บริโภคในทางการตลาดKris Piroj (2017). (ออนไลน์) (อ้างเมื่อ 14 สิงหาคม

2560). จาก: <https://greedisgoods.com/6w1h-questions>.

ตลาดกาแฟ. (2564). ยิ่งดื่มยิ่งเปิดสาขาเพิ่มยิ่งโต. (ออนไลน์) (อ้างเมื่อ 28 มิถุนายน 2564). จาก:

<http://Mrketeeron>.

- ธงชัย สันติวงษ์. (2537). *องค์การและการบริหาร*, พิมพ์ครั้งที่ 9. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิชผ่านช่องทางออนไลน์ของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานคร. สาขาการตลาด. คณะบริหารธุรกิจ. มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- นางสาวสุดา ณ อยุธยา (2561). *ปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมของผู้บริโภคในการใช้บริการสั่งอาหารผ่านสื่อออนไลน์ในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล*. สาขาวิชาการจัดการการตลาด. วัฒนธรรมและอุตสาหกรรมสร้างสรรค์. วิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- บริษัท ปตท. น้ำมันและการค้าปลีก จำกัด มหาชน (2560). *คาเฟ่ อเมซอน*. (ออนไลน์). จาก: <https://www.cafe-amazon.com/about.aspx?>
- ปทุมมา ตั้งชูลาภ, (2566). *แผนธุรกิจ ร้านกาแฟ GLEE Cafe ผ่านช่องทางออนไลน์ของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานคร*. สาขาการตลาด. คณะบริหารธุรกิจ. มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- ศศิธร ดิษบรรจง. (2564). *พฤติกรรมการเข้าร้านคาเฟ่ของนักศึกษาคณะอุตสาหกรรมอาหารสถาบันเทคโนโลยี พระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง*. (ออนไลน์) (อ้างเมื่อ 25 มีนาคม 2567) <https://mmm.ru.ac.th/MMM/IS/twin-8/6114154064.pdf>.
- ภัทรดนัย พิริยะธนภัทร. (2558). *การศึกษาปัจจัยด้านประชากรศาสตร์ ด้านพฤติกรรมผู้บริโภค และ ปัจจัย ด้านเว็บไซต์พระเครื่องพานิชย์อิเล็กทรอนิกส์ที่มีผลต่อการตัดสินใจเช่าหรือประมูลพระเครื่อง ออนไลน์ (E-COMMERCE)*. การค้นคว้าอิสระ บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยกรุงเทพ.
- ศิริวรรณ เสรีรัตน์. (2541). *การบริหารการตลาดยุคใหม่*. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ธรรมสาร จำกัด.
- ศุภรณันท์ กาญจนกุล. (2560). *พฤติกรรมและความคิดเห็นของของผู้บริโภคในกรุงเทพมหานครต่อการรับชม Live Streaming*. สาขาวิชาการตลาด. วิทยาลัยบริหารธุรกิจนวัตกรรมและการบัญชี. มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.
- อรรถวิทย์ ไทวรรณ. (2560). *การวิเคราะห์พฤติกรรมผู้บริโภคและปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อนมอินทรีย์ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่*. สาขาวิชาเศรษฐศาสตร์ประยุกต์. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยแม่โจ้.
- Defleur & Bcll-Rokeach. (1996). *Theories of mass communication*.
- Kotler, Philip. (2003). *Marketing Management*. 11th ed. Upper Saddle River, N.J.: Pearson Prentice Hall.

แนวทางการส่งเสริมการออมเพื่อวัยเกษียณของประชากรวัยทำงาน Gen Y The promotion of retirement savings among the working-age population of Generation Y

สุมาลี สายวงศ์คำ¹ รินรดา แสงบัว²
Sumalee Saiwongkam¹ Rinrada Sangbua²

¹มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย กลุ่มวิชาการเงิน คณะบริหารธุรกิจ, มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย
Master of Business Administration
Faculty of Business Administration, University of the Thai Chamber of Commerce
Email: puisuma.s@gmail.com

²กลุ่มวิชาการเงิน, คณะบริหารธุรกิจ, มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย
Faculty of Business Administration, University of the Thai Chamber of Commerce
Email : rinrada.sb@gmail.com

บทคัดย่อ

การศึกษาค้นคว้าอิสระในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อหาแนวทางการส่งเสริมการออมเพื่อวัยเกษียณของประชากรวัยทำงาน Gen Y ในประเทศไทย โดยการเก็บข้อมูลจากแบบสอบถามออนไลน์ผ่านทาง Google form จากกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 420 คน เป็นประชากร Gen Y มีอายุระหว่าง 30-47 ปี ในประเทศไทย และนำเครื่องมือทางสถิติ ได้แก่ สถิติพรรณนา ค่าความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage) การทดสอบที (t-test), การทดสอบค่า F (F-test) ทดสอบความแตกต่างระหว่างคะแนนเฉลี่ยของกลุ่มประชากรที่มากกว่า 2 กลุ่ม ของกลุ่มประชากรโดยใช้สูตรการวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบทางเดียว (One-way ANOVA) และการเปรียบเทียบความแตกต่างเป็นรายคู่ด้วยวิธี LSD สำหรับค่านัยสำคัญทางสถิติในการวิจัยนี้ได้กำหนดไว้ที่ระดับ 0.05 ผลการศึกษาพบว่าส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 225 คน คิดเป็นร้อยละ 53.57 อายุ 36-40 ปี จำนวน 170 คนคิดเป็นร้อยละ 40.48 ระดับการศึกษาปริญญาตรี จำนวน 253 คนคิดเป็นร้อยละ 60.24 อาชีพพนักงาน/ลูกจ้างเอกชนรายเดือน จำนวน 169 คนคิดเป็นร้อยละ 40.24 สถานภาพโสด จำนวน 261 คนคิดเป็นร้อยละ 62.14 ไม่มีบุตร จำนวน 300 คนคิดเป็นร้อยละ 71.43 มีรายได้รวมต่อเดือน(บาท) 20,001-40,000 บาท จำนวน 318 คน คิดเป็นร้อยละ 75.71 มีค่าใช้จ่ายรวมต่อเดือน(บาท) 10,001-15,000 บาท จำนวน 368 คน คิดเป็นร้อยละ 87.62 มีจำนวนเงินออมเฉลี่ยต่อเดือน(บาท) 10,001-20,000 บาท จำนวน 366 คน คิดเป็นร้อยละ 87.14 และไม่มีการทำบัญชีรายรับรายจ่าย จำนวน 417 คน คิดเป็นร้อยละ 99.29 ผลการศึกษาระดับความสนใจในรูปแบบในการออมเงิน เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีระดับความสนใจรูปแบบในการออมเงิน 3 อันดับแรก ได้แก่ 1.เงินฝากธนาคาร ประเภทออมทรัพย์ 2. เงินฝากธนาคาร ประเภทประจำ 3.เงินสมทบประกันสังคม ผลการศึกษาระดับปัจจัยที่มีต่อแรงจูงใจในการออมเพื่อเกษียณ จำแนกตามเพศ โดยใช้สถิติ Independent Sample t-test ในการทดสอบสมมติฐานที่ระดับนัยสำคัญ 0.05 ผลการทดสอบพบว่า เพศแตกต่างกัน แรงจูงใจในการออมเพื่อวัยเกษียณไม่แตกต่างกัน จำแนกตามจำนวนบุตรพบว่าจำนวนบุตรแตกต่างกัน แรงจูงใจในการออมเพื่อวัยเกษียณไม่แตกต่างกัน และจำแนกตามการทำบัญชีครัวเรือน พบว่า การทำบัญชีครัวเรือนแตกต่างกัน แรงจูงใจในการออมเพื่อวัยเกษียณไม่แตกต่างกัน ผลการวิเคราะห์ปัจจัยส่วนบุคคลในด้านลักษณะประชากรด้าน เพศแตกต่างกัน รูปแบบการออมเงิน เงินฝากธนาคารประเภทออมทรัพย์ ไม่แตกต่างกัน ด้านจำนวนบุตรแตกต่างกัน รูปแบบการออมเงิน เงินฝากธนาคารประเภทออมทรัพย์ไม่แตกต่างกัน ด้านการทำบัญชีครัวเรือนแตกต่างกัน รูปแบบการออมเงิน เงินฝากธนาคารประเภทออมทรัพย์ไม่แตกต่างกัน ด้านอายุ อายุแตกต่างกัน พฤติกรรมรูปแบบการออม เงินฝากธนาคาร ประเภทออมทรัพย์ ไม่แตกต่างกัน ความสนใจในรูปแบบ

เงินฝากธนาคาร ประเภทประจำ อายุแตกต่างกัน พฤติกรรมรูปแบบการออม เงินฝากธนาคาร ประเภทประจำแตกต่างกัน ความสนใจรูปแบบกองทุนรวมเพื่อการเลี้ยงชีพ (RMF) อายุแตกต่างกัน พฤติกรรมรูปแบบการออม กองทุนรวมเพื่อการเลี้ยงชีพ (RMF) ไม่แตกต่างกัน และความสนใจในรูปแบบการซื้อขายหุ้นสามัญในตลาดหลักทรัพย์ อายุแตกต่างกัน พฤติกรรมรูปแบบการออม การซื้อขายหุ้นสามัญในตลาดหลักทรัพย์แตกต่างกัน ผลการวิเคราะห์ปัจจัยพื้นฐานด้านสังคมและเศรษฐกิจ ได้แก่ รายได้รวมต่อเดือน ค่าใช้จ่ายรวมต่อเดือน จำนวนเงินออมเฉลี่ยต่อเดือน การทำบัญชีรายรับรายจ่าย ที่แตกต่างกัน มีผลต่อรูปแบบในการออมเงินเพื่อวัยเกษียณ ของประชากรวัยทำงาน Gen Y ในประเทศไทยแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และค่าใช้จ่ายรวมต่อเดือน จำนวนเงินออมเฉลี่ยต่อเดือน ที่แตกต่างกัน มีผลต่อปัจจัยที่มีต่อแรงจูงใจในการออม ของประชากรวัยทำงาน Gen Y ในประเทศไทยแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ผลการศึกษาแรงจูงใจในการออมเพื่อการเกษียณ จำแนกตามอายุ ระดับการศึกษา อาชีพ สถานะ และลักษณะปัจจัยพื้นฐานด้านสังคม เศรษฐกิจพื้นฐาน ในด้านรายได้รวมต่อเดือน ค่าใช้จ่ายรวมต่อเดือน จำนวนเงินออมเฉลี่ยต่อเดือน โดยใช้สถิติ One-way ANOVA ในการทดสอบสมมติฐานที่ระดับนัยสำคัญ 0.05 ผลการทดสอบ พบว่า ด้านอายุ ค่า Sig. มีค่าเท่ากับ 0.640 ซึ่งมีความมากกว่า 0.05 นั่นคือ หมายความว่า อายุแตกต่างกัน แรงจูงใจในการออมเพื่อวัยเกษียณไม่แตกต่างกัน ด้านระดับการศึกษา ค่า Sig. มีค่าเท่ากับ 0.157 ซึ่งมีความมากกว่า 0.05 นั่นคือ หมายความว่า ระดับการศึกษาแตกต่างกัน แรงจูงใจในการออมเพื่อวัยเกษียณไม่แตกต่างกัน ด้านอาชีพ ค่า Sig. มีค่าเท่ากับ 0.131 ซึ่งมีความมากกว่า 0.05 นั่นคือ หมายความว่า อาชีพแตกต่างกัน แรงจูงใจในการออมเพื่อวัยเกษียณไม่แตกต่างกัน ด้านสถานภาพ ค่า Sig. มีค่าเท่ากับ 0.653 ซึ่งมีความมากกว่า 0.05 นั่นคือ หมายความว่า สถานภาพแตกต่างกัน แรงจูงใจในการออมเพื่อวัยเกษียณไม่แตกต่างกัน ด้านรายได้รวมต่อเดือน ค่า Sig. มีค่าเท่ากับ 0.016 ซึ่งมีค่าน้อยกว่า 0.05 นั่นคือ หมายความว่า รายได้รวมต่อเดือนแตกต่างกัน แรงจูงใจในการออมเพื่อวัยเกษียณแตกต่างกัน ด้านค่าใช้จ่ายรวมต่อเดือน ค่า Sig. มีค่าเท่ากับ 0.000 ซึ่งมีค่าน้อยกว่า 0.05 นั่นคือ หมายความว่า ค่าใช้จ่ายรวมต่อเดือนแตกต่างกัน แรงจูงใจในการออมเพื่อวัยเกษียณแตกต่างกัน ด้านจำนวนเงินออมต่อเดือน ค่า Sig. มีค่าเท่ากับ 0.000 ซึ่งมีค่าน้อยกว่า 0.05 นั่นคือ หมายความว่า จำนวนเงินออมต่อเดือนแตกต่างกัน แรงจูงใจในการออมเพื่อวัยเกษียณแตกต่างกัน

คำสำคัญ: การออม; วัยเกษียณ; ประชากร; วัยทำงาน

ABSTRACT

The objective of this independent study is to find ways to promote retirement savings among the working-age population of Generation Y in Thailand. Data was collected through an online questionnaire via Google Forms from a sample of 420 individuals, aged 30-47 years, representing Generation Y in Thailand. Statistical tools used include descriptive statistics, frequency, percentage, t-test, F-test, one-way ANOVA, and LSD pairwise comparison, with the significance level set at 0.05.

Results showed that the majority were female (225 people, 53.57%), aged 36-40 years (170 people, 40.48%), holding a bachelor's degree (253 people, 60.24%), working as private employees (169 people, 40.24%), single (261 people, 62.14%), without children (300 people, 71.43%), having a monthly income of 20,001-40,000 THB (318 people, 75.71%), with monthly expenses of 10,001-15,000 THB (368 people, 87.62%), and average monthly savings of 10,001-20,000 THB (366 people, 87.14%), and

not keeping a record of income and expenses (417 people, 99.29%). Regarding interest in saving methods, the top three were 1) savings accounts, 2) fixed deposits, and 3) social security contributions. The study on factors affecting motivation to save for retirement, differentiated by gender, using an Independent Sample t-test at a significance level of 0.05, showed no significant difference in motivation based on gender. Similarly, motivation did not differ based on the number of children or household accounting practices. Personal demographic factors such as gender, number of children, and household accounting practices did not significantly affect savings behavior for savings accounts. However, age differences did impact savings behavior in fixed deposits and mutual funds for retirement (RMF), while stock market investment behavior varied with age. Socio-economic factors, including monthly income, monthly expenses, and average monthly savings, significantly influenced the saving patterns for retirement among the working-age Gen Y population in Thailand at a 0.05 significance level. Monthly income, expenses, and savings also considerably impacted the motivation to save for retirement. Analysis of motivation to save for retirement by age, education level, occupation, marital status, and basic socio-economic factors using one-way ANOVA at a 0.05 significance level indicated no significant difference in motivation based on age, education level, occupation, or marital status. However, monthly income and expenses showed substantial differences in motivation to save for retirement.

Keywords: Saving; Retirement Age; Population; Working Age

บทนำ

ในปัจจุบันประเทศไทยเริ่มก้าวเข้าสู่สังคมสูงวัยตั้งแต่ปี 2548 โดยมีสัดส่วนของประชากรที่อายุ 60 ปีขึ้นไปเพิ่มขึ้นจากร้อยละ 10 เป็นร้อยละ 20 ในปี 2566 (อ้างอิงข้อมูลจาก ระบบสถิติทางการทะเบียนสถิติการบริการด้านการทะเบียนราษฎร สำนักบริหารการทะเบียน กรมการปกครอง) จัดได้ว่าก้าวเข้าสู่สังคมสูงวัยอย่างสมบูรณ์ ซึ่งสังคมสูงวัยเกิดขึ้นจากความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์, เทคโนโลยี, และการแพทย์ที่มีผลต่อการยืดอายุของประชากร อย่างไรก็ตามการออมเพื่อการเกษียณยังมีความสำคัญ แต่ผู้สูงอายุพบว่าเงินออมไม่เพียงพอและไม่สามารถพึ่งพิงรายได้จากบุตรหลานได้เหมือนในอดีต การออมเพื่อการเกษียณจึงเป็นวาระแห่งชาติที่รัฐบาลให้ความสำคัญ โดยได้บรรจุไว้ใน ประการ ๑ เรื่อง ยุทธศาสตร์ชาติ (พ.ศ. 2561 - 2580) อีกทั้ง ได้ประสานความร่วมมือกับหน่วยงานและภาคส่วนต่าง ๆ เพื่อกระตุ้นให้ประชาชนตระหนักถึงความสำคัญของการเก็บออมระยะยาวผ่านกลไกการออมการลงทุนในช่องทางต่าง ๆ เพื่อกระตุ้นความรู้ของประชาชนในการเก็บออมระยะยาว การออมนั้นมีหลายรูปแบบรวมถึงกองทุนบำเหน็จบำนาญข้าราชการ กองทุนการออมแห่งชาติ กองทุนประกันสังคม และ Provident Fund (PVD) สำหรับมนุษย์เงินเดือน จากการศึกษาข้อมูลในแต่ละ Gen จะพบว่า Gen Y (ประชากรที่เกิดปี พ.ศ.2520-2537 มีอายุระหว่าง 30-47 ปี) มีสัดส่วนมากที่สุดในประเทศไทย คิดเป็นร้อยละ 26.43 ดังนั้นการออมเพื่อวัยเกษียณของประชากรในประเทศไทยเป็นการวางแผนที่สำคัญสำหรับการเริ่มต้นการวางแผนจนครบอายุวัยเกษียณ ก่อนที่จะเข้าสู่สังคมสูงวัย

ตารางที่ 1 ประชากรในประเทศไทยแบ่งกลุ่มตามช่วงวัย หรือ Generation (อ้างอิงข้อมูลจากเดือน พฤศจิกายน 2566 ระบบสถิติทางการทะเบียนสถิติการบริการด้านการทะเบียนราษฎร สำนักบริหารการทะเบียน กรมการปกครอง)

ช่วงวัย	ประชากรในประเทศไทย			
	เพศชาย(คน)	เพศหญิง(คน)	รวม(คน)	สัดส่วน(%)
Alpha (2553-2567)	4,916,705	4,645,362	9,562,067	14.48
Baby Boomer (2489-2507)	5,327,750	6,464,821	11,792,571	17.85
Gen y (2520-2537)	8,724,013	8,734,196	17,458,209	26.43
Gen Z (2538-2552)	6,546,617	6,253,945	12,800,562	19.38
Gen X (2508-2519)	5,793,249	6,367,281	12,160,530	18.41
Silent Gen (2468-2488)	898,436	1,340,867	2,239,303	3.39
ผู้ที่มีอายุ 99-100 ปีขึ้นไป	22,357	22,368	44,725	0.07
ประชากรรวม	32,229,127	33,828,840	66,057,967	100.00

การวางแผนเพื่อเกษียณอายุ จะประสบผลสำเร็จได้นั้น ควรเริ่มต้นวางแผนในช่วงต้น ๆ ของชีวิตที่มีอายุระหว่าง 30-47 ปี จะได้มีเงินออมสะสมไว้ใช้สำหรับวัยเกษียณเป็นจำนวนมาก หากมีรายได้เพิ่มขึ้นหรือมีการใช้จ่ายน้อยลง ควรที่จะเก็บเงิน ที่เหลือไว้เป็นเงินออมสำหรับไว้ ใช้ในอนาคต และการออมนั้นถ้ายังไม่ได้นำออกไปใช้จ่ายก็อาจจะนำไปใช้ให้เป็นประโยชน์หรือก่อให้เกิดรายได้ที่งอกเงยขึ้น ผู้ศึกษาจึงสนใจศึกษาลักษณะการออมเงินวัยเกษียณให้เป็นประโยชน์ต่อประเทศไทย เพื่อหาแนวทางการส่งเสริมการออมเพื่อวัยเกษียณของประชากรวัยทำงาน Gen Y จึงต้องเริ่มจากการศึกษาเพื่อเพิ่มความเข้าใจในเรื่องการออมเงินและการวางแผนการเงินสำหรับเพื่อวัยเกษียณ ส่งเสริมการสร้างแผนการเงินส่วนบุคคลที่เหมาะสมกับรายได้และความต้องการของ Gen Y การสร้างแนวทางการออมส่งเสริมการศึกษาและเข้าใจเกี่ยวกับทางเลือกการออมที่เหมาะสมสำหรับเพื่อวัยเกษียณ การเน้นที่ประโยชน์ทางการเงินที่สามารถทำให้ Gen Y มีความตั้งใจที่จะออมมากขึ้น บทวิจัยนี้จะช่วยให้เห็นภาพรวมของสถานการณ์และแนวทางที่สามารถช่วยส่งเสริมพฤติกรรมการออมของ Gen Y ในวัยเกษียณได้อย่างเต็มที่

วัตถุประสงค์การศึกษาวิจัย

1. เพื่อศึกษาและวิเคราะห์พฤติกรรมการออมเงินในวัยเกษียณของประชากรวัยทำงาน Gen Y
2. เพื่อค้นหาแนวทางและกลยุทธ์ในการส่งเสริมพฤติกรรมการออมเงินในวัยเกษียณของประชากรวัยทำงาน Gen Y และให้คำแนะนำแนวทางการส่งเสริมการออมเงินที่เหมาะสมสำหรับประชากรวัยทำงาน Gen Y
3. เพื่อเพิ่มความรู้อและความเข้าใจในการจัดการทรัพยากรการเงินในวัยเกษียณของประชากรวัยทำงาน Gen Y

แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ความหมายของการออม (Saving) ราชบัณฑิตยสถาน (2554) ได้ให้ความหมายของคำว่า ออม หมายถึง เก็บหอมรอมริบ เช่น ออมทรัพย์ ออมสิน เก็บรวบรวมไว้ที่ละเล็กละน้อย ธนาคารแห่งประเทศไทย(ศูนย์ข้อมูลข่าวสารอิเล็กทรอนิกส์ สปท.)ได้กล่าวถึงการออมว่าเป็นการแบ่งรายได้ส่วนหนึ่งเก็บสะสมไว้สำหรับวัตถุประสงค์ต่าง ๆ เช่น เพื่อไว้ใช้ในอนาคต เมื่อเวลาฉุกเฉิน เพื่อใช้ในสิ่งที่อยากได้หรืออยากทำ การออมส่วนใหญ่มีอยู่ในรูปแบบที่มีความเสี่ยงต่อการสูญเสียเงินต้นต่ำ และได้รับผลตอบแทนไม่สูงนักเมื่อเทียบกับการลงทุน เช่น การฝากออมทรัพย์ การฝากประจำ การซื้อ

สลากออมทรัพย์ อาจจะจัดสรรวัตถุประสงค์หลักได้เป็น 4 ส่วน ออมเผื่อกรณีฉุกเฉิน ออมเพื่อวัยเกษียณ ออมเพื่อเติมฝัน ออมเพื่อการลงทุน สำนักงานเศรษฐกิจการคลัง กระทรวงการคลัง ได้ให้ความหมายของการออม คือ การสะสมเงินที่เหลือจากการใช้จ่ายของหน่วยเศรษฐกิจต่าง ๆ ที่ผู้ให้กู้ยืมหรือผู้ออม อันได้แก่ ภาคครัวเรือน (Household) ภาคธุรกิจ (Business Firms) ภาครัฐบาล (Government) และภาคต่างประเทศ (Foreigners) ทั้งนี้การออมสามารถทำได้ทั้งทางตรงและทางอ้อม การออมทางตรง คือ เงินออมที่อยู่ในตลาดการเงินประเภทต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ศูนย์ซื้อขายตราสารหนี้แห่งประเทศไทย และตลาดหลักทรัพย์ใหม่ ส่วนการออมทางอ้อม คือ การออมแบบผูกพันและไม่ผูกพันประเภทต่าง ๆ โดยการออมแบบผูกพันนั้นสามารถจำแนกออกเป็นการออมที่อยู่ในระบบเครือข่ายความปลอดภัยทางสังคมแบบต่าง ๆ ได้ และการออมแบบไม่ผูกพันหมายถึง เงินออมประเภทต่าง ๆ ที่อยู่ในสถาบันการเงินประเภทต่าง ๆ ของระบบเศรษฐกิจ ธนาคารแห่งประเทศไทย (2555) กล่าวว่าการวางแผนทางการเงิน เป็นเครื่องมือสำคัญที่ช่วยในการจัดการชีวิตอย่างเป็นระบบ ให้มีรายได้เพียงพอกับรายจ่าย และมีเงินเหลือไว้ใช้จ่ายฉุกเฉิน มีเงินออมไว้เก็บเกี่ยวดอกผล หรือลงทุนในอนาคต เพื่อเป็นการสร้างอนาคตที่สดใสและมั่นคง ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย กล่าวถึงการวางแผนเกษียณเป็นเรื่องของคนสูงอายุ แต่ในปัจจุบันมีเหตุผลมากมายที่ทำให้เราต้องหันมาให้ความสำคัญกับการวางแผนเกษียณกันอย่างจริงจังตั้งแต่วันนี้ ซึ่งข้อมูลจากสถิติบอกว่าคนเรามีอายุยืนยาวขึ้น อัตราการเกิดลดลง นั้นแปลว่าผู้สูงอายุต้องดูแลตนเองมากขึ้น แคมป์สวัสดิการพื้นฐานของรัฐก็ไม่เพียงพอต่อการเลี้ยงชีพ ทำให้ผู้สูงอายุร้อยละ 38.4 ยังคงต้องทำงานหาเงิน แต่การวางแผนการเกษียณ อาจช่วยผ่อนทุกข์จากการก้าวเข้าสู่วัยสูงอายุได้เป็นอย่างดี เพราะหากทำงานเก็บเงินเพียงอย่างเดียว อาจไม่สามารถบรรลุเป้าหมายตามที่ได้คาดหวังไว้ สาเหตุที่ตอนนี้จึงจำเป็นต้องเริ่มวางแผนเกษียณ คือเราอาจไม่สามารถดูแลตัวเองได้ดีหรือไม่ได้เลยเมื่อเกษียณ เราอาจไม่มีลูกหลานดูแลหรือลูกหลานอาจไม่สามารถดูแลเรา เราอาจไม่มีคนอื่นมาดูแล และเราอาจมีเวลาที่ต้องดูแลตัวเองหลังเกษียณยาวนานขึ้น กุลรัตน์ เมื่องมาและพรพรรณ นันทแพทย์ (2566) ได้ศึกษาเกี่ยวกับแรงจูงใจทางการเงิน ทักษะคิดทางการเงิน และกลุ่มอ้างอิง ที่ส่งผลต่อการวางแผนการเงินเพื่อวัยเกษียณ กรณีศึกษาในกลุ่มวัยเริ่มต้นทำงาน วัยสร้างฐานะ และวัยใกล้เกษียณ. *Procedia of Multidisciplinary Research*, 1(5), 49. พบว่าปัจจัยทางด้านประชากรศาสตร์ ด้านอายุ ระดับการศึกษา และรายได้ต่อเดือนที่แตกต่างกันส่งผลให้การวางแผนการเงินเพื่อวัยเกษียณแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 อย่างไรก็ตามการวิเคราะห์กลับพบว่า เพศ สถานภาพ อาชีพ และระยะเวลาการทำงานไม่ส่งผลต่อการวางแผนการเงินเพื่อวัยเกษียณ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และพบว่า เพศ สถานภาพ ไม่มีอิทธิพลต่อการวางแผนทางการเงินส่วนบุคคลของประชาชนในกรุงเทพมหานคร แต่อายุ รายได้มีอิทธิพลต่อการวางแผนทางการเงินส่วนแต่ระดับการศึกษาไม่ส่งผลต่อการวางแผนการเงินเพื่อวัยเกษียณอายุ ผลการวิเคราะห์เสนอให้เห็นว่าแรงจูงใจทางการเงิน มีอิทธิพลทางบวกต่อการวางแผนการเงินเพื่อวัยเกษียณของคนกลุ่มวัยเริ่มต้นทำงาน วัยสร้างฐานะ และวัยใกล้เกษียณอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 เนื่องจากแรงจูงใจทางการเงินของกลุ่มตัวอย่างอยู่ในระดับมาก ซึ่งมาจากความต้องการ และแรงบันดาลใจภายในของตนเอง จึงส่งผลออกมาเป็นพฤติกรรมกรรมการวางแผนทางการเงินเพื่อวัยเกษียณ โดยมีความต้องการที่อยากจะประสบความสำเร็จทางการเงินในด้านต่างๆ ส่วนกลุ่มอ้างอิงมีอิทธิพลต่อการวางแผนการเงินเพื่อวัยเกษียณของคนกลุ่มวัยเริ่มต้นทำงาน วัยสร้างฐานะ และวัยใกล้เกษียณอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และทัศนคติทางการเงินมีอิทธิพลต่อการวางแผนการเงินเพื่อวัยเกษียณของคนกลุ่มวัยเริ่มต้นทำงาน และวัยสร้างฐานะอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 แต่ในวัยใกล้เกษียณ พบว่า ทัศนคติทางการเงินไม่มีอิทธิพลต่อการวางแผนการเงินเพื่อวัยเกษียณ สลินทิพย์ หาคำ(2564) ได้ศึกษาเกี่ยวกับพฤติกรรมการออมของประชาชนในเขตกรุงเทพมหานคร ผลการ

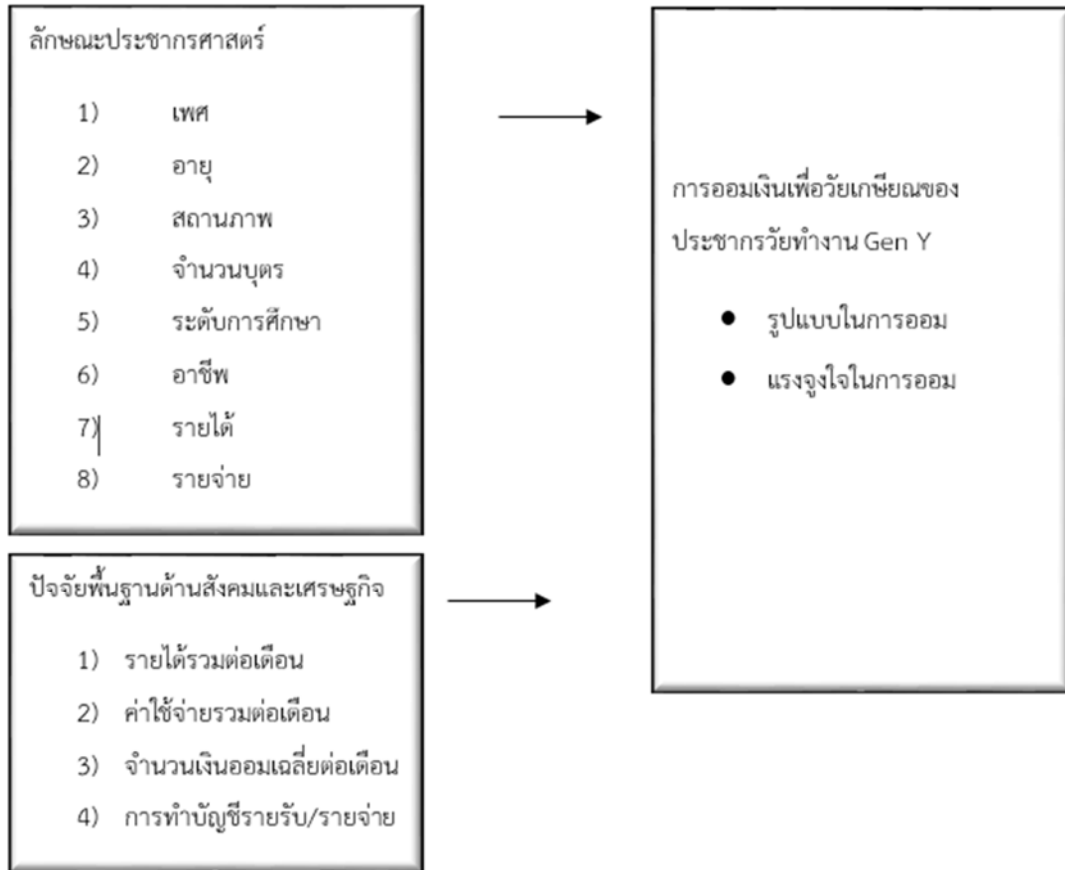
วิเคราะห์พฤติกรรมกรรมการออมของประชาชนในเขตกรุงเทพมหานคร พบว่าพฤติกรรมกรรมการออมด้านวัตถุประสงค์การออม มีระดับความสำคัญในระดับความสำคัญมาก, พฤติกรรมการออมด้านรูปแบบการออม มีระดับความสำคัญในระดับความสำคัญปานกลาง ผลการเปรียบเทียบพฤติกรรมกรรมการออมของประชาชนในเขตกรุงเทพมหานคร จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล สามารถสรุปการวิจัย ได้ดังนี้ ประชาชนในเขตกรุงเทพมหานครที่มีอายุต่างกัน มีพฤติกรรมกรรมการออมไม่ต่างกัน และประชาชนในเขตกรุงเทพมหานครที่มีด้านระดับการศึกษา รายได้ต่อเดือน ค่าใช้จ่ายต่อเดือน จำนวนคนที่ผู้ออมต้องดูแลต่างกัน มีพฤติกรรมกรรมการออมต่างกัน ผลการวิเคราะห์ปัจจัยอื่น ซึ่งประกอบด้วย ปัจจัยด้านผลตอบแทน ปัจจัยด้านความเสี่ยง และปัจจัยด้านการสื่อสารทางการตลาด ที่มีผลต่อพฤติกรรมกรรมการออมของประชาชนในเขตกรุงเทพมหานคร สามารถสรุปการวิจัยได้ดังนี้ ปัจจัยด้านผลตอบแทนมีผลต่อพฤติกรรมกรรมการออมของประชาชนในเขตกรุงเทพมหานคร ด้านจำนวนเงินออม ปัจจัยด้านผลตอบแทน ปัจจัยด้านความเสี่ยง และปัจจัยด้านการสื่อสารทางการตลาดมีผลต่อพฤติกรรมกรรมการออมของประชาชนในเขตกรุงเทพมหานคร ด้านวัตถุประสงค์ในการออม ปัจจัยด้านผลตอบแทน ปัจจัยด้านความเสี่ยง และปัจจัยด้านการสื่อสารทางการตลาดมีผลต่อพฤติกรรมกรรมการออมของประชาชนในเขตกรุงเทพมหานคร ด้านรูปแบบการออม นายศิวิศ กรุณาพันธุ์(2560) ได้ศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการออมและพฤติกรรมกรรมการออมของคน Gen Y ผลการวิจัยสรุปได้ว่าคะแนนระดับการออมของกลุ่มตัวอย่างอยู่ในระดับการออมปานกลาง มีคะแนนความรู้ทางการเงิน พฤติกรรมการการเงิน และทัศนคติทางการเงินอยู่ในระดับสูง มีระดับความตระหนักรู้เกี่ยวกับการวางแผนเกษียณอายุในระดับสูงมาก ในด้านความสัมพันธ์ระหว่างระดับรายได้กับพฤติกรรมกรรมการออมพบว่ามีความสัมพันธ์กับกาจัดสรรเงินออม ขนาดของเงินออม สัดส่วนเงินออม ปัจจัยที่ใช้พิจารณารูปแบบการออม และวัตถุประสงค์การออม ในด้านความสัมพันธ์ระหว่างอาชีพพบว่ามีความสัมพันธ์กับการจัดสรรเงินออม สัดส่วนเงินออม และวัตถุประสงค์การออม สำหรับปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อระดับการออมของคน Gen Y พบว่า พฤติกรรมการการเงิน ความรู้ทางการเงิน ความตระหนักรู้เกี่ยวกับการวางแผนเกษียณอายุ และทัศนคติทางการเงิน (เรียงลำดับตามค่าสัมประสิทธิ์การถดถอย) มีผลต่อระดับการออมของคน Gen Y อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ธนาวุฒิ ธีรภักดี(2563) ได้ศึกษาเกี่ยวกับแนวทางการออมเงินเพื่อเตรียมความพร้อมในการเกษียณการทำงานของประชากรในภาคกลาง เพื่อพิจารณาว่าประชากรมีการออมในรูปแบบใดบ้าง เพื่อเสนอแนวทางในการออมที่เพิ่มขึ้น ซึ่งจะทำให้มั่นใจได้ว่าเมื่อต้องการเกษียณการทำงานจะมีเงินหรือทรัพย์สินเพื่อใช้ในการครองชีพ โดยไม่ต้องพึ่งพาครอบครัวหรือบุคคลอื่น ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ จำนวนประชากรในภาคกลาง ที่เป็นลูกจ้างขึ้นทะเบียนกับสำนักงานประกันสังคม ผู้ตอบแบบสอบถามเป็นเพศหญิงมากกว่าเพศชาย โดยอยู่ในช่วงอายุ 41-50 ปี สถานภาพสมรส วุฒิการศึกษาปริญญาตรี และสมาชิกในครอบครัว 3-4 คน มีระดับความคิดเห็นต่อความสำคัญเกี่ยวกับแนวทางการออมเงินเพื่อเตรียมความพร้อมในการเกษียณการทำงานของประชากรในภาคกลาง โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก เมื่อจำแนกเป็นรายด้าน พบว่า ด้านรูปแบบการออมเงินและด้านทัศนคติการออมเงิน อยู่ในระดับปานกลาง ด้านความรู้ทางการเงิน อยู่ในระดับน้อย ผลการเปรียบเทียบความแตกต่าง จำแนกตามสถานภาพส่วนบุคคลโดยภาพรวม พบว่า วุฒิการศึกษา มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ส่วนเพศ อายุ สถานภาพสมรส และจำนวนสมาชิกในครอบครัว พบว่า ไม่มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

กรอบแนวคิดการศึกษาวิจัย

ตัวแปรอิสระ

ตัวแปรตาม

ระเบียบวิธีวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ได้ใช้ในการวิจัยครั้งนี้คือ กลุ่มประชากรวัยทำงาน Gen Y ในประเทศไทย ประชากรที่มีอายุระหว่าง 30-47 ปี(2520-2537) ในปี พ.ศ.2566 มีเพศชาย 8,724,013 คน และเพศหญิง 8,734,196 คน (อ้างอิงข้อมูลจากเดือน พฤศจิกายน 2566 ระบบสถิติทางการทะเบียนสถิติการบริการด้านการทะเบียนราษฎร สำนักบริหารการทะเบียน กรมการปกครอง) ใช้สูตร Taro Yamane ในการคำนวณ จึงได้เก็บกลุ่มตัวอย่างจำนวน 420 ตัวอย่าง ผ่าน Google Form โดยเครื่องมือในการครั้งนี้ประกอบด้วย แบบสอบถาม (Questionnaire) เพื่อเก็บข้อมูลเชิงปริมาณ เพื่อเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ แบบสอบถาม โดยเนื้อหาจากการถูกนำมารวบรวม วิเคราะห์ และนำไปใช้เป็นแนวทางในการสร้างแบบสอบถาม การออมในช่วงวัยเริ่มทำงาน การเรียนรู้เรื่องการออม ปัจจัยในการออม และแรงจูงใจในการออม ซึ่งโครงสร้างของแบบสอบถาม แบ่งออกเป็น 4 ส่วน ดังนี้ ส่วนที่ 1 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับลักษณะข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ประกอบด้วย เพศ อายุ สถานภาพ จำนวนบุตร ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ รายจ่าย ส่วนที่ 2 เป็นแบบสอบถามข้อมูลเกี่ยวกับรูปแบบในการออมเงิน ลักษณะของแบบสอบถามแบบประเมิน (Rating Scale) ส่วนที่ 3 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับปัจจัยที่มีต่อแรงจูงใจในการออม ลักษณะของแบบสอบถามแบบประเมิน (Rating Scale) ส่วนที่ 4 เป็นข้อเสนอแนะให้ผู้วิจัยได้ใส่ข้อเสนอแนะ

การวิเคราะห์ข้อมูล (ขั้นตอนการวิเคราะห์และสถิติที่ใช้ในแต่ละสมมติฐาน) การวิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistic) ในส่วนของข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

และ ข้อมูลเกี่ยวกับพฤติกรรมของผู้ตอบแบบสอบถามโดยใช้ค่าความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage) และสำหรับในส่วนของข้อมูลเกี่ยวกับข้อมูลพฤติกรรมการออมและปัจจัยพื้นฐานทางเศรษฐกิจของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยใช้ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) การวิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติเชิงอนุมาน (Inferential Statistic) เป็นวิธีการทางสถิติที่ใช้ในการสรุปลักษณะของประชากรตามตัวแปร โดยรวมในแต่ละด้าน จำแนกตามเพศ อายุ สถานภาพ จำนวนบุตร ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ รายจ่าย โดยการทดสอบที (t-test), การทดสอบค่า F (F-test) ทดสอบความแตกต่างระหว่างคะแนนเฉลี่ยของกลุ่มประชากรที่มากกว่า 2 กลุ่ม ของกลุ่มประชากรโดยใช้สูตรการวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบทางเดียว (One-way ANOVA) และการเปรียบเทียบความแตกต่างเป็นรายคู่ ด้วยวิธี LSD สำหรับค่านัยสำคัญทางสถิติในการวิจัยนี้ได้กำหนดไว้ที่ระดับ 0.05

ผลการศึกษาวิจัย

ผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามที่สามารถทำการวิเคราะห์ข้อมูลได้ จำนวน 420 ชุด ตามข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ สถานภาพ จำนวนบุตร รายได้รวมต่อเดือน ค่าใช้จ่ายรวมต่อเดือน จำนวนเงินออมเฉลี่ยต่อเดือน และการทำบัญชีรายรับรายจ่าย โดยหาความถี่และค่าร้อยละ

ตารางที่ 2 แสดงผลการทดสอบค่า t (Independent Sample t-test) การทดสอบความแตกต่างด้านเพศ จำนวนบุตรและการทำบัญชีครัวเรือน กับแรงจูงใจในการออมเพื่อเกษียณของผู้ตอบแบบสอบถาม

แรงจูงใจในการออมเพื่อเตรียมการเกษียณ		N	Mean	S.D.	F	t	df	Sig
เพศ	ชาย	195	4.964	0.256	5.072	-1.081	301.576	0.280
	หญิง	225	4.987	0.149				
จำนวนบุตร	ไม่มี	300	4.977	0.207	0.021	0.075	418	0.940
	1-2คน	120	4.975	0.203				
บัญชีครัวเรือน	มี	3	5.000	-	0.165	0.201	418	0.841
	ไม่มี	417	4.976	0.207				

จากตารางที่ 4.1 ผลการวิเคราะห์แรงจูงใจในการออมเพื่อวัยเกษียณของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามเพศ โดยใช้สถิติ Independent Sample t-test ในการทดสอบสมมติฐานที่ระดับนัยสำคัญ 0.05 ผลการทดสอบ พบว่า ค่า Sig. มีค่าเท่ากับ 0.280 ซึ่งมีความมากกว่า 0.05 นั่นคือหมายความว่า เพศแตกต่างกัน แรงจูงใจในการออมเพื่อวัยเกษียณไม่แตกต่างกัน จำแนกตามจำนวนบุตร พบว่า ค่า Sig. มีค่าเท่ากับ 0.940 ซึ่งมีความมากกว่า 0.05 นั่นคือ หมายความว่า จำนวนบุตรแตกต่างกัน แรงจูงใจในการออมเพื่อวัยเกษียณไม่แตกต่างกัน และจำแนกตามการทำบัญชีครัวเรือน พบว่า ค่า Sig. มีค่าเท่ากับ 0.841 ซึ่งมีความมากกว่า 0.05 นั่นคือ หมายความว่า การทำบัญชีครัวเรือนแตกต่างกัน แรงจูงใจในการออมเพื่อวัยเกษียณไม่แตกต่างกัน

ตารางที่ 3 แสดงผลการทดสอบค่า โดยใช้สถิติ One-way ANOVA การทดสอบความแตกต่างด้านอายุ ระดับการศึกษา อาชีพ สถานภาพ และลักษณะปัจจัยพื้นฐานด้านสังคม เศรษฐกิจพื้นฐาน ในด้านรายได้รวมต่อเดือน ค่าใช้จ่ายรวมต่อเดือน จำนวนเงินออมเฉลี่ยต่อเดือน ส่งผลต่อแรงจูงใจในการออมเพื่อการเกษียณ

		Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
อายุ	Between Groups	0.038	2	0.019	0.447	0.64
	Within Groups	17.724	417	0.043		
	Total	17.762	419			
ระดับการศึกษา	Between Groups	0.157	2	0.079	1.861	0.157
	Within Groups	17.605	417	0.042		
	Total	17.762	419			
อาชีพ	Between Groups	0.238	3	0.079	1.886	0.131
	Within Groups	17.524	416	0.042		
	Total	17.762	419			
สถานภาพ	Between Groups	0.036	2	0.018	0.427	0.653
	Within Groups	17.726	417	0.043		
	Total	17.762	419			
รายได้รวมต่อเดือน	Between Groups	0.433	3	0.144	3.464	0.016
	Within Groups	17.329	416	0.042		
	Total	17.762	419			
ค่าใช้จ่ายรวมต่อเดือน	Between Groups	1.181	4	0.295	7.388	0.000
	Within Groups	16.581	415	0.04		
	Total	17.762	419			
จำนวนเงินออมต่อเดือน	Between Groups	1.844	4	0.461	12.021	0.000
	Within Groups	15.918	415	0.038		
	Total	17.762	419			

จากตารางที่ 4.2 ผลการวิเคราะห์แรงจูงใจในการออมเพื่อการเกษียณ ของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามอายุ ระดับการศึกษา อาชีพ สถานะ และลักษณะปัจจัยพื้นฐานด้านสังคม เศรษฐกิจพื้นฐาน ในด้านรายได้รวมต่อเดือน ค่าใช้จ่ายรวมต่อเดือน จำนวนเงินออมเฉลี่ยต่อเดือน โดยใช้สถิติ One-way ANOVA ในการทดสอบสมมติฐานที่ระดับนัยสำคัญ 0.05 ผลการทดสอบพบว่า ด้านอายุ ค่า Sig. มีค่าเท่ากับ 0.640 ซึ่งมีค่ามากกว่า 0.05 นั่นคือ หมายความว่า อายุแตกต่างกัน แรงจูงใจในการออมเพื่อวัยเกษียณไม่แตกต่างกัน ด้านระดับการศึกษา ค่า Sig. มีค่าเท่ากับ 0.157 ซึ่งมีค่ามากกว่า 0.05 นั่นคือ หมายความว่า ระดับการศึกษาแตกต่างกัน แรงจูงใจในการออมเพื่อวัยเกษียณไม่แตกต่างกัน ด้านอาชีพ ค่า Sig. มีค่าเท่ากับ 0.131 ซึ่งมีค่ามากกว่า 0.05 นั่นคือ หมายความว่า อาชีพแตกต่างกัน แรงจูงใจในการออมเพื่อวัยเกษียณไม่แตกต่างกัน ด้านสถานภาพ ค่า Sig. มีค่าเท่ากับ 0.653 ซึ่งมีค่ามากกว่า 0.05 นั่นคือ หมายความว่า สถานภาพแตกต่างกัน แรงจูงใจในการออมเพื่อวัยเกษียณไม่แตกต่างกัน ด้านรายได้รวมต่อเดือน ค่า Sig. มีค่าเท่ากับ 0.016 ซึ่งมีค่าน้อยกว่า 0.05 นั่นคือ หมายความว่า รายได้รวมต่อเดือนแตกต่างกัน แรงจูงใจในการออมเพื่อวัยเกษียณแตกต่างกัน ด้านค่าใช้จ่ายรวมต่อเดือน ค่า Sig. มีค่าเท่ากับ 0.000 ซึ่งมีค่าน้อยกว่า 0.05 นั่นคือ หมายความว่า ค่าใช้จ่ายรวมต่อเดือนแตกต่างกัน แรงจูงใจในการออมเพื่อวัยเกษียณแตกต่างกัน ด้านจำนวนเงินออมต่อเดือน ค่า Sig. มีค่าเท่ากับ 0.000 ซึ่งมีค่าน้อยกว่า 0.05 นั่นคือ หมายความว่า จำนวนเงินออมต่อเดือนแตกต่างกัน แรงจูงใจในการออมเพื่อวัยเกษียณแตกต่างกัน

สรุปผลการศึกษา

การศึกษาปัจจัยแนวทางการส่งเสริมพฤติกรรมการออมเงินในวัยเกษียณของประชากรวัยทำงาน Gen Y เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยใช้เก็บข้อมูลจากแบบสอบถามออนไลน์ ผ่านทาง Google form เป็นการเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 420 คน เป็นประชากร Gen Y มีอายุระหว่าง 30-47 ปี ในประเทศไทย เพื่อศึกษาและวิเคราะห์พฤติกรรมการออมเงินในวัยเกษียณของประชากรวัยทำงาน Gen Y เพื่อค้นหาแนวทางและกลยุทธ์ในการส่งเสริมพฤติกรรมการออมเงินในวัยเกษียณของประชากรวัยทำงาน Gen Y และให้คำแนะนำแนวทางการส่งเสริมการออมเงินที่เหมาะสมสำหรับประชากรวัยทำงาน Gen Y เพื่อเพิ่มความรู้และความเข้าใจในการจัดการทรัพยากรการเงินในวัยเกษียณของประชากรวัยทำงาน Gen Y เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ แบ่งออกเป็น 3 ส่วนคือ แบบสอบถามเกี่ยวกับลักษณะข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม แบบสอบถามข้อมูลเกี่ยวกับรูปแบบในการออม และแบบสอบถามเกี่ยวกับปัจจัยที่มีต่อแรงจูงใจในการออม การวิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistic) ในส่วนของข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม และ ข้อมูลเกี่ยวกับพฤติกรรมของผู้ตอบแบบสอบถามโดยใช้ค่าความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage) และสำหรับในส่วนของคุณค่าเกี่ยวกับข้อมูลพฤติกรรมการออมและปัจจัยพื้นฐานทางเศรษฐกิจของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยใช้ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) การวิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติเชิงอนุมาน (Inferential Statistic) เป็นวิธีการทางสถิติที่ใช้ในการสรุปลักษณะของประชากรตามตัวแปร โดยรวมในแต่ละด้าน จำแนกตามเพศ อายุ สถานภาพ จำนวนบุตร ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ รายจ่าย โดยการทดสอบที่ (t-test), การทดสอบค่า F (F-test) ทดสอบความแตกต่างระหว่างคะแนนเฉลี่ยของกลุ่มประชากรที่มากกว่า 2 กลุ่ม ของกลุ่มประชากรโดยใช้สูตรการวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบทางเดียว (One-way ANOVA) และการเปรียบเทียบความแตกต่างเป็นรายคู่ ด้วยวิธี LSD สำหรับค่านัยสำคัญทางสถิติในการวิจัยนี้ได้กำหนดไว้ที่ระดับ 0.05 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 420 คน พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 225 คน คิดเป็นร้อยละ 53.57 มีอายุระหว่าง 36-40 ปีจำนวน 170 คน คิดเป็นร้อยละ 40.48 มีการศึกษาระดับปริญญาตรี จำนวน 253 คน คิดเป็นร้อยละ 60.24 มีอาชีพพนักงาน/ลูกจ้างเอกชนรายเดือน จำนวน 169 คน คิดเป็นร้อยละ 40.24 มีสถานภาพโสด จำนวน 261 คน คิดเป็นร้อยละ 62.14 ไม่มีบุตร จำนวน 300 คน คิดเป็นร้อยละ 71.43 มีรายได้รวมต่อเดือน(บาท) 20,001-40,000 บาท จำนวน 318 คน คิดเป็นร้อยละ 75.71 มีค่าใช้จ่ายรวมต่อเดือน(บาท) 10,001-15,000 บาท จำนวน 368 คน คิดเป็นร้อยละ 87.62 มีจำนวนเงินออมเฉลี่ยต่อเดือน(บาท) 10,001-20,000 บาท จำนวน 366 คน คิดเป็นร้อยละ 87.14 และไม่มีการทำบัญชีรายรับรายจ่าย จำนวน 417 คน คิดเป็นร้อยละ 99.29 ผลการศึกษา ระดับความสนใจในรูปแบบในการออมเงิน เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีระดับความสนใจรูปแบบในการออมเงิน 3 อันดับแรก ได้แก่ 1.เงินฝากธนาคาร ประเภทออมทรัพย์ 2. เงินฝากธนาคาร ประเภทประจำ 3.เงินสมทบประกันสังคม

ผลการศึกษา ระดับปัจจัยที่มีต่อแรงจูงใจในการออมซึ่งมีภาพรวมระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีระดับความสนใจปัจจัยที่มีต่อแรงจูงใจในการออม 3 อันดับแรก ได้แก่ 1.ท่านออมเพื่อการเตรียมค่าใช้จ่ายฉุกเฉิน 2.ท่านออมเงินเพื่อใช้ในยามชรา 3.ท่านออมเพื่อเตรียมการเกษียณผลการวิเคราะห์ปัจจัยส่วนบุคคลในด้านลักษณะประชากรด้าน เพศแตกต่างกัน รูปแบบการออมเงิน เงินฝากธนาคารประเภทออมทรัพย์ ไม่แตกต่างกัน ด้านจำนวนบุตรแตกต่างกัน รูปแบบการออมเงิน เงินฝากธนาคารประเภทออมทรัพย์ไม่แตกต่างกัน ด้านการทำบัญชีครัวเรือนแตกต่างกัน รูปแบบการออมเงิน เงินฝากธนาคารประเภทออมทรัพย์ไม่แตกต่างกัน ด้านอายุ อายุแตกต่างกัน พฤติกรรมรูปแบบการออม เงินฝากธนาคาร ประเภทออมทรัพย์ ไม่แตกต่างกัน ความ

สนใจในรูปแบบเงินฝากธนาคาร ประเภทประจำ อายุแตกต่างกัน พฤติกรรมรูปแบบการออม เงินฝากธนาคาร ประเภทประจำแตกต่างกัน ความสนใจรูปแบบกองทุนรวมเพื่อการเลี้ยงชีพ (RMF) อายุแตกต่างกัน พฤติกรรมรูปแบบการออม กองทุนรวมเพื่อการเลี้ยงชีพ (RMF)ไม่แตกต่างกัน และความสนใจในการซื้อขายน้ำมันในในตลาดหลักทรัพย์ อายุแตกต่างกัน พฤติกรรมรูปแบบการออม การซื้อขายน้ำมันในตลาดหลักทรัพย์แตกต่างกัน

ผลการวิเคราะห์ปัจจัยพื้นฐานด้านสังคมและเศรษฐกิจ ได้แก่ รายได้รวมต่อเดือน ค่าใช้จ่ายรวมต่อเดือน จำนวนเงินออมเฉลี่ยต่อเดือน การทำบัญชีรายรับรายจ่าย ที่แตกต่างกัน มีผลต่อรูปแบบในการออมเงินเพื่อวัยเกษียณ ของประชากรวัยทำงาน Gen Y ในประเทศไทยแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และค่าใช้จ่ายรวมต่อเดือน จำนวนเงินออมเฉลี่ยต่อเดือน ที่แตกต่างกัน มีผลต่อปัจจัยที่มีต่อแรงจูงใจในการออม ของประชากรวัยทำงาน Gen Y ในประเทศไทยแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

อภิปรายผลของการศึกษาวิจัย

จากการศึกษารูปแบบในการออมและแรงจูงใจในการออม ที่ส่งผลต่อปัจจัยแนวทางการส่งเสริมพฤติกรรมการออมเงินในวัยเกษียณของประชากรวัยทำงาน Gen Y ในครั้งนี้ สามารถนำผลมาอภิปรายผลได้ดังนี้ เมื่อพิจารณาจากปัจจัยส่วนบุคคลในด้านลักษณะประชากร พบว่า อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ ที่แตกต่างกันส่งผลต่อรูปแบบในการออมและมีผลต่อปัจจัยที่มีต่อแรงจูงใจในการออม ของประชากรวัยทำงาน Gen Y ในประเทศไทยแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 อย่างไรก็ตามจากการวิเคราะห์กลับพบว่า เพศ และสถานภาพไม่มีผลต่อรูปแบบในการออมและไม่มีผลต่อปัจจัยที่มีต่อแรงจูงใจในการออม ของประชากรวัยทำงาน Gen Y ในประเทศไทย อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ กุลรัตน์ เมืองมาและพรพรรณ นันทแพทย์ (2566) ที่พบว่าปัจจัยทางด้านประชากรศาสตร์ ด้านอายุ และระดับการศึกษา ที่แตกต่างกัน ส่งผลให้การวางแผนการเงินเพื่อวัยเกษียณแตกต่างกัน และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ กษมา สุขสารพันธ์ (2563) ที่พบว่าการศึกษาที่แตกต่างกัน ทำให้มีการวางแผนทางการเงินเพื่อเตรียมความพร้อมหลังการเกษียณอายุโดยภาพรวมไม่ต่างกัน แต่ในด้านอายุ สถานภาพ ระดับการศึกษา ตำแหน่งงานที่ต่างกัน ทำให้มีการวางแผนทางการเงินเพื่อเตรียมความพร้อมหลังการเกษียณอายุโดยภาพรวมต่างกัน แต่ไม่สอดคล้องกับ ลลิตทิพย์ หาคำ(2564) ที่พบว่าประชาชนในเขตกรุงเทพมหานครที่มีอายุต่างกัน มีพฤติกรรมการออมไม่ต่างกัน แต่สอดคล้องกันในด้านระดับการศึกษา จำนวนคนที่ผู้ออมต้องดูแลต่างกัน มีพฤติกรรมการออมต่างกัน มีผลต่อพฤติกรรมการออมของประชาชนในเขตกรุงเทพมหานคร ในด้านรูปแบบการออม และไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของ ธนาวุฒิ ธีรกีตกร(2563) ที่พบว่า อายุ สถานภาพสมรส และจำนวนสมาชิกในครอบครัว ไม่มีความแตกต่าง ยกเว้นด้านเพศที่มีความสอดคล้องกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ในแนวทางการออมเงินเพื่อเตรียมความพร้อมในการเกษียณการทำงานของประชากรในภาคกลาง เมื่อพิจารณาจากปัจจัยพื้นฐานด้านสังคมและเศรษฐกิจ ได้แก่ รายได้รวมต่อเดือน ค่าใช้จ่ายรวมต่อเดือน จำนวนเงินออมเฉลี่ยต่อเดือน การทำบัญชีรายรับรายจ่าย ที่แตกต่างกัน มีผลต่อรูปแบบในการออมเงินเพื่อวัยเกษียณ ของประชากรวัยทำงาน Gen Y ในประเทศไทยแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และค่าใช้จ่ายรวมต่อเดือน จำนวนเงินออมเฉลี่ยต่อเดือน ที่แตกต่างกัน มีผลต่อปัจจัยที่มีต่อแรงจูงใจในการออม ของประชากรวัยทำงาน Gen Y ในประเทศไทยแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ กุลรัตน์ เมืองมาและพรพรรณ นันทแพทย์ (2566) ที่พบว่าปัจจัยพื้นฐานด้านสังคมและเศรษฐกิจ ด้านรายได้ต่อเดือนที่แตกต่างกันส่งผลให้การวางแผนการเงินเพื่อวัยเกษียณแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 เช่นเดียวกับงานวิจัยของ กษมา สุขสารพันธ์

(2563) ที่พบว่า รายได้เฉลี่ยต่อเดือน ต่างกัน ทำให้มีการวางแผนทางการเงินเพื่อเตรียมความพร้อม หลังการเกษียณอายุโดยภาพรวมต่างกัน สามารถสรุปผลการวิจัย ได้ว่า ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ และ ปัจจัยด้านความรู้ความเข้าใจ มีผลต่อการวางแผนทางการเงินเพื่อเตรียมความพร้อมหลังการเกษียณอายุของบุคลากรกรมบัญชีกลางในส่วนกลาง เช่นเดียวกับ ลลินทิพย์ หาคำ(2564) ที่พบว่า รายได้ต่อเดือน ค่าใช้จ่ายต่อเดือน จำนวนคนที่ผู้ออมต้องดูแลต่างกัน มีพฤติกรรมการออมต่างกัน มีผลต่อพฤติกรรมการออมของประชาชนในเขตกรุงเทพมหานครในด้านรูปแบบการออม

ในความคิดเห็นของผู้วิจัย มีความคิดว่าความตระหนักรู้ความรู้ความเข้าใจเป็นเพียงส่วนหนึ่ง ที่ส่งเสริมให้เกิดพฤติกรรมการออมที่เพิ่มขึ้นได้ การออมเงินเป็นหนึ่งในพฤติกรรมทางการเงินที่มีความสำคัญต่อการบริหารเงินส่วนบุคคล แต่การออมเงินไม่เพียงแค่เรื่องของการเก็บเงินเพื่อใช้ในอนาคต มันยังเกี่ยวข้องกับความตระหนักและความเข้าใจที่ลึกซึ้งเกี่ยวกับการจัดการเงินในแต่ละระดับ ในมุมมองของผู้วิจัย ความรู้และความเข้าใจในเรื่องนี้เป็นสิ่งสำคัญที่ช่วยสร้างพฤติกรรมการออมเงินที่เหมาะสมและยั่งยืน ความตระหนักในการออมเงินอาจจะมีพฤติกรรมการเงินที่แตกต่างกันไป ไม่ว่าจะเป็นการออมเงินหรือไม่ออมเงินก็ตาม แต่หากบุคคลนั้นได้รับความรู้ที่จะเลือกที่จะเห็นความสำคัญในเรื่องนั้น มันอาจจะส่งผลต่อพฤติกรรมของบุคคลในเรื่องนั้น ยกตัวอย่างเช่น การได้รับความรู้เกี่ยวกับการวางแผนการเงินหรือความสำคัญของเงินออม ก็จะส่งผลให้เกิดความตระหนักและเลือกเห็นถึงความสำคัญในการออม ซึ่งอาจทำให้เกิดพฤติกรรมการออมที่เพิ่มขึ้นได้ ในขณะเดียวกัน ความรู้เกี่ยวกับการออมเงินนั้นมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการออมเงินอย่างชัดเจนกว่า เพราะสามารถรับรู้ได้ว่าความตั้งใจในการออมเงินเพื่อวัตถุประสงค์ใด จำนวนเท่าไร และระยะเวลาอันยาวนานแค่ไหน การสร้างสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมสำหรับการเรียนรู้และความเข้าใจในการออมเงินเป็นสิ่งสำคัญอีกด้วย โดยผู้วิจัยสามารถช่วยให้บุคคลมีการวางแผนการออมที่มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นได้ ไม่เพียงแต่เพื่อการสร้างสรรค์เงินเพื่อนำมาใช้ในอนาคต แต่ยังเป็นเครื่องมือสำคัญที่ช่วยให้บุคคลมีความสุขและเป็นอิสระในอนาคตได้ด้วย ดังนั้น ความสำคัญของการตระหนักและการเข้าใจในการออมเงินนั้นมีความสำคัญอย่างยิ่ง และจัดการเงินออมได้อย่างเหมาะสมและมีประสิทธิภาพอย่างแท้จริง

ข้อเสนอแนะสำหรับการศึกษาวิจัยครั้งนี้

โดยส่วนใหญ่กลุ่มตัวอย่างมีพฤติกรรมการออมโดยการฝาก เงินฝากธนาคาร ประเภทออมทรัพย์ ของสถาบันการเงินต่างๆ ทั้งนี้มีบางส่วนที่ไม่ได้ให้ความสนใจเรื่องของการออมมากนัก ซึ่งมีผลต่อการดำรงชีวิตในภายภาคหน้า ดังนั้นการเตรียมความพร้อมเข้าสู่วัยเกษียณอายุ ของประชากรวัยทำงาน Gen Y เพื่อวางแผนการออมที่ถูกต้องและรับมือกับปัญหาและผลกระทบที่เกิดขึ้นภายหลังเกษียณอายุ เพื่อสร้างทัศนคติในเรื่องการออม/การลงทุน และให้ความรู้เชิงบวกกับการออม ทั้งนี้เพื่อประโยชน์ในการดำรงชีวิตและนำความรู้ที่ได้รับนั้นไปปรับใช้กับตนเอง

ข้อเสนอแนะสำหรับการศึกษาครั้งต่อไป

เนื่องจากการศึกษาในครั้งนี้ข้อจำกัดในเรื่องของเวลา จึงทำให้การเก็บข้อมูล มีระยะเวลาสั้น และ เป็นการกรอกข้อมูลแบบสอบถามแบบออนไลน์ ทำให้ข้อมูลที่ได้ไม่ได้ตามเป้าหมายที่กำหนด และอาจทำให้ผู้ตอบแบบสอบถามอาจไม่ได้อ่านหัวข้อแบบสอบถามอย่างละเอียด และข้อคำถามมีจำนวนมากบางคำถามเป็นคำถามเฉพาะเจาะจงอาจทำให้ผู้ตอบมีความไม่เข้าใจและตอบไม่ตรงตามวัตถุประสงค์ของคำถาม ซึ่งอาจส่งผลให้ได้ผลที่คลาดเคลื่อนได้ ดังนั้นในการทำวิจัยเรื่องที่เกี่ยวข้องในครั้งถัดไป ผู้วิจัยควรลดจำนวนคำถามให้เหลือเท่าที่จำเป็น และสอดคล้องกับสมมติฐานที่กำหนด กำหนดกลุ่มเป้าหมายให้แคบลง เพื่อให้ได้ข้อมูลและการทำงานวิจัยที่มีประสิทธิภาพ และกำหนดหัวข้อคำถามให้มีความเข้าใจง่าย ไม่ซับซ้อน หรือใช้คำศัพท์เฉพาะจนเกินไป อย่างไรก็ตามการศึกษาแนวทางการส่งเสริมพฤติกรรมการออมเงินในวัยเกษียณของประชากรวัยทำงาน Gen Y ในช่วงอายุ

30 ปี อาจเร็วไป ในอายุช่วงนี้ยังไม่ได้ให้ความสำคัญในเรื่องการให้ความสำคัญกับการเกษียณ ควรระบุเจาะจงอายุ 40-50 ปี ที่อยู่ในวัยใกล้เกษียณและให้ความสำคัญในการวางแผนการเงินและการเตรียมตัวสำหรับการเกษียณมีประสิทธิภาพที่สูงขึ้นในอนาคต

เอกสารอ้างอิง

กุลรัตน์ เมื่องมาและพรวรรณ นันทแพศย์. (2566). *แรงจูงใจทางการเงิน ทักษะคติทางการเงิน และกลุ่มอ้างอิง ที่ส่งผลต่อการวางแผนการเงินเพื่อวัยเกษียณ กรณีศึกษากลุ่มวัยเริ่มต้นทำงาน วัยสร้างฐานะ และวัยใกล้เกษียณ*. การค้นคว้าอิสระ. คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

กษมา สุขสารพันธ์. (2563). *การวางแผนทางการเงินเพื่อเตรียมความพร้อมหลังการเกษียณอายุของบุคลากร*. การค้นคว้าอิสระ. คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

ธนาวุฒิ ธีรกิติกร. (2563). *แนวทางการออมเงินเพื่อเตรียมความพร้อมในการเกษียณการทำงานของประชากรในภาคกลาง*. การค้นคว้าอิสระ. คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ.

ลลิตทิพย์ หาคำ. (2564). *พฤติกรรมการออมของประชาชนในเขตกรุงเทพมหานคร*. การค้นคว้าอิสระ. สาขาการเงินและการธนาคาร มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

นายศิวัช กรุณาพิณู. (2560). *ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการออมและพฤติกรรมการออมของคน Gen Y*. การค้นคว้าอิสระ. คณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชี มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

สำนักงานเลขาธิการของคณะกรรมการยุทธศาสตร์ชาติ. (2561). *ยุทธศาสตร์ชาติ พ.ศ. 2561-2580 (ฉบับประกาศราชกิจจานุเบกษา)*. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.

ระบบสถิติทางการทะเบียนสถิติการบริการด้านการทะเบียนราษฎร สำนักบริหารการทะเบียน กรมการปกครอง. (2566).

ราชบัณฑิตยสถาน. (2554). *ศูนย์ข้อมูลข่าวสารอิเล็กทรอนิกส์ ธนาคารแห่งประเทศไทย* (2566).

ธนาคารแห่งประเทศไทย. (2555). *Procedia of Multidisciplinary Research*, 1(5), 49.

ความต้องการของนักท่องเที่ยวชาวไทยที่มีต่อการท่องเที่ยวเชิงอาหารในจังหวัดสงขลา Thai Tourists Demand towards Gastronomy Tourism in Songkhla Province

หทัยรัตน์ วัฒนพฤกษ์^{1*} ธัญวรรณ์ ตันวานิช²
Hathairat Wattanapruek^{1*} Thunwarut Tanwanich²

¹อาจารย์ประจำ หลักสูตรการจัดการอุตสาหกรรมท่องเที่ยว มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา
Lecturer of Faculty of Management Science, Songkhla Rajabhat University

*Corresponding author e-mail: hathairat.wa@skru.ac.th โทร. 0994908618

²อาจารย์ประจำ หลักสูตรการจัดการอุตสาหกรรมท่องเที่ยว มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา
Lecturer of Faculty of Management Science, Songkhla Rajabhat University
e-mail: Thunwarut.no@skru.ac.th โทร. 0910466228

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความต้องการของนักท่องเที่ยวชาวไทยที่มีต่อการท่องเที่ยวเชิงอาหารในอำเภอเมือง จังหวัดสงขลา และเพื่อศึกษาเปรียบเทียบความต้องการของนักท่องเที่ยวชาวไทยที่มีต่อการท่องเที่ยวเชิงอาหารในอำเภอเมือง จังหวัดสงขลา จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล ประชากรที่ใช้ในการศึกษาเป็นนักท่องเที่ยวชาวไทยจำนวน 400 คน ที่เดินทางท่องเที่ยวในอำเภอเมือง จังหวัดสงขลา เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือแบบสอบถาม ซึ่งได้ทดสอบความเชื่อมั่นของแบบสอบถามโดยใช้สูตรของ Cronbach เพื่อคำนวณค่าสัมประสิทธิ์อัลฟา ได้เท่ากับ 0.89 และวิเคราะห์ข้อมูลด้วยคอมพิวเตอร์โปรแกรมสำเร็จรูปสถิติที่ใช้ได้แก่ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว ผลการวิจัยพบว่าระดับความต้องการของนักท่องเที่ยวชาวไทยที่มีต่อการท่องเที่ยวเชิงอาหารในจังหวัดสงขลาโดยรวมอยู่ในระดับมาก ผลการเปรียบเทียบความต้องการของนักท่องเที่ยวชาวไทยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล พบว่าปัจจัยส่วนบุคคลทุกด้าน ไม่มีนัยสำคัญกับความต้องการของนักท่องเที่ยวชาวไทยที่มีต่อการท่องเที่ยวเชิงอาหารในอำเภอเมือง จังหวัดสงขลา ประโยชน์จากการวิจัยครั้งนี้สามารถใช้เป็นข้อมูลประกอบการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอาหารในอำเภอเมือง จังหวัดสงขลาได้ต่อไป

คำสำคัญ: ความต้องการ; นักท่องเที่ยวชาวไทย; การท่องเที่ยวเชิงอาหาร

ABSTRACT

The objectives of this research were to study demand of Thai tourists towards Gastronomy tourism in Mueang District, Songkhla Province and to compare demand of Thai tourists towards Gastronomy tourism in Mueang District, Songkhla Province, classified by personal factors. The population used in the study was 400 Thai tourists traveling in Mueang District, Songkhla Province. The research instrument was a questionnaire. The reliability of the questionnaire was tested. Cronbach's formula was used to calculate the alpha coefficient, which was equal to 0.89. And analyze the data with computer program. Using statistics such as percentages, averages, standard deviations, and one-way analysis of variance. The results of the research found that the overall level of demand among Thai tourists for Gastronomy Tourism in Songkhla Province was a high level. Results of comparing tourists' demand classified by personal

factors was found that all personal factors were not significant in relation to the needs of Thai tourists towards Gastronomy tourism in Mueang District, Songkhla Province. The benefits from this research can be used as information for the development of Gastronomy tourism in Mueang District, Songkhla Province.

Keywords: Demand; Thai tourist; Gastronomy Tourism

บทนำ

ในยุคปัจจุบันอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวมีบทบาทมากขึ้นในการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ สามารถสร้างรายได้ และมีส่วนทำให้เศรษฐกิจเติบโตขึ้น และยังเป็นอุตสาหกรรมที่ส่งเสริมความเข้าใจและวัฒนธรรมอันดีระหว่างประเทศ การเติบโตของอุตสาหกรรมท่องเที่ยวทำให้เกิดการพัฒนาของธุรกิจที่เกี่ยวข้องทางการท่องเที่ยว มีการขยายรูปแบบในการทำกิจกรรมต่าง ๆ เพิ่มขึ้น หลังจากการแพร่ระบาดของโควิด-19 และการที่นักท่องเที่ยวทั่วโลกได้ผ่านสถานการณ์โรคระบาดทำให้เทรนด์การเดินทางท่องเที่ยวมีการเปลี่ยนแปลง

ประเทศไทยยังคงเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่ได้รับความนิยมจากนักท่องเที่ยวต่างประเทศ เนื่องจากมีโครงสร้างพื้นฐานด้านการท่องเที่ยวที่มีความพร้อม ภาครัฐได้ดำเนินการสร้างความเชื่อมั่นและส่งเสริมการท่องเที่ยว โดยมุ่งเน้นเผยแพร่ภาพลักษณ์ด้านการท่องเที่ยว สร้างสภาพแวดล้อมพัฒนาและสนับสนุนการตลาดท่องเที่ยวเพื่อให้นักท่องเที่ยวรับรู้และเข้าใจในภาพลักษณ์ที่ดีของประเทศ สร้างความเชื่อมั่นให้นักท่องเที่ยวต่างชาติ และยังพัฒนามูลค่าเพิ่มด้านการท่องเที่ยว การป้องกันและรักษาความปลอดภัยให้นักท่องเที่ยว การเสริมสร้างความเข้มแข็ง และพัฒนาศักยภาพบุคลากรด้านการท่องเที่ยวให้มีขีดความสามารถ ในการแข่งขันเพื่อเสริมสร้างโอกาสและแรงจูงใจเพื่อพัฒนาการค้าและการลงทุนด้านการท่องเที่ยวให้สามารถตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวได้ สำหรับนักท่องเที่ยวชาวไทยเองก็มีการออกเดินทางท่องเที่ยวเพิ่ม ซึ่งอาจเป็นผลมาจากการมีวันหยุดราชการที่เพิ่มขึ้น มีความมั่นใจในสถานการณ์การเมืองภายในประเทศมากขึ้น และมีนโยบายการสนับสนุนการท่องเที่ยวในประเทศของภาครัฐ เช่น มาตรการกระตุ้นแหล่งท่องเที่ยวเมืองรอง มาตรการหักลดหย่อนภาษี และการประชาสัมพันธ์สถานที่ท่องเที่ยวใหม่ ๆ (กรมการท่องเที่ยว, 2565)

การรับประทานอาหารของคนไทยตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน สะท้อนถึงภูมิปัญญาการปรุงแต่งอาหารและวิถีชีวิตจนกลายเป็นวัฒนธรรมที่มีคู่กับคนไทยมาช้านาน ประเทศไทยมีความอุดมสมบูรณ์ในด้านทรัพยากรธรรมชาติ และเมื่อมีการพัฒนาการท่องเที่ยวผนวกเข้ากับวัฒนธรรมการรับประทานอาหารจึงกลายเป็นการท่องเที่ยวเชิงอาหาร (Gastronomy Tourism) ซึ่งเป็นการท่องเที่ยวที่ผสมผสานธรรมชาติวัฒนธรรม การบริการ การเข้าถึงทรัพยากรท่องเที่ยว และเอกลักษณ์เฉพาะของพื้นที่รวมเป็นประสบการณ์ให้กับนักท่องเที่ยว (ภูริ ชุณหะวัณ, 2560) การท่องเที่ยวเชิงอาหารมีองค์ประกอบที่สำคัญ 5 ส่วนได้แก่ แรงจูงใจ (Motivation) ที่สร้างประสบการณ์การเรียนรู้ทางวัฒนธรรม คุณลักษณะทางประสาทสัมผัสของอาหารที่โดดเด่น การสร้างความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล การสร้างความตื่นเต้น และการสร้างคุณค่าเชิงสุขภาพให้นักท่องเที่ยว วัฒนธรรม (Culture) ที่เป็นคุณลักษณะที่ปรากฏ รสชาติ ปริมาณ การใช้ประสบการณ์และการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน ความดั้งเดิมของอาหาร (Authenticity) ที่เชื่อมโยงที่หลากหลายระหว่างสถานที่ ภูมิศาสตร์ วัฒนธรรม สถานที่ รสชาติ และประวัติผู้สร้างสรรค์รายการอาหาร การจัดการและการตลาด (Management and Marketing) ที่แสดงถึงความน่าเชื่อถือของสถานที่ การสร้าง ภาพลักษณ์ วิธีการนำเสนอ แรงจูงใจ ความพึงพอใจ และพฤติกรรมผู้บริโภค และการกำหนดเป้าหมายที่ชัดเจนของพื้นที่ท่องเที่ยว (Destination Orientation) เช่น การแสดงถึงประวัติศาสตร์วัฒนธรรมและอาหารของ

แหล่งท่องเที่ยวอย่างชัดเจน (Ellisa et al., 2018) จังหวัดสงขลาได้เปิดตัวโครงการเมืองแห่งอาหาร การกิน สร้างมูลค่า พัฒนาสู่สากล (Platform Songkhla Food City) ในปี พ.ศ.2562 ซึ่งใน จังหวัดสงขลาที่มีผู้ประกอบการร้านอาหารที่มีเอกลักษณ์ด้านรสชาติดี มีความหลากหลายของ ผลิตภัณฑ์ทางการเกษตร ทางทะเล และการเพาะเลี้ยงในพื้นที่ จึงสามารถนำมาเป็นอาหารสด อาหารแห้ง กลายเป็นแหล่งผลิตและแปรรูปเพื่อการส่งออก ตลอดจนอุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้องทั้ง ระบบรวมทั้งมีแหล่งความรู้เกี่ยวกับอาหารมากมาย มีสถาบันการศึกษาที่มีผลงานด้านการวิจัยพัฒนา รองรับ

งานวิจัยนี้ ได้ศึกษาศึกษาความต้องการของนักท่องเที่ยวที่มีต่อการท่องเที่ยวเชิงอาหารใน อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา โดยดำเนินการศึกษา เพื่อเป็นการส่งเสริมสนับสนุน (Songkhla Food City) เมืองแห่งอาหารการกิน สร้างมูลค่า พัฒนาสู่สากล และเพื่อเป็นข้อมูลประกอบในการเสริมสร้าง จุดแข็งของการจัดการการท่องเที่ยวในรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงอาหาร เพื่อตอบสนองความต้องการ ของตลาดการท่องเที่ยวที่จะช่วยทำให้อำเภอเมือง จังหวัดสงขลาก้าวสู่เมืองอาหารระดับสากลต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาความต้องการของนักท่องเที่ยวชาวไทยที่มีต่อการท่องเที่ยวเชิงอาหารใน อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา
2. เพื่อศึกษาเปรียบเทียบความต้องการของนักท่องเที่ยวชาวไทยที่มีต่อการท่องเที่ยวเชิง อาหารในอำเภอเมือง จังหวัดสงขลา จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล

ระเบียบวิธีวิจัย

1. ประชากรที่ทำการศึกษา

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาคั้งนี้เป็นนักท่องเที่ยวชาวไทยที่มีการเดินทางท่องเที่ยวใน จังหวัดสงขลาที่ไม่ทราบจำนวนประชากร

2. เครื่องมือที่ใช้

2.1 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบสอบถาม ประกอบด้วย

ส่วนที่ 1 ปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ ภูมิภาค ระยะเวลา ระดับการศึกษา ประสบการณ์ในการ เดินทางมาเยือนแหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดสงขลา มีลักษณะเป็นข้อคำถามแบบตรวจสอบรายการ (Check List)

ส่วนที่ 2 แบบสอบถามความต้องการของนักท่องเที่ยวที่มีต่อการท่องเที่ยวเชิงอาหารใน จังหวัดสงขลา ลักษณะเป็นข้อคำถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ที่ผู้ตอบแสดง ความคิดเห็น 5 ระดับ

- ระดับ 5 หมายถึง มีความต้องการในระดับมากที่สุด
- ระดับ 4 หมายถึง มีความต้องการในระดับมาก
- ระดับ 3 หมายถึง มีความต้องการในระดับปานกลาง
- ระดับ 2 หมายถึง มีความต้องการในระดับน้อย
- ระดับ 1 หมายถึง มีความต้องการในระดับน้อยที่สุด

2.2 การเก็บรวบรวมข้อมูล

(1) ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลจากนักท่องเที่ยวชาวไทยที่เดินทางท่องเที่ยวในอำเภอเมือง จังหวัดสงขลา จำนวน 400 คน โดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือ

(2) ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) ศึกษาจากการค้นคว้า เอกสาร ตำรา บทความ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.3 การควบคุมคุณภาพของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย 2 ส่วน ดังนี้

(1) การตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) และการตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้าง (Construct Validity) โดยนำแบบสอบถามไปสอบถามผู้เชี่ยวชาญด้านการท่องเที่ยวจำนวน 3 คน เพื่อทำการพิจารณาและตรวจสอบความเที่ยงตรงของเนื้อหาในแบบสอบถาม รวมถึงโครงสร้างของชุดคำถามที่ใช้วัดตัวแปรต่าง ๆ มีค่าเท่ากับ 1.0 แล้วจึงนำแบบสอบถามไปทำการปรับปรุงแก้ไขเพื่อให้มีความชัดเจน เข้าใจง่ายและครอบคลุมองค์ประกอบของตัวแปรอย่างครบถ้วน ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย

(2) การทดสอบความเชื่อมั่นของชุดคำถามที่ใช้วัดตัวแปร ดำเนินการโดยนำแบบสอบถามที่ได้ตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาที่ได้รับการแก้ไขไปทดสอบก่อนนำไปใช้จริง (Pre-Test) กับกลุ่มตัวแทนนักท่องเที่ยวชาวไทย จำนวน 30 คน เพื่อวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามโดยใช้สูตรของ Cronbach เพื่อคำนวณค่า สัมประสิทธิ์อัลฟา (Coefficient Alpha) ตามเกณฑ์ ค่า α เท่ากับ 0.89 จึงสรุปได้ว่าแบบสอบถามมีความน่าเชื่อถือสูง

3. การดำเนินการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย นำแบบสอบถามไปทำการสอบถามกลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักท่องเที่ยวชาวไทยที่เดินทางท่องเที่ยวในอำเภอเมือง จังหวัดสงขลา จำนวน 400 คน และรอเก็บแบบสอบถามเพื่อนำมาทำการรวบรวมข้อมูล

4. สถิติและการวิเคราะห์ข้อมูล

ข้อมูลที่รวบรวมได้จากแบบสอบถาม จำนวน 400 ชุด จะนำมาทำการวิเคราะห์โดยใช้ค่าสถิติเชิงพรรณนา (Descriptive statistics) ได้แก่ ค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) และทดสอบความแตกต่างระหว่างปัจจัยส่วนบุคคลกับระดับความต้องการของนักท่องเที่ยวที่มีต่อการท่องเที่ยวเชิงอาหารในจังหวัดสงขลา โดยใช้การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-Way ANOVA)

5. ขอบเขตของการวิจัย

5.1 สถานที่ทำการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ดำเนินการเก็บข้อมูลจากนักท่องเที่ยวชาวไทยที่เดินทางท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวของอำเภอเมือง จังหวัดสงขลา

5.2 ระยะเวลาทำการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ดำเนินการในช่วงเวลา ตั้งแต่เดือนมกราคม พ.ศ. 2565 ถึง เดือนกันยายน พ.ศ.2565

ผลการวิจัย

การศึกษาเรื่องความต้องการของนักท่องเที่ยวที่มีต่อการท่องเที่ยวเชิงอาหารในจังหวัดสงขลา ศึกษาจากนักท่องเที่ยวชาวไทยที่เดินทางท่องเที่ยวในอำเภอเมือง จังหวัดสงขลา สามารถวิเคราะห์ข้อมูล ได้ดังต่อไปนี้

ตารางที่ 1 แสดงระดับความต้องการของนักท่องเที่ยวที่มีต่อการท่องเที่ยวเชิงอาหารในจังหวัดสงขลา

ความต้องการของ นักท่องเที่ยว	ระดับความต้องการ (จำนวนคน / ร้อยละ)					x	SD	ความ หมาย	
	มากที่สุด	มาก	ปาน กลาง	น้อย	น้อย ที่สุด				
1.ด้านสิ่งดึงดูดใจ (Attraction)									
-ต้องการรับประทาน เมื่อเดินทางมา จ.สงขลา	264 (66.00)	136 (34.00)	0 (0.00)	0 (0.00)	0 (0.00)	4.66	0.47	มากที่สุด	
-ต้องการอาหารที่มี รสชาติอร่อย	85 (21.30)	315 (78.80)	0 (0.00)	0 (0.00)	0 (0.00)	4.79	0.41	มากที่สุด	
-ต้องการรับประทาน อาหารที่เป็นเอกลักษณ์ ของ จ.สงขลา	85 (21.30)	209 (52.30)	106 (26.50)	0 (0.00)	0 (0.00)	3.95	0.69	มาก	
-ต้องการรับประทาน อาหารที่แปลกใหม่จาก ชีวิตประจำวัน	73 (18.30)	242 (60.50)	85 (21.30)	0 (0.00)	0 (0.00)	3.97	0.63	มาก	
						รวม	4.34	0.19	มากที่สุด
2.ด้านการเข้าถึงแหล่ง ท่องเที่ยว (Accessibility)									
-ต้องการให้มีการ คมนาคมที่สะดวกไปยัง แหล่งบริการอาหาร	281 (70.30)	119 (29.80)	0 (0.00)	0 (0.00)	0 (0.00)	4.70	0.45	มากที่สุด	
-ต้องการให้มีป้ายบอก ทางเพื่อเข้าถึงแหล่ง บริการอาหารได้	400 (100.00)	0 (0.00)	0 (0.00)	0 (0.00)	0 (0.00)	5.00	0.00	มากที่สุด	
-ต้องการเข้าถึงแหล่ง บริการอาหารได้อย่าง ใกล้ชิด	201 (50.30)	199 (49.80)	0 (0.00)	0 (0.00)	0 (0.00)	4.50	0.50	มากที่สุด	
-ต้องการแหล่งบริการ อาหารที่ตั้งอยู่ใกล้แหล่ง ท่องเที่ยวสำคัญ ๆ	82 (20.50)	155 (38.80)	163 (40.80)	0 (0.00)	0 (0.00)	3.80	0.75	มาก	
						รวม	4.50	0.27	มากที่สุด

ตารางที่ 1 (ต่อ)

ความต้องการของ นักท่องเที่ยว	ระดับความต้องการ (จำนวนคน / ร้อยละ)					x	SD	ความ หมาย	
	มากที่สุด	มาก	ปาน กลาง	น้อย	น้อย ที่สุด				
3. ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก (Amenities)									
-ต้องการให้มีไฟฟ้า น้ำประปา	400 (100.00)	0 (0.00)	0 (0.00)	0 (0.00)	0 (0.00)	5.00	0.00	มากที่สุด	
-ต้องการให้มีถนนหนทาง ที่สะดวก	400 (100.00)	0 (0.00)	0 (0.00)	0 (0.00)	0 (0.00)	5.00	0.00	มากที่สุด	
-ต้องการให้มีสัญญาณ อินเทอร์เน็ต / บริการ WIFI	400 (100.0)	0 (0.00)	0 (0.00)	0 (0.00)	0 (0.00)	5.00	0.00	มากที่สุด	
						รวม	5.00	0.00	มากที่สุด
4. ด้านกิจกรรมการ ท่องเที่ยว (Activities)									
-ต้องการให้มีการสาธิต การทำอาหาร	150 (37.50)	139 (34.80)	111 (27.80)	0 (0.00)	0 (0.00)	4.10	0.80	มาก	
-ต้องการทดลอง ทำอาหารด้วยตนเอง	18 (4.50)	24 (6.00)	134 (33.50)	167 (41.80)	57 (14.30)	2.45	0.96	น้อย	
-ต้องการเรียนรู้กรรมวิธี การทำอาหาร	15 (3.80)	26 (6.50)	179 (44.80)	156 (39.00)	24 (6.00)	2.63	0.84	น้อย	
						รวม	3.06	0.65	ปาน กลาง
5. ด้านที่พัก (Accommodations)									
-ต้องการที่พักแรมใน บริเวณแหล่งบริการ อาหาร	121 (30.30)	46 (11.50)	160 (40.00)	73 (18.30)	0 (0.00)	3.54	1.11	มาก	
-ต้องการให้มีที่พักแรม หลากหลายประเภท	327 (81.80)	73 (18.30)	0 (0.00)	0 (0.00)	0 (0.00)	4.82	0.38	มากที่สุด	
-ต้องการให้มีที่พักแรมที่ เป็นเอกลักษณ์ของ ท้องถิ่น	240 (60.00)	160 (40.00)	0 (0.00)	0 (0.00)	0 (0.00)	3.60	0.49	มาก	
						รวม	3.98	0.52	มาก
						รวมทุกด้าน	4.18	0.17	มาก

จากตารางที่ 1 แสดงระดับความต้องการของนักท่องเที่ยวที่มีต่อการท่องเที่ยวเชิงอาหารในจังหวัดสงขลา ซึ่งในภาพรวมอยู่ในระดับมาก (4.18) โดยจำแนกได้ดังนี้

นักท่องเที่ยวมีความต้องการด้านสิ่งดึงดูดใจ (Attraction) ในระดับมากที่สุด ต้องการอาหารที่มีรสชาติอร่อยต้องการรับประทานเมื่อเดินทางมา จ.สงขลา ต้องการรับประทานอาหารที่

แปลกใหม่จากชีวิตประจำวัน และต้องการรับประทานอาหารที่เป็นเอกลักษณ์ของ จ.สงขลา ในระดับมาก

นักท่องเที่ยวมีความต้องการด้านการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว (Accessibility) ต้องการให้มีป้ายบอกทางเพื่อเข้าถึงแหล่งบริการอาหารได้ ต้องการให้มีการคมนาคมที่สะดวกไปยังแหล่งอาหารบริการ และต้องการเข้าถึงแหล่งบริการอาหารได้อย่างใกล้ชิด ในระดับมากที่สุด และนักท่องเที่ยวมีความต้องการแหล่งบริการอาหารที่ตั้งอยู่ใกล้แหล่งท่องเที่ยวสำคัญ ๆ ในระดับมาก

นักท่องเที่ยวมีความต้องการด้านสิ่งอำนวยความสะดวก (Amenities) ในระดับมากที่สุด ต้องการให้มีไฟฟ้า น้ำประปา ต้องการให้มีถนนหนทางที่สะดวก และต้องการให้มีสัญญาณอินเทอร์เน็ต / บริการ WIFI ในระดับมากที่สุด

นักท่องเที่ยวมีความต้องการด้านกิจกรรมการท่องเที่ยว (Activities) ในระดับปานกลาง โดยต้องการให้มีการสาธิตการทำอาหาร ต้องการเรียนรู้กรรมวิธีการทำอาหาร และต้องการทดลองทำอาหารด้วยตนเองในระดับน้อย (2.45)

นักท่องเที่ยวมีความต้องการด้านที่พัก (Accommodations) โดยต้องการให้มีที่พักแรมหลากหลายประเภท ต้องการให้มีที่พักแรมที่เป็นเอกลักษณ์ของท้องถิ่น และต้องการที่พักแรมในบริเวณแหล่งบริการอาหารในระดับมาก ในระดับมาก

ตารางที่ 2 แสดงผลการเปรียบเทียบระหว่างความต้องการของนักท่องเที่ยวที่มีต่อการท่องเที่ยวเชิงอาหารในอำเภอเมือง จังหวัดสงขลา กับภูมิสำเนาของนักท่องเที่ยว

ความสัมพันธ์ระหว่างความต้องการ ของนักท่องเที่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคล ของนักท่องเที่ยว	Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
ความสัมพันธ์ระหว่างความต้องการ ของนักท่องเที่ยวกับภูมิสำเนาของ นักท่องเที่ยว					
ระหว่างกลุ่ม	57.391	58	.989	.965	.551
ภายในกลุ่ม	349.587	541	1.025		
รวม	406.978	399			
ความสัมพันธ์ระหว่างความต้องการ ของนักท่องเที่ยวกับระดับการศึกษา ของนักท่องเที่ยว					
ระหว่างกลุ่ม	85.980	58	1.482	1.293	.086
ภายในกลุ่ม	390.958	541	1.147		
รวม	476.938	399			
ความสัมพันธ์ระหว่างความต้องการ ของนักท่องเที่ยวกับประสบการณ์ เดินทางมาเยือนแหล่งท่องเที่ยวใน จังหวัดสงขลาครั้งนี้					
ระหว่างกลุ่ม	7.835	58	.135	.911	.659
ภายในกลุ่ม	50.563	541	.148		
รวม	58.398	399			

จากตารางที่ 2 ผลการเปรียบเทียบระหว่างความต้องการของนักท่องเที่ยวที่มีต่อการท่องเที่ยวเชิงอาหารในอำเภอเมือง จังหวัดสงขลา กับปัจจัยส่วนบุคคลของนักท่องเที่ยว พบว่าปัจจัยด้านภูมิลำเนาของนักท่องเที่ยว มีค่านัยสำคัญเท่ากับ .551 ปัจจัยด้านระดับการศึกษาของนักท่องเที่ยว มีค่านัยสำคัญเท่ากับ .086 ปัจจัยด้านประสบการณ์เดินทางมาเยือนแหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดสงขลา ก่อนครั้งนี้ของนักท่องเที่ยว พบว่าได้ค่านัยสำคัญเท่ากับ .659 ปัจจัยส่วนบุคคลทั้ง 3 ด้าน มีความมากกว่าค่านัยสำคัญที่กำหนดไว้ที่ระดับ 0.05 หมายความว่าภูมิลำเนา ระดับการศึกษาและประสบการณ์เดินทางมาเยือนแหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดสงขลา ก่อนครั้งนี้ของนักท่องเที่ยวไม่มีนัยสำคัญทางสถิติกับความต้องการการท่องเที่ยวเชิงอาหารในอำเภอเมือง จังหวัดสงขลา

อภิปรายผล

จากผลการวิจัยเรื่องความต้องการของนักท่องเที่ยวที่มีต่อการท่องเที่ยวเชิงอาหารในจังหวัดสงขลาพบว่าความต้องการของนักท่องเที่ยวที่มีต่อการท่องเที่ยวเชิงอาหารในจังหวัดสงขลา ซึ่งในภาพรวมอยู่ในระดับมาก และผลการเปรียบเทียบความต้องการของนักท่องเที่ยวที่มีต่อการท่องเที่ยวเชิงอาหารในอำเภอเมือง จังหวัดสงขลา จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล พบว่าปัจจัยส่วนบุคคลทุกด้าน ได้แก่ ภูมิลำเนา ระดับการศึกษา และประสบการณ์เดินทางมาเยือนแหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดสงขลา ก่อนครั้งนี้ มีความสัมพันธ์กับความต้องการการท่องเที่ยวเชิงอาหารในอำเภอเมือง จังหวัดสงขลา อาจจะเนื่องจากการท่องเที่ยวเชิงอาหาร (Gastronomy Tourism) ได้รับความนิยมนับอย่างมา เป็นโอกาสอันดีให้นักท่องเที่ยวได้เติมเต็มประสบการณ์และสัมผัสกิจกรรมท่องเที่ยวอันหลากหลายที่เกี่ยวข้องมาจากอาหาร และเบญจมาภรณ์ ชำนาญฉา (2561) กล่าวว่า การท่องเที่ยวเชิงอาหาร เป็นการท่องเที่ยวที่มีแรงจูงใจและจุดมุ่งหมายในการลิ้มรสชาติทางด้านอาหารและเครื่องดื่ม ในขณะที่เวลานักท่องเที่ยวก็สามารถเพลิดเพลินไปกับการท่องเที่ยวในพื้นที่ไปด้วย การท่องเที่ยวเชิงอาหารจึงเป็นการผสมผสานของอาหารและเอกลักษณ์เฉพาะพื้นที่ ซึ่งนักท่องเที่ยวจะได้ประสบการณ์จากพื้นที่ในแหล่งท่องเที่ยว การท่องเที่ยวเชิงอาหารจะแตกต่างกับการท่องเที่ยวโดยทั่วไป และตั้งงานองค์ความรู้ สำนักบริหารยุทธศาสตร์ องค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (2559) กล่าวว่า เรื่องของอาหารการกินกับการท่องเที่ยว แน่นนอนว่าเป็นสิ่งที่แยกออกจากกันไม่ได้ เพราะเวลาไปเที่ยวที่ไหนเราก็มักอยากลิ้มรสชาติของพื้นที่นั้นๆ การกินอาหาร จึงถือเป็นหนึ่งในกิจกรรมหลักของนักท่องเที่ยวทั้งหลาย การรับประทานอาหาร คือ กิจกรรมหลัก ที่นักท่องเที่ยวมีการใช้จ่ายเงินและเวลามาก ที่สุดประมาณ 1 ใน 3 ของค่าใช้จ่ายทั้งหมด สำหรับการเดินทาง และเบญจมาภรณ์ ชำนาญฉา (2561) ได้ศึกษาเรื่องการท่องเที่ยวเชิงอาหาร : ศักยภาพและความได้เปรียบของประเทศไทย พบว่าการท่องเที่ยวเชิงอาหารเป็นรูปแบบการท่องเที่ยวหนึ่งที่นักท่องเที่ยวมีการเดินทางท่องเที่ยว และมีความสนใจในด้านอาหารอย่างแท้จริง นอกจากนี้นักท่องเที่ยวจะได้รับประสบการณ์ทางด้านการท่องเที่ยวแล้วนักท่องเที่ยวยังมีส่วนร่วมในการรับประทานอาหารท้องถิ่น อาหารพื้นเมืองหรือ อาหารขึ้นชื่อของพื้นที่นั้นๆ โดยการท่องเที่ยวเชิง อาหารถือเป็นการท่องเที่ยวรูปแบบหนึ่งของการท่องเที่ยวทางเลือกและเป็นรูปแบบการท่องเที่ยว ที่เป็นรูปแบบเฉพาะสำหรับนักท่องเที่ยวที่มีความสนใจ ซึ่งในปัจจุบันมีปัจจัยที่ส่งผลต่อการท่องเที่ยว เชิงอาหารและส่งผลให้แนวโน้มของการท่องเที่ยวเชิงอาหารได้รับความนิยมนับเพิ่มมากขึ้น อาทิเช่น การเปลี่ยนแปลงทางประชากรศาสตร์ กระแสการท่องเที่ยวยั่งยืนที่เพิ่มมากขึ้น การแสวงหาความเป็นเอกลักษณ์ในท้องถิ่น การพัฒนาทางด้านเทคโนโลยีและแรงจูงใจของนักท่องเที่ยวที่มีความสนใจหลากหลายปัจจัยต่างๆ เหล่านี้จะส่งผลให้นักท่องเที่ยวนิยมเดินทางท่องเที่ยวเชิงอาหารมากยิ่งขึ้น ในขณะเดียวกันประเทศไทยยังคงมีศักยภาพและความได้เปรียบของการท่องเที่ยวเชิงอาหาร ได้แก่ งานเทศกาลต่างๆ ความหลากหลายของวัตถุดิบในการประกอบอาหาร ความหลากหลายของอาหารไทยในแต่ละพื้นที่

กรรมวิธีการปรุงอาหารไทย นโยบาย และกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงอาหาร รวมถึงอาหารริมทางที่ขึ้นชื่อในแหล่งท่องเที่ยวของประเทศไทย การพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงอาหารและการสร้างความได้เปรียบจะช่วยให้ประเทศไทยเป็นจุดหมายปลายทางหลักในการเดินทาง สอดคล้องกับที่ กชกร จุลศิลป์ (2561) ศึกษากลยุทธ์การจัดการการตลาดเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอาหารของนักท่องเที่ยวชาวไทยในจังหวัดพระนครศรีอยุธยาพบว่าศักยภาพการตลาดการท่องเที่ยวเชิงอาหารที่ส่งผลต่อกระบวนการตัดสินใจของนักท่องเที่ยวไทย พบว่ามีตัวแปรที่ส่งผลทั้งหมด 5 ด้าน 1) ด้านพนักงานและสิ่งแวดล้อม ประกอบด้วย การตกแต่งสวยงาม การบริการถูกต้องรวดเร็ว การตกแต่งเป็นเอกลักษณ์ท้องถิ่น 2) ด้านการตลาดและการสำรองที่นั่ง ประกอบด้วยสื่อสังคมออนไลน์ ส่วนลด การเช็คอิน การสำรองอาหารล่วงหน้า 3) ทำเลที่ตั้งของร้านอาหาร ประกอบด้วย ใกล้เคียงสถานที่ท่องเที่ยว เข้าถึงได้สะดวก ที่จอดรถเพียงพอ บรรยากาศโดดเด่น ป้ายบอกทางชัดเจน 4) ผลิตภัณฑ์อาหาร ประกอบด้วย เป็นเอกลักษณ์ ใช้วัตถุดิบท้องถิ่น การตกแต่งจานสวยงาม และ 5) ราคาอาหาร ประกอบด้วย มีความเหมาะสมกับคุณภาพ และมีความเหมาะสมกับปริมาณ

ข้อเสนอแนะการวิจัย

งานวิจัยในอนาคตควรจะได้รับข้อมูลจากนักท่องเที่ยวเพิ่มเติม โดยใช้วิธีสัมภาษณ์ประกอบกับแบบสอบถามเพื่อให้ได้ข้อมูลที่รอบด้านมากยิ่งขึ้น

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยฉบับนี้สำเร็จลุล่วงด้วยดีและได้รับการสนับสนุนงบประมาณจากคณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา

คุณค่าและประโยชน์อันพึงมีจากงานวิจัยฉบับนี้ ข้าพเจ้าขอมอบแด่คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา

เอกสารอ้างอิง

- กชกร จุลศิลป์ (2561). *กลยุทธ์การจัดการการตลาดเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอาหารของนักท่องเที่ยวชาวไทยในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา*. หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (การจัดการการท่องเที่ยวแบบบูรณาการ) คณะการจัดการการท่องเที่ยว สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- กองพัฒนาบริการท่องเที่ยว. (2565). *แผนพัฒนาบริการท่องเที่ยว 2566 – 2570*. กรุงเทพฯ : กรมการท่องเที่ยว.
- งานองค์ความรู้ สำนักบริหารยุทธศาสตร์ องค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน. (2559). *การท่องเที่ยวเชิงอาหาร*. ซีรีส์ความรู้การท่องเที่ยวเชิงอาหาร พิมพ์ครั้งที่ 1. เบญจมาภรณ์ ชำนาญฉลา. (2561). *การท่องเที่ยวเชิงอาหาร : ศักยภาพและความได้เปรียบของประเทศไทย*. สมาคมสถาบันอุดมศึกษาเอกชนแห่งประเทศไทย ในพระราชูปถัมภ์ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ปีที่ 24 ฉบับที่ 1 มกราคม-มิถุนายน 2561.
- ภูริ ชุณหะวัณ. (2560). ยุทธศาสตร์เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอาหารสำหรับนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศ. *วารสารวิทยาลัยดุสิตธานี*, 11(1), 321-332.
- ยุลดา ทรัพย์สมบูรณ์และวริยา ภัทรภิญโญพงศ์. (2564). แนวทางการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอาหารอย่างสร้างสรรค์ กรณีศึกษา กลุ่มชาติพันธุ์ลาวเวียง ตำบลม่วงงาม อำเภอเสนาไห้ จังหวัดสระบุรี. *วารสารศิลปศาสตร์ปริทัศน์*, 16(2) กรกฎาคม-ธันวาคม.
- Ellisa, A., Parkb, E., Kimc, S. and Yeomanb, L. (2018). What is food tourism. *Tourism Management*, 68, 250–263.

อิทธิพลของปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดบริการที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อผลไม้
นำเข้าจากต่างประเทศภายในตลาดกิมหยงอำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา
Service Marketing factors affecting the decision to purchase imported
fruits in Kim Yong Market, Hat Yai District, Songkhla Province.

รารินา มุกดา^{1*} สิริชนก อินทาสวรรณ์¹ สิริกันยา โชติช่วง¹ จิราภรณ์ ทองบุญยัง¹ อมราวดี วงศ์เทพ²
Rarina Mookda^{1*} Sirichanok Inthasuwan¹ Sirikanya Chotchoung¹ Jiraporn Thongboonyang¹
Amaravedee Wongtep²

¹หลักสูตรบริหารธุรกิจ สาขาวิชาการตลาด คณะวิทยาการจัดการ, มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา
Marketing Program, Faculty of Management Sciences, Songkhla Rajabhat University.

*Corresponding author e-mail: rarina.mo@skru.ac.th โทร. 086-6929990

²ศูนย์บ่มเพาะธุรกิจ มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา

Business Incubators Center, Songkhla Rajabhat University

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์คือ 1) เพื่อศึกษาอิทธิพลของปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดบริการที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อผลไม้นำเข้าจากต่างประเทศภายในตลาดกิมหยงอำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา 2) เพื่อศึกษาระดับการตัดสินใจซื้อผลไม้นำเข้าจากต่างประเทศใน ตลาดกิมหยง อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้บริโภคผลไม้นำเข้าที่มาซื้อผลไม้ภายในตลาดกิมหยง อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา จำนวน 400 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ แบบสอบถาม สถิติที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน (Stepwise Multiple Regression Analysis)

ผลการศึกษาพบว่า ปัจจัยทางการตลาดของการบริโภคผลไม้นำเข้าจากต่างประเทศในตลาดกิมหยง อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา ภาพรวมมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาผลของแต่ละด้านพบว่า มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด 2 ด้าน ได้แก่ ด้านผลิตภัณฑ์ และด้านราคา และมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก 5 ด้าน ได้แก่ ด้านการส่งเสริมการตลาด รองลงมาคือ ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย ด้านบุคคล ด้านลักษณะทางกายภาพ และด้านกระบวนการ ตามลำดับ การตัดสินใจบริโภคผลไม้นำเข้าจากต่างประเทศในตลาดกิมหยง อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา ภาพรวมมีการตัดสินใจอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาผลของแต่ละด้านพบว่า มีการตัดสินใจอยู่ในระดับมากที่สุด 3 ด้าน ได้แก่ ด้านการแสวงหาข้อมูล รองลงมาคือ ด้านการรับรู้ปัญหา และด้านการประเมินผลทางเลือก และมีการตัดสินใจอยู่ในระดับมาก 2 ด้าน ได้แก่ ด้านการตัดสินใจซื้อ และด้านพฤติกรรมภายหลังการซื้อตามลำดับ ผลการวิจัยของปัจจัยทางการตลาดด้านบุคคล ด้านราคา ด้านผลิตภัณฑ์ ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย ส่งผลต่อการตัดสินใจบริโภคผลไม้นำเข้า อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ส่วนปัจจัยทางการตลาด ด้านลักษณะทางกายภาพ ด้านกระบวนการ และด้านการส่งเสริมการตลาด ส่งผลต่อการตัดสินใจบริโภคผลไม้นำเข้า อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ตามลำดับ

คำสำคัญ: ผลไม้นำเข้า; การตัดสินใจ; ปัจจัยตลาด; ตลาดกิมหยง

ABSTRACT

The objective of this study were 1). To study the influence of service marketing factors on the decision to purchase imported fruits in Kim Yong Market, Hatyai District, Songkhla Province. 2) To study the decision-making level to purchase

imported fruits in Kim Yong Market, Hatyai District, Songkhla Province. The sample group used in this research were fruit consumers. Imported people who came to buy fruit at Kim Yong Market, Hat Yai District, Songkhla Province. There were 400 respondents. The instrument used to be questionnaires. Statistics used in the research included frequency, percentage, mean, standard deviation. and stepwise multiple regression analysis. The results of the study found that Marketing factors of the consumption of fruits imported from abroad in Kim Yong Market, Hat Yai District, Songkhla Province. Overall opinions were at a high level. When considering the results of each aspect, it was found that There were opinions at the highest level in 2 areas: product and price, and opinions at a high level in 5 areas: marketing promotion, followed by distribution channels, personnel, and physical characteristics. and process aspects, respectively. The decision to consume fruits imported from abroad in Kim Yong Market, Hat Yai District, Songkhla Province, overall decision making was at the highest level. When considering the results of each aspect, it was found that There were three aspects of decision making at the highest level: information seeking, followed by problem recognition. and the evaluation of alternatives And there are two high levels of decision making: purchasing decisions and post-purchase behavior, respectively

The results found that marketing factors were People, Product, price, Distribution channel side It affects the decision to consume imported fruits. Statistically significant at the 0.01 level.

Keywords: imported fruit; decision; market factors; Kim Yong Market

บทนำ

ในยุคปัจจุบันผลไม้เป็นหนึ่งในอาหาร 5 หมู่ที่ควรรับประทานเป็นประจำ เนื่องจากมีวิตามินใยอาหารและเกลือแร่ที่มีประโยชน์ต่อร่างกาย มีสารต้านอนุมูลอิสระที่ช่วยชะลอความเสื่อมของร่างกาย ปัจจุบันประเทศไทยเป็นผู้นำการผลิตและส่งออก ผลไม้เมืองร้อนที่สำคัญและมีชื่อเสียงที่สุดในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้(อาเซียน) นอกจากนี้ ความต้องการบริโภคผลไม้เพิ่มสูงขึ้นเนื่องมาจากสาเหตุหลักคือ จำนวน ประชากรที่เพิ่มมากขึ้นและความสนใจในสุขภาพก็มีมากขึ้นด้วย (เขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก, 2564)

ในส่วนของผลไม้เป็นสินค้าของไทยที่มีการผลิตและส่งออกจำนวนมากในแต่ละปี โดยในปี พ.ศ. 2565 มี การส่งออกสินค้าในหมวด HS 08 (ผลไม้และลูกนัตที่บริโภคได้ เปลือกผลไม้ประเภทส้มหรือเปลือกแดง) (Thai Customs, 2023) มูลค่า 5,745.15 ล้านบาทสหรัฐฯ ตลาดส่งออกที่สำคัญร้อยละ 85.49 คือ ประเทศจีน รองลงมา ได้แก่ ฮองกง ร้อยละ 2.67 มาเลเซีย ร้อยละ 1.77 สหรัฐอเมริกา ร้อยละ 1.68 และ อินโดนีเซีย ร้อยละ 1.53 ตามลำดับ เป็นที่ทราบกันดีอยู่แล้วว่า ถึงแม้ประเทศไทยจะสามารถผลิตผลไม้ได้เป็นจำนวนมากแต่ยังมีการนำเข้าผลไม้จากต่างประเทศเช่นกัน ในช่วง 5 ปีที่ ผ่านมา (ปี พ.ศ. 2561 -2565) มีมูลค่าการนำเข้าผลไม้จากต่างประเทศเฉลี่ยปีละ 1,092.11 ล้านบาทสหรัฐฯ มี อัตราขยายตัวเพิ่มขึ้นเฉลี่ยร้อยละ 5.23 โดยมีแหล่งนำเข้าที่สำคัญ 5 อันดับแรกจากประเทศจีน เวียดนาม ออสเตรเลีย สหรัฐอเมริกา และ อินโดนีเซีย (Office of the Permanent secretary Ministry of Commerce, Information Technology and Communication Center, 2023)

ตลาดกิมหยง ในอำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา เป็นตลาดที่มีทำเลที่ตั้งอยู่ใจกลางเมืองหาดใหญ่สามารถเดินทางมาสะดวกไม่ยาก และเป็นท้องเที่ยวของนักท่องเที่ยวชาวไทยที่เข้ามาท่องเที่ยวในตัวอำเภอหาดใหญ่ สามารถเดินทางจากโรงแรมไปช้อปปิ้งได้สะดวกสบาย เพราะตลาดกิมหยงหาดใหญ่อยู่ไม่ไกลจากที่จอดรถโดยสารทั้งรับจ้างและรถประจำทาง จึงทำให้นักท่องเที่ยวเข้ามาซื้อสินค้า อาหารแห่งที่ตลาดกิมหยงอำเภอหาดใหญ่ และอีกเหตุผลหนึ่งคือ เนื่องจากสินค้าภายในตลาดๆ ราคาไม่สูงมาก นอกจากนี้ตลาดกิมหยงยังเป็นแหล่งการซื้อขายผลไม้นำเข้าจากต่างประเทศและส่วนใหญ่มีราคาค่อนข้างถูก มีผลไม้หลากหลายชนิดให้เลือกซื้อค่อนข้างเยอะ ตอบโจทย์ความต้องการของกลุ่มนักท่องเที่ยวชาวไทยคนที่มีความต้องการหลากหลาย

ดังนั้นงานวิจัยนี้ จึงมุ่งศึกษาหาอิทธิพลของปัจจัยทางการตลาดที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อผลไม้นำเข้าจากต่างประเทศภายในตลาดกิมหยง อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลาเพื่อเป็นประโยชน์กับผู้ขายผลไม้นำเข้าภายในตลาดกิมหยง ในการนำผลการศึกษาไปใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานและแนวทางในการกำหนดกลยุทธ์ทางการตลาดให้มีความสอดคล้องและเหมาะสมกับความต้องการของผู้บริโภคในตลาดได้มากขึ้นและสามารถเพิ่มยอดขายผลไม้ได้ด้วยเช่นกัน

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. อิทธิพลของปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดบริการที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อผลไม้นำเข้าจากต่างประเทศภายในตลาดกิมหยงอำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา
2. เพื่อศึกษาระดับการตัดสินใจซื้อผลไม้นำเข้าจากต่างประเทศใน ตลาดกิมหยง อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา

ทบทวนวรรณกรรม

แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับกระบวนการตัดสินใจในการซื้อ

แบบจำลองเกี่ยวกับการตัดสินใจส่วนใหญ่จะเน้นที่กระบวนการของพฤติกรรมผู้บริโภคที่นำไปสู่การตัดสินใจ โดยไม่ได้แสดงถึงปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจ ซึ่ง Schiffman and Kanuk (2007) ได้มีการนำเสนอแบบจำลอง การตัดสินใจของผู้บริโภค (A Simple Model of Consumer Decision Making) ที่เชื่อมโยงระหว่างกระบวนการตัดสินใจ กับอิทธิพลต่าง ๆ เพื่อให้เข้าใจถึงความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งแวดล้อมที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจ โดยแบ่งกระบวนการ ออกเป็น 3 ขั้นตอน ได้แก่ 1) การนำเข้า (Input) เป็นขั้นตอนที่ปัจจัยภายนอกมีอิทธิพลต่อกระบวนการตัดสินใจของผู้บริโภค ได้แก่ ปัจจัยด้านกิจกรรมทางการตลาดของบริษัทที่ประกอบด้วย ส่วนผสมทางการตลาดและปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมทาง สังคม ซึ่งเป็นปัจจัยที่อยู่แวดล้อมตัวผู้บริโภคและมีอิทธิพลในการหล่อหลอมพฤติกรรมต่าง ๆ ของตัวบุคคล ได้แก่ ครอบครัว กลุ่มอ้างอิง ชั้นทางสังคม และวัฒนธรรม โดยปัจจัยภายนอกทั้งสองด้านล้วนแต่มีอิทธิพลร่วมกันในการ ตัดสินใจซื้อของผู้บริโภค 2) กระบวนการ (process) คือ ขั้นตอนของกระบวนการตัดสินใจซื้อของผู้บริโภคด้วยปัจจัยทางจิตวิทยา ได้แก่ แรงจูงใจ ความต้องการ ความเข้าใจ การเรียนรู้ บุคลิกภาพ ค่านิยมและทัศนคติของผู้บริโภค ซึ่งจะมีอิทธิพลต่อ การตระหนักถึงความต้องการ การค้นหาข้อมูลก่อนซื้อ และการประเมินทางเลือกก่อนซื้อของผู้บริโภค 3) ผลลัพธ์ (output) เป็นขั้นตอนสุดท้ายของกระบวนการที่เป็นพฤติกรรมหลังการซื้อและการประเมิน หลังการบริโภค ซึ่งผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นจากการบริโภค อาจจะเป็นความพึงพอใจหรือไม่พึงพอใจในตัวสินค้าหรือบริการก็ได้ และผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นจะถูกจดจำไว้เป็นประสบการณ์ในการบริโภคและส่งผลต่อปัจจัยด้านจิตวิทยาของผู้บริโภคใน ครั้งต่อ ๆ ไป (Sukcharoen, 2012; Serirat et al., 2009)

แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับปัจจัยส่วนประสมการตลาดบริการ

Booms and Bitner (1982) ได้ขยายส่วนประสมการตลาดโดยเพิ่มองค์ประกอบใหม่อีก 3 ด้าน ได้แก่ ด้าน พนักงาน ด้านกระบวนการ และด้านลักษณะทางกายภาพ เรียกว่าส่วนประสมการตลาดบริการ (Service Marketing Mix) ซึ่งทำให้ส่วนประสมการตลาดขยาย ไม่ใช่ส่วนประสมการตลาดเฉพาะผลิตภัณฑ์ที่จับต้องได้เท่านั้น แต่รวมถึงผลิตภัณฑ์ที่เป็นงานบริการ รวมทั้งหมดเป็น 7 ด้าน และ Kotler and Keller (2016) ได้อธิบายเพิ่มเติมเกี่ยวกับส่วนประสมการตลาด บริการที่มากขึ้น ดังนี้ 1) ด้านผลิตภัณฑ์ (Product) หมายถึง สินค้าและบริการอันประกอบไปด้วยผลิตภัณฑ์หลักและ ผลิตภัณฑ์เสริม ที่แสดงให้เห็นถึงผลประโยชน์ที่ผู้บริโภคต้องการ และการสร้างข้อได้เปรียบทางการแข่งขันที่ตอบสนอง ความพึงพอใจของผู้ซื้อหรือใช้บริการ 2) ด้านราคา (Price) หมายถึง ค่าใช้จ่ายในรูปของเงินและเวลา รวมถึงความพยายาม ที่เกิดขึ้นในระหว่างการซื้อขายหรือการใช้บริการ 3) ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย (Place) หมายถึง ช่องทางการตัดสินใจของ ผู้บริโภคที่จะส่งมอบผลิตภัณฑ์หรือการบริการให้กับลูกค้าได้เมื่อไหร่และต้องใช้ระยะเวลานานเท่าใด ในการที่จะส่งมอบเกิดขึ้นที่ใดและส่งมอบกันอย่างไร กล่าวคือ ช่องทางการจัดจำหน่ายทั้ง 2 ด้าน ด้านกายภาพและด้านอิเล็กทรอนิกส์ (ร้านค้าออนไลน์) 4) ด้านการส่งเสริมการตลาด (Promotion) หมายถึง กิจกรรมด้านการออกแบบสิ่งจูงใจ และการสื่อสาร การตลาด เพื่อสร้างความพึงพอใจให้เกิดขึ้นกับกลุ่มผู้บริโภคของธุรกิจ 5) ด้านพนักงาน (People) หมายถึง ปัจจัยด้าน ทรัพยากรบุคคลทั้งหมดที่ได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมการส่งมอบผลิตภัณฑ์และการบริการ โดยมีผลกระทบต่อการรับรู้คุณภาพ ของผลิตภัณฑ์และการบริการที่มีต่อผู้บริโภคอีกด้วย 6) ด้านกระบวนการ (Process) หมายถึง ขั้นตอนกระบวนการที่จำเป็น ในการทำงานและให้บริการแก่ลูกค้า รวมถึงขั้นตอนในการทำงานตั้งแต่การผลิตจนถึงการส่งมอบผลิตภัณฑ์ อาศัยการ ออกแบบและปฏิบัติให้ได้ตามกระบวนการอย่างมีประสิทธิภาพ โดยมีความเกี่ยวข้องในด้านการผลิตและการนำเสนอบริการ นั้นให้กับผู้มาใช้บริการและ 7) ด้านลักษณะทางกายภาพ (Physical Evidence) หมายถึง สถานที่และสิ่งแวดล้อมรวมทั้ง องค์ประกอบต่างๆ ที่สามารถจับต้องได้ สิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับผู้ปฏิบัติงานและผู้มาใช้บริการ รวมถึงสิ่งใดๆ ที่ช่วยในด้านการสื่อสารผลิตภัณฑ์และการบริการนั้นๆ ให้ได้รับรู้ถึงคุณภาพของสินค้าและบริการอย่างเป็นรูปธรรม

กรอบแนวคิดในการวิจัย

งานวิจัยนี้นำทฤษฎีปัจจัยทางการตลาด (7P's) ของ Kotler (1999) มาสร้างกรอบตัวแปรอิสระและทฤษฎีการตัดสินใจซื้อของ Kotler (2000) มาสร้างกรอบตัวแปรตาม โดยมีรายละเอียดกรอบแนวคิดการวิจัย ดังนี้

ตัวแปรอิสระ (Independent Variable)

- ปัจจัยทางการตลาด
- 1. ด้านผลิตภัณฑ์
- 2. ด้านราคา
- 3. ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย
- 4. ด้านการส่งเสริมการตลาด
- 5. ด้านบุคคล
- 6. ด้านลักษณะทางกายภาพ
- 7. ด้านกระบวนการ

ตัวแปรตาม (Dependent Variable)

- การตัดสินใจซื้อผลไม้นำเข้าจากต่างประเทศใน ตลาดกิมหยง อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา
- 1. ด้านการรับรู้การใช้บริการ
- 2. ด้านการแสวงหาข้อมูล
- 3. ด้านการประเมินผลทางเลือก
- 4. ด้านการตัดสินใจซื้อ
- 5. ด้านพฤติกรรมภายหลังการซื้อ

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงปริมาณ โดยมีรายละเอียด ดังนี้

1. ขอบเขตด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้คือ ผู้ที่เข้ามาซื้อผลไม้นำเข้าจากต่างประเทศใน ตลาดกิมหยง อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา ไม่ทราบจำนวนประชากรที่แน่นอน ดังนั้น จึงใช้สูตรในการคำนวณตัวอย่างแบบไม่ทราบจำนวนประชากรของ Cochran (1977) จำนวนตัวอย่างที่ใช้เท่ากับ 384 คน เพื่อให้งานวิจัยสมบูรณ์ทางผู้วิจัยได้ใช้กลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้น 400 คน โดยใช้เทคนิคการสุ่มตัวอย่างแบบสะดวกโดยผู้วิจัยทำการแจกแบบสอบถามให้กับผู้ที่เคยเข้ามาซื้อผลไม้นำเข้าภายในตลาด กิมหยงจำนวน 3 ครั้งขึ้นไปภายในเวลา 3 เดือนที่ผ่านมา โดยใช้เวลาในการเก็บข้อมูลรวมทั้งสิ้น 3 เดือน

2. ขอบเขตด้านตัวแปร งานวิจัยนี้นำทฤษฎีปัจจัยทางการตลาด (7P's) ของ Kotler (1999) มาสร้างกรอบตัวแปรอิสระ และทฤษฎีการตัดสินใจซื้อของ Kotler (2000) มาสร้างกรอบตัวแปรตาม โดยมีรายละเอียดตัวแปร ดังต่อไปนี้

ตัวแปรอิสระ (Independent Variable) ได้แก่ ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดบริการในการตัดสินใจซื้อผลไม้นำเข้าจากต่างประเทศภายใน ตลาดกิมหยง อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา ประกอบด้วย ด้านผลิตภัณฑ์ ด้านราคา ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย ด้านการส่งเสริมการตลาด ด้านบุคคล ด้านลักษณะทางกายภาพ และด้านกระบวนการ

ตัวแปรตาม (Dependent Variable) คือ การตัดสินใจซื้อผลไม้นำเข้าจากต่างประเทศภายใน ตลาดกิมหยง อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา ประกอบด้วย ด้านการรับรู้การใช้บริการ ด้านการแสวงหาข้อมูล ด้านการประเมินผลทางเลือก ด้านการตัดสินใจซื้อ และ ด้านพฤติกรรมภายหลังการซื้อ

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถาม (Questionnaire) ซึ่งมีรายละเอียด ดังนี้ ตอนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับระดับความสำคัญของปัจจัยทางการตลาดของผู้ซื้อผลไม้นำเข้าจากต่างประเทศภายใน ตลาดกิมหยง อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา ประกอบด้วย ด้านผลิตภัณฑ์ ด้านราคา ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย ด้านการส่งเสริมการตลาด ด้านบุคคล ด้านลักษณะทางกายภาพ และด้านกระบวนการ ซึ่งเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) มี 5 ระดับ ตามหลักของลิเคิร์ตสเกล (Likert Scale)

ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับระดับการตัดสินใจซื้อผลไม้นำเข้าจากต่างประเทศภายในตลาดกิมหยง อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา ประกอบด้วย ด้านการรับรู้การใช้บริการ ด้านการแสวงหาข้อมูล ด้านการประเมินผลทางเลือก ด้านการตัดสินใจซื้อ และด้านพฤติกรรมภายหลังการซื้อ ซึ่งเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) มี 5 ระดับ ตามหลักของลิเคิร์ตสเกล (Likert Scale)

การทดสอบคุณภาพของเครื่องมือแบบสอบถามของงานวิจัยนี้ได้ถูกนำไปทดสอบคุณภาพก่อนที่จะนำไปแจกให้กับกลุ่มตัวอย่าง ดังนี้

1) การทดสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) ผู้วิจัยนำแบบสอบถามไปเสนอต่อผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 3 ท่าน เพื่อทำการตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาของคำถามและภาษาที่ใช้ในแบบสอบถาม โดยการหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item Objective Congruence: IOC) ซึ่งข้อคำถามในแบบสอบถามมีค่า IOC ได้ IOC อยู่ระหว่าง 0.67-1.00

2) การทดสอบความเชื่อมั่น (Reliability) หลังจากที่ได้แบบสอบถามผ่านเกณฑ์ตามข้อ 1 แล้ว ผู้วิจัยนำแบบสอบถามไปทดลองใช้ (Try-Out) กับผู้ซื้อผลไม้นำเข้าจากต่างประเทศภายใน ตลาดกิมหยง อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน เพื่อหา ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม โดยการคำนวณหาค่าสัมประสิทธิ์อัลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) ซึ่งค่าสัมประสิทธิ์อัลฟาของครอนบาคของแบบสอบถามของงานวิจัยนี้เท่ากับ โดยพิจารณาเกณฑ์ค่าความเชื่อมั่น 0.70 ขึ้นไป (Hair et al., 2010) แสดงให้เห็นว่าข้อคำถามในแบบสอบถามนั้นมีความน่าเชื่อถือในระดับสูง

สำหรับการวิเคราะห์ข้อมูล

1. การวิเคราะห์ระดับการตัดสินใจซื้อผลไม้นำเข้าจากต่างประเทศภายใน ตลาดกิมหยง อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา ใช้สถิติค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

2. การวิเคราะห์ปัจจัยทางการตลาดที่ส่งผลต่อการตัดสินใจของผู้ซื้อผลไม้นำเข้าจากต่างประเทศภายใน ตลาดกิมหยง อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา ใช้สถิติการถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression)

ผลการวิจัย

การวิเคราะห์ปัจจัยด้านประชากรศาสตร์ของผู้ตอบแบบสอบถาม ประกอบด้วย เพศ อายุ สถานภาพสมรส ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้ต่อเดือน โดยการแจกแจงความถี่ (Frequency Distribution) และค่าร้อยละ (Percentage) แสดงผลการวิจัยดังตารางที่ 1 ดังนี้

ตารางที่ 1 จำนวนและร้อยละของปัจจัยด้านประชากรศาสตร์ของผู้ตอบแบบสอบถาม

ปัจจัยด้านประชากรศาสตร์	จำนวน (n = 400 คน)	ร้อยละ
เพศ		
ชาย	131	32.75
หญิง	269	67.25
อายุ		
ไม่เกิน 20 ปี	14	3.50
21 – 30 ปี	172	43.00
31 – 40 ปี	122	30.50
41 – 50 ปี	69	17.25
51 ปีขึ้นไป	23	5.75

ตารางที่ 1 (ต่อ)

ปัจจัยด้านประชากรศาสตร์	จำนวน (n = 400 คน)	ร้อยละ
สถานภาพสมรส		
โสด	129	32.25
สมรส	198	49.50
หย่าร้าง/หม้าย/แยกกันอยู่	73	18.25
ระดับการศึกษา		
ต่ำกว่าปริญญาตรี	50	12.50
ปริญญาตรี	278	69.50
สูงกว่าปริญญาตรี	72	18
อาชีพ		
ข้าราชการ	63	15.75
พนักงานรัฐวิสาหกิจ	89	22.25
พนักงานบริษัทเอกชน	142	35.50
เจ้าของธุรกิจ/อาชีพอิสระ	68	17.00
นักเรียน/นักศึกษา	12	3.00
อื่น ๆ ได้แก่ แม่บ้าน รับจ้าง	26	6.50
รายได้ต่อเดือน		
ไม่เกิน 15,000 บาท	30	7.50
15,001 – 25,000 บาท	175	43.75
25,001 – 35,000 บาท	98	24.50
35,001 – 45,000 บาท	56	14.00
45,001 บาทขึ้นไป	41	10.25
รวม	400	100.00

จากตารางที่ 1 พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 269 คน คิดเป็นร้อยละ 67.25 และเป็นเพศชาย จำนวน 131 คน คิดเป็นร้อยละ 32.75 ตามลำดับ

อายุ พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีอายุ 21 – 30 ปี จำนวน 172 คน คิดเป็นร้อยละ 43.00 รองลงมา มีอายุ 31 – 40 ปี จำนวน 122 คน คิดเป็นร้อยละ 30.50 มีอายุ 41 – 50 ปี จำนวน 69 คน คิดเป็นร้อยละ 17.25 มีอายุ 51 ปีขึ้นไป จำนวน 23 คน คิดเป็นร้อยละ 5.75 และมีอายุไม่เกิน 20 ปี จำนวน 14 คน คิดเป็นร้อยละ 3.53 ตามลำดับ

สถานภาพสมรส พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีสถานภาพสมรส จำนวน 198 คน คิดเป็นร้อยละ 49.50 รองลงมา มีสถานภาพโสด จำนวน 129 คน คิดเป็นร้อยละ 32.25 และมีสถานภาพหย่าร้าง/หม้าย/แยกกันอยู่ จำนวน 73 คน คิดเป็นร้อยละ 18.25 ตามลำดับ

ระดับการศึกษา พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีการศึกษาระดับปริญญาตรี จำนวน 278 คน คิดเป็นร้อยละ 69.50 รองลงมา มีการศึกษาสูงกว่าระดับปริญญาตรี จำนวน 72 คน คิดเป็นร้อยละ 18.00 และมีการศึกษาระดับต่ำกว่าปริญญาตรี จำนวน 50 คน คิดเป็นร้อยละ 12.50 ตามลำดับ

อาชีพ พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีอาชีพพนักงานบริษัทเอกชน จำนวน 142 คน คิดเป็นร้อยละ 35.50 รองลงมา มีอาชีพพนักงานรัฐวิสาหกิจ จำนวน 89 คน คิดเป็นร้อยละ 22.25 มีอาชีพเจ้าของธุรกิจ/อาชีพอิสระ จำนวน 68 คน คิดเป็นร้อยละ 17.00 มีอาชีพข้าราชการ จำนวน 63 คน

คิดเป็นร้อยละ 15.75 มีอาชีพอื่น ๆ ได้แก่ แม่บ้าน รับจ้าง จำนวน 26 คน คิดเป็นร้อยละ 6.50 และมีอาชีพนักเรียน/นักศึกษา จำนวน 12 คน คิดเป็นร้อยละ 3.00 ตามลำดับ

รายได้ต่อเดือน พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีรายได้ต่อเดือน 15,001 – 25,000 บาท จำนวน 175 คน คิดเป็นร้อยละ 43.75 รองลงมา มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือน 25,001 – 35,000 บาท จำนวน 98 คน คิดเป็นร้อยละ 24.50 มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือน 35,001 – 45,000 บาท จำนวน 56 คน คิดเป็นร้อยละ 14.00 มีรายได้ต่อเดือน 45,001 บาทขึ้นไป จำนวน 41 คน คิดเป็นร้อยละ 10.25 และมีรายได้ต่อเดือนไม่เกิน 15,000 บาท จำนวน 30 คน คิดเป็นร้อยละ 7.50 ตามลำดับ

จากการศึกษาเรื่องปัจจัยทางการตลาดที่ส่งผลต่อการตัดสินใจของผู้ซื้อผลไม้นำเข้าจากต่างประเทศภายใน ตลาดกิมหยง อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา ผู้วิจัยมีประเด็นการอภิปรายผลตามวัตถุประสงค์ของงานวิจัย ดังนี้

ตารางที่ 2 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของปัจจัยทางการตลาดที่มีผลต่อการตัดสินใจของผู้ซื้อผลไม้นำเข้าจากต่างประเทศภายในตลาดกิมหยง อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา ด้านภาพรวม

ปัจจัยทางการตลาด	\bar{X}	S.D.	ระดับ	ลำดับ
ด้านผลิตภัณฑ์	4.30	0.61	มากที่สุด	1
ด้านราคา	4.23	0.60	มากที่สุด	2
ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย	4.19	0.60	มาก	4
ด้านการส่งเสริมการตลาด	4.20	0.62	มาก	3
ด้านบุคคล	4.18	0.54	มาก	5
ด้านลักษณะทางกายภาพ	4.17	0.49	มาก	6
ด้านกระบวนการ	4.13	0.56	มาก	7
รวม	4.20	0.50	มาก	

จากตารางที่ 2 พบว่า ปัจจัยทางการตลาดที่มีผลต่อการตัดสินใจของผู้ซื้อผลไม้นำเข้าจากต่างประเทศภายในตลาดกิมหยง อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา ด้านภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.20$, S.D. = 0.50)

เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านผลิตภัณฑ์ ($\bar{X} = 4.30$, S.D. = 0.61) มาเป็นลำดับแรก รองลงมา ได้แก่ ด้านราคา ($\bar{X} = 4.23$, S.D. = 0.60) ด้านการส่งเสริมการตลาด ($\bar{X} = 4.20$, S.D. = 0.62) ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย ($\bar{X} = 4.19$, S.D. = 0.60) ด้านบุคคล ($\bar{X} = 4.18$, S.D. = 0.54) ด้านลักษณะทางกายภาพ ($\bar{X} = 4.17$, S.D. = 0.49) และด้านกระบวนการ ($\bar{X} = 4.13$, S.D. = 0.56) ตามลำดับ

ตารางที่ 3 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการตัดสินใจของผู้ซื้อผลไม้นำเข้าจากต่างประเทศภายในตลาดกิมหยง อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา ด้านภาพรวม

การตัดสินใจของผู้ซื้อผลไม้นำเข้า	\bar{X}	S.D.	ระดับ	ลำดับ
ด้านการรับรู้การใช้บริการ	4.28	0.50	มากที่สุด	2
ด้านการแสวงหาข้อมูล	4.35	0.51	มากที่สุด	1
ด้านการประเมินผลทางเลือก	4.22	0.55	มากที่สุด	3
ด้านการตัดสินใจซื้อ	4.19	0.52	มาก	4
ด้านพฤติกรรมภายหลังการซื้อ	4.14	0.41	มาก	5
รวม	4.24	0.41	มากที่สุด	

จากตารางที่ 3 พบว่า การตัดสินใจของผู้ซื้อผลไม้นำเข้าจากต่างประเทศฯ ด้านภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.24$, S.D. = 0.41)

การตัดสินใจบริโภคผลไม้นำเข้าจากต่างประเทศในตลาดกิมหยง อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา ภาพรวมมีการตัดสินใจอยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.24

เมื่อพิจารณาผลของแต่ละด้านพบว่า มีการตัดสินใจอยู่ในระดับมากที่สุด 3 ด้าน ได้แก่ ด้านการแสวงหา ($\bar{X} = 4.35$, S.D. = 0.51) รองลงมาคือ ด้านการรับรู้การใช้บริการ ($\bar{X} = 4.28$, S.D. = 0.50) และด้านการประเมินผลทางเลือก ($\bar{X} = 4.22$, S.D. = 0.55) และมีการตัดสินใจอยู่ในระดับมากที่สุด 2 ด้าน ได้แก่ ด้านการตัดสินใจซื้อ ($\bar{X} = 4.19$, S.D. = 0.52) และด้านพฤติกรรมภายหลังการซื้อ ($\bar{X} = 4.14$, S.D. = 0.41) ตามลำดับ

ตารางที่ 4 การทดสอบหาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยทางการตลาดกับการตัดสินใจของผู้ซื้อผลไม้นำเข้าจากต่างประเทศภายในตลาดกิมหยง อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา

	B	Std. Error	Beta	t	Sig.
ค่าคงที่	1.548	0.111		14.118	0.000**
ด้านบุคคล (X_1)	0.306	0.044	0.400	7.018	0.000**
ด้านผลิตภัณฑ์ (X_2)	0.188	0.037	0.278	5.193	0.000**
ด้านราคา (X_3)	0.219	0.045	0.319	4.988	0.000**
ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย (X_4)	0.141	0.045	0.206	3.218	0.001**
ด้านการส่งเสริมการตลาด (X_5)	-0.138	0.056	-0.211	-2.508	0.013*
ด้านลักษณะทางกายภาพ (X_6)	0.079	0.027	0.120	2.893	0.004*
ด้านกระบวนการ (X_7)	-0.076	0.038	-0.102	-2.029	0.043*

R = 0.808 R² = 0.652 Adjusted R² = 0.648 SE_{est} = 0.245 Sig. of F = 122.629

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

**มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

จากตารางที่ 4 การทดสอบนัยสำคัญทางค่าสหสัมพันธ์พหุคูณของตัวแปรอิสระที่มีกับตัวแปรตามโดยใช้การทดสอบเอฟ (F-test) มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 แสดงว่า สมการที่สร้างขึ้นใช้ได้ และผลการทดสอบค่าที (t) พบว่า ค่าสหสัมพันธ์พหุคูณดังกล่าวมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 อยู่ 4 ด้าน คือ ด้านบุคคล ด้านราคา ด้านผลิตภัณฑ์ ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย และมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 อยู่ 3 ด้าน คือ ด้านลักษณะทางกายภาพ ด้านกระบวนการ ด้านการส่งเสริมการตลาด แสดงว่า ตัวแปรอิสระสามารถรวมกันอธิบายความสัมพันธ์ตัวแปรตามได้ดีและมีน้ำหนักความสำคัญของตัวแปรอิสระแต่ละตัว ได้แก่ ด้านบุคคล ด้านราคา ด้านผลิตภัณฑ์ ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย ด้านลักษณะทางกายภาพ ด้านกระบวนการ ด้านการส่งเสริมการตลาด ตามลำดับ

ดังนั้น สามารถนำค่าสถิติที่เกี่ยวข้องมาเขียนรายงานในรูปแบบสมการถดถอยเชิงพหุ โดยในระบบสมการสามารถอธิบายความสัมพันธ์ของตัวแปรอิสระที่ส่งผลเชิงบวกต่อตัวแปรตามได้ร้อยละ 64.70 (สัมประสิทธิ์การกำหนดแบบปรับแก้เท่ากับ Adj. R² = 0.648) ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณเท่ากับ 0.808 (R = 0.808) ค่าความคลาดเคลื่อนมาตรฐานในการพยากรณ์เท่ากับ 0.245 (SE_{est} = 0.245) ค่าคงที่ของสมการถดถอยเชิงพหุในรูปแบบคะแนนดิบเท่ากับ 1.548 (a = 1.548) สามารถเขียนเป็นสมการถดถอยเชิงพหุได้ดังนี้

$$\hat{Y} = 1.548 + 0.306 (\text{ด้านบุคคล}) + 0.219 (\text{ด้านราคา}) + 0.188 (\text{ด้านผลิตภัณฑ์}) \\ + 0.141 (\text{ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย}) - 0.138 (\text{ด้านการส่งเสริมการตลาด}) \\ + 0.079 (\text{ด้านลักษณะทางกายภาพ}) - 0.076 (\text{ด้านกระบวนการ})$$

อภิปรายผล

1. ปัจจัยทางการตลาดที่ส่งผลต่อการตัดสินใจบริโภคผลไม้นำเข้าจากต่างประเทศในตลาดกิมหยง อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา ภาพรวมมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก แสดงให้เห็นว่าผู้บริโภคให้ความสำคัญกับปัจจัยทางการตลาดพอสมควร อาจเป็นเพราะผลไม้นำเข้าจากต่างประเทศ ผู้ประกอบการหรือผู้จัดจำหน่ายจะต้องคัดสรรผลไม้ที่มีคุณภาพตามมาตรฐาน สะอาด มีเครื่องหมายรับรองความปลอดภัย มีการระบุแหล่งที่มาหรือสถานที่ผลิตอย่างชัดเจน จึงทำให้ผู้บริโภคมั่นใจในผลิตภัณฑ์ ส่งผลให้ตัดสินใจเลือกบริโภคผลไม้นำเข้า ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยที่พบว่า ผู้บริโภคมีความคิดเห็นต่อปัจจัยทางการตลาดผลิตภัณฑ์สูงสุด รองลงมาคือ ด้านราคา ด้านการส่งเสริมการตลาด ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย ด้านบุคคล ด้านลักษณะทางกายภาพ และด้านกระบวนการ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ แอสแซล (Assael, 1998: 23) กล่าวว่า กระบวนการตัดสินใจซื้อของผู้บริโภคเป็นกระบวนการที่ผู้บริโภคตัดสินใจว่าจะซื้อผลิตภัณฑ์หรือบริการใด และจะซื้อที่ไหน ซึ่งแนวทางที่ผู้บริโภคใช้ในการตัดสินใจนั้นเป็นผลโดยตรงมาจากกลยุทธ์การตลาดของนักการตลาด เป็นต้นว่าหากผู้บริโภคต้องการคุณประโยชน์จากผลิตภัณฑ์ ตรายี่ห้อใด ๆ นักการตลาดก็ควรที่จะวางกลยุทธ์ใดเน้นที่คุณประโยชน์ของผลิตภัณฑ์นั้นลงไปโฆษณา ดังนั้น เกณฑ์ที่ผู้บริโภคใช้ในการตัดสินใจเลือกตรายี่ห้อ จึงเป็นแนวทางสำคัญที่นักการตลาดควรศึกษาเพื่อนำไปบริหารจัดการกลยุทธ์การตลาดให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น อีกทั้งยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ ชุตินันท์ โรจน์เพ็ญเพียร และวรัญญา ตีโลกะวิชัย (2560) ศึกษาเรื่องปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อเครื่องดื่มเพื่อสุขภาพของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่า ผู้บริโภคให้ความสำคัญกับปัจจัยด้านส่วนประสมทางการตลาดโดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาารายด้านพบว่า ด้านผลิตภัณฑ์อยู่ในระดับมากที่สุด ส่วนด้านราคา ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย ด้านการส่งเสริมการตลาด ด้านบรรจุภัณฑ์ ด้านการใช้พนักงานขาย ด้านข่าวสาร ด้านการใช้พลังในธุรกิจ ให้ความสำคัญในระดับมาก ตามลำดับ

2. การตัดสินใจบริโภคผลไม้นำเข้าจากต่างประเทศในตลาดกิมหยง อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา ภาพรวมมีการตัดสินใจอยู่ในระดับมากที่สุด แสดงให้เห็นว่าผู้บริโภคส่วนใหญ่ต้องการที่จะบริโภคผลไม้นำเข้า ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้บริโภครับรู้ถึงประโยชน์และคุณภาพของผลไม้นำเข้า ถึงแม้ว่าจะมีราคาที่สูงกว่าผลไม้ในตลาดทั่วไป แต่เมื่อเทียบกับรสชาติและคุณภาพที่ได้รับแล้ว ผู้บริโภคก็ยังตัดสินใจซื้อผลไม้นำเข้ามารับประทาน ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยที่พบว่า ผู้บริโภคมีการตัดสินใจด้านการแสวงหาข้อมูลสูงสุด รองลงมาคือ ด้านการรับรู้ปัญหา ด้านการประเมินผลทางเลือก ด้านการตัดสินใจซื้อ และด้านพฤติกรรมภายหลังการซื้อ ตามลำดับ สอดคล้องกับแนวคิดของเสรี วงษ์มณฑา (2553: 192) ได้กล่าวถึงกระบวนการตัดสินใจของผู้บริโภคว่า การที่ผู้บริโภคจะซื้อสินค้าใดสินค้านั้นจะต้องมีกระบวนการตั้งแต่จุดเริ่มต้นไปจนถึงทัศนคติหลังจากที่ได้ใช้สินค้าแล้ว ซึ่งสามารถพิจารณาเป็นขั้นตอนได้ดังนี้ การมองเห็นปัญหา การแสวงหาภายใน การแสวงหาภายนอก การประเมินทางเลือก การตัดสินใจซื้อ ทัศนคติหลังการซื้อ ซึ่งผู้บริโภคมักจะตัดสินใจในทางเลือกต่าง ๆ ของสินค้าและบริการอยู่เสมอในชีวิตประจำวัน โดยที่ผู้บริโภคจะเลือกซื้อสินค้าหรือบริการตามข้อมูลและข้อจำกัดของสถานการณ์ ซึ่งถ้านักการตลาดสามารถทำความเข้าใจและเข้าถึงจิตใจของผู้บริโภค การกระจายสินค้า และสร้างความยอมรับของผู้บริโภคก็จะมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น อีกทั้งยังสอดคล้องกับงานวิจัยของชุตินันท์ โรจน์เพ็ญเพียร และวรัญญา ตีโลกะวิชัย (2560) ศึกษาเรื่องปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อเครื่องดื่มเพื่อสุขภาพของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่า กระบวนการตัดสินใจซื้อเครื่องดื่มเพื่อสุขภาพ ผู้บริโภคให้ความสำคัญอยู่ในระดับ

มากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ขั้นตอนพฤติกรรมภายหลังการซื้อมากที่สุด รองลงมาคือ ด้านการตัดสินใจซื้อ ด้านการประเมินผลทางเลือก ด้านการรับรู้ปัญหา และด้านการค้นหาข้อมูล

3. ปัจจัยทางการตลาดด้านบุคคล ด้านผลิตภัณฑ์ ด้านราคา ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย ส่งผลต่อการตัดสินใจบริโภคผลไม้นำเข้า อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ส่วนปัจจัยทางการตลาดด้านการส่งเสริมการตลาด และด้านกระบวนการและด้านลักษณะทางกายภาพ ส่งผลต่อการตัดสินใจบริโภคผลไม้นำเข้า อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 แสดงให้เห็นว่าผู้ประกอบการหรือผู้จำหน่ายผลไม้นำเข้าควรให้ความสำคัญกับปัจจัยทางการตลาดด้านบุคคล ด้านผลิตภัณฑ์ ด้านราคา ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย ด้านการส่งเสริมการตลาด และด้านกระบวนการเพิ่มมากขึ้น เนื่องจากว่าผู้บริโภคที่บริโภคผลไม้นำเข้าเป็นผู้บริโภคเฉพาะกลุ่ม เป็นกลุ่มที่ให้ความสำคัญเรื่องคุณภาพของผลิตภัณฑ์ และราคา ซึ่งจะเห็นได้จากการที่ผู้บริโภคมีความพึงพอใจในด้านผลิตภัณฑ์และด้านราคาอยู่ในระดับมากที่สุด แสดงให้เห็นว่า หากผลไม้นำเข้าจะมีราคาสูง แต่เมื่อเทียบกับคุณภาพของสินค้าหรือรสชาติที่ได้รับ รวมไปถึงการมีช่องทางการจัดจำหน่ายที่หลากหลาย การจัดรายการส่งเสริมการตลาด และกระบวนการให้บริการของพนักงาน สิ่งต่าง ๆ เหล่านี้ไม่ได้ทำให้การตัดสินใจซื้อลดน้อยลงเลย สอดคล้องกับแนวคิดของคอตเลอร์ ฟิลลิป (Kotler Phillip, 2012: 192) ที่กล่าวว่า สิ่งกระตุ้นเพื่อให้ผู้บริโภคเกิดความต้องการผลิตภัณฑ์ ซึ่งสิ่งกระตุ้นถือว่าเป็นเหตุจูงใจให้เกิดการซื้อสินค้า ประกอบด้วย สิ่งกระตุ้นทางการตลาด (Marketing stimulus) เป็นสิ่งกระตุ้นที่นักการตลาดสามารถควบคุมและต้องจัดให้มีขึ้น เป็นสิ่งกระตุ้นที่เกี่ยวข้องกับส่วนประสมทางการตลาด ประกอบด้วย สิ่งกระตุ้นที่เกี่ยวข้องกับส่วนประสมทางการตลาด ประกอบด้วย สิ่งกระตุ้นด้านผลิตภัณฑ์ สิ่งกระตุ้นด้านราคา สิ่งกระตุ้นด้านการจัดช่องทางการจำหน่าย สิ่งกระตุ้นด้านการส่งเสริมการตลาด

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. จากผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยทางการตลาดของการบริโภคผลไม้นำเข้า ด้านกระบวนการอยู่ในลำดับสุดท้าย ดังนั้นผู้ประกอบการหรือผู้จำหน่ายผลไม้นำเข้าควรมีการปรับปรุงระยะเวลาในการให้บริการให้มีความเหมาะสม โดยอาจนำเทคโนโลยีหรือเครื่องมือที่ทันสมัยเข้ามาพัฒนาระบบการให้บริการ เพื่อให้ผู้บริโภคได้รับการตอบสนองในการใช้บริการได้รวดเร็วมากยิ่งขึ้น

2. จากผลการวิจัยพบว่า การตัดสินใจบริโภคผลไม้นำเข้า ด้านพฤติกรรมภายหลังการซื้อ อยู่ในลำดับสุดท้าย ดังนั้นผู้ประกอบการหรือผู้จำหน่ายผลไม้นำเข้าควรให้ความสำคัญกับการคัดสรรผลิตภัณฑ์ที่มีคุณภาพ ระบบการขนส่ง ดูแลรักษาผลิตภัณฑ์ให้มีคุณภาพ ได้มาตรฐาน เพื่อให้ผู้บริโภคเกิดความพึงพอใจและกระตุ้นให้เกิดการตัดสินใจซื้อมากยิ่งขึ้น

3. จากผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยทางการตลาดด้านลักษณะทางกายภาพ ไม่ส่งผลต่อการตัดสินใจบริโภคผลไม้นำเข้า แสดงให้เห็นว่าผู้บริโภคไม่ได้ให้ความสำคัญกับการจัดตกแต่งร้าน เนื่องจากแต่ละร้านจะมีการตกแต่งที่เหมือนกัน กัน แต่ถ้าร้านไหนสามารถจัดแต่งร้านให้มีความแตกต่างจากร้านอื่นๆ ก็จะสามารถดึงดูดลูกค้าได้ สำหรับปัจจัยด้านผลิตภัณฑ์ ด้านราคา ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย ด้านการส่งเสริมการตลาด ด้านบุคคล และด้านกระบวนการ นั้น ผู้บริโภคให้ความสนใจกับเรื่องเหล่านี้ ดังนั้นผู้ประกอบการหรือผู้จำหน่ายผลไม้นำเข้าควรให้ความสำคัญกับด้านต่าง ๆ เหล่านี้ให้มากขึ้น

4. จากผลการวิจัยพบว่า การตัดสินใจบริโภคผลไม้นำเข้า ด้านการประเมินผลทางเลือก ควรให้ความสำคัญกับบรรจุภัณฑ์ของผลไม้นำเข้า ทั้งนี้เป็นการรักษาคุณภาพและปกป้องตัวสินค้าไม่ให้

เสียหาย อีกทั้งตัวบรรจุภัณฑ์ควรบอกถึงข้อมูลที่เป็นทั้งหมดของสินค้า มีรูปลักษณะที่สวยงาม สะดุดตา ซึ่งจะเป็นตัวเชิญชวนให้ผู้บริโภคที่เคยบริโภคและไม่เคยบริโภคผลไม้นำเข้าเกิดการตัดสินใจซื้ออีกด้วย

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

เพื่อเป็นประโยชน์ในการศึกษาค้นคว้าของผู้ที่สนใจทั่วไป ผู้วิจัยจึงขอเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป ดังนี้

1. ควรมีการศึกษาพฤติกรรมกรรมการซื้อผลไม้นำเข้า เพื่อให้ทราบถึงวัตถุประสงค์ของการซื้อ เพื่อผู้ประกอบการจะได้นำข้อมูลไปใช้ในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ใหม่ให้ตรงกับความต้องการของผู้บริโภค
2. ควรมีการศึกษาปัญหาและความต้องการในการบริโภคผลไม้นำเข้าของผู้บริโภค เพื่อทราบถึงสาเหตุและใช้วางกลยุทธ์ทางการตลาดและขยายกลุ่มลูกค้าเป้าหมายออกไป
3. ควรมีการศึกษาปัจจัยอื่นที่ส่งผลต่อการตัดสินใจบริโภคผลไม้นำเข้า เพื่อใช้เป็นแนวทางในการวางแผนและปรับกลยุทธ์ทางการตลาดสำหรับผลไม้นำเข้าให้สอดคล้องกับพฤติกรรมของผู้บริโภค

เอกสารอ้างอิง

- เขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก. (2565, 9 สิงหาคม). *ทิศทางการขับเคลื่อนสินค้าเกษตร 5 คลัสเตอร์*. (ออนไลน์) (อ้างเมื่อ 17 กุมภาพันธ์ 2566). จาก: <https://www.eeco.or.th/web-upload/filecenter/eecdevelopment-plan/action2.pdf>.
- ชุตินันท์ โรจน์เพ็ญเพียร และวรัญญา ติโลกะวิชัย. (2560). “ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อเครื่องดื่มเพื่อสุขภาพของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานคร”. ในการประชุมวิชาการเสนอผลงานวิจัยบัณฑิตศึกษา ระดับชาติและนานาชาติ, 10 มีนาคม 2560., ขอนแก่น: อาคารพจน์ สารสิน มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 1530-1539.
- Assael, H. (1998). *Consumer behavior and marketing action*. Ohio: South Western.
- Booms, B. H., & Bitner, M. J. (1982). *The Marketing Mix*. England: Oxford College of Marketing.
- Cochran, W.G. (1977). *Sampling Techniques*. (3rd ed). New York: John Wiley & Sons.
- Hair, J. F., Black, W. C., Babin, B. J. & Anderson, R. E. (2010). *Multivariate Data Analysis*. (7th ed.). New Jersey: Prentice Hall.
- Kotler, P. (1997), *Marketing Management: Analysis, Planning, Implementation and Control*. (9th ed.). New Jersey: A Simon & Schuster Company.
- Kotler, P. (1999). *Marketing Management: An Asian Perspective*. (2nd ed.). New Jersey: Prentice Hall.
- Kotler, P. (2000). *Marketing Management*. New Jersey: Prentice Hall.
- Kotler, P. (2012). *Marketing Management*. 13th ed. New Jersey: Practice Hall.
- Office of the Permanent secretary Ministry of Commerce, Information Technology and Communication Center. (2023, February 20). Export statistics. Ministry of Commerce.<https://traderreport.moc.go.th/Report/Default.aspx?Report=MenucomTopNCountry&Option=1&Lang=Th&ImExType=1>.
- Schiffman, L. G., & Kanuk, L. L. (2007). *Consumer behavior* (9th ed.). Prentice Hall.

ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการของผู้บริโภคร้านอาหารหมูกระทะบุฟเฟ่ต์
ในวิถีชีวิตปกติรูปแบบใหม่ เขตอำเภอเมือง จังหวัดเพชรบูรณ์
FACTORS INFLUENCING CONSUMER DECISION TO CHOOSE SERVICES AT
PORK GRILL BUFFET RESTAURANT IN THE NEW NORMAL MUANG
DISTRICT PHETCHABUN PROVINCE

อรกานต์ มากแจ่ม
Orakarn Makjang

สาขาวิชาบริหารธุรกิจ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์
Department of Business Administration, Faculty of Management Science, Phetchabun
Rajabhat University
e-mail: mooham.orakarn@hotmail.com โทร. 099-307-5125

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาระดับปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดของผู้บริโภคที่ใช้บริการร้านอาหารหมูกระทะบุฟเฟ่ต์ในวิถีชีวิตปกติรูปแบบใหม่ 2) เพื่อศึกษาพฤติกรรมการบริโภคหมูกระทะบุฟเฟ่ต์ในวิถีชีวิตปกติรูปแบบใหม่ 3) เพื่อศึกษาปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการร้านอาหารหมูกระทะบุฟเฟ่ต์ในวิถีชีวิตปกติรูปแบบใหม่ เขตอำเภอเมือง จังหวัดเพชรบูรณ์ การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริโภคร้านอาหารหมูกระทะบุฟเฟ่ต์ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดเพชรบูรณ์ จำนวน 400 คน การวิเคราะห์ข้อมูลใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าเฉลี่ย, ค่าร้อยละ, ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสถิติเชิงอนุมานโดยใช้ การวิเคราะห์การถดถอยเชิงเส้นแบบพหุคูณ (Multiple Linear Regression Analysis) ด้วยวิธี Enter ดังต่อไปนี้

ผลการศึกษา พบว่า ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง ร้อยละ 57.5 โดยมีอายุระหว่าง 21 - 30 ปี ร้อยละ 73.3 อาชีพเป็นนักศึกษา ร้อยละ 48.8 มีรายได้ต่อเดือน ต่ำกว่า/เท่ากับ 10,000 บาท ร้อยละ 34.8 และความถี่การบริโภคหมูกระทะ 1 - 2 ครั้งต่อเดือน ร้อยละ 50.5 ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการร้านอาหารหมูกระทะบุฟเฟ่ต์ ตัวแปรปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด 7P's พบว่า ด้านกระบวนการ ด้านบุคคล ด้านราคา ด้านลักษณะทางกายภาพ ด้านการส่งเสริมการตลาด ด้านผลิตภัณฑ์ และด้านการจัดจำหน่าย เป็นปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการร้านอาหารหมูกระทะบุฟเฟ่ต์ในวิถีชีวิตปกติรูปแบบใหม่ เขตอำเภอเมือง จังหวัดเพชรบูรณ์ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

คำสำคัญ: การตัดสินใจเลือกใช้บริการ; ร้านอาหารหมูกระทะบุฟเฟ่ต์; วิถีชีวิตปกติรูปแบบใหม่; จังหวัดเพชรบูรณ์

ABSTRACT

This research has the objectives 1) To study the level of marketing mix factors that affect the decision to choose the service of the pork grill buffet restaurant in the new normal, 2) To study the behavior of consuming pork grill buffet restaurant in the new normal, 3) To study the business mix factors. The market that affects the decision to choose to use the pork grill buffet restaurant in the new normal Mueang District Phetchabun Province. This research is a survey research. The sample groups used in the study were: Consumers of pork grill buffet restaurant in Mueang District Phetchabun Province, 400 people. Data analysis used descriptive statistics including

mean, percentage, and standard deviation. and inferential statistics using Multiple Linear Regression Analysis using the Enter method with the following details:

The results of the study found that the majority were 57.5 percent female and 42.5 percent male, with ages between 21 - 30 years. 73.3 percent were students. 48.8 percent had a monthly income. Less than/equal to 10,000 baht, 34.8 percent, most eat pork grilled 1 - 2 times per month, 50.5 percent. The decision to use the service of a pork grill buffet restaurant. Such as the 7P's marketing mix variables (process, people, price, physical evidence, promotion, product, and place) significantly influenced the decision to use the services of a pork grill buffet restaurant in the new normal in Mueang District, Phetchabun Province. These results were statistically significant at the 0.05 level.

Keywords: Service decision; Pork grill buffet restaurant; New normal; Phetchabun Province

บทนำ

การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ที่เกิดขึ้นกะทันหันและแพร่ระบาดไปทั่วโลกตั้งแต่ปี 2563 ส่งผลต่อหลาย ๆ ธุรกิจ ซึ่งหนึ่งในธุรกิจที่ได้รับผลกระทบโดยตรงมากกว่าธุรกิจอื่น ๆ เป็นอย่างมากคือ ธุรกิจร้านอาหารที่ได้รับผลกระทบในมิติการดำเนินธุรกิจที่มี ยอดขายลดลงมากกว่าร้อยละ 80 ในเรื่องของแบกต้นทุนคงที่เท่าเดิม อาทิ ค่าจ้างพนักงาน ค่าน้ำ และค่าไฟ (เสาวณี จันทะพงษ์ และเจริญชัย เอกมาไพศาล, 2564) ซึ่งปัจจุบันอยู่ในช่วงของการใช้ชีวิตวิถีใหม่ (New Normal) เป็นรูปแบบการดำเนินชีวิตอย่างใหม่ที่ผ่านมาจากเหตุการณ์โควิด 19 ที่หลายประเทศรวมถึงประเทศไทยประกาศให้เป็นโรคประจำถิ่น เมื่อวันที่ 4 มกราคม 2565 (ชนาธิป ไชยเหล็ก, 2565) เนื่องจากเชื้อโรครมีการอ่อนกำลังลง ผู้ป่วยมีอาการแสดงไม่รุนแรง แต่ประชาชนต้องปฏิบัติตามมาตรฐานป้องกันโรคเช่นเดิม รวมไปถึงพฤติกรรมใหม่ของผู้บริโภคที่จะเปลี่ยนแปลงไปหลังเหตุการณ์วิกฤตเป็นการเติบโตของอุปสงค์ที่จะเกิดขึ้นหลังจากวิกฤติ โดยทุกบริษัทจำเป็นต้องปรับเปลี่ยนกลยุทธ์ในขณะก้าวข้ามผ่านยุคการเปลี่ยนแปลงไปสู่ New Normal (Hodges & Richardson, 2011)

เมื่อพฤติกรรมของผู้บริโภคเปลี่ยนแปลงไปหลังจากวิกฤต การเปลี่ยนแปลงก็ยิ่งทวีคูณ โดยความต้องการพื้นฐานในการใช้ชีวิตได้เปลี่ยนจากการปรับวิถีการดำรงชีวิตแบบใหม่เพื่อให้ปลอดภัยจากการติดเชื้อ ธุรกิจร้านอาหารต้องปรับตัวเพื่อสนองตอบความต้องการของลูกค้า ควบคู่ไปกับการพยายามรักษาและฟื้นฟูศักยภาพทางเศรษฐกิจและธุรกิจ นำไปสู่การปรับแนวคิด วิสัยทัศน์ วิธีการจัดการ ตลอดจนพฤติกรรม ทั้งในด้านอาหาร การแต่งกาย การรักษาสุขอนามัย การสื่อสาร การทำธุรกิจแบบใหม่ โดยใช้สิ่งประดิษฐ์และเทคโนโลยีเข้ามาส่งเสริมการตลาด (สุภาภรณ์ พรหมบุตร, 2563) ที่ต้องสอดคล้องกับส่วนประสมการตลาด 7 ปัจจัย ซึ่งมีผลต่อการเลือกซื้อของผู้บริโภค คือ ผลิตภัณฑ์ (Product) ราคา (Price) ช่องทางการจัดจำหน่าย (Place) การส่งเสริมการตลาด (Promotion) บุคคล (People) ลักษณะทางกายภาพ (Physical) และกระบวนการให้บริการ (Process) ซึ่งจัดเป็นหัวใจสำคัญและเป็นกลุ่มเครื่องมือในการบริหารการตลาดที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกของผู้บริโภค นับว่าเป็นปัจจัยที่สามารถควบคุม เปลี่ยนแปลง ปรับปรุง ให้เหมาะสมกับวิถีชีวิตใหม่ที่มีความสำคัญมากต่อหลาย ๆ ด้าน ได้แก่ ต่อบุคคล ต่อเศรษฐกิจและสังคม ซึ่งถือว่าเป็น

แนวทางที่เกือบทุกร้าน เลือกใช้เพราะเป็นวิธีที่ตอบโจทย์และเข้ากับวิถีชีวิตใหม่ (New normal) ได้ตรงจุดที่สุด

ส่วนร้านหมูกระทะบุฟเฟต์ก็ต้องปรับเปลี่ยนรูปแบบการให้บริการไปสู่ระบบซื้อขายและบริการผ่านระบบออนไลน์ ซึ่งจะเห็นได้ว่า บนวิถีชีวิตใหม่มีการใช้บริการต่าง ๆ ผ่านระบบออนไลน์มากขึ้น มีแพลตฟอร์มบริการดิจิทัล (Digital Service Platform) ทำให้เข้าถึงสินค้าและบริการต่าง ๆ ได้ง่ายขึ้น โดยมีตัวอย่างวิถีชีวิตใหม่ที่เกิดขึ้น ได้แก่ ร้านหมูกระทะได้นำวัตถุดิบทุกอย่างมาขายในราคาเหมารวมแบบบุฟเฟต์ ให้ลูกค้าเลือกได้ทุกอย่างตามใจชอบ แล้วชั่งน้ำหนักคิดตามราคาที่กำหนด ซึ่งในบางร้านได้นำแอปพลิเคชันเข้ามาจัดการส่งเสริมการขายร่วมกับร้านอาหารไม่ว่าจะเป็นส่วนลดค่าอาหาร ส่วนลดค่าจัดส่งสำหรับผู้ที่อยู่อาศัยในละแวกใกล้เคียงกับร้านอาหาร หรือการจัดชุดเมนูในราคาพิเศษอีกด้วย (ศุภย์วิจักขณ์กรไทย, 2563) สิ่งใหม่ ๆ เหล่านี้ได้กลายเป็นความปกติใหม่ จนในที่สุดเมื่อเวลาผ่านไปก็จะทำให้เกิดความคุ้นชินจนกลายเป็นส่วนหนึ่งของวิถีชีวิตปกติของผู้คนในสังคม ปัจจุบันความนิยมในการบริโภคร้านหมูกระทะบุฟเฟต์มีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้นโดยเฉพาะจังหวัดเพชรบูรณ์มีทั้งหมด 14 สาขา ซึ่งอาหารประเภทปิ้งย่างที่ให้บริการแก่ผู้บริโภคจะเป็นอาหารสดประเภทต่าง ๆ ที่ให้ผู้บริโภค ได้ทำการปิ้งหรือย่างสำหรับรับประทานเองสามารถเลือกทานได้ตามความต้องการแบบไม่จำกัดปริมาณอาหารและยังมีอาหารอื่น ๆ เช่น อาหารว่างต่าง ๆ อาหารประเภทยำ ผลไม้ ไอศกรีมและของหวาน โดยอาหารที่รับประทานทั้งหมดคิดรวมอยู่ในราคาอาหารแล้ว เนื่องจากร้านหมูกระทะที่เกิดขึ้นต่างก็มีจุดเด่น จุดขาย หรือเอกลักษณ์ของร้านที่แตกต่างกันออกไป ซึ่งก็ยิ่งเปรียบเสมือนเป็นการเพิ่มทางเลือกให้กับผู้บริโภคให้ได้มีโอกาสในการตัดสินใจใช้บริการร้านหมูกระทะในรูปแบบที่ต้องการได้มากขึ้นอีกทางหนึ่งด้วย ซึ่งส่วนใหญ่ร้านหมูกระทะในปัจจุบันจะเปิดให้บริการในพื้นที่ เพื่อเป็นการสร้างความสะดวกในการเข้ามาใช้บริการของกลุ่มลูกค้าตามวิถีชีวิตใหม่ที่มีความแตกต่างกันออกไป (สรศักดิ์ พิลาเกิด, 2564) จากตัวอย่างวิถีชีวิตใหม่ที่กล่าวมา จะเห็นได้ว่าสถานการณ์โควิด 19 เป็นตัวกระตุ้นเทรนด์ในอนาคตอีกหลายปีข้างหน้าให้เกิดเร็วขึ้น จนกลายเป็น “New Normal” โดยเฉพาะเทคโนโลยีและนวัตกรรมดิจิทัลที่นำมาใช้ในการดำรงชีวิต การเรียน การทำงานอย่างแพร่หลาย ประชาชนทุกเพศทุกวัยสามารถเรียนรู้ เพื่อใช้งานเทคโนโลยีดิจิทัลผ่านระบบออนไลน์ต่าง ๆ เพื่อที่จะอยู่กับวิถีชีวิตใหม่ได้ (เสกสันต์ พันธุ์บุญมี, 2564)

ดังนั้นผู้ศึกษามีความสนใจที่จะศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการร้านหมูกระทะบุฟเฟต์ในวิถีชีวิตปกติรูปแบบใหม่ เขตอำเภอเมือง จังหวัดเพชรบูรณ์ เพื่อศึกษาความต้องการของผู้บริโภคหมูกระทะจากการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตใหม่สู่วิถีชีวิตปกติรูปแบบใหม่ แม้แต่การสร้างผู้ประกอบการรายใหม่ที่กำลังเริ่มต้นวางแผนทางธุรกิจก็ตามให้สามารถเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศไทยและปรับตัวไปตามสภาวะการณ์ที่มีการเปลี่ยนแปลงและการเคลื่อนตัวของโลก

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาระดับปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดของผู้บริโภคที่บริการร้านหมูกระทะบุฟเฟต์ในวิถีชีวิตปกติรูปแบบใหม่ เขตอำเภอเมือง จังหวัดเพชรบูรณ์
2. เพื่อศึกษาพฤติกรรมการบริโภคหมูกระทะบุฟเฟต์ในวิถีชีวิตปกติรูปแบบใหม่ เขตอำเภอเมือง จังหวัดเพชรบูรณ์
3. เพื่อศึกษาปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการร้านหมูกระทะบุฟเฟต์ในวิถีชีวิตปกติรูปแบบใหม่ เขตอำเภอเมือง จังหวัดเพชรบูรณ์

สมมติฐานการวิจัย

ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดมีผลต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการร้านหมูกระทะบุฟเฟ่ต์ในวิถีชีวิตปกติรูปแบบใหม่ เขตอำเภอเมือง จังหวัดเพชรบูรณ์

ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

- 1) เพื่อทราบปัจจัยมีผลต่อการมาใช้บริการร้านหมูกระทะบุฟเฟ่ต์ในวิถีชีวิตปกติรูปแบบใหม่ เขตอำเภอเมือง จังหวัดเพชรบูรณ์
- 2) เพื่อศึกษาความต้องการของผู้บริโภคในวิถีชีวิตปกติรูปแบบใหม่
- 3) เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนา ปรับปรุง สินค้าและบริการให้ตรงตามความต้องการของผู้บริโภคในการวางแผนวิเคราะห์กำหนดสินค้าแก่ผู้บริโภค และการให้บริการในร้านหมูกระทะบุฟเฟ่ต์ในด้านอื่น ๆ ต่อไป

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากร ได้แก่ ประชาชนทั่วไปและนักท่องเที่ยวที่มีอายุ ตั้งแต่ 15 ปี ขึ้นไป ที่มารับประทานหมูกระทะบุฟเฟ่ต์ ในเขตอำเภอเมือง จังหวัด เพชรบูรณ์ ร้านหมูกระทะจำนวน 14 ร้าน

1.2 กลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้บริโภคร้านอาหารประเภทหมูกระทะบุฟเฟ่ต์ ซึ่งไม่ทราบจำนวนที่แน่นอน จึงเลือกใช้วิธีการคำนวณจำนวนกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรของ W.G. Cochran (Cochran, 1963, ที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 โดยมีสูตรการคำนวณ ดังนี้

$$n = \frac{P(1-P)(Z^2)}{d^2}$$

เมื่อ n	=	ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง
P	=	ค่าร้อยละที่ต้องการจะสุ่มจากประชากรทั้งหมด
d	=	ค่าร้อยละความคลาดเคลื่อนจากการสุ่มตัวอย่าง
Z	=	ระดับความเชื่อมั่นที่กำหนดไว้ (95% Z-1.96)

$$\text{แทนค่า } n = \frac{0.50(1-0.50)(1.96^2)}{0.05^2} = 384.16$$

ใช้สูตรการสุ่มตัวอย่าง แบบไม่ทราบจำนวนประชากรที่แน่ชัดของคอคแรน (Cochran, 1963) ได้จำนวนประชากรในการศึกษาครั้งนี้คือ 385 ตัวอย่าง ผู้วิจัยได้กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างในงานวิจัยครั้งนี้ จำนวน 400 คน เพื่อเป็นการป้องกันความผิดพลาดจากการตอบแบบสอบถามไม่ครบถ้วนสมบูรณ์ของกลุ่มตัวอย่าง โดยกำหนดเกณฑ์การสุ่มกลุ่มตัวอย่างสุ่มแบบบังเอิญ (Accidental Sampling) โดยการจัดทำภาพสแกนคิวอาร์โค้ด และให้ผู้ที่มารับประทานหมูกระทะได้ตอบแบบสอบถามผ่านระบบออนไลน์บนอุปกรณ์มือถือ หรือเครื่องมือสื่อสารที่สามารถบันทึกข้อมูลได้ที่นำมาด้วยการคัดเลือก ดังนี้

- (1) ประชาชนทั่วไปและนักท่องเที่ยว ที่มีอายุ ตั้งแต่ 15 ปี ขึ้นไป
- (2) ประชาชนที่มารับประทานหมูกระทะในช่วง มีนาคม ถึง พฤษภาคม 2567
- (3) มีความสามารถในการตอบแบบสอบถามออนไลน์
- (4) ยินยอมให้ข้อมูลในการศึกษาวิจัย

ส่วนเกณฑ์คัดออก คือ

(1) ตอบแบบสอบถามไม่ครบถ้วนสมบูรณ์

ผู้วิจัยเลือกกิจการร้านหมูกระทะบุฟเฟต์ โดยใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Selection) เลือกเฉพาะกิจการที่ผู้ประกอบการอนุญาตให้ผู้วิจัยดำเนินการวิจัยได้ และเป็นกิจการที่ตั้งอยู่ เขตอำเภอเมือง จังหวัดเพชรบูรณ์ ที่มีการให้บริการหมูกระทะแบบบุฟเฟต์เท่านั้น จำนวน 14 ร้าน ดำเนินการเก็บข้อมูลระหว่างวันที่ 1 – 30 เมษายน 2567

2. เครื่องมือที่ใช้ในงานวิจัย

เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยแบ่งแบบสอบถามเป็น 4 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 แบบสอบถามข้อมูลทั่วไป จำนวน 5 ข้อ ได้แก่ เพศ อายุ อาชีพ รายได้ ความถี่การบริโภค โดยมีลักษณะเป็นข้อคำถามแบบตรวจสอบรายการ (Checklist)

ส่วนที่ 2 แบบสอบถามพฤติกรรมการบริโภคหมูกระทะบุฟเฟต์วิถีใหม่ จำนวน 15 ข้อ ได้แก่ ประเภทร้านที่เลือกบริโภค 3 ข้อ ลักษณะการบริโภคอาหาร 3 ข้อ การเลือกซื้ออาหารบริโภค 3 ข้อ ข้อมูลการบริโภคอาหาร 3 ข้อ และการรับรู้การบริโภคอาหาร 3 ข้อ โดยมีลักษณะเป็นข้อคำถามแบบมาตราวัดประมาณค่าที่มี 5 ระดับ คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย น้อยที่สุด

ส่วนที่ 3 แบบสอบถามปัจจัยส่วนผสมทางการตลาดที่มีผลในการเลือกร้านหมูกระทะบุฟเฟต์วิถีใหม่ จำนวน 35 ข้อ ได้แก่ ด้านผลิตภัณฑ์ 5 ข้อ ด้านราคา 5 ข้อ ด้านการจัดจำหน่าย 5 ข้อ ด้านการส่งเสริมการตลาด 5 ข้อ ด้านบุคคล 5 ข้อ ด้านลักษณะทางกายภาพ 5 ข้อ ด้านกระบวนการ 5 ข้อ ลักษณะข้อคำถามเป็นมาตราส่วนประมาณค่าที่มี 5 ระดับ คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย น้อยที่สุด

ส่วนที่ 4 แบบสอบถามการตัดสินใจเลือกใช้บริการร้านหมูกระทะบุฟเฟต์วิถีใหม่ จำนวน 25 ข้อ ได้แก่ ด้านการเลือกผลิตภัณฑ์ (Product Choice) 5 ข้อ ด้านการเลือกตราสินค้า (Brand Choice) 5 ข้อ การเลือกผู้ขาย (Dealer Choice) 5 ข้อ การเลือกเวลาในการซื้อ (Purchase Timing) 5 ข้อ และการเลือกปริมาณการซื้อ (Purchase Amount) 5 ข้อ ลักษณะข้อคำถามเป็นมาตราส่วนประมาณค่าที่มี 5 ระดับ คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย น้อยที่สุด

3. การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

3.1 ศึกษาเอกสาร แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับปัจจัยที่มีผลต่อการเลือกใช้บริการร้านหมูกระทะบุฟเฟต์ เพื่อเป็นข้อมูลพื้นฐานในการสร้างแบบสอบถาม

3.2 ร่างแบบสอบถามให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัยและขอบเขตการวิจัย นำแบบสอบถาม ที่สร้างเสนออาจารย์ที่ปรึกษา เพื่อตรวจสอบและแก้ไขให้ถูกต้อง ทั้งความถูกต้องทางด้านโครงสร้าง เนื้อหา ภาษา ที่ใช้ และครอบคลุมเรื่องที่ต้องการศึกษามาปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะของอาจารย์ที่ปรึกษา

3.3 นำแบบสอบถามเสนอเพื่อตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity)

3.4 นำแบบสอบถามมาวิเคราะห์หาค่าความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) และนำผลการ พิจารณาจากผู้เชี่ยวชาญหาค่าความเที่ยงตรง IOC ดัชนีความสอดคล้องซึ่งมีค่าอยู่ระหว่าง 0.60 - 1.00

3.5. ปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญนำไปทดลองใช้ (Try out) กับผู้บริโภคหมูกระทะบุฟเฟต์ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน เพื่อตรวจสอบว่าความเชื่อมั่น (Reliability)

3.6 นำแบบสอบถามมาวิเคราะห์หาความเชื่อมั่น (Reliability) โดยการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์อัลฟาของครอนบาค (Cronbach's alpha coefficient) ค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.97

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

4.1 ผู้วิจัยทำหน้าที่สื่อขอความอนุเคราะห์ไปยังร้านหมูกระทะบุฟเฟ่ต์ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดเพชรบูรณ์ จำนวน 14 ร้าน

4.2 ผู้วิจัยดำเนินการส่งและเก็บข้อมูลด้วยตนเอง โดยผู้วิจัยนำข้อคำถามมาสร้างเป็นแบบสอบถามออนไลน์ในรูปแบบ google form และเก็บข้อมูลโดยให้ผู้ตอบแบบสอบถามสแกนคิวอาร์โค้ด

4.3 เมื่อได้รับข้อมูลตอบกลับ ข้อมูลจะถูกจัดเก็บไว้ในรูปแบบ google sheet ผู้วิจัยดำเนินการตรวจสอบความครบถ้วนของข้อมูล เพื่อนำมาวิเคราะห์ข้อมูล

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ การวิเคราะห์ข้อมูลใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าเฉลี่ย, ค่าร้อยละ, ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสถิติเชิงอนุมานโดยใช้ การวิเคราะห์การถดถอยเชิงเส้นแบบพหุคูณ (Multiple Linear Regression Analysis) ด้วยวิธี Enter

ผลการวิจัย

พบว่าส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง ร้อยละ 57.5 และเป็นเพศชาย ร้อยละ 42.5 โดยมีอายุระหว่าง 21 - 30 ปี ร้อยละ 73.3 อาชีพเป็นนักศึกษา ร้อยละ 48.8 มีรายได้ต่อเดือน ต่ำกว่า/เท่ากับ 10,000 บาท ร้อยละ 34.8 และความถี่การบริโภคหมูกระทะ 1 - 2 ครั้งต่อเดือน ร้อยละ 50.5

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับความคิดเห็นที่มีต่อพฤติกรรมการบริโภคหมูกระทะบุฟเฟ่ต์วิถีใหม่ ภาพรวม (n=400)

พฤติกรรมการบริโภคหมูกระทะบุฟเฟ่ต์วิถีใหม่	ระดับความคิดเห็น		
	\bar{X}	S.D.	แปลผล
ข้อมูลการบริโภคหมูกระทะ	3.83	.436	มาก
ลักษณะการบริโภคอาหาร	3.77	.462	มาก
การเลือกซื้ออาหารบริโภค	3.76	.634	มาก
การรับรู้การบริโภคหมูกระทะ	3.75	.589	มาก
ประเภทร้านที่เลือกบริโภค	3.67	.605	มาก
รวม	3.76	.439	มาก

จากตารางที่ 1 พบว่า ผู้บริโภคมีความคิดเห็นเกี่ยวกับพฤติกรรมการบริโภคหมูกระทะบุฟเฟ่ต์วิถีใหม่ ค่ารวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.76$, S.D. = 0.439) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน เรียงจากมากไปหาน้อย พบว่า ข้อมูลการบริโภคหมูกระทะ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.83$, S.D. = 0.436) รองลงมา คือ ลักษณะการบริโภคอาหาร อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.77$, S.D. = 0.462) การเลือกซื้ออาหารบริโภค อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.76$, S.D. = 0.634) การรับรู้การบริโภคหมูกระทะ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.75$, S.D. = 0.589) และประเภทร้านที่เลือกบริโภค อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.67$, S.D. = 0.605) ตามลำดับ

ตารางที่ 2 แสดงค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่มีผลต่อการมาใช้บริการร้านหมูกระทะบุฟเฟ่ต์วิถีใหม่ โดยภาพรวม (n=400)

ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด	ระดับความคิดเห็น			
	\bar{X}	S.D.	ระดับ	ลำดับ
ด้านผลิตภัณฑ์ (X_1)	3.82	.625	มาก	1
ด้านราคา (X_2)	3.63	.581	มาก	6
ด้านการจัดจำหน่าย (X_3)	3.61	.532	มาก	7
ด้านการส่งเสริมการตลาด (X_4)	3.67	.502	มาก	5
ด้านบุคคล (X_5)	3.76	.559	มาก	2
ด้านลักษณะทางกายภาพ (X_6)	3.75	.558	มาก	3
ด้านกระบวนการ (X_7)	3.73	.539	มาก	4

จากตารางที่ 2 พบว่า ผู้บริโภคมีความคิดเห็นต่อปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่มีผลต่อการบริโภคหมูกระทะบุฟเฟ่ต์วิถีใหม่ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าด้านผลิตภัณฑ์ (X_1) อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.82$, S.D.= 0.625) รองลง คือ ด้านบุคคล (X_5) อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.76$, S.D.= 0.559) ด้านลักษณะทางกายภาพ (X_6) อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.75$, S.D.= 0.558) ถัดมา ด้านกระบวนการ (X_7) อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.73$, S.D.= 0.539) ด้านการส่งเสริมการตลาด (X_4) อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.67$, S.D.= 0.502) ด้านราคา (X_2) อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.63$, S.D.= 0.581) และด้านการจัดจำหน่าย (X_3) อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.61$, S.D.= 0.532) ตามลำดับ

ตารางที่ 3 แสดงค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการแปลผลระดับความคิดเห็นด้านปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการร้านหมูกระทะบุฟเฟ่ต์ โดยภาพรวม

เลือกใช้บริการร้านหมูกระทะบุฟเฟ่ต์	ระดับความคิดเห็น		
	\bar{X}	S.D.	แปลผล
การเลือกผลิตภัณฑ์	3.83	.553	มาก
การเลือกผู้ชาย	3.74	.440	มาก
การเลือกเวลาในการซื้อ	3.67	.465	มาก
การเลือกปริมาณการซื้อ	3.63	.515	มาก
การเลือกตราสินค้า	3.62	.533	มาก
รวม	3.68	.456	มาก

จากตารางที่ 3 พบว่า ผู้บริโภคมีระดับการตัดสินใจเลือกใช้บริการร้านหมูกระทะบุฟเฟ่ต์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.68$, S.D.= 0.456) เมื่อพิจารณาทั้ง 5 ด้าน โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ การเลือกผลิตภัณฑ์ ($\bar{X} = 3.83$, S.D.= 0.553) รองลงมา คือ การเลือกผู้ชาย ($\bar{X} = 3.74$, S.D.= 0.440) การเลือกเวลาในการซื้อ ($\bar{X} = 3.67$, S.D.= 0.465) การเลือกปริมาณการซื้อ ($\bar{X} = 3.63$, S.D.= 0.515) และการเลือกตราสินค้า ($\bar{X} = 3.62$, S.D.= 0.440) ตามลำดับ

ตารางที่ 4 ผลการวิเคราะห์ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการร้านอาหารหมูกระทะบุฟเฟ่ต์วิถีใหม่ โดยการวิเคราะห์การถดถอยเชิงเส้นแบบพหุคูณ (Multiple Linear Regression Analysis) ด้วยวิธี Enter (n=400)

การตัดสินใจซื้อ	Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients		
	B	Std. Error	Beta	t	Sig.
ค่าคงที่ (a)	.777	.135		5.738	.000
ปัจจัยด้านกระบวนการ (X ₇)	.173	.046	.205	3.753	.000
ปัจจัยด้านบุคคล (X ₅)	.120	.047	.147	2.545	.011
ปัจจัยด้านลักษณะทางกายภาพ (X ₆)	.106	.048	.130	2.233	.026
ปัจจัยด้านการส่งเสริมการตลาด (X ₄)	.106	.043	.116	2.463	.014
ปัจจัยด้านราคา (X ₂)	.105	.039	.133	2.690	.007
ปัจจัยด้านการจัดจำหน่าย (X ₃)	.087	.044	.101	1.997	.046
ปัจจัยด้านผลิตภัณฑ์ (X ₁)	.083	.035	.114	2.342	.020

R = .747^a, R² = .558, Adjusted R² = .550, SEE = .306 ระดับนัยสำคัญที่ 0.05

จากตารางที่ 4 พบว่า การวิเคราะห์การถดถอยเชิงเส้นแบบพหุคูณ (Multiple Linear Regression Analysis) ด้วยวิธี Enter พบว่า ค่าสัมประสิทธิ์ของตัวพยากรณ์ในรูปคะแนนดิบ (B) ของตัวแปรอิสระ 7 ตัว ปัจจัยด้านกระบวนการ (X₇) ปัจจัยด้านบุคคล (X₅) ปัจจัยด้านลักษณะทางกายภาพ (X₆) ปัจจัยด้านการส่งเสริมการตลาด (X₄) ปัจจัยด้านราคา (X₂) ปัจจัยด้านการจัดจำหน่าย (X₃) ปัจจัยด้านผลิตภัณฑ์ (X₁) ตามลำดับ มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการร้านอาหารหมูกระทะบุฟเฟ่ต์ในวิถีชีวิตปกติรูปแบบใหม่ เขตอำเภอเมือง จังหวัดเพชรบูรณ์ ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 ค่าสัมประสิทธิ์การทำนาย (R²) มีค่าเท่ากับ 0.558

อภิปรายผล

จากการศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการของผู้บริโภคร้านอาหารหมูกระทะบุฟเฟ่ต์ในวิถีชีวิตปกติรูปแบบใหม่ เขตอำเภอเมือง จังหวัดเพชรบูรณ์ ครั้งนี้พบว่าส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง โดยมีอายุระหว่าง 21 - 30 ปี อาชีพเป็นนักศึกษา มีรายได้ต่อเดือน ต่ำกว่า/เท่ากับ 10,000 บาท ซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ สรศักดิ์ พิลาเกิด และคณะ (2563) ส่วนใหญ่ความถี่ในการรับประทาน/ใช้บริการร้านอาหารประเภทหมูกระทะ พบว่า ผู้บริโภคนิยมรับประทานเดือนละ 1 - 2 ครั้งต่อเดือน ครั้งมากที่สุด

ภาพรวมพฤติกรรมผู้บริโภคหมูกระทะวิถีใหม่มีคิดเห็นโดยรวมอยู่ในระดับมาก ผู้บริโภคคำนึงถึงข้อมูลการบริโภคหมูกระทะมากที่สุด รองลงมาคือ ลักษณะการบริโภคอาหาร การเลือกซื้ออาหารบริโภค การรับรู้การบริโภคหมูกระทะบุฟเฟ่ต์วิถีใหม่ และประเภทร้านที่เลือกบริโภค ตามลำดับ คล้ายกับการศึกษาของ วรฤดี แสงอันประเสริฐ (2564) มีความคิดเห็นต่อรูปแบบการบริโภคอาหารวิถีใหม่ อยู่ในระดับมาก ในด้านประเภทอาหารวิถีใหม่ที่เลือกบริโภคคือ อาหารบุฟเฟ่ต์ เช่น ปิ้งย่าง สุกี้ ชาบู หมูกระทะ ฯลฯ ด้านลักษณะการบริโภคคือ คำนึงถึงวัตถุดิบและคุณภาพของอาหาร ด้านข้อมูลการบริโภคอาหารคือ ล้างมืออย่างถูกวิธีทุกครั้งหลังรับประทานอาหารที่สั่ง ซึ่งพฤติกรรมผู้บริโภคในบริบทสังคมวิถีใหม่ นับเป็นการป้องกันตนเองเพื่อให้มีชีวิตรอดด้วยการปรับพฤติกรรมการดำรงชีวิตแบบใหม่เพื่อให้ปลอดภัยจากการติดเชื้อ สุภาภรณ์ พรหมบุตร (2563) และสอดคล้องกับหลักของการควบคุมป้องกันโรคติดต่อ โดยมีหลักการป้องกันโรคนง่าย ๆ คือ “กินของร้อน ใช้ช้อนกลาง หมั่นล้างมือสวมหน้ากากอนามัย และรักษาระยะห่างจากผู้อื่น กรมควบคุมโรค (2563) ซึ่งพฤติกรรม

การบริโภคหมูกระทะบุฟเฟ่ต์ยืนยันความเหมาะสมกับวิถีใหม่ที่สอดคล้องกับ 3 มาตรการสำคัญซึ่งเป็นแนวทางในการควบคุมป้องกันโรคโควิด 19 หรือมาตรการปลอดภัยสำหรับองค์กร ซึ่งประกอบด้วย (1) มาตรการการปฏิบัติตัวซึ่งเป็นพฤติกรรมของการใช้ชีวิตในวิถีใหม่ (2) มาตรการด้านความสะอาด และความปลอดภัย และ (3) มาตรการด้านการระบายอากาศและสามารถอธิบายโดยการเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้ค้าขายสินค้าและบริการ

ระดับปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการร้านหมูกระทะบุฟเฟ่ต์ ในวิถีชีวิตปกติรูปแบบใหม่ เขตอำเภอเมือง จังหวัดเพชรบูรณ์ พบว่า ผู้บริโภคร้านหมูกระทะบุฟเฟ่ต์ ส่วนใหญ่มีความคิดเห็นเกี่ยวกับส่วนประสมทางการตลาด โดยรวมอยู่ในระดับมาก ผู้บริโภคให้ความสำคัญกับด้านผลิตภัณฑ์มากที่สุด รองลงมาคือ ด้านบุคคล ด้านลักษณะทางกายภาพ ด้านการส่งเสริม ด้านราคา และด้านการจัดจำหน่าย ตามลำดับ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดส่วนประสมทางการตลาดบริการของ Kotler (1997) ที่ว่าส่วนประสมการตลาด (Marketing Mix) คือ องค์ประกอบหรือปัจจัยที่สำคัญในการดำเนินงานทางการตลาด เนื่องจากเป็นสิ่งที่กิจการสามารถควบคุมได้ และสอดคล้องกับงานวิจัยของปัทมา เสนทอง (2564) ปัจจัยที่มีผลในการเลือกร้านหมูกระทะบุฟเฟ่ต์ และปัจจัยสภาพแวดล้อมในร้านหมูกระทะบุฟเฟ่ต์ที่มีผลต่อสุขภาพของนักศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตสงขลา พบว่า ปัจจัยที่มีผลในการเลือกร้านหมูกระทะของนักศึกษาคือ ปัจจัยด้านผลิตภัณฑ์ ในหัวข้อปริมาณอาหารมีความเหมาะสม และปัจจัยที่มีผลในการเลือกร้านหมูกระทะของนักศึกษาน้อยที่สุดคือ ปัจจัยด้านช่องทางการจำหน่าย (สถานที่ตั้งสะดวกในการเดินทาง) ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยก่อนหน้านั้นที่ พบว่า ผู้บริโภคเลือกร้านหมูกระทะจากปัจจัยด้านผลิตภัณฑ์มากที่สุด ซึ่งแตกต่างจากงานวิจัยของนายวรุตม์ คล้อยเจริญศรี (2563) ศึกษาปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดพบว่าปัจจัยที่ส่งผลต่อการเลือกร้านอาหารปิ้งย่างของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑลสูงสุด คือ ด้านกระบวนการ รองลงมาคือด้านผลิตภัณฑ์ ด้านลักษณะทางกายภาพ ด้านราคา ด้านช่องทางการจัดจำหน่ายการตัดสินใจมาใช้บริการร้านหมูกระทะบุฟเฟ่ต์

การตัดสินใจเลือกใช้บริการร้านหมูกระทะบุฟเฟ่ต์วิถีใหม่ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาทั้ง 5 ด้าน พบว่า ด้านการเลือกผลิตภัณฑ์ ด้านการเลือกผู้ขาย ด้านการเลือกเวลาในการซื้อ การเลือกปริมาณการซื้อ และการเลือกตราสินค้าเพราะชื่อร้านและความมีชื่อเสียงของร้าน ตามลำดับ ความสอดคล้องดังกล่าวสามารถอธิบายได้ในการศึกษาครั้งนี้ว่า คุณภาพของอาหารและรสชาติ ล้วนส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกร้านหมูกระทะบุฟเฟ่ต์ สอดคล้องกับกาญจนา มุขตัน และคณะ (2561) ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการร้านหมูกระทะบุฟเฟ่ต์ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดลำปาง พบว่า ผู้บริโภคตัดสินใจเลือกใช้บริการร้านหมูกระทะบุฟเฟ่ต์เพราะคุณภาพและรสชาติของอาหาร รองลงมาคือ การบริการของพนักงาน ทำเล/ที่ตั้งของร้านหมูกระทะบุฟเฟ่ต์ ราคาของอาหาร และมีความสะอาดภายในร้านหมูกระทะ ตามลำดับ และใกล้เคียงกับผลงาน วิจัยของ สรศักดิ์ พิลาเกิด และคณะ (2563) ได้ศึกษาเรื่องแนวทางพัฒนาคุณภาพการให้บริการร้านอาหารประเภทหมูกระทะของผู้ใช้บริการในเขตอำเภอเมือง จังหวัดเพชรบูรณ์ เหตุผลที่ทำให้ตัดสินใจเลือกใช้บริการร้านอาหารประเภทหมูกระทะ ส่วนใหญ่นิยมรสชาติของอาหาร รองลงมาเมนูที่หลากหลาย ราคาถูก ความมีมาตรฐานของสินค้าและราคา และเดินทางสะดวก/ใกล้บ้าน ซึ่งผู้บริโภคมักจะตัดสินใจในทางเลือกต่าง ๆ ของสินค้าและบริการอยู่เสมอ โดยที่เขาจะเลือกสินค้าหรือบริการตามข้อมูลและข้อจำกัดของสถานการณ์ การตัดสินใจจึงเป็นกระบวนการที่สำคัญและอยู่ภายในจิตใจของผู้บริโภค ฉันทยาพร เสมอใจ (2550)

และผลการวิเคราะห์ถดถอยแบบพหุคูณ (Multiple Linear Regression Analysis) แบบ ENTER พบว่า ตัวแปรอิสระ 7 ตัวแปร ที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการร้านหมูกระทะบุฟเฟ่ต์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยตัวแปรอิสระที่มีอิทธิพลในการตัดสินใจซื้อสินค้าสูงสุด

ได้แก่ ด้านกระบวนการ ด้านบุคคล ด้านราคา ด้านลักษณะทางกายภาพ ด้านการส่งเสริมการตลาด ด้านผลิตภัณฑ์ และด้านการจัดจำหน่าย ตามลำดับ ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 และจากค่าสัมประสิทธิ์การทำนาย (R^2) มีค่าเท่ากับ 0.558 สอดคล้องกับการศึกษาของกับริวัฒน์ คล้อยเจริญ (2564) ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการร้านอาหารปิ้งย่างในเขตกรุงเทพมหานคร และปริมณฑล พบว่า ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่ผู้บริโภคให้ความสำคัญมากที่สุด คือด้านกระบวนการ รองลงมา คือด้านผลิตภัณฑ์ ด้านลักษณะทางกายภาพ ด้านราคา ด้านช่องทางการ ซึ่งแตกต่างกับงานวิจัยของกาญจนา มุขตัน และคณะ (2561) ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการร้านหมูกระทะบุฟเฟต์ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดลำปาง พบว่า ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กันทางบวกในทิศทางเดียวกันสูงสุดคือ ด้านสภาพแวดล้อมทางกายภาพ รองลงมาคือ ด้านผลิตภัณฑ์ ด้านกระบวนการให้บริการ ด้านสถานที่ ด้านบุคลากร ด้านการส่งเสริมการตลาด และด้านราคา ตามลำดับ ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.01 ซึ่งส่วนประสมการตลาดจัดเป็นหัวใจสำคัญ และเป็นกลุ่มเครื่องมือในการบริหารการตลาดนับว่าเป็นปัจจัยที่สามารถควบคุม เปลี่ยนแปลง ปรับปรุง ให้เหมาะสมกับสถานการณ์ในวิถีชีวิตปกติรูปแบบใหม่

สรุป

ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการของผู้บริโภคร้านหมูกระทะบุฟเฟต์ในวิถีชีวิตปกติรูปแบบใหม่ เขตอำเภอเมือง จังหวัดเพชรบูรณ์ โดยภาพรวมอยู่ระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด 7 ตัว ได้แก่ ปัจจัยด้านกระบวนการ ปัจจัยด้านบุคคล ปัจจัยด้านลักษณะทางกายภาพ ปัจจัยด้านการส่งเสริมการตลาด ปัจจัยด้านราคา ปัจจัยด้านการจัดจำหน่าย ปัจจัยด้านผลิตภัณฑ์ ตามลำดับ มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการร้านหมูกระทะบุฟเฟต์ในวิถีชีวิตปกติรูปแบบใหม่ เขตอำเภอเมือง จังหวัดเพชรบูรณ์ ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 ด้านผลิตภัณฑ์ เนื่องจากเป็นปัจจัยอันดับแรก ที่ผู้บริโภคส่วนใหญ่ให้ความสำคัญมากในการใช้บริการร้านอาหารบุฟเฟต์ ดังนั้น ผู้ประกอบการจึงควรมีการปรับปรุงกลยุทธ์ ในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ให้มีความสะอาด สดใหม่ และมีรสชาติ ที่อร่อย เพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้บริโภค อย่างสม่ำเสมอ และพัฒนาอาหารให้มีความหลากหลายตามกลุ่มอายุของผู้บริโภค ซึ่งพฤติกรรมของผู้บริโภคในปัจจุบันมีแนวโน้ม การรับประทานอาหารที่มีประโยชน์ต่อสุขภาพมากยิ่งขึ้น ดังนั้น ผู้ประกอบการจึงควรคำนึงถึงการพัฒนาผลิตภัณฑ์ของตน ให้รองรับกับกลุ่มลูกค้าเป้าหมาย กลุ่มอายุช่วงอื่น ๆ ในอนาคต

1.2 ปัจจัยด้านราคา ผู้บริโภคให้ความสำคัญกับผลิตภัณฑ์ที่มีราคาคุ้มค่ากับปริมาณที่ได้รับ มีราคาเหมาะสม กับคุณภาพ เนื่องจากเป็นช่วงสถานการณ์ในวิถีชีวิตปกติรูปแบบใหม่เจ้าของธุรกิจได้มีการปรับราคาลง เมื่อเทียบกับราคาแต่ละร้านจะไม่มี ความแตกต่างกันมาก และเพื่อให้ผู้บริโภคเลือกใช้บริการ ผู้บริโภคจึงตัดสินใจใช้บริการร้านหมูกระทะในส่วนของความคุ้มค่ากับคุณภาพของวัตถุดิบ ดังนั้น ผู้ประกอบการควรใช้กลยุทธ์ทางการตลาดเข้ามาพัฒนา เพื่อให้ได้สินค้าขายในราคาที่ ถูกและคุณภาพดีตรงต่อความต้องการของผู้บริโภค

1.3 ปัจจัยด้านช่องทางการจัดจำหน่าย ผู้บริโภคให้ความสำคัญกับร้านที่มีหลายสาขาให้เลือกใช้บริการ สถานที่ตั้งสะดวกในการเดินทาง ใช้เทคโนโลยีโปรโมท การปรับตัวหรือการใช้ชีวิตวิถีใหม่ ทำให้เกิดการนำเทคโนโลยีต่าง ๆ ในการทำกิจกรรมและติดต่อสื่อสารของผู้คน จึงเกิดการปรับใช้

กับบริการสั่งซื้อแบบออนไลน์ ไม่ใช่เพื่อลดความเสี่ยงการติดเชื้อโควิด เพียงแต่ยังอำนวยความสะดวกให้ผู้บริโภคอีกช่องทางหนึ่ง โดยทำการตลาดผ่านแพลตฟอร์มออนไลน์จะช่วยให้เข้าถึงผู้บริโภคได้ง่ายมากขึ้น เพื่อเพิ่มยอดขายและสามารถดำเนินธุรกิจต่อไปได้ในอนาคต

1.4 ปัจจัยด้านการส่งเสริมการตลาด ผู้บริโภคตัดสินใจใช้บริการร้านหมูกระทะบุฟเฟ่ต์ เพราะร้านมีโปรโมชั่นที่น่าสนใจ ที่มีส่วนลดพิเศษในโอกาสต่าง ๆ และมีเมนูพิเศษประจำเดือน สิ่งนี้คือวิธีการที่จะทำให้สินค้าเป็นที่รู้จัก ซึ่งมีหลากหลายวิธี เช่น การลดราคา, ของแถม, การทำโฆษณาในรูปแบบต่าง ๆ เพื่อเผยแพร่สินค้า หรือแม้กระทั่งการจ้างเหล่าคนดัง ผู้มีชื่อเสียงในช่องทางออนไลน์ให้เกิดการมองเห็นและเป็นหนึ่งในวิธีการโปรโมท เช่นกัน

1.5 ปัจจัยด้านบุคคล ผู้บริโภคให้ความสำคัญกับพนักงานบริการและเอาใจใส่เป็นอย่างดี พนักงานพูดจาสุภาพ ยิ้มแย้ม แจ่มใส ยินดีให้บริการ ดังนั้นผู้ประกอบการควรอบรมพนักงานอยู่เสมอ ให้มีความรักในงานบริการ การอบรมพนักงานในเรื่องมารยาทและการบริการ การแต่งกายของพนักงานที่ดูดีและสะอาด เพื่อเป็นการสร้างความประทับใจ และตัดสินใจเลือกใช้บริการของผู้บริโภค

1.6 ปัจจัยด้านกระบวนการ ผู้บริโภคให้ความสำคัญกับช่องทางเลือกที่นั่งและจองโต๊ะ มีบริการเติมถ่าน และเปลี่ยนเตา การทำความสะอาดโต๊ะเพื่อรับลูกค้าใหม่รวดเร็วการให้บริการก็จะมีรายละเอียดตั้งแต่ การต้อนรับลูกค้า การให้บริการจนถึงการบริการหลังการขาย ซึ่งหากผู้ประกอบการสามารถจัดแจงและลงรายละเอียดให้กับกระบวนการในทุก ๆ ขั้นตอนได้ดี ก็ส่งผลให้เกิดความพอใจจนไปถึงการบอกต่อหรือซื้อซ้ำของธุรกิจอีกด้วย

1.7 ปัจจัยด้านกายภาพ ผู้บริโภคให้ความสำคัญกับถ้วย ชาม ภาชนะต่าง ๆ สะอาด จัดประเภทอาหารให้เลือกตักง่าย แยกอาหารสุก อาหารดิบ ผู้ประกอบการควรให้ความสำคัญกับรูปแบบร้าน ทั้งด้านการวางสินค้าที่เป็นหมวดหมู่และการตกแต่ง คำนึงถึงความสะอาด ถูกสุขลักษณะ และปลอดภัยจากความเสี่ยงในการเกิดโรคติดต่อและไม่ติดต่อ

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 การศึกษาครั้งนี้เป็นการศึกษาส่วนประสมทางการตลาดที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการร้านหมูกระทะบุฟเฟ่ต์วิถีชีวิตใหม่ เขตอำเภอเมือง จังหวัดเพชรบูรณ์ ซึ่งอาจยังไม่ครอบคลุมถึงความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรในเรื่องของพฤติกรรม ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด และการตัดสินใจเลือกใช้บริการ ดังนั้นในการวิจัยครั้งต่อไป ควรนำปัจจัยพฤติกรรม ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดการตัดสินใจเลือกใช้บริการ เข้ามาใช้ในการศึกษาเพิ่มเติม

2.2 การศึกษาครั้งนี้ เป็นการศึกษาเปรียบเทียบระหว่างตัวแปรส่วนประสมทางการตลาด และการตัดสินใจเลือกใช้บริการ ซึ่งอาจทำให้ข้อมูลและสถิติที่ได้ยังไม่ลึกพอ ดังนั้นในการศึกษาครั้งต่อไป ควรนำปัจจัยหลาย ๆ ตัวแปรเข้ามาศึกษาถึงความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรได้ลึกยิ่งขึ้น

องค์ความรู้ใหม่และผลที่เกิดขึ้นต่อสังคม ชุมชน ท้องถิ่น

1. จากผลการศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการของผู้บริโภคร้านหมูกระทะบุฟเฟ่ต์ในวิถีชีวิตปกติรูปแบบใหม่ เขตอำเภอเมือง จังหวัดเพชรบูรณ์ โดยภาพรวมอยู่ระดับมาก ซึ่งผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่าการนำปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดทั้ง 7 ข้อ มากำหนดเป็นกลยุทธ์การตลาดที่จะทำให้ผู้ประกอบการสามารถวิเคราะห์เป็นรายข้อได้ว่าปัจจัยใดควรเพิ่มหรือกระตุ้น เพื่อให้ผู้บริโภคตัดสินใจเลือกเข้ามาใช้บริการ

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ สำเร็จลุล่วงไปด้วยดีเพราะได้รับความกรุณาอย่างดียิ่งจากอาจารย์ ดร. เจน จันทรสุภาเสน ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ขอขอบพระคุณผศ.ดร.ณัฐวิวัฒน์ แขงภูเขียว ผศ.ดร.กฤษติญา มูลศรีและอาจารย์ดร.แก้วตา ผิวพรรณ ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือการวิจัย และขอขอบคุณเจ้าของร้านหมูกระทะบุฟเฟ่ต์ทั้ง 14 แห่ง ที่ให้ความช่วยเหลือและสนับสนุนอำนวยความสะดวกในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นอย่างดี และขอขอบคุณลูกค้าที่ให้ความร่วมมือตอบแบบสอบถามในการศึกษาวิจัยครั้งนี้

เอกสารอ้างอิง

- กาญจนา มุขตัน และคณะ. (2561). *ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการร้านหมูกระทะบุฟเฟ่ต์ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดลำปาง*. ชลบุรี: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตศรีราชา.
- กรมควบคุมโรค. (2563). *คู่มือการปฏิบัติตามมาตรการผ่อนปรนกิจการและกิจกรรมเพื่อป้องกันการแพร่ระบาดของโรคโควิด 19*. (ออนไลน์) (อ้างเมื่อ 12 มีนาคม 2567). จาก: https://ddc.moph.go.th/viralpneumonia/gui_covid19_phase.php.
- ชนาธิป ไชยเหล็ก. (2565). *“โรคประจำถิ่นหมายความว่าอย่างไร และโควิดจะเป็นโรคประจำถิ่นหรือไม่”*. (ออนไลน์) (อ้างเมื่อ 10 มีนาคม 2567). จาก: <https://thestandard.co/key-messages-endemic-disease>.
- ธานีษฐ์ ศิลป์จารุ. (2557). *การวิจัยและวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติด้วย SPSS และ AMOS*. (พิมพ์ครั้งที่ 15). กรุงเทพฯ: ห้างหุ้นส่วนสามัญบิสซิเนสอาร์แอนด์ดี.
- ปัทมา เสนทอง และคณะ (2564). *ปัจจัยที่มีผลในการเลือกร้านหมูกระทะบุฟเฟ่ต์และปัจจัยสภาพแวดล้อมในร้านหมูกระทะบุฟเฟ่ต์ที่มีผลต่อสุขภาพของนักศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตสุราษฎร์ธานี*. *วารสารวิจัย มข. (ฉบับบัณฑิตศึกษา)* ปีที่ 21 ฉบับที่ 1: มกราคม-มีนาคม 2564.
- ศูนย์วิจัยกสิกรไทย. (2563). *ธุรกิจร้านอาหารปี 2563 ได้รับผลกระทบจากความกังวลต่อการแพร่ระบาดของไวรัส Covid-19 คาดรายได้หายไป 2.65 – 3.65 หมื่นล้านบาท*. (ออนไลน์) (อ้างเมื่อ 10 มีนาคม 2567). จาก: https://www.kasikornresearch.com/InfoGraphic/Documents/3090_p.pdf.
- วนฤดี แสงอันประเสริฐ. (2564). *ศึกษารูปแบบการบริโภคอาหารวิถีใหม่ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายโรงเรียนพระโขนงพิทยาลัย*. วิทยานิพนธ์หลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาคหกรรมศาสตร์ คณะเทคโนโลยีคหกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร.
- วรุฒม์ คล้อยเจริญศรี. (2564). *ปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการร้านอาหารปิ้งย่างในเขตกรุงเทพมหานคร และปริมณฑล*. วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- สรศักดิ์ พิลาเกิด แก้วตา ผิวพรรณ และวศิน พรหมพิทักษ์กุล. (2563). *แนวทางพัฒนาคุณภาพการให้บริการร้านอาหารประเภทหมูกระทะของผู้ใช้บริการในเขตอำเภอเมือง จังหวัดเพชรบูรณ์*. *วารสารวิชาการและวิจัย มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ*, 11(1), 115-129.
- สุภาภรณ์ พรหมบุตร. (2563). *New normal กับวิถีชีวิตที่เปลี่ยนแปลง*. (ออนไลน์) (อ้างเมื่อ 25 กุมภาพันธ์ 2567). จาก: <https://dsp.dip.go.th/th/category/2017-11-27-08-04-02/2020-06-29-14-39-49>.

- เสกสันต์ พันธุ์บุญมี. (2564). *Digital Transformation จาก New Normal สู่ Next Normal*. (ออนไลน์) (อ้างเมื่อ 25 กุมภาพันธ์ 2567). จาก <https://www.depa.or.th/th/article-view/digital-transformation-new-normal-next-normal>.
- เสาวณี จันทะพงษ์ และ เจริญชัย เอกมาไพศาล. (2564). *ผลกระทบและการปรับตัว (Resilience) ของผู้ประกอบการธุรกิจโรงแรมและร้านอาหารช่วงโควิด-19: วิเคราะห์จากหลักคิด Outside-In*. (ออนไลน์) (อ้างเมื่อ 27 มกราคม 2567). จาก: <https://www.bot.or.th/th/research-and-publications>.
- Paul Hodges and John Richardson. (2011). *Boom, Gloom and The New Normal*. ICIS publication.
- Kotler Philip. (1997). *Marketing management: analysis, planning, implementation and control*. 9th ed. New Jersey: A simon & Schuster Company.

สถานภาพการศึกษาวรรณคดีเรื่อง 'ขุนช้างขุนแผน' Status of literary studies on 'Khun Chang Khun Phaen'

ศิวกร แกรกรุ่น^{1*} พัทฉลินิก์ จินนุ่น²
Siwakorn Raekroon^{1*} Phatchalin Jeennoon²

¹นิสิตบัณฑิตศึกษา หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย มหาวิทยาลัยทักษิณ
Graduate Student, Faculty of Humanities and Social Sciences, Thaksin University

*Corresponding author e-mail: phatchalinj@hotmail.com โทร. 081-0093639

²Lecturer in the Thai Major, Thaksin University

e-mail: phatchalinj@hotmail.com โทร. 081-0093639

บทคัดย่อ

บทความฉบับนี้เสนอประเด็นการศึกษาเรื่องสถานภาพการศึกษาวรรณคดีเรื่อง 'ขุนช้างขุนแผน' โดยประเด็นการศึกษาวรรณคดีเรื่องขุนช้างขุนแผนในทศวรรษที่ 2550 ปรากฏผลการศึกษาว่า พ.ศ. 2550 มีสัดส่วนการศึกษา 0% พ.ศ. 2551 มีสัดส่วนการศึกษา 20% พ.ศ. 2552 มีสัดส่วนการศึกษา 0% พ.ศ. 2553 มีสัดส่วนการศึกษา 10% พ.ศ. 2554 มีสัดส่วนการศึกษา 0% พ.ศ. 2555 มีสัดส่วนการศึกษา 10% พ.ศ. 2556 มีสัดส่วนการศึกษา 10% พ.ศ. 2557 มีสัดส่วนการศึกษา 10% พ.ศ. 2558 มีสัดส่วนการศึกษา 20% และพ.ศ. 2559 มีสัดส่วนการศึกษา 20% จะเห็นได้ว่า ปีที่มีการศึกษาวรรณคดีเรื่องขุนช้างขุนแผน 1 เรื่องต่อปี หรือ 10% ปรากฏเป็นส่วนใหญ่ถึง 4 ในรอบ 10 ปี ได้แก่ พ.ศ. 2553 พ.ศ. 2555 พ.ศ. 2556 และพ.ศ. 2557 ขณะที่ปีที่มีการศึกษา 2 เรื่องนั้นมี 3 ในรอบ 10 ปี ได้แก่ พ.ศ. 2551 พ.ศ. 2558 และพ.ศ. 2559 ประเด็นการศึกษาวรรณคดีเรื่องขุนช้างขุนแผนในทศวรรษที่ 2560 ปรากฏผลการศึกษาว่า พ.ศ. 2560 มีสัดส่วนการศึกษา 9% พ.ศ. 2561 มีสัดส่วนการศึกษา 5% พ.ศ. 2562 มีสัดส่วนการศึกษา 24% พ.ศ. 2563 มีสัดส่วนการศึกษา 14% พ.ศ. 2564 มีสัดส่วนการศึกษา 10% พ.ศ. 2565 มีสัดส่วนการศึกษา 19% และพ.ศ. 2566 มีสัดส่วนการศึกษา 19% กล่าวได้ว่าการศึกษาวรรณคดีเรื่องขุนช้างขุนแผนในทศวรรษที่ 2560 นั้นมีจำนวนมากขึ้นกว่าทศวรรษที่ 2550 ถึง 3 เท่า อีกทั้งยังมีการแพร่หลายเข้าสู่การศึกษาด้วยศาสตร์อื่น ๆ ที่มากกว่า ซึ่งชี้ให้เห็นว่าความสนใจวรรณคดีเรื่องขุนช้างขุนแผนในวงวิชาการไทยที่มีมากขึ้น

คำสำคัญ: สถานภาพ; วรรณคดี; ขุนช้างขุนแผน

ABSTRACT

This paper presents the status of the study of the literature study of 'Khun Chang Khun Phaen'. it appears that the study proportion in 2007 was 0% in 2008 the proportion of study was 20% In 2009 The proportion of study was 0%. In 2010 the proportion of study was 10%. In 2011 the proportion of study was 0%. In 2012 the proportion of study was 10%. In 2013 the proportion of study was 10%. In 2014 had a study proportion of 10% In 2015 had a study proportion of 20% and In 2016 had a study proportion of 20%. It can be seen that in the year in which there was 1 study of Khun Chang Khun Phaen literature. per year or 10% appears in the majority up to 4 of the past 10 years namely 2010 2012 2013 and 2014 while in the year that there were 2 studies there were 3 in The 10-year period includes 2008 2015 and 2016. The issue of studying the literature on Khun Chang Khun Phaen in the 2017 decade showed that

the study results showed that in 2017 the proportion of studies was 9%. In 2018 has an study proportion of 5%. In 2019 has an study proportion of 24%. In 2020 has an study proportion of 14%. In 2021 has an study proportion of 10%. In 2022 has an study proportion of 5%. studied at 19% and in 2023 had a proportion of studies at 19%. It can be said that the study of Khun Chang Khun Phaen literature in the 2017 decade has increased three times more than in the decade 2007. It has also spread into the Studies with other sciences indicate that interest in the literature on Khun Chang Khun Phaen in Thai academic circles has not diminished. But there is more interest.

Keywords: Status; literature; Khun Chang Khun Phaen

บทนำ

วรรณคดีไทยเป็นเรื่องราวที่ถ่ายทอดมุมมอง แง่คิดและความรู้สึกของผู้วิจัยที่ต้องการสื่อให้ผู้อ่านได้รับรู้ทราบและเป็นการสะท้อนสภาพบริบทของสังคมในยุคสมัยนั้น ๆ สิ่งเหล่านี้แฝงอยู่ในวรรณคดีที่ผู้อ่านต้องมีจินตนาการจึงจะสามารถล่วงรู้เรื่องราวที่ผู้วิจัยต้องการสื่อ อย่างไรก็ตามเนื้อหาของวรรณคดีเป็นวรรณศิลป์ที่สอดแทรกวัฒนธรรมประเพณีมากมาย แนวทางการดำเนินชีวิต ความเชื่อเรื่องกฎแห่งกรรมนอกจากนี้ ยังสอดแทรกความภักดีต่อสถาบันพระมหากษัตริย์ตั้งแต่โบราณจนถึงปัจจุบัน (กรนิษฐ์ ชายป่า, พิงพร ศรีแก้ว, ศิวพร จตกุล, 2562) วรรณคดีเรื่องขุนช้างขุนแผน เป็นวรรณคดีไทยที่ได้รับความนิยม ได้รับการยอมรับว่าเป็นวรรณคดีที่มีความสมบูรณ์ด้วยวรรณศิลป์ แม้ขุนช้างขุนแผนจะเป็นวรรณกรรมของชาวบ้านวรรณคดีสโมสรในสมัยรัชกาลที่ 6 ก็ตัดสินใจให้เป็นยอดของกลอนสุภาพ (ตริงตา แผลมสมุทร, 2559) ขุนช้างขุนแผนจึงนับเป็นวรรณคดีเรื่องหนึ่งที่เป็นที่ยอมรับ เพราะคุณค่าด้านวรรณศิลป์ และอื่น ๆ ดังตัวอย่าง

นิจาเจ้าวันทองน้องพ้อ
นิจาใจช่างกระไรมาเปลี่ยนแปลง
เจ้าลิมนอนซ่อนพุ่มกระพุ่มดำ
พี่เคียวหมากเจ้าอยากพียงคาย

พิจำหน้าเนื่อน้องได้ทุกแห่ง
เอามือคลำแล้วยังแคลงอยู่คล้าย
เต็ดใบบอนซ่อนนำที่ไธฝ่าย
แขนซ้ายคอดแล้วเพราะหนูนอน

(ฉบับหอพระสมุดวชิรญาณ)

ขณะที่วรรณคดีไทยเรื่องอื่นเองต่างมีชื่อเสียง มีคุณค่าในหลายประการ และได้รับความนิยม เช่น พระอภัยมณี รามเกียรติ์ อิเหนา สามก๊ก ฯลฯ เป็นต้น วรรณคดีเหล่านี้มีความโดดเด่นหลายประการ แต่ไม่ปรากฏการนำมาศึกษาประเด็นสถานภาพในวงวิชาการ ปรากฏเพียงวรรณคดีเรื่องเรื่อง รามเกียรติ์ที่ใกล้ชิดกับสังคมไทย และได้รับความนิยมเสมอมา ได้ปรากฏสถานภาพการศึกษาวรรณคดีเรื่อง “รามเกียรติ์” ในปัจจุบัน (2555) ของ สายวรุณ น้อยนิมิต มุ่งศึกษาสถานภาพการศึกษาเรื่อง รามเกียรติ์ฉบับต่างๆ ในระดับบัณฑิตศึกษาตั้งแต่ พ.ศ.2517 ถึง พ.ศ.2550 โดยการศึกษาชิ้นนี้คัดเลือกเฉพาะวิทยานิพนธ์ที่มีแนวทางการศึกษาที่โดดเด่นชัดเจนของนิสิตนักศึกษาคณะภาษาไทยจำนวน 20 เรื่อง ผู้วิจัยเล็งเห็นว่าวรรณคดีไทยเรื่องขุนช้างขุนแผนได้รับความนิยม และเป็นตัวบทที่ถูกหยิบยกมาใช้เสมอมา ปรากฏการนำมาใช้อธิบายในสังคมไทยตลอด ทั้งปรากฏในแบบเรียน ในสื่อเพลง ภาพยนตร์ ละคร และการตูน เป็นต้น จนนับเป็นวรรณคดีที่ใกล้ชิดกับสังคมไทยอย่างมากเช่นกัน แต่ในวงวิชาการกลับไม่ปรากฏการศึกษาวรรณคดีเรื่องนี้ในเชิงสถานภาพ อีกทั้งพบว่าในเว็บไซต์ <https://www.tci-thaijo.org/> ซึ่งเป็นแหล่งรวบรวมข้อมูลการศึกษาด้านวิชาการต่าง ๆ ที่เป็นบทความ ปรากฏบทความในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับวรรณคดีเรื่องขุนช้างขุนแผนปรากฏอยู่จำนวน

หนึ่งซึ่งเพียงพอต่อการนำมาศึกษาเชิงสถานภาพ ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาสถานภาพการศึกษาวรรณคดีเรื่อง 'ขุนช้างขุนแผน' เพื่อเสนอให้เห็นความสนใจต่อวรรณคดีเรื่องขุนช้างขุนแผน ในวงวิชาการช่วงทศวรรษที่ 2550 และ 2560 รวมถึงอภิปรายถึงปัจจัย และข้อสังเกตต่าง ๆ ต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสถานภาพการศึกษาวรรณคดีเรื่องขุนช้างขุนแผนในช่วงทศวรรษที่ 2550
2. เพื่อศึกษาสถานภาพการศึกษาวรรณคดีเรื่องขุนช้างขุนแผนในช่วงทศวรรษที่ 2560

วิธีดำเนินการวิจัย

1. สํารวจ และเลือกแหล่งข้อมูล
2. เก็บรวบรวมข้อมูล
3. วิเคราะห์ข้อมูล
4. นำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การศึกษาวรรณคดีเรื่องขุนช้างขุนแผน

การศึกษาวรรณคดีเรื่องขุนช้างขุนแผน ปรากฏผลงานการศึกษาในเว็บไซต์ <https://www.tci-thaijo.org/> ซึ่งเป็นแหล่งข้อมูลวิชาการที่เป็นบทความด้านต่าง ๆ ปรากฏการศึกษาวรรณคดีเรื่องขุนช้างขุนแผนจำนวนทั้งสิ้น 31 เรื่อง มีรายละเอียดดังนี้

ตารางที่ 1 การศึกษาวรรณคดีเรื่องขุนช้างขุนแผน

ปี	การศึกษา	ผู้วิจัย
2551	การเสียดทานในวรรณคดีไทย : เสียงน้ำ เสียงลูก และเสียงเทียน	ชุมสาย สุวรรณชมภู
2551	เสภาเรื่องขุนช้างขุนแผน	รินฤทัย สัจจพันธุ์
2553	นามวลีเรียกญาติที่ใช้อ้างถึงตัวแสดงบทบาทในวรรณคดีร้อยกรองไทย	วรวรรณ ศรียาภัย
2555	นัยการล่องละเมียดทางเพศในวรรณคดีไทยโบราณ : กรณีสีดาถูก วรรณนะ หนูหมื่น คุกคามทางเพศและวันทองถูกข่มขืน	
2556	สามนางพลัดถิ่น ในขุนช้างขุนแผน	ชลธิชา หอมพุ่ม
2557	วิเคราะห์ตัวละครชายขอบในเสภาเรื่องขุนช้างขุนแผน: อำนาจ พื้นที่ และการเมืองในวรรณกรรมไทย	ธนกร เพชรสินจร
2558	การศึกษามโนทัศน์ที่คลาดเคลื่อนในวรรณคดีเรื่องขุนช้างขุนแผนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6	สุรรัตน์ อักษรกาญจน์ และ ฉันทวัฒน์ ศุภกิจแก้ว
2558	ปฏิสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยทางสังคมที่มีผลต่อพฤติกรรมใฝ่รู้ใฝ่ดีของพลายงามในวรรณคดีไทยเรื่องขุนช้างขุนแผน	ชมพูนุท เมฆเมืองทอง
2559	นิราศขุนช้างขุนแผน : จากบทเสภาถึงบทนิราศ	นพดล จันทรเพ็ญ
2559	รูปแบบการศึกษาวรรณคดี เรื่อง ขุนช้างขุนแผน ผ่านพิพิธภัณฑ์ ตรีงตา แหลมสมุทร เสมือนจริง	
2560	โทษทัณฑ์ในขุนช้างขุนแผน : การยอมรับ - การต่อรองอำนาจ	ปัทมา ฑีฆประเสริฐกุล
2560	สยามสันตติวิถีในการสร้างความปรองดอง	พระวินัยธโรเนก เตชวโร
2561	ความงามทางวรรณศิลป์ในเสภาเรื่องขุนช้างขุนแผน	วีรกุล เจริญสุข

ตารางที่ 1 (ต่อ)

ปี	การศึกษา	ผู้วิจัย
2562	การประยุกต์ใช้สื่อประสมผ่านกระบวนการสังเคราะห์ทัศนศิลป์ สุภาภิต คำพังเพยในวรรณคดีบทละครเสภาเรื่อง ขุนช้าง ขุนแผน	จำนงค์ จันทร์เขียว วิจิตรรา โปธิสาร และ พิศชานันท์ สนธิธรรม
2562	การเรียนการสอนวรรณคดีเรื่องขุนช้างขุนแผนในสาธารณรัฐ สังคมนิยมเวียดนาม	Nguyen Kieu Yen และ สุภัค มหาราการ
2562	การออกแบบบทการแสดงเพื่อสร้างสรรค์ผลงานนาฏศิลป์จาก วรรณกรรมไทยเรื่องขุนช้างขุนแผน	กุลนาถ พุ่มอำภา และ พัชรินทร์ สันตือชววรรณ
2562	ขุนช้าง: ตัวละครผู้สร้างอารมณ์ขันในเสภาเรื่องขุนช้างขุนแผน	วิรุฬ จเจริญสุข
2562	ตัวละครจากวรรณคดีไทยในบทเพลงไทยสากล: ความนิยมและ วิธีการนำเสนอ	วรรณวิภา วงษ์เดือน และ วีรวัฒน์ อินทรพร
2563	การแปลเสภาขุนช้างขุนแผนสู่วรรณกรรมร้อยแก้วเรื่อง The Tale of Khun Chang Khun Phaen ตอน Khun Phaen and Wanthong Quarrel	ทับทิม แซ่เหลียง
2563	คุณค่าวรรณคดีไทยว่าด้วยเสภาเรื่องขุนช้างขุนแผน	กรนิษฐ์ ชายป่า พิงพร ศรีแก้ว และ ศิวพร จตติกุล
2563	นาฏศิลป์สร้างสรรค์ชุดอุบายขุนแผนแสนสะท้าน	ฤทธิเทพ เถาว์หิรัญ และ ศุภชัย จันทร์สุวรรณ
2564	การปรับบทวรรณคดีไทยในการแสดงลูกทรงเครื่องของคณะ กรรมภักย์จรรย์รัตน์	ภูมสินธุ์ สุกโกลี และ ภาณุพงศ์ ฤกษ์มณีศิลป์
2564	ภาพแทนสตรีในวรรณคดีไทยเรื่อง “ขุนช้างขุนแผน”	สุพัชรินทร์ นาคคงคำ
2565	กระบวนการสร้างสรรค์ศิลป์ การขับเสภาละคร เรื่อง ขุนช้าง ขุนแผน ตอน ขุนแผนพานางวันทองหนี ภาคภาษาอังกฤษ	นพคุณ สุดประเสริฐ
2565	การพัฒนาความสามารถในการวิเคราะห์วรรณคดีไทย โดยใช้การจัดการเรียนรู้ร่วมมือแบบเกมพีเคชั่น สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6	ศิริพร เปรมปรีดี และ กฤตยาภาณุจันท์ โตพิทักษ์
2565	การศึกษาประวัติศาสตร์ชุมชนและอุโบสถวัดหมื่นไวย ตำบลหมื่นไวย อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา	รุจภาภา ประวงษ์
2565	เมื่อ “เสภาขุนช้างขุนแผน” ถูกหรือสร้างใหม่เป็น “วันทอง”	รินฤทัย สัจจพันธุ์
2566	การใช้ภาษาความเปรียบในตัวละครวรรณคดีไทยเรื่อง เสภาขุน ช้างขุนแผน	ภูษราคุ้ม ยอดชะลูด และ อรทัย ฐานไท้
2566	การศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวรรณคดีไทย เรื่อง เสภาขุน ช้างขุนแผน ตอน กำเนิดพลายงาม โดยใช้รูปแบบการเรียนรู้ แบบบทบาทสมมุติ	นรากร ชินพิมาย
2566	ดุลยพินิจการพิจารณาคดีวันทองในวรรณคดีขุนช้างขุนแผน	เชาวลิต สมพงษ์เจริญ และ ยุพยงค์ วิงวร
2566	ลักษณะเด่นด้านกลวิธีการประพันธ์ของบทละครเสภาเรื่องขุน ช้างขุนแผนของกรมศิลปากร: การสืบสานผลงานการสร้างสรรค์	พิรัชช สติยอุทการ และ ธานีรัตน์ จัตตะศรี

จากตารางดังกล่าว แสดงให้เห็นถึงจำนวนบทความในเว็บไซต์ <https://www.tci-thaijo.org/> ที่ศึกษาวรรณคดีเรื่องขุนช้างขุนแผนจำนวน 31 เรื่อง แบ่งเป็นในช่วงทศวรรษที่ 2550 จำนวน 10 เรื่อง และในช่วงทศวรรษที่ 2560 จำนวน 21 เรื่อง เห็นได้ว่าการศึกษาที่เป็นบทความที่เกี่ยวข้องกับวรรณคดีเรื่องขุนช้างขุนแผนในทศวรรษหลัง หรือ ทศวรรษที่ 2560 นั้นมีจำนวนเพิ่มขึ้นมากกว่าเท่าตัวจากทศวรรษก่อน หรือ ทศวรรษที่ 2550 อย่างมีนัยสำคัญ

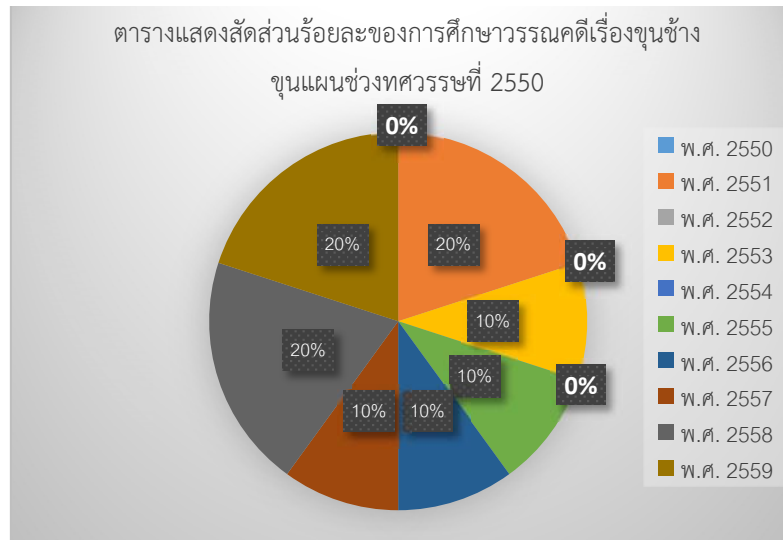
การศึกษาวรรณคดีเรื่องขุนช้างขุนแผนในทศวรรษที่ 2550

ทศวรรษที่ 2550 ปรากฏการศึกษาวรรณคดีเรื่องขุนช้างขุนแผนจำนวน 10 เรื่อง มีรายละเอียดดังนี้

ตารางที่ 2 การศึกษาวรรณคดีเรื่องขุนช้างขุนแผนช่วงทศวรรษที่ 2550

ปี	การศึกษา	ผู้วิจัย
2551	การเสียดแทงในวรรณคดีไทย : เสียดนำ เสียดลูก และเสียดเทียน	ชุมสาย สุวรรณชมภู
2551	เสภาเรื่องขุนช้างขุนแผน	รินฤทัย สัจจพันธุ์
2553	นามวลีเรียกญาติที่ใช้อ้างถึงตัวแสดงบทบาทในวรรณคดีร้อยกรองไทย	วรวรรณ ศรียาภัย
2555	นัยการล่องละเมียดทางเพศในวรรณคดีไทยโบราณ : กรณีเสียดลูกคูกคามทางเพศและวันทองถูกข่มขืน	วรรณนะ หนูหมื่น
2556	สามนางพลัดถิ่น ในขุนช้างขุนแผน	ชลธิชา หอมพุ่ม
2557	วิเคราะห์ตัวละครชายขอบในเสภาเรื่องขุนช้างขุนแผน: อำนาจ พื้นที่ และการเมืองในวรรณกรรมไทย	ธนกร เพชรสินจร
2558	การศึกษามโนทัศน์ที่คลาดเคลื่อนในวรรณคดีเรื่องขุนช้างขุนแผนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6	สุรรัตน์ อักษรกาญจน์ และ ฉันทวัฒน์ ศลีคงแก้ว
2558	ปฏิสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยทางสังคมที่มีผลต่อพฤติกรรมใฝ่รู้ใฝ่ดีของพลายงามในวรรณคดีไทยเรื่องขุนช้างขุนแผน	ชมพูนุท เมฆเมืองทอง
2559	นิราศขุนช้างขุนแผน : จากบทเสภาถึงบทนิราศ	นพดล จันทรเพ็ญ
2559	รูปแบบการศึกษาวรรณคดี เรื่อง ขุนช้างขุนแผน ผ่านพิพิธภัณฑ์เสมือนจริง	ตริงดา แหลมสมุทร

จากตารางจะเห็นว่าในช่วงทศวรรษที่ 2550 การศึกษาวรรณคดีเรื่องขุนช้างขุนแผนไม่ได้ปรากฏต่อเนื่องติดต่อกันทุกปี จะมีบางปีที่ขาดการศึกษาไป ได้แก่ พ.ศ. 2550 พ.ศ. 2552 และพ.ศ. 2554 ขณะที่ในบางปีก็ปรากฏการศึกษาวรรณคดีเรื่องขุนช้างขุนแผนมากกว่า 1 เรื่อง ผู้วิจัยสรุปออกมาเป็นตารางสัดส่วน มีรายละเอียดดังนี้

แผนภูมิที่ 1 ตารางแสดงสัดส่วนร้อยละของการศึกษาวรรณคดีเรื่องขุนช้างขุนแผน
ช่วงทศวรรษที่ 2550

จากแผนภูมิจะเห็นว่าพ.ศ. 2550 มีสัดส่วนการศึกษา 0% พ.ศ. 2551 มีสัดส่วนการศึกษา 20% พ.ศ. 2552 มีสัดส่วนการศึกษา 0% พ.ศ. 2553 มีสัดส่วนการศึกษา 10% พ.ศ. 2554 มีสัดส่วนการศึกษา 0% พ.ศ. 2555 มีสัดส่วนการศึกษา 10% พ.ศ. 2556 มีสัดส่วนการศึกษา 10% พ.ศ. 2557 มีสัดส่วนการศึกษา 10% พ.ศ. 2558 มีสัดส่วนการศึกษา 20% และพ.ศ. 2559 มีสัดส่วนการศึกษา 20% จะเห็นได้ว่า ปีที่มีการศึกษาวรรณคดีเรื่องขุนช้างขุนแผน 1 เรื่องต่อปี หรือ 10% ปรากฏเป็นส่วนใหญ่ถึง 4 ในรอบ 10 ปี ได้แก่ พ.ศ. 2553 พ.ศ. 2555 พ.ศ. 2556 และพ.ศ. 2557 ขณะที่ปีที่มีการศึกษา 2 เรื่องนั้นมี 3 ในรอบ 10 ปี ได้แก่ พ.ศ. 2551 พ.ศ. 2558 และพ.ศ. 2559 หรือกล่าวได้ว่าโดยเฉลี่ยแล้วในวงวิชาการไทยช่วงทศวรรษที่ 2550 มีการศึกษาวรรณคดีเรื่องขุนช้างขุนแผนเพียงปีละ 1 เรื่อง

ช่วงทศวรรษที่ 2550 มีการศึกษาที่มุ่งเน้นไปที่ตัวบทโดยอาศัยระเบียบวิธีการศึกษาแบบวรรณกรรมวรรณคดีอยู่จำนวนหนึ่ง คือ เสภาเรื่องขุนช้างขุนแผน ของ รื่นฤทัย สัจจพันธุ์ สามนาง พลัดถิ่น ในขุนช้างขุนแผน ของ ชลธิชา หอมพุ่ม วิเคราะห์ตัวละครชายขอบในเสภาเรื่องขุนช้างขุนแผน: อำนาจ พื้นที่ และการเมืองในวรรณกรรมไทย ของ ธนกร เพชรสินจร และ นิราศขุนช้างขุนแผน : จากบทเสภาถึงบทนิราศ ของ นพดล จันทร์เพ็ญ รวมเป็น 4 เรื่อง จาก 10 เรื่อง ขณะที่การศึกษาเรื่องอื่น ๆ จะเป็นงานการศึกษาที่ศึกษาขุนช้างขุนแผนในแง่อื่น เช่น แง่คติชนวิทยา แง่มนทัศน์ แง่สังคมและแง่ภาษาศาสตร์ เป็นต้น ซึ่งงานการศึกษาด้านอื่น ๆ นั้นรวมเป็น 6 เรื่อง จาก 10 เรื่อง

การศึกษาวรรณคดีเรื่องขุนช้างขุนแผนในทศวรรษที่ 2560

ทศวรรษที่ 2560 ปรากฏการศึกษาวรรณคดีเรื่องขุนช้างขุนแผนจำนวน 10 เรื่อง มีรายละเอียดดังนี้

ตารางที่ 3 การศึกษาวรรณคดีเรื่องขุนช้างขุนแผนช่วงทศวรรษที่ 2560

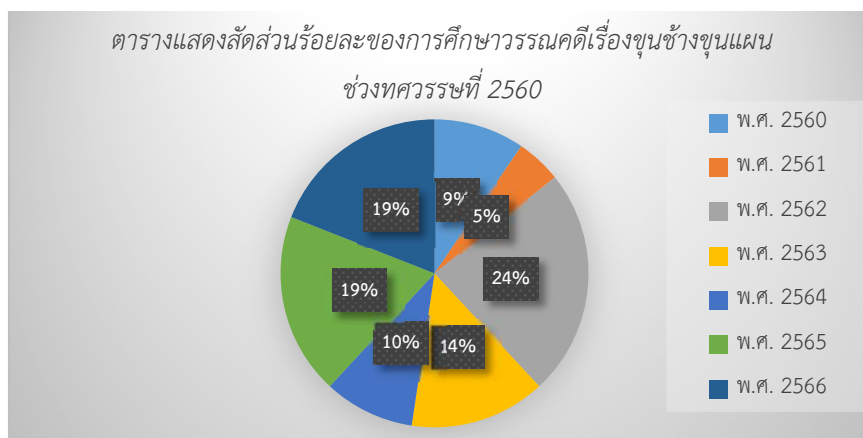
ปี	การศึกษา	ผู้วิจัย
2560	โทษทัณฑ์ในขุนช้างขุนแผน : การยอมรับ - การต่อรองอำนาจ	ปัทมา ทิมประเสริฐกุล
2560	สยามสันติวิถีในการสร้างความปรองดอง	พระวินัยธรอนเนก เตชวโร
2561	ความงามทางวรรณศิลป์ในเสภาเรื่องขุนช้างขุนแผน	วีรกุล เจริญสุข
2562	การประยุกต์ใช้สื่อประสมผ่านกระบวนการสังเคราะห์คติพจน์ สุภาชิต คำพังเพยในวรรณคดีบทละครเสภาเรื่อง ขุนช้างขุนแผน	จำนงค์ จันทรเขียว วิจิตรา โพธิสาร และ พิศขานันท์ สนธิธรรม
2562	การเรียนการสอนวรรณคดีเรื่องขุนช้างขุนแผนในสาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม	Nguyen Kieu Yen และ สุภัค มหาวารการ
2562	การออกแบบบทการแสดงเพื่อสร้างสรรค์ผลงานนาฏศิลป์จากวรรณกรรมไทยเรื่องขุนช้างขุนแผน	กุลนาถ พุ่มอำภา และ พัชรินทร์ สันติอัครวรรณ
2562	ขุนช้าง: ตัวละครผู้สร้างอารมณ์ขันในเสภาเรื่องขุนช้างขุนแผน	วีรกุล เจริญสุข
2562	ตัวละครจากวรรณคดีไทยในบทเพลงไทยสากล: ความนิยมและวิธีการนำเสนอ	วรรณวิภา วงษ์เดือน และ วีรวัดน์ อินทรพร
2563	การแปลเสภาขุนช้างขุนแผนสู่วรรณกรรมร้อยแก้วเรื่อง The Tale of Khun Chang Khun Phaen ตอน Khun Phaen and Wanthong Quarrel	ทับทิม แซ่เหลียง
2563	คุณค่าวรรณคดีไทยว่าด้วยเสภาเรื่องขุนช้างขุนแผน	กรนิษฐ์ ชายป่า พิงพร ศรีแก้ว และ ศิวพร จติกุล
2563	นาฏศิลป์สร้างสรรค์ชุดฉายขุนแผนแสนสะท้าน	ฤทธิเทพ เถาว์หิรัญ และ ศุภชัย จันทรสุวรรณ
2564	การปรับบทวรรณคดีไทยในการแสดงลูกเกทรงเครื่องของคณะกรรมกัญจนรัตน์	ภูมรินทร์ สุโกสิ และ ภาณุพงศ์ ภูมศิลป์
2564	ภาพแทนสตรีในวรรณคดีไทยเรื่อง “ขุนช้างขุนแผน”	สุพัชรินทร์ นาคคงคำ
2565	กระบวนการสร้างสรรค์ศิลป์ การขับเสภาละครเรื่อง ขุนช้าง ขุนแผน ตอน ขุนแผนพานางวันทองหนีภาคภาษาอังกฤษ	นพคุณ สุดประเสริฐ
2565	การพัฒนาความสามารถในการวิเคราะห์วรรณคดีไทยโดยใช้การจัดการเรียนรู้ร่วมมือแบบเกมิฟิเคชันสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6	ศิริพร เปรมปรีดี และ กฤษฎากาญจน์ โตพิทักษ์
2565	การศึกษาประวัติศาสตร์ชุมชนและอุโบสถวัดหมื่นไวยตำบลหมื่นไวย อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา	รุจภา ประวงษ์
2565	เมื่อ “เสภาขุนช้างขุนแผน” ถูกก่อสร้างใหม่เป็น “วันทอง”	รินฤทัย สัจจพันธุ์
2566	การนำภาษาความเปรียบในตัวละครวรรณคดีไทยเรื่องเสภาขุนช้างขุนแผน	ภูษราคุ้ม ยอดชะลูด และ อรทัย ฐานไท้

ตารางที่ 3 (ต่อ)

ปี	การศึกษา	ผู้วิจัย
2566	การศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวรรณคดีไทย เรื่อง เสภา ขุนช้างขุนแผน ตอน กำเนิดพลายงาม โดยใช้รูปแบบการเรียนรู้แบบบทบาทสมมติ	นรากร ชินพิมาย
2566	ดุลยพินิจการพิจารณาคดีวันทองในวรรณคดีขุนช้างขุนแผน	เขาวลิต สมพงษ์เจริญ และ ยุพยงค์ วิงวร
2566	ลักษณะเด่นด้านกลวิธีการประพันธ์ ของบทละครเสภาเรื่องขุนช้างขุนแผนของกรมศิลปากร: การสืบสานผลงานการสร้างสรรค์	พิรัชช สติยยุทธการ และ ธานีรัตน์ จัตตะศรี

จากตารางจะเห็นว่าในช่วงทศวรรษที่ 2560 การศึกษาวรรณคดีเรื่องขุนช้างขุนแผนต่างจากการศึกษาในช่วงทศวรรษที่ 2550 อยู่พอสมควร โดยในทศวรรษที่ 2560 ปรากฏการศึกษาวรรณคดีเรื่องขุนช้างขุนแผนตั้งแต่พ.ศ. 2560 ต่อเนื่องกันทุกปีจนถึง 2566 หรือแทบจะเป็นปัจจุบันในขณะที่เขียนบทความชิ้นนี้ แสดงให้เห็นว่าความสนใจในการศึกษาวรรณคดีเรื่องขุนช้างขุนแผนนั้นมีมากขึ้น โดยปีที่ปรากฏการศึกษาวรรณคดีเรื่องขุนช้างขุนแผนจำนวนน้อยที่สุด ได้แก่ พ.ศ. 2561 จำนวน 1 เรื่อง ปีที่ปรากฏการศึกษาวรรณคดีเรื่องขุนช้างขุนแผนจำนวนมากที่สุด ได้แก่ พ.ศ. 2562 จำนวน 5 เรื่อง ขณะที่ในพ.ศ. 2566 ปรากฏการศึกษาวรรณคดีเรื่องขุนช้างขุนแผนมีจำนวนถึง 4 เรื่อง ผู้วิจัยสรุปออกมาเป็นตารางสัดส่วน มีรายละเอียดดังนี้

แผนภูมิที่ 2 ตารางแสดงสัดส่วนร้อยละของการศึกษาวรรณคดีเรื่องขุนช้างขุนแผน
ช่วงทศวรรษที่ 2560

จากแผนภูมิจะเห็นว่าพ.ศ. 2560 มีสัดส่วนการศึกษา 9% พ.ศ. 2561 มีสัดส่วนการศึกษา 5% พ.ศ. 2562 มีสัดส่วนการศึกษา 24% พ.ศ. 2563 มีสัดส่วนการศึกษา 14% พ.ศ. 2564 มีสัดส่วนการศึกษา 10% พ.ศ. 2565 มีสัดส่วนการศึกษา 19% และพ.ศ. 2566 มีสัดส่วนการศึกษา 19% จะเห็นได้ว่า การศึกษาวรรณคดีเรื่องขุนช้างขุนแผนในช่วงทศวรรษที่ 2560 นั้นมีจำนวนมากกว่่าพ.ศ. 2550 อย่างเห็นได้ชัด จากการศึกษาทั้งสิ้น 21 เรื่องในรอบ 7 ปี เฉลี่ยแล้วในทศวรรษที่ 2560 จะปรากฏการศึกษาวรรณคดีขุนช้างขุนแผน 3 เรื่องต่อปี ซึ่งมีค่าเฉลี่ยมากกว่าการศึกษาในทศวรรษที่ 2550 ถึง 3 เท่า

ช่วงทศวรรษที่ 2560 มีการศึกษาที่มุ่งเน้นไปที่ตัวบทโดยอาศัยระเบียบวิธีการศึกษาแบบวรรณกรรมวรรณคดีอยู่จำนวนหนึ่ง คือ ความงามทางวรรณศิลป์ในเสภาเรื่องขุนช้างขุนแผน ของ วีรกุล เจริญสุข ตัวละครจากวรรณคดีไทยในบทเพลงไทยสากล: ความนิยมและวิธีการนำเสนอ ของ วรรณวิภา วงษ์เดือน และวีรวัฒน์ อินทรพร การแปลเสภาขุนช้างขุนแผนสู่วรรณกรรมร้อยแก้วเรื่อง The Tale of Khun Chang Khun Phaen ตอน Khun Phaen and Wanthong Quarrel ของ ทับทิม แซ่เหลียง คุณค่าวรรณคดีไทยว่าด้วยเสภาเรื่องขุนช้างขุนแผน ของ กรนิษฐ์ ชายป่า พิงพร ศรีแก้ว และศิวพร จิตกุลภาพแทนสตรีในวรรณคดีไทยเรื่อง “ขุนช้างขุนแผน” ของ สุพัชร์รินทร์ นาคคง คำ เมื่อ “เสภาขุนช้างขุนแผน” ถูกหรือสร้างใหม่เป็น “วันทอง” ของ รื่นฤทัย สัจจพันธุ์ และลักษณะเด่นด้านกลวิธีการประพันธ์ของบทละครเสภาเรื่องขุนช้างขุนแผนของกรมศิลปากร: การสืบสานผสมผสาน การสร้างสรรค์ ของ พิรชัช สถิตยยุทธการ และธานีรัตน์ จัตตะศรี นับเป็นจำนวน 7 เรื่อง จากทั้งหมด 21 เรื่อง ขณะเดียวกันก็ปรากฏการศึกษาวรรณคดีเรื่องขุนช้างขุนแผนในแง่อื่น ๆ ด้วยเช่นกัน เช่น แ่ง การประยุกต์สื่อ แ่งแบบเรียน แ่งประวัติศาสตร์ และแ่งผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน รวมเป็น 14 เรื่องจากทั้งหมด 21 เรื่อง

บทสรุป

จากการศึกษาสถานภาพการศึกษาวรรณคดีเรื่อง ขุนช้างขุนแผน ซึ่งอยู่ในขอบเขตของเว็บไซต์ Thajjo ประกอบไปด้วยบทความวิชาการ บทความวิจัย และอื่น ๆ รวมทั้งสิ้น 31 ชิ้น ปรากฏว่าในช่วงทศวรรษที่ 2550 มีการศึกษาวรรณคดีเรื่องขุนช้างขุนแผนในจำนวนน้อย และจำนวนเกือบครึ่งนั้นเป็นการศึกษาด้วยวิธีการทางวรรณกรรมวรรณคดี อาจกล่าวได้ว่าวรรณคดีเรื่องขุนช้างขุนแผนในวงวิชาการช่วงทศวรรษที่ 2550 นั้นมีการแพร่หลายเข้าสู่การศึกษาด้วยศาสตร์อื่น ขณะเดียวกันในทศวรรษที่ 2560 ปรากฏว่า มีการศึกษาวรรณคดีเรื่องขุนช้างขุนแผนมากขึ้นกว่าทศวรรษก่อนถึง 3 เท่า โดยประกอบด้วยการศึกษาด้านวรรณคดีวรรณกรรม 7 เรื่อง และด้านอื่น ๆ 14 เรื่อง ซึ่งก็นับเป็นสัดส่วนที่มากกว่าทศวรรษก่อน จึงอาจกล่าวได้ว่า ในทศวรรษที่ 2560 ปรากฏการศึกษาวรรณคดีเรื่องขุนช้างขุนแผนจำนวนที่มากขึ้น แสดงถึงความสนใจในวงวิชาการที่สนใจวรรณคดีเรื่องนี้มากขึ้นถึง 3 เท่า ขณะเดียวกันก็มีการศึกษาในแง่มุมที่หลากหลายมากกว่าทศวรรษที่ 2550 อีกด้วย

ผู้วิจัยมีข้อสังเกตว่าในทศวรรษที่ 2560 ที่มีจำนวนการศึกษาวรรณคดีเรื่องขุนช้างขุนแผนมากขึ้นถึง 3 เท่าจากช่วงทศวรรษที่ 2550 นั้น อาจหมายถึงความสนใจของวงวิชาการที่มุ่งหาวรรณคดีไทยมากขึ้น อีกทั้งในช่วงหลังที่ตัวบทขุนช้างขุนแผนแพร่หลาย ถูกนำไปดัดแปลงแล้วนำเสนอในหลายสื่อจนได้รับความนิยม เช่น การนำวรรณคดีเรื่องขุนช้างขุนแผนมาเป็นบทเพลง ภาพยนตร์ ละคร ซีรีส์ การ์ตูน ตลอดจนหนังสือภาพสำหรับเด็ก และอื่น ๆ เป็นข้อบ่งชี้สำคัญว่าทศวรรษที่ 2560 สังคมไทยให้ความสำคัญกับวรรณคดีเรื่องขุนช้างขุนแผนในอีกนัยหนึ่ง เป็นความสนใจในแง่ที่นำตัวบทมาใช้งาน ไม่ได้มาให้อรรถคดีเป็นของสูงเช่นเก่า จนวรรณคดีเรื่องนี้ถูกนำมาดัดแปลง ทำซ้ำ สื่อสาร ตีความใหม่ ศึกษา วิพากษ์วิจารณ์ และอ้างถึง ไม่ปล่อยให้ป็นวรรณคดีโบราณที่อยู่สูงอย่างเดียวดายบนหิ้งอีกต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- กรนิษฐ์ ชายป่า พิงพร ศรีแก้ว และศิวพร จิตกุล. (2562). คุณค่าวรรณคดีไทยว่าด้วยเสภาเรื่องขุนช้างขุนแผน. *วารสารบัณฑิตแสงโคมคำ*, 5(2). 401-416.
- ตรึงตา แหลมสมุทธร. (2559). รูปแบบการศึกษาวรรณคดีเรื่องขุนช้างขุนแผนผ่านพิพิธภัณฑสถานเสมือนจริง. *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ นายเรืออากาศ*, 4(มกราคม-ธันวาคม). 87-98.

วชิรญาณ. (มปป.). *ขุนช้างขุนแผน ฉบับหอพระสมุทวชิรญาณ*. (ออนไลน์) (อ้างเมื่อ 20 พฤษภาคม 2567). จาก: <https://vajirayana.org/ขุนช้างขุนแผน-ฉบับหอพระสมุทวชิรญาณ>.

Saiwaroon Noinimit. (2012). Study Status of the "Ramakien" at Present. *Journal of International Studies*, 2(2). 1-20.

นิราศเรือนจำ : เรื่องเล่าประวัติศาสตร์จากคุก และคติธรรมของคนใต้
Nirat Reunchum : A historical story from prison and the morals of the people of the south of Thailand

ณัฐวุฒิ สำลี^{1*} พัทฉลินจ จินนุ่น² จารึก จันทรวงศ์³
 Nattawut Sumlee^{1*} Phatchalin Jeenoon² Jaruek Janwong³

¹นิสิตหลักสูตรการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย , คณะศึกษาศาสตร์, มหาวิทยาลัยทักษิณ
 Student, Master of Education Program in Thai , Faculty of Education, Thaksin University
 *Corresponding author e-mail: nattawutsl2810@gmail.com โทร. 0630809915
²รองศาสตราจารย์ ดร., สาขาวิชาภาษาไทย, คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์, มหาวิทยาลัยทักษิณ
 Associate Professor Dr., Department of Thai Language, Faculty of Humanities and Social Sciences, Thaksin University
 Corresponding author e-mail: phatchalinj@hotmail.com โทร. 0810093639
³อาจารย์, สาขาวิชาภาษาไทย, คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์, มหาวิทยาลัยทักษิณ
³Lecturer, Department of Thai Language, Faculty of Humanities and Social Sciences, Thaksin University

บทคัดย่อ

บทความเรื่อง นิราศเรือนจำ : เรื่องเล่าประวัติศาสตร์จากคุก และคติธรรมของคนใต้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาเพื่อศึกษาภาพสะท้อนสังคม ด้านความคิด มุมมอง แนวคิดและค่านิยมของคนในสังคมภาคใต้ (สุราษฎร์ธานี) ผ่านเรื่องเล่าแบบนิราศ ซึ่งเป็นเรื่องเล่าที่มาจากนักโทษชาย ผลการศึกษาพบว่า นิราศเรือนจำ เป็นวรรณกรรมที่มีฐานะเป็นบันทึกทางประวัติศาสตร์ บันทึกวิถีชีวิตของชาวบ้าน ในแง่มุมต่าง ๆ ทั้งการแต่งกาย และการประดับร่างกายของสตรีในสมัย ร.7 รวมถึงเป็นการบันทึกที่กล่าวถึงความรู้สึกต่อรัฐ กลไกของรัฐ และข้อวิจารณ์บางประการ ที่สะท้อนภาพสังคม เศรษฐกิจ และวัฒนธรรม นอกจากนี้ ยังสะท้อนภาพวิถีชีวิตของคนที่อยู่ในเรือนจำ ซึ่งถ่ายทอดจากเหตุการณ์จริง นำเสนอความคิดและค่านิยมของคนใต้ ประกอบกับจินตนาการ บอกเล่าผ่านกลอนนิราศแทรกถ้อยคำภาษาถิ่นใต้ลงอย่างแยบคาย แสดงถึงความงาม ความไพเราะ ด้านการใช้ภาษาอีกด้วย

คำสำคัญ: นิราศ; บันทึกประวัติศาสตร์; คติธรรม; สังคมใต้

ABSTRACT

Article on Nirat Reunchum: Historical stories from prison and morals of the southern people The objective is to study and study reflections of society in terms of thoughts, perspectives, concepts and values of people in southern society. (Surat Thani) through Nirat stories which is a story that comes from a male prisoner The results of the study found that Nirat Prison is a literary work that has the status of a historical record. Record the way of life of the villagers in various aspects, including their dress. and the body decoration of women in the reign of King Rama VII. It is also a record that discusses feelings about the state, state mechanisms, and some criticisms. that reflects the society, economy, and culture. It also reflects the way of life of people in prison. which is broadcast from real events Presenting the ideas and values of the southern people combined with imagination Told through Nirat poems Insert words in the southern dialect cleverly. It also shows the beauty, elegance and use of language.

Keywords: Nirat; Historical records; prejudice; southern societ

บทนำ

นิราศ เป็นวรรณกรรมของไทยที่มีมาตั้งแต่สมัยโบราณ คำว่า นิราศ มีความหมายว่า จากพราก ไปจาก ดังที่ สุกิจ มะลิผล (อ้างถึงในเบญจมาศ พรหมอินทร์และวารีย์ ศรีมาโนช ,2522) ได้กล่าวถึงนิราศไว้ว่า นิราศเป็นวรรณคดีของคนไทยโดยแท้ เป็นการคร่ำครวญรำพึงรำพันเป็นกาพย์กลอน ทำให้คนฟังเกิดความลึกซึ้ง นิราศราศเป็นวรรณกรรมประเภทหนึ่งที่มีลักษณะเด่นคือการรำพึงรำพันถึงนางอันเป็นที่รักที่จากไป โดยผู้แต่งอาจจะใช้การเดินทางหรือสถานที่ต่าง ๆ เป็นแกนในการเล่า ซึ่งอาจจะเป็นการเดินทางจริงหรือไม่จริงก็ได้เพื่อแสดงถึงความอาลัยอาวรณ์ถึงนาง เช่นเดียวกับที่ วัลยา จัตยารักษ์ (2536) กล่าวว่า นิราศมักจะบรรยายพรรณนาสิ่งที่ได้พบเห็นในสถานที่ต่าง ๆ เชื่อมโยงถึงความรักที่มีต่อนาง ซึ่งในบางครั้งผู้แต่งมักจะเก็บยกเอาสิ่งที่เกิดขึ้นในระหว่างการเดินทางมาเล่า

นิราศเรือนจำ หรือที่รู้จักกันในนาม นิราศขึ้น แต่งโดย ชื่น เกื้อสกุล กวีชาว อ.เกาะพะงัน จ.สุราษฎร์ธานี เป็นวรรณกรรมนิราศที่โดดเด่นเรื่องหนึ่งในภาคใต้ ดังคำขอเสนอรายการเบื้องต้นมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมของนิราศเรือนจำว่า เป็นนิราศเชิงบันทึกเหตุการณ์และสภาพทางสังคมในสมัยรัชกาลที่ 7 แต่งด้วยคำประพันธ์ประเภทกลอนนิราศถ้อยคำภาษาที่ใช้มีภาษาถิ่นใต้แทรกอยู่จำนวนมาก นิราศขึ้นมีความยาว จำนวน 383 บท ความโดดเด่นของเป็นนิราศเรื่องนี้นอกจากแต่งจากเหตุการณ์จริงแล้ว การเลือกใช้คำในการบรรยายเรื่องมีความสอดคล้องเหมาะสมกันอย่างยิ่งสาระสำคัญของเรื่องนอกจากกล่าวถึงความผิดหวังจากความรักแล้วยังกล่าวถึงสถานที่และการเดินทาง การตั้งบ้านเรือน วิถีชีวิตของผู้คนในสมัยนั้น การบันทึกสภาพคุกและสภาพนักโทษที่ถูกจองจำในสมัยนั้น รวมทั้งได้สอดแทรกคติธรรมคำสอนต่าง ๆ ไว้ด้วย

นิราศเรือนจำ ถือเป็นวรรณกรรมท้องถิ่น โดยสารานุกรมไทยฉบับเยาวชน เล่มที่ 31 (สืบค้นจาก <https://www.saranukromthai.or.th>) ได้ให้ความหมายของวรรณกรรมท้องถิ่นว่า หมายถึง วรรณกรรมที่แต่งขึ้น หรือเผยแพร่ อยู่ในท้องถิ่นต่างๆ ของไทย ซึ่งมีทั้งที่ถ่ายทอดด้วยปากคือ เล่าหรือขับร้องเป็นเพลง เรียกว่า "วรรณคดีมุขปาฐะ" และที่ถ่ายทอดเป็นตัวหนังสือ เรียกว่า "วรรณคดีลายลักษณ์" ซึ่งแต่งเป็นรูปแบบร้อยแก้ว หรือร้อยกรอง ผู้แต่งส่วนใหญ่เป็นคนในท้องถิ่นเขียนหรือเล่า เพื่อสื่อเรื่องราวความคิด ความรู้สึกกับคนในท้องถิ่น ถ้อยคำภาษาที่ใช้จึงเป็นภาษาท้องถิ่นลักษณะเด่นสำคัญของนิราศเรือนจำ คือ การพรรณนาโดยเล่าความทุกข์ยากและสภาพความเป็นอยู่ในเรือนจำหรือคุก มีวรรณกรรมไม่มากนักที่เลือกเล่าเรื่องราวดังกล่าว และยังเป็นผลงานที่ถ่ายทอดจากเหตุการณ์จริง รวมทั้งเสนอความคิด และจินตนาการ บอกเล่าผ่านกลอนนิราศ แทรกถ้อยคำภาษาถิ่นได้ลงอย่างเหมาะสม แสดงถึงความงาม ความไพเราะ ด้านการใช้ภาษา เช่น

บ้านคลองขุด ขุดสร้างแต่บางไหน
ไม่มีใครบอกกล่าวเล่าแถลง
เขาอุตสาห์ปล้ำด้วยน้ำแรง
คิดจัดแจงจืดเจือให้เรือเดิน

(นิราศเรือนจำ , น.218)

นิราศเรือนจำ มีการสืบทอดและสร้างสรรค์นิราศอย่างเห็นได้ชัด นั้นการนำเอาขนบการเล่าเรื่องแบบนิราศมาใช้แต่ยังมีการสอดแทรกเหตุการณ์และสภาพความเป็นอยู่ในสังคมสมัยนั้นมาร่วมสร้างสรรค์ด้วย นอกจากการนำเสนอเรื่องราวและความรู้สึกที่เกิดขึ้นภายในคุกแล้ว นิราศเรือนจำ ยังนำเสนอแนวคิดเรื่องบุญกรรม และคติธรรมที่คนในสังคมได้ยึดถือ โดยมีจุดประสงค์ เพื่อให้เป็นคติเตือนใจกับคนในสังคม การให้คติธรรมคำสอนในวรรณกรรมนั้น นอกจากสอนโดยตรงแล้ว ส่วนมากจะใช้วิธีเปรียบเทียบอย่างแยบคาย โดยมักเปรียบเทียบกับสิ่งต่าง ๆ ในธรรมชาติแวดล้อม เช่น แม่น้ำ ลำธาร ภูเขา พืช สัตว์ เช่น

ยามเราอยู่กับบุตรสุดสงวน
 เคยชักชวนบุตรสามอาบน้ำใส
 เสรีจชำระสระกายสบายใจ
 ใช้ให้ไปโรงเรียนเพียรสร้าง
 มากำเกิดเร็ดร้างเสียห่างหาย
 แสนเสียดายบุตรสามสิ้นความหวัง
 บางนำจืดจืดดีมีชื่อดัง
 ชาวชน้งเลื่องลือกันอ้ออึ้ง

(นิราศเรือนจำ , น.219)

อาจกล่าวได้ว่า นิราศเรือนจำ เป็นวรรณกรรมที่เล่าเรื่องความทุกข์ยากที่มาจากความผิดหวัง จนต้องทำให้ติดคุก และยังเป็นบันทึกเหตุการณ์ประวัติศาสตร์ที่สะท้อนถึงสภาพความเป็นอยู่ของสังคมภาคใต้ในสมัยรัชกาลที่ 7 ที่ผ่านมามีนักวิชาการได้ศึกษานิราศในประเด็นต่าง ๆ เช่น สุกิจมะลิผล (2545) ศึกษานิราศของหลวงจ๊กปาณี (มหาฤกษ์) นิพัทธ์ แยมเดช และ สมบัติ มั่งมีสุขศิริ (2563) ศึกษาเรื่อง “อิสระแห่งกวี” ในนิราศภูเขาทอง และนิราศเมืองเพชร ของสุนทรภู่ พิชลินจ์ จีนนุ่น (2563) ภาพสะท้อนการเล่นหอยของชาวใต้จากวรรณกรรมภาคใต้ที่ตีพิมพ์เผยแพร่ในทศวรรษ 2490 – 2510 ผู้ศึกษาพบว่าที่ผ่านมายังไม่มีการศึกษา นิราศเรือนจำ ในฐานะเรื่องเล่าประวัติศาสตร์ จากคุก และคติธรรมของคนใต้ ซึ่งเป็นภาพที่สะท้อนถึงความสัมพันธ์ระหว่างคน สังคม และวรรณกรรม จึงได้ศึกษาประเด็นดังกล่าว ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1.เรื่องเล่าในคุก : นิราศเรือนจำในฐานะบันทึกประวัติศาสตร์ (คุก)

นิราศเรือนจำ หรือนิราศขึ้น เป็นนิราศเชิงบันทึกเหตุการณ์และสภาพทางสังคมในสมัยรัชกาลที่ 7 อาจกล่าวได้ว่า เป็นนิราศที่แปลกกว่านิราศอื่น ๆ เพราะเป็นนิราศที่แต่งเกี่ยวกับการเดินทางไปเรือนจำ หรือ คุก ดังที่มีกล่าวในตอนต้นของนิราศว่า "จะร่ำปางทางไกล ไปตะราง ต้องเห็นห่างคู่ชิดพิสมัย" สำนักวัฒนธรรมสุราษฎร์ธานี (สืบค้นจาก www.m-culture.go.th) การกล่าวถึงประวัติของผู้แต่งว่า นายชื่น เกื้อสกุล เกิดเมื่อประมาณปีชวด หรือปีเถาะ พ.ศ.2445 - 2446 ณ บ้านนอก ตำบลบ้านใต้ เกาะพะงัน (สมัยนั้น สังกัดอำเภอเกาะสมุย) จังหวัดสุราษฎร์ธานี เป็นบุตรของนายชู นางอุไร นางอุไรมารดาของนายชื่นนั้น ชาวเกาะเรียกกันว่า “อุไหล” เป็นผู้มีเชื้อสายมุสลิม มีพี่น้อง 2 คน คือ นายชื่น เกื้อสกุล และ นายเข็ม เกื้อสกุล นอกจากนี้ยังมีการกล่าวถึงตัวผู้แต่งในตอนท้าย เพื่อเป็นบอกเล่าถึงประวัติบางส่วนของผู้แต่งและวัตถุประสงค์ในการแต่ง

นิราศเรื่องนี้แต่งด้วยกลอนนิราศ จำนวน 383 บท มีองค์ประกอบของโครงเรื่อง คือ มีบทนำหรือส่วนต้น เนื้อหา และบทส่งท้ายหรือท้ายเรื่อง บทนำหรือส่วนต้นมีจำนวน 8 บท เป็นการกล่าวบูชาพระรัตนตรัย บิดามารดา ครูอาจารย์ พระเจ้าแผ่นดิน เทพยดา และผู้มีความรู้ ส่วนเนื้อหาจำนวน 375 บท กล่าวถึงสาเหตุที่ทำให้ตนเองต้องกระทำความผิดฐานทำร้ายผู้อื่นให้แขนขาด การมอบตัวและการถูกคุมขัง กล่าวถึงการตั้งบ้านเรือนและวิถีชีวิตของผู้คน การบันทึกสภาพคุกและสภาพนักโทษที่ถูกจองจำในสมัยนั้นและกล่าวถึงความผิดหวังจากความรัก รวมทั้งแทรกข้อคิดและทัศนะต่าง ๆ เกี่ยวกับความประพฤติและการครองเรือน ส่วนท้ายเรื่อง จำนวน 10 บท ได้บอกชื่อผู้แต่ง และจุดประสงค์ของการแต่ง

ใช้เรื่องปราชญ์ปรีชาอุตสาห์ขึ้น
 ผมชื่อ ชื่น เกื้อสกุล เพิ่งรุ่นใหม่
 ไม่ชำนาญการกลอนอักษรไทย
 เกิดทีในละเมาะเกาะพะงัน
 ทั้งคนรู้ผู้กวีหาไม่

ที่จะได้เรียนรู้ผู้คิดค้น
เมื่อถึงกรมเจ้าจงต้องโทษทัณฑ์
จึงรำพันเรื่องราวขึ้นยาวรี

(นิราศเรือนจำ , น.234)

นิราศเรื่องนี้ได้ชื่อว่าเป็นบันทึกเรื่องราวประวัติศาสตร์ เนื่องจากมีการกล่าวถึงเหตุการณ์สำคัญและเหตุการณ์ในท้องถิ่นเท่า ๆ กันตามที่คนของผู้บันทึกในลักษณะของเรื่องเล่า (Fiction) การเล่าเรื่องและความรู้สึกของตนเองที่เกิดจากความผิดหวัง จนเป็นต้นเหตุนำไปสู่การกระทำผิดจนได้รับโทษ จึงอาจกล่าวได้ว่า นิราศเรื่องนี้แต่งขึ้นจากเหตุการณ์จริง จึงเป็นนิราศที่นอกจากเป็นบันทึกเรื่องราวของผู้แต่งโดยตรงแล้ว ยังได้บันทึกสภาพทางสังคมการเมือง วัฒนธรรม และค่านิยมบางประการว่าเนื่องมาจากบริบทหรือสภาพแวดล้อมที่แตกต่างจากปัจจุบัน สถานที่บางแห่งหรือสภาพเหตุการณ์บางอย่างที่เปลี่ยนแปลงไป ดังตัวอย่าง

รำพันพลางทางมาถึงท่าข้าม
ชวานิคามทั่วถ้วนล้วนโอโถง
ที่หนุ่มสาวคราวนิยมไว้ผมโป่ง
ชื่อกี๋โด่ง รูปก็ดี นิยมดัง
การนุ่งมเสื่อใส่สมัยเฉียบ
ดูระเบียบรูปร่างเหมือนนางฝรั่ง
ทั้งหญิงชายมีอยู่คู่สะพรั่ง
ฉันนั่งนิ่งทอดทัศนจังหวัดแนว

(นิราศเรือนจำ , น.213)

จากตัวอย่างจะเห็นได้ว่า ผู้แต่งมีการนำเสนอวัฒนธรรมและค่านิยมการแต่งกายของคนหนุ่มสาว และชาวท่าข้าม ซึ่งเป็นตำบลหนึ่งใน อ.พุนพิน จ.สุราษฎร์ธานี ที่ตั้งของสถานีรถไฟของจังหวัด จึงทำให้ผู้คนที่เดินทางมารวมกัน จากลักษณะการแต่งกายที่ว่า สะท้อนให้เห็นถึงค่านิยมในสมัยรัชกาลที่ 7 ที่สยามมีการรับเอาวัฒนธรรมตะวันตกเข้ามา การแต่งกายที่คล้ายฝรั่ง จึงทำให้บุคคลนั้นดูมีความทันสมัย ซึ่งสอดคล้องกับนโยบายของส่วนกลาง ที่มีการสนับสนุนให้ประชาชนมีอารยะทัดเทียมต่างชาติ ดังที่ จิราญ สุข โสภากและวณิชยา ศิลบุตร (2560, น.60) ได้กล่าวถึงบทบาทของรัฐในการสนับสนุนความก้าวหน้าทางวัฒนธรรม เรื่อง พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวกับการส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมเพื่อการดำรงความเป็นอารยะของสยามประเทศในยุคเปลี่ยนแปลงผ่านว่า พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว ถึงแม้ว่า เสด็จขึ้นครองราชย์ท่ามกลางภาวะวิกฤตทางเศรษฐกิจและการเมือง ทั้งในระดับประเทศและระดับโลก แต่พบว่าพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงประกอบพระราชกรณียกิจสำคัญนานัปการที่สร้างและนำพาความเจริญก้าวหน้าให้แก่ประเทศชาติ โดยเฉพาะการสร้างความเป็นอารยะทัดเทียมกับนานาชาติ ในด้านศิลปวัฒนธรรม ด้วยการอนุรักษ์และฟื้นฟูอัตลักษณ์ไทย รวมถึงการผสมผสานกับศิลปวัฒนธรรมตะวันตกอย่างลงตัว และยังได้เผยแพร่สู่สาธารณชนในระดับสากลอีกด้วย

โดยทั่วไป นิราศมักสะท้อนภาพสังคมที่พบเห็นจากการเดินทาง อย่างเช่น นิราศภูเขาทอง นิราศเมืองกลางของสุนทรภู่ ที่มีการพรรณนาถึงสภาพความเป็นอยู่ของสังคม นิราศเรือนจำก็เป็นผลงานสำคัญอีกชิ้นหนึ่งที่ทำหน้าที่เป็นบันทึกเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ บันทึกวิถีชีวิตของชาวบ้าน ในแง่มุมต่าง ๆ ทั้งการแต่งกาย และการประดับร่างกายของสตรีในสมัย ร.7 การกล่าวถึงภาพยนตร์หรือหนังญี่ปุ่นอันเป็นมหรสพที่กำลังได้รับความนิยมในสมัยนั้น รวมถึงเป็นการบันทึกที่กล่าวถึงความรู้สึกต่อรัฐ กลไกของรัฐ และข้อวิจารณ์บางประการ นับเป็นบันทึกที่มีคุณค่าให้คนรุ่นหลังได้ศึกษา และมี

ความเข้าใจบริบทของสังคมในยุคหนึ่ง แต่ประเด็นสำคัญที่สุดที่น่าเสนอ นั่นคือสภาพความเป็นอยู่ในคุก
ที่ผู้แต่งบรรยายออกมาได้อย่างชัดเจน

พอรุ่งขึ้นเข้าตรู่ไม่อยู่เชื่อน
มีพวกเพื่อนพร้อมพรวุฒิสว
ไปทำการย่อยหินริมถนนไพร
ผู้คุมไปกำกับบังคับการ
คนละแปดสิบเซ็นต์เป็นกำหนด
เขาจ่อจตจัดใส่ไว้ในสาร
ทำทุกวันบัญชีมีรายการ
เสนอท่านพัศดีมีทุกเดือน
สำหรับฉันนั้นงานผ่านมานัก
จะให้หนักอย่างนี้ไม่มีเหมือน
กินน้ำตาต่างน้ำกว่าสามเดือน
ไม่คลาดเคลื่อนความหนักแต่สักวัน

(นิราศเรือนจำ , น.228)

จากตัวอย่างจะเห็นได้ว่า ผู้แต่งมีการบรรยายถึงเหตุการณ์เมื่อเข้าไปอยู่ในคุก ว่าเมื่อนักโทษ
เข้าไปในคุกก็ต้องทำงานต่าง ๆ โดยมีผู้คุมเป็นผู้ดูแลการทำงานนั้น ซึ่งงานที่ว่าเป็นการย่อยหินริมถนน
ไพร ซึ่งอาจสันนิษฐานได้ว่าเป็นการขุดหินเพื่อไปใช้ประโยชน์โดยต้องให้ได้คนละ 80 เซนติเมตร และ
มีการทำบัญชีไว้เพื่อรายงานต่อพัศดีซึ่งเป็นผู้ดูแล ภาพอยู่ในคุกนี้เป็นเหมือนอุทาหรณ์ที่ยกมาเตือนใจ
ให้คนได้รู้ว่าไม่ควรทำผิด ๆ ที่ส่งผลให้ตนเองต้องเข้าไปอยู่ในนั้น เพราะเมื่อเข้าไปก็ต้องพบกับ
ความยากลำบากมากมาย ที่เป็นการลงโทษจากการกระทำผิดนั้น จึงอาจกล่าวได้ว่า นิราศเรื่องนี้ไม่ได้
เป็นเพียงการบันทึกประวัติศาสตร์เท่านั้นหากแต่เป็นเครื่องมือในการเตือนใจชั้นสำคัญที่สามารถ
จรรโลงสังคมได้

2. บัญกรรมและศักดิ์ศรี : แนวคิดและค่านิยมในสังคมสุราษฎร์ธานี

แนวคิดและค่านิยม เป็นชุดความคิดที่ส่งผลต่อการดำรงชีวิตของคนในสังคม อภิชาติ ตั้ง
ตระกูล (2559) กล่าวว่า ค่านิยมเป็นความคิด ความเชื่อที่บุคคลหรือกลุ่มคนยอมรับในคุณค่าของสิ่งใด
สิ่งหนึ่งอย่างไม่มีเงื่อนไข โดยประเมินค่าพิจารณาเลือกสรรแล้วอย่างรอบคอบ ว่าเป็นสิ่งที่มีค่าเป็นที่
ยอมรับของสังคมก็ปฏิบัติ ตามความเชื่อที่มีอิทธิพลต่อการแสดงพฤติกรรมของบุคคล ค่านิยมเป็นสิ่ง
ที่มีความสำคัญในด้านจิตใจของมนุษย์ ดังที่ ทิศนา แคมมณี (2542) กล่าวถึงความหมายของค่านิยม
ว่า เป็นหลักการแนวคิดความเชื่อที่บุคคลยึดถือเป็นคุณค่า หรือแนวทางในการตัดสินใจและการ
ดำรงชีวิต หากค่านิยมที่แต่ละบุคคลยึดถือเป็นแนวทางในการดำรงชีวิตตรงกันเป็นจำนวนมาก สิ่งนั้น
ก็กลายเป็นค่านิยมของสังคมไปจากความหมายของค่านิยมต่าง ๆ ที่กล่าวมานั้น

นิราศเรือนจำ มีการกล่าวถึงแนวคิดและค่านิยมของคนในสมัยนั้นอย่างเห็นได้ชัด คือ เรื่อง
ศักดิ์ศรีและบุญกรรม เป็นที่ทราบกันอยู่แล้วว่าสาเหตุของการกระทำความผิดที่ต้องทำให้นายขึ้นต้อง
ถูกจองจำในคุก มาจากความโกรธแค้นภรรยาและชู้ของหล่อน ที่กระทำการหยามเกียรติแอบคบชู้
เป็นสิ่งที่บรรดาโทสะจนทำให้นายขึ้นไปทำร้ายร่างกาย คือการไปฟันแขนของผู้เป็นชู้

คุณเสนอเธอขึ้นนั่งบัลลังก์อาสน์
ผู้เปรี๊ยะปราดทางกิจวินิจฉัย
ท่านเอื้อนอัดจตถามข้อความไป
ข้าตั้งใจแนแนแล้วให้การ
เมื่อครั้งนั้นภรรยาข้ายังอยู่

มีชายผู้รักสมัครสมาน
 เขาพักพาไปชมเสียนมนาน
 เมื่อพบพานชายชู้เจ้าฟัน
 เกิดบันดาลโทสะเมื่อปะเข้า
 อันเรื่องราวตมหานี้ตาหัน
 อีกร่องสารบัตร์สามความผูกพัน
 ตั้งแต่วันแม่ลับไปรับประทาน

(นิราศเรือ่นจำ , น.201-202)

ตัวอย่างที่กล่าวมา สะท้อนความคิด มุมมอง และความรู้สึกของนายชื่นอย่างชัดเจน ทั้งในเรื่องความโกรธที่เขามีต่อภรรยาและชายชู้ จนทำให้เมื่อเขาเจอกับทั้งสองคนจึงเกิดความโกรธและเข้าไปฟันที่แขนของชายชู้ ทำให้เห็นถึงแนวคิดและค่านิยมบางประการที่เกิดขึ้น ประการแรกเป็นเรื่องของศักดิ์ศรีที่ชายคนหนึ่งจะยอมไม่ได้ถ้ามีใครมาหยามเกียรติด้วยการพากรรยาของตัวเองไปคบชู้ ประการที่สองคือค่านิยมของลูกผู้ชายในการยอมรับความจริง จะเห็นได้ว่านายชื่นไม่ได้มีที่ท่าที่จะปฏิเสธข้อกล่าวหาใด ๆ หากแต่เป็นการรับสารภาพว่าตนนั้นกระทำความผิดจริง และไม่ได้เพียงแค่สารภาพเท่านั้นแต่ยังเป็นการกล่าวถึงเหตุจูงใจในการก่อเหตุด้วย ซึ่งตรงกับค่านิยม นักเลง ในสังคมได้

พัชลินจ์ จินนุ่น (2557 อ้างถึงในสุธิวงค์ พงศ์ไพบุลย์ 2542) ได้กล่าวความหมายของนักเลงว่า นักเลงหรือลักเลง มีความหมายหลายนัย แต่ละนัยแตกต่างกันไปตามค่านิยมและโลกทัศน์ของสังคมในแต่ละสมัย นักเลงจำแนกเป็น 4 ประเภท ประเภทแรกใช้เรียกผู้ที่ประกอบอาชีพเป็นนักแสดง ประเภทที่สองใช้เรียกผู้ที่ฝึกฝนในทางอบายมุข ประเภทที่สามใช้เรียกผู้ที่มีความประพฤติไม่ดีทำตัวเป็นนักเลงโต หรือเป็นอันธพาล และประเภทที่สี่ใช้เรียกผู้ที่มีบุคลิกลักษณะพิเศษ คือ ใจกว้าง กล้าได้ กล้าเสีย รักษาคำพูด เป็นต้น ผู้ที่เป็นนักเลงประเภทนี้มักได้รับการยอมรับจากคนในสังคม เพราะมีหน้าที่ดูแลให้ท้องถิ่นเกิดความสงบ ค่านิยมที่จะเป็นนักเลงประเภทที่สี่จึงปรากฏโดยทั่วไป สำหรับภาคใต้ ค่านิยมของนักเลง มีนัยยะว่าเป็นผู้ที่มีความจริงใจ ผู้ที่เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ และที่สำคัญที่สุดคือการรักษาความจริง

นอกจากนี้ ยังมีแนวคิดและค่านิยม ที่เป็นการให้เกียรติกับผู้ที่มีความรู้ โดยเฉพาะผู้พิพากษา จะเห็นได้ว่าผู้แต่งได้บรรยายความรู้สึกในขณะที่ตัวเองกำลังอยู่ในการพิจารณาของศาลว่า “คุณเสนอเธอขึ้นนั่งบัลลังก์อาสน์ ผู้เปรี๊ยะปราดทางกิจวินิจฉัย” จะเห็นได้ว่า ผู้แต่งมีการยกย่องผู้พิพากษาโดยการเรียกว่า คุณเสนอ ซึ่งเป็นชื่อของผู้พิพากษาดังกล่าว และยังเป็น การให้เกียรติคุณเสนอว่าเป็นผู้ที่มีความเชี่ยวชาญ เปรี๊ยะปราด ในการวินิจฉัย ถึงแม้ว่าการวินิจฉัยในครั้งนี้จะเป็นการกระทำเพื่อให้ตนเองได้รับโทษ แต่ด้วยจิตใจความเป็นนักเลงและการให้การยอมรับ ยกย่องผู้พิพากษา จึงทำให้นายชื่นไม่ได้มีความโกรธแค้นใด ๆ และพร้อมที่จะรับผลจากการกระทำของตน ซึ่งยังเป็นการคงไว้ซึ่งศักดิ์ศรีของตนอีกด้วย นอกจากนี้จะเป็นการสะท้อนแนวคิดและค่านิยมที่เป็นการให้เกียรติคนในฐานะผู้ที่มีความรู้หรือการปฏิบัติตัวอย่างใดอย่างหนึ่งแล้ว ยังปรากฏแนวคิดธรรมชาติของความเป็นมนุษย์อีกด้วย

ผมสุภาพบุรุษสุจริต
 หมู่บัณฑิตยอมนิยมนมนิสัย
 แต่เรื่องราวตมหาไม่ว่าใคร
 ถึงน้ำใจเจ้านายก็คล้ายกัน
 ยอมมีไปถ้วยทั่วตัวโมะหะ
 ไม่ใช่จะเมาเมาแต่ตัวฉั้น
 ถึงผู้ดีเจ้านายไพร่สามัญ

การเรีองนั้นมักจะพาไปหาพาล

(นิราศเรือนจำ , น. 202)

จากตัวอย่างจะเห็นได้ว่า มีการนำเสนอเรื่องราวของความเป็นมนุษย์ นั่นคือการ วนเวียน อยู่ในวงจรแห่งกิเลสและตัณหา ซึ่งอารมณ์ ความใคร่ ความโกรธ ความชอบ ความไม่ชอบ นั้นเป็น ธรรมชาติของมนุษย์ปุถุชน คือ บุคคลซึ่งเลือกที่จะตกอยู่ภายใต้อิทธิพลของอารมณ์ ความปรารถนา ความต้องการ การกระทำดังกล่าวเป็นการกระทำที่เกิดจากจิตใต้สำนึกของมนุษย์ที่ยังคงอยู่ภายใต้ อิทธิพลของความต้อการบางอย่าง แต่เมื่อการกระทำนั้นผิดต่อสังคมหรือผู้อื่น การกระทำจึงไม่ได้ เป็นการกระทำที่ธรรมชาติหากแต่เป็นการกระทำที่สร้างความเดือดร้อน ผู้กระทำจึงควรแสดงความ รับผิดชอบ ผู้เขียนจึงได้นำเสนอสองสิ่งนี้คู่กัน เพื่อให้ให้เห็นว่าคนในสังคมทำความต้องการของตนเอง ได้ แต่ต้องยอมรับกฎและกติการวมถึงการลงโทษจากสังคมให้ได้เช่นกัน

3. แหลง เล่า เท้าความบอบ : การใช้ถ้อยคำสำนวนได้ในนิราศเรือนจำ

นิราศเรือนจำ เป็นวรรณกรรมท้องถิ่น มีการใช้ภาษาถิ่นใต้ ถ้อยคำที่ไซ่ นอกจากจะให้เกิด ความรู้สึกคล้อยตามไปกับเรื่องราวของนายชื่นแล้ว ยังเป็นการสะท้อนให้เห็นถึงบุคลิกลักษณะของตัว ผู้ใช้ภาษาในการถ่ายทอดเรื่องราว และยังเป็นการทำให้อุ้ที่อยู่ในพื้นที่เกิดความเข้าใจในตนเองมาก ยิ่งขึ้นคือ เนื่องจากการใช้ภาษาถิ่นในการสื่อสาร ผู้ที่รับรู้ภาษาก็จะรู้สึกว่าเป็นเรื่องที่ใกล้ตัว เกิด อรรถรสในการรับสารมากยิ่งขึ้น แม้ผู้แต่งมุ่งใช้คำสามัญ แต่ก็สามารถใช้ถ้อยคำภาษาที่ใช้เหมาะสม กับเนื้อหาและกระทบอารมณ์ความรู้สึก ใช้สัมผัสสนอก สัมผัสในได้อย่างสละสลวย ชัดเจน สื่อทั้ง ความหมายตรงและความหมายโดยนัย สำนวนที่ซ้มี ความงาม ความไพเราะ มีอุปมาลึกลับซึ้งกินใจ เป็น แบบฉบับของตนเองสอดคล้องกับอารมณ์ที่สัมพันธ์กับเหตุการณ์ ให้ทั้งความรู้สึกที่รุนแรง ดุดัน ความรู้สึกรักและรู้สึกผิด หรือการพรรณนาถึงสถานที่ต่าง ๆ

ไอ้ท่าทองทองมีอยู่ที่ไหน
 ไม่มีใครเล่าแกลงให้แจ้งฉาน
 หรือจะมีทองคำในลำธาร
 ครั้งโบราณมีแต่เป็นแร่ทอง
 แต่ก่อนกาลบ้านเมืองรุ่งเรืองศรี
 สมัยนี้หาไม่นึกตายของ
 วางนิคานนามคำขึ้นสำรอง
 ชื่อท่าทองไว้แทนแสนรุ่งเรือง

(นิราศเรือนจำ , น. 182)

จากตัวอย่างจะเห็นถึงการใช้ภาษาถิ่นในการพรรณนาเรื่องราวของที่มาของชื่อท่าทอง (ปัจจุบันคือ อ.กาญจนดิษฐ์) ซึ่งมีที่มาคือเป็นที่ที่มีทองจำนวนมาก แต่ในปัจจุบันกลับไม่มี (หาไม่ หรือ หาหาย) ซึ่งตนเองนั้นก็รู้สึกเสียดาย (ตายของ) ในความเจริญรุ่งเรืองของตน การใช้สำนวนโวหารใน นิราศเรื่องนี้มีหลายแบบแต่ละแบบนับได้ว่าถึงขั้นศิลปะ ได้แก่ การพรรณนาให้เห็นภาพอย่าง ตรงไปตรงมาเป็นแบบหนึ่งที่ช่วยให้ผู้อ่านเกิดความแจ่มแจ้งชัดเจน การพรรณนาอย่างต้องตีความ เป็นการใช้สำนวนโวหาร ด้วยการซ่อนเร้นความหมายบางอย่างเอาไว้ผู้อ่านจะต้องอาศัยความคิด ความรู้สึก และประสบการณ์มาคิดพิจารณาจึงจะเข้าใจได้ และ การเปรียบเทียบ เป็นการใช้สำนวน โวหารที่ให้ความแจ่มชัดด้วยความหมาย และให้ความรู้สึกแก่ผู้อ่านอีกด้วย

เลยตะบึงถึงท่าที่หน้าพอด
 เห็นตลอดเรือนเรือมากเหลือหลาย
 ดูกกลางคืนพื้นบ้านท่านสบาย
 พวกหญิงชายชื่นชูด้วยคู่ชม

เผ้าคลอเคลียเมียบุตรสุดสวาท
 ไม่นิราศเรตรา่างอย่างกระम्म
 ทั้งข้าวปลาอาหารสำราญรมย์
 ชวานิคมนั่นน้กไม่ค้บค้คั้น

(นิราศเรือนจำ , น. 177)

ถ้อยคำและสำนวนที่ผู้แต่งใช้ ในการเล่าเรื่องราวซึ่งเกิดจากการสะท้อนความรู้สึก และการสร้างบรรยากาศ ผู้แต่งได้สร้างสิ่งดังกล่าวให้กระทบอารมณ์ของผู้อ่านได้เป็นอย่างดีอยู่หลายตอน โดยเฉพาะตอนที่กล่าวถึงความรักและความแค้นที่มีต่อภรรยา และตอนที่คร่ำครวญถึงลูก ก็ให้เกิดความสะเทือนใจ

จะเห็นได้ว่า ผู้แต่งสามารถเลือกใช้ถ้อยคำสำนวนในการเล่าเรื่องราวโดยใช้ภาษาถิ่นใต้ในการแหกหรือการพูดบอกเล่าเรื่องราวความทุกข์ยากของตนรวมถึงระบายความรู้สึกนึกคิดและการสอดแทรกค่านิยม คติสอนใจบางอย่างลงไปนิราศ ถึงแม้ว่านิราศเรื่องนี้จะเป็นเรื่องที่แต่งจากชาวบ้านแต่ก็เต็มไปด้วยถ้อยคำและสำนวนที่มีความไพเราะและทรงคุณค่า ไม่ได้เป็นเพียงแค่ถ้อยคำสามัญ แต่ยังสะท้อนถึงแนวคิดและสภาพสังคมและวัฒนธรรมได้อีกด้วย

4. ทรัพย์เสียเมียบุตรสุญโศก : คติธรรมจากนิราศเรือนจำและการสืบทอดนิราศ

ถึงแม้ว่า นิราศเรือนจำ จะเป็นวรรณกรรมที่บอกเล่าเรื่องราวที่เกิดขึ้นของชายคนหนึ่งที่ต้องไปอาศัยอยู่ในคุก แต่ก็ยังคงสอดแทรกคติธรรมสอนใจในเรื่องราวและการเล่าแบบนิราศ คติธรรม คือ ธรรมที่ควรยึดถือเป็นแบบอย่าง คือวัฒนธรรมทางศีลธรรมและทางจิตใจ อันเป็นคติหรือหลักการดำเนินชีวิตที่ส่วนใหญ่รับมาจากหลักธรรมทางศาสนามีความเกี่ยวข้องทางด้านจิตใจเป็นสำคัญ นิราศเรื่องนี้มีการนำเสนอแนวคิดและคติธรรมที่มาจากพระพุทธศาสนา โดยเฉพาะเรื่องบุญกรรม ความเชื่อ ความศรัทธาในพระพุทธศาสนา คติธรรมที่เกิดขึ้นมักมีแนวทาง ในการขอให้อำนาจแห่งพุทธศาสตร์ ช่วยคุ้มครองรวมถึงช่วยทำให้ชีวิตของมนุษย์มีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น

เดชะบุญข้าพเจ้าที่เคารพ
 ขอให้พบพุทธศาสน์เกิดชาติไหน
 ได้บวชตัวเป็นสงฆ์ทรงวินัย
 ใ้หน้าใจแจ่มกระจ่างในทางธรรม
 ขึ้นชื่อว่าทุจริตอย่าติดตน
 เดชะผลบุญช่วยชูปถัมภ์
 ผลข้าวขามน้ำขันฉันได้ทำ
 ช่วยชักนำก่อเกื้อเมื่อเกิดกาย
 เกิดชาติใดขอให้ใจบริสุทธิ์
 ทั้งเมียบุตรขอให้สมอารมณ์หมาย
 อย่าให้จากพรากพลัดกระจัดกระจาย
 ถึงจะตายก็ให้แก่ชะแรก่อน

(นิราศเรือนจำ , น. 195)

จะเห็นได้ว่า ผู้แต่งมีการสอดแทรกความเชื่อในเรื่องของภพชาติ การเวียนว่ายตายเกิด ดังจะเห็นได้จากการที่ขอให้ชาติหน้าได้เกิดมาพบพระพุทธศาสนา ได้บวชเรียนเป็นพระสงฆ์ ประกอบกับความเชื่อที่อยากให้เป็นผู้ช่วยอุปถัมภ์ทำให้ชาติหน้าเกิดมามีพร้อมทั้งทางโลกและทางธรรม อย่าให้ต้องตกกระทบลำบากเหมือนในชาตินี้ สังคมภาคใต้คุ้นชินกับวรรณกรรมหรือวรรณคดีคำสอน คือ วรรณคดีที่มุ่งสอนจริยธรรมแก่สังคม เป็นวรรณคดีที่แต่งขึ้นโดยมีจุดประสงค์ เพื่อให้เป็นคติเตือนใจ

สมาชิก ระดับต่าง ๆ ในสังคม เนื้อหาส่วนใหญ่สอนเรื่องการวางตัว วรรณคดีประเภทนี้ และให้คติธรรมที่เกี่ยวกับพระพุทธศาสนา

นอกจากการให้คติธรรมในนิราศเรื่องนี้แล้ว จากการศึกษาพบว่า จุดประสงค์ที่สำคัญของการแต่งนิราศเรื่องนี้ คือ การให้เห็นถึงความยากลำบากจากการกระทำของตนทั้งการเสีย ทรัพย์สิน ภรรยา การพรางจากบุตร นำมาซึ่งความ โศกเศร้าอันใหญ่หลวง ซึ่งถูกหยิบมาเล่าผ่านการเล่าแบบนิราศ จึงเป็นการสืบทอดและสร้างสรรค์นิราศในสมัยใหม่ คือ นอกจากเป็นการเล่าเรื่องราวพึ่งรำพันถึงนางอันเป็นที่รักแล้ว ยังสามารถใช้เป็นเครื่องมือในการเตือนใจ ไม่ให้คนในสังคมนั้นหลงผิดไปกระทำในสิ่งที่ไม่ควร

ขอตักเตือนเพื่อนชายไว้ด้วยกัน
เรื่องราวฉันท์ความไม่งามข้า
ถึงเรื่องเป็นเช่นข้า อย่าควรทำ
จงจดจำไว้เกิดประเสริฐดี
ใครมีเมียรูปงามทรมาสวาท
เมื่อนิราศร้างผิวพาตัวหนี
อย่าไปก่อเรื่องราวให้ยาวรี

(นิราศเรือนจำ , น. 212)

จะเห็นได้ว่า นิราศเรื่องนี้ เป็นทั้งภาพสะท้อน และแสดงข้อคิดเห็นเพื่อเตือนสติชายหญิงในเรื่องของการครองคู่และการประพฤติตน รวมถึงการกล่าวถึงความเชื่อเรื่องของเวรกรรม โชคชะตา และภพชาติ ยังเป็นเครื่องมือในการควบคุมพฤติกรรมบางประการของสังคม เครื่องมือในการควบคุมนี้มีได้ หมายถึงว่ารักมีส่วนในการใช้วรรณกรรม เพื่อวัตถุประสงค์บางอย่าง แต่หมายถึงการที่คนในสังคมสามารถหยิบยกเอาอุทาหรณ์สอนใจนี้ ไปใช้ในการบอกเล่าเพื่อสั่งสอนให้คนรุ่นหลังได้เห็นถึงผลของการกระทำ ซึ่งมีการเล่าตั้งแต่ต้นจนถึงต้องมาติดให้ทุกข์ จึงมีคุณค่าอย่างยิ่งที่คนในสังคมควรการอนุรักษ์และหยิบยกมาใช้ให้เกิดประโยชน์

สรุป

นิราศเรือนจำ หรือนิราศขึ้น เป็นนิราศเชิงบันทึกเหตุการณ์และสภาพทางสังคมในสมัยรัชกาลที่ 7 เป็นนิราศเรื่องนี้นอกจากแต่งจากเหตุการณ์จริงที่นายขึ้นหรือผู้แต่งต้องโดนจำคุก กล่าวถึงสาเหตุที่ทำให้ตนเองต้องกระทำความผิดฐานทำร้ายผู้อื่นให้แขนขาด การมอบตัวและการถูกคุมขัง กล่าวถึงการตั้งบ้านเรือนและวิถีชีวิตของผู้คน การบันทึกสภาพคุกและสภาพนักโทษที่ถูกจองจำในสมัยนั้นและกล่าวถึงความผิดหวังจากความรัก รวมทั้งแทรกข้อคิดและทัศนะต่าง ๆ เกี่ยวกับความประพฤติและการครองเรือน

นิราศเรื่องนี้จึงได้ชื่อว่าเป็นบันทึกราวประวัติศาสตร์ เนื่องจากมีการกล่าวถึงเหตุการณ์สำคัญและเหตุการณ์ในท้องถิ่นเท่า ๆ กันตามทัศนะของผู้บันทึกในลักษณะของเรื่องเล่า (Fiction) การเล่าเรื่องและความรู้สึกของตนเองที่เกิดจากความผิดหวัง จนเป็นต้นเหตุนำไปสู่การกระทำผิดจนได้รับโทษ นอกจากเป็นบันทึกราวของผู้แต่งโดยตรงแล้ว ยังได้บันทึกสภาพทางสังคมการเมือง วัฒนธรรม และค่านิยมบางประการว่าเนื่องมาจากบริบทหรือสภาพแวดล้อมที่แตกต่างจากปัจจุบัน สถานที่บางแห่งหรือสภาพเหตุการณ์บางอย่างที่เปลี่ยนแปลงไปอีกด้วย

นิราศเรือนจำ มีการกล่าวถึงแนวคิดและค่านิยมของคนในสมัยนั้นอย่างเห็นได้ชัด คือ เรื่องศักดิ์ศรีและบุญกรรม และยังปรากฏแนวคิดและค่านิยมบางประการที่เกิดขึ้นในเรื่อง ประการแรกเป็นเรื่องของศักดิ์ศรีที่ชายคนหนึ่งจะยอมไม่ได้ถ้ามีใครมาหยามเกียรติด้วยการพาราษฎรของตัวเองไปคบชู้ ประการที่สองคือค่านิยมของลูกผู้ชายในการยอมรับความจริง จะเห็นได้ว่านายขึ้นไม่ได้มีที่ท่าที่จะ

ปฏิเสธข้อกล่าวหาใด ๆ หากแต่เป็นการรับสารภาพว่าตนนั้นกระทำความผิดจริง และไม่ได้เพียงแค่สารภาพเท่านั้นแต่ยังเป็นการกล่าวถึงเหตุจูงใจในการก่อเหตุด้วย ซึ่งตรงกับค่านิยม นักเลง ในสังคมใต้นอกจากนี้ยังมี แนวคิดและค่านิยม ที่เป็นการให้เกียรติกับผู้ที่มีความรู้ โดยเฉพาะผู้พิพากษาอีกด้วย

ด้านการใช้ถ้อยคำสำนวน ผู้แต่งสามารถเลือกใช้ถ้อยคำสำนวนในการเล่าเรื่องราวโดยใช้ภาษาถิ่นใต้ในการแหงหรือการพูดบอกเล่าเรื่องราวความทุกข์ยากของตนรวมถึงระบายความรู้สึกนึกคิดและการสอดแทรกค่านิยม คติสอนใจบางอย่างลงไปนิราศ ถึงแม้ว่านิราศเรื่องนี้จะเป็นเรื่องที่แต่งจากชาวบ้านแต่ก็เต็มไปด้วยถ้อยคำและสำนวนที่มีความไพเราะและทรงคุณค่า ไม่ได้เป็นเพียงแค่ถ้อยคำสามัญ แต่ยังสะท้อนถึงแนวคิดและสภาพสังคมและวัฒนธรรมได้

นอกจากการให้คติธรรมในนิราศเรื่องนี้แล้ว จากการศึกษาพบว่า จุดประสงค์ที่สำคัญของการแต่งนิราศเรื่องนี้ คือ การให้เห็นถึงความยากลำบากจากการกระทำของตนทั้งการเสีย ทรัพย์สิน ภรรยา การพรากจากบุตร นำมาซึ่งความ โศกเศร้าอันใหญ่หลวง ซึ่งถูกหยิบมาเล่าผ่านการเล่าแบบนิราศ จึงเป็นการสืบทอดและสร้างสรรค์นิราศในสมัยใหม่ และแสดงข้อคิดเห็นเพื่อเตือนสติชายหญิงในเรื่องของการครองคู่และการประพฤติตน รวมถึงการกล่าวถึงความเชื่อเรื่องของเวรกรรม โชคชะตา และภพชาติ ยังเป็นเครื่องมือในการควบคุมพฤติกรรมบางประการของสังคม จึงมีคุณค่าอย่างยิ่งที่คนในสังคมควรการอนุรักษ์และหยิบยกมาใช้ให้เกิดประโยชน์

เอกสารอ้างอิง

- กวี รั้งสิวรักษ์.(2544). นิราศเรือนจำ. ธารบัวแก้ว : นนทบุรี.
โครงการสารานุกรมไทยสำหรับเยาวชน โดยพระราชประสงค์ในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว.
(2551). *สารานุกรมไทยสำหรับเยาวชนฯ ฉบับเสริมการเรียนรู้ เล่ม 31*. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : รุ่งศิลป์การพิมพ์.
- จิราหนู โสภากและวนิชยา ศิลบุตร. (2560). *พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวกับการส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมเพื่อการดำรงความเป็นอารยะของสยามประเทศในยุคเปลี่ยนผ่าน*. สถาบันพระปกเกล้า.
- นิพัทธ์ แยมเดช และสมบัติ มั่งมีสุขศิริ. “อิสระแห่งกวี” ในนิราศภูเขาทอง และนิราศเมืองเพชร ของสุนทรภู่. *วารสารมนุษยศาสตร์มหาวิทยาลัยรัตนนคร*, 17(3).
- ทิตนา เขมมณี. (2542). *การพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมและค่านิยมจากทฤษฎีสู่การปฏิบัติ*. กรุงเทพฯ: สมชายการพิมพ์.
- พัชลินจ์ จินนูน. (2557). บทบาททางสังคมของวรรณกรรมคำสอนภาคใต้ “ฉบับพิมพ์เล่มเล็ก” (The Social Roles of the Southern Didactic Literature in Booklet Format). *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี (Journal of Humanities and Social Sciences, SRU)*, 5(2), 93–128.
- วัลยา จัตยารักษ์. (2536). ธรรมชาติกับวรรณกรรมนิราศ. *วรรณวิทัศน์*, 3, 134–151.
- สุกิจ มะลิผล. (2545). *ศึกษานิราศของหลวงจ๊กปาณี(มหาฤกษ์)*. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต. สงขลา : มหาวิทยาลัยทักษิณ.
- สุธิวงศ์ พงศ์ไพบูลย์. (2542). *นักเลง*. ใน สารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคใต้ 9, 3673 - 3675.
- อภิชาติ ตั้งตระกูล. (2559). *ค่านิยมส่วนบุคคล แรงจูงใจ และความคาดหวังในส่วนประสมทางการตลาดที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเรียนโรงเรียนกวดวิชาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายในกรุงเทพมหานคร*. บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยกรุงเทพ.
- อุทัย สินธุสาร. *สารานุกรมไทย เล่ม ๒*. [ม.ป.ป.ม., ม.ป.ท.].

วจนกรรณการให้คำปรึกษาสุขภาพทางเพศของวัยรุ่น
ในเว็บไซต์ lovecarestation.com

Speech Acts Strategy for Sexual Well-Being Consultation to Teenagers
via lovecarestation.com Website.

สุชาดา สุตจันทร์^{1*} อลิสา คุ่มเคี่ยม² สมิตชชาติ พุมมา³
Suchada Sudjan^{1*} Alisa Khumkhiam^{2*} Samitcha Pumma³

¹นิสิตหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย มหาวิทยาลัยทักษิณ
Master of Arts program students Thai language major Thaksin University.

¹Corresponding author e-mail: bkkshop909@gmail.com โทร. 093-7685810

²อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ มหาวิทยาลัยทักษิณ

Thesis advisor Thaksin University. e-mail: khwanalisa@gmail.com โทร. 062-2296415

³อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ มหาวิทยาลัยทักษิณ

Thesis advisor Thaksin University. e-mail: samitchapumma@yahoo.com โทร. 093-6578953

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อจำแนกประเภทวจนกรรณที่ปรากฏการให้คำปรึกษาสุขภาพทางเพศของวัยรุ่น ในเว็บไซต์ lovecarestation.com โดยใช้แนวคิดเรื่องกลุ่มวจนกรรณ และเงื่อนไขวจนกรรณของ Searle เป็นเกณฑ์ในการวิเคราะห์ข้อมูล จำนวนทั้งสิ้น 201 ข้อความ ผลการศึกษาประเภทวจนกรรณ พบว่าแบ่งออกเป็น 2 กลุ่มวจนกรรณ ดังนี้ 1) วจนกรรณกลุ่มบอกกล่าว พบ 50 ข้อความ คิดเป็นร้อยละ 24.9 2) วจนกรรณกลุ่มชี้แนะ พบ 9 ข้อความ คิดเป็นร้อยละ 4.5 สะท้อนให้เห็นถึงเจตนาของผู้ให้คำปรึกษาที่ต้องการบอกเล่าเรื่องราวเกี่ยวกับความคิด ความรู้สึกที่มีต่อปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น เพื่อให้ผู้ขอรับคำปรึกษาได้เห็นถึงมุมมองที่มีความหลากหลาย ซึ่งผู้ให้คำปรึกษาในเว็บไซต์ lovecarestation.com ต้องการแลกเปลี่ยนความคิดหรือทัศนคติกับผู้ขอรับคำปรึกษา เพื่อให้สามารถนำไปประกอบการตัดสินใจและแก้ไขปัญหาต่อไปได้

คำสำคัญ: วจนกรรณ; การให้คำปรึกษา; สุขภาพทางเพศ; วัยรุ่น; เว็บไซต์ lovecarestation.com

ABSTRACT

The purpose of this research is to study and categorize the types of speech acts appearing as consultation strategy for sexual to teenagers on the website lovecarestation.com. The analysis employs Searle's speech act theory to classify the data. A total of 201 texts were analyzed, revealing two main types of speech acts: 1) assertive speech acts found in 50 texts, accounting for 24.9%, and 2) directive speech acts found in 9 texts, accounting for 4.5%. This reflects the intentions of advisors to narrate stories related to thoughts and feelings about various problems, allowing advice seekers to see diverse perspectives. Advisors on lovecarestation.com aim to exchange ideas or viewpoints with advice seekers to aid in decision-making and problem-solving.

Keywords: Speech Acts; Consultation; Strategy for Sexual; Teenagers; Lovecarestation.com Website.

บทนำ

ปัญหาทางเพศของวัยรุ่นเกิดจากวัยรุ่นมีความคิด ความเชื่อการมีเพศสัมพันธ์ที่ไม่เหมาะสม ขัดแย้งขนบธรรมเนียม ประเพณีวัฒนธรรมของสังคมไทย หากมีความเชื่อในสิ่งใดจะมีแนวโน้มปฏิบัติ ตามความเชื่อนั้น ดังนั้นการให้คำปรึกษาเป็นวิธีการหนึ่งสามารถปรับเปลี่ยนความคิดของวัยรุ่น ซึ่ง ปัญหาทางเพศนับเป็นปัญหาวัยรุ่นที่ติดอันดับ ส่วนหนึ่งอาจมาจากไม่มีการสนทนาภายในครอบครัว ไม่เปิดใจที่จะรับฟัง

การมองว่าเรื่องเพศเป็นเรื่องต้องห้ามทำให้เกิดปัญหาใหญ่ตามมา แต่ควรมองเป็นเรื่อง ธรรมชาติที่สามารถปรึกษาเมื่อเวลาใดก็ได้ โดยเฉพาะช่วงที่กำลังประสบปัญหาซึ่งประกอบกับสังคม ในปัจจุบันมีการเผยแพร่ข้อมูลทั้งสื่อโทรทัศน์และอินเทอร์เน็ตเกี่ยวกับอารมณ์มากกว่าวิชาการที่เป็น ประโยชน์ อีกวิธีหนึ่งสามารถช่วยเรื่องปัญหาทางเพศของวัยรุ่น คือ การให้คำปรึกษา ตามที่ (มัลลวีร์ อุดลัฒนศิริ, 2554) กล่าวว่า การให้คำปรึกษาเป็นกระบวนการหนึ่งจะช่วยให้วัยรุ่นรู้จักตนเองเกิด การยอมรับ และปรับปรุงพฤติกรรมของตนเอง ปัจจุบันพบว่าวัยรุ่นประสบปัญหาทางเพศเป็นจำนวน มากต้องการที่ปรึกษาทางจิตใจ ซึ่งในประเทศไทยมีสถานบริการให้คำปรึกษาทั้งหน่วยภาครัฐ เอกชน และออนไลน์ เพื่อคอยให้คำปรึกษาแก่วัยรุ่นในการแก้ไขปัญหาและสามารถดำเนินชีวิตในสังคมได้ อย่างมีความสุข

ผู้วิจัยเล็งเห็นว่าถ้อยคำที่ปรากฏในการให้คำปรึกษา ไม่เพียงแต่เป็นการใช้ลีลาในการใช้ ภาษาที่แสดงถึงความเป็นกันเองเท่านั้น แต่แอบแฝงไปด้วยเจตนาต่าง ๆ อันเป็นเครื่องมือที่สำคัญ นำไปสู่ทางออกของปัญหา เพื่อให้ผู้ขอรับคำปรึกษามองเห็นถึงจุดบกพร่องที่ทำให้เกิดปัญหาและได้ เลือกรูปแบบตามแนวทางการแก้ปัญหาซึ่งถ้อยคำที่ผู้เขียนแสดงเจตนาของการสื่อสารไปสู่การกระทำนี้ เรียกว่า “วจนกรรม” โดย (สุจริตลักษณ์ ศิผดุง, 2552) ได้กล่าวว่า วจนกรรมมีแนวคิดที่ว่าด้วยการ สื่อสาร ซึ่งถ้อยคำไม่ได้บอกเพียงข้อเท็จจริงเท่านั้น แต่ยังแฝงด้วยการกระทำอย่างใดอย่างหนึ่ง

นอกจากนี้ ผู้วิจัยพบผลงานการตีพิมพ์รูปแบบบทความที่น่าสนใจศึกษาเกี่ยวกับปัญหาทาง เพศ ทั้งหมด 3 เรื่อง ได้แก่ (วิสันต์ สุขวสิทธิ, 2556) ศึกษาเพศ - ภาษา : การสื่อความคิดเกี่ยวกับ เพศสภาวะผ่านกลวิธีทางภาษาในวาทกรรมสาธารณสุขภาษาไทย (เอี่ยม อามาศยมุลตรี, 2560) ศึกษา กลวิธีทางภาษา : การสื่อความคิดทางเพศในเพลงลูกทุ่งอีสาน และ (นพวรรณ เมืองแก้ว, 2560) ศึกษา กลวิธีทางภาษาที่ใช้ในการให้คำแนะนำปัญหาความรักของเพศที่สาม: กรณีศึกษารายการวิทยุ “ไก่อ๋ม ค่อยๆ เชื้อ”

ผู้วิจัยเล็งเห็นว่าบทความดังกล่าว ส่วนใหญ่มุ่งแต่เพียงศึกษาเนื้อหาที่นำเสนอเกี่ยวกับ ปัญหาสภาวะทางเพศเท่านั้น แต่ไม่พบว่ามีงานวิจัยของผู้ใดศึกษาเกี่ยวกับในการให้คำปรึกษาสุ ขภาวะทางเพศของวัยรุ่นจากเว็บไซต์ lovecarestation.com โดยใช้แนวคิดวจนกรรม ด้วยเหตุนี้ทำให้ ผู้วิจัยเกิดความสนใจที่จะศึกษาวจนกรรมการให้คำปรึกษาสุภาวะทางเพศของวัยรุ่นในเว็บไซต์ lovecarestation.com เพื่อแสดงให้เห็นถึงการใช้วจนกรรมหรือถ้อยคำที่แฝงไปด้วยเจตนาต่าง ๆ ที่ จะนำไปสู่ทางออกของปัญหา โดยในส่วนนี้ผู้วิจัยจะใช้กรอบแนวคิดทฤษฎีวจนกรรม ของ Searle เป็น เกณฑ์ในการวิเคราะห์ เพื่อแสดงถึงการใช้วจนกรรมในบริบทของการให้คำปรึกษาอย่างชัดเจน มี ความเข้าใจในความหมายของคำพูดที่กล่าวมาได้เป็นอย่างดี

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อจำแนกประเภทวจนกรรมที่ปรากฏการให้คำปรึกษาสุภาวะทางเพศของวัยรุ่น ใน เว็บไซต์ lovecarestation.com

ระเบียบวิธีวิจัย

1. ศึกษาข้อมูลเบื้องต้นจากเว็บไซต์ lovecarestation.com ดำเนินงานโดย Path2Health สนับสนุนโดยองค์การยูนิเซฟ ซึ่งเป็นการบริการห้องแชทออนไลน์ที่ให้คำปรึกษาเรื่องสุขภาพทั้งทางกายและทางจิตใจแก่วัยรุ่น เพื่อที่จะได้ทราบจุดมุ่งหมายของเว็บไซต์ และข้อมูลพื้นฐานในการวิเคราะห์ข้อมูล

2. ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับวุ้นกรรม ดังนี้

2.1 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับวุ้นกรรม

2.2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับสุขภาพทางเพศของวัยรุ่น

2.3 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการให้คำปรึกษา

3. รวบรวมข้อมูลจากเว็บไซต์ lovecarestation.com เป็นเว็บไซต์ที่มีการให้คำปรึกษาสุขภาพทางเพศของวัยรุ่น บริการเวลา 16:00 – 24:00 น. ของทุกวันที่เผยแพร่ทางเว็บไซต์ lovecarestation.com บนเว็บบอร์ด โดยผู้วิจัยใช้ข้อมูลตั้งแต่ปีพุทธศักราช 2559 จนถึงปีพุทธศักราช 2566 รวมคำถามทั้งสิ้น 19,614 คำถาม

4. ผู้วิจัยนำข้อมูลแต่ละปีพุทธศักราชมาคิดเป็นร้อยละ 1 ของแต่ละปี เพื่อจะเก็บรวบรวมคำถามยอดฮิตบนเว็บบอร์ดมาเป็นข้อมูลในการวิเคราะห์ จำนวนทั้งหมด 201 คำถาม จากนั้นจึงข้อความดังกล่าวมาวิเคราะห์เป็นลำดับถัดไป โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพควบคู่กับวิธีวิจัยเชิงปริมาณ คือ ผู้วิจัยนับความถี่ของการปรากฏการใช้วุ้นกรรม

5. สรุปและนำเสนอผลการวิจัยพรรณนาวิเคราะห์

ผลการวิจัย

ผลการศึกษาพบว่าประเภทวุ้นกรรมในการให้คำปรึกษาสุขภาพทางเพศของวัยรุ่นในเว็บ lovecarestation.com สามารถแบ่งออกเป็น 2 กลุ่มวุ้นกรรม ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1.1 วุ้นกรรมกลุ่มบอกกล่าว (Representative หรือ Assertive) หมายถึง วุ้นกรรมเน้นให้เห็นว่าผู้ให้คำปรึกษาเชื่อในความเป็นจริงเรื่องราวเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น จึงได้บอกเล่าข้อมูลเหล่านั้นให้แก่ผู้ขอรับคำปรึกษา เพราะเป็นประโยชน์กับผู้ขอรับคำปรึกษา ผู้วิจัยพบว่ามีการใช้วุ้นกรรมกลุ่มบอกกล่าว จำนวน 50 ถ้อยคำ คิดเป็นร้อยละ 24.9 ผู้วิจัยพบการปรากฏวุ้นกรรมย่อย 3 วุ้นกรรม คือ วุ้นกรรมการแสดงความคิดเห็น วุ้นกรรมการยืนยัน และวุ้นกรรมการบอกเล่า ดังต่อไปนี้

1.1.1 การปรากฏใช้วุ้นกรรมเดียว สามารถแบ่งออกเป็น 3 วุ้นกรรม ได้แก่

1) วุ้นกรรมการแสดงความคิดเห็น (Expressing Opinions) เป็นถ้อยคำที่ผู้ให้คำปรึกษาต้องการจะแสดงความคิดเห็น ความรู้สึกตัวเองให้ผู้ขอรับคำปรึกษาทราบ เป็นการแสดงความคิดเห็นต่อการกระทำและการแสดงความคิดเห็นต่อสาเหตุของปัญหา ผู้วิจัยพบว่าผลการศึกษการใช้วุ้นกรรมการแสดงความคิดเห็น พบจำนวน 18 ข้อความ คิดเป็นร้อยละ 9 ดังตัวอย่าง

ผู้ขอรับคำปรึกษา : สวัสดิ์ค่ะ พอติมีเพศสัมพันธ์วันศุกร์ แบบใส่ถุงยางและหลังในถุงยางค่ะ แต่เช็ดแล้วถุงยางไม่ได้รั้ว แต่สองวันหลังจากนั้นประมาณตี 3 ของเช้าวันจันทร์ เป็นกระเพาะปัสสาวะอักเสบค่ะ ฉีเป็นเลือด ตอนแรกเอาที่ชู้ซัดคิดว่าเป็นประจำเดือน แต่พอเข้ามาก็ไม่มีเลือดแล้วค่ะ แถมตอนนี้ประจำเดือนก็ยังไม่มา ปกติจะเลื่อนแค่ 3 วัน แต่ตอนนี้เลื่อนมาเป็นอาทิตย์แล้ว กังวลมาก ๆ ค่ะ แล้วตอนมีเพศสัมพันธ์ก็เป็นช่วงใกล้ ๆ กับที่ประจำเดือนจะมาด้วยค่ะ แต่ปรากฏว่ายังไม่มาเลย เครียดมากค่ะ

ปล. เดือนก่อนหน้ามี sex แบบไม่สอดใส่ แต่ด้วยความกังวลเลยกินยาคุม
ฉุกเฉินแบบ 1 เม็ดไปค่ะ

(ปีพุทธศักราช 2560)

ผู้ให้คำปรึกษา : หากก่อนหน้าคุณมี พสพ. แบบไม่สอดใส่และกินยาคุม
ฉุกเฉิน เม็นส์ไม่มาไม่น่าแปลก เพราะเป็นผลข้างเคียงจากยาคุมฉุกเฉินที่
กินไป ไม่ต้องทำอะไร รออย่างเดียว ภาวะแพ้สวาระอักเสบที่คุณเป็นอยู่
อาจเกิดจากการมี พสพ. แบบปลอดภัยโดยที่สวมถุงยางและเชื้อเข้าสู่ท่อ
ปัสสาวะทำให้เกิดการติดเชื้อได้

(ปีพุทธศักราช 2560)

ข้อความข้างต้นผู้ขอรับคำปรึกษามีความต้องการปรึกษาเรื่องประจำเดือนมาไม่ปกติและมี
เพศสัมพันธ์แบบการป้องกันด้วยการสวมถุงยางอนามัยแล้วหลังใน ต่อมามีอาการเป็นภาวะ
ปัสสาวะอักเสบ ซึ่งก่อนหน้าผู้ขอรับคำปรึกษาได้มีเพศสัมพันธ์แบบไม่ป้องกันอีก ดังนั้นปัญหา
ดังกล่าวผู้ให้คำปรึกษาได้แสดงให้เห็นถึงเจตนาการแสดงความคิดเห็นการกล่าวถึงสาเหตุของการ
กระทำนั้นที่เกิดขึ้น และมีการใช้รูปภาพปรากฏ “ไม่มาไม่น่าแปลก” “ไม่ต้องทำอะไร รออย่าง
เดียว” ทำให้ผู้อ่านรู้สึกว่าเป็นเรื่องประจำเดือนมาคลาดเคลื่อนเป็นเรื่องปกติ เพื่อพยายามหาทาง
ช่วยให้ผู้รับคำปรึกษาเกิดความสบายใจมากยิ่งขึ้น สืบเนื่องจากปัญหาที่เกิดขึ้นกับผู้ขอรับคำปรึกษา
จากผลข้างเคียงยาคุมฉุกเฉิน เมื่อผนวกกับข้อมูลของผู้วิจัยเข้าใจว่ายาคุมฉุกเฉินนับว่าเป็นยาเม็ด
ฮอร์โมนที่มีขนาดสูง รับประทานหลังจากมีเพศสัมพันธ์เพื่อลดโอกาสตั้งครรภ์ ซึ่งไม่ว่าใครก็ตามที่
รับประทานยาคุมฉุกเฉินจะมีผลข้างเคียง เช่น ประจำเดือนมาไม่ปกติ คลื่นไส้ ปวดศีรษะ และปวดท้อง
รวมทั้งมีการใช้รูปภาพ “อาจเกิดจาก” ซึ่งเป็นการคาดคะเนความเป็นได้ไปในในการกระทำข้างต้นที่
เกิดขึ้น

2) วัจนกรรมการยืนยัน (Asserting) เป็นถ้อยคำที่ผู้ให้คำปรึกษาเชื่อใน
ความเป็นจริงของถ้อยคำนั้น ๆ จึงต้องการบอกเล่าให้ผู้ขอรับคำปรึกษาฟัง เพราะเห็นว่าจะช่วยให้ผู้
ขอรับคำปรึกษาตัดสินใจบางสิ่งบางอย่างได้ ผู้วิจัยพบว่าผลการศึกษการใช้วัจนกรรมการยืนยัน พบ
จำนวน 13 ข้อความ คิดเป็นร้อยละ 6.5 ดังตัวอย่าง

ผู้ขอรับคำปรึกษา : ปจด. มาช่วง 1-6 แล้วมี พสพ. ครั้งแรกใส่ถุงแตกนอก
ช่วง 9-10 แล้ว ปจด. มาอีกรอบวันที่ 16 เป็นสีน้ำตาลเข้ม ปกติกินยาคุม
อยู่แล้วด้วยค่ะ จะมีโอกาสท้องไหมคะ

(ปีพุทธศักราช 2563)

ผู้ให้คำปรึกษา : สวมถุงยางทุกครั้งที่สุดใส่และคุณกินยาคุมประจำอยู่
ด้วย ไม่ท้องแน่นอน

(ปีพุทธศักราช 2563)

ข้อความข้างต้นผู้ขอรับคำปรึกษามีความต้องการปรึกษาเรื่องประจำเดือนมา 2 รอบใน 1
เดือนและได้มีเพศสัมพันธ์กับคู่รักของตนเองในครั้งแรกแบบไม่สวมถุงยางอนามัย หลังนอก รวมทั้ง
ผู้หญิงได้รับประทานยาคุมฉุกเฉินโดยตลอด จึงมีความกังวลใจจะเกิดการตั้งครรภ์ ดังนั้นปัญหา
ดังกล่าวผู้ให้คำปรึกษาได้แสดงให้เห็นถึงการยืนยันในการกระทำของผู้ขอรับคำปรึกษา จะเห็นได้ว่า
ผู้ให้คำปรึกษาใช้คำว่า “แน่นอน” เพื่อแสดงเจตนาว่าผู้ให้คำปรึกษาเชื่อว่าสิ่งที่ผู้ขอรับคำปรึกษา
กระทำนั้น เป็นสิ่งที่ถูกต้องและปลอดภัย

ถุงยางอนามัยกับวัยรุ่นนับว่าเป็นสิ่งที่หลายคนมักมองข้าม เพราะความกลัวหรือเงินอายุการ
ไปซื้อถุงยางอนามัยมาใช้ ซึ่งทำให้เกิดปัญหาตามมากับวัยรุ่นจำนวนมากที่มีเพศสัมพันธ์แบบไม่มีการ
ป้องกันด้วยถุงยางอนามัย ถึงแม้ว่าจะมีวิธีการป้องกันปัญหาการตั้งครรภ์อื่น ๆ ก็ตาม โดยวิธีการ

ป้องกันโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ที่ดี ต้องเริ่มที่การปรับทัศนคติความคิดของการใช้ถุงยางอนามัยกับวัยรุ่นก่อน จะทำให้ปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นของวัยรุ่นในปัจจุบันไม่ว่าจะการท้องไม่พร้อม โรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์อาจจะลดลงตามมา

3) วจนกรรบบอกเล่า (Affirmative) เป็นถ้อยคำที่ผู้ให้คำปรึกษาต้องการให้เนื้อหาสาระด้วยการบอกเล่าเรื่องราวข้อมูล หรือข้อเท็จจริงให้แก่ผู้เข้ารับคำปรึกษา เพราะข้อมูลเหล่านั้นเป็นประโยชน์กับผู้เข้ารับคำปรึกษา และสามารถนำไปสู่ข้อคิดที่ดีให้แก่ผู้เข้ารับคำปรึกษาในการแก้ไขปัญหาได้ ผู้วิจัยพบว่าผลการศึกษากการใช้วจนกรรบบอกเล่า พบจำนวน 2 ข้อความ คิดเป็นร้อยละ 1 ดังตัวอย่าง

ผู้เข้ารับคำปรึกษา : สวัสดีครับ ผมขออนุญาตปรึกษานะครับปกติชายไทย
โดยทั่ว ๆ ไปแล้ว มีขนาดตอนแข็งตัวยาวสุดกี่นิ้วครับ

(ปีพุทธศักราช 2564)

ผู้ให้คำปรึกษา : โดยค่าเฉลี่ยก็ 4 นิ้ว

(ปีพุทธศักราช 2564)

ข้อความข้างต้นผู้เข้ารับคำปรึกษามีความต้องการปรึกษาเรื่องขนาดอวัยวะเพศชายของคนไทยมาตรฐานกรณีตอนแข็งตัว ดังนั้นผู้ให้คำปรึกษาได้แสดงให้เห็นถึงผู้ให้คำปรึกษามีเจตนาบอกเล่าข้อมูลเกี่ยวกับขนาดอวัยวะเพศของผู้ชายไทยทั่วไป เพื่อให้ผู้เข้ารับคำปรึกษามีข้อมูลความรู้ที่ถูกต้อง

1.1.2 การปรากฏใช้วจนกรรบบอกเล่ามากกว่า 1 วจนกรรรม สามารถแบ่งออกเป็น 4 ลักษณะ ดังต่อไปนี้

1) วจนกรรรมการยืนยัน + วจนกรรรมการแสดงความคิดเห็น พบจำนวน 9 ข้อความ คิดเป็นร้อยละ 4.5 ดังตัวอย่าง

ผู้เข้ารับคำปรึกษา : อวัยวะเพศผมถูกแฟนกัดเล่นแต่แรงเกินไป คิดว่าฟัน
น่าจะไปฉีกข้างในจนข้างในเป็นแผลเปิดลึกเข้าไป แต่บริเวณผิวหนังด้าน
นอกไม่เป็นอะไรเลยครับ แค่อูบๆ ออกมา แต่ถ้าเอามือลูกลงจากหัว มัน
จะหลุดไปแล้วเรียบ แต่ถ้าลูบขึ้น มันจะเหมือนเวลาเราลูบย่อนแผลที่เปิดอยู่
ให้ยังเปิดออกครับ ตอนแรกที่โดนมีเลือดออกมาทางรูปัสสาวะด้วยนิด
หน่อย แต่เวลาฉี่ไม่มีอาการเจ็บนะครับ แต่ถ้ามีการแข็งตัวหรือมีการเสียด
สี จะมีการแสบเจ็บที่บริเวณนั้น ที่เหมือนเป็นรอยแผลบาดลึกเข้าไป
ผมต้องทำอะไรครับ ถึงจะเชื่อมเอ็นข้างในของมันเปิดอยู่ ให้มันกลับมาปิด
สนิท?

(ปีพุทธศักราช 2561)

ผู้ให้คำปรึกษา : ทราบได้อย่างไรว่าเป็นเอ็นที่ถูกกัด บริเวณอวัยวะเพศ
นอกจากเส้นเลือดที่มาเลี้ยงแล้วก็มีเส้นประสาทกับกล้ามเนื้อที่ทำงาน
ประสานกันช่วยให้อวัยวะเพศแข็งตัว สันนิษฐานว่าการกัดที่ไม่เห็น
บาดแผลด้านนอก ไม่น่าจะทำให้เกิดแผลด้านในได้ อาจจะเป็นแค่
กล้ามเนื้อฉีก ซึ่งไม่ต้องทำอะไร ปล่อยให้มันสมานตัวเอง หายเองค่ะ

(ปีพุทธศักราช 2561)

ข้อความข้างต้นผู้เข้ารับคำปรึกษามีความต้องการปรึกษาเรื่องอวัยวะเพศของตนเอง (ผู้ชาย) มีบาดแผลที่เกิดจากการมีเพศสัมพันธ์กับคู่อีกของตน จึงทำให้ได้รับบาดเจ็บบริเวณอวัยวะเพศ ดังนั้นปัญหาดังกล่าวผู้ให้คำปรึกษาได้แสดงความความคิดเห็น ปรากฏในรูปภาพ “สันนิษฐาน” “ไม่น่าจะ” “อาจจะ” หมายถึง ลงความเห็นเป็นเชิงคาดคะเนไว้ก่อน ซึ่งผู้ให้คำปรึกษาที่มีความคิดเป็นการแสดงความคิดเห็นต่อสาเหตุปัญหาที่เกิดขึ้น เพื่อเจตนาคาดการณ์ความเป็นไปได้ตามข้อมูลของ

ตนในฐานะเป็นผู้ให้คำปรึกษา จากนั้นผู้ให้คำปรึกษาได้เจตนายืนยันปัญหาที่เกิดขึ้นของผู้ขอรับคำปรึกษา ด้วยการให้คำตอบในสิ่งที่ผู้ขอรับคำปรึกษาต้องการปรึกษา เพื่อยืนยันในปัญหาดังกล่าวไม่มีความร้ายแรง และความเป็นห่วงใยต่อผู้ขอรับปรึกษา

2) วัจนกรรมกรยืนยัน + วัจนกรรมกรบอกเล่า พบจำนวน 4 ข้อความ คิดเป็นร้อยละ 2 ดังตัวอย่าง

ผู้ขอรับคำปรึกษา : ผมได้ทานยา PEP หมดแล้ว 28 เม็ด หมอนัดตรวจวันที่ ผลออกมา non reactive เชื้อถือได้หรือยังครับ แล้วจำเป็นต้องไปตรวจซ้ำอีกไหม

(ปีพุทธศักราช 2562)

ผู้ให้คำปรึกษา : การตรวจด้วยน้ำยา gen4 สามารถตรวจได้หลังจากเสี่ยง 4 สัปดาห์ เป็นต้นไป หากผลเป็น non reactive or negative ก็แปลว่าไม่ติดเชื้อ จากการเสี่ยงครั้งที่ผ่านมาล่าสุด

(ปีพุทธศักราช 2562)

ข้อความข้างต้นผู้ขอรับคำปรึกษามีความต้องการปรึกษาเรื่องการตรวจเลือด HIV ที่ก่อนหน้านี้ได้ทำการตรวจไปเรียบร้อยแล้ว ผลออกมาไม่มีการติดเชื้อ แต่ผู้ขอรับคำปรึกษามีความไม่แน่ใจในผลตรวจดังนั้นปัญหาดังกล่าวผู้ให้คำปรึกษาแสดงให้เห็นถึงเจตนาบอกเล่าข้อมูลเกี่ยวกับตรวจเลือด HIV หรือ ตรวจ HIV ของผู้ขอรับคำปรึกษาที่เผชิญปัญหาความเสี่ยงต่อการติดเชื้อ HIV ซึ่งผู้ให้คำปรึกษาได้อธิบายการตรวจ HIV ด้วยน้ำยา Gen 4 ที่เร็วและได้ประสิทธิภาพ เพื่อบอกเล่าข้อมูลให้ผู้ขอรับคำปรึกษาได้รับทราบข้อมูลที่ถูกต้อง นอกจากนี้ผู้ให้คำปรึกษาได้ยืนยันการกระทำของผู้ขอรับปรึกษาที่มีการปรากฏในรูปภาพ “แปลว่าไม่ติดเชื้อ จากการเสี่ยงครั้งที่ผ่านมาล่าสุด” เพื่อเน้นย้ำและยืนยันในการกระทำว่าข้อความที่ผู้ให้คำปรึกษากล่าวนั้นเป็นความจริง ทั้งนี้เพื่อให้ผู้ขอรับคำปรึกษาเกิดความมั่นใจการกระทำของผู้ขอรับคำปรึกษา

ยา PEP คือยาต้านไวรัสที่จ่ายให้ทันทีภายใน 72 ชม. หลังจากที่เพิ่งไปสัมผัสเชื้อเอชไอวีมา จะพบผลข้างเคียงเล็กน้อย เช่น ปวดหัว คลื่นไส้ แต่อาการนี้จะหายไปตัวเอง ซึ่งการรับประทานยา PEP จะต้องรับประทานอย่างต่อเนื่อง 30 วันและต้องรับประทานเวลาเดิมในทุก ๆ วัน โดยแพทย์จะแนะนำให้คนไข้กลับมาตรวจหาเชื้อเอชไอวีหลังจากทานยาครบ 30 วัน ทันที และหลังจากนั้นอีก 2 เดือน กลับมาใหม่

3) วัจนกรรมกรแสดงความคิดเห็น + วัจนกรรมกรบอกเล่า พบจำนวน 3 ข้อความ คิดเป็นร้อยละ 1.4 ดังตัวอย่าง

ผู้ขอรับคำปรึกษา : ผมเห็นโฆษณาว่าน้ำหนักเพิ่มขนาดเพศชายโฆษณาทางเว็บไซต์เยอะมาก อยากเรียนถามว่าเพิ่มได้จริงหรือไม่? ถ้าใช้นวดโดยไม่หวังผลการเพิ่มขนาด แต่ต้องการให้แข็งแรงขึ้น และปลอดภัยจากการไม่แพ้ยา พอจะบอกได้ไหมครับว่ามียี่ห้อไหนบ้างที่น่าเชื่อถือและไว้วางใจได้ ขอขอบคุณครับ

(ปีพุทธศักราช 2564)

ผู้ให้คำปรึกษา : คุณทราบดีว่าขนาดของอวัยวะเพศเป็นธรรมชาติที่พ่อแม่ให้มา ค่าเฉลี่ยคนเอเชียก็ประมาณ 4 นิ้ว ประสิทธิภาพการใช้งาน (อึด ถึก ทน) ขึ้นอยู่กับสุขภาพโดยรวม กล่าวคือ คุณไม่ได้มีโรคใด ๆ ที่ทำให้เลือดไปเลี้ยงจุได้ไม่ดี เช่น เบาหวาน ความดัน สุขภาวะทางเพศก็สำคัญ การดูแลความสะอาด ความปลอดภัยเมื่อมี พสพ. ถ้าคุณดูแลได้ดี มันก็ไม่จำเป็นต้องนวดหรือใช้ยาใด ๆ

(ปีพุทธศักราช 2564)

ข้อความข้างต้นผู้ขอรับคำปรึกษามีความต้องการปรึกษาเรื่องน้ำมันที่สามารถช่วยเพิ่มขนาดอวัยวะเพศผู้ชาย เพราะผู้ขอรับคำปรึกษาได้รับสารจากการโฆษณาช่องทางออนไลน์ จึงอยากให้อวัยวะเพศแข็งแรงแต่ไม่แน่ใจเรื่องความน่าเชื่อถือของสินค้า ดังนั้นปัญหาดังกล่าวผู้ให้คำปรึกษาได้แสดงให้เห็นถึงผู้ให้คำปรึกษาเจตนาแสดงความคิดเห็นปัญหาอวัยวะเพศผู้ชาย เพื่อแสดงให้ผู้ขอรับคำปรึกษาเห็นว่าสิ่งที่ผู้ขอรับคำปรึกษาคิดนั้นเป็นสิ่งที่ผิด จึงไม่แปลกที่ผู้ขอรับคำปรึกษาจะต้องเผชิญกับสถานการณ์ปัญหาเช่นนี้ และผู้ให้คำปรึกษา มีส่วนช่วยให้ผู้ขอรับคำปรึกษาสามารถจัดการกับปัญหาที่เกิดขึ้นได้อย่างตรง ยังช่วยให้ผู้ขอรับคำปรึกษาเห็นถึงสาเหตุของปัญหาที่เกิดขึ้นตามมุมมองของผู้ให้คำปรึกษาที่อาจแตกต่างจากมุมมองของตน จากนั้นผู้ให้คำปรึกษาได้บอกเล่าข้อมูลเกี่ยวกับการดูแลอวัยวะเพศผู้ชาย เพื่อหวังว่าข้อมูลเหล่านี้เป็นประโยชน์แก่ผู้ขอรับคำปรึกษา

4) วัจนกรรมกรณียืนยัน + วัจนกรรมกรณแสดงความคิดเห็น + วัจนกรรมกรณบอกเล่า พบจำนวน 1 ข้อความ คิดเป็นร้อยละ 0.5 ดังนี้

ผู้ขอรับคำปรึกษา : ผมมีอะไรรักกับแฟน แฟนผมฝังยาคุมได้ประมาณ 2 เดือนโดยไม่ใส่ถุงเคยแตกใน *เหตุการณ์คือ ผมได้มีเพศสัมพันธ์กันปกติแต่ตอนที่ตีตขากกับเลือดผมใช้นิ้วนะครับไม่ได้สอดใส่ ผมอยากทราบว่าแฟนมีโอกาสท้องไหมครับ แล้วที่ตีตขาวแหละก็มีเลือดออกมานี้ เกิดขึ้นจากอะไรได้บ้าง แฟนผมจะมีอันตรายไหมครับ

(ปีพุทธศักราช 2566)

ผู้ให้คำปรึกษา : ฝังยาคุมมา 2 เดือน มี พสพ. สอดใส่โดยไม่สวมถุงยาง ไม่เสี่ยงท้องเพราะยาคุมมันไปยับยั้งการตกไข่ อสุจิไม่มีทางเจอไข่ ไม่เกิดการปฏิสนธิ ที่สอดใส่ด้วยนิ้วแล้วเลือดออก เป็นไปได้ว่าอาจเกิดจากเล็บไปขูดกับผนังช่องคลอด ถ้าเลือดออกน้อย ก็ไม่มีปัญหาแผลมันจะหายเอง ส่วนตขขาว (ไม่แน่ใจว่าคุณเข้าใจผิดคิดว่าน้ำหล่อลื่นผู้หญิงเป็นตขขาวรีเปล่า มันคนละอันกัน) ตขขาวเป็นการทำความสะอาดตัวเองของช่องคลอด ไม่ได้ออกมาตอนมี พสพ. ตขขาวปกติจะสีขาวหรือเป็นเมือกใสไม่มีกลิ่นเหม็น

(ปีพุทธศักราช 2566)

ข้อความข้างต้นผู้ขอรับคำปรึกษามีความต้องการปรึกษาเรื่องการมีเพศสัมพันธ์กับคู่อุปการะแล้วผู้หญิงได้มีการฝังยาคุม ซึ่งระหว่างการมีเพศสัมพันธ์ไม่ได้มีการสวมถุงยางอนามัยและหลังในอีกด้วย ดังนั้นปัญหาดังกล่าวผู้ให้คำปรึกษาได้แสดงให้เห็นถึงเจตนายืนยันการกระทำเรื่องการมีเพศสัมพันธ์กรณีฝังยาคุม เพื่อเน้นย้ำให้ผู้ขอรับคำปรึกษามั่นใจในการกระทำของตนเอง และแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับยาคุมฉุกเฉิน ปรากฏในรูปภาพ “เป็นไปได้ว่าอาจเกิดจาก” ที่ผู้ให้คำปรึกษาคาดการณ์ต่อการกระทำที่เกิดขึ้น เพื่อให้ผู้ขอรับคำปรึกษาได้ระมัดระวังมากขึ้น จากนั้นมีการบอกเล่าข้อมูลเกี่ยวกับอาการตขขาวของผู้หญิง เพื่อเป็นฐานความรู้และเป็นประโยชน์แก่ผู้ขอรับคำปรึกษา

การฝังยาคุมกำเนิด เป็นการคุมกำเนิดโดยจะฝังลงในชั้นผิวหนังตรงบริเวณใต้แขนด้านในของแขนข้างที่ไม่ถนัด เมื่อฝังแล้วยานั้นจะสามารถช่วยยับยั้งการตกไข่ ช่วยป้องกันการตั้งครรภ์ได้ ถือเป็นวิธีการคุมกำเนิดในระยะยาว สามารถอยู่ได้นาน 3-5 ปี

1.2 วัจนกรรมกรณชี้แนะ (Directive) หมายถึง ถ้อยคำแสดงถึงความพยายามของผู้ให้คำปรึกษาที่ต้องการให้ผู้ขอรับคำปรึกษากระทำบางสิ่งบางอย่าง เพื่อเป็นประโยชน์แก่ผู้ขอรับคำปรึกษา ซึ่งการกระทำดังกล่าว สามารถนำไปสู่การแก้ไขปัญหาของผู้ขอรับคำปรึกษา พบว่ามีกร

ใช้วัจนกรรมกลุ่มชี้แนะ พบจำนวน 9 ข้อความ คิดเป็นร้อยละ 4.5 ผู้วิจัยพบการปรากฏได้ 2 ลักษณะดังต่อไปนี้

1.2.1 การปรากฏใช้วัจนกรรมเดียว พบการปรากฏ 1 วัจนกรรม คือ วัจนกรรมการแนะนำ เป็นถ้อยคำที่ผู้ให้คำปรึกษาต้องการให้ผู้ขอรับคำปรึกษากระทำตาม เพราะจะเป็นประโยชน์กับผู้ขอรับคำปรึกษาและช่วยแก้ไขปัญหาได้ ผลการศึกษาพบว่าการใช้วัจนกรรมการแนะนำ พบจำนวน 8 ข้อความ คิดเป็นร้อยละ 4 ดังตัวอย่าง

ผู้ขอรับคำปรึกษา : เป็น PCOS ประจำเดือนมาไม่ปกติ ครั้งสุดท้ายที่จดไว้คือวันที่ 19-22 กรกฎาคม คราวนี้ไปตรวจอัลตราซาวด์วันที่ 27 พฤศจิกายน พบว่าตั้งครรภ์ได้ 8 สัปดาห์กับ 4 วัน อยากทราบว่าลูกที่จะเกิดมีโอกาสเป็นลูกของใคร 1.สามี มีเซ็กส์กันตอนวันที่ 6 ตุลาคม แต่หลังจากนั้นจำวันที่แน่นอนไม่ได้ 2.เพื่อน มีเซ็กส์กันวันที่ 13, 20 ตุลาคม แต่เสร็จนอก (ไม่แน่ใจมีโอกาสไหม) ประจำเดือนมาไม่ปกติทำให้ไม่สามารถนับวันได้ อยู่กับสามีมา 8 ปี ไม่มีลูก พอมีสัมพันธ์กับคนอื่นดันมีลูกในช่วงเวลาที่คาบเกี่ยว

(ปีพุทธศักราช 2560)

ผู้ให้คำปรึกษา : ก็นับวันย้อนหลังไป 8 สัปดาห์ 4 วัน วันนั้นมี พสพ. กับใครคนนั้นก็เป็นพ่อของลูก

(ปีพุทธศักราช 2560)

ข้อความข้างต้นผู้ขอรับคำปรึกษามีความต้องการปรึกษาเรื่องการตั้งครรภ์ที่ไม่ทราบว่าลูกที่เกิดมา ใครเป็นพ่อ สืบเนื่องจากอยู่กับสามีมานาน มีเพศสัมพันธ์มาตลอดแต่ไม่ตั้งครรภ์จึงได้ไปมีเพศสัมพันธ์กับคนอื่นซึ่งระหว่างนั้นผู้ขอรับคำปรึกษาได้มีเพศสัมพันธ์กับสามีมาก่อนหน้านี้ ถือว่าระยะเวลาห่างกันไม่มาก ดังนั้นปัญหาดังกล่าวผู้ให้คำปรึกษาได้แสดงเจตนาการแนะนำ ปรากฏในประโยคที่ว่า “นับวันย้อนหลังไป 8 สัปดาห์ 4 วัน วันนั้นมี พสพ. กับใครคนนั้นก็เป็นพ่อของลูก” มีส่วนช่วยในการแนะนำให้ผู้ขอรับคำปรึกษาสู่ทางออกของปัญหาและช่วยผ่อนคลายสถานการณ์ของปัญหาที่อยู่ในสภาวะตึงเครียดของผู้ขอรับคำปรึกษาให้มีความสบายใจมากขึ้นอีกด้วย

1.2.2 การปรากฏใช้วัจนกรรมมากกว่า 1 วัจนกรรม คือ วัจนกรรมการสั่งสอนควบคุมกับวัจนกรรมการแนะนำ พบจำนวน 1 ข้อความ คิดเป็นร้อยละ 0.5 ดังนี้

ผู้ขอรับคำปรึกษา : ดิฉันไปทำแท้งมาด้วยความจำเป็น มีปัจจัยหลายอย่าง มาก ที่ดิฉันไม่สามารถเลี้ยงดูดูแลได้ ดิฉันมีลูกมาแล้ว 1 คน ยังเลี้ยงได้ไม่ดีพอเลย ยังไม่พร้อมทั้งเงินและภาระงาน หลังจากได้ทำแท้งไป สภาพจิตใจย่ำแย่มาก สงสาร และคิดถึงลูกที่ทำแท้งไปตลอดเวลา ร้องไห้ทุกคืน นอนไม่เคยหลับ ก่อนไปทำแท้ง ดิฉันก็ทำใจอยู่นาน สุดท้ายก็ต้องเอาตัวเองออกด้วยความจำเป็นจริง ๆ จะทำอย่างไร ให้หายเครียดและเศร้าได้บ้างคะ

(ปีพุทธศักราช 2563)

ผู้ให้คำปรึกษา : คุณตัดสินใจและทำไปแล้ว ไม่สามารถเรียกคืนอะไรได้ ความรู้สึกเศร้าเสียใจเกิดขึ้นเป็นเรื่องที่คาดได้แต่ไม่ควรอยู่กับความเศร้านานเกินไป ชีวิตยังต้องเดินหน้าต่อ คุณมีลูกอีกคนที่ต้องเลี้ยงดู หน้าที่การงานที่ต้องรับผิดชอบ ขอให้ทุ่มเทไปกับมัน ทำหน้าที่ให้ดีที่สุด ทำตัวให้ยุ่งอย่าให้ว่างมากเพราะเมื่อไหร่ว่างคุณก็จะคิดถึงมันอีก ถ้าคุณรู้สึกเศร้าและนอนไม่หลับนานกว่า 1 เดือน แนะนำพบแพทย์/จิตแพทย์ เพื่อให้หมอช่วยระหว่างนี้หากต้องการความช่วยเหลือทางสังคม สามารถโทรปรึกษานัก

สังคมสงเคราะห์บ้านพักเด็กและครอบครัวประจำจังหวัด (ภูเก็ลหาเบอร์
โทรใต้)

(ปีพุทธศักราช 2563)

ผู้ขอรับคำปรึกษามีความต้องการปรึกษาเรื่องสภาพจิตใจจากการที่มีความคิดทำแท้งที่ผู้ขอรับคำปรึกษาได้ตัดสินใจกระทำลงไป แม้เวลาผ่านไปไม่สามารถพาตนเองออกมาจากเหตุการณ์ได้ ดังนั้นปัญหาดังกล่าวทำให้คำปรึกษาได้เจตนาการใช้วิธีการทางการแพทย์เพื่อให้ผู้ขอรับคำปรึกษาไม่ยึดติดหรือจมปลักในปัญหาดังกล่าวมากเกินไป ปรากฏในรูปภาษา “ชีวิตยังต้องเดินหน้าต่อ” เพื่อสามารถยอมรับความจริงที่เกิดขึ้นจนสามารถก้าวผ่านความทุกข์นั้นไปได้ และได้ให้คำแนะนำแนวทางการแก้ไขปัญหาดังกล่าวแก่ผู้ขอรับคำปรึกษา ปรากฏในรูปภาษา “แนะนำพบแพทย์/จิตแพทย์” เพื่อปรับเปลี่ยนพฤติกรรมให้ความถูกต้องและเหมาะสมต่อไปอีกด้วย

ผู้หญิงทำแท้งต้องเวียนวนอยู่กับบาปและความเชื่อที่คนในสังคมยึดเหนี่ยวให้ ยิ่งเกิดมาเป็นผู้หญิงหากมีใครสักคนเอ่ยปากมาว่า ‘ทำแท้ง’ มีการเหยียดหยามมากมาย ซึ่งจะไม่มีความเห็นอกเห็นใจจากคนในสังคมต่อผู้หญิงคนหนึ่งที่ต้องเผชิญกับความโดดเดี่ยวเพียงลำพัง เพราะในทางกลับกันหากมองย้อนไปที่ผู้หญิงที่มีความคิดทำแท้ง ด้วยความไม่พร้อมหรือบางคนมีลูกอยู่แล้วจะไม่สามารถดูแลลูกได้มีประสิทธิภาพ เมื่อเป็นเช่นนั้นการทำแท้งจึงถูกเหมารวม ๆ ว่าเป็นเรื่องของคนที่รักสนุกและไม่คิดจะรับผิดชอบชีวิตตัวเอง

อภิปรายผล

การศึกษาวิจัยโครงการให้คำปรึกษาสุขภาพทางเพศของวัยรุ่นในเว็บไซต์ lovecarestation.com เพื่อจำแนกประเภทของวัยรุ่น สามารถแบ่งออกเป็น 2 กลุ่มวัยรุ่น ดังนี้ 1) วัยกรรรมกลุ่มบอกกล่าว พบจำนวน 50 ข้อความ คิดเป็นร้อยละ 24.9 ซึ่งผู้วิจัยพบการปรากฏวัยรุ่นกรรรมในกลุ่มบอกกล่าว 3 วัยกรรรม คือ วัยกรรรมการแสดงความคิดเห็น วัยกรรรมการยืนยัน และวัยกรรรมการบอกเล่า 2) วัยกรรรมกลุ่มชี้แนะ พบจำนวน 9 ข้อความ คิดเป็นร้อยละ 4.5 ซึ่งผู้วิจัยพบการปรากฏวัยรุ่นกรรรมในกลุ่มชี้แนะ 2 วัยกรรรม คือวัยกรรรมการแนะนำ และวัยกรรรมการสั่งสอน

การปรากฏการใช้วัยกรรรมกลุ่มบอกกล่าว ผู้วิจัยพบว่าวัยกรรรมการแสดงความคิดเห็น ปรากฏความถี่จำนวนมากที่สุด สะท้อนให้เห็นถึงเจตนาของผู้ให้คำปรึกษาที่ต้องการบอกเล่าเรื่องราวเกี่ยวกับความคิด ความรู้สึกที่มีต่อปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น เพื่อให้ผู้ขอรับคำปรึกษาได้เห็นถึงมุมมองที่มีความหลากหลายซึ่งผู้ให้คำปรึกษาในเว็บไซต์ lovecarestation.com มีความต้องการแลกเปลี่ยนความคิดหรือทัศนคติกับผู้ขอรับคำปรึกษา เพื่อให้สามารถนำไปประกอบการตัดสินใจและแก้ไขปัญหาต่อไปได้ สอดคล้องกับ ญัฐวดี คมประมุข จริญญา ธรรมโชติ และพัชลินจ จินนูน (2561) ศึกษาวิจัยกรรรมในการให้คำปรึกษาเรื่องความรัก ในคอลัมน์คนดั่งนั่งเขียนของดีเจพี่อ้อย แสดงให้เห็นเจตนาหลักที่ต้องการแนะนำแนวทางการแก้ไขปัญหา เพื่อตอบสนองต่อความต้องการของผู้ขอรับคำปรึกษาที่ส่งเรื่องราวของตนมา เพื่อต้องการขอคำแนะนำหรือแนวทางการปฏิบัติตนนำไปสู่ทางออกของปัญหาได้อย่างชัดเจน ที่ผลการศึกษาแสดงให้เห็นถึงองค์ความรู้เกี่ยวกับการศึกษาเรื่องวัยกรรรมในบริบทของการใช้ภาษาเพื่อให้คำปรึกษาในมุมมองใหม่ที่แตกต่างไปจากเดิม ซึ่งผลการศึกษาค้นคว้านี้ทำให้เห็นว่าผู้ให้คำปรึกษาที่มีการใช้วัยกรรรมหลากหลายมาทำหน้าที่ร่วมกันเพื่อให้การสื่อสารนั้นบรรลุวัตถุประสงค์ เพื่อให้เกิดประสิทธิผลและแก้ไขปัญหาได้

ผู้วิจัยเห็นว่าสะท้อนถึงสภาพปัญหาของวัยรุ่นในสังคมไทยปัจจุบันที่ต้องเผชิญกับโลกภายนอกอันวุ่นวาย การดูถูก ปัญหาความรัก ปัญหาครอบครัว ประเด็นอ่อนไหวในสังคมไทยที่ทุกวัยต้องเผชิญตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันไม่ได้รับการยอมรับนั่นคือ “การมีเพศสัมพันธ์” สังคมไทยควร

เปิดเผยเรื่องนี้เพราะต่อให้ปิดกั้น วิทยุพยายามหาทางเข้าถึงด้วยตนเอง เพราะปัจจุบันสามารถเข้าถึงออนไลน์ได้ง่ายและสะดวกกว่าสมัยก่อน ยิ่งปกปิดก็ยิ่งอยากรู้ โดยเฉพาะวิทยุโดยที่ไม่สามารถควบคุมได้ สอดคล้องกับ ประภัสสร สุวรรณบงกช และ ยงยุทธ วงศ์วิชัย (2548) ศึกษาบริบทการมีเพศสัมพันธ์ของวัยในวัยเรียนแสดงให้เห็นว่ายุคที่โลกไร้พรมแดน วิทยุเรียนรู้เรื่องเพศมากขึ้นจากสื่อโดยไม่ต้องรอให้พ่อแม่ผู้ปกครองหรือครูในโรงเรียน ซึ่งเรื่องประสบการณ์ทางเพศ มีคำกล่าวว่ามีมหาอำนาจทางสื่อ คือ ผู้ที่ครอบงำวัฒนธรรมของโลกที่เห็นเป็นรูปธรรมชัดเจน เพราะยุคที่แพร่กระจายของสื่อไม่มีทางหยุดยั้งสกัดกั้นได้ สืบเนื่องจากสื่อมาจากอากาศ พร้อมวิวัฒนาการต่อไปในวันข้างหน้า เพื่อให้วิทยุได้รับสื่อที่มีคุณค่านำไปสู่การพัฒนาสำหรับโลกอนาคต และครอบครัวที่อบอุ่นเป็นส่วนสำคัญจะช่วยชี้แนะและเป็นวัคซีนที่สัมฤทธิ์ผลที่สุดดังนั้นเรื่องเพศสัมพันธ์เป็นเรื่องที่ทำได้ยากในประเทศไทยเกิดจากทัศนคติและค่านิยม เจตคติที่ยึดถือว่าเรื่องเพศเป็นเรื่องที่นำมาพูดไม่ได้ (สิ่งต้องห้าม) หากมีการกล่าวถึงในวงสนทนาจะเสมือนเป็นการชี้โพรงให้กระรอก ทำให้วิทยุในปัจจุบันแสวงหาคำตอบที่ต้องการรู้จากหลายแหล่ง ทั้งผิดและถูกหรือทดลองทำ

เรื่องเพศสัมพันธ์เป็นเรื่องที่ควรเปิดเผยเพื่อให้วิทยุกล้าที่จะพูดหรือปรึกษาเรื่องนี้มากยิ่งขึ้นหากไม่ได้รับคำแนะนำที่เหมาะสม อาจจะไปสู่การแก้ปัญหาโดยใช้ความรุนแรง ดังที่เคยได้ยินเสมอว่า “ท้องไม่พร้อม” เกิดจากขาดที่พึ่งทางใจ การให้คำปรึกษาทางสื่อออนไลน์สามารถเป็นส่วนหนึ่งในการช่วยแก้ปัญหาสุขภาพทางเพศของวิทยุ เหมาะสมกับในปัจจุบันที่มีสื่อสังคมออนไลน์ วิทยุมีพื้นที่สำหรับระบายความในใจ หาทางออก และรับกำลังใจโดยที่ผู้ขอรับคำปรึกษาไม่ต้องเปิดเผยตัวตน รวมทั้งผู้ให้คำปรึกษาสื่อสารเจตนาผ่านวีจันกรรมต่าง ๆ เพื่อการให้คำปรึกษาเกิดประโยชน์สูงสุด

ข้อเสนอแนะการวิจัย

นำผลการวิจัยครั้งนี้เผยแพร่แก่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อให้ผู้ให้คำปรึกษาสามารถนำไปปรับใช้ในการให้คำปรึกษาครั้งต่อไป หรือเป็นฐานข้อมูลต่อไปให้แก่ผู้ที่สนใจจะศึกษา

เอกสารอ้างอิง

- ณัฐวดี คมประมุล จริญญา ธรรมโชโต และพัชลินจ์ จินนุ่น. (2561). วัจนกรรมในการให้คำปรึกษา เรื่องความรักในคอลัมภ์คนดั่งนั่งเขียน ของดีใจพี่อ้อย. *ในการประชุมหาดใหญ่วิชาการระดับชาติและนานาชาติ*. 9, 119-130.
- นพวรรณ เมืองแก้ว. (2560). กลวิธีทางภาษาที่ใช้ในการให้คำแนะนำปัญหาความรักของเพศที่สาม: กรณีศึกษารายการวิทยุ “ไก่อ้อยู่เฉย”. *วารสารศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตหาดใหญ่*, 9(1), 1-20.
- ประภัสสร สุวรรณบงกช และ ยงยุทธ วงศ์วิชัย. (2548). บริบทการมีเพศสัมพันธ์ของวิทยุในวัยเรียน. *วารสารสาธารณสุขล้านนา*, 1(3), 257-268.
- มัลลวีร์ อุดลวัฒน์ศิริ. (2554). *เทคนิคการให้คำปรึกษา*. โรงพิมพ์คลังนานา: ขอนแก่น.
- วิสันต์ สุขวสิทธิ. (2556). เพศ – ภาษา: การสื่อความคิดเกี่ยวกับเพศสภาวะผ่านกลวิธีทางภาษาในวาทกรรมสาธารณะ ภาษาไทย. *วารสารมหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง*, 1(1), 23-45.
- สุจริตลักษณ์ ตีผดุง. (2552). *วัจนปฏิบัติศาสตร์เบื้องต้น*. สถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเพื่อพัฒนาชนบท: นครปฐม.
- เอี่ยม อามาตย์มุลตรี. (2560). ศึกษากลวิธีทางภาษา : การสื่อความทางเพศในเพลงลูกทุ่งอีสาน. *วารสารมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด*, 6(2), 196-205.

วิจารณ์คำคมจากละครสั้นสะท้อนสังคม “ฟ้ามีตา”
Speech Acts through the Short Drama “Fa Mi Ta”
Television Plays, Reflecting and Satirizing the Society

รุ่งรัตน์ ทองสกุล¹ ศิรินทิพย์ สงวนไทร^{2*}
 Rungrat Thongsakul¹ Sirinthip Sahuantai^{2*}

¹อาจารย์ประจำสาขาวิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต
 Programs in Thai Language, Faculty of Humanities and Social Sciences, Phuket Rajabhat University
 e-mail: rungrat.t@pkru.ac.th โทร. 0921246946

²นักศึกษาหลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต
 Bachelor of Arts Program in Thai, Phuket Rajabhat University

*Corresponding author e-mail: s6410789230@pkru.ac.th โทร. 0936727689

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาวิจารณ์ที่ปรากฏในคำคมจากละครสั้นสะท้อนสังคม “ฟ้ามีตา” รวบรวมข้อมูลคำคมจากช่องทางยูทูป ฟ้ามีตา (www.youtube.com/channel/UCCeAdUQIcGxN4msxFcM55g) ระหว่างวันที่ 13 กันยายน 2557 – 25 พฤศจิกายน 2566 จำนวน 359 คำคม เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยนำข้อมูลมาวิเคราะห์ตามแนวคิดเรื่องวิจารณ์ของจอห์น อาร์ เซอร์ล ผลการวิจัยพบว่า มีการใช้วิจารณ์ 4 กลุ่ม ตามลำดับที่พบ ได้แก่ 1) วิจารณ์กลุ่มกล่าวชื่น 373 ถ้อยคำ คิดเป็นร้อยละ 44.19 ประกอบด้วย วิจารณ์การเตือน วิจารณ์การจูงใจ วิจารณ์การห้าม วิจารณ์การสั่ง วิจารณ์การชักชวน วิจารณ์การแนะนำ วิจารณ์การขอเรื่อง และวิจารณ์การถาม 2) วิจารณ์กลุ่มบอกกล่าว 284 ถ้อยคำ คิดเป็นร้อยละ 33.65 ประกอบด้วย วิจารณ์การบรรยาย วิจารณ์การแสดงความคิดเห็น วิจารณ์การคาดคะเน วิจารณ์การบอกเล่า วิจารณ์การยืนยัน และวิจารณ์การคาดหวัง 3) วิจารณ์กลุ่มกล่าวผู้ก้ม 122 ถ้อยคำ คิดเป็นร้อยละ 14.45 ประกอบด้วย วิจารณ์การสนับสนุน วิจารณ์การข่มขู่ และวิจารณ์การสัญญา 4) วิจารณ์กลุ่มกล่าวแสดงความรู้สึก 65 ถ้อยคำ คิดเป็นร้อยละ 7.70 ประกอบด้วย การแสดงความรู้สึกด้านบวก และการแสดงความรู้สึกด้านลบ เมื่อพิจารณาการใช้วิจารณ์ภาพรวมพบว่า การใช้วิจารณ์ในละครสั้น “ฟ้ามีตา” ปรากฏการใช้วิจารณ์กลุ่มกล่าวชื่นมากที่สุด เนื่องด้วยต้องการชักจูงให้เกิดการประพฤติปฏิบัติในทางที่ดี เพื่อเป็นประโยชน์ต่อตนเองและต่อสังคม

คำสำคัญ: วิจารณ์; คำคม; ละครสั้นสะท้อนสังคม

ABSTRACT

This study attempted to analyze the speech acts in 359 epigrams of the short drama 'Fa Mi Ta', which was uploaded on the Fa Mi Ta YouTube Channel (www.youtube.com/channel/UCCeAdUQIcGxN4msxFcM55g) between September 13th, 2014 and November 25th, 2023. The researcher analyzed the data by applying John R. Searle's theory of speech acts. The study's findings reveal that the epigrams can be categorized into four types of speech acts. The first category, guiding speech acts, accounts for 44.19% (373 epigrams) and includes various types such as reminders, motivations, prohibitions, orders, persuasions, suggestions, requests, and questions. The second category, exaggerating speech acts, makes up 33.65% (284 epigrams) and

encompasses descriptive statements, opinions, estimations, affirmations, confirmations, and expectations. The third category, commissive speech acts, comprises 14.45% (122 epigrams) and includes supportive statements, insults, and promises. Lastly, the fourth category, expressive speech acts, represents 7.70% (65 epigrams) and consists of positive and negative expressions. When examining the speech acts in 'Fa Mi Ta' short drama, it becomes evident that the most prevalent type of speech act is guiding speech acts. This is because the drama's main objective is to convince individuals to behave positively for their well-being and the betterment of society

Keywords: Speech Acts; Epigram; Society Reflecting Short Drama

บทนำ

การดำเนินชีวิตของผู้คนในแต่ละยุคสมัยย่อมมีความแตกต่างกัน ส่วนจะมากน้อยเพียงใดขึ้นอยู่กับการเรียนรู้ และการปรับตัวของแต่ละบุคคล รวมถึงภูมิคุ้มกันที่มีความจำเป็นสำหรับทุกคน ธงชัย สมบูรณ์ (2563) กล่าวถึงภูมิคุ้มกันด้านสังคมและวัฒนธรรมว่า คนไทยมีแนวโน้มของการใช้พฤติกรรมเสี่ยงมากขึ้น ขาดวินัย ขาดดุลยพินิจในการวิเคราะห์สถานการณ์ต่าง ๆ สังคมเปราะบาง ส่งผลต่อพฤติกรรมการใช้ชีวิตที่ไม่มีคุณภาพเท่าที่ควร สถาบันครอบครัวควรเป็นฐานหลักในการดูแล โดยใช้ภูมิคุ้มกันสำคัญที่อยู่ในกระบวนการทัศน์ของความพอเพียง ความมีระเบียบวินัย มีจิตสาธารณะ และมีความรับผิดชอบ

หน่วยงานภาครัฐเข้ามามีบทบาทในการดูแล และแก้ไขปัญหาสังคม โดยกำหนดกฎระเบียบต่าง ๆ เพื่อควบคุม ปรามปราบผู้กระทำความผิด และคอยป้องกันให้คนในสังคมห่างไกลจากการประพฤติในทางที่ไม่ถูกต้อง นอกจากนี้ยังมีหน่วยงานอื่น ๆ ที่เข้ามามีบทบาทในการนำเสนอ และชี้แนะแนวทางการประพฤติปฏิบัติอันเหมาะสม อาทิ การเผยแพร่ในสื่อโฆษณาประชาสัมพันธ์ การนำเสนอผ่านละครโทรทัศน์

“ฟ้ามีตา” เป็นละครสั้นที่นำเสนอทางสื่อโทรทัศน์ เพื่อนำเสนอเรื่องราวที่เกิดขึ้นในสังคม โดยมีเนื้อหาเตือนใจ และให้ข้อคิดที่เป็นประโยชน์แก่ผู้ชม มนฤดี พึ่งจักคลี (2557) กล่าวถึงละครฟ้ามีตาว่า “เป็นรูปแบบการนำเสนอละครที่จบในตอนเดียว มีการใช้ตัวละครแสดงบทบาท เพื่อให้ผู้ชมเห็นถึงความรู้สึกของตัวละคร ทั้งความทุกข์หรือความเสียใจที่เกิดจากพฤติกรรมที่ไม่ดี และการไม่ยึดมั่นในศีลธรรม มีตัวละครหลักเป็นผู้ดำเนินเรื่อง จำนวน 2-3 คน เพื่อให้ผู้ชมเห็นถึงความสัมพันธ์ของตัวละคร เข้าใจพฤติกรรม รวมทั้งผลที่ได้รับจากการกระทำนั้น” นอกจากนี้ยังมีการนำเสนอข้อคิดหรือคติเตือนใจด้วยรูปแบบคำคมท้ายละครผ่านการนำเสนอของพิธีกร

คำคม หมายถึง “ถ้อยคำที่หลักแหลมชวนให้คิด” (ราชบัณฑิตยสถาน, 2556) เพื่อให้ผู้ฟังหรือผู้อ่านได้แง่คิดในเรื่องต่าง ๆ หรือเสริมย้ำความคิด ความรู้สึกให้ถูกคิดหรือประพฤติปฏิบัติไปในแนวทางที่สร้างสรรค์ ให้การดำเนินชีวิตมีความสุขมากที่สุด และมีความทุกข์น้อยที่สุด” (ปรียานุช สองศรี, 2558) คำคม แม้เป็นข้อความหรือประโยคสั้น ๆ แต่สามารถใช้เตือนใจ ใช้เป็นแนวทางในการดำเนินชีวิต หรือช่วยให้ปัญหาที่กำลังเผชิญคล้อยคลายลงได้

คำคมเป็นการสื่อสารด้วยถ้อยคำรูปแบบข้อความหรือประโยคสั้น ๆ เพื่อแฝงแนวคิดหรือปัจจัยจูงใจ ให้ผู้ฟังมีปฏิกริยาร่วมในเรื่องที่ต้องการสื่อ การสื่อสารรูปแบบดังกล่าวเรียกว่า “วจนกรรม” อัจฉราพร ไครบุตร และวิไลศักดิ์ กิ่งคำ (2559) กล่าวถึงวจนกรรมว่า เป็นการใช้ภาษาเพื่อสื่อ

ความหมายหรือแนวคิดที่ บ่งบอกถึงเจตนาในการสื่อสาร ซึ่งแสดงออกในรูปแบบของคำพูดและการกระทำโดยเจตนาของผู้พูด รวมทั้งความรู้สึกนึกคิดและทัศนคติของผู้พูดที่มีต่อเรื่องราวต่าง ๆ ทำให้ผู้ฟังทราบถึงวัตถุประสงค์ และเกิดความเข้าใจในความหมายของคำพูดที่ผู้พูดกล่าวออกมา

แนวคิดวัจนกรรมริเริ่มจาก John L. Austin เสนอว่าการกล่าวถ้อยคำใด ๆ ออกมานั้น คำพูดสามารถก่อให้เกิดการกระทำอย่างใดอย่างหนึ่ง เพราะขณะกล่าวถ้อยคำใดถ้อยคำหนึ่งออกมา ผู้พูดจะแสดงเจตนาอะไรบางอย่างออกมา (วิฑูรย์ เมตตาดิจิตร, 2558) ต่อมา John R. Searle (1969) พัฒนาและต่อยอดแนวคิดวัจนกรรมของ Austin โดยชี้แจงจำแนกกลุ่มประเภทวัจนกรรมออกเป็น 5 กลุ่ม ได้แก่ (1) กลุ่มบอกกล่าวหรือกลุ่มกล่าวความจริง คือ ถ้อยคำที่ผู้ส่งสารบอกกล่าวข้อเท็จจริงตามที่ปรากฏในข้อความ (2) กลุ่มกล่าวชี้แนะ คือ ถ้อยคำที่ผู้ส่งสารต้องการให้ผู้รับสารกระทำบางสิ่งบางอย่าง (3) กลุ่มกล่าวผูกพันหรือกล่าวผูกมัด คือ ถ้อยคำที่ผู้ส่งสารต้องการผูกมัดตนเองต่อสิ่งที่จะเกิดขึ้นในอนาคตของผู้รับสาร (4) กลุ่มกล่าวแสดงความรู้สึก คือ ถ้อยคำที่ผู้ส่งสารแสดงภาวะทางอารมณ์ หรือทัศนคติของผู้ส่งสารเอง และ (5) กลุ่มกล่าวประกาศ คือ ถ้อยคำที่ผู้ส่งสารต้องการแจ้งให้ทราบถึงข้อมูลที่มีอยู่ในบริบทของทางการสูง (พิมพ์ผกา ไชยโชค และสาวิตรี คทวนิช, 2562)

คำคมที่ปรากฏอยู่ตอนท้ายของละครสั้นแนวสะท้อนชีวิตและสังคม เรื่อง “ฟ้ามีตา” ปรากฏลักษณะของวัจนกรรมที่ผู้ส่งสารใช้ถ้อยคำสื่อสารผ่านคำคม เพื่อนำเสนอเรื่องราวในสังคมทั้งด้านบวกและด้านลบ โดยแฝงเจตนาในเชิงเตือนสติ การกระตุ้นให้เกิดการใช้ดุลยพินิจ และการคิดวิเคราะห์ ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงเห็นความสำคัญของการศึกษาเรื่อง **วัจนกรรมคำคมจากละครสั้นสะท้อนสังคม “ฟ้ามีตา”** ทั้งนี้ เพื่อเป็นประโยชน์ในการทำ ความเข้าใจลักษณะของวัจนกรรม ความเข้าใจเรื่องราวที่เกิดขึ้นในสังคม และแง่คิดจากละครสั้นสะท้อนสังคมที่นำเสนอในละครสั้น “ฟ้ามีตา”

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อศึกษาวัจนกรรมที่ปรากฏในคำคมจากละครสั้นสะท้อนสังคม “ฟ้ามีตา”

ระเบียบวิธีวิจัย

1. **แหล่งข้อมูล** เก็บข้อมูลจากละครสั้นสะท้อนสังคม “ฟ้ามีตา” ออกอากาศทาง ช่อง 7 เอชดี และเผยแพร่ผ่านช่องยูทูป ฟ้ามีตา (www.youtube.com/channel/UCCeoadUQicGxN4msxFcM55g)

2. **กลุ่มตัวอย่าง** รวบรวมคำคมท้ายคลิปจากละครสั้นสะท้อนสังคม “ฟ้ามีตา” ตั้งแต่เริ่มมีการเผยแพร่ คือ วันที่ 13 กันยายน 2557 – 25 พฤศจิกายน 2566 จำนวน 359 ตอน รวมคำคม 359 คำคม ทั้งนี้ ไม่รวมคำคมจากท้ายคลิปละครสั้นที่นำมาเผยแพร่ซ้ำ

3. **การเก็บรวบรวมข้อมูล** เก็บรวบรวมข้อมูลคมท้ายคลิปที่ปรากฏในละครสั้นสะท้อนสังคม “ฟ้ามีตา” พร้อมระบุวันที่เผยแพร่คลิป รวมทั้งเนื้อหาสำคัญของละคร โดยบันทึกลงในแบบฟอร์มบันทึกคำคม และเมื่อรวบรวมข้อมูลอย่างสมบูรณ์ จะนำข้อมูลดังกล่าวมาประกอบการวิเคราะห์ตามเงื่อนไขวัจนกรรมต่อไป

4. **เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย** ผู้วิจัยใช้แบบฟอร์มบันทึกคำคม ซึ่งปรากฏข้อมูลคำคม วันที่เผยแพร่คลิป พร้อมทั้งเนื้อหาสำคัญของละคร รวมทั้งใช้แนวคิดวัจนกรรมของจอห์น อาร์ เซิร์ล (Searle, 1969) ที่แบ่งประเภทของกลุ่มวัจนกรรม 5 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มกล่าวชี้แนะ กลุ่มบอกกล่าว กลุ่มกล่าวผูกมัด กลุ่มกล่าวแถลงการณ์ และกลุ่มกล่าวแสดงความรู้สึก เพื่อประกอบการศึกษาวิเคราะห์

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

5.1 ผู้วิจัยนำข้อมูลคำคมที่เก็บรวบรวมอย่างครบถ้วนจากแบบฟอร์มบันทึกคำคมมาวิเคราะห์โดยการจำแนกชนิดข้อมูล (Typological analysis) และจัดหมวดหมู่ตามแนวคิดวัจนกรรม 5

กลุ่ม ของจอห์น อาร์ เซิร์ล (Searle, 1969)

5.2 จัดหมวดหมู่ข้อมูลต่าง ๆ ที่พบตามกลุ่มประเภทวัจนกรรม พร้อมบันทึกผลการวิเคราะห์

5.3 ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากการวิเคราะห์มานับสถิติ และคิดเป็นร้อยละตามจำนวนครั้งของคำคมที่ปรากฏ ซึ่งบางคำคมอาจมีมากกว่า 1 วัจนกรรม

6. การเขียนรายงานผลการวิจัย เขียนรายงานผลการวิจัย และนำเสนอผลการวิจัยโดยวิธีพรรณนาวิเคราะห์

ผลการวิจัย

ละครสั้นสะท้อนสังคม “ฟ้ามีตา” เป็นละครที่นำเสนอปัญหาที่เกิดขึ้นจากการกระทำของคนในสังคม เพื่อให้ผู้ชมตระหนักถึงผลลัพธ์ของการกระทำดังกล่าว โดยอ้างอิงกับทฤษฎีวัจนกรรม (Speech Acts) ของ จอห์น อาร์ เซิร์ล (Searle, 1969) ที่แบ่งประเภทกลุ่มวัจนกรรมเป็น 5 กลุ่ม ผลการศึกษาครั้งนี้พบว่า มีลักษณะของวัจนกรรม 19 วัจนกรรม จำแนกได้เป็น 4 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มกล่าวชี้หน้า กลุ่มบอกกล่าว กลุ่มกล่าวผู้ก้ม และกลุ่มกล่าวแสดงความรู้สึก

ตารางที่ 1 ความถี่ของประเภทวัจนกรรมที่ปรากฏในละครสั้นสะท้อนสังคม “ฟ้ามีตา”

ประเภทวัจนกรรม	จำนวน	ร้อยละ
1. วัจนกรรมกลุ่มกล่าวชี้หน้า	373	44.19
2. วัจนกรรมกลุ่มบอกกล่าว	284	33.65
3. วัจนกรรมกลุ่มกล่าวผู้ก้ม	122	14.45
4. วัจนกรรมกลุ่มกล่าวแสดงความรู้สึก	65	7.70
รวม	844	99.99

จากตารางที่ 1 วัจนกรรมที่ปรากฏในละครสั้นสะท้อนสังคม “ฟ้ามีตา” ข้างต้น มีการใช้กลุ่มวัจนกรรมตามลำดับที่พบ คือ กลุ่มกล่าวชี้หน้า 373 ถ้อยคำ คิดเป็นร้อยละ 44.19 กลุ่มบอกกล่าว 284 ถ้อยคำ คิดเป็นร้อยละ 33.65 กลุ่มกล่าวผู้ก้ม 122 ถ้อยคำ คิดเป็นร้อยละ 14.45 และกลุ่มกล่าวแสดงความรู้สึก 65 ถ้อยคำ คิดเป็นร้อยละ 7.70 ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. **วัจนกรรมกลุ่มกล่าวชี้หน้า** เป็นการใช้อ้อยคำที่ผู้ส่งสารต้องการให้ผู้รับสารกระทำบางสิ่งบางอย่าง ตามความต้องการของผู้ส่งสาร พบจำนวน 373 ถ้อยคำ จากจำนวนทั้งหมด 844 ถ้อยคำ คิดเป็นร้อยละ 44.19 ดังนี้

ตารางที่ 2 ความถี่ของประเภทวัจนกรรมกลุ่มกล่าวชี้หน้า

ประเภทวัจนกรรม	จำนวน	ร้อยละ
1. วัจนกรรมการเตือน	95	25.47
2. วัจนกรรมการจูงใจ	78	20.91
3. วัจนกรรมการห้าม	68	18.23
4. วัจนกรรมการสั่ง	58	15.55
5. วัจนกรรมการชักชวน	28	7.51
6. วัจนกรรมการแนะนำ	26	6.97
7. วัจนกรรมการขอร้อง	14	3.75
8. วัจนกรรมการถาม	6	1.61
รวม	373	100.00

จากตารางที่ 2 วจนกรรณกลุ่มกล่าวชี้ว่าข้างต้น มีการใช้วจนกรรณตามลำดับที่พบ คือ การเตือน 95 ถ้อยคำ คิดเป็นร้อยละ 25.47 การจูงใจ 78 ถ้อยคำ คิดเป็นร้อยละ 20.91 การห้าม 68 ถ้อยคำ คิดเป็นร้อยละ 18.23 การสั่ง 58 ถ้อยคำ คิดเป็นร้อยละ 15.55 การชักชวน 28 ถ้อยคำ คิดเป็นร้อยละ 7.51 การแนะนำ 26 ถ้อยคำ คิดเป็นร้อยละ 6.97 การขอร้อง 14 ถ้อยคำ คิดเป็นร้อยละ 3.75 และการถาม 6 ถ้อยคำ คิดเป็นร้อยละ 1.61 ดังต่อไปนี้

1.1 การเตือน เป็นวจนกรรณที่ผู้ส่งสารใช้ถ้อยคำโดยมีเจตนาให้ผู้รับสารทราบว่า หากไม่ทำตามสิ่งที่กล่าวจะทำให้เสียประโยชน์ และไม่สามารถแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นได้ จากการศึกษาพบถ้อยคำที่กล่าวตักเตือนความคิดและการกระทำที่ไม่ดีเพื่อให้ยุติการกระทำนั้น จำนวน 95 ถ้อยคำ จากจำนวนถ้อยคำทั้งหมด 373 ถ้อยคำ คิดเป็นร้อยละ 25.47 ดังตัวอย่าง

ตัวอย่างที่ 1 “เหนือฟ้ายังมีฟ้า คนไม่ดีก็ยังมีคนที่ร้ายยิ่งกว่า อย่าแข่งกันเลวอย่าแข่งกันร้ายเลย เพราะสุดท้ายแล้วคนชั่วก็ต้องได้รับกรรม” (ผีเห็นผี, 15 มิถุนายน 2562)

จากตัวอย่างที่ 1 พบว่า ผู้ส่งสารใช้ถ้อยคำเพื่อเตือนสติถึงผู้ที่กระทำความชั่วว่าสุดท้ายจะได้รับผลแห่งการกระทำนั้น ซึ่งในละครเป็นการกระทำความชั่วโดยการหลอกลวงผู้อื่น ในที่สุดสิ่งที่กระทำนั้นย้อนกลับมาทำร้ายตัวผู้กระทำเอง

1.2 การจูงใจ เป็นวจนกรรณที่ผู้ส่งสารใช้ถ้อยคำโดยมีเจตนาให้ข้อมูลผู้รับสาร เพื่อชักนำความคิด หรือเกลี้ยกล่อมให้ผู้รับสารคล้อยตาม จากการศึกษาพบถ้อยคำที่กล่าวชักนำความรู้สึกนึกคิด ให้คล้อยตามถึงเรื่องดี ๆ ที่จะเกิดขึ้น จำนวน 78 ถ้อยคำ จากจำนวนถ้อยคำทั้งหมด 373 ถ้อยคำ คิดเป็นร้อยละ 20.91 ดังตัวอย่าง

ตัวอย่างที่ 2 “อย่าเอาชนะใครเลย เอาชนะใจเราเองดีกว่า เพราะคนที่มีจิตใจฉาบฉวยนั้น แพ้ตั้งแต่ยังไม่เริ่ม เพราะนั่นหมายถึงเขาพ่ายแพ้ต่อกิเลสตัณหาในตัวของเขาเอง” (ยิงแข่งยิงแพ้ว, 23 กันยายน 2566)

จากตัวอย่างที่ 2 พบว่า ผู้ส่งสารใช้ถ้อยคำเพื่อจูงใจให้เอาชนะใจตนเองแทนการเอาชนะผู้อื่น ซึ่งในละครเป็นการเอาชนะผู้อื่นโดยต้องการให้ตนเองอยู่เหนือผู้อื่นในทุกเรื่อง แต่นั่นหมายถึงคน ๆ นั้นแพ้ต่อกิเลสของตนเอง

1.3 การห้าม เป็นวจนกรรณที่ผู้ส่งสารใช้ถ้อยคำโดยมีเจตนาให้ผู้รับสารยับยั้ง หรือปรามมิให้กระทำการสิ่งใดสิ่งหนึ่ง จากการศึกษาพบถ้อยคำที่ประสงค์ให้หยุดยั้งการกระทำ ทั้งในแง่ของการกระทำที่ส่งผลต่อตนเอง ต่อบุคคลอื่น และต่อสังคม จำนวน 68 ถ้อยคำ จากจำนวนถ้อยคำทั้งหมด 373 ถ้อยคำ คิดเป็น ร้อยละ 18.23 ดังตัวอย่าง

ตัวอย่างที่ 3 “เราได้รับคำสั่งสอนจากผู้ใหญ่มาแต่โบราณกาลแล้วว่า อย่าริรักในวัยเรียน ทุกวันนี้ก็ยังเป็นคำสั่งสอนที่ควรค่าแก่การจดจำ และควรปฏิบัติตามเป็นอย่างยิ่ง” (ท้อง...ไม่ท้อง, 13 กันยายน 2557)

จากตัวอย่างที่ 3 พบว่า ผู้ส่งสารใช้ถ้อยคำในเชิงห้ามปรามให้หยุดยั้งการมีความรักในวัยเรียน ซึ่งในละครเป็นเหตุการณ์การมีความรักที่นำมาสู่การตั้งครภภโดยไม่ฟังประสงค์ ซึ่งขัดต่อหลักคำสอนที่ดีที่ควรปฏิบัติตาม

1.4 การสั่ง เป็นวจนกรรณที่ผู้ส่งสารใช้ถ้อยคำโดยมีเจตนาให้ผู้รับสารปฏิบัติตามในสิ่งที่ตนเองต้องการ จากการศึกษาพบถ้อยคำที่ประสงค์ให้กระทำการเรื่องใดเรื่องหนึ่ง โดยผลของการกระทำนั้นส่งผลดีต่อผู้กระทำเอง จำนวน 58 ถ้อยคำ จากจำนวนถ้อยคำทั้งหมด 373 ถ้อยคำ คิดเป็นร้อยละ 15.55 ดังตัวอย่าง

ตัวอย่างที่ 4 “จงพอใจในสิ่งที่ตัวเองมี การเลือกคนมาเป็นคู่ชีวิตนั้นไม่ใช่แค่ใช้ปลายนิ้วสัมผัสหน้าจอแล้วจะเจอ มองโลกแห่งความเป็นจริงประกอบไปด้วย” (จากคนกลายเป็นควาย , 2 เมษายน 2559)

จากตัวอย่างที่ 4 พบว่า ผู้ส่งสารใช้ถ้อยคำในเชิงคำสั่งด้วยเจตนาให้พอใจในความเป็นอยู่ของตนเอง ซึ่งในละครเป็นเหตุการณ์การอยากได้อะไรก็มีเงินในตัว โดยไม่มองโลกความจริงที่ตนเองกำลังเผชิญอยู่

1.5 การชักชวน เป็นวัจนกรรมที่ผู้ส่งสารใช้ถ้อยคำโดยมีเจตนาจูงใจ โน้มนำ โน้มน้าวใจ จากการศึกษาพบถ้อยคำที่ประสงค์จะโน้มน้าวและชักชวนให้ร่วมกันกระทำการสิ่งใดสิ่งหนึ่งที่สร้างสรรค์ และชักชวนไปในทิศทางที่ดี จำนวน 28 ถ้อยคำ จากจำนวนถ้อยคำทั้งหมด 373 ถ้อยคำ คิดเป็นร้อยละ 7.51 ดังตัวอย่าง

ตัวอย่างที่ 5 “พวกเราทุกคนต้องร่วมด้วยช่วยกัน มีสติบนโลกออนไลน์ เพื่อไม่ให้เรื่องไม่จริงนั้นแพร่กระจายออกไปในวงกว้าง และทำให้เกิดความเสียหายตามมาได้” (ลำแม่เม็ด, 19 พฤษภาคม 2561)

จากตัวอย่างที่ 5 พบว่า ผู้ส่งสารใช้ถ้อยคำเชิญชวนให้แสดงออกถึงความร่วมมือกันในเรื่องของสติ คิดและวิเคราะห์ทุกอย่างอย่างถี่ถ้วน ซึ่งในละครเป็นเหตุการณ์ของการพูดต่อ ๆ กันในเรื่องที่ไม่เป็นความจริง จึงควรยุติพฤติกรรมดังกล่าวเพื่อป้องกันการแพร่กระจายข้อมูลผิด ๆ อันจะส่งผลต่อความเสียหายที่จะเกิดขึ้น

1.6 การแนะนำ เป็นวัจนกรรมที่ผู้ส่งสารใช้ถ้อยคำโดยมีเจตนาชี้แจงหรือเสนอแนวทาง ให้ผู้รับสารปฏิบัติ จากการศึกษาพบถ้อยคำที่ประสงค์จะชี้แนะชี้แนะแนวทางในเรื่องต่าง ๆ ว่าหากทำแบบนี้จะดีกว่า จำนวน 26 ถ้อยคำ จากจำนวนถ้อยคำทั้งหมด 373 ถ้อยคำ คิดเป็นร้อยละ 6.97 ดังตัวอย่าง

ตัวอย่างที่ 6 “ขอแนะนำคุณสามีนะคะว่า ทะเลาะกับเมียมันเสียเวลา จะทะเลาะกันทำไม ทะเลาะกันเดี๋ยวก็ต้องดีกัน เสียเวลาเสียอารมณ์ ที่สำคัญคือทำให้ลูก ๆ นั้นเสียขวัญ เอาเป็นว่า ทะเลาะกันก็ให้นึกถึงอารมณ์ตอนจับกันครั้งแรกไว้เนะคะ จบข่าว” (คนที่น่าสงสาร, 20 ธันวาคม 2557)

จากตัวอย่างที่ 6 พบว่า ผู้ส่งสารใช้ถ้อยคำโดยมีเจตนาแนะนำเกี่ยวกับหลักการใช้ชีวิต ร่วมกันของสามีภรรยาว่าไม่ควรมีปัญหากัน ซึ่งในละครเป็นเหตุการณ์ที่พ่อแม่ทะเลาะกันจนนำมาซึ่งความเสียใจของลูก

1.7 การขอร้อง เป็นวัจนกรรมที่ผู้ส่งสารใช้ถ้อยคำโดยมีเจตนาวิงวอนให้ทำตามในสิ่งที่ตนเอง ร้องขอ จากการศึกษาพบถ้อยคำที่ประสงค์จะให้เกิดการได้มาของสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ซึ่งสิ่งนั้นจะเป็นประโยชน์ต่อผู้รับสารทั้งสิ้น จำนวน 14 ถ้อยคำ จากจำนวนถ้อยคำทั้งหมด 373 ถ้อยคำ คิดเป็นร้อยละ 3.75 ดังตัวอย่าง

ตัวอย่างที่ 7 “คนเราไม่ว่าจะทำอาชีพอะไร ขออย่างเดียวคือขอให้ซื่อสัตย์สุจริต ต่ออาชีพของตนเอง ต่อครอบครัวถึงแม้ว่าอนาคตนั้นอาจไม่ได้สวยหรู แต่อย่างน้อยสิ่งที่ได้คือความภูมิใจในตัวเอง” (หมาล่าเนื้อ, 22 กันยายน 2561)

จากตัวอย่างที่ 7 พบว่า ผู้ส่งสารใช้ถ้อยคำเพื่อขอร้องให้มีความซื่อสัตย์สุจริตต่ออาชีพของตนเอง ในละครเป็นเหตุการณ์ของอาชีพนักมวยที่ใช้ร่างกายเพื่อให้ได้เงินมา จึงต้องซื่อสัตย์ต่ออาชีพของตนเองที่จะนำมาซึ่งความภาคภูมิใจ

1.8 การถาม เป็นวัจนกรรมที่ผู้ส่งสารใช้ถ้อยคำโดยมีเจตนาเพื่อให้ผู้รับสารเกิดความรู้สึกนึกคิดต่อคำถามนั้น โดยที่ตัวผู้ส่งสารเองไม่ต้องการหรือไม่คาดหวังคำตอบที่จะได้รับ จากการศึกษาพบถ้อยคำที่ประสงค์จะถามเกี่ยวกับเรื่องราวต่าง ๆ ที่มักเกิดขึ้นในสังคม จำนวน 6 ถ้อยคำ จากจำนวนถ้อยคำทั้งหมด 373 คำคม คิดเป็นร้อยละ 1.61 ดังตัวอย่าง

ตัวอย่างที่ 8 “เคยได้ยินไหมคะ อยู่อย่างรวยจะไม่รวย อยู่อย่างจนจะไม่จน เป็นคำสอนที่ไม่ให้ใช้จ่ายเกินตัว” (คนตายขายคนเป็น, 25 ตุลาคม 2557)

จากตัวอย่างที่ 8 พบว่า ผู้ส่งสารใช้ถ้อยคำเพื่อตั้งคำถามโดยไม่ต้องการคำตอบเพื่อให้คิดว่า เคยได้ยินคำสอนเกี่ยวกับการทำตัวรวยหรือจนหรือไม่ ซึ่งในละครเป็นเหตุการณ์ของคนที่มีฐานะทางการเงิน แต่ไม่คิดทำางานใด ๆ สุดท้ายต้องพบกับความลำบาก

2. วจนกรรณกลุ่มบอกกล่าว เป็นการใช้ถ้อยคำที่ผู้ส่งสารบอกกล่าวข้อเท็จจริงตามที่ปรากฏในข้อความ ด้วยเห็นว่าผู้รับสารอาจยังไม่ทราบ หรืออาจเป็นประโยชน์ต่อผู้รับสาร พบจำนวน 284 ถ้อยคำ จากจำนวนทั้งหมด 844 ถ้อยคำ คิดเป็นร้อยละ 33.65 ดังนี้

ตารางที่ 3 ความถี่ของประเภทวจนกรรณกลุ่มบอกกล่าว

ประเภทวจนกรรณ	จำนวน	ร้อยละ
1. วจนกรรณการบรรยาย	100	35.21
2. วจนกรรณการแสดงความคิดเห็น	88	30.99
3. วจนกรรณการคาดคะเน	35	12.32
4. วจนกรรณการบอกเล่า	32	11.27
5. วจนกรรณการยืนยัน	26	9.15
6. วจนกรรณการคาดหวัง	3	1.06
รวม	284	100.00

จากตารางที่ 3 วจนกรรณกลุ่มบอกกล่าวข้างต้น มีการใช้วจนกรรณตามลำดับที่พบ คือ การบรรยาย 100 ถ้อยคำ คิดเป็นร้อยละ 35.21 การแสดงความคิดเห็น 88 ถ้อยคำ คิดเป็นร้อยละ 30.99 การคาดคะเน 35 ถ้อยคำ คิดเป็นร้อยละ 12.32 การบอกเล่า 32 ถ้อยคำ คิดเป็นร้อยละ 11.27 การยืนยัน 26 ถ้อยคำ คิดเป็นร้อยละ 9.15 และการคาดหวัง 3 ถ้อยคำ คิดเป็นร้อยละ 1.06 ดังต่อไปนี้

2.1 การบรรยาย เป็นวจนกรรณที่ผู้ส่งสารใช้ถ้อยคำโดยมีเจตนาขยายความเรื่องราวหรือสิ่งต่าง ๆ ให้ผู้รับสารได้ทราบ จากการศึกษาพบถ้อยคำที่ประสงค์ให้ทราบถึงข้อมูลเรื่องราวต่าง ๆ ที่พูดกันในสังคม จำนวน 100 ถ้อยคำ จากจำนวนถ้อยคำทั้งหมด 284 ถ้อยคำ คิดเป็นร้อยละ 35.21 ดังตัวอย่าง

ตัวอย่างที่ 9 “ไม่ต้องรอให้ถึงวันสุดท้ายของชีวิต สิ่งใดที่เป็นความรู้สึกที่ดี คำพูดที่ดีที่ออกมาจากหัวใจที่ดี นั่นคือจุดเริ่มต้นของความสัมพันธ์ที่ดี” (คำสุดท้าย, 4 พฤศจิกายน 2566)

จากตัวอย่างที่ 9 พบว่า ผู้ส่งสารใช้ถ้อยคำเพื่อบรรยายถึงการใช้ชีวิตอยู่ด้วยกันว่าต้องถนอมน้ำใจกันโดยไม่ต้องรอให้ถึงวันสุดท้ายของชีวิต ซึ่งในละครเป็นเหตุการณ์ของครอบครัวที่ต่างสายเลือดกัน ปากแข็ง ใจแข็ง ไม่ยอมบอกรักกัน ทั้งที่สิ่งนั้นคือการแสดงให้เห็นถึงทิศทางของความสัมพันธ์ที่จะก้าวไปในทางที่ดีขึ้น

2.2 การแสดงความคิดเห็น เป็นวจนกรรณที่ผู้ส่งสารใช้ถ้อยคำโดยมีเจตนาบอกกล่าวถึงความคิดเห็นของตนที่มีต่อสิ่งนั้น ๆ ให้ผู้รับสารทราบ เพื่อเป็นประโยชน์ต่อผู้รับสาร จากการศึกษาพบถ้อยคำที่ประสงค์จะแสดงความคิดเห็นต่อการกระทำของบุคคลในสังคม จำนวน 88 ถ้อยคำ จากจำนวนถ้อยคำทั้งหมด 284 ถ้อยคำ คิดเป็นร้อยละ 30.99 ดังตัวอย่าง

ตัวอย่างที่ 10 “เห็นไหมคะว่าไม่แน่เสมอไปว่าคนที่เกิดมาต้นทุนต่ำนั้นจะไม่ประสบความสำเร็จ ในชีวิตทั้งหมดทั้งมวลสอดคล้องกับการเลี้ยงดู สภาพแวดล้อมที่ดี และที่สำคัญต้องขยันขันแข็ง” (ต้นทูนชีวิต, 14 พฤศจิกายน 2558)

จากตัวอย่างที่ 10 พบว่า ผู้ส่งสารใช้ถ้อยคำเพื่อแสดงความคิดเห็นถึงความไม่แน่นอนของชีวิต ซึ่งในละครเป็นเหตุการณ์ของบุคคลที่มีต้นทุนชีวิตต่ำ แต่สามารถประสบความสำเร็จได้ด้วยความขยันของตนเอง

2.3 การคาดคะเน เป็นวัจนกรรมที่ผู้ส่งสารใช้ถ้อยคำโดยมีเจตนาบอกกล่าวสิ่งที่คาดหมายไว้คร่าว ๆ ว่าสิ่งนั้นจะเกิดขึ้นต่อผู้รับสารได้ จากการศึกษาพบถ้อยคำที่ประสงค์จะคาดการณ์ในเรื่องที่จะเกิดขึ้นในอนาคต ว่าเรื่องนั้น ๆ สามารถที่จะเกิดขึ้นได้ จำนวน 35 ถ้อยคำ จากจำนวนถ้อยคำทั้งหมด 284 ถ้อยคำ คิดเป็นร้อยละ 12.32 ดังตัวอย่าง

ตัวอย่างที่ 11 “ชีวิตของคนเรา น้อยคนนักจะราบรื่น แต่ถ้าเรามีความมุ่งมั่นมีเป้าหมายในชีวิตที่จะก้าวผ่านมันไป จะก็ร้อยก็พันอุปสรรคเราก็สามารถที่จะฝ่าฟันไปได้ เพราะชีวิตของเรานั้นมีทิศทาง” (สืบทอหนึ่ง, 20 เมษายน 2562)

จากตัวอย่างที่ 11 พบว่า ผู้ส่งสารใช้ถ้อยคำคาดการณ์ถึงผู้ที่มีความพยายามและความมุ่งมั่นว่าจะทำให้ฝ่าฟันอุปสรรคต่าง ๆ ที่ไปได้ ซึ่งในละครเป็นเหตุการณ์ของบุคคลที่มีคนชักจูงไปในทางที่ผิด แต่เขาเลือกที่จะเดินในทางที่ถูกต้องตามที่วางไว้ เขาจึงสามารถใช้ชีวิตโดยฝ่าฟันเรื่องที่เป็นปัญหาไปได้

2.4 การบอกเล่า เป็นวัจนกรรมที่ผู้ส่งสารใช้ถ้อยคำโดยมีเจตนาบอกกล่าวแจ้งให้ทราบและบอกสาระสำคัญต่อผู้รับสาร จากการศึกษาพบถ้อยคำที่ประสงค์จะนำเรื่องราวของครอบครัว การใช้ชีวิต การเลือกคู่ครองมาอ้างอิงให้เห็นถึงสิ่งที่ต้องการจะสื่อให้ชัดเจนยิ่งขึ้น จำนวน 32 ถ้อยคำ จากจำนวนถ้อยคำทั้งหมด 284 ถ้อยคำ คิดเป็นร้อยละ 11.27 ดังตัวอย่าง

ตัวอย่างที่ 12 “ตามที่คำโบราณว่าไว้ ดูช่างให้ดูทาง ดูนางให้ดูแม่ เลือกคู่ชีวิตต้องดูให้ดี ๆ ใช้เวลาดูนาน ๆ อย่าใจร้อน” (สยอง, 20 กุมภาพันธ์ 2559)

จากตัวอย่างที่ 12 พบว่า ผู้ส่งสารใช้ถ้อยคำเพื่อแจ้งให้ทราบโดยกล่าวอ้างถึงถึงสุภาษิตไทย ซึ่งในละครเป็นเหตุการณ์ของบุคคลที่ปฏิบัติตนในทางที่ไม่เหมาะสม จึงควรพิจารณาให้ถี่ถ้วน

2.5 การยืนยัน เป็นวัจนกรรมที่ผู้ส่งสารใช้ถ้อยคำโดยมีเจตนาบอกกล่าวสนับสนุนคำพูดหรือการกระทำในข้อความนั้น ๆ ว่าเป็นเช่นนั้นจริง จากการศึกษาพบถ้อยคำที่ประสงค์จะรับรองในเรื่องของความสัมพันธ์ การกระทำ เป็นต้น จำนวน 26 ถ้อยคำ จากจำนวนถ้อยคำทั้งหมด 284 ถ้อยคำ คิดเป็นร้อยละ 9.15 ดังตัวอย่าง

ตัวอย่างที่ 13 “ในระหว่างความสัมพันธ์ เมื่อใดที่ท่านผู้ชมมีความรู้สึกหวาดระแวงขึ้นมา ก็มีความไม่ไว้วางใจ ไม่เชื่อใจตามมา ถ้าท่านผู้ชมรู้สึกแบบนั้นละก็ต้องทบทวนตัวเองนะคะ แต่อย่าถึงขั้นลงใจเลย เพราะไม่มีใครชอบการลงใจแน่นอน” (ลองใจคนลง, 25 มีนาคม 2566)

จากตัวอย่างที่ 13 พบว่า ผู้ส่งสารใช้ถ้อยคำเพื่อยืนยันให้เห็นว่าไม่มีใครชอบการถูกลงใจ ซึ่งในละครเป็นเหตุการณ์ของคู่รักที่ไม่ไว้วางใจกัน สร้างเรื่องราวให้เกิดความเข้าใจผิดต่อกัน กระทั่งต้องจบความสัมพันธ์ลง

2.6 การคาดหวัง เป็นวัจนกรรมที่ผู้ส่งสารใช้ถ้อยคำโดยมีเจตนาบอกกล่าวความประสงค์ของผู้ส่งสาร ที่จะเป็นประโยชน์ต่อตัวผู้รับสาร จากการศึกษาพบถ้อยคำที่ประสงค์จะกล่าวเพื่อให้เป็นไปตามความต้องการ และหากเป็นไปตามความต้องการแล้วจะส่งผลดีต่อผู้กระทำเอง จำนวน 3 ถ้อยคำ จากจำนวนถ้อยคำทั้งหมด 284 ถ้อยคำ คิดเป็นร้อยละ 1.06 ดังตัวอย่าง

ตัวอย่างที่ 14 “อยากให้ทุกคนคิดดีทำดี ไม่มีคำว่าสายสำหรับการทำความดี เพราะว่าโลกเรานั้นยังต้องการคนดีอีกเยอะ” (โลกเราต้องการคนดี, 7 มกราคม 2560)

จากตัวอย่างที่ 14 พบว่า ผู้ส่งสารใช้ถ้อยคำเพื่อปรารถนาที่จะให้ทุกคนอยู่ในหลักคิดของการคิดดีทำดี ซึ่งในละครเป็นสถานการณ์ของอาชีพตำรวจที่มักโดนครหาว่าโกงชาติ แต่เขาเองเลือกที่จะกระทำความดี ทำายที่สุดความดีนั้นจึงตอบแทนเขาด้วยการมีคนยกย่องนับถือ

3. วัจนกรรมกลุ่มกล่าวผูกมัด เป็นการใช้ถ้อยคำที่ผู้ส่งสารต้องการผูกมัดตนเองต่อสิ่งที่จะเกิดขึ้นในอนาคตของผู้รับสาร พบจำนวน 122 ถ้อยคำ จากจำนวนทั้งหมด 844 ถ้อยคำ คิดเป็นร้อยละ 14.45 ดังนี้

ตารางที่ 4 ความถี่ของประเภทกิจกรรมกลุ่มกล่าวผู้กมัด

ประเภทกิจกรรม	จำนวน	ร้อยละ
1. กิจกรรมการสนับสนุน	79	64.75
2. กิจกรรมการข่มขู่	29	23.77
3. กิจกรรมการสัญญา	14	11.48
รวม	122	100.00

จากตารางที่ 4 กิจกรรมกลุ่มกล่าวผู้กมัดข้างต้น มีการใช้กิจกรรมตามลำดับที่พบ คือ การสนับสนุน 79 ถ้อยคำ คิดเป็นร้อยละ 64.75 การข่มขู่ 29 ถ้อยคำ คิดเป็นร้อยละ 23.77 และการสัญญา 14 ถ้อยคำ คิดเป็น ร้อยละ 11.48 ดังต่อไปนี้

3.1 การสนับสนุน เป็นกิจกรรมที่ผู้ส่งสารใช้ถ้อยคำโดยมีเจตนาส่งเสริม หรือเกื้อหนุน จากการศึกษาพบถ้อยคำที่ประสงค์จะสนับสนุนให้กระทำความดี การดำเนินชีวิตประจำวันที่เหมาะสม เพื่อให้ชีวิตเป็นไปในทิศทางที่ดี จำนวน 79 ถ้อยคำ จากจำนวนถ้อยคำทั้งหมด 122 ถ้อยคำ คิดเป็นร้อยละ 64.75 ดังตัวอย่าง

ตัวอย่างที่ 15 “ความรู้สึกดี ๆ ไม่ว่าจะเป็นผู้ให้หรือผู้รับ ล้วนก่อให้เกิดความรู้สึกอิมเมอใจด้วยกันทั้งนั้น ยิ่งเราไม่รู้ว่าจะได้อยู่ร่วมกันไปอีกนานแค่ไหน ยิ่งต้องมอบสิ่งดี ๆ ให้แก่กัน เริ่มต้นด้วยการบอกให้รู้ เพราะว่าคุณรู้สึกดี ๆ ที่เรามีให้ มันเป็นพลังให้กับครอบครัวได้” (คนเดียว...ที่คิดถึง, 18 กรกฎาคม 2563)

จากตัวอย่างที่ 15 พบว่า ผู้ส่งสารใช้ถ้อยคำเพื่อสนับสนุนให้มีการมอบความรู้สึกดี ๆ ให้แก่กัน เพราะเป็นการสร้างพลังบวกที่ก่อให้เกิดความสุข ซึ่งในละครเป็นเหตุการณ์ของคนสองคนที่มีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน แม้ไม่ได้อยู่ในสถานะของคู่รัก

3.2 การข่มขู่ เป็นกิจกรรมที่ผู้ส่งสารใช้ถ้อยคำโดยมีเจตนาทำให้ผู้รับสารเกรงกลัวต่อสิ่งที่จะเกิดขึ้นในอนาคต จากการศึกษาพบถ้อยคำที่ประสงค์จะข่มขู่ให้เกรงกลัวเพื่อไม่ให้กระทำสิ่งใดสิ่งหนึ่ง เพราะหากกระทำจะมีผลที่ไม่ดีตามมา จำนวน 29 ถ้อยคำ จากจำนวนถ้อยคำทั้งหมด 122 ถ้อยคำ คิดเป็นร้อยละ 23.77 ดังตัวอย่าง

ตัวอย่างที่ 16 “เรื่องของความรวย ไม่ได้มาพร้อมกับโชคชะตา แต่มาพร้อมกับการลงมือทำ คนที่คิดรวยทางลัด จบไม่สวยแน่นอน” (เงินนั้นสำคัญไฉน, 6 ตุลาคม 2561)

จากตัวอย่างที่ 16 พบว่า ผู้ส่งสารใช้ถ้อยคำเพื่อข่มขู่คนที่คิดจะรวยทางลัดหรือเลือกทางเดินที่ผิด ซึ่งในละครเป็นเหตุการณ์ของแม่ที่เลือกผู้ชายร่ำรวยแทนผู้ชายที่เป็นคนดีให้แก่ลูกสุดทายเป็นต้องพบปัญหา

3.3 การสัญญา เป็นกิจกรรมที่ผู้ส่งสารใช้ถ้อยคำโดยมีเจตนาการสร้างข้อตกลงระหว่างผู้ส่งสารและผู้รับสาร จากการศึกษาพบถ้อยคำที่ประสงค์จะรับรองถึงเหตุการณ์ใดเหตุการณ์หนึ่ง ว่าหากปฏิบัติแบบนี้ในอนาคตย่อมจะเกิดผลดี จำนวน 14 ถ้อยคำ จากจำนวนถ้อยคำทั้งหมด 122 ถ้อยคำ คิดเป็นร้อยละ 11.48 ดังตัวอย่าง

ตัวอย่างที่ 17 “สังคมเราทุกวันนี้ ทุกคนล้วนใส่หน้ากากเข้าหากัน แต่สักวันคุณก็ต้องถอดหน้ากากนั้นออก และก็กลับไปสู่อินาทีที่คุณมา เพราะฉะนั้น สะสมความดีเอาไว้เยอะ ๆ จะมันคงกว่า” (โอ...นี่ว่าจะแน่, 16 กุมภาพันธ์ 2562)

จากตัวอย่างที่ 17 พบว่า ผู้ส่งสารใช้ถ้อยคำเพื่อแสดงถึงความมั่นใจต่อสิ่งที่จะเกิดขึ้นในอนาคต ว่าหากปัจจุบันสะสมความดีไว้มาก อนาคตก็จะได้รับผลตอบแทนที่ดีกลับมา ซึ่งในละครเป็นเหตุการณ์ของพนักงานที่ประพฤติดีเฉพาะต่อเจ้านาย แต่กลับหลังกลับประพฤติในทางตรงข้าม สุดทายเป็นต้องพบในสิ่งที่แย่

4. วจนกรรณกลุ่มกล่าวแสดงความรู้สึก เป็นการใช้อยู่คำที่ผู้ส่งสารแสดงภาวะทางอารมณ์ หรือทัศนคติ โดยมุ่งเน้นให้ผู้รับสารทราบว่าผู้ส่งสารรู้สึกอย่างไร พบจำนวน 65 ถ้อยคำ จากจำนวนทั้งหมด 844 ถ้อยคำ คิดเป็นร้อยละ 7.70 ดังนี้

ตารางที่ 5 ความถี่ของประเภทวจนกรรณกลุ่มกล่าวแสดงความรู้สึก

ประเภทวจนกรรณ	จำนวน	ร้อยละ
1. วจนกรรณการแสดงความรู้สึกด้านลบ	51	78.46
2. วจนกรรณการแสดงความรู้สึกด้านบวก	14	21.54
รวม	65	100.00

จากตารางที่ 5 วจนกรรณกลุ่มกล่าวแสดงความรู้สึกข้างต้น มีการใช้วจนกรรณตามลำดับที่พบ คือ การแสดงความรู้สึกด้านบวก 51 ถ้อยคำ คิดเป็นร้อยละ 78.46 และการแสดงความรู้สึกด้านลบ 14 ถ้อยคำ คิดเป็นร้อยละ 21.54 ดังต่อไปนี้

4.1 การแสดงความรู้สึกด้านบวก เป็นวจนกรรณที่ผู้ส่งสารใช้ถ้อยคำโดยมีเจตนาแสดงออกถึงความรู้สึกนึกคิดในทางที่ดีงาม ทางสร้างสรรค์ กระตุ้นให้ผู้รับสารมีกำลังใจ จากการศึกษาพบถ้อยคำที่ประสงค์จะให้กำลังใจ การชื่นชม และการยกย่องการกระทำ จำนวน 51 ถ้อยคำ จากจำนวนถ้อยคำทั้งหมด 65 ถ้อยคำ คิดเป็นร้อยละ 78.46 ดังตัวอย่าง

ตัวอย่างที่ 18 “ถ้ายังมีลมหายใจ ให้ถือชะว่าความผิดพลาดนั้นเป็นบทเรียนทำสิ่งที่ดีต่อไป เพื่อชีวิตใหม่ และขอให้อุปสรรคที่เข้ามานั้นกลายเป็นเรื่องหมู ๆ และผ่านไปได้อย่างสบาย ๆ” (โชคดีที่ยังหายใจอยู่, 5 มกราคม 2562)

จากตัวอย่างที่ 18 ผู้ส่งสารใช้ถ้อยคำเพื่อแสดงถึงความรู้สึกเชิงบวกว่าหากยังมีลมหายใจอยู่ทุกอย่างเป็นเรื่องง่ายที่สามารถแก้ไขได้ ซึ่งในละครเป็นเหตุการณ์ของบุคคลที่เคยกระทำผิด แต่กลับตัวกลับใจเป็นคนที่ดีขึ้น ทำให้ทุกอย่างที่เข้ามานั้นสามารถผ่านไปได้ด้วยดี

4.2 การแสดงความรู้สึกด้านลบ เป็นวจนกรรณที่ผู้ส่งสารใช้ถ้อยคำโดยมีเจตนาแสดงออกถึงความรู้สึกนึกคิดในทางที่ไม่ดี ซึ่งบั่นทอนกำลังใจผู้รับสาร จากการศึกษาพบถ้อยคำที่ประสงค์จะแสดงความรู้สึกด้านลบกับการกระทำที่ผิดพลาด หรือขัดต่อบรรทัดฐานที่สังคมต้องการ จำนวน 14 ถ้อยคำ จากจำนวนถ้อยคำทั้งหมด 65 ถ้อยคำ คิดเป็นร้อยละ 21.54 ดังตัวอย่าง

ตัวอย่างที่ 19 “ของเหม็นของเน่า แท้จริงแล้วไม่ใช่อาหาร หากแต่เป็นพฤติกรรมและการกระทำของคนต่างหาก ไม่ว่าจะเอาน้ำหอมมาดับกลิ่นยังไง ก็ไม่สามารถลบเลือนความคิดของผู้คนรอบข้างได้” (ของเหม็น, 7 กรกฎาคม 2561)

จากตัวอย่างที่ 19 พบว่า ผู้ส่งสารใช้ถ้อยคำเพื่อแสดงถึงความรู้สึกเชิงลบว่าสะอิดสะเอียน การกระทำของคนที่มีพฤติกรรมทางลบ ซึ่งในละครเป็นเหตุการณ์ของบุคคลที่กระทำความผิด เข้าข่ายหลอกลวงผู้อื่น

สรุป และอภิปรายผล

การศึกษา วจนกรรณคำคมจากละครสั้นสะท้อนสังคม “ฟ้ามีตา” พบว่า มีการใช้วจนกรรณ 4 กลุ่ม ตามลำดับที่พบ ได้แก่ (1) วจนกรรณกลุ่มกล่าวชื่นชม จำนวน 373 ถ้อยคำ คิดเป็นร้อยละ 44.19 (2) วจนกรรณกลุ่มบอกล่าว จำนวน 284 คำคม คิดเป็นร้อยละ 33.65 (3) วจนกรรณกลุ่มกล่าวผูกมัด จำนวน 122 คำคม คิดเป็นร้อยละ 14.45 และ (4) วจนกรรณกลุ่มกล่าวแสดงความรู้สึก พบจำนวน 65 คำคม คิดเป็นร้อยละ 7.70

วิจารณ์คำคมจากละครสั้นสะท้อนสังคม “ฟ้ามีตา” ที่พบมากที่สุด คือ วิจารณ์กรมกลุ่มกล่าวชื่นำ เป็นการชักนำความคิดของผู้รับสารให้ปฏิบัติตามในเรื่องที่เป็นประโยชน์ตามที่กล่าวไว้ในคำคม เพื่อจะได้ไม่ต้องพบปัญหาที่เกิดขึ้นดังเช่นในละคร สอดคล้องกับแนวคิดของการนำเสนอละครสั้นฟ้ามีตาที่มุ่งสะท้อนปัญหาสังคม โดยเนื้อหาของละครเป็นการสอนใจ เตือนใจให้รู้ว่าอะไรควรทำหรือไม่ควรทำ และหากทำในสิ่งที่ไม่เหมาะสมก็จะได้รับผลจากการกระทำนั้น ซึ่งสัมพันธ์กับวิถีปฏิบัติของสังคมไทยที่มีการปลูกฝังชี้แนะแนวทางการประพฤติปฏิบัติให้ถูกต้องตามครรลองครองธรรม เช่นเดียวกับงานวิจัยของ ญัฐวดี คมประมุล จริญญา ธรรมโชโต และพัชลินจ์ จินนุ่น (2561) เรื่อง “วิจารณ์กรมในการให้คำปรึกษาเรื่องความรักในคอลัมน์คนดั่งนั่งเขียนของดีเจพี่อ้อย” ที่พบว่ามีการใช้วิจารณ์กรมกลุ่มกล่าวชื่นำมากที่สุด ด้วยเหตุผลที่สอดคล้องกัน คือ ผู้ส่งสารต้องการชักนำความคิดของผู้รับสารให้เข้าใจและปฏิบัติตามแนวทางแก้ไขปัญหาที่พบในความสัมพันธ์ เพื่อประโยชน์ต่อการทำให้ความสัมพันธ์ที่มีอยู่นั้นดีขึ้น ในขณะที่งานวิจัยของ อัจฉราพร ไครบุตร และวิไลศักดิ์ กิ่งคำ (2559) ศึกษาเรื่อง “วิจารณ์กรมในเพลงปลุกใจให้รักชาติระหว่าง พ.ศ. 2510–2550” พบการใช้วิจารณ์กรมกลุ่มบอกกล่าวมากที่สุด เพราะเป็นการกล่าวถึงสถานการณ์บ้านเมืองที่เกิดขึ้นจริงในอดีต เป็นการกระตุ้นผู้รับสารให้รักชาติและบ้านเมืองตนเอง นอกจากนี้ยังพบว่า คำคมจากละครสั้นสะท้อนสังคม “ฟ้ามีตา” ไม่ปรากฏการใช้วิจารณ์กรมกลุ่มกล่าวชื่นำประเภทการทำทนาย เนื่องด้วยการนำเสนอละครสั้น “ฟ้ามีตา” เพียงต้องการให้ผู้รับสารฉุกคิดได้ด้วยตนเองเป็นสำคัญ ในขณะที่งานวิจัยของ บุญโชค เขียวมา (2550) ศึกษาเรื่อง “การศึกษาวิจารณ์กรมบนป้ายหาเสียงของผู้สมัครรับเลือกตั้ง ผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครฯ ปี 2547” พบวิจารณ์กรมกลุ่มกล่าวชื่นำประเภทการทำทนาย เพื่อทำทนายผู้ที่อ่านป้ายหาเสียงให้เกิดความเชื่อมั่น และเลือกตนเองเป็นผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครฯ

คำคมจากละครสั้นสะท้อนสังคม “ฟ้ามีตา” พบว่ามีการใช้วิจารณ์กรมกลุ่มบอกกล่าวในลำดับรองลงมา เพื่อบอกกล่าวความเป็นจริงในสังคมที่อาจส่งผลกระทบต่อผู้รับสาร และเพื่อให้ผู้รับสารตระหนักคิดในการเลือกสิ่งที่ดีและไม่ปฏิบัติในสิ่งที่แย่ เช่นเดียวกับการให้คำปรึกษาเรื่องความรักในคอลัมน์คนดั่งนั่งเขียนของดีเจพี่อ้อย” (ญัฐวดี คมประมุล จริญญา ธรรมโชโต และพัชลินจ์ จินนุ่น 2561) ที่พบวิจารณ์กรมกลุ่มบอกกล่าวเป็นลำดับที่สอง ด้วยเหตุผลที่สอดคล้องกัน คือ บอกกล่าวความเป็นจริงที่ต้องพบในความสัมพันธ์ของความรัก เพื่อให้ผู้รับสารตระหนักคิด และสร้างเกราะป้องกันจิตใจของตนเอง

คำคมจากละครสั้นสะท้อนสังคม “ฟ้ามีตา” พบว่ามีการใช้วิจารณ์กรมกลุ่มกล่าวผู้กมัตเป็นลำดับที่สาม เป็นการผู้กมัตคำกล่าวของผู้ส่งสารต่อการดำเนินชีวิตของผู้รับสาร ว่าหากผู้รับสารปฏิบัติตาม ในอนาคตจะพบกับสิ่งที่ดีตามที่ได้บอกไว้ โดยพบทั้งความคล้ายคลึงและแตกต่างกับงานวิจัยเรื่อง “การศึกษาวิจารณ์กรมบนป้ายหาเสียงของผู้สมัครรับเลือกตั้ง ผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครฯ ปี 2547” ของ บุญโชค เขียวมา (2550) ส่วนที่คล้ายคลึงกันคือ พบวิจารณ์กรมกลุ่มกล่าวผู้กมัตมาเป็นลำดับต้น ๆ เนื่องด้วยเป็นการผู้กมัตในตัวผู้ ลงสมัครเลือกตั้งกับผู้ที่กำลังอ่านป้าย ว่าหากเลือกผู้สมัครคนนั้น เขาจะทำตามคำมั่นสัญญาตามที่ประกาศไว้บนป้ายอย่างแน่นอน ส่วนที่แตกต่าง คือ พบวิจารณ์กรมกลุ่มกล่าวผู้กมัตในลักษณะของการเสนอตัว เพื่อแสดงให้เห็นถึงความพร้อมที่จะทำได้ตามที่หาเสียงไว้ ซึ่งวิจารณ์กรมประเภทการเสนอตัวนั้น ไม่ปรากฏใน คำคมจากละครสั้นสะท้อนสังคม “ฟ้ามีตา”

คำคมจากละครสั้นสะท้อนสังคม “ฟ้ามีตา” พบว่ามีการใช้วิจารณ์กรมกลุ่มกล่าวแสดงความรู้สึกเป็นลำดับสุดท้าย เป็นการกล่าวถึงความรู้สึกของพิธีกรซึ่งเป็นผู้นำเสนอคำคมต่อการกระทำหรือเหตุการณ์ที่มีผลกระทบต่อสังคมในทางที่ดีหรือไม่ดี แตกต่างกับการศึกษาของ ธีรภัทร คำทิ้ง และภาคภูมิ สุขเจริญ (2565) เรื่อง “วิจารณ์กรมที่ปรากฏในจดหมายของคนฆ่าตัวตาย” ที่พบการใช้วิจารณ์กรมกลุ่มแสดงความรู้สึกมากที่สุด ทั้งนี้ เพราะผู้ส่งสารซึ่งเป็นผู้เขียนจดหมายต้องการบอกอารมณ์ความคิด ที่ตนคิดของตนเองต่อผู้อ่าน ในขณะที่การให้คำปรึกษาเรื่องความรักในคอลัมน์คนดั่งนั่งเขียน

ของดีเจฟี่อ้อย ไม่ปรากฏวัจนกรรมดังกล่าว (ณัฐวดี คมประมุล จริญญา ธรรมโชโต และพัชลินจ์ จินนูน, 2561) ทั้งนี้ เพราะเป็นการให้คำปรึกษาที่อาศัยข้อเท็จจริงโดยไม่ใช้ความรู้สึกของผู้ให้คำปรึกษา

การศึกษาครั้งนี้จะเห็นได้ว่า แนวคิดเรื่องวัจนกรรมมีความสำคัญต่อการนำเสนอเรื่องราวผ่านการกล่าวถ้อยคำเป็นอย่างมาก และละครสั้นเองก็เป็นส่วนหนึ่งของการสื่อสารผ่านถ้อยคำด้วยการสรุปข้อคิดหรือคติสอนใจหลังจบละคร เพื่อให้ผู้ฟังเกิดการตระหนักรู้ ตระหนักคิด และปฏิบัติตามสอดคล้องกับแนวคิด วัจนกรรมที่สื่อสารผ่านบริบทของถ้อยคำเพื่อให้เกิดความรู้สึกนึกคิดหรือการกระทำบางอย่าง ดังที่ กมลวรรณ ลิ้มเจษฎาพงษ์ (2563) กล่าวถึงวัจนกรรมว่า เป็นถ้อยคำที่สื่อถึงเจตนาของผู้พูดที่มีต่อการกระทำต่าง ๆ ของผู้ฟัง ซึ่งเปรียบเสมือน “การกระทำอันเกิดจากคำพูด” โดยกล่าวได้ว่าขณะที่ผู้พูดกล่าวถ้อยคำใดถ้อยคำหนึ่งออกมานั้น สิ่งที่จะปรากฏพร้อมถ้อยคำดังกล่าวคือ “เจตนา” ที่มีผลแก่ตัวผู้ฟัง

การศึกษาเรื่อง วัจนกรรมคำคมจากละครสั้นสะท้อนสังคม “ฟ้ามี่ตา” แสดงให้เห็นว่ารูปแบบการนำเสนอคำคมหลังจบละคร เป็นการนำเสนอถ้อยคำหรือข้อความเพื่อสะท้อนเรื่องราวที่เกิดขึ้นในสังคม ให้ผู้ชมได้เห็นภาพ และเข้าใจเรื่องราวที่เกิดขึ้นทั้งในด้านดี และด้านที่ไม่ดี จนเกิดการตระหนักถึงเรื่องราวหรือเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น ชักจูงให้ประพฤติปฏิบัติในทางที่เหมาะสมอันจะเป็นประโยชน์ต่อตนเอง และต่อสังคม สอดคล้องตามจุดมุ่งหมายของละครสั้นสะท้อนสังคม “ฟ้ามี่ตา” ที่นำเสนอเนื้อเรื่องเกี่ยวกับการเลือกทางเดินของชีวิตทั้งถูก และผิด เพื่อสร้างแรงผลักดัน และเป็นแนวทางการใช้ชีวิตให้ผู้ชม

ข้อเสนอแนะการวิจัย

1. การศึกษาครั้งนี้เป็นประโยชน์ต่อความเข้าใจสังคม โดยมีคำคมจากละครสั้นสะท้อนสังคม “ฟ้ามี่ตา” เป็นสื่อในลักษณะถ้อยคำที่เป็นบทสรุปสั้น ๆ เกี่ยวกับหลักการใช้ชีวิต จึงควรนำคำคมดังกล่าวไปเป็นส่วนหนึ่งของการปลูกฝังค่านิยม แบบแผนการใช้ชีวิต และการสร้างความตระหนักรู้ถึงความรู้สึกผิดชอบชั่วดีของคนในสังคม
2. ควรศึกษาวัจนกรรมในสื่ออื่น ๆ นอกเหนือจากละครสั้น อาทิ นักพูดสร้างแรงบันดาลใจ นวนิยาย สุนทรพจน์ของผู้นำประเทศ
3. ควรศึกษาละครสั้น “ฟ้ามี่ตา” ในประเด็นอื่น ๆ เช่น ศึกษาการดำเนินเรื่องและองค์ประกอบของละคร เปรียบเทียบเรื่องราวในละครกับเหตุการณ์ในชีวิตจริง

เอกสารอ้างอิง

- กมลวรรณ ลิ้มเจษฎาพงษ์. (2563). วัจนกรรมการให้คำปรึกษาปัญหาชีวิตในคอลัมน์ธรรมะเดลี *นิตยสารซีเคร็ต*. ปริญญาานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยทักษิณ. (ออนไลน์) (อ้างเมื่อ 8 ธันวาคม 2566). จาก: <http://ir.tsu.ac.th/jspui/bitstream/123456789/510/1/Kamonwan%20Limjetsadapong%2000210663.pdf>.
- ณัฐวดี คมประมุล จริญญา ธรรมโชโต และพัชลินจ์ จินนูน. (2561). วัจนกรรมในการให้คำปรึกษา *เรื่องความรักในคอลัมน์คนดังนั่งเขียน ของดีเจฟี่อ้อย*. ปริญญาานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยทักษิณ. (ออนไลน์) (อ้างเมื่อ 11 ธันวาคม 2566). จาก: <http://ir.tsu.ac.th/jspui/handle/123456789/282>.
- ธงชัย สมบูรณ์. (2563). *The Next Normal ภูมิคุ้มกันของสังคมไทยในอนาคต*. (ออนไลน์) (อ้างเมื่อ 19 มิถุนายน 2566). จาก: https://www.matichon.co.th/article/news_2175208.

- ธีรภัทร คำทิง และภาคภูมิ สุขเจริญ (2565). วัจนกรรมที่ปรากฏในจดหมายของคนฆ่าตัวตาย. *วารสารศรีนครินทรวิโรฒวิจัยและพัฒนา*, 14(1), 62-74. (ออนไลน์) (อ้างเมื่อ 19 มิถุนายน 2566). จาก: <https://ejournals.swu.ac.th/index.php/swurd/article/download/14486/11690/47176>.
- บุญโชค เขียวมา. (2550). *การศึกษาวัจนกรรมบนป้ายหาเสียงของผู้สมัครรับเลือกตั้งผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครฯ ปี 2547*. ปริญญาานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. (ออนไลน์) (อ้างเมื่อ 7 ธันวาคม 2566). จาก: http://thesis.swu.ac.th/swuthesis/Ed_Lin/Boonchoke_K.pdf.
- ปรีชา ธนะวิบูลย์ และสิริวรรณ นันทจันทุล. (2559). วัจนกรรมคำคมความรักในเครือข่ายสังคมออนไลน์. *วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี*, 10(1), 141-147. (ออนไลน์) (อ้างเมื่อ 10 ธันวาคม 2566). จาก: <http://cms.dru.ac.th>.
- ปริญานุช สองศร. (2558). *บทบาทการสื่อสารคำคมคติโตะและบ่นผ่านสื่อสังคมออนไลน์เฟซบุ๊ก*. วิชานิพนธ์วารสารศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. (ออนไลน์) (อ้างเมื่อ 4 ธันวาคม 2566). จาก: https://ethesisarchive.library.tu.ac.th/thesis/2015/TU_2015_5607030029_3074_3190.pdf.
- พิมพ์ผกา ไชยโชค และสาวิตรี คทวนิช. (2562). การศึกษาวัจนกรรมในเพลงประท้วง (Protest Songs) ยอดนิยมตลอดกาล. *MFU Connexion*, 8(2), 125-153. (ออนไลน์) (อ้างเมื่อ 9 ธันวาคม 2566). จาก: <https://so05.tci-thaijo.org/index.php/MFUconnexion/MFUconnexion/article/download/241044/164115/828258>.
- ฟ้ามีตา. (2561). *รายการ: ฟ้ามีตา*. (ออนไลน์) (อ้างเมื่อ 25 พฤศจิกายน 2566). จาก: www.youtube.com/channel/UCCeoAdUQlcGxN4msxFcM55g.
- ฟ้ามีตา. (2561). *ตอน: ของเหม็น (ออกอากาศเมื่อ 7 กรกฎาคม 2561)*. (ออนไลน์) (อ้างเมื่อ 25 พฤศจิกายน 2566). จาก: https://youtu.be/rRI-nuGWBEs?si=VoCLnNzbXXU_qmSr.
- ฟ้ามีตา. (2561). *ตอน: คนเดียว...ที่คิดถึง (ออกอากาศเมื่อ 18 กรกฎาคม 2563)*. (ออนไลน์) (อ้างเมื่อ 25 พฤศจิกายน 2566). จาก: <https://youtu.be/-qzKJQTEH9o?si=UTqT MJa4eguYCKH0>.
- ฟ้ามีตา. (2561). *ตอน: คนตายขายคนเป็น (ออกอากาศเมื่อ 25 ตุลาคม 2557)*. (ออนไลน์) (อ้างเมื่อ 25 พฤศจิกายน 2566). จาก: <https://youtu.be/dzwmwJZ16GXc?si=gglk1rwWaaRsgK3i>.
- ฟ้ามีตา. (2561). *ตอน: คนที่น่าสงสาร (ออกอากาศเมื่อ 20 ธันวาคม 2557)*. (ออนไลน์) (อ้างเมื่อ 25 พฤศจิกายน 2566). จาก: https://youtu.be/gzmMLe_QV5k?si=jfOie4orsmnLBGPL.
- ฟ้ามีตา. (2561). *ตอน: คำสุดท้าย (ออกอากาศเมื่อ 4 พฤศจิกายน 2566)*. (ออนไลน์) (อ้างเมื่อ 25 พฤศจิกายน 2566). จาก: <https://youtu.be/yT5x9PT3o1w?si=N9SOj2oeHtoo8GFB>.
- ฟ้ามีตา. (2561). *ตอน: เงินนั้นสำคัญไฉน (ออกอากาศเมื่อ 6 ตุลาคม 2561)*. (ออนไลน์) (อ้างเมื่อ 25 พฤศจิกายน 2566). จาก: <https://youtu.be/Z4FMiVbJujg?si=cYusmv18QV1SkbcC>.

- ฟ้ามีตา. (2561). ตอน: จากคนกลายเป็นควาย (ออกอากาศเมื่อ 2 เมษายน 2559). (ออนไลน์)
(อ้างเมื่อ 25 พฤศจิกายน 2566). จาก: <https://youtu.be/1505ppOd2Go?si=B-f8Ylk8lly3eFhN>.
- ฟ้ามีตา. (2561). ตอน: โชคดีที่ยังหายใจอยู่ (ออกอากาศเมื่อ 5 มกราคม 2562). (ออนไลน์)
(อ้างเมื่อ 25 พฤศจิกายน 2566). จาก: <https://youtu.be/tGd3blptAGE?si=UwGh9GLMGDWxF3VN>.
- ฟ้ามีตา. (2561). ตอน: ต้นทุนชีวิต (ออกอากาศเมื่อ 14 พฤศจิกายน 2558). (ออนไลน์)
(อ้างเมื่อ 25 พฤศจิกายน 2566). จาก: <https://youtu.be/ikAWR92Q0ek?si=iNNeLAPoJmuWxCjz>.
- ฟ้ามีตา. (2561). ตอน: ท้อง...ไม่ท้อง (ออกอากาศเมื่อ 13 กันยายน 2557). (ออนไลน์)
(อ้างเมื่อ 25 พฤศจิกายน 2566). จาก: <https://youtu.be/lhcy7TaQaoA?si=jrdnZEqwsm4xMR7x>.
- ฟ้ามีตา. (2561). ตอน: ไร่...นี้ก็จะแน่ (ออกอากาศเมื่อ 16 กุมภาพันธ์ 2562). (ออนไลน์)
(อ้างเมื่อ 25 พฤศจิกายน 2566). จาก: <https://youtu.be/CCCx9hPbDk8?si=f-uM1xex0TnXdvEF>.
- ฟ้ามีตา. (2561). ตอน: ผีเห็นผี (ออกอากาศเมื่อ 15 มิถุนายน 2562). (ออนไลน์)
(อ้างเมื่อ 25 พฤศจิกายน 2566). จาก: <https://youtu.be/3EfxY3DqVNA?si=npXYxWRnvlftii>.
- ฟ้ามีตา. (2561). ตอน: ยิ่งแข่งยิ่งแพ้ (ออกอากาศเมื่อ 23 กันยายน 2566). (ออนไลน์)
(อ้างเมื่อ 25 พฤศจิกายน 2566). จาก: <https://youtu.be/403uvEAfZLs?si=1kXw-skmunqqUKDT>.
- ฟ้ามีตา. (2561). ตอน: ลองใจคนลอง (ออกอากาศเมื่อ 25 มีนาคม 2566). (ออนไลน์)
(อ้างเมื่อ 25 พฤศจิกายน 2566). จาก: <https://youtu.be/iuelWOvKnj4?si=GPwyFeOTfbaANTEg>.
- ฟ้ามีตา. (2561). ตอน: ล่าแม่มด (ออกอากาศเมื่อ 19 พฤษภาคม 2561). (ออนไลน์)
(อ้างเมื่อ 25 พฤศจิกายน 2566). จาก: <https://youtu.be/KsfRn0dDCYg?si=bGwyWfjhyGRVOiG>.
- ฟ้ามีตา. (2561). ตอน: โลกเราต้องการคนดี (ออกอากาศเมื่อ 7 มกราคม 2560). (ออนไลน์)
(อ้างเมื่อ 25 พฤศจิกายน 2566). จาก: https://youtu.be/C8GHMqVGfco?si=YhDKlo32_g9SymSy.
- ฟ้ามีตา. (2561). ตอน: สยอง (ออกอากาศเมื่อ 20 กุมภาพันธ์ 2559). (ออนไลน์)
(อ้างเมื่อ 25 พฤศจิกายน 2566). จาก: <https://youtu.be/mpDKGRL-aEU?si=atDGKEZCAST53lPE>.
- ฟ้ามีตา. (2561). ตอน: ลิปต่อหนึ่ง (ออกอากาศเมื่อ 20 เมษายน 2562). (ออนไลน์)
(อ้างเมื่อ 25 พฤศจิกายน 2566). จาก: https://youtu.be/OYy01svapv8?si=Z5LZQoCih_a4eklu.
- ฟ้ามีตา. (2561). ตอน: หมาล่าเนื้อ (ออกอากาศเมื่อ 22 กันยายน 2561). (ออนไลน์)
(อ้างเมื่อ 25 พฤศจิกายน 2566). จาก: <https://youtu.be/4o6Hh0mkuyE?si=ra1qd643mRWNVCdW>.

- มนฤดี พึ่งจักษ์คลี่. (2557). รูปแบบการนำเสนอเนื้อหาของรายการธรรมะในโทรทัศน์ไทย. *วารสารสุทธิปริทัศน์*, 28(88), 418-424. (ออนไลน์) (อ้างเมื่อ 3 ธันวาคม 2566). จาก: https://so05.tci-thaijo.org/index.php/DPU_Suthiparithat_Journal/article/download/244859/166440/.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2556). *พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554*. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: นานมีบุ๊คส์.
- วิฑูรย์ เมตตาจิตร. (2558). *วิจัยกรรมการดำเนินนักเรียนของครูในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้*. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์. (ออนไลน์) (อ้างเมื่อ 8 ธันวาคม 2566). จาก: <https://kb.psu.ac.th/psukb/bitstream/2016/10741/1/TC1221.pdf>.
- อัจฉราพร ไครบุตร และวิไลศักดิ์ กิ่งคำ. (2559). การศึกษาเชิงวิเคราะห์การใช้ภาษาในเพลงปลุกใจระหว่างพ.ศ. 2510–2550. *วารสารมหาวิทยาลัยนครพนม*, 6(1), 62. (ออนไลน์) (อ้างเมื่อ 7 ธันวาคม 2566). จาก: <https://so03.tci-thaijo.org/index.php/npuj/article/view/53357>.
- Searle, J. R. (1969). *Speech Acts: An Essays in the Philosophy of Language*. Cambridge: Cambridge University Press.
- WEI WANLU. (2563). *ภาพสะท้อนสังคมไทยในนวนิยายซีไรต์ พ.ศ. 2546-2561*. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ. (ออนไลน์) (อ้างเมื่อ 7 ธันวาคม 2566). จาก: <https://has.hcu.ac.th/jspui/bitstream/123456789/658/1/WEI-WANLU.pdf>.

กลยุทธ์ทางภาษาในการพูดเพื่อสร้างแรงบันดาลใจของ อภัยลักษณ์ ตันตระบัณฑิต LANGUAGE STRATEGIES FOR MOTIVATIONAL SPEAKING BY APAILUCK TANTRABUNDIT

พัชรารภรณ์ คชินทร์^{1*} นาดา หมดาสตุล²
Patcharaporn Kachin^{1*} Nada Madsatun²

¹อาจารย์ประจำสาขาวิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต
Program in Thai Language, Faculty of Humanities and Social Sciences, Phuket Rajabhat University

*Corresponding author e-mail: patcharaporn.k@pkru.ac.th โทร. 0945155362

²นักศึกษาหลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต

Bachelor of Arts Program in Thai, Phuket Rajabhat University

e-mail: S6410789215@pkru.ac.th โทร. 0909901748

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาพฤติกรรมการพูดเพื่อสร้างแรงบันดาลใจของ อภัยลักษณ์ ตันตระบัณฑิต โดยเก็บข้อมูลจากคลิปที่เผยแพร่ในเพจเฟซบุ๊ก Apailucktan ตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม – 31 ตุลาคม 2566 คัดเลือกเฉพาะที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับการสร้างแรงบันดาลใจด้านต่าง ๆ ได้แก่ ด้านการดำเนินชีวิต ด้านการพัฒนาตนเอง ด้านการมองโลกในแง่ดี ด้านการทำงานให้มีความสุข และด้านความสัมพันธ์กับบุคคลรอบข้าง รวมจำนวน 47 คลิป โดยนำข้อมูลมาวิเคราะห์ตามประเด็นที่กำหนดไว้

ผลการศึกษาพบว่า กลยุทธ์ทางภาษาในการพูดเพื่อสร้างแรงบันดาลใจ มี 2 ส่วน ได้แก่ 1. ประเภทและลักษณะของทำเนียบภาษา แบ่งเป็น 2 ประเภท ได้แก่ 1.1 ทำเนียบภาษาตามประเภทไวยากรณ์ ตามลำดับการปรากฏ คือ 1.1.1 การใช้คำซ้ำ พบทั้งสิ้น 455 คำ 1.1.2 การใช้คำสัมผัสคล้องจอง พบทั้งสิ้น 135 คำ 1.1.3 การใช้คำภาษาอังกฤษ พบทั้งสิ้น 86 คำ 1.1.4 คำบุพบทบอกความเป็นเจ้าของ พบทั้งสิ้น 3 คำ และ 1.2 ทำเนียบภาษาตามกลุ่มความหมาย คือ 1.2.1 หมวดคำที่เกี่ยวข้องจิตใจ สติปัญญา ความคิด ความรู้สึก ของมนุษย์ในเชิงจิตวิทยา พบทั้งสิ้น 62 คำ 1.2.2 หมวดคำที่เกี่ยวข้องกับเวลา พบทั้งสิ้น 20 คำ 1.2.3 หมวดคำที่เกี่ยวข้องกับการมีหรือการสร้างปฏิสัมพันธ์ทางสังคมของมนุษย์ พบทั้งสิ้น 17 คำ 1.2.4 หมวดคำที่เกี่ยวข้องกับการกระทำของมนุษย์ในเชิงพฤติกรรม พบทั้งสิ้น 14 คำ และ 2. ความสัมพันธ์ระหว่างทำเนียบภาษากับเนื้อหาต่างประเภทในการสื่อสารเพื่อสร้างแรงบันดาลใจของอภัยลักษณ์ตันตระบัณฑิต แบ่งเป็น 2 ประเภท ได้แก่ 2.1 ประเภทเนื้อหาการดำเนินชีวิต พบทั้งสิ้น 40 คลิป 2.2 ประเภทเนื้อหาความสัมพันธ์ พบทั้งสิ้น 7 คลิป

คำสำคัญ: กลยุทธ์ทางภาษา; การพูดสร้างแรงบันดาลใจ; นักพูดเพื่อสร้างแรงบันดาลใจ

ABSTRACT

This study aimed to explore the language strategies employed in motivating speeches delivered by Apailuck Tantrabundit. The data was collected from 47 VDO clips submitted on the Facebook page Apailucktan between January 1st and October 31st, 2023. The primary focus of those clips revolved around motivation in diverse domains, including living life, personal growth, positive mindset, joy at work, and interpersonal connections. The data was examined concerning specific aspects.

The study findings indicate that language strategies used in motivational speaking can be categorized into two groups: 1. Types and characteristics of Register, which can be further divided into 1.1 Grammatical Register, consisting of 1.1.1 Reduplication (455 words), 1.1.2 Rhyme (135 words), 1.1.3 English terms (86 words), and 1.1.4 Possessive Preposition (3 words); and 1.2 Meaning Register, which includes 1.2.1 Words related to mentality, intelligence, thought, and human emotions from a psychological perspective (62 words), 1.2.2 Words related to time (20 words), and 1.2.3 Words related to social interaction among humans (17 words). 1.2.4 The term that describes human behavioral actions (14 words); and 2. The connection between Register and various types of content in Apailuck Tantrabundit's motivational communication, which can be categorized into two groups: 2.1 Life Living Content (40 Clips), and 2.2 Relationship Content (7 Clips).

Keywords: Language strategies; Motivational Speaking; Motivational Speakers

บทนำ

“แรงบันดาลใจ” เป็นพลังอำนาจตนเองชนิดหนึ่งที่ใช้ในการขับเคลื่อนความคิด และการกระทำต่าง ๆ เพื่อให้บรรลุผลสำเร็จ ไม่ว่าจะสิ่งทีตนกระทำนั้นจะยากสักเพียงใด ตนก็พร้อมที่จะฝ่าฟันอุปสรรคทั้งหลายสู่ความสำเร็จที่ต้องการให้ได้ หรือแม้จะต้องเสียสละบางสิ่งของตนเองไป ก็พร้อมที่จะเสียสละได้เสมอ ถ้าจะช่วยนำมาซึ่งผลสำเร็จที่ต้องการ (ดุชฎี โยเหลา และคณะ, 2556) แรงบันดาลใจจึงนับเป็นการจุดประกายทางความคิดซึ่งอาจได้มาจากการดู การอ่าน การฟัง หรือการมีปฏิสัมพันธ์กับบางสิ่งที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลง ไม่ว่าจะเป็นการได้เห็นตัวอย่างที่ดีของตัวแบบ (Role Model) การเล็งเห็นความสำเร็จของสิ่งทีคิดว่าจะทำ การมีความประทับใจหรือทราบบ้างในสิ่งเราได้ดู ได้ฟัง และได้เห็น ซึ่งบางคนอาจเกิดการเปลี่ยนแปลงได้ในทันที ในขณะที่บางคนไม่สามารถดำรงไว้ซึ่งแรงบันดาลใจที่ได้รับหากไม่มีการจัดการที่เหมาะสม แรงบันดาลใจจึงอาจเกี่ยวข้องกับแรงปรารถนาหรือความคาดหวังที่เรากำลังต้องการเป็น (Aspiration) กล่าวคือ แรงบันดาลใจเป็นส่วนประกอบพื้นฐานของการกระทำในการเปลี่ยนแปลงหรือความต้องการที่จะพัฒนาตนเองและสังคม ซึ่งการเกิดแรงบันดาลใจไม่เกี่ยวข้องกับความเป็นอยู่ แต่เกิดจากตัวเราทั้งสิ้น (วริฎฐา ศรีช่วย, 2563)

สังคมโลกยุคปัจจุบัน มีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว ทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม การเมือง ส่วนหนึ่งมาจากการเปลี่ยนแปลงในเทคโนโลยีที่มีความก้าวหน้าเป็นอย่างมาก ทำให้คนในสังคมต้องมีการปรับตัวตามการเปลี่ยนแปลง ซึ่งในบางครั้งผู้คนส่วนหนึ่งก็ปรับตัวไม่ทัน ทำให้เกิดผลกระทบต่าง ๆ ตามมา เช่น เกิดความเครียด ความไม่สบายกาย ความไม่สบายใจ สะสมเรื้อรังจนหาทางออกไม่ได้ และส่งผลกลายเป็นปัญหาสุขภาพจิตอย่างหนึ่ง ขณะเดียวกันก็มีคนอีกกลุ่มหนึ่งได้แสดงตัวเข้ามาช่วยเหลือผู้คนที่กำลังประสบปัญหา เพื่อให้เขาเหล่านั้นผ่านพ้นช่วงเวลาที่ไม่น่าพึงประสงค์ ด้วยการใช้อรรถาการพูดสร้างแรงบันดาลใจ (เมธประจักษ์ เต็มกิจจรสุข, พระปราโมทย์ วาทโกวิโท และพระมหาหรรษา ธมฺมหาโส, 2563)

นักพูดสร้างแรงบันดาลใจจะต้องเป็นบุคคลที่มีอารมณ์เป็นบวก มีพลัง และรักษาอารมณ์ให้อยู่ในสภาพที่เป็นบวกเสมอ เพราะการมีอารมณ์ที่มีพลังจะถูกส่งต่อไปในการแสดงออกทางกายของผู้พูด กิริยา ท่าทาง สายตา และคำพูด ทำให้ผู้ฟังสัมผัสได้ถึงความมั่นใจที่ผู้พูดมี และผู้ฟังเกิดความเชื่อมั่นในตัวผู้พูดในที่สุด (วริฎฐา ศรีช่วย, 2563) ปัจจุบันมีรูปแบบและลักษณะการพูดที่หลากหลาย มีเทคนิคการพูดต่าง ๆ ตามทีแต่ละคนถนัด และตามกลุ่มเป้าหมาย สามารถนำไปปฏิบัติได้ง่าย และมีช่องทางในการรับข้อมูลได้หลายช่องทางไม่ว่าจะเป็นโทรทัศน์ การพูดสด (Live) หรือสื่อสังคม

ออนไลน์ต่าง ๆ อาทิ ยูทูบ เฟซบุ๊ก (เมธประจักษ์ เต็มกิจจรสุข, พระปรมาโหมทย์ วาโทโกวิท และพระมหาหรรษา ธมฺมหาโส, 2563) การพูดสร้างแรงบันดาลใจจะเน้นที่การพูดเพื่อสร้างพลังในการขับเคลื่อนความคิด และการกระทำต่าง ๆ เป็นการสร้างพลังจากแรงจูงใจภายในจิตใจ ซึ่งจะนำไปสู่ความสำเร็จ ดังนั้น การพูดสร้างแรงบันดาลใจจึงจำเป็นต้องอาศัยปัจจัยหลายอย่างประกอบการพูด ทั้งความสามารถของนักพูด การใช้จิตวิทยาในการพูด รวมไปถึงการใช้ภาษาที่น่าสนใจ (เอธิกา เอกวารีสกุล และปัทมา พัฒน์พงษ์, 2562) โดยหนึ่งในนักพูดสร้างแรงบันดาลใจที่ได้รับความนิยมในเฟซบุ๊กแฟนเพจ คือ อภัยลักษณ์ ตันตระบัณฑิตย์ เจ้าของเฟซบุ๊กแฟนเพจ Apailucktan ที่มีจำนวนผู้คนติดตามสูงถึง 1 ล้านคน (ข้อมูล ณ วันที่ 25 พฤศจิกายน 2566)

อภัยลักษณ์ ตันตระบัณฑิตย์ เป็นนักพูดที่มีการนำเสนอคลิปเกี่ยวกับการสร้างแรงบันดาลใจด้านการใช้ชีวิต การพัฒนาตนเอง การมองโลกในแง่ดี การทำงานให้มีความสุข รวมไปถึงความสัมพันธ์กับคนรักผ่านถ้อยคำภาษาที่น่าสนใจ กระชับ เข้าใจง่าย ตัวอย่างเช่น

“เพราะชีวิตเนี่ยมันไม่ได้ยาวมาก ชีวิตนี้ไม่ได้มีหลายชีวิต เรามีเพียงแค่ชีวิตเดียว”

(เกิดมาทั้งที่เอาดีให้ได้ 19 เมษายน 2566)

“ข้อแรกเลยนะจะเป็นตัวของตัวเองในเวอร์ชันที่ดีที่สุด”

(ภาพลักษณ์ = ความสำเร็จ 24 มิถุนายน 2566)

จากตัวอย่างข้างต้น ปรากฏคำว่า “ชีวิต” เป็นการใช้คำซ้ำเพื่อตระหนักถึงความหมายของชีวิต รับรู้ถึงเหตุผลในการใช้ชีวิตอยู่ของตัวเอง เป็นสิ่งที่ทำให้เรามีกำลังใจและรู้สึกมั่นคงเมื่อเผชิญกับอุปสรรคหรือวิกฤติของชีวิต และปรากฏคำว่า “เวอร์ชัน” เป็นการใช้คำทับศัพท์ภาษาอังกฤษให้กำลังใจในการพัฒนาตนเอง การเป็นตัวเราคนเดิม แต่เป็นในแบบที่ดีกว่า และดีขึ้นเรื่อย ๆ ทำในสิ่งที่ตนเองคิดว่าจะทำได้ดี การเป็นตัวเราของแต่ละคนอาจจะไม่เหมือนกัน ดังนั้นจงทำในสิ่งที่ว่าตนเองต้องการ และให้อยู่ในรูปแบบที่ดีที่สุด

จากความน่าสนใจดังกล่าว แสดงให้เห็นว่าอภัยลักษณ์ ตันตระบัณฑิตย์ มีการใช้ภาษาที่มีความน่าสนใจด้วยภาษาที่มีความกระชับ เข้าใจได้ง่าย ทำให้ผู้คนที่ติดตามสามารถเปลี่ยนวิธีคิดใหม่ และมองเห็นคุณค่าของตัวเองและผู้อื่นมากขึ้น จนทำให้มีผู้ติดตามเป็นจำนวนมาก นอกจากนี้อภัยลักษณ์ยังเป็นทีปรึกษาภาพลักษณ์ที่ทำคะแนนได้สูงที่สุด และเป็นตัวแทนคนแรกในเอเชียที่ได้รับเชิญให้เป็นผู้บรรยายให้แก่สมาชิกที่ปรึกษาภาพลักษณ์ทั่วโลกอีกด้วย ดังนั้นผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาทฤษฎีทางภาษาในการพูดเพื่อสร้างแรงบันดาลใจของ อภัยลักษณ์ ตันตระบัณฑิตย์ โดยแม้จะมีการศึกษาในลักษณะนี้มาแล้วหลายงาน เช่น วริฐฐา ศรีช่วย (2563) ศึกษาเรื่อง “กลวิธีทางภาษาในการพูดเพื่อสร้างแรงบันดาลใจของ สินธุเสน เขจรบุตร” ปวีร์สุดา เหนือคลอง, ปารีชาติ แก้วนวน, พัชรธรณ ด้วงสุข, สมิตร์ชาติ พุมมา และอลิสสา คุ่มเคี่ยม (2562) ศึกษาเรื่อง “การใช้ภาษาในการพูดเพื่อสร้างแรงบันดาลใจของฉอน บุรณะหิรัญ” แต่ยังไม่มีการศึกษาในเพจ Apailucktan ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงเห็นความสำคัญในการศึกษาเรื่องดังกล่าว เพื่อให้ทราบ และเข้าใจกลวิธีทางภาษาในการพูดเพื่อสร้างแรงบันดาลใจ

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อศึกษาทฤษฎีทางภาษาในการพูดเพื่อสร้างแรงบันดาลใจของ อภัยลักษณ์ ตันตระบัณฑิตย์

ระเบียบวิธีวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ผู้วิจัยคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างเฉพาะคลิปที่มีการนำเสนอเนื้อหาเกี่ยวกับแรงบันดาลใจ ได้แก่

เนื้อหา ด้านการดำเนินชีวิต และเนื้อหาด้านความสัมพันธ์ โดยมีความยาวระหว่าง 1 - 5 นาที รวมจำนวน 47 คลิป

2. การเก็บรวบรวมข้อมูล

2.1 รวบรวม และศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ เอกสารที่เกี่ยวข้องกับสื่อสังคมออนไลน์ เอกสารที่เกี่ยวข้องกับแรงบันดาลใจ เอกสารที่เกี่ยวข้องกับกลวิธีทางภาษา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.2 รวบรวมข้อมูล ระหว่างวันที่ 1 มกราคม – 31 ตุลาคม 2566 โดยเก็บเฉพาะคลิปที่เกี่ยวข้องกับแรงบันดาลใจ ได้แก่ เนื้อหาด้านการดำเนินชีวิต และเนื้อหาด้านความสัมพันธ์ จำนวน 47 คลิป

2.3 นำข้อมูลทั้งหมดมาวิเคราะห์ตามประเด็นที่กำหนดไว้ในขอบเขตเนื้อหา

2.4 สรุปผลการวิเคราะห์ อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยศึกษาและวิเคราะห์ลักษณะเด่นของการใช้ภาษาจากคลิปเผยแพร่บนเฟซบุ๊กแฟนเพจของอภัยลักษณ์ ตันตระกูลตันติชัย จำนวนทั้ง 47 คลิป โดยใช้วิธีการวิเคราะห์ตัวบท (Textual Analysis) และการวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis)

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

4.1 ถอดเสียงจากคลิปที่เผยแพร่ผ่านเฟซบุ๊กแฟนเพจ โดยมีชื่อว่า Apailucktan

4.2 นำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ตามขอบเขตเนื้อหาที่กำหนดไว้ โดยผู้วิจัยปรับกรอบแนวคิดมาจากงานวิจัยของ วริษฐา ศรีช่วย (2563) เรื่องกลวิธีทางภาษาในการพูดเพื่อสร้างแรงบันดาลใจของ สินธุเสน เขจรบุตร ดังรายละเอียด ต่อไปนี้

4.2.1 ประเภทและลักษณะของทำเนียบภาษาที่ อภัยลักษณ์ ตันตระกูลตันติชัย ใช้ในการสื่อสารเพื่อสร้างแรงบันดาลใจ

4.2.1.1 ทำเนียบภาษาตามประเภทไวยากรณ์

- 1) การใช้คำซ้ำ
- 2) การใช้คำสัมผัสคล้องจอง
- 3) การใช้คำภาษาอังกฤษ
- 4) คำบุพบทบอกความเป็นเจ้าของ

4.2.1.2 ทำเนียบภาษาตามกลุ่มความหมาย

- 1) หมวดคำที่เกี่ยวข้องจิตใจ สติปัญญา ความคิด ความรู้สึก ของมนุษย์
- 2) หมวดคำที่เกี่ยวข้องกับการกระทำของมนุษย์ในเชิงพฤติกรรม
- 3) หมวดคำที่เกี่ยวข้องกับการมีหรือการสร้างปฏิสัมพันธ์ทางสังคมของมนุษย์
- 4) หมวดคำที่เกี่ยวข้องกับเวลา

ในเชิงจิตวิทยา

มนุษย์

4.2.2 ความสัมพันธ์ระหว่างทำเนียบภาษากับเนื้อหาต่างประเภทในการสื่อสารเพื่อสร้างแรงบันดาลใจของอภัยลักษณ์ ตันตระกูลตันติชัย

4.2.2.1 ประเภทเนื้อหาด้านการดำเนินชีวิต

4.2.2.2 ประเภทเนื้อหาด้านความสัมพันธ์

5. การเขียนรายงานผลการวิจัย

เขียนรายงานผลการวิจัย และนำเสนอผลการวิจัยโดยวิธีพรรณนาวิเคราะห์

ผลการวิจัย

1. ประเภทและลักษณะของทำเนียบภาษาที่ อภัยลักษณ์ ต้นตระกูลจิตต์ย ใช้ในการสื่อสาร เพื่อสร้างแรงบันดาลใจ แบ่งออกเป็น 2 ประเภท ดังต่อไปนี้

1.1 ทำเนียบภาษาตามประเภทไวยากรณ์ ผู้วิจัยพบทั้งสิ้น 4 ประเภท ได้แก่ การใช้คำซ้ำ การใช้คำ สัมผัสคล้องจอง การใช้คำภาษาอังกฤษ และคำบุพบทบอกความเป็นเจ้าของ ดังต่อไปนี้

1.1.1 การใช้คำซ้ำ หมายถึง การนำคำชนิดต่าง ๆ มากล่าวซ้ำ (วริษฐา ศรีช่วย, 2563) ในงาน วิจัยนี้เป็นการศึกษาคำในระดับประโยค โดยเป็นการซ้ำกันเพื่อเล่นความหมาย หรือส่งเสริมให้คำมีน้ำหนักชัดเจนขึ้น พบทั้งสิ้น 455 คำ เช่น ขอขอบคุณ ตัวเอง ทำไม ใส่ใจ เขียน ดนตรี รอยยิ้ม พุด คุณค่า ความรู้สึก กาลเทศะ พัฒนา ดี ฟัง ชีวิต เดิม เมตตา ความสุข ภูมิใจ เวลา สนใจ สำคัญ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่างที่ 1

ถึงตัวฉันเอง **ขอขอบคุณ**มากเลยนะ ที่ดูแลตัวเองอย่างดี **ขอขอบคุณ**มากเลยนะที่
เดินมาจนถึงตรงนี้ได้ **ขอขอบคุณ**ที่เป็นยอดนักสู้ **ขอขอบคุณ**ที่ไม่เคยถอยเลย

(ถึงตัวฉันเอง... 17 มกราคม 2566)

จากข้อความข้างต้น พบการใช้คำซ้ำ ปรากฏคำว่า “ขอขอบคุณ” หมายถึง คำกล่าวเพื่อแสดงความรู้สึกในบุญคุณต่อผู้ที่กระทำดีแก่ตน ใช้แก่บุคคลที่เสมอกัน หรือผู้น้อยพูดกับผู้ใหญ่ โดยในบริบทนี้ หมายถึงเป็นการใช้คำซ้ำแสดงความรู้สึกด้วยการพูดดี ๆ กับตัวเองเพราะการพูดสิ่งที่ดีกับตัวเองซ้ำ ๆ มีประโยชน์มากในการสร้างคุณค่าให้ตัวเอง มีความภูมิใจรู้สึกดีกับชีวิตของตัวเองมากขึ้น โดยการที่เราชื่นชมและขอบคุณตัวเองจึงถือว่าเป็นเรื่องที่เหมาะสมและยุติธรรมที่สุด

ตัวอย่างที่ 2

ภาคภูมิใจใน**ตัวเอง** รัก**ตัวเอง** การยอมรับ**ตัวเอง**เข้าไป แล้วเพิ่ม**ตัวเอง**ด้วย
การบอก**ตัวเอง**ว่าฉันเนี่ยเป็นฉันเอง

(หยุดพูด “บูลลี่” คนอื่น แบบนี้เถอะ... ขอร้อง! 19 มกราคม 2566)

จากข้อความข้างต้น พบการใช้คำซ้ำ ปรากฏคำว่า “ตัวเอง” หมายถึง คำใช้เรียกแทนตัวของคน ๆ นั้นเอง โดยในบริบทนี้เป็นการใช้คำซ้ำเพื่อตอกย้ำ และให้ตระหนักว่าตัวเราเองสามารถทำอะไรได้หลากหลาย ให้เป็นตัวของตัวเองที่มีทั้งความมั่นใจและการยอมรับในสิ่งที่ตนเองเป็น เพื่อสร้างความภูมิใจและก่อให้เกิดการรักตัวเองมากขึ้น ซึ่งจะนำไปสู่การพัฒนาตัวตนที่ดีต่อไป

1.1.2 การใช้คำสัมผัสคล้องจอง หมายถึง การใช้คำที่มีเสียงสระเดียวกัน และถ้ามีตัวสะกดจะต้องอยู่ในมาตราเดียวกัน คำคล้องจองในบทประพันธ์ร้อยกรอง เรียกว่า สัมผัส (วริษฐา ศรีช่วย, 2563) พบทั้งสิ้น 135 คำ เช่น เกิน-เดิน ถึง-ดิ่ง งาม-ความ วัน-มัน อยู่-รู้ บ้าง-สร้าง อวย-ด้วย ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่างที่ 3

ชีวิตฉันกว้างเหลือเกิน แต่จะเดินออกมาเอง

(สวัสดิ์ความเหงา 9 กุมภาพันธ์ 2566)

จากข้อความข้างต้น พบการใช้คำคล้องจอง ปรากฏคำว่า “เกิน” หมายถึง ลักษณะที่มีมากกว่าหรือยิ่งกว่ากำหนด และคำว่า “เดิน” หมายถึง ยกเท้าก้าวไปข้างหน้า ย่างเท้า หรือเคลื่อนที่ไปด้วยเท้า โดยมีตัวสะกดที่อยู่ในมาตราเดียวกันและสระเสียงเดียวกัน ได้แก่ เสียงสระเออ และมีมาตราตัวสะกดเดียวกัน คือมาตราแม่กน เป็นการใช้คำคล้องจองเพื่อให้ภาษาเกิดความไพเราะ และน่าจดจำมากขึ้น

ตัวอย่างที่ 4

อนาคตก็ยังไม่ถึง ก็ตั้งตัวเองมาอยู่กับปัจจุบัน

(อยากหลุดพ้นจากความเจ็บปวด คลิปนี้มีคำตอบ 7 มกราคม 2566)

จากข้อความข้างต้น พบการใช้คำคล้องจอง คือ สระอี ปรากฏคำว่า “ถึง” และคำว่า “ตั้ง” โดยมีมาตราตัวสะกดเดียวกัน คือมาตราแม่กง “ถึง” หมายถึง บรรลุจุดหมายปลายทาง และคำว่า “ตั้ง” หมายถึง เหนี่ยวมา ถูมา หรือรั้งมา เป็นการใช้คำคล้องจองเพื่อให้มีความง่ายต่อการจดจำ ทำให้คำที่ใช้ในการสื่อสารมีความไพเราะ และสละสลวยในบริบทการพูดเพื่อสร้างแรงบันดาลใจ

1.1.3 การใช้คำภาษาอังกฤษ หมายถึง การใช้คำภาษาอังกฤษ โดยพูดเป็นคำไทย ตามเสียงของภาษาเดิม ส่วนใหญ่มักเป็นการเลียนเสียงและการใช้คำทับศัพท์ (วริษฐา ศรีช่วย, 2563) พบทั้งสิ้น 86 คำ เช่น โฟกัส ครีเอทีฟ มารารอน บุลลี โซเซียลมีเดีย อินโทรเวิร์ต เพอร์เฟกต์ แคร้ ซิลล์ เวอร์ชัน คอร์สตั้งตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่างที่ 5

เราก็จะเข้าใจเลยนะถ้าเราโฟกัสกับเป้าหมายอะ มันไม่ใช่เพียงแค่อะไรที่เราควรทำ

(ประสบความสำเร็จด้วยกฎ 3 ข้อ NapoleonHill 10 มกราคม 2566)

จากข้อความข้างต้น คำว่า “โฟกัส” เป็นคำทับศัพท์ภาษาอังกฤษ โดยมาจากคำว่า “Focus” หมายถึง จดจ่อ จุดให้ความสนใจ โดยในบริบทนี้ หมายถึง การจดจ่อการใช้ชีวิตที่มีเป้าหมาย เรียงลำดับเป็นว่าจะไรควรทำก่อนหลัง เมื่อเป้าหมายและความปรารถนาของเราชัด การกระทำทุกอย่างของเราจะมีประสิทธิภาพมากขึ้น

ตัวอย่างที่ 6

วันนี้เป็นครีเอทีฟก็แต่งในทางที่มันมีความคิดสร้างสรรค์หน่อย

(ชีวิตนี้ดีแน่ ถ้าคุณมี 2 สิ่งนี้ 27 มกราคม 2566)

จากข้อความข้างต้น คำว่า “ครีเอทีฟ” เป็นคำทับศัพท์ภาษาอังกฤษ โดยมาจากคำว่า “Creative” หมายถึง เกี่ยวกับการสร้างหรือประดิษฐ์ขึ้น ซึ่งเกิดจากความคิดสร้างสรรค์ ช่างประดิษฐ์ โดยในบริบทนี้ หมายถึง การเปลี่ยนการแต่งตัว การปรับเปลี่ยนตัวเองให้ดูดีขึ้น เช่น ตัดผมทรงใหม่ แต่งตัวใหม่ เป็นการใช้ความคิดสร้างสรรค์ในการออกแบบเรื่องที่สามารถทำได้ และอาจช่วยส่งเสริมบุคลิกภาพที่ดีให้ตัวเองมากขึ้น

1.1.4 คำบุพบทบอกความเป็นเจ้าของ หมายถึง บอกความเกี่ยวข้องความเป็นเจ้าของ เช่น คำว่า แห่ง ของ (วริษฐา ศรีช่วย, 2563) ในงานวิจัยนี้ปรากฏการใช้บุพบทเพื่อบอกความเป็นเจ้าของ พบทั้งสิ้น 3 คำ ได้แก่คำว่า ของ โดย ใน ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่างที่ 7

เพราะฉะนั้นวันนี้แค่นี้ก็พอ แต่มันมีค่าสำหรับชีวิตของเราเลยนะ

(อยากหลุดพ้นจากความเจ็บปวด คลิปนี้มีคำตอบ 7 มกราคม 2566)

จากข้อความข้างต้น คำว่า “ของ” เป็นคำบุพบทบอกความเป็นเจ้าของ ใช้สำหรับนำหน้านามที่เป็นผู้ครอบครอง ผู้พูดได้ใช้คำบุพบทบอกความเป็นเจ้าของเพื่อแสดงความเจาะจงระหว่างผู้พูดและผู้ฟังที่กำลังกล่าวถึงสิ่งใด และใครเป็นผู้ครอบครองสิ่งนั้นอยู่ (วริษฐา ศรีช่วย, 2563) โดยในบริบทนี้ คำว่า “ของเรา” เป็นการใช้นำหน้าที่ผู้พูดต้องการสื่อถึงผู้ฟัง เพื่อให้เห็นคุณค่าในตัวเองว่าเราเป็นคนแบบไหน เหมาะกับอะไร มีความสามารถด้านไหน ปรากฏการใช้จำนวนบ่อยครั้งมากกว่าสรรพนามอื่น ๆ และช่วยยกระดับความสัมพันธ์ระหว่างผู้พูดและผู้ฟังให้รู้สึกเหมือนกำลังสนทนาจริง

ตัวอย่างที่ 8

เธอกลายเป็นความคุ้นเคยโดยที่ฉันไม่ได้เชิญเธอมา

(สวีตีความเหงา 9 กุมภาพันธ์ 2566)

จากข้อความข้างต้น คำว่า “โดย” เป็นคำบุพบทบอกความเป็นเจ้าของ ใช้สำหรับนำหน้านามที่เป็นผู้ครอบครอง ผู้พูดได้ใช้คำบุพบทบอกความเป็นเจ้าของเพื่อแสดงความเจาะจงระหว่างผู้พูด

และผู้ฟังว่ากำลังกล่าวถึงสิ่งใด และใครเป็นผู้ครอบครองสิ่งนั้นอยู่ (วริฎฐา ศรีช่วย, 2563) โดยในบริบทนี้ คำว่า “โดย” เป็นการใช้นำหน้าผู้พูดเพื่อสื่อถึงการมีใครคนหนึ่งเข้ามาในชีวิต เข้ามาโดยที่ผู้พูดเองไม่ทันได้ตั้งตัว แต่ความไม่ทันได้ตั้งตัวนั้นกลับสร้างความคุ้นเคยและความรู้สึกลึกซึ้งให้แก่ผู้พูด

1.2 ทำเนียบภาษาตามกลุ่มความหมาย

1.2.1 หมวดคำที่เกี่ยวข้องกับจิตใจ สติปัญญา ความคิด ความรู้สึก ของมนุษย์ในเชิงจิตวิทยา หมายถึง หมวดคำที่ใช้แสดงออกทางความรู้สึกในเชิงอารมณ์หรือจิตใจของมนุษย์ พบทั้งสิ้น 62 คำ เช่น จิตใจ เข้มแข็ง กำลังใจ ความรู้สึก ปลอ่ยกวาง ภูมิใจ ใส่ใจ ประทับใจ รัก ความสุข เมตตา ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่างที่ 9

เวลาที่เรานึกถึงใครนะ คือบางที่เราอาจจะต้องการช่วงเวลาในการซ่อมแซม**จิตใจ**

(เตรียมตัวให้พร้อมก่อนมีความสัมพันธ์ครั้งใหม่ 26 กุมภาพันธ์ 2566)

จากข้อความข้างต้น ปรากฏคำว่า “จิตใจ” หมายถึง ความรู้สึก อารมณ์ทางใจ โดยในบริบทนี้เป็นการพูดเพื่อฟื้นฟูสภาพจิตใจให้แข็งแรงหลังจากการเผชิญกับความเศร้าให้ตัวเองได้พักความรู้สึก ได้มีเวลาทบทวนเรื่องราวที่ผ่านเข้ามาในชีวิต สามารถส่งเสริมสุขภาพชีวิตที่ดี และทำให้ตนเองมีความสุขได้

1.2.2 หมวดคำที่เกี่ยวข้องกับการกระทำของมนุษย์ในเชิงพฤติกรรม หมายถึง หมวดคำที่ใช้เพื่อการบอกผลของการกระทำ เพื่อแสดงให้เห็นผลการกระทำทั้งความล้มเหลว และการประสบความสำเร็จ พบทั้งสิ้น 20 คำ เช่น พฤติกรรม สำเร็จ ประสบความสำเร็จ ได้ ได้ผล ล้มเหลว ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่างที่ 10

เราต้องไปทำให้เขารู้ให้ได้ว่าเขาผิด เพื่อที่เขาจะได้เลิก**พฤติกรรม**นี้

(อยากหลุดพ้นจากความเจ็บปวด คลิปนี้มีคำตอบ 7 มกราคม 2566)

จากข้อความข้างต้น ปรากฏคำว่า “พฤติกรรม” หมายถึง กิริยาอาการแสดงออกทุกรูปแบบของสิ่งมีชีวิตเพื่อตอบสนองต่อสิ่งเร้า โดยในบริบทนี้เป็นการพูดเพื่อสร้างแรงบันดาลใจให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม ซึ่งพฤติกรรมที่ต้องการให้เกิดการเปลี่ยนแปลงคือพฤติกรรมในทางที่ผิด เป็นการบ่งบอกสิ่งที่ผิดนั้นให้เขาได้รับรู้ เพื่อให้เขาเกิดการปรับแก้ และเกิดสิ่งที่ดีที่สุดต่อตัวเขา

1.2.3 หมวดคำที่เกี่ยวข้องกับการมีหรือการสร้างปฏิสัมพันธ์ทางสังคมของมนุษย์ หมายถึงหมวดคำที่ใช้ในการสื่อสารเพื่อแสดงความสัมพันธ์ทั้งแบบคนรัก และความสัมพันธ์ทางสังคมของมนุษย์ พบทั้งสิ้น 17 คำ เช่น ความสัมพันธ์ คนรัก เพื่อนสนิท ปลอ่ยก ตอบแทน สนับสนุน ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่างที่ 11

แล้ว**ปลอ่ยก**ความสัมพันธ์ให้ละเทะ แต่เราต้องให้ความสำคัญกับความสัมพันธ์รอบตัว

(อะไรที่สมควรค่าแก่การพัฒนา 17 สิงหาคม 2566)

จากข้อความข้างต้น ปรากฏคำว่า “ปลอ่ยก” หมายถึง ทำให้ออกจากสิ่งที่ติดอยู่ โดยในบริบทนี้เป็นการพูดเพื่อให้แรงบันดาลใจโดยกล่าวถึงอย่าทำให้เกิดความสัมพันธ์ที่ไม่ดี ทำความเข้าใจผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นต่อผู้อื่น และทบทวนพฤติกรรมการแสดงออกของตัวเอง การพูดเพื่อให้เกิดความคล้อยตาม ให้กระทำในสิ่งใดสิ่งหนึ่งได้สำเร็จ และการปรับเปลี่ยนพฤติกรรม

1.2.4 หมวดคำที่เกี่ยวข้องกับเวลา หมายถึง หมวดคำที่ใช้ในการลำดับเหตุการณ์ ประกอบ การเล่าเรื่องราวต่าง ๆ พบทั้งสิ้น 14 คำ เช่น เวลา โอกาส ตอนนี ต่อไป เสียเวลา ตลอดเวลา ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่างที่ 12

เราจะรู้เลยว่าเราจะไม่ทำในสิ่งที่เราไม่ควรทำ เราจะไม่เสียเวลาในเรื่องที่ไม่ใช่

(ประสบความสำเร็จด้วยกฎ 3 ข้อ Napoleon Hill 10 มกราคม 2566)

จากข้อความข้างต้น ปรากฏคำว่า “เสียเวลา” หมายถึง ใช้เวลาหมดไป โดยในบริบทนี้เป็น การพูดเพื่อให้แรงบันดาลใจโดยกล่าวถึงการใช้เวลาหมดไปโดยไม่คุ้มประโยชน์ สิ่งที่ต้องเปลี่ยนแปลง เป็นสิ่งที่หลายคนกำลังกลัว จนทำให้ต้องยอมเสียเวลาในการเลือกที่จะเป็นแบบเดิม ผู้พูดจึงใช้คำพูด เพื่อทำให้ผู้ฟังเกิดการเปลี่ยนแปลง

2. ความสัมพันธ์ระหว่างทำเนียบภาษากับเนื้อหาต่างประเภทในการสื่อสารเพื่อสร้าง แรงบันดาลใจของอภยลักษณ์ ต้นตระกูลบัณฑิตย สามารถแบ่งเป็น 2 ประเภท ได้แก่ 1. ประเภท เนื้อหาด้านการดำเนินชีวิต จากการศึกษาพบถ้อยคำที่บ่งบอกถึงการโน้มน้าวใจผ่านการดำเนินชีวิต เช่นคำว่า “พัฒนา” “ประสบความสำเร็จ” “เป้าหมาย” “คุณค่า” “เปลี่ยนแปลง” เป็นการใช้คำพูด เพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลง และ 2. ประเภทเนื้อหาด้านความสัมพันธ์ จากการศึกษาพบถ้อยคำที่บ่ง บอกรถึงความรักความสัมพันธ์ เช่นคำว่า “ให้อภัย” “หลุดพ้นความเจ็บปวด” “เคียงข้าง” “ซ่อมแซม จิตใจ” “ใส่ใจ” เป็นการกล่าวถึงความสัมพันธ์ที่กำลังเผชิญอยู่สามารถหาทางออกได้

2.1 ประเภทเนื้อหาด้านการดำเนินชีวิต มีการนำเสนอเนื้อหาเกี่ยวกับการให้แนวคิดใน การดำรงชีวิตอย่างมีความสุข โดยการถ่ายทอดความรู้ความคิด ความเห็น และประสบการณ์ เพื่อให้ เกิดความสงบสุข การไม่นำตนเองไปเปรียบเทียบกับคนอื่นให้รู้สึกด้อยค่าหรือไร้ความหมายในการ ดำรงชีวิต พบทั้งสิ้น 40 คลิป ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่างที่ 13

ถึงตัวฉันเอง ขอขอบคุณมากเลยนะ ที่ดูแลตัวเองอย่างดี ขอขอบคุณมากเลยนะที่ เดินมาจนถึงตรงนี้ได้ ขอขอบคุณที่เป็นยอดนักสู้ขอขอบคุณที่ไม่เคยถอยเลย มันมี บางครั้งที่ท้อแต่ก็ไม่เคยหยุด มีหลายครั้งที่คิดว่าจะเดินต่อไหม แต่ก็ไม่เคย ล้มเลิก ขอขอบคุณที่มุ่งมั่น ขอขอบคุณที่วันหนึ่งรู้ว่าตัวเรามีค่า แล้วก็กล้าหาญที่ จะลุกขึ้นมาสร้างคุณค่าให้กับใครต่อใคร ขอขอบคุณที่ยิ้มได้เสมอ หลาย ๆ ครั้งที่ เจอเรื่องยาก ๆ ก็ทำมันได้ดีทุกครั้ง หลายครั้งที่เจอเรื่องที่ไม่พอใจ แต่ก็แค่สุด ลมหายใจเข้าก็เดินต่อได้ทุกที่ ขอขอบคุณที่มีความรัก ที่เห็นคุณค่าของความรัก แล้วก็ลุกขึ้นมารักตัวเองได้

(ถึงตัวฉันเอง... 17 มกราคม 2566)

จากข้อความข้างต้น เป็นคลิปที่เกี่ยวกับการดำรงชีวิตให้มีความสุข โดยเป็นการปลุกใจให้ เกิดการรักตัวเอง โดยแสดงความรู้สึกด้วยการพูดสิ่งที่ดีกับตัวเองเพราะการพูดกับตัวเองซ้ำ ๆ มี ประโยชน์มากในการสร้างคุณค่าให้ตัวเอง มีความภูมิใจรู้สึกดีกับชีวิตของตัวเองมากขึ้น แม้จะผ่านมา อุปสรรคต่างมากมาย แต่เราสามารถผ่านช่วงเวลาที่ยากลำบากมาได้ อีกทั้งความยากลำบากเหล่านี้ ยังให้บทเรียนที่มีคุณค่ามากมาด้วย การที่เราจะชื่นชมและขอบคุณตัวเองจึงถือว่าเป็นเรื่องที่ เหมาะสมและยุติธรรมที่สุด โดยปรากฏการใช้ทำเนียบภาษาตามประเภทไวยากรณ์ทั้งการใช้คำซ้ำ ปรากฏคำว่า “ขอบคุณ” การใช้คำสัมผัสคล้องจอง ปรากฏหลายตำแหน่ง เช่น คำว่า ดี - ที่ คำว่า มัน - วัน และคำบุพบทบอกความเป็นเจ้าของ นอกจากนี้ ยังพบการใช้ทำเนียบภาษาตามกลุ่ม ความหมายที่มาจากทั้งหมดคำที่เกี่ยวข้องจิตใจ สติปัญญา ความคิด ความรู้สึกของมนุษย์ในเชิง จิตวิทยา ปรากฏหลายตำแหน่ง เช่น คำว่า “มุ่งมั่น” “กล้าหาญ” และหมวดคำที่เกี่ยวข้องกับเวลา ปรากฏคำว่า “วัน”

2.2 ประเภทเนื้อหาด้านความสัมพันธ์ มีการนำเสนอเนื้อหาเกี่ยวกับความสัมพันธ์ของความรัก ไม่ว่าจะเป็นความสัมพันธ์ระหว่างคูรักรัก คนในครอบครัว เพื่อนสนิท พบทั้งสิ้น 7 คลิป ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่างที่ 14

ความรู้สึกที่เราไม่ปลอดภัยอะ มันจะไปต่อกี่ยาก เช่น มีคนคอยตามหึงหวงเราอยู่ หรือเราเอง ก็ต้องไปตามหึงหวงใครก็ตาม ถ้าเราตื่นมาหรือก่อนนอนเราจะต้องมากอดเข้คว้า เขาอยู่ที่ไหน เขาทำอะไร เขาไปกับใคร มันสู้ไม่มีเหตุการณ์แบบนี้เกิดในชีวิตจะดีกว่าไหม ข้อที่สามคือความเหนื่อยหน่าย เคยเป็นไหมสายสัมพันธ์บางที่ยิ่งคบก็ยิ่งเหนื่อย ต้องคอยหาเรื่องที่จะคุยกันตลอดเวลา เวลาที่เราเจอกัน เราต้องพยายามที่จะรักษาความสัมพันธ์ รักษาความสำคัญของตัวเองด้วย หรือให้เขารู้ว่าเรามีสายสัมพันธ์อยู่นะ ถ้าเรารู้สึกว่าเราจะต้องพยายามเมื่อไหร่ สิ่งเนี้ยมันอาจจะไม่ใช่เราก็ได้

(ความสัมพันธ์เป็นพิษปัญหาชีวิตที่ต้องรีบแก้ 5 มีนาคม 2566)

จากข้อความข้างต้น เป็นคลิปที่เกี่ยวกับเป็นความสัมพันธ์เชิงลบ ความรักที่ไม่ดีจนทำให้เกิดความรู้สึกบั่นทอนจิตใจกันและกันไปมา โดยเริ่มจากการที่ไม่ให้เกียรติซึ่งกันและกัน การไม่เคารพสิทธิความเป็นส่วนตัวต่อกัน และการใช้อำนาจกับคนอื่นจนรู้สึกอึดอัดเกินไป เมื่อไรที่เราเริ่มรู้สึกไม่สบายใจและแสบกับความสัมพันธ์แบบนี้เราต้องกลับมาทบทวนกับตัวเองใหม่ ยอมรับและเข้าใจในสิ่งที่เกิดขึ้น ถ้าที่จะก้าวผ่านความเจ็บปวดออกมาเพื่อรักษาใจของตัวเอง โดยปรากฏการใช้ทำเนียบภาษาตามประเภทไวยากรณ์ทั้ง การใช้คำซ้ำ ปรากฏหลายตำแหน่ง เช่น คำว่า “เขา” “เวลา” การใช้คำสัมผัสคล้องจอง ปรากฏหลายตำแหน่ง เช่น คำว่า ใคร - ไม่ คำว่า นะ - จะ การใช้คำภาษาอังกฤษ ปรากฏหลายตำแหน่ง เช่น คำว่า “แฮร์” และ “มาราธอน” และคำบุพบทบอกความเป็นเจ้าของ นอกจากนี้ยังพบการใช้ทำเนียบภาษาตามกลุ่มความหมายที่มาจากหมวดคำที่เกี่ยวข้องจิตใจ สติ ปัญญา ความคิด ความรู้สึก ของมนุษย์ในเชิงจิตวิทยา ปรากฏคำว่า “ความรู้สึก” หมวดคำที่เกี่ยวข้องกับการกระทำของมนุษย์ในเชิงพฤติกรรม ปรากฏคำว่า “สายสัมพันธ์” และหมวดคำที่เกี่ยวข้องกับเวลา ปรากฏคำว่า “เวลา”

อภิปรายผล

กลวิธีทางภาษาในการพูดเพื่อสร้างแรงบันดาลใจของ อภัยลักษณ์ ตันตระบัณฑิตย มีเนื้อหาเกี่ยวกับการสร้างพลังบวก โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อผู้ฟังให้มีความสบายใจหรือผ่อนคลายความเครียดจากสถานการณ์ที่เกิดขึ้นในสังคมปัจจุบัน พร้อมทั้งบอกแนวทางการพัฒนาจิตใจตัวเองในหลากหลายด้าน ด้วยเหตุนี้คลิปของ อภัยลักษณ์ ตันตระบัณฑิตย ที่เผยแพร่ในเฟซบุ๊กแฟนเพจ Apailucktan จึงมีจำนวนคนติดตามเป็นจำนวนมาก และมีชื่อเสียงบนโลกออนไลน์ มีการใช้ภาษาที่ทำให้ผู้ฟังเกิดความสบายใจหรือผ่อนคลายความเครียด จากสถานการณ์ที่เกิดขึ้น เมื่อนำผลการศึกษากลวิธีทางภาษาในการพูดเพื่อสร้างแรงบันดาลใจของ อภัยลักษณ์ ตันตระบัณฑิตย มาเปรียบเทียบกับงานวิจัยของวริฐฐา ศรีช่วย (2563) ศึกษาเรื่อง “กลวิธีทางภาษาในการพูดเพื่อสร้างแรงบันดาลใจของสินธุเสน เขจรบุตร” พบว่าผลการศึกษาบางส่วนมีความสอดคล้องกันและแตกต่างกัน ผลการศึกษาที่มีประเด็นที่สอดคล้องกัน คือ เนื่องจากเป็นกลุ่มตัวอย่างการพูดเกี่ยวกับการสร้างแรงบันดาลใจเหมือนกัน และมีการใช้ภาษาที่ใกล้เคียงกัน คือ มีกลวิธีทางภาษาเหมือนกัน คือ ทำเนียบภาษาตามประเภทไวยากรณ์ พบทั้งสิ้น 4 ประเภท ซึ่งประเภทที่พบมากที่สุดเหมือนกัน คือ การใช้คำซ้ำ ในส่วนของคำบุพบทบอกความเป็นเจ้าของ แตกต่างกัน กล่าวคือ การศึกษาเรื่อง กลวิธีทางภาษาในการพูดเพื่อสร้างแรงบันดาลใจของ สินธุเสน เขจรบุตร พบคำว่า “ของคุณ” ซึ่งการศึกษาเรื่อง กลวิธีทาง

ภาษาในการพูดเพื่อสร้างแรงบันดาลใจของ อภัยลักษณ์ ตันตระบัณฑิตย์ พบคำว่า “ของเรา” เนื่องจากอภัยลักษณ์ ตันตระบัณฑิตย์ ใช้คำว่า “ของเรา” แทนชื่อคนหลายคน เพื่อให้ผู้ฟังรู้สึกว่าคุณพูดเป็นพวกพ้องเดียวกัน กลุ่มก้อนเดียวกัน โดยใช้ภาษาที่ไม่เป็นทางการ มีความกระชับ และมีความเข้าใจได้ง่าย คลิปที่น่าเสนอของอภัยลักษณ์ ตันตระบัณฑิตย์ เนื้อหาส่วนใหญ่เป็นเนื้อหาเกี่ยวกับการสร้างแรงบันดาลใจ อาทิ ด้านการใช้ชีวิต การพัฒนาตนเอง การมองโลกในแง่ดี การทำงานให้มีความสุข รวมถึงความสัมพันธ์กับคนรัก จึงพบหมวดคำที่เกี่ยวข้องจิตใจ สติปัญญา ความคิด ความรู้สึกของมนุษย์ในเชิงจิตวิทยา หมวดคำที่เกี่ยวข้องกับการกระทำของมนุษย์ในเชิงพฤติกรรม หมวดคำที่เกี่ยวข้องกับการมีหรือการสร้างปฏิสัมพันธ์ทางสังคมของมนุษย์ และหมวดคำที่เกี่ยวข้องกับเวลา และสอดคล้องกับที่ ปวีณสุตา เหนือคลอง, ปาริชาติ แก้วนวน, พัชรพรรณ ดวงสุข, สมิตร์ชาต พุมมา และอลิสสา คุ่มเคี่ยม (2562) ศึกษาเรื่อง “การใช้ภาษาในการพูดเพื่อสร้างแรงบันดาลใจของฉอน บุรณะหิรัญ” เนื่องจากมีการใช้ภาษาโน้มน้าวใจเหมือนกัน ผู้พูดมักจะใช้คำที่แสดงถึงความรู้สึกเกี่ยวกับเหตุการณ์นั้น เพื่อให้ผู้ฟังรู้สึกเหมือนไม่ได้เผชิญกับความทุกข์เพียงลำพังและยังเป็นการใช้คำแสดงความรู้สึกเพื่อให้บุคคลได้เกิดความเข้าใจ ยอมรับ เพื่อนำไปสู่การปล่อยวางหรือรู้จักการให้อภัย

ข้อสังเกตในการศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยศึกษา กลวิธีทางภาษาในการพูดเพื่อสร้างแรงบันดาลใจของอภัยลักษณ์ ตันตระบัณฑิตย์ สามารถสรุปได้ดังนี้

1. ประเภทและลักษณะของทำเนียบภาษาของ อภัยลักษณ์ ตันตระบัณฑิตย์ ปรากฏการใช้คำซ้ำ มากที่สุด เนื่องจากเป็นกล่าวซ้ำเพื่อเน้นย้ำความสำคัญ เพื่อให้ผู้ฟังสามารถจดจำเนื้อหาและเพิ่มความน่าสนใจได้ชัดเจน ปรากฏหมวดคำที่เกี่ยวข้องจิตใจ สติปัญญา ความคิด ความรู้สึก ของมนุษย์ในเชิงจิตวิทยา มากที่สุด เนื่องจากต้องการนำเสนอในสิ่งที่ผู้ฟังต้องการ นั่นก็คือ การเป็นที่พึ่งพาทางด้านจิตใจให้ผู้ฟัง

2. ความสัมพันธ์ระหว่างทำเนียบภาษากับเนื้อหาที่ต่างประเภทของ อภัยลักษณ์ ตันตระบัณฑิตย์ ปรากฏประเภทเนื้อหาด้านการดำเนินชีวิตมากที่สุด เนื่องจากคนในสังคมมีปัญหาเป็นจำนวนมาก ต้องการหาคนที่สามารถให้คำปรึกษา เพจจึงนำมาตั้งเป็นประเด็นในการนำเสนอ ผู้พูดให้แนวคิดหรือแนวทางในการดำรงชีวิตจากชีวิตประจำวันของมนุษย์เพื่อให้เกิดความจรรโลง การดำรงชีวิตอย่างมีความสุข จึงสามารถตอบสนองความต้องการของผู้ใช้งานเป็นอย่างดี

ข้อเสนอแนะการวิจัย

1. นำองค์ประกอบของทำเนียบภาษาไปสร้างสรรค์ เพื่อตั้งต้นเป็นแนวทางการสื่อสารในการสร้างแรงบันดาลใจเพื่อให้ได้มาซึ่งสารที่มีประสิทธิภาพ

2. นำองค์ประกอบของทำเนียบภาษาไปประยุกต์ใช้เพื่อสร้างสรรค์ผลงานออกแบบเนื้อหาสารทั้งงานพูด งานเขียน ที่เกี่ยวข้องกับการสร้างแรงบันดาลใจเพื่อนำเสนอผ่านสื่อรูปแบบต่าง ๆ

เอกสารอ้างอิง

ดุขุฎี โยเหลา, วิไลลักษณ์ ลังกา, ศรีณย์ พิมพ์ทอง และนริศรา พิงโพธิ์สภ. (2556). การประเมินผลจากการชมภาพยนตร์เพื่อสร้างแรงบันดาลใจของ นิสิตปริญญาตรี มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. (ออนไลน์) (อ้างเมื่อ 10 ธันวาคม 2566). จาก:

<http://bsris.swu.ac.th/upload/153.pdf>.

ปวีณสุตา เหนือคลอง, ปาริชาติ แก้วนวน, พัชรพรรณ ดวงสุข, สมิตร์ชาต พุมมา และอลิสสา คุ่มเคี่ยม. (2562). การใช้ภาษาในการพูดเพื่อสร้างแรงบันดาลใจของฉอน บุรณะหิรัญ. ไรคม. (ออนไลน์) (อ้างเมื่อ 5 ธันวาคม 2566). จาก:

<https://wjst.wu.ac.th/index.php/wuresearch/article/view/6642>.

- เมธประจักษ์ เต็มกิจจรสุข. (2563). รูปแบบเทคนิคการก่อสร้างแรงบันดาลใจในการทำงานจิตอาสา โดยพุทธสันติวิธี. *วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร*, 8(3), 871-881.
- วิมลฐา ศรีช่วย. (2563). กลวิธีทางภาษาในการพูดเพื่อสร้างแรงบันดาลใจของ ลินฮุเสิน เขจรบุตร. (ออนไลน์) (อ้างเมื่อ 5 ธันวาคม 2566). จาก: <https://digital.car.chula.ac.th/chulaetd/7400/>.
- เอธิกา เอกวารีสกุล และปัทมา พัฒน์พงษ์. (2562). โครงสร้างสัมพันธ์สารการพูดสร้างแรงบันดาลใจ ในภาษาไทย. *วารสารภาษาและวัฒนธรรม*. 38(1), 1-23.
- Apailucktan. เกิดมาทั้งทีเอาดีให้ได้. (เผยแพร่วันที่ 19 เมษายน 2566). (ออนไลน์) (อ้างเมื่อ 26 พฤศจิกายน 2566). จาก: <https://www.facebook.com/Apailucktan/videos/178845954975491>.
- Apailucktan. เตรียมตัวให้พร้อมก่อนมีความสัมพันธ์ครั้งใหม่. (เผยแพร่วันที่ 26 กุมภาพันธ์ 2566). (ออนไลน์) (อ้างเมื่อ 26 พฤศจิกายน 2566). จาก: <https://www.facebook.com/Apailucktan/videos/906410457054024>.
- Apailucktan. ความสัมพันธ์เป็นพิษปัญหาชีวิตที่ต้องรีบแก้. (เผยแพร่วันที่ 5 มีนาคม 2566). (ออนไลน์) (อ้างเมื่อ 26 พฤศจิกายน 2566). จาก: <https://www.facebook.com/Apailucktan/videos/729555748828427>.
- Apailucktan. ชีวิตนี้ดีแน่ ถ้าคุณมี 2 สิ่งนี้. (เผยแพร่วันที่ 27 มกราคม 2566). (ออนไลน์) (อ้างเมื่อ 26 พฤศจิกายน 2566). จาก: <https://www.facebook.com/Apailucktan/videos/743393310584917>.
- Apailucktan. ถึงตัวฉันเอง... (เผยแพร่วันที่ 17 มกราคม 2566). (ออนไลน์) (อ้างเมื่อ 26 พฤศจิกายน 2566). จาก: <https://www.facebook.com/Apailucktan/videos/690832265960364>.
- Apailucktan. ประสบความสำเร็จด้วยกฎ 3 ข้อ NapoleonHill. (เผยแพร่วันที่ 10 มกราคม 2566). (ออนไลน์) (อ้างเมื่อ 26 พฤศจิกายน 2566). จาก: <https://www.facebook.com/Apailucktan/videos/869258400943941>.
- Apailucktan. ภาพลักษณ์ = ความสำเร็จ. (เผยแพร่วันที่ 24 มิถุนายน 2566). (ออนไลน์) (อ้างเมื่อ 26 พฤศจิกายน 2566). จาก: <https://www.facebook.com/Apailucktan/videos/785451103173984>.
- Apailucktan. สวัสดิ์ความเหงา. (เผยแพร่วันที่ 9 กุมภาพันธ์ 2566). (ออนไลน์) (อ้างเมื่อ 26 พฤศจิกายน 2566). จาก: <https://www.facebook.com/Apailucktan/videos/498560009021483>.
- Apailucktan. หยุดพูด “บูลลี่” คนอื่น แบบนี้เถอะ... ขอร้อง!. (เผยแพร่วันที่ 19 มกราคม 2566). (ออนไลน์) (อ้างเมื่อ 26 พฤศจิกายน 2566). จาก: <https://www.facebook.com/Apailucktan/videos/1202782243951527>.
- Apailucktan. อยากหลุดพ้นจากความเจ็บปวด คลิปนี้มีคำตอบ. (เผยแพร่วันที่ 7 มกราคม 2566). (ออนไลน์) (อ้างเมื่อ 26 พฤศจิกายน 2566). จาก: <https://www.facebook.com/Apailucktan/videos/483346530580404>.
- Apailucktan. อะไรที่สมควรค่าแก่การพัฒนา. (เผยแพร่วันที่ 17 สิงหาคม 2566). (ออนไลน์) (อ้างเมื่อ 26 พฤศจิกายน 2566). จาก: <https://www.facebook.com/reel/1216855736373110>.

พาดหัวยั่วให้คลิก: การศึกษาการใช้ภาษา
และความสอดคล้องของเนื้อหากับการพาดหัวในสังคมออนไลน์
Clickbait: A Study of Language Usage
and Consistency of Content and Headline on Social Media

วรพงศ์ ไชยฤกษ์^{1*} อัสมานี ปูเตะ²
Worapong Chairerk^{1*} Asmanee Puteh²

¹อาจารย์ประจำสาขาวิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต
Lecturer of Thai Program, Faculty of Humanities & Social Science, Phuket Rajabhat University

*Corresponding author e-mail: worapong.c@pkru.ac.th โทร. 0843788995

²นักศึกษาระดับปริญญาโท สาขาวิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต
Student of Thai Program, Faculty of Humanities & Social Science, Phuket Rajabhat University
e-mail: s6410789236@pkru.ac.th โทร. 0624329675

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการใช้ภาษาในการพาดหัว และความสอดคล้องของเนื้อหากับการพาดหัว โดยใช้รายการทูบโต๊ะข่าวที่นำเสนอทาง YouTube ช่อง Amarin TV เป็นกรณีศึกษา โดยเก็บรวบรวมข้อมูลจากข้อความพาดหัวคลิป ระหว่างวันที่ 17 ตุลาคม – 30 พฤศจิกายน 2566 ด้วยการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง คือเจาะจงเก็บข้อมูลเฉพาะข้อความพาดหัวคลิปที่มียอดเข้าชมมากกว่า 100,000 ครั้ง ได้ทั้งหมด 111 พาดหัว ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลตามแนวคิดการใช้ภาษาในการพาดหัว และแนวคิดการพาดหัวข่าวเชิงคลิกเบต และนำเสนอผลการศึกษารูปแบบพรรณนาวิเคราะห์ ประกอบแผนภูมิ ผลการศึกษาการใช้ภาษาในการพาดหัว พบการใช้คำเรียกชื่อ/ชื่อเล่น มากที่สุดจำนวน 34 คำ รองลงมาคือการใช้คำสแลง จำนวน 13 คำ การใช้คำเกินความจริง จำนวน 12 คำ โดยพบการใช้คำย่อ และการใช้คำภาษาต่างประเทศ จำนวนเท่ากัน 10 คำ และพบการใช้สมญานาม และการใช้เครื่องหมายอัศเจรีย์ จำนวนเท่ากัน 9 คำ และพบการคำหยาบจำนวนน้อยที่สุด 7 คำ ด้านรูปแบบการใช้ประโยคในการพาดหัว พบประโยคบอกเล่ามากที่สุดจำนวน 53 พาดหัว รองลงมาประโยคบังคับบอกผู้กล่าว จำนวน 44 พาดหัว และประโยคคำถาม จำนวน 5 พาดหัว ส่วนผลการศึกษาความสอดคล้องของเนื้อหากับการพาดหัว พบว่า เนื้อหาสอดคล้องกับการพาดหัว มากที่สุดจำนวน 69 พาดหัว รองลงมาเนื้อหาค่อนข้างสอดคล้องกับพาดหัว จำนวน 34 พาดหัว โดยพบเนื้อหาไม่ค่อยสอดคล้องกับพาดหัว จำนวน 8 พาดหัว แต่ไม่พบเนื้อหาที่ไม่สอดคล้องกับการพาดหัว

คำสำคัญ: พาดหัวยั่วให้คลิก; การพาดหัว; การใช้ภาษา; สังคมออนไลน์

ABSTRACT

This study aimed to investigate the utilization of headline language and the consistency between content and headlines. The TV news program 'Toob Toh Kao' from Amarin TV station, which was uploaded to YouTube, has been chosen for study. A purposive sampling method was employed to collect data from 111 news headlines selected from a larger collection of over 100,000 viewed news clips during the period of October 17th to November 30th, 2023. The investigation was conducted considering the language concepts employed in news headlines and clickbait headlines. The study

findings were reported using descriptive analysis accompanied by chart. The study findings reveal that news headlines frequently utilize 34 names or nicknames, 13 slang words, 12 exaggerated phrases, 10 abbreviations, 10 foreign terms, 9 aliases, 9 exclamation marks, and 7 obscene words. The most often used kinds of headlines are affirmative sentences, which occur 53 times, speaker indicative sentences, which occur 44 times, and inquiries, which occur 5 times. Regarding consistency, the analysis reveals that all 69 headlines are fully consistent with the news content, 34 headlines are moderately consistent, and 8 headlines are rarely inconsistent. There are no headlines that are inconsistent with the news content.

Keywords: Clickbait; Headline; Language Use; Social Media

บทนำ

ปัจจุบันพบการใช้สื่อสังคมออนไลน์กันอย่างแพร่หลาย ดังที่ ปัญญา เกื้อบุญ, 2565 ได้กล่าวโดยสรุปไว้ว่า สื่อสังคมออนไลน์มีบทบาท และได้รับความนิยมจากคนในสังคมทุกกลุ่มวัย ผู้คนให้ความสนใจและเลือกใช้งาน เพราะความสะดวก รวดเร็ว สามารถเชื่อมต่อกับผู้อื่นได้แม้จะอยู่ห่างไกลกัน รวมถึงสามารถส่งข้อมูลได้หลากหลายทั้งข้อความ ภาพนิ่ง ภาพเคลื่อนไหว และเสียง โดยสื่อสังคมออนไลน์ที่ได้รับความนิยม อาทิ Facebook, Twitter, Line, Instagram, YouTube หรือ TikTok

แอปพลิเคชัน YouTube เป็นสื่อสังคมออนไลน์ประเภทหนึ่งที่มีความสนใจจากสื่อทุกประเภท รวมถึงสื่อโทรทัศน์ที่ได้ปรับตัววิธีการการเผยแพร่ออกอากาศให้ทันสมัยมากขึ้นเพื่อรองรับการสื่อสารผ่านสื่อออนไลน์ ตอบโจทย์ผู้บริโภคที่ใช้สื่อสังคมออนไลน์ จากผลการสำรวจของบริษัท Digital Performance Marketing Agency ที่ให้บริการด้านการตลาดดิจิทัล ในปี 2566 พบว่า YouTube เป็นหนึ่งในแพลตฟอร์มที่ได้รับความนิยมจากผู้ใช้งานอินเทอร์เน็ตเป็นอย่างมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกลุ่มผู้ใช้งานที่ชื่นชอบวิดีโอคอนเทนต์ ซึ่งในปัจจุบันมีการอัปโหลดวิดีโอมากกว่า 500 ชั่วโมงภายใน 1 นาที ถือว่าเป็นตัวเลขที่สูงเป็นอย่างมาก สะท้อนให้เห็นถึงความนิยมของแพลตฟอร์มได้เป็นอย่างดี โดย YouTube เป็นแพลตฟอร์มที่มีฐานผู้ใช้งานเกือบหนึ่งในสี่ของประชากรโลก มีจำนวนผู้ใช้งานมากถึง 2 พันล้านคนต่อเดือน ขณะเดียวกันยังเป็น Search Engine ที่ได้รับความนิยมเป็นอันดับ 2 ของโลก รองจาก Google โดย 35 % ของการค้นหาบน YouTube ในปี 2022 เกี่ยวข้องกับรายการโทรทัศน์ (Relevant audience, 2566)

รายการทูบ๊ะซ่า เป็นรายการข่าวที่นำเสนอผ่านสถานีโทรทัศน์ Amarin TV เป็นตัวอย่างของรายการข่าวที่ปรับเปลี่ยนวิธีการการเผยแพร่ออกอากาศ นอกจากออกอากาศทางโทรทัศน์แล้วยังเลือกใช้ YouTube เป็นอีกทางเลือกในการนำเสนอรายการข่าว ด้วยการนำกลับมาฉายซ้ำอีกครั้งผ่าน YouTube ช่อง Amarin TV ที่ทุกคนสามารถเข้าถึงผ่านอินเทอร์เน็ตได้ และปรับเปลี่ยนลักษณะการนำเสนอให้มีความแตกต่างกระชับชัดเจนขึ้น ด้วยการคัดเลือกเฉพาะข่าวที่กำลังเป็นกระแสมาเสนอ และข้อดีอีกอย่างคือสามารถดูซ้ำได้ตลอดเวลา แต่ระดับความน่าเชื่อถือยังเท่ากับสื่อหลักอย่างโทรทัศน์ และจากการสำรวจผู้ติดตามในเบื้องต้นพบว่า YouTube ช่อง Amarin TV มีผู้ติดตามมากถึง 19,000,000 คน แสดงให้เห็นว่าการใช้ YouTube เป็นอีกช่องทางหนึ่งในการกระตุ้นให้ผู้ชมรายการ (ข้อมูล ณ วันที่ 18 มีนาคม 2567) โดยจุฬาลักษณ์ นาคะชาติ (2563) ได้กล่าวถึงตัวอย่างรายการที่ได้รับความนิยมในแอปพลิเคชัน YouTube ของ Amarin TV ดังตัวอย่างเช่น รายการทูบ๊ะซ่า โดยรายการดังกล่าวเป็นรายการในลักษณะรูปแบบข่าวสารต่าง ๆ จุดเด่นของรายการ คือ คัดเลือกนำเสนอข่าวที่เป็นประเด็นถกเถียงกันในสังคม มีความน่าสนใจ และมีความสำคัญต่อ

สถานการณ์ปัจจุบัน ไม่ว่าจะเป็นประเด็นสังคม การเมือง บุคคล เป็นการนำเสนอข้อมูลที่ชัดเจน และตรงไปตรงมา

ผู้วิจัยตั้งข้อสังเกตว่า นอกจากรูปแบบการนำเสนอรายการที่โดดเด่นและแตกต่างจากรายการโทรทัศน์แล้ว ลักษณะข้อความพาดหัวยังมีความแตกต่างและน่าสนใจอีกด้วย โดยรายการนี้มีลักษณะเด่นในการพาดหัวคลิปที่ทำให้ผู้ชมอยากเข้าไปรับชม คือการใช้ภาษาที่ห้วนหยา เลือกลงคำที่ดึงดูดความสนใจ โดยเฉพาะคำสแลง คำกล่าวเกินจริง และคำเรียกชื่อเล่น ซึ่งลักษณะการพาดหัวดังกล่าวเป็นลักษณะการพาดหัวที่เรียกว่า เรียกว่า การพาดหัวข่าวเชิงคลิกเบต หรือ การพาดหัวยั่วให้คลิก ซึ่งการเขียนข้อความพาดหัว ถือว่าเป็นส่วนหนึ่งในการกระตุ้นทำให้มีผู้ชมกดเข้าไปดูเนื้อหาในคลิป ดังที่ ฐาม เชื้อสถาปนศิริ ได้ให้สัมภาษณ์ไว้ว่า “การพาดหัวเชิงคลิกเบต เป็นการพาดหัวที่มีลักษณะรูปประโยคที่จับส่ายตา เพื่อดึงดูดให้ผู้อ่านเกิดความกระหายใคร่รู้ เกิดความสงสัยด้วยการพาดหัวล่อล่อปกปิดเนื้อหาสาระใจความของข่าว ทำให้ผู้อ่านต้องคลิกเข้าไปดู เพราะเว็บไซต์ข่าวออนไลน์ต้องการเพิ่มยอดการคลิกในเว็บไซต์ เพื่อนำไปเพิ่มยอดการเข้าอ่าน และสามารถนำไปอ้างอิงสู่การขยายยอดวิว” วิริยาภรณ์ ทองสุข (2559)

จึงอาจสรุปได้ว่า คลิกเบต คือการพาดหัวข่าวที่ล่อล่อให้คนเข้ามาอ่านข่าวผ่านวิธีการใช้ภาษา หรือการใช้เครื่องหมายต่าง ๆ และการใช้คลิปภาพมาใช้ในการพาดหัว นับเป็นรูปแบบการพาดหัวแบบแพลตฟอร์มสื่อใหม่ ที่มีการใช้คำ สำนวนภาษาในการล่อล่อให้เหยื่อเข้ามา หรือกลยุทธ์การตรึงเหยื่อให้เข้ามาอ่านรายละเอียดนั่นเอง ทั้งนี้จากการสืบค้นพบว่า วิริยาภรณ์ ทองสุข (2559) ศึกษาพาดหัวข่าวจากเว็บไซต์ boxza.com ที่เน้นการนำเสนอข่าวในแวดวงบันเทิง ซึ่งเป็นเนื้อหาข่าวที่นิยมนำเสนอในยุค 2555-2560 ในงานวิจัยไม่พบข้อมูลเจ้าของกิจการ และปัจจุบันไม่พบเว็บไซต์นี้ ดังนั้น อาจกล่าวได้ว่าข่าวจาก Amarin TV มีความแตกต่างจากเว็บไซต์ boxza.com ในแง่ที่ว่า Amarin TV เป็นสื่อหลักที่มีเจ้าของผู้พิมพ์ผู้โฆษณา หรือที่เรียกว่า มี Accountability (มีสังกัด ตรวจสอบได้และต้องแสดงความรับผิดชอบ) ซึ่งเกี่ยวข้องกับจริยธรรมของสำนักข่าวดังข้อค้นพบของวิริยาภรณ์ ทองสุข (2559) หน้า 112 ที่ว่า การนำเสนอข่าวเชิงคลิกเบต พบว่าเป็นการนำเสนอข่าวข้อเท็จจริงของข่าวไม่ครบถ้วน และมีการบิดเบือนข่าวทำให้ผู้อ่านรับรู้ข้อมูลไม่ครบถ้วน หากมีการส่งต่อข้อมูลจะทำให้ผิดพลาดได้ ซึ่งเป็นการกระทำผิดจริยธรรมขั้นไม่รุนแรง คือการเอาประโยชน์ข้อความของผู้อื่นมาใช้หรือไม่มีการแสดงข้อความให้เห็นอย่างชัดเจน ทำให้ผู้อ่านเกิดความเข้าใจผิด นอกจากนี้ Amarin TV ยังนำเสนอข่าวทั่วไป เช่น การเมืองอาชญากรรม สังคม ไม่ใช่เพียงข่าวบันเทิงอย่างเดียว งานวิจัยนี้จึงมุ่งศึกษาภาษาในพาดหัวข่าวของ Amarin TV ซึ่งเป็นช่องข่าวที่มีสังกัดเพื่อศึกษาว่าภาษาที่สำนักข่าวเลือกใช้ใช้นั้นแตกต่างหรือเหมือนกับงานวิจัยก่อนหน้า

จากความสำคัญข้างต้นจึงเป็นที่มาของงานวิจัยเรื่อง “พาดหัวยั่วให้คลิก: การศึกษาการใช้ภาษา และความสอดคล้องของเนื้อหากับการพาดหัวในสังคมออนไลน์” ทั้งนี้เพื่อเป็นประโยชน์ต่อการทำความเข้าใจต่อการใช้ภาษาในการส่งสารไปยังผู้รับชม แสดงความคิดเห็นต่อสถานการณ์ และทำให้ทันต่อเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในสังคม ไม่ว่าจะเป็นการนำเสนอข่าวที่สอดคล้องหรือไม่สอดคล้องกับเหตุการณ์จริงก็ตาม การนำเสนอดังกล่าวมีที่มาจากสถานการณ์จริง ผ่านกลวิธีการพาดหัวข่าวเชิงคลิกเบตในลักษณะต่าง ๆ ที่สะท้อนให้เห็นถึงการใช้ภาษาในการพาดหัว ทำให้ดึงดูดผู้อ่านจนเกิดความสนใจอยากคลิกเข้าไปอ่าน

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาการใช้ภาษาในการพาดหัวของ YouTube ช่อง Amarin TV
2. เพื่อศึกษาความสอดคล้องของเนื้อหากับการพาดหัวของ YouTube ช่อง Amarin TV

ระเบียบวิธีวิจัย

1. ขอบเขตการวิจัย

งานวิจัยนี้กำหนดขอบเขตการศึกษาเฉพาะการใช้ภาษาในการพาดหัว และความสอดคล้องของเนื้อหากับการพาดหัวในสังคมออนไลน์” ซึ่งข้อมูลที่ใช้เป็นกรณีศึกษา คือการพาดหัวรายการทูตเช้า ช่อง Amarin TV ที่เผยแพร่ย้อนหลัง ระหว่างวันที่ 17 ตุลาคม – 30 พฤศจิกายน 2566 ทาง YouTube (<https://www.youtube.com/@AMARINTVHD>) เนื่องจากเป็นช่องที่ได้รับ ความนิยมเป็นอย่างมาก สังเกตได้จากมีผู้ติดตามมากถึง 1,527,138 คน (ข้อมูล ณ วันที่ 18 มีนาคม 2567)

2. เครื่องมือในการวิจัย

2.1 แบบวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) เพื่อวิเคราะห์ลักษณะการใช้ภาษาระดับ คำ และระดับคำประโยค ตามแนวคิดการใช้ภาษาในการพาดหัว

2.2 ตารางลงรหัส (Coding sheet) เพื่อบันทึกเชิงปริมาณจำนวนครั้งที่ปรากฏการใช้ภาษาระดับคำ ระดับประโยค ความถี่และลักษณะของความสอดคล้องของเนื้อหากับการพาดหัว

3. ขั้นตอนการวิจัย

3.1 ศึกษาและรวบรวมเอกสาร บทความ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการใช้ภาษาในการ พาดหัวข่าว การพาดหัวข่าวเชิงคลิกเบต และสื่อสังคมออนไลน์

3.2 เก็บรวบรวมข้อมูลการพาดหัวรายการทูตเช้าที่เผยแพร่ย้อนหลังทาง YouTube ช่อง Amarin TV ระหว่างวันที่ 17 ตุลาคม – 30 พฤศจิกายน 2566 รวมจำนวนทั้งหมด 679 พาดหัว โดยคัดเลือกคลิปข่าวสังคมที่มียอดการเข้าชม ตั้งแต่ 100,000 ยอดวิวขึ้นไป ได้คลิปทั้งหมด 111 พาด หัว (ข้อมูล ณ วันที่ 30 พฤศจิกายน 2566)

3.3 วิเคราะห์ข้อมูลตามแนวคิดการใช้ภาษาในการพาดหัวข่าว และแนวคิดการพาดหัว ข่าวเชิงคลิกเบต ดังรายละเอียดต่อไปนี้

3.3.1 วิเคราะห์การใช้ภาษาในการพาดหัว ประกอบด้วย

3.3.1.1 การวิเคราะห์การใช้ภาษาระดับประโยค

3.3.1.2 การวิเคราะห์การใช้ภาษาระดับคำ

3.3.2 วิเคราะห์ความสอดคล้องของเนื้อหากับการพาดหัว ด้วยนำข้อมูลพาดหัวมา ลงรหัสในตารางวิเคราะห์ความสอดคล้องของเนื้อหากับการพาดหัว ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ความสอดคล้อง	ลักษณะความสอดคล้อง
○ ความสอดคล้องเนื้อหา ตรงกับการพาดหัว	ข้อมูลที่ระบุในการพาดหัวต้องมีความหมายเดียวกันกับเนื้อหาข่าวที่ รายงาน โดยการพรรณนาในความนำไม่กำกวมหรือบิดเบือนไป
○ ความสอดคล้องเนื้อหา ค่อนข้างตรงกับพาดหัว	ข้อมูลที่พาดหัวมีเนื้อหามากกว่าหนึ่งประเด็น และมีบางประเด็นที่ สอดคล้องกับข้อเท็จจริงในความนำ ขณะที่บางประเด็นไม่มีความ สอดคล้อง
○ ความสอดคล้องเนื้อหาไม่ ค่อยตรงกับพาดหัว	ข้อมูลที่พาดหัวนำเสนอเนื้อหาที่ทำให้ผู้อ่านเกิดความคลางแคลงใจ หรือไม่แน่ใจว่าพาดหัวข่าวกำลังกล่าวถึงสิ่งใดกันแน่ รวมทั้งการที่ ผู้อ่านสามารถตีความในพาดหัวข่าวได้มากกว่าหนึ่งความหมาย
○ ความสอดคล้องเนื้อหา บิดเบือนความจริงกับการ พาดหัว	ข้อมูลที่พาดหัวนำเสนอเนื้อหาหรือประเด็นข่าวเพียงบางส่วนของ เนื้อหาทั้งหมด

4. วิธีวิเคราะห์ข้อมูล

4.1 ข้อมูลเชิงคุณภาพ (Qualitative Data) ได้แก่ การวิเคราะห์พาดหัวตามแนวความคิดการใช้ภาษาในการพาดหัว โดยใช้เทคนิควิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ด้วยการอ่านและตีความจากข้อความในพาดหัว จากนั้นนำข้อความมาจัดกลุ่ม และวิเคราะห์โดยละเอียดตามประเด็นที่กำหนดไว้ทั้ง 2 ประเด็น ได้แก่ การใช้ภาษาระดับคำ และการใช้ภาษาระดับประโยค แล้วนำเสนอข้อมูลแบบพรรณนาวิเคราะห์ ประกอบการตัวอย่าง

4.2 ข้อมูลเชิงปริมาณ (Quantitative Data) ได้แก่

4.2.1 การวิเคราะห์สัดส่วนการพาดหัวทั้งระดับประโยค และระดับคำ ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการหาค่าร้อยละ (Percentage) และนำเสนอในรูปแบบแผนภูมิวงกลมประกอบการยกตัวอย่าง

4.2.1 การวิเคราะห์ความสอดคล้องของเนื้อหากับการพาดหัว ผู้วิจัยวิเคราะห์ด้วยการจัดกลุ่มข้อมูลจากตารางลงรหัสความสอดคล้องของเนื้อหากับการพาดหัว (Coding Sheet) จากนั้นหาค่าร้อยละ (Percentage) และนำเสนอข้อมูลในรูปแบบแผนภูมิวงกลม ประกอบการยกตัวอย่าง

ผลการวิจัย

ผลการวิเคราะห์การใช้ภาษา แบ่งออกเป็น 2 ระดับ ดังนี้

1.1 ผลการวิเคราะห์การใช้ภาษาระดับคำ สามารถแบ่งได้ตามรูปแบบการใช้ภาษา 8 รูปแบบ ดังแสดงตามแผนภูมิวงกลมนี้

1.1.1 คำเรียกชื่อจริง/ชื่อเล่น เป็นการเรียกชื่อบุคคลผู้เป็นข่าวตามความเป็นจริง โดยใช้เฉพาะชื่อจริง นามสกุล หรือตัดมาเฉพาะบางส่วน รวมทั้งชื่อหน่วยงาน อาชีพ สินค้า และสถานที่ต่าง ๆ และชื่อเล่น ชื่อรองที่ใช้เรียกในกลุ่มญาติและเพื่อนฝูง พบ 34 คำคิดเป็นร้อยละ 30.63 เช่น เมฆ วินัย, แป้ง นาโหนด

1.1.2 คำสแลง เป็นคำที่เกิดขึ้นชั่วคราวชั่วคราว เป็นภาษาที่พูดที่นิยมกันในบางหมู่คณะ เป็นการพยายามสร้างภาษาให้แปลกออกไป พบ 13 คำ คิดเป็นร้อยละ 11.71 เช่น คำน้ำเหลว, นกต่อล่อไปตาย

1.1.3 คำเกินความจริง เป็นการปลุกอารมณ์ให้ผู้อ่านเห็นภาพ สีสัน เพื่อเกิดความตื่นตันทื่นเกินความเป็นจริง พบ 12 คำ คิดเป็นร้อยละ 10.81 เช่น พลิกผืนป่าโล่ล่า!, ปลาที่ไม่เคยฆ่า

1.1.4 คำย่อ เป็นคำที่นำมาใช้โดยการย่อ หรือตัดจากคำเต็ม เป็นการพูดสั้น ๆ ละส่วนที่เหลือไว้ในฐานที่เข้าใจ การย่อคำจะเหลือเฉพาะส่วนหน้าหรือหลัง หรืออาจเหลือส่วนหน้า ร่วมกับส่วนหลังก็ได้ เช่น ผู้กำกับฯ เป็นคำย่อของ ผู้กำกับการแสดง พบ 10 คำ คิดเป็นร้อยละ 9.00 เช่น

อบต., ผบ.ตร.

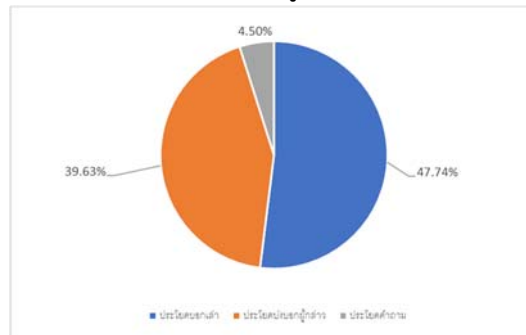
1.1.5 ภาษาต่างประเทศ เป็นการนำคำทับศัพท์ภาษาอังกฤษมาใช้เป็นภาษาไทย พบ 10 คำ คิดเป็นร้อยละ 9.00 เช่น ไอเดีย, ดราม่า

1.1.6 คำสมญานาม เป็นชื่อที่มีผู้ยกย่อง หรือชื่อที่ถูกตั้งขึ้นตามรูปลักษณะหรือพฤติกรรมของบุคคลและกลุ่มบุคคลที่ตกเป็นข่าว หากมีการใช้ชื่อนั้น ๆ ผู้อ่านจะเข้าใจทันทีว่าบุคคลและกลุ่มบุคคลที่ทำการรวมกันนั้นหมายถึงใคร พบ 9 คำ คิดเป็นร้อยละ 8.10 เช่น มือปราบเมืองลู่, อัยการบ.

1.1.7 เครื่องหมายอัศเจรีย์ เป็นเครื่องหมายที่แสดงความตื่นเต้น หรือหน้าตกใจ พบ 9 คำ คิดเป็นร้อยละ 8.10 เช่น ทนายคดีดังดับปริศนา!, เค้นสอบเครียด!

1.1.8 คำหยาบ เป็นคำที่ไม่เหมาะสมที่จะนำมาพูดหรือเขียน เพราะส่วนมากจะเป็นคำต่ำ คำหยาบ คำต่ำ คำสบถสาบาน และเสียสติเยาะเย้ยไปในทางหยาบคาย รวมทั้งหมายรวมไปถึง คำผวน คำอ้อมค้อม พบ 7 คำ คิดเป็นร้อยละ 6.30 เช่น สันดาน, เหี้ย

1.2 การใช้ภาษาในการพาดหัวระดับประโยค หมายถึง การนำเหตุการณ์นั้นมาสรุปเป็นรูปแบบประโยค โดยใช้ข้อความที่กะทัดรัด ชัดเจน และใช้ภาษาที่กระตุ้นความสนใจหรือเข้าใจง่าย พบการใช้ภาษาในการพาดหัวระดับประโยค 3 รูปแบบ ดังนี้

1.2.1 ประโยคบอกเล่า หมายถึง ประโยคที่มีเนื้อหารายละเอียดให้ผู้อ่านรับรู้เพียงเท่านั้นว่า ใครทำอะไร ที่ไหน อย่างไร เมื่อไหร่ โดยมีตัวอย่างของประโยค ชุดคำ หรือคำ พบทั้งสิ้น 53 พาดหัว ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่างที่ 1

“เสี้ยแบ้ง” แฉหมดเปลือกอ้างตำรวจตั้งใจจับตาย “แรมโบ้” เผยใช้ต่อรองมอบตัว

(ทูบโต้ข่าว, 24 พฤศจิกายน 2566)

จากตัวอย่างข้างต้น เป็นการพาดหัวประเภทประโยคบอกเล่า ซึ่งเป็นประโยคที่มีรายละเอียดเนื้อหาให้ผู้อ่านรับรู้ว่า ใครทำอะไร ที่ไหน อย่างไร เมื่อไหร่ กล่าวคือ บอกเล่าผู้อ่านเรื่องที่ เสี้ยแบ้งหรือนายเซาวลิต ทองด้วง ได้อัดคลิปในป่าแฉตำรวจเพราะตั้งใจวิสามัญ และเรียกร้องความยุติธรรม

1.2.2 ประโยคบ่งบอกผู้กล่าว หมายถึง การอ้างถึงบุคคล องค์กร หรือหน่วยงานได้กล่าวถึงข้อความนั้น ๆ พบทั้งสิ้น 44 พาดหัว ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่างที่ 2

“อ.ไพศาลเผยอดีตชาติ “เมฆ วินัย” ติดบ่วงกรรมเคยกักขังผู้คนเนาะขอขมา”

(ทูบโต้ข่าว, 13 พฤศจิกายน 2566)

จากตัวอย่างข้างต้น เป็นการพาดหัวประเภทประโยคบอกผู้กล่าว ซึ่งเป็นประโยคที่มีการอ้างถึงบุคคล องค์กร หรือหน่วยงาน ได้กล่าวถึงข้อความนั้น ๆ กล่าวคือ นำเสนอผู้อ่านเรื่องของอ.ไพศาลเผยสาเหตุของเมฆ วินัย ในอดีตว่าติดบ่วงกรรมเก่าเพราะเคยกักขังผู้คนโดยอาจารย์ไพศาล แนะนำให้ไปขอขมา

1.2.3 ประโยคคำถาม หมายถึง ประโยคที่ต้องการคำตอบหรือปฏิเสธ หรือต้องการคำตอบเป็นเนื้อหาใหม่ พบประโยคคำถามทั้งสิ้น 5 พาดหัว ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่างที่ 3

ถกสนั่น! “แป้ง นาโหนด” อัปเดตคลิปเปิดใจครั้งแรกตัวจริงหรือปลอม? ผู้การแค้นฟันแป้งตัวปลอม

(ทูปโตะข่าว, 24 พฤศจิกายน 2566)

จากตัวอย่างข้างต้น เป็นการพาดหัว ประเภทประโยคคำถาม ซึ่งเป็นประโยคที่ประโยคที่ต้องการคำตอบหรือปฏิเสธ หรือต้องการคำตอบเป็นเนื้อหาใหม่ กล่าวคือ นำเสนอผู้อ่านเรื่องของแป้งนาโหนด ที่อัปเดตคลิปเปิดใจครั้งแรก จนทำให้ผู้คนเกิดข้อสงสัยว่าเป็นตัวจริงหรือไม่ โดยผู้การแค้นให้สัมภาษณ์ว่าเป็นแป้ง นาโหนดตัวปลอม

2. ผลการวิเคราะห์ความสอดคล้องของเนื้อหาการพาดหัว แบ่งออกเป็น 3 ประเภท โดยไม่ปรากฏเนื้อหาบิดเบือนความจริงกับการพาดหัวข่าวเลย ผลการศึกษาสามารถแสดงได้ดังแผนภูมิต่อไปนี้

2.1 ความสอดคล้องของเนื้อหาตรงกับพาดหัว หมายถึง สิ่งที่ระบุในการพาดหัวข่าว ต้องมีความหมายเดียวกันกับเนื้อหาข่าวที่รายงาน โดยการใช้ภาษาไม่กำกวมหรือบิดเบือนไป ผลการวิจัยพบทั้งสิ้น 69 พาดหัว คิดเป็นร้อยละ 62.16 % ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่างที่ 4

คว้าน้ำเหลว! 13 วันล้อมป่าล่า"แป้ง"คืนถ้าเจอขอหาปลา คนโผล่ยันไม่เกี่ยวเสีย

(ทูปโตะข่าว, 20 พฤศจิกายน 2566)

จากตัวอย่างข้างต้น พบว่าความสอดคล้องเนื้อหาตรงกับพาดหัว หมายความว่า สิ่งที่ระบุในการพาดหัว คือ “คว้าน้ำเหลว! 13วันล้อมป่าล่า"แป้ง"คืนถ้าเจอขอหาปลา คนโผล่ยันไม่เกี่ยวเสีย” เมื่อผู้วิจัยศึกษาเนื้อหาข่าวในคลิปโดยละเอียด พบว่าพาดหัวดังกล่าวมีเนื้อหาเดียวกันกับเนื้อหาข่าวที่รายงาน โดยการพรรณนาใจความไม่กำกวมหรือบิดเบือนไป

2.2 ความสอดคล้องเนื้อหาข่าวค่อนข้างตรงกับพาดหัว หมายถึง สิ่งที่พาดหัวข่าวมีเนื้อหามากกว่าหนึ่งประเด็น และมีบางประเด็นที่สอดคล้องกับข้อเท็จจริงในความนำ ขณะที่บางประเด็นไม่มีความสอดคล้อง ผลการวิจัยพบทั้งสิ้น 34 พาดหัว คิดเป็นร้อยละ 30.63 % ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่างที่ 5

“บ่าววี” ยันเขาบรรทัดไม่ใช่ช่องโจร ชาวบ้านโอดปฏิบัติการยึดทำมาหากินไม่ได้ เชื่อ “แป้ง” หนีไปแล้ว

(ทูบโตะข่าว, 18 พฤศจิกายน 2566)

จากตัวอย่างข้างต้น พบว่าความสอดคล้องเนื้อหาข่าวค่อนข้างตรงกับพาดหัว หมายความว่า สิ่งที่พาดหัว คือ “บ่าววี” ยันเขาบรรทัดไม่ใช่ช่องโจร ชาวบ้านโอดปฏิบัติการยึดทำมาหากินไม่ได้ เชื่อ “แป้ง” หนีไปแล้ว เมื่อผู้วิจัยศึกษาเนื้อหาข่าวในคลิปโดยละเอียด พบว่าพาดหัวดังกล่าวมีเนื้อหามากกว่าหนึ่งประเด็น และมีบางประเด็นที่สอดคล้องกับเนื้อหาข่าวที่รายงาน ขณะที่บางประเด็นไม่มีความสอดคล้อง เช่น พุดถึงพื้นที่ดังกล่าวว่าเป็นพื้นที่ธรรมชาติสวยงาม เป็นที่ทำมาหากินไม่ใช่ช่องโจร และยังเชิญชวนให้เปิดใจเข้ามาเที่ยวชมอีกด้วย

2.3 ความสอดคล้องเนื้อหาไม่ค่อยตรงกับพาดหัว หมายถึง การพาดหัวข่าวที่เสนอเนื้อหาที่ทำให้ผู้อ่านเกิดความคลางแคลงใจ หรือไม่แน่ใจว่าพาดหัวข่าวกำลังกล่าวถึงสิ่งใดกันแน่ รวมทั้งการที่ผู้อ่านสามารถตีความในพาดหัวข่าวได้มากกว่าหนึ่งความหมาย ผลการวิจัยพบทั้งสิ้น 8 พาดหัว คิดเป็นร้อยละ 7.20 เช่น **เค้นสอบเครียด! ฝักรสพาสสาว อบต.ยึดท่อโอบกปูน เผยมกก่อเหตุหึ่งหวงหลังเล็กรา**, **คู่ปรับคาค “ไอ้แป้ง” ล่องหนลงเขาวนปะทะหรือไม่ก็ตายแล้ว ไม่ฟันหนีไปมาเลเซีย** ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่างที่ 6

เค้นสอบเครียด! ฝักรสพาสสาว อบต.ยึดท่อโอบกปูน เผยมกก่อเหตุหึ่งหวงหลังเล็กรา

(ทูบโตะข่าว, 25 พฤศจิกายน 2566)

จากตัวอย่างข้างต้น พบว่าความสอดคล้องเนื้อหาไม่ค่อยตรงกับพาดหัวข่าว หมายความว่า สิ่งพาดหัว คือ **“เค้นสอบเครียด! ฝักรสพาสสาว อบต.ยึดท่อโอบกปูน เผยมกก่อเหตุหึ่งหวงหลังเล็กรา”** เมื่อผู้วิจัยศึกษาเนื้อหาข่าวในคลิปโดยละเอียด พบว่าพาดหัวดังกล่าวมีเนื้อหาที่ทำให้ผู้อ่านเกิดความคลางแคลงใจ หรือไม่แน่ใจว่าสิ่งที่พาดหัวกำลังกล่าวถึงสิ่งใดกันแน่ รวมทั้งการที่ผู้อ่านสามารถตีความในพาดหัวข่าวได้มากกว่าหนึ่งความหมาย เช่น การวางลำดับการนำเสนอข่าวไม่ค่อยตรงกับพาดหัวข่าว โดยเอาประเด็นอื่นขึ้นมาก่อน

อภิปรายผล

จากผลการศึกษา ผู้วิจัยค้นพบประเด็นที่น่าสนใจเกี่ยวกับการพาดหัวรายการทูบโตะข่าวทางช่อง Amarin TV ว่าพบความสอดคล้องของเนื้อหากับการพาดหัวเพียงร้อยละ 62.16 นั้นหมายความว่าอีกร้อยละ 37.84 เนื้อหาข่าวค่อนข้างตรงกับพาดหัวข่าว และไม่ค่อยตรงกับพาดหัวข่าวส่วนมากพบในประเภทข่าวที่ต้องการความจริง เพราะสำนักข่าว Amarin TV อยู่ในฐานะสื่อกระแสหลักที่ต้องมีความรับผิดชอบเพียงเพิ่มทางเลือกให้คนดูด้วยการทำช่องทางออนไลน์บน YouTube และใช้กลวิธีทางภาษาแบบยั่วให้คลิกเพิ่มการแข่งขันในตลาดออนไลน์ และปรากฏการดังกล่าวเรียกว่า “พาดหัวยั่วให้คลิก” หรือการพาดหัวเชิงคลิกเบต ซึ่งการพาดหัวดังกล่าวค่อนข้างผิดเพี้ยน

จากการพาดหัวข่าวทั่วไป ดังที่ ซีร์วรา แสงอินทร์ (2562) ได้ให้ความหมายของการพาดหัวว่า คือการนำประเด็นสำคัญของข่าวมาเรียงตามข้อเท็จจริง ในขณะที่เดียวกันต้องสร้างความน่าสนใจ และแสดงภาพลักษณ์ของข่าวให้เป็นที่ยอมรับของประชาชน ซึ่งมีวัตถุประสงค์ต่างจากการพาดหัวยั่วให้คลิก ดังที่ วิริยาภรณ์ ทองสุข (2559, หน้า 3) อ้างถึงใน ฐาม เชื่อสถาปนศิริ ได้กล่าวถึงความหมายของ “พาดหัวยั่วให้คลิก” หรือการพาดหัวเชิงคลิกเบตว่า การพาดหัวข่าวที่เรียกว่า คลิกเบต หรือการพาดหัวข่าวยั่วให้คลิก มีลักษณะรูปประโยคที่จับสายตา เพื่อดึงดูดให้ผู้อ่านเกิดความกระหายใคร่รู้ ความสงสัยด้วยการพาดหัวข่าวหลอกล่อปกปิดเนื้อหาสาระใจความของข่าว เมื่อผู้อ่านคลิกเข้าไปอ่าน จะพบเนื้อหาข่าวเพียงบางส่วน เป็นเพียงเนื้อหาของข่าวสั้น ๆ ทั้งนี้เพราะเว็บไซต์ข่าวออนไลน์ต้องการเพิ่มยอดการคลิกในเว็บไซต์ เพื่อนำไปเพิ่มยอดการเข้าอ่าน และสามารถนำไปอ้างอิงสู่การขายยอดวิว และมีเม็ดเงินของการโฆษณาในเว็บไซต์ได้ จากการให้ความหมายของ วิริยาภรณ์ ทองสุข ทำให้เห็นว่า คลิกเบต (Click-bait) เป็นการพาดหัวข่าวที่แตกต่างไปจากการพาดหัวข่าวแบบดั้งเดิม กล่าวคือ การพาดหัวข่าวแบบดั้งเดิม คือ “5Ws+1H” ใคร/ทำอะไร/ที่ไหน เมื่อไร ทำไม่/อย่างไร (Who, What, When, Where, Why, How)

ข้อค้นพบดังกล่าวสอดคล้องกับงานของนนท์วัฒน์ เนตรเจริญ (2560) ศึกษาเรื่อง “กลวิธีทางภาษาในพาดหัวข่าวเพื่อชวนให้อ่านข่าวออนไลน์” ผลการวิเคราะห์กลวิธีทางภาษาพบว่าพาดหัวข่าวเพื่อชวนให้อ่านมีกลวิธีทางภาษา 3 กลวิธีหลัก ได้แก่ กลวิธีการสร้าง ความสงสัย กลวิธีการสร้างคุณค่า และกลวิธีการสร้างมีส่วนร่วม กลวิธีการสร้าง ความสงสัยประกอบด้วยกลวิธีย่อย 5 กลวิธี คือ การใช้คำอ้างถึงสิ่งที่อยู่ข้างหน้า การใช้คำเรียกอย่างกว้าง ๆ การใช้คำถาม การละข้อมูลบางส่วน และการเฉลยด้วยภาพหรือวิดีโอ ส่วนกลวิธีการสร้างคุณค่าประกอบด้วย กลวิธีย่อย 3 กลวิธี คือ การทำให้เป็นเรื่องสดใหม่ การทำให้เป็นเรื่องใกล้ตัว การทำให้เป็นเรื่องใหญ่ ในขณะเดียวกันผลการศึกษาการใช้ภาษาในการพาดหัว ยังสนับสนุนลักษณะการพาดหัวยั่วให้คลิก สังเกตได้จากปรากฏใช้คำย่อ คำสมญานาม คำเกินความจริง ใช้เครื่องหมายอัศเจรีย์ และใช้ประโยคคำถาม ซึ่งเป็นกลวิธีการสร้าง ความสงสัยเพื่อเพื่อดึงดูดความสนใจให้ผู้อ่านเกิดความอยากรู้อยากติดตามเนื้อหาโดยคลิกเข้าไปชม นอกจากนี้ยังปรากฏใช้คำเรียกชื่อจริง/ชื่อเล่น คำสแลง และคำหยาบ ซึ่งเป็นการทำให้เป็นเรื่องใกล้ตัว และนับเป็นอีกลักษณะหนึ่งของการพาดหัวยั่วให้คลิก ซึ่งเนื้อหาที่น่าเสนอนั้น อาจไม่มีประเด็นสำคัญ เนื้อหาไม่ครบถ้วน เนื้อหาบิดเบือนไม่ถูกต้อง และไม่ได้ตอบข้อสงสัย หรือความอยากรู้อยากรู้ของผู้ชมตามระบุในหัวข้อข่าว มีลักษณะไม่น่าเชื่อถือ หลอกล่อ เชิญชวนเข้ามาให้ชมเนื้อหาเปรียบเสมือนการใช้เบ็ดล่อเหยื่อให้ตกหลุมพราง อย่างไรก็ตาม ถึงแม้ว่าการพาดหัวยั่วให้คลิกจะไม่สร้างความเสียหายเหมือนข่าวปลอม แต่การสร้างเนื้อหาข่าวไม่ตรงพาดหัว ก็นับเป็นประเภทหนึ่งของเนื้อหาข่าวปลอม และมีระดับความรุนแรงเป็นอันดับที่ 2 ดังที่ First Draft News ซึ่งเป็นองค์กรที่ตั้งขึ้นมาเพื่อต่อสู้กับข่าวปลอมและการบิดเบือนข้อมูลทางออนไลน์ ได้จัดประเภทเนื้อหาของข่าวปลอมไว้ 7 รูปแบบ (7 Types of Election Fake News) ซึ่งตีพิมพ์ในวารสารวิชาการ Columbia Journalism Review (Claire Wardle, 2016) โดยเรียงตามระดับความรุนแรงจากน้อยไปหามาก ดังนี้ 1) เนื้อหาล้อเลียนเสียดสี 2) เนื้อหาไม่ตรงพาดหัว 3) เนื้อหาขี้น่า 4) เนื้อหาที่ผิดบริบท 5) เนื้อหาแอบอ้าง 6) เนื้อหาหลอกลวง และ 7) เนื้อหาขี้น่า

จากข้อค้นพบสะท้อนให้เห็นว่าการพาดหัวข่าวแบบพาดหัวยั่วให้คลิก สามารถสร้างผลกระทบต่อประสิทธิภาพการสื่อสาร คุณภาพเนื้อหา และสิทธิของการรับรู้ข่าวสารของผู้ใช้สื่อออนไลน์บ้างไม่มากก็น้อย กล่าวคือ โดยลักษณะของการพาดหัวข่าวแบบพาดหัวยั่วให้คลิกช่วยเพิ่มความสนใจ และเพิ่มยอดผู้ชมเว็บไซต์ได้มากขึ้น แต่การใช้ภาษาดึงดูดจากหัวข้อข่าว หรือหัวข้อเรื่องได้นำไปสู่ความเข้าใจผิดตั้งแต่ต้นในหลาย ๆ กรณีหากผู้ใช้สื่อออนไลน์คลิกเข้าไปอ่านข่าวก็จะพบแต่เนื้อหาข้อมูลที่บิดเบือน ผิดพลาด ไม่ครบถ้วน ในขณะเดียวกันหากอ่านเพียงหัวข้อข่าวอย่างเดียวก็

อาจทำให้เกิดความเข้าใจผิดหรือตัดสินเนื้อหาอย่างผิด ๆ อันทำให้เกิดภาวะข้อมูลข่าวสารปลอม ข้อมูลข่าวสารคลาดเคลื่อน และข้อมูลข่าวสารผิดพลาดได้ ดังนั้น การตรวจสอบพาดหัวจึงเป็นวิธีหนึ่ง ในการรับมือการพาดหัวข่าวยั่วให้คลิก ดังที่ กุลกลางกูร พัฒนเมธาดา (2563) ได้กล่าวถึงการตรวจสอบ พาดหัวว่า อย่าหลงเชื่อหัวข่าวที่ที่พบเห็น เพราะข่าวมักมีข้อความพาดหัวข่าวที่ สะดุดตา ใช้ ตัวหนาและเครื่องหมายอัศเจรีย์ (!) คำที่ใช้มักใส่อารมณ์เกินจริง กระตุ้นความรู้สึก เน้นการเรียกร้อง ความสนใจ โดยหากหัวข่าวใดฟังดูหือหวาและไม่น่าเป็นไปได้ ให้ตั้งข้อสังเกตก่อนว่าข่าวนั้นน่าจะเป็น ข่าวปลอม ที่มีคุณภาพต่ำเพื่อให้เกิดจำนวนการคลิกมากที่สุด ดังนั้นควรมีการตรวจสอบก่อนเสมอ

ผู้วิจัยตั้งข้อสังเกตว่าการพาดหัวยั่วให้คลิก มักปรากฏบนสื่อออนไลน์ ทั้งในหน้าพีดข่าว เพจ หรือสำนักข่าวต่าง ๆ อาจเป็นเพราะการแข่งขันเรื่องรายได้จากการโฆษณา ทำให้ต้องสร้างความ น่าสนใจของข่าวด้วยวิธีการต่าง ๆ ดึงดูดให้เกิดการคลิกมากยิ่งขึ้น แม้ว่าหัวข่าวจะไม่ตรงกับข่าว หรือบอกรายละเอียดไม่หมดก็ตาม ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของธีรวิรา แสงอินทร์ (2562) ที่กล่าว สรุบได้ว่า หนังสือพิมพ์ได้มีการปรับตัวเพื่อดำเนินการด้านธุรกิจ จากเดิมที่มีรูปแบบการเผยแพร่ข้อมูล ข่าวสารในลักษณะฉบับที่พิมพ์เพียงอย่างเดียว ปัจจุบันได้เพิ่มช่องทางการนำเสนอข้อมูลข่าวสาร ผ่านทางเว็บไซต์ในลักษณะหนังสือพิมพ์ฉบับอิเล็กทรอนิกส์ เพื่อให้ผู้บริโภคสามารถอ่านข่าวสารได้ อย่างทันต่อเหตุการณ์ในทุกที่ทุกเวลา รวมไปถึงการเพิ่มช่องทางการโฆษณา ซึ่งเป็นผู้สนับสนุนรายได้ ของหนังสือพิมพ์ และเพื่อให้รายได้หรือค่าตอบแทนจากการโฆษณามีความมั่นคง ผู้เขียนข่าวจึงต้องมี กลวิธีการเขียนข่าวให้ผู้บริโภคสนใจและติดตามสื่อหนังสือพิมพ์นั้น ๆ อย่างต่อเนื่อง โดยทั่วไปลักษณะ ของหนังสือพิมพ์เป็นสื่อที่มีขอบเขตจำกัดในเรื่องของเวลาและเนื้อที่ในการเขียนข่าว จึงต้องใช้ภาษาที่ ชัดเจน กระชับ รัดกุม และในขณะเดียวกันต้องมีการสร้างภาพของข่าวให้ผู้อ่านสนใจที่จะติดตามข่าว การใช้ภาษาของผู้เขียนข่าวจึงมักจะเบี่ยงเบนไปจากการใช้ถ้อยคำปกติ โดยเฉพาะการเขียนพาดหัว ข่าว ซึ่งเป็นจุดแรกที่ดึงดูดความสนใจและบอกประเด็นสำคัญของข่าว ผู้เขียนข่าวจึงมีกลวิธีการใช้คำ ในการเขียนพาดหัวข่าว เช่น การใช้คำสแลง การใช้คำที่มีความหมายเปลี่ยนไปจากรูปคำเดิม การ สร้างคำใหม่ เช่น หัวร้อน สวรรค์ล่ม ดิ่ง กินเด็ก สุดชอย

หากพิจารณาวัตถุประสงค์หลักของการพาดหัวข่าวยั่วให้คลิก คือ ต้องการดึงดูด และเพิ่ม ปริมาณการเข้าชมเว็บเพจของผู้สร้างเนื้อหา เพื่อหารายได้จากการโฆษณาด้วยยอดคลิกจำนวนมาก ซึ่งดึงดูดโฆษณาได้มากที่สุด และมักปรากฏบนสื่อออนไลน์ เช่น เว็บไซต์ เฟซบุ๊ก (Facebook) ทวิต เตอร์ (Twitter) ยูทูป (YouTube) ส่วนใหญ่มีปรากฏในหัวข่าว หรือรูปภาพหน้าปกให้ดูน่าสนใจ แต่บอกรายละเอียดไม่หมด บิดเบือนจากความเป็นจริง เพื่อให้คนที่อ่านหัวข้อใคร่รู้ความจริง หรือ ต้องการอ่านเนื้อหาข่าว ทำให้เพิ่มยอดการเข้าชมจากผู้สร้างข่าวดังกล่าวได้ (สำนักงานราชบัณฑิตย สภา 2566)

ข้อเสนอแนะการวิจัย

การศึกษางานวิจัยเล่มนี้เป็นการศึกษาเกี่ยวกับสื่อสังคมออนไลน์ ซึ่งเป็นประโยชน์ต่อการ ทำความเข้าใจ แสดงความคิดเห็นต่อสถานการณ์ และทำให้ทันต่อเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในสังคม ไม่ว่าจะ เป็นการนำเสนอข่าวที่สอดคล้องหรือไม่สอดคล้องกับเหตุการณ์จริงก็ตาม การนำเสนอดังกล่าวมี ที่มาจากสถานการณ์จริง ผ่านกลวิธีการพาดหัวข่าวเชิงคลิกเบตในลักษณะต่าง ๆ ที่สะท้อนให้เห็นถึง การใช้ภาษาในการพาดหัว ทำให้ดึงดูดผู้อ่านจนเกิดความสนใจอยากคลิกเข้าไปอ่าน

ข้อเสนอแนะสำหรับการศึกษารั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาวิจัยการพาดหัวในประเด็นอื่น ๆ และในสื่ออื่น ๆ เช่น รายการข่าวที่นำเสนอทางสื่อวิทยุ โทรทัศน์ เว็บไซต์ เพื่อให้เห็นความเหมือนหรือแตกต่างของการพาดหัว อันจะนำไปสู่การวิเคราะห์และเปรียบเทียบเชิงลึกต่อไป
2. ควรเพิ่มเติมประเด็นในการศึกษาเกี่ยวกับการใช้ภาษาและความสอดคล้องของเนื้อหาเกี่ยวกับการพาดหัวในสังคมออนไลน์ให้หลากหลายกว่านี้

กิตติกรรมประกาศ

ผู้วิจัยขอขอบพระคุณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วรพงศ์ ไชยฤกษ์ ที่ปรึกษาหลักในการทำวิจัยฉบับนี้ที่คอยให้คำแนะนำ ชี้แนะแนวทางในการทำวิจัย และแก้ไขตรวจสอบงานวิจัยตั้งแต่ต้นจนสำเร็จลุล่วงด้วยดี

ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณ นายอัปเดตลละ ปูเตะ (บิดา) และ นางพะอิตะ อาลี (มารดา) ที่ให้การสนับสนุนในด้านต่าง ๆ รวมไปถึงกำลังใจที่มอบให้แก่ผู้วิจัยมาโดยตลอด

ผู้วิจัยหวังเป็นอย่างยิ่งว่า งานวิจัยฉบับนี้จะเป็นประโยชน์ต่อผู้ที่สนใจในการศึกษาการใช้ภาษาและความสอดคล้องของเนื้อหาการพาดหัวในสังคมออนไลน์ไม่มากนักน้อย สามารถใช้เป็นแนวทางในการศึกษาค้นคว้าในลำดับต่อไปได้ และหากเนื้อหาสาระในงานวิจัยฉบับนี้มีข้อบกพร่องประการใด ต้องขออภัยมา ณ ที่นี้ด้วย

เอกสารอ้างอิง

- กลางกูร พัฒนเมธาดา. (2563). *วิธีการสังเกตข่าวจริง/ข่าวปลอมในโลกออนไลน์*. (ออนไลน์). จาก: https://stri.cmu.ac.th/tip_detail.php?id=56.
- จุฬาลักษณ์ นาคะชาติ. (2563). *การตัดสินใจเลือกรับชมรายการผ่านสื่อ YouTube*. (ออนไลน์). จาก: <https://mmm.ru.ac.th/MMM/IS/twin-8/6114154013.pdf>.
- ธีร์วรา แสงอินทร์. (2563). กลวิธีการใช้ภาษาพาดหัวข่าวออนไลน์. *วารสารอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร*, 41(2), 170-186.
- นันทวัฒน์ เนตรเจริญ. (2560). กลวิธีทางภาษาในพาดหัวข่าวเพื่อชวนให้อ่านข่าวออนไลน์. *วารสารอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร*, 41(2), 170-186.
- ปัญจพร เกื้อนุ้ย. (2565). พฤติกรรมการใช้สื่อสังคมออนไลน์และการรู้เท่าทันสื่อสังคมออนไลน์ของนักเรียนโรงเรียนข้างกลางประชานุกูล จังหวัดนครศรีธรรมราช. *วารสารมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*, 9(6), 198-211.
- วิริยาภรณ์ ทองสุข. (2559). การวิเคราะห์การนำเสนอข่าวเชิงคลิกเบตของเว็บไซต์. *วารสารบัณฑิตศึกษามหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์*, [ม.ป.ท.], 6-139 .
- สำนักงานราชบัณฑิตยสภา. (2566). *พจนานุกรมศัพท์นิเทศศาสตร์ร่วมสมัย (ฉบับราชบัณฑิตยสภา)*. กรุงเทพฯ.
- Claire Wardle. (2559). *7 Types of Election Fake News*. Columbia: Journalism Review. (Online). From: <https://firstdraftnews.org/articles/information-disorder-the-techniques-we-saw-in-2016-have-evolved/>.
- Relevantaudience. (2566). *ดิจิทัล เอเจนซี*. (ออนไลน์). จาก: <https://www.relevantaudience.com/th/18-youtube-statistics-marketers-must-know-in-2023/>.

กลวิธีการใช้ภาษาและมโนทัศน์ทางสังคมในเพลงของป้าง นครินทร์ กิ่งศักดิ์ Strategy of using language and social concepts in the songs of Pang Nakarin Kingsak

ปรีดา เกื้อก่ออ่อน¹ บุศราวดี ทองสกุล²
Prida Kueako-on¹ Bussaraeadee Thongsakul²

¹อาจารย์ประจำสาขาวิชาภาษาไทย มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต
Lecturer of Faculty Humanities and Social Sciences, Phuket Rajabhat University
e-mail: prida.s@pkru.ac.th โทร. 0619453665

²นักศึกษาหลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต
Bachelor of Arts Program in Thai, Phuket Rajabhat University
s6410789118@pkru.ac.th โทร. 0620621915

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาวิธีการใช้ภาษาและมโนทัศน์ทางสังคมในเพลงของป้าง นครินทร์ กิ่งศักดิ์ โดยรวบรวมข้อมูลเพลงของป้าง นครินทร์ กิ่งศักดิ์ ที่เผยแพร่ทางช่อง youtube และ meemodel ตั้งแต่พ.ศ. 2537 - พ.ศ. 2565 จำนวน 71 เพลง ผลการศึกษาตามวัตถุประสงค์พบ 2 ประเด็นหลัก ดังนี้

ด้านกลวิธีการใช้ภาษา แบ่งออกเป็น 3 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านการใช้เสียง พบ 3 รูปแบบ ได้แก่ การเล่นเสียงสัมผัสอักษร พบจำนวน 42 เพลง การเล่นเสียงโดยการซ้ำคำ พบจำนวน 22 เพลง และการพ้องเสียง พบจำนวน 3 เพลง 2) ด้านการซ้ำกระบวนประโยค พบจำนวน 5 เพลง และ 3) ด้านการใช้ภาษาภาพพจน์ พบจำนวน 5 รูปแบบ ได้แก่ การใช้ปฏิเสธ พบจำนวน 6 เพลง การใช้อุปมา พบจำนวน 5 เพลง การใช้บุคลาธิษฐาน พบจำนวน 3 เพลง การใช้อุปลักษณ์ พบจำนวน 1 เพลง และ การใช้อดีตพจน์ พบจำนวน 1 เพลง

ด้านมโนทัศน์ทางสังคม แบ่งออกเป็น 2 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านมโนทัศน์เกี่ยวกับชีวิต พบจำนวน 2 รูปแบบ ได้แก่ ด้านการใช้ชีวิต โดยแบ่งออกเป็น 3 รูปแบบ ได้แก่ การให้กำลังใจ พบจำนวน 3 เพลง การรู้จักหน้าที่ พบจำนวน 2 เพลง และการยอมรับผู้อื่น พบจำนวน 1 เพลง และด้านความรัก โดยแบ่งออกเป็น 2 รูปแบบ ได้แก่ ความรักของหนุ่มสาว พบจำนวน 9 เพลง และความรักของพ่อแม่ พบจำนวน 2 เพลง และ 2) ด้านมโนทัศน์เกี่ยวกับภาพสะท้อนในสังคมไทย พบจำนวน 3 รูปแบบ ได้แก่ ด้านวัยรุ่น พบจำนวน 2 เพลง ด้านความขัดแย้งในสังคมไทย พบจำนวน 2 เพลง และด้านความเหลื่อมล้ำ พบจำนวน 1 เพลง

คำสำคัญ: กลวิธีการใช้ภาษา; มโนทัศน์ทางสังคม; บทเพลง

ABSTRACT

The objective of this study was to examine the utilization of language strategy and social concepts in the songs performed by vocalist Pang Nakarin Kingsak. The data were gathered from the singer's 71 tracks that were uploaded to YouTube and meemodel between the years 1994 and 2022. The study's findings can be summarized into two main points: Strategic use of language: The language using strategies consisted of three aspects. Firstly, there were three patterns of sound utilized: alliteration (42 songs), reduplication (22 songs), and homophones (3 songs). Secondly, there were

sentential repetition patterns found in 5 songs. Lastly, there were five patterns of figures employed: rhetorical question (6 songs), simile (5 songs), personification (3 songs), metaphor (1 song), and hyperbole (1 song).

Social Concepts: The social concepts can be divided into two aspects. The first aspect includes concepts about life, which have two patterns. The first pattern is the concept of life with three patterns: encouragement (3 songs), responsibility (2 songs), and acceptance (1 song). The second pattern is the concept of love with two patterns: adolescent love (9 songs) and parental love (2 songs). The second aspect includes concepts of the social mirror in Thailand, which has three aspects. The first aspect is adolescence (2 songs). 2) There are two songs about social conflict, and 3) there is one song about inequality.

Keywords: Language Using Strategy; Social Concept; Song

บทนำ

บทเพลงเป็นวรรณกรรมประเภทหนึ่งที่เป็นผลงานทางศิลปะอันเกิดขึ้นจากการสร้างสรรค์ทางความคิดของมนุษย์ เป็นการสื่อสารรูปแบบหนึ่งที่มีมนุษย์ใช้ถ่ายทอดอารมณ์ ความรู้สึกนึกคิด จินตนาการต่าง ๆ โดยมีภาษาเป็นเครื่องมือใช้เสียงดนตรีเป็นส่วนประกอบที่ช่วยทำให้เกิดความไพเราะ บทเพลงจึงมีบทบาท และมีคุณค่าต่อสังคมเป็นอย่างยิ่ง ดังที่ ทับทิม ชัยชนะ, โกชัย สำริกบุตร, และรังสรรค์ จันตะ (2559) ได้กล่าวไว้ว่า “มนุษย์กับบทเพลงและดนตรีนั้นมีความเกี่ยวโยงกันเสมอมาโดยมนุษย์เป็นผู้สร้างเสียงเพลงและดนตรีขึ้นเพื่อประโยชน์ด้านความบันเทิง พักผ่อนหย่อนใจ บทเพลง และดนตรี นอกจากจะช่วยปลอบประโลมใจของคนแล้วในอดีตยังใช้ในการปลุกใจให้เกิดความฮึกเหิมในการออกศึกสงครามการปลุกฝังความรักชาติ อีกทั้งยังสะท้อนถึงรากเหง้าของวัฒนธรรมและความเปลี่ยนแปลงที่ได้รับอิทธิพลจากบริบททางสังคม” และสอดคล้องกับ สุนทรี ดวงทิพย์ (2558) ได้กล่าวถึงบทเพลงสรุปได้ว่า วรรณกรรมเพลงเป็นวรรณกรรมที่มีเนื้อหาที่สามารถเข้าถึงได้ง่ายกว่าวรรณกรรมประเภทอื่นโดยไม่ต้องอ่านเพียงได้ฟังก็ให้ความสะท้อนอารมณ์ได้ และมีบทบาทในสังคมปัจจุบันมากเพราะผู้แต่งพยายามหยิบยกปัญหาความเป็นอยู่ของคนทุกระดับออกมานำเสนอได้อย่างชัดเจน และสามารถจดจำได้ง่ายมีการใช้เสียงดนตรีประกอบทำให้เกิดความสนุกสนานไม่เคร่งเครียดกับชีวิตความเป็นอยู่ในปัจจุบัน

ความงามของบทเพลงเกิดจากองค์ประกอบหลายประการ หนึ่งในวิธีการที่ทำให้บทเพลงมีความงามเกิดจากการใช้ภาษาที่สละสลวย ผู้สรรค์สร้างบทเพลงจึงต้องรู้จักการเลือกใช้คำให้ถูกต้องเหมาะสม รู้จักความหมายที่แท้จริงของคำที่จะนำไปใช้สื่อผ่านบทเพลงเพื่อให้บทเพลงนั้นมีความไพเราะ สละสลวยมีความหมายชัดเจนลึกซึ้งกินใจ และได้รรถรสในการรับสารจากบทเพลงได้อย่างเข้าถึงอารมณ์ หรือความหมายที่ผู้ประพันธ์ต้องการจะสื่อสารให้แก่ผู้ฟัง หรือผู้รับสาร การเลือกใช้ถ้อยคำภาษา จึงมีความจำเป็นและสำคัญอย่างยิ่ง ดังที่ ณิช อังศุวิริยะ, บุษกร โกมลตรี, และจตุพร เพชรบุรณ์ (2563) ได้กล่าวไว้ว่า “เพลงเป็นวรรณกรรมประเภทหนึ่งที่มุ่งหมายให้เกิดความเพลิดเพลินใจหรือความผ่อนคลายโดยเรียงร้อยถ้อยคำภาษาเป็นท่วงทำนองร่วมกับจังหวะดนตรี อารมณ์ความรู้สึกนึกคิดของผู้คนในสังคมอย่างแยบยล” นอกจากภาษาอันสละสลวยที่ผู้ประพันธ์นำมาใช้ในบทเพลงแล้ว บทเพลงยังสะท้อนให้เห็นเรื่องราวหรือปัญหาที่เกิดขึ้นในสังคม และบันทึกเรื่องราวต่าง ๆ ทั้งความคิดและความรู้สึกของผู้คนในยุคหนึ่ง ๆ ซึ่งเป็นมโนทัศน์หรือภาพสะท้อนในสังคม เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นในสังคมไม่ว่าจะเป็นสภาพความเป็นอยู่หรือปัญหาความยากจนที่ทำให้เกิดอุปสรรคในการ

ดำเนินชีวิตในแต่ละวัน ดังที่ สุพิศ เอื้องชะ (2560) ได้กล่าวถึงภาพสะท้อนสังคมไว้ว่า “ภาพสะท้อนสังคม คือ สิ่งที่เกิดขึ้นในสังคมทั้งสภาพความเป็นอยู่ เศรษฐกิจ การศึกษา ความเชื่อ ค่านิยม ตลอดจนขนบธรรมเนียมและวัฒนธรรมประเพณีต่าง ๆ ที่ผู้เขียนได้สื่อออกมา และยังเป็นภาพสะท้อนของสังคมได้เป็นอย่างดี” วรรณกรรมเพลงจึงมีบทบาทต่อสังคมในด้านต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นแนวเพลงใดล้วนให้คุณค่าทางสังคมทั้งสิ้น ปัจจุบันวรรณกรรมเพลงได้รับความนิยมมากขึ้น เนื่องจากเป็นวรรณกรรมที่เข้าถึงได้ง่ายที่สุด ทั้งแนวเพลงฮิปฮอป เพลงแร็ป หรือเพลงร็อก ดังที่ กิตติวัฒน์ มูลเดช (2562) ได้กล่าวไว้ว่า “ในปัจจุบันดนตรีก็ยิ่งได้รับความนิยมอยู่ค่อนข้างมาก จึงส่งผลให้เกิดศิลปินที่ทำการแสดงดนตรีแนวร็อกเป็นส่วนใหญ่ ซึ่งความสำเร็จของศิลปินวงร็อกนั้น จะขึ้นอยู่กับบทเพลงที่ได้รับความนิยม มีคนรู้จักศิลปินวงร็อก มีรายได้ที่มั่นคงจากการเล่นคอนเสิร์ตหรือรับงานการแสดงต่าง ๆ” นักร้องที่ประสบความสำเร็จในแนวเพลงร็อกจากนักร้องจำนวนมากในประเทศไทย คือ ป้าง นครินทร์ กิ่งศักดิ์

ป้าง นครินทร์ กิ่งศักดิ์ มีผลงานมากมายที่มีกระแสตอบรับอย่างต่อเนื่อง นอกจากจะเป็นศิลปินที่ประสบความสำเร็จทั้งในงานเพลงของตัวเองแล้วยังเป็นนักร้องที่ร้องร่วมกับคนอื่นและประสบความสำเร็จเช่นกัน ป้าง เป็นนักดนตรีแนวร็อกชาวไทยที่มีเอกลักษณ์ คือ มีเสียงคล้ายคนร้องไห้ น้ำเสียงแหบ ๆ ฟังแล้วให้อารมณ์ความรู้สึกที่พิเศษแตกต่างจากศิลปินคนอื่น ป้าง นครินทร์ กิ่งศักดิ์ มีผลงานเพลงมากมายและได้รับรางวัลศิลปินชายยอดเยี่ยม โดยได้รับรางวัลอัลบั้มเพลงร็อกยอดเยี่ยมรางวัลแฮมเบอร์เกอร์อวอร์ดส์ ครั้งที่ 1 เมื่อปี พ.ศ.2545 และได้รับรางวัลนักร้องเพลงไทยสากลชายที่ประชาชนชอบมากที่สุด (อันดับที่ 2) จาก "สวนดุสิตโพล" มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิตในปี พ.ศ.2547 อีกด้วย บทเพลงของป้างเป็นบทเพลงที่มีรูปแบบกลวิธีการใช้ภาษาและมโนทัศน์ทางสังคมที่เป็นลักษณะเด่น และน่าสนใจ จากการเก็บข้อมูลเบื้องต้นของผู้วิจัยสังเกตว่า “กลวิธีการใช้ภาษาและมโนทัศน์ทางสังคมในเพลงของป้าง นครินทร์ กิ่งศักดิ์” มีการใช้ภาษาที่สละสลวย น่าสนใจ และสื่อให้เห็นถึงมโนทัศน์ทางสังคมได้อย่างชัดเจน ทั้งนี้เพื่อเป็นการแสดงให้เห็นถึงการใช้ภาษาและมโนทัศน์ทางสังคมของป้าง นครินทร์ กิ่งศักดิ์ ที่ปรากฏผ่านเนื้อหาของเพลง ดังตัวอย่างต่อไปนี้

1. การใช้ภาษา

1.1. การเล่นเสียงโดยการซ้ำคำ

เพราะฉันเคยทิ้งใครนอกใจเขามาหาเธอ เขาก็ต้องเจอกับความเย็นชาจากฉัน
วันนี้เธอ เธอมีอาการเหมือนฉันวันนั้น ทำให้รู้ได้ทันทีว่าเธอนะมีใครปิดบังไว้

(เพลงกรรม)

บทเพลงข้างต้น เป็นการใช้ภาษาโดยการเล่นเสียงแบบซ้ำคำ คือ คำว่า “เธอ” ซึ่งเป็นบุรุษสรรพนามที่ 2 ใช้แทนผู้ที่เราพูดด้วย จากเนื้อหาของเพลงเป็นการกล่าวถึง เรื่องราวของความรักที่ใครคนหนึ่งเคยทำผิดพลาดไว้กับคนรัก คือ การนอกใจไปมีคนอื่น และคนรักใหม่คนนั้นก็ทำเช่นที่เขาเคยทำไว้กับอดีตคนรัก การเล่นเสียงโดยการซ้ำคำในเนื้อเพลงนี้เป็นการกล่าวซ้ำ คำว่า “เธอ” ดังข้อความที่ว่า “เธอมีอาการเหมือนฉันวันนั้น” “เธอนะมีใครปิดบังไว้” เป็นการซ้ำคำเพื่อชี้เฉพาะเจาะจง เป็นการย้ำอารมณ์ ความรู้สึกของเนื้อหาในบทเพลงที่ก่อให้เกิดอารมณ์ความรู้สึกได้ชัดเจนมากยิ่งขึ้น

1.2. การซ้ำกระสวนประโยค

ยังพออบอุ่นในใจยังได้เจอเธอในฝัน ยังคงมีเธอในหัวใจอยู่เหมือนเดิม
รักเธออยู่เหมือนเดิมถึงนานแค่ไหน ก็ไม่ยอมให้เธอไปจากใจดวงนี้

(เพลงความเจ็บปวดที่ดังมา)

บทเพลงข้างต้น เป็นการซ้ำกระสวนประโยค เป็นการซ้ำความ เพื่อชี้ให้เห็นความสำคัญของความรู้สึกของใครคนหนึ่งที่มีต่อคนรัก จากตัวอย่างมีการซ้ำกระสวนประโยค “อยู่

เหมือนเดิม” การใช้คำในลักษณะนี้ เป็นความตั้งใจของผู้ประพันธ์ที่ต้องการย้ำความรู้สึกเพื่อให้ผู้ฟังเกิดอารมณ์ความรู้สึกคล้ายตาม ช่วยกระตุ้นอารมณ์ของผู้ฟังให้รู้สึกเหมือนกัน จากตัวอย่างจะเห็นได้ว่า กลวิธีการใช้ภาษาด้านการซ้ำกระสวนประโยคในเพลงของ ป้าง นครินทร์ กิ่งศักดิ์ เป็นกลวิธีการสร้างวาทกรรมที่ต้องการเน้นย้ำข้อความที่มีโครงสร้างเดียวกัน มีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นการสร้างความไพเราะทางภาษาโดยเน้นให้เห็นถึงใจความสำคัญเพื่อตอกย้ำในความหมายนั้น ๆ และสามารถทำให้ผู้ประพันธ์สื่อถึงภาพหรือความคิดบางประการที่ให้ผู้ฟังเข้าใจผ่านบทเพลง สามารถสร้างความสะกดหูให้กับผู้ฟัง ทำให้เพลงสื่อความคิดไปยังผู้ฟังได้อย่างมีประสิทธิภาพ

1.3 การใช้ภาพพจน์

การใช้อุปมา

งามเหลือเกินมองเพลิน ๆ ตั้งนางฟ้ามาบินผ่าน ทำให้ใจฟังชานอยู่เสมอ
ใครใครที่เห็นเธอพร่ำเพ้ออยากเจอทุกคน แหงนมองข้างบนข้างงงดงาม

(เพลงไมใช่นางฟ้า)

บทเพลงข้างต้น เป็นการใช้ภาษาภาพพจน์แบบอุปมา เป็นการเปรียบเทียบเพื่อให้เห็นภาพ หรือเกิดความรู้สึกชัดเจน ที่ต้องการจะอธิบายหรือ เชื่อมโยงความคิด โดยนำคำมาเชื่อม จากตัวอย่างในบทเพลง เป็นการเปรียบเทียบความสวยงามของผู้หญิงเหมือนนางฟ้า ตามความเชื่อของคนไทย ที่เชื่อว่านางฟ้าคือ เทพอัปสร เป็นเทพในนิยายอยู่บนสวรรค์ มีรูปร่างหน้าตาสวยสดงดงาม ตั้งข้อความ “ตั้งนางฟ้ามาบินผ่าน” ซึ่งเป็นการเปรียบเทียบความสวยงามของผู้หญิงว่าสวยแบบไร้ที่ติ ทำให้เกิดอารมณ์ฟังชาน อยากพบอยากเจอทุกวัน และผู้หญิงที่สวยงามเช่นนี้เป็นผู้หญิงที่ทุกคนพึงปรารถนา

2. มโนทัศน์ทางสังคม

2.1 ด้านความรัก

ความรักของหนุ่มสาว

อ่านใจเธอก็รู้อยากให้ฉันพูดว่าเขาดี อยากฟังคำคำนี้ว่าเขาดีพอ
คราวนี้ตั้งใจฟังทีหลังจะได้ไม่ถามต่อ ว่าเขาดีพอก็ขอให้รักกันนาน ๆ

(เพลงคำตอบ)

บทเพลงข้างต้นเป็นรูปแบบความรักของหนุ่มสาว อารมณ์ความรักเป็นอารมณ์พื้นฐานของมนุษย์ที่ทุกคนพึงปรารถนา โดยเฉพาะอารมณ์รักที่สมหวัง ในที่นี้เป็นการกล่าวถึงความรักที่เกิดจากคนสองคนและฝ่ายชายป็นใจไปมีคนใหม่จึงทำให้ฝ่ายหญิงเสียใจ เป็นอารมณ์ที่ผู้ประพันธ์ถ่ายทอดให้เห็นมุมมองของความรู้สึกที่ชายหนุ่มหญิงสาวมีความรู้สึกต่อกันในลักษณะของการสูญเสียคนรักไปมีคนใหม่ เป็นความรักแบบสูญเสีย ผิดหวัง แต่แม้เมื่อตัดสินใจไปมีคนรักใหม่ก็ยังมีความรู้สึกดี ๆ ที่ต้องการให้อีกฝ่ายพบรักใหม่ที่ดี ๆ รักกันไปนาน ๆ

ตัวอย่างข้างต้นนี้เป็นเพียงตัวอย่างส่วนหนึ่งจากบทเพลงทั้งหมด 71 เพลง ของ ป้าง นครินทร์ กิ่งศักดิ์ ที่แสดงให้เห็นถึงกลวิธีการใช้ภาษาและมโนทัศน์ทางสังคมที่มีความน่าสนใจ และจากการทบทวนวรรณกรรม ทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเพลงยังไม่พบว่ามีงานวิเคราะห์ กลวิธีการใช้ภาษาและมโนทัศน์ทางสังคมในเพลงของ ป้าง นครินทร์ กิ่งศักดิ์ ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษา โดยจะศึกษาเพลงของ ป้าง นครินทร์ กิ่งศักดิ์ จำนวนทั้งหมด 71 เพลง ที่เผยแพร่ผ่านช่องทาง YouTube และ meemodel ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2537 – ปี พ.ศ. 2565 จากการศึกษางานวิจัยที่ผ่านมา ผู้วิจัยพบว่าผู้ศึกษาเกี่ยวกับกลวิธีการใช้ภาษาและมโนทัศน์ทางสังคมมีผู้ศึกษาไว้เช่นกัน อาทิ “กลวิธีการใช้ภาษาและมโนทัศน์ทางสังคมในเพลงของณัฐวุฒิ ศรีหมอก “ฟักกิ่งฮีโร่” ของ ลลิตา กระสินธุ์ (2564) “กลวิธีการใช้ภาษาในบทเพลงของกระต่าย พรรณนิภา” ของ กนิษฐา ปันตาดิราพร ภูวรัตน์าวีวิธ และประภัสสร ห่อทอง (2566) “การใช้ภาษาและเนื้อหาในเพลงประชานิยมสัมพันธ์

จังหวัด” ของ เสาวภาคย์ ดิสวัสดิ์ (2562) “การศึกษาภาพสะท้อนสังคมวัฒนธรรมและศิลปะการใช้ภาษาในวรรณกรรมเพลงลูกทุ่งที่ประพันธ์โดย ระพี เรือนเพชร” ของ อริยะ ชูบุชา (2564)

จากการทบทวนวรรณกรรมและศึกษาตัวอย่างงานวิจัยแม้มีผู้ศึกษาเรื่องลักษณะดังกล่าวไว้บ้างแล้วแต่การศึกษา กลวิธีการใช้ภาษาและมโนทัศน์ทางสังคมในเพลงของ ป้าง นครินทร์ กิ่งศักดิ์ ยังไม่มีผู้ใดศึกษา ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงเห็นความสำคัญในการศึกษาเรื่องดังกล่าว ด้วยสาเหตุเพราะเพลงของ ป้าง นครินทร์ กิ่งศักดิ์ เป็นแนวเพลงป๊อปรีด็อก หรือ ร็อคกระแสนิยม ซึ่งกลับมาเป็นที่นิยมในยุคปัจจุบันอีกครั้ง ทำให้ผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษาบทเพลงในแนวนี้ เพื่อศึกษากลวิธีการใช้ภาษาและมโนทัศน์ทางสังคมในเพลงของ ป้าง นครินทร์ กิ่งศักดิ์ และสามารถใช้เป็นแนวทางในการทำความเข้าใจเกี่ยวกับกลวิธีการใช้ภาษาและมโนทัศน์ทางสังคมในลักษณะงานอื่น ๆ ได้ต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษากลวิธีการใช้ภาษาในเพลงของ ป้าง นครินทร์ กิ่งศักดิ์
2. เพื่อศึกษามโนทัศน์ทางสังคมในเพลงของ ป้าง นครินทร์ กิ่งศักดิ์

ระเบียบวิธีวิจัย

แหล่งข้อมูล

แหล่งข้อมูลที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ บทเพลงของ ป้าง นครินทร์ กิ่งศักดิ์ ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2537 ปี พ.ศ. 2565 จำนวน 74 เพลง โดยคัดเลือกเพลงที่มี ป้าง นครินทร์ กิ่งศักดิ์ ร้องเพียงคนเดียว ผลจากการคัดเลือกข้อมูลเพลงดังกล่าวทำให้ได้ข้อมูลที่จะใช้ในการศึกษา ทั้งหมดจำนวน 71 เพลง จากข้อมูลเพลง ที่เผยแพร่จากช่อง youtube และ meemodel

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. รวบรวม และศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
 - 1.1 เอกสารที่เกี่ยวกับการใช้ภาษา
 - 1.2 เอกสารที่เกี่ยวกับวรรณกรรมเพลง
 - 1.3 เอกสารที่เกี่ยวข้องกับมโนทัศน์ทางสังคม
 - 1.4 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
2. เก็บรวบรวมข้อมูลเพลงของ ป้าง นครินทร์ กิ่งศักดิ์ ที่เผยแพร่จากช่อง youtube และ meemodel

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยวิเคราะห์กลวิธีการใช้ภาษาและมโนทัศน์ทางสังคมในเพลงของ ป้าง นครินทร์ กิ่งศักดิ์ โดยใช้รูปแบบพรรณนาวิเคราะห์ โดยปรับกรอบแนวคิดจากงานวิจัยของ ลลิตา กระสินธุ์ (2564) ที่ศึกษาเรื่องกลวิธีการใช้ภาษาและมโนทัศน์ในเพลงของ ณัฐวุฒิ ศรีหมอก ‘ฟักกลิ้ง ฮีโร่’ โดยศึกษาในประเด็น ดังต่อไปนี้

1. การใช้ภาษา
 - 1.1 การใช้เสียง
 - 1.1.1 การเล่นเสียงโดยการซ้ำคำ
 - 1.1.2 การเล่นเสียงสัมผัสอักษร
 - 1.1.3 การพ้องเสียง
 - 1.2 การซ้ำกระบวนประโยค
 - 1.3 การใช้ภาพพจน์
 - 1.3.1 การใช้บุพนิพนธ์
 - 1.3.2 การใช้บุคลาธิษฐาน
 - 1.3.3 การใช้อุปมา
 - 1.3.4 การใช้อุปลักษณ์
 - 1.3.5 การใช้อุติพจน์
2. มโนทัศน์เกี่ยวกับชีวิต
 - 2.1 ด้านการใช้ชีวิต
 - 2.1.1 การรู้จักหน้าที่
 - 2.1.2 การยอมรับผู้อื่น
 - 2.1.3 การให้กำลังใจ
 - 2.2 ด้านความรัก
 - 2.2.1 ความรักของหนุ่มสาว
 - 2.2.2 ความรักของพ่อแม่
3. มโนทัศน์ที่เกี่ยวกับภาพสะท้อนในสังคมไทย
 - 3.1 ด้านวัยรุ่น
 - 3.2 ด้านความขัดแย้งของคนในสังคม
 - 3.3 ด้านความเหลื่อมล้ำ

ผลการวิจัย

1. การใช้ภาษา

1.1 การใช้เสียง

การใช้เสียง เป็นกลวิธีที่เกี่ยวกับการใช้จังหวะการพูด ระดับเสียงสูงต่ำ และระดับความเหมาะสมเพื่อกระตุ้นความรู้สึกของผู้ฟัง ในการศึกษา “กลวิธีการใช้ภาษาและมโนทัศน์ในเพลงของ ป้าง นครินทร์ กิ่งศักดิ์” พบการใช้เสียงจำนวน 3 ประเด็น ได้แก่ การเล่นเสียงโดยการซ้ำคำ พบจำนวน 22 เพลง การเล่นเสียงสัมผัสอักษร พบจำนวน 42 เพลง และการพ้องเสียง พบจำนวน 3 เพลง ดังนี้

1.1.1 การเล่นเสียงโดยการซ้ำคำ

เพราะฉันเคยทิ้งใครนอกใจเขามาหาเธอ เขาก็ต้องเจอกับความเย็นชาจากฉัน
วันนี้เธอ เธอมีอาการเหมือนฉันวันนั้น ทำให้รู้ได้ทันทีว่าเธอนะมีใครปิดบังไว้

(เพลงกรรม)

บทเพลงข้างต้น เป็นการใช้ภาษาโดยการเล่นเสียงแบบซ้ำคำ คือ คำว่า “เธอ” ซึ่งเป็นบุรุษสรรพนามที่ 2 ใช้แทนผู้ที่เราพูดด้วย จากเนื้อหาของเพลงเป็นการกล่าวถึง เรื่องราวของความรักที่ใครคนหนึ่งเคยทำผิดพลาดไว้กับคนรัก คือ การนอกใจไปมีคนอื่น และคนรักใหม่คนนั้นก็ทำเช่นที่เขาเคยทำไว้กับอดีตคนรัก การเล่นเสียงโดยการซ้ำคำในเนื้อเพลงนี้เป็นการกล่าวซ้ำ คำว่า “เธอ” ดึงข้อความที่ว่า “เธอมีอาการเหมือนฉันวันนั้น” “เธอนะมีใครปิดบังไว้” เป็นการซ้ำคำเพื่อชี้เฉพาะเจาะจง เป็นการย้ำอารมณ์ ความรู้สึกของเนื้อหาในบทเพลงที่ก่อให้เกิดอารมณ์ความรู้สึกได้ชัดเจนมากยิ่งขึ้น

1.1.2 การเล่นเสียงสัมผัสอักษร

กลายเป็นความเหินบนหาวทันที ที่ตรงนี้ไม่มีใคร มาถึงเส้นชัยแพ้วพาย

(เพลงCountdown to zero)

บทเพลงข้างต้น เป็นรูปแบบของการเล่นเสียงสัมผัสอักษร /น/ท/พ ในคำว่า เหินบนหาว-ทันที-แพ้วพาย โดยคำว่า เหินบนหาว หมายถึง อากาศที่รู้สึกเย็นจัด ซึ่งเกิดจากสภาพอากาศที่เย็นมาก ทำให้เกิดอาการชาและเจ็บแปลบปลาบตามแขนขา คำว่า ทันที หมายถึง ในขณะนั่นเอง ในบริบทนี้หมายถึง ช่วงระยะเวลาสั้น ๆ ที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว คำว่า แพ้วพาย หมายถึง สู้ไม่ได้ ทนไม่ได้ ในบริบทนี้ หมายถึง ความผิดหวังในสิ่งที่คาดหวัง เป็นคำซ้อนที่มีความหมายเหมือนกัน เป็นการย้ำอารมณ์ ความรู้สึกให้เข้มข้น ชัดเจน และรุนแรงมากยิ่งขึ้น โดยการเล่นเสียงสัมผัสอักษรนี้เป็นการเลือกสรรคำเพื่อเกิดความงดงามทางด้านเสียง และเพื่อให้เนื้อเพลงมีความไพเราะ

1.1.3 การพ้องเสียง

การรอคอยที่แสนยาวไกล หมดความหมาย
ที่รู้ตัวว่าสูญเปล่า สูญไป เลขศูนย์...สูญเสียใจเสียไปสูญเปล่า

(เพลงCountdown to zero)

บทเพลงข้างต้น เป็นรูปแบบของการใช้คำพ้องเสียง คือ เสียงพยัญชนะ /ส/ศ มาพ้องเสียงกัน

จากตัวบท คำว่า “สูญ” หมายถึง ทำให้หายไป (ราชบัณฑิตยสถาน, 2554) และ “ศูนย์” หมายถึง (น.)ตัวเลข (ก.) หมายถึง หายสิ้นไป และ (ว.) หมายถึง ว่างเปล่า (ราชบัณฑิตยสถาน, 2554) ในบริบทของเพลงนี้ มีความหมายถึงการสูญเสียความรัก การรอคอยความรักจากใครคนหนึ่งเป็นการรอคอยที่ว่างเปล่า ไม่สมหวัง

1.2 การซ้ำกระสวนประโยค

การซ้ำกระสวนประโยค เป็นการซ้ำความ เป็นการซ้ำวลี หรือประโยคเดิมทั้งหมด หรือซ้ำเพียงบางส่วนซึ่งอาจมีการเปลี่ยนแปลงข้อความในเนื้อเพลงเพื่อย้ำความ หรือชี้ให้เห็น

ความสำคัญถูกนำมาใช้เพื่อเน้นความคิดบางอย่างให้เป็นระบบ ในการศึกษา “กลวิธีการใช้ภาษาและมโนทัศน์ในเพลงของป้าง นครินทร์ กิ่งศักดิ์” พบการซ้ำกระสวนประโยค จำนวน 5 เพลง ดังนี้

ยังพอบอวนในใจยังได้เจอเธอในฝัน ยังคงมีเธอในหัวใจอยู่เหมือนเดิม
รักเธออยู่เหมือนเดิมถึงนานแค่ไหน ก็ไม่ยอมให้เธอไปจากใจดวงนี้

(เพลงความเจ็บปวดที่งดงาม)

บทเพลงข้างต้น เป็นการซ้ำกระสวนประโยค เป็นการซ้ำความ เพื่อชี้ให้เห็นความสำคัญของความรู้สึกของใครคนหนึ่งที่มีต่อคนรัก จากตัวอย่างมีการซ้ำกระสวนประโยค “อยู่เหมือนเดิม” การใช้คำในลักษณะนี้ เป็นความตั้งใจของผู้ประพันธ์ที่ต้องการย้ำความรู้สึกเพื่อให้ผู้ฟังเกิดอารมณ์ความรู้สึกคล้อยตาม ช่วยกระตุ้นอารมณ์ของผู้ฟังให้รู้สึกเหมือนกัน จากตัวอย่างจะเห็นได้ว่า กลวิธีการใช้ภาษาด้านการซ้ำกระสวนประโยคในเพลงของ ป้าง นครินทร์ กิ่งศักดิ์ เป็นกลวิธีการสร้างวาทกรรมที่ต้องการเน้นย้ำข้อความที่มีโครงสร้างเดียวกัน มีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นการสร้างความไพเราะทางภาษา โดยเน้นให้เห็นถึงใจความสำคัญเพื่อต่อยอดในความหมายนั้น ๆ และสามารถทำให้ผู้ประพันธ์สื่อถึงภาพหรือความคิดบางประการที่ให้ผู้ฟังเข้าใจผ่านบทเพลง สามารถสร้างความสะกดหูให้กับผู้ฟัง ทำให้เพลงสื่อความคิดไปยังผู้ฟังได้อย่างมีประสิทธิภาพ

1.3 การใช้ภาพพจน์

การใช้ภาพพจน์ เป็นกลวิธีการใช้คำหรือภาษาอย่างมีศิลปะ เพื่อให้ปรากฏภาพที่เด่นชัดและลึกซึ้งในความรู้สึกนึกคิดหรือในจินตนาการ ทำให้ผู้อ่านและผู้ฟังคล้อยตาม ในการศึกษา “กลวิธีการใช้ภาษาและมโนทัศน์ในเพลงของป้าง นครินทร์ กิ่งศักดิ์” พบการใช้ภาพพจน์ จำนวน 5 ประเด็น ได้แก่ การใช้ปฏิเสธ พบจำนวน 6 เพลง การใช้บุคลาธิษฐาน พบจำนวน 3 เพลง การใช้อุปมา พบจำนวน 5 เพลง การใช้อุปสัณฐาน พบจำนวน 1 เพลง และการใช้ข้อติพจน์ พบจำนวน 1 เพลง ดังนี้

1.3.1 การใช้ปฏิเสธ

อยากถามว่าใครทิ้งกันไปก่อนใคร อย่างน้อยเธอลงใจตัวเองดีกว่าฉัน
แม้ฉันเองที่พูดคำว่าเลิกกัน ถามว่าก่อนนั้นใครกันแปรเปลี่ยน

(เพลงคนฉลาด)

บทเพลงข้างต้น เป็นการใช้ภาพพจน์ประเภทการใช้ปฏิเสธ ในข้อความ “ใครทิ้งกันไปก่อนใคร” เป็นการตั้งคำถามที่ไม่ได้ต้องการคำตอบ แต่ถามเพื่อกระตุ้นความสนใจ ให้เกิดความสงสัยใคร่หาคำตอบจากเนื้อเพลงผู้ประพันธ์ตั้งคำถามในลักษณะการถามถึงความรู้สึกและความใส่ใจของตัวผู้พูด แม้ว่าฝ่ายชายจะบอกเลิกฝ่ายหญิงแล้ว แต่ฝ่ายหญิงก็ได้รับรู้แล้วว่าที่บอกเลิกไปนั้นเป็นเพราะสาเหตุอะไร และใครกันแน่ที่เป็นฝ่ายเปลี่ยนไปก่อน

1.3.2 การใช้บุคลาธิษฐาน

ถ้าจุดนี้ที่เธออยู่ต่ำสุดที่เจอในชีวิต ณ จุดนี้ ฟาลีซิต ให้เธอสู้
ถึงจะพลาดจะพลั้งล้มลงอีกต่ำก็เท่าเดิมเธอคงรู้ ถ้าชนะได้ขึ้นสู่ ผู้ไม่แพ้ จะไปแคร์อะไร

(เพลงจุดต่ำสุด)

บทเพลงข้างต้น เป็นการใช้ภาพพจน์ประเภทบุคลาธิษฐาน โดยกล่าวถึง ท้องฟ้า ซึ่งเป็นสิ่งไม่มีชีวิต แต่แสดงกริยาอาการเหมือนสิ่งมีชีวิต คือ การทำให้ฟ้าซึ่งเป็นสิ่งที่มีชีวิตกลับกลายเป็นสิ่งที่มีชีวิตโดยทำให้ฟ้าได้ยินคำว่าต่อให้ล้มเหลว หรือผิดพลาดอีกสักกี่ครั้ง ฟ้าก็ยังสามารถที่จะคอยให้กำลังใจอยู่ข้าง ๆ เมื่อเรารู้สึกท้อ หรือไม่มีใคร และอีกทั้งเวลาที่เรามองไปบนฟ้ามันทำให้เรารู้สึกว่ายังมีฟ้าที่โอบกอดเราและให้ความอบอุ่นเราได้ในยามที่ไม่สบายใจ

1.3.3 การใช้อุปมา

งามเหลือเกินมองเพลิน ๆ ดั่งนางฟ้ามาบินผ่าน ทำให้ใจฟุ้งชานอยู่เสมอ
ใครใครที่เห็นเธอพร่ำเพ้ออยากเจอทุกคน แหงนมองข้างบนช่างงดงาม

(เพลงไม่ใช่นางฟ้า)

บทเพลงข้างต้น เป็นการใช้ภาษาภาพพจน์แบบอุปมา เป็นการเปรียบเทียบเพื่อให้เห็นภาพหรือเกิดความรู้สึกชัดเจน ที่ต้องการจะอธิบายหรือ เชื่อมโยงความคิด โดยนำคำมาเชื่อม จากตัวอย่างในบทเพลง เป็นการเปรียบเทียบความสวยงามของผู้หญิงเหมือนนางฟ้า ตามความเชื่อของ คนไทย ที่เชื่อว่านางฟ้า คือ เทพอัปสร เป็นเทพในนิยายอยู่บนสรวงสวรรค์ มีรูปร่างหน้าตาสวยงาม ดั่งข้อความ “ดั่งนางฟ้ามาบินผ่าน” ซึ่งเป็นการเปรียบเทียบความสวยงามของผู้หญิงว่าสวย แบบไร้ที่ติ ทำให้เกิดอารมณ์ฟุ้งชาน อยากพบอยากเจอทุกวัน และผู้หญิงที่สวยงามเช่นนี้เป็นผู้หญิงที่ ทุกคนพึงปรารถนา

1.3.4 การใช้อุปลักษณ์

สร้างมาบางทีก็ดูสับสนใครก้าวร้าวแข็งแรง และโหดร้ายเกินทุกคนกลายเป็นเหตุผล
ที่จะได้เป็นเจ้าฝูงเหนือคนอื่นและฝูงลิง ก็อยู่ด้วยความหวาดกลัวมานานอีกหลายปี

(เพลงทฤษฎีเจ้าฝูง)

บทเพลงข้างต้น เป็นการใช้ภาษาพจน์ประเภทอุปลักษณ์ คือ กล่าวถึงทุกคนมีหน้าที่ที่ แตกต่างกันไป โดยการเปรียบเทียบเจ้าฝูงเป็นผู้นำหรือเป็นหัวหน้างานว่าเราจะจัดการให้ลูกน้อง เป็นคนดีได้อย่างไรและเปรียบเทียบกับฝูงลิงเป็นผู้ตามว่าจะต้องรับผิดชอบต่อหน้าที่ของตนเองและ สังคม และต้องไม่หวาดกลัวกับสิ่งที่จะต้องเจอในวันข้างหน้า เปรียบเหมือนหัวหน้ากับลูกน้องที่ต้อง ทำงานร่วมกัน

1.3.5 การใช้อดีตพจน์

ไม่เคยรู้ว่านี่มาจากในวันนี้หยุดที่เคยหา จะไม่มองบนฟ้าจะมองแต่เธอไม่ต้องพร่ำเพ้อ
เพราะเธอมีอยู่จริงลดสายตาลงมาจากฟ้า มาเจอสายตาเธอถึงได้เห็นคุณค่าที่เจอในนั้น

(เพลงเธอมีจริง)

บทเพลงข้างต้น เป็นการใช้ภาษาพจน์ประเภทอดีตพจน์ คือ “จะไม่มองบนฟ้าจะมองแต่เธอ” ซึ่งเป็นการกล่าวที่เกินจริง เพราะไม่มีใครที่ไม่มองท้องฟ้า เนื่องจากท้องฟ้าเป็นธรรมชาติที่อยู่คู่มนุษย์ เป็นสิ่งแวดล้อมรอบตัวที่มองเห็นได้เป็นปกติทุกวัน ในบริบทจากเนื้อเพลง เป็นการกล่าวเกินจริงที่ เป็นไปไม่ได้ เป็นการเปรียบเทียบความรัก ความรู้สึกที่มีต่อหญิงอันเป็นที่รักว่าจะมองแต่เธอเพียงผู้เดียว

2. มโนทัศน์ที่เกี่ยวกับชีวิต

2.1 ด้านการใช้ชีวิต

เป็นการกล่าวถึงหลักปฏิบัติในการใช้ชีวิตของคนในสังคมเพื่อให้เข้าใจในบริบทของการ ดำเนินชีวิตของบุคคลในลักษณะต่าง ๆ ที่มีความเหมือนกันหรือแตกต่างกันทางสังคม ในการศึกษา “กลวิธีการใช้ภาษาและมโนทัศน์ในเพลงของป้าง นครินทร์ กิ่งศักดิ์” พบการใช้มโนทัศน์เกี่ยวกับชีวิต 2 ประเด็น ได้แก่ ด้านการใช้ชีวิต พบจำนวน 3 รูปแบบ ได้แก่ การรู้จักหน้าที่ พบจำนวน 2 เพลง การ ยอมรับผู้อื่น พบจำนวน 1 เพลง และการให้กำลังใจ พบจำนวน 3 เพลง และด้านความรัก พบจำนวน 2 รูปแบบ ได้แก่ ความรักของหนุ่มสาว พบจำนวน 9 เพลง และความรักของพ่อแม่ พบจำนวน 2 เพลง ดังนี้

2.1.1 การรู้จักหน้าที่

ลูกเอ๋ยนอนหลับฝันดีจะดูแลอยู่ทุกนาที แม่อยู่นี่ไม่รักเหลือเกินสุดหัวใจ
จะโอบกอดอยู่แนบกายไม่ห่างไกลเลย ให้ลูกน้อยไปหมดเลยทั้งใจใครที่ไหนมาแทน

(เพลงความเป็นแม่)

บทเพลงข้างต้น เนื้อหาของเพลงเป็นการแสดงให้เห็นถึงบทบาทและหน้าที่ของแม่ คือ การอบรม สั่งสอนให้ลูกเป็นคนดีของสังคม ให้ความรัก ความเอาใจใส่ ให้ความอบอุ่นแก่ลูก อยู่ข้าง ๆ ลูก ในวันที่ลูกไม่สบายใจและคอยเป็นกำลังใจให้ลูก เป็นความรักที่แม่สามารถทุ่มเทให้หมดใจที่มีเพื่อมอบให้แก่ลูกแต่เพียงผู้เดียว

2.1.2 การยอมรับผู้อื่น

แม้ว่าเขาเลิกละแค้นไหนก็ตาม
เธอร้องไห้มันสื่อความหมาย

จำได้ไหมวันแรกที่เธอเกิดมา
ว่าเธอจะก้าวต่อไปในโลกใบนี้ใช่ไหม

(เพลงทุกคนเคยร้องไห้)

บทเพลงข้างต้น เนื้อหาของเพลงเป็นการแสดงให้เห็นถึงการยอมรับผู้อื่นโดยถ่ายทอดให้เห็นถึงการอยู่ร่วมกันในสังคม แม้มนุษย์แต่ละคนจะเกิดมาบนพื้นฐานที่แตกต่างกัน บางคนอาจดูเลิกละสมบุรณ์แบบ แต่ทุกคนเกิดมาจากอาการแรกเกิดที่ไม่ต่างกัน คือ การร้องไห้ ส่งเสียงให้โลกรู้ว่าชีวิตหนึ่งเกิดขึ้นแล้ว ซึ่งเป็นการเกิดที่มีความหมายของอีกหลายชีวิตที่รอคอย ดังนั้น เมื่อเราเติบโตขึ้นเราจึงต้องเรียนรู้การมีชีวิตอยู่บนโลกใบนี้ให้ได้ ด้วยการยอมรับซึ่งกันและกัน และการยอมรับผู้อื่น

2.1.3 การให้กำลังใจ

ทุกทีที่เธอมีเธอเข้าใจ
มันก็ยังเคยเป็นปมด้อยในใจ

เพราะว่าฉันเองเคยมีความลับบางอย่าง
ได้แต่ปิดบังกลัวใคร ๆ จะรู้

(เพลงปมด้อยในใจ)

บทเพลงข้างต้น เนื้อหาของเพลงเป็นการให้กำลังใจของคนรัก กล่าวคือ คนทุกคนย่อมมีความทุกข์ไม่ว่าจะเป็นเรื่องอะไรก็ตามที่ทำให้หนักใจ อาจเป็นเรื่องความรัก ครอบครัวและเรื่องอื่น ๆ ที่ทำให้เกิดความไม่สบายใจ หรือความผิดหวัง ซึ่งในบทเพลงผู้ประพันธ์ได้ถ่ายทอดมุมมองที่เกิดขึ้นของคนรักทั้งสองฝ่าย ที่แสดงให้เห็นว่าคนเรานั้นถ้ามีความลับที่ไม่อยากจะบอกใคร บางคนเลือกที่จะปิดบังเอาไว้เพื่อให้คนอื่นสบายใจ และบางคนอาจเลือกที่จะใช้เวลาเพื่อบอกความจริง เนื้อหาของเพลงนี้จึงเป็นการให้กำลังใจของคนที่รักกัน โดยเลือกที่จะบอกแต่สิ่งดี ๆ ต่อกัน

2.2 ด้านความรัก

2.2.1 ความรักของหนุ่มสาว

อ่านใจเธอก็รู้อยากให้ฉันพูดว่าเขาคือ
คราวนี้ตั้งใจฟังทีหลังจะได้ไม่ถามต่อ

อยากฟังคำคำนี้ว่าเขาดีพอ
ว่าเขาดีพอก็ขอให้รักกันนาน ๆ

(เพลงคำตอบ)

บทเพลงข้างต้น เป็นรูปแบบความรักของหนุ่มสาว ในที่นี้เป็นการกล่าวถึงความรักที่เกิดจากคนสองคนที่ฝ่ายชายไปมีคนใหม่จึงทำให้ฝ่ายหญิงเสียใจ และถ่ายทอดให้เห็นมุมมองของผู้หญิงในเพลงว่าถ้าแฟนใหม่ของผู้ชายคนนั้นดีจริง ๆ ก็ขอให้รักกันให้มากพอ

2.2.2 ความรักของพ่อแม่

อยากกลับไปเป็นเด็กน้อย
มีความสุขแต่ไม่ต้องต่อแผลใคร

คอยแบมือขอพ่อขอแม่
ยิ่งแก่ลงก็ยิ่งหลงทางเดินที่คิดว่าต้องไป

(เพลงอยากเด็ก)

บทเพลงข้างต้น เป็นรูปแบบความรักที่ลูกมีให้กับพ่อแม่ เนื้อหาของเพลงสะท้อนให้เห็นถึงความคิดถึงตอนที่ตัวเองยังเป็นเด็ก คิดถึงตอนเด็ก ๆ ที่ไม่ต้องทำงาน อยากได้สิ่งใดก็สามารถขอได้จากพ่อแม่ ดังนั้นเราควรตระหนักถึงความรัก ความห่วงใยอันบริสุทธิ์ของพ่อแม่ เพราะชีวิตที่เกิดขึ้นมาของเราทุกคนล้วนเริ่มต้นมาจากอ้อมกอดของพ่อและแม่

3. มโนทัศน์ที่เกี่ยวกับภาพสะท้อนในสังคมไทย

สิ่งที่เกิดขึ้นในสังคมจากสภาพความเป็นอยู่ การศึกษา ความเชื่อ ตลอดจนขนบธรรมเนียมประเพณีและวัฒนธรรมต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในสังคมออกมาให้ผู้คนได้รับรู้ถึงเหตุการณ์ต่าง ๆ ในการศึกษา “กลวิธีการใช้ภาษาและมโนทัศน์ในเพลงของ ป้าง นครินทร์ กิ่งศักดิ์” พบการใช้มโนทัศน์เกี่ยวกับมโนทัศน์ที่เกี่ยวกับภาพสะท้อนในสังคมไทย พบจำนวน 3 รูปแบบ ได้แก่ ด้านวัยรุ่น พบจำนวน 2 เพลง ด้านความขัดแย้งของคนในสังคม พบจำนวน 2 เพลง และด้านความเหลื่อมล้ำ พบจำนวน 1 เพลง ดังนี้

3.1 ด้านวัยรุ่น

ต่างเดินกันไปตามทางของใครแยกไปค่อย ๆ ไกลห่าง อยู่ดี ๆ วันหนึ่งก็จางหายคลาดกันโดยไม่รู้ตัว แต่เรื่องราวที่สวยงามอยู่อย่างเดิมไม่เคยหมองมัว ในหนังสือเก่า ๆ หนังสือรุ่นเราเล่มนี้

(เพลงหนังสือรุ่น)

บทเพลงข้างต้น เนื้อหาของเพลงเป็นรูปแบบของการใช้ชีวิตในช่วงวัยรุ่น โดยกล่าวถึงเพื่อนร่วมชั้นที่เรียนจบต่างคนต่างแยกย้ายกันไปทำตามหน้าที่ที่ตัวเองใฝ่ฝันเอาไว้ ผู้ประพันธ์ถ่ายทอดมุมมองของเพลงสะท้อนให้เห็นถึงการที่เราต้องออกไปใช้ชีวิตในสังคมจริง ๆ ประสบพบเจอกับเรื่องราวต่าง ๆ ที่ผ่านเข้ามา ย้อนสู่ความทรงจำที่เคยเกิดขึ้น ทำให้ได้หวนระลึกถึงภาพเหล่านั้นว่าไม่เคยจางหาย ยังคงอยู่ในใจ

3.2 ด้านความขัดแย้งของคนในสังคม

มันเลวสันดีเป็นตัวข้าใจ มันลุ่มหลงมันวู่วามมันต่ำเกิน
ใจมันด้านขามันอิจฉาเป็น ตัวมันเหม็นมันเห็นแก่ตัว

(เพลงสัตว์ร้ายในตัวฉัน)

บทเพลงข้างต้น เนื้อหาของเพลงเป็นการกล่าวถึงคนในสังคม ที่ประกอบไปด้วยคนดีและไม่ดี เนื้อเพลงกล่าวถึงคนไม่ดีในแง่ของความอิจฉา คดโกง ขาดความซื่อสัตย์สุจริต เห็นแก่ตัว ทำให้ผู้อื่นเดือดร้อน

3.3 ด้านความเหลื่อมล้ำ

เจ้าทิ้งพี่ไปไม่แลสักคำทิ้งพี่ชาวนาตัวดำ ไปทำงานเมืองบางกอก
เปื้อนคนทางนี้ไปคลั่งดนตรีเพลงร็อค เพลงลูกทุ่งมันบ้านนอกเจ้าบอกว่าเซ็กซี่

(เพลงแก้วตาขาร็อค)

บทเพลงข้างต้น เนื้อหาของเพลงแสดงให้เห็นถึงความเหลื่อมล้ำในสังคม ความไม่เท่าเทียมกัน ในที่นี้เป็นการกล่าวถึงการเป็นคนรวยที่คิดว่าเงินสามารถจัดการทุกอย่างได้ เป็นการสะท้อนให้เห็นถึงความเหลื่อมล้ำที่มาจากปัญหาของคนในสังคม คือ การเลือกคบคนรวย ปฏิเสธคนจน กล่าวถึงผู้หญิงคนหนึ่ง que เลือกจะคบคนรวยมากกว่าคนจน เพราะผู้ชายที่มีฐานะร่ำรวยจะทำให้ชีวิตสุขสบายกว่าการคบกับคนจนหรือคนที่ฐานะไม่ดี สะท้อนให้เห็นถึงโลกความเป็นจริงว่าเงินสามารถซื้อทุกอย่างได้ มันจึงไม่แปลกที่ผู้หญิงคนนั้นจะเลือกผู้ชายคนที่ร่ำรวยกว่า

อภิปรายผล

งานวิจัยเรื่อง กลวิธีการใช้ภาษาและมโนทัศน์ทางสังคมในเพลงของ ป้าง นครินทร์ กิ่งศักดิ์ ผู้วิจัยขอเสนอผลการอภิปรายผล ดังต่อไปนี้

ผลการวิจัยพบว่า ด้านกลวิธีการใช้ภาษาแบ่งออกเป็น 3 ด้าน คือ 1) ด้านการใช้เสียง พบจำนวน 3 รูปแบบ โดยรูปแบบที่พบมากที่สุด คือ การเล่นเสียงสัมผัสอักษร พบจำนวน 42 เพลง การเล่นเสียงโดยการซ้ำคำ พบจำนวน 22 เพลง และการพ้องเสียง พบจำนวน 3 เพลง ตามลำดับ โดยเสียงที่เกิดขึ้นในเพลงถูกนำมาใช้ในบทเพลงเพื่อแสดงให้เห็นถึงบริบททางอารมณ์ เพราะเสียง

เป็นสิ่งที่สามารถกระทบถึงความรู้สึกของผู้ฟังเป็นอันดับแรก 2) ด้านการซ้ำกระสวนประโยค พบจำนวน 5 เพลง เป็นรูปแบบที่ต้องการเน้นย้ำข้อความที่มีโครงสร้างเดียวกัน ซึ่งแสดงให้เห็นถึงความสำคัญ อีกทั้งยังเป็นการสื่อถึงภาพหรือความคิดของผู้ประพันธ์ที่ต้องการให้ผู้ฟังเข้าใจผ่านบทเพลง 3) ด้านการใช้ภาพพจน์ พบจำนวน 5 รูปแบบ โดยรูปแบบที่พบมากที่สุด คือ การใช้อุปมาอุปไมย พบจำนวน 6 เพลง การใช้อุปมา พบจำนวน 5 เพลง การใช้บุคลาธิษฐาน พบจำนวน 3 เพลง การใช้อุปลักษณ์ พบจำนวน 1 เพลง และการใช้อดีตพจน์ พบจำนวน 1 เพลง ตามลำดับ ซึ่งแสดงให้เห็นว่าการใช้ภาพพจน์นั้นไม่ได้มีกฎเกณฑ์ว่าต้องใช้มากหรือน้อย แต่ขึ้นอยู่กับความสามารถของผู้ประพันธ์ที่มีการเลือกใช้ภาพพจน์ในบทเพลง ซึ่งผลการศึกษาในลักษณะนี้มีความสอดคล้องกันและแตกต่างกันกับงานวิจัยเรื่อง การศึกษากลวิธีการใช้ภาษาและมโนทัศน์ทางสังคมในเพลงของณัฐฉัตร ศรีหมอก ‘ฟักกลิ้ง ฮีโร่’ ส่วนที่สอดคล้องกัน คือ พบด้านการใช้เสียง และด้านการซ้ำกระสวนประโยคที่เหมือนกัน ส่วนที่แตกต่างกัน คือ พบด้านการใช้ภาพพจน์ที่มีจำนวนรูปแบบที่มากกว่า และอีกทั้งยังพบในเรื่องของการใช้คำ และด้านการใช้สำนวน เพื่อแสดงให้เห็นถึงความสามารถทางด้านภาษาของผู้ประพันธ์ ซึ่งในด้านการใช้คำและด้านการใช้สำนวนนั้นไม่ปรากฏในกลวิธีที่ใช้ภาษาในเพลงของ ป้าง นครินทร์ กิ่งศักดิ์ เพราะมีความแตกต่างของแนวเพลง เนื่องจากเพลงของฟักกลิ้ง ฮีโร่ เป็นแนวเพลงแร็ป ที่มีจุดกำเนิดจากชนชั้นแรงงานที่ใช้เพลงเป็นเครื่องมือต่อต้านอุดมการณ์หลักของสังคมด้วยการสะท้อนความจริงอีกด้านที่รัฐไม่แสดงออก เช่น ปัญหายาเสพติด ปัญหาความเหลื่อมล้ำ การเหยียดสีผิว เป็นต้น

ผลการวิจัยพบว่า ด้านมโนทัศน์แบ่งออกเป็น 2 ด้าน คือ 1) ด้านมโนทัศน์เกี่ยวกับชีวิต เป็นการถ่ายทอดมุมมองของผู้ประพันธ์ผ่านบทเพลงเพื่อเป็นการให้กำลังใจกับผู้ที่ไม่ยอมแพ้กับปัญหาและอุปสรรคต่าง ๆ โดยแบ่งออกเป็น 2 ด้าน คือ ด้านการใช้ชีวิต แบ่งออกเป็น 3 รูปแบบ โดยรูปแบบที่พบมากที่สุด คือ การให้กำลังใจ พบจำนวน 3 เพลง การรู้จักหน้าที่ พบจำนวน 2 เพลง และการยอมรับผู้อื่น พบจำนวน 1 เพลง ตามลำดับ และด้านความรัก แบ่งออกเป็น 2 รูปแบบ โดยรูปแบบที่พบมากที่สุด คือ ความรักของหนุ่มสาว พบจำนวน 9 เพลง และความรักของพ่อแม่ พบจำนวน 2 เพลง ตามลำดับ 2) ด้านมโนทัศน์เกี่ยวกับภาพสะท้อนในสังคมไทย เป็นการแสดงให้เห็นถึงแง่มุมหรือลักษณะของสังคม โดยแบ่งออกเป็น 3 รูปแบบโดยรูปแบบที่พบมากที่สุด คือ ด้านวัยรุ่น พบจำนวน 2 เพลง ด้านความขัดแย้ง พบจำนวน 2 เพลง และด้านความเหลื่อมล้ำ พบจำนวน 1 เพลง ตามลำดับ ซึ่งผลการศึกษาในลักษณะนี้มีความสอดคล้องกันและแตกต่างกันกับงานวิจัยเรื่อง การศึกษากลวิธีที่ใช้ภาษาและมโนทัศน์ทางสังคมในเพลงของณัฐฉัตร ศรีหมอก ‘ฟักกลิ้งฮีโร่’ ส่วนที่สอดคล้องกัน คือ พบด้านมโนทัศน์ที่เกี่ยวกับชีวิตในด้านการใช้ชีวิต และด้านความรักที่เหมือนกันส่วนที่แตกต่างกัน คือ พบด้านมโนทัศน์เกี่ยวกับภาพสะท้อนในสังคมไทยที่มีจำนวนรูปแบบที่มากกว่าเพราะบทเพลงของณัฐฉัตร ศรีหมอก ‘ฟักกลิ้ง ฮีโร่’ ต้องการที่จะสะท้อนให้เห็นมุมมองของสังคมในด้านต่าง ๆ อีกทั้งยังเป็นการตั้งใจของผู้ประพันธ์ที่ต้องการจะอธิบายให้ผู้ฟังได้รับรู้

การศึกษาเรื่อง “กลวิธีที่ใช้ภาษาและมโนทัศน์ทางสังคมในเพลงของป้าง นครินทร์ กิ่งศักดิ์” แสดงให้เห็นว่ามีการเลือกใช้กลวิธีทางภาษาที่หลากหลายจึงทำให้เกิดความน่าสนใจ ซึ่งทั้งหมดนี้เป็นส่วนช่วยสร้างความสนใจทั้งด้านเนื้อหาและด้านวรรณศิลป์ให้กับบทเพลง และการเลือกใช้มโนทัศน์เป็นสิ่งที่รับรู้และเข้าใจจากเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในสังคม ณ ช่วงเวลานั้น ๆ

ข้อเสนอแนะการวิจัย

1. ควรศึกษากลวิธีที่ใช้ภาษาและมโนทัศน์ทางสังคมในเพลงของศิลปินท่านอื่น เพื่อเปรียบเทียบให้เห็นถึงความหลากหลายด้านการใช้ภาษา และแสดงให้เห็นถึงแนวทางในการประพันธ์เพลง
2. ควรศึกษากลวิธีที่ใช้ภาษาและมุมมองต่อสังคมในวรรณกรรมประเภทอื่น

เอกสารอ้างอิง

- กิตติวัฒน์ มูลเดช. (2562). กลยุทธ์การบริหารจัดการตนเองกรณีศึกษาศิลปินวงรีók. วิทยานิพนธ์ดุริยางคศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาสังคีตวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ณัฐ อังศุวิริยะ บุษกร โกมลตรี และจตุพร เพชรบูรณ์. (2563). กลวิธีการใช้ภาษาและความเชื่อในเรื่องความรักที่ปรากฏในบทเพลงไทยสากลปัจจุบัน. *วารสารนานาชาติ มหาวิทยาลัยขอนแก่น*, 10(2), 157.
- ทับทิม ชัยชนะ โกชัย สำริกบุตร รั้งสรรค จันต๊ะ. (2559). บทบาทของผู้หญิงสามัญในเพลงลูกทุ่งร่วมสมัย. *พจนานุกรม มหาวิทยาลัยแม่โจ้*, 12(2), 55.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2554). (ออนไลน์) (อ้างเมื่อ 25 ธันวาคม 2566). จาก: <https://dictionary.orst.go.th>.
- ลลิตา กระสินธุ์. (2564). การศึกษากลวิธีการใช้ภาษาและมโนทัศน์ทางสังคมในเพลงของณัฐวุฒิ ศรีหมอก 'พี่ก๊อปปี้ ฮีโร่'. วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทยเพื่อการพัฒนาอาชีพ มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- วิษณุ วิตเสถียร. (2563). เนื้อหาและลักษณะการแต่งกายของแนวเพลงฮิปฮอปส่งผลกระทบต่อพฤติกรรมกล้าแสดงออกของ Gen Z ในเขตกรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์นิเทศศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการสื่อสารเชิงกลยุทธ์ มหาวิทยาลัยกรุงเทพ.
- สุนทรี ดวงทิพย์. (2558). การศึกษาวิเคราะห์วรรณศิลป์ในวรรณกรรมเพลงลูกทุ่งของหนูมิเตอร์ สักทอง. *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ (สทมส.) มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร*, 21(2), 68.
- สุพิศ เอื้องแซะ. (2560). ภาพสะท้อนสังคมและกลวิธีการนำเสนอเรื่องสั้นในนิตยสาร "คู่สร้างคู่สม". *วารสารบัณฑิตวิจัย มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่*, 8(2), 131.

ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวที่มีต่อสื่อคลิปวิดีโอออนไลน์เพื่อการท่องเที่ยววัดพระ
ศรีรัตนมหาธาตุวรมหาวิหาร อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก
Tourists' Satisfaction with Online Video Clip Media for Tourism at Wat
Phra Si Rattana Mahathat Woramahawihan Mueang District, Phitsanulok
Province

อารียา ไทยธรรม^{1*} นิชากร ลาภา¹ บัญญัติ เจริญศรี¹ เอกรงค์ ปั่นพงษ์²
Ariya Thaitham^{1*} Nichakorn Lapa¹ Banyawat Jareonsri¹ Akkarong Punpong²

¹นักศึกษาลัทธิศึกษาศาสตร์บัณฑิต สาขาวิชานิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม
Bachelor of Communication Arts Program, Phibulsongkram Rajabhat University

*Corresponding author e-mail: Akkarong.p@psru.ac.th โทร. 0959481003

²อาจารย์ประจำหลักสูตรนิเทศศาสตร์ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม
Lecturer of Communication Arts Program, Faculty of Management Science, Phibulsongkram Rajabhat University
e-mail: Akkarong.p@psru.ac.th โทร. 0959481003

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ดังนี้ 1. เพื่อออกแบบและพัฒนาสื่อคลิปวิดีโอออนไลน์เพื่อการท่องเที่ยววัดพระศรีรัตนมหาธาตุวรมหาวิหาร อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก และ 2. เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวที่มีต่อสื่อคลิปวิดีโอออนไลน์ เพื่อการท่องเที่ยววัดพระศรีรัตนมหาธาตุวรมหาวิหาร อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก ระเบียบวิธีวิจัยใช้แบบวิเคราะห์เชิงปริมาณ โดยใช้แบบสอบถามกับกลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยววัดพระศรีรัตนมหาธาตุวรมหาวิหาร ทั้งหมด 400 คน ใช้การกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างด้วยสูตรการคำนวณของ ทาโร่ ยามาเน่ และสถิติที่ใช้คือ ค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

ผลการวิจัย พบว่า

1. คลิปวิดีโอออนไลน์ที่ถูกออกแบบและสร้างขึ้นมามีเนื้อหา ดังนี้

เนื้อหาเป็นการนำเสนอครอบคลุมในเรื่องของวัฒนธรรม ศิลปะต่าง ๆ ทางด้านประวัติศาสตร์ของวัดใหญ่และสถาปัตยกรรม

เนื้อหาเป็นการบรรยายบรรยายภาพรอบๆ วัดที่ครบถ้วน ใช้การสื่อสารที่ง่ายต่อการสร้างความเข้าใจและการจดจำ เน้นการสร้างการมีส่วนร่วม และสามารถเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายได้ทุกกลุ่ม

เนื้อหาเป็นการนำเสนอใช้เทคนิคการเล่าเรื่องของผู้ดำเนินรายการ โดยบทบรรยายและใช้เสียงดนตรีประกอบเพื่อสร้างความน่าสนใจ เทคนิคการลำดับภาพด้วยโปรแกรมตัดต่ออย่างเป็นขั้นตอน

2. การพัฒนาสื่อคลิปวิดีโอออนไลน์ มีดังนี้ 1) ขั้นตอนวางแผนการเตรียมการ 2) ขั้นตอนการผลิต 3) ขั้นตอนหลังการผลิต และ 4) ขั้นตอนทดสอบและประเมินผล

3. ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวที่ได้ดูสื่อคลิปวิดีโอออนไลน์ในแต่ละด้านในภาพรวมพบว่า อยู่ในระดับมากที่สุด ที่ค่าเฉลี่ย 4.47

คำสำคัญ: คลิปวิดีโอออนไลน์; การท่องเที่ยว; วัดพระศรีรัตนมหาธาตุวรมหาวิหาร

ABSTRACT

The objective of this research is 1 To design and develop online video clip media for tourism at Wat Phra Si Rattana Mahathat Woramahawihan, Mueang District, Phitsanulok Province. and 2. To study tourists' satisfaction with online video clip media for tourism, Mueang District, Phitsanulok Province. The research method used

quantitative analysis. By using a questionnaire with a sample group of 400 tourists at Wat Phra Si Rattana Mahathat Woramahawihan. The sample size was determined using Taro Yamane's calculation formula. The statistics used frequency, percentage and standard deviation. Data was analyzed by considering descriptive statistics.

The research results found that

1. Online video clips that was designed and created have the following content:

- The content was presented in a variety of ways and interesting by covering culture, various arts, and history of large temples and architecture.

- The content was described complete surrounding temple atmosphere. Focus on creating participation and use communication that is easy to understanding and remember. Makes it possible to reach every target group.

- The content was presented by using the presenter's storytelling techniques. The narration uses background music to create interest. Editing images Techniques used an editing program, step by step.

2. The production process has 4 steps: 1) preparation planning stage, 2) production stage, 3) post-production stage, and 4) testing and evaluation stage.

3. Satisfaction of tourists who have viewed online video clips in each aspect was found to be: It was at the highest level at an average of 4.47.

Keywords: Online Video Clip Media; Tourism; Wat Phra Si Rattana Mahathat Woramahawihan

บทนำ

การท่องเที่ยวของประเทศไทยก่อนช่วงโควิด-19 สร้างรายได้สูงถึง 1 ล้านล้านบาท โดยนักท่องเที่ยว 10 อันดับประเทศที่เข้ามายังประเทศไทย มีดังนี้ 1.จีน 2.มาเลเซีย 3.อินเดีย 4.เกาหลีใต้ 5.ลาว 6.ญี่ปุ่น 7.รัสเซีย 8.Singapore 9.สหรัฐอเมริกา และ 10.ฮ่องกง หลังจากโรคโควิด-19 ระบาด รัฐบาลประกาศปิดประเทศ (Lockdown) ห้ามการเดินทางท่องเที่ยวทั้งในและต่างประเทศ ส่งผลให้จำนวนนักท่องเที่ยวต่างชาติที่เดินทางมาประเทศไทยลดลง (กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, 2565)

ผลกระทบของการแพร่ระบาดโรคโควิด-19 ไม่เพียงแต่จะเปลี่ยนวิถีดำรงชีวิตของคนไทยเท่านั้น ยังเปลี่ยนวิถีการใช้สื่อสังคมออนไลน์ (Social Media) เพิ่มขึ้นทุก ๆ ปี ในช่วงที่ผ่านมา หลังจากเปิดประเทศ การเข้าถึงข้อมูลประชาสัมพันธ์ทางการท่องเที่ยวประเทศไทยผ่านสื่ออินเทอร์เน็ตได้รับความนิยมมาก ทั้งนี้ปัจจัยที่ทำให้นักท่องเที่ยวตัดสินใจเดินทางเข้ามาเที่ยวในประเทศไทยนั้น คือ ความสนใจในผลิตภัณฑ์สินค้าที่ผลิตในประเทศไทยที่เป็นที่ชื่นชอบของนักท่องเที่ยวมากที่สุดรองลงมาคือ การแสดงวัฒนธรรมไทย อาหารไทย ประเพณีที่ดึงดูดใจของไทย และสถานที่ท่องเที่ยวที่สวยงามของไทยตามลำดับ Social Media จึงเป็นเครื่องมือสำคัญในการติดต่อสื่อสาร รวมถึงการทำธุรกิจบนแพลตฟอร์มออนไลน์กันอย่างแพร่หลาย (ศุศราภรณ์ แต่งตั้งกล้า, 2564)

จากความนิยมในการเข้าถึงสื่อออนไลน์ของบรรดานักท่องเที่ยว จะพบว่า Youtube, Facebook และ Tiktok เป็นสื่อสังคมออนไลน์หนึ่งที่มียอดชั่วโมงต่อวันในการเข้าชมที่ค่อนข้างสูง และสามารถเข้าถึงชมสื่อวิดีโอออนไลน์ทั้งคลิปสั้นและยาวได้ดีและสะดวก (Marketingoops, 2564) ทั้งนี้สื่อคลิปวิดีโอเป็นมัลติมีเดีย เป็นสื่อที่น่าสนใจต่อการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวที่ต้องการเห็น

บรรยากาศสถานที่ท่องเที่ยว ทั้งในสถานที่ท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติ โบราณสถาน วัดวาอาราม แหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ฯลฯ ก่อนการตัดสินใจมาเที่ยวจริง โดยคลิปวิดีโอที่มีคุณสมบัติที่สามารถเห็นได้ทั้งภาพ และฟังเสียง มีความคงที่ของเนื้อหา เสนอเป็นภาพเคลื่อนไหวที่แสดงต่อเนื่องของการกระทำ เข้าถึงได้ทั้งผู้ชมทั้งที่เป็นกลุ่มเล็กและกลุ่มใหญ่ เสนอได้ทั้งภาพจริงและกราฟิกต่าง ๆ สามารถเก็บเป็นข้อมูลและนำมาเผยแพร่ได้หลายครั้ง และเมื่อนำคลิปวิดีโอมาเข้าทางออนไลน์จะทำให้มีประโยชน์ได้แก่ ผู้คนเข้าถึงได้ง่าย ค้นหาข้อมูลได้รวดเร็ว เกิดการติดต่อสื่อสารสองทาง เข้าถึงสื่อได้ทุกที่ทุกเวลา สะดวกต่อการค้นหาข้อมูล นอกจากนี้ยังให้ความรู้ความบันเทิง และยังสามารถสร้างรายได้ให้กับผู้ใช้งาน (มนัส สายแก้ว, 2562)

วัดพระศรีรัตนมหาธาตุ หรือที่คนส่วนใหญ่เรียกกันว่า "วัดใหญ่" เป็นพระอารามหลวงชั้นเอก ชนิดวรมหาวิหาร ตั้งอยู่ที่ถนนพยุหยา จิมผิงแม่น้ำน่านด้านทิศตะวันออก ตรงข้ามกับศาลากลางจังหวัดพิษณุโลก เป็นที่ประดิษฐานพระพุทธรูปชินราช พระพุทธรูปที่ได้รับการยกย่องว่าสวยงามที่สุดในประเทศไทย (Travel.trueid, 2563)

จากประวัติการสร้าง พบว่า วัดพระศรีฯ นั้นไม่มีหลักฐานว่าสร้างขึ้นเมื่อใด สันนิษฐานว่าสร้างขึ้นก่อนสมัยสุโขทัย และเป็นพระอารามหลวงมาแต่เดิม พระเจ้าศรีธรรมไตรปิฎก ทรงเป็นพระมหากษัตริย์ครองกรุงสุโขทัย ทรงมีศรัทธาเลื่อมใสในบวรพุทธศาสนาเป็นอย่างยิ่ง ทั้งยังได้ทรงศึกษาพระไตรปิฎกและคัมภีร์ ศาสนาอื่นๆ พระองค์ได้ทรงสร้างวัดพระศรีรัตนมหาธาตุ ในฝั่งตะวันออกของ แม่น้ำน่าน มีพระปรางค์อยู่กลาง มีพระวิหาร 4 ทิศ มีพระระเบียง 2 ชั้นและทรงรับสั่งให้ปั้นหุ่นหล่อพระพุทธรูปขึ้น 3 องค์ เพื่อประดิษฐานเป็นพระประธานในพระวิหารทั้ง 3 หลังต่อมาเมื่อ ปี พ.ศ. 2458 พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ยกขึ้นเป็นพระอารามหลวงชั้นเอก ชนิดวรมหาวิหาร เมื่อ พ.ศ. 2458 ปัจจุบันจึงมีชื่อเต็มว่า วัดพระศรีรัตนมหาธาตุวรมหาวิหาร (ศุภณัฐ อรุณโภโยต, 2555)

ดังนั้นเพื่อให้การท่องเที่ยวของ จังหวัดพิษณุโลกโดยเฉพาะสถานที่สำคัญที่นักท่องเที่ยวจะต้องเมื่อมาถึงพิษณุโลกคือ วัดพระศรีรัตนมหาธาตุวรมหาวิหาร (วัดใหญ่) เป็นที่รู้จักของชาวไทยและชาวต่างประเทศมากขึ้น ผู้วิจัยจึงได้คิดงานวิจัยเรื่อง “ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวที่มีต่อสื่อคลิปวิดีโอออนไลน์เพื่อการท่องเที่ยววัดพระศรีรัตนมหาธาตุวรมหาวิหาร อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก” เพื่อเป็นประโยชน์ต่อนักท่องเที่ยวที่จะได้รู้จักสถานที่ท่องเที่ยวจังหวัดพิษณุโลกได้ดีและได้รับความรู้เพิ่มเติมที่กว้างขวางมากขึ้น

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อออกแบบและพัฒนาสื่อคลิปวิดีโอออนไลน์เพื่อการท่องเที่ยววัดพระศรีรัตนมหาธาตุวรมหาวิหาร อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก
2. เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวที่มีต่อสื่อคลิปวิดีโอออนไลน์ เพื่อการท่องเที่ยววัดพระศรีรัตนมหาธาตุวรมหาวิหาร อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก

ระเบียบวิธีวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร ในการศึกษาครั้งนี้ ได้แก่ นักท่องเที่ยววัดพระศรีรัตนมหาธาตุวรมหาวิหาร อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก มีจำนวน 280,291 คน (ปรียาภรณ์ เย็นชื่น และคณะ, 2565)

กลุ่มตัวอย่าง การกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างในการศึกษาครั้งนี้ ผู้ศึกษาได้ใช้สูตรการคำนวณของ ทาโร่ ยามาเน่ (สุชาติ ประสิทธิ์รัฐสินธุ์, 2550) โดยกำหนดค่าความเชื่อมั่นอยู่ที่ร้อยละ 95 ค่าระดับความคลาดเคลื่อนไม่เกินร้อยละ 5 หรือระดับนัยสำคัญ 0.05

ากการใช้สูตรของทาโร่ ยามาเน่ (Yamane, 1973) จะได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 400 คน โดยการสุ่มแบบไม่อาศัยความน่าจะเป็น (Nonprobability Sampling) เลือกกลุ่มตัวอย่างแบบบังเอิญ (Accidental Sampling)

2. เครื่องมือที่ใช้ในการทำวิจัย

เครื่องมือที่ใช้คือแบบสอบถามวัดความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวที่มีต่อคลิปวิดีโอออนไลน์ แบบสอบถามความพึงพอใจของนักท่องเที่ยววัดพระศรีรัตนมหาธาตุวรมหาวิหาร อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก มีแบบสอบถาม 3 ตอนได้แก่แบบสอบถาม

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ อาชีพ รายได้ ระดับการศึกษา สัญชาติ

ตอนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวที่มีต่อคลิปวิดีโอออนไลน์

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะ

3. ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย

การพัฒนาสื่อคลิปวิดีโอออนไลน์เพื่อการท่องเที่ยว วัดพระศรีรัตนมหาธาตุวรมหาวิหาร อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก มี 6 ขั้นตอนได้แก่

ขั้นตอนที่ 1 หาข้อมูลลงพื้นที่ จุดสำคัญที่นักท่องเที่ยวไปกราบไหว้ในวัดพระศรีรัตนมหาธาตุวรมหาวิหาร

ขั้นตอนที่ 2 คณะผู้วิจัย นำข้อมูลมาออกแบบสตอรี่บอร์ดเพื่อเป็นแนวทางการทำสื่อประกอบสื่อคลิปวิดีโอออนไลน์ เพื่อการท่องเที่ยววัดพระศรีรัตนมหาธาตุวรมหาวิหาร

ขั้นตอนที่ 3 คณะผู้วิจัยนำสื่อคลิปวิดีโอออนไลน์ ไปให้ผู้เชี่ยวชาญทางด้านนิเทศศาสตร์ อาจารย์ยรรยงวรกร ทองแถม อาจารย์ ดร.เอกรงค์ ปั่นพงศ์ อาจารย์ ภรณ์ยุ ขำน้ำคู้ รับชม เพื่อวิจารณ์

ขั้นตอนที่ 4 ลงมือทำคลิปวิดีโอตามร่างที่ผู้เชี่ยวชาญทางนิเทศศาสตร์วิจารณ์และ จัดทำต้นฉบับแบบสอบถามความพึงพอใจต่อคลิปวิดีโอ

ขั้นตอนที่ 5 นำเอาคลิปวิดีโอให้นักท่องเที่ยวที่มาเที่ยววัดพระศรีรัตนมหาธาตุวรมหาวิหาร และประเมินความพึงพอใจต่อคลิปวิดีโอที่ออกแบบและพัฒนาขึ้น

ขั้นตอนที่ 6 นำผลที่ได้มาวิเคราะห์ข้อมูล สรุป อภิปรายผล และจัดทำรูปเล่ม

4. การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ

หลังจากเก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถาม และผู้วิจัยได้ทำการตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลทั้งหมด ผู้วิจัยได้ทำการลงรหัส และประมวลผลข้อมูลด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป เพื่อคำนวณหาค่าสถิติต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการวิจัย จากนั้นวิเคราะห์ข้อมูลด้วย สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) เพื่อแจกแจงความถี่ (Frequency) และแสดงค่าร้อยละ (Percentage)

ผลการวิจัย

1. ลักษณะทางประชากรของกลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่เป็นเพศหญิง คือ 284 คน คิดเป็นร้อยละ 71.0 และกลุ่มตัวอย่างที่เป็นเพศชายมีจำนวน 113 คน คิดเป็นร้อยละ 28.2 และกลุ่มตัวอย่างอื่นๆ มีจำนวน 3 คน คิดเป็นร้อยละ 0.8

กลุ่มตัวอย่างที่มีอายุ 20 ถึง 30 ปี มีจำนวนมากที่สุด คือ 154 คน คิดเป็นร้อยละ 38.5 รองลงมา คือ กลุ่มตัวอย่างที่มีอายุ 31 ถึง 40 ปี มีจำนวน 103 คน คิดเป็นร้อยละ 25.8 กลุ่มตัวอย่างที่มีอายุต่ำกว่า 20 ปีมีจำนวน 99 คน คิดเป็นร้อยละ 24.8 กลุ่มตัวอย่างที่มีอายุ 41 ถึง 50 ปี มีจำนวน

26 คน คิดเป็นร้อยละ 6.5 และกลุ่มที่มีจำนวนน้อยที่สุด คือกลุ่มตัวอย่างที่มีอายุ 51 ปีขึ้นไป มีจำนวน 18 คน คิดเป็นร้อยละ 4.5

กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นสัญชาติไทย มีจำนวนมากที่สุด คือ 338 คน คิดเป็นร้อยละ 84.5 รองลงมา คือ กลุ่มตัวอย่างสัญชาติจีน มีจำนวน 32 คน คิดเป็นร้อยละ 8.0 กลุ่มตัวอย่างสัญชาติอื่นๆ มีจำนวน 17 คน คิดเป็นร้อยละ 4.3 กลุ่มตัวอย่างสัญชาติอเมริกา มีจำนวน 12 คน คิดเป็นร้อยละ 3.0 และกลุ่มตัวอย่างที่สัญชาติเยอรมัน มีจำนวนน้อยที่สุดคือ 1 คน คิดเป็นร้อยละ 0.3

กลุ่มตัวอย่างที่อยู่ระดับการศึกษาในระดับอื่นๆ มีจำนวนมากที่สุด คือ 168 คน คิดเป็นร้อยละ 42.0 รองลงมา คือ กลุ่มตัวอย่างที่อยู่ระดับการศึกษาปริญญาตรีมีจำนวน 133 คน คิดเป็นร้อยละ 33.3 กลุ่มตัวอย่างที่อยู่ระดับการศึกษามัธยมศึกษา มีจำนวน 48 คน คิดเป็นร้อยละ 12.0 กลุ่มตัวอย่างที่อยู่ระดับการศึกษานุปริญญา (ปวช. / ปวส.) มีจำนวน 42 คน คิดเป็นร้อยละ 10.5 และกลุ่มตัวอย่างที่อยู่ระดับการศึกษาสูงกว่าปริญญาตรีมีจำนวนน้อยที่สุดคือ 9 คน คิดเป็นร้อยละ 2.3

กลุ่มตัวอย่างที่มีอาชีพเป็น นักเรียน / นักศึกษา มีจำนวนมากที่สุด คือ 216 คน คิดเป็นร้อยละ 54.0 รองลงมา คือ กลุ่มตัวอย่างที่มีอาชีพเป็นเกษตรกร มีจำนวน 57 คน คิดเป็นร้อยละ 14.2 กลุ่มตัวอย่างที่มีอาชีพเป็นข้าราชการ / รัฐวิสาหกิจ มีจำนวน 34 คน คิดเป็นร้อยละ 8.5 กลุ่มตัวอย่างที่มีอาชีพเป็นประกอบธุรกิจส่วนตัว มีจำนวน 32 คน คิดเป็นร้อยละ 8.0 กลุ่มตัวอย่างที่มีอาชีพเป็นลูกจ้าง มีจำนวน 31 คน คิดเป็นร้อยละ 7.8 และกลุ่มตัวอย่างที่มีอาชีพอื่นๆ มีจำนวนน้อยที่สุดคือ 30 คน คิดเป็นร้อยละ 7.5

กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ที่มีรายได้ต่ำกว่า 10,000 บาท จำนวน 210 คน คิดเป็นร้อยละ 52.5 รองลงมา คือกลุ่มตัวอย่างที่มีรายได้ 10,000 ถึง 15,000 บาท จำนวน 91 คน คิดเป็นร้อยละ 22.8 กลุ่มตัวอย่างที่มีรายได้ 15,001 ถึง 20,000 บาท จำนวน 45 คน คิดเป็นร้อยละ 11.3 กลุ่มตัวอย่างที่มีรายได้ 20,001 ถึง 25,000 บาท จำนวน 35 คน คิดเป็นร้อยละ 8.8 นอกจากนี้ยังมีกลุ่มตัวอย่างที่น้อยที่สุดที่มีรายได้สูงกว่า 30,000 บาท จำนวน 19 คน คิดเป็นร้อยละ 4.8

2. ผลการวิเคราะห์ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวที่ได้ดูสื่อคลิปวิดีโอออนไลน์เพื่อการท่องเที่ยว วัดพระศรีรัตนมหาธาตุวรมหาวิหาร อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก

1) **ด้านรูปแบบนำเสนอ พบว่า** ความพึงพอใจในด้านรูปแบบนำเสนอ โดยรวมอยู่ในระดับมาก ที่ค่าเฉลี่ย 4.49 เมื่อพิจารณาในรายละเอียดแต่ละประเด็น พบว่า รูปแบบคลิปวิดีโอมีความเหมาะสมกับทุกวัย อยู่ในระดับมากที่สุด ที่ค่าเฉลี่ย 4.53 รองลงมาคือ คลิปวิดีโอมีรูปแบบกระชับ เข้าใจง่าย อยู่ในระดับมากที่สุดที่ค่าเฉลี่ย 4.47 และ คลิปวิดีโอมีความสวยงามเหมาะสม น่าสนใจ อยู่ในระดับสูง ที่ค่าเฉลี่ย 4.45 ตามลำดับ

2) **ด้านตัวอักษร พบว่า** ความพึงพอใจในด้านตัวอักษร โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ที่ค่าเฉลี่ย 4.39 เมื่อพิจารณาในรายละเอียดแต่ละประเด็น พบว่า ตัวอักษร มีความถูกต้อง อยู่ในระดับมากที่สุด ที่ค่าเฉลี่ย 4.49 รองลงมาคือ ขนาด สี ตัวอักษร ชัดเจน อ่านง่าย อยู่ในระดับมากที่สุด ที่ค่าเฉลี่ย 4.34 และความเหมาะสม ของตัวอักษร อยู่ในระดับมากที่สุด ที่ค่าเฉลี่ย 4.34 ตามลำดับ

3) **ด้านเนื้อหาในคลิป พบว่า** ความพึงพอใจในด้านเนื้อหาในคลิป โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ที่ค่าเฉลี่ย 4.43 เมื่อพิจารณาในรายละเอียดแต่ละประเด็น พบว่า เนื้อหา มีความสมบูรณ์และ ชัดเจน อยู่ในระดับมากที่สุด ที่ค่าเฉลี่ย 4.53 รองลงมาคือ เนื้อหา มีความทันสมัย น่าสนใจ อยู่ในระดับมากที่สุดที่ค่าเฉลี่ย 4.51 และเนื้อหามีความชัดเจน ถูกต้อง น่าเชื่อถือ อยู่ในระดับมากที่สุด ที่ค่าเฉลี่ย 4.26 ตามลำดับ

4) **ด้านภาพ / เสียง พบว่า** ความพึงพอใจในด้านภาพ / เสียง โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ที่ค่าเฉลี่ย 4.51 เมื่อพิจารณาในรายละเอียดแต่ละประเด็น พบว่า เสียงดนตรีประกอบคลิปวิดีโอ มีความเหมาะสม อยู่ในระดับมากที่สุด ที่ค่าเฉลี่ย 4.52 รองลงมาคือ ภาพและเสียงมีความเหมาะสม ใน

ระดับมากที่สุด ที่ค่าเฉลี่ย 4.51 และภาพและเสียง ชัดเจน สอดคล้องกับเนื้อหา อยู่ในระดับมากที่สุด ที่ค่าเฉลี่ย 4.51 ตามลำดับ

5) **ด้านการใช้ประโยชน์ พบว่า** ความพึงพอใจในด้านการใช้ประโยชน์โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ที่ค่าเฉลี่ย 4.53 เมื่อพิจารณาในรายละเอียดแต่ละประเด็น พบว่า ด้านเนื้อหาและข้อมูลเป็นประโยชน์ต่อนักท่องเที่ยว อยู่ในระดับมากที่สุด ที่ค่าเฉลี่ย 4.54 รองลงมาคือ ด้านเนื้อหาและข้อมูลสามารถนำไปบอกเล่าต่อได้ในระดับมากที่สุด ที่ค่าเฉลี่ย 4.53 และด้านเนื้อหาและข้อมูลสามารถนำไปใช้ในการตัดสินใจท่องเที่ยว อยู่ในระดับมากที่สุด ที่ค่าเฉลี่ย 4.52 ตามลำดับ

6) **ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวที่ได้ดูสื่อคลิปวิดีโอออนไลน์ในแต่ละด้าน (ภาพรวม) พบว่า** ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวที่ได้ดูสื่อคลิปวิดีโอออนไลน์ในแต่ละด้านในภาพรวม โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ที่ค่าเฉลี่ย 4.47 เมื่อพิจารณาในรายละเอียดแต่ละด้านพบว่า ด้านการใช้ประโยชน์ อยู่ในระดับมากที่สุด ที่ค่าเฉลี่ย 4.53 รองลงมาคือ ด้านภาพ / เสียงในระดับมากที่สุด ที่ค่าเฉลี่ย 4.51 ด้านรูปแบบนำเสนอ ในระดับมากที่สุด ที่ค่าเฉลี่ย 4.49 ด้านเนื้อหาในคลิป ในระดับมากที่สุด ที่ค่าเฉลี่ย 4.43 และด้านตัวอักษร มีค่าน้อยที่สุด ที่ค่าเฉลี่ย 4.39 ตามลำดับ

ทั้งนี้สื่อคลิปวิดีโอออนไลน์เพื่อการท่องเที่ยว วัดพระศรีรัตนมหาธาตุวรมหาวิหาร ที่นำเสนอให้นักท่องเที่ยวดูเพื่อประเมินความพึงพอใจ จำนวนทั้งหมด 2 คลิป มีเนื้อหาดังภาพต่อไปนี้

ภาพที่ 4.1 สื่อคลิปวิดีโอออนไลน์เพื่อการท่องเที่ยว วัดพระศรีรัตนมหาธาตุวรมหาวิหาร คลิปที่ 1
ที่มา : <https://www.facebook.com/GOLF0931890507/videos/206514105613906>

ภาพที่ 4.2 สื่อคลิปวิดีโอออนไลน์เพื่อการท่องเที่ยว วัดพระศรีรัตนมหาธาตุวรมหาวิหาร คลิปที่ 2
ที่มา : <https://youtu.be/CSQftOVtrhc?feature=shared>

อภิปรายผล

1. ลักษณะทางประชากรของกลุ่มตัวอย่าง

จากการตอบแบบสอบถาม พบว่า กลุ่มนักท่องเที่ยวเพศหญิงมีมากกว่าเพศชาย โดยพบจำนวนประชากรหญิงที่เพิ่มมากขึ้นกว่าประชากรชายอย่างต่อเนื่องมาตั้งแต่การสำมะโนประชากร ปี 2503 และได้เพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ จนมีจำนวนประชากรหญิงมากกว่าประชากรชายถึงเกือบหนึ่งล้านคนในปัจจุบัน ปัจจัยส่วนหนึ่งมาจากอัตราการตายของผู้ชายไทยสูงกว่าผู้หญิงในทุกกลุ่มอายุ ประกอบกับผู้หญิงมีอายุเฉลี่ยยืนยาวกว่าผู้ชาย ต่อเนื่องมาเป็นเวลานาน นอกจากนี้ผู้ที่มาเที่ยวส่วนใหญ่ก็มีสัญชาติไทยเนื่องจากวัดเคยเป็นศูนย์กลางชุมชนในอดีตวัดคือศูนย์กลางของชุมชน ทำหน้าที่เป็นมากกว่าแค่สถานที่ทำพิธีกรรมทางศาสนา แต่ยังเป็นพื้นที่ที่ผู้คนส่วนใหญ่มาพบปะสังสรรค์ ซึ่งในปัจจุบัน แม้ว่าบทบาทของวัดจะลดลงไปตามกาลเวลา แต่ความหลังของเหล่าผู้สูงอายุที่ผูกพันอยู่กับวัด ส่งผลให้ปัจจุบันวัดยังเป็นสถานที่แรกที่นึกถึง (ยมนา ปานันท์, 2564) อีกเหตุผลที่ทำให้นักท่องเที่ยวมาเที่ยวตามรอยวัดพระศรีรัตนมหาธาตุวรมหาวิหาร คือ การตามรอยละครพรหมลิขิต ยอดนิยมนที่เพิ่งจะฉายไปเมื่อปลายปี 2566 ทั้งนี้ละครเรื่องได้มีการมีการกล่าวถึง “เมืองสองแคว” หรือ “เมืองพระพิษณุโลก” มาโดยตลอด เนื่องจากเป็นเมืองบ้านเกิดของตัวละครเอกอย่าง “แม่หญิงการะเกด” ซึ่งในภาคต่อของละคร “พรหมลิขิต” ก็มีเรื่องราวการเดินทางไปยังเมืองสองแควด้วย (ผู้จัดการออนไลน์, 2566)

2. ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวที่ได้ดูสื่อคลิปวิดีโอออนไลน์เพื่อการท่องเที่ยววัดพระศรีรัตนมหาธาตุวรมหาวิหาร อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก

จากการศึกษาความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวที่ได้ดูสื่อคลิปวิดีโอออนไลน์เพื่อการท่องเที่ยววัดพระศรีรัตนมหาธาตุวรมหาวิหาร อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก โดยภาพรวมพบว่า นักท่องเที่ยวมีความพึงพอใจในด้านรูปแบบนำเสนอโดยรวมอยู่ในระดับมากทั้งความเหมาะสมกับทุกรูปแบบกระชับเข้าใจง่าย และคลิปวิดีโอมีความสวยงามเหมาะสม น่าสนใจ สอดคล้องกับแนวคิดของ ศุภชญา ศักดานุชิต (2553) กล่าวว่า ทฤษฎีการใช้และความพึงพอใจ (Uses & gratifications) เป็น

ทฤษฎีที่เน้นผู้รับสารเป็นหลักในการศึกษาในฐานะเป็นผู้เลือกใช้สื่อ (Active receiver) ว่ามีกระบวนการในการใช้สื่ออย่างไร โดยแนวทางการศึกษาดังกล่าวนั้นอยู่ภายใต้แนวคิดที่ว่าพฤติกรรมและปรากฏการณ์ทางสังคมของมนุษย์เกิดขึ้นจากความต้องการ ซึ่งความต้องการนั้นมีที่มาจากกัน พฤติกรรมการเปิดรับเกิดขึ้นเพื่อสนองความต้องการอันเกิดจากพื้นฐานจิตใจของบุคคล ทฤษฎีการใช้และความพึงพอใจได้ถูกพูดเป็นครั้งแรก โดย Katz, Blumler, & Gurevitch (1974) มีมุมมองที่ว่าผู้รับสารมีบทบาทเป็นผู้เลือกใช้สื่อที่เปิดรับ ซึ่งหากมองในมุมนี้จะทำให้สื่อมีอิทธิพลน้อยกว่าที่เคยเชื่อกัน ทฤษฎีการใช้และความพึงพอใจในสื่อเน้นผู้รับสารเป็นจุดเริ่มต้น เป็นทฤษฎีที่มุ่งเสนอว่า ผู้รับสารมีกระบวนการอย่างไรในการเลือกรับสื่อหนึ่ง ๆ กระบวนการดังกล่าวหมายถึงพฤติกรรมการใช้สื่อที่ครอบคลุมถึงภูมิหลังของผู้รับสาร โดยเฉพาะประสบการณ์ตรงของผู้รับสารที่มีต่อสื่อ ด้วยเหตุนี้จึงพบว่าการใช้ประโยชน์และความพึงพอใจในการใช้สื่อประกอบด้วย 3 ขั้นตอน คือ ผู้รับสารในฐานะเป็นผู้ที่มีบทบาทรุกและมีวัตถุประสงค์ในการใช้สื่อเสมอ การใช้สื่อหรือการเปิดรับสื่อหนึ่งๆ ได้ถูกเลือกสรรแล้ว เพื่อสนองความต้องการของตน มิใช่เป็นการเปิดรับแบบเลื่อนลอย หรือเป็นผลจากการชักจูงจากผู้ส่งสารแต่เพียงอย่างเดียว

คำจำกัดความว่า ในการสร้างสรรค์สื่อสังคมในปัจจุบันต้องคำนึงถึงพฤติกรรมการเปิดรับสื่อ ความสนใจและความต้องการของผู้รับสื่อ ซึ่งมีความเฉพาะเจาะจงลงมีความเป็นตัวของตัวเองสูง ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีการใช้ประโยชน์และความพึงพอใจจากสื่อ ฉันทมนันต์ ตั้งกิจถาวร (2557) ได้ให้คำจำกัดความว่าการใช้ประโยชน์และความพึงพอใจที่ได้รับจากสื่อ มองว่าผู้รับสารเป็นผู้ใช้สื่อมีลักษณะกระตือรือร้นเป็นฝ่ายรุก (Active) เป็นผู้เลือกใช้สื่อและเลือกรับสารตามความต้องการและสิ่งจูงใจของตนเองมากกว่าที่จะเป็นฝ่ายรับ (Passive) หรือผู้ถูกกระทำเหมือนในอดีตที่เป็นฝ่ายที่สื่อเป็นผู้ให้ข้อมูลข่าวสาร แต่ในปัจจุบันผู้ใช้สามารถตรวจสอบและประเมินผลสื่อประเภทต่าง ๆ เพื่อให้บรรลุเป้าหมายทางการสื่อสาร

ข้อเสนอแนะการวิจัย

1. ควรแสดงภาพรวมของวัฒนธรรมท้องถิ่น สร้างคลิปวิดีโอที่นำเสนอวัฒนธรรมและวิถีชีวิตของคนในพิษณุโลก เช่น การแสดงงานแสดงท้องถิ่น การเสริมสร้างศิลปวัฒนธรรม หรือการแสดงถ่ายทอดประวัติศาสตร์ของพื้นที่
2. สร้างคลิปวิดีโอที่นำเสนอ วัดพระศรีรัตนมหาธาตุ วรมหาวิหาร จังหวัดพิษณุโลก พร้อมกับการแสดงข้อมูลเกี่ยวกับการเดินทาง สิ่งที่ต้องรู้ก่อนการเข้าชม และข้อเสนอแนะเพื่อให้ผู้ที่สนใจสามารถวางแผนการท่องเที่ยวได้อย่างครบถ้วน
3. ควรใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัยในการผลิตคลิปวิดีโอ เช่น การใช้ภาพถ่ายและภาพมุมสวยงาม การตัดต่อและเพิ่มเอฟเฟกต์ที่ทันสมัย เพื่อเพิ่มความน่าสนใจและคุณภาพของวิดีโอ
4. ควรมีการส่งเสริมและการโฆษณาคลิปวิดีโอให้มีการเผยแพร่ในช่องทางออนไลน์ที่เหมาะสม เช่น การโพสต์บนโซเชียลมีเดีย การโปรโมทผ่านเว็บไซต์ท่องเที่ยว หรือการส่งไปยังช่องทางสื่อมวลชนที่เกี่ยวข้อง
5. เนื่องจากงานวิจัยนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงปริมาณ เก็บข้อมูลความพึงพอใจด้วยการเก็บแบบสอบถาม ทั้งนี้ด้วยการที่ทำให้ได้ข้อมูลเชิงลึกมากยิ่งขึ้น จึงความเพิ่มกระบวนการวิจัยเชิงคุณภาพเพื่อความลุ่มลึกในการทำวิจัย

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา. (2565). *สถานการณ์ท่องเที่ยวระหว่างประเทศ ปี 2562*. (ออนไลน์) (อ้างเมื่อ 12 สิงหาคม 2567). จาก: https://www.mots.go.th/download/article/article_20201104090605.pdf.

- กฤตยา อาชวนิจกุล. (2551). มิติ “เพศ” ในประชากรและสังคม. นครปฐม: สถาบันวิจัยประชากรและสังคมมหาวิทยาลัยมหิดล.
- ฉัฐมณฑน์ ตั้งกิจการ (2557), การใช้ประโยชน์และความพึงพอใจในการเปิดรับข้อมูลที่ถูกแชร์ (Shared) ผ่านเฟซบุ๊ก. การค้นคว้าอิสระปริญญาโท สาขาวิชาการศึกษาเชิงกลยุทธ์ มหาวิทยาลัยกรุงเทพ.
- ปรียาภรณ์ เย็นขัน และคณะ. (2565). การพัฒนาสื่อประชาสัมพันธ์เพื่อการท่องเที่ยวบ้านจำทวี อำเภอมือง จังหวัดพิษณุโลก. การประชุมวิชาการระดับชาติ วิทยาการจัดการสัมพันธ์ ครั้งที่ 6 ภายใต้โครงการพัฒนาและส่งเสริมสายอาชีพเครือข่ายภาคการศึกษาศูนย์ความเป็นเลิศด้านไมซ์ในประเทศไทยและการจัดประชุมวิชาการระดับชาติในด้านอุตสาหกรรมไมซ์. วันที่ 22 - 23 ธันวาคม 2565. หน้า 516-524.
- ผู้จัดการออนไลน์. (2566). รู้จัก “เมืองสองแคว” พิษณุโลก หัวเมืองสำคัญในสมัยอยุธยา. (ออนไลน์) (อ้างเมื่อ 12 สิงหาคม 2567). จาก: <https://mgronline.com/travel/detail/9660000107500>.
- ภานุพงศ์ ดิษฐ์น่วม. (2567). ครบรอบ 666 ปี พระพุทธชินราช. (ออนไลน์) (อ้าง เมื่อ 15 สิงหาคม 2567). จาก: <https://www.facebook.com/GOLF0931890507/videos/206514105613906>.
- มนัส สายแก้ว. (2562). รู้จักกับสื่อวีดิทัศน์เบื้องต้น. (ออนไลน์) (อ้างเมื่อ 12 สิงหาคม 2567). จาก: <http://kruthinkandan.net/home/images/dataktd/article/software/video/vedio-11.pdf>.
- ยมนา ปานันท์. (2564). โควิด – 19 ทำชาวพุทธ ร้อยละ 38.37 งดเข้าวัดทำบุญ ในขณะที่บางส่วนลดกิจกรรมทางพุทธศาสนา เช่น การเวียนเทียน ฟังเทศน์/ฟังธรรม ลงจากเดิม. (ออนไลน์) (อ้างเมื่อ 12 สิงหาคม 2567). จาก: <https://maejopoll.mju.ac.th/poll.aspx?id=1139>.
- บุญญวัต เจริญศรี. (2567). วัดพระศรีรัตนมหาธาตุวรมหาวิหาร อำเภอมือง จังหวัดพิษณุโลก. (ออนไลน์) (อ้างเมื่อ 15 สิงหาคม 2567). จาก: <https://youtu.be/CSQftOVtrhc?feature=shared>.
- ศุภชญา สักดานุชิต (2553). การใช้และความพึงพอใจ ต่อการสื่อสารผ่านระบบเครือข่าย อินทราเน็ตของพนักงานบริษัท กรุงเทพ คอมพิวเตอร์ เซอร์วิสเซล จำกัด. วิทยานิพนธ์วารสารศาสตร์มหาบัณฑิต, สาขาการจัดการการสื่อสารองค์กร มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ศุคราภรณ์ แต่งตั้งลำ. (2564). สื่อออนไลน์ที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเลือกการท่องเที่ยวเชิงอาหารในประเทศไทย. วารสารวิชาการ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร, 5(1), 37-56.
- Katz, Blumler & Gurevitch. (1974). The Use and Gratification Theory. *Public Opinion Quarterly*, 37(4), 509–523. (Online). From: <https://doi.org/10.1086/268109>.
- Marketingoops. (2564). สรุปรมาให้!!! Social Media ไหน ที่ คน ‘ดาวนโหลด-ใช้เวลา-ยอมจ่ายเงิน’ มากที่สุด เพื่อให้วางกลยุทธ์การตลาดได้แม่นยำ. (ออนไลน์) (อ้างเมื่อ 12 สิงหาคม 2567). จาก <https://www.marketingoops.com/media-ads/social-media/trend-social-media-h1-2021/>.
- Travel.trueid. (2563). พระพุทธชินราช พระพุทธรูปที่งามที่สุดในโลก. (ออนไลน์) (อ้างเมื่อ 12 สิงหาคม 2567). จาก: <https://travel.trueid.net/detail/PqLzsoGDWJl7>.

ข้อความภาษาที่ปรากฏในป้ายอินโฟกราฟิกเพื่อการโฆษณาในเฟซบุ๊กแฟนเพจ
คลินิกทันตกรรม จังหวัดภูเก็ต
Culture on Infographic Banners for advertisement on Facebook Pages
of Phuket Dental Clinics.

สุรียา ทองคำ¹ เสกสรร แก้วมณี^{2*}
Suriya Thongkham¹ Seksan Kaewmanee^{2*}

¹อาจารย์ประจำสาขาวิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต
Programs in Thai Language, Faculty of Humanities and Social Sciences, *Phuket Rajabhat University*
e-mail: rayasrisuriyagunung@gmail.com โทร. 09 3651 4326

²นักศึกษาหลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต
Bachelor of Arts Program in Thai, *Phuket Rajabhat University*

*Corresponding author e-mail: Saksan.kmn@gmail.com โทร. 06 3075 1334

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษากลวิธีทางภาษา ในป้ายอินโฟกราฟิกเพื่อการโฆษณาในเฟซบุ๊กแฟนเพจคลินิกทันตกรรม จังหวัดภูเก็ต โดยวิเคราะห์อินโฟกราฟิกที่รวบรวมจาก 13 คลินิกทันตกรรมในจังหวัดภูเก็ต จำนวน 353 อินโฟกราฟิก

จากผลการศึกษาพบกลวิธีทางภาษา 4 กลวิธีตามลำดับ ดังนี้ 1. กลวิธีทางศัพท์ คิดเป็นร้อยละ 67.98 แบ่งเป็น 2 รูปแบบ คือ การเลือกใช้คำศัพท์ คิดเป็นร้อยละ 33.99 และการกล่าวอ้าง คิดเป็นร้อยละ 33.99 2. กลวิธีทางวัจนปฏิบัติศาสตร์และวาทกรรม คิดเป็นร้อยละ 67.97 แบ่งเป็น 4 รูปแบบ คือ การใช้วัจนกรรม คิดเป็นร้อยละ 39.94 การปฏิเสธ คิดเป็นร้อยละ 14.16 การใช้อุปลักษณ์ คิดเป็นร้อยละ 9.92 และการใช้มูลบท คิดเป็นร้อยละ 5.95 3. กลวิธีขยายความ คิดเป็นร้อยละ 18.41 4. กลวิธีทางวาทศิลป์ คิดเป็นร้อยละ 7.93 แบ่งเป็น 2 รูปแบบ คือ การใช้คำขวัญ คิดเป็นร้อยละ 6.52 และการใช้คำถามเชิงวาทศิลป์ คิดเป็นร้อยละ 1.42 ผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่าภาษาเป็นเครื่องมือที่ถูกนำมาใช้เพื่อสื่อสารชี้แนะให้ผู้ใช้บริการเกิดความตระหนักและเห็นความสำคัญของการดูแลสุขภาพช่องปากและฟัน เพื่อการมีลักษณะฟันที่ขาวสว่าง เรียงตัวสวยอยู่ในตำแหน่งที่เหมาะสม ซึ่งมีส่วนช่วยส่งเสริมให้มีบุคลิกภาพที่ดี รวมถึงความมั่นใจที่เพิ่มมากขึ้น เพื่อสื่อคุณค่าและภาพลักษณ์ที่พึงปรารถนา อีกทั้งกลวิธีทางภาษาที่พบเป็นไปเพื่อผลประโยชน์ทางธุรกิจเป็นสำคัญ

คำสำคัญ: การวิเคราะห์ข้อความ; โฆษณา; เฟซบุ๊กแฟนเพจ; อินโฟกราฟิก; คลินิกทันตกรรม

ABSTRACT

The objective of this study was to investigate the language and sign strategies employed in the creation of infographics for advertising purposes on the Facebook pages of dental clinics in Phuket province. An analysis was conducted on the infographical advertisements, specifically 353 of them, offered by thirteen dental facilities in Phuket. The study findings indicate that there are five language strategies employed in infographic advertisements for dental clinics. These strategies include: 1. Lexical Strategy, which accounts for 67.98% of the total strategies used. This strategy encompasses two subcategories: a) Lexical Usage, which constitutes 33.99%. b) Referring, which also constitutes 33.99%. 2. Pragmatics and Discourse Strategy, which accounts for 67.97% of the total

strategies used. This strategy is further divided into four subcategories: a) Speech Act Usage, which constitutes 39.94%. b) Refusal, which constitutes 14.16%. c) Metaphor Usage, which constitutes 9.92% d) Presupposition Usage, which constitutes 5.95%. 3. Explanation Strategy, which represents 18.41% of the total strategies used. 4. Rhetoric Strategy, which represents 7.93% of the total strategies used. This strategy includes two subcategories: a) Slogan Usage, which constitutes 6.52%. b) Rhetoric Question Usage, which constitutes 1.42%. The study's findings indicate that language serves as a means of communication that promotes customer awareness in oral healthcare. This, in turn, results in the achievement of white and aligned teeth, which contribute to a positive personality and confidence. Additionally, it signifies the desired value and image. Moreover, the identified language strategies are primarily employed for the purpose of gaining advantages in the business realm.

Keywords: Text Analysis; Advertising; Facebook Fanpage; Infographics; Dental Clinic

บทนำ

ภูเก็ต เป็นอีกหนึ่งเป้าหมายของ “การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ” ซึ่งนักท่องเที่ยวกลุ่มนี้มีการใช้จ่ายเงินสูงกว่านักท่องเที่ยวกลุ่มทั่วไป พุทธพร บุญณะ (2563) กล่าวว่า เป็นการท่องเที่ยวที่ผู้เดินทางคาดหวังจะได้รับประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับสุขภาพควบคู่ไปด้วย แบ่งเป็น 2 ส่วน คือ 1) ด้านการส่งเสริมสุขภาพ (Wellness) เช่น สปา โยคะ มวยไทย 2) ด้านการรักษาสุขภาพ (Medical) เช่น ด้านเสริมความงามและด้านทันตกรรม ทั้งนี้ภาครัฐมีนโยบายยกระดับประเทศไทยเป็นศูนย์กลางสุขภาพนานาชาติด้านทันตกรรม (Dental Hub) โดยโครงการนำร่องจะเริ่มจากคลินิกทันตกรรมในพื้นที่จังหวัดภูเก็ต (กรมสนับสนุนบริการสุขภาพ, 2565) ดังนั้นคลินิกทันตกรรมต่าง ๆ จึงมีการประชาสัมพันธ์ให้คลินิกของตนเป็นที่รู้จักเพื่อดึงดูดผู้ใช้บริการด้วยวิธีการสร้างความน่าเชื่อถือผ่านตัวบทโฆษณา

การโฆษณาผ่านเฟซบุ๊กแฟนเพจเป็นช่องทางหนึ่งที่มีความนิยมในการโฆษณา เนื่องจากเข้าถึงผู้ใช้บริการได้ง่ายและรวดเร็ว ดังที่ หวานทิพย์ พงษ์ประพันธ์ และรัฐพล ไชยรัตน์ (2566) กล่าวว่า สื่อออนไลน์ถูกนำมาใช้ในงานโฆษณาสินค้าไม่ว่าจะเป็นลักษณะภาพนิ่งหรือภาพเคลื่อนไหวซึ่งอาจจะอยู่ในรูปของเนื้อหา วิดีโอ รูปภาพ หรืออินโฟกราฟิก

สื่ออินโฟกราฟิกเป็นรูปแบบหนึ่งที่นิยมใช้โฆษณาในเฟซบุ๊กเนื่องจากมีความน่าสนใจและสื่อสารได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งนี้ นพดล พรหมณี (2560) กล่าวว่าอินโฟกราฟิก คือ ภาพกราฟิกที่รังสรรค์ขึ้นโดยผู้ส่งสารเพื่อการส่งผ่านข้อมูลสู่ผู้รับสารให้เข้าใจง่าย สามารถรับรู้ข้อมูลได้ในระยะเวลาอันรวดเร็วภายในหน้าเดียว ผ่านองค์ประกอบต่าง ๆ รวมถึง “กลวิธีทางภาษา” ที่ถูกนำมาใช้สื่อสารเจตนาของผู้ส่งสารเพื่อโน้มน้าวชักจูงใจผู้รับสาร หรือผู้ใช้บริการ จากการสำรวจพบว่า คลินิกทันตกรรมในจังหวัดภูเก็ตมีการโฆษณาโดยเผยแพร่ข้อมูลผ่านเฟซบุ๊กแฟนเพจโดยใช้สื่ออินโฟกราฟิกประกอบเข้ากับกลวิธีทางภาษาที่หลากหลายมาเป็นเครื่องมือในการสื่อสารเพื่อแสดงเจตนา และดึงดูดให้เกิดความน่าสนใจที่จะเข้ามาใช้บริการ

ดังนั้นงานวิจัยนี้จึงมีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์กลวิธีทางภาษาที่ผู้ผลิตตัวบทโฆษณาให้คนในสังคมสังเกตเห็นหรือเทิดทูนคุณค่าบางอย่าง คือ การมีสุขภาพช่องและฟันที่ดี ในทางกลับกันก็มีส่วนทำให้การมีสุขภาพช่องปากและฟันที่ไม่ดีนั้นถูกลดทอนคุณค่าลง ด้วยเหตุนี้จึงชวนให้ผู้วิจัยตั้งคำถามต่อกลวิธีทางภาษาที่ถูกสร้างคุณค่าและอุดมการณ์ผ่านภาษาที่แยกกายเหล่านั้น ซึ่งผู้บริโภคไม่สงสัยมาก่อน ผลการวิจัยที่ปรากฏนอกจากจะแสดงให้เห็นวิธีการทางภาษาในการโฆษณาของสถานบริการทางทันตกรรมแล้วยังสามารถเป็นแนวทางในการวิเคราะห์ภาษาโฆษณาในบริบทอื่นต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อศึกษากลวิธีทางภาษาในป้ายอินโฟกราฟิกเพื่อการโฆษณาในเฟซบุ๊กแฟนเพจคลินิกทันตกรรม จังหวัดภูเก็ต

ระเบียบวิธีวิจัย

1. ศึกษาค้นคว้าเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ เอกสารเกี่ยวกับเฟซบุ๊กแฟนเพจ เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการวิเคราะห์ข้อความ เอกสารที่เกี่ยวข้องกับอินโฟกราฟิก เอกสารเกี่ยวกับพื้นที่ศึกษา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
2. รวบรวมคลินิกทันตกรรมที่ปรากฏอยู่ใน Google maps จังหวัดภูเก็ต พบจำนวน 131 คลินิกทันตกรรม
3. นำคลินิกทันตกรรมทั้งหมด มาคัดเลือกโดยใช้เกณฑ์ที่กำหนดไว้ ดังนี้
 - 3.1 คลินิกทันตกรรมดังกล่าวต้องมีช่องทางเฟซบุ๊กแฟนเพจที่มีผู้ติดตามมากกว่า 1,000 คนขึ้นไป
 - 3.2 คลินิกทันตกรรมดังกล่าวต้องเผยแพร่ภาพอินโฟกราฟิกเพื่อการโฆษณาปรากฏบนเพจเฟซบุ๊กแฟนเพจ พบว่ามีคลินิกทันตกรรมที่ตรงตามเกณฑ์ดังกล่าว จำนวน 13 คลินิกทันตกรรม
4. อินโฟกราฟิกที่นำมาศึกษา จะต้องมียุทธศาสตร์เพื่อการโฆษณา กล่าวคือ หากเป็นอินโฟกราฟิกที่มีการนำเสนอข้อมูลเกี่ยวกับขั้นตอนกระบวนการทำฟัน การแจ้งข่าวสารหรือให้ความรู้ต่าง ๆ ผู้วิจัยจะไม่นำเอาอินโฟกราฟิกเหล่านั้นมาวิเคราะห์ จากการคัดกรองพบจำนวน 353 อินโฟกราฟิก และนำข้อมูลมาวิเคราะห์โดยใช้ทฤษฎีแนวคิด “การวิเคราะห์ข้อความ Discourse analysis”
5. สรุปผลการวิเคราะห์ อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

ผลการวิจัย

1. กลวิธีทางศัพท์ (Lexical strategies) คือ การเลือกใช้คำศัพท์เพื่อแสดงความคิด หรือแสดงความคิดเห็นของผู้ส่งสารต้องการนำเสนอไปยังผู้รับสาร พบว่าผู้ผลิตตัวบทนำกลวิธีทางศัพท์มาใช้โฆษณาใน 2 ลักษณะ คือ การเลือกใช้คำศัพท์ และการกล่าวอ้าง รวม 240 อินโฟกราฟิก คิดเป็นร้อยละ 67.98 ดังนี้

1.1 การเลือกใช้คำศัพท์ (Lexical Selection) คือ การเลือกสรรถ้อยคำมาใช้สื่อความหมายเพื่อดึงดูด และสร้างความน่าสนใจแก่ผู้ใช้บริการ พบว่าผู้ผลิตตัวบทเลือกใช้คำศัพท์ 2 ลักษณะ ได้แก่ คำศัพท์วิเศษทางทันตกรรม และคำศัพท์แสดงภาพลักษณ์ของฟัน พบจำนวน 120 อินโฟกราฟิก คิดเป็นร้อยละ 33.99 ดังตัวอย่างต่อไปนี้

“All ceramics Crown, Porcelain Fused to Metal Crown, Full metal Crown”

(Prodent Clinic, 8 เมษายน 2566)

ข้อความข้างต้น ปรากฏการใช้คำศัพท์เกี่ยวกับวัสดุที่นำมาใช้เพื่อทดแทนฟันที่มีปัญหา โดยนำเอาคำศัพท์เกี่ยวกับวัสดุครอบฟันมาแนะนำเสนอเพื่อแสดงตัวเลือกที่หลากหลายทางด้านนวัตกรรม การทดแทนฟันที่หายไป ให้แก่ผู้ใช้บริการได้สามารถเลือกวัสดุที่เหมาะสมกับตนเองได้ผ่านการประเมิน และพิจารณาเบื้องต้นประกอบกับคำแนะนำของทันตแพทย์ โดยวัสดุครอบฟันดังกล่าว มีความแตกต่างกันทั้งในเรื่องของสี ความคงทนแข็งแรง และราคาที่แตกต่างกัน

“เป็นเจ้าของฟันที่เรียงสวย”

(AB Dental Clinic, 22 มิถุนายน 2566)

“ฟันซ้อน” “ฟันยื่น” “ฟันเก”

(The Tooth Place Phuket, 22 ธันวาคม 2566)

ข้อความข้างต้น ปรากฏการใช้คำศัพท์บ่งชี้ภาพลักษณ์ฟันที่ดีว่า “**ฟันเรียงตัวสวย**” มีเจตนาเพื่อสื่อสารให้ผู้ใช้บริการเล็งเห็นถึงข้อดีของการมีฟันสวยดูสุขภาพดีซึ่งมีส่วนช่วยให้มีรอยยิ้มที่สวยงามและเพิ่มความมั่นใจได้ ดังที่ Selfie (2563) กล่าวว่า ลักษณะของฟันสวย คือ ฟันเรียงเป็นระเบียบไม่ซ้อนและสีของฟันขาวสะอาด ไม่เป็นสีเหลือง คือความสวยงามที่สมบูรณ์แบบ และคำศัพท์บ่งชี้ภาพลักษณ์ฟันที่ไม่ดีว่า “**ฟันซ้อน**” “**ฟันยื่น**” “**ฟันเก**” นำมาแสดงถึงลักษณะของฟันที่มีปัญหาในแง่ของรูปร่าง และการเรียงตัวของฟันในลักษณะที่ผิดปกติที่ควรได้รับการแก้ไข

1.2 การกล่าวอ้าง (Claiming) คือ การแสดงความคิดเห็นเพื่ออ้างถึงประเด็นหนึ่ง ๆ โดยมีจุดหมายบางประการ เพราะหน้าที่ของการกล่าวอ้าง คือ การเน้นย้ำให้เกิดความคล้อยตามและเชื่อในสิ่งที่นำเสนอ (วิรัช วงศ์ภินันท์วัฒนา และธนพล เอกพจน์, 2564) พบว่าผู้ผลิตตัวบทใช้การกล่าวอ้างใน 4 ลักษณะ ได้แก่ การกล่าวอ้างถึงทันตแพทย์, การกล่าวอ้างถึงอุปกรณ์และเทคโนโลยีทางทันตกรรม, การกล่าวอ้างว่าได้รับความไว้วางใจ, และการกล่าวอ้างถึงสถานที่ในการให้บริการ พบจำนวน 120 อินโฟกราฟิก คิดเป็นร้อยละ 33.99 ดังตัวอย่างต่อไปนี้

(Dentfriends Phuket Clinic, 12 กันยายน 2566)

“รักษาคอลงรากฟันที่ดี ต้องที่ Good Dental Clinic โดย **Dr.San Dootsaengthong**”

(Good Dental Clinic, 9 กันยายน 2566)

ข้อความข้างต้น ปรากฏการกล่าวอ้างถึงทันตแพทย์แบบเจาะจงบุคคล ซึ่งกล่าวอ้างถึงทันตแพทย์โดยเปิดเผย ชื่อ นามสกุล, ชื่อเล่น, รูปภาพของทันตแพทย์ รวมถึงความเชี่ยวชาญเฉพาะทางเพื่อแสดงให้เห็นให้ผู้บริการทราบถึงข้อมูล ของทันตแพทย์ และความสามารถในการรักษาเพื่อรองรับการเข้ามาของผู้ใช้บริการ ทั้งนี้เป็นการสร้างความน่าเชื่อถืออย่างมากให้แก่คลินิกทันตกรรม

2. กลวิธีขยายความ (Modification) คือ การใช้ถ้อยคำที่เป็นส่วนขยาย อาจเป็นคำ วลี หรืออนุพจน์ มาใช้เพื่อเน้นส่วนที่ต้องการขยายให้มีความหมายเด่นชัดขึ้น พบว่าผู้ผลิตตัวบทใช้การขยายความใน 2 ลักษณะ ได้แก่ ขยายความเพื่อสร้างความเข้าใจการใช้สิทธิพิเศษ และขยายความเพื่อแสดงคุณสมบัติของวัสดุรวมถึงเทคโนโลยีทางทันตกรรม พบจำนวน 65 อินโฟกราฟิก คิดเป็นร้อยละ 18.41 ดังตัวอย่างต่อไปนี้

“ประกันสังคม **ทำฟันฟรี 900บาท/ปี** **ไม่ต้องสำรองจ่าย**”

(Prodent Clinic, 11 ตุลาคม 2566)

ข้อความข้างต้น ปรากฏการขยายความด้วยการใช้รูปคำส่วนเสริมเพื่ออธิบายขยายข้อความหลัก คือ “สิทธิประกันสังคม” ว่า “**ทำฟันฟรี 900บาท/ปี** **ไม่ต้องสำรองจ่าย**” (**ประกันสังคม + ส่วนขยาย**) ผู้ผลิตตัวบทนำสิทธิประกันสังคมทำฟันมาใช้โฆษณาเพื่อให้ผู้ใช้บริการทราบถึงรายละเอียดในการใช้

สิทธิทำฟันฟรี ดังที่ BIDC (2567) กล่าวว่า สิทธิที่ผู้ประกันตน ตามมาตรา 33 และ 39 จะสามารถใช้สิทธิทางทันตกรรม สำหรับบริการชุดหินปูน, อุดฟัน, ถอนฟัน และถอน ผ่าฟันคุดได้ฟรี โดยไม่จำกัดจำนวนครั้งในการรับบริการ ภายในวงเงิน 900 บาท/ปี อีกทั้งยังให้สิทธิผู้ประกันตนในการเบิกค่าฟันปลอมภายในเวลา 5 ปี นับตั้งแต่วันที่ใส่ฟันปลอม

“ทำครอบฟัน ทดแทนฟันที่หายไปมีฟันกลับมาใช้ตามเดิม”

(TP Smile Samkong, 12 กรกฎาคม 2566)

ข้อความข้างต้น ปรากฏการขยายความด้วยการบอกประโยชน์ของการครอบฟัน ว่า “ทดแทนฟันที่หายไปมีฟันกลับมาใช้ตามเดิม” ผู้ผลิตตัวบทมีเจตนาที่จะโฆษณาเพื่อสื่อสารไปยังผู้ใช้บริการที่ต้องการแก้ไขปัญหาเกี่ยวกับสุขภาพฟันด้วยการครอบฟัน ประกอบกับการบอกประโยชน์เพื่อสร้างความสนใจต่อผู้ใช้บริการ

3. กลวิธีทางวจนปฏิบัติศาสตร์และวาทกรรม (Discourse – pragmatic strategies) คือ กลวิธีทางภาษาที่อาศัยบริบทภายนอกตัวบท ซึ่งเกี่ยวข้องสัมพันธ์กับ ความรู้ ความคิด ข้อมูลทางสถานการณ์และข้อมูลด้านสังคมวัฒนธรรมประกอบการวิเคราะห์ (จันทิมา อังคพณิชกิจ, 2561) พบว่า ผู้ผลิตตัวบทใช้กลวิธีทางวจนปฏิบัติศาสตร์และวาทกรรมมาใช้ประกอบโฆษณา รวม 247 อินโฟกราฟิก คิดเป็นร้อยละ 69.97 ดังนี้

3.1 การใช้มูลบท (Presuppositions) คือ การใช้ภาษาเพื่อสื่อทำให้เข้าใจโดยนัยว่ามีสิ่งใดสิ่งหนึ่งปรากฏอยู่ก่อน พบว่าผู้ผลิตตัวบทมีการใช้คำเพื่อสื่อมูลบท ได้แก่คำว่า “ขึ้น” “เดิม” “อีกครั้ง” “กลับมา” และ “คืน” พบจำนวน 21 อินโฟกราฟิก คิดเป็นร้อยละ 5.87 ดังตัวอย่างต่อไปนี้

“ฟันขาวขึ้นอย่างเห็นได้ชัด”

(Prosmile Clinic, 15 มิถุนายน 2566)

“ขาวขึ้นทันทีหลังทำ”

(Dentfriends Phuket Clinic, 2 กันยายน 2566)

ข้อความข้างต้น ปรากฏการใช้คำบังขีมูลบทด้วยคำว่า “ขึ้น” ที่ว่า “ฟันขาวขึ้นอย่างเห็นได้ชัด”, “ขาวขึ้นทันทีหลังทำ” ซึ่งมีเจตนาที่จะสื่อโดยนัยให้เข้าใจถึงสี หรือการเรียงตัวของฟันก่อนหน้าในที่หมอมคล้ำไม่ขาวสว่าง หรือฟันเรียงตัวไม่สวยงามไม่ระเบียบ เพื่อเปรียบเทียบผลลัพธ์ภายหลังการดูแลรักษาที่ดีขึ้น การโฆษณาด้วยการให้ข้อมูลเกี่ยวกับผลลัพธ์แก่ผู้ใช้บริการถือเป็นการสร้างความสนใจและช่วยดึงดูดผู้ใช้บริการได้มากยิ่งขึ้น

3.2 การปฏิเสธ (Negation) คือ การใช้ภาษาเพื่อนำเสนอข้อมูลในเชิงปฏิเสธหรือแย้งกับความคิด เหตุการณ์ หรือข้อมูลที่มีมาก่อนหน้า คลินิกทันตกรรมนำการปฏิเสธมาใช้ใน 4 ลักษณะ ได้แก่ปฏิเสธความคิดเดิมเกี่ยวกับสิทธิประกันสังคม, ปฏิเสธความคิดเดิมเกี่ยวกับการจัดฟัน, ปฏิเสธความคิดเดิมเกี่ยวกับค่าบริการ และปฏิเสธเพื่อนำเสนอข้อดีของเทคโนโลยีทางทันตกรรม พบจำนวน 50 อินโฟกราฟิก คิดเป็นร้อยละ 14.16 ดังตัวอย่างต่อไปนี้

“สุขภาพฟันที่ดี ไม่จำเป็นต้องจ่ายแพง”

(Dentfriends Phuket Clinic, 11 กันยายน 2566)

ข้อความข้างต้น ปรากฏการปฏิเสธเพื่อแย้งกับความคิดเดิมเกี่ยวกับอัตราค่าบริการในการทำฟัน ว่า “ไม่จำเป็นต้องจ่ายแพง” เนื่องจากเดิมผู้ใช้บริการมีความคิดว่าการรักษาสุขภาพช่องปากกับคลินิกทันตกรรมเอกชนมีค่าใช้จ่ายที่สูง ผู้ใช้บริการส่วนใหญ่จึงหันไปใช้บริการกับโรงพยาบาลรัฐบาล ผู้ผลิตตัวบทจึงใช้กลวิธีดังกล่าวมาชักจูงใจให้ผู้ใช้บริการเห็นว่าการดูแลสุขภาพช่องปากกับ

คลินิกทันตกรรมเอกชนนั้นไม่ได้มีอัตราค่าบริการที่สูง ผู้ใช้บริการสามารถเข้าถึงการให้บริการที่ดีภายใต้ราคาที่สามารถจ่ายได้

3.3 การใช้วัจนกรรม (Speech acts) คือ การใช้ภาษาในการสื่อสารโดยมีเจตนาบางอย่างแฝงอยู่ด้วย เช่น ขอร้อง เชิญชวน เตือน สั่ง คลินิกทันตกรรมนำเอาวัจนกรรมมาใช้ใน 3 ลักษณะ ได้แก่ วัจนกรรมกลุ่มบอกกล่าว, วัจนกรรมกลุ่มชี้แนะ และวัจนกรรมกลุ่มแสดงความรู้สึก พบจำนวน 141 อินโฟกราฟิก คิดเป็นร้อยละ 39.94 ดังตัวอย่างต่อไปนี้

“**ฉันทวาคมเดือนสุดท้ายแล้ว รีบมาใช้สิทธิ์ประกันสังคม**”

(Prodent Clinic, 5 ธันวาคม 2566)

ข้อความข้างต้น ปรากฏการใช้วัจนกรรมกลุ่มชี้แนะเชิงเชิญชวน เนื่องด้วยมีถ้อยคำบ่งชี้เพื่อเชิญชวน คือคำว่า “**รีบ**” ซึ่งคำดังกล่าวถูกนำมาใช้เพื่อกระตุ้นให้ผู้ใช้บริการเข้ามารับการรักษาสิทธิ์ประกันสังคมในการทำฟัน ดังข้อความที่ว่า “**ฉันทวาคมเดือนสุดท้ายแล้ว รีบมาใช้สิทธิ์ประกันสังคม**”

3.4 การใช้อุปมาอุปไมย (metaphor) คือ ภาษาที่ใช้สื่อสารเพื่อให้เกิดจินตภาพบางอย่างและพลังในการสื่อความหมายในลักษณะที่พรรณนาให้ผู้อ่านมองเห็นภาพและเข้าใจในสิ่งที่ผู้เขียนต้องการกล่าวถึงด้วยการเปรียบเทียบและทำให้การสื่อแทนความคิดของผู้เขียนมีสีสันมากขึ้น (จันทิมา อังคพณิชกิจ, 2561) พบว่าผู้ผลิตตัวบทใช้อุปมาอุปไมย 2 ประเภท ได้แก่ อุปมาอุปไมยเชิงภาพพจน์ และอุปมาอุปไมยเชิงมโนทัศน์ พบจำนวน 34 อินโฟกราฟิก คิดเป็นร้อยละ 9.49 ดังตัวอย่างต่อไปนี้

“**ฟันสวยแบบดารา VENEER สวยจึ้ง**”

(The Tooth Place Phuket, 1 สิงหาคม 2566)

“**จัดฟัน...สร้าง**ความมั่นใจในรอยยิ้ม”

(TP Smile Samkong, 9 พฤศจิกายน 2566)

ข้อความข้างต้น ปรากฏการใช้รูปคำอุปมาอุปไมยเชิงภาพพจน์ คือคำว่า “แบบ” ถูกใช้เพื่อแสดงลักษณะฟันที่พึงประสงค์โดยนำบุคคลมีชื่อเสียงมาใช้เป็นแบบเปรียบเทียบ ดังข้อความว่า “**ฟันสวยแบบดารา VENEER สวยจึ้ง**” และปรากฏรูปคำอุปมาอุปไมยเชิงมโนทัศน์ คือคำว่า “**สร้าง**” มาเปรียบเทียบให้เห็นว่าความมั่นใจเปรียบได้กับสิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้น ว่า “**จัดฟัน...สร้าง**ความมั่นใจในรอยยิ้ม” จึงสะท้อนอุปมาอุปไมยเชิงมโนทัศน์ของผู้ผลิตตัวบท [ความมั่นใจ คือ สิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้น] การใช้อุปมาอุปไมยดังกล่าวเป็นการสื่อสารเพื่อดึงดูดชักจูงใจ ด้วยการแสดงให้เห็นว่าหากผู้ใช้บริการได้เข้ามารับการดูแลรักษาสุขภาพช่องปากและฟันกับคลินิกทันตกรรมนั้น ๆ จะทำให้ความมั่นใจ รวมถึงรอยยิ้มของผู้ใช้บริการเป็นไปในทางที่ดีขึ้น

4. กลวิธีทางวาทศิลป์ (Rhetorical strategies) คือ การใช้ภาษาอย่างมีศิลปะในการสื่อสารเพื่อสื่อความหมายเกี่ยวกับเรื่องหรือสิ่งที่ต้องการนำเสนอ (จันทิมา อังคพณิชกิจ, 2561) คลินิกทันตกรรมนำกลวิธีทางวาทศิลป์มาใช้ 2 ลักษณะ ได้แก่ การใช้คำขวัญ และการใช้คำถามเชิงวาทศิลป์ รวม 28 อินโฟกราฟิก คิดเป็นร้อยละ 7.93 ดังตัวอย่างต่อไปนี้

4.1 การใช้คำขวัญ (Slogans) คือ การสื่อสารผ่านถ้อยคำ หรือข้อความที่สั้น กระชับรัดกุม เพื่อสื่อความคิดอย่างใดอย่างหนึ่ง อาจจะมีสัมผัสหรือไม่ก็ได้ (จันทิมา อังคพณิชกิจ, 2561) พบจำนวน 23 อินโฟกราฟิก คิดเป็นร้อยละ 6.52 ดังตัวอย่างต่อไปนี้

“**จัดฟันใส เคลื่อนไว แบบไร้เหล็ก**”

(The Tooth Place Phuket, 22 ธันวาคม 2566)

ข้อความข้างต้น ปรากฏใช้คำขวัญเพื่อนำเสนอให้ผู้ให้บริการเห็นถึงจุดเด่นของเทคโนโลยีทางทันตกรรมอย่างการจัดฟันใส ที่ว่า **“จัดฟันใส เคลื่อนไว แบบไร้เหล็ก”** การสื่อสารในลักษณะดังกล่าวช่วยกระตุ้นความสนใจแก่ผู้ใช้บริการที่ต้องการจัดฟันเพื่อให้มีฟันที่เรียงตัวสวยอยู่ในตำแหน่งที่เหมาะสมภายในระยะเวลาอันสั้น พร้อมทั้งไม่อยากติดเครื่องมือสาเหตุของการระคายเคืองภายในช่องปาก

4.2 การใช้คำถามเชิงวาทศิลป์ (Rhetorical question) คือ การใช้รูปภาษาเป็นประโยคคำถามที่ไม่ต้องการคำตอบ ผู้ถามมีวัตถุประสงค์เพื่อชี้แนะหรือมีความคาดหวังคำตอบจากผู้อ่านข้อความอยู่ในใจแล้ว พบจำนวน 5 อินโฟกราฟิก คิดเป็นร้อยละ 1.42 ดังตัวอย่างต่อไปนี้

“อยากฟันสวย Good Dental ช่วยได้นะรู้ยัง?”

(Good Dental Clinic, 31 สิงหาคม 2566)

ข้อความข้างต้น ปรากฏคำถามเชิงวาทศิลป์เพื่อชี้แนะชักจูงใจเพื่อนำเสนอการให้บริการของคลินิกทันตกรรม โดยการโฆษณาด้วยคำถามเชิงวาทศิลป์มีเจตนาในการถามเพื่อนำเสนอข้อมูลสังเกตได้จากตัวบทโฆษณาที่มีการตั้งคำถาม มักจะมีคำตอบซึ่งเป็นข้อมูลที่ผู้ผลิตตัวบทต้องการที่จะนำเสนอไปยังผู้ใช้บริการตามมาด้วยอยู่แล้ว

อภิปรายผล

การวิเคราะห์กลวิธีทางภาษา หรือภาษาระดับข้อความสามารถชี้ให้เห็นจุดมุ่งหมายบางประการของผู้ผลิตตัวบทในการสื่อความหมายผ่านโฆษณาไปยังผู้รับสาร หรือผู้ใช้บริการ ดังที่ จันทิมา อังคพณิช (2561) กล่าวว่า เป้าหมายหลักประการหนึ่งของการวิเคราะห์ข้อความก็คือ การค้นหาคำตอบด้านกลวิธีการสื่อสารและความหมายที่ซ่อนเร้นอยู่ในตัวบทภายใต้กลยุทธ์ด้านภาษาและการเลือกใช้ถ้อยคำ สำหรับการศึกษาครั้งนี้มีข้อค้นพบที่น่าสนใจเกี่ยวกับกลวิธีทางภาษา ดังนี้

1. กลวิธีทางศัพท์ การโฆษณาของคลินิกทันตกรรม เลือกใช้คำศัพท์มาสื่อสารใน 2 ลักษณะ คือ คำศัพท์เกี่ยวกับวัสดุทางทันตกรรม และคำศัพท์ที่นำมาแสดงภาพลักษณ์ของผู้ให้บริการ สอดคล้องกับงานวิจัยของ วิรัช วงศ์ภินันท์วิวัฒนา และธนพล เอกพจน์ (2564) ที่ศึกษาโฆษณาอาหารเสริมสร้างกล้ามเนื้อ พบว่ามีการเลือกใช้คำศัพท์ทางวิทยาศาสตร์ และคำศัพท์ที่นำมาแสดงภาพลักษณ์ของผู้บริโภค คลินิกทันตกรรมนำเอาการกล่าวอ้างมาใช้สร้างความน่าเชื่อถือเพื่อให้ได้รับการไว้วางใจจากผู้ให้บริการ อาทิ กล่าวอ้างถึงทันตแพทย์ กล่าวอ้างถึงสถานที่ในการให้บริการ หรือกล่าวอ้างว่าได้รับความไว้วางใจ ในขณะที่โฆษณาของอาหารเสริมสร้างกล้ามเนื้อนั้นกล่าวอ้างถึงความนิยมในผลิตภัณฑ์ กล่าวอ้างถึงงานวิจัย รวมทั้งกล่าวอ้างถึงมาตรฐานการผลิตและการนำเข้า

2. กลวิธีการขยายความ โฆษณาของคลินิกทันตกรรมนำถ้อยคำ วลี หรืออนุภาคที่เป็นส่วนขยาย มาเน้นข้อความหลักที่ต้องการขยายให้มีความหมายเด่นชัดมากยิ่งขึ้น ซึ่งมีความใกล้เคียงกับงานวิจัยของ จอมขวัญ สุทธินนท์ (2563) ที่ศึกษาหัวข้อการโฆษณาของธนาคารไทยพาณิชย์ โดยพบว่าการใช้ส่วนขยาย 1 ความสัมพันธ์, ส่วนขยาย 2 ความสัมพันธ์ และส่วนขยาย 3 ความสัมพันธ์ เพื่อให้การโฆษณานั้นสื่อความหมายได้รวดเร็ว ตลอดจนผู้รับสารสามารถตีความความหมายได้สะดวกและชัดเจนมากยิ่งขึ้นผ่านการใช้กลวิธีขยายความ

3. กลวิธีทางวัจนปฏิบัติศาสตร์และวาทกรรม คลินิกทันตกรรมนำวัจนกรรมมาประกอบโฆษณาจำนวนมากที่สุด โดยแบ่งจำนวนที่พบตามลำดับ ดังนี้ วัจนกรรมกลุ่มแสดงความรู้สึก วัจนกรรมกลุ่มบอกกล่าว และวัจนกรรมกลุ่มชี้แนะ ซึ่งมีความแตกต่างกับงานวิจัยของ พระมหาสันติราษฎร์ วัฒนสนธิ (2562) ที่พบว่าสื่อโฆษณาที่เผยแพร่ผ่านช่องทางทัศน์มีการใช้วัจนกรรมกลุ่มชี้แนะมากที่สุด วัจนกรรมกลุ่มบอกกล่าวพบรองลงมา และวัจนกรรมแสดงความรู้สึกพบน้อยที่สุด แสดงให้เห็นว่าช่องทางที่ใช้ในการเผยแพร่หรือสื่อสารโฆษณามีส่วนสำคัญในการเลือกนำเอาวัจนกรรมแต่ละประเภทมาใช้เพื่อถ่ายทอดเจตนาไปยัง

ผู้รับสารหรือผู้ใช้บริการ การใช้อุปลักษณ์ คลินิกทันตกรรมนำการอุปลักษณ์เชิงมนทัศน์มาประกอบโฆษณา มากที่สุด โดยมีการอุปลักษณ์เปรียบเทียบว่าเป็นสิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้น, เปรียบพันเป็นสิ่งที่มีชีวิต และ เปรียบพันเป็นสิ่งที่สามารถทดแทนได้ สอดคล้องกับงานวิจัยที่ศึกษาโฆษณาอาหารเสริมสร้าง กล้ามเนื้อประเด็นการใช้อุปลักษณ์เปรียบเทียบว่ากล้ามเนื้อคือสิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้นเพียงประเด็นเดียว นอกจากนี้คลินิกทันตกรรมยังมีการใช้อุปลักษณ์เชิงภาพพจน์พบบรองลงมา สอดคล้องกับงานวิจัยของ ภาพ สวัสดิ์ และสิริวรรณ นันทจันทุล (2558) ประเด็นการใช้ถ้อยคำอุปลักษณ์ การใช้มูลบท คลินิกทันตกรรมใช้มูลบทมาประกอบโฆษณา เพื่อสื่อทำให้เข้าใจโดยนัยว่ามีสิ่งใดสิ่งหนึ่งปรากฏอยู่ก่อนผ่านคำสื่อ มูล ได้แก่คำว่า “ขึ้น” “เต็ม” “อีกครั้ง” “กลับมา” และ “คืน” เช่นเดียวกับงานวิจัยของ นันทนา วงษ์ ไทย (2556) ที่ศึกษาโฆษณาเครื่องดื่มเพื่อความงาม ซึ่งพบการใช้มูลบทเพื่อสื่อความหมายทำให้เข้าใจ โดยนัยว่ามีสิ่งใดสิ่งหนึ่งปรากฏอยู่ก่อนเพื่อดึงดูดผู้ใช้บริการด้วยการแสดงผลที่ที่น่าสนใจ ประเด็นของ การปฏิเสธ คลินิกทันตกรรม นำเอาการปฏิเสธมาปฏิเสธความคิดที่มีอยู่เดิมเพื่อนำเสนอข้อมูลใหม่เพื่อหวังผลประโยชน์บางอย่าง แตกต่างจากงานวิจัยอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง เนื่องจากพบประเด็นที่ไม่สอดคล้องกัน หากแต่จุดประสงค์ย่อมมีความใกล้เคียงกัน คือ เพื่อนำเสนอและสร้างความน่าสนใจให้แก่สินค้า หรือ บริการนั้น ๆ โดยคำนึงถึงกลุ่มเป้าหมายที่ต้องการสื่อสารเป็นสำคัญ

4. กลวิธีทางวาทศิลป์ นำคำขวัญมาใช้เพื่อสื่อสารประกอบการโฆษณา เพื่อให้ผู้ใช้บริการ สามารถเข้าใจข้อมูลได้ง่าย ผ่านข้อความที่สั้นกะทัดรัด ชัดเจน สอดคล้องกับงานวิจัยของ พระมหา สันติราชภรณ์ ฌานสนธิ (2562) พบว่ามีการนำเอาคำขวัญมาใช้ประกอบการโฆษณาที่เผยแพร่ผ่าน ช่องทางโทรทัศน์ ด้วยการใช่วาทศิลป์ที่มุ่งเน้นให้เกิดความไพเราะ คำคล้องจองสัมผัส การใช้ถ้อยคำ ประโยคสั้น ๆ เพื่อให้ผู้รับชมโฆษณาจดจำผลิตภัณฑ์หรือสินค้าได้ง่าย อีกทั้งคลินิกทันตกรรม ยังมีการใช้คำถามเชิงวาทศิลป์มาชี้นำถึงการให้บริการ ผ่านรูปประโยคคำถามที่กระตุ้นให้ ผู้ใช้บริการเกิดความสนใจ สอดคล้องกับงานวิจัยของ นันทนา วงษ์ไทย (2556) และงานวิจัยของ ชิชณพพงศ์ อินทรเกษม (2559) พบว่าทั้งการโฆษณาเครื่องดื่มเพื่อความงาม และสถาบันกวดวิชา มีการนำเอาคำถามเชิงวาทศิลป์มาใช้เพื่อต้องการเน้นย้ำหรือชี้นำความคิด

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะสำหรับการนำผลการวิจัยไปใช้ การวิจัยครั้งนี้ พบกลวิธีทางภาษาที่นำมาใช้ ประกอบการโฆษณาทั้งหมด 4 กลวิธี ได้แก่ กลวิธีทางศัพท์, กลวิธีความขยาย, กลวิธีทางวจนปฏิบัติ ศาสตร์และวาทกรรม และกลวิธีทางวาทศิลป์ ซึ่งสามารถนำข้อมูลดังกล่าวไปประยุกต์ใช้ หรือต่อยอด ให้เกิดประโยชน์ได้ในหลากหลายแง่มุม ดังนี้

1.1 การวิจัยครั้งนี้เป็นประโยชน์สำหรับผู้สนใจศึกษาเกี่ยวกับการวิเคราะห์ข้อความ ระดับภาษา รวมถึงเป็นประโยชน์ต่ออาจารย์สอนในรายวิชาภาษาศาสตร์ สามารถนำข้อมูล ไปประยุกต์ใช้ประกอบการสอนในประเด็นที่เกี่ยวกับกลวิธีทางภาษา

1.2 สามารถนำข้อมูล และองค์ความรู้จากการศึกษาในครั้งนี้ไปใช้ต่อยอดในงานเขียน ประเภทอื่น ๆ เช่น การเขียนโฆษณา การเขียนประชาสัมพันธ์ การเขียนบทความ

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป การวิจัยครั้งนี้ มีกรอบแนวคิดในการศึกษาที่ครอบคลุม เฉพาะเรื่องการวิเคราะห์ภาษาระดับข้อความ ดังนั้นเพื่อให้งานวิจัยมีขอบเขตในการศึกษาที่กว้างขึ้น ผู้วิจัยจึงมีข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการวิจัยครั้งต่อไป คือ ควรมีการศึกษาวิเคราะห์ข้อความการใช้ภาษาเพื่อ โฆษณาของสถานบริการประเภทอื่น ๆ อาทิ คลินิกเสริมความงามร้านอาหาร ฯลฯ เพื่อนำมาเปรียบเทียบ ให้เห็นความเหมือนและความแตกต่างที่สามารถนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์ทั้งในแง่มุมมองของการศึกษา และต่อยอดในภาคธุรกิจได้

เอกสารอ้างอิง

- กรมสนับสนุนบริการสุขภาพ. (2565). *ยุทธศาสตร์การพัฒนาระบบสุขภาพไทยให้เป็นศูนย์กลางสุขภาพนานาชาติ*. (ออนไลน์) (อ้างเมื่อ 6 ธันวาคม). จาก: <https://hss.moph.go.th/fileupload/2560-102.pdf>.
- จอมขวัญ สุทธิรัตน์. (2563). วากยสัมพันธ์ที่มีความสัมพันธ์แนวระนาบแบบส่วนหลัก-ส่วนขยายในหัวข้อ การโฆษณาประเภทแคมเปญทางจดหมายอิเล็กทรอนิกส์ของธนาคารไทยพาณิชย์. *วารสารพุทธสังคม วิทยาปริทรรศน์*, 5(2), 74-78.
- จันทิมา อังคพาณิชกิจ. (2561). *การวิเคราะห์ข้อความ*. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ท่าพระจันทร์.
- ชิษณุพงศ์ อินทรเกษม. (2559). กลวิธีทางภาษาในการนำเสนอความคิดเกี่ยวกับ “การศึกษา” และ “การเรียนรู้ กวดวิชา” ในวาทกรรมโฆษณาสถาบันกวดวิชา. *วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเซีย*, 6(2), 98-110.
- ชิษณุรักษ์ ศิริโปล. (2565). การวิเคราะห์ตัวบทภาพตัวแทนสัญลักษณ์ความเป็นชาย บนสื่อโฆษณาออนไลน์ของ เครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในสังคมไทย. *วารสารวิจัยและนวัตกรรม สถาบันการอาชีวศึกษา กรุงเทพมหานคร*, 5(1), 226-232.
- นพดล พรหมณี. (2560). การออกแบบและการประยุกต์ใช้สื่ออินโฟกราฟิกในปัจจุบัน. *วารสารเทคโนโลยีภาคใต้*, 10(1), 159.
- นันทนา วงษ์ไทย. (2556). การวิเคราะห์วาทกรรมความงามในโฆษณาเครื่องสำอางเพื่อความงาม. *วารสารมนุษยศาสตร์*, 20(1), 87-103.
- พระมหาสันติราษฎร์ ฌานสนติ. (2562). วัจนกรรมในการโฆษณาทางโทรทัศน์ที่มีผลต่อผู้บริโภคตามหลักจิตปรมัตถ์. *วารสารมหาจุฬาริชาการ*. 6(1), 178-181.
- _____. (2562). กลวิธีการใช้ภาษาในการโฆษณาทางโทรทัศน์. *วารสารมหาจุฬาริชาการ*, 6, 248.
- พุทธพร บุญณะ. (2563). แนวทางการพัฒนาขีดความสามารถในการแข่งขันของธุรกิจการท่องเที่ยวเชิงส่งเสริมสุขภาพใน จังหวัดภูเก็ต. *วารสารวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่*, 15(1), 7.
- ภพ สวัสดิ์ และสิริวรรณ นันทจันทุล. (2558). กลวิธีการใช้ภาษาเพื่อสื่ออุดมการณ์ความเป็นผู้หญิงในโฆษณาสินค้าแฟชั่นแบรนด์เนม. *วารสารมหาวิทยาลัยศิลปากร ฉบับภาษาไทย*, 35(3), 164-165.
- วิรัช วงศ์ภินันท์วัฒนา และธนพล เอกพจน์. (2564). กลวิธีทางภาษาในการโฆษณาอาหารเสริมสร้างกล้ามเนื้อสำหรับผู้ชาย. *วารสารวิชาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา*, 29(3), 112-123.
- สมศักดิ์ พันธุ์ศิริ. (2565) การสื่อความหมายเชิงสัญลักษณ์ในสัญลักษณ์มหาวิทยาลัย. *Journal of Modern Learning Development*, 7(4), 37-40.
- หวานทิพย์ พงษ์ประพันธ์ และรัฐพล ไชยรัตน์. (2566). การสื่อความหมายที่อยู่อาศัยในสื่อโฆษณาออนไลน์. *วารสารสหวิทยาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์*, 6(4), 2105
- BIDC. (2567). *เรื่องน่ารู้ ทำฟันด้วยการใช้ประกันสังคม*. (ออนไลน์) (อ้างเมื่อ 5 มกราคม 2567). จาก: <https://Thailanddentalclinic.com/social-security-for-dental>.
- Selfie. (2563). *ฟันสวยเป็นแบบไหน พร้อมรู้จัก 9 ลักษณะฟันที่ควรจัดฟัน*. (ออนไลน์) (อ้างเมื่อ 16 มกราคม 2567) จาก: <https://selfie.co.th/how-to-get-beautiful-smile>.

เนื้อหาและค่านิยมของคำขวัญประจำอำเภอ ในจังหวัดนครศรีธรรมราช Content and Values in Slogans of Districts in Nakhon Sri Thammarat Province

จุฬารัตน์ เสงี่ยม^{1*} ณัฐพร แถมเดช²
Jularat Sangiam^{1*} Natthaphorn Thaemdet²

¹อาจารย์สาขาวิชาภาษาไทย มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต
Lecturer of Thai language major Phuket Rajabhat University.

*Corresponding author e-mail: jularat.s@pkru.ac.th โทร. 085 792 6546

²นักศึกษาหลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต
Students in the Bachelor of Arts program Thai language major Phuket Rajabhat University
e-mail: s6410789210@pkru.ac.th โทร. 083 184 2217

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา เนื้อหาและค่านิยมของคำขวัญประจำอำเภอในจังหวัดนครศรีธรรมราช จำนวน 23 อำเภอ ผลการศึกษาพบว่า 1) เนื้อหาของคำขวัญประจำอำเภอในจังหวัดนครศรีธรรมราช พบเนื้อหาที่เกี่ยวกับสถานที่ และประวัติความเป็นมา มากที่สุดจำนวน 24 อำเภอ รองลงมาคือ แหล่งธรรมชาติ จำนวน 13 อำเภอ, อื่น ๆ จำนวน 12 อำเภอ, การประกอบอาชีพ จำนวน 10 อำเภอ, อาหารและสินค้าประจำท้องถิ่น จำนวน 8 อำเภอ, ความเชื่อ จำนวน 7 อำเภอ, เทศกาล งานประเพณีและวัฒนธรรมในท้องถิ่น จำนวน 7 อำเภอ, คนในท้องถิ่น จำนวน 6 อำเภอ และพบน้อยที่สุดคือ ศาสนา จำนวน 5 อำเภอ 2) ค่านิยมของคำขวัญประจำอำเภอในจังหวัดนครศรีธรรมราช พบค่านิยมด้านการส่งเสริมศาสนา และภูมิปัญญาท้องถิ่น และค่านิยมด้านการให้ความสำคัญกับธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มากที่สุดจำนวน 14 อำเภอ รองลงมาคือ ค่านิยมด้านการยึดถือการดำรงชีวิตแบบเกษตรกรรม จำนวน 11 อำเภอ และค่านิยมด้านการเคารพนับถือบรรพบุรุษและเคารพรักท้องถิ่นตน จำนวน 5 อำเภอ และพบน้อยที่สุดคือ ค่านิยมด้านจิตใจ จำนวน 4 อำเภอ

คำสำคัญ: เนื้อหา; ค่านิยม; คำขวัญประจำอำเภอ; จังหวัดนครศรีธรรมราช

ABSTRACT

The objective of this study was to examine content and values in the slogans of 23 districts within Nakhon Sri Thammarat Province. The study findings were 1) The content of these slogans can be classified into various themes such as places and history (17 districts), natural attractions (13 districts), other topics (12 districts), occupations (10 districts), local food and products (8 districts), beliefs (7 districts), festivals traditions and local culture (7 districts), local people (6 districts), religion (4 districts) 2) The district slogans reflect various values, including the promotion of religion and local wisdom and awareness of nature and the environment (11 districts), emphasis on agricultural living, respect for ancestors and love for the local community (5 districts), and the psychological value of promoting morals (4 districts).

Keywords: Content; Values; District Slogan; Nakhon Sri Thammarat

บทนำ

ภาษาเป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่แสดงถึงความเจริญของมนุษย์ เป็นเครื่องมือสื่อสาร เพื่อทำความเข้าใจซึ่งกันและกัน นอกจากนี้มนุษย์ยังใช้ภาษาเป็นสื่อกลางในการถ่ายทอดหรือสะท้อนอารมณ์ความรู้สึก ความคิด ความรู้ และความปรารถนาของบุคคลที่มีต่อกัน ภาษาจึงเป็นสื่อที่เชื่อมความสัมพันธ์ของมนุษย์เข้าด้วยกัน ทำให้คนในชาติรู้สึกเป็นหนึ่งเดียวหรือเป็นพวกพ้องเดียวกัน

ภาษาที่ใช้ในคำขวัญเป็นการใช้ภาษาเพื่อโน้มน้าวให้เกิดความศรัทธา เชื่อถือ สนับสนุนร่วมมือร่วมใจ เป็นการสร้างสรรค์ถ้อยคำจากมรดกภูมิปัญญาอย่างลงตัว นิยมให้มีสัมผัสคล้องจอง และเนื้อหาปลูกฝังแนวนิยมต่าง ๆ บอกเล่าเรื่องราวของสถานที่สำคัญ โดยเฉพาะคำขวัญตำบล อำเภอ และจังหวัดจะเป็นแหล่งข้อมูลสำคัญที่ทำให้ทราบถึงสิ่งต่าง ๆ ได้มากมาย โดยผ่านถ้อยคำเพียงไม่กี่วรรค บ่งบอกถึงขนบธรรมเนียมประเพณี วัฒนธรรม ความเป็นอยู่ วิถีชีวิตของประชาชนในแต่ละตำบล อำเภอ และจังหวัด (บุญสมหญิง พลเมืองดี, 2555) ลักษณะของคำขวัญจึงเป็นภาษาที่สั้น กระชับ รัดกุม สะดุดตา สะดุดใจผู้อ่าน อาจเล่นคำ เล่นสำนวน เพื่อให้เกิดความคล้องจองทำให้ผู้อ่านจดจำได้ในเวลาอันรวดเร็ว (จุไรรัตน์ ลักษณะศิริ, 2540)

จังหวัดนครศรีธรรมราช มีจำนวน 23 อำเภอ และมีคำขวัญประจำอำเภอแต่ละอำเภอ ที่แสดงให้เห็นจุดเด่นอันเป็นเอกลักษณ์ของแต่ละอำเภอ สะท้อนค่านิยมของคนในสังคมอันจะส่งผลถึงการปลูกฝังให้ประชาชนและเยาวชนมีจิตสำนึกที่รักท้องถิ่นมากยิ่งขึ้น เป็นหมุดหมายหนึ่งในการพัฒนาชุมชน หรือพัฒนาอำเภอ ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงเห็นความสำคัญที่จะศึกษาเรื่อง เนื้อหาและค่านิยมของคำขวัญประจำอำเภอ ในจังหวัดนครศรีธรรมราช

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อศึกษาเนื้อหา และค่านิยมของคำขวัญประจำอำเภอในจังหวัดนครศรีธรรมราช

ระเบียบวิธีวิจัย

การศึกษานี้เป็นการวิจัยเอกสาร (Documentary Research) มีขั้นตอนดังนี้

1. ศึกษาค้นคว้าเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง กับคำขวัญ และค่านิยม เอกสารที่เกี่ยวข้องกับจังหวัดนครศรีธรรมราช เอกสารที่เกี่ยวข้องกับอำเภอต่าง ๆ ในจังหวัดนครศรีธรรมราช
2. เก็บรวบรวมข้อมูลคำขวัญประจำอำเภอจำนวน 23 อำเภอในจังหวัดนครศรีธรรมราช และวิเคราะห์ข้อมูลด้านเนื้อหา และค่านิยมของคำขวัญประจำอำเภอในจังหวัดนครศรีธรรมราช
3. ผู้วิจัยปรับแนวคิดจากงานวิจัยของ ชนะพล ขวัญปลา และเพ็ญประภา สึงสุทธิ์ (2565) เรื่อง “โครงสร้างภาษา เนื้อหา และค่านิยมของคำขวัญประจำอำเภอในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ” ซึ่งสนใจศึกษาใน 3 ประเด็น ได้แก่ โครงสร้างภาษาของคำขวัญ เนื้อหาของคำขวัญประจำอำเภอ และค่านิยมของคำขวัญ โดยผู้วิจัยได้ปรับกรอบแนวคิดที่จะศึกษาเพียง 2 ประเด็นคือเนื้อหา และค่านิยมของคำขวัญประจำอำเภอ
4. สรุปผลการศึกษาค้นคว้า นำเสนอผลการศึกษาดังวิธีพรรณนาวิเคราะห์

ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง เนื้อหาและค่านิยมของคำขวัญประจำอำเภอ ในจังหวัดนครศรีธรรมราช มีผลการวิจัย 2 ประเด็น ดังนี้

1. เนื้อหาของคำขวัญประจำอำเภอในจังหวัดนครศรีธรรมราช จากการศึกษาเนื้อหาที่ปรากฏในคำขวัญประจำอำเภอในจังหวัดนครศรีธรรมราช 9 ประเภท ดังนี้

1.1 อาหารและสินค้าประจำท้องถิ่น หมายถึง ของกินและสินค้าที่มีชื่อเสียง สร้างรายได้ให้กับอำเภอในจังหวัดนครศรีธรรมราช พบจำนวน 8 อำเภอ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

“**รังนกเลื่องชื่อ รำลือขนมลา โอชาไขปลากรอบอก ส่งออกกุ้งกุลาดำ ออกพรรษาไหว้พระลาก นิยมมากแข่งเรือเพรียว**” (อำเภอปากพนัง)

รังนกเลื่องชื่อ รำลือขนมลา โอชาไขปลากรอบอก ส่งออกกุ้งกุลาดำ คำขวัญของอำเภอปากพนังมีเนื้อหาที่กล่าวถึง อาหารและสินค้าประจำท้องถิ่น ของอำเภอปากพนังที่มีความโดดเด่น จำนวน 4 รายการ ได้แก่ รังนกนางแอ่น ขนมลา ไขปลากรอบอก และกุ้งกุลาดำ เนื่องจากเป็นอำเภอที่มีทำเลที่ตั้งอุดมสมบูรณ์ จึงทำให้มีอาหารและสินค้าประจำถิ่นที่โดดเด่นหลายอย่าง

1.2 เทศกาล งานประเพณีและวัฒนธรรมในท้องถิ่น หมายถึง เทศกาลต่าง ๆ ที่อำเภอจัดเป็นกิจกรรมสำคัญประจำปี และกิจกรรมสำคัญที่สืบเนื่องมาจากประเพณีและวัฒนธรรมของท้องถิ่น ซึ่งเป็นที่ยึดถือปฏิบัติสืบทอดต่อกันมา จนเป็นแนวทางที่จะให้คนรุ่นต่อ ๆ ไปได้ประพฤติปฏิบัติตามกันไปเป็นเอกลักษณ์ และมีความสำคัญต่ออำเภอในจังหวัดนครศรีธรรมราช พบจำนวน 7 อำเภอ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

“**ฉวางเมืองคนดี ตาปีไหลผ่านมา แข่งเรือวันออกพรรษา ศูนย์การค้าตลาดจันดี บาร์มีพ่อท่านคล้าย สิ้นแรมมากมาย ผลไม้มากมี สนุกจัดงานปีใหม่ สุขใจกันถ้วนหน้า วันแห่ผ้าขึ้นธาตุน้อย**” (อำเภอฉวาง)

แข่งเรือวันออกพรรษา คำขวัญวรรณคดีมีเนื้อหาที่กล่าวถึง เทศกาล งานประเพณีและวัฒนธรรมในท้องถิ่น คือประเพณีชักพระและแข่งขันเรือยาวในช่วงวันออกพรรษาของตำบลฉวาง ซึ่งได้มีการสืบทอด และจัดต่อเนื่องกันมายาวนาน ตรงกับวันแรม 1 ค่ำ เดือน 11 ของทุกปี เป็นประเพณีสำคัญที่แสดงถึงเอกลักษณ์ท้องถิ่นของชาวตำบลฉวาง และบ่งบอกถึงความอุดมสมบูรณ์ทางธรรมชาติ มีปากน้ำฉวาง มีทรัพยากรป่าไม้ มีต้นไม้ขนาดใหญ่เหมาะแก่การนำมาใช้ในการก่อสร้าง การทำเรือใช้ในการคมนาคมทางน้ำ และใช้ในการแข่งขัน ดังสำนวนท้องถิ่นที่ว่า “ฉวางให้เสา คนนอกเขาให้ช่าง”

สนุกจัดงานปีใหม่ สุขใจกันถ้วนหน้า คำขวัญวรรณคดีมีเนื้อหาที่กล่าวถึง เทศกาล งานประเพณีและวัฒนธรรมในท้องถิ่น ส่งท้ายปีเก่าต้อนรับปีใหม่ และงานกาชาดอำเภอฉวาง ซึ่งเป็นงานประจำปี ที่จัดต่อเนื่องมาเป็นระยะเวลากว่า 76 ปี โดยมีการจัดงาน 10 วัน 10 คืน ณ บริเวณสนามหน้าที่ว่าการอำเภอฉวาง จังหวัดนครศรีธรรมราช เป็นการส่งเสริมความรักความสามัคคี ส่งเสริมการจำหน่ายสินค้าผลผลิตทางการเกษตรและผลิตภัณฑ์ OTOP เพื่อหารายได้ให้แก่งานกาชาดอำเภอฉวาง สำหรับใช้ในการดำเนินกิจกรรมสาธารณกุศลต่าง ๆ

วันแห่ผ้าขึ้นธาตุน้อย คำขวัญวรรณคดีมีเนื้อหาที่กล่าวถึง เทศกาล งานประเพณีและวัฒนธรรมในท้องถิ่น เป็นประเพณีแห่ผ้าห่มเจดีย์ธาตุน้อย ณ วัดธาตุน้อย ตำบลหลักช้าง อำเภอช้างกลาง จังหวัดนครศรีธรรมราช ที่จัดขึ้นเป็นประจำทุกปี ซึ่งตรงกับวันคล้ายวันเกิดของพ่อท่านคล้าย วาจาสิทธิ์ คือ วันที่ 27 มีนาคมของทุกปี เพื่อรำลึกถึงคุณงามความดีของท่านพระครูพิศิษฐ์อรรถการ หรือพ่อท่านคล้ายวาจาสิทธิ์ ที่มีต่อพุทธศาสนิกชนอำเภอช้างกลาง และเพื่อให้ประชาชนได้มีกิจกรรมร่วมกัน ตลอดจนจนเป็นการอนุรักษ์ สืบสานประเพณีวัฒนธรรมของท้องถิ่น เสริมสร้างความรักความสามัคคี และยังเป็นการประชาสัมพันธ์ส่งเสริมการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมของอำเภอช้างกลางอีกด้วย

1.3 แหล่งธรรมชาติ หมายถึง แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ โดยมีทรัพยากรธรรมชาติเป็นสิ่งดึงดูดใจให้นักท่องเที่ยวมาเยือน ซึ่งทรัพยากรธรรมชาติเหล่านี้ จะคงตามสภาพธรรมชาติ มีความแปลกตา มีภูมิศาสตร์อันเป็นเอกลักษณ์หรือเป็นสัญลักษณ์ของท้องถิ่นนั้น ๆ มีสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติที่มีลักษณะพิเศษ หรือสภาพแวดล้อมที่มีคุณค่าในจังหวัดนครศรีธรรมราช เช่น น้ำตกภูเขา แม่น้ำ ทะเล พืชพรรณ สัตว์ต่าง ๆ พบจำนวน 13 อำเภอ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

น้ำตกกรุงชิง ต้นประสวยยิ่ง เด่นจริงคลองกลาย แร่ธาตุป่าไม้ คำขวัญอำเภอหนองปีศาจมีเนื้อหาที่กล่าวถึง แหล่งธรรมชาติ ได้แก่ น้ำตกกรุงชิง ต้นประ คลองกลาย แร่ธาตุ และป่าไม้ เนื่องจากอำเภอหนองปีศาจมีลักษณะเป็นที่ราบสูงสลับภูเขาที่มีความอุดมสมบูรณ์ในด้านทรัพยากรธรรมชาติ และพื้นที่บางส่วนอยู่ในเขตอุทยานแห่งชาติเขาหลวง และป่าสงวนแห่งชาติเขานัน มีน้ำตกกรุงชิงเป็นแหล่งต้นน้ำส่งต่อมายังคลองกลาย มีต้นประขึ้นเป็นจำนวนมาก มีแร่ธาตุ และป่าไม้ที่อุดมสมบูรณ์

1.4 สถาน และประวัติความเป็นมา หมายถึง สถานที่ที่มีความสำคัญและมีชื่อเสียงประจำอำเภอในจังหวัดนครศรีธรรมราช เช่น เจดีย์ วัด วัง พระราชตำหนัก อนุสาวรีย์ โบราณสถาน เหตุการณ์และบุคคลในประวัติศาสตร์ความเป็นมาของท้องถิ่น ตำนานในท้องถิ่นต่าง ๆ ในจังหวัดนครศรีธรรมราช พบจำนวน 24 อำเภอ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

“ตำนานเมืองคลองช้าง นำยางพันธ์ดี มากมีผลไม้ พ่อท่านคล้ายวาจาสิทธิ์” (อำเภอช้างกลาง)

ตำนานเมืองคลองช้าง คำขวัญวรรณคดีมีเนื้อหาที่กล่าวถึง สถาน และประวัติความเป็นมา ของอำเภอช้างกลางตามหลักฐานในหนังสือประวัติศาสตร์โบราณคดีสรุปได้ว่า อาณาจักรตามพรลิงค์ (นครศรีธรรมราช) เมื่อ พ.ศ.1570 จับช้างป่ามาฝึกเป็นช้างศึกใช้ในราชการ หรือช้างเผือกส่งไปบรรณาการกรุงศรีอยุธยา ส่วนใหญ่จับช้างไปจากป่าเขาหลวงแถบเขาพระสุเมรุหรือเขาเหมนเป็นเขตในพื้นที่ทุ่งสง ฉวาง นาบอน ทุ่งใหญ่ ถ้าพรรณรา ลำพูล (พระแสง) ช้างที่จับได้จะได้รับการฝึกหัดแล้ว นครศรีธรรมราชจะจัดส่งไปยังกรมช้าง 3 กรม คือ กรมช้างขวา กรมช้างกลาง และกรมช้างซ้าย กรมช้างขวา ตั้งอยู่ที่อำเภอเวียงสระ จังหวัดสุราษฎร์ธานี สำหรับใช้เป็นที่ควบคุมช้างที่จับได้ในแถบลำพูน และมีหน้าที่ควบคุมบริเวณแม่น้ำตาปี บริเวณปากแม่น้ำ กรมช้างกลาง ตั้งอยู่หมู่ที่ 5 ตำบลช้างกลาง จังหวัดนครศรีธรรมราช ในปัจจุบัน ทำหน้าที่ควบคุมช้างที่จับได้ในเขตแถบป่าฉวาง ทุ่งใหญ่ นาบอน ทุ่งสง และกรมช้างกลางจะควบคุมพื้นที่ 4 หัวเมือง อันเป็นยุทธศาสตร์ด้านตะวันตกของจังหวัดนครศรีธรรมราช คือ หัวเมืองพิปูน หัวเมืองกะเปียด หัวเมืองละอาย และหัวเมืองหลักช้าง โดยกรมช้างกลางเป็นกำลังหลักของเมืองนครศรีธรรมราชมาเป็นระยะเวลาอันยาวนาน กรมช้างซ้ายตั้งอยู่ที่ตำบลช้างซ้าย อำเภอพระพรหมในปัจจุบัน สำหรับใช้เป็นที่พักช้างที่ใช้ในการรักษาเมืองหรือรักษาพระนคร (ศูนย์ข้อมูลกลางทางวัฒนธรรม, 2556)

1.5 ความเชื่อ หมายถึง การยอมรับนับถือและปฏิบัติสิ่งใดสิ่งหนึ่งของชาวบ้านอำเภอต่าง ๆ ในจังหวัดนครศรีธรรมราช ซึ่งสิ่งนั้นอาจมีตัวตนหรือไม่มีตัวตน ความเชื่อนั้นอาจมีเหตุผลหรือไม่มีเหตุผลรองรับก็ได้ แต่เป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจของบุคคลที่เชื่อถือในเหตุการณ์บางอย่างหรือในสภาวะการณ์ที่บุคคลไม่สามารถตอบข้อสงสัยหรือแก้ปัญหาข้อขัดข้องที่เกิดขึ้นกับตนเองได้ พบจำนวน 7 อำเภอ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

“อุดมสินแร่ เมืองแม่เศรษฐกิจ ผลไม้พันธุ์ดี มีปศุสัตว์ เกจิหลวงพ่อ ใบพ้อสานพัด ดุกย่างรสจัด ทิวทัศน์รามโรม” (อำเภอร่อนพิบูลย์)

เมืองแม่เศรษฐกิจ คำขวัญวรรณคดีมีเนื้อหาที่กล่าวถึง ความเชื่อที่มีต่อพระ “แม่เศรษฐกิจ” ซึ่งเป็นพระพุทธรูปปางพระร่วงอุ้มบาตร พระคู่บ้านคูเมืองร่อนพิบูลย์ แห่งวัดร่อนนา อำเภอร่อนพิบูลย์ ซึ่งเป็นวัดโบราณแห่งหนึ่งที่มีมายาวนานตั้งแต่ในสมัยกรุงศรีอยุธยา ว่าบนบานเกี่ยวกับเรื่องการเงินแล้วจะได้ผลดังที่หวังไว้ จึงเป็นที่สักการะกราบไหว้ของชาวร่อนพิบูลย์และชาวจังหวัดนครศรีธรรมราชและจังหวัดใกล้เคียง

เกจิหลวงพ่อ คำขวัญวรรณคดีมีเนื้อหาที่กล่าวถึง ความเชื่อของศิษยานุศิษย์และชาวจังหวัดนครศรีธรรมราช ที่มีต่อ “พ่อท่านคลัง” วัดถลุงทอง อำเภอร่อนพิบูลย์ ซึ่งเป็นที่เคารพศรัทธาของคนในพื้นที่ เป็นที่พึ่งพิงอาศัยในการรักษาโรคภัยไข้เจ็บ ขจัดทุกข์โศกและอบรมสั่งสอนลูกศิษย์และชาวบ้านให้ตั้งอยู่ในคุณความดี ท่านมักจะพูดน้อย และดำรงอยู่อย่างสมถะ เมื่อท่านมรณภาพ

สรีระของท่านไม่เนาเปื่อย ชาวบ้านจึงบรรจूसรีระของท่านไว้ในโลงแก้วภายในเจดีย์ของวัดถลุงทอง และเชื่อว่าวัตถุมงคลของพ่อท่านคลังซึ่งเป็นที่นิยมด้านเมตตามหานิยม โภคทรัพย์ แคล้วคลาด และ “พ่อท่านซัง” แห่งวัดเทพนมมิตร พ่อท่านมีปฏิปทาน่าเลื่อมใส เอาใจใส่ในการทำนุบำรุงวัด และดูแลสั่งสอนศิษยานุศิษย์อย่างตั้งใจเสมอมา ท่านได้ปกป้องชาวบ้านจากภัยเสือสมิง ปราบข้างปลายที่ดูร้าย ทำให้ชาวบ้านต่างเคารพเลื่อมใสพ่อท่านมาก แม้ท่านมรณภาพไปแล้ว แต่ชื่อเสียงของพ่อท่านซังยังคงอยู่ โดยเหรียญของพ่อท่านซังถือว่าเป็นเหรียญที่มีราคาสูงที่สุดของนครศรีธรรมราช ที่ในวงการพระเครื่องเรียกว่า “เหรียญตาย” เชื่อว่ากันว่าพุทธคุณจากเหรียญพ่อท่านซังมีความโดดเด่นด้านมหาอุด ช่วยให้แคล้วคลาดปลอดภัย คงกระพัน

1.6 การประกอบอาชีพ หมายถึง การทำงานหรือทำกิจกรรมใด ๆ ที่ก่อให้เกิดผลผลิตและบริการของชาวบ้านอำเภอต่าง ๆ ในจังหวัดนครศรีธรรมราช เพื่อสร้างรายได้เลี้ยงชีพตนเองและครอบครัว และจะต้องเป็นอาชีพสุจริต ไม่ผิดกฎหมาย ไม่ผิดศีลธรรม และเป็นที่ยอมรับของสังคม พบจำนวน 10 อำเภอ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

“เมืองนาุ้ง ทุ่งนาข้าว จ้าวทะเล เสน่ห์หาดทราย มากหลายศิลปิน” (อำเภอหัวไทร)

เมืองนาุ้ง ทุ่งนาข้าว จ้าวทะเล คำขวัญวรรณคดีนี้มีเนื้อหาที่กล่าวถึง การประกอบอาชีพ ในอำเภอหัวไทรว่ามีอาชีพทำนากุ้ง ทำนาข้าว และทำอาชีพประมงเป็นหลัก เพราะพื้นที่ส่วนใหญ่ของอำเภอหัวไทรเป็นที่ราบลุ่มริมฝั่งทะเล พื้นที่ริมทะเลจึงเหมาะในการทำนากุ้ง พื้นที่ราบเหมาะแก่การทำนาปลูกข้าว และชาวบ้านยังทำอาชีพประมง มีทั้งเรือประมงอวนลาก เรืออวนลอย และเรือเล็กทำประมงริมฝั่ง อีกด้วย

มากหลายศิลปิน คำขวัญวรรณคดีนี้มีเนื้อหาที่กล่าวถึง การประกอบอาชีพหนังตะลุง มโนรา เพลงบอก ซึ่งศิลปินหนังตะลุงในจังหวัดนครศรีธรรมราชส่วนใหญ่ มาจากอำเภอหัวไทร และอำเภอเชียรใหญ่ นายหนังที่เป็นศิลปินรุ่นแรก เช่น หนังปานบอด หนังประทีน บัวทอง หนังประวิง หนูเกื้อ นายหนังรุ่นหลังถัดมาจนถึงปัจจุบัน เช่น หนังครูเศวต หนังประทุม เสียงชาย หนังลำยอง หนังบุญธรรม เทิดเกียรติชาติ และ นายหนังที่เป็นครูอาจารย์ เช่น หนังวิชัย เกื้อมา , หนังมนตรี คงแก้ว , หนังสุนทร กุมารทอง , หนังณรงค์ บ้านราม ส่วนมโนรา มีมโนราเนตรน้อย ซึ่งได้รับเชิญไปสอนในโรงเรียนหลายแห่งในอำเภอหัวไทร ในแขนงเพลงบอก มีเพลงบอกหนูหับ และคณะอื่น ๆ ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นศิษย์ของเพลงบอกเผียน บ้านลากชาย (พอพล อุบลพันธุ์, 2565)

1.7 ศาสนา หมายถึง ลัทธิความเชื่อของมนุษย์ หลักคำสอน สิ่งศักดิ์สิทธิ์ทางศาสนา พระสงฆ์ หรือผู้ที่เกี่ยวข้องในศาสนาซึ่งเป็นที่เคารพ สักการะบูชา พบจำนวน 5 อำเภอ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

“เมืองใหญ่ลุ่มน้ำ เกษตรกรรมล้ำหน้า พุทธศาสนาเลิศล้ำ วัฒนธรรมรุ่งเรือง ลือเลื่องศิลปิน เมืองศิลปาชีพ” (อำเภอเชียรใหญ่)

พุทธศาสนาเลิศล้ำ คำขวัญวรรณคดีนี้มีเนื้อหาที่กล่าวถึง **ศาสนาพุทธ** คือการสร้างวัดของพระนางเลือดขาวแม่เจ้าอยู่หัว ชื่อ “วัดแม่เจ้าอยู่หัวพระนางเลือดขาว” ตั้งอยู่ในตำบลแม่เจ้าอยู่หัว อำเภอเชียรใหญ่ จังหวัดนครศรีธรรมราช ในระหว่างที่สร้างวัดแม่เจ้าอยู่หัวก็ได้สร้างวัดพระพุทธบาทขึ้นอีกวัดหนึ่งในเวลาเดียวกัน ซึ่งเป็นวัดที่ประดิษฐานรอยพระพุทธรูปหินทรายแดง เบื้องขวาของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า จึงเรียกชื่อวัดนี้ว่า วัดพระพุทธรูปบาท และเรียกเทือกเขาชื่อว่า เทือกเขาพระบาท และผู้คนในจังหวัดนครศรีธรรมราชก็เลื่อมใสศรัทธาในพระพุทธรูปศาสนาเป็นอย่างมาก

1.8 คนในท้องถิ่น หมายถึง องค์ประกอบทางความหมายที่กล่าวถึง นิสัยของผู้คนในท้องถิ่น ผู้ที่สร้างชื่อเสียงให้กับท้องถิ่น พบจำนวน 6 อำเภอ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

“ฉวางเมืองคนดี ตาปีไหลผ่านมา แข่งเรือวันออกพรรษา ศูนย์การค้าตลาดจันดี บาร์มีพ้อท่านคล้าย สิ้นแรมมากมาย ผลไม้มากมาย สนุกดีงานปีใหม่ สุขใจกันถ้วนหน้า วันแห่ผ้าขึ้นธาตุน้อย” (อำเภอฉวาง)

ฉวางเมืองคนดี คำขวัญวรรคนี้มีเนื้อหาที่กล่าวถึง คนในท้องถิ่นอำเภอฉวางเป็นผู้ที่มีคุณธรรม จริยธรรม วัฒนธรรมในการดำรงชีวิต มีความสามัคคีและเอื้อเฟื้อต่อกัน

1.9 อื่น ๆ หมายถึง เนื้อหาที่ปรากฏในคำขวัญประจำอำเภอต่าง ๆ ในจังหวัดนครศรีธรรมราช และไม่ได้กล่าวถึงในนิยามศัพท์เฉพาะ พบจำนวน 12 อำเภอ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

“โรงเรียนสมเด็จพระย่า มาลัยดอกระมล เกจิหลวงปู่สังข์ ศิลปินแห่งชาติ **ราชพฤกษ์สัญลักษณ์** พืชผักไร่นาสวนผสม” (อำเภอเฉลิมพระเกียรติ)

ราชพฤกษ์สัญลักษณ์ คำขวัญวรรคนี้มีเนื้อหาที่กล่าวถึง ดอกราชพฤกษ์ดอกไม้ประจำอำเภอเฉลิมพระเกียรติ ซึ่งเป็นไม้ยืนต้น มีทรงและพุ่มงามมีดอกเหลืองอร่าม

จากผลการวิจัยสรุปได้ว่า จังหวัดนครศรีธรรมราชมีคำขวัญประจำอำเภอแต่ละอำเภอที่สื่อถึง อัตลักษณ์ของท้องถิ่นที่สำคัญ ได้แก่ สถานที่ และประวัติความเป็นมา แหล่งธรรมชาติ อื่น ๆ และการประกอบอาชีพ ซึ่งเป็นประเด็นที่พบมากที่สุด 4 อันดับแรก และมีประเด็นที่ถูกนำมาเสนอในคำขวัญประจำจังหวัดน้อยที่สุด คือ คนในท้องถิ่น และศาสนา

2. ค่านิยมของคำขวัญประจำอำเภอในจังหวัดนครศรีธรรมราช ค่านิยม หมายถึง ความเชื่อ ความคิด พฤติกรรม การปฏิบัติตนที่คนในสังคมหนึ่งเห็นว่ามีคุณค่า ได้รับการยอมรับว่าเป็นสิ่งดีงาม รวมไปถึงการแสดงออกให้เห็นถึงจุดยืนที่ชัดเจนต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งว่าดีหรือไม่ดี และนำมาเป็นบรรทัดฐานในการประพฤติปฏิบัติ ค่านิยมมีการเปลี่ยนแปลงไปตามกาลเวลา มีหน้าที่เป็นเครื่องมือช่วยในการตัดสินใจและการกระทำต่าง ๆ ค่านิยมจึงมีบทบาท และอิทธิพลต่อพฤติกรรมของบุคคล ค่านิยมจึงถูกใช้เป็นเครื่องมือหนึ่งในการปลูกฝังแนวทางการใช้ชีวิต แนวคิดของคนในสังคม การวิจัยเรื่องนี้ พบค่านิยม 5 ด้าน ดังนี้

2.1 ค่านิยมด้านการส่งเสริมศาสนา และภูมิปัญญาท้องถิ่น ในที่นี้หมายถึง การเขียนคำขวัญที่มีการให้ความสำคัญแก่ การส่งเสริมศาสนา ภูมิปัญญาท้องถิ่น ที่ปรากฏอยู่ในคำขวัญประจำอำเภอของแต่ละอำเภอในจังหวัดนครศรีธรรมราช จากการศึกษา พบจำนวน 14 อำเภอ ดังนี้

“**ฝ้ายกประดิษฐ์ ผลิตภัณฑ์จักสาน** พื้นบ้านข้าวหลาม งดงามมหาวิทยาลัย มะนาวไขพันธุ์ดี” (อำเภอพระพรหม)

จากคำขวัญประจำอำเภอพระพรหมปรากฏข้อความว่า “**ฝ้ายกประดิษฐ์ ผลิตภัณฑ์จักสาน**” สื่อให้เห็นว่า อำเภอพระพรหมมีค่านิยมในด้านภูมิปัญญาท้องถิ่น คือการทอฝ้ายกเมืองนคร ซึ่งเป็นหัตถกรรมพื้นบ้านที่ขึ้นชื่อของเมืองนคร เป็นที่รู้จักกันดีทั่วภาคใต้และในกรุงเทพฯ ตั้งแต่สมัยกรุงรัตนโกสินทร์ ศิลปะการทอฝ้ายกเมืองนคร จึงได้รับการสืบทอดจนถึงปัจจุบัน และมีค่านิยมในด้านภูมิปัญญาท้องถิ่น คือผลิตภัณฑ์จักสานไม้ไผ่ของกลุ่มคหสาร หมู่ที่ 5 บ้านท่าช้าง ตำบลช้างซ้าย อำเภอพระพรหม เป็นกลุ่มที่เกิดจากการรวมกลุ่มกันของผู้ที่มีฝีมือด้านจักสานไม้ไผ่

2.2 ค่านิยมด้านการให้ความสำคัญกับธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ในที่นี้หมายถึง ในการเขียนคำขวัญที่มีการให้ความสำคัญกับธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่ปรากฏอยู่ในคำขวัญประจำอำเภอของแต่ละอำเภอในจังหวัดนครศรีธรรมราช จากการศึกษา พบจำนวน 14 อำเภอ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

“**เมืองมั่งคุดหวาน หมู่บ้านพัฒนา ถ้ำผาสวยงาม น้ำตกกะโรมตระหง่าน สืบตำนานอู๋ข้าวอู๋น้ำ**” (อำเภอลานสกา)

จากคำขวัญประจำอำเภอลานสกาปรากฏข้อความว่า “**เมืองมั่งคุดหวาน หมู่บ้านพัฒนา ถ้ำผาสวยงาม น้ำตกกะโรมตระหง่าน สืบตำนานอู๋ข้าวอู๋น้ำ**” หมายความว่า ในอำเภอลานสกา

ค่านิยมในด้านการให้ความสำคัญกับธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยได้กล่าวถึงสภาพแวดล้อมการทำสวนผลไม้ สวนมังคุดที่มีคุณภาพดี การทำนาปลูกข้าวมาอย่างยาวนาน หมู่บ้านได้รับการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง มีธรรมชาติของถ้ำ หน้าผา และน้ำตกกะโรมที่สวยงามโดดเด่น

2.3 ค่านิยมด้านการเคารพนัถือบรรพบุรุษและเคารพรักท้องถิ่นตน ในที่นี้หมายถึง ในการเขียนคำขวัญที่มีการให้ความสำคัญด้านการเคารพนัถือบรรพบุรุษและเคารพรักท้องถิ่นตน ที่ปรากฏอยู่ในคำขวัญประจำอำเภอของแต่ละอำเภอในจังหวัดนครศรีธรรมราช จากการศึกษา พบจำนวน 5 อำเภอ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

“**ฉวางเมืองคนดี** ตาปีไหลผ่านมา แข่งเรือวันออกพรรษา ศูนย์การค้าตลาดจันดี บาร์มีพ่อท่านคล้าย สิ้นแร่มากมาย ผลไม้มากมี สนุกถึงงานปีใหม่ สุขใจกันถ้วนหน้า วันแห่ผ้าขึ้นธาตุน้อย” (อำเภอฉวาง)

จากคำขวัญประจำอำเภอฉวางวรรคนี้ปรากฏข้อความว่า “**ฉวางเมืองคนดี**” หมายความว่าชาวอำเภอฉวางเคารพนัถือบรรพบุรุษและเคารพรักท้องถิ่นตน โดยยกย่องบรรพบุรุษว่าเป็นคนดี และปลูกฝังค่านิยมให้ชาวฉวางทุกรุ่นเป็นคนดี

2.4 ค่านิยมด้านการยึดถือการดำรงชีวิตแบบเกษตรกรรม ในที่นี้หมายถึง ในการเขียนคำขวัญที่มีการให้ความสำคัญด้านการยึดถือการดำรงชีวิตแบบเกษตรกรรม ที่ปรากฏอยู่ในคำขวัญประจำอำเภอของแต่ละอำเภอในจังหวัดนครศรีธรรมราช จากการศึกษา พบจำนวน 11 อำเภอ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

“โรงเรียนสมเด็จพระเจ้า กล้วยตอกมะลิ เกจิหลวงปู่สังข์ ศิลปินดังแห่งชาติ ราชพฤกษ์สัญลักษณ์ **พืชผักไร่นาสวนผสม**” (อำเภอเฉลิมพระเกียรติ)

จากคำขวัญประจำอำเภอเฉลิมพระเกียรติปรากฏข้อความว่า “**พืชผักไร่นาสวนผสม**” หมายความว่า ในอำเภอเฉลิมพระเกียรติมีค่านิยมการใช้ชีวิตแบบเกษตรกรรม นิยมส่งเสริมให้ชาวบ้านทำไร่นาสวนผสม คือปลูกพืชผักหลาย ๆ อย่าง เพื่อตอบสนองต่อการบริโภค และลดความเสี่ยงจากราคาผลผลิต และภัยธรรมชาติ

2.5 ค่านิยมด้านจิตใจ พัฒนาจิตใจให้เป็นผู้มีคุณธรรม จริยธรรม และวัฒนธรรมในการดำรงชีวิตในที่นี้หมายถึง ในการเขียนคำขวัญที่มีการให้ความสำคัญด้านการยึดถือการดำรงชีวิตแบบเกษตรกรรม ที่ปรากฏอยู่ในคำขวัญประจำอำเภอของแต่ละอำเภอในจังหวัดนครศรีธรรมราช จากการศึกษา พบจำนวน 4 อำเภอ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

“โมคลานตั้งก่อน ทรัพยากรมากมาย หาดทรายยาวรี หม้อดีบ้านยิง มิ่งเมืองมหาวิทยาลัย **น้ำใสปลาสด งดงามน้ำใจ**” (อำเภอท่าศาลา)

จากคำขวัญประจำอำเภอท่าศาลาปรากฏข้อความว่า “**งดงามน้ำใจ**” หมายความว่าชาวอำเภอท่าศาลามีค่านิยมด้านจิตใจ คือนิยมยกย่องผู้คนที่มีความจริงใจ มีนิสัยใจคอที่มีน้ำใจ มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ และปลูกฝังให้ผู้คนเป็นผู้มีน้ำใจงดงาม

อภิปรายผล

จากการศึกษา “เนื้อหาและค่านิยมของคำขวัญประจำอำเภอ ในจังหวัดนครศรีธรรมราช” ผู้วิจัยจะนำเสนอ การอภิปรายผล ดังต่อไปนี้

1. ด้านเนื้อหาจะเห็นได้ว่าคำขวัญประจำอำเภอในจังหวัดนครศรีธรรมราช ปรากฏเนื้อหาเกี่ยวกับสถานที่ และประวัติความเป็นมา มากที่สุด ไม่ว่าจะเป็นสถานที่ทางธรรมชาติ เนื่องจากจังหวัดนครศรีธรรมราชมีความอุดมสมบูรณ์ทางทรัพยากรธรรมชาติครบถ้วน มีทะเล ภูเขา ถ้ำ น้ำตก ป่าไม้ และมีสถานที่ที่มนุษย์สร้างขึ้น เช่น โบราณสถาน วัด วัง เจดีย์ ซึ่งสถานที่สำคัญต่าง ๆ ของแต่ละอำเภอ เมื่อพิจารณาแล้วจะเห็นได้ว่าเนื้อหาของคำขวัญข้างต้นนั้นสามารถเป็นปัจจัยสำคัญในการ

ดึงดูดนักท่องเที่ยวให้เข้าไปเที่ยวในอำเภอนั้น ๆ ได้ สอดคล้องกับงานวิจัยของ สุดา กุศลสารทูล (2541) ซึ่งได้ศึกษาเรื่อง “วิเคราะห์เนื้อหาคำขวัญประจำจังหวัด” ที่กล่าวว่า พบแหล่งธรรมชาติมากที่สุด เพราะเป็นสถานที่ท่องเที่ยวที่เป็นแหล่งธรรมชาติ สามารถดึงดูดให้นักท่องเที่ยว เดินทางเข้าไปเที่ยวชมในจังหวัดได้มากกว่ากลุ่มอื่น และนอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ ชนะพล ขวัญปลา และเพ็ญประภา สิงห์สวัสดิ์ (ซึ่งได้ศึกษาเรื่อง “โครงสร้างภาษา เนื้อหา และค่านิยมของคำ (2565) คำขวัญประจำอำเภอในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ” ที่พบว่า คำขวัญประจำอำเภอในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ปรากฏเนื้อหาเกี่ยวกับสถานที่ไม่ว่าจะเป็นสถานที่ท่องเที่ยวทางธรรมชาติ โบราณสถาน วัด สถานที่สำคัญทางศาสนาหรือทางความเชื่อของผู้คน ตลอดจนสถานที่ที่เกี่ยวข้องกับประวัติศาสตร์ และเนื้อหาเกี่ยวกับสินค้า ไม่ว่าจะเป็นอาหาร ข้าว ผลไม้ เสื้อ เครื่องจักสาน ผ้าไหม ฯลฯ เป็นอันดับต้น สิ่งเหล่านี้ล้วนแต่เป็นปัจจัยที่แสดงให้เห็นว่าอำเภอนั้น ๆ มีเอกลักษณ์ด้านต่าง ๆ นี้ด้วย และยังเป็นปัจจัยที่ช่วยส่งเสริมให้นักท่องเที่ยวได้ตัดสินใจไปเที่ยวยังสถานที่นั้น ๆ ตามในคำขวัญอีกด้วย

2. ด้านค่านิยมของคำขวัญ พบมากที่สุด 2 ค่านิยม คือ ค่านิยมด้านการส่งเสริมศาสนา และ ภูมิปัญญาท้องถิ่น ซึ่งเป็นค่านิยมที่สะท้อนจากเนื้อหาของคำขวัญที่กล่าวถึง ประเพณี วัฒนธรรม ศาสนา และภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ผู้คนในท้องถิ่นให้ความสำคัญ และค่านิยมด้านการให้ความสำคัญกับธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เป็นค่านิยมที่สะท้อนจากเนื้อหาของคำขวัญที่กล่าวถึง แหล่งธรรมชาติ แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ รองลงมา คือ ค่านิยมด้านการยึดถือการดำรงชีวิตแบบเกษตรกรรม เป็นค่านิยมที่สะท้อนจากเนื้อหาของคำขวัญที่กล่าวถึง การทำไร่ ทำนา ทำสวนยางพารา ทำสวนผลไม้ การเลี้ยงกิ้งก่าดำ ของชาวจังหวัดนครศรีธรรมราช ค่านิยมด้านการเคารพนับถือบรรพบุรุษ และ เคารพรักท้องถิ่นตน เป็นค่านิยมสะท้อนจากเนื้อหาของคำขวัญ เพื่อให้ผู้คนในท้องถิ่นให้ความสำคัญ นับถือบรรพบุรุษ ให้เกียรติผู้อาวุโส และปลูกฝังให้เป็นคนรักท้องถิ่นของตน พบน้อยที่สุด คือ ค่านิยมด้านจิตใจ พัฒนาจิตใจให้เป็นผู้มีคุณธรรม จริยธรรม และวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต เป็นค่านิยมที่สะท้อนจากเนื้อหาของคำขวัญ เพื่อให้ผู้คนในท้องถิ่นเป็นผู้ที่มีคุณธรรม จริยธรรม สอดคล้องกับงานวิจัยของชนะพล ขวัญปลา และเพ็ญประภา สิงห์สวัสดิ์ (ซึ่งได้ศึกษาเรื่อง “โครงสร้าง (2565) ภาษา เนื้อหา และค่านิยมของคำขวัญประจำอำเภอในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ” พบว่าค่านิยมด้านการส่งเสริมศาสนา ศิลปะ วัฒนธรรมของชาติ การกีฬา ภูมิปัญญาท้องถิ่น ภูมิปัญญาไทยและความรู้ อันเป็นสากลมากที่สุด รองลงมาคือค่านิยมด้านการให้ความสำคัญกับธรรมชาติและ สิ่งแวดล้อม และแสดงถึงค่านิยมด้านเคารพนับถือบรรพบุรุษและเคารพรักท้องถิ่นตน ด้านการยึดถือการดำรงชีวิตแบบเกษตรกรรมและด้านจิตใจ พัฒนาจิตใจให้เป็นผู้มีคุณธรรม จริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต

ข้อเสนอแนะการวิจัย

1. ควรศึกษาเปรียบเทียบคำขวัญประจำอำเภอกับคำขวัญในภูมิภาคต่าง ๆ
2. ควรศึกษาวัฒนธรรมที่ปรากฏในคำขวัญประเภทต่าง ๆ

เอกสารอ้างอิง

จุไรรัตน์ ลักษณะศิริ. (2540). *ภาษากับการสื่อสาร*. กรุงเทพฯ: ภาควิชาภาษาไทย คณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร.

ชนะพล ขวัญปลา และเพ็ญประภา สิงห์สวัสดิ์ (2565). โครงสร้างภาษา เนื้อหา และค่านิยมของคำขวัญประจำอำเภอในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. *วารสารภาษา ศาสนา และวัฒนธรรม*.

11(1), 126-147 (ออนไลน์) (อ้างเมื่อ 10 มกราคม 2566). จาก: <https://so03.tcithaijo.org/index.php/gshskku/article/view/254842>.

- บุญสมหญิง พลเมืองดี (2555). *ศึกษามรดกภูมิปัญญาคำขวัญ 16 อำเภอ ของจังหวัด พระนครศรีอยุธยา*. พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ. (ออนไลน์) (อ้างเมื่อ 4 ธันวาคม 2566). จาก: https://tdc.thailis.or.th/tdc/dccheck.php?Int_code=45&Recl=498&obj_id=794&showmenu=no.
- พอพล อุบลพันธุ์. (2565). แหล่งประวัติศาสตร์ มรดกทางวัฒนธรรม เมืองนครศรีธรรมราช. *วารสารนครศรีธรรมราช*, 52(9), 70.
- ศูนย์ข้อมูลกลางทางวัฒนธรรม. (2556). *เจดีย์วิชัย*. (ออนไลน์) (อ้างเมื่อ 11 ธันวาคม 2566). จาก: <http://m-culture.in.th/album/111542>.
- สุดา กุศลสารทูล. (2541). *วิเคราะห์เนื้อหาของคำขวัญประจำจังหวัด*. วิทยานิพนธ์ระดับปริญญาโท มหาวิทยาลัยนเรศวร.

ความตระหนักรู้เท่าทันภัยคุกคามในการใช้สื่อออนไลน์ของ
นักศึกษามหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์
Awareness of threats in using online media among
Dhurakij Pundit University students

ชนพล ธนณาเคนทร์^{1*} ศิริภัสสรศรี วงศ์ทองดี²
Chanapol thananakhen^{1*} Sirapatsorn Wongthongdee²

¹นักศึกษาระดับปริญญาโทบริหารธุรกิจ บัณฑิต มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์
Student of the Master of Public Administration program at Dhurakij Pundit University

*Corresponding author e-mail: 65130725@dpu.ac.th โทร:0935916978

²อาจารย์ประจำหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์
Faculty member of the Master of Public Administration program at Dhurakij Pundit University

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์งานวิจัย 1) เพื่อศึกษาระดับความตระหนักรู้เท่าทันภัยคุกคามในการใช้สื่อออนไลน์ของนักศึกษามหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์ 2) เพื่อเปรียบเทียบระดับความตระหนักรู้เท่าทันภัยคุกคามในการใช้สื่อออนไลน์ของนักศึกษามหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์จำแนกปัจจัยส่วนบุคคล 3) เพื่อวิเคราะห์การส่งผลของทักษะการรู้เท่าทันสื่อออนไลน์ที่มีต่อความตระหนักรู้เท่าทันภัยคุกคามในการใช้สื่อออนไลน์ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ นักศึกษามหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์ระดับปริญญาตรี จำนวนทั้งหมด 4,000 คน ดังนั้นผู้วิจัยจึงใช้สูตรการคำนวณขนาดกลุ่มตัวอย่างแบบทราบจำนวนประชากรที่แน่นอน (Finite Population) ของทาโร ยามาเน่ (Taro Yamane, 1967) ที่ระดับความเชื่อมั่น 95% และยอมรับค่าความคลาดเคลื่อนในการเลือกตัวอย่าง 5% โดยใช้แบบสอบถามในการเก็บรวบรวมข้อมูล สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ สถิติเชิงอนุมาน (Inferential Statistics) เพื่อทดสอบสมมติฐาน โดยใช้ค่าทดสอบ t-Test และ F-Test (ANOVA) ที่ระดับนัยสำคัญ 0.05 โดยวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ และใช้ระดับความเชื่อมั่นที่ระดับ 0.05 เป็นเกณฑ์ในการยอมรับหรือปฏิเสธสมมติฐานในการวิจัย ผลการวิจัยพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถาม เป็นเพศชายและเพศหญิง ร้อยละ 46.6 โดยส่วนใหญ่ศึกษาคณะวิทยาการพัฒนาศาสตร์และฝึกอบรบด้านการบิน ร้อยละ 11.1 มีอัตราความถี่ในการใช้สื่อออนไลน์ประจำวันร้อยละ 88.5 และมีอุปกรณ์ที่ใช้สื่อออนไลน์เป็นสมาร์ทโฟน ร้อยละ 59.1 ผลการวิเคราะห์ระดับทักษะในการรู้เท่าทันสื่อออนไลน์ ในภาพรวม มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.56 อยู่ในระดับมากที่สุด โดยเรียงลำดับทักษะในการเรียนรู้จากมากที่สุดลงมาหาน้อย ดังนี้ รองลงมาด้านทักษะการสื่อสาร ด้านทักษะการประเมิน ด้านทักษะการแสดงออก ด้านทักษะการสร้างเรื่องราว ด้านทักษะการเข้าถึง (Accessibility) ด้านทักษะการมีส่วนร่วม ด้านทักษะการไตร่ตรอง มีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 3.64 มากที่สุด และด้านทักษะในการวิเคราะห์ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.60, 3.60, 3.57, 3.54, 3.53, 3.52 และ 3.51 อยู่ในระดับมากที่สุด

คำสำคัญ: ความตระหนักรู้; ภัยคุกคามในการใช้สื่อออนไลน์; ความตระหนักรู้เท่าทันภัยคุกคามในการใช้สื่อออนไลน์; สื่อออนไลน์

ABSTRACT

The objectives of this research are: 1) to study the level of awareness and understanding of online media threats among students at Dhurakij Pundit University, 2) to compare the level of awareness and understanding of online media threats

among students at Dhurakij Pundit University by demographic factors, and 3) to analyze the impact of online media literacy skills on the awareness and understanding of online media threats. The sample for this research consists of 4,000 undergraduate students from Dhurakij Pundit University. Therefore, the researcher used the Taro Yamane formula (1967) for finite populations at a 95% confidence level, with a 5% margin of error. Data were collected using a questionnaire, and statistical analysis was performed using inferential statistics, including t-tests and F-tests (ANOVA) at a significance level of 0.05. The data were analyzed using statistical software, and the 0.05 confidence level was used as the criterion for accepting or rejecting hypotheses. The results indicated that the respondents were equally divided between male and female, with 46.6% in each category. Most were studying in the College of Aviation and Development and Training (11.1%). The frequency of online media use was daily for 88.5% of the respondents, and 59.1% used smartphones for online media access. The analysis of online media literacy skills showed an overall average score of 3.56, indicating a high level of proficiency. The skills were ranked as follows from highest to lowest: reflection (average score = 3.64), communication skills, evaluation skills, expression skills, storytelling skills, accessibility skills, participation skills, and analysis skills, with average scores of 3.60, 3.60, 3.57, 3.54, 3.53, 3.52, and 3.51 respectively, all within the highest level range.

Keywords: Awareness; Online Media Threats; Online Media Literacy; Online Media

บทนำ

ความก้าวหน้าของเทคโนโลยีการสื่อสาร ทำให้โลกในปัจจุบันเปรียบเสมือนโลกที่ไร้พรมแดน ผ่านสื่อกลางที่เรียกว่า “อินเทอร์เน็ต” โดยการนำเอาประสิทธิภาพของอินเทอร์เน็ตมาใช้เพื่อเป็นประโยชน์ต่อชีวิตประจำวัน (จิรศักดิ์ ภูมิเจริญ, 2556) ใช้บริการผ่านอุปกรณ์ที่ใช้กันอย่างแพร่หลาย ไม่ว่าจะเป็นโทรศัพท์มือถือ, แท็บเล็ต หรือคอมพิวเตอร์เป็นต้น และมีแนวโน้มจะสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง ก่อให้เกิดปัญหาการคุกคามทางสื่อออนไลน์ เช่น การปล่อยข่าวเท็จเพื่อข่มขู่ โปสต์รูป หรือวิดีโอเพื่อประจาน เป็นต้น โดยเฉพาะในยุคที่มีการใช้สื่อสังคมออนไลน์กันอย่างแพร่หลายไม่ว่า จะเป็น Facebook , Twitter, Instagram มีจำนวนผู้ใช้งานกันเป็นจำนวนมาก ดังนั้น หากมีการใช้งานที่ขาดความระมัดระวังด้านความปลอดภัย หรือความเป็นส่วนตัวอาจจะทำให้เกิดอันตรายได้

ปัจจุบันจำนวนประชากรทั้งโลกมีประมาณ 7,750 ล้านคน จำนวนมีผู้ใช้อินเทอร์เน็ต 4,540 ล้านคน รูปแบบของภัยคุกคาม มีทั้งการโจมตีขู่ทำร้าย หรือใช้ถ้อยคำหยาบคาย การโพสต์คำทอพูดจาใส่ร้าย ให้ร้าย หรือขู่ทำร้าย ผ่านช่องทางการสนทนา หรือ โพสต์อย่างโจ่งแจ้งที่หน้าโซเชียลมีเดียของผู้ถูกกระทำ การคุกคามทางเพศแบบออนไลน์ เช่น การบังคับให้แสดงกิจกรรมทางเพศผ่านกล้อง การส่งภาพหรือวิดีโอไปเปลือยมาให้โดยที่ผู้รับไม่ได้ต้องการ การแฉหรือตัดต่อภาพไป และการหลอกลวง มีทั้งการหลอกลวงให้หลงเชื่อ ล่อลวงให้ออกมานัดเจอเพื่อทำมิดีมิร้าย หรือการหลอกลวงให้ผู้เสียหายโอนเงินไปให้ด้วยวิธีการต่างๆ คิดเป็น 59% ของจำนวนประชากรทั้งหมด และมี 3,800 ล้านบัญชี social media คิดเป็น 49% ของประชากรทั้งหมด โดยเมื่อเทียบสัดส่วนคนที่ใช้ Internet ในประเทศต่อจำนวนประชากรคนไทยใช้ Internet 75% ต่อจำนวนประชากรทั้งหมดของประเทศ

ในขณะที่ค่าเฉลี่ยทั่วโลกอยู่ที่ 59% โดยเมื่อเปรียบเทียบในทวีปต่างๆ พบว่า ทวีปที่มีผู้ใช้อินเทอร์เน็ตมากที่สุด คือ เอเชีย โดยคิดเป็นร้อยละ 45.1 ของผู้ใช้อินเทอร์เน็ตทั้งหมด และประเทศที่มีประชากรผู้ใช้อินเทอร์เน็ตมากที่สุดคือประเทศจีน คิดเป็น จำนวน 620 ล้านคน (world internet users statistics, 2020) จากผลการสำรวจของสำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ (องค์การมหาชน 2562) พบว่า กิจกรรมที่ผู้ใช้อินเทอร์เน็ตใช้เวลาในการเข้าถึงมากที่สุด คือ การใช้สื่อสังคมออนไลน์ เช่น Facebook Twitter Instagram มีจำนวนชั่วโมงการใช้งานอินเทอร์เน็ตโดยเฉลี่ย 3 ชั่วโมง 30 นาทีต่อวัน กรุงเทพมหานครเป็นเมืองหลวง ที่มีการใช้งาน Facebook มากเป็นอันดับ 1 ของโลก สาเหตุที่สื่อสังคมออนไลน์มีผู้เข้าใช้เป็นจำนวนมากนั้น อาจเป็นเพราะว่าเป็นเครือข่ายที่สามารถโยกโยไปทั่วโลกโดยไม่มีข้อจำกัดด้านเวลาและสถานที่ เป็นสื่อที่สร้างปฏิสัมพันธ์ ระหว่างกันโดยตรงและสะดวกรวดเร็ว เป็นการสื่อสารแบบสื่อประสม ผู้ใช้สามารถใช้ประโยชน์จากสื่อทางเสียง ข้อมูลภาพนิ่ง อินเทอร์เน็ต สามารถลดข้อจำกัดในการสื่อสารที่มีอยู่ในสื่ออิเล็กทรอนิกส์แบบเดิมอีกทั้งยังช่วยเชื่อมประสานสื่ออิเล็กทรอนิกส์แบบเดิมที่มีอยู่หลายประเภทให้รวมเข้าเป็นระบบอิเล็กทรอนิกส์ที่สมบูรณ์ได้ (ธวัชชัย แม่นคร, 2562) สื่อสังคมออนไลน์จึงเป็นช่องทางที่สำคัญในการสื่อสารระหว่างบุคคลและสถาบันทางสังคมต่าง ๆ ได้แก่ ครอบครัว สื่อมวลชน และองค์กรที่ทำงานเกิดเป็นเครือข่ายสังคมแบบสื่อสารไร้สายขึ้น พัฒนาการของอินเทอร์เน็ตและโทรศัพท์เคลื่อนที่ในปัจจุบัน และส่งผลต่อพฤติกรรม การสื่อสารในระดับบุคคลเป็นอย่างมาก

การคุกคามผ่านสื่อออนไลน์เป็นการคุกคามหรือรุกรานสิทธิส่วนบุคคลในวิธีการที่ก่อให้เกิดความกลัวต่อเหยื่อทางอิเล็กทรอนิกส์ ปัญหาการรบกวน และการคุกคามนั้นมีหลายรูปแบบด้วยกัน บนโลกของสื่อออนไลน์ หลาย ๆ กรณีที่ผู้คุกคามและผู้เสียหายหรือเหยื่อนั้นเคยมีความสัมพันธ์กันมาก่อน (รักษ์ชิตา โพธิ์พิทักษ์กุล, 2550 : 10) และการคุกคามทางสื่อออนไลน์จะเริ่มขึ้นเมื่อผู้เสียหายหรือเหยื่อพยายามตัดความสัมพันธ์ อย่างไรก็ตามการคุกคามทางอินเทอร์เน็ตอาจเกิดขึ้นจากคนแปลกหน้าหรือจากการให้ข้อมูลส่วนบุคคลผ่านทางอินเทอร์เน็ต ทำให้เกิดการคุกคามทางอินเทอร์เน็ต โดยเข้าถึงข้อมูลส่วนบุคคลเกี่ยวกับตัวของเหยื่อ ซึ่งสามารถทำได้ง่ายตายโดยการคลิกเมาส์ไม่กี่ครั้ง สื่อและเทคโนโลยีต่างๆ เหล่านี้กำลังเป็น ‘ดาบสองคม’ เนื่องจากกลายเป็นเครื่องมือในการแสวงหาประโยชน์ทางเพศต่อเด็กและเยาวชนที่อาจจะรู้เท่าไม่ถึงการณ์ ทำให้ตกเป็นเหยื่อของภัยคุกคามและความรุนแรงทางเพศบนโลกออนไลน์ได้ง่าย และเป็นประเด็นปัญหาที่มีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้นเรื่อยๆ (ร.ต.อ.หญิง พรรษาวดี คล้อยระยัย* อุนิษา เลิศโตมรสกุล**2021)

ประเทศไทยยังมีความท้าทายทั้งในเรื่องนโยบายและแนวทางในเชิงกฎหมายที่บางจุดอาจมีความล้าสมัย ขาดการนิยามที่แน่ชัด มีบทลงโทษต่ำเกินไปในบางกรณี ขาดกลไกสนับสนุนที่เหมาะสมในการดำเนินคดีในกรณีข้ามชาติ รวมถึงขาดการเก็บรวบรวมและแชร์ข้อมูล Big Data ระหว่างกัน ทำให้ยังไม่สามารถแก้ไขปัญหาเรื่องภัยคุกคาม ความรุนแรง และการแสวงหาผลประโยชน์ กับเด็กบนโลกออนไลน์ได้อย่างเด็ดขาด แต่หน่วยงานและองค์กรต่างๆ ของไทยยังคงผลักดันการแก้ไขปัญหาอย่างต่อเนื่อง พร้อมทั้งยังมุ่งหวังและค้นหามาตรการที่ดีที่สุดในการเตรียมรับมือส่งเสริมความตระหนักรู้ และสร้างความร่วมมือให้ครอบครัวและชุมชนต่างๆ เพื่อให้ตัวเด็กที่ไม่ว่าจจะอยู่ในสถานะใดได้รับความคุ้มครองสูงสุดตามหลักสิทธิมนุษยชน รวมถึงได้รับการปกป้องจากภัยคุกคามบนโลกออนไลน์ให้ได้อย่างมากที่สุดโดยเน้นที่ตัวเด็กเป็นสำคัญ

ด้วยเหตุผลดังกล่าวจึงทำให้ผู้วิจัยต้องศึกษาถึงพฤติกรรมของเยาวชนไทยในการใช้สื่อออนไลน์มีความรู้เท่าทันภัยอย่างไรเพื่อเป็นแนวทางในการป้องกันไม่ให้เกิดการถูกล่อลวงได้ และไม่เป็นภัยต่อสังคม

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

2.1 เพื่อศึกษาระดับความตระหนักรู้เท่าทันภัยคุกคามในการใช้สื่อออนไลน์ของนักศึกษามหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์

2.2 เพื่อเปรียบเทียบระดับความตระหนักรู้เท่าทันภัยคุกคามในการใช้สื่อออนไลน์ของนักศึกษามหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์จำแนกปัจจัยส่วนบุคคล

2.3 เพื่อวิเคราะห์การส่งผลของทักษะการรู้เท่าทันสื่อออนไลน์ที่มีต่อความตระหนักรู้เท่าทันภัยคุกคามในการใช้สื่อออนไลน์

อุปกรณ์และวิธีการดำเนินงานวิจัย

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

1. แจกแบบสอบถามกับนักศึกษามหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์จำนวน 400 ตัวอย่างโดยให้ตอบแบบสอบถามได้อย่างอิสระ แบบสอบถามแบ่งออกเป็น 3 ส่วน ดังนี้ ส่วนที่ 1 ข้อคำถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ส่วนที่ 2 ข้อคำถามด้านทักษะในการรู้เท่าทันสื่อออนไลน์ ส่วนที่ 3 ข้อคำถามด้านความตระหนักรู้เท่าทันภัยคุกคามในการใช้สื่อออนไลน์ มีระดับการรู้เท่าทันสื่อจาก 1-4 ระดับ

2. เมื่อตอบแบบสอบถามเสร็จให้ตัวอย่างส่งแบบสอบถามคืนให้กับผู้วิจัย

3. คัดเลือกแบบสอบถามที่ถูกต้องสมบูรณ์นำไปวิเคราะห์สถิติต่อไป

ระเบียบการวิจัย

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ และใช้ระดับความเชื่อมั่นที่ระดับ 0.05 เป็นเกณฑ์ในการยอมรับหรือปฏิเสธสมมติฐานในการวิจัย โดยใช้สถิติในการวิเคราะห์ข้อมูล สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics)

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้เป็นการศึกษาวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) เก็บข้อมูลด้วยแบบสอบถาม (Questionnaire) ซึ่งมีขั้นตอนในการดำเนินการวิจัยดังนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

ประชากรคือ นักศึกษามหาวิทยาลัยธุรกิจระดับปริญญาตรี จำนวนทั้งหมด 4,000 คน โดยแบ่งเป็นไปตามคณะทุกคณะ

กลุ่มตัวอย่าง คือ นักศึกษามหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์ระดับปริญญาตรี จำนวนทั้งหมด 4,000 คน ดังนั้นผู้วิจัยจึงใช้สูตรการคำนวณขนาดกลุ่มตัวอย่างแบบทราบจำนวนประชากรที่แน่นอน (Finite Population) ของทาโร ยามาเน่ (Taro Yamane, 1967) ที่ระดับความเชื่อมั่น 95% และยอมรับค่าความคลาดเคลื่อนในการเลือกตัวอย่าง 5%

สรุปและอภิปรายผลการวิจัย

สรุป

การวิเคราะห์ข้อมูลส่วนบุคคล

1 ผู้ตอบแบบสอบถาม ส่วนใหญ่เป็นเพศชาย ร้อยละ 46.6 โดยส่วนใหญ่ศึกษาคณะวิทยาการพัฒนาระดับปริญญาตรี ร้อยละ 11.1 มีอัตราความถี่ในการใช้สื่อออนไลน์ประจำวัน ร้อยละ 88.5 และมีอุปกรณ์ที่ใช้สื่อออนไลน์เป็นสมาร์ทโฟน (Smartphone) ร้อยละ 59.1

2 ผลการวิเคราะห์ระดับทักษะในการรู้เท่าทันสื่อออนไลน์ ในภาพรวม มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.56 อยู่ในระดับมากที่สุด โดยเรียงลำดับทักษะในการเรียนรู้จากมากที่สุดลงมาหาน้อย ดังนี้ ด้าน

ทักษะการไตร่ตรอง มีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 3.64 มากที่สุด รองลงมาด้านทักษะการสื่อสาร ด้านทักษะการประเมิน ด้านทักษะการแสดงออก ด้านทักษะการสร้างเรื่องราว ด้านทักษะการเข้าถึง (Accessibility) ด้านทักษะการมีส่วนร่วม และด้านทักษะในการวิเคราะห์ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.60,3.60,3.57,3.54,3.53,3.52 และ 3.51 อยู่ในระดับมากที่สุด

3 ผลการวิเคราะห์ระดับความตระหนักรู้เท่าทันภัยคุกคามในการใช้สื่อออนไลน์ ในภาพรวม มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.53 โดยเรียงลำดับจากมากที่สุดลงมาหาน้อย ดังนี้ ด้านการประเมินค่าของสื่อ ด้านการเปิดรับสื่อ ด้านการใช้สื่อให้เกิดประโยชน์ ด้านการวิเคราะห์สื่อ และด้านการเข้าใจสื่อ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.61,3.55,3.53,3.51 และ 3.46 อยู่ในระดับมากที่สุด

4 ผลการวิเคราะห์การเปรียบเทียบความแตกต่างพบว่า แต่ละคณะใช้อุปกรณ์ที่ใช้สื่อออนไลน์ มีระดับความตระหนักรู้เท่าทันภัยคุกคามในการใช้สื่อออนไลน์ของนักศึกษามหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ส่วน เพศ และอัตราความถี่ในการใช้สื่อออนไลน์ มีระดับความตระหนักรู้เท่าทันภัยคุกคามในการใช้สื่อออนไลน์ของนักศึกษามหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

5 ผลการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ ระหว่างทักษะในการรู้เท่าทันสื่อออนไลน์ มีผลต่อความตระหนักรู้เท่าทันภัยคุกคามในการใช้สื่อออนไลน์ของนักศึกษามหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต พบว่าระดับทักษะในการรู้เท่าทันสื่อออนไลน์ ด้าน ทักษะการเข้าถึง (Accessibility) (X1) ด้านทักษะในการวิเคราะห์ (X2) ด้านทักษะการสร้างเรื่องราว (X4) และด้านทักษะการมีส่วนร่วม(X8) ทั้ง 4 ตัวแปรสามารถอธิบายความแปรปรวนของความตระหนักรู้เท่าทันภัยคุกคามในการใช้สื่อออนไลน์ของนักศึกษามหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต ได้ร้อยละ 24.80 ส่วนปัจจัยด้านทักษะการประเมิน (X3) ด้านทักษะการไตร่ตรอง (X5) ด้านทักษะการแสดงออก (X6) และด้านทักษะการสื่อสาร (X7) ไม่มีระดับนัยสำคัญทางสถิติไม่สามารถพยากรณ์มีผลต่อความตระหนักรู้เท่าทันภัยคุกคามในการใช้สื่อออนไลน์ของนักศึกษามหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต

อภิปรายผล

ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศชาย โดยส่วนใหญ่ศึกษาคณะวิทยาการพัฒนและฝึกอบรมด้านการบิน มีอัตราความถี่ในการใช้สื่อออนไลน์ประจำทุกวัน และมีอุปกรณ์ที่ใช้สื่อออนไลน์เป็นสมาร์ทโฟน (Smartphone) ผลการวิเคราะห์ระดับทักษะในการรู้เท่าทันสื่อออนไลน์ ในภาพรวม มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.56 อยู่ในระดับมากที่สุด โดยเรียงลำดับทักษะในการเรียนรู้จากมากที่สุดลงมาหาน้อย ดังนี้ ด้านทักษะการไตร่ตรอง รองลงมาด้านทักษะการสื่อสาร ด้านทักษะการประเมิน ด้านทักษะการแสดงออก ด้านทักษะการสร้างเรื่องราว ด้านทักษะการเข้าถึง(Accessibility) ด้านทักษะการมีส่วนร่วม และด้านทักษะในการวิเคราะห์ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.64,3.60,3.60,3.57,3.54,3.53,3.52 และ 3.51 อยู่ในระดับมากที่สุดซึ่งสอดคล้องกับ ผลการวิเคราะห์ระดับความตระหนักรู้เท่าทันภัยคุกคามในการใช้สื่อออนไลน์ในภาพรวม มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.53 อยู่ในระดับมากที่สุด โดยเรียงลำดับจากมากที่สุดลงมาหาน้อย ดังนี้ ด้านการประเมินค่าของสื่อ ด้านการเปิดรับสื่อ ด้านการใช้สื่อให้เกิดประโยชน์ ด้านการวิเคราะห์สื่อ และด้านการเข้าใจสื่อ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.61,3.55,3.53,3.51 และ 3.46 อยู่ในระดับมากที่สุดซึ่งสอดคล้องกับ

ผลการวิเคราะห์การเปรียบเทียบความแตกต่างพบว่า แต่ละคณะใช้อุปกรณ์ที่ใช้สื่อออนไลน์ มีระดับความตระหนักรู้เท่าทันภัยคุกคามในการใช้สื่อออนไลน์ของนักศึกษามหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ส่วน เพศ และอัตราความถี่ในการใช้สื่อออนไลน์ มีระดับความตระหนักรู้เท่าทันภัยคุกคามในการใช้สื่อออนไลน์ของนักศึกษามหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติซึ่งสอดคล้องกับผลการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ ระหว่างทักษะในการรู้เท่าทันสื่อออนไลน์มีผลต่อความตระหนักรู้เท่าทันภัยคุกคามในการใช้สื่อออนไลน์ของ

นักศึกษามหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์ พบว่าระดับทักษะในการรู้เท่าทันสื่อออนไลน์ ด้านทักษะการเข้าถึง (Accessibility) (X1) ด้านทักษะในการวิเคราะห์ (X2) ด้านทักษะการสร้างเรื่องราว(X4) และด้านทักษะการมีส่วนร่วม (X8) ทั้ง 4 ตัวแปร สามารถอธิบายความแปรปรวนของความตระหนักรู้เท่าทันภัยคุกคามในการใช้สื่อออนไลน์ของนักศึกษามหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์ ได้ร้อยละ 24.80 ได้อย่างนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ส่วนปัจจัยด้านทักษะการประเมิน (X3) ด้านทักษะการไตร่ตรอง (X5) ด้านทักษะการแสดงออก (X6) และด้านทักษะการสื่อสาร (X7) ไม่สามารถพยากรณ์ ได้อย่างนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ซึ่งสอดคล้องกับ บาร์เมซซูร์ ดวงเพชร (2559) ได้ศึกษา เรื่อง การคุกคามทางสื่อออนไลน์ต่อนักศึกษาใน จังหวัดเชียงใหม่โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาพฤติกรรมการคุกคามทางสื่อออนไลน์ ปัจจัยที่ส่งผลต่อการคุกคามทางสื่อออนไลน์ วิธีการคุกคามทางสื่อออนไลน์ และผลกระทบของการคุกคามทางสื่อออนไลน์ ผลการศึกษาพบว่าสื่อออนไลน์ที่นักศึกษานิยมมากที่สุดคือเฟซบุ๊กเพราะใช้ติดตามเหตุการณ์ต่าง ๆ ของเพื่อนและใช้เข้ากลุ่มในสังคมออนไลน์ลักษณะการใช้สื่อออนไลน์คือ ใช้สนทนากับเพื่อน โพสต์รูป โพสต์คลิปวิดีโอ วิธีการคุกคามทางสื่อออนไลน์ของนักศึกษาพบว่า เคยถูกโพสต์ภาพ หรือคลิปวิดีโอ ขณะคุกคามทำให้ตนรู้สึกอับอายต่อสังคมรอบข้างกลุ่มที่ถูกคุกคามมาก จะถูกโพสต์ภาพความสัมพันธ์ระหว่างตนกับแฟน หรือภาพในอดีตของตนเองที่น่าอับอาย ทำให้เหยื่อเสียชื่อเสียงและต้องการแก้แค้นเหยื่อ วิธีการคุกคามทางสื่อออนไลน์พบว่ากลุ่ม ที่ถูก คุกคามรุนแรงน้อยใช้การโพสต์ประจาน ภาพถ่าย หรือคลิปวิดีโอในลักษณะที่ทำให้เหยื่อเกิดความอับอาย แตกต่างกับกลุ่มคุกคามความรุนแรงมากที่โพสต์ประจานในลักษณะข่มขู่ให้ได้รับความเดือดร้อนโดยตรง วัตถุประสงค์ในการคุกคามทางสื่อออนไลน์พบว่า ส่วนใหญ่มีวัตถุประสงค์เพื่อความสนุกสนาน ความสนใจ ทำให้เหยื่ออับอายเสื่อมเสียชื่อเสียงในสังคม ส่วนผลกระทบจากการคุกคามทางสื่อออนไลน์พบว่ามีทรัพย์สินได้รับความเสียหายเกิดความหวาดระแวง รู้สึกเสียใจ ทำร้ายร่างกายตนเองของเหยื่อทำร้ายผู้คุกคาม ผลกระทบต่อสังคม เช่น ถูกสังคมรอบข้างรังเกียจ ได้รับความกดดันจากครอบครัวเกิดปัญหาในครอบครัว

ข้อเสนอแนะ

1. ควรมีการศึกษาเชิงคุณภาพ โดยการสัมภาษณ์ เชิงลึก (In-Depth Interview) หรือการสนทนากลุ่ม (Focus Group) เพื่อให้ได้ข้อมูลเพิ่มเติมในประเด็นที่ศึกษา
2. การตระหนักรู้เท่าทันภัยคุกคามในการใช้สื่อออนไลน์ควรมีการระบุดำถามที่ชัดเจนขึ้น โดยอาจจะบุตามสื่อประเภทของเนื้อหา หรือลักษณะของการกลั่นแกล้งกัน บนโลกออนไลน์ (Cyberbullying)
3. ควรมีการศึกษากับกลุ่มตัวอย่างกลุ่มอื่น เช่น กลุ่มที่อยู่ระหว่างชั้นประถมศึกษาจนถึงมัธยมศึกษา ตอนต้น หรือกลุ่มตัวอย่างในช่วงอายุเดียวกันแต่อยู่ใน ภูมิภาคอื่นๆ เพิ่มเติม

เอกสารอ้างอิง

- บาร์เมซซูร์ ดวงเพชร. (2559). *การคุกคามทางสื่อออนไลน์ต่อนักศึกษาระดับอุดมศึกษาในจังหวัดเชียงใหม่* รายงานการค้นคว้าอิสระปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการสื่อสารดิจิทัล, บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยแม่โจ้.
- จิรศักดิ์ ภูมิเจริญ. (2556). *เอกสารประกอบการเรียนการสอนวิชา 400-13-01 เทคโนโลยีสารสนเทศบูรณาการ (integrated information technology)*.
- ธวัชชัย แม่นคร. (2562). *กลยุทธ์การนำเสนอสารของเฟซบุ๊กแฟนเพจบริษัททัวร์ชั้นนำของประเทศไทย* (วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

- รัชชชิตา โพธิ์พิทักษ์กุล. (2550). *มาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับการคุกคามทางอินเทอร์เน็ต* (ออนไลน์). สารนิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต, บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยกรุงเทพ
- จุฑารัตน์ ศรารณะวงศ์. (2558). *แนวทางการใช้สื่อสังคมออนไลน์กับงานประชาสัมพันธ์. วารสารวิจัย สยามทอสมุดประเทศไทย, 8(2), 55-69.*
- คณาธิป ทองรวีวงศ์. (2555). *กฎหมายเกี่ยวกับการสื่อสารมวลชน.* กรุงเทพฯ: นิตยธรรม.
- ฤทธิ อินทรารุช. (2560). *โลกไซเบอร์กับความมั่นคงของชาติ.*
- ประสาธ อิศรปริดา. (2252). Rokeach, 1968 *จิตวิทยาการเรียนรู้กับการสอน.* กรุงเทพฯ : กราฟิค อาร์ต.
- ทองศักดิ์ ประสบกิตติคุณ. (2534). *การประเมินค่าความตระหนักในปัญหาสิ่งแวดล้อม ของนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 จังหวัดตราด.* กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- ปราการณมายากร. (2548). *เมื่อลูกติดเกม คู่มือพ่อแม่แก้ไขปัญหาลูกติดเกมออนไลน์.* กรุงเทพฯ: ซีเอ็ดยูเคชั่น.
- ภัทริกา วงศ์อนันต์นนท์. (2557). “พฤติกรรมการใช้อินเทอร์เน็ตของเด็กและเยาวชน”.
- เปรมฤดีบุญตามช่วย. (2550). *การตกเป็นเหยื่อจากการคุกคามทางอินเทอร์เน็ต: ศึกษากรณีผู้ใช้โปรแกรมสนทนา ทางอินเทอร์เน็ต. วิทยานิพนธ์หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาอาชีววิทยาและงานยุติธรรม.* กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยมหิดล.
- Ruampum, K. (2015). The Role of Thai Higher Education Institutions to Create Media Literacy in Thai Society. *Dhurakij Pundit Communication Arts Journal, 9(1), 79-99.*
- Yimprasert, U, Paladkong, N. & Sirumpankul, A. (2016). Benefits and Application of Media Literacy: A Case Student of a Private Higher Education Institution. *Panyapiwat Journal, 8(2), 183-195.*
- Yenjabok, P. (2015). *Media Literacy of Thai Children: Wise, Intelligence Selective.* Bangkok: Culture Surveillance Bureau Office of the Permanent Secretary.
- Rusmeeviengchai, A. (2013). *Advertising Media Literacy of secondary students in Chumchon Prachathipat Wittayakhan School.* Research Project, Faculty of Journalism and Mass Communication, Thammasat University.
- Kaplan, A. M., & Haenlein, M. (2010). Users of the world, unite! The challenges and opportunities of social media. *Business Horizons, 53, 59-68.*
- Vijitbunyarak, P. (2011). Susangkhom online: suhseng anakhhot [social media: Future Media]. *Executive Journal, 31(4), 99-103.*
- World internet users' statistics, (2020). *สถิติและพฤติกรรมผู้ใช้งาน Internet Q1 ปี (2020) ทั่วโลก (รวมประเทศไทย).* (ออนไลน์). จาก: <https://www.twfdigital.com/blog/2020/02/global-digital-usage-stat-q1-2020>.
- Pratkanis, A.P., Breckler, S.J., & Greenwald, A.G. (1989). *Attitude Structure and Function.* New York: Lawrence Erlbaum Association.

แนวทางการปรับปรุงอาคารวิศวกรรมก่อสร้าง (อาคาร 8) ณ เขตพื้นที่อุเทนถวาย เพื่อบำรุงรักษาคุณภาพของอาคารและรองรับความต้องการใช้สอยพื้นที่เพิ่มเติม ภายใต้แนวคิดการรักษารูปลักษณ์ดั้งเดิมของอาคารที่มีคุณค่าทางประวัติศาสตร์

The Renovation of the Construction Engineering Building in Uthenthawai Campus, To Maintain the Building's Physical Condition and Accommodate Additional Space Needs, Under the Concept of Preserving the Original Appearance of the Historical Building

ศักดิ์ดา สันธนะวิทย์^{1*} นราธิป ทับทัน¹ ทองพูล ทาสีเพชร¹ ภาวดี บุญรอดอยู่¹ จริญญาศักดิ์ จารุธีรนาท¹ วุฒิกร แก้วเงินลาด¹ สิปปกร พรหมปั้น² เขาวนวิศ อรรถานที³ ฐาปนีย์ พันธุ์เพชร⁴ พิชยา เจริญสุขใส⁴ ชยภัทร บำรุงธรรม⁵ วิสิฐ กวณะปานิก⁴ ปริญญา คงเจริญ⁴ ชัยวัฒน์ ภัคทีสุวรรณ⁴ พรพรรณ วรรณวิเศษ⁴ ธรรม์ณัฐ บุญรอด⁴

Sakda Santanawit^{1*} Narathip Thubthun¹ Thongpoon Thaseepetch¹ Pavadee Boonrodyoo¹ Jaroonsak Jarudhiranart¹ Wutikorn Khawngernlard¹ Sippakorn Phompan² Chaowat Autthanit³ Thapanee Panpet⁴ Phitchaya Charoensuksai⁴ Chayapat Bumrungtham⁵ Wisit Kawayapanik⁴ Parinya Kongchareon⁴ Chaiwat Pakdeesuwan⁴ Pornpan Wanwised⁴ Tunnut Boonrawd⁴

¹อาจารย์ประจำคณะวิศวกรรมศาสตร์และสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลตะวันออก
Lecturer of Faculty of Engineering and Architecture, Rajamangala University of Technology Tawan-ok

*Corresponding author e-mail: sakda_sa@rmutto.ac.th โทร. 08 0771 4771

²ผู้อำนวยการศูนย์สนับสนุนวิจัยและทดสอบวัสดุวิศวกรรม มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลตะวันออก
Director of The Center for Research support and Engineering material testing, Rajamangala University of Technology Tawan-ok

³อาจารย์ประจำคณะวิศวกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร

Lecturer of Faculty of Engineering, Rajamangala University of Technology Phra Nakhon

⁴ผู้ประกอบการและนักพัฒนาโครงการอสังหาริมทรัพย์ บริษัท เอริก้า แอสเสท จำกัด

Real Estate Developer of ARIKA ASSET Co.,Ltd.

⁵สถาปนิกอาวุโส บริษัท แปลงกาย จำกัด

Senior Architect of PLANG GUY Co.,Ltd.

บทคัดย่อ

บทความนี้มีจุดประสงค์เพื่อนำเสนอแนวคิดและผลงานการปรับปรุงอาคาร 8 (อาคารวิศวกรรมก่อสร้าง) ซึ่งตั้งอยู่ ณ เขตพื้นที่อุเทนถวาย สำหรับตอบสนองความต้องการพื้นที่ใช้งานเพิ่มเติมและแก้ไขปัญหาหลังคาชำรุดเสียหาย โดยพิจารณาถึงคุณค่าความสำคัญของอาคารข้างต้นในฐานะอาคารทางประวัติศาสตร์ของสถาบันการศึกษาด้านวิชาชีพช่างก่อสร้าง วิธีการดำเนินงาน ใช้กระบวนการประเมินเพื่อยืนยันคุณค่าทางสถาปัตยกรรม ทบทวนแนวคิดการจัดการมรดกทางสถาปัตยกรรม ผนวกกับกระบวนการสำรวจสภาพปัจจุบันของอาคาร รั้ววัด เขียนแบบ ประมวลผลวิเคราะห์ข้อมูล พิจารณาทางเลือก สังเคราะห์ข้อมูลและเชื่อมโยงสู่กระบวนการออกแบบ เพื่อเสนอแนะแนวทางการปรับปรุงพื้นที่ใช้สอยและซ่อมแซมอาคาร ผลการดำเนินงาน ได้นำไปสู่ข้อเสนอแนะการปรับเปลี่ยนพื้นที่ใช้สอยภายในตามความจำเป็น และการซ่อมแซมบำรุงรักษาคุณภาพ ตลอดจนคำนึงถึงการคงรูปทรงภายนอกของอาคารเอาไว้ให้มากที่สุด เพื่อรักษาบูรณภาพดั้งเดิมของอาคารทางประวัติศาสตร์ ซึ่งสามารถตอบสนองวัตถุประสงค์การใช้สอยในปัจจุบัน และตอบโจทย์การบำรุงรักษาคุณภาพและลดปัจจัยในการเสื่อมสภาพของอาคาร รวมถึงสามารถรักษาบูรณภาพดั้งเดิมของอาคารทางประวัติศาสตร์เอาไว้ในระดับที่ไม่ส่งผลกระทบต่อการใช้สอยทางสายตาผ่านมุมมองภายนอกอาคาร

คำสำคัญ: ปรับปรุงอาคาร; โรงฝึกงาน; สถาปัตยกรรมโมเดิร์น; อาคารทางประวัติศาสตร์; อุเทนถวาย

ABSTRACT

This article presents the concept and work involved in the renovation of Building No. 8 (the Construction Engineering Building) located on the Uthenthawai Campus. The renovation aims to create additional usable space and address roof damage while preserving the building's historical significance within an institution of vocational education in construction engineering. The methodology involved a process of evaluation to confirm the architectural value, reviewing the concepts of architectural heritage management, along with the process of surveying the current condition of the building, cadastral surveying, drawing, processing and analyzing data, considering alternatives, synthesizing information, and linking it to the design process. The goal was to develop recommendations for improving usable space and repairing the building. The results led to the proposals for modifying the interior space as necessary and for physical repairs and maintenance. These efforts aimed to maintain the building's original appearance as much as possible, preserving its historical integrity. The recommendations were designed to meet current functional needs, address physical maintenance, and reduce factors contributing to the deterioration of the building. Additionally, they aimed to preserve the original integrity of the historical building to the extent that it does not significantly impact the visual perception from an external viewpoint.

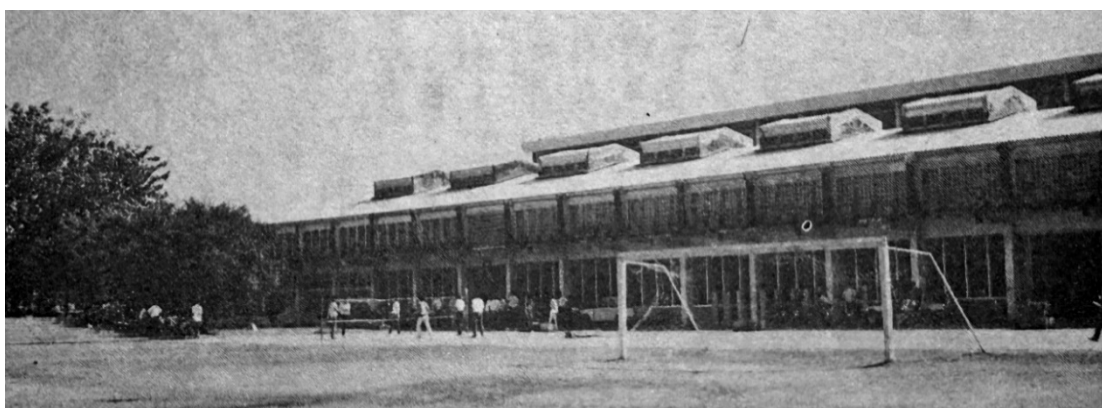
Keywords: Building Renovation; Workshop; Modern Architecture; Historical Building; Uthenthawai

บทนำ

“อาคาร 8” หรือ “อาคารวิศวกรรมก่อสร้าง” คณะวิศวกรรมศาสตร์และสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลตะวันออก เขตพื้นที่อุเทนถวาย แต่เดิมคือ “โรงฝึกงานช่างปูนและคอนกรีต” ของโรงเรียนช่างก่อสร้างอุเทนถวาย เป็นอาคารโรงฝึกงานที่ได้มาตรฐาน ซึ่งสร้างขึ้นสำหรับใช้ฝึกงานช่างปูนและคอนกรีตของสาขาวิชาวิศวกรรมก่อสร้าง ในช่วงเวลาที่สถาบันข้างต้นกำลังขยายตัว อาคารดังกล่าวก่อสร้างแล้วเสร็จและเปิดใช้งานในปี พ.ศ. 2514 โดยเมื่อแรกสร้าง อาคารหลังนี้มีความโดดเด่นและมีขนาดใหญ่โต ด้วยขนาดความกว้าง 15.5 เมตร ยาว 130 เมตรเศษ และมีพื้นที่ใช้สอยมากกว่า 2,000 ตารางเมตร (วิทยาเขตอุเทนถวาย, 2527) อย่างไรก็ตาม หลังจากเปิดใช้อาคารราว 20 ปี ได้มีการรื้ออาคารทางฝั่งทิศใต้ออกไป เพื่อใช้พื้นที่บริเวณนั้นปลูกสร้างอาคารสูง 5 ชั้น (ปัจจุบันคือ อาคาร 7) ส่งผลให้อาคาร 8 ส่วนที่หลงเหลืออยู่มีความยาวเพียง 60 เมตรเศษ นอกเหนือจากความยาวของอาคารที่ลดลงแล้ว องค์ประกอบทางสถาปัตยกรรมโดยรวมยังมีความสอดคล้องกับภาพถ่ายอาคารเมื่อแรกสร้าง กล่าวคือ เป็นอาคารคอนกรีตเสริมเหล็ก สูง 2 ชั้น หลังคาทรงจั่ว มีองค์ประกอบเป็นรูปทรงทางเรขาคณิต และมุ่งเน้นประโยชน์ใช้สอยเป็นสำคัญ รวมถึงมีการออกแบบช่องแสงและการถ่ายเทอากาศภายในอาคารได้อย่างสอดคล้องกับสภาพภูมิอากาศ (ดังรูปที่ 1 และ 2) องค์ประกอบข้างต้น สัมพันธ์กับคุณลักษณะสำคัญของงานสถาปัตยกรรมโมเดิร์น (Modern Architecture; สถาปัตยกรรมสมัยใหม่; สถาปัตยกรรมนวยุค) อ้างอิงจากคุณลักษณะซึ่งเป็นสิ่งปลูกสร้างที่มีพื้นฐานแนวคิดแบบเหตุผลนิยม (Rationalism) ไม่ยึดติดหรือลอกเลียนรูปแบบทางประเพณี ใช้รูปทรง สัดส่วน

และองค์ประกอบของอาคารที่เรียบง่ายตรงประโยชน์ใช้สอย ปฏิเสธสิ่งประดับประดาและการตกแต่งที่ฟุ่มเฟือย ใช้วัสดุก่อสร้างจากกระบวนการอุตสาหกรรมเป็นหลัก นิยมใช้รูปทรงทางเรขาคณิตและองค์ประกอบอาคารที่ซ้ำกัน และมีคำแนะนำเสนอสุนทรียภาพด้วยความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีหรือระบบอุตสาหกรรม (สำนักงานราชบัณฑิตยสภา, 2559) นอกจากนี้ การก่อสร้างอาคารดังกล่าว ยังอยู่ในช่วงขอบเขตเวลาระหว่างทศวรรษ 2470 ถึงช่วงต้นของทศวรรษ 2530 ซึ่งเป็นช่วงเวลาที่กระแสแนวคิดสถาปัตยกรรมโมเดิร์นกำลังได้รับความนิยมในประเทศไทย (วิมลสิทธิ์ หรยางกูร และคณะ, 2536; ผุสดี ทิพทัส, 2539; สุภาวดี รัตนมาศ, 2557; Chang, JH. and Tajudeen, T., 2019) ดังนั้น เมื่ออ้างอิงจาก “คุณลักษณะสำคัญทางสถาปัตยกรรม” และ “ช่วงเวลาในการก่อสร้าง” ซึ่งใช้เป็นเกณฑ์ในการบ่งชี้งานสถาปัตยกรรมโมเดิร์นสมัยคริสต์ศตวรรษที่ 20 (นราธิป ทัพบัน และคณะ, 2564) สามารถบ่งชี้และยืนยันรูปแบบทางสถาปัตยกรรมของอาคาร 8 ในฐานะ “สถาปัตยกรรมโมเดิร์น” ที่สะท้อนลักษณะเฉพาะของยุคสมัยอันเป็นจิตวิญญาณของช่วงเวลาที่การอุตสาหกรรมมีความเจริญรุ่งเรือง (Spirit of Machine Age) ซึ่งสมควรได้รับการจัดการอาคารอย่างระมัดระวังในฐานะมรดกทางสถาปัตยกรรม รวมถึงเป็นอาคารที่มีความสำคัญทางประวัติศาสตร์และมีคุณค่าต่อความทรงจำของโรงเรียนช่างก่อสร้างอุเทนถวาย ซึ่งเป็นสถาบันการศึกษาด้านวิชาชีพช่างก่อสร้างที่เก่าแก่แห่งหนึ่งของประเทศไทย

รูปที่ 1 ภาพถ่าย “โรงฝึกงานช่างปูนและคอนกรีต” แผนกช่างก่อสร้าง โรงเรียนช่างก่อสร้างอุเทนถวาย เมื่อปี พ.ศ.2524 ปัจจุบันคือ “อาคาร 8 (อาคารวิศวกรรมก่อสร้าง)” มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลตะวันออก เขตพื้นที่อุเทนถวาย
ที่มา: วิทยาเขตอุเทนถวาย, 2527

อย่างไรก็ดี หลังจากอาคารดังกล่าวถูกใช้งานอย่างต่อเนื่องยาวนานร่วม 5 ทศวรรษ ได้ประสบปัญหาวัสดุเสื่อมสภาพจนกระทบต่อการใช้งานอย่างชัดเจน หลังคาเสียหาย กันสาดมีความชื้นสูง และพื้นที่ใช้งานไม่สอดคล้องกับการใช้สอยในปัจจุบันได้อย่างเต็มที่ ส่งผลให้หน่วยงานผู้ครอบครองมีความต้องการปรับเปลี่ยนพื้นที่ใช้งานตามความต้องการในปัจจุบัน ประกอบกับสภาพแวดล้อมโดยรอบอาคารเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ไม่เอื้อต่อการบำรุงรักษาคุณภาพของอาคารดั้งเดิม จึงสมควรปรับปรุงอาคารดังกล่าวเพื่อให้สอดคล้องกับการใช้งานและบริบทสภาพแวดล้อมปัจจุบัน ในขณะเดียวกัน ได้มีกระแสเรียกร้องให้คำนึงถึงการธำรงรักษารูปลักษณ์โดยรวมของอาคารที่มีคุณค่าทางประวัติศาสตร์แห่งนี้เอาไว้ ตัวแปรและสถานการณ์เหล่านี้ถือเป็นความท้าทายต่อการจัดการและปรับปรุงอาคารเก่า ซึ่งยังมีการใช้งานอยู่ในปัจจุบัน และถือเป็นกรณีศึกษาที่เป็นประโยชน์ต่อการพิจารณาทางเลือกในการปรับปรุงอาคารอื่น ๆ ต่อไป

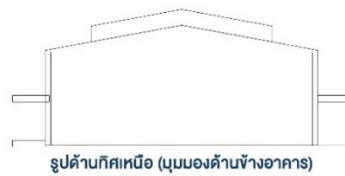

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อนำเสนอแนวคิดและผลงานการปรับปรุงอาคาร 8 (อาคารวิศวกรรมก่อสร้าง) ณ เขตพื้นที่อุเทนถวาย กรุงเทพฯ ตามเป้าหมายปรับปรุงพื้นที่ใช้สอยและซ่อมแซมอาคาร ภายใต้ข้อจำกัดด้านงบประมาณ และความต้องการรักษาบูรณภาพดั้งเดิมทางสถาปัตยกรรม โดยมุ่งรักษารูปลักษณ์โดยรวมของอาคารเอาไว้ภายใต้บริบทการใช้งาน

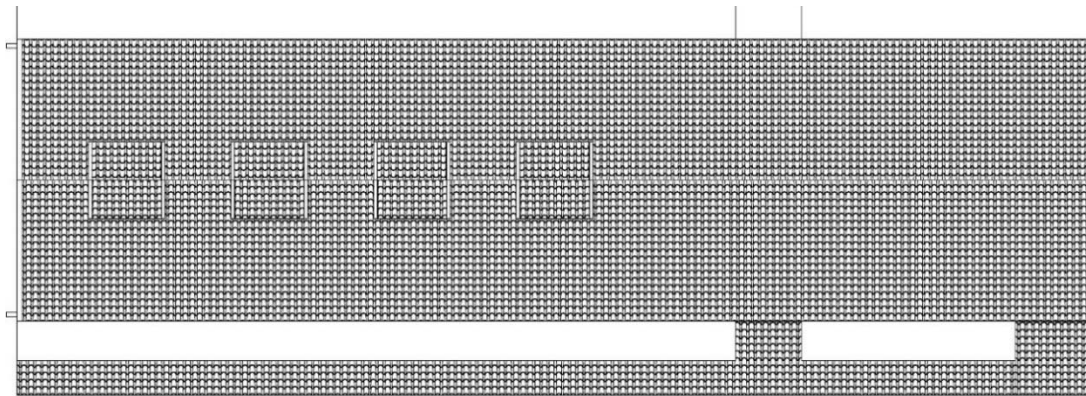
รูปแบบและลักษณะทางสถาปัตยกรรมของอาคาร 8 ก่อนดำเนินการปรับปรุง

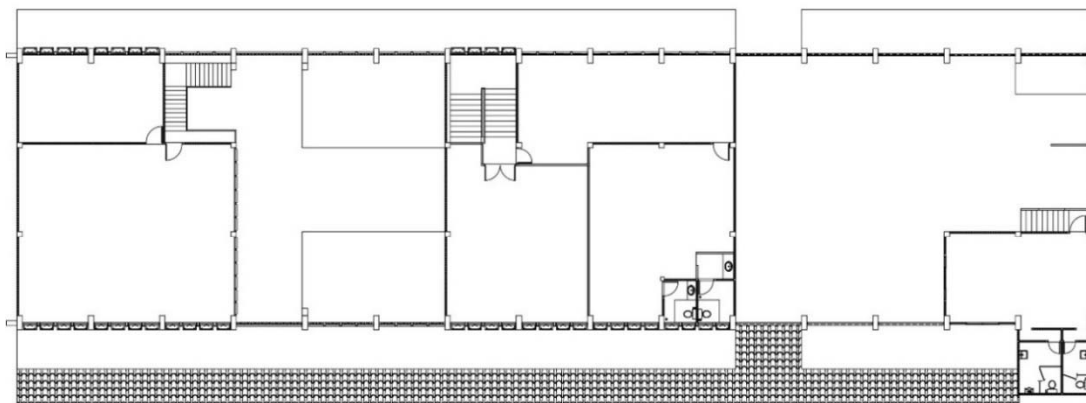
รูปที่ 2 ภาพจำลองทัศนียภาพของอาคาร 8 (มุมมองจากทิศตะวันตกเฉียงใต้ - ด้านหน้าอาคาร)

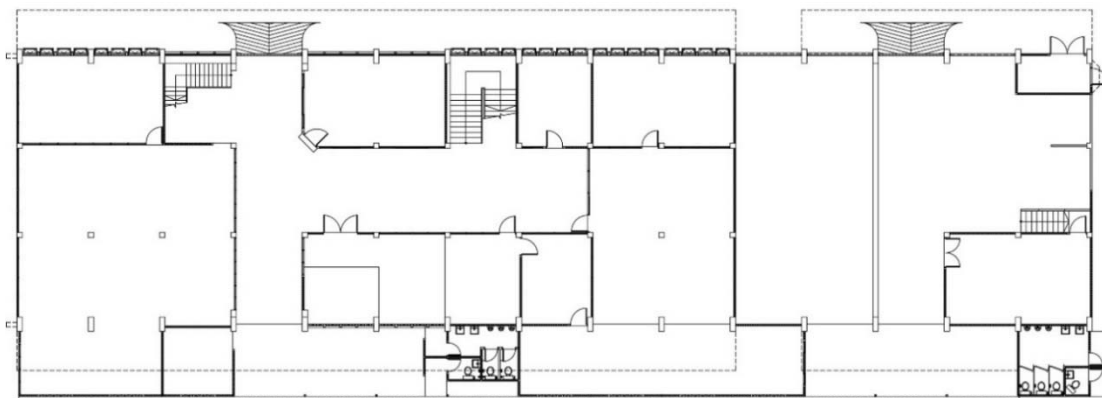
รูปที่ 3 ภาพจำลองรูปด้านของอาคาร 8

ผนังหลังคา

ผังพื้นที่บน

ผังพื้นที่ล่าง

ทิศเหนือ 0 1 5 10 m

รูปที่ 4 ผังพื้นและผังหลังคาของอาคาร 8

อาคาร 8 เป็นอาคารทรงโรงงาน สูง 2 ชั้น ใช้วัสดุก่อสร้างจากกระเบื้องการอุตสาหกรรมเป็นหลัก โครงสร้างคอนกรีตเสริมเหล็ก ผนังก่ออิฐมอญไม่ฉาบปูน (โชว์แนวก่ออิฐ) และบางส่วนเป็นผนังก่ออิฐมอญฉาบปูน หลังคาเป็นทรงจั่วที่มีความลาดชันต่ำ (ลาดชันประมาณ 10.5 องศา) โครงหลังคาเหล็ก มุงกระเบื้องลอน เนื่องด้วยหลังคามีแนวชายคาเสมอกับระยะผนังและผังพื้นอาคารเป็นรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้า ส่งผลให้อาคารมีมุมมองเชิงปริมาตรเป็นลักษณะ “ทรงกล่อง” ซึ่งเป็นรูปทรงสัดส่วน และองค์ประกอบของอาคารที่เรียบง่ายตรงประโยชน์ใช้สอย หลังคาบางช่วงยกกระดืบขึ้น

สำหรับเปิดช่องแสงและถ่ายเทอากาศ และมีก้านเสาตอมกรีตเสริมเหล็กยื่นปกคลุมทางเดินตลอดแนว ด้านยาวของอาคาร ลักษณะทางโครงสร้างของก้านเสามีทั้งแบบคานปลายยื่น (Cantilever Beam) และคานแขวน (Overhanging Beam) สัมพันธ์กับการแสดงสุนทรียภาพของอาคารด้วยความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีโครงสร้าง ตามคุณลักษณะของงานสถาปัตยกรรมโมเดิร์นซึ่งกำลังได้รับความนิยในประเทศไทย ณ ช่วงเวลาที่ก่อสร้างอาคารนี้ สำหรับรูปแบบและองค์ประกอบของอาคาร แสดงไว้ดังรูปที่ 2 - 4

การประเมินคุณค่าเบื้องต้น

อาคาร 8 มีคุณลักษณะของงานสถาปัตยกรรมโมเดิร์นสมัยคริสต์ศตวรรษที่ 20 และเป็นมรดกทางสถาปัตยกรรมที่มีความสำคัญทางประวัติศาสตร์และมีคุณค่าต่อความทรงจำของโรงเรียนช่างก่อสร้างอุเทนถวาย การประมวลและวิเคราะห์ข้อมูลทางสถาปัตยกรรม สามารถระบุคุณค่าของมรดกวัฒนธรรมตามสาระในกฎบัตร Burra Charter 1999 ซึ่งประกอบด้วยคุณค่า 4 ด้าน (Australia ICOMOS, 2000) ได้ดังนี้

1. คุณค่าทางด้านประวัติศาสตร์ (Historical significance) อาคารนี้เป็นตัวแทนหนึ่งของงานสถาปัตยกรรมโมเดิร์นศตวรรษที่ 20 ของไทย และเป็นอาคารที่เกี่ยวข้องกับประวัติศาสตร์การเรียนการสอนวิชาซีพช่างก่อสร้างของ “โรงเรียนช่างก่อสร้างอุเทนถวาย” ซึ่งมีฐานะเป็นโรงเรียนช่างก่อสร้าง (แบบสมัยใหม่) แห่งแรกของประเทศไทย

2. คุณค่าด้านสุนทรียศาสตร์หรือความงาม (Aesthetic Significance) อาคารนี้เป็นงานสถาปัตยกรรมที่นำเสนอสุนทรียภาพด้วยความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีทางโครงสร้างและระบบการก่อสร้างทางอุตสาหกรรม ผ่านรูปทรงอาคารที่เรียบง่ายตรงประโยชน์ใช้สอย ปฏิเสธสิ่งประดับประดาและการตกแต่งที่ฟุ่มเฟือย รวมถึงใช้องค์ประกอบของอาคาร เช่น ผนังก่ออิฐโชว์แนว การยกระดับหลังคาสำหรับเปิดช่องแสงและถ่ายเทอากาศ การใช้เทคนิคคานปลายยื่น (Cantilever Beam) และคานแขวน (Overhanging Beam) นำเสนอความงามภายใต้อุดมคติของสถาปัตยกรรมโมเดิร์น ตามแนวคิดแบบเหตุผลนิยม (Rationalism)

3. คุณค่าด้านสังคม (Social Significance) อาคารนี้เกี่ยวข้องกับประสบการณ์การศึกษา/ฝึกงานของบุคคลซึ่งมีชื่อเสียงในวงการวิชาชีพช่างก่อสร้างของไทย และเป็นมรดกความทรงจำของสถาบัน รวมถึงเป็นมรดกทางสถาปัตยกรรมซึ่งสะท้อนจิตวิญญาณของช่วงเวลาที่การอุตสาหกรรมมีความเจริญรุ่งเรือง (Spirit of Machine Age)

4. คุณค่าด้านวิทยาศาสตร์ (Scientific Significance) อาคารนี้เป็นกรณีตัวอย่างสำหรับใช้ศึกษาเรียนรู้ลักษณะทางสถาปัตยกรรม เทคโนโลยีทางโครงสร้าง เทคนิคการก่อสร้าง และวัสดุอาคารของยุคสมัยหนึ่ง

สภาพปัญหาที่เกิดขึ้น

การสำรวจทางกายภาพ พบว่า อาคารดังกล่าวประสบปัญหาวัสดุเสื่อมสภาพและมีความชื้นสะสม โดยเฉพาะในส่วนก้านเสาตอมกรีตเสริมเหล็กและวัสดุผนังหลังคาที่ตากแดดฝนมายาวนาน ซึ่งส่งกระทบต่อการบำรุงรักษาอาคารในระยะยาว รวมถึงบริเวณที่ดินข้างเคียงซึ่งชิดกับพื้นที่ด้านหลังอาคาร มีต้นไม้เติบโตสูงเป็นปัจจัยสะสมเสี่ยงทางสภาพแวดล้อม (บริเวณดังกล่าวเคยมีต้นไม้หักและสร้างความเสียหายให้แก่ส่วนหลังคามาก่อน)

สำหรับด้านการใช้สอยพื้นที่ อาคารประสบปัญหาจำนวนสุขาไม่เพียงพอต่อการใช้งานในปัจจุบันและขาดแคลนห้องอาบน้ำของนักศึกษาสำหรับรองรับการใช้สอยหลังฝึกงาน

แนวคิดการจัดการมรดกสถาปัตยกรรม

การดำเนินงานใช้กรอบแนวคิดการจัดการมรดกทางวัฒนธรรม (Cultural Heritage Management) การบริหารจัดการแหล่งมรดกสถาปัตยกรรมมีแนวทางปฏิบัติที่หลากหลาย แต่มักจะมีจุดประสงค์โดยรวมไปในทางเดียวกันคือ มุ่งรักษาคุณค่าและความสำคัญของแหล่งมรดกภายใต้การจัดการที่เหมาะสม (ปิ่นรัชฎ์ กาญจนะจฤติ, 2552) แนวปฏิบัติข้างต้นเป็นกรอบแนวคิดในการจัดการอย่างระมัดระวัง โดยคำนึงถึงความสมดุลระหว่างการพัฒนาหรือการเปลี่ยนแปลงที่มีอาจหลีกเลี่ยงได้กับความจำเป็นในการรักษาคุณค่าและลักษณะเฉพาะทางสถาปัตยกรรม

อย่างไรก็ดี เนื่องด้วยอาคารนี้มิได้ถูกขึ้นทะเบียนเป็น “โบราณสถาน” ตามพระราชบัญญัติโบราณสถาน โบราณวัตถุ ศิลปวัตถุและพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พ.ศ. 2504 ดังนั้น การพิจารณาปรับปรุงอาคารนี้ จึงคำนึงถึงเจตจำนงในการจัดการอาคารที่มีคุณค่าทางประวัติศาสตร์ของสถาบันฯ ตามหลักการจัดการมรดกทางวัฒนธรรมอย่างยืดหยุ่น ซึ่งนอกเหนือข้อกำหนดที่เข้มงวดตามหลักการจัดการโบราณสถาน ผนวกกับการพิจารณาถึงความต้องการใช้สอยพื้นที่ในบริบทปัจจุบันที่ขาดแคลนห้องสุขาและห้องอาบน้ำในกิจกรรมฝึกงาน การแก้ปัญหาทางกายภาพที่ส่งผลกระทบต่อการเสื่อมสภาพอาคาร และความเป็นไปได้ในการปฏิบัติงาน รวมถึงข้อจำกัดด้านงบประมาณ

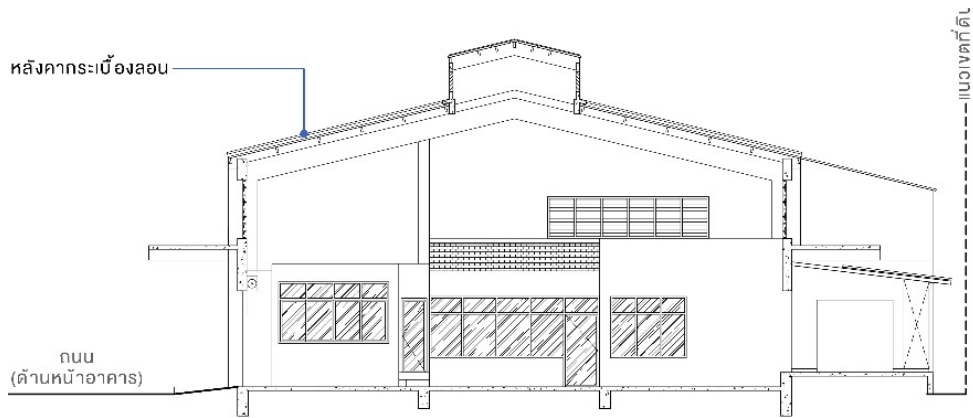
การพัฒนาทางเลือกในการปรับปรุงอาคาร

การดำเนินงานใช้วิธีการเก็บข้อมูลสภาพปัจจุบันของอาคารด้วยการรังวัดและเขียนแบบประมวลรูปแบบและเอกลักษณ์ทางสถาปัตยกรรม วิเคราะห์สภาพปัญหาและความต้องการสังเคราะห์ข้อมูลและเสนอแนะแนวทางปรับปรุงโดยใช้กระบวนการออกแบบ ทดลองขึ้นรูปทรงสามมิติ เพื่อประเมินมุมมองอาคารที่เกิดขึ้นจากการปรับปรุง เขียนแบบและรายการประกอบแบบปรับปรุงอาคาร ดำเนินการปรับปรุง และประเมินผลการปรับปรุง

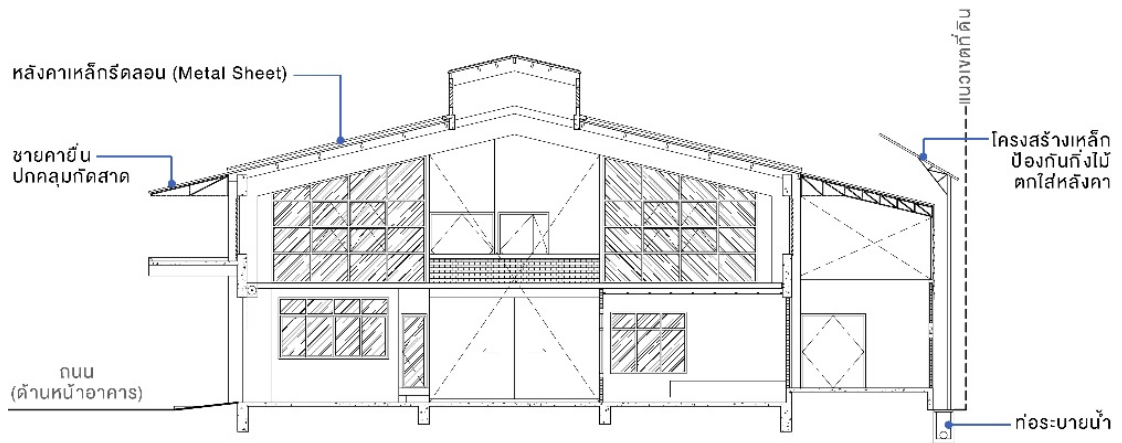
การสังเคราะห์ข้อมูลเพื่อนำเสนอทางเลือกในการปรับปรุงอาคาร พิจารณาจากสภาพปัญหาทางกายภาพที่เกิดขึ้น ความต้องการใช้สอยพื้นที่ และเป้าหมายการรักษาบูรณภาพดั้งเดิมของอาคารทางประวัติศาสตร์เอาไว้ให้มากที่สุด ทั้งนี้ ภายใต้งบประมาณที่จำกัด ได้พิจารณาดำเนินการ 3 ประเด็นสำคัญดังนี้

(ก) การป้องกันปัจจัยที่นำไปสู่การวิบัติและบำรุงรักษาภาพของอาคาร

โดยมุ่งป้องกันการเสื่อมสภาพของกันสาดคอนกรีตเสริมเหล็กและวัสดุผนังหลังคาที่ตากแดดฝนมายาวนาน ลดน้ำหนักบรรทุกของวัสดุผนังหลังคาเพื่อลดภาระทางโครงสร้าง และวางระบบระบายน้ำ รวมถึงป้องกันปัจจัยเสี่ยงทางสภาพแวดล้อมจากทางด้านหลังอาคาร กรณีศึกษาี้ เลือกดำเนินการเปลี่ยนแปลงวัสดุผนังหลังคาที่เสื่อมสภาพและชำรุด จากเดิมมุ่งด้วยกระเบื้องลอนเปลี่ยนเป็น “หลังคาเหล็กกรีดลอน (Metal Sheet)” ซึ่งมีน้ำหนักเบากว่าวัสดุเดิม โดยใช้โครงสร้างหลังคาเก่าและรักษาระดับความลาดชันของหลังคาเอาไว้เช่นเดิม ทั้งนี้ ได้ออกแบบต่อเติมส่วนปลายหลังคาให้มีชายคายยื่นยาวออกไปปกคลุมกันสาดคอนกรีตเสริมเหล็กตลอดแนวด้านยาวของอาคาร เพื่อป้องกันแดดฝนให้แก่พื้นผิวกันสาดที่เริ่มเสื่อมสภาพ รวมถึงช่วยป้องกันแดดฝนให้แก่คอยล์ร้อน (Condenser) ของเครื่องปรับอากาศ ซึ่งจะช่วยยืดอายุการใช้งานและลดการใช้พลังงานในการปรับอากาศได้ และวางระบบท่อระบายน้ำด้านหลังอาคาร รวมถึงต่อเติมโครงสร้างป้องกันกิ่งไม้ตกใส่หลังคาจากที่ดินข้างเคียงซึ่งติดกับด้านหลังอาคาร ดังรูปที่ 5

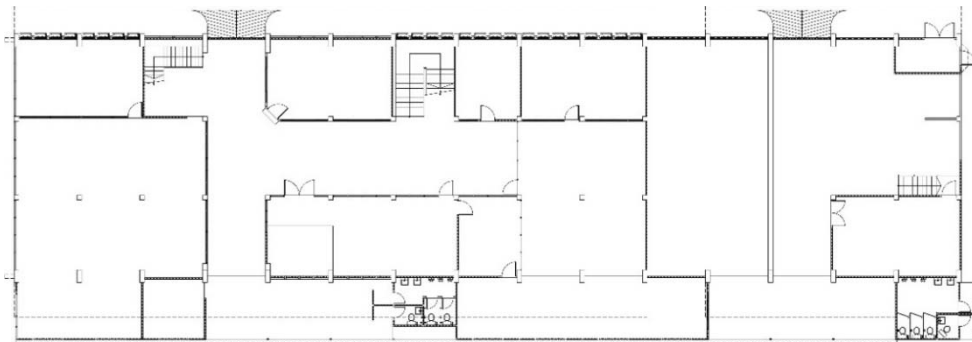
รูปตัดแนวขวาง (ก่อนการปรับปรุง)

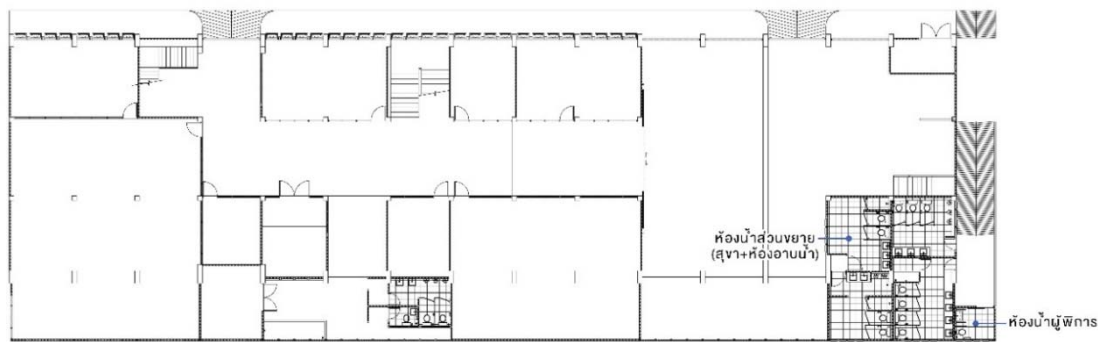
รูปตัดแนวขวาง (หลังการปรับปรุง)

รูปที่ 5 ภาพตัดอาคาร 8 แสดงการปรับปรุงอาคาร

(ข) การปรับปรุงพื้นที่ใช้สอย (เท่าที่จำเป็น) ตามความต้องการใช้สอยในบริบทปัจจุบัน โดยจัดสรรพื้นที่ห้องสุขาและห้องอาบน้ำเพิ่มเติม กรณีศึกษานี้ ได้พิจารณาปรับเปลี่ยนพื้นที่ใช้งานในอาคาร โดยขยายห้องน้ำสำหรับนักศึกษาฝึกงานและเพิ่มห้องอาบน้ำให้เพียงพอต่อความต้องการ บริเวณดังกล่าวอยู่ส่วนในและด้านหลังของอาคาร ซึ่งไม่ส่งผลกระทบต่อมุมมองสำคัญทางด้านหน้า ดังรูปที่ 6

ผังพื้นที่ชั้นล่าง (ก่อนการปรับปรุง)

ผังพื้นที่ชั้นล่าง (หลังการปรับปรุง)

มาตราส่วน 0 1 5 10 m

รูปที่ 6 ผังพื้นที่ชั้นล่าง แสดงการขยายพื้นที่ห้องน้ำสำหรับนักศึกษาฝึกงานและเพิ่มห้องอาบน้ำ

(ค) การคงรูปลักษณะภายนอกของอาคารเอาไว้ให้มากที่สุด

โดยพิจารณาดำเนินการข้อ (ก) และ (ข) ตามกระบวนการออกแบบอย่างระมัดระวัง และคำนึงถึงผลกระทบต่อ การรับรู้ทางสายตาผ่านมุมมองภายนอกอาคาร กรณีศึกษานี้ มีการเปลี่ยนแปลงที่ส่งผลต่อมุมมองภายนอกและด้านหน้าในส่วนหลังคาซึ่งมีชายคายื่นยาวมากขึ้น อย่างไรก็ตาม ทางเลือกนี้เป็นไปตามความจำเป็นภายใต้เป้าหมายป้องกันการเสื่อมสภาพของอาคาร และข้อจำกัดด้านงบประมาณ (ซึ่งไม่เพียงพอในการบูรณะกันสาดคอนกรีตเสริมเหล็กอย่างเต็มรูปแบบ) ภายใต้กระบวนการพิจารณาด้านการออกแบบซึ่งมุ่งให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในระดับที่ไม่ส่งผลกระทบต่อ การรับรู้ทางสายตาผ่านมุมมองภายนอกอาคาร โดยกำหนดให้หลังคาส่วนต่อเติมมีความต่อเนื่องทางรูปร่าง รูปทรง เส้น และระดับความลาดเอียงของหลังคา (ใช้องศาเดิม) รวมถึงใช้องค์ประกอบทางเรขาคณิต ซึ่งสัมพันธ์กับรูปลักษณะโดยรวมของอาคารเดิม ตามหลักการออกแบบแนวทางกลมกลืน (Harmony)

ผลการออกแบบปรับปรุงและอภิปรายผล

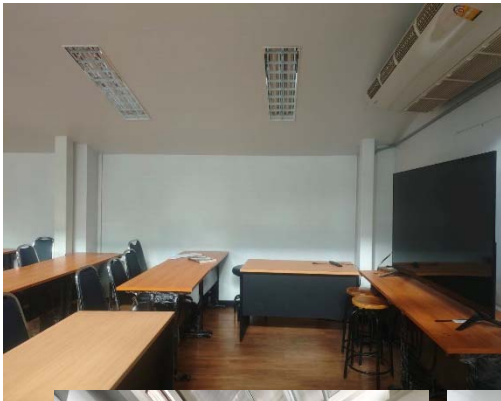
ผลการออกแบบปรับปรุง สามารถแก้ปัญหา 3 ประเด็นหลัก คือ (1) การป้องกันแดดฝนและบำรุงรักษาวัสดุอาคารที่เสื่อมสภาพ (2) เพิ่มเติมพื้นที่สุขาและห้องอาบน้ำตามความต้องการใช้งาน และ (3) สามารถคงรูปลักษณะด้านหน้าของอาคารเอาไว้ในระดับที่ไม่ส่งผลกระทบต่อ การรับรู้ทางสายตาผ่านมุมมองภายนอกอาคาร (ดังรูปที่ 7 และ 8) แนวทางจัดการอาคารของกรณีศึกษานี้ สัมพันธ์กับทางเลือกการออกแบบและตัดสินใจเพื่อหาจุดร่วมกันระหว่างอาคารเก่ากับความ ต้องการใหม่ ในงานศึกษาของ นันทพล จันเงิน (2555) Tienthavorn, T. (2023) และ ทวีต อำไพพรรณ (2550)

รูปที่ 7 ภาพถ่าย “อาคาร 8 (อาคารวิศวกรรมก่อสร้าง)” เมื่อปี พ.ศ. 2557 (ก่อนดำเนินการปรับปรุง)

รูปที่ 8 ภาพถ่ายภายนอก “อาคาร 8 (อาคารวิศวกรรมก่อสร้าง)” เมื่อปี พ.ศ. 2567 (หลังดำเนินการปรับปรุง)

รูปที่ 9 ภาพถ่ายภายใน “อาคาร 8 (อาคารวิศวกรรมก่อสร้าง)” เมื่อปี พ.ศ. 2567
(หลังดำเนินการปรับปรุง)

สรุปผล

กรณีศึกษา นี้ ได้นำเสนอทางเลือกการปรับปรุงและตีความคุณค่าของอาคารทางประวัติศาสตร์ (ซึ่งมิได้มีสถานภาพเป็นโบราณสถาน) เพื่อจัดการอาคารให้สามารถรองรับความต้องการใช้สอยในบริบทปัจจุบันและเป้าหมายการบำรุงรักษาคุณภาพอาคาร ภายใต้ข้อจำกัดด้านงบประมาณ ผลการดำเนินงานข้างต้น ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงรูปลักษณ์ภายนอกอาคารบางส่วน

ตามความจำเป็น ในระดับที่ผู้ดำเนินการพิจารณาว่าไม่ส่งผลกระทบต่อการรับรู้ทางสายตาผ่านมุมมองภายนอกอาคาร โดยอ้างอิงหลักทฤษฎีการออกแบบแนวทางการกลมกลืน ซึ่งสมควรประเมินผลสัมฤทธิ์ของการจัดการอาคารนี้ผ่านการยอมรับ ทักษะคติ หรือการรับรู้ในสังคมวงกว้างในระดับต่อไป

อย่างไรก็ดี แนวคิดและผลงานการปรับปรุงอาคารนี้ นับเป็นกรณีศึกษาหนึ่งซึ่งเป็นประโยชน์สำหรับการเทียบเคียงหรือเรียนรู้ทางเลือก แนวทางการจัดการอาคารเก่าที่มีคุณค่าและยังคงมีการใช้งานอยู่ปัจจุบัน

รายการอ้างอิง

- ทิวดี อำไพพรรณ. (2550). การศึกษาแนวทางการออกแบบศูนย์การเรียนรู้เนื้อหาด้านประวัติศาสตร์ ชุมชน และศิลปวัฒนธรรมในพื้นที่ธนบุรี โดยการปรับประโยชน์ใช้สอยจากอาคารเก่าทรงคุณค่า และบูรณาการส่วนใหม่สถาปัตยกรรม. *Journal of Architectural/Planning Research and Studies (JARS)*, 5(3), 53-67.
- นันทพล จันเงิน. (2555). แนวทางการปรับปรุงและอนุรักษ์อาคารสาธารณะ ในช่วง พ.ศ. 2488-2500: กรณีศึกษาอาคารอำนวยการสถาบันดนตรีกัลยาณีวัฒนา โดยปรับปรุงจากอาคารอำนวยการโรงงานสุรามายี่ขึ้น. *วารสารหน้าจั่ว ว่าด้วยสถาปัตยกรรม การออกแบบ และสภาพแวดล้อม*, 26(ฉบับเดือนกันยายน 2554 - สิงหาคม 2555), 429-461.
- นราธิป ทับทัน, พุกกัน สายด้วง, นิพาภรณ์ แสงสว่าง, ศุภวัฒน์ นามคำ, สายชล ครอบกลาง, พัชรพงษ์ จงจอหอ และ สุภาวดี รัตนมาศ. (2564). *การบูรณาการมรดกทางวัฒนธรรม สถาปัตยกรรมโมเดิร์นศตวรรษที่ 20 ร่วมกับเทคโนโลยีดิจิทัล เพื่อนำร่องสู่การท่องเที่ยววิถีของเมืองอัจฉริยะในเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก (EEC) ประเทศไทย*. รายงานโครงการจัดการความรู้เพื่อการใช้ประโยชน์เชิงชุมชน สังคม ภายใต้โครงการส่งเสริมและสนับสนุนจัดการความรู้การวิจัยเพื่อการใช้ประโยชน์ ประจำปี 2563.
- ปิ่นรัชฎ์ กาญจนนัชชิตติ. (2552). *การอนุรักษ์มรดกสถาปัตยกรรมและชุมชน*. กรุงเทพฯ: ภาควิชาสถาปัตยกรรมศาสตร์ คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- มุสดี ทิพทัส. (2539). *สถาปนิกสยาม พื้นฐาน บทบาท ผลงาน และแนวคิด (พ.ศ. 2475-2537)*. กรุงเทพฯ: สมาคมสถาปนิกสยามในพระบรมราชูปถัมภ์.
- วิทยาเขตอุเทนถวาย. (2527). *อุเทนถวาย'50 หนังสือที่ระลึกงานวันสถาปนาครบ 50 ปี*. กรุงเทพฯ: วิทยาลัยเทคโนโลยีและอาชีวศึกษา วิทยาเขตอุเทนถวาย.
- วิมลสิทธิ์ หรยางกูร, กอบกุล อินทรวิจิตร, สันติ ฉันทวิลาสวงศ์ และวีระ อินพันทัง. (2536). *พัฒนาการแนวความคิดและรูปแบบของงานสถาปัตยกรรม อดีต ปัจจุบันและอนาคต*. กรุงเทพฯ: สมาคมสถาปนิกสยามในพระบรมราชูปถัมภ์.
- สำนักงานราชบัณฑิตยสภา. (2559). *สารานุกรมสถาปัตยกรรมศาสตร์และการก่อสร้าง หมวดประวัติศาสตร์สถาปัตยกรรม ฉบับราชบัณฑิตยสภา*. กรุงเทพฯ: สำนักงานราชบัณฑิตยสภา.
- สุภาวดี รัตนมาศ. (2557). *การจัดตั้งกลุ่มอนุรักษ์งานสถาปัตยกรรมโมเดิร์นในประเทศไทย*. กรุงเทพฯ: สมาคมสถาปนิกสยามในพระบรมราชูปถัมภ์.
- Australia ICOMOS. (2000). *The Burra Charter: The Australia ICOMOS Charter for Places of Cultural Significance 1999 : with Associated Guidelines and Code on the Ethics of Co-existence*. Burwood: Australia ICOMOS.

Chang, JH. and Tajudeen, T. (2019). *Southeast Asia's Modern Architecture*. Singapore: National University of Singapore.

Tienthavorn, T. (2023). The Practical Renovation of a Privately-Owned Wooden House: Case of Khun Prasit's House, Ang Thong Province, Thailand. *Journal of Architectural/Planning Research and Studies (JARS)*, 12(1), 15-33.

คุณลักษณะผู้บริหารท้องถิ่นที่พึงประสงค์: เจตคติในการตัดสินใจเลือกของประชาชน Desirable Characteristics of Local Administrator: The People Attitude for Elective Discussion.

ทวีศักดิ์ แสงสินิล^{1*} ณัฐธัญย์ ประเทืองบริบูรณ์² พฤกษา เครือแสง³
Taweesak Sangsinil^{1*} Nathdanai Pratuangboriboon² Phruaksa Khreusaeng³

^{1*}นักศึกษาลัทธิรัฐประศาสนศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาการบริหารนโยบายและกฎหมายมหาชน มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง
Master of Public Administration, Lampang Rajabhat University

*Corresponding author e-mail: oranolan9781@gmail.com โทร. 095-6984989

²อาจารย์ประจำคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง
Lecturer of Faculty of Humanities and Community Science, Lampang Rajabhat University
e-mail: alek353@hotmail.com โทร. 081-4450890

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อนำเสนอกรอบแนวคิดพฤติกรรมทางการเมืองของผู้บริหารท้องถิ่น คุณลักษณะของผู้บริหารท้องถิ่นที่พึงประสงค์ และเจตคติในการตัดสินใจของประชาชน ผลการศึกษา พบว่า กรอบแนวคิดพฤติกรรมทางการเมืองของผู้บริหารท้องถิ่น ประกอบด้วย ด้านความมุ่งมั่นและความตั้งใจทำงานเพื่อประชาชน ด้านการสร้างความสำเร็จให้ชุมชน ด้านนโยบายการบริหารงานที่ตอบสนองต่อความต้องการของประชาชน และด้านประสบการณ์ทำงานการบริหารในชุมชนท้องถิ่น คุณลักษณะผู้บริหารท้องถิ่น ที่พึงประสงค์ ประกอบด้วย ด้านการมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ ด้านการสร้างแรงบันดาลใจ ด้านการกระตุ้นชาวปัญญา และด้านการคำนึงถึงปัจเจกบุคคล สำหรับเจตคติในการตัดสินใจของประชาชน ประกอบด้วย ด้านคุณสมบัติของผู้สมัคร ด้านวิธีการหาเสียงเลือกตั้ง ด้านพรรคการเมือง และด้านนโยบาย ซึ่งได้มาโดยการวิเคราะห์เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

คำสำคัญ: ผู้บริหารท้องถิ่น; คุณลักษณะที่พึงประสงค์; การตัดสินใจของประชาชน

ABSTRACT

The objective of this article are to present the conceptual framework of research Is desirable characteristics of local administrator and people attitude for elective discussion. In study it was found that the conceptual framework of local political elites' behaviors consisted of components: dedication and intention to work for the benefits of people, local modernization, Administration and responsive policy to meet peoples' needs and Working experience yielding services to communities. Desirable characteristics of local administrator include having influence with ideology, inspiration aspect, Stimulating intelligence and consideration of the individual. As for the decision-making attitude of the people, its consists of the qualifications of applicants, methods for campaigning for elections political party and policy. Obtained by analyzing relevant documents and research.

Keywords: local Administrator; Desirable characteristics; People attitude for elective discussion

บทนำ

การกระจายอำนาจและการปกครองท้องถิ่นเป็นประเด็นสำคัญอย่างหนึ่งที่ได้รับ ความสนใจจากประชาชน เนื่องจากการปกครองแบบรวมศูนย์อำนาจทั้งทางการเมืองและการบริหารงานส่วนกลางของประเทศได้กลายเป็นอุปสรรคสำคัญของการพัฒนาประชาธิปไตยและการตอบสนองความต้องการของประชาชน ในด้านการพัฒนาประชาธิปไตยเห็นได้ชัดว่าประชาธิปไตยในระดับท้องถิ่น เป็นรากฐานสำคัญต่อการพัฒนาประชาธิปไตยระดับชาติ อันเกิดจากความต้องการที่แท้จริงของประชาชนก็มักถูกเพิกเฉยจากส่วนกลาง อีกทั้งส่วนกลางมักมองปัญหาในท้องถิ่นจากมุมมองของ "คนนอกที่อยู่ห่างไกล" โดยขาดความเข้าใจว่าท้องถิ่นต้องการอะไรและการแก้ปัญหาเหมาะสมกับท้องถิ่นจริงหรือไม่ แตกต่างจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่จะใกล้ชิดและเข้าใจความต้องการของประชาชน (วุฒิสภา ต้นไชย, 2560) การกระจายอำนาจเป็นคำที่มีกรกล่าวถึงกันมากคำหนึ่งควบคู่ไปกับการพัฒนาทางการเมือง ไม่ว่าจะในระบอบการเมืองการปกครองแบบใดก็ตาม จนอาจเกิดความสับสนว่า ทำไมประเทศที่มีระบอบการเมืองการปกครองแบบสังคมนิยมจึงมีการกระจายอำนาจเช่นเดียวกับประเทศที่มีระบอบการเมืองการปกครองแบบประชาธิปไตย ดังนั้นจึงจำเป็นต้องเข้าใจก่อนว่าการกระจายอำนาจมีความหมายอย่างไร เพื่อเป็นพื้นฐานในการทำความเข้าใจกับความเกี่ยวข้องกับการพัฒนาการเมืองต่อไป (เศรษฐวัฒน์ โชควรรกุล และวิภาดา ชัยรัตน์, 2566)

ชัยรัตน์ วงศ์กิจรุ่งเรือง (2558) ระบุว่าจากการกระจายอำนาจที่ผ่านมา นั้น สังคมไทยยังขาดความรู้ที่ชัดเจนเกี่ยวกับการกระจายอำนาจ วัฒนธรรมทางการเมืองและความไม่มีเสถียรภาพทางการเมือง ทำให้การกระจายอำนาจไม่มีความชัดเจนและต่อเนื่อง ปัญหาเกี่ยวกับความเป็นอิสระของท้องถิ่น ปัญหาการขาดศักยภาพในการตอบสนองความต้องการที่หลากหลายของประชาชนในท้องถิ่น และการบังคับใช้กฎหมายบางฉบับและความขัดแย้งกันในเนื้อหาของกฎหมายด้วย โดยที่นิภาพรรณ เจริญสันติกุล (2560) กล่าวถึงปัญหาในแง่หนึ่งคือความเหลื่อมล้ำเชิงพื้นที่ที่เกิดขึ้น จึงเป็นผลพวงมาจากกระบวนการพัฒนาประเทศของไทยตลอดช่วงระยะเวลาที่ผ่านมา ซึ่งสามารถอาศัยระดับการพัฒนารายจังหวัดเป็นตัวสะท้อนสถานะดังกล่าวได้อย่างชัดเจน และแม้จะมีความพยายามในการลดปัญหาความเหลื่อมล้ำผ่านนโยบายการพัฒนาประเทศของรัฐบาล แต่ผลของการพัฒนายังไม่สะท้อนให้เห็นถึงการลดความเหลื่อมล้ำ เพราะยังมีกลไกและมาตรการบางอย่างของรัฐบาลที่ดำเนินการได้อย่างไม่มีประสิทธิภาพ อาทิ ระบบการจัดเก็บภาษี การใช้จ่ายของภาครัฐเพื่อการพัฒนาประเทศ เป็นต้น

ภายหลังจากรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช 2540 ได้วางหลักเกณฑ์การเลือกตั้ง ผู้บริหารท้องถิ่นด้วยวิธีการเลือกตั้งโดยตรง จึงได้มีการออกพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือ ผู้บริหารท้องถิ่น พ.ศ. 2545 ที่กำหนดให้มีการเลือกตั้งผู้บริหารท้องถิ่นโดยตรงกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ทุกประเภทเป็นครั้งแรก (โชคสุข กรกิตติชัย, 2561) ระบบการปกครองท้องถิ่นเปิดโอกาสให้ประชาชนเลือกผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเอง ซึ่งการเลือกตั้งท้องถิ่นเป็นตัวชี้วัดสำคัญที่แสดงให้เห็นถึงสถานะของผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นหรือรัฐบาลท้องถิ่น และยังเป็นเครื่องชี้วัดคุณภาพของประชาธิปไตยในระดับท้องถิ่นได้ในหลากหลายมิติ ดังเช่น การตรวจสอบความสนใจของประชาชนที่มีต่อการเลือกตั้งจากประชาชนในท้องถิ่นว่ามีสูงมากเพียงใด โดยเปรียบเทียบได้จากระดับการมีส่วนร่วมในการใช้สิทธิลงคะแนนเสียงเลือกตั้งของประชาชนในท้องถิ่น (เอกพลณัฐ ญัฐพัตถ์นันท์, 2560) แต่ที่ผ่านมามีวิวัฒนาการที่ก้าวหน้ากว่านี้ การเมืองท้องถิ่นแสดงพฤติกรรมใช้ความใกล้ชิดช่วยเหลือกันเอง ใช้ตำแหน่งหน้าที่หาผลประโยชน์ส่วนตัว รับผลประโยชน์จากผู้มาติดต่อ ขอเปอร์เซ็นต์จากการจัดซื้อจัดจ้าง รับผลประโยชน์จากการเลี้ยงดูระเบียบ เรียกเงินตอบแทนการให้ดำเนินงาน/ตำแหน่ง ใช้วัสดุของหลวงเพื่อประโยชน์ส่วนตัว และเรียกค่าตอบแทนเพื่อให้บริการเร็วขึ้น สาเหตุเกิดจากโอกาสเอื้ออำนวยกฎหมายมีช่องว่าง ความต้องการส่วนตัว (อุปนิสัย, ความเคยชิน) ของนักการเมืองท้องถิ่นเอง

คำตอบแทนไม่เพียงพอต่อการดำรงชีพ ไม่เชื่อเรื่องคุณธรรม จริยธรรม ไม่สนใจเรื่องการปกครองทุกระบบ ต้องดูแลนายหรือลูกน้อง เป็นหนี้บุญคุณต้องตอบแทน

อย่างไรก็ตามการตัดสินใจเลือกผู้บริหารท้องถิ่นของประชาชนประกอบด้วยปัจจัยหลายด้านด้วยกัน เช่น การพิจารณาจากคุณสมบัติของผู้สมัครความรู้ความสามารถเฉพาะตัวของผู้สมัคร การลงพื้นที่หาเสียงเรียกคะแนน การนำเสนอนโยบายที่น่าสนใจและมองเห็นเป็นรูปธรรม มีอุดมการณ์ทางการเมืองที่ไปในทิศทางเดียวกันและรวมถึงคุณงามความดีที่เคยสร้างไว้ในพื้นที่ แต่ก็ปฏิเสธไม่ได้ว่ายังมีประชาชนบางกลุ่มที่เลือกคนในเครือญาติตนเองหรือจากความสัมพันธ์ส่วนตัว เช่น พ่อแม่ พี่น้อง ลูกหลาน กลุ่มเครือญาติ กลุ่มเพื่อนฝูง เป็นต้น โดยไม่ได้พิจารณาจากหลักเกณฑ์ใด ๆ นอกจากการช่วยเหลือ เอื้อประโยชน์สนับสนุนกัน แต่อย่างไรก็ตามการจ่ายเงินซื้อสิทธิ์ไม่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกผู้สมัคร การจ่ายเงินไม่ได้การันตีว่าคนนั้นจะเป็นผู้ชนะการเลือกตั้งเสมอไป เพราะผู้มีสิทธิ์เลือกตั้งมีเกณฑ์การพิจารณาเลือกโดยจะเลือกคนที่อยู่ในใจตนเองมากกว่า แต่ก็มีคนส่วนน้อยเท่านั้นที่จะเลือกตามการจ่ายเงิน (ธิดารัตน์ ขำทิพย์พาทย์ และศิริศักดิ์ เหล่าจันทาม, 2565)

บทความนี้จึงมุ่งนำเสนอถึงคุณลักษณะผู้บริหารท้องถิ่นที่พึงประสงค์ที่ส่งผลต่อเจตคติในการตัดสินใจเลือกของประชาชนผ่านการสังเคราะห์ข้อมูลจากแหล่งที่เผยแพร่ผลงานวิชาการในรูปแบบต่างๆ ได้แก่ หนังสือ บทความวิชาการ และวารสารที่มีเนื้อหาเกี่ยวข้อง เพื่อนำเสนอแนวคิดในการสร้างผู้บริหารท้องถิ่นที่ตรงต่อความต้องการของประชาชน และเป็นไปตามเจตนารมณ์ของการกระจายอำนาจ

การทบทวนวรรณกรรม

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาคุณลักษณะผู้บริหารท้องถิ่นที่พึงประสงค์: เจตคติในการตัดสินใจของประชาชนในอำเภองาว จังหวัดลำปาง ซึ่งผู้ศึกษาได้ทำการค้นคว้าเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องโดยจัดแบ่งเนื้อหาสาระนำเสนอประกอบด้วย 1) หน้าที่ของประชาชนในการเลือกตั้งตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยที่บัญญัติเกี่ยวกับการปกครองส่วนท้องถิ่น 2) แนวคิดเกี่ยวกับพฤติกรรมทางการเมืองของผู้บริหารท้องถิ่น 3) แนวคิดเกี่ยวกับคุณลักษณะของผู้บริหารท้องถิ่น และ 4) แนวคิดเกี่ยวกับการตัดสินใจของประชาชน

1) หน้าที่ของประชาชนในการเลือกตั้งตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยที่บัญญัติเกี่ยวกับการปกครองส่วนท้องถิ่น

การปกครองท้องถิ่นเป็นการปกครองที่รัฐบาลกลางหรือส่วนกลางให้อำนาจหรือกระจายอำนาจให้หน่วยงานปกครองท้องถิ่น ซึ่งเป็นองค์กรที่มีสิทธิตามกฎหมาย มีพื้นที่และประชากรเป็นของตนเอง ทั้งนี้อักรดดังกล่าวจะต้องมีอำนาจอิสระ (Autonomy) ในการปฏิบัติอย่างเหมาะสม มีวัตถุประสงค์เพื่อให้ประชาชนในท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในการปกครองตนเอง ตามเจตนารมณ์ของการปกครองในระบบประชาธิปไตย (วุฒิสสาร ต้นไชย, 2548) เช่นเดียวกับ Wit (1967) กล่าวว่าการปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนในท้องถิ่นได้มีอำนาจในการปกครองร่วมกันทั้งหมดหรือเป็นบางส่วนในการบริหารท้องถิ่นตามหลักการที่ว่า ถ้าอำนาจการปกครองมาจากประชาชนในท้องถิ่นแล้ว รัฐบาลของท้องถิ่นก็ย่อมเป็นรัฐบาลของประชาชน โดยประชาชนและเพื่อประชาชน นอกจากนั้นแล้วการปกครองส่วนท้องถิ่นยังจะเป็นการฝึกฝนความเป็นพลเมืองในสังคมประชาธิปไตย ทั้งนี้เนื่องจากการเมืองท้องถิ่นนั้นมีบรรยากาศที่เอื้อต่อการเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมสาธารณะ (อุดม ทุมโฆสิต, 2550)

ดังนั้นรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 หมวด 14 จึงได้มีการบัญญัติเกี่ยวกับการปกครองส่วนท้องถิ่น (สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร, 2560) มาตรา 249 ภายใต้อำนาจมาตรา 1 กำหนดให้มีการจัดการปกครองส่วนท้องถิ่นตามหลักแห่งการปกครองตนเองตาม

เจตนาารมณ์ของประชาชนในท้องถิ่น ทั้งนี้ตามวิธีการและรูปแบบองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในรูปแบบใดให้คำนึงถึงเจตนาารมณ์ของประชาชนในท้องถิ่นและความสามารถในการปกครองตนเองในด้านรายได้ จำนวนและความหนาแน่นของประชากรและพื้นที่ที่ต้องรับผิดชอบประกอบกัน

มาตรา 250 องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีหน้าที่และอำนาจดูแลและจัดทำบริการสาธารณะและกิจกรรมสาธารณะเพื่อประโยชน์ของประชาชนในท้องถิ่นตามหลักการพัฒนาอย่างยั่งยืน รวมทั้งส่งเสริมและสนับสนุนการจัดการศึกษาให้แก่ประชาชนในท้องถิ่น ทั้งนี้ ตามที่กฎหมายบัญญัติ การจัดทำบริการสาธารณะและกิจกรรมสาธารณะใดที่สมควรให้เป็นหน้าที่และอำนาจโดยเฉพาะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นแต่ละรูปแบบ หรือให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นหน่วยงานหลักในการดำเนินการใด ให้เป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติซึ่งต้องสอดคล้องกับรายได้ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นตามวรรคสี่ และกฎหมายดังกล่าวอย่างน้อยต้องมีบทบัญญัติเกี่ยวกับกลไกและขั้นตอนในการกระจายหน้าที่และอำนาจ ตลอดจนงบประมาณและบุคลากรที่เกี่ยวกับหน้าที่และอำนาจดังกล่าวของส่วนราชการให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นด้วย ในการจัดทำบริการสาธารณะหรือกิจกรรมสาธารณะใดที่เป็นหน้าที่และอำนาจขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ถ้าการร่วมดำเนินการกับเอกชนหรือหน่วยงานของรัฐหรือการมอบหมายให้เอกชนหรือหน่วยงานของรัฐดำเนินการจะเป็นประโยชน์แก่ประชาชนในท้องถิ่นมากกว่าการที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะดำเนินการเอง องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะร่วมหรือมอบหมายให้เอกชนหรือหน่วยงานของรัฐดำเนินการนั้นก็ได้

รัฐต้องดำเนินการให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีรายได้ของตนเองโดยจัดระบบภาษีหรือการจัดสรรภาษีที่เหมาะสม รวมทั้งส่งเสริมและพัฒนาการหารายได้ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ทั้งนี้ เพื่อให้สามารถดำเนินการตามวรรคหนึ่งได้อย่างเพียงพอในระหว่างที่ยังไม่อาจดำเนินการได้ให้รัฐจัดสรรงบประมาณเพื่อสนับสนุนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นไปพลางก่อน

กฎหมายตามวรรคหนึ่งและกฎหมายที่เกี่ยวกับการบริหารราชการส่วนท้องถิ่น ต้องให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีอิสระในการบริหาร การจัดทำบริการสาธารณะ การส่งเสริมและสนับสนุนการจัดการศึกษา การเงินและการคลัง และการกำกับดูแลองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นซึ่งต้องทำเพียงเท่าที่จำเป็นเพื่อการคุ้มครองประโยชน์ของประชาชนในท้องถิ่นหรือประโยชน์ของประเทศเป็นส่วนรวม การป้องกันการทุจริตและการใช้จ่ายเงินอย่างมีประสิทธิภาพ โดยคำนึงถึงความเหมาะสมและความแตกต่างขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นแต่ละรูปแบบ และต้องมีบทบัญญัติเกี่ยวกับการป้องกัน การขัดกันแห่งผลประโยชน์ และการป้องกันการก้าวร้าวการปฏิบัติหน้าที่ของข้าราชการส่วนท้องถิ่นด้วย

มาตรา 251 การบริหารงานบุคคลขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้เป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติซึ่งต้องใช้ระบบคุณธรรมและต้องคำนึงถึงความเหมาะสมและความจำเป็นของแต่ละท้องถิ่นและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นแต่ละรูปแบบ การจัดให้มีมาตรฐานที่สอดคล้องกันเพื่อให้สามารถพัฒนาร่วมกันหรือการสับเปลี่ยนบุคลากรระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นด้วยกันได้

มาตรา 252 สมาชิกสภาท้องถิ่นต้องมาจากการเลือกตั้งผู้บริหารท้องถิ่นให้มาจากการเลือกตั้งหรือมาจากความเห็นชอบของสภาท้องถิ่นหรือในกรณีองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบพิเศษ จะให้มาโดยวิธีอื่นก็ได้ แต่ต้องคำนึงถึงการมีส่วนร่วมของประชาชนด้วย ทั้งนี้ตามที่กฎหมายบัญญัติคุณสมบัติของผู้มีสิทธิเลือกตั้งและผู้มีสิทธิสมัครรับเลือกตั้ง และหลักเกณฑ์และวิธีการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นและผู้บริหารท้องถิ่นให้เป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติ ซึ่งต้องคำนึงถึงเจตนาารมณ์ในการป้องกันและปราบปรามการทุจริตตามแนวทางที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญด้วย

มาตรา 253 ในการดำเนินงานให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น สภาท้องถิ่น และผู้บริหารท้องถิ่นเปิดเผยข้อมูลและรายงานผลการดำเนินงานให้ประชาชนทราบ รวมตลอดทั้งมีกลไกให้ประชาชนในท้องถิ่นมีส่วนร่วมด้วย ทั้งนี้ตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กฎหมายบัญญัติ

มาตรา 254 ประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีสิทธิเข้าชื่อกัน เพื่อเสนอข้อบัญญัติหรือเพื่อถอดถอนสมาชิกสภาท้องถิ่น หรือผู้บริหารท้องถิ่นได้ตามหลักเกณฑ์ วิธีการและเงื่อนไขที่กฎหมายบัญญัติ

2) แนวคิดเกี่ยวกับพฤติกรรมทางการเมืองของผู้บริหารท้องถิ่น

พฤติกรรมทางการเมืองเป็นการกระทำหรือการแสดงออกทางความรู้สึกนึกคิดทางการเมืองซึ่งมีผลก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางการเมือง ทั้งนี้พฤติกรรมทางการเมืองแบ่งออกเป็น 2 ประเด็นหลัก ได้แก่ พฤติกรรมทางการเมืองของประชาชน (Political behavior of citizens) ที่สะท้อนภาพจากการที่ประชาชนค่อนข้างมีความตื่นตัวและเกิดบรรยากาศการเมืองที่คึกคักขึ้น มีการพูดคุยเกี่ยวกับการเมืองท้องถิ่นผ่านการสนทนากลุ่มและสื่อที่หลากหลาย มีหลักเกณฑ์ในการตัดสินใจเลือกผู้สมัครด้วยปัจจัยหลายด้าน เช่น การพิจารณาจากคุณสมบัติ ความรู้ความสามารถ การลงพื้นที่หาเสียง การนำเสนอนโยบายที่น่าสนใจและมองเห็นเป็นรูปธรรม นอกจากนี้ประชาชนยังมีส่วนร่วมทางการเมืองในหลายกิจกรรม เช่น การรับฟัง การปราศรัยหาเสียง การร่วมรณรงค์เกี่ยวกับการเลือกตั้ง การแสดงความคิดเห็นทางการเมืองผ่านช่องทางออนไลน์ และพฤติกรรมทางการเมืองของนักการเมือง (Political behavior of politicians) โดยเฉพาะผู้บริหารท้องถิ่นที่มีบทบาทสำคัญในการพัฒนาท้องถิ่น เป็นตัวแทนที่ใกล้ชิดและเป็นความคาดหวังของประชาชนมากที่สุด ซึ่งปัจจุบันจะเห็นถึงความพยายามได้มาซึ่งคุณสมบัติและความรู้ความสามารถ เช่น วุฒิการศึกษา การพัฒนาความรู้เกี่ยวกับการใช้เทคโนโลยี การใช้สื่อออนไลน์ในการทำงาน มีกลุ่มคนรุ่นใหม่ให้ความสนใจเข้ามาเป็นนักการเมืองท้องถิ่นเพิ่มมากขึ้น ซึ่งแนวคิดและอุดมการณ์ของคนรุ่นใหม่ค่อนข้างชัดเจน (อิศารัตน์ ขำทิพย์พาที และศิริศักดิ์ เหล่าจันทาม, 2565)

ปัจจุบันการเลือกตั้งท้องถิ่นมีการแข่งขันกันในระดับสูง ผู้สมัครรับการเลือกตั้งต้องทุ่มเททั้งกำลังทรัพย์ที่พร้อมสำหรับการหาเสียงและการช่วยเหลือชุมชนเพื่อสร้างความสัมพันธ์อันดีกับชุมชน พฤติกรรมเหล่านี้ถือเป็นพฤติกรรมทางการเมืองของผู้บริหารท้องถิ่นที่เป็นตัวแปรสำคัญที่ทำให้ประชาชนนำมาใช้ในการพิจารณาตัดสินใจเลือกตั้งผู้นำในท้องถิ่น จากการทบทวนงานวิจัยเกี่ยวข้องพบว่า พฤติกรรมทางการเมืองของผู้บริหารท้องถิ่นมีความสัมพันธ์กับการตัดสินใจของประชาชนในการเลือกตั้ง (ขวัญฤทัย แจ่มแจ่ม, 2561 ; ธมลวรรณ วรรณปลุก, 2561 ; เฉลิมพล นุชอุดม และกานดา ผรณเกียรติ, 2562 ; พระวุฒิชัย หิตวิไชย (เกาโพธิ์) และคณะ, 2565) ดังนี้

1) ด้านความมุ่งมั่นและความตั้งใจในการทำงานเพื่อประชาชนโดยมีภาพลักษณ์ของการเคยช่วยเหลือประชาชนที่เดือดร้อน การเข้าถึงชุมชน การทำกิจกรรมร่วมกับชุมชนบ่อยครั้ง

2) ด้านการสร้างความสำเร็จให้ชุมชนท้องถิ่น โดยประชาชนจะตัดสินใจเลือกผู้สมัครรับเลือกตั้งที่มีอำนาจต่อรองทางการเมืองกับชุมชน ภายนอก และต้องมีความเข้าถึงและเข้าใจความต้องการของประชาชนอย่างแท้จริง

3) ด้านนโยบายการบริหารงานที่ตอบสนองต่อความต้องการของประชาชน โดยประชาชนจะตัดสินใจเลือกผู้สมัครรับเลือกตั้งที่มีนโยบายที่อำนวยความสะดวกและสร้างสัมพันธภาพที่ดีกับประชาชนและชุมชนมีเป้าหมายเพื่อมุ่งแก้ปัญหาและพัฒนาคุณภาพชีวิตประชาชนให้ดีขึ้น

4) ด้านประสบการณ์ทำงานการบริหารในชุมชนท้องถิ่นโดยประชาชนจะตัดสินใจเลือกผู้สมัครรับเลือกตั้งที่มีลักษณะความเป็นผู้นำสูง บริหารงานและดำเนินโครงการตรงตามกับความต้องการและความจำเป็นของประชาชน

3) แนวคิดเกี่ยวกับคุณลักษณะของผู้บริหารท้องถิ่น

ยุคปัจจุบันถือได้ว่าเป็นยุคแห่งการกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่นอย่างเต็มรูปแบบ ผู้นำท้องถิ่นจึงมีบทบาทสำคัญมากในการขับเคลื่อนท้องถิ่นให้เจริญก้าวหน้า ประชาชนมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น การที่ผู้นำท้องถิ่นจะสามารถพัฒนาท้องถิ่นได้ดีขึ้นอยู่กับภาวะผู้นำและคุณลักษณะของผู้นำ ดังนั้นผู้นำที่เหมาะสมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจึงมีบทบาทอย่างมากต่อการดำเนินงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทั้งทางตรงและทางอ้อมโดยในการพัฒนาทางการเมืองท้องถิ่นและการพัฒนาระบบการบริหารจัดการ ลักษณะส่วนตัวของผู้บริหาร รวมทั้งการปรับเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการทำงานของผู้บริหารให้สอดคล้องกับสถานการณ์จึงมีความสำคัญอย่างมาก นอกจากนั้นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีฐานะเป็นนิติบุคคลที่กระจายอยู่ทั่วทั้งประเทศจึงต้องมีความเข้มแข็งในการพัฒนาตนเองเพื่อให้สามารถบริหารและพัฒนาให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ สอดคล้องกับ Bass (1990) อธิบายว่าผู้นำมีความจำเป็นต่อองค์กรโดยเฉพาะผู้นำการเปลี่ยนแปลง เนื่องจากจะเป็นผู้ปลุกกระแสความคิดใหม่ ค่านิยมใหม่ และจิตสำนึกใหม่โดยการโน้มน้าวและปลุกเร้าจิตของผู้ตามและสร้างแนวทางปฏิบัติใหม่ และประพฤติกรรมเป็นแบบอย่างให้กับผู้ตามได้ ผู้นำจึงต้องเป็นบุคคลที่สามารถชี้แนะและช่วยเหลือให้ผู้ปฏิบัติงานตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ได้ (อัคพงศ์ สุขมาตย์ และคณะ, 2560) สอดคล้องกับพลู เดชะรินทร์ (2560) กล่าวว่าคุณลักษณะของผู้นำที่โดดเด่นในยุคปัจจุบันควรประกอบด้วย ความถ่อมตัว การปรับตัว การมีวิสัยทัศน์ และการมีส่วนร่วม และเป็นทิศทางเดียวกับการศึกษางานวิจัยระหว่างปี 1904-1948 จำนวน 124 เรื่องของ Stogdill (1974) พบว่า คุณลักษณะที่สอดคล้องกับความเป็นผู้นำ ได้แก่ ความเฉลียวฉลาด ความรู้สึกในการรับรู้ถึงความต้องการของผู้อื่น ความเข้าใจในงาน ความคิดริเริ่ม ความอดทนต่อการแก้ปัญหาต่างๆ ความมั่นใจในตนเอง ต้องการแสวงหางานรับผิดชอบและต้องการอยู่ในอำนาจและการควบคุม

จากการศึกษาแนวคิดของนักวิชาการหลายท่านเกี่ยวกับคุณลักษณะของผู้บริหารท้องถิ่นที่ประสบความสำเร็จ พบว่า ทฤษฎีตามแนวคิดของ Bernard M. Bass (1999) ได้อธิบายถึงปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อประสิทธิผลและประสิทธิภาพในการดำเนินงานขององค์กรที่เผชิญสถานการณ์การเปลี่ยนแปลงที่รวดเร็ว มีความซับซ้อนหรือความคาดหวังของสังคมที่ต้องการให้องค์กรภาครัฐสามารถบริการที่ดี ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบ ดังนี้

1. ด้านการมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์หรือการสร้างบารมี (Charisma leadership or idealized influence) หมายถึง ผู้นำเป็นแบบอย่างที่ดี นายกอง เคาะพนับถือ และทำให้ผู้ตามเกิดความภาคภูมิใจเมื่อร่วมงานกัน คุณลักษณะผู้นำ คือ มีวิสัยทัศน์และสามารถถ่ายทอดไปยังผู้ตาม ไม่เอาแต่อารมณ์ สามารถควบคุมอารมณ์ใน สถานการณ์วิกฤตได้ผู้นำเป็นผู้ที่ไว้ใจได้ว่าจะทำในสิ่งที่ถูกต้อง ผู้นำจะเป็นผู้ที่มีศีลธรรมและมีจริยธรรมสูง ประพฤติตนเพื่อให้เกิดประโยชน์แก่ส่วนรวม มีความเฉลียวฉลาด มีสมรรถภาพ ความตั้งใจ เชื่อมั่นในตนเอง มีความแน่วแน่ในอุดมการณ์ และสร้างความรู้สึกเป็นหนึ่งเดียวกัน

2. การสร้างแรงบันดาลใจ (Inspirational motivation) หมายถึง การที่ผู้นำจูงใจให้ผู้ตามเกิดแรงบันดาลใจด้วยการสร้างแรงจูงใจภายใน ให้ความหมายและท้าทายต่องานที่กำลังรับผิดชอบอยู่ มีการแสดงออกซึ่งความกระตือรือร้น สร้างเจตคติที่ดีและการคิดในแง่บวก ผู้นำจะแสดงการอุทิศตัวหรือความผูกพันต่อเป้าหมายและวิสัยทัศน์ร่วมกัน ผู้นำจะแสดงความเชื่อมั่นและแสดงให้เห็นถึงความตั้งใจอย่างแน่วแน่ว่าจะสามารถบรรลุเป้าหมายได้ ผู้นำจะช่วยให้ผู้ตามมองข้ามผลประโยชน์ของตนเพื่อวิสัยทัศน์และภารกิจขององค์กร ผู้นำจะช่วยให้ผู้ตาม พัฒนาความผูกพันของตนต่อเป้าหมายระยะยาว ผู้นำจะสร้างแรงบันดาลใจให้แก่ผู้ตามผ่าน ความเป็นปัจเจกบุคคล และการกระตุ้นทางปัญญา เพื่อให้ผู้ตามสามารถผ่านพ้นกับอุปสรรคของตนเอง

3. การกระตุ้นเชาวน์ปัญญา (Intellectual stimulation) หมายถึง การที่ผู้นำกระตุ้นผู้ตามให้ตระหนักถึงปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในหน่วยงาน ทำให้ผู้ตามเกิดการสร้างสรรค์ สิ่งใหม่ๆ แสวงหาแนวทางใหม่ ในการแก้ปัญหาในหน่วยงาน ผู้นำจะสร้างความเชื่อมั่นให้ผู้ตามว่าปัญหาทุกอย่างมีแนวทางแก้ไข กระตุ้นให้ผู้ตามรู้สึกว่าเป็นสิ่งที่ท้าทาย ความสามารถ โดยจะพิสูจน์ให้เห็นว่าสามารถเอาชนะอุปสรรคทุกอย่างได้ จากความร่วมมือ ร่วมใจในการแก้ปัญหาของทุกคน ผู้ตามจะได้รับการกระตุ้นให้ตั้งคำถามต่อค่านิยมของตนเอง ความเชื่อและประเพณีการกระตุ้นทางปัญญา เป็นส่วนที่สำคัญของการพัฒนา ความสามารถของผู้ตามในการที่จะตระหนัก เข้าใจ และแก้ปัญหาด้วยตนเอง

4. การคำนึงถึง ปัจเจกบุคคล (Individualized consideration) หมายถึง การที่ผู้นำให้การดูแลเอาใจใส่ผู้ตาม เป็นรายบุคคล ทำให้ผู้ตามรู้สึกมีคุณค่าและมีความสำคัญ ผู้นำจะเป็นโค้ช (Coach) และเป็นพี่ปรึกษา (Advisor) ของผู้ตาม เพื่อการพัฒนาผู้ตามผู้นำจะเอาใจใส่เป็นพิเศษในความต้องการ ของปัจเจกบุคคล เพื่อความสัมฤทธิ์ผลและก้าวหน้าของแต่ละคน ผู้นำจะพัฒนาศักยภาพของผู้ ตามและเพื่อนร่วมงานให้สูงขึ้น เปิดโอกาสให้เรียนรู้สิ่งใหม่ๆ เข้าใจและยอมรับความแตกต่าง ระหว่างบุคคล และช่วยเหลือพร้อมเปิดโอกาสให้ผู้ตามได้ใช้ความสามารถอย่างเต็มที่

4) แนวคิดเกี่ยวกับการตัดสินใจของประชาชน

การมีส่วนร่วมของประชาชนถือเป็นรากฐานสำคัญของหลักการปกครองแบบประชาธิปไตย โดยเฉพาะอย่างยิ่งการมีส่วนร่วมของประชาชนในท้องถิ่นนับเป็นพื้นฐานในการพัฒนาการเมืองในระบอบประชาธิปไตยจากระดับล่างให้ก้าวหน้ายิ่งขึ้น ทั้งนี้เนื่องจากการกระจายอำนาจทั้งทางด้านการเมืองและการบริหารที่สามารถกำหนดทิศทาง ตลอดจนดูแลแก้ไขปัญหาของชุมชนโดยคนในชุมชน อย่างไรก็ตามการกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่นยังมีความล่าช้าและไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควรจะเป็น เนื่องด้วยรัฐไทยมีการบริหารแบบรวมศูนย์มาเป็นระยะยาวนาน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีบทบาทค่อนข้างน้อยในการจัดบริการสาธารณะ เป้าหมายสำคัญของการปกครองส่วนท้องถิ่น จึงไม่ใช่เพียงการให้บริการสาธารณะที่มีคุณภาพ สอดคล้องกับความต้องการของประชาชนเท่านั้น ยังรวมถึงการส่งเสริมให้ประชาชนเป็นเจ้าของชุมชนและมีส่วนร่วมอย่างกระตือรือร้นในการดูแลชุมชนร่วมกัน ซึ่งเป็นแนวทางการส่งเสริมวิถีประชาธิปไตยท้องถิ่น ซึ่งถือเป็นรากฐานสำคัญต่อการพัฒนาประชาธิปไตยที่ยั่งยืน (สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร, 2558 ; อรทัย ก๊กผล, 2551)

รัฐธรรมนูญฯ พุทธศักราช 2560 มุ่งเน้นให้การปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นการปกครองโดยประชาชนในท้องถิ่นโดยกำหนดให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการปกครองหลายกรณี ดังเช่น มาตรา 252 การเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นและผู้บริหารท้องถิ่นที่ต้องมาจากการเลือกตั้ง โดยคำนึงถึงการมีส่วนร่วมของประชาชนตามที่กฎหมายบัญญัติ หรือมาตรา 254 การเปิดโอกาสให้ประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสามารถเข้าชื่อกันเพื่อเสนอข้อบัญญัติหรือเพื่อถอดถอนสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่นได้ตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่กฎหมายบัญญัติ (สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร, 2560)

แม้จะมีความพยายามผลักดันแนวคิดการมีส่วนร่วมของประชาชนอย่างต่อเนื่อง แต่ในทางปฏิบัติประชาชนส่วนใหญ่มีความรู้ ความเข้าใจ และความสนใจเกี่ยวกับการปกครองท้องถิ่นไม่มากนัก รวมถึงขาดการรับรู้เรื่องแนวคิดและความสำคัญของการมีส่วนร่วม โครงสร้างกฎหมายและกระบวนการเชิงนโยบายที่ไม่เอื้อกับการมีส่วนร่วม และยังพบว่าองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นยังไม่มีรูปแบบ องค์กรประกอบ และกลไกวิธีการดำเนินงานที่เป็นเป็นความร่วมมือจากทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องอย่างแท้จริงเป็นเพียงกระบวนการที่จัดขึ้นเพื่อให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ นอกจากนี้พบว่าการมีส่วนร่วมของประชาชนมักถูกครอบงำจากหน่วยงานภาครัฐและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นบางแห่ง การมีส่วนร่วมจึงถูกใช้เป็นเครื่องมือในการสร้างความชอบธรรมในโครงการที่ได้กำหนดไว้แล้ว การมีส่วนร่วมของประชาชนจึงไม่ได้เกิดขึ้นอย่างแท้จริงเป็นเพียงในนามเท่านั้น (ณัฐกร วิทิตานนท์, 2564;

ปิยะนุช เงินคล้าย, วงพักตร์ ภูพันธ์ศรี และวิมา พิงวิวัฒน์นิกุล, 2563; ถวิล บุรีกุล, 2552; อรทัย ก๊กผล, 2551 ; ธเนศวร์ เจริญเมือง, 2544)

การเลือกตั้งท้องถิ่น (Local Elections) เป็นหลักการขั้นพื้นฐานที่เป็นเงื่อนไขที่สำคัญที่สุดประการหนึ่งของการปกครองในระบอบประชาธิปไตยที่แสดงออกถึงเจตนารมณ์ของประชาชนผู้เป็นเจ้าของประเทศที่ได้มอบความไว้วางใจในตัวแทนของปวงชนไปใช้อำนาจแทนตนโดยปรากฏเด่นชัดจากบทบัญญัติข้อ 21(1) แห่งปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน (Universal declaration of human rights) มีใจความสำคัญว่าเจตจำนงค์ของประชาชนย่อมเป็นมูลฐานแห่งอำนาจของรัฐบาล ทั้งนี้ผู้ปกครองเจตจำนงค์ดังกล่าวต้องแสดงออกโดยการเลือกตั้งอันสุจริต ซึ่งจัดขึ้นเป็นครั้งคราวตามกำหนดเวลาด้วยการลงคะแนนเสียงโดยถือหลังคนละหนึ่งเสียงเท่ากันและกระทำการลับด้วยวิธีการอื่นใดที่จะรับประกันในการลงคะแนนเสียงเลือกตั้งเป็นไปโดยเสรี เช่นเดียวกับการแสดงถึงความเป็นประชาธิปไตยในท้องถิ่น (Local Democracy) โดยประชาชนมีส่วนร่วมในการเลือกตัวแทนของเพื่อทำหน้าที่ในการบริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นภายใต้ความรับผิดชอบต่อผลประโยชน์ของประชาชน นอกจากนี้การเลือกตั้งท้องถิ่นยังเป็นตัวชี้วัดที่แสดงให้เห็นถึงสถานะของผู้บริหารท้องถิ่นอีกด้วย (สุพัฒน์จิตร ลาดบัวขาว, 2561)

การตัดสินใจเป็นกระบวนการทางความคิดในการเลือกกระทำสิ่งต่างๆ ที่นำไปสู่การตกลงใจเลือกทางใดทางหนึ่งจากทางเลือกที่มีอยู่หลายทาง ดังเช่นการตัดสินใจเลือกตั้งท้องถิ่นที่มีการแข่งขันกันในระดับสูงผู้สมัครเพื่อทำหน้าที่ในการบริหารงานในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจำเป็นต้องทุ่มเททั้งกำลังทรัพย์ในการหาเสียงและการช่วยเหลือชุมชนเพื่อสร้างความสัมพันธ์อันดี เพื่อให้ประชาชนตัดสินใจเลือก ทั้งนี้จากการศึกษางานวิจัยเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกตั้งของประชาชน (อัมพิกา ชมพู, พระเทพปริยัติเมธี และสุกัญญาณัฐ อบสิณ, 2566 ; ธนภูมิ โภชน์เกาะ, 2565 ; ปิยะรัตน์ สนั่นแจ้ง, 2561 ; ยงยุทธ พงษ์ศรี, 2561 ดังนี้

1) ด้านคุณสมบัติของผู้สมัคร เป็นผู้ที่มีความดี จริยธรรม มีความน่าเชื่อถือ มีความซื่อสัตย์สุจริต เป็นที่พึ่งของประชาชนได้ มีมนุษยสัมพันธ์เข้ากับประชาชนได้ดี ลงพื้นที่อย่างสม่ำเสมอ เป็นผู้มีความสามารถในการสื่อสาร มีบุคลิกภาพดี มีการศึกษาดี เป็นคนในพื้นที่ที่ลงรับสมัคร เป็นบุคคลที่มีชื่อเสียง มีความชื่นชอบในตัวผู้สมัครเป็นพิเศษและรู้จักกับผู้สมัครเป็นการส่วนตัว เป็นต้น

2) ด้านวิธีการหาเสียงเลือกตั้ง ได้แก่ หาเสียงโดยเสนอนโยบายและผลงานด้านบวก มีการใช้สื่อใหม่ในการรณรงค์หาเสียง เช่น เฟสบุ๊ก ไลน์ อินเทอร์เน็ต โซเชียลมีเดีย ฯลฯ ปรากฏตนเป็นข่าวในสื่อสม่ำเสมอ เปิดเวที ปราศรัยตามจุดสำคัญ มีวิธีการหาเสียงที่แปลกแตกต่างจากผู้สมัครคนอื่น เคาะประตูบ้านอย่างทั่วถึง มีผู้นำชุมชน บุคคลของพรรคการเมือง ญาติพี่น้องของผู้สมัครและผู้ช่วยหาเสียง เป็นต้น

3) ด้านพรรคการเมือง ได้แก่ เป็นพรรคที่มีนโยบายที่ดีต่อประชาชน บุคลากรในพรรคล้วนมีคุณภาพ เป็นพรรคการเมืองที่ต่อสู้ในแนวทางประชาธิปไตย มีผลงานโดดเด่นในอดีตที่ผ่านมา เป็นพรรคการเมืองที่ขึ้นชอบ หัวหน้าพรรคและผู้บริหารมีชื่อเสียงเป็นที่รู้จักอย่างกว้างขวาง เป็นพรรคการเมืองของคนรุ่นใหม่เป็นพรรคการเมืองขนาดใหญ่ มีเงินทุนมาก และเป็นพรรคการเมืองที่มีชื่อเสียง

4) ด้านนโยบาย เป็นนโยบายที่ให้ประโยชน์กับประชาชนจำนวนมาก เป็นนโยบายเกี่ยวกับการจัดการทุจริตทุกรูปแบบ แก้ปัญหาเศรษฐกิจที่ชัดเจน ตรงประเด็น เหมาะสมกับสถานการณ์สามารถนำไปใช้ได้จริง และเป็นนโยบายที่ลดความเหลื่อมล้ำในสังคม เช่น การแก้ไขปัญหาเสพติดปราบปรามการทุจริตอย่างจริงจัง รักษาพยาบาลฟรี เพิ่มเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ ให้สวัสดิการสินเชื่อดอกเบี้ยต่ำ ปรับขึ้นค่าแรงขั้นต่ำให้สวัสดิการแก่คนจน เงินกู้ยืมเพื่อการศึกษา พักหนี้และปรับโครงสร้างหนี้เกษตรกร และการแก้ไขรัฐธรรมนูญ ตามลำดับ

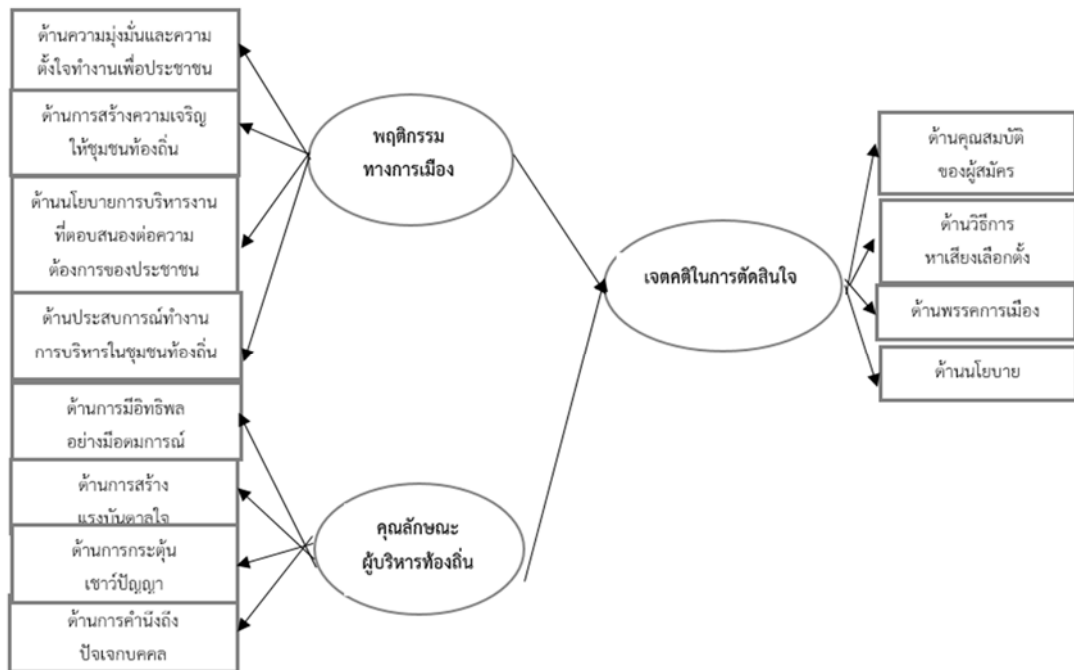
ดังนั้นกล่าวโดยสรุปการตัดสินใจเป็นการเลือกทางใดทางหนึ่งจากหลายๆ ทางเพื่อให้บรรลุตามวัตถุประสงค์บนพื้นฐานของดุลยพินิจ จิตสำนึกโดยอาศัยประสบการณ์ในการประเมินผ่านการตัดสินใจในการเลือกตัวแทนเพื่อทำหน้าที่ ทั้งนี้กระบวนการตัดสินใจในการเลือกตั้งเกิดจากการรับรู้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับสมัครทั้งจากคุณสมบัติของผู้สมัคร นโยบายของพรรคการเมือง ผ่านวิธีการหาเสียงเลือกตั้งในรูปแบบต่างๆ และทำการประเมินทางเลือกในกระบวนการสุดท้ายเพื่อตัดสินใจเลือกลงคะแนนเสียง

สรุป

กรอบแนวคิดคุณลักษณะของผู้บริหารท้องถิ่นที่พึงประสงค์: เจตคติในการตัดสินใจเลือกของประชาชนจะเป็นประโยชน์ต่อนักวิชาการ นักวิจัย ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นระดับนโยบายโดยกรอบแนวคิดในการศึกษาจะกำหนดตัวแปรที่ส่งผลต่อเจตคติในการตัดสินใจเลือกของประชาชน ได้แก่ พฤติกรรมทางการเมือง ประกอบด้วย ด้านความมุ่งมั่นและความตั้งใจทำงานเพื่อประชาชน ด้านการสร้างความสำเร็จให้ชุมชนท้องถิ่น ด้านนโยบายการบริหารงานที่ตอบสนองต่อความต้องการของประชาชน และด้านประสบการณ์ทำงานการบริหารในชุมชนท้องถิ่น และตัวแปรคุณลักษณะของผู้บริหารท้องถิ่น ประกอบด้วย ด้านการมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ ด้านการสร้างแรงบันดาลใจ ด้านการกระตุ้นเข้าปัญหา และด้านการคำนึงถึงปัจเจกบุคคล ซึ่งจะนำไปสู่การทบทวนวรรณกรรม สร้างแบบสอบถามเพื่อรวบรวมข้อมูล วิเคราะห์ และเสนอพฤติกรรมและคุณลักษณะที่ควรจะเป็นของผู้บริหารท้องถิ่นต่อไป

องค์ความรู้จากการศึกษา

จากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับคุณลักษณะผู้บริหารท้องถิ่นที่พึงประสงค์: เจตคติในการตัดสินใจเลือกของประชาชน ผู้ศึกษาได้รับองค์ความรู้สามารถสรุปเป็นกรอบแนวคิดได้ ดังนี้

เอกสารอ้างอิง

- ขวัญฤทัย แจ่มแจ่ม. (2561). *ปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจของประชาชนในการเลือกนายกองค์การบริหารส่วนตำบลสุวรรณ อำเภอบ่อทอง จังหวัดชลบุรี อำเภอมือง จังหวัดชลบุรี*. วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารงานยุติธรรมและสังคม. ชลบุรี: คณะรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา.
- เฉลิมพล นุชอุดม และกานดา ผรณเกียรติ. (2562). เถลไถลในการตัดสินใจเลือกผู้แทนระดับท้องถิ่นในเขตกรุงเทพมหานคร. *วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยปทุมธานี*, 11(2), 32-44.
- โชคสุข กรกิตติชัย. (2561). *การเลือกตั้งท้องถิ่น*. กรุงเทพฯ: สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร
- ชัยรัตน์ วงศ์กิจรุ่งเรือง. (2558). การเปลี่ยนแปลงการปกครองท้องถิ่นของประเทศไทย. *วารสารสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์*, 41(1), 17-34.
- ณัฐกร วิทิตานนท์. (2564). “ทบทวนการเลือกตั้ง อบต.64 กับหนทางต่อไปข้างหน้า”. (ออนไลน์) (อ้างเมื่อ 5 มิถุนายน 2567). จาก: <https://www.the101.world/sao-elections-2021-recap>.
- ถวิล บุรีกุล. (2552). *การมีส่วนร่วม แนวคิด ทฤษฎีและกระบวนการ*. กรุงเทพฯ: สถาบัน พระปกเกล้า.
- ธนภูมิ โภชน์เกาะ. (2565). ปัจจัยที่มีผลต่อการลงคะแนนเสียงเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร เขต 5 กรุงเทพมหานคร ปี พ.ศ. 2562. *วารสารวิชาการวิทยาลัยบริหารศาสตร์*, 5(1), 16-28.
- ธมลวรรณ วรรณปลุก. (2561). *ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกตั้งนายกเทศมนตรี: ศึกษากรณีเทศบาลเมืองเขลางค์นคร อำเภอมือง จังหวัดลำปาง*. การค้นคว้าอิสระปริญญารัฐประศาสนศาสตร์ สาขาสื่อสารการเมือง. กรุงเทพฯ: วิทยาลัยสื่อสารการเมือง มหาวิทยาลัยเกริก.
- ธเนศวร์ เจริญเมือง. (2544). *คนเมือง*. เชียงใหม่: แสงศิลป์.
- ธิดารัตน์ ขำทิพย์พาที และ ศิริศักดิ์ เหล่าจันทาม. (2565). การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมทางการเมืองภายหลังการเลือกตั้งท้องถิ่นในห้วงปี 2564: กรณีศึกษา อำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดชัยภูมิ. *วารสารชุมชนวิจัยมหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา*, 16(4), 217-230.
- นิภาพรรณ เจนสันติกุล. (2560). การกระจายอำนาจทางการคลัง: ปัญหาและแนวทางแก้ไข. *วารสารสถาบันพระปกเกล้า, ฉบับมกราคม - เมษายน 2560*, 104-117.
- ปิยะนุช เงินคล้าย, วงศ์พัทธ์ ภูพันธ์ศรี และวีณา พิงวิวัฒน์นิกุล. (2563). การพัฒนารูปแบบการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่น. *วารสารวิจัยรามคำแหง (มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์)*, 23(1), 11-20.
- ปิยะรัตน์ สนั่นแจ่ม. (2561). *ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร : ศึกษากรณีประชาชนกรุงเทพมหานคร ปี พ.ศ. 2562*. การค้นคว้าอิสระปริญญารัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาสื่อสารการเมือง. กรุงเทพฯ: วิทยาลัยสื่อสารการเมือง มหาวิทยาลัยเกริก.
- พระวุฒิชัย หิตวิโชค (เกาโทธิ์) และคณะ. (2565). พฤติกรรมทางการเมืองของผู้นำท้องถิ่นที่มีความสัมพันธ์กับการตัดสินใจของประชาชนในการเลือกตั้งท้องถิ่นในอำเภอลานสัก จังหวัดอุทัยธานี. *วารสารพุทธนวัตกรรมการจัดการ*, 6(3), 13-26.
- พสุ เดชะรินทร์. (2560). *ผู้นำในยุค 4.0*. กรุงเทพฯธุรกิจ. (ออนไลน์) (อ้างเมื่อ 18 มิถุนายน 2567). จาก: <https://www.bangkokbiznews.com/blogs/columnist/115952>.
- ยงยุทธ พงษ์ศรี. (2561). *ปัจจัยที่มีผลต่อการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจังหวัดปทุมธานี : ศึกษาในห้วงเวลาปี พ.ศ. 2562*. การค้นคว้าอิสระปริญญารัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาสื่อสารการเมือง. กรุงเทพฯ: วิทยาลัยสื่อสารการเมือง มหาวิทยาลัยเกริก.

- วีณา พิงวิวัฒน์นิกุล. (2563). ความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อพฤติกรรมของนักการเมืองท้องถิ่นในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กรณีศึกษาภาคเหนือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคกลาง และภาคใต้. *วารสารการเมือง การบริหาร และกฎหมาย*, 12(1), 63-92.
- วุฒิสาร ตันไชย. (2560). การกระจายอำนาจเพื่อการยกระดับประชาธิปไตย. *วารสารนวัตกรรมสังคม*, 1(1), 30-57.
- ศักดิ์สิน อุดมวิทย์ไพศาล, ยุภาพร ยุภาศ และสัญญา เคณาภูมิ. (2562). กรอบแนวคิดเชิงทฤษฎีพฤติกรรมทางการเมืองของประชาชน. *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี*, 10(1), 293-306.
- เศรษฐวัฒน์ โชควรรกุล และวิกานดา ชัยรัตน์. (2566). แนวทางปฏิรูปการกระจายอำนาจเชิงพื้นที่ในมิติกฎหมายและโครงสร้างอำนาจ. *วารสารราชภัฏสุรินทร์วิชาการ*, 1(1), 73-102.
- สมคิด เลิศไพฑูรย์. (2548). *กฎหมายรัฐธรรมนูญ: หลักการใหม่ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช 2540*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. (2560). *รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560*. กรุงเทพฯ: สำนักงานฯ.
- สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. (2558). *เอกสารวิชาการการมีส่วนร่วมของประชาชนกับการปกครองส่วนท้องถิ่น*. กรุงเทพฯ: สำนักงานฯ.
- สุพัฒน์จิตร ลาดบัวขาว. (2561). การเลือกตั้งท้องถิ่น: ข้อจำกัดของกระบวนการประชาธิปไตย. *วารสารร่วมพฤษภูมิ มหาวิทยาลัยเกริก*, 36(2), 170-197.
- เสาวนีย์ ศิริพจนานนท์. (2554). *การตัดสินใจของประชาชนในการเลือกสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร : ศึกษาเฉพาะกรณี เขตเลือกตั้งที่ 1 จังหวัดสุโขทัย*. ขอนแก่น: มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- อภิวัฒน์ สมพงษ์, สุรพล ชาเสน และประสิทธิ์ กุลบุญญา. (2565). คุณลักษณะของนายกองค์การบริหารส่วนตำบลที่พึงประสงค์ของประชาชน ตำบลสำโรงตาเจ็น อำเภอยุซันธุ์ จังหวัดศรีสะเกษ. *Journal of MCU Ubon Review*, 7(3), 1109-1121.
- อรทัย ก๊กผล. (2551). “กฎหมายเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชน: กรอบความคิด ประเด็นสำคัญ ความท้าทาย และทิศทางในอนาคต” *การขับเคลื่อนรัฐธรรมนูญ’50สู่การปฏิบัติ: กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการปกครองท้องถิ่น*. นนทบุรี: สถาบันพระปกเกล้า.
- อัคพงษ์ สุขมาตย์ และคณะ. (2560). ภาวะผู้นำแบบยั่งยืนในศตวรรษที่ 21 ภายใต้กรอบการศึกษาประเทศไทย. *วารสารครุศาสตร์อุตสาหกรรม*, 16(2), 1-7.
- อัมพิกา ชมพู, พระเทพปริยัติเมธี และสุกัญญาณัฐ ออบสิน. (2566). ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของประชาชนในเขตเลือกตั้งที่ 1 จังหวัดนครสวรรค์. *วารสารวิจัยวิชาการ*, 6(2), 323-334.
- อุดม ทุมโฆสิต. (2550). *การปกครองท้องถิ่นสมัยใหม่: บทเรียนจากประเทศพัฒนาแล้ว*. กรุงเทพฯ: แชนพอร์.
- เอกพลณัฐ ณ์ฐิพัทนนท์. (2560). *การเลือกตั้งท้องถิ่น*. กรุงเทพฯ: สถาบันพระปกเกล้า.
- Bass, Bernad M. (1999). Two decades of research and development in transformational leadership. *European Journal of Work and Organizational Psychology*, 8(1), 9-32.
- Daniel, W. (1967). *A comparative survey of local government and administration*. Kurusapha Press.
- Stogdil, Ralph M. (1974). *Handbook of Leadership: a survey of the literature*. New York: Free Press.

การตัดสินใจเลือกสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของประชาชนจังหวัดลำปาง ผ่านการ สื่อสารของพรรคการเมืองไทย

The Discussion for Members of The House of Representatives Election of Lampang Population Past the Thailand Party Communication

อังสินีย์ สุพรม^{1*} ณัฐธัญย์ ประเทืองบริบูรณ์² วิทศ์ เศรษฐกร²
Aungsinee Suporm^{1*} Nathdanai Pratuangboriboon² Wit Sethakorn²

¹นักศึกษาระดับปริญญาโท สาขาวิชาการบริหารนโยบายและกฎหมายมหาชน มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง
Master of Public Administration Program in Policy Administration and Public Law, Lampang Rajabhat University

*Corresponding author e-mail: 6685380103@lpru.ac.th โทร. 0613810154

²อาจารย์ประจำคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง
Faculty of Humanities and Social Sciences, Lampang Rajabhat University
e-mail: nathdanai@g.lpru.ac.th

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการตัดสินใจเลือกสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของประชาชนจังหวัดลำปาง ผ่านการสื่อสารของพรรคการเมืองไทย เพื่อวิเคราะห์และนำเสนอองค์ประกอบที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของประชาชนจังหวัดลำปาง ผ่านการสื่อสารของพรรคการเมืองไทย ที่ผลการเลือกตั้งทั่วไปในปี พ.ศ. 2566 สะท้อนว่าระบบพรรคการเมืองไทยมีแนวโน้มเปลี่ยนจากระบบพรรคใหญ่พรรคเดิม ไปสู่ระบบพรรคใหม่ที่มีความแตกต่างหลากหลายทางนโยบายและอุดมการณ์ ปรากฏการณ์ที่น่าสนใจคือ พรรคการเมืองใหญ่ที่เคยมีอิทธิพลต่อการเมืองมาเกือบสองทศวรรษ ซึ่งเป็นพรรคกระแสหลักเสื่อมความนิยมลง และคนหันไปเลือกพรรคใหม่มากขึ้น สาเหตุส่วนหนึ่งมาจากบทบาทการสื่อสารของพรรคการเมืองไทยผ่านสื่อสังคมโซเชียลมีเดีย ที่ทำให้พรรคทางเลือกมีโอกาสดูดี และสื่อสารนโยบาย เผยแพร่อุดมการณ์สร้างภาพลักษณ์ กับประชาชนได้มากขึ้น สะท้อนถึงการเมืองไทยที่พรรคการเมืองใหม่ที่อยู่ในกระแสสังคม ได้ตอกย้ำประเด็นสำคัญที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกผู้แทนของประชาชนผ่านการสื่อสารของพรรคการเมืองไทยสมัยใหม่

คำสำคัญ: การตัดสินใจเลือกสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร; การสื่อสารของพรรคการเมือง; สื่อสังคมโซเชียลมีเดีย

ABSTRACT

This article aims to study the discussion for Members of The House of Representatives Election of Lampang Population Past the Thailand Party Communication. To analyze and present the elements affecting the discussion for Members of The House of Representatives Election of Lampang Population the Thailand Party Communication. Results of the 2023 House of Representatives elections It reflects that the Thai political party system is likely to change from the previous major party system. Toward a new party system with diverse policies and ideologies. An interesting phenomenon is Major political parties that have influenced politics for nearly two decades which is a mainstream party has lost its popularity and more people turn to choose new parties. Part of the reason is the communication role of

Thai political parties through social media. That gives alternative parties a chance to campaign. and communicate policy Spread the ideology Create an image with the public more Reflects Thai politics where new political parties are in the midst of social trends. It has reinforced important issues that affect the decision to choose representatives of the people through the communication of modern Thai political parties.

Keywords: Discussion for Members of The House of Representatives Election; Party Communication; Social Media

บทนำ

การเลือกตั้งถือเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานของมนุษย์ดังปรากฏในปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน (Universal Declaration of Human Rights) ว่าทุกคนมีสิทธิที่จะมีส่วนร่วมในรัฐบาลประเทศของตน ไม่ว่าจะโดยทางตรงหรือโดยทางอ้อม โดยผ่านทางผู้แทนที่ได้รับการเลือกตั้งโดยอิสระ เจตจำนงของประชาชนย่อมเป็นมูลฐานแห่งอำนาจของรัฐบาล เจตจำนงเช่นนี้ต้องแสดงออกโดยการเลือกตั้งที่สุจริต อีกทั้งการเลือกตั้งเป็นกระบวนการหนึ่งที่สำคัญของการปกครองระบอบประชาธิปไตย ซึ่งนับตั้งแต่การเปลี่ยนแปลงการปกครองมาเป็นระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2475 เป็นต้นมา ประเทศไทยได้จัดให้มีการเลือกตั้งนับแต่นั้นอย่างต่อเนื่องตลอดมา ที่สำคัญคือ การเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร (ส.ส.) ที่เป็นการเลือกตั้งทั่วไปซึ่งจัดให้มีขึ้นพร้อมกันทั่วประเทศในวันเดียวกัน ถือเป็น การเลือกตั้งระดับชาติ (ฐปนบรรต พรหมอินทร์ และชัยวัฒน์ ม่านศรีสุข, 2566)

จากการศึกษาข้อมูลของสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง 2566 ย้อนหลังนับตั้งแต่การประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2540 เป็นต้นมา กระแสความนิยมมุ่งไปยังพรรคไทยรักไทย (ยุบพรรค) พลังประชาชน (ยุบพรรค) จนเปลี่ยนเป็นพรรคเพื่อไทยในปัจจุบัน ทำให้ผลการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในจังหวัดลำปางถูกผูกขาดโดยสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่สังกัดพรรคเพื่อไทย ซึ่งจังหวัดลำปาง มีการจัดการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเป็นครั้งแรกเมื่อวันที่ 15 พฤศจิกายน พ.ศ. 2476 โดยจังหวัดลำปางมีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรคนแรก คือ เจ้าสร้อย ญ ลำปาง และ ตระกูลการเมืองที่ได้รับเลือกตั้งมากที่สุด คือ จันทรสุนทร (3 คน) ได้แก่ นายพินิจ จันทรสุนทร, นายอิทธิรัตน์ จันทรสุนทร และนายจรสฤทธิ์ จันทรสุนทร และตระกูล โล่ห์สุนทร (3 คน) ได้แก่ นายไพโรจน์ โล่ห์สุนทร, นายกิตติกร โล่ห์สุนทร และนายธนาธร โล่ห์สุนทร

อย่างไรก็ตามผลการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร 2566 ที่ผ่านมา ได้สะท้อนถึงการเปลี่ยนแปลงการเมืองของไทยอย่างไม่เคยเป็นมาก่อน โดยข้อมูลจากสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง พบว่ามีผู้มาใช้สิทธิเลือกตั้งภาพรวมทั่วประเทศร้อยละ 75.22 และ จ.ลำปาง มีผู้มาใช้สิทธิเลือกตั้งครั้งนี้ คิดเป็นร้อยละ 78.87 (คณะกรรมการการเลือกตั้ง, 2566) ซึ่งถือว่าเป็นจำนวนผู้ใช้สิทธิสูงสุดเท่าที่เคยมีมา แสดงให้เห็นถึงความสนใจและความกระตือรือร้นของประชาชนในการออกมาใช้สิทธิของตนเอง ที่ไม่ใช่เพียงการทำตามหน้าที่ความเป็นพลเมืองที่ระบุในรัฐธรรมนูญเท่านั้น แต่เป็นการแสดงออกถึงความต้องการที่จะให้เกิดการเปลี่ยนแปลงผ่านการเข้าคูหาเลือกตั้ง โดยผลการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร 2566 ในส่วนของจังหวัดลำปาง พรรคก้าวไกลได้รับคะแนนนิยมมากที่สุด และได้รับการเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร จำนวน 3 เขต จาก 4 เขต โดยได้รับคะแนนเสียงอย่างท่วมท้น ดังนี้ เขตเลือกตั้งที่ 1 นางทิพา ปวีณาเสถียร พรรคก้าวไกล ได้ 51,579 คะแนน, เขตเลือกตั้งที่ 2 นายธราธร โล่ห์สุนทร พรรคเพื่อไทย ได้ 41,114 คะแนน, เขตเลือกตั้งที่ 3

นายชลธานี เชื้อน้อย พรรคก้าวไกล ได้ 41,651 คะแนน และเขตเลือกตั้งที่ 4 นางสาวรัชสรณ์ นิยะโสสถ พรรคก้าวไกล ได้ 47,029 คะแนน (คณะกรรมการการเลือกตั้ง, 2566)

ประเด็นการตัดสินใจเลือกผู้แทนของประชาชนผ่านการสื่อสารของพรรคการเมืองไทยนั้น (มัลลิกา บุญมีตระกูล มหาสุข, 2565) ระบุว่า การสื่อสารมีความสำคัญและมีความสัมพันธ์กับการเมืองเป็นอย่างมาก เพราะการเมืองเป็นเรื่องของการใช้อำนาจ การควบคุมอำนาจ และการบริหารจัดการอำนาจ เพื่อประโยชน์ของสาธารณะและประชาชน ส่วนการสื่อสารเป็นเรื่องของการส่งข้อมูลเพื่อสร้างความเข้าใจระหว่างสมาชิกประชาชนในสังคม สองสิ่งจึงแยกจากกันไม่ได้ อีกทั้งการปกครองในระบอบประชาธิปไตย ได้เปิดโอกาสให้แต่ละพรรคการเมืองต้องแข่งขันในการแสวงหาความนิยมทางการเมืองเพื่อบรรลุถึงชัยชนะในการเลือกตั้ง ดังนั้น ในการหาเสียงเลือกตั้งของแต่ละพรรคการเมืองจึงมุ่งเน้นการนำเสนอนโยบายที่ตรงใจของประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งมากที่สุด คือ นโยบายกินดีอยู่ดี มีงานทำ ขึ้นค่าแรง ขึ้นเงินเดือน รองลงมาคือ นโยบายกระตุ้นเศรษฐกิจ การค้า การลงทุน รองลงมาอันดับที่ 3 คือ แก้ปัญหาด้านการเกษตรราคาพืชผลดี (สวนดุสิตโพล, 2562)

อย่างไรก็ตามนโยบายของพรรคการเมืองต่างๆ มักจะเป็นนโยบายประชานิยม เพื่อแลกกับคะแนนเสียงหรือความนิยมทางการเมือง ซึ่งนโยบายประชานิยมถูกนำมาใช้ดำเนินการเป็นนโยบายอย่างแท้จริงในสมัยรัฐบาล พ.ต.ท.ดร.ทักษิณ ชินวัตร ผ่านนโยบายที่บริหารจัดการให้เงินและผลประโยชน์จากรัฐในรูปแบบต่าง ๆ ไปถึงมือชาวบ้านอย่างจับต้องได้ เช่น นโยบาย 30 บาทรักษาทุกโรค กองทุนหมู่บ้าน เป็นต้น ซึ่งสร้างคะแนนนิยมกับชาวบ้านอย่างท่วมท้น จนได้รับเลือกเข้ามาให้ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีต่ออีกเป็นสมัยที่ 2 ที่ยังคงดำเนินการนโยบายประชานิยมหลายรูปแบบอย่างต่อเนื่อง นโยบายดังกล่าวถูกกล่าวขานในระยะต่อมาว่าเป็นนโยบายประชานิยม (Populism Policy) เพราะเป็นนโยบายที่เน้นสร้างความพึงพอใจแก่ประชาชนเป็นหลัก ซึ่งอาจไม่ตอบสนองต่อการพัฒนาประเทศในระยะยาว (ภัทร หวังกิตติกุล, 2560)

ขณะที่การเมืองสมัยใหม่ที่พรรคอนาคตใหม่ (เดิม) หรือพรรคก้าวไกล มุ่งเน้นที่จะนำเสนอ นโยบาย ประเทศไทยจะไม่เหมือนเดิม สิ่งที่น่าจับตามองอย่างมากนั้น เช่น การแก้ไขประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 112 นโยบายสมรสเท่าเทียม นโยบายสุราก้าวหน้า นโยบายเปลี่ยนระบบการเกณฑ์ทหารเป็นระบบสมัครใจ เป็นต้น ซึ่งถ้าเทียบดูข้อมูลประชากรไทยพบว่าการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่ผ่านมา กลุ่ม Generation X, Y และ Z กุมสัดส่วนมากกว่า 70% ของผู้มีสิทธิเลือกตั้ง (กรมการปกครอง, 2565) การออกนโยบายที่ “โดนใจ” และการสื่อสารที่ “เข้าถึง” กลุ่มคนเหล่านี้ จึงเป็นตัวแปรสำคัญ และกลุ่ม Gen Z ซึ่งเป็นคนรุ่นใหม่ที่มีอายุ 18 ปีไปจนถึง 26 ปี มีฐานเสียงกว่า 7,670,354 คน แล้วยังแยกย่อยออกเป็นกลุ่มที่เรียกว่า “New Voter” หรือผู้มีสิทธิเลือกตั้งหนแรก ที่มีจำนวนกว่า 811,607 คน ประชากรกลุ่มนี้แม้จะมีตัวเลขน้อยกว่ากลุ่มเจนเอเรชันอื่น แต่ในมุมมองกลับกัน ก็มีความ “ชัดเจน” ในการเลือกพรรคการเมือง รวมทั้งเลือกนโยบายที่สอดคล้องกับแนวคิด ดังนั้น พรรคการเมืองที่สามารถสื่อสารกับประชากรกลุ่มดังกล่าวนี้ได้ชัดเจนมากเท่าไร คะแนนเสียงที่ได้ก็ยิ่งชัดเจนมากเท่านั้น

ปัจจุบันสังคมไทยเข้าสู่สังคมดิจิทัลอย่างรวดเร็ว ไม่ว่าจะเป็นวัยรุ่นหรือผู้สูงอายุ และทุกคนสามารถเข้าถึงสื่อใหม่ ไม่เพียงแค่อ่านสื่อเก่าแบบเดิมอีกแล้ว และเทคโนโลยีเพื่อการสื่อสารที่ทันสมัย ทำให้สามารถส่งข้อมูลข่าวสาร และแสดงผลอย่างหลากหลายรูปแบบ ทั้งตัวอักษร ภาพนิ่ง ภาพเคลื่อนไหว เสียง และอื่นๆ รวมถึงโต้ตอบได้ทันทีแบบ Real time ดึงดูดความสนใจ และส่งผลต่อการพัฒนาสังคม เศรษฐกิจ การเมือง ฯลฯ ทำให้หลายภาคส่วน โดยเฉพาะภาครัฐ ภาคการเมือง นำเอาระบบการสื่อสารสมัยใหม่ สร้างปฏิสัมพันธ์ทางการเมือง (พระครูใบฎีกาวิชาญ วิสุทโธ ทรวงราศี, พระปลัดสุระ ญาณธโร, ลัดดาวัลย์ คงดวงดี, 2565) ดังได้เห็นจากปรากฏการณ์เชิงประจักษ์ต่อการใช้เทคโนโลยีการสื่อสารทางการเมืองช่วงการเลือกตั้งทั่วไป 2566 มีการใช้เทคโนโลยีการสื่อสารระบบ

ดิจิทัลหลายช่องทางผ่านสื่อสังคม (Social media) มุ่งเป้าหมายหลัก คือ การรณรงค์หาเสียงเลือกตั้ง เผยแพร่อุดมการณ์ แนวคิด นโยบายพรรค เน้นสร้างภาพลักษณ์พรรคการเมือง การจัดกิจกรรมการชุมนุมทางการเมือง กิจกรรมการแสดงความรู้สึกผ่าน Social media เพื่อช่วงชิงกระแสความนิยม และเชิงพื้นที่เพื่อสร้างคะแนนนิยม ด้วยการนำเสนออุดมการณ์ทางการเมือง แนวคิดทางการเมือง นโยบายการพัฒนาสังคมประเทศชาติ ฯลฯ ตลอดจนการส่งสารด้วยวาทกรรมทางการเมือง เช่น มีลุงไม่มีเรา แลนด์สไลด์ เลือกรเราประเทศไม่เหมือนเดิม สัมรักพ่อ เป็นต้น ซึ่งวาทกรรมสื่อถึงความหมายทางการเมือง และล้วนมีอิทธิพลต่อสังคม (หทัยกาญจน์ ตรีสุวรรณ, 2566)

นอกจากนี้ การเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรครั้งล่าสุดของประเทศไทย รวมทั้งในพื้นที่จังหวัดลำปางมีพรรคการเมืองหลายพรรคที่ดำเนินงานสื่อสารทางการเมืองอย่างเข้มข้น อีกทั้งจากการสังเกตและการรายงานข่าวจากสื่อมวลชนทั้งระดับชาติและท้องถิ่น พบว่าประชาชนมีความตื่นตัวทางการเมืองสูง ให้ความสำคัญกับการเลือกตั้ง และผลการสำรวจความคิดเห็นทางการเมืองจากหลายหน่วยงานพบว่า การเลือกตั้ง การเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร 2566 สะท้อนให้เห็นว่าประชาชนตัดสินใจเลือกโดยพิจารณาจากคุณสมบัติผู้สมัคร และนโยบาย มากกว่าเลือกที่พรรคการเมืองเหมือนในอดีต ย่อมเป็นเครื่องบ่งชี้ว่าการเลือกตั้ง การเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร 2566 เกิดการเปลี่ยนแปลงทางการเมือง (กิตติกร กอบเงิน และ วัลลภ พิริยวรรณ, 2566)

ด้วยเหตุดังกล่าวนี้เองผู้วิจัยจึงเห็นว่าการตัดสินใจเลือกผู้แทนของประชาชนจังหวัดลำปาง ผ่านการสื่อสารของพรรคการเมืองไทย เป็นสิ่งที่มีความสำคัญต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตย ดังนั้นจึงมีวัตถุประสงค์ที่จะศึกษาการตัดสินใจเลือกผู้แทนของประชาชนจังหวัดลำปางผ่านการสื่อสารของพรรคการเมืองไทย และศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร เพื่อจะสะท้อนให้เห็นถึงความสำคัญของการสื่อสารของพรรคการเมืองไทย รวมทั้งแสดงให้เห็นถึงการใช้สื่อสังคมออนไลน์ในวิถีทางการเมืองไทยด้วย ซึ่งเป็นเรื่องที่มีความสัมพันธ์และส่งผลกระทบต่อการพัฒนาประชาธิปไตยของประเทศไทยทั้งสิ้น และยังเป็นเรื่องที่มีความสำคัญต่อระบบการเมืองการปกครองของประเทศไทยในอนาคตด้วยเช่นกัน

การทบทวนวรรณกรรม

การศึกษาครั้งนี้เป็นการศึกษาการตัดสินใจเลือกสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของประชาชนจังหวัดลำปาง ผ่านการสื่อสารของพรรคการเมืองไทย ด้วยการใช้วิธีการศึกษาเอกสาร (Documentary Research) จากหนังสือ ตำรา เอกสารงานวิชาการ รายงานการวิจัย และบทความต่างๆ และนำมาสังเคราะห์เพื่อหาคำตอบ โดยจัดแบ่งเนื้อหาสาระที่จะนำเสนอประกอบด้วย 1) ทฤษฎีการสื่อสารและการสื่อสารทางการเมือง 2) แนวคิดเกี่ยวกับการตัดสินใจเลือกตั้ง และ 3) แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมทางการเมือง โดยมีรายละเอียดดังนี้

1. ทฤษฎีการสื่อสารที่ David K. Berlo. (1960) ระบุว่า การสื่อสารว่าเป็นกระบวนการเริ่มต้นจาก ผู้ส่งสาร ซึ่งอาจเป็นบุคคลคนหนึ่งหรือกลุ่มคนที่มีจุดมุ่งหมายในการสื่อสาร ทำการส่งเนื้อหาข่าวสารซึ่งอาจเป็นคำพูด การเขียนหรือสัญลักษณ์ โดยการเข้ารหัสสารผ่านช่องทางการสื่อสารต่าง ๆ ไปสู่ผู้รับสาร ซึ่งผู้รับสารจะทำการถอดรหัส เพื่อรับสารนั้น ซึ่งกระบวนการสื่อสารนี้อาจเรียกทั่วไปว่า SMCR Model ประกอบด้วย 1. ผู้ส่ง (Source) 2. ข้อมูลข่าวสาร (Message) 3. ช่องทางในการส่ง (Channel) และ 4. ผู้รับ (Receiver) (กิตานันท์ มลิทอง, 2543) ขณะที่ การสื่อสารที่เชื่อมโยงในทางการเมือง (Political Communication) เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นและอยู่ควบคู่กับการเมืองมาตลอด โดยเป็นตัวกลางในการสร้างความเข้าใจร่วมกันระหว่างผู้ปกครองกับผู้ใต้ปกครอง ซึ่งในอดีตที่ผ่านมา การข่าวการเมืองเป็นเรื่องไม่น่าสนใจ จึงมีการเปลี่ยนแปลงการนำเสนอข่าวปรับให้เข้ากับวัฒนธรรมประชานิยม (Popular Culture) เช่น การเล่าเรื่องข่าว ย่อยข่าวให้น่าสนใจ และมีการนำเสนอแบบ

ถ่ายทอดสด จะเห็นได้ว่าการสื่อสารทางการเมืองจากอดีตถึงปัจจุบันมีวิวัฒนาการไปตามลำดับ จาก การสื่อสารผ่านสื่อมวลชนที่มีสื่อมวลชนกระแสหลักเป็นผู้กำหนดวาระเนื้อหาข่าวสารในการนำเสนอ มาจนถึงสื่อใหม่ในปัจจุบัน ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างมีนัยยะสำคัญทางการเมือง เพราะเหตุที่อินเทอร์เน็ตนั้นแพร่ขยายไปทั่วครั้งวเรือน ทำให้ประชาชนสามารถรับข่าวสารโดยตรงจาก นักการเมืองได้โดยไม่ต้องผ่านสื่อมวลชน (ชินนธร ม้าทอง, 2560) ซึ่ง น้ำเพชร พิพัฒน์สุริยะ (2566) สรุปว่า การสื่อสารทางการเมือง หมายถึง กระบวนการถ่ายทอดข้อมูล ข่าวสาร ความคิดเห็น ทรรศนคติ ความเชื่อ อุดมการณ์ ความเชื่อทางการเมือง ความต้องการ หรือข้อเรียกร้องทางการเมือง ในรูปแบบ ด้วย ๆ ทั้งคำพูด ข้อเขียน สัญลักษณ์ รูปภาพ ภาพเคลื่อนไหว ฯลฯ โดยผู้สื่อสารทางการเมือง (Political Communicator) ไปยังผู้รับสารทางการเมือง (Political Receiver) ในยุคปัจจุบัน เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารมีบทบาทสำคัญต่อการสื่อสารทางการเมืองมากขึ้น สื่อสังคม ออนไลน์เป็นช่องทางที่ช่วยให้ผู้คนสามารถสื่อสารกันได้อย่างสะดวกและรวดเร็วส่งผลให้การสื่อสารทางการเมืองมีความหลากหลายและเข้าถึงประชาชนได้มากขึ้น

ปรากฏการณ์เชิงประจักษ์ต่อการใช้เทคโนโลยีการสื่อสารทางการเมืองช่วงการเลือกตั้ง สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร 2566 มีการใช้เทคโนโลยีการสื่อสารระบบดิจิทัลหลายแบบช่องทาง ผ่านสื่อ สังคม (Social media) เช่น YouTube, Facebook, Line, Twitter, Instagram, Messenger ฯลฯ มุ่งเป้าหมายหลักเพื่อหาเสียงเลือกตั้ง เผยแพร่นโยบาย เผยแพร่อุดมการณ์ สร้างภาพลักษณ์ ผ่าน Social media ฯลฯ โดยหากพิจารณาบทบาทการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนผ่านสื่อสังคม ออนไลน์ เป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น วิพากษ์วิจารณ์ ร่วม พิจารณาตัดสินใจ ซึ่งในยุคปัจจุบันประชาชนมีโอกาสรับข่าวสารและการแสดงความคิดเห็นมากยิ่งขึ้น และการใช้ช่องทางสื่อสังคมเป็นเครื่องมือการสื่อสารสามารถกระทำได้อย่างไม่จำกัด ทำให้สามารถ พูดคุย แลกเปลี่ยนมุมมอง ทรรศนคติ ความคิดเห็นทางการเมือง ทำให้ประชาชนมีส่วนร่วมทางการเมือง มากขึ้น (พระครูใบฎีกาวิชาญ วิสุทโธ ทรวงราศี, พระปลัดสุระ ญาณธโร, ลัดดาวัลย์ คงดวงดี, 2565)

ดังนั้น การสื่อสารทางการเมือง เป็นตัวกลางในการสร้างความเข้าใจร่วมกันระหว่าง ผู้ปกครองกับผู้ใต้ปกครอง มีวิวัฒนาการไปตามลำดับจากอดีตที่มีการสื่อสารผ่านสื่อมวลชนเป็นหลัก จนมาถึงสื่อใหม่ในปัจจุบัน ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างมีนัยยะสำคัญทางการเมือง เพราะเทคโนโลยีการสื่อสารระบบดิจิทัลหลายช่องทางผ่านสื่อสังคมสมัยใหม่ ทำให้ประชาชนสามารถ รับข่าวสารโดยตรงจากนักการเมืองได้โดยไม่ต้องผ่านสื่อมวลชนหลัก ทำให้การเข้าถึงข้อมูลข่าวสารได้ ง่าย ขณะเดียวกันการบิดเบือนข่าวสารก็สามารถแพร่ขยายได้รวดเร็ว ดังนั้นความสำคัญของการ สื่อสารทางการเมืองจึงมีความสำคัญมากขึ้นเรื่อย ๆ อีกทั้งการสื่อสารมีบทบาทสำคัญต่อระบบ การเมืองการปกครอง โดยช่วยให้ประชาชนรับรู้ข้อมูลข่าวสาร นโยบาย อุดมการณ์ของพรรคการเมือง ฯลฯ หากการสื่อสารทางการเมืองนั้นเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ย่อมเป็นเครื่องมือสำคัญในการ ส่งเสริมประชาธิปไตย ช่วยให้ประชาชนมีส่วนร่วมทางการเมืองอย่างมีคุณภาพนำไปสู่การพัฒนา ประเทศอย่างยั่งยืน

2. แนวคิดเกี่ยวกับการตัดสินใจเลือกตั้ง

การเลือกตั้งเป็นจุดเริ่มต้นของกระบวนการประชาธิปไตย ซึ่งเป็นกระบวนการแสวงหา ทางเลือกในการเมืองการปกครองของประชาชน และเป็นกระบวนการที่แสดงถึงการให้คนส่วนใหญ่ ของประเทศได้มีส่วนร่วมในการแสดงเจตจำนงทางการเมือง รวมถึงเป็นกระบวนการแสวงหา ทางเลือกในการเมืองการปกครองของประชาชน (ชัยวัฒน์ โยธี, 2566) โดยระบบการเลือกตั้งนับได้ว่าเป็น ความสำคัญลำดับต้นในทางการเมือง เพราะระบบการเลือกตั้งสามารถส่งผลกระทบต่อสถาบัน การเมือง พรรคการเมือง และการจัดตั้งรัฐบาล โดยประจักษ์ ก้องกีรติ (2566) ได้กล่าวถึงระบบการ เลือกตั้งไว้อย่างน่าสนใจว่า ระบบเลือกตั้งที่ถูกออกแบบในรัฐธรรมนูญฉบับปี พ.ศ. 2560 ร่างโดย

คณะกรรมการ 21 คนที่แต่งตั้งโดยคณะรักษาความสงบแห่งชาติ หรือ คสช. และมีนายมีชัย ฤชุพันธุ์ เป็นประธาน ซึ่งเป็นระบบเลือกตั้งที่แตกต่างจากทุกระบบที่ประเทศไทยเคยใช้มาก่อน ไม่ว่าจะเป็นระบบเลือกตั้งก่อนปี พ.ศ.2540 ระบบที่ใช้ในรัฐธรรมนูญฉบับปี พ.ศ. 2540 และระบบที่ใช้ในรัฐธรรมนูญฉบับปี พ.ศ. 2550 นับตั้งแต่มีการนำระบบเลือกตั้งนี้มาใช้ ได้ก่อให้เกิดการวิพากษ์วิจารณ์ถึงปัญหาต่างๆ หลากหลายแง่มุม โดยกลุ่มที่วิพากษ์วิจารณ์มีตั้งแต่พรรคการเมืองและนักการเมือง นักกฎหมาย นักวิชาการ อดีตรองกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ อดีตรองกรรมการเลือกตั้ง ภาคประชาสังคม และกลุ่มการเมืองต่างๆ โดยประเด็นที่วิจารณ์มีหลากหลายประเด็น ตั้งแต่การทำให้เกิดระบบพรรคการเมืองหลายพรรคที่อ่อนแออันนำไปสู่รัฐบาลผสม เกิดพรรคขนาดเล็กจำนวนมากในระบบการเมือง และพรรคขนาดเล็กที่ไม่ได้มีฐานเสียงแน่นหนาจากประชาชน แต่กลับมีอำนาจต่อรองในสภาและในการตั้งรัฐบาล ทำให้เกิดปัญหาชนกิจการเมืองหรือธุรกิจการเมือง และการต่อรองย้ายพรรคอย่างเข้มข้นในสภา ปัญหาเสถียรภาพทางการเมืองเนื่องจากมีระบบหลายพรรคที่กระจัดกระจาย (Fragmented Multi-Party System) ความไม่เป็นธรรมต่อประชาชนเพราะสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรมี 2 ประเภท แต่ประชาชนมีสิทธิเลือกได้เพียงสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบแบ่งเขตเลือกตั้งเท่านั้น เจตนารมณ์ในการไปใช้สิทธิเลือกตั้งของประชาชนจึงไม่สามารถถูกสะท้อนออกอย่างเต็มที่ เพราะแม้ไม่ชอบผู้สมัครที่พรรคส่งมาก็จำเป็นต้องเลือก เนื่องจากกลัวพรรคที่ตนสนับสนุนจะไม่ได้คะแนน หรือในทางกลับกันชอบผู้สมัครในเขตเลือกตั้งของตนแต่ไม่ชอบพรรคที่ผู้สมัครรายนั้นสังกัด เมื่อลงคะแนนให้ผู้สมัครก็ทำให้พรรคที่ตนไม่ชอบได้คะแนนไปด้วย

สำหรับแนวคิดการตัดสินใจออกเสียงลงคะแนนเลือกตั้ง กิตติกร กอบเงิน และ วัลลภ พิริยวรรณะ(2566) ได้ศึกษาการตัดสินใจออกเสียงลงคะแนนเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในการเลือกตั้งทั่วไปปี พ.ศ. 2566 กรณีศึกษา ประชากรในพื้นที่อำเภอเมืองแพร่ พบว่าการตัดสินใจลงคะแนนเสียงเลือกตั้งเป็นหัวใจสำคัญในการเป็นการแสดงเจตจำนงของประชาชนในการเลือกตั้งตัวแทนของตนเองเข้าไปทำหน้าที่ในด้านนิติบัญญัติและการบริหารประเทศ การเลือกตั้งจึงเป็นกระบวนการค้นหาเสียงส่วนใหญ่ (Majority) ตามครรลองของระบอบประชาธิปไตยนับเป็นกระบวนการแสดงออกทางการเมืองของประชาชนที่สำคัญในระบอบประชาธิปไตย เพราะจะส่งผลถึงวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนในประเทศ ปัจจุบันบริบทของโลกได้เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ทำให้ผู้คนมีแนวความคิดในเชิงเสรีนิยมมากขึ้น การสื่อสารที่ไร้พรมแดน รวมถึงการเข้าถึงข้อมูล การศึกษา และข่าวสาร ได้อย่างหลากหลาย อาจทำให้นักคิดที่จะนำมาใช้ประกอบการตัดสินใจทางการเมืองหรือการเลือกตั้งเปลี่ยนไปจากแนวความคิดแบบเดิม ๆ เพื่อตอบสนองความต้องการโดยรวมของประชาชนอย่างแท้จริง แต่ก็ยังมีปัจจัยอื่น ๆ อีกไม่น้อย โดยเฉพาะเหตุการณ์ทางการเมืองในแต่ละวัน ที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว ทำให้ประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งจะต้องนำมาชั่งใจอย่างถี่ถ้วน เพื่อให้คะแนนเสียงที่ลงไปได้ตรงความต้องการมากที่สุด ไม่สูญเสียเวลา ไม่รู้สึกเหมือนถูกเอาเปรียบ โดยผลการวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจออกเสียงลงคะแนนเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในการเลือกตั้งทั่วไปปี พ.ศ. 2566 กรณีศึกษา ประชากรในพื้นที่อำเภอเมืองแพร่ มีดังนี้

1. ด้านคุณสมบัติของผู้สมัคร เรียงลำดับจากมากไปน้อยได้ดังนี้ มากที่สุดคือ มีความซื่อสัตย์ สุจริต รองลงมาคือ รู้จักเคารพและให้เกียรติบุคคลทุกระดับ ช่วยเหลืองานส่วนรวม มีมนุษยสัมพันธ์ ลงพื้นที่สม่ำเสมอ ไม่ปฏิบัติตนในทางเสื่อมเสีย มีไหวพริบบริภูมิปัญญา มีภาวะผู้นำ เป็นคนในพื้นที่ที่ลงรับสมัคร มีบุคลิกภาพดี ระดับการศึกษาปริญญาตรีหรือสูงกว่า และเป็นบุคคลที่มีชื่อเสียงเป็นที่รู้จักตามลำดับ

2. ด้านนโยบาย เรียงลำดับจากมากไปน้อยได้ดังนี้ มากที่สุดคือ แก้ไขปัญหาเสพติด รองลงมาคือ ปราบปรามการทุจริตอย่างจริงจัง รักษาพยาบาลฟรี ปรับขึ้นค่าแรงขั้นต่ำ แก้ไข

รัฐธรรมนูญ พัฒนาโครงสร้างสาธารณูปโภคพื้นฐานเพิ่มเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ เงินกู้ยืมเพื่อการศึกษา และให้สวัสดิการสินเชื่อดอกเบี้ยต่ำ ตามลำดับตามลำดับ

3. ด้านพรรคการเมือง เรียงลำดับจากมากไปน้อยได้ดังนี้ มากที่สุดคือ บุคลากรในพรรค ล้วนมีคุณภาพ รองลงมาคือ เป็นพรรคการเมืองที่ต่อสู้ในแนวทางประชาธิปไตย เป็นพรรคการเมืองที่มีชื่อเสียง เป็นพรรคการเมืองของคนรุ่นใหม่ เป็นพรรคการเมืองขนาดใหญ่ เป็นพรรคการเมืองที่มีผลงานดีในอดีตที่ผ่านมา หัวหน้าพรรคมีชื่อเสียงเป็นที่รู้จักอย่างกว้างขวาง เป็นพรรคที่เคยได้จัดตั้งรัฐบาลมาก่อน และเป็นพรรคการเมืองที่มีแนวทางอนุรักษ์นิยม ตามลำดับ

4. ด้านการรณรงค์หาเสียง/กลยุทธ์หรือวิธีการหาเสียงเลือกตั้ง เรียงลำดับจากมากไปน้อยได้ดังนี้ มากที่สุดคือ หาเสียงโดยนำเสนอนโยบายและผลงานที่ดีต่อประชาชน รองลงมาคือ หาเสียงโดยไม่ให้ข้อมูลด้านลบหรือใส่ร้ายของผู้สมัครที่เป็นคู่แข่ง เปิดเวทีปราศรัยตามจุดสำคัญ เคาะประตูบ้านลงพื้นที่อย่างทั่วถึงด้วยตัวเอง การใช้โซเชียลมีเดียในการรณรงค์หาเสียง เช่น Facebook, Line, Twitter, YouTube, TikTok ฯลฯ ใช้สื่อหาเสียง เช่น ใบปลิว แผ่นพับ โปสเตอร์ ป้ายคัทเอ๊าท์ ที่ดึงดูดสวยงาม เข้าใจง่าย ใช้รถแห่หาเสียงทุกเส้นทาง การปรากฏตนเป็นข่าวในสื่อต่าง ๆ อย่างสม่ำเสมอ และใช้สื่อบุคคลที่น่าเชื่อถือมาช่วยหาเสียง ตามลำดับ

นอกจากนี้ พัทธภรณ์ เมธาจิระเวช (2563) ได้ทำการศึกษาเรื่องการเปิดรับข่าวสารทางการเมืองที่ส่งผลต่อการตัดสินใจออกมาเลือกตั้งของผู้มีสิทธิ ในเขตกรุงเทพมหานคร โดยได้วิเคราะห์แนวทางการตัดสินใจเลือกตั้งว่าเป็นกระบวนการที่ผู้ที่มีสิทธิเลือกตั้งพิจารณาเลือกผู้สมัครหรือพรรคการเมืองที่ตนเห็นว่าเหมาะสมที่สุดเป็นผู้แทนของตนในการเลือกตั้ง โดยพิจารณาจากปัจจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง เช่น นโยบายของพรรคการเมือง คุณสมบัติของผู้สมัคร ผลงานที่ผ่านมา ทศนคติทางการเมือง และอื่น ๆ

กล่าวโดยสรุปการตัดสินใจ หมายถึง การพิจารณาโดยใช้ข้อมูล หลักการและเหตุผล วิเคราะห์อย่างถี่ถ้วนในการหาทางเลือกที่ดีที่สุด เหมาะสมที่สุด จากหลายๆทางเลือก ที่สามารถตอบสนองเป้าหมายของตัวเองอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งระบอบประชาธิปไตยมีหลักการที่ให้ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการใช้อำนาจการปกครอง โดยให้ประชาชนได้เลือกผู้แทนเข้าไปเป็นปากเป็นเสียง เพื่อการพัฒนาและบริหารประเทศ และเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลงของประเทศ โดยการใช้สิทธิใช้เสียงผ่านกระบวนการเลือกตั้ง ซึ่งประชาชนย่อมมีอิสระทางความคิด มีเสรีภาพในการคิดวิเคราะห์ และการตัดสินใจ อีกทั้งประชาชนทุกคนควรได้รับสิทธิเท่าเทียมกันในการมีส่วนร่วมทางการเมือง และเคารพทุกสิทธิในการแสดงออกทางความคิดทางการเมือง เป็นที่สังเกตว่า ในวรรณกรรมต่างๆ เกี่ยวกับการตัดสินใจเลือกตั้งนั้น มีงานวิจัยหรือการศึกษาจำนวนมากค้นพบข้อมูลที่สอดคล้องกันว่า ปัจจัยที่มีอิทธิพลมากที่สุดต่อการลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง ได้แก่ คุณลักษณะของผู้ลงสมัครรับเลือกที่มีคุณธรรม ซื่อสัตย์ มีนโยบายการหาเสียงที่น่าสนใจ และมีแนวโน้มทำได้จริง และมีกลยุทธ์การหาเสียงเลือกตั้งที่เข้าถึงและถูกใจ และอื่นๆ ตลอดจนมองเห็นว่าการเมืองเริ่มเป็นสิ่งที่ใกล้ตัวประชาชนเพิ่มมากขึ้น ความเข้าใจดังกล่าวเป็นปัจจัยส่งผลบวกต่อกระบวนการสร้างประชาธิปไตย

3. แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมทางการเมือง

ในการพิจารณาถึงความหมายการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน หากพิจารณาถึงการกระทำที่เรียกว่าการมีส่วนร่วมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตย (สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร, 2561) ให้ความหมายการมีส่วนร่วมทางการเมือง (Political Participation) หมายถึง การกระทำใด ๆ ก็ตามที่เกิดขึ้น โดยความเต็มใจ ไม่ว่าจะประสบความสำเร็จหรือไม่ ไม่ว่าจะมีการจัดอย่างเป็นระเบียบหรือไม่ และไม่ว่าจะเกิดขึ้นเป็นครั้งคราวหรือต่อเนื่องกัน จะใช้วิธีการที่ถูกต้องตามกฎหมายหรือไม่ เพื่อผลในการที่จะมีอิทธิพลต่อการเลือกนโยบายของรัฐ หรือต่อการบริหารงานของรัฐ หรือต่อการเลือกผู้นำทางการเมืองของรัฐบาลไม่ว่าจะเป็นไปในระดับท้องถิ่นหรือระดับชาติก็ตาม

จะเห็นได้ว่าการมีส่วนร่วมทางการเมืองมีลักษณะที่ร่วมกันสองประการ ได้แก่ 1) ต้องเป็นไปตามความสมัครใจและ 2) ต้องมีจุดมุ่งหมายเพื่อมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจของผู้มีอำนาจ ดังนั้น การมีส่วนร่วมทางการเมืองจึงเป็นกลไกที่มีความสำคัญในระบอบประชาธิปไตย การเปิดโอกาสให้ประชาชนได้เข้าร่วมในกิจกรรมทางการเมือง มีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายของรัฐบาล และเป็นกระบวนการชี้วัดพัฒนาการทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยของแต่ละประเทศ ประเทศที่พัฒนาการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตย มักกำหนดให้ประชาชนทุกระดับมีสิทธิในการมีส่วนร่วมทางการเมืองตามกฎหมาย และมีผลในทางปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรมในทุกมิติของกระบวนการทางการเมือง (ยุทธพร อิศรชัย, 2565) โดยที่ รูปแบบการมีส่วนร่วมทางการเมืองอาจจำแนกได้หลากหลายรูปแบบตามแนวคิดหรือเกณฑ์ต่างๆ ซึ่งสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร (2561) หากพิจารณาการมีส่วนร่วมทางการเมืองตามแนวคิดประชาธิปไตย อาจจำแนกได้เป็น 4 รูปแบบ ได้แก่

1. การมีส่วนร่วมทางการเมืองทางตรง (Direct Political Participation) การมีส่วนร่วมในลักษณะนี้ประชาชนหรือพลเมืองของรัฐจะมีส่วนร่วมในการพิจารณาเรื่องต่าง ๆ ด้วยตัวเอง แต่ภายหลังเมื่อสมาชิกของสังคมเพิ่มจำนวนมากขึ้นและสังคมมีความซับซ้อนขึ้น การมีส่วนร่วมทางตรงจึงกลายเป็นเรื่องยากที่จะสามารถทำได้จริง จึงมีการใช้การมีส่วนร่วมทางการเมืองทางตรงเข้ามาผสมผสานกับระบอบประชาธิปไตยแบบผู้แทน เช่น การลงประชามติ (Referendum) การเสนอร่างกฎหมายโดยประชาชน (initiative) การถอดถอนผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง เป็นต้น

2. การมีส่วนร่วมทางการเมืองทางอ้อม (Indirect Political Participation) การมีส่วนร่วมในรูปแบบนี้คือ การที่ประชาชนได้เลือกผู้แทนของตนเข้าไปใช้อำนาจอธิปไตยแทนตนผ่านกระบวนการทางการเมืองที่เรียกว่า “การเลือกตั้ง”

3. การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในระบอบประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม (Participatory Democracy) หรือที่เรียกว่า “ประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม” ซึ่งเป็นการนำการมีส่วนร่วมทางการเมืองทางตรงมาผสมผสานกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองทางอ้อมและเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในทางการเมืองการปกครองมากยิ่งขึ้น รวมทั้งการเปิดโอกาสให้ “สถาบันการเมือง” ต่าง ๆ เช่น องค์กรอิสระ องค์กรตามรัฐธรรมนูญ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น สื่อมวลชนสามารถทำหน้าที่ในการติดตามและตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐได้อย่างเต็มที่

4. การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในระบอบประชาธิปไตยแบบปรึกษาหารือ (Deliberative Democracy) เป็นกระบวนการสำคัญของประชาธิปไตยภาคพลเมือง ประชาธิปไตยชุมชน เป็นความพยายามที่จะแก้ไขปัญหาที่เกิดจากข้อบกพร่องของประชาธิปไตยแบบตัวแทนและการมีส่วนร่วมทางการเมืองทางอ้อมที่เป็นรูปแบบสถาบันที่ตายตัว หลักการสำคัญของการมีส่วนร่วมในรูปแบบนี้คือ กระบวนการที่ให้ประชาชนทุกคนหรือภาคพลเมือง ได้มีส่วนร่วมในการเสนอแนะและตอบสนองข้อเรียกร้องเพื่อให้ตัวแทนของตนหรือรัฐบาลนำไปปฏิบัติต่อไป

ปัจจุบันเทคโนโลยีมีการพัฒนา ระบบการติดต่อสื่อสารเป็นไปได้ง่ายขึ้น การมีส่วนร่วมทางการเมืองสามารถเกิดขึ้นที่ใดก็ได้ เนื่องจากระบบอินเทอร์เน็ตและเทคโนโลยีการสื่อสารไร้สายนั้นได้ทำการเชื่อมโยงข้อมูลข่าวสาร รวมถึงช่องทางการติดต่อสื่อสารกันให้เข้าถึงประชาชนทุกคน ทำให้ประชาชนสามารถติดต่อสื่อสาร แลกเปลี่ยนความคิดเห็นกันได้สะดวกและรวดเร็วมากยิ่งขึ้น โดยช่องทางที่ได้รับความนิยมมากที่สุดก็คือนี้อินเทอร์เน็ตหรือสื่อออนไลน์ ซึ่งสะดวก รวดเร็ว และเป็นสื่อที่ประชาชนส่วนใหญ่ให้ความนิยมเป็นอย่างมาก เพราะสามารถติดตามเรื่องราวการอัปเดตข่าวสารต่างๆ และยังมีการเปิดช่องทางการแสดงออกทางความคิดเห็นให้ประชาชนหรือผู้คนที่มีความสนใจในข่าวนั้นๆ ได้แสดงออกความคิดเห็นเกี่ยวกับเนื้อหาข่าวหรือประเด็นข่าวได้โดยตรง สื่อออนไลน์จึงสามารถสร้างการมีส่วนร่วมทางการเมืองได้เป็นอย่างดีทั้งการเลือกตั้ง การรับข่าวสาร จนกระทั่งเกิดการร่วมชุมนุมต่างๆ ทางการเมือง (วุฒิพร ลิ้มวารักษ์, 2562)

การมีส่วนร่วมในทางการเมืองจึงเป็นหัวใจหลักสำคัญของประชาธิปไตย รูปแบบการมีส่วนร่วมทางการเมืองที่หลากหลายเหล่านี้ ได้ทำให้ประชาชนมีส่วนร่วมทางการเมืองที่กว้างขึ้น การมีส่วนร่วมทางการเมืองเป็นกลไกหนึ่งที่ทำให้ประชาชนได้มีโอกาสสื่อสารกับรัฐมากยิ่งขึ้น เป็นกระบวนการสื่อสารสองทางที่มีเป้าหมายโดยรวม เพื่อที่จะให้เกิดการตัดสินใจที่ดีขึ้น และได้รับการสนับสนุนจากสาธารณชน รวมทั้งมีโอกาสผสมผสานผลประโยชน์ร่วมกันทำให้การดำเนินนโยบายการเมือง เศรษฐกิจ และสังคมเปลี่ยนผ่านไปสู่ “การเป็นประเด็นสาธารณะ” ที่ทุกคน ทุกภาคส่วนต้องให้ความสำคัญและสนใจ ที่สำคัญการมีส่วนร่วมทางการเมืองทำให้เปลี่ยนข้อความคิดที่ว่า การตัดสินใจทางการเมืองและกิจกรรมทางการเมืองเป็นเรื่องของนักการเมืองไปสู่การเป็นการเมืองเรื่องของคน

บทสรุป

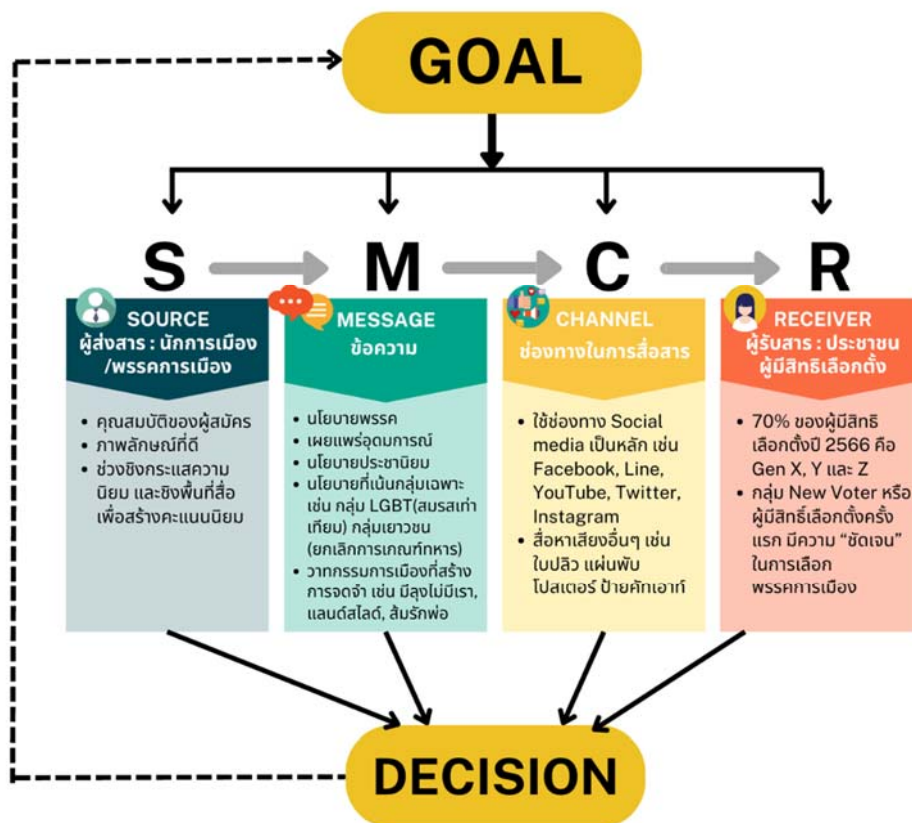
ประเด็นที่น่าสนใจของจังหวัดลำปางสรุปได้ว่า ผลการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร 2566 กระแสตอบรับของพรรคก้าวไกลที่เน้นการสื่อสารของพรรคการเมืองผ่านสื่อสังคม ได้รับความนิยมนอย่างสูงและเป็นไปในทิศทางที่ดี แม้พรรคก้าวไกลเป็นพรรคการเมืองน้องใหม่ที่ต่อยอดมาจากพรรคอนาคตใหม่เมื่อคราวเลือกตั้งในปี 2562 หากแต่ผลการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร 2566 ที่ผ่านมา พรรคก้าวไกลได้รับคะแนนนิยมมากที่สุด 151 ที่นั่ง และในส่วนของจังหวัดลำปางได้รับการเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร จำนวน 3 เขต จาก 4 เขต โดยได้รับคะแนนเสียงอย่างท่วมท้น จากเดิมที่กระแสความนิยมมุ่งไปยังพรรคเพื่อไทย (ไทยรักไทยและพลังประชาชนเดิม) ทำให้ผลการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในจังหวัดลำปางถูกผูกขาดโดยสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่สังกัดพรรคเพื่อไทยมาโดยตลอด ซึ่งในการเลือกตั้งครั้งนี้กลุ่มคนกล่าวได้ว่าพรรคก้าวไกลนำเสนอนโยบายที่ค่อนข้างแตกต่างจากพรรคการเมืองอื่น ๆ และเสนอนโยบายที่เน้นกลุ่มเฉพาะ อาทิ กลุ่ม LGBT กลุ่มเยาวชนรุ่นใหม่ เช่น นโยบายปิดสวิทช์ 3 ปี. สร้างประเทศไทยที่ไม่เหมือนเดิม ปฏิรูปกองทัพ ยกเลิกเกณฑ์ทหาร ปลดล็อกท้องถิ่นให้มีการเลือกตั้งผู้ว่าราชการทุกจังหวัด ผลักดันสมรสเท่าเทียม เป็นต้น

ขณะเดียวกันประชาชนให้ความสนใจและกระตือรือร้นออกมาใช้สิทธิเลือกตั้งมากถึงร้อยละ 75.22 ซึ่งเป็นการเลือกตั้งที่มีผู้มาใช้สิทธิสูงสุดตั้งแต่สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง (กกต.) จัดการเลือกตั้งมาและการเลือกตั้งครั้งนี้มีกลุ่ม New Voter หรือผู้มีสิทธิเลือกตั้งครั้งแรก รวมถึงกลุ่ม Generation X, Y และ Z มีสัดส่วนมากกว่า 70% ของผู้มีสิทธิเลือกตั้ง และช่วงที่มีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร 2566 มีการใช้เทคโนโลยีการสื่อสารระบบดิจิทัลหลายแบบช่องทาง ผ่านสื่อสังคม Social media เช่น YouTube, Facebook, Line, Twitter ฯลฯ มุ่งเป้าหมายหลักเพื่อหาเสียงเลือกตั้ง เผยแพร่นโยบาย เผยแพร่อุดมการณ์ สร้างภาพลักษณ์ การออกนโยบายที่ “ถูกใจ” และการสื่อสารที่ “เข้าถึง” กลุ่มคนรุ่นใหม่ จึงเป็นตัวแปรสำคัญ อีกทั้งบรรยากาศทางการเมืองระดับชาติที่ประชาชนเริ่มเกิดความรู้สึกเบื่อหน่ายกับรัฐบาลเดิมที่บริหารประเทศมาอย่างยาวนาน ผวนกับวาระของรัฐบาลเดิมที่ครบระยะเวลาที่จะต้องสรรหาคัดเลือกผู้บริหารประเทศใหม่ตามระบอบประชาธิปไตย ด้วยเหตุผลดังกล่าวเป็นปัจจัยหนุนเสริมสำคัญที่ทำให้ประชาชนมีความสนใจทางการเมืองและมีความต้องการที่จะเลือกตั้งเพิ่มมากยิ่งขึ้น

องค์ความรู้ใหม่

การสื่อสารของพรรคการเมืองไทย หากพิจารณาตามหลักกระบวนการสื่อสาร SMCR Model ที่เริ่มต้นจากนักการเมืองหรือพรรคการเมืองเป็นผู้ส่งสารไปยังประชาชนที่เป็นผู้รับสาร แท้จริงแล้วทุกๆ การสื่อสารแต่ละครั้ง ผู้วิจัยพบว่า พรรคการเมืองย่อมมีวัตถุประสงค์หรือเป้าหมาย (Goal) ที่คาดหวังไว้ ดังนั้น การสื่อสารเพื่อเป้าหมายของพรรคการเมืองจึงมีความสำคัญและมีความสัมพันธ์กับการเมืองเป็นอย่างมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งในยุคสมัยปัจจุบันที่ผู้คนต่างได้รับ

การศึกษา มีความคิด ทักษะคิดที่หลากหลาย อีกทั้งโลกก้าวเข้าสู่ยุคดิจิทัล ช่องทาง Social media เช่น Facebook, Line, YouTube, Twitter ฯลฯ เป็นเครื่องมือการสื่อสารที่ใช้ได้อย่างไม่จำกัด นักการเมืองหรือพรรคการเมืองจึงนิยมใช้ช่องทางนี้เพื่อช่วงชิงพื้นที่สื่อสารที่สร้างคะแนนนิยม และนำไปสู่กระบวนการตัดสินใจเลือกตั้ง คะแนนเสียงและผลการเลือกตั้งผ่านการตัดสินใจจึงมีนัยสำคัญต่อเป้าหมายและกระบวนการสื่อสารของพรรคการเมือง ซึ่งหากคะแนนเสียงและผลการเลือกตั้งไม่บรรลุเป้าหมาย จะนำไปสู่การพิจารณาเป้าหมายของพรรคการเมืองอีกครั้ง วงจรนี้จึงเรียกว่า “GSMCRD” ดังแผนภาพที่แสดงความสัมพันธ์ของการตัดสินใจเลือกสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของประชาชนจังหวัดลำปาง ผ่านการสื่อสารของพรรคการเมืองไทย

ภาพที่ 1 แสดงความสัมพันธ์ของการตัดสินใจเลือกสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของประชาชนจังหวัดลำปาง ผ่านการสื่อสารของพรรคการเมืองไทย (ทีมา อังสินีย์ สุพรม (2567), สังเคราะห์)

เอกสารอ้างอิง

กรมการปกครอง. (2565). *ประชากรไทยผู้มีสิทธิเลือกตั้ง*. ข้อมูลสำนักบริหารการทะเบียน กรมการปกครอง (ออนไลน์) (อ้างเมื่อ 10 พฤษภาคม 2567). จาก: <https://www.insightera.co.th/2023-thai-general-election-database>.
กิดานันท์ มลิทอง.(2543). *เทคโนโลยีการศึกษาและนวัตกรรม*. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- กิตติกร กอบเงิน และ วัลลภ พิริยวรรณะ. (2566). การตัดสินใจออกเสียงลงคะแนนเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในการเลือกตั้งทั่วไปปี พ.ศ. 2566 กรณีศึกษา ประชากรในพื้นที่อำเภอเมืองแพร่. *วารสาร มจร. การพัฒนาสังคม*, 8(3), 157-158.
- ชินนธร์ ม้าทอง. (2560). แนวคิดเกี่ยวกับการสื่อสารทางการเมือง (Political Communication Concept). *วารสารคณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม*, 2(1), 163-165.
- ชัยวัฒน์ โยธี. (2566). การศึกษาความเคลื่อนไหวทางการเมืองและพฤติกรรมกาเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร 2566 จังหวัดปัตตานี. รายงานการวิจัย วิทยาลัยการเมืองการปกครอง สถาบันพระปกเกล้า.
- ฐปนรรต พรหมอินทร์ และ ชัยวัฒน์ ม่านศรีสุข. (2566). การศึกษา ความเคลื่อนไหวทางการเมืองและพฤติกรรมกาเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. 2566 จังหวัดสุพรรณบุรี. รายงานการวิจัย วิทยาลัยการเมืองการปกครอง สถาบันพระปกเกล้า.
- น้ำเพชร พิพัฒน์สุริยะ. (2566). ปัจจัยที่มีผลในการตัดสินใจในการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. 2566 เขตเลือกตั้งที่ 1 จังหวัดสตูล. รายงานการวิจัย มหาวิทยาลัยสยาม.
- ประจักษ์ ก้องกีรติ. (2566). วิเคราะห์ผลทางการเมือง ของกฎหมายเลือกตั้งในประเทศไทย. รายงานการวิจัย วิทยาลัยการเมืองการปกครอง สถาบันพระปกเกล้า.
- พระครูใบฎีกาวิชาญ วิสุทโธ ทรงราศี, พระปลัดสุระ ญาณธโร, ลัดดาวัลย์ คงดวงดี. (2565). ยุทธศาสตร์การสื่อสารของพรรคการเมืองไทยในยุคดิจิทัล. *วารสารมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*, 13(1), 48-53.
- พัชรภรณ์ เมธาจิรวะ. (2563). การเปิดรับข่าวสารทางการเมืองที่ส่งผลต่อการตัดสินใจออกมาเลือกตั้งของผู้มีสิทธิ ในเขตกรุงเทพมหานคร. รายงานการวิจัย มหาวิทยาลัยกรุงเทพ.
- ภัทร หวังกิตติกุล. (2560). ผลกระทบของนโยบายประชานิยมแบบทักษิณต่อการเมืองในระบบประชาธิปไตยของไทย. วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- มัลลิกา บุญมีตระกูล มหาสุข. (2565). การสื่อสารทางการเมืองไทยผ่านสื่อสังคมออนไลน์. *วารสารปรัชญาปริทรรศน์*, 27(2), 65-67.
- ยุทธพร อิศราย. (2565). รูปแบบการมีส่วนร่วมทางการเมือง. (ออนไลน์) (อ้างเมื่อ 15 พฤษภาคม 2567). จาก: <https://www.kpi.ac.th/knowledge/book>.
- วุฒิพร ลิ้มวราภัส, 2562 กระบวนการมีส่วนร่วมทางการเมืองผ่านสื่อออนไลน์ กรณีศึกษาโพลด์ทูเดย์และแนวหน้า. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- สวนดุสิตโพล. (2562). ผลสำรวจความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อนโยบายที่โดนใจผู้มีสิทธิเลือกตั้งของสวนดุสิตโพล มหาวิทยาลัยสวนดุสิต. (ออนไลน์) (อ้างเมื่อ 15 พฤษภาคม 2567). จาก: <https://dusitpoll.dusit.ac.th>.
- สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง. (2566). ข้อมูลสถิติการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. 2566 พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ: ห้างหุ้นส่วนจำกัด สหાયบล็อกลและการพิมพ์.
- สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. (2561). การมีส่วนร่วมทางการเมืองในระบบประชาธิปไตย. กรุงเทพฯ: สำนักการพิมพ์ สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร.
- หทัยกาญจน์ ตรีสุวรรณ ผู้สื่อข่าวบีบีซีไทย. (2566). วิเคราะห์ : “มีลุงไม่มีเรา” ขวาง “แลนด์สไลด์” เพื่อไทย หยุต “ก้าวข้ามความขัดแย้ง” ของ พปชร. (ออนไลน์) (อ้างเมื่อ 7 พฤษภาคม 2566). จาก: <https://www.bbc.com/thai/articles/cmj7kgxy70do>.

แนวทางการจัดการภารกิจไฟป่าที่ได้รับการถ่ายโอนภารกิจขององค์กรปกครองส่วน
ท้องถิ่นอำเภอแม่ทา จังหวัดลำพูน

Guidelines For A Forest Fire Missions Management That Received
Transferred To The Local Administrative Organization of
MaeTha District, Lamphun Province.

ธวัชชัย ปาพรหม^{1*} พฤกษา เครือแสง² ณัฐธัญย์ ประเทืองบริบูรณ์²
Thawadchai Paprom^{1*} Phruksa Krueasang² Nathdanai Pratuangboriboon²

¹นักศึกษาระดับปริญญาโท สาขาการนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง
Master of Public Administration, Lamphun Rajabhat University

*Corresponding author e-mail: oranolan9781@gmail.com โทร. 0956984989

²อาจารย์ประจำคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง
Lecturer of Faculty of Humanities and Community Science, Lamphun Rajabhat University

บทคัดย่อ

บทความนี้ มุ่งนำเสนอแนวทางการจัดการภารกิจไฟป่าที่ได้รับการถ่ายโอนภารกิจของ
องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอำเภอแม่ทา จังหวัดลำพูน ซึ่งเป็นปัญหาระดับชาติที่สร้างผลกระทบและ
ความเดือดร้อนในด้านสุขภาพของประชาชนอย่างต่อเนื่อง และยังสร้างความเสียหายให้
ทรัพยากรธรรมชาติของประเทศ โดยที่ภารกิจไฟป่าก็เป็นอีกหนึ่งภารกิจที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
ได้รับการถ่ายโอนตามคู่มือปฏิบัติงานตามแผนปฏิบัติการกำหนดขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่
องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นด้านการบริหารจัดการและการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อม แต่
องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นยังไม่มีความพร้อมในหลายด้าน ทั้งด้านบุคลากร ด้านงบประมาณ และอ่า
หน้าหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เป็นต้น การที่จะสามารถแก้ไขปัญหาไฟป่าได้อย่างเป็น
รูปธรรม จำเป็นที่ต้องสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ดังนั้น การดำเนินการ
จะเริ่มตั้งแต่ทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องต้องเข้ามาร่วมกำหนดแผนดำเนินการที่เป็นไปได้ และสามารถ
ดำเนินการให้เกิดผลสัมฤทธิ์อย่างเป็นรูปธรรม จึงจะเป็นไปตามเจตนารมณ์ของการกระจายอำนาจ
และถ่ายโอนภารกิจอย่างแท้จริง

คำสำคัญ: ภารกิจไฟป่า; การถ่ายโอนภารกิจ; องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

ABSTRACT

This article aims to present the management approach for the forest fire
mission that has been transferred to the local administrative organization of Mae Tha
District, Lamphun Province, which is a national problem that has continuously affected
and caused distress in terms of public health and has also damaged the country's
natural resources. The forest fire mission is another mission that the local
administrative organization has been transferred according to the operational manual
according to the action plan specifying the steps for decentralizing power to local
administrative organizations in terms of management and conservation of natural
resources and the environment. However, the local administrative organizations are
still not ready in many aspects, such as personnel, budget, and authority of the local
administrative organizations, etc. In order to solve the forest fire problem in a tangible

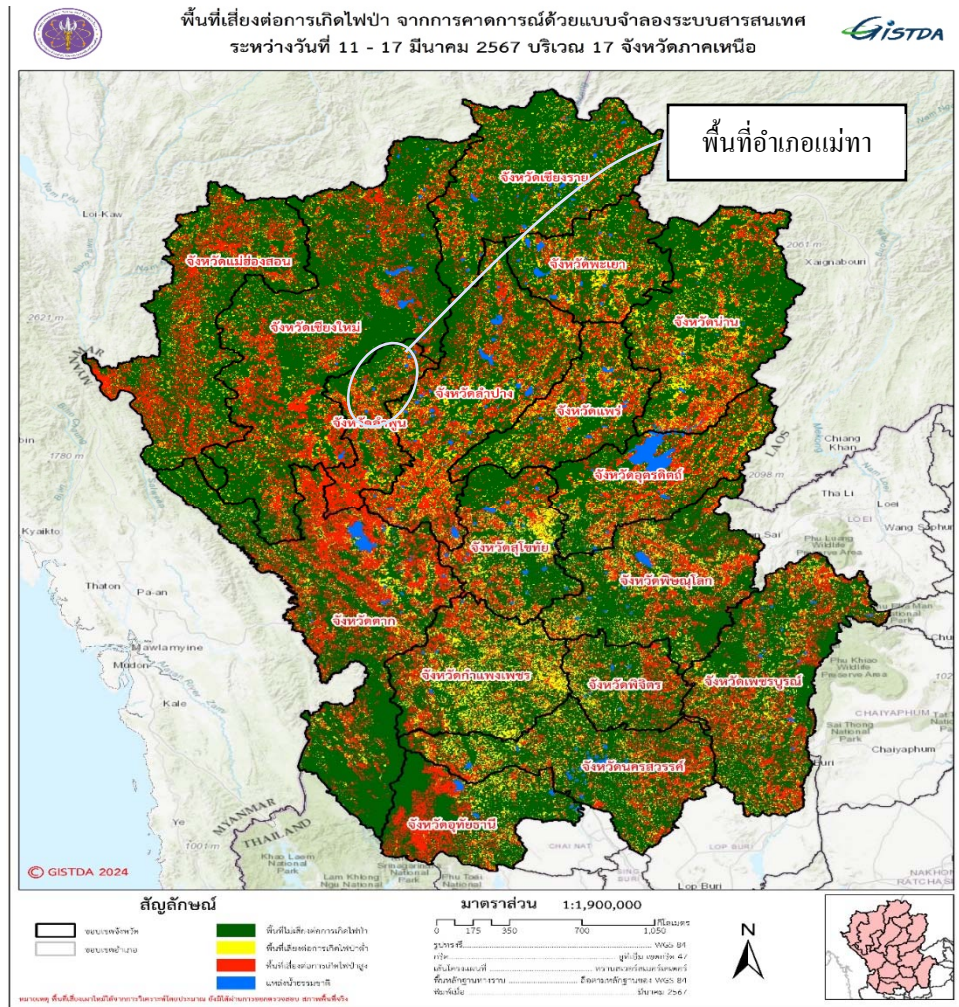
way, it is necessary to create a participation process from relevant agencies. Therefore, the operation will start from all relevant sectors having to participate in determining a feasible action plan and being able to proceed to produce tangible results. This will truly be in accordance with the intention of decentralizing power and transferring missions.

Keywords: Forest Fire Missions; Received Transferred; local Administration Organization

บทนำ

ปัจจุบันสถานการณ์การเกิดไฟป่าเป็นปัญหาใหญ่ปัญหาหนึ่งที่แต่ละประเทศต้องเร่งแก้ไข ไม่ว่าจะเป็นประเทศไทย หรือประเทศในภูมิภาคอาเซียนก็พบกับปัญหาการเกิดไฟป่าที่เกิดขึ้นจำนวนมาก เห็นได้จากจำนวนสถิติเปรียบเทียบจุดความร้อนสะสมย้อนหลัง 4 ปี (2017 - 2020) ในพื้นที่ 5 ประเทศ ได้แก่ กัมพูชา ลาว เมียนมาร์ ไทย และเวียดนาม (สำนักงานพัฒนาเทคโนโลยีอวกาศและภูมิสารสนเทศ , 2563; ไพโรจน์ อินทมาตร์, 2564) ขณะที่ปัญหาของไฟป่ายังเป็นปัญหาที่คู่กับประเทศไทยมาช้านาน และมีผลกระทบต่อประชาชนทุกคน ยังส่งผลกระทบต่อการดำเนินชีวิตและสุขภาพของประชาชน โดยปัญหาไฟป่าเป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้สร้างภาวะหมอกควันที่เป็นภัยคุกคามต่อสุขภาพของคน มลพิษทางอากาศสัมพันธ์กับอัตราที่สูงขึ้นของโรคมะเร็ง โรคหัวใจ โรคหลอดเลือดสมอง และโรคระบบทางเดินหายใจ เช่นโรคหอบหืด ตามการประมาณการของ American Lung Association ระบุข้อมูลผู้คนในสหรัฐอเมริกาเกือบ 134 ล้านคนหรือมากกว่าร้อยละ 40 ของประชากรทั้งหมดมีความเสี่ยงต่อการเกิดโรคและการเสียชีวิตก่อนวัยอันควรเนื่องจากมลพิษทางอากาศ โดยผลกระทบเหล่านั้นเกิดจากการสัมผัสมลพิษทางอากาศเป็นเวลานาน และในระยะเวลาอันสั้นยังสามารถทำให้เกิดปัญหาการจามและไอ การระคายเคืองตา ปวดศีรษะและเวียนศีรษะ อนุภาคของฝุ่นที่มีขนาดเล็กกว่า 10 ไมโครเมตร(จำแนกเป็น PM10 และที่มีขนาดเล็กกว่า PM2.5) (ณัฐดนัย ประเทืองบริบูรณ์, พงษ์สนิท คุณนะลา และ วรินยุภา คงสนุ่น., 2562)

จังหวัดลำพูนมีสถิติการเกิดไฟป่าจากรายงานการดับไฟป่าของหน่วยงานควบคุมไฟป่า ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2567 ส่วนควบคุมไฟป่าได้รับรายงานการดับไฟป่า จากสำนักฯ 1 - 16 ถึงวันที่ 22 มีนาคม 2567 ระบุการเกิดไฟป่าจำนวน 140 ครั้ง พื้นที่ถูกไฟไหม้ 5,434 ไร่ (ส่วนควบคุมไฟป่าสำนักป้องกัน ปราบปราม และควบคุมไฟป่า 2567) ทั้งนี้จากการศึกษาการจัดการไฟป่าของตำบลก้อ ชุมชนแห่งชาติแม่ปิง อำเภอลี้ จังหวัด ลำพูนของ อรรถพล ปรายโย (2564) ระบุว่าสาเหตุเกิดจากไม่มีข้อตกลงที่ชัดเจนระหว่างประชาชนแต่ละกลุ่ม ได้แก่ เทศบาลท้องถิ่น ผู้นำชุมชน และสมาชิกในชุมชน ดังนั้นจึงไม่มีมาตรการที่เข้มงวดในการดำเนินการในพื้นที่ อีกทั้ง ไม่มีการประชาสัมพันธ์อย่างต่อเนื่อง พื้นที่ค่อนข้างใหญ่ ทำให้ควบคุมไฟป่าได้ยาก การจัดการเชื้อเพลิงมีปัญหาเมื่อเปรียบเทียบกับสภาวะต่างๆ เช่น ระยะเวลาการเผาไหม้ ทรัพยากรบุคคล และสภาพอากาศ การเฝ้าระวังเพื่อป้องกันไฟป่าไม่สามารถทำได้ เนื่องจากพื้นที่เชื่อมต่ออุทยานแห่งชาติบางแห่งที่ชาวบ้านเป็นเจ้าของไม่มีเอกสาร รัฐบาลจึงไม่สามารถให้การสนับสนุนทางการเงินแก่ประชาชนในท้องถิ่นได้ ชาวบ้านขาดจิตสำนึกและมีความกังวลเกี่ยวกับปัญหาไฟป่าในระดับต่ำ และคุณภาพชีวิตในช่วงนอกฤดูเก็บเกี่ยวที่ตกต่ำทำให้มีรายได้น้อย ประชาชนจึงมักจะเข้าไปในป่าเพื่อหาสิ่งที่หาเงินได้ ซึ่งในเขตอำเภอแม่ทาจังหวัดลำพูน มีพื้นที่เสี่ยงที่จะเกิดไฟป่าได้สูง จากข้อมูลของพื้นที่เสี่ยงต่อการเกิดไฟป่า จากคาดการณ์ด้วยแบบจำลองระบบสารสนเทศ ระหว่างวันที่ 11-17 มีนาคม 2567 แสดงได้ดังภาพต่อไปนี้

ภาพที่ 1 พื้นที่เสี่ยงต่อการเกิดไฟฟ้าจากการคาดการณ์ด้วยแบบจำลองระบบสารสนเทศ
ระหว่างวันที่ 11- 17 มีนาคม 2567
(ที่มา สำนักงานพัฒนาเทคโนโลยีอวกาศและภูมิสารสนเทศ (องค์การมหาชน) 2567)

เมื่อวันที่ 11 มกราคม 2564 ที่ห้องประชุมจามเทวี ศาลากลางจังหวัดลำพูน นายวรยุทธ เหนาวรรัตน์ ผู้ว่าราชการจังหวัดลำพูน ได้ประชุมคณะกรรมการศูนย์บัญชาการเหตุการณ์จังหวัดลำพูนเพื่อป้องกันปัญหา ไฟป่าหมอกควัน และฝุ่นละอองขนาดเล็ก PM 2.5 ครั้งที่ 1/2564 โดยมีรองผู้ว่าราชการจังหวัดลำพูน และหัวหน้าส่วนราชการที่เกี่ยวข้องร่วมประชุม เพื่อติดตามสถานการณ์ความก้าวหน้าการในการดำเนินงาน โดยจังหวัดลำพูน ได้กำหนดมาตรการป้องกัน แก้ปัญหาไฟป่าและหมอกควัน 2564 จำนวน 9 มาตรการ ได้แก่ 1) การส่งเสริมอาชีพ เพื่อสร้างรายได้ 2) การสื่อสารและสร้างการรับรู้ให้ประชาชนอย่างต่อเนื่อง 3)การส่งเสริมการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วน 4) การส่งเสริมการใช้ข้อมูลทางวิชาการในการป้องกันและแก้ไขปัญหาไฟป่าและฝุ่นละออง 5) การบัญชาและบูรณาการทุกหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง 6) การป้องกัน เผ่าระวัง และดับไฟ 7) การใช้มาตรการสร้างแรงจูงใจและการบังคับใช้กฎหมาย 8) การบรรเทาผลกระทบจากฝุ่นละอองและการแก้ไขปัญหาหมอกควันข้ามแดน 9.การฟื้นฟูพื้นที่ป่าที่ได้รับความเสียหายจากไฟไหม้

ขณะที่ การกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยปี 2540, พระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542, แผนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2543 และแผนปฏิบัติการกำหนดขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ได้กำหนดให้มีการจัดระบบการบริการสาธารณะตามอำนาจและหน้าที่ระหว่างรัฐกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นด้วยกันเอง ซึ่งมีภารกิจที่ส่วนราชการจะต้องถ่ายโอนให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จำนวน 245 กิจกรรม จากส่วนราชการ 57 กรม ใน 15 กระทรวง 1 ส่วนราชการไม่สังกัดสำนักนายกรัฐมนตรี กระทรวง ทบวง (กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น, 2566) โดยที่ภารกิจไฟฟ้าก็เป็นอีกหนึ่งภารกิจที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้รับการถ่ายโอนตามคู่มือปฏิบัติงานตามแผนปฏิบัติการกำหนดขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นด้านการบริหารจัดการและการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อมเล่มที่ 2 ด้วยเช่นกัน โดยที่คณะอนุกรรมการศึกษาความเป็นไปได้การถ่ายโอนภารกิจด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ซึ่งมีรองศาสตราจารย์ธนพร ศรียากุล เป็นประธานอนุกรรมการ ได้เสนอต่อที่ประชุมคณะกรรมการการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในการประชุมครั้งที่ 2/2564 เมื่อวันที่ 4 กันยายน 2564 เพื่อพิจารณาเกี่ยวกับภารกิจการป้องกันและควบคุมไฟฟ้าขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นโดยที่ประชุมคณะกรรมการการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ได้มีมติรับรองรายงานการประชุมดังกล่าวในการประชุมครั้งที่ 3/2564 เมื่อวันที่ 24 ตุลาคม 2564 เรียบร้อยแล้ว

แต่การกระจายอำนาจให้แก่ อบท. ยังมีปัญหาอุปสรรคที่ควรจะต้องได้รับการแก้ไข ได้แก่

- 1) ปัญหาความไม่ชัดเจนของอำนาจหน้าที่ ปัจจุบันยังไม่มี ความชัดเจนเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ในการจัดทำบริการสาธารณะและกิจกรรมสาธารณะ หรือภารกิจใดที่เป็นของรัฐบาลหรือส่วนราชการต้องทำ หรือภารกิจขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อบท.) หรือบริการสาธารณะใดที่จะต้องร่วมกัน ซึ่งจะต้องกำหนดให้ชัดเจนซึ่งจากปัญหาความไม่ชัดเจนนี้ทำให้เกิดการทับซ้อนในการดำเนินงานส่งผลกระทบต่อองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
- 2) ปัญหาการถ่ายโอนภารกิจ หลายส่วนราชการไม่มีการดำเนินการตามกระบวนการและขั้นตอนที่กำหนดไว้ตามแผนการกระจายอำนาจฯ และแผนปฏิบัติการการถ่ายโอนภารกิจ บางบริการสาธารณะที่มีการถ่ายโอนไปยัง อบท. โดยเฉพาะอย่างยิ่งภารกิจที่ใช้งบประมาณสูง เช่น ภารกิจโครงสร้างพื้นฐานราชการส่วนกลางไม่ได้ถ่ายโอนงบประมาณไปให้เพียงพอในภารกิจที่เพิ่มขึ้น ส่งผลให้ อบท. ไม่สามารถดำเนินการกิจนั้นได้
- 3) ปัญหาด้านโครงสร้างของ อบท. ปัจจุบัน อบท. มีความแตกต่างในเรื่องของขนาดพื้นที่และรายได้ทำให้เกิดปัญหาในการบริหารงานเพราะศักยภาพไม่เท่ากัน อบท. ขนาดเล็กมีความจำกัดทั้งในเรื่องของบุคลากรและงบประมาณ ทำให้ต้องพึ่งพาจากส่วนกลางหรือส่วนราชการอื่นหรือแม้กระทั่งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นขนาดใหญ่คือองค์การบริหารส่วนจังหวัด (อบจ.) เข้าไปดำเนินการแทนหรือสนับสนุนงบประมาณ และ
- 4) ปัญหาด้านบุคลากร ปัจจุบัน อบท. ประสบปัญหาด้านบุคลากร ทั้งกรณีบุคลากรจำนวนไม่เพียงพอและกรณีจำกัดงบประมาณในการบริหารงานบุคคลไม่ให้เกิดร้อยละสี่สิบ เนื่องจากบางแห่งมีขนาดเล็กมีกรอบอัตรากำลังน้อย เมื่อมีภารกิจมากขึ้นทำให้ขาดแคลนบุคลากรที่จะทำงานในภารกิจที่เพิ่มขึ้น หรือบางแห่งที่มีศักยภาพในการจ้างแต่ก็ทำให้เพิ่มค่าใช้จ่ายมากขึ้นตามไปด้วย (ชำนัญ จันทร์เรือง, 2565) ดังนั้น บทความนี้จึงมีวัตถุประสงค์เพื่อนำเสนอแนวทางการจัดการภารกิจไฟฟ้าที่ได้รับการถ่ายโอนภารกิจขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอำเภอแม่ทา จังหวัดลำพูน ให้สามารถดำเนินการได้อย่างมีประสิทธิภาพและสามารถแก้ไขปัญหาได้อย่างเป็นรูปธรรมต่อไป

การทบทวนวรรณกรรม

แนวคิดการกระจายอำนาจ

การกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่น เป็นการจัดความสัมพันธ์ทางอำนาจหน้าที่ระหว่างราชการส่วนกลาง ส่วนภูมิภาค และส่วนท้องถิ่น ให้สอดคล้องกับเหตุการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไป ซึ่งราชการส่วนท้องถิ่น มีความใกล้ชิดและเข้าใจสถานการณ์ในพื้นที่ มีอำนาจปกครองตนเอง มีการบริหารงานคลังของตนเอง และมีสภาของท้องถิ่น ทั้งนี้ตามพระราชบัญญัติ (พ.ร.บ.) กำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) พ.ศ. 2542 บัญญัติขึ้นตามกฎหมายรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2540 ได้นำไปสู่แผนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2543 และแผนปฏิบัติการกำหนดขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2545 ซึ่งรัฐบาลแถลงต่อรัฐสภาและประกาศในราชกิจจานุเบกษาแล้วเมื่อวันที่ 17 พฤศจิกายน พ.ศ. 2542 (ณธิป วิมุตติโกศล และคณะ 2562) ประเทศที่มีการปกครองในระบอบประชาธิปไตย การกระจายอำนาจและการปกครองท้องถิ่นถือเป็นแนวคิดและโครงสร้างทางสถาบันทางการเมืองที่มีบทบาทที่สำคัญต่อประชาชน โดยการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพื่อให้มีบทบาทอำนาจหน้าที่ที่กว้างขวางและเป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมจะมีความสำคัญอย่างมากต่อความเข้มแข็งของระบอบประชาธิปไตยในประเทศ (สถาบันพระปกเกล้า, 2563) การกระจายอำนาจการปกครองของท้องถิ่นของประเทศไทยเพื่อสนับสนุนส่งเสริมองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและองค์กรต่างๆ ในการพัฒนาความเข้มแข็งของชุมชน โดยการเสริมสร้างค่านิยมและจิตสำนึกของชุมชนในการร่วมมือกันคุ้มครอง ดูแลประโยชน์สาธารณะ รวมทั้งการใช้และบำรุงทรัพยากรและสาธารณสุขสมบัติในชุมชน สนับสนุนส่งเสริมให้ประชาชน องค์กรประชาชนและประชาคมให้เข้ามามีส่วนร่วมในการวางแผนพัฒนาร่วมกัน (ธัญญพัทธ์ ภูริพิณสินันท์, 2565)

การกระจายอำนาจให้ อปท. ของไทยมีอำนาจและศักยภาพในการดำเนินงานจะช่วยตอบสนองกับปัญหาในชีวิตประจำวันของประชาชนในท้องถิ่นนั้นๆ ได้อย่างทันทั่วถึงและตรงตามความต้องการได้มากกว่ารัฐบาลส่วนกลาง เพราะสถานการณ์และปัญหาในแต่ละพื้นที่มีความแตกต่างกันไปและเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา ซึ่งรัฐบาลส่วนกลางมีอาจยังรู้ได้ทั้งหมด การแก้ปัญหาทุกเรื่องโดยรัฐบาลส่วนกลางเพียงอย่างเดียวจึงไม่อาจแก้ไขสถานการณ์และปัญหาของทุกพื้นที่ได้อย่างละเอียดและครอบคลุม ดังนั้น การเพิ่มอำนาจให้กับรัฐบาลท้องถิ่นในการบริหารจัดการเรื่องรายละเอียดในท้องถิ่นตนเอง ควบคุมกับระบบการรับผิดชอบต่อประชาชนในท้องถิ่นของตนเองจะช่วยให้อำนาจการตัดสินใจและทรัพยากรอยู่ในมือของผู้ที่เผชิญและเข้าใจถึงปัญหามากที่สุด แต่จวบจนถึงทุกวันนี้ บทบาทหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นยังมีอย่างจำกัดอยู่มาก ทำให้เกิดปัญหาทั้งเชิงปริมาณและคุณภาพในการให้บริการสาธารณะ การไม่กระจายอำนาจคืนสู่ท้องถิ่นอย่างแท้จริง เป็นผลจากทัศนคติที่ระแวงว่าประชาชนจะไม่สามารถบริหารจัดการรัฐบาลท้องถิ่นได้ จึงยังคงควบคุม อปท. ด้วยกฎหมายและกฎระเบียบจำนวนมาก การตรวจสอบควบคุมดูแลที่เข้มข้นโดยราชการส่วนกลางอย่างกระทรวงมหาดไทย ตลอดจนองค์กรอิสระอย่างสำนักงานตรวจเงินแผ่นดิน (สตง.) และคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ (ป.ป.ช.) ขณะที่หนึ่งในหัวใจสำคัญของการดำเนินการสิ่งต่างๆ คืองบประมาณ เมื่อต้องการให้ปฏิบัติการได้มากขึ้นอย่างมีคุณภาพ อปท. ในฐานะผู้ดำเนินการก็ย่อมต้องใช้งบประมาณที่เพิ่มมากขึ้น แม้ว่า อปท. มีรายได้มากขึ้นจากประมาณหนึ่งแสนล้านบาทในปีงบประมาณ 2543 เป็นแปดแสนล้านบาทในปีงบประมาณ 2563 หรือเพิ่มราว 8 เท่าตัวในช่วงสองทศวรรษที่ผ่านมา แต่การเพิ่มขึ้นนี้ส่วนหนึ่งเป็นเพราะจำนวนอปท. เพิ่มขึ้นในช่วงเวลาเดียวกัน กอปรกับการพยายามปฏิบัติตามขั้นต่ำที่ระบุไว้ในกฎหมาย พ.ร.บ.กำหนดแผนฯ 2542 เท่านั้น โดยกฎหมายดังกล่าวระบุให้ อปท. ต้องมีสัดส่วนรายได้เทียบกับรัฐบาลไม่ต่ำกว่าร้อยละ 20 ภายในปี 2544 และกำหนดเป้าหมายให้ภายในปี 2549 อปท. ต้องมี

สัดส่วนรายได้เทียบกับรัฐบาลไม่น้อยไปกว่าร้อยละ 35 อย่างไรก็ตาม เมื่อเทียบรายได้ของ อบท. กับรายได้ของราชการส่วนกลาง พบว่ารายได้ของ อบท. ยังมีน้อยมากเมื่อเทียบกับรายได้ของรัฐบาล และไม่เคยไปถึงเป้าหมายที่ตั้งใจไว้ (สรวิศ มา, 2565)

แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการไฟป่า

สถานการณ์การเกิดไฟป่าที่เกิดขึ้นในภูมิภาคอาเซียนกลุ่ม CLMV และในประเทศไทยส่งผลให้เกิดผลกระทบต่ออย่างมากในประเทศไทย โดยเฉพาะเป็นสาเหตุให้เกิดสถานการณ์หมอกควันที่มีความรุนแรง ซึ่งจะพบว่าสถานการณ์หมอกควันพบในภาคเหนือของประเทศไทยมากที่สุด โดยสถานการณ์หมอกควันเริ่มรุนแรงมากขึ้นในช่วง 5 ปีอันหลัง เนื่องจากมีหมอกควันปกคลุมหลายพื้นที่ในระดับที่ไม่เคยปรากฏมาก่อน (ไฟโรจน์ อินทมาตร์, 2564) ไฟป่า เป็นปัญหาที่เกิดขึ้นและส่งผลกระทบต่อโดยกว้าง ทั้งผลกระทบต่อราษฎรในพื้นที่ เนื่องจากไฟป่าทำลายความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่และส่งผลกระทบต่อเนื่องถึงพื้นที่ใกล้เคียง แม้ว่าปัจจุบันกลไกของรัฐประสบความสำเร็จในการควบคุมและจัดการป่าไม้ จนสามารถป้องกัน ควบคุมปัญหาการทำลายป่าไม้ ส่งผลให้ปัญหาการบุกรุกทำลายป่าลดลง แต่ปัญหาสำคัญที่รัฐไม่สามารถควบคุมปัญหาการทำลายทรัพยากรป่าไม้ได้คือ ไฟป่า โดย อติสร ภูสาระ (2567) เมื่อหน่วยงานรัฐที่ทำหน้าที่รับผิดชอบไม่สามารถจัดการควบคุมป้องกันปัญหาไฟป่าที่เกิดขึ้นในพื้นที่ได้โดยลำพัง จึงต้องอาศัยความร่วมมือกับชุมชนในพื้นที่ใกล้เคียงป่าไม้ เพื่อจัดการปัญหาไฟป่าโดยการระดมทรัพยากรตั้งแต่วิสถูอุปกรณ์แรงงาน การสร้างเครือข่าย การสร้างความชอบธรรม และการกำหนดกฎเกณฑ์สำหรับการควบคุมและป้องกันปัญหาไฟป่า ซึ่งไฟป่าจัดเป็นภัยธรรมชาติที่มนุษย์สร้างขึ้น ส่งผลกระทบต่อทรัพยากรในพื้นที่ป่าไม่ว่าจะเป็นสิ่งมีชีวิต พืชพรรณ และสัตว์ป่าในพื้นที่ สิ่งไม่มีชีวิต ดิน น้ำ ในพื้นที่และส่งผลกระทบต่อมนุษย์ที่ใช้ประโยชน์จากทรัพยากรป่าไม้ในพื้นที่ ตลอดจนการเกิดหมอก ควัน ที่ส่งผลกระทบต่อเป็นวงกว้าง จึงต้องดำเนินการจัดการไฟป่าทั้งการควบคุม ป้องกันและการฟื้นฟูความเสียหายจากผลกระทบจากไฟป่า

ส่วนควบคุมไฟป่า กรมอุทยานแห่งชาติสัตว์ป่า และพันธุ์พืช (2566) กล่าวถึงสาเหตุการเกิดไฟป่า ดังนี้ 1) เกิดตามธรรมชาติ ไฟป่าที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ เกิดจากหลายสาเหตุ เช่น ไฟผ่า เป็นสาเหตุสำคัญของการเกิดไฟป่าในเขตอบอุ่นในประเทศสหรัฐอเมริกา และประเทศแคนาดา ที่พบว่าครึ่งหนึ่งของไฟป่าที่เกิดขึ้นมีสาเหตุมาจากฟ้าผ่า กิ่งไม้เสียดสี อาจเกิดขึ้นได้ในพื้นที่ป่าไม้ที่มีไม้ขึ้นอยู่อย่างหนาแน่นและมีสภาพอากาศแห้งจัด เช่น ในป่าไผ่หรือป่าสน 2) สาเหตุจากมนุษย์ โดยไฟป่าที่เกิดขึ้นในประเทศกำลังพัฒนาในเขตร้อนส่วนใหญ่จะมีสาเหตุมาจากกิจกรรมของมนุษย์ สำหรับประเทศไทย การเก็บสถิติไฟป่าตั้งแต่ปี พ.ศ. 2528-2542 ซึ่งมีสถิติไฟป่าทั้งสิ้น 73,630 ครั้ง พบว่าเกิดจากสาเหตุตามธรรมชาติคือฟ้าผ่า เพียง 4 ครั้งเท่านั้น จึงถือได้ว่าไฟป่าในประเทศไทยทั้งหมดเกิดจากกิจกรรมของมนุษย์โดยมีสาเหตุต่าง ๆ กันไป ได้แก่ 2.1) การเก็บหาของป่า เป็นสาเหตุที่ทำให้เกิดไฟป่ามากที่สุด การจุดไฟส่วนใหญ่เพื่อให้พื้นที่ป่าโล่ง เดินสะดวก หรือให้แสงสว่างในระหว่างการเดินทางผ่านป่าในเวลากลางคืน หรือจุดเพื่อกระตุ้นการงอกของเห็ด หรือกระตุ้นการแตกใบใหม่ของผักหวานและใบตองตึง หรือจุดเพื่อไล่มดแดงออกจากรัง รมควันไล่ผึ้งหรือไล่แมลงต่างๆ ในขณะที่อยู่ในป่า 2.2) เผาไร่ เป็นสาเหตุสำคัญรองลงมา การเผาไร่เพื่อกำจัดวัชพืชหรือเศษซากพืชที่เหลืออยู่ภายหลังการเก็บเกี่ยว ทั้งนี้เพื่อเตรียมพื้นที่เพาะปลูกในรอบต่อไป เมื่อปราศจากการทำแนวกันไฟและปราศจากการควบคุมไฟจึงลามเข้าป่าที่อยู่ในบริเวณใกล้เคียง 2.3) การแก่งจุด ในกรณีที่ประชาชนในพื้นที่มีปัญหาความขัดแย้งกับหน่วยงานของรัฐในพื้นที่ โดยเฉพาะอย่างยิ่งปัญหาเรื่องที่ทำกิน หรือถูกจับกุมจากการกระทำผิดในเรื่องป่าไม้ ก็มักจะหาทางแก้แค้นเจ้าหน้าที่ด้วยการเผาป่า 2.4) ความประมาท เกิดจากการเข้าไปพักผ่อนในป่า ก่อกองไฟแล้วลืมดับหรือทิ้งก้นบุหรี่ลงบนพื้นที่ป่า เป็นต้น

2.5) การล่าสัตว์ โดยใช้วิธีไล่เหล่า คือ จุดไฟไล่ให้สัตว์หนีออกจากที่ซ่อน หรือจุดไฟให้แมลงบินหนีไฟนกชนิดต่างๆ จะบินมากินแมลง แล้วตักยุงนกอีกทอดหนึ่ง หรือจุดไฟเผาทุ่งหญ้าเพื่อให้หญ้าใหม่แตก ระเบิดล่อให้สัตว์ชนิดต่างๆ เช่น กระตัง กวาง กระต่าย มากินหญ้าแล้วดักกรยิงสัตว์นั้น 2.6) การเลี้ยงปศุสัตว์ โดยประชาชนที่เลี้ยงปศุสัตว์ แบบปล่อยให้หากินเองตามธรรมชาติมักลักลอบจุดไฟเผาป่าให้โล่ง มีสภาพเป็นทุ่งหญ้าเพื่อเป็นแหล่งอาหารสัตว์ และ 2.7) ความคึกคะนอง บางครั้งการจุดไฟเผาป่าเกิดจากความคึกคะนองของผู้จุด โดยไม่มีวัตถุประสงค์ใดๆ แต่จุดเล่นเพื่อความสนุกสนานเท่านั้น

อย่างไรก็ตาม การแก้ปัญหาไฟป่าจำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกภาคส่วน ดังที่ อุเทน ลาพิงค์ และคณะ (2565) ระบุว่า ในเรื่องของปัญหาไฟป่าและวิกฤติหมอกควันภายหลังกระแสเรื่องการอนุรักษ์ป่า เรื่องไฟป่ามีผลกระทบต่อชีวิต ต่อสุขภาพต่อสภาพแวดล้อมในพื้นที่ เรื่องของไฟป่า มีอยู่ 2 ลักษณะ คือ 1) เกิดจากธรรมชาติ และ 2) ด้วยน้ำมือของมนุษย์ ที่เกิดจากธรรมชาติมีน้อยมาก แต่ส่วนใหญ่แล้วจะเกิดจากปัญหาที่มาจากนี้ น้ำมือของมนุษย์ อาทิ การกลั่นแกล้งกัน ความไม่พอใจไม่สามารถไประบายที่ไหนได้ก็ไประบายที่ป่า โดยความรู้เท่าไม่ถึงการณ์ จากสถานการณ์ปัญหาต่างๆ ดำเนินการแก้ปัญหาจากความร่วมมือของชุมชนโดยมีแกนนำหลักคือ เจ้าอาวาสวัด พ่อหลวง คณะกรรมการหมู่บ้าน เจ้าหน้าที่จากหน่วยงานภาครัฐ เจ้าหน้าที่ กรมอุทยาน และภาคีเครือข่ายจากองค์กรไม่แสวงหาผลประโยชน์ ขณะที่แนวทางการจัดการความร่วมมือในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการควบคุมไฟป่าที่เกิดขึ้นในพื้นที่จึงจำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือจากประชาชนในพื้นที่ ในลักษณะของการจัดการทรัพยากรร่วมกัน (Co-management) เนื่องจากที่ผ่านมาประชาชนบางส่วนยังไม่ให้ความสำคัญกับการดูแลและควบคุมไฟป่ากระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันและแก้ไข โดยเป็นกระบวนการที่มีการชี้แจงรายละเอียดการมาตรการ/กิจกรรมการมีส่วนร่วมในการป้องกันและแก้ไขปัญหาดังกล่าวให้ประชาชนได้รับทราบ นอกจากนี้ยังพบว่ากระบวนการมีส่วนร่วมดังกล่าว ได้เปิดโอกาสให้ประชาชนร่วมแสดงความคิดเห็นทั้งเป็นทางการและไม่เป็นทางการ เพื่อรับฟังข้อความคิดเห็นจากประชาชน อย่างไรก็ตาม ความคิดเห็นที่ได้จากประชาชนไม่ได้ถูกนำไปเป็นข้อมูลในการพิจารณากำหนดมาตรการหรือนโยบายต่างๆ ที่ทำให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมมากขึ้น ทั้งนี้อาจเป็นเพราะการกำหนดมาตรการ หรือนโยบายเป็นการกำหนดจากหน่วยงานภาครัฐส่วนกลางที่มุ่งแก้ปัญหาในระดับมหภาค ไม่ได้เฉพาะเจาะจงสำหรับจังหวัดใดจังหวัดหนึ่งหรือพื้นที่ใดพื้นที่หนึ่ง เมื่อหน่วยงานภาครัฐส่วนกลางกำหนดมาตรการมาแล้ว หน่วยงานภาครัฐส่วนท้องถิ่นก็มีหน้าที่ต้องกำหนดวิธีการทำงานให้สอดคล้องตามมาตรการนั้น (ไพโรจน์ อินทมาตร์, 2564)

ดังนั้น การที่จะสามารถแก้ไขปัญหาไฟป่าได้อย่างเป็นรูปธรรม จำเป็นที่จะต้องสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ดังที่ นิวัฒน์ สงมา และคณะ (2555) ระบุว่า วิธีการจัดการควบคุมไฟป่าของรัฐ ชุมชน และระหว่างรัฐกับชุมชน สาเหตุของการเกิดไฟป่าในพื้นที่ป่าดงใหญ่มีสาเหตุใหญ่ๆ ดังนี้ คือ ส่วนที่หนึ่ง เกิดจากการที่ชาวบ้านใช้ไฟเพื่อการดำรงชีวิตมีการขยายพื้นที่ทำกินหรือทำการเพาะปลูกเพื่อให้เพียงพอต่อการบริโภคภายในครัวเรือน ส่วนที่สอง คือ การที่รัฐมุ่งเน้นที่จะพัฒนาประเทศ จึงได้กำหนดนโยบายต่างๆ เพื่อเพื่อเข้าครอบคลุมทรัพยากร มีการประกาศใช้พระราชบัญญัติป่า ชุมชนดั้งเดิมยังคงมีการบุกเบิกป่าและขยายวงกว้างโดยมีจุดมุ่งหมายของการผลิตเพื่อนำไปขายเป็นหลัก ส่วนที่สาม เกิดจากชุมชนเข้าไปเก็บหาของป่า การล่าสัตว์ และการเลี้ยงสัตว์ วิธีการจัดการควบคุมไฟป่าของชุมชน มีการจัดการควบคุมไฟป่าโดยชุมชนในพื้นที่ป่าดงใหญ่เอง และมีการจัดการควบคุมไฟป่าร่วมกัน ระหว่างชุมชน และหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และภาคประชาชน เพื่อก่อให้เกิดการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน และ อติศร ภูสาระ (2567) ระบุว่า รูปแบบการระดมทรัพยากรเพื่อการจัดการไฟป่าของหมู่บ้านพื้นที่ดอยผาหม่น ประกอบด้วย การระดม ทรัพยากร และการจัดการไฟป่า โดยรูปแบบของการระดมทรัพยากร คือ 1) การสนับสนุนงบประมาณและวัสดุ อุปกรณ์จากสถานีควบคุม

ไฟฟ้า 2) การใช้แรงงานมนุษย์จากอาสาสมัครไฟฟ้าหมู่บ้าน ราษฎรในหมู่บ้าน อาสาสมัคร ไฟฟ้าหมู่บ้าน ไกล่เคียงและพนักงานดับไฟฟ้า 3) การประสานงานหมู่บ้านใกล้เคียง 4) การปรับเปลี่ยนวัฒนธรรม ชุมชนเกี่ยวกับไฟฟ้า และ 5) การกำหนดกฎเกณฑ์บังคับใช้กับราษฎรในชุมชน ส่วนรูปแบบการจัดการไฟฟ้าคือ 1) การป้องกันไฟฟ้าโดยการให้ความรู้กับราษฎร การจัดตั้งอาสาสมัครไฟฟ้า การทำแนวกันไฟ การชิงเผา การจัดหา อุปกรณ์ และ 2) การควบคุมไฟฟ้า โดยกำหนดวิธีการเลือกใช้แรงงานมนุษย์ตามความรุนแรงของไฟฟ้า และการ ประเมินผลการดับไฟฟ้าหลังเกิดเหตุ และหลังสิ้นสุดฤดูกาลไฟฟ้า

นอกจากนี้ องค์การบริหารส่วนตำบลและเทศบาลตำบลเป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีอำนาจในการบริหารเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมด้วยตนเอง ซึ่งจะต้องมีการจัดสรรงบประมาณเพื่อพัฒนาท้องถิ่นตามภารกิจที่กำหนดไว้ อีกทั้งการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นตามพระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ.2542 ภารกิจควบคุมไฟฟ้ก็เป็นภารกิจหนึ่งที่องค์กรบริหารส่วนตำบลและเทศบาลตำบลที่มีป่าสงวนแห่งชาติอยู่ในพื้นที่ปกครองของตนเองต้องได้รับ โดยการถ่ายโอนภารกิจนั้นมีรูปแบบการถ่ายโอนโดยที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นดำเนินการร่วมกับรัฐ ซึ่งกรมป่าไม้มอบอำนาจให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นปฏิบัติงานควบคุมไฟฟ้าในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติตามที่กำหนดไว้ (ปริดาพร ธรรมรักษา, 2561) แต่การดำเนินการตามภารกิจถ่ายโอนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องอาศัยการบูรณาการจากภาคส่วนต่างๆ รวมถึงประชาชนในพื้นที่ เพื่อการจัดการปัญหาไฟฟ้าให้เกิดเป็นรูปธรรม

บทสรุป

ปัญหาเรื่องไฟในปัจจุบันเป็นกลายเป็นปัญหาระดับชาติที่สร้างผลกระทบและความเดือดร้อนในด้านสุขภาพของประชาชนอย่างต่อเนื่อง และยังสร้างความเสียหายให้ทรัพยากรธรรมชาติของประเทศ ในรูปแบบของมลพิษสิ่งแวดล้อม โดยเฉพาะมลพิษทางอากาศมีความสัมพันธ์กับอัตราการเกิดของโรคมะเร็ง โรคหัวใจ โรคหลอดเลือดสมอง และโรกระบบทางเดินหายใจ ที่สูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง และหากกล่าวถึงสาเหตุของการเกิดไฟฟ้า การเกิดไฟฟ้าตามธรรมชาติในหลายสาเหตุ เช่น พายุ กิ่งไม้เสียดสี อาจเกิดขึ้นได้ในพื้นที่ป่าไม้ที่มีไม้ขึ้นอยู่อย่างหนาแน่นและมีสภาพอากาศแห้งจัด เช่น ในป่าไผ่หรือป่าสน แต่ยิ่งถือได้ว่าเป็นสาเหตุส่วนน้อยที่จะสามารถเกิดขึ้นได้ ขณะที่สาเหตุไฟฟ้าที่เกิดจากน้ำมือมนุษย์ ดังที่กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ระบุว่าสาเหตุของไฟไหม้ป่า 99.8 เปอร์เซ็นต์ เกิดจากฝีมือมนุษย์ ที่แม้จะกำหนดโทษของการจุดไฟเผาป่าในเขตพื้นที่ป่าอนุรักษ์ โดยให้จำคุกตั้งแต่ 4-20 ปี และปรับตั้งแต่ 4 แสนบาทถึง 2 ล้านบาทตามความเสียหายของพื้นที่ หรือทั้งจำทั้งปรับ แต่การเผาป่าก็ยังไม่ลดน้อยลง เนื่องจากความเชื่อของชาวบ้าน

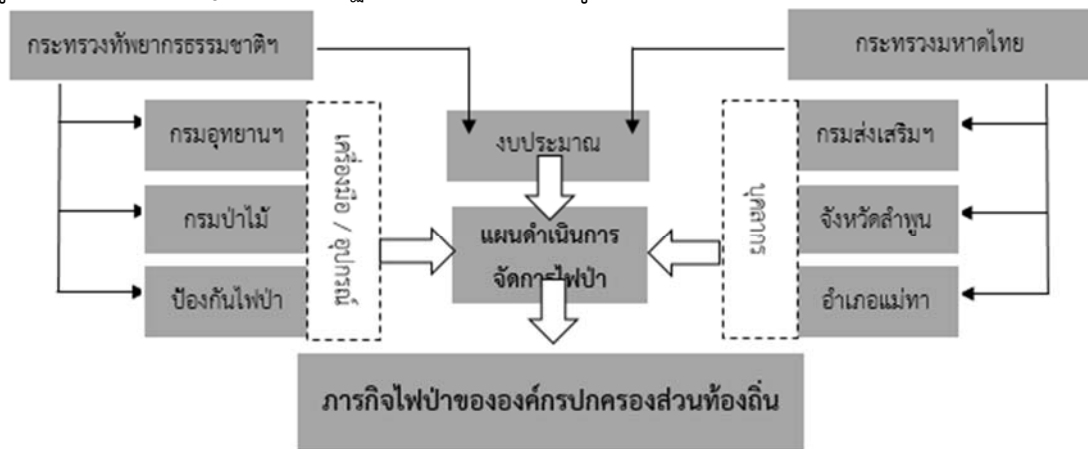
ในส่วนของจังหวัดลำพูนเองที่ถึงแม้จะมีประกาศกำหนดเขตควบคุมไฟฟ้าในท้องที่จังหวัดลำพูน โดยมีมาตรการที่สำคัญ คือ เมื่อมีความจำเป็นต้องเผาวัชพืชในที่ดินทำกิน ให้ราษฎรผู้ครอบครองที่ดินดังกล่าวต้องขออนุญาตจากกำนัน หรือผู้ใหญ่บ้าน ในเขตปกครองท้องที่นั้นก่อน พร้อมกับต้องจัดทำแนวกันไฟและควบคุมไฟมิให้ลุกลามไปยังพื้นที่อื่นๆ หากราษฎรผู้ใดไม่แจ้งขออนุญาตต่อกำนัน หรือผู้ใหญ่บ้าน หรือขออนุญาตแล้วแต่ไม่จัดทำแนวกันไฟ และมีได้ควบคุมไฟให้อยู่ในพื้นที่ที่ตนถือครอง จนเป็นเหตุให้ไฟลุกลามไหม้ป่าให้กำนัน หรือผู้ใหญ่บ้านแจ้งต่อนายอำเภอท้องที่เพื่อดำเนินคดีตามกฎหมายแก่ราษฎรที่ฝ่าฝืนหรือปล่อยปละละเลยโดยเฉียบขาดทุกราย ในเขตควบคุมไฟฟ้า ราษฎรต้องให้ความร่วมมือกับเจ้าหน้าที่ในการดับไฟฟ้าในกรณีที่ทางราชการร้องขอ และหากพบเห็นไฟไหม้ป่าบริเวณใด ให้ช่วยกันดับเสียแต่ต้น เพื่อไม่ให้ไฟป่าขยายออกเป็นวงกว้าง

และเมื่อมีองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทำให้เกิดการกระจายอำนาจไปสู่ท้องถิ่น และภาระกิจดับไฟป่า จึงเป็นภาระกิจที่ถ่ายโอนไปยังองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

ถึงแม้ทุกหน่วยงานจะมีความพยายามแก้ไขปัญหาไฟป่าให้เกิดเป็นรูปธรรม รวมถึงมีการโอนภารกิจที่จะดำเนินการจากส่วนกลางมายังองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นก็ตาม แต่ปัญหาที่เกิดขึ้นไม่ได้ลดน้อยลงไป เนื่องจากภารกิจไฟป่าที่ได้รับการถ่ายโอนมานั้น องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นยังไม่มีความพร้อมในหลายด้าน ทั้งด้านบุคลากร ด้านงบประมาณ และอำนาจหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เป็นต้น

ดังนั้น บทความนี้จึงมีข้อเสนอแนะถึงแนวทางการจัดการภารกิจไฟป่าที่ได้รับการถ่ายโอนภารกิจขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยเฉพาะในพื้นที่อำเภอแม่ทา จังหวัดลำพูน ซึ่งเป็นรูปแบบการแก้ไขปัญหาไฟป่าบนฐานความร่วมมือ ดังรูปต่อไปนี้

ภาพที่ 1 แนวทางการจัดการภารกิจไฟป่าที่ได้รับการถ่ายโอนภารกิจขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในพื้นที่อำเภอแม่ทา จังหวัดลำพูน
ที่มา ธวัชชัย ปาพรม, 2567 (สังเคราะห์)

จากแผนภาพข้างต้น แสดงถึงแนวทางการจัดการภารกิจไฟป่าที่ได้รับการถ่ายโอนภารกิจขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในพื้นที่อำเภอแม่ทา จังหวัดลำพูน ซึ่งเริ่มตั้งแต่กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ที่เป็นหน่วยงานหลักในการดูแลรักษาทรัพยากรธรรมชาติและผืนป่า ต้องมีความจริงจังในการจัดสรรงบประมาณในส่วนที่รับผิดชอบมาให้เต็มเม็ดเต็มหน่วย เนื่องจากการถ่ายโอนงบประมาณที่ผ่านมาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นไม่สามารถที่จะดำเนินการป้องกันและแก้ไขปัญหาได้อย่างเต็มที่ และนอกจากงบประมาณยังต้องมีการสนับสนุนเครื่องมือและอุปกรณ์ต่างๆ ที่อยู่ในส่วนของกรมอุทยานสัตว์ป่าและพันธุ์พืช กรมป่าไม้ และหน่วยป้องกันไฟป่า มาให้กับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่เพื่อเตรียมความพร้อม และในส่วนของกระทรวงมหาดไทย ที่มีกรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดลำพูน และอำเภอแม่ทา ที่สนับสนุนงบประมาณมาเพื่อการช่วยเหลือ พร้อมทั้งสนับสนุนให้บุคลากรในส่วนต่างๆ ในสังกัดมาช่วยเหลือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรวมถึงการกำหนดนโยบายในการโอนถ่ายภารกิจการดับไฟป่า และดูแลการดำเนินการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดให้ดำเนินการตามนโยบาย ทั้งนี้ การดำเนินการจะเริ่มตั้งแต่ทุกภาคส่วนที่กล่าวมาข้างต้นต้องเข้ามาช่วยกำหนดแผนดำเนินการที่เป็นไปได้ และสามารถดำเนินการให้เกิดผลสัมฤทธิ์อย่างเป็นรูปธรรม จึงจะเป็นไปตามเจตนารมณ์ของการกระจายอำนาจและถ่ายโอนภารกิจอย่างแท้จริง

เอกสารอ้างอิง

- กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น. (2566). *กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น*. กรุงเทพฯ: กองพัฒนาและส่งเสริมการบริหารงานท้องถิ่น.
- ชำนาญ จันทรเรือง. (2565). *ปัญหาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในปัจจุบัน*. (ออนไลน์) (อ้างเมื่อ 17 พฤษภาคม 2567). จาก: <https://www.bangkokbiznews.com/columnist/1008930>.
- ณิธิป วิมุติโกศล และคณะ. (2562). การศึกษาสถานการณ์ และปัจจัยที่มีผลต่อการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ของสำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา. *วารสารวิชาการ กรมสนับสนุนบริการสุขภาพ*, 15(3), 39-50.
- ณัฐรัตน์ย ประเทืองบริบูรณ์, พงษ์สนิท คุณนะลา และ วรินยุภา คงสนุ่น. (2562). *สถานการณ์และแนวทางการแก้ไขปัญหาหมอกควันในพื้นที่ตำบลแม่กา อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา*. รายงานสืบเนื่องจากการประชุมการป่าไม้ ประจำปี พ.ศ. 2562, วันที่ 19 - 21 สิงหาคม 2562 ณ ศูนย์อนุรักษ์ช้างไทย จังหวัดลำปาง.
- ธัญญพัทธ์ ภูริพิณิศนันท์. (2565). การกระจายอำนาจกับการพัฒนาท้องถิ่นขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นไทย. *วารสาร มจร บาลีศึกษายุทธศาสตร์บริหาร*, 8(1), 85-100.
- นิวัฒน์ สงมา และคณะ. (2555). การจัดการควบคุมไฟป่าร่วมกัน ระหว่างรัฐและชุมชน : กรณีศึกษาพื้นที่ป่าดงใหญ่ ตำบลสร้างถ่อน้อย อำเภอหัวตะพาน จังหวัดอำนาจเจริญ". *วารสารศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี*, 8(1), 197-215.
- ไพโรจน์ อินทมาตร์. (2564). การมีส่วนร่วมและความรู้ของประชาชนในการควบคุมไฟป่า ในพื้นที่ป่าโครงการพระราชดำริปางตอง 3 (หมอกจำแป่ - แม่สะงา) ตำบลหมอกจำแป่ จังหวัดแม่ฮ่องสอน. เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยแม่โจ้.
- ไพโรจน์ อินทมาตร์. (2564). การมีส่วนร่วมและความรู้ของประชาชนในการควบคุมไฟป่า ในพื้นที่ป่าโครงการพระราชดำริปางตอง 3 (หมอกจำแป่ - แม่สะงา) ตำบลหมอกจำแป่ จังหวัดแม่ฮ่องสอน. *วารสารวิจัยนิเวศวิทยาป่าไม้เมืองไทย*, 5(2), 61-76.
- สถาบันพระปกเกล้า. (2563). *ชุดวิชาแนวคิดพื้นฐานเกี่ยวกับการกระจายอำนาจและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น*. กรุงเทพฯ: สำนักนวัตกรรมเพื่อประชาธิปไตย สถาบันพระปกเกล้า
- สรวิศ มา. (2565). *ประเมินสถานะการกระจายอำนาจ: 2 ทศวรรษที่ยังไม่ถึงเป้า*. (ออนไลน์) (อ้างเมื่อ 18 พฤษภาคม 2567). จาก: <https://www.the101.world/two-decades-of-decentralization>.
- ส่วนควบคุมไฟป่า กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่าและพันธุ์พืช. (2566). *สาเหตุการเกิดไฟป่า*. (ออนไลน์) (อ้างเมื่อ 15 พฤษภาคม 2567). จาก: <http://www.dnp.go.th>.
- สำนักงานพัฒนาเทคโนโลยีอวกาศและภูมิภาคสารสนเทศ (องค์การมหาชน). (2567). *พื้นที่เสี่ยงต่อการเกิดไฟป่าจากคาดการณ์ด้วยแบบจำลองระบบสารสนเทศ ระหว่างวันที่ 11- 17 มีนาคม 2567*. (ออนไลน์) (อ้างเมื่อ 21 พฤษภาคม 2567). จาก: <https://www.gistda.or.th/newsview.php?nid=7607&lang=EN>.
- อดิสร ภู่อาระ. (2567). การระดมทรัพยากร : การจัดการไฟป่าพื้นที่ดอยผาหม่น อำเภอเวียงแก่น จังหวัดเชียงราย. พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา.
- อรรถพล พรหมโย. (2564). *แนวทางการจัดการไฟป่าของชุมชนตำบลก้อ ในพื้นที่อุทยานแห่งชาติแม่ปิง อำเภอลี้ จังหวัดลำพูน*. เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- อุเทน ลาพิงค์ และคณะ. (2565). *รูปแบบการสร้างความร่วมมือเพื่อแก้ไขปัญหาไฟป่าและวิกฤตหมอกควัน*.

การส่งเสริมเกษตรปลอดภัยด้วยแปลงสาธิตแบบมีส่วนร่วมของเกษตรกรชุมชนบ้าน
ม่วงคำ ตำบลโป่งแยง อำเภอแมริม จังหวัดเชียงใหม่
Promoting Safe Agriculture through community-involved
demonstration plots with local farmers in Baan Muang Kham
Community, Pong Yang Sub-district, Mae Rim District, Chiang Mai Province

อัทธ์ อัจฉริยมนตร์^{1*} นครินทร์ พริบไหว² กิตติศักดิ์ โชติกเดชาณรงค์³ ชุติวลัยุชนม์ เสมมหาศักดิ์⁴
Att Atcharyamontree^{1*} Nakarin Pripwai² Kittisak Chotikadachanarong³ Chutiwalanch Semmahasak⁴

¹นักศึกษาลัทธิปรัชญาปริญญาบัณฑิต สาขาวิชาศาสตร์เพื่อการพัฒนาท้องถิ่นที่ยั่งยืน มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่
Doctor of Philosophy (Science for Sustainable Local Development), Chiang Mai Rajabhat University

*Corresponding author e-mail: att_atc@cmru.ac.th โทร. 062-949-6517

²อาจารย์ประจำคณะเทคโนโลยีการเกษตร มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่

Lecturer of Faculty of Agricultural Technology, Chiang Mai Rajabhat University

e-mail: nakarin_pri@cmru.ac.th โทร. 089-354-1619

³อาจารย์ประจำคณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่

Lecturer of Faculty of Science and Technology, Chiang Mai Rajabhat University

e-mail: kittasak_cho@cmru.ac.th โทร. 063-193-4975

⁴อาจารย์ประจำคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่

Lecturer of Faculty of Humanities and Social Sciences, Chiang Mai Rajabhat University

e-mail: chutiwalanch_sem@cmru.ac.th โทร. 097-959-8903

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อประยุกต์ใช้รูปแบบการส่งเสริมการเกษตรแบบมีส่วนร่วมในการผลิตเกษตรปลอดภัยด้วยแปลงสาธิต ณ ชุมชนบ้านม่วงคำ ตำบลโป่งแยง อำเภอแมริม จังหวัดเชียงใหม่ ใช้วิธีวิจัยแบบผสมผสาน (mixed method research) ทำการเก็บข้อมูลจากการจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน การสัมภาษณ์เป็นการสนทนากลุ่มแบบเจาะประเด็น (focus group discussion) และสังเคราะห์องค์ความรู้ที่ได้จากการทำเกษตรปลอดภัยของกลุ่มเกษตรกรที่คัดเลือกแบบเฉพาะเจาะจง (purposive sampling) จำนวน 20 คน โดยใช้แปลงสาธิตเป็นศูนย์การเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมกัน ผลการวิจัยพบว่า ความพึงพอใจในรูปแบบการจัดการจัดกิจกรรมส่งเสริมการเกษตร และการมีส่วนร่วมในแปลงสาธิต มีค่าเฉลี่ยรวมในระดับดีมาก (4.57) การวิจัยนี้จึงเป็นแนวทางในการสนับสนุนให้เกษตรกรมีส่วนร่วมตั้งแต่การวิเคราะห์ปัญหา แสวงหาทางเลือก ร่วมเก็บและวิเคราะห์ข้อมูลพร้อมทั้งการเรียนรู้ผ่านแปลงสาธิต มีส่วนเสริมสร้างศักยภาพชุมชนให้สามารถทำการเกษตรปลอดภัยได้ และยังเป็นข้อมูลสำคัญต่อการเลือกรูปแบบการส่งเสริมเกษตรปลอดภัยของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการเกษตรทั้งภาครัฐ และเอกชนรวมถึงเป็นแนวทางของภาคการศึกษาในการหนุนเสริมศักยภาพชุมชนให้สามารถทำการเกษตรปลอดภัยได้ดียิ่งขึ้น

คำสำคัญ: เกษตรปลอดภัย; เกษตรดีที่เหมาะสม; แปลงสาธิต; บ้านม่วงคำ

ABSTRACT

This research aims to apply a participatory approach to promoting safe agriculture through demonstration plots in the community of Baan Muang Kham, Pong Yang Sub-district, Mae Rim District, Chiang Mai Province. The study utilized a mixed-methods research design, gathering data through knowledge exchange forums, focus group discussions employing purposive sampling of 20 selected farmers, and

synthesizing knowledge gained from their safe agriculture practices in collaborative learning centers (demonstration plots). The research found highly satisfactory ratings (average 4.57) for the activity format and participants' involvement in the demonstration plots. It serves as a guideline to support farmers' participation from problem analysis and seeking alternatives to data collection, analysis, and learning through demonstration plots. This initiative enhances community capacity for safe agriculture practices and provides crucial insights for relevant governmental and private sector agricultural promotion strategies. Furthermore, it serves as an educational framework to empower communities in enhancing their capability for safe agriculture practices.

Keywords: Safe Agriculture; Demonstration Plots; Baan Muang Kham

บทนำ

การเกษตรกรรมยังคงเป็นรากฐานที่สำคัญของประเทศไทย สร้างความมั่นคงทางเศรษฐกิจ และมีบทบาทสำคัญในทุกมิติของการพัฒนาประเทศ ความสำคัญของการเกษตรไม่ได้อยู่แค่ในด้านเศรษฐกิจเท่านั้น แต่ยังครอบคลุมถึงความมั่นคงทางอาหาร การสร้างงาน การอนุรักษ์วัฒนธรรม และการพัฒนาที่ยั่งยืนในทุกด้าน (สำนักส่งเสริมและสนับสนุนอาหารปลอดภัย, 2557) ในอดีตการเกษตรกรรมยังเน้นกระบวนการรวบรวมองค์ความรู้ของมนุษย์ผสมผสานกับระบบนิเวศตามธรรมชาติ แต่เมื่อประชากรมีความหนาแน่นเพิ่มขึ้น จึงทำให้เกิดจุดเปลี่ยนของเกษตรกรรมที่เน้นการเพิ่มผลผลิตทางการเกษตรเพื่อลดความเสี่ยงต่อการขาดแคลนอาหาร เกิดการปฏิวัติเขียว (Green Revolution) ซึ่งมีผลกระทบต่อเกษตรกรรม มีการพัฒนาและการนำเทคโนโลยีใหม่ ๆ เช่น การปรับปรุงพันธุ์พืชที่มีผลผลิตสูง การใช้ปุ๋ยเคมี และสารเคมีป้องกันกำจัดศัตรูพืช จนเกิดการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตของเกษตรกร ที่ใช้ต้นทุนการผลิตที่สูงขึ้น มีการลงทุนในเครื่องจักรและอุปกรณ์การเกษตรเพิ่มขึ้น เกิดการปนเปื้อนของสารเคมีในดิน น้ำ และอากาศ ทำให้เกิดการสูญเสียความหลากหลายทางชีวภาพ (สมาพร เรื่องสังข์, 2567) อีกทั้งก่อให้เกิดปัญหาด้านสุขภาพทั้งต่อเกษตรกรและผู้บริโภค เกษตรกรมีความเสี่ยงต่อการสัมผัสสารเคมีโดยตรง ขณะที่ผู้บริโภคเสี่ยงต่อการบริโภคอาหารที่มีสารเคมีตกค้าง อย่างไรก็ตามแม้ว่าการใช้สารเคมีจะช่วยเพิ่มผลผลิตในระยะสั้น แต่ถ้าเกษตรกรยังไม่มีความเข้าใจในหลักและวิธีการปฏิบัติที่ดีทางการเกษตร (GAPs) หรือการทำเกษตรปลอดภัยสำหรับพืชอาหาร (ชลธิชา นิवासประภฤติ, 2565) ในระยะยาวอาจเป็นการสร้างภาระหนี้สินทางการเงินให้แก่ครัวเรือน และไม่สามารถสร้างระบบเกษตรกรรมที่ยั่งยืนได้ (SUSTAINET EA, 2010)

การเกษตรปลอดภัย เป็นระบบผลิตทางการเกษตรหนึ่งในเกษตรกรรมยั่งยืน ที่เป็นจุดเริ่มต้นของการลดการใช้สารเคมีทางการเกษตร ที่เป็นอันตรายต่อเกษตรกรผู้ผลิต และผู้บริโภค ลดการปนเปื้อนของสารเคมีต่อสิ่งแวดล้อม และระบบนิเวศ (สำนักส่งเสริมและสนับสนุนอาหารปลอดภัย, 2557) โดยเกษตรกรลดปริมาณการใช้ปุ๋ยเคมี และสารเคมีทางการเกษตรลง (อาทิตยา พงษ์พรหม, 2562) รวมถึงมีการเก็บเกี่ยวในระยะที่ปลอดภัย นอกจากนี้ยังเป็นจุดเริ่มต้นสำคัญของการปรับเปลี่ยนพื้นที่การเกษตร โดยเน้นการผลิตพืชพื้นบ้านที่สามารถเจริญเติบโตและให้ผลผลิตตามฤดูกาล ซึ่งมีความสำคัญต่อวิถีชีวิตการยังชีพในชุมชนและครัวเรือน ขับเคลื่อนพร้อมกับวิถีทางสังคมที่มีความเกื้อกูล เอื้อเฟื้อ แบ่งปันให้แก่เพื่อนบ้าน และให้ความสำคัญต่อระบบนิเวศของชุมชนท้องถิ่น (กิตติศักดิ์ ทองมีทิพย์, 2564)

ชุมชนบ้านม่วงคำเป็นระบบการเกษตรบนพื้นที่สูง ผสมผสานกับระบบวนเกษตร (ณัฐพล ขานหมัด, 2560) มีการผลิตพืชผักและไม้ผลเป็นพืชหลัก เป็นชุมชนที่มีความเข้มแข็งและมีผู้นำชุมชนที่มีความสามารถในการบริหารจัดการชุมชนได้ดี โดยนโยบายของชุมชนที่สำคัญ คือ เน้นรวมกลุ่มกันเพื่อความพอเพียง ไม่เน้นการแสวงหาผลกำไร สร้างความสามัคคี และร่วมแรงร่วมใจกันดำเนินงานให้สำเร็จ จึงทำให้ผู้วิจัยเห็นว่า เกษตรกรชุมชนบ้านม่วงคำมีศักยภาพในด้านการผลิตพืชผักในครัวเรือนของสมาชิกในกลุ่มเป็นทุนเดิม ผู้นำชุมชนมีการบริหารจัดการที่ดี ชุมชนมีความสามัคคี มีทิศทางของการพัฒนาที่สามารถนำไปสู่ชุมชนต้นแบบที่ดี ซึ่งเป็นแหล่งเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงให้แก่ชุมชนอื่นๆ ต่อไปได้ในอนาคต

ดังนั้นการศึกษาในครั้งนี้จึงมีวัตถุประสงค์เพื่อประยุกต์ใช้รูปแบบการส่งเสริมการเกษตรปลอดภัยแบบมีส่วนร่วมด้วยการเรียนรู้ร่วมกัน ณ แปลงสาธิต ชุมชนบ้านม่วงคำ ตำบลโป่งแยง อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งในกระบวนการมีส่วนร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันกับนักวิจัยจึงเป็นกระบวนการนำผู้ที่เกี่ยวข้องกับทุกภาคส่วนที่มีประสบการณ์เข้ามาสร้างความเข้าใจและมีแนวความคิดและแนวทางการปฏิบัติเป็นไปในทิศทางเดียวกัน เพื่อให้เกิดพลังในการเปลี่ยนแปลงปรับปรุงสภาพการณ์นั้นให้ดีขึ้น หรือพัฒนาขึ้น (Wadsworth, 1998) โดยเป็นกระบวนการที่เน้นการผสมผสานองค์ความรู้จากภายในและภายนอกเพื่อเพิ่มศักยภาพในด้านต่าง ๆ ของชุมชน และยังนำไปสู่การวางแผนเพื่อส่งเสริมความรู้ในด้านระบบการผลิตและการสำรวจต้นทุนการผลิตในการลดการใช้สารเคมีการเกษตร และการคัดเลือกเมล็ดพันธุ์ เป็นต้น (เพ็ญแข และคณะ, 2559) รวมถึงเพื่อเป็นข้อมูลในการศึกษารูปแบบของการส่งเสริมการเกษตรปลอดภัยที่เหมาะสมสำหรับชุมชนบ้านม่วงคำต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อศึกษาผลการประยุกต์ใช้รูปแบบการส่งเสริมการเกษตรแบบมีส่วนร่วมในการผลิตเกษตรปลอดภัยด้วยแปลงสาธิต ณ ชุมชนบ้านม่วงคำ ตำบลโป่งแยง อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่

ระเบียบวิธีวิจัย

1. ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญแบบเฉพาะเจาะจง (purposive sampling) โดยคัดเลือกกลุ่มเกษตรกรชุมชนบ้านม่วงคำ ตำบลโป่งแยง อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 20 คน ซึ่งผู้วิจัยเห็นว่า เป็นเกษตรกรที่มีประสบการณ์ด้านการทำเกษตรปลอดภัย มีความมุ่งมั่นที่สามารถพัฒนาและถ่ายทอดระบบการผลิตพืชปลอดภัยให้แก่ชุมชนเพื่อนำไปสู่ การสร้างอาหารปลอดภัย และลดการพึ่งพิงสารเคมีทางการเกษตร

2. เครื่องมือเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบผสมผสานระหว่างการมีส่วนร่วม (participatory action research) และการจัดทำแปลงสาธิต (demonstration field) เพื่อสร้าง วรรณกรรม วิเคราะห์ และสังเคราะห์ ผ่านกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันกับนักวิจัยจนสามารถผลิตพืชปลอดภัยได้ด้วยตนเอง โดยแผนของการวิจัยจัดขึ้นตามความต้องการของเกษตรกร ซึ่งมีรูปแบบของการจัดกิจกรรมการส่งเสริมเกษตรปลอดภัย 4 กระบวนการสำคัญ ได้แก่ 1) การกำหนดกิจกรรมร่วมกัน 2) การจัดทำแปลงสาธิตร่วมกัน 3) เพิ่มเติมความรู้ด้วยการอบรมเชิงปฏิบัติการ และ 4) จัดเวทีสรุปผลการวิจัยร่วมกัน

3. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยใช้การประมวลผลข้อมูลในแต่ละกิจกรรมได้มาจากการสำรวจการรับรู้และการยอมรับผลการประเมิน โดยการให้เกษตรกรทุกคนตอบแบบทดสอบความรู้และทัศนคติโดยใช้

แบบสอบถาม (questionnaire interview) ซึ่งเป็นเครื่องมือในการจัดเก็บข้อมูล แล้วทำการวิเคราะห์โดยใช้มาตราประมาณค่า (rating scale) ระดับ 1-5 ของลิคเคิร์ต (1-5 Likert Scale) โดยถือเกณฑ์การประเมินเป็นคะแนน และแปลงเป็นระดับได้ ดังนี้ ค่าคะแนน 4.51–5.00 (ระดับดีมาก), ค่าคะแนน 3.51–4.50 (ระดับดี), ค่าคะแนน 2.51–3.50 (ระดับปานกลาง), ค่าคะแนน 1.51–2.50 (ระดับน้อย), ค่าคะแนน 1.00 –1.50 (ระดับน้อยมาก) รวมถึงการประเมินผลลัพธ์ของกิจกรรมจากกระบวนการสังเกตการณ์เรียนรู้จากการประชุมกลุ่มย่อย (focus group) โดยตัวแทนกลุ่มผู้นำชุมชนและนำมาวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติเชิงพรรณนา (descriptive statistics)

ผลการวิจัย

ผลจากการศึกษาการประยุกต์ใช้รูปแบบการส่งเสริมการเกษตรแบบมีส่วนร่วมในการผลิตเกษตรปลอดภัยด้วยแปลงสาธิต ณ ชุมชนบ้านม่วงคำ ตำบลโป่งแยง อำเภอแมริม จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า รูปแบบการส่งเสริมด้วยการใช้กิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ เป็นกระบวนการที่ให้เกษตรกรมีส่วนร่วมกันคิด ร่วมกันตัดสินใจ ร่วมกันทำ เป็นการเรียนรู้เชิงปฏิบัติการ (Learning by doing) ดังรายละเอียดของผลที่ได้จากกิจกรรมต่าง ๆ ดังนี้

1. เกษตรกรทุกคนตระหนักถึงอันตรายจากการใช้สารเคมีทางการเกษตรที่ทำให้มีต้นทุนการผลิตที่สูงขึ้น อีกทั้งได้รับรู้ความต้องการของเกษตรกรต่อวิจัยเพื่อสร้างแปลงสาธิตเพื่อการเรียนรู้ และเป็นแหล่งของพืชอาหารที่มีความปลอดภัย มีการผลิตที่ไม่ยุ่งยากสามารถปฏิบัติได้จริง ลดต้นทุนจากการใช้สารเคมีทางการเกษตร และแลกเปลี่ยนเรียนรู้เพื่อเพิ่มพื้นที่การผลิตพืชปลอดภัยให้มากขึ้นในชุมชน

2. เกษตรกรได้ร่วมกันคัดเลือกพื้นที่เพื่อจัดทำแปลงผลิตพืชปลอดภัยของผู้นำชุมชน มีเนื้อที่เพาะปลูกประมาณ 400 ตารางเมตร และมีสระน้ำที่ใช้ได้ตลอดทั้งปี ดินมีความอุดมสมบูรณ์ มีแหล่งน้ำที่รับน้ำฝนในช่วงฤดูฝนได้ในปริมาณที่มาก จึงไม่มีความเสี่ยงที่จะเกิดภัยแล้งได้ในแปลงผลิต และแหล่งน้ำของกลุ่มนี้เป็นพื้นที่ปิดจึงไม่มีสารเคมีทางการเกษตรมาปนเปื้อน เกษตรกรได้เรียนรู้การวางแผนการปลูกพืชปลอดภัยตลอดปี สมาชิกในกลุ่มได้เลือกปลูกพืชผักที่เหมาะสมกับสภาพพื้นที่เพาะปลูกและฤดูกาลเป็นสำคัญ เช่น ค่าน้ำฝรั่ง (Kale) ผักบุ้ง ผักสลัด กะเพรา โหระพา มะเขือยาว มะเขือเทศ และพริกหวาน เป็นต้น

3. เกษตรกรผู้เข้าร่วมโครงการมีความตั้งใจและให้ความสนใจในขั้นตอนของการปรับเปลี่ยนพื้นที่ให้เป็นการเกษตรปลอดภัย และยกระดับสู่มาตรฐานเกษตรอินทรีย์แบบมีส่วนร่วม (Participatory Guarantee System: PGS) เกิดกระบวนการยอมรับและนำไปสู่การวางแผนขยายผลในการฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ด้วยการปรับเปลี่ยนพื้นที่ทำการเกษตรที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมของชุมชน

4. เกษตรกรเข้าใจหลักการตรวจประเมินแปลงเกษตรปลอดภัย ทราบถึงการหมุนเวียนปัจจัยการผลิตในฟาร์มหรือท้องถิ่นนั้น ๆ มากกว่าการพึ่งปัจจัยการผลิตจากภายนอก โดยเกษตรกรสามารถเชื่อมโยงกับวิธีการปฏิบัติที่เป็นวัฒนธรรมของท้องถิ่น ร่วมกับการประยุกต์ภูมิปัญญาท้องถิ่นกับการปฏิบัติที่ดีทางการเกษตรทั้ง 4 ประการ คือ หลักสุขภาพ หลักระบบนิเวศ หลักความเป็นธรรม และหลักความดูแลเอาใจใส่ (IFOAM, 2022) ซึ่งเป็นรากฐานสำคัญของการสร้างความยั่งยืนด้านการเกษตรปลอดภัยต่อประชาชนในชุมชนและสิ่งแวดล้อม อีกทั้งยังเป็นการสร้างการมีส่วนร่วมในชุมชน ภายใต้การสร้างพื้นฐานความไว้วางใจซึ่งกันและกัน จนเป็นเครือข่ายทางสังคมแห่งการเรียนรู้ในชุมชนได้ต่อไป เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืน ทั้งต่อรายได้ของเกษตรกร และช่วยฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

5. เกษตรกรให้ความสนใจในเทคนิคของการเก็บเกี่ยวผลผลิตที่ต้องใส่ใจกับความสะอาด การคัดเกรดที่ดี การเลือกบรรจุภัณฑ์ที่เหมาะสม และการฝึกปฏิบัติแปรรูปผลิตภัณฑ์จากพืชในแปลง สาธิตเกษตรปลอดภัย สร้างแรงจูงใจในการเพิ่มมูลค่าของสินค้าเกษตรปลอดภัย และนำความรู้ไปใช้ในครัวเรือนของสมาชิก

6. เกษตรกรส่วนใหญ่เลือกปลูกชนิดพืชผักหลักจำนวน 5 อันดับแรก ได้แก่ ผักบุ้ง คะน้า ผรั่ง มะเขือเทศ ผักสลัดใบ และ แตงกวา โดยให้เหตุผลว่ามีการเจริญเติบโตของต้นที่ต่อเนื่อง และโรคและแมลงรบกวนน้อย และพบปัญหาขาดแคลนน้ำที่ใช้ในการเกษตรในช่วงเดือนเมษายน จนถึงเดือนพฤษภาคม นั้นส่งผลให้การปลูกพืชผักทั้ง 5 ชนิด ในแปลงสาธิตลดลงไป (ตารางที่ 1)

อย่างไรก็ตามรูปแบบการส่งเสริมการเกษตรแบบมีส่วนร่วมในการผลิตเกษตรปลอดภัยด้วยแปลงสาธิตยังเป็นแนวทางในการสร้างความตระหนักถึงการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของชุมชนท้องถิ่นให้ช่วยกันหันกลับมาทำเกษตรปลอดภัย โดยการ “ลด ละ เลิก การใช้สารเคมีทางการเกษตร” เพื่อสุขภาพที่ดีของทั้งเกษตรกรผู้ผลิตและผู้บริโภค

ตารางที่ 1 ผลผลิตเฉลี่ยของพืชผักหลัก 5 ชนิด ที่ปลูกในช่วงเดือน มกราคม – พฤษภาคม 2566

ชนิดพืชผัก	ผลผลิตเฉลี่ย (กิโลกรัม/ครัวเรือน/เดือน)					ผลผลิตรวม (กิโลกรัม)
	ม.ค.	ก.พ.	มี.ค.	เม.ย.	พ.ค.	
1. ผักสลัดใบ	44	40	42	35	38	199
2. มะเขือเทศ	43	40	38	35	30	186
3. แตงกวา	30	35	32	28	28	153
4. คะน้าฝรั่ง	49	47	48	48	47	239
5. ผักบุ้ง	27	25	25	22	23	122
ผลผลิตรวม (กิโลกรัม/เดือน)	193	187	185	168	166	899

สำหรับผลการประเมินภาพรวมของกิจกรรมในโครงการวิจัยนี้อยู่ในระดับดีมาก เท่ากับ 4.57 (ตารางที่ 2) จากค่าเฉลี่ยระดับความคิดเห็นในแต่ละกิจกรรม โดยใช้เกณฑ์ 4.51-5.00 หมายถึง ระดับดีมาก 3.51-4.50 หมายถึง ระดับดี 2.51-3.50 หมายถึง ระดับปานกลาง 1.51-2.50 หมายถึง ระดับน้อย และ 1.00-1.50 หมายถึง ระดับน้อยมาก โดยกลุ่มเกษตรกรยอมรับวิธีการปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมในแต่ละกิจกรรม เพื่อนำไปสู่การบริหารจัดการแปลงสาธิตร่วมกัน

ตารางที่ 2 ผลการประเมินภาพรวมของกิจกรรมต่าง ๆ ในโครงการวิจัย

หัวข้อกิจกรรม	ค่าเฉลี่ย	ระดับ
1. การเตรียมความพร้อมร่วมกันก่อนเริ่มโครงการวิจัย	4.51	ดีมาก
2. การจัดเตรียมแปลงสาธิตเกษตรปลอดภัย	4.68	ดีมาก
3. การเกษตรปลอดภัย และเกษตรอินทรีย์ (GAP & PGS)	4.55	ดีมาก
4. การฝึกปฏิบัติประเมินและเก็บข้อมูลในแปลงสาธิตเกษตรปลอดภัย	4.89	ดีมาก
5. การเก็บเกี่ยวพืชผัก คัดตัดแต่ง และการเลือกบรรจุภัณฑ์	4.27	ดี
6. สรุปความรู้จากแปลงสาธิตร่วมกัน และนำกลับไปปฏิบัติในครัวเรือน	4.51	ดีมาก
รวม	4.57	ดีมาก

อภิปรายผล

การส่งเสริมการเกษตรปลอดภัยด้วยกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม เป็นกลไกที่สามารถสร้างองค์ความรู้ที่สำคัญในการพัฒนาการเกษตรร่วมกับชุมชน สำหรับการผลิตพืชปลอดภัยของชุมชนม่วงคำ ตำบลโป่งแยง อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่ เป็นการต่อยอดความสำเร็จจากการใช้การจัดการความรู้ในรูปแบบแปลงสาธิต (Knowledge management with demonstration field) หรือเรียกได้ว่าในรูปแบบโรงเรียนเกษตรกร (Farmer field school) อีกบทเรียนหนึ่งที่กระบวนการมีส่วนร่วมนั้น สามารถหลอมรวมความคิดดั้งเดิม หรือลดความเป็นปัจเจกบุคคลลง และสร้างสรรค์แนวทางการแก้ไขปัญหา หรือแนวทางพัฒนาขับเคลื่อนไปในทิศทางเดียวกัน (Van den Berg, H. et al., 2023) ร่วมกับการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำร่วมกันที่ช่วยสร้างความมั่นคงทางอาหารให้แก่ชุมชนอย่างยั่งยืน (อภิชาติ ชมพูนุช และคณะ, 2556) สำหรับการใช้แปลงสาธิตร่วมกับการจัดกิจกรรมในรูปแบบโรงเรียนเกษตรกรนั้น เป็นเครื่องมือที่สำคัญต่อกระบวนการมีส่วนร่วม (SUSTAINET, 2010) มีส่วนช่วยส่งเสริมให้เกิดกระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การมีส่วนร่วม การแสดงความคิดเห็น และเกิดการพัฒนาจากองค์ความรู้เดิมนำไปสู่ผลลัพธ์จากการปฏิบัติที่เห็นอย่างเป็นรูปธรรม เกิดเป็นทักษะที่มีรูปแบบเฉพาะเจาะจงมากขึ้น (ปาริชาติ วลัยเสถียร, 2549) กิจกรรมในรูปแบบเชิงมีส่วนร่วมส่งผลต่อการขับเคลื่อนต่าง ๆ เช่น การวางแผน การตัดสินใจ การปรับเปลี่ยนทัศนคติของชุมชน (นพวรรณ บุญธรรม และคณะ, 2558) อีกทั้งยังสร้างความต่อเนื่องในการปลูกพืชปลอดภัย และทิศทางการพัฒนาของกลุ่มเกษตรกรในอนาคต นอกจากนี้สมาชิกกลุ่มยังได้นำความรู้และแนวปฏิบัติที่ได้รับจากแปลงสาธิตไปปลูกพืชผักปลอดภัยภายในครัวเรือนของตนเองได้ประสบความสำเร็จ จึงเป็นการสร้างสุขภาพที่ดีให้แก่ครัวเรือน สร้างความมั่นคงทางอาหารและความยั่งยืนสู่ชุมชนท้องถิ่น (พิสิทธิ์ รัตนะ และคณะ, 2559) ดังนั้น วิธีการปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมโดยใช้แปลงสาธิต จึงเป็นแนวทางหนึ่งที่จะนำพาความสำเร็จมาสู่กลุ่มเกษตรกรได้อย่างแท้จริง สำหรับการดำเนินการของกลุ่มเกษตรกรในอนาคต อาจใช้รูปแบบการปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมโดยใช้แปลงสาธิตเป็นเครื่องมือ ร่วมกับหลักการเกษตรกรรมยั่งยืน (พิทักษ์พงศ์ ป้อมปราณี, 2558) เพื่อขยายผลเป็นต้นแบบการปลูกพืชปลอดภัยให้กับชุมชนอื่น ๆ ต่อไปในอนาคต

ข้อเสนอแนะการวิจัย

ในการขับเคลื่อนการส่งเสริมเกษตรปลอดภัยในชุมชน ต้องอาศัยการริเริ่มจากผู้นำชุมชน โดยเป็นผู้นำในการประสานงานและเชื่อมโยงการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วนทั้งในคณะกรรมการหมู่บ้าน และเจ้าหน้าที่ภาครัฐที่มีส่วนเกี่ยวข้องในระดับท้องถิ่น ซึ่ง “หลักการมีส่วนร่วม เป็นหัวใจของการพัฒนา” นอกจากนี้การใช้วิธีการจัดการเรียนรู้ในรูปแบบแปลงสาธิตอาจทำควบคู่ไปกับการเก็บรวบรวมองค์ความรู้ไว้อย่างเป็นระบบ เพื่อชุมชนสามารถเรียนรู้ และถ่ายทอดไปยังกลุ่มเยาวชนคนรุ่นใหม่ได้ด้วยกลุ่มผู้นำชุมชนเอง นำไปสู่หลักการพึ่งพาตนเอง และน้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์ใช้ในการทำเกษตรปลอดภัย

กิตติกรรมประกาศ

ผู้วิจัยขอขอบพระคุณ คณาจารย์จากมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ ผู้นำชุมชนและเกษตรกรหมู่บ้านม่วงคำ ตำบลโป่งแยง อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่ ที่มีส่วนร่วมในโครงการวิจัยนี้ ขอขอบคุณผู้มีจิตอาสาจากหลายภาคส่วนที่ร่วมพลังสร้างสรรค์ทั้งความรู้ และกำลังใจ เพื่อให้เกิดการพัฒนาเกษตรปลอดภัยของชุมชนร่วมกัน

เอกสารอ้างอิง

- กิตติศักดิ์ ทองมีทิพย์. (2564). พัฒนาการเกษตรกรรมของประเทศไทยในมิติด้านการพัฒนาชุมชนและคุณภาพชีวิต. *วารสารพัฒนศาสตร์*, 4(1), 132-162.
- ชลธิชา นิवासประภฤติ. (2565). *คู่มือการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีสำหรับพืชอาหาร มกษ. 9001:2556*. ศูนย์เชี่ยวชาญนวัตกรรมเกษตรสร้างสรรค์ (ศนก.), สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย (วว.), กรุงเทพฯ. 32 หน้า.
- ณัฐพล ขานหมัด. (2560). *วนเกษตร วิถีสู่ความยั่งยืน*. เอกสารเผยแพร่ ฉบับที่ 559. สำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม. กรุงเทพฯ. 184 หน้า.
- นพวรรณ บุญธรรม สุรพล ดำรงกิตติกุล และชมชวน บุญระหงส์. (2558). สมาร์ท-วิลเลจ: ตัวแบบการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน. *วารสารการพัฒนาชุมชนและคุณภาพชีวิต*, 3(3), 249-259.
- ปาริชาติ วลัยเสถียร. (2549). *กระบวนการเรียนรู้และจัดการความรู้ชุมชน*. รายงานการวิจัยฉบับสมบูรณ์. สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย, กรุงเทพฯ. 159 หน้า.
- พิทักษ์พงศ์ ป้อมปราณี. (2558). การขับเคลื่อนระบบเกษตรกรรมยั่งยืนอย่างมีส่วนร่วมของชุมชนบ้านคอกช้าง ตำบลแหลมบัว อำเภอนครชัยศรี จังหวัดนครปฐม. *วารสารวิจัยเพื่อการพัฒนาเชิงพื้นที่*, 7(1), 59-73.
- พิสิทธิ์ รัตน์ ภาณี ต่างวิวัฒน์ และบำเพ็ญ เขียวหวาน. (2559). การมีส่วนร่วมของเกษตรกรในโครงการชุมชนต้นแบบเศรษฐกิจพอเพียงชุมชนบ้านถ่อนนาลับในจังหวัดอุดรธานี. *วารสารแก่นเกษตร*, 44(ฉบับพิเศษ 1), 612-618.
- เพ็ญแข ธรรมเสนานุภาพ ดาวเรือง มาจันทร์ และนิจพร มาจันทร์. (2559). กระบวนการเรียนรู้ร่วมกันเพื่อเสริมรายได้และลดต้นทุนการผลิตผักในท้องถิ่นของกลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกผักตำบลแว้งนาง อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม. *วารสารวิจัยเพื่อการพัฒนาเชิงพื้นที่*, 8(2), 40-55.
- สำนักส่งเสริมและสนับสนุนอาหารปลอดภัย. (2557). *แนวทางการจัดทำแผนรับมือในภาวะฉุกเฉินความปลอดภัยอาหารของประเทศไทย*. อักษรกราฟฟิกแอนดี้ไซน์, กรุงเทพฯ. 74 หน้า.
- สมาพร เรื่องสังข์. (2567). เกษตรทฤษฎีใหม่บนพื้นฐานปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง กับการพัฒนาคุณภาพชีวิตของเกษตรกรและชุมชน. *วารสาร มจร บาลีศึกษาพุทธโฆสปริทรรศน์*, 10(2), 301-316.
- อภิชาติ ชมพูนุช โลภณ แห่งเพ็ชร์ อนุศักดิ์ จันทฉายา ทองคำ พรหมเย็น และศักดิ์ คำต๊ะ. (2556). *การพัฒนาารูปแบบการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำแบบมีส่วนร่วมในระบบเกษตรชลประทานภาคเหนือเพื่อความมั่นคงอาหารของชุมชน*. (ออนไลน์) (อ้างเมื่อ 10 มิถุนายน 2567) จาก: http://elibrary.trf.or.th/project_content.asp?PJID=RDG5620024.
- อาทิตยา พงพรหม. (2562). *หลักการและรูปแบบเกษตรกรรมยั่งยืน*. เอกสารเผยแพร่ฉบับที่ 503. สำนักพัฒนาและถ่ายทอดเทคโนโลยี, สำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม. กรุงเทพฯ. 74 หน้า.
- IFOAM. (2022). *Sustainable Development*. (Online) (Retrieved 9 April 2024). From: <https://www.ifoam.bio/our-work/what/sustainable-development>.
- Van den Berg, H., Phillips, S. & Morales-Abubakar, A.L.C. (2023). *Monitoring, evaluation and learning in farmer field school programmes A framework and toolkit*. Rome. FAO.
- SUSTAINET EA. (2010). *Technical Manual: Farmer Field School Approach. Sustainable Agriculture Information Initiative*, (SUSTAINET EA), Nairabi. 20 p.

Wadsworth, Y. (1998). *What is participatory action research? Action Research International, Paper 2.* (Online) (Available 9 April 2024). From: <http://www.scu.edu.au/schools/gcm/ar/ari/p-ywadsworth98.html>.

Willer, Helga, Bernhard Schlatter and Jan Trávníček (Eds.). (2023). *The World of Organic Agriculture Statistics and Emerging Trends 2023.* Research Institute of Organic Agriculture FiBL, Frick, and IFOAM – Organics International, Bonn.

รูปแบบการสร้างการรับรู้ของประชาชนในการให้ความช่วยเหลือทางกฎหมายของ สภาทนายความจังหวัดลำปาง

Model for creating public awareness of legal assistance from the Lampang Provincial Lawyers Council

ทยาวิรี สนนแก้ว^{1*} พฤกษา เครือแสง² วิศท์ เศรษฐกร²
Thayawee Sonkaew^{1*} Phruksa Krueasaeng² Wit Sethakorn²

¹นักศึกษาลัทธิรัฐประศาสนศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารนโยบายและกฎหมายมหาชน มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง
Master of Public Administration Program in Policy Administration and Public Law, Lampang Rajabhat University

*Corresponding author e-mail: 6685380105@lpru.ac.th โทร. 0843560060

²อาจารย์ประจำคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง
Faculty of Humanities and Social Sciences, Lampang Rajabhat University
e-mail: phruksa44@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความฉบับนี้ มุ่งนำเสนอรูปแบบการสร้างการรับรู้ของประชาชนในการให้ความช่วยเหลือทางกฎหมายของสภาทนายความจังหวัดลำปาง ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ที่กำหนดให้รัฐพึงจัดระบบการบริหารงานในกระบวนการยุติธรรมทุกด้านให้มีประสิทธิภาพเป็นธรรม และไม่เลือกปฏิบัติและให้ประชาชนเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมได้โดยสะดวก รวดเร็ว และไม่เสียค่าใช้จ่ายสูงเกินสมควร รวมทั้งจะต้องให้ความช่วยเหลือประชาชนทางกฎหมายที่จำเป็นและเหมาะสมแก่ผู้ยากไร้หรือผู้ด้อยโอกาสในการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรม ซึ่งประชาชนในจังหวัดลำปางยังไม่ได้รับการบริการช่วยเหลือประชาชนทางกฎหมายของสภาทนายความจังหวัดลำปางเท่าที่ควรรวมถึงยังไม่ทราบว่าสภาทนายความจังหวัดลำปางมีบริการให้ความช่วยเหลือประชาชนทางกฎหมาย

รูปแบบในการสร้างการรับรู้ของประชาชนในพื้นที่จังหวัดลำปางเกี่ยวกับการให้ความช่วยเหลือประชาชนทางกฎหมายของสภาทนายความจังหวัดลำปาง ต้องเริ่มต้นจากการสื่อสารประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนในพื้นที่จังหวัดลำปางรับรู้ว่ามีองค์ตามกฎหมายคือสภาทนายความจังหวัดลำปาง ผ่านทั้งการออกหน่วยให้คำปรึกษาเคลื่อนที่เป็นประจำอย่างต่อเนื่อง ใช้รูปแบบการจัดตั้งเครือข่ายทนายความระดับหมู่บ้าน ตำบล อำเภอ การจัดทำสายด่วน 24 ชั่วโมง การใช้เทคโนโลยีช่องทางโซเชียลมีเดียเพื่อเป็นเครื่องมือที่ใช้สื่อสารให้ประชาชนรับรู้โดยไม่จำกัด เพิ่มจำนวนทนายความอาสาเพื่อให้ความช่วยเหลือประชาชนทางกฎหมายประจำอำเภอเพื่อให้ประชาชนในต่างอำเภอเข้าถึงการให้บริการจากสภาทนายความจังหวัดลำปาง โดยมีสถานที่กลางคือที่ทำการสภาทนายความจังหวัดลำปาง เป็นศูนย์กลางในการติดต่อ ประสานงาน ในการช่วยเหลือประชาชนทางกฎหมาย

คำสำคัญ: สภาทนายความ, การรับรู้, การช่วยเหลือประชาชนทางกฎหมาย

ABSTRACT

This article Aim to present a model for creating public awareness of legal assistance from the Lampang Provincial Lawyers Council according to the Constitution of the Kingdom of Thailand, B.E. 2017, which stipulates that the state should organize an administrative system in every aspect of the justice process to be efficient and fair. It does not discriminate and allows people to access the justice process conveniently,

quickly and without unreasonably high costs including the need to provide necessary and appropriate legal assistance to the poor or underprivileged in accessing the justice process, the people in Lampang Province have not yet received legal assistance services from the Lampang Provincial Lawyers Council as they should, including I still don't know if the Lampang Provincial Lawyers Council has a legal assistance service for people.

A model for creating awareness among people in Lampang Province regarding legal assistance to the people of the Lampang Provincial Lawyers Council. It must begin with public relations communication to make people in Lampang Province aware that there is a legal body, namely the Lampang Provincial Lawyers Council through both regular and continuous mobile counseling units Use the format of setting up a network of lawyers at the village, sub-district, and district levels, creating a 24-hour hotline, using social media technology as a tool for communicating to the public without limits, Increase the number of volunteer lawyers to provide legal assistance to people in the district so that people in other districts can access services from the Lampang Provincial Lawyers Council and set up a central office location of the Lampang Provincial Lawyers Council for contact and coordination in helping people legally.

Keywords: Lawyer Council, Perception, Legal assistance to citizens

บทนำ

แนวคิดปรัชญากฎหมายปฏิฐานนิยมทางกฎหมายหรือกฎหมายบ้านเมือง (Positive Law) ให้ทัศนะว่ากฎหมาย คือ กฎระเบียบข้อบังคับที่ควบคุมความประพฤติของรัฐ ออกโดยผู้มีอำนาจสูงสุดในรัฐใช้บังคับ ถ้าไม่ปฏิบัติก็จะถูกลงโทษ” กฎหมายที่แท้จริงที่มีต่อความสมบูรณ์ของกฎหมาย คือ กฎหมายเป็นข้อกำหนดทั้งสิทธิและหน้าที่ให้กับบุคคลกระทำหรืองดเว้นการกระทำอย่างใดอย่างหนึ่ง ซึ่งจะต้องมีลักษณะสำคัญ 4 ประการ คือ กฎหมายเป็นข้อกำหนดแบบแผนความประพฤติของมนุษย์ กฎหมายเป็นข้อบังคับออกจากรัฐ กฎหมายเป็นข้อบังคับความประพฤติของมนุษย์ที่มีความแตกต่างไปจากกฎเกณฑ์อื่นทางสังคมและกฎหมายมีสภาพบังคับ(นฤมล ตีบวงษา และ สิทธิกร ศักดิ์แสง, 2562) และตามหลักที่กำหนดไว้ในปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน (Universal Declaration of Human Right-UDHR) ข้อ 11 วรรคที่หนึ่ง ระบุว่า ความช่วยเหลือทางกฎหมายเป็นพื้นฐานการเข้าถึงสิทธิอย่างอื่น รวมถึงสิทธิการที่จะได้รับการพิจารณาอย่างเป็นธรรม และเป็นหลักประกัน ในการเข้าถึงและการคุ้มครองความเป็นธรรมเบื้องต้นและความไว้วางใจของประชาชนต่อกระบวนการยุติธรรม อันเป็นเงื่อนไขที่จะนำไปสู่การบรรลุสิทธิเหล่านั้น ขณะที่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ได้นำเอาหลักการเกี่ยวกับสิทธิมนุษยชนเกี่ยวกับการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมมาบัญญัติไว้โดยกำหนดให้รัฐพึงจัดระบบการบริหารงานในกระบวนการยุติธรรมทุกด้านให้มีประสิทธิภาพเป็นธรรม และไม่เลือกปฏิบัติ และให้ประชาชนเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมได้โดยสะดวก รวดเร็ว และไม่เสียค่าใช้จ่ายสูงเกินสมควร รวมทั้งจะต้องให้ความช่วยเหลือทางกฎหมายที่จำเป็นและเหมาะสมแก่ผู้ยากไร้หรือผู้ด้อยโอกาสในการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรม รวมถึงการจัดหาทนายให้ ซึ่งในการจัดการให้เข้าถึงกระบวนการยุติธรรมนั้นรัฐต้องเป็นผู้ดำเนินการให้ประชาชน (ทนายท สุพิพานนท์, 2564) โดยประเทศไทยได้กำหนดให้ประชาชนต้องได้รับความคุ้มครองประโยชน์สูงสุดตามกฎหมายและให้การช่วยเหลือประชาชนทางด้านกฎหมายจากหน่วยงานของรัฐ องค์กรอิสระหรือ

องค์กรตามรัฐธรรมนูญที่ได้รับการสนับสนุนงบประมาณจากรัฐบาล มีหน้าที่ในกระบวนการตามกฎหมาย เช่น สำนักงานอัยการ สำนักงานยุติธรรมประจำจังหวัด สภานายความ เป็นต้น

"การให้ความช่วยเหลือทางกฎหมาย" เป็นถ้อยคำที่ค่อนข้างมีความเฉพาะภายใต้กรอบของแนวคิดในเรื่องการคุ้มครองสิทธิในกระบวนการยุติธรรม ดังสังเกตได้จากนิยามของโครงการเพื่อการพัฒนาแห่งสหประชาชาติ (United Nations Development Programme: UNDP) อภิรตี มิ่งวงศ์. (2560). ได้ให้ความหมายว่าหมายถึง การที่บุคคลสามารถเข้าถึงการเยียวยาโดยหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการยุติธรรม ไม่ว่าจะอยู่ในรูปแบบที่เป็นทางการหรือไม่ โดยกระบวนการดังกล่าวจะต้องสอดคล้องกับมาตรฐานทางด้านสิทธิมนุษยชน ทั้งนี้กระบวนการในการให้ความช่วยเหลือทางกฎหมายอาจอยู่ในหลายลักษณะ เช่น การให้ความช่วยเหลือก่อนเริ่มดำเนินคดี การช่วยเหลือในการดำเนินคดี รวมถึงการให้คำปรึกษาโดยผู้ที่มีความรู้ทางกฎหมาย ทั้งที่สามารถช่วยฟ้องร้องแก้ต่างคดีได้และไม่ได้ งาน Pro bono และงาน Paralegal ฯลฯ โดยหน่วยงานที่ให้ความช่วยเหลือทางด้านกฎหมายนี้อาจได้แก่ กระทรวงยุติธรรมของรัฐ หน่วยงานที่ให้ความช่วยเหลือทางด้านกฎหมายโดยตรง พนักงานอัยการ สภาวิชาชีพนักกฎหมาย ศาลหรือหน่วยงานของศาล ตำรวจและหน่วยงานราชทัณฑ์ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นของรัฐ หน่วยงานพัฒนาเอกชน คลินิกให้ความช่วยเหลือทางด้านกฎหมาย ของสถาบันการศึกษา เป็นต้น

เมื่อกล่าวถึง “การให้ความช่วยเหลือทางกฎหมาย” อภิรตี มิ่งวงศ์ (2560) อธิบายว่า เป็นถ้อยคำที่ค่อนข้างมีความเฉพาะภายใต้กรอบของแนวคิดในเรื่องการคุ้มครองสิทธิในกระบวนการยุติธรรม โดยกระบวนการดังกล่าวจะต้องสอดคล้องกับมาตรฐานทางด้านสิทธิมนุษยชน ทั้งนี้กระบวนการในการให้ความช่วยเหลือทางกฎหมายอาจอยู่ในหลายลักษณะ เช่น การให้ความช่วยเหลือก่อนเริ่มดำเนินคดี การช่วยเหลือในระหว่างการดำเนินคดี รวมถึงการให้คำปรึกษาโดยผู้ที่มีความรู้ทางกฎหมาย โดยหน่วยงานที่ให้ความช่วยเหลือทางด้านกฎหมายนี้อาจได้แก่ กระทรวงยุติธรรมของรัฐ หน่วยงานที่ให้ความช่วยเหลือทางด้านกฎหมายโดยตรง พนักงานอัยการ สภาวิชาชีพนักกฎหมาย ศาลหรือหน่วยงานธุรการของศาล ตำรวจและหน่วยงานราชทัณฑ์ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นหน่วยงานพัฒนาเอกชน คลินิกให้ความช่วยเหลือทางด้านกฎหมาย เป็นต้น ปัจจุบันมีหน่วยงานที่ให้ความช่วยเหลือทางกฎหมายอยู่เป็นจำนวนมาก ซึ่งหน่วยงานที่ให้ความช่วยเหลือทางกฎหมายในประเทศไทยจะต้องพัฒนาข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการให้ความช่วยเหลือทางกฎหมาย (Legal Aid Data) โดยบูรณาการข้อมูลของแต่ละหน่วยงานที่ให้ความช่วยเหลือทางกฎหมาย และจัดทำประเมินความต้องการช่วยเหลือทางกฎหมาย (Legal Needs Assessment) เพื่อนำข้อมูลไปใช้กำหนดนโยบายและประเมินคุณภาพการให้ความช่วยเหลือในประเทศไทยอย่างเป็นระบบ (สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย, 2564)

ปัญหาที่พบได้คือการรับรู้ของประชาชนในการให้ความช่วยเหลือทางกฎหมายของสภานายความจังหวัดลำปาง พบว่า ในพื้นที่จังหวัดลำปาง มีประชากรจำนวนทั้งสิ้น 711,478 คน แบ่งการปกครองออกเป็น 13 อำเภอ (สำนักงานจังหวัดลำปาง, 2567) แต่สภานายความจังหวัดลำปางมีทนายความอาสาที่จะให้คำปรึกษาและช่วยเหลือประชาชนทางกฎหมายประจำอยู่ในพื้นที่อำเภอเมืองลำปาง จำนวน 4 แห่ง ได้แก่ 1) ศาลจังหวัดลำปาง ทนายความอาสาปฏิบัติหน้าที่ในวัน จันทร์ วันพุธ และวันศุกร์ในระหว่างเวลา 08.30 น.–16.30 น. 2) ศาลแขวงลำปาง ทนายความอาสาปฏิบัติหน้าที่ในวันจันทร์ วันพุธและวันศุกร์ ในระหว่างเวลา 08.30 น.–16.30น. 3) ที่ทำการสภานายความจังหวัดลำปางทนายความอาสาปฏิบัติหน้าที่ในวันอังคาร และวันพฤหัสบดี ในระหว่างเวลา 08.30 น.–16.30 น. และ 4) สถานีตำรวจภูธรเมืองลำปาง ทนายความอาสาปฏิบัติหน้าที่ทุกวันไม่เว้นวันหยุดราชการ ในระหว่างเวลา 08.30 น.–16.30 น. ซึ่งประชาชนในเขตอำเภออื่นยังไม่ได้รับการบริการช่วยเหลือประชาชนทางกฎหมายของสภานายความจังหวัดลำปางเท่าที่ควรรวมถึงยังไม่ทราบ

ว่าสภาพนายความจังหวัดลำปางมีบริการให้ความช่วยเหลือประชาชนทางกฎหมาย เนื่องจากสาเหตุหลักๆ ดังนี้ 1) ประชาชนในเขตอำเภออื่นๆ อยู่ในพื้นที่ห่างไกลจากศูนย์คำปรึกษาและช่วยเหลือประชาชนทางกฎหมาย 2) ขาดการประชาสัมพันธ์เรื่องการให้บริการความช่วยเหลือทางกฎหมายของสภาพนายความจังหวัดลำปาง 3) ขาดแคลนบุคลากรและงบประมาณจากสภาพนายความในการให้คำตอบแทนทนายความอาสาและออกให้ความรู้นอกสถานที่ ซึ่ง สอาด หอมมณี (2559) ระบุว่าปัญหาการให้ความช่วยเหลือทางกฎหมายของทนายความขอแรง) จากรายงานวิจัยเรื่องปัญหาการให้ความช่วยเหลือทางกฎหมายของทนายความขอแรง พบว่า บุคลากรผู้ประกอบอาชีพทนายความขอแรงที่ให้ความช่วยเหลือทางกฎหมายแก่ผู้ต้องหาและจำเลยผู้ยากจนในคดีอาญานั้นมีจำนวนน้อยและขาดประสบการณ์ในการว่าความ ขาดแรงจูงใจเพราะได้ค่าตอบแทนน้อยและได้รับเงินจากศาลล่าช้า ศาลได้รับเงินค่าใช้จ่ายจากงบประมาณสนับสนุนจากภาครัฐน้อยมาก และประชาชนที่ตกเป็นผู้ต้องหาและจำเลยในคดีอาญาไม่มีความรู้ทางกฎหมาย และไม่ทราบว่ามิถุนายนกำหนดให้รัฐมีหน้าที่จัดหาทนายความขอแรงให้ช่วยเหลือทางกฎหมาย มีสาเหตุมาจากการประชาสัมพันธ์ไม่แพร่หลาย

บทความฉบับนี้ มุ่งนำเสนอรูปแบบการสร้างการรับรู้ของประชาชนในการให้ความช่วยเหลือทางกฎหมายของสภาพนายความจังหวัดลำปาง ซึ่งเป็นองค์กรหนึ่งที่มีบทบาทสำคัญในการดำเนินคดีในระบบกฎหมายของประเทศไทย โดยสภาพนายความจะมีหน้าที่ในการให้คำปรึกษาและแนะนำเกี่ยวกับกฎหมาย รวมถึงช่วยเหลือในการเตรียมเอกสารเพื่อนำส่งในศาล นอกจากนี้ สภาพนายความยังมีบทบาทในการดำเนินคดีให้เป็นไปตามกฎหมายอย่างถูกต้องและสุจริต โดยไม่มีผลกระทบต่อผู้เสียหายและผู้ต้องหาในคดี และสภาพนายความในพระบรมราชูปถัมภ์ยังได้ออกข้อบังคับสภาพนายความว่าด้วยการให้ความช่วยเหลือประชาชนทางกฎหมาย พ.ศ.2529 ให้มีคณะกรรมการสภาพนายความประจำจังหวัดและประจำศาลจังหวัดทุกแห่งจัดตั้งคณะกรรมการช่วยเหลือประชาชนทางกฎหมายขึ้นในเขตของตนประกอบด้วยทนายความไม่น้อยกว่า 3 คน เป็นคณะกรรมการ เพื่อดำเนินการช่วยเหลือประชาชนทางกฎหมายในเขตจังหวัดของตนหรือเขตศาลจังหวัดนั้นๆ ตามข้อ 10 วรรคแรกและให้กรรมการสภาพนายความที่มีสำนักงานประจำอยู่ตามภูมิภาคต่างๆ ตามพระราชกฤษฎีกาตั้งอธิบดีผู้พิพากษาทั้ง 9 ภาค มีอำนาจให้คำปรึกษา แนะนำ และดูแลให้คณะกรรมการช่วยเหลือประชาชนทางกฎหมายประจำจังหวัดและประจำศาลจังหวัด ดำเนินการเกี่ยวกับการช่วยเหลือประชาชนทางกฎหมายให้เป็นไปตามระเบียบและหลักเกณฑ์ต่างๆ ที่กำหนดไว้ในข้อบังคับนี้ ตามข้อ 11 โดยมีวิธีการดำเนินการที่สำคัญตามข้อ 14 วรรคแรก ให้คณะกรรมการช่วยเหลือประชาชนทางกฎหมายทั้งส่วนกลางและส่วนภูมิภาคจัดให้มีทนายความอาสาสมัคร เพื่อทำหน้าที่ให้ความช่วยเหลือประชาชนทางกฎหมายตามที่ได้รับภารกิจหรือที่คณะกรรมการช่วยเหลือประชาชนทางกฎหมายมอบหมาย ข้อ 17 คณะกรรมการช่วยเหลือประชาชนทางกฎหมายจะจัดให้มีทนายความอาสาสมัครประจำสถานีตำรวจต่างๆ เพื่อให้คำปรึกษาหรือแนะนำเกี่ยวกับกฎหมายแก่ประชาชนที่มาติดต่อกับเจ้าหน้าที่ตำรวจ โดยให้มีทนายความอาสาสมัครได้รับค่าตอบแทนตามระเบียบที่คณะกรรมการช่วยเหลือประชาชนทางกฎหมายกำหนด และข้อ 18 คณะกรรมการช่วยเหลือประชาชนทางกฎหมายทั้งส่วนกลางและส่วนภูมิภาค จะดำเนินการให้การศึกษแก่ประชาชนในเรื่องที่เกี่ยวกับกฎหมายเพื่อส่งเสริมให้ประชาชนมีความรู้ความเข้าใจกฎหมายเบื้องต้นและกฎหมายอื่นๆ เท่าที่เห็นเป็นการสมควรได้

การทบทวนวรรณกรรม

บทความวิชาการเรื่องรูปแบบการสร้างการรับรู้ของประชาชนในการให้ความช่วยเหลือทางกฎหมายของสภาพนายความจังหวัดลำปาง เป็นการศึกษาระดับการรับรู้ของประชาชนในการให้ความช่วยเหลือทางกฎหมายของสภาพนายความจังหวัดลำปาง ตลอดทั้งเข้าถึงการให้บริการช่วยเหลือทาง

กฎหมายทางกฎหมายของสภาทนายความจังหวัดลำปาง เพื่อให้ได้รูปแบบการสร้างการรับรู้และการเข้าถึงของประชาชนในการให้ความช่วยเหลือทางกฎหมายของสภาทนายความจังหวัดลำปางซึ่งผู้ศึกษาได้ทำการค้นคว้าเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยจัดแบ่งเนื้อหาสาระที่จะนำเสนอประกอบด้วย 1) ทฤษฎีเกี่ยวกับการรับรู้ 2) ทฤษฎีเกี่ยวกับความเข้าใจ 3) แนวคิดเกี่ยวกับการให้บริการและอำนาจหน้าที่ของสภาทนายความ

1. ทฤษฎีเกี่ยวกับการรับรู้ (Perception) หมายถึง กระบวนการจัดการหรือตีความหมายของสิ่งที่บุคคลคนนั้นได้สัมผัสจากประสาทสัมผัสของตนเอง โดยการตีความจะอาศัยประสบการณ์ การเรียนรู้ ทักษะคิด และค่านิยมของตน และเมื่อรับรู้เรื่องนั้นในลักษณะใด ก็จะมีพฤติกรรมที่แสดงออกไปในลักษณะนั้นด้วย ซึ่งกันยา สุวรรณแสง (2542) กล่าวถึงความสำคัญของการรับรู้ในหนังสือจิตวิทยาทั่วไปว่า "การรับรู้มีความสำคัญต่อ เจตคติ อารมณ์และแนวโน้มของพฤติกรรม เมื่อรับรู้แล้วย่อมเกิดความรู้สึกและมีอารมณ์พัฒนาเป็นเจตคติ แล้วพฤติกรรมจะตามมาในที่สุด ดังนั้นมนุษย์เมื่อเกิดการรับรู้ในสิ่งใดสิ่งหนึ่งแล้วจะตีความหมายและส่งผลกระทบต่อไปยังอารมณ์ ความรู้สึก ก่อให้เกิดพฤติกรรมขึ้นในแต่ละบุคคลที่แตกต่างกันไป ซึ่งการรับรู้ดังกล่าวจะก่อให้เกิดการเรียนรู้ในสิ่งใหม่ ๆ และการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นในแต่ละครั้งก็มีผลต่อการรับรู้ครั้งต่อไปเสมอ"

2. ทฤษฎีเกี่ยวกับความเข้าใจ (Understanding) ว่า คือกระบวนการทางจิตวิทยาที่เกี่ยวข้องกับสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ซึ่งทำให้บุคคลสามารถครุ่นคิดถึงสิ่งนั้น และสามารถไข่มโนทัศน์ (Concept) เพื่อจัดการกับสิ่งนั้นได้อย่างเพียงพอ สิ่งทีกล่าวถึงนี้อาจจะมีลักษณะเป็นรูปธรรมที่จับต้องได้ หรือเป็นนามธรรมก็ได้ ความเข้าใจเป็นระดับของพฤติกรรมที่จัดอยู่ในกลุ่มของความรู้ ซึ่งแยกได้ 3 ลักษณะคือ 1) การแปลความเป็นการจับใจความให้ถูกต้อง เกี่ยวกับสิ่งที่สื่อความหมาย หรือจากภาษาหนึ่งของการสื่อสารไปสู่อีกรูปแบบหนึ่ง 2) การตีความหมาย เป็นการอธิบายความหมายหรือสรุปเรื่องโดยการจัดระเบียบใหม่รวบรวมเรียบเรียงเนื้อหาใหม่ 3) การขยายความ เป็นการขยายเนื้อหาที่เหนือไปกว่าขอบเขตที่รู้ เป็นการขยายขีดความอ้างอิงหรือแนวโน้มที่เกินเลยจากข้อมูลการจัดลำดับขั้นความรู้ ความเข้าใจนั้น (ภารดี เทพคายณ, 2564) โดยที่ อุทุมพร ทองอุไทย (2523) จำแนกและจัดอันดับพฤติกรรมการเรียนรู้ของมนุษย์ในด้านความรู้ ความคิด และการนำความรู้ไปประยุกต์ภายใต้กรอบของพุทธิพิสัย แบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ ส่วนที่หนึ่ง ได้แก่ ความรู้ (Knowledge) ส่วนที่สอง ได้แก่ ทักษะความสามารถทางเชาว์ปัญญา (Intellectual Skills and Abilities) โดยการให้ความช่วยเหลือทางด้านกฎหมายดังกล่าวเป็นไปเพื่อให้บุคคลได้รับการคุ้มครองโดยวิธีการที่เป็นธรรมในกระบวนการยุติธรรม หรือในการดำเนินการต่างๆ ทางกฎหมาย และรวมถึงการได้รับคำแนะนำและคำปรึกษาที่เป็นประโยชน์ในทางกฎหมายในทางปฏิบัตินั้น การให้ความช่วยเหลือทางกฎหมาย (Legal Assistance) อาจถูกเรียกในชื่อที่แตกต่างกันไปในชื่ออื่นๆ แต่มีเป้าหมายที่คล้ายคลึงกัน โดยมากมักจะเรียกกันในชื่อ "Legal Aid" หรือ "Legal Service" ซึ่งหมายถึงการให้บริการทางกฎหมาย ทั้งนี้การให้ความช่วยเหลือทางกฎหมายนั้นมักจะเป็นการให้ความช่วยเหลือในด้านการดำเนินคดีความของนักกฎหมายในการทำให้ผู้ที่ประสบปัญหาด้านข้อกฎหมายที่ไม่สามารถเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมได้" และนอกเหนือจากการให้ความช่วยเหลือทางกฎหมายในลักษณะที่เรียกว่า Legal Aid ยังมีลักษณะการให้ความช่วยเหลือที่เรียกว่า "Pro Bono" ซึ่งมีความหมายถึง การให้ความช่วยเหลือทางกฎหมายโดยไม่คิดค่าใช้จ่ายด้วยความสมัครใจ ปกตินั้นเป็นการให้บริการแก่ผู้ยากไร้ โดยบุคลากรในสายงานนิติศาสตร์ เช่นทนายความ นักศึกษากฎหมายเพื่อเป็นแนวทางในการช่วยเหลือสังคมและการฝึกวิชาชีพกฎหมายไปในคราวเดียวกัน (อภิรดี มิ่งวงศ์, 2560)

3. แนวคิดเกี่ยวกับการให้บริการและอำนาจหน้าที่ของสภาทนายความ

องค์กรสภาทนายความซึ่งในปัจจุบันได้รับพระบรมราชานุญาตให้อยู่ในพระบรมราชูปถัมภ์ เป็นองค์กรที่จัดตั้งตามกฎหมาย โดยพระราชบัญญัติทนายความ พ.ศ. 2528 มี

คณะกรรมการสภาพนายความซึ่งได้รับคัดเลือกตามพระราชบัญญัตินายความ พ.ศ. 2528 เป็นผู้อำนวยการบริหารจัดการตามวัตถุประสงค์ของสภาพนายความ โดยมีวัตถุประสงค์ที่เกี่ยวข้องกับการช่วยเหลือประชาชนทางกฎหมายระบุไว้คือ มาตรา 7 (1) ส่งเสริมการศึกษาและการประกอบวิชาชีพนายความ และมาตรา 7(7) ส่งเสริม ช่วยเหลือ แนะนำ เผยแพร่ และให้การศึกษแก่ประชาชนในเรื่องที่เกี่ยวกับกฎหมาย และตามมาตรา 74 วรรคแรก กำหนดให้มีคณะกรรมการช่วยเหลือประชาชนทางกฎหมายประกอบด้วยนายก อุปนายก เลขานุการ และบุคคลอื่นอีกไม่เกินแปดคนที่คณะกรรมการแต่งตั้งจากผู้ที่ เป็นนายความมาแล้วรวมกันไม่น้อยกว่าสิบปี ซึ่งคณะกรรมการดังกล่าวมีอำนาจหน้าที่ที่สำคัญในการช่วยเหลือประชาชนทางกฎหมายตามมาตรา 76(1) ให้การช่วยเหลือประชาชนทางกฎหมายตามมาตรา 79 ซึ่งมาตรา 79 ได้บัญญัติไว้ว่าการให้ความช่วยเหลือประชาชนทางกฎหมายได้แก่ (1) การให้คำปรึกษาหรือแนะนำเกี่ยวกับกฎหมาย (2) การร่างนิติกรรมสัญญา (3) การจัดหาทนายความว่าต่างแก่ต่าง และนอกจากนี้เพื่อให้การช่วยเหลือประชาชนทางกฎหมายครอบคลุมทุกพื้นที่ในราชอาณาจักร สภาพนายความในพระบรมราชูปถัมภ์ยังได้ออกข้อบังคับสภาพนายความว่าด้วยการให้ความช่วยเหลือประชาชนทางกฎหมาย พ.ศ. 2529 ให้มีคณะกรรมการสภาพนายความประจำจังหวัดและประจำศาลจังหวัดทุกแห่งจัดตั้งคณะกรรมการช่วยเหลือประชาชนทางกฎหมายขึ้นในเขตของตนประกอบด้วยนายความไม่น้อยกว่า 3 คน เป็นคณะกรรมการ เพื่อดำเนินการช่วยเหลือประชาชนทางกฎหมายในเขตจังหวัดของตนหรือเขตศาลจังหวัดนั้นๆ ตามข้อ 10 วรรคแรก และให้กรรมการสภาพนายความที่มีสำนักงานประจำอยู่ตามภาคต่างๆตามพระราชกฤษฎีกาตั้งอธิบดีผู้พิพากษาทั้ง 9 ภาค มีอำนาจให้คำปรึกษา แนะนำ และดูแลให้คณะกรรมการช่วยเหลือประชาชนทางกฎหมายประจำจังหวัดและประจำศาลจังหวัด ดำเนินการเกี่ยวกับการช่วยเหลือประชาชนทางกฎหมายให้เป็นไปตามระเบียบและหลักเกณฑ์ต่างๆที่กำหนดไว้ในข้อบังคับนี้ ตามข้อ 11 โดยมีวิธีการดำเนินการที่สำคัญ ตามข้อ 14 วรรคแรก ให้คณะกรรมการช่วยเหลือประชาชนทางกฎหมายทั้งส่วนกลางและส่วนภูมิภาคจัดให้มีทนายความอาสาสมัคร เพื่อทำหน้าที่ให้ความช่วยเหลือประชาชนทางกฎหมายตามที่ได้รับคำร้องขอหรือที่คณะกรรมการช่วยเหลือประชาชนทางกฎหมายมอบหมาย ข้อ 17 คณะกรรมการช่วยเหลือประชาชนทางกฎหมายจะจัดให้มีทนายความอาสาสมัครประจำอยู่ตามสถานีตำรวจต่างๆเพื่อให้คำปรึกษาหรือแนะนำเกี่ยวกับกฎหมายแก่ประชาชนที่มาติดต่อกับเจ้าหน้าที่ตำรวจด้วยก็ได้ โดยให้มีทนายความอาสาสมัครได้รับค่าตอบแทนตามระเบียบที่คณะกรรมการช่วยเหลือประชาชนทางกฎหมายกำหนด และ ข้อ 18 คณะกรรมการช่วยเหลือประชาชนทางกฎหมายทั้งส่วนกลางและส่วนภูมิภาค จะดำเนินการให้การศึกษแก่ประชาชนในเรื่องที่เกี่ยวกับกฎหมาย เพื่อส่งเสริมให้ประชาชนมีความรู้ความเข้าใจกฎหมายเบื้องต้นและกฎหมายอื่นๆ เท่าที่เห็นเป็นการสมควรได้

จากการทบทวนวรรณกรรมทำให้เห็นว่า การช่วยเหลือประชาชนในทางกฎหมายถือเป็นเรื่องสำคัญที่ส่งเสริมให้กระบวนการทางกฎหมายเกิดความยุติธรรม แต่ประชาชนส่วนใหญ่ยังไม่รับรู้ถึงหน่วยงานที่ให้ความช่วยเหลือทางกฎหมายนอกจากหน่วยงานรัฐ จึงทำให้สภาพนายความต้องหาวิธีสร้างการรับรู้ให้แก่ประชาชนเพื่อให้ประชาชนได้เข้าใจถึงบทบาทหน้าที่ของสภาพนายความในการให้ความช่วยเหลือประชาชน และเพื่อเป็นช่องทางและทางเลือกในการต่อสู้คดีหลักจากถูกกล่าวหาหรือเข้าสู่กระบวนการพิจารณาคดีตามกระบวนการทางกฎหมาย

บทสรุป

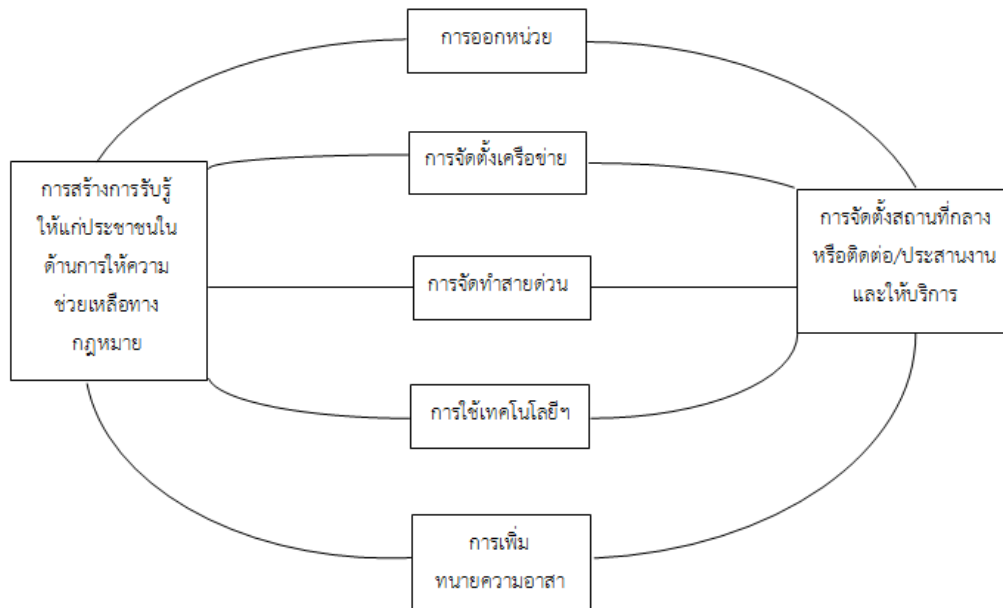
รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 กำหนดให้รัฐพึงจัดระบบการบริหารงานในกระบวนการยุติธรรมทุกด้านให้มีประสิทธิภาพเป็นธรรมและไม่เลือกปฏิบัติและให้ประชาชนเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมได้โดยสะดวก รวดเร็ว และไม่เสียค่าใช้จ่ายสูงเกินสมควร

รวมทั้งจะต้องให้ความช่วยเหลือประชาชนทางกฎหมายที่จำเป็นและเหมาะสมแก่ผู้ยากไร้หรือผู้ด้อยโอกาสในการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรม ขณะที่ ประเทศไทยได้กำหนดให้ประชาชนต้องได้รับความคุ้มครองประโยชน์สูงสุดตามกฎหมายและให้การช่วยเหลือประชาชนทางด้านกฎหมายจากหน่วยงานของรัฐ องค์กรอิสระหรือองค์กรตามรัฐธรรมนูญที่ได้รับการสนับสนุนงบประมาณจากรัฐบาล มีหน้าที่ในกระบวนการตามกฎหมาย เช่น สำนักงานอัยการ สำนักงานยุติธรรมประจำจังหวัด สภานายความ เป็นต้น ซึ่งแต่ละหน่วยงานจะมีวัตถุประสงค์ในการก่อตั้งองค์กรและที่สำคัญทุกองค์กรมีหน้าที่เพื่อจะสร้างความเป็นธรรมให้เกิดมีขึ้นในสังคม และโดยเฉพาะสภานายความเป็นองค์กรเอกชนที่อยู่ภายใต้การควบคุมดูแลของรัฐ ซึ่งเป็นองค์กรโดยตรงที่ต้องอยู่ในกระบวนการยุติธรรม โดยเฉพาะการดำเนินกระบวนการทางศาลที่มีอำนาจหน้าที่ในการระงับข้อพิพาท ฉะนั้นสภานายความซึ่งเป็นผู้อำนวยการบริหารจัดการตามวัตถุประสงค์ของสภานายความและให้การช่วยเหลือประชาชนทางกฎหมายตามมาตรา 7(1) โดยให้การช่วยเหลือประชาชนทางกฎหมายตามมาตรา 79 กำหนดการให้ความช่วยเหลือประชาชนทางกฎหมายได้แก่ (1) การให้คำปรึกษาหรือแนะนำเกี่ยวกับกฎหมาย (2) การร่างนิติกรรมสัญญา (3) การจัดหาทนายความว่าต่างแก่ต่าง และนอกจากนี้เพื่อให้การช่วยเหลือประชาชนทางกฎหมายครอบคลุมทุกพื้นที่ในราชอาณาจักร อย่างไรก็ตาม จากปัญหาที่ประชาชนในพื้นที่จังหวัดลำปางจำนวนมากยังไม่ทราบว่สภานายความจังหวัดลำปางมีการช่วยเหลือประชาชนทางกฎหมาย เพื่อคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชนให้ได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายให้เกิดความยุติธรรมแก่ประชาชน ดังนั้นบทความนี้จึงเป็นข้อเสนอแนะการสร้างการรับรู้ของประชาชนในพื้นที่จังหวัดลำปางให้ทราบว่าเมืองค์การตามกฎหมายคือ สภานายความจังหวัดลำปางที่จะให้ความช่วยเหลือประชาชนทางกฎหมาย เพื่อให้ประชาชนได้รับความยุติธรรมอย่างเท่าเทียมกัน โดยหลักการทางทฤษฎีและวิธีการต่างๆที่ได้กล่าวถึงในบทความนี้ และเพื่อเป็นการพัฒนาองค์กรสภานายความเพื่อการให้ความช่วยเหลือแก่ประชาชนทางกฎหมายให้ได้ผลลัพธ์ที่ดีมีประสิทธิผลต่อไป

องค์ความรู้ใหม่

การรับรู้ของประชาชนในพื้นที่จังหวัดลำปางเกี่ยวกับการให้ความช่วยเหลือประชาชนทางกฎหมายของสภานายความจังหวัดลำปาง เริ่มต้นจากสภานายความจังหวัดลำปางต้องสื่อสารประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนในพื้นที่จังหวัดลำปางรับรู้ว่ามีองค์ตามกฎหมายคือสภานายความจังหวัดลำปาง ให้ความช่วยเหลือประชาชนทางกฎหมายตั้งแต่เริ่มต้นกระบวนการทางคดีจนจบกระบวนการทางคดี โดยใช้วิธีการให้ประชาชนรับรู้ผ่านทั้งการออกหน่วยให้คำปรึกษาเคลื่อนที่ในระดับหมู่บ้าน ตำบล อำเภอ เป็นประจำอย่างต่อเนื่อง ใช้รูปแบบการจัดตั้งเครือข่ายทนายความระดับหมู่บ้าน ตำบล อำเภอ การจัดทำบอร์ดโทรศัพท์ให้ความช่วยเหลือประชาชนทางกฎหมายสายด่วน 24 ชั่วโมง การใช้เทคโนโลยีช่องทาง Social media เช่น Face Book, Line, YouTube, Twitter, TikTok, ฯลฯ เพื่อเป็นเครื่องมือที่ใช้สื่อสารให้ประชาชนรับรู้โดยไม่จำกัด ควรจัดตั้งคณะกรรมการช่วยเหลือประชาชนทางกฎหมายแยกออกจากคณะกรรมการบริหารสภานายความจังหวัดโดยมีค่าตอบแทนตามหลักเกณฑ์เพื่อประสานงานหรือติดต่อในเรื่องการช่วยเหลือประชาชนทางกฎหมาย รวมทั้งการเพิ่มจำนวนทนายความอาสาเพื่อให้ความช่วยเหลือประชาชนทางกฎหมายประจำอำเภอ เพื่อให้ประชาชนในต่างอำเภอเข้าถึงการให้บริการจากสภานายความจังหวัดลำปาง โดยมีสถานที่กลางซึ่งก็คือที่ทำการสภานายความจังหวัดลำปาง เป็นศูนย์กลางในการติดต่อ ประสานงาน ในการช่วยเหลือประชาชนทางกฎหมาย

ภาพที่ 1 การสร้างการรับรู้ของประชาชนในจังหวัดลำปางต่อการช่วยเหลือประชาชนทางกฎหมายของสภาทนายความจังหวัดลำปาง
ที่มา : ทนายวีร์ สนแก้ว, (2567)

เอกสารอ้างอิง

- กันยา สุวรรณแสง. (2542). *จิตวิทยาทั่วไป (พิมพ์ครั้งที่ 4)*. กรุงเทพมหานคร: อักษรพิทยา.
- ทนายท สุพิพานนท์. (2564). *ปัญหาทางกฎหมายในการคุ้มครองสิทธิและการให้ความช่วยเหลือประชาชนทางกฎหมาย ตามพระราชบัญญัติกองทุนยุติธรรม พ.ศ.2558*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- นฤมล ตีบวงษา และ สิทธิกร ศักดิ์แสง. (2562). ความหมายของกฎหมายและลักษณะของกฎหมาย: ความสมบูรณ์ของกฎหมายที่ส่งผลกระทบต่อการเมืองการปกครองของประเทศไทย. *วารสารนิติศาสตร์และสังคมศาสตร์*, 3(2), 95-118.
- ภารดี เทพคายน. (2564). *การศึกษาระดับการรับรู้และความเข้าใจของบุคลากรสายสนับสนุน สพบ. ต่อนโยบายความเป็นเลิศด้านการปฏิบัติงานและพฤติกรรมที่สอดคล้องกับนโยบายความเป็นเลิศด้านการปฏิบัติงาน*. กรุงเทพฯ: สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา. (2528). พระราชบัญญัติทนายความ 2528. *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่ม 102/ ตอนที่ 129/ฉบับพิเศษ หน้า 1/19 กันยายน 2528.
- สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา. (2529). ข้อบังคับสภาทนายความว่าด้วยการให้ความช่วยเหลือประชาชนทางกฎหมาย. *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่ม 103/ตอนที่ 114/ฉบับพิเศษ หน้า 16/2 กรกฎาคม 2529.
- สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา. (2560). รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560. *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่ม 139/ตอนที่ 40 ก/หน้า 1/6 เมษายน 2560
- สำนักงานจังหวัดลำปาง. (2567). *บรรยายสรุปจังหวัดลำปาง*. ลำปางฯ: กลุ่มงานยุทธศาสตร์และข้อมูลเพื่อการพัฒนาจังหวัด.

- สอาด หอมมณี. (2559) ปัญหาการให้ความช่วยเหลือทางกฎหมายของทนายความขอแรง.
วารสารวิชาการศรีปทุม ชลบุรี, 10(6), 10-16.
- อภิรดี มิ่งวงศ์. (2560). แนวทางการช่วยเหลือประชาชนทางกฎหมายขององค์การบริการส่วนจังหวัด
หนองคาย. รายงานสืบเนื่องจากการประชุมวิชาการระดับชาติ ด้านการบริหารกิจการ
สาธารณะ ครั้งที่ 4 (the 41 th Nation Conference on Public Affairs Management)
วันที่ 4 สิงหาคม 2560 ณ วิทยาลัยการปกครองท้องถิ่น มหาวิทยาลัยขอนแก่น, หน้า
1060-1073.
- อุทุมพร ทองอุไทย. (2523). วิถีวิเคราะห์ตัวประกอบ. กรุงเทพฯ: คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัยสถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย. (2564). โครงการจ้างที่ปรึกษาดำเนินงานและ
พัฒนางานกองทุนยุติธรรม, รายงานฉบับสมบูรณ์ (Final Report). กรุงเทพฯ:สำนักงาน
กองทุนยุติธรรม.

แนวทางการจัดการสุนัขจรจัดเชิงบูรณาการของตำบลพิชัย
อำเภอเมืองลำปาง จังหวัดลำปาง

Guideline for Integrative Stray Dog Management of Phichai Subdistrict
Mueang Lampang District, Lampang Province

ศรיתน ศรีชัยวงศ์^{1*} วิทศ์ เศรษฐกร² ณัฐธัญย์ ประเทืองปริบูรณ์²
Srithon Srichaiwong^{1*} Wit Sethakorn² Nathdanai Pratuangboriboon²

¹นักศึกษาระดับปริญญาโท สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารนโยบายและกฎหมายมหาชน
มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง

Master of Public Administration Program in Policy Administration and Public Law, Lampang Rajabhat University

*Corresponding author e-mail: 6685380102@lpru.ac.th โทร. 0819923082

²อาจารย์ประจำคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง
Faculty of Humanities and Social Sciences, Lampang Rajabhat University
e-mail: nathdanai@lpru.ac.th

บทคัดย่อ

บทความนี้จึงมุ่งนำเสนอแนวทางการแก้ไขปัญหา ที่อาศัยความร่วมมือทั้งภาครัฐ ภาคเอกชนและภาคประชาชน เพื่อเป็นแนวทางการแก้ไขปัญหาสุนัขจรจัดให้เกิดเป็นรูปธรรม ด้วยเหตุที่ประเทศไทยยังไม่มีมาตรการแก้ไขปัญหาสุนัขจรจัดในระยะยาวที่มีประสิทธิภาพ ประกอบกับสุนัขจรจัดยังใช้ชีวิตอย่างอิสระโดยแพร่พันธุ์เพิ่มจำนวนประชากรสุนัขจรจัดออกไปอย่างต่อเนื่อง จึงก่อให้เกิดผลเสียหรือผลกระทบต่อคนในสังคม ไม่ว่าจะเป็นด้านสาธารณสุข ด้านสังคมและสิ่งแวดล้อม รวมถึงด้านเศรษฐกิจ อย่างไรก็ตาม ความสำคัญของการกำหนดกฎหมาย การกำหนดความร่วมมือ และการกำหนดงบประมาณ ถือเป็นองค์ประกอบที่เชื่อมโยงถึงกันซึ่งกำหนดทิศทางการดำเนินงานของผู้เกี่ยวข้องบนฐานความร่วมมือเพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้ โดยที่ให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่ นั่นคือ องค์การบริหารส่วนตำบลพิชัย อำเภอเมืองจังหวัดลำปาง เป็นเจ้าภาพในการดำเนินการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นด้านการจัดการสุนัขจรจัด

คำสำคัญ: การจัดการสุนัขจรจัด; การบูรณาการ; ความร่วมมือ

ABSTRACT

This article aims to present solutions to the problem, that relies on cooperation from both the government sector private and public sectors to provide a concrete solution to the problem of stray dogs. As a result, Thailand does not yet have effective long-term measures to solve the stray dog problem. In addition, stray dogs still live freely and continue to breed and increase the stray dog population. There fore causing negative effects or impacts on people in society. whether it is public health Social and environmental aspects Including the economic aspect. However, the importance of setting laws Defining cooperation and setting a budget It is considered to be an interconnected element that determines the direction of operations of all involved parties based on cooperation to achieve the set goals. The local government organization in the area is the Phichai Subdistrict Administrative Organization. Mueang

District, Lampang Province Hosting the mission of the local government organization in the management of stray dogs.

Keywords: Stray Dog; Management; Integration; Cooperation

บทนำ

ปัญหาสุนัขจรจัดเป็นปัญหาที่แพร่หลายและน่ากังวลในหลายชุมชนทั่วโลก แม้ว่าสุนัขเหล่านี้จะเดินไปตามถนนโดยไม่มีบ้านหรือเจ้าของ แต่สาเหตุของปัญหามักจะไม่ได้รับการจัดการจากสาเหตุการไม่รับผิดชอบ ของเจ้าของ การผสมพันธุ์มากเกินไป และการทอดทิ้ง ล้วนแล้วแต่ปัจจัยสำคัญบางประการที่ส่งผลให้จำนวนสุนัขจรจัดมีจำนวนเพิ่มขึ้น ผลที่ตามมาของปัญหาสุนัขจรจัดมีมากกว่าการมีอยู่ของสัตว์เหล่านี้บนท้องถนน สุนัขจรจัดก่อให้เกิดความเสี่ยงด้านสาธารณสุขอย่างมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งในภูมิภาคที่มีโรคภัยร้ายแรง เช่น โรคพิษสุนัขบ้า เช่น อินเดีย โดยโรคพิษสุนัขบ้าเกือบทั้งหมดมีสาเหตุมาจากสุนัขจรจัดในฐานะแหล่งกำเนิดโรค นอกจากนี้ การโดนสุนัขจรจัดกัดก็ยังมีความเสี่ยงสูงต่อการติดเชื้อเนื่องจากขาดการฉีดวัคซีน ทำให้เกิดอันตรายมากกว่าสุนัขที่มีเจ้าของดูแลในแง่ของการแพร่เชื้อโรค ขณะที่เหตุการณ์การโจมตีประชาชนโดยสุนัขจรจัดเกิดขึ้นเป็นการตอกย้ำถึงความจำเป็นเร่งด่วนในการแก้ไขปัญหา (Kumar, 2002; Ali, Jamali, Ashraf, and Ahmed, 2021) อย่างไรก็ตาม ปัญหาสุนัขจรจัดเป็นปัญหาที่หลากหลาย ซึ่งมีสาเหตุที่หยั่งรากลึกและผลกระทบที่ตามมาในวงกว้าง การแก้ปัญหาต้องเริ่มจากต้นตอของสาเหตุจากการที่เจ้าของขาดความรับผิดชอบ และการผสมพันธุ์มากเกินไป การใช้มาตรการด้านสาธารณสุขเพื่อป้องกันการแพร่กระจายของโรค และส่งเสริมให้เจ้าของมีความรับผิดชอบต่อสัตว์เลี้ยงอย่าง ขณะที่ชุมชนสามารถดำเนินการเพื่อลดจำนวนสุนัขจรจัดและปรับปรุงความเป็นอยู่ที่ดีของทั้งสัตว์และมนุษย์ เป็นสิ่งสำคัญที่ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกภาคส่วนในการทำงานร่วมกันและดำเนินการเชิงรุกเพื่อแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องและมีประสิทธิภาพ

ปัญหาสุนัขจรจัดที่กระจายอยู่ในทั่วทั้งพื้นที่ประเทศไทย โดยมีข้อมูลระบุว่า จากปี 2559 มีสุนัขจรจัดจำนวน 758,446 ตัว แต่เมื่อถึงปี 2562 จำนวนสุนัขจรจัดเพิ่มขึ้นเป็น 2.493 ล้านตัว จากข้อมูลดังกล่าวเห็นได้ชัดว่าภายในเวลาเพียง 3 ปี มีสุนัขจรจัดเพิ่มขึ้นมาถึง 1,734,554 ตัว เฉลี่ยสามปีก็ตกประมาณปีละห้าแสนกว่าตัว ซึ่งทั้งหมดที่ว่ามานี้กระจายตัวอยู่ทั่วไปตามพื้นที่ต่างๆ ทั้งที่สาธารณะและแหล่งชุมชน (เมขลา พนรัฐชน, 2566) ปัญหาเรื่องสุนัขจรจัดถือว่าเป็นปัญหาที่เกิดขึ้นมาเป็นระยะเวลายาวนาน และเกิดขึ้นกระจายไปทั่วประเทศ ดังที่ ศรัณยู ภักดิ์วงษ์ (2560) กล่าวถึง ปัญหาสุนัขจรจัดถือเป็นวาระระดับชาติ เป็นเรื่องใหญ่เกินกว่าที่กรมปศุสัตว์จะทำเพียงกรมเดียวต้องมีหน่วยงานที่เกี่ยวข้องมาช่วยกัน ทั้งสาธารณสุข องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เจ้าหน้าที่ภาครัฐและเอกชนควบคู่ไปกับการรณรงค์ให้คนเลี้ยงสุนัขมีความรับผิดชอบต่อสุนัข ในกระบวนการจัดการปัญหาความเดือนร้อนของ ประชาชนเกี่ยวกับสุนัขจรจัดนั้น มีหน่วยงานราชการที่มีอำนาจหน้าที่เกี่ยวข้องกับการจัดการสุนัขหลาย หน่วยงานประกอบด้วย กระทรวงเกษตรและสหกรณ์โดยกรมปศุสัตว์ซึ่งเป็นหน่วยงานหลักที่มีอำนาจ หน้าที่ในการจัดการด้านสัตว์ทุกประเภท ซึ่งแตกต่างกันตามบริบทต่าง ๆ กระทรวงสาธารณสุขและปัญหาสุนัขจรจัดเป็นปัญหาที่เกิดขึ้นและอยู่ในประเทศไทยมา ยาวนานจนกลายเป็นภาพชินตา ของคนในสังคม เนื่องจากประเทศไทยยังไม่มีมาตรการแก้ไขปัญหาสุนัขจรจัดในระยะยาวที่มีประสิทธิภาพ ประกอบกับสุนัขจรจัดยังใช้ชีวิตอย่างอิสระโดยแพร่พันธุ์เพิ่มจำนวนประชากรสุนัขจรจัดออกไปอย่างต่อเนื่อง

เนื่องจากประเทศไทยยังไม่มีมาตรการแก้ไขปัญหาสุนัขจรจัดในระยะยาวที่มีประสิทธิภาพ ประกอบกับสุนัขจรจัดยังใช้ชีวิตอย่างอิสระโดยแพร่พันธุ์เพิ่มจำนวนประชากรสุนัขจรจัดออกไปอย่าง

ต่อเนื่อง จึงก่อให้เกิดผลเสียหรือผลกระทบต่อคนในสังคม ไม่ว่าจะเป็นด้านสาธารณสุข ด้านสังคม และสิ่งแวดล้อม รวมถึงด้านเศรษฐกิจ ด้วยเหตุนี้ การศึกษาเกี่ยวกับความเป็นมา รากฐานทาง ความคิดของมนุษย์ที่มีต่อสุนัขใน มิติต่าง ๆ จะทำให้เกิดความเข้าใจถึงปัญหาสุนัขจรจัดได้อย่างดี ยิ่งขึ้น สุนัขที่ถูกทอดทิ้งในที่สาธารณะหรือที่เรียกกันว่าสุนัขจรจัด เป็นสุนัขที่ไม่มีเจ้าของดูแล มักเห็น ได้ทั่วไปในทุกพื้นที่ของประเทศไทยโดยเกือบทั้งหมดมาจากสุนัขบ้าน หรือสุนัขที่มีเจ้าของซึ่งไม่สามารถให้การดูแลเลี้ยงดูสุนัขเหล่านั้นได้ จึงได้นำมาปล่อยตามสถานที่ต่าง ๆ สุนัขมีการผสมพันธุ์ ตามสัญชาตญาณของสัตว์ ทำให้เกิดการขยายเผ่าพันธุ์ และเพิ่มจำนวนสุนัขจรจัดนำมาซึ่งปัญหา และมี แนวโน้มทวีความรุนแรงมากขึ้นเรื่อยๆ ปัจจัยหนึ่งที่น่าไปสู่การทอดทิ้งสัตว์ คือการขาดความ รับผิดชอบของเจ้าของสัตว์และผู้เพาะเลี้ยงสัตว์ ในบางกรณีเป็นการเพาะเลี้ยงตามกระแสนิยมและ ทอดทิ้งเมื่อไม่ต้องการเมื่อขายไม่ได้ หรือหมดความเห็นคุณค่าในตัวสุนัขที่เลี้ยงไว้ และการปล่อยให้ ปล่อยให้สัตว์เลี้ยง ออกไปนอกสถานที่โดยขาดการควบคุม (ศรัณยู ภักดิ์วิงษ์, 2560) ในขณะที่จังหวัด ลำปางยังพบปัญหาเกี่ยวกับสุนัขจรจัดในเขตพื้นที่เป็นจำนวนมาก โดยเฉพาะในเขตพื้นที่ตำบลพิชัย อำเภอเมืองลำปาง จังหวัดลำปาง พบว่าเกิดปัญหามาเป็นเวลานานนับสิบปี และมีจำนวนประชากรสุนัขที่ ถูกนำมาทอดทิ้งเพิ่มขึ้นทุกปี และมีมากกว่าสองพันตัวในปัจจุบัน ซึ่งบ่งชี้ได้ว่ายังไม่มีการบริหารหรือ จัดการแก้ไขปัญหาได้อย่างเป็นรูปธรรม ซึ่งเป็นเรื่องที่หน่วยงานภาครัฐต้องให้ความสำคัญในการแก้ไข ปัญหา เพราะหากปล่อยปะละเลยจะสร้างผลกระทบต่อความมั่นคงปลอดภัยของประชาชนต่อการถูก ทำร้ายหรือแพร่เชื้อโรคจากสุนัขที่ไม่มีเจ้าของ

จากปัญหาดังกล่าว การจัดการสุนัขจรจัดเชิงบูรณาการจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ หน่วยงานภาครัฐที่มีส่วนเกี่ยวข้องต้องร่วมมือการจัดการปัญหา บทความนี้จึงมุ่งนำเสนอแนวทางการ แก้ไขปัญหา ที่อาศัยความร่วมมือทั้งภาครัฐ ภาคเอกชนและภาคประชาชน เพื่อเป็นแนวทางการแก้ไข ปัญหาให้เกิดเป็นรูปธรรมต่อไป

การทบทวนวรรณกรรม

เมื่อกล่าวถึงองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ฤทธิรงค์ เกาภูรีระ และคณะ (2558) ระบุว่า ปัจจุบันองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) ได้เข้ามามีบทบาทในวิถีชีวิตของประชาชนทั่วไป อำนาจ จากรัฐบาลกลางได้ถ่ายโอนไปยังท้องถิ่น ตั้งแต่การปกครอง การศึกษา การสาธารณสุขสาธารณสุข ครอบคลุม รวมถึงการให้บริการในรูปแบบต่างๆ เป็นกลไกสำคัญที่จะพัฒนาประเทศให้มีความเจริญในทุกๆ ด้าน ดังนั้นการที่จะนำพาองค์กรไปสู่เป้าหมายต่างๆ ที่ได้ตั้งไว้ให้เกิดประโยชน์ต่อประชาชนในชุมชน และ รวมไปถึงการพัฒนาเจริญเติบโตของประเทศ องค์กรต้องตระหนักถึงความสุขของบุคลากรภายใน องค์กร ถ้าบุคลากรมีความสุขก็จะสามารถปฏิบัติงานในการให้บริการประชาชนในพื้นที่ได้อย่างทั่วถึง และมีประสิทธิภาพ ขณะที่ การบริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นปัจจุบันมีความพยายามที่จะต้อง แสวงหาแนวทางในการแก้ไขปัญหาให้กับประชาชนให้ได้ ถึงแม้ว่าการบริหารจัดการขององค์กร ปกครองส่วนท้องถิ่นมีข้อจำกัดในหลายๆ ด้วยบทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่เป็นหน่วยงาน ของภาครัฐที่อยู่ใกล้ชิดกับประชาชนมากที่สุดจึงมีการแสวงหา รูปแบบหรือกระบวนการแนวทางใหม่ ในการทำงาน เพื่อนำมาปรับใช้ในการทำงานเพื่อให้เกิดการพัฒนาสิ่งใหม่ๆ ให้เกิดขึ้นในองค์กรอย่าง ยั่งยืนและก่อให้เกิดประโยชน์ต่อประชาชนมากที่สุด เช่น การบริหารจัดการองค์กรโดยใช้หลักการ มาภิบาลเชิงรุก การจัดทำแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน การสร้างความ โปร่งใสในการบริหารงานด้วยการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารให้ประชาชนในทุกช่องทางตลอดจนการศึกษา ศึกษานององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ประสบผลสำเร็จในการบริหารองค์กรเพื่อนำมาสู่การปรับปรุงและ พัฒนาองค์กรตนเอง เป็นต้น (อนุจิตร ชินสาร, 2563)

อย่างไรก็ตาม ปัญหาความไม่ชัดเจนของโครงสร้างบริหารงานขององค์กรของรัฐจึงเป็นปัญหาที่สำคัญประการหนึ่งที่ทำให้องค์กรส่วนกลางเข้าไม่ถึงปัญหาของแต่ละท้องถิ่น ว่าท้องถิ่นนี้มีปัญหาหรือความต้องการอย่างไร จึงเสนอให้ท้องถิ่นเป็นผู้คิดเสนอหรือแสดงความคิดเห็น ว่าแต่ละท้องถิ่นนี้มีปัญหาอย่างไรที่ควรแก้ไขเพิ่มเติมเพราะท้องถิ่นจะเข้าใจปัญหาในพื้นที่ของตนเอง (กรณีศ ส่อนชัย, เพิ่ม หลวงแก้ว และ ภิชญา จงอุดมการณ์, 2566) ดังเช่นบางปัญหาที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นไม่สามารถแก้ไขได้ด้วยข้อจำกัดหลายประการ ดังที่ สรวิศ มา (2565) ระบุว่า องค์กรอิสระตามรัฐธรรมนูญอย่างสำนักตรวจเงินแผ่นดิน (สตง.) และสำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ (ป.ป.ช.) ก็ยังสามารถเข้ามาล้วงลูกการใช้จ่ายและการดำเนินงานของอปท. ได้เสมอหลังจากร่างงบประมาณถูกอนุมัติใช้ไปแล้วผ่านกระบวนการตรวจสอบรายโครงการ ที่สามารถตีความข้อกฎหมายและกฎระเบียบอย่างกว้างขวางตามดุลยพินิจของผู้ตรวจสอบ ยิ่งไปกว่านั้นกฎหมายเฉพาะเรื่องต่างๆ หลายฉบับเป็นกฎหมายที่ออกมาก่อนการกระจายอำนาจ และไม่ได้มีการแก้ไขให้ทิศทางสอดคล้องกัน ทำให้ อปท. ไม่สามารถจัดทำบริการสาธารณะได้มากนักเพราะจะถูกตีความได้ว่าละเมิดกฎหมายหรือระเบียบที่กำหนดไว้

ปัญหาที่กล่าวถึงในการวิจัยครั้งนี้คือการจัดการปัญหาสุขนั้ขจรจัด ที่ถึงแม้จะมีการกระจายอำนาจและถ่ายโอนภารกิจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นก็ตาม แต่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นแต่ละระดับและแต่ละประเภทมีความพร้อมด้านบุคลากรและงบประมาณในการดูแลเรื่องสุขนั้ขจรจัดต่างกันตาม พรบ.จัดตั้ง ของฐานะและรูปแบบรวมถึงงบประมาณ ทรัพยากร และความพร้อมของแต่ละท้องถิ่น ซึ่งตามระเบียบกฎหมาย และแนวทางการดำเนินงานจากรัฐบาล หรือราชการส่วนกลาง ยังไม่มีความชัดเจนในด้านการให้อำนาจหน้าที่ ประกอบกับแนวทางการปฏิบัติยังไม่มีการมีระเบียบกฎหมายที่ชัดเจนให้กับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จึงเป็นข้อกั้ขขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทั่วประเทศว่าจะสามารถดำเนินการได้หรือไม่ (ศรัณยู ภักดิ์วิงษ์, 2560) นอกจากนี้ การที่ประชากรสุขนั้ขจรจัดเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว ทำให้เกิดปัญหาด้านการจัดการหลายประการในระดับนโยบาย ได้แก่ ปัญหาด้านงบประมาณ กฎหมาย แนวปฏิบัติ และการบูรณาการความร่วมมือระหว่างองค์กรหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และประชาสังคม ส่วนในระดับปฏิบัติการ ได้แก่ ความยากลำบากในการระบุจำนวนประชากรสุขนั้ขจรจัดที่เป็นปัจจุบัน ปัญหาด้านการควบคุมประชากรสุขนั้ขจรจัด และปัญหาด้านการจัดการทั้งด้านศูนย์พักพิงสุขนั้ขจรจัด และการจัดการสุขนั้ชุมชน สภาพดังกล่าวทำให้เกิดผลกระทบอื่นๆ ติดตามมามากมายทั้งด้านสุขภาพอนามัยและปัญหาความขัดแย้งของในคนในชุมชน (พัชรินทร์ สิริสุนทร และคณะ, 2563)

มีข้อมูลการศึกษาที่เกี่ยวข้องกับการจัดการปัญหาสุขนั้ขจรจัดอยู่หลายเรื่องที่สามารถสรุปประเด็นสำคัญได้ ดังเช่นงานของ ยศรัณยู ภักดิ์วิงษ์ (2560) ที่ได้ศึกษาเรื่ององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกับการแก้ปัญหสุขนั้ขจรจัด กรณีศึกษาจังหวัดปทุมธานี ที่พบว่า องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีรูปแบบและศักยภาพในการจัดให้บริการสาธารณะที่แตกต่างกันไปตามบริบทและงบประมาณ รวมไปถึงเป้าหมายแนวนโยบายของผู้บริหารที่มุ่งเน้นการให้บริการไปในทิศทางใด ปัญหาสุขนั้ขจรจัด จึงเกินกว่าที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นขนาดกลางและเล็กจะดำเนินการได้โดยลำพัง จึงต้องอาศัยการบูรณาการ ร่วมมือกันแก้ไขปัญห โดยแบ่งการจัดการไปตามส่วนงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อช่วยกันแก้ไขปัญหาดังกล่าว ขณะที่การศึกษาของยศนันท์ ปานาภรณ์ (2562) ที่ได้ศึกษาเรื่องมาตรการทางกฎหมายในการจัดการปัญหาสุขนั้ขจรจัดในประเทศไทย: ศึกษากรณีบทบาทของเจ้าของสุขนั้ข ผู้ประกอบกิจการเพื่อจำหน่ายสุขนั้ข และหน่วยงานรัฐ ที่พบว่า ประเทศไทยมีความพยายามในการแก้ไขปัญหสุขนั้ขจรจัดมาเป็นระยะเวลายาวนาน แต่ก็ยังไม่สามารถแก้ไขให้สำเร็จลงได้ ส่วนหนึ่งเป็นเพราะปัญหสุขนั้ขจรจัดมีตัวแปรสำคัญมากมายไม่ว่าจะเป็นเจ้าของสุขนั้ข ทั้งในเรื่องของปัญหาจากผู้เลี้ยง วิธีการเลี้ยง ตลอดจนตัวสุขนั้ข ปัญหาของผู้ประกอบกิจการเพื่อจำหน่ายสุขนั้ข ในเรื่องของมาตรฐานในการประกอบ

กิจการ ตลอดจนการแก้ปัญหาและมาตรการของหน่วยงานรัฐในการรับมือกับปัญหาสุนัขจรจัด ทั้งนี้พบว่ากฎหมายที่เกี่ยวข้องยังไม่ครอบคลุมต่อการแก้ปัญหาดังกล่าวได้อย่างมีประสิทธิภาพ และยังเป็นปัญหาแก้สังคมไม่ว่าจะเป็นเรื่องของการแพร่ระบาดของโรคเรื้อรังหรือเชื้อโรคต่างๆ ที่มีสุนัขเป็นพาหะ และปัญหาการที่สุนัขจรจัดทำร้ายคนหรือสัตว์อื่น ตลอดจนการที่สุนัขจรจัดเป็นฝ่ายถูกทำร้ายจากคนด้วยเช่นกัน หรือแม้กระทั่งงานของ ธนากร คำภีระบุตร (2565) ที่ได้ศึกษาเรื่องแนวทางการบริหารจัดการเพื่อลดปัญหาสุนัขจรจัดขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอเมืองสุพรรณบุรี จังหวัดสุพรรณบุรี ที่พบว่า ปัจจุบันปัญหาสุนัขจรจัดถือเป็นปัญหาระดับชาติ เป็นเรื่องใหญ่ที่หน่วยงานใดหน่วยงานหนึ่งจะทำเพียงลำพังไม่สำเร็จได้ ต้องมีหน่วยงานที่เกี่ยวข้องมาช่วยกัน ทั้งหน่วยงานปศุสัตว์ สาธารณสุข องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กลุ่มองค์กรเอกชน ควบคู่ไปกับการรณรงค์ให้คนเลี้ยงสุนัขมีความรับผิดชอบ

เมื่อทบทวนวรรณกรรมแล้วทำให้เห็นว่า ถึงแม้จะมีความพยายามในการแก้ปัญหาสุนัขจรจัดจากภาคส่วนต่างๆ ก็ตาม แต่ยังไม่เกิดประสิทธิผลสำเร็จเท่าที่ควร ซึ่งอาจเนื่องมาจากมาตรการของภาครัฐหรือระเบียบปฏิบัติของแต่ละหน่วยงานไม่สอดคล้องกัน ประกอบกับไม่ได้รับความร่วมมือจากภาคประชาชน เท่าที่ควร และที่สำคัญคือไม่ครอบคลุมต่อสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นของพื้นที่

บทสรุป

ทัศนะมุมมองเกี่ยวกับปัญหาสุนัขจรจัดนั้น เป็นปัญหาที่เกิดขึ้นมายาวนานในหลายชุมชนทั่วโลก ซึ่งก่อให้เกิดความเสียหายต่อสุขภาพของมนุษย์ สวัสดิภาพสัตว์ และสิ่งแวดล้อม ความจำเป็นในการแก้ปัญหาที่มีประสิทธิผลเพื่อแก้ไขปัญหานี้เป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่งต่อหลักประกันความเป็นอยู่ที่ดีของทั้งมนุษย์และสัตว์ การที่จะแก้ปัญหาสุนัขจรจัดให้ได้ประสิทธิภาพจึงต้องเกิดจากการร่วมมือกันจากทุกภาคส่วน ทั้งเจ้าของสุนัข ฟาร์มเพาะพันธุ์สุนัข หน่วยงานภาครัฐตลอดจนผู้คนในสังคม การใช้มาตรการควบคุมจำนวนสุนัขจรจัดที่มีประสิทธิผลถือเป็นสิ่งสำคัญในการจัดการจำนวนประชากรสุนัขจรจัดที่มากเกินไปวิธีหนึ่งที่มีความเป็นมนุษยธรรมที่สุดในการแก้ไขปัญหานี้คือการกำหนดวิธีการการทำหมัน ซึ่งไม่เพียงแต่ช่วยควบคุมจำนวนประชากรเท่านั้น แต่ยังช่วยปรับปรุงสุขภาพและพฤติกรรมของสุนัขอีกด้วย ขณะเดียวกัน ต้องพิจารณาถึงการที่สุนัขจะได้รับวัคซีนป้องกันโรคต่างๆ เช่น โรคพิษสุนัขบ้า

อย่างไรก็ตาม การส่งเสริมการมีส่วนร่วมและสร้างตระหนักรู้ของชุมชนเป็นกุญแจสำคัญในการสร้างแนวทางแก้ไขปัญหานี้ได้อย่างยั่งยืน ด้วยการเพิ่มศักยภาพให้กับชุมชนท้องถิ่นที่จะริเริ่มในแก้ไขปัญหานี้ผ่านกิจกรรมต่างๆ เช่น การรักษาสะอาดบริเวณใกล้เคียง และการดูแลรักษาโรคและสุขอนามัยของประชาชนในพื้นที่เป็นระยะๆ การแก้ไขปัญหานี้จำเป็นต้องใช้แนวทางหลายที่ผสมผสานมาตรการเพื่อควบคุมประชากรสุนัข จากการมีส่วนร่วมของชุมชน และความร่วมมือระหว่างหน่วยงานต่างๆ การแก้ไขปัญหานี้เชิงบูรณาการจะสามารถสร้างสภาพแวดล้อมที่ปลอดภัยและบนพื้นฐานมนุษยธรรมมากขึ้นสำหรับทั้งมนุษย์และสัตว์ จึงจะสามารถจัดการได้อย่างมีประสิทธิภาพและลดจำนวนสุนัขจรจัดได้ด้วยความร่วมมือและการปฏิบัติงานเชิงรุกเท่านั้น

ทั้งนี้ นอกจากการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนและชุมชนแล้ว หน่วยงานภาครัฐต้องมีความจริงจังในการให้ความร่วมมือเพื่อแก้ไขปัญหานี้ผ่านอำนาจหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการสุนัขจรจัด ประกอบด้วย 1) สำนักงานปศุสัตว์จังหวัดซึ่งเป็นหน่วยงานหลักที่มีอำนาจหน้าที่ในการจัดการด้านสัตว์ สำนักงานสาธารณสุขมีอำนาจหน้าที่ดูแลรักษาโรคและสุขอนามัยของประชาชน 3) กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น มีอำนาจหน้าที่ในการออกกฎระเบียบ ขั้นตอนการปฏิบัติ ส่งเสริม สนับสนุน และกำกับดูแลองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และ 4) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้รับการกระจายอำนาจด้านการจัดการสาธารณสุข มีหน้าที่ต้องแก้ไขเหตุเดือดร้อนรำคาญและป้องกัน โรคจากสัตว์สู่คนตาม

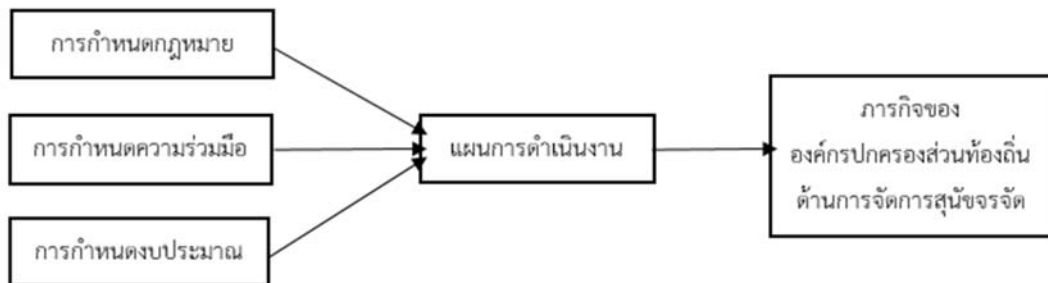

พระราชบัญญัติจัดตั้งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จึงมีบทบาทสำคัญในการแก้ปัญหาในระดับพื้นที่ นำไปสู่การแก้ปัญหาในระดับประเทศ ซึ่งปัญหาต่างๆ ที่เกิดจากสุนัขที่ไม่มีเจ้าของ จึงเป็นหน่วยงานสำคัญในการขับเคลื่อนที่สำคัญในการแก้ไขปัญหาสุนัขจรจัดให้เกิดเป็นรูปธรรม

องค์ความรู้ใหม่

การกำหนดกฎหมายและระเบียบการดำเนินงานเป็นกระบวนการพื้นฐานที่กำหนดกรอบการดำเนินงานที่มุ่งเป้าไปที่การกำหนดการวางแผนในการดำเนินงาน ทั้งนี้การอาศัยความร่วมมือเพื่อตอบสนองความต้องการแก้ไขปัญหามีประสิทธิภาพ จำเป็นต้องมีความร่วมมือระหว่างผู้มีส่วนได้ส่วนเสียและการจัดลำดับความสำคัญไปจนถึงการทำงานร่วมกันและการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับกระบวนการที่ประสบความสำเร็จ นอกจากนี้ การกำหนดและจัดสรรงบประมาณมีบทบาทสำคัญในการจัดการ ซึ่งต้องได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐ ภาคเอกชน หรือมูลนิธิที่เกี่ยวข้องกับการจัดการปัญหาสุนัขจรจัด เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์และเป้าหมายของการดำเนินการอย่างมีประสิทธิภาพ

อย่างไรก็ตาม ความสำคัญของการกำหนดกฎหมาย การกำหนดความร่วมมือ และการกำหนดงบประมาณ จะนำไปสู่การวางแผนการดำเนินงาน ถือเป็นองค์ประกอบที่เชื่อมโยงถึงกันซึ่งกำหนดทิศทางการดำเนินงานของผู้เกี่ยวข้องบนฐานความร่วมมือ โดยการทำความเข้าใจกรอบทางกฎหมาย ส่งเสริมความร่วมมือและการจัดทำงบประมาณ รวมถึงการกำหนดแผนการดำเนินงานที่ครอบคลุม ซึ่งหน่วยงานต่างๆ สามารถปรับปรุงแผนการดำเนินงานที่เห็นว่าทันต่อสถานการณ์ได้ เพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้ โดยที่ให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่ นั่นคือ องค์การบริหารส่วนตำบลพิชัย อำเภอเมืองจังหวัดลำปาง เป็นเจ้าภาพในการดำเนินภารกิจขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นด้านการจัดการสุนัขจรจัด ดังภาพที่ 2

ภาพที่ 2 แนวทางการจัดการสุนัขจรจัดเชิงบูรณาการของตำบลพิชัย อำเภอเมืองลำปาง จังหวัดลำปาง
ที่มา: ศรีทน ศรีชัยวงศ์, 2567 (สังเคราะห์)

เอกสารอ้างอิง

กรณิศ ส่อนชัย, เพิ่ม หลวงแก้ว และ ภิษญา จงอุดมการณ์. (2566). การกระจายอำนาจทางการปกครองสู่ท้องถิ่นกับปัญหาการจัดโครงสร้างงานของรัฐ กรณีศึกษาการกระจายอำนาจด้านสุขภาพ. *วารสารปัญญาปณิธาน*, 8(2), 211-224.

ฤทธิรงค์ เกาภูริระ และคณะ. (2558). *ความสัมพันธ์ของวัฒนธรรมองค์กรกับระดับความสุขของบุคลากรองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดกำแพงเพชร*. กรุงเทพฯ: สำนักสนับสนุนสุขภาวะองค์กร (สสส).

ธนากร คำภีมาบุตร (2565) *แนวทางการบริหารจัดการเพื่อลดปัญหาสุนัขจรจัดขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอเมืองสุพรรณบุรี จังหวัดสุพรรณบุรี*. มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา.

- พัชรินทร์ สิริสุนทร และคณะ. (2563). แผนชุมชนเพื่อการจัดการสุนัขเลี้ยงปล่อยและสุนัขจรจัดในเขตชุมชนเมือง กรณีศึกษาเทศบาลเมืองเพชรบูรณ์ จังหวัดเพชรบูรณ์. *วารสารศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยแม่โจ้*, 8(1), 90-108.
- เมขลา พันธุ์ชน. (2566). *รับมือทุกปัญหา 'สุนัขจรจัด' ด้วย 'พ.ร.บ.คุ้มครองสัตว์'*. เชียงใหม่. คณะการสื่อสารมวลชน มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ยศนันท์ ปานาภรณ์ (2562). *มาตรการทางกฎหมายในการจัดการปัญหาสุนัขจรจัดในประเทศไทย: ศึกษากรณีบทบาทของเจ้าของสุนัข ผู้ประกอบกิจการเพื่อจำหน่ายสุนัข และหน่วยงานรัฐ. คณะนิติศาสตร์สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.*
- ศรัณยู ภัคดีวงษ์. (2560). *องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกับการแก้ปัญหาสุนัขจรจัด กรณีศึกษาจังหวัดปทุมธานี. คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.*
- สรวิศ มา. (2565). *ประเมินสถานะการกระจายอำนาจ: 2 ทศวรรษที่ยังไปไม่ถึงเป้า*. (ออนไลน์) (อ้างเมื่อ 15 พฤษภาคม 2567). จาก: [https:// www.the101.world/two-decades-of-decentralization](https://www.the101.world/two-decades-of-decentralization).
- อนุจิตร ชินสาร. (2563). การบริหารงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่เป็นเลิศด้านความโปร่งใสและส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน. *วารสารชุมชนวิจัยมหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา*, 15(1), 83-93.
- Kumar S. (2002) Stray dogs are a growing threat to public health. *BMJ*, 13;325(7355):66. PMID: PMC1169392.
- Ali MI, Jamali S, Ashraf T, Ahmed N. (2021). Patterns and Outcomes of dog bite injuries presenting to emergency department in a tertiary care hospital at Karachi. *Pak J Med Sci*. 37(3),794-799. doi: 10.12669/pjms.37.3.3464. PMID: 34104167; PMID: PMC8155451.

ประสิทธิภาพการให้บริการประชาชนผ่านระบบท้องถิ่นดิจิทัล ของเทศบาลเมืองพิชัย
อำเภอเมืองลำปาง จังหวัดลำปาง

Efficiency of public service through the digital local System of Phichai
Municipality, Mueang Lampang District, Lampang Province

วิภาดา จินากุล^{1*} วิทศ เศรษฐกร² ณัฐดนัย ประเทืองบริบูรณ์²
Wipada Jinakul^{1*} Wit Sethakorn² Nathdanai Pratuangboriboon²

¹นักศึกษาระดับปริญญาโท สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารนโยบายและกฎหมายมหาชน
มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง

Master of Public Administration Program in Policy Administration and Public Law, Lampang Rajabhat University

*Corresponding author e-mail: 6685380104@lpru.ac.th โทร. 0619524591

²อาจารย์ประจำคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง

Faculty of Humanities and Social Sciences, Lampang Rajabhat University

e-mail: nathdanai@g.lpru.ac.th

บทคัดย่อ

บทความนี้มุ่งนำเสนอแนวทางการพัฒนาประสิทธิภาพการให้บริการประชาชนผ่านระบบท้องถิ่นดิจิทัล ของเทศบาลเมืองพิชัย อำเภอเมืองลำปาง จังหวัดลำปาง อันเนื่องจากองค์กรภาครัฐต้องมีการพัฒนาการให้บริการประชาชนให้ทันเทคโนโลยีสมัยใหม่ ปรับรูปแบบการทำงานเพื่อยกระดับคุณภาพการให้บริการประชาชน ซึ่งการที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้นำนโยบายท้องถิ่นดิจิทัลไปปฏิบัติพบว่าการบริการด้านระบบท้องถิ่นดิจิทัลสามารถตอบสนองผู้รับบริการได้อย่างรวดเร็ว ลดขั้นตอนการทำงานของเจ้าหน้าที่ แต่ยังคงพบว่ามีบางหน่วยงานในองค์กรยังประสบปัญหาด้านการดำเนินงานซ้ำซ้อนมีรอยต่อที่ไม่สามารถจบกระบวนการได้อย่างเบ็ดเสร็จโดยรวมถึงเทศบาลเมืองพิชัยด้วย ดังนั้น การพัฒนาการให้บริการประชาชนผ่านระบบของเทศบาลเมืองพิชัย อำเภอเมืองลำปาง จังหวัดลำปาง เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพและตรงต่อการบริการประชาชนนั้นผู้บริหารต้องให้ความสำคัญในปัจจัยด้านงบประมาณ โดยการปรับแผนงบประมาณค่าใช้จ่ายสำหรับการสร้างระบบฐานข้อมูลขนาดใหญ่ขององค์กร ด้านการพัฒนาบุคลากร ส่งเสริมการเรียนรู้ให้กับพนักงานเจ้าหน้าที่ในองค์กร ด้านการจัดหาเจ้าหน้าที่ที่มีความเชี่ยวชาญโดยการจ้างเหมาบริการเชี่ยวชาญเฉพาะทาง และด้านการศึกษาและปฏิบัติตามกฎหมายในการสนับสนุนให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

คำสำคัญ: ประสิทธิภาพการให้บริการ, ระบบท้องถิ่นดิจิทัล, เทศบาลเมืองพิชัยอำเภอเมืองลำปาง

ABSTRACT

This article aims to present guidelines for improving the efficiency of public service delivery through digital local systems. of Phichai Municipality Mueang Lampang District, Lampang Province, because government organizations must develop public services to keep up with modern technology. Adjust work styles to raise the quality of public service. It was found that local government organizations have implemented digital local policies. Local digital services can quickly respond to service recipients. Reduce staff work steps But it was also found that some departments in the organization still faced problems with redundant work and joints that were unable to complete the process completely, including Phichai Municipality. Therefore, the development of public services through the system of Phichai Municipality Mueang Lampang District, Lampang Province, in order to achieve efficiency and direct service

to the people, administrators must give importance to budgetary factors. By adjusting the budget plan for building a large database system for the organization. Personnel development Promote learning for employees in the organization Procurement of skilled staff by contracting specialized services and education and compliance with the law in supporting local government organizations.

Keywords: Service Efficiency; Digital Local Systems; Modern Technology

บทนำ

การเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยีในปัจจุบันมีการพัฒนาเป็นไปอย่างรวดเร็ว เป็นเครื่องมือช่วยผลักดันในการพัฒนารวมถึงการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการดำรงชีวิตของมนุษย์ จึงทำให้เกิดเทคโนโลยีเปลี่ยนโลก (Disruptive Technologies) คือ เทคโนโลยีที่มีความก้าวหน้า และสามารถเข้ามาเปลี่ยนรูปแบบการดำเนินชีวิต การประกอบธุรกิจ และการเกิดการพัฒนาเศรษฐกิจโลก โดยมีรายงานจากสถาบัน McKinsey ระบุว่าเทคโนโลยี 12 ประเภทที่จะเข้ามามีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงมีดังนี้ คือ อินเทอร์เน็ตไร้สาย เทคโนโลยีอัตโนมัติในด้านการวิเคราะห์ Internet of Thing, Cloud Computing, เทคโนโลยีหุ่นยนต์ ยานพาหนะไร้คนขับหรือกึ่งไร้คนขับ เทคโนโลยีชีวภาพ(Genomics) อุปกรณ์หรือระบบกักเก็บพลังงาน เทคโนโลยีพิมพ์สามมิติ เทคโนโลยีวัสดุขุขมูลลาด เทคโนโลยีสำรวจจุดเจาะน้ำมัน เทคโนโลยีพลังงานทดแทน ทั้งหมดนี้เองที่สามารถทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงและส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจโลก มูลค่ารวมประมาณ 14 – 33 ล้านล้านเหรียญสหรัฐฯ ต่อปี ในปี 2025 เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงลึกจาก McKinsey Global Institute (Manyika, J., et al., 2013)

การพัฒนาด้านเทคโนโลยีดิจิทัลโลกยุคปัจจุบันเป็นไปด้วยความรวดเร็วและมีการพัฒนาจนทำให้เกิดนวัตกรรมเพื่ออำนวยความสะดวกกับการดำรงชีวิตของมนุษย์ อีกทั้งยังช่วยทำให้คุณภาพชีวิตของคนในสังคมและการให้บริการสาธารณะของภาครัฐมีประสิทธิภาพมากขึ้น โดยเฉพาะภายหลังการระบาดของเชื้อไวรัสโควิด 19 ที่นำไปสู่การเกิดปัญหาในการใช้ชีวิตประจำวันของผู้คนที่แต่เดิมเคยใช้ชีวิตเดินทางไปมาและติดต่อสื่อสารปฏิสัมพันธ์กันโดยสะดวก แต่โรคระบาดโควิด19 ทำให้ชีวิตปกติของผู้คนเปลี่ยนไปอย่างสิ้นเชิง แต่หากจะมองเป็นโอกาาก็ถือว่าเป็นช่วงเวลาที่สำคัญที่เทคโนโลยีดิจิทัลได้เข้ามามีบทบาทสำคัญทำให้การติดต่อสื่อสารและการดำรงชีวิตมีความสะดวกสบายอย่างไม่เคยปรากฏมาก่อน อีกทั้งเป็นโอกาสให้การจัดการภาครัฐและการให้บริการสาธารณะต้องทบทวนบทบาท กระบวนการ วิธีการ และรูปแบบในการให้บริการที่สอดคล้องกับยุคสมัยในสถานะที่โลกไม่เหมือนเดิม (กฤชวรรณ โล่ห์วัชรินทร์, 2564)

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นซึ่งเป็นหน่วยงานของรัฐอีกระดับหนึ่ง ที่ใกล้ชิดกับประชาชนมากที่สุดก็จำเป็นต้องปรับตัวและนำเอาเทคโนโลยีดิจิทัลเข้าไปพัฒนาให้บริการสาธารณะให้เกิดความรวดเร็ว ตอบสนอง เข้าถึง และให้เกิดการมีส่วนร่วมในวงกว้างจากภาคประชาชน (นภัสสรพี เดชางกูร, 2563) ภาพที่ประชาชนจะต้องกรอกเอกสารและเดินทางไปติดต่อราชการด้วยตนเอง สำนักงานควรเปลี่ยนเป็นภาพที่ประชาชนสามารถเข้าถึงและรับบริการจากท้องถิ่นได้ทุกที่ทุกเวลา อย่างไรก็ตามด้วยโครงสร้างของรัฐและระบบราชการที่ซับซ้อน และสั่งสมความเป็นราชการมายาวนานก็เป็นอีกหนึ่งอุปสรรคสำคัญที่จะทำให้การจัดการภาครัฐเกี่ยวกับการนำระบบดิจิทัลมาเป็นส่วนหนึ่งในการทำงานเป็นไปอย่างล่าช้า ถึงแม้ว่าจะมีความพยายามในหลายรัฐบาลแต่นโยบายรัฐบาลดิจิทัลก็ยังเป็นนโยบายที่ยังไม่สะท้อนความสำเร็จการขับเคลื่อนแต่กลับเป็นนโยบายฉาบฉวยที่ผู้นำแต่ละยุคไม่ได้ให้ความสำคัญเท่าที่ควร การที่มีการแพร่ระบาดของโรคโควิด 19 ได้ทำให้กระบวนการที่ฝังรากลึกได้เปลี่ยนไปอย่างสิ้นเชิง ดังจะเห็นได้จากความก้าวหน้าของภาคเอกชนที่พยายามเอาตัวรอดจากวิกฤต

การของโรคระบาด ปรับตัวเองนำเอาเครื่องมือเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ในการดำเนินธุรกิจจนกลายเป็นส่วนหนึ่งของวิถีการดำเนินชีวิต ในทางกลับกันภาครัฐยังติดกับดักกับระบบราชการที่ล่าช้า และไม่ยอมปรับเปลี่ยนตนเอง เหตุผลเหล่านี้ทำให้ความชอบธรรมที่ประชาชนมีให้ต่อภาครัฐลดน้อยลง และได้กลายเป็นปัจจัยสำคัญที่ภาครัฐต้องหันกลับมาปรับปรุงโครงสร้างและรูปแบบการให้บริการให้สอดคล้องกับยุคสมัย

หน่วยงานที่ขับเคลื่อนภารกิจการให้บริการสาธารณะในยุคดิจิทัล ตาม พ.ร.ฎ. จัดตั้งสำนักงานพัฒนารัฐบาลอิเล็กทรอนิกส์ (องค์การมหาชน) พ.ศ.2554 และได้เปลี่ยนชื่อมาเป็นสำนักงานพัฒนารัฐบาลดิจิทัล (องค์การมหาชน) (สพร.) หรือ DGA ในปี พ.ศ.2561 โดยมีเป้าหมายคือสนับสนุนการยกระดับองค์กรภาครัฐ ตลอดจนยกระดับความสามารถบุคลากรภาครัฐเพื่อการพัฒนาไปสู่การเป็นรัฐบาลดิจิทัลตามพ.ร.บ.การบริหารงานและการให้บริการภาครัฐผ่านระบบดิจิทัล พ.ศ. 2562 ว่าด้วยหน่วยงานของรัฐต้องจัดทำข้อมูลและการบริการในรูปแบบดิจิทัล และในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้รับการส่งเสริมจาก สำนักงานพัฒนารัฐบาลดิจิทัลในการขับเคลื่อนสู่การเป็นภาครัฐดิจิทัล โดยการพัฒนาแพลตฟอร์มดิจิทัลที่ทันสมัยให้หน่วยงานภาครัฐได้นำมาใช้ในการบริการประชาชน (สำนักงานพัฒนารัฐบาลดิจิทัล, 2563) หลังจากปี พ.ศ. 2562 ที่ สพร. ได้มีการพัฒนาระบบท้องถิ่นดิจิทัล (Digital Government Platform) เพื่อยกระดับการให้บริการของท้องถิ่นแล้ว นั้น

อย่างไรก็ตามความก้าวหน้าดังกล่าวยังไม่เห็นผลเชิงประจักษ์ โดยปัจจุบันทั่วประเทศมีองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นเพียง 98 แห่งที่มีการนำระบบท้องถิ่นดิจิทัลของ สพร. ไปปรับใช้ และจังหวัดลำปาง มีเพียง 2 แห่ง คือ เทศบาลเมืองพิชัย และเทศบาลนครลำปาง จากสถิติรายชื่อ อปท.ที่เข้าร่วมโครงการท้องถิ่นดิจิทัล (สำนักงานพัฒนารัฐบาลดิจิทัล, 2566) ขณะที่เทศบาลเมืองพิชัย อำเภอเมืองลำปาง จังหวัดลำปาง เป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นแห่งแรกในจังหวัดลำปางที่ได้นำระบบท้องถิ่นดิจิทัลมาให้บริการประชาชนแต่การขับเคลื่อนการพัฒนาการให้บริการประชาชนเป็นไปอย่างล่าช้าและการดำเนินการยังไม่บรรลุเป้าหมายแผนการดำเนินงาน ซึ่งที่ผ่านมาได้ขับเคลื่อนเรื่องนี้อย่างจริงจังแต่ยังพบว่ามีกรณีการดำเนินการในการเปลี่ยนผ่านสู่องค์กรดิจิทัลได้ค่อนข้างช้าเนื่องจากสาเหตุหลายประการ อย่างไรก็ตามยังพบว่ามีท้องถิ่นบางแห่งก็สามารถยกระดับองค์กรและการบริการประชาชน ตลอดจนยอมรับการเปลี่ยนแปลงจนสามารถเป็นต้นแบบสำคัญให้แก่ท้องถิ่นอื่นได้ ดังนั้นจึงต้องการนำเสนอแนวทางให้บริการประชาชนผ่านระบบท้องถิ่นดิจิทัลของเทศบาลเมืองพิชัย อำเภอเมืองลำปาง จังหวัดลำปาง ให้มีประสิทธิภาพ ต่อไป

การทบทวนวรรณกรรม

แนวคิดสาธารณะแนวใหม่ (New Public Service : NPS) นั้นให้ความสำคัญ 7 ประการ ได้แก่ 1) บริการรับใช้พลเมืองไม่ใช่ลูกค้า 2) การค้นหาผลประโยชน์สาธารณะ 3) ให้คุณค่าความเป็นพลเมืองมากกว่าการเป็นผู้ประกอบการ 4) คิดเชิงกลยุทธ์และปฏิบัติแบบประชาธิปไตย 5) การตระหนักว่าความรับผิดชอบไม่ใช่เรื่องง่าย 6) การให้บริการมากกว่าการกำกับทิศทาง 7) ให้คุณค่ากับคนไม่ใช่แค่ผลผลิต (สวีระ โภคเนืองนอง, 2566)

การบริการสาธารณะ เป็นการบริการหรือกิจกรรมที่รัฐจัดทำขึ้นเพื่อประโยชน์สาธารณะ หรือ เพื่อตอบสนองความต้องการของส่วนรวม โดยเป็นกิจการที่อยู่ในการอำนวยความสะดวก หรืออยู่ในความควบคุมของฝ่ายปกครองที่จัดทำขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อสนองความต้องการส่วนรวมของประชาชน การพัฒนาเพื่อยกระดับการบริการหรือกิจกรรมที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจัดทำขึ้นเพื่อประโยชน์สาธารณะหรือเพื่อตอบสนองความต้องการของส่วนรวม โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อสนองความต้องการส่วนรวมของประชาชนอันเป็นการพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ดีให้แก่ประชาชนและสร้างการพัฒนาทั้งด้านเศรษฐกิจและสังคมให้กับท้องถิ่น โดยมีหลักการที่เป็นประเด็นสำคัญในการจัดบริการสาธารณะ คือ

การจัดบริการสาธารณะต้องดำเนินการเพื่อก่อให้เกิดประโยชน์แก่ส่วนรวม สามารถตอบสนองความต้องการของท้องถิ่น มีความเสมอภาค ความต่อเนื่อง และความโปร่งใสในการให้บริการ การพัฒนาการบริการสาธารณะ ประกอบด้วย 6 ด้าน ได้แก่ 1. ด้านโครงสร้างพื้นฐาน การคมนาคมและการขนส่งทางบก ทางน้ำ การก่อสร้าง บำรุงรักษา การดูแล สาธารณูปโภคสาธารณูปการ 2. ด้านงานส่งเสริมคุณภาพชีวิต งานสวัสดิการสังคมและสังคมสงเคราะห์การจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน การสาธารณสุข การป้องกันและควบคุมโรคติดต่อ 3. ด้านการจัดระเบียบชุมชน สังคม และการรักษาความสงบ 4. ด้านการวางแผนการส่งเสริมการลงทุน พาณิชยกรรมและการท่องเที่ยว 5. ด้านการบริหารจัดการและการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม 6. ด้านศิลปวัฒนธรรม จารีตประเพณีและภูมิปัญญาท้องถิ่น(องค์การบริหารส่วนตำบลดอนช้าง, 2563)

แนวคิดการจัดการภาครัฐแนวใหม่ New Public Management (NEW PM) คือการปรับเปลี่ยนการบริหารจัดการภาครัฐโดยนำหลักการเพิ่มประสิทธิภาพของระบบราชการและการแสวงหาประสิทธิภาพในการปฏิบัติราชการที่มุ่งความเป็นเลิศ โดยเน้นความสำเร็จและความรับผิดชอบ รวมทั้งใช้เทคนิคและวิธีการของเอกชนมาปรับปรุงการทำงาน ปัจจุบันประเทศไทยมุ่งสู่การพัฒนา Thailand 4.0 มีการกำหนดยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี ภาครัฐต้องปรับตัวให้เข้ากับการดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจและสังคมในยุคดิจิทัลโดยยึดประชาชนเป็นศูนย์กลางการบริการและเข้าถึงความต้องการ ทำงานเชิงรุก แก้ไขปัญหาความต้องการของประชาชนโดยไม่ต้องได้รับการร้องขอก่อน ซึ่งมีความจำเป็นต้องพัฒนาการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ให้เป็นไปในลักษณะภาครัฐอัจฉริยะ รวมถึงการเชื่อมโยงข้อมูลเข้าหากันระหว่างภาครัฐด้วยกันเองและภาคส่วนอื่นๆ เพื่อให้รัฐบาลเป็นที่พึ่งของประชาชน ที่สำคัญต้องนำเชื่อถือและไว้วางใจได้ ซึ่งโครงสร้างการบริหารต้องเปลี่ยนแปลงไปจากเดิมเน้นให้ภาครัฐหรือระบบราชการเป็นกลไกหลักในการบริการกิจการบ้านเมืองไปสู่การเปิดกว้างให้กลไกหรือภาคส่วนอื่นๆ ในสังคม เช่น ภาคเอกชน ภาคประชาสังคม ได้เข้ามามีส่วนร่วม เรียกว่าการบริหารบ้านเมืองในรูปแบบประชารัฐ (Participatory State) ทำงานอย่างเปิดเผย โปร่งใส บุคคลภายนอกสามารถเข้าถึงข้อมูลได้ แบ่งปันข้อมูลตลอดจนสามารถตรวจสอบข้อมูลได้

ซึ่งแผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ ประเด็น (20) การบริการประชาชนและประสิทธิภาพ ภาครัฐมีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาประสิทธิภาพของภาครัฐและการให้บริการประชาชน ปรับสมดุระบบบริหารจัดการภาครัฐ และพัฒนาระบบบุคลากรอันเป็นพื้นฐานสนับสนุนการพัฒนาด้านอื่นๆ ที่สำคัญภายใต้หลักการ “ภาครัฐของประชาชนเพื่อประชาชนและประโยชน์ส่วนรวม” ให้สามารถตอบสนองความต้องการของประชาชนและภาคส่วนอื่นๆ ได้อย่างรวดเร็ว โปร่งใส มีคุณภาพโดยมีเป้าหมายยกระดับบริการของภาครัฐให้มีประสิทธิภาพและมีคุณภาพ เป็นที่ยอมรับของผู้ใช้บริการภาครัฐมีการดำเนินการที่มีประสิทธิภาพด้วยการนำเทคโนโลยีมาประยุกต์ใช้ โดยประเมินจากระดับความพึงพอใจในคุณภาพการให้บริการของภาครัฐซึ่งสามารถสะท้อนให้เห็นถึงการดำเนินการของภาครัฐในการพัฒนาช่องทางการรับบริการให้มีความสะดวกมีรูปแบบที่หลากหลาย โปร่งใส และมีระยะเวลาในการดำเนินการที่เหมาะสมที่ตอบสนองต่อความต้องการของประชาชน และความพึงพอใจด้านเจ้าหน้าที่ผู้ให้บริการสามารถสะท้อนให้เห็นถึงความพึงพอใจที่ประชาชนมีต่อการให้บริการประชาชนได้อย่างมีอาชีพ และปฏิบัติตนด้วยจิตวิญญาณในการให้บริการประชาชน

การที่ภาครัฐมีความต้องการเปลี่ยนแปลงประสิทธิภาพการบริการจำเป็นต้องมีการปรับเปลี่ยนงานบริการภาครัฐให้เป็นดิจิทัลเพิ่มขึ้น ซึ่งจะทำให้การบริการภาคประชาชน ภาคเอกชน และภาคส่วนอื่นๆ และการดำเนินงานภาครัฐมีประสิทธิภาพเพิ่มมากขึ้นจากการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีดิจิทัล และนวัตกรรมที่เหมาะสม โดยต้องเน้นดำเนินการสนับสนุนความพร้อมด้านเทคโนโลยีของภาครัฐที่เชื่อมโยงกันเพื่อให้ประชาชนเข้าถึงบริการภาครัฐแบบดิจิทัลได้อย่างเต็มรูปแบบ การดำเนินงานของหน่วยงานรัฐในช่วงปี 2561-ปัจจุบัน มีหน่วยงานที่ประสบความสำเร็จในการ

เปลี่ยนแปลงรูปแบบการให้บริการประชาชนผ่านระบบดิจิทัล ตามเป้าหมายยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี หลายหน่วยงานโดยได้รับการสนับสนุนจากรัฐบาลไม่ว่าจะเป็น สำนักงานส่งเสริมเศรษฐกิจดิจิทัล (DEPA) สำนักงานพัฒนารัฐบาลดิจิทัล (องค์การมหาชน)(สพร.) หรือ DGA ร่วมส่งเสริมหน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชนเพื่อพัฒนาดำเนินงานพัฒนาเมืองภายใต้เมืองอัจฉริยะนำอยู่ (Smart City) (สำนักงานส่งเสริมเศรษฐกิจดิจิทัล, 2567) โดยมีหน่วยงานที่สามารถนำมาเป็นต้นแบบความสำเร็จในการพัฒนาเมือง เช่น เทศบาลนครศรีธรรมราช เน้นประชาชนเป็นศูนย์กลาง People-centric Smart city เริ่มดำเนินการมาตั้งแต่ปี พ.ศ.2562 มีการบริหารจัดการภาครัฐอัจฉริยะโดยการสร้างแพลตฟอร์มเป็นของตนเองภายใต้ Lime office Account ประชาชนสามารถแจ้งเรื่องร้องเรียนร้องทุกข์ ได้มากกว่า 20 หัวข้อ ประชาชนสามารถทราบเส้นทางการเดินทางเดินรถเก็บขยะ ยืมอุปกรณ์ทางการแพทย์ฉุกเฉิน CCTV แบบ Real-Time มากกว่า 142 จุด จอวงจรรับบริการของเทศบาล สามารถดำเนินการแก้ไขปัญหาที่ได้รับเรื่องผ่านระบบได้มากกว่า 23,256 เรื่อง (ข้อมูลจากเว็บไซต์เทศบาลนครศรีธรรมราช ณ เดือนมิถุนายน 2567) ประหยัดงบประมาณมากถึง 12 ล้านบาท เป็นการพัฒนาเมืองดิจิทัลต้นแบบโดยได้รับรางวัลทั้งภายในประเทศและต่างประเทศ ซึ่งล่าสุดโครงการ “แอปเทศบาล” @Nakhoncity ได้รับรางวัล Best Partnership ด้านบริการสาธารณะจาก Word Smart City Expo 2023 เมืองโกยาง ประเทศเกาหลีใต้ นอกจากนี้ยังมีการพัฒนาด้านการบริการดิจิทัลด้านอื่นๆ เช่น โครงการส้วมแพทย์ออนไลน์ จอวงจรทำหมัน และฉีดวัคซีน ลงทะเบียนสัตว์เลี้ยงผ่านแอปพลิเคชันเพื่อทราบจำนวนสัตว์เลี้ยงมีเจ้าของ ไม่มีเจ้าของ โครงการพลเมืองอัจฉริยะ พัฒนาด้านการศึกษาให้แก่นักเรียนในโรงเรียนภายใต้สังกัดของเทศบาลนครศรีธรรมราช ใช้งาน VR และ AR ในการเรียนการสอนจริง ด้านสิ่งแวดล้อมอัจฉริยะ โครงการถนนปลอดถังขยะติดตามการเคลื่อนไหวของรถขยะผ่านแอปพลิเคชัน โครงการรพยบาลติดล้อโดยจัดทีมแพทย์เคลื่อนที่ตรวจสุขภาพผู้ป่วยโดยมีข้อมูลจากการลงทะเบียนสุขภาพผ่านแอปพลิเคชัน และมีโครงการที่กำลังพัฒนาดำเนินงานคือโครงการห้องเรียนอัจฉริยะใช้ AI ในการเรียนการสอนของโรงเรียนในสังกัดเทศบาล โครงการศูนย์เรียนรู้วิทยาศาสตร์โลกเสมือนจริง (ภาวินทร์ ณ พัทลุง, 2567)

ในการพัฒนาเมืองให้สอดคล้องกับรัฐบาล 4.0 หรือภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี นั้น ต้องอาศัยหลักการมีส่วนร่วมทั้งเจ้าหน้าที่ในหน่วยงานและประชาชน ซึ่งยึดประชาชนเป็นศูนย์กลางและหลักการสำคัญในการดำเนินงานทุกโครงการ เทคโนโลยีต้องใช้ง่าย เสถียร ปรึบการใช้งานให้เข้าถึงประชาชนให้มากที่สุด ประชาชนมีความเข้าใจง่ายสะดวกต่อการใช้งาน สร้างความเชื่อมั่นและทำให้เห็นผลจริง

บทสรุป

จากการทบทวนวรรณกรรมทำให้เห็นถึงการเปลี่ยนแปลงของการบริหารจัดการภาครัฐแนวใหม่การเปลี่ยนระบบราชการที่เน้นระเบียบและขั้นตอนไปสู่การบริหารแบบใหม่ซึ่งเน้นผลสำเร็จและความรับผิดชอบ รวมทั้งใช้เทคนิคและวิธีการของเอกชนมาปรับปรุงการทำงาน มีเป้าหมายเพื่อส่งเสริมการทำงานร่วมกันภายในระบบราชการด้วยกันเองเพื่อแก้ปัญหาการแยกส่วนในการปฏิบัติงาน ระหว่างหน่วยงาน รวมถึงการวางระบบความสัมพันธ์และประสานความร่วมมือระหว่างราชการบริหารส่วนกลาง ส่วนภูมิภาคและส่วนท้องถิ่น ในรูปแบบของการประสานความร่วมมือที่หลากหลาย ภายใต้วัตถุประสงค์เดียวกัน คือ นำศักยภาพเฉพาะของแต่ละหน่วยงานมาสร้างคุณค่าให้กับงานตามเป้าหมายที่กำหนด เพื่อขับเคลื่อนนโยบาย/ยุทธศาสตร์ของประเทศและการใช้ประโยชน์ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า ซึ่งแนวทางที่เทศบาลเมืองพิชัยจะนำมาใช้ให้เกิดประสิทธิภาพจะต้องประกอบด้วย

1. ในด้านงบประมาณ โดยการปรับแผนงบประมาณค่าใช้จ่ายสำหรับการสร้างระบบ Big Data ขององค์กร เพื่อเป็นการจัดเก็บข้อมูลระบบดิจิทัลเพื่อจะได้เพิ่มประสิทธิภาพการให้บริการได้หลากหลาย เช่น การจัดการข้อมูลเมือง การให้บริการแอปพลิเคชันขององค์กร
2. ด้านการพัฒนาบุคลากร ส่งเสริมการเรียนรู้ให้กับพนักงานเจ้าหน้าที่ในองค์กร เพื่อขับเคลื่อนนโยบายของผู้บริหารและนำเทคโนโลยีมาใช้ที่เหมาะสมกับการบริการประชาชน
3. จัดหาเจ้าหน้าที่ที่มีความเชี่ยวชาญโดยการจ้างเหมาบริการเชี่ยวชาญเฉพาะทาง หรือหน่วยงานเอกชนที่มีความเชี่ยวชาญด้านการสร้างแพลตฟอร์มในด้านเทคโนโลยี เพื่อมาพัฒนาองค์กรและบุคลากร
4. ศึกษาและปฏิบัติตามกฎหมายในการสนับสนุนให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีระบบการบริหารงานและให้บริการประชาชน ในรูปแบบอิเล็กทรอนิกส์ที่เกี่ยวข้อง ดังนี้
 - 4.1 พระราชบัญญัติการบริหารงานและการให้บริการภาครัฐผ่านระบบดิจิทัล พ.ศ.2562
 - 4.2 พระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารราชการ พ.ศ. 2540
 - 4.3 พระราชบัญญัติการปฏิบัติการทางอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ.2565
 - 4.4 แผนพัฒนารัฐบาลดิจิทัลของประเทศไทย พ.ศ.2566 – 2570

องค์ความรู้ใหม่

เมื่อก้าวถึงประสิทธิภาพการให้บริการประชาชนผ่านระบบท้องถิ่นดิจิทัลของเทศบาลเมืองพิชัย อำเภอเมืองลำปาง จังหวัดลำปาง ผู้ศึกษาได้รับองค์ความรู้ที่ความสามารถสรุปเพื่อเป็นแนวทางในการดำเนินงาน ดังนี้

ภาพที่ 1 แนวทางการพัฒนาประสิทธิภาพการให้บริการประชาชนผ่านระบบท้องถิ่นดิจิทัลของเทศบาลเมืองพิชัย อำเภอเมืองลำปาง จังหวัดลำปาง
ที่มา: วิภาดา จินากุล, 2567 (สังเคราะห์)

เอกสารอ้างอิง

- กฤษฎวรรณ โล้วชรินทร์. (2564). *การบริหารภาครัฐโฉมใหม่ ในยุคแห่งความพลิกผัน*. (พิมพ์ครั้งที่ 1). มหาวิทยาลัยขอนแก่น: คลังนานาวิทยา.

- นภัสสรพี เดชาขงกูร. (2563). ข้อเสนอแนะบางประการเกี่ยวกับการบริหารงานและการให้บริการภาครัฐผ่านระบบดิจิทัล ตามพระราชบัญญัติการบริหารงานและการให้บริการภาครัฐผ่านระบบดิจิทัล พ.ศ. 2562. *วารสารวิชาการ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร*, 12(1), 346-360.
- สำนักงานพัฒนารัฐบาลดิจิทัล. (2563). *แผนพัฒนารัฐบาลดิจิทัลของ ประเทศไทย พ.ศ. 2563-2565*. กรุงเทพฯ: สำนักงานพัฒนารัฐบาลดิจิทัล.
- สำนักงานพัฒนารัฐบาลดิจิทัล. (2566). *นโยบายและมาตรฐานแผนพัฒนารัฐบาลดิจิทัลของประชาชน พ.ศ. 2566-2570*. กรุงเทพฯ: สำนักงานพัฒนารัฐบาลดิจิทัล.
- ศวีระ โภคเนืองนอง. (2566). *การบริการสาธารณะแนวใหม่โดยยึดหลักประชาชนเป็นศูนย์กลาง กรณีศึกษา สำนักงานสวัสดิการและคุ้มครองแรงงานกรุงเทพมหานครพื้นที่ 3*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- องค์การบริการส่วนตำบลดอนช้าง. (2563). *โครงการสำรวจและประเมินผลความพึงพอใจของผู้รับบริการ อบท. ขอนแก่น: มหาวิทยาลัยขอนแก่น*.
- สำนักงานส่งเสริมเศรษฐกิจดิจิทัล. (2567). *คู่มือจัดทำแผนพัฒนาเมือง*. กรุงเทพฯ: สำนักงานพัฒนา รัฐบาลดิจิทัลภาวินทร์ ณ พัทลุง. (2567). *เทศบาลนครนครศรีธรรมราช เมืองอัจฉริยะที่มีคนเป็นศูนย์กลาง People-Centric Smart City*. นครศรีธรรมราช: เทศบาลนครนครศรีธรรมราช.
- Manyika, J., et al. (2013). *Disruptive technologies: Advances that will transform life, business, and the global economy*. McKinsey Global Institute.

การพัฒนาระบบแจ้งความประสงค์การเข้ารับพระราชทานปริญญาบัตร
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัย
The Development of Notification Request System for Graduation
Ceremony at Rajamangala University of Technology Srivijaya

กิตติยา กาฬสินธุ์¹ อุมารณณ์ กริโส^{1*} กรศิริรักษ์ สุวรรณรัตน์¹
Kittiya Kalasin¹ Umaporn Kreso^{1*} Kronsirak Suwannarut¹

¹สำนักส่งเสริมวิชาการและงานทะเบียน มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัย

Office of Academic Promotion and Registration Rajamangala University of Technology Srivijaya

*Corresponding author e-mail: kittaya.k@rmutsv.ac.th โทร. 074 317 100

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อวิเคราะห์ ออกแบบ และพัฒนาระบบแจ้งความประสงค์ การเข้ารับพระราชทานปริญญาบัตร มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัย 2) เพื่อประเมินความพึงพอใจของผู้ใช้งานที่มีต่อระบบ โดยพัฒนาระบบในรูปแบบ Web application ด้วยภาษา Angular Js ใช้กลุ่มตัวอย่างสำหรับการประเมินความพึงพอใจ จำนวน 400 คน สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัยพบว่า 1) ระบบแจ้งความประสงค์การเข้ารับพระราชทานปริญญาบัตรมีการทำงาน 2 ส่วน คือ ส่วนที่ 1 ดำเนินการสำหรับผู้ใช้ระบบ ส่วนที่ 2 เป็นการรายงานผลการแจ้งความประสงค์เข้ารับพระราชทานปริญญาบัตร เป็นระบบที่สามารถลดขั้นตอนและเพิ่มประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานเกี่ยวกับรายชื่อบัณฑิตที่เข้ารับพระราชทานปริญญาบัตรและอำนวยความสะดวกให้กับผู้สำเร็จการศึกษาที่ไม่ประสงค์เข้ารับพระราชทานปริญญาบัตร 2) ผลการประเมินความพึงพอใจการใช้งานระบบ พบว่า ความพึงพอใจของผู้ใช้งานระบบ ภาพรวมของระบบอยู่ในระดับมาก (\bar{X} = 3.90, S.D. = 0.78)

คำสำคัญ: เว็บแอปพลิเคชัน; ผู้สำเร็จการศึกษา; แจ้งความประสงค์

ABSTRACT

This research aims to 1) analyze, design, and develop a system for informing the intention to receive a degree at Rajamangala University of Technology Srivijaya 2) to evaluate the satisfaction of users towards the system by developing the system in the form of a web application using the Angular Js language. The sample group for satisfaction evaluation was 400 people. The statistics used for data analysis were mean and standard deviation.

According to the research, 1) the graduation ceremony notification request system has two purposes: first, it serves the system user, and second, it serves as a reporting mechanism for certification requests. A method that supports graduates who do not want to acquire a certificate while streamlining the process and optimizing the operational efficiency of the graduate lists that receive the certificates. 2) The evaluation results of system satisfaction indicated that users were satisfied with the system. A very high level is reached by the system as a whole ($\bar{X} \geq 3.90$, S.D. = 0.78).

Keywords: Web Application; Graduate; Wish Statement

บทนำ

การจัดการศึกษาในสถาบันอุดมศึกษามีเป้าหมายเพื่อผลิตบัณฑิตให้เป็นไปตามคุณลักษณะอันพึงประสงค์หรือตามอัตลักษณ์ที่สถาบันอุดมศึกษากำหนด ภายใต้เกณฑ์มาตรฐานการจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษา กระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม โดยกระบวนการผลิตบัณฑิตของสถาบันอุดมศึกษาจะเริ่มจากการรับสมัครผู้เรียนตามเกณฑ์ คุณสมบัติ และวิธีการที่สถาบันอุดมศึกษากำหนด จัดการเรียนการสอนและกิจกรรมให้ผู้เรียนมีความรู้ในวิชาการและวิชาชีพ มีคุณลักษณะตามที่หลักสูตรกำหนด ผู้เรียนต้องผ่านการวัดและประเมินผลตามเกณฑ์ของหลักสูตรอย่างครบถ้วนจึงจะมีคุณสมบัติเป็นผู้สำเร็จการศึกษาได้รับอนุมัติปริญญาจากสภาสถาบันอุดมศึกษา โดยมีกิจกรรมสำคัญสำหรับผู้สำเร็จการศึกษาในทุกปีการศึกษา คือพิธีมอบปริญญาบัตรแก่บัณฑิตที่จะจัดขึ้นตามรูปแบบการดำเนินงานของแต่ละสถาบันอุดมศึกษา

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัยเป็นสถาบันอุดมศึกษาที่จัดให้มีพิธีพระราชทานปริญญาบัตรแก่บัณฑิตมาอย่างต่อเนื่อง โดยสำนักส่งเสริมวิชาการและงานทะเบียนเป็นหน่วยงานกลางของมหาวิทยาลัยที่มีหน้าที่ดำเนินการในการจัดเรียงปริญญาบัตร การรายงานตัวบัณฑิต และตรวจสอบการยืนยันตัวตนบัณฑิตก่อนเข้ารับพระราชทานปริญญาบัตร ในแต่ละปีการศึกษามีบัณฑิตที่ไม่เข้ารับพระราชทานปริญญาบัตรและแจ้งเลื่อนการเข้ารับในปีถัดไป และจะทราบจำนวนผู้ที่ไม่เข้ารับในวันการรายงานตัวเพื่อฝึกซ้อมรับปริญญาบัตร ทำให้เจ้าหน้าที่ที่ปฏิบัติงานต้องตัดรายชื่อบัณฑิตไม่รายงานตัวฝึกซ้อมซึ่งเป็นผู้ที่ไม่ประสงค์เข้ารับพระราชทานปริญญาบัตร ส่งผลให้เกิดความผิดพลาดในการตัดรายชื่อ และมีความยุ่งยาก เกิดความล่าช้าในการเปลี่ยนแปลงรายชื่อบัณฑิตประจำแฉวรวมทั้งบัณฑิตที่ไม่ได้เข้ารับพระราชทานปริญญาบัตรต้องไปรับปริญญาบัตรด้วยตนเอง ณ สำนักส่งเสริมวิชาการและงานทะเบียน เนื่องจากไม่มีช่องทางการให้แจ้งการจัดส่งปริญญาบัตรกรณีที่ไม่สามารถเข้ารับพระราชทานปริญญาบัตรได้

จากที่กล่าวมาคณะผู้วิจัยจึงพัฒนาระบบแจ้งความประสงค์การเข้ารับพระราชทานปริญญาบัตร ในรูปแบบ Web application ด้วยภาษา Angular Js เพื่อให้ได้ข้อมูลการเข้ารับปริญญาบัตรของบัณฑิตที่ถูกต้องและรวดเร็ว ช่วยลดขั้นตอนการปฏิบัติงานในการตัดรายชื่อบัณฑิตที่ไม่ประสงค์เข้ารับพระราชทานปริญญาบัตร ป้องกันความผิดพลาดของรายชื่อบัณฑิตประจำแฉว และสามารถอำนวยความสะดวกให้กับบัณฑิตที่ไม่ประสงค์เข้ารับพระราชทานปริญญาบัตรโดยสามารถเลือกวิธีการรับปริญญาบัตรด้วยตนเอง ณ สำนักส่งเสริมวิชาการและงานทะเบียนหรือจัดส่งตามความประสงค์ของบัณฑิต รวมทั้งระบบสามารถรายงานข้อมูลการแจ้งความประสงค์การเข้ารับพระราชทานปริญญาบัตรให้กับคณะ/วิทยาลัยในการเตรียมความพร้อมในการฝึกซ้อมให้กับบัณฑิต และเป็นข้อมูลสำหรับการวางแผนการดำเนินงานให้กับผู้ปฏิบัติงานฝ่ายต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการดำเนินงานพิธีพระราชทานปริญญาบัตรของมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัย

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อพัฒนาระบบแจ้งความประสงค์การเข้ารับพระราชทานปริญญาบัตร
2. เพื่อประเมินความพึงพอใจของผู้ใช้งานระบบแจ้งความประสงค์การเข้ารับพระราชทานปริญญาบัตร

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. Web Application

Web Application คือ โปรแกรมประยุกต์ ที่จะเข้าถึงด้วยโปรแกรม Internet browser เหมาะสำหรับงานที่ต้องการ ข้อมูลแบบ Real time จะพบข้อดีของเว็บแอปพลิเคชัน คือ ข้อมูลต่าง

ๆ ที่อยู่ในระบบที่มีการไหลเวียนในแบบ Online จึงสามารถโต้ตอบกับผู้ใช้บริการแบบ Real time ทำให้เกิดความประทับใจ รวมทั้งสามารถใช้งานได้ง่ายโดยไม่จำเป็นต้องติดตั้ง Client program จะทำให้ไม่ต้อง Upgrade Client program เพื่อเป็นการลดทรัพยากรในการประมวลผลของอุปกรณ์ (<https://th.wikipedia.org>, 2567)

2. Angular Js

Angular JS เป็นไลบรารี (library) และพื้นฐานของการพัฒนาแอปพลิเคชันเว็บที่ใช้ JavaScript ในการสร้างและจัดการ User Interface (UI) โดยเน้นความสะดวกและการจัดการโค้ดที่เป็นระเบียบ มีความสามารถในการเชื่อมต่อข้อมูลระหว่าง UI และโมเดล (Model) อย่างสองทาง ทำให้ข้อมูลและ UI อัปเดตในเวลาเดียวกันเมื่อมีการเปลี่ยนแปลง มีการสนับสนุน Dependency Injection ที่ช่วยให้การจัดการความสัมพันธ์ระหว่างคอมโพเนนต์และโมเดลเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและแยกส่วน และใช้ Modules ในการแบ่งแอปพลิเคชันเป็นส่วนย่อย และ Controllers ในการจัดการโมเดล และติดต่อกับ UI สามารถใช้งานได้บนหลายแพลตฟอร์ม เช่น เว็บเบราว์เซอร์ แอปพลิเคชันมือถือ และแอปพลิเคชันเดสก์ท็อป (<https://angularjs.org>, 2565)

3. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

3.1 การพัฒนาเว็บไซต์โปรแกรมสืบค้นทางกฎหมายโดยการประยุกต์ใช้ไมโครพรอนต์เอนต์ เนื่องจากโปรแกรมสืบค้นปกติทั่วไปจัดเป็นโครงการซอฟต์แวร์ขนาดใหญ่ การพัฒนาเป็นซิงเกิลเพจแอปพลิเคชันจึงมีแนวโน้มที่จะไม่สามารถรองรับงานที่มีปริมาณมากขึ้น ได้ถูกพัฒนาขึ้นด้วยแองกูลาร์โดยเพิ่มเข้าไปในระบบปัจจุบันที่เป็นซิงเกิลเพจแอปพลิเคชัน ผลลัพธ์ค่าการวัดรายงานค่าตัววัดทั้งสามตัวที่ลดลงเมื่อพัฒนาด้วยไมโครพรอนต์เอนต์ (ณัฐพร นพปฏิภูล, 2563)

3.2 การพัฒนาโปรแกรมตรวจนับครุภัณฑ์ในรูปแบบโมบายแอปพลิเคชัน ของระบบบริหารจัดการครุภัณฑ์สำนักบริการเทคโนโลยีสารสนเทศ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ได้ศึกษาปัญหาและหาแนวทางเพื่อปรับปรุงโปรแกรมโดยการนำเทคโนโลยี WebRTC มาประยุกต์ใช้งาน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาโปรแกรมให้สามารถใช้งานง่าย ช่วยลดค่าใช้จ่ายในการใช้ทรัพยากรสำนักงาน ลดเวลาในการตรวจนับครุภัณฑ์ ลดภาระการทำงานของเจ้าหน้าที่งานพัสดุและกรรมการตรวจนับครุภัณฑ์ การพัฒนาโปรแกรมอาศัยหลักการทำงานของเว็บแอปพลิเคชัน ซึ่งพัฒนาด้วยภาษา Angular JS JavaScript CSS และ HTML5 พบว่าความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก (เยาวภา จรัสสันติจิต, 2563)

3.3 การพัฒนาเว็บแอปพลิเคชัน เพื่อสนับสนุนการให้บริการศูนย์สหกิจศึกษาและพัฒนาอาชีพ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา พัฒนาโดยใช้ Visual Studio Code, XAMPP, React, NodeJS และMySQL พัฒนาตามวงจรการพัฒนาแบบ SDLC และความพึงพอใจของผู้ใช้ระบบอยู่ในเกณฑ์ระดับมากที่สุด (อดิเทพ สภาพัทตร์ และคณะ, 2566)

3.4 การพัฒนาเว็บแอปพลิเคชันเพื่อจำแนกกล้วยต่างด้วยเทคนิคการเรียนรู้ของเครื่องเพื่อหาแบบจำลองการเรียนรู้ของเครื่องมาประยุกต์ใช้กับการจำแนกสายพันธุ์กล้วยต่าง ผลการวิจัยพบว่าประสิทธิภาพด้านความถูกต้องของแบบจำลองการเรียนรู้ วัดด้วยวิธี F1 score ได้รับค่าความถูกต้องสูงสุดที่ 83.00 (ชนภัทร มัชฌิม, สุทธิพงษ์ ดวงสุภา และ รัตนาวิติ พานทอง, 2565)

3.5 การพัฒนาระบบสารสนเทศเพื่อการบริหารจัดการงานวิจัย มหาวิทยาลัยเจ้าพระยา ในรูปแบบเว็บแอปพลิเคชัน โดยศึกษาประสิทธิภาพของระบบและประเมินความพึงพอใจจากผู้ใช้ระบบ พบว่าประสิทธิภาพโดยรวมอยู่ในระดับมากและความพึงพอใจต่อการใช้งานระบบสารสนเทศอยู่ในระดับมากที่สุด (สุสุรพงษ์ วิริยะ, อุทัยวรรณ แก้วตะคุ, และ กิติพิเชษฐ์ ฐูปูชา, 2567)

จากงานวิจัยที่กล่าวมาข้างต้น คณะผู้วิจัยได้ศึกษาเทคนิคและแนวทางการพัฒนาระบบในรูปแบบเว็บแอปพลิเคชัน ด้วย Angular JS เพื่อใช้ในการพัฒนาระบบแจ้งความประสงค์การเข้ารับพระราชทานปริญญาบัตรตั้งแต่ปี 2566 และพัฒนาอย่างต่อเนื่องจนถึงปัจจุบัน

ระเบียบวิธีวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากร คือ ผู้สำเร็จการศึกษาประจำปีการศึกษา 2565 จำนวน 4,413 คน

1.2 กลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้สำเร็จประจำปีการศึกษา 2565 ผ่านการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 400 คน และเก็บข้อมูลจากการสุ่มอย่างง่าย

2. ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย

กระบวนการพัฒนาระบบแจ้งความประสงค์การเข้ารับพระราชทานปริญญาบัตร คณะผู้วิจัยได้พัฒนาตามกระบวนการพัฒนาซอฟต์แวร์ แบบ SDLC (Software Development Life Cycle) มีลำดับขั้นตอนการพัฒนา ดังนี้

2.1 ศึกษาความเป็นไปได้และกำหนดปัญหาของระบบ โดยคณะผู้วิจัยดำเนินการศึกษารายละเอียดขั้นตอนการแจ้งความประสงค์การเข้ารับปริญญาบัตรของผู้สำเร็จการศึกษา ดังแสดงในภาพที่ 1

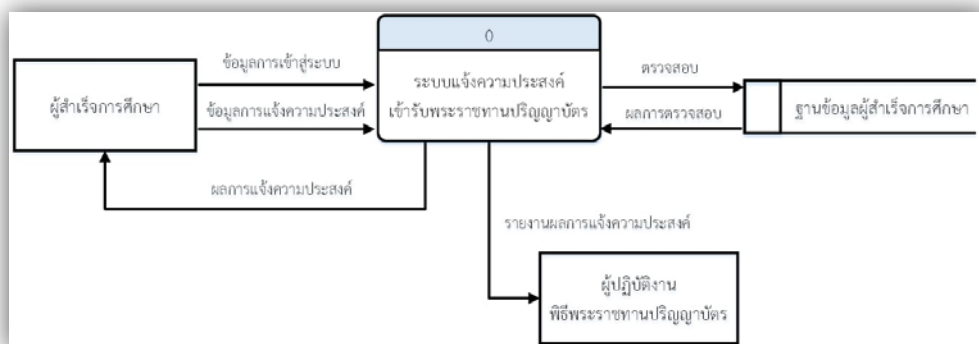
2.1.1 การให้ผู้สำเร็จการศึกษารับทราบกำหนดการฝึกซ้อมและวันรับจริง เพื่อประกอบการตัดสินใจในการแจ้งความประสงค์

2.1.2 เลือกรายการแจ้งความประสงค์ระหว่างการเข้ารับ หรือไม่ประสงค์เข้ารับ

2.1.3 กรณีผู้สำเร็จการศึกษาไม่ประสงค์เข้ารับ สามารถเพิ่มทางเลือกคือการขอเลื่อนรับในปีถัดไป กรณีไม่ขอเลื่อนรับในปีถัดไป สามารถระบุช่องทางกรับปริญญาบัตร ได้แก่ รับด้วยตนเอง ณ สำนักส่งเสริมวิชาการและงานทะเบียน หรือให้จัดส่งตามที่อยู่ที่ผู้สำเร็จการศึกษา กำหนด

2.1.4 การรายงานผลข้อมูลการแจ้งความประสงค์การเข้ารับพระราชทานปริญญาบัตร

2.2 วิเคราะห์ข้อมูลและความต้องการที่ได้ในขั้นตอนที่ 1 นำมาวิเคราะห์และออกแบบระบบด้วยแผนภาพบริบทของระบบแจ้งความประสงค์การเข้ารับพระราชทานปริญญาบัตร (Context Diagram) ดังแสดงในภาพที่ 1

ภาพที่ 1 แผนภาพบริบทของระบบแจ้งความประสงค์การเข้ารับพระราชทานปริญญาบัตร (Context Diagram)

2.3 ออกแบบระบบแจ้งความประสงค์การเข้ารับพระราชทานปริญญาบัตร คณะผู้วิจัยได้ออกแบบหน้าจอต่าง ๆ ของระบบ (User interface) ให้ผู้ใช้ระบบเข้าใจและใช้งานง่าย โดยส่วนการใช้งานระบบของผู้สำเร็จการศึกษาสำหรับการแจ้งความประสงค์ แสดงหน้า Login เข้าสู่ระบบ แสดงหน้าเพื่ออ่านกำหนดการฝึกซ้อมและวันรับจริง แสดงหน้าการเลือกแจ้งความประสงค์ตามเงื่อนไขที่ได้กำหนดไว้ในขั้นตอนที่ 2 และส่วนการแสดงผลข้อมูลรายงานผลการแจ้งความประสงค์

2.4 การพัฒนาระบบแจ้งความประสงค์การเข้ารับพระราชทานปริญญาบัตร คณะผู้วิจัยดำเนินการพัฒนาระบบในรูปแบบ Web application ด้วยภาษา Angular JS ที่ได้ออกแบบระบบไว้ตามขั้นตอนที่ 3

2.5 ทดสอบและปรับปรุงใช้งานระบบ โดยคณะผู้วิจัยได้ทดสอบระบบตามฟังก์ชันการใช้งาน เพื่อตรวจสอบการใช้งบระบบว่ามีข้อบกพร่องและมีปัญหาในการใช้งานระบบหรือไม่ จากการทดสอบระบบพบว่าการ login เข้าสู่ระบบด้วยรหัสประจำตัวนักศึกษาเพียงอย่างเดียว สามารถเข้าถึงข้อมูลได้ง่ายอาจเกิดกรณีที่ผู้เข้าใช้งานระบบไม่ใช่เจ้าของข้อมูลที่แท้จริง จึงแก้ไขให้มีการใช้รหัสผ่านด้วยรหัสประจำตัวประชาชน

2.6 ติดตั้งระบบและประเมินผลการใช้ระบบ เพื่อประเมินความพึงพอใจต่อการใช้งานระบบ ดำเนินการประเมินความแบบสำรวจแบบประเมินออนไลน์ ศึกษาความพึงพอใจในการใช้งานระบบกับกลุ่มเป้าหมาย 4 ด้าน คือ ด้านกระบวนการ/ขั้นตอนการใช้งานระบบ ด้านประสิทธิภาพของระบบ ด้านความสะดวกสวยงาม ด้านคุณภาพของระบบ และส่วนข้อเสนอแนะของผู้ใช้งานระบบ

2. สถิติที่ใช้ในการวิจัย การประเมินความพึงพอใจของผู้ใช้งานระบบแจ้งความประสงค์การเข้ารับพระราชทานปริญญาบัตรจากแบบสอบถาม สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน มีระดับความเห็น 5 ระดับ ดังนี้

ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.50 – 5.00 หมายความว่า ระดับมากที่สุด

ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.50 – 4.49 หมายความว่า ระดับมาก

ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.50 – 3.49 หมายความว่า ระดับปานกลาง

ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 1.50 – 2.49 หมายความว่า ระดับน้อย

ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 1.00 – 1.49 หมายความว่า ระดับน้อยที่สุด

ผลการวิจัย

1. ผลการพัฒนาระบบแจ้งความประสงค์การเข้ารับพระราชทานปริญญาบัตร

คณะผู้วิจัยได้ดำเนินการพัฒนาระบบแจ้งความประสงค์การเข้ารับพระราชทานปริญญาบัตรในรูปแบบ Web application ด้วยภาษา Angular JS โดยนำข้อมูลความต้องการและทำการวิเคราะห์ออกแบบระบบ ทำให้ได้ขั้นตอนการทำงานของระบบ ดังนี้

1.1 ผู้สำเร็จการศึกษาดำเนินการแจ้งความประสงค์โดย login เข้าสู่ระบบ ผ่านเว็บไซต์

<https://binding.rmutsv.ac.th/login>

The screenshot shows a login form titled 'เข้าสู่ระบบ' (Login). It contains two input fields: 'Username' with a red circle containing the number '1' and the text 'รหัสนักศึกษา 12 หลัก (Student ID)' below it; and 'Password' with a red circle containing the number '2' and the text 'เลขบัตรประชาชน 13 หลัก (Citizen ID)' below it. At the bottom of the form is a blue 'Login' button.

ภาพที่ 2 ขั้นตอนการเข้าสู่ระบบ

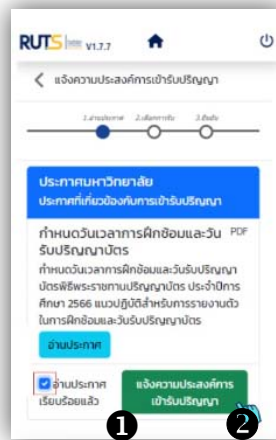

1.2 เมื่อผู้สำเร็จการศึกษา login เข้าสู่ระบบ จะปรากฏ icon แจ้งความประสงค์เข้ารับพระราชทานปริญญาบัตร

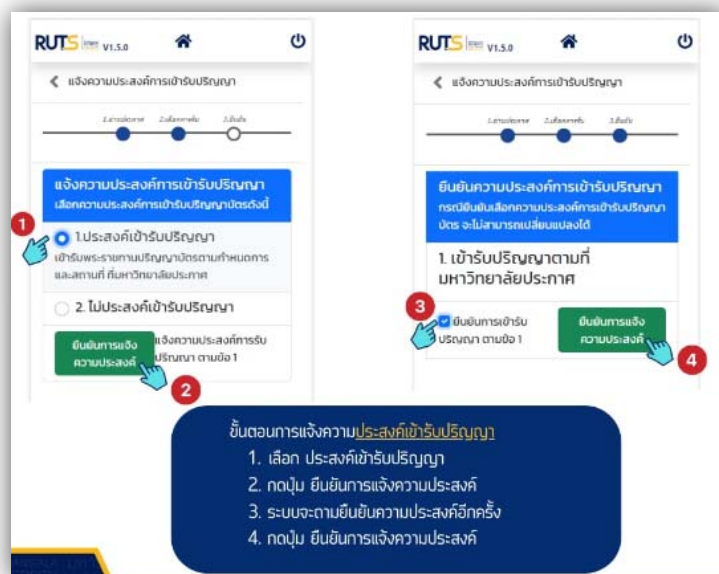
ภาพที่ 3 icon แจ้งความประสงค์การเข้ารับปริญญา

1.3 เมื่อคลิก icon ตามข้อ 1.2 ระบบจะแสดงกำหนดการฝึกซ้อมและวันรับจริง โดยผู้ใช้ระบบต้องคลิกยอมรับการอ่านข้อมูล และคลิกปุ่ม “แจ้งความประสงค์การเข้ารับปริญญา”

ภาพที่ 4 ขั้นตอนการแสดงผลข้อมูลกำหนดการฝึกซ้อมและวันรับจริงและการแจ้งความประสงค์

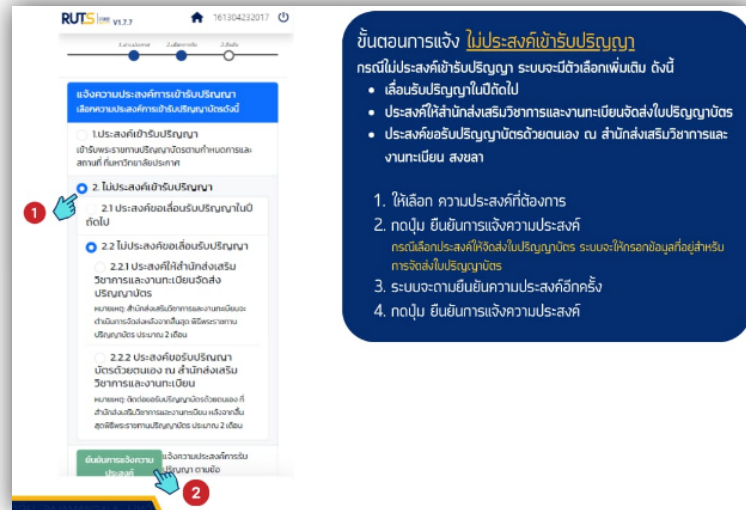
1.4 เมื่อคลิกปุ่ม “แจ้งความประสงค์การเข้ารับปริญญา” กรณีต้องการเข้ารับพระราชทานปริญญาบัตร ให้เลือก “ประสงค์เข้ารับปริญญา”

ภาพที่ 5 ขั้นตอนการแจ้งความประสงค์กรณีต้องการเข้ารับ

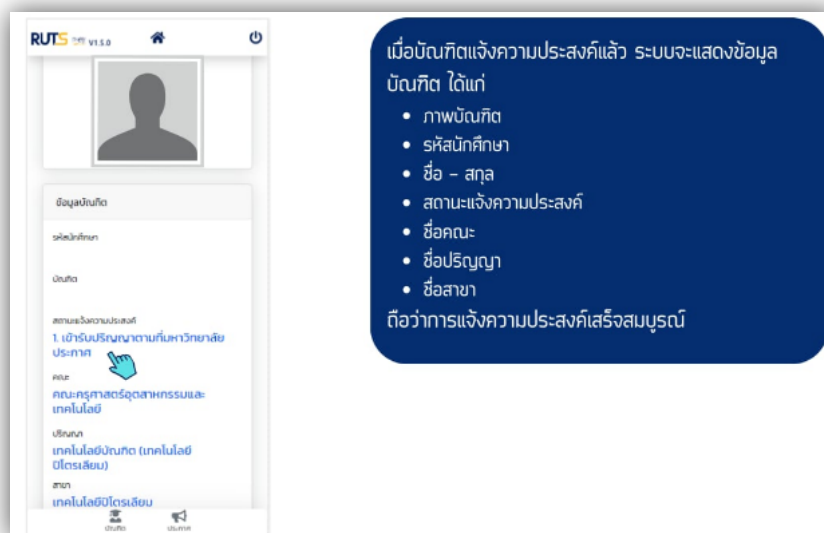

1.5 กรณีไม่ต้องการเข้ารับพระราชทานปริญญาบัตร ให้เลือก “ไม่ประสงค์เข้ารับปริญญา”

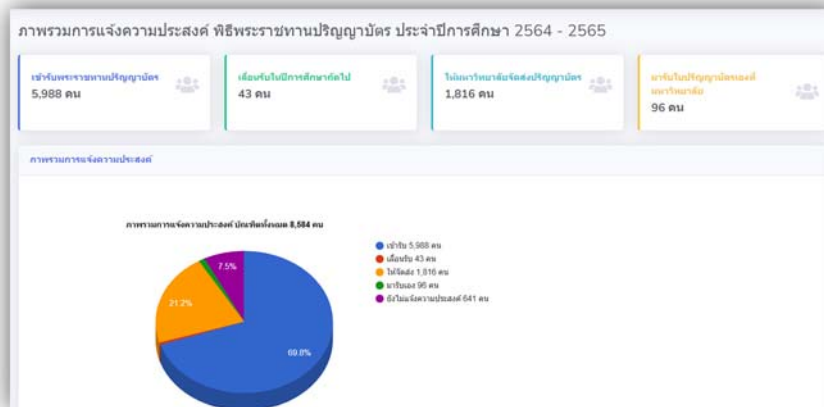
ภาพที่ 6 ขั้นตอนแจ้งความประสงค์ กรณีไม่ประสงค์เข้ารับและไม่ต้องการเลื่อนรับ

1.6 เมื่อผู้ใช้ระบบดำเนินการแจ้งความประสงค์และยืนยันข้อมูลเรียบร้อยแล้ว ระบบจะแสดงผลการยืนยันข้อมูลให้ทราบอีกครั้ง

ภาพที่ 7 หน้าจอผลการยืนยันข้อมูล

1.7 เมื่อผู้สำเร็จการศึกษาดำเนินการแจ้งความประสงค์ผ่านระบบ ระบบจะรายงานผลการแจ้งความประสงค์การเข้ารับพระราชทานปริญญาบัตร

ภาพที่ 8 รายงานผลการแจ้งความประสงค์การเข้ารับพระราชทานปริญญาบัตร

2. ผลการประเมินความพึงพอใจจากผู้ใช้ระบบแจ้งความประสงค์การเข้ารับพระราชทานปริญญาบัตร

คณะผู้วิจัยดำเนินการประเมินผลความพึงพอใจการใช้งานระบบแจ้งความประสงค์การเข้ารับพระราชทานปริญญาบัตรจากกลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้สำเร็จประจำปีการศึกษา 2565 ผ่านการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 400 คน และเก็บข้อมูลจากการสุ่มอย่างง่าย โดยสรุปผลการประเมินความพึงพอใจดังแสดงในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ความพึงพอใจการใช้ระบบแจ้งความประสงค์การเข้ารับพระราชทานปริญญาบัตร

ความพึงพอใจการใช้ระบบ	\bar{X}	S.D.	ระดับความพึงพอใจ
<u>ด้านกระบวนการ/ขั้นตอนการใช้งานระบบ</u>			
1. รูปแบบการใช้งานระบบสามารถใช้งานได้ง่าย	3.81	0.71	มาก
2. กระบวนการทำงานของระบบ	3.64	0.76	มาก
3. ระบบสามารถทำงานตามความต้องการของผู้ใช้	4.05	0.86	มาก
4. ระบบมีการแจ้งเตือนการทำงาน เมื่อยังดำเนินการไม่ครบตามขั้นตอน	4.10	0.78	มาก
เฉลี่ย	3.90	0.78	มาก
<u>ด้านประสิทธิภาพของระบบ</u>			
1. ความถูกต้อง แม่นยำของระบบ	3.74	0.71	มาก
2. การออกแบบให้ใช้งานง่าย เมนูไม่ซับซ้อน	3.71	0.75	มาก
3. ระบบมีการประมวลผลที่รวดเร็ว	3.60	0.67	มาก
เฉลี่ย	3.68	0.71	มาก
<u>ด้านความสะดวก สบายงาม</u>			
1. ความสะดวกในการใช้งานระบบ	3.80	0.81	มาก
2. ความชัดเจนของคำอธิบาย ส่วนประกอบต่าง ๆ บนหน้าจอของระบบ	3.85	0.85	มาก
3. ข้อความบนระบบชัดเจนอ่านง่าย	3.71	0.85	มาก
เฉลี่ย	3.79	0.84	มาก
<u>ด้านคุณภาพของระบบ</u>			
1. ความพึงพอใจในการใช้งาน	3.57	0.74	มาก
2. ไม่เปลืองพื้นที่ในการใช้งานบนมือถือ	3.76	0.75	มาก
3. การเข้าถึงระบบที่มีความปลอดภัย	3.74	0.71	มาก
เฉลี่ย	3.69	0.73	มาก

จากตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์พบว่า ภาพรวมความพึงพอใจของระบบอยู่ในระบบมากถึง 4 ด้านดังนี้ 1) ด้านกระบวนการ/ขั้นตอนการใช้งานระบบ ภาพรวมความพึงพอใจของระบบอยู่ในระดับมาก ประเด็นคำถามที่มีระดับอยู่ในระดับมากที่สุดคือ ระบบมีการแจ้งเตือนการทำงาน เมื่อยังดำเนินการไม่ครบตามขั้นตอน 2) ด้านประสิทธิภาพของระบบ ภาพรวมความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก ประเด็นคำถามที่มีระดับความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุดคือ ความถูกต้องและแม่นยำของระบบ 3) ด้านความสะดวก สวยงาม ภาพรวมความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก ประเด็นคำถามที่มีระดับความพึงพอใจมากที่สุดคือ ความชัดเจนของคำอธิบาย ส่วนประกอบต่าง ๆ บนหน้าจอของระบบ 4) ด้านคุณภาพของระบบ ภาพรวมความพึงพอใจของระบบอยู่ในระดับมาก ประเด็นคำถามที่มีความพึงพอใจมากที่สุดคือ ไม่เปลืองพื้นที่ในการใช้งานบนมือถือ

อภิปรายผล

1. ระบบแจ้งความประสงค์การเข้ารับพระราชทานปริญญาบัตร มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัย ประกอบด้วยองค์ประกอบ 2 ส่วน คือ ส่วนที่ 1 ดำเนินการสำหรับผู้ใช้ระบบ 4 ขั้นตอน คือ ขั้นตอนที่ 1 การ login เข้าสู่ระบบ ขั้นตอนที่ 2 แสดงข้อมูลกำหนดการฝึกซ้อมและวันรับจริง ขั้นตอนที่ 3 เลือกประเภทการแจ้งความประสงค์ ขั้นตอนที่ 4 ยืนยันข้อมูลการแจ้งความประสงค์ ส่วนที่ 2 เป็นการรายงานผลการแจ้งความประสงค์เข้ารับพระราชทานปริญญาบัตร ซึ่งผลจากการพัฒนาระบบทำให้ลดขั้นตอนในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงาน และลดความผิดพลาดในเปลี่ยนแปลงลำดับแถวของบัณฑิตได้เป็นอย่างดี รวมทั้งคณะ/วิทยาลัย สามารถตรวจสอบข้อมูลการแจ้งความประสงค์ของบัณฑิตผ่านระบบได้แบบ Real Time เพื่อนำข้อมูลไปใช้ประโยชน์ในการเตรียมความพร้อมสำหรับดำเนินการฝึกซ้อมให้กับบัณฑิต นอกจากนี้ยังมีบัณฑิตปีการศึกษา 2565 ที่ไม่ประสงค์เข้ารับพระราชทานปริญญาบัตร จำนวน 878 คน โดยผู้ที่ไม่สะดวกไปรับปริญญาบัตรด้วยตนเอง ณ สำนักส่งเสริมวิชาการและงานทะเบียน เลือกให้จัดส่งปริญญาบัตร จำนวน 831 คน คิดเป็นร้อยละ 94.64 ของจำนวนผู้ที่ไม่ประสงค์เข้ารับพระราชทานปริญญาบัตร

2. ผลการประเมินความพึงพอใจระบบ พบว่าผู้ใช้งานระบบมีความพึงพอใจต่อระบบแจ้งความประสงค์การเข้ารับพระราชทานปริญญาบัตร จากการประเมินทั้ง 4 ด้าน คือ ด้านกระบวนการ/ขั้นตอนการใช้งานระบบ ด้านประสิทธิภาพของระบบ ด้านความสะดวก สวยงาม และด้านคุณภาพของระบบ พบว่า ผู้ใช้มีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก ทั้ง 4 ด้าน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัย การพัฒนาระบบสารสนเทศเพื่อการสนับสนุนการบริหารจัดการงานวิจัย มหาวิทยาลัยเจ้าพระยา ในรูปแบบเว็บแอปพลิเคชัน (สุรพงษ์ วิริยะ, อุทัยวรรณ แก้วตะคุ, และ กิติพิเชษฐ์ ฐูปบุชา, 2567) ซึ่งเป็นการพัฒนาระบบในรูปแบบเว็บแอปพลิเคชันเช่นเดียวกัน โดยประสิทธิภาพของระบบสามารถลดขั้นตอนการปฏิบัติและลดความผิดพลาดของข้อมูลได้เป็นอย่างดี

ข้อเสนอแนะการวิจัย

1. ระบบแจ้งความประสงค์การเข้ารับพระราชทานปริญญาบัตร สามารถพัฒนาต่อยอดเกี่ยวกับการรายงานตัวเพื่อฝึกซ้อมรับปริญญาบัตรและรายงานตัวบัณฑิตในวันรับจริง เพื่อใช้เป็นข้อมูลในการยืนยันตัวตนบัณฑิตก่อนเข้าพื้นที่ห้องประชุมพิธีพระราชทานปริญญาบัตร

2. ควรเพิ่มการเก็บข้อมูลด้านเหตุผลและความจำเป็น สำหรับผู้ที่ไม่ประสงค์เข้ารับพระราชทานปริญญาบัตร เพื่อเป็นประโยชน์ในการวิเคราะห์ข้อมูลและปรับปรุงการดำเนินงานพิธีพระราชทานปริญญาบัตรให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อบัณฑิตของมหาวิทยาลัย

เอกสารอ้างอิง

- ณัฐพร นพปฏิภูล. (2563). การประยุกต์ใช้ไมโครฟรอนต์เอนด์กับการปรับโครงสร้างซิงเกิลเจ็ตแอปพลิเคชัน, คณะวิศวกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพมหานคร.
- ธนภัทร มัชวาท, สุทธิพงษ์ ดวงสุภา และ รัตนาวิดี พานทอง. (2565). การพัฒนาเว็บแอปพลิเคชันเพื่อจำแนกกล้วยต่างด้วยเทคนิคการเรียนรู้ของเครื่อง. *วารสารวิชาการการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ*, 8(2), 57-66.
- เยาวภา จรัสสันติจิต. (2563). การประยุกต์ใช้เทคโนโลยี WebRTC กับโปรแกรมตรวจนับครุภัณฑ์ของระบบบริหารจัดการครุภัณฑ์, สถาบันเพื่อพัฒนาการบริหารจัดการงานวิจัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, เชียงใหม่.
- สุรพงษ์ วิริยะ, อุทัยวรรณ แก้วตะคุ, และ กิติพิเชษฐ์ ฐูปบุชา. (2567). การพัฒนาระบบสารสนเทศเพื่อสนับสนุนการบริหารจัดการงานวิจัย มหาวิทยาลัยเจ้าพระยา. *วารสารวิชาการการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ*, 10(1), 22-35.
- อดิเทพ สุภาพักตร์ และคณะ. (2566). การพัฒนาเว็บแอปพลิเคชัน เพื่อสนับสนุนการให้บริการ ศูนย์สหกิจศึกษาและพัฒนาอาชีพ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา. *วารสารวิชาการการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ*, 9(2), 113-121.
- angularjs.org, Getting Started: เริ่มต้นกับ AngularJS Framework (ออนไลน์)
(อ้างเมื่อ 1 มิถุนายน 2567). จาก: <https://angularjs.org>.
- web application (ออนไลน์) (อ้างเมื่อ 1 มิถุนายน 2567). จาก: <https://th.wikipedia.org>.

แอปพลิเคชันให้ความรู้ด้านการดูแลตนเองเบื้องต้นสำหรับนักกีฬาฟุตบอลเยาวชน Basic self-care application for youth football player

ทศพร สังข์กังवाल^{1*} อัมรินทร์ รุ่งโรจน์โกญจนานนท์²
Thosaporn Sungkangwan¹ Amarin Rungrojkonchanart²

¹สาขาวิชามีเดียทางการแพทย์และวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี
Program in Medical and Science Media, Mongkut's University of Technology Thonburi

*Corresponding author e-mail: Thosaporn.sun@kmutt.ac.th โทร. 082-4199474

²สาขาวิชามีเดียทางการแพทย์และวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี
Program in Medical and Science Media, Mongkut's University of Technology Thonburi
e-mail: Amarin.run@kmutt.ac.th โทร. 087-4975553

บทคัดย่อ

กีฬาฟุตบอลเป็นกีฬาที่ได้รับความนิยมอย่างมากในประเทศไทย การบาดเจ็บของการเล่นกีฬาฟุตบอลนั้น ส่วนมากจะไม่ใช่อาการบาดเจ็บที่รุนแรงมากนัก แต่ถ้าการบาดเจ็บบ่อยก็จะทำให้เกิดผลกระทบ ต่อนักกีฬาด้วย ซึ่งผู้วิจัยตั้งสมมุติฐานว่าหากผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับนักกีฬามีองค์ความรู้การปฐมพยาบาลในการดูแลนักกีฬาตั้งแต่ยังเป็นเยาวชนจะช่วยเพิ่มโอกาสในการลดการบาดเจ็บของนักกีฬาได้ ซึ่งจะส่งผลดีทั้งกับตัวเองและสโมสร การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ศึกษาข้อมูลการปฏิบัติตัวการดูแลตนเองของนักกีฬาฟุตบอลเยาวชนในการนำมาสร้างสื่อวิดีโอสำหรับใช้บนแอปพลิเคชัน ออกแบบและพัฒนาแอปพลิเคชันให้ความรู้ด้านการดูแลตนเองเบื้องต้นสำหรับนักกีฬาฟุตบอลเยาวชนในชื่อแอปพลิเคชัน Safesoc และเพื่อประเมินความพึงพอใจของกลุ่มเป้าหมายต่อการใช้แอปพลิเคชันโดยการประเมินความพึงพอใจในภาพรวมจากกลุ่มเป้าหมายซึ่งเป็นผู้ปกครองของนักกีฬาฟุตบอลเยาวชนและผู้ฝึกสอนนักฟุตบอล จำนวน 31 ท่าน มีค่าเฉลี่ยรวมความพึงพอใจจากกลุ่มเป้าหมายอยู่ที่ 4.22คะแนน ซึ่งอยู่ระดับดี นอกจากนี้แอปพลิเคชัน Safesoc นั้นยังได้รับการประเมินผลผู้เชี่ยวชาญด้านกายภาพบำบัดในการดูแลนักกีฬา ผู้เชี่ยวชาญด้านการพัฒนาแอปพลิเคชันและผู้เชี่ยวชาญด้านฟุตบอลโดยมีค่าเฉลี่ยรวมจากผู้เชี่ยวชาญอยู่ 3.99 คะแนน อยู่ในเกณฑ์ดีเช่นกัน ดังนั้นแสดงให้เห็นถึงความเป็นไปได้ที่กลุ่มเป้าหมายจะสามารถประยุกต์ใช้แอปพลิเคชันSafesoc นี้ในงานดูแลนักกีฬาฟุตบอลเยาวชน

คำสำคัญ: การดูแลตนเองเบื้องต้น; แอปพลิเคชัน; การบาดเจ็บทางการกีฬา; นักกีฬาฟุตบอลเยาวชน

ABSTRACT

Football is a highly popular sport in Thailand. Injuries from playing football are generally not very severe, but frequent injuries can significantly impact athletes. The researcher hypothesizes that if individuals involved with the athletes possess knowledge of first aid to care for young athletes, it can increase the chances of reducing injuries, benefiting both the athletes and their clubs.

The objective of this research is to study self-care practices among young football players and use this information to create a video for an application. The app, named Safesoc, is designed to provide basic self-care knowledge for young football players. The research also aims to evaluate the target group's satisfaction with the app.

A satisfaction survey was conducted with the parents of young football players and football coaches, totaling 31 participants. The overall satisfaction score from the target group was 4.22, which is considered good. Additionally, the Safesoc application was evaluated by experts in physiotherapy, app development, and football. The average score from these experts was 3.99, also considered good. This indicates that the target group is likely to adopt the Safesoc application in caring for young football players.

Keywords: Basic self-care; Application; Sport injury; Youth football player

บทนำ

กีฬาฟุตบอลเป็นกีฬาที่แพร่หลายเป็นอย่างมากทั่วโลกตั้งแต่สมัยอดีตจนถึงปัจจุบัน และยังเป็นกีฬาที่ได้รับความนิยมอย่างมากในประเทศไทย การบาดเจ็บของการเล่นกีฬาฟุตบอลนั้นส่วนมากจะไม่ใช่อาการบาดเจ็บที่รุนแรงมากนัก แต่ถ้าการบาดเจ็บบ่อยก็จะทำให้เกิดผลกระทบต่อนักกีฬาด้วย การที่ไม่สามารถเล่นกีฬาได้หรือถ้าเล่นได้ก็ไม่สามารถเล่นได้อย่างเต็มที่ก็จะทำให้ไม่สามารถดึงประสิทธิภาพสูงสุดของตัวนักกีฬาออกมาได้และจะส่งผลเสียทั้งกับตัวเอง และทีมอีกด้วย

การบาดเจ็บในการเล่นฟุตบอลเกิดได้จากหลากหลายสาเหตุและสามารถเกิดขึ้นได้เสมอทั้งในขณะที่เล่นกีฬาและในขณะที่ซ้อม และการบาดเจ็บยังเกิดขึ้นได้แทบทุกส่วนของร่างกาย โดยอาการบาดเจ็บที่เกิดขึ้นจะมาจาก 2 สาเหตุ คือ การเกิดอาการบาดเจ็บขึ้นจากตนเอง Intrinsic และการบาดเจ็บที่เกิดขึ้นจากสาเหตุภายนอก Extrinsic เช่น เกิดจากการที่ร่างกายไม่มีความพร้อมก่อนที่จะเล่นกีฬาหรือมีการซ้อมน้อยเกินไปที่เรียกกันว่า ขาดความพร้อมของร่างกายและเกิดจากการที่ฝึกซ้อมมากเกินไป ทำให้เกิดความเครียดขึ้นทั้งในร่างกายและจิตใจ ในส่วนของจิตใจ นั้นความเครียดทำให้เกิดความผิดพลาด ในการกะจังหวะและการคาดการณ์ ส่วนสาเหตุภายนอกเช่น สภาพของสนามแข่งขัน สภาพภูมิอากาศ และคู่แข่ง สามารถทำให้เกิดการบาดเจ็บขึ้นได้ทั้งสิ้น ซึ่งอาการบาดเจ็บส่วนมากจะส่งผลกระทบต่อระบบการ เคลื่อนไหวต่าง ๆ ของร่างกาย เช่น แขน ขา เพราะเป็นส่วนที่ใช้งานมากในการเล่นกีฬา โดยจากการสำรวจ พบว่ากีฬาฟุตบอล เป็นหนึ่งในกีฬาที่มีความเสี่ยงที่นักกีฬาจะบาดเจ็บสูง พบว่าอาการบาดเจ็บของ นักฟุตบอลส่วนมาก จะเป็น หัวเข่า 47.2% ข้อเท้า 17.3% ต้นขา 8.9% หลัง 6.8% และ ขา เท้า นิ้วมือ ตามลำดับ (นรินทร์ อนันตกลีน, 2555) ถ้าหากนักกีฬาที่ได้รับบาดเจ็บ จากการเล่นกีฬา ได้รับการดูแล และรักษาอย่างถูกวิธีก็จะ ช่วยให้ ความรุนแรงของ การบาดเจ็บลดลงเพราะฉะนั้นการรักษา และการป้องกัน อันตรายจากการกีฬาจึงมีความสำคัญอย่างมากสำหรับผู้เล่นกีฬาโดยทั่วไป

ในปัจจุบันสังคมไทยมีแนวโน้มการใช้อินเทอร์เน็ตและโทรศัพท์มือถือมากขึ้นเมื่อพิจารณาแนวโน้มการใช้ อินเทอร์เน็ตในช่วงระหว่างปี2560-2564 (ไตรมาส4) พบว่า ในระยะ 5 ปีนี้ ประเทศไทย มีผู้ใช้อินเทอร์เน็ต เพิ่มขึ้น โดยผู้ใช้อินเทอร์เน็ตเพิ่มขึ้นจากร้อยละ 52.9ในปี 2560 เป็นร้อยละ 85.3 ในปี 2564 (ไตรมาส 4) (จาก 33.3 ล้านคน เป็น 54.6 ล้านคน) และเมื่อพิจารณาการใช้โทรศัพท์ มือถือระหว่าง ปี 2560 - 2564 (ไตรมาส 4) พบว่า ผู้ใช้โทรศัพท์มือถือ มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นจากร้อยละ 88.2 ในปี 2560 เป็นร้อยละ 94.8 ในปี 2563 และมีแนวโน้มลดลง เล็กน้อยเป็นร้อยละ 92.7 ในปี 2564 (ไตรมาส 2) ขณะที่ปี 2564 (ไตรมาส 4) เพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ94.7 (สำนักงานสถิติแห่งชาติ,2564) ดังนั้นการพัฒนาสื่อให้ความรู้ในปัจจุบันจึงจำเป็นอย่างยิ่งที่จะอยู่บนอินเทอร์เน็ต และสามารถเปิด ใช้งานได้ด้วยโทรศัพท์มือถือหรือสมาร์ตโฟน จากการค้นคว้าพบว่าปัจจุบันมีการใช้แอปพลิเคชันกันอย่างแพร่หลายไม่ว่าจะเป็นการใช้งานเพื่อการบริการและ การบริโภค เช่น การใช้

แอปพลิเคชันในการสั่งอาหารออนไลน์ การใช้เพื่อการนำทาง การใช้เพื่อการติดต่อสื่อสาร ถ่ายรูป หรือจะใช้เพื่อการเรียนการสอน (กระทรวงดิจิทัล, 2563)

สมาร์ตโฟนจะทำการใช้งานได้นั้นต้องอาศัยระบบปฏิบัติการ ซึ่งระบบปฏิบัติการคือระบบที่ทำให้ผู้ใช้งานสมาร์ตโฟนสามารถเข้าถึงแอปพลิเคชันต่าง ๆ บนระบบนั้นได้ ผู้พัฒนาระบบปฏิบัติการของสมาร์ตโฟนที่ได้รับความนิยม ได้แก่ ระบบปฏิบัติการแอนดรอยด์(Android) และระบบปฏิบัติการไอโอเอส(iOS)

จากข้อมูลดังกล่าวข้างต้นผู้วิจัยได้เล็งเห็นถึงความสำคัญของสุขภาพและการดูแลตนเองเบื้องต้นของนักกีฬาเนื่องจากการปะทะกันในการเล่นทำให้นักกีฬาต้องหยุดและออกจากการแข่งขัน นักกีฬาต้องเสียโอกาสในการแข่งขัน และต้องพักเพื่อให้ร่างกายกลับมาสู่สภาวะปกติ หลังจากทีบาดเจ็บ ทำให้การฝึกซ้อม ไม่ต่อเนื่อง โดยคณะผู้วิจัยจะประยุกต์นำแอปพลิเคชัน มาใช้ร่วมกับสื่อวิดีโอ ให้ความรู้ด้าน การดูแล ตนเองเบื้องต้นสำหรับนักกีฬาฟุตบอลเยาวชน

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาข้อมูลการปฏิบัติตัวการดูแลตนเองของนักกีฬาฟุตบอลเยาวชนเพื่อนำมาใช้ในการสร้างสื่อวิดีโอสำหรับใช้ในแอปพลิเคชัน
2. เพื่อออกแบบและพัฒนาแอปพลิเคชันให้ความรู้ด้านการดูแลตนเองเบื้องต้นสำหรับนักกีฬาฟุตบอลเยาวชน
3. เพื่อประเมินความพึงพอใจของกลุ่มเป้าหมายต่อการใช้แอปพลิเคชันให้ความรู้ด้านการดูแลตนเองเบื้องต้นสำหรับนักกีฬาฟุตบอลเยาวชน

ระเบียบวิธีวิจัย

1. ศึกษารวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้อง
ผู้วิจัยได้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูลที่เกี่ยวข้องจากแหล่งต่างๆ ทั้งข้อมูล เอกสาร ตำรา งานวิจัยที่สืบค้นจากอินเทอร์เน็ตเพื่อนำข้อมูลที่ได้มาประกอบในการออกแบบเกมการออกแบบและพัฒนาแอปพลิเคชันให้ความรู้ด้านการดูแลตนเองเบื้องต้นสำหรับนักกีฬาฟุตบอลเยาวชนให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ โดยทำการศึกษา รวบรวมข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูลดังหัวข้อต่อไปนี้

1.1 เนื้อหาในเรื่องของปัญหาการบาดเจ็บและการดูแลเบื้องต้นที่มักเกิดขึ้นบ่อยในนักกีฬาฟุตบอลเยาวชน

1.2 หลักการการออกแบบและพัฒนาสื่อแอปพลิเคชัน

1.3 การออกแบบสื่อวิดีโอสำหรับการให้ข้อมูลปัญหาการบาดเจ็บและการดูแลเบื้องต้นที่มักเกิดขึ้นบ่อยในนักกีฬาฟุตบอล

1.4 ปรึกษาขอข้อมูลที่เหมาะสมจากผู้เชี่ยวชาญ ด้านกายภาพบำบัดในการดูแลนักกีฬา ผู้เชี่ยวชาญด้านการพัฒนาแอปพลิเคชัน และผู้เชี่ยวชาญด้านฟุตบอลผู้บริหารและผู้ที่ก่อตั้ง Sevensoc Academy เพื่อให้ได้ผลลัพธ์ที่ตรงกับความต้องการของกลุ่มเป้าหมายมากที่สุด

2. วิเคราะห์ข้อมูลที่เกี่ยวข้อง

ผู้วิจัยได้ทำการนำข้อมูลจากการรวบรวมข้อมูลจากทั้ง 4 หัวข้อข้างต้นนำมาวิเคราะห์ข้อมูลในส่วนนี้ ซึ่งทำให้ได้ข้อสรุปในประเด็นด้านเนื้อหาและองค์ที่จะนำมาใช้ภายในแอปพลิเคชันซึ่งแบ่งออกเป็น 3 กลุ่มคือ

2.1 กลุ่มเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับปัญหาการบาดเจ็บนักกีฬาฟุตบอลเยาวชน ซึ่งประกอบไปด้วย 6 อาการคือ บาดเจ็บกล้ามเนื้อขา, ข้อเท้าพลิก, เอ็นไขว้หน้าฉีกขาด, หมอนรองเข่าบาดเจ็บ,

เอ็นหัวเข้าบาดเจ็บ และ กระตุกหัก นอกจากนี้สิ่งสำคัญที่ผู้เชี่ยวชาญแนะนำว่าต้องพูดถึงคือการปฐมพยาบาลเบื้องต้นของอาการบาดเจ็บทั้ง 6 อาการ ผ่านการปฐมพยาบาล 4 รูปแบบคือ ประคบร้อน การประคบเย็น อุปกรณ์ลดการอักเสบ การดูแลข้อเท้าพลิก (บ้านอุ่นใจ, 2563)

2.2 กลุ่มเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับการเตรียมความพร้อมของร่างกายก่อนเล่นกีฬา (Warm up) การเตรียมความพร้อมของร่างกายก่อนหยุดพัก (Cooldown)

2.2.1 กลุ่มเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับการเตรียมความพร้อมของร่างกายก่อนเล่นกีฬา (Warm up) นั้นจะประกอบไปด้วย 5 ท่าหลักได้แก่ Toy Solider, High knees , Leg Sweeps , Leg Swings และ Butt kicks ซึ่งท่าเหล่านี้จะเป็นท่ายืดกล้ามเนื้อเนื้อขา และสร้างความแข็งแรงของกล้ามเนื้อแกนกลางของร่างกาย (ชาลินี ธิระศุภะ, 2564)

2.2.2 กลุ่มเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับการเตรียมความพร้อมของร่างกายก่อนหยุดพัก (Cooldown) นั้นจะประกอบไปด้วย 5 ท่าหลักได้แก่ ITB stretch, Butterfly stretch , Hamstring stretch , Standing stretch และ Calf Stretch ซึ่งท่าเหล่านี้จะช่วยให้เอ็นข้อต่อและเส้นใยกล้ามเนื้อ ที่ได้รับการยืดเหยียดมีความยาวและมุมการเคลื่อนไหวที่ดีทำให้สามารถช่วยป้องกันการฉีกขาดของเส้นใยกล้ามเนื้อ และลดการบาดเจ็บที่อาจเกิดขึ้นได้

2.3 กลุ่มองค์ประกอบที่จำเป็นต้องใช้ในแอปพลิเคชัน จากการปรึกษาข้อมูลจากผู้เชี่ยวชาญ ผู้เชี่ยวชาญด้านการออกแบบแอปพลิเคชันและผู้เชี่ยวชาญด้านฟุตบอลได้ให้ความเห็นตรงกันว่าในส่วนขององค์ประกอบที่ใช้ในแอปพลิเคชันนั้นควรเป็นภาพนักกีฬาจริง ไม่ควรใช้ภาพกราฟิก ทั้งในส่วนของภาพรวมแอปพลิเคชันเนื่องจากแอปพลิเคชันเป็นแอปพลิเคชันที่เกี่ยวกับการให้ข้อมูลการปฐมพยาบาลการใช้ภาพจริงจะช่วยให้ผู้ใช้มีความมั่นใจในการใช้งานมากกว่าภาพกราฟิกและดูเป็นทางการมากกว่า นอกจากนี้ผู้เชี่ยวชาญด้านกายภาพบำบัดในการดูแลนักกีฬา ยังให้ความเห็นในทำนองเดียวกันว่าในส่วนของการปฐมพยาบาลเองไม่ควรใช้ภาพนิ่งหรือภาพกราฟิก ควรใช้การเล่าเป็นวิดีโอเนื่องจากทำให้ผู้ใช้งานแอปพลิเคชันเห็นภาพได้อย่างชัดเจนและสามารถปฏิบัติตามได้อย่างถูกต้องแม่นยำ

3. การออกแบบแอปพลิเคชัน

หลังจากผู้วิจัยได้วิเคราะห์ข้อมูลและได้ทราบเนื้อหาและองค์ประกอบศิลป์ที่จำเป็นต้องใช้ในการออกแบบแอปพลิเคชันแล้วในขั้นตอนการออกแบบแอปพลิเคชันให้ความรู้ด้านการดูแลตนเองเบื้องต้นสำหรับนักกีฬาฟุตบอลเยาวชนนี้ผู้วิจัย จะแบ่งออกเป็น 2 หมวดหมู่ ดังนี้

3.1 หมวดหมู่ที่ 1 การออกแบบแอปพลิเคชัน ซึ่งประกอบไปด้วยกระบวนการดังนี้

3.1.1 เก็บรวบรวมข้อมูลศึกษาวิธีการออกแบบและพัฒนาแอปพลิเคชัน

3.1.2 วางแผนผังงาน (Sitemap) และกระบวนการทำงานต่าง ๆ ของแอปพลิเคชัน

พลิเคชัน

3.1.3 ออกแบบโลโก้และไอคอนแอปพลิเคชันรวมถึงตั้งชื่อแอปพลิเคชัน โดยการตั้งชื่อผ่านกระบวนการระดมความคิด (Brainstorm) ได้ชื่อว่า Safesoc

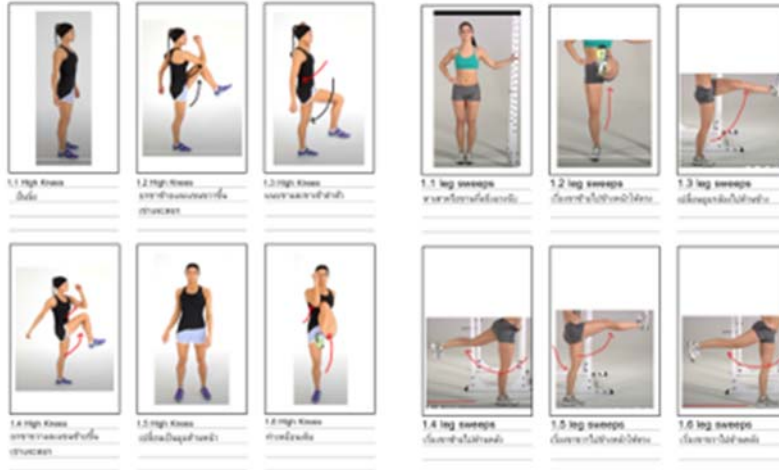
3.1.4 ออกแบบโครงร่างของแอปพลิเคชัน (Wireframe) บนเว็บไซต์ www.figma.com โดยกำหนดขนาดหน้าจอในการใช้งานแอปพลิเคชันและวางหน้าตาตามที่วางแผนไว้ โดยมีการจัดวางให้ง่ายต่อการใช้งานและเหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมายมากที่สุด

3.2 หมวดหมู่ที่ 2 การวางแผนถ่ายทำสื่อวิดีโอและชุดภาพองค์ประกอบภายในแอปพลิเคชัน ซึ่งจะประกอบด้วยกระบวนการดังนี้

3.2.1 กำหนดเนื้อหาทั้งภาพนิ่งและวิดีโอสำหรับใช้เป็นองค์ประกอบภายในแอปพลิเคชัน รวมถึงสถานที่ถ่ายทำ นักแสดง บทบรรยาย และอุปกรณ์ประกอบเช่น ฉาก หล้าเทียม ลูกฟุตบอล เป็นต้น

3.2.2 จัดทำสตอรี่บอร์ด (Storyboard) โดยมีการลำดับฉาก วาดภาพร่าง มุม กล้อง เสียง กำหนดเวลาในแต่ละฉากและใส่บทบรรยายเพื่อประกอบความเข้าใจกำหนดขนาดและ ตำแหน่งของภาพโดยเน้นมุมกล้องที่แสดงท่าทางของทั้งทำการเตรียมความพร้อมของร่างกายก่อนเล่น กีฬา (Warm up) การเตรียมความพร้อมของร่างกายก่อนหยุดพัก (Cooldown) และในส่วนของ การปฐมพยาบาลเบื้องต้นเมื่อนักกีฬาฟุตบอลเยาวชนบาดเจ็บดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 สตอรี่บอร์ดทำการเตรียมความพร้อมก่อนเล่นกีฬาและก่อนหยุดพัก
ที่มา : ทศพร สังข์กังวาล, 2566

3.2.3 จัดหานักกีฬาและประสานงานกับผู้เชี่ยวชาญด้านการกายภาพบำบัดนักกีฬา โดยในส่วนของนักกีฬานั้นจะเป็นนักกีฬาเยาวชนจริงจำนวน 1 คนเหตุผลที่ต้องใช้นักกีฬาจริงเพื่อให้ ได้ท่าทางที่คล่องแคล่วและสมจริงที่สุด โดยนักกีฬาจะเป็นแบบทั้งส่วนของภาพนิ่งและวิดีโอของการ ทำการเตรียมความพร้อมของร่างกายก่อนเล่นกีฬา (Warm up) การเตรียมความพร้อมของร่างกายก่อน หยุดพัก (Cooldown) และในส่วนของผู้เชี่ยวชาญด้านการกายภาพบำบัดนักกีฬานั้นจะเชี่ยวชาญในส่วน การถ่ายภาพและวิดีโอ การปฐมพยาบาลเบื้องต้นเมื่อนักกีฬาฟุตบอลเยาวชนบาดเจ็บ

3.2.4 กำหนดวันถ่าย นัดหมาย ทำและจัดเตรียมสถานที่และอุปกรณ์ถ่ายทำโดย ผู้วิจัยจะเลือกใช้ห้องสตูดิโอฉากสีขาวเนื่องจากง่ายต่อการควบคุมแสง ควบคุมสิ่งรบกวนและทำให้ ภาพถ่ายมีคุณภาพมากที่สุดเมื่อนำมาตกแต่งและตัดต่อภาพเพื่อนำมาใช้เป็นองค์ประกอบภายในแอป พลิกเคชั่น

3.2.5 ถ่ายทำวิดีโอแบ่งเป็น 2 วันโดยการถ่ายทำวันแรกจะเป็นถ่ายวิดีโอและ ภาพนิ่งการเตรียมความพร้อมท่าวอร์มอัพจำนวน 5 ท่า และท่าคูลดาวน์จำนวน 5 ท่า การถ่ายทำวันที่ 2 จะเป็นขั้นตอนการถ่ายวิดีโอและภาพนิ่งการปฐมพยาบาลเบื้องต้นร่วมกับผู้เชี่ยวชาญด้านการ กายภาพบำบัดนักกีฬา ได้แก่เรื่อง การประคบร้อน การประคบเย็น อุปกรณ์ลดการอักเสบ การดูแล ข้อเท้าพลิก และคำแนะนำเพิ่มเติม

3.2.6 หลังจากได้องค์ประกอบทั้งไฟล์วิดีโอและรูปภาพมาแล้ว ผู้วิจัยจึงนำไปตัดต่อ วิดีโอด้วยโปรแกรม Adobe Premiere Pro ได้ออกมาเป็นวิดีโอสั้น 15 วิดีโอ ประกอบด้วย ท่าการ เตรียมความพร้อมก่อนเล่นกีฬาจำนวน 5 ท่า ท่าการเตรียมความพร้อมก่อนหยุดพักจำนวน 5 ท่า และการกายภาพบำบัดนักกีฬาโดยผู้เชี่ยวชาญ 4 ท่าดังภาพที่ 2

ภาพที่ 2 ภาพตัวอย่างวิดีโออธิบายทำการเตรียมความพร้อมก่อนเล่นกีฬา ก่อนหยุดพักจำนวน และทำกายภาพบำบัด
ที่มา : ทศพร สังข์กังวาล, 2566

3.3 การพัฒนาแอปพลิเคชันให้ความรู้ด้านการดูแลตนเองเบื้องต้นสำหรับนักกีฬาฟุตบอลเยาวชน

หลังจากผู้วิจัยได้ขอประกอบด้านเนื้อหาคือวิดีโอ ทั้งหมด 14 วิดีโอและชุดภาพนิ่งของนักกีฬาแล้วผู้วิจัยจึงนำเริ่มการพัฒนาแอปพลิเคชันตามที่ได้ออกแบบโครงสร้างของแอปพลิเคชันไว้ตอนแรก โดยเขียนแอปพลิเคชันผ่านโปรแกรม Android Studio เนื่องจากโทรศัพท์มือถือถือระบบปฏิบัติการแอนดรอยด์นั้นมีราคาถูกสามารถเข้าถึงได้ง่าย และมีข้อจำกัดที่น้อยเหมาะจะเป็นระบบปฏิบัติการเบื้องต้นในการพัฒนาแอปพลิเคชัน

4. การประเมินผลของแอปพลิเคชันให้ความรู้ด้านการดูแลตนเองเบื้องต้นสำหรับนักกีฬาฟุตบอลเยาวชน Safesoc นั้นผู้วิจัยได้สร้างแบบสอบถามเพื่อประเมินคุณภาพและความพึงพอใจของแอปพลิเคชันทั้งหมดจำนวน 3 ชุด ได้แก่

4.1 แบบประเมินคุณภาพสื่อโดยผู้เชี่ยวชาญในด้านเนื้อหาและองค์ความรู้ภายในแอปพลิเคชัน (เพื่อประเมินวัตถุประสงค์ข้อที่ 2)

4.2 แบบประเมินคุณภาพด้านการออกแบบและประสิทธิภาพของแอปพลิเคชัน (เพื่อประเมินวัตถุประสงค์ข้อที่ 2)

4.3 แบบสอบถามความพึงพอใจในคุณภาพแอปพลิเคชันของกลุ่มเป้าหมาย (เพื่อประเมินวัตถุประสงค์ข้อที่ 3) โดยกลุ่มเป้าหมายของการประเมินความพึงพอใจ คือ ผู้ปกครองและผู้ฝึกสอนนักฟุตบอลเยาวชนโดยได้รับความร่วมมือจาก Sevensoc Academy จำนวน 31 คน ซึ่งเป็นโรงเรียนสอนกีฬาฟุตบอลและมีผู้ฝึกสอนนักฟุตบอลเยาวชนอยู่

โดยหลังจากนั้นผู้วิจัยจะนำคะแนนจากการประเมินของผู้เชี่ยวชาญและกลุ่มเป้าหมายมาหาค่าเฉลี่ยค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และนำมาเปรียบเทียบกับเกณฑ์การแปลความหมายตามค่าน้ำหนักเพื่อทำการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้ว่าอยู่ในระดับที่ตั้งวัตถุประสงค์ไว้หรือไม่ โดยมีการวัดระดับ 5 ระดับ คือ ดีมาก (5), ดี (4), ปานกลาง (3), พอใช้ (2), ควรปรับปรุง (1)

ผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาข้อมูลการปฏิบัติตัวการดูแลตนเองของนักกีฬาฟุตบอลเยาวชนเพื่อนำมาใช้ในสร้างสื่อวิดีโอสำหรับใช้ในแอปพลิเคชัน

จากการดำเนินการศึกษาข้อมูลการปฏิบัติตัวการดูแลตนเองของนักกีฬาฟุตบอลเยาวชนเพื่อนำมาใช้ในสร้างสื่อวิดีโอสำหรับใช้ในแอปพลิเคชัน จากการรวบรวมข้อมูลจากแหล่งข้อมูลอ้างอิง เอกสาร งานวิจัย และจากการสอบถามผู้เชี่ยวชาญในด้านของเนื้อหา นั้น โดยสรุปแล้ว เนื้อหาที่มีความสำคัญและเหมาะสมสำหรับจะนำมาใช้ในของสื่อวิดีโอสำหรับใช้ในแอปพลิเคชันนั้น ต้องเป็นทำปฐมพยาบาลเบื้องต้นที่ผู้ใช้แอปพลิเคชันดูวิดีโอแล้วสามารถทำตามและสามารถใช้ลดอาการบาดเจ็บลงได้จริง เช่น การประคบร้อน การประคบเย็น การใช้อุปกรณ์ลดการอักเสบ การดูแลข้อเท้าพลิก และสิ่งสำคัญที่จะช่วยลดอาการบาดเจ็บของนักกีฬาเยาวชนคือทำการเตรียมความพร้อมของร่างกายทั้งก่อนเล่นกีฬา (Warm up) และก่อนหยุดพัก(Cooldown)หลังเล่นกีฬาเสร็จ

2. ผลการออกแบบและพัฒนาแอปพลิเคชันให้ความรู้ด้านการดูแลตนเองเบื้องต้นสำหรับนักกีฬาฟุตบอลเยาวชน

2.1 ผู้วิจัยได้ออกแบบและพัฒนาแอปพลิเคชันให้รู้ด้านการดูแลตนเองเบื้องต้นสำหรับ นักกีฬาฟุตบอลเยาวชนโดยมีชื่อแอปพลิเคชันว่า Safesoc เป็นแอปพลิเคชันที่ใช้งานได้บนระบบปฏิบัติการAndroid นอกจากนี้การออกแบบภาพรวมและโทนสีของแอปพลิเคชันผู้วิจัยได้ใช้โทนสีแดงและดำ โดยเป็นโทนสีที่ให้ความรู้สึกกระปรี้กระเปร่าช่วยกระตุ้นร่างกาย นอกจากนี้สีตัวยังแสดงถึงความสบายทางด้านร่างกายตามทฤษฎีสีกับความรู้สึกของ คานดินสกี โดยภาพรวมของแอปพลิเคชันนั้นจะมีฟังก์ชันหลักทั้งหมด 3 ข้อ ตามผลการศึกษา

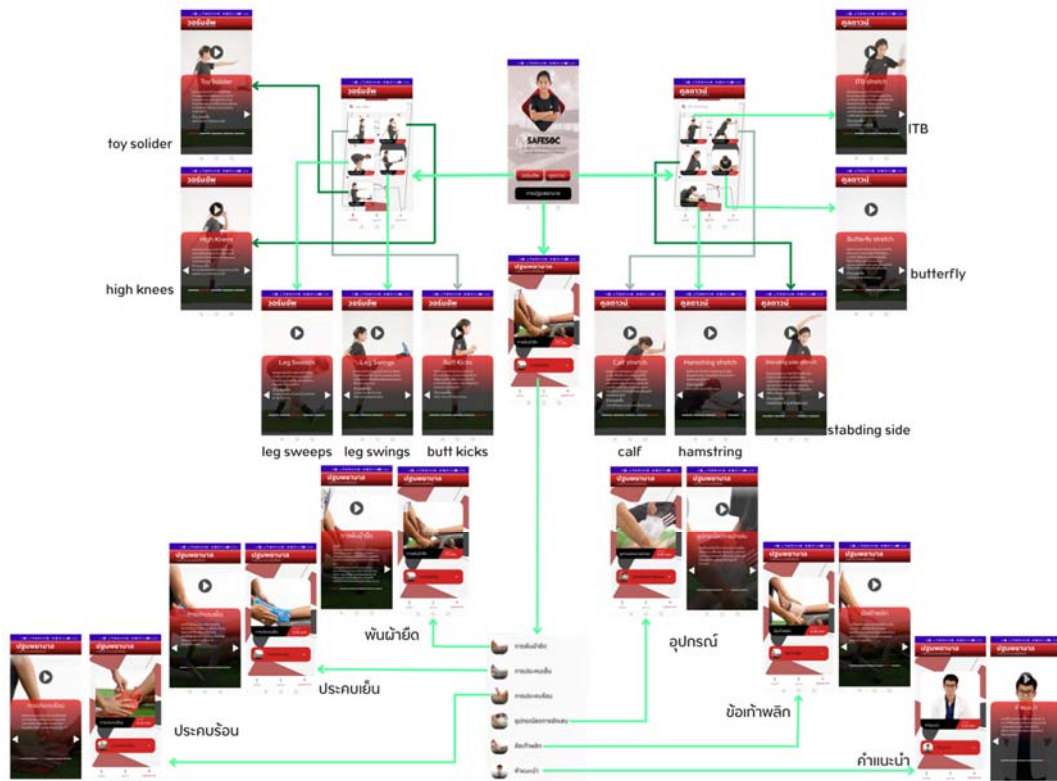
2.1.2 ฟังก์ชันให้ข้อมูลการปฐมพยาบาลเบื้องต้นสำหรับปัญหาการบาดเจ็บนักกีฬาฟุตบอลเยาวชนจำนวน 4 ท่า พร้อมวิดีโอคำแนะนำอื่นๆ

2.2.2 ฟังก์ชันทำการเตรียมความพร้อมก่อนเล่นกีฬาจำนวน 5 ท่า(Warm up)

2.2.3 ฟังก์ชันการเตรียมความพร้อมของร่างกายก่อนหยุดพักจำนวน 5 ท่า

(Cooldown)

โดยทั้ง 3 ฟังก์ชันนั้นสามารถเข้าถึงได้ผ่านหน้าหลักของแอปพลิเคชัน

ภาพที่ 3 ภาพรวมหน้าตาต่างภายในแอปพลิเคชัน Safesoc
ที่มา : ทศพร สังข์กิ่งवाल, 2566

2.2. ผลการประเมินคุณภาพแอปพลิเคชันโดยผู้เชี่ยวชาญ

2.2.1 ผลการแบบประเมินคุณภาพด้านเนื้อหาและองค์ความรู้ภายในแอปพลิเคชัน โดยมีผู้เชี่ยวชาญที่ทำการประเมินแอปพลิเคชันด้านเนื้อหา ทั้งหมด 3 ท่าน ประกอบด้วยด้าน กายภาพบำบัดและการดูแลนักกีฬาจำนวน 1ท่าน ผู้เชี่ยวชาญด้านการพัฒนาแอปพลิเคชันจำนวน 1 ท่าน ผู้เชี่ยวชาญด้านกีฬาฟุตบอลจำนวน 1ท่าน ซึ่งได้ผลประเมินออกมาดังนี้

ตารางที่ 1 แสดงค่าเฉลี่ยและระดับคุณภาพด้านเนื้อหาและองค์ความรู้ภายในแอปพลิเคชัน

รายการประเมิน	\bar{x}	SD	ระดับ
ด้านเนื้อหา			
1. เนื้อหามีความสอดคล้องกับหัวเรื่อง	4.00	0.00	ดี
2. เนื้อหามีความถูกต้องครบถ้วนสมบูรณ์	4.00	0.00	ดี
3. การจัดเรียงลำดับเนื้อหาต่อการเรียนรู้	4.66	0.57	ดีมาก
4. ปริมาณของเนื้อหามีความเหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมาย	3.33	0.57	ปานกลาง
5. ภาษาและสำนวนที่ใช้มีความชัดเจนเหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมาย	3.66	0.57	ดี
6. ทำกายภาพมีความถูกต้อง ชัดเจน	4.00	0.00	ดี
7. ความรู้ในเนื้อหาสามารถนำไปใช้ต่อยอดในอนาคตได้จริง	4.33	0.57	ดี
ค่าเฉลี่ยรวม	3.99	0.30	ดี

จากตารางที่ 1 พบว่าเมื่อพิจารณาในภาพรวมแล้ว กลุ่มผู้เชี่ยวชาญประเมินคุณภาพด้านเนื้อหาและองค์ความรู้ภายในแอปพลิเคชันอยู่ในระดับดี โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.99 แสดงให้เห็นว่าเนื้อหาภายในแอปพลิเคชันสามารถให้ความรู้ด้านการดูแลตนเองเบื้องต้นแก่นักกีฬาฟุตบอลเยาวชนได้ในระดับ ดี

2.2.2 ผลการประเมินคุณภาพด้านการออกแบบและประสิทธิภาพของแอปพลิเคชัน โดยมีผู้เชี่ยวชาญที่ทำการประเมินคุณภาพด้านการออกแบบและประสิทธิภาพของแอปพลิเคชันทั้งหมด 3 ท่าน ประกอบด้วยด้านกายภาพบำบัดและการดูแลนักกีฬาจำนวน 1 ท่าน ผู้เชี่ยวชาญด้านการพัฒนาแอปพลิเคชันจำนวน 1 ท่าน ผู้เชี่ยวชาญด้านกีฬาฟุตบอลจำนวน 1 ท่าน ซึ่งได้ผลประเมินออกมาดังนี้

ตารางที่ 2 แสดงค่าเฉลี่ยและระดับคุณภาพด้านการออกแบบและประสิทธิภาพของแอปพลิเคชัน

รายการประเมิน	\bar{x}	S.D.	ระดับ
ด้านการออกแบบและประสิทธิภาพของแอปพลิเคชัน			
1. แอปพลิเคชันสามารถตอบสนองได้รวดเร็ว	3.33	0.57	ปานกลาง
2. แอปพลิเคชันสามารถใช้งานได้ไม่เกิดอาการค้างหรือปิดตัวเอง	3.66	0.57	ดี
3. แอปพลิเคชันมีขนาดความจุที่เหมาะสม	4.00	1.00	ดี
4. ปุ่มกดรายการต่าง ๆ มีความชัดเจนและเข้าใจง่ายเหมาะสม	3.66	0.57	ดี
5. ภาษาและสำนวนที่ใช้มีความชัดเจนเหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมาย	4.00	0.00	ดี
6. มีความถูกต้องในเรื่องของการสะกดคำและรูปประโยค	4.33	0.57	ดี
7. การจัดลำดับและการเข้าถึงฟังก์ชันสามารถเข้าถึงได้ง่าย	3.66	1.15	ดี
8. รูปแบบของการโต้ตอบปฏิสัมพันธ์มีความชัดเจนเหมาะสม	4.66	0.57	ดีมาก
9. การใช้สีและสัญลักษณ์มีความชัดเจนเหมาะสม	4.00	1.00	ดี
10. ภาพรวมของแอปพลิเคชันมีความสวยงามและน่าสนใจเหมาะสม	4.66	0.57	ดีมาก
ค่าเฉลี่ยรวม	3.99	0.32	ดี

จากตารางที่ 2 พบว่าเมื่อพิจารณาในภาพรวมแล้วกลุ่มผู้เชี่ยวชาญประเมินคุณภาพด้านการออกแบบและประสิทธิภาพของแอปพลิเคชันอยู่ในระดับดี โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.99 แสดงให้เห็นถึงคุณภาพประสิทธิภาพของแอปพลิเคชันในการนำไปใช้ได้จริง

3. ผลการประเมินความพึงพอใจของกลุ่มเป้าหมายต่อการใช้แอปพลิเคชันให้ความรู้ด้านการดูแลตนเองเบื้องต้นแก่นักกีฬาฟุตบอลเยาวชน โดยมีกลุ่มเป้าหมายของการประเมินความพึงพอใจคือ ผู้ปกครองและผู้ฝึกสอนนักฟุตบอลเยาวชนโดยได้รับความร่วมมือจาก Sevensoc Academy จำนวน 31 คน ซึ่งได้ผลประเมินออกมาดังนี้

ตารางที่ 3 แสดงค่าเฉลี่ยและระดับคุณภาพการประเมินความพึงพอใจสำหรับผู้ปกครองและผู้ฝึกสอนนักฟุตบอลเยาวชน

รายการประเมิน	\bar{x}	S.D.	ระดับ
ด้านความพึงพอใจการใช้งานแอปพลิเคชัน			
1. แอปพลิเคชันมีความสวยงามน่าใช้	4.00	0.31	ดี
2. แอปพลิเคชันสามารถใช้งานได้ง่าย	4.31	0.52	ดี
3. ตัวอักษร สีและสัญลักษณ์ที่ใช้มีความเหมาะสม	4.39	0.62	ดี
4. ปุ่มกดและเมนูคำสั่งต่าง ๆ มีความชัดเจน เข้าใจง่าย	4.34	0.52	ดี

ตารางที่ 3 (ต่อ)

รายการประเมิน	\bar{x}	S.D.	ระดับ
ด้านความพึงพอใจการใช้งานแอปพลิเคชัน			
5. ฟังก์ชันภายในแอปพลิเคชันมีความเหมาะสมไม่ซับซ้อน	4.36	0.58	ดี
6. ฟังก์ชันต่าง ๆ สามารถใช้งานได้ดีไม่เกิดอาการค้างหรือปิดตัวเอง	4.07	0.46	ดี
7. ภาพรวมของแอปพลิเคชันมีความสวยงามและน่าสนใจเหมาะสม	4.07	0.46	ดี
ค่าเฉลี่ยรวม	4.22	0.10	ดี

จากตารางที่ 3 พบว่าเมื่อพิจารณาในภาพรวมแล้วการประเมินความพึงพอใจสำหรับผู้ปกครองและผู้ฝึกสอนนักฟุตบอลอยู่ในระดับ ดี โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.22 แสดงให้เห็นว่ากลุ่มเป้าหมายมีความสนใจและสามารถใช้แอปพลิเคชันให้ความรู้ด้านการดูแลตนเองเบื้องต้นสำหรับนักกีฬาฟุตบอลเยาวชนได้อยู่ในระดับดี

อภิปรายผล

การศึกษาและดำเนินงานวิจัยแอปพลิเคชันให้ความรู้ด้านการดูแลตนเองเบื้องต้นสำหรับนักกีฬาฟุตบอลเยาวชน ข้อมูลการปฏิบัติตัวการดูแลตนเองของนักกีฬาฟุตบอลเยาวชนเพื่อนำมาใช้ในสร้างสื่อวีดิโอสำหรับใช้ในแอปพลิเคชันที่ดีนั้น เนื้อหาที่มีความสำคัญและเหมาะสมคือทำปฐมพยาบาลเบื้องต้นที่ผู้ใช้แอปพลิเคชันดูวีดิโอแล้วสามารถทำตามและสามารถใช้ลดอาการบาดเจ็บได้จริง เช่น การประคบร้อน การประคบเย็น การใช้อุปกรณ์ลดการอักเสบ การดูแลข้อเท้าพลิก ซึ่งควรเป็นการสอนโดยผู้เชี่ยวชาญหรือผู้ชำนาญเท่านั้นเพื่อลดอาการบาดเจ็บไม่สร้างอาการบาดเจ็บเพิ่มเติมและสิ่งสำคัญที่จะช่วยลดอาการบาดเจ็บของนักกีฬาเยาวชนคือทำการเตรียมความพร้อมของร่างกายทั้งก่อนเล่นกีฬา (Warm up) และก่อนหยุดพัก(Cooldown)หลังเล่นกีฬาเสร็จ

นอกจากนี้จากผลประเมินความพึงพอใจแอปพลิเคชันให้ความรู้ด้านการดูแลตนเองเบื้องต้นสำหรับนักกีฬาฟุตบอลเยาวชนโดยผู้เชี่ยวชาญและกลุ่มเป้าหมาย แอปพลิเคชัน Safesoc สามารถสร้างความเข้าใจให้แก่กลุ่มเป้าหมายได้อย่างดีผู้ปกครองและผู้ฝึกสอนสามารถใช้ในการปฐมพยาบาลนักฟุตบอลเยาวชนได้ ซึ่งสอดคล้องกับผลการประเมินความพึงพอใจของกลุ่มเป้าหมายที่มีคะแนนอยู่ในระดับดีและจากผลการประเมินคุณภาพด้านเนื้อหาและด้านการออกแบบและประสิทธิภาพของแอปพลิเคชันจากผู้เชี่ยวชาญ ซึ่งอยู่ในระดับ ดี เช่นกัน จึงสามารถสรุปได้ว่าแอปพลิเคชันให้ความรู้ด้านการดูแลตนเองเบื้องต้นสำหรับนักกีฬาฟุตบอลเยาวชน Safesoc สามารถสร้างความเข้าใจให้ผู้ปกครองและผู้ฝึกสอนในด้านองค์ความรู้การปฐมพยาบาลและการเตรียมพร้อมให้นักกีฬาฟุตบอลเยาวชน ซึ่งแสดงให้เห็นถึงความเป็นไปได้จริงในการประยุกต์ใช้แอปพลิเคชันนี้ในงานดูแลนักกีฬาฟุตบอลเยาวชน

ข้อเสนอแนะการวิจัย

ข้อเสนอแนะในการนำไปพัฒนาต่อยอดในอนาคต แบ่งได้เป็น 3 ประเด็น

1. ควรพัฒนาแอปพลิเคชันให้ทำงานได้บนระบบปฏิบัติการอื่นนอกจากระบบปฏิบัติการ Android เช่น ระบบปฏิบัติการ iOS เป็นต้น เพื่อเป็นประโยชน์และสามารถนำไปใช้ได้กว้างขวางมากขึ้น
2. ควรมีการพัฒนาปรับปรุงเพิ่มเติมในด้านเนื้อหาเกี่ยวกับการปฐมพยาบาลอยู่ตลอดเวลาเพื่อให้ได้ข้อมูลเนื้อหาที่ทันสมัยซึ่งจะเป็นการช่วยพัฒนาการดูแลนักฟุตบอลเยาวชนที่ดีมากขึ้น

3. พัฒนาฟังก์ชันภายในแอปพลิเคชันในด้านอื่นๆ เช่น การเพิ่มข้อมูลโรคส่วนตัว ประวัติของนักกีฬา หรือช่องทางการติดต่อแพทย์ นักกายภาพของหน่วยงานที่สังกัดอยู่ จะช่วยให้แอปพลิเคชันมีความครอบคลุมมากขึ้นและกลุ่มเป้าหมายจะสามารถใช้ดูแลนักฟุตบอลเยาวชนได้ดีมากขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- จันทิรา แซ่เตียว และ ผศ.ดร. สุรรัตน์ อินทร์หม้อ. (2560). พฤติกรรมการเลือกใช้อุปกรณ์เคลื่อนที่บนโทรศัพท์เคลื่อนที่สำหรับวัยกลางคน. *วารสารรัชต์ภาคย์*, 11(23), 43-52.
- ณัชชา ปาพรม. (2561). แอปพลิเคชันการเตรียมความพร้อมทางร่างกาย สำหรับผู้ที่กำลังเข้าสู่สังคมสูงอายุ. ปรียญานพนธ์ศิลปกรรมศาสตรมหาบัณฑิต คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- วัทธัญญ ลีวงศ์วรกุล. (2557). ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อแรงจูงใจในการติดตามกีฬาฟุตบอลไทยของคนไทย. การค้นคว้าอิสระบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยกรุงเทพ.
- นรินทร์ อนันตกลิน. (2555). การศึกษาการบาดเจ็บของนักกีฬาแฮนด์บอลระดับเยาวชนในระหว่างการแข่งขัน. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ภคภณ อิศรไกรศีล. (2565). บาดเจ็บจากฟุตบอล ระบุดูแลรักษาลงสนามได้ไว. (ออนไลน์). (อ้างเมื่อ 12 มกราคม 2566). จาก: <https://www.bangkokhospital.com/content/football-injury-and-fit-for-performance-program>.
- ชาลินี ธีระศุภะ. (2564). 13 ท่า Cool Down ช่วยลดปัญหาบาดเจ็บจากการวิ่งและออกกำลังกาย. (ออนไลน์). (อ้างเมื่อ 13 มกราคม 2566). จาก: <https://stadiumth.com/columns/detail?id=505&tab=thai>.
- กระทรวงดิจิทัล. (2563). *Thailand internet user behavior 2020*. (ออนไลน์). (อ้างเมื่อ 13 มกราคม 2566). จาก: https://www.eta.or.th/th/Useful-Resource/publications/Thailand-Internet-User-Behavior-2020_Slides.aspx.
- บ้านอุ่นใจ. (2563). การปฐมพยาบาลในกรณีที่ได้รับบาดเจ็บ. (ออนไลน์). (อ้างเมื่อ 14 มกราคม 2566). จาก <https://www.บ้านอุ่นใจ.com>.
- สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2564). *สำรวจการมี การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารในครัวเรือน พ.ศ.2564 (ไตรมาส2)*. (ออนไลน์). (อ้างเมื่อ 13 มกราคม 2566). จาก: https://catalogapi.nso.go.th/api/doc/ICTH_7_21.pdf.

การศึกษารูปแบบดินปลูกที่จำหน่ายในร้านจำหน่ายพันธุ์ไม้และวัสดุทางการเกษตรในชุมชนเพื่อเป็นแนวทางในการนำไปโอชาร์ผลิตเป็นองค์ประกอบดินปลูก

The Study of Soil Culture in Local Shops to Model the Biochar-based Soil Culture

อรวรรณ คุ่มถนอม¹ ปรานต์ เมฆอากาศ¹ จินดา ศิริตา² นงนุช ศรีเล็ก^{1*}
Orawan Khumthanaom¹ Pran Makarkard¹ Jinda Sirita² Nongnoot Srilek^{1*}

¹คณะเทคโนโลยีอุตสาหกรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย 80 ถนนพหลโยธิน อ.เมือง จ.เชียงราย รหัสไปรษณีย์ 57100
Faculty of Industrial Technology, Chiang Rai Rajabhat University, 80 Phaholyotin Rd. Muang Chiang Rai, Thailand, 57100

²คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย 80 ถนนพหลโยธิน อ.เมือง จ.เชียงราย รหัสไปรษณีย์ 57100
Faculty of Science and Technology, Chiang Rai Rajabhat University, 80 Phaholyotin Rd. Muang Chiang Rai, Thailand, 57100

*Corresponding author e-mail: k_nongnoot@hotmail.com โทร. 08633830698

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษารูปแบบดินปลูก ส่วนประกอบ และราคาจำหน่ายดินปลูกจากร้านจำหน่ายพันธุ์ไม้และวัสดุทางการเกษตรในชุมชน โดยใช้แบบสอบถามเป็นแนวทางการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง และเก็บข้อมูลจากร้านจำหน่ายพันธุ์ไม้และวัสดุทางการเกษตรในอำเภอเวียงชัย และอำเภอเมืองเชียงราย จังหวัดเชียงราย จำนวน 5 ร้าน เพื่อหาความเป็นไปได้ในการผลิตดินปลูกที่ใช้ไบโอชาร์เป็นองค์ประกอบฐาน การศึกษาพบว่ากรจำหน่ายดินปลูกจะมี 2 รูปแบบ คือจำหน่ายส่วนประกอบแต่ละชนิดโดยแนะนำสูตรดินปลูกให้ลูกค้า และ ดินปลูกเฉพาะ องค์ประกอบหลักของดินปลูกเฉพาะ ประกอบด้วย 3 ส่วน คือ ดินดำ วัสดุปลูก (วัสดุปลูกที่ยังไม่ผ่านกระบวนการใด ๆ เช่น ขุยมะพร้าว มะพร้าวสับ และวัสดุปลูกที่ผ่านกระบวนการแล้ว เช่น แกลบดำ) และปุ๋ยหมัก (เช่น มูลไส้เดือน ใบก้ามปู มูลวัว มูลค่างควา) ดินปลูกเฉพาะสูตรทั่วไปราคาจำหน่ายปลีก โดยมีราคาตั้งแต่กิโลกรัมละ 3 บาท - กิโลกรัมละ 20 บาท ขนาดบรรจุ 5 กิโลกรัม ดินปลูกมูลไส้เดือน และ ดินปลูกใบก้ามปู มีราคา 25 บาท ต่อ 5 กิโลกรัม ซึ่งสูงกว่าสูตรอื่น ๆ โดยทุกสูตรมีต้นทุนอยู่ที่ร้อยละ 60 จากราคาขาย ทั้งนี้ ทุกร้านยังไม่เคยมีการทดสอบคุณภาพและคุณสมบัติของดินปลูก นอกจากนี้ยังได้สร้างโอกาสทางธุรกิจชุมชนโดยนำเสนอโมเดลธุรกิจการผลิตดินปลูกที่ใช้ไบโอชาร์เป็นองค์ประกอบฐานอีกด้วย

คำสำคัญ: ดินปลูก; วัสดุปลูก; วัสดุปรับปรุงดิน; ไบโอชาร์

ABSTRACT

This research aims to investigate the soil culture formula, usage, and market price of the five local shops in Amphoe Wiang Chai and Amphoe Muang Chiang Rai. The questionnaires were designed using structured selection interview to find out the possibility of producing the Biochar-based soil amendment culture. The study showed that the local soil culture market is divided into 2 types: separating the individual components with recommended formula and mixed soil culture. The three main compositions of mixed soil culture were black soil, media culture (untreated types such as coir dust, chopped coconut skin, and treated types such as rice husk, charcoal), and compost (such as vermicomposting, rain tree leaves, cow dung, bat droppings). The retail price was 3-20 Baht/kilograms with packaging of 5 kg. Soil culture of

vermicomposting and rain tree leave were 25 Baht/5 kilograms higher than other formulas. The cost was 60 % of the selling price for all soil cultures. So, the local shop never tested the quality of the soil formula. In addition, this study proposes the business model of the biochar-based soil culture.

Keywords: Soil culture; Media culture; Soil amendment; Biochar

บทนำ

ดินมีความสำคัญกับการปลูกพืชทุกชนิด โดยเฉพาะในพื้นที่ที่เป็นแหล่งเพาะปลูกพืชเศรษฐกิจเช่นจังหวัดเชียงราย คุณสมบัติของดินจึงได้รับความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง ศศินิภา อองอาจ และคณะ (2563) ศึกษาวัสดุปลูก 4 สูตร คือ วัสดุปลูกทรายผสมขุยมะพร้าว วัสดุปลูกทรายผสมถ่านแกลบ วัสดุปลูกทรายผสมมูลไส้เดือน และวัสดุปลูกทรายผสมกากตะกอนอ้อย ในอัตราส่วน 1:1 ที่มีผลต่อการเจริญเติบโตของแตงเทศในระบบการปลูกพืชโดยไม่ใช้ดิน โดยลักษณะกายภาพของวัสดุปลูกหลังเก็บเกี่ยว ซึ่งได้แก่ ความยาวของเถา น้ำหนักผลสด ขนาดผล ความหนาแน่นเนื้อ ความหวาน ความหนาแน่นและการยุบตัวของวัสดุปลูก พบว่า วัสดุปลูกทรายผสมขุยมะพร้าว และวัสดุปลูกทรายผสมกากตะกอนอ้อย ทำให้เถามีความยาวมากที่สุด วัสดุปลูกผสมมูลไส้เดือนให้ความหวานสูงสุด ทั้งนี้ดิน วัสดุปลูกไม่มีผลต่อขนาดผลและความหนาแน่นเนื้อ วัสดุปลูกทรายผสมขุยมะพร้าวมีความหนาแน่นรวมและยุบตัวน้อยที่สุดโดยวัสดุปลูกทั้ง 4 สูตร สามารถปลูกแตงเทศในระบบการปลูกพืชโดยไม่ใช้ดินได้ สุริวัฒน์ ช่วยบำรุง (2564) ศึกษาผลของส่วนผสมวัสดุปลูก จำนวน 5 สูตร คือ กาบมะพร้าวอย่างเดียว กาบมะพร้าว : ปุ๋ยคอก (1:1) กาบมะพร้าว : ขุยมะพร้าว : ปุ๋ยคอก (1:1:1) กาบมะพร้าว : ถ่านแกลบ : ปุ๋ยคอก (1:1:1) ทรายหยาบ : ดินร่วน : ขุยมะพร้าว (1:1:1) ที่มีความเหมาะสมต่อการเจริญเติบโตของสับปะรดสี สกิลบิลเบอเกียในด้านสรีรวิทยา ได้แก่ ความสูงต้น ความกว้างทรงพุ่ม ความกว้างใบ และด้านผลผลิต ได้แก่ จำนวนหน่อ ความสูงหน่อ จำนวนราก รวมถึงมีการวิเคราะห์เศรษฐศาสตร์ต้นทุนการผลิตวัสดุปลูกแต่ละสูตร

ในจังหวัดทางภาคเหนือมีผลิตภัณฑ์ทางการเกษตรจากกลุ่มวิสาหกิจชุมชนและกลุ่มเกษตรกรหลายชนิด ได้แก่ ข้าว โกโก้ ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ มันสำปะหลัง อ้อย ลำไย ปาล์ม ฟางข้าว เป็นต้น ซึ่งมีศักยภาพในแง่ปริมาณผลผลิตมาก (นนุช ศรีเล็ก และคณะ, 2565) หลังจากการเก็บเกี่ยวผลผลิตแล้ว ชีวมวล (Biomass) เหล่านี้ สามารถนำมาเปลี่ยนเป็นวัสดุคาร์บอนด้วยกระบวนการทางเคมีความร้อน (Thermochemical biomass conversion) ในรูปของแข็งเรียกว่า ไบโอชาร์ (Biochar) เพื่อเป็นถ่านชีวภาพ (พรโพลิน ใจหมั่น และคณะ, 2566) ถ่านอัดแท่ง (อัญชณา อุประกุล และ นนนุช ศรีเล็ก, 2564; อภินันท์ ยนทะวงศ์ และคณะ, 2566) มีการศึกษาที่กว้างขวางที่แสดงให้เห็นว่าไบโอชาร์มีศักยภาพในการดูดซับสารอาหาร ซึ่งมีความสัมพันธ์กับคุณสมบัติของไบโอชาร์ (Gwenzi et al., 2018) การดูดซับมลพิษอินทรีย์ที่มีอยู่ในดินและสารปนเปื้อนอินทรีย์ ได้แก่ สารเคมีทางการเกษตร เช่น ยาฆ่าแมลง สารฆ่าเชื้อรา สารเคมีทางอุตสาหกรรม เช่น โพลีไซคลิกแอโรมาติกไฮโดรคาร์บอน สารที่เป็นยาปฏิชีวนะ และสารประกอบอินทรีย์ระเหยง่าย เช่น บิวทานอล เบนซีน เป็นต้น (กรกนก โกศล, 2022)

ดังนั้น งานวิจัยนี้จึงได้ทำการศึกษารูปแบบดินปลูก ส่วนประกอบ และราคาจำหน่ายดินปลูกจากร้านจำหน่ายต้นไม้และวัสดุทางการเกษตรในชุมชน จำนวน 5 ร้าน ซึ่งตั้งในอำเภอเวียงชัย 1 ร้าน และอำเภอเมืองเชียงรายจำนวน 4 ร้าน โดยใช้แบบสอบถามสำรวจข้อมูล รูปแบบดินปลูก ลักษณะการใช้งาน และราคาจำหน่ายดินปลูก เพื่อหาความเป็นไปได้ในการผลิตดินปลูกที่ใช้ไบโอชาร์เป็นองค์ประกอบฐาน (Biochar-Based Soil amendment) โดยไบโอชาร์จะผลิตจากวัสดุเหลือใช้

ทางเกษตรที่มีจำนวนมากในพื้นที่จังหวัดเชียงราย เป็นการเพิ่มมูลค่า ส่งเสริมให้ชุมชนได้ใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า เกิดความยั่งยืนขึ้นในชุมชนได้ ทั้งนี้ในงานวิจัยฉบับนี้ได้นำเสนอโมเดลธุรกิจการผลิตดินปลูกที่ใช้ไบโอชาร์เป็นองค์ประกอบฐาน เพื่อเป็นการเปิดโอกาสการสร้างธุรกิจให้กับชุมชน

วัตถุประสงค์การวิจัย

ศึกษาสถานะปัจจุบันของดินปลูกที่จำหน่ายในร้านจำหน่ายพันธุ์ไม้และวัสดุทางการเกษตรในชุมชน

ระเบียบวิธีวิจัย

การศึกษารูปแบบดินปลูก ส่วนประกอบ และราคาจำหน่ายดินปลูกจากร้านจำหน่ายพันธุ์ไม้และวัสดุทางการเกษตรในชุมชน เพื่อหาความเป็นไปได้ในการผลิตดินปลูกที่ใช้ไบโอชาร์เป็นองค์ประกอบฐาน (Biochar-Based Soil amendment) สืบหาข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม จากร้านเป้าหมายจำนวน 5 ร้าน ในอำเภอเวียงชัย จำนวน 1 ร้าน และอำเภอเมืองเชียงราย จำนวน 4 ร้าน ซึ่งเป็นแหล่งหนึ่งที่มีการปลูกพืชและไม้ผลเป็นจำนวนมาก โดยมีการออกแบบการศึกษาดังนี้

1. กลุ่มเป้าหมาย เป็นร้านขายพันธุ์พืชและวัสดุทางการเกษตรในอำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย และ อำเภอใกล้เคียง จำนวน 5 ร้าน ได้แก่ ในอำเภอเวียงชัย จำนวน 1 ร้าน และอำเภอเมืองเชียงราย จำนวน 4 ร้าน ซึ่งเป็นกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง
2. สืบหาข้อมูลโดยการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างข้อมูลที่สอบถาม ได้แก่ รูปแบบดินปลูกที่จำหน่าย, ลักษณะการใช้งานดินปลูก, ราคาขาย (ปลีก-ส่ง) และราคาต้นทุน โดยการเก็บข้อมูลดำเนินการในเดือนพฤษภาคม - มิถุนายน 2567
3. การวิเคราะห์ข้อมูล แบบอุปนัยโดยตีความสรุปจากข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์และการสำรวจ
4. สร้างโมเดลธุรกิจดินปลูกที่ใช้ไบโอชาร์เป็นฐาน โดยใช้ข้อมูลวัตถุดิบผลิตดินปลูก ราคาจำหน่าย สถานที่จำหน่าย ต้นทุนการผลิต

ผลการวิจัยและการอภิปรายผล

ผลการศึกษาแบบดินปลูกที่จำหน่ายในร้านจำหน่ายพันธุ์ไม้และวัสดุทางการเกษตรในชุมชนจาก 5 ร้านค้า ได้แก่ ร้านในอำเภอเวียงชัย จำนวน 1 ร้าน และอำเภอเมืองเชียงราย จำนวน 4 ร้าน ดังรูปที่ 1 โดยผลการศึกษา ประกอบด้วย 2 ส่วน คือ 1) รูปแบบดินปลูก ส่วนประกอบ ราคาจำหน่าย 2) โมเดลธุรกิจการผลิตดินปลูกที่ใช้ไบโอชาร์เป็นองค์ประกอบฐาน

รูปที่ 1 การสำรวจดินปลูกที่จำหน่ายในร้านจำหน่ายพันธุ์ไม้และวัสดุทางการเกษตรในชุมชน

1. รูปแบบดินปลูก ส่วนประกอบ และราคาจำหน่าย

1.1 รูปแบบดินปลูกที่จำหน่ายในร้านจำหน่ายพันธุ์ไม้และวัสดุทางการเกษตรในชุมชนสามารถแบ่งเป็น 2 รูปแบบ คือ การจำหน่ายส่วนประกอบแต่ละชนิดโดยแนะนำให้ลูกค้าผสมเองเมื่อใช้งานตามสูตรที่แนะนำ เช่น แกลบดิบ แกลบดำ ขุยมะพร้าว ดังรูปที่ 2 (ก) และ ดินปลูกเฉพาะ เช่น ดินปลูกสูตรทั่วไป ดินปลูกมูลไส้เดือน ดังรูปที่ 2 (ข) ดินปลูกที่ผสมเป็นสูตรเฉพาะแล้ว สามารถนำไปใช้ได้ทันที โดยไม่ต้องผสมองค์ประกอบใดเพิ่มเติม ซึ่งใช้ได้ทั้งไม้ดอก ไม้ผล และไม้ทั่วไปทุกชนิด

(ก)

(ข)

รูปที่ 2 (ก) ตัวอย่างส่วนประกอบของวัสดุเพื่อผสมเป็นดินปลูก
ข) ดินปลูกเฉพาะ เช่น ดินปลูกสูตรทั่วไป ดินปลูกมูลไส้เดือน

1.2 ข้อมูลส่วนประกอบ ในร้านที่ 1 ส่วนใหญ่เป็นวัสดุปลูกและแนะนำสูตรให้ลูกค้า ร้านที่ 2, 3, 4 และ 5 เป็นดินปลูกสำเร็จรูปที่เตรียมขึ้นโดยกำหนดสูตรไว้แล้ว

ร้านที่ 2 ดินปลูกจะเป็นสูตรดินผสมใบก้ามปู หีมีขุยมะพร้าวและมะพร้าวสับเป็นส่วนประกอบ ซึ่งเป็นวัสดุเหลือทิ้งทางการเกษตรจากภาคใต้

ร้านที่ 3 มีสูตรดินปลูก 2 สูตร องค์ประกอบ ประกอบด้วย 3 ส่วน คือ ดินดำ วัสดุปลูก (แกลบดิบ กาบมะพร้าวสับ) และปุ๋ยหมัก (ปุ๋ยหมักไม่พลิกกลับกอง และปุ๋ยหมักมูลไส้เดือน)

ร้านที่ 4 มีสูตรดินปลูก 4 สูตร คือ สูตรดินปลูกทั่วไป ดินปลูกมูลไส้เดือน ดินปลูกใบก้ามปู ดินปลูกกุหลาบ ประกอบด้วย 3 ส่วน คือ ดินดำ วัสดุปลูกที่ผ่านกระบวนการแล้ว (แกลบดำ

แกลบขาว) วัสดุปลูกที่ยังไม่ผ่านกระบวนการ (ขุยมะพร้าว มะพร้าวสับ) และปุ๋ยหมัก (มูลไส้เดือน ใบ ก้ามปู มูลวัว)

ร้านที่ 5 มีสูตรดินปลูกที่ร้านค้า เรียกว่า สูตรดินปลูกหมักอินทรีย์ ประกอบด้วย 3 ส่วน คือ ดินดำ มูลสัตว์ (มูลวัว มูลไส้เดือน มูลค่างควา) และ สารประกอบอินทรีย์ อื่น ๆ เช่น ไตรโค เตอร์มา

รายละเอียดรูปแบบ ส่วนประกอบ และราคาการจำหน่ายแสดงดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 รูปแบบ ส่วนประกอบ และราคาจำหน่าย

ร้านที่	ส่วนประกอบ	รูปแบบ	ราคา
ร้านที่ 1 (ต.ริมกก อ. เมือง)	แกลบดิบ	รูปแบบ	จำหน่ายส่วนประกอบเฉพาะแกลบดิบ โดยให้ลูกค้าผสมเองตามสูตรที่แนะนำ โดยแกลบดิบที่นำมาใช้เป็น องค์ประกอบดินปลูกจะต้องนำไปหมัก ก่อนการใช้งาน
		รายละเอียดดินปลูกที่ นำเสนอลูกค้า	การนำแกลบดิบมาใช้ มีข้อดี คือ ใช้ งานง่าย ราคาถูก แต่ต้องใช้ปุ๋ยและ สารเคมีร่วมด้วย
		ราคาจำหน่าย (ปลีก)	20 บาท / 5 กก
		ราคาต้นทุน	15 บาท / 5 กก
	แกลบดำ	รูปแบบ	จำหน่าย ส่วน ประกอบ เฉพาะ แกลบดำ โดยให้ลูกค้าผสมเองตามสูตร ที่แนะนำ
		รายละเอียดดินปลูกที่ นำเสนอลูกค้า	- รากต้นกล้าจะไม่เน่า - เกิดรากฝอยมาก - น้ำหนักเบา ขนส่งสะดวก ราคาถูก
ราคาจำหน่าย (ปลีก)		20 บาท / 5 กก	
ราคาต้นทุน		15 บาท / 5 กก	
ข้อสังเกตจากผู้ขาย		- สั่งซื้อแกลบดำจาก จ.นครนายก - แกลบดำใน จ.เชียงราย จัดหายาก และราคาสูง	
ร้านที่ 2 (ต.ริมกก อ. เมือง)		ประกอบด้วย ดินใบก้ามปู ขุยมะพร้าว มะพร้าวสับ	รูปแบบ
	รายละเอียดดินปลูกที่ นำเสนอลูกค้า		ใช้ได้ทั้งไม้ดอก ไม้ผล ไม้ทั่วไปทุกชนิด
	ราคาจำหน่าย (ปลีก)		20 บาท / 5 กก
		ราคาต้นทุน	-
	ข้อสังเกตจากผู้ขาย	- ดินใบก้ามปู (หมักไว้ 1 ปี) - ขุยมะพร้าว สั่งซื้อจาก จ.ประจวบคีรีขันธ์ - มะพร้าวสับ สั่งซื้อจาก จ.ประจวบคีรีขันธ์	

ตารางที่ 1 (ต่อ)

ร้านที่	ส่วนประกอบ	รูปแบบ	ราคา
ร้านที่ 3 (อ.เวียงชัย)	สูตรที่ 1 ดินดำ แกลบดิบ กาบมะพร้าว สับ และปุ๋ยหมักไม่พลิกกลับ กอง	รูปแบบ	นำไปใช้ได้ทันที โดยไม่ต้องผสม องค์ประกอบใดเพิ่มเติม
		ราคาจำหน่าย (ปลีก)	20 บาท / 1 กก
		ราคาต้นทุน	-
		ข้อสังเกตจากผู้ขาย	ปุ๋ยหมักไม่พลิกกลับกอง (หมัก ระยะเวลา 2 เดือน)
ร้านที่ 3	สูตรที่ 2 ดินดำ แกลบดิบ กาบมะพร้าว สับ และปุ๋ยหมักมูลไส้เดือน	รูปแบบ	- นำไปใช้ได้ทันที โดยไม่ต้องผสม องค์ประกอบใดเพิ่มเติม
		ราคาจำหน่าย	20 บาท / 1 กก
		ราคาต้นทุน	-
ร้านที่ 4 (ต.แม่ยาว อ. เมือง)	สูตรที่ 1 ดินปลูกสูตรทั่วไป ประกอบด้วย ดินดำ แกลบดำ แกลบขาว ขี้วัว ขุยมะพร้าว ดิน	รูปแบบ	นำไปใช้ได้ทันที โดยไม่ต้องผสม องค์ประกอบใดเพิ่มเติม
		ราคาจำหน่าย (ปลีก)	20 บาท / 5 กก
		ราคาจำหน่าย (ส่ง)	15 บาท / 5 กก
	สูตรที่ 2 ดินปลูกมูลไส้เดือน ประกอบด้วย ดินดำ แกลบดำ ขุยมะพร้าว มูลไส้เดือน	รูปแบบ	นำไปใช้ได้ทันที โดยไม่ต้องผสม องค์ประกอบใดเพิ่มเติม
		ราคาจำหน่าย (ปลีก)	25 บาท / 5 กก.
		ราคาจำหน่าย (ส่ง)	20 บาท / 5 กก.
	สูตรที่ 3 ดินปลูกใบก้ามปู ประกอบด้วย ดินดำมะพร้าว สับ ขุยมะพร้าว และปุ๋ยใบ ก้ามปู	รูปแบบ	นำไปใช้ได้ทันที โดยไม่ต้องผสม องค์ประกอบใดเพิ่มเติม
		ราคาจำหน่าย (ปลีก)	25 บาท / 5 กก.
		ราคาจำหน่าย (ส่ง)	20 บาท / 5 กก.
	สูตรที่ 4 ดินปลูกกุหลาบ ประกอบด้วย ดินดำ แกลบดำ แกลบขาว และมูลวัว	รูปแบบ	นำไปใช้ได้ทันที โดยไม่ต้องผสม องค์ประกอบใดเพิ่มเติม
		ราคาจำหน่าย (ปลีก)	15 บาท / 5 กก.
		ราคาจำหน่าย (ส่ง)	10 บาท / 5 กก.
ร้านที่ 5 (ต.ท่าสาย อ. เมือง)	สูตรดินหมักอินทรีย์ ประกอบด้วย -ดิน มาจากใบก้ามปู ใบไม้ หลายชนิด และเศษพืช - มูลวัว - มูลไส้เดือน - มูลค่างควา - สารประกอบอินทรีย์อื่น ๆ เช่น ไตรโคเดอร์มา	รูปแบบ	นำไปใช้ได้ทันที โดยไม่ต้องผสม องค์ประกอบใดเพิ่มเติม
		ราคาจำหน่าย (ปลีก)	25 บาท / 6 กก.
		ราคาจำหน่าย (ส่ง)	15 บาท / 6 กก.
		ราคาต้นทุน	60 % จากราคาขาย

หมายเหตุ เก็บข้อมูลเดือนพฤษภาคม - มิถุนายน 2567
กิโลกรัม (กก.)

1.3 ราคาจำหน่าย โดยขนาดบรรจุ 5 กิโลกรัม ราคา 15-25 บาท (กรณีราคาจำหน่ายปลีก) ดินปลูกมูลไส้เดือน และ ดินปลูกใบก้ามปู มีราคา 25 บาท / 5 กิโลกรัม ซึ่งสูงกว่าสูตรอื่น ๆ โดยทุกสูตรมีต้นทุน 60 % จากราคาขาย (ร้านที่ 4)

1.4 ข้อสังเกตที่สำคัญ คือ ทุกร้านยังไม่เคยมีการทดสอบคุณภาพและคุณสมบัติของดินปลูก

2. โมเดลธุรกิจการผลิตดินปลูกที่ใช้ไบโอชาร์เป็นองค์ประกอบฐาน

โมเดลธุรกิจ ประกอบด้วย 2 องค์ประกอบหลัก คือ แนวทางที่ธุรกิจจะสร้างรายได้ และ ลูกค้าที่ใช้สินค้าและบริการจะได้รับคุณค่าได้อย่างไร โดยมีส่วนประกอบของโมเดลธุรกิจ หรือ Business Model Canvas (BMC) 9 ส่วน คือ พันธมิตรหลัก (Key partner) กิจกรรมหลัก (Key activities) ทรัพยากรหลัก (Key Resources) การเสนอคุณค่า (Value proposition) ความสัมพันธ์กับลูกค้า (Customer relationship) กลุ่มลูกค้า (Customer segment) ช่องทาง (Channel) โครงสร้างต้นทุน (Cost structure) และ กระแสรายได้ (Revenue streams)

ข้อมูลจากการสำรวจ สามารถสร้างแผนธุรกิจดินปลูกที่มีฐานจากวัสดุเหลือทิ้งทางการเกษตรได้ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 โมเดลธุรกิจการผลิตดินปลูกที่ใช้ไบโอชาร์เป็นองค์ประกอบฐาน

Key Partners	Key Activities	Value Proposition	Customer Relationships	Customer Segments
ผู้ผลิตวัตถุดิบ เช่น ปุ๋ยอินทรีย์, ดิน	การทำการตลาดและประชาสัมพันธ์	ใช้ไบโอชาร์ (Biochar) เป็นส่วนผสมในดินปลูกที่มีคุณภาพสูง	การให้คำปรึกษาด้านการใช้ดินปลูกและการปลูกพืช	เกษตรกรรายย่อยและรายใหญ่เจ้าของสวนและไร่
ผู้จัดจำหน่ายและร้านค้าอุปกรณ์การเกษตร	การจัดจำหน่ายและการจัดการช่องทาง	เหมาะสำหรับพืชหลากหลายชนิด	บริการหลังการขาย เช่น การให้บริการ	ผู้ประกอบการธุรกิจจัดสวนและภูมิทัศน์
แพลตฟอร์มออนไลน์และผู้ให้บริการขนส่ง	การวิจัยและพัฒนาสูตรดินปลูกการผลิตและบรรจุภัณฑ์ดินปลูก	ช่วยให้พืชเจริญเติบโตได้ดี	นำส่งสินค้า, การติดตามผลการนำไปใช้, โพรโมชัน	ผู้ที่สนใจปลูกต้นไม้ในบ้านหรือสวนส่วนตัว
สถาบันการวิจัยและพัฒนาการเกษตร	การให้บริการลูกค้าและการติดตามผลการใช้	ราคาที่คุ้มค่าเมื่อเปรียบเทียบกับคุณภาพและต้นทุนใช้	สำหรับลูกค้าประจำสื่อสารผ่านโซเชียลมีเดียและแอปพลิเคชันต่าง ๆ	
สถาบันการศึกษาและผู้เชี่ยวชาญด้านการเกษตร		ปลอดภัยต่อสิ่งแวดล้อม		
	Key Resources		Channels	
	แหล่งวัตถุดิบสำหรับผลิตดินปลูก เช่น ปุ๋ยอินทรีย์, ดิน, เครื่องจักร อุปกรณ์สำหรับผลิตและบรรจุภัณฑ์		ร้านขายพันธุ์พืช และร้านขายอุปกรณ์ทางการเกษตร	
	ทีมงานวิจัยและพัฒนาผลิตภัณฑ์		แพลตฟอร์มออนไลน์	
	คลังสินค้าและศูนย์กระจายสินค้า		การขายตรงให้กับเกษตรกรหรือผู้ประกอบการ	
	ทีมงานการตลาดและการขาย		งานแสดงสินค้าและงานเกษตร	
			ตัวแทนจำหน่ายที่เป็นสมาชิกวิสาหกิจชุมชน	

ตารางที่ 2 (ต่อ)

Key Partners	Key Activities	Value Proposition	Customer Relationships	Customer Segments
Cost Structure		Revenue Streams		
ต้นทุนวัตถุดิบ เช่น ปุ๋ยอินทรีย์, ดิน		ขายดินปลูกแบบเป็นถุงและเป็นกิโลกรัม		
ต้นทุนการผลิตและบรรจุภัณฑ์		ขายเป็นแพ็คเกจสำหรับลูกค้าองค์กรหรือธุรกิจจัดสวน		
ค่าใช้จ่ายด้านการตลาด		บริการจัดส่งดินปลูกถึงที่		
ประชาสัมพันธ์		รายได้จากการให้คำปรึกษาและจัดสัมมนาเกี่ยวกับการปลูกพืช		
ค่าจ้างพนักงานและทีมงาน				
ค่าเช่า หรือค่าใช้จ่ายในการออกขายนอกพื้นที่				

สรุปผล

1. รูปแบบดินปลูกที่จำหน่ายในร้านจำหน่ายพันธุ์ไม้และวัสดุทางการเกษตรในชุมชน มี 2 รูปแบบ คือ จำหน่ายส่วนประกอบแต่ละชนิดโดยแนะนำสูตรดินปลูกให้ลูกค้า และ ดินปลูกเฉพาะโดยแนะนำสูตรที่เหมาะสมให้กับลูกค้า
2. องค์ประกอบหลักของดินปลูกเฉพาะ ประกอบด้วย 3 ส่วน คือ ดินดำ วัสดุปลูก (วัสดุปลูกที่ยังไม่ผ่านกระบวนการใด ๆ เช่น ขุยมะพร้าว มะพร้าวสับ และวัสดุปลูกที่ผ่านกระบวนการแล้ว เช่น แกลบดำ) และปุ๋ยหมัก (มูลไส้เดือน ไบโกลัมพู มูลวัว มูลค่างคว และสารประกอบอินทรีย์อื่น ๆ)
3. ดินปลูกเฉพาะสูตรทั่วไป ราคาจำหน่ายปลีกขนาดบรรจุตั้งแต่ 1 - 5 กิโลกรัม ราคา 15-25 บาท ดินปลูกมูลไส้เดือน และ ดินปลูกไบโกลัมพู มีราคา 25 บาท ต่อ 5 กิโลกรัม ซึ่งสูงกว่าสูตรอื่น ๆ โดยทุกสูตรมีต้นทุนร้อยละ 60 จากราคาขาย
4. ทุกร้านยังไม่เคยมีการทดสอบคุณภาพและคุณสมบัติของดินปลูก
5. ได้โมเดลธุรกิจการผลิตดินปลูกที่ใช้ไปโอชาร์เป็นองค์ประกอบฐาน

ข้อเสนอแนะการวิจัย

1. เพิ่มมูลค่าวัสดุเหลือใช้ทางเกษตรโดยการพัฒนาดินปลูกที่มีองค์ประกอบของไปโอชาร์ และส่งเสริมการใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่าและยั่งยืน
2. พัฒนาคู่มือดินปลูกที่เหมาะสม จำเพาะกับชนิดพืช ให้สอดคล้องกับโมเดลธุรกิจการผลิตดินปลูกที่ใช้ไปโอชาร์เป็นองค์ประกอบฐานจากงานวิจัยนี้

กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบคุณสถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย ที่สนับสนุนงบประมาณโครงการวิจัยและการเผยแพร่งานวิจัย บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย สนับสนุนงบประมาณบางส่วนในการเผยแพร่งานวิจัย และคณะเทคโนโลยีอุตสาหกรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย สำหรับการสนับสนุนการดำเนินการวิจัย

เอกสารอ้างอิง

กรกนก โกศล, ศศิธร ศรีอ่อน, พรรณพรรณณ์ จำปาแพง และ สายันต์ แสงสุวรรณ. (2022). ไปโอชาร์ (วัสดุหมักจุลินทรีย์) : การสังเคราะห์ พิสูจน์เอกลักษณ์ และศักยภาพการประยุกต์ใช้งาน. *วารสารวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี, 5(1)*, 89-104.

- นงนุช ศรีเล็ก, ปราณต์ เมฆอากาศ, วิภาวรรณ นันโท, พรหทัย พุทธรังษี และสิทธิฤกษ์ เหล็กพูล. (2565). สหสัมพันธ์ที่เหมาะสมในการประเมินค่าความร้อนสูงด้วยค่าการวิเคราะห์ โดยประมาณของชีวมวลและถ่านชีวภาพจากเปลือกโกโก้และซังข้าวโพด. *วารสารวิชาการ คณะเทคโนโลยีอุตสาหกรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง*, 15(1), 13-25.
- พรไพลิน ใจหมั่น, ปิยาภรณ์ กัณฑ์วงษ์, ปราณต์ เมฆอากาศ, วิลาสินี ศรีสุวรรณ, นเรศ ใหญ่วงศ์ และ สิทธิฤกษ์ เหล็กพูล. (2566). ผลของอุณหภูมิห้องอบเตาเผาถ่านไร่ควั่นที่มีต่อคุณลักษณะทางกายภาพ ผลิตภัณฑ์น้ำส้มควันไม้จากไม้ลำไยและแกลบภายใต้กระบวนการทอรีรีแฟคชั่น. *การถ่ายทอดผลงานความร้อนและมวลในอุปกรณ์ด้านความร้อนและกระบวนการ (ครั้งที่ 22)* (น. 55-61). โรงแรม เดอะ มันทรีนิ จังหวัดเชียงราย.
- ศศิณีภา งามอาจ, พรไพรินทร์ รุ่งเจริญทอง และ ศุภชัย อำคา. (2563). ชนิดของวัสดุปลูกต่อการเจริญเติบโตและคุณภาพผลผลิตของแตงเทศ. *แก่นเกษตร*, 48(suppl. 1), 63-68.
- สุริวัฒน์ ช่วยบำรุง. (2564). ผลของส่วนผสมวัสดุปลูกที่เหมาะสมต่อการเจริญเติบโตของสับปะรดสีสกุล บิลเบอเกีย. *รายงานการวิจัย ศูนย์ขยายพันธุ์พืชที่ 2 จังหวัดตรัง กองขยายพันธุ์พืช กรมส่งเสริมการเกษตร*.
- อัญชณา อุประกุล และ นงนุช ศรีเล็ก. (2564). เทคโนโลยีการผลิตถ่านชีวภาพและถ่านอัดแท่งชีวภาพ จากชีวมวลเหลือทิ้งเพื่อใช้ในชุมชน กรณีศึกษาชุมชนสันมะค่า จ.เชียงราย. *การประชุมวิชาการและนำเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ ครั้งที่ 1 วิถีชีวิตใหม่กับการพัฒนาท้องถิ่น*. (น. 1154-1167). มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย.
- อภิรัตน์ ยนทะวงศ์, นงนุช ศรีเล็ก, วิลาสินี ศรีสุวรรณ, สิทธิฤกษ์ เหล็กพูล และปราณต์ เมฆอากาศ. (2566). การศึกษาสภาวะของทอรีรีแฟคชั่นชีวมวลสำหรับของเสียจากกระบวนการผลิตกาแฟ. *การประชุมวิชาการและนำเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ นวัตกรรมเพื่อการพัฒนาท้องถิ่นอย่างยั่งยืน*. (น. 665 – 677). มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย.
- Gwenzi, W., Nyambishi, T. J., Chaukura, N., & Mapope, N. (2018). Synthesis and nutrient Release patterns of a biochar-based N-P-K slow-release fertilizer. *International journal of environmental science and technology*, 15, 405-414

การศึกษาความหลากหลายชนิดและความชุกชุมของโรติเฟอร์ คลาโดเซอแรน
และโคพีพอด ในอ่างเก็บน้ำห้วยน้ำหมาน จังหวัดเลย
SPECIES DIVERSITY AND ABUNDANCE OF ROTIFERS, CLADOCERANS AND
COPEPODS IN HUAI NAM MAN RESERVOIR, LOEI PROVINCE

รพี พรหมดี
Rapee Promdee

นักศึกษาระดับปริญญาโท สาขาชีววิทยาสำหรับครู มหาวิทยาลัยขอนแก่น
Student of master degree of Biology for teacher Khon kaen University

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความหลากหลายชนิดและความชุกชุมของโรติเฟอร์ คลาโดเซอแรนและโคพีพอดในอ่างเก็บน้ำห้วยน้ำหมาน จังหวัดเลย เก็บตัวอย่างเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณ โดยใช้ถุงลากแพลงก์ตอนขนาดตา 60 ไมโครเมตรจากแหล่งน้ำจำนวน 6 สถานี ในช่วงฤดูฝน (เดือนสิงหาคม 2563) และฤดูแล้ง (เดือนมีนาคม 2564) พบโรติเฟอร์ทั้งสิ้น 7 สปีชีส์ โรติเฟอร์ที่พบบ่อย ได้แก่ *Keratella cochleris* โดยพบทุกสถานีเก็บตัวอย่าง รองลงมาได้แก่ *Keratella javana* และ *Bachionus falcatus* เมื่อพิจารณาความหลากหลายในแต่ละฤดู พบว่ามีความหลากหลายไม่แตกต่างกัน เนื่องจากในช่วงเก็บตัวอย่างมีฝนตกอย่างต่อเนื่องทั้งสองฤดูและมีกระแสน้ำที่ไหลเชี่ยว ผลการศึกษาความหลากหลายชนิดของคลาโดเซอแรน พบทั้งหมด 1 สปีชีส์ คือ *Daphnia similis* โดยปริมาณที่พบมีจำนวนไม่แตกต่างกันทั้งสองฤดู

คำสำคัญ: แพลงก์ตอนสัตว์; โรติเฟอร์ คลาโดเซอแรน; โคพีพอด

ABSTRACT

The objective of this research is to study the variety and abundance of rotifers. Cladocerans and copepods in Huai Nam Man Reservoir, Loei Province, qualitative and quantitative samples were collected. Using bags to drag plankton with diameter of 60 micrometers from water sources at 6 stations during the rainy season (August 2020) and the summer season (March 2021), a total of 7 species of rotifers were found. Common rotifers including *Keratella cochleris*, found at every sampling station. Next were *Keratella javana* and *Bachionus falcatus* when considering seasonal diversity. It was found that there was not difference in diversity. This is because during the sampling period there was continuous rain in both seasons and there was a rapid flow of water.

The results of the study of the diversity of cladoceran species found a total of 1 species, *Daphnia similis*. The amount found was not different in both seasons.

Keywords: Zooplankton; Rotifer Cladoceran; Copepod

บทนำ

จังหวัดเลย เป็นจังหวัดที่มีลักษณะภูมิประเทศเป็นแอ่งกระทะ มีภูเขาล้อมรอบ ผู้คนส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม ซึ่งจะต้องอาศัยน้ำสำหรับการเกษตร น้ำที่ใช้นั้นมาจากแหล่งน้ำธรรมชาติ และแหล่งน้ำที่มนุษย์สร้างขึ้น จากข้อมูลของสำนักงานชลประทานจังหวัดเลย พบว่า แหล่งน้ำในจังหวัดเลย ส่วนใหญ่มีการใช้ประโยชน์จากแหล่งน้ำที่มนุษย์สร้างขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่ง อ่างเก็บน้ำ ซึ่งเป็นแหล่งกักเก็บน้ำที่สำคัญอย่างหนึ่งมีความสำคัญในด้านการเกษตร การประมง และการอุปโภคบริโภคในชีวิตประจำวัน อีกทั้งยังเป็นแหล่งที่อยู่อาศัยของสัตว์น้ำ ในพื้นที่ของเขตเทศบาลเมืองเลย มีการใช้ประโยชน์จากอ่างเก็บน้ำที่สำคัญ คือ อ่างเก็บน้ำห้วยน้ำหมาน อ่างเก็บน้ำดังกล่าวมีพื้นที่ติดกับบริเวณบ้านเรือน และยังมีส่วนที่ติดกับพื้นที่ป่า มีการใช้ประโยชน์จากอ่างเก็บน้ำสำหรับการอุปโภค บริโภค ผลิตน้ำประปา และยังเป็นแหล่งจับสัตว์น้ำของชุมชนอีกด้วย อีกทั้งแหล่งน้ำยังเป็นที่อยู่ของสัตว์น้ำขนาดเล็ก และแพลงก์ตอน ที่เป็นอาหารสำคัญของสัตว์น้ำด้วย (สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมวิทยาศาสตร์, 2563)

จากการศึกษาคุณภาพน้ำในอ่างเก็บน้ำห้วยน้ำหมาน โดยกรมควบคุมมลพิษ พบว่า ในช่วงฤดูฝนจะมีการปนเปื้อนสารพิษในกลุ่มของสารกำจัดแมลง และสารกำจัดวัชพืช แต่ปริมาณออกซิเจนที่ละลายน้ำมีค่าที่สูง เมื่อเข้าสู่ฤดูแล้ง คุณภาพน้ำของน้ำจะมีปริมาณของสารอนินทรีย์ละลายอยู่สูง ทำให้แหล่งน้ำไม่เหมาะต่อการอุปโภคบริโภค (กรมควบคุมมลพิษ, 2564)

แพลงก์ตอน เป็นกลุ่มของสิ่งมีชีวิตที่มีขนาดเล็ก ดำรงชีวิตแบบลอยลอยอยู่ในน้ำไม่สามารถเคลื่อนที่ต้านกระแสได้ (พรรณนา วันชวง, 2549) สามารถแบ่งกลุ่มแพลงก์ตอนได้เป็น 2 ประเภท คือ กลุ่มของแพลงก์ตอนพืช และกลุ่มของแพลงก์ตอนสัตว์ โดยกลุ่มของแพลงก์ตอนพืชนั้น มีความสำคัญในด้านการเป็นผู้ผลิตในระบบนิเวศแหล่งน้ำ และยังเป็นอาหารให้กับสัตว์น้ำขนาดเล็กหรือแพลงก์ตอนสัตว์อีกด้วย ซึ่งระบบนิเวศแหล่งน้ำ ยังมีแพลงก์ตอนสัตว์เป็นองค์ประกอบด้วย (ละออศรี เสนาะเมือง, 2544) โดยแพลงก์ตอนสัตว์เป็นอาหารที่สำคัญให้กับสัตว์น้ำในระยะตัวอ่อนหรือสัตว์น้ำอื่นๆ ด้วย เช่น ปู หอย กุ้ง เป็นต้น (ละออศรี เสนาะเมือง, 2548)

แพลงก์ตอนสัตว์ มีการตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพแวดล้อม และการปนเปื้อนสารพิษได้ดี เนื่องจากมีวงชีวิตสั้น (พรรณนา วันชวง, 2549) ในการศึกษาแพลงก์ตอนสัตว์ ทำให้ทราบได้ว่าแหล่งน้ำที่มีการศึกษามีการเปลี่ยนแปลงตัวบ่งชี้คุณภาพไปมากน้อยเพียงใด เช่น ความสมบูรณ์ของแหล่งน้ำ การปนเปื้อนสารพิษ สภาวะธาตุอาหารในน้ำกรณีทีแพลงก์ตอนมีการเปลี่ยนแปลงไปแพลงก์ตอนบางชนิดมีปริมาณเพิ่มขึ้น หรือเข้ามาแทนที่แพลงก์ตอนที่เคยอยู่เดิม ดังนั้น จึงสามารถสะท้อนคุณภาพ และลักษณะของแหล่งน้ำได้ (Jaramillo-Londoño & Pinto-Coelho, 2010)

แพลงก์ตอนสัตว์ นอกจากจะเป็นอาหารให้กับสิ่งมีชีวิตในแหล่งน้ำแล้ว ยังสามารถใช้เป็นตัวชี้วัดคุณภาพของน้ำได้อีกด้วย โดยมีการใช้ประโยชน์จากแหล่งน้ำ และยังมี การปล่อยสารปนเปื้อนต่างๆ ลงสู่แหล่งน้ำ จากรายงานของกรมควบคุมมลพิษ พบว่า แหล่งน้ำส่วนใหญ่ถูกรบกวนจากมนุษย์ ด้วยการปล่อยน้ำเสีย หรือสารเคมีต่างๆ ลงสู่แหล่งน้ำ ไม่ว่าจะเป็แหล่งน้ำธรรมชาติ และแหล่งน้ำที่มนุษย์สร้างขึ้น ส่งผลให้แพลงก์ตอนที่อยู่ในแหล่งน้ำมีการสะสมสารปนเปื้อนต่างๆ เข้าไป และยังสามารถถ่ายทอดไปตามห่วงโซ่อาหารได้ด้วย (กรมควบคุมมลพิษ, 2564) ดังนั้น การศึกษาความหลากหลายชนิดและความชุกชุมของโรติเฟอร์ คลาโดเซอแรน และโคพีพอด ในอ่างเก็บน้ำช่วงฤดูฝนและฤดูแล้ง จะทำให้ทราบถึงการเปลี่ยนแปลงตามฤดูกาลของสังคมแพลงก์ตอนสัตว์ตลอดจนทราบถึงความสัมพันธ์ระหว่างคุณภาพน้ำกับแพลงก์ตอนสัตว์ในอ่างเก็บน้ำห้วยน้ำหมาน

การทบทวนวรรณกรรม

1. อ่างเก็บน้ำ

อ่างเก็บน้ำ จัดเป็นแหล่งน้ำผิวดินประเภทหนึ่ง เป็นบริเวณที่มีลักษณะภูมิประเทศต่ำ ทำให้น้ำที่ไหลมาจากร่องน้ำธรรมชาติ หรือลำน้ำที่ไหลมาจากเนินเขา หรือภูเขา มารวมกันจนเป็นเป็นแหล่งเก็บน้ำขึ้น ซึ่งในฤดูฝน น้ำจะไหลเข้ามาสู่อ่างเก็บน้ำในปริมาณมาก ทำให้มีการเก็บกักไว้ในฤดูแล้ง ซึ่งเป็นช่วงที่มีน้ำไหลลงมาน้อย อีกทั้งอ่างเก็บน้ำยังมีระบบน้ำล้น เพื่อใช้ระบายน้ำเมื่อมีปริมาณเกินกว่าความจุ และยังมีการใช้อ่างเก็บน้ำในด้านต่างๆ เช่น การเกษตร การประมง การอุปโภค บริโภค เป็นต้น (กรมชลประทาน, 2551)

1.1.1 อ่างเก็บน้ำห้วยน้ำหวาน

อ่างเก็บน้ำห้วยน้ำหวาน ตั้งอยู่ที่ บ้านท่าแพ ตำบลเมือง อำเภอเมืองเลย จังหวัดเลย (พิกัดละติจูด $17^{\circ}29'22''N$ และลองจิจูด $101^{\circ}42'23''E$) สามารถเก็บกักน้ำได้ 1.624 ล้านลูกบาศก์เมตร โดยรับน้ำมาจากห้วยน้ำหวาน ซึ่งไหลมาจากภูผาหวาน พื้นที่อ่างเก็บน้ำนั้นมีส่วนที่ติดกับบ้านเรือนของประชาชน ในหมู่บ้านท่าแพ และมีส่วนที่ติดกับพื้นที่ป่า จากรายงานของสำนักงานชลประทานจังหวัดเลย พบว่า อ่างเก็บน้ำนี้มีการใช้ประโยชน์ในการผลิตน้ำประปา เพื่อใช้ในพื้นที่ของอำเภอเมืองเลย มีการทำการประมงบริเวณตอนบนของอ่างเก็บน้ำ และเป็นแหล่งหาปลาที่สำคัญของหมู่บ้านท่าแพ มีการรายงานจากสำนักงานควบคุมมลพิษจังหวัด กล่าวว่า ในปี 2562 พบการปล่อยน้ำเสียลงสู่อ่างเก็บน้ำ ทำให้คุณภาพน้ำของอ่างเก็บน้ำยังต่ำกว่าเกณฑ์มาตรฐานของแหล่งน้ำผิวดิน และยังพบการปล่อยน้ำเสียจากบ้านเรือนลงสู่อ่างเก็บน้ำอีกด้วย (สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม, 2562)

2. โรติเฟอร์ (Rotifers)

โรติเฟอร์ เป็นกลุ่มแพลงก์ตอนสัตว์ที่มีความหลากหลายของจำนวนชนิดสูง เป็นผู้บริโภคขั้นต้น และเป็นองค์ประกอบที่สำคัญของระบบนิเวศแหล่งน้ำ โรติเฟอร์ร้อยละ 95 มีการดำรงชีวิตอย่างเป็นอิสระในแหล่งน้ำจืด สามารถพบได้ตาม บึง บ่อ แม่น้ำ ห้วย หนอง คลอง ทะเลสาบ และอ่างเก็บน้ำ และยังพบโรติเฟอร์ในแหล่งน้ำเค็มเพียงส่วนน้อย ซึ่งคิดเป็นร้อยละ 5 ของจำนวนชนิดของโรติเฟอร์ โรติเฟอร์มีความสำคัญต่อการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ โดยได้มีการนำโรติเฟอร์ไปใช้เป็นอาหารสำหรับเลี้ยงตัวอ่อนสัตว์น้ำ เช่น ลูกกุ้ง เนื่องจากโรติเฟอร์ประกอบด้วยคาร์โบไฮเดรต ไขมัน และโปรตีนสูง (จิตา เพชรมณี, 2530) นอกจากนี้ โรติเฟอร์ยังสามารถใช้เป็นตัวชี้ในการบอกลถึงการเปลี่ยนแปลงสภาพของน้ำได้ เนื่องจากโรติเฟอร์มีการตอบสนองที่ไวต่อการเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อมได้ดีกว่าแพลงก์ตอนสัตว์กลุ่มอื่น (พรรณนา วันชวง, 2549) และโรติเฟอร์ยังสามารถนำมาทดสอบความเป็นพิษจากสารเคมีต่างๆ ได้ เช่น โรติเฟอร์ชนิด *Brachionus calyciflorus* และ *B. plicatilis* เนื่องจากมีความไวต่อสารพิษ มีช่วงชีวิตสั้น และเพาะเลี้ยงง่าย (Janssen et al., 1993)

2.1 ชีวิตวิทยาของโรติเฟอร์

โรติเฟอร์ จัดอยู่ในไฟลัมโรติเฟอร่า (Phylum Rotifera) ซึ่งแบ่งออกได้เป็น 2 คลาส (class) ได้แก่ 1) คลาสโมนโกนาตา (Class Monogononta) และ 2) คลาสเดลลอยเดีย (Class Bdelloidea) โรติเฟอร์เป็นสัตว์ที่มีช่องลำตัวเทียม (pseudocoelom) มีขนาดตั้งแต่ 45 ไมโครเมตร จนถึง 2.5 มิลลิเมตร แต่โดยทั่วไปแล้วมักมีขนาดอยู่ที่ 100 – 500 ไมโครเมตร ร่างกายโรติเฟอร์แบ่งออกเป็น 3 ส่วน คือ ส่วนหัว (head) ส่วนลำตัว (trunk) และส่วนเท้า (foot) โดยส่วนหัวประกอบด้วยโคโรนา (corona) ซึ่งจะมีซิเลีย (cilia) ที่มาอยู่รวมกันเป็นวง ทำหน้าที่คอยพัดโบกเพื่อช่วยในการกิน และทำให้เกิดการเคลื่อนที่ นอกจากนี้ส่วนหัวยังมีอวัยวะที่รับความรู้สึก มีลักษณะเป็นตาประกบ และมีสมอง ซึ่งประกอบด้วยปมประสาทที่มีการกระจายไปตามอวัยวะรับสัมผัสต่างๆ ส่วนถัดมาคือส่วนลำตัว จะถูกปกคลุมด้วยคิวติเคิล (cuticle) อาจมีลักษณะที่บางหรือหนา มีความสามารถ

ในการยึดหยุ่นได้ คิวติเคิลนี้สร้างมาจากเซลล์ซิลิไซด์เคิล ไฮโปเดอมิส (syncyticle hypodermis) ซึ่งเป็นชั้นคิวติเคิลที่มีความหนาและแข็ง แต่บางชนิดอาจไม่มีก็ได้ ระบบทางเดินอาหารของโรติเฟอร์จะมีมาสแทกซ์ (mastax) ซึ่งเป็นกล้ามเนื้อที่มีการโป่งพองออกมาเป็นลักษณะคล้ายกับกระเปาะ มีตำแหน่งอยู่ระหว่างคอหอย (pharynx) และหลอดอาหาร (esophagus) ในโรติเฟอร์กลุ่มที่ดำรงชีวิตแบบปรสิตนั้นส่วนมาสแทกซ์นี้จะมีการเปลี่ยนแปลงไปจับกับโฮสต์ (host) และภายในส่วนมาสแทกซ์นี้จะมีส่วนที่ใช้ในการบดอาหาร ประกอบด้วยกล้ามเนื้อหนา เรียกว่า โทรฟี (trophi) ซึ่งจะพบเฉพาะในกลุ่มโรติเฟอร์เท่านั้น อีกทั้งยังมีลักษณะที่แตกต่างกันในแต่ละชนิด จึงสามารถใช้ในการจำแนกชนิดของโรติเฟอร์ได้ ส่วนสุดท้ายคือส่วนเท้า เป็นส่วนที่อยู่ปลายสุดของส่วนลำตัว ในบางชนิดอาจมีลักษณะเป็นนิ้วเท้า (toes) มีจำนวน 1 – 4 อัน ยื่นออกมา โดยจะมีต่อมสร้างสารเหนียว (pedal gland) อยู่เป็นจำนวนมาก โดยจะมีส่วนที่เปิดออกมาจากนิ้วเท้า ต่อมาจะทำหน้าที่สร้างสารที่มีความเหนียว และหลั่งออกมาเพื่อช่วยในการยึดเกาะกับพื้น เรียกว่า ซีเมนต์ (cement) แต่โรติเฟอร์บางสกุลก็ไม่มีส่วนของนิ้วเท้า เช่น *Asplanchna*, *Keratella* และ *Polyarthra* เป็นต้น (ลัดดา วงศ์รัตน์, 2543)

2.2 วงชีวิตของโรติเฟอร์

โดยทั่วไปแล้ว โรติเฟอร์จะมีวงชีวิตที่สั้นประมาณ 1 – 2 สัปดาห์ แต่ก็ยังมีบางชนิดที่มีวงจรชีวิตนานถึง 5 สัปดาห์ (Pechenik, 2000) ในแหล่งน้ำธรรมชาติส่วนใหญ่จะพบโรติเฟอร์ที่เป็นเพศเมีย ซึ่งการสืบพันธุ์นั้นมีทั้งแบบอาศัยเพศและไม่อาศัยเพศ โดยโรติเฟอร์สามารถสืบพันธุ์แบบพาร์ทิโนจีเนซิส (parthenogenesis) ในสภาวะแวดล้อมที่เหมาะสม โรติเฟอร์เพศเมียจะสร้างไข่ที่มีจำนวนชุดโครโมโซมเป็นดิพลอยด์ (diploid ; 2n) ไข่นี้จะมีการฟักเป็นโรติเฟอร์เพศเมีย (amictic female) โดยจะเจริญเป็นตัวเต็มวัยและจะสืบพันธุ์ได้เป็นเพศเมียเท่านั้น แต่ถ้ามีสภาพแวดล้อมดังกล่าวไม่เหมาะสม โรติเฟอร์เพศเมียจะผลิต mictic female ทำให้สามารถสืบพันธุ์แบบมีเพศได้เพียงอย่างเดียวจากไข่ที่มีขนาดใหญ่ที่สุด ไข่ในกลุ่มนี้จะมีลักษณะที่เล็กกว่าไข่ที่มาจากการสืบพันธุ์แบบไม่มีเพศ โดยไข่จะมีจำนวนชุดโครโมโซมเป็นแฮพลอยด์ (haploid ; n) เมื่อฟักแล้วจะกลายเป็นโรติเฟอร์เพศผู้ ซึ่งจะมีขนาดเล็กกว่าเพศเมีย อีกทั้งยังมีลักษณะและรูปร่างที่แตกต่างจากเพศเมียของชนิดเดียวกัน เมื่อมาผสมพันธุ์กับเพศเมียจะมีการวางไข่ 1 – 2 ฟอง ไข่ที่เกิดจากการสืบพันธุ์แบบนี้จะเป็นไข่ระยะพักตัว (resting egg) มีเปลือกที่หนา ทำให้สามารถทนต่อสภาพแวดล้อมที่ไม่เหมาะสมต่อการเจริญได้ ไข่นี้จะไม่มีการฟักตัวเป็นตัวอ่อนทันที โดยจะฟักตัวอยู่ในน้ำ จนกระทั่งสภาพแวดล้อมเหมาะสมแก่การเจริญ จึงจะฟักตัวออกเป็นโรติเฟอร์เพศเมีย (amictic female) ที่มีจำนวนชุดโครโมโซมเป็นดิพลอยด์ ทำให้สามารถสืบพันธุ์แบบไม่อาศัยเพศได้ และวงชีวิตของโรติเฟอร์ก็จะเริ่มต้นใหม่อีกครั้ง (ลัดดา วงศ์รัตน์, 2543)

2.3 การศึกษาความหลากหลายและการแพร่กระจายของโรติเฟอร์

การศึกษานุกรมวิธานของแพลงก์ตอนสัตว์นั้น นักอนุกรมวิธานได้ศึกษาและตั้งชื่อโรติเฟอร์แล้ว 2,031 ชนิด (Segers, 2007)

การศึกษาโรติเฟอร์ในประเทศไทยมีมากกว่าแพลงก์ตอนสัตว์กลุ่มอื่น จากการรวบรวมรายงานในการศึกษา พบทั้งสิ้น 26 วงศ์ 62 สกุล 415 ชนิด (ภูริพงศ์ เมฆสุวรรณ, 2565) มีการศึกษาใน 4 ภาคหลักของประเทศไทย พื้นที่ศึกษาประกอบด้วย นาข้าว คูคลอง แหล่งน้ำในพื้นที่ป่าพรุ แหล่งน้ำนิ่ง ได้แก่ อ่างเก็บน้ำ ทะเลสาบ บึง หนองน้ำ แหล่งน้ำในป่าพรุ แหล่งน้ำไหล เช่น แม่น้ำ ลำธาร เป็นต้น

การศึกษาความหลากหลายชนิดของโรติเฟอร์ในระยะแรกของประเทศไทยนั้น เริ่มต้นตั้งแต่ปี ค.ศ.1966 โดย Ueno (1966) จากการศึกษาพบโรติเฟอร์เพียง 1 ชนิด ในเวลาต่อมาได้มีการศึกษาโรติเฟอร์ในเขตกรุงเทพมหานคร กาญจนบุรี ลำพูน เชียงใหม่ โดย De Ridder (1970) พบ

โรติเฟอร์ทั้งสิ้น 29 ชนิด และต่อมาได้มีการรายงานการศึกษาแพลงก์ตอนสัตว์จากแหล่งน้ำนิ่งและแหล่งน้ำไหล ในกลุ่มคริสต์เอเชียและโรติเฟอร์ พบโรติเฟอร์ทั้งสิ้น 80 ชนิด (Boonsom, 1984)

การศึกษาโรติเฟอร์ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีรายงานการวิจัยที่ครอบคลุม โดยพบโรติเฟอร์ทั้งสิ้น 275 ชนิด การศึกษานั้นเริ่มจาก ประพนอม จันทโรนัย และคณะ (2532) ได้ศึกษาความหลากหลายของแพลงก์ตอนสัตว์ ที่ได้จากแหล่งน้ำในเขตอำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น พบโรติเฟอร์ทั้งสิ้น 32 ชนิด และต่อมา ละออศรี สะเนาะเมือง (2537) ได้ศึกษาความหลากหลายชนิดของแพลงก์ตอนสัตว์ในเขตจังหวัดขอนแก่น และกาฬสินธุ์ พบโรติเฟอร์ จำนวน 170 ชนิด ในปีถัดมา Sanoamuang et al. (1995) ได้ศึกษาความหลากหลายชนิดของโรติเฟอร์จากแหล่งน้ำชั่วคราว และแหล่งน้ำถาวร จำนวน 93 แหล่งน้ำ พบโรติเฟอร์ทั้งสิ้น 200 ชนิด เป็นโรติเฟอร์ที่รายงานการพบครั้งแรกในประเทศไทยจำนวน 120 ชนิด ซึ่งมีโรติเฟอร์ที่พบครั้งแรกในโลก คือ *Brachionus niwati* ต่อมา Sanoamuang & Savatenalinton (1999) ได้ศึกษาความหลากหลายชนิดของโรติเฟอร์ในจังหวัดนครราชสีมา พบโรติเฟอร์ทั้งสิ้น 190 ชนิด เป็นโรติเฟอร์ที่พบครั้งแรกในโลก คือ *Lecane baimaii* และมีชนิดที่รายงานการพบครั้งแรกในประเทศไทย จำนวน 10 ชนิด จิตรา ตรีระเมธี (2549) ได้ศึกษาความหลากหลายชนิดและการแพร่กระจายของโรติเฟอร์ในบึงโขงหลง จังหวัดหนองคาย พบโรติเฟอร์ทั้งสิ้น 110 ชนิด และพบว่าในช่วงฤดูฝน จะมีความชุกชุมของโรติเฟอร์มากที่สุด โดยชนิด *Polyarthra vulgaris* มีความชุกชุมสูงที่สุด อภินันท์ เอี่ยมสุวรรณสุข และคณะ (2553) ได้ศึกษาความหลากหลายของโรติเฟอร์ในแหล่งน้ำรอบอาคาร SME ของมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ศูนย์รังสิต พบโรติเฟอร์ทั้งสิ้น 34 ชนิด ซึ่ง *Lecane* เป็นสกุลเด่น ร้อยละ 41.2 ของสังคมโรติเฟอร์รองลงมาได้แก่ *Brachionus* ร้อยละ 17.7 และ *Lepadella* ร้อยละ 14.7 ตามลำดับ รัชนิกร แรมลี และละออศรี เสนาะเมือง (2559) ได้ศึกษาความหลากหลายของ โรติเฟอร์ในพื้นที่ชุ่มน้ำหนองละเลิงเค็ง จังหวัดขอนแก่น พบโรติเฟอร์ 75 ชนิด โดย *Lecane bulla* เป็นชนิดที่พบบ่อยและมีความชุกชุมมากที่สุด Santos et al. (2020) ได้ศึกษาความหลากหลายชนิดของโรติเฟอร์ในอ่างเก็บน้ำ Pedra do Cavallo ประเทศบราซิล พบโรติเฟอร์ทั้งสิ้น 17 วงศ์ 24 สกุล 70 ชนิด ซึ่งวงศ์ที่พบความหลากหลายชนิดมากที่สุด คือ Lecanidae รองลงมาคือ Brachionidae และ Trichocercidae ตามลำดับ ส่วนชนิดที่พบบ่อยที่สุด คือ *Keratella tropica* รองลงมาคือ *Lecane bulla* และ *Keratella cochlearis*

3. คลาโดเซอแรน (Cladocerans)

คลาโดเซอแรน เป็นกลุ่มแพลงก์ตอนสัตว์ที่มีการกระจายตัวอย่างกว้างขวางทั่วโลกพบอาศัยอยู่ในแหล่งน้ำประเภทต่างๆ แต่พบมากในแหล่งน้ำจืด มีเพียงบางส่วนเท่านั้นที่พบในทะเล หรือน้ำกร่อย คลาโดเซอแรนนั้นมีความสำคัญต่อระบบนิเวศ โดยเป็นผู้บริโภคขั้นต้น (primary consumer) ในสายใยอาหารหรือห่วงโซ่อาหาร อีกทั้งยังเป็นอาหารของตัวอ่อนสัตว์น้ำ คลาโดเซอแรนมักจะอาศัยอยู่ในแหล่งน้ำที่ไม่มีการปนเปื้อนสารพิษ จึงสามารถใช้เป็นดัชนีที่บ่งชี้ถึงความอุดมสมบูรณ์และการปนเปื้อนสารพิษของแหล่งน้ำได้ (Pechnik, 2000)

3.1 ชีวิตวิทยาของคลาโดเซอแรน

คลาโดเซอแรน จัดอยู่ในไฟลัมอาร์โทโปดา (Phylum Arthropoda)

ชั้นคลาสบรานชีโอโปดา (Subclass Branchiopoda) อันดับใหญ่คลาโดเซอรา (Superorder Cladocera) มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับพวกปู และกุ้ง แต่ว่ามีขนาดเล็กกว่า มีความยาวประมาณ 0.2 – 18.0 มิลลิเมตร ลำตัวมีลักษณะที่ไม่แบ่งเป็นปล้อง ลำตัวสามารถแบ่งออกได้เป็น 3 ส่วน คือ ส่วนหัว ออก และท้อง ซึ่งส่วนหัวนั้นจะแยกจากส่วนอกได้ไม่ชัดเจน มีตาประกอบขนาดใหญ่ 1-2 อัน ส่วนตาเดียวนั้นจะมีขนาดเล็ก คลาโดเซอแรนมีหนวด 2 คู่ คือ หนวดคู่ที่ 1 (first antenna) โดยหนวดที่มีขนาดเล็กจะอยู่บริเวณของจงอยปาก (rostrum) ทำหน้าที่รับความรู้สึก ส่วนหนวดคู่ที่ 2 (second antenna) มีขนาดใหญ่ มีตำแหน่งอยู่บริเวณด้านข้างลำตัว ทำหน้าที่เกี่ยวกับการว่ายน้ำ ลอยตัว และ

หอยทาก นอกจากนี้อวัยวะของหอยทากมีเปลือก (carapace) อยู่บริเวณอกและท้อง (cephalothorax) การปกคลุมนั้นจะมีลักษณะที่คล้ายกับหอยสองฝาประกบกัน เปลือกทั้งสองข้างจะติดกันทางด้านหลัง มีลักษณะแบนด้านข้าง ส่วนทางด้านล่างของท้องนั้นจะมีการเปิดเป็นร่องไปตามแนวยาวของลำตัว บนเปลือกอาจจะมีลวดลายต่างกัน และมีโครงสร้างที่อยู่บริเวณกลางแนวสันหลัง สามารถใช้ในการจำแนกชนิดได้ เรียกว่า head pore มีขาว่ายน้ำ (thoracic legs) จำนวน 4 – 6 คู่ ลักษณะเพศของคลาโดเซอแรนนั้น เป็นพวกที่มีเพศแยกกัน ขนาดของเพศผู้มักจะเล็กกว่าเพศเมีย หนวดคู่แรกของเพศผู้จะยาวและมีขนาดใหญ่ และมีตะขอที่เอาไว้จับกับเพศเมียในเวลาผสมกันพันธุ์ (Pechenik, 2000)

3.2 วงชีวิตของคลาโดเซอแรน

วงชีวิตของคลาโดเซอแรน เริ่มจากตัวอ่อน โดยจะมีลักษณะที่คล้ายคลึงกับตัวเต็มวัยแต่มีขนาดเล็กกว่า จากนั้นจะผ่านการลอกคราบเช่นเดียวกับกลุ่มครัสเตเชีย จนกระทั่งเข้าสู่ระยะใกล้ตัวเต็มวัย (pre-adult) มีจำนวนชุดโครโมโซมเป็นดิพลอยด์ ไข่จะพัฒนาโดยที่ไม่ต้องมีเซลล์สืบพันธุ์ของเพศผู้มาผสม จากนั้นจะมีการพัฒนาอยู่ภายในถุงไข่ (brood pouch) มีตำแหน่งอยู่บริเวณด้านหลังของลำตัว และจะรอเวลาที่ไข่จะเจริญเป็นตัวอ่อนต่อไป แต่ในสภาวะที่ไม่เหมาะสมต่อการดำรงชีวิต คลาโดเซอแรนจะมีการสืบพันธุ์แบบอาศัยเพศ โดยเพศเมียจะมีการสร้างไข่ที่มีสี่เข็ม มีผนังหนาที่แข็ง เป็นสารกลุ่มไคติน (chitin) นิวเคลียสของเซลล์ไข่จะมีชุดโครโมโซมเป็นแฮพลอยด์ จะได้รับการผสมกับเซลล์สืบพันธุ์จากเพศผู้แล้วจะพัฒนาเป็นตัวเต็มวัย เพศเมียที่มีการผลิตไข่นี้เรียกว่า sexual female และเรียกไข่ชนิดนี้ว่า ไข่พัก (resting egg) เมื่อผสมแล้วจะเคลื่อนที่เข้าไปในช่องเก็บไข่ (brood chamber) ไข่ที่อยู่ภายในช่องเก็บไข่นั้นจะแบ่งตัวจนถึงระยะแกสตรูลา (gastrula stage) และจะหยุดการแบ่งตัว หลังจากนั้นไข่จะหลุดออกตัวตัวแม่ ไข่ช่วงนี้จะพักตัวโดยหยุดการเจริญไว้ชั่วขณะหนึ่ง เรียกว่า อีฟิปปิอิม (ephippium) ในระยะนี้ไข่จะทนทานต่อสภาวะแวดล้อมที่ไม่เหมาะสม และเมื่อมีสภาวะแวดล้อมที่เหมาะสมต่อการเจริญแล้ว ไข่จึงจะฟักออกมาเป็นตัวเพศเมียและจะสืบพันธุ์ต่อไปได้ (Pechenik, 2000)

3.3 การศึกษาความหลากหลายและการแพร่กระจายของคลาโดเซอแรน

คลาโดเซอแรนที่พบแพร่กระจายทั่วโลก มีจำนวน 620 ชนิด จัดอยู่ใน 4 อันดับย่อย (Suborder) และ 83 สกุล (Genus) โดยมีการแพร่กระจายในเขตอบอุ่นมากที่สุด รองลงมาคือเป็นเขตร้อนของทวีปแอฟริกา และเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ตามลำดับ (Tanaka & Ohtaka, 2010)

การศึกษาแพลงก์ตอนสัตว์ในกลุ่มของคลาโดเซอแรนนั้นมีน้อยกว่าแพลงก์ตอนสัตว์กลุ่มอื่นๆ ในประเทศไทยพบคลาโดเซอแรน จำนวน 124 ชนิด (Tiang-nga et. al., 2020) การศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือพบคลาโดเซอแรน 84 ชนิด และภาคใต้ 72 ชนิด (Maiphae, 2014)

การศึกษาความหลากหลายของคลาโดเซอแรนในประเทศไทยระยะแรกเริ่มตั้งแต่ปี ค.ศ. 1984 โดย Boonsom (1984) ได้มีการรายงานการศึกษาแพลงก์ตอนสัตว์กลุ่มคลาโดเซอแรนจากแหล่งน้ำไหลและน้ำนิ่งจากบริเวณทั่วประเทศไทย พบกลุ่มคลาโดเซอแรนจำนวน 48 ชนิด แต่มีเพียง 30 ชนิดเท่านั้นที่จำแนกชนิดได้อย่างถูกต้อง ดังนั้น จากรายงานวิจัยอาจกล่าวได้ว่า พบคลาโดเซอแรนทั่วประเทศจำนวน 30 ชนิด และเป็นชนิดที่พบครั้งแรกในประเทศไทยจำนวน 9 ชนิด (ละออศรี เสนาะเมือง, 2544) จากนั้นก็ได้มีการศึกษาความหลากหลายและการแพร่กระจายของคลาโดเซอแรนมาโดยตลอดนับตั้งแต่ปี พ.ศ. 2540 เป็นต้นมา

การศึกษาความหลากหลายของคลาโดเซอแรนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีรายงานในจังหวัดขอนแก่นและกาฬสินธุ์ โดย ละออศรี เสนาะเมือง (2537) ในจังหวัดขอนแก่น หนองคาย หนองบัวลำภู ต่อมา จุฑามาส แสงอรุณ และละออศรี เสนาะเมือง (2545) ได้ศึกษาความหลากหลายและความชุกชุมของคลาโดเซอแรนในบึงกุ๊ดทิง จังหวัดหนองคาย พบคลาโดเซอแรน 57 ชนิด เป็น

ชนิดที่พบครั้งแรกในประเทศไทย 57 ชนิด ในปีเดียวกัน ศุจิภรณ์ อธิบาย (2545) ศึกษาการแพร่กระจายของไร่น้ำนางฟ้าและแพลงก์ตอนสัตว์ในแหล่งน้ำชั่วคราวในเขตจังหวัดขอนแก่นและอุดรธานี พบคลาโดเซอแรน 21 ชนิด ในปีถัดมา สุพิศตรา เหล็กจาน (2546) ได้ศึกษาการแพร่กระจายของไร่น้ำนางฟ้าและแพลงก์ตอนสัตว์ในแหล่งน้ำชั่วคราวในเขตจังหวัดมหาสารคามและร้อยเอ็ด พบคลาโดเซอแรน 18 ชนิด ในแหล่งน้ำต่างๆ ของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จากการรายงานมาถึงปัจจุบันพบความหลากหลายชนิดของคลาโดเซอแรนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือทั้งสิ้น 84 ชนิด (สุปิยนิตย์ ไม้แพ, 2551) ในจำนวนนี้เป็นชนิดที่พบครั้งแรกในประเทศไทย 52 ชนิด มีชนิดที่พบครั้งแรกในเอเชียจำนวน 7 ชนิด และเป็นชนิดใหม่ของโลกจำนวน 3 ชนิด

4. โคพีพอด (Copepods)

4.1 ชีวิตวิทยาของโคพีพอด

โคพีพอด เป็นแพลงก์ตอนสัตว์ที่สำคัญกลุ่มหนึ่ง จัดอยู่ในไฟลัมอาร์โทโปดา คลาสครัสเตเชีย (Class Crustacea) ชั้นคลาสโคพีพอดา (Subclass Copepoda) จำแนกออกได้เป็น 3 อันดับ ได้แก่ Calanoida, Cyclopoida และ Harpacticoida (ลัดดา วงศ์รัตน์, 2543)

โคพีพอด มีการดำรงชีวิตอยู่ในน้ำจืด น้ำกร่อย น้ำเค็ม รวมไปถึงแหล่งน้ำถาวรและแหล่งน้ำชั่วคราว ส่วนใหญ่พบในทะเล มีประมาณ 2,000 ชนิด ดำรงชีวิตเป็นปรสิตในกลุ่มสัตว์ไม่มีกระดูกสันหลัง และปลา ส่วนกลุ่มที่อาศัยอยู่ในน้ำจืด จะพบในดินที่มีความชุ่มชื้น เช่น ดินที่มาจาก การย่อยสลายของซากพืชและสัตว์ และยังมีโคพีพอดบางชนิดอาศัยอยู่ในมอสและฮิวมัส (humus) อีกด้วย (ละออศรี เสนาะเมือง, 2538)

4.2 วงชีวิตของโคพีพอด

โคพีพอดแยกเพศกัน การปฏิสนธิเกิดขึ้นจากสเปิร์มจากเพศผู้เข้าสู่ช่องผสมพันธุ์ (copulatory pore) ของเพศเมีย โดยเพศผู้จะใช้หนวดคู่ที่ 1 จับเพศเมียไว้ และจะเกิดการผสมพันธุ์ ต่อมาสเปิร์มจะถูกเก็บไว้ในส่วนรองรับเชื้อ (seminal receptacles) ของเพศเมีย ซึ่งไข่ที่เกิดการปฏิสนธิกับสเปิร์มนั้นจะเคลื่อนที่เข้าสู่เจนิทาล เอเทรียม (genital atrium) และจะถูกรวบรวมไว้ในเยื่อหุ้มแล้วเกิดเป็นถุงไข่จำนวน 1 หรือ 2 ถุง (สุภาวดี นพจรจินดา, 2553) หลังจากนั้นก็จะฟักตัวออกจากไข่ จะได้ตัวอ่อนนอสมเพลีย ในระยะที่ 1 (N1) โดยในระยะนี้จะยังไม่มีการแบ่งเป็นปล้อง หลังจากนั้นก็เกิดการลอกคราบกลายเป็นนอเพลียระยะที่ 2 (N2) จะเริ่มมีการกินอาหาร และเริ่มสร้างแมกซิลลูล และเมื่อมีการลอกคราบอีก 4 ครั้ง จะกลายเป็นนอเพลียระยะที่ 6 (N6) มีการสร้างรยางค์ปาก จากนั้นจะลอกคราบ เต็มโตเป็นโคพีพอดระยะที่ 1 (C1) มีรูปร่างที่เริ่มคล้ายโคพีพอดตัวเต็มวัย ซึ่งมีปล้อง 5 ปล้อง และรยางค์ปากจะยืดยาวขึ้น จะมีการลอกคราบไปเรื่อยๆ จนได้ขาครบทั้งหมด 5 คู่ สำหรับการลอกคราบในครั้งสุดท้ายนี้ จะมีการเพิ่มยูไซไมท์ขึ้นมา 1 ปล้อง จึงทำให้โคพีพอดระยะนี้มีทั้งหมด 10 ปล้อง รวมทั้งบริเวณสืบพันธุ์และขาจะมีพัฒนาการที่สมบูรณ์ การพัฒนาจากไข่มาจนถึงระยะตัวเต็มวัยใช้ระยะเวลาประมาณ 1 – 3 สัปดาห์ (Williamson, 1991) และโคพีพอดเพศผู้มีอายุขัยประมาณ 41 – 43 วัน โคพีพอดเพศเมียมีอายุขัยประมาณ 45 – 47 วัน

4.3 การศึกษาความหลากหลายและการแพร่กระจายของโคพีพอดในประเทศไทย

จากการรวบรวมรายงานการศึกษานั้น พบการรายงานชนิดของโคพีพอดน้ำจืดกลุ่มคาลานอยด์ ไชโคลพอยด์ และฮาร์แพคติกอยด์ในประเทศไทย ตั้งแต่ปีพ.ศ. 2524-2558 พบทั้งสิ้น 121 ชนิด โดยเป็นคาลานอยด์โคพีพอด 39 ชนิด ไชโคลพอยด์ โคพีพอด 58 ชนิด และ ฮาร์แพคติกอยด์โคพีพอด 24 ชนิด (ธนิตา แซ่ตั้ง, 2559)

การศึกษาโคพีพอดในประเทศไทยนั้น เริ่มมีการศึกษาและรายงานโดย Lai and Fernando (1981) ซึ่งได้ทำการศึกษาความหลากหลายของคาลานอยด์โคพีพอดจากแหล่งน้ำจืดทั่ว

ทุกภาคของประเทศไทย โดยรายงานการพบคาลานอยด์โคฟีพอดจำนวน 14 ชนิด ในเวลาต่อมา Boonsom (1984) ได้ทำการศึกษาแพลงก์ตอนสัตว์จากแหล่งน้ำนิ่ง และแหล่งน้ำไหลจากพื้นที่ต่างๆ ทั่วประเทศไทย มีการรายงานพบโคฟีพอดจำนวน 18 ชนิด ในจำนวนนี้เป็นคาลานอยด์ 8 ชนิด และไซโคลพอยด์ 10 ชนิด ซึ่ง ในจำนวนนี้มีโคฟีพอดเพียง 6 ชนิดที่ระบุชนิดได้อย่างถูกต้อง (Reddy et al., 1998) หลังจากนั้นก็ได้มีการเริ่มศึกษาอย่างต่อเนื่อง นับตั้งแต่ปี พ.ศ. 2537 เรื่อยมา ซึ่งงานวิจัยส่วนใหญ่เน้น ศึกษาอยู่ในพื้นที่ของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

การศึกษาโคฟีพอดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ได้มีการงานการศึกษาความหลากหลาย ชนิดของโคฟีพอดในแหล่งน้ำต่าง ๆ พบโคฟีพอดทั้งสิ้น 68 ชนิด เป็นกลุ่มคาลานอยดา 32 ชนิด กลุ่มไซโคลพอยดา 33 ชนิดและกลุ่มฮาร์แพคติกอยดา 3 ชนิด (ธนิดา แซ่ตั้ง, 2559)

5. ประโยชน์ของแพลงก์ตอน

5.1 เป็นองค์ประกอบของห่วงโซ่อาหาร

แพลงก์ตอนสัตว์นั้นจัดเป็นผู้บริโภคลำดับที่ 1 ซึ่งจะกินผู้ผลิตเป็นอาหาร และจะถูกกินโดยผู้บริโภคลำดับถัดไป ทำให้เกิดการถ่ายทอดพลังงานในระบบนิเวศ หากมีการเปลี่ยนแปลงของแพลงก์ตอนสัตว์ไป จะทำให้มีผลต่อห่วงโซ่อาหารในระบบนิเวศตามมา (ลัดดา วงรัตน์, 2543)

5.2 ใช้ตรวจสอบมลภาวะของแหล่งน้ำ

เนื่องจากแพลงก์ตอนสัตว์มีหลายชนิด มีวงชีวิตที่สั้น แต่ละชนิดนั้นจะมีลักษณะถิ่นที่อยู่ต่างกันออกไป เมื่อมีการเปลี่ยนแปลงสภาพแวดล้อมในถิ่นที่อยู่ไปจะมีการตอบสนองที่รวดเร็ว มีความไวต่อการเปลี่ยนแปลงของสารที่มีปริมาณน้อยในน้ำได้ ในบางครั้งไม่สามารถตรวจวัดด้วยวิธีการทางเคมีได้ ทำให้มีการศึกษาถึงผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงของแหล่งน้ำที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคมแพลงก์ตอนสัตว์ เช่น *Brachionus calyciflorus* มักพบในแหล่งน้ำที่มีมลภาวะทั่วไป (Ranrag, 2018) *Bosmina longirostris* มักอาศัยอยู่ในแหล่งน้ำที่เป็นยูโทรฟิเคชัน (eutrophication) และมีความไวต่อทองแดงที่เป็นมลพิษในแหล่งน้ำ *Daphnia magna* มีความไวต่อสารพิษสูง จึงมีการใช้ประเมินความเสี่ยงและความเป็นพิษของแหล่งน้ำ (Tyagi, 2007) *Bosmina* และ *Ceriodaphnia* มีความไวต่อปริมาณสารกำจัดแมลงในแหล่งน้ำ จึงมีการใช้ในการตรวจสอบการปนเปื้อนในแหล่งน้ำธรรมชาติ (Pakrashi et al., 2013)

5.3 ใช้ในอุตสาหกรรมการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ

มีการใช้แพลงก์ตอนสัตว์เป็นอาหารของตัวอ่อนสัตว์น้ำ เช่น ลูกกุ้ง ลูกปลา กะพงขาว เนื่องจากแพลงก์ตอนสัตว์นั้น มีขนาดเล็ก สามารถทำให้ตัวอ่อนกินได้ง่าย และมีสารอาหารที่จำเป็นต่อการเจริญเติบโต ตัวอย่างแพลงก์ตอนสัตว์ที่มีการนำมาใช้ เช่น ไรน้ำนางฟ้า เป็นต้น (ลัดดา วงรัตน์, 2543)

5.4 ใช้บ่งชี้คุณภาพของแหล่งน้ำ

5.4.1 โรติเฟอร์

Lecane bulla และ *L. lunaris* สามารถพบได้ในแหล่งน้ำทั่วไป พบได้ทั้งในแหล่งน้ำจืดและแหล่งน้ำเค็ม ในแหล่งน้ำที่เกิดยูโทรฟิเคชันสูง สามารถใช้โรติเฟอร์เป็นตัวชี้วัดแหล่งน้ำที่เกิดยูโทรฟิเคชันได้ ซึ่งจะพบโรติเฟอร์ เช่น *Keratella cochlearis tecta*, *Monomamata longiseta*, *Asplanchna priodonta*, *Brachionus angularis*, *Lecane closterocerca*, *Filinia brachiate*, *Polyarthra longiremis* (Rajlaxi, 2018)

5.4.2 คลาโดเซอแรน

จากการศึกษาของ สาวิตรี นาไชย (2549) พบว่า *Notoalona globulosa*, *Bosminopsis deitersi*, *Acroperus harpae*, *Diaphanosoma dubium* เป็นคลาโดเซอแรนที่พบในแหล่งน้ำที่มีค่าความเป็นกรด-ด่างมากกว่า 6.9 *Coronatella rectangular*, *Chydorus*

sphaericus, *Daphnia lumholtzi*, *Sida crystallina*, *Nicsmirnovius eximius* พบในแหล่งน้ำที่มีค่าความเป็นกรด-ด่างมากกว่า 6.9 และอุณหภูมิยังมีผลต่อการกระจายของคลาโดเซอแรน ในแหล่งน้ำที่มีอุณหภูมิที่ต่ำกว่า 27.6 องศาเซลเซียส จะพบ *Simocephalus serratus*, *Diaphanosoma excisum*, *Simocephalus serratus* ในแหล่งน้ำที่มีอุณหภูมิสูงกว่า 27.6 องศาเซลเซียส จะพบ *Macrothrix pholpunthini*, *Ephemeroporus barroisi*, *Alona exigua* จากการศึกษาดังกล่าวพบว่าค่าความเป็นกรด-ด่าง อุณหภูมิ มีผลต่อการกระจายของคลาโดเซอแรน

5.4.3 โคพีพอด

จากการศึกษาของ Spase (2018) พบว่า *Acanthocyclops robustus*, *Cyclops vicinus* เป็นชนิดที่มีการกระจายในแหล่งน้ำที่เป็นโทรฟิคเคชัน สกูล *Thermocyclops* ใช้เป็นดัชนีชี้วัดสิ่งแวดล้อมได้ดี *T. decipiens* พบในแหล่งน้ำที่มีธาตุอาหารสูง *T. inversus* พบในแหล่งน้ำที่มีธาตุอาหารปานกลาง และ *T. minutus* พบในแหล่งน้ำที่มีธาตุอาหารต่ำ

จากการศึกษาของ Neves et al. (2021) พบว่า การกระจายของ *Thermocyclops minutus* มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับค่าความโปร่งใสของน้ำ *Tropocyclops prasinus*, *Microcyclops anceps* มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับคลอโรฟิลล์ และผกผันกับค่าความโปร่งใสของน้ำ และ *T. inversus* มีความสัมพันธ์เชิงผกผันกับค่าการนำไฟฟ้า

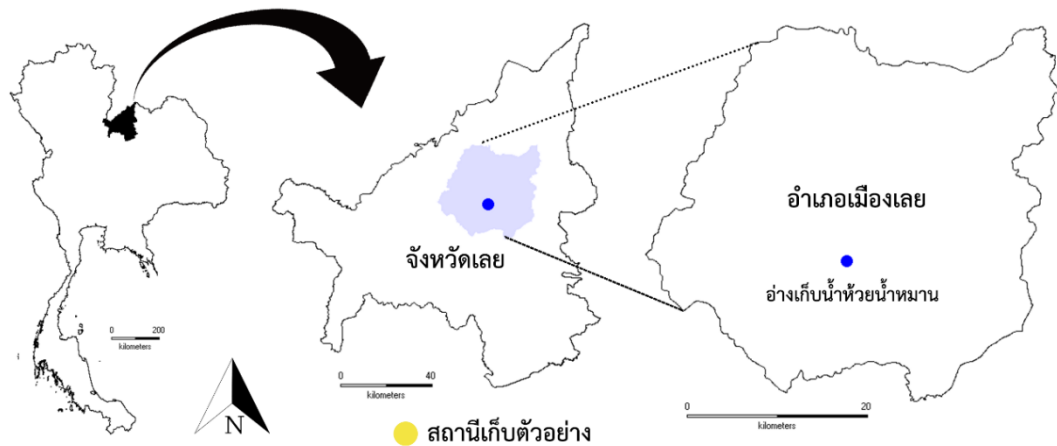
วิธีดำเนินการวิจัย

1. พื้นที่ศึกษา

อ่างเก็บน้ำห้วยน้ำหมาน ตั้งอยู่ที่บ้านท่าแพ ตำบลเมือง อำเภอเมืองเลย จังหวัดเลยอยู่ในการดูแลของสำนักชลประทานจังหวัดเลย สามารถกักเก็บน้ำได้ทั้งสิ้น 1.624 ล้านลูกบาศก์เมตร รับน้ำมาจากห้วยน้ำหมาน ซึ่งมีต้นกำเนิดมาจากภูผาหมาน ในเขตนอุทยานหริรักษ์ มีพื้นที่ 1.464 ตารางกิโลเมตร พื้นที่โดยรอบอ่างเก็บน้ำประกอบด้วย 2 บริเวณ คือ บริเวณแรกมีบ้านเรือนและปลูกสร้างริมตลิ่ง และบริเวณที่ติดกับพื้นที่ป่า ในช่วงฤดูฝนจะมีปริมาณน้ำไหลเข้าเฉลี่ย 166.78 ล้านลูกบาศก์เมตร ขณะที่ช่วงฤดูแล้งนั้นจะมีปริมาณน้ำไหลเข้าเฉลี่ย 12.97 ล้านลูกบาศก์เมตร มีปริมาณน้ำฝนอยู่ในช่วง 900 – 1,300 มิลลิเมตร (กรมอุตุนิยมวิทยา, 2564) นอกจากนี้ อ่างเก็บน้ำยังพบพืชเด่น ได้แก่ บัวสาย จอกหูหนู ผักตบชวา และบอน (สำนักงานสิ่งแวดล้อมจังหวัดเลย, 2562)

2. การเก็บตัวอย่าง

2.1 เก็บตัวอย่างจากสถานีเก็บทั้งหมด 6 สถานี ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 แผนที่อำเภอเมืองเชียงใหม่ และสถานที่เก็บตัวอย่าง 6 จุด

ตารางที่ 1 พิกัดทางภูมิศาสตร์สถานที่เก็บตัวอย่างและลักษณะของสถานที่เก็บตัวอย่าง 6 จุด

สถานี	พิกัดทางภูมิศาสตร์	ความสูงจากระดับน้ำทะเล (เมตร)	ลักษณะสถานีเก็บตัวอย่าง
1	17°29'22.6"N 101°42'12.6"E	259	ติดชุมชน มีบ้านเรือนอาศัยอยู่เบาบาง
2	17°29'23.3"N 101°42'15.7"E	255	ติดชุมชน มีบ้านเรือนอาศัยอยู่หนาแน่น และมีการปล่อยน้ำเสีย
3	17°29'23.6"N 101°42'19.3"E	251	ติดชุมชน มีบ้านเรือนอาศัยติดริมน้ำ
4	17°29'20.6"N 101°42'18.7"E	260	ติดพื้นที่ป่า ไม่มีผู้คนอาศัย
5	17°29'21.8"N 101°42'14.8"E	263	ติดพื้นที่ป่า มีพืชน้ำขึ้นหนาแน่น ไม่ถูกรบกวนจากมนุษย์
6	17°29'20.6"N 101°42'09.0"E	263	ติดพื้นที่ป่า อยู่ตรงข้ามบ้านเรือน มีผักตบชวาหนาแน่น

2.2 ลักษณะทั่วไปของสถานีเก็บตัวอย่าง

สถานีที่ 1 มีลักษณะทั่วไปมีตลิ่งที่ไม่ชัน มีบ้านเรือนตั้งอยู่ติดแหล่งน้ำจำนวน 10 หลังคา เรือน น้ำมีลักษณะขุ่น มีเศษใบไม้และกิ่งไม้ลอยเป็นจำนวนมาก แสงแดดส่องถึงได้น้อย เนื่องจากมีกอไผ่ขึ้นอยู่ใกล้กับบริเวณตลิ่งริมน้ำ

สถานีที่ 2 มีบ้านเรือนอาศัยอยู่หนาแน่น มีท่อระบายน้ำเสียจากแหล่งชุมชนปล่อยลงสู่แหล่งน้ำ น้ำมีลักษณะขุ่นและมีสีดำ มีเศษขยะลอยอยู่ในแหล่งน้ำจำนวนมาก ไม่มีพืชน้ำอยู่ในแหล่งน้ำ

สถานีที่ 3 มีที่ตั้งอยู่ติดกับชุมชน น้ำมีลักษณะขุ่น มีบัวสายและหญ้าขึ้นขึ้นอยู่เป็นจำนวนมาก มีท่อระบายน้ำเสียปล่อยลงสู่แหล่งน้ำ แสงส่องถึงแหล่งน้ำได้มาก ไม่มีต้นไม้อื่นขึ้นอยู่ริมตลิ่ง

สถานีที่ 4 มีที่ตั้งติดอยู่กับพื้นที่ ไม่มีบ้านเรือนอยู่ริมตลิ่ง ในแหล่งน้ำมีผักตบชวาและหญ้าขึ้นขึ้นอยู่เป็นจำนวนมาก แสงแดดส่องถึงได้มาก ไม่มีต้นไม้อื่นขนาดใหญ่ขึ้นที่ริมตลิ่ง

สถานีที่ 5 เป็นพื้นที่ที่เข้าถึงยาก ไม่มีทางเดินเท้าริมตลิ่ง มีหญ้าขึ้นขึ้นอยู่ในแหล่งน้ำปริมาณมาก แสงแดดส่องถึงได้น้อย ริมตลิ่งมีต้นไม้อื่นขนาดใหญ่ขึ้นหนาแน่น ตลิ่งมีลักษณะชัน มีเศษใบไม้และกิ่งไม้ลอยอยู่เป็นจำนวนมาก

สถานีที่ 6 มีอาคารสูบน้ำของการประปาตั้งอยู่ริมตลิ่ง มีผักตบชวาอยู่เป็นจำนวนมาก แสงแดดส่องถึงได้น้อย มีต้นจามจุรีขนาดใหญ่อยู่ริมตลิ่ง พบทางเดินเท้าของมนุษย์ และมีปลาอาศัยอยู่ชุกชุม ในบริเวณใกล้กันมีประตูลอยน้ำของกรมชลประทาน มีเศษกิ่งไม้และใบไม้ลอยอยู่เป็นจำนวนมาก บริเวณตลิ่งมีก้อนหินขนาดใหญ่จำนวนมาก

2.3 เก็บตัวอย่างแพลงก์ตอนสัตว์เชิงคุณภาพ โดยใช้ถุงลากลากแพลงก์ตอน ขนาดตาข่าย 60 ไมครอน โดยลากถุงลากลากแพลงก์ตอนผ่านมวลน้ำ เป็นระยะทาง 5 เมตร จากนั้นรักษาสภาพด้วยฟอร์มาลิน ความเข้มข้นร้อยละ 4 เก็บตัวอย่างในช่วงฤดูฝน และฤดูแล้ง จำนวน 2 ครั้ง ในเดือนสิงหาคม 2563 และ มีนาคม 2564 เพื่อใช้เป็นตัวแทนในช่วงฤดูฝนและฤดูแล้งตามลำดับ และตรวจวัดคุณสมบัติทางด้านกายภาพและทางเคมีบางประการของน้ำจากแหล่งน้ำที่ศึกษา จำนวน 5 ตัวแปร ก่อนทำการเก็บแพลงก์ตอนสัตว์ ดังแสดงในตารางที่ 2

ตารางที่ 2 การตรวจวัดสมบัติทางด้านกายภาพและทางเคมีบางประการของน้ำจากแหล่งน้ำที่ศึกษา ก่อนทำการเก็บตัวอย่างโรติเฟอร์ โคพีพอดและคลาโรเซอแรน

ตัวแปรที่ตรวจวัด	หน่วย	วิธี/เครื่องมือที่ใช้ตรวจวัด
ปริมาณออกซิเจนที่ละลายน้ำ (dissolved oxygen)	มิลลิกรัมต่อลิตร (mg/L)	ไทเทรตด้วยวิธี azide modification of iodometric method (AOAC, 1984)
ความเป็นกรด-เบสของน้ำ (pH)	-	multi-para meter
ค่าการนำไฟฟ้า (electrical conductivity)	ไมโครซีเมนส์ต่อ เซนติเมตร ($\mu\text{S}/\text{cm}$)	multi-para meter
อุณหภูมิของน้ำ (water temperature)	องศาเซลเซียส ($^{\circ}\text{C}$)	เทอร์โมมิเตอร์
ความโปร่งใสของน้ำ (transparency)	เซนติเมตร (cm)	จาวัดความโปร่งใส (secchi disc)

3. การวิเคราะห์ตัวอย่างแพลงก์ตอนสัตว์ในห้องปฏิบัติการ

3.1 ใช้หลอดหยดดูดตัวอย่างแพลงก์ตอนสัตว์ที่อยู่ในขวดเก็บตัวอย่างใส่ในงานหลุมแก้ว เติมน้ำกลั่นเล็กน้อยเพื่อให้ความเข้มข้นของฟอร์มาลินเจือจางลง จากนั้นใช้เข็มเขี่ยแยกตะกอนให้ออกจากตัวอย่างแพลงก์ตอนสัตว์ และใช้หลอดคาปิลลารีที่ผ่านการให้ความร้อนที่ปลายและดึงส่วนปลาย

ให้แหลมดูดตัวอย่างที่ต้องการ ภายใต้กล้องจุลทรรศน์ใช้แสงชนิดเลนส์ประกอบที่กำลังขยาย 40 และ 100 เท่า จากนั้นเป่าลงบนสไลด์ที่หยดกลีเซอริน 1 หยดไว้ แล้วปิดด้วยกระจกปิดสไลด์ และหนุ่นด้วยดินน้ำมันทั้ง 4 มุม เพื่อป้องกันการกดทับจนเสียรูปทรง

3.2 จำแนกชนิดของแพลงก์ตอนสัตว์ ภายใต้กล้องจุลทรรศน์ที่กำลังขยาย 100 และ 400 เท่า โดยใช้เอกสารประกอบการระบุชนิด (key) ของโรติเฟอร์ คลาโรเซอแรน และโคพีพอด ดังนี้ Koste & Shiel (1992), Segers (1995), Wells (2007), Maiphae (2014), Watiroyam (2017), ภูริพงศ์ เมฆสุวรรณ (2565) เป็นต้น

ผลการวิจัย

1. คุณภาพน้ำทางกายภาพและทางเคมี

ผลการวิจัยพบว่า คุณภาพน้ำอยู่ในเกณฑ์ปกติทั้งสองครั้งของการเก็บตัวอย่าง ระดับอุณหภูมิของบริเวณต่าง ๆ ที่ทำการศึกษาไม่ค่าใกล้เคียงกันตลอดการศึกษา โดยอุณหภูมิเฉลี่ยอยู่ที่ $28.9 \pm 0.11 - 31.2 \pm 0.57$ องศาเซลเซียส อุณหภูมิน้ำเฉลี่ยอยู่ที่ $26.1 \pm 0.17 - 28.6 \pm 0.72$ องศาเซลเซียส ค่าปริมาณออกซิเจนละลายน้ำเฉลี่ยอยู่ที่ $7.8 \pm 0.2 - 8.2 \pm 0.55$ มิลลิกรัมต่อลิตร ค่าความเป็นกรด-ด่างอยู่ระหว่าง $6.7 \pm 0.26 - 7.3 \pm 0.42$ และค่าการนำไฟฟ้าเฉลี่ย อยู่ที่ $287 \pm 0.23 - 384 \pm 0.37 \mu\text{S}$

2. ความหลากหลายและความชุกชุมของแพลงก์ตอนสัตว์

จากการศึกษาพบแพลงก์ตอนสัตว์ 7 สปีชีส์ คือ *Brachionus falcatus*, *Brachionus quadridentus*, *Keratella cochleris*, *Keratella javana*, *Lecan luna*, *Platenus patulus*, *Polyathra vulgaris* และ *Daphnia simillis* โดยชนิดที่พบมากที่สุด คือ *Keratella cochleris* โดยพบในทุกสถานีเก็บตัวอย่าง คิดเป็นร้อยละ 78.69

3. ดัชนีความหลากหลายทางชีวภาพ

จากการศึกษาพบว่า ค่าดัชนีความหลากหลายทางชีวภาพทั้ง 3 ค่า ที่มีการศึกษามีค่าไม่แตกต่างกันทางสถิติในแต่ละสถานีเก็บตัวอย่าง โดยค่าดัชนีความหลากหลาย Shannon-Weiner's index มีค่าน้อยสุดที่สถานีที่ 4 (0.28 ± 0.06) ค่าดัชนีความหลากหลายทางชีวภาพและค่าความมากรชนิดในแต่ละสถานีมีค่าไม่แตกต่างกันในทางสถิติ

วิจารณ์ผลการศึกษา

จากผลการศึกษา พบว่าแพลงก์ตอนในแต่ละสถานีมีความหลากหลายไม่สูงมาก เนื่องจากมีปัจจัยเกี่ยวกับกระแสที่ไหลเชี่ยวที่เป็นผลมาจากฝนตกหนักในช่วงเวลาของการเก็บตัวอย่างทั้ง 2 ครั้ง มาเกี่ยวข้อง เป็นผลให้แพลงก์ตอนถูกพัดพาไปตามกระแส และแพลงก์ตอนสัตว์ที่เป็นกลุ่มเด่นคือ กลุ่มโรติเฟอร์ โดยเฉพาะสปีชีส์ *Keratella cochleris* อาจมีสาเหตุมาจากการโรติเฟอร์เป็นแพลงก์ตอนสัตว์ที่มีรูปแบบการดำรงชีวิตที่หลากหลาย (หัตถยา ธงรบ, 2530) ปัจจัยที่มีการทำให้ในแต่ละสถานีมีการกระจายตัวของแพลงก์ตอนสัตว์ที่ไม่แตกต่างกันเป็นผลมาจากปัจจัยทางกายภาพและทางเคมีของแต่ละสถานีนั้นไม่มีความแตกต่างกัน แต่ในสถานีเก็บตัวอย่างที่มีค่าการนำไฟฟ้าที่น้อย จะพบโรติเฟอร์ชนิด *Polyathra vulgaris* เป็นจำนวนมากกว่าสถานีเก็บตัวอย่างอื่น ๆ อีกทั้งโรติเฟอร์ชนิดนี้ยังมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับค่าความเป็นกรด-ด่างของน้ำด้วย ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของรัชนิกร แรมลี (2560) เกี่ยวกับความสัมพันธ์ของโรติเฟอร์ในพื้นที่ชุ่มน้ำ จังหวัดขอนแก่น พบว่า *Polyathra vulgaris* มีความสัมพันธ์ของบวกกับค่าความเป็นกรด-ด่างของน้ำ และยังมีการพบโคพีพอดวัยอ่อนเป็นจำนวนมากในแต่ละสถานี ส่วนการแพร่กระจายของคลาโดเซอแรนในแหล่งน้ำนั้นพบเพียง 1 สปีชีส์ คือ *Daphnia simillis* ซึ่งเป็นผลมาจากแหล่งน้ำนั้นมีพืชน้ำปกคลุมอยู่น้อย โดย

สภาพดังกล่าวนี้ส่งผลต่อการพบคลาโดเซอแรน (Dodson และ Frey, 1991) ความสัมพันธ์ระหว่างชนิดคลาโดเซอแรนกับปัจจัยทางกายภาพและเคมีบางประการของน้ำ ในการศึกษาค้นคว้า พบว่า อุณหภูมิ น้ำ ความเป็นกรด-ด่าง ค่าการนำไฟฟ้า และความขุ่น เป็นปัจจัยที่มีผลต่อการแพร่กระจายในเชิงบวกของคลาโดเซอแรน *Daphnia similis* ซึ่งมีความคล้ายคลึงกับการศึกษาของ สาวิตรี และคณะ (2549) ที่ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างชนิดของคลาโดเซอแรนกับ ปัจจัยทางกายภาพและเคมีของน้ำบางประการในกลุ่มแม่น้ำ สงคราม พบว่าอุณหภูมิ และความเป็นกรด-ด่าง มีผลต่อการแพร่กระจายของชนิดคลาโดเซอแรน และวารภรณ์ (2553) ซึ่งได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างชนิดของคลาโดเซอแรนกับ ปัจจัยทางกายภาพและเคมีของน้ำบาง ในเขต 5 จังหวัดในภาคกลางและภาคใต้ของประเทศไทยพบความสัมพันธ์ของ การนำไฟฟ้า และอุณหภูมิของน้ำมีผลต่อการแพร่กระจายของคลาโดเซอแรนเช่นกัน

สรุปผลการวิจัย

จากการศึกษาพบว่าแพลงก์ตอนสัตว์ที่มีความหลากหลายมากที่สุดคือกลุ่มโรติเฟอร์ สปีชีส์ที่มีพบจำนวนมากที่สุด คือ *Keratella cochleris* โดยความหลากหลายชนิดนั้นขึ้นอยู่กับปัจจัยทางกายภาพและทางเคมีของน้ำ แต่ในช่วงที่มีการเก็บตัวอย่างนั้นมีฝนตกชุกและมีกระแสน้ำไหลเชี่ยวจึงทำให้มีความหลากหลายชนิดของแพลงก์ตอนสัตว์ที่น้อย และความหลากหลายชนิดของแพลงก์ตอนสัตว์ของฤดูในการเก็บตัวอย่างทั้งสองฤดูนั้นไม่แตกต่างกัน

เอกสารอ้างอิง

- กรมชลประทาน. (2551). รายงานข้อมูลสารสนเทศกรมชลประทานปีงบประมาณ พ.ศ.2551. กรุงเทพฯ: กรมชลประทาน กระทรวงเกษตรและสหกรณ์.
- กรมควบคุมมลพิษ. (2564). รายงานสถานการณ์ของเสียในชุมชน. กรุงเทพฯ: กรมควบคุมมลพิษ กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม.
- กรมอุตุนิยมวิทยา. (2564). รายงานสภาพภูมิอากาศประจำปี 2564. กรุงเทพฯ: กรมอุตุนิยมวิทยา กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม.
- จิตตรา ตีระเมธี. (2549). ความหลากหลายชนิดและความชุกชุมของโรติเฟอร์ คลาโดเซอแรน และ โคพีพอด ในพื้นที่ชุ่มน้ำบึงบอระเพ็ด จังหวัดนครสวรรค์ และบึงโขงหลง จังหวัดหนองคาย. วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาชีววิทยา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- จุฑามาส แสงอรุณ และละออศรี เสนาะเมือง. (2545). ความหลากหลายชนิดและความชุกชุมของคลาโดเซอแรนในบึงกุดทิง จังหวัดหนองคาย. วารสารวิจัย มข, 7(1),14-25.
- ธิดา เพชรมณี และสุพจน์ จิงแยมปิ่น. (2530). รายงานการประชุมทางวิชาการมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ครั้งที่ 25. มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ กรุงเทพฯ.
- ธนิดา แซ่ตั้ง. (2559). ความหลากหลายชนิดของโคพีพอดน้ำจืด (คาลานอยด์ ไฮโคลพอยด์ และ ฮาร์แพคทีคอยด์) ในทะเลน้อย จังหวัดพัทลุง. วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาสัตววิทยา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- ประนอม จันทโรนทัย, ละออศรี เสนาะเมือง, และ พาณีวรรณ นิธิกุล. (2532). พืชและสัตว์ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น ตอนที่ 1 แพลงก์ตอนพืชและแพลงก์ตอนสัตว์. วารสารวิทยาศาสตร์ มข., 17(3), 164-175.

- พรรณา วันชวง, และ ละออศรี เสนาะเมือง (2549). ความหลากหลายชนิดของแพลงก์ตอนสัตว์น้ำจืดกลุ่ม โรติเฟอร์คลาโดเซอราและโคพีพอดในแหล่งน้ำชั่วคราวในเขตจังหวัดอุบลราชธานี. *รายงาน การวิจัยในโครงการ BRT ปี 2549*. กรุงเทพฯ: จีรวัฒน์ เอ็กซ์เพรส จำกัด.
- ภูริพงศ์ เมฆสุวรรณ. (2565). *ชีววิทยาของโรติเฟอร์และโรติเฟอร์ในประเทศไทย*. ภูเก็ต. โมเดิร์นเทรดดิ้ง.
- รัชนิกร แรมลี, และ ละออศรี เสนาะเมือง. (2559). ความหลากหลายของโรติเฟอร์ในพื้นที่ชุ่มชื้น หนองละเล็งเค็ง จังหวัดขอนแก่น. ใน การประชุมวิชาการเสนอผลงานวิจัยบัณฑิตศึกษา ระดับชาติและนานาชาติ ปี 2559. (หน้า 532-541). ขอนแก่น: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- ลัดดา วงรัตน์. (2543). *แพลงก์ตอนสัตว์*. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: ภาควิชาชีววิทยาประมง คณะ ประมง มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- ละออศรี เสนาะเมือง (2537). การศึกษาชนิดและการแพร่กระจายของแพลงก์ตอนสัตว์ในเขตจังหวัด ขอนแก่นและกาฬสินธุ์. *รายงานการวิจัย กองทุนพัฒนาและส่งเสริมด้านวิชาการ คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น*.
- ละออศรี เสนาะเมือง. (2538). การศึกษาชนิดและการแพร่กระจายของแพลงก์ตอนสัตว์ในเขต จังหวัดขอนแก่นและกาฬสินธุ์. *รายงานการวิจัยกองทุนพัฒนาและส่งเสริมด้านวิชาการ*. ขอนแก่น: คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- ละออศรี เสนาะเมือง. (2538). *วิทยาสัตว์ไม่มีกระดูกสันหลัง (Invertebrate Zoology)*. ขอนแก่น: ภาควิชาชีววิทยา คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- ละออศรี เสนาะเมือง (2544). ความหลากหลายของแพลงก์ตอนสัตว์น้ำจืดในประเทศไทย. *รายงาน การวิจัยในโครงการ BRT 2544*. หน้า 1-16. จัดพิมพ์โดยโครงการ BRT. บริษัทจีรวัฒน์ เอ็กซ์เพรส จำกัด. กรุงเทพฯ.
- ละออศรี เสนาะเมือง และศิริชัย ไผ่ทองคำ. (2548). ความหลากหลายของคลาโดเซอราและโคพีพอด ในพื้นที่บึงทามบริเวณลุ่มน้ำมูล. *วารสารวิจัย มข.*, 10(2), 106-113.
- ละออศรี เสนาะเมือง, โฆษิต ศรีภูธร, และ ภัทยา ภาคมฤค. (2548). *เทคนิคและวิธีการเพาะเลี้ยงไร้น้ำ นางฟ้า*. ขอนแก่น: ศูนย์วิจัยอนุกรมวิธานประยุกต์ คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- สุพัสตรา เหล็กจาน. (2546). *การแพร่กระจายของไร่น้ำนางฟ้าและแพลงก์ตอนสัตว์ในแหล่งน้ำ ชั่วคราว ในเขตจังหวัดมหาสารคามและร้อยเอ็ด*. มหาวิทยาลัยขอนแก่น ขอนแก่น.
- สาวิตรี นาไชย. (2549). ความหลากหลายชนิดและการแพร่กระจายของคลาโดเซอราในเขตลุ่มแม่น้ำ สงคราม. *วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาชีววิทยา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น*.
- สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมวิทยาศาสตร์. (2563). *สถานการณ์และภาพรวมงานวิจัยเพื่อพัฒนา และแก้ปัญหาในจังหวัดเลย*. กรุงเทพฯ: สำนักงาน.
- สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. (2562). *รายงานประจำปี งบประมาณ 2562 (เดือนตุลาคม)*. กรุงเทพฯ: สำนักงาน.
- สำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัดเลย. (2562). *รายงานสภาพแวดล้อมจังหวัดเลย*. เลย: สำนักงาน.
- ศุจิภรณ์ อธิบาย. 2545. *การแพร่กระจายของไร่น้ำนางฟ้าและแพลงก์ตอนสัตว์ในแหล่งน้ำชั่วคราวใน เขตจังหวัดขอนแก่นและอุดรธานี*. วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาชีววิทยา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

- อภิรัตน์ เอี่ยมสุวรรณสุข, เทพปัญญา เจริญรัตน์, นิตติ พานิชเกษม, และ สุเปญญา จิตตพันธ์. (2553). ความหลากหลายของโรติเฟอร์ในแหล่งน้ำรอบอาคาร SME ของมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ศูนย์รังสิต ระหว่างเดือนมิถุนายนถึงเดือนกันยายน พ.ศ. 2551. *วารสารวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี*, 18(2), 1-8.
- AOAC. (1984). Official methods of analysis: Association of official analytical chemists. 14th ed. Texas: AOAC.
- Boonsom, J. (1984). The freshwater zooplankton of Thailand (Rotifera and Crustacea). *Hydrobiologia*, 113, 223-229.
- De Ridder, M. (1970). Raderdieren uit het verre Oosten. *Biologisch Jaarboek (Dodonaea)*, 39, 361-391.
- Gilmar Perbiche-Neves, Juliana Pomari, Moacyr Serafim-Júnior & Marcos Gomes Nogueira. (2021). Cyclopoid copepods as indicators of trophic level in South American reservoirs: A new perspective at species level based on a wide spatial-temporal scale. *Ecological Indicators*, 127.
- Jaramillo, J.C., & Pinto-Coelho, R.M. (2010). Interaction between *Hexarthra intermedia* (Rotifera) and *Bosmina longirostris* (Cladocera): A case of opportunistic nutrition or interference competition?. *Journal of Plankton Research*, 32(6), 961-966.
- Jensen, A., Vadstein, O., Olsen, Y., & Reinertsen, H. (1993). The role of planktonic bacteria in phosphorus cycling in lakes: Sink and link. *Limnology and Oceanography*, 38(7), 1539-1544.
- Koste, W., & Shiel, R.J. (1992). Rotifera from Australian inland waters VIII: Trichocercidae (Monogononta). *Transactions of The Royal Society of South Australia*, 116(1), 1-27.
- Kulkarni Rajlaxmi Ranrag & Zade SB. (2018). Rotifers as an indicator of water quality. *International Journal of Life Sciences. Special Issue*, A12, 271-274.
- Lai, H.C., & Fernando, C.H. (1981). The freshwater Calanoida (Crustacea: Copepoda) of Thailand. *Hydrobiologia*, 76(1-2), 161-178.
- Maiphae, S. (2014). *A taxonomic guide to the common cladocerans in peninsular of Thailand*. Songkla: Princess Maha Chakri Sirindhorn natural museum, Faculty of Science, Prince of Songkla University.
- Pakrashi, S., Dalai, S., Humayun, A., Chakravarty, S., Chandrasekaran, N., & Mukherjee, A. (2013). *Ceriodaphnia dubia* as a potential bio-indicator for assessing acute aluminum oxide nanoparticle toxicity in fresh water environment. *PLoS ONE*, 8(9), e74003.
- Pechenik, J.A. (2000). Biology of the invertebrates. 4th ed. Massachusetts: McGraw-Hill.
- Ranrag, K.R. & Zade, S.B. (2018). Rotifers as an indicator of water quality. *International Journal of Life Sciences*, A12 (Special Issue), 271-274.
- Reddy, Y.R., Sanoamuang, L., & Dumont, H.J. (1998). A note on the Diaptomidae of Thailand, including redescription of three species and description of a new species (Copepoda, Calanoida). *Hydrobiologia*, 361, 201-223.

- Sanoamuang, L., H. Segers, & H.J. Dumont. (1995). Additions to the rotifer fauna of South-east Asia: new and rare species from North-east Thailand. *Hydrobiologia* 313/314, 35-45.
- Sanoamuang, L., & Savatentalinton, S. (2001). The rotifer fauna of Lake Kud-Thing, a shallow lake in Nong Khai Province, northeast Thailand. *Hydrobiologia*, 446/447, 297-304.
- Segers, H. (1995). *Rotifera Volume 2: The Lecanidae (Monogononta)*. Guides to the identification of the microinvertebrates of the continental water of the world 6. The Hague: SPB Academic Publishing.
- Spase, S., Maria S., & Tasevska. (2018). *The Zooplankton of Lake Skadar/Shkodra: Species Diversity and Abundance*. The Skadar/Shkodra Lake Environment. Springer International Publishing.
- Santosa, Lansac-Tôhab, T. Mantovanob E. O. Conceiçãob, L. Schwindb, R. L., et al. (2020). Structure and spatial distribution of the rotifer assemblages along a tropical reservoir. *Brazilian Journal of Biology*, 81(2), 361-369.
- Tanaka, S., & Ohtaka, A. 2010. Freshwater Cladocera (Crustacea, Branchiopoda) in Lake Tonle Sap and its adjacent waters in Cambodia. *Limnology*, 2, 171-178.
- Tyagi, V.K., Chopra, A.K., Durgapal, N.C., & Kumar, A. (2007). Evaluation of *Daphnia magna* as an indicator of toxicity and treatment efficacy of municipal sewage treatment plant. *Journal of Applied Science and Environmental Studies*, 11(1), 61-67.
- Ueno, T., & Abe, K. (1966). On rare or newly found fishes from the waters of Hokkaido (III). *Japanese Journal of Ichthyology*, 13(1), 36-37.
- Williamson, C.E. (1991). *Copepoda. Ecology and Classification of North American Freshwater Invertebrates*. Academic Press, Inc., San Diego. Pp. 787-822.

การศึกษาฤทธิ์ของสารสกัดจากเปลือกต้นรักชั้นไดคลอโรมีเทนในการต้านการเกิดพยาธิสภาพของตับและม้ามในหนูทดลองที่ถูกเหนี่ยวนำด้วยสารไดเอทิลไนโตรซามีน

Study the effects of *Calotropis gigantea* stem bark-dichloromethane fraction on liver and spleen pathology in diethylnitrosamine-induced hepatocellular carcinoma rats

เสกสรรค์ โป้เปิด^{1,2,#} สุภาวดี พาหิระ^{2,3,4,#} ดำรงศักดิ์ เป็กทอง^{2,4,5} จุลินทร สำราญ^{6,*} ปิยะรัตน์ ศรีสว่าง^{2,7,8,*}
 Seksan Phopaed^{1,2,#} Supawadee Parhira^{2,3,4,#} Dumrongsak Pekthong^{2,4,5} Julintorn Somran^{6,*}
 Piyarat Srisawang^{2,7,8,*}

¹นิสิตหลักสูตรวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาสรีรวิทยา คณะวิทยาศาสตร์การแพทย์ มหาวิทยาลัยนเรศวร

¹Master of Science in Physiology, Department of Physiology, Faculty of Medical science, Naresuan University

²ศูนย์ความเป็นเลิศด้านนวัตกรรมทางเคมี มหาวิทยาลัยนเรศวร

²Center of Excellence for Innovation in Chemistry, Naresuan University

³ภาควิชาเทคโนโลยีเภสัชกรรม คณะเภสัชศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร

³Department of Pharmaceutical Technology, Faculty of Pharmaceutical Sciences, Naresuan University

⁴สถานวิจัยเพื่อความเป็นเลิศทางวิชาการ ด้านอนามัยสิ่งแวดล้อมและพิษวิทยา มหาวิทยาลัยนเรศวร

⁴Center of Excellence for Environmental Health and Toxicology, Faculty of Pharmaceutical Sciences, Naresuan University

⁵ภาควิชาเภสัชปฏิบัติ คณะเภสัชศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร

⁵Department of Pharmacy Practice, Faculty of Pharmaceutical Sciences, Naresuan University

⁶ภาควิชาพยาธิวิทยา คณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร

⁶Department of Pathology, Faculty of Medicine, Naresuan University

⁷ภาควิชาสรีรวิทยา คณะวิทยาศาสตร์การแพทย์ มหาวิทยาลัยนเรศวร

⁷Department of Physiology, Faculty of Medical science, Naresuan University

⁸สถานวิจัยเพื่อความเป็นเลิศทางด้านเทคโนโลยีชีวภาพทางการแพทย์ คณะวิทยาศาสตร์การแพทย์ มหาวิทยาลัยนเรศวร

⁸Center of Excellence in Medical Biotechnology, Faculty of Medical Science, Naresuan University

#These authors contributed equally to this work.

*Corresponding author e-mail: julintorns@nu.ac.th และ piyats@nu.ac.th โทร (+66)-5596-5326 และ (+66)-5596-4655

บทคัดย่อ

มะเร็งตับเป็นสาเหตุการเสียชีวิตร้ายแรงของผู้ป่วยมะเร็งทั่วโลก มีข้อมูลพบว่าผู้ป่วยมะเร็งตับมีความเกี่ยวข้องกับการเกิดพยาธิสภาพในม้ามได้อีกด้วย แม้มีรายงานว่าสารสกัดจากเปลือกต้นรักมีฤทธิ์ในการรักษามะเร็งได้ แต่ฤทธิ์ในการป้องกันการเกิดมะเร็งตับยังมีการศึกษาไม่มากนัก งานวิจัยนี้จึงทำการศึกษาฤทธิ์ของสารสกัดจากเปลือกต้นรักชั้น Dichloromethane ในหนูทดลองที่ถูกเหนี่ยวนำให้เป็นมะเร็งตับด้วยสาร Diethylnitrosamine ทำการตรวจสอบการทำงานของเซลล์ตับโดยใช้ตัวชี้วัดในเลือด ได้แก่ ค่า ALT และ AST วัดดัชนีน้ำหนักตับและม้าม วัดการสะสมของสารอนุมูลอิสระโดย H₂DCF-DA assay และตรวจสอบการเปลี่ยนแปลงทางจุลพยาธิวิทยาโครงสร้างและการเกิดพังผืดในตับและม้ามโดยการย้อม Hematoxylin & Eosin และ Picro-Sirius red ผลการศึกษาพบว่า สารสกัดจากเปลือกต้นรักสามารถลดระดับ ALT และ AST ในเลือดได้ การสะสมสารอนุมูลอิสระในชิ้นเนื้อตับและม้ามลดลง และยังพบว่าสารสกัดจากเปลือกต้นรักลดการอักเสบ พังผืดในตับและก้อนมะเร็งในตับ การเรียงตัวของเซลล์ที่ผิดปกติและพังผืดในม้ามลดลงจากการได้รับสารสกัด ดังนั้นงานวิจัยนี้จึงแสดงให้เห็นถึงประสิทธิภาพของสารสกัดจากเปลือกต้นรักในการลดการเกิดมะเร็งตับ และพยาธิสภาพแทรกซ้อนในม้ามของหนูทดลอง ผลการศึกษานี้ให้ผลในระดับใกล้เคียงกับ Metformin ซึ่งเป็นกลุ่มควบคุมแบบบวก องค์ความรู้นี้จะนำไปสู่การพัฒนาสารสกัดจากเปลือกต้นรักให้เป็นพืชสมุนไพรทางการแพทย์ทางเลือกในการรักษามะเร็งได้ในอนาคต

คำสำคัญ: สารสกัดจากเปลือกต้นรัก; เมทฟอร์มิน; ไดเอทิลไนโตรซามีน; มะเร็งตับ; ม้าม

ABSTRACT

Hepatocellular carcinoma (HCC) is a highly lethal malignancy worldwide, which is contributed to hypersplenism and spleen congestion. Previous studies have highlighted the potential of the dichloromethane fraction of *Calotropis gigantea* (*C. gigantea*) stem bark extract (CG) in liver cancer treatment. Its protective effects on liver cancer progression remain uncertain. Therefore, the present research aimed to investigate the preventive effects of *C. gigantea* stem bark extract in DEN-induced HCC in rats. Serum biomarkers, including ALT and AST were used to assess liver injury, along with the measurement of liver and spleen weight index. H₂DCF-DA was utilized to evaluate ROS accumulation in tissue. Hematoxylin & eosin and Picro-Sirius red staining were employed to examine the histological structure and fibrosis in the liver and spleen tissues. The results demonstrated that the administration of *C. gigantea* stem bark extract reduced ROS accumulation in liver and spleen tissues. Furthermore, a decrease in inflammation, fibrosis, tumor nodules, in liver tissues as well as abnormal spleen tissues, were observed in *C. gigantea* treatment. The degree of anticancer effects of the extract was similar to metformin that served as a positive control. This study suggests that the anticancer potential of *C. gigantea* stem bark extract could serve as a promising natural remedy to prevent cancer-related abnormalities in the liver and spleen in the future.

Keywords: *Calotropis gigantea* stem bark extract; Metformin; Diethylnitrosamine; Hepatocellular carcinoma; Spleen

บทนำ

มะเร็งตับเป็นมะเร็งที่พบได้บ่อยและเป็นสาเหตุการเสียชีวิตที่สำคัญของผู้ป่วยมะเร็งทั่วโลก ซึ่งมีแนวโน้มสูงขึ้นในแถบเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ในเอเชียพบว่ามะเร็งตับเป็นสาเหตุการเสียชีวิตอันดับที่สองของผู้ป่วยมะเร็งทั้งหมด รองจากมะเร็งปอด และพบอัตราการเกิดประมาณ 17.7 ต่อประชากร 100,000 คนต่อปี (Dasgupta et al., 2020) ประเทศไทยพบว่า มะเร็งตับเป็นสาเหตุการเสียชีวิตอันดับหนึ่งของผู้ป่วยมะเร็งและมีอุบัติการณ์การเกิดมากถึง 17.6 ต่อประชากร 100,000 คนต่อปี (Dasgupta et al., 2020) ซึ่งมากกว่าร้อยละ 90 เป็นมะเร็งตับชนิด Hepatocellular carcinoma (HCC) (Anwanwan et al., 2020) ในเพศชายมีโอกาการเป็นโรคมะเร็งตับได้สูงเมื่อเทียบกับเพศหญิง ส่วนมะเร็งที่พบได้รองลงมา ได้แก่ มะเร็งปอด มะเร็งเต้านม และมะเร็งลำไส้ใหญ่ ตามลำดับ (World Health Organization, 2020) มะเร็งตับสามารถเกิดจากหลายสาเหตุ เช่น การได้รับรังสี การติดเชื้อ โรคเบาหวาน รวมไปถึงการได้รับสารเคมีก่อมะเร็ง (Center & Jemal, 2011) การศึกษาก่อนหน้าพบว่ามะเร็งตับมีโอกาการแพร่กระจายแบบ Hematogenic tumor metastasis ไปยังอวัยวะอื่น ๆ ในร่างกายได้มากถึงร้อยละ 50-80 นอกจากนี้ มะเร็งตับยังสัมพันธ์กับการรุกรานหลอดเลือด Hepatic vein และท่อน้ำดี (Bile duct) รวมถึงการเกิด Portal vein thrombosis และการสร้างหลอดเลือดใหม่ (Angiogenesis) (Griffin et al., 2012; Röcken & Carl-McGrath, 2001)

ม้ามเป็นอวัยวะที่สำคัญในทฤษฎีปัญญาธาตุของพืชสมุนไพรพื้นบ้านจีน (Traditional Chinese Medicine) ซึ่งทำหน้าที่ควบคุมการทำงานของร่างกาย เช่น การกรองเลือดที่เสียภาพ การขับของเสียออกทางปัสสาวะ การดูดซึมสารอาหาร และอีกหน้าที่ที่สำคัญของม้ามคือการควบคุมการทำงานของระบบภูมิคุ้มกัน หากม้ามได้รับผลกระทบโดยตรงหรือเกิดจากภาวะแทรกซ้อนจากโรคอื่นจะส่งผลให้การทำงานของม้ามเปลี่ยนแปลงไปได้ (Wu, 1998) ในผู้ป่วยมะเร็งตับยังมีความเกี่ยวข้องกับอาการ Congestive splenomegaly และ Hypersplenism โดยเมื่อเกิดการพัฒนาของเนื้อเยื่อมะเร็งจนสามารถอุดตันทางเดินเลือดได้จนทำให้เกิด Portal hypertension ทำให้ปริมาณเลือดไหลทวนกลับและความดันในม้ามเพิ่มขึ้น เกิดการเปลี่ยนทางโครงสร้างของม้ามเพื่อรับมือกับสภาวะผิดปกติที่เกิดขึ้น นอกจากนี้จะกระตุ้นการเพิ่มจำนวนและการทำงานของเซลล์ภูมิคุ้มกันมากขึ้นเพื่อตอบสนองต่อมะเร็ง ดังนั้นในผู้ป่วยมะเร็งตับจะสามารถพบได้ทั้งการขยายขนาดและทำงานของม้ามที่มากขึ้นได้ (Li et al., 2017; Man Shrestha, 2021; Tian et al., 2024)

งานวิจัยนี้จะใช้สาร Diethylnitrosamine (DEN) ซึ่งเป็นสารประกอบไนโตรเจนที่มักพบการปนเปื้อนในอาหารแปรรูปประเภทเนื้อสัตว์ บุหรี่และอุตสาหกรรมยา มาใช้ในการเหนี่ยวนำให้หนูทดลองเป็นมะเร็งตับโดยสารดังกล่าวสามารถเข้าสู่ร่างกายได้จากการสัมผัส สูดดมและการรับประทาน (Pohanish, 2012) การสัมผัสสาร DEN สามารถก่อให้เกิดโรคมะเร็งได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งมะเร็งตับและมะเร็งทางเดินอาหาร (Gao et al., 2018) เมื่อได้รับสาร DEN เข้าสู่ร่างกายและจะถูกเอนไซม์กลุ่ม Cytochrome P450 ที่เซลล์ตับเร่งปฏิกิริยาชีวเคมีเปลี่ยนรูปเป็นสาร Metabolites ซึ่งสารดังกล่าวมีความเป็นพิษสูง สามารถก่อให้เกิดการกลายพันธุ์และภาวะเครียดออกซิเดชัน (Oxidative stress) ภายในเซลล์ได้ (Zhang et al., 2021) มีการศึกษาก่อนหน้ารายงานว่าสาร DEN จะกระตุ้นให้มีการสร้างสารอนุมูลอิสระในกลุ่มสารประกอบออกซิเจนพิษ (Reactive oxygen species; ROS) ลดการแสดงออกของเอนไซม์ที่ช่วยต้านสารอนุมูลอิสระ แต่เพิ่มจำนวนผลิตภัณฑ์ในภาวะเครียดออกซิเดชันคือ Malondialdehyde (MDA) (Ahmed Mobasher et al., 2020) เมื่อเกิดความไม่สมดุลระหว่างสารต้านอนุมูลอิสระกับสารอนุมูลอิสระในเซลล์ตับ จะยิ่งเร่งการเกิดภาวะเครียดออกซิเดชันส่งผลให้เกิดการบาดเจ็บหรือนำไปสู่การตายของเซลล์ตับ (Yu et al., 2020) นอกจากนี้ยังสามารถกระตุ้นให้เกิดการตอบสนองต่อการอักเสบ การสร้างเส้นใยคอลลาเจนที่ผิดปกติและนำไปสู่การเกิดมะเร็งตับในท้ายที่สุด (Ding et al., 2017)

การรักษาโรคมะเร็งตับในปัจจุบันมีหลากหลายวิธี ได้แก่ การตัดเนื้องอกออก (Resection) การปลูกถ่ายตับ (Transplantation) การให้ยาเคมีบำบัดเฉพาะที่ผ่านทางหลอดเลือดแดง (Chemoembolization) การทำลายเนื้อเยื่อมะเร็งโดยความร้อน (Ablation) การรักษาเพื่อหวังผลให้เกิดในทุกระบบของร่างกาย (Systemic therapy) หรือการดูแลแบบเน้นประคับประคอง (Best supportive care) นอกจากนี้ การฉายรังสี (Radiotherapy) และภูมิคุ้มกันบำบัด (Immunotherapy) ยังมีศักยภาพในการรักษามะเร็งที่มีประสิทธิภาพสูงเช่นกัน (Ghavimi et al., 2020; Madkhali et al., 2015) ปัจจุบันการรักษาแบบ Systemic therapy โดยยาเคมีบำบัดถือเป็นแนวทางหลักในการรักษาโรคมะเร็งตับ ตัวอย่างได้แก่ Sorafenib ซึ่งออกฤทธิ์เป็น Multikinase inhibitor การใช้ยา Regorafenib ในการบำบัดแบบมุ่งเป้า (Molecular targeted therapy) และการใช้ยา Oxaliplatin และ Gemcitabine เพื่อให้เกิดความเป็นพิษ (Cytotoxicity) ต่อเซลล์มะเร็ง (Le Grazie et al., 2017) แม้ว่าการรักษาด้วยยาเคมีบำบัดข้างต้นจะมีประสิทธิภาพที่ดี แต่ผู้ป่วยก็ต้องแลกกับการได้รับผลข้างเคียงที่สูงด้วยเช่นกัน เช่น ภาวะพิษต่อระบบประสาท ส่วนกลางและส่วนปลาย คลื่นไส้ อาเจียน การอักเสบของเยื่อในปากและทางเดินอาหาร เบื่ออาหาร การดูดซึมอาหารบกพร่อง น้ำหนักลด ภาวะโลหิตจาง อ่อนเพลีย และความเสี่ยงที่เพิ่มขึ้นในการติดเชื้อในกระแสเลือด (Nurgali et al., 2018) ดังนั้นจึงจำเป็นอย่างยิ่งในการศึกษาและพัฒนายา

ทางเลือกใหม่ที่มีประสิทธิภาพสูงในการยับยั้งการเกิดโรคมะเร็งตับและความผิดปกติแทรกซ้อนต่อม้าม รวมถึงลดการเกิดผลข้างเคียงต่อร่างกายจากยาเคมีบำบัดได้

ปัจจุบันมีการนำพืชสมุนไพรการแพทย์ที่มีการใช้ทางเภสัชวิทยาพื้นบ้าน (Ethnopharmacology) มาใช้เป็นยาทางเลือกในการรักษามะเร็ง เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการรักษา และลดผลข้างเคียงในการรักษาผู้ป่วยมะเร็งจากยาเคมีบำบัด ต้นรัก ชื่อวิทยาศาสตร์ *Calotropis gigantea* (L.) Dryand เป็นพืชท้องถิ่นที่มีการนำมาใช้ในด้านการแพทย์รักษาอาการความผิดปกติต่าง ๆ เช่น แก้วปวด วิตกกังวล ติดเชื้อ เป็นต้น อีกทั้งยังมีรายงานว่าสารจากต้นรักมีคุณสมบัติเป็นสารต้านอนุมูลอิสระ ต้านการอักเสบและการเจริญเติบโตของเซลล์มะเร็ง (Kumar, 2021) งานวิจัยก่อนหน้าทำการสกัดสารทุติยภูมิจากเปลือกต้นดอกกรัก พบว่าในสารสกัดดังกล่าวมีสาระสำคัญหลายชนิด ได้แก่ Triterpenoids Cardiac glycosides Flavonoids Phenolics และ Alkaloids มีการนำไปศึกษาต่อในรูปแบบ In vitro ของสารสกัดจากเปลือกต้นรักพบว่ามีความเป็นพิษต่อเซลล์มะเร็งตับ (HepG2) และเซลล์มะเร็งลำไส้ใหญ่ (HCT116) แต่ไม่เกิดพิษกับเซลล์ปกติ (Winitchaikul et al., 2021) สารสกัดจากต้นรักยังสามารถเพิ่มการแสดงออกของเอนไซม์ต้านอนุมูลอิสระ ลดระดับ MDA และป้องกันการสะสมของสารอนุมูลอิสระได้ จากคุณสมบัติข้างต้นจึงทำให้สารสกัดจากต้นรักสามารถป้องกันการเกิดความเสียหายต่อตับอันเนื่องมาจากสารพิษต่าง ๆ ได้ นอกจากนี้ในการศึกษาในหนูทดลองที่ถูกเหนี่ยวนำให้เป็นมะเร็งตับพบว่าสารสกัดจากต้นรักช่วยลดระดับสารบ่งชี้ทางชีวภาพ (Biomarkers) ที่บ่งบอกถึงการบาดเจ็บของเซลล์ตับ ได้แก่ Aspartate amino transferase (AST) และ Alanine amino transferase (ALT) ในเลือด ปรับสภาพและการทำงานของตับเข้าสู่สภาวะปกติ (Lodhi et al., 2009) นอกจากนี้ยังมีงานวิจัยที่มีการศึกษาฤทธิ์ของสารสกัดจากเปลือกต้นรักก็พบว่าสามารถลดระดับ AST และ ALT ในเลือดได้ อีกทั้งยังสามารถลดการแสดงออกของสารกระตุ้นการอักเสบ (Proinflammatory cytokines) ได้แก่ Tumor necrotic factor alpha (TNF- α) Interleukin 6 (IL-6) Transforming growth factor beta 1 (TGF- β 1) และ Alpha smooth muscle action (α -SMA) นอกจากนี้สารสกัดจากเปลือกต้นรักยังสามารถรักษาลักษณะสัณฐานของตับ ลดการสร้างเส้นใยคอลลาเจนที่ผิดปกติ และยับยั้งการเจริญเติบโตของเซลล์มะเร็งได้โดยปราศจากผลการก่อผลทางลบต่ออวัยวะภายในอื่น ๆ ในหนูที่ถูกเหนี่ยวนำให้เกิดมะเร็งตับด้วยสาร DEN (Sawong et al., 2022)

Metformin เป็นยาในกลุ่ม Biguanide ที่ใช้ในการรักษาผู้ป่วยเบาหวานชนิดที่ 2 โดยมีคุณสมบัติในการลดระดับน้ำตาลในเลือดและเพิ่มความไวต่อการออกฤทธิ์ของอินซูลิน จากรายงานของการศึกษาก่อนหน้าพบว่ายา Metformin ยังมีคุณสมบัติในการต้านอักเสบและยับยั้งการเจริญเติบโตของเซลล์มะเร็งอีกด้วย (Afzal et al., 2012; Ahmed Mobasher et al., 2020) โดยยา Metformin จะไปเพิ่มการแสดงออกของเอนไซม์ที่ช่วยในการต้านอนุมูลอิสระ ลดภาวะเครียดออกซิเดชัน (Ahmed Mobasher et al., 2020) ป้องกันการถูกทำลายของตับ และบรรเทาการเกิดพยาธิสภาพของมะเร็งในหนูทดลองที่ถูกเหนี่ยวนำให้เป็นมะเร็งตับได้ (Afzal et al., 2012; Ahmed Mobasher et al., 2020) ในการทำงานวิจัยนี้จึงนำยา Metformin มาใช้เป็นกลุ่มควบคุมเชิงบวก (Positive control) เพื่อใช้เปรียบเทียบกับฤทธิ์ของสารสกัดอีกด้วย

ดังนั้นงานวิจัยนี้จึงมีวัตถุประสงค์เพื่อจะศึกษาฤทธิ์ของสารสกัดจากเปลือกต้นรักในการป้องกันการเกิดมะเร็งตับและพยาธิสภาพของแทรกซ้อนของม้ามในหนูทดลองที่ถูกเหนี่ยวนำด้วยสาร DEN งานวิจัยนี้จะนำไปสู่องค์ความรู้เรื่องฤทธิ์ของสารสกัดจากเปลือกต้นรักในการยับยั้งมะเร็งตับและภาวะแทรกซ้อนต่อม้าม ซึ่งสามารถนำไปต่อยอดพัฒนาให้เป็นยาจากสมุนไพรใหม่ อันจะนำไปสู่การเพิ่มประสิทธิภาพการป้องกันและรักษาโรคมะเร็งในผู้ป่วยต่อไปได้ในอนาคต ทั้งในรูปแบบเป็นยาแบบใช้เดี่ยวและให้กับยาร่วมเคมีบำบัด (Adjuvant chemotherapy) อีกทั้งผลของสารสกัดจากเปลือก

ต้นรักที่ฟื้นฟูการตอบสนองของภูมิคุ้มกันของม้ามต่อมะเร็งตับ ยังสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการกระตุ้นระบบภูมิคุ้มกันของร่างกายต่อมะเร็ง ซึ่งอาจนำไปสู่การพัฒนาวิธีการรักษามะเร็งแบบภูมิคุ้มกันบำบัด (Immunotherapy) ที่มีประสิทธิภาพเทียบเท่าหรือดีกว่าการใช้ยาเคมีบำบัด ด้วยผลข้างเคียงที่ต่ำ อีกทั้งยังสามารถใช้ในผู้ป่วยมะเร็งที่มีระบบภูมิคุ้มกันต่ำและไม่สามารถใช้ยาเคมีบำบัดในการรักษาได้ ผู้ป่วยโรคมะเร็งจะได้รับการรักษาที่มีประสิทธิภาพ ทำให้ลดอาการข้างเคียงจากการรักษาด้วยยาเคมีบำบัด มีอัตราการรอดชีวิตมากขึ้น เพิ่มคุณภาพชีวิตของผู้ป่วย ลดค่าใช้จ่ายในการรักษาและการดูแลผู้ป่วยมะเร็ง นอกจากนี้ยังเป็นการส่งเสริมการใช้ประโยชน์ทางการแพทย์จากพืชสมุนไพรท้องถิ่น (Traditional herbal medicine) อีกด้วย

วัตถุประสงค์การวิจัย

งานวิจัยนี้มุ่งเน้นในการศึกษาฤทธิ์ของสารสกัดจากเปลือกต้นรักในการป้องกันการเกิดมะเร็งตับในหนูทดลองที่ถูกเหนี่ยวนำด้วยสาร DEN และความสามารถในการลดพยาธิสภาพแทรกซ้อนอันจะเกิดขึ้นกับม้ามของหนูทดลอง

ระเบียบวิธีวิจัย

1. สัตว์ทดลอง

งานวิจัยนี้ทำการศึกษาในหนูทดลองสายพันธุ์ Sprague-Dawley (ชื่อวิทยาศาสตร์ *Rattus norvegicus*) เพศผู้ อายุประมาณ 6-7 สัปดาห์ น้ำหนัก 200-300 กรัม โดยรับมาจากบริษัท Nomura Siam International Co, Ltd กรุงเทพมหานคร ประเทศไทย หนูทดลองทุกตัวจะได้รับการดูแลโดยสถานสัตว์ทดลองเพื่องานวิจัย (Center for Animal Research of Naresuan University; NUCAR) มหาวิทยาลัยนเรศวร ประเทศไทย ภายใต้สถานปลอดเชื้อ ควบคุมอุณหภูมิที่ $22 \pm 1^{\circ}\text{C}$ ความชื้น $55 \pm 10\%$ ปรับรอบ Light/dark cycle 12 ชั่วโมง มีการให้น้ำและอาหารแบบ *ad libitum* หนูทดลองที่ถูกเหนี่ยวนำให้เป็นมะเร็งตับจะได้รับสารสกัดจากเปลือกต้นรัก ชั้น Dichloromethane หรือ CG ได้รับการอนุเคราะห์จาก ผศ.ดร.ชญ.สุภาวดี พาหิระ ภาควิชาเทคโนโลยีเภสัชกรรม คณะเภสัชศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร การดำเนินงานวิจัยจะอยู่ภายใต้กฎหมายที่เกี่ยวข้อง Guide for the care and use of laboratory animals จรรยาบรรณการใช้สัตว์เพื่องานทางวิทยาศาสตร์ และนโยบายของมหาวิทยาลัยนเรศวร เรื่อง คณะกรรมการกำกับดูแลการเลี้ยงและใช้สัตว์และการพิจารณาโครงการที่ใช้สัตว์ทดลอง รหัสอนุมัติจรรยาบรรณการใช้สัตว์เพื่องานทางวิทยาศาสตร์เลขที่ NU-AE641014

2. กลุ่มการทดลอง

1. NC: หนูทดลองจะได้รับอาหารและน้ำตามปกติ
2. HCC (Vehicle): หนูทดลองทุกตัวจะถูกฉีดสาร DEN เข้าทางช่องท้อง 2 ครั้ง/สัปดาห์ แบ่งเป็น 50 mg/kg ใน 3 สัปดาห์แรก และ 30 mg/kg อีก 5 สัปดาห์
3. HCC-CG: หนูทดลองทุกตัวจะถูกฉีดสาร DEN เข้าทางช่องท้อง 2 ครั้ง/สัปดาห์ แบ่งเป็น 50 mg/kg ใน 3 สัปดาห์แรก และ 30 mg/kg อีก 5 สัปดาห์ นอกจากนี้ยังได้รับการฉีดสาร CG ขนาด 1.25 mg/kg เข้าทางช่องท้อง 3 ครั้ง/สัปดาห์ ตั้งแต่เริ่มจนจบการทดลอง
4. HCC-MET: หนูทดลองทุกตัวจะถูกฉีดสาร DEN เข้าทางช่องท้อง 2 ครั้ง/สัปดาห์ แบ่งเป็น 50 mg/kg ใน 3 สัปดาห์แรก และ 30 mg/kg อีก 5 สัปดาห์ นอกจากนี้ยังได้รับการป้อนยา Metformin ขนาด 200 mg/kg ทางปาก 1 ครั้ง/วัน ในทุกวันตั้งแต่เริ่มจนจบการทดลอง

3. การหาดัชนีน้ำหนักของตับและม้าม

ตับและม้ามของหนูทดลองหลังจากทำการการุณยฆาตจะถูกชั่งและคำนวณค่าดัชนีน้ำหนักของตับหรือม้ามดังสมการ (Abdelhamid et al., 2022)

$$\text{ดัชนีน้ำหนักของตับหรือม้าม (\%)} = \left[\frac{\text{น้ำหนักตับหรือม้าม (g)}}{\text{น้ำหนักตัว (g)}} \right] \cdot 100$$

4. การวิเคราะห์ทางชีววิทยาโมเลกุล

หนูทดลองจะถูกเก็บเลือดในสัปดาห์ที่ 8 จากหลอดเลือดดำที่หางและสัปดาห์ที่ 12 จากการเจาะเลือดที่หัวใจห้องล่างเมื่อทำการเปิดช่องอกแล้ว เพื่อตรวจสอบระดับ AST และ ALT ในเลือด โดยส่งตรวจ Biomedical Laboratory จังหวัดพิษณุโลก ประเทศไทย

ชิ้นเนื้อตับและม้ามจะถูกนำเข้าสู่กระบวนการ Homogenization แล้วเก็บส่วน Supernatant จากนั้นทำการวัดความเข้มข้นของโปรตีนใน Supernatant ด้วย BCA assay เพื่อใช้ความเข้มข้นของโปรตีนเป็นตัวอ้างอิงถึงความเข้มข้นของ Supernatant ดังกล่าว หลังจากนั้นนำ Supernatant มาเจือจางใน dH₂O ให้ได้ความเข้มข้นเท่ากับ 30 ug/mL ปริมาตร 100 uL เติม H₂DCF-DA ความเข้มข้น 5 uM ที่ผสมใน 4% FBS กับ PBST ปริมาตร 20 uL ลงในแต่ละตัวอย่าง ทุกตัวอย่างเตรียมใน 96 well plate ด้วยปริมาตรรวมเท่ากับ 120 uL/well จากนั้นเขย่าเป็นเวลา 1 นาที แล้วบ่มในตู้บ่ม 37C เป็นเวลา 30 นาที นำตัวอย่างไปวัดค่า Fluorescent intensity โดยใช้ SpectraMax iD3 (Molecular Devices, USA) ที่มีความ Excitation และ Emission เท่ากับ 480 และ 530 nm ตามลำดับ ค่าความเข้มแสง Fluorescent intensity ที่ได้จะเทียบค่า Blank และถูก Normalization ให้เป็นร้อยละเมื่อเทียบกับกลุ่ม NC

5. การวิเคราะห์ทางจุลพยาธิวิทยา

ชิ้นเนื้อตับและม้ามของหนูทองจะถูกนำวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงทางจุลพยาธิวิทยา ประกอบด้วยการตรวจสอบลักษณะสัญญาณภายนอกและลักษณะโครงสร้างทางจุลพยาธิวิทยาด้วยการย้อม Hematoxylin และ Eosin (H&E) ตรวจสอบการสร้างเส้นใยคอลลาเจนด้วยการย้อม Picro Sirius red นอกจากนี้ชิ้นเนื้อตับจะถูกตรวจสอบการแสดงออกของของโปรตีน Ki-67 ซึ่งเกี่ยวข้องกับ การแบ่งตัวของเซลล์มะเร็งด้วยเทคนิคย้อม Immunohistochemistry (IHC) ชิ้นจะถูกนำไปศึกษาและถ่ายภาพด้วยกล้อง Olympus BX53 microscope with a DP26 digital (BX53F2, Olympus Corporation, Japan)

6. การวิเคราะห์ทางสถิติ

ข้อมูลที่ได้จากการทดลองจะถูกนำมาหาค่าเฉลี่ย (mean) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard deviation; SD) พร้อมทั้งวิเคราะห์ความแตกต่างของกลุ่มข้อมูลด้วย one-way analysis of variance (ANOVA) และ Turkey's post hoc ด้วยโปรแกรม Graph Prism Software version 5. โดยพิจารณาว่ามีความแตกต่างระหว่างกลุ่มอย่างมีนัยสำคัญที่ ค่า p < 0.05

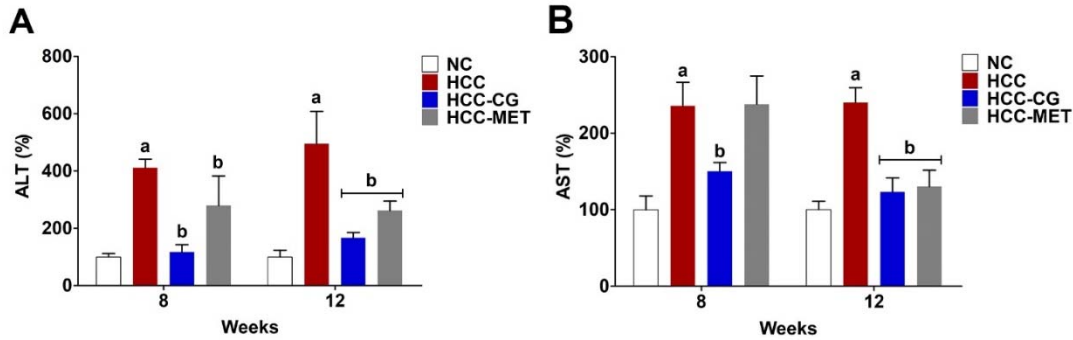
ผลการวิจัย

1. ผลของสกัดจากเปลือกต้นรักต่อการบาดเจ็บของตับในหนูที่ถูกเหนี่ยวนำด้วยสาร DEN

ในสัปดาห์ที่ 8 และ 12 พบว่าค่า ALT ในเลือดของหนูกลุ่ม HCC เพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติเมื่อเทียบกับกลุ่ม NC แต่ในขณะเดียวกันพบว่าในกลุ่ม HCC ที่ได้รับสาร CG และ Metformin มีค่า ALT ลดลงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติเมื่อเทียบกับกลุ่ม HCC ดังแสดงในรูปที่ 1A นอกจากนี้ ค่า AST ของกลุ่ม HCC ในสัปดาห์ที่ 8 เพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติเมื่อเทียบกับกลุ่ม NC แต่ลดลงในกลุ่ม HCC ที่ได้รับสาร CG อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติเมื่อเทียบกับกลุ่ม HCC ในสัปดาห์

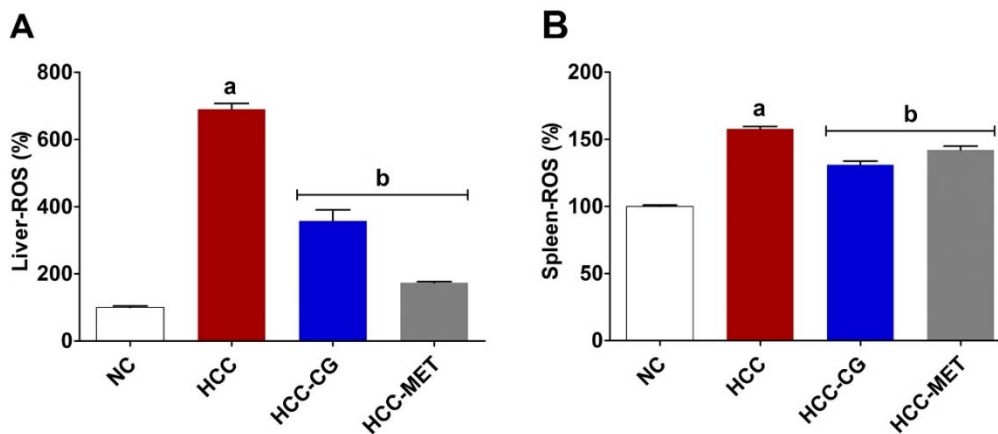
เดียวกันก็พบว่า Metformin ไม่ได้มีส่วนช่วยในการลดค่า AST ของหนูที่ได้รับสาร DEN เลย ในสัปดาห์ที่ 12 พบว่าค่า AST ในเลือดของหนูกลุ่ม HCC เพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติเมื่อเทียบกับกลุ่ม NC แต่ในขณะเดียวกันพบว่าในกลุ่ม HCC ที่ได้รับสาร CG และ Metformin มีค่า AST ลดลงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติเมื่อเทียบกับกลุ่ม HCC ดังแสดงในรูปที่ 1B ผลการทดลองแสดงให้เห็นว่า CG มีความสามารถในการป้องกันการบาดเจ็บของเซลล์ตับจากสาร DEN ได้

รูปที่ 1 ผลของ CG ต่อการบาดเจ็บของตับในหนูที่ถูกเหนี่ยวนำด้วยสาร DEN: รูป A) ALT และ รูป B) AST โดย ^a $p < 0.05$ เปรียบเทียบกับกลุ่ม NC และ ^b $p < 0.05$ เปรียบเทียบกับกลุ่ม HCC

2. ผลของ CG ต่อการสะสมของสารอนุมูลอิสระของตับและม้ามในหนูที่ถูกเหนี่ยวนำด้วยสาร DEN

จากการศึกษาพบว่าการสะสมของ ROS สูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติในตับและม้ามของหนูกลุ่ม HCC เมื่อเทียบกับกลุ่ม NC แต่เมื่อได้รับสาร CG และ Metformin พบว่า ROS มีค่าลดลงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติเมื่อเทียบกับกลุ่ม HCC ดังแสดงในรูปที่ 2A-B ผลการศึกษาแสดงให้เห็นความสามารถของ CG ในการลดการสะสมของสารอนุมูลอิสระได้

รูปที่ 2 ผลของ CG ต่อการสะสมของสารอนุมูลอิสระของตับและม้ามในหนูที่ถูกเหนี่ยวนำด้วยสาร DEN: รูป A) ROS (%) ในตับ และรูป B) ROS (%) ในม้าม โดย ^a $p < 0.05$ เปรียบเทียบกับกลุ่ม NC และ ^b $p < 0.05$ เปรียบเทียบกับกลุ่ม HCC

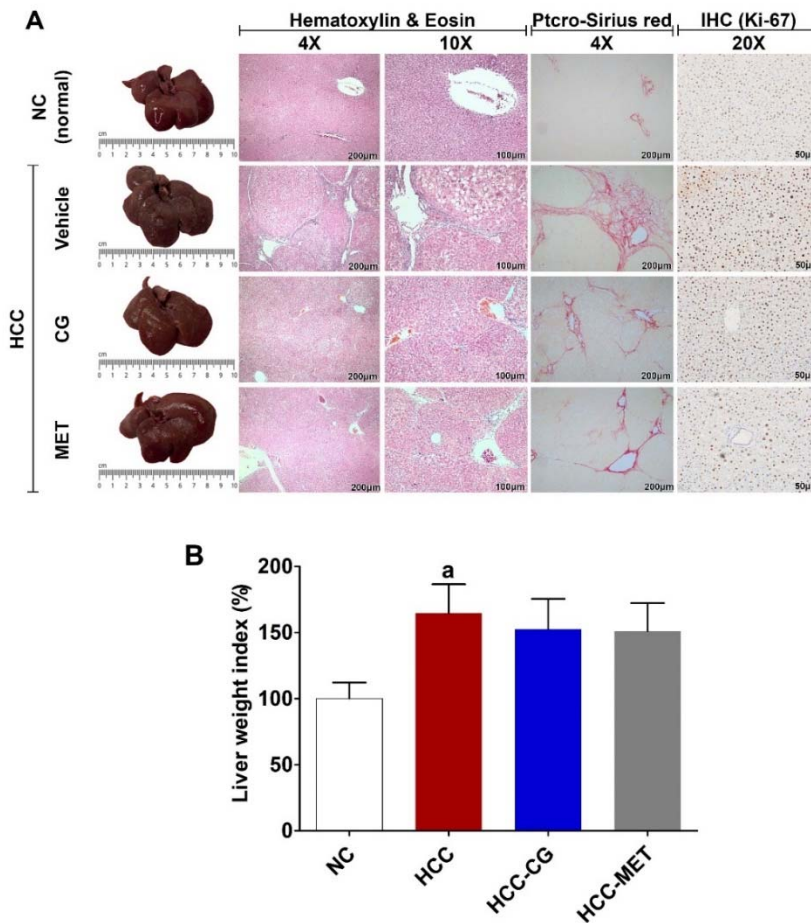
3. ผลของ CG ต่อพยาธิสภาพของตับในหนูที่ถูกเหนี่ยวนำด้วยสาร DEN

ลักษณะทางสัณฐานวิทยาของตับของหนูในกลุ่ม NC มีลักษณะทางกายภาพที่ปกติ มันวาวและปราศจากรอยโรคใดใด แต่ในหนูกลุ่ม HCC พบว่ามีก้อนปรากฏขึ้นบริเวณผิวตับ (Surface nodules) รวมถึงมีขนาดที่ใหญ่ขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติเมื่อสังเกตจากค่าดัชนีน้ำหนักของตับเมื่อเปรียบเทียบกับกลุ่ม NC แต่ Surface nodules ในกลุ่ม HCC ที่ได้รับสาร CG และ Metformin ลดลง แต่อย่างไรก็ตาม พบว่าค่าดัชนีน้ำหนักของตับไม่แตกต่างจากกลุ่ม HCC ดังแสดงในรูป 3A-B

จากการศึกษาทางจุลพยาธิวิทยาของชิ้นเนื้อตับด้วยการย้อม H&E พบว่า กลุ่ม NC แสดงการจัดเรียงตัวของเซลล์ตับ (Hepatocytes) และ Portal triad ที่ปกติ ไม่พบการแสดงของรอยโรคใดใด แต่ในกลุ่ม HCC พบว่าเซลล์ตับมีขนาด Cytosol ที่ใหญ่ขึ้นเนื่องจากเกิด Vacuolation พร้อมกับดัน Nucleus ไปที่ขอบเซลล์ มีการสะสมของเซลล์ที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการอักเสบ (Inflammatory infiltration) พบเซลล์ที่เข้าสู่กระบวนการตายทั้งแบบ Apoptosis และ Necrosis นอกจากนี้ยังพบก้อนมะเร็ง (Nodules) ขนาดใหญ่ในชิ้นเนื้อตับอีกด้วย แต่เมื่อได้รับสาร CG และ Metformin พบว่า แม้จะยังพบ Inflammatory หรือ Tumorigenesis foci ในบางส่วนแต่ลักษณะความผิดปกติดังกล่าวลดลงอย่างเห็นได้ชัด ดังแสดงในรูป 2A

การย้อม PSR ทำให้เห็นว่าการติดสีในบางส่วนของชิ้นเนื้อตับของหนูกลุ่ม NC อันเนื่องมาจากการมีอยู่ของเส้นใยคอลลาเจน (Collagen fiber) ณ บริเวณหลอดเลือดอยู่ แต่ในกลุ่ม HCC พบว่าการติดสี PSR เพิ่มขึ้นอย่างเห็นได้ชัดว่ามีการสร้างเส้นใยคอลลาเจนมากขึ้นผิดปกติ (Collagen deposition) ณ บริเวณ Sinusoids และรอบบริเวณที่เกิด Nodules ในหนูกลุ่มดังกล่าว แสดงถึงการพัฒนาของรอยโรคเข้าสู่การเกิด Fibrosis และ Cirrhosis ตามลำดับ แต่ในกลุ่ม HCC ที่ได้รับ CG และ Metformin พบว่ามีการติดสี PSR ลดลงเมื่อเทียบกับกลุ่ม HCC ดังแสดงในรูป 3A

การย้อม IHC เพื่อดูการแสดงออกของโปรตีน Ki-67 ที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการ Proliferation ของเซลล์ พบว่าในกลุ่ม HCC มีการแสดง Positive cell ที่แสดงถึงการมีอยู่ของโปรตีน Ki-67 ใน Nucleus มากขึ้นอย่างเห็นได้ชัดเมื่อเทียบกับกลุ่ม NC และนอกจากนี้ยังพบว่า Positive cell ในกลุ่ม HCC มีทั้งกลุ่ม Micro และ Macro-nucleated cell ที่สะท้อนถึงการเกิด Genotoxicity และการแบ่งเซลล์ที่ผิดปกติ ในหนูกลุ่ม HCC ที่ได้รับสาร CG และ Metformin พบว่า แม้มีการแสดง Positive cell ที่มากเมื่อเทียบกับกลุ่ม NC แต่เห็นได้ว่าการลดลงเมื่อเทียบกับกลุ่ม HCC ดังแสดงในรูป 3A ผลการทดลองแสดงให้เห็นถึงประสิทธิภาพของ CG ในการป้องกันการอักเสบ การเกิดพังผืดและก้อนมะเร็งในตับได้

รูปที่ 3 ผลของ CG ต่อพยาธิสภาพของตับในหนูที่ถูกเหนี่ยวนำด้วยสาร DEN: รูป A) แสดงลักษณะสัณฐานวิทยาและจุลพยาธิวิทยาของตับที่ย้อมด้วย H&E Picro-Sirius red และ IHC รูป B) ดัชนีน้ำหนักตับ (%) โดย ^ap < 0.05 เปรียบเทียบกับกลุ่ม NC และ ^bp < 0.05 เปรียบเทียบกับกลุ่ม HCC

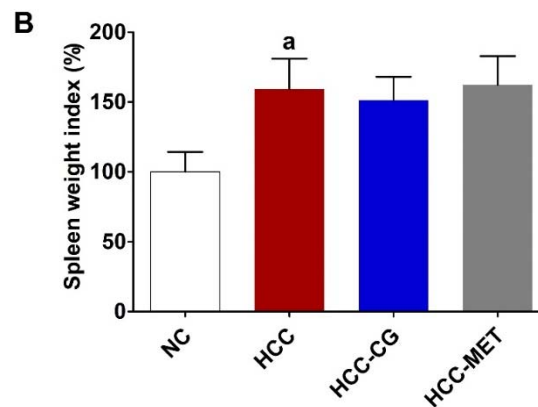
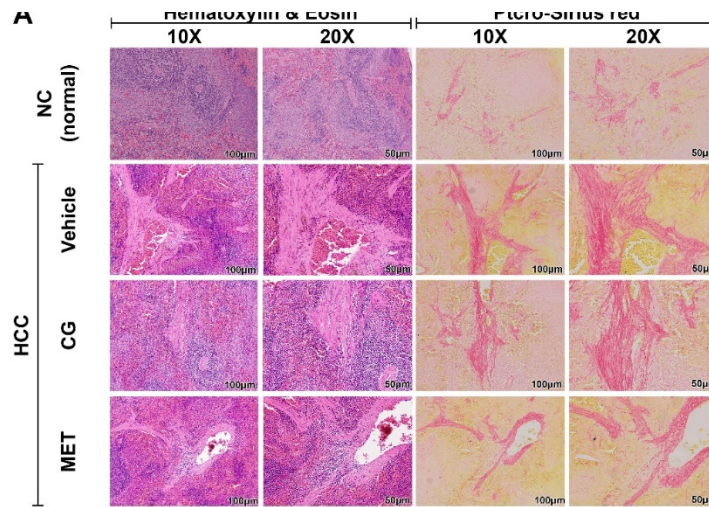
4. ผลของ CG ต่อพยาธิสภาพของม้ามในหนูที่ถูกเหนี่ยวนำด้วยสาร DEN

จากการศึกษาลักษณะทางสัณฐานวิทยาของม้ามพบว่าม้ามมีลักษณะทางกายภาพของภายนอกไม่แตกต่างกันในแต่ละกลุ่ม แต่พบว่าค่าดัชนีน้ำหนักของม้ามเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติเมื่อเทียบกับกลุ่ม NC และไม่แตกต่างกันเมื่อเทียบกับกลุ่ม HCC ที่ได้รับสาร CG และ Metformin ดังแสดงในรูปที่ 4

การศึกษาลักษณะทางจุลพยาธิวิทยาของม้ามด้วยการย้อม H&E พบว่าในหนูกลุ่ม NC มีการจัดเรียงตัวของ Red pulp ที่ปกติ ผนวบริเวณ Splenic parenchyma มี White pulp ที่ห่อหุ้ม Central arteriole ที่เห็นได้ชัด และนอกจากนี้ยังมี Splenic capsule ที่ห่อหุ้มอย่างเป็นระเบียบอีกด้วย แต่ในหนูกลุ่ม HCC พบว่ามีลักษณะการจัดเรียงของกลุ่มเซลล์ใกล้เคียงกับกลุ่ม NC พบการเกิด Fatty change การหลั่ง Extramedullary hematopoiesis (EMH) และการหนาตัวขึ้นของ Splenic capsule เพียงเล็กน้อย ดังแสดงในรูปที่ 4

การย้อม PSR แสดงให้เห็นการติดสีในกลุ่ม NC เนื่องจากการมีอยู่ของเส้นใยคอลลาเจนบริเวณที่ Trabeculae septa ที่มี Central arteriole อยู่ในขณะเดียวกันหนูกลุ่ม HCC มีการติดสีที่เพิ่มขึ้นอย่างเห็นได้ชัดเมื่อเทียบกับกลุ่ม NC อย่างไรก็ตามพบการติดสี PSR ลดลงในกลุ่ม HCC ที่

ได้รับสาร CG และ Metformin ดังแสดงในรูปที่ 4 CG แสดงให้เห็นถึงศักยภาพในการลดการเรียงตัวของเซลล์ที่ผิดปกติและพังผืดในม้ามได้

รูปที่ 4 ผลของ CG ต่อพยาธิสภาพของม้ามในหนูที่ถูกเหนี่ยวนำด้วยสาร DEN: รูป A) แสดงลักษณะสัณฐานวิทยาและจุลพยาธิวิทยาของม้ามที่ย้อมด้วย H&E และ Picro-Sirius red รูป B) ดัชนีน้ำหนักม้าม (%) โดย ^ap < 0.05 เปรียบเทียบกับกลุ่ม NC และ ^bp < 0.05 เปรียบเทียบกับกลุ่ม HCC

อภิปรายผล

งานวิจัยนี้พบว่า CG สามารถลดระดับ ALT และ AST ในเลือดได้ทั้งสัปดาห์ที่ 8 และ 12 ลดการสะสมของสารอนุมูลอิสระในชิ้นเนื้อตับได้ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ (Argal & Dwivedi, 2010; Lodhi et al., 2009) ที่ศึกษาฤทธิ์ของสารสกัดหายาบจากลำต้นของต้นรักในหนูทดลองที่ถูกเหนี่ยวนำด้วย Carbon tetrachloride (CCl₄) พบว่าสารสกัดจากต้นรักสามารถเพื่อการแสดงออกของเอนไซม์ที่เกี่ยวข้องกับการต้านอนุมูลอิสระ ได้แก่ Superoxide dismutase (SOD) Catalase (CAT) Glutathione peroxidase (GPx) และ Reduced glutathione (GSH) อีกทั้งยังลดระดับ Thiobarbituric acid-reactive substance (TBARS) และ Malondialdehyde (MDA) ได้ ทำให้สามารถเพิ่มประสิทธิภาพในการกำจัดสารอนุมูลอิสระและป้องกันการบาดเจ็บของเซลล์ตับ รวมไปถึงการลดระดับของ ALT และ AST ในเลือดให้ใกล้เคียงกับสภาวะปกติได้ อีกรงานวิจัยที่ศึกษาในรูปแบบการรักษาในหนูที่ถูกเหนี่ยวนำด้วย DEN เช่นกัน และให้ CG ที่สกัดโดยใช้ Dichloromethane ขนาด

2.5 และ 5 mg/kg พบว่า สามารถลดระดับของ ALT และ AST ในเลือดได้ (Sawong et al., 2022) พบอีกว่าสามารถลดการอักเสบและการสร้างเส้นใยคอลลาเจนที่ผิดปกติ (Collagen deposition) ในตับหนูทดลองเช่นเดียวกับ (Sawong et al., 2022) ที่พบว่า CG สามารถลดการแสดงออกของสารสื่ออักเสบได้แก่ TNF- α และ IL-6 ได้ นำไปสู่การอักเสบของตับที่ลดลง นอกจากนี้ CG ยังสามารถลดการเกิด Collagen deposition ในตับโดยลดการแสดงออกของสารสื่ออักเสบได้แก่ TGF- β 1 และ α -SMA นอกจากนี้ CG ยังสามารถลดการสร้างพลังงาน (ATP) และกรดไขมันอิสระ (Free fatty acid) ที่จำเป็นต่อการเจริญของเซลล์มะเร็ง ลดการแสดงออกของ PI3K AKT mTOR และ Bcl2 รวมถึงการแสดงออกของโปรตีนที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการแบ่งตัวในเซลล์มะเร็ง Ki-67 นำเซลล์มะเร็งเข้าสู่กระบวนการตายแบบ Apoptosis (Chaisupasakul et al., 2024; Haewphet et al., 2024; Sawong et al., 2022; Winitchaikul et al., 2021)

ในผู้ป่วยมะเร็งตับจะเกิด Portal congestion เนื่องจากการอุดตันทางเดินเลือดโดยก้อนมะเร็ง (Tumor nodules) ณ Intrahepatic sinusoids ส่งผลเพิ่มความดันในหลอดเลือด Portal vein และแขนงย่อยของเส้นเลือดดังกล่าวจนเกิด Portal hypertension รวมถึงเพิ่มความดันในเส้นเลือด Splenic artery ร่วมด้วย เมื่อเกิดการอุดตันเรื้อรังจะส่งผลให้ม้ามเกิดการปรับตัวเพิ่มการทำงานและขยายใหญ่ตัวขึ้นเพื่อต่อสู้กับภาวะข้างต้นจนเกิดภาวะ Splenomegaly (Li et al., 2017) ในผู้ป่วยที่ภาวะ Portal hypertension จะพบการเพิ่มขึ้นของ Trabeculae และเกิดการแบ่งตัวของ Venous sinuses นอกจากนี้ยังเพิ่มจำนวนและการทำงานของเซลล์ Macrophage ในตำแหน่ง Red pulp อีกทั้งเพิ่มจำนวน T และ B cells ที่ตำแหน่ง Germinal center ของ White pulp ดังนั้นทั้งการเกิด Passive congestion และการทำงานที่มากขึ้นก็สามารถทำให้ม้ามเกิดภาวะ Splenomegaly ได้ (Man Shrestha, 2021) การศึกษาในหนู Sprague-Dawley เพศผู้ที่ได้รับ DEN ขนาด 35 mg/kg เข้าทางช่องท้อง สัปดาห์ละครั้ง เป็นเวลา 120 วัน พบว่า DEN ก่อกระบวนการตอบสนองทางภูมิคุ้มกันโดยลดสัดส่วนการประชากรของเซลล์ที่เกี่ยวข้องคือ CD3+ CD8+ T cells (specific CTLs) ซึ่งเป็น Immune cells แต่เพิ่ม FOXP3+ CD25+ และ Regulatory T cells (Tregs) ซึ่งเป็น Immunosuppressive factors ในเนื้อเยื่อมะเร็งตับ เลือดและม้ามของหนูทดลองทำให้ประสิทธิภาพในการกำจัดเซลล์มะเร็งของร่างกายลดลง (Tian et al., 2024) และการศึกษาในหนู Balb/c เพศผู้ที่ได้รับสาร DEN ขนาด 25 mg/kg ฉีดเข้าทางช่องท้องทั้งสิ้น 5 ครั้ง ทุก 7 วัน พบเซลล์ที่สะสมไขมันผิดปกติ (Single large fat droplets) และดันให้ Nucleus ไปอยู่ที่บริเวณขอบเซลล์เป็นลักษณะแบบ Macrovesicular steatosis ในชิ้นเนื้อม้าม (Cahyani et al., 2021)

โดยสารสกัด CG และ Metformin สามารถลดการสะสม ROS บรรเทาความเสียหายที่เกิดกับโครงสร้างและการเกิดพังผืดในชิ้นเนื้อม้ามได้ เคยมีรายงานการใช้ประโยชน์จากส่วนต่าง ๆ ของต้นรักกล่าวว่ายาง (Latex) สามารถใช้รักษาโรคได้หลากหลาย หนึ่งในนั้นคือโรคม้ามโต (Splenomegaly) (Kadiyala et al., 2013) อย่างไรก็ตามงานวิจัยฤทธิ์ของสารสกัดจากต้นรักชนิด *C. gigantea* กับม้ามยังไม่มากนัก แต่มีการศึกษาชนิดที่ใกล้เคียงในวงศ์เดียวกัน คือ *Calotropis procera* นำสารสกัดที่ได้จากยาง (Latex) ขนาด 5 และ 10 mg/kg ไปทดสอบในหนูเหนียวทำให้เกิดการอักเสบของตับและม้าม ด้วย *Salmonella typhimurium* พบว่าสามารถเพิ่มอัตราการอยู่รอดของสัตว์ทดลอง ลดปริมาณเชื้อแบคทีเรียในเลือดและน้ำในช่องท้อง นอกจากนี้ยังเพิ่มการเกิด Macrophage infiltration ได้แก่ Kupffer cell และ Histiocytes ในตับและม้ามตามลำดับ อีกทั้งยังช่วยลดระดับ NO แต่เพิ่มระดับ IL-10 ในเลือดได้อีกด้วย (Sousa et al., 2020) ในผู้ป่วย Systemic mastocytosis (SM) ที่มีการกลายพันธุ์ของยีนส์ KIT Asp816Val ทำให้มีการแบ่งตัวของ Mast cell มากผิดปกติ ซึ่งมีผลเกี่ยวเนื่องกับการขยายขนาดของม้ามเพิ่มขึ้น แต่เมื่อได้รับ Metformin พบว่า

นอกจากจะสามารถยับยั้งการแบ่งตัวของ Mast cell ได้แล้วยังลดอุบัติการณ์เกิด Splenomegaly ด้วยเช่นกัน (Butterfield & Bartemes, 2024)

งานวิจัยของ (Bhalla et al., 2012) ทำการศึกษาความเป็นพิษของ Metformin ขนาด 250 mg/kg ในหนู C57BL/6J เพศผู้ พบว่าสามารถยับยั้งพัฒนาการของมะเร็งได้โดยไม่เกิดภาวะน้ำตาลในเลือดต่ำ (Hypoglycemia) และมีการศึกษาผลของ Metformin ขนาด 0 200 600 900 และ 1200 mg/kg ในหนู Crl:CD(SD) เป็นระยะเวลา 13 สัปดาห์ ผลการศึกษาพบว่า ขนาด ≥ 600 mg/kg ทำให้หนูทดลองน้ำหนักลดลงและมีผลเกี่ยวเนื่องกับ Metabolic acidosis เพียงเล็กน้อย ขนาด ≥ 900 mg/kg พบอาการแสดงถึงความเป็นพิษของ Metformin โดยหนูทดลองมีอาการซึม ตาปิดบางส่วน ขนมีสีเหลืองและอุจจาระไม่เป็นก้อนปกติ และขนาด $\geq 1,200$ mg/kg พบการอักเสบและเซลล์ที่เกิดการตายแบบ Necrosis ของต่อมน้ำลายส่วน Parotid ร่วมด้วย อย่างไรก็ตามในการศึกษานี้พบว่า Metformin ขนาด 200 mg/kg ไม่ส่งผลให้เกิดพิษต่อหนูทดลอง No observable adverse effect level (NOAEL) (Quaile et al., 2010)

สกัดจากเปลือกต้นรักที่สกัดได้จาก Dichloromethane และ Ethyl acetate ทำให้เกิดพิษต่อเซลล์มะเร็งได้แก่ HepG2 และ HCT116 แต่ไม่มีผลต่อเซลล์ปกติได้แก่ HFF-1 และ IMR90 (Chaisupasakul et al., 2024; Winitchaikul et al., 2021) นอกจากนี้ยังไม่มีผลต่ออวัยวะต่าง ๆ ได้แก่ หัวใจ ไต ปอด อัมตะ ไชกระดูก ลำไส้เล็กและลำไส้ใหญ่ในหนูทดลองอีกด้วย (Sawong et al., 2022)

บทสรุปงานวิจัย

CG มีฤทธิ์ต้านการเกิดมะเร็งตับและผลแทรกซ้อนที่เกิดขึ้นกับม้ามในหนูทดลองที่ถูกเหนี่ยวนำด้วยสาร DEN โดยแสดงให้เห็นถึงความสามารถในการลดการสะสมของสารอนุมูลอิสระ การอักเสบ และการเกิดพังผืดในอวัยวะดังกล่าว อย่างไรก็ตาม การศึกษานี้ยังเป็นเพียงการวิจัยเบื้องต้นที่ต้องมีการศึกษาเพิ่มเติมในเชิงลึกถึงกลไกการทำงานและฤทธิ์ทางยาอื่น ๆ ร่วมกับผู้เชี่ยวชาญและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ชัดเจนเกี่ยวกับการทำงานของ CG ในการกระตุ้นระบบภูมิคุ้มกันของร่างกายต่อมะเร็ง ซึ่งอาจนำไปสู่การพัฒนาวิธีการรักษามะเร็งแบบภูมิคุ้มกันบำบัด (Immunotherapy) ที่มีประสิทธิภาพเทียบเท่าหรือดีกว่าการใช้ยาเคมีบำบัด ด้วยผลข้างเคียงที่ต่ำ อีกทั้งยังสามารถใช้ในผู้ป่วยมะเร็งที่มีระบบภูมิคุ้มกันต่ำและไม่สามารถใช้ยาเคมีบำบัดในการรักษาได้ นอกจากนี้ การพัฒนาผลิตภัณฑ์จาก CG อาจนำไปสู่การสร้างผลิตภัณฑ์ยาใหม่ที่สามารถใช้ในการรักษาหรือป้องกันมะเร็งตับในมนุษย์ รวมถึงการส่งเสริมสุขภาพในประชากรกลุ่มเสี่ยงได้ ดังนั้นงานวิจัยนี้ช่วยยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชน ลดภาระทางสาธารณสุข และเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับคนในสังคมของประเทศในระยะยาวอย่างยั่งยืน

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยนี้ได้รับการสนับสนุนจาก (1) สำนักงานพัฒนาการวิจัยการเกษตร (องค์การมหาชน) โดยเป็นส่วนหนึ่งของโครงการวิจัยชื่อ “ผลของสารสกัดที่ได้จากเปลือกต้นรักเมื่อใช้ชนิดเดี่ยวหรือใช้ร่วมกับยาเคมีบำบัดมาตรฐานต่อการยับยั้งการเจริญเติบโตของเซลล์มะเร็งตับ ในหนูทดลองที่เหนี่ยวนำให้เกิดมะเร็งตับ” ปีที่ 2 สัญญาเลขที่ CRP6505030030 (2) ทุนสนับสนุนผู้ช่วยวิจัย ศูนย์ความเป็นเลิศด้านนวัตกรรมทางเคมี มหาวิทยาลัยนเรศวร และ (3) ทุนสนับสนุนการศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาตลอดหลักสูตร สำหรับบัณฑิตศึกษาด้านเภสัชวิทยา คณะวิทยาศาสตร์การแพทย์ มหาวิทยาลัยนเรศวร

เอกสารอ้างอิง

- Abdelhamid, A. M., Saber, S., Youssef, M. E., Gaafar, A. G. A., Eissa, H., Abd-Eldayem, M. A., ..., Abd El Fattah, E. E. (2022). Empagliflozin adjunct with metformin for the inhibition of hepatocellular carcinoma progression: Emerging approach for new application. *Biomedicine & Pharmacotherapy*, 145, 112455. <https://doi.org/https://doi.org/10.1016/j.biopha.2021.112455>.
- Afzal, M., Kazmi, I., Gupta, G., Rahman, M., Kimothi, V., & Anwar, F. (2012). Preventive effect of Metformin against N-nitrosodiethylamine-initiated hepatocellular carcinoma in rats. *Saudi Pharmaceutical Journal*, 20(4), 365-370. <https://doi.org/https://doi.org/10.1016/j.jsps.2012.05.012>.
- Ahmed Mobasher, M., Galal El Tantawi, H., & Samy El Said, K. (2020). Metformin Ameliorates Oxidative Stress Induced by Diabetes Mellitus and Hepatocellular Carcinoma in Rats [Original Article]. *Reports of Biochemistry and Molecular Biology*, 9(1), 115-128. <https://doi.org/10.29252/rbmb.9.1.115>.
- Anwanwan, D., Singh, S. K., Singh, S., Saikam, V., & Singh, R. (2020). Challenges in liver cancer and possible treatment approaches. *Biochim Biophys Acta Rev Cancer*, 1873(1), 188314. <https://doi.org/10.1016/j.bbcan.2019.188314>.
- Argal, A., & Dwivedi, D. (2010). *Evaluation of Hepatoprotective Activity of Calotropis gigantea R.Br. Flowers*. *Ethnobotanical Leaflets*, 14.
- Bhalla, K., Hwang, B. J., Dewi, R. E., Twaddel, W., Goloubeva, O. G., Wong, K. K., Saxena, N. K., Biswal, S., & Girnun, G. D. (2012). Metformin prevents liver tumorigenesis by inhibiting pathways driving hepatic lipogenesis. *Cancer Prev Res (Phila)*, 5(4), 544-552. <https://doi.org/10.1158/1940-6207.Capr-11-0228>.
- Butterfield, J. H., & Bartemes, K. (2024). Metformin: A potential adjunct for treatment of systemic mastocytosis. *J Allergy Clin Immunol Glob*, 3(1), 100186. <https://doi.org/10.1016/j.jacig.2023.100186>.
- Cahyani, D. M., Miatmoko, A., Hariawan, B. S., Purwantari, K. E., & Sari, R. (2021). *N-nitrosodiethylamine induces inflammation of liver in mice*. 32(4), 505-510. <https://doi.org/doi:10.1515/jbcpp-2020-0475>.
- Center, M. M., & Jemal, A. (2011). International trends in liver cancer incidence rates. *Cancer Epidemiol Biomarkers Prev*, 20(11), 2362-2368. <https://doi.org/10.1158/1055-9965.Epi-11-0643>.
- Chaisupasakul, P., Pekthong, D., Wangteeraprasert, A., Kaewkong, W., Somran, J., Kaewpaeng, N., Parhira, S., & Srisawang, P. (2024). Combination of ethyl acetate fraction from *Calotropis gigantea* stem bark and sorafenib induces apoptosis in HepG2 cells. *PLoS One*, 19(3), e0300051. <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0300051>.
- Dasgupta, P., Henshaw, C., Youlden, D. R., Clark, P. J., Aitken, J. F., & Baade, P. D. (2020). Global Trends in Incidence Rates of Primary Adult Liver Cancers: A Systematic Review and Meta-Analysis. *Frontiers in Oncology*, 10, 171. <https://doi.org/10.3389/fonc.2020.00171>.

- Ding, Y.f., Wu, Z.-h., Wei, Y.j., Shu, L., & Peng, Y.r. (2017). Hepatic inflammation-fibrosis-cancer axis in the rat hepatocellular carcinoma induced by diethylnitrosamine. *Journal of Cancer Research and Clinical Oncology*, *143*(5), 821-834. <https://doi.org/10.1007/s00432-017-2364-z>.
- Gao, J., Wang, Z., Wang, G.J., Zhang, H.X., Gao, N., Wang, J., Wang, C.E., Chang, Z., Fang, Y., Zhang, Y.F., Zhou, J., Jin, H., & Qiao, H.L. (2018). Higher CYP2E1 Activity Correlates with Hepatocarcinogenesis Induced by Diethylnitrosamine. *Journal of Pharmacology and Experimental Therapeutics*, *365*(2), 398. <https://doi.org/10.1124/jpet.117.245555>.
- Ghavimi, S., Apfel, T., Azimi, H., Persaud, A., & Pyrsopoulos, N. T. (2020). Management and Treatment of Hepatocellular Carcinoma with Immunotherapy: A Review of Current and Future Options. *J Clin Transl Hepatol*, *8*(2), 168-176. <https://doi.org/10.14218/jcth.2020.00001>.
- Griffin, N., Addley, H., Sala, E., Shaw, A. S., Grant, L. A., Eldaly, H., Davies, S. E., Prevost, T., Alexander, G. J., & Lomas, D. J. (2012). Vascular invasion in hepatocellular carcinoma: is there a correlation with MRI? *The British journal of radiology*, *85*(1014), 736-744. <https://doi.org/10.1259/bjr/94924398>.
- Haewphet, T., Parhira, S., Chaisupasakul, P., Wangteeraprasert, A., Phoungpetchara, I., Pekthong, D., Kaewkong, W., Jiang, Z.-H., Bai, L.-P., Somran, J., & Srisawang, P. (2024). The dichloromethane fraction from *Calotropis gigantea* (L.) dryand. Stem bark extract prevents liver cancer in SDT rats with insulin-independent diabetes mellitus. *Journal of Ethnopharmacology*, *334*, 118516. <https://doi.org/https://doi.org/10.1016/j.jep.2024.118516>.
- Kadiyala, M., Ponnusankar, S., & Elango, K. (2013). *Calotropis gigantea* (L.) R. Br (Apocynaceae): A phytochemical and pharmacological review. *Journal of Ethnopharmacology*, *150*(1), 32-50. <https://doi.org/https://doi.org/10.1016/j.jep.2013.08.045>.
- Kumar, H. (2021). *Pharmacological Profile of Calotropis gigantea in various diseases: A Profound look*. 2320-2882.
- Le Grazie, M., Biagini, M. R., Tarocchi, M., Polvani, S., & Galli, A. (2017). Chemotherapy for hepatocellular carcinoma: The present and the future. *World Journal of Hepatology*, *9*(21), 907-920. <https://doi.org/10.4254/wjh.v9.i21.907>.
- Li, L., Duan, M., Chen, W., Jiang, A., Li, X., Yang, J., & Li, Z. (2017). The spleen in liver cirrhosis: revisiting an old enemy with novel targets. *Journal of translational medicine*, *15*(1), 111-111. <https://doi.org/10.1186/s12967-017-1214-8>.
- Lodhi, G., Singh, H. K., Pant, K. K., & Hussain, Z. (2009). Hepatoprotective effects of *Calotropis gigantea* extract against carbon tetrachloride induced liver injury in rats. *Acta Pharmaceutica (Zagreb, Croatia)*, *59*(1), 89-96. <https://doi.org/10.2478/v10007-009-0002-2>.

- Madkhali, A. A., Fadel, Z. T., Aljiffry, M. M., & Hassanain, M. M. (2015). Surgical treatment for hepatocellular carcinoma. *Saudi Journal of Gastroenterology*, *21*(1), 11-17. <https://doi.org/10.4103/1319-3767.151216>.
- Man Shrestha, S. (2021). Splenomegaly and hypersplenism in hepatic vena cava syndrome. *Hepato Forum*, *2*(2), 69-75. <https://doi.org/10.14744/hf.2021.2021.0008>.
- Nurgali, K., Jagoe, R. T., & Abalo, R. (2018). Editorial: Adverse Effects of Cancer Chemotherapy: Anything New to Improve Tolerance and Reduce Sequelae? [Editorial]. *Frontiers in Pharmacology*, *9*. <https://doi.org/10.3389/fphar.2018.00245>.
- Pohanish, R. P. (2012). N. In R. P. Pohanish (Ed.), *Sittig's Handbook of Toxic and Hazardous Chemicals and Carcinogens (Sixth Edition)* (pp. 1894-2017). William Andrew Publishing. <https://doi.org/https://doi.org/10.1016/B978-1-4377-7869-4.00013-8>.
- Quaile, M. P., Melich, D. H., Jordan, H. L., Nold, J. B., Chism, J. P., Polli, J. W., Smith, G. A., & Rhodes, M. C. (2010). Toxicity and toxicokinetics of metformin in rats. *Toxicology and Applied Pharmacology*, *243*(3), 340-347. <https://doi.org/https://doi.org/10.1016/j.taap.2009.11.026>.
- Röcken, C., & Carl-McGrath, S. (2001). Pathology and pathogenesis of hepatocellular carcinoma. *Dig Dis*, *19*(4), 269-278. <https://doi.org/10.1159/000050693>.
- Sawong, S., Pekthong, D., Suknoppakit, P., Winitchaikul, T., Kaewkong, W., Somran, J., Intapa, C., Parhira, S., & Srisawang, P. (2022). Calotropis gigantea stem bark extracts inhibit liver cancer induced by diethylnitrosamine. *Scientific Reports*, *12*(1), 12151. <https://doi.org/10.1038/s41598-022-16321-0>.
- Sousa, B. F., Silva, A., Lima-Filho, J. V., Agostinho, A. G., Oliveira, D. N., de Alencar, N. M. N., de Freitas, C. D. T., & Ramos, M. V. (2020). *Latex proteins downregulate inflammation and restores blood-coagulation homeostasis in acute Salmonella infection*. *Memorias do Instituto Oswaldo Cruz*, *115*, e200458. <https://doi.org/10.1590/0074-02760200458>.
- Tian, X., Liu, F., Wang, Z., Zhang, J., Liu, Q., Zhang, Y., Zhang, D., Huang, C., Zhao, J., & Jiang, S. (2024). Modified Biejia Jianwan decoction restrains PD-L1-mediated immune evasion through the HIF-1 α /STAT3/NF- κ B signaling pathway. *Journal of Ethnopharmacology*, *322*, 117577. <https://doi.org/https://doi.org/10.1016/j.jep.2023.117577>.
- Winitchaikul, T., Sawong, S., Surangkul, D., Srikummool, M., Somran, J., Pekthong, D., Kamonlakorn, K., Nangngam, P., Parhira, S., & Srisawang, P. (2021). Calotropis gigantea stem bark extract induced apoptosis related to ROS and ATP production in colon cancer cells. *Plos one*, *16*(8), e0254392.
- World Health Organization. (2020). Thailand - Global Cancer Observatory. (Online) (Retrieved Mar 7) from: <https://gco.iarc.fr/today/data/factsheets/populations/764-thailand-fact-sheets.pdf>.

- Wu, X. N. (1998). Current concept of Spleen-Stomach theory and Spleen deficiency syndrome in TCM. *World Journal of Gastroenterology*, 4(1), 2-6.
<https://doi.org/10.3748/wjg.v4.i1.2>.
- Yu, W., Zhao, J., Li, W., Zheng, Y., Zhu, J., Liu, J., Liu, R., Wang, Z., Wang, X., & Hai, C. (2020). 2,3,5,4'-Tetrahydroxystilbene-2-O- β -d-glucoside alleviated the acute hepatotoxicity and DNA damage in diethylnitrosamine-contaminated mice. *Life Sciences*, 243, 117274.
<https://doi.org/https://doi.org/10.1016/j.lfs.2020.117274>.
- Zhang, Y., Li, X., & Li, X. (2021). Curcuma Ameliorates Diethylnitrosamine-Induced Hepatocellular Carcinoma via Alteration of Oxidative Stress, Inflammation and Gut Microbiota. *Journal of Inflammation Research*, 14, 5551- 5566.
<https://doi.org/10.2147/JIR.S330499>.

การศึกษาความเสถียรของสูตรน้ำยาบ้วนปากโพรไบโอติก ที่มีส่วนผสมของกัญชาและพรอพอลิส

The Stability of Probiotic mouthwash formulation with Cannabis extracts and Propolis

พิชชานันท์ พิศาลวรวัฒน์¹ มาลัย ทวีโชติภัทร์² และ สรสันท์ รังสิยานนท์^{3*}
Pitchanun Pisarnvorawat¹ Malai Taveechotpatr² and Sorasun Rungsriyanont^{3*}

¹นักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา, หลักสูตรวิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาวิทยาการช่องปากและแม็กซิลโลเฟเชียล
คณะทันตแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
Graduate student, Master of Science Program in Oral and Maxillofacial Sciences, Faculty of Dentistry,
Srinakharinwirot University

²รองศาสตราจารย์ ภาควิชาจุลชีววิทยา คณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
Associate Professor, Department of Microbiology, Faculty of Medicine, Srinakharinwirot University
³รองศาสตราจารย์ ภาควิชาศัลยศาสตร์และเวชศาสตร์ช่องปาก คณะทันตแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
Associate Professor, Department of Oral Surgery and Oral Medicine, Faculty of Dentistry,
Srinakharinwirot University

*Corresponding author e-mail: Sorasun@g.swu.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความเสถียรของสูตรน้ำยาบ้วนปากในด้านของสีโดยใช้ค่าการดูดกลืนแสง และค่าความเป็นกรด-ด่างที่เปลี่ยนแปลง ในน้ำยาบ้วนปากที่มีส่วนผสมของโพรไบโอติกกับสารสกัดพรอพอลิส และน้ำยาบ้วนปากที่มีส่วนผสมของโพรไบโอติกกับสารสกัดพรอพอลิสร่วมกับสารสกัดกัญชา ซึ่งจำลองอุณหภูมิในการเก็บเสมือนจริง คือเก็บไว้ในอุณหภูมิ -20° C, 4° C และ 25° C ตามลำดับ โดยเตรียมน้ำยาบ้วนปากที่มีส่วนผสมของโพรไบโอติก 10% ร่วมกับสารสกัดพรอพอลิส 5% และส่วนผสมของโพรไบโอติก 10% กับสารสกัดพรอพอลิส 5% ร่วมกับสารสกัดกัญชา 1% รวมทั้งหมด 2 สูตร โดยมีระยะเวลาในการจัดเก็บในวันที่ 1, 7, 14, 21 และ 30 วันตามลำดับ จากนั้นจึงนำมาวัดค่าการดูดกลืนแสงด้วยเครื่องวัดค่าการดูดกลืนแสงเพื่อดูการเปลี่ยนแปลงของสี และวัดค่าความเป็นกรด-ด่างด้วยเครื่องวัดค่าความเป็นกรด-ด่าง ผลการวิจัยพบว่าเมื่อเปรียบเทียบการเปลี่ยนแปลงของสี และความเป็นกรด-ด่างของน้ำยาบ้วนปากทั้ง 2 สูตร ไม่พบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติระหว่างผลการวิจัยในวันที่ 1 และ วันที่ 30 (p<0.05) ข้อสรุปจากการวิจัยครั้งนี้ แสดงให้เห็นว่าน้ำยาบ้วนปากทั้ง 2 สูตร สามารถเก็บไว้ ที่อุณหภูมิ -20° C, 4° C และ 25° C โดยที่ยังคงความเสถียรในด้านของสี และความเป็นกรด-ด่าง เมื่อมีระยะเวลาในการเก็บนาน 30 วัน ซึ่งสามารถนำไปประยุกต์ใช้ทางคลินิก ในแง่ของอุณหภูมิที่เหมาะสมและอายุในการเก็บรักษาไว้ใช้งานภายหลังจากการผสมสำหรับการใช้ในผู้ป่วยต่อไป

คำสำคัญ: ความเสถียร; น้ำยาบ้วนปาก; โพรไบโอติก; กัญชา; พรอพอลิส

ABSTRACT

This research aimed to study the stability of mouthwash formulations in terms of absorbance value which indicates color changes and pH changes over time in mouthwash formulations contained a combination of probiotic and propolis extracts, and combination of probiotic, propolis and cannabis extracts. The study simulated real storage conditions by storing the formulations at temperatures of -20°C, 4°C, and 25°C. Two formulations were prepared: one with 10% probiotics and 5% propolis extracts,

and another with 10% probiotics, 5% propolis and 1% cannabidiol (CBD) extracts. Afterwards, the samples were measured for color changes using a spectrophotometer, and pH changes was measured using a pH meter. Statistical analysis showed no significant differences ($p < 0.05$) in light absorbance and pH between days 1 and 30 of storage in both formulations. In conclusion, both formulations of the mouthwash demonstrated stability in terms of color changes and pH changes when stored at -20°C , 4°C , and 25°C for up to 30 days. This research can be clinically applicable in terms of appropriate temperature and storage age for later use after mix in treating patients in the future.

Keywords: Stability; Mouthwash; Probiotic; Cannabis; Propolis

บทนำ

โพรไบโอติก คือ จุลินทรีย์ที่มีชีวิตซึ่งเมื่อได้รับในปริมาณที่เหมาะสมจะส่งผลดีต่อร่างกายโพรไบโอติกที่นิยมนำมาใช้มากที่สุด ได้แก่ แบคทีเรียที่สามารถผลิตกรดแลคติกได้ โดยเฉพาะกลุ่มแลคโตบาซิลลัส (Williams, 2010) ซึ่งเป็นแบคทีเรียแกรมบวก มีรูปร่างเป็นท่อนเดี่ยว หรือสายสั้นมีหลากหลายสายพันธุ์ (Wattanasat, 2017) โดย *Lactobacillus paracasei* เป็นสายพันธุ์ที่มีความสามารถในการลดกระบวนการอักเสบ โดยการลดการสร้าง proinflammatory cytokine เช่น TNF- α (Sun et al., 2017) ปัจจุบันมีการนำโพรไบโอติกมาประยุกต์ใช้ในทางทันตกรรม เช่น การรักษาโรคปริทันต์ การป้องกันฟันผุ (Bustamante, Oomah, Mosi-Roa, Rubilar & Burgos-Diaz, 2020)

กัญชาเป็นพืชที่มีส่วนผสมของแคนนาบินอยด์ ซึ่งมียฤทธิ์ต้านอนุมูลอิสระ และลดกระบวนการอักเสบ กัญชาได้ถูกนำมาใช้อย่างแพร่หลายในทางทันตกรรม เช่น การรักษาอาการปวดฟัน และการรักษาโรคปริทันต์ โดยมีการออกฤทธิ์ต่อ CB1 และ CB2 receptor ทำให้ส่งผลต่อระดับของสารอนุมูลอิสระ และระดับของ TNF- α (Atalay, Jarocka-Karpowicz & Skrzydlewska, 2019) ส่วนพอลิฟีนอลเป็นสารมีคุณสมบัติต้านการติดเชื้อแบคทีเรีย เชื้อรา เชื้อไวรัส ต้านอนุมูลอิสระ และลดการอักเสบ (Bhargava et al., 2021) รวมทั้งยังมีการนำมาใช้ในทางทันตกรรมเพื่อรักษาโรคฟันผุ โรคปริทันต์ และมีผลต่อการหายของแผล (Zulhendri, Felitti, Fearnley & Ravaliala, 2021)

งานศัลยกรรมช่องปาก เป็นงานเกี่ยวกับการผ่าตัดภายในช่องปาก ได้แก่ การถอนฟัน การผ่าตัดฟันคุด การตัดปุ่มกระดูก และอื่นๆ ทำให้งานศัลยกรรมช่องปากมีความเกี่ยวข้องกับกระบวนการหายของแผลเป็นอย่างมาก กระบวนการหายของแผลสามารถแบ่งออกได้เป็น 4 ระยะ ได้แก่ (1) ระยะการเกิดลิ่มเลือด และการแข็งตัวของเลือด (2) ระยะการอักเสบ (3) ระยะการสร้างเนื้อเยื่อทดแทน และ (4) ระยะการปรับสมดุลโครงสร้างของแผล (Velnar, 2009) โดย TNF- α เป็นหนึ่งใน inflammatory cytokine ซึ่งจะมีค่าสูงขึ้นตั้งแต่ชั่วโมงแรกที่เกิดบาดแผล และจะค่อยๆลดลงจนเท่าค่าปกติในภายหลัง (Mast, 1996)

การศึกษาก่อนหน้าได้มีการศึกษาเกี่ยวกับประสิทธิภาพของน้ำยาบ้วนปากที่มีส่วนผสมของน้ำเลี้ยงโพรไบโอติก (probiotic supernatant) ในการลดระดับ TNF- α โดย Banjonjit, Taweechoitipatr & Rungsiyanont (2022) ได้ทำการศึกษาเปรียบเทียบผลของ *Lactobacillus paracasei* MSMC 39-1 ต่อระดับของ TNF- α ในน้ำเหลืองเหงือกภายหลังการผ่าฟันคุดล่างซี่ที่ 3 พบว่าการล้างแผลผ่าฟันคุดด้วยน้ำเลี้ยงโพรไบโอติก มีผลลดระดับ TNF- α ในน้ำเหลืองเหงือกอย่างมีนัยสำคัญเมื่อเทียบกับกลุ่มควบคุม Nisapa, Taweechoitipatr & Rungsiyanont (2022) ได้ทดสอบ

ความสามารถในการยับยั้งการหลั่ง TNF- α ใน human monocytic cell line ชนิด THP-1 พบว่า น้ำยาบ้วนปากที่มีส่วนผสมของสารสกัดกัญชาร้อยละ 1 และน้ำเลี้ยงโพรไบโอติกร้อยละ 10 มีเปอร์เซ็นต์การยับยั้งการหลั่ง TNF- α ได้ถึง 82.51% และ Suetrontrakool, Rungsiyanont & Taweechotipatr (2023) ได้ศึกษาโดยเติมพรอพอลิสเข้าไปในน้ำยาบ้วนปากที่มีส่วนผสมของน้ำเลี้ยงโพรไบโอติก และสารสกัดจากกัญชา เพื่อเปรียบเทียบประสิทธิภาพในการลดปริมาณสารสื่ออักเสบชนิด TNF- α พบว่าน้ำยาบ้วนปากจากน้ำเลี้ยงโพรไบโอติก 10% และส่วนผสมจากสารสกัดพรอพอลิส 5% ร่วมกับสารสกัดกัญชา 1% ให้ผลยับยั้ง TNF- α มากขึ้น อย่างมีนัยสำคัญ โดยน้ำยาบ้วนปากจากน้ำเลี้ยงโพรไบโอติก 10% และส่วนผสมจากสารสกัดพรอพอลิส 5% ให้ผลดีที่สุดในการยับยั้ง TNF- α

จากผลการศึกษาที่ผ่านมาแสดงให้เห็นว่าน้ำยาบ้วนปากที่มีส่วนผสมของน้ำเลี้ยงโพรไบโอติกร่วมกับสารสกัดกัญชา หรือสารสกัดพรอพอลิสล้วนมีฤทธิ์ที่ดีในการลดระดับ TNF- α อย่างไรก็ตาม ยังไม่มีการศึกษาเกี่ยวกับความเสถียรของน้ำยาบ้วนปากที่มีส่วนผสมของโพรไบโอติกกับสารสกัดพรอพอลิส และส่วนผสมของโพรไบโอติกกับสารสกัดกัญชา ร่วมกับสารสกัดพรอพอลิส เมื่อเก็บที่อุณหภูมิต่างๆ หลังทำการผสมซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อความเสถียรของน้ำยาบ้วนปากทั้ง 2 สูตร ในการศึกษาที่ผ่านมาได้ทำการศึกษาโดยเก็บน้ำยาบ้วนปากภายหลังการผสม ไว้ในตู้แช่ห้องปฏิบัติการที่อุณหภูมิ -20 °C ซึ่งหากนำไปใช้จริงทางคลินิกในอนาคต การเก็บน้ำยาบ้วนปากที่อุณหภูมินี้ภายหลังการให้ผู้ป่วยนำกลับไปใช้ เป็นเรื่องที่เป็นไปได้ยากในทางปฏิบัติ ทั้งในแง่สถานที่เก็บรักษา และความสะดวกสบายในการใช้งานของผู้ป่วย เนื่องจากที่อุณหภูมิ -20 °C น้ำยาบ้วนปากจะต้องถูกนำมอละลายให้เป็นสถานะของเหลวก่อนการใช้งานในแต่ละครั้ง

การศึกษานี้จึงมีเป้าหมายเพื่อศึกษาความเสถียรของน้ำยาบ้วนปากที่มีส่วนผสมของโพรไบโอติกกับสารสกัดพรอพอลิส และส่วนผสมของโพรไบโอติกกับสารสกัดพรอพอลิสร่วมกับสารสกัดกัญชา ที่เก็บไว้ในตู้แช่ห้องปฏิบัติการ คือ การเก็บในตู้แช่ห้องปฏิบัติการ การเก็บในตู้เย็น และการเก็บที่อุณหภูมิห้อง จึงได้จำแนกออกเป็น 3 อุณหภูมิ คือ -20 °C, 4 °C และ 25 °C ว่าจะส่งผลกระทบต่อความเสถียรซึ่งประเมินการเปลี่ยนสี และการเปลี่ยนค่าความเป็นกรด-ด่าง เนื่องจากประสิทธิภาพของน้ำยาบ้วนปากโพรไบโอติกนี้ จะมีประสิทธิภาพที่สภาวะความเป็นกรดอ่อน ๆ โดยหากเก็บเป็นระยะเวลานานไป หรือเก็บในอุณหภูมิที่ไม่เหมาะสม ความเป็นกรดเพิ่มมากขึ้น นอกจากจะมีผลต่อประสิทธิภาพของน้ำยาบ้วนปากแล้วยังมีผลต่อผิวฟันหรือเนื้อเยื่อในช่องปากได้ โดยการวิจัยครั้งนี้จะวัดค่าการดูดกลืนแสงและค่าความเป็นกรด-ด่าง เมื่อเวลาผ่านไป 30 วัน เพื่อนำไปปรับอุณหภูมิในการเก็บรักษาให้มีความเหมาะสมในทางปฏิบัติ และมีความสะดวกในการเก็บรักษาามากยิ่งขึ้น เพื่อประโยชน์ต่อการนำไปใช้ทางคลินิกได้อย่างดีต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อศึกษาความเสถียรของน้ำยาบ้วนปากที่มีส่วนผสมของโพรไบโอติกกับสารสกัดพรอพอลิส และส่วนผสมของโพรไบโอติกกับสารสกัดพรอพอลิสร่วมกับสารสกัดกัญชา ที่เก็บไว้ในอุณหภูมิ -20° C, 4° C และ 25° C

ระเบียบวิธีวิจัย

1. เตรียมน้ำเลี้ยงโพรไบโอติก *Lactobacillus paracasei* MSMC 39-1

1.1 นำเชื้อโพรไบโอติก *L. paracasei* MSMC 39-1 ที่ทำการเพาะเลี้ยงไว้ในสภาวะที่ไม่มีออกซิเจน มาทำการเจือจางในอาหารเหลว (MRS broth) ให้ได้ปริมาณ 10^9 เซลล์/มิลลิลิตร แล้วเลี้ยงในสภาวะที่ไม่มีออกซิเจน ที่อุณหภูมิ 37°C 48 ชั่วโมง

1.2 แยกส่วนของน้ำเลี้ยงเชื้อ โดยปั่นเหวี่ยงที่ 4,000 x g 10 นาที แล้วจึงนำไปกรองด้วยกระดาษกรองปลอดเชื้อขนาดรูกรอง 0.22 μm เก็บรักษาไว้ที่อุณหภูมิ -20°C รอนำมาศึกษาในขั้นตอนต่อไป

2. เตรียมน้ำยาบ้วนปากที่มีส่วนผสมของน้ำเลี้ยงโพรไบโอติก *L. paracasei* MSMC 39-1, สารสกัดพรอพอลิส และ/หรือ สารสกัดกัญชา

2.1 เตรียมน้ำยาบ้วนปากที่มีส่วนผสมของน้ำเลี้ยงโพรไบโอติกร่วมกับสารสกัดพรอพอลิส (สูตรที่ 1) และน้ำยาบ้วนปากที่มีส่วนผสมของน้ำเลี้ยงโพรไบโอติกกับสารสกัดพรอพอลิสร่วมกับสารสกัดกัญชา (สูตรที่ 2) สูตรละ 3 ขวด ขวดละ 10 มิลลิลิตร (ตารางที่ 1)

ตารางที่ 1 ส่วนผสมของน้ำยาบ้วนปากทั้ง 2 สูตร

ส่วนประกอบ	ปริมาณในน้ำยาบ้วนปาก		หน้าที่ของสาร
	สูตรที่ 1	สูตรที่ 2	
พรอพอลิส (ml)	0.5	0.5	สารออกฤทธิ์
สารสกัดกัญชา 5% CBD (ml)	-	0.1	สารออกฤทธิ์
น้ำเลี้ยงโพรไบโอติก 10% (ml)	1	1	สารออกฤทธิ์
โซเดียม แแซคาริน 0.9% (ml)	0.33	0.33	สารแต่งรส
น้ำเกลือ ปรับปริมาณให้ได้ (ml)	10	10	ตัวทำละลาย

2.2 เตรียมกลุ่มควบคุมบวก ได้แก่ น้ำยาบ้วนปากที่มีส่วนผสมของน้ำเลี้ยงโพรไบโอติก 10%, สารสกัดพรอพอลิส 5% และ สารสกัดกัญชา 1% กลุ่มละ 3 ขวด ขวดละ 10 มิลลิลิตร (ตารางที่ 2)

ตารางที่ 2 ส่วนผสมของกลุ่มควบคุมบวก

ส่วนประกอบ	ปริมาณในสูตรที่ผสม			หน้าที่ของสาร
	น้ำเลี้ยง	สารสกัด	สารสกัด	
	โพรไบโอติก	พรอพอลิส	กัญชา 1%	
	10%	5%		
พรอพอลิส (ml)	-	0.5	-	สารออกฤทธิ์
สารสกัดกัญชา 5% CBD (ml)	-	-	0.1	สารออกฤทธิ์
น้ำเลี้ยงโพรไบโอติก 10% (ml)	1	-	-	สารออกฤทธิ์
น้ำเกลือปรับปริมาณให้ได้ (ml)	10	10	10	ตัวทำละลาย

2.3 เตรียมกลุ่มควบคุมลบ ได้แก่ น้ำเกลือ 0.9% (NSS) และอาหารเลี้ยงเซลล์ชนิดเหลว (RPMI 1640) กลุ่มละ 3 ขวด ขวดละ 10 มิลลิลิตร

2.4 นำน้ำยาบ้วนปากทั้ง 2 สูตร, กลุ่มควบคุมบวก และกลุ่มควบคุมลบที่เตรียมไว้ไปเก็บที่อุณหภูมิ -20°C 1 ขวด, เก็บที่อุณหภูมิ 4°C 1 ขวด และเก็บที่อุณหภูมิ 25°C 1 ขวด

3. ทดสอบความเสถียรของน้ำยาบ้วนสูตรที่ 1 และ 2 ในวันที่ 1, 7, 14, 21 และ 30

3.1 นำน้ำยาบ้วนปากทั้ง 2 สูตรที่เก็บไว้ในที่ 3 อุณหภูมิ รวมถึงกลุ่มควบคุมบวก และกลุ่มควบคุมลบ มาวัดค่าการดูดกลืนแสงซึ่งแสดงถึงการเปลี่ยนแปลงของสีด้วยเครื่องวัดค่าการดูดกลืนแสงที่ความยาวคลื่น 450 นาโนเมตร และบันทึกผลตามวันที่กำหนดไว้

3.2 นำน้ำยาบ้วนปากทั้ง 2 สูตรที่เก็บไว้ในที่ 3 อุณหภูมิ รวมถึงกลุ่มควบคุมบวกและกลุ่มควบคุมลบ มาวัดค่าความเป็นกรด-ด่างด้วยเครื่องวัดค่าความเป็นกรด-ด่าง และบันทึกผลตามวันที่กำหนดไว้

4. นำผลการศึกษาที่ได้มาวิเคราะห์ทางสถิติโดยใช้โปรแกรม SPSS

นำข้อมูลที่ได้มาหาค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน จากนั้นนำค่าเฉลี่ยของค่าการดูดกลืนแสง และค่าความเป็นกรด-ด่างในวันที่ 1 และวันที่ 30 ของน้ำยาบัวบก, กลุ่มควบคุมบวก และกลุ่มควบคุมลบ แต่ละชนิดมาทดสอบหาค่าความแตกต่างทางสถิติระหว่างวันที่ 1 และ วันที่ 30 ด้วย Wilcoxon Signed Ranks Test โดยตั้งค่าระดับนัยสำคัญ (significant level) ที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 ($p < 0.05$)

ผลการวิจัย

1. ผลการวัดค่าการดูดกลืนแสงซึ่งแสดงถึงการเปลี่ยนแปลงของสี

จากการทดสอบวัดค่าการดูดกลืนแสงซึ่งแสดงถึงการเปลี่ยนแปลงของสี ด้วยเครื่องวัดค่าการดูดกลืนแสงที่มีความยาวคลื่น 450 นาโนเมตร พบว่ามีค่าเฉลี่ยของค่าการดูดกลืนแสงที่วัดได้ของกลุ่มการทดลอง, กลุ่มควบคุมบวก และ กลุ่มควบคุมลบ ในวันที่ 1, 7, 14, 21 และ 30 ดังในตารางที่ 3 และเมื่อนำข้อมูลมาทำการวิเคราะห์ทางสถิติ โดยนำค่าการดูดกลืนแสงของสารแต่ละชนิด ในวันที่ 1 และ วันที่ 30 มาเปรียบเทียบกับกัน ไม่พบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 ($p > 0.05$) (ตารางที่ 3 และ ภาพที่ 1)

ตารางที่ 3 ค่าการดูดกลืนแสงในกลุ่มทดลอง, กลุ่มควบคุมบวก และกลุ่มควบคุมลบ วันที่ 1, 7, 14, 21 และ 30 และผลการวิเคราะห์ทางสถิติเปรียบเทียบค่าการดูดกลืนแสงระหว่างวันที่ 1 และวันที่ 30

ค่าการดูดกลืนแสง(nm)* สาร/ อุณหภูมิ	วันที่ 1	วันที่ 7	วันที่ 14	วันที่ 21	วันที่ 30	p-value**	
1. 10% probiotic + 5% propolis	-20 °C	0.16 ± 0.00	0.16 ± 0.00	0.14 ± 0.00	0.12 ± 0.00	0.13 ± 0.00	0.109
		0.16 ± 0.00	0.19 ± 0.00	0.15 ± 0.00	0.14 ± 0.00	0.14 ± 0.00	
	4 °C	0.16 ± 0.00	0.26 ± 0.00	0.24 ± 0.00	0.21 ± 0.00	0.23 ± 0.00	0.102
		0.16 ± 0.00	1.66 ± 0.04	1.68 ± 0.00	1.57 ± 0.00	1.77 ± 0.00	
	25 °C	1.66 ± 0.04	1.64 ± 0.00	1.64 ± 0.01	1.51 ± 0.01	1.4 ± 0.02	0.109
		1.66 ± 0.04	1.67 ± 0.01	1.79 ± 0.00	1.92 ± 0.02	2.08 ± 0.00	
2. 10% probiotic + 5% propolis + 1% CBD	-20 °C	0.15 ± 0.00	0.15 ± 0.00	0.12 ± 0.00	0.11 ± 0.00	0.11 ± 0.00	0.109
		0.15 ± 0.00	0.15 ± 0.00	0.13 ± 0.00	0.11 ± 0.00	0.11 ± 0.00	
	4 °C	0.15 ± 0.00	0.31 ± 0.00	0.28 ± 0.00	0.27 ± 0.00	0.27 ± 0.00	0.102
		0.15 ± 0.00	0.31 ± 0.00	0.28 ± 0.00	0.27 ± 0.00	0.27 ± 0.00	
	25 °C	0.15 ± 0.00	0.31 ± 0.00	0.28 ± 0.00	0.27 ± 0.00	0.27 ± 0.00	0.102
		0.15 ± 0.00	0.31 ± 0.00	0.28 ± 0.00	0.27 ± 0.00	0.27 ± 0.00	
3. 10% probiotic	-20 °C	0.15 ± 0.00	0.15 ± 0.00	0.12 ± 0.00	0.11 ± 0.00	0.11 ± 0.00	0.109
		0.15 ± 0.00	0.15 ± 0.00	0.13 ± 0.00	0.11 ± 0.00	0.11 ± 0.00	
	4 °C	0.15 ± 0.00	0.31 ± 0.00	0.28 ± 0.00	0.27 ± 0.00	0.27 ± 0.00	0.102
		0.15 ± 0.00	0.31 ± 0.00	0.28 ± 0.00	0.27 ± 0.00	0.27 ± 0.00	
	25 °C	0.15 ± 0.00	0.31 ± 0.00	0.28 ± 0.00	0.27 ± 0.00	0.27 ± 0.00	0.102
		0.15 ± 0.00	0.31 ± 0.00	0.28 ± 0.00	0.27 ± 0.00	0.27 ± 0.00	

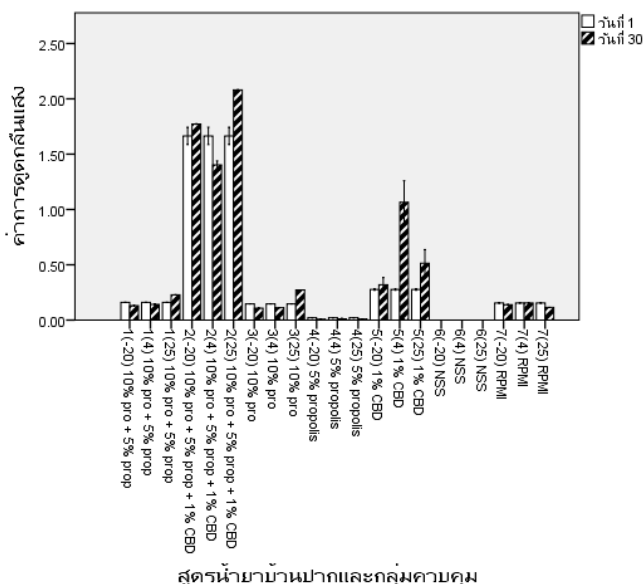

ตารางที่ 3 (ต่อ)

ค่าการดูดกลืนแสง(nm)*	วันที่ 1	วันที่ 7	วันที่ 14	วันที่ 21	วันที่ 30	p-value**	
สาร/ อุณหภูมิ							
4. 5% propolis	-20 °C	0.02 ± 0.00	0.02 ± 0.00	0.03 ± 0.00	0.04 ± 0.05	0.01 ± 0.00	0.083
		0.02 ± 0.00	0.02 ± 0.00	0.02 ± 0.00	0.01 ± 0.00	0.01 ± 0.00	
	4 °C	0.02 ± 0.00	0.02 ± 0.00	0.02 ± 0.00	0.01 ± 0.00	0.01 ± 0.00	0.109
		0.02 ± 0.00	0.02 ± 0.00	0.02 ± 0.00	0.01 ± 0.00	0.01 ± 0.00	
	25 °C	0.02 ± 0.00	0.02 ± 0.00	0.02 ± 0.00	0.01 ± 0.00	0.01 ± 0.00	0.102
		0.02 ± 0.00	0.02 ± 0.00	0.02 ± 0.00	0.01 ± 0.00	0.01 ± 0.00	
5. 1% CBD	-20 °C	0.28 ± 0.00	0.21 ± 0.11	0.35 ± 0.05	0.34 ± 0.04	0.32 ± 0.03	0.109
		0.28 ± 0.00	0.24 ± 0.02	0.27 ± 0.02	0.56 ± 0.02	1.06 ± 0.10	
	4 °C	0.28 ± 0.00	0.27 ± 0.00	0.18 ± 0.03	0.62 ± 0.08	0.51 ± 0.06	0.109
		0.28 ± 0.00	0.27 ± 0.00	0.18 ± 0.03	0.62 ± 0.08	0.51 ± 0.06	
	25 °C	0.28 ± 0.00	0.27 ± 0.00	0.18 ± 0.03	0.62 ± 0.08	0.51 ± 0.06	0.109
		0.28 ± 0.00	0.27 ± 0.00	0.18 ± 0.03	0.62 ± 0.08	0.51 ± 0.06	
6. NSS	-20 °C	0 ± 0.00	0 ± 0.00	0 ± 0.00	0 ± 0.00	0 ± 0.00	1
		0 ± 0.00	0 ± 0.00	0 ± 0.00	0 ± 0.00	0 ± 0.00	
	4 °C	0 ± 0.00	0 ± 0.00	0 ± 0.00	0 ± 0.00	0 ± 0.00	1
		0 ± 0.00	0 ± 0.00	0 ± 0.00	0 ± 0.00	0 ± 0.00	
	25 °C	0 ± 0.00	0 ± 0.00	0 ± 0.00	0 ± 0.00	0 ± 0.00	1
		0 ± 0.00	0 ± 0.00	0 ± 0.00	0 ± 0.00	0 ± 0.00	
7. RPMI	-20 °C	0.16 ± 0.00	0.14 ± 0.00	0.15 ± 0.00	0.12 ± 0.00	0.14 ± 0.00	0.102
		0.16 ± 0.00	0.16 ± 0.00	0.14 ± 0.00	0.15 ± 0.00	0.15 ± 0.00	
	4 °C	0.16 ± 0.00	0.16 ± 0.00	0.14 ± 0.00	0.15 ± 0.00	0.15 ± 0.00	0.317
		0.16 ± 0.00	0.17 ± 0.00	0.14 ± 0.00	0.13 ± 0.00	0.11 ± 0.00	
	25 °C	0.16 ± 0.00	0.17 ± 0.00	0.14 ± 0.00	0.13 ± 0.00	0.11 ± 0.00	0.102
		0.16 ± 0.00	0.17 ± 0.00	0.14 ± 0.00	0.13 ± 0.00	0.11 ± 0.00	

* แสดงผลในตารางเป็นค่าเฉลี่ย ± ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

** ผลวิเคราะห์ทางสถิติ (p-value) เปรียบเทียบค่าการดูดกลืนแสงระหว่างวันที่ 1 และวันที่ 30 ของกลุ่มทดลอง, กลุ่มควบคุมบวก และกลุ่มควบคุมลบ ด้วย Wilcoxon Signed Ranks Test ที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95

ภาพที่ 1 เปรียบเทียบค่าการดูดกลืนแสง ที่ระยะการเก็บรักษาในวันที่ 1 และวันที่ 30 ของกลุ่มทดลอง, กลุ่มควบคุมบวก และ กลุ่มควบคุมลบ (p>0.05)

สูตรนำยามากและกลุ่มควบคุม

2. ผลของการวัดค่าความเป็นกรด-ด่าง

จากการทดสอบวัดค่าความเป็นกรด-ด่าง ด้วยเครื่องวัดค่าความเป็นกรด-ด่าง พบว่ามีค่าเฉลี่ยของค่าความเป็นกรด-ด่างที่วัดได้ ของกลุ่มการทดลอง, กลุ่มควบคุมบวก และกลุ่มควบคุมลบ ในวันที่ 1, 7, 14, 21 และ 30 ดังในตารางที่ 4 และเมื่อนำข้อมูลมาทำการวิเคราะห์ทางสถิติ โดยนำค่าความเป็นกรด-ด่างของสารแต่ละชนิดในวันที่ 1 และ วันที่ 30 มาเปรียบเทียบกัน ไม่พบความแตกต่างอย่าง มีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 ($p > 0.05$) (ตารางที่ 4 และ ภาพที่ 2)

ตารางที่ 4 ค่าความเป็นกรด-ด่าง ในกลุ่มทดลอง, กลุ่มควบคุมบวก และกลุ่มควบคุมลบ ในวันที่ 1, 7, 14, 21 และ 30 และผลวิเคราะห์ทางสถิติเปรียบเทียบค่าความเป็นกรด-ด่าง ระหว่างวันที่ 1 และวันที่ 30

สาร/ อุณหภูมิ	ค่าความเป็นกรด-ด่าง*					p-value**			
	วันที่ 1	วันที่ 7	วันที่ 14	วันที่ 21	วันที่ 30				
1. 10% probiotic + 5% propolis	-20 °C	4.5 ± 0.01	4.49 ± 0.01	4.49 ± 0.01	4.44 ± 0.01	4.49 ± 0.01	0.564		
		4 °C	4.5 ± 0.01	4.49 ± 0.01	4.49 ± 0.01	4.44 ± 0.00		4.46 ± 0.00	0.102
	25 °C	4.5 ± 0.01	4.52 ± 0.01	4.47 ± 0.01	4.44 ± 0.00	4.47 ± 0.00	0.083		
		2. 10% probiotic + 5% propolis + 1% CBD	-20 °C	4.58 ± 0.02	4.66 ± 0.01	4.68 ± 0.01		4.56 ± 0.02	4.55 ± 0.01
	4 °C		4.58 ± 0.02	4.64 ± 0.01	4.57 ± 0.01	4.52 ± 0.01	4.56 ± 0.01	0.109	
	25 °C		4.58 ± 0.02	4.57 ± 0.02	4.6 ± 0.01	4.54 ± 0.01	4.54 ± 0.01		0.109
3. 10% probiotic	-20 °C	3.84 ± 0.02	3.85 ± 0.01	3.86 ± 0.00	3.74 ± 0.01	3.83 ± 0.01	1		
	4 °C	3.84 ± 0.02	3.84 ± 0.01	3.83 ± 0.00	3.69 ± 0.01	3.83 ± 0.01		0.109	
	25 °C	3.84 ± 0.02	3.84 ± 0.01	3.86 ± 0.01	3.71 ± 0.00	3.82 ± 0.02			0.157
4. 5% propolis	-20 °C	5.9 ± 0.09	4.69 ± 0.01	5.32 ± 0.01	4.96 ± 0.01	4.84 ± 0.01	0.109		
	4 °C	5.9 ± 0.09	5.4 ± 0.01	5.21 ± 0.01	4.92 ± 0.00	4.64 ± 0.01		0.109	
	25 °C	5.9 ± 0.09	4.79 ± 0.04	5.21 ± 0.02	4.95 ± 0.01	4.77 ± 0.02			0.109

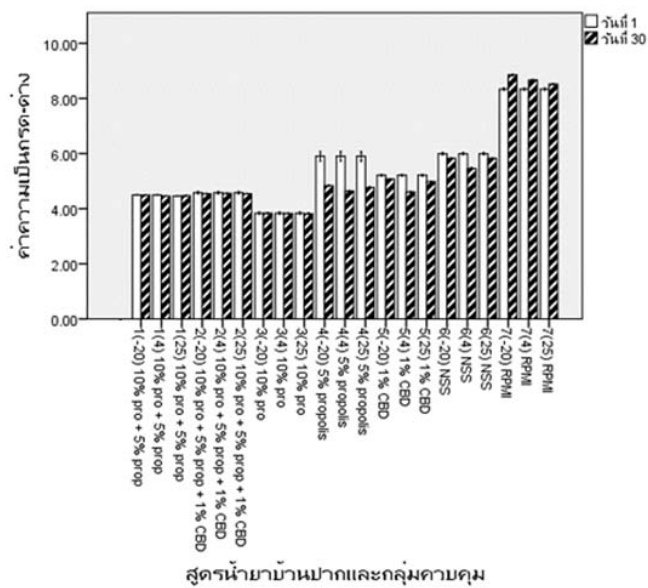

ตารางที่ 4 (ต่อ)

สาร/ อุณหภูมิ	ค่าความเป็นกรด-ด่าง*					p-value**	
	วันที่ 1	วันที่ 7	วันที่ 14	วันที่ 21	วันที่ 30		
5. 1% CBD	-20 °C	5.21 ± 0.02	4.86 ± 0.01	5.06 ± 0.00	5.02 ± 0.01	5.07 ± 0.01	0.102
	4 °C	5.21 ± 0.02	4.83 ± 0.03	4.84 ± 0.06	4.75 ± 0.01	4.61 ± 0.01	0.109
	25 °C	5.21 ± 0.02	5.15 ± 0.02	5.11 ± 0.01	5.13 ± 0.01	4.98 ± 0.01	0.109
6. NSS	-20 °C	5.99 ± 0.02	5.89 ± 0.01	5.78 ± 0.01	5.76 ± 0.01	5.83 ± 0.01	0.109
	4 °C	5.99 ± 0.02	5.87 ± 0.01	5.55 ± 0.02	5.47 ± 0.01	5.46 ± 0.02	0.102
	25 °C	5.99 ± 0.02	5.85 ± 0.02	5.72 ± 0.01	5.77 ± 0.01	5.83 ± 0.01	0.109
7. RPMI	-20 °C	8.34 ± 0.02	8.7 ± 0.00	8.71 ± 0.01	8.82 ± 0.00	8.85 ± 0.01	0.109
	4 °C	8.34 ± 0.02	8.42 ± 0.01	8.42 ± 0.01	8.58 ± 0.02	8.67 ± 0.01	0.109
	25 °C	8.34 ± 0.02	8.23 ± 0.01	8.15 ± 0.01	8.2 ± 0.00	8.52 ± 0.01	0.109

* แสดงผลในตารางเป็นค่าเฉลี่ย ± ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

** ผลวิเคราะห์ทางสถิติ (p-value) เปรียบค่าความเป็นกรด-ด่างระหว่างวันที่ 1 และวันที่ 30 ของกลุ่มทดลอง, กลุ่มควบคุมบวก และกลุ่มควบคุมลบ ด้วย Wilcoxon Signed Ranks Test ที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95

ภาพที่ 2 เปรียบเทียบค่าความเป็นกรด-ด่างที่ระยะการเก็บรักษาในวันที่ 1 และวันที่ 30 ของกลุ่มทดลอง, กลุ่มควบคุมบวก และกลุ่มควบคุมลบ (p>0.05)

ส่งด้วยเครื่องวัดค่าการดูดกลืนแสง เพื่อดูร่องวัดค่าความเป็นกรด-ด่าง ในวันที่ 1, 7, วันที่ 1 และวันที่ 30 ในน้ำยาบ้วนปากที่มีอลิส 5% (สูตรที่ 1), น้ำยาบ้วนปากที่มี

ส่วนผสมของโพรไบโอติก 10% กับสารสกัดพรอพอลิส 5% ร่วมกับสารสกัดกัญชา 1% (สูตรที่ 2),

กลุ่มควบคุมบวก (น้ำยาบ้วนปากที่มีส่วนผสมของน้ำเลี้ยงโพรไบโอติก 10%, สารสกัดพรอพอลิส 5% และ สารสกัดกัญชา 1%) และกลุ่มควบคุมลบ (น้ำเกลือ 0.9% และอาหารเลี้ยงเซลล์ชนิดเหลว) ที่เก็บที่อุณหภูมิ -20°C , 4°C และ 25°C ไม่พบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญ ($p>0.05$) ที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95

โดย Koohestani, Moradi, Tajik & Badali (2018) ได้ศึกษาความเสถียรของน้ำเลี้ยงโพรไบโอติก *Lactobacillus acidophilus* LA5 และ *Lactobacillus casei* 431 ซึ่งเป็นแบคทีเรียสายพันธุ์ที่สร้างกรดแลคติกเช่นเดียวกับ *Lactobacillus paracasei* MSMC 39-1 พบว่ามีความเสถียรเมื่อทำการเก็บรักษาที่ 4°C และ 25°C เมื่อเวลาผ่านไป 4 สัปดาห์ ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษานี้ ซึ่งพบว่าน้ำยาบ้วนปากที่มีส่วนผสมของน้ำเลี้ยงโพรไบโอติก 10% (กลุ่มควบคุมบวก) มีความเสถียรเมื่อเก็บรักษาที่อุณหภูมิต่างๆ เมื่อเวลาผ่านไป 30 วัน Prasertrungpanich (2017) พบว่าน้ำยาบ้วนปากที่ใส่สารสกัดพรอพอลิส มีค่าความเป็นกรด-ด่างอยู่ในช่วง 5.87-6.15 เมื่อผสมเสร็จใหม่ๆ โดยยังคงความเสถียรเมื่อเก็บไว้ที่อุณหภูมิ 30°C เมื่อเวลาผ่านไป 6 เดือน และ Khacha-ananda et al. (2018) พบว่าสารสกัดพรอพอลิสมีความเสถียรเมื่อเก็บรักษาไว้ที่อุณหภูมิ 4°C และอุณหภูมิห้องเมื่อเวลาผ่านไป 1 ปี โดยมีผลที่สอดคล้องกับการศึกษานี้ซึ่งสารสกัดพรอพอลิส 5% มีค่าความเป็นกรด-ด่าง 5.9 ในตอนที่ผสมเสร็จ และค่อยๆ มีค่าลดลงเล็กน้อยเมื่อเวลาผ่านไป แต่ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติในทุกอุณหภูมิที่เก็บ ($p>0.05$) นอกจากนี้ Fraguas-Sánchez (2020) ได้ศึกษาความเสถียรของสารสกัดกัญชาพบว่ามีความเสถียรที่อุณหภูมิห้องเมื่อเวลาผ่านไป 117.13 วัน และมีความเสถียรที่อุณหภูมิ 5°C เมื่อเวลาผ่านไป 12 เดือน ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษานี้ซึ่งสารสกัดกัญชา 1% มีความเสถียรที่อุณหภูมิต่างๆ เมื่อเวลาผ่านไป 30 วันเช่นกัน

จากการศึกษาที่ได้กล่าวมาแสดงให้เห็นว่าน้ำเลี้ยงโพรไบโอติก สารสกัดพรอพอลิส และสารสกัดกัญชา ยังคงความเสถียรที่อุณหภูมิ 4°C และอุณหภูมิห้อง (25°C) เมื่อเวลาผ่านไป 30 วัน ซึ่งเป็นเหตุเป็นผลและมีความสอดคล้องกับผลการศึกษาคั้งนี้ ซึ่งพบว่าเมื่อนำสารทั้ง 3 ชนิดมาผสมกันเป็นน้ำยาบ้วนปากสารยังคงความเสถียรในเชิงกายภาพ โดยให้ผลการวัดค่าการดูดกลืนแสง และค่าความเป็นกรด-ด่างไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ เมื่อเปรียบเทียบค่าที่วัดได้ระหว่างวันที่ 1 และวันที่ 30 เมื่อเก็บไว้ที่อุณหภูมิดังกล่าว โดยจากการสืบค้นข้อมูลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องไม่พบการอธิบายถึงกลไกและเหตุผลทางวิทยาศาสตร์ที่อาจส่งผลต่อความเสถียรของสารและน้ำยาบ้วนปากในลักษณะนี้

จากการศึกษาสามารถสรุปได้ว่าน้ำยาบ้วนปากที่มีส่วนผสมของน้ำเลี้ยงโพรไบโอติก สารสกัดพรอพอลิส และสารสกัดกัญชา ทั้ง 2 สูตร มีความเสถียรในแง่การเปลี่ยนแปลงของสี และความความเป็นกรด-ด่าง เมื่อเวลาผ่านไป 30 วัน

ข้อเสนอแนะการวิจัย

งานวิจัยครั้งนี้ เป็นการศึกษาความเสถียรในประเด็นของสีและความความเป็นกรด-ด่าง ซึ่งสะท้อนคุณภาพของน้ำยาบ้วนปากทั้งสองสูตรเชิงกายภาพ อย่างไรก็ตามเพื่อประเมินถึงศักยภาพในความสามารถของน้ำยาบ้วนปากนี้ที่การวิจัยก่อนหน้านี้ของทีมผู้วิจัยพบว่าสามารถลดสารสีออกเสบชนิดทูเมอร์เน็คโครซิอัลฟาได้ จึงควรมีการศึกษาต่อยอดในประเด็นดังกล่าว เพื่อให้ได้ข้อสรุปที่ชัดเจนในด้านความเสถียรของน้ำยาบ้วนปากทั้งสองสูตรในแง่ของการลดสารสีออกเสบชนิดทูเมอร์เน็คโครซิอัลฟา เมื่อเก็บรักษาไว้ในอุณหภูมิ -20°C , 4°C และ 25°C เป็นเวลา 30 วัน และทดลองเพิ่มเติมในผู้ป่วยจริง เพื่อพัฒนาในการใช้ทางคลินิกต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- Atalay, S., Jarocka-Karpowicz, I., & Skrzydlewska, E. (2019). Antioxidative and anti-inflammatory properties of cannabidiol. *Antioxidants (Basel)*, *9*(1). doi:10.3390/antiox9010021.
- Banjonjit, S., Taweechoatipatr, M., & Rungsiyanont, S. (2022). Effect of probiotic *Lactobacillus paracasei* on tumor necrosis factor-alpha level in gingival crevicular fluid of patients undergoing impacted third molar removal. *J Oral Sci*, *64*(3), 185-189. doi:10.2334/josnusd.21-0457.
- Bhargava, P., Mahanta, D., Kaul, A., Ishida, Y., Terao, K., Wadhwa, R., & Kaul, S. C. (2021). Experimental evidence for therapeutic potentials of propolis. *Nutrients*, *13*(8). doi:10.3390/nu13082528.
- Bustamante, M., Oomah, B. D., Mosi-Roa, Y., Rubilar, M., & Burgos-Diaz, C. (2020). Probiotics as an adjunct therapy for the treatment of halitosis, dental caries and periodontitis. *Probiotics Antimicrob Proteins*, *12*(2), 325-334. doi:10.1007/s12602-019-9521-4.
- Fraguas-Sánchez, A. I. (2020). Stability characteristics of cannabidiol for the design of pharmacological, biochemical and pharmaceutical studies. *J Chromatogr B Analyt Technol Biomed Life Sci*, *1150*, 122188. doi:10.1016/j.jchromb.2020.122188.
- Khacha-ananda, S., Saenphet, K., Saenphet, S., Tragoolpua, K., Chantawannakul, P., & Tragoolpua, Y. (2018). Evaluation of the stability of propolis granule and toxicity study in wistar rats. *Chiang Mai Journal of Science*, *45*, 162-176.
- Koohestani, M., Moradi, M., Tajik, H., & Badali, A. (2018). Effects of cell-free supernatant of *Lactobacillus acidophilus* LA5 and *Lactobacillus casei* 431 against planktonic form and biofilm of *Staphylococcus aureus*. *Vet Res Forum*, *9*(4), 301-306. doi:10.30466/vrf.2018.33086.
- Mast, B. A. (1996). Interactions of cytokines, growth factors, and proteases in acute and chronic wounds. *Wound repair regen*, *4*, 411-420.

- Nisapa, N., Taweechotipatr, M., & Rungsiyanont, S. (2022). *The effect of probiotic mouthwash with cannabis extracts on the reduction of inflammatory cytokine: tumor necrosis factor alpha*. Paper presented at the The 13th Hatyai National and International Conference, Hatyai university.
- Prasertrungpanich, P. (2017). Preparation and stability study of mouth care product from stingless bee propolis extract. *Isan journal of pharmaceutical sciences*, 13.
- Suetrontrakool, N., Rungsiyanont, S., & Taweechotipatr, M. (2023). *The effectiveness comparison of probiotic mouthwash formulation with cannabis extracts and propolis on the reduction of tumor necrosis factor-alpha*. Paper presented at the 25th National Graduate Conference, Sripatum university.
- Sun, K. Y., Xu, D. H., Xie, C., Plummer, S., Tang, J., Yang, X. F., & Ji, X. H. (2017). *Lactobacillus paracasei* modulates LPS-induced inflammatory cytokine release by monocyte-macrophages via the up-regulation of negative regulators of NF-kappaB signaling in a TLR2-dependent manner. *Cytokine*, 92, 1-11. doi:10.1016/j.cyto.2017.01.003
- Velnar, T. (2009). The wound healing process: an overview of cellular and molecular mechanisms. *J Int Med Res*, 37, 1528-1542.
- Wattanarat, O. (2017). The use of probiotics for caries prevention. *CMDJ*, 38(2), 39-51. Retrieved from <https://he01.tci-thaijo.org/index.php/cmdj/article/view/210643>.
- Williams, N. T. (2010). Probiotics. *Am J Health Syst Pharm*, 67(6), 449-458. doi:10.2146/ajhp090168.
- Zulhendri, F., Felitti, R., Fearnley, J., & Ravalía, M. (2021). The use of propolis in dentistry, oral health, and medicine: A review. *J Oral Biosci*, 63(1), 23-34. doi:10.1016/j.job.2021.01.001.

ประสิทธิผลของโปรแกรมความรู้ด้านสุขภาพช่องปาก เพื่อส่งเสริมการป้องกันโรคเหงือก
อักเสบในนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนปลาย ในตำบลเวียง อำเภอฝางจังหวัดเชียงใหม่
THE EFFECTIVENESS OF THE ORAL HEALTH LITERACY PROGRAM FOR
GINGIVITIS PREVENTION AMONG GRADE 4-6 STUDENTS IN WIANG SUB-
DISTRICT, FANG DISTRICT, CHIANG MAI PROVINCE.

พิชญานิน สุภาฤทธิ์^{1*} รพีพร เทียมจันทร์² อ้อมหทัย ดีแท้³
Pitchayanin Suparit^{1*} Rapeeporn Tamjun² Aomhatai Deethae³

¹นักศึกษาลัทธิสาธารณสุขศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่
Master of Public Health Program, Chiang Mai Rajabhat University

*Corresponding author e-mail: 63856603@cg.cmru.ac.th โทร. 082-5699292

²อาจารย์ภาควิชาสาธารณสุขศาสตร์ คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่
Lecturer of Department of Public Health, Faculty of Science and Technology, Chiang Mai Rajabhat University
e-mail: rapeeporn_tia@cmru.ac.th โทร. 053-885999

³อาจารย์ภาควิชาชีววิทยา คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่
Lecturer of Department of Biology, Faculty of Science and Technology, Chiang Mai Rajabhat University
e-mail: aomhatai_dee@cmru.ac.th โทร. 053-885226

บทคัดย่อ

การศึกษานี้เป็นการวิจัยแบบกึ่งทดลองแบบกลุ่มเดียววัดผลก่อนและหลังการทดลอง มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ประเมินความรู้ด้านสุขภาพช่องปาก 2) พัฒนาโปรแกรมความรู้ด้านสุขภาพช่องปาก และ 3) ศึกษาประสิทธิผลของโปรแกรมความรู้ด้านสุขภาพช่องปาก เพื่อส่งเสริมการป้องกันโรคเหงือกอักเสบในนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนปลาย ศึกษาในกลุ่มนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนปลาย จำนวน 185 คน เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสำรวจความรู้ด้านสุขภาพช่องปาก วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงพรรณนา และใช้สถิติ Wilcoxon signed-rank test ผลการศึกษาพบว่านักเรียนมีคะแนนรวมความรู้ด้านสุขภาพช่องปากหลังเข้าร่วมโปรแกรมสูงกว่าก่อนเข้าร่วมโปรแกรม และแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (p -value ≤ 0.05) นอกจากนี้ นักเรียนมีค่าคะแนนพฤติกรรมการป้องกันโรคเหงือกอักเสบหลังเข้าร่วมโปรแกรม (\bar{x} =3.60± 0.66) สูงกว่าก่อนเข้าร่วมโปรแกรม (\bar{x} =2.60±0.72) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (p -value ≤ 0.05) แสดงให้เห็นถึงประสิทธิผลของโปรแกรมความรู้ด้านสุขภาพช่องปาก เพื่อส่งเสริมการป้องกันโรคเหงือกอักเสบในนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนปลาย ที่ส่งผลให้นักเรียนมีระดับความรู้ด้านสุขภาพช่องปากเพิ่มขึ้น อีกทั้งยังส่งผลทางบวกต่อการมีพฤติกรรมการป้องกันโรคเหงือกอักเสบในเด็กนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนปลายเป็นอย่างยิ่ง

คำสำคัญ: ความรอบรู้; โปรแกรมความรู้ด้านสุขภาพช่องปาก; โรคเหงือกอักเสบ; ประถมศึกษาตอนปลาย

ABSTRACT

The study was conducted as quasi-experimental research involving a single group, assessing outcomes before and after the experiment. The objective of this research is 1) evaluating oral health literacy 2) develop a program to enhance it and 3) examine the efficacy of an oral health literacy program aimed at preventing gingivitis among students in grades 4-6. The research was carried out with a sample group

comprising 185 students. Data was collected using a questionnaire. Analysis was conducted using descriptive statistics and the Wilcoxon signed-rank test. The study showed a significant rise in oral health literacy scores in students after participation in the oral health literacy program for gingivitis prevention, with statistically significant variances noted (p -value ≤ 0.05). Moreover, Students showed significantly improved behavioral scores in preventing gingivitis post-program (\bar{x} =3.60 \pm 0.66) compared to pre-program scores (\bar{x} =2.60 \pm 0.72) with a p -value ≤ 0.05 , highlighting the effectiveness of the oral health literacy program for gingivitis preventing in grades 4-6 students. This demonstrates an improvement in students' oral health literacy levels and positively influences their gingivitis prevention behaviors.

Keywords: Health literacy; oral health literacy program; Gingivitis; Elementary school children

บทนำ

โรคเหงือกอักเสบเป็นอาการอักเสบของเหงือกที่พบได้บ่อยครั้งในทุกเพศทุกวัย อาการของเหงือกอักเสบเกิดจากการทำความสะอาดช่องปากที่ไม่ดีทำให้คราบจุลินทรีย์มีการสะสมตามร่องเหงือก จึงทำให้เหงือกมีอาการอักเสบและติดเชื้ เมื่อเกิดการอักเสบเป็นเวลานานจะส่งผลทำให้บริเวณที่เหงือกมีการอักเสบเกิดฟันโยกและนำไปสู่การสูญเสียฟันในที่สุด ซึ่งโรคเหงือกอักเสบถึงแม้จะไม่ได้เป็นโรคที่มีความรุนแรงแต่เป็นโรคที่ทำให้เกิดอันตรายและเป็นสาเหตุที่ทำให้เกิดโรคไปทั่วร่างกาย อีกทั้งอาจจะลุกลามเป็นสาเหตุที่ซ้ำเติมให้เกิดการลุกลามของโรคมมากขึ้น เช่น โรคปริทันต์อักเสบมีผลต่อการควบคุมระดับน้ำตาลในเลือด การติดเชื้ในร่างกายรวมทั้งโรคปริทันต์อักเสบ จะส่งผลต่อการเกิดภาวะต้านต่ออินซูลิน จะเพิ่มความเสี่ยงต่อการควบคุมระดับน้ำตาลได้ไม่ดื่นนอกจากนี้ยังส่งผลกระทบต่อสุขภาพจิต การออกเสียง บุคลิกภาพ และที่สำคัญคือเป็นแหล่งเชื้โรคที่อาจแพร่กระจายไปสู่อวัยวะอื่น ๆ ทำให้เกิดอันตรายถึงชีวิตได้ (อุมพร ชมโฉม, 2560)

จากรายงานผลการสำรวจสภาวะสุขภาพช่องปากแห่งชาติครั้งที่ 8 ประเทศไทย พ. ศ. 2560 พบว่า ร้อยละของผู้มีเหงือกอักเสบในเด็กอายุ 12 ปีมีสภาวะเหงือกอักเสบมากถึงร้อยละ 66.3 ซึ่งเพิ่มขึ้นเมื่อเปรียบเทียบกับผลการสำรวจระดับประเทศที่ผ่านมาในปีพ.ศ. 2555 ร้อยละ 50.3 และปีพ.ศ. 2550 ร้อยละ 58.9 นอกจากนี้พฤติกรรมสุขภาพช่องปาก และการรับบริการสุขภาพช่องปากของเด็กกลุ่มวัยเรียน มีปัจจัยที่มีผลโดยตรงต่อสภาวะเหงือกอักเสบ คือพฤติกรรมแปร่งฟัน จากรายงานผลการสำรวจสภาวะสุขภาพช่องปากแห่งชาติครั้งที่ 8 ประเทศไทย พ. ศ. 2560 พบว่าร้อยละของการแปร่งฟันหลังอาหารกลางวันของเด็กอายุ 12 ปี ลดลงจากร้อยละ 53.9 เป็นร้อยละ 44.7 เมื่อเปรียบเทียบกับผลการสำรวจครั้งที่ผ่านมามาในปีพ.ศ. 2555 ส่วนประเด็นพฤติกรรมบริโภคที่เสี่ยงต่อการเกิดโรคฟันผุและเหงือกอักเสบในเด็กกลุ่มนี้คือ พฤติกรรมการดื่มน้ำอัดลมและน้ำหวาน การกินลูกอม และการกินขนมกรุบกรอบ พบว่าเด็กดื่มน้ำอัดลมและกินขนมกรุบกรอบทุกวันเพิ่มขึ้นจากการสำรวจครั้งที่ผ่านมามาโดยดื่มน้ำอัดลมทุกวันเพิ่มขึ้นจากร้อยละ 9.6 เป็นร้อยละ 13.4 และกินขนมกรุบกรอบทุกวันลดลงจากร้อยละ 38.8 เป็นร้อยละ 32.6 ด้านการรับรู้และการรับบริการด้านสุขภาพ เด็กอายุ 12 ปี เคยปวดฟันร้อยละ 36.7 เคยหยุดเรียนเพราะไปทำฟันร้อยละ 12.2 เคยได้รับการตรวจฟันร้อยละ 84.7 เคยได้รับการรักษาฟันและเหงือกร้อยละ 50.8 (สำนักทันตสาธารณสุข กรมอนามัย , 2561)

ปัญหาสภาวะเหงือกอักเสบในเด็กกลุ่มวัยเรียนของอำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่ จากรายงานการตรวจช่องปากรายบุคคลด้วยเครื่องมือตรวจปริทันต์ในกลุ่มเด็กวัยเรียนของกลุ่มงานทันตกรรมโรงพยาบาลฝาง ย้อนหลัง 5 ปี พบร้อยละเด็กกลุ่มวัยเรียนมีสภาวะเหงือกอักเสบเป็นจำนวนมากและ

มีแนวโน้มลดลงเพียงเล็กน้อยในปีพ.ศ. 2561, พ.ศ.2562 และพ.ศ.2563 (ร้อยละ 91.25, 87.07, 83.03) ตามลำดับ และเมื่อเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยย้อนหลัง 5 ปีสภาวะปริทันต์ของกลุ่มงานทันตกรรมโรงพยาบาลผาง จังหวัดเชียงใหม่ที่มีมากถึงร้อยละ 73.79 ซึ่งมีค่ามากกว่าค่าเฉลี่ยสภาวะปริทันต์ในเด็กกลุ่มวัยเรียนระดับประเทศที่มีค่าร้อยละ 66.3

โดยการดำเนินงานส่งเสริมสุขภาพเชิงรุกในเด็กกลุ่มวัยเรียนมีขึ้นเป็นประจำทุกปี ซึ่งทันตศึกษาในอดีตส่วนใหญ่เน้นที่มุ่งสอนให้ความรู้ สร้างประสบการณ์ด้วยการฟังบรรยาย ดูวิดีโอ อ่านแผ่นพับ โปสเตอร์ ฯลฯ มีการประเมินเฉพาะความรู้และปัจจัยนำ เป็นพื้นฐาน แต่ไม่สามารถลดสภาวะเหงือกอักเสบในเด็กกลุ่มวัยเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ จากสภาพปัญหาข้างต้นนั้นจำเป็นต้องดำเนินการแก้ไข การดำเนินงานด้านการส่งเสริมสุขภาพช่องปาก โดยการพัฒนาความสามารถในการดูแลสุขภาพช่องปากตนเอง มุ่งเน้นในการเพิ่มทักษะที่จำเป็น และสร้างประสบการณ์ด้วยการลงมือทำฝึกฝนในสถานการณ์เดียวกับชีวิตจริง เน้นการพัฒนาศักยภาพขั้นปฏิสัมพันธ์ และขั้นวิจารณ์ญาณขั้นสูง และมีการประเมินศักยภาพด้านความสามารถและทักษะ ควบคู่กับพฤติกรรมสุขภาพ หรือการบวนการที่เรียกว่า การพัฒนาความรอบรู้ด้านสุขภาพช่องปาก (Oral Health Literacy) และเมื่อนักเรียนมีความรอบรู้ด้านสุขภาพมากขึ้น ในระดับที่เพียงพอก็สามารถนำไปใช้ในการปรับพฤติกรรมสุขภาพให้มีความถูกต้องเหมาะสมมากขึ้นส่งผลให้นักเรียนมีสุขภาพช่องปากและคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นจากการศึกษาของอรดี ไชยวงศ์ และเกศินี สราญฤทธิชัย (2564) ได้ศึกษาผลของโปรแกรมพัฒนาความรอบรู้ด้านสุขภาพช่องปากต่อการป้องกันโรคเหงือกอักเสบของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 แขวงคำม่วน สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ที่เป็นโรคเหงือกอักเสบจากโรงเรียน 2 แห่ง ๓ ละ 30 คน ผลการศึกษาพบว่าหลังจากได้รับโปรแกรมดังกล่าว กลุ่มทดลองมีความรอบรู้ด้านสุขภาพ พฤติกรรมการบริโภคอาหาร การแปรงฟัน การตรวจและเฝ้าระวังสุขภาพช่องปาก ดีขึ้นกว่าก่อนทดลอง และดีกว่ากลุ่มเปรียบเทียบอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ อีกทั้งสภาพเหงือกอักเสบและปริมาณแผ่นคราบจุลินทรีย์ในกลุ่มทดลองลดลงกว่าก่อนการทดลอง และลดลงกว่ากลุ่มเปรียบเทียบอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ดังนั้นผู้วิจัยจึงเล็งเห็นความสำคัญในการพัฒนาโปรแกรมความรอบรู้ด้านสุขภาพช่องปาก เพื่อส่งเสริมการป้องกันโรคเหงือกอักเสบในนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนปลายในตำบลเวียงอำเภอผาง จังหวัดเชียงใหม่ เพื่อที่จะสามารถพัฒนาความสามารถในการดูแลสุขภาพช่องปากตนเอง และลดสภาวะเหงือกอักเสบในนักเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อประเมินความรอบรู้ด้านสุขภาพช่องปาก และการป้องกันโรคเหงือกอักเสบของนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนปลาย
2. เพื่อพัฒนาโปรแกรมความรอบรู้ด้านสุขภาพช่องปากเพื่อส่งเสริมการป้องกันโรคเหงือกอักเสบในนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนปลาย
3. เพื่อศึกษาประสิทธิผลของโปรแกรมความรอบรู้ด้านสุขภาพช่องปากเพื่อส่งเสริมการป้องกันโรคเหงือกอักเสบในนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนปลาย

ระเบียบวิธีวิจัย

1. รูปแบบการวิจัย
การวิจัยครั้งนี้มีรูปแบบเป็นการการวิจัยแบบกึ่งทดลอง แบบกลุ่มเดียววัดผลก่อนและหลังการทดลอง โดยผู้วิจัยได้ออกแบบวิธีการดำเนินวิจัยไว้ ดังนี้
ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
1. ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาคือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนปลาย (ประถมศึกษาปีที่ 4-6) ปีการศึกษา 2565 ในโรงเรียนประถมศึกษาในเขตรับผิดชอบกลุ่มวัยเรียนของโรงพยาบาลฝาง ตำบลเวียง อำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่ ทั้งหมดจำนวน 9 โรงเรียน จำนวนนักเรียน 1,459 คน (ณ วันที่ 13 สิงหาคม 2565)

2. กลุ่มตัวอย่าง

2.1 เกณฑ์ในการเลือกกลุ่มตัวอย่าง (Inclusion and exclusion criteria)

ผู้วิจัยได้กำหนดเกณฑ์การคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างเข้าสู่การวิจัย (Inclusion criteria) ดังนี้

(1) เป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนปลาย (ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6) ทั้งเพศชายและเพศหญิง ในโรงเรียนประถมศึกษาในเขตรับผิดชอบกลุ่มวัยเรียนของโรงพยาบาลฝาง ตำบลเวียง อำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่ ปีการศึกษา 2565

(2) สามารถสื่อสารและเข้าใจภาษาไทย

(3) ยินยอมเข้าร่วมการศึกษา และได้รับการยินยอมร่วมกับผู้ปกครอง

2.2 การคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างออกจากการวิจัย (Exclusion criteria) คือ คัด

ประชากรที่ผ่านเกณฑ์การคัดเลือกในการเข้าร่วมวิจัยออกจากการวิจัย ดังนี้

(1) ขาดการเข้าร่วมกิจกรรมอย่างน้อย 1 ครั้ง

3. การคำนวณกลุ่มตัวอย่าง

ผู้วิจัยได้คำนวณขนาดของกลุ่มตัวอย่างด้วยโปรแกรมสำเร็จรูป G*Power Version 3.1 โดยกำหนดค่าอำนาจการทดสอบที่ระดับ 80 % กำหนดค่าความผิดพลาดที่ยอมรับได้ไม่เกินร้อยละ 5 และกำหนดขนาดอิทธิพลของประชากร (Effect size) สำหรับการทดสอบด้วยสถิติที่ แบบ 1 กลุ่มที่ระดับเล็ก (Small Effect Size) คือระดับ 0.20 จะได้ขนาดกลุ่มตัวอย่างจำนวน 164 คน และเพื่อป้องกันในกรณีที่กลุ่มตัวอย่างสูญหายระหว่างการวิจัย จึงคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างเพิ่มขึ้นร้อยละ 13 (นิพิฐพนธ์ สนิทเหลือ, วัชรินทร์ สาตร์เพ็ชร, และญาดา นภาอารักษ์, 2562) ได้ขนาดกลุ่มตัวอย่างจำนวน 185 คน

จากนั้นคำนวณสัดส่วนของกลุ่มตัวอย่างในแต่ละชั้นปีตามจำนวนประชากร จากนั้นคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างโดยกลุ่มตัวอย่างของการศึกษาในระยะที่ 1 และ 3 เป็นกลุ่มเดียวกัน

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. แบบสอบถามความรอบรู้ด้านสุขภาพช่องปาก และการป้องกันโรคเหงือกอักเสบของนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนปลาย ซึ่งเป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างเองโดยใช้กรอบแนวคิดความรอบรู้ด้านสุขภาพของสำนักสื่อสารความเสี่ยงและพัฒนาพฤติกรรมสุขภาพ กรมควบคุมโรค (สำนักสื่อสารความเสี่ยงและพัฒนาพฤติกรรมสุขภาพ, 2564) แบ่งออกเป็น 3 ส่วน ประกอบด้วย

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสำรวจ จำนวน 6 ข้อ

ส่วนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับความรอบรู้ด้านสุขภาพช่องปาก (Oral Health Literacy) จำนวน 20 ข้อ ประกอบด้วย ทักษะการเข้าถึง (access) จำนวน 4 ข้อ, ทักษะการสร้างความเข้าใจ (understand) จำนวน 4 ข้อ, ทักษะการโต้ถาม (questioning) จำนวน 4 ข้อ, ทักษะการตัดสินใจ (make decision) จำนวน 4 ข้อ, ทักษะการนำไปใช้ (apply) จำนวน 4 ข้อ การให้คะแนน คือมีระดับคะแนนแบบ Rating scale (5-point rating scale) โดยให้คะแนนตามความยาก-ง่าย ได้แก่ ทำได้ยากมาก, ทำได้ยาก, ทำได้ง่าย และทำได้ง่ายมาก มีคะแนน 1-4 ตามลำดับ และไม่เคยทำมีคะแนน 0 คะแนน (ขวัญเมือง แก้วดำเกิง และจำเนียร ชุณหโสภาค, 2564) (Pelikan et al., 2014) การแปลผลคะแนน จำแนกออกเป็น 4 กลุ่ม ตามการพัฒนาและทดสอบแบบประเมินความรอบรู้ด้านสุขภาพในการป้องกันควบคุมโรคกลุ่มบุคลากรสาธารณสุข (ขวัญเมือง แก้วดำเกิง และจำเนียร ชุณหโสภาค, 2564)

ส่วนที่ 3 ข้อมูลเกี่ยวกับการป้องกันโรคเหงือกอักเสบ จำนวน 10 ข้อ ตอบตามความเห็น 5 ระดับ มีเกณฑ์ในการให้คะแนนโดยตัดแปลงจาก Likert scale คือ ปฏิบัติทุกครั้ง 5 คะแนน ปฏิบัติบ่อยครั้ง 4 คะแนน ปฏิบัติบางครั้ง 3 คะแนน ปฏิบัตินานครั้ง 2 คะแนน ไม่ปฏิบัติ 1 คะแนน แปลผลคะแนนออกเป็น 3 ระดับคิดอันตรภาคชั้นโดยใช้จากวิธีของ (Harold O. Kiess, 2019) แปลผลคะแนนจำแนกออกเป็น 3 กลุ่มโดยตัดแปลงจาก แบบสัมภาษณ์พฤติกรรมสุขภาพช่องปาก (อรดี ไชยวงศ์, 2564) ระดับต่ำ, ระดับปานกลางและระดับสูง ทั้งนี้การตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาของเครื่องมือ อาศัยดุลยพินิจของผู้เชี่ยวชาญเพื่อตรวจสอบด้านเนื้อหา โดยวัดค่าดัชนีความสอดคล้องซึ่งแต่ละข้อมีค่ามากกว่า 0.67 ขึ้นไป และตรวจสอบหาความเชื่อมั่นโดยนำไปทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่างที่มีความคล้ายคลึงกัน ซึ่งแบบสอบถามมีความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.79

2. โปรแกรมความรู้ด้านสุขภาพช่องปากเพื่อส่งเสริมการป้องกันโรคเหงือกอักเสบในนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนปลายชั้นปีที่ 4-6 ในตำบลเวียง อำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งผู้วิจัยสร้างโปรแกรมความรู้ด้านสุขภาพช่องปากขึ้นเองจากการทบทวนวรรณกรรมและเอกสารที่เกี่ยวข้อง และประยุกต์ใช้กรอบแนวคิดความรู้ด้านสุขภาพของสำนักสื่อสารความเสี่ยงและพัฒนาพฤติกรรมสุขภาพ กรมควบคุมโรค (สำนักสื่อสารความเสี่ยงและพัฒนาพฤติกรรมสุขภาพ, 2564) ประกอบด้วยองค์ประกอบหลักของความรู้ด้านสุขภาพ 5 ทักษะ ได้แก่ ทักษะการเข้าถึง ทักษะการสร้างความเข้าใจ ทักษะการไต่ถาม (ทักษะการตัดสินใจ และ ทักษะการนำไปใช้

การดำเนินกิจกรรมกำหนดการดำเนินกิจกรรมกลุ่มทั้งหมดจำนวน 5 ครั้ง ประกอบด้วยเครื่องมือย่อย ได้แก่ แผนการสอน สื่อการสอน และชุดอุปกรณ์ในการจัดกิจกรรม โดยผู้วิจัยเป็นผู้ดำเนินกิจกรรมด้วยตนเองตลอดทั้งโปรแกรม และการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาของเครื่องมือ อาศัยดุลยพินิจของผู้เชี่ยวชาญเพื่อตรวจสอบด้านเนื้อหา ความเหมาะสมของข้อมูล รายละเอียดกิจกรรมที่สร้างขึ้นครอบคลุมประเด็นที่ต้องการจะวัดหรือไม่ และความเหมาะสมกับกลุ่มตัวอย่าง โดยนำเครื่องมือที่สร้างขึ้นให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 คน และปรับแก้ตามคำแนะนำอย่างเหมาะสม (สมนึก ภัททิยธณี, 2550)

การรวบรวมข้อมูลและแหล่งข้อมูล

ผู้วิจัยรวบรวมข้อมูลความรู้ด้านสุขภาพช่องปาก และข้อมูลการป้องกันโรคเหงือกอักเสบของนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนปลาย จากในโรงเรียนประถมศึกษาในเขตรับผิดชอบกลุ่มวัยเรียนของโรงพยาบาลฝาง ตำบลเวียง อำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่ ปีการศึกษา 2565

การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้

1. การประเมินความรู้ด้านสุขภาพช่องปาก และการป้องกันโรคเหงือกอักเสบในนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนปลาย (ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6) การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลด้วยคอมพิวเตอร์โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS (Statistical Package for the Social Sciences/Window) กำหนดค่าความเชื่อมั่นมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05 โดยมีรายละเอียดดังนี้

1.1 ข้อมูลทั่วไป ข้อมูลความรู้ด้านสุขภาพช่องปาก และข้อมูลการป้องกันโรคเหงือกอักเสบของผู้ตอบแบบสำรวจวิเคราะห์โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าความถี่ (frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD.)

2. การพัฒนาโปรแกรมความรู้ด้านสุขภาพช่องปากเพื่อการส่งเสริมการป้องกันโรคเหงือกอักเสบในนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนปลาย (ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6)

3. การประเมินผลของโปรแกรมความรู้ด้านสุขภาพช่องปากเพื่อการส่งเสริมการป้องกันโรคเหงือกอักเสบในนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนปลาย (ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6) การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลด้วยคอมพิวเตอร์โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS

(Statistical Package for the Social Sciences/Window) กำหนดค่าความเชื่อมั่นมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05 โดยมีรายละเอียดดังนี้

3.1 ข้อมูลทั่วไป ข้อมูลความรู้ด้านสุขภาพช่องปาก และข้อมูลการป้องกันโรคเหงือกอักเสบของผู้ตอบแบบสำรวจหลังการได้รับโปรแกรมความรู้ด้านสุขภาพช่องปากเพื่อส่งเสริมการป้องกันโรคเหงือกอักเสบในนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนปลาย วิเคราะห์โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าความถี่ (frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD.)

3.2 เปรียบเทียบความแตกต่างของความรอบรู้ด้านสุขภาพช่องปาก และการป้องกันโรคเหงือกอักเสบ ก่อนและหลังการเข้าร่วมโปรแกรมโดยใช้สถิติ Wilcoxon Signed Rank Test เนื่องจากข้อมูลมีการแจกแจงแบบไม่ปกติ

การพิทักษ์สิทธิกลุ่มตัวอย่าง

การวิจัยครั้งนี้ ได้รับการรับรองจริยธรรมในมนุษย์ โดยจากคณะกรรมการ พิจารณาจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ รหัสโครงการ IRBCMURU 2022/146.20.07 ลงวันที่ 16 สิงหาคม 2565

ผลการวิจัย

ผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลและทำการวิเคราะห์ด้วยโปรแกรมสำเร็จรูป โดยได้นำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลเป็น 3 ส่วน ตามวัตถุประสงค์ ดังนี้

1. ข้อมูลคุณลักษณะทั่วไปทางประชากร พบว่านักเรียนส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง ร้อยละ 51.40 อายุระหว่าง 11-12 ปี ร้อยละ 62.20 ศึกษาในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ร้อยละ 39.70 มีผู้ปกครองประกอบอาชีพเกษตรกร ร้อยละ 47.00 นักเรียนได้รับข้อมูลข่าวสารด้านสุขภาพช่องปากส่วนใหญ่จาก โรงเรียนและครู ร้อยละ 54.10 ซึ่งนักเรียนเคยได้รับการตรวจและได้รับการวินิจฉัยโรคในช่องปาก ร้อยละ 60.00 ได้รับการวินิจฉัยว่าเป็นโรคฟันผุ ร้อยละ 49.20

2. การประเมินความรู้ด้านสุขภาพช่องปาก และการป้องกันโรคเหงือกอักเสบของนักเรียน พบว่า ระดับความรู้ด้านสุขภาพช่องปากของนักเรียน ก่อนการเข้าร่วมโปรแกรมความรู้ด้านสุขภาพช่องปากเพื่อส่งเสริมการป้องกันโรคเหงือกอักเสบในนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนปลายภาพรวมของนักเรียนอยู่ในระดับไม่เพียงพอ โดยมีคะแนนรวมความรู้ด้านสุขภาพช่องปาก ร้อยละ 41.85 ซึ่งส่วนใหญ่มีคะแนนความรู้ด้านสุขภาพช่องปากรายบุคคลที่อยู่ในระดับไม่เพียงพอ จำนวน 132 คน คิดเป็นร้อยละ 71.35 และพฤติกรรมการป้องกันโรคเหงือกอักเสบก่อนได้รับโปรแกรมความรู้ด้านสุขภาพช่องปากเพื่อส่งเสริมการป้องกันโรคเหงือกอักเสบในนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนปลาย มีคะแนนโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 2.60 \pm 0.72$) ซึ่งนักเรียนส่วนใหญ่มีระดับพฤติกรรมการป้องกันโรคเหงือกอักเสบรายบุคคลอยู่ในระดับปานกลาง จำนวน 110 คน คิดเป็นร้อยละ 59.46

3. การพัฒนาโปรแกรมความรู้ด้านสุขภาพช่องปากเพื่อส่งเสริมการป้องกันโรคเหงือกอักเสบในนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนปลาย ซึ่งผู้วิจัยสร้างโปรแกรมความรู้ด้านสุขภาพช่องปากขึ้นเองจากการทบทวนวรรณกรรมและเอกสารที่เกี่ยวข้อง และประยุกต์ใช้กรอบแนวคิดความรู้ด้านสุขภาพของสำนักสื่อสารความเสี่ยงและพัฒนาพฤติกรรมสุขภาพ ของกรมควบคุมโรค (สำนักสื่อสารความเสี่ยงและพัฒนาพฤติกรรมสุขภาพ, 2564) ประกอบด้วยองค์ประกอบหลักของความรู้ด้านสุขภาพ 5 ทักษะ ได้แก่ ทักษะการเข้าถึง ทักษะการสร้างความเข้าใจ ทักษะการโต้ถาม ทักษะการตัดสินใจ และทักษะการนำไปใช้ กำหนดการดำเนินกิจกรรมกลุ่มร่วมกัน จำนวน 5 ครั้ง โดยผู้วิจัยเป็นผู้ดำเนินกิจกรรมด้วยตนเองตลอดทั้งโปรแกรม ซึ่งกระบวนการและการดำเนิน

กิจกรรมของโปรแกรมความรู้ด้านสุขภาพช่องปากเพื่อส่งเสริมความรู้ด้านสุขภาพช่องปากของนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนปลายนี้ ผู้วิจัยออกแบบการดำเนินกิจกรรมตามองค์ประกอบของความรอบรู้ด้านสุขภาพ 5 ทักษะได้แก่

3.1 องค์ประกอบที่ 1 ทักษะการเข้าถึง หัวข้อกิจกรรมการเข้าถึงข้อมูลที่ต้องการและนำเชื่อถือ ประกอบด้วยกิจกรรมบรรยายและฝึกปฏิบัติวิธีการกลั่นกรองข้อมูลและตรวจสอบข้อมูลโดยใช้แบบตรวจสอบตามวิธีการตรวจสอบตามรายการ

3.2 องค์ประกอบที่ 2 ทักษะการสร้างความเข้าใจ หัวข้อกิจกรรมการดูแลสุขภาพช่องปากที่ถูกวิธี ประกอบด้วยกิจกรรมบรรยายสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับมาตรการ แนวทาง วิธีการปฏิบัติตัวในการป้องกันโรคเหงือกอักเสบในนักเรียน และฝึกปฏิบัติตรวจสอบคราบจุลินทรีย์โดยใช้หลอดและการแปรงฟันโดยการย้อมสีคราบจุลินทรีย์

3.3 องค์ประกอบที่ 3 ทักษะการการไต่ถาม หัวข้อกิจกรรมฝึกซักถามปัญหาเกี่ยวกับสุขภาพช่องปาก ประกอบด้วยกิจกรรมบรรยายและฝึกปฏิบัติกระบวนการใช้คำถาม 4 ขั้นตอน

3.4 องค์ประกอบที่ 4 ทักษะการตัดสินใจ หัวข้อกิจกรรมฝึกทักษะตัดสินใจเกี่ยวกับปัญหาสุขภาพช่องปาก ประกอบด้วยกิจกรรมบรรยายถึงความสำคัญของการตัดสินใจ และกระบวนการตัดสินใจ ฝึกปฏิบัติโดยนักเรียนร่วมกำหนดสถานการณ์ที่ต้องตัดสินใจในการรับบริการทันตกรรมและการป้องกันโรคเหงือกอักเสบ

3.5 องค์ประกอบที่ 5 ทักษะการนำไปใช้ หัวข้อกิจกรรมเตือนตนเองและจัดการตนเองในดูแลสุขภาพช่องปากของตนเอง ประกอบด้วยกิจกรรมร่วมกันเสนอและแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับ “วิธีการเตือนตนเอง” และ “วิธีการจัดการตนเอง” และนำเสนอต่อกลุ่มอื่นในรูปแบบต่าง ๆ เช่น แสดงละคร บรรยายจากโปสเตอร์ เป็นต้น

4. การประเมินประสิทธิผลของโปรแกรมความรู้ด้านสุขภาพช่องปากเพื่อการส่งเสริมการป้องกันโรคเหงือกอักเสบในนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนปลาย พบว่า ระดับความรู้ด้านสุขภาพของนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนปลาย หลังการเข้าร่วมโปรแกรมความรู้ด้านสุขภาพช่องปากเพื่อส่งเสริมการป้องกันโรคเหงือกอักเสบในนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนปลาย ภาพรวมอยู่ในระดับเพียงพอ โดยมีคะแนนรวมความรู้ด้านสุขภาพช่องปาก ร้อยละ 75.03 ซึ่งส่วนใหญ่มีคะแนนความรู้ด้านสุขภาพช่องปากรายบุคคลที่อยู่ในระดับเพียงพอ จำนวน 78 คน คิดเป็นร้อยละ 42.16 และพฤติกรรมการป้องกันโรคเหงือกอักเสบหลังได้รับโปรแกรมความรู้ด้านสุขภาพช่องปากเพื่อส่งเสริมการป้องกันโรคเหงือกอักเสบในนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนปลาย มีคะแนนโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.06 \pm 0.66$) ซึ่งนักเรียนส่วนใหญ่มีระดับพฤติกรรมการป้องกันโรคเหงือกอักเสบรายบุคคลอยู่ในระดับปานกลาง จำนวน 157 คน คิดเป็นร้อยละ 84.86

ตารางที่ 1 เปรียบเทียบค่าคะแนนเฉลี่ยของความรู้ด้านสุขภาพช่องปากในนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนปลาย ก่อนและหลังเข้าร่วมโปรแกรม (n=185)

คะแนนเฉลี่ย (ร้อยละ)	n	Mean	p- value
ความรู้ด้านสุขภาพช่องปาก			<0.001*
ก่อนเข้าร่วมโปรแกรม	185	41.85	
หลังเข้าร่วมโปรแกรม	185	75.03	

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ตารางที่ 2 เปรียบเทียบค่าคะแนนเฉลี่ยของพฤติกรรมการป้องกันโรคเหงือกอักเสบในนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนปลาย ก่อนและหลังเข้าร่วมโปรแกรม (n=185)

คะแนนเฉลี่ย	n	Mean	S.D.	Mean Difference	p- value
พฤติกรรมการป้องกันโรคเหงือกอักเสบ				0.46	<0.001*
ก่อนเข้าร่วมโปรแกรม	185	2.60	0.72		
หลังเข้าร่วมโปรแกรม	185	3.06	0.66		

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

อภิปรายผล

การศึกษาประสิทธิผลของโปรแกรมความรู้ด้านสุขภาพช่องปาก เพื่อส่งเสริมการป้องกันโรคเหงือกอักเสบในนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนปลาย อภิปรายผลตามวัตถุประสงค์การวิจัย ดังนี้

การประเมินความรู้ด้านสุขภาพช่องปาก และการป้องกันโรคเหงือกอักเสบของนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนปลาย พบว่าระดับความรู้ด้านสุขภาพช่องปากก่อนเข้าร่วมโปรแกรมความรู้ด้านสุขภาพช่องปากเพื่อการส่งเสริมการป้องกันโรคเหงือกอักเสบในนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนปลาย ส่วนใหญ่นักเรียนมีระดับความรู้ด้านสุขภาพอยู่ในระดับไม่เพียงพอ ซึ่งอาจเป็นเพราะส่วนใหญ่การให้ทันตสุขศึกษาในโรงเรียนที่ผ่านมาจะเน้นการให้ทันตสุขศึกษาแบบเก่าที่มุ่งสอนให้ความรู้ สร้างประสบการณ์ด้วยการฟังบรรยาย ดูวิดีโอ อ่านแผ่นพับ โปสเตอร์ ใส่ใจการพัฒนาศักยภาพขั้นปฏิสัมพันธ์ และขั้นวิจารณ์ญาณน้อย มีการประเมินเฉพาะความรู้และปัจจัยนำ เป็นพื้นฐาน ไม่ได้คำนึงถึงความเข้าถึงแหล่งข้อมูลด้านสุขภาพช่องปากที่น่าเชื่อถือและไม่ได้ติดตามความเข้าใจของนักเรียนว่านักเรียนมีความเข้าใจมาน้อยเพียงใด สอดคล้องกับการศึกษาของวัชรพล วิวรรณ เถาว์พันธ์ และคณะ (2566) ที่ศึกษาความรู้ด้านสุขภาพช่องปากกับพฤติกรรมการดูแลสุขภาพช่องปากของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 เขตอำเภอพนมไพร จังหวัดร้อยเอ็ด พบว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีความรู้ด้านสุขภาพอยู่ในระดับต่ำ เนื่องจากการให้ความรู้ในเรื่องสุขภาพช่องปากที่นักเรียนได้รับที่ผ่านมามีขาดการทบทวนความเข้าใจ และขาดการให้ความรู้ในเรื่องของการรู้เท่าทันสื่อ

การพัฒนาโปรแกรมความรู้ด้านสุขภาพช่องปากเพื่อการส่งเสริมการป้องกันโรคเหงือกอักเสบในนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนปลาย การดำเนินกิจกรรมตามองค์ประกอบของความรู้ด้านสุขภาพ 5 ทักษะได้แก่ องค์ประกอบที่ 1 ทักษะการเข้าถึง หัวข้อกิจกรรมการเข้าถึงข้อมูลที่ต้องการและน่าเชื่อถือ ประกอบด้วยกิจกรรมบรรยายและฝึกปฏิบัติวิธีการกลั่นกรองข้อมูลและตรวจสอบข้อมูลโดยใช้แบบตรวจสอบตามวิธีการตรวจสอบตามรายการ ทำให้นักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนปลายรู้เท่าทันสื่อ มีความสามารถและทักษะในการค้นหา กลั่นกรอง และตรวจสอบข้อมูลข่าวสาร ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับโรคเหงือกอักเสบ ต่อมาองค์ประกอบที่ 2 ทักษะการสร้างความรู้ความเข้าใจ หัวข้อกิจกรรมการดูแลสุขภาพช่องปากที่ถูกวิธี ประกอบด้วยกิจกรรมบรรยายสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับมาตรการ แนวทาง วิธีการปฏิบัติตัวในการป้องกันโรคเหงือกอักเสบในนักเรียน และฝึกปฏิบัติการตรวจสอบคราบจุลินทรีย์โดยใช้หลอด และการแปรงฟันโดยการย้อมสีคราบจุลินทรีย์ ทำให้นักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนปลายมีความรู้และความเข้าใจ สามารถจดจำ วิเคราะห์อธิบาย และเปรียบเทียบวิธีการป้องกันโรคอย่างถูกวิธีและเหมาะสมกับตนเอง องค์ประกอบที่ 3 ทักษะการการไต่ถาม หัวข้อกิจกรรมฝึกซักถามปัญหาเกี่ยวกับสุขภาพช่องปาก ประกอบด้วยกิจกรรมบรรยายและฝึกปฏิบัติกระบวนการใช้คำถาม 4 ขั้นตอน ทำให้นักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนปลายฝึกกระบวนการคิดคำถามและใช้คำถาม และการสื่อสาร เพื่อสร้างการเรียนรู้ องค์ประกอบที่ 4 ทักษะการตัดสินใจ หัวข้อกิจกรรมฝึกทักษะตัดสินใจเกี่ยวกับปัญหาด้านสุขภาพช่องปาก ประกอบด้วยกิจกรรมบรรยาย

ถึงความสำคัญของการตัดสินใจ และกระบวนการตัดสินใจ ฝึกปฏิบัติโดยนักเรียนร่วมกำหนดสถานการณ์ที่ต้องตัดสินใจในการรับบริการทันตกรรมและการป้องกันโรคเหงือกอักเสบ ทำให้นักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนปลายมีความสามารถในการระบุปัญหา ตัดสินใจกำหนดทางเลือก ประเมินทางเลือก และแสดง จุดยืนการตัดสินใจ ในการปฏิบัติตน หรือจัดการตนเองในการป้องกันโรคเหงือกอักเสบ และองค์ประกอบที่ 5 ทักษะการนำไปใช้ หัวข้อกิจกรรมเตือนตนเองและจัดการตนเองในดูแลสุขภาพช่องปากของตนเอง ประกอบด้วยกิจกรรมร่วมกันเสนอและแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับ “วิธีการเตือนตนเอง” และ “วิธีการจัดการตนเอง” ทำให้นักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนปลายพัฒนาความสามารถเตือนตนเองและทักษะการจัดการตนเองในการปฏิบัติตัวเกี่ยวกับการป้องกันโรคเหงือกอักเสบ ให้สอดคล้องกับบริบทการใช้ชีวิตของตนเอง

การศึกษาประสิทธิผลของโปรแกรมความรู้ด้านสุขภาพช่องปากเพื่อส่งเสริมการป้องกันโรคเหงือกอักเสบในนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนปลาย ผลการศึกษาพบว่า หลังได้รับโปรแกรมความรู้ด้านสุขภาพช่องปากเพื่อการส่งเสริมการป้องกันโรคเหงือกอักเสบในนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนปลาย ภาพรวมนักเรียนมีระดับความรู้ด้านสุขภาพช่องปากเพิ่มขึ้นอยู่ในระดับเพียงพอ และพฤติกรรมการป้องกันโรคเหงือกอักเสบอยู่ในระดับปานกลาง นักเรียนมีคะแนนพฤติกรรมการป้องกันโรคเหงือกอักเสบหลังเข้าร่วมโปรแกรมสูงกว่าก่อนเข้าร่วมโปรแกรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ แสดงให้เห็นถึงประสิทธิผลของโปรแกรมความรู้ด้านสุขภาพช่องปากเพื่อส่งเสริมการป้องกันโรคเหงือกอักเสบในนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนปลายที่เน้นพัฒนาโดยเน้นการพัฒนาศักยภาพขั้นปฏิสัมพันธ์ และขั้นวิจารณ์ญาณขั้นสูง และมีการประเมินศักยภาพด้านความสามารถและทักษะ ควบคู่กับพฤติกรรมสุขภาพ หรือการบวนการที่เรียกว่า การพัฒนาความรู้ด้านสุขภาพช่องปาก รูปแบบของความรู้ สื่อ และวิธีการสื่อสารข้อมูลความรู้มีความจำเพาะเจาะจงกับกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งส่งผลทางบวกต่อการมีพฤติกรรมป้องกันโรคเหงือกอักเสบในเด็กนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนปลายเป็นอย่างดี ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของอรดี ไชยวงศ์ (2564) ที่ได้ศึกษาผลของโปรแกรมพัฒนาความรู้ด้านสุขภาพช่องปากต่อการป้องกันโรคเหงือกอักเสบของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 แขวงคำม่วน สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว กิจกรรมในโปรแกรมประกอบด้วย 5 กิจกรรมได้แก่ การพัฒนาทักษะการเข้าถึงข้อมูลด้านสุขภาพช่องปาก การเพิ่มพูนความรู้สุขภาพช่องปาก การแปรงฟันหลังอาหารกลางวัน การฝึกตรวจสุขภาพช่องปาก และการกระตุ้นการแปรงฟัน ส่วนกลุ่มเปรียบเทียบมีเพียงการแปรงฟันหลังอาหารกลางวันซึ่งเป็นกิจกรรมปกติ ผลการศึกษาพบว่า หลังจากได้รับโปรแกรมดังกล่าวกลุ่มทดลองมีความรู้ด้านสุขภาพ พฤติกรรมการบริโภคอาหาร การแปรงฟัน การตรวจและเฝ้าระวังสุขภาพช่องปากดีขึ้นกว่าก่อนทดลองและดีกว่ากลุ่มเปรียบเทียบมีนัยสำคัญทางสถิติ และสอดคล้องกับการศึกษาของวุฒิพงศ์ ธนะขว้าง (2564) ที่ได้ศึกษาประสิทธิผลโปรแกรมเสริมสร้างความรู้ด้านสุขภาพการดูแลสุขภาพช่องปากในสามเณร อายุ 12-15 ปี โรงเรียนพระปริยัติธรรม อำเภอท่าวังผา จังหวัดน่านหลังสิ้นสุดโปรแกรม สามเณรมีระดับความรู้ด้านสุขภาพการดูแลสุขภาพช่องปาก ความรู้ในการดูแลสุขภาพช่องปาก พฤติกรรมในการดูแลสุขภาพช่องปาก และประสิทธิภาพการแปรงฟัน เพิ่มสูงขึ้น และเมื่อเปรียบเทียบความแตกต่างค่าเฉลี่ย พบว่าทุกด้านเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

อย่างไรก็ตามหลังเข้าร่วมโปรแกรมความรู้ด้านสุขภาพช่องปากเพื่อส่งเสริมการป้องกันโรคเหงือกอักเสบในนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนปลายส่งผลให้นักเรียนมีระดับความรู้ด้านสุขภาพช่องปากในภาพรวมมากขึ้น แต่ยังคงต้องมีการพัฒนาทักษะที่ยังอยู่ในระดับไม่เพียงพอ ได้แก่ 1) การเข้าถึง ควรพัฒนาแหล่งข้อมูลความรู้ที่ทันสมัยและน่าเชื่อถือในโรงเรียน ไม่ว่าจะมาจากผู้รู้ สื่อสิ่งพิมพ์ สื่อออนไลน์ เป็นต้น เพื่อเพิ่มการเข้าถึงแหล่งข้อมูลที่นักเรียนสามารถสืบค้นและตรวจสอบข้อมูลได้ด้วยตนเอง 2) การสร้างความเข้าใจ ควรมีการประเมินความเข้าใจหลังการเรียนรู้หรือฝึก

ปฏิบัติ เลือกใช้สื่อที่สร้างความน่าสนใจต่อกลุ่มเป้าหมาย เช่น การใช้ภาพแทนตัวหนังสือ หรือการจำเป็นตัวเลข เป็นต้น อีกทั้ง การประเมินความเข้าใจ ควรประเมินซ้ำหรือมีการทบทวนความรู้แก่นักเรียนอย่างต่อเนื่อง และ 3) การไต่ถาม ทักขณนี้เป็นทักษะที่ต้องใช้การฝึกและปฏิบัติเป็นประจำสามารถพัฒนาด้วยการนำองค์ประกอบของการถามตอบไปประยุกต์ใช้ทั้งในการเรียนและการใช้ชีวิตประจำวัน และพฤติกรรมป้องกันโรคเหงือกอักเสบในนักเรียนที่มีระดับพฤติกรรมป้องกันโรคเหงือกอักเสบอยู่ในระดับต่ำ ควรเพิ่มการเข้าถึงบริการทันตกรรมในนักเรียนเพื่อให้นักเรียนรับบริการด้านทันตกรรมเป็นประจำเพื่อป้องกันการเกิดโรคเหงือกอักเสบ เช่น ชูดหินน้ำลาย ทุก ๆ 6 เดือน หรือ พบทันตแพทย์ อย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง เป็นต้น

ข้อเสนอแนะการวิจัย

1. ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

1.1 การดำเนินงานด้านการส่งเสริมทันตสุขภาพควรมีการประเมินความรอบรู้ด้านสุขภาพช่องปากควบคู่กับการประเมินด้านพฤติกรรมป้องกันโรค

1.2 หน่วยงานที่เกี่ยวข้องสามารถนำโปรแกรมความรอบรู้ด้านสุขภาพช่องปากนี้ไปประยุกต์ใช้ เพื่อส่งเสริมการป้องกันโรคเหงือกอักเสบในนักเรียนระดับอื่น ๆ ได้

1.3 โปรแกรมความรอบรู้ด้านสุขภาพช่องปาก เพื่อส่งเสริมการป้องกันโรคเหงือกอักเสบในนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนปลาย สามารถนำรูปแบบการจัดกระบวนการเรียนรู้ในการศึกษานี้ไปใช้ร่วมกับการให้ทันตสุขภาพแบบปกติ และดำเนินงานควบคู่ไปกับกิจกรรมสร้างเสริมสุขภาพช่องปากอื่น เช่น การแปรงฟันหลังอาหารกลางวัน โครงการโรงเรียนอ่อนหวาน เป็นต้น

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยในครั้งต่อไป

2.1 การพัฒนาโปรแกรมความรอบรู้ด้านสุขภาพช่องปากเพื่อส่งเสริมทันตสุขภาพอย่างยั่งยืนควรคำนึงถึงการเลือกใช้สื่อและการรู้เท่าทันสื่อเพื่อกระตุ้นความสนใจของนักเรียน

2.2 การพัฒนางานทันตสาธารณสุขสามารถนำกรอบแนวคิดของการพัฒนาโปรแกรมจากงานวิจัยนี้ไปประยุกต์ใช้กับการส่งเสริมพฤติกรรมป้องกันโรคในช่องปากอื่น ๆ ได้ เช่น โรคฟันผุ รอยโรคในช่องปาก และมะเร็งช่องปาก เป็นต้น

เอกสารอ้างอิง

Gall, M. D., Borg, W. R., & Gall, J. P. (1996). *Educational research: An introduction*. Longman Publishing.

Kiess, H. O., & Green, B. A. (2019). *Statistical concepts for the behavioral sciences*. Cambridge University Press.

ขวัญเมือง แก้วดำเกิง และจำเนียร ชุณหโสภาค. (2564). การพัฒนาและทดสอบแบบประเมินความรอบรู้ด้านสุขภาพในการป้องกันควบคุมโรคกลุ่มบุคลากรสาธารณสุข. *วารสารร่วมพฤษ*, 35(2).

ณัฐวรรณ แสงอ้อย. (2558). ความสัมพันธ์ระหว่างความพึงพอใจในงานความผูกพันต่อองค์กรและความตั้งใจที่จะลาออกจากงานของบุคลากรโรงพยาบาลสมุทรสาคร. *วารสารวิชาการสาธารณสุข*, 760-768.

นิพิฐพนธ์ สนิทเหลือ, วชิรพร สาตร์พีษฐ์, และญาดา นภาพารักษ์. (2562). การคำนวณขนาดตัวอย่างด้วยโปรแกรมสำเร็จรูป G* Power. *วารสารวิชาการสถาบันเทคโนโลยีแห่งสุวรรณภูมิ (สาขา มนุษยศาสตร์ และสังคมศาสตร์)*, 5(1), 496-507.

- วัชรพล วิวรรณรัตน์ เถาว์พันธ์., รัฐติภรณ์ ลีทองดี., นฤพร ชูเสน., ปุณยรัตน์ ลวดทอง., วิลาสินี ยิวชาติ., และอภิญา พูนสวัสดิ์. (2566). ความรอบรู้ด้านสุขภาพช่องปากกับพฤติกรรมการดูแลสุขภาพช่องปากของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 เขตอำเภอพนมไพร จังหวัดร้อยเอ็ด. *วารสารทันตภิบาล*, 34(1), 35-44.
- วุฒิพงศ์ ณะขว้าง. (2564). ประสิทธิผลโปรแกรมเสริมสร้างความรอบรู้ด้านสุขภาพการดูแลสุขภาพช่องปากในสามเณรโรงเรียนพระปริยัติธรรมอำเภอท่าวังผา จังหวัดน่าน. *วารสารวิชาการสาธารณสุขชุมชน*, 7(1), 87-87.
- สมนึก ภัททิยธนี. (2550). ขั้นตอนการสร้างและหาคุณภาพของเครื่องมือที่ใช้เก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย. *วารสารการวัดผลการศึกษา มหาวิทยาลัยมหาสารคาม*, 13, 15-26.
- สำนักทันตสาธารณสุข กรมอนามัย. (2561). รายงานผลการสำรวจสภาวะสุขภาพช่องปากแห่งชาติ ครั้งที่ 8 ประเทศไทย พ.ศ. 2560. นนทบุรี: บริษัท สามเจริญพาณิชย์ (กรุงเทพ) จำกัด.
- สำนักสื่อสารความเสี่ยงและพัฒนาพฤติกรรมสุขภาพ กรมควบคุมโรค. (2564). คู่มือกระบวนการสร้างความรอบรู้ด้านสุขภาพในการป้องกันควบคุมโรคและภัยสุขภาพ. นนทบุรี: บริษัท อาร์ เอ็น พี ที วอเตอร์ จำกัด.
- อรดี ไชยวงศ และเกศินี สราญฤทธิชัย (2564). ผลของโปรแกรมพัฒนาความรู้ด้านสุขภาพช่องปากต่อการป้องกันโรคเหงือกอักเสบของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 แขวงคำม่วน สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว. *วิทยาสารทันตสาธารณสุข*, 26, 37-50.
- อุมาพร ชมโฉม. (2560). ผลของโปรแกรมทันตสุขศึกษาในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการป้องกันโรคเหงือกอักเสบ ในนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 อำเภอพุนพิน จังหวัดสุราษฎร์ธานี. *วารสารเครือข่ายวิทยาลัยพยาบาลและการสาธารณสุขภาคใต้*, 234-252.

ปัจจัยทำนายพฤติกรรมการป้องกันโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ของนักศึกษาชาย
มหาวิทยาลัยแห่งหนึ่ง จังหวัดสกลนคร

Factors Predicting Sexually Transmitted Disease Prevention Behaviors
among Male Students in a University at Sakon Nakhon Province

กัลยากร สร้อยเสนา¹ ผกามาศ เถาว์ประสาท¹ ภัทราพร ยืนแก้ว¹ สิริกาญจน์ คำสีดา¹
เบญจมาศ บุญสิงห์¹ ณัฏฐา วรโธสง² จิราภรณ์ จำปาจันทร์² ศศิวรรณ ทศนเอี่ยม² อนุวัฒน์ สุรินราช^{2*}
Kanlayakorn Sroisena¹ Phakamat Thaoprast¹ Pattaraporn Yuenkaew¹ Sirikan Khamseeda¹
Benchamast Bunsing¹ Neeranut Wontaisong² Jiraporn Jumpajan² Sasiwan Tassana-iem²
Anuwat Surinrach^{2*}

¹นักศึกษาหลักสูตรสาธารณสุขศาสตรบัณฑิต คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร
Bachelor of Public Health in Science and technology Administration, Sakon Nakhon Rajabhat University
²อาจารย์ประจำสาขาวิชาวิทยาศาสตร์สุขภาพ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร
Lecturer of health science, Sakon Nakhon Rajabhat University

*Corresponding author e-mail: อนุวัฒน์ สุรินราช aoffsurinrach@snru.ac.th โทร 093-0916158

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อปัจจัยทำนายพฤติกรรมการป้องกันโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์
ในนักศึกษาชายมหาวิทยาลัยแห่งหนึ่ง จังหวัดสกลนคร กลุ่มตัวอย่างได้แก่ นักศึกษาชายที่กำลังศึกษา
ในมหาวิทยาลัยแห่งหนึ่ง จังหวัดสกลนคร ซึ่งได้มาด้วยการสุ่มแบบหลายขั้นตอน จำนวน 335 คน
เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลประกอบด้วย แบบสอบถามข้อมูลส่วนบุคคล เจตคติการ
ป้องกันโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ การเข้าถึงถุงยางอนามัยและเจลหล่อลื่น การได้รับคำแนะนำจาก
บุคคลใกล้ชิด และพฤติกรรมการป้องกันโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติพรรณนา
และสถิติสมการถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน

ผลการวิจัยพบว่า กลุ่มตัวอย่างมีระดับพฤติกรรมการป้องกันโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ ใน
ระดับปานกลาง ($\bar{X} = 2.11$, $SD=0.26$) และปัจจัยที่ทำนายพฤติกรรมการป้องกันโรคติดต่อทาง
เพศสัมพันธ์ของกลุ่มตัวอย่างได้แก่ เจตคติการป้องกันโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ ($Beta = .188$) โดย
สามารถทำนายพฤติกรรมการป้องกันโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ ได้ร้อยละ 4.7 ($R^2 = .047$, $p < 0.5$)

คำสำคัญ: พฤติกรรมการป้องกันโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์; นักศึกษาชายมหาวิทยาลัยแห่งหนึ่ง; เจต
คติการป้องกันโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์

ABSTRACT

This research aimed to identify factors predicting sexually transmitted infection preventive behaviors among male students in a University at Sakon Nakhon Province. A multi-stage random sampling method was used to recruit the sample of 335 male students in a University at Sakon Nakhon Province. Research instruments included demographic data, attitude towards sexually transmitted infection preventive behaviors, condom access, interpersonal advice, and a sexually transmitted infection preventive behaviors questionnaire. Data was analyzed by using descriptive statistics and backward multiple regression analysis.

The results revealed that sexually transmitted infection preventive behaviors among male students in a University at Sakon Nakhon Province was at moderate level

(\bar{X} = 2.11, SD= 0.26). The significant predictors of sexually transmitted infection preventive behaviors among these students were attitude towards sexually transmitted infection preventive behaviors (β = .188). The model explained 4.7 % of variance (R^2 = .047, p < .05)

Keywords: Sexually transmitted infection preventive behaviors; Male students in a University; Attitude towards sexually transmitted infection preventive behaviors.

บทนำ

โรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ ยังคงเป็นปัญหาที่สำคัญในช่วงอายุวัยรุ่น ซึ่งเป็นวัยที่อยากรู้ อยากลองทำให้มีโอกาสที่จะมีเพศสัมพันธ์ที่ไม่ปลอดภัยและเสี่ยงต่อการติดโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ องค์การอนามัยโลก (World Health Organization) ได้กล่าว ถึงโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ที่มีผลกระทบต่อสุขภาพทางเพศและการเจริญพันธุ์ทั่วโลก องค์การอนามัยโลกประเมินว่ามีผู้ติดเชื้อรายใหม่ 374 ล้านคน จากหนึ่งในสี่โรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ ได้แก่ หนองในเทียม 129 ล้านคน โรคหนองใน 82 ล้านคน ซิฟิลิส 7.1 ล้านคน และไตรโคโมแนส 156 ล้านคน (องค์การอนามัยโลก, 2017)

ในประเทศไทยพบว่า การติดโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ โดยเฉพาะกลุ่มวัยรุ่นอาจมีโอกาสมีเพศสัมพันธ์ ที่ไม่ปลอดภัยและเสี่ยงโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ สำหรับสถานการณ์ของโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ ในปัจจุบันมีแนวโน้มสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะโรคซิฟิลิสในกลุ่มอายุ 15-24 ปี โดยในปี พ.ศ. 2559-2563 เท่ากับ 13.7, 20.2, 27.9, 41.4 และ 50.4 ต่อประชากรแสนคนตามลำดับ และสถานการณ์โรคหนองใน ในกลุ่มอายุ 15-24 ปี ปี พ.ศ. 2559-2563 เท่ากับ 59.3, 68.1, 63.7, 69.7 และ 58.8 ต่อประชากรแสนคน ตามลำดับ ซึ่งผู้ป่วยโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์มีโอกาสการติดเชื้อเอชไอวีมากกว่าผู้ที่ไม่ได้ป่วยถึง 5-9 เท่า (กรมควบคุมโรค, 2563)

กรมควบคุมโรคได้กล่าวถึงโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์คือ กลุ่มที่ติดต่อจากคนหนึ่งสู่อีกคนหนึ่งโดย เป็นการร่วมเพศทางช่องคลอด ทางปากหรือทวารหนักเดิมมีชื่อว่า “กามโรค” venereal diseases ในปัจจุบันมีการค้นพบโรคในกลุ่มดังกล่าว เพิ่มขึ้นจึงเปลี่ยนชื่อเป็น “โรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์” (sexually transmitted infections, STIs) โรคที่สำคัญคือ ซิฟิลิส หนองในแท้ หนองในเทียม เริม และเอชพีวี ส่วนใหญ่ติดต่อโดยการร่วมเพศบางโรคอาจติดต่อกันโดยการมีเพศสัมพันธ์หรือการถ่ายทอดสู่ลูกขณะอยู่ในครรภ์ แบ่งตามลักษณะอาการดังนี้ แผล ได้แก่ ซิฟิลิส แผลริมอ่อน เริ่มที่อวัยวะเพศ ฝี ได้แก่ กามโรคของต่อมและ ท่อน้ำเหลืองหรือ ฝีมะม่วง หนอง ได้แก่ หนองในแท้ หนองในเทียม (กรมควบคุมโรค, 2563)

ปัจจัยเสี่ยงที่สามารถติดโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ คือ คนที่มีกิจกรรมทางเพศบ่อย มีคู่นอนหลายคน ไม่ใส่ถุงยางอนามัยเวลามีเพศสัมพันธ์ เคยมีประวัติเป็นโรคติดต่อทาง เพศสัมพันธ์ ในบางระยะของโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ ผู้ติดเชื้อจะไม่แสดงอาการผิดปกติ ทำให้ไม่ทราบว่าตนเองมีเชื้ออยู่ แต่สามารถแพร่กระจายเชื้อไปสู่คู่นอนได้ การมีเพศสัมพันธ์โดยไม่ได้ใส่ถุงยางอนามัย แม้เพียงครั้งเดียวก็สามารถทำให้ติดโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ได้รวมถึงเชื้อเอชไอวีได้ (สมาคมโรคติดต่อในเด็กแห่งประเทศไทย, 2560)

สำนักงานสถิติแห่งชาติ (2563) รายงานว่า สถิติการเกิดโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ ในจังหวัดสกลนครในปี พ.ศ. 2563 อัตราป่วยจากหนองในรวม 2.87 อัตราต่อแสนประชากร อัตราป่วยจากซิฟิลิส 1.22 อัตราต่อแสนประชากร จำนวนป่วยหนองในเทียม 0.35 ต่อแสนประชากร จำนวนป่วยแผลริมอ่อน 0.17 ต่อแสนประชากร จำนวนป่วยหูด 1.07 ต่อแสนประชากร และอัตราอุบัติการณ์โรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์รวมทุกโรคมียุทธ 9.92 อัตราต่อแสนประชากร อย่างไรก็ตาม พบว่า การศึกษา เจตคติกับพฤติกรรมติกรรมการป้องกันโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ ในกลุ่มนักศึกษามหาวิทยาลัยยังพบ

น้อย ซึ่งการศึกษาส่วนใหญ่เป็นการศึกษาในนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นและตอนปลาย นักเรียนร้อยละ 19.8 เคยมีเพศสัมพันธ์มาแล้ว โดยที่สัดส่วนนักเรียนชาย (ร้อยละ 23.8) เคยมีเพศสัมพันธ์มากกว่านักเรียนหญิง (ร้อยละ 16.7) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ สำหรับกลุ่มนักเรียนที่เคยมีเพศสัมพันธ์แล้ว พบว่า ร้อยละ 29.8 มีประสบการณ์การมีเพศสัมพันธ์ก่อนอายุ 14 ปี โดยนักเรียนชายมีสัดส่วนการมีเพศสัมพันธ์ก่อนอายุ 14 ปี มากกว่านักเรียนหญิง (อุไรวรรณ นิลเต่า และคณะ, 2564) และกลุ่มแรงงาน (Lwin et al, 2018) อีกทั้งเพศชาย มีพฤติกรรมอยากรู้อยากลอง และค่านิยมของสังคมไทย ให้โอกาสการมีเพศสัมพันธ์ ของชายก่อนสมรสมากกว่าเพศหญิง จึงมีโอกาสมิเพศชายมีสัดส่วนการมีเพศสัมพันธ์มากกว่าเพศหญิง ซึ่งส่งผลทำให้ สถานการณ์ความรุนแรงของปัญหาโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ รวมทั้งผลกระทบจากพฤติกรรมเสี่ยงต่อการเกิดโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์

จากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องพบว่า เจตคติเป็นปัจจัยที่ทำนายพฤติกรรม การป้องกันโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ โดยเจตคติเป็นความรู้สึกนึกคิดทางจิตใจ นิสัย คุณธรรมและค่านิยมของบุคคล ที่มีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ซึ่งแสดงออกเป็นพฤติกรรมในลักษณะเฉพาะตัว ตามทิศทางของทัศนคติเมื่อได้เรียนรู้เจตคติแล้วก็จะติดตัวไปตลอดชีวิต ดังนั้นเมื่อมีเจตคติในการป้องกันโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ที่ดีย่อมส่งผลต่อการมีพฤติกรรม การป้องกันโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ที่ดีตามไปด้วย (ศิริญา เจริญศิริ, 2560)

จากปัญหาการเกิดโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์และความสำคัญที่กล่าวมา ข้างต้นจึงควรหาแนวทางแก้ไขเพื่อป้องกันการเกิดโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ รวมถึงการปฏิบัติในการป้องกันโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ ดังนั้นผู้วิจัยศึกษาปัจจัยทำนายพฤติกรรม การป้องกันโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ของนักศึกษาชายมหาวิทยาลัยแห่งหนึ่ง จังหวัดสกลนคร เพื่อเป็นข้อมูลในการจัดหารูปแบบที่เหมาะสมในการป้องกัน โรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ในนักศึกษาชายมหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร ซึ่งในการศึกษาปัจจัยทำนายพฤติกรรม การป้องกันโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ ครั้งนี้ได้ประยุกต์ใช้กรอบแนวคิด PRECEDE-PROCEED ของ Green and Kreunter (2005) โดยแนวคิดนี้เชื่อว่า พฤติกรรมสุขภาพของบุคคลจะเกิดขึ้นหรือเปลี่ยนแปลงได้ มีหลายสาเหตุจากข้อมูลที่ได้จากการศึกษาดังกล่าว จะนำมาเป็นข้อมูลพื้นฐานให้นักศึกษาในมหาวิทยาลัยและบุคลากรอื่นๆ ที่สนใจ ใช้เป็นแนวทางในการวางแผนและกำหนดวิธีการแก้ไขปัญหาพฤติกรรม ที่ทำให้เกิดการป้องกันโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ที่ยั่งยืนต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาพฤติกรรม การป้องกันโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ในนักศึกษาชายมหาวิทยาลัยแห่งหนึ่ง จังหวัดสกลนคร
2. เพื่อศึกษาเจตคติต่อการป้องกันโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ การเข้าถึงถุงยางอนามัยและเจลหล่อลื่น และการได้รับคำแนะนำจากบุคคลใกล้ชิด
3. เพื่อศึกษาปัจจัยทำนายพฤติกรรม การป้องกันโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ในนักศึกษาชายมหาวิทยาลัยแห่งหนึ่ง จังหวัดสกลนคร

ระเบียบวิธีวิจัย

1. รูปแบบการวิจัย

การวิจัยเรื่องปัจจัยทำนายพฤติกรรม การป้องกันโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ในนักศึกษาชายมหาวิทยาลัยแห่งหนึ่ง จังหวัดสกลนคร เป็นการศึกษาที่จุดเวลาใดเวลาหนึ่ง (cross-sectional study) ในช่วงเดือน พฤษภาคม – สิงหาคม พ.ศ. 2566 โดยการใช้แบบสอบถามในการเก็บข้อมูลกับนักศึกษาชาย

2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ คือ นักศึกษาชายมหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร ปีการศึกษา 2563-2566 จำนวน 2,639 คน (สำนักงานส่งเสริมวิชาการและงานทะเบียน, 2566)

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ คือ นักศึกษาชายมหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร จำนวน 335 คน ได้จากการประมาณสัดส่วนของประชากรโดยกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างใช้สูตร (Krejcie and Morgan, 1970) โดยกำหนด $Z = 1.96$ - ถ้าระดับความเชื่อมั่น 99% หรือระดับนัยสำคัญ 0.01 มีค่า $Z = 2.58$ $p=0.5$

การสุ่มกลุ่มตัวอย่าง ผู้วิจัยใช้การสุ่มกลุ่มตัวอย่างโดยวิธีการสุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน (Multi-stage Sampling) โดยขั้นตอนที่ 1 นำจำนวนคณะทั้งหมด 6 คณะ โดยใช้วิธีสุ่มอย่างง่ายคือการจับฉลากแบบไม่ใส่คืน ซึ่งมีคณะของกลุ่มตัวอย่างที่จับฉลากได้ทั้งหมด 3 คณะ จากการคำนวณร้อยละ 50 ได้แก่ คณะเทคโนโลยีอุตสาหกรรม คณะเทคโนโลยีการเกษตร คณะครุศาสตร์
ขั้นตอนที่ 2 นำจำนวนสาขาทั้งหมดของทั้ง 3 คณะ จากการคำนวณร้อยละ 50 มาเลือกสาขาตัวอย่าง โดยใช้วิธีสุ่มอย่างง่ายคือการจับฉลากแบบไม่ใส่คืน **ขั้นตอนที่ 3** คัดจำนวนร้อยละของแต่ละสาขาทั้งหมดสุทธาคำนวณหาสัดส่วนประชากร **ขั้นตอนที่ 4** เมื่อได้ขนาดกลุ่มตัวอย่าง จึงทำการลงไปเก็บข้อมูลตามสาขาโดยวิธีการสุ่มแบบบังเอิญ ซึ่งตรงกับคณะและสาขาที่กำหนดและเก็บข้อมูลตามข้อมูลที่ได้อ้างอิงกลุ่มตัวอย่างไว้

ตัวแปรที่ศึกษา

ข้อมูลส่วนบุคคล หมายถึง ข้อมูลเกี่ยวกับบุคคลซึ่งทำให้สามารถระบุตัวบุคคลนั้นได้ ไม่ว่าจะทางตรงหรือทางอ้อม เช่น อายุ สถานภาพ ระดับชั้นปีการศึกษา ที่พักอาศัย รายได้เฉลี่ยต่อเดือน ประวัติการมีเพศสัมพันธ์

เจตคติต่อการป้องกันโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ หมายถึง สภาพความคิดความเข้าใจและความรู้สึกเชิงประเมินที่มีต่อการป้องกันโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์

การเข้าถึงถุงยางอนามัยและเจลหล่อลื่น หมายถึง ความคิดเห็นในนักศึกษาชายมหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร เกี่ยวกับความยากง่าย ในการเข้าถึงหรือได้มาของถุงยางอนามัยและเจลหล่อลื่นที่แสดงออกถึงพฤติกรรมการป้องกันโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ ได้แก่ การเข้าถึงแหล่งที่มีบริการแจกถุงยางอนามัยและเจลหล่อลื่น การเข้าพบเจ้าหน้าที่สาธารณสุขเพื่อขอรับแจกถุงยางอนามัยและเจลหล่อลื่น รวมทั้งความสามารถในการหาซื้อถุงยางอนามัยและเจลหล่อลื่นประเมินโดยการใช้แบบสอบถามการใช้ถุงยางอนามัยและเจลหล่อลื่น

การได้รับคำแนะนำจากบุคคลใกล้ชิด หมายถึง การที่นักศึกษาชายในมหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร ได้รับคำแนะนำหรือคำปรึกษาเกี่ยวกับการป้องกันโรคติดต่อจากการมีเพศสัมพันธ์ จากพ่อแม่ ญาติ พี่น้อง หรือจากเจ้าหน้าที่สาธารณสุข

พฤติกรรมการป้องกันโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ หมายถึง คนที่มีเพศสัมพันธ์ การปฏิบัติตนหรือการกระทำต่างๆ ของนักศึกษาชายมหาวิทยาลัยแห่งหนึ่ง จังหวัดสกลนคร เพื่อป้องกันโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ ได้แก่ การมีเพศสัมพันธ์โดยการสวมถุงยางอนามัย การไม่มีคู่นอนหลายคน การไม่มีเพศสัมพันธ์กับคนที่ไม่รู้จัก การใช้ถุงยางอนามัยที่ถูกต้อง

3. เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้คือ แบบสอบถามแบบ checklist และถามตอบ โดยลักษณะคำถามเป็นแบบปลายเปิด-ปลายปิด โดยแบ่งออกเป็น 5 ส่วนดังนี้

ส่วนที่ 1 แบบสอบถามข้อมูลส่วนบุคคล ได้แก่ อายุ สถานภาพ ระดับชั้นปีการศึกษา ที่พักอาศัย รายได้เฉลี่ยต่อเดือน

ส่วนที่ 2 แบบสอบถามเจตคติต่อการป้องกันโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ เป็นแบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับการป้องกันโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ ประกอบด้วยข้อคำถามจำนวน 17 ข้อ ข้อ

คำถามทั้งหมดมีลักษณะคำตอบเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) โดย เห็นด้วยอย่างยิ่ง= 5 คะแนน เห็นด้วย=4 คะแนน ไม่แน่ใจ=3 คะแนน ไม่เห็นด้วย=2 คะแนน ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง= 1 คะแนน โดยเกณฑ์ในการแปลผลใช้เกณฑ์ของ (Best & Kahn, 1993) โดยมีเกณฑ์แบ่งคะแนนออกเป็น 3 ระดับ ดังนี้

เจตคติการป้องกันโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ในระดับดี คะแนน 3.67 ถึง 5.00

เจตคติการป้องกันโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ในระดับปานกลาง คะแนน 2.34 ถึง 3.66

เจตคติการป้องกันโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ ในระดับไม่ดี คะแนน 1.00 ถึง 2.33

ส่วนที่ 3 แบบสอบถามการเข้าถึงถุงยางอนามัยและเจลหล่อลื่น เป็นเนื้อหาเกี่ยวกับการเข้าถึงสิ่งสนับสนุนที่ช่วยให้นักศึกษาแสดงพฤติกรรมกรรมกรมีเพศสัมพันธ์ โดยพัฒนาขึ้นด้วยตนเองจากการทบทวนวรรณกรรม ใช้แบบสอบถามการเข้าถึงถุงยางประกอบด้วยข้อความทั้งหมด 6 ข้อ ข้อคำถามทั้งหมดมีลักษณะคำตอบเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) โดย ง่ายมาก= 5 คะแนน ง่าย=4 คะแนน ปานกลาง=3 คะแนน ยาก=2 คะแนน ยากมาก=1 คะแนน โดยเกณฑ์ในการแปลผลใช้เกณฑ์ของ (Best & Kahn, 1993) โดยมีเกณฑ์แบ่งคะแนนออกเป็น 3 ระดับ ดังนี้

การเข้าถึงถุงยางอนามัยและเจลหล่อลื่น ในระดับง่าย คะแนน 3.67 ถึง 5.00

การเข้าถึงถุงยางอนามัยและเจลหล่อลื่น ในระดับปานกลาง คะแนน 2.34 ถึง 3.66

การเข้าถึงถุงยางอนามัยและเจลหล่อลื่น ในระดับยาก คะแนน 1.00 ถึง 2.33

ส่วนที่ 4 แบบสอบถามการได้รับคำแนะนำจากบุคคลใกล้ชิด การวัดเป็นแบบมาตราประมาณค่า (Rating Scale) 3 ได้แก่ เป็นประจำ= 3 คะแนน บางครั้ง=2 คะแนน และไม่เคยได้รับเลย= 1 คะแนน โดยเกณฑ์ในการแปลผลใช้เกณฑ์ของ (Best & Kahn, 1993) มีเกณฑ์แบ่งคะแนนออกเป็น 3 ระดับ ดังนี้

ได้รับคำแนะนำจากบุคคลใกล้ชิดเป็นประจำ คะแนน 2.34 ถึง 3.00

ได้รับคำแนะนำจากนำบุคคลใกล้ชิดปานกลาง คะแนน 1.67 ถึง 2.33

ไม่เคยได้รับคำแนะนำจากบุคคล คะแนน 1.00 ถึง 1.66

ส่วนที่ 5 แบบสอบถามพฤติกรรมการป้องกันโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ แบบมาตราประมาณค่า (Rating Scale) 3 ระดับ ปฏิบัติทุกครั้ง= 3 คะแนน ปฏิบัติบางครั้ง= 2 คะแนน และไม่เคยปฏิบัติ= 1 คะแนน โดยเกณฑ์ในการแปลผลใช้เกณฑ์ของ (Best & Kahn, 1993) มีเกณฑ์แบ่งคะแนนออกเป็น 3 ระดับ ดังนี้

การปฏิบัติพฤติกรรมการป้องกันในระดับมาก คะแนน 2.34 ถึง 3.00

การปฏิบัติพฤติกรรมการป้องกันในระดับปานกลาง คะแนน 1.67 ถึง 2.33

การปฏิบัติพฤติกรรมการป้องกันในระดับน้อย คะแนน 1.00 ถึง 1.66

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล ในการวิจัยครั้งนี้มีขั้นตอนการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

1. ผู้วิจัยจัดทำหนังสือเพื่อขออนุญาตเก็บรวบรวมข้อมูลทั้ง 3 คณะ ให้คณบดีคณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีเซ็นอนุมัติ

2. ผู้วิจัยนำหนังสือขออนุญาตเก็บข้อมูลแบบสอบถามถึงคณบดีคณะครุศาสตร์ คณบดีคณะเทคโนโลยีการเกษตร และคณบดีคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ เพื่อชี้แจงวัตถุประสงค์และขออนุญาตเข้าทำการเก็บข้อมูลของกลุ่มตัวอย่าง

3. เมื่อได้รับการอนุมัติ ผู้วิจัยจะทำการเก็บรวบรวมข้อมูลแบบสอบถามที่กลุ่มตัวอย่างสะดวกและไม่รบกวนการเรียนการสอน

5. สถิติที่ใช้ในการวิจัย

สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ข้อมูลทั่วไป เจตคติต่อการป้องกันโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ การเข้าถึงถุงยางอนามัยและเจลหล่อลื่น การได้รับคำแนะนำจากบุคคลใกล้ชิด วิเคราะห์การแจกแจง

ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

สถิติเชิงอนุมาน วิเคราะห์อำนาจการทำนายของเจตคติต่อการป้องกันโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ การเข้าถึงถุงยางอนามัยและเจลหล่อลื่น การได้รับคำแนะนำจากบุคคลใกล้ชิดต่อพฤติกรรมการป้องกันโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ของนักศึกษาชายมหาวิทยาลัยแห่งหนึ่ง จังหวัดสกลนคร ด้วยการวิเคราะห์ถดถอยเชิงเส้นพหุคูณ (Multiple Linear Regression Analysis) โดยใช้วิธี Backward

ผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาพบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่อายุ 20 ปี คิดเป็นร้อยละ 34.3 ระดับชั้นปีที่ 3 คิดเป็นร้อยละ 30.1 คณะครุศาสตร์ คิดเป็นร้อยละ 55 สาขาพลศึกษา ค.บ. 4 ปี คิดเป็นร้อยละ 17.9 รายได้เฉลี่ยต่อเดือน น้อยกว่า 5,000 บาท/เดือน คิดเป็นร้อยละ 68.1 สถานภาพโสด คิดเป็นร้อยละ 76.4 อาศัยอยู่ลำพังคิดเป็นร้อยละ 77.3 ที่พักอาศัยหอพักนอก คิดเป็นร้อยละ 66.3

2. กลุ่มตัวอย่าง มีพฤติกรรมการป้องกันโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ที่ปฏิบัติทุกครั้ง มากที่สุด 3 อันดับแรก ได้แก่ ถอดถุงยางอนามัยขณะที่อวัยวะเพศแข็งตัว เมื่อเสร็จกิจกรรม ร้อยละ 71.4 รองลงมาตรวจดูถุงยางอนามัยเพื่อเช็คว่าถุงไม่ขาด ไม่ชำรุดก่อนเริ่มกิจกรรม ร้อยละ 54.80 และหยุดกิจกรรมทันทีเมื่อถุงยางอนามัยหลุดหรือแตกขณะมีเพศสัมพันธ์ ร้อยละ 50.30

กลุ่มตัวอย่าง มีพฤติกรรมการป้องกันโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ที่ไม่เคยปฏิบัติ มากที่สุด 3 อันดับแรก ได้แก่ มีการตรวจเลือด ทุกๆ 3 เดือน เพื่อตรวจหาเชื้อ HIV ร้อยละ 85.40 รองลงมา การมีเพศสัมพันธ์ หลังจากไปสถานบันเทิง ร้อยละ 61.30 และมีเพศสัมพันธ์ในขณะที่ฝ่ายหญิงมีประจำเดือน ร้อยละ 60.80 และระดับพฤติกรรมการป้องกันโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ ของนักศึกษาชายมหาวิทยาลัยแห่งหนึ่ง จังหวัดสกลนคร อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 2.11, SD=0.26$)

3. กลุ่มตัวอย่างมีเจตคติเกี่ยวกับการป้องกันโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ ที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด 3 อันดับแรก ได้แก่ การใช้ถุงยางอนามัยทำให้รู้สึกปลอดภัย ($\bar{X} = 4.39, S.D. = 0.90$) รองลงมาคือ การใช้ถุงยางอนามัยแสดงให้เห็นถึงความไม่ไว้วางใจซึ่งกันและกัน ($\bar{X} = 4.24, S.D. = 1.05$) และ การใช้ถุงยางอนามัยทำให้ท่านสิ้นเปลืองเงิน ($\bar{X} = 4.18, S.D. = 0.99$)

4. กลุ่มตัวอย่างมีการเข้าถึงถุงยางอนามัยและเจลหล่อลื่น ที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด 3 อันดับแรก ได้แก่ สามารถหาซื้อถุงยางอนามัยได้ทุกเมื่อที่ต้องการ ($\bar{X} = 4.07, S.D. = 0.77$) รองลงมาคือในบริเวณที่พักอาศัยสามารถเข้าถึงแหล่งซื้อถุงยางอนามัยและเจลหล่อลื่นได้ง่ายเช่น 7-11 ร้านค้า ร้านขายยา ($\bar{X} = 4.01, S.D. = 0.88$) และสามารถเข้าถึงสื่อที่ให้ความรู้เกี่ยวกับการป้องกันโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ ($\bar{X} = 3.98, S.D. = 0.88$)

5. กลุ่มตัวอย่างมีการได้รับคำแนะนำจากบุคคลใกล้ชิด ที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด 3 อันดับแรก ได้แก่ ท่านได้รับคำแนะนำเกี่ยวกับการใช้ถุงยางอนามัย จากเจ้าหน้าที่สาธารณสุข ($\bar{X} = 2.20, S.D. = 0.46$) รองลงมาคือ ท่านได้รับคำแนะนำ เกี่ยวกับการป้องกันโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์จากเจ้าหน้าที่สาธารณสุข ($\bar{X} = 2.15, S.D. = 0.53$) และ ท่านได้รับคำแนะนำหรือคำปรึกษาที่ทำให้เกิดการนำไปสู่การมีเพศสัมพันธ์ เช่น การดื่มสุรา การถูกชักชวนไปเที่ยว การดูสื่อหรือเว็บไซต์ เป็นต้น จากกลุ่มเพื่อน ($\bar{X} = 2.02, S.D. = 0.57$)

6. ผลการศึกษาพบว่ากลุ่มตัวอย่างมีระดับเจตคติต่อการป้องกันโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ อยู่ในระดับดี ($\bar{X} = 3.94, SD = 0.59$) ระดับการเข้าถึงถุงยางอนามัยและเจลหล่อลื่น อยู่ในระดับง่าย ($\bar{X} = 3.92, SD = 0.71$) และระดับการได้รับคำแนะนำจากบุคคลใกล้ชิด อยู่ในระดับบางครั้ง ($\bar{X} = 1.91, SD=0.41$) ดังแสดงในตาราง 1

7. ปัจจัยที่สามารถทำนายพฤติกรรมกรรมการป้องกันโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ของนักศึกษาชายมหาวิทยาลัยแห่งหนึ่ง จังหวัดสกลนคร ได้แก่ เจตคติการป้องกันโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ ($Beta = .188$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยสามารถทำนายพฤติกรรมกรรมการป้องกันโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ของนักศึกษาชายมหาวิทยาลัยแห่งหนึ่ง จังหวัดสกลนคร ได้ร้อยละ 4.7 ($R^2 = .047$) ดังตาราง 2 และสามารถเขียนสมการการถดถอยพหุเชิงเส้นโดยใช้คะแนนดิบและคะแนนมาตรฐานได้ดังนี้

$$Y_{\text{(พฤติกรรมกรรมการป้องกันโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์)}} = 1.598 + .188X_1_{\text{(เจตคติการป้องกันโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์)}}$$

ตารางที่ 1 จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามระดับเจตคติการป้องกันโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ ระดับการเข้าถึงถุงยางอนามัยและเจลหล่อลื่น ระดับการเข้าถึงการได้รับคำแนะนำจากบุคคลใกล้ชิด และระดับของพฤติกรรมกรรมการป้องกันโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ ของนักศึกษาชายมหาวิทยาลัยแห่งหนึ่ง จังหวัดสกลนคร ($n=335$)

ระดับของแต่ละตัวแปร	จำนวน	ร้อยละ
ระดับเจตคติการป้องกันโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์		
ดี (คะแนน 3.67 - 5.00 คะแนน)	228	68.10
ปานกลาง (คะแนน 2.34 - 3.66 คะแนน)	98	29.30
ไม่ดี (คะแนน 1.00 - 2.33 คะแนน)	9	2.60
$\bar{X} = 3.94, SD = 0.59$		
ระดับการเข้าถึงถุงยางอนามัยและเจลหล่อลื่น		
ง่าย (คะแนน 3.67 - 5.00 คะแนน)	201	60.00
ปานกลาง (คะแนน 2.34 - 3.66 คะแนน)	132	39.40
ยาก (คะแนน 1.00 - 2.33 คะแนน)	2	0.60
$\bar{X} = 3.92, SD = 0.71$		
ระดับการได้รับคำแนะนำจากบุคคลใกล้ชิด		
เป็นประจำ (คะแนน 2.34 - 3.00 คะแนน)	55	16.40
บางครั้ง (คะแนน 1.67 - 2.33 คะแนน)	186	55.50
ไม่เคยได้รับ (คะแนน 1.00 - 1.66 คะแนน)	94	28.10
$\bar{X} = 1.91, SD = 0.41$		

ตารางที่ 2 การวิเคราะห์ถดถอยเชิงเส้นพหุคูณ (Multiple Linear Regression Analysis) โดยใช้วิธี Backward ของปัจจัยทำนายพฤติกรรมกรรมการป้องกันโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ของนักศึกษาชายมหาวิทยาลัยแห่งหนึ่ง จังหวัดสกลนคร ($n=335$)

ตัวแปรทำนาย	B	S	EBeta	t	p
เจตคติการป้องกันโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์	.123	.045	.188	2.724	.007

$R^2 = .047$, Adjusted $R^2 = .031$, $F = 2.528$, Constant = 1.598

* B = ค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยของตัวแปรอิสระ, Beta = ค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยในแบบคะแนนมาตรฐาน

อภิปรายผล

จากการศึกษาพฤติกรรมกรรมการป้องกันโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ของนักศึกษาชาย มหาวิทยาลัยแห่งหนึ่ง จังหวัดสกลนคร สามารถนำผลการศึกษามาอภิปรายได้ดังต่อไปนี้

กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีพฤติกรรมกรรมการป้องกันโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์อยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งสอดคล้องกับวิจัยของ ชัยวัฒน์ ยุวมิตร และคณะ (2564) ที่ศึกษาความรู้ ทักษะ และพฤติกรรมกรรมการป้องกันโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ของนักศึกษาชายที่มีเพศสัมพันธ์กับชาย พบว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่อยู่ในระดับปานกลาง ทั้งนี้เนื่องมาจากยังมีทัศนคติเชิงลบเกี่ยวกับการเปลี่ยนคู่นอน และการใช้ถุงยางอนามัย ทั้งยังมีพฤติกรรมที่ยังไม่เหมาะสมคือการไม่ตรวจเลือด และการไม่พกถุงยางอนามัยเมื่อไปในสถานที่เสี่ยงต่อการมีเพศสัมพันธ์ ซึ่งแสดงให้เห็นถึงพฤติกรรมกรรมการป้องกันโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ที่ยังไม่ดี นอกจากนี้บริบทของกลุ่มตัวอย่างประมาณครึ่งหนึ่งอาศัยอยู่ที่หอพัก สอดคล้องกับผลการศึกษาในครั้งนี้ที่พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ อาศัยอยู่ลำพังคิดเป็นร้อยละ 77.3 ที่พักอาศัยหอพักนอก คิดเป็นร้อยละ 66.3 และยังสอดคล้องกับแนวคิดของ PRECEDE-PROCEED Model ที่ดัดแปลงมาจาก Green and Kreuter (2005) ที่กล่าวว่า ปัจจัยนำเป็นปัจจัยภายในตัวบุคคลที่เกิดจากประสบการณ์และการเรียนรู้ ซึ่งเป็นการยับยั้งหรือสร้างแรงจูงใจเพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมสุขภาพของแต่ละบุคคล จึงส่งผลให้นักศึกษาชายของมหาวิทยาลัยแห่งหนึ่ง จังหวัดสกลนคร มีพฤติกรรมกรรมการป้องกันโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์อยู่ในระดับปานกลาง

ปัจจัยที่สามารถทำนายพฤติกรรมกรรมการป้องกันโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์จากการวิเคราะห์ข้อมูลอภิปรายผลการวิจัยพบว่า เจตคติการป้องกันโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ เป็นตัวแปรที่สามารถทำนายพฤติกรรมกรรมการป้องกันโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ได้ ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ อธิบายได้ว่า เจตคติเป็นเรื่องของความเชื่อ ความรู้สึกนึกคิด ซึ่งสามารถแสดงออกถึงการกระทำและพฤติกรรมต่างๆ ตามลักษณะทางอารมณ์และความรู้สึกที่มีของบุคคลนั้นๆ ซึ่งมีทิศทางทั้งทางบวกและทางลบ เมื่อได้เรียนรู้แล้วก็จะติดตัวไปตลอดชีวิต นั่นคือ เมื่อกลุ่มตัวอย่างมีเจตคติที่ถูกต้องเหมาะสมในเรื่องการป้องกันโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ จะทำให้เกิดการกระทำหรือแรงจูงใจให้ปฏิบัติในสิ่งที่ถูกต้องเพื่อป้องกันโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ได้อย่างเหมาะสม จากการศึกษาพบว่า เจตคติต่อการป้องกันโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ภาพรวมอยู่ในระดับดี ($\bar{X} = 3.94$, $SD = 0.59$) ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ PRECEDE-PROCEED Model ที่ดัดแปลงมาจาก Green and Kreuter (2005) ที่กล่าวว่า ปัจจัยนำเป็นปัจจัยภายในตัวบุคคลที่เกิดจากประสบการณ์และการเรียนรู้ ซึ่งเป็นการยับยั้งหรือสร้างแรงจูงใจเพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมสุขภาพของแต่ละบุคคล สอดคล้องกันกับงานวิจัยของ วนิดา ปาวรีย์ (2557) เรื่อง พฤติกรรมการใช้ถุงยางอนามัยเพื่อการป้องกันโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ ของประชาชนในชุมชนวัดสี่สุก เขตจอมทอง กรุงเทพมหานคร พบว่า ทัศนคติต่อการใช้ถุงยางอนามัยมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมกรรมการป้องกันโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($r = .339$, $p < .001$) และยังสอดคล้อง ศรีญา เจริญศิริ (2560) ที่ศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมกรรมการป้องกันโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ในนักศึกษาชายของการศึกษานอกระบบโรงเรียน พบว่าเจตคติการป้องกันโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์มีค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยของตัวแปรเท่ากับ .235 ($B = .235$) สามารถทำนายพฤติกรรมกรรมการป้องกันโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ได้ร้อยละ 5.5 ($R^2 = .055$, $p < .05$)

ข้อเสนอแนะการวิจัย

การนำผลการวิจัยไปใช้

1. ด้านปฏิบัติการสาธารณสุข บุคลากรสาธารณสุข และผู้ที่สนใจศึกษาพฤติกรรมกรรมการป้องกันโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ สามารถนำผลการวิจัยไปเป็นข้อมูลในการสร้างกิจกรรมส่งเสริม

พฤติกรรมกรรมการป้องกันโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ได้ โดยเน้นการสร้างเจตคติที่เหมาะสมเกี่ยวกับการป้องกันโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ เพื่อให้เกิดพฤติกรรมกรรมการป้องกันโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์อย่างมีประสิทธิภาพ

2. ด้านผู้บริหารทางสถานศึกษา ควรมีการจัดการเรียนการสอนเกี่ยวกับพฤติกรรมกรรมการป้องกันโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ให้มากขึ้น โดยเน้นการสร้างเจตคติที่ดีต่อพฤติกรรมกรรมการป้องกันโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ หรือจัดกิจกรรมส่งเสริมการมีส่วนร่วมให้นักศึกษาชายเกี่ยวกับพฤติกรรมกรรมการป้องกันโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ เพื่อเป็นประโยชน์ต่อการบริหารจัดการ และวางนโยบายส่งเสริมการป้องกันโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ ในกลุ่มเป้าหมายที่มีความเสี่ยงต่อการเกิดโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ให้มีความเหมาะสมอีกด้วย

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรนำผลการวิจัยครั้งนี้เป็นพื้นฐานในการพัฒนารูปแบบโปรแกรมการป้องกันโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์อย่างเหมาะสมในนักศึกษา โดยเน้นทางด้านเจตคติต่อการป้องกันโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์

2. การระบุเพศสภาพให้ชัดเจนในการทำวิจัยครั้งต่อไป เพื่อให้ได้ข้อมูลที่เฉพาะเจาะจงในแต่ละกลุ่มมากขึ้น

องค์ความรู้ใหม่

ความสามารถในการทำนายพฤติกรรมกรรมการป้องกันโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ของนักศึกษาชายที่อยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งปัจจัยที่ทำนายคือเจตคติการป้องกันโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ ซึ่งเป็นตัวแปรสำคัญในการพยากรณ์การป้องกันโรคติดต่อ โดยนักศึกษาชายกลุ่มนี้เป็นวัยที่กำลังเปลี่ยนแปลงเพราะส่วนใหญ่เปลี่ยนผ่านจากการอยู่กับผู้ปกครองต้องมาพักที่หอพักคนเดียว ดังนั้นการสร้างเจตคติการป้องกันโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ที่ดี จะส่งผลให้นักศึกษาชายเกิดการเรียนรู้ การรู้จักนึกคิด พิจารณาก่อนการมีเพศสัมพันธ์รู้จัก สวมถุงยางอนามัย

เอกสารอ้างอิง

- กรมควบคุมโรค. (2563). *สถิติระดับประเทศ*. (ออนไลน์) (อ้างเมื่อ 18 เมษายน 2567). จาก: <https://ddc.moph.go.th>.
- ชัยวัฒน์ ยุวมิตร. (2564). ความรู้ ทัศนคติ และพฤติกรรมกรรมการป้องกันโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ของนักศึกษาชายที่มีเพศสัมพันธ์กับชาย. *วารสารการแพทย์และสาธารณสุข มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี*, 4(1), 67-77.
- วนิดา ปาวรีย์. (2557). พฤติกรรมการใช้ถุงยางอนามัยในการป้องกันโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ในประชาชนในชุมชนวัดสี่สุก เขตจตุจักร กรุงเทพมหานคร. *วารสารวิชาการสมาคมสถาบันอุดมศึกษาเอกชนแห่งประเทศไทย (สสอท)*, 20(2), 148-157.
- ศรีบุญญา เจริญศิริ. (2560). ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมกรรมการป้องกันโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ในนักศึกษาชายของสถานศึกษาในระบบโรงเรียน. *วิทยานิพนธ์หลักสูตรพยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยบูรพา*.
- สมาคมโรคติดต่อในเด็กแห่งประเทศไทย. (2560). *ความหมายของโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์*. (ออนไลน์) (อ้างเมื่อ 18 เมษายน 2567). จาก: <https://www.pidst.or.th>.
- สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2563). *สถิติการเกิดโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ในจังหวัดสกลนครในปี พ.ศ.2563*. (ออนไลน์) (อ้างเมื่อ 18 เมษายน 2567). จาก: <http://statbbi.nso.go.th>.

- อุไรวรรณ นิลเต่า และคณะ. (2564). พฤติกรรมการใช้ถุงยางอนามัยของนักศึกษามหาวิทยาลัยแห่งวารสารวิชาการสาธารณสุขชุมชน, 7(1), 47-59.
- องค์การอนามัยโลก. (2560). โรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์. (ออนไลน์) (อ้างเมื่อ 18 เมษายน 2567). จาก: <http://www.thaincd.com/index.php>.
- Best and Kahn James V. (1993). *Research in Education*. 7th ed. Boston: Allyn and Bacon.
- Green, L. and Kreuter, M. (2005). *Health program planning: An educational and ecological approach*. 4th Edition, McGraw Hill, New York.
- Lwin, H., Than, N., Htay, M., Kyaw Soe, H. H., Abas, A., & Moe, S. (2017). Reflective learning experience in primary care medicine posting: A potential qualitative study. *Journal of Advances in Medicine and Medical Research*, 24(6), 1-8.

ความรอบรู้การออกกำลังกายและพฤติกรรมออกกำลังกายของประชาชนเขตเทศบาล จังหวัดสกลนคร

Exercise Literacy and Exercise Behavior among People in Municipality Sakon Nakhon Province

ณิรนุช วรโธสง^{1*} วิชุดา เอียงราช² อภิญญา ทองอันทัง² มณีนรัตน์ เพตาเสน² ชุตติกา ระตะจาง²
ศศิวรรณ ทันเอี่ยม¹ อภิวัฒน์ ปานทอง³ อนุวัฒน์ สุรินราช¹
Neeranute Wontaisong^{1*} Wichuda Hiangrat² Apinya Thongauntang² Maneerat Patasen²
Chutika Ratalaru² Sasiwan Tassna-iem¹ Apiwat Panthong³ Anuwat Surinrach¹

¹อาจารย์ประจำคณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร
Lecturer of Faculty of Science and Technology, Sakon Nakhon Rajabhat University

*Corresponding author e-mail: nonwon@snru.ac.th โทร. 094-7499522

²นักศึกษาหลักสูตรสาธารณสุขศาสตร์ คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยราชภัฏ
Bachelor of Science in Public Health, Sakon Nakhon Rajabhat University

³อาจารย์ประจำคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร
Lecturer of Faculty of Education, Sakon Nakhon Rajabhat University

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) ความรอบรู้การออกกำลังกาย 2) พฤติกรรมการออกกำลังกาย และ 3) ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการออกกำลังกายของประชาชนเขตเทศบาลนครสกลนคร เป็นการศึกษาเชิงสำรวจภาคตัดขวาง กลุ่มตัวอย่างอายุ 35 ปีขึ้นไป ที่อาศัยอยู่ในเขตเทศบาลนครสกลนคร จำนวน 413 คน เก็บข้อมูลด้วยแบบสอบถามความรอบรู้และพฤติกรรมการออกกำลังกาย สถิติที่ใช้ คือ สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์ปัจจัยโดย Multiple logistic regression เพื่อหาความสัมพันธ์ในระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05

ผลการศึกษา พบว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศชาย อายุเฉลี่ย 53 ปี กลุ่มตัวอย่างมีความรอบรู้การออกกำลังกายระดับมาร้อยละ 52.2 มีการออกกำลังกายร้อยละ 82.8 ส่วนใหญ่ออกกำลังกายด้วยการวิ่ง ความถี่ 3-5 วันต่อสัปดาห์ แต่แต่ละครั้งใช้ระยะเวลาเฉลี่ย 33.54 นาที สถานที่ออกกำลังกายมากที่สุด คือ สวนสาธารณะร้อยละ 62.5 พบปัจจัยเพศชาย ($OR_{adj}=2.06$ 95%CI=1.18-3.61) และความรอบรู้การออกกำลังกายมาก ($OR_{adj}=5.67$ 95%CI=2.98-10.79) มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการออกกำลังกายอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ส่วนปัจจัยด้านอายุ ระดับการศึกษา สถานภาพสมรส และการเจ็บป่วย ไม่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการออกกำลังกาย ควรมีการส่งเสริมความรอบรู้การออกกำลังกายให้กับประชาชน ในประเด็นการออกกำลังกายตามหลักออกกำลังกายให้ได้ทั้งแบบแอโรบิค ความแข็งแรงกล้ามเนื้อและความอ่อนตัว ให้ต่อเนื่องและมีระดับที่เพียงพอต่อภาวะสุขภาพและสมรรถภาพทางกาย รวมทั้งส่งเสริมการออกกำลังกายในเพศหญิงเพิ่มขึ้น

คำสำคัญ: พฤติกรรมการออกกำลังกาย; ความรอบรู้สุขภาพ; ความรอบรู้การออกกำลังกาย

ABSTRACT

This research aimed to investigate 1) exercise literacy, 2) exercise behaviors, and 3) factors related to the exercise behavior of residents in Nakhon Sakon Nakhon municipality. A cross-sectional survey was conducted with a sample of 413 individuals aged 35 and above residing in the municipality. Data were collected using exercise

literacy and exercise behavior questionnaires. Statistical analysis included frequency, percentage, mean, standard deviation, and binary logistic regression.

The study unequivocally shows that most participants were male, with an average age of 53 years. The sample had exercise literacy at a high level of 52.2 percent and physical exercise behaviors at 82.8 percent. Running was the most common exercise of them. They exercised with a frequency of 3-5 days per week. Each time was an average of 33.54 minutes. Public parks were the most exercise locations at 62.5 percent. The study concluded that being male ($OR_{adj}=2.06$ 95%CI= 1.18-3.61) and having a high level of exercise literacy ($OR_{adj}=5.67$ 95%CI=2.98-10.79) were statistically significant factors associated with exercise behavior. However, age, education level, occupation, and illness were undoubtedly not significantly related to exercise behavior.

This study emphasizes the significance of promoting exercise literacy among the public. Specifically, it highlights the importance of the exercise principle, including aerobic combined with muscle strength and flexibility exercises, for maintaining good physical health. Furthermore, it suggests that priority should be given to efforts aimed at increasing exercise participation among women.

Keywords: Exercise behavior; Health literacy; Exercise literacy

บทนำ

การออกกำลังกาย ถือว่าเป็นกิจกรรมทางกายที่ช่วยเสริมสร้างความแข็งแรง ช่วยเพิ่มสมรรถภาพทางกาย และส่งผลต่อระบบต่าง ๆ ภายในร่างกายให้ทำงานได้มีประสิทธิภาพ ช่วยชะลอความเสื่อมตามวัย และที่สำคัญช่วยป้องกันโรคไม่ติดต่อเรื้อรัง (Non-communicable diseases; NCDs) ได้แก่ โรคเบาหวาน โรคความดันโลหิตสูง โรคมะเร็ง เป็นต้น (World Health Organization; (WHO), 2012) ซึ่งเป็นโรคที่เกิดจากพฤติกรรมเสี่ยงด้านสุขภาพ เช่น การมีกิจกรรมทางกายไม่เพียงพอ ขาดการออกกำลังกาย สูบบุหรี่และดื่มแอลกอฮอล์ การรับประทานอาหารจำพวกไขมันสูง แป้ง น้ำตาล มากเกินความจำเป็น รับประทานอาหารรสเค็มจัด รับประทานผักและผลไม้ไม่เพียงพอ ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางสรีรวิทยา ที่สำคัญ 4 อย่าง ได้แก่ ภาวะไขมันในเลือดสูง ภาวะความดันโลหิตสูง ภาวะน้ำตาลในเลือดสูง ภาวะน้ำหนักเกิน และโรคอ้วน เป็นปัจจัยเสี่ยงที่สำคัญให้เกิดโรคไม่ติดต่อเรื้อรังตามมา จากการทบทวนงานวิจัย ยืนยันว่าการออกกำลังกายหรือการมีกิจกรรมทางกายที่เพียงพอ สามารถลดอุบัติการณ์เกิดโรคเรื้อรังได้ (Bullard, T et al., 2019) และจากการสำรวจภาวะสุขภาพของประชาชนไทยในปี พ.ศ. 2562 -2563 พบหนึ่งในสามมีกิจกรรมทางกายไม่เพียงพอ ซึ่งมากกว่าการสำรวจปี พ.ศ. 2557 โดยเฉพาะในเขตเทศบาลมีกิจกรรมทางกายไม่เพียงพอมากกว่านอกเขตเทศบาล และพบว่ากลุ่มวัยทำงาน อาชีพเสมียน นักวิชาการ ผู้บริหาร ผู้ไม่มีอาชีพซึ่งรวมแม่บ้าน และในกลุ่มผู้สูงอายุ มีกิจกรรมยามว่าง หรือการออกกำลังกายไม่เพียงพอ มากกว่ากลุ่มวัยอื่น ๆ (วิชัย เอกพลากร, 2564)

การศึกษาที่ผ่านมาเกี่ยวกับพฤติกรรมออกกำลังกายของประชาชน ส่วนใหญ่ชนิดที่ออกกำลังกายมากที่สุด คือ การวิ่ง (กุลธิดา เหมเพชร และคณะ, 2555; เปรมวดี คฤหเดช และคณะ, 2563) กลุ่มตัวอย่างมีความรู้ถึงประโยชน์การออกกำลังกายระดับสูง (Murad et al., 2016; Fredriksson SV et al, 2018) และพบปัจจัยด้านเพศ อายุ ความรู้ทักษะการออกกำลังกาย การรับรู้

ประโยชน์ของการออกกำลังกาย การเข้าถึงข้อมูล การสนับสนุนสถานที่ออกกำลังกาย ต้นทุนและเวลา มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการออกกำลังกาย (Sherwood and Jeffery, 2000) ส่วนประเด็นความรอบรู้สุขภาพ พบว่าเป็นปัจจัยกำหนดที่สำคัญต่อพฤติกรรมสุขภาพ หากบุคคลมีความรอบรู้สุขภาพระดับดี มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับพฤติกรรมสุขภาพด้านการส่งเสริมและการป้องกันโรค (ปาจรา โปธิหัง, 2564) ความรอบรู้ แสดงถึงความสามารถของบุคคลด้านทักษะทางปัญญาและสังคม ในการเข้าถึง เข้าใจ การใช้ข้อมูลประยุกต์ เพื่อปรับเปลี่ยนพฤติกรรมสุขภาพที่ดี (Nutbeam D, 2000) แต่การศึกษาความรอบรู้การออกกำลังกายยังมีจำกัด ส่วนใหญ่เป็นความรอบรู้สุขภาพโดยรวม เรื่อง 3อ 2ส (อาหาร ออกกำลังกาย อารมณ์ แอลกอฮอล์และบุหรี่) พบช่องว่างองค์ความรู้เกี่ยวกับความรอบรู้สุขภาพออกกำลังกาย เพื่อนำมาเป็นข้อมูลพื้นฐานต่อการดำเนินงานส่งเสริมพฤติกรรม การออกกำลังกายให้เหมาะสมในระดับชุมชน

บริบทพื้นที่เทศบาลนครสกลนคร อำเภอเมือง จังหวัดสกลนคร ได้จัดสิ่งแวดล้อมที่สวยงามตามนโยบายด้านการจัดสิ่งแวดล้อมเมืองน่าอยู่ เพื่อสร้างสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อการสร้างเสริมสุขภาพของประชาชน สำหรับเป็นสถานที่ออกกำลังกาย และการสนับสนุนให้มีการรวมกลุ่มหรือชมรมการออกกำลังกายภายในชุมชนต่าง ๆ (เทศบาลนครสกลนคร, 2559) ถึงแม้จะมีการส่งเสริมการออกกำลังกายอย่างต่อเนื่อง แต่ในด้านข้อมูลเกี่ยวกับพฤติกรรมการออกกำลังกายในระดับพื้นที่เขตเทศบาลนครสกลนคร ยังขาดข้อมูลเกี่ยวกับพฤติกรรมการออกกำลังกาย ชนิด ความถี่ ระยะเวลา ระดับความหนักของการออกกำลังกาย รวมถึงปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ โดยเฉพาะในกลุ่มวัยทำงาน 35 ปีขึ้นไป เป็นวัยที่มีความเสี่ยงด้านสุขภาพ และเสี่ยงต่อการเกิดโรคไม่ติดต่อเรื้อรัง เพื่อเป็นข้อมูลพื้นฐานในการจัดกิจกรรม หรือวิธีการส่งเสริมการออกกำลังกายให้กับประชาชนในเขตเทศบาลนครสกลนครต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาความรอบรู้และพฤติกรรมออกกำลังกายของประชาชนเขตเทศบาล จังหวัดสกลนคร
2. เพื่อศึกษาปัจจัยส่วนบุคคลและความรอบรู้การออกกำลังกายถึงความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการออกกำลังกายของประชาชนเขตเทศบาล จังหวัดสกลนคร

ระเบียบวิธีวิจัย

รูปแบบการวิจัย เป็นการวิจัยเชิงสำรวจภาคตัดขวาง (a Cross-sectional study)

ประชากร คือ ประชาชนอายุ 35 ปีขึ้นไป ทั้งเพศชายและเพศหญิงที่อาศัยอยู่ในเขตเทศบาลนครสกลนคร ทั้งหมด 43 ชุมชน มีจำนวน 23,363 คน (ศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดสกลนคร, 2564)

กลุ่มตัวอย่าง คือ ประชาชน อายุ 35 ปีขึ้นไป ทั้งเพศชายและเพศหญิงในเขตเทศบาลนครสกลนคร จำนวน 413 คน

ขนาดตัวอย่างได้จากการคำนวณค่าสัดส่วนของพฤติกรรมการออกกำลังกาย กรณีทราบขนาดของประชากร (Wayne, WD., 1995)

$$n = \frac{Np(1-p)z_{1-\frac{\alpha}{2}}^2}{d^2(N-1) + p(1-p)z_{1-\frac{\alpha}{2}}^2}$$

N = ขนาดประชากร

n = ขนาดกลุ่มตัวอย่าง

$p = 0.375$ ค่าสัดส่วนของพฤติกรรมการออกกำลังกาย ได้จากผลการศึกษาที่ผ่านมาของ นาฏอนงค์ แผงพงษ์ และคณะ (2017) พบว่าประชาชนมีการออกกำลังกายร้อยละ 37.5

$Z =$ ค่าคงที่ในการประมาณค่า กำหนดที่ 1.96

Alpha (α) = 0.05

Error (d) = 0.05

เมื่อแทนค่าและคำนวณ ได้ขนาดตัวอย่าง 353 คน ผู้วิจัยกำหนดเพิ่มขนาดตัวอย่างร้อยละ 17.0 เพื่อป้องกันการสูญหายในการเก็บข้อมูล ทำให้ได้ขนาดตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ เท่ากับ 413 คน

เกณฑ์คัดเข้า คือ 1) สามารถช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวันได้ สามารถสื่อสารภาษาไทย อ่าน ฟัง ได้ตอบได้เข้าใจ และให้ความยินยอมเข้าร่วมวิจัย

เกณฑ์คัดออก คือ 1) มีความพิการทางสมอง ทางร่างกาย และการสื่อสาร 2) ได้รับการวินิจฉัยจากแพทย์เป็นผู้ป่วยจิตเวช และ 3) ผู้ป่วยติดเตียง

การสุ่มตัวอย่าง ใช้สุ่มแบบหลายขั้นตอน (Multi-Stage Sampling) ด้วยการ 1) สุ่มหน่วยบริการในเขตพื้นที่เทศบาลนครสกลนครทั้งหมด 5 หน่วยบริการ ใช้การสุ่มอย่างง่าย จับฉลากหน่วยบริการร้อยละ 50 ได้หน่วยบริการตัวอย่าง ได้แก่ โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลธาตุเชิงชุม โรงพยาบาลค่ายกษัตริย์ศึก และศูนย์บริการสาธารณสุขเทศบาล (นาเวง) 2) ทำการสุ่มชุมชนในหน่วยบริการตัวอย่างด้วยการจับฉลากชุมชนร้อยละ 50 จากนั้นทำการคำนวณหาขนาดตัวอย่างในแต่ละชุมชนที่จับฉลากได้ ด้วยการเทียบสัดส่วน และทำการสุ่มรายชื่ออย่างง่าย โดยการจับฉลากแบบไม่ใส่คืน จับทีละรายชื่อให้ได้ครบตามจำนวนแต่ละชุมชนที่คำนวณได้

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา เป็นแบบสอบถามพัฒนาโดยผู้วิจัย ประเมินโดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน มีค่าความตรงเนื้อหา (Content Validity Index; CVI) 0.77 ทดสอบความเชื่อมั่น (Reliability) ทดลอง (Try out) กับกลุ่มผู้ที่มีอายุ 35 ปีขึ้นไปในชุมชนอื่นที่มีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่างจำนวน 30 คน ได้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Coefficient) ของครอนบาค (Cronbach) เท่ากับ 0.90 เครื่องมือประกอบด้วย 3 ส่วน

ส่วนที่ 1 แบบสอบถามข้อมูลทั่วไป จำนวน 6 ข้อ เป็นแบบเลือกตอบ (Check list) และเติมคำ ครอบคลุมข้อความเกี่ยวกับ เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ สถานภาพสมรส และโรคประจำตัว

ส่วนที่ 2 แบบสอบถามพฤติกรรมการออกกำลังกาย จำนวน 5 ข้อ ครอบคลุมข้อความถามการออกกำลังกาย ชนิด ความถี่ ระยะเวลาแต่ละครั้ง สถานที่ออกกำลังกาย เป็นแบบเลือกตอบ (Check list) และเติมคำ

ส่วนที่ 3 แบบสอบถามความรอบรู้การออกกำลังกาย ครอบคลุมความรู้ด้านความเข้าใจและการตัดสินใจประยุกต์ใช้ เป็นแบบเลือกตอบ 5 ระดับ ได้แก่ มากที่สุด (5 คะแนน) มาก (4 คะแนน) ปานกลาง (3 คะแนน) น้อย (2 คะแนน) น้อยที่สุด (1 คะแนน) แบ่งระดับด้วยค่าเฉลี่ยคะแนนแบ่งออกเป็น 3 ระดับใช้เกณฑ์ของเบสท์ (Best, 1977) คือ ระดับต่ำ (ค่าเฉลี่ยที่ 1.00 – 2.33) ปานกลาง (ค่าเฉลี่ยที่ 2.34 -3.66) และ มาก (ค่าเฉลี่ยที่ 3.67 - 5.00)

การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยประสานกับผู้นำชุมชนและอาสาสมัครสาธารณสุขประจำชุมชน ในการลงพื้นที่ชี้แจงวัตถุประสงค์ ขั้นตอนดำเนินการวิจัยในแต่ละชุมชนตัวอย่าง และขอความร่วมมือในการประสานกลุ่มตัวอย่างตามรายชื่อที่สุ่มได้ เพื่อนัดหมายกลุ่มตัวอย่างในการชี้แจง ขอความยินยอม และเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยแบบสอบถาม ตามวัน เวลาที่กำหนด สถานที่ ณ ศาลาประชาคมในชุมชน

การวิเคราะห์ข้อมูล ใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ จำนวน ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และหาปัจจัยที่สัมพันธ์กับพฤติกรรมการออกกำลังกาย ด้วยสถิติเชิงอนุมาน Multiple logistic regression ในการวิเคราะห์หาความสัมพันธ์ ในระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05

ผลการวิจัย

ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง ส่วนใหญ่เป็นเพศชายร้อยละ 50.4 อายุเฉลี่ย 53 ปี มากกว่าส่วนใหญ่มิ่ระดับการศึกษาอยู่ในระดับต่ำกว่าปริญญาตรีร้อยละ 80.1 มีสถานภาพสมรสร้อยละ 59.8 ประกอบอาชีพร้อยละ 95.8 และไม่มีโรคประจำตัวร้อยละ 55.0 (ตารางที่ 1)

กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มิ่พฤติกรรมการออกกำลังกายร้อยละ 82.8 ชนิดการออกกำลังกายด้วยการวิ่งมากที่สุดร้อยละ 60.5 ระยะเวลาเฉลี่ยแต่ละครั้ง 33.54 นาที มีความถี่ 3 - 5 วันต่อสัปดาห์ ร้อยละ 83.3 สถานที่ออกกำลังกายมากที่สุด คือ สวนสุขภาพร้อยละ 62.5 (ตารางที่ 1)

ตารางที่ 1 ข้อมูลทั่วไปและพฤติกรรมการออกกำลังกายของประชาชนเขตเทศบาลนครสกลนคร (n=413)

ข้อมูล	จำนวน	ร้อยละ
1. ข้อมูลทั่วไป		
1.1 เพศ	208	50.4
- ชาย	205	49.6
- หญิง		
1.2 อายุ (ปี) Mean=53.0, Min=35, Max=87.0		
1.3 ระดับการศึกษา		
- ต่ำกว่าปริญญาตรี	331	80.1
- ปริญญาตรีและสูงกว่าปริญญาตรี	82	19.9
1.4 สถานภาพสมรส		
- โสด	110	26.6
- สมรส	247	59.8
- หม้าย/หย่า/แยก	56	13.6
1.5 อาชีพ		
- มี	396	95.9
- ไม่มี	17	4.1
1.6 โรคประจำตัว		
- มี	186	45.0
- ไม่มี	227	55.0
2. พฤติกรรมการออกกำลังกาย		
2.1 การออกกำลังกายในรอบ 3 เดือนที่ผ่านมา		
- มี	71	17.2
- ไม่มี	342	82.8
2.2 ชนิดของการออกกำลังกาย (ตอบได้มากกว่า 1ข้อ) (n=342)		
- วิ่ง	207	60.5
- วิ่งเหยาะ ๆ	161	47.1
- ปั่นจักรยาน	108	31.6
- เดินแอโรบิค	91	26.6
- รำมวยโบราณประยุกต์	41	12.0
- เครื่องออกกำลังกาย เช่น ลู่วิ่งไฟฟ้า จักรยานนั่งปั่น	55	16.1

ตารางที่ 1 (ต่อ)

	ข้อมูล	จำนวน	ร้อยละ
2.3	ความถี่ในการออกกำลังกาย (Mean = 3.52 SD. = 1.13 Min = 1 Max = 7) (n=342)		
	- 1 - 2 วันต่อสัปดาห์	42	12.3
	- 3- 5 วันต่อสัปดาห์	285	83.3
	- 6-7 วันต่อสัปดาห์	15	4.4
2.4	ระยะเวลาที่ใช้ออกกำลังกายแต่ละครั้ง Mean = 33.54, Min = 10, Max=120 (นาที) (n=342)		
2.5	สถานที่ออกกำลังกาย (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ) (n=342)		
	- สวนสุขภาพ ได้แก่ สวนสระพังทอง หนองทรายขาว สีแยกบ้าน ธาตุ	258	62.5
	- ลานกิจกรรมในชุมชน	148	43.3
	- ฟิตเนส	71	20.8
	- สถานที่ทำงาน	54	15.8

ระดับความรอบรู้การออกกำลังกาย พบว่าอยู่ในระดับมากร้อยละ 52.2 เมื่อพิจารณารายข้อพบว่า ส่วนใหญ่มีความเข้าใจการออกกำลังกายเกี่ยวกับประโยชน์ เช่น การออกกำลังกายช่วยลดความเสี่ยงต่อการเกิดโรคเรื้อรัง เพิ่มความแข็งแรงของระบบหัวใจ หลอดเลือด ระบบหายใจ แต่ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการออกกำลังกายเพิ่มความแข็งแรงกล้ามเนื้อและความอ่อนตัวอยู่ในระดับปานกลาง ส่วนการประยุกต์ใช้ พบว่าส่วนใหญ่อยู่ในระดับปานกลาง (ตารางที่ 2)

ตารางที่ 2 ความรอบรู้การออกกำลังกายของประชาชนเขตเทศบาลนครสกลนคร (n=413)

ความรอบรู้	ความรอบรู้	X̄	S.D.	ระดับ
ความรู้ความเข้าใจ				
1.	การออกกำลังกายสามารถช่วยลดความเสี่ยงต่อการเกิดโรคเรื้อรัง เช่น โรคหัวใจ โรคเบาหวาน และโรคความดันโลหิตสูงได้	4.08	0.87	มาก
2.	การออกกำลังกายช่วยเพิ่มสมรรถภาพความแข็งแรงของระบบหัวใจ ระบบหายใจ หลอดเลือด กล้ามเนื้อ และความอ่อนตัว	3.91	0.85	มาก
3.	การออกกำลังกายด้วยการยืดเหยียด โยคะ รำมวยโบราณ ช่วยเพิ่มความอ่อนตัว	3.61	0.95	ปานกลาง
4.	หากต้องการเพิ่มกล้ามเนื้อจะต้องออกกำลังกายด้วยแรงต้าน เช่น ยกดัมเบล ยกเวต ดันพื้น ยางยืด	3.50	0.96	ปานกลาง
การประยุกต์ใช้				
5.	ท่านเลือกออกกำลังกาย ที่สอดคล้องกับวิถีชีวิต ตามความชอบและความถนัด	3.83	1.15	มาก
6.	ท่านเพิ่มการออกกำลังกายแบบแรงต้าน เช่น ยกดัมเบล ให้ได้ความแข็งแรงของกล้ามเนื้อ	3.36	1.14	ปานกลาง
7.	ท่านเพิ่มการออกกำลังกายด้วยการยืดเหยียด โยคะ เพื่อให้ได้ความอ่อนตัว	3.25	1.15	ปานกลาง
8.	ท่านออกกำลังกายตามที่ท่านเลือกให้ระยะเวลาสะสมไม่น้อยกว่า 150 นาทีต่อสัปดาห์	3.31	1.16	ปานกลาง
ระดับความรอบรู้		จำนวน	ร้อยละ	
มาก		217	52.5	
ปานกลาง		182	44.1	
ต่ำ		14	3.4	

เมื่อควบคุมอิทธิพลของ เพศ อายุ ระดับการศึกษา โรคประจำตัว ความรอบรู้การออกกำลังกาย พบว่า เพศ ($OR_{adj}=2.06$ 95%CI=1.18-3.61) มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการออกกำลังกาย

อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยเพศชายมีโอกาสเกิดพฤติกรรมการออกกำลังกาย เป็น 2.06 เท่าของเพศหญิง ความรอบรู้การออกกำลังกาย ($OR_{adj}=5.67$ 95%CI=2.98-10.79) มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการออกกำลังกายอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยกลุ่มคนที่มีความรอบรู้การออกกำลังกายสูงมีโอกาสเกิดพฤติกรรมการออกกำลังกาย เป็น 5.67 เท่าของกลุ่มคนที่มีความรอบรู้การออกกำลังกายปานกลางถึงต่ำ (ตารางที่ 3)

ตารางที่ 3 ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการออกกำลังกาย

ปัจจัย	Crude		Adjust		p-value
	OR	95%CI	OR	95%CI	
เพศ					
ชาย	1.96	1.16-3.33	2.06	1.18-3.61	0.011*
หญิง	1		1		
อายุ (ปี)					
< 60	1.39	0.82-2.35	1.41	0.80-2.49	0.226
≥ 60	1		1		
ระดับการศึกษา					
ไม่ได้เรียน/ประถมศึกษา	1.21	0.59-2.47	0.90	0.41-1.97	0.796
ตั้งแต่มัธยมศึกษาขึ้นไป	1		1		
โรคประจำตัว					
ไม่มี	1.41	0.84-2.35	0.85	0.48-1.50	0.590
มี	1		1		
ความรอบรู้การออกกำลังกาย					
สูง	4.90	2.69-8.90	5.67	2.98-10.79	<0.001*
ปานกลาง ถึง ต่ำ	1		1		

อภิปรายผล

กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีการออกกำลังกายมากที่สุด คือ การวิ่ง เดินเร็ว และวิ่งเหยาะ ๆ เป็นการออกกำลังกายแบบแอโรบิค เช่นเดียวกับการศึกษาที่ผ่านมา (นาถอนงค์ แผงพงษ์ และคณะ, 2560: เปรมวดี คฤหเดช และคณะ, 2562) เนื่องจากการออกกำลังกายดังกล่าว ไม่ต้องใช้อุปกรณ์ ทำได้ง่าย และทำได้ในทุกช่วงวัย เมื่อพิจารณาข้อมูลสัดส่วนความรอบรู้การออกกำลังกายของกลุ่มตัวอย่าง พบว่าอยู่ในระดับมากและปานกลางถึงต่ำมีค่าใกล้เคียงกัน สะท้อนถึงกลุ่มตัวอย่างยังขาดความเข้าใจเกี่ยวกับการออกกำลังกายตามคำแนะนำขององค์การอนามัยโลก (Bull et al., 2020) ที่ต้องมีการออกกำลังกายทั้งแบบแอโรบิคหรือคาร์ดิโอ (Cardio exercise) ร่วมกับออกกำลังกายฝึกความแข็งแรงของกล้ามเนื้อ (Strength training) และฝึกความอ่อนตัว (Flexibility exercise) จึงส่งผลให้กลุ่มตัวอย่างมีการออกกำลังกายแบบแอโรบิคมากที่สุด และมีเพียงหนึ่งในสามที่ออกกำลังกายเพิ่มความกล้ามเนื้อและความอ่อนตัว สอดคล้องกับการศึกษาของ Vaara JP et al. (2019) กลุ่มตัวอย่างมีเพียงหนึ่งในสี่ระบุเกี่ยวกับการเพิ่มความแข็งแรงของกล้ามเนื้อ ซึ่งมีประโยชน์ช่วยให้การเคลื่อนไหวในชีวิตประจำวันได้ดี ป้องกันอาการปวดกล้ามเนื้อ การเดิน การหมุนตัว การเอื้อม ดังนั้นบุคลากรสุขภาพหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ควรเพิ่มหรือสนับสนุนด้านข้อมูลให้ประชาชนเกิดความเข้าใจ และเสริมสร้างแรงจูงใจและความมั่นใจในการออกกำลังกายต่อเนื่อง (Jeon, 2023)

ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการออกกำลังกาย พบเพศชายมีพฤติกรรมออกกำลังกายเป็น 2.06 เท่าของเพศหญิง สอดคล้องกับการศึกษาของนาถอนงค์ แผงพงษ์ และคณะ (2560) ทั้งนี้เนื่องจากบทบาทเดิมของเพศในสังคม เพศหญิงจะมีบทบาทเกี่ยวกับการดูแลบ้านและบุคคลใน

ครอบครัว ทำให้มีการจัดสรรเวลาในการดูแลบ้านมากกว่าออกกำลังกาย ขณะที่เพศชายทำงานนอกบ้าน จึงมีโอกาสหรือเวลาออกกำลังกายมากกว่าเพศหญิง (Cheah, 2011) บางการศึกษาพบว่าเพศหญิงมีนิสัยการออกกำลังกายที่มีความหนักระดับปานกลางมากกว่าผู้ชาย เพราะเหตุผลเกี่ยวกับการลดน้ำหนัก รูปร่างและสุขภาพ (Craft BB et al., 2014) ส่วนการศึกษาของ Nik-Nasir NM et al. (2022) เพศชายมีกิจกรรมทางกายน้อยกว่าเพศหญิง ทั้งนี้เนื่องจากความแตกต่างกันด้านการศึกษาและค่านิยม ซึ่งกิจกรรมทางกายเป็นการออกแรงเคลื่อนไหวทั้งการออกกำลังกาย การเดินทางและการทำงานบ้าน นอกจากนี้ พบว่าสัดส่วนของกลุ่มตัวอย่างด้านเพศ มีผลต่อการศึกษาเช่นกัน คือ เพศหญิงมากกว่าเพศชาย ผลที่ได้จึงมีความโน้มเอียงไปเพศหญิง ส่วนการศึกษาคั้งนี้ พบว่าส่วนใหญ่กลุ่มตัวอย่างเป็นเพศชาย ดังนั้น การนำผลการวิจัยไปใช้ส่งเสริมความรอบรู้การออกกำลังกาย ควรพิจารณาความแตกต่างด้านเพศและสอดคล้องกับบริบทพื้นที่

ปัจจัยความรอบรู้การออกกำลังกายมีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ คือ ความรอบรู้ระดับมากมีโอกาสเกิดพฤติกรรมออกกำลังกายสูงกว่าระดับต่ำและปานกลาง ผลที่ได้สอดคล้องกับการศึกษาของวสันต์ อุณานันท์ และคณะ (2564) พบว่าความรอบรู้กิจกรรมทางกายสูงมีพฤติกรรมออกกำลังกายมากกว่าความรอบรู้ระดับต่ำ ขณะที่การศึกษาของ Buchmann M et al. (2023) ความรอบรู้สุขภาพสูงมีกิจกรรมทางกายมากเป็น 1.65 เท่าของความรอบรู้ต่ำ ถึงแม้จะแตกต่างกันด้านขอบเขตการศึกษา คือ ความรอบรู้กิจกรรมทางกายและการออกกำลังกาย แต่ผลที่ได้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน ยืนยันได้จากหลายการศึกษาที่ผ่านมา พบว่าการมีความรอบรู้สุขภาพระดับสูงหรือเพียงพอ ส่งผลต่อการเกิดพฤติกรรมเชิงบวกและผลลัพธ์ที่ดีด้านสุขภาพ (ปาจร่า โปธิหัง, 2564) ความรอบรู้การออกกำลังกาย แสดงให้เห็นทักษะของบุคคล ต่อการแสวงหาและเข้าถึงข้อมูล เพื่อทำความเข้าใจและนำข้อมูลมาประยุกต์ใช้และมีส่วนร่วมในพฤติกรรมออกกำลังกายตลอดชีวิต คงไว้ซึ่งสุขภาพและความเป็นอยู่ที่ดีของตนเอง (Jeon, 2023) ซึ่งการศึกษาคั้งนี้ พบว่ากลุ่มตัวอย่างมีความเข้าใจเกี่ยวกับการออกกำลังกายแบบแอโรบิก ด้านประโยชน์ ระยะเวลาและความถี่อยู่ในระดับสูง ส่งผลให้มีพฤติกรรมออกกำลังกายด้วยการวิ่งมากที่สุด ขณะที่การเพิ่มความแข็งแรงกล้ามเนื้อและความยืดหยุ่นมีความรู้ความเข้าใจและการนำไปใช้อยู่ในระดับปานกลาง จึงมีการออกกำลังกายด้วยโยคะและการออกกำลังกายด้วยแรงต้านน้อยกว่าการออกกำลังกายแบบแอโรบิก เป็นต้น

ข้อเสนอแนะการวิจัย

1. หน่วยงานที่เกี่ยวข้องด้านการส่งเสริมสุขภาพ พิจารณาถึงปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมออกกำลังกาย เป็นข้อมูลประกอบการวางแผนโครงการหรือกิจกรรม ได้แก่ การเพิ่มความรอบรู้การออกกำลังกาย ให้ครอบคลุมการออกกำลังกายแบบแอโรบิกและฝึกความแข็งแรงกล้ามเนื้อ ร่วมกับเพิ่มการฝึกความอ่อนตัว โดยเฉพาะการพัฒนาความรอบรู้การออกกำลังกายและส่งเสริมพฤติกรรมออกกำลังกายในเพศหญิง
2. ด้านการวิจัย เพิ่มการศึกษาในกลุ่มอื่น เช่น ผู้ป่วยโรคเรื้อรัง หรือทำการเปรียบเทียบระหว่างบริบทพื้นที่ และการจัดทำโปรแกรมความรอบรู้การออกกำลังกาย เป็นต้น

กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบคุณสถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนครที่ให้ทุนสนับสนุนในการทำวิจัย

องค์ความรู้ใหม่

ประชาชนอายุ 35 ปีขึ้นไป มีเพียงครั้งที่มีความรอบรู้ออกกำลังกายระดับมาก พบประเด็นที่มีความรอบรู้ไม่เพียงพอเกี่ยวกับการออกกำลังกายเพิ่มความแข็งแรงกล้ามเนื้อ ความอ่อนตัว และการ

ออกกำลังกายตามคำแนะนำขององค์การอนามัยโลก เกี่ยวกับการออกกำลังกายระดับหนักปานกลาง ระยะเวลาสะสมไม่น้อยกว่า 150 นาทีต่อสัปดาห์ และพบปัจจัยด้านเพศชายมีความสัมพันธ์กับการออกกำลังกายอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

อ้างอิง

- กุลธิดา เหมมาเพชร. (2555). *พฤติกรรมกรรมการออกกำลังกายของบุคลากรในมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตกำแพงแสน* (รายงานผลการวิจัย). นครปฐม: บัณฑิตวิทยาลัยเกษตรศาสตร์วิทยาเขตกำแพงแสน.
- งานวิเคราะห์นโยบายและแผน กองวิชาการและแผนงาน เทศบาลนครสกลนคร. (2559). *แผนพัฒนาท้องถิ่น 4 ปี พ.ศ. 2561 – 2564*. สกลนคร: เทศบาลนครสกลนคร.
- นาฏอนงค์ แผงพงษ์, นิตยากร ลุนพรม, วารุณีเตชะคุณารักษ์, ปารีชาติ สุภิมารส และ สุรางคณา มั่นยานนท์. (2560, 26-27 กรกฎาคม). *ปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมการส่งเสริมสุขภาพด้านการออกกำลังกายของประชาชน ตำบลขามใหญ่อำเภอเมืองจังหวัดอุบลราชธานี*. การประชุมวิชาการและนำเสนอผลงานวิจัยระดับชาติราชธานีวิชาการ ครั้งที่ 2 “การวิจัย 4.0 เพื่อการพัฒนาประเทศสู่ความมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน” 26-27 กรกฎาคม 2560. อุบลราชธานี.
- ปาจร่า โพธิ์หัง. (2564). ความสัมพันธ์ระหว่างความรู้ด้านสุขภาพกับพฤติกรรมสร้างเสริมสุขภาพและป้องกันโรคในประเทศไทย: การทบทวนวรรณกรรมอย่างเป็นระบบ. *วารสารคณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา*, 29(3), 116-130.
- เปรมวดี คฤหเดช, สาหรี แดงทองดี, จันทนา แจ้เงินเวทย์, นภพรพัชร มั่งถึก และจิราพร รักการ. (2019). การรับรู้พฤติกรรมกรรมการออกกำลังกายของประชาชนที่มาออกกำลังกายในสวนสาธารณะ กรุงเทพมหานคร. *Vajira Med J*, 63(6), 55-66.
- วสันต์ อุณานันท์, ขวัญเมือง แก้วดำเกิง, มณีรัตน์ ธีระวิวัฒน์ และภรณ์ วัฒนสมบุรณ์. (2064). ความรอบรู้ด้านกิจกรรมทางกาย และพฤติกรรมกรรมการมีกิจกรรมทางกายของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. *วารสารสุขศึกษา*, 44(2), 255-270.
- วิชัย เอกพลากร, บรรณธิการ. (2564). *รายงานการสำรวจสุขภาพประชาชนไทยโดยการตรวจร่างกายครั้งที่ 6 พ.ศ. 2562 - 2563*. กรุงเทพฯ: คณะแพทยศาสตร์โรงพยาบาลรามาธิบดี มหาวิทยาลัยมหิดล.
- Best, J. W. (1977). *Research in Education*. New Jersey: Prentice hall Inc.
- Buchmann M., Jordan S., Loer Anne-Kathrin M et al. (2023). Motivational readiness for physical activity and health literacy: results of a cross-sectional survey of the adult population in Germany. *BMC Public Health*, 23:331. doi.org/10.1186/s12889-023-15219-4
- Bullard, T et al. (2019). A systematic review and meta-analysis of adherence to physical activity interventions among three chronic conditions: cancer, cardiovascular disease, and diabetes. *BMC Public Health*, 19(1), 1-11.
- Bull FC, Al-Ansari SS, Biddle S, et al. (2020). World Health Organization 2020 guidelines on physical activity and sedentary behaviour. *Br J Sports Med*, Dec;54 (24):1451-1462. doi: 10.1136/bjsports-2020-102955. PMID: 33239350; PMCID: PMC7719906.

- Cheah, YK. Influence of socio-demographic factors on physical activity participation in a sample of adults in Penang, Malaysia. *Mal J Nutr*, 17 (3) (2011 Dec), pp. 385-391.
- Craft BB, Carroll HA, Lustyk MK. (2014). Gender Differences in Exercise Habits and Quality of Life Reports: Assessing the Moderating Effects of Reasons for Exercise. *Int J Lib Arts Soc Sci*, 2(5), 65-76. PMID: 27668243; PMCID: PMC5033515.
- Cornish K, Fox G, Fyfe T et al. (2020). Understanding physical literacy in the context of health: a rapid scoping review. *BMC Public Health*, 20:1569. [/doi.org/10.1186/s12889-020-09583-8](https://doi.org/10.1186/s12889-020-09583-8)
- Fredriksson SV, Alley SJ, Rebar AL, Hayman M, Vandelanotte C, Schoeppe S. (2018). How are different levels of knowledge about physical activity associated with physical activity behaviour in Australian adults. *PLoS ONE*, 13(11): e0207003. <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0207003>
- Jeon BH. (2023). Exercise Literacy Impacts on Health, Fitness and Quality of Life. *Asian J Kinesiol*, 25(1), 1-2.
- Murad MR., A. Rahman NA., A. Rahman NI., and Haque M. (2016). Knowledge, attitude and practice regarding exercise among people exercising in gymnasium and recreational parks around Kuantan, Malaysia. *Journal of Applied Pharmaceutical Science* 6 (06), 047-054.
- Nik-Nasir, N., Md-Yasin, M., Ariffin, F., Mat-Nasir, N., Miskan, M., Abu-Bakar, N., & Yusoff, K. (2022). Physical activity in malaysia: Are we doing enough? findings from the REDISCOVER study. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 19(24), 16888. [doi:https://doi.org/10.3390/ijerph192416888](https://doi.org/10.3390/ijerph192416888)
- Sherwood, NE., and Jeffery, RW. (2000). The Behavioral Determinants of Exercise: Implications for Physical Activity Interventions. *Annu. Rev. Nutr*, 20, 21-44.
- Wayne, W. D. (1995). *Biostatistics: A foundation of analysis in the health sciences* (6th ed.). New York: John Wiley & Sons.
- World Health Organization. (2012). *The Ottawa Charter for Health Promotion*. (Online) (Retrieved April 24, 2024). From <https://www.who.int/teams/health-promotion/enhanced-wellbeing/first-global-conference>.

ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมสุขภาพ 3อ.2ส.ของประชาชนหลังสถานการณ์
แพร่ระบาดของโรคโควิด-19 ในเขตพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดสกลนคร
Factors Related to Health Behaviors According to 3E 2S After COVID-19
Pandemic of People in Muang District Sakon Nakhon Province

ณัฐธิดา นิลคำ¹ นุชนิชา แซ่เตียว¹ พิณรัตน์ โสมศรี¹ พิมพ์ลิย ใจเอื้อ¹ วรดา แก้วโงน¹
ภูวสิทธิ์ ภูลวรรณ² จิราภรณ์ จำปาจันทร์^{2*}
Natthida Ninkham¹ Nutnicha Saetiao¹ Phinnarat Somsri¹ Pimpilai Chaiauea¹
Worada Kaewngon¹ Phoowasit Phoolawan² Jiraporn Jumpajan^{2*}

¹นักศึกษาลัทธิสุตรวิทยาศาสตร์บัณฑิต สาขาวิชาสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร
Bachelor of Science in Public Health, Sakon Nakhon Rajabhat University
²อาจารย์ประจำคณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร
Lecturer of Faculty of Science and Technology, Sakon Nakhon Rajabhat University
*Corresponding author e-mail: jjumpajan@snru.ac.th โทร. 0918626470

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจภาคตัดขวางมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาพฤติกรรมสุขภาพ 3อ. 2ส. ของประชาชนหลังสถานการณ์แพร่ระบาดของโรคโควิด-19 และปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมสุขภาพ 3อ. 2ส. ของประชาชนหลังสถานการณ์แพร่ระบาดของโรคโควิด-19 ในเขตพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดสกลนคร กลุ่มตัวอย่างคือประชาชนทั้งเพศชายและเพศหญิง อายุตั้งแต่ 15 ปีขึ้นไป จำนวน 399 คน ใช้วิธีการสุ่มหลายขั้นตอน เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามระหว่างเดือนกรกฎาคม – สิงหาคม 2566 วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงพรรณนาและและการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยแบบหลายตัวแปรใช้สถิติพหุคูณลอจิสติก (Multiple logistic regression) โดยใช้ค่า Adjusted odds ratio (OR_{adj}) และค่าช่วงความเชื่อมั่นที่ร้อยละ 95 (95% CI) ผลการวิจัยพบว่าพฤติกรรมสุขภาพ 3อ. 2ส. ของประชาชนหลังสถานการณ์แพร่ระบาดของโรคโควิด-19 ในภาพรวมอยู่ในระดับพอใช้ คิดเป็นร้อยละ 95.5 (\bar{X} = 2.04, S.D. = 0.21) เพศ (OR_{adj} = 5.45 95%CI = 1.65-17.98) มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมสุขภาพ 3อ. 2ส. ของประชาชนหลังสถานการณ์แพร่ระบาดของโรคโควิด-19 แต่อย่างไรก็ตามยังพบว่า ประชาชนมีพฤติกรรมสุขภาพที่ยังไม่เหมาะสมซึ่งจะนำไปสู่การเกิดโรคไม่ติดต่อเรื้อรังในอนาคต ดังนั้นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรสร้างความตระหนักให้กับประชาชนเพื่อนำไปสู่การพัฒนาสุขภาพในทางที่ดีขึ้น

คำสำคัญ: พฤติกรรมสุขภาพ; 3อ. 2ส.; โรคโควิด-19

ABSTRACT

This research was a cross-sectional study. The purpose of this study was to explore health behaviors of the people following the COVID-19 pandemic and the factors related to level of health behaviors of the people following the COVID-19 pandemic in the urban area of Muang district, Sakon Nakhon province. The study's sample group includes individuals of both male and female, aged 15 years old and above. The multi-stage random sampling using for 399 participants. Collecting data by using questionnaires administered between July - August 2023. Data was analyzed by using descriptive statistics and multivariate analysis was performed to identify

associated factors through multiple logistic regression, resulting in adjusted odds ratios (ORadj) with 95% confidence intervals (CI).

The research found that, 95.5% of the health behaviors of the people according to 3E 2S after coronavirus disease 2019 (COVID-19) pandemic was fair level ($\bar{X}=2.04$, S.D. = 0.21). The factors significantly related with health behaviors of the people following the COVID-19 pandemic (<0.05) was gender (ORadj=5.45 95%CI=1.65-17.98). However, it was also identified that there are still instances of unhealthy health behaviors among the people, such as the consumption of high-fat or high-cholesterol animal products and fried foods. These harmful behaviors have the potential to increase the risk of non-communicable diseases (NCDs) in the future. Hence, it is necessary for relevant authorities should raise awareness among the public to promote better health and well-being.

Keywords: Health Behaviors; 3E 2S; COVID-19.

บทนำ

โรคติดเชื้อไวรัสโคโรนาสายพันธุ์ใหม่หรือโรคโควิด-19 (COVID-19) มีการระบาดหนักทั่วโลก ส่งผลต่อวิถีชีวิตและสภาวะความเจ็บป่วยของประชาชนในภูมิภาคต่างๆ ของโลกอย่างรุนแรง (World Health Organization, 2021) ซึ่งภายหลังจากการติดเชื้อหายแล้วผู้ป่วยส่วนใหญ่ไม่แสดงอาการหรือมีอาการแสดงไม่รุนแรงคล้ายคลึงกับโรคติดเชื้อไวรัสของระบบทางเดินหายใจอื่นเช่น มีไข้ ไอ น้ำมูก เจ็บคอ ปวดศีรษะ หอบเหนื่อย หายใจเร็ว แต่ผู้ติดเชื้อโควิด-19 อาจมีอาการจำเพาะเช่น การสูญเสียการดมกลิ่น หรือ การรับรสเปลี่ยนแปลงไป ผู้ติดเชื้อส่วนใหญ่ได้รับการรักษาแบบประคับประคอง จากการรายงานของ Carfi, Bernabei, & Landi (2020) พบว่าหลังการรักษาโรคโควิด-19 เป็นระยะ 2 เดือนพบว่าผู้ป่วยหลายรายมีอาการแสดงผดผื่นคงอยู่ต่อเนื่อง (Persistent symptoms) ในหลายระบบของร่างกายได้แก่ กลุ่มอาการทั่วไปของร่างกายเช่น อ่อนเพลีย ล้า ปวดเมื่อยตามต้นตัว ปวดตามข้อ ปวดกล้ามเนื้อ ปวดศีรษะ กลุ่มอาการทางระบบหายใจได้แก่ เหนื่อยง่าย ไอเรื้อรัง มีเสมหะปริมาณมาก และในรายที่อาการรุนแรงมาก อาจพบภาวะพังผืดในปอดตามหลังการติดเชื้อ กลุ่มอาการทางระบบหัวใจและหลอดเลือดได้แก่ อาการใจสั่น เจ็บหน้าอก หน้ามืด กลุ่มอาการทางระบบประสาทได้แก่ นอนไม่หลับ หลงลืม ความจำสั้น สมาธิสั้นลง กลุ่มอาการทางสุขภาพจิตได้แก่ วิตกกังวล หดหู่ ซึมเศร้า กลุ่มอาการทางผิวหนังและเส้นผมได้แก่ ผมห่น ผื่นคันโดยอาการที่พบได้บ่อยได้แก่ อ่อนเพลีย หอบเหนื่อย ผมห่น ปวดเมื่อยกล้ามเนื้อ ปวดตามตัว (อชิรญาทองเหม, 2565)

ถึงแม้สถานการณ์การระบาดของเชื้อโรคโควิด-19 ในประเทศไทยจะคลี่คลายลงด้วยการพบจำนวนผู้ติดเชื้อเพียงหลักหน่วยต่อวัน แต่อย่างไรก็ตามผลกระทบที่เกิดขึ้นยังคงดำเนินต่อไปไม่ว่าจะเป็นผลกระทบด้านเศรษฐกิจ สังคม และสาธารณสุขโดยเฉพาะในช่วง 1-3 ปี หลังมีการระบาดของโรคโควิด-19 เกิดผลกระทบด้านเศรษฐกิจซึ่งส่งผลลูกโซ่มายังผลกระทบด้านสุขภาพจิต เช่น คนมีความเครียด ความหวาดหวั่น เหนื่อยล้า ซึมเศร้าและนำไปสู่ภาวะสุขภาพจิตย่ำแย่ อาจมีภาวะสิ้นหวังและฆ่าตัวตาย (วชิระ เฟ็งจันทร์ และปรีดา หวังเกียรติ, 2565) นอกจากนี้ยังพบว่า มาตรการล็อกดาวน์และมาตรการควบคุมโรคโควิด-19 ในพื้นที่ต่างๆ ส่งผลต่อพฤติกรรมสุขภาพในด้านการมีกิจกรรมทางกายอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ไม่ว่าจะเป็นเรื่องการทำงาน การเดินทางสัญจร และออกกำลังกาย ด้วยเหตุนี้จึงทำให้แนวโน้มระดับของกรมมีกิจกรรมทางกายที่เพียงพอของคนไทยลดลงจากเดิม

ร้อยละ 74.6 เหลือเพียงร้อยละ 55.5 ลดลงถึงร้อยละ 19.1 ซึ่งจะเพิ่มความเสี่ยงในการเกิดโรคร้ายไข้เจ็บ โดยเฉพาะโรคในกลุ่มโรคไม่ติดต่อเรื้อรัง (Non-communicable diseases; NCDs) อีกด้วย (ปิยวัฒน์ เกตุวงศา, 2565) จากรายงานของอรรถเกียรติ กาญจนพิบูลวงศ์ และสุธิดา แก้วทา (2563) ยังพบว่า มาตรการการควบคุมการระบาดของโรคโควิด-19 ส่งผลให้ประชาชนมีพฤติกรรมเสี่ยงมากขึ้น ได้แก่ การมีน้ำหนักตัวเพิ่มขึ้น โดยมีการบริโภคอาหาร เครื่องดื่มรสหวาน เครื่องดื่มแอลกอฮอล์ บุหรี่ ลดลง ประเภทอาหารที่รับประทาน เช่น ผลไม้ บะหมี่กึ่งสำเร็จรูป ของหวานหรือลูกกวาด น้ำหวาน การดูแลพฤติกรรมสุขภาพของประชาชนมีส่วนสำคัญอย่างยิ่งในการป้องกันการติดเชื้อโควิด -19 หากประชาชนมีพฤติกรรมดูแลสุขภาพของตนเองที่ดีโดยเฉพาะผู้ที่มีการประเมินสุขภาพตนเองอยู่เสมอจะส่งผลให้มีพฤติกรรมป้องกันการติดเชื้อโควิด-19 ที่ดีเช่นกัน (Nudelman & Shiloh, 2021) นอกจากนี้ปิยวัฒน์ เกตุวงศา (2565) กล่าวว่า การมีกิจกรรมทางกายที่เพียงพอและสม่ำเสมอ จะช่วยให้สุขภาพร่างกายแข็งแรง รูปร่างสมส่วน มีสมรรถภาพทางกายที่ดี กล้ามเนื้อ กระดูกและข้อต่อทำงานได้ดี อีกทั้งจะช่วยลดความเสี่ยงในการเกิดโรคร้ายไข้เจ็บ การควบคุมระดับน้ำตาลในเลือด ความดันโลหิต ลดไขมันและไตรกลีเซอไรด์ในเลือดและป้องกันภาวะน้ำหนักตัวเกินมาตรฐานซึ่งเป็นที่มาของโรคในกลุ่ม NCDs อีกด้วย และหากผู้ป่วยไม่สามารถปฏิบัติได้จะส่งผลกระทบต่อภาวะสุขภาพในระยะยาวและส่งผลกระทบต่อชีวิตประจำวันอย่างรุนแรง รวมถึงปล่อยนานเกินไป อาจเป็นอันตรายได้ (อรกมล อินกองงาม, 2565) ดังนั้นการส่งเสริมสุขภาพให้ประชาชนมีสุขภาพที่ดีและมีพฤติกรรมสุขภาพที่พึงประสงค์หลังภาวะวิกฤติโควิด-19 จึงจำเป็นต้องดำเนินการ การปรับเปลี่ยนพฤติกรรมสุขภาพที่ดีด้วยหลัก 3 อ. 2 ส. ได้แก่ 1) อ.อาหาร กินครบ 5 หมู่ เพิ่มอาหารที่มีแคลเซียมสูง โปรตีน และเน้นอาหารที่ย่อยง่าย 2) อ.อารมณ์ รู้จักผ่อนคลายอารมณ์เครียด พักผ่อนให้เพียงพอ 3) อ.ออกกำลังกาย 2 ส. ได้แก่ 1) ไม่สูบบุหรี่ 2) ไม่ดื่มสุรากล่อมใจใช้กันอย่างแพร่หลายเนื่องจากเป็นหลักสำคัญในการสร้างความรู้ ความเข้าใจ และภูมิคุ้มกันในการดูแลสุขภาพตนเอง ครอบครัวและชุมชนให้มีสุขภาพดี ห่างไกลจากการเกิดการเจ็บป่วยด้วยโรคที่สามารถป้องกันได้ ตลอดจนการช่วยลดรายจ่ายด้านสุขภาพที่ไม่จำเป็นของประเทศชาติได้อย่างยั่งยืน (กองสุขศึกษา, 2566)

สำหรับพื้นที่จังหวัดสกลนคร พบผู้ป่วยติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ณ วันที่ 31 สิงหาคม 2564 พบผู้ป่วยรายใหม่ 62 คน ผู้ป่วยสะสม 6,113 คน เสียสะสม 21 คนและมีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้น โดยผู้ที่เดินทางจากพื้นที่เสี่ยงเข้ามาในจังหวัดสกลนคร ยังใช้มาตรการเข้มข้นในการคัดกรอง และกักตัวเพื่อสังเกตอาการ 14 วัน จากการรายงานพบว่าผู้ป่วยมีอาการ ปวดศีรษะ ปวดกล้ามเนื้อ คอแห้ง (สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดสกลนคร, 2564) จากความสำคัญดังกล่าวผู้วิจัยจึงสนใจที่จะทำการศึกษาเกี่ยวกับพฤติกรรมสุขภาพ 3.อ 2.ส ของประชาชนและปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมสุขภาพ 3.อ 2.ส หลังสถานการณ์แพร่ระบาดของโรคโควิด -19 ในเขตพื้นที่ อำเภอเมือง จังหวัดสกลนคร เพื่อนำผลการศึกษาที่ได้มาประยุกต์ใช้เป็นแนวทางในการแก้ไขปัญหาและจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมให้ประชาชนมีการปฏิบัติพฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพที่เหมาะสมต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

- 1) เพื่อศึกษาพฤติกรรมสุขภาพ 3.อ 2ส ของประชาชนหลังสถานการณ์แพร่ระบาดของโรคโควิด-19
- 2) เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมสุขภาพ 3.อ 2ส ของประชาชนหลังสถานการณ์แพร่ระบาดของโรคโควิด-19

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยภาคตัดขวาง (Cross-Sectional Study)

ประชากร

ประชากรที่ทำการศึกษาในครั้งนี้ คือ ประชาชนทั้งเพศชายและเพศหญิง อายุตั้งแต่ 15 ปีขึ้นไป ที่อาศัยอยู่ในเขตพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดสกลนคร

กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างในการศึกษาครั้งนี้ได้จากการคำนวณจำนวนตัวอย่างจากสูตรทาร์ยามานันที่ระดับความเชื่อมั่น 95 % ได้จำนวนกลุ่มตัวอย่างในการศึกษาครั้งนี้ คือ 399 คน และทำการสุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอนโดยมีรายละเอียดดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 กำหนดขนาดประชากร อำเภอเมือง จังหวัดสกลนครตามจำนวนประชาชนหลังสถานการณ์แพร่ระบาดของโรคโควิด -19 แบ่งเป็น 3 กลุ่มตำบลขนาดเล็ก ขนาดกลาง ขนาดใหญ่

ขั้นตอนที่ 2 สุ่มตำบลตัวอย่างในแต่ละกลุ่ม ด้วยวิธีการจับฉลากแบบไม่ใส่คืนโดยใช้สูตรเทียบสัดส่วน ตำบล ร้อยละ 50 ของจำนวนตำบลทั้งหมด

ขั้นตอนที่ 3 คำนวณหาจำนวนกลุ่มตัวอย่างในแต่ละตำบลตัวอย่างโดยใช้สูตรการหาสัดส่วนขนาดของกลุ่มตัวอย่าง

ขั้นตอนที่ 4 ทำการสุ่มตัวอย่างด้วยวิธีการสุ่มแบบง่าย (Simple Random Sampling) โดยการเขียนบ้านเลขที่ในแต่ละครัวเรือนของประชาชนที่อาศัยอยู่ในตำบลในเขตพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดสกลนครทั้งหมดและสุ่มตัวอย่างโดยการจับฉลากแบบไม่ใส่คืน และเลือกสุ่มให้ครบกับกลุ่มตัวอย่าง 399 คน เพื่อทำแบบสอบถามให้ครบตามจริงโดยมีเกณฑ์การคัดเลือกกลุ่มตัวอย่าง (Inclusion Criteria) และเกณฑ์การคัดออกกลุ่มตัวอย่าง (Exclusion Criteria) ดังนี้

เกณฑ์การคัดเลือกกลุ่มตัวอย่าง (Inclusion Criteria) ดังนี้

- 1) ประชาชนที่มีอายุตั้งแต่ 15 ปีขึ้นไป ในเขตพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดสกลนคร
- 2) มีความเข้าใจและสามารถสื่อสารได้
- 3) มีสุขภาพที่แข็งแรง สามารถช่วยเหลือตนเองได้

เกณฑ์การคัดออกกลุ่มตัวอย่าง (Exclusion Criteria) ดังนี้

- 1) ต้องการยกเลิกการเข้าร่วมวิจัยระหว่างการดำเนินการ
- 2) มีอาการป่วยหรือเสียชีวิตกระทันหัน เช่น โรคประจำตัว โรคชรา

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาในครั้งนี้ได้แก่แบบสอบถามพฤติกรรมสุขภาพ 3อ. 2ส. ของประชาชนหลังสถานการณ์แพร่ระบาดของโรคโควิด -19 ผู้วิจัยได้พัฒนาจากการศึกษาทบทวนแนวคิดทฤษฎีเอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้องโดยแบ่งออกเป็น 2 ส่วนดังนี้

ส่วนที่ 1 แบบสอบถามข้อมูลทั่วไปได้แก่ เพศ อายุ สถานภาพสมรส ระดับการศึกษา รายได้ต่อเดือน อาชีพ การสูบบุหรี่และการดื่มสุรา จำนวน 8 ข้อ

ส่วนที่ 2 แบบสอบถามพฤติกรรมสุขภาพ 3อ. 2ส. ของประชาชนหลังสถานการณ์แพร่ระบาดของโรคโควิด -19 โดยครอบคลุม 5 ด้านได้แก่ ด้านการรับประทานอาหาร ด้านการออกกำลังกาย ด้านอารมณ์ ด้านการสูบบุหรี่ และด้านการดื่มสุรา จำนวนทั้งหมด 25 ข้อ ซึ่งลักษณะของแบบสอบถามเป็นข้อคำถามปลายปิด (Close Ended Questions) มาตรการวัดให้ 3 ระดับ โดยมีเกณฑ์การให้คะแนนในข้อคำถามเชิงบวกดังนี้ ปฏิบัติบ่อยครั้ง ได้ 3 คะแนน ปฏิบัติบางครั้ง ได้ 2 คะแนน ไม่เคยปฏิบัติเลย ได้ 1 คะแนน ส่วนข้อคำถามเชิงลบได้แก่ ไม่เคยปฏิบัติเลย ได้ 3 คะแนน ปฏิบัติบางครั้ง ได้ 2 คะแนน และปฏิบัติบ่อยครั้ง ได้ 1 คะแนน

การแปลผลคะแนนรายข้อใช้ Best และโดยรวม ใช้ค่าเฉลี่ยที่มีค่าตั้งแต่ 1.00 - 3.00 โดยพิจารณาตามเกณฑ์ของเบสท์ Best (1977) ซึ่งแบ่งระดับออกเป็น 3 ระดับ ได้แก่ 2.36 - 3.00 หมายถึง พฤติกรรมด้านการดูแลสุขภาพอยู่ในระดับดี 1.68 - 2.35 หมายถึง พฤติกรรมด้านการดูแลสุขภาพอยู่ในระดับพอใช้ และ 1.00 - 1.67 หมายถึง พฤติกรรมการดูแลสุขภาพอยู่ในระดับไม่ดี

การหาคุณภาพเครื่องมือ

1) นำแบบสอบถามที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น ได้แก่ ข้อมูลทั่วไป และพฤติกรรมสุขภาพ 3อ.2ส. ของประชาชนหลังสถานการณ์แพร่ระบาดของโรคโควิด -19 ให้ผู้เชี่ยวชาญประเมินค่า IOC (ดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์) ผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน ได้แก่ พยาบาลวิชาชีพ 1 ท่าน นักวิชาการสาธารณสุข 1 ท่าน อาจารย์ประจำสาขาวิทยาศาสตร์สุขภาพ 1 ท่าน

2) นำเครื่องมือที่ผู้เชี่ยวชาญประเมินเสร็จมาคำนวณหาค่า IOC (ดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์) และปรับแก้ตามข้อเสนอแนะ เพื่อให้แบบสอบถามมีความสอดคล้องกับเนื้อหาและวัตถุประสงค์ของการวิจัย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยมีค่า IOC เท่ากับ 0.82 จึงมีความเหมาะสมสำหรับการนำไปใช้ในการวิจัยได้

3) นำเครื่องมือไปหาค่าความเชื่อมั่นโดยนำแบบสอบถามไปทดลองเก็บข้อมูลกับประชาชนที่มีลักษณะคล้ายกับกลุ่มตัวอย่างนอกเขตพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดสกลนคร จำนวน 30 คน จากนั้นจึงนำมาทดสอบความเชื่อมั่นของแบบสอบถามโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปการทดสอบความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม โดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha coefficient) ของครอนบาค (Cronbach) ซึ่งผลการหาคุณภาพของเครื่องมือ มีค่าเท่ากับ 0.82 ซึ่งค่าที่ได้มีคุณภาพตามเกณฑ์ที่สามารถนำไปใช้กับกลุ่มตัวอย่างได้

วิธีการดำเนินการวิจัย

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเองทั้งหมด โดยมีขั้นตอนการดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลดังนี้

1) ผู้วิจัยได้ขอความร่วมมือจากสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดสกลนครเพื่อขอข้อมูลของประชาชน

2) ผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามในการเก็บรวบรวมข้อมูลของประชาชน

3) ผู้วิจัยได้ชี้แจงขั้นตอนในการทำแบบสอบถามให้แก่กลุ่มตัวอย่าง

4) นำแบบสอบถามที่จัดทำขึ้นไปทำการสำรวจข้อมูลโดยผู้วิจัยได้ชี้แจงวัตถุประสงค์ของการทำวิจัยและขอความร่วมมือตอบข้อคำถามตามแบบสอบถาม

5) มีการติดตามแบบสอบถามที่ตกหล่นโดยการลงไปเก็บข้อมูลซ้ำในวันถัดไป

6) รวบรวมแบบสอบถามที่ได้กลับคืน

7) ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้มาตรวจสอบความครบถ้วนสมบูรณ์ความถูกต้องโดยกลุ่มตัวอย่างกรอกแบบสอบถามทั้งหมด 399 ชุด แล้วนำไปวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติ

การพิทักษ์สิทธิกลุ่มตัวอย่าง

ผู้วิจัยได้รับความเห็นชอบจากคณะกรรมการพิจารณาจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนครเลขที่ IEC NO.HE66-027 ลงวันที่ 10 พฤษภาคม 2566 การให้ข้อมูลเป็นไปตามความสมัครใจของกลุ่มตัวอย่าง

การวิเคราะห์ข้อมูล

ข้อมูลที่ได้รวบรวมได้จะนำมาวิเคราะห์โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและและสถิติเชิงอนุมาน multiple logistic regression ในการวิเคราะห์หาความสัมพันธ์โดยกำหนดระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ $p=0.05$

ตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไป (n=366)

ข้อมูลทั่วไป	จำนวน	ร้อยละ
เพศ		
ชาย	135	33.80
หญิง	264	66.20
อายุ		
15-25 ปี	123	30.80
26-36 ปี	68	17.00
37-47 ปี	66	16.50
48 ปีขึ้นไป	142	35.70
สถานภาพสมรส		
โสด	175	43.90
สมรส	179	44.90
หม้าย	28	7.00
ระดับการศึกษา		
ประถมศึกษา	103	25.80
มัธยมศึกษา/ปวช.	123	30.80
ปวส./อนุปริญญา	51	12.80
ปริญญาตรี	119	30.30
สูงกว่าปริญญาตรี	3	0.30
รายได้ต่อเดือน (บาท)		
น้อยกว่า 5,000 บาท	201	50.40
5,001 – 10,000 บาท	104	26.10
10,001 – 15,000 บาท	35	8.80
15,001 – 20,000 บาท	21	5.30
20,001 – 25,000 บาท	8	2.00
25,001 – 30,000 บาท	6	1.40
30,000 บาท ขึ้นไป	24	6.00
อาชีพ		
เกษตรกร	133	33.30
ค้าขาย/ทำธุรกิจ	63	15.80
พนักงานบริษัทเอกชน/ พนักงานโรงงาน	21	5.30
รับราชการ/พนักงาน รัฐวิสาหกิจ	44	11.00
นักเรียน/นักศึกษา	112	28.10
อื่นๆ	26	6.50
การสูบบุหรี่		
ไม่สูบ	337	84.50
สูบ	44	11.00
เคยสูบแต่เลิกแล้ว	18	4.50

ตารางที่ 1 (ต่อ)

ข้อมูลทั่วไป	จำนวน	ร้อยละ
การดื่มสุรา		
ไม่ดื่ม	260	65.20
ดื่ม	121	30.30
เคยดื่มแต่เลิกแล้ว	18	4.50

ตารางที่ 2 พฤติกรรมสุขภาพ 3อ.2ส.ของประชาชนหลังสถานการณ์แพร่ระบาดของโรคโควิด -19 ในเขตพื้นที่ อำเภอเมือง จังหวัดสกลนคร (n = 399)

ข้อความถาม	ระดับการปฏิบัติ จำนวน (ร้อยละ)			\bar{X}	S.D.	แปลผล
	บ่อยครั้ง	บางครั้ง	ไม่เคยปฏิบัติเลย			
ด้านอาหาร						
1.มีการควบคุมปริมาณอาหารและควบคุมรสอาหาร ไม่ให้หวาน มัน เค็มจัด	99 (24.80)	268 (67.20)	32 (8.00)	2.17	0.55	พอใช้
2.การรับประทานเนื้อสัตว์ที่มีไขมันสูงหรือคลอเลสเตอรอลสูงเช่นเนื้อสัตว์ติดมัน หมูสามชั้นหนังไก่ คอหมูย่าง เครื่องในสัตว์ หอย ปลาหมึก หรืออื่นๆ	13 (3.30)	269 (67.40)	117 (29.30)	1.74	0.51	พอใช้
3.การรับประทานอาหารทอด เช่น ลูกชิ้นทอด ไก่ทอด มันฝรั่งทอด ก๋วยเตี๋ยวทอด ปาท่องโก๋ทอด	19 (4.80)	249 (62.40)	131 (32.80)	1.72	0.55	พอใช้
4.การรับประทานปลาและเนื้อสัตว์ไม่ติดมัน	154 (38.60)	226 (56.60)	19 (4.80)	2.34	0.55	พอใช้
5.การดื่มน้ำสะอาดวันละ 6-8 แก้วต่อวัน	277 (69.40)	114 (28.60)	8 (2.00)	2.67	0.51	ดี
ด้านการออกกำลังกาย						
6.การเล่นกีฬาหรือออกกำลังกายสัปดาห์ละ 3 ครั้งๆ ละ 30 นาที	112 (28.10)	233 (58.40)	54 (13.50)	2.15	0.63	พอใช้
7.การออกกำลังกายหรือเคลื่อนไหว ร่างกาย เช่น ขุดดิน ทำงานบ้านล้างรถ เดินเร็ว และรำไม้พลองหรืออื่นๆ	180 (45.10)	200 (50.10)	19 (4.80)	2.40	0.58	ดี
8.การออกกำลังกายจนรู้สึกเหนื่อยมีเหงื่อออก	153 (38.30)	217 (54.40)	29 (7.30)	2.31	0.60	พอใช้
9.การทำกิจกรรมในเวลาว่างออกกำลังกาย วิ่งเหยาะๆ	194 (48.60)	195 (48.90)	10 (2.50)	2.46	0.55	ดี
10.การยืดเส้นยืดสายเพื่อให้เกิดการเผาผลาญพลังงานส่วนเกินในร่างกาย	136 (34.10)	231 (57.90)	32 (8.00)	2.26	0.60	พอใช้
11.มีการจัดการจัดการความเครียดของตนเองด้วยการมองโลกในแง่ดีเสมอ	191 (47.90)	197 (49.40)	11 (2.70)	2.45	0.50	ดี

ตารางที่ 2 (ต่อ)

ข้อความคำถาม	ระดับการปฏิบัติ จำนวน (ร้อยละ)			\bar{X}	S.D.	แปลผล
	บ่อยครั้ง	บางครั้ง	ไม่เคยปฏิบัติเลย			
12.มีการจัดการกับอารมณ์ได้ด้วยตนเอง	213 (53.40)	177 (44.40)	9 (2.20)	2.51	0.54	ดี
13.เมื่อมีความเครียดมักจะพูดคุยหรือปรึกษากับคนในครอบครัว	150 (37.60)	197 (49.40)	52 (13.00)	2.25	0.67	พอใช้
14.เมื่อรู้สึกมีความเครียดมักจะชอบฟังเพลงเพื่อคลายความเครียด	223 (55.90)	156 (39.10)	20 (5.00)	2.51	0.60	ดี
15.เมื่อรู้สึกมีความเครียดมากๆ มักจะผ่อนคลายด้วยการปลูกต้นไม้ตกแต่งบริเวณบ้าน	94 (23.60)	234 (58.60)	71 (17.80)	2.06	0.64	พอใช้
ด้านการสูบบุหรี่						
16.การอยู่ห่างจากสถานที่สูบบุหรี่	194	166	39	2.39	0.66	ดี
*17.การใช้ลูกอมเพื่อลดความรู้สึกอยากบุหรี่ (n=62)	14 (22.60)	37 (59.70)	11 (17.70)	2.05	0.64	พอใช้
*18.มีความพยายามในการลดบุหรี่ (n=62)	19 (30.60)	34 (54.80)	9 (14.60)	2.16	0.66	พอใช้
*19.การออกกำลังกายเพื่อลดหรืออดบุหรี่ (n=62)	18 (29.00)	31 (50.00)	13 (21.00)	2.08	0.71	พอใช้
ด้านการดื่มสุรา						
*20.การเคยพยายามหยุดหรือลดการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ (n= 139)	47 (33.80)	62 (44.60)	30 (21.60)	2.12	0.74	พอใช้
*21.การเปลี่ยนไปดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ที่ต่ำกว่า (n= 139)	37 (26.60)	74 (53.20)	28 (20.20)	2.06	0.68	พอใช้
*22.การผสมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ให้เจือจางด้วยโซดาหรือน้ำแข็ง (n= 139)	57 (41.00)	63 (45.30)	19 (13.70)	2.27	0.69	พอใช้
23.การหลีกเลี่ยงที่จะพบหน้าเพื่อนที่ดื่มจัด	168 (42.10)	175 (43.90)	56 (14.00)	2.28	0.70	พอใช้
24.การมีความรู้สึกว่าการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์จะทำให้ส่งผลเสียต่อสุขภาพ	213 (53.40)	149 (37.30)	37 (9.30)	2.44	0.66	ดี
25.การปฏิเสธเมื่อถูกชักชวน	194 (48.60)	164 (41.10)	41 (10.30)	2.38	0.67	ดี

หมายเหตุ : * ข้อที่ 17-19 ตอบเฉพาะผู้ที่สูบบุหรี่ ข้อที่ 20-22 ตอบเฉพาะผู้ที่ดื่มสุรา

จากตารางที่ 2 ประชาชนมีพฤติกรรมสุขภาพ 3อ. 2ส. หลังสถานการณ์แพร่ระบาดของโรคโควิด -19 อยู่ในระดับดีมากที่สุด 3 อันดับแรก ได้แก่ การดื่มน้ำสะอาดวันละ 6-8 แก้วต่อวัน (\bar{X} = 2.67, S.D.= 0.51) รองลงมา ได้แก่ มีการจัดการกับอารมณ์ได้ด้วยตนเอง (\bar{X} = 2.51, S.D.= 0.54) และเมื่อรู้สึกมีความเครียดมักจะชอบฟังเพลงเพื่อคลายความเครียด (\bar{X} = 2.51, S.D.=0.60) และการ

ทำกิจกรรมในเวลาว่างเพื่อการพักผ่อนหย่อนใจได้แก่ ออกกำลังกายวิ่งเหยาะๆ ฟังเพลง ดูหนัง (\bar{X} = 2.46, S.D. = 0.55) ตามลำดับ และพฤติกรรมสุขภาพ 3อ.2ส.หลังสถานการณ์แพร่ระบาดของโรคโควิด-19 อยู่ในระดับไม่ดี 3 อันดับแรก ได้แก่ การรับประทานอาหารทอด เช่น ลูกชิ้นทอด ไก่ทอด มันฝรั่งทอด กลัวยทอด ปาท่องโก๋ทอด (\bar{X} = 1.72, S.D. = 0.55) รองลงมา การรับประทานอาหารเนื้อสัตว์ที่มีไขมันสูงหรือคอเลสเตอรอลสูง เช่น เนื้อสัตว์ติดมัน หมูสามชั้น หนังไก่ คอหมูย่าง เครื่องในสัตว์ หอย ปลาหมึก หรืออื่นๆ (\bar{X} = 1.74, S.D. = 0.51) และการเปลี่ยนไปดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ที่ต่ำกว่า (\bar{X} = 2.06, S.D. = 0.68)

ตารางที่ 3 ภาพรวมระดับคะแนนพฤติกรรมสุขภาพ 3อ.2ส.ของประชาชนหลังสถานการณ์แพร่ระบาดของโรคโควิด-19 ในเขตพื้นที่ อำเภอเมือง จังหวัดสกลนคร (n = 399)

ระดับคะแนนพฤติกรรม	จำนวน (คน)	ร้อยละ
พฤติกรรมการดูแลสุขภาพอยู่ในระดับดี	16	4.00
พฤติกรรมการดูแลสุขภาพอยู่ในระดับพอใช้	381	95.50
พฤติกรรมการดูแลสุขภาพอยู่ในระดับไม่ดี	2	0.50

(\bar{X} = 2.04, S.D. = 0.21)

ตารางที่ 4 ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรม 3 อ. 2 ส.ของประชาชนหลังสถานการณ์แพร่ระบาดของโรคโควิด-19 ในเขตพื้นที่ อำเภอเมือง จังหวัดสกลนคร (n = 399)

ปัจจัย	Crude		Adjust**		p-value
	OR	95%CI	OR	95%CI	
เพศ					
ชาย	3.71	1.34-10.25	5.45	1.65-17.98	0.005*
หญิง	1		1		

*p<0.05

**Adjust for all variable in table

อภิปรายผล

ผลการศึกษาระดับพฤติกรรมสุขภาพ 3อ. 2ส. ของประชาชนหลังสถานการณ์แพร่ระบาดของโรคโควิด-19 พบว่า พฤติกรรมการดูแลสุขภาพ 3อ. 2ส. ของประชาชนอยู่ในระดับพอใช้ คิดเป็นร้อยละ 95.5 (\bar{X} = 2.04, S.D. = 0.21) ทั้งนี้อาจเนื่องจากกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 66.2 และส่วนใหญ่อยู่ในช่วงอายุ 48 ปี ขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 35.70 และส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกร คิดเป็นร้อยละ 33.30 ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของนัชชา ยันติ และธริธา เวียงปฎิ (2564) ได้ศึกษาพฤติกรรมสุขภาพตนเองภายใต้สถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 และศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อพฤติกรรมการป้องกันการติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 กลุ่มตัวอย่างคือประชาชน ตำบลคลองหนึ่ง อำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี จำนวน 381 คน เก็บข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงพรรณนาได้แก่ ค่าเฉลี่ย ร้อยละ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และทดสอบไคสแควร์ ผลการศึกษาพบว่าประชาชนมีพฤติกรรมดูแลสุขภาพตนเองภาพรวมในระดับปานกลาง ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.4 (S.D. = 0.42) และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านผลการวิจัยพบว่าด้านอาหาร (อ1) ส่วนใหญ่มีพฤติกรรมการรับประทานอาหารอยู่ในระดับพอใช้ คิดเป็นร้อยละ 74.20 และระดับดี คิดเป็นร้อยละ 25.80 ด้านการออกกำลังกาย (อ2) ส่วนใหญ่

อยู่ในระดับดี คิดเป็นร้อยละ 51.10 และระดับพอใช้ คิดเป็นร้อยละ 48.90 ด้านอารมณ์ (อ3) ส่วนใหญ่อยู่ในระดับดี คิดเป็นร้อยละ 54.90 และระดับพอใช้ 45.10 ด้านการสูบบุหรี่ (ส1) ส่วนใหญ่อยู่ในระดับพอใช้ คิดเป็นร้อยละ 64.50 และระดับดี คิดเป็นร้อยละ 29.0 และระดับพอใช้ คิดเป็นร้อยละ 6.5 ด้านการดื่มสุรา (ส2) ส่วนใหญ่อยู่ในระดับพอใช้ คิดเป็นร้อยละ 61.90

เมื่อพิจารณาพฤติกรรมสุขภาพ 3 อ. 2 ส. ของประชาชนหลังสถานการณ์แพร่ระบาดของโรคโควิด-19 เป็นรายข้อพบว่า ข้อคำถามที่กลุ่มตัวอย่างมีพฤติกรรมสุขภาพ 3 อ. 2 ส. อยู่ในระดับดีที่สุด 3 อันดับแรกได้แก่ การดื่มน้ำสะอาดวันละ 6-8 แก้วต่อวัน ($\bar{X}= 2.67, S.D= 0.51$) รองลงมาได้แก่ มีการจัดการกับอารมณ์ได้ด้วยตนเอง ($\bar{X}= 2.51, S.D.= 0.54$) เมื่อกลุ่มตัวอย่างรู้สึกมีความเครียดมักจะชอบฟังเพลงเพื่อคลายความเครียด ($\bar{X}= 2.51, S.D= 0.60$) และการทำกิจกรรมในเวลาว่างเพื่อการพักผ่อนหย่อนใจได้แก่ ออกกำลังกายวิ่งเหยาะๆ ฟังเพลง และดูหนัง ($\bar{X}= 2.46, S.D = 0.55$) ซึ่งพฤติกรรมดังกล่าวสอดคล้องกับคำแนะนำของกองสุศึกษา (2565) ที่กล่าวว่า ประชาชนจะต้องมีการดื่มน้ำสะอาดให้เพียงพอต่อความต้องการของร่างกาย มีการออกกำลังกายหลังการติดเชื้อโควิด-19 อย่างสม่ำเสมอเพื่อให้ร่างกายกลับมาฟื้นตัวโดยเร็ว โดยการออกกำลังกายจะต้องไม่หนักเกินไป และเน้นการออกกำลังกายที่ช่วยการบริหารปอด นอกจากนี้ยังแนะนำให้ประชาชนทำกิจกรรมในครอบครัว เช่น การออกกำลังกาย การปลูกต้นไม้ การพูดคุยกันเพื่อลดความเครียดที่เกิดขึ้น แต่อย่างไรก็ตามจากผลการวิจัยในครั้งนี้ยังพบว่า กลุ่มตัวอย่างมีพฤติกรรมสุขภาพ 3 อ. 2 ส. ที่ยังไม่เหมาะสมได้แก่ การรับประทานเนื้อสัตว์ที่มีไขมันสูงหรือคอเลสเตอรอลสูง เช่น เนื้อสัตว์ติดมัน หมูสามชั้น หนังไก่ คอหมูย่าง เครื่องในสัตว์ หอย ปลาหมึก หรืออื่นๆ ($\bar{X}= 1.74, S.D = 0.51$) และการรับประทานอาหารทอด เช่น ลูกชิ้นทอด ไก่ทอด มันฝรั่งทอด ก๋วยเตี๋ยวทอด ปาท่องโก๋ทอด ($\bar{X}= 1.72, S.D = 0.55$) ซึ่งสอดคล้องกับการสำรวจของสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) (2565) ที่รายงานว่า หลังจากสถานการณ์การระบาดของโรคโควิด-19 พบว่า ประชาชนมีการบริโภคที่ขาดสมดุลสิ้นเกิน หรือขาดแคลนส่งผลให้วิถีชีวิตและพฤติกรรมกรรมการบริโภคของคนไทยเปลี่ยนไป โดยพบว่า พฤติกรรมของคนไทยนิยมรับประทานอาหารเป็นประจำคือ อาหารไขมันสูงร้อยละ 42 อาหารแปรรูปร้อยละ 39 และเครื่องดื่มเติมน้ำตาลบรรจุขวดที่ไม่มีแอลกอฮอล์ ร้อยละ 34 สะท้อนให้เห็นว่าคนไทยกำลังขาดความมั่นคงทางอาหาร และยิ่งเสี่ยงต่อการป่วยโรค NCDs ในระยะยาว โดยกองสุศึกษา (2566) ได้อธิบายว่า อาหารดังกล่าวไม่มีประโยชน์ต่อร่างกาย หรือให้คุณค่าต่อร่างกายน้อย ถ้ารับประทานอาหารที่มีไขมันสูงหรือคอเลสเตอรอลสูง หรืออาหารประเภททอดไปเป็นระยะเวลานานจะส่งผลร้ายต่อสุขภาพทำให้คุณภาพชีวิตลดลง และสูญเสียค่าใช้จ่ายในการรักษาพยาบาล ดังนั้นประชาชนควรหลีกเลี่ยงพฤติกรรมเสี่ยงที่จะส่งผลให้เกิดปัจจัยเสี่ยงที่เป็นสาเหตุของโรคอันจะนำไปสู่การล้มละลายทางสุขภาพโดยการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมที่เหมาะสมและเพียงพอต่อการสร้างเสริมร่างกายและปลอดภัยจากโรค

จากการวิเคราะห์ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรม 3 อ. 2 ส. ของประชาชนหลังสถานการณ์แพร่ระบาดของโรคโควิด-19 ในเขตพื้นที่ อำเภอเมือง จังหวัดสกลนครพบว่า เพศ (ORadj=3.71 95%CI=1.65-17.98) มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรม 3 อ. 2 ส. อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยเพศชายมีโอกาสเกิดพฤติกรรม 3 อ. 2 ส. หลังสถานการณ์ โควิด-19 เป็น 5.45 เท่าของเพศหญิงซึ่งสอดคล้องกับการรายงานของกองกิจการทางกายเพื่อสุขภาพ (2565) ที่พบว่า ในช่วงที่มีการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด-19 นั้นพบว่า เพศชายมีการดูแลสุขภาพโดยเฉพาะการมีกิจกรรมทางกายที่เพียงพอมากกว่าเพศหญิง และจากงานวิจัยของ Chairak P. (2018) ได้อธิบายเพิ่มเติมว่า เพศชายมีเวลาว่างมากกว่าเพศหญิงจึงทำให้มีเวลาในการออกกำลังกายและดูแลสุขภาพมากกว่าเพศหญิงที่ต้องมีภารกิจในการรับผิดชอบครอบครัว

ข้อเสนอแนะการวิจัย

จากผลการศึกษาวิจัยครั้งนี้ คณะผู้วิจัยขอเสนอแนะ เพื่อเป็นประโยชน์ต่อการศึกษาค้นคว้าของผู้ที่สนใจ และการนำผลการวิจัย ไปใช้ให้เกิดประโยชน์

1) ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

จากผลการวิจัยภาพรวมพฤติกรรม 3อ. 2ส. อยู่ในระดับพอใช้แต่ยังพบว่าประชาชนมีพฤติกรรมสุขภาพด้านการรับประทานอาหารเนื้อสัตว์ที่มีไขมันสูงและคลอเลสเตอรอลสูง เช่น เนื้อสัตว์ติดมัน หมูสามชั้น หนังไก่ คอหมูย่าง เครื่องในสัตว์ หอย ปลาหมึก หรืออื่นๆ และการรับประทานอาหารทอด เช่น ลูกชิ้นทอด ไก่ทอด มันฝรั่งทอด ก๋วยเตี๋ยวทอด ปลาทอด กุ้งทอด ยังมีพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม ดังนั้น หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรส่งเสริมความรู้เกี่ยวกับประเด็นดังกล่าวให้กับประชาชน

2) ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1) จากผลการวิจัยในครั้งนี้พบว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีประวัติติดเชื้อโควิด-19 ร้อยละ 50 และมีภาวะลองโควิด ดังนั้นการศึกษาค้นคว้าต่อไปควรมีการพัฒนาโปรแกรมหรือทำนวัตกรรมส่งเสริมสุขภาพและฟื้นฟูสุขภาพหลังการติดเชื้อโควิด-19

2.2) หากมีการดำเนินการวิจัยครั้งต่อไปอาจจะต้องเพิ่มการทบทวนวรรณกรรมตัวแปรที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรม 3อ. 2ส. ของประชาชนหลังสถานการณ์แพร่ระบาดของโรคโควิด -19 ให้ครอบคลุมมากยิ่งขึ้น

องค์ความรู้ใหม่

งานวิจัยครั้งนี้เป็นงานวิจัยครั้งแรกที่มีการนำหลักการ 3อ.2ส. มาประยุกต์ใช้ในการสำรวจพฤติกรรมสุขภาพของประชาชนหลังสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 จากผลการวิจัยพบว่า ภาพรวมพฤติกรรมสุขภาพตามหลัก 3อ. 2ส. ของประชาชนหลังสถานการณ์แพร่ระบาดของโรคโควิด -19 อยู่ในระดับพอใช้ (ร้อยละ 95.5) ดังนั้นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจะต้องมีการส่งเสริมความรู้และสร้างความตระหนักให้กับประชาชนให้เห็นถึงความสำคัญของการประยุกต์ใช้ 3อ.2ส. ในการดูแลสุขภาพมากยิ่งขึ้นเพื่อลดความเสี่ยง ด้านสุขภาพหลังการได้รับเชื้อโควิด-19

เอกสารอ้างอิง

- กองกิจกรรมทางกายเพื่อสุขภาพ. (2565). *สถานการณ์ปัญหาสุขภาพประชากรและพฤติกรรมที่เกี่ยวข้องกับประชากรวัยทำงาน*. (ออนไลน์) (อ้างเมื่อ 29 เมษายน 2567). จาก: <https://dopah.anamai.moph.go.th/web-upload/8x6b2a6a0c1f8e85a9c274e6419fdd6071/tinymce/KPI2565/10/117/1711.pdf>
- กองสุขศึกษา. (2566). *คู่มือการดูแลสุขภาพตามหลัก 3อ.2ส. สำหรับแกนนำสุขภาพ*. (ออนไลน์) (อ้างเมื่อ 11 มีนาคม 2566). จาก <http://www.hed.go.th/linkHed/461>
- นัชชา ยันติ และธธิธา เวียงปฎิ. (2564). พฤติกรรมการดูแลสุขภาพตนเองภายใต้สถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ของประชาชน ตำบลคลองหนึ่ง อำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี. *วารสารวิจัยและพัฒนาวิจัยในพระบรมราชูปถัมภ์*, 17, 59-60.
- ปิยวัฒน์ เกตุวงศา. (2565). *สถานการณ์โควิด-19 กับผลกระทบที่มีต่อพฤติกรรมสุขภาพด้านการมีกิจกรรมทางกายของคนไทย*. (ออนไลน์) (อ้างเมื่อ 23 มกราคม 2566). จาก: <https://op.mahidol.ac.th/ga/posttoday-2>.

- วชิระ เฟ็งจันทร์ และปรีตตา หวังเกียรติ. (2565). 4 Wave จาก Covid-19 ต่อระบบสุขภาพไทย. (ออนไลน์) (อ้างเมื่อ 23 มกราคม 2566). จาก: <http://doh.hpc.go.th/bs/topicDisplay.php?id=393>.
- สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดสกลนคร. (2564). สถานการณ์การติดเชื้อไวรัสโควิด-19 จังหวัดสกลนคร. (ออนไลน์) (อ้างเมื่อ 7 ตุลาคม 2566). จาก: <https://www.facebook.com/photo/?fbid=1891804884330235&set=a.184352461742161>
- อชิรญา ทองเหม. (2565). ภาวะลองโควิดคืออะไร หายป่วยแต่ไม่จบ. (ออนไลน์) (อ้างเมื่อ 5 ตุลาคม 2566). จาก: http://www.med.nu.ac.th/dpMed/fileKnowledge/375_2022-07-31.pdf.
- อรกมล อินกองงาม. (2565). รู้จักภาวะ long covid อาการเรื้อรังในผู้ติดเชื้อโควิดที่รักษาหายแล้ว. (ออนไลน์) (อ้างเมื่อ 15 มกราคม 2566). จาก: <https://dmh.go.th/news-dmh/view.asp?id=31063>.
- Carfi A., Bernabei R., & Landi F. (2020). *Persistent Symptoms in Patients After Acute COVID-19*. (Online) (Retrieved October 15, 2022). From <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC7349096>.
- Chairak P. (2018). *Exercise behavior of the sports service users of Thailand*. Master's thesis. Ramkhamhaeng University.
- Nudelman, G. & Shiloh, S. (2021). The Association between Healthy Lifestyle Behaviours and Coronavirus Protective Behaviours. *International Journal of Behavioral medicine*, 28(6), 779-787.
- World Health Organization. (2021). *Coronavirus disease (COVID-19)*. (Online) (Retrieved January 3, 2023). From: https://www.who.int/health-topics/coronavirus#tab=tab_1.
- Yamane, Taro. (1967). *Statistics, An Introductory Analysis*. 2nd ed. New York: Harper and Row.

การประชุมวิชาการการนำเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ
เครือข่ายบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏภาคเหนือ (GNRU) ครั้งที่ 24

โดยสมาคมพัฒนาวิชาชีพการบริหารการศึกษาแห่งประเทศไทย (สพบท.)

และสมาคมวิจัยสังคมศาสตร์แห่งประเทศไทย

ร่วมกับ เครือข่ายบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏภาคเหนือ (GNRU)

**“การเรียนรู้ที่ยั่งยืน ในสังคมยุคดิจิทัล
Learning in the Digital Society”**

6 | กันยายน
2567

ณ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์

บัณฑิตวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์

83 หมู่ 11 ต.สะเดียง อ.เมือง จ.เพชรบูรณ์

<https://graduate.pcru.ac.th>